Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

3886

Digitized by Google

3880

126627

JOHANNIS TRITHEMII

SPANHEIMENSIS PRIMO, DEINDE D. IACOBI MAIORIS APVD Herbipolin Abbatis, viri ſuo æuo doctiſs.

Claud Enoch Virey

PRIMÆ PARTIS

OPERA HISTORICA, QVOTQVOT hactenus reperiri potuerunt, omnia:

PARTIM E VETVSTIS FVGIENTIbusque editionibus reuocata, & ad fidem Archetyporum caſtigata; partim ex manuſcriptis nunc primum edita.

QVORVM CATALOGVM AVERſa pagina exhibet.

EX BIBLIOTHECA MARQVARDI FREHERI, Conſiliarii Palatini.

Cum INDICE copioſiſſimo.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE DE LYON

FRANCOFVRTI,
Typis Wechelianis apud Claudium Marnium & heredes Ioannis Aubrij.
M. DCI.

Digitized by Google

OPVSCVLA HISTCRICA,

quæ hoc volumine continentur.

I. CHRONOLOGIA MYSTICA, *de Secundeis ſiue inteigentiis orbes poſt Deum mouentibus, liber ad Maximilianum Imp. Rom. ſcriptus.*

II. COMPENDIVM *ſiue Breuiarium primi voluminis Cronicorum ſiue Annalium, de origine gentis & Regum Francorum, per annos* MCXXXIX. *à Marcomiro vſq; ad Pipinum Regem: ad Laurentium Epiſcopum Wirtzpurgenſem & Orientalis Franci. Ducem.*

III. DE *Origine gentis Francorum compendium, ex Hunbaldo decerptum: in quo etiam Præſulum Wirtzpurgenſium enumeratio.*

IIII. CHRONICON *ſucceſſionis Ducum Bauariæ & Comitum Palatinorum: ad Philippum Palatinum Comitem, Principem Electorem.*

V. CATALOGVS *illuſtrium virorum, Germaniam ſuis ingenii & lucubrationibus omnifariam exornantium, ad Iacobum Wimphelingum Sletſtadium Theologum: cum euſdem Proſtheſi ſiue additamento.*

VI. CATALOGVS *Scriptorum Eccleſiaſticorum, ad Iohannem Dalbergium Epiſcopũ Wermatienſem: cum additionibus nonnullorum.*

Annales eiuſdem Auctoris, ſeparato volumine ſeorſim edentur.

Digitized by Google

REVERENDISSIMO ET IL-
LVSTRISSIMO PRINCIPI, DN. IVLIO
Episcopo Wirtebvrgensi, Dvci Fran-
ciæ Orientalis, &c. Dn. Clementiſs.
S. P. D.

OPeroſas diligentiſsimi Germanicarum rerum ſcriptoris lucubrationes, ad obliuionem prope tendentes, poſteritatis gratiâ in lucem reuocaturo, illiſque patronum & vindicem dignum circumſpicienti, non fuit mihi velut in ancipiti electione diu deliberandum; ſi ſeruatum à me hactenus ſtudioſe morem in edendis & inſcribendis variis vtriuſque linguæ monumentis mutare nollem, vt nonniſi quibus conuenire maximè adeoque deberi viderentur, quæque vltrò ſibi dedicarem ſiue reſtituerem. Quot enim nominibus iſta Trithemiana, ad Francæ potiſsimum gentis ſuæque Eccleſiæ illuſtrationem pertinentia, tuo meritiſsime nomini debeantur, Præſul illuſtriſsime, vel me tacente ipſa loquuntur: vtpote quæ & in ſolo tuo nata, & anteceſſoribus tuis ab auctore primitùs inſcripta fuerunt. Sed nec ignotum eſt, vt Abbatum ille poſt D. Bernardum omnium facilè doctiſsimus, & æui ſui (quod ſolitam ab aliquot ſæculis barbariem

tunc primulùm exuere, diuino beneficio reſtitutis bonis litteris, earumque vtiliſsimo inſtrumento Typographia reperto, cœperat) non poſtremum decus, poſt partam plurimis in omni genere ſcriptis nominis famam, virtutis fato perpetuo fortunæ calumniæq; iniquitatem, & ipſe expertus, inuidiæq; cedens, cum quidem ei ſummorum Principum præſidium nuſquam deeſſet, apud Herbipolin tandē tuam ſenectuti ſtudiisque ſuis optatiſsimum ſeceſſum elegerit: vbi ad vitæ finem propoſiti tenax laboriſque indefeſſus, exarādis libris vere immortuus diem clauſit. Quæ inter immenſarum lucubrationum miracula, & numero & mole ſua poſteris ſtuporem allatura, principem facile (ſi extarent) locum obtinerent fuſiſsimi illi Germaniæ Franciæve Annales in tres Tomos tributi: quos tunc ex omnibus omnium ætatū monumentis Herculeo planè labore concinnatos & abſolutos reliquit; ſed viuus edere non potuit, per breui tantum primi Voluminis compendio (ex quo ceu vngue leonem æſtimare datur) ad prædeceſſorem tuum Laurentium de Bibra emiſſo. Quod certè opus & auctoris famâ, & rerum varietate ſuaque perfectione quantiuis precii habendum, merito Doctorum vota iamdudum ingēti deſiderio requirunt; vt ſi haberent, facile aliorum iacturam ferri poſſe putarent. Habuit enim vir ille præter eas dotes, quibus victuros meditātem libros inſtructum eſſe oportet, iudicii acrimoniam, ſtili facili-

tatem

tatem, variam lectionem, accurationem & laboris tolerantiam, ad inſtitutum illud condendæ omnifariam hiſtoriæ illa inſuper adminicula, quæ aliorum vix vlli talia ſuppetebant. Vnū dico Bibliothecæ Spanhemenſis à ſe potiſsimum ſtructæ & auctæ, variorum & optimorum codicum theſaurum incomparabilem: quem poſtea ſucceſſorum partim incuria, partim temporum iniuria & bellorum ciuilium turbis, direptum & ſublatū intercidiſſe, vt vix vilia eius ruta cæſa quædā modo apud Stauroneſum aſſeruata ſuperſint, ſatis deplorari non poteſt. Alterū, noticiam cum Principibus & magnis per Europam viris, (quorum ea tempeſtate bonam ſegetem ſuccreſcere, magno diuinarum humanarumque litterarum bono Deus voluit) qui illius familiaritatem quaſi certatim exambiebant; & conſuetudinem veris Amicitiæ vinculis, concordi virtutis & doctrinæ ſtudio, copulatam: quorum ope nil non rerum grauiorum in patria foriſque geſtarum cum cauſis & circumſtantiis ſuis reſcire potuit, & in chartas deinceps coniicere non paulo meliore fide & autoritate, quam vulgus ſcriptorū (cum quidem ſingula non Cathedralia tantum collegia, ſed & cœnobia, aliquē annalibus annotandis deſtinatum haberent) factitarint. Quæ ipſa cogitatio mirificum certe in eorum animis, quotquot meliore & harum litterarum cura & patriæ amore tanguntur, deſiderium videndi eximii illius operis excitat & incendit: vt cum non deſperent, illud

ex aliquo Bibliothecarum vrbis ditionisve tuæ angulo erui poſſe; tam verò exiſtimanti cumprimis bonum factum dignumque te tanto præſule & ſtudiorum patrono fore, ſi tuis auſpiciis Reipublicæ theſaurus ille potius quàm liber reſtituatur. Quam in rem vt aliquid curæ conferre digneris, idemque non obſcurâ voce efflagitantes Trithemianos iſtos libros liberosve, fratrum ſuorum indigna ſeruitute oppreſſorum vindicias inclamantes, à te impetrare patiare, Princeps reuerendiſsime, ſi publico nomine te enixe obteſtarer, ſperaui te pro clementia & humanitate ſumma vtique boni conſulturum.

Bene vale. Myrtilleti, Kal. April. Anno Dominicæ natiuitatis

MDC.

R. Celſ. T.

deditiſſimus

MARQ. FREHERVS.

AD

AD REV. ET ILLVSTRISS.

PRINCIPEM

IVLIVM, EPISCOPVM

WIRZEPVRG. DVCEM FRANCIÆ ORIENT.

CVI Fama clari ſplendida nominis
Viuo & videnti contigit, hunc adhuc
Poſt fata centenasque meſſes
Clarus honor ſequitur perenni
Cur laude. Magnum dico TRITHEMIVM,
Ripâ in Moſellæ vitiferâ ſatum,
Miraculi inſtar, ob retruſas
Ingenij potioris artes,
Diamque rerum mille peritiam,
Mortalium quas ſcire aliâs dedit
Apollo non vlli peræquê,
Aut Genios penetrare ad altos,
Secretiorum numine conſcio
Fauente. ſed nec tango Poligraphûm
Perplexitates ambitûsque,
Nec Stegnographiæ Mæandros,
Vix explicandos Sphingi ſophiſticæ,
Si clauis abſit. Vidimus hanc tamen
Ipſi, characterasque miros
Legimus Hebraicis figuris.
Aſt hæc faceſſant. Hiſtorias probem
Dux FRANCE planas percelebris viri,
Quarum recollectis ad vnguem
En hodie noua prodit auras
In luculentas editio libris,
Ductu FREHERI. Non tibi diſplicet
IVLI, quod olim perpolito
Ingenio placuit BIBRÆI,
Cui dedicauit ipſe TRITHEMIVS
Suos labores, poſtmodo cælitis
Humatus in fano Iacobi.
Atque dehinc vtinam latentes
Chartas in vmbris priſca MAGVNTIA
Alumna Rheni, ſeu VIRIDIS ſacra
Verruca PIRGI, nata Mœni,
Suppeditent opus illud ingens
De gente Francâ, & Regibus inclitis,
Quos HVNIBALDVS veridico ſtilo
Deſcripſit; etſi fabuloſis
Arguitur memoraſſe geſtis

Nonnulla. verum pol temere eſt vbi
Quid ſuſpicamur rejicula fide
Debere cenſeri; frequensque
Lumina cæcat opinionis
Fumus ſiniſtræ. Sit reuocata, ſit
Reducta ab Orco caſca voluminum
Occluſa moles Hunibaldi
(Quid magis opto?) Trithemiique
O quantam inibis poſtmodo gratiam
A litteratis omnibus; omnibus
Item per Eoi receſſus
Limitis Heſperijque Francs,
Rheni ſacerdos maxime, nec minor
Mœni ſacerdos; ſi faciles opem
Communicetis mutuatim
Pollice cum graphico Freieri,
Complura deinceps edere ſeruiti,
Vt eruditi gloria ſæculi
Vigens locupletetur ample, &
Hiſtoriæ penus augeatur.
Nam veſtra in antro duplice pulpita
Scriptis abundant, ſicut & optimis
Bamberga *gazis, plurinoque*
Codice per pluteos referta eſt.

Pavlvs Melissvs Francus,
Comes Palat. & Eques aurat.
ciuis Romanus.

VITA ET LVCVBRATIONES JOHANNIS TRITHEMII, PRIMO SPONHEIMENSIS, AC POSTEA S. IACOBI apud Herbipolin Abbatis,

Ex Epiſtola

IOHANNIS DVRACLVSII, DISCIPVLI eiuſdem Trithemii, ad Nicolaum Hamerium Emelanum.

IOHANNES TRITHEMIVS Abbas in villa Tritenheim, Treuerēſis diœceſis ad ripas Moſellæ fluminis, naſcitur, prima die menſis Februarii, hora vndecima, minuto triceſimo poſt meridiem, anno Dominicæ natiuitatis M CCCC LXII. indictione Romanorum decima: patre Iohanne de Heidenberg, matre vero dicta Heliſabeth de Longovico: eo videlicet anno, quo Moguntia ciuitas in diſſenſione duorum Pontificum capta, libertatem perdidit, & ſeruitutē inuenit, multis ciuium in exilium actis; anno Pii Papæ eius nominis ſecundi, currente quarto, & Friderici tertii Imp. 22. Anno autem Domini 1482. in Monaſterio Spanheimenſi Moguntinæ diœceſis, prima videlicet die Febr. qua olim fuerat natus, habitum ſecularem depoſuit, & monaſticum ſub norma D. patris Benedicti de obſeruantia nouiter introducta, illic aſſumpſit. Sequēti anno, qui fuit 83. ſupra quadringēteſimum atque milleſimum, Ioanne de Colenhuſen abbate ad Selgenſtat canonica poſtulatione tranſlato, Ioannes Trithemius communi fratrum electione, in Abbatem memorati cœnobii Spanheimenſis, 4. calen. Iul. promotus & ornatus, præfuit annis 23. menſe vno, diebus decem & nouem. Quibus euolutis, non ſine laboribus multis, quorundam æmulorum temeritate prouocatus, abbatiam S. Iacobi Herbipolenſem, quæ illi offerebatur, aſſumpſit; & Spanheimenſem curis inutilibus plenam, ſpontanea voluntate reſignauit. vtrobiq; plura conſcripſit opuſcula è quibus mihi ſua manu in ſchedula nuper conſignauit ſubſcripta. Quorum tu cum à me titulos, amice, poſtules; tuis libenter annuo votis, quo communis amici & præceptoris noſtri memoriam, ex conſideratione tantorum laborum eius habeas ſtrictiorem. Et primo quidem lucubrationum earum titulos conſignabo, quas in Spanheim abbas exiſtens laborioſe compoſuit. Scripſit in primis Conſtitutiones ordinis ſui, quæ factæ fuerunt in capitulis prouincialibus iuſſione præſidentium, librum vnum. De viſitatione monachorum, librum vnum. De modo celebrandi capitulum prouinciale, librum vnum. In regulam ſancti Benedicti, libros duos. Homelias & ſermones exhortatorios ad monachos ſuos, libros duos, quos anteceſſori ſuo dicauit. De tentationibus clauſtralium, & remediis earundem, libros duos. Ad Nicolaum presbyterum Mennicenſem de vita ſacerdotali, librum vnum. Contra peculium monachorum, librum vnum. De vanitate & miſeria huius vitæ, librum vnum. Opus Penthicum, id eſt, lugubre de ruina ordinis ſui librum vnum. De illuſtribus viris ſui ordinis, libros quatuor. Laudes ordinis fratrum Carmelitarum, libros duos. Ad Gerlacum abbatem Tuitienſem laudes ſcriptorum manualium, librum vnum. Ad Ioannem Dalburgium, Wormatienſem Epiſcopum, de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, librum vnum. De laudibus S. Annæ auiæ Domini librum vnum. Ad quæſtiones Autgeri Sicambri canonici Dumetis, librum vnum. Chronicon monaſterii ſui Spanheimenſis, non paruum volumen, librum vnum. Chronicon ſiue annales monaſterii Hirſaugienſis, duo volumina magna. Chronicon ſucceſſionis ducum Bauariæ, & comitum Palatinorum, ad Philippum Palatinum comitem, Principem electorem librum vnicum. Vitam ſanctæ Herminæ monialis, & primæ abbatiſſæ in horreo Treuirenſi, librum vnum. De miſeria Prælatorum clauſtralium, libros duos. Laudes S. Andreæ Apoſtoli, librum vnum. Laudes S. Ioſeph nutritii Domini, librum vnum. Laudes S. Benedicti abbatis librum vnum. Laudes vitæ monaſticæ, librum vnum. Laudes

vetæ pœnitentiæ, librum vnum. Laudes ſtudii diuinarum ſcripturarum, librum vnum. Monologion hominis Deo deuoti ad ſeipſum, librū vnum. De miraculis S. matris Annæ, librum vnum. Ad Vdalricum canonicum Colonienſem ſuper quæſtionibus in Euangelium Iohannis, librum vnum. Ad eundem ſuper quæſtionibus Pſalmorum, librum vnum. Ad præſidentes Capituli annalis, de obſeruantia Burſfeldenſi, abbreuiauit ſtatuta eiuſdē vnionis, librum vnum. Spirituale monachorum exercitium, librum vnum. Epitoma ſeu breuiarium eiuſdem, librum vnum. De computo Eccleſiaſtico, librum vnum. De illuſtribus Germaniæ ſcriptoribus, ad Iacobum Wimphelingum Rhedapolitanum, Sleſtatinum, librum vnum. Epiſtolarum Spanheimenſium ad diuerſos, libros quatuor. Orationes in capitulis & alibi habitæ, ſunt numero quatuor & viginti, quę faciunt librum vnum. Sermones ad fratres ſuos Spanheimenſis cœnobii ſcripſit quadraginta numero pulcherrimos, librum vnum. Sermones in diebus feſtis ad populum, librum vnum. Orationes ad Deum & Sanctos ſupplicatorias plures, librum vnum. E Græco ſermone traduxit in Latinum, Maximilianum Abbatem de incarnatione Domini: Anathemata quoque ſancti Cyrilli Archiepiſcopi Alexandrini, contra hæreticos in tertia ſynodo Epheſina promulgata: Et eiuſdem ſynodi quaſdam epiſtolas. Scripſit etiam pro ædificatione monachorum notabile opus, quod prænotauit *De triplici regione clauſtralium*, libros tres. Scripſit & alia quædam minora opuſcula, quorum ad me titulos non ſignauit. Hæc ſunt Nicolae frater amantiſſime, Trithemiana opuſcula, quæ per annos tres & viginti abbas exiſtens, lucubrauit in Spanheim, ad Dei honorem, in medio curarum & continua rei familiaris occupatione: legens aut ſcribens die ac nocte, quotiens ſibi otium licuit ſubfurari. Maximum librorum in omni facultate theſaurum Spanheimenſi Bibliothecæ per annos quibus præfuit, importauit, non ſolum arte impreſſoria, ſed etiam manuſcriptorum. Nam cum eſſem apud eum vnius anni ſpatio, pro diſcendis ab eo literis Græcis atq; Hebraicis, duo millia numeraui Bibliothecæ volumina, quorum ad minus octoginta calamo in pergameno & papyro decenter fuerunt conſcripta. Audiui ſæpius ab eius ore, quod plus quam duo millia florenorum pro libris expoſuerit, quos non de monaſterii ſubſtantia (quæ ſemper valde fuit exilis) acceperat, ſed cum multis & notus & charus eſſet Principibus, munera quibus honorabatur ab eis, vt plurimum pro libris expoſuit. Maximus enim librorum amator & cultor eſt ſupra omnes, quos ego hodie noui in carne viuentes. Dicitur autem a multis, quod eius ſucceſſor, qui nunc eſt Abbas in Spanheim volumina plurima alienauit: quod an ſit verum, certe mihi minime conſtat. Anno Domini 1504. cum inter regnum & Philippum comitem Palatinum atrox fuiſſet bellum exortum: Trithemius hoſtium metu, cum ſua Bibliotheca & rebus monaſterii ad Crucinacum proximum ſucceſſit oppidum, & ego ſimiliter ad mea fui reuerſus. Anno autem ſexto ſupra quingenteſimum atq; milleſimum, de menſe Octobri Trithemius ipſe quorundam inuidia ſtimulatus, Abbatiam ſancti Iacobi apud Wirceburgum accepit, & Spanheimenſem reſignauit. Vbi varia ſcribit quietus quorum ad me titulos nuper iſtos tranſmiſit rogatus. Ad Maximilianum Cæſarem opus mirandum edidit, quod Polygraphiam prænotauit, libros ſex. Ad eundem eiuſdem Polygraphiæ clauem, librum vnum. Reſponſiones ad octo quæſtiones eiuſdem Cæſaris, librum vnum. Ad eundem de ſeptem intelligentiis mouentibus orbes, librum vnum. Ad Ioachim Marchionem Brandeburgenſem Principem Electorem, variarum quæſtionum, orationum, & propoſitionum libros viginti. Ad eundem de prænotionibus licitis Chriſtiano, & non licitis, libros duos. Ad eundem ſcripſit mirandum & laborioſum opus illud Steganographiæ libros octo, quod temerarius ille Bouillus non capiens, imperitiſſime & falſiſſime reprehendit. Ad eundem Principem epiſtolarum librum vnum. Ad eundem contra maleficos, & omnes artes & ſuperſtitiones ab Eccleſia prohibitas, libros quinque. Ad eundem de cauſis & cura morbi caduci, ac maleficiorum, libros tres. Ad Iacobum Trithemium fratrem ſuum Itinerarium vitæ ſuæ, libros duos. Ad Burghardum de Horneck medicum de peculio monialium, librum vnum. Hiſtoriam ſiue annales de origine, Regibus, & geſtis populi Francorum & Germanorum ſcripſit tria magna volumina, narrationem incipiens a Marcomero rege, qui populum anno ante incarnationem Domini 433. à Scythiæ finibus in Germaniam eduxit ad oſtia Rheni, vſq; in 29. annum Maximiliani Cæſaris. Ad Laurentium de Bibra Wirceburgenſem Epiſcopum, orientaliſq; Franciæ ducem, epitomen ſiue breuiarium ſcripſit eorundem trium voluminum hiſtoriarum, libros tres. Ad eundem de Ducibus & Epiſcopis Francorum Wirceburgenſium, librum vnum. De miraculis ad memoriam Dominæ noſtræ ſanctæ Mariæ apud Dittelbach oſtenſis, libros duos.

De

De miraculis eiuſdem in Vrticeto apud Helprumam oſtenſis, libros ſex. Apologeticum in Carolum Bouillum, ea quæ non intellexit calumniantem, librum vnum. De origine & Regibus Francorum, librum vnum. Chronicon monaſteri ſui, cui nunc præſidet, diui Iacobi apud Wirciburg, librum vnum. Ad Albertum ex Marchionibus Brandeburgii, Archiepiſcopum Moguntinum & Magdeburgenſem, vitam diui Rabani archipræſulis, libros tres. De eiuſdem à Moguntiaco translatione in Saxoniam, librum vnum. Ad eundē vitam ſancti Maximi Epiſcopi, librū vnum. Ad Iohannem Comitē Palatinum, Bauariæq; Ducem, & Comitem in Spanheim, apud Symeren reſidentem, de origine, Regibus, ac Ducibus Bauariorum ſimul & Comitum Palatinorum & Spanheimenſium, libros quatuor. De Dæmonibus & artibus profanis, maleficis & ſuperſtitioſis, laborioſum opus verſat in manibus, quod libros habebit duodecim, in quibus omnia diabolicarum artium vaframenta explodit, confundit & euertit. Epiſtolarum Herbipolenſium, quas in ea ſcripſit abbatia, libros quatuor. Scripſit etiam alia minora complura, ſuæ & amicorum deuotioni congrua, vt ſunt, Curſus, Roſarium, Miſſale officium, & variæ orationes, ſimul & proſæ ſiue ſequentiæ de ſancta Anna ſaluatoris noſtri auia. Scripſit & de ſancta Maria Magdalena laudes, precationes atq; roſarium. De ſancto Ioſeph nutritio Domini roſarium. De ſancto Petro Apoſtolo roſarium. De ſancto Iohanne Euangeliſta roſarium. Ad inſtantiam Ioannis Archiepiſcopi Treuerorum ſequentiam de Anna, quæ incipit *Ieſu cælorum regis*, ſub melodia, *Aue præclara.* Aliam in eius feſto canendam, quæ incipit: *Exultent in hac die.* Tertiam ad prouincialem Carmelitarum Auguſtæ, & incipit, *Iubilemus in honore.* Quartam de ſancta Hildegarde virgine, quæ ſic incipit: *Laus ſit tibi Domine rex æternæ gloriæ.* Quintam de ſancto Ruperto Bingiorum duce, quæ incipit: *Exultent in hac die.* Sextam de ſancto Ioſeph nutritio Domini, & ſic incipit: *Cantemus incliti.* Septimam de ſancto Rabano archiepiſcopo. Octauam de vulneribus Chriſti, quæ ſic incipit: *Ieſum Chriſtum adoremus crucifixo complorem us.* Nonam de compaſſione beatæ Mariæ ſemper virginis, & ſic incipit: *Eia ploremus mente pia, beatæ virgini Mariæ compatientes*: Sub melodia ſcilicet, *Aue præclara.* Decimam de ſancto Ioachim genitore noſtræ Dominæ, quæ ſic incipit: *Trinitatem adoremus, vnitatem collaudemus patris, nati, ſpiritus.* Vndecimā de bono cuiuſque hominis angelo proprio. Duodecimam in propria miſſa cuiuſque ſacerdotis. Tredecimam de ſancto Maximo, epiſcopo Moguntino. Quartam decimam de ſancta Martha, virgine, Chriſti hoſpita. Quintam decimam de ſancta Maria Magdalena. Sextam decimam de ſancta Maria Ægyptia. Septimam decimam, de ſancto Iacobo maiore Apoſtolo. Nonamdecimam de ſancto Benedicto abbate. Viceſimam de omnibus Sanctis. Et de ſingulis nominatis memoriis & ſanctis, officia miſſæ ſingula compoſuit noua diuinis ſcripturis conformia. Scripſit præterea meditationum & orationum Dominicæ incarnationis, natiuitatis, vitæ, paſſionis, & mortis opuſculum, deuotioni conueniens, libros duos. Speculum cœleſtis doctrinæ, compunctioni mentis non parum deſeruiens, librum vnum qui ſic incipit: *Salutis humanæ principium.* Multas quoque deuotiſſimas meditationes & orationes de Domino noſtro Ieſu Chriſto, de ſanctiſſima eius genitrice virgine Maria, atq; de variis Sanctis pulchra varietate compoſuit: cum ingentibus aliis, quæ videbit & mirabitur deuota poſteritas omnis. Hæc ſunt mi Nicolae chariſſime, Trithemii Abbatis noſtri volumina, quę per annos fere triginta duos, continuo lucubrauit ſtudio: præter illa quæ nondum perfecta in manibus verſantur ſub incude, mihi incognita. Vale ex ædibus meis Duracluſanis: quinta menſis Octobris, Anno ſalutis noſtræ, milleſimo, quingenteſimo quintodecimo.

Johannes Duracluſius.

IN CONCLAVI TRITHEMIANO, (QVOD adhuc integrum viſitur, in Spanheimenſi cœnobio, ad vnum lapidem à Crucenaco oppido) omni ex parte inſcripta elegantibus litteris, rubris nigriſque, leguntur plurima diuerſorum Auctorum, veterum & recentiorum, carmina & ſententiæ tam Græcæ quam Latinæ: præſertim Sedulii, Iuuenci, Fortunati, Hildeberti Epiſcopi, Petri de Riga, Galteri Inſulani. Quibus Conradus Celtis coætaneus & amicus eius iſta adſcripſit:

CONRADVS CELTIS PROTVCIVS Poëta:

Aſpice verſiculos hoſpes venerabilis iſtos,
Trithemius poſuit quos tribus ecce notis:
Ille vetuſtatis cultor, quantus vel amator
Linguarum, paries ſcriptus vtrumq; docet.

EIVSDEM CELTIS EFFIGIES AD VIVVM COLORIBUS expreſſa in pariete cernitur, his adſcriptis: CONRADVS CELTIS PROTVCIVS Poeta Laureatus, hæc cecinit anno Domini 1494. cum eſſet hic. Ad futurum Abbatem.

Quiſque futurus ſis Abbas, hæc carmina noſtra
Mente rogo memori voluere ſæpe velis.
Eſto pius, clemens, & relligionis amator;
Trithemiumque meum, conſulo, diſce ſequi.

IOHANNES TRITHEMIVS ABBAS AD SVCCESSOREM.

Aſpice, doctorum poſui monumenta virorum,
Et quicquid multum vos decorare poteſt.
Hortor & admoneo, veſtigia noſtra ſequaris,
Poſt me venturus qui mea tecta reges.

EX

EX PAVLI LANGII CYGNÆI MONACHI BOZAVIENSIS CHRONICO CITICENSI; *ſub anno Chriſti* M. D. XV.

EODEM anno cum eſſem amore litterarum, Benedicti venerabilis Abbatis noſtri cum conſenſu, dimiſſorio & licentia, Herbipoli in D. Iacobi Apoſtoli cœnobio, ſub reuerendi & vndecunque doctiſsimi viri, domini Iohannis Trithemii, memorati monaſterii Abbatis, ad tempus doctrina & obedientia; ipſo tunc Germanicarum rerum hiſtoriis tribus voluminibus deſcribendis operam dante, cupienteq; cura eadem ſuum de Scriptoribus Eccleſiaſticis librum, iam olim in Spanheim, vſque ad annum Domini 1494. productum, vſque in præſens continuare tempus, viros videlicet illuſtres qui interim ſcriptitaſſent ſuis cum lucubrationibus, ſcriptoribus Eccleſiaſticis iam antea in præfato libro conſcriptis & impreſſis, per quandam additionem nouam connectere: qui quatenus facilius & promptius conatum ſuum laudabilem perficere poſſet; me quem ad adminiculandum ſibi rebatur idoneum miſit, cum literis commendatitiis ad monaſteriorum omnium, noſtri tamen potiſſimum ordinis, fundationes, nec non virorum (vt dixi) clarorum monumenta, tota Germania ad Dei omnium ſcientiarum largitoris laudem, & totius Teutonicæ nationis eò honorem & præconium, vndequaque conquiſita, congeſta, & deſcripta ei deferrem. Porro prædictarum literarum, nec non commiſſionum tenor talis fuit & eſt.

Vniuerſis & ſingulis dominis Abbatibus, Præpoſitis, Prioribus, cæteriſq; Eccleſiarum rectoribus Iohannes Trithemius, Abbas monaſterii diui Iacobi Herbipolenſis, ordinis ſancti Benedicti, cum orationibus promptam obſequendi voluntatem. Harum exhibitori literarum, fratri Paulo Langio, monacho atq; presbytero noſtri ordinis memorati, dedimus in mandatis, vt omnium monaſteriorum, conuentuum, & eccleſiarum, cuiuſcunq; ſiue religionis, quantum fieri poteſt, totam per Germaniam fundationes, tempora, patronos, & ſi quos habuerint viros ſanctitate vel doctrina inſignes, eorum tempora ſimul & opuſcula, diligenter inquirat, conſcribat, nobiſq; referat pro decore Annalium ſiue Chronicorum Germaniæ, quibus operam impendimus noſtram. Quocirca vos omnes & ſingulos per mundi Saluatorem rogamus, vt eum ad veſtra declinantem benigne admittatis, & charitatiue foueatis, atq; in his quorum inquirendi gratia mittitur a nobis, illi fauorem & adiutorium impendere pro viribus non recuſetis, mercedem ab illo recepturi, qui iudex omnium dicturus eſt, ſtantibus a dextris: Ite benedicti patris mei: quoniam cum hoſpes eſſem, ſuſcepiſtis me. Scripſimus in præfato cœnobio noſtro apud Herbipolim prima die menſis Aprilis, anno Dominicæ natiuitatis 1515.

Prædictam itaque legationem ſiue commiſſionem pro virili meo ſolicitius exequi ſemper conatus ſum: tametſi in perpaucis locis fuerim, partim viarum difficultate & diſcrimine, partim latronum prædonumque formidine, per montes & nemora, tandemque inopino ipſius Trithemii mittentis præceptoriſque mei occaſu, retractus & impeditus. Nihilo tamen minus, ipſo adhuc viuente, aliquot vicibus ingruente hyeme collecta & conſcripta cum variis diuerſorum ſapientum virorum epiſtolis & ſalutationibus referenda & conſignanda Herbipolim redii. Et quanquam memoratum antiquitatum indagationem permulti celebres, & grauiſſimi etiam, ac integerrimi laudauerint viri; fuerunt tamen è diuerſo nonnulli ſycophantæ & ſcioli, & (quod fœdius eſt) fratrores religioſuli, mordaces & Cynici, qui eam commiſſionem & inquiſitionem ſatis impudenter taxarunt; me pro tam arduo conamine *gyrouagum* & *circulatorem* vocitare non erubeſcentes. At ſi ego gyrouagus, ſi circumcellio, quis quæſo erat æquiuocus meus Apoſtolus Paulus, de quo Actuum 19. legitur: *Factum eſt, quod cum Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum*, quique ab Hieruſalem vſque Illyricum diſcurrendo Chriſti Euangelium ſeminaret, licet longe alia beatioreque cauſa? Quid denique fuit Hieronymus, quid Ruffinus; quid Heraclides, quid Petronius, Paulus, Oroſius, Iulius Affricanus, Seuerus Sulpitius, Caſſianus, Paſchaſius, & ſimiles, qui ob propriam deuotionem & aliorum ædificationem maria tranſierunt, loca terræ ſanctæ deuotiſſime perluſtrauerunt? Deinde Ægyptum, Nitriam, Scythiam, Palæſtinamque gyrantes exactiſſime Monachorũ cœnobia, Anachoritarum ſpeluncas & antra ſcrutantes, vitã & conuerſationẽ eorũ ac doctrinã religióſiſſime & vigilantiſſime explorauerunt, & plerunq; cum eis per aliquot & dies & annos commanentes; & inſtitutiones eorundem ac mores imitantes & addiſcentes, exhortationeſque ſingulorum annotantes; tandem ad propria repedantes; & viſa & audita Dei pro honore & legentium profectu ac ædificatione eleganter & vtiliter conſcripſerunt. Qui niſi ſupra narrata & circuiſſent loca; vitas Patrum, inſtitutiones, collationes, exhortationes, conuerſationes, & itinerarium, quod Hieronymo adſcribitur, denique & quorundam, & præcipue Antonii, Hilarionis, Pachonii, Onophori, Macarii, Romani, Arſenii, Poſthumii, Mariæ Ægyptiacæ, Euphroſinæ, Euphraſiæ; & ſimilium vitas & legendas; nec Monachi nec mundus ipſe quidem haberet. Felix ergo terque felix illorum peragratio, laudabilis & ſancta exploratio, ex quibus tantus fructus, tantaque ſequuta eſt morum & totius ſanctitatis ædificatio. Quur ergo in me criminantur æmuli, quod in aliis laudatur, quod etiam ipſa gentilitas in Vlyſſe multis præconiis extulit, quod Hieronymus glorioſus in Platone & Apollonio philoſophis commendauit, quod denique idem in fœminis etiam ſummis proſequitur laudibus? Nota eſt illa diuæ Paulæ feruentiſſima perluſtratio; quã nedum infinitas monachorum & eremitarum cellas, ſed & eorundem ſtrata, veſtes, cilicia, & ſudariola quondam Romanarum matronarum nobiliſſima propriis manibus attrectauit, venerata & oſculata eſt. Quantus denique fructus & profectus ex eiuſmodi peragrationibus ſanctorum patrum accreuerit mundo; nec ipſe Tullius, neque Demoſthenes ſua eloquentia effari & depromere poſſent. Quandoquidem vt de aliis interim ſileam, ſi noſtri ordinis ſancti & deuotiſſimi patres, Columbanus, Gallus, Chilianus, Bonifacius, Wilibrordus, Ludigerus, & pares, ſuis in monaſteriis reſediſſent, quis Auſtraſiorum, quis Gallorum, quis Francorum, Baioariorum, Vindelicorum, Doringorum, Saxonum, Heſſonum; Friſonum gentes ad Chriſti fidem conuertiſſet? Si denique noſtri ordinis præſtantiſſimi, præſertim Auguſtinus mellitus & Iuſtus, Magni Gregorii Papæ diſcipuli; ſi Al-

cinus, ſi Beda, Rabanus, Strabo, Marianus, Claudius, Lampertus & ſimiles domi manſiſſent: quis Angliam, Scotiam, Hyberniam, fidei rudimentis prædicando imbuiſſet? Quis inſuper in Gallia almificam & famatiſſimam illam Pariſienſem Vniuerſitatem inſtituiſſet? Quis potentiſſimum nobilemque in Francia Epiſcopatum illum Herbipolenſem fundaſſet? Quem vtique diuum Burghardum, primum eius eccleſiæ præſulem inſtituiſſe, ſicuti & Pariſienſium Academiam Alquinum, noſtri ordinis patres, fundaſſe certiſſimum eſt. Quis alios complures per Europam epiſcopatus, quorum primi antiſtites, (vt in præcedentibus ſub anno Domini 978. latius probauimus) noſtri ordinis fuere & frequenter peregrini, plantaſſet? At quid multis moror? Quur mihi vendicare conor, quod excellentiſſimi viri nec virtute neque ſanctitate aſſequi quiuerunt? Qui denique, quando doctiores & ſanctimonia clariores, tanto & acriores & plures ſemper habuere obtrectatores. Nimirum cum (expertus harum rerum inquit Hieronymus) ſemper in propatulo fortitudo æmulos habeat, feriantq; ſummos fulgura montes & iuxta Naſonis ſimile dicterium:

Summa petat liuor, perflent altiſſima venti.

Sed nunc de his ſatis. Sane quatenus & fructus & vtilitas ſæpe dictæ commiſſionis & perluſtrationis meæ aliquan- &c. *cætera deſunt.*

PVLVIS MEDICINALIS VALDE CELEBRATVS, EIVSDEM TRITHEMII.

PVLVEREM huius Trithemii ad cerebrum, ſtudentibus perutilem plurimi hactenus celebrarunt ſemper. Nam haud pauci eo vſu eius peruenerunt, vt inſpectores illos vrinarum, arteriarum, linguarum, retrimentorum facile negligerent. Multi ad centeſimum fere annum ætatem ſolidam produxerunt, tantum denique adepti ſunt memoriæ acumen, vt facile quoſuis etiam maximos excellerent. Idque abſque catapotiis, cliſteriis, peſſis, vnctionibus, cataplaſmatis, clictoriis, maſticatoriis, gargariſmis, iacculis, fumis, conditis, ſyrupis, aquis, theriacaliis, & ſimilibus.

℞. *Calami aromatici,*
Gentianæ,
Cymini,
Sileris montani,
Aniſi,
Carui,
Ameos,
Sem. petroſelini,
Spicæ nardi, ana ℥ ſ.
Coralli rub.
Vnionum ſiue perlarum non perforatarum ℥ v.
Zingiberis albi,
Amari dulcis (*Chamæpyt*)
Foliorum ſenæ,
Tartari aduſti, ana ʒ v.
Macis,
Cubebarum, ana ʒ ij.
Gariophyllorum, ʒ vij.
Fiat puluis ſ. a.

Doſis eius ʒ ſ. *quæ mane ſumatur & ſero, in brodio vel vino, per menſem primum; ſecundo menſe mane tantum; tertio menſe mane ter in heptomada, & ſic deinceps continetur ad vitam. Siquidem contra multas valet ægritudines, & eſt probatiſſimus & efficax puluis. Stomachum confortat, cerebrum purgat, oculos & viſum ſerenat, memoriam acuit, humores malos atq; ſuperfluos in toto corpore conſumit ſine periculo, lenit & aperit, conſtrictionem in pectore nauſeam pellit, nimiam pinguedinem prohibet ab epilepſia & apoplexia conſeruat, materiam calculi ſine dolore diſſoluit, & in lapidem dureſcere non permittit, chiragram & podagram ſciaticamq; præualere non ſinit.*

HVNC puluerem cum Paulus Scalichius Duci Boruſſiæ (cui tunc temporis erat à conſiliis) vtendum clare vellet, Medici Principis prohibuerunt, ex quo enata eſt diſputatio inter illos, in qua iſtius pulueris in partem vtramque ſcriptis dimicatum fuit, quæ diſputatio extat in ſatyris Philoſophicis ij ſius Scalichii.

EFFI-

EFFIGIES

ABBATIS TRITHEMII.

HVMANOS ſupra captus, ſenſusque Sophorum,
Et mentes Genium, cui fuit ingenium;
Non quierit diù ſuperare TRITHEMIVS arte
Quicquid humo ſummum, quicquid in axe poli?
Deſine mirari. vir tantus ad omnia doctus
Naturæ inſtinctu, totus acumen erat.

MELISSVS F.

ELO-

ELOGIVM

IOHANNIS TRITHEMII EX

ANDREÆ THEVETI ENGOLISMENSIS, COSMOGRAPHI REGII, COMMENTARIORVM

De viris illuſtribus, lib. III. cap. LXXX.

SI aucun illuſtre perſonnage a merité d'eſtre honoré, & prendre place en ceſtuy noſtre liure, celuy doit principalement eſtre pour ce regard reſpecté, lequel nous a baillé & depeint les premiers deſſeings & modelles de ceſt ouurage, & nous peut auoir en pluſieurs endroitz ſecouru de ſes eſcrits & memoires. Dont affin de monſtrer & par effect exhiber la liberalité, & n'en ſembler ingrat, ie n'ay voulu laiſſer en arriere le pourtraict naturel de Iean Trittheme, perſonnage autant ſçauant, & diligent recercheur de toutes bonnes ſciences, qu'aucun autre de ſon temps: lequel i'ay tiré d'vn liure imprimé en Allemaigne en la meſme façon, que ie le vous repreſente icy. [Pourtraict de Iean Trittheme.] *Il eſtoit accompagné d'vne pieté de vie, & Zele feruent de la Religion Chreſtienne: comme celuy, lequel par vn liure de meſme ſubiect que ceſtuy, mais non ſi accomply en toutes ſes parties & naifues couleurs, a extraict vn brief recueil des doctes hommes qui ont eſcrit, & les liures deſquels ſont paruenus à ſa cognoiſſance. Or d'autant que la vie d'vn homme eſtant cogneüe peut grandement exciter noſtre cœur à luy porter affection, & qu'au ſimple recit de la vertu ſommes eſmeuz à aimer ceux, que des yeux n'auons iamais contemplé: nous dirons quel fut ceſtuy Trittheme, d'ou & en quel temps il viuoit. La ville de Trittenheim, ſur la Moſelle au dioceſe de Treues, luy a contribué deux graces non à meſpriſer, c'eſt à ſçauoir la natiuité, & le ſurnom, qu'il a faict tant celebre, en l'an de la natiuité de noſtre Sauueur, mil quatre cens ſoixante.* [Lieu de naiſſance de Trittheme. A. 1460.] *Encores enfant, bruſlant d'vne affection & amour des lettres, ſe propoſa cercher plus loing viãde plus ſolide, pour appaiſer ſa faim: dont pour ceſt effect voyagea par diuerſes prouinces, & eſtudia és plus celebres Vniuerſitez, qui floriſſoyent adoncques és ſciences tant humaines que ſacrées, de maniere qu'en petit eſpace de temps par continuel labeur, paruint au comble & perfection de ſçauoir. Car il eſtoit ſubtil Philoſophe, ingenieux Mathematicien, Poëte celebre, Hiſtorien accomply, Orateur fort eloquent, & Theologien inſigne: doué au demeurãt de pluſieurs rares vertuz & graces, tant du corps, que de l'eſprit.* [Grand ſçauoir de Trittheme.] *Mais cõme en ce temps la encores non poly, les Religieux fuſſent en grande & bõne opinion enuers tout le monde, tant pour leur ſinguliere deuotion, que erudition, eſtans les monaſteres ſpecialement en l'ordre de Sainct Benoiſt, comme eſcholes publiques, ou eſtoyent enſeignez les enfans, & auſquels on faiſoit profeſſion de preſcher & expliquer les eſcritures, plus que l'on ne faict pour le preſent; ce Iean Trittheme deſirant trouuer lieu bien commode & pacifique pour vacquer à la contemplation des choſes diuines, choiſit vne Abbaye & monaſtere de l'ordre Sainct Benoiſt, ou il print l'habit de Religieux: & comme il ſe comportaſt fort modeſtement, deux ans apres ſa profeſſion fut eſleu & conſtitué Abbé au monaſtere de Sainct Martin en la ville de Spanheim, dioceſe de Mayence, lequel office il adminiſtra auec treſgrande dexterité.* [Trittheme Abbé de Spanheim] *Et combien que la charge de gouuerner vn nombre de Religieux differens en mœurs & complexion, ſoit fort penible, voire autant qu'vn eſcadron de ſoldats de diuerſes nations à vn bon & vaillant Capitaine, & que telle charge requiert qu'vn hõme ne face preſque autre choſe que d'y preſter l'œil, l'oreille, & tous les ſens; attendu meſmement, que combien que toutes les actiõs humaines tant particulieres que publiques, ſoyent ſubiectes à la dent des calomniateurs, ſur tout la vie d'vn Prælat eſt ordinairement eſpluchée & expoſée aux langues des mal-diſans, auſquels n'eſt poſſible de ſatisfaire: Toutesfois ceſtuy auec grand ſoing, trauaillant à l'ordonnance & diſpoſition des negoces exterieures, ne laiſſoit pour ce à deſrober quelques heures, leſquelles il employoit ſoigneuſemẽt tantoſt à lire & compoſer, ainſi que nous pouuons aiſément recueillir & coniecturer par ſes œuures, qu'il a publiées, leſquelles recommandent aſſez à la poſterité ſa doctrine & diligence admirable.* [Liures de Trittheme.] *Entre ſes autres liures, celuy lequel à l'exemple de Sainct Hieroſme, Gennadius, & autres, il a intitulé* Des eſcriuains Eccleſiaſtiques *eſt digne de perpetuelle memoire, & louange, auquel auec vne recerche tres-laboureuſe il a noté pour la pluſpart les autheurs, le temps qu'ils viuoyent, leur profeſſion, les tiltres de chacun liure, & les prefaces ou commencement d'iceux, baillant par ce ſien labeur le pinceau à pluſieurs, qui depuis l'ont imité.* [De ſcriptoribus Eccleſiaſt.] *Quant aux liures de la Polygraphie, ceux qui luy ſont les moins affectionnez, ſont contraincts d'admirer l'ingenioſité du ſtile duquel il a vſé, auſquels il deſcrit diuer-* [Polygraphia.]

Clauis eius.

ſes manieres d'eſcrire miſsiues : mais c'eſt auec telle difficulté, que ceux qui ſont les mieux verſez, ont
aſſez de peine d'y pouuoir atteindre. Pour ceſte occaſion luy meſmes a forgé vn liure qu'il nomme la clef
de la Polygraphie, afin d'y ouurir la porte, & manifeſter les ſecrets, qui ne pouuoyent eſtre communi-
quez, veus, ni recogneus, qu'auec vne peine ineſtimable. Seroit choſe ſuperflue reciter en ce lieu le cata-
logue de ſes autres liures: ſeulement ie veux bien dire, qu'il eſt à reprendre en ce, que par trop curieux

Steganographia.

Tritheme trop addonné à la magie.

des ſciences noires & occultes de Magie, il a eſcrit en ſon liure, intitulé la Steganographie, pluſieurs
choſes ſuperſtitieuſes & indignes d'vn homme Eccleſiaſtique: & par ce moyen il a appreſté à pluſieurs,
qui ne cercheyent pas meilleur pain, matiere de ſe gaber des Moynes, diſans que l'eſtat d'vn religieux
ne conſiſtoit à recenſer telles ſuperſtitions & mouuemens Aſtrologiques: ioinct qu'il eſt eſtimé auoir pe-
netré plus auant, & auoir eu communication d'eſprits familiers, ce que ie ne voudrois approuuer. Il eſt
bien vray, qu'il y a eu vne infinité d'eſcoliers de ceſte ſcience, laquelle eſt vſitée en pluſieurs endroicts
du monde, entre autres en Cambaluth, Malacha, Goua, & meſmes en la Chine pays des Indes Orienta-

Erreur de Regius.

les: non pas que ie vueille approuuer la fable recitée par Regius en ſon liure qu'il a faict de la viciſsitu-
de des choſes, où il dit, n'eſtre loiſible à ceux de ces pays là, de paruenir aux eſtats & honneurs de la Re-
publique, s'ils ne ſont ſçauans en ceſte ſcience de Magie: Choſe mal entendue à luy, d'autant que ceux
qui vſent de ſes ſciences ſont ſeulement les ſacrificateurs & preſtres de leurs Idoles, & quelques autres
beliſtres, la plus part deſquels ſont eſclaues. Au reſte, ie ne m'amuſeray icy à vous donner à entendre,

Magia duplex.

que noſtre Trittheme diſoit y auoir double Magie, l'vne naturelle, & l'autre ſuperſtitieuſe: ſeulement

Contemporanés de Trittheme.

ie le puis appeller vne Phare eſclairante de ſon aage, auquel les lettres demeuroyent enſeuelies, & eſt
vn de ceux qui premier les a reſuſcitées & eſclaircies. Apres auoir en telles occupations, que ie viens
de reciter, trauerſé la foreſt de ceſte vie, ſoubs la rigueur & inclemence du temps, auec vne infinité de

Mort de Trittheme.

trauaux, faulſes & du tout iniques calomnies, dont il a eſté aſſailli, il mourut l'an mil quatre cens no-

** Errat. ſcribend. A. 1519. vt ex eius Epitaphio conſtat.*

nante & neuf*, ſoubs le Pape Alexandre ſixieſme, & regnant l'Empereur Maximilian, autres ont
eſcrit ſoubs le Pape Leon. De ſon temps floriſſoyent pluſieurs perſonnages rares en ſçauoir, leſquels ſe-
roit trop ennuyeux d'ici ſpecifier, ie me contenteray entre les autres de choiſir Ioſſe Badius & Iaques
Feure, leſquels ont fait de grands fruicts enſemble ment par toute l'Europe, & notamment
en noſtre France, & qui ont eſté pour la plus-part compagnons en la-
beurs, affections & entrepriſes.

IOHAN-

IOHANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEYMENSIS,

De Septem Secvndeis, id est, Intelligentiis ſiue Spiritibus orbes poſt Deum mouentibus, libellus ſiue Chronologia myſtica,

Multa ſcituque digna, mira breuitate in ſe complectens arcana.

IOHANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEY-menſis Epiſtola in libellum de intelligentiis cœleſtibus, orbes poſt Deum gubernantibus.

Ad Divvm Maximilianvm I. Imp. Cæs. p. f.

Veterum ſententia eſt plurimorum, ſapientiſſime Cæſar, mundum hunc inferiorem ordinatione primi intellectus, qui Deus eſt, per ſecundas intelligentias gubernari. Quorum opinioni Conciliator aſſentiens Medicorum dicit, ſeptem Planetis, ſpiritus ſeptem à principio cœli & terræ præfectos: quorum vnusquiſq; mundum annis gubernat trecentis quinquaginta quatuor, menſibusq; ex ordinis quaternis. Huic poſitioni complures viri doctiſſimi hactenus præbuere conſenſum: quam ego non aſſerendo, ſed referendo duntaxat facio tuæ Maieſtati Sacratiſſ. manifeſtam.

I.

Primvs Angelus, ſiue ſpiritus Saturni vocatur Oriſiel, cui Deus mundum à principio creationis gubernandum commiſit, cœpitque regimen illius 15. die *Oriſiel.* menſis Martii, anno mundi primo, & durauit annis 354. menſibus quatuor. Oriſiel autem nomen eſt officii, non naturæ, ſpiritui ratione actionis attributum, ſub cuius regimine homines fuerunt rudes & agreſti, more beſtiarum in ſolitudine commorantes. Quod mea non indiget probatione, cum ex textu Geneſeos omnibus ſit manifeſtum.

II.

Secvndvs mundi gubernator eſt Anael, ſpiritus Veneris, qui poſt Oriſielem re- *Anael.* gere cœpit ſui influxum planetæ anno mundi 354. menſe quarto, hoc eſt 24. die menſis Iunii, & mundum gubernauit annis 354. menſibus quatuor, vſque ad annum orbis conditi 780. vt calculanti patet, ętatem. Sub huius regimine Anaelis homines cœperunt eſſe cultiores, domusq; conſtituere & vrbes, artes inuenire manuales, opus textrinum, lanificium, hisq; ſimilia, carnis quoq; voluptatibus peramplius indulgere, vxoresque ſibi pulchras aſſumere, Deum obliuiſci, & à naturali ſimplicitate in multis recedere; ludosque cantilenas inuenire, cithara canere, & quicquid ad Veneris pertinet rationem & cultum excogitare, durauitque iſta in hominibus laſciuia vitæ ad diluuium, ſumens argumentum prauitatis ſuæ.

III.

Tertivs Zachariel Angelus Iouis mundum cœpit gubernare, anno creationis *Zachariel.* cœli & terræ, 780. hoc eſt, 26. die menſis Octobris, & gubernauit mundum annis 354. menſibus quatuor, vſque ad annos conditi orbis 1063. incluſiue. Sub cuius moderatione homines primum ſibi Dominum in alterutrum vſurpare cœperunt, venationes exercere, tentoria facere, & corpora variis indumentis exornare, factaq; eſt magna inter bo-

nos maloſque diuiſio, bonis inuocantibus Deum, ſicut Enoch, quem tranſtulit Dominus, malis autem poſt carnis illecebras diſcurrentibus. Cœperunt etiam homines ſub huius Zachatielis regimine magis ciuiliter viuere, legeſque pati maiorum, manſueſcere a feritate priori, ſub eius quoque ducatu Adam primus homo fuit mortuus cunctæ poſteritati relinquens teſtamentum neceſſario moriendi. Variæ denique hoc tempore adinuentiones hominum & artes emerſerunt, ſicuti hiſtoriographi clarius expreſſerunt.

IIII.

Raphael. QVARTVS mundi rector fuit Raphael, ſpiritus Mercurii, qui cœpit anno creationis Cœli & terræ 1063. Februarii die 24. & præfuit annis 354. menſibus quatuor, & durauit eius dominium vſque ad annos mundi 1417. & menſem quartum. Hiſce temporibus ſcribaria primo fuit inuenta, & literę primo ad modum ſeu formam arborum atque plantarum excogitatæ, quæ tamen poſtea cum tempore & cultiorem ſumpſere ornatum, & caracterum faciem ad ſuum gentes arbitrium mutauerunt. Muſicalium quoque inſtrumentorum vſus ſub regimen huius Raphaelis multiplicari cœpit & mercantiarũ primum fuit commutatio per homines adinuenta. Nauigandi quoque rudis audacia his temporibus primo fuit præſumpta, & alia id genus multa.

V.

Samael. QVINTVS gubernator mundi fuit Samael, angelus Martis, qui cœpit 26. die mẽſis Iunii, anno mundi 1417. gubernauit mundum annis 354. menſibus 4. vſque ad annum 1771. menſem 8. Sub cuius regimine Martis naturam homines fuerunt imitati. Item ſub moderatione huius Samaelis, diluuium fuit vniuerſale, anno mundi 1656. ſicuti ex Geneſeos clare pateſcit hiſtoria. Et notandum, quod veteres tradiderunt philoſophi, quoties Samael ſpiritus Martis rector eſt orbis, toties Monarchiæ notabilis alteratio ſurgit. Religiones variantur & ſectæ, mutantur leges, principatuſque ad extraneos transferuntur & regna, quod ex hiſtoriis per ordinem facile poſſumus inuenire. Verum non ſtatim à principio regiminis Samael hunc manifeſtat ſui moris affectum, ſed poſteaquam gubernationis ſuæ medium exceſſerit quod idem de aliorum planetarum ſpiritibus eſt intelligẽdum (vt in hiſtoriis patet) qui omnes ſecundum proprietates naturæ aſtrorum ſuorum, influũt & operantur ad inferiora mundi huius

VI.

Gabriel. SEXTVS mundi gubernator Gabriel Angelus Lunæ, qui cœpit poſt Samaelem Martis, 28. die menſis Octobris, anno mundi 1771. mẽſe 8. & gubernauit orbem, 354. ann. mẽſes 4. vſq; ad an. mũdi 2126. His tẽporibus rurſus multiplicati ſunt homines, & varias cõdiderũt vrbes. Et notandũ, quod Hebræi dicunt diluuiũ factũ, anno mũdi, 1656. ſub regimine Martis. Sed ſeptuaginta interpretes Iſidorus & Beda confirmant illud factum, anno 2242. ſub gubernatione ſpiritus Lunæ Gabrielis, quod & mihi veritati magis videtur cõſentaneum multiplicatione, quam exprimere non eſt præſentis temporis.

VII.

Michael. SEPTIMVS mũdi gubernator Michael fuit, Angelus Solis, qui cœpit 24. Februarii, anno mundi ſecundum communem ſupputationem 2126. & gubernauit orbem annis 354. menſes quatuor, vſque ad annum ætatis mundi, 2480. menſes 4. Sub Angeli Solis regimine ſicuti hiſtoriæ conſonant veritati Reges inter mortales primum eſſe cœperunt,

Regum origo. inter quos Nemroth primus libidine dominandi ſuper ſocios imperium tyrannidis inuaſit. Cultus quoque Deorum ſtultitia hominum inſtitutus fuit, & tenues ſuos adorare principes vt Deos cœperunt. Variæ etiam artes hoc tempore per homines fuerunt inuẽtæ: ſcilicet Mathematica, Aſtronomia, Magia, & vnius Dei cultus diuerſis cœpit exhibe-

Idololatria ſcaturigo. ri creaturis, & veri cognitio Dei per ſuperſtitionem hominum in obliuionem paulatim deuenit. His quoque temporib. Architectura inuenta eſt, & cœperunt homines politiorib. vti & moribus & inſtitutis.

VIII.

OCTAVO dehinc ordine rurſus Orifiel Saturni Angelus, mundum gubernare cœpit 26. die menſis Iunii, anno ab origine mundi 2480. menſes quatuor, anniſque 354. & menſibus quatuor, orbem ſecunda vice gubernauit, vſque ad annũ mundi 2834. menſemque octauum. Sub huius gubernatione Angeli, multiplicatæ ſunt gentes, diuiſa terra in Regiones, inſtituta multa regna, Turris Babel conſtructa, linguarum facta confuſio, homines in omnem ſunt terram diſperſi, cœperuntque homines terram accuratius colere, agros inſtituere, frumenta ſerere, vineas plantare, arbores infodere, & quicquid ad victum veſtitumque pertinet, diligentius acquirere. Ab iſto tempore primum inter homines

mines fieri cœpit nobilitatis diſcretio, quando viri & moribus & ingenio reliquos excellentes inſignia gloriæ à maioribus terræ pro meritis ſuſceperunt. Hinc primum orbis totus in hominum notitiam deuenire cœpit, cum vbique multiplicatis gentibus, & multa oriebantur regna, & variæ ſunt liguarum differentiæ ſubſecutæ.

IX.

NONO autem ordine mundum rurſus gubernare inchoauit Anael ſpiritus Veneris 29. die Octob. anno creationis cœli & terræ 2834. menſe 8. & præfuit annis 354. menſibus 4. vſq; ad annum mundi 3189. His temporibus homines Deum verum obliuioni tradentes, mortuos & eorum ſtatuas pro Deo colere & honorare cœperunt, qui error plus quam duobus millibus mundum occupauit annis. Introducentes curioſos corporis ornatus, & varia genera muſicalium inſtrumentorum, homines rurſus libidinem & voluptatem carnis nimium proſequuti ſunt, ſtatuas quoq; & templa diis ſuis homines hiſce temporibus inſtituentes & dicantes. Incantationes & maleficia temporibus iſtis fuerunt excogitata per Soroaſtem Bactrianorum Regem primum, (& alios diuerſos) quem Ninus rex Aſſyriorum in bello ſuperauit. *Idololatriæ incrementum.*

X.

DECIMO ordine Zachariel Angelus Iouis iterũ gubernare cœpit vltimo die menſis Februarii, anno conditionis cœli & terræ 3189. & gubernauit annis ex more 354. menſes 4. vſq; ad annum mundi ipſius 3543. & menſem 4. Hæc læta fuere tempora, quæ vere aurei dici potuerunt, in quibus omnium rerum copia, & generi humano incrementum contulit, & maximum orbi dedit ornatum. Similiter hoc tempore Deus Abrahæ legem circumciſionis dedit, & generis humani Redemptionem per vnigeniti ſui incarnationem primo pollicitus eſt. Sub huius regimine Spiritus Patriarchæ infundatores iuſtitiæ claruerunt, & iuſti ab impiis ſunt propria voluntate & opere diuiſi. Claruit his etiam temporibus apud Archadiam Iupiter, qui & Liſania, cœli & Dei Filius, Rex, qui primus leges Arcadibus dedit, moribus multum fecit eſſe ciuiles, Dei cultum docuit, templa conſtruxit, inſtituit Sacerdotes, & multa generi humano procurauit vtilia, propter quæ & Iupiter ab eis dictus eſt, & poſt mortem pro Deo habitus, duxit autẽ originem ex Heber filiis, ſcilicet Ierari, quemadmodum hiſtoriæ ſonant. Prometheus etiam filius Athlantis ſub huius Angeli regimine dictus eſt feciſſe homines, propterea quod ex rudibus effecerit doctos, humanos, manſuetos, & moribus ſcientiaq; politos, imagines arte fecit ſeſe mouere. Vſum annuli primus excogitauit, ſceptrum diademaq; & inſignia Regalia ſimiliter inuenit. Claruerunt & alii Iouiniani his temporibus homines ſapientiſſimi viri & mulieres qui ſuo ingenio multa generi humano vtilia inuenta tradiderunt, & propter magnitudinem ſapientiæ mortui inter Deos relati putabãtur. Videlicet Phoroneus, qui leges & iudicia primus apud Græcos inſtituit, Sol, Minerua, Ceres, Serapis apud Ægyptios, & alii complures. *Iupiter Rex Arcadum.* *Prometheus.* *Phoroneus.*

XI.

ORDINE vndecimo Raphael ſpiritus Mercurii iterum mundi regimen ſuſcepit prima die menſis Iulii anno mundi 3543. menſe 4. & præfuit annis 354. menſibus 4. vſque ad annum creationis cœli & terræ 3897. & 8. menſem. His vero temporibus, vt clare patet ex veterum hiſtoriis, homines ſapientiæ operam magis dederunt, inter quos fuerunt vltimi clariſſimi viri Mercurius, Bacchus, Omogyrus, Iſis, Inachus, Argus, Apollo, Cecrops, & complures alii, qui ſuis inuentionibus & mundo tunc profuerunt & poſteritati. Variæ quoq; his temporibus ſuperſtitiones in cultura idolorum per homines fuerunt inſtitutæ, incantationesq; & artes imaginum diabolicarum mirum in modũ auctæ, & quicquid ſubtilitatis & ingenii Mercurio ex more attribuetur, tunc temporis augebatur. Moſes Hebræorum dux ſapientiſſimus, multarum rerum & artium peritus, veri & vnius Dei cultor, Hebræorum populum à ſeruitute Ægyptiorũ in libertatem vindicauit. Hoc etiam tempore Ianus in Italia primus regnauit, poſt quem Saturnus, qui ſtercore agros pinguari docuit, & pro Deo habitus fuit. Circa hoc tempus Cadmus literas Græcas inuenit & Carmentis filia Euandri Latinas. Deus omnipotẽs ſub regimine huius Raphaelis angeli Mercurii legem populo ſuo per Moſen dedit in ſcriptis, quæ Chriſti futuræ natiuitati in carne teſtimoniũ reddit manifeſtum. Mirabilis quoq; in mundo religionum fuit ſuborta diuerſitas. Multa quoq; his temporib. floruerunt Sybillæ, prophetæ, Arioli, Aruſpices, Magi, Vates, vt Sybilla Erythræa, Delpihca, Phrygiaq; cum cæteris. *Moſes.* *Ianus.* *Cadmus.* *Legis diuinæ enucleatio.*

XII.

DVODECIMO autẽ ordine mundum denuo regere cœpit Samael Angelus Martis, 2. die menſis Octob. anno mundi 3892. menſe 8. durauitq; regimen eius annis 354. menſibus 4. vſq; ad annos 4252. Sub cuius regimine fuit magnum illud ad famoſiſſimum excidium Troianum in Aſia minore, factaque eſt Monarchiæ multorumq; Regnorum admi- *Excidium Troianum.*

randa

Pariſius. Moguntia. randa mutatio & multarum de nouo ciuitatum inſtitutio, vt Pariſienſiũ, Moguntiæ, Carthagini, Neapolis, & aliarum multarum. Multa etiam regna de nouo fuerunt exorta, vt Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Hebræorum & complura alia. Maxima fuerunt his temporibus in toto mundo bella & prælia Regum & gentium, variæque mutationes Imperiorum. *Venetorum origo.* Veneti ab hoc tempore ex Troianis computant initium & gentis ſuæ & vrbis. Et notandum, quod & aliæ nationes plurimæ tam in Europa quam in Aſia ſuam prætendunt originem ſe ſumpſiſſe à Troianis, quibus tantum accommodare fidei duxi, quantum ipſi veritatis mihi ſufficienti teſtimonio poterunt perſuadere. Friuola ſunt quæ afferunt de ſua nobilitate & antiquitate, volentes palam gloriari: quaſi non fuerint in Europa gentes, ante Troianorum excidium, nullusque inter ipſos Troianos ignobilis. Item ſub huius *Saul.* planetæ imperio Saul primus Iudæorum factus eſt Rex, poſtea Daniel, cuius filius Rex Salomon, templum Dei veri toto famoſiſſimum in mundo in Hieruſalem cõſtruxit, hinc ſpiritus Dei prophetas ſuos ampliore lumine gratiæ ſuæ illuſtrans, non ſolum de futura incarnatione Domini Saluatoris, ſed & alia multa prædicere fecit, vt ſanctæ teſtantur hiſtorię, inter quos fuerunt Nathan propheta Dauid Regis, Gad, Aſaph, Achias, Semeias, *Homerus.* Aſarias, Anan cum pluribus aliis. Homerus Poeta Græcus Troiani ſcriptor excidii, Dares Phrygius, Dictis Cretenſis, qui excidio ipſi interfuerunt, & ſimiliter deſcripſerunt, fuiſſe leguntur his temporibus in humanis.

XIII.

Ordine tertio decimo, Gabriel ſpiritus Lunæ denuo regimen mundi ſuſcepit 30. die Ianuarii, anno ab origine vniuerſi 4252. & præfuit imperio ſuo annis 354. menſibus 4. vſque ad annum mundi 4606. & menſem 4. Iſto autem tempore plures apud He*Helias. Heliſaus. Lycurgus.* bræos claruerunt prophetæ, Helias videlicet, Heliſæus, Micheas, Abdias, & alii complures. Erantq; variæ regni Hebræorum mutationes. Lycurgus iura & leges dedit Lacedæmoniis. Capetus Syluius, Lyberius Syluius, Romulus Syluius, Procas Syluius, Numitor, *Occaſus. Monarchia Aſſyriorum.* Italiæ Reges ſub huius moderamine ſpiritus floruerunt, plura etiam regna ſub eo noua ſumpſerunt initia, vt Lydorum, Medorum, Macedonum, Spartanorum & aliorum. Monarchia Aſſyriorum in Sardanapalo defecit. Similiter & regnum Macedoniorum conſu*Vrbs Roma conſtruitur.* mitur. Variæ hominibus impoſitæ ſunt leges, & veri Dei cultus negligitur, falſorũ deorum religio nimis propagatur. Vrbs Roma ſub imperio huius ſpiritus conſtruitur anno 1484. qui fuit annus regiminis ipſius Gabrielis in ordine 239. defecitq; regnum Syluiorum Ita*Septem ſapientes Græcia. Romulus. Numa. Ezechias.* liæ & Romanorum incepit. His etiam temporib. Thales, Solon, Chilon, Periander, Cleobolus, Bias & Pictacus ſeptẽ ſapientes in Græcia claruerunt, & ex hinc philoſophi & poetæ in prætio haberi cœperunt. Imperauit autem Romæ primus vrbis conditor Romulus annis 37. fratricida & cultor ſeditionis. Poſt quem Numa Pomp. annis 42. qui cultum Deorum ampliauit, tempore Ezechiæ regis Iudæorum magna in pace regnum continuit. *Nabuchodonoſor. Sedechias. Hieremias.* Circa finem gubernationis huius ſpiritus Lunæ Nabuchodonoſor Rex Babyloniæ Hieruſalem cœpit, & deſtruxit Sedechiam Regem, & omnem populum abduxit captiuum. Hieremias propheta claruit, qui hoc prædixit excidium. Similiter & ex Babylon futuram liberationem.

XIV.

Post Gabrielem 14. imperium mundi iterum aſſumpſit Michael ſpiritus Solis qui cœpit prima die menſis Maii, anno mundi 4606. menſe 4. rexitq; mundum in ordine ſuo annis 354. vſq; ad annum conditi orbis 4960. & menſes 8. In tempore huius regiminis *Euil.* Euil Merodach Rex Babylonis libertatem & regem populo reſtituit Hebræorum, ad directionem Michaelis, qui, vt Daniel ſcribit, pro populo ſtetit Iudæorũ, cui à Deo fuerant *Perſarum Monarchia.* commiſſi. Item hiſce temporibus Monarchia regni cœpit Perſarum, cuius Rex primus Darius, & ſecundus Cyrus regnum illud Babyloniæ potentiſſimum in diebus Balthaſar, *Cumana Sybilla Tarquinius Priſcus.* (vt Daniel & prophetæ prædixerunt) funditus deſtruxerunt. Claret his temporibus Cumana Sybilla, quæ nouem libros Tarquinio Priſco Regi precio coemendos propoſuit, in quibus futurorum ſeries auiſamentorum & ratio continebatur totius Reipub. Romanorum. Verum cum Rex denegaret pretium, tres primos libros Sybilla eo vidente exuſſit, pro reliquis ſex idem pretium poſtulabat. Quod cum ille rurſus denegaſſet, alios quoque tres igni tradidit comburendos, quod & de vltimis feciſſet, niſi Rex ſuorum conſilio perſuaſus, eas ab interitu dato pretio redemiſſet, quod pro omnibus fuerat poſtulatum. Item *Romana Reip. mutatio. Pythagoras. Eſdras.* Romani abrogatis Regibus duos per annũ Conſules conſtituerunt. Phaleris tyrannus Siciliam iis temporibus occupat. Magia quoque temporibus iſtis apud Reges Perſarum magno in pretio fuit. Pythagoras philoſophus & multi alii apud Græcos tunc floruerunt. Templum Hieroſolymis & ciuitas reædificatur. Eſdras propheta libros Moſi combuſtos à Chal-

à Chaldæis, qui & Babylonii fuerunt dicti, memoria vſus pro Archetypo reparauit. Xerxes Rex Perſarum exercitum aduerſus Græcos duxit, ſed parum profecit. Roma capitur, inceditur, & deſtruitur a Gallis, capitolio duntaxat excepto, tutato ab anſere, pugiles laſſos ſuſcitante. Athenienſium bella famoſiſſima iis quoq; temporibus fuere. Socrates & Plato philoſophi tunc temporis vixerunt. Romani iteru abrogatis conſulibus, Tribunos & Aediles inſtituerunt, fueruntq́; his temporibus multis cal.unitatib. inuoluti. Alexander quoque Magnus poſt regimen Michaelis exactum in Macedonia regnauit. Monarchiam Perſarum in Dario deſtruxit, & ſuo imperio totam Aſiam cum patre Europæ ſubiugauit: vixit annis 33. imperauit annis . 2. menſibus quinque poſt cuius mortem infinita bella fuerunt ſubſecuta, & multa mala, & diuiſa eſt Monarchia in quatuor. Apud Hebræos pro ſacerdotio ſummo concertari cœptum eſt. Regnum Syriæ inchoatur.

Xerxes. Roma capitur. Socrates. Plato. Tribuni. Ædiles. Alexander M. Perſarum monarchia deſtructa.

X V.

Post Michaelem ordine decimo quinto, iam tertio ſpiritus Saturni Oriſiel, regimen orbis aſſumpſit, vltima die menſis Septembris, anno conditionis vniuerſi 4960. menſe 8. & præfuit annis 354. menſibus 4. vſque ad annum mundi 5315. Sub cuius regimine bellum cœpit Punicum inter Romanos & Carthaginenſes. Vrbs Roma per ignem & aquam penitus quaſi conſumpta fuit. Coloſſus imago fuſilis ærea pedum 126. terræmotu corruit. Vno hic anno pax fuit Rom. poſt bellum Punicum, qui in 440. annis nunquam ſine bello fuerunt. Hieroſolyma cum templo inceditur & deſtruitur per Antiochum, & Epiphanem. Machabæorum hiſtoria & bella geruntur. His temporibus anno ab vrbe condita 606. Carthago deſtruitur & arſit per dies 17. continuos. In Sicilia 7000. ſeruorum contra dominos ſuos conſpiratio fuit. Magna iis temporibus portenta videbantur in Europa, animalia domeſtica fugere ad nemora, ſanguis fluxit, igneus è cœlo globus cum fragore micuit. Mithridates Rex Ponti & Armeniæ per annos 40. bellum geſſit cum Romanis. Regnum Hebræorum reſtituitur. quod interruptum fuerat annis 575. a tempore Zedechiæ vſque ad Ariſtobolum. Item Germani Teutones inuaſerunt Romanos, & poſt multa prælia feruntur victi, ac 16000. interfecti, præter innumerabiles, qui ſe cum domeſticis interfecerunt, ſub Caio & Manlio conſulibus. Multi nihilominus Romanorum per eos antea fuerunt deleti. Denique bella ciuilia, quæ annis durauerunt 40. Romanos valde attriuerunt. Tres Romæ Soles apparuerunt, nec diu ſed mox in vnum redacti ſunt. Pauculos poſt annos Iulius Caius Cæſar Romanorum vſurpauit imperium, quod Octauianus Auguſtus poſt eum amplianit, & Aſiam, Africam & Europam in vnam monarchiam adunauit. Imperauit autem annis 56. per quem Deus pacem orbi contulit vniuerſo. Anno à condita vrbe 751. Octauiani Cæſaris Auguſti 42. Oriſielis ſpiritus Saturni regiminis præſcripti anno 245. menſe 8. viceſimo quinto die menſis Decembris, Iesvs Christvs Dei filius ex Maria Virgine in Bethlehem Iudæa natus eſt. Nota quam pulchra diuinæ prouidentiæ ordinatio. Mundus enim ſub Oriſielis regimine primo creatus eſt, & ſub tertio quoque miſericorditer redemptus, inſtauratus & renouatus, vt huic deſcriptioni regiminis mundi ſeptem ſpirituum planetarum fidem non modicam tanta factorum conſonantia miniſtrare videatur. In primo enim regimine Oriſielis, vna totius mundi fuit Monarchia, ſub ſecundo (vt ſupra diximus) in multos fuit diuiſa. Iterum ſub tertio (vt cernitur) in vnitatem reuocata, licet, ſi rectè metiamur, manifeſtum etiam ſit in ſecundo regimine Oriſielis vnam totius mundi fuiſſe Monarchiam, cum turris conſtrueretur Babylon. Ab hinc regnum Iudæorum ablatum eſt, victimæque & iuge ſacrificium ceſſauerunt, nec reſtituetur Iudæis libertas, ante tertiam reuolutionem Michaelis ſpiritus, hæcq́; fiet poſt Chriſti natiuitatem anno 1880. menſe 8. hoc eſt anno mundi 7170. menſe 8. Chriſtianam religionem iis temporibus multi Iudæorum & Gentilium aſſumpſerunt, ſimpliciſſimis atque ruſticanis prædicantibus, quos non inſtitutio humana, ſed Dei ſpiritus illuſtrauit. Ad primam ſimplicitatis innocentiam mundus tum reuocari cœpit, vtrobique ſpiritu Saturni Oriſiele ipſum gubernante. Mixta ſunt cœleſtia terrenis, multi etiam Chriſtianorum, pro fide quam prædicabant, à mundi Rectoribus crudeliter interfecti. Circa finem regiminis Oriſielis Hieruſalem per Romanos deſtruitur, & Iudæi in omnem terram diſperguntur, interfectis vndecies centum millibus & venditis 80000. reliqui fugerunt, & ſic Romani Iudæam penitus deſtruxerunt.

Bellum punicum. Roma calamitas. Coloſſus deſtruitur. Antiochus. Epiphanes. Carthago deſtruitur. Multa portenta. Mithridates. Teutonica clades aduerſus Romanos. Tres Soles Romæ viſi. C. Iulius Cæſar. Octauianus Aug. Emanuel Ieſus Chriſtus naſcitur. Iudæorum libertas. Chriſtianæ religionis incrementum. Iudæa deſtruitur.

X V I.

Ordine 16. poſt Oriſielem Anael ſpiritus Veneris regimen totius mundi tertia

vice

vice reſumpſit, vltimo die Ianuarii. Anno conditionis cœli & terræ 5315. à Chriſti verò natiuitate 109. & gubernauit orbem annis 354. menſibus 4. vſque ad annos mundi 5669. menſes 4. Dominicæ vero Natiuitatis in carne 463. Et notandum, quod pene toto tempore iſtius regiminis Angeli Veneris, Chriſtianorum Eccleſia in perſecutionibus floruit & præualuit, infinitis hominum millibus pro fide Chriſti occiſis. Hęreſes denique plures his temporibus in Eccleſia pullulare cœperunt, quæ non ſine labore & ſanguine bonorũ virorum cum tempore fuerunt extinctæ. Multi claruerunt iis temporibus viri in omni genere ſcientiarum doctiſſimi & eloquentiſſimi Theologi, Aſtronomi, Medici, Oratores, Hiſtoriographi & iis conſimiles, non ſolum inter gentes, ſed etiam apud Chriſtianos. Ceſſauit tandem perſecutio infidelium aduerſus Eccleſiam, poſteaquam Conſtantinus Cæſar Magnus fidem aſſumpſit, anno mundi 5539. poſt medium regiminis ipſius Anaelis Angeli Veneris, quamuis etiam poſtea in parte fuerit aliquoties per impios turbata, manſit tamen multo tempore in toto quietiſſima. Ex hinc genus humanum, quod à tempore Nini Regis circa idolorum culturas per annos 2300. miſerabiliter errauerat, ad vnius Dei fuit cognitionem miſericorditer reuocatum. Artes variæ ſubtilitatis his temporibus auctæ ſunt, & per conuenientia naturæ Veneris ornatum ſumpſerunt & incrementum. Mutantur enim hominum cum tempore mores, & corpora inferiora ſecundum influentiam ſuperiorum diſponuntur. Mens quidem libera eſt, & influentiam aſtrorum non ſuſcipit, niſi præ nimium, quod cum corpore habet, commercium ſe inclinando affectum commaculet ſuum. Angeli enim, qui motores ſunt Orbium, nihil eorum quæ natura conſtituit, deſtruunt vel ſubuertunt. Cometa inſolitæ magnitudinis Conſtantini mortem præceſſit. Arriana hæreſis multis in locis turbauit Eccleſiam ſanctam in fine huius regiminis, tempore Iuliani Cæſaris cruces apparuerunt, in lineis veſtibus hominum. In Aſia & Palęſtina ſecuta ſunt bella, peſtilentiæ & fames in iſtis locis in quibus cruces apparuerunt. His quoq; temporibus circa annos Domini 360. Franci in Germania ſumpſerunt initium, qui poſtea Galliam deuaſtantes ſuo nomine victam Franciam nuncupauere. Deſcriptio Franciæ fuit magnitudine longa & lata, cuius Metropolis Moguntia, nunc vero Herbipolis ſola. Bauari, Sueui, Rhenenſes, Saxones, Thuringi, & circumſiti Pontificatus, magnam hodie partem Franciæ in Germania occupant. Item anno gubernationis huius Anaelis 280. Romanum inclinari cœpit imperium, cum vrbs capta fuit à Gottis & incenſa, ſede prius imperiali ſub Conſtantino in Græciam translata, quod initium fuit & cauſa totius inclinationis Monarchiæ. Nam circa finem huius regimenti Anaelis ſurrexerunt Radagiſus, Alaricus, Athaulſusque Reges Gottorum. Item poſtea Genſericus Vandalorum, Athila quoque Hunorum, qui totam Europam peruagantes, imperium miſerabiliter lacerauerunt, vt in his hiſtoriis patet.

Perſecutiones multa aduerſus Eccleſiam. — *Conſtantinus fit Chriſtianus.* — *Verus Dei cultus reſtauratus.* — *Notabile.* — *Cometes.* — *Arriana hæreſis.* — *Cruces in veſtibus.* — *Francorũ Germanorum origo.* — *Inclinatio Romani Imperii. Gothorũ Vandalorum, & Hunorum eruptiones.*

XVII.

Post Anaelem ordine 17. Zachariel ſpiritus Iouis regimen vniuerſale tertia vice reſumpſit prima die Iunii, anno mundi 5669. menſe 4. Dominicæ vero Natiuitatis 463. menſe 7. & præfuit annis 354 menſibus quatuor, vſq; ad annos mundi 6023. menſemque 8. Domini autem 817. Multi his temporibus amore philoſophiæ Chriſtianæ, ſeſe ad Eremum contulerunt, multa etiam apparuere portenta, Cometes, terræmotus, pluuia ſanguinis. Merlinus in Tumbæ natus miranda prædixit in principio huius regiminis. Arcturus (quem vulgo Artum appellant) Rex Britanniæ famoſiſſimus barbaros vicit, pacem Eccleſiæ reddidit, multa prælia victor geſſit, fidem Chriſti ampliauit, Galliam totam, Noruegiam, Daciam & multas prouincias ſuo imperio ſubiugauit. Erat omnium ſui temporis Regum glorioſiſſimus, qui poſt multa egregia patrata, nuſquam comparuit, multis annis expectatus à Britonibus redire, de quo mirabiles olim Mimi cantilenas ediderunt, quo regnante, Anglia in flore fuit, cui terdena regna ſeruierunt. Hiſce temporibus monachorum in Eccleſia Dei ordines cœperunt multiplicari. Theodoricus Rex Gothorum Arrianus totam Italiam poſſedit, Boetium conſulem occidit. Erant omnia perturbatione plena, imperium ſimul & Eccleſia. Zenon & Anaſtaſius Imperatores Arriani in Oriente, Theodoricus & ſui ſucceſſores in Italia, Honorius Rex Vandalorum in Africa tyrannidem exercebant non paruam. Clodoueus tandem Rex Francorum in Gallia factus Chriſtianus & Gothos ſuperauit & pacem rebus impoſuit, licet non vbiq; terrarum tempore Sanct. Benedicti, anno Chriſtianorum quingenteſimo, vel circa in principio regiminis huius Angeli Zacharielis Iouis, cuius eſt proprium ſpiritus, imperia mutare & regna, quod in hac reuolutione factum, multipliciter hiſtoriæ declarãt, & quod ipſe facere nõ potuit Raphaeli Angelo Mercurii ſucceſſori ſuo faci-

Cometes, terræmotus, pluuia ſanguinis. — *Merlinus.* — *Arcturus rex Brit.* — *Monachorum ordines* — *Boetius* — *Perturbatus ſtatus Eccleſiæ & imperii.* — *Clodoueus rex Franciæ bonus.*

faciendum in Carolo Francorum ordinauit. Multa enim regna ſub his 350. annis defecerunt, Gothorum, Vandalorum, Burgundiorum, Longobardonorum, Thuringonorum, Alemanorum, Bauarorum, & alia complura. Iuſtinianus Imperator primus Rempub. legibus ornauit pulcherrime. Viri ſub Zachariele clariſſimi plures floruerunt, Iuſtinianus templum Sanct. Sophiæ 400. turrim Conſtantinopoli extruxit. Imperium bipertitum, confuſum, & turbationibus plenum crebrius fuit. Signa multa his apparuere temporibus, vt eſt reperire in hiſtoriis. Coſdrai Perſarum Rex Hieruſalem cepit, quem Eracleus poſtea occidit, Machomet Arabs Saracenorum ſectam introducit hiſce temporibus circa Chriſti annum 600. per quam imperium Romanum in Aſia ex toto iam cernitur ablatum. Dagobertus Rex Franciæ Anglos, qui tunc Saxones dicebantur, ſuperans interfecit. Notandum quod fides Chriſtiana paulatim ab hinc in Aſia & Africa cœpit deficere ſubintrante ſecta Sarracenorum, quæ iam totũ pene mundum fœdauit. Circa annos Domini 774. cruces apparuerunt in veſtibus hominum, & non diu poſtea diuiſum eſt imperium Romanorum, facta translatione Monarchiæ ad Francos in Carolum, qui eripuit de interitu Eccleſiam & imperium, & geſſit prælia multa. Nomen ſub eo Weſtgallorum in Saxonia poſt victoriam cœpit.

Interitus multorum regnorũ. — Iuſtinianus Imperat. — Templum S. Sophiæ. — Coſdrai. — Machomet. — Dagobertus. — Notabile. — Carolus Imp.

XVIII.

Octavo decimo loco poſt Zacharielem Iouis Angelum, Raphael ſpiritus Mercurii mundi gubernationem tertio ſuſcepit, 2. die menſis Nouembris, anno conditionis vniuerſi 6023. menſe 8. Dominicæ vero natiuitatis 817. & præfuit orbi 454. menſibus 4. vſq; ad annos mundi 6378. Dominicæ vero 1171. In principio huius reuolutionis Monarchia Romani imperii, ſicut diximus, in Carolum Magnũ translata eſt. Poſt Carolum filius eius Ludouicus imperauit annis 25. Quo mortuo, filii eius inter ſe dimicantes, Imperii vires rurſus extenuarunt. Normanni Galliam deuaſtarunt. Roma bis fœdatur à Sarracenis. Sub Ludouico ſecundo ſanguis pluit è Cœlo in Italia per triduum. In Saxonia villa quædam cum omnibus ædificiis &, hominibus in momento abſorbetur hiatu terræ horribili. Circa Domini annos 910. motus in Italia facti ſunt magni, defecitq; Italia ab imperio Francorum, propriosque ſibi conſtituit Reges, quorum primus fuit Berengarius Dux Foroliuii, cui ſeptem per ordinem ſucceſſerunt, annis ferme quinquaginta, vſq; ab imperii translationem in Germanos. Factusq; fuit primus Imperator Otto, & ex hinc Monarchia reformari cœpit, cui filius Otto, & nepos Otto in imperio ſucceſſerunt, ſub quibus conuertuntur Hungari ad Chriſtianorum fidem. Otto autem tertius ſine liberis mortuus, Electores imperii poſt ſe inſtituit, anno Chriſtianorũ 1002. ſicuti permanent vſq; in præſentem diẽ. Hieruſalem vero capitur à Saracenis. Portenta multa ſunt viſa in cœlo, aere, terra, mari & aquis. Ottone vero tertio mortuo, Henricus primus principum electione ſucceſſit, imperauit annis 20. qui Bambergenſem Eccleſiam fundauit & moriens virgo vna cum vxore Kunigunda miraculis coruſcauit: poſt quem Conradus eligitur primus Dux Francorum, & imperauit annis 20. Item Gotfridus Comes de Bulion terrã ſanctam, & Hieruſalem de manibus infidelium recuperauit. Ante finem reuolutionis multa ſigna & portenta viſa ſunt, & paruo elapſo tempore gens Tartarorum egreſſa de finibus ſuis, multa imperio Romano fecit mala, fames, peſtilentię & terræ motus imperio fuerunt. Soles tres in Oriente viſi ſunt totidemq; Lunæ, anno Domini 1153. Fridericus I. Barbaroſſa dictus imperare cœpit, & imperauit annis 33. Cuius imperii fuit initium anno Raphaelis 336. Multa geſſit magnifice, vireſq; imperii dilatauit, & multa bella feliciter geſſit, cuius tempore nono Egiani & Lituotrii ad fidem Chriſti conuerſi ſunt.

Translatio Rom. imperii ad Francos. — Sanguinis pluuia. — Caſma in Saxonia. — Translatio Rom. imperii in Germanos Ottones. — Hungarorum conuerſio ad fidem Chriſti. — Electorũ Principum origo. — Henricus I. fundator Bambergenſis Eccleſiæ. — Tres Soles in Oriente.

XIX.

Nono decimo ordine imperium mundi vniuerſale ſumpſit tertia vice Samael ſpiritus Martis, tertio die Martii, anno mundi 6378. & gubernauit annis 354. menſes 4. vſque ad annos mundi 6732. menſe 4. Domini vero 1525. Sub cuius regimine multa in orbe terrarum bella fuerunt, quibus infinita hominum millia perierunt, & regna quam plura priſtinos terminos amiſerunt. Inter Fridericum Imperatorem primum, & Romanos proceres diſcordiæ multę fuerunt & prælia magna, & Romanorum multa millia perierunt. Dictus Fridericus Mediolanum funditus ſubuertit. Leodium deſtruitur. Hieruſalem à Sarracenis iterum capitur. Imperium Tartarorum omnium hoc tempore in orbe maximum his temporibus initium ſumpſit, feceruntq; in mundo plagam maximam, nec ceſſant. Poſt Fridericum Henricus filius eius ad Imperatorẽ eligitur. Quo mortuo, ſchiſma confundit imperium ſub Philippo & Ottone, & ſecuta ſunt in finib. Germaniæ prælia multa, Argentinę, Coloniæ, Leodii, Wormatiæ, Spirę, & in toto regno. Mendicantium

Mediolani deſtructio. — Tartarorum irruptiones. — Rumores bellorum. — Fides defecto.

ſecta his temporibus inſtituitur, anno Samaelis 40. vel circa. Vnde certum eſt omnia prouidentia fieri. Sarraceni multa prælia aduerſus Chriſtianos in Aſia & Africa geſſerunt. Conſtantinopolis capitur à Germanis, & Balduinus Flandriæ Comes Imperator inſtituitur.

Nota.
Seditio aduerſus Clerum.

Ex Alemania pueri plus quam 20000. à pyratis merguntur in mari, qui vano ſpiritu ſeducti ſe terram ſanctam recuperaturos dicebant. Ex Hiſpania coadunati paſtores pecorum mulli Pariſius accedentes, bona clericorum rapuerunt, populo congratulante. Sed cum manus in Laicorum extenderunt bona, necati ſunt. Anno Chriſtianorum 1212. Fridericus ſecundus eligitur, imperauit annis 33. qui multa contra Eccleſiam egit.

Eclipſis & terræ motus.

Anno 1238. Eclipſis & terræ motus continui multa hominum millia oppreſſerunt. Friſia quoq; per maritimos fluctus pene tota ſubmerſa fuit & perierunt plus quam 100000. hominum.

Tartarorum impetus.
Inuentio libri per Iudæum.

Tartari Hungariam deuaſtant atq; Poloniam. Armenia maiori prius, & multis ſuperatis regionibus. Anno Chriſtianorum 1244. quidam Iudæus apud Toletum fodiens, librum inuenit, in quo erat ſcriptum: *In tertio mundo Chriſtus naſcetur de Virgine Maria, & pro ſalute hominum patietur.* mox credens baptizatus eſt. Tertius mundus, tertia Saturni ſpiritus reuolutio fuit, de qua ſupra dictum eſt; in cuius principio Chriſtus fuit de Virgine natus.

Abrogatio imper. Frider.
Rudolphus de Habſpurg.

Romani Pontifices Fridericum abrogantes imperio 28. annis vacaſſe dixerunt, vſq; ad electionem Rodolphi Comitis de Habſpurg, inter reges conſtituentes, Principum electione, primo Henricum Comitem de Schwartzenburg Thuringum, Wilhelmum Comitem Holandiæ, Conradum filium Friderici, Alphonſum Regem Caſtellæ, & Richardum Comitem Cornubiæ fratrem Regis Angliæ, & multiplicata ſunt mala in terra.

Suitenſium confœderatio.

Hoc tempore circa annos Domini 1260. Suitenſium confœderatio primum cœpit gens, parua numero, quæ cum tempore creuit & multos nobilium alios interfecerunt, alios de finibus fugerunt, viri bellicoſi; quorum Reſpubli. nota eſt omnibus Germaniæ populis. Anno Chriſtianorum 1273. Rudolphus de Habſpurg electione Principum Imperator conſtituitur, & imperauit annis 18. vir per omnia prudens & optimus,

Ducum Auſtriæ origo.

de quo Duces Auſtriæ omnes poſtea deſcenderunt. Tartari terras Chriſtianorum, Conſtantinopolim & Græciam inuadentes, multa damna Chriſtianis intulerunt. Sarraceni multas in Aſia ciuitates occupant, & pluſquam 4. centies Chriſtianorum interficiunt. Rudolpho mortuo, Adolphus de Naſſau in Regem electus eſt, & imperauit annis 6. quē Albertus filius Rudolphi poſtea ſuperans in bello iuxta Wormatiam occidit, & Imperator electus fuit anno 1298. imperauitq; annis 10. & à fratris filio interficitur.

Adolphus de Naſſau Rex.
Albertus Imp.
Ordo Templariorum deſtruitur.

Ordo Templariorum iuſſu Clementis Papæ quinti deſtruitur. Inſula Rhodus per Chriſtianos de manibus Sarracenorum capta eſt, anno 4. obſidionis & belli contra eos continui. Alberto per nepotem occiſo, Henricus 8. Imperator conſtitutus, Comes Lucenburgenſis, qui imperauit annis quinque. Quo mortuo Ludouicus quartus Bauariæ imperat annis 32. incipiens anno 1315. cui Romani Pontifices coronam dederunt. Fridericus Dux Auſtriæ ſe oppoſuit, ſed ab eo ſuperatus eſt.

Carolus 4. Bohemiæ Rex Imp.
Terræ motus.
Telonea.
Caroli filius Wenceslaus Imperator.

Poſt Ludouicum Carolus quartus Bohemiæ Rex, Imperator conſtituitur, qui Epiſcopatum Pragenſem in Archiepiſcopatum erexit, imperauit annis 31. Terræ motus maximi fuerunt. Hic Carolus multa circa Telonea de nouo inſtituit in fauorem Principum Electorum. Guntherus Comes de Schwartzeburg, ſe Regem appellitans, Carolo Imperatori oppoſuit, ſed nihil aduerſus eum prǫualuit. Poſt Carolum filius eius Wenceslaus imperauit annis 22. poſt quem Iodocus Marchio Morauiæ ſucceſſit Sigiſmundo Wenceslai germani. Leupoldus dux Auſtriæ cum 8. Comitibus & plus 4000. à Suitenſibus in bello dimicans occiſus eſt.

Dogma Huſſit.

Sub Wenceslao Bohemorum Rege & Imperatore, dogma Huſſitarum initium ſumpſit. Wenceslaus fuit depoſitus: quo depoſito, Rupertus Comes Palatinus Rheni Bauariæq; dux fuit electus, & imperauit annis 10. Anno Domini 1369. Sarracenis bellum induxerunt Chriſtiani, ſed male ſucceſſit propter arrogantiam Gallorum, quia plus quam 100000. noſtrorum occubuerunt, præter captiuos, inter quos fuit Iohannes Burgundiorum Dux, multa fuerunt his temporibus bella.

Miſeranda Chriſtianorum clades.
Sigiſmundus Imp.
Angli & Burgund. aduerſus Franciam.
Fridericus 3. Imp.

Anno 1407. Sigiſmundus fit Imperator annis 27. Bohemiam vaſtare conatus eſt, pro exturbatione hæreſium, ſed parum profecit. Regum Franciæ per Anglos & Burgundiones atrociter vaſtatur, affligitur. Sigiſmundo vita defuncto Albertus dux Auſtriæ, gener eius ſucceſſit, anno Chriſtianorum 1438. regnauitq; annis duntaxat duobus, vir optimus & imperio dignus. Quo mortuo, Fridericus III. dux Auſtriæ, Erneſti filius, electione Principum Imperator conſtitutus fuit, & annis 56. imperauit, vir ingenio diuinus, & animo pacificus. Anno domini 1440. cœpit regnare.

Conſtantinopolis capitur.

Anno Chriſtianorum 1453. Conſtantinopolis traditione cuiuſdam Ianuenſis à Turcis capitur, & paulatim tota Græcia defecit à fide Chriſtiana. Porro enim tempore multa re-

ta regna & prouinciæ Chriſtinorum à Turcis vaſtantur & capiuntur. Multa Chriſtiani bella inter ſeſe hoc tempore habuerunt grauiſſima in Gallia, Anglia, Saxonia, Weſtphalia, Pruſſia, Flandria, Sueuia & aliis locis. His temporibus ars impreſſoria Moguntiæ Metropolis Alemaniæ inuenta eſt de nouo, mirabili induſtria, munere diuinitatis. Anno Chriſtianorum 1456. Turci proſtrati in Hungaria per fideles multi perierunt. Puerorum peregrinatio ad ſanctum Michaelem mirabilis fuit. Terræ motus in regno Neapolitano fuerunt, & perierunt plus quam 4000. hominum. Anno Domini 1462. Moguntia capitur & ſpoliatur, Metropolis Francorum. Carolus dux Burgundiæ Francos deuicit anno 1465. Poſtea anno 67. Dinant & Leodion deſtruxit. Anna 1473. intrauit Geldriam, eamque potenter obtinuit, ſimiliter & Ducatum Lotharingiæ totum. Cometes per menſem Ianuarium, anno Domini 1472. apparuit. Carolus dux Burgundiæ oppidum Nuſcium ad anni ſpatium obſedit, anno 74. qui poſtea anno 1477. in bello fuit occiſus, princeps magnanimus. Turci multas Chriſtianorum ciuitates his temporibus ceperunt, Nigropontum in Euboia, Regnum quoq; Boſneum, Ducatum de Speris, Achaiam Myſeniam, & plura regna in Oriente. Anno 1476. concurſus ſtultorum in Francia Germaniæ factus eſt Niclaushauſen, erroribus plenis. Anno 1480. Turci magno cum exercitu Rhodianos obſederunt, ſed non præualuerunt, eodem anno diſcedentes à Rhodis,. Hydruntum ceperunt, interfectis Chriſtianorum plus quam 12000. ſolum 22. fuga elapſis. Et anno ſequenti Imperator Turcarum Machomet mortuus eſt, cui Bayſetas primogenitus in regno ſucceſſit, imperans iam in annum 27. anno Chriſtianorum 1486. Maximilianus Friderici filius Rex Romanorum Francofordiæ conſtituitur, & Cæſar à Iulio Papa anno 1580. ſalutatus eſt, qui ordinem militiæ S. Georgii contra hæreticos & Turcas inſtituit, Suitenſes bello domuit, Sycambros rebelles vſque in hunc diem, bello impugnat, fortunabiturque aduerſus fœdifragos omnes. Rex Gallorum (ſuo more) perſecutor Imperii, nouare inſidias compertus eſt. Omnipotens tueatur Samaelis imperio deſcriptos anno 1508. Veneti imperio Cæſaris rebelles, & banno & bello notati ſunt. Erit pertinaciæ pœna, ſatisfactionis conſultę præmium. Circa finem huius tertiæ reuolutionis Samaelis, alterationis imago tranſibit ad primam, & erit perditio multorum. Niſi enim Y. reducatur, Deo miniſtrante, ad Algos, erit alicuius Monarchiæ, vel magni alicuius translatio regni. Secta religionis conſurget magna, veterum deſtructio religionum. Timendum ne caput vnum amittat beſtia quarta. In Samaele Mars primo prędixit diluuium, Troianum in ſecundo excidium, in tertio erit circa finem magnum vnitatis detrimentum. Ex præcedentibus enim iudicentur futura quæ ſequuntur. Non cōſummabitur hæc Martis tertia reuolutio ſine prophetia, & nouę alicuius inſtitutionis religionis. Ab hinc anno Chriſtianorum 1508. reſtant anni vſque ad finem gubernamenti Samaelis 17. In quibus dabuntur ſignificantes initium malorum figuræ. Anno enim Chriſtianorum 1525. cruces in veſtimentis hominum viſæ ante decennium, quod præteriit, ſuum oſtendent effectum. Sed 13. ab hinc iure citatus locum dabis neſcienti: maior poſt fata reſurges mihi in tertio, niſi licet nebula tegas.

Bellorum tumultus. *Ars impreſſoria Moguntiæ inuenta.* *Terra motus.* *Moguntia capitur.* *Bellum Ducis Burgundiæ.* *Cometes.* *Turcarum ſucceſſus felix.* *Concurſus ad Niclaushauſen.* *Maximilianus Imp.* *Initium malorum.*

XX.

ORDINE viceſimo Gabriel Angelus Lunæ mundi regimen recipiet, anno mundi 6732. menſe 4. die menſis Iunii 4. anno Chriſtianorum 1525. & mundum gubernabit annis 354. menſibus 4. vſque ad annos mundi 7086. & menſem 8. Dominicæ vero natiuitatis 1879. menſes ſimiliter 11. Huius reuolutionis futura ſeries prophetiam requirit.

Non hæc aſſertiue ſcripſi, ſacratiſſime Cæſar, quibus cum iniuria Orthodoxæ fidei nulla eſt ratione credendum. Sunt vero qui menſes in his ſupputauere Lunares: quibus conſentiendum ſi duxeris, mutanda ſunt ea, quæ aliter ſcripſi. Manu quoque mea propria proteſtor, & ore confiteor, quod in his omnibus nihil credo, nihil admitto, niſi quod Eccleſia credit catholica: cætera vt vana, conficta, & ſuperſtitioſa refuto & contemno.

Laus Deo omnipotenti.

COMPENDIVM SIVE BREVIARIVM PRIMI VOLVMINIS ANnalium ſiue hiſtoriarum, de origine Regum & gentis Francorum, ad Reuerendiſsimum in Chriſto patrem & principem, dominum Laurentium Epiſcopum Wirtzpurgenſem, orientaliſque Franciæ ducem, Ioannis Trithemii Abbatis.

EPI-

EPISTOLA IOANNIS TRITHEMII ABBATIS S. IACOBI QVONDAM SPANHEMENSIS, AD REVERENDISSIMVM IN CHRISTO PATREM, ET Principem, Dn. LAVRENTIVM, ex nobili vetuſtiſſimaq;, Biberanorum familia, inſignis Eccleſiæ Wirtziburgenſis Epiſcopum, Orientaliſq; Franciæ ducem vnicum, ſuper Compendio primi voluminis annalium de origine Francorum.

REuerendiſſimo in Chriſto patri, præſtantiſſimoq; Principi & Domino, Dn. Laurentio, nobilis Eccleſiæ Wirtziburgenſis Epiſcopo, & Orientalis Franciæ vnico duci, Ioãnes Trithemius inutilis, & ſolo nomine Abbas pauperis cœnobioli S. Iacobi Apoſtoli, in ſuburbanis memoratæ ciuitatis Wirtziburg. promptum, & non minus voluntarium, quam debitum iure in omnib. famulatum. Reuerendiſſime pater, illuſtris Princeps, & Domine gratioſe, ſcripſi (quemadmodum Reuerendiſſima dominatio noſtra nouit) de origine, proceſſu, & peculiaribus geſtis, regum, Ducum, principum, & gentis Francorum, non parui laboris tria volumina magna, principium ſumens narrationis & ſucceſſionis regũ, ab anno ante Chriſti natiuitatem quadringenteſimo quadrageſimo, quo tempore Antenore magno gentis rege ab hoſtibus occiſo, Marcomer filius in regno ſucceſſit, & populum ſuum, maiores videlicet noſtros, de Scytiæ finibus in fines Germaniæ Saxoniæq; ad oſtia Rheni, (vbi nunc eſt Gelria) eduxit. Tempus autem in his tribus voluminib. complexus ſum annorum Mille nongentorum quinquaginta quatuor, in quibus Reges numerantur Francorum recto ſibi ordine ſuccedentes, ab ipſo Marcomero iam dicto vſq; in viceſimum nonum annum Imperatoris Romanorum. Cæſaris Maximiliani Auguſti, centum tres. Multi fuere collaterales, extra lineam genealogiæ directam reges, qui ab hoc numero regum ſecluduntur. Per totum vero volumen primum ſucceſſiones regum Francorum, & geſta continuam, vſq; ad regem Pipinum excluſiue per annos mille centum nonaginta, in quibus reges fuerunt ſibi lineæ recta ſuccedentes, vnus & ſexaginta. Pipino ſucceſsit Carolus Magnus cognomento, filius eius. Poſt quem filius eius, Ludouicus pius. Quo mortuo, filii eius regnum Francorũ in partes diuiſere quamplures. Illis etiam vita defunctis, eorum nepotes denuo regnum Franco-

rum tali modo in duo principaliter diuiſerunt regna; quorum alterum, dicatur, ſit & permaneat Germanicum, alterum vero Gallicanum, neutrumq; ſit alteri ſubiectum. Et hac partitio talis eſt, vt ſequitur.

Regnum Francorum Germaniæ per ſe perpetuo habeat proprium regem, nulli penitus mortalium, neq; Romano quidem Imperio ſubiectum, ſed priſtina Francorum conſuetudine liberrimum. Ad hoc regnum ſubiectæ nationes, ciuitates, populi, & gentes, in diuiſione memorata ceſſerunt; regnum videlicet Germaniæ totum, cum Saxonibus, Doringis, Marcomannis, Danis, Friſonibus, Haßis, Weſtgallis, Francis Orientalibus, Bauaris, Sueuis, Bohemis, Sorabis, Auſtralibus Theutonibus, cunctiſq; nationibus, populis & gentibus, quæ interiacent, prænominatis.

Regnum quoq; Auſtraſiæ totum cum his ciuitatibus, Metenſium, quæ nunc dicitur Lotharingia tota, Treuiris, cum Moſellanis, Eyfaliis, Cinonotiſque; Colonia, Aquiſgranum, Leodium, Traiectum quoque inferius & ſuperius, cum Holandia, Zelandia, Brabantia, Hannonia, & vniuerſa regione à Rheno flumine contra Occidentem, vſq; ad mare; cum Tungris, Flandrenſibus, Morinis, & vniuerſa terra, quæ vel adiacet, vel interiacet regionibus & ciuitatibus memoratis. Regnum deniq; Arelatenſe, cum octo comitatibus ſuis in Gallia, ſubditione regis Germanorum cenſetur iure antiquo ſubiectum. Ratione cuius Treuirenſium Archiepiſcopus, quiſq; pro tempore exiſtens, poſtea Germanici regni Archicancellarius per Galliam, & regnum Arelatenſe memoratum, dignoſcitur inſtitutus. Regnum quoque Burgondiæ cum omnibus comitatibus ſuis, in eadem diuiſione, Germanorum regno fuit aſcriptum. Alemania etiam vniuerſa cum vrbibus ſuis, & populis, in qua ciuitates ſunt, Curienſis, Sedunenſis, & Valenſis, in ſortem regno Germanorum; vna cum Heluetiis, Alſacibus, Cauricis, Sabaudiis, Conſtantienſibus, Baſilienſibus, Argentinenſibus, Spirenſibus, Wormacenſibus, Moguntinenſibus, & cunctis populis ab ortu Rheni fluminis vſq; ad mare, cui tribus oſtiis influit.

Sed & Romanum imperiũ, ſimul cum Italia, Longobardia, & vniuerſis ipſi antiquo iure ſubiectis (præter Græciã & Imperiũ Orientale) Germanorum regno fuit, & hodie manet annexum, atq; ſubiectum. Veruntamen plures cum tempore factæ ſunt inter Germanorum & Gallorum Reges pro quibuſdam regni terminis contentiones, inuaſiones & mutationes: de quibus in ſecundo volumine latius eſt ſcriptum.

Regnum quoq; Francorum Gallorum, à noſtro iam memorato diuiſum, ſimili modo Regem, vt conſtitutio ſonat, proprium habeat liberum, qui non minus quam rex Germaniæ liber eſt, & nonnulli omnino ſubiectus. Manifeſtum eſt enim, quod Franci ab origine ſemper

fuerint

ſuerint liberrimi, & neque Romanis nec alteri cuiuſuis genti vnquam ſeruierunt, aut extiterunt ſubiecti, quin potius ipſi Romanorum deſtruxerunt imperium, ſibiq; fecere ſubiectum. Et propterea Reges ambo, in diuiſione regni priſtinam libertatem Francorum vbiq; alteri alter illæſam ſeruare ſtatuerunt.

Rex vero Gallicanæ Franciæ in diuiſione monarchiæ pro ſua portione accepit regnum Neuſtriæ, ſiue Pariſienſe, regnum quoq; Aurelianenſe, regnum Aquitaniæ, regnũ Loſanum, regnum Armoricum, ſiue Britanniæ nouæ, cum vniuerſis prouinciis, & populis Galliæ interioris, vſq; in Hiſpaniam: à Rhodano flumine, vſq; ad mare occidentis.

Poſt eam regni Francorum diuiſionem, contraxi & ego hiſtoriam, omiſſis iam deinceps Francis Gallicanis, in ſecundo & tertio voluminibus Annalium de ſolis Francis Germanis narrationem continuaui. Verum in tam longo decurſu annorum, primo ab introitu gentis in Germaniam, prolixior euaſit hiſtoria, operæpretium fore arbitratus ſum, ſi ex tribus ipſis annalium voluminibus, totidem libros extraherem breuiores, qui nomina ſucceſſiones, & geſta memoratu digniora, regnum Francorum Germaniæ continerent per compendium. Scio enim quod reuerendiſſima dominatio veſtra, & vetuſtis delectetur in hiſtoriis, & ratione adminiſtrandi principatus continue occupetur in multis. Cum ergo princeps hodie nullus viuat inter mortales, cum poſt Deum, ad ſeruiendum & complacendum pro viribus & amplius, iure ſim debitor, & ſubiectiſſima voluntate paratior, quam veſtræ præſtantiſſimæ reuerendiſſimæq; dominationi, neminem iudico digniorem, cuius nomini has de Francorum origine lucubrationes meas aut debeam, aut velim dedicare. Suſcipiat igitur quæſo gratioſa dominatio Veſtra, clementer opus compendii, quod offero, & me ſeruum humilem habeat commendatum. Anno 1515.

COMPENDIVM SIVE BREVIARIVM PRIMI VOLVMINIS CHRONICORVM SIVE ANNALIVM, IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SANCTI IACOBI MAIORIS APOSTOLI IN SVBVRBIO CIVITATIS WIRCIPVRG. de origine gentis & Regum Francorum, ad reuerendiſſimum in Chriſto patrem & principem, dominum Laurentium Epiſcopum Wirtzpurgenſem orientaliſque Franciæ Ducem, incipit.

SCRIPSIMVS adiuuante domino noſtro Ieſu Chriſto, non ſine maximis laboribus, annalium noſtrorum tria haud paruæ quantitatis volumina, in quibus ab origine gentis Francorum, vſque ad octauum ſupra viceſimum Cæſaris Maximiliani Auguſti annum, pleniorem digeſſimus hiſtoriã, tali videlicet ſerie partitionis diſtinctam. In primo ſiquidem volumine gentis memoratæ Francorum & originem deſcripſimus & reges, incipientes à Marcomiro, qui regnare cœpit anno ante Chriſti natiuitatem, quadringenteſimo triceſimo nono, regnauitque poſt interitum patris, quem Gothi occiderant in bello, annis octo & viginti, ac primus gentem ab oſtiis Danubii eduxit in Germaniam ad oſtia Rheni. Qui populus ex Troianis olim profugus captans propaginem, cum adhuc inter ſuos eſſet concines, nomen Troianum habebat, diſperſus poſt hæc inter varias nationes, & vagus, ſæpe numero cum ſedibus mutauit & nomen. Primo enim cum Troianis dicebantur Troiani. poſtea vero inter Scythas etiam nominati ſunt Scythæ: venientes autem in fines Germaniæ, ad tempus vocabantur Sicambri, nouiſſime à Franco rege ſuo appellati ſunt Frãci. Veruntamen non ſubito potuerunt obtinere Sicambri à vicinis gentibus & maxime à Romanis & Gallis, quibus potentia eorum ſemper fuit ſuſpecta, vt Franci nuncuparentur, quouſque tandem regnum dilatantes & nomen, Romanos cum Italia & Gallia tota ſibi potenter ſubdiderunt. Et quia cum Germanis habitauerunt, frequentius à rerum geſtarum ſcriptoribus Germani ſunt nominati quam Franci. Omne itaque tempus primi voluminis annalium noſtrorum annos continet mille centum octoginta nouem, à Marcomiro vſque ad regem Pippinum.

Trithemius tria volumina ſcripſit annalium.

Franci, nomen ſæpe cum ſedibus mutauerunt.

Tempus primi voluminis.

Secundum vero volumẽ annalium noſtrorũ de rebus Germanicis exordiũ ſumit, ab anno dominicæ natiuitatis ſeptingenteſimo quinquageſimo, quando Pipinus maior domus, in regem Francorũ fuit electus, Hilderico in monachũ detõſo. & continet tempus annorum abhinc vſque ad octauum annum Richardi regis Germaniæ, qui Wilhelmo in ſucceſſione principum ſucceſſit, quingentorum quindecim, vt patet ordinis ſeriem numeranti, in quibus regni Germanici hiſtoria, texitur.

Secundum volumen annalium.

Tertium volumen annalium noſtrorum annotationum ſumit initium ab octauo anno Richardi regis, qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus ducenteſimus ſexageſimus ſextus. quod continuauimus in octauum atque vigeſimum annum Maximiliani regis, dominicæ ſcilicet natiuitatis, milleſimum quingenteſimum quartumdecimum, cõtinens annos ducentos quadraginta octo. Et ſic omne tempus horum trium voluminũ, annos facit, mille nongentos quinquaginta tres, quorum geſta complexi ſumus.

Tertium volumen annalium Trithemij.

Itaq; primi voluminis annalium noſtrorum epitomen, compendiũ ſiue Breuiarium ex certa mentis noſtræ conſideratione ſcriptum, monemus lectorem, ne prius carpat opus, quam prudenter examinet. Temerarii hominis iudicium eſt manifeſtum, iudicare quod neſciat, & ſcire neminem poſſe, quod ipſe forſitan ignorat. Scio multos de origine Francorum & varie & diuerſa ſcripſiſſe, quorum nonnulli gentem contendunt indigenam, cæteri vero neſcio de qua Sicambrorum vrbe aduentitiam. Quorum diuerſas opiniones neminem poſſe vel diſcernere vel concordare credimus, quem Hunibaldi compilatio non illuſtrat. Is etenim ſolidus Francorum hiſtoriographus claruit in humanis Clodouei regis, quem ſanctus Remigius præſul Romanorum baptizauit, temporibus, anno dominicæ natiuitatis quingenteſimo; & ſcripſit poſt Doracum philoſophum, Waſthaldum hiſtoricum, & alios plures rerum geſtarum antiquiſſimos ſcriptores inſigne opus, quod in libros decem & octo diſtinxit. In ſex primis, gentis Francorum primæuam deducit originem ab excidio Troiano vſque ad mortem Antenoris regis, quem Scanziani, Gothi, Suecique ſiue Suedi, circa Danubij oſtia interfecerunt, anno videlicet ante Chriſti natiuitatem quadringenteſimo quadrageſimo. In aliis vero ſex libris, tempus complectitur ab interitu regis Antenoris memorati, vſque ad Faramundum regem Francorum, ſecundi ordinis quadrageſimum tertium. A Faramundo reliqui ſex libri continuantur vſque ad vltimum annum Clodouei primi ex regibus Francorum chriſtiani, qui obiit anno dominicæ natiuitatis quingenteſimo quartodecimo. Et quia de omnibus his in primo volumine annalium noſtrorum latius ſcripſimus, ratio nominis Breuiarij poſtulat, vt iſtic breuitati ſtudeamus. Finis adeſt Procemij.

Epitome primi voluminis annalium.

Hunibaldus Francorum Hiſtoriographus.

Primi ſex libri annos continent DCC.L.

Secundi ſex libri annos habent DCCC.XL.

Vltimi ſex libri annos continent C. *quaſi.*

IOANNIS TRITHEMII ABBATIS DIVI IACOBI VVIRCIPVRGENSIS, ORDINIS SANCTI BENEDICTI, BREVIARIVM PRIMI VOLVMINIS ANNALIVM SVORVM FOELICITER incipit.

ANNO ſiquidem ante natiuitatem domini, & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti ex Maria ſemper intacta virgine quadringenteſimo quadrageſimo, ſedentibus ad Scythiæ fines maritimos, haudprocul ab hoſtiis Danubij, populis, qui poſtea Franci ſunt dicti, antea vero Scythæ, ſed anterius Troiani, dominabatur Antenor rex, contra quem gens ferociſſima, & ſine numero numeroſa, de inſulis Scanzianis, quæ nunc Gothicæ nuncupantur, egreſſa, populum eius crebra incurſione contriuit. arma conſerens armis, & manibus manus Antenor, & nunc victus, nunc victor, poſtremo fuit à Gothis in bello cum multis ſuorum occiſus, anno prænotato, ante Chriſti natiuitatem, vt diximus, CCCC.XL. cui filius eius Marcomir in regno ſucceſſit.

Bellum Francorum Scythia cum Gothis. Gothica inſula. Antenor rex à Gothis perimitur, Anno ante Chriſti natiuitatẽ. CCCC.XL.

PRIMVS REX.

MARCOMIRVS Antenoris regis perempti maior natu filius, poſt patrem ſubſtitutus, regnauit octo & viginti annis: cœpitque eodem pene anno, quo pater fuit occiſus. Vir erat magnanimus, fortis, audax, & bellicoſus, qui necem patris in Gothos viciniores crebris incurſionibus vindicauit, quanquam Gothis & numero pugnatorum, & viribus, longe videretur inferior. Anno prætere regni ſui quarto, cum primoribus regni conſilium habuit, quemadmodum aut Gothi arcerentur à regno, aut ſi hoc fieri non poſſet, alio modo præuideretur genti, ne periret.

Marcomir primus in Germania regnat annis 28.

Complacuit poſtremo cunctis, qui recte ſapiebant, eo quod tam immenſæ multitudini Gothorum nequaquam poſſent reſiſtere, ſedes deorum nutu mutare. Conuocatis igitur deorum ſuorum miniſtris, quo verſum iuberent eundum, à numinibus ſciſcitarentur, maiores præceperunt. Parantur officia vaticiniis apta, ſacrificia offeruntur infernalib[us] euocandis arte compoſita, ſtat in medio furens ante Iouis arã ſacerdos, caput diſtorquet, carmina ſub murmure profert, dẽtibus arcte ſtridet, curuatis præter ordinẽ digitis brachia cũ manibus tortuat, vibrat, ac volitans inſtar recuruat, ſano videnti, ſtulto & inſano ſimilior videndus q̃ homini. Euocatum poſtremo carmine numẽ, precãti vaticinium Menolpo rependit, & ſic orſus fulminabat: *Marcomir Iouis princeps, te numen iubet eſſe tranquillum, nec formidare caſus itineris longi, quod tendit in occaſum poſt fratres ad oſtia Rheni, quo dorſum tenet*

Consilium Francorum de tranſmigratione in Germaniã. Reſponſum Iouis petunt per ſacerdotes. Iouis vaticinium ſacerdotis in templo.

Brutus,

Brutus, faciem Troes, exul Romphæa quietus. Vterque tibi naturâ frater eſt & gente fidelis amicus. Ite preparatas celeri curſu percipite ſedes, numine patris tertium dilatandas in orbem.

Romphæa, Saxones: Brutus, deſignat Anglos.

Eadem nocte Marcomirus rex incantatione patria numen vocauit, præcinendo murmure, quam vaticinantem à ſagacitate nominauerunt Alirunam, comparauit monſtrum, ratificauit auctoritate Sybilli vaticinium ſacerdotis, & iuſſit illico traducere gentem, quo ſoboles multiplicata nimium præſignante viſione maneret fortior in æternũ.

Alruna, id eſt, ſaga mulier.

Numen triceps Marcomir aſtare conſpexit, & vniuſcuiuſque capitis ſingulare audiuit prognoſticon, diſcretumque vidit diadema, vnicuique ſuper eminere impoſitum. Primum, caput fuit Bufonis: ſecundum vero, Leonis: & tertium, Aquilæ in forma quaſi expanſis alis deſuper ſtantis: & dexterâ, leonem: ſiniſtrâ, bufonem fouendo contingentis: dixitque aquila: *Tua Marcomir progenies, & caput meum ſubiiciet ſibi: Leonem conculcabit ſimul & occidet bufonem.* Et ipſe bufo ſubiecit: *Non me, quod appareo fœdus, rex pulcher aſpernandum ducas. eſt rebus ſpecies mea conueniens & forma futuris. Me primum extinguet generatio tua procul: poſt hæc, leonem ſeruabit enſe captiuum: cuius ore quod amplius reſtat, audire curato.* Leoninum poſtea caput Marcomiro regi dixit: *Hoſpes in mea, fortiſſime rex, cum gente tua venture, cito bufonem vinces labore, cum tempore multo, tunc mea tuis cedent iura paſſim, & vltro bellis & aſtu. Poſtea me dextrum coronabit Aquila victum, habens à ſiniſtris tuo bufonem ſemine vinctum. Quod vero poſtea futurum erit, noſtra tibi conuinctio monſtrat.* His leoninum phantaſma prolatis, tria in vnum ſubito capita ſunt conuerſa, ſtabatque monſtrum triceps in hominis imaginem transformatum, nec ſimplicis à conditione, ſed coronati aureo diademate regis, in ſiniſtra ſceptrum tenentis, & in dextera gladium, ſtridulaque voce ſubmurmurans, ſermone Scythico dicebat: *Aliruna carminibus edocta ſuſcitare manes, atque ſummos è cælo deponere deos, & reſponſa tuis ferant præcantationibus, audi quid genti regis Marcomiri prænunciamus eſſe futurum: & intellige, ne fruſtra loquamur. Vt noſtram confirmat imaginis transformatio formam, & facit certam hæc ipſa vaticinii vocem, ſic genti futurum huic varium & latum promittitur regnum, quod variabit tempus longum, & generis multitudo regnantis, vt neque vnum ſit ſemper, neque permulta diuiſum. Nunc vnum, tunc duo, nunc tria, tunc quatuor: & vltra, nunc redit in vnum, poſtremo ſtabit in duo diuiſum, cum Aquila fuerit amice coniuncta leoni, & bufo ſiniſtram tenuerit inſidians aquilæ partem.* His omnibus dictis viſio diſparuit.

Numen monſtroſum triceps apparuit.

Verba bufonis, id eſt, Galliæ ad regem.

Gallia deſignat primo ſuperandā: Germaniā deſignat leo vincendā.

Monſtri ab Aliruna viſi interpretatio.

Regni Frācorum varia mutatio.

Marcomirus rex, quæ eſſet vaticinij ſignificatio, ab Aliruna requiſiuit. Cui illa dixit: *Deus eſt patrius, ô rex, qui te comitatur & gentem tuam, cuius informatus prædictionibus, futura populo tuo & regibus qui naſcentur ex te: hinc quantocius tibi noueris eſſe migrandum ad vltimas terras leonis verſus occidentem. Leo autem populum deſignat, qui ab iſta parte Rheni fluminis habitat, antiqua Troianorum ſtirpe procreatus. Ab alia vero parte fluminis gens moratur bufonis, amplã & fructiferam incolens regionem. Alia gens tertia, quæ per aquilam deſignatur, ſunt Romani, quorum ſuperbia vniuerſum mundum ſuo ſubiicere dominio laborat. Tu ergo vade cum populo tuo verſus occidentem: & habitabit is inter duas illas gentes, leonis & bufonis, inter mare & Rhenum. Futurum eſt enim, quod inter gentem tuam & gentem bufonis gerentur prælia multa, & plures ab vtraque parte gladio cadent occiſi. Poſt multos vero annos tandem ſemen tuum & gens tua capient armis omnem terram bufonis, & poſſidebunt eam pluribus annis bufone occiſo. Deinde ſibi etiam ſubiicient terram leonis, flumine occidentali, vſq; ad magnum flumen orientale multarum gentium. Et poſtremo regnũ aquilæ cum nationibus multis poſſidebunt, eritque vnus rex plurium regnorum de ſemine tuo, donec poſt generationem tertiam, diuiſione vnum confundetur.*

Aliruna Gothice mulier eſt ſaga.

Per Leonem Saxones, per bufonẽ Galli.

Terra bufonis Gallica, Leo Germanica.

Vaticinium de victoria Francorũ.

Quod Frãci Romanos eſſent ſuperaturi.

Marcomirus igitur rex, Alirunâ copioſe remunerata, ſilentium arcana vt ſeruet precepit, iuſſitque abire. Poſtera die conuocatis iterum ad ſe proceribus, laudat conſilium, & ſedes edicto publico monet omnino transferendas. Miſſa itaque legatione ad Saxones in Germaniam, qui & ipſi ex Troianis procreati memorantur, eos rogabant vt fratres, quatenus in aliquo terræ ſuæ angulo ſedes manendi Scythis concederent. Quorum petitioni Saxones facilem præbuere conſenſum, promittentes illis ſe daturos optimas ſedes, nihilominus adiicientes, vt venire quantocius feſtinarent. Vrgebat Saxones cauſſa, propter quam Scythis fratribus conſenſere libenter, vtpote quos inter ſe & Gallos murum, & propugnaculum ponere peroptabant.

Legatio Francorũ mittitur ad Saxones.

Saxones libenter admittunt Troianos fratres.

DE ADVENTV SCYTHARVM IN FINES GERMANIÆ AD partes ciſrhenanas, cum rege ſuo Marcomiro: qui primo fuerunt Troiani: deinde Scythæ, poſtea Sicambri, & vltima generatione nuncupati ſunt Franci.

Francorum introitus primus in fines Saxoniæ.

Anno igitur ante Chriſti natiuitatem quadringenteſimo triceſimo tertio, qui fuit regis Marcomiri annus intrans ſeptimus, circa medium menſis Hecatõbæonis, quem

nos Aprilem vocamus, rex ipſe Marcomir cum Sunnone, Panthenore, & Priamo, fratribus ſuis, ducibus relictis vltra Danubium & mare, Scythiæ finibus longoque itinere verſus Aquilonem gyrantes: ac deinde contra regionem Theutonum viam deflectentes, ad occaſum tranſmigrationem ſuam cum vniuerſo populo regni, vxoribus, liberis, omnique ſuppellectile, magno labore, difficilem & diuturnam inceperunt.

Numerus Francorum venientium 175658. pugnatorum: Duces Francorum ſub rege. 33.

Fuerunt autem virorum præter mulieres & paruulos, centum ſeptuaginta quinq; millia, ſexcenti quinquaginta octo ad bellum promptiſſimi: & principum nomina qui cum Marcomiro erant, & de proſapia eius deſcenderant, Nicanor dux, patruus Marcomiri regis: Sunno, Panthenor, & Priamus, fratres Marcomiri, dicti iam regis: Helenus dux, Antenor dux, Menander dux, Edraſius dux, Gethenus dux, Priamus dux, Marenus dux, Ermon dux, Nicanor dux, Pyndari dux, Helam dux, Marcomir dux, Colam dux, Maſan dux, Antenor dux, Ancraſius dux, Bengoth dux, Calomer dux, Rodanus dux, Malda dux, Kylã dux, Solas dux, Colo dux, Bremus dux, Sunno dux, Melanus dux, Nicamor dux, Thaphon dux, Salon dux, & Meodarus dux.

Numerus totius populi Francorũ fuit 489360.

Erat autem numerus totius populi, Hunibaldo teſtante, hominum, virorum, mulierum ſimul & paruulorum vtriuſque ſexus, quadringenta octogintanouem millia, trecenti ſexaginta, præter ſeruos & famulantes. Quantas vero difficultates in itinere habuerint, quæ bella cum obſiſtentibus ſibi populis geſſerint, quantaque pericula vel inciderint, vel euaſerint, ſi quis ad plenum ſcire deſiderat, memoratum ſcriptorem legat in libro hiſtoriarum gentis Francorum. cuius initia ſicuti ſunt miranda, ſic mihi videntur (ſalua pace iudicantium melius) in pluribus eſſe fabuloſa.

Venientes in Germaniam Franci ſuſcipiuntur à Saxonibus.

Prima Francorum ſedes in Germania.

Hollandiã Franci deuaſtantes capiunt.

Tandem poſt multos labores, & difficultates innumerabiles, rex Marcomirus, cum ducibus ſuis, & vniuerſo populo, venit in Germaniam, & à Saxonibus, tanquam fratres amice ſuſcepti ſunt, optataſque inter ipſos & Rhenum ſedes acceperunt, eam videlicet prouinciam in qua hodie commorantes nominantur Friſij occidentales, Gelrenſes quoque & Hollandi: circa eam videlicet plagam, vbi tribus oſtijs Rhenus influit mare. quanquam eos ſedes anguſtiores primo ſuſceperint, quas breui tempore viribus & armis occidentorſum fecere latiores.

Anno ſiquidem regni ſui viceſimo, rex Marcomirus iniuriâ laceſſitus à Gallis Trãſrhenanis, contraxit exercitum, & flumine tranſmiſſo eam terram quæ inſulis Rheni concluſa, mari eſt proxima, expulſis habitatoribus ſuo dominio ſubiecit, eamq; Sunnoni fratri ſuo tuendam commendauit: & qui illam inhabitarent, & colerent, de ſua gente nauigio populos introduxit.

Prima Francorum irruptio in Galliam.

Sed Gallis moleſte ferentibus irruptionem nouæ gentis aduentitiæ, in fines Hollandinorum, & eam variis temptamentis irritantibus, rex Marcomirus anno regni ſui viceſimoquarto, magno contracto exercitu tam ſuorum quam Saxonum, nauigio Rhenum tranſiuit, Galliam occidentalem intrauit, & omnia ferro deuaſtans & igne, vſque ad Moſam peruenit. Multa deinceps cum Gallis prælia geſſit, victor vbique triumphans, eratque nomen eius cunctis formidabile Gallicanis, & omnes Marcomirum audientes timebant. Cum Britonibus inſulam habitantibus, fœdus contraxit.

Annis 900. Franci cum Gallis pugnant.

Hos Franci populos ſibi ſubiugarũt.

Ab illo tempore per annos ferme nongentos, gentis memoratæ Scytharum reges, ab infeſtandis Romanis & Gallis nunquam ceſſauerunt, interdum victi, ſæpius etiam victores, quouſque tandem non ſolum totam Galliam: ſed Alemaniam quoque omnem, Sueuiam, Bauariam, Burgundiam, Longobardiam, Italiam, Sclauoniam, Doringiam, Auſtriam, Saxoniam, Theutones, Cymbros, Danos, Ciſrhenanos, Moſellanos, Treuerenſes, Metenſes, Auſtraſioſque, Leodienſes, Morinos, Tornacos, Tungros, Moſanos, Atrebates, Colonienſes, Moguntinos, Vangiones, Nemetes, Argentoratos, Heluetios, Rauracos, & Boemos, Soraboſque cum Hiſpanis, & Germanis vniuerſis, ac pene totam Europam in ſuam poteſtatem armis coëgerunt.

Poſt hęc Marcomirus rex, anno regni ſui viceſimo octauo completo moritur, anno videl. ante Chriſti natiuitatẽ. CCCC. XII. ab introitu gẽtis in Saxoniæ fines ad Rhenũ anno XXI. Reliquit autẽ tres filios duces, Antenorem, Priamũ, Nicanorem, & filias duodecim.

Waſthaldus hic Francorum, Scytharum, ſiue hiſtoriã.

Vſque in hunc annum Waſthald Scytha, ſiue Sicamber, patrio ſermone, hiſtoriarũ opus gentis ſuæ deduxit, per annos plus minus D. CC. LVIII. ab excidio incipiens Troiano, in quo varias generis ſui manſiones deſcribit, & ſedes, duces quoque & bella, reges & corũ geſta diuerſa per ordinem. Poſt quem Hunnibald Francus ex carminibus & ſcriptis Flaminum, gentis Francorũ continuauit hiſtoriã per annos. D. CCCC. XXVI. vſq; ad vltimũ regis Clodouei annũ, qui primus ex regibus Francorum fidem Chriſti ſuſcepit, à ſancto Remigio baptizatus, anno domini CCCC. XCIX.

SECVNDVS.

ANTENOR regis Marcomiri ſenior natu filius, eodem anno ſublimatus in regno, poſt patrem regnauit annis triginta, & maximo in honore apud ſuos eſt habitus, qui Saxonum amicitiam firmiſſimam ſibi comparauit, quorum auxilio multa cum Romanis & Gallis prælia triumphator commiſit. Adiuuabant eum Priamus & Nicanor fratres eius, cum reliquis ducibus continuatione fideli, qui flumine tranſmiſſo, plures ſæpe Gallis moleſtias intulerunt. Sunno quoque, patruus regis, cum filiis ſuis ipſi Antenori ſumma cum fidelitate ſemper adhæſit in omnibus, ipſumque erudiuit in regimine proprium vt filium, venerabaturque nihilominus vt dominum.

Antenor Sicamber annis regnauit 30.

Francorum duces cum rege belloſiſſimi.

Vxorem habuit rex Antenor nomine Cambram, quæ filia erat Belini regis Britanniæ. Hæc fuit mulier ſuper totius regni filias ſpecioſiſſima, tantæque prudentiæ, vt eius conſilio rex & principes Francorum, non ſecus ac numinis cuiuſdam in cunctis ſemper conſueuerit obtemperare. Mores gentis nimium Scythica feritate rudes adhuc, legibus reddidit cultiores, vrbes & caſtella proceres ædificare docuit. Iam ibi frontis cultum inſtituit, linum ſerere, canapumque terræ committere, atque in veſtem vſumque varium texere & aptare mulieribus ſcientiam dedit, leges compoſuit, ius dixit, vatem ſe Dianæque pontificem & Alirunam exhibuit.

Sicambri ſunt dicti ab hac regina populo. Cambra mores gentis ſua compoſuit.

Cumque mulierem ſexu, regem vero ac ſacerdotem gereret animo, Saxonibus à riſu in prouerbium venit, vt quoties quempiã præter ſolitum prudentius aliquid geſtientẽ aut loquentẽ audirent, quaſi volentẽ imitari prudentiam Cãbræ, increpantes dicebant: *Ecce Camber.* Quod eorũ lingua ſic dicitur: *Si Camber*, quaſi dicerent. Num & tu Cambræ calles prudentiam? Ita cum tẽpore inoleuit prouerbiũ, ꝙ nouiſſimæ dictiones duæ, hoc eſt, aduerbium & nomẽ *Si* & *Camber*, vnũ reddidere vocabulum, ꝙ totum, facit Sicambrum.

Cauſa nominis Sicãbrici vnde deducta ſit. Sicamber nomen eſt compoſitũ.

Mortuam vero poſt annos plures reginam, Sicambri retulerunt inter deas, & in memoriam eius regum procerumque decreto, qui prius Nouimagi, id eſt, *Neumage*, quaſi noui cognati dicebantur à Saxonibus amicis, deinceps vocabantur Sicambri, per annos fermè quadringentos, donec tandem à Franco rege quodam ſuo (quemadmodũ dicemus) nuncupati ſunt Franci, vſque in præſentem diem, licet cum admixtione gentium.

Sicambri prius dicti fuerunt Neomagi. Francus rex.

Interim vero quod fuerunt cum ſuis Troianis, etiam dicti ſunt Troiani: cum Armenis, Armeni: cum Scythis, Scythæ: cum Germanis, Germani: cum Gallis, Galli: & ab aliis frequenter aliud nomen conſecuti, mores, linguam, idioma loquelæ, & vocabulum crebro cum ſedibus mutauerunt.

Franci nomen cum ſedibus mutauerunt.

Anno Antenoris duodecimo, patruus eius Sunno moritur, duos relinquens filios, Marcomirum & Hectorem, quorum primus poſtea cum equo ſuper glaciem curſitans, in Rheno fuit ſubmerſus: iunior vero, ducatum patris in Hollandia ſub regis imperio gubernabat. Reliquit & alios quatuor filios, ex quatuor aliis concubinis procreatos, qui non computantur inter duces, lege Sicambrorum vetante, quæ interdixit liberis de prima vxore ſuperſtitibus, filios ſequentium principes vel eſſe vel nominari, quam legem Cambra tulit regina, ne regnum confunderetur.

Sunno dux patruus regis moritur.

Priamus autem frater Antenoris regis, ducatum tenuit apud Grunes, in ea videlicet regione mari finitima, quæ nunc dicitur Friſia, in qua oppidum Priami filius & dux, anno ante Chriſti natiuitatem trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo condidit nouum, quod ex ſuo nomine Grüningen nuncupatur vſque in præſentem diem. Erat enim duci nomen Grunus, à quo etiam populi (quamuis origine Franci) ad tempus dicti ſunt Grunes.

Groningen Friſiæ oppidum conſtruitur. Grunus dux Friſiæ frater regis Francorũ.

Antenor autem poſt multa fortiter geſta, moritur anno regni ſui triceſimo: dominicæ vero natiuitatis, CCC.LXXXII. quem Sicambri, more gentilitio, ingenti pompa proſequentes, iuſſu reginæ in deos retulerunt.

TERTIVS.

PRIAMVS regis Antenoris ex Cambra regina vnicus filius, poſt patrem regnauit ſuper Sicambros, qui poſtea Franci ſunt dicti, annis ſex & viginti, cuius tempore Sicambricus populus ſermonis patrii paulatim cœpit obliuiſci, & Saxonum vti lingua, in quorum confinibus morabantur. Remanſerunt nihilominus ex vſu veteris ſermonis plura cum eis vocabula, quæ Græcam reſonare originem potius videntur, quam proprietatem linguæ Theutonicæ ſiue Germanorum, quod facile diſcernet, qui plenam linguæ vtriuſque habet notitiam. Nec ſubita fuit priſci ſermonis in gente mutatio, quæ tempore cœpit, & vſu tandem peruenit in naturam.

Priamus regnauit annis 26.

Sicambri lingua Germanorum vti cœperunt.

Anno Priami regis ſexto, mortuus eſt Marcomir dux, qui nepos fuit primi Sunnonis, de quo ſupra dictum eſt, quod cum aliis ducibus gentem perduxerit in Germaniam.

Theocalus Sicambrorum pontifex & hiſtoriographus. Sacra Græco peragebantur ſermone.

Hic inter multos liberos, filium habuit vnum, nomine Theocalum, virum in omni ſapientia Græcorum, Scytharum, & Germanorum præſtantiſſimum, quē Sicambri magnum Iouis pontificē conſtituerunt: & erat illis antiſtes, parens, augur, & vates. Vtebantur autem ſacerdotes Græco ſermone in ſacris multo tempore, nec alterius linguæ commixtionem admittebant. Templa deorū vſq; ad illud tempus nō habuerunt, ſed immolabant numinibus ſuis ſub certis frōdoſis arborib⁹, quas iudicio præcedente ſacerdotes cōſecrauerant.

Neopagi & Neomagi prima conſtructio.

Anno igitur Priami regis Francorum octauo, Cambra eius matre & regina, Theocalo pontifice iubentibus, vrbes duas conſtruxere Sicambri inter oſtia Rheni, quarum alteram Neopagum: alteram vero Neomagum, in memoriam aduentitij nominis ſui, appellarunt. In his duabus ciuitatibus, & in Neopago præcipue, regis Francorum reſidentia multo tempore fuit.

Iouis templum Franci conſtruunt Neomagi. Geſta regum Francorum ſcripſit vates.

Templum quoque in eadem vrbe Neomago Ioui conſtituerunt magnum atque fortiſſimum, in quo Theocalus pontifex cum ſacerdotibus habitans, filios principū atq; nobilium in moribus & ſcientia inſtituit, vaticinia populo dixit, regum fortiter acta carminibus ſcripſit, quæ iuuētus memoriter diſcere compulſa, diebus feſtis canere in templo conſueuit. Certis tamen anni temporibus, non in vrbibus, ſed in ſolitudine, commorabantur ſacerdotes, quibus & cibus erat parcus, & ingenij exercitatio ad diſcendum curſus aſtrorum, carminaque & veterum hiſtorias continua.

Rex autem Priamus, poſt incurſiones multas cum Gallis habitas poſt prælia & victorias tandem moritur, anno regni ſui viceſimo ſexto, ante Chriſti ex virgine Maria natiuitatem ann. CCC. LVI. plures de quatuor vxoribus, quas ſimul & ſemel habuerat, relinquens filios & filias.

QVARTVS.

Helenus regnauit annis 19.

HELENVS Priami regis maior natu filius, patri ſuccedens, apud Sicambros regnauit annis decem & nouem, homo ſeuerus in hoſtes: quorum infantes quoties capere potuit, Palladi & aliis dæmonibus immolauit. In gentem vero propriam non fuit crudelis, ſed manſuetus, & valde humanus, nemini grauis, aut moleſtus, & propterea gratus omnibus.

Bellum fit inter Francos & Gallicanos. Rex Morinorum à Francis occiditur.

Anno regni ſui primo bellum habuit cū Gallis Tranſmoſanis & Tūgris, in quo pluſquam ſedecim millia hoſtium proſtrauit, & reliquos in fugam conuertit. Primogenitum quoque regis Morinorum, nomine Guedonem, propria manu occidit, & magnam terræ partem vltra Moſam ſuo dominio ſubiecit, quam ſuis ducibus tuendam commendauit. Sæpenumero deinceps cum Gallis vario marte pugnauit, nunc victor, tunc victus: de cuius præliis & geſtis, in primo volumine annalium plura ſcripſimus.

Tandem poſt multa fortiter geſta cum Gallicanis, aliiſque per circuitum hoſtibus, Helenus Sicambrorum rex moritur, anno regni ſui XIX. ante natiuitatem domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. CCC. XXXVII.

QVINTVS.

Diocles regnauit annis 39. Gothi Saxonum fines deuaſtant. Germani reges quinque cum 260000. millibus virorum. Gothorum centum millia perimuntur. Saxonum viginti quinque millia perimuntur. Galli Francis bellum mouent, eorum rege procul abſente.

DIOCLES Heleni regis natu ſenior filius, poſt patrem regnauit annis, XXXIX. homo ſtatura corporis procerus, moribus aſper, & nimia maturitate ſeuerus, audax, fortis, & bellicoſiſſimus, qui multa prælia geſſit.

Anno regni eius duodecimo, egreſſa eſt multitudo gentis Gothorum de inſulis Scāzianis, quæ nunc Gothicæ dicuntur, & Saxonum finibus infuſa, grauiſſimam cœpit exercere deuaſtationem, ferro & igne conſumens quicquid potuit inuenire. Contra hanc ſæuiſſimam gentem, quæ nemini parcere conſueuit, proceſſerunt ad bellum quinque reges, videlicet, rex Saxonum, rex Doringorum, rex Theutonum, rex Rugiorum, & Diocles ipſe Sicambrorum cum principibus, ducibus, & pugnatoribus multis, quorum numerabatur exercitus ducentorum ſexaginta millia virorum.

Bellum agitur, cum hoſtibus committitur atrox pugna, in quo cæſa ferebantur de Gothorum exercitu, pluſquam centum millia pugnatorum. Ex parte vero quinque regū, viginti quinque millia ceciderunt, inter quos Heriman quoque rex Doringorum occubuit. At Saxones victoriâ potiti, ſpolia hoſtium inter ſocios æqua lance diuiſerunt, fugatiſque hoſtibus procul, reges in ſua reuerſi ſunt.

Interea cum intellexiſſent Galli trans Moſam habitantes, ꝙ rex Diocles cum exercitu exiuiſſet de patria, congregati ſunt in multitudine magna, & contra Sicābros mouere bellū feſtinabant. Quod Sicambrorū duces, quibus regio commiſſa fuerat, cum per exploratores didiciſſent, congregauerunt omnem relictæ militiæ gentis exercitum, quem

ductum aduerſus hoſtem, in tres partes diuiſerunt: quarum duas in acies ſingulas ordinarunt, tertiam vero ad inſidiarum latibula poſuerunt. Appropinquantes autem vnamque producentes aciem Galli, cum viderent Sicambros ex aduerſo venientes cum duabus, turbati ſunt: ſed tempus non erat copias aliter ordinandi, feſtinantibus aduerſarijs comminus ad pugnam.

Mox enim vt Galli Sicambris in proſpectum venerunt, impatientes moræ Sicambri, aciem vnam aduerſus hoſtium cuneum direxerunt. Incepto iam prælio, aciem ſecundam Neomagi circumgyrantes in hoſtes à latere, ordinem eorum confuderunt. Et cum acriter ab vtraque parte certaretur, iamque Gallorum exercitus inclinaretur ad fugam, ſubito ex inſidijs prorumpunt Sicambri, & impetu facto, Gallos inter ſe habuere cõcluſos, vt nullus fugæ locus pateret fugere paratis. In medio itaque Sicambrorum Galli miſerabiles cõcluſi, vt pecora trucidantur in mortem, tantamque acceperunt ſtragem, quod de octoginta octo ipſorum millibus, qui ad bellum conuenerant, vix decem millia, noctis beneficio, fuga ſaluati euaſerint. Ex Sicambris Marcomir dux, Helenus dux, Antenor dux, cum quatuor fere millibus occubuerunt. Victoria tamen cum ſpolijs hoſtium ceſſit Sicambris.

Galli ſuperantur à Sicambris aſtutia & virtute.

Tres Francorum duces fuerunt occiſi.

Diocles autem rex cunctis diebus regni ſui cum Gallis in contentione fortiter ſtetit, & vix interim fuit annus, in quo non moleſtaret eos incurſione aliqua vel prælio.

Moritur tandem anno regni ſui XXXIX. ante natiuitatem domini, CC. XCVIII. Quatuor ex regina filios, Helenum, Priamum, Nicanorem, & Baſanum: de alijs vero vxoribus, plures habuit filios.

SEXTVS.

HELENVS Maior natu Dioclis memorati regis filius, patri ſuccedens, regnauit annis quatuordecim: homo iners, laſciuus, & nulli⁹ virtutis operatione memorabilis, cuius tempore Galli pluries irruptione facta, Sicambris non paucas inquietudines ſuſcitarunt. Contra quos fratres ipſius cum proceribus regni ſepius produxerunt exercitum, varioque marte pugnantes, aliquando victi, aliquando victores extiterunt. Rex autem domi ſedebat ocioſus inter cõcubinarum cœtus, libidine difluens, nec regno vtilis, nec populo gratus, ad pacem ſtolidus, & ad bellum ineptus.

Helenus regnauit annis 14.

Anno igitur regni eius necdum impleto quartodecimo, conuenientes apud Neopagum proceres regni, cum omni militia exercitus, communi vniuerſorum decreto ipſum à regno depoſuerunt, tanquam inutilem, & genti nociuum. Anno ante natiuitatem domini CC. LXXXIIII.

Helenus à regno propter inertiã deponitur. Anno ante Chriſtum. 284.

SEPTIMVS.

BASANVS Iunior Dioclis ſupradicti regis filius, poſt depoſitionem fratris ſui Heleni à regno, communi ducum, procerum, ac militum electione ſublimatus in regnum Sicambrorum, regnauit annis triginta ſex. vir in generatione ſua prudentiſſimus, fortis, audax, & nimium bellicoſus.

Baſanus regnauit annis. 36.

Hunc Sicambri mortuo Theocalo ſummum Iouis conſtituere pontificem, quem propter magnitudinem prudentiæ, reſque magnifice geſtas ab eo, magnum dixere Baſanum. In tanta eum Sicambri habuerunt reuerentia, vt illi honores exhiberent non modo regios, ſed etiam pene diuinos. Eius præceptis impune contradicere nemini licuit vnquã, ſiue in paruo id fuerit, ſiue in magno, ſub pœna mortis acerbæ indubitata. Appetentiſſimus enim fuit æſtimationis diuinæ, ob id magna & fecit & dixit. Vnde quorſumcunq; pergebat, funem ſibi præferri iuſſit & gladium, in ſignum iuſtitiæ manifeſtum: quam vſq; adeo ſeruare tenaciter conſueuit, vt neque proprio filio, neque fratri, neque principum alicui parceret, qui vel modicum contra legem æquitatis, quã poſuerat, ſciens deliquiſſet.

Baſanus Francorum rex, philoſophus & pontifex ſummus.

Vanitas maxima.

Baſanus, rex iuſtitia ac Deus voluit æſtimari.

Filium habebat nomine Sedanum, qui accuſatus de adulterio, mox à patre iudicatur ad mortem, ſecundum legem quam Sicambris ſtatuerat. Proceribus autem pro adoleſcẽte rogantibus, pater reſpondit; *Nolite ô viri nobiles contra iuſtitiam militare, & leges quas vobis mature conſentientibus decreui: quia facilius eſt ventum in aere flantem conſtringere manu, quam Baſani regis animum deflectere ab æquitatis executione.* His auditis principes tacuerunt, ipſe vero pater dixit ad filium: *Non ego te fili occido, ſed lex patria, quam ſciens prævaricatus es, apprehenſumq; capite truncauit propria manu.*

Rex Baſanus filium ſuum propter iuſtitiam interimit.

Sedanus à patre ſuo truncatur.

Eo tempore Sicambri regem ſuum Baſanum vſque adeo cœperunt timere, quod nullus inter eos magni aut parui quicquam mali contra legem, vel dicere, vel agere, præſumebat. Vnde ſacerdotes deorum, regem Græco vocabulo δικαιόβασιν, id eſt, iuſtum Baſan vocabant. Vulgus autem *Theobaſan* eum nuncupabat, quod lingua Germanica *Baſangoth*

Iuſtũ Baſan deinceps nominauerunt regem.

θεόβασαν. Baſangoth,

ſignificat,propterea quod illum venerabantur omnes, vt amicum deorum poſtea deificandum.

Metus regis Baſan per terrunt omnes.

Hinc prouerbium exiuit inter Sicambros,vt quoties alter ab altero vidiſſet ſeu audiſſet aliquid legi contrarium,dicebat; *Hort opp lieſſman,kent gy nit dy grote kunig Baſan.* Quaſi dixiſſet,Ceſſate ô bone vir à talibus,an neſcitis quam iuſtus ſit rex magnus Baſanus? qui ſi iſta vos dicentes,ſeu facientes perciperet,ſine dubio,vt præuaricatores necaret.

Rex Orchadum Sicambris bellum fruſtra indixit.

Anno Baſani regis quinto,rex Orchadum habens inſulanos regulos plures in auxiliũ, Sicambris bellum indixit,propter abiectionem filiæ ſuæ, quam rex Baſanus habens vxorem,repudiauerat,patrique remiſerat: cuius repudij cauſam in primo volumine annaliũ deſcripſimus.Baſanus autem rex,cognito aduerſariorum ſuorum aduentu, contra eos in multitudine pugnatorum magna proceſſit ad littus maris, haud longe à loco,vbi poſtea Franci Meſoburgum conſtruxerunt. Viſo de nauibus Sicambrorum tanto exercitu,Orchades progredi non ſunt auſi in terram.

Bellũ & victoria Sicambrorum cõtra Gallos.

Irrumpentibus denuo Gallis atque Morinis contra orientem, vbi Sicambri Colonias poſuerant in regione Tungrorum,rex Baſanus in manu ſuorum valida illis occurrit, tantaque cæde proſtrauit,vt vix pauci de multis euaderent. Victoriam conſecutus, plura caſtella,& munitiones fortiſſimas ab vtraque parte fluminis Moſæ conſtruxit,in quibus præſidia Sicambrorum collocauit.

Baſanburg caſtellũ conſtruitur.

In ſuperiori vero parte fluminis,caſtellum fortiſſimum conſtruxit, quod de ſuo nomine Baſanburg nominauit,in quo reges poſt eum Sicambrorum & Francorum propter amœnitatem & fortitudinem loci,multo tempore conſederunt.

Baſan rex & pontifex, idolorum ſacra inſtaurauit.
Sacerdotes Sicambrorũ quales fuerunt.

Anno regni ſui viceſimo ſexto,Baſanus rex poſt multa prœlia fortiter geſta,cum diuerſis per circuitum nationibus,volens ſe deorum exhibere pontificem, eorum ſacra ſuperſtitione multa renouauit: Sacerdotes in cultu numinum peritiſſimos inſtituit plures,in curſu ſiderum curioſos, in vaticinijs,in prænotionibus,in exponendis ſomnijs,in Ethicis, & in Phyſicis doctrinis more veterum eruditos;in carminibus quoq; & hiſtorijs antiquorum regum heroumque,gentis ſuæ duntaxat,componendis canendiſque in vtraque lingua exercitatiſſimos: inter quos præcelluit ingenio & vſu ſcribendi cæteros Heligaſtus Theocali pontificis quondam filius,qui filijs ducum & nobilium inſtituendis præerat,& heroum geſta carmine deſcripſit.

Heligaſtus Sicambrorũ ſcriptor clarus.

De hoc viro plura ſcribit miranda Hunibaldus, Francorum hiſtoriographus,quæ niſi dæmonijs alicuius patrata concedantur artificio, conficta potius à ſcriptore aliquo ſunt exiſtimanda,quam per hominem idolis deditum factitata. Multa Sicambris prædixit futura:Iouem ſacerdotibus exhibuit viſibilem:ſecreta hominum conſilia deduxit in publicum:& hoſtiũ arcana in cauſis & negotijs arduis Baſano regi denudauit. Nihil eum videbatur latere omnium,quæ hoſtes etiam ſecretiſſimo tractauiſſent conſilio in Sicambros. Quæ res amicis,ſecuritatem:inimicis vero,deſperationem incuſſit.

Heligaſti apud Sicambros magna fuit auctoritas.
Heligaſtus prænotionator.

Conſilio enim Heligaſti,rex Baſan pendebat totus cum vniuerſis principibus regni: & quod ille iuſſit,omnes faciebant:quodcunque vero prohibuit,nemo tentare audebat.Ad eius imperium hoſtibus occurrebant Sicambri:& ſi mandauit contrarium,domi pacifice manebant.Quoties victoriam Sicambris prædixit, vincebant: quoties aliud, vincebantur.Eo viuente,in cunctis fortunabantur Sicambri,quorum nomen quoties audiebatur, terruit hoſtes,omnibuſque per gyrum fecit terribiles.

Heligaſtus in templo diſparuit.
Sicambri Heligaſtum Deum habuerunt.

Poſtea vero quam annos triginta duos in ſuo peregiſſet officio, & die Iouis quodam ſolenni,ſtans in medio ſacerdotum,fulmina iaciens in templo, ætheraque voce conturbans,vaticinantium more furias reſonaret,ſubito diſparuit, euaneſcenſque penitus, quo peruenerit,nemo vnquam eſt inuentus,qui ſcire potuerit. Quem Sicambri Deũ factum exiſtimantes,in Dianæ coniugium prædicauerunt aſſumptum, eique ſacra quotannis decernunt.

Gens Tegarana ſuperatur à Sicambrorũ rege.
Thaborinus rex Tegaranorum à Sicambris occiditur.
Monthabur oppidulum.

Anno regni ſui triceſimo tertio,Baſanus mouit exercitum ad partes fluminis Rheni ſuperiores,in gentem,quæ vocatur Tegarana, & commorabatur verſus meridiem inter Saxones,& Moguntinenſes Ciſthenanos,ſub præſidio Treuirorum, regulum habẽs propriũ nomine Thaborinum,quem rex Baſanus occidit cum multis alijs,omnemque regionem eius ſuo dominio ſubiugat. Facta ſunt hæc anno ante Chriſti natiuitatem cc.l.i. Locus in quo rex Thaborinus Tegaranorum memoratus occubuit, ab eius nomine dictus mons Thabor,à Confluente quatuor ferme diſtat miliaribus,vbi rex Francorũ Baſanus fortiſſimum caſtellũ condidit,quod in memoriã victoriæ perpetuã,montem Thaborini nuncupauit,ſed corrupto vocabulo,hodie *Monthabur* nominatur ab incolis.

Anno regni ſui triceſimo ſexto, Baſanus Sicambrorum rex maximus, in ſolennitate ſui natalis apud Neomagum conuocauit ſuos filios, fratres, duces, proceres, & nobiles familiarum, ad cõuiuium: cum quibus ſeptem diebus epulatu opipare, patrijs dijs ſacra peregit, Iouem in aere ſupra templum cunctis viſibilem oſtendit. Octaua die filium ſuum Clodomirum, de omnium conſenſu procerum, Sicambris regem deſignauit: multa carmine patrio genti futura prædixit, filios & regnum principibus commendauit, iuſtitiam præcepit, introgreſſuſq; ſacellum templi nuſquam comparauit.

Rex Baſanus natale ſuum Neomagi celebrauit.

Clodomir filius Baſani, à patbe rex conſtituitur.

Neſcio quid his cõtribuam fabellis, indignationem an riſum: dolo an arte ſublatus ſit, incertum manet: ſed vnum hoc exiſtimo fuiſſe in cauſa, hominis vel ingenio, vel dæmonis ſpontanea indubitanter voluntate ſubducti, cupidinem æſtimationis conſequendæ diuinitatis. Nam (vt ſcribit Amerodacus Sicambrorum philoſophus) rex Baſan diuinitatis appetentiſſimus fuit, iuſtitiam coluit, gentem dilexit, hoſtem proſtrauit, pientiſſimus bonis, ſemper crudelis & ſeuerus iniquis.

Rex Baſanus ſubito in cõcione diſparuit.

Euanuit autem, ſiue (vt rectius dicam) ſubtraxit ſe, vt Amerodacus eſt author, de procerum cõſiſtorio publico, vt diximus, anno regni ſui triceſimo ſexto: ante vero natiuitatem domini, anno CC.XLVIII. quem Sicambri translatum in deorum conſortium æſtimantes, ſub nomine Baſangot coluerunt.

Anno ante Chriſti natiuitatem 248.

OCTAVVS.

CLODOMIRVS Baſani maior natu filius (ſicut pater de conſenſu principum ordinauerat) in regno ſuccedens, regnauit annis decem & octo. Cuius anno primo ſtatim vt Galli cognouerunt euanuiſſe Baſanum, quem ipſi mortuum non dubitabant, miſſis ad Clodomirum nuncijs, omnem ab eo terram inter Moſam & Rhenum, per gyrumque in circuitu, quam Sicambri à primo eorum introitu in fines Ciſrhenanos, contra iuſtitiam ſibi violenter vſurpaſſent, repetebant. Quam ſi redderec õtemneret, gladio ſe recuperare omnia paratos fore, comminati ſunt, ſiue reſponſum per nuncios deſtinatos negatiuum remittat, ſiue nihil omnino reſpondeat.

Clodomirus regnauit ann. 18.

Gallorum nuncij ad Sicambros miſſi.

Rex autem Clodomir Gallorum nuncios, tanquam conſilium ſuper inſtanti negotio habiturus, cum principibus ſuis, prudenter & ſtudioſe protractos, apud ſe diutius retinuit, & ſumma cum diligentia cauens, ne conſilij mentis ſuæ arcanum in eorum deueniret notitiam, ſuis præcepit miniſtris, vt eos copioſe cibarent, lætoſque habere dies diſponerent.

Interim rex Clodomirus miſſis nuncijs ad reges Saxonum, & Doringorum, vt copias in auxilium ſecretius, & cito mitterent Sicambris amicis cõtra Gallos communes aduerſarios, inſtantiſſime poſtulauit. Venerunt Saxones cum Doringis in ſubſidium, vt rogabãtur, amicis, exercitum producentes centum millium pugnatorum: ordinatis ad nutum ſecretiſſime rebus, rex Clodomir nuncios Gallorum donatos muneribus abire permiſit, & ne quid in via de præmiſſis ad eorum poſſet deuenire notitiã, comites itineris tuti proficiſcentibus deputauit, qui comitarentur, & cautius obſeruarent euntes cum literis huiuſcemodi: *Clodomir rex magnus, Satrapis & populis Gallicanis. Miramur de veſtra temeritate, quod terram à nobis repetitis, quam progenitores noſtri dudum iure belli à veſtris, tanquam iniurioſis vicinis, & manifeſtis hoſtibus ſuis, iuſtiſſima ratione, gladio vindicarunt. Cogitate vires noſtras longe vobis ſuperiores, & ceſſate ab hac temeritate ſtultitiæ iniqua. Memores eſtote cladium, quas à diuo genitore noſtro (inter Deos relato) eiuſque parentibus, olim pro merito ſuſcepiſtis, & quieſcite in caueis cum vulpibus latitantes. Noſtrum eſt imperare vobis: veſtrum autem, noſtris humiliter obedire præceptis. Quod ſi venire contra nos præſumpſeritis, decreuimus vobis potenter occurrere, & quæ nobis maiores noſtri tradiderunt, gladio defenſare.*

Saxones & Doringi Sicambrorũ ſocij.

Epiſtola regis Clodomiri, ad principes Gallicanos.

His literis & nuncijs Galli ſuſceptis, in iram concitati ſunt, & ſe quantotius de Sicambris vindicare ſtatuerunt, ponte ſuper Moſam artificioſe fabricato, pugnatorum ingentem traduxerunt exercitum, quibus rex Clodomirus cum ducentis ſexaginta quatuor millibus potenter occurrit, diuiſoque in partes exercitu, alteram locauit ad inſidias: alteram vero, miſit è regione procul, vt necatis Gallorum cuſtodibus, pontem præoccuparet: tertiam vero partem, quæ numero militum erat maior, duxit in aduerſarios.

Principes Gallicani in Sicambros conſpirant.

Congrediuntur Sicambri cum Gallis in loco nõ procul à Moſa flumine, qui Delon vocatur, & marte ancipiti aliquãdiu pugnatur. Poſtremo ſimulantes fugam Sicambri, retrocedere paulatim cœperunt, donec Gallos tandem longius à Moſa flumine protraxerunt ad locum inſidiarum. Vbi tunc immobiles ſtetere Sicambri, & qui prius fugam ſimulauerant, vt gigantes fortiſſime repugnabant. Interea milites circumgyrando venerunt ad

Bellũ Francorum atrox cum Gallis.

Gallorum multa millia interierunt.

fluminis tranſitum,occiſiſque hoſtium cuſtodijs,aut procul fugatis, pontem præoccuparunt. Reliqui autem de inſidijs confeſtim erumpunt, hoſteſq; fortiter aggreſſi,à tergo cædunt,trucidant,& ſine commiſeratione occidunt.Poſtremo qui poterant,ſalutem fugâ quærentes,cum pontem à Sicambris præoccupatum n ſcirent,ab omni parte concluſi,ab hoſtibus cæduntur:nec locus erat necem fugiendi præ oculis inſtantem. Pauci,nocte ſuperueniente,ſalui euaſerunt ex multis, qui fugere in nemora & ſyluas potuerunt opacas.

Frãci regnũ armis firmarunt.

Requieuit deinceps à tumultu bellorum regnum Sicambrorum annis paucis : poſtea vero pace interrupta,ſępius gens arma reſumpſit in gentem. Cætera regis Clodomiri geſta & bella,quæ habuit cum exteris nationibus,poſt Hunibaldum nos in primo annalium noſtrorum volumine conſcripſimus.

Moritur autem rex Clodomirus anno regni ſui decimo octauo, ante natiuitatem domini cc.xxx.relinquens tres filios ex Ermendrude regina,quæ filia fuerat regis Theutonum,Nicanorem,Helianum,& Helenum.

NONVS.

Nicanor regnauit annis 34. Rex homo fuit ſeuerus in hoſtes. Sicambri Gallos donec vincerent, ſemper impugnarunt.

NICANOR Clodomiri regis maior natu filius,patri ſuccedens,regnauit annis triginta quatuor,homo ſeuerus , in ſua generatione iuſtus,& bellicoſus , qui ad iniurias quaslibet hoſtium,præcipue tamen Gallorum,impatientiſſimus fuit: cuius rei cauſa,vario marte ſæpius cum eis atrociter pugnauit.

Ab eo namque tempore,quo gens iſta Troianorum ſtirpe procreata, de Scytharum finibus primo venit in Germaniam ad oſtia Rheni , ab infeſtatione Gallorum nunquam ceſſauit,quouſque tandem non ſine multo ſanguine ſuorum, totam ſibi Galliam potenter ſubiugauit.Nemo Francos ſiue Sicambros vnquam ad plenum ſuperare potuit:nemo ferocitati eorum ſubiectionis frenum impoſuit , ſed regnandi cupidinem , quam ſemel imbiberant,non prius depoſuere,quam omnem Galliam,Germaniam, ſimul & Italiam, annihilato Romanorum imperio,multiſque regibus extinctis, in ſuam poteſtatem compulerunt.

Franci annis 930. contra Gallos pugnauerũt.

Nam vt in præcedentibus eſt dictum , & liquet ex ſupputatione temporum manifeſte, anni ab introitu Francorum(ſicuti nunc appellantur) in fines Germaniæ Ciſrhenanas, vſque ad Clodoueum regem magnum , qui primus victor Almanorum credidit in Chriſtum,fluxerunt nongenti triginta,in quibus cum Gallis dimicauere Sicambri, nunquam eos debellare ceſſantes , licet ſæpius fuſi ex parte, donec poſtremo ſuperauerunt vniuerſos.

Troiani, Armeni, Scythæ, Neomagi, Sicambri idẽ & Franci. Plures etiam dicti fuerunt Germani.

Amerodacus Francorum hiſtoriographus.

Francũ nomen ſcriptoribus nationum,ſemper fuit odioſũ.

Sciendum vero,quod nec Franci ſemper,nec Sicambri fuerunt nominati,ſed nomina cum ſedibus frequẽter mutauerunt.Enimuero(teſtante Hunibaldo) cum poſt excidium Troianum,per multos annos,& varias nationes vagarentur, nec ſtabiles diu vno in loco ſedes haberent,inter Scythas,Scythæ: & inter Armenos,dicebãtur Armeni.Cum ad oſtia reſiderent Danubij,neq; Franci dicebantur neque Sicambri, ſed quia Scythis erant finitimi,& ſermonem Scytharum,& nomen obtinuerũt.Poſtea Romanorum inuidia(vt Amerodacus eſt author)pulſi per Gothos,in fines Germaniæ deſcenderunt, locatiſque ſedibus(vt ſæpe dictum eſt)ad oſtia Rheni,Germanorum & Saxonum didicere ſermonem: & primo Neomagi,poſtea etiam Germani dicti ſunt:deinde à Cambra nominati Sicambri,etiam id nomen cum tempore mutauerunt,Franci regis amore concitati,à quo Francorum nomen(vt poſtea dicetur ordine ſuo)ſumpſit initium.Hinc factum eſt,quod aliarum gentium ſcriptores,quoties in hiſtoriarum ſuarum deſcriptionibus geſtorum huius gentis introducunt memoriam , crebrius Germanos quam Sicambros nuncupant , aut Francos.Quod veram neſcientibus originem Francorum , non paruum conſueuit inferre nocumentum erroris,dum Francos aut indigenas credunt , aut conſpiratione paucorum cœpiſſe.

Bellũ Francorũ contra Gothos,fines Saxonia incurſantes.

Rex autem Nicanor Saxonibus coniunctus atque Doringis , anno regni ſui quartodecimo,contra Gothos in fines Theutonum & Saxonum denuo irrumpentes, cum multitudine magna proceſſit ad bellum.In primo cõgreſſu Gothi fuêre ſuperiores, & clade magna contriuere Germanos. Sed mox reparato exercitu , victi ſunt Gothi , & multa eorum millia tam in ore gladij,quã in aquis ſubmerſi perierunt: cæteri fuga ſalutem quæſierunt.

Bellũ Francorum cum Orchadibus.

Anno regni ſui viceſimo primo, contra regem Orchadum nauale bellum geſſit,in fauorem regis Britanniæ,cuius ſororem,Conſtãtiam nomine,habebat vxorem. Verum nõ ſatis feliciter geſſit bellum,eo quod plures ſuorum propter imperitiam certaminis naualis,in

lis,in mari perierunt. Cum Gallis etiam ſemper in contentione fuit,& multa cum eis prę-liageſſit, ſepiuſq; fortiſſime pugnans cum ſuis,glorioſe triumphauit.

Semper Frãci Gallos ſunt bello perſecuti.

Moritur tandem anno regni ſui triceſimo quarto, ante Chriſti natiuitatem centeſimo nonageſimo ſexto, quinque relinquens filios: Marcomirum, qui ſucceſſit in regno: Antenorem, qui maritima rexit: Priamum, qui obijt apud auunculum in Britannia: Helenum, qui ducatum geſſit Ciſrhenanum, inter Saxoniam & Rhenum, ſuper Tegaranos: & Clodium, ducem Moſanorum.

DECIMVS.

MARCOMIRVS filius Nicanoris regis, natu maior, patri ſuccedens, regnauit annis viginti octo, princeps in ſua generatione modeſtia & prudentia ſingularis: in ſubditos pius, clemens, atque beneficus: in hoſtes autem, omni tempore ſeuerus. Hic à ſacerdotibus deorum in omni ſapientia huius mundi ſufficienter à iuuentute inſtructus, aſtrologus, augur, vates, interpres ſomniorum, & euentuum doctiſſimus euaſit. Maiorum ſuorum fortiter geſta, quoties licebat, per ocium corã ſe tam in palatio, quam in templis decantari præcepit, quo eorum incitaretur exemplo animus, ad gentis ſuæ defenſionem, & regni ſemper augmentũ. Mos hic erat maioribus noſtris Francis atq; Germanis, vt heroũ facta vel dicta memoratu digna, per ſacerdotes templorum, patrijs commendarentur carminibus, in quibus diſcendis, memorandis, & decantandis, iuuenum exercitarentur ingenia. Quæ conſuetudo multis durauit annis, donec poſtremo defecit.

Marcomir regnauit annis 28.
Laudabilis in principe conſuetudo.
Memorabile inſtitutum.

Marcomirus autem rex, populum Sicambrorum omni tempore prudenter & modeſtiſſime rexit, cultum deorum tutelarium auxit: cum Romanis, Gallis, & alijs in circuitu gentibus, prælia multa geſſit, & regni paterni fines, non parum ſuo tempore dilatauit. De his Hunibaldus latiorem contexuit hiſtoriam, quam iſtic breuitatis amore tranſiuimus.

Marcomir regnum duxit Sicambrorum.

Moritur autẽ rex Marcomirus anno regni ſui octauo atq; viceſimo, qui fuit annus ante incarnationem ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, centeſimus ſexageſimus octauus.

VNDECIMVS.

CLODIVS primogenitus Marcomiri regis Sicambrorum, poſt patrem regnauit annis vndecim. Cuius tempore gladius Romanorum directus in Galliam, non paruum Sicambris intulit nocumentum. Romani his etenim temporibus auxerũt vires Gallorum, qui facta incurſione vltra Moſam, gentẽ aduentitiam grauiſſime ſæpius afflixerũt. Quibus occurrentes animis feroces Sicambri, vim viribus repellebant.

Clodius regnauit annis 11.

Clodius rex poſt multa cum Gallis commiſſa prælia, anno regni ſui vltimo, contracto tam ſuorum quam Saxonum ingenti exercitu, iterum pugnauit cum eiſdem non longe à caſtello Baſanburg, in quo certamine minus caute circunſpiciens, in agmine fuit ab aduerſarijs occiſus: Sicambri autem cohortatione ducum animati, non obſtante regis interitu, bellum continuarunt, & dimicantes fortiter, Gallos tandem vicerunt, & occiſis eorum pluribus, alios verterunt in fugam. Moritur autẽ rex Clodius in bello Gallorum peremptus, ſicut dictum eſt, anno regni ſui vndecimo, ante Chriſti vero natiuitatem, centeſimo, quinquageſimo ſeptimo.

Clodius rex in bello perimitur à Gallis.
Ante natiuitatem domini anno 157.

DVODECIMVS.

ANTENOR filius Clodij regis maior natu, poſt patrem regnauit annis XVI. Hic induciás (quas noſtri à fide interpoſita, *Treugas* nuncupant) ad annos decem fecit cum Gallis, quod Romanis etiam placuit, qui ſemper erant in parte Gallorum, hoſtes & inimici, vt dicebatur, nati Sicambrorum.

Antenor regnauit annis 16. Treuga inter Sicambros & Gallos fiunt.

Erat enim rex annorum ſex atque triginta, cum regnare cœpiſſet, plus amator pacis quam belli, & parum fecit memoria dignum, niſi hoc vnum, quod humanior cęteris, prohibuit homines immolari numinibus, quod multis Sicambrorum diſplicuit proceribus, exiſtimantibus metum ſui apud exteras minui nationes. Verum quia ſacerdotum conſilio & aſſenſu hæc pietas decreta fuit, conſtitutio ipſa inuiolabilis permanſit. Auctoritas enim ſacerdotalis apud eos, ducibus cunctis atque principibus maior ſemper & præſtantior fuit. Antenor rex moritur anno regni ſui XVI. ante natiuitatem vero domini, centeſimo quadrageſimo primo.

Sicambrorũ ſacerdotes magnæ fuerunt poteſtatis.

DECIMVSTERTIVS.

CLODOMIRVS filius Antenoris, poſt patrem regnauit annis XX. cuius anno primo Romani per Scipionẽ Numantinos ſubuertentes, in ſuã redegere poteſtatem. Anno eius ſexto, Galli finitis iam Treugis, quas cum patre eius fecerant, magno ſuorum coadunato exercitu, in Sicambros mouere ſtatuunt, tranſmiſſoq; Moſa flumine, bellum priores

Clodomir regnauit annis 20.

Bellum Sicambrorum cum Gallis. Galli ſuperantur à Sicambris.

hoſtibus indicunt. Clodomir Germanorum ſeptus auxilio, Gallis ſine mora confidenter occurrit, pro gente & regno fortiſſime dimicauit. Bellum in illa die atrociſſimum committitur, & multi ab vtraque parte ceciderunt: Galli tandem terga verterunt, quos perſecuti Sicambri, vſque ad flumen, maiorem exercitus partem in ore gladij proſtrauerunt. Qui ſi pontem vel deieciſſent, vel præoccupaſſent, ſicut olim fecerat Clodomirus rex, magni Baſani filius, nec vnus quidem potuiſſet euaſiſſe Gallorum. Ea clade Galli ſuſcepta, quandiu Clodomir ſuperuixit, Moſam amplius non tranſierunt cum exercitu, latrocinia tamen ſuo more plerunq; faciebant.

Rex autem Clodomir poſt multa prælia cum Romanis, Gallis, & ſuperioribus circa Rhenum & Moſellam gentibus peracta, moritur anno regni ſui viceſimo, qui ante Chriſti natiuitatem, centeſimus vigeſimus primus fuit.

DECIMVSQVARTVS.

Merodacus regnauit annis 28.

MERODACVS Clodomiri filius, patri ſuccedens, regnauit annis octo atque viginti, princeps magnanimus, ſtrennuus, & audaciſſimus, qui quã fuerit bellicoſus, & Romani ſentire potuerunt, & Galli, cum quibus multotiens fortiter etiam manu propria dimicauit. Auxilia nanque ferentibus Saxonibus, Doringis, atque Germanis, exercitum ducentorum vigintique millium pugnatorum contra Romanos produxit in Italiam, deuaſtanſque omnia per circuitum, peruenit cum copijs vſque ad Rauennam, & ditatus ſpolijs multis victor remeauit. Multas quoque in reditu colonias Romanorum grauiter afflixit, & incommodis grauioribus ſubiecit, nomenque ſuum cunctis formidabile fecit.

Franci cum 220000, deuaſtarunt Italiam.

Romani bellum indixere Sicambris.

His rebus commoti nimium Romani, coniunctis ſibi nationibus multis, bellum indixere Sicambris, & paratis ad apparatum neceſſarijs, conuenerunt ad pugnam. Et ne Saxones vel Doringi Sicambris ferrent auxilium, prius Romani Gothos & Sclauos muneribus & promiſſis induxerant, vt vno eodemque tempore, & iſti Saxones, & ipſi debellarent Sicambros. Rex ergo Merodacus à Saxonibus & Doringis neceſſario deſertus, regem inſulæ Aquilonaris (quos Danos hodie nuncupamus) inuocauit, qui veniens cum cẽtum millibus in auxilium, Sicambris numerum auxit.

Marius Romanus venit contra Francos.

Anno itaque regni ſui viceſimo ſecundo, Romanorum contra ſe venire ſenſit ingentem exercitum Marius enim Romanorum princeps, legiones Romanas cum Gallis, duce Theodomeno, vltra Moſam deſtinauit, aduerſum Sicambros, quos ipſi nuncupauere Germanos, & ſimul acriter pugnauerunt, multaque millia virorum ab vtraque parte ceciderũt, fugeruntque Sicambri, amiſſis pluſquam viginti millibus pugnatorum. Poſt hæc Merodacus exercitu inſtaurato, & Gallis & Romanis potentior factus, multa eos clade affecit, quemadmodum poſt Hunibaldum, latius in primo volumine hiſtoriarum noſtrorum ſiue annalium diximus.

Poſtea vero quam prœlia multa cum Gallis atq; Romanis conſtituit, & gentis ſuæ terminos haud mediocriter ampliauit, rex Merodacus moritur anno regni ſui XXVIII. ante vero Chriſti natiuitatem, anno nonageſimo tertio.

DECIMVSQVINTVS.

Caſſander regnauit annis 21.

CASSANDER Merodaci regis maior natu filius, patri ſuccedens, regnauit annis viginti & vno, vir bellicoſiſſimus, cuius tempore Galli cum auxilio Romanorum, ſæpius Moſa traiecto flumine, Sicambrorum fines hoſtiliter inuaſerunt, quibus Caſſander in fortitudine ſuorum occurrens, deuaſtationem ſuæ gentis hoſtibus interdixit. Cunctis enim diebus, quibus imperauit Sicambris, in diſſenſione cum Gallis fuit atque Romanis.

Borbiſta rex Gothorum deuaſtat Saxones.

His temporibus Borbiſta rex Gothorum, cum innumera pugnatorum multitudine, Saxoniæ fines intrauit, igne & ferro deuaſtans regionem. Contra quem tres reges potentiſſimi, videlicet, Arthari rex Saxonum, Hamer rex Doringorum, & Caſſander memoratus rex Sicambrorum, adunatis in vnum exercitibus, proceſſerunt ad prælium: congreſſione autem facta, diutius fuit acriter pugnatum, & multi ab vtraque parte ceciderunt. Tandem Borbiſta rex terga vertit, & Germani victoriam obtinuerunt.

Gothi ſuperantur à Germanis. Iterum Gothi Saxoniã intrant.

Alia poſt hæc vice rex Borbiſta iterum in multitudine Gothorum maxima, Saxoniam intrauit, igne ferroque regionem vſque ad Iſtulam fluuium crudeliter deuaſtauit, raptiſq; Germanorum ſpolijs multis retroceſſit, nec progredi vlterius ea die præſumpſit. Nouerat enim vires Germanorum inſuperabiles, quanquam Romanorum inſtantia eas ſæpius tentauerit.

Rex autem Caſſander poſt multa cum Gallis & Romanis prælia fortiter geſta, moritur an-

tur anno regni ſui viceſimo primo, ante natiuitatem vero Domini, anno LXXII. apud Neopagum cum multis theſauris ſepultus.

SEXTVSDECIMVS.

ANTHARIVS regis Caſſandri filius, poſt patrem regnauit annis XXXV. de quo ſcribit Hunibaldus, quod Moguntinos Romanorum colonos, miſerabili clade attriuit, vrbem incendit & ſubuertit, quæ poſtea in eo loco vbi nunc tranſripam Cianam & vallem, in decliuo montis ad Rheni littus translata & conſtructa cernitur. Facta eſt hæc Moguntinorum miſeranda deſolatio, anno regis Arthari ſextodecimo, qui fuit ante Chriſti natiuitatem quinquageſimus ſextus annus, vt ex ſerie temporum oſtenditur.

Antharius regnauit annis 35. *Moguntia deleta.*

Rex Arthari cum auxilio Germanorum intrauit Galliam, vicos incēdit, prædas & ſpolia infinita ſæpius reportauit, magnam per Galliam deſolationem fecit, incēdit vrbes, vicos deſtruxit, caſtella ſubuertit, gentis robur contriuit, & regionem diu fructiferam, in ſolitudinem redegit.

Sicambri deuaſtauerunt Galliam.

Verum cum ſenuiſſet rex Antharius, anno regni ſui vltimo, qui fuit ante Chriſti natiuitatem ſeptimus atque triceſimus, denuo irrumpentibus in regionem Sicambrorum Gallis, & Moſam tranſeuntibus, occurrit eis cum ſuorum exercitu ad pugnandum, vbi cum dimicaret incautius, ab hoſtibus circumſeptus, cum viginti millibus Sicambrorum interijt, anno regni ſui XXXV. & Galli magnam ea vice Sicambris calamitatem induxerunt.

SEPTIMVSDECIMVS.

FRANCVS Antharij regis maior natu filius, à quo Sicambri deinceps dicti ſunt Franci (vt Hunibaldus eſt auctor) poſt patrem regnauit annis XXVIII. homo ferox, audax, & bellicoſus, gentis ſuæ defenſor acerrimus, qui mortem genitoris dure ſatis vindicauit in Gallos, & multa cum exteris nationibus bella conſtituit, ſemper victor & triumphator glorioſus, quem gens Francorum & nominis & honoris ſui principem fuiſſe, nō immerito gloriatur. Pugnare Francus rex iſte cōſueuit non fugere, qui amabilis ſuis & mitiſſimus fuit: hoſtibus autem cunctis nimium ſemper metuendus.

Francus à quo dicti ſunt Franci, regnauit annis 28.

Anno regni ſui primo cum Germanis, Saxonibus, atq; Doringis, perpetuū fœdus contraxit, de conſenſu omnium ducum & procerum Sicambrorum, tabulis argenteis (iuxta morem gentis antiquum) amicitiam confirmans, ita videlicet pactorum conditiones ſtatuentes, vt Sicambri, & Germani, Saxones atque Doringi, ſub diſtinctis regibus atq; principibus, tanquam fratres & germani, vnus deinceps populus cenſerentur, & in æuum permanerent, & bellum quod vni ex his immineret regno, quacunque à gente, omnes concerneret, atq; coniunctis armis, communibuſq; propulſaretur impenſis.

Francorum fœdus cum Saxonibus Doringiſq;.

Terruit hæc regnum confœderatio pluſquam dici poteſt, ſenatum, populumque Romanum. & varijs modis, diuerſis ingenijs, & multiplici adinuentione contractum Germanorum fœdus diſſoluere, quanquam fruſtra, laborant. Ex eo tempore virtus & potentia Francorum Romanis ſemper fuerunt ſuſpectæ, metuentibus illis (quod poſtea contigit) ne Germani totius Europæ monarchia potirentur. Et hæc fuit cauſa, quod Octauianus Romanorum Cæſar poſtea ſub Chriſti natiuitate vniuerſum orbem Romanis obedientem per capita fecit deſcribi, putans multitudine gentium Francos eſſe delēdos, quos eo adhuc tempore ſcriptores hiſtoriarum nationum Germanos appellarunt.

Romanis & Gallis non placuit hæc confœderatio regum. *Cauſa propter quam Auguſtus deſcripſit vniuerſum orbem.*

Anno autem tertio regni Franci, cum viderent Romani, quod fœdus regum Germanorum nullo poſſent ingenio diſſoluere, rurſus Gothos in fines Saxonum ſubmiſerunt, qui per annos ferme decem in finibus Germaniæ cōſedentes, paulatim & ſucceſſiue cogitabant ſe in interiora nationis memoratæ diffundere. Interea rex Francus crebro præliabatur cū Gallis, & necē patri dura viciſſitudine in eos vindicabat, multaq; eorū millia per illud tempus occidebat. Verum cum Gothi quotidie magis ac magis ad interiora Germaniæ irrumperent, Saxones cum Theutonibus tandē neceſſitate compulſi, bellum in eos mouere ſtatuerūt. Conuocatis in auxiliū, iuxta compacta ſocijs, Sicambris atq; Doringis, exercitum ducentorū ac triginta millium virorum ad prælium eduxerūt. Scanziani autē, qui & Gothi, cōuocatis & ipſi ſocijs, innumerabilē pœne multitudinem Germanis veniētibus oppoſuerūt. Bellum atrociſſimum in eo loco, qui dicebatur Colmaſus, inter partes cōmittitur, & cadētibus hincinde multis, à mane vſque ad noctem marte ancipiti pugnatur. Poſtera die Germani exercitum diuiſerūt in tres partes, ſinguliſq; duces ſingulos præfecerūt: Sicambri autē ſub eorum rege Franco audaciſſime dimicātes, nomē ſui ducis Franci, quaſi numē quoddā crebrius vociferantes, clamabāt: Hie Franck/Hie Franck. Poſtremo victi ſunt Gothi, & pluſquā octoginta eorū millia perempti, cæteri fuga lapſi cū libe-

Gothi fines Saxonum occupant decennio. *Francus rex expeditionem mouit in Gallos.* *Inter Saxones & Gothos atrociſſimū bellum committitur.* *Francorum nomen hic primum cœpit.*

ris & coniugibus,in priſtina latibula ſunt reuerſi, & ſic fines ſuos decennio ab alienigenis deuaſtatos & occupatos,Saxones auxilio Francorum & Doringorum læti receperunt.

Sicambri nomen vetus deponentes, Frãcos ſe nominant.

Ex eo tempore Sicambri priſcum nomen deponentes,regis amore ſui Francos ſeſe nũcupare cœperunt. Enimuero,Hunibaldo teſtante,non ſolum proceres, ſed milites quoq; omnes,& vniuerſus totius gentis populus,ipſa nouitate nominis vſque adeo fuerunt delectati,quod regem precibus inducerent,quatenus edicto publico ſanciret, eos deinceps perpetuo non Sicambros,ſed Francos fore dicendos. Quod rex tanto libentius cõſtituit, quo nominis immortalitatem ſui cupidius amauit. Dicti ſunt igitur Franci,qui prius ab alijs,Sicambri:ab alijs dicebantur,fœderis ratione, Germani. Et mirum quidem in modum gloriabantur nouitate huius vocabuli,quippe qui multis deinceps temporibus,quoties mutuo ſibi occurriſſent,ita ſalutabant: Ein guten tag frÿer Franck. Veruntamen nõ ſubito,ſed cum tempore multo tandem hoc nomen venit in vnum, vt Franci gens ipſa etiam in alijs nationibus dicerentur, Romanis enim & Gallis præcipue,nomen Francorum fuit odioſum. Vnde apud eorum ſcriptores, crebrius Germani, quam vel Sicambri dicti fuere vel Franci. Nomen vero Sicambrum vnde habuerit originem,vel à quo,Hunibaldus non tacuit.

Vnde Franci dicantur liberi, Die freyẽ Frãcken: quia nunquam ſeruierunt.

Francos primo dictos fuiſſe Sicambros.

Quod autem Franci prius fuerint dicti Sicambri,non ſolum teſtatur Hunibaldus, verum etiam beatus archipræſul Remigius, qui (vt Gregorius antiſtites meminit Thuronenſis) quando Clodoueum regem Francorum, primum ex Francis regibus conuerſum ad Chriſtum,ſicuti loco ſuo dicemus,baptizare debuit, coram procerum frequentia deponenti ornamenta regalia, & ad ſacrum ſe lauacrum humilianti, cunctis audientibus dixit; *Mitis depone colla Sicamber: Adora,quod incendiſti: Incende, quod adoraſti.* De huius rei hiſtoria iam dudum poſt Hunibaldum in primo volumine annalium plenius diximus.

Dictum S. Remigij ad Clodoueũ.

Anno itaque ante natiuitatem domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti viceſimo quarto,qui fuit Franci regis XIII. nomen priſcum Sicambri mutauerunt in nouum, quamuis & prius & poſterius apud ſcriptores, Germani ſæpius, nuncupati fuerint,ſiue Sicambri. Nam licet ipſi nomen ſibi Francum ſub memorato rege deſumptum & ſcripſerint,& retinuerint ſemper,ſubito tamen in vſum deuenire non potuit apud nationes exteras, maxime inimicas. Hinc factum manifeſtiſſime conſtat,quod hiſtoriarum ſcriptores, qui tempore mutati nominis,& nihilominus etiam poſt hoc,multis annis apud Romanos, Gallos quoque vel alios nationes claruerunt in humanis,ſiue ignoratione, ſiue deteſtatione vocabuli,hanc gentem Germanam crebrius appellauere,quam Francam. Certum eſt enim,quod nomen Francorum non ſcriptis,ſed armis:non amore,ſed timore:non aſſumptione,ſed ſubiectione cognouere Romani.

Nomen Francum Romanis & Gallis fuit ſemper odioſum.

Rex Francus Gothis ſuperatis reuertitur.

Sed iam nunc poſt nominis Franci rationem,breuiter hiſtoriam continuemus. Rex itaque Francus eliminatis de finibus Saxoniæ Gothis, cum rediret ad oſtia Rheni ſpolio ditatus & præda,nuncium medio itinere accepit, quod Galli, iunctis Romanis, flumine tranſmiſſo,regionem igne ferroque vaſtaſſent, & cum præda multa reuertiſſent in Galliam. Quo accepto nuncio,nihil cunctatus,nec animo fractus,dixit ad milites: *Si liberi eſtis,ſi Franci nominis digni,iam nunc vires reſumite,& tantam iniuriam vindicate.* Qui vna cum proceribus voce dixerunt: *Paratiſſimi ſumus,ô rex France liberrime, tecum aut vincere omnem populum nobis aduerſum,aut mori pugnantes.*

Franci regis admonitio ad Frãcos ſuos.

Rex Francus Gallos prælio aggreditur.

Francorum & Germanorum trecenta millia contra Gallos.

Lætatus his vocibus rex,nuncios confeſtim miſit ad Saxones, Germanos ſimul atque Doringos,auxilium poſtulans iure fœderis contra inſultum Gallorum. Qui omnes magna cum alacritate ſuffragia militum poſtulata,miſerũt Saxones videlicet LXXXIIII. millia pugnatorum,Germani & Theutones LX. millia: Doringi vero, XLVI. millia Quibus cõiuncti,magnis viribus Franci,exercitum trecentorum milliũ virorum, contra ſuos aduerſarios feſtinantiſſime produxerunt. Cernens autem rex Francus deſolationem regionis, quam fecerant Galli,commotus magna indignatione animi,dixit: *Videte commilitones mei fortiſſimi,qui ſanguinem parentum veſtrorum fuſum iure doletis,quod iſti perfidiſſimi Galli fecerunt. Iuro per caput patris mei Antharij, quem homines iſti perditiſſimi occiderunt,quod non dabo requiem capiti meo, donec me de ipſis inſigniter vindicauero.* Et collaudabant omnes propoſitum eius.

Franci ponte fabricato ſuper Moſam, deuaſtant Galliam.

Fabricato igitur ponte cum nauibus & lignis multis,in biduo traduxit exercitum,& relinquens ad cuſtodiam trãſitus quadraginta virorũ millia,cum reliqua multitudine proceſſit in Galliã:tantamq; fecit ſtragẽ,quantam Sicambrorum nullus ante eum aut facere potuit,aut mẽte creditur concepiſſe. Ingreſſus enim vſq;ad flumen Tabul,& mare tã occidentale

dentale quam ſeptentrionale, Tungros, Tarubanos, Legiosque, & quicquid his vel interiacet vel adiacet, igne ferroq; , ſæuiens deuaſtauit.

Congredientes ſibi Gallos tanta facilitate ſuperauit, fudit, & extinxit, vt non homo, ſed numen aliquod è cælo miſſum putaretur. Vnde nimium omnes per gyrum territæ nationes, Francis vt ferociſſimis monſtris congredi amplius timuerunt. In eo congreſſu & deſolatione, Gallorum ceciderunt ex ipſis gladio Francorum, plusquam ducenta millia cum liberis, infantibus, & mulieribus. Nam ſicuti prius fecerant Galli, cum deuaſtarent Sicambros, nulli parcentes, ita receperunt ab eiſdem.

Metus Frãcorũ omnes nationes inuaſit.

Hinc ſenatus populusque Romanus indigatione commoti, militum legiones contra Saxones in Germaniam miſerunt, Marco Lollio duce. Non enim tutum fore putabant, ſi Francis (quos ipſi appellauere Germanos) congrederentur, priuſquam Saxones perdomuiſſent, atque Doringos. Ingreſſi ergo Romani Saxoniam, primo quidem vicerunt, decem & octo millia Germanorum perimentes.

Romanorũ expeditio in Germanos.

M. Lolius dux Romanorum.

Audiens autem Francus interitum ſociorum, Clogionem filium ſuum ducem, cum magno exercitu miſit in auxilium confœderatis: qui reſumptis viribus, iterumq; congreſſi Romanis, victoriam ſunt conſecuti, hostesq; fugarunt, multis eorum gladio peremptis, anno regis Franci quarto atq; viceſimo.

Romani ſuperantur à Francis in bello.

Poſtremo rex Francus laboribus & ſenio grauatus, poſt prælia multa cum Romanis, Gothis, Gallis, & alijs nationibus victorioſiſſime habita, regnoque Francorum non mediocriter aucto, & ſedibus ampliatis, anno regni ſui XXVIII. moritur: ante natiuitatem domini, anno IX. Cuius bella, mores, inſtituta, leges, & victorias, Clodomirus Francorum pontifex magnus, Germano carmine: & Hunibaldus proſa Latino ſermone, ſcripſerunt. quorum ductu nos & iſtic, & in primo volumine annaliũ rerum Germanicarum & Francarum, quod ſcripſimus, copiam habemus.

Clodomirus Francorum ſcriptor.

DECIMVS OCTAVVS.

CLOGIO Franci regis, maior natu filius, patri ſuccedens, regnauit ſuper Francos annis XXX. vir aſtutiſſimus, ingenio verſatilis, augur, magus, & aſtrologus curioſiſſimus: de quo memoratus Francorũ pontifex, conſiliarius, & vates Clodomirus, multa ſtupenda & miranda carmine digeſſit, de quibus in primo volumine fecimus mentionem.

Clogio regnauit annis 30.

Mater eius nomine Lothildis, filia regis Doringorum, ſumma templi Palladis antiſtes fuit, ſiue ſacerdos, magicis artibus dedita, quarum exercitatione plura fecit miranda. Nam (vt iam dicti ſcripſerunt auctores) ſuis carminibus & incantationibus, quos voluit, hoſtes filij deleuit, infelices reddidit, & quantumlibet procul abſentes, dæmonum miniſterio peremit, victoriam Francis; metum, terrorem, & fugam hoſtibus maleficio procurabat: imbres, tonitrua, coruſcationes, & tempeſtates in aere horribiles, quoties, vbi, & ſuper quos voluit, carminibus inducebatur. Anno regni eius quarto, Romani expeditionem denuo mouerunt in Germaniam: quibus confœderati reges non ſegniter occurrentes, vim armis propulſare fortiter non ceſſarunt: donec hoſtes retrocedere & fugere compulerunt. Clogius enim rex Francorum (quem in circuitu adhuc nationes cum eius gente non Francos, ſed Germanos appellarunt) cum Tyberio Romano congreſſus, fortiſſime pro ſua gente pugnauit, & poſtremo cadentibus ab vtraq; parte multis, Romani ſine victoria diſceſſerunt.

Lothildis regina, ſacerdos fuit, & pontifex Palladis.

Romanorũ expeditio in Germaniã.

Clogio rex cum Tyberio Caſare pugnat.

Anno regni Clogionis memorati decimo, octauo Kalendas Ianuarij, natus eſt in Bethleem Iuda, dominus & ſaluator totius vniuerſi, Ieſus Chriſtus vnigenitus Dei filius, ex intacta ſemper virgine Maria. quo anno (teſte Hunibaldo) edicto Cęſaris Auguſti, deſcriptus per capita Romano ſubiectus orbis imperio fuit, quod præter myſterij rationem diuina factam prouidentia, ſenſu non caruit ad literam Francis præbentibus cauſam.

IESVS CHRISTVS in Iudea naſcitur Dei filius.

Eodem quoque anno rex Clogio Phriſum ſuum genitum ſecundo, ad matris inſtantiam ducem eius conſtituit regionis, quæ mari Germanico adiacet verſus aquilonem, ab ciuſque ducis nomine Phriſia eſt dicta (ſicut vult Hunibaldus) vſque in præſentem diem. Rurſus poſt annos decem de conſenſu memorati regis Clogionis, & omnium principum gentis Francorum, idem Phriſus fuit ſublimatus in regem, ea videlicet conditione, quod reges Phriſij omnes, ſicuti & reliqui duces, regi Francorum perpetuo manerent ſubiecti, ſingulisque annis tributum CC. LX. boum ſoluerent, & cum Francis more cæterorum amicorum, contra hoſtes quoſcunq; dimicarent.

Phriſus Clogionis filius dux, à quo Phriſia nominatur.

Phriſus dux fit primus rex Phriſia.

Clogio autem Rex Francorũ obijt poſt multa fortiter geſta, Anno regni ſui triceſimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis viceſimus annus: de cuius moribus, vaticinijs, oraculis, bellis, plura ſcribit Hunibaldus.

DECIMVSNONVS.

Hermerius regnauit annis 12. Vir erat bellicoſiſſimus.

HERIMERVS regis Clogionis maior natu filius, patri ſuccedens, regnauit annis duodecim, vir bellicoſus, & nimium audax: cuius regni anno tertio, Galli facta excurſione, vſq; ad Moſam peruenerunt, omnia quæ ad ius pertinebant Francorum, exceptis munitionibus, atq; caſtellis, hoſtili temeritate vaſtantes, & poſt hoc ad ſua cum præda & ſpolijs feſtine retroceſſerunt.

Gallorum incurſus in Moſam Sicambrorũ. Lex Sicambrorum iuſta.

Verum poſtea cum iſta Gallorum incurſio regi Herimero innotuiſſet, ira commotus eſt, vocatoſque ad ſe duces Vltramoſanos, quorum irruperant negligentia Galli, ſecũdum leges Francorum in eos ſtatim animaduertit. Sic enim lege continebatur: *Princeps ſub rege Francorum in poteſtate ducali conſtitutus, diligenter prouinciam tueatur ſibi commiſſam. Quod ſi negligentia eius, regionem ſubintrauerint hoſtes, ſi gentem læſerint noſtram, aut ſi rebus ſpoliauerint incolas terræ; medium bonorum ſuorum regis marſupio pendat, & dux ne ſit amplius, ſed priuatus viuat honore. Si volens introitum hoſtibus permiſit, ſepeliatur viuus, aut capite puniatur: vxores vero eius cum liberis & rebus omnibus regis miniſterio cedant.*

Sicambri deuaſtauerunt totam Galliam.

Deinde conuocatis in auxilium ſocijs, Germanis, Theutonicis, atque Doringis, rex Herimer in multitudine graui Galliam intrauit, & tanta eos cæde domuit, vt in multis annis priſtinam nequiuerint recuperare virtutem. Poſtremo tamẽ anno regni ſui vltimo, cum iterum in Gallias traduxiſſet exercitum, & nimium audax, ne dicam temerarius aut præſumptuoſus, pugnaret incautius, ab eis in bello fuit occiſus: Anno domini triceſimo ſecundo.

VICESIMVS.

Marcomer regnauit ann. 18.

MARCOMIRVS frater memorati regis Herimeri, à Gallis perempti, germano ſuccedens in regno Francorum, regnauit annis decem & octo, vir ſtatura procerus, moribus aſper, fauorabilis tamen amicis, hoſtibus autem metuendus, atq; terribilis, qui cum Romanis & Gallis prælia multa conſtituit, Moguntios, & Treuiros vna cum Agrippinis ſæpe grauiter afflixit.

Treuerenſes, Moguntineſes, Colonienſes. Ieſus Chriſtus in Iudæa ſub Põtio patitur.

Anno regni eius ſecundo, vnigenitus Dei filius, dominus & ſaluator mundi Ieſus Chriſtus, ex Maria ſemper puriſſimaq; virgine ſine cõmixtione virili homo natus, ſecundũ eãdem humanitatem Hieroſolymis vrbe Iudæorũ, ſub Pontio Pilato Romanorum præſide, crucifixus, paſſus, & pro noſtra ſalute mortuus & ſepultus eſt: Deſcendit ad inferos, eripuit inde iuſtos, tertia die reſurrexit à mortuis, aſcendenſque in cœlum, ſedet ad dexteram patris, iudicaturus viuos & mortuos, & viuet in æternum.

Romani legiones mittũt in Britanniam.

Anno Marcomiri regis decimo, Clodius Romanorum Cæſar exercitũ duxit in Britanniã, quam nunc Angliã vſitato vocabulo nũcupamus, eamq; armorũ vi, ſimul & Orchadũ inſulas Romanis tributarias fecit. Inter eundum & redeundum, Francos inter Moſam & Rhenum commorantes, licet non ſine ſuorum ſanguine, grauiter afflixit.

Claudius Cæſar Britanniæ regem interfecit. Claudius Cæſar dat filiam ſuam Aruiraco regi.

Regnabat eo tempore in Britannia Guiderius, filius quondam regis Kymbelini: quo ab exercitu Claudij perempto in bello, mox pro eo ſurrexit Aruiracus frater eius, qui regium ſibi diadema imponens, multiſque Romanorum occiſis, Claudium vſque ad naues eſt perſecutus. Videns Cæſar, quod Aruiracum ſuperare non poſſet, pacem obtulit, filiamque ſuam illi dedit vxorem, & Romanis tributum negatum recuperauit, auxilio quoque generi ad inſulas Orchadum traduxit exercitum.

Marcomer autem rex Francorum ſupradictus, moritur anno regni ſui octauo decimo: Anno dominicæ natiuitatis quinquageſimo, indictione Romanorum octaua.

VICESIMVSPRIMVS.

Clodomer regnauit ann. 12.

CLODOMER Marcomiri ſupra dicti regis filius, patri ſuccedens, regnauit ſuper Francos annis duodecim, vir inquietus, & multum bellicoſus: de quo refert Hunibaldus, quod Romanis & Gallis fuit infeſtiſſimus, & nihil magis quam eorum delere memoriam cupiebat: vix erat annus, quo non ad minus ſemel expeditionem moueret in Galliam.

Tres ſimul apparuere Soles.

Anno regni ſui primo, tres ſoles ſimul apparuerunt, qui paulatim in vnum redierunt: & ſecuta eſt per vniuerſam Europam fames magna & ingens: mortalitas non ſolum hominum, ſed etiam iumentorum.

Moguntia reparatur à Romanis deſtructa.

Anno autem nono rex Clodomer cum magno ſuorum exercitu, Rheno tranſmiſſo & Moſa, Gallos expulit, amiſſa prius omnia recuperauit. Cum Romanis apud Moguntiam Germanorum auxilio, dimicauit, ſed eos à reparatione vrbis cohibere non potuit. Moritur anno regni ſui duodecimo: Dominicæ autem natiuitatis ſexageſimo ſecundo, indictione Romanorum quinta.

gulas & templa,ſed vrbes quoque ſingulas dedicarunt & vicos: nec erat numerus deorum inſenſibilium.

His temporibus Francorum ſummus erat ſacerdos,pontifex,ſenior, & vates, nomine Vechtanus,de antiqua regum ſtirpe procreatus, Græco & Latino ſermone facundus: in aſtronomia,in muſica,in medicinis,& in philoſophia Græcorum peritiſſimus, vtpote qui & Romæ & Athenis multo tempore ſtudium impenderat ſcripturis hominum mũdanorum, cum quibuſdam aliis condiſcipulis ſuis. Qui tandem reuerſus in patriam, filios regum atque nobilium,veterum conſuetudine Francorum,ſub quercu docebat.

Vechtanus Francorum ſummus Pontifex & Vates, & hiſtoricus.

Multa ſcripſit in ſacris deorum, carminibus Græcis: veterumque hiſtorias regum, numero fecit Germanas,quibus iuuenum exercitauit ingenia, memoriamq; plurimum erigebat. Hic anno regis Odemari quinto, periit paruo in flumine, cui nomen dedit ſubmerſus,vt à Vechtano Germanice dicatur, die Vecht vſque in præſentem diem. Super cuius tumulum rex Odemarus nouam condidit vrbem, quam ſuo nomine Odemarsheim nuncupauit,quæ conſtat vſque ad præſens,in finibus diœceſis Traiectenſis eccleſiæ.

Vechtanus Pontifex Francorum in aqua perit.

Odemarſheim oppidum à Frãcis conditur.

Odemarus autem rex Francorum pacificus, tandem poſt multarum conditionem vrbium moritur,anno regni ſui quartodecimo: Dominicæ natiuitatis CXXVII. indictione Romanorum decima, cuius corpus in Odemarsheim / vt viuus præordinauerat, ſub pyramide ſepelitur.

VICESIMVS SEXTVS.

MARCOMERVS Odemari regis filius,patri ſuccedens, regnauit annis vno & viginti, qui habuit vxorem nomine Athildem,filiam Marii regis Britanniæ: de qua genuit ſeptem filios,quorum iſta fuerunt nomina: Clodomer primogenitus,patri ſucceſſit in regno: Marcomer,qui ducatum tenuit apud Nitriones, vbi nominis ſui condidit vrbem *Marcoburgum* dictam: Clogio,qui periit in Britannia: Franc,qui fuit dux Ciſrhenanus apud Hogios,à Confluente vſque ad oſtium Mœni fluminis, verſus orientem, inter Moguntiacos,& Saxones Germanos,qui veterem vrbem Helenopolim inſtaurãs Franckenfurt nuncupauit. Merodac,in venatione apro percuſſus,interiit: Nicanor, qui dux fuit inſulanus,ad oſtia Rheni: & Odemarus,quem pater poſt mortem Vechtani, pontificem ſacrorum conſtituerat,propterea quod in omni literatura gentili doctiſſimus euaſerat.

Marcomer regnauit annis 21.

Marcoburg vrbs apud Nitriones à duce conditur.

Franckenfurt vrbs iuxta Mœnum conditur.

Claruit eo tempore Doracus Francorum conſiliarius, parens regum, & vates inſignis; Vechtani quondam auditor atque diſcipulus, de regum nobili proſapia ortus; qui poſt hæc,Odemaro vitã defuncto,in ſummo pontificatu procerũ electione ſucceſſit. Hic tantæ apud Francos auctoritatis obtinuit,& in tanta æſtimatione habitus eſt, vt quaſi numen aliquod coleretur ab omnibus,& imperaret non modo plebi,quæ vellet, ſed etiam regibus Francorum & proceribus cunctis. Hiſtorias gentis carmine ſcribens continuauit.

Doracus Francorum vates & ſcriptor.

Doracus magna apud Francos auctoritatis.

Pacem habuerunt Franci cunctis diebus,quibus regnauit Marcomirus,multumque ſub eius directione,diuitijs, potentia,& honore creuerunt. Scribit Doracus in annalibus (vt Hunibaldus teſtatur) quod Romani Francos & pace & bello ſemper habuere ſuſpectos,tanquam futuros imperii ſubuerſores, Phædri * oraculo dudum præmoniti,ac propterea totis ſepe viribus in eorum interitum,licet fruſtra,conſpirarunt. Nam ſub Faramũdo rege poſtea, eiuſque ſucceſſoribus,& Galliam totam ſuis viribus obtinuerunt, & Romanum ſuperauerunt imperium.

** Phœbi.*

Franci Romanis & pace & bello ſemper fuerunt ſuſpecti.

Marcomir autem rex Francorum præſcriptus,moritur anno regni ſui viceſimo primo; Dominicæ vero natiuitatis, CXLVIII. indictione prima.

VICESIMVS SEPTIMVS.

CLODOMERVS Marcomiri regis Francorum iam dicti maior natu filius, regnauit poſt patrem decem & ſeptem annis,homo prudentiæ ſingularis, ſuis modeſtus, & humaniſſimus. Vxorem habuit Haſildem nomine,filiam ducis Rugiorum,de qua genuit tres filios,Farabertum,Nicanorem,& Roricum. Quorum primus (vti dicemus) patri ſucceſſit in regno: ſecundus fuit rex Friſiæ: tertius non longe à Noueſio in aqua ſubmerſus, nomen ſuum flumini reliquit defunctus,quod *Rora* nuncupatur vſque in præſentem diẽ. Locus autem ſubmerſionis Rorici,fuit inter Neocum caſtellum ciſrhenanum, & vrbem veterem, quam incolæ Moradunum nuncupauerunt. quibus temporibus tam Francia quam Germania tota fuit à cognitione Chriſtianæ fidei aliena.

Clodomer regnauit ann. 17.

Roricus dux Francorum in Rora ſubmergitur.

Vbi nunc eſt VVerdena oppidum & cœnobium.

Clodomer autem rex Frãcorum,in pace mortuus eſt,anno regni ſui XVII. Dominicæ natiuitatis, C.LXV. indictione Romanorũ tertia. Cuius tẽpore Galli meditabãtur irru-

ptionem in Francos, Sed rex ipſe Clodomerus motum eorum ſapienter præueniens, ne id facerent, cohibuit.

VICESIMVS OCTAVVS.

Farabertus regnauit ann. 20.

FARABERTVS Clodomeri Francorum regis maior natu filius, patri ſuccedens regnauit annis XX. incipiens anno dominicæ natiuitatis prænotato centeſimo ſexageſimoquinto, indictione Romanorum tertia: qui fœdus & amicitiam dudum per Francum regem (vt ſupra diximus) contractam, & deinde per alios reges confirmatam, innouatam, & ſæpius conſtitutione noua roboratam, & continuatam, renouauit, & denuo ratificauit cum Germanis, Saxonibus, Doringis, Theutonibus, Marcomanis, & Cimbris, quod Romanis multum diſplicuit, & in arma concitauit.

Romanorum legiones in Germaniam, metu receſſerunt.

Anno ſiquidem ipſius Faraberti regis ſexto, qui fuit dominicæ natiuitatis centeſimus ſeptuageſimus primus, temporibus Lucij Aurelij Commodi Cæſaris, non ferentes æquis animis Romani tantam concordiam Francorum cum Theutonicis & Germanis, omni eam ſtudio ſubuertere conati ſunt. Miſſis itaque per Sarmatiam legionibus in Germaniam contra Dacos, Marcomanos, Theutones, Saxones, Germanos, & Francos, magnum ſuorum produxerunt exercitum. Contra quorum incurſionem reges prædictarum gentium, tantas pugnatorum copias emiſerunt, vt dicti Romani, ſine victoria recedere cum damno & confuſione ſint compulſi.

Romanorũ alia in Germanos expeditio, tempore Antonini Pii.

Anno regis Faraberti vndecimo, ſub Antonino Pio imperatore, iterum Romani per Sarmatas exercitum reduxerunt in Germaniam, diuque pugnatum eſt acriter, & multi ab vtraque parte gladio vulnerati ceciderunt. De cuius belli modis, exitu, & miraculis imbrium, quæ tum pro Romanorum ferebantur exercitu, poſt Hunibaldum, in primo annalium volumine ſufficientem digeſſimus narrationem, quam iſtic repetere ſuperfluum iudicamus.

Farabertus autem rex Francorum, poſt multa fortiter geſta, moritur anno regni ſui viceſimo: Dominicæ natiuitatis C. LXXXV. indictione octaua.

Britanni, qui nunc dicuntur Angli, fidẽ Chriſti ſuſcipiunt. Faganus & Diuianus epiſcopi Britannorum.

Huius regni Faraberti temporibus, anno videlicet dominicæ natiuitatis centeſimo octogeſimo ſecundo, Eleutherius papa Romanus, ad petitionem Lucij regis Britanniæ, filii Coilli, miſit in ipſam Britanniam (quæ nunc Anglia nominatur) Faganum & Diuianũ epiſcopos, vt regi memorato, proceribus quoque & genti vniuerſæ Britannici regni ſiue inſulæ verbum ſalutis annunciarent, & eos ad Chriſti fidem conuerſos in nomine patris & filii & ſpiritusſancti baptizarent. Qui venientes ad locum deſtinatum, breui tempore non ſolum regem Lucium, ſed & totius inſulæ populum ad fidem Chriſti conuerterunt.

Pontifices idolorum in Britannia plures. Pontifices 28. Archiflamines 3.

Fuerunt eo tempore in Britannia pontifices & ſacerdotes idolorum plures, inter quos erant præcipui auctoritate Flamines XXVIII. archi autem flamines tres, Landonienſis, Eboracenſis, & in vrbe legionum, quam ſuper Oſcam fluuium in Glamorgantia, veteres muri & ædificia ſitam fuiſſe teſtantur. Cõuerſis autem ad Chriſti fidem memoratis flaminibus, prædicti apoſtolici prædicatores eorum templa idolorum, in vnius dei patris omnipotentis conſecrauerunt honorem, totidem pro flaminibus epiſcopos: & pro archiflaminibus, archiepiſcopos inſtituentes. Scripſit de his latius Gildas in libro quem *de victoria Aurelii Ambroſii regis Britonum* prænotauit: & poſt eum Gotfredus Monemutenſis

Gildas & Galfredus Monemutẽ. hiſtoriographus.

Brito, qui ad Rupertum ducem Claudio Ceſtriæ, hiſtoriam Britonum & ſucceſſiones omnium regum eorundem, ex ordine à primo introitu gentis, cum Bruto ex Troianis, in inſulam ipſam, vſque ad annum dominicæ natiuitatis ſexcenteſimum octogeſimum nonum, in libris decem conſummauit. Cuius contemperaneus Caradocus Lancarbanenſis etiam Francorum regum ſucceſſiones, annos, tempora, & geſta, luculento ſermone deſcripſit.

Caradocus ſcriptor Francorũ.

VICESIMVS NONVS.

Sunno regnauit annis 28.

SVNNO Faraberti regis Francorum maior natu filius, patri ſuccedens, regnauit annis XXVIII. princeps fortis, ſtrenuus, & audax, qui cum Romanis multa geſſit prælia ſimul & Gallis: tempore cuius Lucio rege Britanniæ (quem primum fidem diximus humillime ſuſcepiſſe Chriſtianam) ſine liberis mortuo, Romani Seuerum ſenatorem miſerunt in Britanniam cum duabus legionibus: qui cum Fulgenio prælia multa conſtituit, à quo tandem in obſidione vrbis Eboracenſis, cum Romanis pluribus fuit occiſus, cuius filium, Baſianum nomine, ſuſceperunt in regem.

Seuerus Romanus, in Britannia occiditur. Franci deuaſtauerunt Galliã.

Eodem anno quo Seuerus in Britannia fuit à Fulgenio peremptus, Sunno rex Francorum Germanis & Saxonibus auxilia ferentibus, tranſmiſſo flumine apud caſtellum Delonum,

VICESIMVS SECVNDVS.

Antenor rex regnauit annis 6.

ANTENOR regis Clodomeri filius, poſt patrem regnauit annis ſex, qui toto tempore quo regnauit, bellum geſſit cum Gallis atque Romanis, cuius tandem & occaſione cum multis regni proceribus, miſerabiliter interijt, quando (ſicuti dicemus) ponte fracto in Moſa flumine, ſubmerſus eſt.

Franci deuaſtant Galliã ſatis infeliciter. *Pons ſub tranſitu exercitus fractus cecidit.* *Galli Francos inſecuti, in flumẽ cogunt tranſire.*

Anno ſiquidem regni ſui vltimo, ponte ſupra naues veterum more fabricato ex lignis, exercitum trans flumen duxit in Galliam, vaſtata regione, cum præda & ſpolijs multis reditum maturauit in Franciam. Cumque iam flumen pars maior tranſiſſet exercitus, & rex ipſe cum proceribus & reliquis vltimis adhuc reſideret ad littus, ſubito pons, equitum numero grauatus, cecidit, ſolutæque naues ab inuicem funibus ruptis, miſerabile cunctis dedere ſpectaculum, pluribus in flumine cadentibus. Attonitus rex & animo nimirum turbatus, de ponte reparando cum his qui aderant cœpit habere conſiliũ, cum ecce mox Galli nunciantur in magna pugnatorum multitudine, poſt tergum venire, parati ad pugnam. Quibus auditis conſternati ſunt omnes qui erant cum rege, quibus fugam tempus negabat & locus: pugnam vero interdixit minor exercitus. Igitur cum euaſionis nulla pareſceret niſi natandi via per flumen, arma & quicquid potuit grauare, proiecerunt in aquam, & ſalutem natando tentabant. Rex etiam proiecta lorica, ſoloque ſuper tunicam baltheo præcinctus & enſe, ſeſe cum equo ſubmiſit in vndas. Simili ſe periculo, neceſſitate compulſi, omnes reliqui ſubmiſerunt. Natare ſimul cœperunt vniuerſi, alij ſuper equos, alij manibus ac pedibus aquarum impetum ſulcantes. Ex eis plures natando peruenerunt ad littus, multi etiam qui natandi non habuere peritiam, præfocati ab aquis in medio fluctuum perierunt. Inter quos & rex Antenor fuit ſubmerſus, cum nouem principibus, quorum iſta ſunt nomina: Dux Priamus, dux Clodius, dux Richimer, dux Antenor, dux Marcomerus, dux Walther, dux Clogio, dux Herimer, & dux Rutvvicus, cum alijs ſexaginta tribus Francorũ nobilibus. Sic itaq; perijt rex Francorum Antenor, anno regni ſui ſexto: Dominicæ natiuitatis, ſexageſimo octauo, indictione Romanorum vndecima.

Rex Antenor cũ nouem ducibus & ſexaginta tribus nobilibus in flumine perijt.

VICESIMVS TERTIVS.

Ratherus regnauit ann. 21.

RATHERVS, vel (vt alius ſcribit) Rhatherius, memorati regis Antenoris maior natu filius, poſt interitum patris, regnauit annis XXI. ſuper Francos. fuitque vir magnanimus, audax, & fortis, qui gentem Francorum in gladio ſuo ab omni Gallorum incurſione ſemper fortiſſime defenſabat, neminem timens, neminem expaueſcens, ſed cunctis ipſe metuendus. Cuius anno ſecundo, Nero imperator Romanorum facinoroſus, primam in Chriſtianos perſecutionem mouit, Petrum & Paulum apoſtolorum principes, Romæ occidit, & per omne imperium multa credentium millia crudeliter nimis peremit.

Nero perditorum perditiſſimus homo.

Ratherus autem rex Francorũ, Gallos multipliciter attriuit: patris interitum, armis, igne & ferro vindicauit: fines genti ablatos, reſtituit: caſtella, vrbes, & munitiones conſtruxit: fœdus cum Germanis, Saxonibus, atq; Doringis regibus, quod Francus olim rex ante annos centum (vt ſupra diximus) pepegerat, renouauit, & regni Francorum terminos auxit.

Inter Frances & Saxones reformatur fœdus.

Poſt hæc tandem moritur anno regni ſui viceſimo primo, dominicæ natiuitatis LXXXIX. indictione Romanorum ſecunda, ſepultus in vrbe Ratherdama, quam ipſe nomini ſuo dedicatam, à fundamentis nouam conſtruxerat. Cuius magnifice geſta pontifex Francorum Arebaldus & vates, carmine deſcripſit more priſcorum, quæ poſtea Hunibaldus redegit in proſam.

Ratherdam. *Arebaldus pontifex & hiſtoriographus.*

VICESIMVS QVARTVS.

Richimerus regnauit annis 24.

RICHIMERVS regis Ratheri filius, patri ſuccedens, regnauit annis XXIIII. princeps per omnia magnificus, audax, & bellicoſus, in cultura idolorum gentis ſuæ nimium ſuperſtitioſus, quippe qui Romanos in numero deorum non ſolum æquare, ſed etiam vincere & ſuperare volebat. Quapropter multiplicatis per eum numinibus, mortuo Arebaldo, ſummus à gente Francorum pontifex & ſacerdos conſtitutus fuit, quod & libenter admiſit.

Arebaldus Francorum pontifex obijt. *Gothi fines Saxonũ denuo inuaſerunt.*

Anno eius duodecimo, Gothi denuo in fines Saxonum effuſi, regionem ſuo more deuaſtare cœperunt. Contra quorum incurſus, Windekint Saxonum rex, Hermenfridt Doringorum rex, & ipſe Richimer Francorum rex, cum Germanis fratribus ſimul atque Theutonibus, iuxta fœdus antiquum, & annos ante paucos (vt diximus) renouatum, celeriter magnum produxerunt exercitum, & facta congreſſione, plus quam viginti millia Gothorum peremerunt, cæteros vulneratos & ſpoliatos verterunt in fugam.

Conſultatio regum, quomodo Gothos arcerent à Germania.

Fugatis denuo de Saxonia Gothis, Franci cum Germanis atque Theutonibus conſilium habuerunt, inter ſe diſquirentes, quemadmodum Gothis & Scanzianis populis reditum in fines Saxonum ſiue Germanorum, deinceps poſſent interdicere. Placuit poſtremo regibus & proceribus cunctis, vt ex populo Francorum, Saxonum, Doringorum, Germanorum, & Theutonum, qui circa mare Dacis & Gothis erant viciniores, vnam conducerent gentem, cum liberis, vxoribus, atque iumentis, quæ terram poſt Saxoniam vltimam & proximam Scanzianis incoleret, hoſtiumque incurſiones prohiberet.

Franci mittuntur in Marchiam Brandenb. Sunno dux Francorum Marcomanorum.

Eo autem tractatu concluſo, Richimer rex Francorum, decem & octo millia virorum, cum liberis, & vxoribus, in regionem illam deſtinauit: quibus Sunnonem filium ſuum ſecundo genitum, ducem & principem conſtituit. Ad quem iuxta condictum, plures deinde conuenerunt ex Germanis, Saxonibus, atque Doringis: & facti ſunt ex diuerſis populis vnus, breuiq; tempore creuerunt in gẽtem magnam, & Scanzianos deuaſtare Saxoniam deinceps non permiſerunt. A Romanis tamen ſæpius infeſtabantur.

Marchionatus Brandenburgenſis ſitus.

Hic Sunno dux, ſedem gentis ſuæ poſuit cum potentia in finibus Saxoniæ, ab oriente habens Sarmatas: à meridie, Sclauos Boëmiæ: ab occidente, Saxoniam, & Theutones: ab aquilone vero, Cimbros, mare, Dacos, & Scamos, Gothos, homineſque inſulanos & loca paludinoſa inhabitantes.

Sunno dux, Clodomer, Sunno dux Frãcorum.

Sunnone poſt hæc mortuo, Clodomer filius in ducatu Ciſmarino ſucceſſit, qui terminos acceptæ poſſeſſionis non parum adauxit. Poſt hunc Sunno eius filius principatum gentis accepit, qui anno dominicæ natiuitatis, centeſimo quadrageſimo ſexto, indictione Romanorum quartadecima, in memoriam patriæ ſuæ ac gentis Francorum, ad ripas fluminis Oderæ ciuitatem nouam conſtruxit, quam progenitorum ſuorum amore, Franckenfurt nuncupauit: Aliam poſt hæc quoque vrbem, ad oſtium fluminis memorati haud procul à mari condidit, quam ſuo ex nomine Sundam, ſiue (vt Hunibaldus teſtatur) Sunnoniam nuncupauit.

Franckenfurt oppidũ cis Oderam fundatur.

A Marcomero dicti ſunt Marcomanita. A Brandone dicti ſunt Brandenburgenſes.

Remanſit aliquandiu in his terris nomen Francorum, quouſque tandem multiplicatis ducibus, regio in partes fuit diuiſa plures, & ſingulæ diuiſiones nomẽ à ſingulis vel principibus, vel euentibus acceperunt. A Marcomero etenim duce, quidam poſtea dicti ſunt Marcomeri: à Brandone filio eius, qui vrbem Brandenburg condidit, alij nominati ſunt Brandeburgij: atq; alij ab alijs alia nomina ſuſceperunt.

Domicianus Cæſar Chriſtianos perſequitur.

Contriuerat antehac anno Richimeri regis quinto, Domicianus Cæſar Sarmatas & Dacos, qui morabantur in finibus Germaniæ verſus orientem, & eos valde nimis afflixit. Addenſq; ſceleri peccatum, ſecundam in Chriſtianos poſt impijſſimum Neronem, perſecutionem ſuſcitauit, ſeque primus omnium Cæſarum, Deum & Dominum appellari omnibus præcepit.

Bellũ Francorum cum Romanis.

Anno regni ſui vndecimo, Richimerus rex Francorum, bellum habuit cum Romanis & Gallis, non longe ab vrbe Baſana, communi Germanorum ſuffragijs adiutus, in quo multi ab vtraq; parte ceciderũt. Interea Romanis legionibus ad Coloniã Agrippinam reuerſis, Nerua Cæſar nunciatur mortuus: in cuius locum milites Traianum, Hiſpanicæ nationis virum, in Cæſarem, ſublimarunt, qui imperauit annis decem & nouem, menſibus ſex, & diebus quindecim.

Traianus fit Cæſar, Colonia.

Ruthvvicus hiſtoriographus.

Richimer autem rex Francorum, poſt multa fortiter geſta, poſtremo tandem moritur, anno regni ſui XXIIII, Dominicæ vero natiuitatis C. XIII. indictione Romanorum XI. cuius vitam, more, ſacta, & cultum in deos, Ruthvvicus Francorum vates carmine ſcripſit.

VICESIMVSQVINTVS.

Odemarus regnauit ann. 14.

ODEMARVS Richimeri ſupradicti regis Francorũ natu maior filius, poſt patrẽ regnauit annis XIIII. princeps Frãcorũ valde amabilis populo, qui temperauit à bellis quãtum fieri ſine Reipublicæ detrimento potuit. Inducias enim, quas ob interpoſitam fidẽ, *treugas*, quaſi confidentias Franci nuncupant, cum Gallis fecit, atque Romanis, quibus ſe tam deinceps amicum exhibuit, vt omnes mortem eius deplorare compelleret.

Inter Francos & Gallos treuga fiunt.

Franci cum Germanis fuerunt his adhuc temporibus gentiles.

Vnde quamdiu vixit in humanis, pacem ſeruauit promiſſam, & omne ſtudium ſuũ pro decore & ornatu gentis ſuæ impendit: caſtella, vrbes & munitiones plurimas per regnum condit: leges & ritus ſacrificiorum, conſilio antiſtitum, & auxit, & renouauit. Omnes enim Franci, Saxones, & Germani, eo tempore adhuc idolorũ vanitati fuerunt ſubiecti, & procul à Chriſtianæ fidei cognitione alieni. Colebant Martem, vt Deum belli ferocẽ, de cuius numine victoriã omni tempore poſtulabãt. Singulis quoq; dijs ſuis nõ ſolũ aras ſingulas

Delonum, Gallias vaſtauit, depopulataq; regione per gyrum, ſpoliiſque ditatus remeauit victor. Reliqua vero quæ magnifice & pace geſſit & bello, Hildegaſt philoſophus Francorum, vateſque inſignis, carmine Germanico, & poſt eum Hunibaldus proſa deſcripſit ſermone Latino, de quibus & nos in primo annalium diximus.

Hildegaſt hiſtoriographus.

Moritur autem Sunno rex Francorum anno regni ſui octauo atque viceſimo: dominicæ vero natiuitatis c c. XIII. indictione Romanorum ſexta.

TRICESIMVS.

HILDERICVS Sunnonis regis maior natu filius, poſt patrem regnauit annis quadraginta: vir magnanimus, prudens, audax, & bellicoſus, qui non minus prudentia, quam armis, gentem ſuam omni tempore fortiter defenſauit, & regni terminos longe lateque potenter extendit. Tantæ namque virtutis & potentiæ fuit, vt non modo Gallis, ſed etiam Romanis eſſet haud mediocriter metuendus: quibus Francum nomen vſque adeo inuiſum erat & odioſum, vt eam gentem nunquam aliter quam Germanam vel ſcribere vel nominare conſueuerint.

Hildericus regnauit ann. 40.

Gloriabantur ſuo nomine Franci: quorum odio laborantes Romani vocabulum inuidebant: nec prius gentium vicinarum (Romanorum maxime & Gallorum) ſcriptores hiſtoriarum, Francum nomen communi voto Sicambriæ populo conceſſerunt, quā armis & virtutibus Franci totam pene Europam ſuo dominio ſubiecerunt. Nam antea (ſicut diximus) Romani, Galli, & reliquæ nationes inimicæ, Francos (teſtante Hunibaldo) liuore commoti, non alio nominauere vocabulo, quam Germanos. Sic etenim dicit auctor iam memoratus: *Maiores noſtri non minorem pro nomine gentis ſuæ, quod olim à Franco rege ſuo acceperunt, communi decreto curam habuerunt, quam pro regno; quia glorioſum ſibi fore arbitrabantur, Francum nomen non amplius in aliud commutare, ſemel à ſuis progenitoribus cum ſummo honore aſſumptum.*

Francum nomen Romani Sicambris inuidebant ſemper. Inter Germanos Fracos computauerunt.

Claruit his temporibus apud Hildericum regem, proceres quoque, & vniuerſam multitudinem Francorum gentis, magno in precio Hildegaſt, philoſophus, conſiliarius, vates, & parens regum, ſenior, omnium doctiſſimus, qui ſua tempeſtate miranda dixit, fecit, & ſcripſit. Tantæque apud ſuos æſtimationis & auctoritatis fuit, vt eius imperio cuncti ſemper obedirent.

Hildegaſtus Francorum philoſophus, vates, & ſcriptor inſignis.

Hic die natalis Hilderici regis Francorum ſtans in templo Iouis, apud Neopagum, coram ipſius dei ſimulacro poſt preces pro impetratione vaticinii ſuſas, repente furere cœpit (vt moris eſt dementatis) carmine alirunarum, agitatoque capite ac manibus recuruatis, ita vaticinabatur, non verſibus lege metrorum compoſitis vtens, ſed rithmis abſque menſura furore ſatis confuſe prolatis, quorum interpretationem ſic fecit Hunibaldus:

Vaticinium Hildegaſti in die natalis Hilderici.

Veniet ab occiduo Francis victoria Deo,
Dardanyque veteres quem coluere maiores.
Quicquid habet Gallus, quicquid Germania tota,
Iuri cedet omne tuo bellicoſe Sicamber.
Hunc tibi cum dederit primum de nomine regem,
Quem ſtatuent principes iam ſine rege duces,
Tunc illo vincente, Francus ſine fine regnabit.

De Romanorum quoque imperio ita ſubintulit:

Et de imperio Romanorum.

Magnus ecce Deus dabit Franco lupanaria caſtra.
Et franget aquilam leo ſerpente colliſam.

Hunc ſenſum Hunibaldus de Francorum ſignis, quibus vtebantur in præliis, quæ nos principum interſignia vocamus, exponit.

Reges, inquiens, Francorum ex eo tempore, quo bellum habere cum Romanis cœperunt, de conſilio pontificum & vatum gentis ſuæ, arma ſiue interſignia hæc noua ſumpſerunt, ranis tribus abiectis, quas olim ex Scythia in albo vellere adduxerunt, Leonē cum anteriore corporis parte in vellere blauii coloris depinxerunt, pedibus ad capturam extenſis, & ore frementis more aperto, cuius inferior pars corporis in caudam ſerpentis deſinebat, cum qua collum aquilæ deſubtus in vellere aureo expanſiſque alis depictæ, fortiter alligatum videbatur comprimere & ſuffocare.

Inſignia Francorum priſcorum ſiue arma quæ fuerint.

Aquilam Romani habuerunt pro ſigno dimicantes, quorum ſuperbam & arrogantem potentiam ſuprimere & annihilare per fortitudinem ſimul & prudentiam cupientes, pro altera ſumpſerunt leonem: pro altera vero, ſerpentem. Per leonem namque fortitudinem ſuam Franci: per ſerpentem vero, ſapientiam & prudentiam myſtice deſignare

Aquila nigra in campo coloris glaucei. Interpretatio armorū Fräcorum.

volebant, quibus indubitanter ſe Romanos tandem ſuperaturos ſperabant. Quibus inſignijs, ſiue armis, (quanquam impropriè dicantur) omnes deinceps Francorum reges vſi fuerunt, vſque ad Clodoueum Chriſtianum, qui pro leone, tria legitur lilia demiſſa cœlitus aſſumpſiſſe, quod ſuo loco dicetur.

Priſca Francorum inſignia, quando & quare defecerint.

Regno tandem Francorum per filios Ludouici primi in duo diuiſo, liliorum inter-ſigne cum Francis remanſit Gallis, ſiue occidentalibus: propria vero leonis, atque caudæ ſerpentis arma regnum Francorũ orientale ſiue Germanicum retinuit, quod cũ imperiũ ſibi Romanum habeat annexum, interſigniis prioribus in obliuionem deductis, aquila imperij nota duntaxat vti conſueuit, ab illo tempore diuiſionis vſque in præſentem diem.

Hildegaſtus nobilium Francorum doctor in omni ſcientia. Franci moribus ædificijſque cultiores eſſe cœperunt.

Hildegaſt etiam ſapiens Francorum memoratus, nobilium filios docuit in citharis, & in diuerſis alijs inſtrumentis muſicis, geſta maiorum carminibus lingua decantare materna, moribus gentem viuere ciuilibus, ædificare domos, & habitu incedere cultiores monuit, & ferocitatem deponere iuſſit. Enimuero Franci parum eatenus cultum ſiue ornatum curabant, tam in ſtructuris, quam in indumentis. Quæ omnia Hildegaſt inſtituit cultiora, & Romanorum ſuperbiam non armis modo, verum etiam rebus & moribus contundere ac domare ſapientiſſime præcepit. Ex eo tempore Franci domos & ampliores & pulchriores ædificare cœperunt, variiſque diſtinctas manſionibus. Quicquid enim prioribus conſtruxere temporibus, nimia ſimplicitate ſui contemptibile fuit & ruſticum: quippe cum propter crebras mutationes ſedium, habitare in campis aſſueti magis fuerint, quam in ciuitatibus. Hinc Germani ſumentes prouerbium, quoties viderunt aliquid vetuſta ſimplicitate fabrefactum, ſiue depictum, ſic laudantes antiquitatem dicere conſueuerunt: Das iſt ein gut alt Fränckiſch Werck.

Alexander Caſ. apud Moguntiam perimitur.

Reliqua Hildegaſti mirabiliter dicta, ſcripta, ſeu facta, Hunibaldus commemorat. Anno Hilderici regis Francorum viceſimoquarto, Alexander Mammeæ filius, Cæſar Auguſtus Romanorum, apud Moguntiam Germaniæ vrbem, militari tumultu perimitur, anno regni ſui decimotertio.

Hildericus autem rex Francorum, eius nominis primus, poſt multa fortiter & magnifice geſta, moritur tandem anno regni ſui quadrageſimo: Dominicæ vero natiuitatis, ducenteſimo, quinquageſimo tertio: indictione Romanorum prima.

TRICESIMVS PRIMVS.

Bartherus regnauit ann. 18.

BARTHERVS Hilderici regis filius, patri ſuccedens, regnauit annis XVIII. cuius tempore Romani bellum geſſerunt cum Gothis, qui Iſtrum fluuium tranſmeantes, eorum ciuitates deuaſtabant & vrbes: quorum triginta millia occiderunt, ſub ducatu Decii Cæſaris, & filii eius. De Romanis etiam multi ceciderunt, inter quos & filius ipſe Decij Cæſaris occubuit. Decius vero Cæſar, iniquiſſimus Chriſtianorum perſecutor, dum fugeret, in gurgite cuiuſdam paludis ſubmerſus eſt, cuius cadauer inueniri à ſuis nunquam potuit.

Decius Caſ.

Franci expeditionem mouent in Romanos.

Anno Bartheri regis decimo, cum Romani ſub Gallieni laſciuientis imperio torperent ocio, tempus rati adeſſe conueniens Franci, quo ſuas in eos contumelias vindicarent, auxiliantibus Germanis, Saxonibus, Bauaris, atque Doringis, magnum adunauerũt bellatorum exercitum, & ingreſſi hoſtium fines, omniaque igne deuaſtantes, & ferro, vſque ad Rauennam incurſione peruenerunt hoſtili, prædaque locupletati ad ſua reuerſi ſunt.

Alemani Galliam vaſtarunt & Italiam.

Anno ſequenti, qui fuit regis Bartheri vndecimus, Alemanni contractis copiis, exercitum fortem duxerunt in Galliam, vaſtaque regione ferro & igne, cum ſpoliis & præda multa in ſua redierunt. Eodemque anno expeditionem contra Romanos mouerunt in Italiam, & multa eis damna intulerunt, vindicantes iniurias, quas multiplices ſuſceperant ab eiſdem.

Franci denuo mouerunt in Galliam. Franci vſq; in Hiſpaniã peruenerunt.

Anno Bartheri regis tertio decimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis ducenteſimus ſexageſimus ſextus annus, indictione Romanorum quartadecima, Franci, auxilio Germanorum, & Saxonum, ingentem contraxerunt exercitum, & Rheno, Moſaque tranſmiſſis, ſub Anthario, Luthero ducibus, intrauerunt Galliam, hoſtiliter omnia depopulãtes. Antharius dux, filius erat Bartheri regis iam dicti Francorum: & Luther, filius extitit Marbodi regis in Saxonia: à regione Tungrenſibus proxima incipientes, & inde per Belnacos vltra Sequanam hoſtiliter procedentes, vſque in Hiſpaniam peruenerunt, Terraconenſem vrbem nobilem obſidione cingentes, funditus eam deſtruxerunt.

Bartherus autem rex Francorum, tandem anno regni ſui octauodecimo moritur,

anno

anno videlicet Dominicæ natiuitatis CCLXXI. indictione Romanorum quarta, cuius multiplicia geſta Hunibaldus ſufficienter enunciat.

TRICESIMVS SECVNDVS.

CLODIVS Regis Bartheri, maior natu filius, patri ſuccedens, ſuper Francos regnauit annis ſeptem & viginti: cuius anno tertio Romani miſſis legionibus, Alemaniã, prioris iniuriæ memores, bello petierunt. Contra quorum incurſum Alemani proceſſerunt armati, habentes in exercitu ſuo triginta millia pugnatorum. Bellum haud procul à lacu Benaco durum ſatis committitur, in quo Alemanorum quindecim fere millia pereunt.

Clodius regnauit annis 27.

Bellum fit inter Romanos & Alemanes.

Anno Clodii regis duodecimo, Franci ſub ducibus inuaſerunt Galliam, & ex Romanis cuſtodibus ſimul & Gallis multa millia peremerunt, & magnam interioris Galliæ partem occupantes, ſeptennio inhabitauerunt.

Franci deuaſtarunt Galliam iterum.

Clodius autem rex Francorum poſt hæc moritur, anno regni ſui viceſimo ſeptimo: dominicæ vero natiuitatis CCXCVIII. indictione Romanorum prima.

TRICESIMVS TERTIVS.

VVALTHER Clodij regis filius, poſt genitorem ſuper Francos regnauit annis octo, princeps magnanimus, fortis, & bellicoſus, cuius regni tempore publicata vbique perſecutione, Diocletianus in oriente: & Maximianus, in occidente Chriſti ſubuertunt eccleſias, libros diuinos ignibus concremant, & Chriſtianos decima poſt Neronem perſecutione miſerabiliter affligunt, & Diocletianus primo anno Waltheri regis memorati, ſe vt Deum adorari præcepit, qui & eodem tempore Alexandriam cum omni Ægypto Romanis ſubiecit.

Walther regnauit annis 8.

Chriſtianorum perſecutio decima ſæuit.

Anno Waltheri regis Francorum primo, ſecundo, & tertio, magni fuerunt in Britannia (quæ nunc Anglia nominatur) tumultus. Mortuo namque ante aliquot annos Lucio rege, qui fidem Chriſti primus cum ſua gente ſuſcepit, ab Eleutherio papa (vt ſupra diximus) anno centeſimo octuageſimoquinto, temporibus Faraberti regis Francorum, Romani Seuerum ſenatorem in Britanniam pro regni ſuſceptione miſerunt. Quo etiam apud Eboracum per Fulgenium occiſo, Baſianus filius ipſius Seueri, pro rege fuit admiſſus. Hoc quoque interfecto, Ceranſus regnum inuaſit, qui Romanorum iuſſa contempſit. Quo etiam anno Waltheri regis Francorum ſecundo vitâ defuncto, Allectum Romani pro regni ſuſceptione miſerunt.

Magni fiunt in Britannia tumultus.

Seuerus.

Regum Britannia varia mutatio.

Contra hunc Aſclepiadotus vir bellicoſus, fortis, & audax conſurgens, ipſum cum duabus Romanorum legionibus interfecit, ſibique regni diadema impoſuit, & contra voluntatem Cæſarum & ſenatus, decennio regnauit, iuſticiam coluit, prouinciam excluſis Romanis in pace cuſtodiuit.

Aſclepiadotus Britanniæ rex potens.

Waltherus rex Francorum his temporibus quieuit à bellis, & poſtremo tandem moritur anno regni ſui octauo: dominicæ autem natiuitatis, CCCVI. indictione Romanorum IX. quo ante terræmotus fuit.

TRICESIMVS QVARTVS.

DAGOBERTVS Waltheri Francorum regis maior natu filius, patri ſuccedens, regnauit annis XI. vir in ſubditos pius, manſuetus, perhumanus: quem ipſi amore ſingulari colebant vt patrem, & non minus vt regem & dominum ſuum in magna reuerentia habentes metuebant. In adminiſtratione iuſtitię ſecundum leges Francorũ æquiſſimus fuit, & vnicuiq; ius ſuũ illæſum ſeruans, iniuriam nulli fecit, fieri nec ab alio permiſit.

Dagobertus regnauit annis 11.

Anno eius quarto Coelus dux Claudio Ceſtriæ inſurgens contra dominum ſuum Aſclepiadotum, Britanniæ regem, ipſum Romanorum conſilio interfecit. Quo lætati nuncio Romani, Conſtantium ſenatorem in Britanniam miſerunt cum legionibus, virũ non minus prudentem quam bellicoſum. Quem vt Coelus, qui iam regnum occupauerat, littori comperit applicuiſſe, non auſus ei congredi, nuncios ad eum miſit, pacem petiit, & impetrauit ſaluo tributo Romanis iuxta conſuetudinem antiquam ſingulis annis firmiter ſoluendo.

Rex Britanniæ Aſclepiadotus, à duce occiditur.

Conſtantius Romanus in Britanniam venit.

Pace autem confirmata, Coelus rex non diu poſtea infra diem quadrageſimum mortuus eſt: cuius filiam, nomine Helenam, pulchritudine, ſapientia, religione Chriſtiana, & pietate in Deum nulli virginum ſecundam, Conſtantius accepit vxorem, de qua genuit Conſtantinum imperatorem poſtea magnum, & regnum cum ea Britanniæ, proceribus cunctis conſentientibus, obtinuit.

Helena filia Coeli fit vxor Cōſtantij & mater Conſtãtini.

Dagobertus autem rex Francorum ſupradictus, moritur anno regni ſui vndecimo: dominicæ natiuitatis CCCXVII. indictione Romanorum quinta.

TRICESIMVS QVINTVS.

Clogio regnauit annum tantum duobus.

CLOGIO Dagoberti regis filius, patri ſuccedens, regnauit annis duntaxat duobus. Nam ſecundo anno regni ſui, Romani & Galli regnum Francorum in regionibus Ciſmoſanis atrociter inuadentes, omnia igne ferroque deuaſtare cœperunt.

Bellum Romanorum & Gallorum cum Francis. Dux Clodomer aſtu vicit hoſtes. Clogio rex Francorum in bello perimitur.

At rex Clogio, contractis, vt potuit, copiis, auxilio Germanorum hoſti occurrit, qui cum dimicaret incautius, fuit occiſus. Verum Franci propterea non deſtiterunt à conflictu, ſed fortiter pugnauerunt. Clodomer enim frater ipſius regis perempti, retracto ex acie corpore, illius ſe induit armis, vt ipſe rex eſſe putaretur à cunctis, & ne vel amici, cognito regis interitu, deficerent animis, vel inimici de victoria ſpem certam præſumerent, exultantes. Itaque dux Clodomer regis armis indutus, ad aciemque regreſſus, cum rex ipſe putaretur ab omnibus, & ſuis conſtantiam, & hoſtibus metum incuſſit. Tam fortiter pugnando bellum reſtituit, quod Gallos cum Romanis tandem in fugam conuertit, victoriam obtinuit, ſpolia hoſtium collegit, & regnum ab interitu liberauit.

Clogio itaque rex Francorum, occubuit anno regni ſui ſecundo: natiuitatis autem Dominicæ, CCCXIX. indictione Romanorum ſeptima. Filios reliquit duos, quorum natu maior Helenus, annum tunc agebat viceſimum: iunior vero Richimer, octauum decimum. Lege autem fuit interdictum Francis, *ne quem promouerent in regem, priusquam quartum atque viceſimum compleuiſſet annum ætatis.* Hinc factum eſt, quod neuter filiorum Clogionis peruenit ad regnum, ſed patruus eorum Clodomirus in regem fuit electus.

TRICESIMVS SEXTVS.

Clodomir regnauit ann. 18.

CLODOMIRVS frater Clogionis regis perempti, communi Francorum decreto in regem electus, poſt eum regnauit annis decem & octo, princeps inſignis, prudens, & fortis, qui gentem ſuam cuſtodiuit in pace, & regnum Francorum ampliauit.

Romani Sueuos grauiter afflixerunt. Franci Sueuis ſubueniunt.

His namque temporibus, cum Sueui grauiter à Romanis affligerentur, Francos, Saxones, atque Doringos in auxilium vocare ſtatuerant: quos eo facilius confidebant inuenire voluntarios, quo nouerant eos ſemper Romanos habuiſſe exoſos. At Franci alioqui Romanorum hoſtes antiqui, habito inter ſe conſilio, petitioni Sueuorum facilem præbuere conſenſum, rati ſalubrius cum hoſtibus dimicare in terminis procul alienis, quam ſuis in proprijs.

Genebaldus Francorum dux exercitus.

Rex ergo Francorum Clodomirus, Genebaldum fratrem ſuum ducem exercitus ituri conſtituit, cui octoginta pugnatorum millia commiſit: fecerunt ſimiliter & alii reges à Sueuis in auxilium vocati, & conuenientes in vnum milites deſtinati, ſatis magnum conſtituerunt exercitum. Congreſſi autem Romanis, acerrime pugnauerunt, plura eorum millia perimentes, cæteris fugâ ſalutem quærentibus, ſicque Romani à Sueuorum finibus fugati ſunt.

Romani à Germanis in fugam conuerſi. Cauſa diſſenſionis inter Doringum & Sueuum. Doringum Sueuus in duello perimit.

Hac Germani victoriâ potiti, cum ſpolia in caſtris conſueto more diuiderent, orta eſt inter duos milites periculoſa contentio, quorum alter nomine Gunther Doringus: alter vero, Sueuus erat nomine Adelbertus. Cauſſa turbationis iſta fuit, quod Sueuus ille miles, Doringum notauerat de communi præda neſcio quid clanculum ſuſtuliſſe: quo negante, fuit exorta ſeditio grauis, Doringis, Doringum: & Sueuis defendẽtibus Sueuum. Vterque enim de ſua gente plures habuit ſibi adhærentes, qui animis erant concitati. Verum cum Doringus furtum conſtanter negaret, Sueuus duello ſe probaturum veritatem obtulit: quod vbi permiſiſſent principes, monomachia inter eos die præſtitura committitur, in qua Doringus ſecundo congreſſu à Sueuo fuit occiſus: cuius cadauer, cum veſtimentis & armis fuiſſet nudatum, etiam furtum, ſuper quo fuerat accuſatus, penes eum latere compertum eſt. Qua confuſione Doringi accepta, ſupra modum irati ſunt: ſed iram diſſimulantes, conſilium inter ſe poſtea habuere ſecretum, quomodo Guntheri caſum de Adelberto vindicarent. Concluſo autem tractatu, quod Sueuum eadem nocte interficerent, eorum centum viginti de ſecretanda re, conſpirarunt in vnum.

Conſpiratio Doringorum in Sueuum.

Nocte igitur inſequente, ſuper tentorium, in quo ſuſpicabantur eſſe Adelbertum, ſilenter irruunt, poſtulantes dari homicidam ſibi ad occidendum. His vocibus excitati, ad arma Sueui concurrunt, ſuumque militem innocentem, aut defendere ab interitu, aut mori cum eo firmiter conſtituentes. Facto mox in Doringos impetu, centum illos viginti pene omnes trucidauerunt. Quod cum in caſtris Doringorum fuiſſet nunciatum, valde commoti, & quaſi in furorem verſi, mox arma corripiunt, factoque agmine, in Sueuos nil tale ſuſpicantes proſiliunt, clamores inſtar furentium in excelſum tollunt.

Doringi & Sueui ſeditioſe confligunt.

At Sueui non ſegnes, cum Doringos bonis reuocare verbis non poſſent à tumultu, & ipſi armis ſe induunt, ac fortiter obſiſtere contendunt. Atrox inter amicos pugna committitur, in qua plus quam duo millia partis

partis vtriuſque viri perimuntur. Plures tamen Doringi amiſerunt quam Sueui, & victi retroceſſerunt poſtremo, neceſſitate compulſi.

Latuerat iſta contentio & Francos & Saxones, quouſque certatio finem accepit, qui non in eodem loco, ſed in diuerſis caſtra ſtationibus locauerant. Poſtea vero quam cauſſæ acceperunt cognitionem, pro pace & concordia inter diſſidentes multis egere tractatibus: verum vbi quælibet pars grauiter & iniuria ſe læſam quereretur, plenam inter eos reformare nequiuere concordiam. Inducias tamen, ſiue treugas, inter ipſos conſtituere triennales, in quibus bello partes abſtinere iuſſerunt, donec tempore deferueſceret ira, & ſedaretur commotio. *Franci cum Saxonibus pro pace laborant.*

Ab eo tempore Sueuos Doringi ſemper de perfidia habuere ſuſpectos, & vſque in præſentem diem (vt Hunibaldus loquitur) occulto & manifeſto in eos odio laborant, cum plures cauſſam mutuæ neſciant inſectationis huius. *Doringi & Sueui naſcuntur inimici.*

Triennio autem exacto, cum finis adeſſet induciarum, Sueui bellum indixere Doringis: qui rebus ſuis plurimum diffidentes, legatos notabiles & inſignes ad Clodomirum regem Francorum miſerunt, & proceres regni magna cum inſtantia rogantes, vt ſibi priſtinæ confœderationis intuitu contra Sueuos debitum & amicum ferrent auxilium. Erant eo tempore magni gentium motus in Britannia, & in cunctis adiacentibus inſulis, Francorum regno vicinis, quorum conſideratione rex Clodomirus anguſtiabatur, metuens Romanorum inſidias, ne abſente pugnatorum exercitu, nouam aliquam in regnum molirentur incurſionem. *Sueui bellum indixere Doringis.*

Habito autem cum proceribus regni conſilio, rex Clodomirus Doringorum legatis in concione magnatum publica tale dedit reſponſum. *Duce Henebaldo fratre noſtro chariſſimo referente, dudum intelleximus, quæ fuerit inter vos, amici Doringi, & Sueuos cauſſa diſſidij, & earum quæ hodie foribus inſtant occaſio turbationum. Vobis nos ex multo fatemur tempore confœderatos, & ius contracti violare fœderis nec volumus quidem vllatenus, nec debemus. Sed vos ipſi luce iam clarius, optimi Doringi, cernitis, in quantis regnum Francorum verſetur periculis, quoniam nobis Romani cum Gallis quotidie præ foribus imminent, diligentiſſime obſeruantes introitum noſtrum, ſimul exitum, ſi qualibet occaſione regnum queant ſubuertere noſtrum, quod progenitores noſtri multi ſanguinis effuſione, vix tandem acquiſitum ſtabilire potuerunt. Propterea cautum Francorum nequaquam eſt viſum conſilio, his præſertim periculoſis temporibus, populum diuidere, neglectiſque propriis aliena defenſare, cum ad alterum diis propitiantibus forſan poſſimus ſufficere, vtrumque autem, hoc eſt, noſtrum regnum & veſtrum his diebus ab hoſtium incurſione tueri noſtra non ſit in poteſtate. Nimia denique locorum diſtantia nos plurimum impedit, ne vobis contra Sueuos tam crebro poſſimus conferre ſuffragium, cum illi principium Rheni fluminis teneant & ortum: nos vero, vltima oſtia & occaſum. Veruntamen ne vobis omnino videamur defuiſſe amicis, noſtro conſilio placuit, vt nuncios ad Sueuos dirigamus noſtros atque legatos, per quos triennales rurſum vobis inducias obtineamus & treugas. Interea conſilium habeant Doringi, vt cum Sueuis vel pacem conſequi valeant æternam, vel alio quocunque medio neceſſarium defenſionis murum interponant, hoc eſt, vel ex ſuis vel ex alienis gentibus amicis.* *Oratio regis Clodomeri ad Doringos.* *Francorum interuentu pax reformatur.*

Quibus à rege Francorum prolatis, Doringorum reſpondere legati: *Optima eſt, ô rex & vos principes Franci, conſultatio veſtra, ſi tame inducias triennales à Sueuis poteritis impetrare pro nobis. Quod vero conſuluiſtis, vt vel ex nobis, v x gēte qualibet aliena defenſionis inter nos murum ponamus & Sueuos, & regis noſtri ſententia , & procerum omnium gentis Doringorum, ſuper quo noſtram precamur conſultationem audite, ſimul & auxilium tanquam fideles amici præbete. Terra nobis eſt & amplitudine contra meridiem lata, & fructuum vbertate fœcunda, cuius vltimi fines diſterminant inter Sueuos atque Doringos. In quam ſi ex veſtris ponere incolas volueritis & ducem, erunt vobis & regno Francorum proculdubio perpetuum in honorem & commodum: Doringis vero defenſionis in murum: & Sueuis in metum. Nulla difficultas donationis interuenire poterit, qua minus principum & gentis Doringorum oblatione voluntaria in veſtra ſit poteſtate.* *Doringorum legati ſententiam laudant.* *Manſiones Francis Doringi offerunt.* *Doringi Francos inuitant ad Wirciburg.*

Super his conſultatione præhabita, Franci conſenſere libenter, vtpote quibus nihil magis cordi erat, quam nomen Francum dilatare, ſimul & regnum. In primis igitur miſſis epiſtolis ad Sueuos atque legatis, pacem Doringis ad triennium impetrarunt, conſilium de noua poſſeſſione ſuſcipienda ſecretum tenentes. Deinde ſuos cum legatis amicorum prædictis miſerunt in Doringiam, vt propoſitum ſuper donatione promiſſæ regionis negotium de regis & procerum ſententia confirmarent. Quibus omnibus rite peractis, quæ ſcribimus ſequebantur. *Franci oblatam terram ſuſcipiunt.*

QVANDO ET VNDE FRANCI PRIMVM VENERINT AD Menigauium Peapolitanum, ſequitur.

Hic cœpit ducatus Orientalium Frãcorum. Francorum 32680. venerunt Herbipoli.

Anno igitur Clodomiri regis Francorum ſeptimo: Dominicæ autem natiuitatis CCCXXVI. indictione Romanorum XIIII. nona die menſis Aprilis, iuſſione memorati regis, exiuerunt ab oſtijs Rheni, vbi primas in Germania ſedes olim habuerunt Sicambri, cum vxoribus, liberis, ſuppellectili ſimul atque iumentis viri armati triginta millia, agricultores, & diuerſarum artifices diſtributionum duo millia ſexcenti octoginta ſex, profecturi ad nouas ſedes Francis promiſſas à Doringis. Exiuerunt autem non ſimul vna vice omnes, ſed ſucceſſiue per turmas, die præſcripta incipientes, donec tandem in menſe Septembri numerum compleuere præſignatum, Hunibaldo Francorum teſtante hiſtorico.

Genebaldus. Ducatus Franciæ Orientalis institutio.

Ducem vero populi Franciæ Orientalis rex Clodomirus, Genebaldum fratrem ſuum conſtituit, cui exercitum ſimul & adminiſtrationem totius ducatus ſub his conditionibus, Francorum more, commendauit, vt videlicet tam ipſe quam eius filij hæredes & ſucceſſores perpetuo ſub ditione regum Francorum permaneant, eorumque mandatis in cunctis fideliter obediant, cum ipſis ad bellum contra quoſcunque aduerſarios procedant, & reliquorum conſuetudine ducum regni Francorum ſeruitutem ipſis regibus & honorem vbique debitum impendant.

Menigau locus, vbi nunc est Wirtzpurg.

His conditionibus datis & acceptis, Genebaldus dux Franciæ Orientalis cum deputata ſibi gente, ad Menigauium proficiſcitur, & oblato ſibi principatui annis ferme triginta dominatur. Erat enim vir prudens, audax, & bellicoſus, qui terram Franciæ ducatus, non ſolum prudenter rexit atque diſtribuit, ſed etiam terminos poſſeſſionis valde augmentauit.

Francorum aduentus in Doringiam non placuit Sueuis.

Audientes Sueui Francorum in Doringiæ fines aduentum, ſatis ægre tulerunt, metuentes futurum, quod accidit, ne multiplicati numero & viribus, etiam terminos acceptæ poſſeſſionis in eorum perniciem dilatarent. Verum vbi ſe vident cœptis Francorum poſſe nequaquam reſiſtere, congratulationem aduentus eorum ſimulant, miſſiſque oratoribus pacem rogant, ex neceſſitate magis (vt videbatur multis) quam ex intentione. Cauſſam quoque diſſenſionum omnem, quam prætendebant, aduerſum Doringos, Francorum commiſerunt arbitrio componendam. Id ipſum fecere Doringi. Sicque magnum inter eos diſſidium Genebaldi ducis prudentia ſedauit.

Sueui cum Francis pacem firmãt. Marcomer dux Francorum Orientalium.

Eodem anno in menſe Septembri Marcomirus, ducis Genebaldi filius, cum reliqua Francorum turma, quæ ad tranſmigrandum regis Clodomiri iam prius mandato fuerat ſelecta, per familias, domos, atque perſonas, venit in Doringiæ fines meridionales, & circa Menum fluuium, cum fratribus ſuis manſiones accipere promiſſas: ab oriente, Boios habentes atque Boemos: à meridie, Sueuos: ab occidente, Rhenanos, Moguntiacos, & Apodas: ab aquilone vero, Fagophagos atque Doringos.

Francis intrantibus cedunt Doringi omnes.

Ad Francorum introitum Doringi, præcepto Heuroli regis eorum, vltra nemus receſſerunt, omnes relinquentes cunctam nouis hoſpitibus annonam in ſequentem annum ſufficientem. Franci ergo noui aduenæ, in finibus Doringorum primo conſederunt, inter Salam (vt nunc appellatur à Salagaſto) fluuium, & Neccari partes inferiores, circa Meni fluminis littora: In eo paganio,* qui prius *Meningau*, poſtea dictus eſt Francia Orientalis. In qua cum tempore vicos & vrbes non paucas numero conſtruxerunt, & breui rebus & potentia creuerunt.

** ſ. pago.*

Genealogia ducũ Franciæ Orientalis. Faramundus dux 6. Francorum Orientalis. Marcomer Faramundi filius dux.

Genebaldus autem dux, genuit Marcomirum & Dagobertum, qui annis præfuit Francis Orientalibus vno & viginti: Dagobertus autem genuit Clodium, qui præfuit populo annis decem: Clodius autem genuit Marcomirum, qui præfuit annis ſedecim: Marcomirus autem genuit Faramundum & Marcomirum: Faramundus autem, cum patre & ſolus ducatum adminiſtrauit, annis quindecim, & poſtea electus fuit in regem Francorum, vt ordine ſuo dicemus. Ducatum vero Franciæ Orientalis, Marcomiro fratri commendauit, quem annis rexit XVIII. Marcomirus autem dux, genuit Priamum, qui præfuit annis duodecim: Priamus autem, genuit Genebaldum ſecundum, qui præfuit annis XX. Genebaldus autem, genuit Sunnonem, qui præfuit annis XXIII. Poſt quem Clodius, frater Clodouei regis Francorũ, præfuit annis XVI. Quo in venatione ab apro percuſſo & interempto, Clodomer filius prædicti ducis Sunnonis ſucceſſit in ducatu, & præfuit annis XXI. Clodomer autẽ genuit Hugbaldum, qui præfuit annis XXVI. Hugbaldus autẽ, genuit Helenũ, qui præfuit annis triginta: Helenus autẽ, genuit Gotfridũ, qui præfuit annis XXIV. Godfridus autẽ, genuit Genebaldũ tertiũ, qui præfuit annis XX. Genebaldus aũt genuit Clodomirum, qui præfuit annis XXIII. Poſt quẽ Heribert, nepos eius in ducatu ſuccedens, præfuit annis XXX. Quo etiã mortuo, Clodoueus, fratris eius filius, in ducatu

Orientalis Franciæ duces Herbipolis.

præfuit

præfuit annis XII. Clodoueus autem genuit Goſvvertum, qui præfuit annis XXVI. Cuius anno VI. Conon papa Romanus, ſanctum Kylianum monachum Scotum ordinauit epiſcopum, & miſit eum ad Francos Orientales prædicare fidem Chriſti: Gosbertus autem, genuit Gosbertum iuniorem, qui præfuit annis XIIII. Gosbertus autem iunior, genuit Hetanum, qui præfuit annis XX. Quo ſine virili ſemine mortuo anno Dominicæ natiuitatis ſeptingenteſimo ac quadrageſimo, indictione Romanorum octaua, ducatus Franciæ Orientalis ſine duce permanſit annis duodecim, ſub ditione Pippini maioris domus: poſtea regis Francorum, quem filio ſuo Magno Carolo commiſit.

S. Kylianus fit epiſcopus.

Ducatus Franciæ Orientalis vacat ann. 12.

Duces itaque fuerunt in Francia Orientali, ſibi per annos quatuordecim ſupra quadringentos, inuicem ſuccedentes, numero XXI. qui ſeptenarium ſacrum conſtituunt, ordine triplicatum, nec à myſterio alienum. Anno autem Dominicæ natiuitatis ſeptingenteſimo quinquageſimo ſecundo, indictione Romanorum quinta, Pipinus ex maiore domus, iam in regem Francorum (vt ſupra dictum eſt) ſublimatus, ducatum ſæpe dictum Franciæ Orientalis, Sancto Burghardo, eccleſiæ Wirciburgenſis primo epiſcopo, & ſucceſſoribus * eius, in perpetuam tradidit proprietatem.

Duces fuerunt 21. apud VVirciburg.

** Hos præſules & duces Francorum Orientalium, ordine enumerat ad ſuam vſque ætatem Trithemius, in Compendio de orig. Franco. edito Baſileæ, Tom. 1. Hiſtor. German. folio 323.*

Ex eo tempore præter epiſcopos Wirciburgenſis eccleſiæ, vſque in præſentem diē, iure nullus ducatum ſibi vendicare potuit Franciæ memoratæ, quamuis quorundam regum & imperatorum eccleſiæ Romanæ rebellium & excommunicatorum temeritate non iure, quaſi in vindictam ſui, aliquando contrarium fuerit attentatum, inter quos Conradus eius nominis tertius, poſtea imperator, cum Sueuus eſſet natione, ducatum Franciæ Orientalis permiſſione regia ſibi violenter vſurpauit, quem tamen cum ſatisfactione multiplici, poſtea Cæſar factus, eccleſiæ reſtituit.

Hæc per digreſſum hiſtoriæ neceſſarium de origine, genealogia, & ſucceſſione ducum gentis Orientalis Franciæ breuiter perſtricta ſufficiant: ad regum iam nunc Francorum, vnde receſſimus, ordinem reuertamur. Clodomirus autem rex Francorum, poſt multa fortiter geſta, tandem moritur, anno regni ſui decimooctauo: Dominicæ autem, CCCXXXVII. indictione Romanorum X.

Ducatus Orientalis Franciæ, ſolius eſt præſulis eccleſiæ VVirciburgen.

Conradus 3. non dux Fráciæ, ſed inuaſor.

TRICESIMVS SEPTIMVS.

RICHIMERVS Clodomiri regis maior natu filius, patri ſuccedens, regnauit annis XIII. qui cunctis regni ſui diebus, cum Romanis & Gallis in contentione ſemper fuit, auxiliantibuſque Genebaldo patruo, duce videlicet Orientalis Franciæ, apud vrbem Neapolitanam reſidente, cæteriſque Francorum principibus, Doringis etiam, Saxonibus, atque ferocibus amicis Germanis, multoties cum eis victor bellauit, magnaque clade affecit.

Richimer regnauit annis 13.

Anno regni ſui quarto contractis amicorum ſuffragiis, in multitudine pugnatorū maxima, Galliam ingreditur, & omnia igne, ferroque depopulatur. Contra quem Tiberianus Romanorum præfectus, ad bellum grandem quoque ſuorum mouit exercitum, qui coniuncti manibus ad certamen diu ancipiti Marte pugnauerunt, & plures ab vtraque parte ceciderunt perempti. Poſtremo tamen victi ſunt Galli, & per fugam ſalutem quærere compulſi.

Inter Francos & Romanos bellum committitur.

Anno Richimeri regis ſexto, indictione quarta, coadunati turmatim in vnum Romani cum Gallis, ſub Conſtante, filio Conſtantini Cæſaris Magni, bellum Francis indixerunt. Rex autem Richimer, cum princeps eſſet magnanimus, fortis, & audax, nihil territus, in auxilium Theutones, Germanos, Saxones, & Doringos ex more vocauit amicos: quibus adunatis cum Francis, exercitum ducentorum fere millium Romanis obiecit & Gallis, cum quibus animoſe pugnauit. In prima congreſſione victores Romani fuerunt, in ſecunda victi & ſuperati, cum detrimento ſuorum fugerunt.

Fráciis bellum rurſus indixere Romani.

Romani ſuperantur à Francis in bello.

Anno regni ſui vltimo, Richimerus Francorum rex denuo cum Romanis incaute pugnaturus in bello fuit occiſus, anno videlicet regni ſui tertiodecimo, dominicæ vero natiuitatis, trecenteſimo quinquageſimo: indictione Romanorum octaua.

TRICESIMVS OCTAVVS.

THEODOMIRVS Richimeri præfati regis filius, regnauit poſt interitum patris ſui annis decem, qui cunctis regni ſui diebus, cum Romanis in cōtentione vixit, & multa contra eos vario euentu prælia conſummauit: mater eius, Haſtila nomine, filia regis Saxonum fuit. Habitabant eo tempore Francorum reges in finibus Tungrorum, trans Moſam fluuium, in caſtro quod antiquitas Diſpartum nuncupabat. A termino autem Francorum, vſque ad Ligerim flumen, morabantur Galli, ſub ditione Romanorum: poſt Ligerim vero, Gothi fuerunt, cum diuerſarum nationum gentibus permixti.

Theodomer regnauit annis 10.

Regū Francorum ſedes apud Diſpartos & Tungros fuit.

Franci nūquam quieti donec vicerunt omnes.

Francorum regni fines his temporibus vltra Moſam valde ampliati fuerunt, magnamque Galliæ partem occupauerant, Romanis licet inuitis. Nec deſtiterunt à cœptis, quouſque tandem ab hinc in antea computando, intra annos ferme ſeptuaginta, vniuerſam Galliam ſuo dominio ſubdiderunt.

Franci Orientales Rhenum tranſeunt. *Vrbs Treuirorum à Francis diripitur.*

Temporibus memorati regis Theodomiri, Dagobertus Genebaldi primi ducis Francorum Orientalium filius, & poſt patrem in principatu ſucceſſor, contracta multitudine pugnatorum Rhenum tranſiuit, Galliam Ciſrhenanā, direptis ſpoliis, igne vaſtauit, & ferro. Vrbem Treuirorum vetuſtiſſimam, temporibus Abrahæ Iudæorum principis conſtructam, ſpoliauit & incendit.

Rex vero Theodomirus, tandem à Romanis Galliam inhabitantibus, vna cum Haſtila matre ſua comprehenſus, capite truncatus, interijt anno regni ſui x. natiuitatis vero dominicæ, CCCLX. indictione Romanorum tertia.

TRICESIMVSNONVS.

Clogio regnauit ann. 18.

CLOGIO regis Theodomiri filius, patri ſuccedens, regnauit ſuper Francos annis decem & octo, princeps animoſus, fortis, & prudentiæ ſingularis: qui multa cum Romanis & Gallis prælia commiſit, paternamque ſimul & maternam necem in ſanguine plurimorum hoſtium dure vindicauit: cuius anno primo, ſanctus Antonius abbas heremita, ad dominum migrauit, menſis Ianuarij ſeptimadecima die, anno ætatis ſuæ. C. V.

S. Antonius moritur.

Iulianus apoſtata pugnat cum Alemanis.

Eodem quoque tempore Alemani bellum cum Romanis habuerunt, non longe à Rheno, in finibus Argentinenſium. In quo quidem prælio, multi ab vtraque parte ceciderunt: plures tamen ex Alemanis fuerunt occiſi, quam ex Romanis, quorum dux erat exercitus Iulianus Cæſar, dei contemptor & apoſtata.

Franci Vrbem Cameracenſem obtinuerunt.

Clogius rex Francorum, necem cupiens vindicare paternam, ingentem contraxit exercitum, & potenter ingreſſus Galliam, vrbem Cameracenſem expugnauit, vbi plures Romanorum inuentos, ſine commiſeratione peremit.

Franci Galliam vſque ad Saonam obtinere.

Inde progrediens, Galliam ſuo regno vſque ad Soanam fluuium ſubiecit, aduerſus quem Romani plus inſidijs quam viribus certantes, nihil potuerunt.

Romanorū legiones in Germaniā. *Bellum Romanorum cum Saxonibus.*

Anno Clogionis regis Francorum decimotertio, interea quod duces cum exercitibus deuaſtabant Gallias, Valentinianus Romanorum Cæſar, legionibus per Sarmatiam in fines Germanorum latenter celeriterque introductis, bellum cum Saxonibus geſſit, in finibus Francorum, cis Oderam, non procul à mari: in quo multi ab vtraque parte gladio ceciderunt occiſi. Victoria tamen poſtremo ceſſit Romanis, & victi Saxones, fugam inierunt.

Rex autem Clogio moritur anno regni ſui XVIII. (qui fuit dominicæ natiuitatis CCCLXXVIII. indictione Romanorum ſexta) relinquens tres filios ex regina: Marcomirum, qui patri ſucceſſit in regno: Dagobertum, qui poſt interitum fratris iam dicti, regnū tenuit, ſub nomine ducis, vt ſuo inferius loco dicemus: & Hectorem, cognomento Degenbart, ex quo Pipinus & Carolus Imperator poſtea Magnus, ſuam duxerūt proſapiam: quemadmodum in ſecundo volumine diximus.

QVADRAGESIMVS.

Marcomer regnauit annis 15.

MARCOMIRVS Clogionis maior natu filius, patri ſuccedens, anno prænotato in regno Francorum, regnauit annis quindecim, princeps magnanimus, fortis, & audax, qui multa cum Romanis prælia commiſit.

Bellū Francorum cum Romanis quatuor annis.

Anno ſiquidem regni eius primo, bellum contra eum mouerunt Romani, Gallorum copijs adiuti, quibus ille cum Francis & Saxonibus intrepida congreſſione occurrit, non longe ab vrbe Colonia: pugnauit fortiter, & hoſtium plura millia proſtrauit, ſpoliaq; diuiſit inter auxiliatores & amicos. Annis quatuor durauit hoc bellum.

Franci Romanos in bello vicerunt.

Franci autem ingenita ferocitate animoſi, ad pugnam Romanos (non ſecus quam leo caniculam vnguibus dilacerare conſueuit extenſis) exceperunt, morti confeſtim & ſine commiſeratione deſtinandos. Quadriennio tandem elapſo, conſiderantes Romani, quod Francos domare ſibique ſubiicere non poſſent, legionum reliquias, quæ remanſerant per edictum reuocantes, ad alia loca deſtinarunt. Franci tamen ab infeſtatione Gallorum propterea non ceſſantes, quæ cœperant, continuabant.

Maximus imperij nomen ſibi vſurpat.

Anno Marcomiri regis Francorum nono, indictione Romanorum decimaquinta, Maximus Britanniæ rex, Cæſarum proſapia ortus, nomen & diadema Romani imperij ſuſcepit, à militibus in Anglia conſtitutus.

Maximus quomodo venit in Britanniā rex.

Hunc ante paucos annos Britanniæ rex Octauius, filio carens, de procerum cōſenſu è Roma vocauit in Britanniā: matre namq;, Brito: patre aūt, Romanus erat: & dedit ei filiā ſuam

ſuam vxorem, cum qua, Octauio mortuo, totius inſulæ regnum obtinuit. Venerat autem vocatus in Britanniam cum exercitu militiæ Romanorum, & maior pars militum cum eo remanſit, paucioribus numero in Italiam reuerſis. Deinde poſt mortem Valentiniani & Valentis Cæſarum, anno regni ſui Britannici quinto, in ſuperbiam elatus mente, & quietis impatiens, Cæſarem ſe conſtitui Romanorum fecit ab his, qui cum eo remanſerant militibus, contra Gratianum, quem ſibi Romani præfecerant. Mox itaque vt Cæſar à militibus ſalutatus eſt, Britãniæ regnum vicario procurandum commiſit, omnemque nobilitatem & iuuentutem militiæ totius inſulæ Britanniæ (quæ nunc Anglia dicitur) in vnum conuocans, cum eis in Galliam nauigauit, talem habens intentionem animi, vt deuictis Galliis, Romam proficiſceretur, ſibique imperium ſubijceret.

Maximus Romani vſurpator imperij.

Anno igitur Marcomiri regis Francorum nono, dominicæ vero natiuitatis CCCLXXXVII. indictione Romanorum quintadecima, Maximus Britanniæ rex, cum ingenti multitudine ſuorum nauigio intrauit Gallias, & omnia per circuitum regionis hoſtiliter vaſtauit. Et primo quidem applicuit cum nauibus ad littus terræ Armoricæ, quæ ab illo tempore & deinceps Britannia noua, ſiue minor dicta eſt, vſque in præſentem diem, quam tunc inhabitabant Franci, ſub moderamine ducis Iubalchi, quem reges Francorum vicarium regni illis in locis conſtituerant. Dux autem Iubalchus introitu tantæ multitudinis gentium haud mediocriter turbatus, copias vt potuit ſuorum contraxit, procedenſque obuiam venientibus, cum eis bellum commiſit, in quo ipſe cum quindecim Francorum millibus fuit occiſus, cæteris fugâ ſalutem quærentibus.

Maximus rex Britanniæ, intrauit cum militia Galliam.

Iubalchus dux Francorum in Armorica, cum 15000 occiditur.

Denique vt nominis ſui terrorem cunctis per gyrum incuteret, magna crudelitate vſus eſt: quippe qui mulieres, & virgines, ſenes & iuuenes, paruulos & infantes, quotquot reperit, ſine miſericordia trucidauit. Erant autem Franci reges, duces, nobiles, milites, & populus omnis, idolorum vana ſuperſtitione adhuc obcæcati atque polluti. Maximus vero, etſi Tyrannus, tamen cum omni militia, & populo ſuo fuit Chriſtianus. Hac de Iubalcho & Francis obtenta victoria, Maximus principatum illum Armoricum contulit duci Conano, qui fuit ex fratre nepos Octauii regis Britanniæ ſupradicti, relictaque cum ea bona parte exercitus Britannorum ad cuſtodiam, ipſe cum reliqua multitudine copiarum diſcedens inde, per vniuerſamque Galliam diſcurrens, contradicentes ſuo imperio non minus crudeliter quam potenter bello & armis fecit obedientes.

Conanus fit rex in Armorica.

Maximus omnem Galliam ſibi ſubiecit.

Interea Gratianus Romæ Cæſar, intelligens Maximum ſibi nomen & diadema Romani vſurpaſſe imperii, egreſſumque magno cum exercitu de Britannia vaſtare cœpiſſe Gallias, contractis & ipſe copiis, contra eum mouit in Galliam, & vrbem Pariſienſem cum exercitu intrauit. Congreſſus poſtea cum Maximo, proditione Merobaldi magiſtri militum ſuperatus eſt, & fugâ lapſus, venit Lugdunum: vbi poſtea fuit occiſus.

Gratianus contra Maximum venit in Galliam.

Conanus autem, quem Maximus regem in Armorica regione conſtituerat, frequentes à Gallis & Romanis, qui erant in Aquitania, incurſiones ſuſtinebat, quibus ille fortiter occurrens, viriliter cum eis dimicabat, multiſque eorum peremptis, reliquos in fugam conuertit. Conſecutus poſtremo pacem, & quietam Armorici regni poſſeſſionem, cum nobilibus ſuis cœpit habere conſilium, quomodo vxores & liberos, quos in Britannia dimiſerant, ad ſe quantotius facerent cum omni ſuppellectili perduci domeſtica, ne generis propago deficeret.

Conanus rex Armorica plura geſſit bella.

Conſilium de vxoribus adducendis ex Britannia.

Militum vero numerus, qui de Britannia venerant cum Conano in Armoricam, fuit triginta millium pugnatorum: Plebanorum vero & agricolarum (vt Galfredus eſt auctor) fuerunt centum millia, qui omnes iuſſione Maximi de Britannia in Armoricam nauigauerant. Ex his multi non habebant vxores: cæteri vero qui habebant, eas in Britannia dimiſerant cum paruulis, quando Maximum ſequi cogebantur. Conanus autem & omnis populus eius, cum eſſent Chriſtiani, filias Paganorum idola muta colentium vxores ducere, nulla ratione conſenſerunt. Quæ, etiam ſi fuiſſent Chriſtianæ, cum Gallis tamen commiſtionis nuptialis nullum eis placuit habere commertium.

Militũ fuerunt 30000 millia: plebanorum 100000.

Omnes dimiſerant vxores in Britannia.

Conanus rex Britanniæ nouæ, id eſt, Armorica.

Fuit in diebus illis ſubregulus quidam in Britannia (quæ nunc Anglia vocatur) nomine Dionotus, qui, mortuo Caradoco fratre ſuo, Cornubiæ tenebat principatum, cui & Maximus rex profecturus in Galliam, vt viro prudentiſſimo, commendauerat regnum. Is filiam habebat vnicam nomine Vrſulam, inter omnes Britanniæ virgines cunctorum iudicio ſpecioſiſſimam, & valde Chriſto deuotam. Conanus ergo nouus Armoricarum de Britannia rex, filiam memorati principis Cornubiæ Dionati Vrſulam non ſolum

Dionatus Cornubiæ princeps, pater S. Vrſulæ.

Vrſula Virgo prudentiſſima.

S. Vrſula in

optime nouerat, ſed etiam valde amabat. Vnde miſſis ad eum nuncijs & epiſtolis, petiuit eam ſibi in vxorem tranſmitti. Secundo petijt, quatenus vxores liberoſque militum & plebanorum in Britannia, cum exirent mariti Maximi iuſſu, dimiſſas nauibus imponerent cum earum ſuppellectili, & in Armoricum ad ſe regnum tranſmitteret. Tertio mandauit, vt ſecundum numerum, quem expreſſerat literis, mitterentur virgines, pro militibus de nobili proſapia, nobiles: & pro plebanis, quoque plebanæ, quas ſibi vxores ducerent ſinguli, qui tunc coniuges non habebant.

Conanus petit à Dionato puellas nobiles. Vxores etiã petit militũ & plebanorum.

Dionotus viſo Conani nuncio, & cupiens ſatisfacere ipſius deſiderio, collegit ex diuerſis Britanniæ prouinciis filias nobilium vndecim millia: de cæteris vero, ex inferiori genere ſexaginta millia, virgines & mulieres, quas omnes ad certum diem intra Londoniæ mœnia conuenire præcepit. Naues quoque ex cunctis Britanniæ littoribus iuſſit adduci, quæ ſufficerent ad tantæ multitudinis euectionem. Quod, licet multis in tanto cœtu placuiſſet, diſplicebat nihilominus & multis, quæ maiore parentes & patriam diligebant affectu. Nec defuerunt aliquæ forſan, quæ caſtitatem nuptiis præferentes, in qualibet terra maluiſſent vitam amittere quam maritari.

Nobilium 11000. Vulgarium vero 60000 virgines & mulieres. Summa fuit puellarum 71000.

Paratis tandem ad euectionem neceſſarijs, mulieres præfecturæ naues ingrediuntur, & per Tamenſem fluuium maria penetrant. Poſtremo cum vela inflecterent verſus Armoricanos, hoc eſt, ab aquilone ad auſtrum, ſubito grandis in mari tempeſtas exoritur, & diuiſa claſſe, naues ab inuicem ſeparantur. Magnum cunctis inſtabat periculum, & maior pars nauium in profundum maris diſſipata, & cum mulieribus ſubmerſa eſt. Quæ vero tantum euaſere periculum, appulſæ ſunt in Barbaras nationes, & inſulas maris, & ab ignota gente ſiue trucidatæ, ſiue perpetuam in ſeruitutem ſunt mancipatæ. Inciderant enim in exercitum nefandorum principum, Wanij & Melgæ, qui mercede conducti Cæſaris Gratiani, Britanniam primo, ac deinde maritimas nationes, & inſulas circumiacentes, in odium Maximi deuaſtabant, à quibus crudeliter pro caſtitatis amore perierunt.

71000 puellæ impoſitæ nauibus periclitantur in mari.

Puellarum pars maior ſubmerſa: reliqua capta a Barbaris.

VVanius & Melga Huni & Picti ceperunt eas.

Erat autem Wanius (aut ſi malueris Gnauius more Gallorum) rex Hunorum: Melga vero Pictorum, quos Gratianus imperator mercede conductos, miſerat in fines Germaniæ ſimul & Galliæ, vt affligerent eos qui partes Maximi ſequebantur. Circa maritima ergo pedeſtri ſimul & nauali ſæuientes incurſu, prædictis mulieribus & puellis in eas regiones à vento proiectis occurrunt: quas, cum eſſent & pulchræ & Chriſtianæ, ſuam in commiſtionem ſollicitabant. Verum vbi nephandorum turpitudini conſentire mulieres in Chriſto fideles recuſarent, ab impijs miſerabiliter occiſæ ſunt.

71000 puellæ omnes fuerunt chriſtianæ.

Hanc autem lamentabilem ſanctarum vnius & ſeptuaginta millium virginum ac mulierum, præter infantes & paruulos, hiſtoriam Hunibaldus non refert, ſed memoratus auctor Galfredus Monemutenſis in fine quarti libri, de origine gentis, & geſtis regum Britanniæ inſulæ, quæ primo dicebatur inſula Gigantum: deinde à Bruto rege primo dicta fuit Britãnia: poſtea nuncupata eſt Albion: & poſtremo nomen Angliæ ſortita, retinet in hunc diem.

Galfredus Britanniæ hiſtoriæ ſcriptor. Anglia vnde nuncupata.

Marcomirus vero ſupradictus Francorum rex, quia vir prudens erat, ſic principatus ſui temperabat habenas, vt nec partes Maximi ſequeretur, nec Gratiani, propterea quod ille Francis abſtulerat, multis eorum crudeliter & ſine ratione peremptis, Armoricam: & iſte Romanos regeret, gentem ab origine Francis inimicam. Continuit ergo ſe prudenter in terminis regni, malens hoſtem conſumi ab altero, quam fauorem patrare inimico.

Marcomir rex Francorum prudẽs, nec Maximo confidebat, nec Romanis.

Poſt cædem puellarum, prædicti duo reges, Gnauius Hunorum, & Melga Pictorum, ad complacentiam Cæſaris Gratiani, Britanniam omni militia (ſicut diximus) per Maximum deſtitutam, hoſtiliter inuadentes, igne & ferro ſtragem fecerunt ingentem, & innumerabilem populi multitudinem crudeliter occiderunt. Quod cum nunciatum fuiſſet Maximo regi, eo tempore apud Treuiros commoranti, miſit Gratianum quendam municipem, cum duabus legionibus in Britanniam, vt hoſtes inde propelleret. Erãt autem cum Hunis & Pictis, Scoti, Daci, & Noruvegij, quos Gratianus omnes facta congreſſione fugauit in Hiberniam.

Gnauius & Melga deuaſtarunt Britanniã. Gratianus comes latrones fugauit de Britannia.

His temporibus Maximus rex Britonum, & Romani vſurpator imperij, ſuperata iam vniuerſa Gallia, peremptoque apud Lugdunum Gratiano Cæſare, ſedẽ regni ſui collocauit in vrbe Treuirorũ: vbi & ſynodum cõuocauit epiſcoporum, in qua ſanctus Martinus præſul Turonenſis perſonaliter comparuit, ſigniſque & miraculis pluribus corruſcauit. Aderant & Ambroſius epiſcopus Mediolanus, Auſonius quoque præſul Burdegalenſis,

Maximus Cæſar ſedem regni poſuit apud Treuerim. Conſilium epiſcoporum celebratur Treueris.

degalenſis, qui de laudibus patriæ vrbiſque Treuirorum, opus metricum ſcripſit, quod Moſellam, à præterfluente fluuio, prenotauit. Hieronymus etiam presbyter Bethleemitanus librum beati Hilarij epiſcopi Pictauienſis de ſynodis eodem tempore apud Treuiros reſcripſit.

Ambroſius, Auſonius, Hieronymus.

Maximus autem cum maximo exercitu mouens à Treuiris, Victorem filium ſuum infantulum, regem Galliarum conſtituit, eique tutores Quintinum & Nanneum principes vrbis Treuirorum deputauit. Ipſe deinde cum exercitu profectus in Italiam, à Theodoſio peremptus eſt, anno Marcomiri regis Francorũ tertiodecimo. Nec diu poſtea etiam filius eius Victor, in gratiam & fauorem Theodoſij, gladio perijt.

Maximus in Italiam profectus, occiditur.

Poſt Maximi autem interitum, Marcomirus rex Francorum cõtractis copijs, magnum ſuorum exercitum transmiſit in Galliam ſub ducibus Sunnone, Genebaldo, Priamo, & Antenore, quatinus non ſolum recuperarent amiſſa, ſed omnem quoque Galliam Francis redderent ſubiectam. Et breui quidem tempore multa recuperantes, quæ Maximus abſtulerat, etiam Galliæ partem non modicam regno Francorum addiderunt. Veruntamen Armoricarum regnum, quod Britones inhabitabant (vt diximus) ſub Conano, illa vice obtinere non poterant, quod tamen poſtea receperunt.

Franci mouerunt in Galliam. Franci præter Armoricam omnia recuperarunt.

Interim vero quod hi duces bello intendunt Gallicano, Romani Francorum regnum, duce Valentiniano Cæſare, qui cum Theodoſio imperabat, exercitum grandem miſerũt in Germaniam, Francos (vt ſperabant) penitus deleturi. Contra quos Marcomir rex Francorum, cum Germanis atque Saxonibus proceſſit ad bellum, & facta congreſſione ab hoſtibus peremptus cecidit cum multis, alijs fuga labentibus, anno regni ſui XV. Dominicæ vero natiuitatis CCC. XCIII. indictione Romanorum ſexta. Valentinianus autem vlterius progredi volens, & omne regnum Francorum, quod in partibus erat Ciſrhenanis, ſuo cupiens ſubiugare imperio, propter Longobardorum incurſionem, in Italiam retrocedere compulſus fuit. Sed aſtu neceſſitatem occultans retro abeundi, nuncios miſit ad eos qui remanſerant in regno, Francos, per quos mandauit, vt denuo aut bellum eligerent, aut Romanis penderent tributum. At Franci iam rege deſtituti, roboreque militiæ cum ducibus in Gallia conſtituto, cum Imperatoris neceſſitatem receſſus neſcirent, atque nihil aliud quam bellum imminere putarent, & viribus impares ſe viderent eſſe, Romanis promiſere tributum, quod tamen nec promittere ſine principum conſenſu & voluntate, tunc (ſicut diximus) procul abſentium, potuerunt, nec ſoluere. His Valentinianus imperator cum Francis, vt voluit peractis, in Lombardos profectus eſt.

Romani exercitum miſerunt in Germaniam. Marcomer rex à Valẽtiniano perimitur. Romani Francos aſtutia deceperunt. Franci tributum Romanis promittunt.

Interea ducibus Francorum, Dagoberto, Sunnoni, Genebaldo, Priamo, Antenori, & cæteris natu maioribus, qui bella gentis tractabãt in regione Gallorũ, nunciantur omnia, quæ Romani, duce Valentiniano, egiſſent cum Francis, quomodo & regem morti, & gẽtem addixiſſent tributo, quæ ſemper fuit libera, & nulli ab origine Troiana fuiſſet ſubiecta. Irati ſunt, commoti ſunt, & turbati ſunt valde, multiſque deliberauere conſultationibus, quemadmodum hanc prudenter vindicarent iniuriam.

Romanorũ incurſio ducibus nunciatur. Franci nulla vnquam tributa ſoluerunt.

Poſt multam igitur & diuturnam eorum conſultationem, poſtremo in vnam conuenere ſententiam, vt magis patriam in libertate conſeruare deberent auita, quam rebus vrgere Gallicanis. Relinquentes ergo in finibus Gallicanis Priamum ducem cum ſufficiẽte præſidio militũ, cæteri principes in Franciam Germanicã reuerſi ſunt cum exercitu. Vacauit autem regnum Frãcorum deinceps, poſt interitum regis Marcomiri, ſine rege, ſub ducibus duntaxat duobus, annis fere viginti ſex.

Franci ſemper ab annis iam 2700 liberi ſunt. Franci libertatem omnib. prætulerunt. Franci annis 26. ſine rege ſub ducibus.

QVADRAGESIMVS PRIMVS.

DAGOBERTVS frater Marcomiri regis Francorũ à Valentiniano perempti, & filius regis ſupradicti Clogionis, poſt interitum germani conſenſu Francorũ interrex, ſiue gubernator fuit regni, annis ferme (vt Hunibaldus inſinuat) quinque, vir magnanimus & bellicoſus, cuius tempore ducatum tenuit apud Francos Orientales Marcomir filius Clodij annis ſedecim. Cepit autem gubernacula regni ſub ducis nomine Dagobertus, anno dominicæ natiuitatis CCC. XCIII. indictione ſexta.

Dagobertus interrex ſiue dux, annis ferme quinque.

Anno Dagoberti ducis ſecundo, Valentinianus Cæſar miſſis nuncijs ad populum Frãcorum in Germaniam, tributum priore anno exegit impoſitũ. Cui duces populuſq; regni per eoſdẽ nuncios ita remandarũt; *Francorũ ſempiterna libertas tributũ imponere nationibus cæteris conſueuit, non ſoluere. Tu autẽ qui robore Francorum abſente, cum paucitate inermi pugnaſti, & dolo non fortitudine viciſti, ſi te à Francis exigendi tributũ ius habere confidis, veni cum volueris, & gladio nos liberrimos & eſſe ſemperq; fuiſſe, & te ſeruũ oſtẽdemus. His te facimus certiorẽ, ne ſuper hac re vnquam ad nos mittas inermem, quippe qui vitã potius dare contendimus, quam perdere libertatem.*

Valẽtinianus tributũ exegit à Francis. Franci tributum negant Valentiniano.

Valentinianus imperator Francos nominat feroces.

Hoc nuncio Valentinianus accepto, Francorum mirabatur cōſtantiam, & circunſtantibus dixit: *Franc Franc, durus es populus, & à ferocitate potius, quam à libertate nominandus.* Et quieuit anno currente negotium, propterea quod à diuerſis nationibus Romanorum reſpublica multas & varias illo in tempore pateretur incurſiones hoſtiles.

Franci miſſos à Valentiniano pro tributo omnes occidunt.

Anno autem ſequente Valentinianus deceptus conſilio ſuorum denuo miſit ad Francos Siſinnium comitem aulicum, vt eos bonis induceret perſuaſionibus ad ſolutionem tributi, firmiſſimamque amicitiam Romanorum. Sed Franci non immemores eorum, quæ prius Valentiniano remandauerāt, necemque Marcomiri regis ſui amantiſſimi vindicare cupientes, miſſum ad ſe comitem cum tota ſocietate quam adduxerat, gladio peremerunt, in contemptum Valentiniani, & omnium Romanorum.

Franci Galliā in odium Romanorū depopulantur.

Poſt hæc Franci maximo ſuorum in vnum adunato exercitu, ſub ducibus Sunnone & Genebaldo (quem Galli Gundebaudum nuncuparunt) cum impetu Rheno tranſmiſſo in fines Romanorum irrumpentes, & omnia depopulantes, etiam Coloniēſibus metum incuſſerunt. Omnia enim quæ fuerūt inter Rhenum, Moſam, & Tabulam, fluuios, ſuo cōtendebāt ſubiugare dominio.

Nannenus, Quintinus principes Treuirorum.

Verum poſteaquam excurſus Francorum innotuit apud Treuiros, Nannenus & Quintinus principes Treuirorum (qui, ſicut & Coloniēſes, Romanorum partes ſequebantur) collecto exercitu impetum in eos facere conſtituerūt. Nam interea Franci regione Gallorum vaſtata, multiſque illorum peremptis, ad ſedes patrias cum exercitus parte ſpolia tranſmiſerunt vlterius procedentes.

Franci cæduntur à Treuirorum militibus.

Cum Nannenus & Quintinus Treuirorum principes cum exercitu veniſſent, & Franci (vt diximus) in bono numero iam præda onuſti Rhenum tranſiſſent, intentionem habentes reuertendi ad ſocios, & quod reliquum erat Gallis intactum pro viribus deſolādi, ſecuta eſt Francos confuſio magna propter inconſultam & minus cautam partitionem exercitus.

Prima Frācorum ſedes in Germania.

Erant enim primæ Francorum ſedes (quod ſępe diximus) circa fines & oſtia Rheni, vbi nunc eſt Hollandia, Sclandia, & populi Traiectēſes, Gelrenſes, & Friſij, quorum pars nomen poſtea Weſtualen/id eſt, Galli occidentales, comparatione aliorum, qui Oſtualen/id eſt, Galli Orientales in regione Monaſterienſi dicebantur, accepit. Habebātque Franci ab oriente Saxones, Theutones, Germanos, & Marcomannos: ad meridiem, Colonienſes & Gallos: ad occidentem, Tungros & Morinos, qui maritima incolebāt: ad aquilonem vero, Scotos, Orchadas, Dacos, ſimul & mare.

Franci diſperſi ab inuicem, cæduntur ab hoſtibus.

Odij cauſa inter Francos & Treuirenſes.

Nannenus ergo & Quintinus, vbi cum exercitu Treuirorum applicuiſſent ad loca, in quibus reliquiæ Francorum remanſerant, ſociorum reditum expectantes, aciem inſtruxerunt, & perſecuti fugientes vſque ad Carbonariam ſyluam, retrocedere compulerunt, nō paucis eorum trucidatis. Hinc ortum eſt odium Francorum in Treuiros, propter quod poſtea Rheno tranſmiſſo, in regione Treuirorum hyemare cœperunt, & omnia deuaſtare.

Inter Nannenum & Quintinum diſſenſio.

His autem peractis, Quintino vtile viſum eſt, ſi exercitum omnem Treuirorum traducerent in Franciam, imparatoſque ſubita irruptione præoccuparent. Sed Nanneno conſilium Quintini non placuit, qui Francos in ſolo proprio ad reſiſtendum eſſe non dubitabat audentiores. Quapropter Nannenus à Quintino recedens cum ſuis, ad Moguntiam reuertitur.

Quintinus copias ducit in Francos.

Quintinus autem in ſuo conſiſtens propoſito, circa Muſium caſtellum, Rheno tranſmiſſo, produxit exercitum, & Francos primo delere incurſu meditabatur, animo excelſo & maiore, quam viribus ad vincendum. Sed Franci non ſegnes, Gallos virili exceperūt occurſu, initoque prælio, multa Treuirorum millia interierunt, paucis fuga ſaluatis.

Franci contra Romanos obtinent victoriam.

Cecidit in eo congreſſu Heracleus, legionis Romanæ tribunus, & pene omnes, qui militibus præerant, iaculis & gladio Francorum cum eo perierunt. Paucis namque exceptis, quibus nox atra ſalutem, & nemora latendi præbuere facultatem, totus Quintini exercitus gladio, arcu, & palude interijt.

Valentinianus Imperator laqueo interiit.

Eugenius in Gallia vſurpauit imperium.

Anno dominicæ natiuitatis ccc. xciiii. indictione ſeptima, Valentinianus imperator apud Viennam Galliæ vrbem dolo, & auſteritate Arbogaſti magiſtri militum, laqueo interijt, & Eugenius quidam Romanus, eiuſdem Arbogaſti machinatione regnum Galliarum arripuit, & triennio regnauit: poſtea bello cum Theodoſio imperatore commiſſo, ab eo peremptus eſt.

Arbogaſtus contra Francos produxit exercitum Colonia.

Franci, morte Valentiniani Cæſaris audita, Rhenum tranſire, Galliamque inuadere decreuerūt. Quorum cōſilium Arbogaſtus intelligens, præuenit, qui apud Coloniam Agrippinam, rigente hyeme, ac Rheno congelato, traduxit exercitum, & Francos Rheno proximos, hoſtili cœpit incurſione vaſtare.

Contra

Contra quem anno dominicæ natiuitatis prænotato ccc.xciiii. duces Francorum potentem mouerũt exercitum, congreſſiq; hoſtibus, plus quam duodecim millia Gallorum occiderunt, & reliquos cum Arbogaſto fugarunt.

Franci duodecim millia Gallorũ occidunt.

Poſthæc anno domini ccc. xcvii. Theodoſius imperator cum exercitu magno contra Eugenium ab oriente venit in Gallias. Quod cum didiciſſet Eugenius, timuit, veniensque ad Rhenum, magnis precibus & promiſſis auxilium Francorum & Saxonum implorauit, quod tamen obtinere non potuit. Veniens itaque in Galliam Theodoſius, bellum cum Eugenio commiſit, & potitus victoria, cum multis eum interfecit. Arbogaſtus autẽ inuentor omnium malorum, deſperatus proprio ſe mucrone peremit. Theodoſius victor, in reditu Mediolani obijt: cuius cadauer Cõſtantinopolim relatum, cum debito fuit honore ſepultum: poſt quem duo filij eius in imperio ſuccedentes, Arcadius, in oriente, & Honorius imperauit apud Romanos.

Theodoſius contra Eugenium dimicat.

Theodoſius Cæſar Mediolani moritur.

Arcadius & Honorius filij Theodoſii.

Anno ſequente, qui fuit dominicæ natiuitatis ccc.lxxxxviii. indictione Romanorum vndecima, obijt Dagobertus, interrex Francorum, filius quondam regis nobiliſſimi Clogionis, & frater regis Marcomiri.

QVADRAGESIMVS SECVNDVS.

GENEBALDVS Dagoberti ducis iam memorati maior natu filius, patri ſuccedens in gubernatione regni Francorum, & præfuit genti & ducibus annis vno & viginti: qui tamen nec regem ſe ſcripſit, nec ab alijs rex nominabatur, ſed ducis nomine contentus, nihil ſibi regiæ dignitatis vſurpauit: fratres habuit duos, Marcomirum, & Sunnonem, qui vna cum reliquis Francorum ducibus, rempublicam gentis, & bella communi ſuffragio & ſollicitudine fideliter adminiſtrabant.

Genebaldus fit interrex annis 21.

Francorum duces regnũ adminiſtrabant.

Anno dominicæ natiuitatis cccc.iiii. indictione Romanorum ſecũda, obijt Marcomirus dux Francorum Orientaliũ, qui apud Wirciburg inter Doringos commorantur & Sueuos, vir ſtrennuus, ſed paganus, in monte, qui dicitur Franckenberg/ patria ſuperſtitione ſepultus.

Marcomer rex Franciæ Orientalis obiit.

Huic in ducatu Francorum Neapolitano, ſucceſſit filius eius natu maior nomine Faramundus, vir prudens, audax, fortis, & bellicoſus, qui populo ſuo præfuit annis quindecim, & poſtea (ſicut dicemus) in regem Francorum vnanimi conſenſu ducum & procerum gentis electus eſt.

Faramundus fit dux apud Wirciburg.

Anno poſt hæc dominicæ natiuitatis cccc.x. indictione Romanorum octaua, Francis odium Romanorum & Gallorum diſſimulantibus, Carocus rex Wandalorũ cum innumera populi multitudine de inſulis Scanſianis, ſiue (vt nunc vocantur) Gothicis egreſſus, iter fecit per Germaniã, & Saxoniæ fines, Rhenoq; Francorũ cõſenſu tranſmiſſo, Galliam intrauit, & vaſtata per gyrum regione, indigenas terræ grauiter afflixit.

Carocus rex Wandalorum vnde venerit.

Wandali Rhenum tranſiuerunt.

Matrem habuit cuius nutu pendebat, quæ dixit ad eum: *Si nomen quæris æternum, audi & ſequere conſilium meum. Omnia ædificia, quæ cæteri reges, & principes conſtruxerunt, deſtrue: & homines, quibus illi pepercerunt, occide. Tu enim meliora neque pulchriora poteris ædificia conſtruere, quam dudum illi conſtruxerunt: neque pietate, modeſtia, ſiue clementia, illis parcendo quos vinceris, nomen tibi facere glorioſum.* Impiæ genitricis malo vſus conſilio Carocus, Rheno tranſmiſſo, Moguntiam vrbem Ciſrhenanam cum habitatoribus cunctis deleuit, incendiisq; funditus deſtruxit: deinde Wormaciam, poſtea Spiram ſimili furore aggreſſus, interfectis ciuibus cunctis, quos reperit, ſubuertit. Inde mouens Treuirorum antiquiſſimam vrbem Ciſmoſellanam, obſedit, cepit, & vix paululum à clade Francorum reſpirantem deſtruxit. A Treuiri mouit ad vrbem Metenſem, quam muro diuino mirabiliter nutu ruente, cepit, ſubuertit, cunctis habitatoribus eius necatis. Omnes namque homines vtriuſque ſexus & ætatis, quos inter eundum reperit, immaniſſimus naturæ hoſtis Carocus, ſine miſeratione crudeliter occidit. Ab vrbe Metenſium progreſſus, interiorem Galliam homo truculentus intrauit: & poſt multarum deſolationes vrbium, Arelatenſem poſtremo ciuitatem obſedit, vbi à milite quodam nomine Mario captus, & vinculis conſtrictus, per omnes ciuitates, quas deuaſtauerat, circumductus eſt cum ludibrio: & vitam nimis impiam digna morte finiuit.

Matris conſilio Carocus totus regitur.

Moguntia, Wormatia Spira quoque deſtruuntur.

Vrbs Treuirorum antiquiſſima deſtruitur à Wandalis.

Metis deſolatur, homines trucidantur.

Carocus capitur.

Wandali autem, qui remanſerant in Gallia cum Alanis, regem poſt necem Caroci ſuper ſe conſtituerunt Godgiſith, hominem ſceleribus famoſum.

Wandali & Alani in Hiſpania erant.

Alaricus etiam rex Wiſogothorum, cum exercitu magno deuaſtans Italiam, Honorio *Cæſari* demandauit, vt vel ſecum bello congrederetur, vel Gothis in regno ſuo locum aptum concedat cum pace manendi. Honorius vero non auſus dimicare cum

Alaricus rex Wiſogothorum deuaſtat Italiam.

Alarico, deliberatione cum ſuis præhabita, Gallias alioqui furore mu'tarum gentium agitatas, Gothis inhabitandas conceſſit.

VVandali annis 30. in Hiſpania manſerunt.

Wandali autem, qui remanſerant in Gallijs, audientes Gothorum aduentum, quamuis ex vna eſſent natione Scanziana procreati, nihilominus timore perterriti, Galliam deſeruerunt, & cum Alanis, Suetijs, Hiſpaniarum partem occuparunt, vbi annis ferme triginta commorati, poſtea in Africam nauigauerunt, & Hipponam vrbem deſtruxerunt.

Inter Alaricum & Stiliconem pugna.

Alaricus vero, permiſſione Honorij Cæſaris, Galliam petiturus, cum ſuis Italia digreditur: ſuper quem comes Stilicon, Romani ductor exercitus, in feſto Dominicæ Reſurrectionis nihil mali ſuſpicantem non iuſſus irruit, eumque ad pugnam inuitum prouocauit. Et primo quidem impetu, victor extitit, in ſecundo congreſſu victus, ſalutem fuga quęrere compulſus fuit. Alaricus rex, qui hoc factum Honorij ſubornatione credidit, mox fœdus, quod cum eo fecerat, rupit, itinereque mutato, in Italiam reuertitur, & omnia circunquaque Honorij partium depopulatur. Honorius vero Cæſar intelligens comitem Stiliconem tantorum eſſe cauſam malorum, eum cepit, & cum Euchario filio capite truncauit.

Stilico comes ab Honorio interficitur.

Roma capitur, & ſubuertitur ab Alarico rege Gothorum.

Alaricus autem rex vrbem Romam cepit, ædificia multa ſubuertit, & ciues in rebus grauiter læſit. A ſanguine tamen & hominum cæde temperauit, & fugientibus ad ſanctorum Baſilicas pepercit. Die tertia diſceſſit ſua ſponte à Roma, nauigaturuſque in Siciliam, naufragium pertulit: & non multo poſt infirmatus grauiter, ſubito vitam cum morte commutauit.

Franci ſub ducibus occupauerunt Galliam.

Franci regem VVandalorũ cum 20000. occidunt.

Reſpendial rex Alanorum in Hiſpania.

Dum hæc agerentur in Italia per Gothos, Franci tempus adeſſe rati, quo ſibi Galliam ſubijcerent vniuerſam, contractis copijs, magnum adunauerunt exercitum, & ſub ducibus Faramundo, Marcomiro, Sunnone, Priamo, & Antenore, fines Gallicanos ingreſſi, primo cum Wandalis congrediuntur, qui Gallias denuo incurſabant, quorum regem Godgiſith (quem nonnulli Godogiſilum nuncupant) cum viginti millibus occiderunt. Et niſi Reſpendial rex Alanorũ, Wandalis ex Hiſpania, vbi tunc regnabat, tempeſtiue veniſſet in auxilium, omnes fuiſſent à Francis occiſi.

Genebaldus dux ſiue interrex moritur.

Anno domini cccc.xix. obijt Genebaldus, interrex Francorum, filius Dagoberti, & nepos Marcomiri regis, anno principatus ſui xxi, poſt cuius mortem Franci (vt dicemus) denuo reges habuerunt.

Franci pro regis inſtitutione conſultant.

Duces Frãcorum 16. ad regis electionem conueniunt.

Eodem nanque anno, ſtatim poſt obitum Genebaldi, conuenientes in vnum proceres & maiores natu Francorum, conſilium habuerunt inter ſe maturum, vtile iudicantes, vt more veterum, ſibi regem conſtituerent ex ducibus vnum. Et bonus eſt viſus ſermo in oculis omnium, conueneruntque in cauſa huius negotij ad aliam diætam duces ſubſcripti: Pharamundus videlicet dux Francorum Orientalium: Marcomir dux, & Sunno dux, fratres Pharamundi, Orientalis: Clodius dux, filius Pharamundi: Dagobertus dux, filius Marcomiri: Nicanor dux, Pharabert⁹ dux, Richimer dux, Antenor dux Menipolitarũ, Priamus dux frater eius, Bertheri dux Gallicanus, Heribert dux Inſulanus, Sunno dux, & Richer dux, filij Genebaldi ducis & interregis Francorũ defuncti, Diocles dux, & Meroueus dux. Aderant etiam ex ſacerdotibus & ſapientibus Francorũ: Salegaſthald ſummus pontifex Iouis, Gaſthald, Herhald magiſter epiſtolarum, Wiſogaſthald pontifex Dianæ, Rutvvicus, Adelhardus, Richeri, & alij complures tam ex plebeis quam ex proceribus.

Pharamundus fit rex Francorum 43.

Hi omnes communicato inter ſe maturæ deliberationis conſilio, tandem de vnanimi conſenſu Pharamundum ducem Franciæ Orientalis apud Wirciburg, in regem Francorum eligerunt, qui filius fuerat Marcomiri ducis, anno Domini (vt ſupra diximus) quadringenteſimo quarto defuncti: qui Marcomirus fuit Clodij, qui fuit Dagoberti, qui fuit Genebaldi primi ducis Francorum Orientalium, & fratris Marcomiri regis, quorum pater fuit Clogio rex Francorum, qui (vt ſupra diximus) obijt anno domini, ccc.lxxviii.

QVADRAGESIMVSTERTIVS.

Pharamundus regnauit ann. 47.

PHARAMVNDVS igitur Marcomiri magni ducis Francorum Orientalium filius, cõmuni voto procerum electus in regem anno Dominicæ natiuitatis præſcripto, cccc. xix. indictione Romanorum ſecunda, die menſis Aprilis viceſimaquarta, ætatis ſuæ anno quinquageſimo ſexto, regnauit ſuper Frãcos annis ſeptem, vir in ſua generatione optimus, ſed non Chriſtianus.

Marcomer ducatum Orientalis Franciæ ſuſcepit.

Ducatum vero Franciæ Orientalis eodem moxanno commendauit Marcomiro fratri ſuo gubernandum, quẽ ille ſtrennue rexit annis decẽ & octo: cuius genus & ſucceſſores in ducatu ſecũdũ ordinem continuando, vſq; ad vltimũ ducẽ Hetanũ, & Carolũ filium Pippini Magnum, deſcripſimus ſupra, quando genęalogiam primi ducis prænotauimus.

Anno

Anno regni ſui tertio, Pharamundus rex Francorum, vt populū m moribus incultum, animiſque ferocem, legibus coerceret, conuocatis ad ſe quibuſdam regni proceribus, de nouarum rerum conſtitutione maturum cœpit habere conſilium. Veterum nanque regum conſtitutiones temporum ratio non admiſit per omnia, quæ nihilominus varia inquietudine gentis, ex pluribus iam annis non ſolum in non vſum, ſed penitus quoque in obliuionem deuenerant & contemptum, quas ob id videbatur omnino neceſſarium, aut correctione mutandas, aut nouitate tollendas.

Pharamundus rex Francorum leges inſtaurari fecit. Leges correxit antiquas.

Erant autem in eo Francorum cœtu, plures in ſua generatione viri prudētes, è quorum numero potiores quatuor fuerunt ſelecti, quibus rex vna cum proceribus condendarum legum omnimodam tradiderat poteſtatem, quorum iſta dicebantur onomata: Salagaſt, Weſogaſt, Wyndegaſt, & Baſogaſt, quorum primus villam conſtruxit iuxta Meni fluminis ripas, quam ſuo nomine 𝔖alagaſtat nuncupauit: Wyndegaſt vero, in Francia Orientali nominis ſui 𝔚𝔶𝔫𝔡𝔢𝔰𝔥𝔢𝔦𝔪 vicum conſtituit.

Quatuor Francorum Legiſlatores. Salagaſtat, Weſogaſtald. Wyndegaſt. Baſogaſtald.

Igitur hi quatuor conuenientes in vnum per tres mallos cauſarum origines diligenter contractarunt, de ſingulis excudendo ſententiam, volumen legalium conſtitutionum nouum ædiderunt, quod à principaliore quidem authore Salagaſt, qui ſummus Iouis pōtifex erat, nomen legis Saligæ accepit, cui poſtea rex Clodoueus intelligentiæ capitula ſuperiecit.

Leges Francorum conditæ, approbantur à Clodio rege. Lex Saliga.

Eodem anno Wandali, Alani, & Suetij, regionem Hiſpaniarum ad inhabitandum inter ſe trifariam compartiti, & in tribus regnis diuiſi ſeſe mutuo & inteſtino bello collidūt. Sunt autem Wandali, Alani, Suetij ſiue Suedi, Gothi quoque, Longobardi, & Normanni, origine pares, quantum ad patriam nationis pertinet primitiuam, ex Germaniç finibus & inſulis Scanzianis ſiue Scandianis, quæ nunc Gothia, ſub quatuor aut quinq; diſtinctionibus dicitur, à principio tranſmigrationis ſuæ oriundi.

Wandali cum Alanis & Suetiis deuaſtant Hiſpaniam.

Anno Pharamundi regis Francorum tertio, beatus Hieronymus presbyter inſignis, per annos ſex & quinquaginta libris ſuis æditis & conſumatis, aſthmatica paſſione ita pectore deiectus, vt lecto ſurgere nō poſſet, niſi apprehenſo manibus fune, qui ad hoc de trabe pendebat, obijt ad Bethleem. Anno ætatis ſuæ nonageſimo primo, vltima Septembris.

Diuus presbyter Hieronymus.

Anno Pharamundi ſexto, Dominicæ natiuitatis, cccc. xxv. indictione Romanorum octaua, ſanctus Theoneſtus epiſcopus Philippēſis in Græcia, eiectus de ſua eccleſia violentia hæreticorū, cum Albano presbytero, Vrſo diacono, & Abraham ſubdiacono, venit in *Italiam*: ac deinde in Germaniæ fines. E quibus Albanus apud Moguntiam pro fide Chriſti patitur.

S. Theoneſtus.

S. Albanus apud Moguntiam martyrizatur.

Pharamundus Francorum rex moritur anno regni ſui ſeptimo, Dominicæ vero natiuitatis, cccc. xxvi. indictione Romanorum noua.

QVADRAGESIMVS QVARTVS.

CLODIVS regis Pharamundi filius, eodem anno patri ſuccedens, regnauit annis viginti: princeps magnanimus, fortis, & bellicoſus, qui Gallos & Romanos ſua fortitudine potenter contriuit, & Francorum regni terminos longe ac late per Galliam extendit, cunctiſque per totam Europam nationibus propter ſuam potentiam metuendus fuit.

Clodius Crinitus regnauit ann. 20.

Qui ſtatim in principio regni ſui cunctis per edictum Francis mandauit, longas nutrire comas, quatinus à Gallis, quos vel expugnaturi eſſent, vel iam prius ſecum habitare permiſere deuictos, Franci primo ſecernerentur contuitu. Quapropter deinceps & ipſe rex Clodius *crinitus* ſeu *capilloſus* eſt dictus, qui comam & barbam nutriuit prolixam. Gallos autem à ſe deuictos, in ſignum ſeruitutis, comam detondere mandauit. Ex quo ſubinferre licebit, quod Franci Germani, Gallos ſeruituti ſubegerunt; non Galli neque alia quæuis natio, vnquam ſuperauere Germanos. Manifeſtum eſt enim (Hunibaldo teſtante) quod Franci ex eo tempore, quo Germaniam ſunt primo ingreſſi, vſque ad mortem regis Clodouei, qui primus fidem Chriſti ſuſcepit (vti dicemus) per annos non minus nongentos quadraginta ſub regibus & regulis quadraginta ſeptem, ſemper & fuerunt & manſerunt liberrimi, nec vlli vnquā vel ad momentum ſeruierunt. Poſt vero Clodoueum, quod liberi permāſerint vſq; in præſentē diem omnes Franci, tam illi qui ſunt in Gallia, quā iſti qui in *Germania* remanſerunt, cū notū ſit hiſtoriarū ſine liuore peritis, probatione opꝰ eſt nulla.

Franci vt liberi comā nutriebant, Galli ſerui comam detondebant. Nō Franci Galli, ſed Gallos Franci ſibi ſubiecerunt. Franci omnes tam Gallicani quam Germanici ſemper liberrimi.

Clodius rex Francorum anno regni ſui octauo, qui fuit Dominicę natiuitatis quadringenteſimus triceſimus quartus, indictione Romanorum ſecunda, contractis copijs, *exercitum mouit in* Doringam. Franci, quod longe ſupra diximus ſub Franco rege, anno ante *Chriſti natiuitatē* triceſimo ſeptimo, cum Doringis, Saxonibus, Theutonibus, atq; Ger-

Clodius rex exercitum mouit Francorum in Doringiam.

manis perpetuum contraxerant fœdus, quod vſque ad obitum regis Marcomiri per annos ferme cccc.xxx.inuiolabiliter ſeruatum eſt ab omnibus. Marcomiro autem rege Francorum à Valentiniano Cæſare (vt prius eſt dictum) anno domini ccc. xciii.occiſo, Doringi, & Saxones, cum Germanis & Theutonibus à ſocietate Francorum receſſerunt, rebus non ſatis prouide ſub ducibus actis.

Doringi à Francorum ſocietate recedunt.

Franci Doringiam ſuo regno ſubiciunt.

Huius occaſione diſſidij, rex Clodius Doringam potenter intrauit, regem vicit & gentem, eoſque tributum Francis dare annuum, & Vincentium deinceps obedire mandatis coartauit, vt qui liberorum ſub iure fœderis antiqui ſocij manere contempſerant, eorum ſerui, ſubditi & tributarij eſſe cogerentur. Simile Germanis poſtea contigit atque Saxonibus, qui rupto ſocietatis fœdere, deinceps Francos non amplius (vt prius) ſenſerunt amicos, ſed reges & dominos. Exinde rex Clodius Rheno ſimul & Moſa tranſmiſſis, expeditionem mouit in Galliam, omnemque regionem Tungrorum deuaſtans, & potenter obtinens, Francorum regno ſubiugauit, atque pro confirmatione nouæ poſſeſſionis olim amiſſæ tunc vero receptæ, ibidem aliquandiu conſedit, inde vſque ad tabulam procedens omnia recepit.

Franci Gallos ſeruituti ſuæ ſubiiciunt.

Franci exploratores mittunt in Galliam.

Burgundiones in prouincia Lugdunenſi.

Poſt hæc anno ſuo vndecimo, indictione Romanorum quinta, Clodius rex Francorū conſiderans Romanorum poteſtatem haud parum defeciſſe, miſit exploratores in vlteriorem Galliam, vt ſitum terræ, fortitudinem gentis, vrbiumque, ac munitionum cuſtodiam diligenter explorarent, ſibique renunciare ſtuderent quantotius. Eo tempore Burgundiones habitabant in prouincia Lugdunenſi, & Gothi in Aquitania, qui cum Hiſpanis & Gallis terram occupabant.

Franci expeditionem mouerunt in Galliam.

Reuerſi exploratores ad Clodium, retulerunt regiones eſſe optimas, fructiferam penitus terram, ſitum quoque amœniſſimum, gentem inermem, pauidam, inualidamque, & Romanorum in vrbibus paruā eſſe cuſtodiam. Quibus auditis, rex Clodius, cui nihil plus animo fuit quam nomen, gloriamque Francorum dilatare & regnum, magnum ſuorum contraxit exercitum, & mouens vltra flumen, quod Tabula nominatur, verſus mare, in Galliam, vrbem Cameracenſem obſedit, & cepit, Romanis, quos in ea reperit, cunctis militibus occiſis.

Franci Romanos milites apud Tornacum occiderunt.

Inde mouens per Carbonarium nemus ad Tornacenſem vrbem iter feſtinans direxit, quæ ciuitas Romanorum fuit præſidio munita. Romani vero milites, qui erant in præſidio, cum audiſſent Francorum aduentum, contra eos extra vrbem proceſſerunt ad bellū, in quo vſque ad vnum omnes à Francis fuerunt occiſi, vt nec vnus quidem remanſerit ex cunctis, qui cæterorum interitus nuncium detuliſſet Romanis. Vrbem vero Tornacenſem cum omni regione ſibi ſubiecerunt.

Franci magnam Galliæ partem ſibi ſubiugarunt.

Deinde progreſſi vlterius Franci, Morinos, Tarauanos, & quicquid reliquū fuerit Galliarum, vſque ad mare, in ſuam receperunt omnimodam poteſtatem, poſſidentque vniuerſa vſque in præſentem diem, quæ Romani deinceps nec recuperauerunt, imo nec recuperare poterunt, in ſempiternum. Aruit enim, quæ dudum floruit.

Clodius crinitus rex Francorum auxit regnū valde.

Clodius vero inſignis Francorum rex, poſteaquam regni terminos magnifice dilatauit, omnemque terram Galliarum, quæ fuit inter Rhenum, ab oriente: & mare Morinū, ab occidente: Britannicum, ab Aquilone: vſque ad Sequanam, verſus meridiem, hoc eſt, Batauos, Mænapios, Tungros, Tarauanos, Morinos, Ambiones, Cameracenſes, Tornacēſes, Atrebatenſes, Beluacenſes, & quicquid his regionibus interiacet, vltraque Sequanam vſque ad Ligerim, Francorum regno potenter feciſſet ſubiectum. Moritur anno regni ſui viceſimo: Dominicæ vero natiuitatis, cccc.xlvi.indictione xiiii.

QVADRAGESIMVSQVINTVS.

Merouæus regnauit annis 12.

MEROVEVS Clodij memorati regis maior natu filius, patri ſuccedens, regnauit ſuper Francos annis duodecim: princeps potentia, fortitudine, magnitudineque rerū geſtarum nulli præcedentium regum inferior, qui Romanum contriuit imperium, & patris veſtigia glorioſa imitatione ſecutus, regnum Francorum id paucis, quibus regnauerat annis, non mediocriter augmentauit. Omnes enim Galliarum fines, quos pater Francorum adiunxerat regno, cunctis regni ſui diebus non ſolum ſub ditione ſua cōtinuit, ſed etiam Romanis vbilibet inuentis, vel occiſis, vel fugatis, terminos acquiſitæ poſſeſſionis longe lateq; mirum in modum dilatauit.

Galliam potenter in ſua ditione continuit.

Terræmotus & ſigna multa apparuerunt.

Cometes in

Anno regni ſui octauo, terræmotus pene fuerunt aſſidui, & ſigna in cœlo plura, & metuenda ſunt oſtenſa. Nam adueſperaſcente quadam die cœlum rubens vt ignis ab Aquilone apparuit, intermiſtis per igneum ruborem lineis quibuſdam clarioribus, in haſtarū ſimilitudinem deformatis, Eclipſin luna patitur, cometes horrendæ magnitudinis apparuit,

nuit,& alia multa ſunt viſa prodigia,quæ non fuiſſe penitus ocioſa, declarant mala ſubſecuta.

cœlo appa-ruit.

Sequenti etenim anno,qui fuit regis Merouei nonus, & Dominicæ natiuitatis CCCC. LIII. indictione Romanorum ſexta, Attila rex Hunorum: Walamirus,rex Oſtrogothorũ: Ardaricus rex Gepidarum,& aliæ gentes Aquilonares in vnum conſpirantes, à Pannoniæ finibus egrediuntur , & imperium occidentale ſimul & regnum Francorum in partibus Gallicanis cum quingentis millibus pugnatorum inuadunt, ſtrages ingentes conficiunt, nemini parcunt.

Attila. Gothorum. Walamirus, Ardaricus.

Huni cum Attila deuaſtant imperium.

Et primo quidem per vniuerſam Galliam furor eorum in tantum permittente Deo deſæuit,vt nulla munitio,firmitas,aut fortitudo , ciuitatem ; oppidum,vel caſtellum ab eorum infeſtatione poſſet defendere. Contra quorum inſolentiam ; Meroueus rex Francorum: Theodoricus quoq; rex Wiſogothorũ,& Aetius, Romanorũ patritius, cum aliarum diuerſarum gentium copijs militaribus proceſſerũt ad bellum , apparatu communi, cum quibus in campis dimicauere Cathalaunicis,à mane vſq; ad noctẽ, & Franci vicerũt hoſtem cum adhærentibus ſocijs,licet Attila non fuit omnino deletus.

Huni peruenerunt ad Galliam.

Franci contra Hunos pugnauerunt.

Cæſa ſunt in eo prælio centum octoginta millia pugnatorum,inter quos etiam cecidit Theodoricus rex Wiſogothorum,vir bellicoſiſſimus, Retrocedentibus Francis , ſimul & cæteris qui conuenerant in Hunos, Attila rex ſumpta militia in patriam redijt , vt exercitu reparato, furorem continuare poſſet inceptum , & Galliam cum Italia in deſolationem reducere.

Sequenti nanque anno ingreſſus Italiam rex Attila,omnes pene ciuitates eius, aut diripuit,aut funditus euertit. Ad quẽ Leo papa primus pontificalibus venit indutus , & nõ ſolum vrbi populoq; ſalutem impetrauit,ſed etiam vt relicta Italia abiret,obtinuit. Interrogatus vero à ſuis,cur Pontifici tam placidus extiterit,reſpõdebat ſe illum nõ fuiſſe reueritum,ſed ſenem quẽdam venerandũ aſpectu,iuxta eum ſtãtem,qui gladio euaginato mortem regi minabatur,ſi Pontificem vel cõtriſtaret,vel negaret omne quod poſtularet. Nec diu poſt in nuptijs crapulatus Attila rex,tactu apoplexiæ interijt.

Huni totam deuaſtauerunt Italiã.

Leo Papa primus.

Attila rex vidit Angelum Domini iuxta Pontificem.

Anno regis Merouei Francorum vndecimo, Dominicæ autem natiuitatis CCCC. LVII. indictione Romanorum decima, Franci vrbẽ Treuirorum tali occaſione ceperũt , quam & Hunorum rex Attila paucos ante annos bello capiens, graui depopulatione cõtriuerat. Poſt interitum Valentiniani, quem Aetij patritij eodem anno amici necauerãt, quiq; poſt Theodotium cum Martiano imperauerat, Auitus à Romanis Imperator conſtituitur, ſub quo ciuitas Treuirorum capta eſt. Fuit eo tempore in vrbe Treuirorum ſenator quidam nomine Lucius,qui vxorẽ habebat plurimorũ æſtimatione pulcherrimam,in cuius amore turpi languebat Auitus. Simulans ea de cauſa languorem, ſtrato decubuit , & quaſi pro morbi reuelamine conſequẽdo,ſenatrices vrbis omnes ad ſe viſitandum ſucceſſione venire præcepit. Venit inter alias & Lucij vxor,nihil ſuſpicata mali,quam illico ſtuprauit Auitus. Scelere commiſſo,mulier domum ſilenter mariti repetijt. In craſtino cõſurgens de lectulo ſanus corpore , ſed pollutus ſcelere conſcientia Cæſar Auitus,dixit obuium ad Lucium: *Pulchras quidem thermas Luci habes,ſed frigida lauas*, tetrum inſinuans præter naturam ſluorem vxoris. At Lucius paradigma intelligens, grauiter tulit, miſſisque nuncijs & literis ſecretiſſime ad Francos,vt venirẽt quantotius,vrbẽ ſe Treuirorum traditurum in eorum poteſtatem,ſine dubio,ſine mora vel difficultate promiſit.

Vrbs Treuirorum capitur à Francis, & poſſidetur.

Auitus Imperator apud Treuiros manebat.

Lucius ſenator Treuirorum vrbem Francis tradidit.

Auitus Lucij ſtuprauit vxorem.

Eatenus nanque Treuerenſes à multis retro annis cum Romanis , eorumque regibus pertinaci adheſione ſenſerũt. Franci autem nõ immemores ſtragis,& iniuriarum,quas olim à Nanneno & Quintino Treuirorum principibus apud nemus Carbonarium Dagoberti ducis,& interregis temporibus acceperant , contractis mox copijs in interitum Treuerenſium hilariter properabant. Vrbe autem capta, Franci omnia diripientes, ſuo eam regno ſubiecerunt.

Vrbs Treuerorum à multis annis ſubiacuit Romanis.

His temporibus regnum Francorum paulatim magna ſumpſit incrementa, terminoſque ſuos multipliciter per Gallias dilatauit. Vnde reges gẽtis,qui à primo introitu in Germaniam ſedes circa Rhenum, vbi nunc eſt Hollandia, cum populis,qui Gelrenſes , Weſtphali, Cliuenſes,& Friſij dicuntur, per annos ferme ſeptuaginta ſupra octingentos tenerãt apud Neopagum , Dsburgum , cæteris in locis & caſtellis Ciſrhenanis ; habitationis ſuæ domicilium in Gallias tranſtulerunt, raro quieſcentes à bellis, quouſque vniuerſam poſtremo Germaniam , Galliam quoque , ſimul & Italiam regno Francorum ſubdiderunt.

Regnum Francorum per annos 900. valde creuit.

Itaque regnum Francorum,quod ex vna gente parua ſumpſit initium , multo labore,

Regnum Francorum maius omnibus regnis totius Europæ.

cruētiſſimis bellis,& plurimo regum,ducum,procerum,militum, & plebeiorum ſanguine per annos circiter nongentos tandem creuit in immenſum, & ſupra omnia totius Europæ regna ſumpſit incrementum, ita vt dominaretur cum potentia & regnis multis & gentibus,fieretque ex pluribus regnis vnum, quod enſe collectum pro vincentis honore diceretur,& eſſet nomine Francorum.

Regnum Francorum hodie eſt, & manet bipartitum. Franci cum gentibus inter quas erant ſocius computantur.

Hinc manifeſte conſtat,quoniam ſicut Franci,qui remanſerant cum Germanis,& lingua,& moribus vtuntur Germanorum,ita etiam qui Gallias cum regibus intrantes cum Gallis manſerunt,& mores,& loquendi vſum cum ſedibus mutauerunt: & quos natura Germanos ab exordio natiuitatis conſtituit, eos locorum mutatio in medio Gallorum loquela & moribus ſimiliter Gallos fecit. Enimuero cum eſſent in Troia, mores & ſermones frequentabant etiam Troianos inter Scythas quoque Scythicos: in Germania, Germanos:& in Gallia didicere ac tenuere Gallicanos. Sic & Æneas ex Troianis veniens in Italiam cum ſua gente, ſermonis paulatim oblitus patrij, moribus & lingua vti cœpit Romæ inuentis.

Poſt hæc Meroueus rex Francorum,ægritudine correptus,in paganiſmo idolorum,ſicut omnes progenitores ſui,moritur anno regni ſui duodecimo: dominicæ autem natiuitatis,CCCC.LVIII.indictione Romanorum,vndecima.

QVADRAGESIMVS SEXTVS.

Hildericus regnauit annis 23.

HILDERICVS Merouei regis filius,patri ſuccedens in regno Francorum, varia mutatione rerum bis regnauit.Primo enim poſt patrē regnauit anno duntaxat vno: deinde propter inſolētiam ſuam & luxuriam(ſicuti dicemus)regno deiectus,fugit in Doringiam. Poſt quem Franci regem ſuper ſe conſtituerunt Ægidium quendam Romanum, quo poſt triennium fugato.Hildericus de Doringia reuocatus in Franciam, regnauit annis viginti duobus. Et factum eſt omne tempus regni eius à prima inſtitutione eius poſt partem vſque ad mortem annorum ſex & viginti,quorum tamen nō regnauit niſi XXIII. regnum Ægidio(ſicut diximus)occupante annis tribus, ipſo in Doringia exulante apud Baſinum regem.

Hildericus rex metu Francorum fugit in Doringiam.

Anno ſiquidem vno duntaxat in regno exacto,conſpirantes in eum proceres regni,volebant eum interficere,propterea quod nimis inſolenter & luxurioſe viuens, filias & vxores eorum atque nobilium ſua turpitudine plures vitiaſſet. Quod vbi comperit, cum paucis fugit in Doringiam, manſitque apud Baſinum regem Doringorum, cognatum ſuum annis tribus.Receſſit autem deiectus à Francis, anno domini CCCCLIX. indictione XII.

Ægidius Romanus in regē à Francis conſtituitur.

Poſt cuius à regno diſceſſum, eodem mox anno Francorum principes regem ſuper ſe conſtituerunt Ægidium quendam Romanorum apud Sueſſionenſes præfectum,qui annis tribus,Hilderico exulante,regnum Francorum occupauit.Is continue ſęuiens in principes optimateſque regni eorum, plures trucidauit, præter vanam ſuſpitionem,nullam

Ægidius nimium crudelis deponitur.

habens rationabilem cauſam.Vnde reliqui metuentes ſibi quandoque imminere ſimilia, in tyrannum conſpirationem vnanimes ordinarunt, tolerabilius fore iudicantes cum regno pati præſidere,qui natis vxoribusq; abuteretur ſubditorum, quam illum ſuſtinere diutius,qui nihil ſitiret amplius quam ſanguinem principum.

Anno igitur dominicę natiuitatis CCCC LXII.indictione Romanorum quintadecima, Hildericus induſtria & fide Wimbaldi amici ſui,qui fuit vnus ex potentioribus regni principibus,ex Doringia reuocatus in regnum Francorum,omnium fauore procerum & gentis in regnum paternum reſtituitur,& Ægidius cunctis odioſus inde fugatur. Et regnauit deinceps Hildericus modeſtiſſime adhuc annis viginti duobus. Cumque audiſſet Baſina, vxor Baſani regis Doringorum,quod Hildericus eſſet à Francis reſtitutus in regnum, dimiſſo viro ſuo ſecuta eſt eum in Galliam, nimio eius amore concitata,quem ex diuturna familiaritate cohabitandi apud Doringos contraxerat.Hildericus venientem hilari vultu admittēs,ſibi vt notam deſumpſit vxorem Baſani regis à quo triennio benigne fuerat hoſpitio receptus,male humanitatem hanc remunerans.

Hildericus profugus, de Doringia reuocatur in regnum. Baſina viro ſuo deſerto, nupſit regi Hilderico.

Baſina carminibus ſuſcitat monſtra futurorum.

Inſtante autem prima nuptiarum nocte,Baſina monuit Hildericum pauliſper differre concubitum,foreſq; cubiculi obſeruare,& quæ tertio viderit in atrio portenta renunciare vaticinanti ſibi per omnia fideliter.Mulieri credulus rex vt mandauit obſequitur, obſeruatiſq; tertio ædibus,ad eam reuerſus eſt,dicens primo ſe vidiſſe in atrio palatij Rhinocerotas,id eſt, Vnicornes,leones quoq; & leopardos.Secundo lupos & vrſos furentes, ſeque mutuo inſectantes. Tertio vidi,ait,canes plures,ſed exiguos,qui ſeſe mutuo dente lacerabant,& mordebant infeſto,ſed quid ſignificent tu dicito.

Futurorum diuerſa videt monſtra.

Ad hæc mulier Saga regi ſic ait: *Generabimus ecce ſobolem, varijs moribus cum tempore diuerſam. Prima enim quæ naſcetur ex nobis, erit multum generoſa, quæ nobilitate ſua leonibus ſit comparanda, & vnicornibus generoſis. Ex prima generatione cum tempore ſurget ſecunda, quæ more luporum contempta nobilitate, rapinas & oppreſſiones pauperum exercebit. Generatio poſt hanc tertia, quæ & vltima erit ex nobis, more canum ſe mutuo lacerabit, mordebitq́; & collidet, donec poſtremo in nouiſſimis diebus regnum deficiet.* Concepit eadem nocte mulier, & peperit filium, nomine Clodoueum, vt dicemus.

Sabina regi triplicem ſtatum regni prædicit futurum. Regni Francorum ſtatus. Anno domini 1515.

Sequenti anno, qui fuit dominicæ natiuitatis quadringenteſimus LXIII. Hilderico natus eſt filius nomine Clodoueus, qui patri ſucceſſit, poſtea in regno Francorum, & primus fidē Chriſti ſuſcepit, vt infra dicemus. Eodē ferme tempore Hildericus Francorū rex, contracto magno pugnatorū exercitu, bellū mouit contra gentē Alemannorū, qui habitabāt inter Italiam & Sueuiā, vbi iam ſunt vrbes, Curienſis & Sedunēſis, Valēſisq́;. Congreſſione facta, ſuperati ſunt Alemanni, & ſub tributo Francorū redacti. His quoq; temporibus mortuo Vtherpendragon rege Britanniæ (quæ nūc Anglia dicitur) ſublimatus fuit regno eius filius, nomine Arcturus, de quo non ſolū hiſtoria Britonum, narrante Galfredo Monemutenſe, ſed etiam voces populorum Angliæ miranda perſonāt, vſq; in præſentē diem; licet plura magis ſint fabuloſa, quā conformia veritati. Qui Arcturus multa probitate morum, prudentia, manſuetudine ſimul & humanitate pollens, ſe cunctis amabilem venerādumq; præſtare omni ſtudio curabat: quia cum virtute animi, etiā mira liberalitate affluebat in omnes, & maxime in eccleſiaſticos, quibus pro Chriſti amore plura conferebat muniſcula, ſimul & donaria.

Clodoueus ex hac ſtirpe naſcitur. Anno domini 463. Bellū Francorum cum Alemannis. Vtherpendragonis filius. Arcturus fit rex Britanniæ. Arcturus princeps fuit ſupra modū magnificus.

Saxones & Pictos de Britannia expulit: Scotos Hibernicos & Orchādas, ſuo regno potenter ſubiecit. Quod cum reges Daciæ, Noruuegiæque audiſſent, vltro venientes eius ſe dominio ſubdiderunt. Mira de huius Arcturi natiuitate, ſimul & geſtis futura genitori eius Vtherpendragon, prædixit vates Anglorum Merlinus, quorum in primo volumine annalium fecimus mentionem.

Arcturus rex Saxones & Pictos expulit de Britannia. Merlinus.

His etiā temporibus Odacar natione Rugius, ſiue Saxo Theutonicus, multitudine armatus Turcilinguorū, Herulorū, Sueriorū quoq; , ſiue quos nunc Suedos ab inſula nūcupamus, ab extremis pœne Saxoniæ finib' egreſſus, venit in Galliā, vrbemq; Aurelianēſem victor intrauit. Poſtea etiam Andegauiam ciuium deditione in ſuam poteſtatem accepit.

Odoacarus Saxo venit in Galliam.

Contra quem Hildericus Francorum rex ſequenti die produxit exercitum, bellum cōmiſit, Paulum comitem occidit, vrbem obtinuit, Odoacarum cum exercitu fugauit. Odoacar pacem cum Hilderico rege conſtituens, Galliam deſeruit, & expugnaturus Italiam intrauit. Oreſtem Romanorum patritium in Liguria ſibi congredi non audentē, retrofugere compulit, latentemq; in vrbe Ticinenſi (quæ Papia nunc dicitur) obſedit, cepit, & occidit. Omnes poſt hæc vrbes & munitiones Italiæ, nullo reſiſtente penitus obtinuit, quietiſſime poſſedit, impoſitoq; capiti ſuo regni diademate, annis quatuordecim in Italia pro ſuo libito regnauit: poſtea tamen à rege Gothorum peremptus fuit.

Odoacarus ſuperatus à Frācis, pergit in Italiā. Odoacarus regnat in Italia an. 14.

Hildericus rex Francorum, congregato ſuorum exercitu maximo, per vniuerſam Galliam anno dominicæ natiuitatis CCCC. LXXV. potenti manu diſcurrit, omnia quæ reſtabant ſuo regno ſubiecit, contrauenire audentes occidit: deditionē vero ſpontaneē facientes cum gratia ſuſcepit. Multos in eo tumultu Romanorum occidit, & ab eorum dominio Galliam liberauit.

Franci occiſis Romanis omnem ſibi Galliā ſubiugarunt.

Eodem tempore Franci Coloniam Agrippinam de poteſtate Romanorum in manu valida eripientes, etiam ſuo dominio ſubdiderunt. Deinde Moguntiam, Wormatiā, Spiram, & non diu poſt Argentinam, cum oppidis & munitionibus vniuerſis, per omnem regionem Ciſrhenanam, à Conſtantia ciuitate Alemanniæ, vſque ad mare: ac deinceps per Morinos & omnem Galliam, vſque ad Ligerim, in ſuam poteſtatem nullo reſiſtente redegerunt.

Franci Coloniam Romanis auferentes ſibi ſubiecerūt.

In principalioribus autem ciuitatibus ex genere Francorum regio poſuerunt duces, qui ſub nutu & poteſtate Hilderici regis & ſucceſſorum, eius populum regerent, & ſecundum leges patrias iuſtitiam ſingulis adminiſtrarent. Ex his apud Coloniam regulum conſtituerunt nomine Sigebertum: apud Cameracum Riuacharium: apud Morinos, Carocum: apud Treuiros & Moſellanos, Heribertum: apud Metenſis vrbis principatum, Godgiſilum: apud Moguntiacos, Arbogaſtum: atq; alios in vrbibus alijs regni vicarios more antiquorum Franciæ regum poſuerunt: quos tamen Clodoueus poſtea rex pœne omnes propter monarchiæ ambitionem fecit interfici.

Hic multiplicati ſunt reguli Francorum.

Anno dominicæ natiuitatis CCCC. LXXIX: indictione Romanorum ſecunda tem-

Longobardi primo Rugiges occuparunt.

poribus Hilderici regis memorati Francorum, poſt Odoacari à Rugijs diſceſſum, Longobardi Rugium inuadunt: quibus eo tempore quintus rex nomine Gudeoch principabatur, & in eo regno aliquandiu habitarunt.

Hildericus autem rex Francorum, poſteaquam plura fortiter geſſiſſet, anno regni ſui conſumati XXIII. interrupti vero, XXVI. dominicæ autem natiuitatis, CCCC.LXXXIIII. moritur, indictione Romanorum ſeptima.

QVADRAGESIMVS SEPTIMVS.

Clodoueus regnauit annis 30. primus Christianus.

CLODOVEVS Hilderici regis ex Baſina filius, cum eſſet annorum vnius & viginti ętatis, patri ſucceſſit, & regnauit annis triginta: quorũ quindecim paganus, ſicut omnes ante eum reges Francorum, in vanitate conſumpſit, & reliquos quindecim in fide Chriſti renatus fideliter exegit. Erat autem princeps forma egregius, & animi virtute præclarus, qui mox in principio regni ſui filium ducis quondam Romani Ægidij, nomine Siagrium, Sueſſionis principantem, fugauit, & vrbem regno Francorum adiecit.

Clodoueus rex Chriſtianorum incendit eccleſias.

Inde progreſſus ciuitatem Remorum (cuius eccleſię tum præfuit ſanctus Remigius præſul doctiſſimus) cepit, eccleſias tam ibi, quam alibi omnes ſpoliauit, pluresq; incendit, & prædam iuxta legem militibus diuiſit. Quicquid in tota Gallia fuit iuris Romanorum, Clodoueus breui totum dominio Francorum ſubiecit: ſicuti & manet vſque in præſentem diem.

Clotildis regina, vxor Clodouei regis Chriſtiana.

Hic duxit vxorem Clotildem, filiam Hilderici regis Burgundionum, quem Gundebaldus rex eius frater peremerat, vxoremque eius matrem ſcilicet Clotildis, ligato ad collum eius ſaxo, præcipitauit in aquam. Erat autem Clotildis Chriſtiana fidelis, quæ regem ſedulo monebat in dominum Ieſum credere, & vanam idolorum culturam abnegare. Quod etſi contemneret à principio, exactis tamẽ in regno annis quindecim, victoria obtenta de Alemannis (vt dicemus ſuo loco) poſtea credidit Chriſto.

Franci bellum mouerunt in Doringos, & ſuperant.

Anno regni ſui nono, Clodoueus rex bellum mouit in Doringiam, propterea quod & tributum olim eis impoſitum ſoluere contemnerent, & eius matrem Baſinam nõ ſolum de adulterio, ſed etiam de furto calumniarentur manifeſte. Veniens itaque in regionem Doringorum, omnia ferro deuaſtauit & igne, regem vicit, & ad ſolutionem tributorum coegit.

Franci regem Weſegothorum in bello necant.

Anno regni ſui vndecimo, rex Clodoueus contractis copijs, aduerſus Alaricum regem Occidentalium Gothorum duxit exercitum, quem decimo lapide ab vrbe Pictauorum ſibi congreſſum, cum pluribus occidit: cuius & theſauros omnes, & ciuitatem ipſam ſuo regno adiecit.

Franci bellum mouerunt in Alemannos ſub Clodoueo.

Anni regni ſui quintodecimo, qui fuit dominicæ natiuitatis CCCC. XCIX. indictione Romanorum ſeptima, cum Alemanni rurſus in ſuperbiam erecti, Francis nec ſubiacere vellent, nec amplius dare tributum, Clodoueus ingentem ſuorum conuocauit exercitum, & mouit contra Alemannos fortem expeditionem ad prælium. Initio certamine acriter ancipitique marte diu fuit pugnatum, & plures vtrobique ceciderunt.

Clodoueus futurum ſe vouet Chriſtianum ſi vicerit.

Poſtremo diuina ordinante prouidentia pugnantibus fortiter Alemannis, Franci paulatim cœperunt deficere: cumque iam prope videretur, vt fugerẽt, rex perfuſus lachrymis, apud ſe tacitus orauit, dicens; *Domine Ieſu Chriſte, quem vxor mea filium prædicat eſſe Dei, & omnia poſtulata poſſe dare in te fideliter credentibus, ſi dederis mihi victoriam de his inimicis meis hodie, credam in te, atq; in nomine tuo baptizari me faciam, & ero nomini tuo fidelis ſeruus atque deuotus, quam diu vixero.*

Chriſti auxilio inuocato, Franci ſuperaunt Alemannos.

Cumque ſic orans, manibus & oculis in cœlum eleuatis, ſubgemiſceret, Chriſti affuit repente auxilium: quo præſente, in fugam conuertuntur Alemanni, & qui prius vt murus pugnabant immobiles, ſubito nunc fugiunt, quemadmodum ſolẽt pauidiſſimæ mulieres. Cecidit in eo prælio rex Alemannorum cum multis. Verum cum Franci Alemannos fugientes inſtantius perſequi non ceſſarent, ad regem Clodoueum illi clamabant: *Ne perſequaris nos amplius, ô rex victorioſiſſime, quia tui iam ſumus, tibi nos perpetuos ſeruituros nunc deinceps pollicemur.* At ille his motus precibus, interdixit perſecutionem, ſuſceptoſque in deditionem Alemannos, in Galliam reuerſus eſt.

Fidem Chriſti Clodoueus à Remigio ſuſcipit.

Clodoueus rex baptizatur à S. Remigio pontifice.

Cumque veniſſet in palatium, conſilio Clotildis reginæ vocauit ad ſe Remigium, eccleſiæ Remenſis ſanctiſſimum epiſcopum: à quo plenius de fide Chriſtiana inſtructus, in conſeſſu publico, audientibus Francorum proceribus cunctis, ſeſe cum ſumma reuerentia & humilitate ad ſacri baptiſmatis myſterium pręparauit. Qui cum lauandus iam baptiſteriũ intraret, Sanctus ad eum Remigius præſul facũdiſſimus ait, *Mitis, depone colla Sicamber. Adora quod incendiſti: Incende quod adoraſti.* Ex quo manifeſtũ eſt, Frãcos aliquãto prius dictos fuiſſe

Sicam-

Sicambros, non apud Scythas, ſed inter Germanos. Clodoueus itaque primus omnium regum Francorum fidem Chriſti ſuſcepit, & per Sanctum Remigium baptizatus eſt anno ætatis ſuæ XXXVI. regni autem, XV. dominicæ vero natiuitatis, CCCC. XCIX. indictione Romanorum ſeptima.

Francorum procerum tria millia eodem die baptizantur.

Eodem die poſt regem fuerunt baptizati ex principibus aulicis, atque nobilibus Francorum tria millia. Et reliquum populum diebus poſtea ſequentibus vniuerſum, pontifices & ſacerdotes domini cum ingenti lætitia baptizabant, gratias omnipotentis Dei miſerationibus agẽtes, qui per ſuam gratiam, vt pacem daret eccleſiæ, gentem ferociſſimam iugo fidei ſubiecit.

Franci omnes pene fidem ſuſcipiunt.

Reges proceres Francorum multas conſtruunt eccleſias.

Clodoueus multos conſanguineos Francorum reges occidit.

Magna deinceps pro Chriſti honore facta ſunt non ſolum per Clodoueum, ſed multo magis per ſucceſſores eius Francorũ reges, eccleſię cõſtructæ, fundata ſeruientiũ Deo plura per Germaniam, Italiã, & Galliã cœnobia, diuiniq; cultus miniſteriũ cum tempore multipliciter fuit augmentatum. Clodoueus autem rex, etſi homo fuerit in ſubditos pientiſſimus, in ſuos tamen cõſanguineos nimium legitur extitiſſe crudelis, quippe qui plures nobiliſſimos de antiqua regum Francorum propagine ortos, reges, duces & principes crudeliter & inſidioſe fecit occidi, vt regnum ſolus haberet.

Sigebertus rex Coloniæ, dolo Clodouei interficitur à filio.

Verum vt paucos ex multis poſteritati commendemus, amor nos impellit hiſtoriæ veritatis. Regnabat eo tempore apud Coloniam Agrippinam homo ſenex, de regum Francorum ſemine procreatus, nomine Sigebertus, quem Clodouei pater Hildericus, poſt acquiſitas Colonias, illic vicarium regni poſuerat. Is filium habebat nomine Ludouicum, cui rex Clodoueus in aſtutia & dolo ſic ſcripſit: *Pater tuus iam ſenex eſt, & regno inutilis, qui ſi moreretur, tibi cum amicitia noſtra regnum illius proueniret, & non alteri.*

Clodoueo credulus iuuenis paternum aſpirat ad regnum.

Iuuenis regni cupiditate ſeductus, patrem deliberauit occidere. Cum autem rex Sigebertus die quadam nihil mali ſuſpicatus de Colonia egrederetur, & Rheno tranſmiſſo, per Buroniam ſyluam venationem ageret cum paucis, claro meridie dormientem in tentorio, immiſſis ſuper eum percuſſoribus, patrem filius, tanquam eius regnum poſſeſſurus iuxta Clodouei promiſſum, fecit occidi.

Ludouicus parricida regem imitatur.

Cæde imo parricidio, nequiſſime peracto, Ludouicus regi ſcripſit Clodoueo: *Pater meus eſt mortuus, & ego theſauros eius penes me teneo cum regno. Mitte ergo viros, & quicquid tibi ex theſauris patris mei placuerit, bona tibi voluntate tranſmittam.* Cui rex Clodoueus reſcripſit: *Gratias ago boni voluntati tuæ, & rogo vt venientibus noſtris patefacias cuncta, tu regnum patris cum amicitia noſtra ſolus de cætero iam poſſeſſurus.*

Parricida machinatione Clodouei regis perimitur.

Venientibus autem legatis Clodouei regis, Ludouicus patris theſauros oſtendit: qui dum varia conſpicerent atque diuerſa, iuuenis ait, *In hanc pater meus thecam nummos aureos conſueuit reponere.* Immitte, vnus aſtantium inquit, manum tuam vſque ad fundum, vt probes ſi omnia ſint aurum. Quod cum feciſſet, & eſſet valde decliuus, vnus ille qui iuſſerat, eleuata manu ſecurim in eius cerebrum vibrauit, & ſtatim in eodem loco mortuus eſt.

Rex Clodoueus venit Coloniam & admittitur.

Expurgatio regis Clodouei fictitia.

His nequiter peractis, rex Clodoueus venit Coloniam, quaſi neſcius ſcelerum, & conuocato vniuerſo ciuitatis populo, dixit: *Audite ciues optimi, nefandum quod breui contigit malum, Ludouicus filius parentis mei Sigeberti, patrem ſuum falſis circumuenit ſermonibus: quod ego inſidiarer eius vitæ: Cumque ille per Buroniam ſyluam fugeret, immiſſis ſuper eum latrunculis, genitorem ſuum interfecit. Ipſe quoque dum theſauris incubaret, à quo neſcio percuſſus interijt. Sed in his ego nequaquam ſum conſcius. Nec enim poſſum ſanguinem parentum meorum effundere, cum ſit nefas. Sed quia ſic iſta contigerunt, do vobis conſilium, ſi videtur acceptum, conuertimini ad me, vt ſub mea ſitis defenſione.* At illi manibus & vocibus plaudentes, cum more gentis erectum clypeo, regem ſuper ſe conſtituerunt. Et ſic regnum Sigeberti cum omnibus theſauris eius in ſuam accepit poteſtatem. Proſternebat enim Deus quotidie hoſtes ſub manibus ipſius, & augebat regnum illius valde, eo quod ambularet recto corde in via mandatorum Dei.

Cararicus & filius eius reges à Clodoueo fraude necati.

Regem etiam Cararicum, & filium eius dolo cepit: quos primo tondens, alterum preſbyterum, alterum vero diaconum ordinari fecit: quorum theſauros cum regno ſibi ſubijciens, ambobus poſtea fecit amputari capita.

Riuacharius rex Frãciæ Cameracenſis cum fratre occiditur.

Riuacharium quoq; regem apud Cameracũ Francis imperantem, & nimis petulanter luxurioſeq; viuentẽ, vna cum Richario fratre eius proditorie captos, à bello fugientes propria manu ſecuri percutiens occidit.

Lingomirus rex Franciæ Cœnomanicæ ab eo interficitur.

Lingomirum etiam fratrem eorum apud Cœnomanniam regnantem, ſimili crudelitate fecit occidi.

Quibus mortuis, regna eorum cum theſauris ſibi vſurpauit. Interfecit & alios reges

Iniuria parentum regnare cru deiius eſt.

Francorum plures,qui omnes de ſanguine parentum eius fuerant procreati: maxime de quibus ſuſpicioſe nimis metuebat,ne ſibi præriperet regnum,nemini parcens,eoq; modo regnum ſuum extinctis pœne cognatis omnibus,per totam Galliã dilatauit. Sed Clodoueum laudet Hunibaldus quantũ volet,quaſi bene in his fecerit, ego in hac parte laudare nequeo parenticidam,& qui tot innocentes necauit.

Verba regis Clodouei in dolo prolata ſunt.

Nam die quadã coram multis aulicis ſuis dixiſſe fertur de his parentibus ſuis atque cognatis,quos ipſe perdiderat: *Væ mihi,quia tanquã peregrinus inter extraneos ſolus remanſi, & neminem habeo de parentibus ſiue cognatis meis hodie amplius viuentem,qui me in aduerſitate ſi ſuperuenerit in aliquo poſſit adiuuare,vt amicũ ſolet amicus.* Hoc autem dicebat in dolo,putans aliquem ex circunſtantibus pro conſolatione reſponſurũ; *ecce illum vel illum ex tuis adhuc habes viuentem*,vt qui ſupereſſent ex cognatis,etiam quantotius occiderentur & ipſi.

Bellũ Francorum contra Burgundiones.

Anno regni ſui XVII rex Clodoueus ad inſtantiam Clotildis reginæ continuam, mortem parentum ſuorum crudelem de patruo vindicari cupientis, bellum indixit Gundebaldo regi Burgundionum: quo ſuperato,Burgundiam tributo & ſubiectioni Francorum aſcripſit.

Clodoueus rex Francorum moritur.

Clodoueus autem rex Francorum,regno per vniuerſam Galliam, & magnam partem Germaniæ dilatato,multisq; & bello,& pace fortiter geſtis,tandem moritur, anno regni ſui tricéſimo: ætatis autem ſuæ,quinquageſimo primo dominicæ vero natiuitatis,CCCCC. XIIII. indictione Romanorum VII. Pariſijs in eccleſia ſancti Petri ſepultus.

Clodouei regis Francorum filij quatuor.

Regnũ Francorum monarchia ſæpius fuit diuiſa.

Reliquit autem filios quatuor,Lotharium,Theodoricum,Clodomirum,& Hildebertum:qui regnum æqua portione diuiſere paternum. Verũ quia plures ex his deinceps nati ſunt reges,& aliquando regnum Francorum vni ſubiacuit monarchæ, aliquando plures diuiſum in partes regebatur à multis, operæpræcium fore exiſtimauimus, eorum regum nomina cum minio capitaliter præſignata continuare per ordinem, qui ſeriem regalis proſapiæ recta linea vſq, ad Hildericum regem vltimum perduxerint. Lotharius enim nõ fuit inter Clodouei filios primogenitus,ſed maior natu erat Theodoricus: ſecundo vero genitus fuit Clodomirus: & tertio genitus,à quo regum continuatur genealogia, ipſe Lotharius.

Hic Hunibaldus Francorum terminauit hiſtoriam.

Mortuo rege Clodoueo,Hunibaldus quoq; ſuam de origine Francorum in decẽ & octo libris diſtinctam finiuit hiſtoriam,tempus complectens annorum non minus nõgentorum quinquaginta,in quibus reges fuerunt à Marcomiro Antenoris filio, qui gentem primus de Scythiæ finibus eduxit ad oſtia Rheni fluminis in Germaniam , vſque ad mortem regis Clodouei quadraginta ſeptem. Quæ vero ſequuntur in hoc annalium noſtrorum ſecundo volumine,ex authoribus deſumpſimus , quorum iſta ſunt nomina:

Hiſtoriographi ex quibus, quæ in hoc volumine narrantur, Trithemius decerpſit.

Einhardus abbas ſancti Amandi, Flodoardus presbyter Remenſis eccleſiæ , Richerus monachus Remenſis, Gregorius archiepiſcopus Turonenſis,Lampertus abbas in Haſungen,Regino abbas Prumienſis, Eghardus primus abbas in Vraugia,Lampertus monachus Hirsfeldenſis,Freculfus ex monacho epiſcopus Lexouienſis, Strabus monachus Fuldenſis, Windekindus monachus in Corbeia Saxoniæ , Rupertus monachus ſancti Albani prope Moguntiam. Ioannes monachus eiuſdem cœnobij. Adelbertus monachus cœnobij ſancti Vincentij Metenſis. Meginfridus monachus Fuldenſis, Golſtherus monachus ſancti Matthiæ in geſtis Treuirorum,Marianus Scotus, monachus Fuldenſis. Sigebertus monachus Gemlacenſis, Richardus monachus Cluniacenſis,Rupertus quoque Gaguinus, miniſter ordinis ſanctæ Trinitatis quondam generalis , Ado epiſcopus Viennenſis, Galfridus Brito, Saxo Dacus, Ptolomeus Lucenſis, patria Saxo , in rudimento nouitiorum, Wernherus Coloniæ monachus Carthuſienſis, Gotfridus Viterbienſis, Rupertus canonicus Præmonſtratenſis, Hartmannus Schedel ex monte Norico, Iacobus Bergomenſis eremita ſancti Auguſtini, Marcus Antonius Sabellicus. Ex præſcriptis alijsque diuerſis hiſtoriarum ſcriptoribus , duo quæ ſequuntur annalium noſtrorum volumina ſcripſi,non ſine maximo labore : propterea quod multa ſit inter hiſtoriographos diuerſitas,non ſolum in annis, ſed etiam in geſtis atque nominibus perſonarum , quod mihi non parum auxit laborem,cum ſæpius alicui aſcribitur,quod alius geſſit vel dixit , & quod

Trithemius ſequitur minus diſcordantes.

alio factum eſt anno,in iſto factum eſſe narretur: & res geſta , quæ ab iſto ſic, aliter ab alio facta dicatur. Cum ergo mearum non ſit virium,tantam hiſtoriarum poſſe concordare diſſonantiam,illorum ſequor ſententiam, quos ab inuicem inuenio minus diſcrepaſſe,quod non vniformiter in ſingulis,ſed in quibuſdam potuit obſeruari.

QVA-

QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

Lotharius regnat annis 15.

LOTHARIVS igitur tertio natus Clodouci regis filius, à quo linea regum Francorum recte deſcendentium, vſq; ad Hildericum, de Faramundi ſtirpe vltimum continuatur, poſt patrem regnauit Sueſſione ciuitate Francorũ annis quinquaginta: mortuiſq; fratribus ſuis, & eorum filijs cunctis, regnum in quatuor partes diuiſum: poſtremo in vnã monarchiam reuocauit, cuius ſinguli fratres in ſuis locis ad tempus regnauerunt.

Theodericus regnauit ſuper Auſtraſios annis 23.

Theodoricus enim regis Clodouci primogenitus, quem non ex Clotilde regina, ſed ante matrimonium eius genuerat ex quadam concubina, in diuiſione regni Francorum, Auſtraſiam (in qua ciuitas eſt Metenſis, cum alijs vrbibus ad eam pertinentibus) in poſſeſſionem accepit: & dicebatur illo in tempore regnum Auſtraſiæ ſeu Auſtraſiorum, in quo regnauit annis tribus & viginti. Poſt quem Theodobertus filius eius, regnauit ſuper Auſtraſios annis XIIII. Quo etiam mortuo, filius eius Theodobaldus regnauit ſuper Metenſes annis nouem: & illo vita defuncto, anno dominicæ natiuitatis CCCCCLX. indictione Romanorum VIII. ſine liberis, regnum Auſtraſiorum ſiue Metenſium, Lotharius patruus eius ſupradictus accepit.

Theodobertus regnauit poſt patrem annis 14.

Theodobaldus regnat annis 9.

Clodomer regnauit Aurelianis annis 7.

Reges im:ij nepotes ſuos peremerunt.

Clodomirus autem filius Clodouci tertius, ſed ex Clotilde regina primogenitus, regnauit Aurelianis in Gallia annis ſeptem, & anno dominicæ natiuitatis CCCCCXXI. poſteaquam Sigiſmundum regem Burgundionum cum vxore & filijs peremiſſet, iterumque fratri eius Godemaro fuiſſet congreſſus, ab eo fuit occiſus. Reliquit autem tres filios adoleſcentes, Theodobaldum, Guntherum, & Clodoaldum, quos, patre mortuo, Clotildis auia pientiſſima Thuronis habitans, penes ſe nutriuit vt mater. Paucos vero poſt annos, Lotharius & Hildebertus, reges & fratres memorati Clodomiri, vocatos ad ſe nepotes Theodobaldum & Guntherum, ambitione regnandi cogitantes iniqua, proprijs manibus occiderunt. Tertius autẽ nomine Clodoaldus, aulicorum ſurreptus auxilio, fugiẽs enaſit, & mundanã nobilitatem in ſeruitutem cõmutans diuinã, clericus factus eſt.

Hildebertus in Neuſtria regnauit annis 45.

Hildebertus vero, quartus Clodouci regis Francorum filius, Neuſtriæ regnum in diuiſione monarchiæ accepit, & apud Pariſios annis XLV. regnauit: quo tandem mortuo, anno dominicæ natiuitatis CCCCCLIX. indictione Romanorum ſeptima, frater eius Lotharius regnum Pariſiorum in ſuam accepit poteſtatem. Tribus itaque iam fratribus eorumque filijs ac nepotibus mortuis, vel crudeliter occiſis, Lotharius monarchiam totius regni Francorum ſolus obtinuit, & deinceps poſt omnes fratres annis adhuc quinque regnauit.

Sigiſmundus Burgundionum rex filium occidit.

Sed magnã egit pœnitentiam.

Anno Lotharii regis ſecundo, Sigiſmundus Burgundiæ rex, qui monaſterium Auganenſium matrum conſtruxerat, filium ſuum Sigericum peremit, malo nouercæ illius conſilio vſus. Qui magna pœnitentia ductus, & ſanctis martyribus Auganenſibus ſe totũ deuouens, quod venia dignus fuerit, crebra teſtantur poſt mortem eius miracula, in cuius honore febricitantibus ſanitas datur.

Bertharius & Baldericus Doringorum reges necantur.

Ermenfridus rex Doringia fratres fecerat doloſe necari.

Anno Lotharii regis quarto, Theodoricus rex Auſtraſiæ, frater eius, ab Ermenfrido rege Doringorum ſub promiſſione medietatis regnĩ ſui rogatus, Bertharium & Baldericum fratres ipſius doloſe occidit in itinere, dum à ciuitate Metenſi, quam ſalutandi cum gratiâ acceſſerant, verſus Doringiam nihil ſuſpicantes mali redirent. Verum perpetrato ſcelere, cum Theodoricus medietatem regni Doringiæ ſibi promiſſam ab Ermenfrido poſtularet, ille neque dedit promiſſum, neque miſit conueniens petenti reſponſum, vxoris conſilio deceptus, quæ ſoror fuit ipſius Theodorici & Lotharij. Quæ res, poſtea (ſicuti diximus in primo annalium volumine) totius Doringiæ finale induxit excidium, regiumque & nomen in ea extinxit & titulum. Eodem anno ſancta virgo Brigida, in Scotia moriens, aſcendit ad Chriſtum.

S. Brigida obiit in Scotia.

Boetius conſul & vir doctiſſimus, obiit.

S. Benedictus monachorum pater.

Ordo S. Benedicti inſtituitur.

Anno Lotharii regis Francorum ſeptimo, Boetius conſul Romanus, longo carcere fatigatus, à Theodorico rege Gothorum, Italiam Odoacaro perempto præoccupante, occiditur, qui multa pro fide Chriſti ſcripſit vtilia. Claruit his etiam temporibus pater & legifer noſter ſanctus Benedictus in Italia, monaſterij Caſſinenſis primus fundator & abbas, qui omnium monachorum occidentalium princeps extitit, quibus viuendi normam omni diſcretione præcipuam tradidit, luculentamque doctrinam verborum operibus ſanctiſſimis imitabilem, cunctis præmõſtrauit. Sub cuius regula plures omnipotenti domino in humilitatis ſpiritu deinceps ſeruierunt nominibus ordinum ſeu congregationũ diſtinctis. Inter quos omniũ prim⁹ & principalis eſt ordo ipſe noſter, qui nomẽ ab inſtituẽte ſortitus honorabile, ſancti ipſius Benedicti vocabulo nominatur, Ordo quoque Ciſtercienſium monachorum eandem profitetur regulam, Ordo item Celeſtinorum,

Ordo ſancti Wilhelmi, Ordo montis Oliueti, Ordo Sclauorum, Ordo vallis vmbroſæ, Ordo ſancti Pauli eremitæ primi, Ordo humiliatorum, cum quibuſdam aliis, quos cauſſa breuitatis hîc præteriuimus. Vitam huius ſancti diuus papa Gregorius explicuit.

Regni Doringorum vltimum excidium à Francis.

Anno Lotharij regis Francorum decimo, dominicæ natiuitatis CCCCCXXIIII. indictione Romanorum ſeptima: cum rex Metenſium Theodoricus promiſſum ab Ermenfrido rege Doringorum ob fratrum necem (ſicut diximus) expeteret, nec impetraret, in iram concitatus eſt: & vocatis in auxilium filio ſuo Theodoberto, & fratre Lothario regibus, expeditionem mouit in Doringiam, Ermenfridum regem cum vxore ac liberis cepit, peremit, & regnum ſibi totum ſubiecit. Ab eo tempore Doringi regem proprium non habuerunt.

Radegundis filia regis captiua abducitur.

Fortunatus excidium ſcripſit Doringorum.

Captiuatam vero inter alios Radegundem filiam Bertharij regis olim, quem Ermenfridus frater (ſicut diximus) per Theodoricum regem Metenſium fecerat occidi, Lotharius rex ſuo matrimonio ſociauit, quæ magna ſanctitate claruit, & poſtea monialis facta ſignis & miraculis coruſcauit plurimis. De hoc Doringorum excidio Fortunatus Archiepiſcopus carmine plenius ſcripſit & proſa.

Franci Burgundiam obtinuerũt.

Anno regni ſui duodecimo, Lotharius rex Francorum cum fratre Hildeberto Auguſtodunium Burgundiæ vrbem obſedit, & fugato Godemaro rege, ſuo dominio vniuerſam Burgundionum prouinciam potenter ſubiugauit.

Franci Gothos expellunt de Gallia.

Anno regni ſui XVI. Lotharius rex Francorum, de manu Athalarici regis potenter extorſit, quicquid Galliarum auus eius Theodoricus Italiæ rex habuerat.

Nicerius archiepiſcopus Treuirorum.

Claruit his diebus ſanctus Nicerius, ex abbate Lemouicenſis monaſterij, archiepiſcopus Treuirorum, vir multarum in Chriſto virtutum: cuius geſta habentur. Theodoricus rex Auſtraſiæ, qui dominabatur Metenſibus, Treueris, Leodijs, Colonienſibus, Moguntinis, cunctiſque Ciſrhenanis, ex ciuibus Aruernis clericos multos adduxit, quos Treuericæ eccleſiæ ad famulandum domino iuſſit aſcribi.

Inter fratres reges orta contentio eſt.

Anno regis Lotharij XXVI. indictione IX. Hildebertus rex, cum fratruele Theodoberto, contra ipſum Lotharium fratrem ſuum inſurgit: ſed Clotilde matre precibus agẽte coram Deo, ne inter filios bellum fieret, horrenda tempeſtate coerciti (cum ſuper Lotharium, ne ſignum quidem tanti horroris apparuerit) neceſſitate compulſus manifeſta Hildebertus cum pace receſſit à fratre.

Vrbs Cæſaraugustana obſidetur à Francis.

Dalmatica S. Vincentij datur Francis.

Anno XXVIII. Lotharius & Hildebertus, memorati fratres, obſeſſa in Hiſpaniis ciuitate Cæſarauguſtana, ciuibus Deum orantibus, & ſancti martyris Vincentij tunicam circumferentibus, accepta ab eis pro munere ipſius martyris ſtola, reuertuntur cum pace, maxima Hiſpaniarum parte bello acquiſita. Eodem tempore ſanctus Maurus & Fauſtus, diſcipuli diui Benedicti, clarent in Francia Gallicana, moribus, doctrina, vitæ ſanctitate, & miraculis inſignes.

S. Maurus abbas claret in Gallia.

Clotildis regina Clodouei moritur.

Bucellinus & Amingus duces Frãcorum.

Franci Siciliam ſibi fecerunt tributariam.

Anno Lotharij regis Francorum XL. Dominicæ vero natiuitatis CCCCCLIIII. indictione Romanorum ſecunda, obijt Clotildis regina, vxor quondam regis Franciæ magni Clodouei: cum quo & ſepulta eſt Pariſijs in eccleſia ſancti Petri. Eodem anno Bucellinus, & Amingus Francorum duces, cum Narſete patritio Romanorum bello congreſſi, ambo cum aliis non paucis ab eo fuerunt occiſi. Erant enim hi duo duces Bucellinus & Amingus, qui cum Theodoberto rege Francorum ante ſeptennium manu valida intrauerant Italiam, eamque vario euentu bellico inquietare non ceſſabant. Inde nauigantes in Siciliam, tributo Francorum ſubiecerunt, multiſque ſpoliis conquiſitis occubuerunt.

Saxones à Francis bello ſuperantur.

Anno regni ſui XLII. Lotharius rex Francorum, contractis copiis, mouit in Saxoniam. Nam Saxones eatenus tributarij Francis in rebellionem conſurgunt, auxiliumque ferentibus Doringis, qui & ipſi grauiter ferebant iugum Francorum, omne tributum pari conſtantia negabant. Veniens ergo in Saxoniam cum exercitu magno Lotharius, Saxones graui pugna perdomuit.

Lotharius monarchiã ſolus obtinuit.

Anno regni ſui XLV. Lotharius rex, mortuo iam Hildeberto fratre, cunctiſque alijs, tam nepotibus quam fratribus ſuis, vel interfectis, vel naturali fine conſumptis, monarchiam totius regni Francorum ſolus obtinuit annis quinque.

Lotharius rex Granũ filium igne cremauit.

Anno regni ſui XLIX. Lotharius rex Francorum, Granum filium diu rebellem, & multa in regno mala facientem, cum in Britanniam nouam (quæ olim Armorica dicebatur) fugiſſet, ad Conobrum Britanniæ ducem, cum exercitu perſecutus eſt: & facta congreſſione, Conobrum ducem interfecit, Britanniam obtinuit, & filium cepit, quem cum vxore & filiabus conſumptum ignibus, in cinerem redegit.

Anno

Anno ſequenti, regni videlicet eius quinquageſimo, Dominicæ vero natiuitatis D.LXIIII. indictione Romanorum XII. Lotharius ipſe rex Francorum moritur, filios relinquens quatuor, Heribertum, Gunthramum, Sigebertum, & Hilpericum, qui regnum inter ſe rurſum diuiſere paternum. Memoratus rex Lotharius abbatiam ſancti Medardi Nouionenſis & Tornacenſis primi epiſcopi, apud Sueſſiones conſtruxit: in quam eiuſdē ſancti corpus à Tornaco translatum, cum ſumma reuerentia & honore collocauit. Hildebertus autem rex, frater eius, conſtruxit abbatiam ſancti Germani de Pratis, in quā ſtolam ſancti Vincentij martyris cum eius dalmatica repoſuit. Sed ordo nunc poſtulat compendij, vt diuiſionem regni proſequamur.

Lotharius rex Francorum moritur. *Cœnobium ſancti Medardi conſtruitur Sueſſionis.* *Monaſteriū S. Germani de Pratis fūdatur.*

QVADRAGESIMVSNONVS.

HILPERICVS iunior Lotharii Francorum regis filius, idcirco fratribus ſuis in hoc regum compendio à nobis præponitur, quoniam per ipſum linea regum ordine recto deſcendentium vſque ad Hildericum continuatur. Qui biennio ante mortem patris regnauit in vrbe Sueſſionēſi, ac patri ſuccedens, regnauit annis XXI. Et ſic factum eſt omne tempus quod regnauit annorum quatuor & viginti. Nomen vxoris eius primæ fuit Andouera, de qua genuit duos filios, Clodoueum & Meroueum, qui ambo nouercæ dolo in adoleſcentia necati (quemadmodum in primo volumine diximus) perierunt.

Hilpericus regnauit annis 24. *Biennio prius regnauit Sueſſionis.*

Andouera infantem enixa rege abſente, cum nemo qui puerum baptizandum ſacro leuaret de fonte, conſtaret ad manum, regina mater ipſa Fredegundis prauo decepta conſilio, commatris impleuit officium, & quem pepererat infantem, de baptiſmo leuauit. Quod concinnatrix doli Fredegundis, regi mox venienti læta denuncians, ait; *Vxorem non habebis, ô rex, Andoueram deinceps, quæ tibi commater eſſe maluit, quam coniunx, iam tua ſum ego.* Huius rei cauſſa Hilpericus rex Andoueram ſuam repudiauit vxorem, aſſerens ſibi canonum decreto interdictum, commatrem habere vxorem. Tali ſeducta vaframento per Fredegundem regina, cenobio detruditur, & eius fraudulenta deceptrix Fredegundis à rege Hilperico in vxorem aſſumitur, de qua genuit regni ſui paterni (vt dicemus poſtea) ſucceſſorem.

Andouera Hilperici regis vxor. *Fredegundis regina deceptrix.* *Hilpericus Andoueram repudiat vt commatrem.*

Heribertus autem, Lotharii maior natu filius, in diuiſione monarchiæ regni Francorum Neuſtriam accepit, ſedem regni ſui Pariſijs tenens, & regnauit annis nouem, nihilque memoria dignum agens, moritur anno domini D.LXXIII. indictione Romanorum vndecima, regnum fratribus dimittens.

Heribertus regnauit annis 9.

Gunthramus, Lotharij regis ſecundo natu filius, Aurelianis regnauit annis triginta tribus, princeps in ſua conditione optimus, ſed vxorem nequiſſimam aſſecutus nomine Auſtrigildem, quæ inter plura, quæ patrauit mala, cum infirmaretur ad mortem, à medicis iuuari non poſſet, callida regem perſuaſione circumuenit, vt vnius petitionis effectum ei ſe conceſſurum indubitanter iuramento firmaret. Prius ergo quam moriar, inquit, medicorum meorum, qui me ſuis medicamentis inaniter cruciauerunt, amputari facias capita me vidente. Quid plura? Qui medicos introducant illico mittuntur: quibus reginæ thalamum ingreſſis, lamia dixit: *Hæ vos non medici, ſed mendaces, qui me veſtris medicamentis ante tempus mori compellitis, eam vobis remunerationem paraui, vt ante me ad mortem compulſi tranſeatis.* Mox vt libidinem lictor impiæ mulieris ſatiaret, duorum medicorum innocentium capita ipſa inſpectante ac ridente beſtia, iuſſus amputauit. Rex autem Gunthramus obijt anno domini CCCCCXCVII. indictione Romanorum quintadecima.

Gunthramus regnauit Aurelianis annis 33. *Regina crudelis memoria indigna.* *Medici capitibus trūcantur perſuaſione reginæ.* *Gunthramus rex moritur.*

Sigebertus autem, tertio natus Lotharij regis filius, regnauit Metis in Auſtraſia, ſuper Treuiros quoque, Londienſes, Colonienſes, Moguntinos, & reliquas vrbes, & prouincias Ciſrhenanas annis XIIII. Vxorem habuit Hiſpanam, nomine Bruniam (quam ſcriptores Brunihildem frequentius appellare conſueuerunt) decem regum interfectricem: quæ Francis vſque adeo fuit exoſa, vt Sibyllæ in ea vaticinium impletum videretur dicentis *Veniet Brunia de partibus Hiſpaniæ, ante cuius conſpectum gentes & reges peribunt, ipſa vero calcibus equorum peribit.* Genuit autem ex ea Sigebertus filium nomine Theodobertum qui regnauit poſt eum annis vno viginti, & moritur anno domini D. XCIX. Cuius filius, nomine Theodoricus, ſuccedens, regnauit annis XVI qui ſanctum Columbanum, inſtinctu auiæ ſuæ Brunihildis, expulit de Gallia, anno domini CCCCCCXIIII. & paulo poſt mortuus eſt, relinquens tres filios (vt legitur) ſpurios: quorum maior natu Sigebertus à Lothario regis ſupradicti filio fugatus in bello, nuſquam deinceps comparuit. Corbus ſecundo genitus ab eodem Lothario fuit occiſus. Meroueum autem tertio genitum, quem de ſacro fonte leuarat, idem Lotharius viuum ſeruauit. Brunihildem vero decem regum interfectricem peremit.

Sigebertus regnauit in Auſtraſia. *Brunechildis vxor Sigeberti crudelis.* *Vaticinium Sibyllæ de Brunechilde regina.* *Theodoricus rex Auſtraſiæ filius eius.* *Tres filij Theodorici ſpurij.*

Huni Doringiam vaſtantes, cæduntur à Franc is.

Anno Hilperici regis tertio, Huni cum magno exercitu egreſſi partes Francorum in Doringia hoſtiliter vaſtare cœperunt. Contra quorum inſolentiam Sigebertus, rex Francorum Auſtraſiæ, frater regis Hilperici, ſub cuius regno continebantur Doringi, produxit copias, bellum commiſit, multa Hunorum millia proſtrauit, & cæteros in fugam conuertit. Interea dum Sigebertus occupatur in Doringia cum Hunis, frater eius rex Hilpericus fraternæ charitatis oblitus, terminos regni eius hoſtili deuaſtat incurſu, atque Remenſem obſidet vrbem, eamque in deditionem accepit.

Acies militantium in aere viſæ ſunt.

Eodem anno haſtæ in aëre ſunt viſæ, ac militum acies, ſimul & conflictionum ſtrepitus auditi, portendentes irruptionem Longobardorum in Italiam, de quibus Gregorius papa magnus in homilia loquitur.

Saxonum pars, quæ nunc ſunt VVeſtuali, cum VVinulis intrauit Italiam. Saxoniam Sueui à rege Sigeberto accipiunt annis 14.

Nam anno ſequenti, dominicæ videlicet natiuitatis CCCCCLXVIII. indictione Romanorum prima, rex Longobardorum Alboinus, Pannoniam, in qua cum ſua gente prius conſederat, Hunis Longobardorum commendauit amicis, & aſſumptis in auxilium Saxonibus, Marcomannis, aliiſque gentibus vicinis, cum omni populo ſuo, eam partem Italiæ occupauit, quæ nomine gentis *Longobardia* vocatur, vſque in præſens.

Eodem anno Sigebertus rex Francorum, qui Metis habitabat in Auſtraſia, frater Hilperici, terram perluſtrans Saxoniæ habitatoribus vacuam, qui cum Longobardis (ſicut diximus) abierant in Italiam, ne penitus in ſolitudinem redigeretur, eam Sueuis tradidit incolendam. Itaque Saxones cum Longobardis in Italia, & Sueui habitauerunt in Saxonia quatuordecim annis: quibus euolutis, cum ſe viderent Saxones vltimo loco, & in mãcipiorum conſuetudinem inter Longobardos, in Saxoniam redire conſultant.

Saxones à Longobardis decepti ſunt. Saxones per Galliam in ſua reuertuntur.

Anno igitur dominicæ natiuitatis D.LXXXII. indictione Romanorum quintadecima, Saxones, qui cum Longobardis erant in Italia, non ferentes vltra Winulorum (ſic enim prius vocabantur Longobardi) ſuperbiam & dominationem iniquam, cum liberis & vxoribus, conductu Sigeberti regis Francorum, per Galliam & Auſtraſiam ad Coloniã Agrippinam reuerſi ſunt, vbi Rheno tranſmiſſo, priores repetiuere Saxoniæ ſedes, quas dimiſerant.

Sueui Saxones recuſabant admittere.

Sueui autem quibus terram rex donauerat Sigebertus ad inhabitandum, primo Saxonibus negabant introitum, ſecundo tertiam eis partem reſtituere conſenſerunt. Verum Saxonibus non partem, ſed totam repoſcentibus, mediam Sueui regionem obtulerunt. Saxones in ſententia manſere conſtantes, non partem, non medium terræ, ſed integrum & totum repetentes. Poſtremo res ferro committitur, & nimis acriter pro ſedium poſſeſſione ab vtroque exercitu pugnatur. Tandem victi ſunt Sueui, & eorum pluſquam viginti millia in eo certamine gladio Saxonum perierunt. Et ita Saxones terram, quam Winulorum perſuaſione ſatis inconſulte dimiſerant, bello recuperauerunt, anno poſt exitum quartodecimo, Sueuis alijs occiſis, alijs expulſis.

Bellum inter Saxones fit & Sueuos.

Vnde nomẽ Weſtualen, qui & Longobardi apud Ptolomeum. Vrbs VVeſtualorum Mediolanũ, nũc Münſter.

Ex eo tempore Saxones memorati, de Longobardia in Germaniam reuertentes, dicuntur *Weſtualen*, id eſt, occidentales Galli, vſque in præſentem diem, cum tamen veri ſint Saxones atque Germani. Vrbem conſtruxerunt in medio regionis ſuæ nouam, quam *Mediolanum* alterius in Longobardia recordatione nuncuparunt, in qua nunc epiſcopalis eſt ſedes eccleſiæ Monaſterienſis. Vnde ſcriptores nonnulli hos Saxones ſiue Weſtgallos, etiam nominauere Longobardos, propterea quod mores eorum & ritus in Saxoniam euexerunt.

Bellum Sigeber. regis contra Hilpericum fratrem.

Anno Hilperici regis quinto, rex Auſtraſiæ frater eius, memor iniuriarum, quas ab eo ſuſceperat, cum anno priore abſens à regno cum Hunis in Doringia pugnaret, contracto exercitu magno, contra eum proceſſit ad bellum. Vrbem Sueſſionis, regni ſedem Hilperici fratris occupat. Theodobertum filium eius captum exilio damnat, ipſum Hilpericum victum prælio fugat, & omnia quæ prius abſtulerat iterum ſibi recuperat, magnamque regni eius partem vſurpat.

Brunia, quæ & Brunihildis, fit vxor regis Sigeberti.

Eodem anno Sigebertus rex ducit vxorem Bruniam ſiue Brunihildem, filiam Athanagildi regis Weſogothorum (vt ſupra dictum eſt) qui regnabat in Hiſpania.

Huni deuaſtauerunt Doringiam.

Anno Hilperici regis Francorum ſeptimo, iterum Huni deuaſtant Doringiam, & magicis artibus magna geſſerunt. Contra quos rex Francorum Sigebertus proceſſit ad prælium, & eorum incantationibus pene fuiſſet deluſus & victus: ſed Chriſti nomine prudenter inuocato, ſtetit fortiter, pugnauit viriliter, & vicit finaliter, cum quo Huni contracto fœdere in ſua redierunt.

Longobardi qui & VVinuli, Papiã capiunt.

Anno ſequenti Winuli, qui & Longobardi, Papia ciuitate, poſt triennii obſidionem, per deditionẽ capta, preter Romam & Rauennam pene totam in breui obtinuerunt Italiã, & nullo reſiſtente potenter vbiq; dominabantur.

Heribertus rex Neuſtriæ Pariſiis obiit.

Alboinus rex Longobardorum occiditur.

Rex Gepidarum Chunimundus occiditur.

Alboinus Rex Longobardorum occiditur.

Anno Hilperici regis nono, indictione Romanorum ſexta, moritur frater eius Heribertus, rex Francorum, qui regnabat in Neuſtria vrbe Pariſiorum ſine liberis. Anno Hilperici regis Francorum decimo, Alboinus rex Longobardorum, à quodam armigero ſuo tali occaſione fuit peremptus. Anno dominicæ natiuitatis quingenteſimo quadrageſimo ſeptimo, indictione Romanorum decima, temporibus Lotharij magni regis Francorum, Alboinus ipſe rex memoratus, bellum habuit cum rege Gepidarum Chunimundo, in quo ab vtraque parte ſexaginta millia hominum ceciderunt. Vbi & Alboinus Chunimundum peremit, & ex teſta capitis eius poculum ſibi ad bibendum fecit aptari, quo maxime vti conſueuit in diebus gaudiorum & natalitiorum. Filiam quoque eius captiuam ſibi duxit vxorem. Cumque anno Hilperici prænotato, die quadam ſolenni hilarior inter pocula factus, vxori patris cerebellum porrigeret, dicens: *bibe cum patre tuo*, illa fœmineo accenſa furore, regem per armigerum eius proprium nocte dormientem fecit occidi. Poſt cuius interitum Cleb ſubrogatus in regno, regnauit annis duobus: qui poſt biennium defuncto, Longobardi ſub ducibus fuerunt annis decem.

Sigebertus rex Francorum apud Auſtraſios.

Hilpericus rex Francorum, anno regni ſui tertiodecimo, indictione Romanorum decima, Sigebertum fratrem ſuum, regem Francorum, in Auſtraſia, nimis & per ſe, & per Theodobertum filium ſuũ vrget, moleſtat, & inquietat. Vnde ſequenti anno Hilperici regis XIIII. dominicæ autem natiuitatis D. LXXVIII. bellum inter eos crudele fuit exortum, in quo Theodobertus Hilperici filius perimitur, & plures ab vtraque parte Francorum occiduntur.

Conſpiratio Francorum contra Hilpericum regem.

Rex Sigebertus occiditur dolo Fredegundis.

Poſt hæc Franci, quibus dominabatur Hilpericus, exoſum habentes ipſum dominũ ſuum, communi deliberatione concluſere, Sigebertum fratrem eius, qui mitioris videbatur ingenij, ſuper ſe regem conſtituere. Quod cum Fredegundis vxor intellexiſſet Hilperici, miſſis duobus pueris Sigebertum regem inſidioſe fecit occidi, anno dominicæ natiuitatis prænotato.

Brunihildis cum filiis in exilium agitur.

Anno ſequenti Hilpericus rex Francorum, Brunihildem relictam fratris ſui Sigeberti cum filijs in exilium ire compellit, cuius odio fæminæ laborabant Franci pene omnes, quæ licet multa nimis abuteretur inſolentia, Dei tamen eccleſias honorabat. Plura quoq; monaſteria conſtruxit, ædificiaque admirandi operis diuerſa in varijs locis à fundamentis noua conſtituit.

Bellũ Francorum cum Longobardis.

Anno Hilperici regis Francorum XVII. duces Longobardorum Galliarum fines deuaſtare cœperunt, quibus Franci occurentes in multitudine copiarum magna & forti, plura cum eis prælia dubio marte commiſerunt, aliquando victi, nonnũquam etiam victores. Poſtremo tamen Franci triumpharunt.

Hilpericus rex dolo vxoris propria perimitur.

Hilpericus rex Francorum anno regni ſui poſt patrem viceſimotertio, Fredegunde vxore ſua procurante, occiditur, anno Dominicæ natiuitatis quingenteſimo octuageſimoſeptimo, indictione Romanorum quinta, filium relinquens vnicum, nomine Lotharium iuniorem, infantem quatuor menſium, qui ſucceſſit in regno.

QVINQVAGESIMVS.

Lotharius adhuc infans regnauit ann. 44.

Theodolinda regina Longobardorum.

LOTHARIVS ex Fredegunde viricida filius, cum eſſet infans quatuor menſium, patri ſubſtitutus regnauit annis quadragintaquatuor, ſub tutela & moderamine genitricis incipiens, cuius regni anno ſecundo Antharius poſt exactos duces Longobardorum rex, Theodolindam filiam Garibaldi regis Bauariæ duxit vxorem, cui beatus papa Gregorius poſtea quatuor libros dialogorum, vt mulieri ſingularis deuotionis tranſmiſit.

Gregorius ex monacho papa primus.

Anno Lotharij regis Francorum quinto, indictione Romanorum X. ſanctus Gregorius papa primus ex monacho & leuita Romæ ordinatus eſt, qui multa ſcripſit, dixit, & fecit pro honore ad eccleſiæ ſanctæ vtilitatem.

Agilulfus fit rex Longobardorũ.

Eodem quoque anno, Anthario Longobardorum rege ſine liberis mortuo, Longobardi permiſſa Theodolindæ reginæ optione ſibi virum & Italiæ regem eligendi, Agilulfum ſibi regem eſſe voluit, ſimul atque maritum: qui deinceps annis XXV. ſuper Longobardos ſtrenue regnauit.

Garibaldus rex Bauariæ moritur.

Thaſſilo fit rex Bauariæ ſub rege Francorum.

Anno Lotharii regis Francorum octauo, indictione Romanorum XIII. obijt Garibaldus, rex Bauarorum, pater Theodolindæ reginæ Longobardorum memoratæ, poſt quem Hildebertus rex Francorum, in regem Bauariæ conſtituit ducem quendam nomine Thaſſilonem, ex Francorum genere procreatum, qui Sorabos (qui Sclaui, ſed poſtea Boemi ſunt dicti) bello ſuperauit.

Longobardi fines ſtatus Romanorum. Monaſterium Caſſinenſe à Longobardis deſtruitur.

Sequenti anno Agilulfus rex, Romanorum fines depopulaturus ingreditur, ſed agente Theodolinda Longobardorum regina, quæ vxor fuit ipſius Agilulfi (vt diximus) non multo poſt fœdus cum eis amicitiæ contraxit. Monaſterium tamen ſancti patris noſtri Benedicti abbatis in monte Caſſino intrantes ſpoliauerunt, & deſtruxerunt, eodem tempore monachis Romam fugientibus.

Gunthramnus rex Aurelianis moritur.

Anno Lotharij regis Francorum decimo, indictione Romanorum xv. obijt Gunthramus rex Francorum, filius Lotharij magni ſecundogenitus, & nepos Clodouei regis, anno regni ſui xxxiii. Aurelianis, non ſine opinione ſanctitatis: cuius regnum ceſſit eius fratrueli Hildeberto legatione teſtantis.

Franci cum Weſtgothis fœdus ineunt. S. Columbanus abbas obiit.

Anno ſequenti Richaredus, rex Wiſogothorum, cum regibus Francorum fœdus iniit, & ſororem regis Hildeberti iam dicti ſibi vxorem copulauit. Eodem anno, viceſima prima die menſis Nouembris, obiit ſanctus Columbanus abbas, presbyter, & doctor Scotorum & Pictorum, qui poſteris ſuis plura monumenta ſanctitatis reliquit, præterquam quod ruſtica ſimplicitate paſcha dominico die deberi celebrare, & nunquam alia die, neque didicit, neque docuit.

Hildebertus rex Aurelianenſis moritur. Bellum fit inter fratres Franciæ reges atrociſſimum. Angelus in aere viſus cum gladio.

Anno Lotharii regis Francorum xiii. obijt Hildebertus rex Francorum Aurelianis, qui filius erat Sigeberti regis, qui fuit Lotharii, qui fuit Clodouei primi regis Chriſtiani. Reliquit autem filios duos, Theodobertum, & Theodoricum, qui regnum inter ſe diuiſere paternum, quorum auia Brunichildis diſſenſiones multimodas ſeminauit. Anno igitur Dominicæ natiuitatis ſexcenteſimoquinto, indictione Romanorum octaua, qui fuit annus regni Lotharij octauusdecimus, Theodobertus, & Theodoricus, iam dicti fratres, Brunichilde auia concitante furorem, quæ Theodorico fautrix, incredibili odio Theodoberti laborabat, bellum inter ſe commiſerunt atrociſſimum, in quo pluſquam triginta millia pugnatorum ceciderunt. Angelus quoque domini euaginatum tenens ac vibrans manu gladium in aere ſuper populum, viſus eſt à multis qui affuerunt.

Theodobertus fugit à bello in Coloniam. Theodoricus rex, fratrem vſque ad Coloniã perſequitur.

Poſtremo Theodobertus inferior factus, cum aliter non poſſet, ſalutem fuga quæſiuit: quem Theodoricus frater vſque ad Coloniam Agrippinam perſequens, eius milites pariter fugientes itinere toto indeſinenter cædebat. Theodobertus vero Coloniam ingreſſus, portas vrbis mox claudi præcepit. Quem (ſicut dictum eſt) Theodoricus frater inſecutus, Coloniam per gyrum vallauit. Ciues ad mœnia conuolantes murorum, ea quæ fuerant pacis, à Theodorico rogabant. Quibus ille reſpondit: *A me pacem nunquam habebitis, niſi prius amputatum fratris mei caput ad me foras de muro proijciatis: quod ſi facere detrectaueritis, hinc non diſcedam, donec obtenta violenter ciuitate, omnes vos cum domino veſtro, paruulis, & vxoribus perdam.*

Colonienſes proprio regi ſuo caput amputauerunt. Theodoricus rex Coloniam fratre interfecto ingreditur.

Quibus auditis, nimium ſunt territi ciues, & habito inter ſe conſilio, tandem ne omnes perire contingeret, amputatum Theodoberti regis domini ſui caput foras per murũ Theodorico impio fratri (ſicut iuſſerat) proiecerunt, ſuis quidem tunc præſentibus, pacem in ſanguine proprii regis turpiter comparantes. Factus itaque victor in ſanguine fratris truculentus rex Theodoricus, Coloniam intrauit cum pace, ipſamque vrbem & ciues cum vniuerſo fratris Auſtraſiorum regno in deditionem accepit: qui & ipſe tandem veneno Brunichildis auiæ (quemadmodum ſuo loco dicemus) interijt, hæredibus priuatus. Theodobertus autem rex miſerabili ſorte peremptus, tres filios, & vnam (vt legitur) ſpecioſiſſimam filiam reliquit: Sigebertum videlicet, Gunthramum, & Lotharium. Nomen filiæ nuſquam reperi. Rex vero Theodoricus Coloniam ingreſſus, præſcriptos duos iuniores fratris filios Gunthramum Lothariumque, & ſororem eorundem ad ciuitatem Metenſem miſit captiuos, quibus crudelis auia Brunichildis occurrens, nimioque ſuccenſa furore, in odium genitoris occiſi, ſuper eos irruit, & nepotes adhuc paruulos manu propria interfecit: quæ & ipſa paulo poſt male interiit.

Brunichildis nepotes ſuos peremit. Sigebertus filius regis fugit ad Orientales. Sigebertus fit dux Alemanorum Heluetiorum.

Sigebertus autem, natu maior Theodoberti filius, quorundam auxilio ciuium ſubmiſſus per murum ſecretiſſime Rheno tranſmiſſo in habitu ſcholari aufugit, veniensque in Franciam orientalem, apud cognatos ſuos, Godfridum, & eius filium Genebaldum tertium, duces Francorum, circa Menũ & Wirciburg principantium, aliquot annis latuit incognitus. Qui tandem poſt obitum regis Theodorici, principum interuentu, ducatum in Alemania ſuperiore, quæ nunc dicitur Heluetia, donatione regis Lotharij accepit: ſed neque nomen regium, neque diadema portare more parentum ſuorum permiſſus eſt. Et manſit ſub ditione regum Francorum. Filium genuit nomine patris ſui Theodobertum.

Theodoricus rex Auſtraſiæ moritur.

Anno regis Lotharij xxxi. Dominicæ vero natiuitatis dcxviii. indictione Romanorum ſexta, Theodoricus rex Auſtraſiæ veneno Brunichildis auiæ ſuæ Metis interijt.

interijt, anno regni ſui nonodecimo. Cuius regnum Lotharius, Hilperici filius iam dictus, accepit, & ſic iuxta vaticinium, quod ei ſanctus Columbanus olim prædixerat, monarcha totius regni Francorum euaſit, & ſolus deinceps annis XIII. regnauit. Contra quē filij regis Theodorici, Brunichildis inſtinctu, mouentes exercitum, victi ſunt, & ipſa malorum incentrix omnium Brunichildis capta, & cum Eudolina Theodorici regis filia Lothario præſentata, procerumque condemnata decreto, mortis accepit horrendæ ſententiam. Nam vno pede & brachio altero mulctata, & ad caudam equæ indomitæ colligata, membratim violento extractu diſcerpta eſt: quam reges decem extinxiſſe ferebant.

Lotharius fit monarcha regni totius Fräcia. *Brunichildis decem regum interfectrix occiditur.*

Lotharius igitur ſuper totius regni Francorum, quod prius in quatuor erat diuiſum, monarchiam ſublimatus, cum tam latum dominium ſolus vtiliter gubernare non poſſet, prouincias comitibus de antiqua regum proſapia deſcendentibus commendauit. Palatij regalis, comitem ſiue præfectum conſtituit Guarnerium, nobilem & valde præeminētem virum. Burgundiam vero commiſit cuidam Harponi gubernandam, qui & ipſe comes erat de Francorum regum vetuſtiſſimo genere procreatus.

Lotharius monarcha regnum cōmiſit comitibus. *Guarnerius maior domus.* *Harpo comes Burgundia conſtituitur.*

Radoni quoque nobiliſſimo comiti Auſtraſiam commendauit, in qua ſunt vrbes nominatiſſimæ, Treueris, Metis, Leodium, Colonia, & populi Moſellani, Lucenburgij, Auſtraſij, Euphalij, Namercij, & alij plures.

Rado Comes Auſtraſia conſtitutus eſt.

Genebaldo eius nominis tertio duci Francorum in oriente apud Marcopolim, quæ nunc ab adiacente in monte ſanctæ Mariæ caſtello, Wirtzburg nominatur, commiſit Moguntiam, Wormatiam, Spiram, & populum earundem regionum: qui Franckenfurt villam iuxta Mœnum erexit.

Genebal'us dux Moguntinus fuit. *Marcopolis, nunc Wirtzburg dicitur.*

Pippino autem (qui filius erat Anſegiſi ducis, & frater ſancti Arnulfi, Metenſis epiſcopi, comes quoque Namurci, & dux Britanniæ, à quo Palatini, comites Rheni, & Bauariæ duces, qui hodie viuunt numero decem & octo, quos ego noui, præter fęmellas, deſcenderunt omnes ex parte matris, videlicet Gertrudis, filiæ Henrici comitis Palatini, Heidelbergæ commorantis, quæ nupta Othoni Bauariæ duci, dominicæ natiuitatis anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo quinto, principatum Bauariæ & Palatinatus coniunxit vtrumque) rex Lotharius commendauit inferiorem ſiue Aquilonarem Franciam omnem, hoc eſt, Tornacenſes, Atrebatenſes, Morinos, Tarauanos, Cameracenſes, & quicquid interiacet eis, præter Namurcenſem comitatum, & ducatum Brabantiæ, qui iuris erant memorati Anſegiſi. Sigeberto duci, filio quondam Theodoberti regis Francorum in Auſtraſia, cui (vt diximus) Colonienſes amputauere caput, rex Lotharius procerum interuentu duci creato, commiſit Alemaniæ vrbes, Curienſem, Lulannenſem, Sedunenſem, Conſtantienſem, Baſilienſem, & populos circumſedentes, Alemanos, Rauricos, Heluetios, & ad Rheni ortum commorantes.

Palatinorū comitum & Bauariæ ducū origo. *Palatinatus & Bauariæ ducatus cōiungitur.* *Sigebertus dux Francorum in Alemania fuit.*

Lotharius rex Francorum, anno regni ſui XXXII. indictione Romanorum ſeptima, Longobardis tributum duodecim millium florenorum auri, quod Francis quotannis tenebantur pendere, confœderatione præmiſſa relaxat.

Longobardi Francis tributarij fuerunt.

Anno Lotharij regis Francorum triceſimooctauo, indictione Romanorum tertiadecima, obijt Guarnerius, Palatij comes, ſiue maior domus Francorum: poſt quem Anſegiſus, filius ſancti Arnulphi Metenſis epiſcopi, monachi, eremitæ, prius vxorati, maior domus Francorum factus, Pippino filio, ſimul & ipſo ſancto Arnulpho, ipſum fideliter adiuuantibus, tenuit principatum. Pippinus maior poſtea domus, qui & *ſenior* eſt dictus, filius memorati fuit Anſegiſi, qui fuit ſancti Arnulphi. Qui fuit Anſegiſi, vel vt alij ſcribunt, Arnoldi ſenioris. Qui fuit Amberti, cognomento Nicanoris, ex Blidehilde filia Lotharij, regis primi Clodouei natus. Qui Ambertus fuit Sigeberti ducis. Qui fuit Priami ducis. Qui fuit Heriberti ducis. Qui fuit Leontij ducis. Qui fuit Merouei ducis. Qui fuit Diochs ducis. Qui fuit Sunnonis ducis. Qui fuit Genebaldi ducis. Qui fuit Dagoberti ducis. Qui fuit Marcomiri regis Francorum. Qui fuit Clogionis regis. Qui fuit Theodomeri regis. Qui fuit Richimeri regis. Qui fuit Clodomeri regis. Qui fuit Dagoberti regis. Qui fuit Walteri regis. Qui fuit Clodij regis Qui fuit Bartheri regis. Qui fuit Hilderici regis. Qui fuit Sunnonis regis. Qui fuit Pharaberti regis. Qui fuit Clodomeri regis. Qui fuit Marcomeri regis. Qui fuit Oodomari regis. Qui fuit Richemeri regis. Qui fuit Ratheri regis. Qui fuit Anthenoris regis. Qui fuit Clodomeri regis. Qui fuit Marcomeri regis. Qui fuit Clogionis regis. Qui fuit Franci regis, à quo prius Sicambri dicti ſunt Franci. Qui fuit Anthanij regis. Qui fuit Caſſandri regis. Qui fuit Merodaci regis. Qui fuit Clodomeri regis. Qui

Wernher maior domus moritur. *Pippinus filius Anſegiſi poſtea maior domus.* *Linea generationis Caroli magni, & ducum Brabantiæ ſimul atque Bauariæ. Comitum quoque Palatinorū ſimul. Comitum Namurcenſium generatio.*

Qui omnes de antiqua ſtirpe regum Francorum deſcenderũt vſque ad iſtos.
A Marcomiro vſque ad Carolum Magnum, generationes 54.

fuit Anthenoris regis. Qui fuit Clodij regis. Qui fuit Marcomeri regis. Qui fuit Nicanoris regis. Qui fuit Clodomiri regis. Qui fuit Baſangot regis. Qui fuit Dioclis regis. Qui fuit Heleni regis. Qui fuit Priami regis. Qui fuit Antenoris regis. Qui fuit Marcomiri regis, qui Francos de Scythia duxit in Germaniam. Pippinus autem ſenior genuit Carolum Martellum : & ille genuit Pippinum iuniorem, maiorem domus Francorum, & regem poſt Hildericum. Numerantur itaque à rege Marcomiro primo vſque ad regem Pippinum Caroli Martelli maioris domus & ſanctæ Gertrudis patrem, generationes vna & quinquaginta per curſum annorum quinquaginta nouem ſupra mille.

Dagobertus filius regis Lotharij fit rex Auſtraſiæ.
Arnulphus Metenſium Epiſcopus.
Pippinus dux.

Lotharius autem rex anno regni ſui XLI. qui fuit dominicæ natiuitatis annus ſexcenteſimus vigeſimusoctauus, indictione Romanorum prima, Dagobertum ex Bertrude regina filium ſuum, regem conſtituit Auſtraſiæ, ſubijciens ei Metim, Treuerim, Coloniam, Leodium, Tornacum, Atrabatum, Tungros, Tarauanos, Morinos, & quicquid inter mare fuit occidentale, Anglicum, Septentrionale quoque & Rhenum. Quem ſancto Arnulpho Metenſium Epiſcopo, & Pippino Namurcenſium comiti, Brabantinorumque duci nobiliſſimo inſtruendum dirigendumque inſtantius commendauit. Sedem regni more veterum Auſtraſiæ regum Dagobertus in prædicta Metenſium vrbe locauit, regnumque Francorum tam per ſe, quam per Duces & comites bene diſpoſuit.

Expeditio regis Dagoberti contra Saxones.
Bertulfus dux Saxonum occiditur à Francis.
Saxones ſub tributum Francorum reuocantur.

Anno ſequenti Saxones in rebellionem ſublati, conſuetum Francis tributum negabant. Quapropter Dagobertus rex, contractis ſuorum copijs, exercitum mouit in rebelles, & bellum geſſit cum Berthulfo Saxonum duce, à quo primo congreſſu fuit grauiter vulneratus. Quod celeri nuncio referente audiens Lotharius pater, qui tunc erat in Ardemia, confeſtim, Rheno apud Noueſium tranſmiſſo, in auxilium filio properauit. Innouatur prælium, ab vtraque parte, dura ſorte pugnatur. Poſtremo tamen Saxones, eorum duce Berthulfo à Francis perempto, ſuperati ſunt, & ſalutem fugâ quæſierunt.

At rex Lotharius cum Francis inſecutus fugientes, miſerabili eos clade proſtrauit, nulli parcens, ſed omnes qui gladij eius longitudinem excedebant, gladio peremit: gentem vero quæ per Saxoniam remanſerat, ad ſubiectionem Francorum reuocauit, & tributum quingentorum boum eis impoſuit.

Lothar. rex Francorum tunc moritur.
Lotharius rex Francorum tunc moritur.
Seghildis mater Heriberti.

Poſt hæc anno dominicæ natiuitatis ſexcenteſimo triceſimo primo, indictione Romanorum quarta, obijt Lotharius iam dictus rex Francorum, anno regni ſui quadrageſimoquarto, relinquens de vxore prima, quæ Bertrudis dicebatur, filium, nomine Dagobertum, qui ſucceſſit in regno. Prima vxore mortua duxerat ſecundam nomine Sighildem, quæ peperit Heribertum.

QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

Dagobertus regnauit annis 17.
Heribertus frater eius regnauit in Aquitania.

DAGOBERTVS regis Lotharii maior natu filius, patri ſuccedens in regno Francorum, anno Dominicæ natiuitatis prænotato, regnauit annis quatuordecim, & prius in Auſtraſia (ſicut dictum eſt) annis tribus, patre adhuc viuente: & ſic omne tempus quo regnauit anni fuerunt decem & ſeptem.

Heribertus autem frater Dagoberti ex patre, ſed alia matre natus (vt dictum) in diuiſione regni Aquitaniam, Tholoſam, & alias vrbes, quæ intra Pyrenæos montes & Ligerim continentur, in poſſeſſionem hæreditatis accépit, ea videlicet conditione, quod in cæteris regnis Francorum nihil iuris ſibi debeat vſurpare. Qui ſedem regni ſui primariam Tholoſæ conſtituit. Quarto poſt hæc anno belli occaſione captata, Vaſcones in deditionem accepit.

Monaſteriũ ſancti Dionyſij fundatur in Gallia.

Rex Dagobertus manaſterium ſancti Dionyſij martyris à fundamentis nouum conſtruxit, quod multis prædijs, rebus & poſſeſſionibus ditauit, licet non ſine iniuria quarundam eccleſiarum, quas vi adhibita multis ſpoliabat ornatibus tanquam diui Dionyſij omnia deberentur obſequijs, tam iure quam iniuria conquiſita. Templum conſtruxit eiuſdem cœnobij omnino pulcherrimum, quod argento ſolido erat tectum, in quod corpora memorati martyris & ſociorum eius de Catulico vico translata in thecam auream collocauit, ipſoſque parietes eccleſiæ intrinſecus tapetibus, margaritis, & vnionibus decentiſſime intextis, pulcherrime decorauit, & locum monachis incolendum dedit noſtri ordinis.

Gertrudis regina ſterilis repudiatur.

Vxorem primo habuit Dagobertus nomine Gertrudem, quam propter ſterilitatem repudiauit, ſuperduxitq; alteram, cui nomen erat Nanthildis. Plurimas denique legitur habuiſſe

habuiſſe concubinas,& comitabantur eum quocunque pergebat pellicum cateruæ, præter eas quas compluribus in locis coemptas & reginarum inſtar ornatas alebat. Obnitebatur tamen eius turpibus factis haud mediocriter Pippinus maior domus, ſiue comes Palatinus,qui & dux Brabantiæ fuerat,ſimul & Namurci comes, & nepos ſancti Arnulfi , ac pater ſanctæ Gertrudis virginis & monialis Niuellis in Brabantia:nec vſque quaque ſinebat regem per tot vitia pro ſuo arbitrio tam libere defluere.

Rex Dagobertus nimis luxurioſus.
Pippinus maior domus Francorum.

Anno Dagoberti regis ſecundo , qui fuit dominicæ natiuitatis ſexcenteſimus triceſimus tertius,vxor eius Nanthildis peperit ei filium,qui Sigebertus eſt nominatus. Hic infans x L. dierum , cum à ſancto Amando epiſcopo baptizaretur , tacentibus cunctis ipſe *Amen* clara voce reſpondit.Hunc Sigebertum eius patruus Heribertus, qui Tholoſæ regnabat,de ſacro baptiſmatis fonte leuauit.Mortuo autem poſt aliquot annos rege Heriberto,non diu poſtea etiam eius filio nomine Hilperico, monarchia totius regni Francorum ad Dagobertum reuerſa eſt,pluribus ſemper tendentibus in vnum,rurſuſque pluralitate filiorum confundentibus vnitatem.

Infans 40. dierum cum baptizaretur reſpondit Amen.
Monarchia regni Francorum ad Dagobertum conuertitur.

Mortuo rege Heriberto , Vaſcones Francis obtemperare & ſubeſſe contemnunt, quos bello petens rex Dagobertus ad ſubiectionem compulit.

Vaſcones ſuperantur à Francis.

Eodem tempore Dagoberto regi Francorum & ſucceſſoribus eius in perpetuum ſe, omnemque Britanniæ Armoricæ populum ſubiecit Nidicahil , qui ducatum eiuſdem Britanniæ tenebat, imminentis belli comminatione perterritus. Sclauos etiam Sorabos,qui nunc dicuntur Boemi,rex Dagobertus bello aggreſſus vicit, ſuperauit, & Francis ſubiectos tributarioſque fecit.

Britannia noua ſubiicitur Francis iterum.
Sorabi Sclaui , nunc dicuntur Boemi.

Si Dagobertus iſte, rex Francorum magnus, inſigne quondam & exemptum illud regaleque monaſterium noſtri ordinis in oppido Wyſenburg Spirenſis diœceſis fundauit (de quo pleroſque audiuimus dubitantes) mihi videtur quod hoc factum anno tertio poſt mortem patris eius hiſtoriæ conſonet,& non viceſimo tertio, cum annis duntaxat regnauerit quatuordecim,licet quidam auctores incerti aliter ſenſiſſe videantur: cui ſupputationi temporum concordat numerus annorum dominicæ natiuitatis ſexcenteſimus triceſimusquartus , qui fuit annus tertius Dagoberti regis Francorum memorati: ſextus vero regni eius ſuper Auſtraſiam , & non viceſimusquartus , quemadmodum legimus in reſcriptis ipſius Dagoberti,quæ veræ ſint an falſæ , quomodo ſcire poterimus,niſi architypum earum videamus? Huius dubitationis nodum explicare cupientes, exemplar literarum ponamus.

Opinatio de fundatione monaſterij Wyſenburgenſis.
Annorum ſupputatio non concordat cum hiſtoriis.

Dagobertus diuina fauente clementia, Francorum rex,omnibus regni ſui primatibus , imo cunctis fidem Chriſtianam profitentibus,tam futuris quam præſentibus. Votum quo Deo vel ſanctis eius ſe quis obligauerit , ſine macula reatus irritum fieri non poterit: & quanto maior & dignior eſt is , cui vouetur,eo ferietur grauiori iudicio,vouentis & non reddentis præſumptio. Debemus igitur & volumus nos quoq; reddere,quod vouimus domino, Deo terribili,& ei qui aufert ſpiritus principum,terribilis apud omnes reges terræ. Qui qualiter in brachio ſuæ virtutis & nos terruerit , & qualiter percutiẽs & ſanãs rurſus nos viſitauerit,omnibus ad exemplum correctionis notum fieri duximus , præcipue vt quiſq; fidelis audito noſtro periculo ab eccleſiarũ Dei vaſtatione ſe contineat , & honorẽ congruum rebus Deo dicatis exhibeat. Primum ergo de diuina ſuper nos habita terribiliter examinatione , poſtea de voto & voti noſtri redditione breuiter exponemus. Patre meo Lothario,felicis memoriæ, defuncto , patrii regni curam ſuſcepi,ſed viuendi ductus leuitate, dominãdique cupiditate diſtractus , regalis officii debitum neglexi, nihil exhibens commiſſis ſollicitudinis vel diligentiæ, nihili faciens , vel iudicans manſuetudinis aut zelo iuſtitiæ. Inter alios exceſſus meos, eccleſiarum Dei deſtructor & diſſipator eſſe cœperam,quarum defenſor & ſublimator eſſe debueram,nec diuinæ maieſtatis oculos , nec hominum veritus acclamationem. Tandem Dei benignitas obſtinatæ mentis ſuperbiam conterens , virga correptionis iniquitates meas viſitauit,& caſtigato mihi veniam non negauit. Nam raptus in ſublime, diuinæque maieſtati inter choros ſanctorum in habitu iudicantis ſedenti præſentatus , à ſanctiſſimis eccleſiarum patronis , pro rebus eccleſiaſticis per rapinam diſtractis à me & conſumptis,grauiter & conſtanter ſum accuſatus,maxime à ſanctiſſima Dei genetrice Maria , & beatiſſimis Petro & Paulo Apoſtolorum principibus. Cumque conſcientiâ grauatus,non auderem delicta defendere , ex arbitrio præſidentis pœnæ ſum addictus; diuque cæſo & pœnis atrocibus confecto occurrit mihi tandem ſpecialis patronus meus martyr Dionyſius , qui precibus ſuis inſtantis pœnæ dilationem mihi & pœnitentiæ tempus obtinuit. Idem ipſe, quaſi modum ſtatuens pœnitentiæ , in hoc mihi ſpem plenæ poſuit indulgentiæ, ſi ad honorem Dei & ſanctorum prædictorum,quos magis offenderam, domum diuinis aptam ſeruitiis conſtruerem. Qua promiſſione libens voui,dimiſſuſque à ſuperis redii. Igitur ſub certa ſpe remiſſionis & indulgentiæ peccatorum noſtrorum , reddentes alacri ſtudio votum quod fecimus , eccle-

Exemplar literarum fundationis dicti monaſterij,& exemptionis.
Narrat ſe Dagobertus raptũ fuiſſe in cœlum.
Exceſſus ſuos rex Dagobertus enumerat.
Se iudicanti Deo præſentatum aſſerit.
Vouit monaſterium conſtruere.

Donatio regia pro cœnobio Wiſſenburgenſi. *Situs donationis.* *Monaſterium vult eſſe exemptum.* *Monetam ad inſtar Spirenſis monaſterio concedit.* *Cœnobij homines vult eſſe liberos.* *Eligendi ſibi abbatem libertas monachorum.* *Miniſteriales ſibi creare poterit abbas.* ** al. ex domino abbate.* *Miniſteriales ſoli obedinat abbati.* *Ius aduocati ſuper familiam exprimit.*

*ſiam in honorem ſanctæ trinitatis, & ſanctæ Mariæ perpetuæ virginis, & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, in loco, qui dicitur Wyſſenburg, conſtruximus, quam ſublimare, & regali munificentia ditare decreuimus. Donamus ergo ei, & imperpetuum datum eſſe volumus, de rebus fiſci noſtri illic adiacentibus, quicquid ad nos ſpectat, tam in villis, quam mancipiis, ſyluis, vineis, campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus; & omnia hæc in vſum fratrum ibidem ſub monaſtica profeſſione Deo ſeruientium libera traditione redigimus. Et vt huius noſtræ donationis auctoritas in omne tempus perſeueret ſtabilis & firma, terminos, & circumiacentium nomina locorum ſubnotare curauimus. Verſus orientalem plagam extenditur marcha, quam tradidimus, vſque ad Marchenhofen, & ad Aldenherden, & inde ad Geboldeſvvege, & inde ſubter vadum Lutræ, & inde Buozdingesborſte, & inde ad limitē, qui ſtat in ſummitate vallis Inueneſdal, & inde ducit ad meridianam plagam ſuper Warſpach, & inde ad Bodemloſe ſtompha, & inde ad Sebach, & inde ad Kirchdale, & inde ad Ingoldeshare, & inde ad ſyluoſos montes vſq; ad Bedebur. Ad occidentalem vero plagam, vſque ad Lautenbach, & Bernbach, & inde ad Belebach, & inde ad Gruneburnen, & inde ad Otterichescheyt. Ad ſeptentrionalem plagam vſque ad Eichenberg. Locum autem ipſum, quem ſingulari dilectione amplectimur, nunc & deinceps ab omni ſeruitutis oppreſſione liberum ſub regali volumus eſſe tuitione, ita videlicet, quod nullus publicus iudex, nullus ex iudiciaria poteſtate, quicquam poteſtatis vel negotij in ipſa marcha ſine patris monaſterii licentia exercere, vel habere præſumat: nec homines ipſius loci conſtringere, vel ad cauſſas audiendas, aut freda, aut tributa ſoluenda; Poſtremo, nihil penitus ab eis audeat exigere. Illud etiam pari decreuimus auctoritate, vt nullus pontificum Nemetenſis ciuitatis, vel reliquorum epiſcoporum, aliquam dominandi ibidem, vel quaslibet cauſſas agendi habeant facultatem, ſed ſub noſtræ emunitatis defenſione omnia illuc pertinentia pater monaſterii cum fratribus ſuis libere & quiete poſſideat. Adhæc monetam in ſe habentem imagines & literas, expreſſamq; ſimilitudinem Nemetenſis monetæ, eidem loco concedimus, pariq; noſtræ auctoritatis donatione ratum & firmum eſſe volumus, vt homines eiuſdem eccleſiæ, per omnes fines regni noſtri libere negotiis ſuis inſeruiant, ita videlicet, vt nulli debitum telonij perſoluant. Et nullus iudex, ſeu qualibet cuiuſcunque ordinis perſona, in huiuſmodi cauſſa violentiam eis aliquam inferre præſumat. Fratribus autem ibidem Deo ſeruientibus, vt eo deuotius & tranquillius ſanctæ conuerſationis ordinem cuſtodiant, liberam inter ſe eligendi ſibi abbatem donamus poteſtatem. Cui abbati, omnibuſq; ſibi ſuccedentibus, hoc ſpeciale concedimus priuilegium dignitatis, vt in ordinem & ius poſſit promouere miniſterialium, quemcunq; de familia tali honore dignum iudicauerit. Omnes etiam miniſteriales eiuſdem eccleſiæ ex dono abbatis * accipiant beneficium, ſolique abbati ſeruiant; nec aliquam poteſtatem ſuper eos aduocatus exercere audeat, niſi forte ex aliqua inobedientia, quaſi rebelles, illos miniſteriales conſtringendos abbas Aduocatum inuitet. Reliqua vero familia, legitimo loco & tempore, ter in anno, pro iuſtitia facienda ad placitū aduocati debet conuenire, & in ſeruitium aduocati, ſi præſens eſt, ſinguli ſingulos denarios ſoluere, exceptis his qui ſunt in emunitate. Quod ſi in his placitis abſens fuerit aduocatus, nihil ei ex his denariis debetur, niſi in ſeruitio regis eſſe probetur. Vt autem hæc noſtra traditio, & iuris & conceſſæ dignitatis inſtitutio, ſtabilis & inconuulſa iugiter permaneat, chartam hanc conſcriptam adiectione ſigilli noſtri roboratam ſignauimus. Datum quod fecimus in ipſo monaſterio, menſe Maio, die vndecima, anno regni noſtri viceſimo tertio, in Chriſti nomine feliciter, Amen.*

Plures hoc genus fundationes & donationes ab hoc Dagoberto rege factas, inuenies apud Franc. de Roſi. in Stemmat. Lotharing. inter præmiſſa diplomata Regum & Principum. nec non apud Bruſchium in Monaſteriis.

Anno Dom. DCXXIIII. Indictione XII. *Diſſonantia temporum generat dubitationem.* *Lotharius adhuc vixit anno 624.* *Opinio Trithemij de monaſterij fundatione.*

Nihil in his literis, quod mihi de fundatione memorata dubiū ingerat, reperio: ſed quia tēpus conſcriptę huius paginæ cū ſupputatione annorū domini ſecundū Sigebertum monachū Gēblacenſem, Rupertum quoq; Gaguinū, & pleroſq; alios hiſtoriarū diligentiſſimos ſcriptores nō concordat, vnde id prouenerit, ignoro. Nā ſi dictis hiſtoriographis fides adhibēda eſt, cōſtabit manifeſte Lothariū patrē Dagoberti adhuc vixiſſe in humanis, anno domini ſexcēteſimo vigeſimoquarto, quē filius ipſe mortuū fuiſſe aſſerit, priuſquam monaſterium Wiſſenburg fundare inceperit. Obijt enim (ſicut dictū eſt ſupra) rex Lotharius anno Chriſti ſexcenteſimo triceſimoprimo, cui mox eodē ſucceſſit in anno Dagobertus, & regnauit annis quatuordecim. Ergo qui poteſt nodum ſoluere, ſoluat: mihi hac vice aliud perſuadere nequeo, niſi quod rex Dagobertus monaſteriū Wiſſenburgenſe fundauerit anno regni ſui tertio, Dominicæ natiuitatis ſexcenteſimo triceſimoquarto.

S. Eligius aurifaber & epiſcopus. *S. Remaclus ex monacho Epiſcop. noſtri ordinis.*

Eodē tempore ſanctus Eligius in aula Lotharij & Dagoberti regū Francorū potens, & ex fabro aureo mirabili fundauit impenſis tā regijs quam ſuis abbatiam cœnobij noſtri ordinis, quod Solenniacū dicitur, in quo monachus ipſe fact9, abbatis innocēter geſſit officiū, vbi & ſanctus Remaclus ex Britannia veniens, ſe in Chriſti tyrocinio, ſub eo exercitauit.

Sanctus Dado qui & Audoenus, Rothomagenſis antiſtes, & regis Dagoberti cancellarius, intra Briegenſem ſaltum noſtri ſimiliter ordinis monaſterium conſtruxit, quod Resbacenſe nuncupant, cui ſanctum Agilum primum abbatem conſtituit, virum Chriſto amabilem, & multis virtutibus clarum.

Monaſterium Resbacenſe fundatur.

Rex Dagobertus anno regni ſui nono, Sigebertum filium ſuum, puerum annorum ſeptem, regem Auſtraſijs deſignauit, ſub tutela & directione ſancti Chuneberti archiepiſcopi Colonienſis, & Pippini ducis Brabantiæ, comitiſque Namurci.

Sigebertus puer ſeptennis fit rex in Auſtraſia.

Eodem anno, qui fuit Dominicæ natiuitatis ſexcenteſimus quadrageſimus, indictione tertiadecima, obijt ſanctus Arnulfus, Pippini auus, ex maiore domus Francorum epiſcopus Metenſis, & ex pontifice ſolitarius & eremita. Clodulfus poſt patrem epiſcopus Metenſis ordinatus, eius ſanctitatem imitatur.

S. Arnulfus epiſcopus Metenſis obiit.

Clodulfus ſucceſſit patri.

Doda, quondam vxor legitima ſancti Arnulphi ante pontificatum eius, & materiam dicti pontificis Clodulfi, apud Treuiros incluſa pro Chriſti amore, quem ſibi ſpõſum elegerat, à marito ſeparata, carnali ſanctitate fulgebat.

S. Doda monialis apud Treuerim.

Anno regni ſui vndecimo, Dagobertus rex Francorum contra Windos exercitum duxit. Cui Saxones cum omni alacritate venerunt in auxilium, & congreſſione facta, Windi à Francis ſunt victi, atque ſub tributo in ſeruitutem Francorum compulſi. At vero Saxones, qui Francis annue pro tributo ſoluebant quingentos boues, opportunitatem conſequuti, regem Dagobertum poſt victoriam accedentes, rogabant, quatenus tributũ eis remitteret. Rex autem volens eorum ſpontaneæ ſeruituti gratiam refundere, tributum remiſit.

Windi ſuperantur à Francis & Saxonibus.

Poſt hæc Dagobertus rex Francorum moritur, prima die menſis Februarij, & in eccleſia ſancti Dionyſij, quam ipſe conſtruxerat, ſepelitur, anno regni ſui quartodecimo, dominicæ vero natiuitatis ſexcenteſimo quadrageſimo quinto, indictione Romanorum tertia.

QVINQVAGESIMVS SECVNDVS.

CLODOVEVS Regis Dagoberti filius, patri ſuccedens in regno Francorum, regnauit annis decem & ſeptem. Nomen matris eius Nathildis. Cuius maior domus, ſiue comes, ſeu princeps palatij, fuit vir ſtrenuus nobiliſſimuſque, nomine Erckenvvaldus, antiquiſſima regum ſtirpe procreatus.

Clodoueus regnauit annis 17.

Regnauit autem Clodoueus ſuper Francos per interiorem Galliam, videlicet in Neuſtria, hoc eſt, Parrhiſiis, Ambianis, Beluacis, Bleſis, Remis, Aurelianis, Thuronis, in Aquitania quoque, & in toto regno, quod patris fuerat.

Clodoueus regnauit in Neuſtria.

Sigebertus autem frater eius (ſicut diximus) regnauit in Auſtraſia, ſuper Metenſes, Treuirenſes, Colonienſes, Leodienſes, Traiectenſes, vbi tunc ſanctus Amandus erat Epiſcopus, ſuper Tungros, quoque Morinos, Hollandinos, Friſones, Saxones, Sorabos, Doringos, Bauaros, Sueuos, Alemanos, Ciſrhenanos, Argentinenſes, Nemetenſes, Wormatienſes, Moguntinenſes, Cynonotos, & Burgundiones. Cuius maior domus, ſiue princeps fuit palatij, Pippinus ſenior, filius Anſegiſi, & nepos ſancti Arnulfi, Namurci comes, & dux Brabantiæ, pater Grunvvaldi, & ſanctæ Gertrudis abbatiſſæ Niuellenſis, in ducatu paterno Brabantiæ.

Sigebertus frater eius regnauit in Auſtraſia.

S. Amandus epiſcopus in Maſtricht.

Pippinus maior domus in Auſtraſia.

Cancellarius autem Sigeberti fuit ſanctus Chunibertus, archiepiſcopus Colonienſis. Erant in pleriſque locis ſiue prouincijs iam nominatis, ſub ditione regis Sigeberti, & maioris domus Pippini, conſtituti reguli, duces, comites, & præfecti, quorum adminiſtratione populus regebatur.

S. Chunibertus cancellarius regni Auſtraſiæ.

Irmina virgo ſanctiſſimæ conuerſationis, vna ex filiabus regis Dagoberti fuit, & regum prædictorum ſoror. Huic pater adhuc viuens in vrbe Treuirorum, in palatio ſuo antiquiſſimo, quod *Horreum* vocabatur, monaſterium puellarum ſub regula ſancti Benedicti, & eccleſiam in honorem beatæ Mariæ ſemper virginis conſtruxit, in quo congregationem monialium poſuit, quibus matrem & abbatiſſam dedit eandem filiam ſuam: quæ multis in vita & poſt obitum virtutibus, & miraculis claruit: cuius venerabile caput in abbatia Spanhemenſi habetur. Huic Irminæ in regimine ſanctimonialium cœnobij memorati ſucceſſit Modeſta, cœnobij Romarici alumna, & filia ſororis beati Modoaldi, archiepiſcopi Treuirorum: poſt quam Anaſtaſia, & quarto loco Baſiliſſa: quæ inter ſanctos omnes ſunt relatæ.

S. Irmina fit prima abbatiſſa in Horreo Treuerenſi ordinis noſtri.

S. Modeſta, S. Anaſtaſia, S. Baſiliſſa ibidem abbatiſſæ.

Eodem tempore memoratus pontifex Treuirorum Modoaldus, ad cuius inſtantiam cœnobiũ in Horreo (iam dictum) fuit ædificatum, conſtruxit etiam aliud monaſterium in palatio vetuſto, quod ſitum fuit in ſuburbanis Treuirorum, in quo moniales

S. Modoaldus conſtructor plurium cœnobiorũ.

ſub eadem regula ſancti Benedicti conſtituit, quibus Adelam, regis Dagoberti filiam alteram, præfecit.

Cœnobium S. Symphoriani fundatur. S. Seuera abbatiſſa prope Treuerim. Monaſterij eius paruum hodie cernitur veſtigium. S. Modoaldus auunculus ſanctæ Gertrudis.

Tertiam vero puellarum ſanctam congregationem idem pontifex Modoaldus ad littus Moſellæ iuxta mœnia vrbis Treuirorum, in honorem diui martyris Symphoriani, ſub norma ſancti Benedicti conſtruxit, vbi ſororem ſuam nomine Seueram, ſanctimonialibus matrem & abbatiſſam præfecit: quæ viuens in omni puritate mentis & corporis, à ſanctitate fratris minime degenerauit. Quæ tandem curſu præſentis ſtadij ſanctiſſime conſummato, migrauit ad dominum, in eodem ſepulta monaſterio ſancti Simphoriani martyris, cui deuotiſſime ſeruierat. Fuit autem Modoaldus iſte (quem alij Rodoaldum ſcribunt) frater Ithæ vxoris Pippini ſenioris, & auunculus beatæ Gertrudis virginis. Quæ Itha fundauit in Brabantia monaſterium Niuellenſe monalium, in quo cum filia, mortuo Pippino, deinceps omnipotenti Deo ſanctiſſime ſeruiuit.

Numerianus ſucceſſit.

Modoaldus vero ſanctiſſimus Treuirorum præſul, non diu poſt obitum ſororis, etiam ipſe in domino quieſcens, iuxta eam in eccleſia ſancti Simphoriani ſepultus eſt: cui Numerianus in archiepiſcopatum ſucceſſit.

Dologienſe monaſterium noſtri ordinis fundatur. S. Pirminius epiſcopus.

Sed neque ſilentio tranſeundum fuerat, quod rex Francorum Dagobertus, anno dominicæ natiuitatis ſexcenteſimo viceſimoſeptimo, indictione Romanorum quintadecima, fundare cœpit monaſterium Dologienſe ordinis ſancti Benedicti, diœceſis Treuirorum, conſilio & auxilio beati Modoaldi archiepiſcopi, quod Sigebertus rex Auſtraſiæ, filius eius, conſummauit. Et ſanctus Pirminius præſul, & monachus, poſtea pulchrius decorauit.

Eremitæ plures in diœceſi Treuirorum. Paulus Eremita. Mons Gebenna, nunc Pauli mons dictus.

His temporibus in diœceſi Treuirorum, magnæ ſanctitatis viri claruerunt; quorum è numero Paulus erat vnus, qui ſuper montem Gebennam, in oppoſito ciuitatis Treuericæ, trans pontem Moſellæ fluminis, vitam duxit eremiticam, deinde veniens ad memoratum Dologienſe cœnobium, monachus factus eſt, & poſtremo epiſcopus Virdunenſis ordinatus, priſtinæ ſanctitatis normulam in omnibus fideliter cuſtodiuit. Mons Gebenna dictus antea, nomen ab eo ſuſcipiens, Paulimons (vulgariter Paulsberg) nuncupatur vſque in præſentem diem.

Wandalinus monachus & eremita.

Wandalinus quoque monachus primum in theologia, & poſtea eremita in eo loco, vbi nunc oppidum ex eius nomine conſtat, dictum, Ad ſanctum Wandalinum, & diſtat vno duntaxat miliario ab ipſo monaſterio: vir ſanctiſſimæ conuerſationis, qui viuus & mortuus vſque in præſentem diem infinitis coruſcat miraculis. Ad cuius tumulum in prædicto oppidulo frequens fit populorum ex deuotione concurſus.

Wandalinus monachus. Walaricus monachus.

Fuit & alius, quaſi eodem tempore Wandalinus, monachus & presbyter, diſcipulus ſancti Columbani, & diui Walarici monachi in peregrinatione ſocius, vir ſanctus, & prædicator egregius, qui multos verbo & exemplo conuertit ad Chriſtum, quem recenſui, ne duo putentur vnus.

Ingobertus, Carilephus, Wolffrichus, Bantus quoque, Beatus eius frater, Wolfi laicus, monachi ſancti. S. Diſibotus monachus.

Ingobertus quoque monachus & presbyter, Carilephus monachus & presbyter, Wolffrichus, Bantus & eius frater Beatus, monachi presbyteri, & Wolfi laicus, viri ſanctiſſimi, cum alijs multis in diœceſi Treuirorum his temporibus, vitam duxerunt in eremo ſolitariam. Sanctus quoque Diſibotus monachus & presbyter, in diœceſi Moguntina, in comitatu Spanhemenſi duobus à Cruciniaco, & vno à monaſterio quondam meo Spanheim miliaribus, eremiticam ducens vitam, in eo loco prope Sobernheim, vbi Nahus & Glanus confluunt, monaſterium conſtruxit monachorum, quod eius nomine hodie conſtat.

S. Remaclus fit epiſcopus in Traiecto ſuperiori.

Anno Clodouei regis Francorum primo, ſanctus Remaclus eccleſiæ Traiectenſis ordinatur epiſcopus, vir multæ eruditionis, & magnæ ſanctitatis.

Grunuualdus fit maior domus annis 11.

Anno ſequenti, qui fuit dominicæ natiuitatis DC. XLVII. indictione Romanorum quinta, moritur Pippinus ſenior, comes Namurcenſis, dux Brabantiæ, Maior domus & Palatinus comes Sigeberti regis Francorum, Metis in Auſtraſia regni ſedem tenentis, pater ſanctæ Gertrudis virginis, relinquens filium Grunvvaldum. Patri Grunvvaldus in principatu dom⁹ regię ſucceſſit annis vndecim, & poſtea fuit occiſus, vt ſuo dicemus loco. Is filium habuit nomine Hildebertum, de quo etiam dicemus, quemadmodum regem fecerit eum, domino ſuo in exilium detruſo.

Radulfus dux Doringorum ſuperatur.

Anno prænotato Radulfus Doringorum dux, in ſuperbiam erectus, Francis negat conſuetum ſoluere tributum. Vnde Sigebertus Auſtraſiæ Francorum rex, contractis copijs exercitum mouit in Doringiam, conſertiſque manibus ducem vicit, & ad ſolutionem tributi coartauit.

Eodem

Eodem anno ſanctus Furſeus abbas, de Hibernia pro Chriſti amore peregrinus venit in Gallias, & à Clodoueo rege ſuſceptus honorifice: Latiniacum cœnobium, noſtri nunc ordinis, fundauit, monachoſque inſtituit, quem non multo poſt, duo fratres eius Foillanus & Vltanus monachi, pari voto peregrinationis ſequuti, verbo & exemplo vitæ Gallias illuſtrarunt.

S. Furſeus abbas peregrinus. Foillanus & Vltanus monachi ſancti.

Ex quibus Foillanus dono ſanctæ Gertrudis virginis Foſſenſe monaſterium poſtea fundauit, vbi etiam martyrio coronatus in domino quieſcit.

Anno regis Clodouei ſexto, Sigebertus rex Francorum in Auſtraſia, de prolis poſteritate deſperans, duodecim ordinis ſancti Benedicti monaſteria in Dei honorem hinc inde conſtruxit, cooperante ſibi in his Maiore domus Grunvvaldo, & ſancto Remaclo Traiectenſium epiſcopo. In quibus Stabulaus & Malmundarium eminebant, quæ ſub vno gubernantur abbate. Qui Remaclus non multo poſt in eodem Stabulenſi cœnobio factus eſt monachus, pontificatum curis plenum reſignans, tandemque feliciter quieuit.

Duodecim ordinis noſtri monaſteria fundantur. S. Remaclus epiſcopus in Maſtricht.

His etiam temporibus in Francia Gallicana ſanctus Landelinus confeſſor Chriſti, qui & Moroſus, quatuor memorati ordinis monaſteria conſtruxit, Lobienſe, Alneienſe, Waſlarienſe & Criſpinienſe, vbi & corpore in domino quieſcit, cum Adoleno & Domitiano diſcipulis.

S. Landelinus confeſſor Domini.

Eodem tempore cœnobium Floriacenſe fundatur à Leodeboldo abbate, ad quod non multo poſt corpus diui patris noſtri Benedicti abbatis per Agilulfum monachum de Mõtecaſſino fertur translatum, eius cœnobio (vt ſupra diximus) per Longobardos deſolato. His contradicunt Itali.

Monaſterium Floriacenſe fundatur.

Anno Clodouei ſeptimo, qui fuit dominicæ natiuitatis ſexcenteſimus & quinquageſimus ſecundus, Sigebertus rex Francorum in Auſtraſia, Hildebertum filium Grunvvaldi maioris domus in filium adoptauit, & regnum.

Hildebertus à Sigeberto adoptatur filius.

Sequenti anno ſanctus Iudocus regis Britonum filius, contempto regno & mundo, peregrinus & Eremita in pago Pontino requieuit in Chriſto.

S. Iudocus moritur anno Domini DCLIIII.

Anno Clodouei regis vndecimo, Sigebertus rex Auſtraſiæ, frater eius obijt, Dagoberto filio ſuo admodum paruulo, fidei Grunvvaldi maioris domus commendato, vt eius auxilio promoueretur in regnum, quem anno ſequenti attonſum per Didonem epiſcopum Pictauienſem in Scotiam direxit, & Hildebertum filium ſuum in regem Auſtraſiorum contra fidem erexit. Franci autem dolentes ſuper tanta infidelitate Grunvvaldi, captum eum præſentant iudicio regis Clodouei Parrhiſijs, quem ille vinculatum amara in carcere fecit morte conſumi, deiectoque illius filio, Hildericum filium ſuum iuniorem Auſtraſiorum regem conſtituit, & nepotis iniuriam vindicauit.

Sigebertus rex Auſtraſiæ moritur relicto filio. Grunvvaldus maior domus Auſtraſiæ captus necatur.

Clodoueus rex Francorum, propter contactum corporis ſancti Dionyſij minus reuerentem, biennio demens & amens moritur, anno regni ſui ſeptimodecimo, Dominicæ natiuitatis DC.LXII. indictione quinta.

QVINQVAGESIMVSTERTIVS.

LOTHARIVS regis Clodouei ſenior natu filius, poſt patrem regnauit ſuper Francos annis quatuor, cuius maior domus fuit Ebervvinus (quem Galli, non intelligentes proprietatem nominis, cum ſit teutonicum, male ſcribunt *Ebroinum*) vir impius & ſceleratus, deſtructor eccleſiæ, perſequutor cleri, & pontificum nephandiſſimus interfector, mente ſuperbus, ingenio ſubdolus, conſilio ad ſcelera promptus, actione peruerſus.

Lotharius regnauit annis 4. Ebervvinus impientiſſimus tyrannus.

Abhinc reges Francorum, vſque ad Pippinum Caroli Magni patrem, per annos ferme nonaginta à ſolita fortitudine & ſcientia degenerantes, ſolo nomine regnabant, nihil dignum regali officio peragentes: ſed omnis poteſtas gubernandi regnum erat penes aulæ principes, qui Maiores domus fuerant nuncupati. Reges autem domi conſidebant ocioſi, nihil agentes vel diſponentes, ſed comeſſationi & potationi vacabant inertes. Semel duntaxat in anno ad Calendas Maij procedebant in publicum, & populis ſpectandos ſalutandoſque exhibebant, ſicque redibant domum.

Abhinc reges Francorum ſolo nomine regnabant. Omnis adminiſtratio regni erat penes maiores domus.

His temporibus Bechtildis regina, mater Lotharij, & relicta quondam vxor Clodouei regis, duo noſtri ordinis inſignia monaſteria fundauit in Francia Gallicana, quorum alterum Corbeia, alterum vero Cale nominatur, in quibus multi ſanctiſſimi doctiſſimiq; monachi claruerunt.

Monaſteria Corbienſe & Calenſe fundantur.

Eodem quoque tempore conſtructa ſunt & alia plura in regno Gallicano, memorati ordinis diui patris noſtri Benedicti cœnobia, in quorum numero iſta referũtur: Monaſte-

Monaſterium Callenſe.

Aliud Altimontenſe. Monaſteria Sonegenſe, Malbodienſe, Hasbaſienſe fundantur.

rium Cellenſe,cui præfuit ſanctus Giſlenus abbas. Monaſterium Altimontenſe, cui præfuit ſanctus Madelgarius,qui & Vincentius, ex duce monachus & abbas. Monaſterium Sonogenſe idem Madelgarius fundauit. Monaſterium quoque Melbodienſe idem conſtruxit. Monaſterium Hasbaſienſe ſanctus Trudo fundauit,vbi & ſepultus eſt.

S. Gertrudis moritur an. DCLXIIII.

Anno regni Lotharij regis Francorum ſecundo, moritur ſancta Gertrudis , abbatiſſa monaſterij Niuellenſis in Brabantia ordinis ſancti Benedicti,filia ſenioris Pippini, maioris domus regni Francorum,per Auſtraſiam.

Lotharius rex Francorum moritur anno DCLXVI.

Lotharius autem rex Francorum præfatus,moritur anno regni ſui quarto,qui fuit Dominicæ natiuitatis ſexcenteſimo ſexageſimoſexto,indictione nona.

QVINQVAGESIMVSQVARTVS.

Theodoricus regnauit anno 1. Eberuuinus maior domus homo nimiũ peruerſus.

THEODORICVS Frater Lotharij , & filius quondam regis Clodouei , poſt mortem Lotharij regnauit ſuper Francos anno vix vno , qui propter inſolentiam Ebervvini maioris domus,à regno procerum vnanimi ſententia deiectus eſt, attonſusque & in monaſterium ſancti Dionyſij Parrhiſijs miſſus, inter monachos monachũ viuere compellitur. Ebervvinus autem ſimili decreto maiorum tonſus,in monaſterium Lexouienſe detruditur.

Theodoricus à regno deponitur, quia inſolentiſſimus.

Deponitur autem à regno Francorum Theodoricus , anno regni ſui primo, qui fuit Dominicæ natiuitatis DCLXVII. indictione Romanorum decima: & Hildericus frater eius qui regnabat in Auſtraſia, communi voto eligitur.

QVINQVAGESIMVSQVINTVS.

Hildericus regnauit annis 12. Wolffradus maior domus Francorum.

HILDERICVS duorum præcedentium regum frater,qui regnabat in Auſtraſia, poſt depoſitionem Theodorici communi procerum electione in regem & monarcham totius regni Francorum aſſumptus,regnauit annis duodecim , cuius maior domus erat Wolffradus,vir nobilis,& potens opere,& ſermone.

S. Leodegarius epiſcopus.

Anno regni ſui nono Hildericus rex ſuorum leuitate morum , accendit in ſe multorum odia procerum. Sanctum Leodegarium ex monacho noſtri ordinis Auguſtodinenſem epiſcopum de ſua ſede pulſum in Luxouium detruſit.

Hildericus rex cum vxore interficitur.

Anno autem regni eius duodecimo,dominicæ vero natiuitatis ſexcenteſimo LXXIX. indictione ſeptima,Bodilo quidam Francus , quem ipſe rex Hildericus ligatum ad ſtipitem flagellari præceperat , ipſum in venatione cum Blithilde vxore prægnante , crudeli percuſſione interfecit.

Theodoricus regnat ſecundo annis 14. Leudeſius maior domus in Neuſtria.

Poſt necem Hilderici regis , Theodoricus frater eius de monaſterio ſancti martyris Dionyſij euocatus , in regnum Francorum reſtituitur, & regnauit deinceps ſecundario annis quatuordecim : cuius maior domus fuit Leudeſius filius Erchenvvaldi , conſilio ſancti Leodegarij Epiſcopi,de Luxouienſi monaſterio tunc reuocati , aliorumque principum,conſtituto anno vno.

Eberuuinus Theodorico bellum indicit. Clodoueus ab Eberuuino inſtituitur rex.

Ebervvinus etenim ſequenti anno de memoratu cœnobio egreſſus, vires reſumpſit,& inſidiatores ſuos hoſtili perſequutione moleſtauit. Super Theodoricum regem irruit,theſauros eius & eccleſiæ diripuit,Leudeſium maiorem domus in bello peremit , ipſumque regem fugauit,& Clodoueum quendam fingens eſſe Lotharij quondam regis filium , regem ſibi fecit,ad cuius obedientiam quoſcunque potuit , minis & blandimentis induxit, & multis turbationibus regnum Francorum inquietauit.

S. Leodegarius capitur.

Anno regni Theodorici tertio ſanctus præſul Leodegarius ab Ebervvino capitur, & cum fratre ſuo Gerino grauiter affligatur. Gerinus autem non multo poſt iuſſu ipſius tyranni lapidibus obrutus perimitur.

Eberuuinus à Theodorico in gratiã recipitur. S. Lambertus ab Eberuuino pellitur.

Anno regni ſui ſexto, Theodoricus Ebervvinum in gratiam recipit, eiuſque perſuaſione ſynodum epiſcoporũ conuocat,in qua multos eorum ex ſententia Ebervvini, pontificatu priuat,alios vero exilio perpetuo damnat. Inter quos ſanctus Lambertus Apri comitis filius ab epiſcopatu ſuo Traiectenſi amotus , in cœnobio ſtabulans monaſticæ quietis portum intrauit,& in eo ſeptennio permanſit.

S. Leodegarius epiſcopus martyrizatur.

Eodem anno ſanctus Leodegarius præſul Auguſtudinenſis diu ab Ebervvino tormentatus,poſt famem & corporis ſqualorem , poſt oculorum euulſionem , poſt plantarum conciſionem,poſt linguæ & labiorum exciſionem , iubente tyranno,capitis abſciſſione martyrium conſummauit,cuius innocentiam & meritum multa probauere miracula.

Wolffradus & Pippinus maior domus.

Anno Theodorici octauo,poſt mortem Wolffradi maioris domus Francorum, Pippinus Anſegiſi filius cum duce Martino principatur in Auſtraſia,cum quibus Ebervvinus congrediens,Martinum occidit.

S. Kilianus

Eodem anno Conon Romæ papa ordinatur , qui ſanctum Kilianum natione Scotum,

tum, profeſſione monachum, in epiſcopum ordinauit: mittens eum cum duobus monachis Colonato presbytero, & Thotnano diacono in Germaniam, prædicare gentibus fidem Chriſti, & veram animarum in ipſo ſalutem. Qui veniens in Franciam orientalem apud Wircipurg vrbem Francorum, aliquandiu ſanctæ prædicationis inſtitit officio, vbi multos verbo & exemplo ad notitiã veritatis reuocauit. Poſtremo cũ præſcriptis diſcipulis ſuis martyriũ paſſus eſt ſubornatione ſecreta Geilanæ vxoris Gosberti, ducis Oſtrofrãcorum, propterea quod timebat ſeparari à viro ſuo, arguente illum ſancto Kiliano, quod eam haberet vxorem, quam frater prius vxorem habuerat.

epiſcopus ordinatur, & in Frãciam mittitur orientalem.
S. Kilianus martyrizatur cum ſociis.

Anno Theodorici regis nono Eberwinus maior domus in Neuſtria, cum Francos ſua tyrannide crudeliter opprimere non ceſſaret, à quodam Ermenfrido nobili viro perimitur, qui Ermenfridus mox fugit ad Pippinum, in Auſtraſia principatũ maioritatis domus tenentẽ. Impijſſimo Eberwino perempto, quidam Waratho maior domus conſtituitur.

Eberwinus maior domus Neuſtriæ occiditur.

Anno ſequenti bellum inter Pippinum & Giſelmarum Warathonis filium apud Nauinucum committitur. Nec multo poſt, Giſelmaro diuinitus punito, Warathone quoq; mortuo, gener eius Bertharius fuit maior domus. Sed Franci Bertharij laborantes auerſione, Pippini amicitiam per obſides petunt, promittentes auxilium & fidem, ſi bello principatum illi eripiat.

Waratho maior domus.
Bellum inter Pippinũ & Giſelmarum.

Anno regni ſui duodecimo rex Theodoricus, & Bertharius maior domus eius, bellum indixerunt Pippino, qui ſe maiorem domus geſſit in Auſtraſia contra voluntatem eorum. Sed vicit in eo prælio Pippinus, captumque regem Theodoricum, vt voluit, ſuis cõditionibus obligauit, Bertharius vero in fauorem Pippini à ſuis interemptus eſt. Pippinus itaque Neuſtriam cum Auſtraſia ſibi ſubiugat, & ſub Theodorico ſolus totum regnum Francorum regit & moderatur, annis tribus & viginti: qui ſanctum Lampertum de monaſterio ſtabulans eductum, pontificatui Traiectenſis eccleſiæ ſuper Moſam reſtituit, & multa in regno Francorum vtiliter peregit.

Bertharius fit maior domus Neuſtriæ.
Bellum regis Theodorici cũ Pippino maiore domus.
Pippinus maior domus. an. 23.

Eo tempore ſanctus Willebrordus monachus, cum duodecim eiuſdẽ profeſſionis ſocijs de Anglia venit in Franciam Gallicanam, & ſanctiſſime vixit.

His etiam temporibus ſanctus Wandregiſilus, qui & Wando, Anſegiſi quondam maioris domus regni Francorum ex Walgiſo fratre nepos, duo monachorum ſub norma diui Benedicti cœnobia in Gallicana Francia conſtruxit, Fiſcannum ſcilicet, & Fontanellã, quod nunc eſt in finibus Normanniæ: in quibus multi viri ſanctiſſimi atque doctiſſimi per ſucceſſum temporis poſtea claruerunt.

S. Lambertus eccl. ſiæ reſtituitur.
S. Willebrordus abbas.
S. Wandregiſilus claruit, & monaſteria cõſtruxit.

Theodoricus rex Francorum obijt anno regni ſui quartodecimo, Dominicæ vero natiuitatis DC. XCIII. indictione Romanorum ſexta, duos relinquens filios, Clodoueum, & Hildebertum, qui ſibi mutuo ſucceſſerunt.

QVINQVAGESIMVSSEXTVS.

CLODOVEVS Theodorici regis memorati ſenior natu filius patri ſuccedens, regnauit ſuper Francos annis quatuor, Pippino maiore domus exiſtente: quo anno Ewaldi, albus & niger monachi, & presbyteri, venientes de Anglia pro Chriſti amore in Saxoniam, martyrizantur, & apud Coloniam ſepulti ſunt iuſſu Pippini principis.

Clodoueus regnauit annis 4.
Duo Ewaldi monachi in Saxonia paſſi.

Anno regis Clodouci primo, Pippinus maior domus Francorum, penes quem omnis poteſtas totius regni fuit collocata, bellum in Friſones mouit, & ducem eorum Radbodum ſuperauit. Sanctum quoq; Willebrordum natione Anglicum, de quo diximus, genti Friſonicæ doctorem & Apoſtolum ordinauit.

Pippinus Friſones bello ſuperauit.
S. VVillebrordus prædicat in Friſia.

Claruerunt his diebus in Francia Gallicana ex diſcipulis beati Kiliani epiſcopi apud Wircipurg antea martyrizati, Arnualdus & Adanarius Abbates, Adelmus, & Wilfridus, ex monachis Epiſcopi, qui multorum animas ſaluti dederunt.

Arnuvaldus, Adamonus, Adelmus, Wilffridus monachi S. Kiliani martyris.

Clodoueus rex Francorum moritur anno regni ſui quarto, qui fuit dominicæ natiuitatis annus DC. XCVII. indictione Romanorum decima.

Clodoueus rex Franc. moritur.

QVINQVAGESIMVSSEPTIMVS.

HILDEBERTVS frater memorati regis Clodouci & filius quondã regis Theodorici, poſt fratrem ſolus regnauit annis decem & octo, cuius maior domus fuit Pippinus Anſegiſi iunioris filius: comes in Namur, & dux in Brabantia, vir nobiliſſimus & ſtrenuus, de antiqua regum Francorum proſapia ortus.

Hildebertus regnauit annis 18.
Pippinus alterius Anſegiſi filius.

Eodem anno ſanctus Willebrordus monachus Romam à Pippino maiore domus cum literis dirigitur, & à Sergio Papa in feſto ſancti Clementis, Friſonum epiſcopus ordinatur, qui ex dono Pippini principis memorati ſedem epiſcopalem conſtituit

S. Willebrordus fit primus epiſcopus Traiecti inferioris. DCXCVII. Traiectum aliud ſuperius, aliud inferius. S. Lambertus Pippinū increpat.

in loco Vultaburg dicto: qui nunc Vultraiectum nominatur, à nomine gentis Vultarum & traiecto compoſitum, quaſi Vultarum oppidum, quia (vt vult Sigebertus) traiectum lingua Gallica oppidum dicitur: Noſtris autem diebus traiectum inferius nuncupatur, ad differētiam ſuperioris, quod ſitum ad littus Moſæ fluminis, Maſtricht vulgariter eſt appellatum, vbi ſancti patres Seruatius, Amandus, Remaclus, & Lambertus martyr ſedem epiſcopalem, quæ nunc apud Leodienſes eſt, quondam habuerunt.

Anno dominicæ natiuitatis DC. XCVIII. indictione Romanorum vndecima, ſanctus Lambertus epiſcopus traiecti ſuperioris, Pippinum principem increpare auſus, quod pellicem nomine Alpiadem legitimæ vxori ſuæ Plectrudi ſuperduxerit, à Dodone fratre ipſius Alpiadis Leodij occiſus martyrizatur, & in Eccleſia ſancti Seruatij apud traiectum ſuperius tumulatur multis coruſcans miraculis. Poſt quem ſanctus Hugbertus traiecti ſuperioris ordinatur epiſcopus.

Choret Offoque reges Angliæ monachi facti ſunt Romæ.

Anno Hildeberti regis Francorum decimo, dominicæ natiuitatis ſeptingenteſimo ſeptimo, indictione Romanorum quinta, Choret & Opho reges Angliæ contempto regno mundi pro amore omnipotentis Dei Romam veniunt, & monachi facti reliquum huius vitæ tempus ſub regula diui Benedicti tranſegerunt.

Epiſcopatus Traiecti ſuperioris transfertur Leodium. Grunvvald maior domus Francorum, Leodij perimitur. Theodoricus fit maior domus Frācorum. Carolus Martellus. Carolus à nouerca cuſtodia mancipatur.

Anno regis Hildeberti XIII. ſanctus Hugbertus epiſcopus diuina reuelatione admonitus, corpus diui Lamberti martyris, à traiecto ſuperiori Leodium cum magna miraculorum gloria refert, anno martyrij ſuſcepti pro veritate XII. Sedē quoq; epiſcopalem idem Hugbertus de traiecto transfert Leodium.

Anno Hildeberti regis Francorum XVI. Grunvvaldus, quem Pippinus ſibi maiorem domus iam ſenio grauatus ſubſtituerat, Leodij ante altare ſancti Lamberti orās, à Ranegario ſatellite Radbodi ducis Friſonum perimitur.

Poſt cuius miſerabilem interitum Theodobaldus filius Drogonis ab auo ſuo Pippino maior domus Francorum, & aulæ princeps conſtitutus eſt, in quo principatu, vix biennio dominari potuit, ſed à Francis deiectus fuit.

Anno ſequenti, qui fuit dominicæ natiuitatis DCC. XIII. Pippinus Anſegiſi filius & maior domus regni Francorum obijt, & filium ſuum nomine Carolum cognomento Tutidem ſiue Martellum ex Alpiade concubina natum, principatus ſui hæredem deſignauit. Sed Plectrudis legitima vxor Pippini relicta, ipſum Carolum priuignum ſuum cepit, & in Colonia Agrippina cuſtodiæ arctiſſime deputauit, & cum nepote ſuo Theodobaldo principatum inuadit.

Interea Hildebertus rex Francorum moritur anno regni ſui octauodecimo, qui fuit dominicæ natiuitatis DCC. XV. indictione XIII.

QVINQVAGESIMVS OCTAVVS.

Clodoueus qui & Dagobertus regnauit ann. quatuor.

CLODOVEVS Hildeberti regis filius, patri ſuccedens in regno Francorum, regnauit annis quatuor vel (vt alij volunt) quinque. Hunc plærique hiſtoriarum ſcriptores nō Clodoueum nominatum fuiſſe, ſed Dagobertum confirmant, quæ diuerſitas an ſcriptorum accident vitio, ſeu qualibet occaſione alia, incertum habemus. Maior tamen pars Dagobertum appellat, pauciores vero cum Sigeberto monacho Gemlacenſe diligentiſſimo ſcriptore ſentientes Clodoueum nuncuparunt. Vtrum binomius fuerit neſcio.

Regenfredus fit maior domus Neuſtriæ.

Franci Theodobaldi odio laborantes in vnum conſpirant, & contractis hinc inde copijs, bellum illi mouent ſatis periculoſum, in quo pluribus ab vtraque parte occiſis, Theodobaldus tandem vincitur & fugatur, principatuque deijcitur. Poſt quem Franci Regenfredum maiorem domus conſtituunt.

Carolus cuſtodia liberatus principatum reſumpſit patris.

Interea Carolus Pippini filius de cuſtodia nouercæ diuino nutu liberatus, mox principatum auitum de manu Regenfredi eripere nititur, primoq; Radbodum Friſiæ ducē hoſti auxiliantem aggreſſus, damnum ſenſit exercitus.

Bellum inter Carolum & Danielē Helpericū. Daniel preſbyter fit rex Helpericus.

Anno Clodouei ſiue Dagoberti Francorum tertio, Carolus in pago Cameracenſi apud Vinciacum dominica in palmis, quæ fuit tertio Calendas aprilis, Hilperico & Regenfredo congrediens ambos vertit in fugam: & eos vſque parrhiſios perſequitur. Fuit autem Helpericus ordine presbyter, & nomine Daniel, quem Franci regem ſibi conſtituerant in Neuſtria.

Poſt hæc Dagobertus, ſiue Clodoueus rex Francorum moritur, anno regni ſui quarto, dominicæ vero natiuitatis DCC. XIX. indictione ſecunda.

De fundatione monaſterij S. Petri in Erpf. eſt ſutatio.

Libet hic inſerere falſam de fundatione monaſterij ſancti Petri Apoſtoli in Erpfurdia quorundam opinionem, qui Dagoberto regi magno huius fundationis honorem concedunt, quod nec tempus permittit, nec ratio. Libens præteriiſſem hanc battologiam imperitorum,

peritorum, niſi me ſcriptorum meorum defenſio compelleret in medium proferre nugaces. Scripſimus enim iamdudum, ad inſtantiam Blaſij & Ioannis abbatum, duo nō paruæ quantitatis volumina Chronicorum ſiue annalium inſignis monaſterij Hirſaugienſis noſtri ordinis, quod ſitum eſt in diœceſi Nemetenſi, ſiue Spirēſi; in quorum primo, multis rationibus probauimus * ſufficienter memoratum cœnobium ſancti Petri in Erfurdia non à Dagoberto rege Francorum, ſed per diuum Wilhelmum Hirſaugienſem abbatem duodecimum, primitus eſſe fundatum. Et quia nunc aſſertionē hanc noſtram magis cognouimus eſſe veram; ex confictis & ineptiſſimis literis quas in prædicto Monaſterio Erpfurdiano vidimus nullo munitas ſigillo cuiuſque, & legimus ſub nomine Dagoberti, & deſcripſimus, ne quis falſitatis nos argueret, operæpræcium fore duximus, ſi earundem litterarum exemplar cum alijs rationibus noſtræ aſſertioni coniungamus.

* Edit. Baſil fol 82.

Per fratres de Hirſaugia facta demonſtratur.

EXEMPLAR Literarum fundationis quæ aſcribuntur Dagoberto.

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDVÆ TRINITATIS. EGO DAGOBERtus Francorum rex, notum facio tam clero quam populo, tam Chriſtianis quam paganis, quod vrbem noſtram nomine Merouegesburg, quæ nobis hæreditario iure ab ipſo auo noſtro Merouco fundatore videlicet eiuſdem vrbis in Thuringia, obuenerat: ſancto Petro & ſuis monachis Deo inibi ſeruientibus, à quo & ipſe mons poſt fundationem monaſterij, quod in honorem præfati apoſtoli conſtruxi, vocabulum ſumpſit, deleto paganico prius nomine aui mei Petrimons vocitatus: cum omnibus ſeruitiis ſuis poſt finem meum poſſidendam regali potentia dedimus. Quali autem id Dei ordinatione factum ſit, indicabimus. Fuit in præfata vrbe iuxta eccleſiam ſancti Blaſii martyris homo Dei nomine Adeodatus: rogatu meo à Moguntino epiſcopo Rigiberto incluſus: Qui incluſus ob periculum animæ nolens vti communione clericorum, vxoribus & armis vtentium, ſæpe me rogauit, vt de aliquo clauſtro meo, monachum, à quo diuinum officium & verbum veræ fidei audiret, & cōmunionem ſacri myſterij perciperet, ſibi euocarem. Huius ego ob mutuam familiaritatē petitioni annuens: miſi ad monaſteriū monachorum: quod ſimili modo conſtruxi in Selſenburg: & venerabilem ſeniorem monachum nomine Truckindū inde euocans, præfato Adeodato incluſo doctorē & rectorem direxi. Qui eo perueniens cœpit paulatim ex eius doctrina & ſuaſione incluſi, numerus credentiū multiplicari; tum conuerſione paganorū ad baptiſmū, tum clericorum & laicorū ad monachicum habitū: Hoc ego cernēs & diuinū in hoc fauorē intelligens: tradidi ſæpe dictā vrbem meam cum omnibus ſibi pertinentibus ſancto Petro & ſuis monachis, ibidem monachicā religionem ſtatuendam, & abbatiam meo auxilio faciendam. Dedi præterea ſancto Petro & ſuis monachis ad vſus diuerſos, ſyluā, quæ ob numeroſitatem ceruorū, Hirsbrulis vocatur, à meridiana plaga vrbis verſus orientē, vſq; ad terminos regionis Orlaun, quā regionem Pippino palatino comiti in beneficiū tradidi. Dedi nihilominus ad ſupra dictum cœnobium villas à Sclauis in eadem ſylua factas, ſ. Tuneckdorff. Tugebrachteſtot, Tuttelſtet, Neukenrodt, Hochdorff, & alias plures. & aquam Geram ad captū piſcium monachis à meridiana parte vrbis vſq; ad terminum curiæ miniſterialis mei Gisboti. Dedi etiā de curia mea ad vſus fratrum quinquaginta modios tritici, centū ordei, & totidē auenæ, & cætera omnia mea in Thuringia. Ad hunc mihi dilectū locum continendū dedi miniſteriales meos cū omni eorū ſobole & poſſeſſione, quorū hæc ſunt nomina: Gisbotus, Gilbert⁹ Eckhardus, Vvolffoldus, Hyſen: Egenhen, Vvolffgirus, Omarius, Sigebertus, Theodobertus: Theodoricus, Adelbot⁹, Adelger⁹, Gelferatius, Hingfridus, Huntzelin⁹, Guntherinus, & cæteros omnes famulos meos & famulas in Thuringia. Vt hæc traditio domino meo Ieſu Chriſto firma æternaliter maneat, literis noſtris ſtabiliri fecimus, & Bāna Rigberti epiſcopi Moguntini cōfirmari rogauimus, & annulo noſtro colligauimus, & ſigillo noſtro adhibito cōpleuimus Karta, Moguntiæ, Calendas Martij, in præſentia Rigeberti epiſcopi; Signū inuictiſſimi regis Francorum Dagoberti. Teſtes omniū harum cauſarum hi: Pippinus maior domus, & filius eius Carolus: Moguntinus epiſcopus Rigebertus, Gunthernus paganus comes, Eckebi comes, & omnis eccleſia in Thuringia & circa Rhenum in Moguntia. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo ſexto, indictione IX.

Annus non fuit, ſed rex quartusdecimus ante ipſum.

Erpfurt eo tempore villa erat paruula, non vrbs.

Certum eſt reges Francorū eo tempore nihil potuiſſe.

Omnis poteſtas erat penes maiorem domus.

Nec fecit hoc nec potuit, quia maior domus, dominus fuit.

Pippinus maior domus erat totius regni dominus.

Nemus & villas dare non potuit.

Cum omnia ſub poteſtate eſſent maioris domus.

Rex Francorum eo tempore nullam habuit poteſtatem.

Si totius Doringia dominus extitit, ergo Doringe omnes cœnobio dedit.

Literas quidem ſine ſigillo fratres oſtendunt.

Quomodo omnis eccleſia in Doringia & Moguntia fuit præſens.

Indictio ponitur falſa ſicut in originali.

Non fuit indictione nona, ſed quarta.

Abſit à me (Trithemius infert) vt contra veritatem huius tam vetuſtæ aſſertæ fundationis pugnem ſi ſubſiſtat, quomodo autem veritas in ea poſſit ſubſiſtere non ſatis video, & ideo quę mihi rationes dubitando occurrant, etiam hic breuiter notabo, poſt illas videlicet quas pro Hirſaugia ſcripſi.

Conſideratio prima, quę facit ne Dagobertū ſæpe dicti monaſterij Erpfurdiani fundatorem fuiſſe concedam, eſt quod annorum ſupputatio non cōcordat, quia ſi hæc ipſa fundatio magno adſcribatur Dagoberto, repugnat inſtrumento literarū non minus quā veritati temporis computati. Ille namq; obijt anno dominicæ natiuitatis (vt ſupra diximus) ſexcenteſimo quadrageſimoquinto, indictione Romanorū tertia, annis ante huius paginæ donationē nō minus ſexaginta. Quod ſi nouiſſimo iſti Dagoberto, qui & Clodoueus, tribuatur, nihilominus annorū ſequitur diſcordia, eo quod cœperit regnare anno domini DCC. XV. & obierit anno DCC. XIX. Quomodo ergo potuit literas fundationis huiuſcemodi tradidiſſe anno domini DCCVI.

Anno Domini DCCVI fuit indictio Romanorũ quarta, non nona.

Conſideratio ſecunda, quæ me dubitantem effecit iſta eſt, quod in præſcripto literarũ inſtrumento ponitur nona Romanorum indictio, cum fuerit quarta, & nequaquam nona, quod ſcitus computiſta eccleſiaſticus manifeſte inueniet.

Literæ fundationis quas habẽt, nunquam fuerunt ſigillatæ.

Conſideratio tertia fictionis mihi ſuſpitionem generat vehementem, pro eo quod literæ fundationis memoratæ, quas fratres vt originales apud ſanctum Petrum oſtendunt in Erpfurdia, nullius ſigillo muniuntur, licet foramen appareat in charta, quaſi præ antiquitate nimia ſigillum decidiſſet.

Manifeſtũ Hirſaugienſes fundaſſe locum.

Conſideratio quarta præſcriptis eſt nequaquam inferior, quia manifeſte ſcriptum inueniretur in vita & geſtis beati Guilhelmi abbatis Hirſaugienſis, quod ſeptem ordinis noſtri monaſteria noua conſtruxit, inter quæ ſæpe dictum ſancti Petri cœnobium in Erpfurt numeratur in ordine quartum. Tranſeo plures conſiderationes alias cõſulto, ne tędium lectori generaret prolixitas.

Quemadmodum ergo & ſcripſi & multis rationibus oſtendi dudum in ipſo primo volumine meo Chronicorum Hirſaugienſium, ita me ſentire neceſſe fuerit, fictionique pręponere, quam exiſtimo me reperiſſe, veritatem.

QVINQVAGESIMVSNONVS.

Lotharius regnauit annis 7.

LOTHARIVS frater ſupradicti regis Clodouei, ſiue Dagoberti, poſt mortem fratris, anno domini (ſicut diximus) DCCXIX. indictione II. promotione Caroli Martelli maioris domus Francorum, in regem ſublimatus, regnauit annis ſeptem, contra quem presbyter Daniel, quem ſibi regem cõſtituerant in Neuſtria Franci, vna cum Regenfrido ſuo maiore domus in diſſentione certabat. Mutauerat autem Daniel nomen, ſe nuncupans Helpericum.

Daniel qui & Helpericus, ſuperatur à Carolo.

Anno domini DCC.XX. Hilpericus antirex, & Regenfridus maior domus, Eudoneum Aquitaniæ ducem, in auxilium habentes, copias contrahunt, & bellum cõtra Lotharium regem, & eius maiorem domus Carolum procedunt. Sed victi à copijs Caroli, magna cum difficultate fugerũnt. Eudo rediens confuſus in Aquitaniam, Helpericum, qui & Daniel, ſecum abduxit.

Regenfridus à Carolo in Vrbe Aurelianis obſidetur.

Anno Lotharij regis tertio, Carolus Martellus maior domus, Regẽfridum perſequens Andegauis obſedit, captaque vrbe ipſum in deditionem accepit, & firmata inter eos pace, cõceſſit illi ciuitatem ad habitandum, & iam ipſe deinceps totius regni Francorum principatum vbique potenter obtinuit.

Carolus expeditionem mouit in Saxoniam.

Anno ſequenti Carolus maior domus, cognomento Martellus, expeditionem mouit in Saxoniam, & congreſſione peracta, multis vtrinq; occiſis, ad ſubiectionem compulit, rebelles tributum Francis ſoluere quoque coegit.

Bauari ad ſubiectionẽ Francorum compelluntur.

Anno Lotharij regis Francorum memorati quinto, qui fuit dominicæ natiuitatis ſeptingenteſimus viceſimus quartus, indictione Romanorum ſeptima, Bauari Francis tributum ſoluere contemnentes in rebellionem ſe præparauerunt apertam. Quæ res vbi Carolo Maiori domus innotuiſſet, magnum Francorum contraxit exercitum, & profectus in Bauariam bello petijt inobedientes; quos potenter ad ſubiectionem omnimodam reuocauit.

Lanfridus Alemanorum dux interficitur à Francis.

Anno ſequenti, Carolus maior domus Francorum expeditionem mouit in Alemaniam, & bello congreſſus cum Alemanis rebellibus victor extitit. Lanfridum ducem eorum ſuperauit, & terram eorum in ſubiectionem coegit.

Lotharius rex Francorum, ſolo nomine regnans, moritur anno regni ſui ſeptimo, dominicæ natiuitatis DCC.XXVI. indictione ſeptima.

SEXAGESIMVS.

Theodoricus regnauit annis 15.
Maior domus regem conſtituit quẽ voluit.

THEODORICVS Lotharij ex fratre nepos, filius ſcilicet regis Clodouei ſupradicti, quem alij Dagobertum nuncuparunt, patruo mortuo ſimul & Helperico Daniele presbytero vita defuncto, qui ſe Lothario viuente, atque poſt eius mortem geſſit pro rege annis octo per maiorem domus Carolum Martellum in regem Francorum ſublimatus, regnauit annis quindecim.

S. Pirminius ex monacho epiſcopus Meldenſis, pluriũ conſtructor monaſteriorũ.

His temporibus claruit in Gallicana Francia ſanctus Pirminius, ex monacho cœnobij diui Mauri abbatis, epiſcopus Meldenſis in prouincia Senonenſi, vir doctrina & ſanctitate admirabilis, qui pro Chriſti amore fidem rectam prædicaturus populis, in partes venit Germaniæ, vbi multos verbo & exemplo ad cultum veritatis conuertit, & plura monaſteria fundauit.

Monaſteriũ Dolengenſe

Inter quæ præcipua & nobis cognita numerantur iſta. Monaſterium ſancti Mauritij martyris in Dolegia Treuerenſis diœceſis, quod magnus rex Francorum Dagobertus (vt

ſupra

ſupra dictum eſt) olim conſtruxit, perſonaliter ſæpius viſitauit aliquandiu inter fratres ibidem conuerſatus eſt ad intentionem regulæ ſancti Benedicti mores fratrum inſtituit, locum decorauit.

in diœceſi Treuerẽ.

Monaſterium quoque Schutterenſe, quod tribus ſupra Argentinam Alſatiæ vrbem conſtat miliaribus, idem ſanctus Pirminius fundauit, quemadmodum in originali volumine vitæ ipſius, quod penes nos habemus, clare ſcripſum inuenitur. Nec obſtat quod eiuſdem cœnobij fratres nulla documenta veritatis oſtendentes, dicunt Offonem Angliæ regem, dum Romam deuotionis cauſa peteret, ſancti Gregorij Papæ primi temporibus, loci amœnitate prouocatum in eo conſtituiſſe monaſterium, quum rex Offo & eius frater (ſicut ſupra diximus in rege Hildeberto) Romam petierint & monachi facti fuerint, anno domini DCC. VII. indictione Romanorum quinta. Sanctus autem Papa Gregorius ſub quo iſti dicunt regem Angliæ Offonem veniſſe Romam prius obierat, anno domini DCV. indictione Romanorum octaua. Pro aſſertione noſtra Sigebertus teſtatur in Chronicis.

Monaſteriũ Schutterenſe.

Falſa Scutterenſium fratrum aſſertio refutatur.

Monaſterium denique Suartzach, in diœceſi Argentinenſi conſtitutum, ſimiliter idem ſanctus fundauit, quod ſcriptor vitæ ipſius in originali teſtatur.

Monaſteriũ Suartzach.

Monaſterium Gengenbach Argentinenſis diœceſis, quod vno miliario diſtat à Schuttera, idem vitæ ſcriptor ſancti Pirminij ab eo teſtatur fundatum.

Monaſteriũ Gengenbach.

Monaſterium, quod Latini Mauri monaſterium, vulgariter autem *Morſmunſter*, in diœceſi Argentinenſi nuncupatur, idem ſanctus fudauit.

Cœnobium Morsmunſter.

Monaſterium item Neuvvilerenſe in eadem diœceſi Argentina, idem ſanctus conſtruxit, cuius monachi cum abbate noſtris temporibus ab ordine receſſerunt.

Monaſteriũ Neuvvilerenſe.

Sunt duo noſtri ordinis monaſteria vnius nominis in Bauaria, quorum alterum vocatur Altah ſuperius, alterum vero ſimiliter Altah, ſed inferius. In geſtis ducum Bauariæ legimus, quod Odilo dux pater Taſſilonis ducis, fundauit inferius Altah. In geſtis autem ſancti Pirminij dicitur, quod in Bauaria conſtruxerit monaſterium Altah, ſed neq; ſuperius ibi exprimitur, neque inferius, ergo liquet quod ſuperius fuerit.

Duo monaſteria in Bauaria, Altah ſuperius & inferius.

Aliud in Alſatiæ finibus monaſterium (ſi recte memini, Baſilienſis diœceſis) beatus cõſtruxit Pirminius eiuſdem ordinis Benedicti, quod Murbach nominatur, quemadmodum eius vita continetur.

Murbach monaſteriũ.

Monaſterium quoque aliud in Inſula Rheni fluminis, haud procul à Conſtantia fundauit, quod nunc in Augia nuncupatur maiori, in quo ſucceſſu temporis multi viri clauſtrales eruditione & ſanctitate vixerunt inſignes. Verum his noſtris diebus in magna paupertate fluctuat, quod olim præ nimijs diuitijs & opulentia rerum diues Augia nominabatur.

Monaſteriũ in Augia maiore.

Monaſterium etiam in oppido Amerbach diœceſis Herbipolenſis memorati ordinis noſtri, in quo ſanctum Amorem diſcipulum conſtituit abbatem, nouum à fundamentis conſtruxit. Et alia plura quæ neſcimus.

Monaſteriũ in Amerbach.

Anno Theodorici regis Francorum quinto mortuus eſt Beda venerabilis presbyter, & monachus in Anglia, vir doctus & ſanctus, qui multa ſcripſit volumina pro vtilitate legentium, ad honorem ſummæ & indiuiduæ deitatis. Theodoricus rex Francorum obijt anno regni ſui quintodecimo, Dominicæ vero natiuitatis DCC. XLI. indictione Romanorum nona.

Beda preſbyter & monachus in Anglia obiit.

SEXAGESIMVS PRIMVS.

HILDERICVS Theodorici regis filius, genitori ſuccedens, ſolo nomine regnauit annis nouem. Omnis enim potentia & opes regni penes maiorem domus Carolum cognomento Martellum, id eſt malleum, ad quem ſumma rerum pertinebat, tenebatur. Nec aliud quicquam regi permittebatur, quam vt regio nomine contentus crine profuſo, barbaque ſubmiſſa in ſolio reſideret, ac ſpeciem dominantis effingeret, legatos vndecunque venientes audiret, eiſq; abituris reſponſa, quæ doctus erat vel iuſſus, quaſi ex ſua poteſtate redderet, cum præter inutile regis nomen, & precarium vitæ ſtipendium, quod ei maior domus pro ſuo arbitrio exhibebat, nihil aliud poſſideret.

Hildericus rex Francorum vltimus, regnauit annis 9.

Francorum reges præter inane nomẽ nihil faciebant, nec vllam habuerunt poteſtatem aliquam.

Eodem anno mortuus eſt Carolus Martellus, maior domus Francorum, dux Brabantiæ, comeſque Namurcenſis, qui cum eſſet bellicoſiſſimus & fortunatus in omnibus, regni terminos valde ampliauit, Saxones, Bauaros, Alemanos, Burgundiones, Sorabos, Bauarienſes vltra Danubium habitantes, Waſcones quoque, Wandalos, Gothos & Saracenos in Hiſpania, Friſones, & multas per circuitum alias nationes bello vicit: & gladio ſuperauit. De cuius bene vel male geſtis & quomodo militibus ſuis Eccleſiaſticas contu-

Sic etiã virtutem enervant.

Carolus qui Martellus, maior domus Francorum.

lerit dignitates, Eccleſiaſque ſpoliauerit, & ob ea viſus ſit ſcelera poſt mortem in inferno ſepultus, in primo annalium noſtrorum volumine (cuius eſt iſtud compendium) plenius enarrauimus.

Carloman. factus eſt monachus, Pippinus principabatur annis vndecim.

Filios reliquit tres, Pippinum, Carlomannum, & Grifonem. E quibus Pippinus & Carlomannus paternum principatum inter ſe diuiſerunt excluſo Grifone, anniſque ſic quatuor ſunt dominati ſuper Francos. Poſt annos vero quatuor Carlomannus diuino ſpiritu compunctus, principatum omnem Pippino fratri dimiſit, & Romam profectus in monte Caſſino monachus factus eſt. Pippinus autem principatum ſolus poſtea rexit annis ſex, & Hilderico rege depoſito communi voto rex factus eſt.

Grifo capitur & cuſtodia mancipatur.

Grifo dolens ſe contemptum à fratribus conſilio matris ſuæ Laudunum vrbē præoccupat, & bellum fratribus indicit. Erat mater eius nouerca Pippini & Carlomanni. Qui ſceleriter adunato ſuorum exercitu Laudunum obſidione cingunt, vrbem capiunt, & fratrem annis quatuor tenent captiuum.

S. Winfridus, qui & Bonifacius, archiepiſcopus Moguntinus.

Claruit his temporibus in regno Francorum ſanctus Bonifacius, natione Anglicus, profeſſione monachus, dignitate archiepiſcopus Eccleſiæ Moguntinæ, vir Apoſtolicus, qui Doringos & multos alios ſua prædicatione conuertit ad Chriſtum, pro quo & poſtea in Friſia prædicans martyrium ſuſtinuit.

Hirſfeldia, Fuldaque monaſteria fundantur.

Hic in Buchouia ſylua duo inſignia ordinis noſtri fundauit cœnobia: quorum alterum vocatur Hirsfeldia in diœceſi Moguntina, alterum à præterfluente flumine Fulda, in quo & ſepultus fuit, in Wirtziburgenſi diœceſi.

Cœnobium monialium in Kitzingen & Biſchoffsheim.

Conſtruxit etiam plura monialium cœnobia: inter quæ adhuc eminet monaſterium in oppido Kitzingen iuxta Mogonum, Wirciburgen. diœceſis: cui præfecit ſanctam virginem nomine Hadelogam: quam Teclam nominauit ex Anglia oriundam. Aliud vero prope oppidum Biſchoffsheim, iuxta Thuberam Moguntinæ diœceſis: cui præfecit ſanctam Liobam virginem Deo dilectam, patria ſimiliter Anglicanam, cuius cœnobij hodie nihil ſupereſt.

Odilo Bauariæ dux Pippini ſororem rapuit vxorem.

Anno Hilderici regis Francorum ſecundo, indictione Romanorum vndecima, Odilo dux Bauariæ rapta ſorore Pippini contra eum rebellat, quem Pippinus bello, quanquam non ſine detrimento ſuorum, vicit & ſuperauit.

Adelungus presbyter cæcus illuminatur. Epiſcopatus Wirtziburg inſtituitur.

Anno dominicæ natiuitatis DCCXLVI qui fuit regis Hilderici annus quintus, indictione Romanorum quartadecima. Adelungus presbyter apud Wirtziburg cæcus, per ſomniū admonitus quærere corpora ſancti Kiliani epiſcopi, & ſociorum eius martyrum, inuentis oſſibus ſacris, viſum recepit. Quo miraculo ſanctus Bonifacius archiepiſcopus Moguntinus cognito auxilio Pippini aulæ Francorum principis à Zacharia papa obtinuit: vt ſedem in Wirtziburg nouam conſtitueret epiſcopalem ad honorem omnipotentis Dei, & ſancti Kyliani epiſcopi, & ſociorum eius martyrum.

S. Burghardus primus epiſcopus Wirtziburg.

Anno igitur Hilderici regis Francorū ſeptimo: dominicæ vero natiuitatis DCC.XLVIII, indictione prima, ſanctus Burghardus natione Anglicus, profeſſione monachus, per ſanctum Bonifacium archiepiſcopum Moguntinum ordinatus eſt Eccleſiæ Wirtziburgen. primus epiſcopus: & præfuit annis XL. Et eodem anno cruciculæ quaſi oleo deſignatæ in lineis hominum veſtibus apparent.

Hildericus rex Francorum inutilis regno deponitur. Pippinus maior domus in regem eligitur. Primi voluminis annalium Ioannis Trithemij abbatis, compendium finitur.

Anno dominicæ natiuitatis DCC.XLIX. indictione ſecunda, Hildericus rex Francorum, tanquam inutilis regno, de vnanimi omnium procerum conſenſu, Zacharia quoque papa Romano præſtante conſilium, à regno deijcitur, & in monachum tonſuratur, anno regni ſui nono. Voluntate igitur omnium communi, Pippinus maior domus in regem electus fuit, à quo ſecundum volumen annalium noſtrorum ſumit exordium, qui & ipſe de antiqua regum Francorum proſapia deſcendit: vt in eodem volumine diximus. Hic ergo primi voluminis annalium noſtrorum epitomen ſiue breuiarium, in nomine Ieſu Chriſti terminamus, in quo per decurſum annorum mille centum nonaginta, reges Francorum à primo introitu gentis in Germaniam ad oſtia Rheni, vnus & ſexaginta continentur.

Τέλος.

Annis complectitur in ſumma 1189. Natus anno 1462. prima Februarij.

COMPENDII SIVE BREVIARII VOLVMINIS CHRONICORVM, ſiue annalium Ioannis Trithemij abbatis ſancti Iacobi Vuirciburgenſis, quondam vero Spanhemenſis, de origine regibuſq; Francorum finis. Completum viceſima die menſis Nouembris: Anno domini milleſimo quingenteſimo quartodecimo, Ætatis ſuæ quinquageſimo ſecundo.

Et

ET hoc quidem tantum ex luculentiſſimis & elaboratiſſimis illis Germanicarum rerum annalibus Trithemianis nobis reliquum eſt, conſeruatum opera Chriſtiani Wecheli optime de literis meriti Typographi, cuius typis ante ſexaginta annos prodijt Lutetiæ Pariſiorum. Quia tamen ſperamus (optamus certe) opera illa integra, aut eorum ſaltem bonam partem, alicubi extare & latere: poſſeſſores aut cuſtodes illorum enixe rogamus, & publico nomine obteſtamur, vt Reipublicæ & poſteritati eadem benignitate, qua nos facere vident, ea communicare velint: noſtram interea operam ad emendate & eleganter edendum (quantum in nobis erit) prolixe offerentes.

DE ORIGINE GENTIS FRANCORVM COMPENDIVM IOANNIS TRITTENHEMII ABBATIS, EX DVODECIM VLTIMIS HVNIBALDI LIBRIS, QVORVM SEX PRIMOS WASTHALDVS CONSCRIPSIT, ab introitu Sicambrorum, ad partes Rheni in Germaniam. In quo etiam Præſulum Wirceepurgenſium enumeratio.

ANno ante natiuitatem Domini, CCCC XXXIX. temporibus Cyri Perſarum regis, Eſdræ quoque, & Nehemiæ principum Hebræorum, poſt excidium Troianorum anno DCCL. Egreſſa gens Gothorum de inſula Scandiæ, quæ nunc dicitur Gothia ſeptentrionalis, Sicambros qui ex Troianis reliquię, iuxta Danubij oſtia ſedebant, adorſi bello regem eorum Anthenorem, cum multis Sicambris occiderunt, & ſpolijs captis receſſerunt. Reliquit duos filios Anthenor, Marcomirum & Suimonem. Erat autem cõſuetudo Sicambris, vt ex omnibus filijs regis pro tempore, ſi plures haberet, vnum duntaxat eligerent, quem regno crederent vtiliore profuturum. Quod ſi nullum habuiſſet, filium de propinquis eius idoneum magis eligebant.

Gothi regẽ Sicambria Anthenorẽ in bello periemunt, iuxta Danubii oſtia.

Marcomirus igitur Anthenoris filius maior natu, patri ſucceſſit anno ante Domini natiuitatem CCCCXL. & regnauit ſuper Sicambros annis XXVIII.

Marcomirus fit rex Sicambrorum annis pleno 28.

Anno regni ſui IIII. cum Gothorum, & aliarum gentium vicinarũ incurſione nimiũ vexarentur Sicambri, ſedes mutare ſtatuerunt. Igitur miſſa legatione, ad Saxones in Germaniam, qui & ipſi ex Troianis aduenerunt, eos, vt fratres orabant, quatenus ſe in aliquo terræ ſuæ angulo permitterent habitare, ſine detrimento gentis ſuæ. Conſenſerunt Saxones promittentes ſe eis optimas ſedes daturos, ſicut & fecerunt. Anno autẽ Marcomiri regis ſeptimo Sicambri venerunt in Germaniã, in menſe Aprili, viri ad bella promptiſſimi CLXXV. millia, DCLVIII. Adducentes ſecũ vxores, liberos, & quicquid ſubſtantię habebant.

Sicambri venerunt ad Rheni fluenta.

Anno ante Chriſti natiuitatẽ CCCCXXXIII. Marcomirus rex, & Suimo frater eius, dux cum Sicambris, in Germaniã à Saxonibus, vt fratres amice ſuſcepti ſunt, & ſedes optatas, inter Rhenũ, & Saxoniã fertiles acceperunt. Ab oriente habentes, Veſarã fluuiũ, & Saxones. A meridie Moguntiã & Rhenũ, Ab occidẽte Rhenũ ſimiliter recuruatũ, & Galliæ extremitatem. Ab Aquilone vero mare Germanicum, & Scotiã cum Orchadarum inſulis.

Anno regni ſui XX. Marcomirus Rhenum tranſgreſſus, cum Gallis Ciſrhenanis bellũ habuit, plures occidit, terrã occupauit, quã fratri tuẽdam, vt duci, vel ſub Regulo cõmendauit. Ab illo tempore, per annos DCCCCXX. Sicambri qui poſtea Franci ſunt dicti, ab infeſtatione Galliæ, nunquã ceſſauerunt, quouſq; eam poſtremo totã multo ſuorum ſanguine obtinuerunt. Nec ſolã Galliam tandem, ſed & Alemaniã, Sueuiam, Bauariam, Alaſaciam, Heluetios, Thuringiã, Saxoniam, Burgundiam, eamq; terrã, quæ inter Thuringos, & Sueuos ſita, hodie antiqua Francia ſiue orientalis dicitur, & vetuſtum nomen Francorum ſolare tinet. Auſtriam, Rhenum totum, ab ortu vſq; in mare, Menappos, Batauos, & Moſellanos, Treuiros, Metim, imo totam Germaniam cum vniuerſa triplici Gallia, & Hiſpania ſuo dominio ſubiugarunt.

Marcomirus rex trãſito Rheno partes Galliæ occupat.

Certum eſt ꝙ primas Sicambri receperunt ſedes, vbi nunc ſunt Geldrenſes, Weſtphali, Monaſterienſes, Cliuenſes. Deinde Rheno tranſmiſſo ſubiugarunt ſibi terrã Tungrorum, Leodiũ, Traiectũ, Hollandiã, & reliquas. Multo tempore Sicambrũ illis nomẽ permanſit,

Hi homines primo Sicãbri poſtea dicti ſunt Franci.

donec tandē ſub rege Franco, quē hoſtes appellauere ferocem, nomē paulatim cœpit mutari. Marcomirus autem rex, poſt multa fortiter geſta moritur anno ante natiuitatem CCCCX. Tres filios reliquit, Antenorem, Priamum & Nicanorem.

Chronicon Waſthaldi hic terminatur.

Ad hunc annum Waſthaldus duodecim libros ſuos, de origine Sicambrorum, ab excidio Troiano perduxit, atq; compleuit per annos continuando, DCCLXVIII Ab hinc Hunibald, in ſex libris hiſtoriam, de regibus & geſtis Sicambrorum continuat per annos, DCCCCXXX. vſque ad obitum Clodouei regis magni.

Anthenor regnat Sicambris annis triginta.

Anthenor, in regno patri ſuccedens, regnauit annis triginta. Hic magno in honore fuit apud Sicambros ſuos, & Saxonum amicitiā obtinuit fortiſſimam, quorum auxiliaria ope, multa contra Gallos, & Romanos bella cōſtituit. Adiuuabant enim fratres eius Priamus, & Nicanor fideliter, & plures incurſiones fortiter peregerunt, in Gallos Rheno tranſmiſſo. Sed & Suimo patruus eius, in parte eius ſemper auxiliator ei fideliſſimus fuit.

Sicambri Friſiam ſibi ſubiugarūt.

Anno regni ſui VIII. conquerulantibus Sicambris, de anguſtia ſedium, & maxime quod pecoribus deficerent paſcua, iuſſit eos paululum exſpectare donec tempus eſſet rei conueniens. Inſtante hyeme frigidiſſima, cum omnia flumina eſſent congelata, cōtractis Sicambris armatis octoginta millibus vicinam gentē, quæ fuit inter mare ſeptentrionale, & terrā eorum inuaſit & maſculis omnibus trucidatis, etiam infantibus mulieribus tantum pepercit. Regionem ſuis diſtribuit, quæ optimis paſcuis abundauit. Hæc terra poſtea dicta eſt Phriſia à quodam principe Sicambro qui Phriſo dicebatur.

Suimo dux frater Marcomiri.

Anno Anthenoris XII. Suimo patruus eius obijt, qui reliquit duos filios Marcomirum, & Hectorē, quorum primus in Rheno perijt, ſecundus loco patris ſub rege Anthenore comitatum adminiſtrauit trans flumen Rheni. Priamus à fratre Anthenore rege conſtitutus eſt princeps terræ Septentrionalis, quam nouiter acquiſierant, id eſt, circa mare Germanicum. Ex his multi principes ſunt nati, per ſucceſſum temporis, quorum Hunibald plures commemorat, alij duces, alij comites, ſed omnes ſub nutu permanebant vnius regis. Anthenor autem rex obijt anno regni ſui XXVIII. completo, qui fuit ante Domini natiuitatem CCCLXXX. vnicum relinquens filium nomine Priamum.

Priamus regnauit ſuper Sicambros annis 24.

Priamus Anthenoris filius patri in regno ſuccedens, regnauit annis XXIIII. cuius tempore Sicambri, iam cōſuetudinem habentes, cum Saxonibus magnā linguam ſuā vetuſtam, patriamq; cœperunt obliuiſci, paulatim & Germanicam vſitare, quouſq; tandem omnes aliam nō nouerunt linguam, niſi ſolam Theutonicā. Remanſerunt plura apud eos vocabula, quæ magis Græcam originem videntur habere, quam Germanicam ſicut bene nouit, qui Græce intelligit ſimul, & Theutonice ita manet, & nunc.

Theocalus Sicambrorū Pontifex, & ſacerdos Iouis.

Anno Priami VI. moritur Marcomir⁹ dux Priami regis, ex Suimone conſanguineus, qui reliquit filium nomine Theocalū quem Sicambri ſummum ſacerdotem Iouis conſtituerunt, & erat eis antiſtes, vates, & parens regum. Vſq; ad illud tempus Sicambri non habuerunt templa Deorum, ſed ſub quercubus ſtabant, & conſultabant.

Neopagi cō ſtructio.

Anno Priami VIII. Sicambri inter multas ædificationes cōſtruxerunt vnā ciuitatē fortiſſimam, quā Neopagum nuncupauerūt, prope Rhenum, vbi reges multo tempore conſederunt. Fecerunt & templum Ioui, quem præ cæteris coluerunt. Huius fani antiſtes Theocalus fuit.

Priamus poſt inuaſiones contra vltra Rhenanos, & Gallos optime factas moritur, anno regni ſui XXIIII. Ante natiuitatem Chriſti CCCLVI.

Helenus regnauit annis 19.

Helenus filius Priami patri ſuccedens, regnauit annis XIX. Hic Palladem venerabatur, cui & ſacrarium conſtituit, pueros captiuorum immolauit. Cruentum in regione Tungrorum bellum, cum Gallis habuit, in quo pluſquam XVI. millia eorum occidit, reliquos in fugā conuertit. Occupata regione Sicambros, qui colerēt eam poſuit, & principes cum multis pugnatoribus per gyrum, vt populum defenderent ordinauit, Helenus rex moritur, anno regni ſui XIX. ante natiuitatem Domini CCCXXXVII.

Diocles rex annis regnauit 39.

Diocles Heleni regis primogenitus patri ſuccedens regnauit annis XXXIX. homo ſtatura procerus, ſeuerus, & belliicoſiſſimus, qui multa prælia fortiter geſſit, nō ſolum cum vicinis Gallis, ſed etiam cum alijs gentibus longe conſtitutis.

Sicambri, Saxones, & Thuringi contra incurſiones Gothorum.

Anno regni ſui decimo egreſſa eſt multitudo gentiū, de inſulis Scādianis, quæ nūc Gothicę nuncupātur, & finibus Saxonię infuſa omnia diripuit, gladio, & ferro deuaſtās regionē. Cōtra hāc gētem proceſſerūt, ad bellū, rex Saxonū, rex Thuringiæ, & Diocles ipſe rex Sicamber, habētes in exercitu CCLX. millia virorū fortium. Bellū atrox cōmittitur, in quo ceciderūt ex parte Gothorū, plus q̃ centū millia pugnatorū. Ex parte Saxonum, in primis cecidit Herman rex Thuringiæ cum viginti millibus, atque ſexcentis, Saxones omnem

prædam

prædam recuperantes ſuis ſpoliatis redierunt. Spolia vero hoſtium, quæ multa erant diuiſerunt inter auxiliarios amicos.

Galli Sicambros regem eorum abſente vaſtare tentant.

Interea cum audiſſent Galli qui morabantur vltra Rhenũ vſque ad mare Britannicũ, Morini, Ambiani, Tungri, & qui erant in illis regionibus eorum amici, quod Diocles de regno exiſſet, cum magno ſuorum exercitu, cõgregati in multitudine magna Sicambros, qui erant ab illa parte inter Moſam, & Rhenum omnino delere ſtatuerunt. Quod vbi per exploratores didiciſſent duces Sicambrorum, exercitum in tres partes diuiſerunt, duas ordinantes, in ſingulas acies, contra hoſtes, tertiam vero in inſidijs locauerunt. Appropinquantes Galli, cum vna tantum acie, vbi duas acies habere Sicambros vidiſſent, turbati ſunt, ſed tempus non erat acies ordinandi aliter, quoniam Sicambri mox primam aciem ſuã aduerſo direxerunt in Gallos. Secunda vero acies à latere irrumpens, in Gallos ordinẽ eorũ confregit. Cumq; acriter pugnaretur, & virtus Gallorũ, ad fugam retrocederet, occurrunt eis de inſidijs Sicambri. Concluſi à Sicambris Galli trucidãtur, vt pecora, ſic quod de LXXXVIII. millib⁹ vix X. remanſerũt. Plures enim in flumẽ dum fugerẽt ſubmerſi ſunt.

Sicambri Ioui & Veneri ſacrificabant.

Hac Sicambri victoria elati, Dijs ſuis Ioui & Veneri non ſolum pecora, ſed infantes etiam Gallorum hoſtium quotquot abduxerant captiuos mactauerunt, Ioui maſculos, & Veneri fœmellas offerentes. Ex eo tempore Sicambri, & ſpolijs inimicorum diuites, & geſtis rebus iunctis gentibus, per circuitum metuendi facti ſunt. Diocles cunctis diebus regni ſui bellum habuit cum Gallis, & vix fuit annus in quo non ſemel ad minus, contra eos ſuum moueret exercitum.

Moritur anno regni ſui XXXIX. ante Chriſti natiuitatem CCXCVIII. Reliquit autem quatuor filios, quorum iſta fuerũt nomina: Helenus, Priamus, Nicanor, & Baſanus, qui & ipſi multos filios poſt ſe reliquerunt.

Helenus regnauit poſt patrem annis 14.

Helenus filius Dioclis natu maior poſt patrem regnauit annis XIIII. homo laſciuus, & iners, cuius tempore Galli ſæpius excurſione facta Sicambris plura intulerunt damna. Cõtra quos fratres eius, cum principibus regni frequenter duxerunt exercitum, & vario Marte pugnarunt, interdum victi, nonnunquam etiam victores. Rex autem domi reſidebat ocioſus, libidini vacans.

Helenus rex deponitur.

Anno eius in regno XIIII. congregati apud Neopagum Sicambri Helenum regem inertem, & inutilem communi omnium ſententia depoſuerunt à regno & ad priuatam redire vitam compulerunt. Anno ante Chriſti ſaluatoris noſtri natiuitatem CCLXXXIIII. in cuius locum elegerunt fratrem eius minorem.

Baſanus rex magnus, & Pontifex, regnat annis 36.

Baſanus iunior Dioclis quondam filius Heleno fratre abrogato, communi Sicambrorum voluntate ſimul & electione rex conſtitutus, regnauit annis, non minus XXXVI. vir in ſua generatione ſapiens, magnanimus, bellicoſus, & fortuna patri non inferior. Hunc Sicambri, & regem, & ſacrorum Pontificem ſtatuerunt, quem propter ſapientiã eius, & mirifice geſta magnum Baſan, vulgariter, *die groten Baſan*, nuncuparũt. In tanta enim Sicambri habuerunt reuerentia, & honore, vt eum non ſecus venerarentur, quam Deum verũ. Eius imperio nemini contradicere etiã in minimo licebat ſub pœna mortis indubitata. Reſtẽ ſeu funẽ vbicunq; pergebat ſibi ante ferri iuſſit, & gladiũ in ſignũ iuſtitiæ, q̃ adeo tenaciter ſeruabat, vt nec filio nec fratri, nec principib⁹, nec ducibus, imo nulli parceret, qui vel modicũ cõtra legẽ commiſiſſet. Rapinam, furtũ, adulterium, dolũ, fraudem, & omnẽ iniuriã, ſiue contumeliam inter Sicambros fieri ſub pœna mortis lege notauit, omneſq;, vel parum in his contra legales ſanctiones peccantes, ſine aliqua miſericordia puniuit.

Rex legis amore filium proprium adulterum capite truncat.

Filium habuit iuuenẽ nomine Sedanũ. Hic iuuenili concupiſcentia abſtractus, cum vxoris cuiuſdã viri humilis conditionis perpetraſſet, quod lege patris nouit prohibitum, accuſatus à marito fœminæ iudicatur ad mortẽ. Et cum proceres rogarẽt, pro filio, pater reſpondit: *Nolite viri contra iuſtitiam militare, facilius eſt vẽtum retinere in aere flantem, quam Baſani mentẽ, à lege quã tulit reuocare, ſiue deflectere.* Hæc audientes Sicambri principes tacuerũt. Rex ad filium inquit: *Non ego te fili occido, ſed lex quam ſciens præuaricatus es.* apprehenſumque filiũ propria manu truncauit. Accurrens mater truncati adoleſcentis lachrymans, & furẽs contra regẽ intemperantia muliebri exagitata clamauit: *O crudelis tyranne non rex, qui crudelitatẽ ſub legis titulo exerces, quomodo parces alijs, qui propriũ filium interemiſti.* Cui rex corã omni populo dixit: *Mulier tuũ eſt obedire marito, regi non exprobrare. Iuro tibi per Deũ meum Saturniũ Iouẽ, quoniam niſi eſſem ira cõmotus, & te hac ipſa interficerẽ hora quæ mihi ſemper fuiſti chariſſima.*

Rex Baſan vxorẽ iraſcentem ob necem filij ſui repudiauit.

Poſt dies octo Rex iudicio principũ, & procerum regni mulierẽ quãuis pulcherrimã & ſibi ſupra cæteras ſingulariter dilectam repudiauit, & ad patrẽ regem Orchadarum remiſit. Ex illo tempore Sicambri Baſanũ regem ſuũ, in tantum timere cœperũt, vt nemo inter

eos magni,aut parui quicquam mali dicere,aut facere præſumeret. Vnde ſacerdotes qui nobilium filios erudiebant,in templis regem *dickeobaſan*,in eſt iuſtum Baſan, nominauerunt.Hinc prouerbium eſt ortum inter Sicambros,quotiens alter vidit, vel audiuit,alterum malefacientem,aut dicentem,*Kennent gy die groten Baſan nitt*.Hoc eſt: *Non nouiſtis vos magnum Baſanũ*:Quaſi diceret,nõ nouiſti, quam ſit iuſtus Banſaus Rex,qui ſi te iſta facientem ſeu dicentem perceperit,ſine dubio te capite truncabit.

Rex Bſanus reges Orchaderũ & Britanniæ fugauit.

Anno regni ſui quinto rex Orchadarũ habens adiutorẽ regemBritannorũ,cum multis nauibus,& armatis venit contra Sicambros,& indixit eis bellũ.Rex vero Baſanus occurrit eis,circa littus maris,circa inſulã,vbi ciuitas poſt fuit conſtructa, per Francos, cui nomẽ eſt Meſoburgus.Sed viſo ex nauibus tanto Sicambrorũ exercitu Orchades,& Britanni de nauibus egredi non audebant , ſed retro ſine effectu abierunt.Cauſa fuit repudiatio vxoris Baſani quam patri Orchadarum regi(vt dixi)remiſerat.

Irrumpentibus denuo Gallis verſus Rhenum,vbi Sicambrorum erãt coloniæ,Baſanus venit cõtra eos in virtute ſuorum magna,vbi iterũ fuſi ſunt Galli & vltra Moſam fluuium eliminati. Victoriã conſecutus rex memoratus Baſan, plura caſtella & munitiones fortiſſimas ab illa parte fluminis Moſæ conſtruxit,verſus Rhenum quæ vergit ad Orientem , in quib.præſidia militaria poſuit,fortiſſima contra incurſiones Gallorũ. In ſuperiori regione inter Agrippinam & Moſam caſtellum nominis ſui conſtruxit munitum , quod Baſan nuncupauit,in quo multi reges,Sicambrorum & Francorum per annos plures poſtea regni palatium,& ſedem tenuerunt.

Vrbs Baſanum conſtruitur ab eo.

Baſanus regis in Deos vanus religio.

Anno regni ſui XXVI. Baſanus poſt multa bella & fortiſſima prælia quæ geſſit cũ diuerſis gentib.& nationibus,ſacra renouauit,ſacerdotes in templo Iouis cõſtituit, viros Græce & Germanice doctiſſimos,in vaticinio,in ſomnijs,in iudicio ſtellarũ,in ethicis,in phyſicis,& in methaphyſicis,qui conſiliũ ſanũ & rectũ dijs inferentibus,dare poſſent cunctis interrogantib⁹ eos in quacunq; neceſſitate.Rege,qui ſummus erat Pontifex abſente,penes ſacerdotes ſumma decretorum erat poteſtas,perſona regis excepta in quam non iudicabant.

Veneris ſacerdotes.

Ad templũ autẽ Palladis,Venerisq; Tritoniæ deæ ſolas virgines cõſtituit ſacerdotes,ad quas certis temporib. ingredi viris paſſim cunctis licebat, vxorib⁹ nõ copulatis, & agere in templo Veneris,qđ ipſum nomẽ eius ſonat.Quæcunq; ſacerdos tali concubitu cõcepiſſet, fœtũ Palladi offerebat nõ occidendum,ſed perpetuo ad ſeruiendũ. Qui ex his talibus Tritonicæ ſacerdotibus conſecutus fuiſſet vxorẽ,poſt puerperiũ ſanctus & dijs proximus laudabatur.Poſt primum partum vnaquæque templum deſerere cogebatur, quia iam Veneri ſuam pudicitiam ſacerdos mater obtulit,& cui voluiſſet nubere potuit. De his plura dicit Hunibaldus,quæ non minus pudoris quam breuitatis cauſa prætereo.

Sicambri obtinent Wederanum,& omnia inter Saxones.

Rex Baſanus poſtremo duxit exercitũ verſum ſupra de aquilone ad meridiẽ,in gentem quæ vocatur Tegarana,& eſt inter Moguntiacũ & Saxoniã vſq; ad flumẽ Mœnum. Omnẽ hanc terrã à mari ſeptentrionali vſq; Mœnũ inter Saxones & Rhenũ,hoc eſt,ab oſtijs Rheni vſq; ad Moguntiã rex Baſan obtinuit,& cõſtructis vrbibus fortiſſimis multiſq; præſidio muniuit non de facili ſuperandã.Congaudebant Saxones & Thoringi Romanorũ hoſtes, quod iam Sicambros ab Occidenti ſimul & meridie haberent , quaſi pro muro contra Romanos & Gallos ferociſſimos,imo potentiſſimos defenſores.

Baſanus rex ſacris die natali celebratis nuſquam comparuit.

Poſt hãc victoriã Baſanus rex magnus ad diẽ natalẽ ſuã apud Neopagum inter paludes Rheni & maris,fratres ſuos & filios cũ proceribus regni multis vocauit ad ſolennitatẽ,per ſeptẽ dies dijs gentilitijs ſacra peregit,Iouẽ cunctis viſibilẽ ſupra templũ nubilatũ oſtendit. Octauo die filiũ ſuum primogenitũ Clodomirũ Sicambris de conſenſu omniũ procerũ, regẽ deſignauit.Poſtea miranda genti carmine patrio futura prædixit, filios cõmendauit, iuſtitiã præcepit,& ſubito nuſquã cõparauit.Neſcio quid inferã Diuinitatis, vt Ameroda-cus dicit,appetentiſſimus fuit,iuſtitiã coluit,ſubditos dilexit,pientiſſimus bonis, crudeliſſimus fuit iniquis. Vſq; in hunc diẽ neſcitur quo peruenerit. Sed Sicambri Francis inter Deos cũ relatũ,plurib.annis carminib.celebrauerunt ſacris.Euanuit in conſilio publico, auctor Ameradat eſt,anno regni ſui XXXVI. Anno ante Chriſti natiuitatem CCXL.quem ſui *Baſangot* nominauerunt. Clodomer filius Baſangot regis Magni primogenitus,ſicut pater de cõſenſu principũ ordinauerat,ſuccedẽs in regno,annis XVIII. regnauit. Cuius anno primo Galli mox vt Baſanũ audiuerunt euanuiſſe,mortuũ non dubitabãt,& ergo miſſis ad Clodomerum filiũ eius nuntijs repetierunt ab eo terrã omnẽ inter Moſam & Rhenũ q̃ eorũ progenitores contra iuſtitiã violente Sicambris fecerunt ſubiectam. Quod ſi facere contemneret , ſe omnia gladio recuperaturos comminati ſunt. Rex autem Clodomer nuncios Gallorum , quaſi conſilium habitaturus cum proceribus ſuis,ſuper inſtanti nego-

Sicambri eũ vt Deũ venerantur.

Clodomerus regnat annis 18.

ti negotio, bonis verbis protractos apud ſe diutius retinuit, & prudenter cauens ne rumor eorum quæ ipſe mente conceperat, in illorum noticiam deueniret, iuſſit ſuis vt eos in omnibus copioſe prouiderent, & lætos cum illis peragerent dies. Interim Clodomer miſſis occulte ad reges Thoringiæ, & Saxoniæ nuntiis, eos vocauit in auxilium, & cum ſuis ad unato magno pugnatorum exercitu bellum in Gallos mente concepit. Ordinatis rebus nuntios honorifice dimiſit, & ne in via quicquam de præmiſſis exercitibus ad notitiam eorum venire poſſet de ſuis, comites illis quaſi pro conductu tuti itineris vſque in Galliam cum literis adiunxit.

Galli Menapiam repetunt à Sicambris.

Tenor literarum hæc continebat: *Clodomer Rex Magnus. Miramur de vobis Galli, quod terram à nobis quæritis recipere, quam progenitores noſtri olim à veſtris iure belli, ſicut ab inimicis ſuis, à quibus multas acceperant iniurias, iuſta viciſſitudine obtinuerunt. Cogitate vires veſtras noſtris impares, & ceſſate ab hac temeritate veſtra. Quod ſi cõtra vos venire vultis, ſtatuimus vobis nõ fracti animis occurrere, & defenſare gladio, quod gladio maiores noſtri acquiſiuerunt.* His Galli recognitis magnum contraxerunt exercitum, vt ponte ſuper Moſæ flumen fabricato exercitum contra Sicambros traduxerunt, cuſtodiam relinquentes circa pontem ne ab aduerſarijs occuparetur.

Clodomer Gallis in hunc modum ad poſtulata reſcripſit.

Diſſimulauit hæc omnia rex Clodomerus quaſi neſciret, ordinatiſque militibus, exercitum in quatuor partes diuiſit, habens in vna qualibet pluſquam triginta ſex millia pugnatorum. Duas partes in totidem acies ordinauit. Tertiam locauit in inſidijs. Quartam dimiſit à latere per gyrum vt pontem occiſis cuſtodibus præoccuparent. Venientes igitur Galli habentes & ipſi acies duas, cum Sicambris habuere congreſſum, non longe à Moſæ flumine prope caſtellum Delon. At vero Sicambri fugientibus ſimiles paulatim retroceſſerunt, donec Gallos longius à flumine protraxerunt vſque ad locum inſidiarum. Ibi ſane bellum atrox eum miſſum eſt. Steterunt enim fortiter Sicambri cum Gallis dimicantes. Interim quartus Clodomeri exercitus circumgyrando pontem occupauit, cuius rei accepto ſigno, hi qui latebant de inſidijs prorumpunt, Gallos inuadunt atrociter cõpugnantes. Poſtremo Galli fugam ineuntes cum pontem neſcirent præoccupatum à Sicambris retrocedere feſtinarunt. Cũ ecce ſubito ſe vident in medio hoſtiũ eſſe concluſos, cęſi ſunt pene omnes & miſerabiliter trucidati paucis equorũ velocitate ad nemora lapſis.

Sicambri Gallos ſuperant, vincunt, occidunt, & fugant.

Reliqua fortiter à Clodomiro rege facta Hunibald ſatis diffuſe conſcripſit. Moritur autem Rex Clodomer anno regni ſui XVIII. Ante Chriſti natiuitatem anno CCXXII. filios relinquens tres, Nicanorem, Helianum & Helenum.

Nicanor primogenitus regis Clodomiri ſuccedens patri, regnauit annis XXVI. Eius tẽpore iterum Gothi & Sclaui fines Saxonũ inuaſerunt, cõtra quos rogatus à rege Saxonię proceſſit ad bellũ, & rediit victor multis ditatus ſpolijs. Cũ rege Archadum prælium geſſit in fauorẽ regis Britannię ſoceri ſui, cuius filiã habuit vxorẽ nomine Conſtantiã, de qua ſuſcepit quinq; filios, Marcomerũ, Anthenorẽ, Priamũ, Helenũ & Clodiũ. Primogenitus patri ſucceſſit in regno, Secũdus maritima rexit, Tertius obijt in Anglia, Quart⁹ ducatũ geſſit in Germania Ciſrhenana, inter Saxoniã, Rhenũ & Moguntiacũ. Quint⁹ dux fuit inter Moſã & Rhenũ fluuios. Nicanor Rex obiit anno regni ſui XXVI. Ante Chriſti natiuitatẽ CXCVI.

Nicanor fit rex & regnat annis 26.

Marcomer filius Nicanoris maior natu patri ſuccedens regnauit annis XXVIII. princeps ſingularis prudentiæ ac modeſtiæ, in ſubditos pius & in hoſtes ſeuerus. Hic enim à ſacerdotibus ſacrorum Iouis in omni ſapientia veterum excellenter edoctus in vaticinijs, & prædictionibus, in ſomnijs, & augurijs, ſimilem apud Germanos non habuit. Maiorum ſuorũ fortia geſta corã ſe in templo & in palatio frequenter fecit recitari, & in carminibus patriis decantari. Multa prælia geſſit, victor cum Romanis, Gallis, Gotthis, & diuerſis gentibus, quorum ſeriem Hunibald hiſtoriographus Francorum diligenter conſcripſit. Moritur anno regni ſui XXVIII. ante Chriſti natiuitatem CLVIII.

Marcomer regnauit poſt patrem annis 28.

Clodius primogenitus regis Marcomeri filius patri ſuccedens regnauit annis XI. Huius tempore Galli cum auxilio Romanorum excurſum facientes vltra Moſam Sicambros valde contriuerunt. Anno regni ſui vltimo contracto tam ſuorum quam Saxonum exercitu maximo iterum pugnauit cũ Gallis, à quibus non ſatis caute ſe habens in agmine fuit occiſus. Sicambri autem nõ obſtante Regis morte bellum proſequuntur & Gallos vicerunt. Occiſus fuit Clodius rex anno ante Chriſti natiuitatem CLVII. regni vero ſui XI.

Clodius Sicamber regnauit annis 11.

Anthenor filius Clodij maior natu poſt patrẽ regnauit annis XVI. Hic inducias fecit cũ Gallis ad decẽ annos & placuit Romanis. Erat autem Anthenor rex plus amator pacis q̃ belli. Patris necẽ libenter vindicaſſet, ſed illo tẽpore nõ potuit. Iſte rex prohibuit filios hoſtium dijs immolari. Moritur anno ante Chriſti natiuitatẽ CXLI. Regni vero ſui anno XVI.

Anthenor Sicamber regnauit annis 16.

Clodomerus rex regnauit annis 20.

Clodomer filius Anthenoris poſt patrem regnauit annis xx. Anno eius primo Romani Numantinos per Scipionem ſubuerterunt, & in ſuam poteſtatem compulerunt. Anno eius ſexto Galli finitis inducijs quas cum patre eius rege Anthenore fecerunt ante decem annos, exercitu magno collecto Moſam tranſeunt, quibus Clodomero occurrente, bellum grauiſſimum commiſſum eſt, & multi ab vtraque parte ceciderunt, Galli autē qui remanſerant retroceſſerunt, & quamdiu rex Clodomer vixit, amplius Moſam non tranſierunt. Moritur autem rex Clodomerus anno ante natiuitatem Domini c x x i. Regni autem accepti Sicambrorum anno x x.

Merodacus rex regnauit ann. 28. Rex Merodach copias duxit in Italiam. Romani in bello ſuperant Sicambros.

Merodach primogenitus filius Clodomeri poſt patrē regnauit annis xxviii. princeps ſtrenuus, audaciſſimus, & nimium bellicoſus, qui multa bella contra Romanos, Gallos, Moguntinos, Treuirenſes, & Colonienſes geſſit. Nam auxiliarijs Saxonibus atque Germanis exercitum ccxx. milliū pugnatorū cōtra Romanos produxit in Italiā, & deuaſtans regionem, cum copijs ad Rauennam vſque peruenit, ditatuſque ſpoliis multis, victor ad propria remeauit. Multas tamen in reditu Romanorum Colonias grauiter afflixit, & magna eis damna intulit. Vnde poſt multas tam victorias quam prælia, Romani tandem coniunctis ſibi Gallis contra eum proceſſerunt ad bellum in finibus Sicambrorum, inter Moſam & Rhenum. Et ne Saxones more ſuo Sicambris fierent auxilio, Romani prius ſubduxerunt Sclauos & Gothos, qui fines Saxoniæ orientalis incurſarent. Rex ergo Merodacus Cimbrorum regem aquilonarem cum centum millibus pugnatorum & ex inſulanis habuit adiutorem. De ſuis vero ducenta habuit millia.

Anno itaque regni ſui xxii. Marius Romanorum princeps, legiones Romanas cum Gallis duce Theodomeno vltra Moſam deſtinauit contra Sicambros, & ſimul acriter pugnauerunt, & multa millia ex vtraque parte ceciderunt mortui & fugerunt Sicambri. Nā ex eorum parte occiſi ſunt xx. millia & plures capti.

Poſt hæc Merodachus inſtaurato exercitu Gallos iterum & inuaſit & ſuperauit. Moritur ante Chriſti natiuitatem anno xciii. Regni ſui anno xxviii.

Caſſander regnauit poſt patrem ſuper Sicambros annis 21.

Caſſander patri ſuccedens in regno annis x x i. regnauit, cuius tempore Galli auxiliario Romanorum milite fines Sicambrorum Moſano flumine traiecto ſæpius infeſtarunt, quibus fortiter contra pugnauit Borbiſta Gothorūm rex cum maxima pugnatorū exercitu Saxonum fines ingreſſus, prædas & incendia fecit. Contra quem rex Caſſander cum rege Saxonum venit, bellum atrox committitur. Borbiſta rex Gothorum fugit multis ſuorum amiſſis. Iterum poſtea Borbiſta reuerſus regionem deuaſtauit, ſpoliauit Saxones vſque ad Viſtulam fluuium, & retrofugit. Contra Gallos ſæpe pugnauit, ſæpe victor, nec minus aliquando ſpretus fortuna. Moritur anno ante natiuitatem Chriſti lxxii. Regni ſui anno xxi.

Antharius regnauit annis 35.

Antharius filius Gaſſandri regis primogenitus regnauſt annis xxxv. De quo ſcribit Hunibaldus quod Moguntinos Romanorum colonos miſerabili clade attriuit. Cum innumerabili exercitu Galliam intrauit, vicos incendit, prædam & ſpolia infinita reportauit. Verum cum ſenuiſſet anno regni ſui vltimo, irrumpentibus iterum in Batauiam Gallis cum exercitu, occurrit & cum viginti millibus ſuorum occiditur. Galli magnam contra Sicambros ſtragem fecerunt. Occiſus eſt anno ante Chriſti natiuitatem xxxviii. Anno regnantis xxxv.

Francus regnauit annis 28. à quo Sicambri dicti Franci.

Franck Antharij regis maior natu filius patri ſuccedens regnauit x x v i i i. annis, à quo Sicambri deinceps nomen Francorum aſſecuti vſque in præſentem retinent diem. Fuit enim homo ferox, bellicoſus, & gentis ſuæ defenſor acerrimus: multa geſſit cum ceteris nationibus bella, ſemper victor, & glorioſus triumphator. Cuius anno tertio iterum Gothi cum Scandianis populis Saxoniæ fines depopulati ſunt, & per decem annos ibidē conſederunt. Sed cum ſucceſſiue ſemper plus & magis irrumperent in Saxoniam, compulſi metu eorum Saxones Francum regem Sicambrorum cum Thoringis in auxilium vocauerunt, & in multitudine ccxxx. milliū pugnatorū contra Gothos proceſſerunt in bellum, Sicambri autem cęteris audacius, dimicantes & quaſi numen quoddam interpellantes frequenter regis ſui inter pugnandum nomen inclamabant vociferantes: Hie Franck/hie Franck. Ab eo tempore gens illa nomen mutauit, & paulatim non ſolum apud ſe, ſed etiam ab alijs nationibus crebrius Franci ſunt dicti quam Sicambri, quouſque tandem in toto nomen illud obtinuit, Franci dicerentur & non amplius vel raro Sicambri, vt Salagaſtald teſtatur. Nam & gens ipſa nominis nouitate vſque adeo delectabatur, vt regem poſtularent, & principes quatenus perpetuo ſancirent edicto, ſe non amplius Sicābros vocari, ſed Francos. Placuit hæc poſtulatio Regi, vtpote qui nominis ſui cuperet immortali-

Sicambri amore ſui regis Francos ſe vocari ſtatuerunt.

mortalitatem conſequi,& ſuo gentem vocabulo inſigniri. Statuit eos iam deinceps non Sicambros vocari debere,ſed Francos,id eſt, nobiles,liberos,vel bellicoſos, & cæteris nationibus metuendos. Nec tamen ſubito ſed cum tempore multo & ſucceſſiue nomen Sicambrum in obliuionem deductum eſt, ſicut apud ſcriptores inuenitur illorum temporum,quod aliquando Sicambros nominarunt eos,aliquando Francos.

Remigius etiam Epiſcopus Remorum, quando Clodoueum regem Frãcorum, qui primus ex regibus Francis Chriſtianus eſt factus,poſt ſuperatos Alemannos baptizare iam debuit coram multitudine procerum, deponenti ornamenta regalia & humilianti ſe ad lauacrũ dixit omnibus nobis audientibus,alta & intelligibili voce: *Mitis depone colla Sicamber,adora quod incendiſti: incende quod adoraſti*,hoc eſt,Chriſtum adora,cuius Eccleſias incendiſti paganus,incende idola quæ tunc adoraſti.

Rex iſte Francus fugatis à finibus Saxonum Gothis, in reditu ſuo cũ exercitu obuiũ habuit nuncium, ꝙ Galli Moſam tranſiſſent,& vaſtata regione cum magna ſpoliorũ præda retroceſſiſſent. Confeſtim rex Francus acceptis in auxilium octoginta Saxonum millibus,adunauit cum ſuis exercitum ccc. millium pugnatorum & Rheno tranſmiſſo venit vſque ad Moſam. Videns autem deſolationem regionis quam fecerant Galli, commotus animo iurauit dicens. Videte commilitones mei quid fecerunt fœdifragi Galli iſti. Iuro per caput patris mei Antharij quod non dabo requiem capiti meo donec me vindicauero de illis. Et laudauerunt omnes propoſitum eius. *Galli Moſa tranſita deuaſtant Franciam.*

Moſa itaq; tranſmiſſa quadraginta millia poſuit ad cuſtodiam pontis, cum reliquo exercitu proceſſit in Galliam,& tantam ſtragem fecit, quantam nullus ante eum Sicambrorum aut potuit aut cogitauit. Nam vſq; ad flumen Tabul procedens & mare, ab aquilone Tarubanos, Tongros, Legios & quicquid his interiacet vel adiacet igne & ferro tam crudeliter conſumpſit, vt nec infantibus nec mulieribus parceret. Congredientes ſibi Gallos tanta ferocitate fudit,vt numen aliquod eſſe videretur non homo. Vnde nimium territæ nationes in circuitu omnes Francos,id eſt, feroces eos nominarunt. Ceciderunt ex gladio Francorum plus quam ducenta millia Gallorum cum viris, mulieribus & pueris,infantibuſq;. *Francus rex Moſa tranſmiſſo, plus quam ducenta millia Gallorum occidit.*

Hinc moti Senatus Populuſq; Romanus legiones miſerunt militum in Germanos duce Marco Lolio, non enim tuto poterant inuadere Francos, niſi Saxones primo ſuperaſſent. Vicerunt primo Romani,& Germanorum XVIII. millia perimerunt. Audiens autem rex Francus ſtragem quam fecerunt Romani, miſit Chlogionem filium ſuum ducẽ cum magno pugnatorum exercitu contra Romanos & multis eorum peremptis reliquos fugere compulerunt, anno Franci regis XXIV. *Romani exercitum mittunt in Germaniam.*

Francus rex Francorum poſt multa fortiter geſta, moritur anno regni ſui XXVIII. Ante natiuitatem vero Chriſti anno IX. cuius bella, mores, inſtituta & leges Clodomer Pontifex ſummus carmine,& Hunibaldus proſa ſcripſerunt.

Clogio Franci regis maior natu filius patri ſucceſſit & annis XXX. regnauit, vir aſtutiſſimus, augur, vates,& magus admirabilis, cuius mater Lothildis filia regis Thoringiorũ ſumma ſacerdos templi Palladis extitit,& ſuis artibus omnes quos voluit inimicos filio & Francis dementauit. Scribit de his Clodomer Francorum conſiliatius grandia in Hunibaldo quæ opinionem excedunt. *Clogio regnauit annis 30.*

Anno regni ſui X. Clogio rex filium ſuum ſecundo genitum, nomine Phriſum ad inſtantiam matris & principum, ducem conſtituit illius regionis, quę poſtea ex nomine eius dicta eſt Phriſia vſque in præſentem diem contra Cimbrorum & Orchadum incurſiones. Poſt annos X. permittente Clogione rege cunctiſque Francorum proceribus, Phriſus in regem fuit ſublimatus, ea tamen conditione vt tributum Francis penderet annis ſingulis boues CCLX. butyri puri talenta XX.& caſeorum regalium tria millia. Et ſic Phriſia regnum factum eſt potentiſſimum. *Regnũ Friſiæ fit Francis tributarium.*

Anno Clogionis Francorum regis prædicti X. natus eſt Dominus Saluator noſter Ieſus Chriſtus Dei filius in Bethleem tribus Iudæ ciuitate apud Iudæos in Palęſtina prouincia. Ante hac anno Clogij quarto Romani hoſtiliter vaſtarunt Germaniam, aliquando victi nonnunquam etiam victores. De cæteris Clogionis rebus geſtis, bellis, vaticinijs, oraculis,& inducijs cum Romanis factis vide Hunibaldum. Moritur anno Domini XX. regni autem ſui XXX multis magnifice geſtis. *IESVS CHRISTVS naſcitur.*

Herimerus ſecundo genitus filius Clogionis regis poſt patrem regnauit annis XII. vir bellicoſus & nimium audax. Anno regni ſui tertio Galli vſque ad Moſam ducentes exercitum inopinata cuncta quę Francorũ eſſe videbãtur, vel eis cõſentire hoſtili excurſione *Herimer regnauit ſuper Francos annis 10.*

vaſtarunt,& collectis ſpolijs retroceſſerunt. Quod vbi Herimero innotuiſſet, vocatos ad ſe duces vltra Moſanos,depoſuit & mulctatos iuxta reges Francorum ſuppellectili, ad vitam priuatam redegit. Hæc enim præceperat: *In poteſtate conſtitutus ſub rege Francorum princeps,cuius negligentia hoſtes terram noſtræ gentis inuaſerint & læſerint, marſupio regis communi dimidium pendat bonorum ſuorum, & amplius ne ſit princeps. Si volens hoc permiſit, capite plectatur, & vxores cum liberis & bonis ſint regis.*

Francorum lex.

Poſt hæc Moſam & ipſe tranſgreſſus multa cum Gallis bella commiſit, & aliquando victor,aliquando etiam victus retroceſſit & fugit. Poſtremo tamen Romanis auxilia Gallis ferentibus in bello fuit occiſus anno regni ſui XII. Dominicæ autem natiuitatis XXXII. Chriſto ipſo in Iudæa prædicante ſalutem generi humano.

Marcomerus regnauit annis 18.

Marcomerus frater Herimeri ſuccedens in regno Francorum regnauit annis XVIII. cuius anno ſecundo Ieſus Chriſtus Dei filius in Iudæa ſecundum carnem paſſus & mortuus,tertiaque die reſurgens à morte viuit in æternum. Anno eius XIIII. Claudius Romanorum Cæſar Britanniam Orcadaſque inſulas Romanis fecit tributarias. Francos inter Moſam & Rhenum tranſeundo grauiter afflixit & Gallorum auxilio vſque ad Rheni inſulas eos retrocedere compulit. Moritur autem rex Marcomerus, Anno Domini L. regni vero ſui XVIII.

Clodomerus regnauit a. 12.

Clodomerus Marcomeri filius in regno patri ſuccedens regnauit annis XII. Hic Rheno tranſmiſſo cum exercitu ſuorum & Saxonum Gallos vltra Moſam retrocedere compulit,& amiſſa omnia recuperauit. Bellum geſſit Germanorum auxilio cum Romanis non longe à Moguntia & agros Treuirorum vaſtauit. Moritur anno regni ſui XII. Anno autem Chriſti LXII.

Anthenor regnauit annis 6. Franci malo ſuo denaſtant Galliam.

Anthenor filius Clodomeri patri ſuccedens regnauit annis VI. qui cum Gallis omni tempore quo regnauit bellum geſſit,cuius & cauſſa miſerabiliter interijt. Nam anno regni ſui vltimo exercitum duxit ponte fabricato vltra Moſam fluuium,& præda multa onuſtus redijt Gallis non exſpectatis. Cumque pars exercitus Francorum flumen tranſiſſet ac rex cum alijs in littore vltimus reſederet, ſubito pons equitum multitudine oneratus cecidit confractus & multi fuerunt extincti. Atonitus rex & animo conſternatus dum cōſilium tractat cum his qui ſecum remanſerant de ponte recuperando, nunciatur ei adeſſe Gallos cum exercitu magno & paratos ad pugnandum. Sed cum pauci eſſent non videbatur ei ſecurum Gallorum exſpectare præſentiam,& tamen aliter fugere non potuit niſi per flumen. Abiectis igitur armis & quicquid grauare potuit retento baltheo ſuper tunica & gladio equum aſcendit & fluuium tranſire tentauit. Similiter fecerunt & alij pedites nō habentes quo fugerent,aquis ſe commiſerunt. Ex his aliqui natando peruenerunt ad littus,cæteri autem fluctuum impetu fuerunt, inter quos & rex Anthenor,ſubmerſi. Cum quo interierunt nouem Francorum nobiliſſimi duces,omnes de regia ſtirpe procreati,videlicet: Dux Priamus, Dux Clodius, Dux Richimer, Dux Anthenor, Dux Marcomer, Dux Walther, Dux Clogio, Dux Herimer, & Dux Luthvvic, cum LXIII. alijs nobilibus. Anthenor itaque perijt anno regni ſui VI. Dominicæ natiuitatis ſexageſimo octauo anno.

Ratherius regnauit annis 21.

Ratherius poſt interitum patris regnauit annis XXI. cuius anno ſecundo Nero Cæſar Romanorum primam perſecutionem mouit in Chriſtianos anno imperij ſui XIIII. & alia commiſit horrenda ſcelera. Rex autem Ratherius cunctis regni ſui diebus cum Gallis & Romanis in contentione fuit & plura cum eis prælia geſſit. Moritur anno regni ſui XXI. Dominicæ natiuitatis anno LXXXIX.

Richimerus rex regnauit an. 24.

Richimer patri ſuccedens regnauit annis XXIIII. qui cum Gothis bellum geſſit & victor euaſit. Nam anno regni ſui XII. Gothi fines Saxonum & Germanorum hoſtili denuo incurſione vaſtabant. Rex itaque Saxonum Windekind, Rex Francorum Richimerus, & Rex Thoringorum Hermenfrid cū maximo ſuorum exercitu Gothis congreſſi XX. millia corū occiderunt & reliquos cōuerterunt in fugam. Eſt oppidum iuxta flumen Oderam nomine Franckenfurt/ quod eo tempore Franci habita de Gothis victoria conſediſſe memoratur, vbi Richimerus rex filium ſuum ſecundo genitum ducem conſtituit, & magnam exercitus cum eo partem dimiſit. Vxores, liberos & cunctam eorum ſuppellectilem reuerſus in Franciam Ciſrhenanam rex ad eos deſtinat.

Oppidum Franckenfurt in Marchia conditur.

Suimo dux in Marchia primus filius Richimeri regis.

Erat nomen duci regis filio Suimo, cui ſucceſſit in ducatu filius eius Clodomer, & illius ſucceſſor fuit ac filius Suimo ſecundus, qui anno Domini CXLVI. ciuitatem ad Sprevi fluminis exitum non longe à mari Germanico fundauit, quam ex ſuo nomine Suimoniam vocauit. Manſerunt in terra illa multo tempore Francū nomen retinentes, donec poſtremo Marcomeri dicti ſunt, à duce quodam Marcomero, cuius filius Brand ciuitatē Brandenburg conſtruxit.

Anno

Domicianus Imperator.

Anno Richimeri regis quinto Domicianus Cæſar Romanorum Titi frater iunior poſt Neronem ſecundam perſecutionē mouit, in Chriſtianos, ſe quoq; primus omnium Cæſarum, anno ſuo ſexto, Dominum & Deum appellari præcepit.

Traianus apud Coloniam fit Imperator.

Rex autem Richimer anno regni ſui XI. bellum habuit cum Romanis & Gallis, non longe à ciuitate Baſana, quæ nunc ad Thermas Grani nuncupatur. Eodem tempore militum legiones Romanorum apud Agrippinam Coloniam poſt bellum cum Francis non ſatis fœliciter commiſſum, accepto nuncio de morte Cæſaris Coccei Neruæ, Vlpium Traianum Crinitum natione Hiſpanum Imperatorem fecerunt, qui tertiam perſecutionem mouit in Chriſtianos: Poſtea informatus præcepit Chriſtianos non inquiri, ſed ſponte ſe ingerentes tantum debere occidi. Poſtremo tamen iterum mutatus, quartam eis perſecutionem ſuſcitauit. Richimerus autem rex Francorum obijt, Anno Domini CXIII. Regni ſui XXIIII.

Odemar Francorum rex annis 14. pacifice regnauit.

Odemarus Richimeri regis Francorum primogenitus filius poſt patrem regnauit annis XIII. princeps populo Francorum valde amabilis, qui temperauit à bellis quo ad fieri potuit. Inducias, id eſt, treugas ſiue confidentias fecit cum Gallis atque Romanis, & ſe tam vtriuſque exhibuit amicum, vt omnes mortem eius deplorarent. Vnde pacem habentis cum omnibus, totum ſuum ſtudium impendit pro decore & ornatu gentis, renouando leges, & conſtituendo nouas ciuitates & munitiones. Inter multas autem ciuitates vnam ſuo nomine fundauit, in terra quæ Tuendia nominabatur, quæ eſt inter Saxones & Francos, conterminans iuxta alueolum Vechtanum, quam nominari præcepit Odemarsheim / anno regni ſui quarto, Dominicæ autem natiuitatis centeſimo ſeptimodecimo. Moritur autem rex Odemar anno regni ſui XIIII. Domini autem CXXVII.

Oppidum Odemarsheim.

Marcomerus Francorum regnauit annis 21.

Marcomer Filius Odemari poſt patrem regnauit annis XXI. qui vxorem habuit filiā regis Britanniæ nomine Athildem, de qua genuit ſeptem filios, quorum iſta ſunt nomina: Clodomer qui patri ſucceſſit in regno, Marcomer qui fuit dux apud Nitriones, & cōdidit vrbem ſui nominis Marcoburgū appellatā. Clogio qui perijt in Britānia. Franc qui fuit dux apud Hogios populos à Confluente vſq; ad Mœnum, verſus Orientem inter Moguntiacos & Saxones, qui veterem vrbem Helenopolim iuxta Mœni littus inſtaurans, Franckenfurt nominari præcepit. Merodac in venatione apro percuſſus interijt. Nicanor qui dux fuit Inſulanus Hollandiæ. Et Odemarus quem pater ſacrorum conſtituit pontificem. Eo tempore claruit Doracus Francorum conſiliarius atque Philoſophus, homo in omnibus mundi ſcientijs eminenter doctus, qui carminibus & annalibus præfuit. Pacem habuerunt Franci cunctis diebus quibus Marcomerus regnauit, & multum ſub eo diuitijs & potentia creuerunt, aucti numero & dignitate. Doracus in annalibus ſcribit, vt refert Hunibald, quod Romani Francos & bello & pace ſemper habuerunt ſuſpectos, quaſi futuros imperij eorum deſtructores: quod metuebant ex oraculo Phedri, ſicut & poſtea magna ex parte contigit ſub Faramundo, & eius ſequacibus. Obijt autem rex Marcomerus, anno regni ſui XXI. Domini CXLVIII.

Franckenfurt iuxta Moganum.

Francorum potentia Romanis ſemper ſuſpecta.

Clodomerus regnauit annis 17.

Clodomerus primogenitus Marcomeri regis filius regnauit poſt patrem annis XVII. qui fuit homo prudens, modeſtus, & agilis, vxorem habuit filiam ducis Rugiorum nomine Haſildam, de qua genuit tres filios, Farabertum, Nicanorem. Quorum natu maior patri ſucceſſit. Secundus fuit rex Phriſiæ, Tertius Rorich in flumine ſubmerſus eſt, à quo nomen fluuio manſit Rora vſque in præſentem diem inter Neocum caſtellum Ciſrhenanum & ciuitatem Morandum. Clodomer autem obijt anno regni ſui XVII. Domini vero CLXV.

Farabertus regnauit annis 20.

Farabertus filius Clodomeri natu maior poſt patrem annis XX. regnauit. Cuius anno ſeptimo prælium atrox Germanorum cum Romanis factum eſt, in quo Germani cladem non modicam ſuſceperunt. Anno eius decimo Germani memores iniuriarum quas à Romanis acceperant, fortiſſimum conuocantes exercitum, fines eorum intrauerunt, & omnia præda, igne & ferro vaſtarunt. Moritur autem Farabertus rex anno regni ſui XX. Domini vero anno CLXXXV.

Suimo regnauit annis 28.

Suimo Faraberti regis filius poſt patrem regnauit annis XXVIII, & multa prælia geſſit cum Gallis atque Romanis. Nam eius tempore Seuerus Cæſar Romanorum Britanniam, quæ nunc Anglia eſt, denuo Romanis reddidit ſubiectam, quod Suimoni & principibus ſuis non placuit. Vnde mortuo in Britannia Seuero, Suimo Galliam vaſtauit, anno regni ſui penultimo & victor remeauit. Moritur autem anno regni ſui XXVIII. Domini autem natiuitatis CCXXIII. anno.

Hildericus regnauit annis 40.

Hildericus Suimonis maior natu filius patri ſuccedens regnauit annis XL. vir potens in armis, & prudentiæ magnæ. Hic in Inſula Rheni fortiſſimum condidit caſtellum, non longe à Neoco quod nomine ſuo Hildeburgum nuncupauit. Claruit eius tempore Hildegaſt Francorum ſapientiſſimus Philoſophus, conſiliarius & vates, ſiue Propheta, de ſemine regio natus, qui Odemaro in ſummo pontificatu ſucceſſit. Hic tantæ apud Francos opinionis & reputationis fuit per XLVI. annos, vt ab omnibus tamquam numen aliquod diuinum audiretur, imperaretque & regibus ducibuſque & vniuerſo populo Francorum ſicut Deus & Dominus.

Vaticinium Hildegaſti de armis Frãcorum, id eſt, leone & ſerpente.

Hic die natalis Hilderici regis ſtans in templo Iouis apud Neopagum, ante ipſius Dei ſimulachrum, poſt preces pro vaticinio fuſas, furere cœpit, vt moris eſt prophetantibus, agitatoque capite, ac manibus recuruatis, ita vaticinabatur: *Venit ab occiduo Francis victoria Deo, Dardanii veteres quem coluere patres. Quicquid habet Gallus, quicquid Germania tota, Iuri cedet omne tuo bellicoſe Sicamber. Hunc tibi cum dederit primum de nomine regem. Quem ſtatuent principes & ſine rege duces, Illo iã regnante Francus ſine fine regnabit.* De Romanis quoq; hęc intulit: *Magnus ecce Deus dabit Franco lupanaria caſtra, Et franget aquilam leo ſerpente colliſam.*

Multa prædixit, & alia Francis futura, quæ neſcio ſi quis intelligere poſſit, antequam fiant. Scripta ſunt autem per eum, partim Germanica lingua, partim vero Græca, & Romana, non obſeruata lege metri, ſed prout ſpiritus in eo furens verba exſpumauit. Vnde & ego vt ſenſum non confunderem verba eius eodem ordine numero latina feci, non menſura carminis, ſed tantum imitatione dictionis. Idem etiam Hildegaſt Françoſ nobiles, & filios eorum docuit geſta maiorum carminibus lingua decantare materna, id eſt, Germanica, in cytharis & alijs inſtrumentis multis, vt canerent docuit.

Erant Franci eo tempore adhuc moribus rudes & feri, nec habitu culti, nec manſionibus curioſi, aut ciuiles, vtpote qui habitare in campis magis fuerunt aſſueti, quàm in vrbibus, aut habitaculis pulchris, vel curioſis. Sæpe namque regum ſuorum imperio ſedes, & domicilia mutare coacti fuerunt, & ideo pulchra ædificia non curabant. Sed Hildegaſt eos, & mores docuit cultiores, & domos ædificare diuerſis receptaculis diſtinctas. Quicquid enim prius conſtruxerant nimia ſimplicitate fuit contemtibile. Vnde Germani ſumentes prouerbium cum viderint quippiam antiqua ſimplicitate fabrefactum, vel depictum, vſq; in hunc diem dicere ſolent: Hoc opus Francorum antiquum. Das iſt ein alt Fränckiſch Werck. Reliqua Hilderici apud Hunibaldum ſunt. Moritur anno regni ſui XL. Dominicæ vero natiuitatis CCLIII.

Francorum ſimplicitas priſca.

Bertherus regnauit annis 18.

Bertherus filius Hilderici regis poſt patrem regnauit annis XVIII. cuius tempore Romani, qui morabantur per legiones in Gallia Ciſrhenana bellum geſſerunt, cum Alemãnis Sueui, ducentes exercitum ſuum ad Auguſtam ciuitatem Rethorum, quæ nunc in Sueuia eſt, anno Bertheri regis Francorum ſeptimo, vbi Valerianus à militibus, in exercitu Auguſtus creatus fuit, & Gallienus Romæ à Senatu Cæſar appellatus, Gallo & Voluſiano ab Æmiliano necatis.

Franci deuaſtauerunt Italiã, Galliam & Hiſpaniam.

Anno Bertheri X. Germani Francorum, & Saxonum auxilio fines Romanorum hoſtiliter ingreſſi ſunt, & omnia deuaſtantes vſq; ad Rauennam peruenerunt.

Anno Bertheri XI. Alemanni Rheno tranſmiſſo, cum magno exercitu Galliam intrauerunt, & vſq; ad Treuerim peruenientes, omnia igne & ferro crudeliter deuaſtarunt. Inde procedentes in Italiam vſque peruenerunt, & multa Romanis damna intulerunt. Anno ſequente Franci auxilio habentes Germanos, Saxones iuſſu Bertheri regis ſub ducibus Antheri filio eius, & Lutheri filio regis Saxonum, Galliam cum exercitu magno peruagantes deuaſtauerunt, incipientes à Tungreſium regione per Beluacos vſque ad Sequanam, & vlterius vſq; in Hiſpaniam omnia vaſtando peruenerunt, vrbem Terraconã ſubuerterunt. Bertherus rex obijt anno regni ſui XVIII. Domini CCLXI.

Clodius regnauit annis 27.

Clodius Bertheri filius regnauit poſt patrem annis XXVIII. cuius anno octauo Romani Francos de Hiſpaniæ interiorisq; Galliæ finibus expulerunt, multis ab vtraq; parte cæſis. Retroceſſerunt enim Franci vſq; ad ſedes Moſanas veteres.

Franci iterum inuaſerunt Galliam.

Anno dehinc regni ſui XII. Clodius rex cupiens ſe vindicare de Romanis, iterum per duces inuaſit Galliam, & multa Romanorum millia fuerunt perempta à Francis. Itaq; Franci magnam Galliæ interioris partem ſeptennio tenuerunt.

Anno regis Clodij XIX. venerunt iterum Romani ſub duce Probo, iterumque Francos de Gallia expulerunt non paucis bello ab vtraque parte fuſis atque peremptis.

Huius quoq; Clodii temporibus Romanum varie gubernabatur imperium, quod non

non paruam à Francis, Germanis, Sueuis, id eſt, Alemannis, Saxonibuſque iacturam ſuſtinuit. Anno vero Clodij regis XI. Claudius Cæſar militiam Romanam duxit contra Sueuos, cui non longe à lacu Banaco Sueui, cum triginta millibus occurrētes atrociter dimicarunt: Ceſſit tandem Romanis victoria, & pluſquam duodecim millia Sueuorum ceciderunt, cæteris fuga ſalutem quærentibus.

Alemanni, id eſt, Sueui cæduntur à Romanis.

Clodius rex moritur anno regni ſui XXVII. Dominicæ autem natiuitatis anno CCLXXXVIII.

Waltherus filius regis Clodij poſt patrem regnauit annis octo, cuius anno primo Diocletianus Romæ cœpit, & imperauit annis ferme viginti, qui tantæ arrogantiæ, & ſuperbiæ fuit, vt ſe adorari publice pro Deo mandarit.

Waltherus regnat annis 8.

Anno Waltheri regis primo, ſecundo, tertio, & quarto, magni fuerunt in Britannia, quæ nunc eſt Anglia, tumultus. Mortuo enim ante aliquot annos rege Britannorum Lucio qui primus fidem Chriſtianam, ab Eleutherio Papa ſuſceperat tempore Suimonis filij Pharaberti, regis Francorum anno Chriſti CLXXXVIII. ſubſtituerunt ei Romani Seuerum Senatorem, quem cum duabus legionibus in Britanniam miſerunt, quem applicantem, ad littus Britanni bello exceperunt.

Romani occupant Britanniam Angliam.

Quo tandem apud Eboracum perempto, Ceraufius infimo genere in Britannia natus, Romanorum conſenſu rex declaratus multam exercebat tyrannidem. Quo tandem interfecto, Waltheri regis Franci temporibus, Romani Alexium in eius locum, cum tribus legionibus militum deſtinauerunt. Verum Britones imperium Romanorum diutius ferre non valentes, Aſclepiadotum ſibi regem ipſi conſtituunt, Alexium vero cum duabus legionibus Romanorum occidunt. Gallum vero præfectum cum tertia legione, apud Londonias obſident, qui vbi vidit ſe non poſſe reſiſtere, accepta licentia abeundi, vrbem reſignauit. Cœpit autem Aſclepiadotus anno Waltheri VIII. & regnauit annis decem.

Britones iugum Romanorum excutiunt.

Erant Romani his temporibus potentes, & multis nationibus imperabant. Franci autem extremo Romanorum odio laborabant, quieſcebant tamen, vaticinium ſuorum prophetarum, quod nec dum aderat, tacite præſtolantes. Waltherus rex moritur anno regni octaui, Domini CCXCVI.

Francorum & Romanorum ad inuicem odiū.

Dagobertus regis Waltheri filius poſt patrem regnauit annis XI. qui fuit manſuetiſſimus in ſubditos, quo factum eſt, vt magni, & parui eum colerent, vt patrem, magna tamen, & ſinguli reuerentia, & honore eum proſequentes.

Dagobertus regnauit annis 11.

Anno Dagoberti regis Francorum quarto Coelus dux Claudioceſtriæ inſurgens contra Dominum ſuum Aſclepiadotum regem Britannorum, inductus promiſſionibus Romanorum bello eum occidit. Quo nuntio lætati Romani miſerunt Conſtantium ſenatorem, qui prius Hiſpaniam cis ſubiecerat, virum non minus prudentem quam audacem. Quem vt Coelus audiuit littori applicuiſſe, nuncios miſit, pacem petijt, Romanis tributum promiſit, tantum vt regnum habeat. Aſſenſit Conſtantius. His compactatis Coelus intra dies XL. moritur, cuius mox filiam in nomine Helenam, cui pulchritudine, ſcientia liberalium artium peritia inſtrumentorum muſicalium, puella ſimilis non fuit in Britannia, Conſtantius duxit vxorem, de qua genuit filium nomine Conſtantinum, qui patri poſtea ſucceſſit in regno, non ſolum Britonum, ſed etiam contra Maxentium preualuit ad imperium Romanorum.

Aſclepiadotus rex Britanniæ occiditur.

Conſtantius Romanus fit rex Britanniæ, & poſtea Cæſar.

Nam Conſtantius pater factus Imperator, Conſtantinum Cæſarem fecit, & ei Galliam commiſit. Eo tempore Alemāni Galliam in magna occupauerunt potentia, cum quibus Cæſar Conſtantinus, anno Dagoberti regis Francorum prædicti quarto bellum geſſit apud Lingonas vrbem Galliarum, & eorum ſexaginta millia interfecit. Dagobertus Francorum rex moritur anno regni ſui XI. Domini CCCVII.

Clogio Dagoberti filius mortuo patri ſuccedens, regnauit annis duntaxat duobus. Nam ſecundo regni ſui anno Romani Francorum regnum circa Moſam & Rhenum atrociter inuaſerunt, eo videlicet anno quo Conſtantius Choraci, in Britannia moriens, & regnum & imperium Conſtantino filio cum matre commendauit.

Clogio regnauit annis 2.

Cum itaque rex Francorum Clogio incautius dimicaret, à Romanis interceptus, & occiſus eſt, duos relinquens filios, quorum natu maior Helenus annum tunc agebat X X. minor vero natu Richimer XVIII. Lege autem Francorum erat interdictum, *ne quis promoueretur in regem niſi XXIIII. ætatis annum compleſſet.* Hinc factum eſt quod neuter filiorum Clogionis ad regnum potuit peruenire, ſed patruus eorum Clodomer electione principum fuit in regem coronatus. Clogio rex peremptus anno regni ſui. II. Chriſti autem CCCIX.

A Romanis occiſus.

Lex Francorum.

Clodomerus regnat annis 18. Genebaldus dux Francorum contra Romanos dimicat.

Clodomerus frater Clogionis poſt eum regnauit annis XVIII. cuius anno ſecundo Alemanni, qui & Sueui, grauiter à Romanis afflicti, Francos, Thuringos, & Saxones in auxilium vocauerunt, monentes & orantes, ne tardarent eis citius in adiutorium ſubuenire, attento, quoniam ſi Romani, vt animis conceperant, ſuperaſſent, iam Franci, Saxones, & Thuringi ab eis ſine dubio peterentur. Quibus recognitis Rex Clodomer Genebaldum fratrem ſuum exercitus conſtituit, cui octoginta virorum millia ſubiecit. Similiter fecerunt & cæteri Reges, in auxilium vocati, coniuncti Alemannis ſubſidiarii milites magnum ſtatuerunt exercitum, congreſſique Romanis acriter pugnauerunt, & plus quã quadraginta ſex millia eorum perimerunt, cæteri ſalutem fuga quæſiuerunt.

Inter Alemannos, & Thuringos diſſenſio grauis & pugna oritur.

Hac Germani victoria potiti cum ſpolia in caſtris conſueto more diuiderent, orta eſt inter duos milites, quorum alter Sueuus, alter vero Thuringus erat, quædam turbatio, quæ in tantum creuit, quod periculoſa ſeditio fuit ſubſecuta. Vterq; enim de ſua gente plures habuit ſibi adhærentes. Ducum tamen & principum auctoritate interueniente ceſſauerunt illa vice à tumultuatione. Cauſſa turbationis fuit, quod miles ille Sueuus nomine Adelbert dixerat Thuringum nomine Gunther neſcio quid furtiue de præda communi omnium ſubtraxiſſe. Verum vbi Thoringus furtum negaret, obtulit ſe Sueuus ad probandum dictum ſuum duello, ꝙ cum admitterent principes, monomachiæ bellum cõmittitur, & Thoringus ab Alemanno, in ſecundo congreſſu peremptus eſt. Cuius cadauer, cum armis & veſtimentis fuiſſet nudatum, etiam furtum de quo fuerat accuſatus penes eum inuentum eſt. Qua confuſione accepta Thuringi vltra modum animis ſæuierũt, tamen diſſimulantes iram, conſilium poſtea ſeorſum habuerunt viri centum viginti quomodo Guntherum de Adelberto Sueuo vindicarent occiſum, omnia ſecretiſſime manere iubent. Nocte igitur inſequente ſuper tẽtorium, in quo ſuſpicabantur eſſe Adelbertum Sueuum irruunt, & clamantes trade nobis homicidam vt moriatur. Quid plura? Ad arma concurrunt. Sueui ſuũ defendere militẽ innocentem, vel cum eo mori ſtatuunt, irruentesq; in illos centum viginti Thoringos omnes pene trucidantur. Quod cum nunciatum fuiſſet in caſtris Thoringorum, mox in furorem cõcitati, mane diluculo, in Sueuos proſiliunt, cum inſania vociferantes, *O gy verrederſ boeſſvvicht.* At Sueui non ſegnes arma corripientes fortiter ſe defendunt. Atrox inter amicos pugna committitur, in qua plus quam duodecim millia Thoringorum à Sueuis perempta ſunt, cæteri fuga lapſi, ad caſtra Francorum, qui ad duarum fere leucarum diſtantiam, ab his aberant, peruenerunt. Nec enim Francis, nec Saxonibus innotuerat res, donec perpetrata fuerat, quia non in eodem loco, ſed procul ab inuicem caſtra poſuerant.

Induciæ trium annorum inter Sueuos & Thuringos.

Poſt hæc principes, & duces Francorum, Saxonumque pro pace, & concordia inter Alemannos, & Thoringos magnis laborauere conatibus, ſed cum ambæ partes grauiter ſe læſas quererentur, plenam reformare pacem non potuerunt. Inducias tamen impetrauerunt ad tres annos, in quibus à bello partes deberent abſtinere, donec medio tempore deferueſcente commotionis turbatio ſedaretur. Ab illo tempore vſque ad noſtram ætatẽ perpetua manet inter Sueuos, & Thuringos occulta diſſentio, cum plures cauſſam ignorent, & ſe mutuo inſequuntur.

Francorum auxilium Thuringi contra Sueuos petunt.

Anno Clodomeri Francorum regis ſexto treugis, ſiue inducijs inter præſcriptas gẽtes finitis, Alemanni bellum Thuringis indixerunt. Sed Thuringi rebus ſuis diffidentes, nuncios miſerunt nobiles, & inſignes ad Clodomerum regem, & Francorum proceres, magna cum inſtantia rogantes vt eis in auxilium copias mittere contra Alemanos, vt amici dignarentur. Erant eo tempore magni gentium motus, in Britannia, & in cunctis Inſulis circumiacentibus. Rex autem Francorum quia nõ longe diſtabant ſedes ſuæ gentis à Britannia in magna ſollicitudine fuit, metuens Romanorum inſidias ne forte per terram excurrerent, & fines Francorum infeſtarent, ſicut & antea ſæpius fecerunt.

Magni regis Francorum Clodomeri ad legatos Thuringorum oratio.

Vnde cũ ſuis habito cõſilio Thuringorum legatis reſpondit, in concione magnatorum publica dicens: *Duce Genebaldo fratre meo chariſſimo dudũ intellexi quæ fuerit inter vos amici Thoringi, & Alemanos cauſa diſſidij & earũ quæ hodie ſunt in foribus turbationũ. Sed vos ipſi optime ſcitis ꝙ Romani cum Gallis quotidie nobis imminẽt, ac diligentiſſime obſeruant, ſi qualibet occaſione regnum noſtrũ poſſent deſtruere. Vnde cautũ nobis non iudico his periculoſis tẽporibus populũ diuidere, & neglectis propriis aliena tutari. Quod ſi poſſemus ſine periculo noſtro, ſicut ante hæc ſæpius fecimus, & nunc amica ſeruitutẽ faceremus. Eſt enim locorum nimis à nobis diſtantia pugnare contra Alemanos, cum illi principium Rheni & ortum, nos vero extrema eius oſtia teneamus.*

Francis Thuringi ſedes offe-

Quibus auditis à Rege Francorum, legati Regis Thuringiæ reſponderunt: *Domine Rex & vos Franci optimates audite: Eſt nobis terra lata, fertilis, & amœna, vnde ſi vobis placet, prom-*

ptus eſt Rex noſter cum vniuerſa gente Thuringorum dare populo veſtro terram optimam, quæ eſt ad Mœni ripis, & inter Alemanos, vt nobis in murum, & Alemanis ſitis in exterminium. Ad petitionem Thuringorum Franci dederunt conſenſum, & oblata ſuſceperunt.

runt. vbi nunc eſt Francia Orientalis.

Anno igitur Dominicæ natiuitatis CCCXVI. qui fuit ſeptimus annus Clodomeri regis Francorum, in menſe Aprili nonodecimo die menſis exiuerunt viri armati, triginta millia, agricultores, & variarum rerum artifices, duo millia ſexcenta octoginta ſex, cum vxoribus, liberis, & rebus ſuis de Francis Ciſmarina, vbi nunc eſt, Traiectum, Hollandia, Geldria, Selandia, pars Phriſiæ, & Weſtphaliæ, ſimul & Brabantia cum adiacentibus terris multis ſelecti, & iuſſi à rege aſcendere in terram, quam promiſerant ſe Thoringi Francis daturos; quam etiam cum magna lætitia ſuſceperunt.

Francorum triginta millia armatores, & duo millia ſexcenta agricultores, & cæteri, de Hollandia ad Wirtzburgum aſcendunt.

Ducem Rex ſuper populum miſſum, & exercitum omnem conſtituit fratrem ſuum Genebaldum, qui annis prioribus cum Alemanis contra Romanos dimicauerat, fuitque vir magnæ prudentiæ, audax & bellicoſus, qui terminos ſibi & populo ſuo donatos non ſolum bene rexit, ſed etiam in breui multum ampliauit. Cumque exiuiſſent patrios lares Franci, dux Genebaldus cum viginti millibus pugnatorum proceſſit, ad locum ſibi à Thuringis deſtinatum, reliqua vero decem vtilia pro tutela populi ſubſequentis cum filio ſuo Marcomero in itinere poſt ſe dimiſit.

Genebaldus dux primus Francorum orientalium fit.

Cum autem percepiſſent Alemani quod Franci nouas à Thuringis ſedes accepiſſent iuxta Mœni littora inter medium eorum, valde timuerunt: & miſſis ad Genebaldum ducem legatis pacem orant, & omnem cauſſam litis Thuringorum, in eius arbitrium cõmittunt. Similiter etiam Thuringi fecerunt. Et ſic magnum inter illos diſſidium Genebaldi prudentia fuit extinctum.

Anno Chriſti 317.

Eodem anno in menſe Septembri Marcomer dux Genebaldi filius cum reliquo Francorum populo venit in meridionalem Thuringiam, & ſedes promiſſas acceperunt circa Mœnum fluuium, ab oriente habentes Bohemiam, à meridie Alemaniam, ab occidente Rhenum & Moguntiam, ab aquilone vero Thuringiã & Saxoniam. In eorum autem introitu omnes Thuringi regis ſui Heroli mandato retroceſſerunt in Thuringiã, & diſpoſitas ſibi manſiones receperunt, alimenta Francis ad integrum annum ſufficientia iuſſu regis dimittẽtes. Franci aũt noui aduenæ, in terra iam ſua conſederunt, primo in eo loco qui olim dictus eſt, Lunaw/ vbi nunc eſt vrbs Francorum nomine Wirtzburg. Exinde omnem inter ſe regionem diuiſerunt, per familias ſingulas diſtributionum gradus ſortes, mittentes vnicuiq; per ordinem gentis ſuæ.

Genebaldus vero dux Francorum in orientali Francia, primus ab illo tempore genti præfuit, ſub nutu & imperio regum inferioris Franciæ annis triginta, & breui tempore nomen eius innotuit multis, ita vt etiam Romanis iam eſſet formidabile, quibus valde diſplicuit quod Franci terram illam inhabitare cœpiſſent, ſcientes illos eſſe feroces, quietis impatientes & ad bella promptiſſimos. Nec tamẽ poterãt eos prohibere propter multa prælia quibus eo tempore in alijs mundi prouincijs plus conſueto fuerunt nimium occupati.

Genebaldus Francorum orientalium dux annis triginta.

Dux Genebaldus conſentiente Clodomero rege Francorum, qui regnauit in Francia occidentali circa mare, Moſam & Rhenum fœdus inijt, cum Alemanis & Thuringis, quo fortior eſſet, ad impugnandum Romanos, & Gallos, qui finibus Franciæ, ab alia Rheni parte imminebant apud Moguntiam, & Argentinam, contra quos Rheno tranſmiſſo ſæpius dimicauit, & plures eorum occidit.

Franci orientales cum Alemannis & Thuringis fœdus contrahunt.

Genebaldus autẽ Dux genuit Dagobertum, qui præfuit genti annis XXI. Dagobertus autem genuit Clodium, qui præfuit annis XXIII. Clodius aũt genuit Marcomerum, qui præfuit annis 20. Marcomerus aũt genuit Faramundum, qui anno ducatus ſui ſecũdo, in regem Francorum fuit electus, vt ordine ſuo inferius eſt ſcriptum. Prædicti quatuor duces Frãcorum orientalium per annos 94. populo præſidentes terminos acceptæ poſſeſſionis, vſque ad Rheni flumen dilatarunt, & magnum Gallis atque Romanis damnum fecerunt. Sed iam nunc quæ reſtant de regum Francorum ſucceſſione continuanda ſunt. Rex autem Clodomer obijt anno regni ſui XVIII. Domini CCCXXVIII.

Genealogia ducũ Francorum orientalium, ſub regibus dominantium.

Richimerus Clodomeri filius poſt patrem regnauit annis XIII. & cunctis regni ſui diebus cũ Romanis, & Gallis in contẽtione fuit, & multa cũ eis prælia cõmiſit. Hic etiam tẽpore patris ſui cum Cæſare Conſtantio patre Conſtantini dimicauerat, anno videl. Domini CCCVIII. Conſtantius enim Britanniam Romanorum iuſſu ingreſſurus, Francorum gentẽ in finibus Rheni ad Mare & Moſam commorantem hoſtiliter inuaſit, & retrocedere compulit, multis eorum in bello peremptis. Quo tandem in Britannia mortuo

Richimer Clodomeri filius regnauit ſuper Francos annis 13.

Franci priſtinos confeſtim terminos receperunt, & Romanorum præſidium fugere compulerunt. Poſtremo tamen Conſtantinus Imperator Conſtantij, & Helenæ filius Richimerum in bello peremit. Anno regni eius XIII. Domini autem CCCXL.

Theodomerus regnauit annis 10.

Theodomerus filius Richimeri poſt patrem regnauit annis X. qui & ipſe cum Romanis multa prælia geſſit. Eo tempore Francorum habitatio regum fuit in regione Tungrorum, non longe à Moſa flumine in caſtro, quod Diſpartum nuncupabatur. A termino autem Francorum vſque ad Ligerim fluuium Galli morabantur, & vltra Ligerim Gothi. Eodem tempore dux Francorum orientalium Dagobertus Rheno tranſmiſſo Galliam vaſtauit, & Treuirorum vrbem ſpoliatam incendio cremauit. Rex autem Theodomerus vna cum Aſtila matre à Romanis Galliam occupantibus captus eſt, & gladio peremptus. Anno regni ſui X. Dominicæ autem natiuitatis CCCL.

Clogio regnauit ſuper Francos annis 18.

Clogio Theodomeri filius patri ſuccedens, in regno Francorum, regnauit annis XVIII. cuius tempore Conſtans filius Magni Conſtantini Cæſar multa cum Francis prælia commiſit, pluries victus quam victor. Nam Clogio rex Magno Francorum adunato exercitu, anno regni ſui primo Cameracenſem vrbem expugnauit, & plures Romanorum in vindictam paternæ necis crudeliter occidit, inde progreſſus Galliam vſque ad Sunnam fluuium regno Francorum ſubiecit. Contra quem Conſtans, qui cum Conſtantino, & Conſtantio fratribus imperauit Romanorum legiones duxit, ſæpiuſque atrociter pugnauit, ſed Francos ſuperare non potuit.

Franci orientales Rheno tranſmiſſo, Gallorum fines deuaſtant.

Interim vero dũ hæc agerentur in Gallia, Dagobertus dux in Francia orientali Rhenum tranſiens ponte fabricato, apud vicum Altripenſem inter Spiram, & Wormaciam, Gallos & Romanos hoſtiliter deuaſtat. Gothi etiam Hiſpaniam eodem tempore incurſantes lacerabant. Videns ergo Conſtans quod in medio periculo conſtitutus omnibus reſiſtere non poſſet, cum Francis pacem fecit. Nec moratus Conſtans in Hiſpaniam ducit exercitum contra Gothos quos retrocedere compulit, & non multo poſtea Clogionis anno tertio peremptus eſt, anno ætatis ſuæ XXX. imperii autem XIII. Republica Romanorum in turbatione relicta. Clogio rex Francorum moritur anno regni ſui XVIII. Dominicæ autem natiuitatis CCCLXVII.

Marcomerus regnauit annis 4.

Marcomerus filius Clogionis poſt patrem regnauit annis IIII. Contra quem Romani bellum in primo eius anno mouerunt, quod annis quatuor durauit. Valde enim moleſte ferebant Francos inhabitare Galliam. Franci autem fortiter ſteterunt. Poſtremo tamen Marcomerus rex anno regni ſui quarto, à Romanis in bello fuit occiſus. Anno Dominicæ natiuitatis CCCLXXII.

Franci pacem ſub dura conditione à Romanis accipiunt.

Franci autem Rege ſuo perempto conſiderantes, quod Romanis illa vice non poſſent reſiſtere, pacem ab eis poſtularunt, quam illi ſub tali conditione dederunt, quod Frãci deinceps Regem non haberent, ſed regno in prouinciam redacto, ducibus regerẽtur, & quotannis tributum Romanis ſoluerent, & fidem ſeruarent. Et licet nimis graue Francis dare tributum videretur, qui ſemper eatenus liberi fuerant, malitia tamen compulſi temporum aliter, quam maluiſſent fecerunt.

Reges Francis deficiunt annis 32.

Anno igitur DCCCXI. à primo Francorum aduentu in Germaniam gens ipſa eatenus ſemper inuicta, & cunctis nationibus metuenda, Regibus amiſſis, & Ducibus commiſſa tributum Romanis pendere compellitur, annis XX.

Dagobertus dux ſeu Virex Francorum annis 13.

Dagobertus dux primus, frater erat Marcomeri Francorum regis, & filius Clogionis, permiſſione Romanorum primus ſuper Francos occidentales ducatum accepit, quem annis XIII. tenuit. Eo tempore apud Francos orientales ducatum tenuit Clodius annis XX. vir ſtrenuus, quem Romani nunquam ſibi potuerunt ſubiugare, ſed ipſi potius, ab eo victi, ſæpius fugati ſunt multis eorum occiſis.

Valentinianus Imperator.

Anno eiuſdem ducis Dagoberti quinto, Valentinianus ſuſcepit Imperium, & imperauit annis XIII. quo tempore fuerunt horrendi terræ motus per totum mundum. Eodẽ anno Burgundionum octoginta millia, à meridie verſus Aquilonem deſcenderunt ad Rhenum, & ibi ſedes nouas in finibus Alſatiorum receperunt, vbi & manent.

Alemannorum triginta millia caſa per Romanos.

Anno ducis Francorum Dagoberti octauo Romani duce Gratiano, non lõge ab Argentoraco bellum cum Alemãnis committentes, eorum triginta millia peremerunt. Dux autem Dagobertus tres filios habuit. Genebaldum, Marcomerum, & Suimonem, quibus cum adhuc ſanus viueret, fauente omni populo principatum diuiſit.

Anno ducis Dagoberti vndecimo, mortuus eſt Clodius dux Francorum orientaliũ, cui Marcomer filius ei ſuccedens, Frãcos ſuperiores, annis XX. gubernat.

Dagobertus vero Frãcorum occidẽtalium præfatus moritur, anno ducatus ſui XII. Anno autẽ Dominicæ natiuitatis CCCLXXXV.

Gene-

Genebaldus dux ſecundus, primogenitus Dagoberti ducis primi, principatum à patre ſibi deputatum tenuit annis XIX. Porro duo fratres eius Marcomerus, & Suimo, duces erant in locis ſibi à genitore præſignatis, alter videlicet, ab ea parte Rheni quæ Saxones reſpicit, alter vero ab alia quæ Marc & Galliam diuidit, & Hollandiam. Genebaldus autem Tungros, & magnam Galliæ partem, cum Brabantia tenuit.

Genebaldus interrex ſiue dux Francorum annis 9.

Marcomerus dux Francorum orientalium.

Non placuit proceribus Francorum iſta principatus diuiſio, per quam ſe quotidie infirmiores, non dubitabant eſſe futuros, Romanis tamen ſatis complacuit. Dominabatur eo tempore Francis orientalibus Marcomerus Clodij filius quartus in ordine ducum à tempore quo Franci ſedes à Thoringis in eo acceperant loco, & extendebatur eius dominium, à finibus Bauariæ, & Bohemiæ, ab oriente, vſque ad Rhenum, habens ſub ſe Hogios, Meneganios, Caraganios, vſque ad thermas Alſacianas. Hunc ducem Romani ſubijcere nunquam potuerunt, licet ſæpius tentarunt.

Anno Genebaldi ducis ſecundo, qui fuit Dominicæ natiuitatis CCCLXXXVII. Maximus de genere Imperatorum, qui originem ex Britannia traxerat, quem Octauius tunc rex de Roma vocauerat in Angliam, feceratq; generum ſuum, & regni ſucceſſorem, per ſeditionem militum Imperator factus eſt, contra Gratianum. Nam poſtquam in Britannia quinq; annis, in bona pace regnaſſet, in ſuperbiam elatus, à militibus Romanis quos ſecũ adduxerat, Imperatorem ſe fieri mandauit, & mox nauigauit cum omni militia ſua, in Galliam contra Gratianum, vt eam ſuo imperio ſubiugaret.

Maximus rex vſurpato imperio Galliam deuaſtat.

In primis itaq; regnum Marcomirum, quod nunc Britannia noua ſeu minor dicitur inuaſit, & cum Francis, qui illud inhabitabant ſub iam dicto Genebaldo duce bellum commiſit. Dux belli Francorum à Genebaldo fuerat conſtitutus Iubalchus, qui obuiam factus Maximo cum toto exercitu Francorum quem habuit, cum eo pugnauit, & victoria maximo contigit. Ceciderunt in eo prælio Francorum quindecim millia, ſed & dux ipſe Iubalchus interijt. Cæteri fugerunt. Deinde mulieres, cum paruulis cunctas, ſenes quoq;, & iuuenes omnes, quotquot per totam Marmoricam reperit crudeliter occidit. Regnum vero illud nouæ Britanniæ dedit Iunano qui nepos fuerat Octauij regis Anglorum, relicta cum eo militia magna, poſtquam videlicet ſibi totam Galliam fecit ſubiectam.

Iubalchus dux Francorum.

Poſtquam enim Maximus omnem Galliam ſibi ſubiugauit, & Gratianus, ex Pariſio fugiens apud Lugdunum captus fuerat, & occiſus, imperij ſedem poſuit in ciuitatẽ Treuirorum, vbi & Victorem filium Imperij conſortem fecit adhuc puerum, quem deinde profecturus in Italiam Nanneno, & Quintino commendauit.

Interea Conamus Marmoricorum, Britonum Rex volens militibus ſuis dare coniuges qui non habebant, & qui ſuas in Anglia reliquerant, cum liberis adducere, vt nullam commixtionis cauſſam haberent cum Gallicanis, nuncios miſit in Angliam ad Dionotum Regem Cornubiæ, qui fratri ſuo Coradoco ſucceſſerat in regno, & petijt ab eo filiam eius Vrſulam nomine ſpecioſam virginem ſibi dari, & tranſmitti vxorem. Item petijt ſecundo, & nauibus impoſitas vxores tum liberis militum, & nobilium, qui tunc erant in Marmorica, ſimiliter ad ſe tranſmitteret. Tertio petijt, vt pro militibus, qui necdum habebant vxores mitteret virgines.

Conamus Brito fit rex Marmericorum, donatione Maximi.

Rex autem Dionotus ſatisfacere cupiens precibus Conami, ex tota inſula collegit filias nobilium, vndecim millia, de inferioris autem generis proſapia ſexaginta millia, hoc eſt, in ſumma LXXI. millia, inter quas, & nobilium, & militum vxores fuerunt ſimiliter cũ liberis imputatæ. Naues quoq; ex diuerſis littoribus iuſſit adduci, in quibus omnia pro nauigantibus neceſſaria impoſuit. Et licet nauigatio multis in illo mulierum cœtu placeret, multis tamen diſplicebat, quæ parentes, & patriam maiori affectione intentius amabant. Sed regis imperium præualuit.

Dionotus rex Cornubia, pater S. Vrſula in Britannia.

Paratis nauibus, mulieres cum virginibus ingrediuntur, circa Tamenſem fluuium, & dum claſſem verſus Marmoricam dirigunt, grandis in mari tempeſtas oritur, & naues ab inuicem ſeparantur. Maior totius congregatæ illius multitudinis nubibus in mari perijt, & colliſis nauibus deſcendit in profundum.

Vndecim millium virginum hiſtoria.

Reliquæ autem mulieres & virgines, quæ tantum periculum euadere potuerunt, in Barbaras nationes appulſæ, ab ignota gente, vel trucidatæ ſunt, vel in ſeruitutem perpetuam mancipatæ. Magna earum pars incidit in exercitum Gnanij regis Hunorũ, & Melge regis Pictorum, qui mercede conducti parteſque Gratiani tuentes contra Maximum, maximas regiones ab Hiſpania, vſque ad Angliam miſerabili clade terra marique vaſtabant. Quorum libidinem recuſantes omnes iuxta littus, & in nauibus occiſæ ſunt, & vſq; ad vnã deletæ. Fuerunt enim omnes Chriſtianæ.

Anno Genebaldi ducis Francorum v i. Maximus tyrannus tertio, ab Aquilegia lapide ſpoliatus indumentis regijs à Valentiniano, & Theodoſio Imperatoribus, capite truncatus interijt, cuius filius nomine Victor, non diu poſt, ab Arbogaſto perimitur.

Maximus tyrannus perimitur. Franci duce per Maximum tyrannum ablata recuperant.

Eodem anno poſtquam Francis innotuit Maximi interitus, mox adunati fortem inſtituerunt exercitum, & Genebaldo Marcomero, atque Sunnone ducibus omnem terrã, quam illo ſæuiente amiſerant, ſiue in Germania, ſiue in Gallia recuperauerunt, multis Gallorum, Romanorum, ac Britonum millibus hoſtiliter peremptis. Britones namque poſt egreſſum totius nobilitatis, cum Maximo penitus fuerunt infirmati, & ideo Francis, iam non metuendi. Galli atque Romani mutuis collidebantur ſeditionibus, quæ res Frãcis ſummam dedit ſpem vendicandæ patriæ libertatem.

Franci tributum dare Valentiniano & Romanis contemnunt.

Anno igitur Dominicæ natiuitatis ccc xcii. Franci conſpirantes in vnũ, tributis Romanorum ſubiacere amplius contemſerunt. Romanorum eo tempore Imperium tenuit Valentinianus iunior, quem à Maximo expulſum de Italia Theodoſius reſtituerat, qui nuncios mittens ad Francos, tributum exigebat promiſſum. Franci autem venientes ad ſe Valentiniani legatos, pro tributo cum ignominia expulerunt, dicentes ſe liberos natos, etiã pro defenſione libertatis mori eſſe paratos. Moxque arma corripientes, in Romanos, & Gallos mouent, & ſicut dictum eſt, multis crudeliter occiſis de aduerſarijs, omnia quæ amiſerant recuperauerunt, & anno viceſimo poſtq̃ Romanis tributum perſoluerant libertatem priſtinam armis vendicantes fortiter dimicando receperunt.

Franci Rheno tranſito, fines Colonienſium, & Galliæ deuaſtauerunt.

Ducibus enim Genebaldo Marcomero, & Sunnone, cum ingenti exercitu, de inferiori Francia, quæ circa Rheni oſtia eſt, & mare procedentes, mox omnia quæ ſunt inter Moſam, & Rhenum Gallis habitatoribus, aut occiſis, aut fuga pulſis occupant, ſpolijs ad ſedes patrias tranſmiſſis. Inde aſcendentes fines Colonienſium deuaſtare cœperunt, magnum vrbanis metum incutientes, qui adhuc erant cum Romanis.

Nannenus & Quintinus Treuirenſes mouent exercitum in Frãcos.

Vt autem Francorum excurſus apud Treuiros fuit auditus, qui & ipſi cum Victore Maximi filio ſenſerant, & quod Colonienſem deuaſtarent agrum, Nannenus, & Quintinus magiſtri militum quibus Maximus in Italiã profecturus Victorem filium ſuum, & Galliæ defenſionem cõmiſerat, contractis copijs deſcendunt in auxilium Colonienſibus aduerſum Francos, ſi daretur occaſio, pugnaturi. Sed priuſquam illi venirent ad Coloniã, Franci iam præda onuſti Rheno tranſmiſſo in ſua redierant. Dimiſerant tamen, non paucos, ab alia parte fluminis eo quod redire, & ipſi ad eos animo conceperant, & vlterius in Galliã procedere.

Francorum prima ſedes in Hollandia & finibus Geldriæ.

Erant autem primæ Francorum ſedes, vt dictum eſt, prius intra Rheni oſtia tria, vbi nunc eſt Hollandia, & ab eo orientali parte Rheni verſus Saxoniã Phriſiam, & vbi nunc eſt Weſtphaliæ pars interior ſimul & Phriſia. Ad occidentem quoque vltra Rhenum vſque ad Moſam ſimiliter habitabant aliquando vbi nunc ſunt Geldrenſes & Iuliacenſes, aliquando etiam vlterius, ad Morinos, & regiones maritimas procedentes.

Frãci apud Carbonariã ſyluam vincuntur.

Nannenus & Quintinus cum exercitu venientes reliquias Francorum, quæ in Gallia remanſerant adoriuntur, & pugnam committunt atrociſſimam, in qua ſæpius victi, aliquando etiam victores extiterunt. Poſtremo tamen Franci ſuperantur apud ſyluam carbonariam, quorum alij perempti, alij fuga ſaluati fuerunt.

Frãci Quintinum vincunt, & Romanorum plura millia occidunt.

His peractis Quintino viſum eſt vtile, vt exercitum omnem traducerent in Franciã & imparatos irruptione præoccuparent. Sed Nanneno huiuſmodi conſilium nõ placuit, qui Francos in ſolo proprio non dubitabat eſſe fortiores.

Nanneno itaq; ad Moguntiam reuerſo, Quintinus circa Muſium caſtellum Rheno tranſmiſſo traducit exercitum, & Francis bellum inferre contendit. At Franci non ſegnes Gallos viriliter exceperunt, in quo prælio multa Gallorũ & Romanorũ millia per Frãcos perempta ſunt pauciſſimis fuga ſaluatis. Cecidit in eo prælio Heraclius legionis Romanæ Tribunus, & cũ eo pene omnes qui militibus præerant, gladio & iaculis Francorũ gentis interierunt. Namq; paucis exceptis, quibus nox alta nemorumque latibulum condenſa præbuerunt, Quintini exercitus fuit extinctus, vel Francorum gladio vel paludibus.

Valentinianus Imperator Arbogaſti dolo necatur. Eugenius fit rex.

Anno Genebaldi ducis Francorum x i i. Valentinianus Imperator apud Viennam vrbem Galliæ dolo & auſteritate Arbogaſti magiſtri militum laqueo interijt, & Eugenius machinatione Arbogaſti rex Galliarum declaratus triennio regnauit. Morte Valentiniani Cæſaris Franci audita Rhenum tranſire Galliamque inuadere ſtatuunt, quod priuſquã ad effectum perducerent, cõſilium eorum Arbogaſtus præuenit, & apud Coloniã Agrippinã vltra Rhenũ traducto exercitu hyeme rigẽte, Bacteros Rheno proximos Chamãnes & alios ſubiectos Frãcis deuaſtauit. Contra quẽ Genebaldus, Marcomerus & duces Francorum

corum

corum procedentes prælium commiſerunt, in quo duodecim millia Gallorum ſunt occiſa, & reliqui in fugam conuerſi. Facta ſunt hæc anno dominicæ natiuitatis CCCXIV.

Eugenius Francorum implorat auxilium.

Sequenti anno Eugenius rex Galliæ, qui Romanum ambibat imperium, cum didiciſſet Theodoſium Imperatorem Orientis de Conſtantinopoli contra ſe venturum in Galliam timuit, veniensque ad Rhenum Francorum tam orientalium quam occidentalium ſimul & Alemannorum contra Cæſarem auxilium inuocauit. Eodem anno fuit occiſus à Theodoſio, quia Francorum auxilium non metuit. Arbogaſtus princeps malorum proprio ſe gladio interemit. Theodoſius obijt Mediolani, cuius cadauer Conſtantinopolim relatum ſepelitur, & duo filij eius in imperio ſuccedunt, Archadius in Oriente, & Honorius apud Romanos in Occidente.

Marcomero ſuccedit Pharamundus.

Anno Genebaldi Magni ducis Francorum occidentalium XVIII. qui fuit dominicæ natiuitatis CCCCIII. obijt Marcomerus dux Francorum orientalium in monte, qui dicitur Franckenberg more gentilicio ſepultus. Poſt quem filius eius Faramundus in ducatu ſucceſſit annis duobus in regem omnium Francorum electus eſt.

Eodẽ anno Marcomerus & Sunno duces & fratres Genebaldi Franciæ inferioris mortui ſunt ſine liberis maſculini ſexus & apud Neopagum ſunt ſepulti.

Anno ſequenti, qui fuit dominicæ natiuitatis CCCCIV. obijt Genebaldus dux magnus Francorum occidentalium, anno principatus ſui nonodecimo duos relinquens filios Sunnonem & Richerum, quorum maior natu pedibus erat claudus, minor vero ad regnum non ſatis idoneus.

Eo tempore Franci multum dilatauerunt terminos ſuos, & multis ducibus ſubiacebãt, qui tamen omnes maiori vni vt regi obtemperabant. Viſum eſt autem eis quod ea principatus diuiſio non eſſet bona pro gente Frãcorum, ſed melius fore iudicantes, vt contemptis Romanis regem ſibi proprium inſtituerẽt ſicuti ante annos triginta habuerant, conſiliati ſunt.

Francorum procerum conuentus pro noui regis inſtitutione.

Anno igitur dominicæ natiuitatis CCCCV. indictione Romanorum tertia, omnes duces proceres & nobiles Francorum in menſe Martio conuenerunt apud Neopagum pro noui regis electione facienda, inter quos iſti fuerunt cæteris præſtantiores. Dux Faramundus Francorum orientalium & duo fratres eius Marcomer & Sunno cum filijs eorum, Clodio, Dagaberto, Nicanore, Faraberto & Richimero. Dux Anthenor princeps Francorum apud Hogios & Frãckenfurt Mœnipolitas cum fratribus ſuis Priamo & Dagaberto. Dux Bertherus Gallicanus, Dux Heribertus inſulanus. Dux Sunno & Richer fratres filijque ducis Genebaldi. Inter proceres multos fuerunt, Salagaſt Philippus, à ſecretis Gaſthald, Herhald, Wiſogaſthald, Rutvvich, Adelhardet, Richerus. Hi omnes cum cæteris vno conſenſu Pharamundum de regio genere ortum ac ducẽ apud Marcopolim Francorum orientalium vnanimiter in regem elegerunt.

Pharamundus rex Francorum electus.

Pharamundus rex filius Marcomeri ducis, qui fuit Clodij, qui fuit Dagoberti, qui fuit Genebaldi, qui fuit Dagoberti Francorum regis, qui (vt ſupra dictum eſt,) obijt anno Domini CCCVII. Pharamundus igitur ex duce in regem electus, regnauit annis XXVII. vir fortis, magnanimus, & pugnator audaciſſimus, qui Romanas legiones bellando contriuit.

Marcomerus dux Franciæ orientalis.

6 Ducatum vero Franciæ orientalis Marcomero fratri ſuo commendauit, anno Domini ſupra ſcripto CCCCV. & ipſe cum Francis Occidentalibus Galliam vaſtauit. Marcomerus autem poſtquam annis XVIII. Francis præfuiſſet moritur anno dominicæ natiuitatis CCCCXXIII. in monte Franckenberg ſepultus.

Priamus dux.

7 Priamus patri ſucceſſit in ducatu Francorum orientalium annis XII. & moritur anno dominicæ natiuitatis CCCCXXXV.

Genebaldus.

8 Genebaldus patri ſucceſſit annis XX. qui Alemannos bello ſuperauit & Rhenum tranſiuit, moritur autem anno Domini CCCCLV.

Sunno dux.

9 Sunno patri ſucceſſit annis XXIII. qui caſtrum in Sunenberg conſtruxit, & aliud quod Suntheim appellauit iuxta Mœnum, obijt autẽ anno dominicæ natiuitatis CCCCLXXVIV.

Clodius.

10 Clodius frater Clodouei regis Francorum ſucceſſit annis XVI. qui cum Bauaris bellum geſſit victor, in venatione apro percuſſus interijt, anno Domini CCCCXCIV.

Clodomer dux.

11 Clodomer filius ducis Sunnonis ducatus apicem tenuit annis XXI. cuius frater Dietlibus caſtrum ſuo nomine Dietlebach conſtruxit, obijt autem anno Domini DXV.

Hugbald dux.

12 Hugbaldus patri ſucceſſit annis XXVI. Hic Moguntiam & Wormaciam regno Francorum ſubiecit. Vrbem ſuo nomine ad Mœni flumen haud procul à Frankenfurt, ædificauit. Moritur anno Domini DXLI.

Helenus dux.

13 Helenus patri ſucceſſit annis XXX. qui Rheno tranſmiſſo terras Gallorum, qui re-

licti fuerant in Weſtraſia obtinuit,& Gallos in deditionem accepit. Hic & pater eius primi ex ducibus fuerunt Chriſtiani. Obijt anno Dominicæ natiuitatis DLXXI.

Gotfridus dux.

14 Gotfridus patri ſucceſſit annis XXIIII. Hic fuit pius princeps, ſed tamē ad fidem Chriſti non omnes ſubditos ſuos conuertere potuit. Erant enim duræ ceruicis eo tempore Franci ad fidem ſuſcipiendam, maiorque pars eorum adhuc fuit gentilis in ducatu. Obijt autem dux Gotfridus anno Domini DXCV.

Genebaldus dux.

15 Genebaldus patri ſucceſſit annis XX. cuius tempore ſanctus Papa Gregorius prædicatores miſit in Angliam. Obijt iſte dux anno Dominicæ natiuitatis DCXV.

Clodomirus dux.

16 Clodomirus in ducatu Francorum orientalium patri ſucceſſit annis XXIII. cuius anno primo Anaſtaſius Perſa monachus martyrizatus eſt. Obijt anno Domini DCXXXVIII.

Heribertus dux.

17 Heribertus Clodomiri nepos in ducatu ſucceſſit annis XXX. cuius temporibus ſanctus Furſeus abbas in Hibernia claruit. Moritur dux iſte anno Dominicæ natiuitatis DCLXVIII.

Clodoueus dux.

18 Clodoueus Heriberto patruo ſucceſſit annis XII. cuius tempore Clodoueus rex erat Francorum in Gallia. Moritur dux Clodoueus anno Dominicæ natiuitatis DCLXXX.

Gosbertus dux.
S. Kylianus cum ſocijs patitur.

19 Gosbertus patri ſucceſſit annis XXVI. cuius anno VI. Canon Papa ſanctum Kilianum natione Scotum profeſſione monachum epiſcopum ordinauit, & miſit eum in Frāciam orientalem ad Euangelizandum fidem Chriſti. Biennio apud Herbipolim in prædicatione peracto vna cum Colonato presbytero & Tothnano diacono miniſtris ſuis iuſſu Geilanæ vxoris ducis martyrizatus eſt, anno Domini DCLXXXVIII. Dux autem Gosbertus obijt anno Domini DCCVI.

Gosbertus dux.

20 Gosbertus iunior patri ſucceſſit in ducatu annis XIIII. cuius tempore ſanctus Ægidius abbas in Gallia claruit. Dux iſte moritur anno Dominicæ natiuitatis DCCXX.

Hetanus dux.

21 Hetanus patri ſucceſſit in ducatu annis XX. qui ſine filijs moritur. Anno Domini DCCXL. vnicam relinquens filiam nomine Imminam, quæ monialis erat & ſanctæ conuerſationis. Itaque Pippinus maior domus poſtea rex Francorum ducatum vacantem ad ſe recepit, & filio ſuo Carolo procurandum decennio commiſit. Deinde anno Domini DCCLII. cum iam rex eſſet Pippinus ducatum ſanctæ Burghardo Epiſcopo Wirtzpurgenſium primo & eius ſucceſſoribus de conſenſu Caroli filij ſui & omnium procerum totius regni Francorum donauit in proprium ſempiternum.

Ducatus Francorum datur Eccleſiæ Wirtzburgenſium.

Burghardus præſul, primus dux Francorum.

22 Burghardus igitur dux & Epiſcopus Francorum orientalium inſtitutus à Pippino præfuit annis quadraginta, moribus integer, conuerſatione ſanctiſſimus ex monacho ſancti Benedicti epiſcopus ordinatus à Bonifacio Mogūtio archiepiſcopo. Burghardus reſignauit epiſcopatum cum ducatu Francorum Eccleſiæ & ſucceſſori ſuo. Anno principatus ſui XL. Domini autem DCCXCI. & eodem anno idem ſanctus Burghardus moritur.

Mengaldus.

23 Megengaldus præſul & dux Francorum præfuit annis quatuor, qui & ipſe monachus fuit, quem alij Hollandinorum more, l vertērium in u, Megingaudum vocant, vir ſanctus. Moritur anno Domini DCCXCV. principatus ſui quarto incompleto.

Bernvvolfſus.

24 Bernvvolffus præſul & dux Frācorum præfuit annis VI. & moritur III. Calendas octobris anno Domini DCCC. ſub Carolo rege Francorum Magno Pippini filio.

Ludericus.

25 Ludericus præſul & dux Francorum, præfuit annis tribus, menſibus quinq;. Et moritur anno Domini DCCIIII. tertio Calendas Martij ſub Carolo imperatore Magno.

Agilvvardus.

26 Agilvvardus præſul & dux Francorum præfuit annis VI. menſe vno, diebus XXII. & moritur VIII. Calendas Maij, anno Domini DCCCX. ſub Carolo Imperatore.

Wolfgerus.

27 Wolffgerus præſul & dux Francorum præfuit annis XXII. mēſibus VI. diebus XXI. & moritur pridie nonarum Nouembris, anno Domini DCCCXXXII. ſub Ludouico.

Hunibertus.

28 Hunibertus præſul & dux Francorum præfuit annis X. menſibus tribus, diebus VIII. & obijt VII. idus Martij, anno Domini DCCCXIII. ſub Lothario Imperatore.

Goſſvvaldus.

29 Goſſvvaldus præſul & dux Francorum præfuit annis XIII. menſibus V. diebus XVIII. & obijt XII. Calendas octobris. Anno Domini DCCCLVI. ſub Ludouico Imperatore ſecundo.

Arno.

30 Arno præſul & dux, Francorum præfuit annis XXXVI. menſibus VI. diebus XII. Moritur autem miraculis clarus, tertio idus Iulij. Anno Domini DCCCXCII. ſub Arnulpho rege apud Saxones, tempore belli inter miſſarum ſolennia occiſus.

Rodulphus.

31 Rodulphus præſul & dux Francorum præfuit annis XVII. duobusque diebus, & moritur tertio nonarum Auguſti, anno Domini DCCCCVIII. ſub Ludouico tertio.

Dracolfus.

32 Dracolfus præſul & dux Francorum, præfuit annis V. menſibus IIII. Hic miſſus à Conrado Imperatore primo in Græciam, obijt in itinere. Anno Domini DCCCCXIII.

Theodo.

33 Theodo præſul & dux Francorum, præfuit annis XIX. menſibus duobus, & diebus XIV.

Obijt

Obijt XVII. Calendas Decembris. Anno Domini DCCCCXXXII. ſub Henrico primo.

54 Burghardus ſecundus præſul & dux, Francorum, præfuit annis IX. menſibus tribus, diebus XXIII. & obijt VIII. Calendas Aprilis. Anno Domini DCCCCXLI. ſub Ottone Imperatore primo. *Burghardus ſecundus.*

35 Poppo Francorum præſul & dux, præfuit annis XXI. menſibus X. diebus XIV. & moritur 15. calendas Martij. Anno Domini DCCCCLX. ſub Ottone Imperatore primo. *Poppo.*

36 Poppo ſecundus, præſul & dux Francorũ præfuit annis XXIII. menſibus IV. diebus XXI. Moritur X. calendas Auguſti. Anno Domini DCCCCLXXXIII. ſub Ottone ſecundo. *Poppo ſecundus.*

37 Hugo præſul & dux præfuit annis VI. menſibus VIII qui monachos poſuit ad ſanctum Burghardum. Obijt III. calendas Septembris. Anno Domini DCCCCLXXXIX. ſub Ottone tertio. *Hugo.*

38 Berinvvardus præſul & dux præfuit annis V. menſibus VIII. diebus XIX. & moritur anno Domini DCCCCXCIII. ſub Ottone tertio XII. calendas Octobris. *Bernvvardus.*

19 Henricus præſul & dux, qui Eccleſiã ſancti Stephani fundauit, præfuit annis XXII. menſibus V. diebus XXII. Obijt X. calendas Decembris. Anno Domini milleſimo XVI. ſub Henrico rege ſecundo. *Henricus.*

40 Meginhardus præſul & dux, præfuit annis XVII. diebus XXI. & moritur XI. calendas Octobris. Anno milleſimo XXXIII. ſub Conrado ſecundo. *Menginardus.*

41 Meſelinus præſul & dux Francorum, præfuit anno vno tantum, & moritur anno dominicæ natiuitatis, Milleſimo XXXIV. ſub Conrado Imperatore ſecundo. *Meſelinus.*

42 Bruno præſul & dux Francorum, præfuit annis XI. mẽſe vno, diebus XIV. qui maiorem Eccleſiam conſtruxit. Obijt III. calendas Iunij MXLV. ſub Henrico tertio. *Bruno.*

43 Adelbero præſul & dux, præfuit annis XL. & in ea diſſenſione quæ fuit inter Henricum tertium & quartum filium eius, per ſeniorem Imperatorem de ſede ſua fugatus eſt, anno Domini milleſimo LXXXV. & Megenhardus ei ſubſtitutus ab ipſo Cæſare. Obijt autẽ Adelbero pulſus in Bauaria pridie nonarũ Octobris anno exilij ſui quinto, Domini autẽ MXC. in monaſterio Lambach quod pater eius conſtruxerat, ibidem ſepultus. *Adelbero.*

44 Megenhardus ſecundus præſul & dux Adelberone viuẽte præfuit annis tribus, diebus XV. & obijt XII. calendas Iulij anno MLXXXVIII. ſub Henrico quarto. *Megenhardus.*

45 Emehardus præſul & dux Francorum ordinatus Adelberone in exilia, apud Lambach Bauariæ adhuc viuente, præfuit annis XV. menſibus VIII. & tribus diebus. Moritur autem IV. calendas Martij. Anno Domini MCIII. ſub Henrico quarto. *Emehardus.*

46 Erlungus præſul & dux Francorum ab Imperatore inſtitutus præfuit annis II. quem anno Domini MCV. filius Imperator Henricus quintus, propterea quod eius patri Henrico quarto adhærebat, iterum depoſuit, & Rupertum in eius loco ordinari fecit. Quem pater mox ſubſequens Erlungum Wirtziburgenſibus reſtituit, & Rupertum fugauit. Verum nõ diu poſtea Erlungius à filio Cæſaris deponitur, & Rupertus ad epiſcopatum reſtitutus eſt. Anno Domini MCV. *Erlungus.*

47 Rupertus præſul & dux Francorum præfuit annis nõ plene duobus, qui dum ad generale concilium in Lombardiam tẽderet in menſe ſeptembri, obijt VIII. calendas Octobris, anno Domini MCVI. ſub Henrico quarto & V. *Rupertus.*

48 Erlungus iterũ præſul & dux omnium cõſenſu aſſumptus, præfuit deinceps annis XVI. diebus XI. Qui annis quatuor ante mortem ſuam continuis elephantino morbo vexatus, tandem obijt II. calendas Ianuarij. Anno Domini MCXXII. ſub Henrico V. & ſchiſmate vetante, non in vrbe, ſed in monaſterio Svvartzach ſepelitur.

45 Gebehardus pro epiſcopo & duce Francorum contra voluntatem omnium inſtitutus eſt, per Imperatorẽ cum adhuc laicus eſſet, & minus idoneus, quia iuuenis. Clerus autem & proceres populi Rugerum diaconum ſibi Pontificem elegerunt, quem Gebehardus de ciuitate fugauit, anno Domini MCXXII. *Gebehardus intruſus.*

50 Ruger electus præſul & dux Francorum contra intruſum Gebehardum iure præualuit & in monaſterio Svvartzach per manus archiepiſcopi Moguntini conſecratus fuit in pręſentia legatorum ſedis Apoſtolicæ, & quorundam principum. Hic eam partem epiſcopatus, quæ Neccaro fluuio circumiacet in proprios vſus tenuit, Gebehardus vero ciuitatem Wirtzburg & quæ illi contigua fuerant, ſecure poſſedit. Rugerus autem pręfuit annis quatuor, menſibus tribus, obijtq; anno Domini MCXXVI. *Ruger.*

51 Hetzelinus præſul & dux Francorum præfuit annis XI. menſibus quatuor, obijtq; Bambergæ ſepultus, anno Domini MCXXVIII. ſub Lothario ſecundo. *Hetzelinus.*

52 Embricho præſul & dux pręfuit annis XII. Hic monaſterium ſancti Iacobi in ſuburbanis *Embricho.*

Herbipolenſibus trans pontem fundauit, moritur autem v. Idus Nouembris, anno dominicæ natiuitatis MCXLIX. ſub Cæſare tertio.

Sigefridus. 53 Sigefridus præſul & dux pręfuit annis v. menſibus VI. & moritur anno Domini MCLIV. ſub Friderico Imperatore primo indictione ſecunda.

Gebehardus. 54 Gebehardus ſecundus præſul & dux præfuit annis VI. menſibus v. diebus XXIIII. & obijt anno Domini MCLXI. ſub Friderico imperatore primo.

Henricus ſecundus. 55 Henricus ſecundus præſul & dux Francorum pręfuit annis VI. menſibus IV. & obijt anno Domini MCLXVII. ſub Friderico Imperatore primo.

Heroldus. 56 Heroldus præſul & dux præfuit annis VII. menſibus v. diebus XI. & moritur anno Domini milleſimo CLXXIV. ſub Friderico Imperatore primo.

Reinhardus. 57 Reinhardus præſul & dux Francorum præfuit annis IV. menſibus x. diebus XV. & obijt anno Domini MCLXXXIX. ſub Friderico Imperatore primo.

Gotfridus. 58 Gotfridus de Piſtenberg præſul & dux Francorum, præfuit annis v. menſibus VIII. diebus XXIV. qui Hieroſolymam profectus in exercitu Chriſtianorum obijt, in Antiochia ſepultus, anno Domini milleſimo CLXXXVI. ſub Friderico Imperatore primo.

Henricus. 59 Henricus de Bibelrith eius nominis tertius, præſul & dux Francorum præfuit annis VI. menſibus VIII. diebus totidem. Moritur indictione Romanorum x. Anno Domini MCLXII. ſub Henrico ſexto.

Gotfridus. 60 Gotfridus de Hoenlo præſul & dux, amator cleri, præfuit annis 6. menſibus 4. diebus XI. Obijt anno Domini 1198. ſub anno Henrici regis vltimo.

Conradus. 61 Conradus præſul & dux cancellarius regis Philippi præfuit annis v. menſibus tribus, diebus 12. & fuit occiſus in ſtrata publica Herbipoli per Bodonerem & Heinricum milites de Rabenſpurg, Heroldumq; & Conradum ſeruitores eorum, tertio iduum Decembris. Anno Domini milleſimo 203. ſub Philippo imperatore.

Henricus. 62 Henricus quartus doctor Pariſienſis dictus de Taſco, pręſul & dux Francorum, præfuit annis quatuor, menſibus 7. diebus 7. Et moritur anno dominicę natiuitatis 1210. indictione 13. ſub Ottone imperatore quarto.

Otto. 63 Otto de Lodenburg præſul & dux præfuit annis 13. menſibus 5. & obijt quinta die menſis Decembris. Anno Domini milleſimo 223. ſub Friderico Imperatore ſecundo.

Theodoricus. 64 Theodoricus præſul & dux Francorum præfuit anno vno, menſibus duobus, diebus 16. & obijt anno Domini 1124. ſub Friderico Imperatore ſecundo.

Hermannus. 65 Hermannus de Lodenburg præſul & dux præfuit annis 16. & mortuus eſt anno Domini 1240. ſub Friderico ſecundo, indictione Romanorum tertia decima.

Eringus. 66 Eringus de Reinſtein præſul & dux præfuit annis 36. & moritur anno Domini 1276. ſub Rudulfo Imperatore, indictione quarta.

Bertholdus. 67 Bertholdus de Sternberg præſul & dux præfuit annis 13. mortuus eſt anno Domini 1288. ſub Imperatore Rudolfo, indictione prima.

Manegoldus. 68 Manegoldus præſul & dux præfuit annis 15. & obijt anno dominicæ natiuitatis 1303. ſub Alberto rege primo, indictione prima.

Andreas. 69 Andreas de Gundelfingen præſul & dux Francorum, præfuit annis 15. & obijt anno Domini 1322. ſub Ludouico Imperatore quarto.

Gotfridus. 70 Gotfridus tertius de Hoenlo præſul & dux præfuit annis quatuor, & moritur anno Domini 1322. ſub Ludouico quarto, indictione ſeptima.

Wolfframus. 71 Wolframus de Grunbach præſul & dux præfuit annis 11. & obijt anno Domini 1333. in octaua Apoſtolorum ſub Ludouico quarto.

Otto. 72 Otto Wolffskell præſul & dux Francorum præfuit annis duodecim, menſe vno, & tribus diebus. Contra quem Hermannus de Lichtenberg canonicus Spirēſis ab Imperatore promotus, epiſcopatum primis quatuor annis violenter occupauit. Otto moritur 10. Calendas Septembris, anno Domini 1345. ſub Ludouico Imperatore quarto.

Albertus. 73 Albertus de Homburg præſul & dux præfuit annis 4. non electus, ſed per Papam Clementem ſextum, contra Albertum de Hoenlo canonice electum, inſtitutus. Verum poſtea informatus Papa melius de cauſa, Albertum ſuum ad Eccleſiam Friſingenſem, anno Domini 1349. tranſtulit, & Albertum de Hoenlo præpoſitum canonice prius electum ad Eccleſiam ſuam confirmauit.

Albertus. 74 Albertus de Hoenlo præſul & dux præfuit annis 23. & moritur dominica poſt natiuitatē ſancti Ioannis Baptiſtæ, anno domini 1372. ſub Carolo Imperatore quarto, indictione 10. poſt quem vnanimiter electus fuit à capitulo Albertus de Hesberg canonicus, ſed electionē Gregor. Papa 11. ad inſtantiam Imperatoris caſſauit, & Gerhardum de Svvartzenburg inſtituit.

75 Ger-

75 Gerhardus de Svvartzburg præſul & dux præfuit annis 31. & moritur in mẽſe Nouembri circa feſtum ſancti Martini, anno dominicæ natiuitatis 1303. ſub Ruperto rege Germanorum, indictione vndecima. *Gerhardus.*

76 Iohannes de Egloffſtein præſul & dux Francorum pręfuit annis 9. & veneno apud Forcheim interijt, anno 1412. ſub Sigiſmundo rege. *Iohannes.*

77 Iohannes de Brunn præſul & dux præfuit annis 28. & moritur anno Domini 1440. ſub Friderico tunc rege tertio, indictione Romanorum tertia. *Iohannes.*

78 Sigiſmundus ex ducibus Saxoniæ præſul & dux Francorum præfuit annis tribus & regnauit, anno Domini milleſimo 443. ſub Friderico tertio. *Sigiſmundus.*

77 Gotfridus quartus de Limpurg præſul & dux præfuit annis 13. & obijt feria tertia poſt palmas. anno 1455. ſub Friderico Imperatore tertio. *Gotfridus.*

80 Ioannes de Grunbach præſul & dux præfuit annis 11. & moritur anno Domini 1466. ſub Friderico Imperatore tertio, indictione decimaquarta. *Ioannes.*

91 Rudolfus ſecundus de Shrerenberg præſul & dux Francorum præfuit annis 29. minus vno die: qui Eccleſiam ære grauatam alieno releuauit. Moritur in ſua genealogia vltimus, quarto calendas Maij anno dominicæ natiuitatis, milleſimo 495. ſub Maximiliano rege Germaniæ. *Rudolfus.*

82 Laurentius de Bibera electus quarto idus Maij, anno prænotato præſul & dux Francorum pacificus, hodie principatur in annum nonum decimum. *Laurentius.*

Sed iam nunc poſt hanc neceſſariam digreſſionem ad regem Francorum ſupra dictum Pharamundum reuertamur, pro continuatione hiſtoriæ quam incepimus. *Continuatio hiſtoriæ regum Francorum.*

Anno Pharamundi regis quarto vltima die menſis Decembris, Wandali & Alani ſub duce Modigiſco Rhenum tranſeuntes congelatum in Galliam duxerunt exercitum cum liberis & vxoribus, vlteriusq; in Hiſpaniam tranſierunt. *Wandali & Alani Hiſpaniam occupant.*

Anno Pharamundi VIII. Gothi ſub Alarico rege Romam capiunt & ſubuertunt. Eodem anno Pharamundus rex ſub ducatu Clodij filij ſui magnum exercitũ Frãcorum miſit in Galliam contra Romanos. Francis intrantibus Galliam, Romanorum alij ſalutem fuga quæſierunt, alij à Francis ſunt interempti. Et ſic Franci magnam Galliæ partem obtinuerunt, Romanis omnino extinctis. *Roma capitur & ſubuertitur à Gothis.*

Hoc audiens Godgiſith rex Wandalorum & metuens ſe aliquando pellendum de Gallia per Francos, bellum contra eos inſtituit. Vnde prælium atrox commiſſum eſt, in quo Franci victores plus quam viginti millia Wandalorum peremerunt. Et niſi rex Alanorum Reſpendial, qui iam tunc regnabat in Hiſpania ſe tempeſtiue interpoſuiſſet, omnes Wandali à Francis fuiſſent occiſi. *Franci Wandalorum viginti millia peremerũt.*

Sunt autem Wandali ex inſula Scãdia orti, ſicut & Gothi, manſeruntq; poſt acceptam à Francis cladem in Hiſpania annis 22. & poſt hoc nauigauerunt in Aphricã. Franci autem numero & potentia valde creuerunt. Et rex Pharamundus obijt anno regni ſui 26. Domini autem 411.

Clodius Crinitus Pharamundi filius eodem anno patri ſuccedens, regnauit annis 20. Cuius anno primo Ecius morte Pharamundi regis audita, exercitum Romanum duxit in Galliam, & multis Francorum occiſis amiſſa recepit. *Clodius Crinitus regnat annis viginti.*

His temporibus claruit Salagaſtus, ſapiens & Philoſophus Francorum, & de antiqua regum progenie, ducens originem, qui iuſſu Clodij regis cum eſſet in omni literatura doctiſſimus, Francorum leges conſcripſit, quas ſuo nomine Saligas nuncupauit. Has leges Clodoueus poſtea rex conuerſus ad fidem ampliari fecit. *Salagaſt Legislator Francorum Philoſophus.*

Idem Salagaſtus permiſſione Clodij regis, vrbem ad littus Mœni haud longe à Franckonfurt nouam conſtituit, quam ſuo nomine Salagaſt nominauit, quam hodie corrupto vocabulo ignari auctores Selgenſtat appellitant. In hac ipſa vrbe ſua Salagaſtus moritur & combuſtus vrnæ imponitur, anno Clodij 16. *Salagaſtat iuxta Mœnum conſtruitur.*

Anno Clodij regis primo qui fuit dominicæ natiuitatis 432. Wandali nauigantes in Aphricam, Hipponẽſem ciuitatem obſederunt & ceperunt. In qua obſidione ſecundus Auguſtinus eiuſdem vrbis epiſcopus v. calendas Septembris obijt. *Wandali nauigant in Aphricam.*

Anno regi ſui XI. Clodius rex Francorum cernens Romanam poteſtatem valde deficere, miſit exploratores in Galliam, qui ſitum terræ, fortitudinem gentis, & vrbium cuſtodiam, ſecrete ac diligenter explorarent. Eo tempore Burgundi habitauerunt in regione Lugdunenſi, & Gothi in Aquitania.

Reuerſi exploratores nunciauerunt regionẽ eſſe optimam, gentem inualidam, & Romanorum paruam eſſe cuſtodiam. Rex igitur Clodius magnum Francorum congrega- *Franci Galliã ſub Clo-*

Clodomerus regnat annis 18.

Genebaldus dux Francorum contra Romanos dimicat.

Clodomerus frater Clogionis poſt eum regnauit annis XVIII. cuius anno ſecundo Alemanni, qui & Sueui, grauiter à Romanis afflicti, Francos, Thuringos, & Saxones in auxilium vocauerunt, monentes & orantes, ne tardarent eis citius in adiutorium ſubuenire, attento, quoniam ſi Romani, vt animis conceperant, ſuperaſſent, iam Franci, Saxones, & Thuringi ab eis ſine dubio peterentur. Quibus recognitis Rex Clodomer Genebaldum fratrem ſuum exercitus conſtituit, cui octoginta virorum millia ſubiecit. Similiter fecerunt & cæteri Reges, in auxilium vocati, coniuncti Alemannis ſubſidiarii milites magnum ſtatuerunt exercitum, congreſſiquę Romanis acriter pugnauerunt, & plus quã quadraginta ſex millia eorum perimerunt, cæteri ſalutem fuga quæſiuerunt.

Inter Alemannos, & Thuringos diſſenſio grauis & pugna oritur.

Hac Germani victoria potiti cum ſpolia in caſtris conſueto more diuiderent, orta eſt inter duos milites, quorum alter Sueuus, alter vero Thuringus erat, quædam turbatio, quæ in tantum creuit, quod periculoſa ſeditio fuit ſubſecuta. Vterq; enim de ſua gente plures habuit ſibi adhærentes. Ducum tamen & principum auctoritate interueniente ceſſauerunt illa vice à tumultuatione. Cauſſa turbationis fuit, quod miles ille Sueuus nomine Adelbert dixerat: Thuringum nomine Gunther neſcio quid furtiue de prędа communi omnium ſubtraxiſſe. Verum vbi Thoringus furtum negaret, obtulit ſe Sueuus ad probandum dictum ſuum duello, ꝙ cum admitterent principes, monomachiæ bellum cõmuttitur, & Thoringus ab Alemanno, in ſecundo congreſſu peremptus eſt. Cuius cadauer, cum armis & veſtimentis fuiſſet nudatum, etiam furtum de quo fuerat accuſatus penes eum inuentum eſt. Qua confuſione accepta Thuringi vltra modum animis ſęuierũt, tamen diſſimulantes iram, conſilium poſtea ſeorſum habuerunt viri centum viginti quomodo Guntherum de Adelberto Sueuo vindicarent occiſum, omnia ſecretiſſime manere iubent. Nocte igitur inſequente ſuper tẽtorium, in quo ſuſpicabantur eſſe Adelbertum Sueuum irruunt, & clamantes trade nobis homicidam vt moriatur. Quid plura? Ad arma concurrunt. Sueui ſuũ defendere militẽ innocentem, vel cum eo mori ſtatuunt, irruentesq; in illos centum viginti Thoringos omnes pene trucidantur. Quod cum nunciatum fuiſſet in caſtris Thoringorum, mox in furorem cõcitati, mane diluculo, in Sueuos proſiliunt, cum inſania vociferantes, *O gy verrederſs boeſſvvicht.* At Sueui non ſegnes arma corripientes fortiter ſe defendunt. Atrox inter amicos pugna committitur, in qua plus quam duodecim millia Thoringorum à Sueuis perempta ſunt, cæteri fuga lapſi, ad caſtra Francorum, qui ad duarum fere leucarum diſtantiam, ab his aberant, peruenerunt. Nec enim Francis, nec Saxonibus innotuerat res, donec perpetrata fuerat, quia non in eodem loco, ſed procul ab inuicem caſtra poſuerant.

Induciæ trium annorum inter Sueuos & Thuringos.

Poſt hæc principes, & duces Francorum, Saxonumque pro pace, & concordia inter Alemannos, & Thoringos magnis laborauere conatibus, ſed cum ambæ partes grauiter ſe læſas quererentur, plenam reformare pacem non potuerunt. Inducias tamen impetrauerunt ad tres annos, in quibus à bello partes deberent abſtinere, donec medio tempore deferueſcente commotionis turbatio ſedaretur. Ab illo tempore vſque ad noſtram ætatẽ perpetua manet inter Sueuos, & Thuringos occulta diſſentio, cum plures cauſſam ignorent, & ſe mutuo inſequuntur.

Francorum auxilium Thuringi contra Sueuos petunt.

Anno Clodomeri Francorum regis ſexto treugis, ſiue inducijs inter præſcriptas gẽtes finitis, Alemanni bellum Thuringis indixerunt. Sed Thuringi rebus ſuis diffidentes, nuncios miſerunt nobiles, & inſignes ad Clodomerum regem, & Francorum proceres, magna cum inſtantia rogantes vt eis in auxilium copias mittere contra Alemanos, vt amici dignarentur. Erant eo tempore magni gentium motus, in Britannia, & in cunctis Inſulis circumiacentibus. Rex autem Francorum quia nõ longe diſtabant ſędes ſuæ gentis à Britannia in magna ſollicitudine fuit, metuens Romanorum inſidias ne forte per terram excurrerent, & fines Francorum infeſtarent, ſicut & antea ſæpius fecerunt.

Magni regis Francorum Clodomeri ad legatos Thuringorum oratio.

Vnde cũ ſuis habito cõſilio Thuringorum legatis reſpondit, in concione magnatorum publica dicens: *Duce Genebaldo fratre meo chariſſimo dudũ intellexi quæ fuerit inter vos amici Thoringi, & Alemanos cauſa diſſidij & earũ quæ hodie ſunt in foribus turbationũ. Sed vos ipſi optime ſcitis ꝙ Romani cum Gallis quotidie nobis imminẽt, ac diligentiſſime obſeruant, ſi qualibet occaſione regnum noſtrũ poſſent deſtruere. Vnde cautũ nobis non iudico his periculoſis tẽporibus populũ diuidere, & neglectis proprijs aliena tutari. Quod ſi poſſemus ſine periculo noſtro, ſicut ante hæc ſæpius fecimus, & nunc amica ſeruitute faceremus. Eſt enim locorum nimis à nobis diſtantia pugnare contra Alemanos, cum illi principium Rheni & ortum, nos vero extrema eius oſtia teneamus.*

Francis Thuringi ... offe-

Quibus auditis à Rege Francorum, legati Regis Thuringiæ reſponderunt: *Domine Rex & vos Franci optimates audite: Eſt nobis terra lata, fertilis, & amœna, vnde ſi vobis placet, promptus eſt*

ptus eſt Rex noſter cum vniuerſa gente Thuringorum dare populo veſtro terram optimam, quæ eſt ad Mœni ripis, & inter Alemanos, vt nobis in murum, & Alemanis ſitis in exterminium. Ad petitionem Thuringorum Franci dederunt conſenſum, & oblata ſuſceperunt.

runt, vbi nunc eſt Francia Orientalis.

Anno igitur Dominicæ natiuitatis CCCXVI. qui fuit ſeptimus annus Clodomeri regis Francorum, in menſe Aprili nonodecimo die menſis exiuerunt viri armati, triginta millia, agricultores, & variarum rerum artifices, duo millia ſexcenta octoginta ſex, cum vxoribus, liberis, & rebus ſuis de Francis Ciſmarina, vbi nunc eſt, Traiectum, Hollandia, Geldria, Selandia, pars Phriſiæ, & Weſtphaliæ, ſimul & Brabantia cum adiacentibus terris multis ſelecti, & iuſſi à rege aſcendere in terram, quam promiſerant ſe Thoringi Francis daturos; quam etiam cum magna lætitia ſuſceperunt.

Francorum triginta millia armatores, & duo millia ſexcenta agricultores, & cæteri, de Hollandia ad Wirtzburgum aſcendunt.

Ducem Rex ſuper populum miſſum, & exercitum omnem conſtituit fratrem ſuum Genebaldum, qui annis prioribus cum Alemanis contra Romanos dimicauerat, fuitque vir magnæ prudentiæ, audax & bellicoſus, qui terminos ſibi & populo ſuo donatos non ſolum bene rexit, ſed etiam in breui multum ampliauit. Cumque exiuiſſent patrios lares Franci, dux Genebaldus cum viginti millibus pugnatorum proceſſit, ad locum ſibi à Thuringis deſtinatum, reliqua vero decem vtilia pro tutela populi ſubſequentis cum filio ſuo Marcomero in itinere poſt ſe dimiſit.

Genebaldus dux primus Francorum orientalium fit.

Cum autem percepiſſent Alemani quod Franci nouas à Thuringis ſedes accepiſſent iuxta Mœni littora inter medium eorum, valde timuerunt: & miſſis ad Genebaldum ducem legatis pacem orant, & omnem cauſſam litis Thuringorum, in eius arbitrium cōmittunt. Similiter etiam Thuringi fecerunt. Et ſic magnum inter illos diſſidium Genebaldi prudentia fuit extinctum.

Anno Christi 317.

Eodem anno in menſe Septembri Marcomer dux Genebaldi filius cum reliquo Francorum populo venit in meridionalem Thuringiam, & ſedes promiſſas acceperunt circa Mœnum fluuium, ab oriente habentes Bohemiam, à meridie Alemaniam, ab occidente Rhenum & Moguntiam, ab aquilone vero Thuringiā & Saxoniam. In eorum autem introitu omnes Thuringi regis ſui Heroli mandato retroceſſerunt in Thuringiā, & diſpoſitas ſibi manſiones receperunt, alimenta Francis ad integrum annum ſufficientia iuſſu regis dimittētes. Franci aūt noui aduenæ, in terra iam ſua conſederunt, primo in eo loco qui olim dictus eſt, Lunaw, vbi nunc eſt vrbs Francorum nomine Wirtzburg. Exinde omnem inter ſe regionem diuiſerunt, per familias ſingulas diſtributionum gradus ſortes, mittentes vnicuiq; per ordinem gentis ſuæ.

Genebaldus vero dux Francorum in orientali Francia, primus ab illo tempore genti præfuit, ſub nutu & imperio regum inferioris Franciæ annis triginta, & breui tempore nomen eius innotuit multis, ita vt etiam Romanis iam eſſet formidabile, quibus valde diſplicuit quod Franci terram illam inhabitare cœpiſſent, ſcientes illos eſſe feroces, quietis impatientes & ad bella promptiſſimos. Nec tamē poterāt eos prohibere propter multa prælia quibus eo tempore in alijs mundi prouincijs plus conſueto fuerunt nimium occupati.

Genebaldus Francorum orientalium dux annis triginta.

Dux Genebaldus conſentiente Clodomero rege Francorum, qui regnauit in Francia occidentali circa mare, Moſam & Rhenum fœdus inijt, cum Alemanis & Thuringis, quo fortior eſſet, ad impugnandum Romanos, & Gallos, qui finibus Franciæ, ab alia Rheni parte imminebant apud Moguntiam, & Argentinam, contra quos Rheno tranſmiſſo ſæpius dimicauit, & plures eorum occidit.

Franci orientales cum Alemannis & Thuringis fœdus contrahunt.

Genebaldus autē Dux genuit Dagobertum, qui præfuit genti annis XXI. Dagobertus autem genuit Clodium, qui præfuit annis XXIII. Clodius aūt genuit Marcomerum, qui præfuit annis 20. Marcomerus aūt genuit Faramundum, qui anno ducatus ſui ſecūdo, in regem Francorum fuit electus, vt ordine ſuo inferius eſt ſcriptum. Prædicti quatuor duces Frācorum orientalium per annos 94. populo præſidentes terminos acceptæ poſſeſſionis, vſque ad Rheni flumen dilatarunt, & magnum Gallis atque Romanis damnum fecerunt. Sed iam nunc quæ reſtant de regum Francorum ſucceſſione continuanda ſunt. Rex autem Clodomer obijt anno regni ſui XVIII. Domini CCCXXVIII.

Genealogia ducū Francorum orientalium, ſub regibus dominantium.

Richimerus Clodomeri filius poſt patrem regnauit annis XIII. & cunctis regni ſui diebus cū Romanis, & Gallis in contētione fuit, & multa cū eis prælia cōmiſit. Hic etiam tēpore patris ſui cum Cæſare Conſtantio patre Conſtantini dimicauerat, anno videl. Domini CCCVIII. Conſtantius enim Britanniam Romanorum iuſſu ingreſſurus, Francorum gentē in finibus Rheni ad Mare & Moſam commorantem hoſtiliter inuaſit, & retrocedere compulit, multis eorum in bello peremptis. Quo tandem in Britannia mortuo

Richimer Clodomeri filius regnauit ſuper Francos annis 13.

Franci priſtinos confeſtim terminos receperunt, & Romanorum pręſidium fugere compulerunt. Poſtremo tamen Conſtantinus Imperator Conſtantij, & Helenæ filius Richimerum in bello peremit. Anno regni eius XIII. Domini autem CCCXL.

Theodomerus regnauit annis 10.

Theodomerus filius Richimeri poſt patrem regnauit annis X. qui & ipſe cum Romanis multa prælia geſſit. Eo tempore Francorum habitatio regum fuit in regione Tungrorum, non longe à Moſa flumine in caſtro, quod Diſpartum nuncupabatur. A termino autem Francorum vſque ad Ligerim fluuium Galli morabantur, & vltra Ligerim Gothi. Eodem tempore dux Francorum orientalium Dagobertus Rheno tranſmiſſo Galliam vaſtauit, & Treuirorum vrbem ſpoliatam incendio cremauit. Rex autem Theodomerus vna cum Aſtila matre à Romanis Galliam occupantibus captus eſt, & gladio peremptus. Anno regni ſui X. Dominicæ autem natiuitatis CCCL.

Clogio regnauit ſuper Francos annis 18.

Clogio Theodomeri filius patri ſuccedens, in regno Francorum, regnauit annis XVIII. cuius tempore Conſtans filius Magni Conſtantini Cæſar multa cum Francis prælia commiſit, pluries victus quam victor. Nam Clogio rex Magno Francorum adunato exercitu, anno regni ſui primo Cameracenſem vrbem expugnauit, & plures Romanorum in vindictam paternæ necis crudeliter occidit, inde progreſſus Galliam vſque ad Sunnam fluuium regno Francorum ſubiecit. Contra quem Conſtans, qui cum Conſtantino, & Conſtantio fratribus imperauit Romanorum legiones duxit, ſæpiuſque atrociter pugnauit, ſed Francos ſuperare non potuit.

Franci orientales Rheno tranſmiſſo, Gallorum fines deuaſtant.

Interim vero dũ hæc agerentur in Gallia, Dagobertus dux in Francia orientali Rhenum tranſiens ponte fabricato, apud vicum Altripenſem inter Spiram, & Wormaciam, Gallos & Romanos hoſtiliter deuaſtat. Gothi etiam Hiſpaniam eodem tempore incurſantes lacerabant. Videns ergo Conſtans quod in medio periculo conſtitutus omnibus reſiſtere non poſſet, cum Francis pacem fecit. Nec moratus Conſtans in Hiſpaniam ducit exercitum contra Gothos quos retrocedere compulit, & non multo poſtea Clogionis anno tertio peremptus eſt, anno ætatis ſuæ XXX. imperii autem XIII. Republica Romanorum in turbatione relicta. Clogio rex Francorum moritur anno regni ſui XVIII. Dominicæ autem natiuitatis CCCLXVII.

Marcomerus regnauit annis 4.

Marcomerus filius Clogionis poſt patrem regnauit annis IIII. Contra quem Romani bellum in primo eius anno mouerunt, quod annis quatuor durauit. Valde enim moleſte ferebant Francos inhabitare Galliam. Franci autem fortiter ſteterunt. Poſtremo tamen Marcomerus rex anno regni ſui quarto, à Romanis in bello fuit occiſus. Anno Dominicæ natiuitatis CCCLXXII.

Franci pacem ſub dura conditione à Romanis accipiunt.

Franci autem Rege ſuo perempto conſiderantes, quod Romanis illa vice non poſſent reſiſtere, pacem ab eis poſtularunt, quam illi ſub tali conditione dederunt, quod Frãci deinceps Regem non haberent, ſed regno in prouinciam redacto, ducibus regerẽtur, & quotannis tributum Romanis ſoluerent, & fidem ſeruarent. Et licet nimis graue Francis dare tributum videretur, qui ſemper eatenus liberi fuerant, malitia tamen compulſi temporum aliter, quam maluiſſent fecerunt.

Reges Francis deficiunt annis 32.

Anno igitur DCCCXI. à primo Francorum aduentu in Germaniam gens ipſa eatenus ſemper inuicta, & cunctis nationibus metuenda, Regibus amiſſis, & Ducibus commiſſa tributum Romanis pendere compellitur, annis XX.

Dagobertus dux ſeu Vicerex Francorum annis 13.

Dagobertus dux primus, frater erat Marcomeri Francorum regis, & filius Clogionis, permiſſione Romanorum primus ſuper Francos occidentales ducatum accepit, quem annis XIII. tenuit. Eo tempore apud Francos orientales ducatum tenuit Clodius annis XX. vir ſtrenuus, quem Romani nunquam ſibi potuerunt ſubiugare, ſed ipſi potius, ab eo victi, ſæpius fugati ſunt multis eorum occiſis.

Valentinianus Imperator.

Anno eiuſdem ducis Dagoberti quinto, Valentinianus ſuſcepit Imperium, & imperauit annis XIII. quo tempore fuerunt horrendi terræ motus per totum mundum, Eodẽ anno Burgundionum octoginta millia, à meridie verſus Aquilonem deſcenderunt ad Rhenum, & ibi ſedes nouas in finibus Alſatiorum receperunt, vbi & manent.

Alemannorum triginta millia caſa per Romanos.

Anno ducis Francorum Dagoberti octauo Romani duce Gratiano, non lõge ab Argentoraco bellum cum Alemãnis committentes, eorum triginta millia peremerunt. Dux autem Dagobertus tres filios habuit. Genebaldum, Marcomerum, & Suimonem, quibus cum adhuc ſanus viueret, fauente omni populo principatum diuiſit.

Anno ducis Dagoberti vndecimo, mortuus eſt Clodius dux Francorum orientaliũ, cui Marcomer filius ei ſuccedens, Frãcos ſuperiores, annis XX. gubernat.

Dagobertus vero Frãcorum occidẽtalium præfatus moritur, anno ducatus ſui XII. Anno autẽ Dominicæ natiuitatis CCCLXXXV.

Gene-

Genebaldus interrex ſiue dux Francorum annis 9. Marcomerus dux Francorum orientalium.

Genebaldus dux ſecundus, primogenitus Dagoberti ducis primi, principatum à patre ſibi deputatum tenuit annis XIX. Porro duo fratres eius Marcomerus, & Suimo, duces erant in locis ſibi à genitore præſignatis, alter videlicet, ab ea parte Rheni quæ Saxones reſpicit, alter vero ab alia quæ Mare & Galliam diuidit, & Hollandiam. Genebaldus autem Tungros, & magnam Galliæ partem, cum Brabantia tenuit.

Non placuit proceribus Francorum iſta principatus diuiſio, per quam ſe quotidie infirmiores, non dubitabant eſſe futuros, Romanis tamen ſatis complacuit. Dominabatur eo tempore Francis orientalibus Marcomerus Clodij filius quartus in ordine ducum à tempore quo Franci ſedes à Thoringis in eo acceperant loco, & extendebatur eius dominium, à finibus Bauariæ, & Bohemiæ, ab oriente, vſque ad Rhenum, habens ſub ſe Hogios, Meneganios, Caraganios, vſque ad thermas Alſacianas. Hunc ducem Romani ſubijcere nunquam potuerunt, licet ſæpius tentarunt.

Maximus rex vſurpato imperio Galliam deuaſtat.

Anno Genebaldi ducis ſecundo, qui fuit Dominicæ natiuitatis CCCLXXXVII. Maximus de genere Imperatorum, qui originem ex Britannia traxerat, quem Octauius tunc rex de Roma vocauerat in Angliam, feceratq; generum ſuum, & regni ſucceſſorem, per ſeditionem militum Imperator factus eſt, contra Gratianum. Nam poſtquam in Britannia quinq; annis, in bona pace regnaſſet, in ſuperbiam elatus, à militibus Romanis quos ſecũ adduxerat, Imperatorem ſe fieri mandauit, & mox nauigauit cum omni militia ſua, in Galliam contra Gratianum, vt eam ſuo imperio ſubiugaret.

Iubal: bus dux Francorum.

In primis itaq; regnum Marcomirum, quod nunc Britannia noua ſeu minor dicitur inuaſit, & cum Francis, qui illud inhabitabant ſub iam dicto Genebaldo duce bellum commiſit. Dux belli Francorum à Genebaldo fuerat conſtitutus Iubalchus, qui obuiam factus Maximo cum toto exercitu Francorum quem habuit, cum eo pugnauit, & victoria maximo contigit. Ceciderunt in eo prælio Francorum quindecim millia, ſed & dux ipſe Iubalchus interijt. Cæteri fugerunt. Deinde mulieres, cum paruulis cunctas, ſenes quoq;, & iuuenes omnes, quotquot per totam Marmoricam reperit crudeliter occidit. Regnum vero illud nouæ Britanniæ dedit Iunano qui nepos fuerat Octauij regis Anglorum, relicta cum eo militia magna, poſtquam videlicet ſibi totam Galliam fecit ſubiectam.

Poſtquam enim Maximus omnem Galliam ſibi ſubiugauit, & Gratianus, ex Pariſio fugiens apud Lugdunum captus fuerat, & occiſus, imperij ſedem poſuit in ciuitatē Treuirorum, vbi & Victorem filium Imperij conſortem fecit adhuc puerum, quem deinde profecturus in Italiam Nanneno, & Quintino commendauit.

Conanus Brito fit rex Marmoricorum, donatione Maximi.

Interea Conanus Marmoricorum, Britonum Rex volens militibus ſuis dare coniuges qui non habebant, & qui ſuas in Anglia reliquerant, cum liberis adducere, vt nullam commixtionis cauſſam haberent cum Gallicanis, nuncios miſit in Angliam ad Dionotum Regem Cornubiæ, qui fratri ſuo Coradoco ſucceſſerat in regno, & petijt ab eo filiam eius Vrſulam nomine ſpecioſam virginem ſibi dari, & tranſmitti vxorem. Item petijt ſecundo, & nauibus impoſitas vxores tum liberis militum, & nobilium, qui tunc erant in Marmorica, ſimiliter ad ſe tranſmitteret. Tertio petijt, vt pro militibus, qui necdum habebant vxores mitteret virgines.

Dionotus rex Cornubiæ, pater S. Vrſulæ in Britannia.

Rex autem Dionotus ſatisfacere cupiens precibus Conani, ex tota inſula collegit filias nobilium, vndecim millia, de inferioris autem generis proſapia ſexaginta millia, hoc eſt, in ſumma LXXI. millia, inter quas, & nobilium, & militum vxores fuerunt ſimiliter cũ liberis impoſitæ. Naues quoq; ex diuerſis littoribus iuſſit adduci, in quibus omnia pro nauigantibus neceſſaria impoſuit. Et licet nauigatio multis in illo mulierum cœtu placeret, multis tamen diſplicebat, quæ parentes, & patriam maiori affectione intentius amabant. Sed regis imperium præualuit.

Vndecim millium virginum hiſtoria.

Paratis nauibus, mulieres cum virginibus ingrediuntur, circa Tamenſem fluuium, & dum claſſem verſus Marmoricam dirigunt, grandis in mari tempeſtas oritur, & naues ab inuicem ſeparantur. Maior totius congregatæ illius multitudinis nubibus in mari perijt, & colliſis nauibus deſcendit in profundum.

Reliquæ autem mulieres & virgines, quæ tantum periculum euadere potuerunt, in Barbaras nationes appulſæ, ab ignota gente, vel trucidatæ ſunt, vel in ſeruitutem perpetuam mancipatæ. Magna earum pars incidit in exercitum Gnanij regis Hunorũ, & Melgę regis Pictorum, qui mercede conducti parteſque Gratiani tuentes contra Maximum, maritimas regiones ab Hiſpania, vſque ad Angliam miſerabili clade terra marique vaſtabant. Quorum libidinem recuſantes omnes iuxta littus, & in nauibus occiſæ ſunt, & vſq; ad vnã deletæ. Fuerunt enim omnes Chriſtianæ.

Anno Genebaldi ducis Francorum VI. Maximus tyrannus tertio, ab Aquilegia lapſide ſpoliatus indumentis regijs à Valentiniano, & Theodoſio Imperatoribus, capite truncatus interijt, cuius filius nomine Victor, non diu poſt, ab Arbogaſto perimitur.

Maximus tyrannus perimitur. Franci ducce per Maximum tyrannum ablata recuperant.

Eodem anno poſtquam Francis innotuit Maximi interitus, mox adunati fortem inſtituerunt exercitum, & Genebaldo Marcomero, atque Sunnone ducibus omnem terrã, quam illo ſæuiente amiſerant, ſiue in Germania, ſiue in Gallia recuperauerunt, multis Gallorum, Romanorum, ac Britonum millibus hoſtiliter peremptis. Britones namque poſt egreſſum totius nobilitatis, cum Maximo penitus fuerunt infirmati, & ideo Francis, iam non metuendi. Galli atque Romani mutuis collidebantur ſeditionibus, quæ res Frãcis ſummam dedit ſpem vendicandæ patriæ libertatem.

Franci tributum dare Valentiniano & Romanis contemnunt.

Anno igitur Dominicæ natiuitatis CCCXCII. Franci conſpirantes in vnũ, tributis Romanorum ſubiacere amplius contemſerunt. Romanorum eo tempore Imperium tenuit Valentinianus iunior, quem à Maximo expulſum de Italia Theodoſius reſtituerat, qui nuncios mittens ad Francos, tributum exigebat promiſſum. Franci autem venientes ad ſe Valentiniani legatos, pro tributo cum ignominia expulerunt, dicentes ſe liberos natos, etiã pro defenſione libertatis mori eſſe paratos. Moxque arma corripientes, in Romanos, & Gallos mouent, & ſicut dictum eſt, multis crudeliter occiſis de aduerſarijs, omnia quæ amiſerant recuperauerunt, & anno viceſimo poſtq̃ Romanis tributum perſoluerant libertatem priſtinam armis vendicantes fortiter dimicando receperunt.

Franci Rheno tranſito, fines Colonienſium, & Galliæ deuaſtauerunt.

Ducibus enim Genebaldo Marcomero, & Sunnone, cum ingenti exercitu, de inferiori Francia, quæ circa Rheni oſtia eſt, & mare procedentes, mox omnia quæ ſunt inter Moſam, & Rhenum Gallis habitatoribus, aut occiſis, aut fuga pulſis occupant, ſpolijs ad ſedes partias tranſmiſſis. Inde aſcendentes fines Colonienſium deuaſtare cœperunt, magnum vrbanis metum incutientes, qui adhuc erant cum Romanis.

Nannenus & Quintinus Treuirenſes mouent exercitum in Frãcos.

Vt autem Francorum excurſus apud Treuiros fuit auditus, qui & ipſi cum Victore Maximi filio ſenſerant, & quod Colonienſem deuaſtarent agrum, Nannenus, & Quintinus magiſtri militum quibus Maximus in Italiã profecturus Victorem filium ſuum, & Galliæ defenſionem cõmiſerat, contractis copijs deſcendunt in auxilium Colonienſibus aduerſum Francos, ſi daretur occaſio, pugnaturi. Sed priuſquam illi venirent ad Coloniã, Franci iam præda onuſti Rheno tranſmiſſo in ſua redierant. Dimiſerant tamen, non paucos, ab alia parte fluminis eo quod redire, & ipſi ad eos animo conceperant, & vlterius in Galliã procedere. Erant autem primæ Francorum ſedes, vt dictum eſt, prius intra Rheni oſtia tria, vbi nunc eſt Hollandia, & ab eo orientali parte Rheni verſus Saxoniã Phriſiam, & vbi nunc eſt Weſtphaliæ pars interior ſimul & Phriſia. Ad occidentem quoque vltra Rhenum vſque ad Moſam ſimiliter habitabant aliquando vbi nunc ſunt Geldrenſes & Iuliacenſes, aliquando etiam vlterius, ad Morinos, & regiones maritimas procedentes.

Francorum primæ ſedes in Hollandia & finibus Geldriæ.

Frãci apud Carbonariã ſyluam vincuntur.

Nannenus & Quintinus cum exercitu venientes reliquias Francorum, quæ in Gallia remanſerant adoriuntur, & pugnam committunt atrociſſimam, in qua ſæpius victi, aliquando etiam victores extiterunt. Poſtremo tamen Franci ſuperantur apud ſyluam carbonariam, quorum alij perempti, alij fuga ſaluati fuerunt.

Frãci Quintinum vincunt, & Romanorum plura millia occidunt.

His peractis Quintino viſum eſt vtile, vt exercitum omnem traducerent in Franciã & imparatos irruptione præoccuparent. Sed Nanneno huiuſmodi conſilium nõ placuit, qui Francos in ſolo proprio non dubitabat eſſe fortiores.

Nanneno itaq; ad Moguntiam reuerſo, Quintinus circa Muſium caſtellum Rheno tranſmiſſo traducit exercitum, & Francis bellum inferre contendit. At Franci non ſegnes Gallos viriliter exceperunt, in quo prælio multa Gallorũ & Romanorũ millia per Frãcos perempta ſunt pauciſſimis fuga ſaluatis. Cecidit in eo prælio Heraclius legionis Romanæ Tribunus, & cũ eo pene omnes qui militibus præerant, gladio & iaculis Francorũ gentis interierunt. Namq; paucis exceptis, quibus nox alta nemorumque latibulum condenſa præbuerunt, Quintini exercitus fuit extinctus, vel Francorum gladio vel paludibus.

Valentinianus Imperator Arbogaſti dolo necatur. Eugenius fit rex.

Anno Genebaldi ducis Francorum XII. Valentinianus Imperator apud Viennam vrbem Galliæ dolo & auſteritate Arbogaſti magiſtri militum laqueo interijt, & Eugenius machinatione Arbogaſti rex Galliarum declaratus triennio regnauit. Morte Valentiniani Cæſaris Franci audita Rhenum tranſire Galliamque inuadere ſtatuunt, quod priuſquã ad effectum perducerent, cõſilium eorum Arbogaſtus præuenit, & apud Coloniã Agrippinã vltra Rhenũ traducto exercitu hyeme rigẽte, Bacteros Rheno proximos Chamãnes & alios ſubiectos Frãcis deuaſtauit. Contra quẽ Genebaldus, Marcomerus & duces Francorum

corum procedentes prælium commiſerunt, in quo duodecim millia Gallorum ſunt occiſa, & reliqui in fugam conuerſi. Facta ſunt hæc anno dominicæ natiuitatis CCCXIV.

Eugenius Francorum implorat auxilium.

Sequenti anno Eugenius rex Galliæ, qui Romanum ambibat imperium, cum didiciſſet Theodoſium Imperatorem Orientis de Conſtantinopoli contra ſe venturum in Galliam timuit, veniensque ad Rhenum Francorum tam orientalium quam occidentalium ſimul & Alemannorum contra Cæſarem auxilium inuocauit. Eodem anno fuit occiſus à Theodoſio, quia Francorum auxilium non metuit. Arbogaſtus princeps malorum proprio ſe gladio interemit. Theodoſius obijt Mediolani, cuius cadauer Conſtantinopolim relatum ſepelitur, & duo filij eius in imperio ſuccedunt, Archadius in Oriente, & Honorius apud Romanos in Occidente.

Marcomero ſuccedit Pharamundus.

Anno Genebaldi Magni ducis Francorum occidentalium XVIII. qui fuit dominicæ natiuitatis CCCCIII. obijt Marcomerus dux Francorum orientalium in monte, qui dicitur Franckenberg more gentilicio ſepultus. Poſt quem filius eius Faramundus in ducatu ſucceſſit annis duobus in regem omnium Francorum electus eſt.

Eodē anno Marcomerus & Sunno duces & fratres Genebaldi Franciæ inferioris mortui ſunt ſinè liberis maſculini ſexus & apud Neopagum ſunt ſepulti.

Anno ſequenti, qui fuit dominicæ natiuitatis CCCCIV. obijt Genebaldus dux magnus Francorum occidentalium, anno principatus ſui nonodecimo duos relinquens filios Sunnonem & Richerum, quorum maior natu pedibus erat claudus, minor vero ad regnum non ſatis idoneus.

Eo tempore Franci multum dilatauerunt terminos ſuos, & multis ducibus ſubiacebāt, qui tamen omnes maiori vni vt regi obtemperabant. Viſum eſt autem eis quod ea principatus diuiſio non eſſet bona pro gente Frācorum, ſed melius fore iudicantes, vt contemptis Romanis regem ſibi proprium inſtituerēt ſicuti ante annos triginta habuerant, conſiliati ſunt.

Francorum procerum conuentus pro noui regis inſtitutione.

Anno igitur dominicæ natiuitatis CCCCV. indictione Romanorum tertia, omnes duces, proceres & nobiles Francorum in menſe Martio conuenerunt apud Neopagum pro noui regis electione facienda, inter quos iſti fuerunt cæteris præſtantiores. Dux Faramundus Francorum orientalium & duo fratres eius Marcomer & Sunno cum filijs eorum, Clodio, Dagaberto, Nicanore, Faraberto & Richimero. Dux Anthenor princeps Francorum apud Hogios & Frāckenfurt Mœnipolitas cum fratribus ſuis Priamo & Dagaberto. Dux Bertherus Gallicanus, Dux Heribertus inſulanus. Dux Sunno & Richer fratres filijque ducis Genebaldi. Inter proceres multos fuerunt, Salagaſt Philippus, à ſecretis Gaſthald, Herhald, Wiſogaſthald, Rutvvich, Adelhardet, Richerus. Hi omnes cum cæteris vno conſenſu Pharamundum de regio genere ortum ac ducē apud Marcopolim Francorum orientalium vnanimiter in regem elegerunt.

Pharamundus rex Francorum electus.

Pharamundus rex filius Marcomeri ducis, qui fuit Clodij, qui fuit Dagoberti, qui fuit Genebaldi, qui fuit Dagoberti Francorum regis, qui (vt ſupra dictum eſt,) obijt anno Domini CCCVII. Pharamundus igitur ex duce in regem electus, regnauit annis XXVII. vir fortis, magnanimus, & pugnator audaciſſimus, qui Romanas legiones bellando contriuit.

Marcomerus dux Franc. orientalis.

6 Ducatum vero Franciæ orientalis Marcomero fratri ſuo commendauit, anno Domini ſupra ſcripto CCCCV. & ipſe cum Francis Occidentalibus Galliam vaſtauit. Marcomerus autem poſtquam annis XVIII. Francis præfuiſſet moritur anno dominicæ natiuitatis CCCCXXIII. in monte Franckenberg ſepultus.

Priamus dux.

7 Priamus patri ſucceſſit in ducatu Francorum orientalium annis XII. & moritur anno dominicæ natiuitatis CCCCXXXV.

Genebaldus.

8 Genebaldus patri ſucceſſit annis XX. qui Alemannos bello ſuperauit & Rhenum tranſiuit, moritur autem anno Domini CCCCLV.

Sunno dux.

9 Sunno patri ſucceſſit annis XXIII. qui caſtrum in Sunenberg conſtruxit, & aliud quod Suntheim appellauit iuxta Mœnum, obijt autē anno dominicæ natiuitatis CCCCLXXVIV.

Clodius.

10 Clodius frater Clodouei regis Francorum ſucceſſit annis XVI. qui cum Bauaris bellum geſſit victor, in venatione apro percuſſus interijt, anno Domini CCCCXCIV.

Clodomer dux.

11 Clodomer filius ducis Sunnonis ducatus apicem tenuit annis XXI. cuius frater Dietlibus caſtrum ſuo nomine Dietlebach conſtruxit, obijt autem anno Domini DXV.

Hugbald dux.

12 Hugbaldus patri ſucceſſit annis XXVI. Hic Moguntiam & Wormaciam regno Francorum ſubiecit. Vrbem ſuo nomine ad Mœni flumen haud procul à Frankenfurt, ædificauit. Moritur anno Domini DXLI.

Helenus dux.

13 Helenus patri ſucceſſit annis XXX. qui Rheno tranſmiſſo terras Gallorum, qui re-

licti fuerant in Weſtraſia obtinuit,& Gallos in deditionem accepit. Hic & pater eius primi ex ducibus fuerunt Chriſtiani. Obijt anno Dominicæ natiuitatis DLXXI.

Gotfridus dux. 14 Gotfridus patri ſucceſſit annis XXIIII. Hic fuit pius princeps, ſed tamē ad fidem Chriſti non omnes ſubditos ſuos conuertere potuit. Erant enim duræ ceruicis eo tempore Franci ad fidem ſuſcipiendam, maiorque pars eorum adhuc fuit gentilis in ducatu. Obijt autem dux Gotfridus anno Domini DXCV.

Genebaldus dux. 15 Genebaldus patri ſucceſſit annis XX. cuius tempore ſanctus Papa Gregorius prædicatores miſit in Angliam. Obijt iſte dux anno Dominicæ natiuitatis DCXV.

Clodomirus dux. 16 Clodomirus in ducatu Francorum orientalium patri ſucceſſit annis XXIII. cuius anno primo Anaſtaſius Perſa monachus martyrizatus eſt, Obijt anno Domini DCXXXVIII.

Heribertus dux. 17 Heribertus Clodomiri nepos in ducatu ſucceſſit annis XXX. cuius temporibus ſanctus Furſeus abbas in Hibernia claruit. Moritur dux iſte anno Dominicæ natiuitatis DCLXVIII.

Clodoueus dux. 18 Clodoueus Heriberto patruo ſucceſſit annis XII. cuius tempore Clodoueus rex erat Francorum in Gallia. Moritur dux Clodoueus anno Dominicæ natiuitatis DCLXXX.

Gosbertus dux. S. Kylianus cum ſociis patitur. 19 Gosbertus patri ſucceſſit annis XXVI. cuius anno VI. Canon Papa ſanctum Kilianum natione Scotum profeſſione monachum epiſcopum ordinauit, & miſit eum in Frāciam orientalem ad Euangelizandum fidem Chriſti. Biennio apud Herbipolim in prædicatione peracto vna cum Colonato presbytero & Tothnano diacono miniſtris ſuis iuſſu Geilanæ vxoris ducis martyrizatus eſt, anno Domini DCLXXXVIII. Dux autem Gosbertus obijt anno Domini DCCVI.

Gosbertus dux. 20 Gosbertus iunior patri ſucceſſit in ducatu annis XIIII. cuius tempore ſanctus Ægidius abbas in Gallia claruit. Dux iſte moritur anno Dominicæ natiuitatis DCCXX.

Hetanus dux. 21 Hetanus patri ſucceſſit in ducatu annis XX. qui ſine filijs moritur. Anno Domini DCCCXL. vnicam relinquens filiam nomine Imminam, quæ monialis erat & ſanctæ conuerſationis. *Ducatus Francorum datur Eccleſiæ Wirtzburgenſium.* Itaque Pippinus maior domus poſtea rex Francorum ducatum vacantem ad ſe recepit, & filio ſuo Carolo procurandum decennio commiſit. Deinde anno Domini DCCLII. cum iam rex eſſet Pippinus ducatum ſanctæ Burghardo Epiſcopo Wirtzpurgenſium primo & eius ſucceſſoribus de conſenſu Caroli filij ſui & omnium procerum totius regni Francorum donauit in proprium ſempiternum.

Burghardus præſul, primus dux Francorum. 22 Burghardus igitur dux & Epiſcopus Francorum orientalium inſtitutus à Pippino præfuit annis quadraginta, moribus integer, conuerſatione ſanctiſſimus ex monacho ſancti Benedicti epiſcopus ordinatus à Bonifacio Moguntio archiepiſcopo. Burghardus reſignauit epiſcopatum cum ducatu Francorum Eccleſiæ & ſucceſſori ſuo. Anno principatus ſui XL. Domini autem DCCXCI. & eodem anno idem ſanctus Burghardus moritur.

Mengaldus. 23 Megengaldus præſul & dux Francorum præfuit annis quatuor, qui & ipſe monachus fuit, quem alij Hollandinorum more, l vertērium in u, Megingaudum vocant, vir ſanctus. Moritur anno Domini DCCXCV. principatus ſui quarto incompleto.

Bernvvolffus. 24 Bernvvolffus præſul & dux Frācorum præfuit annis VI. & moritur III. Calendas octobris anno Domini DCCC. ſub Carolo rege Francorum Magno Pippini filio.

Ludericus. 25 Ludericus præſul & dux Francorum, præfuit annis tribus, menſibus quinq;. Et moritur anno Domini DCCIIII. tertio Calendas Martij ſub Carolo imperatore Magno.

Agilvvardus. 26 Agilvvardus præſul & dux Francorum præfuit annis VI. menſe vno, diebus XXII. & moritur VIII. Calendas Maij, anno Domini DCCCX. ſub Carolo Imperatore.

Wolfgerus. 27 Wolffgerus præſul & dux Francorum præfuit annis XXII. mēſibus VI. diebus XXI. & moritur pridie nonarum Nouembris, anno Domini DCCCXXXII. ſub Ludouico.

Hunibertus. 28 Hunibertus præſul & dux Francorum præfuit annis X. menſibus tribus, diebus VIII. & obijt VII. idus Martij, anno Domini DCCCXIII. ſub Lothario Imperatore.

Goſſvvaldus. 29 Goſſvvaldus præſul & dux Francorum præfuit annis XIII. menſibus V. diebus XVIII. & obijt XII. Calendas octobris. Anno Domini DCCCLVI. ſub Ludouico Imperatore ſecundo.

Arno. 30 Arno præſul & dux, Francorum præfuit annis XXXVI. menſibus VI. diebus XII. Moritur autem miraculis clarus, tertio idus Iulij. Anno Domini DCCCXCII. ſub Arnulpho rege apud Saxones, tempore belli inter miſſarum ſolennia occiſus.

Rodulphus. 31 Rodulphus præſul & dux Francorum præfuit annis XVII. duobusque diebus, & moritur tertio nonarum Auguſti, anno Domini DCCCCVIII. ſub Ludouico tertio.

Dracolfus. 32 Dracolfus præſul & dux Francorum, præfuit annis V. menſibus IIII. Hic miſſus à Conrado Imperatore primo in Græciam, obijt in itinere. Anno Domini DCCCCXIII.

Theodo. 33 Theodo præſul & dux Francorum, præfuit annis XIX. menſibus duobus, & diebus XIV.

Obijt

Obijt XVII. Calendas Decembris. Anno Domini DCCCCXXXII. ſub Henrico primo.

34 Burghardus ſecundus præſul & dux, Francorum, præfuit annis IX. menſibus tribus, diebus XXIII. & obijt VIII. Calendas Aprilis. Anno Domini DCCCCXLI. ſub Ottone Imperatore primo. *Burghardus ſecundus.*

35 Poppo Francorum præſul & dux, præfuit annis XXI. menſibus X. diebus XIV. & moritur 15. calendas Martij. Anno Domini DCCCCLX. ſub Ottone Imperatore primo. *Poppo.*

36 Poppo ſecundus, præſul & dux Francorũ præfuit annis XXIII. menſibus IV. diebus XXI. Moritur X. calendas Auguſti. Anno Domini DCCCCLXXXIII. ſub Ottone ſecundo. *Poppo ſecundus.*

37 Hugo præſul & dux præfuit annis VI. menſibus VIII qui monachos poſuit ad ſanctum Burghardum. Obijt III. calendas Septembris. Anno Domini DCCCCLXXXIX. ſub Ottone tertio. *Hugo.*

38 Berinvvardus præſul & dux præfuit annis V. menſibus VIII. diebus XIX. & moritur anno Domini DCCCCXCIII. ſub Ottone tertio XII. calendas Octobris. *Bernvvardus.*

39 Henricus præſul & dux, qui Eccleſiã ſancti Stephani fundauit, præfuit annis XXII. menſibus V. diebus XXII. Obijt X. calendas Decembris. Anno Domini milleſimo XVI. ſub Henrico rege ſecundo. *Henricus.*

40 Meginhardus præſul & dux, præfuit annis XVII. diebus XXI. & moritur XI. calendas Octobris. Anno milleſimo XXXIII. ſub Conrado ſecundo. *Merginardus.*

41 Meſelinus præſul & dux Francorum, præfuit anno vno tantum, & moritur anno dominicæ natiuitatis, Milleſimo XXXIV. ſub Conrado Imperatore ſecundo. *Meſelinus.*

42 Bruno præſul & dux Francorum, præfuit annis XI. mẽſe vno, diebus XIV. qui maiorem Eccleſiam conſtruxit. Obijt III. calendas Iunij MXLV. ſub Henrico tertio. *Bruno.*

43 Adelbero præſul & dux, præfuit annis XL & in ea diſſenſione quæ fuit inter Henricum tertium & quartum filium eius, per ſeniorem Imperatorem de ſede ſua fugatus eſt, anno Domini milleſimo LXXXV. & Megenhardus ei ſubſtitutus ab ipſo Cæſare. Obijt autẽ Adelbero pulſus in Bauaria pridie nonarũ Octobris anno exilij ſui quinto, Domini autẽ MXC. in monaſterio Lambach quod pater eius conſtruxerat, ibidem ſepultus. *Adelbero.*

44 Megenhardus ſecundus præſul & dux Adelberone viuẽte præfuit annis tribus, diebus XV. & obijt XII. calendas Iulij anno MLXXXVIII. ſub Henrico quarto. *Megenhardus.*

45 Emehardus præſul & dux Francorum ordinatus Adelberone in exilio, apud Lambach Bauariæ adhuc viuente, præfuit annis XV. menſibus VIII. & tribus diebus. Moritur autem IV. calendas Martij. Anno Domini MCIII. ſub Henrico quarto. *Emehardus.*

46 Erlungus præſul & dux Francorum ab Imperatore inſtitutus præfuit annis II. quem anno Domini MCV. filius Imperator Henricus quintus, propterea quod eius patri Henrico quarto adhærebat, iterum depoſuit, & Rupertum in eius loco ordinari fecit. Quem pater mox ſubſequens Erlungum Wirtziburgenſibus reſtituit, & Rupertum fugauit. Verum nõ diu poſtea Erlungius à filio Cæſaris deponitur, & Rupertus ad epiſcopatum reſtitutus eſt. Anno Domini MCV. *Erlungus.*

47 Rupertus præſul & dux Francorum præfuit annis nõ plene duobus, qui dum ad generale concilium in Lombardiam tẽderet in menſe ſeptembri, obijt VIII. calendas Octobris, anno Domini MCVI. ſub Henrico quarto & V. *Rupertus.*

48 Erlungus iterũ præſul & dux omnium cõſenſu aſſumptus, præfuit deinceps annis XVI. diebus XI. Qui annis quatuor ante mortem ſuam continuis elephantino morbo vexatus, tandem obijt II. calendas Ianuarij. Anno Domini MCXXII. ſub Henrico V. & ſchiſmate vetante, non in vrbe, ſed in monaſterio Svvartzach ſepelitur.

49 Gebehardus pro epiſcopo & duce Francorum contra voluntatem omnium inſtitutus eſt, per Imperatorẽ cum adhuc laicus eſſet, & minus idoneus, quia iuuenis. Clerus autem & proceres populi Rugerum diaconum ſibi Pontificem elegerunt, quem Gebehardus de ciuitate fugauit, anno Domini MCXXII. *Gebehardus intruſus.*

50 Ruger electus præſul & dux Francorum contra intruſum Gebhardum iure præualuit & in monaſterio Svvartzach per manus archiepiſcopi Moguntini conſecratus fuit in preſentia legatorum ſedis Apoſtolicæ, & quorundam principum. Hic eam partem epiſcopatus, quæ Neccaro fluuio circumiacet in proprios vſus tenuit, Gebehardus vero ciuitatem Wirtzburg & quæ illi contigua fuerant, ſecure poſſedit. Rugerus autem prefuit annis quatuor, menſibus tribus, obijtq; anno Domini MCXXVI. *Ruger.*

51 Hetzelinus præſul & dux Francorum præfuit annis XI. menſibus quatuor, obijtq; Bambergæ ſepultus, anno Domini MCXXVIII. ſub Lothario ſecundo. *Hetzelinus.*

52 Embricho præſul & dux prefuit annis XII. Hic monaſterium ſancti Iacobi in ſuburbanis *Embricho.*

Herbipolenſibus trans pontem fundauit, moritur autem v. Idus Nouembris, anno dominicæ natiuitatis MCXLIX. ſub Cæſare tertio.

Sigefridus. 53 Sigefridus præſul & dux prefuit annis v. menſibus VI. & moritur anno Domini MCLIV. ſub Friderico Imperatore primo indictione ſecunda.

Gebehardus. 54 Gebehardus ſecundus præſul & dux præfuit annis VI. menſibus v. diebus XXIIII. & obijt anno Domini MCLXI. ſub Friderico imperatore primo.

Henricus ſecundus. 55 Henricus ſecundus præſul & dux Francorum prefuit annis VI. menſibus IV. & obijt anno Domini MCLXVII. ſub Friderico Imperatore primo.

Heroldus. 56 Heroldus præſul & dux præfuit annis VII. menſibus v. diebus XI. & moritur anno Domini milleſimo CLXXIV. ſub Friderico Imperatore primo.

Reinhardus. 57 Reinhardus præſul & dux Francorum præfuit annis IV. menſibus X. diebus XV. & obijt anno Domini MCLXXXIX. ſub Friderico Imperatore primo.

Gotfridus. 58 Gotfridus de Piſtenberg præſul & dux Francorum, præfuit annis v. menſibus VIII. diebus XXIV. qui Hieroſolymam profectus in exercitu Chriſtianorum obijt, in Antiochia ſepultus, anno Domini milleſimo CLXXXVI. ſub Friderico Imperatore primo.

Henricus. 59 Henricus de Bicbelrith eius nominis tertius, præſul & dux Francorum præfuit annis VI. menſibus VIII. diebus totidem. Moritur indictione Romanorum x. Anno Domini MCLXII. ſub Henrico ſexto.

Gotfridus. 60 Gotfridus de Hoenlo præſul & dux, amator cleri, præfuit annis 6. menſibus 4. diebus XI. Obijt anno Domini 1198. ſub anno Henrici regis vltimo.

Conradus. 61 Conradus præſul & dux cancellarius regis Philippi præfuit annis v. menſibus tribus, diebus 12. & fuit occiſus in ſtrata publica Herbipoli per Bodonerem & Heinricum milites de Rabenſpurg, Heroldumq; & Conradum ſeruitores eorum, tertio iduum Decembris. Anno Domini milleſimo 203. ſub Philippo imperatore.

Henricus. 62 Henricus quartus doctor Pariſienſis dictus de Taſco, prçſul & dux Francorum, præfuit annis quatuor, menſibus 7. diebus 7. Et moritur anno dominicę natiuitatis 1210. indictione 13. ſub Ottone imperatore quarto.

Otto. 63 Otto de Lodenburg præſul & dux præfuit annis 13. menſibus 5. & obijt quinta die menſis Decembris. Anno Domini milleſimo 223. ſub Friderico Imperatore ſecundo.

Theodoricus. 64 Theodoricus præſul & dux Francorum præfuit anno vno, menſibus duobus, diebus 16. & obijt anno Domini 1124. ſub Friderico Imperatore ſecundo.

Hermannus. 65 Hermannus de Lodenburg præſul & dux præfuit annis 16. & mortuus eſt anno Domini 1240. ſub Friderico ſecundo, indictione Romanorum tertia decima.

Eringus. 66 Eringus de Reinſtein præſul & dux præfuit annis 36. & moritur anno Domini 1276. ſub Rudulfo Imperatore, indictione quarta.

Bertholdus. 67 Bertholdus de Sternberg præſul & dux præfuit annis 13. mortuus eſt anno Domini 1288. ſub Imperatore Rudolfo, indictione prima.

Manegoldus. 68 Manegoldus præſul & dux præfuit annis 15. & obijt anno dominicæ natiuitatis 1303. ſub Alberto rege primo, indictione prima.

Andreas. 69 Andreas de Gundelfingen præſul & dux Francorum, præfuit annis 15. & obijt anno Domini 1322. ſub Ludouico Imperatore quarto.

Gotfridus. 70 Gotfridus tertius de Hoenlo præſul & dux præfuit annis quatuor, & moritur anno Domini 1322. ſub Ludouico quarto, indictione ſeptima.

Wolfframus. 71 Wolframus de Grunbach præſul & dux præfuit annis 11. & obijt anno Domini 1333. in octaua Apoſtolorum ſub Ludouico quarto.

Otto. 72 Otto Wolffskell præſul & dux Francorum præfuit annis duodecim, menſe vno, & tribus diebus. Contra quem Hermannus de Lichtenberg canonicus Spirēſis ab Imperatore promotus, epiſcopatum primis quatuor annis violenter occupauit. Otto moritur 10. Calendas Septembris, anno Domini 1345. ſub Ludouico Imperatore quarto.

Albertus. 73 Albertus de Homburg præſul & dux præfuit annis 4. non electus, ſed per Papam Clementem ſextum, contra Albertum de Hoenlo canonice electum, inſtitutus. Verum poſtea informatus Papa melius de cauſa, Albertum ſuum ad Eccleſiam Friſingenſem, anno Domini 1349. tranſtulit, & Albertum de Hoenlo præpoſitum canonice prius electum ad Eccleſiam ſuam confirmauit.

Albertus. 74 Albertus de Hoenlo præſul & dux præfuit annis 23. & moritur dominica poſt natiuitatē ſancti Ioannis Baptiſtæ, anno domini 1372. ſub Carolo Imperatore quarto, indictione 10. poſt quem vnanimiter electus fuit à capitulo Albertus de Hesberg canonicus, ſed electionē Gregor. Papa 11. ad inſtantiam Imperatoris caſſauit, & Gerhardum de Svvartzenburg inſtituit.

75 Ger-

75 Gerhardus de Svvartzburg præſul & dux præfuit annis 31. & moritur in mēſe Nouembri circa feſtum ſancti Martini, anno dominicæ natiuitatis 1303. ſub Ruperto rege Germanorum, indictione vndecima.

Gerhardus.

76 Iohannes de Egloffſtein præſul & dux Francorum pręfuit annis 9. & veneno apud Forchcim interijt, anno 1412. ſub Sigiſmundo rege.

Iohannes.

77 Iohannes de Brunn præſul & dux præfuit annis 28. & moritur anno Domini 1440. ſub Friderico tunc rege tertio, indictione Romanorum tertia.

Iohannes.

78 Sigiſmundus ex ducibus Saxoniæ præſul & dux Francorum præfuit annis tribus & regnauit, anno Domini milleſimo 443. ſub Friderico tertio.

Sigiſmundus.

77 Gotfridus quartus de Limpurg præſul & dux præfuit annis 13. & obijt feria tertia poſt palmas. anno 1455. ſub Friderico Imperatore tertio.

Gotfridus.

80 Ioannes de Grunbach præſul & dux præfuit annis 11. & moritur anno Domini 1466. ſub Friderico Imperatore tertio, indictione decimaquarta.

Ioannes.

91 Rudolfus ſecundus de Stherenberg præſul & dux Francorum præfuit annis 29. minus vno die: qui Eccleſiam ære grauatam alieno releuauit. Moritur in ſua genealogia vltimus, quarto calendas Maij anno dominicæ natiuitatis, milleſimo 495. ſub Maximiliano rege Germaniæ.

Rudolfus.

82 Laurentius de Bibera electus quarto idus Maij, anno prænotato præſul & dux Francorum pacificus, hodie principatur in annum nonum decimum.

Laurentius.

Sed iam nunc poſt hanc neceſſariam digreſſionem ad regem Francorum ſupra dictum Pharamundum reuertamur; pro continuatione hiſtoriæ quam incepimus.

Continuatio hiſtoriæ regum Francorum.

Anno Pharamundi regis quarto vltima die menſis Decembris, Wandali & Alani ſub duce Modigiſco Rhenum tranſeuntes congelatum in Galliam duxerunt exercitum cum liberis & vxoribus, vlteriusq; in Hiſpaniam tranſierunt.

Wandali & Alani Hiſpaniam occupant.

Anno Pharamundi VIII. Gothi ſub Alarico rege Romam capiunt & ſubuertunt. Eodem anno Pharamundus rex ſub ducatu Clodij filij ſui magnum exercitū Frācorum miſit in Galliam contra Romanos. Francis intrantibus Galliam, Romanorum alij ſalutem fuga quæſierunt, alij à Francis ſunt interempti. Et ſic Franci magnam Galliæ partem obtinuerunt, Romanis omnino extinctis.

Roma capitur & ſubuertitur à Gothis.

Hoc audiens Godgiſith rex Wandalorum & metuens ſe aliquando pellendum de Gallia per Francos, bellum contra eos inſtituit. Vnde prælium atrox commiſſum eſt, in quo Franci victores plus quam viginti millia Wandalorum peremerunt. Et niſi rex Alanorum Reſpendial, qui iam tunc regnabat in Hiſpania ſe tempeſtiue interpoſuiſſet, omnes Wandali à Francis fuiſſent occiſi.

Franci Wandalorum viginti millia peremerūt.

Sunt autem Wandali ex inſula Scādia orti, ſicut & Gothi, manſeruntq; poſt acceptam à Francis cladem in Hiſpania annis 22. & poſt hoc nauigauerunt in Aphricā. Franci autem numero & potentia valde creuerunt. Et rex Pharamundus obijt anno regni ſui 26. Domini autem 431.

Clodius Crinitus Pharamundi filius eodem anno patri ſuccedens, regnauit annis 20. Cuius anno primo Ecius morte Pharamundi regis audita, exercitum Romanum duxit in Galliam, & multis Francorum occiſis amiſſa recepit.

Clodius Crinitus regnat annis viginti.

His temporibus claruit Salagaſtus, ſapiens & Philoſophus Francorum, & de antiqua regum progenie, ducens originem, qui iuſſu Clodij regis cum eſſet in omni literatura doctiſſimus, Francorum leges conſcripſit, quas ſuo nomine Saligas nuncupauit. Has leges Clodoueus poſtea rex conuerſus ad fidem ampliari fecit.

Salagaſt Legiſlator Francorum Philoſophus.

Idem Salagaſtus permiſſione Clodij regis, vrbem ad littus Mœni haud longe à Franckenfurt nouam conſtituit, quam ſuo nomine Salagaſt nominauit, quam hodie corrupto vocabulo ignari auctores Selgenſtat appellitant. In hac ipſa vrbe ſua Salagaſtus moritur & combuſtus vrnæ imponitur, anno Clodij 16.

Salagaſtat iuxta Mœnum conſtruitur.

Anno Clodij regis primo qui fuit dominicæ natiuitatis 432. Wandali nauigantes in Aphricam, Hipponēſem ciuitatem obſederunt & ceperunt. In qua obſidione ſecundus Auguſtinus eiuſdem vrbis epiſcopus v. calendas Septembris obijt.

Wandali nauigant in Aphricam.

Anno regi ſui XI. Clodius rex Francorum cernens Romanam poteſtatem valde deficere, miſit exploratores in Galliam, qui ſitum terræ, fortitudinem gentis, & vrbium cuſtodiam, ſecrete ac diligenter explorarent. Eo tempore Burgundi habitauerunt in regione Lugdunenſi, & Gothi in Aquitania.

Reuerſi exploratores nunciauerunt regionē eſſe optimam, gentem inualidam, & Romanorum paruam eſſe cuſtodiam. Rex igitur Clodius magnum Francorum congrega-

Franci Galliā ſub Clo-

Hic regẽ ſuo ſibi potenter ſubiiciunt.

uit exercitum,& mouens in Galliam, Cameracum obſedit & cepit. Inde mouens per Carbonariam ſyluam ad Tornacum feſtinus iter direxit: quæ vrbs Romanorum fuit præſidio munita. Audientes ergo milites Romani, regis Clodij aduentum, contra eum proceſſerūt ad bellum & omnes ab eo fuerunt occiſi, nec vnus remanſit. Clodius autem iam ſecundo magnam Galliæ partem Francis ſubiecit, quam Romani deinceps recuperare nunquam potuerunt, vſque in præſentem diem.

Clodius autem rex Francorum poſteaquam terminos regni ſui magnifice dilatauit omnemq; terram Gallorum, quæ eſt inter Rhenum ab Oriente, & mare ab Occidente, itēque à mari ab aquilone vſque ad Sequanam verſus meridiem, hoc eſt, Batauos, Menapios, Tungros, Tarauanos, Morinos, Ambianos, Cameracos, Atrabates, Beluacos, Cruſioſque qui nunc ſunt Hollandini, Geldrenſes, Brabantini, Selandini, Flandres, Picardi, Louanij, Traiectenſes, Leodienſes, Namurci, Beluacenſes, Nouiomenſes, & quicquid his adiacet Francorum ſubiecuſſet imperio. Moritur anno regni ſui 20. dominicæ autem natiuitatis 451. indictione Romanorum quarta.

Merouęus regnauit annis 10.

Merouęus Clodij filius in regno Francorum patri ſuccedens regnauit annis decem. Hic Heleni ducis Francorū orientalium adiutus ſuffragijs anno regni ſui tertio in menſe Iunio ciuitatem Treuirorum Romanis adhuc illo tempore ſubiectam obſedit, cepit, diripuit, & ſuæ ditioni ſubiugauit. Ducem Moſellanum nomine Sabinum occidit, & omnem regionem Ciſmoſellanam à Mediomatrico, quæ nunc eſt Metis, vſque ad Rhenum potenter obtinuit. Et ne populus terræ, in rebellionem conſurgere poſſet, duodecim millia Moſellanorum tranſtulit cum liberis, vxoribus & rebus eorum in Franciam orientalem, ſub duce Heleno, in quorum locum duodecim millia Francorum orientalium repoſuit, ad littora Moſellæ tam in vrbes, quam in caſtella & villas. Et ex illo tempore vini vſus, quod nūcupatur Francorum, apud Moſellanos primum haberi cœpit. Franci nanque vini cultores, ad Moſellam tranſlati, id genus vitium ſecum de orientali Francia primi attulerunt.

Franci 180000. Hunnorum peremerunt.

Anno regis Merouęi 8. Huni deuaſtabant Galliam, contra quorum inſolentiam rex ipſe Merouęus grandem Francorum duxit exercitum, & commiſſo in campis Cathalaunicis bello, Franci Hunorum centum octoginta millia peremerunt.

Franci Germanis & Gallis commiſti eorum lingua vtuntur.

Eius tempore Franci pene totam Galliam ſuo regno adiecerunt, Romanorum iam viribus imminutis, ac deficientibus, præſertim poſt Ecij mortem, quem Valentinianus ex inuidia occiderat. Franci ergo Gallis commixti de ipſorum filiabus ſibi acceperunt vxores, genuerunt filios & filias, qui omnes didicerunt linguam eorum, ſimul & mores, cum quibus ſunt deinceps conuerſati vſque in præſentem diem. At vero qui manſerunt in Frācia orientali, Moſellani quoque & Ciſrhenani Wirtziburgenſes, Moguntinenſes, Wangiones, Neometes, Argentoraces, Heluetij, Alſatij, Weſteraſij, Treueri, Agrippinates, Hogij, Bataui, Menapij, Hollandij, & Brabantini, ſolis idiomatibus differentes, Germanica lingua omnes vtuntur.

Rex autem Merouęus regno Francorum valde ampliato gentilis moritur. Anno regni ſui 10. Domini autem 461. indictione 14.

Hildericus bis rex.

Hildericus Merouęi filius patri ſuccedēs regnauit annis 6. Deinde regno pulſus, & fugatus in Thuringia exulauit annis 8. Ægidio quodā Romano interim regnum Francorum occupante. Annis octo reuolutis Ægidius à Francis, de regno eijcitur, & Hildericus reuocatur, & regnauit deinceps alijs annis 9. Et facti ſunt omnes anni quibus regnauit, 15.

Francorum proceres cōſpirant in regem.

Nam anno regni ſui ſexto cōſpirantes contra eū principes, & proceres Francorum, propterea quod inſolēter, & nimis luxurioſe viuens, vxores & filias nobilium plures viciaſſet, voluerūt eum occidere, quod cum ei innotuiſſet, cum paucis occulte fugit in Thuringiā ad Baſinum regem, & ibi manſit annis octo. Fugit autem anno Domini 467. indictione Romanorum quinta.

Ægidius Romanus, fit rex Frācorum annis 8. poſt Hildericus reuocatur.

Hilderico fugato, & apud Baſinum Thuringiæ regem, qui ei ſanguine iunctus eſt exulāte, Franci Romanorum quēdam nomine Ægidium, qui Sueſſionibus dominabatur, ſibi cōſtituerunt in regem, qui regnauit annis octo, quem Franci demum nimis tyrannizantem, & proceres quoſque crudeliter occidētem, tolerare diutius non valentes eiecerūt, ſatius filiarum, & vxorem turpitudinem eſſe tollerandam, vel diſſimulandam iudicantes, quam à tyranno tam crudeliter necari.

Anno igitur dominicæ natiuitatis 475. indictione Romanorū 13. Hildericus fidelitate, & induſtria Wimbaldi, in Galliam ex Thuringia reuertitur, & Ægidio fugato, in regnum Francorum cōſenſu omnium reſtituitur, regnauitq; deinceps annis nouem priſtinoſque mores iuuentutis, in melius commutauit.

Audiens

Audiens Baſina vxor Baſini regis Thuringorum proſperos Hilderici ſucceſſus, relicto viro ſuo venit, ad eum in Galliam, quam ille ſuſcepit vxorem, Baſini regis hoſpitalitatem & oblitus, & mala viciſſitudine recompenſans.

Baſina relicto marito venit ad Hildericũ: eique viſionem de futura ſobole oſtendit, & exponit.

Prima nuptiarum inſtante iam nocte Ba ſina monet Hildericum abſtinere à concubitu, foresque obſeruare, & quæ tertio viderit in atrio ad eam referre. Credidit rex mulieri, & obſeruatis tertio ædibus ad eam reuerſus eſt dicens: ſe primo vidiſſe in atrio Palatij renocerontas, id eſt, vnicornes, leonesque & leopardos. Secundo vrſos, ac lupos furentes, & ſe mutuo commordentes. Tertio exiguos canes, alternis ſe morſibus impetentes, & inuicem lacerantes.

Ad hæc mulier vates regi prædixit, prodituram ex eorum concubitu ſobolem varijs moribus, cum tempore diuerſam.

Franci Alemannos ſubiiciunt.

Primam, quæ natura foret generoſa, renocerontas ac leones, nobilitate imitaturam.

Alteram, quæ vrſorum atque luporum conſuetudine, rapinis intendat animum.

Tertiam vero qua funeſto ſedente commordens, canes rabidos imitatura ſit, & à priſtina nobilitate defectura.

Anno poſt hæc altero Hildericus exercitum duxit in Alemannos, qui nunc ſunt Sueui eosque ſuo regno ſubiecit, & Francis tributarios conſtituit, in ea videlicet regione, quæ proxima Italiæ, quam prius inuaſerant Alemanni ſeu Sueui.

Anno regni eius reſumpti tertio, Odoacar genere Rugus Turcilingorum, Scyrorum ac Herulorum turbis fretus, ab extremis Saxoniæ finibus egreſſus, in manu valida ſuorum intrauit Galliam, & vrbem Andegauenſem occupauit, contra quem Hildericus ſequenti die adueniens, Paulum comitem peremit, Odoacarum fugauit cum Saxonibus, & ciuitatem ſibi ſubiugauit. Inde mouens Odoacar, fœdere cum Hilderico prius acto, exercitum verſus Italiam duxit, Oreſtem patricium Romanorum, in Liguria bello congreſſum occidit, Papiam & omnes in circuitu munitiones Romanorum obtinuit, & breui, nullo reſiſtente totam Italiam ſuo dominio ſubiecit. Impoſito capiti ſuo diademate, regnauit in Italia annis XIIII. nullo eum inquietante.

Odoacar totam Italiam, ſibi [illegible] ſubiicit ann. 14.

Hildericus autem rex Francorum poſt multa fortiter geſta in paganiſmo ſicuti, & patres eius mortuus eſt. Anno Domini CCCCLXXXIIII. indictione Romanorum ſeptima.

Clodoueus Hilderici filius poſt patrem regnauit annis XXX. qui primus ex regibus Francorum poſtea factus eſt Chriſtianus, vt dicemus: Erat autem Clodoueus & forma egregius, & animi magnitudine præclarus, qui ſtatim in principio regni ſui Siagrium Ægidij quondam regis filium, quem pater Sueſſionis principem reliquerat, fugauit & ciuitatem obtinuit, ac vlterius procedens, ciuitatem quoque Remenſem, & plures alias, ſibi ſubiecit Chriſtianorum eccleſias, vtpote gentilis, & needum initiatus Chriſto, vbique ſpolians.

Clodoueus (qui & Lodouicus) regnauit annis 30.

Clodoueus ſpoliauit Chriſtianorum Eccleſias.

Vxorem habuit rex Clodoueus, nomine Crothildem filiam Hilderici, cuius pater fuit Gundericus rex Burgundiæ, & hæc erat fidelis Chriſtiana, quæ maritum ſedulo monebat Chriſti fidem aſſumere, & idolorum ſuperſtitioſum, & vanum cultum abnegare. Prius vero quam Crothildis illi vxor eſſet, filium de concubina habuit nomine Theodoricum. Porro Gundericus rex Burgundionum, quatuor habuit filios, Gundebaldum, Godegiſilum, Hildericum patrem Crothildis, & Bodemarum. Igitur Gundebaldus Hildericum fratrem ſuum interfecit gladio, vxorem vero eius matrem Crothildis ligato ad collum lapide, præcipitatam in aquam demerſit. cuius duas filias Mucurinam, & Clothildam exilio condemnauit. Sed Crothildis petente Clodoueo, ab auunculo in Galliam mittitur.

Crothildis vxor fuit Clodouei, filia regis Burgundiæ.

Hildericus à fratre interficitur, & Crothildis ſubmergitur.

Anno regni ſui decimo rex Clodoueus exercitum mouit in Thuringiam, cui venit in auxilium Clodomerus dux Francorum orientalium cum XII. millib⁹ pugnatorum. Cauſa belli fuit, quod Baſina quondam vxor Baſini vadens in Galliam ad Hildericum, vt paulo prius dictum eſt, plura clenodia in auro, argento, & margaritis, ſecum abſtulerat, quæ repetens regis Baſini filius, cum non impetraſſet, bellum Clodoueo denunciauit.

Clodoueus Thuringiã ſubiugauit.

At ille non ſegnis Thuringum regem in ſuo regno præueniens vicit, & Francis tributarium fecit.

Theodoricus rex Gothorum in Italia.

Anno Clodouei XI. Theodoricus rex Gothorum orientalium à Zenone Imperatore orientis miſſus in Italiam, Odoacarum de Saxonia tyrannum interfecit, & ipſe imperium deinceps Romanum per annos vnum, & triginta occupat.

Clodoueus Alaricum regem occidit.

Clodoueus rex Francorum Alaricum regem Gothorum occidētalium, Arrianum decimo lapide ab vrbe Pictauorum, cum multis in bello peremit, ciuitatem Pictauienſem cum omni terra, & theſauris eius, in ſuam poteſtatem accepit.

Alemanni ſuperantur à Francis per Clodoueum.

Cum Alemannis rex bellum habuit. Factum eſt autem, vt confligente vtroque exercitu Franci vehementer cæſi, valde inciperent deficere. Quod vbi rex Clodoueus animaduertit, eleuatis oculis in cœlum, cum lachrymis orauit dicens: *Domine Ieſu Chriſte, quem vxor mea prædicat eſſe filium Dei, ſi dederis mihi victoriam de his hoſtibus meis, in te credam, & Baptiſma in nomine tuo ſuſcipiam.* Cumque hæc orans diceret, Alemanni mox conuertuntur in fugam, qui vbi regem ſuum viderunt occiſum à Francis, Clodoueo ſe ſubijciunt dicentes: *Ne amplius perſequaris populum oramus, iam tui ſumus, & tibi fideliter perpetuo ſeruiemus.* At ille prohibito bello Alemannos in deditionem accepit, & tributum eiſdem impoſuit.

Clodoueus rex Francorum primus fit Chriſtianus.

Reuerſus in Galliam ad ſe vocauit ſanctum Remigium epiſcopum Remenſem, à quo plene inſtructus, de fide Chriſtiana, cum magna ſe humilitate, ad ſuſcipiendum baptiſmatis ſacramentum præparauit. Cui ingreſſo, ad baptiſmum ſanctus Remigius inquit ore facundo: *Mitis depone colla Sicamber, adora quod incendiſti, incende quod adoraſti.* Baptiſati fuerunt illo die Francorum tria millia, & ſequentibus diebus etiam reliquorum, de populo compIures.

Sigebertus rex à filio Ludouico perimitur.

Regnabat eo tempore in finibus Galliæ apud Agrippinam Coloniam Sigebertus homo ſenex & diues. Hic habuit filium vnicum nomine Ludouicum, qui regnandi cupiditate ſeductus, patrem in quodam nemore fecit occidi, propter quod ſcelus & ipſe paulo poſt à quodam Franco ſub ordinatione Clodouei occulta peremptus eſt. Quo interfecto rex Clodoueus, de omnium conſenſu Colonia, & toto regno Sigeberti potitus eſt.

Reges duo capitibus truncati ſunt.

Riuacharium quoque apud Cameracum regnantem, Caracum quoque alium regem, cum fratribus & filijs, qui omnes erant de genere Francorum, aut bello, aut dolo, deceptos fecit occidi, & regnum Francorum totum ſibi ſubiugauit.

Clodouei regis in ſuos crudelitas.

Omnes per Galliam regnantes, ſiue Franci eſſent, & de eius proſapia, ſiue alienigenæ, habuit ſuſpectos, ne forte ab eis interficeretur. Vnde multis regibus interfectis etiam conſanguineis ſuis, de quibus timuit ne ei regnum auferrent, per omnem Galliam triplicem, Celticam, Aquitanicam, & Belgicam, regnum ſuum dilatauit. Reſidens die quodam inter aulicos ſuos dixit. *Væ mihi qui tanquam peregrinus inter extraneos ſolus remanſi, & nemo viuit de parentela mea, qui me iuuare poſſit in neceſſitate.* Hoc non dixit ea intentione, quod vel pœniteret de ſua crudelitate, quam commiſerat, in conſanguineos, vel condoleret interfectis, ſed in dolo ſi forte adhuc aliquis de ſua lateret proſapia, incauta alicuius audientium reuelatione traderetur.

Clodoueus multorum cum iniuria regnat.

Multa Clodoueus bella commiſit, quæ iſtic breuitatis cauſa non ſcripſimus, quoniam latius in Hunibaldo continentur libro XVIII. Multas quoque gentes regno Francorum ſubiecit, regnumque cum iniuria plurimorum valde ampliauit. Ætatis annorum XV. fuit cum regnare cœpiſſet, regnauit annis XXX. bona fecit plura, ſimiliter & mala, nomen matris eius Baſina, vxor legitima Baſini regis Thoringorum, ipſe in adulterio natus.

Clodoueus in adulterio natus.

Hildericus enim rex Francorum, in Thuringiam fugiens, & apud Baſinum regem conſanguineum ſuum hoſpitatus annis octo, cum vxore eius Baſina ſecretos habuit concubitus, quæ ab eo concepit, & peperit filium prædictum Clodoueum, anno fugæ eius ſecundo, qui fuit Dominicæ natiuitatis CCCCLXIX. indictione Romanorum ſeptima. Poſtea vero anno fugæ ſuę octauo in Galliam reuerſus eſt, quem Baſina, cum filio ſecuta, ad eum venit, anno Domini CCCCLXXVI. cum puero iam ſeptenni, ſuperuixit Hildericus rex annis octo, & mortuus eſt.

Regnare cœpit cum eſſet annorum 15. & 30. annis regnat.

Succeſſit patri Clodoueus cum eſſet annorum XV. regnauit annis XXX. obijt autem anno ætatis ſuæ XLV. regni XXX. Dominicæ vero natiuitatis anno DXIIII. indictione Romanorum ſeptima, Pariſijs ſepultus in Eccleſia ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum, quam ipſe cum Crothilde coniuge nouam conſtruxerat.

Reliquit autē filios quatuor, Lotharium, Theodoricum, Clodomerū & Hildebertū, qui

qui regnum inter ſe paternum amica portione diuiſerunt. Et qui plures deinceps ex his proceſſerunt reges, ne ordinem confundamus proſapiæ principalis inceptum. Principalis intentio noſtra erit in recta linea permanere, continuando ſeriem generis ad Hildericum vltimum cum minio.

Huc vſque Hunibaldus continuauit hiſtoriam Francorum, ab excidio Troianorum per annos mille ſeptingentos. Quæ ſequuntur de geſtis Francorum, ex Hoduardo, Richero & Hermanfredo alijsq; auctoribus ſumpta ſunt.

Hic Hunibaldus terminauit hiſtoriam.

Lotharius Clodouei filius, per quem recta continuatur linea, poſt patrem Sueſſionis regnauit annis vno, & quinquaginta. Cuius fratres ſinguli ſuis in locis regnauerũt. Theodericus enim Clodouei, ex concubina filius regnauit apud Metenſes annis XXIII. poſt quem filius eius Theodebertus regnauit apud Auſtraſios, id eſt, Metim, quæ Campaniæ ſuperioris partem continet, per Alſatiam quoque, & Alemannos Rheno conterminos annis XIIII. cui Theodebaldus filius ſuccedens regnauit annis nouem, quo anno Domini DLX. ſine liberis mortuo regnum Auſtraſiæ Lotharia accepit.

Lotharius regnauit annis 51. Theodoricus regnauit in Auſtraſia.

Clodomirus tertius Clodouei filius regnauit Aurelianis, qui fuit in bello peremptus, à Gundoualdo rege Burgundiæ, relinquens tres filios, Theodobaldum, Guntherum & Clodoaldum, quos patre mortuo Crothildis auia penes ſe habuit educandos.

Clodomirus regnauit Aurelianis.

Nec multo poſt Hildebertus & Lotharius patrui puerorum duos occiderunt proprijs manibus, tertius autem Cloaldus auxilio procerum fuga lapſus euaſit, & clericus factus, bene vixit.

Hildebertus iam dictus quartus Clodouei filius Pariſijs regnauit annis XLV. Moritur autem anno Domini DLIX. Pariſijs in eccleſia S. Vincentij ſepultus, cuius regnum vna cum Theſauris eius omnibus Lotharius frater eius accepit. Eodem tempore mortuus eſt etiam Theodobaldus nepos qui regnum Auſtraſiæ aui ſui Theodorici habuerat, quod ad Lotharium eſt deuolutum. Et ſic Lotharius ſolus totum regnum Francorum obtinuit.

Hildebertus Pariſijs regnat an. 45.

Anno Lotharij regis Francorum X. Ermenfridus Thuringorum rex ad inſtantiam Amalbergæ vxoris ſuæ, Bertharium, & Baldericum fratres ſuos, quaſi regnum eius affectarent, doloſe occidit, qui erãt ſicut & ipſe de nobili ſanguine regum Francorum. Quod vbi Theodorico regi innotuit valde commotus eſt, & ſtatuit in animo ſuo necem cõſanguineorum vlciſci. Morabatur enim Theodoricus apud Auſtraſios in vrbe Metenſi, vbi ſedẽ regni poſuerat, & dominabatur Auſtraſijs, hoc eſt, Metenſibus, Leodijs, Agrippinis, Treueris, Weſtraſijs, Alſatibus, Ciſrhenisq; Alemannis.

Ermenfridus rex Thuringiæ.

Aliam belli cauſam Fortunatus aſſignat, quam breuiter dicemus. Amelberga Ermenfridi regis Thoringiæ vxor filia fuit Clodouei & Crothildis, quæ nimis ægre tulit maritum ſuum ſub tributo conſtitutum, regis Theoderici quem regno cenſebat indignum, propterea quod concubinæ Clodouei patris, & non reginę eſſet filius. Vnde cauſata quod regnum Auſtraſiæ ſibi potius iure deberetur, quæ eſſet legitima regis ac reginæ filia, quam Theoderico illegitime nato. His & multis alijs verbis, mulier cõtinue moleſtauit Ermenfridum, & importunitate nimia tandem impulit, quod miſſis literis, & nuncijs ad Theodericum, Auſtraſiæ ab eo regnum tanquam ſibi cum vxore debitum, iniurioſis & contumelioſis improperationibus requiſiuit. Hinc motus rex Theodericus cum ſe venturum in Auſtraſiã, cum exercitu pugnatorũ Ermenfridus minaretur, ſtatuit illũ præuenire, vocatis igitur in auxilio filio ſuo Theodeberto, & fratre ſuo Lothario regibus cum magno Francorum exercitu intrauit Thuringiam, regem Ermenfridum cum vxore filijsq; cepit, & occidit, omnem regionem Thuringorum ſibi ſubiecit. Ab illo tempore Thuringi reges defecerunt vſq; in præſens.

Alia belli cauſa inter Theodoricum & Ermenfridum reges.

Franci Thuringiam Ermenfrido rege perempto ſubiiciunt.

Cum prædam inter ſe reges diuiderent, Radegundis virgo ſpecioſiſſima quę filia fuerat Berthari regis ab Ermenfrido fratre occiſi, Lothario regi ſorte obtinuit, quam ille ſecum in Galliam abduxit captiuam, & in vxorem accepit, quæ magna ſanctitate claruit, & poſt obitum Lotharij regis monialis facta eſt.

Radegundis captiua Sergo abducitur.

Lotharius rex Francorum prælia multa cõſtituit. Cum Saxonibus bis pugnauit, primo victor, ſecundo victus, multis Francorum occiſis. Ipſe autem fuga lapſus cum paucis ad Sueſſionas regreſſus eſt. Cauſa belli fuit negatio tributi.

Filios habuit ſeptẽ, quorum vnus nomine Granus, à quo thermæ ſunt dictæ ad Aquas Grani, Colonienſis diœceſis, patri fuit rebellis, quem poſtremo captum, cum vxore duobuſq; liberis cremari iuſſit, multis Francorum peremptis.

Granus Lotharij filius à patre occiditur. Vnde Aquiſgrani.

Heribertus regnat Pariſiis.

Tandem Lotharius obijt, anno regni ſui quinquageſimo primo. Dominicæ vero natiuitatis 564. indictione Romanorum 12. filios relinquens quatuor: Heribertum, qui natu maior apud Pariſios regnauit poſt obitum patris annis paucis, nihil aliud memoratu relinquens, non aio dignum, niſi quod libidini deditus, turpitudinis extitit ſeruus, & breui ſine liberis obijt.

Guntramus Aurelianis & in Alſatia, Heluetiaque regnat.

Secundo genitus Lotharij fuit, Guntramus, qui Aurelianis, & in Burgundia regnauit annis 33. & obijt anno Domini 597. duos relinquens filios, Theodobertum, & Theodoricum. Vxor eius fuit nomine Auſtrigildis dicta, mulier iniquiſſima, quæ ad mortem infirma, cum ſe non poſſe conualeſcere aſpiceret, medicos duos innocentes iuſſit interfici.

Comitum de Habſpurg genealogia ex rege Gunthramo.

Theodobertus maior natu genuit Sigebertum, Sigebertus autem genuit Odobertum, Odobertus autem genuit Odobertum, Gunthramum & Adelbertum fratres. Odobertus autem iunior genuit Lutfridum & Vdalricum comites, quorum in Habſpurg alter, in Hohenburg reſidebat alter, iam regno in quatuor comitatus Heluetiorum, Alſatiorum & Alemannorum Ciſrheni ortum diuiſo.

De iſto Lutfrido genealogia comitum de Habſpurg, vſque ad Rudolphum regem Germanorum, & vlterius in Maximilianum continuatur à Gunthrano Francorum per annos 917. vſque ad viceſimum octauum annum regni Maximiliani. Sed lineam eius genealogiæ rectam in præſenti loco non potui continuare.

Sigebertus regnat in Auſtraſia annis 14.

Sigebertus Lotharij tertio genitus filius regnauit in Auſtraſia, hoc eſt, Metis, Treueris, Leodij, Coloniæ, Moguntiæ, ſuper Thuringos, & Saxones annis XIIII. quē Hilpericus frater perſecutus, anno Domini DLXXVIII. occidit. Vxorem habuit nomine Brunihildem, quæ peperit ei filium nomine Theodobertum, qui poſt mortem patris regnauit annis XXI. & moritur anno Domini DXCIX. Poſt quem regnauit filius eius Theodoricus annis XVI. qui ſanctum Columbanum inſtinctu Brunihildis auiæ ſuæ, de regno expulit, anno Chriſti DCXIIII. & paulo poſt mortuus eſt, relictis filijs tribus ſpurijs, Sigeberto, Corbo, & Merouco, Sigebertus à Lothario filio Hilperici ſequentis, in bello fugatus nuſquam comparuit. Corbus ab eodem Lothario fuit occiſus. Meroueum, quem de ſacro fonte leuauerat, in vita ſeruauit. Brunihildem vero decem regum interfectricem occidit.

Hilpericus regnat Sueſſionis poſt patrem annis 24.

Hilpericus iunior Lotharij filius à quo regum Francorum recte deſcendentium linea continuatur mortuo patri ſuccedēs, apud Sueſſionas regnauit annis XXIIII. Cœpit autem regnare anno Domini DLXII. Biennio prius quam pater moreretur. Vxorem habuit nomine Andoueram, quam dolo Fredegundis commatrem ſibi factam abiecit, & ipſam Fredegundem deceptricem reginæ ſuperinduxit. De Andouara prima vxore duos habuit filios, Clodoueum & Meroneum, qui dolo nouercæ ambo interierunt. Fredegundis autem peperit Lotharium, qui patri ſuo ſucceſſit in regno.

Sigebertus rex à fratre ſuo perimitur.

Anno regni ſui XVI. qui fuit Dominicæ natiuitatis DLXXVIII. Hilpericus rex fratrē ſuum Sigebertum, poſt multas perſecutiones tandem interfecit, cuius vxorē Brunihildem Meroneus Hilperici filius duxit infauſtam vxorem. Porro Sigeberto nequiter perempto, Theodebertus filius ſucceſſit annis XXI.

Hilpericus autē rex tandem Fredegunde vxore ſua procurante occiditur, anno regni ſui XXIIII. Domini vero DLXXXVI. indictione Romanorum IIII.

Lotharius regnauit annis 44.

Lotharius ex Fredegunde regis Hilperici filius regnauit poſt patrem annis 44. qui plures habuit vxores, & genuit Dagobertū ex Berchtrude, qui ei ſucceſſit in regno, & Heribertū qui Tholoſæ regnauit in Aquitania. Paulo ante hæc tempora, cum Sigebertus rex frater Hilperici adhuc viueret, anno videlicet Domini 576. cum Saxones ad preces Winulorum, qui nunc ſunt Longobardi, de finibus Scandianis exeuntium, cum eis intraſſent Italiā, & poſt aliquot annos ibidē exactis, viderent ſe contemptos à Longobardis cum liberis & vxoribus, per Galliā conductu Sigeberti regis in Saxoniam ſunt reuerſi. Alemanni autē Saxoniam inhabitabant, quam incolis recedentibus mox occupauerāt. Venientibus Saxonibus Alemanni tertiam eis partē regionis dare fuerant parati. Sed recuſantibus accipere partē Saxonibus qui totā repetebant, Alemanni mediā obtulerunt. Verū Saxones paternum ſolum repetentes totum, vbi contradixiſſent Alemanni, res ferro cōmittitur, & pugnantibus agnoſcuntur Saxonum vires, qui Alemannorum 480. millia in eo prælio peremerunt. De Saxonibus autem non ceciderunt niſi mille ac 20. viri, & ſic terram recuperauerunt auitam.

Saxones de Longobardia reuertuntur in patriam à Sueuis.

Anno Lotharij regis quinto moritur Gunthramus Francorum rex Aurelianis, & partis Burgundiæ duos relinquens filios Theodobertum & Theodoricum, contra quos Lotharius inſtinctu Fredegundis vxoris ſuæ bellum mouit,

Verum

Verum ſanctus abbas Columbanus Lotharium monuit, ne ſe nepotum nece pollueret, fore denique futurum quo hæres eorum fiat, & monarcha totius regni.

Theodoricus rex. Theodobertum fratrem occidit.

Sed Brunihildis auia nepotes ipſos, in mutuum bellum ſine intermiſſione concitabat. Theodobertum ſingulari odio perſequebatur auia, & ob id fratrem contra illum ſedulo prouocabat. Vnde poſtremo Theodoricus exercitum mouit aduerſus Theodobertum fratrem, & commiſſum eſt atrox bellum, in quo multa Francorum millia ab vtraq; parte ceciderũt. Tandem inferior factus Theodobertus fugit, & ſe intra muros Coloniæ Agrippinæ vrbis recepit. Quem frater inſecutus Coloniam obſidione vallauit. Ciues autem rogabant pacem à Theodorico, quibus ille reſpondit: *Non habebitis à me pacẽ, niſi proieceritis ad me de muro caput fratris mei Theodoberti.* Ciues ergo amputatũ caput Theodoberti domini ſui Theodorico fratri ſicut iuſſerat per murũ proiecerunt. Factus itaque victor in ſanguine fratris Coloniam ingreditur pacificus, bellator impius totumque Auſtraſiæ, quod frater poſſederat ſibi ſubiugauit. Habebat autem Theodobertus tres filios, Sigebertum, Gunthramum & Lotharium, filiam vnam ſpecioſiſſimam. Sigebertus maior natu fuga lapſus, vſque ad mortem Theodorici ſecretiſſime latuit apud auunculum ſuum Genebaldum ducem Francorum orientalium, qui poſt mortem Theodorici procerum interuentu regnum accepit Heluetiorum, vt dicetur poſthæc inferius, non tamen permittebatur ſibi diadema imponere, vel regiam habere dignitatem. De hoc Sigeberto natus eſt Odobertus, per quem comites, in Habſpurg, vt paulo diximus ante, cum multis alijs in ſuperiori Alemannia Heluetiæ prouenerunt.

Sigebertus fugit ad Francos orientales.

Brunihildis impia.

Memorati autem Sigeberti duos fratres, & ſororem, qui adhuc paruuli erant Theodoricus rex patruus ſecum duxit ad Metim: Cui occurrens Brunihildis ſtatim, vt vidit nepotes paruulos, quaſi furens leæna ſuper eos irruit, & propria manu crudeliter interfecit, & ſic Theodoricus Auſtraſiam obtinuit.

Nec multo poſt hæc elapſo tempore, anno ſcilicet Domini 618. qui regis fuit Lotharij 32. Theodoricus rex veneno Brunihildis interijt, anno regni ſui 21. poſt cuius interitum Lotharius iuxta prophetiam ſancti Columbani abbatis totius regni monarcha factus deinceps regnauit ſolus ſuper Francos, & Gallos annis 13. qui Brunihildem decem regum interfectricem Wormaciæ comprehenſam iudicio procerum mortem ſubire crudelem iuſſit.

Lotharius committit prouincias comitibus.

Lotharius igitur iam quatuor regnorum monarcha factus, commendauit prouincias comitibus. Palatij namque ſui præfectum conſtituit Garnerium virum nobilem, de antiqua proſapia regum Francorum, vnde maiores domus ſiue comites Palatini ſunt dicti, in eodem officio poſtea ſuccedentes. Burgundiam vero commiſit cuidam Harponi, qui & ipſe comes erat de vetuſtiſſima regum Francorum ſtirpe procreatus, & multa fortiter geſſit. Radoni autem nobiliſſimo comiti Francorum Auſtraſiam commendauit, hoc eſt, Metim, Leodium, Coloniam, Treuerim, & quicquid illis interiacet. Mogũtiam, Wormaciam, Spiram & omnem Weſtraſiam vna cum adiacentibus regionibus commendauit Clodomiro, qui dux erat Francorum orientalium apud *Vuirtzburg*, viro magnanimo, & de regum proſapia deſcendenti. Inferiorem autem Franciam ſiue Galliam Aquilonarem Pippino commendauit, in qua ſunt potiores iſtæ ciuitates, Turnanenſis, Morinenſis, Tornacenſis, Atrebatenſis, Cameracenſis, Traiectẽſis, & quicquid ipſis interiacet. Alſatiam Alemanniam Ciſrhenanam, hoc eſt, Conſtantiam, Baſileam, Argentinam, & quicquid iuris erat Francorum inter Burgundos, & Rhenum atque Longobardos, ipſosq; Heluetios, commiſit Sigeberto filio quondã Theodoberti regis Auſtraſiorum, quẽ Theodoricus frater occidit, ſicut eſt dictũ. Iſte Sigebertus quã diu patruus poſt necem patris fratrũ, & ſororis, cum Brunihilde ſuperuixit, apud duces Franciæ orientalis latuit.

Comitatus in Habſpurg principium.

A Lothario autem procerum interuentu factus eſt comes in regionibus memoratis, & genuit Odobertum, Gunthranum, & Theodobertum, ex Engeltrude filia Heriberti ducis Francorum orientalium. Præfuitque prouinciæ ſibi commiſſæ annis 38. Odobertus patre mortuo, comitatus accepit quatuor in terra Sueuorum, *Habſpurg, Kiburg*, & duos alios quorum mihi nomina iam non occurrunt.

Theodelindis regina.

Gunthranus comes fuit in Homburg & genuit Vdalricum patrem ſanctæ Othiliæ virginis Chriſti, & monialis. Theodobertus comes fuit Rauracorum. Ex his multi comites deſcendunt.

Eo tempore quo Lotharius regnare cœpit Sueſſionis in Gallia, Garibaldus regnauit in Bauaria, cuius filiam nomine Theodolindam Antharius rex Longobardorum habuit vxorem, quæ mulier Chriſto fuit deuotiſſima, ad quam beatus Papa Gregorius quatuor

libros dialogorum tranſmiſit, anno dominicæ natiuitatis DC. erant illo tempore Bauariæ reges, ſub poteſtate regum Francorum, dabantq; illis tributum ſingulis annis.

Lotharius rex Taſſilonem ſubſtituit.

Anno autem Domini DCII. indictione Romanotum v. qui fuit annus Lotharij XVI. mortuus eſt Caribaldus prædictus rex Bauariæ, in cuius locum rex memoratus Francorum Lotharius Taſſilonem conſtituit regem.

S. Arnulfus Epiſcopus Metenſis Dagoberti regis inſtitutor.

Arnulfi genealogia ex regib. Francorum.

Gertrudis vxor Lotharij regis Francorum peperit Dagobertum, qua mortua duxit Sigehildem, quæ peperit Heribertũ de quibus ſuo loco dicetur. Dagobertũ pater ſancto Arnulfo Metenſium epiſcopo nutriendũ, & inſtituendum cõmendauerat, qui his temporib. magno in pretio fuit. Iſte Arnolfus de genere Francorum comes Namurci fuit, ex comite factus epiſcopus Metenſis, & ex epiſcopo monachus heremita, opinione cunctorũ ſanctiſſimus, cuius genealogiam altius repetere cauſa me admonet, quod & regum de ſanguine venit, & ex nepotibus ſuis plures, ad regnum fuerunt aſſumpti.

Genealogia Pippini & Caroli Magni.

Anno enim Domini CCCXLIII. Clogio rex Francorum genuit Marcomerum regem & Dagobertum ducem. Dagobertus autem genuit Genebaldum, Genebaldus autẽ Marcomerum, & Sunnonem genuit. Sunno autem genuit Dioclem, Diocles autem genuit Meroncum. Meroneus aútem genuit Leontium. Leontius autem genuit Heribertum. Heribertus autem genuit Priamum. Priamus autem genuit Sigebertũ. Sigebertus autem genuit Nicanorem. Nicanor autem genuit Anſegiſum. Anſegiſus autẽ genuit Arnulfum comitem Namurci in Auſtraſia, poſtea Epiſcopum Metenſem, & heremitam, de quo loquimur.

Arnulfus autem genuit Anſegiſum Namurci comitem, & maiorem domus Francorum ſiue Palatinum comitem. Anſegiſus autẽ genuit Pippinum maiorem domus, & ducem Brabantiæ patrem Sanctæ Gertrudis, cuius vxor Ida monaſterium Niuellenſe, ad inſtantiam ſancti Amandi conſtruxit in Brabantia, ſiue vt vſus habet in Brabantia, qui Pippinus obijt anno Domini DCXLVII. ſub Dagoberto rege Francorum vt dicam. Pippinus autem genuit Grimaldum, & Carolum cognomento fortem maiores domus. Carolus genuit Pippinum Carolomannum, & Griffonem. Pippinus autem ex comite Palatino ſeu maiore domus Francorum rex, poſt depoſitionẽ Hilderici factus genuit Carolum Magnum, de quibus poſtea dicetur.

Dagobertus rex contra Saxones bellum mouet propter tributum.

Anno Domini DCXI. Dagobertus, quem Lotharius pater iam antea regem Auſtraſiæ conſtituerat Bertholdo Saxonum duci neganti tributum ſoluere Francis, bellum indixit, cõtractisq; copijs, ic Rheno trãſmiſſo cum eo pugnauit, & primo vict⁹, grauiter vulneratus eſt. Quod celeri nuntio referente audiens Lotharius pater, qui tunc erat in Ardenia ſylua diœceſis Coloniẽſis, in auxilium filio properauit, Rheno apud Noueſum tranſmiſſo, rurſus bellum cõmittitur, Berthold, ſiue vt volunt alij Berthulf, dux Saxonum occiditur, Saxones duce perempto fugiunt, quos inſecutus rex Dagobertus omnes, qui gladij eius longitudinem excedebant maſculini ſexus occidit, gentemque tributum D. boum ſoluere compulit.

Poſt hæc anno Domini DCXXXI. indictione Romanorum quarta, Lotharius rex filius Helperici, & pater Dagoberti moritur, anno regni ſui XLIIII.

Dagobertus regnauit annis 40.

Dagobertus cognomento Magnus filius Lotharij, poſt mortem patris regnauit annis XXXIIII. nomen matris eius Bertrudis. Hic duos filios habuit Sigebertum, & Clodoueũ, vel vt alij ſcribunt Lodouegum, quem nos Ludouicum hodie Germanice potius diceremus.

Cum Sigebertus ipſe puer infans XL. dierum baptizaretur ab Epiſcopo, & inter orandũ Amen à circumſtantibus eſſet reſpondendum, & omnes diſtractis cogitationibus tacerent, infans ipſe Amen clara voce reſpondit.

Hunc Heribertus frater Dagoberti, qui Toloſæ regnabat in Aquitania, de ſacro fonte leuauit, qui ſcilicet Heribertus, fratre iam regnante poſt Lotharium obijt cum Hilperico filio, & monarchia ad Dagobertum redijt.

Saxonibus tributum 500. boum ad tempus remittitur.

Saxones miſſis oratoribus Dagobertum rogabant, quatenus eis tributum remittere dignaretur, quingentos videlicet boues, quos annis ſingulis dare Francis regibus cogebãtur. Conſenſit rex, ſub ea conditione ad tempus, vt ipſi Saxones Sclauos debellarent, quod & fecerunt.

Sigebertus conſtituitur rex in Auſtraſia.

Rex Dagobertus filium ſuum dictum Sigebertum regem Auſtraſiæ, id eſt, Metenſium, Colonienſium & Leodienſium conſtituit, impoſito illi diademate, commendans eum ſancto Chuniberto Colonienſium Archiepiſcopo, & Adelgiſo Namurci Palatino comiti, vt eorum prudentia regeretur.

Clodo-

Clodoueus autem rex Nanthilde regis Dagoberti filius Neuſtriæ ac Burgundiæ rex, à patre declaratus eſt, quem adhuc paruulum Pippino duci Brabantiæ, & Againo comiti educandum, & inſtituendum in moribus commendauit.

Pippinus comes Namurci, Brabantiæ dux.

Iſte Clodoueus Dagoberti filius, vxorem habuit nomine Bathildem Saxonum gentis illuſtrem fœminam, quæ peperit ei Lotharium, Hildericum, & Theodoricum, de quibus per ordinem ſuis in locis breuiter dicendum.

Dagobertus rex Francorum magnus, obijt anno regni ſui XXXIIII. Dominicæ vero natiuitatis DCLXV. indictione Romanorum octaua.

Clodoueus filius Magni Dagoberti, ſuccedens patri regnauit annis XVI. nomen matris eius Nanthildis. Maior domus ſiue comes palatij, fuit ſub eo, Anſegiſus ſancti Arnulfi Metenſis epiſcopi filius, vir ſtrenuus, atque magnificus, qui comes fuit Namurcenſis, cuius filius Pippinus dux erat Brabantiæ.

Clodoueus ſecundus regnat an. 16.

Regnauit autem Clodoueus, vt dictum eſt, in Neuſtraſia, & Burgundia, hoc eſt, Pariſijs, Beluaci, Ambianis, Bleſis, Remis, Lugduni, Tholoſæ, & in omni regno Gallicano, vſq; ad mare & Hiſpanias, per Alemanniam, Franciam orientalē, Bauariā, Alſatiam, Thuringiam, & alias prouincias regno Francorum ſubiectas, duces erant deputati, & comites de nobili ſanguine antiquorum regum Franciæ, qui eas ſub regibus adminiſtrabant.

Sigebertus autem frater Clodouei, ſicut diximus, regnauit in Auſtraſia, quæ inferiori Campaniæ iungitur apud Metenſes, Colonienſes, Leodienſes, Treuirenſes, Moſellanos, Tulenſes, Moguntinenſes, Neometenſes, Vangiones.

Sigebertus regnat in Auſtraſia.

Clodoueus rex moritur anno regni ſui XVI. Dominicæ vero natiuitatis DCLXXXI. indictione Romanorum IX. relinquens tres filios, vt dictum eſt, ex Bathilde vxore, Lotharium, Hildericum, & Theodoricum.

Lotharius Clodouei maior natu filius patri ſuccedens regnauit annis IIII. tantum, cuius maior domus Ebervvinus fuit, vir impius, qui ſancto Leodegario Pontifici oculos eruit, & eum Chriſti martyrē fecit. Moritur autē rex Lotharius anno Domini DCLXXXV. indictione XIII.

Lotharius regnat annis 4.

Theodoricus frater Lotharij, & filius Clodouei mortuo fratri ſuccedens regnauit annis ferme ſeptem. Bis etenim rex factus eſt. Primo namq; fratri ſuccedens, otioq; & inertiæ deditus, omnia negotia regni, per comitem Palatij quem maiorem domus nuncupabant, diſponere cœpit, ſemel in anno, ad Kalendas Maij ſe populo videndum ſalutandumq; oſtendens, reliquum tempus omne in otio conſumebat. Vnde res Francorum publica non parum detrimenti accepit. Omnia enim maiorum domus arbitrio gerebantur. Cuius maior domus fuit Ebervvinus, quem alii Ebroinum male ſcribunt, quia Germanicum eſt nomen, homo ſceleratus & impius, qui multa fecit mala, quibus commoti proceres Francorum Theodoricum à regno deiiciunt, & tam ipſum quam Ebervvinum ſeparatos, ab inuicem ad duo monaſteria intrudunt.

Theodoricus regnauit an. 7.

Maior domus regibus imperabat.

Hildericus duorum regum præcedentium frater medius, & Clodouei filius, deiecto à regno Francorum Theodorico fratre iuniore, procerum electione ad regnum de Auſtraſia vocatus, regnauit annis paucis, qui cum eſſet moribus aſper & multis nobilibus Francorum odioſus, in venatione occiſus eſt.

Hildericus regnauit anno tantum vno.

Theodoricus fratre in venatione vna cum Vlcida vxore prægnante occiſo, ad regnum à Francis reſtituitur, & regnauit deinceps annis tribus. Et moritur anno Dominicæ natiuitatis DCXCII. relinquens ex Clothilde regina filios duos, Clodoueum, & Hildebertum qui poſt eum regnauerunt.

Theodoricus iterum regnauit annis 3.

Clodoueus maior natu Theodorici filius patri ſuccedens in regno Francorū, anno Domini prænotato DCXCII. regnauit annis tribus, cum fratre ſuo Hildeberto. Maior domus regni Francorum illo tempore fuit Pippinus Anſegiſi filius Namurci comes, & Brabantiæ dux inclytus. Eius Clodouei regis anno vltimo ſanctus Wilbrordus, qui & Clemēs à Sergio Papa Romæ, in die ſancti Clementis ordinatur epiſcopus, & in Galliam Belgicā, Auſtraſiam quoq; & Phriſiam, ad prædicandum mittitur.

Clodoueus regnat annis tribus.

S. Wilbrordus epiſcopus.

Clodoueus autem rex iſte Francorū moritur, anno Dominicæ natiuitatis DCXCVI. indictione Romanorum IX. cui frater ſucceſſit.

Hildebertus mortuo Clodoueo fratri ſuccedens, regnauit poſt eum annos XIIII. cuius anno quinto ſanctus Lampertus epiſcopus Leodienſis occiſus eſt.

Hildebertus regnauit annis 14.

Rex autem Hildebertus moritur anno Dominicæ natiuitatis DCX. indictione Romanorum VIII. Dagoberto relicto filio.

Dagobertus iunior patri ſuccedens in regno Francorum, regnauit annis quinq;, par-

Dagobertus regnauit annis 5. *Pippinus bellat cõtra Bertharium.*

uæ auctoritatis,& momenti reges Francorum his fuere temporibus, ſed omnia per maiores domus fiebant,inter quos etiam varij motus,& ſeditiones crebro extiterunt. Ebervvino enim ſub Theodorico mortuo Franci Garaconem Palatii comitem faciunt, quem non multo poſt Gillemarus eius filius à magiſtratu deiecit. Hic poſt bella aduerſus Pippinum Brabantiæ ducem,quem Franci,de maioritate domus eiecerant, repentina morte interiit,& Garacon pater dignitatem recepit. Illo etiam breui mortuo Bertharius maior domus conſtituitur homo inutilis.

Pippinus maioritatẽ domus recuperat.

Francorum diſſidium intelligens Pippinus Brabantiæ dux, contractis copiis exercitum contra Theodoricum,& Bertharium duxit. Pugnatum eſt acriter, Theodoricus fuſo exercitu fugam petit, Bertharius occiſus eſt. Pace tandem firmata, cum Theodorico rege Pippinus magiſtratum recepit, & obiit anno Domini DCCXV. indictione Romanorum XIII. filium relinquens nomine Carolum Martellum cognomento fortem, quem Pleutrudis nouerca nouiſſima Pippini vxor apud Coloniam in cuſtodiam poſuit,& Theobaldum maiorem domus Franci conſtituunt. Non multo poſt Franci Theobaldum magiſtratu deiiciunt,bellum committitur, regis Dagoberti partes infirmantur. Pulſo enim magiſtratu Theobaldo Franci proceres Rangafredum maiorem domus faciunt. Interea Carolus Martellus Pippini filius de nouercæ cuſtodia euaſit.

Dagobertus autem Francorum rex iunior tandem obiit. Anno Domini DCCXV. indictione XIII. relicto filio nomine Theodorico.

Daniel preſbyter interrex an. 9.

Poſt mortem Dagoberti regis Franci Danielem quendam presbyterum maiorem domus conſtituunt,quem poſtea erigentes in regem, Helperici nomen ei imponunt, qui aduerſus Carolum Martellum ſæpe pugnauit. Verum Carolus de cuſtodia nouercæ miraculoſe lapſus, ſummo laborabat ſtudio, vt principatum patris recuperare poſſet. Vnde cum eſſet potens, Lotharium quendam de regio ſemine contra Danielem conſtituit regem Francorum, à quo & ipſe maior domus factus eſt. Plura cum Daniele Carolus prælia geſſit, aliquando victus, ſæpius tamen victor.

Lotharius interrex contra Danielem. *Carolus Martellus maior domus.*

Conſpirauerant cum Daniele contra Lotharium, & Carolum Regenfridus dux Phriſonum,& Eudovvaſtonum princeps, ſed omnes ſunt victi,& Lotharius auxilio Caroli regnum potenter obtinuit annis VIII.

Moritur autem Lotharius interrex iſte anno Dominicæ natiuitatis DCCXXIII. regni ſui octauo anno, indictione Romanorum ſexta. Quo mortuo Daniel qui & Hilpericus presbyter, in regnum eſt reſtitutus, qui non diu ſuperuixit, ſed anno ſequenti, hoc eſt, DCCXXIIII. obiit.

Theodoricus regnat annis 13.

Theodoricus Dagoberti regis nouiſſimi filius metu hoſtium, in quodam cœnobio monialium, vt ferunt educatus, poſt mortem duorum interregum Lotharij & Danielis, cõſilio maioris domus Caroli Martelli, qui iam potentiſſimus erat, in regem à Francis aſſumitur,& regnauit annis XIII. ſed omnis poteſtas penes maiorem domus erat in toto regno,& rex ſolo nomine contentus eſſe cogebatur.

Carolus Martellus maior domus, regni Francorum inſtaurator.

Carolus iſte maior domus Francorum, Namurci comes,& Brabantiæ dux, regnum Francorum, pene deſolatum, in integrum reſtaurauit, auxit & glorioſum fecit. Multa cum gentibus prælia geſſit,& ſemper euaſit victor. In primis grandem exercitum duxit vltra Rhenum atque Danubium per deuictos Sueuos, Bauaroſque ad Baugarenſes, Rhetios & eas gentes, quas hodie nominamus Auſtrales vltra Danubium Francorum regno potenter ſubiiciens, cum ſpoliis multis, in Galliam redijt.

Sueui rebelles ſuperantur à Francis.

Sueuis à fide ſubiectionis Francorum deficientibus Carolus bellum indixit, cõtractisq; copiis militum, cum eis dimicauit. Pugnatum eſt acriter, & multi ab vtraque parte ceciderunt, plures tamen ex Sueuis, quam Francis. Vnde nouiſſime Carolo ceſſit victoria, & occiſo duce Sueuorum Leufredo, gentem illam, cum regione Francis ſubiugauit.

Phriſones ad obedientiam compulſi ſunt per bellum.

Anno Theodorici regis Francorum nono, qui fuit Dominicæ natiuitatis DCCXXXIII. Carolus maior domus bellum geſſit, cum Phriſonibus, ſe à ſubiectione Francorum vendicare in libertatem conantibus. Bellum atrox committitur, & Phriſones Radbodone duce eorum perempto ſuperantur.

Waſcones euaſtant Francorum fines.

Anno ſequenti Carolus mouit exercitum in Waſconiam. Nam Edulo princeps Waſconum Hiſpaniæ regem Abdiramum, cum infinitam multitudinem pugnatorum haberet auxiliantem, in fines Francorum irrupit, poſitiſque apud Burdegalam caſtris, ciuitatem expugnauit, Eccleſiis omnibus ſpoliatis,& incenſis. Inde progrediens ſimili clade

Picta-

Pictauienſes affecit, & ſancti Hilarij templum incendit. Deinde ad vrbem Turonicam mouit exercitum, quam pari machinatione adorſus expugnare voluit.

Sed Carolus cum ſuis occurrens hoſti, ne quod voluit impetraret, obſtitit. Bellum committitur, atrociſſime pugnatur, ſed Carolo Deus conceſſit victoriam, qui die illa CCC LXXXV. millia hoſtium proſtrauit, cum tamen de Francorũ exercitu quingenti duntaxat in eo prælio cecidiſſent. Nec multo poſt mortuo Edulone, qui & Eudo, Carolus mouit in Waſconiam, & eam ſuæ ditioni ſubiecit, Burgundos noua molientes compeſcuit.

Carolus Waſconiã ſuæ ditioni ſubiecit.

Anno Theodorici regis vndecimo, Wandali relictis ſedibus ſuis, cum finitimos ſibi populos, non parum inquietaſſent, in Franciam tandem crudeli multitudine irrumpentes, vſque ad Senones peruenerunt. Sed impetu in eos facto, vrbis antiſtes Eppo ſoluta obſidione conuertit in fugam.

Wandali Franciam ingreſſi fugantur.

Gothos à finibus Hiſpaniarum in Franciam irrumpentes, Carolus bello fortiter exceptos proſtrauit, & cum ignominia maxima fugere compulit. Populos deniq; ciſrhenanos, Moſellanos quoq;, Cynonotos, Weſtraſios, Moguntios, Vangiones & Neometes Gallorum hoſtes antiquos etiam perdomuit.

Carolus Martellus Gothos ſuperauit.

Theodoricus rex Francorum moritur anno regni ſui tertiodecimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis DCCXXXVII. indictione quinta.

Hildericus Theodorici regis filius genitori mortuo ſuccedens, ſolo nomine regnauit annis XIIII. Nam & opes, & potentia regni penes palatij præfectos qui maiores domus dicebantur, & ad quos ſumma totius regni pertinebat tenebantur. Nec aliud quicquã regi permittebatur, quam vt regio tantũ nomine cõtentus, crine profuſo, barbaq; ſubmiſſo, in ſolio reſideret, ac ſpeciem dominantis effingeret, legatos vndecumq; venientes audiret, eiſq; abituris reſponſa, quæ doctus erat vel iuſſus, quaſi ex ſua poteſtate redderet, tũ præter inutile regis nomen precarium vitæ ſtipendium, quod ei præfectus aulæ pro ſuo arbitrio adhibebat, nihil aliud poſſideret. Vnam tantum & eam perparuam redditus villam in qua domini, & ex qua famulos ſibi neceſſaria miniſtrantes, atque obſequium exhibentes, paucæ numeroſitatis habebat, fuitq; neceſſario paucis contentus.

Hildericus regnauit annis 14.

Quocunq; eundem fuerat carpento ibat, quod iunctis bobus, & bubulco, more ruſtico agente trahebatur. Sic ad palaciũ, ſic ad publicum conuentum, qui ad Kalendas Maij annuatim celebrabatur ire ſolebat, & coram tota gente in ſolio reſidẽs, omnes ſalutabat, reſalutatus ab eiſdem, ſicq; domum vt venerat reuerſus otioſus domi vſq; ad ſequentem annum reſidebat. Ad regni adminiſtrationem, & omnia quæ vel domi, vel foris agenda, vel diſponenda erant, præfectus aulæ qui & maior domus, procurabat.

Reges Francorum ſub poteſtate maiorum domus erãt.

Anno Hilderici regis ſecundo, qui fuit Dominicæ natiuitatis DCCXXXIX. Wandali cum Saracenis iterum facta irruptione, Galliam vaſtauerunt, & in primis Arelatenſem vrbem ceperunt. Carolus autem Martellus, maior domus, miſit ad Lintprandum qui venit ad eum cum toto Longobardorum exercitu. Quod audientes Saraceni mox omnes fugerunt.

Saraceni & Wandali Galliam vaſtant.

Anno ſequenti Carolus exercitum mouit in Saxoniam & gentem illam rebellem, & Francis ſolitum pendere tributum obnitentem bello vicit, & ad ſubiectionem coegit. Vlterius inde progrediens totam pene Germaniam vſque ad Sarmatas bello ſuperans Francorum dominio ſubiecit.

Francorum regno tota pene ſubiicitur Germania.

Poſt multa fortiter geſta Carolus Martellus, id eſt, malleus, maior domus Francorũ, Namurci comes, & Brabantiæ dux fortunatiſſimus, obijt anno Hilperici regis Francorum quinto, Dominicæ vero natiuitatis DCCXLII. indictione Romanorum X. relinquens tres filios, Pippinũ, Carlomannum, & Griphonem. Gripho qui minor natu erat matrẽ habebat nomine Svvanhildẽ Odilonis Bauariæ ducis neptẽ, quem illum ſuo conſilio, ad ſpem totius regni concitauit, licet fruſtra omnia tentarit.

Carolus Martellus maior domus obijt.

Eodem mox anno poſt mortem patris Pippinus & Carlomannus fratres primatum Francorũ accipiunt, quẽ ſimul annis quatuor adminiſtrauerunt. Poſtea Carlomãnus Romæ factus eſt monachus, & Pippinus deinceps maior dom⁹, manſit ſolus annis VI. quibus euolutis omnium conſenſu procerum rex Francorum conſtituitur, vt infra dicemus.

Pippinus & Carlomannus patri ſucceſſerunt in principatu.

Gripho autem dolens ſe contemptum à fratribus conſilio matris Laudunum ciuitatem occupat ac bellum fratribus indicit. Qui celeriter exercitu contracto Laudunum obſident, vrbem & fratrem capiunt, quem Carlomannus in Nouo caſtello, quod iuxta Aruernum ſitum eſt cuſtodiri fecit, in qua cuſtodia vſque ad monachatum Carlomanni annis quatuor detentus fuit.

Gripho fratribus indicit bellum, & ab eis capitur.

Anno Hilderici regis Francorũ ſexto Pippinus & Carlomannus Namurci comites

ac Brabantiæ duces poſt obitum patris (vt dictum eſt) principatu maioritatis domus ſiue palatii comitatus potiti ad ordinandum regem atque prouincias, quæ poſt mortem patris à ſubiectione Francorum deſciuerat recuperandas animos ſtudioſiſſime intendunt.

In primis ergo ad recuperandum Aquitaniam communi animoſitate ſubla i, contra Himoldum illius prouinciæ ducem exercitum ducentes bellum principi indixerunt. At ille videns ſe poteſtati Francorum non poſſe reſiſtere, gratiam petiit & eorum ſe voluntati ſubiecit.

Aquitaniam Franci recuperauerunt.

Eodem tempore cum adhuc eſſent in Aquitania conſtituti Pippinus & Carlomannus in caſtello quod dicitur Lucaſi, priuſquam inde diſcederent principatum totius Francorum regni, cuius adminiſtrationem ſub miſerabili rege tenebant, inter ſe diuidere ſtatuerunt. Diuiſerunt ergo ſicuti voluerunt regni prouincias omnes procerum in prouintia egis Hilderici, neque conſilio, neque conſenſu, ad id requiſito. Erat enim Hildericus, vt diximus, non rex ſed vmbra potius regalis cuiuſdam imaginis, ſeruus ſeruorum, & ſine re nomen gerens inane. Complacuit regni proceribus intentio principum vt tempus poſtulabat.

Pippinus & Carlomannus inter ſe diuiſerunt regnũ Francorum.

Itaque communi decreto Pippinus & Carlomannus diuiſerunt inter ſe omnes totius regni Francorum prouincias in eo loco, qui nuncupatur vetus Pictauis. In qua diuiſione Carlomannus Auſtraſiam, Alemaniam & Thuringiam aſſecutus eſt ſorte, quarum prouinciarum per pagos & vrbes iſta ſunt nomina. Treueris cum Moſellanis, Metis cum Auſtraſijs, Leodium cum Namurcis, Brabantinis Hollandinis inter mare & Rhenum, Colonia cum Tungrenſibus, Batauis, Menappijs, Phriſijs & Hogijs, qui nunc ſunt Weſtphali. Moguntia cum ciſrhenanis, Vangionibus, Neometibus, Weſtraſus & Cynonotis, Argentina cum Allatibus, Conſtantia cum Alemannis, Heluetijs, Raurcis, Curienſibus, & qui hodie nuncupantur Valeſii, Wirtzburg cum Sueuis Franciſque orientalibus, in quibus ſunt oppida & vrbes Nuernberg, Babenberg, Forcheim, Winsheim, Hallis & multi comitatus, Svveinfurt, Cotenburg, Franckenburg, caſtellum Sebalſtein, W charsheim, Wardheim & alij plures, Bauaria cum vrbibus, Ratiſpona, Viuario, Driopoli & aliis. Thuringia & Saxonia cum tota pene Germania Carlomanno contigerunt, in quibus ſingulis ferme prouinciis aut duces aut comites rempublicam ſub poteſtate Francorum adminiſtrabant, principum nutu amonibiles.

Pippinus autem in ea diuiſione aſſecutus eſt Burgundiam, Weſtriam, prouinciam Aquitaniam, Campaniam, Waſcaniamque & quicquid illis interiacet, quarum prouinciarum per agros & vrbes iſta ſunt nomina. In Burgundia quidem Lugdunum, Vienna, Auinion, Biſuntium, Loſanna, Valentia, Maſſilia, & quicquid hodie in Sabaudia, & Delfinatu continetur. In Weſtria, Pariſius, Cabilona, Tullum, Turonum, Cathalonia, Tholoſa, Cotomagus, & quicquid per totam eſt Galliam, Rhemis, Aurelianis, Sueſſionis, Beluacus, Bleſus, Ambianis ab Hiſpanijs vſque ad Scaldem fluuium.

Hac diuiſione inter ſe facta Pippinus & Carlomannus domum ſunt reuerſi. Eodem tempore mox vt Alemanni mortem Caroli Martelli audiuerunt, à ſubiectione Frãcorum recedentes, in rebellionem vnanimiter conſpirarunt. Quæ Sueuorum rebellio mox vt Carlomanno innotuiſſet, contractis copiis exercitum mouit in Alemanniam, quam ferro deuaſtauit & igne. Verum cernentes Alemanni quod Francorum impares eſſent viribus, denuo ſe illis ſubiiciunt & annuum tributum, vt prius conſueuerunt, ſoluunt.

Alemanni denuo ſuperantur à Francis.

Odilo Bauarorum dux ſuperatur à Pippino.

Anno Hilderici regis VII. qui fuit Dominicæ natiuitatis DCCXLIIII. Carlomannus & Pippinus iunctis copiis contra Odilonem ducem Bauariæ, qui & ipſe defecerat à ſubiectione Francorum proceſſerunt ad bellum. Impoſuerat enim ipſe ſibi regium diadema, ſeq; regem auctoritate propria iuſſit appellari, quod Francorum decreto fuerat illicitum. quia omnia regna ſuæ ditioni ſubiecta in prouincias redigerant, vnam ex omnibus monarchiam conſtituentes, cui rex vnicus Francorum præeſſet & ſolus. Odilo autem dux venientes ad ſe Francos bello excepit, ſed ab eis ſuperatus & fuſus eſt, & Bauaria denuo in deditionem Francorum ſubacta.

Saxones etiam à Frãcis ſuperantur.

Eodem tempore à fide Francorum etiam pars Saxonum poſt mortem Caroli Martelli defecit. Vnde Carlomannus à cæde Bauarorum reuerſus cum ſuis, expeditionem mouit in Saxoniam captoque caſtello, quod incolæ Oſnabrug nuncupant, & eſt hodie ciuitas epiſcopalis, Theodoricum illius pagi comitem primarium in deditionem accepit, qui fidem non ſeruauit.

Quocirca Carlomannus & Pippinus coniunctis exercitibus, anno ſequenti qui fuit Domini-

Dominicæ natiuitatis DCCXLV. Saxoniam iterum ingreſſi ſunt, & captum Theodoricum totiens fidei tranſgreſſorem capite truncari fecerunt. Iterumque Saxones compulſi Frācis ſubiacere tributum dare cœperunt.

Iterum Saxones à Frācis ſuperantur.

Anno Hilderici regis Francorum nominati otioſi IX. Dominicæ vero natiuitas DCCXLVII. Carlomannus princeps Francorum nobiliſſimus maior domus comes Namurcenſis & Brabantiæ dux natus, ac vicerex Germaniæ, Treuirorum quoque Metenſiū, Leodienſium, Colonienſium, Moguntinenſium, Wormacienſium, Spirenſium, Argentinenſium, Baſilienſium, Conſtantienſium, Alemannorum, Sueuorum, Bauarorum, Heluetiorum, Bohemorum, Auſtraliū, Francorum orientalium, Thuringorum, Phriſonum, & Saxonum, præfectus & principalis dominus vnicus ſolus, potēs & metuendus, omnia fratri ſuo dimiſit. Diuino etenim ſuccenſus amore, poſtpoſito tam latiſſimo principatu, qui olim ſimul & ſemel duodecim ſufficiebat regibus, contemptiſq; diuitiis mundi & honoribus cunctis, Romam proficiſcitur, & Zachariæ ſummo Pontifici ſe obtulit, à quo mox clericus factus eſt, mutatoq; habitu indumentis monachorum ſe fecit amiciri, factuſque monachus in mōte Soracte, Eccleſiam ſancti Silueſtri cōſtruxit, in qua Domino ſeruiuit. Verū poſt annos aliquot cū ex Francia multi nobiles Romā ex deuotione peregrinantes, eum vt olim dominum ſuū crebrius viſitarent, & quietis otium quo maxime delectabatur, ſæpius interrumperēt, locū mutare coactus eſt. Dimiſſo igitur cum Roma cœnobio ad monaſterium ſancti Benedicti quod eſt in monte Caſſino, ſecutus Dei Spiritum ſe contulit, & monachus inter monachos vſque ad mortem Deo ſeruiens permāſit.

Carlomannus fratri ſuo principatum Francorum dimiſit.

Carlomannus Romam profectus, ibi monachus factus eſt.

Poſt cuius conuerſionem Pippinus frater eius maior domus omnem principatum totius regni Francorum ſolus adminiſtrauit conſequenter adhuc annis V. quibus euolutis in regem eſt ſublimatus & regnauit annis XVI. Et factum eſt omne tempus ſui principatus poſt patrem, annorum viginti ſex.

Monarchiā regni Pippinus obtinuit.

Anno Hilderici regis Francorum XIIII. Pippini vero principis IX. Dominicæ autē natiuitatis DCCLI. indictione Romanorū quarta, ſanctus Burghardus natione Anglicus, profeſſione monachus, Wirtzburgenſis Eccleſiæ primus epiſcopus factus eſt, & præfuit in magna ſanctitate annis quadraginta.

S. Burghardus fit Epiſcop. Wirtzburgenſis.

Eodem anno proceres totius regni conuenientes in vnum, ſuper abrogatione regis Hilderici inutilis cœperunt habere conſilium. Placuit autem in cōmuni omnibus, vt regem Hildericum nullam regnandi vel peritiam vel poteſtatem habentem deponerent, & Pippinum penes quem totius regni ſumma manebat auctoritas, in regem ſublimarent. Sed Pippinus in hanc rem cōſentire nō voluit, niſi prius conſilium Romani Pontificis Zachariæ inquireretur cauſſas allegans ſe mouentes. Communicato igitur cōſilio mittuntur Romam, ſanctus Burghardus. Wirtzburgenſis epiſcopus, & Volradus abbas ad Zachariam Pontificem, vt cōſulerent eum ſuper memorato regum negotio, quid videl. illi melius, iuſtius, recti vſque videretur fore. Vtrum nomen regium cum diademate illi debeat permanere, qui ſemper otioſus, nihil operatur nomine regio dignum, an potius alteri ſit conferendum, id eſt, Pippino, qui cuncta regni diſponit negotia ſoluſq; facit laborem. Reſpondit Papa legatis, iuſtum ſibi videri vt ille qui regni perfert labores, & cuncta diſponit negotia, & nomen portet regium & diadema, potius quam Hilderic⁹, qui ſemper otioſus nihil ad regni facit vtilitatem. Scripſit ergo epiſcopis & proceribus Francorum & conſuluit, vt Hilderico abrogato & in monaſterium detruſo Pippinum facerent regem Sancto etiam Bonifacio archiepiſcopo Moguntino per Apoſtolica ſcripta mandauit, quatenus eundem Pippinum in regem vngeret Francorum.

Francorum proceres Pippinum ducem in regem eligunt.

Zacharias Papa Pippinum declarat regem Frācorum.

Pippinus iuſſu Zachariæ Papæ in regem Francorum in ciuitate Sueſſionum vnctus & coronatus eſt per manus ſancti Bonifacij archiepiſcopi Moguntiacenſis, anno Dominicæ natiuitatis DCCLII. indictione Romanorum V. & regnauit annis XVI. Erat Pippinus Namurci comes, Brabantiæ dux, maior domus ſiue comes Palatinus de antiquiſſima ſtirpe regum Francorum, cuius pater fuit Carolus Martellus, qui fuit Pippini ſenioris, qui fuit Anſegiſi, qui fuit ſancti Arnulphi, qui fuit Anſegiſi, qui fuit Nicanoris, qui fuit Sigeberti, qui fuit Priami, qui fuit Heriberti, qui fuit Leontij, qui fuit Merouei, qui fuit Dioclis, qui fuit Sūnonis, qui fuit Genebaldi, qui fuit Dagoberti, qui fuit Marcomeri, qui fuit Clogionis regis Francorum anno Dominicæ natiuitatis CCCL. regnantis. Porro Hildericus rex depoſitus iuxta Papæ ſententiam monachus factus eſt, defecitq; in eo linea regum Francorum à Pharamundo deſcendentium.

Pippini Genealogia ex Francorum regibus deſcendit.

Eodem anno quo Pippinus in regem fuit coronatus inuentio & translatio corporū ſanctorum Kiliani epiſcopi, Colonati presbyteris, & Tothnani diaconi martyrum apud

Translatio corporum S. Kiliani & ſociorum.

Wirtzpurg facta eſt, à paſſione eorum anno LXIII. indictione Romanorum (vt ſupra diximus quinta) cum exultatione populi.

Ciuitas Wirtzburg datur Burghardo epiſcopo primo ibi.

Hoc ipſo quoque anno Pippinus rex ad iuſtitiam ſancti Bonifacij Moguntini archiepiſcopi conſiderans fidem ad ſanctitatem diui Pontificis Wirtzburgenſis Burghardi, quo mediante apud Papam vrbis Romæ Francorum regnum fuerat aſſecutus, & quod epiſcopium eius adhuc nouum in temporalibus non ſatis eſſet prouiſum, de conſenſu filiorum ſuorum Caroli cognomine poſtea Magni & Carlomanni ſimul & omnium procerum totius regni Francorum, qui Sueſſionis eo die affuerunt quando in regem fuerat vnctus & coronatus, ciuitatem Wirtzpurg cum omnibus prouentibus & vtilitatibus eius regali munificentia donauit Eccleſiæ cathedrali, hoc eſt, ſancto Burghardo epiſcopo Wirtzburgenſi memorato & eius in perpetuam ſucceſſoribus proprietatem. Caſtellum quoque Carlſpurg cum villa quæ *Carleſtat* nominatur, & alia plura Eccleſiæ prædictæ contulit nouus rex Pippinus. Titulum quoq; & dignitatem cum emolumento ducatus Francorum orientalium, idem rex Pippinus dono dedit perpetuo Eccleſiæ Wirtzburgenſi & ſancto Burckhardo illius primo antiſtiti eiuſque ſucceſſoribus in perpetuum, quibus & poteſtatem dedit iudicium ordinandi, & iudicandi ſecundum legem & conſuetudinem Francorum, in omnibus cauſſis per vniuerſum ducatum.

Ducatus Franciæ orientalis donatur eccleſiæ Wirtzburgenſi.

Pippini regis Francorum expeditio in Saxoniã prima.

Anno regni ſui ſecundo Pippinus rex cum magno exercitu Francorum intrauit Saxoniam, cui Saxones obſtinatiſſime reſtiterunt. Poſtremo tamen victi ſunt, & iterum in verba regis iurauerũt, quamuis non diu ſeruarũt fidem: In hac expeditione Hildegarius epiſcopus Francorũ fuit occiſus. Gripho etiam frater Pippini regis eodem anno à quodam interemptus eſt.

Anno Domini DCCLV. indictione Romanorum octaua, & fuit annus Pippini regis tertius, ſanctus Bonifacius ex monacho archiepiſcopus Moguntinus in Phriſia paſſus eſt prope Dockheim pro fide Christi martyrium, cuius corpus ad monaſteriũ Fuldenſe relatum eſt, & ibidem in crypta honorifice ſepultum.

Secunda regis Pippini expeditio facta in Saxoniam.

Pippinus anno regni ſui VI. contracto iterum valido Francorum exercitu, mouit in Saxoniam & cõmiſſo prælio multa eorum millia occidit, & reliquos in deditionem accepit, & ad hoc eos coegit, vt promitterent ſe facturos omnia quæcunq; præciperet, & annis ſingulis CCC equos illi daturos pro tributo, ſiue munere honoris, & in ſignum fidelis ſubiectionis. His ita compoſitis & more Saxonico confirmatis rex Pippinus in ſua reuertitur.

Anno Domini DCCLVIII. indictione Romanorum VI. Pippinus rex Frãcorum VIII. Kalendas Octobris moritur, anno principatus ſui XXVII. regni autem XVI. cuius corpus apud ſanctũ Dionyſium eſt ſepultum, vxorem relinquens nomine Bertradem, & duos filios Carolum & Carlomannum.

Carolus rex Francorum magnus regnauit annis 46.

Carolus Magnus Pippini regis maior filius poſt patrem regnauit XLVI. Regnauit autem cum fratre ſuo Carlomanno annis tribus, quo mortuo ſolus regnauit annis XLIII. Cum regnare cœpit annum ætatis agebat XXVI. Hic prælia multa conſtituit, & regnũ Frãcorum valde ampliauit. In primis contra Hunoldũ, qui Aquitaniam inuaſerat, duxit exercitũ, qui ſtatim fugit à facie eius ad Lupum Waſconiæ ducem. At Carolus miſſa legatione ad Lupum in Waſconiam fugitiuũ cum vxore ab eo recepit, ipſoq; Lupo cum tota Waſconia ſibi obtemperante regreſſus eſt.

Conuentus Wormatia.

Anno DCCLXX. Carolus rex habuit conuentũ principum regni generalem in Wormaria ciuitate, Bertrada vero mater Regum cũ Carlomanno minore filio apud Sels cõſtituta pacis cauſſa in Italiam proficiſcitur, peractoq; negotio, pro quo ierat, & orandi voto rite ſoluto ſanctis Apoſtolis, ad ſuos rediit.

S. Othmari corpus integrum reperitur.

Eodem anno corpus ſancti Othmari quondam abbatis cœnobij diui Galli, in inſula Rheni quæ Stein nuncupatur qua defunctus eſt, per decem annos ſepultum reperitur incorruptum, ablatumq; in Baſilica ſancti Galli ſepelitur. Qui cum eſſet eiuſdem monaſterij abbas bonæ ac religioſiſſimæ conuerſationis quorundam peruerſorũ fratrum inuidia pulſus eſt, & in memoratam inſulam Stein relegatus, vbi & moritur anno Domini DCCLX. indictione XIII.

Anno Domini DCCLXXI. Carlomannus rex moritur, cuius vxor cum liberis fugit in Italiam ad Deſiderium regem Longobardorum à facie Caroli regis, propterea quod erat ſibi malarum in eum machinarum conſcia, cum alijs ſuis qui ex parte Carlomanni ſemper diſcordiam ſeminabant. Iam deinceps Magnus Carolus regnum Frãcorum ſolus tenuit annis XLIII.

Anno

Anno ſequenti Carolus rex congregato iterum Wormatiæ principum generali conuentu, communi omnium conſenſu bellum Saxonibus indixit. Contracto non paruo Francorum exercitu, Saxoniam intrauit, & cuncta ferro, & igne depopulatus eſt. Ereſpurg caſtrum quoddam cum obtinuiſſet, idolum Saxonica lingua Ermenſul nuncupatum deſtruxit. Inde diſcedens ad Weſaram fluuium proceſſit, vbi conuenientes Saxones gratiam regis poſtularunt fidem promittentes. At rex acceptis XII. obſidibus pacem conceſſit.

Prima regis Caroli M. expeditio in Saxones.

Anno Domini DCCLXXIII. cum Adrianus Papa inſolentiam Deſiderij regis Longobardorum, & oppreſſionem eccleſiæ diutius ferre non poſſet, miſſa legatione ad Carolum, eius opem implorauit. Qui collecto exercitu Longobardiam intrauit, ac Deſiderium in Ticinenſi vrbe, quæ nunc eſt Papia obſedit. Longa tandem obſidione ciuitatem, ad deditionem compulit, quam reliquæ ciuitates ſecutæ regis Caroli ſe poteſtati ſubdiderunt. Rex itaq; ſubacta, & prout tempus admiſit ordinata Italia in Franciam reuertitur, Deſiderium regem ſecum ducens captiuum. Adelgiſus vero Deſiderij filius in Græciam fugit, ad Conſtantinum Imperatorem, ibiq; vitam finiuit.

Carolus rex in fauorem eccleſiæ Romanæ vincit Longobardos.

Interim vero quod rex Carolus erat bello implicatus in Longobardia, Saxones nacta de abſentia eius occaſione contiguos ſibi Haſſiorum terminos deuaſtare cœperunt. Venienteſque in locum, qui Fritiſlaria nominatur, eccleſiam quam ſanctus archiepiſcopus Bonifacius quondam conſecrauit, incendere moliti ſunt. Erant enim Saxones adhuc eo tempore cultores idolorum. Cumque multa vi eam incendere conarentur, apparuerunt quibuſdam tam ex paganis quam ex Chriſtianis, duo iuuenes, in albis veſtimentis omne incendium prohibentes, quorum præſentia Saxones territi, omnes in fugam conuerſi ſunt nullo perſequente.

Saxones ſine fide Carolo regi fideles Haſſios deuaſtant.

Anno Domini DCCLXXIIII. Carolus de Lombardia domum regreſſus, priuſquam eum Saxones veniſſe ſentirent, tripartitum in eorum terram miſit exercitum, qui direptionibus, & incendijs cuncta vaſtantes, compluribuſq; eorum qui reſiſtere conati ſunt interfectis, cum ingenti præda reuerſi ſunt. Et hæc ſecunda fuit expeditio Caroli regis in Saxoniam.

Secunda regis Caroli Magni expeditio factam Saxones.

Anno Domini DCCLXXV. Carolus rex Magnus decreuit Saxoniam ingredi, & tam diu in ea perſeuerare, donec aut fidem Chriſti ſuſciperent, aut omnes exterminarentur. Toto igitur Francorum impetu Saxoniam petens, primo incurſu Sigeburgum munitiſſimum caſtellum, quod ex oppoſito Rheni duobus à Bunna diſtat miliaribus, in quo Saxonum erat præſidium cepit, Ereſburgum à Saxonibus deſtructum reſtituens muniuit, in eoque Francorum præſidium poſuit, multaq; ſtrage facta obſides ab eis & à Weſtphalis acceptis pacem dedit petentibus & receſſit.

Tertia Caroli regis M. expeditio facta, in Saxones.

Anno Domini DCCLXXVII. Carolus rex Magnus habito principum regni Francorum conſilio in loco Padelbrunna, in finibus Saxoniæ vbi nunc eſt ciuitas epiſcopalis, iterum iam quarto exercitum duxit in Saxoniam omneſq; ſibi fallaciter deuotos inuenit. Cuncti enim ad eum venerunt præter Witikindum vnum ex primoribus Weſtphalorum, qui multorum ſibi conſcius facinorum regem timuit, & cum paucis ad Sigefridum regẽ Danorum profugit, Cæteri autem qui conuenerant in tantum ſe regis poteſtati ſubmiſerunt, vt ea conditione veniam tunc mererentur, quatenus, ſi eius ſtatuta vlterius violarẽt patria & libertate priuarentur. Multi ad inſtantiam regis baptizati ſunt, quorum tamen pauci veri Chriſtiani extiterunt.

Quarta Caroli regis expeditio in Saxones.

Saxones Imperatori compulſi obediunt.

Anno Domini DCCLXXVIII. rex Carolus mouit in Hiſpaniam, & vrbes quas ſuæ ditioni ſubegit atq; à Saracenis obſides accepit. Interea Saxones comperto quod rex longe abeſſet ſumptis armis, vſq; ad Rhenum profecti ſunt. Sed cum amnem tranſire non poſſent, quicquid à Tuitio villa, quæ eſt in oppoſito Coloniæ, vſque ad Confluentiam, vbi Moſella influit Rhenum, vicorum, villarumque fuit, igni & ferro depopulati ſunt, nullũ ſexus vel ætatis diſcrimen facientes, ſed infantes, vna cum matribus occiderunt.

Saxones deuaſtãt partes Francorum.

Quod cum rex Altiſiodoro poſitus audiſſet, orientales Francos, & Alemannos, ad propulſandos eos continuo miſit. Quorum aduentum Saxones audientes confeſtim receſſerunt. Sed iſti è veſtigio illos inſecuti, repererunt eos in partibus Haſſiorum iuxta fluuium Adernam, ſtatimq; in ipſo fluminis vado illos adorti, tanta cæde ſtrauerunt, vt pauciſſimi remanſerint.

Anno ſequenti qui fuit Dominicæ natiuitatis DCCLXXIX. Carolus iam quinto expeditionem mouit in Saxoniam in eo loco traducens exercitum vbi Lippia influit Rhenum haud procul à vico, qui Weſel nuncupatur. Cui cum Saxones occurrerent armati,

Carolus M. quinto mouit in Saxoniam.

Bucholtz.

apud Bucholdz victi ſunt & multi eorum occiſi, cæteri ſalutem fuga quæſiuerunt. Rex autem Carolus Weſtphalorum regionem ingreſſus eos omnes in deditionem accepit. Inde mouens ad Weſaram caſtra locauit. Ibi Angrarij, & Oſtphali obſides dederunt, & ſacramenta iurauerunt, quibus peractis rex Wormaciam reuerſus eſt.

Carolus rex M. iā ſexto mouit in Saxoniam.

Anno Domini DCCLXXX. Carolus rex iam ſexto mouit in Saxoniam, cui venienti omnes orientalium partium Saxones occurrerunt, multiſque de populo baptizati ſunt. Veniens inde ad locum vbi Hora, & Albis confluunt, ordinauit rex tam Saxones, quam Sclauos, reuerſuſque in Franciam, & habito conſilio, Romam cauſſa orationis cum Hildegarde vxore liberiſque profectus eſt, ac natale Domini, in fine huius anni Papiæ celebrauit DCCCI.

Carolus rex Francorum Magnus fit Imperator annis 14.

Hoc anno Dominicæ natiuitatis indictione nona Carolus rex Francorum Pippini regis filius, poſtquam regnaſſet annis XXXIII. Anno ætatis ſuæ LIX. factus eſt Imperator Romanorum, & imperauit annis XIIII. Cum enim Romæ eſſet propter calumniam Leoni Papæ tertio nimis iniurioſe factam, & natale Domini ibidem celebraret, in ipſa die ſacratiſſima ad miſſarum ſolennia veniens, dum ante confeſſionem beati Petri Apoſtoli, ab oratione, nihil minus cogitanti, ne dicam ſperanti, quam Imperium, Leo Papa libus infulis ornatus capiti eius coronam impoſuit, & Imperatorem Romanum pronunciauit.

Leo Papa tertius, Carolum Imperatorem coronat.

A cuncto mox populo Romano conclamatum eſt: *Carolo Auguſto à Deo coronato Magno, & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria.* Poſt quas laudes vnctus ab Apoſtolica manu, & more antiquorum principum adoratus à Papa & ablato patritij nomine, quo antea fuerat inſignitus, Imperator & Auguſtus appellatus eſt multarum fauore gentium.

Saxones ciſalbini transferuntur in Franciam.

Anno Domini DCCCIII. Carolus Imperator Aquiſgrani hyemauit. Æſtate autem ducto exercitu in Saxoniam, omnes qui trans Albin flumen habitabant Saxones in Franciam tranſtulit, & pagos transalbianos ab Odriatis populis inhabitandos, & colendos ſub tributo annuo conceſſit.

Bohemia regno Francorum ſubijcitur.

Anno Domini DCCCV. Imperator miſit filium ſuum Carolum, cum exercitu in Bohemiam, qui depopulatis omnibus ducem terræ illius nomine Lechonem occidit, & eius ducatum regno Francorum fecit ſubiectum.

Anno Domini octingenteſimo vndecimo, Imperatoris Caroli maior natu filius, & ipſe nomine paterno dictus Carolus, pridie nonarum Decembris obijt.

Ludouicus rex Aquitaniæ in cōſortem imperij à patre aſſumitur.

Anno Domini octingenteſimo decimotertio, Carolus Imperator habito generali conuentu principum Aquiſgrani, filium ſuum Ludouicum regem Aquitaniæ ad ſe vocauit, eique imponens coronam Imperialis nominis ſibi conſortem fecit. Bernhardum vero nepotem ſuum, filium Pippini filii ſui regem Italiæ conſtituit.

Pons Rheni apud Moguntiam igne caſuali comburitur.

Eodem anno pons Rheni apud Moguntiam, quem Imperator per decem annos ingenti labore, & opere mirabili, de ligno ita conſtruxit, vt perenniter durare poſſe videretur, in menſe Maio, ita tribus horis fortuito incendio conflagrauit, vt præter hoc quod aqua tegebatur, nec vna quidem haſtula ex eo remaneret. Multa Epiſcoporum conſilia eodem anno iuſſu Imperatoris facta ſunt.

Anno Dominicæ natiuitatis DCCCXV. indictione Romanorum octaua, menſis Ianuarij, die viceſima octaua, Carolus cognomine Magnus rex Francorum, & Imperator Romanorum ſemper Auguſtus Aquiſgrani moritur, & ibidem in Eccleſia Beatæ Mariæ ſemper virginis, quam ipſe conſtruxerat, honorifice ſepelitur, anno ætatis ſuæ XII. regni ſui Francorum XLVI. Imperij autem XIIII. qui regno Francorum non minus prouinciarum adiunxit quam prius habuit.

Ludouicus rex & Imperator filius Caroli annis 26.

Ludouicus Caroli magni regis, & Imperatoris filius patri ſuccedens, tam in Romanorum imperio quam in Francorum regno, vtrumq; regnauit annis XXVI. quem Stephanus Papa quartus veniens in Galliam anno regni eius ſecundo, poſt obitum patris in ciuitate Remorum Imperatorem conſecrauit.

Cœnobium Suuartzach fundatur hic.

Anno Domini præſignato DCCCXV. Megingaldus noſtro more, vel Megingaudus conſuetudine Sicambrorum L. in V. mutantium, comes in Francia Orientali conſenſu S. Burghardi Wirtzburgenſis epiſcopi, monaſterium Suuartzachenſe, haud procul à Mœno flumine, opitulante Innua vxore eius conſtruxit, cuius Eccleſiam ſub honore Domini noſtri Ieſu Chriſti, in memoriam quoque ſanctæ Dei genitricis, ſanctorumque Sebaſtiani, & felicitatis martyrum conſecrari fecit, & Monachos ordinis diui patris Benedicti ibidem collocauit.

Lotharius à patre in cō-

Anno Domini DCCCXVII. Ludouicus Imperator Aquiſgrani conuentum celebrauit principum in quo Lotharium primogenitum ſuum nominis, & Imperij conſortem ſibi con-

ibi conſtituit,cæteros reges appellatos,vnum Aquitaniæ,alium Bauariæ præfecit,regnum Francorum cum imperio ſibi retinens.

ſortem imperij aſſumitur.

Anno Domini DCCCXL.indictione Romanorum tertia,Ludouicus rex Francorum Imperatorq; Romanus obijt,ſepultuſque eſt in Eccleſia Metenſi. Poſt cuius mortem Lotharius,cum nomine Imperatoris tenuit Italiam,Pippinus Aquitaniam, Carolus Galliã, & Ludouicus Germaniam ſortitus eſt.

Ludouicus rex Imperator moritur.

Regni Francorum diuiſio in duo regna,in Germanicum & Gallicanum.

Anno Dominicæ natiuitatis DCCCXLI. ab introitu Sicambrorum ſiue Francorum in Germaniam ſedeſque acceptas ad oſtia Rheni anno Milleſimo CCLXXX. indictione Romanorum quarta. Anno ab excidio Troiano,bis milleſimo triceſimo Francorum latiſſimum regnum tres Ludouici regis,& imperatoris filij,cum imperio Romanorũ, inter ſe diuiſerunt. In qua diuiſione Lotharius,vt dictum eſt,Italiam cum nomine Imperii conſecutus eſt,Ludouicus Germaniam,Carolus Galliam,& Pippinus eorũ nepos Aquitaniã.

Regnum Francorum in duo, Germanicum, & Gallicum diuiditur.

Ab illo tempore cœpta regni Francorum diuiſio bipartita manſit, iam per annos DCLXXIII.vſque in præſentem diem manebitq; deinceps perpetua. Quæ quidem diuiſio literis,& iure confirmata maiorum,ex vno regno Francorum fecit duo,quorum alterum eſt Germaniæ,alterum vero Celticæ duntaxat,& Aquitaniæ. Nam Galliæ Belgicæ maior pars, in diuiſione poſtea regno fuit adiudicata Germaniæ, in quo regno iſtæ prouinciæ ſunt,cum ciuitatibus.

Alemania ſiue Sueuia tota cum vrbibus ſuis Conſtantia, Baſilea, Birienſibus,Heluetijs, Loſanna, Sedunenſibus qui & Valeſij, Burgundia quoq; Biſuntini,Lotharingia, Metis,Leodium,Cameracum,Atrebatum,Flandria,Hollandia,Selandia,Brabantia,Traiectum,Colonia,Treueris,cum Moſellanis, Moguntia, Wormatia,& Spira,cum Cynonetis,atque Weſtraſiis, Voſegomibuſque, Argentina cum Alſacijs,cæteraque omnia, his adiacentia,ad Germaniæ regnum pertinent,dicunturq; ciuitates regni Germanici, & non imperij Romani. Deinde Germania tota huic ſubeſt regno in qua ſunt:Phriſij, Saxones,Haſſij,Weſtphali,Hogij,qui & Wederauij,Thuringi,Miſnenſes, Marchionitæ de Brãdenburg,Pomerani,Rugij,Stetinenſes,Holſtanij,Dani,Suedi,Nortvvegij,Pruteni,Poloni,Saleſij,Sorabi,qui & ſunt Bohemi antiquitus,& Schlaui nuncupati,Auſtrij, Carenthij, Stirij,Thiroli,Bauarij,Rhetij,& quicquid his interiacet. Sed & Italia vniuerſa præter bona Eccleſiæ antiquo iure ad regnum Francorum Germaniæ pertinuiſſe manifeſta eſt, ſub ditione Caroli Magni.

Ad Germaniæ regnum quæ prouinciæ & vrbes pertineant.

Rex igitur Germaniæ quicunque pro tempore fuerit, duo habet,Regnum & Imperium. Ad regnum per principes eligitur,& nullius confirmatione indiget,ad Imperium vero quod eſt regno iure annexum per Pontificem Romanum,& confirmari debet & vngi. Regnum eſt Germanorum nomine dicendum, Imperium vero Romanorum. Cõfuſe loquuntur,qui dicunt *Maximilianum regem Romanorum*, cum Germanorum dicere potius debuiſſent. Similiter qui dicunt Coloniam,Treuerim,Leodium,Metim, vel alias vrbes Germaniæ *ciuitates* eſſe *Imperiales*,cum ſint Regales,non recte loquuntur. Nam ſi aliquando contingeret à Germanis Imperium auferri, maneret nihilominus Germaniæ regnum,vt nunc eſt liberum,omnes prouincias,& ciuitates per omnia loca præſcripta ſibi habens,vt hodie habet ſubiectas.

Regnũ Germaniæ regẽ habet non indigentem confirmari.

Ludouicus igitur frater Imperatoris,Ludouici ſenioris filius,& Magni nepos Caroli, regnũ Germaniæ in diuiſione aſſecutus,regnauit annis XXX. poſt quẽ filius eius nomine Carolus iunior Rex fuit Germaniæ,& Imperator Romanorum annis XI. ſub quo regnũ inter fratres ſuos fuit diuiſum. Nam ipſe cum Germania habuit Imperium. Ludouicus Oſtrofranciam,Carolus Alemaniam, & Carlomannus Bauariam, cum filius Arnulfus poſtmodum totius regni Germanici ſimul,& Imperij monarchiam obtinuit. Abhinc nomen Francorum,cum Gallia regibus Galliæ manſit, & paulatim à Germanis deficere cœpit. Nos ſumus Franci Germani: illi autem Galli.

Ludouicus Germaniæ non fuit Imperator.

1514.

Compendij Ioannis Trithemij abbatis Diui Iacobi Wirtziburgenſis, de origine gentis Francorum,de regno quoq;, nomine & regibus eorundem

FINIS.

IOANNIS TRITHEMII ABBATIS CHRONICON SVCCESSIONIS DVCVM BAVARIÆ ET COMITVM PALATINORVM: AD PHILIPPVM PALATINVM COMITEM, Principem, Electorem.

BAVARIA (vt quidam dicunt ſcriptores) nomen & originem à quodam Duce Boiaro, quem ante bellum Troianum cum ingenti populo ex Armenia in hanc regionem ferunt adueniſſe, expulſis habitatoribus admodum rudibus, & qui beſtiarum more glandibus veſcerentur, terram commiſit optimam bobus excolendam.

Boioarus. BOIOARVS Dux Bauariæ primus, à quo gens & regio nomē obtinuit, multis in Bauaria annis regnauit, & poſt eum filij eius vſque ad excidium Troianum: quorum nomina & res geſtas propter nimiam antiquitatem ignoramus.

Norix. NORIX, Rex Bauariæ, fortiſſimi Herculis filius, à quo Bauaria deinceps Norica dicta eſt, inſignem ciuitatem ſuper Danubiū conſtruxit, quæ hodie Ratiſpona nuncupatur, quā Tyberius Cæſar longo poſt tempore Tyberinam appellauit. Huic Duci Norico, multi per temporum interualla Duces in Bauaria ſucceſſerunt vſque ad Tyberium Cæſarem: quorum nomina & res geſtas in obliuionem duxit vetuſtas.

Boamundus. Ingramus. BOAMVNDVS dux Bauariæ, Princeps nobilis, à Tyberio Cæſare pulſus de Armenia, venit in Bauariam cum Ingramo viro æque nobili, ibique multis annis in Bauaros regnauit.

Adelgerus. ADELGERVS Dux Bauariæ, vir fortis & ſtrenuus, poſt Boamundum & Ingramū, Bauaris imperat annis multis.

Theodo. THEODO Rex Bauariæ, poſt Adelgerum ſupra dictum ducem ſuper Bauaros regnauit, cuius geſta paſſim habentur diſperſa.

Gerobaldus. al. Garibaldus. GEROBALDVS Rex Bauariæ, tempore Mauritij Imperatoris, fuit vir Chriſtianiſſimus, qui inter alios liberos habuit filiam deuotiſſimam nomine Theodelindam, quam dedit vxorem Othario Regi Longobardorum, per quam multa bona in Dei Eccleſia facta ſunt. Ad hanc ſanctam reginam beatus Papa Gregorius quatuor libros Dialogorum & multas Epiſtolas perſcripſit, anno Domini DC.

Gondoaldus. GONDOALDVS Rex Bauariæ, filius ſupradicti Gerobaldi, & frater Theodolindæ Reginæ, poſt patrem in Bauaria regnat, tempore Childeberti Regis Francorum, habens ſub ſe Bauariam & Auſtriam atque prouinciam Noricam.

Mortuo Rege Longobardorum Othario, Agilulfus in regem poſt eum fuit electus, qui relictam eius Theodolindem duxit in vxorem; quam beatus Gregorius rogauit per epiſtolam, vt virum ſuum induceret ad pacem Romanorum ſuſcipiendam quod & fecit.

Rex Francorum Childebertus, bellum habens cum Longobardis, Gondoaldum fratrem Reginæ de Bauaria expulit, propterea quod auxilia ferret Longobardis, eiuſque ducatum Taſſiloni filio Othilonis regis Bauariæ dedit. Lata enim exiſtens Bauaria, aliquando pluribus erat ſubiecta principibus.

Othilo. OTHILO Rex Bauariæ, & poſtea dux, pater Taſſilonis fuit, habuit vxorem Hiltrudem ſororem Pippini regis, patris videlicet Caroli magni, ex qua genuit ipſum Taſſilonem.

Taſſilo. TASSILO dux Bauariæ, filius Othilonis regis expulſo Gondoaldo conſanguineo ſuo per Childebertum, ducatum eius ab ipſo Childeberto rege Francorum ſuſcepit: vxorem habuit Luitburgem filiam Deſiderij vltimi regis Longobardorum, quæ peperit ei Theodonem filium, quem ſanctus Rupertus Epiſcopus Wormacienſis Ratiſponæ baptizauit, Anno domini DCXII. Hic genuit Theobertum filium. *Paul. Diac. 4. cap. 2.*

Taſſilo dux Sclauos deuicit, conſtruxit monaſterium Lauriſham, & alia multa: Othilo vero pater ei⁹, inter alia etiam fundauit monaſterium inferius Altaha, ordinis ſancti Benedicti in Bauaria, quod adhuc hodie exſtat.

Deſiderio rege Lōgobardorum per Carolum magnum deuicto, & in captiuitatem acto, filia eius Luitburgis vxor Taſſilonis, virum ſuum indefeſſis precibus & lachrymis eo tan-

eo tandem perduxit, vt confœderatis ſibi Hunnis in vindictam patris, Carolum magnum nepotem ſuum bello aggrederetur.

Adrianus Papa, miſſis legatis ad Taſſilonē ducem Bauariæ, monuit eū vt ſe Carolo ſubiiceret, qui precib. legatorum perſuaſus, venit Wormaciam ad Imperatorem, legatis ſe comitantibus, ibique in fidem Caroli iurauit, ſed non permanſit in fide. Vnde ab Adriano Papa fuit cum omnibus ſibi adhærentibus excommunicatus.

Carolus à Roma poſt coronationem ſuam reuerſus Wormatiam, Taſſilonem ex principū conſilio ad terminum vocauit, obedientiam & fidelitatem ab eo exigit, ſed Taſſilo nec ad conuentum principum venit, nec Imperatori voluit obedire.

Commotus Imperator, Bauariam ac Taſſilonem bello aggreſſus, trib' cinxit exercitibus: Ipſe cum vno exercitu caſtra poſuit iuxta Auguſtam, & inter Bauariam & Alemaniam, in loco qui dicitur Leche. Pipinus filius eius aduenit cum Italis in valle Tridentina, & Saxones cum Francis ad Danubium venientes, Bauariam triplici agmine circumdederunt. Tandem dux Taſſilio videns ſe imparem tantis exercitibus, veniam petit, eamque impetrat dato filio ſuo Theodone cum aliis duodecim pro obſidibus in manus Imperatoris.

Carolus Paſcha in Ingelheym celebrat, ibi iubet adeſſe ducem Taſſilonem, qui cum veniſſet, grauiter à Bauaris & aliis fuit de infidelitate regi exhibita accuſatus. Vnde cū iudicio principum capitalem deberet ſubire ſententiam, indulgentia regis cuius conſanguineus erat, ad pœnitentiam cū Theodone filio in monaſterium Laurisham detruſus, multa poſtea ſanctitate vixit.

Hic Taſſilo plurima monaſteria in Bauaria fundauit, videlicet Welſenbron, Tremmunſter, Laurishā, Weltenburg, & Pfaffenmunſter. Muros ciuitatis Patauienſis renouauit, & ſedem Epiſcopalem tunc tranſtulit ex Lauriaco.

Sunt qui dicunt eum à Carolo Imperatore magno in carcere excœcatum, obiectu continuo duarum laminum ignitarum. Quomodocunque id ſit, conſtat eum in Monaſterio ſuo Laurisham, quod antea in Stratamontenſi non longe à Wormacia conſtruxerat, magnis ſumptibus, vitam ſub regula diui Benedicti finiſſe, & ibidem nō ſine opinione ſanctitatis ſepultum ferunt.

Taſſilone à ducatu depoſito, & Monaſterium ingreſſo, Imperator ducatum Bauariæ, Geroldo comiti commiſit, qui ab Hunnis (qui ſunt Vngari) interfectus eſt, Anno domini, MCCXCIX. vt patet in Chronica Colonienſi.

Eo tempore, quo ſanctus Bonifacius Moguntinam regebat eccleſiam, Occarius & Albertus fratres & clariſſimi duces Noricorum, viri fortes, nobiles ac deuotiſſimi, amore videndi Romam adierunt. Quibus Zacharias Papa narrabat calamitatem quam ab infidelibus patiebatur; vnde moti Chriſtianiſſimi duces zelo fidei vna cum Romanis ſe armis præcingunt, hoſtes fortiter inuadunt, ſpolia diripiunt, & eos exire finibus eccleſiæ compellunt: Spolia vero Romanis dimittunt, quoniam non pro bonis corporalibus, ſed pro Dei honore ſe veniſſe & pugnaſſe teſtabantur. Quibus Papa inter multas reliquias, quas dedit, etiam corpus ſancti Quirini conceſſit. Hi duo ſanctiſſimi duces in Norica prouincia multa fundarunt templa. *Ocgarius. Albertus.*

NAYNVS dux Bauariæ, tempore Caroli Imperatoris magni multa contra infideles fortiter geſſit: à quibus tandem interfectus eſt, vir omnino zelo Chriſtianæ fidei excellentiſſimus, vide cætera quæ geſſit in XXV. libro Vincentii capitulo XXI. Speculi. *Naynus.*

Eodem ferme tempore Lanfridus, Walramus, & Hellandus principes Bauariæ chriſtianiſſimi, multa bona eccleſiæ Dei exhibuerunt, pugnantes bella Domini cum magno feruore pietatis. Conſtruxerunt inter alia quatuor monaſteria, videlicet Burtochlarum, Schlechdorff, Scheplarum. *Lanfridus. Walramus Hellandus.*

Sciendum eſt, quod pater ſupra dictorum duorum fratrum, ducum Noricorum Alberti & Occarii fuit Burgundus, cuius vxor, mater eorundem fuit Bauara. E quibus Occarius morabatur in Burgundia in principatu paterno; Albertus vero iunior annis XII. comitatus habebat in Bauaria. Hi duo apud Pippinum regē patrem Caroli magni, duo & prudentiſſimi & ſanctiſſimi principes, in magno habebantur honore.

Ducum Bauariæ originem cupientes deſcribere, certo comperimus, eos duces qui hodie Bauariam regunt ex ſtirpe Caroli magni deſcendiſſe, quod ita declarando exordimur. Sanctus Arnulphus maior, dominus Francorum, poſtea Metenſis Epiſcopus, genuit Anchiſē, Anchiſes genuit Pippinum cognomēto Craſſum; Pippinus genuit Carolū Martellum, Gernoldum & Diogenē. Porro Carolus Martellus genuit Pippinum regē, patrem *KAROLI Magn. Imper. genus origo.*

Caroli magni, Carolomannum & Grifonem ducem Bauariæ, ex Schuanahilde vxore, quæ fuit filia ducis Bauariæ.

Griffo. GRIFFO iſte Bauariam ingreſſus, ducatum ſibi iure hæreditario vēdicare cupiens, Taſſilonem ducem eiecit: Sed Pippinus rex, frater, ducatum Taſſiloni reſtituit, & Griffonem in Franciā duxit, dans ei duodecim ciuitates more Comitū. Qui minime contentus, multa in fratres bella cōmouit: vnde parum fortunatus quinto poſt anno interficitur.

Expulſo itaque Griffone de Bauaria per Pippinum fratrem, Taſſilo ducatum obtinuit, quem tandem Carolus magnus filius Pippini (vt dictum eſt) depoſuit, & prouinciā comitibus ſiue præfectis commiſit.

PIPPINVS itaque frater Griffonis genuit Carolum magnum. Qui poſt deditionē Taſſilonis ducis, Bauariam aliquanto tempore non per duces, ſed per Comites fecit gubernari. Carolus autem genuit Ludouicum cognomento Pium, qui ei ſucceſſit in Imperio, cuius ſecunda vxor fuit Iudith filia Welff comitis Bauariæ. vnde & ducem eum ſeu regem Bauariæ, exactis comitibus conſtituit. Genuit & Carolum, quem regem Alemaniæ conſtituit, & Pippinum, quem fecit regem Aquitaniæ & Hiſpaniæ. Carolo magno Imperatore mortuo, & Aquiſgrani ſepulto, Ludouicus dux Bauariæ filius eius ſucceſſit.

Lvdovicvs Pius Imperator. Welffo comes Bauar.

LVDOVICVS cognomento Pius, filius Caroli magni, & poſt eum Romanus Imperator, habuit vxorem nomine Margaretham, ex qua tres filios ſuſcepit: Lotharium, Pippinum, & Ludouicum. Quorum primum Lotharium Bauariæ præfecit, qui etiam poſt eū Imperator fuit. Mortua vxore Margaretha, aliam duxit nomine Iudith, filiā Welff comitis Bauariæ, quæ habuit filiū Carolum caluum poſtea Imperatorem, cui dedit Alemaniā, Rhætiam, & partem Burgundiæ, Anno 833. habuit filiam nomine Petronellam.

LVDOVICVS PIVS Imperator, poſt multa egregie facta obijt, Metis ſepultus, cui Lotharius filius eius rex Bauariæ ſucceſſit, contra quem fratres eius grauiſſimum apud Altiſſiodorum bellum mouerūt, in quo multa millia hominum cecidiſſe antiquitas teſtatur.

Lotharivs Imperator. LOTHARIVS iſte Imperator, vxorem habuit Egillam filiam regis Angliæ, quæ peperit ei duos filios, Lotharium, & Ludouicum, qui ei in imperio ſucceſſit. Ab hoc Lothario Lotharingiam appellatam eſſe ferunt.

Ludouicus. LVDOVICVS, filius Ludouici Pij Imperatoris, ſublimato in imperium Lothario fratre ſuo, ipſe regnum Bauariæ & Alemaniæ obtinuit, qui habuit tres filios: Carolum poſtea huius nominis tertium Imperatorem, Ludouicum regem Francorum, Carolomannum vltimum regem Bauariæ.

Carolomanno rege Bauariæ mortuo, & in Etingem ſepulto, frater eius Ludouicus rex Francorum Orientalium, ſibi Bauariam ſubiugat, Arnolpho fratris filio dedit ducatum Carinthiæ & Moſsburgum. Et ſic ceſſauerunt reges in Bauaria.

LVDOVICVS frater Carolomanni, rex Francorum Orientalium, habito bello cū Nordmannis, Francofordiæ ad Mœnum moritur, & in Monaſterio Lauriſſam ſepelitur, & Arnulphus ad ducatum Bauariæ redijt.

Anno Domini DCCCLVI. Lotharius Imperator imperium deſeruit, cū iam imperaſſet annis XV. & aſſumpto peregrino habitu Monachus factus eſt in Monaſterio Prumienſi, ordinis ſancti Benedicti. Cui Ludouicus filius in Imperio ſucceſſit annis XXI.

Lvdovicvs II. Imperator. LVDOVICVS huius nominis ſecūdus, filius Lotharij Imperatoris, patri in imperio ſuccedens imperauit annis XXI. Cuius pater Lotharius ante imperiū rex Bauariæ fuit, quemadmodū pauló ante docuimus. Vxor huius Ludouici imperatoris fuit Theodeberga filia Caroli calui patrui ſui, quæ peperit ei vnū filium Carolū nomine, & filiam vnam nomine Gillam, quam dedit Boſoni cuidam nobili, & fecit eum ducem Burgundiæ. Poſtea dimiſit imperium filio ſuo Carolo caluo, & monaſterium ingreſſus obijt.

Carolvs II. Imperator. CAROLVS CALVVS filius Ludouici Pij Imperatoris, & Iudith filia Vulpi comitis Bauariæ poſt Ludouicū nepotē ſuum imperauit annis ferme quatuor, vxorē habuit Adeldrudē ſororem Boſonis ducis Burgundiæ, quæ peperit ei filium vnum Ludouicum nomine & duas filias Theobergam, quam dedit Ludouico regi nepoti ſuo vxorem, & Iudith vxorem Baldeuini comitis Flandriæ. Iſte Carolus multa Monaſteria conſtruxit.

Carolvs III. Imperator. CAROLO CALVO Imperatore mortuo, Carolus huius nominis tertius, frater Carolomanni regis Bauariæ & patruus Arnolphi, poſt Imperatorē in imperio ſucceſſit annis duodecim, vxorē habuit Adelburgam filiā regis Granatæ. Hic tandem horribili viſione inferni territus, multos cognatorum ſuorū ob malā adminiſtrationem populi regnique, pœnis grauiſſimis torqueri iuſſit, imperioq; dimiſſo, peregre profectus eſſe dicitur. Hic nō reliquit heredem, & cognomen eius erat Carolus graſſus.

CAROLO

Arnvlphus Imperator. Carolo tertio ab imperio depoſito, Arnulphus dux Bauariæ filius Carolomanni vltimi regis Bauariæ omnium conſenſu Imperator factus, imperauit annis XII. vir potens, diues & fortunatus, qui multa in republica egregie patrauit. Vxorem habuit Agnetam filiam Imperatoris Græcorum, de qua ſuſcepit duos filios, Arnoldum, & Bernherum. Arnoldus duxit vxorem Agnetam filiam regis Vngariæ; & frater eius Bernherus ſororem ipſius Agnetis æque filiam regis Vngariæ, nomine Beatricem in vxorem duxit. Hæ duę ſorores filiæ regis Vngariæ baptizatæ fuerũt in Caſtro, quod Arnolphus Imperator cõſtruxit in Bauaria fortiſſimum, nomine Scheyern. *Arnoldus. Wernherus.* Arnoldus ducatum Noricorum obtinuit, & frater eius Bernherus ſortitus eſt comitatum Scheyern, & comitatum Palatini Rheni. Ipſe Arnoldus filiam ſuam nomine Adelheidam vxorẽ dedit Otthoni duci Saxoniæ, quæ peperit filium nomine Henricum, quẽ Arnoldus ducem Bauariæ fecit, contra voluntatẽ Bernheri ſui comitis Scheyern. Et ſic ducatus Bauariæ venit aliquanto tempore ad Saxones; ſed poſtea iterum reſtitutus eſt Bauaris.

Agneta imperatrice, matre prædictorũ Arnoldi & Bernheri mortua, Arnolphus aliã duxit vxorem Lucardem filiam Vulpi ducis Bauariæ, ex qua ſuſcepit duos filios: Ludouicum qui ei ſucceſſit in imperio, & Conradum patrem Conradi Imperatoris primi, qui factus eſt dux Lottharingiæ, & filiam vnam nomine Lucardam, quam dux Saxonũ duxit in vxorem. Habuit etiam filium ex concubina, nomine Rindebaldum quem pater poſtea fecit regem Lottharingiæ, anno Domini DCCCXCVI.

Arnoldvs itaq; filius Arnolphi Imperatoris dux Noricorũ, filiam ſuã Adelheidem vxorem dedit Otthoni duci Saxonum, quæ peperit Henricum ducem ſupradictum, Adelheidam filiam, quæ poſtea facta eſt Abbatiſſa in Quindlingburg, virgo ſanctæ conuerſationis.

Bernhardvs frater eius, comes in Scheyern, genuit ex Beatrice vxore ſua filia regis Vngariæ Otthonem Witelsbach, comitem Palatinum Rheni, & Echardũ poſt eum comitẽ Scheyrẽſem in Bauaria. *Echardus.* Echard[9] genuit Arnoldũ, Otthonẽ & Conradũ. Porro Arnold[9] genuit Conradũ dictũ Monachũ de Scheyren, & iſte Arnoldus fuit Domin[9] in Dachauia, Otho frater eius in Scheyern, & Conradus in Valey. Ex his trib[9] fratrib[9] Echardi comitis, multi comites & principes de Scheyern exorſi ſunt, ita vt quodam tempore in curia quadam Vulpi duci Bauariæ in Torneamento fuerint triginta quatuor comites, de Scheyren omnes oriundi, quamuis non omnes ibi moram agerent, vnuſquiſque enim in ſuo dominio conſtitutus erat, & ſic caſtrum Scheyren deſolatum incolis, antiquitate tandem ruinoſum, in Monaſterium mutatum fuit, anno Domini MCXXIIII. vt poſtea dicemus. *Schyrenſes Comites.* Sed omnes iſti XXXIIII. intra annos tres poſtea obierunt, præter duos Arnoldum de Dachauia & Otthonem de Scheyren, qui Arnoldus Dominus Dachauiæ genuit Conradum, Conradus genuit Arnoldum & Conradum, Arnoldus genuit Conradum ducem Ruthenorum, qui iuxta Mediolanum fuit occiſus, & in Scheyren ſepultus.

Arnolphvs Imperator potens, & egregius Chriſtianæ fidei defenſor, Normannos atroci bello ſuperauit, innumerabiles eorũ occidit, eoſq; de Chriſtianorũ finibus, poſteaquam annis quadraginta Alemaniam vexauerant, eiecit. Sigifridum regem Normanorum, & Gotfridum regem Danorum, eodem bello interfecit. Reuerſus ex Gallia de cæde Normannorum Imperator in Bauariam, corpus beati Dionyſij Areopagitæ ſecum tulit, quod in Monaſterio ſancti Hemerani martyris Ratiſponam locauit, vbi adhuc hodie honorifice ſeruatur.

Conradvs ex Lucarda ſecunda vxore Arnolphi Imperatoris, dux Lotharingiæ, genuit duos filios, Eberhardum qui occiſus fuit, & Conradum poſtea Romanorum Imperatorẽ, cui ſe Arnoldus frater patris ſui ſupradictus oppoſuit, ſicut ſuo tempore poſtea latius dicemus.

Arnolphvs Imperator poſt captã Romam, Nortmannos deuictos, & alia multa glorioſe facta, obijt. Sunt qui ſcribunt eum à pediculis conſumptum, quos ex nimis frequenti allij commeſtione creſcentes, nemo aliqua potuerit induſtria arcere.

Lvdovicvs III. Imperator. Lvdovicvs filius Arnolphi Bauarus fuit Imperator. Arnolphio Imperatore mortuo, Ludouicus filius eius huius nominis tertius in imperio ſucceſſit, natus ex Lucarda filia Vulpi ducis Bauariæ, & ſic vtroque parente Bauarus fuit, frater Arnoldi ducis Noricorũ & Bernheri comitis de Scheyren. Vxorem habuit Lucardem filiam Ludolphi ducis Saxoniæ, ſororem Otthonis, & ſine liberis deceſſit.

Bauari cum Vngaris pugnant & vincuntur, quibus Bauariam & Franconiam atro-

citer impugnantibus, iterum ſe Bauari ad pugnam accingunt, exercituq; Imperatoris Ludouici concurrente, multos ex Vngaris interficiunt, cæteros in fugam conuertunt. Conradus dux Lotharingiæ frater Ludouici Imperatoris huius, & filius Arnolphi, genere Bauarus, dolo Adelberti marchionis Bambergenſis interfectus eſt.

LVDOVICVS tertius, Imperator Romanorũ, ex patre Bauaro Imperatore ARNOLPHO, ſine literis moritur, anno Domini, DCCCC. XIII. poſt quem Conradus filius fratris ſui eligitur.

Conradus Imperator. CONRADVS Imperator, natus ex patre Bauaro duce, Ludouico Imperatore filio Arnolphi mortuo, Conradus filius fratris ſui Conradi ducis Lotharingiæ, quem Adelbertus Marchio Bambergenſis interfecerat, ex linea Caroli magni, vltimus in imperio factus eſt Imperator. Non habuit vxorem Eberhardus, de quo poſtea dicemus.

Vide Luitprandum lib. 2. cap. 7. ARNOLDVS dux Bauariæ, frater Conradi, pater huius Conradi regis Romanorum, filius videlicet Arnolphi Imperatoris, oppoſuit ſe huic Imperatori Conrado, à quo tandem victus, cum vxore & liberis fugit in Vngariam, vſque ad mortem ipſius Conradi.

CONRADVS rex, expulſo de Bauaria duce Arnoldo, Henricum ducem Saxonum pari modo expugnare cogitauit, obſedit itaque Mersburg. Ibi ex parte regis ceciderunt Euerhardus frater eius, & Hatto Archiepiſcopus Moguntinus, & ipſe vix euaſit. Inde Henricus dux Saxonum omnem terram regis deuaſtauit.

Conradus rex moriturus, coronam regni miſit Henrico ſupra dicto duci Saxonũ, qui poſt eum regnauit, & obijt in Francia Orientali, apud Herbipolim ſepultus.

ARNOLDVS dux Bauariæ, audita morte Conradi regis, ex Vngaria in Bauariam reuertitur, & ab omnibus honore magno ſuſceptus eſt, rogantibus cunctis, vt regnum Romanorum dignaretur ſuſcipere. *Henricus Imperator.* Poſt mortem Conradi, cum Henricus dux Saxonum in regno ſuccederet, eique omnes principes præter Arnoldum præfatum Bauariæ ducem obedirẽt, congregato exercitu ſuo Henricus contra eum proceſſit in bellum, & obſedit Ratiſponã. Et dux Arnoldus videns ſe tanti multitudini non poſſe reſiſtere, portas aperuit, gratiam petijt, & impetrauit. Pax itaque inter eos firmiſſima ſub his conditionibus cõponitur: vt rex duci Arnoldo, plenum feudum ſiue dominium in omnes Epiſcopatus in Bauaria conferat, ducatum ſuum pacifice poſſidendum ſibi dimittat, eumq; inter amicos præcipuum habeat, & ita factum. Itaque Henricus in regno permanſit, quo mortuo, Ottho primus filius eius ſucceſſit, poſt quem Ottho ſecundus primi, deinde Ottho tertius filius ſecundi qui mortuus eſt ſine liberis. Et Henricus dux Bauariæ per electionem principum in Imperio ſucceſſit, ſicuti ſuo loco poſtea dicemus.

Otho Imperator. Sub Otthone Imperatore primo, bellum grauiſſimum fuit inter Chriſtianos & Vngaros. Eo tempore adhuc infideles apud Auguſtam erant, vbi ipſe Imperator cum Chriſtianis triumphauit. Ibi ceciderunt Conradus dux Bauariæ, Theobaldus comes frater ſancti Vlrici Epiſcopi Auguſtenſis.

BERNHERVS comes de Scheyern filius Arnolphi Imperatoris, & frater Arnoldi ducis Bauariæ, de quo ſupra dictum eſt, qui fuit pater Ecchardi & alterius Bernheri comitum, Vngaros contra Imperatorem eduxit, à quibus magna clade accepta, tanquam totius mali occaſio interfectus eſt.

Cauſa belli fuit iuſta: comes Bernherus ducatum Bauariæ vt legitimus hæres poſtulabat, cui fratris filij (quorum vnus Imperator) contradicebant. Vnde commotus, Vngaros pro ferendo auxilio inuocauit.

Bernhero comite de Scheyern ab Vngaris occiſo, Ecchardus & Bernherus filij eius in locum patris ſuccedentes, ducatum Bauariæ poſtulabant, quem Ecchardus tandem obtinuit.

ARNOLDVS dux Noricorum moritur, relinquens inter alios liberos Rudolphũ ducem poſt eum, & filiam nomine Lucardam, quam Henricus dux Saxoniæ poſtea etiam Bauariæ, filius Henrici Imperatoris primi, & frater Otthonis primi, duxit in vxorem, vt poſtea dicemus.

RVDOLPHVS dux Bauariæ, filius Arnoldi ducis Noricorum, mortuo patre, ducatum eius obtinuit, vxorem habuit Rixam filiam Henrici Imperatoris primi, ſororem Otthonis primi; quæ peperit ei tres filios, Conradum qui fuit ſine liberis interfectus; Vdonem qui & ipſe obijt ſine liberis; & Vulpi ſiue Welffcomitem de Scheyern.

Rudolphus. RVDOLPHVS dux Bauariæ poſt mortem Henrici regis primi, Otthoni filio eius Imperatori rebellat, vnde ex duce Bauariæ factus eſt comes in Scheyern.

HENRICVS Saxo dux Bauariæ, filius Henrici Imperatoris primi, & frater Otthonis primi, &

mi, redacto in comitem Rudolpho duce Bauariæ, ipſe ducatum Bauariæ ſuſcepit. Et ſic ducatus Bauariæ manſit apud Saxones vſque ad Henricum imperatorem tertium, ſub quo deficiente ſtirpe huius Henrici, ducatus ad nepotes Rudolphi ſupradicti comitis reuerſus eſt, vt ſuo loco dicemus. Vxorem habuit Henricus iſte dux, Lucardem filiam Arnoldi ducis Bauariæ, ſororem ſupradicti comitis Rudolphi, quæ peperit ei duos filios, Brunonem Marchionem Saxoniæ, & Henricum poſt eum ducē Bauariæ, ac filiam vnam nomine Gerburgem Abbatiſſam in Gandersheym.

Et quod duces omnes Bauariæ modernos à ſtirpe Caroli Magni diximus deſcendiſſe, oportet nos ſeriem generationis à Rudolpho comite & duce continuare, quiq; duces Saxonum ſint per aliquot annos interpoſiti, quouſq; ad nepotes ipſius Rudolphi ducatus Bauariæ reuertatur, vt dictorum veritas omnibus clarius luceſcat.

Rudolphus ex duce comes Bauariæ, vna cum fratribus ſuis ducem Henricum ſororis ſuæ maritum tanquam paternæ hæreditatis inuaſorem perſequitur, Ratiſponam obſedit & cepit, vxorem Henrici cum filijs eiecit. Nota quod Arnoldo Bauariæ duce mortuo, Ottho Imperator primus Bertholpho fratri eius commiſerat, quo etiam mortuo, Henricum fratrem ſuum ducem conſtituit, vt dictum eſt.

Vulpi comes Bauariæ, filius Rudolphi comitis ſupradicti, vxorem habuit Adelheidam filiam comitis inferioris Baden, quæ peperit ei filiū nomine Conradum, cuius filius Vulpi, ducatum Bauariæ iterum obtinuit, ſicut poſtea dicemus.

HENRICVS dux Bauariæ, filius ſupradicti ducis Henrici Saxonis, fratris primi Otthonis patris, in ducatu Bauariæ ſuccedens, habuit vxorem Bertham filiam ducis Lotharingiæ, quæ peperit ei tres filios, & duas filias, Henricos duos, quorum ſenior poſtea Imperator fuit, Brunonem Epiſcopum Auguſtenſem, Giſelam vxorem ſancti Stephani regis Vngariæ, quę ad Chriſti fidem conuerſa eſt, & Hetvvigem quam Lotharius Burggrauius Medeburgenſis duxit vxorem. *Henricus.*

CONRADVS comes Bauariæ, filius ſupradicti comitis Vulpi, habuit vxorem nomine Atzam filiam Marchionis de monte Calym, quæ peperit ei tres filios, Vulpi, qui ducatum Bauariæ ab Imperatore iterum obtinuit, Burchardum Epiſcopum Haluerſtatenſem, & Simonem Archiepiſcopum Bremenſem. *Conradus.*

HENRICVS Imperator dux Bauariæ, filius Henrici ſupradicti ducis Bauariæ, mortuo ſine liberis Otthone tertio, electione principum factus eſt Imperator Romanorum; vir ſtrenuus, deuotus atque ſanctiſſimus, qui multa bona in Republica fecit. Habuit vxorem Cunegundam filiam Sigifridi comitis Palatini Rheni, moribus & vita ſanctiſſimam, & ambo vſque ad mortem in ſanctitate* per Chriſti amorem permanſerunt, ambo etiam catalogo Sanctorum inſerti ſunt. *S. Henricus imper.* ** ſ. Virginitate.*

Nota, comitatus Bauariæ fuerunt iſto tempore plures, videlicet Trubenſis, Valaiēſis, Dachauienſis, Andechs, Witelsbach, Vochburgenſis, Pogenſis, Caſtalenſis, Amertalēſis, & Scheyrenſis. Multi per ſucceſſum fuerunt in his locis comites, quos omnes per nomina recenſere nimis foret prolixum & difficile.

Comitibus de Trube & Valey tandem omnibus mortuis, comitatus eorum ad comites Dachauienſes peruenerunt, quorum XVIII. ſibi inuicem ſucceſſerunt in comitatu, quilibet vno ſolo poſt ſe relicto filio, qui omnes Conradi vocabantur. Vltimo autem comite Dochauię mortuo, tres illi comitatus ad comites de Scheyren ſunt deuoluti. Comites Palatini de Witelsbach pauci erant, quibus tandem etiam deficientibus, comitatus in Witelsbach etiam ad Scheyren eſt deuolutus. *Trube & Valey.* *Dachauia.* *Witelsbach.*

HENRICVS Imperator ex duce Bauariæ, inter multa quæ fecit bona, Epiſcopatum Bambergenſem inſtituit, monaſterium montis monachorum ordinis ſancti Benedicti extra ciuitatem cōſtruxit; ſancta Cunegunde, vxorē caſtiſſima, ſibi de ſuo patrimonio opem in omnibus hilariter ferente. *Babenberg. epiſcopatus.*

Henricus Imperator Dagonem Cancellarium ſuum virū doctum & ſanctum, Archiepiſcopum Magdeburgenſem conſtituit. Anno Domini MIIII.

Anno Domini MV. Henricus Imperator Bauarus intrauit Italiam, qui in obſidione cuiuſdam Caſtelli captus fuit, ſed adiuuante Domino liberatus, per murum ſe dimittens euaſit, & cum exercitu ad patrem remeat.

Cum regio Bauariæ ſit latiſſima diuerſis ducibus atque comitibus diuerſis temporibus, aliquando vni, aliquando duobus, interdum etiam pluribus fuit per interualla temporum ſubiecta.

ERNESTVS dux Bauariæ, à Paludibus Mœotidis veniens in Bauariā, temporibus O- *Erneſtus.*

thonis primi Imperatoris, Ducatum Noricorum partitum obtinuit. Idem Imperator Otho dedit ei partem nemoris in prouincia Noricorum, in eo videlicet loco, vbi nunc eſt Monaſterium Caſtellenſe ordinis ſancti Benedicti, qui eradicatis ſyluis, habilem aratris terram fecit. Ab hoc duce Erneſto multi Bauariæ domini notabiles deſcenderunt in Norica prouincia, maxime comites d e Caſtello & Sultzbach.

Caſtel.

Ernestvs iſte dux Noricorum vxorem habuit Adelheydam, filiam ducis Burgundiæ, quæ peperit ei filium nomine Erneſtum, de quo mirabilia narrantur. Mortuo duce Erneſto ſeniore, Otho Imperator primus vxorem eius Adelheydam, matrem iunioris Erneſti, ſibi matrimonio copulauit, quæ peperit ei Othonem ſecundum Imperatorem, & Mechtilden filiam, quæ Abbatiſſa in Quendlinburg fuit.

Erneſtus F.

Ernestvs iunior dux Noricorum, filius ſupradicti ducis Erneſti mortuo patre, miniſterio ſe dedit magiſtrorum, vt ſermonē Latinum, Græcum, & Italicum diſceret, qui poſtea miranda fecit.

Henricvs comes Palatinus Rheni, amicus Othonis Imperatoris, hunc ducem Erneſtum odio habens, apud Imperatorem vitricum grauiter ſolebat (licet iniuſte) accuſare, quaſi vitæ & imperij ipſius inſidiatorem, quod Erneſtum minime latebat: vnde cum Imperator quadā die in ciuitate Spirenſi cōſilio comitis Henrici, clauſis ianuis ſecreto vteretur, Erneſtus comitante ſe Wetzlo comite inpatruo, irrumpens ianuas confregit, Henricū Palatinū in latere Imperatoris ſedētem interfecit, aſſumptaq; deinde cruce, cū Wetzelino patruo & multis alijs, ad terrā ſanctā perrexit. Sed mora in mari tempeſtate, omnes præter ipſum & comitem Wetzelinum, cum alijs paucis, ſubmerſi perierunt. Iſte dux Erneſtus prælia & multa egregia facta, terra marique in multis regionibus longinquis patrauit, quæ habentur in ſcriptis. Reuerſus deinde cum Wetzelino comite in patriam, plures attulit homines diuerſarum nationum & formarum. Imperator autem comperta eius innocentia, ad gratiam ſuam & filium recepit, conſtituens eum dominatorem & principem totius curiæ imperialis.

Anno domini, mviii. ſanctus Henricus Imperator dux Bauariæ, comitem Flandriæ Baldevvinum ſibi rebellem vicit, ſibique ſubdidit, & Gandauum cepit; Bolislaumque ducem Poloniæ Saxones crebro deprædantem, facta congreſſione ſuperauit, & ad fidē Chriſti cum gente ſua conuertit, habens in exercitu ſanctum Stephanum regem Vngariæ ſororis ſuæ virum.

S. Stephanus Rex Vngariæ.

Henricus ſanctus Imperator obijt anno domini mxxv. Bambergæ in maiori Eccleſia quam ipſe conſtruxerat ſepultus, cuius geſta in ſcriptis habentur. Conradus dux Franconiæ in imperium ſucceſſit, poſt quem Henricus tertius, & poſt illum quartus Imperator.

Henricus.

Henricvs dux Bauariæ, frater Conradi ducis Sueuiæ, poſt ſanctum Henricum ex duce Imperatorem, Ducatum Bauariæ obtinuit. Hic conſtruxit monaſterium in Oſterhofen, in Pataujenſi diœceſi: regnum Bernhardus & Ecchardus tandem (vt ſupra diximus) obtinuerunt.

Cuno.

Cvno, dux Noricorum, filius Ecchardi ducis ſupradicti, Ducatum Bauariæ quem pater obtinuit, poſt mortem eius aſſumpſit. Hic fœdus inijt cum Vngaris, quos in auxilium cōtra Henricum Imperatorem tertium inuocauit, anno Domini mxliiii.

Cvno dux Noricorum, tandem ab Henrico Imperatore de Bauaria pulſus, fugit ad Vngaros. Anno Domini, mlv. ibique quam diu vixit, in exilio permanſit. Imperator fratri ſuo Conrado Ducatum eius donauit, qui paulo poſt obijt.

Conradus.

Conradvs dux Bauariæ, frater Imperatoris Henrici quarti, expulſo Cunone, ducatum eius ab Imperatore ſuſcepit, qui non longe poſtea mortuus eſt, anno videlicet Domini mlvi.

Agnes imperatrix, mater Henrici quarti, poſt mortem Conradi ſupradicti, ducatum Bauariæ à filio ſuſcepit, quem poſt aliquot annos Othoni cuidam nobili de gente Saxonū donauit, de quo poſtea dicemus. Anno Domini mlxi. Agnes imperatrix, mater Henrici Imperatoris quarti, ducatum Bauariæ Othoni comiti de Northeym contulit, & ipſa in Italiam perrexit.

Otho.

Otho dux Bauariæ, genere Saxo, comes in Northeym, ducatum Bauariæ ab imperatrice vt dictum eſt accepit, vir nobilis, ſtrenuus, iuſtus, in Aula regis Henrici potens & acceptiſſimus. Otho dux Bauariæ prædictus, monaſterium prædicti ordinis ſancti Benedicti in Northeym fundauit, donans illi plura prædia, & dona comitatus ſui. Otho iſte dux Bauariæ, cum clarus eſſet in aula regis Henrici, & acquireret ſibi authoritatem publicam, inuidia quorundam impiorum hominum, per quendam ſubordinatum iniuſte accuſatus,

quod

quod in necem regis cõſpiraſſet, primum à curia, deinde etiam à ducatu pulſus, cum principibus Saxoniæ & Thuringię bellum contra Imperatorem gerit. Ducatum Bauariæ Vulpi ſeu Welff obtinuit.

VVLPI qui & Welff, dux Bauariæ, filius Conradi comitis Bauariæ, ducatum Bauariæ, quem proaui genitoris ſui ante poſſiderunt, poſt Otthonem ab Imperatore vt legitimus hæres recepit. Nam proauus eius Rudolphus, filius Arnolphi ducis Bauariæ dux fuit, qui rebellans Otthoni Imperatori primo, & victus ab eo, ex duce comes de Scheyern factus fuit, ſicut ſupra dictum eſt. Welffo.

Reſtituto itaque ducatu Bauariæ ad lineam Arnolphi Imperatoris, ſeriem generationis ducatum ex Carolo Magno deſcendentium inceptam proſequamur. Nec ſum neſcius, quoſdam inter ſcriptores hunc ducem Welff natione Sueuum, nonnullos vero Italum filium cuiuſdam Marchionis fuiſſe auſos contendere. Conſtat autem filium eum fuiſſe Conradi comitis Bauariæ, filij Arnolphi Bauari ducis & Imperatoris Romanorum. Nec refert vbi natus ſit, modo generationis ſeries, Bauariæ ducibus legitimis conſtet deſcendiſſe.

Itaque dux iſte Welff deſponſauit ſibi vxorem Ethelinam filiam ducis Otthonis comitis Northeymenſis ſupradicti: Sed pulſo à ducatu Otthone, filiam ei remiſit, veritus Henricum regem, à quo ducatum acceperat, qui inimicus erat Otthonis, quam Hermannus comes Weſtphaliæ in vxorem accepit. Poſtea duxit in vxorem Iuttam relictam viduam regis Angliæ, quæ peperit ei tres filios, & vnam filiam, Henricum cognomento Nigrum, qui dux Bauariæ poſt eum fuit, Vulpi, qui in Italiam perrexit, Sigebertum, & Adelheydam, quam Conradus Burggrauius Medeburgenſis duxit vxorem.

OTTHO quondam dux Bauariæ & comes in Northeym, contra Imperatorem in Saxonia multa prælia habuit, in quorum vno Erneſtus Marchio Bauariæ, filius Erneſti ducis ſenioris (qui ſæpe victor in Vngaria & diuerſis alijs regionibus extiterat) occubuit, anno Domini MLXXV.

Cætera, quæ Ottho præfatus cum Saxonibus contra Imperatorē fecit, & ab eo paſſus fuit, & quomodo tandem ad gratiam eius receptus eſt, ſcripta copioſiſſime per Lampertum Monachum Hirsfeldenſem * in geſtis ipſius Henrici Imperatoris habentur, quæ nimis tædioſum eſt hic exprimere. * qui vulgo Schaffnaburgenſis.

WELFF, dux Bauariæ cognito quod iniuſte Saxones à rege Henrico premerentur, noluit ei contra eoſdem auxiliū præbere, vnde & hoſtis reipublicæ iudicatus, etiam ab eo ducatu priuatus eſt: ſed iterum in gratiam ab Imperatore receptus, non ſolum ducatum recipere meruit, ſed etiam filium ſuum in ducem Bauariæ confirmari. Deinde cruce ſignatus tempore Vrbani Papæ ſecundi, anno Domini MXCVI. ad terram ſanctam profectus eſt, & Cypro mortuus; & ſui pene omnes, cum multis alijs Chriſtianis, inſidijs Alexij Imperatoris Græcorum perempti & capti ſunt.

Iſte dux Welff inter alia quæ fecit, conſtruxit Monaſteria, videlicet Steyngarden, Altorff, Vvingarten, Altenmunſter, & Nietenbach. Quo mortuo, & in monaſterio Arteſheym ſepulto, Henricus cognomento Niger, ei in ducatu Bauariæ ſucceſſit. Sunt qui ſcribunt hunc ducem Welff poſt mortem Iuttæ vxoris ſuæ, matrem Henrici quarti Imperatoris, Agnetam duxiſſe vxorem.

ECCHARDVS dux Bauariæ, frater Wernheri de Scheyren, qui pro recuperando patris ducatu Vngaros tertio contra Imperatorem eduxit, de quo ſupra dictum eſt, tempore Vrbani Papæ ſecundi, cum Gotfrido duce Lotharingiæ cruce ſignatus, ad terram ſanctam profectus eſt, & Hieruſalem à Chriſtianis recuperata fuit. Fuit etiam his temporibus Ottho dux Bauariæ in Ammerthal, filius (vt quibuſdam placet) Erneſti, qui in monaſterio Caſtellenſi iacet ſepultus. Hic habuit filiam nomine Sophiam, quam dedit vxorem comiti de Andechs, qui genuit ex ea Bertholdum comitem, patrem videlicet ſancti Otthonis Epiſcopi Bambergenſis, & Fridericum comitem in Ammerthal, qui monaſterio Caſtellenſi multa bona fecit, ibidemque ſepultus eſt. Otho.

HENRICVS dux Bauariæ cognomento Niger, filius Welff ducis ſupradicti, habuit vxorem Wolffhildem filiam Magni ducis Luneburgenſis: quæ peperit ei duos filios, & quatuor filias. Henricum, Welff, Sophiam, quam dedit Bertholdo duci Thuringiæ, quo occiſo, Marchionem Steyredenſem Lupoldum ſecundū accepit maritum. Secunda filia vocabatur Vvolffhildis, quā dedit Rudolpho comiti Prægnicenſi. Tertiā no- Henricus Niger.

mine Mechtildem dedit Marchioni Theobaldo iuniori, quo mortuo, dedit eam comiti de Sultzbach. Quartam nomine Iuttam, accepit Fridericus dux Sueuiæ, quæ peperit ei Fridericum Imperatorem primum.

Welff.

WELFF dux Bauariæ, filius Welffi ducis, & frater iam dicti Henrici, vir bellicoſiſſimus, ducatum Bauariæ fratri dimittens Italiam petijt, & Mechtildem filiam ducis Mediolanenſis accepit in vxorem, qui ambo ſine liberis deceſſerunt. Hic dux Welffo multa miranda feciſſe perhibetur, Sueuiamque igne, ferro, & cæde vaſtauit.

Sigibertus.

SIGEBERTVS comes Bauariæ, frater prædictorum Henrici, & Welffonis, vxorem habuit Odam filiam Gebhardi comitis de Suppelnberg, & Domini in Arnſperg. Qui comes in Bauariæ prouincia manens, fratri ducatum permiſit.

Henricus Superbus.

Ducum Brunſvuicenſium & Luneburgi-ſium origo.

HENRICVS dux Bauariæ, cognomento Superbus, filius ſupradicti ducis Henrici, vir fortis, & audaciſſimus, vxorem habuit Gertrudem filiam Lotharij Imperatoris ſecundi, quæ peperit ei Henricum ducem Saxonum nobiliſſimum, qui propter fortitudinē, & res magnifice geſtas dictus LEO, dominium ſuum à Rheno potenter extendit, vſque ad fluuium qui Albis dictus eſt.

Huic Henrico duci Bauariæ, Lotharius Imperator cum filia Saxoniæ ducatum contulit; à quo omnes duces de Brunſchvvig, & Lunenburg deinceps, vſque ad iſtos qui hodie ſunt, per ordinem deſcenderunt, quod ita monſtrabimus facile.

HENRICVS enim dux Bauariæ & Saxoniæ, gener Lotharij, qui genuit ex Gertrude vxore ſua Henricum cognomento Leonem, de quo vulgus miranda refert, quod cum Griffonibus pugnauerit, Leonem abduxerit, de maris periculo, per Griffonem inſutus corio equino portatus fuerit. Et alia quædam multa, quæ nec improbo nec affirmo. Is Henricus genuit ex Mechtilde ſorore Richardi regis Angliæ filium nomine Wilhelmum, qui patri in ducatu ſucceſſit, Otthonem quoque poſtea regem Romanorum, Henricum comitem Palatinum Rheni, & duas filias, Mechtildem & Rixam. Wilhelmus genuit Otthonem ex Helena filia regis Daniæ. Ottho genuit Albertum & Iohannem, qui duo hæreditatem paternam, videlicet ducatum Brunſſvvicenſem & Luneburgenſem inter ſe diuiſerunt, fratribus ad alia prouiſis.

Anno autem Domini M CC. XXXVIII. Imperator Fridericus ſecundus Moguntiæ conſtitutus, nomen, & ducatum Saxoniæ ab Otthone ſupradicto tranſtulit in Albertum filium Henrici comitis de Anhalt, quem fecit ducem Saxoniæ, & imperij principem Electorem; Et ſic Ottho filius Wilhelmi ducis manſit dux Brunſſvvicenſis & Luneburgenſis. Continuantur autem duces ipſi ex linea Henrici Bauari conſequenter, vſque ad iſtos qui hodie viuunt, incluſiue; quos recenſere per ſingulos, nimis tędioſum eſſet. Sufficit enim, vt certiſſime conſtet, omnes duces Brunſſvvicenſes, à tempore Lotharij ſecundi, vſque ad iſtos deſcendiſſe ex Bauaris.

TRANSLATIO DVCATVS BAVARIÆ AD MARCHIONEM AVSTRIÆ.

LOTHARIO Imperatore mortuo, anno Domini M. XXXVII. cum Henricus dux Bauariæ cognomento Superbus gener eius, vir potentiſſimus, imperium affectare videretur, veriti potentiam eius principes, apud Confluentiam conuenientes, Conradum ducem Sueuiæ in regem Romanorum elegerunt. Cui cum ſe dux Henricus Bauariæ vna cum Saxonibus opponeret, tanquam non rite electo, Conradus conuentum principum in diem Pentecoſtes ad Bambergam indixit, ad quam diem ipſum ducem Henricum citauit. Qua cauſa omnes, cum vna cum imperatrice relicta Lotharij conueniſſent, & in gratiam Conradi fuiſſent recepti, ſolus ipſe non comparuit, habebat autem penes ſe inſignia imperij; Coronam videlicet Caroli magni, ſceptrum, pomum, lanceam Domini, & reliquas, quæ modo apud Nurnbergenſes conſeruantur. Quæ cum rex Conradus ab eo ſæpius, vt imperij vaſa, poſtulaſſet, obtinere non potuit. Tandem in die Petri & Pauli Apoſtolorū ad manus regis Conradi hæc omnia reſignauit in Ratiſpona: Sed gratiam eius non obtinuit.

CONRADVS Salicus Imperator.

Regalia.

In diebus illis, Innocentius Papa ſecundus, regem Conradum nec coronare voluit, nec Italiæ introitum permittere, propter Siciliæ regnum, quod vterque ad ſuam poteſtatem pertinere dicebat, & ab ipſo Papa Rogerio cuidam in fęudum iam datum fuerat, quod Conradus recuperare parabat.

Itaque Papa Henricum ducem Bauariæ, & Welff fratrem eius precibus & precio cōduxit, vt regi Conrado introitum Italiæ potęnti manu prohiberēt. Rogerius quoq; inuaſor

ſor Siciliæ, adiuuante ſe Papa, maximum contra regem Conradum exercitum ex Italia, Gallia, & Sicilia comparauit. Rex itaque Conradus cum duce Sueuorum Frederico iturus in Italiam, contra Papam & Rogerium, ducem Bauariæ Welffonem cum magno Bauarorum & aliorum exercitu contrarium offendit. Henricus autem dux, frater Welſſonis, præ ſenio domi remanſerat. Factum eſt itaque inter eos grauiſſimum bellum in diœceſi Auguſtenſi, iuxta quoddam ordinis ſancti Benedicti monaſterium, quod Nereſheym dicitur. Ibi Fredericus dux Sueuorum ex parte regis victoriam obtinuit, & multi ex parte Welffonis cæſi corruerunt, & ipſe cum paucis vix euaſit.

Iterum dux Welffo congregato magno exercitu, contra Fredericum ducẽ bellum habuit, prope Winſperg, circa villam Ellenhoffen Herbipolenſis diœceſis, in quo & ipſe cecidit, & maior pars exercitus ſui proſtrata fuit.

Henricus ergo dux Bauariæ cognomento Superbus, principum iudicio excommunicatus, & à ducatu Bauariæ per Conradum regem depoſitus, pauper & pedeſter de Bauaria cum vxore, & liberis venit in Saxoniam, & ibi manſit vſque ad mortem. Ducatum eius Lupoldus Marchio Auſtriæ à Conrado rege accepit.

LVPOLDVS Marchio dux Bauariæ, iſte Lupoldus Marchio Auſtriæ, ducatum No- *Lupoldus.* ricorum poſt Henricum ducem depoſitum à rege Conrado ſuſcepit. Hic fuit filius Lupoldi ſenioris Marchionis, ex Agnete filia Henrici Imperatoris quarti, quę ante Lupoldum habuerat Fredericum ducem Sueuorum. Mortuo non longe poſt iſto Lupoldo ducę, rex ducatum Henrico fratri eius contulit.

HENRICVS Marchio dux Bauariæ, frater Lupoldi fuit: Huic poſt mortem fratris, *Henricus.* Conradus rex relictam viduam Henrici ducis Bauariæ, quem depoſuerat, filiam Lotharij Imperatoris Gertrudem dedit vxorem, & conſtituit eum Bauarię ducem.

Ottho Epiſcopus Bambergenſis, filius comitis Bertholdi, audax vir, ſanctiſſimęque conuerſationis his temporibus clarus habebatur.

RESTITVTIO DVCATVS BAVARIÆ AD LEGITIMOS HÆREDES.

CONRADO rege Romanorum mortuo, Fredericus huius nominis primus, filius Conradi ducis ſucceſſit. Hic anno Domini M. C. L V I. circa feſtum natiuitatis beatæ Mariæ ſemper virginis, Henrico duci Saxonię filio Henrici ſuperioris Superbi, quondam ducis Bauariæ, ducatũm rogantibus principibus reſtituit, amoto Henrico fratre Lupoldi Marchionis Auſtriæ: Facta ſunt hęc Ratiſponę, anno vt ſupra.

Eodem tempore Fredericus Imperator, Marchiam Auſtriæ in ducatum ſublimauit, primum ducem in Auſtria conſtituens Henricum ſupradictum, fratrem Lupoldi, quem à ducatu Bauariæ amouerat, abſoluens eum ab omni Iuriſdictione ducis Bauariæ, dansque nonnullos comitatus Auſtriæ Henrico duci Bauariæ in recompenſam, & exemptionem. Nam antehac Marchiones Auſtriæ, quotiescunque per duces Bauariæ ad curiam eorum fuiſſent vocati, tanquam ſubiecti illis ſolebant occurrere; quemadmodum comites, & alij nobiles adhuc tenentur obedire. Idem Imperator Fridericus primus, ducatum Bohemiæ erexit in regnum.

Henricus dux Bauariæ & Saxoniæ, filius Henrici Superbi, in paternam hæreditatem vtriuſque ducatus reſtitutus, ſumma ſolicitudine curabat, populum ſibi ſubiectum iuſte & ſecundum leges in omni pace, & tranquillitate regere & gubernare. Quicunque leges ab eo æditas violaſſet, capite plectebatur. Vnde pace per totam Bauariam cum iuſtitia cunctis facta, dux Henricus in ore omniũ laudem & honorem ſuper omnes principes illius temporis habebat.

TRANSLATIO DVCATVS BAVARIÆ AD COMITES DE SCHEYEREN.

CVM Imperator Fredericus expeditionem paraſſet in Italiam, Henricum Bauarię & Saxoniæ ducem iam dictum in auxilium vocauit. Itaque Henricus cum magno exercitu Italiam Imperatori laturus auxilium ingreſſus, ipſum Fredericum obuiũ habuit, dicentem, *ſibi tantam armatorum multitudinem non eſſe neceſſariam*, rogabatq; ducem, vt cum ſuis remearet in patriam.

Vnus autem officialium ducis inde commotus dixit ad eum: *Illuſtriſſime Princeps, coronam poſuiſtis ad pedes, ne caput veſtrum poſſit aſcendere.* Quod verbum in tantum diſplicuit Imperatori, vt ducem omnibus diebus vitæ ſuæ hăberet exoſum, atque à ducatu

tandem Bauariæ depoſuerit, conferens cum Otthoni comiti de Scheyeren, qui fuit de genere Carolorum.

Otto Scheyrenſis. ** Error eſt. In Germanico Andreæ Ratiſpo. eſt: auß dem ſtam̃ Carolorum, (id eſt, ex genere Carolorum, vt in Latino habetur) quo viſus, & hic deceptus eſt Author. Scheyrensis monaſterium.*

OTTHO dux Bauariæ. Iſte Ottho fuit comes in Scheyeren, de ſtirpe magni ducis Cunonis,* de quo ſupra dictum eſt, ex linea Caroli magni Imperatoris. Huic Fredericus Imperator ducatum Bauariæ, vt legitimo & proximo hæredi, abrogato Henrico contulit, à quo omnes duces Bauariæ, & comites Palatini Rheni, qui hodie ſunt, deſcenderunt, ſicut in ſequentibus per ordinem dicemus.

Anno itaque Domini M. C. LXXX. Ottho comes præfatus de Scheyeren factus eſt dux Bauariæ, vir fortis, iuſtus, & in Chriſtiana religione clariſſimus: vxorem habuit deuotiſſimam nomine Agnetam, de qua genuit Ludouicum ſucceſſorem in ducatu Bauariæ, & Elizabeth, ante Reginam Ieroſolymitanorum.

Anno Domini M. C. XXIIII. Ottho comes de Scheyeren, poſtea dux, caſtrum Scheyeren monaſterium fecit in honorem beatæ Mariæ ſemper virginis. Multi fuerunt eo tempore comites in Bauaria, Titulum habentes de Scheyeren, ſed nullus eorum in ipſo caſtro morabatur. Quod cum antiquitate nimia pene corruiſſet, Ottho ſæpe dictus, & Agnes vxor eius conuocarunt omnes participes loci, videlicet Conradum, comitem Otthonem, comitem Tachauiæ, Otthonem comitem Palatinum in Witelsbach, Otthonem alium de Scheyern, Arnoldum comitem, cum alijs ſeptem; qui omnes vnanimiter, ius ſuum, quod in caſtro Scheyern habebant, beatæ Mariæ ſemper virgini ad conſtruendum monaſterium obtulerunt; Ipſumque locum in ſepulchrum ſui & generis ſui perpetuam elegerunt. Arnoldus autem comes partem ſuam non Deo, ſed Diabolo offerẽs, proiecta in aerem chyrotheca ſua dixit: *Vos domine Diabole, accipite partem meam in ius veſtrum*: Chyrothecam dæmones abſtulerunt. Cæteri autem nõ obſtante vnius perfidia, inceptum opus hilari animo compleuerunt.

Anno Domini M. C. LXIIII. obijt Gebhardus de Burckhauſen dux in Bauaria, moritur vir ſtrenuus, iuſtus, ac timens Deum. Eodem anno dux Bauariæ, Dalmatiæ & Croatiæ Conradus, moritur in Scheyern, qui ſibi memoriam æternam apud poſteritatem magnificis rebus acquiſiuit.

HENRICVS filius ducis Henrici dicti Leonis Saxoniæ, frater Otthonis Imperatoris quarti, & Wilhelmi ducis Brunſvvicenſis, comes Palatinus Rheni factus, vxorem duxit Agnetam, filiam Conradi comitis Palatini Rheni, quæ peperit ei duas filias, Gertrudem, quam dux Bauariæ duxit vxorem, & Alheidem, quam duxit Ericus comes Badenſis. Mortua Agnete prima vxore, Henricus aliam duxit Agnetam, filiam nobiliſſimi comitis de Lanſburg, ex qua non ſuſcepit liberos.

Anno Domini M. C. LXXXVIII. Ottho nobiliſſimus Bauariæ dux moritur; in monaſterio Scheyrn ſepultus, iuxta Bernherum fratrem, filium relinquens nomine Ludouicum.

Ludouicus.

LVDOVICVS dux Bauariæ, filius Otthonis ſupradicti, Princeps mortuo patri ſucceſſit. Vxorem habuit Ludimillam filiam regis Bohemiæ, quæ peperit ei filium Otthonem nomine, ducem Bauariæ & comitem Palatinum, de quo poſtea dicemus. Hæc Ludimilla ante Ludouicum nupſerat Alberto Marchioni de Pogen, cui peperit duos filios, videlicet Albertum & Bertholdum Marchiones poſt patrem.

LVDIMILLA duciſſa Bauariæ, vxor Ludouici, conſtruxit monaſterium in Bauaria nomine Stedental, in quo & ſepulta iacet.

LVDOVICVS dux Bauariæ cum Imperatore Friderico ſecundo, Honorio Papa tertio, & Lupoldo duce Auſtriæ perrexit ad terram ſanctam, qui inſidijs poſtea Imperatoris Friderici interfectus fuit apud Kelham. Anno domini M. CC. XXXI.

Otho. ** al. Agnetem.*

OTTHO dux Bauariæ, comes Palatinus Rheni, filius Ludouici ſupradicti ducis Bauariæ, patri ſuccedens, vxorem habuit Gertrudem* filiam Henrici comitis Palatini Rheni, quæ peperit ei duos filios, Henricum & Ludouicum.

Heidelberg. *Braubach.*

Iſte Ludouici ducis filius Ottho, ducatum Bauariæ poſt patrem, vt legitimus hæres obtinuit, & comitatũ Palatinum Rheni Heidelberg, cumque ad eum pertinentibus, cum vxore in poſſeſſionem ſuſcepit: Quæ Brubach in feudum dedit comiti de Catzenellenbogen.

OTTHO itaque dux Bauariæ, & comes Palatinus Rheni, in principio ſui regni pius ac ſtrenuus, ac iuſtus Princeps fuit, ſed poſtea propter diſſenſionem, quam habuit cum Friderico Imperatore, & eius filio Conrado, ab Innocentio Papa fuit excõmunicatus. Qui ob hanc cauſam in odium cleri excandeſcens, malũ malo adijciens, anno Domini M. CC. XLV.

cum

cum in vigilia ſancti Andreæ Apoſtoli lætus cum vxore & familia fuiſſet, ſubitanea morte obijt.

OTTHONE duce Bauariæ mortuo, Ludouicus & Henricus filij eius principatū patris inter ſe diuidunt. Ludouico cecidit comitatus Palatini Rheni, cum cæteris alijs in Bauaria ſuperiori; Henrico vero ſors dedit Lanſhutam, cum Bauaria inferiori. Anno Domini M.CCLVI. *Ludouicus.*

LVDOVICVS comes Palatini Rheni, dux Bauariæ, filius Otthonis ducis Bauariæ, Princeps prædicti frater Henrici, primo duxit vxorem Mariam, filiam ducis Brabantiæ, quam anno domini M. CC. XLVII. ipſe necauit. Poſtea accepit Annam filiam regis Poloniæ. Genuit autem tres filios: Ludouicum, Rodulffum comitem Palatinum, & alium Ludouicum, poſtea regem Romanorum, de quibus infra per ordinem dicemus.

Anno Domini M.CC.XLVII. Ludouicus dux pro defenſione Bauariæ Caſtrum, quod dicitur Fridburg, contra Epiſcopum Auguſtenſem & ciuitatem conſtruxit. Ludouicus poſt multa egregie perpetrata moritur, & in Furſtenfeld, quod ipſe ante conſtruxit, ſepelitur; poſt quem filij eius ſurrexerunt, vt ſuo loco dicemus.

HENRICVS dux Bauariæ, filius Otthonis ducis Bauariæ, & comitis Palatini Rheni, iam dicti Ludouici frater, habuit vxorem Elizabeth filiam Beli regis Vngariæ, qui fuit frater ſanctæ Elizabeth viduæ, quæ peperit ei tres filios: Otthonem regem Vngariæ, Ludouicum, & Steffanum duces Bauariæ, quorum in ſequentibus faciemus mentionem. *Henricus.*

Anno Domini M.CC.XXXI. Albertus vltimus comes de Bogen moritur, cuius comitatus ad duces Bauariæ conuertitur. Henricus dux Bauariæ prædictus moritur, anno Domini M.CC.XC. & in Lanſhuta ſepelitur. Alij dicunt quod in Burckhauſen ſit ſepultus. Reliquit autem tres filios, de quibus poſtea dicemus. *Bogen.*

RVDOLFFVS comes Palatinus Rheni dux Bauariæ, filius Ludouici, cuius frater erat Ludouicus rex Romanorum, de quo poſtea dicemus. Vxorē Mechtildem * filiam Adolffi regis Romanorum habuit, quæ peperit ei tres filios Rudolffum, Rupertum, & Adolffum, de quibus poſtea dicetur. Ab iſto Rudolffo deſcenderunt omnes comites Palatini Rheni, qui hodie viuunt, quemadmodum ex eorum Genealogia clare patebit in ſequentibus. *Rudolphus.* *al. Metzā.

Cum Ludouicus frater Rudolffi ſupradicti comitis Palatini eſſet electus in regem Romanorum, ipſe Rudolffus id moleſte ferens, Fridericum ducem Auſtriæ elegit in regem Romanorum. Quod factum Imperator Ludouicus tam ægre tulit, vt eum omnium poſſeſſione paterna ſpoliatum expelleret de patria, qui fugiens in Angliam, ibi mortuus eſt. Filij tamen eius, à fratre Imperatore, ad hæreditatem paternam admiſſi ſunt, ſicut dicemus. *LVDOVICVS Bauarus Imperator.*

LVDOVICVS comes Palatinus Rheni dux Bauariæ, Imperator Romanorum, filius Ludouici ſupradicti principis, & frater Rudolffi, cuius iam fecimus mentionem, Imperator Romanorum factus eſt anno Domini M.CCC.XV. Vxorem habuit Margaretham Philippi regis Francorum ex filia neptem. Soror enim regis Philippi nupſerat Wilhelmo comiti de Hannegau, quæ peperit Wilhelmum ducem Holandiæ, & Margaretham vxorem Ludouici ipſius Imperatoris: quæ peperit ei ſex filios, Ludouicum videlicet Marchionem Bradenburgenſem, Steffanum in Lanſhuta, Albertum in Strubingen, Wilhelmum ducem Hollandiæ, Selandiæ, Friſlandiæ & Bredæ; Ludouicum qui dicebatur Romanus (quia Romę natus fuit) & Otthonem Brandenburgenſem. Igitur ex hac Margaretha vxore Ludouici Imperatoris, ducatus Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ, Henegauiæ cū alijs pertinentibus ſibi terris, ad duces Bauariæ iure hęreditario peruenit anno Domini MCCCXXIIII. *Hollandia.*

Deinceps filios Henrici ducis Bauariæ in Lanſhuta habitantis, filij Otthonis ducis, ac fratris Ludouici penes hos inſeram, & generationis eorum ſeriem explicabo. Fuerunt autem tres, Ottho rex Vngariæ, Ludouicus & Stephanus duces Bauariæ, ſicut ſupra demonſtratum eſt.

OTTHO dux Bauariæ & rex Vngariæ, filius Henricis duci in Lanſhuta commorantis, frater Ludouici & Stephani ducum Bauariæ, vxorem habuit filiam ducis Poloniæ, quæ peperit filium nomine Henricum, quatuordecim diebus ante mortē ipſius Otthonis, anno Domini M. CCC. IX. Rex Vngariæ ſine filijs mortuus eſt, vnde principes Vngariæ Otthonem ducem Bauariæ prædictum, vt hæredem regni viciniorem (quia filius erat Beli regis Vngariæ) miſſa legatione in regem Vngariæ elegerunt; quem *Otho rex Vngariæ.*

etiam cum gladio regali more coronarunt. Cum ergo Pannoniam valida manu intraſſet, poſt aliquot dies conſulentibus Vngaris, & omnimodam ei fidelitatem promittentibus, milites ſuos remiſit in Bauariam, ac poſt coronationem ſuam, cum vlteriorem Vngariam penetraſſet, à quodam Principe regionis captus fuit; cuius filiam cum nollet in vxorem recipere, ope cuiuſdam famuli dimiſſus per murum, veſte mutata, euaſit ſolus, & in forma ruſtica, Pruſcia multiſque peragratis terris, venit Vratislauiam, vbi cognitus & traditus, à duce Poloniæ captus eſt denuo. Cuius filia in matrimonium ſuſcepta, cum magno honore in Bauaria ſuſceptus eſt, & non multo poſt obijt.

OTTHO rex Vngariæ, ac dux Bauariæ, cum videret ſibi tempus imminere moriendi, filium ſuum Henricum puerum XIIII. dierum, qui poſtea dicebatur Princeps de Notterberg, & duos fratris ſui Stephani filios, Henricum qui octo habebat ætatis annos, & Otthonem qui nec dum ſeptimum compleuerat annum, ciuibus in Lanſhuta, & in Strubingen commiſit, nemini ſub iuramento tradendos quam Lodouico duci ſuperioris Bauariæ; & mortuus eſt anno Domini M. CCC. XII. Quo mortuo, nobiles terræ ſupradictos tres pueros Lanſhutenſibus & Strubingenſibus ab Otthone ipſo commiſſos, ſibi donari poſtulabant, volentes illos ſub tutelam ducis Auſtriæ locare, & dominium hoc in eum transferre.

Itaque anno Domini milleſimo CCCXIIII. in die ſancti Theodori martyris, per hanc occaſionem factum eſt prælium magnum inter ducem Ludouicum (poſtea Imperatorem) & ducem Auſtriæ, circa villam quandam Gamelſzdorff dictam. Et dux Ludouicus victor euaſit, ſibique dominium puerorum, vt legitimus tutor obtinuit.

Stephanus. STEPHANVS dux Bauariæ, frater Otthonis regis ſupradicti Vngariæ, filius videlicet ducis Henrici in Lanſhuta, reliquit duos filios, Henricum, cognomento probum, & Otthonem de Burghauſen. Henricus habuit vxorem filiam Ioannis regis Bohemiæ, ſicut poſtea dicemus. Hos duos principes vna cum filio ſuo Henrico Notterberger, Ottho rex Vngariæ & dux Bauariæ iam moriturus ciuibus in Lanſzhuta & Strubingen commiſit, ad Lodouicum (poſtea Imperatorem) tutorem eorum legitimum deferendos: vt ſupradictum eſt.

LVDOVICVS dux Bauariæ, filius Henrici ducis in Lanſzhut, ac frater Otthonis regis Vngariæ & Stephani ducis ſupradictorum, ſine liberis mortuus eſt.

Henricus. HENRICVS filius Stephani, cognomento Probus vel Senior, ad differētiam Henrici Iunioris filij Otthonis Vngariæ regis, dux Bauariæ, habuit vxorem filiam Ioannis regis Bohemiæ, quæ peperit ei filium nomine Ioannem, qui duxit in vxorem filiam ducis Ludouici, ſed ſine liberis mortuus eſt non multo poſt patrem ſuum.

OTTHO filius Stephani ducis Bauariæ, frater ſupra dicti Henrici, qui vitam degebat in Burghauſen, mortuus eſt ſine liberis Anno Domini M.CCC.XXXV.

HENRICVS filius Otthonis regis Vngariæ, dictus iunior, ſiue Notterberger, dux Bauariæ, cuius mater fuit filia ducis Poloniæ, cum eſſet XX. annorū, ſine liberis obijt. Anno Domini M.CCC.XXXIII. Supradicti tres duces, Henricus probus, Ottho frater eius de Burghauſen & Henricus iunior ſiue Notterberger filius Otthonis regis Vngariæ inferiorem Bauariam inter ſe diuiſerunt, vt ſequitur.

DIVISIO BAVARIÆ INFERIORIS INTER PRÆDICTOS DVCES.

ANNO Domini M.CCC. XXXI. facta eſt magna diſſenſio inter Henricum ducem cognomento Probum ex vna, & Otthonem fratrem eius, & Henricum iuniorē filium Otthonis regis Vngariæ ex altera parte, ſuper ducatu inferioris Bauariæ. Vnde Iohannes rex Bohemiæ, ſocer Henrici ſenioris, cum alijs principibus conuentum habuit in Ratisbona, ſub certa ſpe, prædictos duces in concordiam perducendi. Iam enim Ludouicus imperator Vngaros in auxilium pro Otthone & Henrico iuniore vocauerat. Poſt multos tandem tractatus, conſenſerunt, vt inter eos partiretur ducatus; quod & factum eſt, circa feſtum ſancti Bartholomei Apoſtoli, anno vt ſupra. Sors itaque cecidit: Henricus ſenior obtinuit Lantshut, Straubing, Scherdingen, Pfarkirchen, & alia caſtella circumiacentia. Ottho frater eius accepit Burghauſen, Ottingen, Tranſtein, Hall, & reliqua caſtella, vſque ad Alpes Saltzburgenſes. Porro Henrico iuniori ſors dedit Dingelfingen, Landavve, Vilhoffen, Deckendorff, Cham, Pogen, Kelham, & alia in circuitu iacentia oppida, & caſtella.

Anno Domini M. CCC. XXXII. Henricus dux ſenior iterum cum Otthone fratre ſuo, & Henrico iuniore ſuper ducatu Bauariæ altercari cœpit, & hi duo Ludouici Imperatoris auxilium inuocarunt, qui mandauit illi ſerio, vt quam cito à male cœ-

ſe cœptis deſiſteret. Quo nolēte, Imperator collecto exercitu Straubingen in propria perſona octo hebdomatibus acriter obſedit, Interea Iohannes rex Bohemiæ denuo adueniens, pacem inter eos compoſuit.

HENRICVS dux Bauariæ iunior, filius Otthonis regis Vngariæ præfatus moritur, anno Domini MCCC. XXXIII. ſine liberis, anno ætatis ſuæ XXI. Ottho dux Bauariæ filius Steffani ducis ſæpedicti obijt anno Domini MCCC. XXXV. ſine liberis. Henricus ſenior frater Otthonis dux Bauariæ moritur anno Domini M. CCC. XLIX. filium relinquens nomine Ioannem, qui patri in ducatu breui tempore viuens ſucceſſor fuit.

IOANNES dux Bauariæ filius Henrici ducis ſenioris prædicti, patri mortuo in ducatu inferioris Bauariæ ſucceſſit annis paucis. Vxorem habuit filiam ducis Ludouici, & non longe poſt patrem ſine liberis moritur. Mortuo itaque ſine liberis Ioanne duce prænominato, Ludouicus Imperator & dux Bauariæ hæreditatem eius accepit: à quo ſunt omnes duces inferioris Bauariæ qui hodie viuunt, vt ſuo loco dicemus. Et ſic ſtirps Henrici ducis Lanſzhulenſis hic deficit. *Iohannes. Bauariæ Ducum ſtirps.*

Anno Domini M. CCCXV. Ludouicus dux Bauariæ in regem Romanorum (ſicut diximus) electus fuit: contra quem Fridericus dux Auſtriæ, per Rudolffum fratrem Ludouici, & quoſdam alios, fuit electus in regem, vnde multa mala & bella orta ſunt. In die igitur, quæ feſtum ſancti Michaelis præcedit, vterque cum multitudine armatorum proceſſit ad bellum, inter Muldorff & Oetingen, in prato iuxta viam: in quo, cum acriter pugnarent Ludouicus victor euaſit, & Fredericum ducem Auſtriæ cepit, quem in Caſtello quod dicitur *Trauſenitz*, non longe à Naburg, cuſtodiæ mandauit; fratrem vero ſuum Rudolffum (vt ſatis diximus) ſpoliatum omnibus bonis in exilium compulit. Tandem Imperator Ludouicus, dolis & falſis literis magiſtri Vdalrici de Auguſta Cancellarij ſui, indignationem Papæ Ioannis XXII. incidit, à quo excommunicatus fuit. Quod quomodo acciderit, cum opus fuerit, latius declarabo. Ad hunc Imperatorem Ludouicum Wilhelmus Ockan ordinis minorum, vir doctiſſimus, cum quibuſdam alijs ſui ordinis fratribus, à Papa Ioanne XXII. exacerbatus confugit, apud eum deſenſus manſit, & contra Papam ſcripſit, eumque hæreticum declarauit. De quibus alibi latius habetur. *Vlricus Hagencor. Aliter dictus M. Alber. Argentinenſis Chronic.*

LVDOVICVS Imperator multa miranda fecit, & paſſus eſt, quæ in hoc compendioſo indice comprændere nullo modo poſſum. Si neceſſe fuerit, oportuno tempore ſcribam.

Anno Domini M. CCC. XLVII. in die ſancti Gerionis martyris, Imperator Ludouicus in venatione conſtitutus, habebat in comitatu ſuo diuiſam Auſtriæ quandam, quam omnes propter tetram fœdamque corporis diſpoſitionem *Maulteſch* appellauerunt. Hæc vbi etiam ab Imperatore contemni ſe videbat, infremuit, & ſimulato hilari vultu, potum Imperatori, prior bibens ipſa, poſtea obtulit, qui ex bona fide ſumpto poculo, poſt moram paruam de equo interfectus cecidit, & in ſinu cuiuſdam ruſtici inclinatus exſpirauit, in nemore prope Furſtenfelt ſepultus eſt in eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis.

Nunc de filijs Rudolffi comitis Palatini Reni, & ducis Bauariæ, fratris Ludouici Imperatoris ſupradicti, ſeriem generationis continuabo, à quo omnes comites Palatini Rheni huius temporis deſcenderunt. Poſtea filios ipſius Ludouici Imperatoris adiungam, à quibus duces inferioris Bauariæ exorti ſunt, quia generatio principum multiplicata deinceps in varias ſucceſſiones ſucceſſit, ſolos principales duces Bauariæ ac comites Rheni Palatinos ſcribam. *Palatinorum Comitum ſtirps.*

Igitur fugato in Angliam Rudolffo comite Palatino Rheni & duce Bauariæ ſupradicto à fratre ſuo (quemadmodum nos dixiſſe meminimus) & mortuo, Imperator Ludouicus dixit, cum filios eius vidiſſet: *Pater, & non filij in me deliquit, vnde non eſt æquum pœnam alieni ſceleris eos ſubire.* Dedit itaque eis poteſtatem eligendi inter Bauariam, Sueuiam, Auſtriam, & Rhenum, quam ex his prouincijs voluiſſent. Qui conſilio præhabito hæreditatem paternam, ſcilicet comitatum Palatinum Rheni, cum ſuis proprietatibus & cæteris ciuitatibus in Bauaria, videlicet Amberg, & Naburg, cum adhęrentibus ſibi alijs elegerunt, anno Domini M. CCC. XXXIX. ſexta feria ante diem ſancti Oſvvaldi martyris. Filij autem Rudolffi fuerunt tres: videlicet Rudolffus, Adolffus, & Rupertus. De quibus per ordinem dicemus.

RVDOLFFVS primogenitus Rudolffi ſupradicti comitis Palatini Rheni, nō multum ſapiens vel aſtutus fuiſſe perhibetur, vxorem habuit Ludouici regis Vngariæ ſororem, quæ peperit ei filiam nomine Margaretam, quam duxit vxorem Carolus Bohemiæ rex, *Rudolfus.*

poſtea Imperator Romanorum. Rupertus autem ſine filijs mortuus eſt, & ante chorum eccleſiæ in Noua ciuitate ſepultus. *Neuſtatt.* Margaretha filia Rudolphi & vxor Caroli regis Vngariæ, peperit tres filios & duas filias: Wenceslaum regem Romanorum poſt patrem, Ioannem regem Bohemiæ, Sigiſmundum regem Vngariæ, & poſtea Imperatorem: Helenam, quę accepit filium regis Angliæ, & Margaretham vxorem marchionis antiquæ Marchiæ.

Adolfus. ADOLPHVS comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, filius Rudolphi principis, & frater ſupradicti Rudolphi, habuit vxorem filiam comitis de Ottingen, quæ peperit ei filium nomine Rupertum iuniorem, qui & nomine patris plærunque dicebatur Adolphus, de quo poſtea dicemus.

Rupertus, Ruſſus. RVPERTVS filius Rudolphi, princeps, & frater ſupradictorum principum, Rudolphi & Adolphi, comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, habuit duas vxores: prima fuit Mechtildis duciſſa Brabantiæ, * quæ ſine liberis mortua eſt, ſecundam Beatricem filiam ducis Montenſis, à qua liberos non ſuſcepit. *(* al. Eliſabetam comitiſſam de Namur.)* Iſte Rupertus vniuerſale gymnaſium Heidelbergenſe fundauit, quod Benedictus Papa XII. confirmauit. *(Heidelbergenſis Academia.)* Eccleſiam quoq; collegiatam in Noua ciuitate pulchro tabulatu lapideo conſtruxit. Moritur autem anno Domini M.CCCXL.XII. die menſis Februarij, in choro eccleſiæ Nouæ ciuitatis ſepultus. Conſequenter filios Ludouici Bauari Imperatoris, & ſucceſſiones eorum, per quos Bauaria inferior poſſeſſa eſt, annotabo.

Ludouicus Brãdeburg. LVDOVICVS marchio Brandenburgenſis, filius Ludouici Bauari Imperatoris, vir pius, iuſtus, & bellicoſus, vxorem habuit filiam comitis Tyrolenſis, quę peperit ei filium nomine Meynhardum, qui poſtea fuit comes in Tyrol, qui duxit vxorem Adolphi ducis Auſtriæ ſororem, & ſine hæredibus mortuus eſt, cuius vxor comitatum Tyrolenſem fratri ſuo Rudolpho duci Auſtriæ fecit eſſe ſubiectum, vnde diſſenſio inter duces Bauariæ & Auſtriæ non modica facta eſt. *(Tirolis comitatus.)*

Steffanus. STEPHANVS dux Bauariæ, filius Ludouici Imperatoris & ducis Bauariæ, ac frater ſupradicti Ludouici Brandenburgenſis morabatur in Lanſzhuta. Habuit autem tres filios: Stephanum, Ioannem, & Fredericum, qui poſt mortem patris ducatum eius inter ſe diuiſerunt anno Domini M. CCC. XIII. Ioannes accepit Bauariam ſuperiorem, videlicet Monchen, cum ſuis attinentijs, Stephanus Ingelſtat; & Fredericus Lanſzutham in ſortem acceptauit, de his ſuo loco dicemus.

ALBERTVS dux Bauariæ de Strubingen, filius Ludouici Imperatoris, & frater duorum ducum prædictorum, Ludouici & Stephani, pro portione patrimonij ſui, Strubingen cum illi adhęrentibus accepit; bonus, iuſtus, ac pius princeps. Habuit vxorem filiam Ludouici ducis Poloniæ, quæ peperit ei tres filios: Wilhelmum, Albertum & Ioannem, è quibus Albertus poſſedit Bauariam inferiorem, Strubingen videlicet cum adiacentibus. Non habuit vxorem & mortuus eſt ſine liberis. Ioannes autem electus Leodienſis, qui poſt mortem fratris Epiſcopatum quem multis annis vt electus poſſidebat, dimittens, duxit vxorem, ſacro Conſtantiæ cum eo diſputante concilio, quemadmodum ſuo loco dicemus.

Habuit etiam dux iſte Albertus ſupra dictus duas filias, quarum vnam in vxorem accepit Iohannes dux Burgundiæ, qui contra Turcos duxit exercitum. Aliam nomine Ioannam accepit Albertus dux Auſtriæ, quæ peperit ei filium nomine Albertum, & filiam nomine Elizabeth. Albertus duxit vxorem Elizabeth, filiam Sigiſmundi Imperat. Roman. Aliam duxit in coniugem Henricus dux Bauariæ filius ducis Lanſzhutenſis.

Anno MCCCCV. Albertus dux Bauariæ ſupradictus moritur, filius videlicet Ludouici Imperat. & in Hollandia iacet ſepultus, cuius titulus erat iſte: *Albertus Dei gratia comes Palatinus Rheni, dux Bauariæ, comes Henegauiæ, Selandiæ, Hollandiæ, & dominus Friſiæ.* Mortuo autem duce Alberto Wilhelmus filius eius comitatus & dominium inferioris terræ Henegauiæ, Hollandiæ, Selandiæ, & Friſiæ poſt eum paucis annis gubernauit, qui & ipſe mortuus eſt anno Domini M.CCCCIX. Cuius filia nomine Iacoba hæreditatem paternam ſibi vendicare & poſſidere volens, ſe filiam prædictorum comitatuum ſcribebat. Contra Ioannes frater patris ſui, epiſcopatum Leodienſem dimittens (ſicut diximus) terras iſtas & comitatus per vim multis bellis in ſuam poteſtatem redegit, qui ſpe ſucceſſionis, vxorem duxit filiam Ioannis ducis Gerlitzenſis; * ſed tamen ſine liberis deceſſit, à magiſtro curiæ ſuæ intoxicatus, anno Domini M. CCCCXV. *(* al. Lanſitzenſis.)* Poſt cuius mortem domina Iacoba, fratris

fratris ſui Wilhelmi filia, iterum terras illas iure hæreditario poſſidere properabat, contra quam dux Burgundiæ iunior ſe erigens, terram inuaſit, & obtinuit, poſſidens eam in ſucceſſione ſtirpis ſuæ vſq; in hodiernum diem.

Wilhelmus Holland. WILHELMVS dux Bauariæ Comes Hollandiæ filius Ludouici Imperatoris Bauari, ac frater prædictorum Principum, qui dicebatur HOLLANT, fuit vir bonus & ſtrenuus. Hic intoxicatus ab impijs & peruerſis hominibus, liberum rationis vſum amiſit, & ſine liberis mortuus eſt. Cuius dominium Albertus frater eius ſuſcepit.

Ludouicus Romanus. LVDOVICVS Romanus, dux Bauariæ, filius Ludouici Imperatoris, ac frater ſupra nominatorum principum, ideo dictus fuit Romanus, quia cum Imperator vnà cum vxore Romæ eſſet conſtitutus, ibidem natus eſt, qui & ipſe ſine liberis deceſſit.

Otto Brandeburg. OTTO Brandenburgenſis dictus, dux Bauariæ, filius Ludouici Imp. & frater prædictorum principum, ac Marchio, etiam mortuus eſt, Anno Domini M.CCCLXXIX. ſine liberis.

Anno Domini M.CCCLIII. Ludouicus Marchio Brandenburgenſis Rupertus (id eſt Adolffus ſenior) Comes Palatinus Rheni, & Ioannes Burggrauius Nurnburgenſis, inter Stephanum, Albertum, & Wilhelmum filios Ludouici Imperatoris ducatum Bauariæ diuiſerunt, de quibus dictum eſt. Actum Ratiſponæ in die Sancti Oſualdi.

Anno Domini M.CCCXLVIII. dominus Conradus de Deck in domo ſua in ciuitate Monacenſi à Suickero de Gundelfingen interfectus eſt. Albertus dux Bauariæ filius Imperatoris Ludouici caſtrum Notterberg & Strubingen muniuit contra metum Caroli Imperatoris, de quo fama fuit, quod bello vellet eum impetere. Sed concordia interueniente diſſenſio ſedata eſt.

Adolphus. RVPERTVS Comes Palatinus Rheni, & dux Bauariæ (qui & Adolffus) filius Adolffi principis Palatini, de quo ſupra fecimus mentionem, dictus etiam Iunior, ad differentiam ſenioris Ruperti fratris patris ſui, vxorem habuit Beatricem filiam regis Siciliæ, quæ peperit ei Rupertum paruum, poſtea regem Romanorum, de quo ſuo loco dicemus.

RVPERTVS iſte Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ ac Princeps elector, vir ſtrenuus, & arte bellandi valde promptus, tempore Caroli Imperatoris Saxoniam armata manu ingrediens, vno die bis triumphauit de Saxonibus, tertio vero congreſſu victus ab eis & captus eſt.

Iam nunc ſeriem generationis ducũ Bauariæ ex filiis Ludouici Imperatoris deſcendentium proſequamur, quia de ſtirpe Rudolffi Comitis Palatini, præter præfatum Rupertũ ſemen virile non fuit.

Meinhardus. MEYNHARDVS Comes in Tyrol, filius Ludouici Brandenburgenſis, qui fuit filius Ludouici Bauari Imperatoris: habuit vxorem Adolffi ducis Auſtriæ, & ſine liberis obijt, cuius ducatum vxor eius fratri ſuo Rudolffo Auſtriæ duci tradidit, nõ ſine præiudicio ducum Bauariæ. Præter iſtum Meynhardum Ludouicus filios non reliquit.

Stephanus. STEPHANVS dux Bauariæ filius ducis Steffani, qui fuerat filius Imperatoris Ludouici, qui poſſidebat Ingelſtat, cum ſibi adhærentibus, genuit duos filios Ludouicum ducẽ Bauariæ in Ingelſtat, & Ioannem Epiſcopum Ratiſponenſem, ac filiam vnam nomine Elizabeth, quam rex Francorum accepit vxorem.

Iohannes. IOANNES dux Bauariæ ſuperioris, filius Steffani ducis, filij Ludouici Imper. ac frater ſupradicti Steffani habuit vxorem filiam Ducis Gerlicenſis, de qua genuit Erneſtum & Wilhelmum filios, ac Sophiam filiam vnam, quam dedit vxorem Wenceslao regi Romanorum. Hic dux Ioannes pro partitione paternæ hæreditatis obtinuit Monacum cum alijs circumiacentibus caſtellis.

FREDERICVS dux Bauariæ, filius Steffani, filij Ludouici Imperatoris, ac frater prædictorum principum Steffani & Ioannis, in partitionẽ hæreditatis paternæ Lanſzhutã obtinuit cũ ſibi adhærentibus. Vxorem habuit ſororem ducis Mediolanenſis, quæ peperit ei filium vnum, Henricum in Lanſzhut, & duas filias Margaretham videlicet, & Elizabeth, quam dedit vxorem Frederico Burggrauio Nurnbergenſi, quẽ Imperator fecit Marchionem Brandenburgicum. Steffanus quoq; ſupradictus frater huius Frederici, aliam ſororẽ ducis Mediolani, vxoris huius ſororem duxit vxorem.

Hæreditatis paternæ diuiſio inter præfatos tres principes Bauariæ facta eſt, Anno Domini M.CCCXCII.

Nunc de filiorum Alberti, filii Ludouici Imperatoris, ac fratris prædictorum Ludouici & Steffani generationis ſerie dicamus. Fuerunt autem tres, Wilhelmus, Albertus, & Ioannes.

Wilhelmus.

WILHELMVS dux Bauariæ filius Alberti, filij Ludouici Imperatoris ſupradicti, pro hæreditatis paternæ portione factus Comes Hennegauiæ, Hollandiæ, Selandiæ, & Friſiæ, non reliquit ſemen virile, ſed habebat filiam vnam nomine Iacobam, quæ primo nupſerat Delphino Franciæ, poſtea duci Brabantiæ, deinde fratri Regis Angliæ, & vltimo cuidam nobili dicto Francken. Hic Wilhelmus, mortuo ſuo patre, comitatum Henegauiæ, Hollandiæ, Selandiæ & dominium Friſiæ hæreditario iure poſſedit.

Wilhelmus iſte dux Bauariæ, mortuus eſt nullo relicto filio Anno domini MCCCCIX. poſt quem Ioannes electus Leodicenſis, frater eius, repulſa filia fratris Iacoba, dominium eius multorum ſanguine acquiſiuit.

Albertus.

ALBERTVS dux Bauariæ filius Alberti ducis in Strubingen, filij Ludouici Imperatoris, frater ſupradicti Wilhelmi, vir fortis, iuuenis, & decorus facie, qui poſt obitũ patris inter fratres ſuos obtinuit Strubingen cum adiacentibus caſtellis, villis, & proprietatibus. Non habuit vxorem, & ſine filijs deceſſit; ſepultus in medio choro fratrum Carmelitarum in Strubingen.

Iohannes.

IOANNES dux Bauariæ filius Alberti ducis, filij Ludouici Imperatoris, frater Wilhelmi & Alberti ſupradictorum principum, Electus in Epiſcopum Leodienſis Eccleſiæ multo tempore fuit, hic poſt multos annos mortuo fratre ſuo Wilhelmo, Comitatum Henegauiæ, & Hollandiæ cum cæteris dominijs eius obtinuit, Iacoba fratris ſui filia reclamante. Qui ſperans ſe legitimum habiturum hæreditatis ſuæ poſſeſſorem, habita diſpenſatione concilij Conſtantienſis duxorem filiam Ioan. ducis Gerlicenſis, * fratris Sigiſmundi Imperatoris, de qua legitimum hæredem non ſuſcepit. Anno Domini MCCCCVIII.

** Al. Lauſitzenſis.*

Ioannes iſte dux Bauariæ adhuc gerens ſe pro electo Leodienſis Eccleſiæ, à Leodibus obſidetur in Traiecto ſuperiori poſitus, cui Wilhelmus frater eius ſæpe dictus, & Iohannes dux Burgundiæ, filius ſororis ſuæ cum duobus millibus in auxilium occurrunt. Inito certamine, Ioannes & Wilhelmus victores facti ſunt, & pluſquam XXV. millia Leodienſium proſtrauerunt. Porro de exercitu ſuo decem duntaxat cecidiſſe perhibentur.

Anno Domini M. CCCCXXV. Ioan. ſupradictus Bauariæ dux & comes, in Henegau, Hollant, Selant, & dominus in Friſia, veneno perijt, inſidijs officialis ſui cuiuſda m, quem Magiſtrum curiæ ſolemus appellare. Mortuo autem illo, Ioannes dux Burgundiæ filius ſororis eius, contradicente Iacoba filia Wilhelmi ducis ſupradicti (quæ fuit legitime hæres) Comitatum Henegau, Hollandiæ, Selandiæ, & dominium in Friſia potenter obtinuit, & ſic à ducibus & domo Bauariæ principatus iſte ablatus eſt.

Holland Burgundis accedit.

RVPERTVS Palatinus, Rex Rom.

RVPERTVS comes Palatinus Rheni, dux Bauariæ, & Rex Romanorum, filius Ruperti principis illuſtriſſimi (de quo ſupra dictum eſt) vir potens, iuſtus, & miſericors in pauperes, vxorem habuit Margaretham filiam Burggrauij Nurnburgenſis, quæ peperit ei ſex filios, tres filias: Rupertum dictum Pium, Fredericum Amberg, Ludouicum Barbatum principem electorem, Ioannem Naburg, Steffanum Zvveybrucken, & Ottonem Moſebach, Agnetam, Margaretham, Elizabeth. De his principibus poſtea dicemus.

Anno domini M.CCCC. circa feſtum Aſſumptionis Beatæ Mariæ ſemper virginis, cõcernentibus in vnum principibus apud Franckfordiam, & depoſito Wenceslao, Rupertus prædictus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ in Regem Romanor. electus fuit, & regnauit annos X.

Iſte Rupertus dux & rex magnificus, exercitũ duxit in Bohemiam, contra Wenceslaum, & tam ferro quam igne multa genti Bohemorum mala intulit, & nonnulla caſtra & dominia Bauariæ ab illis poſſeſſa, ad duces Bauariæ reduxit. Alia quoque multa permagnifica fecit, quæ hoc loco non poſſumus enarrare. Moritur in Oppenheym Anno Domini M.CCCCX. menſis Maij die 18, in eccleſia S. ſpiritus (quam ipſe conſtruxit) Heydelbergæ cum vxore ſepultus.

Vid. Wimpheling. in German. cap. 47.

Conſequenter ſeriem generationis ducum Bauariæ ex Ludouico Imperatore deſcendentium primo continuabo, ac deinde filios regis Ruperti Comites Palatinos Rheni adiiciam.

Ludouicus Dux. Vide Auentin. lib. 7. fol. 645.

LVDOVICVS dux Bauariæ, filius Steffani Ducis in Ingelſtat, frater Ioannis Epiſcopi Ratiſponenſis & Elizabeth reginæ Francorum, Comes in Mortain, habuit vxorem nomine Annam ſororem Starlaci regis Cypri, quæ peperit ei filium Ludouicum, qui dictus eſt Hogel, qui puer in ſportula portatus à Pariſiis in Bauariam fuit. Mater vero eius Anna moriens, ſepulta eſt apud Prædicatores in ciuitate Pariſiorum.

Iſte Ludouicus dux Bauariæ & Comes de Mortain, imagines illas precioſas ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, ſanctæ Mariæ, & duodecim Apoſtolorum, quæ hodie ſunt apud ducem

ducem Georgium cognomento Diuitem, ſecum ex Gallia portauit in Bauariam.

IOANNES dux Bauariæ Epiſcopus Ratiſponenſis, filius Stephani ducis in Ingelſtat, ac frater ſupradicti Ludouici, & Elizabeth reginæ Francorũ, præfuit Eccleſiæ Ratiſponenſi, Annis XXVI. *Iohannes Epiſcopus Ratiſbon.*

ERNESTVS dux Bauariæ filius Ioannis ducis in Munchen, ac frater Wilhelmi ſequẽtis & Sophiæ vxoris ſecũdæ Wenceſlai regis Bohemiæ ac Romanorũ, in Munchẽ moram faciens, genuit filium nomine Albertum Munchen, de quo poſtea loco ſuo dicemus. *Erneſtus.*

HENRICVS dux Bauariȩ filius Friderici ducis in Lanſhuta, vxorẽ habuit Elizabeth filiã ducis Auſtriæ, quæ peperit ei filiũ nomine Ludouicum, quẽ appellabat Diuitẽ, & duas filias, quarum vnã dedit duci Ottoni de Moſsbach, aliã Comiti Vdalrico de Wirtenberg. Habuit ẽt duas ſorores (quemadmodũ ſupra diximus) quarũ vna Elizabeth nomine vxor erat Frederici Burggrauij Nurenburgenſis, de qua nati ſunt, Albertus, Ioannes, Frederic⁹, & alius Fredericus Marchiones Brãdenburgenſes; & Margaretha, ꝙ Ludouicus Hogel dux Bauariæ duxit vxorem. Iſte dux Henricus Lanſhut in principio parcus fuit, & pauper, ſed in fine valde diues fuit inuentus: vxor vero eius mulier ingenioſa, omnes artes & ſcientias honeſtas amabat. *Henricus.*

Redit ad Palatinos à Ruperto Rege deſcendentes.

RVPERTVS Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, primogenitus Ruperti regis Roman. qui dicebatur Pipan, zelo fidei armatus, ſe cõtra Turcos nõ ſine magnis expenſis armauit. Nã Anno Domini M CCCXCIV. Ioannes dux Burgundiæ filius ſororis Alberti ducis de Strubingen, cũ magno exercitu venit in Bauariã contra infideles pugnaturus; cui ſe Rupertus dux iſte cũ multis alijs coniunxit. Cumq; tranſmiſſa Vngaria veniſſent ad quandam ciuitatẽ Turcorũ, ꝙ ipſi Nicopolim, noſtri autẽ Schiltavve appellant, per diſſenſionẽ principum ab infidelibus victi ſunt, Dux Burgundiæ cum multis alijs captus, innumerabiles occiſi, ipſe Rupertus vix euadens, pauper in Bauariam eſt reuerſus. Et non multo poſt ſine liberis moritur, & in Amberg ſepelitur. *Rupertus Pipanus.* *Nicopolis.*

FREDERICVS Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, ſecundo genitus Ruperti regis Roma. Comitis Palatini, ante patrem ſine liberis mortuus eſt.

LVDOVICVS Palatinus Rheni & dux Bauariæ ac princeps elector, tertius filius Ruperti regis Rom. vir probus, iuſtus & ſanctus; qui per Chriſti amorẽ ſanctũ ſepulchrũ eius in *Hieruſalem* viſitauit, & in mari grauiter infirmatus, cæcus & claudus facta peregrinatione reuerſus fuit, & quia barbam ſuã, quã de terra ſancta reportauit, deinceps radi nõ permiſit, *Dux cum barba*, vel etiã *Cæcus* à vulgo dictus eſt. Vxorem habuit Blancam filiã Henrici regis Angliæ, quæ peperit ei filiũ nomine Rupertũ, qua mortua Anno domini M.CCCCXXVIII. menſe Maio ſecundã duxit vxorẽ Mechtildem * filiã ducis Subaudiȩ, fœminam deuotam, atq; ſanctiſſimã, de qua genuit tres filios Ludouicum, Fredericũ, & Rupertum, & quaſdã filias, quarum duæ factæ ſunt moniales, tertiam duxit comes Wirtenburgenſis vxorem, & poſt eum Albertus dux Auſtriæ, frater Frederici Imp. tertij. *Ludouicus barbatus.* ** al. Margaretam, male.*

Multa de iſto principe laudum præconia dicenda fuerunt, quæ & tempus ocioſum, & aliud volumen requirunt. Hic Ludouicus Dux vniuerſalis Synodi Conſtantienſis electus protector, defenſor & aduocatus fuit; Iohannem XXIII. Papam ſibi à concilio traditum, ferme tribus annis in caſtro ſuo Manheym in cuſtodia tenuit. *Vide Wimpheling. in German. cap. 36.* *Manheim.*

Anno Domini M. CCCCXXXVIII. 12. menſis Maij obijt Mechtildis coniux iſtius ſereniſſimi principis. Tandem princeps iſte chriſtianiſſimus Ludouicus propter cæcitatem, & varias infirmitates ab adminiſtratione ſua fuit depoſitus, & non longe poſtea mortuus eſt, Anno Domini M.CCCCVII. vltima die Decembris.

IOANNES Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, quartus filius Ruperti regis, dictus Neuenburger, vir bonus, & iuſtus. Habuit duas vxores: Catharinam filiam Ducis Pomeraniæ,* quæ peperit ei ſex filios: Chriſtophorum regem Daciæ, Noruegiæ & Suediæ, Ottonem, Iohannem, alium Iohan. Fredericum & Adolffum. Quinq; vltimi omnes in pueritia mortui ſunt. Secunda vxor fuit filia ducis Bauariæ Erneſti de Munchen, de qua nõ habuit liberos. Iſte dux Ioannes multa egit contra Bohemos ſchiſmaticos, & multa pro fide Catholica ab eis paſſus eſt, ſepultus eſt in Neuenberga, vir Deo dilectus. *Iohannes Neuenburg.* ** al. Margaretam regis Daniæ filiam.*

STEFFANVS Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, quintus filius Ruperti regis, dictus ZVVEIBRVCKER (propterea ꝙ hanc in hæreditatem ſuſcepit) vir iuſtus, probus, & deuotus. Habuit vxorem Annam filiam vltimi comitis Veldenſis, quæ peperit ei quinque filios: Fredericũ de Simmeren, qui obtinuit Comitatũ Spanheymenſem; Ludouicum cognomẽto Nigrum, qui obtinuit Comitatũ de Veldentz; Rupertũ Epiſcopũ Argentinen- *Stephanus Bipontinus.*

ſem; Steffanum in Eccleſia Colonienſi Canonicum, & Ioannem Epiſcopum Monaſterienſem, ac poſtea Medeburgenſem Archiepiſcopum. De his quoque ſuo loco dicemus.

Otho Moſbacenſ.

Otto Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ cognomento MOSSBACH, quam cum adhærentibus ſuis, in hæreditatem inter fratres poſſidebat, vltimus filius Ruperti regis Romanorum habuit vxorem Iohannam filiam Henrici de Lanſzhuta ducis Bauariæ; de qua genuit Ottonem Moſsbach, Rupertum Epiſcopum Ratiſponenſem, Ioannem & Albertum Canonicos. Iſte Otto tandem moritur, & in Reichenbach ſepelitur.

Multa de his principibus cauſſa breuitatis cogor omittere, quæ alio tempore latius poterunt explicari. Iam nunc propaginem ducum Bauariæ ex linea Ludouici Imperat. deſcendentium ex ordine continuemus.

Ludouicus Gibboſus.

LVDOVICVS dux Bauariæ dictus Hogel, filius Ludouici ducis Bauariæ & Comitis in Montain natus ex Matre Anna ſorore regis Cypri. Habuit vxorem Margaretham filiam Friderici Burggrauij Nurenburgenſis (poſtea Marchionis) de qua liberos non habuit. Quæ mortuo Ludouico Hogel, Martinum Valenrode in matrimonium occulte fertur ſuſcepiſſe, & poſſidebat Friburg, quod poſtea vendidit Ludouico Duci in Lanſzhut, cognomento Diuiti.

Friburg.

Albertus Monacenſis.

ALBERTVS Munchen, dux Bauariæ filius Erneſti ducis, habuit vxorem filiam ducis Brunſchvvigenſis, de qua genuit quinque filios: Ioannem, Sigiſmundum, Albertum, Chriſtophorum, Wolffgangum. De quibus ſuo loco dicemus. Iſte Albertus in iuuentute ſua habebat quandam concubinam, filiam cuiuſdam balneatoris in Strubingen, admodum ſpecioſiſſimam, quam cæco nimium amore diligebat. Hanc pater eius dux Erneſtus, volens conſulere vtilitati filij potius quam voluptati, fecit ſubmergi: de quo poſtea tamen doluit, cum ex vehementi dolore filij incendia & multa mala ſequerentur.

Adolfus.

ADOLPHVS dux Bauariæ filius Wilhelmi filij Ioannis de Munchen, ex linea Ludouici ducis Bauariæ Imperatoris, ſine liberis mortuus eſt.

Ludouicus Diues.

LVDOVICVS dux Bauariæ, cognomento Diues, filius Henrici diuitis, principis in Lanſshuta, duxit vxorem filiam ducis Saxoniæ, quæ peperit ei filium vnum Georgium nomine, qui hodie ducatum patris poſſidet, & filiam Margaretham, mulierem deuotiſſimam, quam Philippus Comes Palatinus Rheni princeps Elector duxit vxorem. De quibus ſuo loco mentio fiet.

PALATINORVM RHENI DVCVMQVE BAVARIÆ SERIES generationis conſequenter per ordinem eſt continuanda.

Rupertus Anglicus. Vide Æn. Sylu. epiſt. 270.

RVPERTVS Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ primogenitus Ludouici ducis cum Barba, ex Blanca prima vxore natus, dictus ENGELLANT (quoniam mater Anglica fuit) ſine liberis mortuus eſt, Anno Domini M.CCCCXXVI.

Ludouicus.

** Amedei, poſtea Felicis Papa cõtra Eugenium electi in Cõcilio Baſil.*

LVDOVICVS Comes Palatinus Rheni dux Bauariæ, princeps Elector, ſecundogenitus Ludouici Barbati, ex ſecunda videlicet vxore Mechtilde natus, duxit vxorem Margaretham filiam ducis * Sabaudiæ, de qua genuit filium vnum nomine Philippum, inſignem paternæ virtutis principem, qui iura parentis clara ſobole decoratus hodie poſſidet. Fuit autem Ludouicus iſte pater Philippi vir bonus, iuſtus, pius, manſuetus, & ad Deum in omni feruore ſpiritus valde deuotus, quemadmodum vita & conuerſatio eius partim deſcripta, & eorum relatio teſtatur, qui eum prope nouerunt.

Annus 18. legitimus.

Moriturus vero princeps Chriſtianiſſimus, fratri ſuo Frederico filium ſuum vnigenitum Philippum, annum duntaxat ætatis habentem, vxorem chariſſimam, ac terram omnem commendauit: ita vt cum Philippus annum decimumoctauum attingeret, ei paternum principatum & dominium tanquam legitimo hæredi ſine contradictione reſtitueret. Moritur itaque Ludouicus clementiſſimus princeps, Anno Domini M.CCCCXLIX. in die ſancti Hypoliti martyris, in Eccleſia ſancti Spiritus Heidelbergæ eſt ſepultus.

Fridericus Bellicoſus. Vide Æn. Sylu. in Europa, c. 40. & epiſt. 301.

** Clara Dettin.*

FREDERICVS Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, tertius Ludouici cum Barba filius, frater Ludouici ſupradicti principis, non habuit vxorem, nec hæredes legitimos reliquit. Filios tamen duos genuit ex quadam Clara *, quorum primus Fredericus in Eccleſia Spirenſi Canonicus fuit, ſecundus Ludouicus comes in Levvenſtein factus, adhuc hodie viuit. Sunt qui dicant, eum cum præfata muliere matrimonium in facie Eccleſiæ clandeſtine contraxiſſe. Et quia geſta & bella huius Frederici nota ſunt omnibus, ſilentio tranſibo.

Rupertus.

RVPERTVS Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, quartus ſupradicti Ludouici filius,

filius,& frater Ludouici ac Frederici, quæ ſit paſſus ac quomodo,& quibus inſidiantibus captus fuerit,cũ etiam ipſum(vt ita dixerim)in plateis pueri nouerint,hac vice nõ opus eſt literis explicare.

Nunc comitatum Palatinorum Rheni ducumq; Bauariæ,à Rudolffo quidem deſcendentium,ſed in aliam lineam diuiſorum ſeriem,poſt Rupertum Regem & Steffanum filium, cum Ioanne & Ottone Moſsbach proſequamur.

Chriſtophorus Comes Palatinus Rheni,ac dux Bauariæ, filius Ioannis filij Ruperti regis Romanorum,poſt mortem Erecke regis Daciæ, Noruegiæ & Suediæ filiam Ioannis Marchionis Brandenburgenſis,duxit vxorem:quam cum tribus annis habuiſſet,ſine liberis mortuus eſt,in Helmenſsberg ſepultus. *Chriſtoforus.*

FREDERICVS Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ,fili⁹ Steffani de Zvveybruck, filij Ruperti regis Romanorũ duxit vxorem Margarethã filiam ducis Geldriæ,quæ peperit ei Ioannem paternæ poſſeſſionis hæredem,Steffanũ Decanum Eccleſię Colonienſis,Fredericum Canonicũ & Cantorẽ Eccleſiæ Moguntinenſis, Rupertum Epiſcopũ Ratiſponenſem,& Wilhelmum Canonicum Treuerenſem,qui iuuenis mortuus eſt in Treueris. Moritur autem Fredericus iſte princeps, iuſtus,& pius, Anno Domini M. CCCCLXXX. in choro monaſterij regularium Rauengirſsburg ſepultus. *Fridericus.*

LVDOVICVS Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ,fili⁹ Steffani de Zvveybruckẽ, filij Ruperti regis Romanorũ, duxit vxorẽ,quæ peperit ei Caſparum, Alexandrum & Ioannem. Bella quę intereũ & Fredericũ Comitem Palatinũ Rheni principẽ,noſtri Philippi tutorẽ,facta ſunt,& quanta ex his paſſus ſit damna,nota ſunt omnibus in circuitu. *Ludouicus.*

RVPERTVS Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, filius Steffani, filij Ruperti regis Romanorum,Epiſcopus in Eccleſia Argentinenſi fuit.

STEFFANVS Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, filius Steffani filij Ruperti Regis,& frater ſupradictorum principum,Canonicus in Eccleſia Colonienſi fuit.

IOANNES Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, filius Steffani, filij Ruperti regis Romanorũ,vir doctus & morũ honeſtate clariſſimus, primo fuit Monaſterienſis Epiſcopus,ac poſtea Medenburgenſis Archiepiſcopus. De quo mihi multa laudum præconia ſe ingerunt,quæ modo non ſunt ſtyli officio commendanda. Anno Domini M.CCCCLXXV. non ſine ſuſpitione veneni mortuus. *Iohannes Epiſcopus.*

OTTO Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, filius Ottonis de Moſsbach,filij Regis Ruperti,non habuit vxorem Vir ingenioſus,qui omnes ſcientias, maxime Mathematicas,earumque præceptores colit,& obſeruat. Viuit adhuc.

ALBERTVS Comes Palatinus & dux Bauariæ, filius Ottonis Moſsbach ſenioris,vltimi filij Ruperti regis,& frater Ottonis ſupradicti iunioris,Epiſcopus eſt Argentinenſis.

Rupertus Comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, filius Ottonis ſenioris de Moſsbach,& frater Ottonis iunioris & Alberti,Epiſcopus fuit Ratiſponenſis Eccleſiæ in Bauaria. Horum trium principum frater Iohannes etiam fuit Canonicus. *Vide Wimpheling.cap. 18.*

Hactenus Trithemius. Cui de Philippo iſto Friderici filio adoptiuo (ad quem hoc opuſculum Trithemius ſcripſit,multaſq; Epiſtolas)paucula tantum hæc ex Irenico attexemus.

FRIDERICO ſucceſſit Philippus,quem pietate,magnanimitate,clemẽtia, ac omnibus virtutis numeris,tot mortalibus præſtitiſſe Rudolphus Agricola,ac Hieronymus Aleander,& Iacobus Wimphelingius grauiſſimi viri teſtantur. Fuit ille tum membrorum firmitate,tum coniugij dotibus,tum corporis habitudine ſpecioſiſſimus: fuiſſet & feliciſſimus,ſi Germanica bella minus contra eum infremuiſſent. Octo illi ſuperfuerant filij,ſpes tanta nepotũ. Moriens Ludouico ſeniori tradidit Palatinatũ. Ruperti defuncti filijs Bauariam,quibus præfecit Fridericũ Ducem abſolutiſſimum. Alij tres præſules agunt: cæteri duo maximi præpoſiti. Inter nymphas Elizabeth natu maxima (vt ait Aleander) Philippo Marchioni Badenſi,Amelia Pomeraniæ Duci, Helena Megelburgenſi, tres Heroides totidem Heroibus, maximiſque in Germania Principibus matrimonio ſunt collocatæ. Catharina vero tali nomine digniſſima,Diuæ ſibi cognominis exemplum imitata,ſpretis ca- *Philippus Elect.Pal.*

ducarum rerum illecebris,ſponſum ſibi Chriſtum quęſiuit. Tanta proſapia Palatinorum! tot Epiſcopi! vbi quis tantum recenſendis nominibus defatigaretur : tot ex illa progenie Bohemiæ,Daniæ,Vngariæ,ac Romanorum Reges prodierunt, vt ſi opinione maiorum niti oporteat, non ſit Germaniæ progenies, cui plus debeat nobilitas.

Hæc Irenicus lib.3. Exegeſ. German.cap.50.

CATALOGVS ILLVSTRIVM VIRORVM GERMANIAM SVIS INGENIIS ET LVCVBRATIONIBVS OMNIFARIAM EXORNANTIVM DOMINI IOHANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEMENSIS ordinis ſancti Benedicti: ad Iacobum Wimpfelingum Sletſtatinum Theologum.

EPISTOLA MAGISTRI MATTHEI HERBENI TRAIECTENSIS, AD INSIGNEM VIRVM IODOCVM BEYSELIVM, PATRICIVM AQVENSEM.

CVM nuper è ſolo paterno ad vlteriores Germaniæ partes profecturus diſcedens, ad Aquaſgrani perueniſſem, teque Iodoce amicorum obſeruandiſſime pro veteri iam prope noſtra coniunctione atque amicitia ſalutandi gratia domi conueniſſem, accepi in mandatis: vt in ea peregrinatione doctiſſimos quoſdam viros (Germanos quidem) gratia & beneuolentia tibi obſtrictos, quos in partibus Rheni haberes adirem, & ex tuo nomine ſalutarem. Poſtquam igitur eo loci nauigio applicuiſſem vbi Nahus apud Pingiones Rheno influens, iter per Crutzennachum euntibus monſtrat ad Spanhem: mox euolo è naui, ad Trithemium abbatem eius cœnobij me accingo: ſaluto primum, deinde literas tuas trado. Proinde ita ab eo amplector, vt neque lautius neque clementius à magno prælato excipi potuiſſem. Vbi autem occaſio deambulandi conceſſa eſt (quod plerunque poſt primorum amicorum congreſſus, atque refectiones fit) circumfert me, atque illico in admirandam bibliothecã ſuam introducit: vbi plurima tum Hebræa tum Græca volumina intueor. Nam latinorum in omni arte, ſcientia & facultate ingens copia erat. Demiror itaq; vnius hominis in tam varijs monimentis conſequendis conſtituendiſque exactam diligentiam, atque vehementer obſtupeſco, cum in tota Germania non exiſtimauerim tantum peregrinorum voluminum extitiſſe. Nam quinque linguarum (ſermone & caractere à ſe longe diſtantium) libros in codicibus perantiquis illic repperi: quos Trithemij vigilans ſtudium non ſine multo ſudore comportauit. Hoc igitur modo (Iodoce doctiſſime) fulcitam inueni Spanhemenſem bibliothecam. Neque eam ſolum verum etiam & parietes totius domus abbatialis (quæ ampla eſt) & teſtudines camerarum, Græcis, Hebraicis, Latinis verſibus caracteribusque decentiſſime ornatas aſpexi. Quamobrem ego quoque ita mecum reputo, ſi in Germania noſtra Hebræa aliqua Græcaue academia ſit ea Spanhemenſe cœnobium eſt: vbi plus eruditionis concipere poſſis ex parietibus, quam multorum aliorum pulueruIentis atq; librorum inanibus bibliothecis. Quicquid enim antiquitatis & eruditionis Germania in libris habere poteſt: monaſterium Spanhemenſe Trithemio abbate procurante poſſidet. Manſi autem apud abbatem noſtrum dies vndecim non ſine exacta memoria tui: vbi cum quadam die inter loquendum in eius libri ſermonem, qui de ſcriptoribus eccleſiaſticis eſt editus incideremus: intuli mirari me tam præclaros ſcriptores, quos in eo libro cognoueram Germaniam noſtram habuiſſe, & etiã hodierna die habere: meminiſſeq; à quodam doctiſſimo philoſopho Italico audiſſe, neminẽ ſe vnquã doctum Germanum præter vnum Albertũ Magnum legendo vſquã comperiſſe. Tum vero abbas ſubridens, eo inquit magis igitur credendũ eſt Italos germanorũ laudes in ſcriptis ſuis ex profeſſo præteriiſſe: quo ex aliorũ præteritione ſuorũ gloria maior videretur. Poſſum quidẽ tibi palam facere multo plures vetuſtiſſimos atq; celeberrimos Germanos ſcriptores extitiſſe quã in libro meo de ſcriptoribus eccleſiaſticis agnouiſti. Et producens ex bibliotheca illa ſua ingentẽ librũ, nihil niſi Germaniæ doctiſſimos ſcriptores & ſanctiſſimæ memoriæ viros compræhendentẽ oſtendit: quẽ vt inſpexi, cœpi inſtantiſſime orare atq; obſecrare (quod & te & quemlibet doctum virum feciſſe non ambigo) efficeret ne tanta gloria maiorum noſtrorũ Germania noſtra deinceps orba degeret: curaretq; primo quoq; die officinæ impreſſoriæ mandaretur. Effecturum enim quo ex eius lectione atq; imitatione plures ſanctos viros & bonarum artium ſtudioſos eſſemus habituri. Exoraui itaq; abbatem qui ſe alioquin facilem præbet amicis, ipſumque volumen ad laudem Germaniæ noſtræ obtinui imprimendum. Hæc ſunt, Iodoce ſuauiſſime, quæ apud dominum abbatem Spanhemenſem agnoui, vidi, effeci: quæ longioris moræ impatiens ad te ſcribere inſtitui. Vale. Ex cœnobio Spanhemenſi XIX. calend. ſeptembris. Anno virginei partus milleſimo CCCCXCV.

EPISTOLA DOMINI IOHANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEMENSIS, AD MAGISTRVM IACOBVM VIMPFELINGVM SLETSTATINVM.

QVoniam ſunt nonnulli (Iacobe Vimpfelinge amantiſſime) qui temporum hiſtorias cæcutiendo calcantes, Germaniam noſtram quaſi ſterilem & bonis artibus vacuam deſpiciunt: in qua præcellentes ingenio viros & eccleſiaſticæ diſciplinæ ſcriptores & paucos & raros floruiſſe contendunt. Adeo enim ſuę nationis improbi laudatores facti ſunt: vt vituperio cæterorum ſe credant fieri poſſe clariores. Exilia facta ſuorum & parua in hominibus proprijs ingenia, fucatis eloquentiæ coloribus efferunt: & magnas Germanorum virtutes, fortiaque geſta, ingenia clariſſima, fidem, feruorem, deuotionemque, inuidia obcœcati, penitus abſcondunt. Si quid virtutis, ſi quid eruditionis, ſi quid laudis, de noſtris apud veteres auctores inuenerint: ne ad multorum noticiā perueniat, aut citius abradunt, aut ſua publicantes noſtra omittūt. Sic denique Plinium de Germanorū bellis periſſe fama eſt: ſic multæ ac variæ de rebus geſtis noſtratium antiquitus conſcriptæ feruntur amiſſæ hiſtoriæ. Tu autem vir doctiſſime hac æmulorum temeritate cōmotus, verus patriæ noſtræ amator ac defenſor apparuiſti: quippe qui varia de laude Germanorū non ceſſas ſcribere: & alios vt idem faciant verbis & exemplis prouocare. Lupoldum Bebenburgenſem de veterum germanorum principū feruore, zelo & conſtantia in Chriſtianam religionē tibi conciliaſti: & multa veterum auctorum de his ipſis rebus volumina bibliothecæ importaſti tuę. Sebaſtianum quoq; Murrhonem Colmarienſem, virum vndecunq; doctiſſimū, triumq; linguarū principaliū non mediocriter peritū, tuis cohortationibus eouſq; perduxiſti: vt de laudibus germanorū epitoma perpulchrum ediderit: in quo res fortiter geſtas noſtrorum principū, pro fide catholica, pro republica, pro ſancta Romana eccleſia, luculento ſermone digeſſit: & nationis noſtræ clariſſima ingenia, opera, & inuenta breui compendio recenſuit. Sed nec his quidem contentus, animum tuum ſemper ad maiora noſtrorum laudum præconia eleuas: & quāto plura laudibus noſtris condigna inueneris, tanto ampliora concupiſcis. Vnde & me quoq; crebris epiſtolis & precibus exhortaris, quatenus de laudibus Germanorum aliquid debeam ſcribere: & illuſtrium virorum huius nationis, qui eruditione ingenioque præſtantes varia conſcripſerunt catalogum ordinare. Diu fateor diſtuli, partim rei familiaris ſollicitudine detentus: partim altioris ſtudij ſudore occupatus. Sed nunc tandem nimia importunitate tua victus ſum: & fateor me ſuperatum. Suſcipe itaque mi Iacobe catalogum, quem tantopere poſtulaſti: cumque lima tuæ caſtigationis & eruditionis corrige: & ſic demum ad aliorum examen venire concede. Nec omnes qui Germaniam noſtram ſuis ingenijs & opuſculis illuſtrem reddiderunt comportaſſe me putaueris: ſed eorum duntaxat memoriam habuiſſe: quorum ſcripta prę occupationibus meis ad manum potui reperire. Paucos recenſui è pluribus, quatenus detractor inuidus per iſtos ſentiat, quanti nobis adhuc deſint quos iſte catalogus minime portat. Neque enim mihi cæteros perquirendi dabatur ocium: neque impenſe per alios comportandi. Deniq; in fine poſteaquam vita defunctorum ſeriem contexui: quoſdam adhuc in carne viuentes adiunxi: ne ſi à nobis iam prætermiſſi fuerint, ad noticiam poſteritatis minime pertingerent. Enimuero qui nobis iam notiſſimi ſunt, cito in obliuionem deuenient, ſi literis & ſcriptis non fuerint cōmendati. Non minor mihi cura eſt viros eruditos qui aliquid pro vtilitate legentium ſcripſerunt in noticiam poſteritatis deducere, quam veterum opuſcula in bibliothecā mei cœnobij comportare. Scio tamen quibuſdā non ſatis placere quod ingenia viuentiū commendare literis volui, qui hoc nō ad vtilitatē poſteritatis, ſed ad vanā laudationē humanæ conditionis factum arbitrantur. His ego paucis reſpondendum exiſtimo, quoniam ad alia feſtino: Et ſi laudare hominem ante mortem in his quæ meritoria ſunt non debeo, ingenium quod naturale eſt & bonis maliſque commune literis mandare non prohibeor, quod Hieronymum, Proſperum, Gennadium, Iſidorum, Honorium, Sigebertum & alios multos feciſſe intueor. Enimuero quod ſanctiſſimi patres ad vtilitatem poſteritatis laudabiliter fecerunt, mihi eadem intentione facere cupienti nemo ſapiens interdicit. Denique multi ſunt his temporibus eruditiſſimi viri, quorum memoriam poſteris commendare pietatis eſt, & nō minoris vtilitatis. Niſi hoc feciſſet pari pietate antiquitas, omnes dudum veteres clariſſimi ſcriptores ad noſtram memoriam non veniſſent

ſent. Sunt etiam qui aut nullos aut paucos hac tempeſtate illuſtres ſcriptores in humanis haberi exiſtiment: quibus me rem iucundam gratamque feciſſe confido: ſi vel paucos de multis ad eorum notitiam perduxero. Nam etſi non omnium præſtantium ingenio virorum mentionem facere potui: ſtudioſis tamen noſtris Germanis occaſionem præſtiti, vt his deinceps etiam alios poſſint adiungere, & opus noſtrum ſua diligentia ampliare. Vale. Ex Spanhem, ſexto idus Februarij, Anno Domini M.CCCC.XCI.

PRÆFATIO DOMINI IOHANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEMENSIS, IN LIBRVM DE ILLVSTRIBVS VIRIS GERMANICÆ NATIONIS, AD IACOBVM V. Sletſtatinum.

ALEMANIA (quæ propter bonorum omnium fertilitatẽ recte Germania dici poſſet, ſi Cæſar non ſentiret cõtrarium) ab initio conuerſionis ſuæ ad fidẽ Chriſtianam claris ſemper effulſit doctoribus: quorum & ingenijs & ſanctiſſimis moribus cæteris nationibus copioſius meruit illuſtrari. Ex his multi ſanctorum catalogo inſerti ſunt: multi conſuetudinem hanc canoniſandi ſanctos ex tempore præceſſerunt. Probant hoc vetuſtiſſimi ab eis compoſiti codices: probãt miracula: probant ad honorem Dei conſtructa monaſteria & eccleſiæ. Horũ ego (& ſi non omniũ) quorundam tamen ingenia & opuſcula in hunc catalogum petentibus amicis comportare inſtitui, præbiturus occaſionem poſteris, vt vbi nos deſtitiſſe cognouerint, ipſi ſuo ſtudio Germanorum laudes perficiant. Ego enim in angulo Germaniæ conſtitutus opportunitatem non habui perquirendi cæteros qui noſtro deſunt catalogo: ſed eos qui mihi ad manum erant Alemanis noſtris offero: rogans vt vnuſquiſque ſcriptores ſibi occurrẽtes noſtris adijciat: & ſic demum eruditos plures fuiſſe & eſſe nobiſcum æmulus diſcat. Nec lateat aliquẽ quod ſcriptores illuſtres omnes inter Germanos poſui, quos fuiſſe Theutonicos inueni. Nam Moſellani & Treuerenſes quanquã Galliæ Belgicæ magnam partem incolant, moribus tamen & lingua Germani ſunt: & idcirco noſtris Alemanis nõ immerito connumerati. De cæteris quoque in circuitu Theutonicis ſimilis teneatur ſententia. Sed de his hactenus: iam ſcribendi ad propoſitum Deo largiente ſumamus exordium.

LIBER DOMINI IOHANNIS TRITHEMII SPANHEMENSIS ABBATIS, DE LVMINARIBVS SIVE DE ILLVSTRIBVS VIRIS GERMANIÆ: QVÆ PRÆSTANTES INgenio varia ſcripſerunt.

MAXIMVS ſeptimus eccleſiæ Moguntinenſis epiſcopus, vir vita & conuerſatione ſanctiſſimus, & tam in ſecularibus literis quam in diuinis ſcripturis nobiliter eruditus, ingenio promptus, eloquio clarus, actione præcipuus fuit. Qui cum eſſet verbi diuini prædicator facundus & celebris, multos verbo & exemplo ad fidem Chriſti conuertit: non ſolum per ſuam diœceſim, ſed per vicinas quoque extremaſque regiones verbum fidei ſeminando. Hic multas fertur ad diuerſos ſcripſiſſe epiſtolas, pluresque literis commendaſſe omelias: ſed nihil eorum ad manus noſtras venire permiſit antiquitas. Denique contra Arrianos, qui ſuo tempore multa in eccleſia Dei mala fecerunt, nonnulla egregia compoſuit. Claruit apud Moguntiacum temporibus Conſtantini, Conſtantij & Conſtantis Imperatorũ ſub Liberio Papa, Anno Domini trecenteſimo. LX. *Maximus ſeptimus eccleſiæ Moguntinenſis epiſcopus.*

PAVLINVS octauus & viceſimus Treuerorum archiepiſcopus, natione quidem aquitanicus, vita tamen & conuerſatione vt plurimum Treueris moratus, beati Maximini Treuerorum archipræſulis diſcipulus, & in baptiſmate filius, vir doctus atque ſanctiſſimus ab Arrianis hereticis pro fide Chriſti in exilium relegatus: apud Phrigiam glorioſa paſſione triumphauit. Scripſit in cauſis catholicæ fidei multas elegantes epiſtolas, in quibus non minus eruditus quã ſanctus apparuit. Sed & alia nonnulla pro fide contra here- *Paulinus archiepiſcopus Treuerenſis [illegible]*

ticos edidit. Moritur in Phrigia ſub Conſtantino, Conſtantio & Conſtante. Anno Domini CCC. LVII. indictione XV.

Bonifacius vel Winfridus primus archiepiſcopus eccleſiæ Moguntinenſis.

BONIFACIVS qui & Winfridus primus eccleſiæ Moguntinenſis archiepiſcopus monachus ordinis ſancti Benedicti, natione quidem Anglicus ſed conuerſatione & dignitate Alemanus: vir in diuinis ſcripturis doctiſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, vita & moribus integer atque ſanctiſſimus: multos ſua erudita prædicatione ad fidem Chriſtianam conuertit, vt merito Germanorum doctor ſit habitus & apoſtolus. Scripſit nonnulla præclara opuſcula, de quibus ego vidi ſubiecta: ad Gregorium papam ſecundum de fide ſanctæ Trinitatis lib. I. Vitam ſancti Lebuini lib. I. Epiſtolarum ad diuerſos lib. I. De geſtis varijs ſanctorum lib. I. Et quædam alia. Tandem in Phriſia verbum Dei prædicās martyrio coronatus eſt ſub Pipino rege Francorum. Anno Domini DCC. LV. indictione VIII. epiſcopatus ſui anno XXXVII. nonis Iunias. ſepultus autem in monaſterio Fuldenſi, quod ipſe conſtruxit.

Walafridus abbas monaſterij S. Galli.

WALAFRIDVS abbas monaſterij ſancti Galli, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, metro excellens & proſa, monarcha diſciplinæ regularis, & multorum pater monachorum: ſcripſit inter cætera ingenij ſui opuſcula: Vitam ſancti Galli proſaice lib. I. Eandem poſtea metrice lib. I. De officijs quoq; diuinis lib. I. Et varias ad diuerſos epiſtolas, & quædam alia. Claruit circa tempora Tyberij Auguſti. Anno Domini DCC.

Willibaldus epiſcopus Eyſtetenſis.

WILLIBALDVS presbyter ſancti Bonifacij & monachus diui patris Benedicti, frater ſanctæ Walpurgis virginis & abbatiſſæ Heydenhemenſis ac poſtea epiſcopus Eyſtetenſis, vir doctus atque ſanctiſſimus, ingenio promptus & dulcis eloquio, ſcripſit iubente ſancto Lullo Maguntino poſt Bonifacium archiepiſcopū vitam eiuſdem ſanctiſſimi martyris Bonifacij lib. II. Et quaſdam vt fertur ad deuotos ſeruos Dei epiſtolas. Claruit ſub Pipino patre Caroli Magni Imperatoris. Anno Domini DCC. LX.

Ruggandus epiſcopus Metenſis.

RVGGANDVS epiſcopus Metenſis Pippini regis ex ſorore nepos, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus: ſeculariumque literarum non ignarus, non minus vita & conuerſatione quam dignitate venerabilis. Scripſit inter cætera ingenij ſui monumenta regulam canonicorum Metenſis Eccleſiæ lib. I. & varias ad diuerſos epiſtolas. Hic corpora ſanctorum martyrum Gorgonij, Naboris & Nazarij de Roma tranſtulit: è quibus corpus ſancti Nazarij in monaſterio Lauriſſa Wormacienſis diœceſis tunc noſtri ordinis in Germania repoſuit. Claruit temporibus Pippini auunculi ſui & Caroli Magni regis, anno Domini DCC. LXX.

Haymo epiſcopus Halberſtatenſis.

HAYMO eccleſiæ Halberſtatenſis in Saxonia tertius epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio acutus, ſermone diſertus, vita & conuerſatione deuotus, in declamandis ad populum omelijs celeberrimæ induſtriæ fuit. Hic primum Fuldenſis cœnobij monachus magiſtri Albini Anglici diſcipulus extitit: à quo in omni diſciplina bonarum artium doctiſſimus euaſit. Deinde proficientibus meritis Hirsfeldenſis cœnobij tertius abbas conſtituitur: & poſtremo æque tertius Halberſtatenſis pontifex eligitur. Scripſit multa & pene infinita volumina, de quibus extant ſubiecta: In quinque libros Moyſi lib. V. in Ioſuæ lib. I. in Iudicum lib. I. in librum Ruth lib. I. in Regum lib. IIII. in Paralipomenon lib. II. in Thobiam lib. I. in Eſdram & Neemiam lib. III. in librum Iudith lib. I. in Heſter quoque lib. I. in Iob lib. I. in Cantica Canticorum lib. I. in Prouerbia Salomonis lib. I. in Eccleſiaſten lib. I. in Eſaiam propheram lib. III. in Hieremiam prophetam lib. I. in Ezechielem quoque lib. IIII. in Danielem lib. I. in duodecim prophetas minores lib. XII. in Pſalmos lib. I. in Euangelijs omeliarum per circulum anni duo magna volumina lib. II. in omnes epiſtolas Pauli lib. XIIII. in epiſtolas Canonicas lib. VII. in Apocalypſin Iohannis lib. I. De ſancta Trinitate lib. I. De Chriſtianarum rerum memoria lib. X. De varietate librorum lib. III. in actus Apoſtolorum lib. I. Sermones, omelias, epiſtolas & varios tractatus alios compoſuit, ſed in manus noſtras adhuc minime venerunt. Moritur ſub Ludouico Imperatore primo, Anno Domini DCCC. XXXIIII. indictione XII. epiſcopatus ſui anno XIII. ſepultus in eccleſia ſancti Stephani Halberſtatenſi.

Carolus Magnus Imperator.

CAROLVS Imperator Magnus Pippini ducis ſecundi & regis filius natione Alemanus ex imperiali caſtro Ingelnhem (vbi vſque hodie camera natiuitatis eius in capellam conſecrata oſtenditur) vir vita & conuerſatione Chriſtianiſſimus & in ſanctorum numerum

rum non immerito relatus, in ſcripturis diuinis ſtudioſiſſimus, & in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis, eloquio clarus & diſertus, & multarum linguarum cognitione inſignis, græcæ, latinæ & hebraicæ peritus, nequaquam à catalogo illuſtriũ virorum germaniæ reijciendus. Enimuero artes liberales ſtudioſiſſime coluit, earumque doctores plurimum veneratus magnis afficiebat honoribus. In diſcenda grammatica Petrum Piſanum diaconum ſenem audiuit, in cęteris diſciplinis Albinũ cognomento Alcuinum monachum ordinis ſancti Benedicti & diaconum quondam diſcipulum de Britannia Saxonici generis hominem, virum vndecunque doctiſſimum præceptorē habuit: apud quem & rhetoricæ & dialecticæ præcipue tamen aſtronomiæ addiſcendæ plurimum & temporis & laboris impartiuit. Diſcebat artem computandi, & intentione ſagaci ſyderum curſum curioſiſſime rimabatur. Religionem Chriſtianam qua ab infantia erat imbutus, ſanctiſſime & cum ſumma pietate coluit, & multa pro eius honore diſpoſuit. Eccleſiam & mane & veſpere, item nocturnis horis & ſacrificij tempore quoad eum valetudo permiſerat impigre & cum magna deuotione frequentabat. Bibliothecam in palatio ſuo Aquenſi precioſiſſimam & maxima librorum copia repletam comportauit: quam moriens vendi & in eleemoſynam pauperum diſtribui fecit. Edidit inter cætera ingenij ſui opera multas & varias additiones legum & iurium omniũ nationum quæ ſub ſuo regno & imperio degebant in multis voluminibus. Item iura Saxonum compoſuit, item leges Alemanorum, item leges Francorũ, item multa & varia carmina de geſtis veterũ edidit. Inchoauit etiam grammaticam patrij ſermonis videlicet theutonici ſiue Alemanici: quam alijs occupatus finire non potuit. Huius grammaticæ fragmenta vidi & etiam quædam volumina ſecundum eiuſdem regulas compoſita, de quibus in ſequentibus mentio fiet, cum ad Otfridum Wiſſenburgenſis cœnobij monachum peruenerimus. Multa quoque ad eius iuſſionem volumina per diuerſos edita ſunt: quæ ſuis auctoribus relinquimus. Felix reſpublica cuius princeps tam glorioſus philoſophus erat. Moritur tandem poſt multa ſanctiſſima exercitia in Baſilica beatæ Dei genitricis, quam ipſe ſumptuoſiſſime conſtruxerat, apud Aquaſgrani ſepultus. Anno Domini DCCC. XIIII. indictione VII. V. cal. Februarij, anno ætatis ſuæ LXXII. Regni XLVII.

Einhardus Caroli Magni Cancellarius.

EINHARDVS prædicti Caroli Imperatoris Magni quondam cancellarius, & poſtea monachus ordinis diui patris Benedicti, & primus abbas monaſterij Selgenſtatenſis Moguntinæ diœceſis ſupra Mogonum, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio acutus, eloquio diſertus, vita & conuerſatione præcipuus, græce ac latine peritus, & tam metro quam proſa excellens: inter cætera ingenij ſui opuſcula Pſalterium Gallicanum abbreuiauit excerpens de illo omnes verſus orationis verba habentes. Scripſit etiam tam ex perſona ſui quam Imperatoris multas elegantes & vtiles epiſtolas ad diuerſos in varijs negocijs & cauſis. Geſta quoque Caroli Imperatoris lib. I. Notabilem inſuper hiſtoriam temporum de geſtis Germanorum & Francorum lib. I. Et quædam alia quæ ad nos minime venerunt. Claruit ſub Carolo Imperatore magno & Ludouico filio eius, anno Domini, DCCC. XX.

Freculphus Episcopus Lexouiensis.

FRECVLPHVS Epiſcopus Lexouienſis, monachus quondam Fuldenſis, ordinis diui patris Benedicti Albini diſcipulus, ad quem Rabanus abbas Fuldenſis multis voluminibus exercitauit ingenium, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & valde eruditus, atque in docenda plebe ſatis idoneus: nec minus conuerſatione quam ſcientia inſignis: fertur quædam præclara ſcripſiſſe opuſcula. De quibus extant ſeptem volumina ad Heliſacharum ab exordio mundi vſque ad natiuitatem ſaluatoris rerum geſtarum tam gentilium quam Iudæorum continentia hiſtoriam. In quo etiam opere multas diuinarum ſcripturarum difficiles quæſtiones ſubtiliter enodauit. Scripſit inſuper ad diuerſos & elegantes & varias epiſtolas, quarum ad Rabanum aliquas legiſſe me memini. Sed & alia nõnulla edidit, quæ nos latent. Claruit ſub imperio Ludouici primi, filij Caroli magni anno Domini, DCCC. XL.

Hamularius Treuerorum archiepiſcopus.

HAMVLARIVS Fortunatus tertius & ſexageſimus à ſancto Euchario Treuerorum archiepiſcopus, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ (vt ferunt) cardinalis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis egregie doctus, græcæ ac latinæ peritus, ſcripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula. De quibus feruntur ſubiecta: De diuinis officijs. lib. I. Ad Ludouicum Imperatorem de eadem re. lib. VII. De myſterijs ſacris lib. I. Variæ quoque ad diuerſos epiſtolæ. Hic per Carolum Imperatorem ad Conſtantinopolim miſſus ad Michaelem Imperatorem Græcorum: ſua mira-

bili ſapientia & induſtria pacem & amicitiam inter eos & veram & perpetuam compoſuit & firmauit. Claruit ſub Carolo Magno & Ludouico eius filio Imperatoribus. Anno Domini DCCC.X.

Rabanus Maurus archiepiſcopus Maguntinenſis.

RABANVS MAVRVS Magnentius poſt ſanctum Bonifacium ſextus archiepiſcopus Maguntinenſis patria Thoringus ex ciuitate Fuldenſi oriundus: Albani diſcipulus: primum monachus Fuldenſis cœnobij factus, cum adhuc puer eſſet decem annorum: omne deinceps ſtudium ad ſcientiam conuertit ſcripturarum: in omni eruditione tam ſecularium quam diuinarum ſcripturarum longe doctiſſimus euaſit: philoſophus clarus, poeta inſignis, rhetor facundus, aſtronomus & computiſta celeberrimus, græcæ, latinæ & hebraicæ peritus: cui ſimilem ſuo tempore non habuit eccleſia. Deinde ſuccreſcentibus meritis anno ætatis ſuæ quinto & triceſimo omnium fratrum ſuffragio eiuſdem cœnobij abbas electus eſt: & præſidens regimini annis quatuor & viginti, multa & pene infinita conſcripſit volumina. Demum poſt mortem Otgarij Moguntinenſis archiepiſcopi eiuſdem eccleſiæ Pontifex conſecratus eſt, & annis nouem in præſulatu ſedens multa bona fecit eccleſiæ. De cuius opuſculis ſubiecta feruntur: Ad Freculphum epiſcopum. in Geneſim lib. IIII. in Exodum lib. IIII. in Numeros, lib. IIII. in Leuiticum lib. IIII. in Deuteronomium lib. IIII. in Ioſuæ lib. II. in Iudicum lib. II. in librum Ruth lib. I. in Regum ad Hilduinum abbatem ſancti Dionyſij lib. IIII. in Paralipomenon quoque lib. IIII. in Eſdram & Neemiam lib. III. in Thobiam lib. I. in librum Iudith lib. VII. in librum Heſter lib. I. in Iob quoq; lib. I. in Pſalmos lib. I. in Prouerbia Salomonis lib. I. in Eccleſiaſten lib. I. in Cantica Canticorum lib. I. in librum Sapientiæ lib. III. in Eccleſiaſticum lib. X. in Eſaiam Prophetam lib. VIII. in Hieremiam prophetam lib. XX. in Ezechielem quoque prophetam lib. XX. in Danielem prophetam lib. III. in duodecim prophetas minores lib. XII. in libros Machabeorum lib. III. in Euangelium Matthei lib. VIII. in euangelium Lucæ lib. III. in euangelium Marci lib. IIII. in euangelium Iohannis lib. II. in omnes epiſtolas Pauli lib. XXIII. in epiſtolas Canonicas lib. VII. in Actus Apoſtolorum lib. I. in Apocalypſin Iohannis lib. I. De ſanctiſſimæ Trinitatis fide lib. I. De laude quoque ſanctæ crucis mirabilis ingenij opus lib. II. Ad Baymonem epiſcopum de vniuerſo vel etymologiarum lib. XXII. De natura quoque vniuerſali lib. I. ad Haiſtulphum epiſcopum de inſtitutione clericorum lib. III. De diuinis officijs lib. I. De computo eccleſiaſtico lib. I. Ad Ludouicum Imperatorem lib. I. De quæſtionibus canonum lib. I. Ad Regenbaldum epiſcopum lib. I. De benedictionibus patriarcharum lib. I. Omeliarum & ſermonum totius anni lib. II. Epiſtolarum quoque ad diuerſos lib. I. Sed & varia epigrammata compoſuit, & multos in literis humanitatis tractatus, qui ad manus noſtras adhuc minime venerunt. Moritur ſub Lothario Imperatore, anno domini octingenteſimo, quinquageſimo quinto, indictione tertia, ætatis ſuę anno LXVIII. epiſcopatus nono completo. Sepultus in monaſterio ſancti martyris Albani prope Moguntiam tunc ordinis S. Benedicti.

Strabus monachus cœnobij Fuldenſis.

STRABVS monachus Fuldenſis Rabani ſupradicti abbatis quondam diſcipulus & notarius, vir certe ipſe doctiſſimus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis ad plenum inſtructus, theologus, philoſophus, & poeta celeberrimus: ingenio promptus & clarus eloquio: ſcripſit nonnulla in ſacris voluminibus opuſcula: quibus memoriam ſui poſteritati commendauit. Sed pauca eorum ad noticiam meam peruenerunt. Feruntur autem pręcipue commentariorum in Geneſim lib. I. in Exodum quoque lib. I. in Leuiticum lib. I. & alia multa. Iſte Strabus vir ſtudioſiſſimus gloſſam quam magiſtralem ſiue ordinariam vocant ſuper totam Bibliam primus comportauit ex dictis ſanctorum patrum: quam alij poſtmodum adiunctis quibuſdam ampliarunt. Claruit ſub Ludouico & Lothario Imperatoribus, anno Domini DCCC.LX.

Lupus Seruatus presbyter.

LVPVS Seruatus presbyter (ad quem ſanctus Rabanus abbas Fuldenſis octo libros in epiſtolam Pauli ad Romanos ſcripſiſſe legitur) vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, ſcripſit inter cætera ingenij ſui opuſcula librum de tribus quæſtionibus, id eſt de libero arbitrio, de prædeſtinatione, & de ſanguine Chriſti quadam ſuperflua taxatione vel redemptione vſque ad ſalutem impiorum. Nam ſuper hac re orta fuit quædam turbatio fidei in eccleſia anno Domini DCCC. XLIX. Alia inſuper nonnulla edidit: ſed ad noticiam meam non venerunt. Claruit cum Rabano ſub Lothario Imperatore, anno Domini DCCC.L.

NOTGE-

Notgerus ex abbate epiſcopus Leodienſis.

NOTGERVS epiſcopus Leodienſis ex abbate monaſterij ſancti Galli, Rabani quõdam familiariſſimus, vir in diuinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſecularium literarum diſciplinis omnium ſui temporis facile doctiſſimus, philoſophus, poeta, muſicus, aſtronomus & theologus celeberrimus, nec minus conuerſatione quam ſcientia venerabilis, ſcripſit multa & præclara & neceſſaria opuſcula, quibus nomẽ ſuum ad multorum notitiam tranſmiſit. E quibus pauca in noticiam noſtræ lectionis peruenerunt. Vidi opus originale proſarum ſiue ſequentiarum per circulum anni de feſtis, quod ſcripſit ad Lutuardum epiſcopum Vercellenſem Caroli magni Imperatoris archicapellanum lib. I. ad Salomonem poſtea Conſtantienſis eccleſiæ pontificem de præcipuis ſacræ Scripturæ expoſitoribus lib. I. de muſica & ſymphoniarum modis lib. I. epiſtolarum ad diuerſos lib. I. ſermones & omelias varias compoſuit. Et quoſdam ſacræ Scripturæ libros eleganter expoſuit: aliaque multa ſcripſit. Huius Notgeri adhuc monachi apud ſanctum Gallum Nicolaus papa primus ſequentias confirmauit: & in miſſa decantari conceſſit. Scripſit multos & varios hymnos, cantus, antiphonas & reſponſoria quæ vſque hodie in eccleſiæ Dei frequentantur laudibus. Claruit in epiſcopatu ſub Lothario Imperatore Anno Domini DCCCL.

Salomon epiſcopus Conſtantienſis.

SALOMON epiſcopus Conſtantienſis ex monacho cœnobij ſancti Galli, ordinis diui patris Benedicti, ſupra nominati Notgeri quondam auditor atque diſcipulus, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis egregie doctus: metro exercitatus & proſa, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, nec minus conuerſatione quam ſcientia venerandus. Scripſit de ſeptem artibus quas liberales vocant librum vnum. Vocabularium quoq; non ſpernendum librum vnum. Epiſtolarum ad diuerſos librum I. ſermones quoque multos, varioſque tractatus condidiſſe dicitur, qui ad manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Lothario Imperatore Anno Domini, DCCCL.

Wandelbertus diaconus cœnobij Prumienſis.

WANDELBERTVS diaconus & monachus Prumienſis cœnobij ordinis ſancti Benedicti, in diœceſi Treuirenſi, vir tam in diuinis Scripturis quam in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio acutus, & diſertus eloquio, philoſophus, rhetor, & poeta doctiſſimus, ſcripſit inter alia ingenii ſui opuſcula, ad Marquardum abbatem, vitam ſancti Goaris presbyteri, librum vnũ. De miraculis eiuſdẽ ſanctiſſimi viri librum vnum. Martyrologium metrice perpulchrum compoſuit. Alia quoque plura edidit, quæ ad manus noſtras non venerunt. Claruit temporibus Lotharij & Ludouici Imperatorum, Anno Domini, DCCCLX.

Chriſtianus Druthmarus monachus & presbyter.

CHRISTIANVS qui & Druthmarus monachus & presbyter monaſterij Corbeienſis (natione quidem Aquitanicus) ſed conuerſatione germanus, vir certe vndecunque doctiſſimus, græcæ & latinæ peritus, ſcripſit inter alia ingenij ſui monumenta ad monachos Stabulenſes & Malmondarienſes magnum & inſigne volumen in Euangelium Matthæi, lib. I. ſermones quoque multos & omelias varias librum vnum, & alia multa quæ non vidi. In prologo expoſitionis Matthæi promittit ſe in alios quoque euangeliſtas ſcripturum, quod & feciſſe dicitur, quamquam nihil eorum ad notitiam lectionis noſtræ peruenerit. Hic de Aquitania veniens nomen ſuum in Germania & Gallia ſcribendo notificauit. Claruiſſe eum exiſtimo temporibus Ludouici primi Imperatoris. Anno Domini, DCCCXXX.

Otfridus monachus cœnobij Wiſſenburgenſis.

OTFRIDVS monachus Wiſſenburgenſis cœnobij ordinis ſancti Benedicti Spirenſis diœceſis, Rabani Mauri abbatis Fuldenſis quondam auditor atque diſcipulus, vir in diuinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus, rhetor, aſtronomus, poeta, & theologus, nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio excellens & diſertus eloquio: ſcripſit & metro & proſa multa præclara volumina: quibus nomen ſuum & ingenium ad poſteros tranſmiſit. Ex eo volumine quo Carolus Imperator quondam magnus barbariem theutonicæ noſtræ linguæ ad regulas inchoauit reducere grãmaticales edoctus, multa & mirãda lingua materna ſecundũ eaſdem regulas cõpoſuit metro ſeu carmine, quæ nemo facile noſtra ætate legere & intelligere poteſt, quantumcunq; ſermonis noſtri peritus: quippe cum ſermo ille regulatus à noſtro plus differat, quam Ebruſcus à latino. Mirabile tamen eſt & lectione dignum quicquid vir iſte compoſuit, dum in theutonico ſermone regulas poſuit, & quaſi in verſibus pedes & numeros cuſtodiuit. Ex cuius opuſculis extant ſubiecta. Ad Luitbertum octauum Moguntinæ eccleſiæ archiepiſcopum, in quatuor euangelia ſecundum prædictas regulas metricum

opus magnum & admirandum, quod prænotauit, gratiam theotiſce, libro 5. ad Ludouicum regem lib.1 ad Salomonem Conſtantienſem epiſcopum lib.1.ad monachos ſancti Galli lib.1.in pſalterium tria magna volumina eodem genere ſermonis. Item de extremo iudicio lib.1.De gaudijs quoque regni cæleſtis lib.1.Sermones & omelias tam de tempore quam de ſanctis edidit lib.2.epiſtolarum ad diuerſos lib.1.epigrammata multa in vtraque lingua vario genere metri lib. 2. alia quoque multa edidit quæ priorum negligentia perdita,& ignorantia monachorum abbatumque deſidia raſa & lacerata in manus noſtras non venerunt. Claruit temporibus Ludouici & Lotharij imperatorum Anno domini, DCCCLXX.

Franco epiſcopus Leodienſis.

FRANCO epiſcopus Leodienſis, vir in diuinis Scripturis eruditiſſimus & in ſtudio ſecularium literarum egregie doctus, philoſophus,rhetor, poeta, & muſicus excellens,ingenio acutus,ſermone diſertus, vita & conuerſatione deuotus atque ſanctiſſimus, pluribus annis publicæ ſcholæ præfuit:& multos in omni ſcientia diſcipulos doctiſſimos enutriuit. Scripſit inter alia ingenij ſui opuſcula, ſermones & multos & valde vtiles pro ædificatione fidelium lib.1.ad Hermannum quoque Colonienſem archiepiſcopum de quadratura circuli lib.1.de computo eccleſiaſtico lib.1. epiſtolarum quoque ad diuerſos lib.1. cantus denique multos, antiphonas,legendas & reſponſoria in honorē ſanctorum dulci & regulari melodia compoſuit.Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur: quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt.

Werenbertus monachus apud S.Gallum.

WERENBERTVS monachus apud ſanctum Gallum ordinis diui patris Benedicti Rabani Mauri Fuldēſis, quondam auditor atq; diſcipulus, vir in diuinis Scripturis eruditus,atque in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus clarus, poeta inſignis, græci ſermonis non ignarus, ſcripſit pro ædificatione legentium multa præclara volumina, quibus talentum ſibi commiſſum à domino cum ingenti lucro reportauit. Sermones & multos & elegantes compoſuit lib.1. epiſtolarum quoque ad diuerſos lib.1. epigrammaton diuerſi generis metri lib.1.in euangelijs quoque lib.4.Hymnos etiam & cantus in honore domini noſtri Ieſu Chriſti & ſanctorum varios compoſuit. Cætera quæ ſcripſiſſe dicitur (etſi multa ſunt) ad noticiam meam minime venerunt. Claruit ſub Ludouico imperatore ſecundo. Anno Domini, DCCCLXX.

Hartmundus monachus monaſterij S.Galli.

HARTMVNDVS monachus eiuſdem monaſterij ſancti Galli ordinis beati patris noſtri Benedicti Rabani Mauri quondam auditor atque diſcipulus, (ad quem Otfridus Wiſſenburgenſis monachus multis epiſtolis exercitauit ingenium) vir vndecunque doctus,ingenio ſubtilis,eloquio diſertus,vita & conuerſatione deuotus,græcæ, latinæ & hebraicæ peritus,adde & arabicæ non ignarus:ſcripſit tam metro quam proſa multa præclara opuſcula,ſed nihil eorum ad noticiam noſtræ lectionis memini perueniſſe. Feruntur autem ſuper quibuſdam Bibliorum libris commentarij eius non abijciendi, item epiſtolarum ad diuerſos lib.1.ſermones quoque,cantus, hymni, & varij in ſcripturis ſanctis tractatus,quos ſtudioſus quiſque inquirat.Claruit temporibus Lotharij & Ludouici filij eius imperatorum,Anno Domini DCCCLXX.

Stephanus epiſcopus Leodienſis.

STEPHANVS epiſcopus Leodienſis poſt Franconem, vir in diuinis Scripturis doctus & in ſecularium literarum diſciplinis magnifice peritus:ingenio promptus, ſermone compoſitus,vita & conuerſatione deuotus. Scripſit non ſpernendæ lectionis quædam præclara opuſcula:quibus memoriam ſui poſteris commendauit. De quibus ego tantum repperi:Vitam ſancti Lamperti pontificis & martyris lib.1.ad epiſcopum quoque Metenſem lib.1.ſermones etiam multos & elegantes compoſuit,& plures ad diuerſos epiſtolas. Officium quod de ſancta Trinitate in octauis Pentecoſtes annue cantamus, ex volumine Albini Stephanus iſte compoſuit, & dulci melodia regulauit. Sed & de ſancta cruce, de ſancto Lamperto martyre aliiſque multis cantum pulchra venuſtate ordinauit.

Ratbodus Traiectenſis eccleſiæ epiſcopus.

RATBODVS eccleſiæ Traiectenſis epiſcopus quartusdecimus, vir in diuinis Scripturis valde eruditus,& ſecularium literarū non ignarus, ingenio ſubtilis,eloquio clarus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus, multis & viuus & defunctus miraculis corruſcauit. Hunc in bonis literis Nanno philoſophus doctiſſimus inſtituit: à quo in omni ſcientia eruditiſſimus euaſit. Contempto deinde mundo, pro Dei amore noſtrum ordinem ingreſſus eſt,& poſtremo præfatæ vrbis epiſcopus ordinatus, ſub graui perſequutione Danorum annis decem & ſeptem præfuit. Scripſit autem in laudibus ſanctorum nonnulla præclara opuſcula,de quibus ego tantum repperi ſubiecta:Laudes ſancti Martini epiſcopi Thuronenſis lib.1. laudes ſancti Bonifacij Moguntini archiepiſcopi & martyris lib.1.laudes ſancti Willibrordi epiſcopi lib.1. laudes ſanctæ Amalbergæ virginis lib.1.ſermones &

tomos

tomos varios & elegantiſſimos lib.1.epiſtolas etiam exhortatorias ſcripſit ad diuerſos. Officium quoque de tranſlatione ſancti Martini dulci modulatione compoſuit: & varios cantus in honorē ſanctorum,& quædam alia quæ nos latent. Moritur ſub Conrado Imperatore Anno Domini DCCCCXVII. indictione V. tertio Cal.Decembris,epiſcopatus ſui Anno XVIII. Dauantriæ ſepultus.

Regino abbas Prumienſis.

REGINO abbas monaſterij Prumienſis ordinis diui patris Benedicti, in diœceſi Treuerorum, vir in diuinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis egregie doctus,ingenio ſubtilis, eloquio clarus, vita & conuerſatione deuotus, facile inter doctores ſui temporis obtinuit principatum. Scripſit ad Adelberonem Metenſem epiſcopum hiſtoriam de geſtis Francorum & Theutonicorum à natiuitate Chriſti vſque ad ſua tempora lib.10. Iubente Ratbodo archiepiſcopo Treuerorum comportauit ex decretis & ſententijs patrum & generalium conſiliorum opus canonum inſigne,quod prænotauit, de eccleſiaſtica diſciplina & religione Chriſtiana in duobus voluminibus lib. 2. ſermones quoq; & multos & elegantes compoſuit libr.1. epiſtolas quoque ad diuerſos, libr.1.& alia complura quæ ad notitiam noſtræ lectionis adhuc minime venerunt. Claruit temporibus Arnoldi Imperatoris. Anno Domini DCCCCX.

Windichinus monachus Corbeienſis.

WINDICHINVS monachus Corbeieſis in Saxonia ordinis ſancti Benedicti,vir in diuinis Scripturis doctus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio promptus & clarus eloquio, metro excellens & proſa, ſcripſit vtroque ſtylo multa præclara volumina, quibus nomen ſuum poſteritati conſecrauit. E quibus ego tantum repperi ſubiecta. Ad Mechtildam filiam Ottonis primi de geſtis Saxonum,lib.3. ad eandem geſta Ottonis primi lib.1.ſermones ad fratres lib.1. epiſtolarum ad diuerſos lib.1.vitā diui Pauli primi Heremitæ proſaice & metrice li.2.paſſionem quoque Teclæ virginis ſimiliter metrice lib.1.epigrammaton lib.1. alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur:quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus Ottonis Imperatoris primi, Anno Domini DCCCCL.

ROSVIDA monaſterij Gandeshemenſis ſanctimonialis virgo.

ROSVIDA monaſterij Gandeshemenſis in Saxonia ſanctimonialis virgo, nobilis,ordinis diui patris Benedicti, in diuinis Scripturis ſtudioſa & erudita, ſecularium que literarum diſciplinis probe imbuta, ingenio præſtans & clara eloquio, nec minus conuerſatione quam eruditione inſignis, ſcripſit tam metro quam proſa multa præclara opuſcula, quibus (ſexum ingenio ſuperans) nomen ſuum cum ingenti gloria trāſmiſit ad poſteros. Ex his ego legi ſubiecta: Ad Gerbergam abbatiſſam heroico carmine de vita & conuerſatione intemeratæ Dei genetricis & virginis Mariæ librum vnum.de aſcenſione domini eodem carmine lib.1.item de ſancto Gangolfo lib.1. de paſſione ſancti Pelagij martyris his temporibus in Corduba paſſi lib.1. de lapſu Theophili vicedomini & eius pœnitentia lib.1.de lapſu cuiuſdam iuuenis per ſanctum Baſilium conuerſi, lib.1. de paſſione ſancti Dionyſij epiſcopi & martyris,lib.1. de paſſione ſanctæ Agnetis virginis lib. 1.omnia prædicta eleganti carmine compoſuit. Scripſit præterea ſex comœdias ſtylo imitata Terentium,quarum prima inſcribitur conuerſio Gallicani principis: paſſionem includens Iohannis & Pauli martyrum. Secunda eſt de paſſione Agapis,Chioniæ & Hirenæ virginum. Tertia de reſuſcitatione Calymachi & Druſianæ per ſanctum Iohānem. Quarta de lapſu & conuerſione Mariæ neptis Abrahæ Heremitæ. Quinta inſcribitur conuerſio Thayde meretricis. Sexta vero paſſionem recitat ſanctarum virginum, Fidei, Spei,& Charitatis. Scripſit etiam metrice geſta Ottonis Imperatoris primi, lib.1. epigrammatum diuerſorum lib.1.& quaſdam non inelegantes epiſtolas. Cætera quæ compoſuit ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt. Claruit temporibus Ottonis primi & ſecundi clariſſimorum Imperatorum, Anno Domini DCCCCLXX.

Smaragdus abbas S.Michaelis in Saxonia.

SMARAGDVS Abbas monaſterij ſancti Michaelis in Saxonia ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis Scripturis valde eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio acutus, ſermone compoſitus, vita & conuerſatione deuotus, & regularis diſciplinæ moderator celeberrimus, in exponendis Scripturis ſanctis nomen ſuum longe lateque innotuit, & magnam eruditionis famam obtinuit. Scripſit enim multa præclara volumina, de quibus extant ſubiecta. In regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti lib.1.in totum Pſalterium lib.1. in epiſtolas & Euangelia per circulum anni libr.2. ſermones ad fratres & alios lib.1.opus quoque inſigne de virtutibus: quod prænotauit Diadema monachorum lib.1.ſuper Donato maiore commentum fecit non abijciendum. Alia quoque multa tam in diuinis quam in ſecularibus ſcripturis volumina ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras non venerunt.

Radulphus monachus Fuldenſis.

RADVLPHVS monachus cœnobij Fuldenſis ordinis diui patris Benedicti Herbi-

polenſis diœceſis, vir in diuinis Scripturis eruditiſſimus, & in omnibus literis ſecularium ſtudiorum doctiſſimus philoſophus, rhetor, poeta, & theologus inſignis, græce & latine peritus, ingenio ſubtilis, ſcientia profundus, eloquio dulcis, ornatus & diſertus, in exponendis ſcripturis diuinis excellentiſſimus. Scripſit inter cætera ingenij ſui opera: In Leuiticum, opus celeberrimum & valde vtile lib.20. in epiſtolas Apoſtoli Pauli lib.14. Hiſtoriam quoque Francorum Regum & principum lib.1. Chronicon quoque ſuorum temporum lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. ſermones varios lib.1. & diuerſi generis multa carmina. In multos Bibliorum libros commentarios elegantiſſimos feciſſe legitur; alioſque plures ſcripſiſſe tractatus, qui ad nos minime venerunt.

Aribo Moguntinenſis archiepiſcopus decimus nonus.

ARIBO Moguntinenſis Eccleſiæ 19. archiepiſcopus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus & ſecularium literarum non ignarus, ingenio clarus, & dulcis eloquio, ſcripſit inter alia ingenij ſui monumenta opus pulcherrimum ſuper 15. Pſalmis graduum lib.1. & varias epiſtolas ad diuerſos. Hic celebrata ſynodo in monaſterio Selgenſtatenſi cum epiſcopis & Abbatibus ſuis, Anno Domini M.XXIII. indictione 6. multa bona & vtilia conſtituit, quæ in ſcripturis auctenticis habentur. Huic ſynodo Burckhardus Wormacienſis epiſcopus vir doctiſſimus (cuius ſtatim mentio fiet) perſonaliter interfuit. Ad hunc Aribonem Archiepiſcopum eo quod eſſet amator literarum, & doctorum multi viri celebres ſua ingenia exercitantes varia opuſcula perſcripſerunt. Moritur ſub Conrado Imperatore, Anno Domini M.XXXI. indictione 14. epiſcopatus vero ſui Anno XII.

Burckhardus epiſcopus Wormacienſis.

BVRCKHARDVS ex monacho ordinis ſancti Benedicti Wormacienſis ſeu Wangionum epiſcopus: Alberti Gemblacenſis abbatis viri doctiſſimi quondam auditor atque diſcipulus (cuius Gratianus in decretis meminit LXXIII. diſ. In nomine Domini) vir certe tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit ad ædificationem eccleſiæ quædam præclara volumina: quibus nomen ſuum & præſentibus & poſteris commendauit. Ex his vidi volumen illud magnum, & inſigne opus decretorum in viginti libris diſtinctum: quo ante compilationem Gratiani monachi Iuriſtarum vtebatur induſtria. Scripſit etiam ad diuerſos multas elegantes epiſtolas. Cætera quæ compoſuit, ad me non venerunt. Claruit temporibus Henrici primi Anno Domini M.XX.

Berno abbas Augienſis.

BERNO abbas Augienſis cœnobij, ordinis ſancti Benedicti Conſtantienſis diœceſis, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus, rhetor & muſicus celeberrimæ opinionis, nec minus vita quam eruditione præclarus. Scripſit non ſpernendæ lectionis plura opuſcula: de quibus ſubiecta ſeruntur. Ad Piligrinum archiepiſcopum Colonienſem egregium volumen de muſica, cuius originale apud nos eſt lib.1. de inſtrumentis quoque muſicæ lib.1. ad Aribonem ſupradictum archiepiſcopum Moguntinum, de aduentu Domini lib.1. de officio Miſſæ lib.1. De ieiunio quatuor temporum lib.1. de ieiunio ſabbati lib.1. de menſura monochordi lib.1. epiſtolarum ad diuerſos lib.1. Sermones quoque ad fratres. Et alia complura. Claruit temporibus ſancti Henrici Imperatoris primi ſed regis ſecundi. Anno Domini M.XX.

Adelboldus epiſcopus Traiectenſis.

ADELBOLDVS epiſcopus Traiectenſis ex monacho ordinis diui patris Benedicti (ſub cuius nomine Herigerus abbas Lobienſis dialogum de aduentu domini compoſuit) vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus atque in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, vita & conuerſatione præcipuus, & ob eas virtutes in curia ſancti Henrici Imperatoris, magno in precio habitus. Scripſit nonnulla haud contemnendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus extat, vita & geſta eiuſdem ſancti Imperatoris Henrici lib.1. de laudibus ſanctæ crucis lib.1. de laudibus quoque ſanctæ Mariæ lib.1. varios etiam ſermones in laude ſanctorum edidit. Et alia multa tam metro quam proſa quæ ad notitiam meam non venerunt. Moritur ſub Conrado Imperatore ſecundo. Anno Domini M.XXVII. indictione X. epiſcopatus ſui anno XVIII. 5. Cal. Decembris.

Bruno epiſcopus Herbipolenſis.

BRVNO epiſcopus Herbipolenſis Conradi Imperatoris ſecundi patruelis, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio præſtans, eloquio dulcis & ornatus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus: quippe qui multis & viuus & defunctus, miraculis corruſcauit. Scripſit & comportauit ex dictis antiquorum patrum non ſpernendum opus ſuper toto Pſalterio, textumque in multis antea vitiatum mirabili ſcientia correxit. Si quid amplius ſcripſit, ad me non peruenit. Moritur ſub Henrico Imperatore ſecundo Anno Domini M.XLV. indictione XIII. Sexto Cal. Iunij, & in ſanctorum numero relatus eſt.

ADEL-

Adelmannvs Grammaticus ex clerico Leodienſis eccleſiæ, Brixinenſis Epiſcopus, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis non mediocriter doctus, philoſophus, poeta & Dialecticus ſuo tẽpore famoſus, carmine excellens & proſa. Scripſit gemino ſtylo quædam non ſpernenda opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus extat libellus non iniucundus de corpore & ſanguine Domini, ad Berengarium Turonenſem, quondam apud Fulbertum Carnotenſem condiſcipulum ſuum, iam tunc errores de hac re dogmatizare incipientem, in quo multis ſcripturarum teſtimonijs contra eum nititur. De eadem re ad Paulinum Primicerium Metenſem epiſtolam dedit. Ad diuerſos epiſtolas multas ſcripſit. Et quædam alia. Claruit ſub Henrico tertio, Anno Domini M. XL.

Adelmannus Brixinenſis epiſcopus.

Ratbertvs Paſcaſius abbas Corbeienſis ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis Scripturis valde eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, Græci & Latini ſermonis clarus interpres, non minus vita quam ſcientia venerandus. Scripſit ad Placidum quendam noſtri ordinis Abbatem opus inſigne de Sacramento altaris lib. I. vitam quoque ſancti Adelhardi epiſcopi lib. I. in Threnos Hieremiæ prophetæ lib. I. & alia complura mihi incognita. De Græco in latinum nonnulla transfudit ſermonem. Claruit temporibus Caroli Groſſi principis, Anno Domini DCCCCLXXX.

Ratbertus Paſcaſius abbas Corbeienſis.

Theodericvs monachus cœnobij ſancti Matthiæ Apoſtoli prope Treuerim ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit inter cætera ſtudij ſui monumenta, de inuentione ſancti Celſi, lib. I. de miraculis eiuſdem ſancti libr. I. ſermones multos in honorẽ ſanctorum lib. I. alia quoque nonnulla edidit quæ ad notitiam noſtræ lectionis minime venerunt. Claruit ſub Ottone Imperatore tertio, Anno Domini M.

Theodericus monachus cœnobij S. Matthiæ Apoſt. prope Treuerim.

Theodericvs Archiepiſcopus Treuerorum poſt ſanctum Eucharium ſecundus & ſeptuageſimus, ex præpoſito maioris Eccleſiæ Moguntinenſis, vir ſtudioſus & eruditus, & in agendis negotijs Eccleſiaſticis præſtantis induſtriæ. Scripſit de laudibus beatiſſimæ Dei genitricis & virginis Mariæ lib. I. vitam quoq; ſanctæ Lindrudis lib. I. & quædam alia. Sub huius Theoderici pontificatu, canonici maioris Eccleſiæ Treuerenſis deſierunt eſſe regulares. Claruit temporibus Ottonis ſecundi & tertij Imperatorum, Anno Domini DCCCCXC. Sepultus eſt Moguntiæ in Eccleſia ſancti Gingolfi quam ipſe pro XII. fratribus conſtruens dotauerat.

Theodericus archiepiſcop. Treuerorum.

Remigivs monachus & abbas cœnobij ſancti Luthuini Mediolacenſis, ordinis diui patris Benedicti Treuerenſis diœceſis, vir in diuinis Scripturis ſtudioſiſſimus & valde eruditus, atque in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, vita & conuerſatione deuotus, philoſophus, poeta, & muſicus omnium ſuo tempore longe clariſſimus: tantæ ſcientiæ & eruditionis fuit, vt ex omni Germania & Gallia diſcipulos clariſſimos ſuo magiſterio inſtituendos ſubdiderit, è quibus multi ad Eccleſiaſticum regimen in diuerſis mundi regionibus leguntur aſſumpti, alij in Abbates, alij in Epiſcopos conſecrati. Scripſit multa præclara opuſcula, quibus ſuum nomen poſteris notificauit. In quinque libros Moyſi, in Euangelium non inutiles commentarios, in Apoſtolum quoque Regulas fecit de viſione Abaci lib. I. Excerptionem quoque Priſciani lib. I. ſuper Donato commentum lib. I. iubente Eckeberto Treuerorum archiepiſcopo cantum de ſanctis Euchario, Valerio & Materno dulci & regulari modulatione compoſuit & homeliam cum eleganti ſermone coniunxit. Rogantibus etiam duobus monachis Blandinienſis cœnobij diſcipulis ſuis, cantum de ſancto Bauone compoſuit nocturnalem. Sermones multos in honorẽ ſanctorum, cantuſque & legendas edidit, in quibus omnibus ſe virum doctiſſimum oſtendit. Compoſuit inſuper Letanias & Antiphonas quæ in rogationibus à clero frequentantur. Sed & alia multa edidit, quæ ad manus noſtras non venerunt. Huic Remigio Imperator Otto camœnam gracilem miſiſſe legitur, ob ſuauitatem muſicæ in eo iam probatæ. Claruit temporibus Ottonis tertij, Anno Domini M.

Remigius abbas cœnobij S. Luthuini Mediolacenſis.

Golschervs monachus cœnobij ſancti Matthiæ Apoſtoli prope Treuerim, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & longa exercitatione peritus, atque in ſecularium literarum ſcientia non mediocriter doctus, ingenio promptus, & clarus eloquio, in declamandis homelijs ad populum probatæ induſtriæ fuit. Scripſit de laudibus ſancti Eucharij primi Treuerorum Archiepiſcopi libr. I. de laudibus

Golſcherus monachus cœnobij S. Matthiæ prope Treuerim.

quoque ſancti Valerij lib.1. de laudibus ſancti Materni epiſcopi lib.1. ſermones de laudibus ſanctorum multos lib.1. Geſta quoque Treuerorum lib.1. Alia denique nonnulla cõpoſuit, quæ ad noticiam noſtræ lectionis non venerunt.

Hermannus Contractus, monachus.

HERMANNVS qui dicebatur Contractus, monachus cœnobii ſancti Galli, ordinis diui patris noſtri Benedicti, filius Comitis de Veringen apud Sueuos, vir in diuinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis omnium doctorum ſui temporis doctiſſimus, philoſophus, rhetor, aſtronomus, poeta, muſicus, & theologus celeberrimus, trium linguarum, Græcæ, latinæ & Arabicæ peritiſſimus, atque Hebraicæ non ignarus, metro excellens & proſa, vita quoque & conuerſatione deuotiſſimus. Scripſit multa præclara volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. De quibus ſubiecta feruntur: De muſica lib.1 de monochordo lib.1. de ſex ætatibus mundi lib.1 de aſtronomia lib.1. de cõpoſitione aſtrolabij lib.3. de vtilitatibus aſtrolabij lib.1. de ecclipſibus ſolis & lunæ lib.1. de computo lib.1. de quadratura circuli lib.1. de conflictu Rythmimachiæ lib.1. de phyſionomia quoque lib.1. vitas plurium ſanctorum patrum elegantiſſimo ſtylo compoſuit. Epiſtolas quoque multas ad diuerſos libr. 1. diuerſi generis edidit pene infinita carmina. Hymnos quoque & cantus in honorem ſanctorum dulciſſima modulatione multos cõpoſuit. E quib. eſt illa de beata Dei genetrice Antiphona, ſalue regina. Et illa: Alma redemptoris, cum multis alijs. Tranſtulit etiam nonnulla Græcorum & Arabum volumina in latinum, ſicut per ſe fatetur in præfatione quadam Ariſtotelis. Cuius meriti Hermannus iſte coram Deo fuerit, & quantam ei beatiſſima virgo Maria gratiam præſtiterit, in ſecundo libro illuſtrium virorum ordinis noſtri me iam ex parte memini deſcripſiſſe licet paucis & breuibus. Claruit tẽporibus Henrici Imperatoris tertij. Anno Domini M. XL.

Helpericus monachus.

HELPERICVS monachus eiuſdem cœnobij ſancti Galli ordinis diui patris Benedicti, vir & ipſe in diuinis Scripturis multum eruditus, atque in ſecularibus literis doctiſſimus, philoſophus, aſtronomus, & poeta celeberrimus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, nec minus vita quam eruditione inſignis. Scripſit tam metro quam proſa multa præclara opuſcula, ſed pauca eorum ad manus noſtras peruenerunt. Vidi enim duntaxat & legi librum clariſſimum quem de computo Eccleſiaſtico edidit. Et alium de muſica prænotatum. Sed & quædam carmina. Cætera quæ compoſuit ad manus noſtras non venerunt. Claruit eodem tempore quo Hermannus Contractus. Anno Domini M. XL.

Rogerius monachus.

ROGERIVS monachus in Saxonia Corbeienſis cœnobij, ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio & eloquio clarus. Scripſit vitam & geſta Brunonis Archiepiſcopi Colonienſis fratris Ottonis primi Imperatoris lib.1. alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus Ottonis tertij. Anno Domini M.

Algerus monachus.

ALGERVS ex ſcholaſtico monachus Corbeienſis cœnobij, ordinis diui patris noſtri Benedicti, vir in ſanctis Scripturis iugi ſtudio exercitatus, veterum quoque lectione diues, atque in ſecularibus literis magnifice doctus, ingenio cautus & diſertus eloquio, carmine valens & proſa. Scripſit inter alia ingenij ſui opuſcula, volumen inſigne de Sacramento altaris lib.3. de eadem re contra Berengarium lib.1. de gratia quoque Dei & libero hominis arbitrio lib.1. alia inſuper nonnulla ſcripſiſſe dicitur, ſed ad noticiam noſtræ lectionis minime venerunt.

Eckebertus clericus eccleſiæ Leodienſis.

ECKEBERTVS clericus Leodienſis eccleſiæ, in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularium literarum diſciplinis egregie doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, metro excellens non minus quam proſa. Scripſit vtroque ſtylo non ſpernenda opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, e quibus extat volumen eleganti carmine compoſitum quod prænotauit: De Ænigmatibus ruſticanis lib.1. Et poſtea ſcripſit de eadem re alium maiuſculum. Cætera quæ compoſuit, ad noticiam meam non venerunt. Claruit ſub Henrico quarto. Anno domini M. LX.

Leo Papa Nonus.

LEO papa nonus, Bruno antea vocatus, epiſcopus vrbis Leucorum, quæ Tullus vocatur, ſub archiepiſcopo Treuerenſi, patria Alſaticus, ex comitibus de Egesheim, ſedit in cathedra Petri poſt Damaſum annis ſeptem, vir in diuinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſecularium literarum diſciplinis egregie doctus, nec minus conuerſatione quam ſcientia venerabilis. Scripſit ad Conſtantinum ex monacho Imperatorem Græcorum de hæreſibus extirpandis lib.1. ad patriarcham quoque Conſtantinopolitanum de eadem re lib.1. Contra errores Græcorum lib.1. ad epiſcopos Africæ & Ægypti lib.1. epiſtolarum quoque ad diuerſos lib.1. & quædam alia nobis incognita. Moritur ſub Henrico tertio. Anno Domini M. LIV. indictione VII. Multiſque fertur claruiſſe miraculis.

HVM-

Humbertus monachus Tullenſis.

HVMBERTVS monachus Tullenſis, ordinis ſancti Benedicti, Leonis papæ noni compatriota, vir vndecunque doctiſſimus, quem Leo præfatus pontifex de Lotharingia, Tullenſi videlicet monaſterio, Romam traduxit, & ad prædicandum Siculis verbum Dei epiſcopum ordinauit. Poſtea vero ſancta Romana Eccleſia præſulem ſibi Cardinalem conſtituit, homo religioſis & ſanctiſſimus. Scripſit inter cætera ingenij ſui monumenta, contra errores Berengarij multa Syntagmata. Miſſus per Leonem papam ad Conſtantinopolim pro hæreſibus extirpandis, ſua mirabili ſcientia & facundia vſque adeo Nicetam Pectoratum monachum, Hereſiarcham in præſentia Conſtantini monachi Imperatoris & Michaelis patriarchæ diſputando confutauit & deuicit, vt librum ſuum quem aduerſus Romanam Eccleſiam ediderat, mox anathematizaret, eumque propria manu exurendum flammis inijceret. Scripſit ergo eandem diſputationem ſuam per modum dialogi ſub nomine Romani & Conſtantinopolitani interloquentium lib. I. & varias ad diuerſos epiſtolas, & quædam alia quæ ad notitiam noſtram non venerunt. Huius Humberti, viri doctiſſimi meminit Lanfrancus in libro ſuo aduerſus Berengarium multa eum extollens laude. Claruit tempore Leonis papæ noni, Anno Domini Milleſimo L.

Bernoldus presbyter Conſtantienſis.

BERNOLDVS presbyter Eccleſiæ Conſtantienſis in Sueuia, vir deuotus, ſtudioſus & eruditus, ingenio promptus & clarus eloquio, fertur quædam non ſpernendæ lectionis cudiſſe opuſcula, quibus nomen & memoriam ſui poſteris commendauit: ſed nihil eorum ad manus noſtras memini perueniſſe. Romanum ordinem ſcripſit & correxit ad vtilitatem eccleſiæ. Claruit ſub Henrico quarto, Anno Domini M. LX.

Lampertus monachus cœnobij S. Laurentij Leodienſis.

LAMPERTVS monachus cœnobij ſancti Laurentij Leodienſis, ordinis diui patris Benedicti, Adelmanni Grammatici Brixinenſis epiſcopi quondam auditor atque diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus, rhetor, & poeta celeberrimus, ingenio clarus & diſertus eloquio (quem præfatus Adelmannus pontifex egregijs commendat verſibus) Scripſit tam metro quam proſa multa præclara volumina, quibus nomen ſuum poſteris commendauit. Sed ex his pauca videre merui. Vitam ſancti Heriberti Colonienſis Archiepiſcopi lib. I. de miraculis eiuſdem lib. I. Hymnorum quoque vario carminis genere lib. I. Epigrammaton lib. I. epiſtolarum ad diuerſos lib. I. officium quoque de ſancto Heriberto, & de multis alijs ſanctis compoſuit, & dulci modulatione regulauit. Cętera quæ ſcripſit, ad manus noſtras minime venerunt. Claruit temporibus Henrici tertij Imperatoris & Hermanni Archiepiſcopi Colonienſis, Anno Domini M. LX.

Lampertus de Legia monachus.

LAMPERTVS de Legia monachus cœnobij ſanctorum Eucharij & Matthiæ Apoſtoli, extra mœnia Treuerorum, ordinis diui patris Benedicti, vir vndecunque doctiſſimus, philoſophus, Rhetor, muſicus & poeta clariſſimus, ingenio ſubtilis & comptus eloquio. Scripſit tam metro ꝙ proſa quædam præclara opuſcula: de quibus ego tantum repperi ſubiecta. De miraculis ſancti Matthiæ Apoſtoli magnum opus metrice compoſitum lib. 5. de ſancto quoque Agricio lib. I. ad Lampertum abbatem ſuum vitam ſancti Matthiæ Apoſtoli edidit li. I. ſermones etiam varios in honorē ſanctorū, lib. I. epiſtolas quoq; multas ad diuerſos, carmina diuerſi generis elegātiſſima & multa & varia cōpoſuit; & alia complura nobis incognita. Claruit ſub Henrico quarto, Anno Domini M. LXXX.

Marianus Scotus monachus Fuldenſis.

MARIANVS Scotus monachus Fuldenſis, ordinis diui patris noſtri Benedicti, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, vita quoque & conuerſatione deuotus atque ſanctiſſimus emicuit. Hic amore cæleſtis patriæ natale ſolum deſerens peregrinus venit in Germaniam, & primum quidem in monaſterio ſancti Martini Coloniæ monachus factus eſt, & duobus annis in eodem cœnobio vitam ſolitariam incluſus voluntarie duxit: ac deinde translatus ad Fuldam ibidem ſtetit in incluſorio annis duodecim, quouſque tandem iuſſu Archiepiſcopi propter ſanctitatem & eruditionem euocatus Moguntiam, apud ſanctum Martinum incluſus, XVII. annis alijs vſque ad mortem perſeuerauit. Fuit autem Compuriſta maximus, & temporis tranſacti diligentiſſimus cenſor, quod clariſſima monumenta quæ edidit probant. E quibus extant ſubiecta. Volumen inſigne Chronicorum ab exordio mundi vſque ad ſua tempora lib. 3. de concordantia Euangeliſtarum libr. I. de computo quoque libr. I. ſermones varij, & plures ad diuerſos epiſtolæ. Moritur ſub Henrico Imperatore tertio, rege autem quarto, Anno Domini Milleſimo LXXXVI. indictione IX. ætatis ſuæ Anno LVIII. & in eccleſia ſancti Martini Moguntiæ non ſine grandi opinione ſanctitatis ſepultus eſt.

Theodericus monachus S. Albani apud Moguntiã.

Theodericvs monachus cœnobij ſancti Albani martyris apud Moguntiam, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus & poeta clariſſimus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Fertur quædam præclara ſcripſiſſe opuſcula: quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus extant ſubiecta. Ad Richardum abbatem Fuldenſem de vita & miraculis ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti lib. I. de translatione quoque eius in Galliam ad eundem lib. I. epiſtolarum ad diuerſos lib. I. carmina quoque multa & varia edidit. Sed & alia complura, quæ ad manus noſtras adhuc minime venerunt. Claruit ſub Henrico Imperatore ſecundo, rege autem huius nominis tertio, Anno Domini M.XL.

Wenericus epiſcopus Vercellenſis.

Wenericvs ex clerico Treuerenſis Eccleſiæ Epiſcopus Vercellenſis, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, ſecularium que literarum non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio. Scripſit nonnulla exercitationis opuſcula, quibus ſcientiam ſuam cõprobauit. In ea diſcordia quæ fuit inter Hildebrandum papam Gregorium ſeptimum & Henricum Imperatorẽ huius nominis quartum, ſcripſit ex perſona Theoderici Virdunẽſis epiſcopi (cũ ipſe adhuc Treueris eſſet clericus) ad eundẽ papã Gregorium diuinis Scripturis inſtructũ volumen (nõ enim increpans, ſed ſeniorẽ obſecrans vt patrẽ, & amicabili affectu quaſi dolentis ſuggerens ei omnia quæ contra ius & fas æquitatis eum feciſſe vel dixiſſe loquax fama diuulgauerat, quod de diſcordia ſacerdotij & imperij prænotatur lib. I. alia quoque plura compoſuit, ſed ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Henrico quarto, Anno Domini M.LXXX.

Erhardus monachus Corbeienſis monaſtery.

Erhardvs monachus Corbeienſis in Saxonia ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis & promptus eloquio, in declamandis homelijs ad populum celeberrimæ opinionis. Scripſit inter cætera ingenij ſui opuſcula opus inſigne ſuper pentatheucum lib. 5. Homeliarum quoque lib. I. alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, & ſacras multis voluminibus explanaſſe ſcripturas: quæ ad notitiam meam non venerunt.

Willerãmus abbas cœnobij Merſburgenſis.

Willerammvs abbas cœnobij Merſburgenſis ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularis literaturæ non ignarus, carmine doctus & proſa, nõ minus vita q̃ ſcientia clarus effulſit. Qui cũ literis & philoſophiæ in gymnaſio Pariſienſi aliquãdiu operã nauaſſet, rediit ad patriã ſuam Franciam ſcil. orientalem (quæ & Frãconia dicitur) & propter eminentiam doctrinæ Bambergenſis eccleſiæ ſcholaſticus fact⁹, dulce literarum contubernium non deſeruit. Tandem conſiderans vanam mundi gloriã tranſire cum tempore, ſpreto ſeculo contemptiſque rebus mundanis pro amore Dei monachicum Schema in monaſterio Fuldenſi induit, & creſcẽtibus meritis, poſtremo abbas apud Merſburgum electus fuit. Scripſit autem opus metro & proſa mixtum ſuper cantica canticorum, quod prænotauit de nuptijs Chriſti & Eccleſiæ lib. 3. ſermones quoque varios ad fratres. Et plures (vt ferunt) epiſtolas ad diuerſos. Alia quoque multa compoſuit, quæ ad notitiam meã non venerũt. Claruit ſub Henrico quarto, Anno Domini M.LXXX.

Bernardus monachus cœnobij S. Viti Corbeienſis in Saxonia.

Bernardvs monachus cœnobij ſancti Viti Corbeienſis in Saxonia, ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus atq; in ſecularibus literis ſufficienter doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, carmine peritus & proſa. Scripſit nõnulla ingenij ſui opuſcula, quibus nomẽ ſuum poſteris notũ fecit. Ad Hartuinum Magdeburgẽſem Archiepiſcopum edidit volumẽ luculento quidem ſed amaro ſermone contra Henricum quartum regẽ ſed tertiũ Imperatorem, in quo clare patet, q̃ grauis & odioſus fuerit idẽ Henricus Saxonib⁹. Scripſit præterea multas & varias epiſtolas, & alia cõplura nobis incognita. Claruit eiuſdẽ Hẽrici quarti temporib⁹, Anno Domini M.LXX. & varia cõpoſuit.

Wilhelmus abbas monaſterij Hirſaugienſis.

Wilhelmvs abbas monaſterii Hirſaugienſis ordinis ſancti Benedicti Spirenſis diœceſis, vir vndecumq; doctiſſimus, philoſophus, muſicus, computiſta & theologus celeberrimus, vita & conuerſatione deuotus atque ſanctiſſimus: qui multis in vita & morte miraculis claruit, & monaſticam diſciplinam apud Germanos pene collapſam verbo & exemplo magnifice inſtaurauit. Scripſit luculento ſermone non ſpernenda opuſcula, è quibus extant ſubiecta. Conſtitutiones nouæ reformationis ſuæ lib. 2. De muſica quoque lib. I. de horologio quoq; lib. I. correctionem fecit pſalterij lib. I. epiſtolas ad diuerſos varias edidit, in quibus multæ feruntur ad Secundum Anshelmum archiepiſcopum Cantuarienſem cui familiariſſimus fuit. Extant etiam ipſius Anshelmi ad iſtum Wilhelmum quædam epiſtolæ. Alia quoq; nonnulla edidit, quæ ad me non venerunt. Moritur ſub Hẽrico Imperatore tertio, rege autem quarto, Anno Domini M. XCI. indictione XIIII. quarto nonas Iulij. Sepultus in medio eccleſiæ ſuæ.

Wolffhelmus abbas monaſterij Bruvvilerenſis.

WOLFFHELMVS abbas monaſterij Bruvvilerenſis, quod duobus ferme miliarib⁹ diſtat à Colonia Agrippina, natus ex pago Ribuarienſi eiuſdem Colonienſis diœceſis, vir in diuinis Scripturis eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, vita & conuerſatione deuotus atque ſanctiſſimus & multorum miraculorum patratione clarus, ingenio ſubtilis & comptus eloquio, metro excellens & proſa. Scripſit nonnulla præclara volumina, ſed pauca eorum ad notitiam meam peruenerunt. Contra Berengarium Thuronenſem de Sacramento altaris, edidit paruum ſed neceſſarium opus ad Meginhardum abbatem lib. 1. ſermones quoq; multos ad fratres, & varias ad diuerſos epiſtolas. Carmina etiam multa & elegantia, vario genere metri compoſuit, & epigrammata ſuper omnibus voluminibus ſuæ Bibliothecæ ordinauit. Alia quoq; nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiã noſtræ lectionis minime venerunt. Hic primum fuit monachus in cœnobio ſancti Maximini apud Treuerim, deinde apud ſanctum Panthaleonem in Colonia, poſtea factus eſt Abbas in Gladebach, & poſtremo translatus in abbatem præfati monaſterij Bruvvilerenſis, tertius in ordine præfuit. Moritur ſub Henrico quarto, Anno Domini M. XCI. indictione XIV. 10. Cal. Maij.

Theodericus abbas monaſterij S. Trudonis.

THEODERICVS abbas monaſterij ſancti Trudonis, ordinis diui patris Benedicti, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis ſufficienter inſtructus, ingenio ſubtilis, & eloquio compoſitus, metro quoque exercitatus & proſa. Scripſit vtroque genere multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad multorum notitiam deduxit. E quibus iſta feruntur: vita ſancti Trudonis lib. 1. vita ſancti Bauonis lib. 1. vita ſancti Remoldi lib. 1. ſermones varij ad fratres lib. 1. epiſtolæ quoque complures ad diuerſos lib. 1. & alia quædam nobis adhuc incognita. Claruiſſe dicitur temporibus Henrici quarti, Anno Domini M. C.

Conradus monachus monaſterij Bruvvilerenſis.

CONRADVS monachus cœnobij Bruvvilerenſis, ordinis diui patris Benedicti, Colonienſis diœceſis, Wolffhelmi ſanctiſſimi abbatis quondam auditor atq; diſcipulus, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus. Scripſit ad ædificationem fidelium non ſpernenda volumina, quibus ingenium ſuum vtiliter occupauit, è quibus extant ſubiecta: Vita eiuſdem ſancti Wolffhelmi abbatis, ad Eberhardum Bruvvilerenſem, & Hermannum ſancti Panthaleonis abbates lib. 1. de miraculis eiuſdem beati Wolffhelmi lib. 1. ſermones in honorẽ ſanctorum, & alia complura nobis incognita. Claruit ſub Henrico quarto, Anno Domini M. C.

Stephanus qui & Herrandus epiſcopus Halberſtatenſis.

STEPHANVS qui & Herrandus epiſcopus Halberſtatenſis quartusdecimus, ex abbate Ylſenburgenſis cœnobij in Saxonia ordinis ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & non minus ſanctitate quam ſcientia venerabilis, ſcripſit in perſona Ludouici Comitis fidelis Eccleſiæ elegantiſſimam epiſtolam in modum libelli, pro defenſione & obedientia Romanæ Eccleſiæ, contra Henricum quartum rebellem Romanæ Eccleſiæ ad Waltramũ Nuenburgenſem epiſcopũ, qui partes Hẽnici quarti cõtra obedientiã ſummi pertinaciter defendit põtificis. Alias quoq; in eadem cauſa & diuerſis negotijs eccleſiaſticis epiſtolas cõpoſuit, & varios tractat⁹, ſed ad man⁹ noſtras minime venerũt. Moritur ſub Hẽrico quinto, Anno Domini M. CVII. indictione XV.

Rupertus abbas Tuicenſis.

RVPERTVS abbas Tuicienſis prope Coloniam ex monacho cœnobij ſancti Laurentij Traiectenſis, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis Scripturis (ſpiritu S. illuſtrãte) omnium doctorum ſui temporis doctiſſimus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio ſubtilis, eloquio dulcis atque compoſitus, non minus ſanctitate quam ſcientia clarus effulſit. Hic in præfato monaſterio Traiectenſi poſitus, cum adhuc iuuenis eſſet, maximum diuinis literis ſtudium impendit, ſed cum propter tenuitatem ingenij parum proficeret, ad orationum inſtantiam cum lachrymis ſe conuertit, & beatiſſima Dei genitrice ſibi manifeſte apparente & gratiam promittente, tantam in omni ſcriptura ſcientiam conſequutus eſt, vt ſimile ſuo tempore non haberet. Et ne putares fabulã, ipſe de ſe in multis locis operum ſuorum iſta confitetur. Tantum vero deinceps ad ſacras lectiones amorem habuit, vt nec dormiens quidem à diuinis colloquijs videretur quieſcere, dum lingua eius & labia quaſi aliquid legeret mouerentur. Scripſit autem pene infinita volumina, de quibus ego repperi ſubiecta. Ad Cunonem Sigebergenſem abbatem, poſtea Ratiſponenſem epiſcopum, de victoria verbi Dei, pulcherrimum opus lib. XIII. in Geneſim libr. 9. in cantica canticorum opus omni laude proſequendum lib. 7. in librum ſancti Iob. lib. 10. in libros regum, de ſancto Dauid lib. 15. in vetus teſtamentum maximum opus in libris 42. quod prænotauit, de fide ſanctæ Trinitatis, item in Apocalypſin Iohannis lib. 12. de officijs diuinis lib. 12. in duodecim prophetas minores lib. 30. in Euange-

lium Matthæi lib.8. in Euangelium Iohannis lib.14. Meditationum libr.3. materiam loquendi ſumens de mirabili incendio Tuicienſis monaſterij. In regulam quoque ſancti Benedicti lib.1. Apologeticum pro eodem opere libr. 1. de quatuor difficilimis quæſtionibus lib.1. ſermones quoque multos & varios lib.1. epiſtolarum ad diuerſos libr. 1. alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, ſed ad notitiam noſtræ lectionis adhuc non venerunt. Claruit multa ſanctitate & doctrina & miraculis coruſcans ſub Henrico quinto, Anno Domini M.CXX. Et ſub Lothario tertio moritur.

Rupertus abbas Lympurgenſis. RVPERTVS abbas Lympurgenſis cœnobij, ordinis diui patris Benedicti, Spirenſis diœceſis, vir tam in diuinis Scripturis quam in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio clarus, eloquio ſcholaſticus, vita & conuerſatione deuotus. Hic philoſophiæ operam dedit annis non paucis in Gymnaſio Pariſienſi, cum adhuc eſſet ſecularis, & doctus in omni ſcientia ſcholaſtica euaſit.

Tandem reuerſus ad patriam ſuam Wangionum videlicet vrbem, vnde vitæ duxerat originem, philoſophiam inutilem animæ cum rebus ſeculi pro Dei amore contempſit, habitumque ſanctæ conuerſationis in præfato cœnobio induit, & demum creſcentibus meritis omnium fratrum conſenſu in abbatem electus fuit. Maximam regularis diſciplinæ obſeruantiam verbo & exemplo ibidem inſtituit, & diuinis reuelationibus crebro refocillari meruit. Scripſit iubente ſanctiſſima Dei genitrice per viſum, opus in laudem eiuſdem virginis perpulchrum, ſuper cantica canticorum lib.4. de contemptu & vanitate huius mundi lib.2. de ſancto Iohanne baptiſta lib.1. reuelationum quoque ſuarum lib.1 ſermones etiam multos in honore ſanctorum, quorum vel reliquię vel patrocinia in ſuo monaſterio habentur, compoſuit: & epiſtolas ad diuerſos varioſque in ſcripturis ſanctis tractatus. Claruit ſub Henrico quinto, Anno Domini Milleſimo centeſimo vigeſimo.

Rudolfus abbas monaſterij S. Trudonis. RVDOLFVS abbas monaſterij ſancti Trudonis, ordinis diui patris Benedicti Leodienſis diœceſis, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus, & longa exercitatione peritus, atque in ſecularium literarum ſcientia ſufficienter doctus, ingenio clarus & vita, carmine quoque excellens & proſa. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus extat opus inſigne contra Symoniacos lib.7. Chronica quoque rerum geſtarum tranſacti temporis lib.1. Carmina etiam plura diuerſi generis edidit. Cantus quoque in laudē ſanctorum varios dulci & regulari modulatione compoſuit. Claruit ſub Henrico quinto, Anno Domini M.C.XXV.

Franco abbas monaſterij Haffligemenſis. FRANCO abbas monaſterij Haffligemenſis ſecundus, ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis Scripturis eruditus, & ſecularis literaturæ ſcientia probe inſtructus, ingenio valens & clarus eloquio. Scripſit tam metro quam proſa quædam commendanda opuſcula, quibus nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad poſteros. Cum adhuc monachus eſſet, iubente Fulgentio abbate ſuo incepit opus præclarum de gratia Dei, quod poſtea factus Abbas compleuit. Scripſit etiam metrice de ſtatu futuræ gloriæ lib.1. epiſtolas quoque ad diuerſos & varios ſermones. Et quædam alia. Claruit ſub Henrico quinto, Anno Domini M.CX.

Eckhardus Abbas primus cœnobij S. Laurentij. ECKHARDVS abbas primus cœnobij ſancti Laurentij martyris quod Vraugia dicitur, iuxta ſyluam Hyrciniam in diœceſi Herbipolenſi, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & valde eruditus, atque in ſecularibus literis non mediocriter doctus, ingenio ſubtilis, & diſertus eloquio, metro exercitatus & proſa. Scripſit non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus ingenium ſuum magnifice exercitauit, è quibus feruntur ſubiecta: Ad imitationem Boetij ſcripſit vtroque genere, id eſt, alterno ſtylo volumen inſigne, quod prænotauit, Laternam monachorum lib.5. ſermones quoque varios & multos ad fratres. Carmina etiam & Epigrammata diuerſi generis plura. Et quædam alia. Claruit ſub Lothario Imperatore, Anno Domini M.CXXX.

Engelbertus abbas monaſterij Admontenſis. ENGELBERTVS abbas monaſterij Admontenſis, ordinis ſancti Benedicti, vir eruditione ſcripturarum inſignis, & non minus morum integritate, quam ſcientia venerabilis, nomen ſuum varia ſcribendo & exponendo notificauit, & tam verbo quam exemplo ad ædificationem fratrum ſuorum non infima geſſit. Scripſit inter cætera ingenij ſui opera. De vitijs & virtutibus lib.1. ſermones etiam multos & vtiles ad fratres libr. 1. epiſtolas quoque plures. Sed & alia plura edidit, quæ ad manus noſtras non venerunt.

Conradus qui & Peregrinus mon. CONRADVS qui & peregrinus, monachus Hirſaugienſis cœnobij, ordinis diui patris Benedicti, Spirenſis diœceſis, Wilhelmi abbatis quondā auditor atq; diſcipulus, vir in diuinis

diuinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis valde peritus: philoſophus, Rhetor, muſicus & poeta celeberrimus, ſub nomine Peregrini multa præclara volumina edidit, in quibus ornata ſententiarum diſpoſitio, & venuſti ſermonis elegantia, nulli veterũ inferiorem ſuum demonſtrant fuiſſe auctorem. De his ſubiecta feruntur: Opus dialogorum inſigne ſub nominibus Peregrini presbyteri, & Theodoræ Deo ſacratæ virginis quod prænotauit, ſpeculum virginum lib. 8. in Euangelia per circulum anni magnum volumen lib. 1. de vita ſpiritus, & fructu mortis lib. 1. Et alius qui prænotatur Matricularius lib. 1. Didaſcalon alius lib. 1. de Muſica & differentia tonorum lib. 1. de laudibus ſancti Benedicti metrice lib. 1. ſermones varij & Homiliæ lib. 1. alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, ſed in manus noſtras non venerunt. Quicquid autem proſaice ſcripſit (præter ſermones & epiſtolas) vt plurimum in morem dialogi ordinauit. Fuit alius quidam prædicator qui ſecundum Modernorum conſuetudinem ſub nomine Peregrini, ſermones ad populum non ſpernendos compoſuit, ſed noſtro Peregrino eruditione & eloquentia multum inferior. Ille enim more declamatorum huius temporis ſimplici ſermone contentus quotationes crebras introducit ſcripturarum) noſter autem Tullianam reſonans eloquentiam more antiquorum, orationem cicatricoſam reddere ſuperuacuis allegationibus non conſueuit. Claruit autem ſub Conrado Imperatore huius nominis tertio. Anno Domini M.CXL.

Dudechinus presbyter eccleſiæ in Logenſtein.

DVDECHINVS presbyter Eccleſiæ in Logẽſtein, vir ſtudioſus & eruditus, ob ſpem æternæ vitæ cum alijs multis ſub Conrado Imperatore tertio Hieroſolymam profectus, cum Saracenis nauali prælio ſæpe dimicans, magna deuotione & conſtantia pro fide Chriſti clarus effulſit. Reuerſus in patriam Cunone abbate montis ſancti Diſibodi (tunc adhuc ordinis noſtri) petente, peregrinationis ſuæ hiſtoriam quantaque cum infidelibus geſſerint prælia, vrbano ſermone deſcripſit lib. 1. epiſtolas inſuper varias ad diuerſos edidit. Et quædam alia nobis incognita. Claruit ſub Conrado Imperatore, Anno Domini Milleſimo CXL.

Chriſtianus Mogũtinus triceſimus archiepiſcopus.

CHRISTIANVS Frederici Imperatoris primi archicancellarius, & poſtea Moguntinus XXX. archiepiſcopus ab eo conſtitutus, ſedit annis decem & octo: vir in ſeculari literatura doctiſſimus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio clarus, ſermone diſertus, quem etiam Italia perorantem obſtupuit. Scripſit inter alia ingenij ſui monumenta: Geſta Frederici Imperatoris primi, lib. 1. epiſtolas inſuper elegantiſſimas ad diuerſos. Et quædam alia nobis adhuc incognita. Huius Chriſtiani Leo Tuſcus notarius Emanuelis Imperatoris Græcorum contemporaneus, in libro de præuaricationibus & erroribus Græcorum cum laude facit mentionem. Claruit eiuſdem Frederici primi temporibus. Anno Domini M.CLXXX.

Eckebertus abbas monaſterij Schonaugienſis.

ECKEBERTVS ſecundus abbas monaſterij ſancti Florini Schonaugienſis ordinis diui patris Benedicti Treuerenſis diœceſis, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, frater beatæ Eliſabeth abbatiſſæ virginis Chriſti fuit. Qui cum adhuc Bunnenſis Eccleſiæ canonicus eſſet, crebris epiſtolis & admonitionibus ſanctæ ſororis ſuæ prouocatus mundum cum vanis honoribus deſeruit, & monachorum collegio in prædicto loco ſe coniunxit, vbi primum monachus & demum abbas conſtitutus, non minus deuotione & religione quam ſcientia clarus effulſit. Scripſit autem aduerſum hæreſes lib. 1. in principium Euangelij Iohannis lib. 1. ſuper: miſſus eſt angelus lib. 1. ſuper Magnificat lib. 1. de vita & morte ſanctæ ſororis ſuæ lib. 1. Meditationes de Ieſu & Maria lib. 1. de laude noſtri Saluatoris lib. 1. ſermones quoque more antiquorum incorruptos allegationibus capitulorum libr. 2. Epiſtolarum ad diuerſos libr. 1. alia quoque nonnulla edidit, quæ ad manus noſtras non venerunt. Claruit Anno Domini Milleſimo CLX.

Eliſabeth abbatiſſa.

ELISABETH ſanctimonialis fœmina, ſoror præfati abbatis Eckeberti, & abbatiſſa cœnobij virginum Chriſti quod æque Schonaugia dicitur, & monaſterio prædicto virorum quaſi contiguum eſſe cernitur, virgo ſanctiſſimæ conuerſationis & ab infantia ſua domino conſecrata, multis & probatis reuelationibus illuſtrari diuinitus meruit, quas ad ædificationem fidelium iuſſa literis commendauit, è quibus legi ſubiecta: Opus pulcherrimum & non inutile, quod viarum Dei prænotauit, in quo triplicem viam ſanctorum deſcripſit, videlicet, martyrum, confeſſorum & virginum lib. 1. de vndecim mille virginibus apud Coloniam Agrippinam ſancto martyrio coronatis lib. 1. Reuelationum ſuarum lib. 2. ad fratrem ſuum Eckebertum adhuc Bunnæ canonicum lib. 1. epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. ad ſanctam Hildegardem virginem Chriſti, epiſtolam vnam. Moritur ſub

Frederico Imperatore primo, Anno Domini Milleſimo CLXV. indictione XIII. ætatis ſuæ, Anno XXXVI. conuerſionis XXIIII. viſitationis autem ſuperni luminis XIII. Quartodecimo Calend. Iulij. Sepulta in Eccleſia monachorum ſancti Florini martyris, in medio chori, non ſine maxima opinione ſanctitatis.

Hildegardis abbatiſſa monaſterij S. Ruperti.

HILDEGARDIS ſanctimonialis, abbatiſſa monaſterij ſancti Ruperti cōfeſſoris, in oppoſito Bingenſis oppidi ex altera parte Naij fluminis, Moguntinæ diœceſis, ordinis diui patris Benedicti, oriunda ex comitatu Spanhemenſi, diſcipula quondam beatæ virginis Guttæ, ſororis Megenhardi comitis de Spanhem, fundatoris noſtri, virgo ſanctiſſimæ conuerſationis, & à pueritia ſua diuinis reuelationibus illuſtrata, multis in vita ſua miraculis claruit, & odorem ſanctitatis in longinquas regiones diffudit, adeo vt Eugenius tertius, Anaſtaſius quartus, Adrianus quartus, & Alexander tertius Romani pontifices, eam ſcriptis ſuis crebro viſitantes, & ſe & Romanam Eccleſiam orationibus eius commendarent. Eugenius quoque tertius in concilio apud Treuerim habito ſancto Bernardo & multis Cardinalibus, Epiſcopis, Abbatibus, & clericis præſentibus, libros huius virginis publice coram omnibus lectos approbauit, tanquam diuinitus inſpiratos & Catholicæ fidei conſentaneos, & vt cœpto perſeueraret in propoſito epiſtolis apoſtolicis admonuit. Scripſit autem multa opuſcula ex reuelatione angelica, de quibus extant ſubiecta: In regulam ſancti Benedicti breuis explanatio lib. I. ad Wibertum monachum de triginta quæſtionibus ſibi ab eo propoſitis libr. I. vita ſancti Ruperti Ducis & confeſſoris lib. I. vita quoque ſancti Diſibodi epiſcopi Hybernienſis, qui pro Chriſto peregrinus in Alemaniam veniens, in comitatu Spanhemenſi multis miraculis clarus requieſcit libr. I. ſuper Euangelijs Dominicalibus homelias LVIII. compoſuit valde obſcuras & niſi deuotis & eruditis intelligibiles. Item de Sacramento altaris contra quoſdam huius temporis hæreticos lib. I. volumen quoque magnum quod prænotauit Sciuias, id eſt, ſcito vias, ſcilicet Dei & ſanctorum, de quibus valde ſubtiliter & religioſe diſputat. Aliud quod inſcripſit vitæ meritorum, opus non ſpernendum lib. I. item aliud ſimplicis medicinæ prænotatum lib. I. & aliud compoſitæ medicinæ prætitulatum lib. I. in his duobus mirabilia & ſecreta naturæ ſubtili expoſitione ad myſticum ſenſum refert, vt niſi à ſpiritu ſancto talia, fœmina ſcire minime poſſet. Scripſit aliud volumen grande cuius titulus eſt, diuinorum operum lib. I. ad clerum Treuerenſis vrbis, de futuris Eccleſiæ calamitatibus lib. I. ad Colonienſes quoque de eadem materia lib. I. Miranda in his prædicit, tamen ſine determinatione temporis. Scripſit etiam ad petitionem quorundam ſacerdotum exhortatorium ſecularium lib. I. ad ſorores ſuas exhortationis lib. I. ad monachos griſeos lib. I. Carmina diuerſa dulci melodia compoſita. Ad ſanctum Bernardum Clareuallenſem epiſtolam vnam. Epiſtolarum quoque ad diuerſos lib. I. è quibus legi centum, trigintaquinque, in quibus omnibus doctrina Catholica relucet, quæ vel fidem confirmet, vel inſtruat diſciplinam. Vndecimus in eodem volumine epiſtolarum multas literas Cōradi tertij, & Frederici primi Imperatorum, multorumque Epiſcoporum Moguntinenſis, Treuerenſis, Colonienſis, Bremenſis, Hieroſolymitani, Bambergenſis, Wormacienſis, Spirenſis & aliorum pene innumerabilium, qui ex diuerſis mundi regionibus fama ſanctitatis eius & diuinarum reuelationum prouocati, per nuncios & epiſtolas orationibus eius ſe commendabant, & diuerſarum quæſtionum ſolutionem ab ea quærebant. Moritur autem ſub Frederico Imperatore primo, Anno Domini M. CLXXX. indictione XIII. 15. Cal. octobris. Ætatis ſuæ anno LXXXII. ſepulta in medio chori iam dicti monaſterij ſancti Ruperti, ante maius altare.

Wernerus abbas monaſterij S. Blaſii.

WERNERVS abbas monaſterij ſancti Blaſij epiſcopi & martyris in nigra ſylua, ordinis diui patris Benedicti, Conſtantienſis diœceſis, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, nec minus honeſtate morum quam ſcientia venerabilis. Scripſit ad ædificationem poſteritatis opus celeberrimum ex dictis ſanctorum patrum, ſuper euangelijs de tempore, per anni circulum, quod prænotauit: deflorationem vel excerptionem ſanctorum patrum lib. I. ſermones etiam & plures & elegantes compoſuit, in quibus ſe nobiliter exercitauit. Alia quoque nonnulla edidit: quæ ad notitiam meam non venerunt.

Theodericus abbas.

THEODERICVS abbas ordinis ſancti Benedicti beatæ Hildegardis quondam amator caſtiſſimus, vir tam in ſcripturis ſanctis quam in literis ſecularibus exercitatus & doctus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus, ſcripſit ad multorum ædificationem, vitam eiuſdem Hildegardis ſponſæ Chriſti lib. 4. epiſtolas quoque varias ad diuerſos. Et quædam alia nobis incognita. Claruit temporibus Henrici VI. Anno Domini M. CC.

CÆSARIVS monachus in Heiſterbach, ordinis Ciſtercienſis in diœceſi Colonienſi, vir deuotus & regularis diſciplinę amator præcipuus, atque in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus. Scripſit pro ædificatione nouitiorum (quorum ex officio erat inſtitutor) ſimplici & aperto ſermone nonnulla opuſcula, quorum lectio deuotis hominibus non eſt ſpernenda. E quibus repperi ſubiecta: Volumen grande dialogorum de miraculis & diuerſis viſionibus ſuo tempore in Germania factis lib. XII. Item homelias ſuper Euangelijs Dominicalibus lib. II. in Euangelijs quoque de ſanctis lib. I. ſermones & multos & varios ad inſtitutionem nouitiorum pertinentes lib. I. Cętera quæ compoſuiſſe dicitur, ad noticiam noſtræ lectionis minime venerunt. Claruit ſub Frederico ſecundo. Anno Domini milleſimo CC.XX.

Cæſarius monachus in Heiſterbach.

PETRVS de vineis, Frederici Imperatoris ſecundi Archicancellarius, vir in ſecularibus literis admodum doctus & eloquens. Scripſit tam ex perſona ſui quam Imperatoris Epiſtolarum ad diuerſos lib. VI. de poteſtate quoque imperiali li. I & quędam alia. Hic Frederici partes ſemper defenſauit contra Romanam Eccleſiam & ſummũ Pontificem vicarium Chriſti, & ſæpe in publico concilio corã Papa & præſulibus rebellionẽ ſui Imperatoris tanta eloquentia perorãdo excuſare conatus eſt, vt omnes verteret in admirationẽ. Sed tandẽ condigna mercede à Frederico remuneratus eſt, cum eum de ſua curia expulit, & lumen illi & oculos eruit. Hoc præmium eorũ qui principibus contra obedientiã Romanæ ſedis & vicarij Chriſti deſeruiunt, & poſthæc niſi pœniteat ad inferos miſeri deſcendunt. Claruit ſub eodem Frederico II. anno Domini milleſimo CC.XXX.

Petrus de Vineis Frederici II. Imperatoris archicancellarius.

IORDANVS ordinis fratrum prædicatorum, poſt ſanctũ Dominicum magiſter generalis, vir in diuinis ſcripturis exercitatus & ſufficienter eruditus, verbi Dei prædicator egregius, & non minus ſanctitate quã ſcientia venerabilis, qui verbo & exemplo multos ad viã æquitatis conuertit. Scripſit inter cętera ingenij ſui monumenta, multas & vtiles epiſtolas exhortatorias ad fratres, in quibus omnis ſpiritualis vitæ integritas conſpicitur. Sermones quoque valde vtiles compoſuiſſe dicitur, de inſtitutione quoque ſui ordinis librũ ſcripſiſſe fertur. Et quædã alia nobis incognita. Claruit eodẽ tempore quo & ſanctus Dominicus ſub Frederico Imperatore II. anno Domini M.CC.XX.

Iordanus ordinis prædicatorum.

SIMON monachus cœnobij Haffligemenſis ordinis diui patris noſtri Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio præſtans, & clarus eloquio, conſilium ſancti legiſlatoris noſtri Benedicti (quo maxime amare diuinas ſcripturas in monaſterio præcipimur) ita conuertit in practicam, vt ei in hac vita dulcius nihil fuerit quam ſtudio ſancto inſiſtere, & diuorum patrum opuſcula ſemper reuoluere. Scripſit autem inter cætera: Sermones ſuper canticis canticorum lib. I. Viſionem quoque admirabilem cuiuſdam conuerſi, lib. I. ſermones etiam & epiſtolas complures. Moralia quoque beati Gregorij Papæ in decem libris abbreuiauit, meliora quæque & ſuo propoſito conuenientia excerpens. Cætera quæ ſcripſit, ad noticiam meam non venerunt. Ex eo tempore quo fratrum mendicantium ordines inceperunt, ſtudium literarum in ordine noſtro perijt, quod vſque in hodiernum diem vix reſurgit. A temporibus enim Frederici Imperatoris primi & ſecundi vſque ad annum Frederici tertij vltimũ, quo iſta ſcripſimus, per annos ferme ducentos ſeptuaginta, rarus in ordine noſtro apparuit, qui veterum exemplo ſacris ſe literis mancipans, notabile aliquid eruditione ſimul & vtilitate dignum ad poſteritatis ędificationem compoſuerit, ſicut in ſequentibus patet. Sed iſta nihil ad rem pertinent.

Simon monachus cœnobij Haffligemenſis.

IOHANNES cognomento & patria Theutonicus, ex oppido Frigburgenſi oriundus ordinis fratrum prædicatorum conuentus Argentinenſis ac deinde Boſſinenſis epiſcopus in Hungaria, vir in diuinis ſcripturis multũ exercitatus & doctus, atq; in ſeculari philoſophia & in iure canonico ſingulariter eruditus, qui propter ſcientiã & vitæ ſanctitatem ad prædictum epiſcopatum aſſumptus fuerat, quem poſtea deſerens, ad ordinem ſuum eſt reuerſus, & poſt Raymundum generalis magiſter totius ordinis conſtitutus eſt. Scripſit quædam præclara volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus extat ſumma notabilis, de caſibus quam ſummam confeſſorum appellant lib. V. ſuper decretis quoque Gratiani primus inter nominatos doctores edidit apparatum. Cætera quæ compoſuit ad noticiam meam non venerunt. Claruit temporibus Frederici Imperatoris ſecũdi anno Domini milleſimo CC.L. ſepultus vero eſt in conuentu ſuo Argentinenſis multis olim clarus miraculis.

Iohannes Argentinenſis ac Boſſinenſis epiſcopus.

OTTHO epiſcopus Friſingenſis eccleſiæ in Norica prouincia quæ nunc Bauaria dicitur, & vt quidam ſcribunt, nepos Frederici Imperatoris primi, vir in diuinis ſcripturis

Otto Epiſc. Friſingẽſis.

eruditus, & in ſecularibus literis non infime doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit quandam de geſtis tranſacti temporis hiſtoriam, quæ à viris doctis & eruditis plurimum commendatur. Cætera ſi quę ſcripſit, ad noticiam meam nondum venerunt. Huius Otthonis epiſcopi Æneas Sylvius qui & Pius papa ſecundus, in quadam oratione Franckfordiæ habita non ſine laude meminit. Sed in deſcriptione Europæ Phriſiæ ſitum declarans vocabulorum ſimilitudine abductus, Friſienſem pro Friſingenſi arbitratus eſt. Claruit ſub Frederico ſecundo anno Domini M.CC.LX.

David ordinis fratrum minorum.

DAVID ordinis fratrum minorum, in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & non minus vita & conuerſatione quam ſcientia venerandus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenij fuit. Scripſit ad ędificationem ſimplicium fratrum non ſpernenda opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta. Ad inſtitutionē nouitiorum lib. 2. Sermones quoque varij ad populum, & quædam his ſimilia, quorum lectio deuotis fratribus admodum vtilis iudicatur. Sepultus eſt in conuentu Auguſtenſi.

Galterus epiſcopus Magolenſis.

GALTERVS epiſcopus Magolenſis ex inſulis oppido Flandriæ oriundus, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio præſtās & clarus eloquio, qui ſuo tēpore propter doctrinā & eruditionē magno fuit in precio. Scripſit ad petitionem præpoſiti & clericorū Inſulenſis eccleſiæ, opus limato ſermone decorum, ſuper pſalterio lib. 1. Et quaſdam ad diuerſos (vt ferunt) non inelegantes epiſtolas. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad noticiam noſtræ lectionis minime venerunt.

Albertus cognomento Magnus, epiſcopus eccleſiæ Ratiſponenſis.

ALBERTVS cognomento Magnus ordinis fratrum prædicatorum, epiſcopus eccleſiæ Ratiſponenſis in Bauaria, oriundus ex Laugingen vico Sueuiæ, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, vita & conuerſatione deuotus atque ſanctiſſimus, qui diuinas literas & philoſophiam Ariſtotelicam publice multis annis docuit, primo Pariſijs, deinde apud Coloniam Agrippinam, vbi inter alios ſanctum Thomam Aquinatem habuit diſcipulum. Ad epiſcopatum Ratiſponenſis eccleſiæ deinde aſſumptus, poſteaquam illum aliquamdiu rexiſſet, deſeruit, & amore ſtudij ſalutaris ad cōuentum ſuum Coloniam reuerſus eſt, vbi vſque ad finem vitæ ſuæ docendo & ſcribendo permanſit. Scripſit autem pene infinita opuſcula, de quib⁹ ferūtur ſubiecta. Summa Theologię notabilis lib. 4. Super ſententias quoque magiſtri Lumbardi lib. 4. De quatuor Coæuis lib. 1. De homine lib. 1. De bono lib. 1. De vita ſpiritali lib. 1. Super officio Miſſæ lib. 1. De corpore Chriſti lib. 1. De eodem ſermones 32. De muliere forti lib. 1. Super libris beati Dionyſij Areopagitæ lib. 5. De multiplici timore lib. 1. De laudibus ſanctæ Mariæ lib. 1. Defenſorium pro ordinibus fratrum mendicantium lib. 1. De formatione hominis lib. 1. de partu hominis lib. 1. de origine animæ lib. 1. Super oratione Dominica lib. 1. de modo prædicandi lib. 1. de reparatione lapſi lib. 1. de adhærendo Deo lib. 1. in Penthateucum lib. 5. in Ioſuæ lib. 1. in iudicum lib. 1. in Ruth lib. 1. in regum lib. 4. in paralipomenō lib. 2. in Eſdram & Neemiam lib. 3. in Thobiam lib. 1. in Iudith lib. 1. in Heſter quoque lib. 1. in prouerbia Salomonis lib. 1. in Eccleſiaſten lib. 1. in Cantica Canticorum lib. 1. in librum Sapientiæ lib. 1. in Eccleſiaſticum lib. 1. in libris Machabeorum lib. 2. in Iob. lib. 1. in Eſaiam prophetam lib. 1. in Hieremiam prophetam lib. 1. in Ezechielem prophetam lib. 1. in Danielem lib. 1. in duodecim prophetas minores lib. 12. in Euangelium Matthęi lib. 1. in Euangelium Marci lib. 1. in Euangeliū Lucæ lib. 1. in Euangelium Iohannis lib. 1. in omnes epiſtolas Pauli lib. 14. in Apocalypſin Iohannis lib. 1. Sermones de tempore & de ſanctis per anni circulum lib. 2. de animalibus lib. 20. Paradyſus animæ prænotatus lib. 1. Orationes ſuper ſententias. Orationes quoque ſuper Euangelia. de differentia Spiritus & animæ lib. 1. de diuinatione & prophetia lib. 1. Diuerſarum quæſtionum lib. 1. de natura locorum lib. 1. de cauſis elementorum lib. 1. de motibus animaliū lib. 1. de intellectu & intelligibili lib. 1. de iuuentute & ſenectute lib. 1. de morte & vita lib. 1. de plantis & vegetabilibus librum vnum. Summa quædā philoſophiæ lib. 1. de vnitate intellectus lib. 3. Quæſtiones contra Auerroiſtas lib. 1. de vnitate formæ li. 1. de philoſophia morali lib. 16. de philoſophia monaſtica lib. 5. de Oeconomica lib. 4. de politica lib. 8. de Arithmetica lib. 1. de Geometria lib. 1. de muſica lib. 1. de aſtronomia lib. vnum. de aſtris lib. 1. de Sphæra lib. 1. Speculum aſtronomiæ lib. 1. de antiquis auctoribus ſcientiæ aſtronomicæ lib. 1. de mineralibus lib. 1. de natura Deorum li. 1. de ſecretis naturæ li. 1. de duodecim alphabetis lib. 1. de magiſtris eligendis lib. 1. de vniuerſalibus lib. 1. de ſomnijs lib. 1. de prædicamentis lib. 1. de ſex principijs lib. 1. de diffinitionibus li. 1. de cauſis li. 1. de Grammatica lib. 1. de Rhetorica lib. 1. de medicina quoque lib. 1. de lanificio lib. 1. de agricultura lib. 1. de aratura lib. 1. de nauigatione lib. 1. de metaphyſica lib. 13. de perſpectiua lib.

ua lib. I. de aſtrolabio lib. I. in omnes etiam libros Ariſtotelis commentatus eſt. Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, ſed in noticiam meam non venerunt. Quod vero de Necromantia accuſatur in vulgo, friuolum & fictitium eſt, quippe quem vſque in finem vitæ religioſiſſime vixiſſe conſtat, nec malis artibus ſtudium impendiſſe virum tam bonum & ſanctum credibile videtur. Si qua miranda feciſſe dicitur non maleficio ſed occultis naturæ ſibi tamen patentibus rebus id factum non dubito. Multa enim ſtupenda fieri naturaliter poſſunt, occultaque hominum coniecturis quibuſdam ſubtiliter denudari, futura quoque nonnulla prædici, quæ omnia ab inexpertis ſupra naturam iudicantur. Moritur autẽ Albertus iſte Magnus ſub Rodulpho Imperatore anno Domini milleſimo CC.LXXX. indictione octaua. Ætatis ſuæ anno LXXX. Sepultus in conuentu ſuo Colonienſi, in medio chori non ſine opinione ſanctitatis. Et non ſurrexit poſt eum in omnibus literis, ſcientijs & rebus, vir tam doctus, eruditus & expertus in ordine illo.

Philippus abbas monaſterij Otterburgenſis.

PHILIPPVS abbas monaſterij Otterburgenſis ordinis Ciſtercienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & longa exercitatione peritus, ingenio promptus, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit ad ædificationem legentium non ſpernenda opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta. Super cantica canticorum Salomonis lib. I. Sermones quoque varij per circulum anni & de feſtis ad fratres lib. II. Epiſtolas etiam complures ad diuerſos ſcripſiſſe perhibetur. Alia quoque nonnulla compoſuit, quæ ad noticiam meam non venerunt. Claruit temporibus Frederici Imperatoris ſecundi. Anno Domini M. CC.XX.

Galtherus de Caſtellione.

GALTERVS dictus de Caſtellione, oriundus autem ex inſulis oppido Flandriæ, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus atque in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus, poeta & Theologus clariſſimus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, metro valde promptus & peritus. Scripſit eleganti carmine geſta Alexandri Magni opus profecto non abijciendum quod tantæ auctoritatis in ſcholis Grammaticorum antiquitus fuit, vt pro ipſo veterum poetarũ lectio neglecta videretur. Sed & alia multa compoſuit, quæ ad me non venerunt.

Thomas de Cantiprato.

THOMAS de Cantiprato ordinis fratrum prædicatorum, patria Brabantinus, Alberti Magni (vt ferunt) quondam diſcipulus, vir certe doctiſſimus & tam in ſeculari philoſophia quam in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, ingenio præſtans & clarus eloquio, non minus honeſtate morum quam ſcientia venerabilis. Scripſit non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum poſteritati commendauit. E quibus extat volumen omnibus Chriſtianis non minus vtile quam iucundum de myſticis apibus, quod prænotauit, bonum vniuerſale lib. I. Aliud quoque de natura rerum volumen compoſuit lib. I. Vitam cuiuſdam ſanctæ mulieris in Hiſpania, quæ vocabatur Chriſtiana lib. I. Scripſit etiam vitam ſanctæ Lutgardis monialis lib. I. Alia quoque multa edidit, quæ ad noticiam meam non venerunt. Sunt autem qui ſcribant eum Græci ſermonis habuiſſe peritiam, & libros Ariſtotelis, quorum nunc vſus in ſcholis eſt, trãſtuliſſe. Claruit Louanij habitans, temporibus Rodulphi Imperatoris Anno Domini mill. CC.LXXX.

Gerardus monachus S. Quintini.

GERADVS monachus ſancti Quintini in inſulis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & iugi exercitatione peritus, ſecularium quoque literarum non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio. Scripſit quædam non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum præſentibus notificauit & poſteris. E quibus in primis feruntur ſubiecta, Hiſtoria tranſlationis coronæ ſpineæ & partis de cruce Domini à Conſtantinopoli in Franciam lib. I. de miraculis quoque beatæ Heliſabeth gratia diuina factis poſt eius mortem in Thoringia lib. I. Officium & cantus de ipſius feſtiuitate compoſuit. Sermones quoque & multos & varios edidit. Sed & alia complura ſcripſiſſe dicitur, quæ ad noticiam meam non venerunt. Claruit temporibus Rodulphi Imperatoris. Anno Domini milleſimo CC. LXX.

Vdalricus de Argentina.

VDALRICVS de Argentina ordinis fratrum prædicatorum, Alberti Magni quondam auditor atque diſcipulus, vir tam in iure canonico quam in diuinis ſcripturis egregie doctus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus. Scripſit multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum cum laude tranſmiſit ad poſteros. E quibus feruntur ſubiecta. Super ſententias lib. IIII. Summa valde notabilis lib. VI. de anima quoque lib. I. Sermones etiam varij. Alia quoque multa compoſuit, quæ ad me non venerunt. Claruit ſub Rodulpho Imperatore, Anno Domini milleſimo CC.LXXX.

HEIN-

Heinricus de Gandauo Archidiaconus Tornacenſis.

HEINRICVS de Gandauo Archidiaconus Tornacenſis, doctor Pariſienſis omnium ſui temporis facile doctiſſimus, & tam in philoſophia ſeculari quã in diuinis ſcripturis valde eruditus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, diſputator quæſtionum ſcripturarum acutiſſimus, qui ob ingentem eruditionis ſuæ gloriam doctor ſolennis appellari meruit. Scripſit inter multa ingenij ſui opuſcula. Summam inſignem Theologiæ. lib. 1. Super ſententias lib. 4. Quodlibetorum lib. 2. de ſancta virginitate lib. 1. de pœnitentia lib. 1. Sermones quoque varios, & diuerſas in ſacra pagina lecturas. In Metaphyſicam Ariſtotelis lib. 14. in libros quoque phyſicorum lib. 8. & in alios libros Ariſtotelis multos. Alia præterea multa ſcripſit, quæ ad manus noſtras non venerunt. Moritur ſub Adolpho Imperatore. Anno Domini mill. CC. XCIII. indictione III. in die apoſtolorum Petri & Pauli. Sepultus Tornaci in eccleſia Dei genitricis.

Emicho abbas Schonaugienſis cœnobij.

EMICHO abbas Schonaugienſis cœnobij ordinis diui patris Benedicti Treuerenſis diœceſis Eckeberti ſupradicti abbatis quondam auditor atque diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ſecularis quoq; literaturæ non ignarus, ingenio promptus, & clarus eloquio, non minus vita quam ſcientia inſignis. Scripſit tam metro quam proſa multa præclara opuſcula, de quibus tamen pauca in noticiam meam peruenerunt. Legi opuſculum eius de laudibus diuæ virginis Heliſabeth Schonaugienſis. Item ſermones multos & varios, & quædã alia minora non inutilia. Cætera quæ compoſuit in manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Eckeberto abbate. Anno Domini milleſimo ducenteſimo vel circa.

Conradus de Media Ciuitate.

CONRADVS de Media Ciuitate vulgariter Halberſtat, ordinis fratrum prædicatorum, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſeculari philoſophia nõ infime doctus, ingenio præſtans & diſputator egregius. Scripſit ſuper ſententias lib. 4. Summam quoq; ſtudentiũ lib. 3. de triuio lib. 1. Lecturam notabilem in librum ſancti abb. lib. 1. Sermones etiam multos & varios lib. 1. Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad me non venerunt. In multos namque Bibliorum libros lecturas & explicationes feciſſe dicitur. Denique ipſe concordantias noui & veteris teſtamenti per ordinem alphabeti primus ordinaſſe fertur.

Nicolaus de Byberra.

NICOLAVS de Byberra gymnaſij Erffordenſis magiſter in ſcripturis ſecularibus nobiliter doctus & diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio, metro exercitatus & proſa. Scripſit gemino ſtylo non ſpernenda volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus ego tantum repperi: opus carmine & proſa mixtũ, de cauendo malo, quod prænotauit occultum lib. 1. Epiſtolarum quoque ad diuerſos lib. 1. & diuerſa carmina. Cætera quæ compoſuit, ad noticiam meam non venerunt. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno Domini milleſimo CC. nonageſimoque.

Hugo de Argentina Doctor Pariſienſis.

HVGO de Argentina ordinis fratrum prædicatorum doctor Pariſienſis, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit inter alia ingenij ſui exercitia. Super ſententias lib. 4. Compendium quoque Theologicæ veritatis, opus non abijciendum lib. 6. Sermones etiam multos. Quodlibeta, quæſtiones, diſputationes, & varias in diuinis libris explanationes, atq; alia non pauca ſcripſiſſe dicitur, quæ ad noticiam noſtram minime venerunt.

Gerardus lector conuentus Leodienſis.

GERARDVS eiuſdem ordinis fratrum prædicatorum lector conuentus Leodienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſermonibus faciendis ad populum declamator egregius, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus. Scripſit inter cætera valde vtilẽ tractatum de deuotis perſonis, quem prænotauit de doctrina cordis, docens ſeptem diſpoſitiones circa cor faciendas, multaq; ad ædificationem pertinentia hincinde de ſcripturis diuinis ſagaciter colligens. Item ſermones (vt ferunt) de tempore & de ſanctis valde notabiles lib. 2. Sed & alia complura ſcripſiſſe dicitur, quę ad noticiam noſtræ lectionis adhuc minime venerunt.

Alanus de Inſulis Magiſter Pariſienſis.

ALANVS de Inſulis magiſter Pariſienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecundus, Theologus inſignis, philoſophus clarus, & poeta celeberrimus, qui Eccleſiaſticæ ſcholæ Pariſijs multo tempore præfuit, vbi in omni ſcientia diuina pariter & humana, clarus effulſit, adeo vt nomen doctoris vniuerſalis nanciſci meruerit. Scripſit metro & proſa pene infinita opuſcula, de quibus ad meã noticiam non omnia ſed pauca peruenerunt: ſuper ſententias lib. 4. Quodlibet lib. 1. Ad abbatem ſancti Ægidij, de vocabulis ſacræ ſcripturæ opus non paruum, quod prænotauit, Oculum ſacræ ſcripturæ lib. 1. de doctrina quoq; lib. 1. in quinque libros Moyſi lib. totidem. In Cantica Canticorum lib. 1. de pœnitentia ad patriarcham Byturicenſem lib. 4. de æquiuocis myſticis

myſticis lib. I. de ſex alis Cherubin lib. I. de planctu naturæ lib. I. Summam virtutum & vitiorum lib. I. de parabolis lib. I. de arte prædicandi lib. I. Anticlaudianum lib. I. de maximis Theologiæ lib. I. de naturis animalium lib. I. Sermones quoque multos & epiſtolas ad diuerſos varias ſcripſiſſe dicitur, quæ ſi omnes reperiri poſſint neſcio: Denique in multos Bibliorum libros commẽtarios & lecturas elegantes compoſuiſſe fertur, præcipue in prophetas, Euangelium & Apoſtolum, ſed nihil eorum in manus noſtras memini perueniſſe. Claruit ſub Alberto Imperatore. Anno Domini mill. ccc.

Wilhelmus monachus Haffligemenſis. WILHELMVS monachus Haffligemenſis ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ſeculariumque literarum non ignarus, carmine valens & proſa, edidit vtroque genere ſtylo videlicet alterno non ſpernenda opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit: Sermones non inutiles ad populum & fratres lib. I. Vitam quoque ſanctæ Lutgardis lib. I. Viſiones etiam cuiuſdam ſanctimonialis lib. I. Alia quoq; multa edidit quæ ad noticiam meam non venerunt.

Heinricus de Bruxellis monachus cœnobij Haffligemenſis. HEINRICVS de Bruxellis monachus eiuſdem cœnobij Haſligemenſis ordinis ſancti patris noſtri Benedicti, in ſcripturis ſanctis longa exercitatione peritus, & ſecularis litteraturę non ignarus, Philoſophus & Computiſta egregius, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit de ratione computi lib. I. Item Calendarium de incenſionibus lib. I. de aſtrolabio quoq; lib. I. Alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad noticiam noſtræ lectionis adhuc minime venerunt.

Eckardus ordinis prædicatorum. ECKARDVS ordinis (vt quidam volunt) prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, verbi diuini prædicator diligẽtiſſimus. Scripſit multa ſubtilia volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus repperi ſubiecta: Super ſententias lib. IIII. in Geneſim lib. I. in Exodum lib. I. in librum ſapientiæ lib. I. in Cantica Canticorum lib. I. in Euangelium Iohannis lib. I. Super oratione Dominica lib. I. Poſitionum ſuarum defenſionem lib. I. Sermones de tempore lib. I. Sermones de ſanctis lib. I. Collationes in capitulis prædicatorum & alias habitas & varias. Cætera quę compoſuit, ad noticiã noſtrę lectionis non venerunt. De quibuſdã dictis ſuis reprobatis, in libro de ſcriptoribus eccleſiaſticis fecimus mentionem. Claruit ſuo tempore in Auſtria maxime, vbi prædicando, docendo & ſcribendo in magna opinione populi eſt habitus.

Petrus de Saxonia. PETRVS de Saxonia ordinis fratrum minorum, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & iuris canonici non ignarus, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis induſtriæ vir. Scripſit ſummam de caſibus prædicatoribus & confeſſoribus non inutilem, quæ ſuo tempore maximo in precio fuit. Item ſermones de tempore & de ſanctis lib. II. Alia nonnulla ſcripſiſſe dicitur, ſed ad manus noſtras non venerunt.

Conradus de Saxonia. CONRADVS de Saxonia eiuſdem ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque ſecularibus literis ſufficienter doctus, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis ingenij. Scripſit ſuper ſententias lib. IIII. Super oratione Dominica lib. I. Super ſalutatione angelica lib. I. Sermones de tempore li. I. Sermones per quadrageſimam lib. I. Sermones de ſanctis lib. I Denique in multos Bibliorum libros lecturas & commentarios elegantes feciſſe dicitur & alia complura ſcripſiſſe, quæ ad noticiam meam non venerunt.

Sibertus de Beka. SIBERTVS de Beka patria Gelrenſis ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, Prior prouincialis Alemaniæ inferioris, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & tam in iure canonico quam in philoſophia ſeculari egregie doctus, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit ſuper ſententias lib. IIII. de cenſuris noui iuris ſummam notabilem lib. I. in regulam ordinis ſui lib. I. Sermones quoque & multos & varios. Ordinarium ſuæ religionis ſagaci intentione correxit. Sed & alia complura ſcripſiſſe dicitur, quæ ad noticiam meam non venerunt. Claruit in conuentu Colonienſi temporibus Ludouici Bauari, Imperatoris quarti: & Iohannis papę XXII. Anno Domini mill. ccc. xx.

Iohannes de Blomendal. IOHANNES de Blomendal ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio præſtans & clarus eloquio, in declamandis ad populum ſermonibus doctor egregius fuit. Scripſit inter cætera ſermones elegantes de tempore li. I. Sermones quoque per quadrageſimam li. I. Sermones etiã de ſanctis per anni circulũ li. I. Alia quoq; nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quę

ad noticiam meam non venerunt. Claruit ſub Ludouico Bauaro Imperatore quarto, & Iohanne papa XXII. anno Domini mill.ccc.xxx.

Iohannes Danckonius de Saxonia.

IOHANNES Danckonis de Saxonia, vir vndecunque doctiſſimus, philoſophus & aſtronomus omnium ſui temporis eruditiſſimus, ingenio & eloquio clarus, aſtrorum ſcientiam Gallos Pariſienſes multo tempore docuit, apud quos in maximo honore habitus fuit. Scripſit quædam præclara opuſcula, de quibus ego tantum repperi ſubiecta. Canones primi mobilis. li. I. Tabulas eiuſdem lib. I. de aſtrolabio plano lib. I. de incenſionibus quoque lib. I. de Eclypſibus lib. I. de veritate & vtilitate ſcientiæ aſtronomicæ lib. I. Cætera quę compoſuit, ad noticiam noſtræ lectionis minime venerunt. Claruit temporibus Ludouici Imperatoris quarti & Iohannis XXII. anno Domini mill.ccc.xxx.

Petrus de Lutra, monachus cœnobij Lutrenſis.

PETRVS de Lutra monachus ordinis Præmonſtratenſis cœnobij Lutrenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularis literaturæ non ignarus, philoſophus & iuriſta clariſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus. Scripſit multa præclara volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus extant ſubiecta. Super ſententias lib. IIII. in Euangelium Iohannis lib. I. Ad Baldeuinum Archiepiſcopum de prærogatiuis Eccleſię Treuerenſis lib. I. ſeptenarius candelabrorum de ſummi Pontificis eminentia lib. III. Cōtra fratrem Michaelem ordinis minorum quondam generalē, & ſibi adhærentes qui ſummum Pontificem impugnabant lib. I. de formula nuptiarum lib. I. ad Cardinalem Columnenſem de columnis myſticis lib. I. de ſacramento altaris lib. I. Epiſtolarum ad diuerſos lib. I. ſermones quoque varij de tempore & de ſanctis per anni circulum lib. II. alia quoq; multa edidit, quæ ad noticiam noſtræ lectionis adhuc minime venerunt. Claruit temporibus Ludouici Bauari Imperatoris, & Iohannis papæ XXII. anno Domini mill. CCC. XXX.

Lupoldus de Bebenburg epiſcopus Bambergenſis.

LVPOLDVS de Bebenburg epiſcopus Bambergenſis Iohannis Andreæ Bononienſis quondam auditor atque diſcipulus, Iureconſultus omnium laude celeberrimus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio cautus & promptus eloquio, ſcripſit quædam magnæ eruditionis opuſcula quibus nomen ſuum immortalitati conſecrauit. Volumen inſigne de zelo & feruore principum & nobilium Germanorum pro fide catholica & Romanæ ſedis honore atque præſulibus lib. I. Item de iuribus Romani imperij lib. I. Epiſtolas etiam multas ad diuerſos eleganter compoſuit. Sed & alia nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Ludouico Imperatore quarto. Et Benedicto papa XII. anno Domini mill.ccc.XL.

Conradus de monte puellarum Canonicus eccleſiæ Ratiſponenſis.

CONRADVS de monte puellarum canonicus Eccleſiæ Ratiſponenſis in Bauaria, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari philoſophia doctiſſimus, ingenio ſubtilis & eloquio diſertus, in gymnaſio Erffordenſi artium liberalium rudimenta primum didicit, ac deinde ad Gallos ſe conferens, ſacris literis operam dedit, & Pariſijs in doctorem ſublimatus, multos in ſcientia ſalutari per octennium cum gloria informauit. Scripſit inter cætera ingenij ſui opuſcula. Super ſententias lib. IIII. Ad Lupoldum quoque ſupradictum epiſcopum Bambergenſem œconomicam valde inſignem lib. III. ad Ducem Auſtriæ monoſticam lib. I. Politicam quoque lib. I. diſputationes & quæſtiones varias Pariſijs determinauit. Sed & alia multa edidit, quæ ad noticiam noſtræ lectionis adhuc minime venerunt. Claruit ſub Ludouico Bauaro Imperatore quarto. Anno Domini milleſimo CCC. XL.

Heinricus de Vrimaria.

HEINRICVS de Vrimaria ordinis fratrum Heremitarum ſancti Auguſtini, vir in ſcripturis ſanctis à pueritia ſtudioſiſſimus & multum eruditus: atque in philoſophia Peripatheticorum nulli ſuo tempore apud Pariſienſes ſecundus, quippe qui cathedram doctoratus aſcendens multis annis Theologiam & philoſophiam in eodem gymnaſio publice docuit. Scripſit ad ædificationem legentium non pauca volumina, de quibus feruntur ſubiecta. Super ſententias lib. IIII. Quæſtiones quodlibetariæ Pariſijs diſputatæ lib. I. de decem præceptis lib. I. Epitoma collationum ſanctorum patrum Iohannis Caſſiani lib. XXIIII. de perfectione hominis lib. I. de incarnatione Verbi lib. I. de inſtinctibus liber vnus qui à nonnullis Henrico de Haſſia aſcribitur. De exemptione lib. I. Expoſitio decretalis de celebratione Miſſarum lib. I. ſermones de tempore & de ſanctis lib. II. in multos quoque bibliorum & philoſophiæ Ariſtotelicæ libros commentarios ſcripſiſſe dicitur, aliosque diuerſos compoſuiſſe tractatus, qui in manus noſtras minime venerunt. Claruit ſub Ludouico Imperatore quarto. Anno Domini milleſimo ccc. XL.

Ludolphus de Saxonia.

LVDOLPHVS de Saxonia monachus Carthuſienſis domus Argentinenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio mitis, ſer-

tis,ſermone dulcis atque compoſitus,non minus vita quam ſcientia reuerendus. Scripſit quædam magnæ deuotionis & eruditionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad noticiam poſteritatis cum gloria transmiſit. E quibus ego tantum reperi ſubiecta. Volumen magnum & inſigne opus,de vita & doctrina Domini noſtri Ieſu Chriſti,quod ex Euangelio trahens,prænotauit: Vitã Ieſu lib.II.item ſuper toto Pſalterio celeberrimũ opus lib.I.Alia quoq; nonnulla ſcripſiſſe dicitur,ſed in manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Ludouico Imperatore quarto,anno Domini mill.ccc.xxx.

Simon de Spira.

SIMON de Spira ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis, de monte Carmeli Prior prouincialis Alemaniæ,& cuiusdam Eccleſiæ Epiſcopus, doctor Pariſienſis,vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in philoſophia ſeculari egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus,qui in gymnaſio Colonienſi Theologiam multo tempore glorioſe docuit & magnam eruditionis ſuæ gloriam acquiſiuit.Scripſit ſuper ſententias lib. IIII. Contra Iudæos lib.I.Poſtillas quoq; varias ſcripturarũ quas Coloniæ legit. Sermones etiam non abijciendos lib.I. Alia quoq; nonnulla edidit,quæ necdum videre potui. Moritur Coloniæ in ſuo conuentu ſepultus,anno Domini mill.ccc.xl.indictione octaua,octauo Idus Ianuarij ſub Benedicto papa duodecimo.

Iohannes de Saxonia.

IOHANNES de Saxonia ordinis fratrum minorum,in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus,& tam in iure canonico quam in philoſophia peripathetica egregie doctus, atq; in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenij vir. Scripſit nonnulla præclara volumina,quibus nomen ſuum ad noticiam poſteritatis memoriæ commendauit, è quibus extat notabilis ſumma de caſibus conſcientiæ confeſſionum auditoribus nõ inutilis lib.I.ſermones quoq; de tempore & de ſanctis lib.II. ſed & alia quædam nobis incognita. Claruit ſub Ludouico Bauaro anno Domini mill.ccc.xl.

Iohannes Eligerus de Gonderſleuen.

IOHANNES Eligerus de Gonderſleuen (domini Iohannis de Saxonia clariſſimi aſtronomi quondam auditor) vir in ſecularibus literis eruditiſſimus,philoſophus & aſtronomus inter omnes ſuo tempore celeberrimus,atque in diuinis ſcripturis non mediocriter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit in Aſtronomia non ſpernenda volumina,quibus memoriam ſui poſteris commendauit,è quibus ſubiecta feruntur. De compoſitione aſtrolabij lib.I.de vtilitate aſtrolabij lib.I.de vtilitate quadrantis li.I.de magnete quoque lib.II.de aſtrogemetro lib. I. Et quædam alia nobis incognita. Claruit temporibus Caroli Imperatoris quarti, & Clementis papæ ſexti, anno Domini milleſimo ccc.l.

Iohannes de Beka clericus Traiectenſis.

IOHANNES de Beka clericus Traiectenſis Eccleſiæ,vir in ſcripturis ſanctis eruditus & ſecularium literarum non ignarus. Edidit quædam ingenij ſui non ſpernenda opuſcula,de quibus ego vidi tantum volumen aperto ſermone compoſitum ad dominum Iohannem Epiſcopum Traiectenſis Eccleſiæ,& Wilhelmum Ducem Hollandiæ de geſtis pontificum Traiectenſium & comitum ducumq; Hollandinorum incipiens à tempore ſancti Willibrordi primi Epiſcopi vſq; ad annũ Domini mill.ccc.xlvi.de cæteris nihil vidi. Claruit temporibus Ludouici Bauari & Caroli quarti Imperatorum, anno Domini mill.ccc.xlviii.

Thomas de Argentina.

THOMAS de Argentina ordinis fratrum Heremitarum ſancti Auguſtini,poſt Gregorium Ariminenſem,totius ordinis Prior generalis,vir in ſcripturis ſanctis doctiſſimus, & ſecularis philoſophiæ interpres præclarus,vita & conuerſatione inſignis,quippe qui ordinem ſuum verbo & exemplo ſtrenue gubernauit. Scripſit in diuinis ſcripturis quædam præclara volumina,quibus nomen ſuum ad noticiam poſteritatis cum gloria transmiſit. E quibus extat opus celeberrimum ſuper ſentẽtias Petri Lombardi li.IIII.Conſtitutiones ordinis lib.I.ſermones quoq; varij ad populum lib. II. Sed & quædam alia ſcripſiſſe dicitur,quę ad noticiam meam non venerunt.Claruit temporibus Caroli Imperatoris quarti,anno Domini mill.ccc.l.

Heinricus Dolendorp.

HEINRICVS Dolendorp,ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli,Prior prouincialis inferioris Alemaniæ,vir doctus & eruditus,declamatorque ſermonum celeberrimus,ingenio præſtans & clarus eloquio: atque in enodandis quæſtionibus ſcripturarum diſputator acerrimus. Scripſit inter cætera ingenij ſui opuſcula, notabilem lecturam ſuper ſententias lib. IIII. Sermones quoq; & multos & elegantes ad populum lib.II. Alia quoque nonnulla edidit,quorum ad me noticia non peruenit. Moritur in conuentu ſuo Colonienſi ſepultus,anno Domini mill.ccc.lxvi.indictione tertia,quarto Idus Februarij ſub Carolo Imperatore quarto.

Henricus de Erffordia.

HEINRICVS de Erffordia, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecu-

laribus literis egregie doctus, philoſophus, iuriſta, Theologus & Chronographus celeberrimus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit non ſpernendæ auctoritatis opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus ſubiecta feruntur. Opus inſigne hiſtoriarum de memorabilibus factis lib. I. Summa quoque notabilis de caſibus conſcientię lib. I. Sermones multi, & alij diuerſi tractatus, ex quibus eum religioſum fuiſſe cõijcimus, quanquam ordinis ſui differentiam ignoremus. Claruit ſub Carolo quarto, anno Domini mill. ccc. L.

Iohannes de Erffordia.

IOHANNES de Erffordia ordinis fratrum minorum, doctor in diuinis ſcripturis illuminatus, & ſecularium literarum nõ ignarus, philoſophus & iuris vtriusque interpres doctiſſimus, ingenio ſubtilis & promptus eloquio. Scripſit magnæ vtilitatis plura volumina, quibus nomen ſuum ad noticiam poſteritatis cum gloria transmiſit. E quibus tamen pauca in manus noſtras peruenerunt. Tabulã iuris lib. I. Summa quoque de caſibus cõſcientiæ auditoribus confeſſionum non inutilis lib. II. Sermones populares non inelegantes de tempore & de ſanctis lib. II. Cætera vero quæ compoſuit, ad manus noſtras non venerunt.

Thilmannus de Aquiſgrani.

THILMANNUS de Aquiſgrani, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, poſt Heinricum de Dolendorp Prior prouincialis inferioris Alemaniæ, diuinarum ſcripturarum doctor inſignis, primum Pariſijs deinde Coloniæ Theologicæ ſcholæ præſidens tum docendo tum ſcribendo magnam eruditionis ſuæ gloriam acquiſiuit. Scripſit inter cætera ingenij ſui opera, ſuper ſententias lib. IIII. In Euangelium quoque Matthæi lecturam notabilem, quam Coloniæ in conuentu ſuo publice legit lib. I. Quæſtiones etiam varias diſputauit. Sermones quoque multos & elegantes compoſuit. Et alia quædam nobis incognita. Claruit ſub Carolo quarto, anno Domini milleſimo ccc. LX.

Iacobus de Altauilla abbas Eberbacenſis.

IACOBUS de Altauilla patria Rinckaugienſis, Abbas monaſterij Eberbacẽſis quintusdecimus, ordinis Ciſtercienſis (quod in deſcenſu Rheni duobus ferme millibus à Moguntia diſtat) vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus & ſecularium literarum non ignarus, gymnaſij Pariſienſis decus & doctor inſignis, ſcripſit ſuper ſententias notabile opus lib. IIII. Sed & quæſtiones varias Pariſijs diſputatas lib. I. ſermones quoque multos ad fratres, qui partim habentur, partim vero ex incuria ſubtracti ſunt. Epiſtolas etiam elegantes ad diuerſos edidit, & alia nobis incognita. Claruit ſub Carolo Imperatore quarto, anno Domini mill. ccc. LX.

Iohannes de Ymenhuſen.

IOHANNES de Ymenhuſen doctor Pariſienſis, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, diſputator acutus. Scripſit inter cætera, ſuper ſententias inſigne volumen lib. IIII. ſermones quoque & varias quæſtiones ſcripturarum. Denique in quoſdam Bibliorũ libros commentarios elegantes feciſſe dicitur, & alia multa ſcripſiſſe, ſed in manus noſtras nihil eorum, memini perueniſſe. Claruit ſub Carolo quarto, anno Domini milleſimo ccc. LX.

Iohannes de Tambacho.

IOHANNES de Tambacho, ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis multũ exercitatus & doctus, ſecularis quoque philoſophiæ non ignarus, ingenio præſtans & ſermone ſcholaſtico nitore compoſitus. Edidit quædam non ſpernenda volumina quibus nomen ſuum poſteris notificauit, è quibus ferunt ſubiecta: Opus grande & non abijciendum contra ſæuientis fortunæ iacula, non minus vtile quam iucundum, quod prænotauit. Conſolationem Theologiæ lib. XV. de ſenſibilibus delitijs paradiſi lib. I. ſermones quoq; de tempore & de ſanctis lib. II. & quædam alia. Claruit ſub Carolo quarto, anno Domini mill. ccc. LX.

Iohannes de Hildeshem.

IOHANNES de Hildenshem ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis, de monte Carmeli, Baccalaurius ſacræ Theologiæ, lector & prior Caſſelenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis omnium opinione ſuo tempore doctiſſimus, Theologus, Rhetor, Philoſophus, poetaque celeberrimus, in declamandis homelijs ad populum excellentis ingenij fuit. Scripſit autem multa præclara volumina: quibus nomen ſuum poſteris commendauit, è quibus extant ſubiecta. Super ſententias lib. IIII. Ad Florentium Epiſcopum monaſterienſem, de translatione trium regum lib. I. Chronica quoque temporum lib. I. Defenſorium ordinum mendicantium contra Richardum archiepiſcopum Ardinachanũ lib. I. Opus metricum de monſtris in eccleſia lib. I. Opus ꝙ prænotatur, fons vitę lib. I. de Antichriſto li. I. Contra Iudęos li. I. in quẽdam turpia pingentẽ li. I. ſermones de tempore & de ſanctis li. I. epiſtolarũ ad diuerſos nu. LXXX. lib. I.

lib. Epigrammatum lib. I. Alia quoque multa edidit, quę ad noticiam meam non venerunt. Hic Iohannes beati Petri Thomæ patriarchæ Conſtantinopolitani, generalis magiſtri antea, in Auinione quondam reſidentis auditor & familiaris amicus fuit. Claruit ſub Carolo quarto. Anno Domini mill.ccc.LX.

Albertus de Rickmerſdorp.

ALBERTVS de Rickmersdorp patria Saxo, Epiſcopus Halberſtatenſis triceſimus primus in ordine, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, doctor Pariſienſis. Scripſit multa præclara volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus iſta feruntur: ſuper ſententias lib. IIII. in multos Ariſtotelis libros commentarios edidit. Variasque in ſcripturis ſanctis enucleauit quæſtiones. Sed & alia multa compoſuit, quę ad noticiam meam non venerunt. Recepit autem Epiſcopatum præfatæ Eccleſiæ Halberſtatenſis ab Vrbano papa quinto. Anno Domini milleſimo ccc.LXV. indictione tertia, & præfuit annis quatuor & viginti. Sepultus in maiori ſua Eccleſia Halberſtatenſi.

Matthæus de Cracouia doctor.

MATTHÆVS de Cracouia, doctor Pragenſis Epiſcopus Wormacienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, qui propter inæſtimabilem doctrinam primum Pragæ deinde Pariſijs Theologicæ ſcholæ præſidens conſtitutus, magnam legendo ſcribendoque gloriam inter doctores obtinuit. Scripſit multa præclara opuſcula, de quibus tamen pauca ad manus noſtras memini perueniſſe. Super ſententias lib. IIII. Ad Heinricum Epiſcopum Wormacienſem pulchrum volumen de prædeſtinatione, & quod Deus omnia bene fecerit, cuius interlocutores ſunt pater & filius, quod prænotauit rationale diuinorum operum lib. VII. de contractibus lib. I. de celebratione frequentanda vel intermittenda, dialogum cõſcientiæ & ratiocinationis lib. I. Ad epiſcopum Wormacienſem lib. I. Epiſtolarum ad diuerſos lib. I. ſermones quoque varios. Cætera quæ compoſuit ad noticiã meam nõ venerunt. Moritur anno Domini, mill.ccc.IX. die quinta Martij Wormaciæ ſepultus.

Iohannes Dencock.

IOHANNES Dencock, ordinis fratrum Heremitarum ſancti Auguſtini ex Saxonia oriundus, doctor Pragenſis, in ſcripturis ſanctis doctiſſimus & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris cõmendauit, è quibus ſubiecta feruntur. Super ſententias lib. IIII. Quæſtiones variarum poſitionum Pragæ diſputatæ lib. I. ſermones quoque de tempore & de ſanctis lib. II. Epiſtolarum ad diuerſos lib. I. Cætera quæ compoſuit, ad noticiam meam non venerunt. Claruit ſub Carolo Imperatore quarto, anno Domini milleſimo CCC.LX.

Iohannes Fuſt.

IOHANNES Fuſt, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, primum lector conuentus Crutzenacenſis in Comitatu Spanhemenſi ac deinde Prior Argentinẽſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularis philoſophię nõ ignarus, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, vita & conuerſatione deuotus, maximus & mirandus declamator ſermonum popularium. Scripſit inter cætera ingenij ſui monimenta. Quæſtiones ſententiarum lib. I. ſermones quoque de tempore & de ſanctis lib. IIII. item ſermones feriales per totam quadrageſimam lib. II. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad noticiam meam non venerunt. Claruit in conuentu ſuo Crutzennacenſi, vbi chlamydem Eliæ primum induit, ſub Carolo Imperatore quarto. Anno Domini milleſimo CCC. LXX.

Gerardus Groyt dictus alias Magnus.

GERARDVS Groyt dictus alias Magnus, Dauantrienſis, vir tam in diuinis quam in humanis ſcripturis & maxime in iure canonico doctiſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit non ſpernendæ lectionis complura opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteros cum gloria transmiſit, è quibus iſta feruntur: de contractibus & vſuris lib. I. de inſtitutione nouitiorum lib. I. de locatione curę paſtoralis lib. I. de conuerſatione interna lib. I. de regimine monialium li. I. de incõmoditatibus matrimonij lib. I. Epiſtolarum quoq; ad diuerſos lib. I. ſermones etiã varios & inſuper multa edidit, quæ ad noticiam noſtræ lectionis nõ venerunt. Moritur ſub Wenceslao Imperatore. Anno Domini milleſimo CCC.LXXXIIII. indictione ſeptima.

Conradus de Altzeya.

CONRADVS de Altzeya oppido ducis Palatini comitis, in diœceſi Moguntina, tribus à Wormacia miliaribus ſito, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus & poeta celeberrimus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, metro exercitatus & proſa. Scripſit in vtroq; genere quædam non abijcienda volumina, quibus primum apud Pragenſes ac deinde in Erffordia magnam eruditionis laudem obtinuit, ſed pauca eorum ad noticiam meam peruenerunt, legi enim tan-

tum opuſculum quod carmine & rythmis eleganter compoſuit de puriſſima virgine Dei genetrice Maria, prænotatum liber figurarum lib. I. Scripſit etiam ad diuerſos multas elegantes epiſtolas, carmina quoque diuerſi generis multa lib. I. Et alia complura. Claruit ſub Carolo quarto, anno Domini milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo.

Bertrammus epiſcopus Theſelicenſis.

BERTRAMMVS epiſcopus Theſelicenſis ordinis fratrum prædicatorum conuentus Confluentini, & Epiſcopi Metenſis in pontificalibus vicarius, vir in diuinis ſcripturis eruditus & inter doctores ſui temporis famoſiſſimus, ingenio præſtans & clarus eloquio, declamator quoque ſermonum egregius. Scripſit ſuper ſententias lib. IIII. Item ad Cunonem Archiepiſcopum Treuerenſem de illuſionibus dæmonum lib. I. Ad eundem de ſchiſmate lib. I. Sermones quoque varios ad populum & ad clerum, alia inſuper multa edidit, quæ ad manus noſtras non venerunt. Moritur ſub Wenceslao Imperatore, anno Domini milleſimo CCC. LXXXVII. XIII. Calend. Februarij, indictione x. Sepultus in Confluentia Treuerenſis diœceſis in conuentu ſuo prædicatorum, vbi aliquando ordine ſuſcepto Prior fuit.

Heinricus de Kalkar Carthuſ.

HEINRICVS de Kalkar monachus ordinis Cartuſienſis & Prior domus ſanctæ Barbaræ in Colonia Agrippina, vir in diuinis ſcripturis illuminatum habens intellectum, ingenio præſtans & dulcis eloquio, vita quoque & conuerſatione deuotus. Edidit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quorum vſus deuotis fratribus non inutilis iudicatur. E quibus iſta feruntur. Exercitatorium monachale lib. I. Loquagium de Rhetorica lib. I. Cantuagium de muſica lib. I. de ortu & proceſſu ordinis Carthuſienſis lib. I. Sermones quoque ad fratres non ſpernendos compoſuit, & quædam alia ad purgationem conſcientiarum maxime pertinentia. Claruit temporibus Wenceslai Imperatoris, anno Domini mill. ccc. xc.

Iohannes Rusbrok.

IOHANNES Rusbrock ordinis canonicorum regularium, prior monaſterij viridis vallis in Brabantia, vir ſtudioſus & deuotus. Scripſit inter cætera ingenij ſui opera. De ornatu ſpiritalium nuptiarum lib. III. De profectu religioſorum lib. I. Sermones quoque multos ad fratres, Epiſtolas etiam plures ad diuerſos lib. I. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad manus noſtras non venerunt. Huius viri ſcripta in tertio libro de ornatu ſpiritualium nuptiarũ, caute legenda ſunt, ſicut nos admonet Iohannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis in libro à ſe de hoc edito. Claruit ſub Wenceslao Imperatore non ſine opinione ſanctitatis, anno Domini mill. ccc. xc.

Conradus monachus.

CONRADVS monachus cœnobij fontis ſalutis in Sueuia, ordinis Ciſtercienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus, & in ſecularibus literis non mediocriter doctus, ingenio clarus & apertus eloquio. Scripſit ſuper ſentẽtias lib. IIII. Sermones quoq; de tempore li. 2. ſermones de ſanctis li. 2. ſed & alia nonnulla edidit, quę ad manus noſtras nõ venerũt. Huius viri ſermones vulgo ſermones ſucci appellantur eo ꝙ ex ſuccis & medullis ſcripturarũ ſagaci ſtudio extracti ſunt. Sunt tamen qui fingant huius vocabuli rationẽ ex calceamentis ſumpſiſſe originẽ, eo ꝙ ſcedulas botis incluſas pro ſermonibus componendis ad chorum & alia loca ſecum portauerit. Claruiſſe perhibetur temporibus Wenceslai Imperatoris, anno Domini mill. ccc. xc.

Iohannes de S. honhouen.

IOHANNES de Schonhouen ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, Prior conuentus Mechlinienſis, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenij. Scripſit ad vtilitatem ſimplicium prædicatorum non abijcienda volumina, quibus memoriã ſui poſteris cõmendauit, Opus inſigne de vitijs & virtutibus omniq; materia prædicabili ſecundum ordinem alphabeti in duobus voluminibus, quod Græco vocabulo prænotauit Polypodion lib. II. Sermones quoque non inelegantes per anni circulum de tempore & ſanctis lib. II. Sed & alia complura ſcripſiſſe dicitur, quę ad noticiam meam non venerunt.

Conradus de Zutphania.

CONRADVS de Zutphania patria Gelrenſis, ordinis Canonicorum regularium cœnobij Windeshemenſis Traiectenſis diœceſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & non minus conuerſatione quam ſcientia venerabilis, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit ad eruditionem ſimplicium fratrum multa pręclara volumina, de quibus tamen pauca ad noticiam noſtræ lectionis peruenerunt, repperi enim duntaxat ſubiecta. De ſpiritualibus aſcenſionibus, deuotis viris valde vtilem tractatum lib. I. De reformatione quoque hominis interioris non abijciendum opus lib. I. ſermones etiam & multos & elegantes cõpoſuiſſe dicitur, quorũ lectio religioſis neceſſaria iudicatur. Cetera

quæ

quæ ſcripſit etſi multa ſunt, tamen in manus noſtras minime peruenerunt. Claruit ſub Wenceslao Imperatore, Anno Domini milleſimo cccc.

Wilhelmus de Oppenbach Doctor Pariſienſis.

WILHELMVS de Oppenbach doctor Pariſienſis in ſcripturis ſanctis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ad populum ſermonibus ſatis idoneus. Scripſit ſuper ſententias lib. IIII. Quæſtiones quoque varias quas Pariſijs & Coloniæ diſputauit lib. I. Sermones ad populum & Collationes varias ad clerum. Sed & alia nonnulla edidit, quæ ad noticiam meam non venerunt. Conſtat eum religioſum fuiſſe, ſed cuius ordinis fuerit nondum ſufficienter potui inuenire.

Gerardus de Zutphania.

GERARDVS de Zutphania alius à primo, gymnaſij Colonienſis decus ac ſacræ Theologiæ Baccalaureus formatus, vir doct⁹ & valde venerabilis, ingenio ſubtilis & diſputator quæſtionum difficilium acutiſſimus. Scripſit quæſtiones ſententiarum notabiles lib. IIII. Quæſtiones etiam quodlibetarias ordinauit, in quibus multa pro eruditione diſcipulorum determinat. Alia quoque nonnulla edidit: quæ ad me non venerunt. Claruit circa tempora Wenceslai & Ruperti Bauari Imperatorum, Anno Domini milleſimo cccc.

Iohannes de Witlich.

IOHANNES de Witlich oppidulo, Treuerenſis diœceſis (quod quatuor ferme miliaribus ab vrbe Treuerorum diſtat) vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia non mediocriter doctus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus, qui in gymnaſio Colonienſi ſacras literas aliquandiu publice docuit. Scripſit ſuper ſententias lib. IIII. in epiſtolas quoque beati Pauli Apoſtoli notabilem lecturam edidit, quam Coloniæ multis auditoribus publice recitauit. Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad noticiam meam non venerunt. Claruit ſub Wenceslao Imperatore anno Domini mill. cccc.

Heinricus de Langenſtein.

HEINRICVS de Langenſtein dictus de Haſſia, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio præſtans, ſermone ſcholaſticus, abundans & diffuſus, quippe qui multis annis in lectura Geneſeos conſumptis, vix ad quartum capitulum libri peruenit, ac totidem volumina compleuit. Fuit enim ad omnia reſolutus & in dicendo ſcribendoque copioſus, adeo vt apud eum maioris difficultatis fuerit, memoria digna ſponte occurrentia repellere, quam noua quæ dicerentur inuenire. Hunc quemadmodum ex quadam eius epiſtola repperi, Wormacienſis eccleſiæ Canonicum fuiſſe crediderim. Claruit primum in gymnaſio Pariſienſi, vbi & lauream doctoratus promeruit, deinde pro decore nouæ plantationis Wiennam ſe contulit, vbi docendo & ſcribendo magnam eruditionis ſuæ gloriam conſecutus eſt. De cuius opuſculis feruntur ſubiecta. Super ſententias lib. IIII. in prologum Bibliorum galeatum lib. I. in principium Geneſis lib. IIII. Ad epiſcopum Friſingenſem de Antichriſto & ſchiſmate li. I. de cõtemplatione lib. I. de anima contemplatiua lib. I. Speculum animæ peccatricis lib. I. de ſeptem horis canonicis lib. I. Contra aſtrologos lib. I. Contra Thelefforum pronoſticatorem lib. I. Super Oratione Dominica lib. I. Super Aue Maria lib. I. Super ſymbolo Apoſtolorum lib. I. de contemptu mundi notabile volumen lib. I. Contra quendam Wickleffitam hæreticum lib. I. Ad canonicos regulares lib. I. de proprietate monachorum lib. I. in Cantica Canticorum lib. I. Sermones de tempore & de ſanctis lib. II. Epiſtolarum ad diuerſos lib. I. Alia quoque multa edidit, quæ ad noticiam meam non venerunt. Sunt qui ſcribant eũ Wormacienſem epiſcopũ fuiſſe, Alij Warmienſem in Sleſia, Matthęumq; Cracouienſem ad eũ de prædeſtinatione ſeptẽ ſcripſiſſe libellos, nomen quidẽ conſentit, non tempus, veritatem ſtudioſis inquirendam relinquimus. Claruit ſub Wenceslao Imperatore anno Domini mill. cccc.

Iohannes Gluel ordinis fratrum B. Mariæ.

IOHANNES Gluel de Aquiſgrani ciuitate imperiali oriundus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de mõte Carmeli, prior Colonienſis, vir in diuinis ſcripturis egregie doctus & ſecularis literaturæ non ignarus, in declamandis ad populũ ſermonibus excellẽtis ingenij. Scripſit inter cætera ſtudij ſui opera, de origine & profectu ordinis ſui volumẽ quod prenotauit, Speculũ Carmelitarum lib. I. Sermones quoq; de tempore & de ſanctis per anni circulũ lib. I. Sermones etiã per quadrageſimã li. I. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad noticiam meam non venerunt. Claruit Coloniæ vbi & ſepultus eſt.

Heinricus de Cuta, ſiue Oyta D. Pariſienſis.

HEINRICVS de Cuta ſiue Oyta, doctor Pariſienſis, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & & eruditus, & in philoſopia Ariſtotelica nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus & declamator ſermonum egregius, gymnaſij Wiennenſis in Auſtria vnicum decus & complantator primarius. Scripſit quædam præclara in ſcripturis volumi-

na, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus iſta repperi: ſuper ſententias lib.I. Quodlibeta quoque lib.I. de contractibus lib.I. de conceptione beatæ Mariæ ſemper virginis lib.I. ſermones varios. De cæteris quæ ſcripſit nihil vidi. Claruit ſub Wenceslao anno Domini mill. ccc.xc.

Henricus de Andernacho.

HEINRICVS de Andernacho ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis, de monte Carmeli, conuentus Colonienſis, vir in ſcripturis ſanctis longo ſtudio exercitatus & doctus atque in philoſophia Ariſtotelica ſubtiliter imbutus, ingenio excellens & declamator ſermonum egregius, qui primum gymnaſium Pariſienſe ac deinde Colonienſe ſua eruditione & præſentia decorauit. Scripſit inſigne opus ſuper ſententias lib.IIII. Quæſtiones notabiles philoſophiæ lib.I. Sermones de tempore & de ſanctis per circulũ anni lib.II. Cætera quæ compoſuit, ad noticiam meam non venerunt.

Iohannes Abbas monaſterij ſancti Bauonis.

IOHANNES Abbas monaſterij ſancti Bauonis in Gandauo, ordinis diui patris Benedicti, doctor & profeſſor diuinarum ſcripturarum egregius, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, non minus religioſa conuerſatione quam ſcientia venerabilis. Scripſit libellum notabilem de eſu carnium, in quo ſubtiliter diſputans concludit ſecundum regulam ſancti Benedicti & ſanctiones Iuris, quod eius carnium ſano monacho illicitus ſit, & ideo penitus interdictus. Scripſit etiã in regulam noſtram declarationes lib.I. Quæſtiones quoq; ſententiarum li.I. Varios præterea multiplicesque fertur ſcripſiſſe tractatus, qui ad nos minime peruenerunt.

Iohannes de Werdena Colonienſis diœceſis.

IOHANNES de Werdena Colonienſis diœceſis ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, vir in diuinis ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atque in philoſophia naturali ſufficienter doctus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, declamator ſermonum popularium ſuo tempore omnium celeberrimus. Scripſit ſermones de tempore & de ſanctis valde notabiles, qui hodie vulgo dicuntur, ſermones dormi ſecure, eo quod ſine labore quilibet prædicator in eis proficere poſſit. Sermones quoq; per quadrageſimam lib.I. Alia quoq; nonnulla edidit, quæ ad noticiam meam non venerunt. Claruit in conuentu Colonienſi ſub Wenceslao Imperatore. Anno Domini mill. ccc.

Iohannes de Duren.

IOHANNES de Duren ordinis fratrum minorum Colonienſis diœceſis diuini verbi prædicator non ocioſus, ingenio clarus, ſermone facundus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis ſtudioſus & doctus. Scripſit ad vtilitatem ſimplicium fratrum quædam non ſpernenda volumina, quibus nomen ſuum & præſentibus & poſteris notificauit, è quibus iſta repperi: De ſeptem peccatis lib.I. de occultis vitijs & peccatis lib.I. de manifeſtis vitijs lib.I. de confeſſione lib.I. Sermones de tempore lib.I. Sermones quoque de ſanctis lib.I. Sermones etiam per quadrageſimam lib.I. Cætera quæ compoſuit, ad manus noſtras minime venerunt.

Arnoldus de Auſtria.

ARNOLDVS de Auſtria ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Wenenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis & diſputator quæſtionũ egregius. Scripſit inſigne volumen ſuper ſententias lib.IIII. ſermones etiã elegantes & varias in ſcripturis quæſtiones. Sed & alia nonnulla compoſuiſſe dicitur, quę ad manus noſtras non venerunt.

Thomas de Haſelbach.

THOMAS de Haſelbach, in ſcripturis ſanctis eruditus, & in ſeculari philoſophia probe doctus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, ſed in pleriſque nimis diffuſus & prolixus, & ob id quorundam iudicio obnoxius, nam cum eſſet gymnaſij Wenenſis lector ordinarius, vno & viginti annis in Eſaia legens ad finem primi capituli (vt ferunt) non peruenit. Scripſit autem in Eſaiam prophetam multa volumina, quæ neſcio ſi omnia repeſiantur. Super ſententias quoque lib.IIII. de decem præceptis decalogi lib.I. de quinque ſenſibus hominis lib. I. Sermones quoque multos de tempore & de ſanctis lib.II. Et alia multa. Claruit ſub Ruperto Bauaro Imperatore anno Domini milleſimo cccc.x.

Iohannes Brãmart.

IOHANNES Brammart ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli conuentus Aquenſis & Prior prouincialis inferioris Alemaniæ doctor Pariſienſis, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit inſigne opus ſuper ſententias lib. IIII. Sermones quoque multos & varias quæſtiones, & quædam alia quæ in manus noſtras non venerunt. Tandem poſt multa bona prouinciæ ſuæ impenſa, moritur ſub Ruperto Bauaro Imperatore anno Domini milleſimo cccc. VII. indictione quintadecima. Coloniæ in medio chori ſui conuentus ſepultus.

THOMAS

Thomas de Kempis.

THOMAS de Kempis, ordinis Canonicorum regularium ſancti Auguſtini, montis diuæ martyris & virginis Agnetis, prope Zvvollis in diœceſi Traiectenſi, vir in ſcripturis ſtudioſus & eruditus, vita & conuerſatione deuotus, & beatæ Mariæ Dei parentis cultor præcipuus, Gerardi Magni, Dauantrienſis (vt ferunt) quondam diſcipulus, de quo mirifica narrantur. Scripſit quædam deuota volumina, de quibus feruntur ſubiecta: De contemptu mundi & imitatione Chriſti lib. 4. ſermonum ad nouitios lib. 3. dialogus nouitiorum lib. 1. ſermonum ad fratres lib. 1. de vita ſolitaria lib 1. de tribus tabernaculis lib. 1. de vera compunctione lib. 1. Hortulus roſarum ſpiritualium lib. 1. vallis liliorum lib. 1. Alphabetum monachi lib. 1. conſolatio pauperum lib. 1. Epitaphium monachi lib. 1. qualis debeat eſſe monachus lib. 1. Manuale paruulorum lib. 1. Doctrinale iuuenum lib. 1. de vanitate mundi & contemptu eius lib. 1. epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. & alia. Claruit temporibus Ruperti Bauari Imperatoris clariſſimi, Anno Domini Milleſimo ccccx. Et notandum quod duo feruntur huius fuiſſe nominis, ambo de Kempis, ambo regulares in monte ſanctæ Agnetis, ambo ingenio præſtantes & ambo varia cudentes opuſcula, quorum primus temporibus magiſtri Gerardi Magni ad religionem conuerſus diuinis reuelationibus dignus habitus, ea quæ ſupra recenſuimus opuſcula ſcripſiſſe dicitur, Secundus vero adhuc noſtris temporibus pene viguit in humanis, & varia compoſuit quæ ad manus noſtras non venerunt. Et forſitan primo nonnulla ſunt aſcripta quæ ſecundus feciſſe putatur. Libellus autem de imitatione Chriſti primi fertur auctoris, quem ante multos annos ſeniores noſtri, ſuos ferunt legiſſe ſeniores, quamuis ſciam nonnullos in hac re ſentire contrarium. Claruit autem Thomas iſte ſenior, ſub Ruperto Bauaro Imperatore, Anno Domini M.CCCCX.

Michael Herbrant de Duren, conuentus Crutzennacenſis.

MICHAEL Herbrant de Duren, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, Prior conuentus Crutzennacenſis Moguntinæ diœceſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & multarum rerum experientia clarus, ingenio promptus, ſermone luculentus, diuini quoque verbi prædicator ſeu declamator egregius. Scripſit quædam non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus extant multi elegantes ſermones lib. 1. collationes quoque & multæ & variæ quas in ſynodis & capitulis habuit lib. 1. epiſtolas inſuper multas ſcripſit ad diuerſos. Et quædam alia. Claruit ſub Ruperto Imperatore, Anno Domini Milleſimo CCCCX.

Petrus de Spira.

PETRVS de Spira ordinis fratrum Heremitarum ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio præſtans, ſermone facundus, ſermonumque popularium declamator egregius. Scripſit non abiiciendos de tempore & de ſanctis ſermones lib. 2. in libros quoque Ethicorum Ariſtotelis lib. 8. alia quoque nonnulla compoſuit tam in diuinis ſcripturis quam in ſeculari philoſophia quam Ariſtotelicam vocant, quæ ad manus noſtras non venerunt.

Reinardus de Fronthouen.

REINARDVS de Fronthouen, ordinis (vt ferunt) fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & longa exercitatione peritus. Scripſit declamatoribus ſermonum popularium non abijcienda volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus extant non inutiles ſermones de tempore & de ſanctis lib. 2. ſermones quoq; per quadrageſimam lib. 1. de ſermonum thematibus formandis lib. 1. Et quædam alia quæ ad me non venerunt. Claruiſſe dicitur in conuentu Confluentino temporibus Ruperti Imperatoris, Anno Domini M. CCCCX.

Henricus de Coſueldia.

HENRICVS de Coſueldia monachus ordinis Carthuſienſis, Prior domus ſanctæ Mariæ prope montem diuæ Gertrudis in Hollandia, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, vita & conuerſatione deuotus & magnæ opinionis. Scripſit pro ædificatione ſimplicium & deuotorum fratrum multa præclara volumina, de quibus ego duntaxat repperi ſubiecta. Expoſitionẽ myſticam in Exodum lib. 1. in epiſtolam ſancti Pauli Apoſtoli ad Romanos lib. 1. de tribus votis ſubſtantialibus religionis lib. 2. contra vitium proprietatis religioſorum lib. 1. de tribus cuſtodiis monachicis lib. 1. de inſtitutione nouitiorum lib. 1. Circumciſorium myſticum lib 1. de Sacramento altaris lib 1. de annunciatione Dominica lib. 1. Eulogium Pauli primi Heremitæ lib. 1. ſermones de tempore & de ſanctis lib. 2. epiſtolas quoque plures ad diuerſos. Wilhelmi Pariſienſis arduum opus de vniuerſo corporeo & incorporeo, mira induſtria perluſtrans, breui compendio pulchre concluſit. Scripſit & alia nonnulla quæ ad notitiam noſtram minime venerunt. Moritur in domo vallis gratiæ prope Brugas, viſitationis actu ſalubriter intentus, ſeptimo Idus Iulii, Anno Domini M.CCCCX. indictione tertia.

Heinricus de Hachinberg ordinis prædicatorum.

HEINRICVS de Hachenberg ordinis fratrum prædicatorum conuentus Confluentini, vir ſtudioſus & exercitatum habens intellectum ſcripturarum, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis ingenij & magnæ opinionis. Scripſit inter cætera exercitationis ſuæ opera, ſermones de tempore lib. 1. ſermones de ſanctis lib. 1. ſermones quoque de quadrageſima lib. 1. ſed & alia nonnulla ſcripſiſſe dicitur quæ ad notitiam meã non venerunt.

Iordanus ordinis S. Auguſtini de heremo.

IORDANVS ordinis fratrum ſancti Auguſtini de heremo Argentinenſis, vir deuotus & diuinarum ſcripturarum explanator ac interpres egregius, in declamandis ſermonibus excellentiſſimi ingenij. Scripſit plures elegantes & deuotis fratribus vtiles tractatus, quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quibus tamen pauca in manus noſtras peruenerunt. In Apocalypſin Iohannis lib. 1. Apologiam pro ordine ſuo lib. 1. de paſſione Domini lib. 1. ſermones de tempore lib. 1. ſermones de ſanctis lib. 1. ſermones per quadrageſimam lib. 1. & alia complura. Claruit ſub Ruperto Bauaro Romanorum Imperatore, Anno Domini M.CCCCX.

Vincentius Gruner fundator gymnaſij Liptzenſis.

VINCENTIVS Gruner de Zuickauia, Doctor Pragenſis, & fundator gymnaſij Liptzenſis, vir in diuinis Scripturis eruditus: & in philoſophia ſeculari egregie doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, edidit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit, è quibus extat, Lectura notabilis ſuper officio Miſſæ, quam in nouella præfati Liptzenſis gymnaſij plantatione publice legit lib. 1. ſuper ſententias quoq; lib. 4. & variæ quæſtiones diſputatæ lib. 1. cætera quæ compoſuit, ad notitiam meam nõ venerunt. Claruit tempore tranſlationis gymnaſij Pragenſis in ciuitatem Liptzenſem Miſnenſis Marchionatus prouinciam, circa Annos Domini M.CCCCX. ſub Ruperto Imperatore.

Iohannes episcopus Lombarienſis ordinis prædicatorum.

IOHANNES epiſcopus Lombarienſis ordinis fratrum prædicatorum ex Baſilea ciuitate Germaniæ oriundus, vir in diuinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio præſtans & clarus eloquio, declamatorque ſermonum celeberrimus. Edidit nonnulla præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam tranſmiſit, è quibus extat opus inſigne ſuper ſententias lib. 4. ſermones quoque varij. Et quædam alia nobis incognita. Claruit circa tempora Ruperti & Sigiſmundi Imperatorum, Anno Domini M.CCCCX.

Iohannes monachus S. Benedicti.

IOHANNES monachus cœnobij Caſtellenſis ordinis diui patris noſtri Benedicti, in diœceſi Eyſtetenſi, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ſecularíumque literarum non ignarus, ingenio prõptus & clarus eloquio, theologus, philoſophus & Rhetor inſignis. Scripſit multa præclara volumina, de quibus ego tantum repperi ſubiecta. In regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti celeberrimum opus in duobus magnis voluminibus. Item breuiarium Bibliorum lib. 1. ſermones elegantes de tempore & de ſanctis lib. 2. de paſſione quoque Domini quadraginta duos ſermones lib. 1. epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. de illuſtribus viris ordinis noſtri lib. 1. ſed & alia multa edidit, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt. Claruit eo ferme tempore, quo reformatio Caſtellenſis viguit, ſub Ruperto & Sigiſmundo Imperatoribus, Anno Domini M.CCCCX.

Iohannes Zacharias de Erfordia.

IOHANNES Zacharias de Erffordia, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis & diſputator acutus, qui Gymnaſium Erffordenſe ſententiarum maieſtate decorauit. Scripſit ſuper ſententias Petri Lombardi lib. 4. in Geneſim quoque lib. 1. in Exodum lib. 1. in Leuiticum lib. 1. in epiſtolas Pauli lib. 14. ſermones multos, & varias determinationes quæſtionum. Sed & alia nonnulla compoſuiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus Sigiſmundi Imperatoris, & in magno concilio Conſtantienſi diſputando contra hæreticos Huſſitas, magnifice laudatus eſt, Anno Domini M.CCCCXVII.

Nicolaus de Dinckelſpuel Doctor Wenenſis.

NICOLAVS de Dinckelſpuel Doctor Wenenſis, vir in diuinis Scripturis eruditiſſimus & in ſeculari philoſophia quam Ariſtotelicam vocant, probe inſtructus, acer ingenio, ſermone ſcholaſticus, vita & conuerſatione præcipuus. Scripſit multa præclara volumina, de quibus ego duntaxat repperi ſubiecta. Super ſententias lib. 4. Quęſtiones quoque ſententiarum lib. 1. de ſeptem donis ſpiritus Sancti lib. 1. de decem præceptis lib. 1. ſuper oratione dominica lib. 1. de octo beatitudinibus lib. 1. de tribus partibus pœnitentiæ lib. 1 de octo vitijs capitalibus lib. 1. de ſeptem peccatis mortalibus lib. 1. de præcepto charitatis lib. 2. de peccatis linguæ lib. 1. ſermones de tempore & de ſanctis lib. 2. alios quoque ſermones morales lib. 1. ſed & alia multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Hic ab vniuerſitate Wenenſi miſſus ad concilium magnum Conſtantienſe, vnus de ſummi

ſummi pontificis inſtitutione ex parte nationis Germanicę Elector conſtitutus fuit, ſicut in geſtjs eiuſdem concilij habetur. Claruit ſub Sigiſmundo Imperatore, Anno Domini M. CCCCXX.

PETRVS de Roſenhem, monachus cœnobij Mellicenſis in partibus Auſtriæ, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis magnifice doctus, philoſophus & poeta excellens, ingenio promptus & clarus eloquio. Scripſit metro & proſa non abijcienda opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus legi volumen metricum quod Nicolao Dinckelſpuel perſuadente & rogante, compoſuit ad dominum Brandam, Cardinalem ſancti Clementis, Legatum apoſtolicum in Auſtria, ſuper omnia Bibliorum capita quod prænotauit Roſeum memoriale diuinorum eloquiorum lib. I. Hiſtoriam quoque ſiue Chronicon temporum lib. I. ſermones multos & varios lib. 2. epiſtolarum ad diuerſos lib. I. alia quoq; multa edidit, quæ ad notitiam noſtræ lectionis adhuc minime venerunt. Claruit temporibus concilij Conſtantienſis, & Sigiſmundi Imperatoris, Anno Domini M. CCCCXX. *Petrus de Roſenhem.*

NICOLAVS monachus cœnobij ſanctæ crucis in Auſtria ordinis Ciſtercienſis, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & doctus ac veterum lectione diues, ingenio excellens & clarus eloquio. Scripſit quædam non ſpernendæ vtilitatis opuſcula, quibus ingenij ſui viuacitatem poſteris oſtendit. E quibus extant ſubiecta, opus in laudem beatæ Mariæ Dei genetricis, diuini verbi prædicatoribus non inutile, quod prænotauit, imaginem ſanctæ Mariæ lib. 3. ſermones varij lib. 2. epiſtolæ quoque plures ad diuerſos, cætera quæ compoſuit, in manus noſtras non venerunt. Claruit temporibus concilij Conſtantienſis & Sigiſmundi clementiſſimi Imperatoris, Anno Domini M. CCCCXX. & varia in ſcripturis ſanctis compoſuit ſyntagmata. *Nicolaus monachus S. Crucis.*

HERMANNVS Petra de Sturdorp, monachus ordinis Carthuſienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus vita & conuerſatione deuotus, vicarius & Rector domus ſanctimonialium diuæ matris Annæ iuxta Brugas in Flandria, vbi per annos nouem & viginti in magna religione & doctrina claruit. Scripſit ingenij ſui quædam deuotioni congrua volumina, è quibus extant ſubiecta: De regimine monialium lib. I. ſermones quoque de tempore lib. 3. ſermones de ſanctis lib. 3. ſuper oratione Dominica ſermones quinquaginta lib. I. alia inſuper nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Moritur ſub Sigiſmundo Imperatore & Martino Papa quinto, Anno Domini M. CCCCXXVIII. Nono Cal. Maij, indictione autem ſexta. *Hermannus Petra de Sturdorp.*

HENRICVS de Haſſia iunior, monachus ordinis Carthuſienſis, Prior domus monachorum ſanctæ Mariæ, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, edidit multa præclara volumina, quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit, & multa eorum ante religionis ingreſſum publice in Gymnaſijs vniuerſalibus legit, e quibus iſta feruntur: Super ſententias lib. 4. in Geneſim quoque lib. I. in Exodum lib. I. in parabolas Salomonis lib. I. in Apocalypſin Iohannis lib. I. Dialogus inter epiſcopum & presbyterum de celebratione miſſarum lib. I. ſermones varij & vtiles lib. 2. ſed & alia multa compoſuit, quæ ad manus noſtras minime venerunt. Moritur ſub Sigiſmundo Imperatore, & Martino papa quinto, Anno Domini Milleſimo CCCCXXVIII. indictione ſexta. *Henricus de Haſſia iunior.*

IOHANNES dictus Placth Doctor Heydelbergenſis, in ſcripturis ſanctis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, nec minus honeſtate conuerſationis quam ſcientia literarum venerabilis, in declamandis quoque ſermonibus ad populum ſatis idoneus & facundus, ſcripſit inter cætera ingenij ſui opuſcula, volumen magnum & inſigne de fide Catholica, ſuper capitulo firmiter credimus, quod in Gymnaſio præfato Heydelbergenſi ordinarie & publice legit. Item ſcripſit varias quæſtiones ſententiarum lib. I. contra errores Bohemorum, lib. I. ſermones ad populum multos. Quæſtiones ad clerum varias. Quæſtiones plures, quas in ſcholis diſputauit, alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam noſtræ lectionis adhuc minime venerunt. Claruit ſub Sigiſmundo Imperatore, Anno Domini M. CCCCXXX. *Iohannes dictus Placth Doctor.*

IOHANNES de Diepurgo, dictus de Franckfordia, Doctor Heydelbergenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio clarus, ſermone apertus, diſputator acutus, & declamator ſermonum popularium facundiſſimus, Ludouici Comitis Palatini Rheni Duciſq; Bauariæ ob ſingularem doctrinam & prudentiam Capellanus & ſecretarius, ac in multis arduis negotijs ad reges *Iohannes de Diepurgo.*

& principes ſæpe legatus. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, de quibus repperi ſubiecta: Contra Huſſitas Bohemos hæreticos lib. I. contra Scabinos occulti iudicij Feymeros appellatos lib. I. de contractibus lib. I. de prædeſtinatione lib. I. ſermones populares lib. 2. orationem coram rege Franciæ habitam. Orationem quoque coram rege Angliæ, orationem coram duce Sabaudiæ. Orationes alias & multas & varias lib. I. Quæſtiones etiam plures in ſcholis diſputatas lib. I. epiſtolas quoque varias, & quædam alia ſcripſit adhuc mihi incognita. Claruit ſub Sigiſmundo Imperatore, Anno Domini Milleſimo CCCCXXX.

Henricus de Gulpen Abbas monaſterii ſancti Ægidii Nurenburgenſis.

HENRICVS de Gulpen Abbas monaſterij ſancti Ægidij Nurenburgenſis, ordinis diui patris noſtri Benedicti, Doctor decretorum, & tam in diuinis quam in ſecularibus ſcripturis ſtudioſus & eruditus, nec minus religioſa conuerſatione quam ſcientia ſcripturarum venerandus (cuius ingenij promptitudinem & conſilij prouidentiam Iohannes Nider quandoque expertus in libro de formicis commendat) Scripſit eleganter ſuper VII. diſti. de pœnitentia lib. I. item ſuper diſ. de conſecratione lib. I. de paſſione Domini lib. I. & quædam alia. Claruit in concilio Conſtantienſi perſonaliter, cum adhuc ſecularis magiſter artium & ſtudens iuris haberetur. Ac in concilio Baſilienſi iam Doctor & Abbas ſub Sigiſmundo Imperatore, Anno Domini M. CCCCXXX.

Rudolphus de Bruxella.

RVDOLPHVS de Bruxella vico Sueuiæ oriundus in diœceſi Spirenſi, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia quam Ariſtotelicam vocant egregie doctus, ſacrarum literarum inſignis profeſſor, qui in gymnaſio Heydelbergenſi eruditionis ſuæ laudes docendo & ſcribendo ingentes acquiſiuit. Scripſit in ea facultate quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus ferũtur iſta: Quæſtiones ſententiarum libr. I. ſermones multi perutiles. Quæſtiones variæ in ſcholis diſputatæ. Orationes multæ ad patres eiuſdem Gymnaſij. Cætera quæ compoſuit, ad manus noſtras non venerunt. Claruit in concilio Baſilienſi, Anno Domini Milleſimo CCCCXXXV.

Henricus de Gauda.

HENRICVS de Gauda, vir in ſcripturis ſanctis longo ſtudio peritus, ingenio ſubtilis & diſputator quæſtionum ſcholaſticalium acerrimus, in Gymnaſio Heydelbergenſi tum docendo tum ſcribendo, cathedram magiſterij promeruit. Scripſit quædam ingenij ſui præclara monumenta, quibus ſe vtilem præſentibus exhibuit & memorabilem futuris. Ex his repperi tantum, ſuper tertio libro ſententiarum lib. I. de miſſarum quoque celebratione lib. I. Orationes varias in vniuerſitate habitas. Quæſtiones quoque multas in ſcholis egregie diſputatas. De cæteris vero quæ compoſuit, nihil ad manus noſtras peruenit. Claruit temporibus concilij Baſilienſis ſub Sigiſmundo Imperatore, Anno Domini M. CCCCXXXV.

Nicolaus de Suſato Weſtphalus.

NICOLAVS de Suſato patria Weſtphalus, Gymnaſij Heydelbergenſis decus & columna, ſacræ Theologiæ Doctor inſignis, apud Ludouicum Comitem Palatinũ Rheni Ducemque Bauariæ in precio habitus, & in concilio Conſtantienſi ad eligendum ſummum pontificem ex Germanica natione vna cum reliquis cardinalibus adiunctus. Scripſit ingenij ſui quædam præclara monumenta, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus repperi tantum, quæſtiones notabiles ſententiarum lib. I. ſermones & orationes plures & elegantes, & varias quæſtiones de diuerſis materijs in Scholis diſputatas, cætera quæ compoſuit, ad notitiam meam non venerunt. Claruit in præfato concilio Conſtantienſis, Anno Domini M. CCCCXVII. & deinceps.

Iohannes Gritſch Baſilienſis.

IOHANNES Gritſch ordinis fratrum prædicatorum patria Baſilienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & tam in iure canonico quã in cęteris ſecularis philoſophię literis longa exercitatione peritus, declamator ſermonum popularium egregius, ingenio præſtans & clarus eloquio. Scripſit prædicatoribus diuini verbi non ſpernenda opuſcula, quibus memoriam ſui poſteritati commendauit. E quibus extant ſermones de tempore & de ſanctis libr. 2. ſermones per quadrageſimam lib. I. de paſſione quoque Domini lib. I. & alia plura. Claruit (vt ſui ferunt) temporibus Sigiſmundi Imperatoris, & concilii Baſilienſis, Anno Domini M. CCCCXXXV.

Iohannes Nider.

IOHANNES Nider eiuſdem ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in philoſophia ſcholaſtica probe inſtructus, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis ingenij, Hæreticæ prauitatis multo tempore inquiſitor, & muliercularum quas maleficas vulgus appellat acerrimus perſequutor. Scripſit aperto quidem ſermone ſed non ſernenda volumina, de quibus extant ſubiecta. De contractibus mercatorum lib. I. de lepra morali libr. I. de præceptis decalogi lib. I. de formicis lib. 5. in qui-

in quibus multa & varia narrat miracula ſuis temporibus facta; Conſolatorium timoratæ conſcientiæ lib. 1. ſpeculum perfectionis lib. 1. ſermones de tempore & de ſanctis lib. 2. ſermones per quadrageſimam lib. 1. & alia multa. Claruit ſub Sigiſmundo Imperatore tempore conſilij Conſtantienſis Baſilienſis, Anno Domini M.CCCCXXX.

HEIMERICVS de Campo, Gymnaſii Colonienſis vicecancellarius, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio ſubtilis, & difficilium quæſtionum diſputator acerrimus. Scripſit multa præclara volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, de quibus tamen pauca in manus noſtras peruenerunt. Super ſententias libr. 4. ad Nicolaum de Cuſa, poſtea Cardinalem, ſcripſit Compendium quæſtionum lib. 1. de Eſſe & eſſentia lib. 1. Compendium diuinorum lib. 4. de auctoritate generalis concilij, vtrum ſit ſupra papam lib. 1. quæſtiones varias diſputatas in ſcholis lib. 1. ſermones quoque multos & varias orationes compoſuit; denique in artibus & philoſophia multa ſcripſit multa expoſuit, multa declarauit, quæ in Colonienſi Gymnaſio in precio habentur. Claruit in concilio Baſilienſi miſſus ab vniuerſitate ſua, vbi multa ſcripſit & diſputauit, Anno Domini M.CCCCXXXVIII. ſub Alberto Imperatore.

Heimericus de Campo, gymnaſi Colonienſis Vicecancellarius.

NICOLAVS Lackman ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, miniſter prouincialis Saxoniæ, Doctor diuinarum ſcripturarum profundus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia quam Ariſtotelicam vocant, egregie doctus, ingenio clarus, diſputator acutus, declamator ſermonum celeberrimus. Scripſit ſuper ſententias lib. 4. quæſtionum quoque lib. 1. ſermones de tempore & de ſanctis lib. 2. alia inſuper multa compoſuiſſe dicitur, quæ ad notitiam noſtræ lectionis minime venerunt. Claruit in concilio Baſilienſi, Anno Domini M.CCCCXL.

Nicolaus Lackman ordinis minorum.

IOHANNES de Schonhouia, ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, monaſterii viridis vallis in Brabantia, Cameracenſis diœceſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone compoſitus, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit quædam non ſpernendæ lectionis opuſcula, quorum lectio deuotis fratribus perquam vtilis iudicatur. E quibus iſta feruntur. Exhortatorium ſpirituale ad nepotem ſuum lib. 1. de curſu monachi lib. 1 de profectu monachi li. 1. defenſorium Iohannis Rusbroch contra Iohannem de Gerſon lib. 1. ſermones quoque varios edidit, & plures ad diuerſos epiſtolas. Et alia complura. Claruit tempore concilij Conſtantienſis ſub Sigiſmundo Imperatore, Anno Domini M.CCCCXX.

Iohannes de Schonhouia.

HVGO Sletſtatinus ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in philoſophorum traditionibus egregie doctus, inſignis diſputator, & Bonauenturæ interpres celeberrimus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus. Scripſit inſigne opus ſuper ſententias lib. 4. ſermones quoque & varias in ſcripturis diuinis quæſtiones. Alia inſuper multa edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Hugo Sletſtatinus.

HEINRICVS de Eymbeck dictus magiſter Engelus, patria Saxo, doctor ſacræ Theologiæ celeberrimus, ingenio ſubtilis, ore facundus, ſcientia & morum honeſtate præclarus, qui ſacras literas & philoſophiam multis annis docuit in Gymnaſio Pragenſi. Scripſit multa præclara volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus Pragæ legit & compleuit, Anno Domini Milleſimo CCCLXXIII. inſigne opus ſuper ſententias lib. 4. de Logica quoque lib. 1. vocabulorum lib. 1. cætera, quæ compoſuit, ad manus noſtras non venerunt. Moritur in Herdegeſſen prope oppidum Gottingenſe in Saxonia, Anno Domini Milleſimo CCCCXXX. indictione VIII. ſub Sigiſmundo Imperatore.

Heinricus de Eymbeck, dictus magiſter Engelus.

PETRVS de Colle, ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & in philoſophia ſcholaſtica egregie doctus, ſacræ Theologiæ Profeſſor, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, in declamandis ad populum ſermonibus facundus & luculentus. Edidit ad ædificationem legentium nonnulla volumina, de quibus tamen pauca in notitiam meam peruenerunt. Legi ſub eius nomine inſtructum volumen de auctoritate concilij generalis, vbi poſteaquam multa diſputauit pro concilio concludit. Fertur etiam ſcripſiſſe notabiles quæſtiones ſententiarum lib. 1. ſermones quoque varios lib. 1. cætera me latet. Claruit in concilio Baſilienſi perſonaliter, Anno Domini M.CCCCXL. ſub Frederico tertio.

Petrus de Colle.

HERMANNVS monachus cœnobij Campenſis quod ſitum eſt in Weſtphalia, monaſterienſis diœceſis, vir ſtudioſus & eruditus, & tam in iure canonico quam in diuinis ſcripturis egregie doctus, ingenio ſubtilis & apertus eloquio. Scripſit nonnulla exercitij opuſcula, quibus pro defenſione Baſilienſis concilij non mediocriter labora-

Hermannus monachus Campenſis.

uit, è quibus vidi volumen, quod prænotauit de vocibus diffinitiuis in concilio generali, in quo concludit quod omnes qui in concilio locum habuerint etiam voces debeant habere diffinitiuas. Item de auctoritate papæ & concilij lib. 1. de natura quoque ſchiſmatis lib. 1. de neutralitate lib. 1. de cæteris (quamquam multa ſcripſit) ad me nihil peruenit. Claruit tempore concilij Baſilienſis, Anno Domini M.CCCCXL. ſub exordio regni Frederici tertij.

Iohannes Gauuver.

IOHANNES Gauuver ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Moguntinenſis, ſacræ Theologiæ lector, in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio, declamator ſermonum popularium egregius. Scripſit ſuper ſententias lib. 4. in Exodum lib. 1. de concordantia Euangeliſtarum quod opus prænotauit vnum ex quatuor lib. 1. ſermones de tempore & de ſanctis lib. 2. ſermones quoque per quadrageſimam triplices libr. 3. ſed & alia complura ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras non venerunt. Claruit temporibus concilij Baſilienſis, Anno Domini M.CCCCXL.

Gerardus de Stredam.

GERARDVS de Stredam, monachus ordinis Carthuſienſis, Prior domus Apoſtolorum prope Leodium, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus & eruditus, ingenio mitis & dulcis eloquio, non minus conuerſatione quam ſcientia venerandus. Scripſit ad ædificationem legentium quædam præclara volumina, de quibus feruntur ſubiecta. Ad quendam noſtri ordinis abbatem cœnobij ſancti Adriani Geraldi montis de cura paſtorali lib. 1. de decem præceptis lib. 1. de ſeptem Sacramentis lib. 1. ſpeculum religioſorum, librum vnum. In morem dialogi de virtutibus lib. 1. de vitijs quoque eodem ſcribēdi genere lib. 1. ſermones de tempore lib. 1. ſermones de ſanctis lib. 1. de cæteris nihil repperi. Moritur Anno Domini M. CCCCXLIIII. indictione VI. ſub Frederico Imperatore tertio.

Henricus de Werlis.

HENRICVS de Werlis ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, miniſter prouinciæ Colonienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio excellens, doctor Gymnaſij Agrippinenſis, diſputator acutus & diuini verbi prædicator egregius. Scripſit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum poſteritati cōmendauit. E quibus tamen pauca in notitiam noſtram peruenerunt, ſuper ſententias lib. 4. de auctoritate ſeu poteſtate Eccleſiaſtica & concilij generalis lib. 1. ſermones quoque ad populum & plures & elegantes lib. 1. Cætera quæ compoſuit, notitiam meam necdum incidiſſe memini. Claruit in concilio Baſilienſi, Anno Domini M.CCCC. & deinceps.

Winandus de Stega paſtor Eccleſiæ Bacheracenſis.

WINANDVS de Stega paſtor eccleſiæ Bacheracenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus atque in ſecularibus literis non mediocriter doctus, Hebræo latinoque peritus eloquio, ingenio præſtans, ſermone ſcholaſticus, qui pro defenſione præfatę eccleſiæ Bacheracenſis multa ſuſtinuit incommoda. Scripſit nōnulla præclara opuſcula quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus ego legi volumen in Hebræorum libros veteris teſtamenti non ſpernendum lib. 4. item in quinque libros Moyſi lib. 5. in his omnibus noſtra exemplaria confert Hebraicis, & in quibus diſſonent oſtendit. Dicitur autem & alia multa ſcripſiſſe præſertim ſermones & varios tractatus ſcripturarum, qui tamen in manus noſtras minime peruenerunt. Claruit tempore concilij Baſilienſis, & cōpleuit præfata opera ſua, Anno Domini M.CCCCXL. indictione tertia.

Iohannes Erneſti Gymnaſij Heydelbergenſis Rector.

IOHANNES Erneſti Gymnaſij Heydelbergenſis decus quondam & Rector, in ſcripturis ſanctis eruditus & veterum lectione diues, ingenio ſubtilis, eloquio ſingulari venuſtate diſertus, quæſtionum quoque ſcholaſticalium diſputator egregius. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus nominis ſui memoriam cum laude tranſmiſit ad poſteros, de quorum numero ſubiecta feruntur. Quæſtiones ſententiarum lib. 1. quæſtiones variæ in ſcholis diſputatæ lib. 1. de auctoritate concilij generalis lib. 1. ſermones multi ad populum lib. 1. orationes quoque & multas & elegantes habuit, è quibus nonnullas legi. Cætera vero quæ compoſuit ad manus noſtras non venerunt. Claruit tempore concilij Baſilienſis, ſub Frederico tertio, Anno Domini M.CCCCXL.

Andreas de Traiecto, monachus cœnobij Spanheimenſis.

ANDREAS de Traiecto, monachus noſtri cœnobij Spanhemenſis ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis ſufficiēter doctus, ingenio præſtans & clarus eloquio, metro exercitatus & proſa. Scripſit gemino ſtylo non abiicienda opuſcula, de quibus habentur ſubiecta. Soliloquium hominis ad Deum lib. 1. de profectu virtutum lib. 1. de abſtinentia carnium lib. 1. de vſu floccorum in ordine noſtro lib. 1. epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. ſermones & orationes variæ lib. 1. carmina iteu epigrammata varia lib. 1. & quædam alia breuia: ſed non iniucunda. Moritur Anno Domini M.CCCCLXVI. indictione XIIII.

DOMI-

Dominicus monachus ordinis Carthuſienſis.

DOMINICVS monachus ordinis Carthuſienſis domus ſancti Albani prope Treuerim natione quidem Pruthenus, vir doctus atque deuotiſſimus, qui pluſquam quinquaginta annis in ordine ſuo laudabiliter vixit. Scripſit quædam pro deuotione non ſpernenda volumina, quibus ingenium ſuum vtiliter exercitauit. E quibus iſta repperi: volumen quod prænotatur ſonus epulantis, eo quod ipſum comedendo ferme & ruminando in ſolitudine cellæ ſuæ ediderit. Aliud quod prænotare voluit Coronam beatæ Mariæ ſemper virginis, in quo vitam ipſius lapidibus precioſis comparat. Item tertium opus quod ſcripſit, prætitulauit; librum experientiæ, in quo varias reuelationes ſibi diuinitus factas interſerit. Vidi olim & ipſius quædam opuſcula, quorum titulos à memoria tulit obliuio. Moritur non ſine opinione ſanctitatis, Anno Domini Milleſimo CCCCLX. indictione VIII. II. Cal. Ianuarij. Treueris in cœmiterio fratrum ſuorum communi, vt petijt, ſepultus.

Bartholomæus Prior domus Bethlehem Ruremundenſis.

BARTHOLOMÆVS monachus ordinis Carthuſienſis, Prior domus Bethleem Ruremundenſis oppidi Gelriæ, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, earumq; acutus deuotus & celebratæ opinionis interpres. Scripſit ad ædificationē fratrum ſuorū quædam præclara opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta: Exercitium deuotionis lib. I. ſumma vitiorum vel deſtructorium vitiorum opus inſigne lib. I. de abſtinentia ab eſu carnium lib. I. de proclamationibus fratrum in capitulo lib. I. de temerario iudicio lib. I. de iuramento lib. I. de voto quoque lib. I. cætera quæ ſcripſit ad notitiam meam non venerunt. Moritur tandem poſt multa ſancta exercitia ſub Frederico Imperatore tertio, Anno Dominicæ incarnationis Milleſimo quadringenteſimo XLVI. indictione IX. quarto Idus Iulij.

Iohannes Rode.

IOHANNES Rode, abbas monaſterij ſancti Matthiæ Apoſtoli, prope Treuerim, ordinis diui patris Benedicti, ex vrbe Treuerorum oriundus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in iure canonico egregie doctus, vita & conuerſatione deuotus, qui regularis obſeruantiæ celeberrimus extitit inſtaurator, ex cuius labore & fundamento nouiſſima ordinis noſtri reformatio Burſfeldenſis in Germania cœpit. Hic quondam literis operam dedit in Heydelbergenſi Gymnaſio, vbi Baccalarius ſacræ Theologiæ canonumque Licentiatus doctiſſimus euadens, iam mente & corpore mundum contemnere videbatur. Nam cum eſſet Metenſis Eccleſiæ canonicus, & ſancti Simeonis Treuerenſis Decanus, atque curiæ Treuerenſis officialis, omnia pro Chriſti amore contempſit, & ordinem monachorum Carthuſienſium iuxta Treuerim ingreſſus, non multo poſt in Priorem concorditer eſt electus. Poſtremo ad inſtantiam domini Ottonis Archiepiſcopi Treuerenſis mandato Apoſtolico de Carthuſia extractus Abbas præfati monaſterij conſtituitur, & eius induſtria multa cœnobia reformantur. Scripſit pro inſtauratione regularis diſciplinæ conſtitutiones notabiles lib. I. de regimine Abbatis libr. I. & quædam alia. Moritur Anno Domini M. CCCCXXXIX. indictione ſecunda, prima die menſis Septembris. Anno Abbacialis officij XX. ſub Alberto Imperatore.

Nicolaus de Cuſa epiſcopus Brixinenſis.

NICOLAVS de Cuſa epiſcopus Brixinenſis, & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter Cardinalis, tituli ſancti Petri ad vincula, oriundus ex diœceſi Treuerenſi villa circa Moſellam, quæ Cuſa dicitur, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & Theologorum ſui temporis facile princeps, in ſecularibus quoque literis egregie doctus, philoſophus, Rhetor & Mathematicus omnium celeberrimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, triū linguarum principalium Hebraicæ, Grecæ & Latinæ peritus, vita & conuerſatione integerrimus & ſingulariter deuotus, ſalutis animarum ſyncerus, & feruidus amator, declamator ſermonum facundiſſimus, vitiorum omnium hoſtis acerrimus, conſtantia animi immutabilis, honeſtorum laborum etiam in ſenectute patientiſſimus, ſupra opinionem eloquens. Hiſtorias omnes memoria retinebat, in diſciplinis mathematicis ſuo tempore doctior eo fuit nemo. Ius ciuile & pontificium & patrum decreta memoriter recitabat, philoſophiæ Ariſtotelicæ acutiſſimus diſputator fuit. Theologiæ vero Chriſtianæ ſummus interpres & magiſter, ſicut Iohānes Andreas epiſcopus Alerienſis Apoſtolicæ Bibliothecæ ſecretarius in quodam loco latius teſtatur. Is Nicolaus in Germaniam ſuam legatus Apoſtolicus deſtinatus, pro reformatione Eccleſiæ & religionis monaſticæ multa vtilia fecit & ſtatuit. Scripſit autem ſubiecta opuſcula. De viſione Dei lib. I. de pace fidei libr. I. de reparatione Calendarij lib. I. de mathematicis complementis lib. I. cribrationem Alchorani lib. 3. de venatione ſapientiæ libr. I. de ludo globi myſticum opus libr. 2. compendium lib. I. Trialogum de poſſeſſ. lib. I. de mathematica perfectione lib. I. contra hæreſim Bohemorum lib. I. de Berillo lib. I. de dato patris luminum li. I. de quærendo Deo librum

O

vnum. De apice Theoriæ librum 1. de docta ignorantia lib. 3. de coniecturis libr. 2. de filiatione Dei librum 1. de Geneſi lib. 1. Idiotæ de ſapientia lib. 4. de quadratura circuli lib. 1. de fortuna lib. 1. directorium ſpeculantis libr. 1. ſermones quoque pulcherrimos per totum annum libr. 1. epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. & alia complura edidit, quæ ad notitiam meã non venerunt. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, Anno Domini M.CCCCLXIIII. indictione XII. tertio Idus Auguſti, Anno ætatis ſuæ LXIII.

Heinricus Kaltyſen.

HEINRICVS Kaltyſen, patria Confluentinus ordinis fratrum prædicatorum conuentus vrbis natiuæ, Archiepiſcopus Eccleſiarum Nydroſienſis Cæſarienſis in Norvvegia, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, declamator ſermonum facundiſſimus. Scripſit ingenij ſui quædam præclara volumina, de quibus extant ſubiecta: Super Magnificat libr. 1. quæſtiones variæ & pene ſine numero in ſcholis & alibi diſputatæ lib 1. ſermones de tempore & de ſanctis lib. 2. ſermones per quadrageſimam lib. 1. fertur etiam ſuper ſententias magiſtri Petri Lombardi, magnum & inſigne volumen ſcripſiſſe, quod nec dum vidi, & alia. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio & Paulo papa ſecundo, Anno Domini M.CCCCLXV. indictione XIII. ſexto nonas Octobris, ſepultus Confluentiæ.

Heinricus de Gorickl.

HEINRICVS de Gorickem, ſacræ Theologiæ Doctor eruditus, & ſecularis philoſophiæ interpres egregrius, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, diſputator acutus, qui in Gymnaſio Colonienſi magiſtrali cathedræ præſidens, docendo, ſcribendo & explanando magnam eruditionis ſuæ laudem promeruit. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quorum numero ſubiecta feruntur. Concluſiones ſententiarum lib. 1. de ſuperſtitionibus lib. 1. de feſtorum celebratione lib. 1. contra Huſſitas hæreticos lib. 1. ſummarium dictorum ſancti Thomæ libr. 1. ſermones & collationes variæ. Quæſtiones quoque & determinationes varias lecturas, libros & diuerſos tractatus ſcripſiſſe dicitur ſed in manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore III. & Pio papa II. Anno Domini M.CCCCLX.

Iohannes Kanneman.

IOHANNES Kanneman, ordinis fratrum minorum: vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, in declamandis ſermonibus ad populum egregius fuit. Hic de poteſtate eccleſiaſtica aliter ſenſiſſe dicitur quam debuit, vnde multorum contra ſe ingenia prouocauit. Qui cum à miniſtro Saxoniæ quæreretur ad carcerẽ, fuga lapſus ad obſeruantiam ſe contulit, & errorem ſuum cum vita deinceps emendauit. Corripuerat eum iam pridem Iohannes de Hagen monachus Carthuſienſis vir doctiſſimus, & ad ſemitas iuſtitiæ reuocauit. Scripſit autem inter multa nobis quidem incognita, etiam ſubiecta: Defenſorium ſuarum propoſitionum lib. 1. de paſſione Domini valde notabilem tractatum, ſermones de tempore & de ſanctis libr. 2. epiſtolas quoque & varias quæſtiones. De cæteris nihil reppeeri. Claruit temporibus Frederici Imperatoris tertij, & Pij papæ ſecundi, Anno Domini M.CCCCLX.

Iacobus Iunterbuk.

IACOBVS Iunterbuck, monachus ordinis Carthuſienſis domus ſaluatoris Erffordenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & canonici iuris interpres præcipuus, ingenio promptus, ſermone apertus, vita & conuerſatione deuotus. Hic antea cuiuſdam cœnobii ordinis Ciſtercienſis abbas fuiſſe dicitur, & ob ſpem emendationis vitæ, dignitatem paſtoralis curæ cum ordine deſeruiſſe, locumque in præfato ſancti ſaluatoris monte impetraſſe, vbi ſcribendo & diſſerendo fama diuulgatus, vſque adeo nomen Doctoris obtinuit, vt eius verba ſcriptaque quaſi pro Apollinis oraculo haberentur. De cuius opuſculis iſta feruntur. De anno Iubilæo lib. 1. de cauſſis multarum paſſionum li. 1. de moribus Chriſtianorum librum vnum. de triplici ſtatu hominum libr. 1. conſolatio malorum huius ſeculi libr. 1. de modo ſeruandi interdictum libr. 1. Apologeticus religioſorum lib. 1 de cautelis diuerſorum ſtatuum lib 1. de cognitione ſecretorum euentuum li. 1. de veritate dicenda vel tacenda lib. 1. de cogitationibus lib. 1. de contractibus libr. 1. de malis huius ſeculi lib. 1. de obedientia monachorum librum vnum. de ſtabilitate monachorum lib. 1. de arte moriendi libr. 1. de refrenatione cogitationum libr. 1. Soliloquium hominis ad animam ſuam lib. 1. de arte curandi vitia li. 1. de ſeptem peccatis mortalibus actualibus lib. 1. de ſeptẽm peccatis mortalibus mentalibus libr. 1. de poteſtate Dæmonum lib. 1 de dignitate prælatorum li. 1. de dignitate ſacerdotij libr. 1. de obſeruantia mandatorum lib. 3. de ſtatu ſecurioris vitæ lib. 1. de ſabbato libr. 1. de intentionis directione libr. 1. de profectu vitæ ſpiritalis librum vnum. de indulgentijs libr. 1. de bono morali & remedio contra tentationes libr. 1. de duabus ciuitatibus Hieruſalem videlicet & Babylone libr. 1.

Directo-

Directorium ordinis ſui lib.1 de confirmatione ſtatutorum ordinis Carthuſienſis lib 1.de his qui frequenter vel tarde celebrant lib.1. Modus reſiſtendi tentationibus lib.1. ſermones de tempore & de ſanctis lib.1. alia quoque multa edidit, quæ in manus noſtras non venerunt. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo, Anno Domini M.CCCCLXVI. indictione XIIII.

Goſvvinus de Hex Brabantinus.

GOSVVINVS de Hex, patria Brabantinus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Vliſſinēſis epiſcopus Ieropolitanus, Traiectenſis epiſcopi vicarius in pontificalibus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio promptus & clarus eloquio, declamator quoque ſermonum popularium celeberrimus. Scripſit de decem præceptis lib.1. directorium quoque conturbatæ conſcientiæ lib.1. ſermones de tempore & de ſanctis lib.2. ſed & alia complura ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam adhuc minime venerunt. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, Anno Domini Milleſimo CCCCLXXV. indictione octaua. Calendis Aprilibus.

Iohannes de Aurbach.

IOHANNES de Aurbach presbyter & canonicus Eccleſiæ Bambergenſis, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, & decretorum Doctor egregius, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, qui Gymnaſium Erffordenſe ſua eruditione & præſentia tum docendo tum ſcribendo multo tempore illuſtrauit. Scripſit multa præclara volumina, quibus nomen ſuum ad memoriam poſteritatis tranſmiſit, è quibus ego tantum repperi ſubiecta: Proceſſum iudiciarium lib.2. de ſacramentis quoque lib.1. cætera quæ compoſuit, ad manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo, Anno Domini M.CCCCLXX.

Heinricus de Herp.

HENRICVS de Herp, ordinis fratrum minorum de obſeruantia, prouinciæ Colonienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & iuris pontificij non ignarus, ingenio promptus, ſermone apertus, vita & conuerſatione deuotus, atque ſermonum popularium declamator egregius. Scripſit non abijcienda opuſcula, de quorum numero extant ſubiecta: De decem præceptis magnum & inſigne volumen lib.1. de tribus partibus pœnitentiæ lib.1. ſermones de tempore & de ſanctis lib.2. ſermones per aduentum lib.1. ſermones quoque per quadrageſimam lib.1. de cæteris vero nihil repperi. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo, Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo LXX.

Iohannes de Mechilinia.

IOHANNES de Mechilinia, in ſcripturis ſanctis longo ſtudio exercitatus, & in philoſophia ſcholaſtica non mediocriter doctus, ingenio excellens & apertus eloquio, in Gymnaſio Colonienſi diuinas ſcripturas multis annis egregie docuit, & magnam eruditionis ſuæ gloriam acquiſiuit. Scripſit ſuper ſententias libr.4. in toto Pſalterio libr.1. quæſtiones varias in ſcholis diſputatas lib.1. ſermones quoque. Alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Pio papa ſecundo, Anno Domini M.CCCCLX.

Dionyſius Rikel de Lebis Carthuſianus.

DIONYSIVS Rikel de Lebis, monachus ordinis Carthuſienſis domus Bethleem Ruremundenſis in Gelria, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & continua exercitatione probe doctus, ſecularis quoque philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, vita & conuerſatione ſingulariter deuotus adeo vt etiam diuinis reuelationibus dignus ſit habitus, tot & tanta ſcripſit vt numero voluminum apud Latinos (præter Auguſtinum) parem habuerit neminem, contemplationi vero & orationi cum tanto feruore ſolebat inſiſtere, vt nihil vnquam ſcribere potuiſſe videretur. Rurſum tam continuus erat in ſtudio legendi atque ſcribendi, vt eum nec orare nec contemplari poſſe æſtimares. Somni parciſſimi erat, cibi & potus abſtinentia admirabilis, qui diui exemplo Hieronymi die ac nocte in lege Domini meditari dulce iudicabat, ſemper aut legens aut ſcribens aliquid vtile, ita vt lectionem oratio ſæpe interrumperet, & orationem lectio continuaret. De huius ſtudioſiſſimi viri opuſculis ſubiecta repperi. Super ſententias libros quatuor in Geneſim libr.1. in Exodum libr.1. in Leuiticum libr.1. in Numeros li.1. in Deuteronomium lib.1. in Ioſuæ libr.1. in Iudicum lib.1. in Ruth lib.1. in Regum lib.4. in Paralipomenon lib.2. in Eſdram lib.3. in Neemiam libr.1. in Thobiam lib.1. in Heſter lib 1. in Iudith lib.1. in Iob lib.1. in prouerbia Salomonis lib.1. in Eccleſiaſten lib.1. in cantica canticorum lib.1. in librum ſapientiæ libr.1. in Eccleſiaſticum lib.1. in Eſaiam prophetam librum vnum. in Hieremiam lib.1. in librum Baruch lib.1. in Ezechielem libr.1. in Danielem libr.1. in duodecim prophetas minores libr.12. in libros Macha-

beorum lib.2.in Pſalterium lib.3.in Euangelium Matthæi lib.1.in Marcum librum vnum. in Lucam quoque lib.1.in Iohannem lib.1. in omnes epiſtolas Pauli lib.14. in actus Apoſtolorum lib.1.in Epiſtolas canonicas lib.8.in Apocalypſin Iohannis librum vnum.Expoſitionem hymnorum lib.1. in ſeptem pſalmos pœnitentiales libr.1. de documentis autenticis libr.1.Expoſitionis Miſſæ lib.1.Dialogum de celebratione Miſſarum lib.1. de ſacra communione lib.vnum.Compendium philoſophiæ lib.1.compendium Theologiæ libr. 1.Dialogum inter philoſophum & Theologum lib.1. ſuper libris beati Dionyſij martyris lib.4.in XI.epiſtolas eiuſdem lib.1.in librum Iohannis Clymachi lib.1. in Boetium de cōſolatu philoſophiæ lib.5.ſummarium partium ſancti Thomæ lib.1. ſermones de tempore & de ſanctis lib.2.ad religioſos quoque ſermones de tempore & de ſanctis lib.2.de venerabili Sacramento ſermones ſex li.1. expoſitionis Dominicæ paſſionis libr.1. meditationes Dominicæ paſſionis li.1.de laudibus ſuperlaudabilis Dei li.1.de laudibus ſanctæ Mariæ lib. 4.de fonte ſalutis & ſemitis vitæ lib.1. de lumine Chriſtianæ Theoriæ lib.1. de venuſtate mundi lib.1.de natura veri & æterni Dei lib.1.de diuina eſſentia libr.1. de diſtantia diuinæ perfectionis & humanæ lib.1.de felicitate animæ libr.1. de beneficiis Dei libr.1.de mutua ſanctorum agnitione in patria lib.1. de donis ſpiritus Sancti libr.1. Cordiale libr.1.de cuſtodia cordis lib.1 de gaudio & pace interna lib.1.de via purgatiua lib.1. Dialogum de fide Catholica librum vnum. Dialogum inter Chriſtianum & Saracenum li.1. contra magos & Valdenſes libr.1. contra varias ſuperſtitiones libr.1. de vitijs & virtutibus libr.1. contra ambitionem lib.1.contra Saracenos lib.3.de grauitate peccati lib.1. de contemptu mundi lib.1.de modo iudicandi & corrigendi lib.1. de remedijs tentationum libr.1. ſpeculum peccatoris libr.1. de quatuor nouiſſimis librum vnum. de reformatione interna librum vnum.de iudicio particulari libr.1. de paſſionibus animæ libr,1. de diſcretione ſpirituum libr.1.de profectu charitatis lib.1. de perfectione charitatis libr.1. inflammatorium diuini amoris lib.1.de contemplatione lib.1.de oratione libr.1. de meditatione libr.1.alium quē prænotauit:Sonum epulantis lib.1.de proceſſionibus quæ fiunt in Eccleſia lib.1. de eleuatione mentis in Deum lib.1.de poteſtate & auctoritate Papæ libr.2. de auctoritate concilij generalis lib.3.de reformatione vniuerſalis Eccleſiæ libr.1. contra ſymoniam libr.2. de reformatione clauſtralium lib.1.contra pluralitatem beneficiorum lib.1. de regulis vitæ Chriſtianorum lib.1.de reformatione monialium lib.1.de profeſſione religioſorum lib.1. Exhortatorium ad nouitios lib.1. de vita & regimine præſulum lib.1. de inſtitutione ordinis Carthuſienſis lib.1.de laudibus eiuſdem ordinis lib.1.de viſitatione clauſtralium libr.1. de vita canonicorum lib.1. de diſciplina ſcholarium libr.1. de vita militarium libr.1. de ſancta virginitate lib.1.de officio Archidiaconi lib.1.de officio Legati librum vnum.de regimine prælatorum lib.1.de vita & regimine Curatorum libr.1.de vita nobilium libr.1.de regimine principum lib.1. Dialogum inter Chriſtum & principem lib.1. Dialogum inter Chriſtum & vxorem principis lib.1.de regimine politiæ vrbium libr.1.Dialogum inter Ieſum & puerum lib.1.de vita viduarum lib.1.de vita coniugatorum li.1.de vita incluſarum li.1.de vita ſolitaria lib.1.de officio mercatorum li.1.Dialogum Ieſu & ſacerdotis li.1.contra vitium proprietatis monachorum libr.1.Reuelationum ſibi diuinitus oſtenſarum li.1. annotationem operum ſuorum li.1.collationes tres pro diuerſis capitulis. Epiſtolas multas ad Nicolaum de Cuſa cardinalem,& alios diuerſos edidit. Sed & alia multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Opuſcula Iohannis Caſſiani ad ſtylum faciliorem reduxit,propter fratres quoſque ſimpliciores. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio & Paulo papa ſecundo, Anno Domini M.CCCCLXXI.indictione quarta. In die beati Gregorij,quæ eſt 12. menſis Martij, ſepultus cum fratribus ſuis in cœmiterio communi præfatæ domus Ruremundenſis,non ſine opinione ſanctitatis.

Iohannes de Hagen, alias de Indagine.

IOHANNES de Hagen,alias de Indagine,monachus ordinis Carthuſienſis domus montis ſancti ſaluatoris Erffordiæ,Prior in Iſennach,& in Sterin, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & valde eruditus, atque in iure canonico egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, conſilio facilis & prouidus, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit multa præclara volumina,ad Reges,principes, Epiſcopos & alios Eccleſiarum prælatos, de variis ac diuerſis materijs & quæſtionibus interrogatus, de quibus tamen pauca in manus noſtras peruenerunt, videlicet: De laude paupertatis librum vnum.de vita religioſorum librum vnum. de caſu religionis libr.1. de vita adoleſcentulorum librum vnum.de humilitate & ſuperbia librum vnum.de ornatu interiori lib.1.de acceſſit ad nouum hominē li.1.de gratia & libero hominis arbitrio li.1.de correptione & gratia Dei li.1. de natura & gratia lib.1. de perſeuerantia li.1. de ſpiritu,corpore & anima li.1.de mandatis prælato-

prælatorum libr.1. de charitate lib.1. de dilectione Dei lib.1. de meditatione lib.1. de inquiſitione ſummi boni libr.1. contra errores Bohemorum li.1. ad epiſcopum Ratiſponēſem contra eoſdem li.4. ad Marchionem Brandenburgenſem li.1. ad vniuerſitatē Erffordenſem lib.1. in regulam ſancti patris noſtri Benedicti li.1. de doctrinis peregrinis cauēdis li.1 de cognitione futurorum li.1. de viſione Tundali quid ſit de ea ſentiendum lib.1. de viſione Danielis VII.c. lib.1. de apparitione cuiuſdam mulieris defunctæ lib.1. de futuris prodigijs lib.1. Planctus ſolitarij libr.1. de cruciata contra hæreticos lib.1. de auferibilitate Sponſi ab Eccleſia lib. 1. de tempore ſchiſmatis libr.1. de auctoritate Papæ in concilio generali lib.1. de poteſtate Eccleſiaſtica lib.1. de correctione fraterna lib.1. quid tenendum ſit de paruulis non baptiſatis morientibus lib.1. de iudice contra conſcientiam iudicante lib.1. contra flagellatores hæreticos lib.1. de eo vtrum aliquis ſine profeſſione cenſendus ſit religioſus lib.1. de ieiunio quintæ feriæ libr.1. de iuſto & iniuſto bello libr.1. de doctrina Eccleſiæ lib.1. de auditione Miſſarum libr.1. contra fratrem Iohannem Kanneman ordinis minorum libr.1. de vita ſpiritali libr.1. de diſcretione cogitationum libr.1. de vera & falſa pœnitentia lib.1. de modo confitendi lib.1. de audiendis confeſſionibus lib.1. de arte memoratiua ſpirituali lib.1. de quatuor ſacræ Scripturæ ſenſibus lib.1. de contemplatione lib.1. de interdicto lib.1. ad Rudolphum epiſcopum Lauantinum lib.1. de falſis prophetis lib.1. de communicatione ſub vtraque ſpecie lib.1. in dedicatione eccleſiæ ſermones quinque. De tempore & de ſanctis ſermones multi lib.2. in libros regum ſecundum quadruplicem ſacræ Scripturæ ſenſum lib.4. epiſtolarum ad diuerſos lib. vnum. In multos denique libros Bibliorum commentarios non inutiles compoſuit, qui ad manus noſtras minime venerunt. Sed & alios tractatus pluſquam trecentos & variarum quæſtionum ſolutiones pene innumerabiles edidit, qui à multis habentur. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio & Pio papa ſecundo, Anno Domini M.CCCCLX.

IACOBVS de Gruytrode, monachus Carthuſienſis ordinis, Prior domus omnium Apoſtolorum prope Leodium, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit quædam pro deuotione fratrum non inutilia volumina, de quibus feruntur ſubiecta, de veris virtutibus lib.3. de ſeptem peccatis mortalibus lib.1. de quatuor nouiſſimis lib.1. de vita Domini Ieſu lib.1. de præparatione ſacerdotis ante miſſam lib. 1. diffinitio nominis monachi lib.1. Meditationes paſſionis Domini lib.1. Lectionarius menſæ lib.1. ſpeculum prælatorum lib.1. ſpeculum ſubditorum libr.1. ſpeculum ſacerdotum libr.1. ſpeculum ſecularium hominum lib.1. ſpeculum ſenectutis libr.1. Colloquium Ieſu & monachi libr.1. Colloquium Ieſu & prælati lib.1. Colloquium Ieſu & ſenis lib.1. Colloquium Ieſu & heremitæ lib.1. Colloquium Ieſu & diſcipuli lib.1. contemplatio ſanctæ Mariæ lib.1. Coronula ſanctæ Mariæ lib.1. Dialogus crucifixi & peccatoris libr.1. Dialogus Mariæ & peccatoris libr.1. Dialogus item alius Mariæ & peccatoris lib.1. Meditationes de compaſſione beatæ Mariæ ſemper virginis lib.1. de nomine Ieſu & Mariæ lib.1. ſermones de tempore & de ſanctis lib.2. epiſtolarum ad diuerſos lib.1. & alia complura. Moritur quam deuotiſſime ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa quarto, Anno Domini M. CCCCLXXII. indictione quinta, pridie Idus Februarij. *Iacobus de Gruytrode.*

ALBERTVS de Eybe, Bambergenſis Eccleſiæ canonicus, & Pii ſecundi pontificis maximi Secretarius, vir in ſecularibus literis ſtudioſus & eruditus atq; in diuinis ſcripturis & maxime in iure canonico egregie doctus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, Iuriſta, Rhetor, & poeta inſignis, ſcripſit ad inſtantiam Domini Iohannis Ducis Bauariæ epiſcopi Monaſterienſis & poſtea Magdeburgenſis Archiepiſcopi, atque primatis Germaniæ volumen magnum & inſigne, quod ex diuerſis auctoribus ſecularis literaturæ collectum prænotauit: Margaritam poeticam lib.1. de re quoque vxoria lib.1. orationes multas & varias. Epiſtolarum quoque ad diuerſos lib.1. & alia multa, quæ ad notitiam noſtræ lectionis minime venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Pio papa ſecundo Anno Domini M.CCCCLX. *Albertus de Eybe.*

BENEDICTVS Stendel, oriundus ex Hallis oppido Saxoniæ, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſtic⁹, vita & conuerſatione ſingulariter deuotus, qui in Gymnaſio Erffordenſi multis annis docendo & ſcribendo claruit, & magnam eruditionis ſuæ gloriam acquiſiuit. Scripſit & legit ordinarie multa præclara opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta. In Geneſim libr.1. in Exodum lib.1. in Leuiticum lib.1. in Numeros libr.1. in Deuteronomium lib.1. ſermones ad populum, & variæ collationes habitæ ad clerum, alia quoque nonnulla in literis *Benedictus Stendel.*

ſacris, in Logica & in philoſophia ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam adhuc minime venerunt. Claruit Erffordiæ ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo, Anno Domini M.CCCCLXX.

Sifridus de Moguntia, epiſcopus.

SIFRIDVS de Moguntia, ordinis fratrum prædicatorum, epiſcopus Cyrenenſis titulatus, Archiepiſcopi Maguntini in pontificalibus vicarius, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, Hebraicæ linguæ peritus, diſputator acutus, & diuini verbi prædicator egregius. Scripſit ad Theodericum Archiepiſcopum Moguntinum, de vſura Iudæorum libr. I. de cenſibus & reemptionibus lib. I. quæſtiones varias. Sermones quoque multos & orationes quaſdam ad clerum. Et quædam alia. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, Anno Domini Milleſimo CCCCLXIII. indictione ſexta XVI. die menſis Maij. Sepultus in conuentu ſuo Moguntino.

Godeſcalcus Greſemundus de Meſchede.

GODESCALCVS Greſemundus de Meſchede, patria Weſtphalus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia egregie doctus, acer ingenio, vita & conuerſatione præclarus, doctor ſacræ Theologiæ profundus, qui in Gymnaſio Erffordenſi eam ſcientiam multis annis glorioſe docuit. Scripſit ſuper ſententias quæſtiones notabiles libros quatuor; quæſtiones inſuper varias diſputatas in Scholis libr. I. ſermones multos & collationes diuerſas. Et quædam alia nobis incognita. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, Anno Domini M. CCCCLXX. Et ante hoc ferme decennium moritur.

Stephanus Hoeſt, Laudenburgenſis.

STEPHANVS Hoeſt Laudenburgenſis, presbyter & canonicus Eccleſiæ Spirenſis & prædicator verbi Dei in arce Heydelbergēſi, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia egregie doctus, carmine excellens & proſa, ingenio acutus, ſermone compoſitus, in declamandis ſermonibus ad populum non minus doctus quam facundus. Scripſit non ſpernendæ lectionis plura opuſcula, de quibus tamen ad meam notitiam pauca peruenerunt. Repperi enim volumen præclarum in nouam tranſlationem Ethicorum Ariſtotelis lib. 10. ſermones & orationes varias ad populum, clerum, & principes. Et quædam Epigrammata. De cæteris adhuc nihil repperi. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio & Paulo papa 2. Anno Domini M.CCCCLXXI. indictione IV.

Heinricus de Colonia, dictus de Piro.

HEINRICVS de Colonia, dictus de Piro, domo videlicet paterna, monachus ordinis Carthuſienſis, domus ſanctæ Barbaræ in Colonia, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & ante religionis ingreſſum doctor vtriuſque iuris ſubtilis & fama celeberrimus. Scripſit & legit in ea facultate multa præclara volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. pauca tamen in manus noſtras memini perueniſſe, videlicet opus inſigne ſuper inſtitutis lib. 4. ad nouitios de reformatione interna lib. I. conſilia varia in diuerſis caſibus, ſermones de tempore & de ſanctis complures. De cæteris nihil mihi conſtat. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo, Anno Domini Milleſimo CCCCLXX.

Nicolaus Donis.

NICOLAVS Donis, monachus ordinis diui patris Benedicti, monaſterij (vt ferunt) Richenbacenſis, vir certe in ſecularibus literis ſtudioſus & eruditus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus & Aſtronomus inſignis, Coſmographiæ Ptolomæi vigilātiſſimus repertor, & diligentiſſimus inſtaurator, ingenio præſtans & clarus eloquio. Scripſit non contemnenda volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus extat mirandum & celeberrimum opus cum picturis & nouis tabulis elegantiſſime ordinatum, in Coſmographiam Ptolomei ad Paulum papam ſecundū li. 8. de locis quoque mirandis lib. I. epiſtolas etiam & multas & iudicio meo non inelegantes ad diuerſos compoſuit. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo. Anno Domini M.CCCCLXX.

Georgius de Burbach.

GEORGIVS de Burbach ſecularium literarum ſcientia peritiſſimus, & ſanctarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus & Aſtronomus omnium ſui temporis facile doctiſſimus, ingenio ſubtilis, ſermone compoſitus, qui in Gymnaſio Wenenſi philoſophiā & aſtrorum ſcientiā multo tempore publice docuit, vbi inter alios innumeros diſcipulos Iohannem de regio monte virum doctiſſimum erudiuit. Scripſit nouas theoricas Planetarum lib. I. & alia complura in aſtronomia, quæ ad manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo, Anno Domini M.CCCCLXX.

Iohannes Tinctoris de Colonia Agrippina.

IOHANNES Tinctoris de Colonia Agrippina, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis & diſputator acutus, in Gymnaſio Colonienſi ſacras literas multis annis publice docuit, & eruditionis ſuæ laudes

laudes ingentes acquiſiuit. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteros transmiſit, & in primis quidem niſus eſt diſſenſiones Thomæ & Iohannis Scoti concordare in vno volumine, quod morte præuentus non perfecit. Scripſit etiam ſuper ſententias notabiles quæſtiones lib. I. ſermones ad populum & orationes varias ad clerũ. Et quædam alia nobis incognita. Claruit ſub Frederico Imperatore anno Domini mill. CCCC. LXX.

Iohannes de Beetz.

IOHANNES de Beetz, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Thenenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in ſeculari philoſophia (quam Ariſtotelicam vocant) doctiſſimus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, vita quoque & conuerſatione deuotus, declamator ſermonum popularium non minus doctus quam facundus. Scripſit in epiſtolam Pauli ad Romanos lib. I. Præceptorum quoq; diuinæ legis lib. X. de ſacramento altaris lib. I. Quæſtiones varias diſputatas in ſcholis lib. I. de paſſione Domini lib. I. ſermones de tempore & de ſanctis lib. II. Alia denique quã multa edidit, quæ ad noticiam meam non venerunt. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto pontifice quarto, anno Domini mill. cccc. LXXVI. indictione IX. XVI. Calend. Auguſti, in conuentu Thenenſi ſepultus.

Arnoldus de Buſco.

ARNOLDVS de Buſco canonicus regulæ ſancti Auguſtini, monaſterij Windeſhemenſis in diœceſi Traiectẽſi, & aliquanto tempore Prior in Sulta Saxoniæ Hildenshemenſis diœceſis, vir ſtudioſus in ſcripturis ſanctis, moribus honeſtus, conuerſatione deuotus. Scripſit aperto ſermone non abijcienda opuſcula, quorum lectio deuotis fratribus & ſalutis ſuæ amatoribus vtilis iudicatur. E quibus tamen pauca in manus noſtras memini perueniſſe. Legi volumen illud quod ſcripſit de viris illuſtribus ordinis ſui & monaſterij Windeshemenſis lib. I. de origine quoque modernæ deuotionis & reformationis ordinis ſui lib. I. Epiſtolam prolixam de modo proficiendi in religione. Cętera quæ ſcripſit, in manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, anno Domini mill. CCCC. LXX. Et ante paucos annos mortuus eſt.

Rudolphus de Rudeshem.

RVDOLPHVS de Rudeshem patria Renenſis ex diœceſi Moguntina, primum decanus Wormacienſis ac poſtmodum Epiſcopus Vratislauienſis, ſacrarum literarũ doctor, ingenio ſubtilis, eloquio clarus, vita & conuerſatione honeſtus, in gymnaſio Heydelbergenſi, tum legendo tum docendo multis annis glorioſe claruit. Scripſit multa præclara volumina, de quibus extant ſubiecta. In Geneſim lib. I. In Exodum lib. I. in Leuiticum lib. I. in numeros quoque lib. I. in Deuteronomium lib. I. in Ioſuæ lib. I. in Iudicum lib. I. in Eſaiam prophetam lib. I. ſuper ſententias lib. IIII. ſermones multi & varij de tempore & de ſanctis lib. I. Orationes etiam complures habuit, quas longum eſſet per ſingulas deſcribere. Sed & alia nonnulla edidit, nobis adhuc prorſus incognita. Claruit ſub Frederico Imperatore, anno Domini mill. CCCC. LXX.

Iohannes de Regiomonte.

IOHANNES de Regiomonte, Georgij Burbachij aſtronomi quondam diſcipulus, vir vndecunque doctiſſimus, non minor Anaximandro Mileſio, aut Syracuſano Archimede, Græca & latina eloquentia eruditiſſimus, Germanorum decus, ob aſtronomiam cęteraſque mathematicas diſciplinas à Matthia Pannoniæ Rege, & conſulatu ciuibuſque Nurenbergenſibus perpetuo donatus ſtipendio, magnam eruditionis ſuæ laudem non modo apud Germanos noſtros: verumetiam apud Italos Galloſque conſecutus eſt. Nam à Sixto pontifice quarto ad emendandum paſchalem Dionyſij computum, Romam accitus, dum pleraque poſteritati parat, non ſine maxima ſtudioſorum iactura morbo ſeu peſte interijt. Scripſit Calendarium cum incenſionibus perpulchrum lib. I. item Ephimerides de diſpoſitione cœli ſingulis diebus ad certos annos lib. I. Contra Gerardum Cremonenſem lib. I. Orationes varias & Epiſtolas multas ad diuerſos, ad dominum Iohannem Archiepiſcopum Strigonienſem tabulas directionum & profectionum, in natiuitatibus vtiles lib. I. Tabulas quoq; ſinus recti lib. I. de cõpoſitione aſtrolabij lib. I. Alia quoq; multa in mathematica ſcientia edidit, quæ ad manus noſtras nõ venerunt. Moritur autẽ Romę ſub Frederico Imp. 3. Et Sixto papa quarto, anno Domini 1476. indictione nona.

Gerardus de Elten.

GERARDVS de Elten, ordinis fratrum prædicatorum, conuentus Colonienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis & diſputator acutus, qui poſteaquam Theologiam annis multis in gymnaſio Colonienſi publice non ſine magna laude omnium docuiſſet, mũdum ſpreuit, & iam ſenex monachicum ſchema induit, nõ ſine admiratione multorũ. Scripſit vt fertur Quæſtiones ſententiarum lib. I. Quæſtiones quoque alias varias in ſcholis diſputatas, ſermones ad populum, & Orationes complures ad clerum. Et quædam alia ſcripſiſſe dicitur, no-

bis incognita. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa quarto, anno Domini mill.cccc.lxx.

Iohannes de Lutrea villula.

IOHANNES de Lutra villula, dictus de Lutrea, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus & in philoſophia ſcholaſtica egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone compoſitus, vita & conuerſatione honeſtus & ſingulariter deuotus, amator virtutum, hoſtis vitiorum, fortiſſimus auaritiæ contemptor, qui pluralitatem beneficiorum abhorruit, titulum Epiſcopatus ſibi oblatum ſpreuit, qui primum in gymnaſio Erffordenſi Theologiam multis annis glorioſe docuit, & poſtea in Eccleſia Moguntina prædicatoris officium ſtrenue geſſit. Scripſit ſuper ſententias lib. IIII. Quæſtiones quoque varias. Sermones de tempore & de ſanctis lib. II. Et quędam alia nobis incognita. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa quarto, anno Domini milleſimo CCCC. LXXIX. indictione XII.

Alanus de Rupe.

ALANVS de Rupe ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis eruditus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentiſſimæ opinionis, vita & conuerſatione Deo deuotus, & beatæ Marię ſemper virginis amator præcipuus, eiusque Roſarij & famulatus promotor venerandus, perquam ſingulari dono ſupernæ conſolationis recreari meruit, & crebris reuelationibus miraculisque (vt ferunt) honorari. Scripſit inter cætera ingenij ſui opuſcula: Compendium pſalterij beatæ Mariæ ſemper virginis lib. I. de miraculis quoque Roſarij eiuſdem glorioſæ virginis lib. I. Sermones & multos & varios lib. I. de fraternitate Roſarij lib. I. Et alia complura. Moritur in conuentu ſuo Svvolenſi, ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa quarto, anno Domini mill.cccc. LXXIIII. indictione VII. in vigilia aſſumptionis Mariæ.

Conradus de Zabernia.

CONRADVS de Zabernia, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, muſicus excellens, & diuini verbi prædicator egregius, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, vita & conuerſatione honeſtus. Scripſit aperto ſermone quædam nō abijcienda opuſcula, quibus ingenium ſuum vtiliter & fructuoſe exercitans, etiam nominis ſui memoriam poſteris dereliquit. E quibus ego tantum repperi iſta: de monochordo lib. I. de modo bene cantandi lib. I. de collectarum concluſionibus lib. I. Sermones multos & varios lib. I. Cætera quæ compoſuit, ad noticiam noſtræ lectionis minime venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa quarto, anno Domini mill.cccc. LXXV. ſub quibus & mortuus eſt.

Iohannes de Dorſtein.

IOHANNES de Dorſtein, ordinis fratrum Eremitarum ſancti Auguſtini, conuentus Erffordenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ nō ignarus, ingenio ſubtilis, & ad diſputandas enodandasque difficiles quęſtiones ſcripturarum ſatis idoneus, in declamandis quoque ſermonibus ad populum excellentis facundiæ, in gymnaſio Erffordenſi docendo & prędicando excelluit. Scripſit non contemnenda opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta: Quæſtiones ſententiarum lib. I. de vitijs linguę lib. I. Sermones de tempore & de ſanctis lib. II. Et quædam alia. Claruit Erffordiæ ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa quarto, anno Domini mill.cccc. LXXV.

Theodericus de Herxen.

THEODERICVS de Herxen, congregationis fratrum clericorum in communi viuentium Viſitator & Rector, vir deuotus & in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus. Scripſit ad ædificationem fratrum ſuorum multa præclara opuſcula, quibus ingenium vtiliter ſatis exercitans, memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus extant ſubiecta: In pſalterio toto lib. III. Super oratione Dominica lib. I. Super ſalutatione Angelica lib. I. de paſſione Domini lib. I. de moriendi quoque deſiderio lib. I. Sermones complures ad fratres, & quædam alia. Claruit ſub Frederico Impetore III. & Sixto papa quarto, anno mill.cccc. LXXV.

Angelus de Brunſuico.

ANGELVS de Brunſuico Saxoniæ, qui vulgo dicebatur Magiſter Engelinus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ad populum ſermonibus facundus, qui in gymnaſio Erffordenſi docendo & legendo clarus effulſit. Scripſit inſigne opus ſuper canone Miſſæ, quod Moguntiiæ coram clericis legiſſe perhibetur. Sermones & multos & varios lib. I. Quæſtiones etiam diuerſas in ſcholis diſputauit. Et quædam alia. Moritur Argentinę in cœnobio pœnitentium ſepultus, ſub Frederico Imperatore III. Anno Domini mill. cccc. LXXXI. indictione XIIII.

Crodenberg abbas.

CRODENBERG, abbas monaſterij mōtis ſancti Iohannis Baptiſtæ Rinckaugienſis, Moguntinę diœceſis ordinis diui patris Benedicti, vir deuotus & eruditus, & regularis obſeruantiæ nouiter introductæ cuſtos & amator integerrimus, vnus ex his qui noſtræ reformationi

mationi Burſfeldenſi fundamenta iecerunt. Cum eſſet beatæ Mariæ ſemper virginis amator præcipuus, ſcripſit in ipſius honorem aperto ſermone volumen celeberrimum, ſumpta de ſingulis membris eius (ſub typo botri) materia laudis, quod prænotauit, de vinea Domini Sabaoth lib. I. Exercitium nouitiorum lib. I. de præparatione ſacerdotis ad Miſſam li. I. Orationes varias in capitulis noſtris habuit, quarum vna incipit: Cecidit corona capitis noſtri; Altera capite nobis vulpeculas. Tertia: Beatus ſeruus &c. Sermones quoq; varios compoſuit ad fratres: qui partim habentur partim ex negligentia ſubtracti ſunt. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio & Innocentio papa octauo anno Domini mill. CCCC. LXXXVI. indictione IIII. VIII. Calend. Ianuarij. Sepultus in abſide dextera chori ad plagam meridionalem, ante altare ſancti patris Benedicti.

Georgius Molitoris Nuenburgenſis.

GEORGIVS Molitoris Nuenburgenſis, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus & egregie doctus, atque in Philoſophia ſcholaſtica (quam Ariſtotelicam vocāt) non mediocriter eruditus, ingenio ſubtilis & acutus, vita & conuerſatione honeſtus, qui in gymnaſio Erffordenſi Theologicam ſcientiam annis non paucis glorioſe docuit. Scripſit ſuper ſententias lib. IIII. de paſſione Domini lib. I. ſermones quoq; multos, & varias quæſtiones. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa quarto anno Domini mill. CCCC. LXXXIIII. indictione II.

Nicolaus de Wachenhem.

NICOLAVS de Wachenhem doctor Heydelbergenſis in ſcripturis ſanctis longa & diuturna exercitatione peritus, & Ariſtotelicæ philoſophiæ interpres acutus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, vita & conuerſatione maturus, qui in gymnaſio Heydelbergenſi per annos ferme quinquaginta, docendo, legendo, ſcribendo, velut princeps Theologorum maximo in precio eſt habitus. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus tamen ad meam noticiam pauciſſima peruenerunt. Quæſtiones ſententiarum lib. I. Sermones complures & orationes non inutiles ad clerum & patres. Claruit Heydelbergæ ſub Frederico Imperatore tertio, anno Domini mill. CCCC. LXXX. ſenex valde, & ſub Sixto papa quarto ante hoc ferme ſeptennium mortuus eſt.

Heinricus cognomento Prudens.

HEINRICVS cognomento prudens monachus ordinis Carthuſienſium, & Prior domus vallis, iuxta Brugas in Flandria, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio clarus, vita & conuerſatione deuotus, & Deo ſingulariter deditus. Scripſit pro inſtitutione religioſorum nonnulla deuota opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris commendauit. De quibus extat opus celeberrimum deuotioni maxime congruum, quod prænotauit Tetralogum deuotionis lib. III. Scripſit etiam multas deuotas Epiſtolas ad diuerſos. Et alia complura mihi adhuc inuiſa. Moritur in noua domo ſanctæ Sophiæ Cōſtantinopolitanæ prope Buſcum ducis, in qua per annos aliquot prioris geſſit officium, ſub Frederico Imperatore tertio anno Domini milleſimo quadringenteſimo LXXXIIII. indictione ſecunda.

Rudolphus Agricola de Grunyngen.

RVDOLPHVS Agricola de Grunyngē patria Friſius, vir in ſecularibus literis omniū ſuo tempore doctiſſimus, & diuinarum nō ignarus philoſophus Rhetor, & poeta celeberrimus, trium linguarum principalium, Hebraicæ, Græcæ, Latinæ peritus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, Iohannis Dalburgij epiſcopi Wormacienſis viri æque doctiſſimi quondam præceptor, in gymnaſio Heydelbergenſi docendo & ſcribendo tum Græce tum Latine facile obtinuit principatum. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus repperi ſubiecta. Carmen Heroicum de ſancta Anna lib. I. Vita Franciſci Patriarchæ lib. I. Dialecticam quoque ſubtiliſſimam lib. III. Epiſtolas quoque multas ad diuerſos, carmina & epigrammata plura, & varios tractatus. Tranſtulit ex Hebræo pſalterium, quod tamen diſtractum nuſquam ſimul inuenitur, ex Græco traduxit quædam opuſcula Platonis, & præcepta Iſocratis, Dionyſij Ariopagitæ volumina traducere incipiens, morte præuentus imperfecta reliquit. Moritur Heydelbergæ mente in Deum porrectiſſima, ſub Frederico Imperatore tertio, & Innocentio papa octauo anno Domini mill. CCCC. LXXXV. indictione III. Cui Hermolaus Barbarus Patriarcha Venetus epitaphium tale cecinit: Inuida clauſerunt hoc marmore fata Rudolphum Agricolam, Friſij ſpemque decuſque ſoli, ſcilicet hoc vno meruit Germania, quicquid laudis habet Latium, Græcia quicquid habet. Sepultus autem eſt Heydelbergæ in conuentu minorum.

Thilmannus Prior S. Chriſtophori in Rauengisburg.

THILMANNVS Prior ſeu præpoſitus monaſterij ſancti Chriſtophori in Rauengisburg, in fine Moguntinæ diœceſis verſus Treuerim, in loco qui ab antiquo dictus eſt Hunorum receſſus, ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcriptu-

ris ſtudioſus & eruditus, regularis diſciplinæ amator præcipuus, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit claro & aperto ſermone pro fratrum ſuorum ædificatione quædam non ſpernenda opuſcula, quibus ingenium ſuum vtiliter occupauit. E quibus olim mihi exhibuit, de vinea ſpirituali opus non abijciendum lib. I. item de pleniore inſtitutione nouitiorum lib. I. Scripſit & alia quædam parua ſed vtilia pro religioſis exercitia, quæ ad noticiam noſtræ lectionis adhuc minime venerunt. Moritur ſenex & plenus dierum ac bonorum operum, ſub Frederico Imperatore tertio, anno Domini mill. CCCC. LXXXV.

Henricus Arnoldi.

HEINRICVS Arnoldi natione Saxo, profeſſione monachus ordinis Carthuſienſis, domus Baſilienſis, vir religione deuotus, ingenio clarus, affectu ſyncerus, moribus grauis, eloquio dulcis, conuerſatione affabilis, pius, humilis, manſuetus, exemplo fulgidus, in ſacris literis plurimum exercitatus, & pontificij iuris non ignarus. Qui cum officio notariatus in ſacro Baſilienſi concilio multis annis fungeretur, fidelis, iuſtus ac prudens cunctorũ teſtimonio probatus eſt. Tandem cernens omnia eſſe vanitatem, vniuerſa pro Chriſti amore contempſit, clauſurã præfatæ domus Carthuſienſis eligens ingreſſus eſt, vbi in Priorem electus, multis annis ſubditos ſibi monachos, in magna pace & tranquillitate gubernauit. Scripſit autem multa opuſcula valde deuota atque ſalubria, de quibus feruntur ſubiecta. Orationum multarum de diuerſis ſanctis lib. I. Sermones quoque multi lib. I. Hiſtoriæ de multis ſanctis lib. I. Paſſio Domini ex quatuor concordata lib. I. Meditationes de vita Chriſti lib. I. de immaculata conceptione beatæ Mariæ ſemper virginis li. I. de nouitiorum inſtructione lib. I. Dialogus inter Ieſum & Mariam lib. I. Dialogus inter ſanctam Margaretham & eius ſeruulum de exercitijs ſpiritualibus lib. I. Alius dialogus inter eoſdẽ de cruce lib. I. de commendatione charitatis lib. I. de ſancta humilitate ſub forma orationis lib. I. iterum de humilitate lib. I. Chronicon domus Carthuſienſis ſuę in Baſilea lib. I. & quædam alia. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, & Innocentio papa octauo, anno Domini mill. CCCC. LXXXVII. indictione V.

Iudocus Eichman de Calvve.

IODOCVS Eichman de Calvve, vico Sueuiæ oriundus, in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia nõ mediocriter doctus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus, in gymnaſio Heydelbergenſi, legẽdo, docendo & prædicando multis annis in precio fuit, vbi etiam iuxta morem in Eccleſia ſancti ſpiritus prædicatoris aliquandiu geſſit officium. Scripſit quoſdam (vt ferunt) tractatus nõ abijciendos, ſed ad noticiam noſtræ lectionis minime venerunt. Extant eius & multi & inſtructi ſermones lib. II. Quæſtiones quoque variæ diſputatæ. Orationes etiam nonnullæ ad patres. Scripſit etiam vocabularium prædicantium lib. I. Et quędam alia. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, anno Domini mill. CCCC. LXXXV. & ſub Innocentio papa moritur.

Heinricus de Geiln-huſen.

HEINRICVS de Geilnhuſen, monachus noſtri cœnobij in Spanhem, ordinis diui patris Benedicti gymnaſij Erffordenſis Baccalaurius, & quõdam in oppido natiuo Rector ſcholarium, vir ſtudioſus & eruditus, metro exercitatus & proſa. Scripſit quædam nõ ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus ingenium ſuum vtiliter ſatis occupauit. Ad nouitios monaſterij Portæ Mariæ ordinis ſancti Wilhelmi ſcripſit longam & inſtructam epiſtolam de profectu & inſtitutione ſpirituali lib. I. Vitam ſancti Benedicti abbatis carmine elegiaco lib. I. Sermones de tempore & de ſanctis lib. I. Contra pluralitatem beneficiorum lib. I. Et quaſdã ad diuerſos epiſtolas. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, quinquagenarius, anno Domini mill. CCCC. LXXXVIII. indictione ſexta, VI. Calend. Aprilis, ſepultus in parte ambitus meridionali.

Petrus de Kyrslaken.

PETRVS de Kyrslaken ordinis fratrum prædicatorum, ſcripſit de paſſione Domini perpulchrum tractatum, quem in die paraſceues loco ſermonis ad populũ habuit. Fertur & quædam alia ſcripſiſſe, maxime ſermones, ſed in noticiam noſtram non venerunt.

Petrus Nigri.

PETRVS Nigri eiuſdem ordinis fratrum prædicatorum Hebraicæ & Latinæ linguæ peritus, declamator ſermonum famoſus. Scripſit ad Epiſcopum eccleſiæ Ratiſponenſis in Bauaria tractatum, contra perfidos Iudæos de conditionibus veri Meſſiæ, id eſt Chriſti. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, anno Domini mill. CCCC. LXXV.

Philippus Kersbeele.

PHILIPPVS Kersbeele, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli conuentus Gandenſis, Philoſophus & Theologus præclarus, ſcripſit tractatum perpulchrum contra veſaniam Vincentij de Nouo caſtro, ordinis prædicatorum, contra puriſſimam conceptionem diuæ Mariæ virginis latrantem, quẽ Carolus Fernandus monachus diui ordinis Benedicti in Francia ad ſtylũ elegantiorem reformauit. Mortuus eſt Pariſijs ſtudens ante ferme triennium.

NICO-

Nicolaus de Crutzennach.

NICOLAVS de Crutzennach, oppido comitatus Spanhemenſis, Moguntinæ diœceſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, vita præclarus, diſputator acutus, declamatorq; ſermonum egregius, Theologiam in gymnaſio Wenenſi multis annis publice docuit, & tam apud ſcholaſticos ibidem quam Imperatore Fredericum tertium magnam eruditionis ſuæ gloriam & fructum acquiſiuit. Scripſit quædam ingenij ſui præclara volumina, è quorum numero feruntur ſubiecta. Super ſententias lib. IIII. de puriſſima conceptione beatæ Mariæ ſemper virginis lib. I. Sermones de tempore & de ſanctis lib. II. Orationes multæ ad patres, & variæ quæſtiones in ſcholis diſputatæ. Et quædam alia nobis incognita. Moritur Wiennæ in Auſtria, ſub Frederico Imperatore tertio, & Innocentio papa octauo, anno Domini mill. cccc. xci. indictione IX.

Petrus Schot Argentinenſis.

PETRVS Schot Argentinenſis presbyter & canonicus ſancti Petri in Argentina, vir in diuinis ſcripturis exercitatum habens ingenium, in vtroque iure doctiſſimus, atque in cæteris humanitatis artibus valde eruditus, philoſophus, Rhetor, & poeta celeberrimus, ingenio excellens, vita & conuerſatione maturus, honeſtus, & præclarus. Scripſit tam metro quam proſa quædam pulchra opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. De ſanctis Iohanne Baptiſta, Euangeliſta, & Chryſoſtomo, ſcripſit inſtructum & delectabile opus carmine elegiaco lib. I. Diuerſorum carminum lib. I. Epiſtolarum ad diuerſos lib. I. Andreæ Apoſtoli laudes carmē breue. Laudes Iohannis de Gerſon, ante primam eius operum partem impreſſas. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad noticiam meam non venerunt. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, anno Domini mill. cccc. xci. indictione IX. ætatis ſuæ anno XXXI. Argentinæ in Eccleſia ſua ſancti Petri ſepultus, cuius vitam, mores & ingenium Iacobus Wimphelingus deſcripſit.

Nicaſius de Voerda.

NICASIVS de Voërda natione Brabantinus, à tertio ætatis ſuæ anno morbillorum acerbitate oculis captus, & omnino cæcus factus, atque ob id elementorum quoque omnium penitus ignarus, velut grande miraculum ſecundum, noſtra tempeſtate ſe Dydimum Alexandrinum exhibuit, dum in omni doctrina & ſcientia tam diuina quam humana eruditiſſimus apparuit. Nam in gymnaſio Colonienſi (vbi & mortuus eſt) iura publice docuit, libros vtriuſque iuris quos nunquam vidit auditu didicit, tenuit mente, memoriter recitauit. In vniuerſitate Louanienſi gradum magiſterij in artibus primo ſuſcepit, poſtea ſcholas aliquanto tempore in Mechilinia rexit, deinde Louanium reuerſus, in ſacra Theologia Licentiatus conſtituitur & diſpenſatione Apoſtolica per omnes gradus rite aſcendens ſacerdos ordinatur. Miranda prorſus diuinæ dignationis operatio. Cæcus ab infantia qui ſe nunquam memoratur vidiſſe aliquid presbyter efficitur, prædicat in Eccleſia, audit confeſſiones, publice ad altare miniſtrat, Euangelium coram omnibus (memoria vtens pro libro) recitat, ſolum diuina per ſe in altari non celebrat. Poſtremo in Colonienſi Academia omnium doctorum conſenſu, iuris canonici doctor factus eſt, & legum imperialium cautus interpres. Edidit celeberrimum opus quod in eadem vniuerſitate Colonienſi pluſquam centum diſcipulis ad pennam excipientibus extraordinarie legit, ſuper inſtitutis lib. IIII. Item Louanij edidit ſuper ſententias lib. IIII. Quæſtiones varias diſputauit in ſcholis, quæ partim habentur, partim ſubtractæ ſunt. Sermones etiam multos ad populum. Dedit ad me quaſdam non inelegantes epiſtolas plures, in quarum vna ſatis copioſa, omnem hiſtoriam ſuæ fortunæ contexuit, & interrogatus à me, ſe prædicta opuſcula feciſſe confeſſus humiliter fuit. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, anno Domini mill. cccc. xcII. indictione X. VII. Calend. ſeptēbris. Coloniæ in Eccleſia ſanctæ Columbæ, & non in maiori Eccleſia ſepultus. Erratum eſt enim de illo in Catalogo ſcriptorum.

Iohannes Pheffer de Widenberg.

IOHANNES Pheffer de Widenberg, natione Francus orientalis, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio eruditus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio excellens, vita & conuerſatione deuotus, manſuetus & præclarus, qui de vniuerſitate Heydelbergenſi miſſus principium Friburgenſis gymnaſij ſua eruditione illuſtrauit, In quo ſacras literas per annos multos cum ingenti gloria docuit, & multos auditores ſuos probe erudiuit. Scripſit volumen inſigne ſuper epiſtolas Pauli quod publice lectum prænotauit; Directorium ſacerdotale lib. XIII. Quæſtiones quoque ſententiarum lib. I. Sermones, & varios in ſcripturis tractatus, qui ad noticiam meam non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, anno Domini mill. cccc. xc. Et ante hoc ferme biēnium mortuus eſt.

Iohannes de Mylbach.

IOHANNES de Mylbach doctor Erffordenſis in ſcripturis ſanctis eruditus, &

ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus, non minus honeſtate vitæ quam ſcientia venerabilis. Scripſit nonnulla præclara opuſcula, quibus ingenium vtiliter occupans memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus in præfato Erffordenſi gymnaſio fertur ordinarie legiſſe, in epiſtolas Pauli lib. XIIII. Orationes in laudē ſancti Hieronymi varias habuit, ſermones multos & diuerſas quæſtiones cum quibuſdam alijs ſcripſiſſe dicitur, quę in manus noſtras adhuc minime venerunt. Moritur in monaſterio ſancti Petri Erffordiæ ſepultus, ſub Maximiliano Rege Romanorum, anno Domini mill. CCCC. XCIIII. indictione XII.

Iohannes Frytag de Duſeldorp.

IOHANNES Frytag de Duſeldorp, oppido Colonienſis diœceſis, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Moguntinenſis & Prior Argentinenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, doctor Coloniēſis, ingenio acutus & vehemens, in declamandis ſermonibus ad populum nō minus facundus quam doctus, vita & conuerſatione deuotus, & regularis diſciplinæ amator præcipuus. Scripſit de obſeruantia dierum feſtorum lib. I. de locis terræ ſanctæ quam ſuis pedibus terens oculis vidit lib. I. ſermones varios de tempore & de ſanctis lib. II. Et alia complura. Moritur ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini mill. CCCC. XCIIII. indictione XII. Argentinę ſepultus.

Sebaſtianus Murrho Colmarienſis.

SEBASTIANVS Murrho Colmarienſis, presbyter & canonicus in Colmaria oppido natiuitatis ſuæ, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis doctiſſimus philoſophus, orator, poeta, aſtronomus & Coſmographus celeberrimæ opinionis, legum & canonum notitia inſignis, trium linguarum principalium, Hebraicæ, Grecæ & Latinæ peritiſſimus, architectura, muſica, & toto Quadruuio nulli ſecundus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, vita & conuerſatione maturus. Scripſit ad Iacobum Wimphelingum Sletſtatenſem breue quidem, ſed perpulchrum epitome de hiſtoria & laudibus Germanorum principum & populorum li. I. Carmina quoque & multa & elegantiſſima lib. I. Epiſtolas etiam multas ad diuerſos lib. I. Et varias orationes. Commentarios in Baptiſtam Mantuanum Carmelitam incepit, quos morte præuentus nō expediuit. Eoſque Conradus Leontorius monachus Mulbronnenſis terminandos ſuſcepit & propediem imprimendos concedet. Moritur non ſine maxima ſtudioſorum iactura peſte ſublatus, ſub Maximiliano rege Romanorum, anno Domini milleſimo CCCC. XCV. indictione XIII.

Rodulphus Langius.

RODVLPHVS Langius, Monaſterienſis Eccleſię in Weſtphalia canonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & in ſecularib' literis eruditiſſimus, philoſophus, orator & poeta clarus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus. Scripſit tam metro quam proſa multa præclara opuſcula, quibus ſe & præſentibus vtilem, & poſteris memorabilē fecit. E quibus ſubiecta feruntur. Ad Hermannum Langium eiuſdem Eccleſiæ Decanum, de vrbe Hieroſolyma lib. II. Ad Decanum Colonienſis Eccleſiæ carminum diuerſorum lib. I. de obſidione Nuſienſis oppidi à Carolo duce Burgundię lib. I. de tribus Regibus carmen ſapphicum. De laudibus Alberti Magni carmen, Carmina multa, & varias ad diuerſos Epiſtolas. Et quædam alia nobis incognita. Audio eum adhuc viuere ſenem, quanquam ſint qui illum vita exceſſiſſe dicant hoc anno Domini mill. CCCC. XCV.

Iacobus de Stralen.

IACOBVS de Stralen presbyter Eccleſiæ Colonienſis, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, qui gymnaſium Colonienſe ſua eruditione & doctrina multis annis docendo & ſcribendo glorioſe illuſtrauit. Fertur quædam inſtructa ſcripſiſſe volumina, de quibus tamen ad meam noticiam pauca peruenerunt. Legi enim tātum opus illud celeberrimum quod compoſuit ſuper Apocalypſin beati Iohannis Apoſtoli lib. I. Cætera quæ ſcripſiſſe dicitur, in manus noſtras non venerunt. Viuit adhuc apud Coloniam ſenex, & plenus dierum ſub Maximiliano rege Romanorum anno Domini quo nos iſta ſcribimus mill. CCCC. XCV. indictione XIII.

Wilhelmus de Aquiſgrani.

WILHELMVS de Aquiſgrani, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus: ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, vita & conuerſatione præclarus, qui olim in Eccleſia Baſilienſi prædicatoris aliquandiu geſſit officium. Scripſit multa & commendanda quidem opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus nonulla in Erffordenſi gymnaſio publice legiſſe perhibetur. In Euangelium Iohannis lib. I. In canonem Miſſæ lib. I. de paſſione Domini lib. I. Itinerarium terræ ſanctæ lib. I. Quæſtiones varias diſputatas in ſcholis lib. I. Sermones multos, & alia plura, viuit adhuc in ſe-

in ſenectute bona ſub Maximiliano Rege,& Alexandro papa ſexto,anno Domini milleſimo cccc.xcv.

Gabriel Byel.

GABRIEL Byel,ordinis clericorum in cõmuni viuentiũ,vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus,& in ſeculari philoſophia (quam Ariſtotelicam vocant) egregie doctus,ingenio clarus, ſermone compoſitus, vita & conuerſatione deuotus,qui gymnaſio Tubingenſi ab exordio inſtitutionis ſuæ multis annis præfuit,vbi tam in philoſophia quã in ſacris literis claros diſcipulos erudiuit. Scripſit quædam non ſpernenda opuſcula,quibus nomen ſuũ notificauit. E quibus ordinarie legit in præfata Academia, in canonẽ Miſſæ volumen grande & pulcherrimũ lib.1. Scripſit etiam de paſſione Domini lib.1.ſermones quoque multos li.1.Iam ſcribere dicitur ſuper ſententias opus ſingulare & vtile, quod ſuis modo diſcipulis legit. Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur,quę ad notitiã non venerunt. Viuit adhuc prope ſeptuagenarius,& cœpto fortiter perſtat in ſtudio, ſub Maximiliano Rege Romanorum,anno Domini mil.cccc.xcv.indictione XIII.

Iohannes de Lapide,monachus eruditus Carthuſienſis.

IOHANNES de Lapide,monachus ordinis Carthuſienſis,domus Baſilienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus,& ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone diſertus,vita & conuerſatione præclarus,qui olim in gymnaſio Pariſienſi magiſterium in artium facultate aſſecutus,pluribus annis rexit in eadẽ, ſtudiumq; ſacrarum literarum docendo,legẽdo ac diſputando diligẽter proſequens,doctorali dignitate in ſchola Theologorum decorari meruit. Hic doctrinam eorum Pariſienſium qui Reales appellantur, primus ad Baſilienſium vniuerſitatem tranſtulit,ibidemque plantauit,roborauit & auxit. Inter præcipuos quoq; Tubingẽſis gymnaſij inceptores vnus fuit,qui deniq; poſt liberam plurium beneficiorum dimiſſionẽ ad canonicatũ & prædicationis officium inſignis Eccleſiæ Baſilienſis vocatus fuit,ac tandem paucis annis elapſis omnia pro Chriſti amore relinquens,ſacri ordinis Carthuſienſis habitũ aſſumpſit. Scripſit autẽ multa præclara volumina,quibus ſe & præſentibus vtilẽ & futuris memorabilem fecit, paucorũ tamen ex his copia nobis obuenit. Introductorium Grammaticæ lib.1. Dialogus de arte punctandi lib.1. de propoſitionibus exponibilibus lib.1. de arte ſoluendi ſophiſticas argumentationes li.1. Explanatio omnium librorum Logicæ Ariſtotelis lib.1. Explanatio librorum Phyſicæ eiuſdem lib.1. de his quæ ad dignũ ſacerdotẽ pertinent lib.1. Reſolutorium dubiorũ & periculorum circa Miſſam occurrentium lib.1. Summariũ paſſionis Domini li.1. de aſcenſione Domini inter ſermones Meffret, ſermo vnus. Item inter ſermones ipſius Meffret ſcripſit tractatum vnum Catholicum pro defenſione puriſſimæ conceptionis beatæ Mariæ ſemper virginis,obſtruens non minus ſancte quam docte os loquentium iniqua. Qui tractatus cum prædictis ſermonibus in pleriſque exemplaribus habetur impreſſus. Scripſit etiam ſermones tam ad clerũ quam ad populum complures lib.1. Orationes quoq; & Epiſtolas varias lib.1. Et alia multa nobis incognita. Multos præterea diuerſorum auctorum libros per tractatus & capitula diſtinxit,ſingulis argumenta præmittens, quibus intentio ſcribentis poteſt dilucide agnoſci. E quibus ſunt libri Ciceronis de officijs, de amicitia,de ſenectute,de ſomnio Scipionis. Item libri Logicæ Ariſtotelis, Libri eiuſdem de anima,& libri Metaphyſicæ. Item libri beati Effrem diaconi, Iohannis Chryſoſtomi, Auguſtini, liber Epiſtolarum eiuſdem,& omnes fere libri diui Ambroſij Epiſcopi,& alia complura. Viuit adhuc ſenectute bona in Carthuſia Baſilienſi,& varia componit,multoſq; ſuis ſcriptis & exemplo ad ſancta ſtudia prouocat. Sub Maximiliano Imperatore,anno Domini quo hæc ſcripſimus mill.cccc.xcv.indictione XIII.

Conradus dictus Henſel.

CONRADVS dictus Henſel,patria Haſſo, natus ex oppido Caſſel, Paſtor & Rector Eccleſiæ Franckfordenſis,ſacræ Theologiæ iuriſque canonici doctor, & celeberrimus interpres,ingenio ſubtilis,ſermone compoſitus,qui primum in gymnaſio Erffordẽſi hauſtis literis philoſophiam aliquandiu publice docuit,deinde in palæſtra Griſualdenſi, ſacras literas docens magnam eruditionis ſuæ gloriam acquiſiuit. Poſtremo inſignis imperialiſque vrbis Franckfordenſis Eccleſiam adeptus,verbo & exemplo plebem ſibi commiſſam vſque in hunc diem multis annis ſtrennue gubernat. Scripſit multa præclara volumina,de quibus extant ſubiecta. Super ſententias lib.1. In epiſtolas quoque Canonicas lib.VII. In cantica canticorum lib.1. de pœnitentia,ieiunio & oratione lib.1. de fide, ſpe & charitate lib.1. de quatuor virtutibus quas Cardinales vocant,lib.1. de ſanctificatione ſabbati librum vnum. Super Euangelijs & Epiſtolis dominicalibus per anni circulum lib.1. Sermones multi & varij lib.1. de præceptis quoque Eccleſiæ & veritate Euangelica lib.1. de interdicto lib.1. de libertate Eccleſiaſtica lib.1. Contra hæreticos & maleficos lib.1. Cõtra Huſſitas Bohemos lib.1. Ad Archiepiſcopum Colonienſem in officium Miſſæ li.1. Ad

eundem ſuper pſalterio ſecundum quadruplicem expoſitionem lib.I. Ex partibus ſancti Thomæ conflauit,lib.1.in Apocalypſin Iohannis lecturam incepit quam in gymnaſio Moguntino continuabit,ſcripſit etiam notabiliter ſuper libros œconomicorum Ariſtotelis.Quæſtiones inſuper Ethicorum notabiles diſputauit & ſcripſit.Alia quoq; multa cōpoſuit,quæ ad noticiā meam non venerunt. Viuit adhuc ferme ſexagenarius in ciuitate Franckfordenſi,ſub Maximiliano Rege,anno Domini quo iſta ſcribimus mill.cccc.xcv.

Iohannes Gotfridi de Odernhem.

IOHANNES Gotfridi de Odernhem, paſtor Eccleſiæ diuæ Katherinæ in Oppenhem,non longe à Moguntiaco,ſacræ Theologiæ Baccalaurius,vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, in declamandis ad populum ſermonibus celeberrimæ opinionis.Scripſit multos & varios tractatus,quos necdum in lucem venire paſſus eſt. Sermones quoque per anni circulum & de varijs materijs multos & elegantes compoſuit.Epiſtolas tam ad me quam ad alios ſcripſit eloquij venuſtate compoſitas.Multos denique veterum auctorum tractatus in vernaculam linguam de latino ſermone conuertit,non minori eloquentiā quam repperit, ſi tamen Theutonicæ linguæ lepos & ornatus concedatur ineſſe. Vidi ex his Tullium de natura Deorum, quem tranſtulit ad inſtantiam ſtrennui militis Frederici Camerarij Dalburgij non minus eleganter q̄ docte. Auguſtinū quoque de ciuitate Dei ad eundē Fredericum transferre incepit, & XII.ferme libros iam conſummauit. Alia quoq; multa ſcripſit & tranſtulit,quæ ſuo tempore in lucē ventura ſunt. Viuit adhuc ſenectute bona in Oppenhē varia ſcribens,ſub Maximiliano Rege,anno Domini quo iſta ſcripſim' mill. cccc.xcv.

Wernerus Rolevinck de Laer.

WERNERVS Rolevinck de Laer,patria Weſtphalus ex diœceſi Monaſterienſi oriundus,monachus ordinis Carthuſienſis, domus ſanctæ Barbaræ in Colonia Agrippina,vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus,& valde eruditus,ingenio ſubtilis, vita & cōuerſatione deuotus.Scripſit multa præclara volumina,de quibus extant ſubiecta. In omnes Epiſtolas Pauli tria magna volumina:quod opus prænotauit doctrinā Pauli li. XIIII. Vita Pauli lib. VII.Paradiſus conſcientiæ lib.1.de ſacramento altaris & valore Miſſarum lib. 1. Ad Iohannem Epiſcopum Monaſterienſem,formula timoratorum Epiſcoporum li.1. Formula viuendi canonicorum & presbyterorum ſecularium lib.1.de dignitate & poteſtate ſacerdotum lib.1.de vera nobilitate & eius origine li.1.ad Euervvinū comitem de Benthem de optimo genere gubernandi Rempub.lib.1. de regimine Ruſticorum lib.1. de hoſpitalarijs & operibus miſericordiæ vacantibus lib.1.de fraterna correctione & viſitatione monaſtica atque de his qui impediunt bonū proceſſum eius li.1.Quæſtiones duodecim de his quibus conuenit tractare ſacram ſcripturā & de gradibus qui conferuntur in ſcholis li.1.Quæſtiones decē de profectibus religioſorū lib.1.Octo quæſtiones lib.1. Faſciculus temporum cum circulis ab exordio mundi vſq; ad tempora Sixti papæ quarti lib.1.de laude Weſtphaliæ & eius conuerſione ad fidem lib.1.de origine Friſonū lib.1.de contractibus an ſint liciti lib.1 de Calendario & martyrologio lib.1.Regulæ viginti pro prælatis vtiles lib.1.Sermo longus de S.Benedicto dudum impreſſus,qui ſic incipit,Ego in innocentia mea ingreſſus ſum.Quæſtio ſi Chriſtus in cruce orauerit pro omnibus li.1.de excellentia Alberti Magni lib.1.ad quendā noſtri ordinis Abbatē qui coactus fuit ſuſcipere Epiſcopatū lib.1.de fraternitate vulgari ſimul conuiuantiū lib.1.de nouitijs inſtituendis lib. 1. de differentia paſſionum & quid ſit paſſio lib.1.de ſecuritate licentiæ prælatorum lib 1. de ſanctis deſiderijs & modo ſe habendi in illis lib.1.de contemplatione ſimpliciū li.1.de horis canonicis deuote perſoluēdis li.1.ſermones multi ſynodales,capitulares & populares quorū incertus eſt numerus.Scripſit etiā tam ad me q̄ ad alios pene infinitas epiſtolas.Hæc ſunt quæ ſe ſcripſiſſe mihi nuper confeſſus eſt,anno ætatis ſuæ 70.cōuerſionis vero 48.cum in eius cella eſſem, ſub Maximiliano Imper.& Alexandro Papa ſexto,anno Domini 1495. indict.13.ſexto Idus Maij.Multa præterea in manibus adhuc verſat imperfecta,ſuo tempore perficienda.

Iohannes de Keyſersberg.

IOHANNES de Keyſersberg,presbyter & prædicator inſignis Eccleſiæ Argentinenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone diſertus, vita & conuerſatione præclarus, veritatis pręco imperterritus,virtutis amator, hoſtis vitiorum, qui ſcelera improborum ſæpe vſque ad inuidiam libera voce perſecutus eſt. Scripſit nonnulla præclara opuſcula, è quibus tamen adhuc pauca in lucem venire paſſus eſt. Extant eius pulcherrimi ſermones ad populum lib.11.de communicandis his qui vltimo ſupplicio plectuntur lib.1.de amouendis concubinis etiam ſi vterque continere decreuerit lib. 1. de hoc quod pueri non ſunt inſtigandi ad religiones in quibus regula non ſeruatur. Contra ſtatutum, quo teſtamentum ciues facere prohibentur.De decem præceptis.De ſeptem peccatis mortalibus. Orationes

tiones variæ ad clerum lib.I. Scripſit etiam tam ad me quam ad alios multas ornatiſſimas epiſtolas. Cætera eius opera in noticiam meam non venerunt. Hic magnis ſumptibus & diuturno labore collegit opera Iohannis de Gerſon quondam Cancellarij Pariſienſis, quorum ex Gallia tandem ad nos multa perduxit, diuidens ea in tres partes ordine pulcherrimo, tabulamque omnium librorum ſatis vtilem conficiens, id totum impreſſuræ donauit. Vnde merito ab omnibus eruditis & deuotis ſingulariter eſt amandus, qui ſuis laboribus & impenſis tot volumina eruditiſſimi deuotiſſimique doctoris produxit in lucem. Viuit adhuc quinquagenarius in ciuitate Argentinenſi, ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini quo nos iſta ſcripſimus milleſimo c c c c.x c v. indictione XIII.

Iohannes Wyrici de Nuſsia oppido.

IOHANNES Wyrici de Nuſſia oppido, Colonienſis diœceſis oriundus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Colonienſis, Prior prouincialis inferioris Alemaniæ, diuinarum ſcripturarum doctor & interpres eruditus, & philoſophiæ Ariſtotelicæ ſagaciſſimus enucleator, ingenio promptus, ſermone compoſitus, vita & conuerſatione deuotus, diſputator acutus, & diuini verbi prædicator egregius. Scripſit quædam commendanda opuſcula, quibus ſe præſentibus vtilem & futuris memorabilem fecit. E quibus extat volumen inſigne ſuper ſententias lib. IIII. Sermones quoque multi ad populum. Et variæ quæſtiones in ſcholis diſputatæ. Sed & quædam alia, ſuo tempore in lucem producenda. Viuit adhuc ætate virili, Coloniæ reſidens, ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini mill. cccc. xcv. indictione XIII.

Iohannes Camerarius Dalburgius epiſc. Wormacienſis.

IOHANNES Camerarius Dalburgius Epiſcopus Wormacienſis, Iuriſconſultus celeberrimus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis eruditiſſimus, in tribus linguis principalibus, Hebrea, Græca & Latina peritus, Rhetor & poeta clariſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, & multarum rerum experientia inſignis, qui nobilitatem generis ſui moribus & doctrinis magnifice illuſtrat. Scripſit & ſcribit tam metro quam proſa quædam excellentis ingenij opuſcula, quę nec dum in lucem venire paſſus eſt, propterea quod Reipublicę negotijs nimium occupatus, ea non vſq; adeo vt ſui propoſiti eſt perficere poteſt. E quibus tamen aliqua nobis innotuerunt, Carmen ſaphicum de morte Rudolphi Agricolæ præceptoris ſui Græci, viri doctiſſimi lib. I. de origine & ratione monetæ lib. I. Orationes elegantes quamplures. Carmina quoque & epigrammata multa. Sed & Epiſtolæ plures ornatiſſimę ad diuerſos, & quædam alia. Viuit adhuc quadragenarius, & tam Græcę quam Latinę varia conſcribit, ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini quo hæc ſcripſimus mill.cccc.xcv. indictione XIII.

Iohannes de Arundine.

IOHANNES de Arundine ordinis fratrum beatæ Marię ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Mechilinienſis Epiſcopus Vsbitenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia (quam Ariſtotelicam vocant) egregie doctus, ingenio ſubtilis, eloquio clarus, declamator ſermonum popularium inſignis. Scripſit multa præclara volumina, de quibus feruntur ſubiecta. Lectura notabilis in librum Sapientię lib. I. In Epiſtolam Pauli ad Romanos lib. I. Sermones ſuper Pſalmo, Beati immaculati lib. I. Sermones quoque de tempore & de ſanctis lib. II. Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad noticiam meam non venerunt. Viuit adhuc in ciuitate Traiectenſi inferiori Vicarius Epiſcopi loci in pontificalibus exiſtens, ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini quo hæc ſcripſimus, mill.cccc. xcv. indictione XIII.

Iohannes Capnion, alias Reuchlin.

IOHANNES Capnion alias Reuchlin, ex Pforcen oppido Sueuiæ oriundus, pręceptor meus Grecus, Legū imperialiū doctor eximius, ac illuſtris ducis Eberhardi de Wirtenberg conſul cū facundiſſimus, tum iuris fideiq; integerrimus, omnis antiquiſſimę philoſophiæ & literaturæ indagator ſolertiſſimus, triū principaliū linguarum Hebraicæ ſimul & Chaldaicæ, Græcæ pariter & Latinæ interpres peritiſſimus. Gallicanæ etiā atq; politioris noſtræ vernaculæ in primis clarus, & tam in diuinis ſcripturis q̃ in ſecularibus literis omnifariam doctiſſimus, quippe qui Græcorū Hebræorumq; ſecreta myſteria multis iā annis enixiſſime penetrauit. Dignus profecto qui ſolis literis, nō etiā perſtrepenti populari curiæ incūberet. Nullū.n. nobis nō modo Italia, ſed nec ſeculū quidē noſtrū huic tanto viro parē obijceret. Scripſit multa pręclara volumina, quibus memoriā ſui, poſteris cōmendauit. Inter quæ extat volumē non minus eloquentia q̃ doctrina inſtructum, ꝙ ſcripſit ad dominū Iohannē Camerariū Dalburgiū Antiſtitem Vangionū, de omnibus ſecretis & portētis myſterijs philoſophiæ Græcæ Hebraicæ & Chriſtianorum, ꝙ prænotauit ex nomine familiæ ſuæ Græco titulo Capnion ſiue de verbo mirifico, lib.3. de præexercitamentis Rethoricesli.1. de diuerſitate quatuor idiomatū Græcæ linguæ lib.1. Epigrāmaton & elegiarū li.1. Oratio funebris in mortē Rudolphi Agricolæ, Epiſtolas tam ad me q̃ ad alios & orationes

ſcholaſticas ſine numero plures cōpoſuit. Multa præterea vtilitati noſtræ cōmuni è Græco in Latinū vertit opuſcula, Xenophontis apologiā pro Socrate, item Neſtoriū Hæreticum quē ſanctus Cyrillus Epiſcopus in concilio Epheſino conuicit. Confeſſionē quoq; cuiuſdam Cypriani Græci. Proclum de laudibus beatæ Mariæ ſemper virginis. Luciani aliquos mortuorū dialogos. Eiuſdē dialogū de cōcilio Deorum. Monomachiā quoq; Iliados Homeri de Paridis & Menelai duello, in linguam Germanicā metrice vertit. Item Epiphaniū de vita & morte prophetarum latinū fecit. Maximum quoq; Tyrium Platonicū philoſophum, in oratione: Si Deus fecit bona, vnde veniant mala. Alia inſuper nonnulla traduxit, quæ à memoria noſtra iam tulit obliuio. Viuit apud Stuckardiā vinculo ligatus vxorio, literis tamen nihilominus incumbens & varia ſcribens ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini quo hæc ſcripſimus mill. cccc. xcv. indictione xiii.

Wilhelmus de Velde.

WILHELMVS de Velde patria Gelrenſis, canonicus ordinis regularium ſancti Auguſtini in Franckendaël Wormacienſis diœceſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, Philoſophus & Aſtronomus, coſmographusque celebris opinionis, ingenio profundus, acutus & valde ſubtilis, ſermone compoſitus, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit & ſcribit quædam perpulchra & miranda volumina: quibus acrimoniam ingenij ſui legentibus patenter oſtendit. E quibus mihi nuper exhibuit iſta. Statuta ſororum ordinis ſui lib. I. Opus ſubtiliſſimum de toto vniuerſo, id eſt de mundi principio, medio, & fine, quod prænotauit Empyreale maius lib. xxiiii. Item compendium huius operis, quod prænotauit Empyreale minus lib. vii. Tabulas quoque multas in diuerſis materijs non minus vtiles quā ſubtiles. Sermones etiam complures ad populum. Epigrammata & diuerſa carmina. Sed & quædam non abijcienda in Mathematica, Epiſtolas quoque plures ad me & ad alios. Denique & alia nonnulla compoſuit, quæ ſuo tempore venient ad lucem. Viuit adhuc quinquagenarius in Darmſtein villa Wormacienſis territorij, plebanus exiſtens, ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini quo nos iſta ſcripſimus, mill. cccc. xcv. indictione viii.

Petrus Bolandus Laudenburgenſis.

PETRVS Bolandus Laudenburgenſis plebanus in oppido Schrieshemenſi Wormacienſis diœceſis, vir vndecunque doctiſſimus, philoſophus inſignis, mathematicus, Theologus & poeta celeberrimus, ingenio promptus, eloquio diſertus, carmine excellens & proſa, declamator quoque ſermonum egregius. Scripſit nonnulla præclara volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. Pauca tamen ex his in noticiam meam peruenerunt. Carmen ſaphicum pro Frederico Imperatore tertio. Saphicum in mortem Rudolphi Agricolæ; Epigrammata innumera ex ſententijs Senecæ & Platonis. Saphicum longum in diuam Mariam. Heroicum in opus de triplici candore. Heroicum in opus noſtrum de miſeria Prælatorum. Elegiaca, Saphica, & Epiſtolas ad Iohannem Camerarium Dalburgium Epiſcopum ſuum Wormacienſem ſcripſit. Carmen ad ſcholaſticos Heydelbergenſes, ob peſtem. Epigrammaton & elegiarum pene innumerabilium li. I. Sermones præterea multos & orationes elegantes, atque ornatiſſimas Epiſtolas plures ad diuerſos, multa quoque alia ſcribere dicitur, ſed celate. Viuit adhuc in Schrieshem nō longe ab Heydelberga annos ætatis habens 50. Sub Maximiliano Imperatore, anno Domini quo hæc ſcripſimus, mill cccc. xcv. indict. xiii.

Iohannes Bertram Nuenburgenſis.

IOHANNES Bertram Nuenburgenſis, Georgij Molitoris de Nuenburg quondam auditor atque diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſeculari philoſophia probe inſtructus, ingenio clarus, eloquio compoſitus, primum Erffordiæ & nunc in gymnaſio Maguntino Theologiam publice docens multoſque erudiens. Scripſit in ea facultate quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, è quibus extat volumen grande & inſigne ſuper prologo Bibliorum quē Galeatum vocant, quod ordinarie Moguntiæ legit lib. I. Orationes quoque multas ſcripſit & habuit ad clerum lib. I. Ad Bertholdum Archiepiſcopum Maguntinum longā edidit epiſtolam in modum libelli, de valore Miſſarum lib. I. Quæſtiones etiam varias diſputatas in ſcholis enodauit. Scribit iam & legit ordinarie in epiſtolas Pauli. Legerat antea per decennium ferme in Geneſim opus magnum & iucundum. Viuit adhuc in gymnaſio Moguntino annum ætatis quintum & quadrageſimum prætergreſſus, ſub Maximiliano Rege, anno Domini quo hæc ſcribimus mill. cccc. xcv. indict. xiii.

Rudolphus de Euſchringen.

RVDOLPHVS de Euſchringen Cancellarius reuerendiſſimi Domini Iohannis Badenſis Archiepiſcopi Treuerorum, vir vndecunque doctiſſimus, & omnis antiquitatis cultor & indagator ſolertiſſimus, philoſophus ſummus, iuris interpres ſagaciſſimus, & diuinarum ſcripturarum amator & enucleator diſertiſſimus, ingenio ſubtilis & promptus, ſermone

mone ornate compoſitus, vita & conuerſatione presbyterio dignus. Scripſit ornatiſſimas orationes coram diuerſis principibus à ſe habitas. Epiſtolas quoque tam ad me quam ad alios diuerſos & multas & elegantiſſimas. Et quædam alia mihi adhuc prorſus incognita. Qui vtinam literis tam vacare poſſet atque curis Reipublicæ cogitur, parem eruditione & librorum editione tellus noſtra Moſellana haberet neminem. Viuit adhuc apud archiepiſcopum ſuum Treuerenſem, cuius illuſtre nomē ingenio & prudentia ſua illuſtrius reddit, ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini quo hæc ſcribimus, milleſimo cccc. xcv. indictione XIII.

Heinricus Euticus.

HEINRICVS Euticus Francus orientalis de monte Norico alias Nurenberga oriundus, artium philoſophiæ & medicinæ doctor peritiſſimus, qui multo tempore in Auguſta, & nunc in Franckfordia practicam artis ſuæ profitetur, vir certe vndecunq; doctiſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, metro excellens & proſa. Scripſit diuerſo genere metri opus terſum & nitidiſſimum quod prænotauit: Scōmata ſeu vrbanos & lepidos iuuenum iocos lib. I. Satyram quoque in Sophiſtas Dialecticos & humanitatis ſtudij inimicos lib. I. in laudes beatæ Mariæ ſemper virginis lib. I. Epigrammata quoq; varia. Et multas ad diuerſos ornatiſſimas Epiſtolas. Et alia plura nobis incognita. Viuit adhuc in imperiali ciuitate Franckfordenſi publico ſtipendio conductus, ſub Maximiliano rege, anno Domini quo hæc ſcripſimus mill. cccc. xcv. indictione XIII.

Georgius de Gemmingen præpoſitus Eccleſiæ Spirenſis.

GEORGIVS de Gemmyngen præpoſitus Eccleſiæ Spirenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis egregie doctus, profeſſor vtriuſq; iuris, philoſophus quoq; & Rhetor celeberrimus, ingenio promptus, ſermone diſertus, vita & conuerſatione maturus. Scripſit quædam præclara Syntagmata, quibus & ingenium ſalubriter occupat, & memoriam ſui poſteris commendat. Celat tamen quæ ſcribit, vel vt typum inanis gloriæ fugiat, vel ea quæ ſcripſit lima maturi examinis caſtiget. Nobis enim pauca eius innotuerunt: De ratione Monomachiæ lib. I. de machinis quoque bellicis lib. I. de cura equorum & militum lib. I. Orationes elegātes in Synodis & alias habitæ. Præterea multas Epiſtolas tam ad me quam ad alios omni lepore plenas edidit, quibus quantum valeat, tum eruditione tum eloquentia, tumque multarum rerum experientia facile patet legentibus. Viuit adhuc in Eccleſia Spirenſi annos ætatis habens quinque & triginta, ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini quo hæc ſcripſimus mill. cccc. xcv. indictione XIII.

Sebaſtianus Titio, alias Brant.

SEBASTIANVS Titio, alias Brant, ciuis Argentinenſis, vtriuſque iuris doctor inſignis, & tam in diuinis ſcripturis quam in alijs literis humanitatis eruditiſſimus, poeticam non mediocriter callens, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, conſilio & actione præcipuus, qui ſua eruditione atque lucubrationibus inclytam Baſileam Germaniæ noſtræ vrbem, mirum in modum exornat. Scripſit tam metro quam proſa multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum longe lateque diuulgauit. E quibus extant ſubiecta. Super titulis vtriuſque iuris lib. I. ad Maximilianum Romanorum Regem opus proſaicum inſigne, de origine & conuerſatione bonorum Regum, & laude ciuitatis Hieroſolymæ, cum exhortatione eiuſdem recuperandæ lib. I. ad eundem epilogus Regum Hieroſolymæ, carmine elegiaco lib. I. In laudem glorioſę virginis Mariæ multorumque ſanctorum varij generis multa carmina lib. I. Variorum epigrammaton lib. I. Carmen ſaphicum in librum noſtrum de miſeria prȩlatorum. Contra aduocatos calumniantes. De captiuitate Regis Maximiliani. Cōmendatitia carmina in varias impreſſiones. Compilauit præterea mira arte & induſtria, vulgari tamen & vernacula lingua libellum quendam, quem nauem Narragoniæ appellauit, in quo cauſam & radicem omnium ſtultitiarum adeo elegāter expreſſit, mores ſtultorum carpit, & quædam ſingulis remedia tradit, vt non iure ſtultorum librum, ſed diuinam potius ſatyram opus illud appellaſſet. Neſcio enim ſi quid tempeſtatis noſtræ vſibus aptius aut iucundius legi poſſet. Aiunt eum magnopere anniti, vt Latine carmine pariter & oratione ſoluta illud quam primum prodeat. Viuit adhuc apud Baſileam annos ætatis habens XXXVII. eiuſq; opera & induſtria impreſſores plurimum in exornandis libris ſuis vtuntur. Varia enim conſcribit, ſub Maximiliano Imperatore, quē ſingulariter diligens plura de eo & ad eum ſuauiſſima (etiā ſecreta vt aiunt) carmina condidit, anno Domini quo hæc ſcripſimus mill. cccc. xcv. indictione XIII.

Conradus Sumenhart.

CONRADVS Sumenhart ſacræ Theologiæ profeſſor eximius, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, atque in iure canonico egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone compoſitus, qui diuinas literas ordinarie legit & docet in gymnaſio Tubingenſi. Scripſit nonnulla præclara opuſcula, quibus

ſe præſentibus vtilem, poſteriſque memorabilem reddidit. E quibus extat ſumma notabilis de contractibus, quantum ad conſcientiæ forum pertinet, & Theologicam deciſionem, pluſquam per centum quæſtiones diſtincta li. VII. Oratio quoque non inelegans de reformatione monachorum. Cætera quæ ſcripſit vſque adeo celare ſemper ſtuduit, vt ne mihi quidem amicitiæ fœdus ea reuelare vnquam potuerit. Epiſtolas ad me & alios plures dedit. Viuit adhuc regens Theologicam ſcholam in gymnaſio Tubingenſi, oppido Sueuiæ Ducis Eberhardi Wirtenbergenſis, & varia conſcribit, ſub Maximiliano Rege anno Domini mill. CCCC. XCV.

Conradus Celtis Protucius.

CONRADVS Celtis Protucius, Francus orientalis, ex Svveinfordia natus, vir vndecunque doctiſſimus philoſophus clarus, orator facundus, Aſtronomus & Coſmographus inſignis, & Poeta laureatus, diuinarum quoque ſcripturarum non ignarus, Græcæ & Latinæ linguæ peritus: ingenio excellens & diſertus eloquio. Scripſit metro & proſa multa præclara volumina: quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus mihi aliquando legit ſubiecta. Ad Maximilianum regem in vtramque Ciceronis Rhetoricam, Epitoma id eſt compendium ſeu Breuiarium lib. I. Carmen de laudibus eloquentiæ lib. I. de arte verſificandi lib. I. de condendis Epiſtolis lib. I. de ſitu vrbis Norici montis, quod opus Nurenbergam prænotauit lib. I. Peregrinationem ſuam Sarmaticam lib. I. Carminũ ſeu Epigrammaton lib. IIII. Amnorum qui ſecundum quatuor Germaniæ latera, Iſtulæ inſcribuntur lib. IIII. Panegyrin Duci Bauariæ lib. I. Carmen ſapphicum in vitam ſancti Sebaldi patroni Nurenbergenſium, librum vnum; Germaniam lib. I. Orationes multas & varias lib. I. Epiſtolas tam ad me quam ad alios multas elegantiſſimas metro & proſa edidit, & in Coſmographia, cuius ſcientiſſimus eſt varia ſcripſit, quæ poſt hac in lucem ſuo tempore ventura ſunt. Viuit adhuc in gymnaſio Engolſtatenſi in Bauaria, ordinarie legens in poeſi & oratoria, annos habens ætatis XXXV. ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini quo hæc ſcribimus, milleſimo CCCC XCV. indictione XIII.

Iohannes de Veteri aqua, alias de Gauda.

IOHANNES de Veteri aqua, alias de Gauda, patria Hollandinus, educatione Brabantinus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Mechlinienſis, hoc tempore Subprior Caſſellenſis in Haſſia, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & longa exercitatione peritus, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis ingenij, ordiniſque ſui feruens amator cultorque deuotus. Scripſit ad multorum fratrum inſtantiam & ædificationem, de initio & profectu ordinis ſui commendabile opus, quod prænotauit: Faſciculum temporum tripartitum ordinis Carmelitarum lib. III. In quorum primo Heliam & Prophetas ordinis Carmelitici fundatores extitiſſe probat. in ſecundo ſanctos & Canoniſatos ex eodem enumerat, in tertio ſucceſſiones Priorum generalium totius ordinis ſui ſecundum tempora locat. Scripſit etiam de puriſſima ſemper conceptione beatæ Mariæ virginis lib. I. Sermones quoq; innumeros ad populũ lib. II. Epiſtolas tam ad me quam ad alios pene infinitas. Scripſit præterea multas Epiſtolas contra quendam Wigandum ordinis prædicatorum conuentus Franckfordenſis lectorem, conceptionem puriſſimam Dei genitricis, temere impugnantem. Is enim ſeptimum capitulum tractatus noſtri de ſancta Anna veſana loquacitate impugnans, contra me ſcripſit longam & procacem Epiſtolam, in qua ſe penſantem manus ſubſcripſit, & nomen ſuum proprium fraudulenter ſubticuit, cuius temeritati tum per iſtum Iohannem Carmelitam, tum per alios viros eruditos ſatis admodum eſt reſponſum. Ego enim vnas tantum literas reſcribens, nolui diutius cum Battologo contendere verbis. Cætera vero quæ Iohannes iſte compoſuit, in manus noſtras non venerunt. Viuit adhuc in conuentu Caſſellenſi Subprioris gerens officium & varia conſcribit. Annos ætatis habens pluſquam ſexaginta, ſub Maximiliano Imperatore, anno Domini quo hæc ſcripſimus mill. CCCC. XCV. indictione XIII.

Rutgerus Sicamber de Venray.

RVTGERVS Sicamber de Venray patria Gelrenſis, ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, cœnobij diui Apoſtoli Petri Dumetenſis, vulgariter Heynenſis, non longe à Wormacia, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio acutus, ſermone diſertus, vita & conuerſatione deuotus, metro excellens & proſa. Scripſit tam carmine quam oratione ſoluta, multa commendanda opuſcula, quorum lectio non minus vtilis eſt quam iucunda. Ex his legi ſubiecta. Dialogum de inſtitutione puerili lib. II. Dialogum de inquiſitione beatæ vitæ li. II. Hymnorũ de ſancta Maria vario genere metri li. II. qui continent ferme duodecim millia verſuũ. Dialogũ de vario vſu literarũ li. II. Dialogũ de re mirabili li. II. Dialogũ de re-

de rebus & nouis & iucundis lib.2. dialogum de metrorum generibus libr.2. dialogum de latinorum verborum accentibus libr.2. Panegyrin ad me lib.2. dialogum de fraternitate Roſarij lib.2. Epigrammaton quoque lib.1. dialogum ad me conſolatorium ſuarum tribulationum & calamitatum horum temporum, in quo ſeipſum noſtris verbis inuicem quondam prolatis conſolatur, ſuper eo, quod pellatur de cœnobijs amor & ſtudium literarum odioque ſint prælatis monachorum fratres ſtudioſi & eruditi lib.1. item dialogum ad me de modulorum ſuorum expoſitione in hymnis Mariæ Dei parentis, vbi duo & quinquaginta metrorum genera inducit & exponit libr.1. ad dominum Iohannem Dalburgium epiſcopum Wormacienſem carmen Heroicum & ſaphicum lib.1. epiſtolas tam ad me quã ad alios pene innumerabiles. Contra fratrem penſantem manus ordinis prędicatorum ſupradictum puriſſimã conceptionem Dei genetricis impugnantem, epiſtolas multas edidit & verſus. Et quædam alia quæ adhuc in manibus eius imperfecta verſantur. Viuit adhuc annos ætatis habens ferme quatuor & quadraginta, in cœnobio Heynenſi Wormacienſis diœceſis, ſub Maximiliano Rege, Anno Domini quo hæc ſcribimus M. CCCCXCV. indictione XIII.

IACOBVS Vimpfelingus Sletſtatinus presbyter in eccleſia Spirenſi, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis egregie doctus, Theologus, philoſophus, orator, & poeta celeberrimus, qui primum Erffordiæ, deinde Heydelbergæ philoſophiam & ſacras literas publice docuit, magnamque eruditionis ſuæ gloriam acquiſiuit, vir inquam vndecunque doctiſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, qui & metro excellit & proſa. Scripſit vtroque genere multa præclara volumina, quibus nomen ſuum longe lateque diuulgauit. E quibus extant ſubiecta. Ad dominum Bertholdum Archiepiſcopum Moguntinum, ſcripſit volumen celeberrimum Hexametro & pentametro elegantiſſime de triplici candore beatæ Mariæ ſemper virginis contra impugnantes puriſſimam conceptionem eius lib.1. item ad Theodericum Greſemundum iuniorem Moguntinum præcepta Rhetorices lib.1. laudes inſignis Eccleſiæ Spirenſis lib.1. Poſtilla breuis in Symbolum Athanaſij lib.1. legendam & officium de compaſſione beatæ Mariæ ſemper virginis ad inſtantiam Ludouici epiſcopi Spirenſis compoſuit, qui idipſum in ſua diœceſi publice cantare inſtituit. De arte quoque poetica tractatum vtilem edidit, qui multum mẽdoſe ad finem Grammaticæ nouæ ſine auctoris nomine impreſſus eſt. Hiſtoriam Stylphontis cuiuſdam idiotæ lib.1. carmen quoque de nuncio angelico li.1. Prothimologiam de bono modo prædicandi, opus probe inſtructum ex fontibus oratorum li.1. Iſodonium Germanicum de faciliori puerorum inſtitutione lib.1. orationem contra inuaſores ſacerdotum. Orationem pro immunitate eccleſiaſtica. Orationem ad Cardinalem Tornacẽſem. Orationem ad Raymundum nuncium indulgentiarum. Orationem ad Gymnoſophiſtas Heydelbergenſes de ſancta Catharina. Orationem ad eoſdem de Spiritu ſancto. Orationẽ ad eoſdem de aſſumptione diuæ Parthenices, orationem ad ſynodum Wormacienſem. Orationem ad ſynodum Spirenſem, orationẽ ad ſynodum ruralem Sletſtatenſem. Orationes multas in Decanatu & Rectoratu ſuo Gymnaſij Heydelbergenſis de principijs ſententiarum, & vtriuſque teſtamenti, atq; in promotione Licenciandorum; orationes etiam multas ex perſonis aliorum. Orationẽ pro Rege Francorum, epiſtolas tã ad me q̃ ad alios pene innumerabiles. Ex perſona Frederici comitis Palatini, Ludouici Epiſcopi Spirenſis & aliorum multas epiſtolas ad Romanos Imperatores & põtifices ſcripſit. Quæſtiones quoq; varias. Carmen heroicũ ad Eberhardum Ducẽ Wirtẽbergenſem. Epigrammaton li.1. contra fratrẽ penſantem manus, conceptionem Dei genitricis & Baſilienſe concilium contemnentem, impugnantẽ, & proijcientem elegantes & inſtructas cõſcripſit epiſtolas. Viuit adhuc in ciuitate Spirẽſi, Annos ætatis habens, quinq; & XL. ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcripſimus M. CCCCXCV. indictione XIII.

Iacobus Vimpfelingus Sletſtatinus.

PHILIPPVS Alberti de Nuſſia oppido Colonienſis diœceſis oriundus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Franckfordenſis ſacræ Theologiæ Baccalaurius, formatus vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & erudit⁹, atq; in philoſophia Ariſtotelica egregie doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio: qui primum in Gymnaſio Pariſienſi, at nunc in Colonienſi palæſtra, ſua eruditione & morum honeſtate Carmelũ ornat. Scripſit quædã nõ abijciẽda volumina, de quibus ego tantũ vidi ſubiecta. Lecturã notabilẽ q̃ Coloniæ publice legit ſuper cantica canticorũ lib.1. ſermones quoque multos & varios Franckfordiæ prędicatos li.1. iam ſcribit & legit publice in conuentu Colonienſi ſingulare & pulchrum opus ſuper ſententias li.4. ſcripſit etiam prolixã epiſtolam auctoritate & ratione firmiſſimis inſtructã contra Wigandũ ordinis prædicatorũ, manuũ

Philippus Alberti de Nuſſia.

penſatorem, de puriſſima conceptione Dei genitricis aliter quam Eccleſia determinauit ſentientem, in qua omnes latratus eius ſagaci diſputatione compeſcuit. Sed & alias epiſtolas ad diuerſos non inelegantes compoſuit. Viuit adhuc in Gymnaſio Colonienſi ſacris literis ſtudioſe incumbens, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcribimus M.CCCCXCV. indictione XIII.

Theodoricus Greſemundus iunior.

THEODERICVS Greſemundus iunior Moguntinus, natus ex patre Theoderico Greſemundo de Meſchede, artium & Medicinæ Doctore clariſſimo, adoleſcens excellentis ingenij, qui carmine & proſa multa ſcribit & ſcripſit miranda opuſcula, cuiuſcumque argumenti ornatiſſima, Ciceronianam diſertitudinem præ ſe ferentia, tantum ſui miraculum præbet, vt velut alter Adeodatus Auguſtini quondam filius, ſuo ingenio & ſcribendi argumentandique promptitudine, multis (etiam doctiſſimis viris) ſit admirationi & ſtupori. Longe enim præcedit ætatem ingenium, quippe cum in eo tanta ſit eruditio & eloquentia ſimul, vt pares ætatis ſuæ habuerit aut paucos aut nullos. Scripſit ad me inſignem dialogum, de ſeptem liberalibus diſciplinis, in quo has ipſas artes non minus eleganter quam erudite defendit, enucleat, & commendat. lib. I. orationem quoque ornatiſſimam nomine philoſophiæ & oratoriæ, ad Rerumpublicarum gubernatores. Item de furia Germanorum elegantem dialogum compoſuit, qua tempore carniſpriuij inſaniunt lib. I. in fratrem penſantem manus ordinis prædicatorum puriſſimam Dei parentis conceptionem ſtolide impugnantem, carmen ſcripſit & multas epiſtolas. Carmina quoque diuerſi generis & epigrammata multa edidit. Epiſtolas ornatiſſimas etiam, tam ad me quam ad alios pene innumerabiles ſcripſit, ex quibus ingenij eius nobiliſſimi viuacitas & vena colligitur. Viuit adhuc Moguntiæ in domo paterna, Annos ætatis habens ferme decem & octo, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcripſimus mill. CCCCXCV. indictione XIII. Non mihi quiſque ſuccenſeat, quod puerum hunc ætate, inter ſcriptores illuſtres poſuerim, cum ingenio ſuo multos excellat ſeniores, quoniam ex ore infantium & lactentium laudem perfecit altiſſimus, nec ætatem requirimus, ſed ingenium, ſed lucubrationem, ſed opus. Nam etſi adoleſcentulus eſt, non venit propterea contemnendus, quippe qui non puerorum ludos, ſed virorum compoſuit libros. Qui cũ in pueritia hæc fecerit, quid putamus in ſenectute facturum eſſe? Mei propoſiti eſt nullum ſcienter omittere quem nouerim aliquid laude dignum in Germania ſcripſiſſe. Sed huius Theoderici ætatem prouectiorem Catalogus iſte noſter expectare non potuit.

Petrus de Riuo, ſacræ Theologiæ Doctor.

PETRVS de Riuo, ſacræ Theologiæ Doctor, & Gymnaſij Louanienſis ordinarius, decus & columen, vir certe in diuinis ſcripturis longo & diuturno ſtudio eruditiſſimus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, theologus inſignis, & computiſta maximus, ingenio dulcis, ſermone ſcholaſticus, vita & conuerſatione maturus. Fertur nonnulla commendanda ſcripſiſſe volumina, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. Sed nihil eorum ad manus noſtras memini perueniſſe, præter opus illud celeberrimum quod magno labore compoſuit; de anno, die, & feria dominicæ paſſionis in tribus voluminibus. Cætera quæ ſcripſit & ſcribit, mihi ſunt penitus incognita. Viuit adhuc ſicut audio in Gymnaſio Louanienſi varia conſcribens, ſub Maximiliano Rege, Anno Domini quo hæc ſcripſimus M.CCCCXCV. indictione XIII.

Theodoricus de Oſenbruck.

THEODERICVS de Oſenbruck ordinis fratrum minorum Colonienſis prouinciæ, vir in diuinis ſcripturis exercitatum habens ingenium, declamator ſermonum popularium famoſiſſimus, cuius vitam omnes qui eum nouerunt ſanctam & religioſiſſimã prædicant. In ſermonibus enim faciendis ad populum tanta gratia diuinitus illuſtratur; tanta facundia loquitur, tanta denique compunctione & dulcedine auditores ſuos afficit, vt ſimilem inter Germanos habuerit neminem, vnde & per totam prouinciam generalis prædicator conſtitutus eſt. Legit mihi nuper dum Coloniæ mecum eſſet, in cœnobio diui Martini, opuſculum pulchrum & deuotioni congruum, de paſſione Domini & articulis eius, ad inſtantiam domini Hermanni Archiepiſcopi Colonienſis lib. I. item manuale ſimplicium deuotorum lib. I. de exercitio quotidiano interiori lib. I. & varios ſermones. Scripſit & quædam alia nobis incognita. Viuit adhuc in prouincia Colonienſi verbo & exemplo multos erudiens in diſciplina Dei. Sub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcripſimus, M.CCCCXCV. indictione XIII.

Theodoricus Vlſenius.

THEODERICVS Vlſenius patria Phriſius, vir vndecunque doctiſſimus, philoſophus, medicus, orator & poeta clarus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, carmine excellens ſimul & proſa. Scripſit quædam inſtructa opuſcula, quibus ingenium exercitans, memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus extat, elegiarum volumen lib. I. Epigrammaton quo-

ton quoque lib.1.& varias ad diuerſos epiſtolas ſcripſit. Viuit adhuc varia cudens, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcribimus M.CCCCXCV. indict. XIII.

Arnoldus Boſtius.

ARNOLDVS Boſtius ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis, de monte Carmeli, conuentus Gandenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone compoſitus, vita & conuerſatione deuotus, carmine exercitatus & proſa. Scripſit non ſpernendæ lectionis plura opuſcula, de quibus extant ſubiecta: Volumen proſaicum interpoſitis quandoque carminibus de eo quod beata virgo Maria ſpecialis patrona ſit ordinis Carmelitici, vnde & prænotare illud voluit, de patronatu libr.1. de illuſtribus viris ordinis ſui libr.1. de illuſtribus viris ordinis Carthuſienſis libr.1. contra Vincentium de nouo caſtro ordinis prædicatorum puriſſimam Dei genitricis conceptionem impugnantem lib.1. de quatuor nouiſſimis lib.1. carmina & epigrammata multa. Epiſtolas tam ad me quam ad alios ſcripſit pene innumerabiles. Et quædam alia mihi incognita. Viuit adhuc in noua Syon cœnobio monialium prope Brugas, annos ætatis quinque & XL. ſupergreſſus, ſub Maximiliano Rege. Anno quo hæc ſcripſimus M.CCCCXCV. indictione XIII.

Iudocus Beyſſelius.

IVDOCVS Beyſſelius regiæ vrbis Aquenſis patricius & vnicum decus, vir tam in ſcripturis ſanctis quam in ſecularibus literis eruditiſſimus, philoſophus, orator & poeta inſignis, & iuris vtriuſque profeſſor & interpres celeberrimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, qui licet curis Rei ſuæ publicæ neceſſario ſit intentus, incredibili tamen feruet amore ſcripturarum, multa ſcribens multa cudens multa componens carmine ſolutaque oratione, quibus nomen ſuum cum ingenti gloria diuulgatur. E quibus iſta nobis innotuerunt, dialogus pulcherrimus, de optimo genere Muſicorum lib.1. de Chriſtiano ambitu libr.1. epitoma ſtimuli amoris lib.1. de roſacea Mariæ corona. libr.1. Roſarium metricum de beata virgine. Carmen de Sacramento altaris. Ad me ſcripſit roſarium carmine elegiaco de ſanctiſſima matre Anna; Geſta quoque Flandrenſium incepit, ſed variis occupationibus præpeditus hucuſque finire non potuit. Orationes etiam & varias & elegantiſſimas ſcripſiſſe dicitur. Epigrammata quoque multa ſcripſit, & diuerſi generis carmina cõplura. Epiſtolas tam ad me quam ad alios ornatiſſimas pene innumerabiles dedit. Et alia. Viuit adhuc apud Aquiſgrani, ſub Maximiliano Rege, Anno Domini quo hæc ſcribimus M.CCCCXCV. indictione XIII.

Iudocus Badius Aſcenſius.

IVDOCVS Badius Aſcenſius oriundus ex Gandauo, homo in ſecularibus literis eruditiſſimus: & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus, Rhetor & poeta doctiſſimus, ingenio excellens & diſertus eloquio, qui olim Ferrariæ Baptiſtã Guarinum literas Græcas docentem audiuit, & in ea quoque lingua peritus euaſit. Scripſit carmine & proſa multa præclara volumina, quibus nomen ſuum & memoriam poſteris commendauit. De his extant ſubiecta. Contra Vincentium de nouo caſtro, lib.1. de Grammatica li.1. Pſalterium Beatæ Mariæ ſemper virginis carmine ſapphico libr.1. comportauit ex diuerſis auctoribus volumen inſigne de vitijs & virtutibus, quod ſuis commentariis ornate enucleans ſyluas morales prænotauit lib.12. Epigrammaton quoque & diuerſi generis carminum lib.1. epiſtolas etiam tam ad me quam ad alios ornatiſſimas metro & proſa pene innumeras edidit. Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras minime venerunt. Viuit adhuc Lugdunum Galliarum vrbem ſua eruditione illuſtrans, & varia ſcribit, Annos habens ætatis XXXIII. ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcribimus, M.CCCCXCV. indictione XIII.

Iacobus Sprenger.

IACOBVS Sprenger ordinis fratrum prædicatorum prouincialis Colonienſis, diuinarum ſcripturarum profeſſor & interpres eruditus, atque in philoſophia Ariſtotelica egregie doctus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, cum olim ab Innocentio papa Octauo, vna cum Henrico Inſtitoris eiuſdem ordinis Theologo, inquiſitor hæreticæ prauitatis eſſet conſtitutus. Scripſit pro cautela & inſtructione ſimplicium, contra mulierculas maleficas, inſtrumenta Diaboli volumen non abijciendum quod prænotauit; Malleum Maleficarum lib.1. ſi quid amplius ſcripſit ad notitiam meam non peruenit. Viuit adhuc in conuentu ſuo Colonienſi reſidens, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcribimus M.CCCCXCV. indictione XIII.

Iohannes Tholaſus.

IOHANNES Tholaſus ex Franconia oriundus, canonicus Ratiſponenſis & præpoſitus Forchemenſis, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularib' literis egregie doct', philoſoph' & Coſmographus inſignis, pontificij Iuris Doctor præclarus, ingenio ſubtilis & diſert' eloquio. Scripſit nõnulla opuſcula in Mathematica & Aſtronomia, quibus ingenij ſui viuacitatem cunctis ea legentibus clare oſtendit. Epiſtolas quoque

multas ad diuerſos. Alia etiam nonnulla ſcripſit nobis incognita. Viuit adhuc in ciuitate Ratiſponenſi, ſub Maximiliano Rege; Anno Domini quo hæc ſcribimus M. CCCCXCV. indictione XIII.

Hartmannus Schedel Nurenbergenſis.

HARTMANNVS Schedel Nurenburgenſis, artium & Medicinæ Doctor, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio præſtans & clarus eloquio, comportauit & ſcripſit inter alia ingenij ſui opuſcula (ſumptus & impenſas miniſtrantibus Sebaldo Schreyer & Sebaſtiano Kamermeyſter ciuibus Nurenbergenſibus) volumen magnum hiſtoriarum ab initio mundi vſque ad hæc tempora Maximiliani regis. Si quid amplius ſcripſit neſcio. Viuit adhuc in ciuitate Nurenbergenſi, Anno Domini quo hæc ſcribimus. mill. CCCCXCV. indictione XIII.

Iacobus Philippi.

IACOBVS Philippi, plebanus Eccleſiæ Baſilieñſis ſacræ Theologiæ Baccalaurius formatus, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ nõ ignarus, ingenio excellens, ſermone lucidus, vita & conuerſatione honeſtus. Scripſit quædam præclara opuſcula, quorum lectio deuotis maxime neceſſaria iudicatur. E quibus fertur libellus qui præcordiale ſacerdotum inſcribitur lib. I. Reformatorium quoque vitæ & morum clericorum & ſacerdotum lib. I. feruntur & ſermones eius ad populum complures, & alia multa nobis incognita. Viuit adhuc in ciuitate Baſilienſi, ſub Maximiliano Rege, Anno Domini quo hæc ſcripſimus M. CCCCXCV.

Bernardus monachus ordinis Carthuſienſis.

BERNARDVS monachus ordinis Carthuſienſis, domus paſſionis Ieſu Chriſti, prope ciuitatem Legnitz, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio, fertur multa præclara ſcripſiſſe volumina, ſed ego nullum eorum vidi præter Dialogum illum pulcherrimum quem de laudibus & miraculis beatæ Mariæ ſemper virginis eleganter compoſuit libr. I. Claruit anno Domini, M. CCCCLXXX. ſub Frederico Imperatore tertio, & credo eum adhuc viuere.

Iohannes Gerbrandi de Leydis.

IOHANNES Gerbrandi de Leydis, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Harlemenſis Supprior, vir valde ſtudioſus & eruditus, ingenio præſtans, ſermone Scholaſticus, declamator ſermonum popularium præclarus, fertur inſignem de ordine ſuo ſcripſiſſe hiſtoriam libr. 10. ſermones quoque de tempore & de ſanctis non abijciendos. Et alia complura nobis incognita, viuit adhuc in conuentu ſuo Harlemenſi, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcribimus mill. CCCCXCV. indictione XIII.

Bouslaus de Haſſenſteyn.

BOVSLAVS de Haſſenſteyn, vir nobilis & vndecunque doctiſſimus, philoſophus, orator, & poeta præclarus, ingenio ſubtilis, & diſertus eloquio, generis ſui præeminentiam doctrina & eruditione illuſtrans, varia tam carmine quam proſa ſcribere dicitur, in quibus non minus honeſtas quam ſcientia relucere perhibetur. E quibus extat opus inſtructũ, de proprijs inuentis Germanorum & Italorum libr. I. carminum quoque & epigrammaton. lib. I. epiſtolæ autem eius ornatiſſimæ complures feruntur ad diuerſos. Et quædam alia indies publicanda. Viuit adhuc in caſtro ſuo Haſſenſteyn & varia conſcribit, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcripſimus. M. CCCCXCV. indictione XIII.

Egidius Fabri de Bruxellis.

EGIDIVS Fabri de Bruxellis, oppido Brabantiæ oriundus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, Prior conuentus ſui Bruxellenſis, Doctor ſacræ Theologiæ & philoſophiæ ſcholaſticæ clarus interpres, ingenio promptus, ſermone cõpoſitus, vita & conuerſatione maturus, fertur ab his qui eum prope nouerunt opus non ſpernendum cudiſſe ſuper ſententias lib. 4. quæſtiones etiam varias diſputatas, ſermones quoque multos & elegantes ad populum, & quædam alia. Viuit adhuc in conuentu ſuo Bruxellenſi in Brabantia, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini M. CCCCXCV.

Haringus Sifridi Sinnama de Hagis.

HARYNGVS Sifridi Sinnama de Hagys Friſiæ oriundus, qui vulgo Hermãnus appellatur, Doctor vtriuſque iuris, & tam in diuinis ſcripturis quam in philoſophia ſcholaſtica probe inſtructus, ingenio viuax, conſilio promptus, qui Coloniam Agrippinam docẽdo, ſcribendo, & conſultando exornat. Scripſit opus celeberrimum ſuper titulis vtriuſque iuris, omnibus in canonibus vel in legibus initiari cupientibus non minus vtile quam iucundum. Promiſit ſe olim cum Coloniæ inuicem de ſcripturis aliquando loqueremur etiam alia quædam ſcripturum, quod an fecerit non ſatis certum habeo. Viuit adhuc ætate virili, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcripſimus M. CCCCXCV. indictione XIII.

Conradus Leontorius, vulgariter Leonberg.

CONRADVS Leontorius, vulgariter Leonberg, monachus ordinis Ciſtercienſis, cœnobij Mulbronnenſis in Sueuia, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis ſtudioſus & eruditus philoſophus, orator & poeta non abiiciendus, ingenio prompus & diſer-

& diſertus eloquio, Hebraicæ & Græcæ linguæ non ignarus. Scripſit carmine & oratione ſoluta quædam præclara ſyntagmata, quibus memoriam ſui poſteris commẽdauit. E quibus extant epiſtolæ plures & ornatiſſimæ ad diuerſos lib. I. orationes quoque variæ. Carminum & Epigrammaton diuerſi generis libr. I. commentarios à Sebaſtiano Murrhonis Colmarienſi in Baptiſtã Carmelitam Mantuanũ inchoatos, ſed morte vrgente imperfectos relictos, compleuit & perfecit. Viuit adhuc in monaſterio ſuo Mulbronnenſi, annos ætatis habens ferme XXXV. & varia ſcribit ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcribimus M.CCCCXCV. indictione XIII.

Engelhardus Funck, alias Scintilla.

ENGELHARDVS Funck, alias Scintilla, Francus orientalis de Suobach oriundus, vir doctus & vndecunque peritus, philoſophus & poeta inſignis, diuinarum quoque ſcripturarum & iuris pontificij non ignarus, ingenio præſtans & diſertus eloquio. Fertur carmine & proſa quædam cudiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum longe lateque notificauit, è quorum numero eſt: Carmen elegiacum de laude patriæ ſuæ Franconiæ, carmen de annulo. Carmen de morte Cardinalis ſancti Marci. Epigrammaton quoque diuerſo genere metri libr. I. epiſtolas etiam ornatiſſimas compoſuit, ad diuerſos. Et quædam alia nobis incognita. Viuit adhuc ſicut audio in vrbe Romana cauſſarum aduocatus, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo iſta ſcripſimus Milleſimo quadringenteſimo XCV. indictione XIII.

Iohannes Langer de Bolkenhan.

IOHANNES Langer de Bolckenhan presbyter Eccleſiæ Vratislauienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio excellens, ſermone compoſitus, metro exercitatus & proſa. Scripſit gemino ſtylo quædam commendanda opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. Ad Georgium de Lapide Dominum Steynautæ, volumen præclarum de cenſibus & reemptionibus lib. I. epiſtolas quoq; multas ad diuerſos. Carmina multa, & quædam alia. Viuit adhuc in Vratislauia & varia conſcribit, ſub Maximiliano rege Anno Domini M.CCCCXCV. indictione XIII.

Paulus Niauis, vulgariter Schneuogel.

PAVLVS Niauis, vulgariter Schneſogel, vir in literis humanitatis (maxime in Rhetorica) doctus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio præſtans & diſertus eloquio, qui in Gymnaſio Lypzenſi docendo & ſcribendo magnam nomini ſuo famam eruditionis acquiſiuit. Scripſit pro nouitijs religioſis de inſtitutione latini ſermonis libr. I. viſionem cuiuſdam Heremitæ lib. I. de coloribus Rhetorices lib. I. Dialogum inter idiotam Beanum, & doctum Gymnoſophiſtam lib. I. epiſtolas formales ad iuuenum inſtitutionẽ lib. 3. epiſtolas quoque familiares ad diuerſos. Et quædam alia quæ in manus noſtras non venerunt. Viuit adhuc in Marchionatu Myſnenſi, & varia componit. Sub Maximiliano Imperatore, Anno Domini M.CCCCXCV. indictione XIII.

Heinricus ex Northeym.

HEINRICVS ex Northeym oppido Saxoniæ oriundus homo in ſecularibus literis ſtudioſus & eruditus: & diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, metro magnifice exercitatus & proſa. Scripſit ad Fredericũ Marchionem Miſniæ & Ducem Saxoniæ; Dymetromachiam de conflictu virtutum & vitiorum lib. I. carmina quoq; multa & varias epiſtolas ad diuerſos. Et quædam alia nobis incognita, credo cum adhuc viuere: ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hęc ſcribimus milleſimo CCCCXCV. indictione XIII.

Nicolaus de Alſentia.

NICOLAVS de Alſentia, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis, de monte Carmeli, conuentus Crutzennacenſis, in comitatu Spanhemenſi, lector ſacræ Theologiæ, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio promptus, ſermone Scholaſticus, & declamator ſermonum popularium longa conſuetudine exercitatus. Scripſit in Exodum lib. I. in Apocalypſin quoque Iohannis lib. I. in officium Miſſæ & canonis longum & prolixum volumen libr. I. ſermones de tempore & de ſanctis lib. 2. & quædam adhuc penes eum latentia. Viuit vſque hodie in conuentu ſuo Crutzennacenſi ferme quadragenarius, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcripſimus M.CCCCXCV. indictione XIII.

Bartholomæus de Colonia Agrippina.

BARTHOLOMÆVS de Colonia Agrippina, vir in ſecularibus literis ſtudioſus & eruditus, ingenio clarus & diſertus eloquio, philoſophus & vates inſignis, qui in palæſtra Dauantrienſi docendo & ſcribendo non mediocris effulſit. Scripſit metro & proſa nonnulla commendanda opuſcula, quibus nomen ſuum diuulgauit. Carmen de laudibus philoſophiæ, quod prænotauit Syluam carminum lib. I. Carmen de ſecta Diogenis philoſophi lib. I. cætera quæ compoſuit in manus noſtras minime venerunt. Viuit adhuc Dauãtriæ oppido Traiectenſis diœceſis, ſub Maximiliano Rege, Anno Domini, M.CCCCXCV.

Nicolaus Simonis ex Harlem.

NICOLAVS Simonis ex Harlem oppido Hollandiæ, ordinis fratrum beatæ Mariæ

ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Harlemenſis lector, & in diuerſis locis aliquando Prior, vir certe ſtudioſus & in diuinis ſcripturis exercitatus, ingenio promptus & declamator ſermonum egregius. Scripſit non abiiciendos ſermones de tempore & de ſanctis, quos prænotauit ſermones, vade mecum libr. 2. cætera quæ compoſuit, ad notitiã meam non venerunt. Viuit adhuc in conuentu Harlemenſi, Anno Domini quo hæc ſcribimus. M.CCCCXCV. indictione XIII.

Adamus Wernerus Themarenſis.

ADAM Wernerus Themarenſis, vir in ſecularibus literis egregie doctus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus: legum imperialium cultor & interpres, non minus eruditus quam facundus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, metro exercitatus & proſa. Scripſit non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum poſteritati & memoriæ conſecrauit. Inter quæ extat ad me volumen diuerſorum carminum & Epigrammaton lib. 1. carmina multa diuerſi generis ad me ſcripſit de ſancta Anna. Epiſtolas præterea tam ad me quam ad alios complures dedit, ſingularis eruditionis & eloquentiæ. Scripſit autem & alia nonnulla, ſuo tempore in lucem producenda. Huius diſcipulus eſt Iohannes Herbſt Luterburgẽſis capellanus in arce Heydelbergenſi, vir æque doctus & eruditus, qui & ipſe de ſancta Anna multa ad me carmina & epiſtolas ornatiſſimas ſcripſit. Sed & quædam alia propediem publicanda. Viuunt adhuc ambo in Gymnaſio vrbis Heydelbergenſis, ſub Maximiliano Imperatore. Anno quo hæc ſcribimus M.CCCCXCV.

Iohannes de Lamsheim.

IOHANNES de Lamsheim vico non longe Wormacia poſito oriundus, ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, monaſterij Horti beatæ Mariæ, quod alias Kyrſgarten dicitur extra muros vrbis Wangionum, vir ſtudioſus & continua lectione ſcripturarum exercitatus, ingenio præſtans & apertus eloquio, dignus profecto qui, ſolis literis non etiam curis temporalium rerum incumberet (œconomus eſt enim) multa lectione digna componeret. Scripſit de inſtitutione & vtilitate fraternitatis Roſarij diuæ Parthenices Mariæ lib. 1. ſpeculum Miſſæ lib. 1. ſpeculum nouiſſimorum libr. 1. alium inſcribitur Arrha æternæ ſalutis libr. 1. & quædam alia. Viuit adhuc in præfato cœnobio iuxta Wormaciam, ſub Maximiliano Rege, Anno Domini M.CCCCXCV. indictione XIII.

Franciſcus Wyler.

FRANCISCVS Wyler ordinis fratrum minorum de obſeruãtia, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio, declamator ſermonum egregius, cum ante hoc ferme triennium in conuentu Cruzennacenſis oppidi vitam ageret, ſcripſit ad inſtantiam Alberti Latronis eiuſdem ordinis profeſſorem, inſigne Repertorium epiſtolarum ſancti Hieronymi presbyteri lib. 1. ad eundem de remedijs ſcrupuloſitatum conſcientiarum lib. 1. contra quendam conceptionem Dei genitricis puriſſimam impugnantem in modum libelli prolixam epiſtolam. ſermones quoque multos ad populum. Extant eius tam ad me quam ad alios complures Epiſtolæ. Item de paſſione Domini; de vitijs & virtutibus, de Muſica & eius laudibus, varia & non abijcienda Syntagmata. Et quædam alia. Viuit adhuc ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hæc ſcribimus M.CCCCXCV. indictione XIII.

Thomas de Argentina.

THOMAS de Argentina ordinis fratrum prædicatorum, primum ſacerdos ſecularis plebanus diui Thomæ Argentinenſis, deinde curatus ſancti Andreæ in Andelo, mox aſſumpta fratrum prædicatorum religione, confeſſor monialium ſui ordinis in ſuperiore Steyga & in Renthyngen eiectarum à Clyngental Baſilienſi factus, pro Dei amore & deuotarum ſororum multos labores forti animo ſuſtinuit, & ſuſtinet vſque in præſens. Vir deuotus, mitis, humilis, ſtudioſus, & doctus, ſolis literis & virtutibus deditus. Scripſit ſermones elegantiſſimos, deuotioni & compunctioni adeo congruos, vt me nunquam ſimiles legiſſe meminerim. Totus enim ardet, feruet, incendit, non more cæterorum ſuperficialiter, ſed ex corde loquens, tam erudite, tam diſerte, tam deuote, vt lapidea corda mouere poſſe videatur. Neque enim ſuperuacaneis allegationibus tempus inſumit, ſed veterum exemplo Rhetorio more incedit. Scripſit eodem ſpiritu & feruore Meditationes pulcherrimas libr. 1. epiſtolas ad diuerſos & multas & ornatas, quæſtiones profundas ſcripturarum ſibi motas ab amicis tam proprie tam Catholice tam diſerte enodauit, vt nihil aptius reſponderi ad propoſitum poſſet. Viuit adhuc in Steyga cœnobio monialium in diœceſi Argentinenſi, ſub Maximiliano Imperatore, Anno Domini quo hęc ſcribimus M.CCCCXCV. indictione XIII.

Godfridus Candelarij.

GODEFRIDVS Candelarij, Prior conuentus & fratrum ordinis beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, in vrbe regia Aquenſi, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis non mediocriter doctus, ingenio acutus & diſertus eloquio, declamator ſermonum egregius, fertur quædam præclara cudiſſe opuſcula, quæ needum

necdum venire in lucem paſſus eſt. Extant eius ſermones ornatiſſimi de tempore & de ſanctis lib. 2. Orationes quoque variæ ad clerum. Epiſtolæ tam ad me quã ad alios cõplures elegantes. Audio eum orationem inſtructam cudiſſe, pro coronatione Reginæ propediem habendam ad petitionem amici ad perorandum in tempore deputati. Cætera quæ ſcripſit me latent. Viuit adhuc in conuentu ſuo Aquenſi varia ſcribens, ſub Maximiliano rege. Anno domini 1495. Indictione 13.

Iodocus Gallus Rubiacenſis.

IVDOCVS Gallus Rubiacẽſis, homo in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus Theologus & orator, ingenio clarus, ſermone diſertus, carmine excellẽs & proſa, iuuentutẽ Heydelbergenſis gymnaſii in literis humanitatis ſedulo docens. Fertur multa nobis adhuc incognita cudiſſe Syntagmata, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. Extant eius orationes ornatiſſimæ plures ad vniuerſitatem & clerum, E quibus ego tantum reperi: Orationem de ſancta Catharina, orationem de purificatione diuæ Parthenices matris. Orationẽ de natali domini, orationem de annunciatione dominica, orationes ad Synodum Spirenſem duas. Orationem de ſancto Iohanne baptiſta. Orationes de ſpiritu ſancto duas. Orationem de Epiphania. Dialogum per modum orationis de purificatione. Ad clerum Wormacienſem orationem per alium dictam. Orationem ad clerum ruralem per alium dictam. Dialogos duos de promouendis ad Magiſterium. Orationes plures pro baccalariis, & alia multa. Scripſit etiam carmina & epigrammata diuerſi generis multa lib. 1. Epiſtolas quoq; ad diuerſos & multas & ornatiſſimas. Viuit adhuc in Gymnaſio Heydelbergenſi, annos ætatis ſuperans 35. ſub Maximiliano Rege. Anno domini quo hæc ſcribimus 1495. Indictione 13.

EytelWolffus de Lapide patria Sueuus.

EYTELWOLFFVS de Lapide, patria Sueuus, vir nobilis, & in literis humanitatis (maxime in philoſophia & oratoria) doctiſſimus, ingenio ſubtilis, & eloquentiæ Romanæ amator & æmulator maximus, qui ob eruditionem & ſapientiam naturalẽ apud Marchionem Brandeburgenſem non paruo habetur in pretio. Scripſit ad Georgium de Lapide auunculum ſuum (amatorem literarum æque atque ipſe) De laudibus Heroum & virorum illuſtrium lib. 1. Epiſtolas quoque ornatiſſimas ad diuerſos lib. 1. Et alia multa nobis incognita. Hic quondam diſcipulus fuit Magiſtri Craſthonis Vdenhemii optimi & vigilantiſſimi iuuentutis Sletſtatinæ inſtitutoris, qui & ipſe nonnulla cudiſſe dicitur, quæ nobis incognita ſunt. Viuit adhuc cœpto fortiter perſtans in ſtudio & varia cõſcribit. Sub Rege Maximiliano, Anno domini quo hæc ſcribimus 1495. Indictione 13.

Iohannes de Bruxellis.

IOHANNES de Bruxellis oppido Brabantiæ oriundus, ordinis Canonicorum regularium ſancti Auguſtini, monaſterii diuę Agnetis prope Zwollis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio clarus & comptus eloquio. Scripſit volumen magnũ & non inutile ad inſtitutionem omnium Chriſtianorũ, quod prænotauit, Roſetum exercitiorum ſpiritualium & ſacrarum meditationum lib. 2. Item de illuſtribus viris ordinis ſui lib. 1. Et quædam alia nobis incognita. Viuit adhuc (vt intelligo) iuuenis in oppido campis ſocius cõfeſſoris monialium, & varia ſcribit, ſub Maximiliano Romanorum Rege præſtantiſſimo. Anno domini quo hæc ſcripſimus, 1495. indictione 13.

Iohannes Tinctoris, patria Brabantinus.

IOHANNES Tinctoris, patria Brabantinus, ex ciuitate Niuellenſi oriundus, & in Eccleſia eiuſdem vrbis canonicus, doctor vtriuſq; Iuris, Regis Ferdinandi Neapolitani quondam Archicapellanus & Cantor, vir vndecunque doctiſſimus, maximus Mathematicus, ſummus muſicus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, multa ſcripſit & ſcribit præclara opuſcula, quibus ſe & præſentibus vtilem, & poſteris memorabilem reddit. Ex his ſolum reperi. In Muſica de arte contrapuncti lib. 3. Item de tonis lib. 1. De origine quoq; Muſicę lib. 1. Epiſtolas ornatiſſimas complures dedit ad diuerſos, figuram vnam depinxit, in qua omnes vetuſtiſſimos Muſicos comprehendit, & Ieſum Chriſtum ſummum cantorem dixit. Viuit adhuc in Italia varia ſcribens, annos habens ætatis ferme 60. Sub Maximiliano Rege, Anno domini quo iſta ſcribimus 1495. Indictione 13.

Thilmannus Dulmanienſis.

THILMANNVS Dulmanienſis patria Weſtphalus, ordinis ſancti Auguſtini canonicus in Bodiken quondam prior in Drutenhuſen, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio promptus, ſermone compoſitus, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit inſigne volumen de laudibus beatæ Mariæ virginis, quod coronam ſanctæ Mariæ prænotauit. Item ſuper illis verbis Domini. Niſi quis conuerſus fuerit ſicut paruulus &c. longam & non inutilem tractationem lib. 1. Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Viuit adhuc hodie ſub Maximiliano Rege. Anno domini quo iſta ſcripſimus 1495.

Matthæus Herbenus.

MATTHÆVS Herbenus de Traiecto ſuperiori ſuper Moſam oriundus, vir vndecunq; ſtudioſus, atq; doctiſſimus, philoſophus excellens & muſicus ſingularis eruditionis, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, metro exercitatus & proſa. Scripſit quædam præclara volumina, de quib. extant ſubiecta. De natura vocis ac ratione Muſicæ pulcherrimũ opus li. 5. De inſtitutionibus ſcholaſticis li. 2. Diaſyntheticæ lib. 1. De captione nigropontis lib. 1. De inſtauratione natalis ſoli oppidi videlicet Traiectẽſis lib. 1. Contra Wigandum Cauponis, ordinis prædicatorum de puriſſima conceptione beatæ Mariæ ſemper virginis li. 1. quem prænotauit Antilogion. Orationes quoq; diuerſi generis carmina. Scripſit etiã tam ad me quam ad alios multas ornatiſſimas Epiſtolas. Et quædam alia. Viuit adhuc in Traiecto ſuper Moſam varia ſcribens. Annos ætatis habens 44. Sub Maximiliano Rege, Anno Domini quo iſta ſcripſimus 1495. Indict. 13.

Gerardus de Marbays.

GERARDVS de Marbays, natus ex oppido Traiectenſi ſuper Moſam, & ibidem in Eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis canonicus, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularib. literis egregie doctus, in vtroq; iure peritus, Philoſophus & Rhetor facundus, q. nobilitatẽ generis ſui eruditione & bonarum artium ſtudio plurimum illuſtrat, maximus librorum amator & cultor diſciplinæ. Scripſit perpulchrum dialogum de materia prima lib. 1. Alium quoq; dialogum de captione vrbis Tongrenſis hyeme præterita facta compoſuit lib. 1. vbi pulchre Tongrenſes eludit, qui dormiendo tam miſere ciuitatem ſuam amiſerunt. In his Andream Kantharum Friſium, Matthæum Herbenum ſupradictum Traiectenſem, & Ægidium de Holy Tongrenſem, inducit interloquentes. Sed & alia nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras non venerunt. Viuit adhuc in ciuitate Traiectenſi ſuperiori cœpto fortiter perſtans in ſtudio, annos natus circiter 28. Sub Maximiliano Rege illuſtriſſimo. Anno Domini quo iſta ſcripſimus 1495. Indict. 13.

Matthias Mynnecomius.

MATTHIAS Mynnecomius ordinis eorum quos vulgo Cruciferos vocant, oriundus ex Traiecto ſuperiori, Matthæi Herbeni quondam auditor atq; diſcipulus, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis ſtudioſus & eruditus, in Mathematica peritus, & Muſicę artis doctiſſimus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Abbreuiauit mirabili ſtudio muſicam Boetii in vno volumine. Item Theologiam naturalem Raymundi Sebeidi ſimili compendio & induſtria in vnum volumen redegit. Fertur & alia nonnulla ſcribere propediem manifeſtanda. Viuit adhuc in cœnobio Cruciferorum Traiecti ſuper Moſam, annos habens ætatis ferme 30. ſub Maximiliano Rege Rom. anno quo hæc ſcribimus 1495.

Chriſtianus Maſſeeu.

CHRISTIANVS Maſſeeu presbyter ordinis & cœnobii diui Hieronymi in Gandauo, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus ac veterũ lectione diues, ſecularis quoque literaturæ non ignarus ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula, De titulis Pſalmorum & eorum Auctoribus tractatum eloquentia & eruditione inſtructum. Epiſtolas tam ad me quam ad alios nectareę diſertitudinis plures. Viuit adhuc in Gandauo iuuenis & ſpem dat nobis amplioris lucubrationis & operis ſub Maximiliano Rege, Anno Domini quo nos iſta ſcripſimus 1495. Indict. 13.

Iohannes Keſſeler Gyſslingenſis.

IOHANNES Keſſeler Gyſslingenſis presbyter, natione Sueuus, Iacobi Vimpfelingi Sletſtatẽſis Theologi clariſſimi quondã diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularib. literis egregie doctus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, metro valens & proſa. Multa ſcribere dicitur, è quibus ego tantum legi carmen Sapphicũ prolixum & terſum nitidumq; de S. Nicolao Epiſcopo. Sapphicum quoq; de S. Andrea apoſtolo. Et varia Epigrammata. Cætera quæ ſcripſit ad notitiã meam non venerunt. Viuit adhuc in Gyſslingen vico Sueuiæ & varia ſcribit, ſub Maximiliano Rege. Anno domini quo hæc ſcripſimus 1495. Indict. 13.

Iohannes Trithemius Abbas.

IOHANNES Trithemius Abbas (licet indignus) monaſterii diui præſulis Martini, in Spanhem, ordinis ſancti Benedicti, Moguntinæ diœceſis patria Moſellanus, ex villa Trittenhem Treuerenſis diœceſis oriundus, Non exiſtimo me dignum qui locum inter ſcriptores & illuſtres Germaniæ viros occupare debeam, propter ingenii mei paupertatem: Sed ne mihi obueniat quod multis legimus contigiſſe qui titulos operum ſuorum ex humilitate occultantes, auctores eorum quoq; librorum æſtimati ſunt, quos forſitan non viderunt. Sed Apologiam cui ſcribimus? In his conſcientiæ teſtimonium vnicuiq; ſufficiat, nemo extra ſe amplius requirat. Celent alii ex humilitate quæ euderunt opuſcula, ego quæ ſcripſi, magis ex humilitate & charitate in lucem conſtitui producenda. Malo enim (ſicubi erratum eſſet) viuus corripi, quam mortuus, quoniam ſicut à mortuo perit confeſſio, ita in viuo prodeſt correctio. Neq; enim tam petulans ſum, vt memoriam nominis vanitati obnoxiã pro laboris mei mercede expoſtulẽ. Ne ergo compoſuiſſe videar, aliena, aut

celaſſe

celaſſe propria, exemplo diuorum patrum titulos operum meorum ſubiiciam. Et primo quidem iubente Capitulo noſtro Generali, ſtatuta ordinis abbreuiaui lib. 1. Deinde ſcripſi modum celebrandi ipſum Capitulū prouinciale lib. 1. De viſitatione quoq; Monachorum lib. 1. Et hæc tria opuſcula ex mandato ipſius Generalis Capituli Nurenbergæ nuper in vno volumine impreſſa ſunt. Scripſi etiam in regulam Sancti patris noſtri Benedicti lib. 2. Exhortationum ad monahos lib. 2. De tentationibus Religioſorum lib. 2. Ad Nicolaum presbyterum Mernicenſem, de vita & inſtitutione ſacerdotali lib. 1. De vitio proprietatis Monachorum lib. 1. De vanitate & miſeria huius vitæ lib. 1. Penthicum de ruina ordinis noſtri lib. 1. De illuſtribus viris ordinis noſtri lib. 4. Laudes ordinis Carmelitarum lib. 2. Ad Gerlacum Abbatem Tuicienſem de laude ſcriptorum lib. 1. Ad dominum Iohannem Camerariū Dalburgium Epiſcopum Wormaciēſem, de ſcriptoribus Eccleſiaſticis à tempore apoſtolorum vſq; ad vltimum annum Frederici Imperatoris tertii lib. 1. Ad Rumoldū priorem Carmelitarum Franckfordenſium, de laudibus ſanctæ Annæ lib. 1. Ad Rutgerū Sicambrum canonicum Dumetenſem, de Græcis quæſtionibus in Euangelium Iohannis li. 1. De miſeria prælatorum clauſtralium lib. 1. Chronicon noſtri cœnobii Spanhemenſis li. 1. Rogante Dn. Blaſio Hirſaugienſis cœnobii Abbate, ſcripſi Chronicon eiuſdē monaſterii ſui Hirſaugienſis lib. 1. Hiſtoriam quoq; S. Irminæ virginis filiæ Dagoberti, cuius caput apud nos eſt li. 1. De laudibus S. Andreæ Apoſtoli li. 1. Laudes S. Ioſeph ſponſi Mariæ li. 1. Laudes S. Benedicti Abbatis li. 1. Laudes vitæ cœnobiticę li. 1. De laude pœnitentiæ li. 1. Soliloquium hominis ad animā li. 1. De laude amore, & ſtudio ſcripturarū li. 1. De miraculis ſanctæ Annæ lib. 1. Sermones quoq; varios tam ad fratres quam in ſummis feſtis aliquando ad populum habitos lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Orationes in capitulis vel alibi habitæ, ſine certo numero ſunt. E græco tranſtuli dialogum Maximi Abbatis, de incarnatione Domini Anathemata ſancti Cyrilli Epiſcopi Alexandrini contra hæreticos in tertia ſynodo Epheſina promulgata. Et quaſdam eiuſdem ſynodi Epiſtolas. Hæc ſunt quę me ſcripſiſſe ad præſens recolo. Sub Maximiliano imperatore, Anno domini quo & hunc Germanorū Illuſtrium Catalogum poſt primam editionē ſecundario emendaui, augmētaui & compleui 1495. Indict. 13. vltima die menſis cui Iulii. Ad honorem omnipotentis Dei, vtilitatem eorum qui noſtra non ſpernunt, & decorem laudemq; noſtræ Germanicæ nationis, cui debemus quicquid poſſumus.

Ecce Iacobe Vimpfelinge Sletſtatine amantiſſime habes à me diu poſtulatum opus, in quo iuxta deſiderium tuum illuſtres Germaniæ viros & ingenio excellentes in ordinem diſpoſui, & quid ſcripſerit tam veneranda cohors (quantum nobis licuit) indicaui. Neq; tamen omnes qui ſuo ingenio & lucubrationibus nationem noſtram illuſtrem reddiderunt me conſcripſiſſe putaueris, ſed paucos ex multis, & qui mihi facile occurrerunt ſum complexus. Sed nec paucos inſerui huic opuſculo tam ex viuis quam ex vita defunctis quorum in maiori catalogo nulla fit mentio, propterea quod mihi opera eorum pridem fuerunt incognita, quæ interea non ſine labore facta ſunt patula. Sed neq; ignoro quam multi hodie Germaniam noſtram varia ſcribendo illuminent, qui nullam neque in iſto, neque in maiore catalogo memoriam conſequuti ſunt, non quod eos indignos iudicauerim, ſed quod mihi de opuſculis eorum nihil penitus innotuit. Enimuero Deum teſtem inuoco qui nouit abſcondita cordis, quod nullum vnquam ſcienter omiſerim, cuius vel pauca nouiſſem opuſcula. Si qui igitur de viuentibus aliqua ſcriptitantes à me prætermiſſi ſunt, voluntati non imputent meæ ſed neceſſitudini, & temporis breuitati. Non enim dabatur opportunitas perquirendi eos qui deſunt. Tu interea ſuauiſſime Vimpfelinge fac valeas, & deſtinatum tibi opuſculum cum Auctore amico habeto commendatum. Ex monaſterio noſtro Spanhem, vltima die menſis Iulii Anno Domini 1495.

Explicit liber Trithemii Abbatis Spanhemenſis, de viris illuſtribus Germaniæ.

FINIS.

CATALOGVS SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM, SIVE ILLVSTRIVM VIRORVM, CVM APPENDICE eorum qui noſtro etiam ſeculo doctiſſimi claruere.

PER VENERABILEM VIRVM, DOMINVM Iohannem Abbatem Spanhemenſem, diſertiſſime conſcriptus.

IN HVIVS NOBILISSIMI OPERIS laudem, D. Sebaſtiani Brant Epigramma.

Scriptores quicunq; velis nouiſſe probatos
Eccleſiæ, & quicquid quiſq; decoris habet,
Abbatis docti legito hoc epitoma Iohannis
Ex Spanhem, ſua quem vita diſerta probat.
Ordinis inſtaurat priſca hic ceu dogmata patrum,
Vtq; Benedicti iura ſacra ille nouat.
Sic veterum curat ſcriptorum nomina ſparſa
Comportare, vno colligere atq; libro.
Catalogum ponit, quo tempora ſupputat, & quid
Scripſerit authorum tam veneranda cohors.
Vendicat à carie tot nomina digna virorum,
Sub pedibus temnit quos modo tempus edax.
Et mirum eſt potuiſſe vnum vt in ordine dignos.
Aut legere, aut tantos commeminiſſe viros.
Vt plane addubitem, ſi fors non legerit omnes,
Viſa ſit è cunctis pars ſibi multa tamen.
Quo fit vt in numerum doctorum iure reponam
Hunc quoq; magnanimum, perſpicuumq; virum.

VENE-

VENERABILIS ATQVE EGREGII IN CHRISTO PATRIS, DOMINI IOHANNIS A TRITTENHEM, ABBATIS Spanhemenſis, ad reuerendiſſimum in Chriſto patrem, dominum IOHANNEM DE DALBERG, Epiſcopum Wormacienſem Epiſtola.

REuerendiſſimo in Chriſto patri & domino, domino Iohanni de Dalberg diuina prouidentia Wormacenſi Epiſcopo: Frater Iohannes, vocatus abbas in Spanhem, ordinis ſancti Benedicti modicum id quod eſt. Conſueuerunt olim veteres (reuerendiſſime pater) ſi quid operis noui cudiſſent, vt robur & firmitatem acciperet perpetuam, id viris dicare præſtantibus, quatenus æmulorum lingua venenata lumine maieſtatis reuerberata, dentē praui morſus nuſquam valuiſſet, infigere. Nec eos fallebat opinio quæ ex humilitate proceſſit, cum doctis ſemper præſulibus amica ſit in ſubditos laudibus attollenda benignitas, quæ bonorum ſtudia remunerat, prauorum coercet. Hoc noſtri quoq; vetuſtatis exemplum pro poſſe imitātes, opera quæ ſcriptitant dicata Eccleſiarum prælatis ac viris doctoribus ſolent ſubmittere, vt eorum autoritate comprobata, ſecure valeant in publicum prodire. In lucem enim ſine timore prodeunt, quæ teſtimonio pontificis fulciuntur. Nemo quippe ni ſtolidus facilem accuſat, quod iudicio maiorum comprobari non ignorat. Tuto quieſcit innocentia ouium, quam paſtoris boni miſeratio contuetur. Cum igitur exempla veterum nobis ſint incitamenta virtutum, dignum eſt vt eorum imitemur mores ſacros, quorum canimus laudes, quatenus dum nos ex illis atque ex nobis alii proficiunt ordo Eccleſiaſticæ hierarchiæ inuiolabilis perſeueret. Et licet minor ſim quam vt meis opuſculis quempiam delectari confidam, id tamen quod habeo in domini gazophilacium humiliter offerre inſtitui, in quo Cræſi diuitiis æra duo viduæ iure præferuntur. Cum itaque nuper ad inſtantiam amicorum librum de ſcriptoribus Eccleſiaſticis multo labore comportaſſem, quemadmodum res ipſa teſtatur, ne veſtigiis veterum oberrarē, hunc ipſum laborem meum alicui viro doctiſſimo & Eccleſiaſtica dignitate prælato ſubmittere decreui, cuius anthoritate & beneuolentia dentes inuidorum ſine morſu tranſiret. Cumque hinc multa cogitatio mihi ſuccreuiſſet, cui eandem lucubratiunculam conſiderem gratiorem, ſe multi obtulere vacillanti, de quorum doctrina & beneuolentia ſpes non modica promiſſa vigebat, inter quos tu mihi pater reuerendiſſime, potior, eminentior, doctiorque occurriſti, qui omnes doctrina vincis, & eruditione ſuperas vniuerſos. In te nobilitas generis alti relucet, Epiſcopalis anthoritas eminet, honeſtas morum conſpicitur, bonarum artium omnimoda ſcientia collaudatur. Nam talem poterimus virum præter te vſquam inuenire, in quo hæc omnia ſimul concurrant? Inter Alemannos neminem tibi pater reuerendiſſime noui æqualem, in quo genus, dignitas & eruditio tanta refulgeant. Non loquor ad aurem, teſtis aſſit omnipotens, nec blandus capto laudator, quemadmodum Germania omnis te virum vndecunq; peritiſſimum non ignorat. Te colunt docti, te nobiles ac principes obſeruant, tu nobis quod Plato narratur fuiſſe Antimacho, tuo comprobatus eloquio, doctus merito iudicatur. Publica fama quæ non mentitur agnouimus, quam profunda ſcientia in ſacris literis tibi abundet, quam perſpicax interpretatio iuris, quanta denique ſuauitas, dulcedo, leporque dicendi, ac perorandi, vt doctiſſimis viris, quorum in catalogo mentionem fecimus, te conferendum non dubitemus. Teſtantur hoc lucidiſſimæ orationes quas habuiſſe diceris, teſtantur Epiſtolæ, teſtantur Epigrammata plura. Siquidem clariſſima nominis tui fama, non ſolum noſtris Germanis, ſed & Italis & Gallis cum laude innotuit. Hinc ſubiit animum, vt tanto tibi pontifici ſubiectum opus de ſcriptoribus Eccleſiaſticis inſcriberem, diceremque tuo nomini, quatenus

ſub vmbra pontificalis culminis quieſcerem ſecurus. Sed dum intueor coruſci luminis in te ſplendorem, reuerberor, retrahor, totusq; formidine tantæ maieſtatis tuæ concutior, ne forte tibi patri ſublimi atque doctiſſimo ſcientia, merito & dignitate prorſus inferior, inde diſpliceam, vnde placere præſumebam. Scio enim occupationes tuas plurimas, & ſacrata ſtudia non ignoro, quibus moleſtus eſſe meis neniis non debueram. Sed animat me doctrina tua, quam benignitas & humanitas tua cunctis reddit amabilē, quippe quæ literas nullius abhorret, neminemque in dignum ſuo cenſet alloquio. Ad tuam celſitudinem igitur, quanquam infimus ſim, accedo, tibi præſens opuſculum humiliter ſubmitto, te iudicem illius ac defenſorem conſtituo. Suſcipe quæſo pater reuerendiſſime atque doctiſſime hanc noſtram qualemcunque lucubrationem, examina, iudica & defende, eamque ſi dignam iudicaueris, benigno fauore proſequere. Et qui veterum ſcripta continua lectione reuoluis, eorum quoque, ſi quando vacat, catalogum digneris inſpicere. Ego autem adhuc nulli præſens communicaui opuſculum, donec agnoſcam id tuæ authoritatis teſtimonio comprobatum. Exſpectant illud amici, impreſſores præſtolantur, ſed paternitatis tuæ ſententiam omnibus cenſeo præferendam. Indulgeat mihi oro clementiſſima paternitas tua, quod auribus occupatis in arduis, ineptias meas præſumpſerim reſerare, quia tanta mihi de tua humanitate, manſuetudine & benignitate fiducia eſt, vt de beniuola ſuſceptione noſtri catalogi, minime liceat dubitare. Et pro maximis computabo deliciis, ſi te meis lucubratiunculis agnouero delectari. Vale reuerendiſſime pater & me famulum tibi deditiſſimum cum deſtinato volumine habeto commendatum. Ex Spanhem, ſexto Calend. Maii Anno Domini 1492.

REVE-

REVERENDI PATRIS DOMINI IOHANNIS DE TRITTENHEM ABBATIS SPANHEMENSIS, AD VENERANDVM DOCTISSIMVMQVE virum, patrem ALBERTVM MORDERER, Epiſtolæ reſponſiua, rationem reddens, cur inter Eccleſiaſticos ſcriptores multos ſecularium literarum profeſſores poſuerit.

FRater Iohannes de Trittenhem, abbas in Spanhem, ordinis ſancti Benedicti fratri Alberto Morderer, ordinis minorum de obſeruantia, amico ſalutem dicit. Mirari te dicis (Alberte amantiſſime) quod profeſſores ſecularium literarum qui nihil Eccleſiaſticum ſcripſerunt, inter viros illuſtres Eccleſiaſticosque ſcriptores poſuerim, cum harum rerum ſcriptores Hieronymus, Gennadius, Iſidorus, Honorius, Sigebertus, & reliqui doctorum cenſores id minime feciſſe inueniantur, indignum indicans vt ſecularibus diſciplinis intenti, qui nihil ad Eccleſiæ vniuerſalis ædificationem laborarunt inter Eccleſiaſticos ſcriptores locum ſortiantur. Non miror quod miraris, mirantur & cæteri. Tibi ergo reſpõdendo ſatisfecerim omnibus, qui eadẽ opinione tenentur. Et primo quidem cur alii non fecerint quod me feciſſe miraris, nihil ad me pertinet, ego vero quare fecerim quod illi non fecerunt breuiter narrabo. Equidem bonarum artium, profeſſores in fide catholica manentes, philoſophos, oratores, atque poetas, qui vtile honeſtum in ſua facultate quippiam ſcriptitant, ego indignos catalogo illuſtrium virorum nequaquã cenſeo, quos iuuare Eccleſiam ſuis lucubrationibus non ignoro. Neque enim ſatis eruditum in diuinis ſcripturis quemquam dici poſſe arbitror, vbi ſecularis literaturæ diſciplinam ignorarit. Quo autem eam diſcet Theologus, ſi non ſit qui tradiderit? Quis neſciat quantum Chriſtianus & fidelis philoſophus proſit Eccleſiæ, qui gentilium errores deſtruit, argumenta, & fallaces ſyllogiſmos aperit, dogmata infidelium confundit? Lege veterum hiſtorias, & inuenies geſta fidem aſtruere verbis. Quotiens orthodoxi philoſophi calliditatem hæreticorum diſputando deſtruxerint, gentiles ſuperarint, ſchiſmaticos vicerint? Quid multis vtar: Omnis Theologorum ſchola, a philoſophia iam ſtudendi ſumit exordium, adeo, vt theologus eſſe non poſſit, qui prius philoſophus apud eos non extiterit. De oratoribus quid dicam, ſine quorum magiſterio infructuoſum antiqui omnem cenſebat theologum quippe qui bona quæ didiciſſet aliis perſuadere non potuerit. Rhetor enim figuras ſcripturarum reſerat, tropos dilucidat, diſſoluit nodos, colores oſtendit, dubia enucleat, vmbras verborum efficit claras. Qui dum oratoris aſſumit officium, facile hæreticorum allegationes deſtruet, atque conuincet errores. Quis denique boni oratoris laudes digne perſequi valeat, ſi quantum in perſuadendo poſſit diligenter penſat? O vtinam omnes theologi noſtri temporis oratoriam colerent, quantum in Eccleſia Dei ſuis exhortationibus fructum producere poſſent? Theologus orator, animos auditorum ſuorum in poteſtate ſua habere dicitur, ad cuius perſuaſiones ad ea quæ ſancta & iuſta ſunt, facile mouentur. Sed neque poetas Chriſtianos abiicimus, quos theoriæ noſtræ magis appropinquare non dubitamus, qui ſub vmbra rei geſtæ vel fictæ, quid agendum fugiendumue ſit nobis compendio demonſtrant. Neque ignoramus quantam iniuriam hodie ſuſcipiant poetæ, theologis quibuſdam indigeſtis & crudis, qui omnes poetas vna ſententia damnant, mendaces eos aſſerentes atque turpiloquos, quaſi non poſſint eſſe veraces & boni qui carmina veterum imitantur poetarum. Abſit poetam bonum eſſe non poſſe, atque veracem, qui ſanctos patres Auguſtinum, Hieronymum, Sedulium, Prudentium, Bedam aliosque innumerabiles in hac arte habuit præceſſores. Sed non eſt mei officii, neque huius temporis horum ignauiam redarguere. Vt ergo claudam epiſtolam, ego philoſophos, oratores, poetas, cæterarumque bonarum artium cultores fideles & Chriſtianos, qui aliquid vtile ſcripſerunt Eccleſiaſticis ſcriptoribus, connumerandos exiſtimaui triplici ratione. Prima, quod eorum opuſcula ad ſcientiam ſanctarum ſcripturarum, non modicum conducere poſſe arbitratus ſum. Secunda, quod veriſimile mihi viſum ſit eos aliqua Eccleſiaſtice ſcripſiſſe quæ me lateant. Vltima quod occaſione ſibi per nos datam, intelligant, vt Eccleſiaſtice deinceps ſcribentes, locum ſuſceptum condignis laboribus exornent. Tantos ergo viros Eccleſiæ catholicæ tam vtiles, tu ne reiiciendos exiſtimas? Abſit a nobis vt tam temeratam illis iniuriam irrogemus, qua nos credant æmulationis ſtudio prouocatos non ratione pietatis. Denique nobis illud quod vulgo iactatur prouerbium: Scientia non habet inimicum, niſi ignorantem. His itaque breuiter tibi reſpondere volui, vt ſcires non cauſa factum, quod factum ante mirabaris. Vale, noſtri memor ad Deum in orationibus tuis. Ex Spanhem, quarto nonas Aprilis. Anno domini 1492.

Prologus Authoris.

MVLTORVM inſtantia ſæpe rogatus ſum, vt librum quem de ſcriptoribus Eccleſiaſticis olim inchoaueram, iam pro notitia librorum habenda, quandoque nacta opportunitate perficiam. Diu fateor diſtuli, ne ſi tam ardua inconſulte aggredi præſumerem, æmulorum odia ex leuitate mea prouocarem. Nunc autem quemadmodum ad petitionem amicorum doctorum acceſſit conſilium, qui ad hanc ſubeundam prouinciam me rationibus ſuis animarunt, non potui diutius eorum petitionibus reſiſtere, maxime cum hoc noſtrum opuſculum tantorum virorum patrocinio fulciatur. Cur enim odia detractorum metuerem, cum doctorum refugium mihi patere videam? Erunt, non dubito, qui laborem hunc noſtrum dignum laudibus exiſtiment, erunt etiam qui eum ſtudio æmulationis vituperent. Quid enim? Ergo ne bonorum operum exercitia intermittemus, ne odia æmulorum prouocemus? Abſit. Malos quiſque non imitatur offendit: qui autem inuidos offendere metuit, bonis iniuriam facit. Et quidem malis diſplicuiſſe laudabile eſt, qui nihil amare aſſolent, niſi eorum moribus comparetur. Iam nunc igitur amici importuni exactores ſuſcipite librum de ſcriptoribus Eccleſiaſticis compoſitum, quem ſedulis precibus tanto cupiuiſtis deſiderio terminari. Feci quantum potui, & huic operi promptas vires impendi licet in multis affectu ſit minor ipſa facultas. Ego enim cæcutientium more, ductu præcedentium patrum hanc ſyluam ingreſſus ſum, & de illorum opuſculis ſingula congrua meo propoſito colligens, in hunc faſciculum comportaui. Multos etiam ſcriptores diutina inueſtigatione repertos magnis ſudoribus & expenſis, catalogo noſtro inſerui. Non mireris optime lector ſi in librorum annotationibus ac titulis non ſemper mea tuæ concordet opinio. Quis in tam multimoda varietate librorum, ſingulorum opiniones enumeret, ne dicam concordet? Dabis ergo veniam ſi aliquando volumen aliter vel aliter inueneris prænotatum quam tua capit opinio. Non enim ſingulorum diuerſitates mihi licuit vbiq; exprimere. Nam (vt iam dixi) veſtigia patrum ſequutus ſum, & vbi diſſonabant illi quod verius credidi complexus: Tu autem ſi aliud quod ſolidiori veritate conſtet inueneris, libenter tuæ cedam ſententiæ. Placuit autem mihi nouo ſcribendi modo procedere, vt lector ipſe notitiam librorum ex principiis facilius poſſit inuenire. Incipiens itaque ab apoſtolorum diſcipulis, vſq; ad vltimum annum Imperatoris Friderici tertii, domini videlicet milleſimum quadringenteſimum ac nonageſimum tertium, illuſtriũ virorum deduxi catalogum, in quo non omnium, ſed eorum duntaxat quos reperi nomina, dignitates, ſcripta, temporaq; ſignaui, apponensq; ex aduerſo titulorum voluminum principia, inuiſa autem ſpacio pertranſiui. Quorundam tempora quibus claruerunt ad nutum reperire non potui, quos tamen vt viſum mihi fuerat conuenienti loco collocaui. Et hunc in vtroque defectum ſcientis ſuppleat cognitio vt videlicet tempora ſingulorum computet, & tranſpoſitos ad loca ſua reponat. Fateor me etiam plures prætériſſe conſilio, quorum nec ſcripta inueniuntur facile, nec tempora. Noui quoque adhuc multos viros doctiſſimos viuentes, qui varia dicuntur edere opuſcula, de quibus cum nõ ſit mihi certa cognitio, malo tranſire ſilentio, quam incerta cogitare. Et (vt Hieronymi verbis vtar) ſi qui de viuentibus adhuc ſcriptitant, à me in hoc catalogo prætermiſſi ſunt, non mihi, ſed ſibi imputent, qui ſcripta ſua celare maluerunt quam in lucem venire. Sed credo quod ſcriptis ſuis & ingenio contenti, mei ſilentii diſpendia non curabunt. Nam & eorum quos reperi, non laudes volui depingere, ſed libros. Hoc enim ſtudium poſceret voluminis prolixioris. Vade nunc igitur in vrbem opus noſtro labore completum, vade & amatoribus librorum theſaurum expende quem contines. Quid times? Quid trepidas? Quid moraris? Noli timere prodire in publicum, odia æmulorum ne metuas, tot ſanctorum patrocinio ſuffultum. Eia liber exilis quidem ingenii, ſed magnarum rerum oſtenſor. Quid eſt quod velut ignauus inutiliſq; formidas? Egredere confidenter, te laudabunt mille, dum vix vnus vituperat. Amor Dei quo ſcriptus es te cum authore ſemper & vbiq; clemens precor excuſet. Τέλ.

COM-

COMMENDATISSIMI VIRI REVERENDIQVE IN CHRISTO Patris, Dn. Iohannis de Trittem Abbatis Spanhemenſis.

Liber de Eccleſiaſticis ſcriptoribus.

CLEMENS ſanctæ Romanæ Eccleſiæ quartus à beato Petro (vt quibuſdam placet) ordinatus Epiſcopus, natione Romanus, vir ſanctus & Deo dilectus, morum quoque decore ornatus, cuius vita & paſſio in ſcripturis Eccleſiaſticis habentur, ſedit in pontificatu nouem annis & decem diebus in exilium pro fide Chriſti relegatus animo conſtanti. Obiit anno Traiani Cæſaris tertio, domini autē centeſimo tertio. Hic beatiſſimus martyr nonnullas fide & eruditione plenas fertur in perſona Romanæ Eccleſiæ ſcripſiſſe Epiſtolas, De quibus extant præcipua.

Ad Eccleſiam Corinthiorum	Epiſtola vna.	
Ad Iacobum quoq; Apoſtolum	Epiſtolæ duæ,	*Clemens Iacobo Domino.*
Præterea itinerarii vitæ ſuæ	libri decem.	*Cum in vrbe Roma.*
Item diſputationis Petri	liber vnus.	

Hæc autem duo vltima volumina inter apocrypha computantur, vt patet 15. diſt. Sancta Romana. Feruntur eius & aliæ epiſtolæ, ſed apocryphæ.

DIONYSIVS Ariopagita Athenienſis, philoſophus inſignis, per beatum Paulum Apoſtolum conuerſus ad fidem, primus (vt quibuſdam placet) Athenienſis Epiſcopus ordinatus eſt, vir eximiæ ſanctitatis & incomparabilis doctrinæ. Hunc poſt deceſſum Apoſtolorum, beatus Clemens Romanæ vrbis Epiſcopus cum Ruſtico presbytero & Eleutherio diacono ad prædicandum gentibus verbum Dei miſit in Franciam, alio in eius locum ordinato Epiſcopo. Scripſit autem græco ſermone multa præclara opuſcula. De quibus apud latinos tantum inueni ſubiecta.

De cœleſti hierarchia	lib. vnum.	*Omne datum optimum &c.*
De Eccleſiaſtica hierarchia	lib. I.	*Sacerdotii quidem noſtri.*
De diuinis nominibus	lib. I.	*Nunc iam vir Dei poſt.*
De myſtica theologia	lib. I	*Trinitas ſuperſubſtant.*
De ſymbolica theologia	lib. I.	*Sanctus quidem Timo.*
Ad Gaium	Epiſtolas 4.	*Tenebræ occultantur.*
Ad Dorothæum miniſtrum	epiſt. I.	*Diuina caligo eſt in.*
Ad Zoſipatrem ſacerdotem	epi. I.	*Non opineris hic victo.*
Ad Polycarpum	epi. I.	*Ego quidem non ſciui ad.*
Ad Demophilum	epi. I.	*Hebræorum hiſtoria.*
Ad ſanctum Iohannem Euangeliſtam	epi. I.	*Saluto te ſanctam animam.*
Ad Apollophanium philoſophum	epi. I.	*Apollophanio concre.*
De obitu Pauli ad Timo	epi. I.	*Saluto te diuum diſci.*

Hæc ſunt quæ de ſcripturis beati Dionyſii apud Latinos inuenio, ſi quid amplius edidit, apud Græcos remanſit. VERVM cum prædicta opuſcula magna obſcuritate tegerentur, ſequentium patrum explanatione facta ſunt lucida. E quibus prior illa tranſtulit & expoſuit Iohannes Scotus noſtri ordinis monachus: deinde Hugo ſancti Victoris, Rupertus Lincolniēſis, Albertus magnus, & Dionyſius Carthuſienſis, & alii multi quorum iam non eſt in promptu reminiſcentia. Paſſus autē eſt beatus Dionyſius in agro Pariſiaco vna cum ſociis ſupradictis, ſub dominico Imperatore. Anno Dn. 96. Indictione 9. Ætatis vero ſuæ nonageſimo. Sepultus eſt Pariſiis in Eccleſia nomini ſuo conſecrata, clarens miraculis.

LVCIVS Anneus Seneca Cordubenſis Philoſophus, Fotini Stoici diſcipulus, & patruus Lucani poetæ, vir vitæ continentiſſimæ fuit. Quem teſtimonio beati Hieronymi celebratum in catalogo Eccleſiaſticorum ſcriptorum idcirco poſui, quoniam & Pauli Apoſtoli amiciſſimus extitit, & ad inſtitutionem moralis vitæ multa eleganter compoſuit. Hunc biennio ante quam Petrus & Paulus coronarentur, Nero Cæſar infauſtus necauit, cuius aliquando diſcipulus indigniſſimus fuit. De cuius opuſculis ſubiecta reperi.

De morum inſtitutione.	librum vnum,	*Omne peccatum actio eſt.*
De quatuor virtutibus.	lib.1.	*Quatuor virtutum ſpe.*
De remediis fortunæ	lib.1.	*Licet cunctorum poetarum.*
Declamationum	lib.10.	*Exigitis rem magis io.*
De clementia ad Neronem	lib.2.	*Scribere de clementia.*
De beneficiis ad Brutum	lib.7.	*Inter multos ac varios.*
De ira ad Nouatum	lib.3.	*Exegiſti à me Noua.*
De prouidentia.	lib.1.	*Quæſiſti à me Lucili.*
De beata vita ad Gallionem.	lib.1.	*Viuere Gallio frater.*
De conſolatione ad Marciam.	lib.1.	*Niſi te Marcia ſcirem.*
De conſolatione ad matrem	lib.1.	*Sæpe iam mater opti.*
De tranquillitate vitæ.	lib.1.	*Inquirenti mihi in me.*
Quod in ſapientem non cadit iniuria,	lib.1.	*Tantum inter Stoicos.*
De breuitate vitæ	lib. 1.	*Maior pars mortalium.*
De ſtudiis moralibus	lib.1.	*De liberalibus ſtudiis.*
De quæſtionibus naturalibus	lib.7.	*Quãtum inter philoſophiã.*
Suaſoriarum ſententiarum	lib.1.	*Sin vt cuiuſcunq. rei.*
Controuerſiarum	lib.5.	*Duo fratres inter ſe diſ.*
De paupertate	lib.1.	*Honeſta inquit Epicu.*
Ad Polybium conſolationis	lib. 1.	*Noſtra compares firma.*
De ludis Senecæ	lib.1.	*Quid actum ſit in cœlo.*
De verborum copia.	lib.1.	
De matrimonio	li.1.	
Tragœdiarum	li.10.	
De morte Claudii	li.1.	
Epiſtolarum ad Paulum	lib.1.	*Credo tibi Paule non.*
Epiſtolarum ad Lucilium	lib.22.	*Ita fac ergo mi Lucili.*

Ita ſunt quæ de ſcriptis Senecæ ad præſens potui inuenire. Dicitur autẽ & alia nonnulla ſcripſiſſe opuſcula, quæ ad manus noſtras adhuc minime venerunt. Erat ſane amator ſapientiæ ardentiſſimus, & inquiſitor illius ſtudioſus, ac tam tenacis memoriæ, vt coram ſe lecta nominum duo millia memoriter mox recitauerit. Inſuper cũ quidam poeta ducentos verſus edidiſſet, & in charta congeſtos coram Nerone ex ordine recitaret, mox Seneca memoria vſus pro volumine, eoſdem verſus ab vltimo incipiens ordine retrogrado vſque ad primum ſingulos repetiuit. Omnium quoque ciuium ſuorum nomina memoria tenuiſſe legitur. Claruit Romæ temporibus apoſtoli Pauli ſub Nerone Imperatore. Anno Domini 50.

MARCELLVS Marci vrbis Romæ præfecti filius, Simonis Magi quondam diſcipulus, literis ſecularibus ſufficienter inſtructus, prædicatione beati Petri Apoſtoli ad fidẽ Ieſu Chriſti conuerſus, multa ad vtilitatem Eccleſiæ Dei compoſuit. Scripſit enim, rogantibus Chriſtianis.

De conflictu Petri & Simonis, librum vnum.

Ad ſanctos Nereum & Achilleum, lib.1.	De actibus Petri & Pauli li.1.
De artibus Simonis, li 1.	De obitu ſanctæ Petronellæ, li.1.
De paſſione ſanctæ Fœliculæ, lib.1.	De paſſione ſancti Nicomedis, lib.1.

Alia quoque de ſanctorum geſtis edidit, quæ ad notitiam noſtram non venerunt. Claruit Romæ temporibus ſancti Petri Apoſtoli Anno Dn.50.

LINVS I. poſt beatum Petrum Romanę vrbis Epiſcopus, natione Thuſcus, vir ſanctiſſimæ conuerſationis, multis & in vita & poſt mortem miraculis coruſcans, ſedit in pontificatu annis vndecim, menſibus tribus, & diebus duodecim. Qui cum vir eſſet doctiſſimus, & Deo dilectus, Scripſit Græco ſermone ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli vno die paſſorum.

Martyrium lib.1.

Et quaſdam Epiſtolas.

Tandem à Saturnio perfecto cuius filiam à dæmone liberauerat, capitali ſententia punitus martyr efficitur. Vndecimo Calend. Octobris. Claruit Romæ ſub Galba Imperatore Anno Dn.70.

PHYLO Iudæus natione Alexandrinus, de genere ſacerdotum à beato Hieronymo inter ſcriptores Eccleſiaſticos idcirco ponitur, quoniam in ſuis opuſculis plerunque in Chri-

Chriſtianorum laude verſatur. Hic cum ſuę gentis legatus Romam miſſus eſſet, amicitiam beati Petri Apoſtoli habuiſſe memoratur, & ob hanc cauſam etiam ſancti Marci diſcipuli eius ſectatores apud Alexandriam laudibus ornauit ſuis. Erat autem vir vndecunq; doctiſſimus, & velut alter Plato habitus: ita vt vulgo diceretur: Aut Plato Phylonē, aut Phylo imitatur Platonem. Tanta enim fertur ſimilitudo ſenſuum & eloquii amborum. Scripſit autem libros & multos, & elegantiſſimos. De quibus ſubiecti feruntur.

De vita ſapientis liber vnus.

De conuerſatione vitæ	lib. 1.	De hærede diuinarum rerum.	li. 1.
De confuſione linguarum	lib. 1.	De diuiſione inæqualium	li. 1.
De natura quadrupedum	lib. 3.	De tribus virtutibus	li. 1.
De his quæ ſenſu teſtamur	lib. 1.	De natura & inuentione	li. 1.
De eruditione	lib. 1.	De pactis	li. 1.
De generationis ſucceſſu	lib. 1.	*Adam genuit tres filios.*	li. 1.
De mutatione nominum	lib. 1.	De Ebrietate,	li. 2.
De gigantibus	lib. 1.	De victimis & repromiſſionibus	li. 1.
In quinq; libros Moyſi,	lib. 5.	De prouidentia.	li. 1.
De ſomniis	lib. 1.	De Ideis	li. 1.
De tabernaculo	li. 4.	De Alexandro	li. 1.
De vita contemplatiua	li. 1.	De ratione animalium	li. 1.
De agricultura	lib. 2.	Quod omnis inſipiens ſeruus ſit,	li. 1.

Alia quoq; multa ſcripſiſſe legitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Nerone principe. Anno domini 50.

IOSEPHVS Iudæus natione Hieroſolymitanus, religione ſacerdos. Matthatiæ ſacerdotis filius, philoſophus, rhetor, temporumq; ſcriptor inſignis, quem in cathalogo noſtro non ponerem, niſi & eius ſcripta legeret Eccleſia, & beatus Hieronymus id prior feciſſet, poſt excidium Hieroſolymæ captus à Veſpaſiano & Tito principibus Romam ducitur, & propter ingenii excellentiam, à ſenatu & populo Romano magnifice honoratur. Qui etſi Iudæus permanſerit, genus tamen Chriſtianorum ſæpe laudauit, & de domino noſtro Ieſu Chriſto in decimo octauo antiquitatum libro, inſigne teſtimonium deſcripſit. Huius volumina tantæ authoritatis apud Romanos adhuc illo viuente habita ſunt, vt bibliothecæ publicæ ſint tradita, ipſe vero poſt mortem ſtatua ærea à ſenatu & populo donatus ſit. De cuius opuſculis ego tantum vidi ſubiecta.

De bello Iudaico.	libros 7.	*Quoniam bellum quod.*
Antiquitatum mundi.	lib. 24.	*Hiſtoriam conſcribere.*
Contra Apionem	li. 2.	*Sufficienter vt arbitror.*
De potentia dicendi	li. 1.	

Claruit Romæ ſub Veſpaſiano & Tito principibus. Et vſq; ad tempora Traiani Imperatoris durauit & in humanis. Anno domini 100.

IGNATIVS Eccleſiæ Antiochenæ tertius poſt beatum Petrum Epiſcopus, vir eximiæ ſanctitatis, ac domini noſtri Ieſu Chriſti ſingularis & feruentiſſimus amator. Dicere conſueuit Dionyſio teſte: Amor meus crucifixus eſt. Qui beatiſſimus præſul cum eſſet diuini verbi prædicator doctus & zeloſus, ſcripſit nonnullas elegantes & plenas feruoris epiſtolas, in quibus amatorem ſancti martyrii fuiſſe demonſtrauit. E quibus iſtæ feruntur potiores.

Ad Eccleſiam Epheſiorum	Epiſtola vna.	
Ad Magneſianos.	Epi. 1.	
Ad Troienſes.	Epi. 1.	
Ad Romanos.	Epi. 1.	
Ad ſanctum Iohannem	Epi. 2.	*Iohanni ſancto ſeniori.*
Ad beatam virginem	Epi. 1.	*Chriſtiferæ Mariæ ſuus.*
Ad Philadelphios	Epi. 1.	
Ad Polycarpum	Epi. 1.	

Paſſus eſt Romæ ſub Traiano Imperatore. Anno domini 111.

PAPIAS auditor ſancti Iohannis atq; diſcipulus, Hieroſolymitanus in Aſia Epiſcopus, fidei Chriſtianæ conſtantiſſimus propagator, & defenſor, ſanctorumque Apoſtolorum diſcipulus, & ſtudioſus imitator, ſcripſit non ſpernandæ authoritatis opuſcula. E quibus extat opus inſigne, quinque voluminibus diſtinctum, quod prænotauit ſic. Explanationem ſermonum domini, lib. 5. Alia quæ ſcripſit non vidimus. Hic nouitatē mille an-

norum primus inuenit, poſt quos Chriſtum denuo in carne regnaturum cum electis ſuper terram ſomniauit, quem errorem alii poſtmodum dilatantes, Chiliaſtæ à mille appellati ſunt.

Claruit temporibus Traiani Cæſaris. Anno domini 100. & circa.

EGESIPPVS natione Iudæus, ad fidem Chriſti conuerſus, doctrina & ſanctitate in Eccleſia Dei admirabilis effulſit, cuius feſtum cum cæteris ſanctis in martyrologio locũ obtinuit. Scripſit nonnulla excellentis ingenii opuſcula, De quibus ego tantum reperi, à tempore dominicæ paſſionis vſq; ad ſuam ætatem, opus inſigne.

Hiſtoriam Eccleſiaſticorum actuum, lib. 5. *Bello Partico quod inter.*

Aliud operum eius nullum vidi.

Claruit vicinus apoſtolicorum temporum ſub Antonio Pio. Anno Dn. 160.

IVSTINVS ex philoſopho conuerſus ad catholicam fidem, Chriſti amator & cultor inſignis, cum in vrbe Roma, Creſcentē Cinicum Chriſtianos blaſphemantem, guloſum & mortis timidium, ac luxuriæ & libidinum ſectatorem redargueret, eius inſidiis, quod Chriſtianus eſſet, coram ſenatu accuſatus, pro Chriſto martyrio coronatus eſt. Scripſit pro fidei noſtræ defenſione multa præclara opuſcula, De quibus iſta feruntur.

Contra gentes ad Anto.	lib. 1.	De anima.	lib. 1.
Ad Aurelium contra gentes	lib. 1.	Pſalten prænotatus.	lib. 1.
Item aduerſum gentes	lib. 1.	Contra Triphonem Iudæum.	lib. 1.
Caſtigationum contra gentes	lib. 1.	Contra Marcionem.	lib. 1.
De monarcha Dei	lib. 1.	Contra omnes hæreſes.	lib. 1.

Alia inſuper multa compoſuit quæ ad notitiam noſtram non venerunt.

Claruit ſub Antonio Pio. Anno Domini 150.

QVADRATVS Athenienſis poſt Publium martyrem Epiſcopus, ſanctorum Apoſtolorum auditor quondam atq; diſcipulus, vir conſtans & incomparabilis doctrinæ, pro vtilitate Chriſtianæ fidei multum laborans multum profecit, & Eccleſiam metu perſequutionis diſperſam, ad vnitatem fidei congregauit. Cum eſſet doctor inſignis, ſcripſit inter alia pro Chriſtianis ad Adrianum principem plenum inſtructione Apologeticum, lib. 1. Et alia nobis incognita. Tandem pro fidei catholicæ defenſione paſſus eſt. 7. Cal. Iunii. Claruit ſub Adriano principe. Anno Dn. 120.

ARISTIDES philoſophus Athenienſis, vir in ſecularibus literis doctiſſimus, & in diuinis ſcripturis admodum ſtudioſus, tanta eloquentia inſignis emicuit, vt miraculum ſui gentibus præberet, qui ſub habitu philoſophi Chriſtianam & fidem & conuerſationem baiulans, non ſine ſanctitatis opinione clarus effulſit. Scripſit Apologeticum pro Chriſtianis. Ad Adrianum principem lib. vnum.

Et quædam alia. Claruit ſub Adriano imperatore. Anno Domini 120.

MELITO Aſianus, Epiſcopus Sardenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus & non minus ſanctitate quam doctrina venerabilis, inter catholicos prædicatores clarus effulſit. Scripſit ad vtilitatem Eccleſiæ fidelium multa egregia volumina. De quibus iſta feruntur.

De paſcha	lib. 2.		
De vita prophetarum	lib. 1.	De Eccleſia	lib. 1.
De lapſis	lib. 1.	De dominica	lib. 1.
De corpore & anima	lib. 1.	De ſenſibus.	lib. 1.
De baptiſmate.	lib. 1.	De fide	lib. 1.
De veritate	lib. 1.	Philoxenia.	lib. 1.
De generatione Chriſti	lib. 1.	Qui clauis inſcribitur	lib. 1.
De prophetia	lib. 1.	De diabolo	lib. 1.
Æglogarum	lib. 6.	De Apocalypſi Iohannis	lib. 1.

De tranſitu ſanctæ Mariæ liber. vnus. *Melito ſeruus Chriſti.*

Alia etiam opuſcula edidit, quæ ad noſtram memoriam vetuſtas venire non permiſit. Huius elegans & declamatorium ingenium, Tertullianus in quodam loco commemorans, vt prophetam à noſtris habitum fuiſſe aſſerit. Notandum ſane, quod liber de ſanctæ Mariæ tranſitu illi aſcriptus inter apocrypha reputatur 15. diſt. Sancta Romana.

Claruit autem ſub Marco Antonio Vero principe, Anno Dn. 160.

THEOPHILVS Eccleſiæ Antiochenę ſextus Epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, ingenio & eloquio clarus, ac declamator egregius. Scripſit ad vtilitatem fidelium multa volumina, & ſermonum domini explanator egregius effulſit. De cuius opuſculis ſubiecta feruntur. Con-

Contra Marcionem	lib.1.	Commentariorum in Euangelia quatuor.	libr.
Contra Hermogenem	lib.1.		
Ad Auctolicum	lib.3.	In prouerbia Salomonis	lib.1.

Alios etiam tractatus breues & plures ad ædificationem eccleſię catholicæ pertinentes compoſuit, qui apud latinos raro ſimul inueniuntur. Ordinatus autē fuit in epiſcopum, Anno domini. 173. Indictione. 11.

APOLLINARIS Hieropolitanus, in Aſia epiſcopus, vir doctus & fidei Chriſtianæ defenſor inſignis, ingenio clarus, & diſertus eloquio. Scripſit non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus ſe virum non tam eruditum quam zeloſum oſtendit. E quibus iſta feruntur.

Apologeticus pro Chriſtianis	lib.1.	Aduerſus gentes	lib.5.
De veritate	lib.3.	Aduerſus Cathaphrygas	lib.2.

Sed alia nonnulla edidit, quorum nobis vetuſtas notitiā abduxit. Claruit ſub Marco Antonio Vero. Anno domini. 165.

DIONYSIVS eccleſiæ Corinthiorum epiſcopus, vir eloquentiſſimus, & in diuinis ſcripturis valde eruditus, ouilis Chriſti vigilantiſſimus paſtor, tantæ ſolicitudinis & induſtriæ fuit, vt non ſolum ſuæ ciuitatis populum ſalutaribus documentis inſtrueret, ſed etiam exterarum plebes vrbium, per epiſtolas ad conſtantiam fidei prouocaret. Quæ quidem epiſtolæ tam vtiles & prolixæ feruntur, vt non ab re libri queant appellari. De quibus ſubiectæ recenſentur.

Ad Lacedæmonios	epi.1.	Ad Athenienſes	epiſt.1.
Ad Nicomedienſes	epiſt.1.	Ad Cretenſes	epiſt.1.
Ad Ignoſianos	epiſt.1.	Ad Papam & Romanos	epiſt.1.
Ad Amaſdrinenſes	epiſt.1.	Ad Chryſophoram fœmin.	epiſt.1.

Claruit ſub Marco Antonio Vero, & Lucio Aurelio principibus. Anno domini. 170. Non ſine opinione ſanctitatis, & varia conſcripſit.

TATIANVS hæreſiarches. Iuſtini martyris auditor atque ſectator, quamdiu ab eius latere non diſceſſit. Poſtea vero coronato ſancto Iuſtino, inflatus eloquentiæ tumorē, nouam hæreſim condidit quæ encraticarum dicitur, quam poſtea Seuerus auxit, à quo eiuſdem partes hæretici Seueriani appellati ſunt. Carnes abominantur, vinum non bibunt, vetus teſtamentum non ſuſcipiunt, nec reſurrectionem credunt. Scripſit autem Tatianus pene infinita volumina, quæ tamen ad notitiam meam non venerunt. Nam propter docentis errorem, etiam volumina deſpecta perierunt. Extat eius teſte Hieronymo, inſigne volumen quod prænotauit.

Contra gentes lib. 1.

Claruit ſub Marco Antonio Vero. Anno Domini. 170.

PHILIPPVS epiſcopus Cretenſis, hoc eſt vrbis Coritinæ, cuius Dionyſius Corinthiorū epiſcopus ſupra poſitus, meminit in epiſtola ſua quā ſcripſerat ad eiuſdem ciuitatis eccleſiam, vir nobilis & doctus, edidit ad vtilitatem credentium ſatis vt ferunt inſtructa volumina quæ ad manus noſtras minime venerunt. Extat eius.

Contra Marcionem lib.1.

Scripſit etiam quaſdam ad diuerſos epiſtolas, varioſque tractatus, qui ad noſtras manus adhuc minime venerunt. Claruit anno domini 170. temporibus Marci Antonii Veri imperatoris.

MODESTVS vir quidem florentis ingenii, licet cuius dignitatis, vel gradus fuerit à nobis ignoretur, ſcripſit teſte beato Hieronymo, non contemnendæ lectionis opuſcula, in quibus abundans ingenii eius vena conſpicitur. E quibus extat volumen inſigne.

Aduerſus Marcionem lib. 1. Cætera nobis incognita ſunt.

Claruit ſub Marco Antonio Vero, & Lucio Aurelio Commodo principibus. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti. 175.

HIRENÆVS Lugdunenſis in Gallia poſt beati Fotini Martyris triumphum epiſcopus. Polycarpi martyris quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & valde eruditus, ſub Papa Eleuterio legatus Romam miſſus non minus ſanctitate quam doctrina clariſſimus comprobatus eſt. Scripſit multa egregia volumina. De quibus iſta feruntur.

Aduerſum gentes	lib.1.	De monarchia Dei	lib.1.
De diſciplina	lib.1.	De Ogdoade	lib.1.
Ad Blaſtum de ſchiſmate	lib.1.	De Paſcha ad victorem Papam	lib.2.
Contra hæreſes	lib.5.	De prædicatione apoſtolica	lib.1.

Quatenus veritatem re		Variorum tractatuum	lib.1.

Scripſit & alia multa quæ ad notitiam meam adhuc minime venerunt. Tandem ſæuiente perſequutione in Chriſtianos, cum omni ferme ciuitatis ſuæ populo pro fide catholica martyrio coronatus eſt quarto Calend. Iunii. Claruit ſub Marco Antonio. Anno domini. 175.

THEODOCION patria Epheſinus, Tatiani philoſophi cum adhuc fidelis eſſet quondam diſcipulus, vir certe vndecunque doctiſſimus, & diuinarum ſcripturarum tertius interpres. Præter translationem ſcripturarum, quam ex Hebræo latinam fecit, etiã alia quædã conſcripſit opuſcula, quæ tamen ad manus noſtras adhuc minime peruenerunt. Claruit temporibus Commodi imperatoris. Anno domini. 180.

RHODON genere Aſianus: Tatiani quondam auditor & diſcipulus, vir tam in diuinis ſcripturis quam etiam in ſecularib. literis eruditiſſimus, multa Græco ſermone ſcripſiſſe dicitur, quorum exemplaria apud noſtros raro inueniuntur. E quibus tamen potiora feruntur quæ ſubiecimus.

Contra Marcionem	lib.3	Ad Caliſtionem	lib.1.
Aduerſum Cataphrygas	lib.1.	In Hexameron	lib.6.

Claruit ſub Commodo & Seuero principibus. Anno domini. 200.

CLEMENS eccleſiæ Alexandrinæ presbyter: Pantheni Stoici quondam philoſophi Chriſtiani auditor atq; diſcipulus, qui ſcholam Eccleſiaſticam poſt eum Alexandriæ multis annis tenuit, vir deuotus, doctus, & eloquentiſſimus fuit. Scripſit multa præclara volumina, de quibus iſta feruntur.

Stromatum, id eſt, varietatum	lib.8.	De diſputatione	lib.1.
Aduerſum Gentes	lib.1.	De ſaluatione diuitis	lib.1.
Pædagogi	lib.3.	De obtrectatione	lib.1.
De Paſcha	lib.1.	Aduerſum iudaizantes	lib.1.
De Ieiunio	lib.1.	De canonibus eccleſiaſticis	lib.1.

Epiſtolas etiam multas varioſque tractatus edidit, quorum titulos ignoramus. Claruit Commodi & Seueri principum temporibus. Anno domini. 200.

MELCIADES cuius Rhodon in opere ſuo quod aduerſus Cathaphrygas, Montanum, Priſcam, & Maximillam inſanos vates compoſuit, recordatus eſt, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & in diuinis ſcripturis iugi ſtudio exercitatus, ſcripſit ad ædificationẽ fidelium non pauca opuſcula. De quibus ſubiecta feruntur.

Aduerſus Montanum	lib.1.	Contra Iudæos	lib.1.
Aduerſum Gentes	lib.1.	Apologeticus pro noſtra fide.	lib.1.

Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meã non venerunt. Claruit Marci Antonini Commodi temporibus. Anno domini. 170.

APOLLONIVS quidã vir doctus atq; diſertiſſimus, non minus vita, quã eloquentia inſignis, hæreticæ prauitatis debellator fortiſſimus, multa pro noſtra fide compoſuit, & Montani inſaniam, verbis & ſcriptis ſæpe confutauit, ſicut patet legentibus inſigne illud volumen, quod maximis eloquentiæ leporibus compoſuiſſe dicitur.

Aduerſus Montanum lib.1.

Sed & alia complura edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Commodo & Seuero principibus. Anno domini. 180.

SERAPION ex Anachoreta, eccleſiæ Antiochenę octauus epiſcopus, vir acris ingenii in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, non minus vita quam ſcientia venerabilis: fertur ad vtilitatem credentium plura cudiſſe opuſcula, in quibus ſe virum & doctũ & fidei Chriſtianæ defenſorem acerrimum oſtendit. De quorum numero habentur.

Ad Dommonem iudaizantem	lib.1.
Ad Carinum de Montano	lib.1.
De Euangelio ſub nomine Petri	lib.1.
Epiſtolæ breues ſed plures	lib.1.

Ordinatus fuit in epiſcopum pręfatę vrbis ſub Commodo principe Romanorum. Anno domini. 193. Indictione prima.

APOLLONIVS Romanæ vrbis ſenator, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis eruditiſſimus, & non minus ſanctitate quam ſcientia venerabilis, cum coram ſenatu proditus fuiſſet quod Chriſtianus eſſet, & Chriſtũ nollet abnegare, capitis ſententiam accepit, veteri apud illos lege obtinente, abſq; negatione non dimitti Chriſtianos, qui ſemel ad eorum iudicium fuiſſent pertracti.

Scripſit autem inter alia.

Apologeticum pro fide noſtra lib.1.

Quem cum coram ſenatu ex ordine recitaſſet capite truncatus fuit. Claruit Romæ ſub Commodo & Seuero principibus. Anno domini. 190.

TERTVLLIANVS presbyter, patria Carthaginenſis Aphricanæ prouinciæ, patre Centurione viro proconſulari, homo acris & vehementis ingenii, tam in diuinis quam in ſecularib. ſcripturis doctiſſimus: quippe qui apud Carthaginē Rhetoricā multis annis glorioſe docuit: Scripſit Latino ſermone pene infinita opuſcula in quibus hæreticorū errores fortiter contriuit. Huius ſcripta beatiſſ. martyr Cyprianus in tanta veneratione habuit, vt nullum ſine eorum lectione diem præteriret. Dicere enim ad notarium ſuum conſueuerat. Da magiſtrum, Tertullianum videlicet deſignans. Tandem in errorem Montani dilapſus dicitur, propter quod eius opuſcula inter apocrypha computantur. 15. di. ſancta Romana. Et licet in aliquibus errauerit, in multis tamen bene ſcripſit, ſicut eius volumina teſtantur. De quibus vidi.

De patientia Dei	lib.1.	*Confiteor ad dominum Deum.*	
Aduerſus Praxeam	lib.1.	*Varia diabolus amu.*	
Contra Marcionem	lib.5.	*Si quid retro geſtum eſt.*	
Contra Iudæos	lib.1.	*Proxime accedit diſci.*	
Contra omnes hæreſes	lib.1.	*Diuorum hæreticorum.*	
De proſcriptionibus hæreticorum	lib.1.	*Conditionem præſentium.*	
Aduerſus Hermogenem	lib.1.	*Solemus hæreticis con.*	
Contra Valentinianos	lib.1.	*Valentiniani frequen.*	
De carne Chriſti	lib.1.	*Qui fidem reſurrectionis.*	
De reſurrectione carnis	lib.1.	*Fiducia Chriſtianorum.*	
De corona militis	lib.1.	*Proxime factum eſt libera.*	
Ad Martyres	lib.1.	*Inter carnis alimenta.*	
De pœnitentia	lib.1.	*Pænitentiam hoc genus.*	
De velandis virginibus	lib.1.	*Proprium iam negotium.*	
De habitu muliebri	lib.1.	*Si tanta in terra morare.*	
De cultu fœminarum	lib.1.	*Ancillæ Dei viui, conſer.*	
Ad vxorem	lib.1.	*Dilectiſſima in domino.*	
De perſecutione ad Fabium	lib.1.	*Quæſiſti proxime Fab.*	
Ad ſcapulam	lib.1.	*Nos quidem neque expa.*	
Exhortatorium caſtitatis	lib.1.	*Non dubito frater te.*	
De Monogamia	lib.1.	*Hæretici nuptias au.*	
De pallio	lib.1.	*Principes ſemper Afri.*	
De ſpectaculis	lib.1.	De ieiuniis.	lib.1.
De extaſi	lib.1.	Aduerſus Apolonium	lib.1.
De pudicitia	lib.1.		

Scripſit quoque & alia plura, varioſque tractatus, qui ad manus noſtras adhuc minime venerunt, vixitque vſque ad ſenectam & ſenium ſtudioſus. Claruit Seueri imperatoris temporibus. Anno domini. 200.

ORIGENES qui & Adamantius presbyter, natione Alexandrinus: Leonidis martyris filius, Clementis Alexandrini quondam diſcipulus, vir magni & excellentis ingenii fuit, ita vt ſtudio & eruditione ſimilem nunquam habuerit. Anno Seueri pertinacis decimo, aduerſum Chriſtianos perſecutione mota, ac Leonide patre fide Chriſti martyrio coronato, cum matre vidua & ſex fratribus pauper derelictus eſt, annos natus circiter decem & ſeptem. Subſtantiam autem omnem propter Chriſti confeſſionem fiſcus occupauerat, ita vt vnde viuerent amplius nil haberent. Et licet annorum numerus minor ſupputaretur in iuuene, erat tamen iam mirabilis in eo doctrina, & fidei Chriſtianæ admiranda conſtantia. Propoſuerat enim cum patre ſuo Leonide pro fide Chriſti fortiter occumbere, ſi non matris fraude ad eccleſiæ vtilitatem magnus doctor futurus eum contigiſſet pręſeruari. Nam cum ad locū agonis patri mane, pridie deliberaſſet occurrere, ſublatis à matre noctu veſtimentis & obſeratis tabernaculi valuis, domi cogitur remanere. Cum vero in virum creuiſſet, agere vitam amplificam inſtituit, & annuntians in circuitu ſuo verbum Dei, nudis pedibus multis annis inceſſit. Super lectū deniq; plumis ſtratū nunquā dormiuit, à vino & carnibus, præter infirmitatē, omnino ſe abſtinuit, ieiuniis, vigiliis, orationibus & continuis diuinarū ſcripturarum ſtudiis & expoſitionib. Deo deuote ſeruiens intentus fuit.

AMBROSIVS Origenis auditor, primo Marcionites, ac deinde ab ipſo Origene correctus, Chriſtianæ fidei confeſſor inſignis, etiam ad officium diaconatus meruit promoueri, vir certe doctiſſimus & librorum ſtudioſus amator, quo ſumptus notarios ac ſcribas ſubminiſtrante, Adamantius noſter pene infinita volumina compoſuit, tantus lucubrationum illius cultor, vt die ac nocte ad ſcribendum aliquid noui verbis & ſcriptis eum prouocaret, adeo vt compulſor operis in quadam epiſtola familiari ab Origene nominetur. Hic dicere ſolebat ſe nunquam Origene præſente iſſe cubitum, neque ſumpſiſſe cibum, niſi prius vnus è fratribus, qui ſemper præſto erant, ſacris literis perſonaſſet. Scripſit de ſua conuerſione gratias agens ad Origenem. Epiſtolarum lib. I. Et quædam alia. Claruit cum Origene. Anno domini. 230.

TRIPHON Origenis auditor atq; diſcipulus, ad quem illius nonnullæ extant epiſtolæ, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio ſubtilis, & diſertus eloquio. Scripſit Græco ſermone quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteris tranſmiſit. E quibus extant ſubiecta

De vacca rufa in Deuteronomio	lib. I.	De qualitate ſacrificiorum	lib. I.
De columba & turture	lib. I.		

Claruit temporibus Alexandri imperatoris. Anno domini. 230.

MINVTIVS Felix cauſidicus, patria Romanus, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & in diuinis lectionibus ſtudioſus, ingenio excellens, & diſertus eloquio, ſcripſit latino ſermone quædam pręclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus extat dialogus inter Chriſtianum & hæreticum, qui

Octauus inſcribitur	lib. I.	De fato contra mathematicos	lib. I.

Claruit Romæ ſub Alexandro imperatore. Anno domini. 230.

BERILLVS Arabię Botrenus epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus egregie doctus, cum aliquanto temporeglorioſe rexiſſet eccleſiã, in hæreſim Paulianorum tandem lapſus eſt, qui Chriſtum ante Mariam fuiſſe negabant, ſed ab Origene correptus, multa ſcripſit. E quibus extat inter eos.

Dialogus habitus	lib. I.	Epiſtolarum ad diuerſos	lib. I.

Et quædam alia. Claruit ſub Alexandro imperatore. Anno domini. 235.

HIPPOLYTVS cuiuſdam vrbis epiſcopus, cuius nomen Hieronymus non expreſſit, vir certe in diuinis ſcripturis & ſtudioſus & eruditus, ſcripſit multa & pene incredibilia volumina, ita vt Ambroſius (de quo iam ſuperius fecimus mentionem) Origenem ad eius imitationem cohortari conſueuerit, atque ad exponendas diuinas ſcripturas fortiter perſuaſerit, præbens ei (vt diximus) ſeptem notarios, totidemq; velociſſimas in ſcribẽdo puellas, & librariorum parem numerum cum ſumptibus & expenſis eorundem. Cerneres pulchrum & delectabile certamen quo alter alterum in editione librorum ſuperare magnopere cupiebat.

De opuſculis Hippolyti ſubiecta feruntur.

In hexameron	lib. 6.	In Apocalypſim	lib. I.
In Geneſim	lib. I.	In prouerbia Salomonis	lib. I.
In Exodum	lib. I.	In Eccleſiaſten	lib. I.
In Numeri	lib. I.	De Saule & Phitoniſſa	lib. I.
In Cantica Canticorum	lib. I.	De Antichriſto	lib. I.
In Zachariam prophetam	lib. I.	Contra Marcionem	lib. I.
In Danielem	lib. I.	Contra omnes hæreſes	lib. 3.

In Pſalmos quoque multos & varios tractatus edidit. Homilias etiam & ſermones pene innumerabiles. Et alia plura nobis adhuc incognita. Claruit ſub Alexandro principe. Anno domini. 220.

ALEXANDER epiſcopus Cappadociæ, cum deſiderio ſanctorum locorum Hieroſolymam pergeret, ibidem diuina reuelatione poſt ſanctum Narciſſum epiſcopus ordinatus, multa ſanctitate & doctrina clarus effulſit, & tandem pro fide Chriſti ſub Decio impiiſſimo tyranno martyrium conſummauit. Scripſit multas ad diuerſos elegantes epiſtolas. De quibus in primis ſubiectæ feruntur.

De pace eccleſię ad Aaronitas	epiſt. I.	Ad Antiochenſes	epiſt. I.
Pro Origene contra Demetrium	epiſt. I.	Ad Origenem	epiſt. plures.

Paſſus eſt Cæſariæ ſub Decio. Anno domini. 253. Indictione. I.

IVLIVS Aphricanus vir vndecunq; doctiſſimus, philoſophus, hiſtoriographus & theologus inſignis, ac diuinarum ſcripturarum & librorum ardentiſſimus amator, ſuis

& declamator egregius, poſt magiſtri ſui glorioſum triumphũ veniens in Gallias apud Cymellam vrbem pro fide Chriſti martyrii palmã adeptus eſt. Hic Pontius ſua melliflua prędicatione & induſtria duos Philippos Imperatores ad Chriſtum conuertit, & primos ex Romanis principib. idolis renunciare perſuaſit. Scripſit etiam eleganti ſtylo inſigne volumen. Quod continet.

Vitam S. Cypriani lib.1.

Claruit ſub Philippo Imperatore. Anno domini. 240.

Dionysivs Alexandrię vrbis tertius & decimus epiſcopus, Origenis quondã auditor atq; diſcipulus, cum adhuc eſſet presbyter, ſub Heracla ſcholã publicam tenuit, & magnam doctrinæ ſuæ gloriam acquiſiuit. Erat enim vir in omni ſcientia doctiſſimus, philoſophus, rhetor, & theologus inſignis, qui in Cypriani & Aphricanæ Synodi dogma conſentiens de rebaptizandis hæreticis, plurimas ſuper ea re ad diuerſos ſcripſit epiſtolas. De quarum iſtæ numero feruntur.

De pœnitentia ad Fabium	epiſt. 1.	De Sabbato	lib.1.
Ad Romanos	epiſt. 1.	Ad Hermonionem	lib.1.
Ad S. Sixtum papam	epiſt.2.	De perſecutione Decii	lib.1.
Ad Philemonẽ & Dionyſiũ presb.	epiſt.2.	Contra nepotem, Chiliaſtem	lib.1.
Ad Dionyſium papam factum	epiſt. 1.	Aduerſus Sabellium	lib.1.
Ad Nouatianum hæreticum	epiſt. 1.	Ad Amonem Bericis epiſcopum	epi.1
Dionyſius Nouatianus		Ad Dionyſium papam	lib.4.
Ad Dionyſium & Didymum	epiſt.1.	Ad Thelephorum	epi.1.
Ad Laodicenſes de pœnitentia	epiſt.1.	Ad Euphranonem	epi.1.
Ad Origenem de martyrio	epiſt.1.	Ad Armenos de pœnitentia	lib.1.
De ordine delictorum	epiſt. 1.	Canon de pœnitentia	lib.1.
Ad Alexandrinos de exilio	epiſt.1.	De natura ad Timotheum	lib.1.
De Paſcha	lib.1.	De tentationibus	lib.1.
Ad Heraclam epiſcopum in Ægypto	lib.1.	Commentaria in Eccleſiaſten	lib.1.

Ad Baſilidem quoq; plures ipſius feruntur epiſtolæ: Aduerſus Paulum Samoſatenum inſignis eius extat epiſtola, quam paucis ante mortem diebus deſcripſerat. Alia quoqq; pro vtilitate eccleſiaſtica multa cõpoſuit quæ nos latent. Claruit ſub Galba & Voluſiano principibus. Anno domini. 255.

Novatianvs Romanæ eccleſiæ presbyter, aduerſus Cornelium cathedram epiſcopalem conatus inuadere, cum non poſſet, primum in eccleſia Romana ſchiſma concitauit, & hæreſim Nouatianorum conſtituit, nolens apoſtatas pœnitentes recipere, atq; rebaptizans rite baptizatos. Huius erroris autor Nouatus Cypriani presbyter fuit.

Scripſit autem:

De Paſcha	lib.1.	De cibis Iudaicis	lib.1.
De Sabbato	lib.1.	De inſtantia	lib.1.
De Circumciſione	lib.1.	De Attalo	lib.1.
De Sacerdote	lib.1.	De ſancta Trinitate	lib.1.
De Oratione	lib.1.	Epiſtolas plures ad diuerſos.	

Alia inſuper nonnulla ſcripſſe dicitur, quę ad notitiam meam nõ venerunt. Claruit temporibus Philippi Imperatoris. Anno domini. 250.

Malchion Antiochenæ eccleſiæ presbyter, vir eruditus atq; diſertiſſimus, quippe qui rhetoricam in eadem ciuitate multis annis florentiſſime docuit. Edidit nonnulla præclara opuſcula, quæ ſuo tempore ad fidei Chriſtianæ defenſionem contra hæreticos multum conducere videbantur. De quibus extat opus inſigne dialogorum.

Contra Paulum Samoſatenum lib.1.

Ad Dionyſium papam ex Synodo epi.1.

Claruit ſub Claudio & Aureliano principibus. Anno domini. 270.

Victorinvs epiſcopus Pictauienſis, vir in diuinis ſcripturis valde eruditus, Gręco & Latino inſtructus eloquio, ſcripſit multa præclara opuſcula, in quibus magnifice ſuũ exercitauit ingenium. Fuit autem diuini verbi prædicator inſignis, & tandẽ pro fide Chriſti martyrio coronatus legitur. De cuius ſcriptis ſubiecta feruntur.

In Geneſim	lib.1.	In Abacuc	lib.1.
In Exodum	lib.1.	In Eccleſiaſten	lib.1.
In Leuiticum	lib.1.	In Cantica canticorum	lib.1.
In Eſaiam prophetam	lib.1.	In Apocalypſim	lib.1.

In Ezechielem lib.1. Aduerſum omnes hæreſes lib.1.

Et alia multa. Claruit temporibus Valeriani & Galieni principum. Anno domini.170.

PAMPHILVS presbyter Euſebii Cæſarienſis, tantos apud Cæſariam libros amore ſcripturarum congregauit, vt in omni terra eo tempore nulla bibliotheca celebrior extiterit. Magnam denique partem librorum Origenis propria manu deſcripſit, & in eandem librariam Cæſarienſem repoſuit. Ab eo cognomen Euſebius Pamphili ſortitus eſt. Scripſit autem antequam Euſebius ſcribere inciperet non ſpernendæ authoritatis opuſcula. De quibus tantum reperi.

Contra Mathematicos lib.1.

Apologeticum pro Origene lib.1.

Fertur etiam quaſdam plenas fide & eruditione ſcripſiſſe epiſtolas. Tandem poſt beata ſtudia, & multos pro eccleſia Dei labores, pro fide Chriſti apud Cæſareã Palęſtinæ martyrio coronatus eſt, ſub perſecutione Maximiani qui imperauit circa annos domini. 240.

ANATHOLIVS Alexandrinus, Laodiceæ, Syriæ epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis peritus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tẽpore ſecũdus, Rhetor, Aſtronomus, & Geometer inſignis, reliquit ingenii ſui multa præclara opuſcula, de quibus tamen pauciſſima ad noſtram notitiam peruenerunt. Extat eius inſigne volumen prænotatum.

De Paſcha lib.1. De arithmetica inſtitutione lib.10.

Claruit ſub Probo & Charo principibus. Anno 285.

ARCHELAVS epiſcopus Meſopotamię, Syrię, vir doctus & diſputator acutus. Scripſit Syro ſermone nonnulla opuſcula, quæ apud Latinos raro inueniuntur. Hic contra Manichæum hęreſiarcham exeuntem de Perſide valenter diſp utauit, & omnia eius argumenta confudit, quamuis ab errore illum reuocare nequiuerit. Scripſit autẽ eandem diſputationem.

Contra Manichæum lib.1.

Alia vero nobis incognita ſunt. Claruit ſub Aureliano & Probo principibus. Anno domini. 280.

LVCIANVS Antiochenæ eccleſiæ presbyter, & poſtea Nicomediæ epiſcopus, vir doctus atque diſertus, in declamandis Homiliis ad populum excellentis ingenii fuit, & non minus vita quam eruditione ſcripturarum venerabilis ſub perſecutione Maximiani pro fide CHRISTI martyrio laureatus eſt. Helinapoli Bithyniæ ſepultus. Scripſit inter cætera.

De fide noſtra lib.3.

Et alios diuerſos tractatus, ſermones & homilias atque epiſtolas. Claruit ſub Maximiano Imperatore. Anno domini. 240.

PIERIVS eccleſiæ Alexandrinæ presbyter, vir tantæ doctrinæ & eloquentiæ, vt Origenes iunior vocaretur, in homiliis ad populum declamandis excellentiſſimus fuit. Hic ſub Theona epiſcopo Alexandrinorum, vita & doctrina clariſſimus effulgens, voluntarię paupertatis pro Chriſti amore cultor fuit inſignis, & doctor populi admirabilis. Scripſit infinitos tractatus, qui tamen ad notitiam noſtram non venerunt. Extat eius longiſſimus in vigilia Paſchæ ad populum habitus.

Iu Ozee prophetam lib.1.

Claruit ſub Diocletiano Imperatore. Anno domini. 290.

PHILEAS epiſcopus Thebaidæ ciuitatis in Ægypto, vir nobilis atque doctiſſimus, non minus moribus quam eruditione ſcripturarum inſignis, poſt multos labores, & editos pro vtilitate fidelium varios tractatus, tandem ſub Maximiano Imperatore pro fide Chriſti martyr effectus euolauit ad ſuperos. De cuius ſcriptis extat diſputatio habita.

Contra iudicem iniquum lib.1. De laude martyrum lib.1.

Alia quæ ſcripſit nobis incognita ſunt, quamuis multa ferantur à patribus. Claruit ſub Maximiano principe. Anno domini. 240.

ARNOBIVS presbyter, philoſophus & rhetor inſignis, cum adhuc gentilis rhetoricam doceret, diuina miſeratione vocatus, Chriſtianum ſe cœpit profiteri. Cumq; ad epiſcopos accedens ſe baptizari expeteret, non credebant, veriti ne vir ſeculari tumens eloquentia ſacramentis fidei conaretur illudere, & ideo ſententiam differebant. Arnobius vero cernens ſibi fidem minime adhiberi, in argumentum ſynceritatis ſuæ ſcripſit & obtulit epiſcopis inſigne volumen.

Aduerſum Gentes lib.7.

In Pſalterium quoque lib.1.

Derho-

De Rhetorica inſtitutione lib.I.

Alia quoque multa edidit quæ ad notitiam meam non venerunt.

Docuit in Aphrica rhetoricam ſub Diocletiano principe, habuit multos egregios & nobiles diſcipulos qui viri doctiſſimi euaſerunt. Claruit ergo circa annos domini noſtri Ieſu Chriſti. 300.

IOHANNES Clymachus quod latine ſonat ſcholaſticus, abbas montis Synai, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio excellens, mitis, & humilis, vita & conuerſatione deuotus atque ſanctiſſimus, cum adhuc ſedecim eſſet annorum, mundum cũ ſuis oblectamentis deſeruit, & in dicto cœnobio monachum ſe fieri inſtantiſſime petiit & obtinuit. Deinde poſt annos decem & nouem cum iam ſolitarius pugnare & vincere ſecundum regulã monachorum didiciſſet, cum licentia abbatis ſui heremum petiit, in qua multis annis in omni ſanctitate ſolus cum Deo habitauit. Poſtremo cum vita eius ſanctiſſima omnibus innotuiſſet, vnanimi omnium conſenſu in abbatem eligitur, & renitens, ad cœnobium reuocatur. Scripſit ad Ioannem abbatem de Raythu opus celeberrimum, & pro inſtitutione monachorũ valde accommodũ, habens ſermones triginta quod prænotatur.

De triginta gradibus lib.I. *A bono & ſuper bono.*
Ad paſtorem ſermonem lib.I. *In inferiori quidem libro.*
Epiſtolas plures ad monachos lib.I.
Et quædam alia

In quibuſdam locis, maxime vbi de hominis ſpiritalis mortificati impaſſibilitate tractat, à modernis theologis reprehenditur, ſicut apud Iohannem de Gerſon in certis tractatibus inuenitur.

Claruit circa tempora Conſtantini, Conſtantii & Conſtantis, fratrum imperatorũ, qui regnauerunt. Anno domini. 346.

HILDEFONSVS Toletanæ ſedis poſt S. Eugenium epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis erudititiſſimus, & ſecularis quoq; literaturæ non ignarus, metro excellens & proſa ingenio ſubtilis, ſermone diſertus, & ſuper omnes ſui temporis epiſcopos facũdus & eloquens, vita & conuerſatione Deo dignus atque ſanctiſſimus. Fuit enim timoris Dei inſtantia prædituts, religione deuotus, compunctione profuſus, inceſſu grauis, honeſtate laudabilis, patientia ſingularis, differendi ingenio clarus, ſapientia ſummus. Qui cum adhuc puer eſſet diuino ſpiritu attactus, res mundi, parentũq; affectiones contemnens, Agalienſe monaſteriũ petiit, monachũq; ſe in eo multis annis decenter exhibuit. Cœnobiũ quoq; virginum in Deibienſi villula conſtruxit, quod de parentum ſuorum opibus dotauit. Abbas deinde effectus Agalienſis cœnobii, monachorum mores exercuit, rem diſcreuit, vitamque ſeruauit. Principali poſt hæc violentia Toletum reducitur, atque inibi poſt deceſſoris ſui obitum pontifex ſurrogatur. Scripſit multa præclara opuſcula. De quibus feruntur ſubiecta.

De ſancta Trinitate	lib.I.	De cognitione Baptiſmi	lib.I.
De imbecillitate propria	lib.I.	De progreſſu ſpiritalis deſerti	lib.I.
De virginitate S. Mariæ	lib.I.	Hymnorum diuerſi generis	lib.I.
Domina me dominatrix mea		Sermones varii	lib.I.
Annotationes actionis diurnæ	lib.I.	Epigrammata multa	lib.I.
Annotationum in ſacris	lib.I.	De miſſa quoque	lib.I.
Annotationum in ſacramentis	lib.I.	Epiſtolarum ad diuerſos	lib.I.

Et alia cõplura. Cum beatiſſimus iſte præſul Hildefonſus librũ de virginitate puriſſimæ Dei genitricis Mariæ ad finem vſque compleſſet, cui omni ſtudio quo poterat ſemper deuotiſſime ſeruire ſolebat, apparuit ei domina mundi ſacratiſſima ipſum librum habens in manibus, & gratias agens illi pro tali ſeruitio, quod ſibi gratiſſimum eſſe affirmabat, Ille vero cupiens eam altius honorare, conſtituit vt celebraretur ſolennitas eius ſingulis annis octaua die ante natalem domini, quæ ſolennitas iam obtinuit, vt per vniuerſam fidelium eccleſiã in honore puriſſimæ conceptionis illius celebretur. 6. Iduũ Decemb. Vnde rurſum ei beata Dei genitrix apparens veſtimentum ſacerdotale, quod nos Albam vocamus, & cathedram illi attulit, de quibus multa miranda & glorioſa narrantur. Claruit.

FIRMIANVS Lactantius, Arnobii rhetoris quondam auditor atque diſcipulus, vir in ſecularibus literis abundanter doctus, & in diuinis ſcripturis nobiliter inſtitutus, ita vt in arte dicendi poſt Ciceronem facile obtinuerit principatum: rhetoricam primum Nicomediæ, deinde Romæ ſub Dyocletiano ab eo vocatus glorioſe docuit. Vbi cum penuria diſcipulorum ad paupertatem deueniſſet, ad extremum Cæſaris Cryſpi filii Conſtantini præceptor, iam ſenex in Gallia factus eſt.

Scripſit multa præclara volumina. De quibus iſta feruntur.

De diuinis inſtitutionibus	lib.1.	*Magno & excellenti.*	
De origine erroris	lib.1.	*Quamquam primo libro.*	
De falſa ſapientia	lib.1.	*Vellem mihi declarari.*	
De vera ſapientia	lib.1.	*Cogitanti mihi & cum animo.*	
De iuſtitia ad Conſtantinum	lib.1.	*Non eſt apud me dubium.*	
De vero cultu	lib.1.	*Quod erat officium ſuſ.*	
De beata vita	lib.1.	*Bene habet.*	
De ira Dei ad Donatum	lib.1.	*Animaduerti ſæpe Do.*	
De opificio Dei	lib.1.	*Quam minime ſim quietus.*	
Ad Aſclepiadem	lib.1.		
De perſequutione	lib.1.	Epiſtolarum ad Probum	lib.4.
Epiſtolarum ad Seuerum	lib.2.	Symphoſion hexametro verſu	lib.1.
Epitomen contra gentes	lib.1.	Grammaticus inſcriptus	lib.1.
De paradiſo hexametro	lib.1.	*Eſt locus in primo fœlix.*	

Alia inſuper non pauca ſcripſiſſe dicitur, ſed in manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Conſtantino principe, cui amiciſſimus fuit. Anno. 320.

EVSEBIVS eccleſiæ Cæſarienſis Palęſtinæ epiſcopus, cognomento Pamphili, Dorothæi Eunuchi viri doctiſſimi quōdam diſcipulus, in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus, & bibliothecæ eccleſiaſticæ vna cum Pamphilo martyre diligentiſſimus inſtaurator, qui cum Arrianus eſſet, ad primum concilium patrum apud Nicęam habitū accedens, errorē depoſuit, patrumq; ſententiam ſequutus, eorum iuſſu ſymbolum (quod Nicęnum dicitur) compoſuit, & in fidei ſuę puriſſime teſtimonium illis obtulit legēdum & confirmandum. In quo errores Arrianorum fortiter contriuit, nihilq; eius editioni vel additum eſt vel ſubtractum, ſed vſq; in hodiernum diem in eccleſia Dei publice cantatur. Poſt hæc in orthodoxa fide perſeuerans ſanctiſſime conſummatus eſt. Scripſit græco ſermone multa præclara volumina. De quibus apud Latinos feruntur ſubiecta, Videlicet.

Contra Porphyrium	lib.30		
In Eſaiam prophetam	lib.10.	*Explicationes Euangelicæ*	*lib.20*
De præparatione Euangelica	lib.14.	*Cum quid ſit Chriſtianiſ.*	
Eccleſiaſtica hiſtoria	lib 10.	*Succeſſiones ſanctorum.*	
Epitoma chronicæ	lib.1.	*Moſen gentis Hebræi.*	
Tophanias	lib.5.	De diſſonantia Euangeliſtarum	lib.1.
Topicorum	lib.1.	Apologia pro Origine	lib.6.
De vita Pamphili	lib.3.	In Pſalterium totum	lib.1.
Martyrologium	lib.1.		

Alia quoq; multa compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Conſtantino imperatore magno, cui amiciſſimus fuit propter eximiam doctrinam, & vitæ ſanctitatem. Anno domini. 320.

RETHICIVS Eduorum Auguſtudunenſis epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & ſuo tempore doctor famatæ opinionis. Fertur non pauca ſcripſiſſe opuſcula, & præcipue in diuinos libros commentarios, ſed paucos ad notitiam noſtram meminimus perueniſſe. Videlicet.

In Cantica canticorum	lib.1.	Contra Nouatianum	lib.1.

Expoſitionem eius in Cantica, S. Hieronymus vt ineptam reprehendit. Claruit in Gallia ſub Conſtantino magno. Anno domini. 320.

IACOBVS, cognomento ſapiens, Niſebenę vrbis Perſarum epiſcopus, vir magnæ doctrinæ, & incomparabilis ſanctitatis, vnus ex numero confeſſorū ſub Maximiano perſequutore vincentium, Nicæno concilio interfuit, & Arrium impiiſſimum homouſion appoſitione damnauit. Hic vir ſanctiſſimæ conuerſationis, vrbem ſibi commiſſam orationibus ſuis à multis periculis ſæpe liberauit. Scripſit ad ædificationem fidelium, ſermone Syro non pauca opuſcula, de quibus feruntur.

De fide	lib.1.	Contra omnes hæreſes	lib.1.
De charitate generali	lib.1.	De dilectione proximi	lib.1.
De ieiunio	lib.1.	De oratione	lib.1.
De reſurrectione	lib.1.	De vita poſt mortem	lib.1.
De humilitate	lib.1.	De patientia	lib.1.
De pœnitentia	lib.1.	De ſatisfactione	lib.1.

De vir-

De virginitate	lib.1.	De ſenſu animæ	lib.1.
De circumciſione	lib.1.	De azymi benedictione	lib.1.
De Chriſto, quod filius Dei ſit	lib.1.	De caſtitate	lib.1.
Aduerſum gentes	lib.1.	De conſtructione tabernaculi	lib.1.
De conuerſione gentium	lib.1.	De regno Perſarum	lib.1.
De perſequutione Chriſtianorum	lib.1.	Chronica temporum	lib.1.
De verbis Eſaiæ	lib.1.		

Comprehendit ergo totum opus iam ſignatum in libris 25.

Claruit ſub Conſtantino principe magno. Anno domini. 330.

METHODIVS Olympi Lyciç, & poſtea Tyri epiſcopus, in diuinis ſcripturis erudit⁹, & ſecularium literarũ non ignarus; fidei Chriſtianç confeſſor & defenſor inſignis, & Euãgelicæ perfectionis diligens æmulator, poſt multorum voluminum editionem pro fide Chriſti ſub vltima perſequutione, ſiue (vt alii affirmant) ſub Decio & Valeriano in Calcide Græciæ martyrio coronatus eſt. Scripſit nitido & compoſito ſermone non pauca volumina, de quibus iſta feruntur.

Contra Porphyrium	lib.2.	De decem virginibus ſympoſion	lib.1.
De reſurrectione	lib.1.	De Phitoniſſa	lib.1.
De exitu animæ	lib.1.	In Geneſim	lib.1.
In Cantica canticorum	lib.1.		
De nouiſſimis temporibus	lib.1.	*Sciendum namque eſt fratres*	
Chronica quoque	lib.1.		

Claruit ſub Conſtantino principe magno, vel (vt aliis placet) ſub Decio & Valeriano. Anno domini. 255.

ANTONIVS monachus & abbas, natione Ægyptius, vir ſanctiſſimus, heremiq; cultor inſignis, cuius præconia laudum vniuerſus perſonat orbis, multis religioſæ ac beatæ vitæ normam præbuit, qui etſi literas non didicerit, in diuinis tamen ſcripturis adeo eruditus fuit, vt nullus doctorum ſe ei præferre præſumeret. Habebat memoriam pro libris, intellectũ & ſenſum pro literis, gratiã pro ſtudio lectionis. Dictauit Ægyptiaco ſermone ad diuerſa cœnobia apoſtolici ſenſus atq; ſermonis, varias epiſtolas. E quib. extat inſignis illa.

Ad Arſenoitas	epiſt.1.	Ad alia cœnobia	epiſt.6.

Eius vitam beatus Athanaſius epiſcopus Alexandrinu inſigni volumine Grçco ſermone deſcripſit. Claruit ſub Conſtantino magno & filiis eius regnantib. Anno domini. 330. multis coruſcans miraculis.

IVVENCVS presbyter natione Hiſpanus, vir nobilis atq; doctiſſimus philoſophus, poeta, rhetor & theologus inſignis, & non minus conuerſatione quam ſcientia ſcripturarum eccleſiæ venerabilis, edidit pro ædificatione legentium tam metro quam proſa multa præclara volumina, ſed pauca eorum ad notitiam meam peruenerunt. Legi opus inſigne quod hexametris pentametriſq; verſibus compoſuit.

De quatuor Euangeliis	lib.4.	*Immortale nihil mun.*	
De ſacramentis	lib.2.		

Cætera quæ compoſuiſſe dicitur, ad manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Conſtantino magno & filiis eius. Anno domini. 330.

EVSTACHIVS genere Pamphylus, primo Beriæ Syriæ, ac deinde Antiochenus viceſimus & tertius poſt Petrum epiſcopus, vir doctus & ſanctus, multa pro catholica fide ab Arrianis ſuſtinuit incommoda, In exilio namque Traianopolim Thraciarum relegatus ibidem moritur, cuius Arriani eccleſiam inuadentes, multis eam annis tenuerunt. Scripſit autẽ maxime contra Arrianos plurima opuſcula, alioſq; diuerſos & varios tractat⁹. Scil.

Aduerſum Arrianos	lib.3.	De anima	lib.1.
Aduerſum Origenem	lib.1.	Epiſtolas pene innumerabiles	lib.1.

Claruit temporibus Conſtantini & filiorum eius. Anno Domini. 330.

ATHANASIVS Alexandrinç vrbis nonuſdecimus epiſcopus, vir ſanctus atque in diuinis ſcripturis doctiſſimus, multas pro fide catholica perſecutiones ab Arrianis ſuſtinuit. Totus ſiquidem orbis illi anguſtus erat Arrianis vbiq; perſequentibus, qui nuſquã tutus, nuſq̃ videbatur eſſe ſecur⁹. Nã & inimici hominis domeſtici eius erant. Fugiẽs ergo a facie imperatoris & Arrianorum, venit ad Treuerim vrbem Galliarũ, & à S. Maximiano archiepiſcopo honorifice ſuſceptus 7. annis apud eum latuit in ciſterna ſine aqua, quæ vſq; in hunc diem apud monaſterium S. Maximini Treueris in crypta oſtenditur. In hoc loco multis annis, vt diximus, latitans, ſolem non vidit, ibiq; ſymbolũ: Quicunq; vult ſaluus eſſe com-

compoſuit, donec tandem à quadam puella traditus, Dei nutu fuga lapſus eſt. Cuius geſta ſi quis plenius agnoſcere deſiderat, tripartitam hiſtoriam legat. Scripſit autem græco ſermone pene infinita opuſcula, de quibus apud Latinos ſubiecta reperi.

De vnitate Trinitatis	lib.1.	*Tu vnus Deus, Deus pater.*	
De proriis perſonis trinitatis.	lib.1.	*Nunc per ſingula no.*	
De hominis aſſumptione	lib.1.	*Quemadmodum in vna.*	
De nominibus trinitatis	lib.1.	*Hic iam de ſingulis nomina.*	
De vnica ſubſtantia trinitatis	lib.1.	*Hic contradicens perſona.*	
De beatitudine fidei	lib.1.	*Paſco à te de vnico.*	
De profeſſione regulæ catholicæ	lib.1.	*Propter quod impenſiſſime.*	
De vnitate fidei	lib.1.	*Sine initio temporum ſuper.*	
De patre & filio & Spiritu Sancto	lib.1.	*Cum legeris hanc fidem.*	
De trinitate & Spiritu Sancto	lib.1.	*His qui filium Dei creatum.*	
Ad Luciferum epiſcopum	lib.1.	*Domino beatiſſimo ac.*	
Contra obiecta Arrianorum	lib.1.	*Prima eorum obiectio eſt.*	
Altercationem contra Arrium, &c.	lib.1.	*Cum apud Nicæam vrbem.*	
Contra Valentem & Vrſatium	lib.1.		
De virginitate	lib 1.	De Pſalmorum titulis	lib.3.
Ad epiſcopos Ægypti & Libyæ	lib.1.	*Omnia quæcunque dominus noſter.*	
De Spiritu Sancto	lib.1.	*Literæ ſanctæ charitatis.*	
Contra Gentes	lib.2.	*Diuini cultus & vni.*	
Contra Arrianos	lib.1.	*Hæreſes quotquot ipſe.*	
Aduerſus eoſdem	lib.1,	*Inſanientes Arriani.*	
De patris & filii homouſion	lib.1.	*Qui maligne diuinas.*	
Dialogum cum Arriano	lib.1.	*Prouidentia Dei actum eſt.*	
Exhortatorium ad monachos	lib.1.	*Et ſi quid gloriari in.*	
Vitam ſancti Antonii	lib.1.	*Optimum in iſtis fratres.*	
Symbolum fidei ſuæ	lib.1.	*Quicunque vult ſaluus.*	
In omnes epiſtolas Pauli	li.14.	*Paulus, &c. Nec Moy.*	
De perſecutione Arrianorum	lib.2.		
De fuga & exilio ſuo	lib.1.		

Epiſtolas plures ad diuerſos edidit, ſermones quoque & varios tractatus qui vel necdum tranſlati ſunt in latinum, vel ad notitiam meam non venerunt. Moritur tempore Valentiniani & Valentis imperatorum. Anno Domini. 379. ſacerdotii ſui. 46. 6. nonas Maii. Indictione. 7.

THEODORVS Heracliæ Thraciarum epiſcopus, in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & declamator egregius elegantis compoſitiq; ſermonis, edidit in ſacris voluminibus non contemnendæ lectionis commentarios. De quibus ſubiecti feruntur.

In Pſalterium	lib.1.	In Euangelium Iohannis	lib.1.
In Euangelium Matthæi	lib.1.	In epiſtolas Pauli	li.14

Alia quoq; nonnulla ſcripſiſſe dicitur, ſed ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus Conſtantini ſecundi. Anno domini. 340.

EVSEBIVS epiſcopus Emiſenus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in declamandis homiliis ad populum nulli ſuo tempore ſecundus, rhetor, & theologus omnium opinione celeberrimus. Fertur multa & pene infinita ſcripſiſſe opuſcula, ſed nos paucorũ ſolos titulos & numeros potuimus inuenire. Scilicet

Aduerſum Gentes	lib.1.	In epiſtolam ad Galatas	li.10.
Aduerſum Iudæos	lib.1.	Homiliarum multarum	lib.1.
Ad Nouatianos	lib.1.	Sermones ad populum	

Claruit Conſtantino & fratribus eius regnantibus. Anno domini 350.

TRIPHILIVS Cyprilitenſis ſiue Leucontheon epiſcopus, vir tam in diuinis quam in ſecularibus ſcripturis eruditiſſimus, ac ſua ætate omnium præſulum facile eloquentiſſimus, fertur nõ pauca ſcripſiſſe volumina, & diuinas ſcripturas multipliciter expoſuiſſe, ſed nihil ſuorum operum ad manus noſtras meminimus perueniſſe. Fertur eius expoſitio

In Cantica canticorum lib.1.

Claruit temporibus Conſtantii Imperatoris. Anno domini. 350.

SERAPION ex monacho Thomuſeos epiſcopus, & beato Antonio abbati amiciſſimus, vir tantę eruditionis & eloquentiæ, vt propter excellentiam ingenii cognomentum ſchola-

ſcholaſtici ſortitus fuit. Multa fertur ſcripſiſſe opuſcula. De quibus extant ſubiecta.

Contra Manichæum. lib. 1. De Pſalmorum titulis lib. 1.

Epiſtolæ plures ad diuerſos. Floruit ſub Conſtantio principe. Anno domini. 340.

ACHACIVS Cæſarienſis Palæſtinæ epiſcopus, vir quidem in diuinis ſcripturis exercitatus, ſed Arriana impietate peruerſus, in tanta reuerentia à Conſtantio Imperatore habitus, vt in locum Liberii papæ Romæ Fœlicem presbyterum Arrianum epiſcopum conſtitui obtinuerit. Hic Achacius quia luſcus erat monoculus vocabatur. Scripſit autem multos & varios tractatus, qui reuera fuiſſent vtiles, ſi catholicum habuiſſent authorem. E quibus potiores feruntur quos ſubiecimus.

In Eccleſiaſten lib. 17. Sethematon lib. 1.

Simmicton. lib. 1.

Claruit ſub Conſtantio Imperatore. Anno domini. 350.

HILARIVS Pictauienſis Aquitaniæ epiſcopus, vir moribus, vita, & doctrina valde venerabilis, multas ab Arrianis pro fide Chriſti ſuſtinuit iniurias. Nam factione Saturnini Arelatenſis epiſcopi, de ſynodo Biterenſi Phrygiam relegatus, annis quatuor conſtãti animo durum portabat exilium, vbi orationibus ſuis mortuum legitur reuocaſſe ad vitam. Qui cum eſſet vir vndecumq; doctiſſimus, multa compoſuit opuſcula. De quorum numero feruntur ſubiecta.

Contra Dioſcorum. lib. 1. Contra Valentem & Vſatium, lib. 1.

De ſancta trinitate contra Arrianos, lib. 12. *Circumſpicienti mihi*

Defenſio catholicæ fidei lib. 1. *Deus qui vbiq; eſt*

Contra Arrianos. lib. 1. *Dilectiſſimis fratribus*

In Euangelium Matthæi lib. 1. *Gradus quem Matthæus*

De ſynodis ad epiſcopos Galliarum, lib. 1. *Conſtitutum habebam.*

In aliquos Pſalmos trac. 42.

In pſalmum: Beati immaculati trac. 22.

Ad Conſtantium Imperatorem lib. 3. *Tempus loquendi iam.*

In Conſtantium. lib. 1. Hymnorum lib. 1.

Myſteriorum lib. 1. In librum Iob. lib. 1.

Contra Auxentium lib. 1. *Beatiſſimis & glorio.*

De hæreſibus. lib. 1. In Cantica canticorum lib. 1.

Chronica lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Alia quoq; nonnulla edidit, quę ad manus noſtras non venerunt. Moritur tandem, ad vrbem ſuam de exilio ſuo reuerſus, ſub Valentiniano Imperatore. Anno dom. 371. Indictione quartadecima, cuius natale celebratur, idibus Ianuarii.

VICTORINVS Afer, vir conſularis, rhetor omnium ſuo tempore celeberrimus qui in vrbe Roma ſub Conſtantino imperatore diu rhetoricam docuit, vbi propter excellentiam doctrinæ in foro Traiani æream ſtatuam promeruit. Conuerſus ad fidem Chriſti in ſenectute ſua multos in ſcripturis ſanctis tractatus edidit more dialectico ſatis obſcuros, & viris doctiſſimis vix peruios. De quibus extant ſubiecti.

Contra Arrianos lib. 2.

De ſancta Trinitate lib. 1. *In primo ſermone*

Contra hæreticos lib. 1. *Logos vel, &c.*

De homouſion quoq; lib. 1. *Viuit ac vita vnum.*

De trinitate hymnorum. lib. 1. *Adeſto lumen verum.*

In epiſtolas apoſtoli Pauli lib. 14.

Et quædam alia.

Claruit Romæ ſub Conſtantino Imperatore. Anno ſecundo 366.

TITVS epiſcopus Bottrenus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus litteris egregie doctus, ingenio acer & vehemens, multa fertur edidiſſe opuſcula, quibus memoriam ſui nominis cum gloria tranſmiſit ad poſteros. De quorum numero ſubiecta feruntur.

Contra Manichæos lib. 2. Commentariorum Euangelii, lib. 1.

Et alia complura.

Claruit Anno Domini. 340. Et ſub Valente Imperatore mortuus eſt.

DAMASVS papa natione Hiſpanus, ſedit poſt Liberium in cathedra Petri annis decem & octo, vir in diuinis eruditiſſimus, & in ſecularibus litteris egregie doctus, rhetor, & poeta celeberrimus, & in componendis verſibus periſſimus, ingenio ſubtilis,

vita deuotus atq; ſanctiſſimus, diui Hieronymi presbyteri amantiſſimus. Scripſit vtroque genere varia opuſcula. De quibus extant ſubiecta.

Geſta ſummorum pontificum	lib. 1.	*Beatus Petrus apoſtolus*
De fide contra hæreticos	lib. 1.	*Quoniam poſt Nicenum conci.*
Epiſtolarum ad diuerſos	lib. 1.	*Damaſus epiſcopus*
Diuerſa carmina. Et alia.		

Claruit ſub Valentiniano & Valente. Anno domini. 370.

APOLLINARIS Laodicenus Syriæ epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & grammaticæ inſtitutionis longe doctiſſimus ingenio acer & vehemens, ſermone clarus, ſcripſit pro defenſione catholicæ fidei quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum poſteritati commendauit. E quibus extat opus celeberrimum.

Contra inſanum Porphyrium, lib. 30. Et quædam alia.

Claruit ſub Gratiano Imperatore. Anno domini. 380.

DIDYMVS Alexandrinus, captus à parua ætate oculis, & ob hoc elementorum quoq; penitus ignarus, tantum miraculum ſui præbuit, vt dialecticam & geometriam quæ vel maxime viſu indigent ad perfectum didicerit. In diuinis vero ſcripturis doctiſſimus fuit, beati Hieronymi præceptor, & ſancti Antonii amiciſſimus, ingenio acer & vita præclarus, ſcripſit græco ſermone opera ſubiecta.

Contra Arrianos	lib. 2.			
De dogmatibus quoq;	lib. 1.			
In epiſtolas canonicas.	lib. 7.	*Iacobus, &c. ſicuti mor.*		
De ſpiritu ſancto.	lib. 1.	*Omnes quidem quæ diuina*		
In librum ſancti Iob.	lib. 1.	In Eſaiam prophetam	lib. 10.	
In Oſee ad Hieronymum	lib. 3.	In Zachariam ad eundem	lib. 5.	
In Euangelium Matthæi	lib. 1.	In Euangelium Iohannis	lib. 1.	
In pſalterium quoq;	lib. 1.			
Et quædam alia.				

Claruit octogenarius ſub Theodoſio Imperatore Anno Domini. 395.

OPTATVS epiſcopus Mileuitanus, natione Afer, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio præſtans, vita deuotus & catholicus, fertur pro defenſione fidei noſtræ quædam præclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus abundans ingenium magnifice exercitauit. E quibus extare dicitur grande & inſigne volumen quod ſcripſit

Contra Donatiſtas, lib. 6. Et plures epiſtolæ. Et multa alia.

Claruit ſub Valentiniano & Valente principibus. Anno dom. 370.

BASILIVS Cæſarienſis Cappadociæ epiſcopus, vir doctus atq; ſanctiſſimus, tantæ apud Græcos authoritatis extitit, vt eius doctrinæ vel ſcriptis nemo vnquam quantumlibet ſciolus in aliquo contradicere auſus fuerit. Scripſit græco ſermone multa præclara opuſcula, ſed pauca eorum ad manus noſtras peruenerunt.

De ſpiritu ſancto	lib. 1.	
Contra Eunomium	lib. 1.	
In hexameron	lib. 9.	*In principio, &c. Conue.*
Regulam monachorum.	lib. 1.	*Humanum genus.*
Exhortatorium monachorum	lib. 1.	*Audi fili mi admo.*
De inſtitutione puerorum.	lib. 1.	
De fide.	lib. 1.	*Dei quidem ſine inter.*
De ſermone occulto	lib. 1.	*Sermonis vſum deus*
In plures Pſalmos.	lib. 1.	*Omnis ſcriptura diuini*
Ad virginem lapſam.	lib. 1.	*Tempus eſt exclama.*

Homilias plures.

Alios inſuper tractatus, ſermones & epiſtolas ad diuerſos compoſuit.

Claruit ſub Valentiniano & Valente. Anno. 380.

EFFREM monachus, heremique cultor inſignis, & diaconus Ediſſenæ eccleſiæ à beato Baſilio presbyter ordinatus, propter humilitatem ad diuina myſteria conficienda nunquam acceſſit, quamuis apud Deũ & homines dignus haberetur. Nihilominus, quantum ad officium ſuum pertinebat, in monendo populum infinitas homilias declamabat. Hic (ſicut in vita ſanctorum patrum legitur) ab angelo viſus eſt librum aureis literis ſcriptum recepiſſe, vnde mox altera die, & deinceps, loquente in eo ſpiritu ſancto, tantam declamandi gratiam habuit, vt nullum ſibi ſimilem ſuo tempore inueniret. Scripſit Syro ſermone

mone pro inſtructione legentium quædam deuota opuſcula. Ex quibus apud Latinos inueniuntur ſubiecta, videlicet.

De ſpiritu ſancto.	lib. 1.	
De compunctione cordis.	lib. 1.	*Dolor me compellit.*
De contritione cordis	lib. 1.	*Venite chariſsime.*
De pœnitentia.	lib. 1.	*Dominus noſter Ieſus Chriſtus.*
De luctaminibus ſeculi	lib. 1.	*In luctaminibus huius*
De die iudicii.	lib. 1.	*Venite dilectiſsimi.*
De reſurrectione.	lib. 1.	*Gloria omnipotenti Deo.*
De beatitudine animæ	lib. 1.	*Beatus qui odio habue.*
De cogitationibus.	ho. 1.	*In ſcripturis ſanctis.*
De prædicatione dura	ho. 1.	*Quotienſcunq; fratres.*
De celebratione myſteriorum,	ho. 1.	*Rogo vos fratres*
Planctus ſuper Ediſſenam vrbem,	lib. 1.	

Alia etiam non pauca edidit, maxime ſermones & homilias ad populum, quæ nec dum ad notitiam meam peruenerunt.

Claruit ſub Valentiniano, & Valente, beato Baſilio amiciſſimus, ſicut in eius legenda poteris inuenire. Anno. 380.

GREGORIVS epiſcopus Emiſenus, frater beati Baſilii Cæſarienſi Cappadociæ præſulis, vir in diuinis ſcripturis admodum ſtudioſus & eruditus, prouocatus ſtudio fratris etiam ipſe nonnulla conſcripſit opuſcula ſermone Græco. De quibus apud noſtros duntaxat reperi.

De imagine & conditione hominis.	lib. 1.	*Hominem ex anima intellec.*
Contra Eunomium.	lib. 2.	

Claruit fratre iunior ſub Valentiniano & Valente principibus, & varia compoſuit. Anno domini, 380.

GREGORIVS ex monacho epiſcopus Nazianzenus, vir tantæ doctrinæ integritatis & eloquentiæ, vt nec aduerſarii quidem eius his quæ ab illo dicebantur vllatenus contradicere auderent, ita vt ad confirmationem authoritatis Gregorium tantum aliquid dixiſſe ſufficeret. Hic monaſticæ conuerſationis cultor & amator, cum propter excellentiam doctrinæ & vitæ ſanctitatem ad Epiſcopatum vocaretur, fugiens ſe abſcondit, malens abiectus eſſe in domo domini, quam in turba honoribus caducis extolli. Sed omnipotens Deus noluit tam clarum iubar ſub modio præfatæ conuerſationis abſcondi, quod ad multorum ſalutem potuit extendi. Inuentus ergo diuino indicio, ad ſedem epiſcopalem à populo ducitur, moxque in fugæ ſuæ excuſationem ſolennis homilia dictatur, in qua ars artium animarum regimen eſſe oſtenditur. Hic ob inſignem doctrinam & vitæ ſanctitatem Gregorius magnus, ante beatum Papam eiuſdem vocabuli dicebatur. Scripſit autem græco ſermone plura opuſcula. De quibus extant ſubiecta.

De morte fratris Cæſaris.	lib. 1.	De laude Maximi philoſophi.	lib. 1.
De laude Cypriani mar.	lib. 1.	In eundem vituperationis.	lib. 1.
De laude Athanaſii epiſcopi.	lib. 1.	De virginitate, hexametro.	lib. 1.
De ſpiritu ſancto.	lib. 1.		
Apologetici cum fugiſſet.	lib. 2.	*Victus ſum & fateor*	
De natiuitate domini.	lib. 1.	*Chriſtus naſcitur, glori.*	
De ſecundis Epiphaniis	lib. 1.	*Iterum Ieſus meus.*	
De ſpiritu ſancto in die Pente.	lib. 1.	*De ſolemnitate huius.*	
In ſemetipſum de agro regreſſus.	lib. 1.	*Deſiderabam vos*	
De Hieremia præſente imperatore.	lib. 1.	*Ventrem meum doleo.*	
De reconciliatione monachi.	lib. 1.	*Linguam noſtram ſol.*	
De grandinis vaſtatione.	lib. 1.	*Quid laudabilem ſol.*	
Contra Eunomium.	lib. 2.	Contra Iulianum apoſtatam.	lib. 1.

Sermones & homilias plures edidit, & de diuerſis materiis varios tractatus, qui ad notitiam meam non venerunt. Tandem ſenio confectus, cum ſe ad regimen populi non poſſe amplius ſufficere conſpiceret, ordinato in locum ſuum alio epiſcopo, ad derelictæ ſolitudinis ſtudium remeauit.

Claruit ſub Valentiniano & Theodoſio. Anno domini. 390.

EVTROPIVS monachus & presbyter, vir religioſiſſimæ conuerſationis, in diui-

nis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis ad plenum inſtructus, fertur nonnulla compoſuiſſe opuſcula. E quibus extant iſta nobis duntaxat titulis nota.

Ad virgines duas ſorores. lib. 2. Chronicarum vſq; ad ſua tempora. lib. 1.

Claruit ſub Valentiniano & Valente principibus. Anno domini tricenteſimo, ſeptuageſimo. Sunt etiam qui ſcribant eum Auguſtini fuiſſe diſcipulum, & floruiſſe. Anno domini. 400. & 30.

Esytivs presbyter & monachus, beati Gregorii Nazianzeni epiſcopi quondam auditor & diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, exemplo ſui præceptoris admonitus, fertur in diuinos libros multa explanationum ſcripſiſſe opuſcula, & tam in nouum quam in vetus teſtamentum varia lucubraſſe volumina, quæ necdum ad manus noſtras peruenerunt. Legi tantum opus illud inſigne & magnæ quantitatis, quod ſcripſit ad Eutichianum venerabilem diaconum.

In Leuiticum. lib. 1. *Venerabili diacono.*

De cæteris nihil vidi.

Claruit ſub Archadio & Honorio principibus. Anno domini. 400.

Ambrosivs epiſcopus Mediolanenſis, patria Romanus vir fide & ſanctitate celeberrimus, in diuinis ſcripturis atq; in ſecularibus literis omnium facile doctiſſimus, græco atq; latino ſermone ad perfectum inſtructus, cuius meritum totus orbis perſonat, cuius opera & libros magno authoritatis præconio ſancta mater eccleſia confirmat. Qui in exponendis, declarandisq; diuinis ſcripturis omnes doctores vicit, cuius fidem nulla vnquã poteſtas terrena infringere potuit, ita vt multis epiſcopis pro fide relegatis exilio, Ambroſium nullus vnquam auderet contingere. Fuit enim velut malleus hæreticorum conſtantiſſimus impugnator, cuius linguæ in fide Chriſti loquenti, nulla potuit vnquam authoritas humana indicere ſilentium. Pro fide ſemper paratus quælibet ſubire pericula, domino protegente liber vbique & illæſus euaſit. Scripſit multa præclara opuſcula, de quibus ego duntaxat reperi ſubiecta.

De officiis.	lib. 3.	*Non arrogans videri.*
De vocatione gentium.	lib. 2.	*Inter defenſores lib.*
Hexameron.	lib. 6.	*Tantum ne opinionis.*
De dignitate humana.	lib. 1.	*Faciamus hominem*
De paradiſo.	lib. 1.	*De paradiſo adorien.*
De Cain & Abel	lib. 1.	*De paradiſo in ſuperiori.*
De Noe & arca	lib. 1.	*Noe ſancti adorimur.*
De Abraham patriarcha	lib. 2.	*Abraham libri huius.*
De Iſaac & anima.	lib. 1.	*In patre nobis ſancti*
De bono mortis	lib. 1.	*Quoniam de anima ſuperiore.*
De fuga ſeculi	lib. 1.	*Frequens nobis de effu.*
De Iacob & vita beata	lib. 2.	*Neceſſarius ad diſci.*
De Ioſeph patriarcha	lib. 1.	*Sanctorum vita cæteris.*
De benedictionibus patriarcharum	lib. 1.	*Primum omnium quantam.*
De Nabuthe Letzraelita	lib. 1.	*Nabuthe hiſtoria tem.*
De Helia & ieiunio	lib. 1.	*Diuinum ad patres re.*
De Tobia	lib. 1.	*Lecto prophetico libro*
De interpellationibus	lib. 4.	*Multas nobis perturbã.*
Apologiam Dauid	lib. 1.	*Apologiam Prophetæ*
De Salomone	lib. 1.	*Mirum ſatis eſt dilectiſſ.*
De myſteriis initiandis.	lib. 1.	*De moralibus quotidia.*
De ſacramentis.	lib. 6.	*De ſacramentis quæ*
De cura paſtorali.	lib. 1.	*Si quis fratres oraculi.*
De fide ad Gratianum.	lib. 5.	*Regina Auſtri venit*
De ſpiritu ſancto.	lib. 3.	*Hieroboal ſub arbore.*
De fide & ſymbolo	lib. 1.	*Multas quidem & gra.*
De incarnatione domini.	lib. 1.	*Debitum fratres cupio.*
De myſterio Paſchæ	lib. 1.	*Paſcha myſterium de.*
De exceſſu fratris	lib. 1.	*Deduximus fratres*
De fide reſurrectionis.	lib. 1.	*Superiore libro aliquid.*
De pœnitentia	lib. 2.	*Si virtutum finis ille eſt*
Adhortationem pœnitentiæ	lib. 1.	*Admoneo vos fratres.*

De virginibus lib.3. *Si iuxta cæleſtis ſen.*
De viduis. lib.1. *Bene accidit fratres*
Exhortationis ad virgines lib.1. *Qui ad conuiuium magnum*
Ad virginem deuotam. lib.1. *Audi filia & vide &.*
Ad virginem lapſam lib.1. *Audite me nunc qui.*
Contra Symachum. lib.1. *Ambroſius Epiſcopus bea.*
Conſolatorium Valentiniani. lib.1. *Et ſi incrementum.*
Contra Auxentium lib.1. *Dalmatius me tribu.*
De tradendis Baſilicis lib.2. *Video vos præter ſolitum.*
De inſtitutione virginis. lib.1. *Commendas mihi pignus.*
De morte Theodoſii lib.1. *Hoc nobis motus ter.*
De inſtructione ſacerdotum lib.1. *Suſcepiſti munus ſacer.*
De circumciſione. lib.1. *Non mediocris plæ.*
De ſynagoga ad Theodoſium. lib.1. *Exercitus ſemper iugi.*
Reuelationem Geruaſii Prothaſiiq; lib.2. *Dominæ ſorori vitæ atq;*
De paſſione ſanctæ Agnetis lib.1. *Ambroſius virginibus*
De eligendo pontifice lib.1. De iudiciis lib.1.
De ſancto Iob lib.1. De 42. manſionibus lib.1.
Hymnorum & præfationum. lib.1. In Epiſtolas Pauli lib.14
In pſalmum: Beati immaculati lib.22. *Licet myſtico quoq;*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.10. *Pulchre admones frater.*
In Euangelium Lucæ. lib. 10. *Scripturi in librum Euan.*
Sermonum multorum. lib.1. *Libenter nos prædicare.*
In quoſdam pſalmos. lib.11.

Alia quoq; nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Fertur deniq; Egeſyppum & quoſdam alios de græco feciſſe latinos.

Claruit ſub Theodoſio Imperatore clementiſſimo. Anno domini 380.

PHILASTRIVS epiſcopus Brixienſis, vir in diuinis ſcripturis doctiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, beato Ambroſio Mediolanenſi, & notus familiaris, cuius meminit ſanctus Auguſtinus in quadam epiſtola, ad Quod vult deum, ſcripſit pro vtilitate communi quædam præclara opuſcula, è quibus nullum ad manus noſtras memini perueniſſe. Fertur eius beato Auguſtino vbi ſupra teſtante inſigne opus quod ſcripſit.

De 156. hæreſibus. lib.1. Symoniani à Symone

Cætera non vidi.

Claruit ſub Theodoſio Imperatore Chriſtianiſſimo. Anno domini 380.

EVAGRIVS monachus & diſcipulus ſancti Macharii, Ægyptii, & poſtea epiſcopus Antiochenus, vir vndecumq; doctiſſimus, & tam ſecularibus quam diuinis ſcripturis eruditus, Græco & Latino peritus eloquio, etiam in epiſcopatu prioris vitæ auſteritatem cuſtodiens, tantæ abſtinentiæ fuit, vt miraculo haberetur. Hic primus vitam ſanctorum patrum ſcriptis commendauit, & de ſua vena multa opuſcula edidit. De quibus tamen pauciſſima ad notitiam meam peruenerunt. Feruntur autem eius ſubiecta.

Ad Anachoretas valde vtilis, lib.1. De octo vitiis principalibus lib.1.
Ad Cœnobitas quoque, lib.1. Exhortatorii ad virginem lib.1.
Vitam Antonii Latinam fecit. lib.1. *Presbyter Euagrius.*
De vita ſanctorum patrum lib.1.

Alia quoque multa ſcripſit, & de Græco in Latinum tranſtulit incognita nobis. Claruit ſub Gratiano principe. Anno domini 380.

MAXIMVS epiſcopus Conſtantinopolitanus, natione Alexandrinus, philoſophus & theologus inſignis, in cuius laudem Gregorius Nazianzenus librum edidit, multas iniurias ab Arrianis ſuſtinens, epiſcopatu tandem pulſus, multa in eos ſcripſit. E quibus extat ad Gratianum opus inſigne.

Contra Arrianos. lib.1. Cætera mihi incognita ſunt.

Claruit in Græcia ſub Gratiano principe. Anno domini 380.

AMBROSIVS presbyter natione Alexandrinus, Didymi cæci quondam auditor atque diſcipulus, quo explanante ſcripturas diuinas magnifice didicit, & varias in illas explanationes compoſuit, quæ apud Græcos eo tempore magno pretio habebantur. E quibus hæc apud nos feruntur.

Commentariorum in Iob. lib.1. Contra Apollinarem Laodicænum. lib.1.

Claruit ſub Theodoſio & Archadio principibus. Anno. 400.

Petronivs epiſcopus Bononienſis, conuerſatione monachus, in diuinis ſcripturis valde doctus & eloquens, & non minus ſanctitate, quam ſcientia reuerendus, qui multis in vita & poſt mortem miraculis coruſcauit, ſicut in eius hiſtoria legitur. Scripſit inter cætera.

De vita ſanctorum patrum.	lib. 1.	De ordinatione epiſcopi.	lib. 1.

Et alia nobis incognita.

Moritur ſub Theodoſio & Valentiniano. Anno domini. 385.

Indictione. 13.

Bachomivs Abbas & monachorum ſui temporis inſtitutor permagnificus, fundator multorum cœnobiorum, ac vir ſanctiſſimæ conuerſationis, multis in vita & poſt mortem coruſcans miraculis, cum eſſet vir doctus, & in diuinis ſcripturis eruditus. Scripſit ad ædificationem fratrum multas epiſtolas, de quibus ſubiectæ referuntur.

Ad Cornelium abbatem.	epi. 1.	Ad præpoſitos cœnobiorum.	epi. 1.
Ad Syrum abbatem.	epi. 1.	Ad fratres operantes.	epi. 1.
Regula quoque monachorum.	lib. 1.		

Claruit ſub Valentiniano & Theodoſio principibus. Anno. 390.

Avrelivs Clemens Prudentius, poeta Chriſtianus, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & in diuinis ſcripturis ſatis peritus, metro excellens & proſa, per quinquaginta ſeptem annos mundi amoribus retentus, multa poetarum opuſcula legit & expoſuit, ac de ſua vena multa profunda poemata ſcripſit. Tandem vero in ſenectute repulſa mundi vanitate, ad ſacras ſcripturas ſe contulit, & carmine ac proſa multa vtriuſque teſtamenti obſtruſa expoſuit. Scripſit autem multa præclara opuſcula. De quibus menſura metri facta reperi ſubiecta.

Contra Symachum idololatram.	lib. 2.	*Paulus præco Dei.*
De compugnantia.	lib. 1.	*Senex fidelis prima.*
De diuinitate.	lib. 1.	*Eſt tria ſumma Deus*
Contra Patripaſſionos.	lib. 1.	*Plurima ſunt, ſed*
Contra Sabelliones.	lib. 1.	*Cede prophanator.*
Contra Iudæos.	lib. 1.	*Hac ſi Iudaicos ſi in.*
Contra Homuncionitas.	lib. 1.	*Sunt qui Iudaico cog.*
Contra phantaſmaticos.	lib. 1.	*Eſt operæpretium nebu.*
De origine peccatorum.	lib. 1.	In hexameron. lib. 6.
De ſancta trinitate.	lib. 2.	
Hymnorum diuerſorum.	lib. 2.	*Ales diei nuntius lucem.*
Laudes ſancti Vincentii.	lib. 1.	*Beate martyr proſpe*
Laudes ſancti Laurentii.	lib. 1.	*Antiqua phanorum pa.*
Laudes Romani contra gentiles.	lib. 1.	*Romanæ Chriſti fortis.*
Hiſtoriarum.	lib. 1.	*Eua columba fuit.*
De Animæ natura.	lib. 1.	*Occurrit dubitans hic*
De reſurrectione carnis	lib. 1.	*Poſco meum in Chriſto.*
De martyribus.	lib. 1.	*Scripta ſunt cœlo*
De ſtatu animæ	lib. 1.	*Errat quiſquis animas.*
Amartigenian.	lib. 1.	*Fratres Ephebi foſſor*
De ſpe veniæ orationem ſiue.	lib. 1.	*O Dea cuncti parens.*
Contra Marcionitas.	lib. 1.	*Quo te præcipitat rabi.*
Periſtephanon.	lib. 1.	*Pius fidelis innocens.*

Epiſtolas etiam ſcripſit non paucas.

Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad manus noſtras non venerunt

Claruit ſub Gratiano imperatore. Anno domini. 380.

Iohannes monachus & presbyter Damaſcenus, vir doctus & ſanctus, de quo miranda narrantur propter excellentiam doctrinæ & vitæ ſynceritatem, in magno pretio habitus apud Conſtantinopolim prælatus monachorum conſtitutus, multos ab iniquitate auertit. Scripſit græco ſermone nonnulla profundi ſenſus opuſcula, ſed pauca eorum ad manus noſtras peruenerunt. Legi tantum opus illud inſigne.

Traditionis orthodoxæ fidei.	lib. 4.	*Deum nemo vidit vnquam*
Hiſtoriam Barlaam & Ioſaphat.	lib. 1.	De cæteris nihil vidi.

Claruit ſub Theodoſio deuotiſſimo principe. Anno domini. 390.

TICONIVS Afer, quem beatus Auguſtinus in tertio libro de doctrina Chriſtiana donatione partis fuiſſe commemorat, quamuis in quibuſdam ab illis diſſentiat, vir certe acutus & in diuinis ſcripturis multum exercitatus. Scripſit non pauca opuſcula. E quibus iſta feruntur, videlicet.

De bello inteſtino. lib. 3. Expoſitorium diuerſarũ cauſarum lib. 1.
In Apocalypſin Ioannis, lib. 1. Regularis ſacræ ſcripturæ, lib. 1.
Epiſtolæ plures ad diuerſos. Et alia multa. Claruit, Theodoſio & filiis eius imperantibus Anno domini. 390.

HERACLIDES monachus, vir moribus ſanctus, & diuinarum ſcripturarum eruditione inſignis, ſanctorum patrum Anachoretarum ac monachorum diligentiſſimus inquiſitor & imitator, qui velut argumentoſa apis de ſingulorum conuerſatione flores virtutum in alueolum pectoris ſui conferens, mel ſpiritalis dulcedinis procreauit. Scripſit inter alia ad ædificationem legentium opus inſigne de vita & conuerſatione ſanctorum patrum in heremo vel in cœnobiis degentium ſub regula, cuius titulus eſt.

Paradiſus. lib. 1.
Claruit temporibus Gratiani imperatoris. Anno domini. 380.

AMPHILOGIVS epiſcopus Iconii, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, atque ſecularibus literis ſufficienter imbutus, & non minus conuerſatione quam ſcientia ſcripturarum ſacerdotio dignus. Scripſit inter alia opus vtile.

De ſpiritu ſancto lib. 1.
De cæteris quæ compoſuiſſe dicitur, nihil ad notitiam meam peruenit.
Claruit Theodoſii deuoti imperatoris temporibus. Anno domini. 390.

EPIPHANIVS Cypri Salaminæ vrbis epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis ſatis eruditus, & tantę ſanctitatis, vt ſpiritũ prophetiæ meruerit illuſtrari, multorumq; patrator miraculorum fieri. Hic beato Hieronymo amiciſſimus extitit, & plures ad eum epiſtolas ſcripſit. Huius acta ſi quis noſſe deſiderat, tripartitam hiſtoriam legat. Compoſuit autem nonnulla opuſcula, de quibus iſta feruntur.

De 90. hæreſibus lib. 1. *Symoniaci à Symone.*
Contra omnes hæreſes lib. 2. De erroribus Origenis lib. 1.
Ad Theophilum Alexandrinum lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. *Domino amantiſſimo filio*
Et quædam alia.
Claruit ſub Theodoſio religioſiſſimo principe. Anno 390.

THEOPHILVS Alexandrinæ Eccleſiæ viceſimusprimus epiſcopus, vir in ſcripturis ſtudioſus, & Origeniſtarum expugnator acerrimus, qui in magna diſcordia cum S. Iohanne Chryſoſtomo arſerit, eumque inſidiis epiſcopatu pulſum in exilio mori coegerit, ſicut in veterum hiſtoriis plenius continetur. Scripſiſſe fertur quædam opuſcula, de quibus ad meam notitiam pauca peruenerunt. Extat eius ad diuerſos in variis negotiis.

Epiſtolarum. lib. 1.
Ad Epiphanium de hæreſibus lib. 1. *Domino dilectiſſimo & c.*
De paſcha. lib. 1.
Alia quoque multa edidit, ſicut ex epiſtola beati Hieronymi ad eum directa colligitur quæ ſibi vel legenda vel vertenda poſtulat deſtinari.
Claruit ſub Theodoſio & Valentiniano principib. Anno. 390.

ANTIOCHVS cuiuſdam vrbis epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & doctus, atque in ſecularibus literis nobiliter eruditus, cuius mores, doctrinam populo ſuo commendarunt. Scripſit ad ædificationem legentium quædam præclara volumina. De quibus iſta feruntur potiora.

Contra auaritiam lib. 2. De illuminatione cæci nati, lib. 1.
Homiliæ ad populum plures lib. 1. Et alia nobis incognita.
Claruit ſub Theodoſio & Archadio principibus. Anno 390.

MACHARIVS monachus Ægyptius, & beati patris Antonii quondam diſcipulus, vir deuotus & ſanctiſſimæ cõuerſationis, de quo multa miracula narrãtur, quomodo etiam mortuorum voces de ſepulchris pro fidei confirmatione impetrauerit. Miſit omnibus religioſis vtilem epiſtolam.

Ad monachos lib. 1. *In primis quidem ſicut.*
Et alias ad alios. Claruit multa ſanctitate ſub Conſtantino & Conſtantio principibus. Anno domini. 350. Cuius geſta habentur.

FAVSTINVS presbyter in ſacris ſcripturis valde eruditus & ſecularium literarum

non ignarus, partis Luciferiani, & ob id merito reprehenſibilis. Scripſit multa egregia volumina, quæ ad hæreticorum confutationem vtilia iudicantur. E quibus ego paucorum vel ſolos titulos inueni.

Contra Arrianos & Macedonianos lib.7. Apologiam ad Valentinianum lib.1.

Claruit ſub Valentiniano & Theodoſio. Anno domini. 390.

HIERONYMVS presbyter & monachus, patre natus Euſebio ex oppido Stridonis, vir in ſecularibus literis valde eruditus, & in diuinis ſcripturis inter omnes doctores eruditiſſimus, multarum linguarum peritia inſignis, ſacræ legis interpres, hæreticorum malleus & expugnator fortiſſimus. Hic eſt verus diſpenſator euangelicus, fidelis & prudens, qui proferens de theſauro ſuo noua & vetera, danſque in tempore ſpiritalis tritici menſuram conſeruis ſuis, Hebræos ſuperbos ſpoliauit humileſque ditauit latinos. Hic eſt Eccleſiæ Chriſti doctor egregius qui veſtes Eſau per deuia errorum vagantis domi otioſe reconditas cum pia matre Rebecca, id eſt gratia Dei protulit, ac manſuetum Iacob fidelemque Chriſto ſeruientem veſtiuit. Hic eſt Hieronymus Ieſu Chriſti ſyncerus amator, qui nullum tempus otioſe tranſiens, die ac nocte in lege domini meditabatur, & vix corpori neceſſario ſomno indulto, ſemper diebus ac noctibus ſcripſit, legit, docuit vel orauit, quod teſtantur pene infiniti libri quos edidit. Hic veritatis defenſor, cultor virtutis, vitiorum acerrimus hoſtis, cum eſſet Eccleſiæ Ramanæ presbyter, & ſcelera clericorum conſtanter argueret, eorum inuidia ſeceſſit ex vrbe, venienſque in Iudæam glorioſum domini viſitauit ſepulchrum, atque iuxta præſepe Bethleemiticum locum ſibi habitationis conſtituens, toti mundo clarus innotuit, diſponente id nimirum diuina prouidentia, vt ibi lux mundi quieſceret, vbi verus ſol iuſtitiæ hominibus naſcendo innotuiſſet. Sanctiſſimi loci habitator ſanctus atque conueniens, fide firmus, charitate ignitus conuerſatione maturus qui ſeduci rebus ſecundis non potuit, quem à ſancto propoſito nulla vnquam aduerſitas deiecit. Sed quid fœdus laudator viri ſanctum verticem labris contingo impuris? Silendum magis humiliter mihi fuerat, quam de ſanctiſſimo viro inſufficienter loquendum. Nunc ergo quā de ſcriptis & opuſculis eius inuenimus per ordinē cōſignemus. De quib. iſta ſunt.

De fide ad Damaſum.	lib.1.	*Credimus in Deum patrem.*
De fide Niceni concilii.	lib.1.	*Credimus in vnum Deum.*
De eſſentia Trinitatis	lib.1.	*Omnipotens Deus pater.*
Contra Iouinianum.	lib.2.	*Pauci admodum dies.*
Contra Heluidium.	lib.1.	*Nuper rogatus à fratribus.*
Contra Vigilantium.	lib.1.	*Multa in orbe monſtra.*
Contra Luciferianum.	lib.1.	*Proxime accedit vt qui.*
De libero arbitrio	lib.1.	*Non audacter vt falſo.*
Contra Pelagianos.	lib.1.	*Scripta iam ad Theoſi.*
Contra origeniſtas de reſurrect.	lib.1.	*Ante annos circiter.10.*
Contra Iohannem Hieroſolymita.	lib.1.	*Si iuxta Paulum apoſtolum*
Contra Rufinum monachum	lib.2.	*Et veſtris & multorum.*
In eundem.	lib.1.	*Lectis literis prudentia*
De virginitate & nuptiis.	lib.1.	*Quod ad te hucuſque non.*
De vnius vxoris viro	lib.1.	*Nunquam ſibi Ociane fore*
De 5. quæſtionibus ad Damaſum.	lib.1.	*Beatiſſimo Papæ Da.*
De viſione Eſaiæ.	lib.1.	*Et factum eſt in anno quo.*
De Melchiſedech.	lib.1.	*Miſiſti volumen mihi*
De vera circumciſione.	lib.1.	*Superiore epiſtola quam,*
De 42. manſionibus.	lib.1.	*In 77. pſalmo quem*
De filio prodigo.	lib.1.	*Beatitudinis tuæ inter*
De 12. quæſtionibus.	lib.1.	*Ignota vultu fidei*
De 11. quæſtionibus.	lib.1.	*Filius meus Apodemius*
De Anna & Ioachim	lib.1.	*Petitis à me vt vobis*
De reſurrectione carnis.	lib.1.	*In ipſo iam profectionis.*
De reprehenſione Petri à Paulo	lib.1.	*Domino vero ſancto & beato.*
Ad Cyprianum in pſal.89.	lib.1.	*Prius te Cypriane preſ.*
In pſalmum 44.	lib.1.	*Scio me principia.*
De vinculis beati Petri.	lib.1.	*Sæpiſſime rogatu*
De locis hebraicis.	lib.1.	*Euſebius qui à beato Pa.*
De 10. tentationibus in deſerto	lib.1.	*Hæc ſunt verba quæ*

De illuſtribus viris	lib.1.	*Hortatis dexter vt tran.*
De præcipuis ſcriptoribus	lib.1.	*Vis nunc acrius mi fra.*
De optimo genere interpretandi	lib.1.	*Paulus apoſtolus præſente*
De correctione pſalterii	lib.1.	*Dilectiſsimis fratribus.*
De omnibus Bibliæ libris.	lib.1.	*Frater Ambroſius tua*
De homine perfecto	lib.1.	*Ecce iterum ad te ſcribo*
De obedientia & iuramento.	lib.1.	*Præſumptionem meam*
De tribus virtutibus.	lib.1.	*Tres quodammodo vir*
De inſtitutione filiæ.	lib.1.	*Beatus apoſtolus Paulus.*
De parentibus honorandis	lib.1.	*Parentum meritis ſub.*
De vita clericorũ ad Nepotianum.	lib.1.	*Petis à me Nepotiane.*
De eadem re ad Oceanum.	lib.1.	*Sophronius Euſebius.*
Ad Ruſticum de vita epiſcopi.	lib.1.	*Sufficere quidem fidei*
Regula monialium ad Euſto.	lib.1.	*Tepeſcens in membris.*
De virginitate ad Euſto.	lib.1.	*Audi filia & vide &.*
Item de virginitate.	lib.1.	*Quantam in cœleſtibus.*
Ad Demetriadem de eadem re.	lib.1.	*Inter omnes materias quas.*
De recto modo viuendi.	lib.1.	*Vetus ſcriptura cele.*
De viduitate ad Furiam	lib.1.	*Obſecras literis & ſuppl.*
De Monogamia.	lib.1.	*In veteri via nouam ſe.*
Ad Heliodorũ nondum epiſcopum.	lib.1.	*Quanto amore & ſtu.*
De cæreo paſchali	lib.1.	*Hieronymus præſidio fra.*
De vita monaſtica ad ruſticum	lib.1.	*Nihil chriſtiano fœli.*
Conſolatio ægrotantis amici.	lib.1.	*Quanquam certiſsime na.*
De continentia ad Ruſticum.	lib.1.	*Quod ignotus ad igno.*
Ad Suſannam lapſam	lib.1.	*Quid taces anima? quid.*
Ad Sabinianum diaconem lapſum	lib.1.	*Samuel quondam luge.*
De duobus filiis	lib.1.	*Omnium quidem de ſcri.*
De octoginta quatuor hæreſibus,	lib.1.	*Symoniaci à Symone*
Contra hæreticos	lib.1.	*Omne quod eſt aut inge.*
Aduerſus Montanum	lib.1.	*Teſtimonia de Iohanne*
De origine animæ ad Auguſtinum	lib.1.	*Domino vere ſancto ac beato*
De vita monaſtica	lib.1.	*Bonus homo de the.*
De aſſumptione ſanctæ Mariæ.	lib.1.	*Cogitis me o Paula.*
De teſtamento Gerontii.	lib.1.	*Cuncti mei ſenſus.*
Vita Pauli primi heremitæ	lib.1.	*Inter multos ſepe.*
Vita ſancti Hilarionis.	lib.1.	*Scripturus vitam beati*
Vita captiui monachi	lib.1.	*Qui nauali prælio di.*
Vita ſanctæ Paulæ	lib.1.	*Si cuncta mei corporis.*
De muliere ſepties percuſſa.	lib.1.	*Sæpe à me innocenti.*
Vita ſanctorum patrum	lib.1.	*Benedictus Deus qui.*
De morte Nebridii	lib.1.	*Vereor ne officium pu.*
De vita & obitu Marcellæ	lib.1.	*Sæpe & multum fla.*
Epitaphium Nepotiani	lib.1.	*Grandes materias*
Epitaphium Fabiolæ.	lib.1.	*Plures anni ſunt quod ſuper.*
Interpretationes nominũ hebraicorũ,	lib.1.	*Philo diſertiſsimus*
De fide & cõuerſatione Chriſtianorũ,	lib.1.	*Dauid glorioſus in pſal.*
De humilitate & patientia,	lib.1.	*Quanquam mihi multo.*
Chronica omnimodæ hiſtoriæ	lib.1.	*Euſebius Hieronymus.*
De Hebraico alphabeto	lib.1.	*Aleph mille vel doc.*
Ad Marcellam de 5. quæſtionibus	lib.1.	*Magnis nos prouocas*
De quæſtionibus Geneſis	lib.1.	*Qui in principiis libro*
De quæſtionibus regum	lib.3.	*Fuit vir vnus de ra.*
De quæſtionibus Paralipo.	lib.2.	*Heber nati ſunt duo*
In canticum Delbore	lib.1.	*Cecineruntq; Debbora*
In Eſaiam prophetam.	lib.18.	*Expletis longo vix.*
In Hieremiam.	lib.20.	*Poſt explanationem 22.*
In Ezechielem	lib.14.	*Finitis in Eſaia, 18.*

In Danielem lib.2. *Contra Danielem prophet.*
In Ozeam prophetam lib.3. *Si in explanationibus.*
In Iohelem. lib.3. *Non idem ordo.12.prophe.*
In Amos prophetam. lib.1. *Amos propheta qui ſequitur*
In Abdiam. lib.1. *Cum eſſem paruulus.*
In Ionam. lib.1. *Triennium circiter fluxit.*
In Michæam lib.2. *Temporibus Ionathæ*
In Naum prophetam. lib.1. *Iuxta.70.interpretum.*
In Abacuc lib.2. *Primum chromati epiſcopo.*
In Sophoniam. lib.1. *Verbum domini quod factum.*
In Aggæum. lib.1. *Hieremias propheta.*
In Zachariam. lib.3. *Secundo anno Darii.*
In Malachiam. lib.1. *Deus per Moyſen populo.*
In Eccleſiaſten lib.1. *Memini me ante hoc.*
In Prouerbia Salomonis lib.5. *Parabolæ græcæ lati.*
In Cantica canticorum lib.3. *Epithalamium libellus*
In Euangelium Matthæi lib.4. *Sciendum ne quem igna.*
In Euangelium Marci lib.1. *Omnis ſcriba doctus.*
In Euangelium Lucæ lib.1. In Euangelium Iohannis lib.1.
In quatuor Euangelia anagogice lib.4. *Primum quærendum eſt*
In epiſtolam Pauli ad Romanos, lib.5. In duas ad Corinthios epiſtolas, lib.2.
In epiſtolam ad Galatas lib.3. *Pauci admodum dies.*
In epiſtolam ad Epheſios. lib.3. *Sapientem virum quid*
In epiſtolam ad Philippenſes lib.1. In epiſtolam ad Coloſſenſes lib.1.
In epiſtolam ad Theſſalonicen. lib.4. In duas ad Timotheum lib.3.
In epiſtolam ad Titum lib.1. *Licet non ſint digni.*
In epiſtolam ad Philemonem. lib.1. *Qui nolunt inter epiſtolas.*
In epiſtolam ad Hebræos. lib.1. In Actus apoſtolorum lib.1.
In Apocalypſim. lib.7. In epiſtolas Canonicas lib.7.
In quoſdam pſalmos lib.6. *Omne pſalterium ſaga.*
De veſte ſacerdotali. lib.1. *Vſq; hodie in lectione.*
Ad Dardanum de terra promiſſionis lib.1. *Quæris Dardane*
Ad Pammachium Apologeticus, lib.1. *Quod ad te hucuſq; non*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. *Quoniam vetuſto oriens.*
Sermones plures lib.1. *Dignum eſt fratres ap.*

Hæc ſunt quæ de ſcriptis beatiſſimi doctoris Hieronymi ad præſens nobis conſignanda occurrerunt. Nec dubitamus eum plura ſcripſiſſe quæ in hoc cathalogo non habentur, ob id vel maxime quod vel nobis incognita, vel inter multa diſperſa remanſerunt. Inter omnes enim eccleſiæ doctores nullus plus Hieronymo profuit, qui præter innumera opuſcula vetus teſtamentum de Hebraico in Latinum tranſtulit, ac nouum ad Græcam veritatem correxit, atque legendum eccleſiæ fideliter obtulit. Multa quoque volumina græcorum latina fecit. Videlicet Origenis, Ioſephi Iudæi, Euſebii Cæſarienſis, Didymi Alexandrini, Victorini martyris, & aliorum.
Moritur tandem poſt multos labores plenus dierum, ſub Honorio & Theodoſio principibus. Anno domini.422. Indictione quinta, vltima die menſis Septembris, hora completorii. Aetatis ſuæ anno nonageſimo nono, ſepultus apud Bethleem multis coruſcans miraculis, cuius vitam Euſebius diſcipulus eius deſcripſit.

AVDENTIVS epiſcopus Hiſpanus, vir in diuinis ſcripturis exercitatum habens ingenium, ſcripſit aduerſus Manichæos, Sabellianos & Arrianos præcipua tamen intentione contra Fotiniacos, qui poſtmodum Bonoſiaci vocati ſunt, opus inſigne, quod prænotaſſe dicitur.

De fide contra hæreticos lib.1.
Alia quoq; nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam minime venerunt.

RVFINVS monachus & Aquilegienſis eccleſiæ presbyter vir eloquens, & in diuinis ſcripturis valde eruditus, græco & latino peritus eloquio, inter eccleſiaſticos doctores non paruæ opinionis fuit. Eius ſcripta licet multa ſint, tamen inter apocrypha computantur, 15. diſt. Sancta Romana, propterea quod in ſanctiſſimum virum Hieronymum ſcripſerit inuectiuas epiſtolas, ſicut ex earum lectione intelligi poteſt. Sed po-

Sed poſtea in concordiam dilectionis fraternæ redeuntes, facta ſunt opuſcula Rufini autentica, in quantum Hieronymi dictis non fuerint contraria. De ſcriptis ergo Rufini ſubiecta referuntur.

In Oſee prophetam.	lib.1.	In Amos prophetam.	lib.1.
In Iohel prophetam.	lib.1.		
De ſua fide ad Laurentium epiſcopū.	lib.1.	*Mihi quidem fideliſſi.*	
Inuectiuarum contra Hieronymum.	lib.2.	*Perlegi ſcripta tua.*	
De ſuā fide ad Anaſtaſium	lib.1.	*Audiui quoſdam cum*	
De benedictionibus patriarcharum.	lib.1.	De ſacramentis.	lib.1.
Exhortationis ad Probam.	lib.1.	Additiones eccleſiaſticæ hiſto.	lib.2.
Epiſtolarum ad diuerſos.	lib.2.		

Alia inſuper multa compoſuiſſe dicitur, ſed ad manus noſtras non venerūt. Multorum quoque volumnia græcorum in latinum tranſtulit, videlicet Clementis, Origenis, Baſilii, Gregorii magni epiſcopi, Pamphili martyris, Euſebii Cæſarieſis, Euagrii, Sixti philoſophi, & aliorum multorū, quæ omnia ſuis præfationibus & epiſtolis præſignauit. Claruit Archadii & Honorii imperatorum temporibus, & multa ac varia conſcripſit. Anno domini. 400.

Iohannes Epiſcopus Conſtantinopolitanus, Euſebii Emiſeni epiſcopi apud Antiochiam adhuc presbyter quondam auditor atq; diſcipulus, qui ob venuſtatē eloquii, Chryſoſtomus. i. os aureū nominatur, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, in declamandis homiliis ad populum excellentis ingenii fuit, & non minus ſanctitate quam eruditione præclarus, à populo in magna reuerentia & amore habebatur. Hic beatiſſimus Antiſtes multas iniurias à Theophilo Alexandrino ſuſtinuit, eiuſque fraudulentis & doloſis machinationibus ab epiſcopatu in exilium pulſus fuit, ſicut in vita eius & tripartita hiſtoria inuenitur. Scripſit autem græco ſermone multa volumina. De quibus ego apud latinos duntaxat vidi ſubiecta.

De compunctione.	lib.2.	*Cum intueor te beate.*
Quod nemo læditur niſi à ſeipſo.	lib.1.	*Scio quod craſſioribus.*
De reparatione lapſi	lib.1.	Quis dabit capiti
In euangelium Matthæi.	lib.2.	*Sicut referunt Matthæum.*
In euangelium Iohannis ho. 87.	lib.1.	*Qui agonum certamina*
In epiſtolam Pauli ad Hebræos.	lib.1.	*Multifariam & multis.*
De laudibus ſancti Pauli.	lib. 6.	*Nihil proculdubio eſt.*
Ad ſtagirium monachū arreptitium.	lib.3.	*Oportuerat quidem ho.*
De ſacerdotio cum Baſilio.	lib.6.	*Mihi quidem multi.*
Ad Eutropium quoq;	lib.1.	*Semper quidem ſed nunc*
In principium Marci.	lib.1.	*Animal illud quod in to*
De diuite ſecundum Lucam.	lib.1.	*Homo quidam erat di.*
De cruce & latrone.	lib.2.	*Hodierna die dominus.*
In pſalmum Miſerere.	ho.2.	*Pictores imitantur ar.*
In pſalmum. 122.	ho.1.	*Ad te leuaui oculos.*
De pſalmo. 150.	ho.1.	*Laudate dominum in ſanctis.*
De beato Iob	ho.1.	*Veruntamen fratres chariſſ.*
De aſcenſu Heliæ.	ho.1.	*Apud quoſdam veteres*
De ſeptem Machabæis.	ho.1.	*Quod ſpecioſa & grata*
De tribus pueris	ho.1.	*Trium puerorum ſermo.*
De Suſanna in Daniele.	ho.1.	*Diuina lectiones &.*
De pœnitentia	ho.1.	*Prouida mente & pro*
De diuite & paupere.	ho.1.	*Prata & nemoroſa lo.*
De reſuſcitatione Lazari.	ho.1.	*Grandi fratres ſtupo.*
De muliere Chananæa.	ho.1.	*Multæ tempeſtates in*
De ſcandalis huius mundi	ho.1.	*Væ mundo ab ſcandalis.*
De ſancto Iohanne Baptiſta.	ho.1.	*De Iohanne dicitur, fuit*
De Seueriano epiſcopo recipiendo.	ho.1.	*Sicuti capiti corpus.*
De ieiunio & lectione Geneſis	ho.1.	*Iocundum quidem natis eſt.*
De eruditione diſciplinæ.	ho.1.	*Eruditio diſciplinæ.*
Cum de ſuo exilio ageretur.	ho.1.	*Multi quidem fluctus.*
De militia ſpiritali	ho.1.	*Bona quidem ſunt & vti.*
De militia Chriſtiana	ho.1.	*Omnes homines qui ſeſtu.*

De patre & duobus filiis	ho.1.	*Olim quidem deſcriptu.*
Ad Neophitas	ho.1.	*Benedictus deus ecce.*
De turture	ho.1.	*Turtur amatrix here.*
De Aſia regreſſus	ho.1.	*Moſes magnus ille.*
Poſt reditum prioris exilii	ho.1.	*Quid dicam, quid loquar.*
De fide in Chriſto	ho.1.	*Si credis quod Deus erat.*
De proditione Iudæ	ho.1.	*Paucis hodie neceſſa.*
De cruce dominica	ho.1.	*Quid dicam, quid loquar.*
De aſcenſione domini	ho.1.	*Quando de cruce noſtra proceſ.*
De pentecoſte	ho.1.	*Hodie nobis terra fact.*
De natiuitate domini	ho.2.	*Et reclinauit eum in pra.*
Decollationis Iohannis	ho.1.	*Heu me quid agam.*
De primi hominis dignitate	ho.1.	*Dignitas humanæ.*
De lapſu primi hominis.	ho.1.	*Nemo qui neſciat à prin.*
De fide Abrahæ	ho.1.	*Fides eſt religionis ſan.*
De Iacob & Eſau	ho.1.	*Portabat* Rebecca.
De Ioſeph	ho.1.	*Mittitur à Iacob patre.*
De miſericordia dei.	ho 1.	*Confitemini domino, quoniam.*
Contra auaritiam.	ho.1.	*Euertendi ſunt nobis.*
De cauſa peccati	ho.1.	*Age tandem ſi placet.*
De gula & voluptatibus	ho.1.	*Corpus nobis reliquis.*
De humanitate & miſericordia	ho.1.	*Audite fratres Paulum.*
De inani gloria fugienda	ho.1.	*Quid tandem inanis glo.*
Quomodo deo grati ſimus	ho.1.	*Gratiæ ſunt per nos deo.*
Quod merita parentum nulli nocent,	ho.1.	*Paulum & ipſi imite.*
Contra deſperationem	ho.1.	*Si quis natura in mentis,*
De eleemoſyna largienda.	ho.1.	*Quid ſtipem depoſcen.*
De maledicis benedicendis	ho.1.	I*ngemiſcendi mihi cu.*
De refrenanda concupiſcentia	ho.1.	*Excitatus è ſomno.*
De miſericordia in pauperes	ho.1.	*Quo tandem d:gni ipſi.*
De cauendo ſcandalo	ho.1.	*Animaduertite quantum.*
De amandis perſequutoribus	ho.1.	I*ungamus noſipſos.*
De conſolationibus	ho.1.	*Quemadmodum cibo vi.*
De erogandis diuitiis	ho.1.	*Si opifices qui manu.*
De laudando deum fide formata	ho.1.	I*mitemur & ipſi patri.*
De charitate Dei	ho.1.	*Sectemur & nos ſuper.*
De præmiis ſanctorum & gehenna	ho.1.	*Haud æque idem beatis.*
De occultandis bonis operibus.	ho.1.	R*erum tuarum diſpenſa.*
De ſpe & præſumptione	ho.1.	*Nemo deſperet ſi per.*
De contemptu mundi	ho.1.	*Quemadmodum inquit in.*
De charitate	ho.1.	*Charitatem optimum.*
Exhortationis bonæ vitæ	ho.1.	*Eo ipſi proxime ad per.*
Ad Theodorum monachum	lib.1.	*Si poſſem literis la.*
Ad Ciriacum epiſcopum de exilio	lib.1.	*Age rurſus exhauriam.*

Homilias etiam multas, ſermones & epiſtolas fertur ſcripſiſſe innumerabiles, quæ ad manus noſtras non venerunt. Tandem poſt multos labores & ſancta exercitia dolo Theophili Alexandrini & Eudoxiæ Anguſtæ in exilio Ponti moritur. 6. Cal. Feb. Ann. domini. 411. Indictione. 9.

Severianus epiſcopus Gauellenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in declamandis homiliis ad populum doctor admirabilis, incredibilis eloquentiæ fuit, vnde & frequenter à B. Iohanne ſupradicto epiſcopo & Archadio imperatore ad faciendum ſermonem Conſtantinopolim euocabatur. Huic S. Iohannes populum ſuum commendabat dum vrgeretur in exilium, non tantum doctrinam, ſed & vitæ meritum veneratus. Seuerianus autem plus quam decebat ſe populo commendans, inter eum & Iohannem diſcordiæ fomitem miniſtrauit. Sed reuerſo patriarcha de exilio ad fœdera fraternæ dilectionis reuerſi ſunt, ſicut homilia teſtatur in eccleſia Conſtantinopolitana deſuper habita. De ſcriptis autem Seueriani doctiſſimi viri apud latinos pauca habentur, & ad manus noſtras pauciora venerunt.

In epi-

In epiſtolam ad Galatas lib.1. De baptiſmo & epiphania, lib.1.
In Eccleſia Conſtantinopolitana, ho.1. *In aduentu domini & ſalua.*
De morte Innocentum. ho.1. *Zelus quo tendat, quo*

Extant illius apud nos & aliæ quædam homiliæ, breues quidem, ſed valde vtiles. De cæteris opuſculis eius, & ſi multa ferantur, nihil adhuc reperi. Claruit ſub Archadio & Honorio, eo tempore quo & Iohannes Chryſoſtomus. Anno domini 400.

VITELLIVS Afer, Donatianorum ſchiſma defendens, vir quidem in diuinis ſcripturis exercitatus, ſi in Eccleſiaſtica vnitate permanſiſſet, ſatis vtilem doctrinam compoſuerat. Sed quia veros Catholicos velut traditores & perſequutores arguit, merito cum ſuis voluminibus contemptus fuit. Extant de ſcriptis illius ſubiecta volumina.

Aduerſus gentes lib.1. Quod odio ſint mundo ſerui Dei. lib.1.
Aduerſum noſtros querimoniarũ li. 1.

Multa præterea volumina compoſuiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Conſtante filii Conſtantini magni imperatoris. Anno domini 360.

THEODORVS Antiochenæ Eccleſiæ presbyter, vir doctus & diſertus, atque in lectione veterum authorum ſcripſit aduerſus Apollinariſtas & Eunomianos elegantiſſimum volumen, in quo euidentiſſima ratione & authoritate prauas hæreticorum doctrinas confudit.

Prænotauit autem hoc opus magnificum & inſigne.

De incarnatione domini lib.15.

Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

MACROBIVS presbyter, & poſtea in vrbe Roma Donatiſtarum occultus Epiſcopus. Cum adhuc presbyter eſſet in Eccleſia Dei, ſcripſit ad confeſſores & ad virgines Chriſti volumen, moralis quidem, ſed valde neceſſariæ doctrinæ. In quo præcipue agit & tractat.

De cuſtodia caſtitatis lib.1.

Claruit inter noſtros primum Aphricæ, inter ſuos Donatiſtas Monteſes poſtea Romæ.

HELIODORVS quidam presbyter in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ad diſputandum ſatis acuti & ſcholaſtico more vehementis ingenii, vt omnium rerum vnum oſtenderet eſſe principium, nec quicquam materialium aliunde quam à Deo creatum, ſcripſit ſatis elegans & inſigne opus, quod prænotauit.

De naturis rerum exordialium lib.1.

Alia etiam complura ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

THEODORVS monachus, beati Pachomii diſcipulus, atque poſt illius deceſſum cœnobiorũ eius præpoſitus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & regularis diſciplinæ ſtrenuus gubernator, & non minus ſanctitate quam doctrina venerabilis. Scripſit ad monaſteria ſcripturarum ſanctarum luculentos ſermones.

Exhortationis epi.3.

Claruit ſub Honorio & Theodoſio principibus Anno 420.

ORIESIESIS monachus & diſcipulus ſancti Pachomii & eius ſucceſſoris Theodori collega, vir in diuinis ſcripturis ad perfectum inſtructus, & tam vita quã eruditionẽ ſpectabilis. Scripſit pro ædificatione monachorum opus diuino ſale conditum, totiusq; monaſticæ diſciplinæ inſtrumentis conſtructum, quod prænotare poſſumus.

De inſtructione monachorum, li.1. Si quid amplius ſcripſerit neſcio.

Claruit ſub Honorio & Theodoſio principibus. Anno 420.

IOHANNES Caſſianus, natione Scyta, beati Iohannis Chryſoſtomi Conſtantinopolitani Epiſcopi quondam auditor atque diſcipulus, & ab eo diaconus ordinatus, poſt aliquot annos ab eodem, neſcio propter quam cauſam expulſus, apud Maſſyliam presbyter conſecratus, duo monaſteria, virorum ſcilicet & mulierum, condidit, in quibus regularis diſciplinæ feruor magnus, pluribus annis permanſit. Scripſit experientia magiſtra plura opuſcula, in quibus etiam apud interpretem venuſtas eloquii conſpicitur. E quorum numero feruntur. Rogatus à Leone archidiacono, poſtea Romanæ vrbis Epiſcopo, ſcripſit aduerſus Neſtorem hæreticum.

De incarnatione domini lib.7.
De inſtitutis monachorum lib.4. *De inſtitutis ac re.*

T

De octo vitiis capitalibus.	lib.8.	*Quintus nobis iuuante.*
Collationes ſanctorum patrum	lib.24.	*Cum in heremo Scyti.*

In his collationibus ſanctorum vtilis & neceſſaria monachorum inſtructio eſt, ſed quia per beatum Proſperum de arbitrii libertate in certis reprehenditur, opuſcula eius inter apocrypha computantur. Moritur tandem poſt multorum editionem librorum apud Maſſyliam non ſine opinione ſanctitatis, Theodoſio & Valentiniano regnantibus. Anno domini 435.

Lvcianvs Eccleſiæ Hieroſolymitanæ presbyter, vir in diuinis ſcripturis admodum eruditus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus, cui temporibus Honorii & Theodoſii omnipotens Deus locum ſepulchri, & reliquiarum ſanctiſſimi prothomartyris Stephani reuelauit. Fertur nonnulla ſcripſiſſe opuſcula. E quibus extat prolixa Epiſtola.

De inuentione ſancti Stephani	lib.1.	*Lucianus presbyter.*

De cæteris nihil vidi.

Scripſit autem ipſam reuelationem Græco ſermone, quam Auitus presbyter genere Hiſpanus in latinum vertit eloquium, & adiecta epiſtola ſua per Oroſium Orientalibus miſit legendam. Claruit ſub Honorio & Theodoſio principibus, circa annos domini 410.

Severvs presbyter cognomento Sulpitius, ex Aquitanica prouincia ortus, vir genere & literis nobilis, & paupertatis atque humilitatis amore conſpicuus. Charus etiam ſanctorum virorum Martini Thuronenſis & Paulini Nolani Epiſcoporum, in ſenectute ſua deceptus à Pelagianis, & agnoſcens loquacitatis culpam, ſilentium vſq; ad mortem tenuit, vt peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo ſalubriter emendaret. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula. De quibus referuntur ſubiecta.

De vita ſancti Martini Epiſcopi	lib.3.	*Plerique mortalium.*	
Collatio Poſthumiani & Galli	lib.3.	*Cum in vnum locum ego.*	
Epiſtolarum ad Sororem	li.1.	Epiſtolarum ad diuerſos	li.1.
Ad Paulinum Nolanum Epiſcopum,	lib.2.		

Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Claruit cum ſancto Martino Turonenſi Archiepiſcopo, ſub Archadio & Honorio principibus. Anno domini 420.

Avsonivs Epiſcopus Burdegalenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis ſuo tempore nulli ſecundus, metro excellens & proſa, non minus ſanctitate quam eruditione clarus effulſit. qui apud Treuerim in concilio ſub Maximo principe vna cum ſanctis Martino, Ambroſio Mediolanenſi, & Hieronymo presbytero multa præclara geſſit. Scripſit ibidem exiſtens inter cætera metrice opuſculum inſigne quod prænotatur.

Moſella	lib.1.	De laude eiuſdem patriæ	li.1.

Sed & alia multa fertur ſcripſiſſe opuſcula quæ ad nos minime venerunt. Claruit ſub Maximo. Anno domini 410.

Avgvstinvs Epiſcopus Hipponenſis, natione Carthaginenſis in Aphrica, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis omnium doctorum eruditiſſimus, ſermone diſertus, eloquio clarus, ſenſu profundus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus. Tanta ſcripſit opuſcula, vt neminem crediderim omnia poſſe vel legere vel habere. Vnde ſine dubio mentiri conuincitur, qui ſe Auguſtinum inueniſſe totum confitetur. Cunctos enim ſcriptores & numero librorum & vtilitate præcedit, qui plusquam mille tractatus inſignes compoſuit. Nemo ſic profunde ſacram ſcripturam vt Auguſtinus explanauit, Chriſtianos mores nemo ſic vtiliter inſtituit, nec fidẽ catholicam aliquis eo ardentius defenſauit. Introduxit eum rex in cellam vinariam, tantaque fortitudine induit, quod omnes aduerſarios fidei oris ſui gladio fortiter proſtrauit. Hunc ſi doctorem habueris, etiam deficientibus cæteris, ſufficit ipſe tibi. Nunc itaque de multis libris quos edidit, vel paucos conſignemus.

De ſancta Trinitate.	lib.15.	*Lecturus hæc quæ de.*
De ciuitate Dei.	lib.22.	*Glorioſiſſimam ciuitatem.*
De prædeſtinatione ſanctorum	lib.2.	*Dixiſſe quidem Apoſtolum.*
In Geneſim ad literam.	lib.12.	*Omnis diuina ſcriptu.*
In Geneſim imperfectus	lib.1.	*De obſcuris naturalium.*

De Ge-

	De Geneſi contra Manichæos	li.2.	*Si eligerent Manichæi.*
	De Academicis.	li.3.	*Vtinam Romaniane.*
	De vita beata	li.1.	*Si ad philoſophiæ por.*
	De ordine quoq;.	li.3.	*De ordine rerum.*
	Soliloquiorum.	li.2.	*Volenti mihi multa.*
	De moribus Eccleſiæ catholicæ	li.2.	*In aliis libris ſatis opi.*
	De quantitate animæ	li.1.	*Quoniam video te abundare.*
	De libero arbitrio.	li.3.	*Dic mihi quæſo te.*
	De magiſtro.	li.1.	*Quid tibi videmur*
10	De muſica	li.6.	*Modus qui pes eſt di.*
	De vera religione	li.1.	*Cum omnis vitæ bonæ.*
	De vtilitate credendi	li.1.	*Si mihi honorare vnum.*
	De duabus animabus	li.1.	*Opitulante Dei miſeri.*
	Acta cum fortunato Manichæo.	li.1.	*Quinto ca. ſeptem ar.*
	De fide & ſymbolo.	li.1.	*Quoniam ſcriptum eſt.*
	De ſermone domini in monte.	li.2.	*Sermonem quem locutus.*
	De octoginta tribus quæſtionibus	li.1.	*Vtrum anima à ſeipſa ſit.*
	Pſalmum contra partem Donati	li.1.	*Omnes qui gaudetis de.*
	Contra epiſtolam Donati.	li.1.	*Abs te ipſo præſente.*
20	Contra Adamantium.	li.1.	*De eo quod ſcriptum eſt.*
	De mendacio	li.1.	*Magna quæſtio eſt de.*
	Contra mendacium.	li.1.	*Multa mihi legenda.*
	Ad Simplicianum Epiſcopum	li.2.	*Gratiſſimam plane atq;.*
	Contra epiſtolam, fundamentum	li.1.	*Vnum Deum verum omnipotentē.*
	De agone Chriſtiano	li.1.	*Corona non promittitur.*
	De doctrina Chriſtiana	li.4.	*Sunt præcepta quædam.*
	Contra partem Donati.	li.2.	*Quoniam Donatiſtæ nobis.*
	Confeſſionum	li.13.	*Magnus es domine Deus*
	Contra Fauſtum Manichæum.	li.33.	*Fauſtus quidem fuit ge.*
30	Contra Felicem Manichæum	li.2.	*Honorio Auguſto ſex.*
	De natura boni.	li.1.	*Summum bonum quo ſu.*
	Contra Secundinum	li.1.	*Beneuolentia in me quæ.*
	Contra Hilarium	li.1.	*Qui dicunt mentionem.*
	Quæſtiones Euangeliorum	li.3.	*Hoc opus non ita ſcri.*
	Propoſitionum ex Epiſtola ad Roman.	li.1.	*Senſus hi ſunt in epiſtola.*
	In epiſtolā ad Roman. imperfectū opus.	li.1.	*In epiſtola quam Apoſtolus Pau.*
	In epiſtolam ad Galatas	li.1.	*Cauſa propter quam ſcri.*
	Annotationum in Iob.	li.1.	*Opera magna erant eius.*
	De catechizandis rudibus	li.1.	*Petiſti me frater Deo.*
40	De conſenſu Euangeliſtarum	li.4.	*Inter omnes diuinas auc.*
	Contra epiſtolam Parmeniani	li.3.	*Multa quidem alias ad.*
	De baptiſmo contra Donatiſtas	li.7.	*In libris quos aduerſus.*
	Contra quod attulit Centurius,	li.1.	*Dicit eo quod ſcriptum eſt.*
	Ad inquiſitiones Ianuarii	li.2.	*Ad ea quæ me interro.*
	De opere monachorum,	li.1.	*Iuſſioni tuæ ſanct. frater.*
	De bono coniugali.	li.1.	*Quoniam vnuſquiſq; homo.*
	De virginitate,	li.1.	*Librum de bono coniug.*
	Contra literas Petuliani Donatiſtæ	li.3.	*Noſtis nos ſæpe volu.*
	Ad Creſconium grammaticum	li.4.	*Quando ad te Creſconi.*
50	Teſtimoniorum contra Donatiſtas	li.1.	*Qui timetis conſentire.*
	Contra neſcio quem Donatiſtam	li.1.	*Probationes rerum neceſ.*
	Admonitionis Donatiſtarum,	li.1.	*Quicunque calumniis ho.*
	De diuinatione dæmonum	li.1.	*Quodam de in diebus.*
	Contra Paganos quæſtiones 6.	li.1.	*Mouet quoſdam & requi.*
	In epiſtolam Iacobi	li.1.	*Duodecim tribubus quæ.*
	De baptiſmo paruulorum,	li.3.	*Quamuis in mediis &c.*
	Dialogum Eccleſiæ & ſynagogæ	li.1.	*Duarum matronarum.*
	De vnico baptiſmo,	li.1.	*Reſpondere diuerſa.*

De Maximianiſtis contra Donatiſtas,	li.1.	*Multa iam diximus mul.*
De gratia noui teſtamenti,	li.1.	*Quinq; mihi propoſuiſti.*
De ſpiritu & litera	li.1.	*Lectis opuſculis quæ.*
De fide & operibus	li.1.	*Quibuſdam videtur.*
Breuiculum colla, cum Donatiſtis	li.3.	*Cum & catholici Epiſcopi.*
Collationis contra Donatiſtas.	li.1.	*Quid adhuc Donatiſtæ.*
De videndo Deo,	li.1.	*Memor debiti quo.*
Commonitorium Donatiſtarum,	li.1.	*Sicut præſens rogaui.*
De natura & gratia	li.1.	*Librum quem miſiſtis*
Ad Oroſium contra Priſillianiſtas	li.1.	*Reſpondi tibi quæren.*
De origine animæ ad Hieronymum	li.2.	*Deum noſtrum qui nos vo.*
Ad Emeritum Epiſc. Donatiſtarum	li.1.	*Simul nunc frater Eme.*
De geſtis Pelagii	li.1.	*Poſteaquam in manus me.*
De correctione Donatiſtarum,	li.1.	*Laudo & gratulor &.*
De præſentia Dei ad Dardanum,	li.1.	*Fateor frater dilectiſſime,*
De gratia & originali peccato.	li.2.	*Quantum de veſtra &.*
Geſta cum Emerito Donatiſta	li.1.	*Glorioſiſſimo Hono.*
Contra ſermonem Arrianorum	li.1.	*Eorum præcedenti diſpu.*
De nuptiis & concupiſcentia	li.2.	*Hæretici noui dilectiſ.*
De adulterinis coniugiis	li.2.	*Prima quæſtio eſt frater.*
Locutionum in Heptateuchon,	li.7.	*Locutiones ſcripturæ.*
Quæſtionum in Heptateuchon	li.7.	*Cum ſcripturas ſanctas.*
De anima & eius origine	li.2.	*Synceritatem tuam erga.*
Contra aduerſarium legis & prophe.	li.2.	*Librum quem miſiſtis fra.*
Contra Gaudentium Donatiſtam	li.2.	*Gaudentius Donatiſta.*
Contra duas Epiſtolas Pelagianorum	li.4.	*Noueram te quidem fa.*
Contra Iulianum Epiſc. Pelagianorum	li.6.	*Contumelias duas &.*
Enchiridion ad Laurentium	li.1.	*Dici non poteſt dilectiſſi.*
De cura pro mortuis	li.1.	*Diu ſanctitati tuæ coep.*
De octo quæſtionibus ad Dulcitium	li.1.	*Quantum mihi videtur.*
De gratia & libero arbi. ad monach.	li.1.	*Propter eos qui hominis lib.*
De correctione & gratia	li.1.	*Lectis literis tuis Valen.*
De 21. ſententiis ſcripturarum,	li.1.	*Omnis qui beate vult vi.*
De Epicureis & Stoicis	li.1.	*Aduertit nobiſcum.*
De illo: Ego ſum qui ſum,	li.1.	*Cum diuina lectio lege.*
De fide contra Manichæos	li.1.	*Vnus Deus pater & filius &.*
De paſtoribus,	li.1.	*Spes tota noſtra quia in.*
De ouibus	li.1.	*Verba quæ cantaui.*
Meditationum	li.1.	*Domine Deus meus da cor.*
Manuale de verbo Dei	li.1.	*Quoniam in medio laqueo.*
De contritione cordis	li.1.	*Nihil certius morte, ni.*
De contemptu mundi,	li.1.	*Audite fratres chariſſimi.*
De conuenientia decem plagarum	li.1.	*Non eſt ſine cauſa.*
De cognitione veræ vitæ	li.1.	*Sapientia Dei quæ os.*
De fide ad Petrum	li.1.	*Epiſtolam filii Petre tuæ*
De diffinitionibus ortho. fidei	li.1.	*Credimus vnum eſſe Deum.*
De vita Chriſtiana	li.1.	*Ego peccator primus.*
De quatuor virtutibus charitatis	li.1.	*Deſiderium charitatis*
De diſciplina Chriſtiana	li.1.	*Locutus eſt ad nos.*
De decem chordis	li.1.	*Dominus & Deus noſter miſeri.*
De vanitate huius ſeculi	li.1.	*In hac vita poſiti fra.*
De bono diſciplinæ,	li.1.	*Multo ſunt qui ſanæ do.*
De incarnatione domini	li.1.	*Legi literas tuas in.*
De ſacrificiis ad Marcellinum,	li.1.	*Illuſtri vltro ad eloquen.*
Ad Vincentium	li.1.	*Accepi Epiſtolam quam tuam.*
Ad presbyterum Deo gratias de 6. quæ	li.1.	*Synceriſſimo fratri & com.*
De vera beatitudine	li.1.	*Quamuis ſapientiam quam mi.*
De reis liberandis ad comitem	li.1.	*Negotioſiſſimum in re.*

Ad Dio-

	Ad Dioſcorum	lib. 1.	*Tu me innumerabilium.*
	Ad Glorium Eleuſium Fœlicem	lib. 1.	*Dixit quidem Apoſtolus.*
	Ad Eſycium de fine ſeculi	lib. 1.	*Ad ſanctitatem tuam.*
	Ad eundem de iudicio	li. 1.	*Accepi literas vene.*
	Ad Conſentium de trinitate	li. 1.	*Cogitationis carnalis.*
	De ieiunio ſabbati	li. 1.	*Neſcio vnde ſit factum*
	Ad Hilarium de quæſtionibus	li. 1.	*Ex literis tuis didici.*
	De anima Chriſti apud inferos	li. 1.	*Quæſtio quam mihi pro.*
	Ad Euodium	li. 1.	*Si ea quæ me magis.*
10	Ad Sixtum presbyterum de gratia	li. 1.	*In epiſtola quam per chariſſi.*
	Ad Paulinum contra Pelagianos	li. 1.	*Tandem aliquãdo prouidit.*
	Ad Vitalem	li. 1.	*Cum de te mihi eſſent.*
	Increpationis monialium	li. 1.	*Sicuti parata eſt ſeue.*
	Ad Iulianum comitem	li. 1.	*O mi frater chariſſi.*
	De conſuetudine Eccleſiarum	li. 1.	*Lectis literis tuis vbi.*
	De orando Deo ad Probam	li. 1.	*Et petiſſe te, & promiſiſ.*
	De incarnatione Chriſti	li. 1.	*Quantum ad oculos at.*
	De origine animæ ad Optatum.	li. 1.	*Quamuis tuæ ſanctitatis.*
20	Ad Donatiſtas	li. 1.	*Charitas Chriſti cui.*
	Ad Paſcentium comitem Arrianum,	li. 1.	*Volueram quidem petente*
	Altercationis cum eodem	li. 1.	*Laurentius vir clariſſ.*
	De cauendo Iudaiſmo,	li. 1.	*Literas ſanctitatis tuæ.*
	De mirabilibus ſacræ ſcripturæ,	li. 3.	*Omnium mirabilium velut.*
	De vera innocentia	li. 1.	*Innocentia vera eſt.*
	De natura animæ ad Iohannem	li. 1.	*Deum nemo vidit vnquam.*
	Regulam monialium	li. 1.	*Hæc ſunt præcepta quæ.*
	Regulam communem canonicorum,	li. 1.	*Ante omnia fratres chariſ.*
	Quæſtiones noui & vet. teſtamenti,	li. 1.	*Deus eſt hoc quod nulla.*
30	In totum pſalterium tractatus ſeu	li. 150.	*Diuerſa ſunt genera*
	In Euangelium Iohannis	ho. 124.	*Intuentes quod modo au.*
	In Epiſtolam beati Iohannis	ho. 10.	*Quod erat ab initio.*
	Contra quinq; hæreſes	lib. 1.	*Debitor ſum fateor.*
	De 88. hæreſibus	li. 1.	*Simoniaci à Simone.*
	Ad Iulianam de viduitate.	li. 1.	*Auguſtinus epiſcopus ſeruus.*
	De renuntiatione ſeculi	li. 1.	De moribus Donatiſtarum, lib. 1.
	Contra Maximum	li. 1.	*Cum Auguſtinus Hip.*
	Contra eundem	li. 1.	*Res iam poſtulat in eo.*
	De cantico nouo	li. 1.	*Omnes qui baptizati.*
	De blaſphemia in ſpiritum ſanctum	li. 1.	*Magna quæſtio eſt.*
40	Ad Hieronymum de reprehenſione Pe	li. 1.	*Iampridem tua charita.*
	Ad Bonifacium	lib. 1.	*Quæris à me vtrum.*
	Conſolationis ad Lætum.	li. 1.	*Legi epiſtolam quam miſiſ.*
	Contra Felicianum Arrianum	lib. 1.	
	De perfectione iuſtitiæ hominis,	lib. 1.	De cataclyſmo li. 1.
	De miſeria hominis,	lib. 1.	*Fratres chariſsimi quam.*
	De immortalitate animæ,	li. 1.	*Si alicubi eſt diſcipli.*
	De verbis domini homil. 65.	li. 1.	
	Ad Armentarium & Paulinum	li. 1.	*Vir egregius filius me.*
	Ad Paulinum de quæſtionibus	li. 1.	*Quid de peruẽtione tã proſ.*
50	Ad Nebrium de memoria	li. 1.	*A proœmio ſuper ſede.*
	De viſione Dei ad Fortunatianum	li. 1.	*Commonitorium ſancto.*
	De honeſtate mulierum	li. 1.	*Nemo dicat fratres, quod.*
	De vita & moribus clericorum	li. 2.	*Propter quod volui &.*
	De charitate	li. 1.	*Diuinarum ſcripturarum.*
	De viſitatione infirmi,	li. 1.	
	De pœnitentia	li. 2.	*Quod ſit vtilis & neceſſ.*
	De patientia	li. 1.	
	De continentia,	li. 1.	*De virtute animæ.*

Expoſitionis ſymboli contra infideles,	lib.2.		
De ebrietate	lib.1.	*Frequenter charitatem.*	
De obedientia & humilitate,	lib.1.	*Nihil ſic Deo placet.*	
Retractationum operum ſuorum,	li.1.	*Iam diu eſt vt facere.*	
De verbis apoſtoli, Caute ambu.	li.1.	*Apoſtolum cum legeretur.*	
Expoſitionis orationis dominicæ	li.1.	*Symbolum reddidiſtis.*	
De prædeſtinatione diuina	li.1.	*Dum ſacrarum ſcriptura.*	
De fide rerum inuiſibilium,	li.1.	*Sunt qui putant.*	
De natura rerum,	li.1.	De habitatione Dei inacceſſibili	li.1.
De illo, Quis eſt homo qui vult vitam	li.1.		
In Euangelium Matthæi quæſtiones,	li.1.	*Cum diceret dominus, nemo.*	
Da tabernaculo	li.1.	De cõcupiſcentia carnis tract. ſeu	li.4.
De incommutabili eſſentia Dei,	li.1.	De iuramento	li.1.
De pulchro & apto,	li.3.	Ad Ambroſium presbyterum,	li.1.
De tempore barbarico,	li.1.	De verbis apoſtoli tract. ſiue	li.20.
De muliere Samaritana,	li.1.	De huius vitæ inſtabilitate,	li.1.
De arbore ſcientiæ boni & mali,	li.1.	Vnde malum,	li.2.
De Iacob & Ioſeph,	li.1.	In beato Iacob fratres di.	
De quarta feria,	li.1.	De ſeptem artibus liberalibus,	li.1.
Confutationis falſorum articulorum	li.1.	Contra Porphyrium,	li.1.
Exhortationis ad fidem,	li.1.	De timore Dei, tract. ſiue	li.1.
De defectu ſolis, tract. ſiue	li.1.	De reſurrectione	tract.2.
Contra Iudæos	tract.2.	De incompetentibus nuptiis	li.2.
De Euchariſtia	tract.1.	De ſancto Cypriano,	tract.4.
De Iacob & Eſau	li.1.	De Grammatica.	li.1.
De temporibus æternis	tract.1.	De charitate inquieta,	tract.1.
Ad Victorem,	li.4.	De timore caſto	tract.1.
De ſpe,	tract.1.	De ſuaui iugo domini,	tract.1.
De placendo hominibus vel non,	tract.1.	De duobus cæcis	tract.1.
De Abraham & Iſaac	tract.2.	De virgis Iacob.	tract.1.
De vtilitate pœnitentiæ	tract.2.	De Golia & Dauid	li.1.
De peregrinatione Chriſtianorum,	li.1.	De iudicio Salomonis,	li.1.
De cantico Exodi,	li.1.	De cantico Eſaiæ,	li.1.
De vocatione apoſtoli Pauli,	li.1.	De depoſitione epiſcopi Carthag.	li.1.
De nouiſſimo die	tract.1.	De voce & verbo	tract.1.
De venatoribus Dei & ſeculi,	tract.1.	De Emorroiſſa,	tract.1.
De depoſitione Reſtituti epiſcopi,	tract.1.	De vtilitate ieiunii	tract.1.
De ebrietate Noe	tract.1.	De operibus ſex dierum,	tract.6.
De luctatione Iacob cum angelo,	tract.1.	De virga Moſi in ſerpentem,	tract.1.
De operibus miſericordiæ,	tract.1.	De muliere forti ex prouerb.	tract.1.
De octo beatitudinibus	tract.1.	De correctione fraterna,	tract.1.
De Rubo quem vidit Moſes	tract.1.	De auaritia quoq;	tract.1.
De amore Dei, tract ſiue	li.1.	De ordinatione clerici,	tract.1.
De eligendo Epiſcopo	tract.1.	De adoleſcentum luxuria,	tract.1.
De mortuis à domino ſuſcitatis,	tract.1.	De charitate,	tract.2.
De natiuitate domini,	tract.7.	De Epiphania quoq;	tract.7.
De quadrageſima	tract.5.	De paſſione domini,	tract.2.
Per vigilias paſchæ,	tract.23.	De ſymbolo	tract.3.
Exhortationis ad competentes,	tract.1.	De aſcenſione domini	tract.2.
De S. Perpetua & Felicitate,	tract.3.	De ſancto Vincentio,	tract.2.
De eleemoſyna ſpiritali	tract.1.	De eleemoſynis corporalium,	tra.1.
De Samſon,	tract.1.	De Suſanna & Ioſeph,	tract.1.
De dedicatione templi	tract.2.	Sermones de diuerſis 200.	li.1.
Epiſtolas pluſquam 200.	lib.1.		

Alia quoque multa edidit, quæ ſi quis plenius noſſe deſiderat, Indiculum librorũ eius à Poſſidonio editum, de quo & nos complura recepimus, legat. Scribit Iacobus Vorago Epiſcopus Ianuenſis in tractatu ſuo, quem de libris Auguſtini compoſuit, quod numerus librorum, tractatuum, ſermonum & epiſtolarum eius, vltra mille triginta aſcendat. Concluditq;

cluditq; ita. Et ideo nullus vnquam repertus eſt, qui omnes libros Auguſtini potuerit inuenire. Et Poſſidonius: Mentitur qui ſe te totum Auguſtine legiſſe fatetur. Ego autem in hoc opere quoſdam tractatus non abſque conſilio obmiſi, qui à pleriſq; beato Auguſtino aſcribuntur. E quibus eſt liber, De ſpiritu & anima, in cuius 37. capitulo Boetius allegatur, qui longo tempore poſt Auguſtinum natus eſt. Sed & ſtilus ipſe Auguſtinum non redolet. Item liber qui de vera & falſa pœnitentia ſub Auguſtini nomine iam impreſſus iſt, illi mendaciter aſcribitur, quoniam in 17. capitulo circa finem ipſe Auguſtinus allegatur. Liber de conflictu virtutum & vitiorum, qui incipit, Apoſtolica vox, & ſtylum Gregorii Papæ reſonat, & cum antiquioribus exemplaribus concordat. Item liber de ſcala paradiſi, cuius initium eſt. Cũ quadam die, in antiquis exemplaribus beato Bernhardo inſcribitur, cuius & ſpiritum & phraſin eloqui videtur. Quid multis nitar? Tot ſunt tractatus & ſermones qui beato Auguſtino falſo inſcribuntur, vt eorum recenſio proprium volumen exquirat. Nec meum eſt vt arbiter ſedeam, & quæ aliena ſunt, titulis priuem. Lector prudens quid in his ſibi faciendum vel tenendum ſit, ſolerter proſpiciat. Moritur autem ſanctus doctor Auguſtinus in ciuitate Hipponenſi, cũ obſederetur à Wandalis. Anno domini 430. Indictione 13. ætatis ſuæ 76. ſacerdotii vero 40. ſecundùm Marianum Scotum, quinto Calend. Septembris, obſidionis vrbis menſe tertio. Libris Iuliani Manichæi inter impetus obſidentium Wandalorum, in ipſo dierum ſuorum fine reſpondens, & glorioſe in defenſione Chriſtianæ fidei perſeuerans. Teſtamentum nullum condidit, quia vnde conderet non habuit, præter bibliothecam Eccleſiæ, quam fratribus diligentiſſime cuſtodiendam etiam in morte commendauit. Rebus pauper, meritis & ſcientia diues Auguſtinus pontifex in domino quieuit, cuius vitam Poſſidonius Calamenſis Epiſcopus deſcripſit.

ATTICVS Conſtantinopolitanæ vrbis poſt beatum Iohannem Chryſoſtomum epiſcopus, vir tam in diuinis ſcripturis, quam in ſecularibus literis eruditus, in hoc tamen reprehenſibilis, quod in locum viuentis Epiſcopi & iniurioſe expulſi, ſe paſſus eſt ordinari, ex qua re multa ſcandala in Eccleſia Dei ſuborta ſunt. Scripſit autem non ſpernenda nobis opuſcula. De quibus extat opus inſigne ad reginas, filias imperatorum Conſtantinopoleos.

De fide & virginitate	lib. 1.
Et quædam Epiſtolæ	Et alia non paucâ.

Claruit ſub Honorio & Theodoſio principibus Anno 420.

PAVLINVS presbyter, diſcipulus ſancti Auguſtini Hipponenſis, & poſtea Epiſcopus Nolæ Campaniæ, ad quem Auguſtini & Hieronymi multæ feruntur Epiſtolæ, variiq; tractatus, vir in ſcripturis ſanctis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecundus, non minus ſanctitate quam eruditione clarus effulſit, de quo beatus Gregorius Papa in tertio libro dialogorum ſcribit, quod tantæ pietatis & miſerationis fuerit, vt poſtea quam omnia ſua in pauperum vſus, & captiuorum liberationem expenderat, etiã ſeipſum in ſeruitutem pro filio cuiuſdam viduæ tradiderit à qua tandem cum multis captiuis ob vitæ meritum dimiſſus fuit. Scripſit tam metro quam proſa multa volumina, de quibus iſta feruntur. In primis ſancto Auguſtino petente ſcripſit.

Vitam ſancti Ambroſii Medi.	li. 1.	Vitam ſancti Felicis Nolani Epiſc.	li. 1.
De ſacramentis quoq;	li. 1.	De morte baptizati infantis,	li. 1.
Panegiricum Theodoſii	li. 1.	Hymnorum diuerſo carmine.	li. 1.
De contemptu mundi	li. 1.	De pœnitentia.	li. 1.
De benedictionibus patriarcharum,	li. 1.	De laude martyrum.	li. 1.
Ad Seuerum Sulpitium	epi. 4.	Epiſtolarum ad diuerſos	li. 1.

Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Honorio & Valentiniano principibus. Anno domini 420.

NICEAS Romacianæ vrbis Epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio acutus ſermone apertus & nitidus, ſcripſit ad ædificationem legentium non contemnendæ lectionis opuſcula. De quibus ſubiecta feruntur. Ad competentes qui ad baptiſmum diſponuntur.

Præparatorium,	li. 1.	De erroribus gentilitatis	li. 1.
De fide vnicæ maieſtatis,	li. 1.	Aduerſus Genealogiam	li. 1.
De ſymbolo quoq;	li. 1.	De victima agni paſchalis	li. 1.
Ad virginem lapſam,	li. 1.	Et quædam alia.	

Claruit tempore Theodoſii & Honorii principum Anno 420.

SIMPLICIANVS Mediolanenſis poſt ſanctum Ambroſium Epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & amator paupertatis, multis Epiſtolis hortatus eſt Auguſtinum adhuc presbyterum agitare ingenium, & expoſitionibus vacare ſcriptutarum, vt velut alter Ambroſius Origenis compulſor operis videretur. Vnde & multas ad eius perſonam Auguſtinus abſoluit quæſtiones & epiſtolas. Sed & ipſe ad Augnſtinum aliosque diuerſos vtiles conſcripſit Epiſtolas, quæ partim hinc inde reperiuntur. Claruit ſub Theodoſio & Honorio principibus. Anno domini 420.

ISIDORVS ſenior, Epiſcopus Cordubenſis, vir in diuinis ſcripturis valde peritus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio promptus, & ſatis diſertus eloquio, non minus conuerſatione morum quam ſcientia ſcripturarum inſignis, cuius eruditio apud veteres in magno pretio exiſtebat: ſcripſit non pauca in diuinis voluminib. opuſcula, de quibus ego tamen reperi, opus egregium quod edidit ad ſanctum Oroſium presbyterum Hiſpanum.

In quatuor libros Regum. lib. 4.

De cæteris nil reperi. Claruit ſub Theodoſio & Honorio principibus. Anno domini 420.

OROSIVS presbyter, natione Hiſpanus, beati Auguſtini quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis peritiſſimus, vita & conuerſatione clariſſimus fuit. Hunc beatus Auguſtinus pro diſceda quæſtione de natura animæ ab Hiſpania ad ſe venientem, ad ſanctum Hieronymum in Bethleem Iudæ miſerat, vbi aliquantulum moratus quæſtionem pro qua venerat, luculenter didicit, & ad Hipponem remeans, reliquias prothomartyris Stephani ſecum portauit. Ad hunc ſtudioſiſſimum virum, plura extant beati Auguſtini opuſcula, & reſolutiones variæ quæſtionum ſcripturarum. Scripſit vero & ipſe ſubiecta volumina, Apologeticum.

Contra Pelagianos, lib. 1.
De Hormeſta mundi chronicam li. 7. *Præceptis tuis parui.*
De ratione animæ lib. 1. *Cum apud vos cœleſtis.*
Epiſtolas plures ad Auguſtinum, li. 1.
Epiſtolarum quoq; ad diuerſos li. 1.
In Cantica canticorum lib. 1.

Claruit vita & doctrina illuſtris cum ſancto Auguſtino. Anno domini 420.

IOHANNES Epiſcopus & patriarcha Hieroſolymitanus, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, ſed Origenis dogmatibus nimium intentus, patrum in ſe ſcripta concitauit, Hieronymi videlicet ſanctiſſimi presbyteri, & Epiphanii Epiſcopi, ſicut in eorum ad eum miſſis inuenitur epiſtolis. Ipſe autem Iohannes ſtudii ſui rationem reddens: dicit ſe non fidem Origenis imitatum, ſed ingenium. Scripſit enim ob hanc cauſam vel maximè opus notatu dignum.

Contra obtrectatores ſui ſtudii, li. 1. Et epiſtolas quaſdam ad diuerſos. Et quædam alia. Claruit Archadii & Honorii Imperatorum temporibus. Anno domini 400.

MAXIMVS Epiſcopus Thaurinenſis, in ſcripturis ſanctis eruditiſſimus, in declamandis homiliis ad populum nulli ſuo tempore ſecundus, non ſolum doctrina inſignis fuit, ſed etiam vitæ ſanctitate clariſſimus emicuit. Scripſit multa egregia opuſcula, quæ ſancta mater Eccleſia cum magna authoritate legenda ſuſcepit. E quibus ſubiecta feruntur.

De Euangeliorum capitulis li. 1.
In actus Apoſtolorum li. 1. *Glorioſiſſimos Chriſti.*
In laudem Apoſtolorum, li. 2. *Solennitates nobis.*
In laudem Iohannis Baptiſtæ li. 2. *Sanctorum patrum me.*
De vita Euſebii Vercellenſis li. 2. *Sancti Cypriani feſti.*
De ſancto Cypriano martyre, lib. 2.
De gratia baptiſmi li. 1.
De auaritia li. 1.
De hoſpitalitate li. 1.
Defecta Lunæ. li. 1.
De eleemoſynis li. 1.
De verbis Eſaiæ li. 1.
De paſſione domini, li. 1.
De ieiunio quadrageſimæ li. 1.
De ieiunio ſeruorũ Dei generali li. 1.
De Iudæ traditione li. 1.
De cruce domini li. 1.
De ſepulchro domini. li. 1.
De officio miſſæ, li. 1.
De accuſatione domini ho. 1.
De reſurrectione domini, ho. 4. *Non immerito fratres ho.*
De ſancto Laurentio ho. 3. *Sanctum eſt fratres ac Deo.*
De ſancto Stephano ho. 1. *Lectio actuum Apoſtolorum.*

De Ca-

De Calendis Ianuariis ho.1. De natali domini. ho.3.
De Epiphania domini ho.2. De Paſcha ho.3.
De Pentecoſte ho.3. De pœnitentia Niniuitarum. ho.1.
De non timendis hoſtibus carnalibus ho.1.
De gratias poſt cibum agendum. ho.1.

Scripſit & alia multa: Sermones, Tractatus, Epiſtolas, & homilias, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Archadio & Honorio principibus. Anno domini 420. Et ſub Theodoſio iuniore moritur.

IVLIANVS Epiſcopus Campanus, vir acris & vehementis ingenii, eruditus in ſcripturis ſanctis, græco & latino ſermone ſcholaſticus. Priuſquam impietatem Pelagii in ſe aperiret, clarus in doctoribus Eccleſiæ fuit. Poſtea vero hæreſim illius defendere cupiens, ſcripſit contra ſanctos doctores ſuæ opinioni conuenientia opuſcula. De quibus extant.

Aduerſus ſanctum Auguſtinum lib.4.
Aduerſus eundem alii li.7.
Alercationis partium dialogus li.1.

Et alia plura, quæ omnia propter authoris errores ab Eccleſiaſtica bibliotheca merito abiecta ſunt. Hic tempore famis & anguſtiæ omnia ſua in eleemoſynis pauperibus diſtribuit, & multos nobiles & religioſos, ſub pietatis ſpecie deceptos ſuæ hæreſi ſociauit. Claruit ſub Archadio & Honorio principibus. Anno domini 420.

INNOCENTIVS Papa primus, vir doctus atque ſanctiſſimus, natione Albanus, poſt beatum Petrum quadrageſimus & ſecundus, vniuerſali Eccleſiæ annis quindecim præfuit, & multa pro eius vtilitate glorioſe ordinauit. Ad hunc cum adhuc eſſet presbyter, beatus Hieronymus hiſtoriam mulieris ſepties percuſſæ compoſuit, quod prologus eiuſdem operis oſtendit. Qui cum in diuinis ſcripturis eſſet eruditiſſimus ſcripſit nonnulla pro ædificatione fidelium præclara opuſcula. De quibus ego duntaxat iſta reperi.

Decretum contra Pelagianos li.1.
Contra Bonoſiacos li.1. *Diu mirati ſumus.*
Epiſtolarum ad diuerſos li.1. *In requirendis de his.*

De cæteris nihil vidi. Moritur anno domini 417. Indict. 15. 4. Cal Auguſti.

EVSEBIVS Cremonenſis monachus, & diſcipulus beati Hieronymi presbyteri, vir ſtudioſus & eruditus, vita & conuerſatione venerabilis, orationibus ſanctis & diuinis lectionibus magiſtri ſui reuerendiſſimi exemplo iugiter intentus magnum ſanctitatis opinionem conſecutus eſt. Scripſit ad Damaſum Portuenſem Epiſcopum, & Theodoſium ſenatorem Romanæ vrbis, ſatis elegans & prolixum volumen.

De tranſitu ſancti Hieronymi, li.1. *Reuerendiſſimo Da.*

Claruit tempore ſancti Hieronymi. Anno domini 420.

POSSIDONIVS Afer, Epiſcopus Calamenſis, beati Auguſtini quondam auditor atque diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & ſecularium literarum non ignarus, multis annis cum ſancto Auguſtino familiariter conuerſatus, vita & doctrina inter Eccleſiaſticos præſules clarus effulſit. Scripſit autem inter cætera ad ædificationem fidelium.

Vitam ſancti Auguſtini, li.1. *Inſpirante rerum omnium.*
Indiculum librorum eius li.1. *Contra Paganos de.*

Claruit ſub Theodoſio principe. Anno domini 430.

SIRICIVS Papa, natione Romanus, ſedit poſt Damaſum in pontificatu annis 15. vir doctus & ſanctus, & catholicæ fidei defenſor acerrimus, omnes Manichæos quos in vrbe reperit, auxilio damnauit. Conuerſos autem pro agenda pœnitentia vſq; in finem vitæ ad monaſteriū relegauit. Scripſit autē inter cætera, ad Hemerium Epiſcopū Terraconēſem.

Decretale opuſculum li.1. Contra Iouinianum & Auxentiū. li.1.

Moritur ſub Theodoſio & Valētiniano imperatorib. An. Dn. 398. Indict 6. 9. Cal. Mar.

FASTIDIVS Epiſcopus Britannorum, vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & verbi Dei prædicator egregius, vita quoq; & conuerſatione illuſtris, ſermone & ingenio clarus, ſcripſit nonnulla deuota opuſcula. De quibus fertur ad Fatalem volumen quoddam ſana doctrina conſcriptum.

De doctrina Chriſtiana li.1. De viduitate ſeruanda li.1.

Claruit ſub Honorio & Theodoſio principibus Anno 420.

CELESTINVS Papa primus, natione Romanus, vir doctus & ſanctus cuius iuſſu beatus Cyrillus Epiſcopus Alexandrinus apud Epheſum ſynodum ducentorum patrum celebrauit, in qua Neſtorius & Pelagius cum ſuis dogmatibus iniquis damnati ſunt. Ibi

quoq;

quoq; ſtatutum eſt, vt beatiſſima virgo Maria Dei mater deinceps vocaretur. Scripſit autem beatus Cœleſtinus inter cætera ſolenne decretum.

Contra Neſtorium lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos li.1.

Et quædam alia. Moritur ſub Theodoſio iuniore princ. Anno domini 433. pontificatus ſui 10. Indictione prima 6. Iduum Aprilis.

THEODORICVS Epiſcopus vrbis quæ à fundatore ſuo Perſarum rege Cyro, Cyria eſt vocata, vir in diuinis ſcripturis valde doctus, & in ſecularium literarum diſciplinis ſufficienter eruditus, dicitur nonnulla compoſuiſſe in ſanctis voluminibus opuſcula, ſed in manus noſtras non venerunt. Fertur autem eius inſigne opus poſt Hieronymum editum.

Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, li.1. De incarnatione domini cõtra Eutycen, li. 1.

Claruit temporibus Theodoſii ſacratiſſimi principis. Anno domini 390. Cuius hiſtoria nunc tripartitæ hiſtoriæ inſerta eſt.

EVODIVS Epiſcopus in Africa, diſcipulus beati Auguſtini Hipponenſis Epiſcopi, ad quem idem tractatum ſcripſit de anima Chriſti apud inferos, & multas epiſtolas vir doctus in ſcripturis ſanctis, & cõuerſatione vitæ integerrimus, qui in catalogo ſanctorum merito venerit locandus. Fertur quædam deuota ſcripſiſſe opuſcula. De quibus extat volumen de factis in Africa miraculis per reliquias ab Oroſio presbytero allatis.

S. Stephani martyris. li.1. Et plures epiſtolæ ad diuerſos. li.1.

Et quædam alia.

Claruit temporibus ſancti Auguſtini. Anno domini 420.

PALLADIVS Britannorum ſeu Scotorum inſulæ Hibernienſis à Cœleſtino Papa primus ordinatus Epiſcopus, natione Græcus, vir doctus & ſanctus ſua dulciſſima prædicatione gentem ſibi commiſſam ad fidem Chriſti conuertit. Poſt quem ſanctus Patricius genere Brittus à ſancto Cœleſtino Papa conſecratus, in archiepiſcopum Hibernienſem per annos 40. ſignis & miraculis coruſcans, totam inſulam conuertit ad fidem. Scripſit autem Palladius Vitam ſancti Iohannis Chryſoſtomi. lib.1.

Miſſus autem fuit in Scotiam à Cœleſtino Papa primo. Anno domini 432. Indict.15. ſecundum Marianum Scotum.

CYRILLVS Epiſcopus Alexandrinus, natione Græcus, montis Carmeli quondam decus & cultor inſignis, vir doctus, & ſanctus, iuſſu Cœleſtini Papæ primi, in concilio ducentorum patrum apud Epheſum præſedit, in quo Neſtorium & Pelagium cum erroribus eorum condemnans, multas elegantes ſententias dixit. Qui cum in ſcripturis ſanctis eſſet erudítiſſimus, multa conſcripſit opuſcula. De quibus iſta feruntur.

De fide contra hæreticos, lib.1. Contra Neſtorium lib.1.

De defectu ſynagogæ, lib.1. De ortu & laude S. Mariæ. lib.1.

De cyclo paſchali, annorum 95. lib.1. In Euangelium commentariorum li.4.

Epiſtolas inſuper, homilias & ſermones plures compoſuit, & alios diuerſos tractatus, qui ad notitiam meam non venerunt.

Claruit in Concilio Epheſino præſidens ſub Theodoſio minore imperatore. Anno domini 432. Indict.15.

THEODORVS Anchiranus Galaciæ Epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & in ſecularibus literis valde eruditus, in dialectica maxime valens, eloquio diſertus & diſputator acutus, in concilio Epheſino ſatis clarus exiſtens, ſcripſit ibidem dialectico more valde obſcure.

Contra Neſtorium lib.1. Et quædam alia.

Claruit ſub Theodoſio iuniore principe. Anno domini 430.

ZOZOMÆNVS natione Græcus, ſecularium literarum cultor egregius, & in diuinis ſcripturis ſatis eruditus, fertur nonnulla ad ędificationem Eccleſiæ ſcripſiſſe opuſcula, De quibus extat opus inſigne ad Theodoſium iuniorem principem, à tertio conſulatu Cryſpi & Conſtantini Cæſarum, vſque ad eiuſdem Theodoſii 17.

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib.9. *Cogitatio mihi aliquando.*

Cætera quæ compoſuit ad notitiam meam non venerunt.

Claruit ſub præfato imperatore Theodoſio. Anno 430.

SOCRATES quidã natione Græcus, vir doctus & eloquens, hiſtoriographus inſignis, & magnarum rerum experientia præclarus, ſcripſit à tempore primi Conſtantini magni imperatoris, vſq; ad imperium Theodoſii iunioris volumen.

Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib.1.

Alia

Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, ſed in manus noſtras non venerunt.

Et notandum quod tres Græci authores, videlicet Theodoricus Epiſcopus Cyriæ, Zozomenus, & Socrates iſte, rerum Eccleſiaſticarum ſinguli ſcripſerunt, pene vno tempore hiſtorias, quas Epiphanius ſcholaſticus in latinum, vt iacebant, tranſtulit, ex quibus Caſſiodorus ſenator & monachus vnã hiſtoriam continuã fecit, quam tripartitam appellauit.

VIGILIVS Diaconus & monachus, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, monaſticæ diſciplinæ cuſtos & rector, fertur ad ædificationem monachorum quædam cudiſſe opuſcula, quæ ad noſtram memoriam venire & locorum & temporum diſtantia prohibuit. Dicit autem presbyter Gennandius ſcripſiſſe illum valde vtilem regulam.

De conuerſatione monachorum lib. 1. De cæteris non loquitur.

Claruit ſub Honorio & Theodoſio principibus. Anno 420.

OSIVS Epiſcopus Cordubenſis, ante Iſidorum, ad quem Calcidius grammaticus Timæum Platonis traduxiſſe memoratur vir quidem doctus & eloquens, in concilio Sardicenſi præſidens multas egregias ſententias dixit ſicut in geſtis eiuſdem ſynodi continetur. Hic in ſenectute ſua nimis perterritus à Conſtantio principe Arriano, metuens ne ſenex & diues, aut exilium pateretur aut damna rerum Arrianæ mox impietati conſenſit. Sed vitam vt meruit, non diu poſt exitus crudelis finiuit. Nam poſt impiam præuaricationem, cũ ſanctus Gregorius Eliberitanus Epiſcopus ex imperiali decreto veniſſet Cordubam, & nollet cõmunicare Oſio, commotus ille rogauit Clementinũ Conſtantii præfecti vicarium, vt in exiliũ depelleret Gregorium. Cui vicarius: Nõ audeo inquit Epiſcopum in exilium mittere, niſi prius ab Epiſcopatu depoſueris illum. Nec morę patiens Oſius, cathedram vt iudex aſcendit. Gregorium regali citat edicto, quo comparente in conſpectu multitudinis, cum Oſius faſtu ſuperbus, ſententiam depoſitionis conaretur exprimere, Gregorius totis viribus Chriſtum appellat, ne tam iniuſtam eius præſumptionẽ ſineret inultã. Et ecce Oſius impius reſidens cũ ſententiam vellet proferre, os vertit diſtorquẽs pariter & ceruicem, & cadens in terrã ſubito expirauit. Hinc omnes inuadit metus, Gregorium poſt hac nemo audet contingere. Scripſit autem Oſius adhuc catholicus, Ad ſororem ſuam.

De laude virginitatis. li. 1. In concilio præfato: ſententias 18. li. 1.

Et plures Epiſtolas. Claruit ſub Conſtantio ſenex valde, à quo etiam deceptus interiit. Circa annum domini 390.

IDACIVS Lemice Hiſpaniarum vrbis Epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditus cognomento & eloquio clarus, qui cũ Vrſacio Epiſcopo propter necem Priſcilliani quẽ Treueris accuſauerant à communione Eccleſiæ ſequeſtratus in exiliumq; detruſus ibidem mortuus eſt. Scripſit autem non contemnenda opuſcula. De quibus iſta feruntur.

Aduerſus Priſcillianum. lib. 1. Chronicarũ à tempore Theodoſii. li. 1.

Et quædam alia. Claruit ſub Theodoſio venerabili imperatore. Anno domini 400.

LEPORIVS presbyter & monachus, in diuinis ſcripturis ſtudioſus, ſed nimiũ præſumens de puritate vitæ, arbitrio & conatu proprio ſe non gratia Dei viuere religioſe dogmatizabat. Pelagianum defendens errorem. Admonitus autem à Gallicanis doctoribus, & in Africa per ſanctum Auguſtinum correptus, ceſſit errori, & hæreſim quam prius prædicabat, acriter poſtmodum impugnauit. Agens itaque gratias de ſua emendatione, ſcripſit.

Correctorium aduerſus hæreſim. lib. 1. Et quædam alia.

Claruit ſub Theodoſio iuniore principe. Anno domini 430.

SEDVLIVS presbyter natione Scotus, Hildeberti Scotorum Archiepiſcopi ab ineunte ætate diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, & in ſecularibus literis erudiriſſimus, carmine excellens & proſa, amore diſcendi Scotiam relinquens venit in Franciam, deinde Italiam perluſtrauit & Aſiam, poſtremo Achaiæ finibus excedens, in vrbe Roma mirabili doctrina clarus effulſit. Scripſit autem & metro & ſoluta oratione plura opuſcula, de quibus ego tantum reperi ſubiecta. Ad Macedonium Abbatem, opus inſigne iuxta ſeriem totius Euangelii quod prænotauit.

Carmen paſchale metrice li. 4. *Paſchales quicunque da.*
In omnes epiſtolas Pauli proſaice li. 14. *Antequam Apoſtolica verba.*
De miraculis Chriſti. li. 1. *A ſolis ortus cardine.*
Ad Theodoſium imperatorem. li. 1. *Romulidum ductor cla.*
In maius volumen Priſciani. li. 1. In ſecundam editionem donati. li. 1.
Exhortatorium ad fideles li. 1. *Cantemus ſocii domino.*

Epiſto-

Epiſtolas plures ad diuerſos lib.1. *Sedulius ſcotigena.*
De miraculis Chriſti proſaice lib.2.

Alia quoq; nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Hic tandem vt Sigebertus ſcribit, Epiſcopus ordinatus fuit, ſed eccleſiam vel vrbem vbi, nõ exprimit. Claruit ſub Theodoſio Anno 430.

VICTORINVS Maſſilieñſis rhetor, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & in ſcripturis ſanctis admodum ſtudioſus, conatus eſt ſanctas ſcripturas exponere, ſed ſeculari literatura occupatus, & campum diuinorum eloquiorũ ſine præceptore ingreſſus, quod voluit non perfecit. Vnde quæ ſcripſit opuſcula Chriſtiano quidem ſenſu & pio ſtudio pręſtant, ſed leuiori pondere ſententiæ figurantur. Edidit autem ad filii ſui Etherii perſonam commentariorum à principio vſque ad mortem Abrahæ patriarchæ.

In Geneſim. lib.4. Et quædam alia quæ nos latent.

Claruit ſub Theodoſio & Valentiniano. Anno 430.

PHILIPPVS monachus & presbyter, beati Hieronymi quondam auditor atque diſcipulus, vir ſtudioſus & eruditus, voluntariæ paupertatis amator præcipuus, qui verbo & exemplo ad pietatem multos erudiuit, poſt magiſtri obitum in diuinis ſcripturis quoſdam commentarios edidit. De quibus extat opus vt ferunt egregium.

In Iob lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Claruit ſub Theodoſio & Valentiniano principibus. Anno domini 430. Et ſub Marciano moritur.

VINCENTIVS monachus & presbyter monaſterii Lyrinenſis inſulæ, natione Gallus vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſeculariũ literarum non ignarus, vita & moribus, clarus. Extat eius inſigne opus quod ſub peregrini nomine compoſuit, à veteribus doctoribus percelebre laudatum, de erroribus & collegiis hæreticorum fugiendis.

Contra omnes hæreticos lib.2.

Alia quoq; nonnulla ſcripſiſſe legitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Theodoſio & Valentiniano regnantibus. Anno domini 430.

PAVLVS presbyter, natione Pannonius, quæ Hungaria nunc dicta eſt vir in ſacris literis ſtudioſus, & ſatis eruditus, non minus religionis cultu quam ſcientia ſcripturarum venerabilis, Chriſtianæ fidei propugnator zeloſus, fertur non pauca ſcripſiſſe volumina, quorum lectio ad confundendos hæreticos ſatis accommoda perhibetur. Extant eius ad Conſtantiam Chriſto dicatam virginem.

De virginitate & contemptu mundi lib.2.

De aliis nihil adhuc reperi. Claruit ſub Theodoſio iuniore. Anno domini 430.

ISAAC ex monacho Antiochenæ Eccleſiæ presbyter, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in declamandis homiliis ad populum celeberrimæ opinionis, vita & conuerſatione Deo dilectus, & hominibus venerabilis, ſcripſit Syro ſermone, ad imitationem ſancti Effren plura deuota opuſcula, quorum lectio religioſis hominibus valde vtilis iudicatur.

E quibus inter noſtra ſubiecta reperi.

Contra Neſtorianos & Euty.	lib. 2.	
Exhortatorium vitæ ſpiritalis	lib. 1.	*Anima quæ Deum diligit*
De pugna vitiorum,	lib.1.	*Multorum honorem de.*
De acceſſu ad Deum,	lib.1.	*Quando aliquis in aliquã ruinã*
De difficultate virtutum	lib. 1.	*Quamlibet virtutem ſine.*
Dialogum de profectu ſpiritali	lib.1.	*Quo vinculo retinetur.*
De ordine monaſticæ vitæ	lib.1.	*Ex operatione violenta.*
De humilitate	lib.1.	*Beatus homo qui ſcit infir.*
De tribus ordinibus proficientium	li.1.	*Tres ſunt ordines in.*
De ſolitudine monachorum,	li.1.	*Homo multæ ſollicit.*
De diuerſis tentationibus	li.1.	*Virtutes inuicem ſibi.*
De informatione nouitiorum	li.1.	*Hic eſt ordo ſobrius.*
De pœnitentia	li.1.	*Fortitudinem quam po.*
Carmen ſuper Antiochię deſola.	li.1.	

Homilias plures ad populum habuit, ſed in manus noſtras minime venerunt. Claruit ſub Theodoſio iuniore. Anno domini 440.

EVCHERIVS Epiſcopus Lugdunenſis in Gallia, vir doctus, & monachorum diſciplina à iuuentute imbutus, ingenio promptus, & ſermone compoſitus, vita & conuerſatione

one Deo & hominibus gratus, quippe qui multos & verbo & exemplo ab iniquitate auertit. Scripſit plura egregia volumina ſed ad notitiam meam adhuc pauca peruenerunt. Reperi enim tantum iſta.

De contemptu mundi, li.1.
Expoſitiones diuinorum nominum li.1. *Formulas ſpiritalis.*
Ad filios Solonis & Vrani li.1. Epitomen Caſſiani li.1.
Epiſtolas quaſdam ad diuerſos li.1. Ad Hilarium epiſcopũ de laude here. li.1.
Claruit ſub Theodoſio iuniore. Anno domini 440.

HILARIVS Epiſcopus Arelatenſis, ad quem heremi deſerta petentem Eucherius Lugdunenſis antiſtes librum edidit de laude heremi, vir doctus in ſcripturis diuinis, & ſatis diſertus eloquio, cuius merita ſanctitatis catholica perſonat Eccleſia. Tantæ pietatis extitit in pauperes, vt omnibus ſuis in eorum vſus hilariter diſperſis, pater pauperum deinceps vocaretur & eſſet. Scripſit inter cætera ſatis præclaro eloquio prædeceſſoris ſui.

Vitam ſancti Honorati Epiſcopi lib. 1.
Homilias pene infinitas Et quædam alia.
Claruit ſub Theodoſio principe iuniore. Anno domini 440.
Moritur autem ſub Valentiniano & Marciano principibus.

ZOZIMVS Papa, natione Græcus, ſedit in pontificatu poſt ſanctum Innocentium anno vno, menſibus octo, vir doctus, ſanctus, & Deo dilectus, qui verbo & exemplo commiſſam ſibi ſtrenue gubernauit Eccleſiam, pro cuius ædificatione multa eleganter conſtituit, ſicut in geſtis illius continetur. Scripſit pro ſtatu Eccleſiaſtico ad diuerſos.

Epiſtolarum li.1. *Ex relatione fratris noſtri*
De Paſcha ad Hilarium li.1.
De ſacerdotio ad Eſytium, li.1. *Exigit dilectio tua præ.*
Moritur ſub Honorio & Theodoſio imperatoribus. Anno domini 419. Indict. 2. ſeptimo Calendas Ianuarias.

BONIFACIVS Papa primus beato Zozimo ſuccedens, præfuit Eccleſiæ annis tribus & menſibus quatuor, vir magnæ doctrinæ, & ad regimen animarum ſatis idoneus, qui multa pro vtilitate Eccleſiaſtica conſtituit, quæ in canonibus ſanctorum patrum ſparſim habentur. Scripſit ad ædificationem fidelium, vt ferunt nonnulla opuſcula. De quibus ego tantum reperi.

Epiſtolarum decretalium. li.1. *Eccleſiæ Romanæ cui.*
Moritur ſub Honorio & Theodoſio principibus. Anno domini 422. Indict. 5. octauo Calendas Nouembris.

PROBA mulier elegantiſſima, vxor Adelphi proconſulis Romani, fœmina in ſecularibus literis eruditiſſima, & diuinarum ſcripturarum non ignara, mirabili ſtudio feruens ſexum vicit eruditione ſua Græcis ac latinis literis ad perfectum inſtructa, metroque excellens & proſa, cum Virgilium mente teneret ad verbum, cogitauit ex illius verſibus nouum & vetus teſtamentum deſcribere, & quaſi ſic ille ſenſiſſet ſuis carminibus demonſtrare. Aggreſſa itaque fortiter opus mente repoſitum, omnes Virgilii libros ſolicite percurrens, nunc iſtum, nunc illum verſum, aliquando dimidium, nonnunquam particulas minores verſuum aſſumens mirabili induſtria ſeruata vbique menſura pedum, catholica volumina poetæ carminibus deſcripſit, hocque opus in ſeptingentis ferme verſibus comportatum prænotauit Græco vocabulo.

Virgiliocentonam. li.1. *Iam dudum temeraſſe.*
Si quid amplius ſcripſit, neſcio.

Nihilominus hoc opus inter apocrypha computatur, quoniam & ſi mulier deuota pium ſtudium aſſumpſerit, tamen Virgilius nunquam ad Chriſti honorem, vel ad fidem noſtram ſuos verſiculos referendos æſtimauit. Eſt enim huius negotii non propria, ſed ficta per Probam aſſumpta interpretatio. Claruit autem vt quibuſdam placet ſub Theodoſio minore. Anno domini 430.

EVDOXIA Theodoſii iunioris vxor, mulier in Chriſtiana religione deuotiſſima, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis eruditiſſima, ab Hieroſolymis remeans, reliquias ſanctiſſimi protomartyris Stephani ſecum detulit, & in baſilica beati martyris Laurentii honorifice collocauit. Hæc cum doctiſſima eſſet, carmine & proſa excellens, fertur ad imitationem Probæ vxoris Adelphi Homeri carmina reflexiſ-

ſe ad fidem Chriſtianam, titulum ſimiliter præponens opuſculo edito talem.

Homerocentonas. lib. 1. Sed & ipſum apocryphum eſt.

Scripſit etiam quædam alia. Cum ſanctus Hieronymus in Epiſtola quadam ſe Homerocentonas & Virgiliocentonas legiſſe perhibeat, ante eius obitum conſcriptæ ſint neceſſe eſt.

Claruit cum Theodoſio marito, quæ ſumpſit imperium. Anno domini 423.

Primasius Epiſcopus Africanus, & vt quidam volunt beati Auguſtini quondam diſcipulus, vir ſane in ſcripturis ſanctis eruditus, & diſciplinis ſecularium literarum glorioſe imbutus, ingenio ſubtilis, & eloquio diſertus, multa dicitur compoſuiſſe opuſcula, quæ apud veteres magno in pretio habebantur. De quibus ego tantum reperi.

Contra hæreſes ad Fortunatum Epiſc. lib. 3.

In Apoca. Iohan. ad Caſtorium. lib. 5. De libro Apo. beati Iohan.

Cætera autem quæ compoſuit, ad notitiam meam adhuc non venerunt. Claruit ſub Theodoſio Imper. 2. Anno domini 440.

Ivnilivs Epiſcopus cuiuſdam vrbis in Africa, nomen autem ciuitatis inuenire non potui, vir certe in ſacris ſcripturis valde doctus, & in ſecularibus diſciplinis meo iudicio ſufficienter inſtructus, ſenſu profundus, eloquio dulcis & ornatus, multa dicitur conſcripſiſſe opuſcula ſed ego tantum vidi opus inſigne quod ſcripſit ad Primaſium ſupradictum Epiſcopum, quod prænotauit.

De partibus diuinæ legis. lib. 1. *Sancto ac beatiſſimo Epiſcopo.*

De cæteris nullum vidi.

Claruit eo tempore quo & Primaſius. Anno domini 440.

Proterivs Epiſcopus Alexandrinus, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis eruditiſſimus, Theologus & computiſta inſignis, quem Leonis Auguſti temporibus, ſucceſſores Dioſcori hæretici ſeditione facta authore Timotheo crudeliter peremerunt. Ipſumque Timothæum in locum eius pro Alexandrino Epiſcopo idolum erexerunt. Scripſit inter cætera ad ſanctum Leonem Papam.

De celebratione paſchæ. Epiſt. 3.

Ad Hilarium de eadem re Epiſt. 1. *Quoniam ſanctitas veſtra orta.*

Epiſtolas plures ad diuerſos.

Et quædam alia.

Claruit ſub Leone imperatore. Anno Domini 460.

Pascasinvs Sicilienſis Epiſcopus, in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, non minus conuerſatione quam ſcientia reuerendus, vice beati Leonis Papæ magni in Calcedonenſi concilio præſediſſe dicitur, in quo vna cum ſanctis patribus numero ducentorum Eutycen & Dioſcorum hæreticos damnauit. Erat autem Eutyces presbyter & abbas celeberrimi monaſterii Conſtantinopolitani, qui aſſerebat Chriſtum Deum tantum eſſe & non hominem, & varia ſcripſit pro ſuo errore, quæ omnia cum autore damnata ſunt. Paſcaſinus vero ſcripſit ad Leonem Papam.

De quæſtione paſchali Epiſt. 2. *Apoſtolatus veſtri ſcripta.*

Ad eundem de fontis miraculo, Epiſt. 1. *Non nos dies vna longi.*

Acta Concilii Calcidonenſis lib. 1. *Regulas ſanctorum per ſin.*

Claruit ſub Theodoſio iuniore. Anno domini 450.

Leo Papa primus, natione Tuſcus, poſt Sixtum tertium ſedit in cathedra Petri annos viginti vnum, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in declamandis homiliis ad populum adeo celebris & facundus, vt ſuperiorem in Eccleſia Romana habuerit neminem, quod ſermones eius clariſſimi teſtabuntur. Fuit enim Eccleſiaſticæ dictionis Tullius, ſacræ Theologiæ Homerus, rationum fidei Ariſtoteles, authoritatis Apoſtolicæ Petrus, & in Chriſtiano pulpito Paulus. Eius ſermones cor penetrant, afficiunt animum, fidem catholicam dulci breuiloquio confirmant. Nec mirum, ignem diuini amoris geſtans accenſum in pectore, quid aliud quam verba ardentia loqueretur. Scripſit autem plura opuſcula. De quibus ego tantum reperi ſubiecta, videlicet.

Contra Eutycen presbyterum, lib. 2. *Sicut peritorum dilectiſſ.*

De ſymbolo Nicæno, lib. 1. *Credimus in vnum Deum.*

Ad Leonem Auguſtum teſtimonio, lib. 1. *Vnum igitur hoc immobi.*

Ad inquiſitiones Ianuarii Epiſcopi, lib. 1. *Nulla ratio ſinit vt in.*

De paſſione domini, homiliæ 24. lib. 1. *Semper quidem dilectiſſ.*

Homili-

Homilias multas ad populum lib.I. *Multis diuinarum ſcrip.*
Ad Flauianũ Epiſcopũ contra Eutycen lib.I. *Lectis dilectionis tuæ.*
Ad Leonem Auguſtum contra Eutycen li.I. *Promiſiſſe me memi.*
Ad Turibium Epiſc. contra Priſcilli. lib.I. *Quam laudabiliter pro cath.*
Ad Ruſticum Narbonenſem Epiſc. lib.I. *Subditis reſponſionibus.*
Ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſal. lib.I. *Quanta fraternitati.*
Epiſtolarum multarum ad diuerſos lib.I. *Dilectiſsimo filio Euty.*

De cæteris nihil reperi. Moritur tandem poſt multos pro Eccleſiaſtica vtilitate labores, ſub Leone Auguſto. Anno domini 461. Indictione quartadecima 4. Ca. Iulii.

PETRVS. Epiſcopus Rauennatis, vir eruditus atque ſanctiſſimus in vita multis coruſcans miraculis, in declamandis homiliis ad poplum excellentis ingenii fuit, multosque tam verbo quam exemplo ad veritatis tramitem conuertit, multa ſcripſit pro ædificatione fidelium. De quibus feruntur.

Sermones & homiliæ plures, lib.I.
Ad Eutycen presbyterum Epiſt.I. *Triſtis legi triſtes literas.*
Scripſit etiam Epiſtolas alias plures.

Claruit ſub Marciano Auguſto. Anno domini 450.

FLAVIANVS Epiſcopus Conſtantinopolitanus, ad quem beatus Leo Papa multas ſcripſit Epiſtolas, vir quidem eruditus, & catholicæ vnitatis amator præcipuus, qui Eutycen presbyterum & Archimandritam, impie de Chriſti humanitate ſentientem, depoſuit, & excommunicauit, ſicut in quadam Epiſtola præfato Papæ Leoni miſſa teſtatur, multa pro hæreſium extirpatione patrauit & ſuſtinuit. Scripſit Græco ſermone quædam non contemnenda opuſcula. De quibus feruntur.

Acta cum Eutyce presbytero, lib.I. Contra eiuſdem errores, lib.I.
Ad Leonem Papam de eodem, Epi.I. *Nulla res diaboli ve.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.I. Et nonnulla alia quæ neſcimus.

Claruit ſub Theodoſio iuniore & Marciano. Anno 454.

HILARIVS Papa, natione Sardus poſt Leonem magnum ſedit in pontificatu annis ſex, menſibus totidem, vir in ſcripturis diuinis doctiſſimus, & multarum virtutum decore inſignis, qui eleemoſynis & ſanctis operibus iugiter intentus, non ſine magna ſanctitatis opinione refulſit. Hic Romæ ſynodo quinquaginta Epiſcoporum habita, nonnulla conſtituit pro Eccleſiaſtica honeſtate. Scripſit autem quædam neceſſaria opuſcula. De quibus ego tantum reperi.

Decretum ſynodale, lib.I. *Quoniam religioſus ſpiritus ſanctus.*
Ad Epiſcopos Terraconen. prouinciæ, Epi.I. *Poſtquam literas veſtræ.*
Ad Aſcanium Terraconen. Epiſcopum Epi.I. *Diuina circa nos gratia.*
De concilio Nicæno, Epi.I. De concilio Epheſino, Epi.I.
De Concilio Calcidonenſi Epi.I. Epiſtolarum ad diuerſos, lib.I.

Moritur ſub Leone Auguſto. Anno domini 468. Indictione ſexta, Nono Calend. Martii, cui Simplicius ſucceſſit.

EVSEBIVS Epiſcopus Mediolanenſis, in ſcripturis ſanctis valde eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, beatiſſimo pontifici Leoni & familiaris & dilectus, pro fide ſancta catholica contra hæreticos fortiter pugnans & ſcribens. Fertur nonnulla ad ædificationem fidelium edidiſſe opuſcula, ſed ad notitiam meam non venerunt. Vide enim vnam eius duntaxat Epiſtolam, quam in cauſis fidei ſcripſiſſe dicitur.

Ad ſanctum Leonem Papam, Epi.I. *Reuerſus domino annuen.*

Claruit ſub Marciano imperatore. Anno domini 450.

ASCLEPIVS Afer, Vagenſis Territorii Epiſcopus, vir ſtudioſus & eruditus, homiliarum ad populum declamator egregius, & hæreticorum expugnator acerrimus, multa volumina ſcripſit ad ædificationem populi, quorum editione glorioſus in omni terra nominatus eſt, quippe qui non tantum verbis, ſed & operibus ſe doctorem vtilem plebi exhibuit. Ætatem enim ſuam multi eruditiſſimi viri claram reddiderunt. De cuius ſcriptis feruntur.

Aduerſum Donatiſtas. lib.I. Aduerſum Arrianos. li.I.
Homiliæ infinitæ ad populum lib.I.
Et alia multa nobis incognita.

Claruit ſub Theodoſio iuniore. Anno domini 440.

PROSPER Epiſcopus Reginenſis, poſt Fauentium, natione Aquitanicus, vir in di-

uinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, carmine excellens & proſa, eloquio diſertus, ſenſu profundus, ingenio ſubtilis, aſſertione neruoſus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus apparuit. Hic beati Leonis Papæ magni quōdam notarius fuit & multas in eius perſona Epiſtolas dictauit. Scripſit etiam de ſua vena multa præclara opuſcula. De quibus ego tantum reperi ſubiecta. Ex ſententiis beati Auguſtini Epiſcopi verſibus hexametris & pentametris, mixtum proſa, opus pulcherrimum quod prænotare voluit.

Epigrammata.	li. 1.	*Dum ſacris mentem places.*
De vitæ contemplatiua.	li. 3.	*Contemplatiua vita in.*
De libero arbitrio	li. 1.	*Domino fratri dilectiſſi. Ru.*
Ad capitula Gallorum reſponſiones	li. 1.	*Doctrinam quam ſancta.*
Ad obiecta Vincentianorum.	li. 1.	*Quidam Chriſtianæ ac.*
Ad excerpta Genuenſium	li. 1.	*In libris beatæ memo.*
Summam grandē 330. poſitionum.	li. 1.	*Scientia vera eſt quæ.*
Contra Caſſianum de libe. arbi.	li. 1.	Chronicon hiſtoriarum. li. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos	li. 1.	De illuſtribus viris. li. 1.
De captiuitate Romæ.	li. 1.	

Alia inſuper nonnulla ſcripſiſſe dicitur, ſed ad manus noſtras non venerunt.

Claruit temporibus Leonis imperatoris magni. Anno domini 460. Cuius feſtum celebratur ſeptimo Calendas Iulii.

VICTOR Cartennæ Mauritaniæ ciuitatis Epiſcopus, in ſcripturis ſanctis doctus, & declamator ſermonum egregius, hæreticorum perſecutor inſignis, multa dicitur conſcripſiſſe volumina, in quibus & populum erudiuit deuotum, & errantes circa fidem fortiter contriuit. De quorum numero iſta feruntur.

Aduerſum Arrianos.	li. 1.		
Aduerſum Donatiſtas	li. 1.	Ad Baſilium conſolatorius.	li. 1.
De pœnitentia quoq;.	li. 1.	Homiliarum ad populum.	li. 2.

Alia quoque non pauca edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Marciano Auguſto. Anno domini 450.

VICTORINVS natione Aquitanicus, vir in diuinis ſcripturis admodum ſtudioſus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus, dicitur quædam ſui ingenii reliquiſſe opuſcula, quæ ad notitiam meam adhuc minime venerunt. Hic iubente Papa Hilario ſcripſit pro inueniendo termino paſchali.

Cyclum magnum annorum 532. li. 1.

Hic dicitur magnus cyclus annorum 532. quibus euolutis omnes ſupputationes luminarium in idem redeunt, quem Dionyſius Abbas emendauit poſtea, & vſque in hanc noſtram ætatem, licet in aliquibus defecerit, tamē perſeuerat. Scripſit etiam Victorinus iſte quaſdam Epiſtolas. Claruit ſub Leone imperatore. Anno domini 460. & ſcripſit cyclum ſuum ſub Hilario Papa. Anno eius tertio.

PETRVS Ediſſenæ Eccleſiæ presbyter in ſcripturis ſanctis doctus & exercitus, vim & ingenium declamandi homilias ad populum nactus excellentiſſimum, adeo vt ſuis temporibus ſecundum non haberet. Scripſit Syro ſermone multa præclara volumina. De quibus ad notitiam meam ſolis titulis pauciſſima venerunt.

In pſalmos commentarii. li. 1. In pſalmos etiam metro luſit. li. 1.

Homilias ad populum dictauit, & habuit pene infinitas, quæ apud nos raro inueniuntur. Sed neq; tractatuum eius nobis certus eſt numerus. Claruit ſub Marciano Imperatore. Anno domini 450.

SABATIVS Epiſcopus prouinciæ Gallicanæ, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis ſufficienter eruditus, ingenio ſubtilis & acer, contra hæreticorum veniam cum ſcribendo, tum diſputando multotiens certauit. Vnde rogatus à ſecunda quadam Chriſto dicata virgine, ſcripſit inſigne & memorabile volumen.

Contra Marcionem & Valentinum. li. 1. Contra Eunomium & Etium. li. 1.

Alia quoq; nonnulla edidit, ſed ad notitiam meam nondum venerunt. Claruit ſub Theodoſio iuniore, circa annos domini 440.

VRSINVS monachus, in diuinis ſcripturis eruditus, & literarum humanitatis non ignarus, ingenio ſubtilis & cautus eloquio, multos ad vtilitatem fidelium tractatus com-

compoſuiſſe dicitur, ſed nihil eorum ad manus noſtras vſquam memini perueniſſe. Fertur autem eius opus inſigne contra eos qui rebaptizant ſemel rite baptizatos, cuius titulus eſt,

De modo rebaptizandis hæreticis. li. 1.

Claruit vt reperi ſub Theodoſio iuniore. Anno domini 440.

IVLIANVS Epiſcopus Eccleſiæ Toletanæ Hiſpaniarum, natione Maurus, ad quē ſanctus Proſper tres libros de contemplatione ſcripſiſſe dicitur, vir in diuinis ſcripturis valde eruditus, & ſecularibus doctrinis ſufficienter inſtructus, eloquio ſcholaſticus, ſenſu apertus. Scripſit multa inſignia volumina. De quibus referuntur ſubiecta.

De ſancta virginitate li. 1. De natura animæ li. 8.
De reſurrectione quæſtionum, li. 1. De contemptu mundi li. 1.
Prognoſticon futuri ſeculi, li. 3. Naſcentis fidem Eccleſiæ.
De vitiis & virtutibus li. 1. Epiſtolarum ad diuerſos li. 1.

Alia quoq; nonnulla compoſuiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Marciano Imperatore. Anno domini 450.

VICTORIANVS Buconius, Caſtellianę vrbis Mauritaniæ Epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis iugi ſtudio exercitatus, & ſecularium literarum diſciplinis non mediocriter doctus, hæreticorum malleus fortiſſimus, & fidelium populorum doctor egregius, multa dicitur pro tutatione fidei catholicæ ſcripſiſſe opuſcula. De quibus præcipua feruntur iſta.

Aduerſum Iudæos, li. 1. Aduerſum Arrianos li. 1.
Aduerſum omnes hæreticos li. 2. De ſacramentis quoq; li. 1.

Claruit ſub Marciano Imperatore. Anno domini 450.

MVSÆVS presbyter Eccleſiæ Maſſilienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in earum ſenſibus ſubtiliſſima exercitatione limatus, lingua ſcholaſticus & nitidus, hortatu ſancti Venerii Epiſcopi, de ſcripturis ſanctis excerpſit lectiones & reſponſoria ſingulis diebus feſtiuis totius anni apta, pſalmosque ordinauit ſingulis aptos temporibus in Eccleſia decantandos. Scripſit etiam ad Euſtaſium Epiſcopum egregium opus.

Sacramentorum li. 7. Homilias plures ad populum.
Et quædam alia. Claruit ſub Marciano & Leone principibus. Anno domini 440.

VINCENTIVS presbyter, natione Gallus, in diuinis ſcripturis multū exercitatus, linguam habens vſu loquendi, & maiorum lectione politam, ſecularium quoque literarum non ignarus. Scripſit vt refert Gennadius noſter, opus egregium & doctoris viris maximopere amplectendum.

In pſalmos commentarios, li. 1. Et quædam alia.

Claruit ſub Marciano Imperatore. Anno domini 450.

CYRVS genere Alexandrinus, arte medicus, ex philoſopho monachus pro Chriſti amore factus, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, dicendi peritia inſignis. In ſcripturis ſuis ſyllogiſmis magis vtens quam authoritatibus diuinarum lectionum, dum aduerſus Neſtorem nimis inuehitur. Timotheanum dogma fouere perhibetur, ambiguisque ſui ſuſpendit animum à conſenſu concilii Calcedonenſis, nec acquieſcendum putat, filium Dei poſt incarnationem duabus conſtare naturis. De ſcriptis autem eius fertur.

Aduerſus Neſtorem li. 1. Aduerſum hæreticos, li. 1.

Claruit ſub Leone Auguſto. Anno domini 460.

SALVIANVS Maſſilienſis Eccleſiæ presbyter, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis ſufficienter inſtructus, Epiſcoporum ſui temporis magiſter, ſcripſit ſermone ſcholaſtico & aperto multa & varia opuſcula, de quibus ſubiecta feruntur. Ad Claudium Epiſcopum Viennenſem plures ſcripſit Epiſtolas ſale ſapientiæ conditas. Ad Marcellum presbyterum.

De bono virginitatis li. 3. Aduerſus auaritiam lib. 4.
De præſenti iudicio, li. 5. Ad Solonum Epiſcopum li. 1.
Ad Claudium Viennen. Epiſcopum li. 1. In principium Gene. hexameron. li. 1.
In extremam partem Eccleſiaſtes, li. 1. Epiſtolarum ad diuerſos li. 1.
Homilias ad Epiſcopos factas li. 1. De ſacramentis quoque li. 1.
Homilias plures ad populum lib. 1.

Alia quoque multa edidit, quæ ad notitiam meam minime venerunt. Claruit ſub Zenone Imperatore. Anno domini 480.

SAMVEL Ediſſenę Eccleſiæ presbyter, in diuinis ſcripturis iugi exercitatione do-

ctus, homiliarum ad populum declamator egregius, Græco & Syro ſermone peritus, claruit primum Ediſſæ, poſtea ad Conſtantinopolim veniens, ibidem in magno pretio habitus, diem clauſit extremum. Scripſit tam Græco quã Syro ſermone pene infinita opuſcula. De quibus ad notitiam meam pauciſſima peruenerunt. Reperi enim tantum.

Aduerſum Neſtorianos li.1. Aduerſum Eutycianos li.1.
Aduerſum Timotheanos lib.1.
Claruit ſub Zenone Auguſto. Anno domini 480.

GENNADIVS Conſtantinopolitanæ vrbis Epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, ſcripſit Græco ſermone nonnulla in ſacris voluminibus opuſcula, ſed in manus noſtras minime peruenerunt. Fuit enim homiliarum declamator egregius, & non minus vita quam ſcientia ſcripturarum inſignis. Fertur autem inter cætera opus eius commentariorum inſtructum.

In Danielem prophetam li.1.
Homiliæ multæ ad populum li.1. Moritur ſub Leone Imperatore primo qui imperauit. Anno domini 460.

CLAVDIVS Epiſcopus Viennenſis, ad quem Saluianus presbyter librum vnum compoſuit, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis erudititiſſimus, non minus ſanctitate quam ſcientia clarus, temporibus ſuis emicuit, qui propter frequens terræmotus letanias primus inſtituit, quas Romana Eccleſia deinceps continuandas ſuſcepit. Scripſit autem.

De ſtatu animæ. li.3. Epiſtolarum quoq;.
Et quædam alia. Claruit ſub Zenone imperatore. Anno domini 480. Et ne quem Claudium nomen offendat ignarum, nouerit eundem dici Mamertum.

SIDONIVS Epiſcopus Auernorum, in diuinis ſcripturis doctus, & in diſciplinis ſecularium literarum ſuo tempore omniũ opinione erudititiſſimus, carmine excellẽs & proſa, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio. Scripſit tam metro quam ſoluta oratione multa præclara opuſcula. De quibus ego tantum reperire potui ea quæ ſubieci, videlicet.

Panegiricum Anthemio Auguſto lib.1. *Auſpicio & numero.*
Panegiricum Iulio Valerio lib.1. *Concipe præteritos.*
Panegiricum ſocero ſuo li.1. *Phœbe peragrato tam.*
Ad Felicem. li.1. *Dic dic quod peto ma.*
Epithalamium Ruricio & Hiberiæ li.1. *Inter cyaneas epiera.*
Epithalamium Polemio. li.1. *Forte proceloſi reme.*
Euchariſticon ad Fauſtum. li.1. *Phœbum & ter ternas.*
Epigrammatum quoq;. li.1. *Quatuor ante dies.*
Ad Pontium Leontium Burgi. li.1. *Biſtonii regis ſtabulum.*
Laudem Narbonenſis vrbis. li.1. *Salue Narbo potens.*
Epiſtolarum ad diuerſos li.9. *Diu præcipis domine ma.*
Scripſit & alia multa breuia quidem, ſed ſatis erudita ſyntagmata quorum titulos compendii amore tranſiui. Claruit temporibus Zenonis Auguſti. Anno domini 480.

SIMPLICIVS Papa, natione Tyburtinus poſt ſanctum Hilarium Romanæ & vniuerſali Eccleſiæ præfuit annis 15. vir doctus & ſanctus, qui non tantum ſimplex iuxta nomen ſuum, ſed & rectus apparuit, recedens à malo ac timens Deum, Eccleſias multas nimia vetuſtate collapſas inſtaurauit, ſtatuta Chriſtianæ reipublicæ neceſſaria edidit, & ad ædificationem fidelium nonnulla conſcripſit. De quibus legi tantum.

Ad Iohannem Rauennatis Epiſcopum. Epiſt.1. *Si quis eſſe intuitus Eccle.*
Ad Florentium & Equitium Epiſcopos. Epiſt.1. *Relatio nos veſtra.*
Ad Seuerum Epiſcopum. Epiſt.1.
Sed & alias multas & valde vtiles ſcripſit Epiſtolas, quas nondum vidi. Moritur ſub Zenone Auguſto. Anno domini 483. Indictione ſexta 6. Nonas Martii, relatus in ſanctos.

SERVVS DEI cuiuſdam Eccleſiæ Epiſcopus, nomen vrbis inuenire non potui, vir in diuinis ſcripturis iugi exercitatione doctus, & veterum lectione diues, ingenio ſubtilis, apertus eloquio, fertur nonnulla cudiſſe opuſcula. De quibus extat volumen ſacris ſcripturis inſtructum, contra eos qui dicunt Chriſtum in hac vita degentem non vidiſſe carneis ſuis oculis patrem, cuius operis prænotatio eſt:

Quod filius viderit patrem. lib.1.
Alia etiam quædam ſcripſit.

In hoc

In hoc opere oſtendit quod filius Dei etiam ex hora conceptionis ſuæ in vtero virginis Mariæ de ſpiritu ſancto carnalibus oculus ſuis Deum patrem viderit ſemper & deinceps & nunc carne veſtitus humana. Claruiſſe dicitur ſub Leone Imperatore. Anno Domini 480.

VICTOR Epiſcopus Capuanus, in ſcripturis ſanctis eruditus, & in ſecularibus literis ſufficienter imbutus, theologus & computiſta egregius acer ingenio, & eloquio clarus, in ſacris voluminibus fertur nonnulla ſcripſiſſe opuſcula, ſed pauciſſima eorum ad notitiam meam peruenerunt. Redarguit errorem Victorii Aquitanici, qui iubente Hilario Papa, ſcribens cyclos paſchales docebat eſſe celebrandum paſcha 15. Cal. Maii in Anno domini 455. quod rectius erat celebrandum eo anno 7. Calend. Maii. Scripſit ergo hac occaſione ſuborta.

De paſcha. li.1. Vnum Euangelium ex quatuor. li.1.

Claruit ſub Zenone Auguſto. Anno domini 480.

CEREALIS Epiſcopus Africanus, vir in diuinis ſcripturis valde peritus, & ſecularium diſciplinarum nō ignarus, rogatus à Maximino Arrianorum Epiſcopo, ſi poſſet paucis diuinæ ſcripturæ teſtimoniis abſq; diſputationis duntaxat aſſertione conſubſtantialitatem patris & filii & ſpiritus ſancti aſſignare. Reſpondit non paucis vt irridens ille petierat, ſed multis vtriuſque inſtrumenti teſtimoniis opus inſigne componendo.

Aduerſum Arrianos. li.1. Scripſit etiam alia.

Claruit temporibus Leonis imperatoris. Anno domini 460.

IOHANNES Antiochenæ Eccleſiæ presbyter, in ſcripturis ſanctis veterum lectione diues, cum Antiochiam aliquot annis docuiſſet grammaticam, cœpit clericum velle profiteri, factusq; ſucceſſione legitima presbyter, ad diuinas lectiones ſe contulit, quibus doctior effectus, tantum in declamandis homiliis valuit, quod ſimilem ſuo tempore neminem habuerit. Scripſit ſatis inſtructum volumen.

Contra Timotheanos. li.1. Homilias plures ad populum li.1.

Et alia multa.

Claruit Zenonis Auguſti temporibus. Anno domini 480.

THEODOLVS presbyter natione Italus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, veniens de Italia in Cœleſyriam, ibidem presbyter & tādem Epiſcopus ordinatus memoratur, multaque ſcribens & componens, nomen ſuum tranſmiſit ad poſteros. De cuius opuſculis ego tantum reperi opus metricum de miraculis veteris teſtamenti & fabulis poetarum impoſuit.

Æglogarum li.1. *Aethiopum terras.*

De conſonantia ſcripturarum lib.1. De cæteris nihil reperi.

Claruit anno domini 480. ſub Zenone Auguſto, ſub quo & moritur.

EVGENIVS Epiſcopus Carthaginenſis in Aphrica, vir doctus & ſanctus trinitatis indiuiduæ confeſſor publicus, multas ab Arrianis iniurias ſuſtinuit, ſub Hunerico rege Wandalorum, qui poſt Genſericum patrem ſuum Chriſtianos perſequebatur in Aphrica. Nam cum aliis Epiſcopis multis, linguis abſciſſis, in exilium miſſus fuit. Scripſit autē plena fidei & eruditionis nonnulla opuſcula. De quibus ſubiecta feruntur.

Expoſitio fidei catholicæ, li.1. Altercatio cum Arrianis habita, li.1.

Apologeticus pro fide li.1. Ad Eccleſ. ſuā dum in exiliū perg. epi.1.

Alia nihilominus ſcripſiſſe dicitur, ſed ad notitiam meam non venerunt.

Claruit temporibus Auguſti Zenonis. Anno domini 480.

FELIX papa tertius, natione Romanus, poſt ſanctum Simplicium pontificem ſedit in cathedra Petri annis octo, vir bonus, doctus, & ſanctus, qui zelo fidei accenſus, Petrum & Achacium Eutycianos Epiſcopos damnauit, relegans in exilium. Hic ob eam rem ſynodum Romæ celebrans, multa ad Eccleſiaſticam vtilitatem conſtituit, & ſcripſit.

Decretum ſynodale, li.1. *Flauio Boetio, mi conn.*

Epiſtolas decretales plures li.1.

Moritur ſub Anaſtaſio imperatore. Anno domini 493. Indict.1.

GENNADIVS Maſſylienſis Eccleſiæ presbyter, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & ſecularium literarum non ignarus, Græco ſimul & Latino ad perfectum inſtructus eloquio, multa conſcripſit opuſcula, & de græco in latinum ſermonem non pauca volumina antiquorum patrum traduxit. De ſuis autem ſcriptis ipſe per ſe in fine illuſtrium virorum ſubiecta recenſuit.

De fide ſua ad Gelaſium Papam, li.1. Aduerſus Neſtorium, li.6.

Aduerſus Eutycen,	li.9.	Aduerſus Pelagium,	li.3.
Aduerſus omnes hæreſes,	lib.8.		
De illuſtribus viris	li.1.	*Iacobus cognomento.*	
De hæreſi mille annorum	lib.1.		

Scripſit hæc & alia quædam; ſed ad notitiam meam needum venerunt. Claruit ſub Anaſtaſio imperatore. Anno domini 490.

GELASIVS Papa primus, natione Afer, ſedit poſt Felicem in pontificatu annis quatuor, vir ſanctus & in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, mox initio pontificio munere, Manichæos quos in vrbe reperit, in exilium miſit, & libros eorum apud baſilicam ſanctæ Mariæ maiorē publice cremauit. Multa pro Eccleſiaſtica vtilitate conſtituit, & plurima contra hæreticos ſcripſit. De cuius opuſculis ſubiecta feruntur.

Decretum ſynodale,	li.1.	*Neceſſarium rerum dif.*	
Contra Arrianos,	li.2.	Contra Eutycen & Neſtorem,	li.5.
Hymnorum inſtar Ambroſii,	li.1.	Epiſtolarum ad diuerſos,	li.1.

Orationes plures & graues. Et quædam alia; Gradalia, Alleluia & Tractus cum præfationib. ad miſſam congruentes ordinauit, & libros ſanctorū patrum authenticos ab apocryphis ſequeſtrauit, ſicut habetur diſt. 15. Sancta Rom. Moritur imperante Anaſtaſio Auguſto. Anno domini 496.

FAVSTVS ex abbate Lirinenſis monaſterii, Epiſcopus Regienſis in Gallia, fuit quidem doctus & eloquens, ſed Pelagiano errore fœdatus, vnde & opuſcula eius inter apocrypha computantur, ſicut patet 15. di. Sancta Rom. Tandem à beato Fulgentio Ruſpenſi Epiſcopo correptus & emendatus, errorem deſeruit, & ad veritatem catholicæ fidei reuerſus eſt, in cuius rei argumentum egregium volumen edidit contra priſtinos errores, quod de gratia Dei prænotauit. De cuius opuſculis feruntur. Idem volumen.

De gratia Dei,	lib.1.	Aduerſum Arrianos,	li.1.
Contra Anthropomorphitas,	li.1.		
De ſpiritu ſancto	lib.1.	*Fides catholica in vni.*	
Ad Gratum diaconum contra Neſto.	li.1.	Ad Felicem præfectum	li.1.

Homiliæ plures ad populum.

Claruit ſub Anaſtaſio Imperatore. Anno domini 490.

FVLGENTIVS Epiſcopus Ruſpenſis in Africa, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, ſenſu profundus, eloquio dulcis, diſertus & nitidus, ad docendum facilis, ad arguendum acer, ad perſuadendum idoneus atque mitiſſimus fuit, qui non minus vitæ ſanctimonia, quam ſcientia ſcripturarum clariſſimus effulſit. Scripſit multa egregia volumina. De quibus ſubiecta feruntur.

De gratia Dei & libero arbi.	li.7.	De ſancta trinitate	li.1.
De veritate prædeſtinationis,	li.2.	De remiſſione peccatorum,	li.2.
Altercatio cum Traſemundo rege,	li.1.	Regula veræ vitæ,	li.1.
De prædeſtinatione ad Monimi.	li.3.	*Literæ tuæ fili chariſſi.*	
Ad Ferrandum diaconum,	li.1.	*Epiſtola tua ſancte frater & condi.*	
De continentia coniugali,	li.1.	*Epiſtolam tuam ſancte ſollici.*	
De virginitate ad Probam	li.1.	*Spiritali deſiderio atque.*	
De oratione ad eundem	li.1.	*Domine in Chriſto pluri.*	
De charitate ad Eugipium abbatem	li.1.	*Vtinam ſancte frater tanta.*	
De pœnitentia ad Venantiam,	li.1.	*Sicut vera lux nullate.*	
Ad Theodorum ſenatorem,	li.1.	*Vt ignotus corpore.*	
Ad Gallam viduam,	li.1.	*Ante menſes aliquot.*	
De fide ad Donatum,	li.1.	De myſterio mediatoris,	li.3.
De ſacramento incarnationis,	li.1.	Epiſtolarum ad diuerſos,	li.1.
Sermonum multorum,	li.1.	Homiliæ quoq; innumerabiles,	li.1.
Quæſtionum diuerſarum,	li.1.	Adam ſine a, Abel ſine b, &c.	li.1.
Mitologiarum ad Catum presbyterum	li.3.	*Quamuis in efficacem pet.*	
De obſtruſis ſermonibus	li.1.	*Ne de tuorum præceptorum.*	
Virgilianę continentiæ moraliza	li.1.	*Expetebat quidem leui.*	
De immenſitate filii Dei,	li.1.	De paſſione Domini,	li.1.

Sed & alia multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Erat enim tam græco quam latino ſermone imbutus. Notandum vero quod libri de Adam ſine a titulus

tulus eſt. Liber ſine literis ſ. de Adam ſine a, de Abel ſine b, de Cain ſine c, & ſic de cæteris ſecundum conſequentia literarum. In libro autem cuius titulus eſt, Expoſitio Virgilianæ continentiæ ſecundum philoſophos morales, mirabili induſtria aurum in luto (vt ſic dicam) quæſiuit, & inuenit, dum opus poetæ ad phyſicam rationem inclinauit. Scripſit hoc opus ad quendam diaconum. Aliud vero mitologiarum ad Catum presbyterum Carthaginenſem, & de abſtruſis antiquorum ſermonibus ad Calcidium grammaticum, iam ſenem, cum ipſe adhuc iuuenis eſſet, & literarum humanitatis ſcholæ doctor & rector. Claruit temporibus Traſemundi regis Wandalorum, catholicas Eccleſias perſequentis ſub Anaſtaſio imperatore. Anno domini 500.

LERRANDVS diaconus Eccleſiæ Carthaginenſis, ad quem S. Fulgẽtii ſupradicti nonnulla extant opuſcula, vir in diuinis ſcripturis & ſtudioſus & eruditus, & non minus ſanctitate conuerſationis, quam doctrina venerabilis. Fertur quædam viuacis ingenii cudiſſe volumina, de quibus ad notitiam meam ſubiecta tantum peruenerunt. Ad Regium comitem.

De 7. regulis innocentiæ, li. 1. *Socialis vita labori.*
Ad ſanctum Fulgentium, Epi. 1. Epiſtolarum ad diuerſos, lib. 1.
Claruit cum Fulgentio ſub Anaſtaſio imperatore. Anno domini 500.

ANASTASIVS Papa ſecundus, natione Romanus, ſedit poſt ſanctum Gelaſium pontificem anno vno, menſibus decem, vir quidem eruditus, ſed ab Achatio Conſtantinopolitano Epiſcopo ſeductus, non diu poſt debitas luit pœnas erroris. Cum enim neceſſitati naturæ vellet obſequi, inteſtina cum fecibus à Deo percuſſus miſer effudit, vt patet 19. diſt. Anaſtaſius. Et hic infamis Papa ſecundus fuit. Scripſit ad Anaſtaſiũ imperatorem.
De pace Eccleſiæ Epi. 1. *Exordium pontificatus.*
Alias quoq; fertur ſcripſiſſe Epiſtolas, ſed in manus noſtras non venerunt. Moritur diuino iudicio percuſſus, cum Achatium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, ab Eccleſia damnatum & eiectum, ab exilio reuocare occulte voluiſſet ſub Anaſtaſio Auguſto. Anno domini 498.

PASCHASIVS Romanæ Eccleſiæ Diaconus, vir doctus & ſanctus, pater pauperum, eleemoſynarum largitioni totus intentus, tantæ virtutis & ſanctitatis extitit, vt eius Dalmaticæ attactu dæmoniacum fuiſſe curatum poſt mortem Gregorius Papa ſcribat in quarto libro Dialogorum. Huius animam in pœnis purgatorii vidit ſanctus Germanus Capuanus Epiſcopus, ob nihil aliud torqueri, niſi quod in electione Symmachi Papæ Laurentium ipſe magis elegerit, & in hac ſententia, licet cum pace perſeuerauerit vſque ad mortem. Scripſit (Gregorio teſte) inſigne volumen contra errores Græcorum.
De ſpiritu ſancto, lib. 3.
Et quædam alia.
Claruit ſub Anaſtaſio imperatore. Anno domini 500.

SYMMACHVS Papa, natione Sardus, vir doctus & ſanctus, non ſine diſcordia partium Laurentii pontificatum adeptus poſt Anaſtaſium, ſedit annis quindecim, menſibus ſex. Homo in pauperes clemens & munificus, clerum dilexit, Eccleſias ditauit, ex vrbe fugauit hæreticos. Habita ſynodo Romæ centum viginti Epiſcoporum de obiectis criminibus, ſe canonice purgauit, & Petrum Rauennatis Epiſcopum cum ſuis complicibus in exilium truſit. Scripſit quaſdam Epiſtolas & non contemnenda opuſcula. De quibus ego reperi.
Decretum primæ ſynodi, li. 1. *Propter frequens am.*
Decretum ſynodi Romanæ, li. 1. *Cum in vnum apud beatum.*
Geſta alterius ſynodi Romanæ, li. 1. *Quarta Synodus habi.*
De exceſſibus clericorum, li. 1. *Bene quidem fraterni.*
Epiſtolarum ad diuerſos li. 1.
Moritur ſub Anaſtaſio imperatore. Anno domini 515. Indict. 8. 14. Cal. Auguſti. Cui Hormiſda Papa ſucceſſit.

SYMMACHVS Patricius, ſenator & conſul Romanus, ſocer Boetii, Philoſophus & rhetor inſignis, ac Chriſtianæ fidei cultor magnificus, quem Theodericus rex Italiæ ob ſuſpicionem affectatæ libertatis vna cum Boetio apud Papiam in exilium relegauit, ac nõ poſt multum temporis crudeliter iugulauit. Qui cum eſſet vir eruditus & eloquentiſſimus, fertur nonnulla compoſuiſſe opuſcula, De quibus ego tantum reperire potui volumen quidem breue, ſed elegans.
Epiſtolarum ad diuerſos, li. 1. *Nempe derides quod de.*

De cæteris nihil vidi. Moritur imperante Anaſtaſio, à Theodorico rege Italiæ interemptus apud Rauennam. Anno domini 524. Indict. 2.

AVITVS Epiſcopus Viennenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis doctiſſimus, theologus, rhetor, & poeta clariſſimus qui non minus vitæ ſanctitate quam eruditione ſcripturarum ſuo tempore pretio fuit. Scripſit tam carmine quam ſoluta oratione non pauca opuſcula ſed ad meam notitiam pauciſſima venerunt. E quibus feruntur heroico & eleganti metro compoſita ſubiecta.

De origine mundi	li. 1.	De peccato originali.	li. 1.
De ſententia Dei	li. 1.	De diluuio mundi.	li. 1.
De tranſitu maris rubri	li. 1.	De virginitate ad Fuſcinam ſororẽ	li. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos,	li. 9.	Homiliarum multarum,	li. 1.

Et alia multa. Claruit ſub Zenone & Anaſtaſio principibus. Anno domini 500.

GODELBERTVS presbyter, in diuinis ſcripturis iugi exercitatione doctus, & veterum lectione diues, atq; in ſecularibus literis eruditiſſimus theologus profundus, orator clarus & poeta inſignis, ingenio ſubtilis & ornatus eloquio, ſcripſit heroico metro clariſſimum opus per hiſtorias & allegorias elegantiſſime currens ab initio mundi vſque ad partum virginis. Cuius operis titulus eſt.

Allegoriæ ſcripturarum, li. 4.

Sed & alia plura ſcripſit.

Claruit vt ferunt temporibus Anaſtaſii Auguſti. Anno domini 500.

EVGIPIVS presbyter & abbas, in ſcripturis ſanctis eruditus, & in lectione librorũ ſancti Auguſtini ſingulariter deuotus, atq; in literis ſecularium artium ſufficienter inſtructus, vita quoq; & conuerſatione monaſticæ inſtitutionis præclarus, ad quem ſancti Fulgentii Ruſpenſis nonnullæ feruntur Epiſtolæ. Scripſit quædam neceſſaria opuſcula. De quibus ego tantum reperi ſubiecta. Volumen grande capitula habens trecenta ex libris beati Auguſtini Epiſcopi defloruit, ad Probam. Cuius ſic incipit.

Prologus	Epiſt. 1.	*Dominæ merito veneræ.*
Liber autem ſic,	lib. 1.	*Quod ad te ſcripſit ho.*
Vitam ſancti Seuerini monachi.	lib. 1.	
Regulam monachorum eius	lib. 1.	

Claruit ſub Anaſtaſio Imperatore, ſecundum Honorium presbyterum. Sed ſecundum Sigebertum, tunc claruit ſub Tyberio Conſtantino temporibus Pelagii Papæ 2. Anno domini 580.

BENEDICTVS abbas Caſſinenſis primus & fundator, patria Nurſenſis, inſtitutor & princeps monachorum occidentalium, vir ſanctiſſimæ conuerſationis, & prophetico ſpiritu illuſtratus, de cuius ordine multi & eruditiſſimi & ſanctiſſimi viri deinceps claruerunt, infinitos populos verbo & exemplo ab iniquitate conuertit ad Chriſtum. Ex cuius ordine Romana ſedes pontifices habuit decem & octo. Cardinales plus quam ducentos. Archiepiſcopos in diuerſis Eccleſiis mille ſexcentos, Epiſcopos quatuor ferme milia. Abbates inſignes, qui doctrina & ſcriptis claruerunt vel vita, quindecim milia ſeptingentos. Canonizatos autem & ſanctorum cathalogo inſertos, vt veterum monumentis inſtruimur, quindecim milia ſexcentos, Exceptis illis quorum in omnibus his ad nos nomina non venerunt. Et de his illuſtribus viris noſtri ordinis iam quatuor libros ſpeciales cõſcripſimus. In quibus quorundam nomina & ſi non omnium ſignauimus. Sanctus autem Benedictus ſcripſit luculento ſermone & præcipua diſcretione.

Regulam monachorum lib. 1. *Auſculta ô fili præcepta.*

Habet capitula ſeptuaginta tria.

Sub hac regula viginti ordines militant quos in primo libro de illuſtribus viris noſtri ordinis ſingulatim expreſſimus, quamuis apud nos aliqui rari ſint. Claruit ſub Iuſtino ſeniore. Anno domini 530. Et moritur ſicut nonnulli volunt. Anno domini 542. Indict. 5. die 21. menſis Martii cum eſſet annorum 62. ſabbato ſanctæ Paſchæ. Sed Marianus Scotus Computiſta egregius aliter ſcribit, dicens ſic: Si ſanctus pater Benedictus abbas ſicut aliqui ſcribunt 12. Cal. April. ſabbato ſanct. Paſchæ obiit. Anno domini 601. videtur obiiſſe. Niſi enim in anno 96. ante iſtum annum obitus eius non habetur, quia tunc ſi natus valde paruus fuit. Moritur ergo ſanctus pater Benedictus ſecundum hanc Mariani ſupputationem, vltimo anno Mauricii Imperatoris. Anno videlicet domini 601. Ætatis ſuæ plus minusve nonageſimo. Indict. 4. 12. Cal. Aprilis.

BOETIVS Manlius Seuerinus, conſul ordinarius Romanus, philoſophus, orator & poeta

poeta inſignis, in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis omnium ſuo tempore eruditiſſimus, gener Symmachi patricii fuit. Vir Græco & Latino copioſiſſime imbutus eloquio, quippe qui multa volumina tam Ariſtotelis quam aliorum Philoſophorum de Attica lingua tranſtulerit in latinam, ingenio ſubtilis, ſenſu promptus atque catholicus, ſermone nec Tullio inferior, quem ſancti Benedicti conſtat amicitiã habuiſſe, & in monte Caſſino cum Tertullio Placidi monachi patre ſenatore in eius menſa comediſſe. Scripſit multa præclara volumina, de quibus ego reperi ſubiecta. Ad Symmachum ſocerum ſuum Romanæ vrbis patricium.

De ſancta Trinitate,	lib.1.	*Inueſtigatam diutiſſ.*
De vnitate Trinitatis,	lib.1.	*Quaro an pater & filius.*
De duabus naturis in Chriſto,	lib.1.	*Anxie te quidem diuq.*
De fide ad Iohannem diaconum,	lib.1.	*Chriſtianam fidem noui.*
De vnitate & vno,	lib.1.	*Vnitas eſt qua vna.*
De Iſagogis Porphyrii	lib.2.	*Hyemantis anni tempore in.*
In ſecundam eiuſdem editionem	lib.1.	*Secundus hic arrepte.*
In categorias Ariſtotelis,	lib.2.	*Expeditis his, quæ ad.*
In Perihermenias eiuſdem	lib.1.	*Magna quidem libri.*
In editionem eiuſdem ſecundam	lib.6.	*Alexander in commenta.*
De diuiſionibus,	lib.1.	*Quam magnos ſtudioſis.*
De diffinitionibus	lib.1.	*Dicendi ac diſputandi.*
Ad categoricos ſyllo. introdu.	lib.1.	*Multa veteres philoſo.*
In topicam Ciceronis	lib.6.	*Exhortatione tua pa.*
De differentiis topicis	lib.4.	*Omnis ratio diſſerendi.*
De ſyllogiſmo cathegorico	lib.2.	*Multa Græci veteres.*
De ſyllogiſmo hypothetico.	lib.2.	*Cum in omnibus philoſo.*
De hebdomatibus	lib.1.	*Poſtulas vt ex hebdo.*
De Arithmetica	lib.2.	*Inter omnes priſca autho.*
De Muſica	lib.5.	*Omnium quidem perceptio.*
De philoſophica conſolatione,	lib.5.	*Carmina quia quondam.*
In Geometriam Euclidis	lib.3.	*Qui vero mi patrici.*
De diſciplina ſcholariũ vt aliqui volũt,	lib.1.	*Veſtra nouit intentio.*
De locis rhetoricis,	lib.1.	De prædicatione poteſtatis li.1.
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.	

Alia quoq; nonnulla ſcripſiſſe dicitur, ſed ad notitiam meam non venerunt. Moritur eodem anno quo Symmachus patricius & Iohannes Papa ſub Anaſtaſio Imperatore, iuſſu Theoderici regis ad Rauennam poſt diuturnum exilium in carcere iugulatus. Anno domini 524. Indict. 2. Et ſub nomine Seuerini catalogo ſanctorum inſertus dicitur.

HORMISDA Papa, natione Campanus, poſt Symmachum pontificem præfuit Eccleſiæ annis nouem, vir bonus, doctus & ſtrenuus, qui Romæ congregata ſynodo, Eutycianam hæreſim damnauit, ac Manichæos rurſum pullulantes, libris errorum combuſtis, in exilium relegauit.

Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula.

Decretum ſynodale,	lib.1.	
Ad Iuſtinum Auguſtum	Epiſt.1.	*Interea quæ ad vnitatem.*
Ad clericos ſecundæ Syriæ	Epiſt.1.	*Lectis literis dilectionis.*
Epiſtolas plures ad diuerſos	lib.1.	

Moritur ſub Iuſtino ſeniore Auguſto. An. 521. Indict. 14. 8. Id° Aug. Iohannes ſucceſſit.

EVODIVS Epiſcopus Ticinenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum, non ignarus, ſingularis eloquentiæ, tam græce quã latine, miſſus ab Hormiſda Papa Conſtantinopolim in cauſis fidei ad Anaſtaſium Imperatorem hæreticum, multis acceptis iniuriis vna cum ſociis ab vrbe depellitur, dicente Anaſtaſio. Quid nobis mandata porrigitis, qui ſub nullius ditione ſumus? Oportet Romanum pontificem nobis obedire, non etiam præcipere. Scripſit autem Euodius ad Symmachum Papam.

De fide catholica. lib.1.

Et quædam alia. Claruit ſub Anaſtaſio Imper. Anno domini 510.

IORDANVS ex monacho Epiſcopus Gothorũ, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & in ſecularibus literis competenter eruditus, ingenio mitis & apertus eloquio, ſcrutatur temporum & rerum geſtarum ſcriptor inſignis. Fertur quædam præclara compo-

ſuiſſe volumina, de quibus ad meā notitiam pauciſſima peruenerunt. Reperi enim tantū.

Hiſtoriarum. li.2.

In quorum primo recenſuit geſta Romanorum, in ſecundo vero originem & geſta Gothorum vſque ad finem regni ipſorum. Claruit autem ſub Iuſtiniano Imperatore. Anno domini 530.

FAVSTVS monachus, & diſcipulus ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti, natione Italus, vir ſcientia & moribus venerabilis, cum ſeptem annorum eſſet, diuo patri Benedicto à parentibus ſuis fuit oblatus, à quo tandem poſt perfectam regularis propoſiti inſtitutionem, cum beato Mauro miſſus fuit in Galliam ad conſtruendum cœnobium vbi in magna ſanctitate multis annis conuerſatus mortuo ſancto Mauro ad montem Caſſinum reuerſus eſt. Petentibus autem fratribus, ſcripſit claro admodum eloquio ad Bonifacium Romanæ vrbis pontificem ſecundum.

Vitam ſancti Mauri abbatis lib.1.

Claruit ſub Phoca Imperatore. Anno domini 600.

IVSTINIANVS Imperator magnus, Iuſtini ſenioris ex ſorore nepos, Imperauit poſt annis 38. vir magni & excellentis ingenii, locum inter Eccleſiaſticos ſcriptores merito acquiſiuit, qui & contra hæreticos volumen clariſſimum edidit, & Romanas leges amplius quam in duobus milibus libris iacentes per manus Iohannis patricii, Theophili ac Dorothei conſulum mirabili breuitate correxit. Nam omnes conſtitutiones principum quæ in multis voluminibus habebantur, ad 12. libros redigens Codicem appellauit. Rurſum leges ſingulorum magiſtratuum & iudicum quæ vſque ad duo millia pene librorum (vt diximus) erant extenſæ, ad numerum quinquaginta librorum in tribus voluminibus redigens, Codicem Digeſtorum ſiue Pandectarum nuncupauit. Quatuor etiam inſtitutionum libros compoſuit, in quibus nucleus legum comprehenditur & exponitur. Nouas quoq; leges quas ipſe ſtatuerat, in vnum volumen redegit. Omnium librorum itaq; Iuſtiniani Imperatoris qui ad nos peruenerunt, ordo eſt iſte ſubiectus, videlicet.

Codex Iuſtiniani	lib.12.	*Hæc quæ neceſſario.*
Digeſtum ſiue pandecta,	lib.50.	
Inſtitutionum,	lib.4.	*Imperatoriam Maieſta.*
Epitoma legum	lib.1.	De incarnatione domini contra Euty. li.3.

Aduerſum Epiſcopos Africanos, lib.1. Quis dubitet eum & alia, præſertim Epiſtolas & multas & elegantes ſcripſiſſe, quæ ad manus noſtras non venerunt? Hic tandem in ſenectute ſua amens & ſtultus effectus moritur. Anno domini 565. Indictione 13. Iuſtinus iunior ei ſucceſſit.

DIONYSIVS abbas Romanus, cognomento (vt fertur) exiguus, vir certe ingenio & ſcientia magnus atque clariſſimus, in ſcripturis ſanctis eruditus, & in diſciplina ſecularium literarum nobiliter doctus, Græco & Latino eloquio clarus, computiſta & calculator temporum egregius. Scripſit latino ſermone nonnulla opuſcula. De quibus ego tantum reperi ſubiecta, Annorum 532.

Cyclum paſchalem magnum	lib.1.	
De ratione feſti paſchalis,	lib.1.	*Paſchalis feſti rationem.*

De cæteris nihil reperi. Tranſtulit autem de Græco in latinum vitam S. Bachomii abbatis, librum quoque Gregorii Emiſſeni de conditione hominis, & ſcripta Protherii Alexandrini Epiſcopi ad Leonem Papam, & quædā alia. Inchoauit autem cyclum ſuum anno domini 532. qui fuit vltimus annus magni cycli paſchalis, qui ſemel exactus, in eundem ſemper reuertitur.

Claruit ergo ſub Iuſtiniano Imperatore magno. Anno domini 540.

FECVNDVS Epiſcopus Ermianenſis, in ſcripturis ſanctis veterum lectione & diues & eruditus, atq; in ſecularibus literis ſufficienter doctus. Fertur nonnulla pro ædificatione legentium ſcripſiſſe volumina. De quibus ad nos tantum peruenit opus grande & eximium eleganti ſtylo conſcriptum, & magnis veterum authoritatibus inſtructum.

Pro defenſione trium capitulorum, lib.12.

Claruit ſub Iuſtiniano imperatore. Anno domini 540.

IVSTINIANVS Epiſcopus Valentinus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & humanarum literarum non ignarus, de vna matre tres fratres habuit Epiſcopos, Iuſtum videlicet, Nebridium, & Elpidium, viros doctos & eruditos, qui varia conſcripſerunt opuſcula, quæ tamen ad manus noſtras minime venerunt. Ipſe autem inter cætera compoſuit ad quendam Ruſticum nomine.

De quinq;

Anno natiuitatis dominicæ. 800. Et multa dogmata ſcripſit.

HAMVLARIVS Fortunatus archiepiſcopus Treuerẽſis, natione Teutonicus, monachus Lexouienſis, & Romanæ eccleſiæ Cardinalis vir doctus & eloquẽtiſſimus, Græca & Latina eloquentia inſignis, miſſus à Carolo imperatore magno Cõſtãtinopolim ad imperatorẽ Michaelẽ, pacem & amicitiã inter eos mirabili induſtria & eloquentia ſua cõfirmauit, ſicut in geſtis Treuerorum continetur. Scripſit autem inter cætera.

De eccleſiaſticis officiis	lib. 1.	*Satis & nimium quidem.*	
Ad Ludouicum de eadem re	lib. 4.	De myſteriis miſſę	lib. 1.
Ad diuerſos epiſtolas	lib. 1.		

Moritur ſub Ludouico imperatore. Anno domini. 813. Indictione. 6. Epiſcopatus ſui anno circiter. 16.

ANGELOMVS monachus Lexouiẽſis, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis exponẽdis nobile ſortitus ingeniũ, vt quę ipſe expoſuit, veteres in eius cõparatione nõ expoſuiſſe videantur, ſeculariũ quoq; ſcripturarũ non ignarus, iuſſu Dragonis epiſcopi Metẽſis, qui fuit filius Caroli Magni & frater Ludouici Imperatoris, ſcripſit excellentiſſimum opus, & quale me in ſcripturis ſanctis alias legiſſe non memini.

In libros Regum	lib. 4.	*Igitur cum a quampluribus.*
Ad Lotharium in cantica	lib. 1.	*Priuſquam auguſtale decus.*
De diuinis officiis	lib. 1.	Et quædam alia.

Claruit ſub Ludouico & Lothario eius filio. Anno domini. 830.

RABANVS Maurus ſextus archiepiſc. Moguntinus, ex abbate Fuldẽſis monaſterii ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus ex ciuitate Fuldenſi in Buchonia, Albini Anglici quõdam auditor, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularib. literis nobiliter doctus Philoſophus, Rhetor, Aſtronomus & Poeta ſubtiliſſimus, cui (vt abſq; inuidia loquar) nec Italia ſimilẽ, nec Germania peperit æqualẽ. In monaſterio ſiquidẽ Fuldenſi adhuc iuuenis monachũ induit, & tã morib. quã ſcientia mirabiliter profecit, vnde & quartus eiuſdem cœnobii abbas conſecratus, ouibus ſibi cõmiſſis verbo & exemplo 24. annis præfuit, & pene infinita opuſcula ſcripturarum cõpoſuit. Tandẽ offenſus improbitate monachorum ſuorũ, qui eum dicebant nimiũ ſcripturis intentum temporalia negligere, agẽte id in eis diabolo, diſplicentiã contra eũ acceperunt, ſcandalizati in eo, quo maxime debuerant ædificari. Dans igitur locũ irę, nec cum ingratis ouibus diutius manere conſentiens, monaſteriũ & habitatores eius deſeruit, & ad Ludouicum Imp. filium Caroli tranſmigrauit, cum quo & multis dieb. permãſit. Monachi autẽ pœnitentia ducti, legationẽ ad eum mittentes rogabant, vt rediret ad monaſterium, ſed non impetrarunt. Manſit ergo cũ imperatore vſq; ad mortem Otgarii Moguntinenſis archiepiſcopi, in cuius locũ ſuffectus præfuit eccleſiæ præfatæ Mogũtinę annis 9. Habita quoq; Synodo multa ad vtilitatem fideliũ conſtituit. Scripſit autẽ in monaſterio Fuldenſi adhuc conſtitutus, tã carmine quã ſoluta oratione multa volumina, maxime in ſcripturis ſanctis quas à principio vſq; ad finẽ omnes explanauit. De cuius ſcriptis ſubiecta feruntur. Ad Freculphum epiſcopum Lexouienſem, cuius ſupra fecimus mentionem, ſcripſit inſigne opus.

In Geneſim	lib. 4.	*In princi. &c. plurima. ſu.*	
In Exodum	lib. 4.	*Exodus exitus dici.*	
In Numeros	lib. 4.	*Numerorum librum multi.*	
In Leuiticum	lib. 4.	*Sequentis libri. 1. Leui.*	
In Deuteronomium	lib. 4.	*Filii Iſrael. caſtra mo.*	
In Ioſue	lib. 2.	*Domino beatiſſimo vereq́;*	
In Iudicum	lib. 2.	*Poſt mortem Ioſue.*	
In librum Ruth	lib. 1.	*Scrutantibus ergo hiſto.*	
In Regum ad Hilduinum	lib. 4.	*Fuit vir, &c. Dicamus.*	
In Paralypomenon	lib. 4.	*Adam, &c. decimus ab.*	
In Eſdram & Neemiam	lib. 3.	In Tobiam	lib. 1.
In Iudith	lib. 7.	*Domine electe & merito.*	
In Heſter	lib. 1.	*Liber Heſter quem he.*	
In Iob	lib. 1.	In Pſalmos	lib. 1.
In Prouerbia Salomonis	lib. 1.	In Eccleſiaſten	lib. 1.
In Cantica canticorum			
In librum Sapientiæ	lib. 3.	*Diligite, &c. Admo.*	
In Eccleſiaſticum	li. 10.	*Omnis ſa. &c. prin. ergo.*	

In Eſaiam prophetam lib.8. *Domino reuerendiſſimo &c.*
In Hieremiam li.20.
In Ezechielem li.20. *Et factum eſt,&c.viſus.*
In Danielem lib.3. In 12. Prophetas minores li.12.
In Machabæorum lib.3. *Et factum eſt poſtquam per.*
In Euangelium Matthæi lib.8. *Expectationem itaque.*
In Euangelium Lucæ lib.5. In Euangelium Marci lib.4.
In Euangelium Iohannis lib.1. *Inter omnia diuinæ hiſto.*
In omnes epiſtolas Pauli li.23. *Venerando fratri Lupo*
In epiſtolas canonicas lib.7. In Actus Apoſtolorum lib.1.
In Apocalypſin Iohannis lib.1.
De laude ſanctæ crucis lib.2. *Rex regum Dominus mundum.*
Ad Haymonem epiſc. de vniuerſo li.22. *Primum apud Hebræos.*
De vniuerſali natura lib.1. *Vniuerſitatis diſputa.*
De inſtitutione clericorum lib.3. *Domino re.ac reli.haiſtul.*
De diuinis officiis lib.1.
De computo,dialogum lib.1. *Quia te venerande pater.*
Ad Ludouicum regem lib.1. De quæſtionibus canonum lib.1.
Ad Reginbaldum epiſcopum lib.1. De benedictionibus patriarcharum lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. Sermonũ innumerabilium pene lib.1.

Alia inſuper multa edidit,quæ ad notitiam meam non venerunt. Moritur ſub Ludouico & Lothario principibus. Anno domini. 855. Indictione tertia,epiſcopatus ſui anno nono. Sepultus in monaſterio ſancti Albani prope Moguntiam, non ſine opinione ſanctitatis,cuius epitaphium in viginti ferme ornatis verſibus legi.

BELLATOR cuiuſdam eccleſiæ presbyter, in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus,ac veterũ lectione diues,ingenio & eloquio clarus, atq; in ſecularibus literis ſatis inſtructus. Multa fertur in ſcripturis ſanctis expoſuiſſe volumina,quib. ingenium ſuum magnifice excitauit. Extat eius pręter cętera inſigne volumẽ,quod petentibus amicis edidit.

In librum Sapientiæ lib.7. De aliis nihil reperi.

Claruiſſe dicitur temporibus Ludouici Imperatoris. Anno domini. 840.

STRABVS monachus Fuldenſis, natione Teutonicus, Rabani abbatis quondam auditor & ſcriba, vir in diuinis ſcripturis eruditus & in ſtudiis ſecularium literarum nobiliter doctus,ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit in ſacris voluminibus expoſitis non pauca opuſcula. in quibus ſe virum doctum exhibens,nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad poſteros. Imitatus itaq; magiſtrum ſuum Rabanum abbatem,Scripſit,

In Geneſim lib.1. In exodum lib.1.
In Leuiticum lib.1. Libri Leuitici breuiſſ.

Et alia multa. Hic deniq; Strabus gloſſam, quæ ordinaria nunc dicitur, ſuper totam Bibliam ex dictis ſanctorum patrum primus cõportaſſe memoratur, quam alii multis poſtmodum adiunctis ſententiis patrum ampliarunt.

Claruit ſub Ludouico imperatore Anno domini. 840.

LVPVS Seruatus presbyter, ad quem Rabanus abbas Fuldenſis octo libros in epiſtolã Pauli Apoſtoli ad Romanos ſcripſiſſe legitur, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & doctus,atq; in ſecularib.literis iuxta ætatẽ ſui tẽporis copioſe peritus. Scripſit nõnulla ingenii ſui opuſcula,De quibus ad meam notitiã pauciſſima peruenerunt. Extat eius volumen.

De tribus quæſtionibus lib.1. Et quædam epiſtolæ,Nec non & alia.

Claruit ſub Lothario filio Ludouici. Anno domini. 850.

IOHANNES dictus Erigena, monachus, in diuinis ſcripturis doctus & in diſciplina ſecularium literarum eruditiſſimus, Græco & Latino ad plenum inſtructus eloquio, ingenio ſubtilis,ſermone compoſitus, iubente Carolo filio Ludouici fratre Lotharii Imperatoris tranſtulit in Latinum.

Hierarchiam & libros Dionyſii lib.4. Scripſit ſuper eiſdem lib.4.

Et quædam alia. Claruit ſub Lothario Imperatore. Anno domini. 850.

ANSEGISVS abbas Lobienſis cœnobii, ordinis S. Benedicti, & poſtea Senonenſis archiepiſcopus,vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularib.literis nobiliter doctus, ſermone & ingenio clarus, diſtinxit & comportauit ad vtilitatem eccleſiæ catholicę imperatorum Caroli Magni & Ludouici leges,quas vidi vt ſequitur,videlicet.

Statuta Eccleſiaſtica Caroli lib.2. *Regnante Domino noſtro Ieſu.*

Leges mundanas eiuſdem lib.2. *De pace admonemus.*
Statuta eccleſiaſtica Ludouici lib.2. *Omnibus vobis aut viſu.*
Leges mundanas eiuſdem lib.2. *Si ſerui per contumaciam.*
Alia inſuper nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.
Claruit ſub Lothario Imperatore filio Ludouici. Anno 840.

HAMVLVS epiſcopus Lugdunenſis in Gallia, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & veterum lectione eruditus, atq; in ſecularibus literis non mediocriter doctus, tam Hebraica quam Latina lingua clarus, ingenio acer & vehemens, eloquio ſcholaſticus atq; compoſitus. Scripſit non contemnendę lectionis opuſcula, de quibus ego tantum legi opus inſigne ad Carolum.
Contra Iudæos lib.1. *Deteſtanda Iudæorum.*
De cæteris adhuc nullum vidi.
Claruit ſub Ludouico Caroli Magni filio. Anno 830.

BERTRAMVS presbyter & monachus, in diuinis ſcripturis valde peritus, & in literis ſecularium diſciplinarum egregie doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, nec minus vita q̃ doctrina inſignis. Scripſit multa præclara opuſcula, de quib. ad meã notitiã pauca puenerũt. Ad Carolum regem fratrẽ Lotharii imperatoris ſcripſit cõmendabile opus.
De prædeſtinatione lib.1. De corpore & ſanguine Domini lib.1.
Claruit temporibus Lotharii Imperatoris. Anno domini. 830.

TVRPINVS archiepiſcopus Remenſis, Caroli imperatoris magni amicus & Secretarius, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, carmine & proſa exercitatum habens ingenium, pauperum aduocatus, vita & conuerſatione Deo dilectus, qui ſe cum Carolo propriis manibus & armis Sarracænos ſæpe fatetur expugnaſſe. Scripſit eleganter.
Geſta Caroli Magni lib.2. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.
Claruit ſub eodem Carolo & Ludouico eius filio. Anno Domini. 830.

ANASTASIVS apoſtolicæ bibliothecæ cuſtos & inſtaurator ſagaciſſimus, in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, Græco & Latino multum peritus eloquio, fertur nonnulla compoſuiſſe opuſcula, ſed ad manus noſtras nihil eorum peruenit. Tranſtulit autem multa Grecorum volumina in Latinum. Nam iubente Nicolao papa, primo tranſtulit.
Vitam Ioannis eleemoſynarii lib.1. Vnam Dionyſii hierarchiam lib.1.
Synodum ſeptimam vniuerſalem lib.1. Vitas multorum patrum lib.1.
Et alia plura.
Claruit ſub Ludouico imperatore ſecundo. Anno domini. 860.

NICOLAVS Papa primus, patria Romanus, ſedit in pontificatu poſt Benedictum tertiũ annis 8. vir in ſcripturis ſanctis magnifice doctus, vita & cõuerſatione ſanctiſſimus, qui multa ad vtilitatẽ eccleſiæ catholicę cõſtituit, cuius permiſſione & authoritate ſequẽtiarum vſus in eccleſiis Gallicanis Notgero abbate S. Galli procurante, primum cœpit. Scripſit inter alia ex perſona ſui pontificatus egregium volumen.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.
Moritur ſub Lothario ſiue Lodouico ſecundo Imperatore. Anno domini. 869. Indictione ſecunda. 8. Idus Decembris.

IOHANNES diaconus eccleſiæ Romanæ, vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, vita & conuerſatione non ſecus quam doctrina venerabilis. Scripſit ad multorum ædificationem, ad Iohannem Papam ſeptimũ ſatis illuſtri ſtylo grande volumen, quod continet.
Vitam S. Gregorii papæ primi lib.4. Et quædam alia.
Claruit ſub Carolo caluo imperatore. Anno domini. 870.

NOTGERVS epiſcopus Leodienſis ex abbate monaſterii S. Galli, ordinis diui patris Benedicti, natione Theutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularium literarum diſciplinis omnium ſui temporis doctiſſimus Philoſophus, Poeta & Muſicus inſignis, & non minus ſanctitate quam ſcientia venerabilis. Scripſit tam metro quã proſa multa opuſcula, de quibus ad manus noſtras pauca peruenerunt. Legi enim tantum volumen, quod ſequentiarum prænotauit, quod ſcripſerat cum adhuc monachus eſſet in cœnobio S. Galli, ad Lutuardum epiſcopum Vercellenſem & archicapellanum Caroli Imperatoris magni. Huius autem operis ſic incipit,
Prologus ſiue præfatio epi.1. *Summa ſanctitatis meri.*

Sequentiarius autem ſic lib.1. *Grates nunc omnes redda.*
De muſica & ſymphonia lib.1.
De expoſitoribus ſacræ ſcripturæ lib.1. *Cum prudens ſis & pruden.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

De cæteris quæ compoſuit, nihil ad notitiam lectionis noſtræ peruenit. Huius doctiſſimi viri Sequentiarũ Nicolaus papa primus, approbauit, & ad miſſas decãtari præcepit. Qui propter ſcientiæ & vitæ claritatẽ primo abbas, deinde in ſenectute ſua epiſcopus cõſecratus, decimus in ordine Leodiẽſis eccleſiæ regimini præfuit, ſub Lothario imperatore filio Ludouici. Anno domini. 850. ſub quo & moritur non ſine opinione ſanctitatis.

CHRISTIANVS, qui & Druthmarus, monachus & presbyter Corbeienſis ordinis ſanctæ memoriæ Benedicti Caſſinenſis, natione Aquitanicus, vir in diuinis ſcripturis doctus Græco & Latino ſermone imbutus, veniens ab Aquitania in Galliam, nomen ſuum ſcribendo notificauit. De cuius opuſculis ego tantum videre hucuſque merui opus grande & præclarum ad monachos Stabulenſis & Malmondariẽſis cœnobiorum ſub vno abbate conſiſtentium in diœceſi Leodienſis eccleſiæ aperto ſermone conſcriptum.

In Euangelium Matthæi lib.1. *Hunc titulum non fecit Euan.*

De aliis nihil vidi.

In prologo expoſitionis Euangelii ſecundum Matthæum etiam in alios Euangeliſtas ſe ſcripturum promiſit, quod & feciſſe dicitur, ſed à nobis ignoratur.

WANDELBERTVS diaconus & monachus Prumienſis cœnobii, ordinis S. Benedicti Treuerenſis diœceſis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis magnifice doctus, ingenio promptus, & clarus eloquio, ſcripſit tã metro quã proſa nõ pauca volumina, de quibus ego tantũ vidi ad Marcuardum abbatẽ quendam.

Vitam S. Goaris presbyteri lib.1.
Miracula eiuſdem lib.1. Martyrologium metrice lib.1.

Claruit ſub Lothario imperatore. Anno domini. 850.

ALMANNVS monachus Altuillaren. cœnobii, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis eruditus & in ſecularibus literis egregie doctus ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit tam metro quam proſa varia opuſcula, quibus nomen ſuum etiam poſteris notificauit. Et quia ſuo tempore Francia à Normannis vaſtabatur, exemplo Hieremiæ prophetæ deſolationem eiuſdem terræ & ſui monaſterii quadruplici deplanxit.

Alphabeto componens lib.1. Vitam Vinardi epiſcopi lib.1.
Vitam S. Syndulphi lib.1. Vitam S. Helenæ Auguſtæ lib.1.
Translationem eiuſdem lib.1.

Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Carolo tertio Imperatore. Anno domini. 890.

MILO monachus cœnobii S. Amandi, ordinis diui Benedicti, natione Gallus, vir vndecunq; doctiſſimus, orator, Poeta & Muſicus inſignis, nec minus honeſtate morum quam ſcientia ſcripturarum venerandus. Scripſit tam carmine quam ſoluta oratione non pauca volumina. De quibus iſta præcipue feruntur ad Carolum Caluum Imperatorem

De ſobrietate metrice lib.1. Vitam S. Amandi metrice lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Claruit temporibus Caroli Imperatoris ſecundi, cognomento Calui. Anno domini. 870. & multa egregia compoſuit.

HVGBALDVS monachus Eluonenſis cœnobii, ordinis S. Benedicti, natione Gallus, vir tam in diuinis ſcripturis quã in ſecularib. literis eruditiſſimus, in Muſica, Poetica, Philoſophia & cæteris artib. humanitatis nulli ſuo tempore ſecundus, quod multa vtroq; ſtylo ab eo conſcripta teſtantur. De quibus ego tantũ adhuc reperi ſubiecta, Ad Carolum Caluum imperatorem mirabile opus. 136, verſuum in quo omnia verba ab vna litera, C, incipiunt: ut, Carmina Clariſone Caluis cantate camœnæ, quod prænotatur.

De laude Caluorum lib.1. *Carmina clariſone cal.*
De arte Muſica lib.1. Geſta S. Lebuini lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Vitas etiam multorũ ſanctorũ ornato deſcripſit eloquio, & cãtus in honore ipſorũ dulci & regulari melodia compoſuit. Claruit temporibus Caroli Calui imperatoris. 880.

REMIGIVS monachus Antiſiodorẽſis, ordinis S. Benedicti, & poſtea vt ferunt vrbis eiuſdẽ antiſtes, vir in diuinis & humanis ſcripturis eruditiſſimus, carmine & proſa ſcriptor inſignis S. Odonis Cluniacenſis primi abbatis præceptor, vita & doctrina præclarus. Edidit vtroq; ſtylo multa volumina, de quibus ſubiecta feruntur.

In Cantica canticorum lib.1.
In totum Pſalterium lib.1. *Prophetia diuina inſpi.*
In Euangelium Matthæi lib.1. In Canonem miſſæ lib.1.
De officiis diuinis lib.1. De feſtiuitatibus ſanctorum lib.1.
Ad Epiſcopum Eduorum lib.1. Sermones quoque plures lib.1.

Alia inſuper compoſuit tam in ſacris literis quàm etiam in ſecularibus ſcripturis. Donatum & veteres autores exponendo, quæ ad multis habebtur.

Claruit ſub Carolo Caluo imperatore. Anno domini. 880.

CONSTANTINVS monachus Caſſinenſis cœnobii, ordinis ſancti Benedicti, natione Afer, vir in diuinis ſcripturis admodum ſtudioſus, & in ſecularibus literis maxime in Philoſophia & medicina eruditiſſimus, Græco, Latino & Arabico eloquio ad plenum inſtructus. Scripſit in medicinis multa opuſcula quæ apud medicos in precio habētur. Trāſtulit etiam antiquorum medicorum multa volumina de Græco & Arabico in Latinum, quæ ſuis præfationibus & epiſtolis præſignauit, de cuius opuſculis iſta vidi.

Dietas vniuerſales lib.5. *Quod in primis coegit.*
Dietas particulares lib.3. *Compleuimus in lib. pri.*
De ponderibus medicinalibus lib.1. *Pondera medicinalia.*
De vrinis quoque lib.1.

De cæteris autem voluminibus eius, quæ multa & ſcripſit & tranſtulit, ad manus noſtras nullum memini perueniſſe. Medicis notiora ſunt.

AMBROSIVS Anſbertus monachus, & presbyter ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio mitis, & dulcis eloquio, multos in ſacris voluminibus commentarios edidit, quibus nominis ſui famā ad poſteros tranſmiſit. Paucā tamen ad notitiam meam venerunt. Reperi enim duntaxat ſubiecta.

In Cantica canticorum lib.1. *Donum ſapientiæ cum Sa.*
In Pſalterium quoque lib.1. In Apocalypſin Iohannis li.10.
De cupiditate lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Claruit ſub Arnoldo Imperatore. Anno domini. 890.

PASCASIVS Ratbertus abbas Corbienſis ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis valde eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, Græco & Latino nobiliter inſtructus eloquio, ingenio acutus, ſermone cōpoſitus. Scripſit metro & proſa non pauca opuſcula, de quib. ego tantū reperi ſubiecta. Ad Placidū abbatē noſtri ordinis opus inſigne.

De Sacramento altaris lib.1. *Quiſquis catholicorum.*
Vitam S. Adelhardi epiſc. lib.1. In Threnos Hieremiæ Prophetæ lib.1.

De Græco etiam nonnulla tranſtulit in Latinum, & alia multa compoſuit.

Claruit temporibus Caroli groſſi Imperatoris. Anno domini. 880.

ERICVS monachus, ordinis S. Benedicti, cœnobii Antiſiodorenſis ciuitatis, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in diſciplinis ſecularium literarum eruditiſſimus, carmine excellens & proſa, in declamandis ad populum homiliis doctor egregius fuit. Scripſit metrice luculenter.

Vitam Germani Antiſiodoren. lib.6. Homiliarum ad populum lib.1.

Sermones & epiſtolas plures. Alia quoq; multa vtroq; ſtylo compoſuit, quæ ad notitiā meam non venerunt. Claruit circa tempora Caroli groſſi Imperatoris. Anno domini. 880.

OTFRIDVS monachus, Wiſſenburgenſis cœnobii, ordinis diui patris Benedicti, natione Theutonicus, Rabani Mauri abbatis Fuldenſis quondā auditor atq; diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus, rhetor & poeta inſignis, ingenio excellens & diſertus eloquio. Scripſit tam metro quam proſa multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteros tranſmiſit. Exemplo etiā Caroli Imperatoris magni conatus eſt barbariē linguæ Theutonicę ad regulas Grāmaticales reducere, q, & ex parte perfecit. Vnde ea quæ patrio ſermone conſcripſit non facile noſtra ætate legi, & intelligi poſſunt, etiam ab homine quantūcunq; Theutonicæ linguæ perito. De cuius opuſculis extant ſubiecta. Ad Luitbertum Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopum octauum, in Euangelium opus grande & inſigne, quod prænotauit.

Gratiam Theotiſtæ lib.5. *Dignitatis culmine Gratiam.*
Ad Ludouicum regem lib.1. *Ludouico orientalium.*
Ad Salomonem epiſcopum lib.1. *Salomoni epiſcopo Otfrid.*
Ad monachos S. Galli lib.1. *Otfridus Wiſſenburg.*
In Pſalterium volumina tria lib.3. De iudicio extremo lib.1.

De gaudiis regni cœleſtis lib. 1. Carmina diuerſi generis lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Alia inſuper multa compoſuit, quæ priorum negligentia perdita, & ignorantia monachorum raſa & lacerata, ad me non venerũt.

Claruit ſub Ludouico Lothario, & Carolo imperatoribus ſibi inuicem ſuccedentibus, Anno domini. 870.

ADREVALDVS qui & Albertus, monachus Floriacẽſis cœnobii, ordinis S. Benedicti, vir vndecunq; illuſtris atq; doctiſſimus, nomen ſuum ſcribendo notificauit, dum ad ędificationem ſimplicium fratrum alterno ſtylo multa volumina in ſcripturis ſanctis compoſuit. Scripſit inter cætera ſui ingenii opuſcula à tempore translationis corporis S. Benedicti, de cœnobio Caſſinenſi in monaſterium Floriacenſe, vſque ad tempus Odonis regis Francorum hiſtoriam luculento ſermone continentem.

Miracula S. Benedicti lib. 1.

Et alia multa quæ tamẽ non vidi. Claruit temporibus Arnoldi Imperatoris Anno domini. 890.

ODO primus abbas Cluniacẽſis, ordinis S. Benedicti, Remigii Antiſiodorenſis monachi quondã auditor, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & collapſi ordinis diui patris Benedicti inſtaurator egregius, non minus ſanctitate quã eruditione clarus emicuit. Hic erat inſignis Muſicus, & Archicantor eccleſiæ Thuronenſis, qui audita fama Bernonis Gigniacenſis ſanctiſſimi abbatis ordinem ſub eo ingreſſus eſt, & abbas poſtea Cluniacenſis cõſtitutus, magna ſanctitate ordinem illuſtrauit. Qui cum eſſet declamator homiliarum pręcipuus, multos ad fratres ſermones compoſuit. Scripſit etiam inter cætera ingenii ſui opera.

Vitam ſancti Gerardi lib. 1. Laudes S. Martini lib. 1.
Chronicam ſuccinctam lib. 1.

Hymnos etiam & varios cantus in honore ſanctorum dulci & regulari melodia compoſuit. Rogantibus quoq; fratribus, libros beati Gregorii Papæ ſuper Iob abbreuians, in vnum volumen cõportauit. Claruit temporib. Arnoldi Imperatoris. Anno domini. 920.

RATHBODVS quartuſdecimus epiſcopus Traiectenſis, natione Teutonicus vir in diuinis ſcripturis valde eruditus & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis, eloquio clarus, vita & cõuerſatione ſanctiſſimus, multis & viuus & mortuus miraculis coruſcauit. Hunc in omnibus literis humanitatis Nanno Philoſophus doctiſſimus inſtruxerat, qui aduocatus in palatio regis Caroli groſſi fuit, & poſtea monaſteriũ ingreſſus, tandẽ epiſcopus vt diximus conſecratus, eccleſiam Traiectẽſem in graui Danorum perſecutione decem & ſeptem annis ſtrenue gubernauit. Scripſit autem nonnulla præclara opuſcula, de quibus iſta feruntur.

Laudes ſancti Martini lib. 1. Laudes S. Bonifacii epiſcopi lib. 1.
De ſancta Amalberga lib. 1. Homiliarum & ſermonum lib. 1.
De S. Willibrordo flores lib. 1.

Integrum quoque de S. Martini translatione officium compoſuit. Et varios cantus in honore ſanctorum. Moritur ſub Ludouico filio Arnoldi Imperatoris. Anno domini. 917. Indictione V. 3. Cal. Decembris. Epiſcopatus ſui anno. 18. Sepultus apud Dauentriam vbi reſidere in epiſcopatu antea conſueuerat.

AVRELIANVS eccleſiæ Remenſis clericus, in ſcripturis ſanctis admodum ſtudioſus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, Muſicus ſuo tẽpore excellens & inſignis. Scripſit ad Bernardum archicantorem poſtea epiſcopum, de regulis modulationum, quas tonos vel tenores adpellant, & de ipſarum vocabulis volumen inſigne, cuius titulus eſt,

Tonarius regularis lib. 1. Scripſit & alia quædam.

Claruit circa tempora Arnoldi Imperatoris. Anno domini. 900.

REGINO abbas Prumienſis cœnobii in diœceſi Treuerenſi, ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, inter doctores Germaniæ & Galliæ ſuo tempore facile obtinuit principatum. Scripſit magnæ authoritatis opuſcula, de quibus ego tantum reperi ſubiecta. Ad Alberonem primum epiſcopum Metenſem, à natiuitate Chriſti vſque ad annum eiuſdẽ. 98. continentem præcipue geſta Francorum & Germanorum. Scripſit

Hiſtoriam ſeu Chronicam li. 10.
De diſciplina eccleſiaſtica lib. 2. *In primis inquirendum.*

De cæteris nihil aduc vidi. Scripſit autem præfatum opus quod prænotatur de eccleſiaſtica diſciplina & religione Chriſtiana, iubente Rathbodo archiepiſcopo Treuerorum,

quòd ex decretis ſanctorum patrum, & generalium conciliorum in duobus libris comportauit, & in nongenta ferme capitula, per rubricas ex more luculenter diſtinxit.

Claruit ſub Arnoldo Imperatore Anno domini. 910.

HILDOVINVS ex abbate Lobienſis monaſterii, ordinis S. Benedicti, primum epiſcopus Laudocienſis, inde pulſus ad Hugonem regem Italiæ venit, cui affinitatis linea iungebatur, à quo Veronenſis epiſcopus cõſtitutus eſt, ac poſtremo poſt Lampertum archiepiſcopus Mediolanenſis factus, Ratherium monachum eccleſię Veronenſi ordinauit antiſtitem, vir in diuinis ſcripturis ſatis eruditus. Scripſit petentibus fratribus cum adhuc eſſet abbas,

Geſta abbatum Lobienſium lib. 1. Sermones ad fratres lib. 1.

Et quædam alia. Claruit ſub Hugone rege Italiæ temporibus Conradi Imperatoris Romanorum & Germanorum. Anno domini. 920.

RATHERIVS ex monacho Lobienſis cœnobii poſt Hildouinũ epiſcopus Veronenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in artibus humanitatis (quas liberales vocant) peritiſſimus, animo ſimplex, ingenio placidus & eloquio ſcholaſticus, cum Hildouino epiſc. ad Hugonem regẽ venit in Italiã, & poſt eius ad archipræſulatũ Mediolanenſis eccleſię translationẽ, antiſtes Veronẽſis ciuitatis cõſtitutus, nõ multo poſt ab Hugone inde expulſus ob eã cauſam quod Arnoldũ ducẽ Bauariæ hoſtẽ Hugonis Veronã intromiſiſſet apud Papiam exilio relegatus eſt. Tandem ad eccleſiam ſuã reuerſus, denuo neſcio an ob eandẽ cauſam pulſus, pro ſui conſolatione varia vtrobique compoſuit, quæ legentium intellectibus non minus placere poterunt quam prodeſſe, de quibus iſta feruntur.

De Primo ſuo exilio lib. 1. Alius de ſecundo prȩnotatus Freneſis li. 1.
Alius qui vocatur inefficax lib. 1. De corpore & ſanguine Domini lib. 1.
Contra Anthropomorphitas lib. 1. Agoniſticon, id eſt præloquiorum lib. 6.
Confeſſionem quoque lib. 1. Vita S. Vrſmari Lobienſis lib. 1.

Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Et poſtremo (vt Sigebertus monachus ſcribit) epiſcopus Leodienſis. factus etiam inde pulſus fuit. Claruit temporibus Henrici Imperatoris Romanorum primi. Anno domini. 930.

STEPHANVS ex clerico Metenſis eccleſiæ epiſc. Leodienſis poſt Franconem, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularib. literis magnifice peritus, & non minus ſanctitate quam ſcientia venerabilis. Scripſit non ſpernendæ vtilitatis plura opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris innotuit. Ad Hermannum archiepiſcopum Colonienſem.

Vitam S. Lamberti lib. 1. Ad Rupertum epiſcopũ Metenſem lib. 1.

Et quædam alia. Scripſit etiam cantum de ſancta Trinitate ex Alcuino, quo in octauis Pentecoſtes vtimur, de inuentione S. Stephani, & cantum nocturnum, de S. Lamberto epiſcopo & martyre, quos omnes cum quibuſdam aliis authẽtica & dulci modulatione cõpoſuit. Claruit temporibus Ludouici filii Arnoldi imperatoris. Anno domini. 910.

RADVLPHVS Flauiacẽſis, monachus ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in omnibus literis humanitatis ſuo tempore doctiſſimus, ingenio ſubtilis, ſenſu profundus, eloquio dulcis, ornatus & diſertus, in exponendis voluminibus ſacris acutus & multum egregius. Scripſit duo magna & præclara volumina.

In Leuiticum li. 20. Cum aliquando ſermo de Iudæ.
In epiſtolas Pauli li. 14. Hiſtoriam Francorum lib. 1.
Chronicam quoque breuem lib. 1.

Alia inſuper multa edidit, quę ad notitiam meam non venerunt. Sunt qui ſcribant eum monachum fuiſſe Fuldenſis cœnobii in Germania.

SMARAGDVS abbas monaſterii S. Michaelis, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis valde eruditus, & iugi ſtudio earundem exercitatus, regularis diſciplinæ auriga, ſanctas ſcripturas exponendo nomen ſuum longe lateque innotuit, & magnam opinionem ſcientiæ & conuerſationis ſuæ acquiſiuit. Scripſit enim multa præclara opuſcula. De quibus ego tantum reperi ſubiecta.

In regulam S. Benedicti lib. 1. *Cum turbas plurimorum.*
Diadema monachorum. lib. 1. *Hunc modicum libellum.*
In totum Pſalterium lib. 1. In Epiſtolas & Euangelia per annum lib. 2.
Sermones quoque plures lib. 1.

De cæteris autem opuſculis eius nihil vſquam potui inuenire. dicitur autem quod multos in diuinis ſcripturis commentariorum tractatus ediderit. Sed & Donatum maiorem expoſuit, & multos ſecularium literarum authores explanauit.

WINDICHINVS monachus Corbeienſis cœnobii in Saxonia, ordinis ſancti Benedicti, natione Theutonicus, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio promptus & clarus eloquio, metro excellens & proſa. Scripſit alterno ſtylo multa præclara opuſcula. De quibus ego tantum adhuc reperi ſubiecta. Ab exordio Saxonum vſq; ad mortem Ottonis Imperatoris primi, ſcripſit ad Mechtildam eius filiã.

Hiſtoriam Saxonum lib.3. *Flore virginali cum ma.*
Geſta Ottonis primi lib.1. Paſſionem Teclę virginis metrice lib.1.
Vitam Pauli primi heremitę lib.1.

Claruit ſub Ottone Imperatore primo. Anno domini. 150.

EVTRANDVS Ticinenſis eccleſiæ diaconus natione Italus, ex Papia ciuitate oriundus, Berengarii regis Italiæ quondam ſcriba & Secretarius, vir in ſecularibus literis valde eruditus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio acer & vehemens, Græco & Latino ſermone peritus & non minus carmine excellens quam proſa. Fertur nonnulla pręclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuũ notificauit. A Berengario rege Italia pulſus, venit in Germaniam, & apud Franckfordiam poſitus. Scripſit inſigne opus hiſtoriam ſui temporis & tyrannidem ipſius Berengarii continentem, quod quaſi pro viciſſitudine iniuriarum ab eo perceptarum prænotauit.

Antapodoſim, id eſt retributionem lib.7. *Regnantibus, imo ſæuien.*

De aliis nihil vidi. Scripſit autem præfatum volumen ad Regimundum epiſcopũ Liberitanæ Hiſpaniarum eccleſiæ, in quo aliquando carmine vtitur, aliquando Græco ſermone, multa de Germanorum geſtis interſerens.

Claruit ſub Ottone primo Imperatore. Anno domini. 950.

ALBO Floriacenſis monaſterii abbas, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis iugi lectione & ſtudio exercitatus, & in ſecularibus diſciplinis egregie doctus, vita quoq; & conuerſatione inſignis, & vſq; ad martyrii coronam dignus comprobatus, dum in Vaſtonia verbũ Dei prædicaret, fidei Chriſtianæ teſtis ſanguinis effuſione factus eſt. Scripſit,

Super calculo Victorii lib.1. Additiones in eundem lib.1.

Et quædam alia.

Claruit temporibus Ottonis primi. Anno domini. 970.

RVPERTVS rex Francię, nobilis, fortis, iuſtus, doctus & religioſus, inter eccleſiaſticos ſcriptores locum merito recipit, quippe qui cantus & reſponſoria dulci & regulari modulamine ad honorem eccleſiæ catholicæ compoſuit. In literis humanitatis, pręſertim in muſica doctiſſimus fuit, tantę autem religionis vt horas canonicas in eccleſia decantaret cum clericis, foris apud ſe legeret cum ſuis. Tantæ pietatis & miſerationis extitit in pauperes, vt ſuis ſe aliquando veſtimentis ſpolians eorum nuditates multis vicibus operiret. De eius manibus liber nunquam recedebat, adeo vt pro tribunali ſedens, inter iudiciorum & cauſarum ſtrepitus in ſinu apertum habeteт Pſalterium. Vnde & poſt mortem miraculis coruſcaſſe legitur. Eius eſt illa vulgata ſequentia, quæ cantatur diebus pentecoſtes.

De Sancto Spiritu .ſ. *Veni Sancte Spiritus.*
Reſponſorium de S. Petro .ſ. *Cornelius Centurio.*
De natiuitate Domini .ſ. *Iudæa & Hieruſalem no.*
Et illud Alleluia .ſ. *Eripe me de inimicis.*

Et alia multa quæ neſcio. Reſponſorium, Cornelius Centurio, Romæ ſummo pontifice miſſam celebrante, S. Petro in altari offertorii tempore cum magna deuotione obtulit. Accurrentes autem miniſtri altaris, arbitrati ſunt magni ponderis aurum obtuliſſe diuitem regem, ſed ſchedulã reperiẽtes ſcriptam & notatam admirabãtur, ingeniũ & deuotionem principis collaudantes. Hinc papa decreuit ob memoriam ſanctiſſimi regis, rogãtibus clericis, vt hoc reſponſorium in honorem S. Petri deinceps cantaretur.

Claruit ſub Ottone ſecundo Imperatore. Anno domini. 980.

AMMONIVS monachus Floriacenſis cœnobii, ordinis S. Benedicti, natione Gallicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularium literarum diſciplinis ſufficienter inſtructus. Fertur tam metro quam proſa nonnulla compoſuiſſe opuſcula, ſed ad manus noſtras minime venerunt. Scripſit poſt ad Renaldum monachum volumen vnum.

De miraculis S. Benedicti lib.1.

Claruit ſub Ottone Imperatore tertio. Anno domini. 990.

HERIGERVS abbas Lobienſis cœnobii ordinis S. Benedicti, in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularib. literis nobiliter doctus, carmine excellens & proſa. Cuius Berno

abbas

abbas Augienſis meminit in libro quodam ad Aribonem Moguntinum archiepiſcopū. Scripſit dialogū inſignē ſub perſona ſui & Adelboldi clerici & monachi tūc Romę exiſtentis, poſtea epiſcopi Traiectēſis, de quo ſtatim nobis ſermo habēdus eſt, prænotatum.

De diſſonantia eccleſiæ lib. I. Vitam S. Vrſmari metrice lib. I.
Ad Hugonem de quæſtionibus lib. I. De diuinis officiis lib. I.
Geſta epiſcoporum Lobienſium lib. I. De corpore & ſangine Domini lib. I.

Et alia plura. Claruit ſub Ottone Imperatore tertio. Anno Domini. 990.

FLAVALDVS monachus Remenſis, ordinis S. Benedicti, in ſcripturis diuinis eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis, & diſertus eloquio. Scripſit non contemnendæ lectionis opuſcula, quorum ſtudio nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad poſteros. E quibus fertur opus inſigne à conditione Remenſis ciuitatis, quam milites Remi à fratre Romulo necati fugatos ob memoriam Domini ſui conſtruxiſſe, & ſic appellaſſe commemorant, vſque ad ſua tempora, in quo multa de ſanctis martyribus & aliis rebus ac geſtis interſerens, volumini hunc titulum dare voluit.

Geſta Remenſium pontificum lib. 3. Vitas quoque multorum ſanctorum lib. I.

Alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

ALBERTVS monachus Lobienſis, & poſtea Gemblacenſis cœnobii abbas, præceptor Burckardi Wormacienſis epiſcopi, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis valde eruditus, cum adhuc monachus eſſet, apud Lobias publicam ſcholam monachorum tenuit, in qua Burckardum vna cum aliis in vtraq; literatura erudiuit. Scripſit inter alia ſui ingenii opera.

Vitas plurium ſanctorum lib. I. Cantus in honore ſanctorum.

Et quædam alia. Claruit in multa religione & diſciplina temporibus Ottonis Imperatoris ſecundi. Anno domini. 880.

ARIBO Moguntinus archiepiſcopus, decimuſnonus poſt S. Bonifacium martyrem; ad quē Berno abbas Augienſis cœnobii de aduentu Domini conſcripſit tractatum, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, celebrata Synodo apud Selgenſtat cum Burckardo epiſcopo Wormacienſi & aliis epiſcopis atq; abbatibus ſuis. Anno 1023. Indictione 6. multa vtilia conſtituit, quæ in ſcripturis authenticis habentur. Scripſit etiam,

In Pſalmos 15. graduum lib. I. Ad Bernonem abbatem epi. I.
Et quaſdam ad alios epiſtolas Moritur ſub Contrado iuniore Imperatore. Anno domini. 1031.

BVRCKARDVS ex monacho Lobienſis cœnobii ordinis S. Benedicti epiſc. Wormacienſis in Germania Alberti Gemblacēſis abbatis apud Lobias quondā auditor atq; diſcipulus, cuius in canone fit mentio 73. diſt. In nomine Domini, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & valde eruditus. Scripſit ex ſententiis ſanctorum patrum & generalium conciliorum atq; ſummorū pontificum, magnū & inſigne opus poſt Iſidorum, videlicet.

Decretorum quod diuiſit in li. 20. *In nouo teſtamento prius.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib. I. Claruit ſub ſancto Henrico imperatore. Anno domini. 1020.

BERNO abbas Augiēſis cœnobii ordinis S. Benedicti Conſtātienſis diœceſis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularib. literis valde nobiliter eruditus Muſicus, & Poeta, nulli ſuo tēpore ſecundus, vita & conuerſatione præcipuus. Scripſit tam metro quam proſa quædam præclara volumina, de quibus ego tantum reperi ſubiecta. Ad Piligrinum archiepiſcopum Colonienſem egregium, & vtile volumen compoſuit.

De Muſica ſeu tonis lib. 2. *Omnis igitur regularis Mo.*
De inſtrumentis Muſicæ lib. I. *Muſicam non eſſe contem.*
De aduentu Domini ad Aribonem lib. I. *Summæ dignitatis.*
De officio quoq; miſſæ lib. I. De Ieiunio quatuor temporum lib. I.
De Ieiunio ſabbati lib. I. De menſura monochordi lib. I.
Epiſtolarum ad diuerſos lib. I.

Alia inſuper multa edidit, quæ ad notitiam meam nondum venerunt. Claruit temporibus S. Henrici Imperatoris primi, ſed regis ſecundi quia primus coronam imperii non accepit. Anno domini. 1020.

ADELBOLDVS epiſcopus Traiectenſis, ex monacho, vt ferunt Lobienſi ordinis S. Benedicti, ſub cuius perſona Herigerus abbas dialogum de aduentu domini compoſuit, vir in diuinis ſcripturis eruditus & in ſecularib. literis nobiliter doctus, in curia S. Henrici imperatoris in magno pretio habitus, nō minus armis quam eruditione proſtrauit infideles. Scripſit;

Vitam

Vitam S. Henrici Imperatoris lib. 1. De laude ſanctæ crucis.

De laudæ beatæ Mariæ. Sed & alia tam metro quam proſa nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Moritur ſub Conrado iuniore imperatore. Anno domini. 1027. Indictione. 10. epiſcopatus ſui anno. 18. 5. Cal. Decemb.

OSBERTVS monachus Cantuarienſis, ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in Muſica arte peritiſſimus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, varios in vtraque literatura tractatus edidit, quibus famã ſui nominis ad poſteros tranſmiſit. Scripſit inter alia.

Vitam S. Dunſtani archiepiſcopi lib. 1. De Muſica quoque lib. 1.

Claruit temporibus S. Henrici imperatoris. Anno domini. 1020.

ODILO abbas Cluniacenſis 4. ordinis S. Benedicti, vir ſanctus & eruditus, quinquaginta & ſex annis monaſterio præſidens, verbo & exemplo multorum animas direxit ad Chriſtũ, cuius vitã virtutibus & miraculis plenã Petrus Damiani epiſcopus & cardinalis Hoſtienſis luculento ſemone deſcripſit. Compoſuit ad ędificationem fratrum ſuorum.

Sermones elegantes lib. 1.

Moritur ſub Henrico imperatore II. Anno domini. 1048, Inductione. 1.

Ætatis ſuæ anno. 87. Prima die menſis Ianuarii.

FVLPERTVS epiſc. Carnotenſis, in ſcripturis diuinis eruditiſſimus, & in ſecularium literarũ diſciplinis omniũ ſuo tẽpore doctorũ doctiſſimus, poeta clarus & dialecticus, multis annis ſcholæ publicæ præſidens, plurimos doctiſſimos auditores enutriuit. Vita quoq; ſanctiſſimus, multis legitur miraculis coruſcaſſe, qui inter cætera ſcripſiſſe dicitur.

Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. In laudibus S. Mariæ lib. 1.

Hymnos & orationes varias. Et quædam alia deuota. Claruit temporibus Henrici regis primi. Anno domini. 1010.

BRVNO epiſc. Herbipolẽſis, Conradi Imp. ſecundi patruelis, natione Theutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus, qui ob meritorũ ſuorum excellentiã cathalogo ſanctorum inſcriptus, Franciæ orientalis ſingularis patronus habetur, Comportauit ex antiquorum patrum ſcriptis pulcram expoſitionem.

In totum Pſalterium lib. 1. Beatus vir qui non abiit.

Si aliud ſcripſerit neſcio. Moritur ſub Henrico Imperatore ſecũdo. Anno domini. 1045. Indictione XIII. Sexto Calend. Iunii.

RVPERTVS abbas monaſterii Caſſinenſis, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis egregie doctus, regularis diſciplinæ zeloſus & ſtrenuus gubernator, vt ouiũ ſibi cõmiſſarum verbo & exẽplo paſtor vtilis poſſet haberi. Scripſit ad ædificationem fratrum ſuorum pulchros & elegantes,

Sermones lib. 1.

Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam noſtram adhuc non venerunt.

GVIDO monachus & abbas cœnobii de cruce ſancti Leufredi, ordinis diui patris Benedicti, patria Aretinus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, atque in ſecularibus diſciplinis eruditiſſimus, Dialecticus & Muſicus inſignis. In hoc etiam præferendus cæteris, quod ignotos cantus etiam pueri & puellæ per eius regulam in manu ſua facilius diſcant per ſe, quam per vocem magiſtri, aut per vſum alicuius inſtrumenti. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula, contra Berengarium clericum Thuronenſis eccleſiæ.

De corpore & ſanguine Domini lib. 1.

De Muſica quoque lib. 2. *Igitur qui noſtram diſcipli.*

Et alia quæ non vidi.

Claruit ſub Conrado iuniore Imperatore. Anno domini. 1030.

EGELNOTVS archiepiſc. Cantuarienſis eccleſiæ in Anglia, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularium literarum non ignarus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus, aduocatus pauperum clementiſſimus, cuius hortatu, Cinito rex Angliæ multas faciebat eleemoſynas: præſertim ad eccleſiam Carnotenſem, cui tunc vir doctiſſimus Fulpertus epiſcopus præerat, cuius ſupra fecimus mentionem. Scripſiſſe dicitur ad honorem Dei omnipotentis pulchrum opus.

In laudem S. Mariæ lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Et quædam alia. Claruit temporibus Conradi imper. iunioris Anno domini. 1030.

ADELMANNVS Grammaticus ex clerico Leodienſi epiſcopus Brixienſis. Fulperti Carnotenſis antiſtitis quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, Philoſophus & Dialecticus ſuo tempore famoſus metro excellens & proſa. Scripſit vtroque

quę ſtylo quędam commendanda opuſcula, de quibus ad lectionis noſtrę notitiam pauca peruenerunt. Scripſit ad Berengarium Thuronenſem olim apud Fulpertum condiſcipulum ſuum, tunc errare & dogmatizare incipientẽ valde prolixe & amice eum corripiens.

De corpore & ſanguine Domini lib. 1. *Collectaneum te voco.*
Epiſtolarum ad diuerſos. lib. 1.

Alia inſuper multa tam metro quam proſa ſcripſiſſe dicitur, quæ non vidi.
Claruit ſub Henrico rege tertio. Anno domini. 1040.

Hermannvs qui dicebatur contractus, monachus cœnobii S. Galli, ordinis diui patris Benedicti, natione Teutonicus, filius comitis de Veringen in Sueuia, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis vniuerſaliter doctiſſimus, Philoſophus, Poeta, Aſtronomus, Rhetor, & Muſicus, nulli ſuo tempore ſecundus, trium linguarũ Gręcę, Latinæ, & Arabicæ peritiſſimus. Scripſit carmine & proſa multa præclara volumina, de quibus ego tantum reperi ſubiecta, videlicet,

De Muſica lib. 1.
De monochordo lib. 1. *In conſideranda mono.*
De ſex ætatibus mundi lib. 1. *Prima eſt mundi huius.*
De compoſitione aſtrolabii lib. 3. *In metienda igitur ſub.*
De vtilitate aſtrolabii lib. 1. *Quicunque Aſtronomica.*
De eclipſibus lib. 1. De computo lib. 1.
De quadratura circuli lib. 1.
De conflictu rythmimachiæ lib. 1. *Qui peritus Arithmet.*
De Phyſiognomia lib. 1. *Clari viri & prudentis.*
Vitas plurium ſanctorum lib. 1.

Hymnos & proſas varias. Compoſuit etiam dulci & regulari melodia, cantus & proſas pulcherrimas. E quibus eſt illa de beata virgine Maria dulciſſima, Salue regina. Et alma redemptoris mater, & cæteræ quarum copioſus eſt numerus. Tranſtulit etiam nonnulla Græcorum philoſophorum & Arabum Aſtrologorum volumina in Latinum. Membris fuit iuxta nomen ſuum contractus, ſed ſemper in gratiarum actione perſeuerans, vnde & per beatam virginem Dei genitricem interius mirabiliter conſolari & illuſtrari meruit. Claruit temporibus Henrici Imperatoris ſecundi. Anno domini. 1040.

Gvimvndvs archiepiſcopus Auerſanus, ex monacho cœnobii de cruce S. Leufredi, ordinis ſacratiſſimi patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & valde peritus, ſecularium quoq; literarum non ignarus. Scripſit ad Rogerium monachum contra errores Berengarii Thuronenſis.

De corpore & ſanguine Domini lib. 3. *Ad rem his temporibus.*

Et quædam alia nobis inuiſa.
Claruit ſub Henrico imperatore tertio. Anno domini. 1060.

Alphanvs archiepiſcopus Salernitanus, ex monacho Caſſinenſis cœnobii, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis nobiliter doctus, & in ſecularibus literis ad perfectum inſtructus, Philoſophus, & Theologus celeberrimę opinionis. Scripſit quædam profundi ſenſus opuſcula, quibus ingenium ſuum excitans, nomen etiam ſuum poſteris notificauit. E quibus extant.

De vnione verbi Dei & hominis lib. 1.
De vnione corporis & animæ lib. 1. De quatuor humoribus corporis lib. 1.

Alia quoque in omni literatura volumina compoſuit, quæ ad nos minime venerunt.

Campanvs natione Lombardus, Philoſophus & Aſtronomus omnium opinione ſuo tẽpore celeberrimus, ingenio acutus, ſermone ſcholaſticus, diuinarum quoq; ſcripturarum nõ ignarus, calculator & computiſta inſignis. Edidit ingenii ſui non pauca opuſcula, quorum lectio eccleſiarum rectoribus non erit ſpernenda, De quibus ego tantum legi ſubiecta, opus magnum & inſigne.

De computo eccleſiaſtico lib. 1. *Rogauit me vnus ex.*
De compoſitione quadrantis lib. 1. *Scire debes quod circulus.*
Calendarium quoque.

Alia quoque multa in Aſtronomia compoſuit, quæ ad manus noſtras non venerunt.
Claruiſſe dicitur ſub Henrico rege tertio. Anno domini. 1030.

Helpericvs monachus cœnobii S. Galli, ordinis diui patris Benedicti, natione Teutonic⁹, vir in diuinis ſcripturis multũ erudit⁹, & in ſecularib. literis doctiſſimus, Philoſophus, Poeta, & Aſtronomus inſignis, ingenio ſubtilis & ſermone cõpoſitus Scripſit tam metro

metro quam oratione ſoluta nonnulla opuſcula. De quibus ego tantum reperire potui opus præclarum.

De computo eccleſiaſtico lib.1. *Cum fratribus noſtris ado.*

De Muſica quoque lib.1. De cæteris nihil vidi.

Claruit ſub Henrico Imperatore tertio. Anno domini. 1069.

BERTHORIVS abbas monaſterii Caſſinēſis, ordinis S. Benedicti, vir in ſanctis ſcripturis ſtudioſus & doctus, & in diſciplina ſeculariū literarum nobiliter eruditus, Philoſophus & medicus inſignis. Ante conuerſionem ſuam multa in ſua facultate fertur ſcripſiſſe opuſcula. Sed ſtudium poſtea mutans, & animarum medicus conſtitutus, Scripſit ad ædificationem fratrum ſuorum.

Sermones elegantes lib.1.

Alios inſuper varioſq; tractatus edidit, quorum notitia ad me non peruenit.

ROGERIVS monachus ordinis S. Benedicti, ad quem Guimundus Auerſanus episc. adhuc in cœnobio conſtitutus, libros tres contra Berengariū ſcripſiſſe dicitur, vir doctus & tam in diuinis quam in ſecularibus literis eruditus, ad multorum ædificationem ſatis luculento ſermone deſcripſit.

Vitā Brunonis epiſcopi Colonienſis lib.1.

Et quædam alia. Claruit ſub Henrico Imperatore ſecundo. Anno. 1040.

ALGERVS ex ſcholaſtico monachus Corbeienſis in Saxonia, natione Teutonicus, ordinis S. Benedicti, vir in ſanctis ſcripturis iugi ſtudio exercitatus, & veterum lectione diues, atq; in ſecularibus literis magnifice doctus, ingenio cautus & ſatis diſertus eloquio, carmine valens & proſa. Scripſit vrbano admodum ſtylo inſigne volumen.

De Sacramento altaris lib.3. *Quia ſancti de corpore.*

De gratia & libero arbitrio lib.1. *Sciendum eſt quod liberum.*

Et quaſdam epiſtolas.

Dicitur autem & alia complura ſcripſiſſe, quæ ad manus noſtras non venerunt.

ALBERTVS monachus Metenſis, ordinis S. Benedicti, natione Gallicus, vir in ſcripturis ſanctis continua exercitatione peritus, & artium humanitatis (quas liberales vocamus) non ignarus, vt nomen ſuum tranſmitteret ad poſteros. Scripſit quędam non contemnendæ lectionis opuſcula. De quibus fertur opus breue, ſed vtile, hiſtoriam continens rerum geſtarum ſui temporis, quod dedicauit.

Ad epiſcopum Metenſem lib.1. Et quædam alia.

Claruit temporibus Conradi imperatoris minoris. Anno domini. 1030.

ECKEBERTVS clericus Leodienſis eccleſiæ, natione Teutonicus, in diuinis ſcripturis eleganter doctus, & in ſecularium literarum diſciplinis ad perfectū inſtructus. Scripſit & metro & proſa nonnulla opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiā tranſmiſit. E quibus extat volumen metro eleganti compoſitum, quod prænotauit.

De ænigmatibus ruſticanis lib.1. De eadem re alius maior lib.1.

Et quædam alia. Claruit temporibus Henrici Imperatoris tertii. Anno domini. 1060.

LEO Papa 9. ex epiſcopo vrbis Leucorū, quę Tullus vocatur, ſub archiepiſcopo Treuerenſi, ſedit in cathedra Petri poſt Damaſum annis. 7. Bruno antea vocatus, vir doctus & ſanctus. Scripſit nonnulla præclara opuſcula, in quibus, eloquii venuſtas & ſententiarum ſublimitas merito cōmēdatur. E quib. ſunt iſta, ad Cōſtantinum monachum Imp.

De extirpandis hæreſibus lib.1. Ad patriarcham Conſtantinopolit. lib.1.

Contra errores Græcorum lib.1. Ad epiſcopos Aphricæ & Ægypti lib.1.

Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Moritur ſub Henrico rege tertio, Imperatore ſecundo. Anno domini. 1054. Indictione ſeptima, multis coruſcans miraculis.

HVMBERTVS monachus Tullenſis, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularib. literis nobiliter doctus, ingenio & eloquio clarus, quem Leo papa nonus propter ſcientiā literarū Romam ſecū duxit & epiſcopū cardinalē ordinauit, miſſus ab eo Conſtantinopolim ad confutandas hæreſes Græcorū, adeo Nicętam pectorarum monachum in præſentia Imperatoris Conſtantini & Michaelis patriarchæ confutauit & deuicit vt librum ſuum quē contra Latinorū eccleſiam conſcripſerat, anathematizaret, & cum manu propria igni comburendū iniiceret. Et quicquid ibidem diſputando dixit aut fecit, luculēter conſcripſit, ſub nomine Romani & Conſtantinopolitani.

Dialogorum more lib.1. Scripſit etiam quædam alia.

Claruit ſub Henrico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1050.

De quinque quæſtionibus lib. 1. Et quædam alia.

Claruit in Hiſpania ſub Iuſtiniano imperatore. Anno domini. 540.

Iustus Orgelitanæ eccleſię epiſc. frater præfati Iuſtiniani præſulis, vir & ipſe in ſcripturis ſanctis exercitatus & doctus, in exponendis diuinis & canonicis voluminibus excellentis ingenii. Scripſit ſatis elegans & commendabile volumen ſcholaſtico ſermone.

In Cantica Canticorum lib. 1. Et alia multa.

Claruit cum fratre ſuo ſub Iuſtiniano imperatore. Anno domini. 540.

Aprigius eccleſiæ Pacenſis Hiſpaniarum epiſcopus, in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio ſubtilis, & lingua diſertus, tam glorioſe & profunde ſacras ſcripturas expoſuit, vt in eius comparatione veteres ſcriptores nõ expoſuiſſe viderentur. De cuius opuſculis extat inſignę volumen ſubtili ſenſu & illuſtri ſermone.

In Apocalypſin Iohannis lib. 1. In Cantica Canticorum lib. 1.

Alia quoque multa edidit, quæ ad manus noſtras non venerunt.

Claruit temporibus Theodoti regis Gothorum, ſub Iuſtiniano imperatore magno. Anno domini. 530.

Cassiodorus monachus, & abbas cœnobii apud vrbem Rauennatenſem, vir in diuinis ſcripturis valde doctus, & in ſecularib. literis omniũ ſuo tempore facile eruditiſſimus, non minus ſanctitate quam ſcientia clariſſimus effulſit. Hic primum fuit Cancellarius Theoderici regis Italiæ, & ſenator Rauennatis, ac Romanæ vrbis conſul, poſtea contemptis vanis honoribus ſeculi pro Dei amore monachus factus eſt. Extunc ſtudium literarum humanitatis ad expoſitionem ſanctarum ſcripturarum conferens, multos elegantiſſimos tractatus compoſuit. De cuius opuſculis ſubiecta feruntur, Ex perſona tam ſui quam regis Theoderici ſcripſit.

Epiſtolarum ad diuerſos li. 28.
De ratione animę lib. 1. *Cum iam ſuſcepti.*
In totum Pſalterium lib. 1. *Beatus vir, &c. Nimis.*
Inſtitutionem diuinarum lectionum li. 2. *Cum ſtudia ſecularium.*
In Cantica Canticorum lib. 1. *Salomon inſpiratus.*
Inſtitutionem ſecularium literarum lib. 9. *Intentus nobis eſt de.*
Hiſtoriam tripartitam comportauit li. 12. *Vtiliter nimis in capi.*
Catalogum conſulum Romanorum lib. 1. De etymologiis lib. 1.
Sacerdotem prænotatum lib. 1. De ſchematibus & tropis lib. 1.
Memoriale ſcripturarum lib. 1. De Orthographia, lib. 1.
Complexiones in Apocalypſin lib. 1. In epiſtolas canonicas lib. 7.
In actus Apoſtolorum lib. 1.

Alia quoque multa compoſuit, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt. Claruit temporibus Iuſtini ſenioris vſque ad imperii Iuſtinini iunioris pene finem, annos habens ætatis pluſquam. 95. Anno domini. 575.

Arator ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, & in ſecularium diſciplinarum literis nobiliter doctus, carmine valens & proſa, ingenio ſubtilis, eloquio clarus & nitidus, ſcripſit valde inſigne volumen ad Florianum quendam abbatem metro compoſitum.

In actus Apoſtolorum lib. 1. *Vt ſceleris Iudæa ſui.*
Ad Florianum abbatem epi. 1. *Qui meritis florem ma.*
Ad Vigilium papam epi. 1. *Mœnibus vndoſis bel.*
Et quædam alia quæ non vidi.

Arator iſte poeta clariſſimus & theologus inſignis, Codicem in actus Apoſtolorum quẽ eleganti metro compoſuit, papæ Vigilio ante confeſſionem S. Petri. 7. Idus Aprilis, multis epiſcopis & viris doctis pręſentibus obtulit, eumque iubente pontifice magna parte publice coram omnibus recitauit. Hora labente papa Vigilius codicẽ, venerabili Surgentio primicerio in ſcrinio locandũ tradidit, vt eius lectionem vacante tempore perficeret. Cuius ſanctitatem omnes viri docti obnixe rogabant, quatenus librum ex integro coram eis legi præciperet. Quod cum fieri præcepiſſet in eccleſia S. Petri ad vincula, religioſorũ & nobilium laicorum magna turba conuenit, atq; ipſo Aratore recitante diſtinctis verbis ambo libri 4. vicibus ſunt auditi, cum vno die medietas libri tantummodo legeretur propter aſſiduas repetitiones, quas auditores cum multiplici fauore poſtulabant. Vbi nunc his temporibus tale ſtudium literarum? Vbi amor ſcientiæ ſalutaris? Religioſi noſtri & nobiles clerici quoq; & pontifices nõ libros ſed cenſus cumulãt nõ literas ſed auaritiã colũt. Iam legit

Antimachus plura carmina, & rece dentib. ſingulis vix vnicus Plato inuenitur & remanet. Sed de his importune iá loquimur. Claruit Arator ſub Iuſtiniano imp. Anno domini. 540.

Victor epiſcopus Cummenenſis eccleſiæ Africanæ, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus pro defenſione trium capitulorum à Iuſtiniano imperatore & Eutycio epiſcopo vrbis Conſtantinopolitanæ in Ægyptum exilio relegatus fuit, vnde rurſus euocatus Conſtãtinopolim, dum imperatori & epiſcopo obtrectatoribus eorundẽ capitulorum reſiſteret, in monaſteriũ eiuſdẽ vrbis cuſtodiẽdus mittitur, atq; in eadem damnatione, vt dicunt permanens moritur. Scripſit inter cætera ſui ingenii opuſcula, ab initio mundi vſq; ad primum Iuſtini Iunioris imperii annum. De rebus geſtis & bellis eccleſiaſticis valde vtilem.

Hiſtoriam	lib. 1.	Pro defenſione trium capitulorum	lib. 1.

Et quædam alia.

Claruit ſub Iuſtiniano imperatore. Anno domini. 540.

Gregorius Papa primus ex monacho ordinis S. Benedicti, patria Romanus, poſt Pelagiũ pontificem ſedit in cathedra Petri annis. 13. menſibus. 6. vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis vtriq; doctiſſimus, theologorum princeps, ſplẽdor philoſophorum, & rhetorum lumen, vita & conuerſatione integer atque ſanctiſſimus, cui diuinas ſcipturas explanãti, Spiritus Sanctus aliquotiens viſibili ſpecie apparuit, eiq; arcana myſteriorum eorundem in viſibili magiſterio reſerauit. Hic Romæ apud S. Petrum habita Synodo viginti quatuor epiſcoporum, multa ad eccleſiæ vtilitatem conſtituit, & decretum immunitatis monaſteriorum promulgauit. Scripſit autem plura neceſſaria volumina. De quibus feruntur ſubiecta.

Ad Leandrum Hiſpalenſem epiſcopum.

Moralium in librum Iob	li. 35.	*Inter multos ſæpe.*
De cura paſtorali	li. 2.	*Paſtoralis curæ me.*
Dialogorum de miraculis ſanctorum	li. 4.	*Quadam die nimis quo.*
In Cantica canticorum	li. 4.	*Poſtquam à paradiſi gau.*
In Ezechielem prophetam	li. 2.	*Dei omnipotentis aſpira.*
Homiliæ Euangeliorum. 40.	li. 2.	*Dominus ac redemptor noſter.*
Explanatio. 4. Euangeliorum bre.	li. 4.	*Mattheus ſicut in or.*
In 7. Pſalmos pœnitentiales	li. 1.	*Si ille rex.*
Epiſtolarum ad diuerſos	li. 10.	*Gregorius epiſcopus ſeruus. aliter Valde neceſſarium.*
Rationale diuinorum	li. 1.	
Procemiorum no. & ve. teſt.	li. 1.	De Sacramentis. lib. 1.

Cum adhuc eſſet leuita ex perſona Pelagii Papæ conſcripſit valde inſignẽ epiſtolam ad Heliam Aquilegienſem epiſcopũ, nolentẽ tria capitula Calcedonenſis Synodi ſuſcipere, quę inter epiſtolas eius non habetur. Fertur & alia cõplura conſcripſiſſe, videlicet in prophetas, in libros Regũ, in libros quoq; Moyſi, & in alias ſcripturas ſanctas quæ poſt mortẽ eius necdũ multiplicatę, ęmuli ſui nequiſſimi glorię & ſanctitati eius inuidẽtes igni eas cõbuſſerũt, ſicut Ioan. diaconus in libro vitę eiꝰ cõqueritur. Moritur aũt beatiſſimꝰ papa Gregorius ſecundo anno Phocæ Imperatoris, qui fuit domini 605. Indictione octaua. 4. Idus Martii. multis coruſcans miraculis.

Leander epiſc. Hiſpalenſis ex monacho, patria Carthaginenſ, ꝓuinciæ Hiſpanię, patre natus Seueriano, vir ſtudioſiſſimus, & tã in diuinis ſcripturis q̃ in ſecularib. literis nobiliter, eruditus, ſuauis eloquio, ingenio præſtantiſſimꝰ, vita quoq; & cõuerſatione ſanctus & Deo dilectus, cuius prædicatione & induſtria Hermigildꝰ filius Leuigildi regis Gothorũ Arriani, ad fidei orthodoxæ cõfeſſionẽ reductus, in vigilia Paſchæ à patre hæretico interfectus martyrii coronã accepit. Cuius frater Richardus mox vt defuncto patre, regnum ſuſcepit, inſtante & prædicante Leandro, hæreſi renuntiauit, & totã gentẽ Weſogotorum ſibi ſubditã, ad fidẽ catholicã conuertit. Ad hunc Leandrum beatus Gregorius volumina cõmentariorum in Iob edidit. Scripſit autẽ & ipſe nonnulla opuſcula. De quibus feruntur ſubiecta. Cum propter fidẽ catholicã eſſet ab Arrianis relegatus in exilium. Scripſit.

Aduerſum hæreticos	lib. 2.	Contra inſtituta Arrianorum	lib. 1.
De virginitate ad Florentinam	lib. 1.	Orationes duplici editione in Pſal.	lib. 1.
De contemptu mortis ad fratrem	lib. 1.	De ſacrificiorum laude	lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos	lib. 1.		

Sed & alia nonnulla edidit, quæ ad noticiam meam non venerunt. Claruit anno domini. 590. ſub Mauritio Imp. Moritur ſub Richardo deuotiſſimo Gothorum principe, miraculis clarens.

PRISCI-

PRISCIANVS Grammaticus, patria Cæſarienſis, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, Græco & Latino peritus eloquio apud Coſdram regem Perſarum in pretio magno habitus. Scripſit in arte Grammatica quædam præclara volumina, quæ apud veteres in magna authoritate habebantur. E quibus iſta feruntur. Ad Iulianum patricium.

De partibus orationis lib. 2. De conſtructione lib. 1.
De accentibus lib. 1. De Coſmographia lib. 1.
De naturalibus quæſtionibus ad coſ. lib. 1.

Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit vt quibuſdam placet, temporibus Coſdræ regis Perſarum, & Heraclii Imperatoris. Anno domini. 620.

MARCVS monachus & diſcipulus ſancti patris Benedicti, & ab eo familiariſſimè dilectus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis peritiſſimus, orator & inſignis poeta, moribus & conuerſatione præclarus. Scripſit poſt beatum Gregorium papã, ſuperaddens aliqua heroico carmine elegantiſſime currente.

Vitam ſancti Benedicti lib. 1. Et quædam alia.

Claruit vſque ad imperium Heraclii Auguſti. Anno domini. 610.

FORTVNATVS epiſcopus Pictauienſis, natione Italus, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus & nitidus, carmine & proſa excellens inter cunctos ſuæ ætatis doctores non minus ſanctitate conuerſationis, quam ſcientia eruditionis clarus effulſit. Hic virtute S. Martini à dolore oculorum liberatus, pro agenda gratiarum actione Thuronis ad eius ſepulchrum venit, & Pictauis progreſſus, primo presbyter, deinde epiſcopus ibidem ordinatus, magna doctrina & religione claruit. Scripſit eleganti carmine multa vtilia & deuota opuſcula. De quibus ego tantum vidi ſubiecta. Ad ſanctam Radegundem regis Thuringorum vltimi filiam, & regis Francorum captiuam: poſtea Pictauienſis cœnobii abbatiſſam, verſu hexametro.

Excidium regni Thuringorum lib. 1. *Conditio belli triſtis.*
Ad Iuuinium de Radegunde lib. 1. *Aonias auido qui lã.*
Ad Iuſtinum iuniorem lib. 1. *Gloria ſummi patris natique.*
Ad Sophiam Auguſtam lib. 1. *Cui meritis compar nu.*
In perſona Radegundis lib. 1. *Poſt patriæ cineres.*
In laudem Martini epiſcopi lib. 1. *Lumen Apoſtolicum cum ſpar.*
De Leontio venerabili epiſcopo lib. 1. *Inter quos genuit radi.*
De eodem laudis lib. 1. *Agnoſcat omne ſeculum.*
Hymnorum ſeptuagintaſeptem lib. 1. *Agnoſcat omne ſeculum.*
De miraculis ſancti Martini lib. 4.
Vitam S. Hilarii Pictauienſis lib. 1. Ad Opoticum vitæ ſuæ lib. 1.
Vitam S. Maurilii epiſcopi lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.
Carminum ad amicos lib. 1. *Rex regionis apex, &c.*

Alia quoque multa compoſuit, quæ cum breuia ſint, ſub librorum nomine nolui conſignare. plura enim epitaphia & verſus breues ſcripſit quos vidi. Claruit ſub Iuſtino iuniore Auguſto. Anno domini. 570.

GREGORIVS epiſcopus Thuronenſis ex monacho diſcipulus quondam S. Auiti præſulis Auernorum, vir doctus, & nobilis, mitis quoq; & humilis, tantæ ſanctitatis & puritatis extitit, vt etiam in vita miraculis coruſcauerit. Hic Apoſtolorum Petri & Pauli limina viſitans, à beato papa Gregorio cum maxima reuerentia & charitate, vt vere ſanctus ſuſceptus eſt & amicus ſingularis & vnicus ab eo dilectus. Scripſit ſimplici & aperto ſermone nonnulla volumina. De quibus extant.

De laude ſanctorum martyrum lib. 1. *Hieronymus presbyter.*
De vita quorundam confeſſorum lib. 1. *Statueram illa tantum ſcri.*
De miraculis S. Iuliani martyris lib. 1. *Magnum in nobis quo.*
De miraculis S. Martini lib. 4. *Omnibus ſanctis & in Chriſti.*
Hiſtoria Francorum li. 10. *Scripturus bella regum.*
Epitoma eiuſdem lib. 1. Chronica eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. 1.

Cætera quæ compoſuit, ad notitiam lectionis noſtræ nondum venerunt. Claruit temporibus Mauricii imperatoris. Anno domini. 600.

MARTINVS epiſcopus Dumienſis cœnobii rector quondam & abbas, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis eruditus, veniens à partibus orientis in Galliam, Sueuorum populum doctrina & miraculis ab Arriana impietate ad rectam fidẽ conuertit,

uertit, regulas orthodoxæ fidei conſtituit, monaſteria condidit, eccleſias reformauit. Scripſit ad Mitonem regem Galitiæ de quatuor virtutibus, quas cardinales appellant, inſtructum volumen quod prænotare voluit.

Formulam honeſtæ vitæ lib.1. *Glorioſiſſimo & tran.*
Epiſtolarum moralium lib.1. *Et quædam alia quæ non vidi.*

Claruit ſub Theudemiro rege Sueuorum, imperium Conſtantinopolitanum gubernante Iuſtiniano Auguſto. Anno domini. 540.

Paterivs Romanæ eccleſiæ Notarius & Secundicærius, vir in diuinis ſcripturis iugi ſtudio exercitatus, & literarũ ſecularium non ignarus, colligens omnia diuinę ſcripturæ teſtimonia, per quæ beatus Gregorius papa obſcura ſuæ expoſitionis dilucidauit, tres libros edidit, duos videlicet de teſtimoniis Veteris teſtamenti, & vnum de teſtimoniis Noui teſtamenti, ipſumque codicem prænotauit.

Teſtimoniorum lib.3. Dum beatiſſimi atque apoſtolici

De cæteris nihil vidi. Claruit Romæ eodem tempore quo Gregorius papa vniuerſali eccleſiæ præfuit, & eo hortante præfatum volumen comportauit. Imperiũ tenente Mauritio Auguſto, & poſt eum Phoca. Anno domini. 600.

Colvmbanvs primus fundator & abbas Luxouienſis cœnobii, natione Scotus, vir eximiæ ſanctitatis, meriti & doctrinæ, pater multorum millium monachorum, & monaſteriorum plurium fundator, diuini verbi ſeminator egregius, ex Hybernia veniens in Galliam & Germaniam, velut olim Druidum princeps, cultus diuini & cœnobia auxit & famulos. Cum adhuc iunior eſſet magnum ſtudium literis ſanctis impendit, adeo vt eleganti ſtylo ſcripſerit.

In totum Pſalterium cõmentariorum li.1. Et quaſdam ad fratres epiſtolas

Moritur ſub Mauricio imperatore. Anno domini. 598. Indictione prima, 11. Cal. Dec.

Iohannes epiſcopus Conſtantinopolitanus, natione Cappadox vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, inęſtimabilis abſtinentiæ & ſanctitatis, adeo intentus eleemoſynis & operib. pietatis, vt imperator Mauritius aduerſus eũ auaritiæ zelo permot⁹, omnes pauperes mendicãtes de ciuitate Conſtantinopolitana expelli præciperet. Scripſit Græco ſermone ad S. Leandrum epiſcopum Hiſpalenſem. De quo ſupra diximus.

De ſacramento baptiſmi lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Et quædam alia. Claruit ſub Mauritio imperatore. Anno domini. 600.

Licinianvs Carthaginis Spartariæ epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, poſt multa ſtudiorum exercitia apud Conſtantinopolim ab æmulis ſuis veneni poculo extinctus eſt ſub Mauritio imperatore. Nec eum læſit mors ſubita, dicente ſcriptura: Iuſtus quacunq; morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Tunc enim veraciter viuere incipit, cum bonis operib. ornatus ad Chriſtũ per mortẽ nunquam moriturus vadit. Scripſit autem non contemnendę lectionis quędam opuſcula. De quibus adhuc nullum videre merui. Fertur autem eius opuſculum.

De Sacramento baptiſmatis lib.1. Ad Eutropium abbatẽ epiſtolarum lib.1.
Ad diuerſos quoque epiſtolarum lib.1. Et quædam alia

Claruit ſub Mauritio imperatore. Anno domini. 590.

Severvs Malacitanæ vrbis epiſcopus, ſocius & collega quondam præfati Liciniani antiſtitis, vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & in ſecularium literarum diſciplinis nobiliter doctus, ingenio acutus, eloquio clarus. Scripſit contra Vincentium Cæſarauguſtanæ vrbis epiſcopum, qui de catholica fide in Arrianam prauitatem fuerat deuolutus.

Correctorium lib.1. De virginitate ad ſororem lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Claruit Anno domini. 580. ſub Mauritio imperatore, ſub quo & moritur.

Evtropivs epiſcopus Valentinæ eccleſiæ, quondam abbas monaſterii Sirbitani ordinis S. Benedicti, ad quẽ Licinianus epiſcopus adhuc in præfato cœnobio cõmorantẽ multas conſcripſit epiſtolas, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis magnifice doctus, & monaſticis diſciplinis apprime imbutus. Cum adhuc eſſet abbas, ſcripſit ad Licinianum epiſcopum cur baptizatis infantibus poſt hæc tribuatur.

Chriſmatis vnctio lib.1. De cohortatione monachorum lib.1.
Et plures epiſtolas ad diuerſos.

Claruit temporibus Mauritii imperatoris. Anno domini. 600.

Iohannes epiſcopus Gerundenſis ex monacho ordinis noſtri, natione Gothus, ex prouincia Luſitaniæ, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, moribus

quoque

quoque & conuerſatione clarus, Græco & Latino ſermone doctus & inclytus fuit, qui cũ adoleſcens Conſtantinopoli amore diſcendi peteret ſeptennio elapſo ad Hiſpanias reuerſus eſt. Quem rex Leuigildus cum ad Arrianam impietatem vellet traducere & non poſſet, per decenniũ duro ſatis exilio damnauit. Indeá Richardo rege Chriſtianiſſimo reuocatus, monaſterium condidit, vbi fratribus ſuis verbo & exemplo regularis diſciplinæ tramitem oſtendit. Scripſit.

Exhortatorium ad monachos lib.1. Additiones in Chronicam lib.1.

Alia quoque multa compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Claruit ſub Richardo Weſogothorum rege Chriſtianiſſimo in Hiſpaniis, temporibus Mauricii & Phocæ imperatorum. Anno domini. 600.

MAXIMVS Cæſarauguſtanæ vrbis epiſcopus, in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus non mediocriter eruditus ingenio promptus, & nitidus eloquio, carmine excellens & proſa, edidit vtroque ſtylo ſatis præclara volumina, quæ ad notitiam lectionis noſtræ adhuc minime venerunt. Fertur autem eius inſigne volumen & opus amœnum.

De geſtis Gothorum in Hiſpaniis lib.1.

Claruit temporibus Phocæ imperatoris. Anno domini. 610.

IONAS monachus & diſcipulus S. Columbani abbatis & ſocius peregrinationis eius, natione Scotus, vir ſtudioſus, eruditus & ſciẽtia clarus non minus religione quam doctrina venerabilis, ad multorum ædificationem rogantibus fratribus compoſito ſermone ſcripſit.

Vitam ſancti Columbani lib.1. Vitam ſancti Attalæ monachi lib.1.

Vitam ſancti Euſtaſii abbatis lib.1.

Claruit ſub Heraclio imperatore. Anno domini. 630.

LEONTIVS Neopolitanæ vrbis inſulæ Cypri epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, vita quoque & conuerſatione clariſſimus, & dignus Deo præſul. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula, volumen inſigne de actibus & conuerſatione admirabilis illius patriarchæ Alexandrini, qui ob incredibilem pietatem & miſerationem in pauperes cognominatus eſt.

Iohannes eleemoſynarius lib.1. *De cæteris nihil reperi.*

Claruit temporibus Phocæ imperatoris. Anno domini. 610.

ISIDORVS iunior, epiſcopus Hiſpalenſis poſt Leandrum, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecũdus, ingenio ſubtilis, ſenſu clarus, eloquio compoſitus, carmine excellens & proſa, non minus ſanctitate quam doctrina inſignis effulſit. Hic dicitur iunior ad differentiam ſenioris epiſcopi Cordubẽſis, cuius ſupra fecimus mentionem, vel alterius etiam, qui eum præceſſit, Hiſpalenſis epiſcopi.

Scripſit autem iſte Iſidorus iunior multa præclara opuſcula: De quibus duntaxat reperi ſubiecta. Ad Braulionem epiſcopum.

Etymologiarum lib.20. *Diſciplina à diſcendo.*
In Geneſim allegoricè lib.1. *Hiſtoria ſacræ legis.*
In Exodum lib.1. *Quædam myſteria.*
In Numeris lib.1. *Ideo hic liber vnus.*
In Leuiticum lib.1. *Sequens Leuiticus li.*
In Deuteronomium lib.1. *Liber Deuteronomii.*
In Ioſuẽ lib.1. *Poſt mortem Moſi.*
In Iudicum lib.1. *Hiſtoria Iudicum.*
In Regum lib.4. *Poſt librum Iudicum ſequitur.*
In Ruth lib.1. In Paralipomenon lib.2.
In Eſdram & Neemiam lib.3. In Tobiam lib.1.
In Iudith lib.1. In Heſter lib.1.
In Iob lib.1. In Pſalterium lib.1.
In prouerbia Salomonis lib.1. In Eccleſiaſten lib.1.
In Cantica canticorum lib.1. In librum Sapientiæ lib.1.
In eccleſiaſticum lib.1. In Eſaiam prophetam lib.1.
In Hieremiam lib.1. In Ezechielem lib.1.
In Danielem prophetam lib.1. In 12. Prophetas minores lib.12.
In Machabæorum lib.2.
In quatuor Euangelia lib.4. *Liber generationis, &c.*
In epiſtolas Pauli lib.14. In epiſtolas canonicas lib.7.

In Actus Apoſtolorum lib. 1. In Apocalypſin lib. 1.
Interpretationis noui & vet. teſt. lib. 2. *Domino meo & Dei ſeruo.*
Procemiorum lib. 1. *Quinque libri Moſi.*
Differentiarum lib. 1. *Inter Deum & Dominum.*
De ortu & obitu ſanctorum lib. 1. *Adam protoplaſtus & co.*
Ad ſororem contra Iudæos lib. 2. *Dominæ ſanctæ, flore ſo.*
Synonymorum vel ſoliloquiorum lib. 2. *Venit nuper ad manus.*
De illuſtribus viris lib. 1. *Oſius Cordubenſis ciui.*
De ſummo bono ſententiarum lib. 3. *Summum bonum Deus eſt.*
De origine officiorum lib. 2. *Ea quæ de officiis di.*
De ſancta Trinitate lib. 1. De corpore & ſanguine Domini lib. 1.
De officio miſſæ lib. 1. Decretum canonum lib. 1.
De computo & natura rerum lib. 1. De proprietate rerum lib. 1.
Sermonum lib. 1. Eccleſiaſticorum dogmatum lib. 1.
Lamentum pœnitentis lib. 1.
De aſtronomia lib. 1. *Domino & filio chariſſ.*
Hiſtoriam ſeu Chronicam lib. 3. De Coſmographia lib. 1.
De Grammatica & vocabulis lib. 1.
Allegoriarum quoque lib. 1. *Myſteria ſacræ ſcrip.*
De hæreſibus lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Alia quoq; multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Heraclona imperatore filio Heraclii. Anno domini. 630. temporibus Siſebuti regis Gothorum in Hiſpania, & ob ſanctiſſimam vitam & conuerſationem ſuam catalogo ſanctorum inſertus eſt, cuius feſtum celebratur. 18. Cal. Februarii.

CÆSARIVS ex monacho Lirinenſis cœnobii epiſcopus Arelatenſis, vir in diuinis ſcripturis valde eruditus, ingenio placidus, eloquio dulcis & ornatus, & mira ſententiarum breuitate decorus, vita & cōuerſatione ſanctiſſimus, quippe qui ab adoleſcentia ſua monaſticis diſciplinis inſtitutus, abbas Lirinenſis multo tempore fuit. Scripſit non ſpernendæ lectionis quædam preclara opuſcula, quæ monaſticis & religioſis Deoq; dicatis perſonis valde neceſſaria & vtilia ſunt. De quibus extant.

De gratia & libero arbitrio lib. 1.
Sermonum ad monachos lib. 1. *Vereor in Chriſto vt.*
Decretum trium conciliorum Arelat. li. 3. De cæteris nihil reperi.

In tertio ſermone, qui eſt de pugna monachi contra vitia, & ſe & eos, quibus loquitur, profeſſores & monachos ordinis & regulæ ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti confitetur. Claruit temporibus Conſtantini imperatoris filii Heraclii & filiorum eius. Anno domini. 670. ſub quibus, Synodo Arelatenſi glorioſe præſedit.

ANDOENVS qui & Dado, epiſcopus Rothomagenſis, natione Gallicus, frater ſancti Adonis monachi, vir doctus atque ſanctiſſimus, fundator cœnobii Resbacenſis, cum eſſet eruditus tam in ſcripturis ſanctis quam etiam in literis ſecularibus, ſcripſit elegantiſſimo ſtylo ad Rupertum epiſcopum Pariſienſem.

Vitam S. Eligii epiſcopi Nouiomenſis li. 3. Et quædam alia.

Claruit multa ſanctitate virtutibus & ſignis, temporibus Conſtantini ſupradicti imperatoris. Anno domini. 660.

THEODORVS ſeptimus archiepiſcopus Cantuarienſis à Vitelliano papa conſecratus, natione Græcus ex Tarſo Ciliciæ monachus ordinis noſtri in vrbe Roma. vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecundus, Græco & Latino ſermone peritiſſimus, carmine quoque excellens & proſa, & non minus ſanctitate quā ſcientia clarus, habita Synodo in Anglia, multa ad Anglicanę eccleſiæ vtilitatem conſtituit. Scripſit autem inter cætera ingenii ſui monimenta, egregium opus de qualitate pœnitentiæ iniungendæ his qui in multis criminib. deliquiſſent. Cuius operis titulus eſt.

Pœnitentiale Theodori lib. 1. Epiſtolas nonnullas ad diuerſos.

Moritur autem non ſine opinione ſanctitatis, ſub Iuſtiniano minore imperatore. Anno domini. 690. Indictione. 3. Anno ætatis ſuæ. 78. epiſcopatus autem ſui. 22.

LEO papa ſecundus, natione Siculus, ſedit in cathedra Petri poſt Agathonem menſibus duntaxat vndecim, vir in diuinis & ſecularibus ſcripturis eruditiſſimus, Gręca & Latina lingua ſufficienter inſtructus, ſubtilis & eloquens, & non minus ſanctus quam doctus, tranſtulit de Græco in Latinum ſextam Synodum, quæ tempore Agathonis papæ

præ-

prædeceſſoris ſui celebrata fuit in vrbe Conſtantinopoli, in qua damnatus eſt Macharius Antiochenus epiſcopus cū complicib. ſuis, Cyro, Sergio, Honorio, Pirrho, Paulo & Petro epiſcopis, qui vnam voluntatem & operationem tantum in Domino noſtro Ieſu Chriſto dogmatizabant. Scripſit etiam.

Epiſtolas multas ad diuerſos lib. 1. Et quædam ſimilia.

Moritur ſub Conſtantino imperatore filio Conſtantini. Anno domini. 677. Indictione quinta. 5. Nonas Iulias.

ADAMANNVS presbyter & abbas monaſterii Huenſis, quod S. Columbanus quōdam conſtruxit in inſula Scotiæ, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, ſecularium quoque literarum non ignarus, ingenio cautus & dulcis eloquio, vita & conuerſatione præclarus, non ſine opinione ſanctitatis, pater multorum monachorum fuit. Scripſit inter cætera ſatis compoſito ſermone volumen

De locis terræ ſanctæ lib. 1. Et quaſdam epiſtolas.

Claruit ſub Iuſtiniano iuniore Auguſto. Anno domini. 690.

BENEDICTVS abbas in Britannia, vir in diuinis ſcripturis & ſtudioſus & eruditus, atque regularis diſciplinæ conſeruator & dilatator egregius, ſcripſit inſigne opuſculum ad monachos, in quo omnes regulas ſanctorum patrum regulæ beatiſſimi patris noſtri Benedicti conferens, oſtendit quod omnium aliorum regulæ eædem conſonent, & illa à nulla penitus diſcordet. Ob hanc cauſam codicem ſuum prænotauit.

Concordiam regularum lib. 1. Scripſit & alia.

Claruit ſub Conſtantino Imperatore. Anno domini. 670.

ADELMVS epiſcopus occidentalium Saxonum ex abbate Maildubenſis cœnobii in Scotia ordinis S. Benedicti, vir deuotus & eximiæ ſanctitatis in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & doctus atque in ſecularibus literis in Anglia ſuo tempore omnium eruditiſſimus, carmine excellens & proſa, prædicator verbi diuini feruentiſſimus. Scripſit gemino ſtylo quædam inſtructa volumina. De quibus ego tantum reperi ſubiecta. Cum adhuc abbas eſſet iubente Synodo gentis ſuæ, ſcripſit aduerſus errorem Britonum inſigne & vtile opus.

De celebratione Paſchæ lib. 1.
De virginitate ſanctorum metrice lib. 1. *Omnipotens genitor mun.*
De eadem re proſaice lib. 1. *Reuerendiſſimus Chriſti vir.*
Epiſtolas plures ad diuerſos lib. 1.

Alia quoque multa ſcripſiſſe legitur, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt. Claruit ſub Iuſtiniano minore. Anno domini. 680.

CEOLFRIDVS poſt Benedictum ſecundus abbas monaſterii ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum in Anglia ordinis ſancti Benedicti, præceptor & nutritor Bedæ presbyteri, vir deuotus & eruditus, ac regularis diſciplinæ gubernator ſtrenuus. Scripſit ad regem Pictorum petentem ſatis prolixam epiſtolam in modum libelli.

De obſeruatione Paſchæ lib. 1.

Claruit in Anglia temporibus Iuſtiniani iunioris Imperatoris. Anno domini. 680. Tandem cum limina viſitans Apoſtolorum reuerteretur, moritur in ciuitate Lingonenſi. Anno ætatis ſuæ. 74.

EGIDIVS monachus ordinis ſancti Benedicti, natione Græcus, in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis peritiſſimus, medicus, philoſophus, & poeta inſignis, & non minus conuerſatione quam ſcientia venerabilis. Scripſit non ſpernendæ vtilitatis quædam opuſcula, de quibus ego duntaxat reperi ſubiecta. Opus inſigne metro compactum.

De pulſibus lib. 1. *Ingenii vires modicis.*
De venis quoque lib. 1. *Dicitur hinc vena quando ſit.*
De aliis nihil vidi

Claruit ſub Tyberio Imperatore. Anno domini. 700.

BEDA monachus & presbyter monaſterii ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum, quod eſt in Anglia, ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus, & valde eruditus, atque in ſecularibus literis peritiſſimus, philoſophus, aſtronomus, calculator, & poeta inſignis, Græci ſermonis non ignarus, ingenio præſtans, eloquio non curioſus, dulcis tamen & compoſitus. Multa ſcripſit volumina, in quibus acumen ingenii eius comprobatur. Hic cum eſſet ſeptem annorum cura propinquorum datus fuit educandus Benedicto abbati, ac deinde Ceulfrido dicti monaſterii Muramutha cunctumque ex

Vitam S. Henrici Imperatoris lib. 1. De laude ſanctæ crucis.

De laudæ beatæ Mariæ. Sed & alia tam metro quam proſa nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Moritur ſub Conrado iuniore imperatore. Anno domini. 1027. Indictione. 10. epiſcopatus ſui anno. 18. 5. Cal. Decemb.

OSBERTVS monachus Cantuarienſis, ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in Muſica arte peritiſſimus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, varios in vtraque literatura tractatus edidit, quibus famā ſui nominis ad poſteros tranſmiſit. Scripſit inter alia.

Vitam S. Dunſtani archiepiſcopi lib. 1. De Muſica quoque lib. 1.

Claruit temporibus S. Henrici imperatoris. Anno domini. 1020.

ODILO abbas Cluniacenſis 4. ordinis S. Benedicti, vir ſanctus & eruditus, quinquaginta & ſex annis monaſterio præſidens, verbo & exemplo multorum animas direxit ad Chriſtū, cuius vitā virtutibus & miraculis plenā Petrus Damiani epiſcopus & cardinalis Hoſtienſis luculento ſemone deſcripſit. Compoſuit ad ędificationem fratrum ſuorum.

Sermones elegantes lib. 1.

Moritur ſub Henrico imperatore II. Anno domini. 1048, Inductione. 1.

Ætatis ſuæ anno. 87. Prima die menſis Ianuatii.

FVLPERTVS epiſc. Carnotenſis, in ſcripturis diuinis erudítiſſimus, & in ſecularium literarū diſciplinis omniū ſuo tēpore doctorū doctiſſimus, poeta clarus & dialecticus, multis annis ſcholæ publicæ præſidens, plurimos doctiſſimos auditores enutriuit. Vita quoq; ſanctiſſimus, multis legitur miraculis coruſcaſſe, qui inter cætera ſcripſiſſe dicitur.

Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. In laudibus S. Mariæ lib. 1.

Hymnos & orationes varias. Et quædam alia deuota. Claruit temporibus Henrici regis primi. Anno domini. 1010.

BRVNO epiſc. Herbipolēſis, Conradi Imp. ſecundi patruelis, natione Theutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus, qui ob meritorū ſuorum excellentiā cathalogo ſanctorum inſcriptus, Franciæ orientalis ſingularis patronus habetur, Comportauit ex antiquorum patrum ſcriptis pulcram expoſitionem.

In totum Pſalterium lib. 1. Beatus vir qui non abiit.

Si aliud ſcripſerit neſcio. Moritur ſub Henrico Imperatore ſecūdo. Anno domini. 1045. Indictione XIII. Sexto Calend. Iunii.

RVPERTVS abbas monaſterii Caſſinenſis, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis egregie doctus, regularis diſciplinæ zeloſus & ſtrenuus gubernator, vt ouiū ſibi cōmiſſarum verbo & exēplo paſtor vtilis poſſet haberi. Scripſit ad ædificationem fratrum ſuorum pulchros & elegantes,

Sermones lib. 1.

Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam noſtram adhuc non venerunt.

GVIDO monachus & abbas cœnobii de cruce ſancti Leufredi, ordinis diui patris Benedicti, patria Aretinus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, atque in ſecularibus diſciplinis eruditiſſimus, Dialecticus & Muſicus inſignis. In hoc etiam præferendus cæteris, quod ignotos cantus etiam pueri & puellæ per eius regulam in manu ſua facilius diſcant per ſe, quam per vocem magiſtri, aut per vſum alicuius inſtrumenti. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula, contra Berengarium clericum Thuronenſis eccleſiæ.

De corpore & ſanguine Domini lib. 1.

De Muſica quoque lib. 2. *Igitur qui noſtram diſcipli.*

Et alia quæ non vidi.

Claruit ſub Conrado iuniore Imperatore. Anno domini. 1030.

EGELNOTVS archiepiſc. Cantuarienſis eccleſiæ in Anglia, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularium literarum non ignarus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus, aduocatus pauperum clementiſſimus, cuius hortatu, Cinito rex Angliæ multas faciebat eleemoſynas: præſertim ad eccleſiam Carnotenſem, cui tunc vir doctiſſimus Fulpertus epiſcopus præerat, cuius ſupra fecimus mentionem. Scripſiſſe dicitur ad honorem Dei omnipotentis pulchrum opus.

In laudem S. Mariæ lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Et quædam alia. Claruit temporibus Conradi imper. iunioris Anno domini. 1030.

ADELMANNVS Grammaticus ex clerico Leodienſi epiſcopus Brixienſis. Fulperti Carnotenſis antiſtitis quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, Philoſophus & Dialecticus ſuo tempore famoſus metro excellens & proſa. Scripſit vtroque

que ſtylo quędam commendanda opuſcula, de quibus ad lectionis noſtrę notitiam pauca peruenerunt. Scripſit ad Berengarium Thuronenſem olim apud Fulpertum condiſcipulum ſuum, tunc errare & dogmatizare incipientē valde prolixe & amice eum corripiens.

De corpore & ſanguine Domini lib. 1. *Collectaneum te voco.*
Epiſtolarum ad diuerſos. lib. 1.
Alia inſuper multa tam metro quam proſa ſcripſiſſe dicitur, quæ non vidi.
Claruit ſub Henrico rege tertio. Anno domini. 1040.

HERMANNVS qui dicebatur contractus, monachus cœnobii S. Galli, ordinis diui patris Benedicti, natione Teutonicus, filius comitis de Veringen in Sueuia, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis vniuerſaliter doctiſſimus, Philoſophus, Poeta, Aſtronomus, Rhetor, & Muſicus, nulli ſuo tempore ſecundus, trium linguarū Gręcę, Latinæ, & Arabicæ peritiſſimus. Scripſit carmine & proſa multa præclara volumina, de quibus ego tantum reperi ſubiecta, videlicet,

De Muſica lib. 1.
De monochordo lib. 1. *In conſideranda mono.*
De ſex ætatibus mundi lib. 1. *Prima eſt mundi huius.*
De compoſitione aſtrolabii lib. 3. *In metienda igitur ſub.*
De vtilitate aſtrolabii lib. 1. *Quicunque Aſtronomica.*
De eclipſibus lib. 1. De computo lib. 1.
De quadratura circuli lib. 1.
De conflictu rythmimachiæ lib. 1. *Qui peritus Arithmet.*
De Phyſiognomia lib. 1. *Clari viri & prudentis.*
Vitas plurium ſanctorum lib. 1.

Hymnos & proſas varias. Compoſuit etiam dulci & regulari melodia, cantus & proſas pulcherrimas. E quibus eſt illa de beata virgine Maria dulciſſima, Salue regina. Et alma redemptoris mater, & cæteræ quarum copioſus eſt numerus. Tranſtulit etiam nonnulla Græcorum philoſophorum & Arabum Aſtrologorum volumina in Latinum. Membris fuit iuxta nomen ſuum contractus, ſed ſemper in gratiarum actione perſeuerans, vnde & per beatam virginem Dei genitricem interius mirabiliter conſolari & illuſtrari meruit. Claruit temporibus Henrici Imperatoris ſecundi. Anno domini. 1040.

GVIMVNDVS archiepiſcopus Auerſanus, ex monacho cœnobii de cruce S. Leufredi, ordinis ſacratiſſimi patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & valde peritus, ſecularium quoq; literarum non ignarus. Scripſit ad Rogerium monachum contra errores Berengarii Thuronenſis.

De corpore & ſanguine Domini lib. 3. *Ad rem his temporibus.*
Et quædam alia nobis inuiſa.
Claruit ſub Henrico imperatore tertio. Anno domini. 1060.

ALPHANVS archiepiſcopus Salernitanus, ex monacho Caſſinenſis cœnobii, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis nobiliter doctus, & in ſecularibus literis ad perfectum inſtructus, Philoſophus, & Theologus celeberrimę opinionis. Scripſit quædam profundi ſenſus opuſcula, quibus ingenium ſuum excitans, nomen etiam ſuum poſteris notificauit. E quibus extant.

De vnione verbi Dei & hominis lib. 1.
De vnione corporis & animæ lib. 1. De quatuor humoribus corporis lib. 1.
Alia quoque in omni literatura volumina compoſuit, quæ ad nos minime venerunt.

CAMPANVS natione Lombardus, Philoſophus & Aſtronomus omnium opinione ſuo tēpore celeberrimus, ingenio acutus, ſermone ſcholaſticus, diuinarum quoq; ſcripturarum nō ignarus, calculator & computiſta inſignis. Edidit ingenii ſui non pauca opuſcula, quorum lectio eccleſiarum rectoribus non erit ſpernenda, De quibus ego tantum legi ſubiecta, opus magnum & inſigne.

De computo eccleſiaſtico lib. 1. *Rogauit me vnus ex.*
De compoſitione quadrantis lib. 1. *Scire debes quod circulus.*
Calendarium quoque.
Alia quoque multa in Aſtronomia compoſuit, quæ ad manus noſtras non venerunt.
Claruiſſe dicitur ſub Henrico rege tertio. Anno domini. 1030.

HELPERICVS monachus cœnobii S. Galli, ordinis diui patris Benedicti, natione Teutonic⁹, vir in diuinis ſcripturis multū erudit⁹, & in ſecularib. literis doctiſſimus, Philoſophus, Poeta, & Aſtronomus inſignis, ingenio ſubtilis & ſermone cōpoſitus Scripſit tam

metro

De quinque quæſtionibus lib. 1. Et quædam alia.

Claruit in Hiſpania ſub Iuſtiniano imperatore. Anno domini. 540.

IVSTVS Orgelitanæ eccleſię epiſc. frater præfati Iuſtiniani præſulis, vir & ipſe in ſcripturis ſanctis exercitatus & doctus, in exponendis diuinis & canonicis voluminibus excellentis ingenii. Scripſit ſatis elegans & commendabile volumen ſcholaſtico ſermone.

In Cantica Canticorum lib. 1. Et alia multa.

Claruit cum fratre ſuo ſub Iuſtiniano imperatore. Anno domini. 540.

APRIGIVS eccleſiæ Pacenſis Hiſpaniarum epiſcopus, in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio ſubtilis, & lingua diſertus, tam glorioſe & profunde ſacras ſcripturas expoſuit, vt in eius comparatione veteres ſcriptores nō expoſuiſſe viderentur. De cuius opuſculis extat inſigne volumen ſubtili ſenſu & illuſtri ſermone.

In Apocalypſin Iohannis lib. 1. In Cantica Canticorum lib. 1.

Alia quoque multa edidit, quæ ad manus noſtras non venerunt.

Claruit temporibus Theodoti regis Gothorum, ſub Iuſtiniano imperatore magno. Anno domini. 530.

CASSIODORVS monachus, & abbas cœnobii apud vrbem Rauennatenſem, vir in diuinis ſcripturis valde doctus, & in ſecularib. literis omniū ſuo tempore facile eruditiſſimus, non minus ſanctitate quam ſcientia clariſſimus effulſit. Hic primum fuit Cancellarius Theoderici regis Italiæ, & ſenator Rauennatis, ac Romanæ vrbis conſul, poſtea contemptis vanis honoribus ſeculi pro Dei amore monachus factus eſt. Extunc ſtudium literarum humanitatis ad expoſitionem ſanctarum ſcripturarum conferens, multos elegantiſſimos tractatus compoſuit. De cuius opuſculis ſubiecta feruntur, Ex perſona tam ſui quam regis Theoderici ſcripſit.

Epiſtolarum ad diuerſos li. 28.
De ratione animę lib. 1. *Cum iam ſuſcepti.*
In totum Pſalterium lib. 1. *Beatus vir, &c. Nimis.*
Inſtitutionem diuinarum lectionum li. 2. *Cum ſtudia ſecularium.*
In Cantica Canticorum lib. 1. *Salomon inſpiratus.*
Inſtitutionem ſecularium literarum lib. 9. *Intentus nobis eſt de.*
Hiſtoriam tripartitam comportauit li. 12. *Vtiliter nimis in tapi.*
Catalogum conſulum Romanorum lib. 1. De etymologiis lib. 1.
Sacerdotem prænotatum lib. 1. De ſchematibus & tropis lib. 1.
Memoriale ſcripturarum lib. 1. De Orthographia, lib. 1.
Complexiones in Apocalypſin lib. 1. In epiſtolas canonicas lib. 7.
In actus Apoſtolorum lib. 1.

Alia quoque multa compoſuit, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt. Claruit temporibus Iuſtini ſenioris vſque ad imperii Iuſtinini iunioris pene finem, annos habens ætatis pluſquam. 95. Anno domini. 575.

ARATOR ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, & in ſecularium diſciplinarum literis nobiliter doctus, carmine valens & proſa, ingenio ſubtilis, eloquio clarus & nitidus, ſcripſit valde inſigne volumen ad Florianum quendam abbatem metro compoſitum.

In actus Apoſtolorum lib. 1. *Vt ſceleris Iudæa ſui.*
Ad Florianum abbatem epi. 1. *Qui meritis florem ma.*
Ad Vigilium papam epi. 1. *Mœnibus vndoſis bel.*
Et quædam alia quæ non vidi.

Arator iſte poeta clariſſimus & theologus inſignis, Codicem in actus Apoſtolorum quē eleganti metro compoſuit, papæ Vigilio ante confeſſionem S. Petri. 7. Idus Aprilis, multis epiſcopis & viris doctis pręſentibus obtulit, eumque iubente pontifice magna parte publice coram omnibus recitauit. Hora labente papa Vigilius codicē, venerabili Surgentio primicerio in ſcrinio locandū tradidit, vt eius lectionem vacante tempore perficeret. Cuius ſanctitatem omnes viri docti obnixe rogabant, quatenus librum ex integro coram eis legi præciperet. Quod cum fieri præcepiſſet in eccleſia S. Petri ad vincula, religioſorū & nobilium laicorum magna turba conuenit, atq; ipſo Aratore recitante diſtinctis verbis ambo libri 4. vicibus ſunt auditi, cum vno die medietas libri tantummodo legeretur propter aſſiduas repetitiones, quas auditores cum multiplici fauore poſtulabant. Vbi nunc his temporibus tale ſtudium literarum? Vbi amor ſcientiæ ſalutaris? Religioſi noſtri & nobiles clerici quoq; & pontifices nō libros ſed cenſus cumulāt nō literas ſed auaritiā colūt. Iam legit

Antimachus plura carmina,& rece dentib. ſingulis vix vnicus Plato inuenitur & remanet. Sed de his importune iã loquimur. Claruit Arator ſub Iuſtiniano imp. Anno domini. 540.

VICTOR epiſcopus Cummenenſis eccleſiæ Africanæ, vir in diuinis ſcripturis eruditus,& in ſecularibus literis nobiliter doctus pro defenſione trium capitulorum à Iuſtiniano imperatore & Eutycio epiſcopo vrbis Conſtantinopolitanæ in Ægyptum exilio relegatus fuit,vnde rurſus euocatus Conſtãtinopolim , dum imperatori & epiſcopo obtrectatoribus eorundẽ capitulorum reſiſteret, in monaſteriũ eiuſdẽ vrbis cuſtodiẽdus mittitur, atq; in eadem damnatione,vt dicunt permanens moritur. Scripſit inter cætera ſui ingenii opuſcula,ab initio mundi vſq; ad primum Iuſtini Iunioris imperii annum. De rebus geſtis & bellis eccleſiaſticis valde vtilem.

Hiſtoriam lib.1. Pro defenſione trium capitulorum lib.1.
Et quædam alia.

Claruit ſub Iuſtiniano imperatore. Anno domini. 540.

GREGORIVS Papa primus ex monacho ordinis S. Benedicti,patria Romanus,poſt Pelagiũ pontificem ſedit in cathedra Petri annis. 13. menſibus. 6. vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus , & in ſecularibus literis vtiq; doctiſſimus , theologorum princeps, ſplendor philoſophorum,& rhetorum lumen, vita & conuerſatione integer atque ſanctiſſimus,cui diuinas ſciptures explanãti,Spiritus Sanctus aliquotiens viſibili ſpecie apparuit , eiq; arcana myſteriorum eorundem in viſibili magiſterio reſerauit. Hic Romæ apud S. Petrum habita Synodo viginti quatuor epiſcoporum,multa ad eccleſiæ vtilitatem conſtituit , & decretum immunitatis monaſteriorum promulgauit. Scripſit autem plura neceſſaria volumina. De quibus feruntur ſubiecta.

Ad Leandrum Hiſpalenſem epiſcopum.
Moralium in librum Iob li.35. *Inter multos ſæpe.*
De cura paſtorali li.1. *Paſtoralis curæ me.*
Dialogorum de miraculis ſanctorum li.4. *Quadam die nimis quo.*
In Cantica canticorum li.4. *Poſtquam à paradiſi gau.*
In Ezechielem prophetam li.2. *Dei omnipotentis aſpira.*
Homiliæ Euangeliorum.40. li.2. *Dominus ac redemptor noſter.*
Explanatio. 4. Euangeliorum bre. li.4. *Matthæus ſicut in or.*
In 7. Pſalmos pœnitentiales li.1. *Si ille rex.*
Epiſtolarum ad diuerſos li.10. *Gregorius epiſcopus ſeruus. aliter Valde neceſſarium.*
Rationale diuinorum li.1.
Procemiorum no. & ve. teſt. li.1. De Sacramentis. lib.1.

Cum adhuc eſſet leuita ex perſona Pelagii Papæ conſcripſit valde inſignẽ epiſtolam ad Heliam Aquilegienſem epiſcopũ , nolentẽ tria capitula Calcedonenſis Synodi ſuſcipere, quę inter epiſtolas eius non habetur. Fertur & alia cõplura conſcripſiſſe, videlicet in prophetas,in libros Regũ , in libros quoq; Moyſi,& in alias ſcripturas ſanctas quæ poſt mortẽ eius necdũ multiplicatę, ęmuli ſui nequiſſimi glorię & ſanctitati eius inuidẽtes igni eas cõbuſſerũt,ſicut Ioan.diaconus in libro vitę ei᷑ cõqueritur. Moritur aũt beatiſſim᷑ papa Gregorius ſecundo anno Phocæ Imperatoris, qui fuit domini 605. Indictione octaua. 4. Idus Martii.multis coruſcans miraculis.

LEANDER epiſc. Hiſpalenſis ex monacho,patria Carthaginenſ.ꝓuinciæ Hiſpanię, patre natus Seueriano, vir ſtudioſiſſimus,& tã in diuinis ſcripturis q̃ in ſecularib. literis nobiliter,eruditus,ſuauis eloquio,ingenio præſtantiſſim᷑,vita quoq; & cõuerſatione ſanctus & Deo dilectus, cuius prædicatione & induſtria Hermigild᷑ filius Leuigildi regis Gothorũ Arriani , ad fidei orthodoxæ cõfeſſionẽ reductus, in vigilia Paſchæ à patre hæretico interfectus martyrii coronã accepit. Cuius frater Richardus mox vt defuncto patre, regnum ſuſcepit,inſtante & prædicante Leandro,hæreſi renuntiauit, & totã gentẽ Weſogotorum ſibi ſubditã, ad fidẽ catholicã conuertit. Ad hunc Leandrum beatus Gregorius volumina cõmentariorum in Iob edidit. Scripſit autẽ & ipſe nonnulla opuſcula. De quibus feruntur ſubiecta. Cum propter fidẽ catholicã eſſet ab Arrianis relegatus in exilium. Scripſit.

Aduerſum hæreticos lib.2. Contra inſtituta Arrianorum lib.1.
De virginitate ad Florentinam lib.1. Orationes duplici editione in Pſal. lib.1.
De contemptu mortis ad fratrem lib.1. De ſacrificiorum laude lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Sed & alia nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit anno domini. 590. ſub Mauritio Imp. Moritur ſub Richardo deuotiſſimo Gothorum principe, miraculis clarens.

PRISCI-

PRISCIANVS Grammaticus, patria Cæſarienſis, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, Græco & Latino peritus eloquio apud Coſdram regem Perſarum in pretio magno habitus. Scripſit in arte Grammatica quædam præclara volumina, quæ apud veteres in magna authoritate habebantur. E quibus iſta feruntur. Ad Iulianum patricium.

De partibus orationis	lib. 2.	De conſtructione	lib. 1.
De accentibus	lib. 1.	De Coſmographia	lib. 1.
De naturalibus quæſtionibus ad coſ. lib. 1.			

Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit vt quibuſdam placet, temporibus Coſdræ regis Perſarum, & Heraclii Imperatoris. Anno domini. 620.

MARCVS monachus & diſcipulus ſancti patris Benedicti, & ab eo familiariſſime dilectus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis peritiſſimus, orator & inſignis poeta, moribus & conuerſatione præclatus. Scripſit poſt beatum Gregorium papá, ſuperaddens aliqua heroico carmine elegantiſſime currente.

Vitam ſancti Benedicti	lib. 1.	Et quædam alia.

Claruit vſque ad imperium Heraclii Auguſti. Anno domini. 610.

FORTVNATVS epiſcopus Pictauienſis, natione Italus, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus & nitidus, carmine & proſa excellens inter cunctos ſuæ ætatis doctores non minus ſanctitate conuerſationis, quam ſcientia eruditionis clarus effulſit. Hic virtute S. Martini à dolore oculorum liberatus, pro agenda gratiarum actione Thuronis ad eius ſepulchrum venit, & Pictauis progreſſus, primo presbyter, deinde epiſcopus ibidem ordinatus, magna doctrina & religione claruit. Scripſit eleganti carmine multa vtilia & deuota opuſcula. De quibus ego tantum vidi ſubiecta. Ad ſanctam Radegundem regis Thuringorum vltimi filiam, & regis Francorum captiuam: poſtea Pictauienſis cœnobii abbatiſſam, verſu hexametro.

Excidium regni Thuringorum	lib. 1.	*Conditio belli triſtis.*	
Ad Iuuinium de Radegunde	lib. 1.	*Aonias auido qui lã.*	
Ad Iuſtinum iuniorem	lib. 1.	*Gloria ſummi patris natique.*	
Ad Sophiam Auguſtam	lib. 1.	*Cui meritis compar nu.*	
In perſona Radegundis	lib. 1.	*Poſt patriæ cineres.*	
In laudem Martini epiſcopi	lib. 1.	*Lumen Apoſtolicum cum ſpar.*	
De Leontio venerabili epiſcopo	lib. 1.	*Inter quos genuit radi.*	
De eodem laudis	lib. 1.	*Agnoſcat omne ſeculum.*	
Hymnorum ſeptuagintaſeptem	lib. 1.	*Agnoſcat omne ſeculum.*	
De miraculis ſancti Martini	lib. 4.		
Vitam S. Hilarii Pictauienſis	lib. 1.	Ad Opoticum vitæ ſuæ	lib. 1.
Vitam S. Maurilii epiſcopi	lib. 1.	Epiſtolarum ad diuerſos	lib. 1.
Carminum ad amicos	lib. 1.	*Rex regionis apex, &c.*	

Alia quoque multa compoſuit, quæ cum breuia ſint, ſub librorum nomine nolui conſignare. plura enim epitaphia & verſus breues ſcripſit quos vidi. Claruit ſub Iuſtino iuniore Auguſto. Anno domini. 570.

GREGORIVS epiſcopus Thuronenſis ex monacho diſcipulus quondam S. Auiti præſulis Auernorum, vir doctus, & nobilis, mitis quoq; & humilis, tantæ ſanctitatis & puritatis extitit, vt etiam in vita miraculis coruſcauerit. Hic Apoſtolorum Petri & Pauli limina viſitans, à beato papa Gregorio cum maxima reuerentia & charitate, vt vere ſanctus ſuſceptus eſt & amicus ſingularis & vnicus ab eo dilectus. Scripſit ſimplici & aperto ſermone nonnulla volumina. De quibus extant.

De laude ſanctorum martyrum	lib. 1.	*Hieronymus presbyter.*	
De vita quorundam confeſſorum	lib. 1.	*Statueram illa tantum ſcri.*	
De miraculis S. Iuliani martyris	lib. 1.	*Magnum in nobis quo.*	
De miraculis S. Martini	lib. 4.	*Omnibus ſanctis & in Chriſti.*	
Hiſtoria Francorum	li. 10.	*Scripturus bella regum.*	
Epitoma eiuſdem	lib. 1.	Chronica eccleſiaſticæ hiſtoriæ	lib. 1.

Cætera quæ compoſuit, ad notitiam lectionis noſtræ nondum venerunt. Claruit temporibus Mauricii imperatoris. Anno domini. 600.

MARTINVS epiſcopus Dumienſis cœnobii rector quondam & abbas, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis eruditus, veniens à partibus orientis in Galliam, Sueuorum populum doctrina & miraculis ab Arriana impietate ad rectam fidẽ con-

uertit, regulas orthodoxæ fidei conſtituit, monaſteria condidit, eccleſias reformauit. Scripſit ad Mironem regem Galitiæ de quatuor virtutibus, quas cardinales appellant, inſtru-ctum volumen quod prænotare voluit.

Formulam honeſtæ vitæ lib.I. *Glorioſiſſimo & tran.*

Epiſtolarum moralium lib.I. *Et quædam alia quæ non vidi.*

Claruit ſub Theudemiro rege Sueuorum, imperium Conſtantinopolitanum gubernante Iuſtiniano Auguſto. Anno domini. 540.

PATERIVS Romanæ eccleſiæ Notarius & Secundicærius, vir in diuinis ſcripturis iugi ſtudio exercitatus, & literarũ ſecularium non ignarus, colligens omnia diuinę ſcripturæ teſtimonia, per quæ beatus Gregorius papa obſcura ſuæ expoſitionis dilucidauit, tres libros edidit, duos videlicet de teſtimoniis Veteris teſtamenti, & vnum de teſtimoniis Noui teſtamenti, ipſumque codicem prænotauit.

Teſtimoniorum lib.3. Dum beatiſſimi atque apoſtolici

De cæteris nihil vidi. Claruit Romæ eodem tempore quo Gregorius papa vniuerſali eccleſiæ præfuit, & eo hortante præfatum volumen comportauit. Imperiũ tenente Mauritio Auguſto, & poſt eum Phoca. Anno domini. 600.

COLVMBANVS primus fundator & abbas Luxouienſis cœnobii, natione Scotus, vir eximiæ ſanctitatis, meriti & doctrinæ, pater multorum millium monachorum, & monaſteriorum plurium fundator, diuini verbi ſeminator egregius, ex Hybernia veniens in Galliam & Germaniam, velut olim Druidum princeps, cultus diuini & cœnobia auxit & famulos. Cum adhuc iunior eſſet magnum ſtudium literis ſanctis impendit, adeo vt eleganti ſtylo ſcripſerit.

In totum Pſalterium cõmentariorum li.I. Et quaſdam ad fratres epiſtolas

Moritur ſub Mauricio imperatore. Anno domini. 598. Indictione prima, II. Cal. Dec.

IOHANNES epiſcopus Conſtantinopolitanus, natione Cappadox vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, inęſtimabilis abſtinentiæ & ſanctitatis, adeo intentus eleemoſynis & operib. pietatis, vt imperator Mauritius aduerſus eũ auaritiæ zelo permot⁹, omnes pauperes mendicãtes de ciuitate Conſtantinopolitana expelli præciperet. Scripſit Græco ſermone ad S. Leandrum epiſcopum Hiſpalenſem. De quo ſupra diximus.

De ſacramento baptiſmi lib.I. Epiſtolarum ad diuerſos lib.I.

Et quædam alia. Claruit ſub Mauritio imperatore. Anno domini. 600.

LICINIANVS Carthaginis Spartariæ epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, poſt multa ſtudiorum exercitia apud Conſtantinopolim ab æmulis ſuis veneni poculo extinctus eſt ſub Mauritio imperatore. Nec eum læſit mors ſubita, dicente ſcriptura: Iuſtus quacunq; morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Tunc enim veraciter viuere incipit, cum bonis operib. ornatus ad Chriſtũ per mortẽ nunquam moriturus vadit. Scripſit autem non contemnendę lectionis quędam opuſcula. De quibus adhuc nullum videre merui. Fertur autem eius opuſculum.

De Sacramento baptiſmatis lib.I. Ad Eutropium abbatẽ epiſtolarum lib.I.

Ad diuerſos quoque epiſtolarum lib.I. Et quædam alia

Claruit ſub Mauritio imperatore. Anno domini. 590.

SEVERVS Malacitanæ vrbis epiſcopus, ſocius & collega quondam præfati Liciniani antiſtitis, vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & in ſecularium literarum diſciplinis nobiliter doctus, ingenio acutus, eloquio clarus. Scripſit contra Vincentium Cæſarauguſtanæ vrbis epiſcopum, qui de catholica fide in Arrianam prauitatem fuerat deuolutus.

Correctorium lib.I. De virginitate ad ſororem lib.I.

Epiſtolarum ad diuerſos lib.I.

Claruit Anno domini. 580. ſub Mauritio imperatore, ſub quo & moritur.

EVTROPIVS epiſcopus Valentinæ eccleſiæ, quondam abbas monaſterii Sirbitani ordinis S. Benedicti, ad quẽ Licinianus epiſcopus adhuc in præfato cœnobio cõmorantẽ multas conſcripſit epiſtolas, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis magnifice doctus, & monaſticis diſciplinis apprime imbutus. Cum adhuc eſſet abbas, ſcripſit ad Licinianum epiſcopum cur baptizatis infantibus poſt hæc tribuatur.

Chriſmatis vnctio lib.I. De cohortatione monachorum lib.I.

Et plures epiſtolas ad diuerſos.

Claruit temporibus Mauritii imperatoris. Anno domini. 600.

IOHANNES epiſcopus Gerundenſis ex monacho ordinis noſtri, natione Gothus, ex prouincia Luſitaniæ, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, moribus quoque

quoque & conuerſatione clarus, Græco & Latino ſermone doctus & inclytus fuit, qui cū adoleſcens Conſtantinopoli amore diſcendi peteret ſeptennio elapſo ad Hiſpanias reuerſus eſt. Quem rex Leuigildus cum ad Arrianam impietatem vellet traducere & non poſſet, per decenniū duro ſatis exilio damnauit. Indeà Richardo rege Chriſtianiſſimo reuocatus, monaſterium condidit, vbi fratribus ſuis verbo & exemplo regularis diſciplinæ tramitem oſtendit. Scripſit.

Exhortatorium ad monachos	lib.1.	Additiones in Chronicam	lib.1.

Alia quoque multa compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Claruit ſub Richardo Weſogothorum rege Chriſtianiſſimo in Hiſpaniis, temporibus Mauricii & Phocæ imperatorum. Anno domini. 600.

Maximvs Cæſarauguſtanæ vrbis epiſcopus, in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus non mediocriter eruditus ingenio promptus, & nitidus eloquio, carmine excellens & proſa, edidit vtroque ſtylo ſatis præclara volumina, quæ ad notitiam lectionis noſtræ adhuc minime venerunt. Fertur autem eius inſigne volumen & opus amœnum.

De geſtis Gothorum in Hiſpaniis lib.1.

Claruit temporibus Phocæ imperatoris. Anno domini. 610.

Ionas monachus & diſcipulus S. Columbani abbatis & ſocius peregrinationis eius, natione Scotus, vir ſtudioſus, eruditus & ſciētia clarus non minus religione quam doctrina venerabilis, ad multorum ædificationem rogantibus fratribus compoſito ſermone ſcripſit.

Vitam ſancti Columbani	lib.1.	Vitam ſancti Attalæ monachi	lib.1.
Vitam ſancti Euſtaſii abbatis	lib.1.		

Claruit ſub Heraclio imperatore. Anno domini. 630.

Leontivs Neopolitanæ vrbis inſulæ Cypri epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, vita quoque & conuerſatione clariſſimus, & dignus Deo præſul. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula, volumen inſigne de actibus & conuerſatione admirabilis illius patriarchæ Alexandrini, qui ob incredibilem pietatem & miſerationem in pauperes cognominatus eſt.

Iohannes eleemoſynarius lib.1. *De cæteris nihil reperi.*

Claruit temporibus Phocæ imperatoris. Anno domini. 610.

Isidorvs iunior, epiſcopus Hiſpalenſis poſt Leandrum, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecūdus, ingenio ſubtilis, ſenſu clarus, eloquio compoſitus, carmine excellens & proſa, non minus ſanctitate quam doctrinā inſignis effulſit. Hic dicitur iunior ad differentiam ſenioris epiſcopi Cordubēſis, cuius ſupra fecimus mentionem, vel alterius etiam, qui eum præceſſit, Hiſpalenſis epiſcopi.

Scripſit autem iſte Iſidorus iunior multa præclara opuſcula. De quibus duntaxat reperi ſubiecta. Ad Braulionem epiſcopum.

Etymologiarum	lib.20.	*Diſciplina à diſcendo.*	
In Geneſim allegorice	lib.1.	*Hiſtoria ſacræ legis.*	
In Exodum	lib.1.	*Quædam myſteria.*	
In Numeris	lib.1.	*Ideo hic liber vnus.*	
In Leuiticum	lib.1.	*Sequens Leuiticus li.*	
In Deuteronomium	lib.1.	*Liber Deuteronomii.*	
In Ioſuē	lib.1.	*Poſt mortem Moſi.*	
In Iudicum	lib.1.	*Hiſtoria Iudicum.*	
In Regum	lib.4.	*Poſt librum Iudicum ſequitur.*	
In Ruth	lib.1.	In Paralipomenon	lib.2.
In Eſdram & Neemiam	lib.3.	In Tobiam	lib.1.
In Iudith	lib.1.	In Heſter	lib.1.
In Iob	lib.1.	In Pſalterium	lib.1.
In prouerbia Salomonis	lib.1.	In Eccleſiaſten	lib.1.
In Cantica canticorum	lib.1.	In librum Sapientiæ	lib.1.
In eccleſiaſticum	lib.1.	In Eſaiam prophetam	lib.1.
In Hieremiam	lib.1.	In Ezechielem	lib.1.
In Danielem prophetam	lib.1.	In 12. Prophetas minores	lib.12.
In Machabæorum	lib.2.		
In quatuor Euangelia	lib.4.	*Liber generationis, &c.*	
In epiſtolas Pauli	lib.14.	In epiſtolas canonicas	lib.7.

In Actus Apoſtolorum	lib. 1.	In Apocalypſin	lib. 1.
Interpretationis noui & vet. teſt.	lib. 2.	*Domino meo & Dei ſeruo.*	
Prooemiorum	lib. 1.	*Quinque libri Moſi.*	
Differentiarum	lib. 1.	*Inter Deum & Dominum.*	
De ortu & obitu ſanctorum	lib. 1.	*Adam protoplaſtus & co.*	
Ad ſororem contra Iudæos	lib. 2.	*Dominæ ſanctæ, flore ſo.*	
Synonymorum vel ſoliloquiorum	lib. 2.	*Venit nuper ad manus.*	
De illuſtribus viris	lib. 1.	*Oſius Cordubenſis ciui.*	
De ſummo bono ſententiarum	lib. 3.	*Summum bonum Deus eſt.*	
De origine officiorum	lib. 2.	*Ea quæ de officiis di.*	
De ſancta Trinitate	lib. 1.	De corpore & ſanguine Domini	lib. 1.
De officio miſſæ	lib. 1.	Decretum canonum	lib. 1.
De computo & natura rerum	lib. 1.	De proprietate rerum	lib. 1.
Sermonum	lib. 1.	Eccleſiaſticorum dogmatum	lib. 1.
Lamentum pœnitentis	lib. 1.		
De aſtronomia	lib. 1.	*Domino & filio chariſſ.*	
Hiſtoriam ſeu Chronicam	lib. 3.	De Coſmographia	lib. 1.
De Grammatica & vocabulis	lib. 1.		
Allegoriarum quoque	lib. 1.	*Myſteria ſacra ſcrip.*	
De hæreſibus	lib. 1.	Epiſtolarum ad diuerſos	lib. 1.

Alia quoq; multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Heraclona imperatore filio Heraclii. Anno domini. 630. temporibus Siſebuti regis Gothorum in Hiſpania, & ob ſanctiſſimam vitam & conuerſationem ſuam catalogo ſanctorum inſertus eſt, cuius feſtum celebratur. 18. Cal. Februarii.

CÆSARIVS ex monacho Lirinenſis cœnobii epiſcopus Arelatenſis, vir in diuinis ſcripturis valde eruditus, ingenio placidus, eloquio dulcis & ornatus, & mira ſententiarum breuitate decorus, vita & cõuerſatione ſanctiſſimus, quippe qui ab adoleſcentia ſua monaſticis diſciplinis inſtitutus, abbas Lirinenſis multo tempore fuit. Scripſit non ſpernendæ lectionis quædam pręclara opuſcula, quæ monaſticis & religioſis Deoq; dicatis perſonis valde neceſſaria & vtilia ſunt. De quibus extant.

De gratia & libero arbitrio	lib. 1.		
Sermonum ad monachos	lib. 1.	*Vereor in Chriſto ve.*	
Decretum trium conciliorum Arelat.	li. 3.	De cæteris nihil reperi.	

In tertio ſermone, qui eſt de pugna monachi contra vitia, & ſe & eos, quibus loquitur, profeſſores & monachos ordinis & regulæ ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti confitetur. Claruit temporibus Conſtantini imperatoris filii Heraclii & filiorum eius. Anno domini. 670. ſub quibus, Synodo Arelatenſi glorioſe præſedit.

ANDOENVS qui & Dado, epiſcopus Rothomagenſis, natione Gallicus, frater ſancti Adonis monachi, vir doctus atque ſanctiſſimus, fundator cœnobii Resbacenſis, cum eſſet eruditus tam in ſcripturis ſanctis quam etiam in literis ſecularibus, ſcripſit elegantiſſimo ſtylo ad Rupertum epiſcopum Pariſienſem.

Vitam S. Eligii epiſcopi Nouiomenſis li. 3. Et quædam alia.

Claruit multa ſanctitate virtutibus & ſignis, temporibus Conſtantini ſupradicti imperatoris. Anno domini. 660.

THEODORVS ſeptimus archiepiſcopus Cantuarienſis à Vitelliano papa conſecratus, natione Græcus ex Tarſo Ciliciæ monachus ordinis noſtri in vrbe Roma. vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecundus, Græco & Latino ſermone peritiſſimus, carmine quoque excellens & proſa, & non minus ſanctitate quã ſcientia clarus, habita Synodo in Anglia, multa ad Anglicanę eccleſiæ vtilitatem conſtituit. Scripſit autem inter cætera ingenii ſui monimenta, egregium opus de qualitate pœnitentiæ iniungendæ his qui in multis criminib. deliquiſſent. Cuius operis titulus eſt.

Pœnitentiale Theodori lib. 1. Epiſtolas nonnullas ad diuerſos.

Moritur autem non ſine opinione ſanctitatis, ſub Iuſtiniano minore imperatore. Anno domini. 690. Indictione. 3. Anno ætatis ſuæ. 78. epiſcopatus autem ſui. 22.

LEO papa ſecundus, natione Siculus, ſedit in cathedra Petri poſt Agathonem menſibus duntaxat vndecim, vir in diuinis & ſecularibus ſcripturis eruditiſſimus, Gręca & Latina lingua ſufficienter inſtructus, ſubtilis & eloquens, & non minus ſanctus quam doctus, tranſtulit de Græco in Latinum ſextam Synodum, quæ tempore Agathonis papæ

prædeceſſoris ſui celebrata fuit in vrbe Conſtantinopoli, in qua damnatus eſt Macharius Antiochenus epiſcopus cũ complicib. ſuis, Cyro, Sergio, Honorio, Pirrho, Paulo & Petro epiſcopis, qui vnam voluntatem & operationem tantum in Domino noſtro Ieſu Chriſto dogmatizabant. Scripſit etiam.

Epiſtolas multas ad diuerſos lib. 1. Et quædam ſimilia.

Moritur ſub Conſtantino imperatore filio Conſtantini. Anno domini. 677. Indictione quinta. 5. Nonas Iulias.

ADAMANNVS presbyter & abbas monaſterii Huenſis, quod S. Columbanus quõdam conſtruxit in inſula Scotiæ, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, ſecularium quoque literarum non ignarus, ingenio cautus & dulcis eloquio, vita & conuerſatione præclarus, non ſine opinione ſanctitatis, pater multorum monachorum fuit. Scripſit inter cætera ſatis compoſito ſermone volumen

De locis terræ ſanctæ lib. 1. Et quaſdam epiſtolas.

Claruit ſub Iuſtiniano iuniore Auguſto. Anno domini. 690.

BENEDICTVS abbas in Britannia, vir in diuinis ſcripturis & ſtudioſus & eruditus, atque regularis diſciplinæ conſeruator & dilatator egregius, ſcripſit inſigne opuſculum ad monachos, in quo omnes regulas ſanctorum patrum regulæ beatiſſimi patris noſtri Benedicti conferens, oſtendit quod omnium aliorum regulæ eædem conſonent, & illa à nulla penitus diſcordet. Ob hanc cauſam codicem ſuum prænotauit.

Concordiam regularum lib. 1. Scripſit & alia.

Claruit ſub Conſtantino Imperatore. Anno domini. 670.

ADELMVS epiſcopus occidentalium Saxonum ex abbate Maildubenſis cœnobii in Scotia ordinis S. Benedicti, vir deuotus & eximiæ ſanctitatis in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & doctus atque in ſecularibus literis in Anglia ſuo tempore omnium eruditiſſimus, carmine excellens & proſa, prædicator verbi diuini feruentiſſimus. Scripſit gemino ſtylo quædam inſtructa volumina. De quibus ego tantum reperi ſubiecta. Cum adhuc abbas eſſet iubente Synodo gentis ſuæ, ſcripſit aduerſus errorem Britonum inſigne & vtile opus.

De celebratione Paſchæ lib. 1.

De virginitate ſanctorum metrice lib. 1. *Omnipotens genitor mun.*

De eadem re proſaice lib. 1. *Reuerendiſſimus Chriſti vir.*

Epiſtolas plures ad diuerſos lib. 1.

Alia quoque multa ſcripſiſſe legitur, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt. Claruit ſub Iuſtiniano minore. Anno domini. 680.

CEOLFRIDVS poſt Benedictum ſecundus abbas monaſterii ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum in Anglia ordinis ſancti Benedicti, præceptor & nutritor Bedæ presbyteri, vir deuotus & eruditus, ac regularis diſciplinæ gubernator ſtrenuus. Scripſit ad regem Pictorum petentem ſatis prolixam epiſtolam in modum libelli.

De obſeruatione Paſchæ lib. 1.

Claruit in Anglia temporibus Iuſtiniani iunioris Imperatoris. Anno domini. 680. Tandem cum limina viſitans Apoſtolorum reuerteretur, moritur in ciuitate Lingonenſi. Anno ætatis ſuæ. 74.

EGIDIVS monachus ordinis ſancti Benedicti, natione Græcus, in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis peritiſſimus, medicus, philoſophus, & poeta inſignis, & non minus conuerſatione quam ſcientia venerabilis. Scripſit non ſpernendæ vtilitatis quædam opuſcula, de quibus ego duntaxat reperi ſubiecta. Opus inſigne metro compactum.

De pulſibus lib. 1. *Ingenii vires modicis.*

De venis quoque lib. 1. *Dicitur hinc vena quando ſit.*

De aliis nihil vidi

Claruit ſub Tyberio Imperatore. Anno domini. 700.

BEDA monachus & presbyter monaſterii ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum, quod eſt in Anglia, ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus, & valde eruditus, atque in ſecularibus literis peritiſſimus, philoſophus, aſtronomus, calculator, & poeta inſignis, Græci ſermonis non ignarus, ingenio præſtans, eloquio non curioſus, dulcis tamen & compoſitus. Multa ſcripſit volumina, in quibus acumen ingenii eius comprobatur. Hic cum eſſet ſeptem annorum cura propinquorum datus fuit educandus Benedicto abbati, ac deinde Ceolfrido dicti monaſterii Muramutha cunctumque ex

eo tempus vitæ in eiuſdem monaſterii habitatione peragens, omnẽ meditandis ſcripturis operam dedit atque inter obſeruãtiam diſciplinæ regularis, & quotidianã cantandi in eccleſia curam ſemper aut diſcere, aut docere, aut ſcribere dulce habuit. Nonodecimo autẽ ætatis ſuæ anno diaconatum, triceſimo presbyteratus gradum, vtrumque per miniſterium Iohannis epiſcopi, iubente Ceolfrido abbate ſuſcepit, ex quo tempore accepti presbyteratus vſque ad finem vitæ ſuæ ſubiecta opuſcula compoſuit.

In Geneſim vſque ad Iſaac	lib. 4.	In Exodum	lib. 1.
In Numeros	lib. 1.	In Leuiticum	lib. 1.
In Deuteronomium	lib. 1.	De tabernaculo & vaſis eius	lib. 3.
In principium Regum	lib. 3.		
In Regum triginta quęſtionum	lib. 1.	*Dilectiſſimo fratri no.*	
De ædificatione templi	lib. 2.	*Hortatur nos vas elec.*	
In Ioſue	lib. 1.	In Iudicum	lib. 1.
In Paralipomenon	lib. 2.		
In Prouerbia Salomonis	lib. 3.	*Parabolæ Græce, Lati.*	
In Eccleſiaſten.	lib. 1.		
In Cantica canticorum	lib. 6.	*Scripturis iuuante gra.*	
In Eſdram & Neemiam	lib. 3.	*Eximius ſacra inter.*	
In Tobiam	lib. 1.	*Liber ſancti patris noſtri*	
In Eſaiam prophetam	lib. 2.	In Hieremiam	lib. 2.
In Ezechielem	lib. 1.	In Danielem	lib. 1.
In duodecim prophetas minores	li. 12.		
In Euangelium Marci	lib. 4.	*Expoſitionem Euangelii.*	
In Euangelium Lucæ	lib. 6.	*Beatus Euangeliſta Lucas.*	
Homilias Euangeliorum	lib. 2.	*Exordium noſtræ redempti.*	
In epiſtolas Pauli	li. 14.		
In Epiſtolas Canonicas	lib. 7.	*Iacobus, &c. dixit de.*	
In Actus Apoſtolorum	lib. 2.	*Actus vero Apoſtolorum &.*	
In Apocalypſim	lib. 3.	*Apoca. ſancti Iohannis.*	
De temporibus & natura rerum	lib. 1.	*De natura rerum & ratione.*	
Aliud minus volumen	lib. 2.		
Scintillarum ex ſententiis patrum	lib. 1.	*Dominus dicit in Euangelio.*	
Geſta Anglorum	lib. 5.	*Britannia oceani inſu.*	
Flores beati Gregorii Canintica	lib. 2.	*In expoſitione Cantici.*	
Geſta diuerſorum ſanctorum	lib. 1.	De paſſione ſancti Felicis	lib. 1.
Vitam ſancti Alberti epiſcopi	lib. 2.	Chronicam ſui cœnobii	lib. 1.
Martyrologium	lib. 1.		
Hymnorum diuerſo carmine	lib. 1.	*Primo Deus globum cæ.*	
Epigrammata heroico metro	lib. 1.	De locis ſanctis	lib. 1.
Lectiones in vetus teſtamen.	lib. 1.	Lectiones noui teſtamenti	lib. 1.
Diſtinctiones in Hieremiam	lib. 1.	Diſtinctiones in Iob	lib. 1.
De Chriſto & eccleſia	lib. 2.	De cantico Abbacuc	lib. 1.
De arte metrica	lib. 1.	*Qui notitiam metricæ.*	
De Schematibus	lib. 1.	*Solet aliquotiens in.*	
De Orthographia	lib. 1.	Epiſtolarum ad diuerſos	lib. 1.

Alia inſuper multa edidit, quæ ad noſtræ lectionis notitiam non venerunt. Huius opuſcula etiam adhuc eo viuente & ſemper noua ſcribente, tantæ authoritatis erant, vt ordinatione præſulum Angliæ in eccleſiis publice legerentur. Cumque in homiliarum impoſitione nomen ex more autoris venerabilis Bedæ presbyteri ſcriberent, aliter eum cum viueret, prædicare non valentes, obtinuit vſq; in hodiernum diem titulus ſemel à principio attributus, vt Beda venerabilis potius dicatur quam ſanctus. Viuentẽ enim aliter nuncupare (& ſi ſanctus fuerit) non licebat. Sunt qui alias rationes huius tituli venerabilis fingant, alii ex inſcriptione Epitaphii, alii cæcum fuiſſe Bedã ſomniantes. Sed errant, quoniam Beda nec cęcus fuit, nec ſepulchro eius tale epitaphium inſcriptum nouimus. Et quidem niſi breuitati conſulerem, deliramenta hæc facilime confutarem. Moritur ſub Leone Imperatore. Anno domini. 732. Indictione. 15. Ætatis ſuæ. Anno. 72. pridie Calend. Iunii.

GREGORIVS papa ſecundus, patria Romanus, ſedit in cathedra Petri poſt Conſtan-

ſtantinum pontificem annis 16. menſibus. 9. vir certe doctus atq; ſanctiſſimus, qui Bonifacium monachum Anglicum natione Moguntinum ordinauit epiſcopum. Scripſit plena eruditionis quædam opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta. Ad interrogata Iuſtiniani.

Reſponſionum lib.1. Contra Leonem Auguſtum lib.1.
Ad Iohannem epiſ. Conſtantinop. lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Moritur ſub Leone Imperatore. Anno domini. 731. Indictione, 14. 3. Idus Februarii. Cui Gregorius tertius ſucceſſit.

BONIFACIVS primus archiepiſc. Moguntinus, natione Scotus, monachus ordinis S. Benedicti, cum eſſet puer quinq; annorum, à parentib. ſuis monaſterio in Anglia, quod Miſchele dicitur, oblatus eſt, in quo literis ac moribus ſtudium impendens, vir & doctus & ſanctiſſimus euaſit. Ordinatus autem presbyter, amore peregrinandi pro Chriſto venit in Germaniam, ibiq; prædicans verbum Dei, à Gregorio papa primo epiſcopus Moguntinenſis ordinatus eſt, & ab eius ſucceſſore Gregorio tertio in arhiepiſcopũ & primatem Germaniæ ſublimatus. Qui cum eſſet vir eruditus, non tantum verbo, ſed & ſcriptis commiſſam ſibi docebat plebem. De cuius opuſculis ego tantum reperi.

Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. Vitam quorundam ſanctorum lib.1.

Moritur in Friſia prædicans, martyrio coronatus, temporibus Pippini Imperatoris. Anno domini. 755. Indictione octaua. Epiſcopatus ſui Anno 36. Nonis Iunii. Cuius corpus beatus Lullus quem poſt ſe ordinauerat archiepiſcopum, ad monaſterium Fuldẽſe in Buchonia ſitum reduci fecit, & honorifice ſepeliri.

VERVS epiſcopus Hiſpalenſis prouinciæ Beticæ vbi Iſidorus olim præſulatum gerebat, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio acutus, ſermone luculentus, non minus vita quam eruditione ſpectabilis. Scripſit ad ædificationem fidelium, & pręcipue Aranſicæ Galliarũ eccleſię virtutibus & miraculis claram.

Vitam Eutropii epiſcopi lib.1. Et quædam alia.

Claruiſſe dicitur temporibus Pippini Imperatoris. Anno domini. 760.

WALAFRIDVS abbas S. Galli vt dicitur, natione Germanus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & in ſecularibus literis omnium ſuo tempore doctiſſimus, ingenio & eloquio clarus, carmine valens & proſa, monarcha diſciplinæ regularis, & multorum pater monachorum. Scripſit ad ædificationem omnium fidelium deuote legentium.

Vitam S. Galli proſaice lib.1. Eandem poſtea metrice lib.1.
De officiis diuinis lib.1. Epiſtolas plures ad diuerſos

Et alia nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras non venerunt.

Claruit temporibus Auguſti Tiberii. Circa annos domini. 700.

GREGORIVS papa tertius Romanæ & vniuerſali Eccleſiæ præſedit poſt Gregorium ſecundum annis vndecim, vir pius, clemens, atq; ſanctiſſimus, & tam in ſecularibus literis, quam in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, Græca & Latina eloquentia inſignis, habita Romæ Synodo Leonem & Conſtantium Imperatores, imagines ſanctorum contemnentes excommunicauit, ac de imperio depoſuit. Scripſit etiam inter cætera ad eoſdẽ Imperatores.

Commonitorium lib.1. Ad eoſdem lib.1.
Contra eoſdem lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Et quædam alia. Moritur ſub Leone & Conſtantio Imperatoribus. Anno domini. 742. Indictione Decima. 4. Cal. Decemb.

IOHANNES monachus & presbyter, cognomento Chryſoras, natione Damaſcenus ex Syria, vir in diuinis ſcripturis & in ſecularibus literis eruditus, & non minus vita quã ſcientia clarus, animatus & prouocatus ſcriptis Gregorii papæ tertii, quibus impugnabat errorem Leonis imperatoris. Scripſit & ipſe Græcis ſuis Græco ſermone.

Contra Leonem imperatorem lib.2.

Et quædam alia. Claruit ſub Leone imperatore. Anno 730.

WILLIBALDVS primus epiſcopus Eiſtetenſis, natione Scotus, frater S. Walpurgis virginis abbatiſſæ Heidenhemenſis, monachus & diſcipulus S. Bonifacii martyris, ordinis S. Benedicti, vir doctus atq; ſanctiſſimus, ingenio & eloquio clarus. Scripſit ad ædificationem fidelium, petente S. Lullo archiepiſcopo Moguntino ſatis illuſtri ſermone.

Vitam S. Bonifacii epiſcopi lib.1. *Illuſtrem igitur ac vere.*

Neſcio ſi quid amplius edidit

Claruit ſub Pippino patre Caroli Magni. Anno domini. 760.

ZACHARIAS papa natione Græcus, poſt Gregorium III. pręfuit vniuerſali eccleſiæ an-

cleſiæ annis decem, vir doctiſſimus, qui propter eruditionem & vitæ ſanctitatem optimis pontificibus comparandus iure cenſetur. Quatuor libros dialogorum beati Gregorii papę magni de Latino in Græcum tranſtulit, & plures Latini ſermonis ignaros, lectione eorum illuminauit. Scripſit etiam ſua vena Latino ſermone valde elegantes & vtiles.

Ad diuerſos epiſtolas	lib.1.

In quibus ad ſanctum Bonifacium archiepiſcopum Moguntinum plures extant. Moritur ſub Pipino biennio ante martyrium eiuſdem S. Bonifacii. Anno domini. 752. Indictione quinta. Idibus Marcii.

ALCVINVS ſiue Albinus monachus & diaconus, abbas monaſterii ſancti Martini Thuronenſis, natione Anglicus, S. Bedæ presbyteri quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularium literarum peritia nulli ſuo tempore ſecundus, carmine excellens & proſa, de Britannia ab imperatore Carolo Magno euocatus, in tanta familiaritate apud eum habitus eſt, vt imperatoris magiſter delicioſus fuerit appellatus, cuius magiſterio ipſe imperator omnib. liberalium artium diſciplinis initiari ſatagebat. Scripſit multa præclara volumina, de quibus feruntur.

De ſancta Trinitate & fide	lib.3.	*Domino glorioſo Carolo im.*	
Ad quæſtiones Fredigiſi	lib.1.	*Deſiderantiſſimo filio.*	
Ad Eulaliam de ratione animæ	lib.1.	*Chariſſima in Chriſti cha.*	
Ad Guidonem comitẽ de virtutibus	lib.1.	*Dilectiſſimo filio Guid.*	
Sententiarum	lib.1.	In Geneſim	lib.1.
In Cantica Canticorum	lib.1.	In eccleſiaſten	lib.1.
In Euangelium Iohannis	lib.7.	In epiſtolas Pauli	li.14.
In Apocalypſin Iohannis	lib.1.		
De adoptione filiorum Dei	lib.1.	*Venerabili & in Chriſti.*	
De eccleſiaſticis dogmatibus	lib.1.	*Credimus vnum Deum.*	
Speculum paruulorum	lib.1.	*In ſcriptura diuina le*	
De nominum Dei proprietate	lib.1.	Ad diſcipulos dialogus	lib.1.
Vita S. Vedaſti epiſcopi	lib.1.	Enchiridion in quibuſdam Pſal.	lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.	De artibus liberalibus	lib.1.

Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, quæ tamen ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub imperio Caroli Magni. Anno domini. 770.

ISVARDVS monachus ordinis S. Benedicti, natione Gallus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio, iuſſu Caroli imperatoris Magni poſt Euſebium, Hieronymum, & Bedam ex ſcripturis veterum comportauit geſta & paſſiones ſanctorum martyrum, confeſſorum & virginum in vnum non paruæ quantitatis volumen, quod nos prænotare ſolemus.

Martyrologium	lib.1.	Et quædam alia.

Claruit ſub eodem Carolo imperatore. Anno domini. 770.

PAVLVS monachus Caſſinenſis cœnobii, ordinis ſancti Benedicti, natione Italus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, propter ſcientiam literarum apud Carolum imperatorem in magno pretio habitus fuit. Hic olim ante conuerſionem ſuam diaconus fuit Aquilegienſis eccleſiæ, & Deſiderii vltimi regis Longobardorum cancellarius, & cum eodem captus à Carolo in Galliam ductus, demum monachus factus eſt. Scripſit tam metro quã proſa non pauca volumina. De quibus ego tantum reperi ſubiecta. Rogatu Aldeburgæ filiæ Deſiderii regis addidit.

Ad Chronicam Eutropii	lib.2.	Geſta epiſcoporum Metenſium	lib.1.
Vitam Gregorii papę primi	lib.1.	Vitam S. Arnulphi epiſcopi	lib.1.
Vitam ſancti Benedicti metrice	lib.1.		
Geſta Longobardorum	lib.6.	*Septentrionalis plaga.*	
Hymnos plures diuerſo metro	lib.1.		
Epiſtolarum ad diuerſos.	lib.1.		

Iuſſu Caroli ordinauit hiſtorias & lectiones per totum annũ ſingulis feſtiuitatibus ſanctorum congruentes. Et alia multa digeſſit & ſcripſit.

Claruit eiuſdem Caroli Magni temporibus. Anno domini. 780.

ADRIANVS papa primus, natione Romanus, poſt Stephanum tertium ſedit in põtificatu annis viginti tribus, vir doctus atque ſanctiſſimus, apud Carolum imperatorem in maximo honore habitus, multa ad vtilitatem eccleſiaſticam conſtituit, & Felicianam hæ-

reſim

reſim in Synodo trecētorū quinquaginta epiſcoporū iuſſu Caroli imperatoris apud Frācfurdiam damnauit. Qui cum ſtudioſus & eruditus eſſet in ſcripturis diuinis libros 13. epiſtolarum S. Gregorii papæ abbreuiauit in duos, vtiliora decerpens. Scripſit etiam de ſua vena ad Leonem iuniorē & Conſtantinum filium eius imperatores Conſtantinopoli.

De veneratione imaginum	lib.1.	Ad Carolum imperatorem.	lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.		

Moritur Carolo magno imperatore Anno domini. 795. Indictione. 3. In die natalis Domini. 7. Cal. Ianuarii.

RVGGANDVS epiſcopus Metenſis, Pippini regis ex ſorore nepos, nobilitatem generis nobilitās ſanctis moribus & ſtudio ſcripturarum, corporum ſanctorum martyrū venerator egregius, clerum & populum ſibi commiſſum verbo & exemplo ad iuſtitiam erudire cupiens. Scripſit pro clericis Metenſis eccleſiæ ſatis inſtructam & vtilem.

Regulam canonicorum	lib.1.	Et quædam alia.	

Hic corpora ſanctorum martyrum Gorgonii, Naboris & Nazarii, de Roma in Francia tranſtulit, & corpus S. Nazarii in monaſterio Lauriſſa, tunc ordinis diui Benedicti Wormacienſis diœceſis reconditum eſt.

Claruit ſub Pippino rege patre Caroli imperatoris. Anno domini. 760.

LEO Papa tertius, natione Romanus, poſt Adrianum pontificem ſedit annis viginti, vir in ſcripturis tam diuinis quam ſecularibus valde eruditus, morum quoq; & vitæ ſanctimonia clariſſimus, qui Carolum cognomento & opere magnum ad imperium Romanorum vnxit, & hanc dignitatem à Græcis in Francos tranſtulit. Scripſit inter alia.

Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.		

Moritur ſub Carolo idibus Iunii. Anno domini. 816. Indictione. 9.

HAYMO tertius epiſcopus Halberſtatenſis eccleſiæ in Saxonia ex abbate Hirsfeldenſis cœnobii ordinis S. Benedicti, natione Theutonicus, Alcuini monachi quondam auditor, ad quem Rabanus Fuldenſis tunc abbas. 22. libros de vniuerſo compoſuit, vir certe vndecunq; doctiſſimus, diuinarum ſcripturarum ſagaciſſimus interpres, in declamandis homiliis ad populum excellentis ingenii fuit. Hic primo fuit monachus Fuldenſis cœnobii cum Rabano, poſtea factus eſt tertius Abbas Hirsfeldenſis, poſtremo tertius epiſcopus Halberſtatenſis conſecratus. Eandem eccleſiam verbo & exemplo ſtrenue gubernauit annis tredecim. Scripſit autem pene infinita opuſcula, de quibus iſta quæ ſubiecimus, feruntur.

In quinq; libros Moyſi	lib.5.	In Ioſue	lib.1.
In Iudicum	lib.1.	In Ruth	lib.1.
In Regum	lib.1.	In Paralipomenon	lib.1.
In Tobiam	lib.1.	In Eſdram & Neemiam	lib.1.
In Iudith	lib.1.	In Heſter	lib.1.
In Iob	lib.1.	In Cantica canticorum	lib.1.
In Eſaiam prophetam	lib.3.	*Eſaias propheta nobili*	
In Hieremiam	lib.1.		
In Ezechielem	lib.1.	*Et factum, &c. dicit beatus.*	
In Danielem	lib.1.		
In 12. Prophetas minores	li.12.	*Verbum quod factum eſt.*	
In Pſalmos quoque	lib.1.		
In Euangeliis homiliarum	lib.2.	*Conſulens dominus huma.*	
In omnes epiſtolas Pauli	lib.1.	*A Corintho metropo.*	
In epiſtolas canonicas	lib.7.	In actus Apoſtolorum	lib.1.
In Apocalypſin	lib.1.	*Legimus in eccleſiaſti.*	
De veritate librorum	lib.3.	*Cum ſis vnicum & ſanctiſſi.*	
De ſancta Trinitate	lib.1.	De Chriſtianarum rerū memoria	lib.1.

Alia quoq; multa ſcripſiſſe dicitur, epiſtolas, ſermones & diuerſos tractatus, qui ad notitiam meam non venerunt. Moritur ſub Ludouico imperatore filio Caroli Magni, Anno domini. 834. Indictione. 12. Sepultus in eccleſia S. Stephani Halberſtatenſi.

CLAVDIVS monachus ordinis S. Benedicti, diſcipulus quondam (vt ferunt) Bedæ in Anglia, & collega Albini leuitæ & abbatis, natione Scotus, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, & ſecularis doctrinæ non ignarus, carmine exercitatus & proſa, multa in ſacris voluminibus compoſuit opuſcula. De quibus feruntur.

In quinq; libros Moyſi	lib.5.	In Iudicum quoq;	lib.1.

In li-

In librum Ruth lib.1. In Euangelium Matthæi lib.1.
Et alia multa
Claruit in Gallia ſub Carolo Magno. Anno domini. 800.

FRECVLPHVS epiſcopus Lexouienſis, in prouincia Rothomagẽſi, monachus ordinis ſancti Benedicti, ad quem Rabanus adhuc Abbas multis voluminibus exercitauit ingenium, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & valde peritus, atq; in docenda plebe ſatis idoneus non minus conuerſatione quam ſcientia inſignis, fertur quædã præclara ſcripſiſſe opuſcula. De quibus tantum legi volumen grande & inſigne, continens ab exordio mundi vſque ad natiuitatem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Rerum geſtarum hiſtoriam lib.7. *Dum aliquam temporis.*

De aliis nihil vidi. Scripſit autem præfatum opus ad Heliſacharum, in quo etiam difficiliores quęſtiones ſcripturarum enodauit, & res tam Iudæorum quam etiam Gentilium ab initio mundi vſque ad partum virginis geſtas, luculento ſermone conſcripſit.
Claruit ſub Ludowico. Anno domini. 840.

THEODVLPHVS epiſcopus Aurelianenſis, ex abbate Floriacenſis cœnobii ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis à iuuentute inſtructus, carmine excellens & proſa. Fertur nonnulla vtroque ſtylo compoſuiſſe opuſcula ſed in manus noſtras adhuc minime venerunt. Hic à Ludouico Imperatore neſcio ob quã ſuſpicionem innocenter miſſus in carcerem, hymnum, Gloria laus compoſuit, quem cum in die Palmarum tranſeunte Imperatore iuxta carcerem alta voce cecíniſſet adeo imperatori complacuit, vt ſtatim abire liberum permiſerit. Scripſit autem inter cætera diuerſo metro.

Hymnorum lib.1. Epiſtolarum lib.1.
Claruit ſub imperio Ludouici. Anno domini. 840.

EINARDVS cancellarius Caroli Magni Imperatoris, natione Teutonicus, & poſtea monachus ordinis diui patris Benedicti, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta. Imitatus Bedam qui abbreuiauit hebraicum Pſalterium, excerpendo de illo omnes verſus verba orationis habentes, abbreuiauit & ipſe gallicanum Pſalterium, excerpens de eo omnes verſus verba orationis habentes. Scripſit etiam tam ex perſona ſui quam imperatoris.

Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. Vitam Caroli imperatoris lib.1.
Hiſtoriam temporum lib.1. Et quędam alia.
Claruit ſub Carolo & Ludouico eius filio. Anno domini. 820.

IOHANNES Scotus monachus ordinis ſancti Benedicti, Bedæ monachi & doctoris clariſſimi quondam auditor atque diſcipulus collega Albini, veniẽs cum eo de Britannia in Galliam apud Carolum Imperatorem magnum in pretio fuit. Qui cum eſſet vir in omnibus ſcripturis doctiſſimus, edidit claro ſermone clariſſima opuſcula, de quibus iſta feruntur.

In Euangelium Matthæi lib.3. De officiis humanis lib.1.
De diuiſione naturæ lib.1.
Alia quoque multa compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt.
Claruit temporibus Caroli Magni Imperatoris. Anno domini. 800.

HILDVINVS abbas monaſterii ſancti Dionyſii Pariſienſis, ordinis diui patris Benedicti, ſacri Palatii archicapellanus, ad quem Rabanus abbas Fuldenſis in quatuor libros Regum commentarios edidit, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis valde peritus, excellens tam metro quam proſa. Scripſit ad Ludouicum Imperatorem vtroque ſtylo.

Vitam ſancti Dionyſii lib.2. Et quædam alia.
Claruit ſub Ludouico Imperatoris Caroli filio. Anno domini. 840.

HINCMARVS archiepiſcopus Remenſis, ex monacho ſancti Dionyſii Pariſienſis, vir in diuinis ſcripturis ſingulariter doctus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecũdus, ſapientia & morum honeſtate conſpicuus atque eloquentiſſimus. Scripſit non contemnendæ authoritatis plura opuſcula, de quibus ego tantum reperi ſubiecta. Sub perſona Caroli Magni Imperatoris ſcripſit valde inſtructe.

Ad eccleſiam Rauennatenſem lib.1. Vitam ſancti Remigii epiſcopi lib.2.
Ad Walonem epiſcopum Metenſem li.1. Epiſtolarum multarum lib.1.
De cæteris nihil vidi. Claruit ſub Carolo Magno & Ludouico eius filio Imperatorib.
Anno

ANSELMVS monachus Remẽſis, ordinis S. Benedicti, natione Gallicus, vir in ſcripturis diuinis exercitatũ habens ingenium, Scripſit quædã ſui ſtudii opuſcula, quæ ad manus noſtras adhuc minime venerunt. Et inter alia congeſſit in vnũ volumen geſta Leonis Papę noni per Galliam in conciliis & conuentibus facta, vt notificaret quanta authoritate Remis, vel in aliis vrbibus Synodũ celebrauerit, quanta induſtria & ſubtilitate examinauerit cauſas eccleſiaſticas, qua ve diſtrictione peccantes correxerit, quomodoque ei virtus diuina cooperata ſit quod ſatis patuit in vna cauſa Remenſis Synodi, vbi dum epiſcopus Friſingenſis contumaciter ageret contra authoritatem apoſtolicam, Deo vindicante in omnium oculis repente obmutuit. Hoc autem opus prænotare voluit.

Itinerarium Leonis Papæ lib. 1.

Claruit ſub Henrico rege tertio. Anno domini. 1050.

LANFRANCVS archiepiſcopus Cantarienſis eccleſiæ in Anglia ex abbate Codonienſis cœnobii, ordinis S. Benedicti, natione Italus ex ciuitate Papienſi, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis maxime in dialectica ſuo tempore omniũ opinione doctiſſimus, & non minus ſanctitate quam ſcientia clarus, reliquit ingenii ſui monimenta egregia. De quibus ego reperi duntaxat ſubiecta, opus inſigne.

In epiſtolas Pauli Apoſtoli omnes	li. 14.	In Pſalterium commentariorum	lib. 1.
Aduerſus Berengarium	lib. 1.	Lanfrancus miſericor.	
Geſta Guilhelmi comitis	lib. 1.	De cæteris nihil reperi.	

Claruit ſub Henrico Imperatore tertio. Anno domini. 1060.

PETRVS Damiani ex monacho diui patris Benedicti epiſcopus Hoſtienſis & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio mitis & acutus, eloquio placidus & compoſitus, & ad perſuadẽdũ ſatis idoneus, nõ minus ſanctitate quã eruditione clarus & inſignis eſſe [illegible]ſit. Qui exemplo magni Gregorii antiſtitis amore ſolitudinis & quietis epiſcopatũ ſuũ deſerens, poſteaq̃ illũ annis aliquot ſtrenue gubernauerat ad cœnobium ſuũ reuerſus eſt, & vitam deinceps cũ fratrib. ſuis in tranquillitate animi exegit. Cum autẽ à ſummo Pontifice charitatiua increpatione argueretur, cur epiſcopatũ, vtpote vir vtilis & idoneus dimiſiſſet amore ſalutis priuatę, ad res ſibi inuicem ſuccedentes, Nicolaum ſecundum, Alexandrum ſecundum, & Gregorium ſeptimum Romanos pontifices apologeticos edidit, in quibus authoritate, ratione & exemplo factũ ſuum humiliter excuſans, animos eorũ placauit. De cuius opuſculis ſubiecta feruntur. Ad Leonem Heremitam vtrum ſolitarius orans horas canonicas, debeat etiam dicere, Dominus vobiſcum, quando nemo ſit qui reſpondeat, opuſculum inſtructum quod prænotatur.

Dominus vobiſcum	lib. 1.	*Domino Leoni amore.*	
Apologeticorum	lib. 3.	*Domino ſuo Nicolao vni.*	
De incontinentia ſacerdotum	lib. 1.	*Nuper habens cum nonnullis.*	
De vxoribus clericorum	lib. 1.	*Vos alloquor ô lepo.*	
Regula ſolitariorum	lib. 1.	*Dum feruorem ſancta con.*	
Exhortatorium ad monachos	lib. 1.	*Fratribus in Gangenſi.*	
Miraculorum ſui temporis	lib. 1.	*Dilectiſſimo Gerardo.*	
De profectu monachorum	lib. 1.	Antilogion contra Iudæos	lib. 1.
De auaritia prælatorum	lib. 1.		
Vita Odilonis abbatis	lib. 1.	*Hugo Clunia. abbas.*	
De terrore mortis	lib. 1.	*Blancæ olim comitiſſa.*	
De meditatione mortis	lib. 1.	*Penſandum quippe eſt.*	
Contra epiſcopos ſymoniacos	lib. 1.	Contra quendam epiſcopum	lib. 1.
De inſolentia malignorum hominũ	lib. 1.		
Gratiſſimus ſeu probatiſſimus	lib. 1.	*Domino H. Rauennatica.*	
Declamationis rhetoricæ	lib. 1.	De naturis quorundam animalium	lib. 1.
De Flora & Lucilla	lib. 1.	*Adhuc dilectiſſimi vir.*	
De Caſſiano martyre	lib. 1.	*Admirabilis & glorioſa.*	
De S. Bonifacio	lib. 1.	*Beati Bonifacii glorioſa.*	
De S. Anaſtaſio	lib. 1.	*Ad pulchrum fratres cha.*	
Sermonum & homiliarum	lib. 1.	Et alia multa quæ non vidi.	

Claruit ſub Henrico rege quarto. Anno domini. 1050.

BRVNO archiepiſc. Ruthenorum ex monacho, ordinis S. Benedicti, natione Italus, vir in diuinis ſcripturis doctus, & declamator homiliarum ad populum egregius, ſanctus

uertit, regulas orthodoxæ fidei conſtituit, monaſteria condidit, eccleſias reformauit. Scripſit ad Mitonem regem Galitiæ de quatuor virtutibus, quas cardinales appellant, inſtructum volumen quod prænotare voluit.

Formulam honeſtæ vitæ lib. I. *Glorioſiſſimo & tran.*

Epiſtolarum moralium lib. I. *Et quædam alia quæ non vidi.*

Claruit ſub Theudemiro rege Sueuorum, imperium Conſtantinopolitanum gubernante Iuſtiniano Auguſto. Anno domini. 540.

PATERIVS Romanæ eccleſiæ Notarius & Secundicærius, vir in diuinis ſcripturis iugi ſtudio exercitatus, & literarũ ſecularium non ignarus, colligens omnia diuinę ſcripturæ teſtimonia, per quæ beatus Gregorius papa obſcura ſuæ expoſitionis dilucidauit, tres libros edidit, duos videlicet de teſtimoniis Veteris teſtamenti, & vnum de teſtimoniis Noui teſtamenti, ipſumque codicem prænotauit.

Teſtimoniorum lib. 3. Dum beatiſſimi atque apoſtolici

De cæteris nihil vidi. Claruit Romæ eodem tempore quo Gregorius papa vniuerſali eccleſiæ præfuit, & eo hortante præfatum volumen comportauit. Imperiũ tenente Mauritio Auguſto, & poſt eum Phoca. Anno domini. 600.

COLVMBANVS primus fundator & abbas Luxouienſis cœnobii, natione Scotus, vir eximiæ ſanctitatis, meriti & doctrinæ, pater multorum millium monachorum, & monaſteriorum plurium fundator, diuini verbi ſeminator egregius, ex Hybernia veniens in Galliam & Germaniam, velut olim Druidum princeps, cultus diuini & cœnobia auxit & famulos. Cum adhuc iunior eſſet magnum ſtudium literis ſanctis impendit, adeo vt eleganti ſtylo ſcripſerit.

In totum Pſalterium cõmentariorum li. I. Et quaſdam ad fratres epiſtolas

Moritur ſub Mauricio imperatore. Anno domini. 598. Indictione prima, 11. Cal. Dec.

IOHANNES epiſcopus Conſtantinopolitanus, natione Cappadox vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, inęſtimabilis abſtinentiæ & ſanctitatis, adeo intentus eleemoſynis & operib. pietatis, vt imperator Mauritius aduerſus eũ auaritiæ zelo permot⁹, omnes pauperes mendicãtes de ciuitate Conſtantinopolitana expelli præciperet. Scripſit Græco ſermone ad S. Leandrum epiſcopum Hiſpalenſem. De quo ſupra diximus.

De ſacramento baptiſmi lib. I. Epiſtolarum ad diuerſos lib. I.

Et quædam alia. Claruit ſub Mauritio imperatore. Anno domini. 600.

LICINIANVS Carthaginis Spartariæ epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, poſt multa ſtudiorum exercitia apud Conſtantinopolim ab æmulis ſuis veneni poculo extinctus eſt ſub Mauritio imperatore. Nec eum læſit mors ſubita, dicente ſcriptura: Iuſtus quacunq; morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Tunc enim veraciter viuere incipit, cum bonis operib. ornatus ad Chriſtũ per mortẽ nunquam moriturus vadit. Scripſit autem non contemnendę lectionis quędam opuſcula. De quibus adhuc nullum videre merui. Fertur autem eius opuſculum.

De Sacramento baptiſmatis lib. I. Ad Eutropium abbatẽ epiſtolarum lib. I.

Ad diuerſos quoque epiſtolarum lib. I. Et quædam alia

Claruit ſub Mauritio imperatore. Anno domini. 590.

SEVERVS Malacitanæ vrbis epiſcopus, ſocius & collega quondam præfati Liciniani antiſtitis, vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & in ſecularium literarum diſciplinis nobiliter doctus, ingenio acutus, eloquio clarus. Scripſit contra Vincentium Cæſarauguſtanæ vrbis epiſcopum, qui de catholica fide in Arrianam prauitatem fuerat deuolutus.

Correctorium lib. I. De virginitate ad ſororem lib. I.

Epiſtolarum ad diuerſos lib. I.

Claruit Anno domini. 580. ſub Mauritio imperatore, ſub quo & moritur.

EVTROPIVS epiſcopus Valentinæ eccleſiæ, quondam abbas monaſterii Sirbitani ordinis S. Benedicti, ad quẽ Licinianus epiſcopus adhuc in præfato cœnobio cõmorantẽ multas conſcripſit epiſtolas, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis magnifice doctus, & monaſticis diſciplinis apprime imbutus. Cum adhuc eſſet abbas, ſcripſit ad Licinianum epiſcopum cur baptizatis infantibus poſt hæc tribuatur.

Chriſmatis vnctio lib. I. De cohortatione monachorum lib. I.

Et plures epiſtolas ad diuerſos.

Claruit temporibus Mauritii imperatoris. Anno domini. 600.

IOHANNES epiſcopus Gerundenſis ex monacho ordinis noſtri, natione Gothus, ex prouincia Luſitaniæ, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, moribus quoque

quoque & conuerſatione clarus, Græco & Latino ſermone doctus & inclytus fuit, qui cũ adoleſcens Conſtantinopoli amore diſcendi peteret ſeptennio elapſo ad Hiſpanias reuerſus eſt. Quem rex Leuigildus cum ad Arrianam impietatem vellet traducere & non poſſet, per decenniũ duro ſatis exilio damnauit. Indeá Richardo rege Chriſtianiſſimo reuocatus, monaſterium condidit, vbi fratribus ſuis verbo & exemplo regularis diſciplinæ tramitem oſtendit. Scripſit.

Exhortatorium ad monachos lib.1. Additiones in Chronicam lib.1.

Alia quoque multa compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Claruit ſub Richardo Weſogothorum rege Chriſtianiſſimo in Hiſpaniis, temporibus Mauricii & Phocæ imperatorum. Anno domini. 600.

MAXIMVS Cæſarauguſtanæ vrbis epiſcopus, in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus non mediocriter eruditus ingenio promptus, & nitidus eloquio, carmine excellens & proſa, edidit vtroque ſtylo ſatis præclara volumina, quæ ad notitiam lectionis noſtræ adhuc minime venerunt. Fertur autem eius inſigne volumen & opus amœnum.

De geſtis Gothorum in Hiſpaniis lib.1.

Claruit temporibus Phocæ imperatoris. Anno domini. 610.

IONAS monachus & diſcipulus S. Columbani abbatis & ſocius peregrinationis eius, natione Scotus, vir ſtudioſus, eruditus & ſciẽtia clarus non minus religione quam doctrina venerabilis, ad multorum ædificationem rogantibus fratribus compoſito ſermone ſcripſit.

Vitam ſancti Columbani lib.1. Vitam ſancti Attalæ monachi lib.1.

Vitam ſancti Euſtaſii abbatis lib.1.

Claruit ſub Heraclio imperatore. Anno domini. 630.

LEONTIVS Neopolitanæ vrbis inſulæ Cypri epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, vita quoque & conuerſatione clariſſimus, & dignus Deo præſul. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula, volumen inſigne de actibus & conuerſatione admirabilis illius patriarchæ Alexandrini, qui ob incredibilem pietatem & miſerationem in pauperes cognominatus eſt.

Iohannes eleemoſynarius lib.1. *De cæteris nihil reperi.*

Claruit temporibus Phocæ imperatoris. Anno domini. 610.

ISIDORVS iunior, epiſcopus Hiſpalenſis poſt Leandrum, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecũdus, ingenio ſubtilis, ſenſu clarus, eloquio compoſitus, carmine excellens & proſa, non minus ſanctitate quam doctrina inſignis effulſit. Hic dicitur iunior ad differentiam ſenioris epiſcopi Cordubẽſis, cuius ſupra fecimus mentionem, vel alterius etiam, qui eum præceſſit, Hiſpalenſis epiſcopi.

Scripſit autem iſte Iſidorus iunior multa præclara opuſcula. De quibus duntaxat reperi ſubiecta. Ad Braulionem epiſcopum.

Etymologiarum lib.20. *Diſciplina à diſcendo.*
In Geneſim allegorice lib.1. *Hiſtoria ſacræ legis.*
In Exodum lib.1. *Quædam myſteria.*
In Numeris lib.1. *Ideo hic liber vnus.*
In Leuiticum lib.1. *Sequens Leuiticus li.*
In Deuteronomium lib.1. *Liber Deuteronomii.*
In Ioſue lib.1. *Poſt mortem Moſi.*
In Iudicum lib.1. *Hiſtoria Iudicum.*
In Regum lib.4. *Poſt librum Iudicum ſequitur.*
In Ruth lib.1. In Paralipomenon lib.2.
In Eſdram & Neemiam lib.3. In Tobiam lib.1.
In Iudith lib.1. In Heſter lib.1.
In Iob lib.1. In Pſalterium lib.1.
In prouerbia Salomonis lib.1. In Eccleſiaſten lib.1.
In Cantica canticorum lib.1. In librum Sapientiæ lib.1.
In eccleſiaſticum lib.1. In Eſaiam prophetam lib.1.
In Hieremiam lib.1. In Ezechielem lib.1.
In Danielem prophetam lib.1. In 12. Prophetas minores lib.12.
In Machabæorum lib.2.
In quatuor Euangelia lib.4. *Liber generationis, &c.*
In epiſtolas Pauli lib.14. In epiſtolas canonicas lib.7.

In Actus Apoſtolorum	lib.1.	In Apocalypſin	lib.1.
Interpretationis noui & vet. teſt.	lib.2.	*Domino meo & Dei ſeruo.*	
Procœmiorum	lib.1.	*Quinque libri Moſi.*	
Differentiarum	lib.1.	*Inter Deum & Dominum.*	
De ortu & obitu ſanctorum	lib.1.	*Adam protoplaſtus & co.*	
Ad ſororem contra Iudæos	lib.2.	*Dominæ ſanctæ, flore ſo.*	
Synonymorum vel ſoliloquiorum	lib.2.	*Venit nuper ad manus.*	
De illuſtribus viris	lib.1.	*Oſius Cordubenſis ciui.*	
De ſummo bono ſententiarum	lib.3.	*Summum bonum Deus eſt.*	
De origine officiorum	lib.2.	*Ea quæ de officiis di.*	
De ſancta Trinitate	lib.1.	De corpore & ſanguine Domini	lib.1.
De officio miſſæ	lib.1.	Decretum canonum	lib.1.
De computo & natura rerum	lib.1.	De proprietate rerum	lib.1.
Sermonum	lib.1.	Eccleſiaſticorum dogmatum	lib.1.
Lamentum pœnitentis	lib.1.		
De aſtronomia	lib.1.	*Domino & filio chariſ.*	
Hiſtoriam ſeu Chronicam	lib.3.	De Coſmographia	lib.1.
De Grammatica & vocabulis	lib.1.		
Allegoriarum quoque	lib.1.	*Myſteria ſacræ ſcrip.*	
De hæreſibus	lib.1.	Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.

Alia quoq; multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Heraclona imperatore filio Heraclii. Anno domini. 630. temporibus Siſebuti regis Gothorum in Hiſpania, & ob ſanctiſſimam vitam & conuerſationem ſuam catalogo ſanctorum inſertus eſt, cuius feſtum celebratur. 18. Cal. Februarii.

CÆSARIVS ex monacho Lirinenſis cœnobii epiſcopus Arelatenſis, vir in diuinis ſcripturis valde eruditus, ingenio placidus, eloquio dulcis & ornatus, & mira ſententiarum breuitate decorus, vita & côuerſatione ſanctiſſimus, quippe qui ab adoleſcentia ſua monaſticis diſciplinis inſtitutus, abbas Lirinenſis multo tempore fuit. Scripſit non ſpernendæ lectionis quædam preclara opuſcula, quæ monaſticis & religioſis Deoq; dicatis perſonis valde neceſſaria & vtilia ſunt. De quibus extant.

De gratia & libero arbitrio	lib.1.	
Sermonum ad monachos	lib.1.	*Vereor in Chriſto ve.*
Decretum trium conciliorum Arelat.	li.3.	De cæteris nihil reperi.

In tertio ſermone, qui eſt de pugna monachi contra vitia, & ſe & eos, quibus loquitur, profeſſores & monachos ordinis & regulæ ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti confitetur. Claruit temporibus Conſtantini imperatoris filii Heraclii & filiorum eius. Anno domini. 670. ſub quibus, Synodo Arelatenſi glorioſe præſedit.

ANDOENVS qui & Dado, epiſcopus Rothomagenſis, natione Gallicus, frater ſancti Adonis monachi, vir doctus atque ſanctiſſimus, fundator cœnobii Resbacenſis, cum eſſet eruditus tam in ſcripturis ſanctis quam etiam in literis ſecularibus, ſcripſit elegantiſſimo ſtylo ad Rupertum epiſcopum Pariſienſem.

Vitam S. Eligii epiſcopi Nouiomenſis li. 3. Et quædam alia.

Claruit multa ſanctitate virtutibus & ſignis, temporibus Conſtantini ſupradicti imperatoris. Anno domini. 660.

THEODORVS ſeptimus archiepiſcopus Cantuarienſis à Vitelliano papa conſecratus, natione Græcus ex Tarſo Ciliciæ monachus ordinis noſtri in vrbe Roma. vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecundus, Græco & Latino ſermone peritiſſimus, carmine quoque excellens & proſa, & non minus ſanctitate quã ſcientia clarus, habita Synodo in Anglia, multa ad Anglicanę eccleſiæ vtilitatem conſtituit. Scripſit autem inter cætera ingenii ſui monimenta, egregium opus de qualitate pœnitentiæ iniungendæ his qui in multis criminib. deliquiſſent. Cuius operis titulus eſt.

Pœnitentiale Theodori lib.1. Epiſtolas nonnullas ad diuerſos.

Moritur autem non ſine opinione ſanctitatis, ſub Iuſtiniano minore imperatore. Anno domini. 690. Indictione. 3. Anno ætatis ſuæ. 78. epiſcopatus autem ſui. 22.

LEO papa ſecundus, natione Siculus, ſedit in cathedra Petri poſt Agathonem menſibus duntaxat vndecim, vir in diuinis & ſecularibus ſcripturis eruditiſſimus, Gręca & Latina lingua ſufficienter inſtructus, ſubtilis & eloquens, & non minus ſanctus quam doctus, tranſtulit de Græco in Latinum ſextam Synodum, quæ tempore Agathonis papæ

prædeceſſoris ſui celebrata fuit in vrbe Conſtantinopoli, in qua damnatus eſt Macharius Antiochenus epiſcopus cũ complicib. ſuis, Cyro, Sergio, Honorio, Pirrho, Paulo & Petro epiſcopis, qui vnam voluntatem & operationem tantum in Domino noſtro Ieſu Chriſto dogmatizabant. Scripſit etiam.

Epiſtolas multas ad diuerſos lib. 1. Et quædam ſimilia.

Moritur ſub Conſtantino imperatore filio Conſtantini. Anno domini. 677. Indictione quinta. 5. Nonas Iulias.

Adamannus presbyter & abbas monaſterii Huenſis, quod S. Columbanus quõdam conſtruxit in inſula Scotiæ, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, ſecularium quoque literarum non ignarus, ingenio cautus & dulcis eloquio, vita & conuerſatione præclarus, non ſine opinione ſanctitatis, pater multorum monachorum fuit. Scripſit inter cætera ſatis compoſito ſermone volumen

De locis terræ ſanctæ lib. 1. Et quaſdam epiſtolas.

Claruit ſub Iuſtiniano iuniore Auguſto. Anno domini. 690.

Benedictus abbas in Britannia, vir in diuinis ſcripturis & ſtudioſus & eruditus, atque regularis diſciplinæ conſeruator & dilatator egregius, ſcripſit inſigne opuſculum ad monachos, in quo omnes regulas ſanctorum patrum regulæ beatiſſimi patris noſtri Benedicti conferens, oſtendit quod omnium aliorum regulæ eædem conſonent, & illa à nulla penitus diſcordet. Ob hanc cauſam codicem ſuum prænotauit.

Concordiam regularum lib. 1. Scripſit & alia.

Claruit ſub Conſtantino Imperatore. Anno domini. 670.

Adelmus epiſcopus occidentalium Saxonum ex abbate Maildubenſis cœnobii in Scotia ordinis S. Benedicti, vir deuotus & eximiæ ſanctitatis in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & doctus atque in ſecularibus literis in Anglia ſuo tempore omnium eruditiſſimus, carmine excellens & proſa, prædicator verbi diuini feruentiſſimus. Scripſit gemino ſtylo quædam inſtructa volumina. De quibus ego tantum reperi ſubiecta. Cum adhuc abbas eſſet iubente Synodo gentis ſuæ, ſcripſit aduerſus errorem Britonum inſigne & vtile opus.

De celebratione Paſchæ lib. 1.

De virginitate ſanctorum metrice lib. 1. *Omnipotens genitor mun.*

De eadem re proſaice lib. 1. *Reuerendiſſimus Chriſti vir.*

Epiſtolas plures ad diuerſos lib. 1.

Alia quoque multa ſcripſiſſe legitur, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt. Claruit ſub Iuſtiniano minore. Anno domini. 680.

Ceolfridus poſt Benedictum ſecundus abbas monaſterii ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum in Anglia ordinis ſancti Benedicti, præceptor & nutritor Bedæ presbyteri, vir deuotus & eruditus, ac regularis diſciplinæ gubernator ſtrenuus. Scripſit ad regem Pictorum petentem ſatis prolixam epiſtolam in modum libelli.

De obſeruatione Paſchæ lib. 1.

Claruit in Anglia temporibus Iuſtiniani iunioris Imperatoris. Anno domini. 680. Tandem cum limina viſitans Apoſtolorum reuerteretur, moritur in ciuitate Lingonenſi. Anno ætatis ſuæ. 74.

Egidius monachus ordinis ſancti Benedicti, natione Græcus, in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis peritiſſimus, medicus, philoſophus, & poeta inſignis, & non minus conuerſatione quam ſcientia venerabilis. Scripſit non ſpernendæ vtilitatis quædam opuſcula, de quibus ego duntaxat reperi ſubiecta. Opus inſigne metro compactum.

De pulſibus lib. 1. *Ingenii vires modicis.*

De venis quoque lib. 1. *Dicitur hinc vena quando ſit.*

De aliis nihil vidi

Claruit ſub Tyberio Imperatore. Anno domini. 700.

Beda monachus & presbyter monaſterii ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum, quod eſt in Anglia, ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus, & valde eruditus, atque in ſecularibus literis peritiſſimus, philoſophus, aſtronomus, calculator, & poeta inſignis, Græci ſermonis non ignarus, ingenio præſtans, eloquio non curioſus, dulcis tamen & compoſitus. Multa ſcripſit volumina, in quibus acumen ingenii eius comprobatur. Hic cum eſſet ſeptem annorum cura propinquorum datus fuit educandus Benedicto abbati, ac deinde Ceulfrido dicti monaſterii Muramutha cunctumque ex

eo tempus vitæ in eiuſdem monaſterii habitatione peragens, omnẽ meditandis Scripturis operam dedit atque inter obſeruãtiam diſciplinæ regularis, & quotidianã cantandi in eccleſia curam ſemper aut diſcere, aut docere, aut ſcribere dulce habuit. Nonodecimo autẽ ætatis ſuæ anno diaconatum, triceſimo presbyteratus gradum, vtrumque per miniſterium Iohannis epiſcopi, iubente Ceolfrido abbate ſuſcepit, ex quo tempore accepti presbyteratus vſque ad finem vitæ ſuæ ſubiecta opuſcula compoſuit.

In Geneſim vſque ad Iſaac	lib. 4.	In Exodum	lib. 1.
In Numeros	lib. 1.	In Leuiticum	lib. 1.
In Deuteronomium	lib. 1.	De tabernaculo & vaſis eius	lib. 3.
In principium Regum	lib. 3.		
In Regum triginta quęſtionum	lib. 1.	*Dilectiſſimo fratri no.*	
De ædificatione templi	lib. 2.	*Hortatur nos vas elec.*	
In Ioſue	lib. 1.	In Iudicum	lib. 1.
In Paralipomenon	lib. 2.		
In Prouerbia Salomonis	lib. 3.	*Parabolæ Græce, Lati.*	
In Eccleſiaſten.	lib. 1.		
In Cantica canticorum	lib. 6.	*Scripturis iuuante gra.*	
In Eſdram & Neemiam	lib. 3.	*Eximius ſacræ inter.*	
In Tobiam	lib. 1.	*Liber ſancti patris noſtri*	
In Eſaiam prophetam	lib. 2.	In Hieremiam	lib. 2.
In Ezechielem	lib. 1.	In Danielem	lib. 1.
In duodecim prophetas minores	li. 12.		
In Euangelium Marci	lib. 4.	*Expoſitionem Euangelii.*	
In Euangelium Lucæ	lib. 6.	*Beatus Euangeliſta Lucas.*	
Homilias Euangeliorum	lib. 2.	*Exordium noſtræ redempti.*	
In epiſtolas Pauli	li. 14.		
In Epiſtolas Canonicas	lib. 7.	*Iacobus, &c. dixit de.*	
In Actus Apoſtolorum	lib. 2.	*Actus vero Apoſtolorum &.*	
In Apocalypſim	lib. 3.	*Apoca. ſancti Iohannis.*	
De temporibus & natura rerum	lib. 1.	*De natura rerum & ratione.*	
Aliud minus volumen	lib. 2.		
Scintillarum ex ſententiis patrum	lib. 1.	*Dominus dicit in Euangelio.*	
Geſta Anglorum	lib. 5.	*Britannia oceani inſu.*	
Flores beati Gregorii Canintica	lib. 2.	*In expoſitione Cantici.*	
Geſta diuerſorum ſanctorum	lib. 1.	De paſſione ſancti Felicis	lib. 1.
Vitam ſancti Alberti epiſcopi	lib. 2.	Chronicam ſui cœnobii	lib. 1.
Martyrologium	lib. 1.		
Hymnorum diuerſo carmine	lib. 1.	*Primo Deus globum cæ.*	
Epigrammata heroico metro	lib. 1.	De locis ſanctis	lib. 1.
Lectiones in vetus teſtamen.	lib. 1.	Lectiones noui teſtamenti	lib. 1.
Diſtinctiones in Hieremiam	lib. 1.	Diſtinctiones in Iob	lib. 1.
De Chriſto & eccleſia	lib. 2.	De cantico Abbacuc	lib. 1.
De arte metrica	lib. 1.	*Qui notitiam metricæ.*	
De Schematibus	lib. 1.	*Solet aliquotiens in.*	
De Orthographia	lib. 1.	Epiſtolarum ad diuerſos	lib. 1.

Alia inſuper multa edidit, quæ ad noſtræ lectionis notitiam non venerunt. Huius opuſcula etiam adhuc eo viuente & ſemper noua ſcribente, tantæ authoritatis erant, vt ordinatione præſulum Angliæ in eccleſiis publice legerentur. Cumque in homiliarum impoſitione nomen ex more autoris venerabilis Bedæ presbyteri ſcriberent, aliter eum cum viueret, prædicare non valentes, obtinuit vſq; in hodiernum diem titulus ſemel à principio attributus, vt Beda venerabilis potius dicatur quam ſanctus. Viuentẽ enim aliter nuncupare (& ſi ſanctus fuerit) non licebat. Sunt qui alias rationes huius tituli venerabilis fingant, alii ex inſcriptione Epitaphii, alii cæcum fuiſſe Bedã ſomniantes. Sed errant, quoniam Beda nec cęcus fuit, nec ſepulchro eius tale epitaphium inſcriptum nouimus. Et quidem niſi breuitati conſulerem, deliramenta hæc facilime confutarem. Moritur ſub Leone Imperatore. Anno domini. 732. Indictione. 15. Ætatis ſuæ. Anno. 72. pridie Calend. Iunii.

Gregorius papa ſecundus, patria Romanus, ſedit in cathedra Petri poſt Conſtan-

ſtantinum pontificem annis 16. menſibus. 9. vir certe doctus atq; ſanctiſſimus, qui Bonifacium monachum Anglicum natione Moguntinum ordinauit epiſcopum. Scripſit plena eruditionis quædam opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta. Ad interrogata Iuſtiniani.

Reſponſionum lib. 1. Contra Leonem Auguſtum lib. 1.
Ad Iohannem epiſ. Conſtantinop. lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Moritur ſub Leone Imperatore. Anno domini. 731. Indictione, 14. 3. Idus Februarii. Cui Gregorius tertius ſucceſſit.

BONIFACIVS primus archiepiſc. Moguntinus, natione Scotus, monachus ordinis S. Benedicti, cum eſſet puer quinq; annorum, à parentib. ſuis monaſterio in Anglia, quod Miſchele dicitur, oblatus eſt, in quo literis ac moribus ſtudium impendens, vir & doctus & ſanctiſſimus euaſit. Ordinatus autem presbyter, amore peregrinandi pro Chriſto venit in Germaniam, ibiq; prædicans verbum Dei, à Gregorio papa primo epiſcopus Moguntinenſis ordinatus eſt, & ab eius ſucceſſore Gregorio tertio in arhiepiſcopũ & primatem Germaniæ ſublimatus. Qui cum eſſet vir eruditus, non tantum verbo, ſed & ſcriptis commiſſam ſibi docebat plebem. De cuius opuſculis ego tantum reperi.

Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Vitam quorundam ſanctorum lib. 1.

Moritur in Friſia prædicans, martyrio coronatus, temporibus Pippini Imperatoris. Anno domini. 755. Indictione octaua. Epiſcopatus ſui Anno 36. Nonis Iunii. Cuius corpus beatus Lullus quem poſt ſe ordinauerat archiepiſcopum, ad monaſterium Fuldẽſe in Buchonia ſitum reduci fecit, & honorifice ſepeliri.

VERVS epiſcopus Hiſpalenſis prouinciæ Beticæ vbi Iſidorus olim præſulatum gerebat, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio acutus, ſermone luculentus, non minus vita quam eruditione ſpectabilis. Scripſit ad ædificationem fidelium, & pręcipue Aranſicæ Galliarũ eccleſię virtutibus & miraculis claram.

Vitam Eutropii epiſcopi lib. 1. Et quædam alia.

Claruiſſe dicitur temporibus Pippini Imperatoris. Anno domini. 760.

WALAFRIDVS abbas S. Galli vt dicitur, natione Germanus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & in ſecularibus literis omnium ſuo tempore doctiſſimus, ingenio & eloquio clarus, carmine valens & proſa, monarcha diſciplinæ regularis, & multorum pater monachorum. Scripſit ad ædificationem omnium fidelium deuote legentium.

Vitam S. Galli proſaice lib. 1. Eandem poſtea metrice lib. 1.
De officiis diuinis lib. 1. Epiſtolas plures ad diuerſos

Et alia nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras non venerunt.

Claruit temporibus Auguſti Tiberii. Circa annos domini. 700.

GREGORIVS papa tertius Romanæ & vniuerſali Eccleſiæ præſedit poſt Gregorium ſecundum annis vndecim, vir pius, clemens, atq; ſanctiſſimus, & tam in ſecularibus literis, quam in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, Græca & Latina eloquentia inſignis, habita Romæ Synodo Leonem & Conſtantium Imperatores, imagines ſanctorum contemnentes excommunicauit, ac de imperio depoſuit. Scripſit etiam inter cætera ad eoſdẽ Imperatores.

Commonitorium lib. 1. Ad eoſdem lib. 1.
Contra eoſdem lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Et quædam alia. Moritur ſub Leone & Conſtantio Imperatoribus. Anno domini. 742. Indictione Decima. 4. Cal. Decemb.

IOHANNES monachus & presbyter, cognomento Chryſoras, natione Damaſcenus ex Syria, vir in diuinis ſcripturis & in ſecularibus literis eruditus, & non minus vita quã ſcientia clarus, animatus & prouocatus ſcriptis Gregorii papæ tertii, quibus impugnabat errorem Leonis imperatoris. Scripſit & ipſe Græcis ſuis Græco ſermone.

Contra Leonem imperatorem lib. 2.

Et quædam alia. Claruit ſub Leone imperatore. Anno 730.

WILLIBALDVS primus epiſcopus Eiſtetenſis, natione Scotus, frater S. Walpurgis virginis abbatiſſæ Heidenhemenſis, monachus & diſcipulus S. Bonifacii martyris, ordinis S. Benedicti, vir doctus atq; ſanctiſſimus, ingenio & eloquio clarus. Scripſit ad ædificationem fidelium, petente S. Lullo archiepiſcopo Moguntino ſatis illuſtri ſermone.

Vitam S. Bonifacii epiſcopi lib. 1. *Illuſtrem igitur ac vere.*

Neſcio ſi quid amplius edidit

Claruit ſub Pippino patre Caroli Magni. Anno domini. 760.

ZACHARIAS papa natione Græcus, poſt Gregorium III. pręfuit vniuerſali eccleſiæ an-

cleſiæ annis decem, vir doctiſſimus, qui propter eruditionem & vitæ ſanctitatem optimis pontificibus comparandus iure cenſetur. Quatuor libros dialogorum beati Gregorii papę magni de Latino in Græcum tranſtulit, & plures Latini ſermonis ignaros, lectione eorum illuminauit. Scripſit etiam ſua vena Latino ſermone valde elegantes & vtiles.

Ad diuerſos epiſtolas lib. I.

In quibus ad ſanctum Bonifacium archiepiſcopum Moguntinum plures extant. Moritur ſub Pipino biennio ante martyrium eiuſdem S. Bonifacii. Anno domini. 752. Indictione quinta. Idibus Marcii.

ALCVINVS ſiue Albinus monachus & diaconus, abbas monaſterii ſancti Martini Thuronenſis, natione Anglicus, S. Bedæ presbyteri quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularium literarum peritia nulli ſuo tempore ſecundus, carmine excellens & proſa, de Britannia ab imperatore Carolo Magno euocatus, in tanta familiaritate apud eum habitus eſt, vt imperatoris magiſter delicioſus fuerit appellatus, cuius magiſterio ipſe imperator omnib. liberalium artium diſciplinis initiari ſatagebat. Scripſit multa præclara volumina, de quibus feruntur.

De ſancta Trinitate & fide	lib. 3.	*Domino glorioſo Carolo im.*		
Ad quæſtiones Fredigiſi	lib. I.	*Deſiderantiſſimo filio.*		
Ad Eulaliam de ratione animæ	lib. I.	*Chariſſimæ in Chriſto cha.*		
Ad Guidonem comitẽ de virtutibus	lib. I.	*Dilectiſſimo filio Guid.*		
Sententiarum	lib. I.	In Geneſim	lib. I.
In Cantica Canticorum	lib. I.	In eccceſiaſten	lib. I.
In Euangelium Iohannis	lib. 7.	In epiſtolas Pauli	li. 14.
In Apocalypſin Iohannis	lib. I.		
De adoptione filiorum Dei	lib. I.	*Venerabili & in Chriſti.*	
De eccleſiaſticis dogmatibus	lib. I.	*Credimus vnum Deum.*	
Speculum paruulorum	lib. I.	*In ſcriptura diuina le*	
De nominum Dei proprietate	lib. I.	Ad diſcipulos dialogus	lib. I.
Vita S. Vedaſti epiſcopi	lib. I.	Enchiridion in quibuſdam Pſal.	lib. I.
Epiſtolarum ad diuerſos	lib. I.	De artibus liberalibus	lib. I.

Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, quæ tamen ad noticiam meam non venerunt. Claruit ſub imperio Caroli Magni. Anno domini. 770.

ISVARDVS monachus ordinis S. Benedicti, natione Gallus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio, iuſſu Caroli imperatoris Magni poſt Euſebium, Hieronymum, & Bedam ex ſcripturis veterum comportauit geſta & paſſiones ſanctorum martyrum, confeſſorum & virginum in vnum non paruæ quantitatis volumen, quod nos prænotare ſolemus.

Martyrologium lib. I. Et quædam alia.

Claruit ſub eodem Carolo imperatore. Anno domini. 770.

PAVLVS monachus Caſſinenſis cœnobii, ordinis ſancti Benedicti, natione Italus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, propter ſcientiam literarum apud Carolum imperatorem in magno pretio habitus fuit. Hic olim ante conuerſionem ſuam diaconus fuit Aquilegienſis eccleſiæ, & Deſiderii vltimi regis Longobardorum cancellarius, & cum eodem captus à Carolo in Galliam ductus, demum monachus factus eſt. Scripſit tam metro quã proſa non pauca volumina. De quibus ego tantum reperi ſubiecta. Rogatu Aldeburgæ filiæ Deſiderii regis addidit.

Ad Chronicam Eutropii	lib. 2.	Geſta epiſcoporum Metenſium	lib. I.
Vitam Gregorii papę primi	lib. I.	Vitam S. Arnulphi epiſcopi	lib. I.
Vitam ſancti Benedicti metrice	lib. I.		
Geſta Longobardorum	lib. 6.	*Septentrionalis plaga.*	
Hymnos plures diuerſo metro	lib. I.		
Epiſtolarum ad diuerſos.	lib. I.		

Iuſſu Caroli ordinauit hiſtorias & lectiones per totum annũ ſingulis feſtiuitatibus ſanctorum congruentes. Et alia multa digeſſit & ſcripſit.

Claruit eiuſdem Caroli Magni temporibus. Anno domini. 780.

ADRIANVS papa primus, natione Romanus, poſt Stephanum tertium ſedit in põtificatu annis viginti tribus, vir doctus atque ſanctiſſimus, apud Carolum imperatorem in maximo honore habitus, multa ad vtilitatem eccleſiaſticam conſtituit, & Felicianam hæreſim

reſim in Synodo trecẽtorũ quinquaginta epiſcoporũ iuſſu Caroli imperatoris apud Frãcfurdiam damnauit. Qui cum ſtudioſus & eruditus eſſet in ſcripturis diuinis libros 13. epiſtolarum S. Gregorii papæ abbreuiauit in duos, vtiliora decerpens. Scripſit etiam de ſua vena ad Leonem iuniorẽ & Conſtantinum filium eius imperatores Conſtantinopoli.

De veneratione imaginum lib. 1. Ad Carolum imperatorem. lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Moritur Carolo magno imperatore Anno domini. 795. Indictione. 3. In die natalis Domini. 7. Cal. Ianuarii.

RVGGANDVS epiſcopus Metenſis, Pippini regis ex ſorore nepos, nobilitatem generis nobilitãs ſanctis moribus & ſtudio ſcripturarum, corporum ſanctorum martyrũ venerator egregius, clerum & populum ſibi commiſſum verbo & exemplo ad iuſtitiam erudire cupiens. Scripſit pro clericis Metenſis eccleſiæ ſatis inſtructam & vtilem,

Regulam canonicorum lib. 1. Et quædam alia.

Hic corpora ſanctorum martyrum Gorgonii, Naboris & Nazarii, de Roma in Francia tranſtulit, & corpus S. Nazarii in monaſterio Lauriſſa, tunc ordinis diui Benedicti Wormacienſis diœceſis reconditum eſt.

Claruit ſub Pippino rege patre Caroli imperatoris. Anno domini. 760.

LEO Papa tertius, natione Romanus, poſt Adrianum pontificem ſedit annis viginti, vir in ſcripturis tam diuinis quàm ſecularibus valde eruditus, morum quoq; & vitæ ſanctimonia clariſſimus, qui Carolum cognomento & opere magnum ad imperium Romanorum vnxit, & hanc dignitatem à Græcis in Francos tranſtulit. Scripſit inter alia.

Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Moritur ſub Carolo idibus Iunii. Anno domini. 816. Indictione. 9.

HAYMO tertius epiſcopus Halberſtatenſis eccleſiæ in Saxonia ex abbate Hirsfeldenſis cœnobii ordinis S. Benedicti, natione Theutonicus, Alcuini monachi quondam auditor, ad quem Rabanus Fuldenſis tunc abbas. 22. libros de vniuerſo compoſuit, vir certe vndecunq; doctiſſimus, diuinarum ſcripturarum ſagaciſſimus interpres, in declamandis homiliis ad populum excellentis ingenii fuit. Hic primo fuit monachus Fuldenſis cœnobii cum Rabano, poſtea factus eſt tertius Abbas Hirsfeldenſis, poſtremo tertius epiſcopus Halberſtatenſis conſecratus. Eandem eccleſiam verbo & exemplo ſtrenue gubernauit annis tredecim. Scripſit autem pene infinita opuſcula, de quibus iſta quæ ſubiecimus, feruntur.

In quinq; libros Moyſi lib. 5. In Ioſue lib. 1.
In Iudicum lib. 1. In Ruth lib. 1.
In Regum lib. 1. In Paralipomenon lib. 1.
In Tobiam lib. 1. In Eſdram & Neemiam lib. 1.
In Iudith lib. 1. In Heſter lib. 1.
In Iob lib. 1. In Cantica canticorum lib. 1.
In Eſaiam prophetam lib. 3. *Eſaias propheta nobili*
In Hieremiam lib. 1.
In Ezechielem lib. 1. *Et factum, &c. dicit beatus.*
In Danielem lib. 1.
In 12. Prophetas minores li. 12. *Verbum quod factum eſt.*
In Pſalmos quoque lib. 1.
In Euangeliis homiliarum lib. 2. *Conſulens dominus huma.*
In omnes epiſtolas Pauli lib. 1. *A Corintho metropo.*
In epiſtolas canonicas lib. 7. In actus Apoſtolorum lib. 1.
In Apocalypſin lib. 1. *Legimus in eccleſiaſti.*
De veritate librorum lib. 3. *Cum ſis vnicum & ſanctiſſi.*
De ſancta Trinitate lib. 1. De Chriſtianarum rerũ memoria lib. 1.

Alia quoq; multa ſcripſiſſe dicitur, epiſtolas, ſermones & diuerſos tractatus, qui ad notitiam meam non venerunt. Moritur ſub Ludouico imperatore filio Caroli Magni, Anno domini. 834. Indictione. 12. Sepultus in eccleſia S. Stephani Halberſtatenſi.

CLAVDIVS monachus ordinis S. Benedicti, diſcipulus quondam (vt ferunt) Bedæ in Anglia, & collega Albini leuitæ & abbatis, natione Scotus, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, & ſecularis doctrinæ non ignarus, carmine exercitatus & proſa, multa in ſacris voluminibus compoſuit opuſcula. De quibus feruntur.

In quinq; libros Moyſi lib. 5. In Iudicum quoq; lib. 1.
In I-

Anſelmvs monachus Remẽſis, ordinis S. Benedicti, natione Gallicus, vir in ſcripturis diuinis exercitatũ habens ingenium, Scripſit quædã ſui ſtudii opuſcula, quæ ad manus noſtras adhuc minime venerunt. Et inter alia congeſſit in vnũ volumen geſta Leonis Papę noni per Galliam in conciliis & conuentibus facta, vt notificaret quanta authoritate Remis, vel in aliis vrbibus Synodũ celebrauerit, quanta induſtria & ſubtilitate examinauerit cauſas eccleſiaſticas, quaue diſtrictione peccantes correxerit, quomodoque ei virtus diuina cooperata ſit quod ſatis patuit in vna cauſa Remenſis Synodi, vbi dum epiſcopus Friſingenſis contumaciter ageret contra authoritatem apoſtolicam, Deo vindicante in omnium oculis repente obmutuit. Hoc autem opus prænotare voluit.

Itinerarium Leonis Papæ lib. 1.

Claruit ſub Henrico rege tertio. Anno domini. 1050.

Lanfrancvs archiepiſcopus Cantarienſis eccleſiæ in Anglia ex abbate Codonienſis cœnobii, ordinis S. Benedicti, natione Italus ex ciuitate Papienſi, vir in diuinis ſcripturis erudítiſſimus, & in ſecularibus literis maxime in dialectica ſuo tempore omniũ opinione doctiſſimus, & non minus ſanctitate quam ſcientia clarus, reliquit ingenii ſui monimenta egregia. De quibus ego reperi duntaxat ſubiecta, opus inſigne.

In epiſtolas Pauli Apoſtoli omnes li. 14. In Pſalterium commentariorum lib. 1.
Aduerſus Berengarium lib. 1. Lanfrancus miſericor.
Geſta Guilhelmi comitis lib. 1. De cæteris nihil reperi.

Claruit ſub Henrico Imperatore tertio. Anno domini. 1060.

Petrvs Damiani ex monacho diui patris Benedicti epiſcopus Hoſtienſis & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio mitis & acutus, eloquio placidus & compoſitus, & ad perſuadẽdũ ſatis idoneus, nõ minus ſanctitate quã eruditione clarus & inſignis eſſe [illegible]ſit. Qui exemplo magni Gregorii antiſtitis amore ſolitudinis & quietis epiſcopatũ ſuũ deſerens, poſteaq̃ illũ annis aliquot ſtrenue gubernauerat ad cœnobium ſuũ reuerſus eſt, & vitam deinceps cũ fratrib. ſuis in tranquillitate animi exegit. Cum autẽ à ſummo Pontifice charitatiua increpatione argueretur, cur epiſcopatũ, vtpote vir vtilis & idoneus dimiſiſſet amore ſalutis priuatę, ad res ſibi inuicem ſuccedentes, Nicolaum ſecundum, Alexandrum ſecundum, & Gregorium ſeptimum Romanos pontifices apologeticos edidit, in quibus authoritate, ratione & exemplo factũ ſuum humiliter excuſans, animos eorũ placauit. De cuius opuſculis ſubiecta feruntur. Ad Leonem Heremitam vtrum ſolitarius orans horas canonicas, debeat etiam dicere, Dominus vobiſcum, quando nemo ſit qui reſpondeat, opuſculum inſtructum quod prænotatur.

Dominus vobiſcum lib. 1. *Domino Leoni amore.*
Apologeticorum lib. 3. *Domino ſuo Nicolao vni.*
De incontinentia ſacerdotum lib. 1. *Nuper habens cum nonnullis.*
De vxoribus clericorum lib. 1. *Vos alloquor ô lepo.*
Regula ſolitariorum lib. 1. *Dum feruorem ſancta con.*
Exhortatorium ad monachos lib. 1. *Fratribus in Gangenſi.*
Miraculorum ſui temporis lib. 1. *Dilectiſſimo Gerardo.*
De profectu monachorum lib. 1. Antilogion contra Iudæos lib. 1.
De auaritia prælatorum lib. 1.
Vita Odilonis abbatis lib. 1. *Hugo Clunia. abbas.*
De terrore mortis lib. 1. *Blanca olim comitiſſa.*
De meditatione mortis lib. 1. *Penſandum quippe eſt.*
Contra epiſcopos ſymoniacos lib. 1. Contra quendam epiſcopum lib. 1.
De inſolentia malignorum hominũ lib. 1.
Gratiſſimus ſeu probatiſſimus lib. 1. *Domino H. Rauennatica.*
Declamationis rhetoricæ lib. 1. De naturis quorundam animalium lib. 1.
De Flora & Lucilla lib. 1. *Adhuc dilectiſſimi vir.*
De Caſſiano martyre lib. 1. *Admirabilis & glorioſa.*
De S. Bonifacio lib. 1. *Beati Bonifacii glorioſa.*
De S. Anaſtaſio lib. 1. *Ad pulchrum fratres cha.*
Sermonum & homiliarum lib. 1. Et alia multa quæ non vidi.

Claruit ſub Henrico rege quarto. Anno domini. 1050.

Brvno archiepiſc. Ruthenorum ex monacho, ordinis S. Benedicti, natione Italus, vir in diuinis ſcripturis doctus, & declamator homiliarum ad populum egregius, ſanctus

denique & Deo dignus, quippe qui fidem catholicam in Pruſcia prædicans, ab inimicis Chriſti martyrio legitur coronatus. Scripſit ingenii ſui nonnulla præclara opuſcula. De quibus extant, commentariorum.

In Geneſim. lib.1.

Et quædam alia. Paſſus eſt à Pruſcis ſub S. Henrico Bambergenſi, qui fuit ſecundus huius nominis rex & imperator primus. Anno domini. 1008. Indictione. 6. Quem multis affectum ſuppliciis & pedibus, manibuſq; abſciſis, poſtremo capitis truncatione Chriſti martyrem fecerunt.

ERHARDVS monachus ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & continua exercitatione doctus, ingenio ſubtilis & promptus eloquio, in declamandis homiliis ad populum excellentis induſtriæ fuit, qui diuinas ſcripturas exponendo nomen ſuum notificauit, & crebra earundem perluſtratione doctor egregius factus eſt. Scripſit autem non contemnendæ lectionis opuſcula, de quibus feruntur.

Commentariorum in Geneſim lib.1. In Exodum lib.1.
In Leuiticum lib.1. In Numeros lib.1.
In Deuteronomium lib.1. Homiliarum quoque lib.1.

Alia quia quoq; nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

BERNOLDVS presbyter eccleſiæ Conſtantienſis in Sueuia, natione Teutonicus, vir deuotus, & in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atque in diſciplina ſecularium literarum ſufficienter inſtructus, ingenio clarus, & comptus eloquio, reliquit ſtudii ſui nonnulla opuſcula, quæ tamen ad notitiam noſtræ lectionis minime venerunt. Hic ad vtilitatem eccleſiaſticæ reipublicæ compoſuiſſe dicitur volumen quod prænotauit.

Ordinem Romanum lib.1.

Claruit temporibus Henrici quarti. Anno domini. 1060.

MARBODVS epiſc. Redenenſis, in diuinis ſcripturis multũ ſtudioſus, & veterum lectione doctus, atq; in diſciplinis ſecularium literarum nobiliter eruditus, metro excellens & proſa. Scripſit vtroq; ſtylo non pauca volumina, quę legentib. non minus placere poſſent quã prodeſſe. Inter quę præcellit opus inſigne ꝙ triplici ſenſu eleganti metro compoſuit.

In Cantica canticorum lib.1. Paſſionem Thebeorum metrice lib.1.

Et quædam alia. Claruit temporibus Henrici tertii. Anno domini. 1050.

MARIANVS monachus Fuldenſis, ordinis S. Benedicti, natione Scotus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarũ non ignarus, hiſtoriographus, & computiſta inſignis, patriã ſuam relinquens, venit in Germaniam pro Chriſti amore peregrinus, & primum Coloniæ ad S. Martinum monachus factus, & ſolitudinis deſiderio incluſus, duobus annis ibidem manſit. Poſtea vero ad Fuldam translatus. 12. annis ibidem incluſus manſit. donec tãdem propter eruditionem & ſanctitatẽ iuſſu epiſcopi Moguntini & abbatis Fuldenſis, ad Moguntiam tranſmigrans annis. 17. apud S. Martinũ denuo ſtans incluſus, in magno ab omnibus honore habebatur. Scripſit ab initio mundi vſque ad ſua tempora.

Chronicam inſignem lib.3. *Diuino informamur.*
De concordantia Euangeliſtarum lib.1. *Fuit in diebus Herodis.*
De computo quoque lib.1.

Et quædam alia. Moritur ſub Henrico quarto. Anno domini. 1086. Indictione. 9. Ætatis ſuæ anno. 58. & Moguntiæ apud S. Martinum in maiori eccleſia non ſine ſanctitatis opinione ſepelitur.

WENERICVS epiſc. Vercellenſis ex clerico eccleſiæ Treuerenſis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in diſciplina ſecularium literarum ſufficienter inſtructus, nomen ſuum ſcribendo notificauit poſteris, quamuis ad noſtræ lectionis notitiã eius opuſcula non peruenerint. In ea diſcordia quæ fuit inter Hildebrandum Gregoriũ Papam ſeptimum, & Henricum Imperatorem tertium ſiue regem quartum, ſcripſit ex perſona Theoderici Virdunenſis epiſcopi cum adhuc Treueris eſſet clericus, ad eundem Papam Gregorium diuinis ſcripturis inſtructum volumen, non eum increpans, ſed ſeniorem obſecrans vt patrem, & amicabili affectu quaſi dolentis ſuggerens ei omnia quæ cõtra ius legum & fas æquitatis eum feciſſe vel dixiſſe loquax fama diuulgauerat, quod prænotauit.

De diſcordia regni & ſacerdotii lib.1. De cæteris nihil reperi.

Claruit ſub Henrico rege quarto. Anno domini. 1080.

THEODERICVS monachus ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus & in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Fertur non ſpernendæ lectionis quædam opuſcula ſcripſiſſe, de quibus ad meam notitiam pauca peruenerunt. Legi tantum ad Richardum abbatem Fuldenſem.

De vita S. Benedicti lib.1. *Cum cæleſtium ſacramen.*
De tranſlatione corporis eiuſdem lib.1. *Cum diu gens Longo.*
Epiſtolarum ad diuerſos. lib.1.

Alia quoq; tam metro quam proſa plura compoſuit, quæ ad nos non venerunt.

Claruit ſub Henrico rege tertio. Anno domini. 1040.

ADAM abbas de Perſema, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis iugi exercitatione doctus, & veterum lectione diues, atq; in ſecularium literarũ ſcientia ſufficienter eruditus, in declamandis homiliis celeberrimę opinionis, nomen ſuũ varios componendo tractatus cum laude tranſmiſit ad poſteros. Extant eius deuoti & vtiles,

Sermones ad fratres lib.1. De ſanctis & diuerſis materiis lib.1.

Fertur etiam quoſdam ſacræ ſcripturę explicuiſſe tractatus, quibus abundantem ingenii ſui venam oſtenderit, ſed ad notitiam meam non venerunt.

ANSELMVS epiſcopus Lucenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis non infime doctus, Gregorii Papę 7. cooperator indefeſſus, & contra Guibertum ei ſubordinatum ab Henrico defenſor egregius, adeo vt omnia eius facta, dicta, vel ſcripta contra Henricum Imperatorem authoritate iuris & ſcripturarum defenderet. Reliquit ingenii magni monimenta clariſſima, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam cum gloria tranſmiſit. E quibus extant.

In Hieremiam prophetam lib.1. In Pſalterium quoq; lib.1.
Contra Guibertum antipapam lib.1. Et plures Epiſtolæ ad diuerſos lib.1.

Claruit ſub Henrico quarto. Anno domini. 1080.

WILLERAMVS abbas Merſburgenſ. ordinis S. Benedicti natione Teutonicus vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, carmine exercitatus &, proſa, cum in vniuerſitate Pariſiẽſi aliquãdiu literis impendiſſet ſtudiũ, ad patriã reuerſus Bambergenſis eccleſiæ ſcholaſticus factus eſt. Tandẽ conſiderãs mundi gloriã tranſire cũ tempore contempto ſeculo, in Fuldenſi cœnobio pro Chriſti amore monachum induit, & poſtremo creſcentibus meritis, in monaſterio Sancti Petri prope Merſburg abbas conſecratus, nomen ſuum ſcribẽdo poſteris notificauit. De cuius opuſculis ego tantũ legi volumẽ metro & carmine mixta ꝓſa, pulchra varietate cõpoſitũ, de nuptiis Chriſti eccleſiæ:

In Cantica canticorum lib.3. *Cum maiorum ſtudia intu.*

De cæteris nihil vidi. Claruit ſub Henrico tertio. Anno domini. 1070.

FRANCO ſcholaſticus Leodienſis eccleſiæ, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis magnifice doctus, & in ſecularium literarum diſciplina eruditiſſimus, Philoſophus, Aſtronomus, & computiſta inſignis, & non minus religione quã ſcientia venerabilis. Fertur in ſacris ſcripturis nonnullos compoſuiſſe tractatus, qui ad notitiã meam adhuc nõ venerunt. Scripſit ad archiepiſcopũ Colonienſ. Hermandũ ſecundũ, ſubtile opus & egregiũ,

De quadratura circuli lib.1. De computo eccleſiaſtico lib.1. Et alia plura.

Claruit ſub Henrico Imperatore tertio. Anno domini. 1060.

BERNARDVS monachus Cluniacenſis, ordinis S. Benedicti, vir in ſcripturis ſanctis iugi meditatione exercitatus, & ſecularis literaturę non ignarus, religione quoque & morum honeſtate cõſpicuus. Iubẽte venerabili abbate Hugone, omnes cõſuetudines Cluniacenſis monaſterii in vnũ volumen luculento ſermone congeſſit titulũ præpones operi.

Conſuetudines Cluniacenſium lib.1.

Scripſit & alia. Claruit ſub Henrico imperatore tertio. Anno domini. 1050.

BERNARDVS monachus Corbiẽſis in Saxonia, ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis nobiliter doctus & in ſecularib. literis peritiſſimus, carmine excellens & proſa, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio. Scripſit ad Hartwinum Magburgenſem archiepiſcopum luculento quidem ſermone ſed amaro volumen.

Contra Henricum quartum lib.1. Et alia quæ non vidi.

Claruit eiuſdem Henrici imperatoris temporibus. Anno domini. 1070.

IVO epiſc. Carnotenſis ex prępoſito S. Quintini Beluacenſis, ordinis canonicorũ regularium diui patris Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, & canonum ſanctorũ patrum ac generaliũ conciliorum cautiſſimus interpres, nec minus ſanctitate quã ſcientia reuerendus, ordinem ſuũ diu collapſum magnifice reformauit. Scripſit poſt Burkardum Wormacienſem epiſcopum ex canonibus ſanctorum compendioſum decretum, quo ante Gratiani tempore vtebantur Iuriſtæ, quod prænotauit.

Panormiam li.10. *Excerptiones eccleſi*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. *Iuo Eccleſiæ Carnotenſis.*

Et quædam alia. Claruit ſub Henrico quarto. Anno domini. 1090.

HILDEBERTVS epiſcopus Cenomannenſis, & Thuronenſis poſtmodum archiepiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus doctrinis nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio acutus & multum diſertus eloquio, Berengarii Thuronenſis quondã diſcipulus, ſed perſecutor erroris, qui multas pro eccleſiaſtica libertate perſecutiones & tribulationes vſq; ad carceres ſuſtinuit. Scripſit vtroq; ſtylo, metrico videlicet & proſaico quædam præclara opuſcula, de quibus ad lectionis noſtræ notitiam adhuc pauca peruenerunt. Scripſit eleganti metro valde pulchram & vtilem expoſitionem.

Super toto miſſæ officio	lib.1.	*Scribere propoſui quæ.*
De ſuo exilio	lib.1.	*Nuper eram locuples in.*
De miſeria huius vitæ	lib.1.	
De Sacramento altaris	lib.1.	*Tollimur è medio ſa.*
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.	Hymnorũ & orationũ diuerſo metro lib.1.

Epitaphium Berengarii ſui quondam præceptoris in verſibus quinquaginta duobus comprehendit. Scripſit & alia plura nobis adhuc incognita. Claruit ſub Henrico quarto. Anno domini. 1090.

ANSELMVS archiepiſcopus Cantuarienſis in Anglia ex abbate monaſterii Beccẽſis in Normannia, ordinis S. Benedicti, Lanfranci quondam auditor atq; diſcipulus vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularium literarum peritia nulli ſuo tempore ſecundus, vita & cõuerſatione integer atq; ſanctiſſimus, mente deuotus, ore facundus, operatione ſtrenuus, vultu angelicus, inceſſu maturus, progreſſu exemplaris, ſtudio ſcripturarum continuus, & omni virtute ornatus & inſignis fuit. Scripſit pene infinita opuſcula, de quorum numero feruntur ſubiecta.

Contra gentes cur Deus homo	lib.1.	*Sæpe & ſtudioſè à mul.*
De incarnatione verbi contra Iudæ	lib.1.	*Domino & patri vniuerſæ.*
De conceptu virginali	lib.1.	*Cum in omnibus religioſæ.*
Proſologium	lib.1.	*Eia nunc homuncio ſu.*
Monologion	lib.1.	*Si quis vnam naturam.*
De Spiritu Sancto contra Græcos	lib.1.	*Negatur à Græcis quod ſpi.*
De caſu diaboli	lib.1.	*Illud apoſtoli Quid habes.*
De diuerſitate Sacramentorum	lib.1.	*Domino & amico Walram.*
De fermento & azymo	lib.1.	*Anſelmus ſeruus ec.*
De voluntate Dei	lib.1.	*Humana ratio cum de.*
De S. Trinitate	lib.1.	In Cantica canticorum lib.1.
De pace & concordia	lib.1.	
De libero arbitrio	lib.1.	*Cum liberum arbitrium vi.*
De gratia & libero arbitrio	lib.1.	*De tribus illis quæſtio.*
Dialogus de veritate	lib.1.	*Quoniam Deum veritatem eſſe.*
De ſimilitudinibus	lib.1.	*Voluntas tripliciter in.*
De menſuratione crucis	lib.1.	*Quoniam iubente filio tuo.*
Meditationes	lib.1.	*Domine Deus meus da cor.*
Meditationes de paſſione Domini	lib.1.	*Anima Chriſtiana anima de.*
De beata vita	lib.1.	De beata ſufficientia lib.1.
De bona occupatione	lib.1.	De laudibus S. Mariæ lib.1.
Stimulus amoris	lib.1.	*Ieſum Nazarenum à Iu.*
Pro inſipiente	lib.1.	*Dubitanti vtrum ſit.*
Contra inſipientem	lib.1.	*Quoniam non me reprehend.*
De miſeria hominis	lib.1.	*Terret me vita mea.*
De Antichriſto	lib.1.	Dialogus Chriſtiani & Gentilis lib.1.
De octo beatitudinibus	lib.1.	
De membris Deo attributis	lib.1.	*Vbicunq; ſacra ſcriptu.*
De Sacramentis & officiis diuinis	lib.2.	*Celebratio miſſæ in con.*
Prouerbia.i. de domo conſcientiæ	lib.1.	*Domus hæc in qua habi.*
In hexameron	lib.1.	Ad Lanfrancum archiepiſcopum lib.1.
De Grammatico	lib.1.	De S. Iohanne Baptiſta lib.1.
In aſſumptione S. Mariæ	ho.1.	*Intrauit Ieſus, &c. quid.*
Ad Guilhelmum Hirſaugienſem	epi.1.	*Ex quo veſtra probitas mi.*
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.	*Seruus ſeruorum Dei im.*

De pec-

De peccato originali lib.1. Sermones etiam nonnullos.

Sed & alia complura ſcripſiſſe dicitur, quę ad notitiam meam non venerunt.

Claruit ſub Henrico Imperatore tertio. Anno domini. 1080.

GVILHELMVS abbas Hirſaugięſis cœnobii, in diœceſi Spirenſi, ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, ad quem beatus Anſelmus Cantuarienſis archiepiſcopus nonnullas conſcripſit epiſtolas, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſi. & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore apud Germanos inferior, Philoſophus, Aſtronomus & Muſicus inſignis, vita & conuerſatione ſanctiſſimus, quippe qui multis legitur coruſcaſſe miraculis, regularẽ diſciplinam iamdudum collapſam in multis cœnobiis Germanię reformauit. Scripſit ergo pro conuerſatione monaſticæ obſeruantiæ ex veterum ſtatutis.

Conſtitutiones monachorum lib.2. *Cum ego frater Guilhelmus.*
De Muſica & tonis lib.1. *Poſtquam donante Deo pe.*
De horologio lib.1. *Quiſquis veraciſſimum.*
De correctione Pſalterii lib.1. *Si quis in hac neceſſaria.*
Ad S. Anſelmum Canth. epi.3. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Alia quoq; nonnulla edidit, quę negligentia veterũ in obliuionẽ venerunt. Moritur ſub Henrico Imp. tertio, rege autẽ Romanorum quarto Anno domini. 1091. Indiction 14. 4. Nonas Iulii. Sepultus in medio eccleſię Apoſtolorũ, magna opinione ſanctitatis.

GISELBERTVS præpoſitus monaſterii Weſt in Anglia, ordinis S. Benedicti, Anſelmi Cantuarienſis auditor atque diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis Philoſophiæ non ignarus, ingenio promtus & cautus eloquio, nomen ſuum ſcribendo poſteris notificauit, dum quædam neceſſaria opuſcula compoſuit. De quibus iſta feruntur, diſputatio contra Iudæos.

Ad beatum Anſelmum epiſcopum lib.1.
In Eſaiam prophetam lib.1. Et quædam alia.

Claruit ſub Henrico quarto cum Anſelmo. Anno domini. 1090.

GVNTHERVS monachus Eluonenſis, ordinis S. Benedicti, in diuinis ſcripturis iugi exercitatione peritus, & in diſciplinis ſecularium literarum nobiliter doctus, theologus & Poeta clarus, ingenio ſubtilis & comptus eloquio. Scripſit & metro & proſa quædam præclara volumina, De quibus ad notitiam meam pauca peruenerũt. Extat eius volumen eleganti metro.

De paſſione S. Ciriaci lib.1. Et quædam epiſtolæ.

Claruit temporibus Henrici regis quarti. Anno domini. 1100.

THEODERICVS abbas monaſterii S. Trudonis Leodienſis diœceſis, ordinis diui patris Benedicti, natione Teutonicus, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis ſufficienter inſtructus carmine excellens & proſa. Scripſit vtroq; ſtylo quædam præclara opuſcula, in quibus ſuum magnifice exercitauit ingenium. E quibus feruntur ſubiecta, eleganti metro conſcripta.

Vita ſancti Trudonis lib.1. Vita ſancti Bauonis lib.1.
Vita ſancti Remoldi lib.1.

Et alia plura. Claruit temporibus Henrici quarti. Anno domini. 1100.

PETRVS Alphonſus ex Iudæo conuerſus ad fidẽ, Moyſes antea vocatus quẽ rex Alphonſus de ſacro fonte leuans ſuo agnomine inſigniuit, vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, in argumentũ ſuæ ſynceræ fidei. Scripſit ſub nomine Moyſi Iudæi quod fuerat, & Petri Chriſtiani quod eſſe cœpit inſignẽ dialogum.

Contra Iudæos lib.1. *Vni & æterno primo.*
De ſcientia & Philoſophia lib.1. Et quędam alia.

Claruit temporibus Henrici quarti. Anno domini. 1100.

HONORIVS Auguſtinenſis eccleſiæ presbyter & ſcholaſticus, vir in ſcripturis ſtudioſiſſimus & valde eruditus, atque in ſecularibus ſcientiis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit multa præclara opuſcula. De quibus iſte per ſe in libro illuſtrium virorum quæ prænotauit, de luminaribus eccleſiæ recenſuit ſubiecta. Opus valde neceſſarium de Chriſto, de eccleſia & de futura vita quem prænotauit.

Elucidarium lib.3. De libero arbitrio lib.1.
Sigillum S. Mariæ lib.1. *Dicitis vos mirari cur.*
Speculum eccleſiæ ſiue ſermonum lib.1. Offendiculum de ſacerdotibus lib.1.
Summam hiſtoriarum lib.1.
Gemmam animæ de officiis diuinis lib.6. *Agmen in caſtris æterni.*

De imagine mundi	lib.2.	*Mundus itaque dicitur.*	
In Cantica canticorum	lib.1.	*In principiis librorum.*	
De luminaribus eccleſiæ	lib.1.	*Gelaſius vrbis Romæ.*	
De corpore Domini	lib.1.	In hexameron	lib.1.
De Deo & vita æterna	lib.1.	De anima	lib.1.
Scalam cœli de gradibus viſionum	lib.1.	Clauem Phyſicæ de naturis rerum	lib.1.
In toto Pſalterio	lib.1.	In Euangelia homiliarum	lib.1.
De Papa & Imperatore	lib.1.	Dialogum ex opuſcul. Auguſtini	lib.1.
Reſurrectionem menſium de feſtis	lib.1.	Pabulum vitæ de ſanctis	lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.		

Alia inſuper multa edidit, quorum titulos inuenire necdum potui. Claruit ſub Henrico quinto. Anno domini. 1120.

SIGEBERTVS monachus Gemblacenſis, ordinis S. Benedicti, natione Gallicus, vir in diuinis ſcripturis à iuuentute ſua ſtudioſiſſimus & multum eruditus, atq; in ſecularibus literis nulli ſuo tēpore in Leodienſiū territorio ſecundus, carmine exercitatus & proſa. Scripſit vtroq; ſtylo multa volumina, quib. nomen ſuum tranſmiſit ad poſteros. Reprehenditur autem in eo quod Henrico Imperatori Romanæ eccleſiæ perſecutori & rebelli adhærens, cōtra Hildebrandum Gregorium ſeptimum Papam literas & opuſcula ſcripſit, quæ ſuum propoſitum non decebāt. Quid vero ſcripſerit, in fine illuſtrium virorum aperte declarauit. Cum in cœnobio S. Vincentii Metenſi ad inſtruendos pueros eſſet poſitus, ſcripſit heroico metro.

Vitam S. Theodorici epiſcopi	lib.1.	Paſſionem S. Luciæ metrice	lib.1.
De tranſlatione eiuſdem	lib.1.	Vitam Sigeberti regis	lib.1.
Paſſionem Thebeorum	lib.1.	Vitam S. Guiberti	lib.1.
Geſta abbatum Gemblacenſium	lib.1.	Vitam S. Maclouii	lib.1.
Vitam S. Theobardi	lib.1.	Contra Papam Gregorium	lib.1.
Apologiam ad imperatorem	lib.1.	Contra epiſtolam Paſcalis Papæ	lib.1.
In Eccleſiaſten heroico metro	lib.1.	Hiſtoriarum poſt Euſebium	lib.1.
De illuſtribus viris	lib.1.	Marcellus Marci vr.	
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.		

Alia etiam poſt hæc edidit, quæ cum ſupra ſcriptis opuſculis non ſignauit. Claruit temporibus Henrici Imperatoris tertii regis quarti. Anno domini. 1110. Chronicam ſuam perduxit vſque ad annum. 1111.

CALIXTVS Papa ſecundus natione Burgundus, frater ducis Burgundiæ, prius archiepiſcopus Viennenſis, ſedit in pontificatu poſt Gelaſium annis ſex, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, amator S. Iacobi Apoſtoli pręcipuus ob cuius honorem eccleſiam Compoſtellanam in archiepiſcopatum ſublimauit. Scripſit compoſito ſermone & maxima diligentia.

De miraculis S. Iacobi	lib.1.	*Calixtus epiſcopus ſeruus.*
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.	

Et quædam alia. Claruit ſub Henrico quinto. Anno domini. 1120.

STEPHANVS qui & Herrandus Halberſtatenſis eccleſiæ quartuſdecimus epiſcopus, ex abbate Ilſenburgēſis cœnobii, ordinis ſancti Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio. Scripſit non contemnendæ lectionis opuſcula, ſed in manus noſtras pauca venerunt. Scripſit in perſona Ludouici comitis elegantiſſimam & vtilem epiſtolam ad Waltramum epiſcopum Nienburgenſis eccleſiæ defendentem Henricum rebellem eccleſiæ Romanæ.

Defenſorium Papæ	lib.1.	*Sicut bonus hō de bo.*
Et plures epiſtolas ad diuerſos	lib.1.	

Et quædam alia. Moritur ſub Henrico quinto. Anno domini. 1107. Indictione quintadecima. Et honorifice ſepultus eſt in Reinsburg.

BERNARDVS abbas Clareuallenſis primus, ordinis Ciſtercienſis, natione Burgundus, vir nobilis & ſanctus, qui multis & in vita & poſt obitum miraculis claruit, in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis, & ornatus eloquio, quippe qui nihil in ſuis neglexit ſcriptis, quod ad ornandam orationem poſſet conducere. Edidit multa præclara opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta.

De con-

De conſideratione ad Eugenium lib.5. *Subit animam dictare ali.*
Meditationum ſuarum lib.1. *Multi multa ſciunt &*
De contemptu mundi ad clericos lib.1. *Ad audiendum vt credi.*
De gradibus humilitatis lib.1. *Rogaſti me frater Gotfrid.*
De gratia & libro arbitrio lib.1. *Loquente me nup.co.*
Ad milites templi lib.1. *Hugoni militi Chriſti &.*
Speculum vitæ religioſæ lib.1. *Si quis inter vos emen.*
De ſcala clauſtrali lib.1. *Cum die quadam corpora.*
Ad Carthuſienſes lib.1. *Fratribus de monte Dei.*
De conſcientia lib.1. *Conſcientia in qua per.*
De ordine vitæ lib.1. *Hortatur quidem timidam.*
De duobus oculis animæ lib.1. De confeſſione peccatorum lib.1.
De præcepto & diſpenſatione lib.1. *Domino abbati Columbenſi.*
Ad Henricum Senonenſem lib.1. *Placuit præſtantiæ ve.*
Ad Hugonem S. victoris lib.1. *Si tibi videor tardius.*
Contra Gerardum lib.1. *Virtus in pace acqui.*
Contra hæreticum ad papam lib.1. *Periculoſa quæq; &.*
De miſeria huius vitæ lib.1. *Dies hominis ſunt ſicut vm.*
De tentationibus & ocio lib.1. *Seruum Dei gratis Deo.*
De voluntate lib.1. *Omnia genera vitiorum.*
Ad Cluniacenſes Apologia lib.1. *Vſque modo ſi qua me.*
De gradibus charitatis lib.1. *Viro illuſtri domino Au.*
De paſſione Domini lib.1. Super Magnificat lib.1.
De diligendo Deo lib.1. *Venite aſcendamus.*
In Pſalmum qui habitat lib.1. *Conſidero labores varios.*
In Cantica canticorum. hol.86 lib.1. *Vobis fratres alia quam aliis.*
Super Miſſus eſt angelus lib.1. *Scribere me aliquid.*
Ad ſororem ſuam de modo viuendi lib.1. *Chariſſima mihi in Chriſto.*
Vita Malachiæ epiſcopi lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. *Satis & plus quam ſatis.*
Sermones plures lib.1. *Hodie fratres celebramus*
Et quædam alia
Claruit ſub Conrado Imperatore tertio. Anno domini. 1140.

ANSELMVS Laudinienſis ſcholaſticus, in ſcripturis diuinis valde ſtudioſus, & longa exercitatione peritus, atq; in ſeculariũ literarũ diſciplinis nobiliter doctus, ingenio acutus, ſermone ſcholaſticus, non minus vita quã ſcientia inſignis, nouo expoſitionis genere vtriuſq; teſtamenti ſcripturas gloſſa interliniali & marginali ex patrum ſcriptis explanauit. Scripſit etiam alia quædam opuſcula, quæ ad me non venerunt. Fertur.
In Pſalterium commentariorum lib.1. Et quædam epiſtolæ.
Claruit ſub Henrico quarto. Anno domini. 1110.

HVGO presbyter & monachus S. Victoris Pariſienſis, ordinis canonicorum regularium Auguſtini, & abbas vt ferunt ibidem, natione Saxo, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari Philoſophia nulli priſcorum inferior, qui velut alter Auguſtinus doctor celeberrimus ſuo tempore eſt habitus, ingenio ſubtilis, & ornatus eloquio, nec minus cõuerſatione quam eruditione venerandus. Scripſit multa & pene infinita opuſcula, de quibus ad manus noſtras pauca hucuſq; peruenerunt.
Summa ſententiarum ſuarum lib.1. De anima Chriſti lib.1.
De Sacramentis li.12. *Arduum profecto & la.*
Didaſcolon lib.6. *Omnium expetendorum pri.*
De arra animæ lib.1. *Loquar ſecrete animæ*
De modo orandi lib.1. *Quo ſtudio & quo affe.*
De laude charitatis lib.1. *Tam multos iam lauda.*
De inſtitutione nouitiorum lib 1. *Quia fratres largiente do.*
In regulam S. Auguſtini lib.1. *Hæc præcepta quæ.*
De myſtica arca Noe lib.5. *Cum ſederem aliquando in con.*
In Eccleſiaſten, homil.16. lib.1. *Quæ de libro Salomo.*
In Cantica canticorum lib 1. *In principio laboris.*
In Threnos Hieremiæ lib.1. *Quomodo ſedet, &c. quantum ad.*

In Hierarchias Dionyſii li. 14. *Iudæi ſigna quærunt.*
De laude patrum lib. 1.
De perpetua virginitate S. Mariæ lib. 1.
Super Magnificat lib. 1. Super tota pulchra es lib. 1.
De amore ſponſi & ſponſæ lib. 1.
De medicina animæ lib. 1. *Homo microcoſmos id eſt.*
De meditatione lib. 1. *Meditatio eſt frequens.*
De incarnatione verbi lib. 1. *Quidam fuerunt qui.*
De ſapientia Chriſti lib. 1. *Quæritis de anima.*
De vanitate mundi lib. 1. *O munde immunde, &c.*
De ſubſtantia dilectionis lib. 1. De ſeptem donis Spiritus Sancti lib. 1.
De diſciplina lib. 1. In quinq; libros Moyſi lib. 1.
De myſteriis eccleſiæ lib. 1.
De ſpiritu & anima lib. 1. *Quia dictum eſt mihi.*
De oratione dominica lib. 2. *Septem ſunt petitiones.*
De confeſſione lib. 1. *Solus ſolitudinem, &c.*
In Ezechielem prophetam lib. 1. Epitoma Philoſophiæ lib. 1.
In quoſdam Pſalmos lib. 1. De nuptiis & concupiſcentia lib. 1.
De natura Dei ſimplici lib. 1.
De triplici voluntate in Chriſto lib. 1. *Quæris de voluntate.*
De poteſtate & voluntate Dei lib. 1. *Quæritis de poteſta.*
De ſacra ſcriptura lib. 2. *Lectorem diuinarum ſcri.*
De natura animalium lib. 1. *Leo fortiſſimus beſtia.*
De contemplatione lib. 1. *Spiritalis domini, &c.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Sermones etiam compoſuit plures & alios diuerſos varioſq; tractatus. Claruit ſub Henrico Imperatore quinto. Anno domini. 1130.

RVPERTVS abbas Tuitienſis cœnobii iuxta Coloniam Agrippinam, ordinis ſancti Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis Spiritu Sancto per viſionē illuſtrāte doctiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, monachus S. Laurentii Traiectenſis, propter incredibilē eruditionē ſuam à Frederico Colonienſ. archiepiſcopo inde aſſumpt⁹, & in abbatem Tuitienſis monaſterii ſublimatus, multa præclara opuſcula compoſuit. Ex eo ſiquidē tempore quo cœnobiū in iuuentute ſua ingreſſus eſt, tātum ſe in ſcripturis ſanctis exercitauerat, vt nec dormiens quidē à meditādis illis videretur poſſe quieſcere, quin lingua & labia eius quaſi legendo mouerētur. De cuius opuſculis ego tantū ad præſens reperi ſubiecta. Ad Cunonem abbatē Sigebergenſem poſtea epiſcopum Ratiſponenſem.

De victoria verbi Dei li. 13. *Nuper cum tu hoſpes op.*
In Geneſim lib. 9. *Quicunque fidelis animæ dum.*
In Cantica canticorum lib. 7. *Qui contra hominem ſimilem.*
In librum ſancti Iob li. 10. In libros regum de Dauid li. 15.
De ſancta Trinitate in vetus teſta li. 42.
In Apocalypſin Iohannis li. 12. *Vt tu quoque venerabi.*
De officiis diuinis li. 12. *Ea quæ per circulum anni.*
Meditationes de incendio Tuitienſi lib. 3. *Ecce quō criminator.*
In 12. Prophetas minores li. 30. In Euangelium Matthæi lib. 8.
In Euangelium Iohannis li. 14. Super regulam ſancti Benedicti lib. 1.
Apologeticum eiuſdem operis lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Deniq; fertur & alia plura ſcripſiſſe, & nouum ac vetus teſtamentū pro maiori parte in multis libris explanaſſe, de quibus vſq; in pręſens nihil vidimus, pręter ea quę ſignauimus. Claruit multa ſanctitate, doctrina & miraculis coruſcans, ſub Henrico quinto. Anno domini. 1124. Et ſub Lothario tertio moritur.

RVPERTVS abbas cœnobii Lympurgenſis in diœceſi Spirenſi, ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis magnifice doctus, vita & conuerſatione inſignis, adeo vt reuelationibus crebris meruerit viſitari diuinis, Hic multis annis in Gymnaſio Pariſienſi Philoſophiæ ſeculari operam dedit, & Philoſophus nobilis euaſit. Sed conſiderans præſentis vitæ inanem eſſe Philoſophiam, ſtudiū vanitatis deſeruit, & ad patriam reuertens in dicto cœnobio monachus, & demum abbas factus eſt. Scripſit autem non contemnendæ lectionis opuſcula, de quibus ego tantum reperi ſubiecta.

In Can-

In Cantica canticorum lib.4. *Quicunq; ſuiipſius rerum.*
De contemptu mundi lib.2. *Mundus indebito nomine.*
De S. Iohanne Baptiſta lib.1. *Refert hiſtoricus euan.*
Reuelationum ſuarum lib.1. *Anno dominicæ incarnatio.*

Scripſit quoſdam ſermones de ſanctis, quorum corpora vel patrocinia in eodem Lymburgenſi monaſterio habebantur. Claruit ſub Henrico Imperatore quinto nō ſine opinione ſanctitatis. Anno domini. 1124.

RVDOLPHVS abbas S. Trudonis in diœceſi Leodiēſi, ordinis diui patris Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis iugi exercitatione peritus, & in ſecularibus literis non infime doctus, carmine valens & proſa, & Muſicus excellens, nec minus opere quam ſcientia clarus. Scripſit vtroq; ſtylo non ſpernenda opuſcula, de quibus feruntur.

Contra ſymoniacos lib.7. Chronica quoq; lib.1.
Carmina multa

Cantus etiam in laude ſanctorum plures dulci & regulari melodia compoſuit. Claruit ſub Henrico quinto. Anno domini. 1125.

FRANCO ſecundus abbas cœnobii Haffligemenſis, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſeculari doctrina ſufficienter inſtructus, ingenio valens & clarus eloquio, ſcripſit tam metro quam proſa quędā commendanda opuſcula, quib. nomen ſuū cum gloria tranſmiſit ad poſteros. Cum adhuc in cœnobio prędicto ſimplex eſſet monachus, iubente Fulgentio abbate ſuo incepit opus inſigne, quod poſtmodum abbas factus perfecit, ſcientia & eloquentia ornatum.

De gratia Dei lib.1. De ſtatu futuræ gloriæ metrice lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. Sermones de beata virgine lib.1.

Et quædam alia. Electus eſt in abbatem præfatæ Haffligemenſis cœnobii, ſub Henrico Imperatore quinto. Anno domini. 1109. Indictione. 13.

GILBERTVS epiſcopus Pictauienſis ex ſcholaſtico Pariſienſi, cognomento, Porreta, natione Gallicus, vir in diuinis ſcripturis multum exercitatus, & in ſecularibus literis magnifice doctus, ingenio ſubtilis & nouitate terminorum confuſus eloquio, à beato Bernardo in quibuſdam arguitur hæreſeos, & in concilio Remenſi ab Eugenio celebrato cōuictus, renuntiaſſe fertur errori. Sunt qui eum excuſent, authoritates in expoſitionib. ſuis inductas dicentes ab aliquibus minus ſane intellectas. Nos autem cum Romana eccleſia ſentientes, ſemel per eam concluſa, nulli infringere licere confitemur. Scripſit autem Gilbertus multa opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta.

In totum Pſalterium lib.1. In omnes epiſtolas Pauli lib.14.
In Euangelium Iohannis lib.1.
In Boetium de Trinitate lib.1. *Libros quæſtionum, &c.*
Sermones plures lib.1. Et quædam alia.

Claruit ſub Conrado Imperatore tertio. Anno domini. 1140.

LVCAS abbas montis S. Cornelii, ordinis diui patris Benedicti, in ſcripturis ſanctis continua exercitatione doctus, & in ſecularibus literis pro ſuo ſtatu ſufficiēter inſtructus, in exponendis diuinis voluminibus nobile ſortitus ingenium, nomen ſuum varia ſcribendo ſyntagmata, ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. Sed nihil eorum ad manus noſtras memini perueniſſe. Fertur eius inſigne opus ad Milonem Taruanenſis eccleſiæ epiſcopum virum æque doctiſſimum, quod necdum vidi.

In Cantica canticorum lib.1.
Sermones & epiſtolæ plures Et quædam alia.

Claruit temporibus Lotharii vltimi Imperatoris. Anno domini. 1130.

WILBERTVS epiſc. Carnotenſis, in diuinis ſcripturis ſtudioſus & valde peritus, atq; in diſciplinis ſeculariū literarū nulli ſuo tēpore doctorū inferior, ingenio acutus, & ſatis ornatus eloquio, moribus & vita inſignis, & beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ amator & cultor præcipuus. Scripſit inſigne opuſculum de hac prophetia: Non auferetur ſceptrū de Iuda.

Contra Iudæos lib.1.
De natiuitate S. Mariæ ſer.1. *Approbatæ conſuetud.*
Sermones varios lib.1.

Alia quoq; nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Credo eum floruiſſe ſub Henrico quarto. Anno domini. 1100.

ODO epiſcopus Cameracenſis, vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & in literis humanitatis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, in componendis & declamandis ho-

dis hom iliis ad populum veterum more non mediocriter inſignis. Scripſit diſputationem quam habuerat cum quodam Iudæo de myſterio dominicæ incarnationis ſub dialogo, annotatis prima ſui nominis litera & Iudæi ſecum diſputantis.

Ad Wilbodonem monachum lib. I. In Canonem miſſæ lib. I.
De villico iniquitatis lib. I. Homo quidam erat diues.
Homilias & epiſtolas plures.
Et quædam alia non pauca compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

EMONDVS monachus Cantuarienſis in Anglia, ordinis S. Benedicti, Anſelmi archiepiſc. quondam auditor atq; diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis diuturna exercitatione doctus, & ſecularium literarum non ignarus. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus & fidelium ædificationi profuit & nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus extat volumen vnum de diſcordia, quæ fuit inter Guilhelmum Anglorum regem & S. Anſelmum præfatum Cantuarienſem archiepiſcopum.

De libertate eccleſiaſtica lib. I. Vita eiuſdem Anſelmi lib. I.
Et quædam alia. Claruit temporibus Henrici quarti. Anno domini. 1120.

GRATIANVS monachus Bononienſis ſiue Claſſenſis, ordinis S. Benedicti patria (vt quidam volunt) Ethruſcus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & mirabili ſtudio flagrans ingenio promptus & clarus eloquio, vita quoq; & conuerſatione inſignis. Scripſit poſt Iuonem Carnotenſem epiſcopum volumen decretorum inſigne ex veterum ſtatutis, ſanctionibus & ſcriptis quo iuris canonici profeſſores vſq; in preſens vtuntur in ſcholis, ab Eugenio papa tertio approbatum. Cuius titulus eſt.

Concordia diſcordantium canonũ lib. 4. Humanum genus duobus.
Compoſuit & alia quædam. Claruit ſub Henrico quarto. Anno domini. 1120.

HVGO monachus Corbienſis, ordinis S. Benedicti, dictus de Folieto, vir in ſcripturis ſanctis veterum lectione diues & eruditus, ingenio clarus & dulcis eloquio, nec minus conuerſatione quam ſcientia venerabilis, nomen ſuũ ſcriptis notificauit poſteritati. Scripſit enim inſigne volumen omnib. religioſis & Deum timentibus non tam vtile quam iocundum, in quatuor diſtinctum libellis, vt ſequitur, prænotatis.

De clauſtro materiali lib. I. *De ordinatione clauſtri.*
De clauſtro ſpiritali lib. I.
De clauſtro animæ lib. I. *Animæ clauſtrum conteni.*
De clauſtro paradiſi lib. I. *In cæleſti Hieruſalem clau.*
Et quædam alia. Claruit temporibus Henrici quarti. Anno domini. 1120.

RICHARDVS monachus S. Victoris Pariſienſis, ordinis canonicorum regularium S. Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, ingenio præſtans, eloquio ſcholaſticus, moribus & conuerſatione præcipuus. Scripſit multa & pene infinita opuſcula, quibus vtilitati credentiũ multum profuit, & nomẽ ſuum immortalitati conſecrauit. E quibus iſta feruntur.

De S. Trinitate lib. 6. *Iuſtus meus ex fide vi.*
De contemplatione lib. 5. *Surge Domine in requiem.*
De 12. Patriarchis lib. I. *Beniamin adoleſcenti.*
In arca myſtica lib. 5. *Myſticam illam Moyſi.*
In Cantica canticorum lib. I. *In lectulo, &c. anima quæ.*
De exterminatione mali lib. I. *Quid eſt tibi mare quod.*
De promotione boni lib. I. *Omne caput languidum.*
Contra Iudaizantes lib. I. *Ecce virgo concipiet &c.*
De tabernaculo fœderis lib. I. De 42. manſionibus lib. I.
De quatuor gradibus charitatis lib. I. De ſacerdotio Melchiſedech lib. I.
De 12. apparitoribus lib. I. De ſtudio ſapientiæ lib. I.
De profectu monachorum lib. I. De oratione mentali lib. I.
De triplici holocauſto lib. I.
De authoritate Petri lib. I. *Quodcunq; ligaueris.*
De poteſtate iudiciaria lib. I. *In regeneratione.*
De differentia peccatorum lib. I. *Quoniam quæſtioni tuæ, &c.*
De inſtructione nouitiorum lib. I. *Afferte Domino filio Dei.*
De ſpiritu blaſphemiæ lib. I. *Quæ in Euangelio.*
De officiis eccleſiæ lib. I. De diuerſis affectibus lib. I.
Epitoma totius Bibliæ lib. I. In Apocalypſin Iohannis lib. I.

In Da-

In Danielem prophetam lib.1. Chronica ab initio mundi lib.1.
De gemino paſcha lib.1.
Diuiſionum vel exceptionum li.24. *Deus ſumme bonus &c.*
De viſione Nabuchodonoſor lib.1. De ſacrificio Abrahæ lib.1.
De quatuor ventis lib.1.
De verbis Eſaiæ lib.1. *In illa die nutriet homo.*
De verbis apoſtoli lib.1. *Quæris quomodo,&c.*
De actibus Apoſtolorum lib.1. *Miſit Herodes rex ma.*
De charitate violenta lib.1.
De nouitate vitæ lib.1. *Expurgate vetus fermen.*
Alia inſuper multa compoſuit, epiſtolas, ſermones & varios tractatus.
Claruit ſub Conrado Imperatore tertio. Anno domini. 1140.

Gvido quintus prior Carthuſiæ, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio peritus, & ſeculariũ literarũ non ignarus, ingenio placidus, & eloquio clarus, nec minus conuerſatione quã doctrina venerabilis. Fertur nonnulla compoſuiſſe opuſcula, quibus nomen ſuũ immortalitati donatum eſt. E quibus extat inſigne opus luculento ſermone conſcriptum.
De vita Hugonis Granapol. epiſcopi lib.1. De inſtitutionibus Carthu. lib.1.
Et quædam alia. Epiſtolas beatiſſimi patris Hieronymi nimio ſcriptorum vitio deprauatas diligenti ſtudio ad veritatis limã emendauit, & in vnum comportauit. Moritur ſub Lothario Imperatore iuniore. Anno domini. 1137. Indictione. 15. ſexto Cal. Auguſti.

Petrvs Lombardus epiſcopus Pariſienſis ex ſcholaſtico, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, nomen ſuum ſcribẽdo cũ tanta gloria tranſmiſit ad poſteros, vt vſq; in hodiernum diem ſuis opuſculis Theologorum ſchola vbiq; exercitata, ſingulari veneratione magiſtrum eum nominet & habeat. Scripſit enim ſagaci ſtudio ex dictis ſanctorum patrum commendabile opus.
Sententiarum lib.4. *Cupientes aliquid de.*
In totum Pſalterium lib.1. *Cum omnes Prophetias ſpiritus.*
In omnes epiſtolas Pauli li.14. *Principia rerum requiren.*
Sermones varios lib.1.
Alia quoque non pauca compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Conrado Imperatore tertio. Anno domini. 1140.

Eckardvs primus abbas monaſterii S. Laurentii, quod Vraugia dicitur, in diœceſi Herbipolenſi in Hircinia ſylua, ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nulli inter Germanos ſuo tempore doctorũ inferior, metro excellens & proſa. Scripſit nõ ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus ingenii ſui viuacitatem declarauit. De quibus ego tantũ vidi opus inſigne, ad imitationem Boetii gemino ſtylo compactum ad inſtructionẽ & conſolationem monachorũ & omniũ fidelium Deum timentium valde vtile & neceſſarium, quod prænotauit.
Laternam monachorum lib.5.
Sermones quoſdam elegantes, variaſque epiſtolas ad diuerſos compoſuit. Claruit ſub Conrado tertio Imperatore. Anno domini. 1130. In medio eccleſiæ præfati monaſterii ſepultus.

Engelbertvs abbas cœnobii Admonteſis, ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularium literarum diſciplinis ſufficienter inſtructus, ingenio & eloquio clarus, nec minus conuerſatione quam ſcientia reuerendus, nomen ſuum varia ſcribendo & exponendo notificauit, & tam verbo quam exemplo ad ædificationem fratrum ſuorum non infima fecit. Scripſit enim.
Sermones elegantes lib.1. De vitiis & virtutibus lib.1.
Sed & alia nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam minime venerunt.

Petrvs presbyter eccleſiæ Trecenſis, cognomento comeſtor ſiue manducator, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis egregie doctus, carmine exercitatus & proſa, ſcripſit vtroque ſtylo quędã præclara opuſcula, quorum authoritas ab eccleſia longo iam vſu comprobatur. Comeſtor autem ſiue manducator idcirco dictus eſt, quod ſcripturarum authoritates in ſuis ſermonibus & opuſculis crebrius allegando quaſi in ventrem memoriæ manducarit. Scripſit inter cætera ingenii ſui volumina, inſigne opus ad Guilhelmum Senonenſem archiepiſcopum omnes libros Bibliæ hiſtoriales, & breuiter & vtiliter exponendo quod iam ex vſu prænotatur.
Hiſtoria ſcholaſtica li.20. *Imperatoriæ maieſtatis.*

De lau-

De laudibus ſanctæ Mariæ lib.1. Sermones de tempore lib.1.
Sermones de ſanctis lib.1. Et alia complura lib.1.
Claruit ſub Frederico Imperatore primo. Anno domini. 1160.

PETRVS Dialecticus Pariſienſis, dictus Abelardus natione Gallus, vir in ſeculari Philoſophia eruditiſſimus, & in diuinis ſcripturis nobiliter doctus, gaudens nouitate terminorum & altiora ſe ſcrutari tentans, oppreſſus à gloria plures incidit errores, & agente ſancto abbate Bernardo in Senonenſi concilio cum prauis ſuis doctrinis condemnatus. Ab hoc tempore Philoſophia ſecularis ſacram Theologiam ſua curioſitate inutili fœdare cœpit. Scripſit autem Petrus iſte nonnulla opuſcula, quibus ſi errores non miſcuiſſet, vtilitati poſteritati profuiſſe poterant. E quibus extat volumen dialectica obſcuritate ſubumbratum, multis ſententiis varium quod prænotare voluit.

Theologiam ſuam lib.1. Scito teipſum lib.1.
Et quædam alia.
Claruit ſub Conrado Imperatore tertio. Anno domini. 1140.

ADELPHVS abbas ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis longa exercitatione peritus, & ſecularium literarum non ignarus, regularis obſeruantiæ cultor indefeſſus, vt ſe verbo & exemplo ouibus Chriſti ſibi commiſſis vtilem poſſet exhibere paſtorem. Fertur ad earum vtilitatem nonnulla cudiſſe opuſcula in quibus diues ingenii vena ornatum commendat eloquium. De quibus extant elegantes.

Sermones ad fratres lib.1. Contra Sarracenos lib.1.
Cætera quæ compoſuiſſe dicitur, ad notitiam meam non venerunt.

GVILHELMVS abbas S. Theoderici & poſtea vt dicitur monachus Clareuallenſis ſub diuo patre Bernardo ordinis Ciſtertienſis vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, vita quoq; & ſanctitate conuerſationis inſignis, & ob id eidem ſingulariter dilectus, edidit non ſpernendæ lectionis opuſcula. De quibus ad meam notitiam pauca peruenerunt. Incepit ſcribere, ſed morte præuentus non perfecit.

Vitam S. Bernardi abbatis lib.1. *Scripturus vitam ſerui tui.*
Speculum fidei lib.1. Ænigma fidei lib.1.
Setentiarum fidei lib.1. Ad Theophilum de natura animæ lib.1.
De contemplando Deo lib.1. De natura & dignitate amoris lib.1.
De Sacramento altaris lib.1. Meditationes pronouitiis lib.1.
Contra Petrum Abelardum lib.1. In Cantica canticorum imperfectum li.1.
In epiſtolam Pauli ad Romanos lib.1. Et quædam alia.

Sunt qui dicant hunc Guilhelmum cum adhuc abbas eſſet S. Theoderici vulgatam ad Carthuſienſes illam ſcripſiſſe epiſtolam cuius initium eſt. Fratribus de monte Dei orientale lumen, quę beato Bernardo à multis adſcribitur. Claruit ſub Conrado Imperatore tertio. Anno domini. 1140. Et ante Bernardum cum vnum de vita ipſius librum compleſſet, moritur, cui Arnoldus abbas Boneuallis quatuor alios adiecit libros

CONRADVS monachus Hirſaugienſis cœnobii in confinibus Sueuorum, ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, Spirenſis diœceſis vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis valde peritus, Philoſophus, Rhetor, Muſicus, & Poeta inſignis, ſub nomine peregrini mula præclara compoſuit opuſcula, in quibus ornata ſententiarum diſpoſitio, & venuſti ſermonis cultura, nulli veterum inferiorem ſuum declorant authorem. De his ad meam notitiam ſubiecta tantum peruenerũt. Opus dialogorum inſigne ſub nomine peregrini presbyteri, & Theodoræ Deo ſacratæ virginis, quod prænotauit.

Speculum virginum lib.8. *Collaturo tecum o theo.*
In Euangelia per annum lib.1. *Quia in litera veteris teſt.*
De vita ſpiritus & fructu mortis lib.1. *Cum omnis diuinæ pagina.*
Matricularius lib.1. *Cum manifeſtum ſit mun.*
De laudibus S. Benedicti metrice lib.1. *Luce velut ſolem.*
Diaſcalon lib.1. *Quia te video diu va.*
De Muſica & tonis lib.1. *Muſica eſt ſecundum cuiuſdam*

De cæteris nihil vidi. Fuit alius quidam declamator ordinis prædicatorum qui ſecundum modernorum conſuetudinem ſermones ad populum compoſuit ſub nomine Peregrini, noſtro multum eloquio inferior, & tempore quoq; poſterior. Quicquid autẽ Conradus iſte ſcripſit Tullianam reſonat eloquentiam, quod alter non potuit. Claruit ſub Cõrado Imperatore tertio. Anno domini. 1140.

ARNOLDVS abbas Boneuallis, ordinis Ciſtertienſis, beati Bernardi abbatis quondam

dam familiaris amicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ſecularium quoque literarum non ignarus, ingenio promptus, & clarus eloquio, nec minus conuerſatione quam doctrina conſpicuus, nomen ſuũ ſcribendo poſteritati notificauit. Defuncto namque Guilhelmo abbate S. Theoderici, & opus vitæ S. Bernardi imperfectum relinquente, ipſo etiam ſancto iam cœleſtia regna tenente, ſcripſit & fecit.

Vitam S. Bernardi lib. I. *Virorum illuſtrium geſta.*

Et quaſdam epiſtolas. Claruit ſub Frederico Imperatore primo. Anno domini. 1160.

RICHARDVS monachus Cluniacenſis, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis erudítiſſimus, & in ſecularibus literis omnium fama ſuo tempore doctiſſimus, ingenio ſubtilis, & diſertus eloquio, qui varia ſcribendo & componendo ſyntagmata, nomen ſuum cum ingenti gloria ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. Nihil tamen eorum ad manus noſtras hucuſque memini perueniſſe. Fertur autem eius inſigne & clarum opus.

Hiſtoriarum temporum lib. I. Epiſtolarum ad diuerſos lib. I.

Claruit temporibus Frederici Imperatoris primi. Anno domini. 1160.

GANFREDVS Antiſiodorenſis monachus Ciſtercienſis ordinis, Petri Abelardi quondam auditor atque diſcipulus, ſed ne fieret etiam imitator erroris, ad magiſterium S. Bernardi Clareuallenſis ſe cõtulit ſub cuius diſcipulatu doctrina & religione clarus, non contemnendæ lectionis opuſcula cõpoſuit, quibus nomẽ ſuum etiam poſteris notificauit.

Contra Petrum Abelardum lib. I. In Apocalypſin Iohannis lib. I.

Epiſtolarum ad diuerſos lib. I.

Claruit temporibus Frederici Imperatoris primi. Anno domini. 1160.

PETRVS clericus eccleſiæ Remenſis, dictus de Riga, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis inter omnes doctores ſui temporis doctiſſimus, Grammaticus & Philoſophus inſignis carmine excellens & proſa. Scripſit vtroque ſtylo non pauca volumina, quibus nomẽ ſuum poſteris notificauit. E quibus ego vidi opus tantum metricum inſigne ſuper Blibliam quod Auroram prænotauit, vt ſequitur.

In Geneſim	lib. I.	*Initium mundi quales.*
In Exodum	lib. I.	*Hæc duodena patrum.*
In Leuiticum	lib. I.	*Vox autem domini Moyſen.*
In Numeros	lib. I.	*Alloquitur Moyſen Deus.*
In Deuteronomium	lib. I.	*Hæc ſunt verba Dei.*
In Ioſue	lib. I.	*Poſt Moyſen Ioſue.*
In Iudicum	lib. I.	*Peccat Hebræus, ait.*
In Ruth	lib. I.	*Ad Ruth feſtinat pe.*
In Regum	lib. 3.	*Monte manens Effra.*
In Cantica canticorum	lib. I.	*Solus Origenes cum do.*
In quartum Regum	lib. I.	*Regnauit Salomon.*
In Danielem	lib. I.	*Poſtquam ſubiectos ſibi.*
In Tobiam	lib. I.	*Qui legis hiſtoriam*
In Iob	lib. 2.	*Librum Iob Moyſi quidam.*
In librum Iudith	lib. I.	*Euſtochio Paulæque*
In librum Heſter	lib. I.	*Vſque ſub Aethiopes qua.*
In libros Machabæorum	lib. I.	*Magnus Alexander.*
In Euangelicam hiſtoriam	lib. I.	*Claruit Herode ius re.*
In Actus Apoſtolorum	lib. I.	*Tyberii nonodecimo.*
Recapitulationum	lib. I.	*Hæc de lege noua vet.*
De Grammatica	lib. I.	

Alia inſuper multa edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. In præfatis opuſculis libros hiſtoriales Bibliæ mira breuitate expoſuit obſeruata diligenter lege metri, hiſtorico allegoricoque ſenſu ſingula declarauit.

IOACHIM abbas Florẽſis cœnobii, ordinis S. Benedicti, ex Calabria oriundus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & exercitatus, qui vt Propheta ſuo tempore habitus etiã futura prædicere conatus eſt. Sed mihi videtur (vt ſalua opinione ſua vel ſuorum loquar) ex coniecturis ſcripturarum illum magis locutum quam prophetaſſe. Nam vt de cæteris interim taceam, Fredericum Imperatorem hoſtem eccleſiæ futurum ſomniauit, quem omnes nouimus vſq; ad mortẽ pacificum, & Romano põtifici ſubiectũ & fidelẽ perſeueraſſe. Scripſit autem aperto ſermone nonnulla opuſcula, In quibus pene omnibus veluti futurorum præſcius conſueuit miſcere pronoſtica.

In Hieremiam prophetam lib.1. In Danielem prophetam lib.1.
In Euangelium Iohannis lib.1. In Apocalypſin Iohannis lib.8.
Ad Henricum ſextum lib.1. *Pie petis aliquid ex.*
De ſeptem ſigillis lib.1. *Primum tempus.*
Pſalterium decem chordarum lib.3. Concordiæ lib.5.
De 15. pontificibus lib.1. *Aſcende calue vt am.*
De futuris temporibus lib.1. *Quia generale mundi.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Alia quoq; multa edidit, maxime contra Iudæos & alios fidei catholicę aduerſarios, quę ad manus noſtras non venerunt. Tractatus autē quem ſcripſit contra Petrum Lombardū epiſc. Pariſienſ. in cōcilio generali dānatus eſt, vt patet in principio decretaliū, damnamus.
Claruit ſub Henrico ſexto. Anno domini. 1200.

RVPERTVS monachus cœnobii S. Remigii in diœceſi Remenſi, ordinis diui patris Benedicti, natione Gallicus, vir in diuinis ſcripturis iugi ſtudio exercitatus, & ſecularium diſciplinarum non ignarus, ingenio clarus & apertus eloquio. Scripſit nonnulla ingenii ſui opuſcula, quibus nomē eius poſteritati innotuit. E quibus ego tantum vidi geſtorum in terra ſancta per Chriſtianos tempore Vrbani ſecundi contra infideles.
Hiſtoriam inſignem li.10. *Inter omnes hiſtoriogra.*
De aliis nihil vidi. Claruit ſub Henrico quinto. Anno domini. 1120.

ROSVIDA nobilis mulier in Saxonia nata, in Gandeshemenſi cœnobio quod non longe ab Hildeshem. diſtat ſacrimonialis, miro ingenio & doctrina claruit, & in vtroque ſcribendi genere admirabilis. Ad virgines enim ſacratas caſtitatē & continentiam hortando Latino ſermone cōſcripſit Comœdias ſex. De geſtis Ottonum panægyricum verſu hexametro. In laudes beatæ virginis elegiaco & hexametro verſu lib. 1. Vnica ſpes. Item paſſionem S. Dionyſii carmine elegiaco. Item de S. Gangolpho & aliis ſanctis plura. Græcæ etiā linguę notitiā habuit. Coętanea Ioannis Anglici fuit, qui doctrina ſua papatū meruit.

DVDECHINVS presbyter eccleſiæ in Logenſtein, natione Teutonicus, vir in ſcripturis ſanctis longa exercitatione doctus, & in diſciplinis ſecularium literarum ſufficienter inſtructus ob ſpem æternæ retributionis cum multis aliis ſub Conrado Imperatore tertio Hieroſolymam profectus, cum Sarracænis nauali prælio ſæpe dimicantibus, magna deuotione & conſtantia pro fide Chriſti clarus effulſit. Reuerſus autem in patriam petente Cunone abbate montis S. Diſibodi tunc ordinis noſtri, ſcripſit ſatis eleganti ſermone in modum in epiſtolæ ſiue libelli eandem peregrinationis.
Hiſtoriam lib.1. *Iuſſioni veſtræ pater.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.
Et quædam alia
Claruit ſub Conrado Imperatore tertio. Anno domini. 1140.

RVPERTVS epiſcopus Lincolnienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularium literarum diſciplinis omnium ſuo tempore doctorum peritiſſimus Philoſopus, Aſtronomus, & calculator inſignis, & Theologorum ſui temporis facile princeps, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, nomen ſuum multa & varia ſcribendo cum gloria tranſmiſit ad poſteros. De cuius opuſculis ad manus noſtras pauca peruenerunt. Feruntur autem iſta.
Summa Theologiæ lib.1. Super libris Dionyſii lib.4.
Summa quæ numerale dicitur lib.1. *Qui bene præſunt preſ.*
De ſphęra cœleſti lib.1. *Intentio noſtra in hoc tract.*
De computo eccleſiaſtico lib.1. *Computus eſt ſcientia nume.*
Calendarium pulchrum lib.1.
Alia inſuper multa edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

IOHANNES Carnotenſis epiſc. patria Salesberienſis, beati Thomæ Canthuarienſis archiepiſcopi quondā clericus atq; diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, & pulchra venuſtate cōpoſitus, carmine excellens & proſa, nec minus religione quam ſcientia venerabilis. Scripſit multa præclara volumina, quibus nomen ſuum poſteris notificauit, ſed pauca eorum ad manus noſtras peruenerunt. Legi opus inſigne de nugis curialium & Philoſophorum, quod prænotare voluit.
Polycraticon lib.8. *Iocundiſſimus tum in mul.*
Pœnitentiale lib.1. *Cum miſerationes domini.*
Vitam S. Thomæ archiepiſcopi lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.
Claruit ſub Frederico Imp. 1. Anno domini. 1140.

PETRVS

Petrvs Bleſenſis archidiaconus Bathonienſis, Ioannis Carnotēſis ſupradicti prę-ſulis amicus familiaris, ad quem nonnullas dictauit epiſtolas, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio acutus & vehemens, qui vitia principum & prælatorum non palpare, ſed arguere nouerat, propter eruditionē & vitæ honeſtatem apud reges, principes, & epiſcopos in pretio habitus, multa ſcripſit opuſcula. E quibus iſta feruntur.

De amicitia Chriſtiana	lib. 1.	*Quoniam diminutæ ſunt.*
De pœnitentia ſalutari	lib. 1.	*Rogaſti me vt tibi ali.*
De accelerando paſſagio	lib. 1.	*Quis dabit capiti me.*
De qualitate pœnitentiæ	lib. 1.	*Nimis tui rigoris an.*
De ſtudio ſapientiæ	lib. 1.	*Diuiſus es & cor tuum.*
Contra deprauatorem	lib. 1.	*Exhortatiunculam tuam.*
Exhortatio ad abbatem	lib. 2.	*Elect. eſtis à veſtris.*
De officio epiſcopi	lib. 1.	*Petis inſtantius re, pater.*
De periculo prælatorum	lib. 1.	*Quoties recolo verba.*
De vita clericorum curialium	lib. 1.	*Gratias ago gratiæ veſtræ.*
Epiſtolarum numero 194.	lib. 1.	*Rogatus à vobis epi.*
De præſtigiis fortunæ	lib. 2.	Scripſit & alia plura.

Claruit ſub Frederico Imperatore primo. Anno domini. 1160.

Alexander Papa tertius, patria Senenſis poſt Adrianum quartū ſedit in cathedra Petri annis vno & viginti, vir doctus & ſtrenuus qui multas iniurias à Frederico Imperatore ſuſtinuit, dum tres antipapas ab illo contra ſe erectos fortiter contriuit, ipſumq; Imperatorem tandem ſuperans, in ſignum ſubiectionis eius collum pede conculcauit dicens. Scriptum eſt: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & cōculcabis leonem & draconem. Scripſit autem elegantes.

Epiſtolas ad diuerſos lib. 1. Et de poteſtate eccleſiaſtica lib. 1.

Et quædam alia. Moritur temporibus Frederici Imperatoris primi. Anno domini. 1181. Indictione quartadecima.

Crisolanvs eccleſiæ Mediolanenſis archiepiſc. vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, Græca & Latina eloquentia inſignis, edidit quædam magnæ authoritatis opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit, de quibus ad manus noſtras nullum peruenit. Fertur eius de Spiritu Sancto.

Contra Græcos lib. 1. De ſancta Trinitate lib. 1.

Epiſtolæ, Sermones, & alii diuerſi tractatus, qui mihi incogniti ſunt.

Hvgo Eterianus, natione Tuſcus, in ſcripturis ſanctis omnium ſuo tempore doctorum facile doctiſſimus, & in ſecularibus literis egregie doctus, Philoſophus & Rhetor facundiſſimus, Græco & Latino ſermone ad perfectum inſtructus, quem tota Græcia mirabatur ſcribentem, ingenio ſubtiliſſimus, & diſputator nulli ſecundus. Scripſit multa præclara volumina tam Græce quam Latine, quibus nomen ſuū cum gloria ad poſteros tranſmiſit. E quibus ego reperi tantum opus quidem breue, ſed non ſpernendum, de hęreſibus, quas in Latinos Græci deuoluunt.

Ad Ardoinum cardinalem lib. 1. *Diligens prudentia.*

De immortali Deo lib. 1. De cæteris nihil reperi.

Claruit temporibus Emanuelis Conſtantinopolitani Imperatoris, apud quem magnæ authoritatis erat, ſub Frederico Romanorum Auguſto primo, & Alexandro Papa quarto Anno domini. 1160.

Christianvs Frederici Imperatoris primi archicancellarius natione Teutonicus, vir in ſeculari literatura doctiſſimus, eloquens, & induſtrius, quem ſuo tempore orantē Itali mirati ſunt, diuinarū quoq; ſcripturarum non ignarus, quem Leo Tuſcus notarius Emanuelis Imperatoris Græcorum laudibus effert. Scripſit ingenii ſui quædam præclara opuſcula, de quibus extant Frederici Imperatoris primi.

Geſta & vita lib. 1. Epiſtolarum diuerſarum lib. 1.

Orationes & quædam alia.

Claruit ſub eodem Frederico primo. Anno domini. 1170.

Leo natione Tuſcus, imperialium epiſtolarum ſub Emanuele Græcorum principe magno interpres, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum cultor eximius, Græco & Latino ſermone peritus, cuius officium erat epiſtolas miſſas Imperatori

vel aliis mittendas de lingua transferre in linguam. Edidit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum etiam ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. E quibus ego legi duntaxat opus egregium, quod prænotauit.

De præuaricationibus Græcorum lib. 1. *Græcorum intolerabilis.*
Contra errores Græcorum lib. 1.

Claruit apud Conſtantinopolim temporibus Frederici Imperatoris primi, & Alexandri Papæ tertii. Anno domini. 1170.

Iohannes eccleſiæ cuiuſdam Horit. archidiaconus, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularium literarum non ignarus, Græci & Latini ſermonis peritus, ingenio præſtans & clarus eloquio. Scripſit quædam ad ædificationem fidelium non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extat opus inſigne & præclarum ad Stephanum regium quendam notarium contra Græcos.

De proceſſione Spiritus Sancti lib. 1. *Multa rotundo Græcè.*
Epiſtolas etiam varias.
Sed & alia quędam ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras non venerunt.

Godefridus Viterbienſis presbyter, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio præſtans & clarus, metro exercitatus & proſa. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris reliquit. E quibus extat grande volumen ad Vrbanum Papam tertium carmine & ſoluta oratione mixtum, de mundi principio de vniuerſo Veteri & Nouo Teſtamento, & ætatibus mundi, temporibus, geſtis, ac hiſtoriis omnibus regum, quod prænotauit.

Pantheon lib. 18. *De mundi principio &c.*
De aliis nihil vidi.
Claruit ſub Frederico Imperatore primo, & Henrico eius filio. Anno domini. 1185.

Eckebertus ſecundus abbas monaſterii ſancti Florini ordinis diui patris Benedicti, Treuerenſis diœceſis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & non minus conuerſatione quam ſcientia venerabilis, frater beatæ Helizabet virginis abbatiſſæ Schonaugienſis fuit. Hic antea Bunnenſis eccleſiæ canonicus fuit, qui à ſancta ſorore ad Schonaugiam vocatus, primo monachus, ac deinde abbas factus eſt. Scripſit non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. E quibus ſubiecta reperi.

Aduerſum hæreſes lib. 1. *Prophetatum dudum tem.*
In principium Euangelii Iohannis. lib. 1. *Myſteria diuini ſer.*
Super Magnificat lib. 1. *Spiritus Domini ſuper te ma.*
Super Miſſus eſt angelus lib. 1. *Sermo Euangelicus omni.*
De obitu ſororis ſuæ lib. 1. *Virginibus Deo ſacratis.*
Meditationes lib. 1. *Verbum mihi eſt ad te.*
Sermones per annum lib. 2. *Erunt ſigna, &c. aduentus.*
Laudes ſaluatoris lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Fuit enim declamator egregius, doctus & eloquens, adeo vt quendam hæreticum quem nemo concludere poterat, vnica diſputatione ſuperaret. Claruit in cœnobio pręfato ſancti Florini quod Schonaugia dicitur in diœceſi Treuerenſi, ſub Frederico Imperatore primo. Anno domini. 1160. & propter religionem & doctrinam in precio habebatur.

Helizabet monialis & abbatiſſa ſororum cœnobii Schonaugienſis, ordinis S. Benedicti (Sunt enim duo monaſteria, vnum monachorum alterum monialium, in fine Treuerenſis diœceſis non longe à Rheno in Hircinia ſylua conſtituta) ſoror Eckeberti abbatis ſupradicti, virgo ſanctiſſimæ conuerſationis, quæ multas reuelationes diuinitus acceperat, quas ad ædificationem poſteritatis literis demandauit. E quibus legi iſta.

Viarum Dei vtile opus lib. 1. *Factum eſt in exordio.*
De 11000. virginum Colonienſium lib. 1. *Vobis qui pios affe.*
Reuelationum diuerſarum lib. 2. *Omnes qui lecturi ſunt.*
Ad fratrem ſuum Eckebertum lib. 4. *Petis à me frater &c.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. *Ex epiſcopatu Metenſi de.*
Ad ſanctam Hildegardim lib. 1. Et alia quædam.

Moritur ſub Frederico Imp. primo Anno domini. 1165. Indict. 13. Ætatis ſuæ anno. 36.

Conuer-

Conuerſionis 24. Viſitationis autem ſuperni ſplendoris tertiodecimo. 14. Calendas Iulii. Sepulta in eccleſia monachorum ſancti Florini in medio chori.

HILDEGARDIS abbatiſſa cœnobii S. Ruperti confeſſoris in oppoſito Bingenſis oppidi ex altera parte Naii fluuii Moguntinæ diœceſis ordinis diui patris Benedicti, natione Teutonica, ex comitatu Spanhemenſi, diſcipula quondam beatæ Guttę virginis ſororis Megenhardi comitis de Sphanhem fundatoris noſtri, virgo ſanctiſſimæ conuerſationis, & à pueritia ſua diuinis reuelationibus illuſtrata, cuius vita multis miraculis comprobata, odorē ſuæ ſanctitatis in longinquas diſperſit regiones, adeo vt Eugenius tertius Anaſtaſius quartus, Hadrianus quartus, Alexander tertius Romani pōtifices, ſcriptis eam crebrius viſitantes, ſe ad Romanam eccleſiam illius orationibus commendarent. Sed & Eugenius tertius in concilio Treuerenſi S. Bernardo præſente ſcripta & opuſcula eius coram omnibus lecta, publice approbauit, eamque vt cœpto perſtaret in propoſito literis denuò roborauit. Omnia autem quæ ſcripſit, ex reuelatione diuina didicit.

E quibus iſta ſunt.

In regulam S. Benedicti	lib. 1.	*Et ego paupercula fæ.*		
Triginta quæſtionum	lib. 1.	*Charitas quæ cum abſtinen.*		
Vita S. Ruperti confeſſoris	lib. 1.	*Nam vt in vera viſione.*		
Vita S. Diſibodi epiſcopi	lib. 1.	*In myſtica viſione, &c.*		
Homiliæ. 58. in Euangeliis	lib. 1.	*Homo quidam qui ho.*		
De Sacramento altaris	lib. 1.	*In viſione quæ anima.*		
Sciuias grande volumen	lib. 1.	*Et factum eſt in anno no.*		
Vitæ meritorum	lib. 3.	Simplicis medicinæ	lib. 1.	
Compoſitę medicinæ	lib. 1.			
Diuinorum operum	lib. 1.	*Et factum eſt in 6. anno.*		
Ad Colonienſes	lib. 1.	*Qui erat, & qui eſt, &c.*		
Ad Treuerenſes	lib. 1.	*Ego paupercula form.*		
Exhortatorium ſecularium	lib. 1.	*O turbæ hominum naſcen.*		
Ad ſorores ſuas	lib. 1.	*O filiæ quæ veſtigia.*		
Ad monachos griſeos	lib. 1.	*Ego paupercula in le.*		
Carmina diuerſa	lib. 1.	*Qui ſunt hi qui vt nu.*		
Et S. Bernardo	epi. 1.	*In ſpiritu myſteriorum.*		
Epiſtolarum ad diuerſos 135.	lib. 1.	*O mitis pater ego pau.*		

Scripſit & alia: In omnibus opuſculis ſuis catholica doctrina relucet, quæ vel fidem cōfirmet, vel inſtruat mores, nec quicquam dixit aut ſcripſit vnquam quod in dubium poſſit vocari. Et cum Latini ſermonis eſſet ignara, tamen reuelante ſpiritu Dei omnia Latine & congrue dictauit, notariis excipientibus. Vidimus multas epiſtolas Conradi tertii & Frederici primi imperatorū, & epiſcoporum Moguntinenſis, Treuerenſis, Colonienſis, Brēmenſis, Hieroſolymitani, & aliorum pene innumerabilium, qui ex diuerſis mundi regionibus fama ſanctitatis & reuelationum eius prouocati, ſe ſcriptis commendabant orationibus ipſius & diuerſarum quæſtionū ſolutiones quærebant. Moritur ſub Frederico Imperatore primo. Anno domini. 1180. Ætatis ſuæ. 82. Indictione tertiadecima. 15. Calend. Octobris.

ALBERTVS patriarcha Hieroſolymitanus, vir doctus atq; ſanctiſſimus, qui fratrib. Carmelitis adhuc in terra ſancta degentibus regulam dedit, quam iidem fratres iam in Europa conſtituti per Apoſtolicam ſedem modificatam & approbatam vbiq; profitentur, ad inſtantiam Innocentii Papæ tertii deſcripſit luculento ſermone & veraci.

Statum terræ ſanctæ	lib. 1.	Regulam Carmelitarum	lib. 1.

Claruit ſub Henrico Imperatore ſexto. Anno domini. 1190.

INNOCENTIVS Papa tertius, natione Campanus: Lotharius ante vocatus, poſt Cæleſtinum pontificem tertium, præfuit eccleſiæ annis. 18. vir in diuinis ſcripturis erudiſſimus, quippe qui à pueritia ſua in gymnaſio Pariſienſi operam literis impenderat, & in virum non minus probum quam doctum euaſit, reliquit ingenii ſui non pauca opuſcula, de quibus ſub nomine Lotharii Leuitæ ſiue etiam Innocentii Papæ feruntur iſta.

De vtilitate humanæ conditionis	lib. 2.	*Quare de vulua matris.*	
In ſeptem Pſalmos pœnitentiales	lib. 1.		
De officio miſſæ	lib. 2.	*Tria ſunt præcipue in quibus.*	
De Sacramento Baptiſmi	lib. 1.	De clauſtro animæ	lib. 1.
Decretales antiquæ	lib. 1.	Sermones plures	lib. 1.

Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Claruit tempore diſcordię quæ fuit inter Philippum fratrem Henrici & Ottonem ducem Saxoniæ. Anno domini. 1200.

GVILHELMVS Antiſiodorẽſis vt ferunt epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, in gymnaſio Pariſienſi Theologicam cathedram aſcendens, longo tempore clarus emicuit, & inter omnes doctores illius temporis maxima fama & opinione celebris fuit. Scripſit valde inſigne & vtile volumen ſiue

Summam Theologiæ lib.1. *Sicut dicit Apoſtolus Fides.*

De officiis diuinis lib.1.

Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

CYRILLVS presbyter & monachus montis Carmeli, & eiuſdẽ ordinis tertius prior generalis, natione vt ferunt Grȩcus, vir ſanctus & prophetico ſpiritu illuſtratus, cui omnipotens Deus ſuam voluntatem angelico miniſterio aperuiſſe dicitur, dum argenteis tabulis digito Dei ſcriptis honoratur. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula, ad abbatem Ioachim, De oraculo angelico.

Prologus ſic incipit epi.1. *Domui totius diuinæ.*

Oraculum vero ſic lib.1. *Tempore annorum Chriſti.*

De proceſſu ordinis ſui lib.1. Epiſtolas plures ad diuerſos.

Claruit ſub Philippo & Ottone. Anno domini. 1200.

HELMANDVS monachus frigidi montis, vir in diuinis ſcripturis longa exercitatione ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio acutus, & diſertus eloquio, propter doctrinæ excellentiam & vitȩ integritatem inter eccleſiaſticos doctores ſui temporis non vltimus apparuit. Scripſit enim plura opuſcula quibus nomen ſuũ immortalitati donauit. E quibus feruntur ſubiecta. Ab exordio mundi vſque ad ſuam ætatem magnum & inſigne volumen.

Hiſtoriarum li.48.

De reparatione lapſi lib.1. *O. lamentationes & ve.*

Sermones plures lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Et alia plura. Claruit ſub Henrico ſexto. Anno domini. 1200.

GILBERTVS monachus ordinis Ciſtertienſis, & cuiuſdam cœnobii poſtmodum abbas, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & egregie doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit poſt obitum S. Bernardi abbatis vbi ille dimiſerat ab eo videlicet loco. In lectulo meo per noctes vſque ad finem.46. ſubtiles & elegantiſſimos ſermones.

In Cantica canticorum lib.1. *Varii ſunt amantium.*

Et quædam alia.

Claruit ſub Henrico ſexto. Anno domini. 1200.

ADILREDVS abbas cuiuſdam cœnobii, ordinis Ciſtertienſis, vir in ſanctis ſcripturis iugi ſtudio exercitatus, & ſecularis Philoſophiæ nõ ignarus, ingenio mitis, eloquio dulcis deuotione præcipuus. Scripſit ad vtilitatẽ fratrum ſuorum nonnulla opuſcula, quibus & illis profuit, & nominis ſui notitiam ad poſteros tranſmiſit. E quibus extat opuſculum magnæ vtilitatis viris religioſis ſpiritalibus ſententiis refertum quod prænotauit.

Speculum charitatis lib.1.

In Lucam ho.1. *Cum eſſet Ieſus annorum.*

Et alia quæ non vidi.

Claruit temporibus Henrici ſexti, circa Annos domini. 1200.

MAVRICIVS epiſcopus Pariſienſis, in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, atq; in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, vtpote qui Theologiã ante epiſcopatum multis annis Pariſiis glorioſe docuit, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ſtudii fuit. Fertur quædam præclara compoſuiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum poſteritati notificauit. E quibus feruntur per circum totius anni tam de dominicis quam de feſtiuitatibus.

Sermones ad populum lib.2. De cura animarum ad presbyteros lib.1.

Cætera autem quæ ſcripſiſſe dicitur, ad notitiam meam non venerunt.

Claruit temporibus Henrici ſexti. Anno domini. 1190.

PAPIAS natione Lombardus, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, Grammaticus omnium ſuo tempore clariſſimus, Græco & Latino ſermone ad plenum inſtructus, in diuinis quoq; ſcripturis non mediocriter exercitatus. Scripſit gemino ſtylo in vtraq; litera-

tura

tura quædam egregia opuſcula. E quibus pauca ad notitiam meam peruenerunt.

De ordine dicendi lib.1.
De linguæ Latinæ vocabulis lib.1. *Omnium in hoc libro inue.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. De cæteris nihil reperi.
Claruit temporibus Henrici ſexti. Anno domini. 1200.

IOHANNES Beleth, gymnaſii Pariſienſis olim inſignis Theologus, in diuinis ſcripturis eruditus & in ſeculari Philoſophia ſufficienter doctus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus, inter doctores ſui temporis non ignobilis, ſcribendo & diſputando nomen ſuum ad poſteritatis notitiam cum gloria deduxit. Scripſit enim non inutilem.

Summam de diuinis officiis lib.1. *In primitiua eccleſia.*
Sermones quoque varios lib.1.
Alia inſuper non pauca ſcripſiſſe dicitur, ſed ad notitiam meam non venerunt.

THEODERICVS abbas ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & ſecularium literarum non ignarus, nec minus conuerſatione quam ſcientia clarus. Fertur nonnulla compoſuiſſe opuſcula, de quibus ego tãtum vidi ad quoſdam abbates.

Vitam ſanctæ Hildegardis lib.4. *In Romana repub.*
Et quaſdam epiſtolas. Claruit ſub Henrico ſexto. Anno domini. 1200.

WERNHERVS, alias Hirnerius, vir illuſtris atq; ſpectabilis, iuris ciuilis profeſſor & interpres clariſſimus ac aliarũ literarũ humanitatis cultor eximius, qui merito lucerna iuris appellatus eſt, quoniã ius ciuile gloſſulis primus expoſuit, & ſine exẽplo cæteris illuminandi iuris exemplũ dedit. Et ab hinc vtriuſq; iuris profeſſores in copia ſemper claruerunt, & volumina ſuę inſtitutionis vſq; in hodiernũ diem explanare cœperunt. Docuit autem in vtroq; tam Romę quam Bononię multo tempore, vbi diſcipulos & plures habuit & egregios, qui ſua eruditione famam & gloriam magiſtri dilatarunt. Extant eius gloſſulæ & monimenta præclara in legib. quæ apud profeſſores huius induſtriæ notiſſima ſunt. Claruit temporibus Henrici ſexti. Anno domini. 1200.

PETRVS abbas Cluniacenſis, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis iugi exercitatione doctus, ingenio placidus, ſermone dulcis atque compoſitus, & ad perſuadendum ſatis idoneus, conuerſatione deuotus & laudabilis, ac regularis obſeruantiæ zelator inſignis, nomen ſuum ſcribendo poſteris notificans, ad vtilitatem legentium quædam deuota compoſuit opuſcula, de quibus iſta feruntur.

Relationes multorum lib.1.
De conuerſatione heremitica lib.1. *Suſcepi literas dilectionis.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.
Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

PETRVS Cantor Pariſienſis, & poſtea (vt ferunt) epiſc. vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, theologicæ ſcholę Pariſiis multis annisglorioſe præfuit, & diſcipulos egregios multos erudiuit. Scripſit etiam quædam præclara opuſcula, de quib. pauca ad manus noſtras memini perueniſſe. Volumẽ prænotatum.

Verbum abbreuiatum lib.1. *Verbum abbreuiatum.*
Diſtinctionum aliud lib.1. *Abel dicitur principium.*
Grammatica Theologorum lib.1. Sermones varios lib.1.
De quibuſdam miraculis lib.1.
De Sacramentis quoque lib.3. *Circuibat populus.*
Claruit temporibus Henrici ſexti. Anno domini. 1200.

PILEVS Modicenſis vtriuſque Iuris profeſſor, & interpres celeberrimus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, ſcientia clarus & cautus conſilio, apud Iuriſtas antiquiores in maximo precio habitus, ſcribendo & docendo in ea facultate varia, nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad notitiã poſteritatis, de cuius opuſculis inuenitur quędam ſumma notabilis & non ſpernenda, quam prænotauit.

De ordine iudiciorum lib.1. *Inuocato Chriſti nomine.*
De cæteris autem quæ ſcripſit, nihil ad notitiam meam peruenit.

IOHANNES Boſianus patria Cremonenſis, legum explanator famoſiſſimus præceptor Azonis Bononienſis Iuriſconſulti clariſſimus vir magnæ doctrinæ & opinionis, qui inter expoſitores iuris primus apparuit, & multis ſuo exemplo animum & formã ſtudendi dedit. Fertur in ea facultate præclara quædam ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum immortalitati donauit. E quibus extat ſumma breuis ſuper pandectis quæ prænotatur.

Ventoſa lib.1. Super C. lectura lib.9.

Et quædam alia. Claruit ſub Henrico ſexto. Anno domini. 1200.

STEPHANVS Anglicus gymnaſii Pariſienſis quondam decus & rector in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in Philoſophia Ariſtotelica nulli ſuo tempore ſecundus Theologiam multis annis glorioſe docuit, & primus ſcripturam ſacram medullitus, & moraliter exponere cœpit. Et hinc mos inoleuit vt magiſtri Theologiæ diuinos libros ſuis lecturis in ſcholis diſcipulis lucidius aperirent. Scripſit autem iſte Stephanus vt accepi ſubiecta opuſcula.

In quinq; libros Moyſi lib.5. In Ioſue lib.1.
In librum quoq; Iudicum lib.1. In Regum quoque lib.4.
In 12. Prophetas minores li.12. Alia inſuper multa edidit, quæ ad notitiã meam necdum venerunt. Claruit circa tempora imperii Henrici ſexti regis, Imperatoris autem à papa coronati quinti. Anno domini. 1200.

BAGOROTVS vtriuſq; iuris profeſſor inſignis & celeberrimus interpres, aliarum quoq; literarum ſecularium non ignarus, cuius apud antiquos Iuriſtas non parua authoritas erat, propter excellens ingeniũ docendi, ſcribendiq; ſtudio etiã poſteris nomen ſuum notificauit, de cuius opuſculis extat ſumma notabilis quam prænotauit.

Cauillationum lib.1. *Cum periculoſum ſit mi.*
De ordine iudiciorum lib.1. *Precibus & Inſtantia.*

Alia inſuper complura ſcripſiſſe dicitur, ſed ad notitiam meam non venerunt.

PLACENTINVS natione Italus, vtriuſq; iuris cultor & explanator celeberrimus, in monte Peſſulano docendo & ſcribẽdo magnã gloriam eſt conſecutus, qui olim apud huius artis profeſſores inter pręcipuos doctores locum obtinuit, propter quędam commendatiſſima volumina quæ compoſuit. E quibus inter cætera extare dicitur.

Summa iudiciorum lib.1. *Cum eſſem Mantuæ.*
Super codice quoque lib.9. De aliis nihil reperi.

Claruit temporibus Henrici ſexti. Anno domini. 1200.

ROFREDVS patria Beneuentanus, doctor in vtroq; iure clariſſimus ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſtico more compoſitus, ad ſoluenda dubia & iuris quæſtiones longa exercitatione ſatis idoneus. Scripſit in ea facultate ſtudentibus non contemnenda opuſcula, quibus nomen & opinionem ſuam immortalitati conſecrauit. De quibus tamen pauca potuimus inuenire quæ & ſubiecimus, volumen perutile continens.

Quæſtiones iuris ciuilis lib.1. *Si conſiderarem ingenium.*
Quæſtiones iuris canonici lib.1. *Super omnibus actionibus.*
Summam iuris lib.1.

Quicquid amplius edidit, ad notitiam meam adhuc minime peruenit,

PETRVS archiepiſcopus Senonenſis in diuinis ſcripturis iugi ſtudio eruditus & veterum lectione diues, atque in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit non paruę vtilitatis opuſcula, quibus & ſuum ingenium excoluit, & aliorũ ædificationi materiam præparauit. Scripſit valde ſubtiliter ſententiis patrum appoſitis.

In epiſtolas Pauli omnes lib.14. Sermones etiam varios lib.1.

Diuerſos etiã libros Bibliæ diligenter expoſuit, alioſq; tractatus & varios & vtiles ſcripſiſſe dicitur, qui ad notitiam meam non venerunt.

AZO natione Italus eſt Bononienſi ciuitate orditus vitæ originem, Iohannis Boſiani Cremonenſis viri doctiſſimi quondam auditor atq; diſcipulus, iuris ciuilis famoſiſſimus interpres, fons legum, copia verborum, lucerna iuris, qui ſua eruditione & ſcientia omnes Iuriſtas qui eum pręceſſerant facile præcellit, multa ad ius ciuile pertinentia opuſcula edidit, quibus laudem & gloriam immortalem acquiſiuit.

Summam iuris notabilem lib.1. Super Digeſto veteri li.24.
Super Codice quoque lib.9.

Præterea optimos in legibus apparatus confecit, & pluribus ſummis additiones appoſuit, ac varia ſcripſit quæ à doctis non ignorantur Iuriſtis. Claruit temporibus Frederici Imperatoris ſecundi. Anno domini. 1230. Et multos inſignes diſcipulos poſt ſe reliquit,

EGIDIVS de Fuſcariis ciuis Bononienſis, vir in iure canonico doctiſſimus, & tam legibus imperialibus quam in aliis diſciplinis humanitatis nobiliter eruditus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, in profeſſoribus huius facultatis apud veteres magnæ authoritatis doctor. Scripſit quædam præclara in ea diſciplina volumina, de quibus ego tantum vidi.

De ordine iudiciorum lib.1. *In nomine Domini noſtri Ieſu*

De oſ-

De officio Tabellionis lib. 1. *Reſtat nunc vt de offi.*
Quæſtiones iuris varias.
Cætera quæ compoſuit, ad manus noſtras adhuc minime venerunt.

Franciscvs ordinis minorũ inſtitutor & princeps, natione Italus, ex Aſſiſio ciuitate Italiæ oriundus, vir ſanctiſſimæ conuerſationis & Euangelicæ paupertatis ardentiſſimus ſectator, qui verbo & exemplo multos ab iniquitate conuertit, & in viam iuſtitię catholicę direxit, tantus amator Chriſti extitit, vt in cõtemptu mundi & conſolationis tranſitorię parem vix habuerit. In cuius ordine multi iam deinceps doctiſſimi viri claruerunt, qui ad vtilitatẽ fideliũ innumera pene cõpoſuit opuſcula. Ipſe autẽ Franciſ. ſcripſit breuẽ,
Regulam minorum lib. 1. *Regula & vita minorum.*
Teſtamentum breue lib. 1. *Dominus dedit mihi fratri.*
Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1220.

Cæsarivs monachus in Heiſterbach, ordinis Ciſtertienſis, natione Teutonicus Colonienſis Agrippinę diœceſis, vir deuotus, & in diſciplina regulari pręcipuus, atque in diuinis ſcripturis longa exercitatione ſtudioſus, compoſuit ad inſtructionem nouitiorum quorum inſtitutor erat, ſimplici & aperto ſermone nonnulla opuſcula, quorum lectio deuotis & ſimplicioribus fratribus non eſt ſpernenda, de quibus ego tantum reperi ſubiecta. Opus prolixum de miraculis & viſionibus diuerſis ſuo tempore factis in Germania, quod ad imitationem ſancti Papę Gregorii pręnotauit.
Dialogorum de variis li. 12. *Colligite fragmenta ne.*
In Euangeliis dominicalibus lib. 2. *Botrus Cypri dilectus.*
In Euangeliis de ſanctis lib. 1. *Dominus ac Saluator noſter Ieſus.*
Sermones ad nouitios lib. 1.
Alia inſuper complura edidit, quę ad notitiam meam non venerunt.

Gvilhelmvs monachus cœnobii diui martyris Dionyſii Pariſiẽſis, ordinis S. Benedicti, natione Gallus vir in diuinis ſcripturis iugi ſtudio peritus atq; in diſciplinis ſecularium literarum egregie doctus ingenio & eloquio clarus, ac temporum cognitor inſignis, nomen ſuũ varia ſcribẽdo & docendo ad notitiã poſteritatis tranſmiſit. E quibus extat.
Hiſtoriarum volumen lib. 3. Et epiſtolę plures ad diuerſos lib. 1.
Fertur autem in diuinas ſcripturas commentarios edidiſſe, quos needum vidi.

Iacobvs de Vitriaco, epiſc. Achonenſis, & poſtea ſacroſanctę eccleſię Romanę cardinalis, epiſcopus Tuſculanus, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularium literarum non ignarus, moribus & vita ſpectabilis, in declamandis ſermonib. ad populum excellentis ingenii fuit, & crucem contra Albienſes hęreticos glorioſe prędicans, multos fideles in eos Apoſtolica authoritate ſignauit. Scripſit non ſpernendę lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit.
Hiſtoriam orientalem lib. 1. Vitam Mariæ de Oegiones lib. 3.
Contra Saracenos lib. 1. De ſanctis mulieribus Leodienſibus lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Alia inſuper nõnulla cõpoſuit q̃ ad notitiã meam non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1220.

Bonagvida Aretinus, vir in vtroq; iure omniũ ſuo tẽpore doctiſſimus, apud veteres huius facultatis profeſſores magnæ authoritatis, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit ad vtilitatẽ diſcipulorum iuris quædã pręclara volumina, quibus ſe & vtilem præſentibus, & notum effecit futuris. E quibus extat ſumma nobilis quam prænotauit.
Introductoriam aduocatorum lib. 2. *Cum aduocationis offi.*
Margarita Iuris lib. 1. *Quoniam poſt inuentionem.*
Declarationes variarum cauſarum. Sed & alia quædam compoſuiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Petrvs de Vineis, natione Teutonicus, Frederici Imperatoris ſecũdi ſcriba & cancellarius, vir doctus & eloquens, ſed in eo maxime reprehenſibilis quod eidem Frederico adhęrens eius fauore contra eccleſiam Romanã ſtolidus latrauit, à quo tandẽ digne remuneratus cum in certis eum offendiſſet, lumen cum oculis amiſit. Scripſit autem quędam ingenii ſui opuſcula, de quibus ego tantum reperi.
Epiſtolarum ex perſona Imperatoris lib. 6. *Collegerunt pontifices.*
De poteſtate imperiali lib. 1.
Claruit eiuſdem Frederici ſecundi temporibus. Anno domini. 1230.

Antonivs dictus de Padua, natione autem Hiſpanus ex Vlixbona ciuitate oriundus, ordinis minorum, & beati Franciſci diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſ-

ſimus

ſimus, quippe qui ante ingreſſum ordinis Theologiã Tholoſæ, Bononiæ, & Patauii multo tempore glorioſe docuit, & diſcipulos poſt ſe inſignes reliquit, tantæ ſanctitatis extitit, vt multis & viuus & mortuus coruſcarit miraculis. Fuit autem excellentiſſimus prędicator, adeo vt ſummus eum pontifex arcam teſtamenti conſueuerit appellare. Et S. Franciſcus eum ſuum epiſcopum vocare ſolebat. Scripſit inter cætera ingenii opuſcula valde elegantes & ardentiſſimos,

Sermones de tempore lib. 2. *Erunt ſigna, &c. dicit.*
Sermones quoq; de ſanctis lib. 1.

Claruit temporibus Frederici Imperatoris ſecundi. Anno domini. 1230. Et propter miraculorum frequentiam poſt mortem à Gregorio Papa nono, vna cum ſancto Dominico & Helizabet Lantgrauia Thuringorum, catalogo ſanctorum ſtatim inſertus eſt.

IORDANVS ordinis prædicatorum, poſt ſanctum Dominicum (vt dicunt) magiſter generalis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus & ſufficienter eruditus, verbi Dei prædicator egregius & non minus ſanctitate quam ſcientia venerabilis, ſuo exemplo & melliflua doctrina multos ad pietatem erudiuit. Fertur nonnulla ſcripſiſſe opuſcula, quorum lectio declamatoribus ac deuotis fratribus non inutilis iudicatur. E quibus feruntur ex officio prioratus ad fratres ſui ordinis.

Exhortatoriæ epiſtolæ plures lib. 1. Sermones ad populum lib. 1.
De ordinis inſtitutione lib. 1. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo, eodem tempore quo & beatus Dominicus. Anno domini. 1220.

HVBERTVS de Bobio iuris vtriuſq; profeſſor & interpres ſagaciſſimus, ingenio ſubtilis, & ſcholaſtico more luculentus eloquio, qui apud veteres huius ſcientiæ profeſſores inter præcipuos doctores eſt habitus, nomen ſuum docendo & ſcribendo cum gloria tranſmiſit ad notitiam poſteritatis, dans cæteris diſcendi exemplum ac proficiendi adiumentum. Scripſit enim notabilem ſummam quam prænotauit.

De ordine iudiciorum lib. 1. *Quia pietas paterna.*
Quæſtiones & determinationes.
Et alia non pauca, quæ tamen ad manus noſtras minime venerunt.

BERNARDVS Dorna natione prouincialis, Azonis Bononiẽſis viri clariſſimi quõdam auditor atque diſcipulus, vtriuſque iuris profeſſor & interpres doctiſſimus, pręceptoris ſui eruditiſſimi prouocatus exemplo, ſe literis totum accommodans, varia ſcripſit opuſcula, quibus nomen ſuum immortalitati dicauit. E quibus extat volumen inſigne.

De libellorum conceptionibus lib. 1. Et alia quæ non vidi.

Claruit Frederici Imperatoris ſecundi temporibus. Anno domini. 1240.

ACVRSIVS natione Italus, ex Florentia ciuitate oriundus auditor quondam & diſcipulus Azonis, vir in vtroq; iure peritiſſimus, atque in cæteris ſecularium literarum diſciplinis non infime doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, cuius quanta ſit hoc tempore apud legum profeſſores authoritas, nemo vel modice doctus qui neſciat. Scripſit multa præclara opuſcula, & primus totum ius ciuile gloſſauit.

In ff. vetus li. 24. In ff. nouum li. 12.
In ff. Infortiati li. 14. Super Codice li. 12.
Super Inſtitutis lib. 4.

Alia inſuper non pauca edidit, quæ legum ſtudioſis notiſſima ſunt. Claruit ſub Frederico imperatore ſecundo. Anno domini. 1240.

HVBERTVS de Bonacurſo, natione Italus, vir in vtroque iure peritus & ſecularis Philoſophiæ non ignarus, ingenio promptus & apertus eloquio, qui apud veteres iuris explanatores non obſcuræ opinionis fuit. Compoſuit in ea facultate quædam præclara opuſcula, de quibus nullum ad manus noſtras memini perueniſſe. Fertur autem eius.

De præludiis cauſarum lib. 1. *Cum de mandato imperiali.*
Et de iudiciis quædam.

Credimus autem tam iſta quam alia eius opera, peritis Iuriſtis non incognita.

IOHANNES de abbatis villa, archiepiſcopus Biſuntinus, & ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ cardinalis, natione Gallus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & earundem ſacrarum literarum famoſiſſimus interpres, qui in ſtudio Pariſienſi Theologiam multis annis egregie docuit, in declamandis ſermonibus ad populum excellentiſſimus, qui ob eam rem vel maxime ex magiſtro Pariſienſi factus eſt archipręſul Biſuntinus. Scripſit valde vtiles & inſignes.

Sermones de tempore lib. 2. Sermones de ſanctis lib. 2.

Alia

Alia quoque multa edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Scripſit aũt dictos ſermones per circulũ anni. Primo quidẽ breues lectiones Euãgelicas & Apoſtolicas breuiter exponendo. Poſtea vero alios ſermones tam de dominicis quam de feſtiuitatibus adeo prolixos edidit, tot ſcripturarum inducens teſtimonia, vt vix poſſint memoriæ commendari, quæ tamen iam nouis ſuperuenientibus ex parte viluerunt.

RAYMVNDVS de Penna forti, natione Cathalanus, ſiue prouincialis ordinis prædicatorum tertius magiſter generalis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio promptus, & iuris canonici notitia inſignis, nomen ſuum varia ſcribendo immortale reddidit & ſibi eccleſiam ſuis opuſculis perpetue (vt ita dixerim) debitricem obligauit. Nam iuſſu Gregorii Papæ noni comportauit.

Decretales iuris	lib.5.	*Rex pacificus pia mi.*
Summam de caſibus	lib.3.	*Quoniam vt ait Hierony.*
Conſtitutiones ordinis ſui	lib.1.	Et quædam alia.

Claruit ſub Frederico ſecundo Imperatore. Anno domini. 1230.

ALBERTVS Galioti patria Parmen. canonum & legum profeſſor interpreſque famoſus, ingenio ſubtilis, conſilio cautus & eloquio ſcholaſticus, qui ob doctrinam & experientiam rerum apud Iuriſtas veteres inter præcipuos doctores habebatur. Scripſit quædam in iure non contemnenda opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum laude immortali tranſmiſit. E quibus extat ſumma.

Margarita quæſtionum	lib.1.	*Cum ego Albertus Galio.*
Et declarationes iudiciorum	lib.1.	

Et quædam alia diuerſa, quę nobis incognita, habentur à diuerſis.

ODOFREDVS Beneuentanus, Azonis Bononienſis auditor, & Iacobi Baldewini poſtmodum præceptor, vir in vtroque iure peritiſſimus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, qui multos inſignes poſt ſe diſcipulos reliquit, propter doctrinam & eruditionem, tum iuris, tum aliarum literarum humanitatis, in magna authoritate habebatur apud veteres. Cuius multa feruntur opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit poſteritati.

De libellorum formatione	lib.1.	*Poſtquam opus notarie.*
De ordine iudiciario	lib.1.	*Quemadmodum Chriſti.*
De arte notariatus	lib.1.	*Et alia quæ non vidi.*

Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1230.

IOHANNES de Blanoſco, natione Burgundus, vir in vtroq; iure doctiſſimus, & in Philoſophorum ſecularium præceptis ſufficienter eruditus, ingenio acer & promptus. Scripſit aperto ſermone profeſſoribus huiuſce facultatis non ſpernenda opuſcula, quibus fama nominis ſui & tunc præſentibus & poſt futuris longe lateq; innotuit. E quibus extat volumen magnæ vtilitatis, quod prænotauit.

De actionibus aduocatorum	lib.1.	*Ego Iohannes de Blano.*

Et variæ quæſtiones. Cætera autem quæ compoſuit, ad notitiam meã minime venerunt.

IOHANNES nomine & natione Teutonicus, ex ciuitate Friburgenſi oriundus, epiſcopus Boſſinenſis in Hungaria, ordinis prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis multum exercitatus & doctus in Iure & ſeculari Philoſophia egregie peritus, qui propter eruditionem & vitæ ſanctitatem ex ordine ad epiſcopatum aſſumptus fuerat, quem poſtea deſerens, ad ordinem ſuum reuerſus eſt & poſt Raymundum generalis magiſter ordinis conſtitutus, multa bona fecit. Scripſit notabilem.

Summam confeſſorum	lib.5.	*Quoniam dubiorum noua.*

Et quędam alia. Claruit temporibus Frederici Imperatoris ſecundi. Anno domini. 1250. Sepultus vero eſt in conuentu ſuo Argentinenſi, multis olim (vt ferunt) coruſcans miraculis.

INNOCENTIVS Papa quartus, Symbaldus ante vocatus, natione Italus, ciuitate Genuenſi oriundus, ſedit in pontificatu poſt Cœleſtinum quartum annis vndecim, vir in ſcripturis diuinis & in iure doctiſſimus amator religioſorum, qui Concilium generale Lugdunenſe celebrauit, in quo Fredericum ab Imperio patrum conſenſu depoſuit, & multa ad eccleſiæ vtilitatem conſtituit. Scripſit nihilominus quædã præclara opuſcula, ob quorum editionem ſcriptoribus eccleſiaſticis digne annumeratur, ad poſteritatis notitiã cum eiſdem tranſmittendus. Contra Petrum de Vineis.

De poteſtate eccleſiaſtica	lib.1.	
Apparatum ſuper decretalibus	lib.5.	*Legitur in Ezechiele.*
Regulam Clariſſarum	lib.1.	*Forma vitæ ordinis.*

Authen-

...oq; lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.
...aruit ſub Frederico ſecundo. Anno domini. 1250.

... de Romantiis, Iuris vtriuſque profeſſor & interpres celeberrimus, ...oſophia nobiliter doctus, qui apud Iuriſtas veteres non infimus erat. ...ate quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum cum gloria tranſ-...m poſteritatis. E quibus ego tantum reperi ſummam,

...e maleficiorum lib.1. *Incipit paruus libellus.*
...minationes & quæſtiones.
...tera quæ compoſuiſſe dicitur, ad notitiam meam non venerunt.

BERNHARDVS presbyter Cõpoſtellanus, Innocentii Papæ quarti familiaris & capellanus, vir in Iure doctiſſimus, eiuſdem pontificis ſtudio prouocatus, conſcripſit in Iure quædam præclara opuſcula, quæ in magna authoritate his temporibus apud Iuriſtas habentur. De quibus ego pauca potui inuenire, ſcilicet apparatum inſignem.

Super decretalibus lib.5. *In huius libri principio.*
Caſus decretalium lib.5. *Rex pacificus pia mi.*
De cæteris nihil vidi. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundi. Anno domini. 1250.

GVIDO de Suzaria, doctor in Iure peritiſſimus, & in aliis diſciplinis ſecularis Philoſophiæ ſufficienter inſtructus, ingenio ſubtilis & promptus, cautuſque conſilio, cuius apud veteres harum rerum peritos magna fuit authoritas. Fertur in Iure quædam præclara cudiſſe opuſcula. Inter quæ extat ſumma notabilis quam prænotauit.

De actionibus cauſarum lib.1. *Super cauſarum ordinatione.*
Declarationes quoque variæ.
Et alia complura, quæ ad manus noſtras adhuc minime venerunt.

BARTHOLOMÆVS Brixianus, Iuris canonici profeſſor & interpres eruditiſſimus, atque in cæteris ſecularis literaturæ diſciplinis egregiè doctus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio. Scripſit tam in Iure quam de aliis rebus varia & præclara opuſcula, quibus nomẽ ſuum immortalitati donauit. E quibus ſubiecta feruntur.

Repertorium decreti lib.3. *Quoniam ſuffragantibus ve.*
Diſputationes decretalium lib.5. Chronicam Italiæ lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. Et quædam alia.
Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1240.

IOHANNES de Deo, Iuris vtriuſque profeſſor & enucleator eximius, atq; in diſciplinis Philoſophiæ ſufficienter eruditus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, qui apud veteres magnę authoritatis extitit. Scripſit multa & varia in vtroque Iure opuſcula, quibus memoria nominis ſui ad multorum notitiam deuenit. E quibus pauca ad notitiam meam peruenerunt. Reperi enim ſubiecta duntaxat.

Summam cauillationum lib.7. *Ad honorem ſummæ tri.*
Aliam prænotatam, Iudicium lib.4. *Principio noſtro aſſit.*
Tabulam decreti lib.2. *Liber decretorum diſtin.*
Tabulam decretalium lib.1. *Volentibus prompte.*
Concordantiam decreti & decretal. lib.1. *De conſtitutionibus trac.*
Quæſtiones varias.
Docuit autem in ciuitate Bononienſi, vbi prædicta & alia compoſuit.

HVGO Barchinonenſis, ordinis prædicatorum ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ tituli S. Sabinæ presbyter cardinalis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, qui ante ordinis ingreſſum ſacræ Theologiæ magiſter fuerat, multoſque inſignes diſcipulos habuit. Scripſit plura egregia opuſcula, quibus nomen ſuum immortalitati conſecrauit. Nec minus conuerſatione & religione quam ſcientia clarus emicans, idem manſit in dignitate qui antea fuit, de cuius libris iſti feruntur.

In Geneſim lib.1. In Exodum lib.1.
In Leuiticum lib.1. In Numeros lib.1.
In Deuteronomium lib.1. In Ioſue lib.1.
In Iudicum lib.1. In librum Ruth lib.1.
In Regum lib.4. In Paralipomenon lib.2.
In Eſdram & Neemiam lib.3. In Thobiam lib.1.
In Iudith lib.1. In Heſter lib.1.
In librum Iob lib.1. In Pſalterium lib.1.
In Prouerbia lib.1. In Eccleſiaſten lib.1.

In Can-

In Cantica canticorum	lib.1.	In librum Sapientiæ	lib.1.
In Eccleſiaſticum	lib.1.	In Eſaiam prophetam	lib.1.
In Hieremiam	lib.3.	In Ezechielem	lib.1.
In Danielem	lib.1.	In 12. prophetas minores	li.12.
In libros Machabeorum	lib.2.	In Euangelium Matthæi	lib.1.
In Euangelium Marci	lib.1.	In Euangelium Lucæ	lib.1.
In Euangelium Iohannis	lib.1.	In epiſtolas apoſtoli Pauli	li.14.
In Actus apoſtolorum	lib.1.	In epiſtolas canonicas	lib.7.
In Apocalypſin Iohannis	lib.1.	Summa de caſibus	lib.1.

Alia inſuper nonnulla compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1240.

IACOBVS Baldewini, Odofredi Beneuentani clariſſimi viri quondam auditor Iuris ciuilis profeſſor & interpres eximius, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, conſilio & actione præcipuus. Scripſit in ea facultate quædã præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum laude tranſmiſit. E quibus iſta feruntur.

Super Codice	li.12.	Super .ff. veteri	li.24.
Super .ff. nouo	li.12.	Super .ff. infortiati	li.14.

Et quædam alia. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. 1240.

DAVID ordinis, vt ferunt, minorum, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, vita & conuerſatione inſignis, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii fuit. Scripſit quædã aperto ſermone opuſcula, quorum lectio deuotis fratribus non eſt contemnenda, de quibus extant ſubiecta. Ad nouitios.

De compoſitione hominis exterioris	lib.1.	Profectus religioſi. 7.	
De compoſitione hominis interioris	lib.1.	Collationes meas quas.	
Sermones de tempore	lib.1.	Sermones de ſanctis	lib.1.

Et quædam alia.

Claruit non longe poſt beatum Franciſcum. Sepultus eſt in Auguſta.

HVMBERTVS ordinis prædicatorum quintus, magiſter generalis, patria Viennenſis, Hugonis Barchinonenſis Theologi quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & declamator egregius. vita Euangelicus, conſcientia purus, actione præcipuus, eloquio dulcis, & ad perſuadendum idoneus, qui Hugonem olim ſuum præceptorem ſacræ Theologiæ pertraxit ad ordinem. Scripſit ad quædam deuota opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deuenit. E quibus iſta feruntur.

Super regulam S. Auguſtini	lib.1.	*Cogitanti mihi de ſer.*	
Summa prædicantium	lib.4.	*Omnis homo eſt exhortandus.*	
Geſta fratrum prædicatorum.	lib.5.	De officiis ſui ordinis	lib.1.
De tribus ſubſtantialibus reli.	lib.1.	*Filiis gratiæ & cohære.*	
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.		

Et quædam alia. Claruit Imperio vacante Anno domini. 1250.

VINCENTIVS Gallus natione Burgundus, ordinis prædicatorum dictus Beluacenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & exercitatus, ac veterum lectione diues, ingenio ſubtilis, & ſermone compoſitus, tantum literis ſtudium adhibuit, vt nullis vnquam laboribus, vigiliis vel occupationibus ab earum cultura potuerit euocari, quin ſemper aut legeret, ſcriberet vel prędicaret. Tantus itaq; fuit, vt poſt ſe necdum habuerit parem. Si ardua quæ ſcripſit opuſcula ex multis laborioſe collecta, ęqua lance cum cæteris ponderemus. Nam petente & ſumptus miniſtrante rege Francorum, grande & admirabile opus ſpeculorum de omni (vt ita dixerim) ſcibili in multis voluminibus maximis laboribus comportauit quod ita prænotauit atq; diſtinxit.

Speculum hiſtoriale	li.32.	*Deus eſt ſubſtantia in.*
Speculum naturale	li. 33.	*Quoniam multitudo libro.*
Speculum morale	lib.3.	*In omnibus tuis memora.*
Speculum doctrinale	li. 13.	*Quoniam multitudo libro.*
De gratia Dei quoq;	lib.4.	*Liber generationis, &c.*
De laudibus S. Mariæ	lib.1.	*Si Deum ore Prophetico in.*
De laudibus S. Iohannis Euangeliſt.	lib.1.	*Beatus Iohannes Euangeliſt.*
De inſtitutione puerorum	lib.1.	*Filii tibi ſunt erudi il.*
Conſolationem ſuper mortuo	lib.1.	*In primis igitur aduerte.*
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.	

vel aliis mittendas de lingua transferre in linguam. Edidit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum etiam ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. E quibus ego legi duntaxat opus egregium, quod prænotauit.

De præuaricationibus Græcorum lib.2. *Græcorum intolerabilis.*
Contra errores Græcorum lib.1.

Claruit apud Conſtantinopolim temporibus Frederici Imperatoris primi, & Alexandri Papæ tertii. Anno domini. 1170.

IOHANNES eccleſiæ cuiuſdam Horit. archidiaconus, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularium literarum non ignarus, Græci & Latini ſermonis peritus, ingenio præſtans & clarus eloquio. Scripſit quædam ad ædificationem fidelium non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extat opus inſigne & præclarum ad Stephanum regium quendam notarium contra Græcos.

De proceſſione Spiritus Sancti lib.1. *Multa rotundo Græco.*
Epiſtolas etiam varias.
Sed & alia quędam ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras non venerunt.

GODEFRIDVS Viterbienſis presbyter, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio præſtans & clarus, metro exercitatus & proſa. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris reliquit. E quibus extat grande volumen ad Vrbanum Papam tertium carmine & ſoluta oratione mixtum, de mundi principio de vniuerſo Veteri & Nouo Teſtamento, & ætatibus mundi, temporibus, geſtis, ac hiſtoriis omnibus regum, quod prænotauit.

Pantheon lib.18. *De mundi principio &c.*
De aliis nihil vidi.
Claruit ſub Frederico Imperatore primo, & Henrico eius filio. Anno domini. 1185.

ECKEBERTVS ſecundus abbas monaſterii ſancti Florini ordinis diui patris Benedicti, Treuerenſis diœceſis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & non minus conuerſatione quam ſcientia venerabilis, frater beatæ Helizabet virginis abbatiſſæ Schonaugienſis fuit. Hic antea Bunnenſis eccleſiæ canonicus fuit, qui à ſancta ſorore ad Schonaugiam vocatus, primo monachus, ac deinde abbas factus eſt. Scripſit non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. E quibus ſubiecta reperi.

Aduerſum hæreſes lib.1. *Prophetatum dudum tem.*
In principium Euangelii Iohannis. lib.1. *Myſteria diuini ſer.*
Super Magnificat lib.1. *Spiritus Domini ſuper te ma.*
Super Miſſus eſt angelus lib.1. *Sermo Euangelicus omni.*
De obitu ſororis ſuæ lib.1. *Virginibus Deo ſacratis.*
Meditationes lib.1. *Verbum mihi eſt ad te.*
Sermones per annum lib.2. *Erunt ſigna, &c. aduentus.*
Laudes ſaluatoris lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Fuit enim declamator egregius, doctus & eloquens, adeo vt quendam hæreticum quem nemo concludere poterat, vnica diſputatione ſuperaret. Claruit in cœnobio pręfato ſancti Florini quod Schonaugia dicitur in diœceſi Treuerenſi, ſub Frederico Imperatore primo. Anno domini. 1160. & propter religionem & doctrinam in precio habebatur.

HELIZABET monialis & abbatiſſa ſororum cœnobii Schonaugienſis, ordinis S. Benedicti (Sunt enim duo monaſteria, vnum monachorum alterum monialium, in fine Treuerenſis diœceſis non longe à Rheno in Hircinia ſylua conſtituta) ſoror Eckeberti abbatis ſupradicti, virgo ſanctiſſimæ conuerſationis, quæ multas reuelationes diuinitus acceperat, quas ad ædificationem poſteritatis literis demandauit. E quibus legi iſta.

Viarum Dei vtile opus lib.1. *Factum eſt in exordio.*
De 11000. virginum Colonienſium lib.1. *Vobis qui pios affe.*
Reuelationum diuerſarum lib.2. *Omnes qui lecturi ſunt.*
Ad fratrem ſuum Eckebertum lib.4. *Petis à me frater &c.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. *Ex epiſcopatu Metenſi de.*
Ad ſanctam Hildegardim lib.1. Et alia quædam.

Moritur ſub Frederico Imp. primo Anno domini. 1165. Indict. 13. Ætatis ſuæ anno. 36.

Conuer-

Conuerſionis 24. Viſitationis autem ſuperni ſplendoris tertiodecimo. 14. Calendas Iulii. Sepulta in eccleſia monachorum ſancti Florini in medio chori.

Hildegardis abbatiſſa cœnobii S. Ruperti confeſſoris in oppoſito Bingenſis oppidi ex altera parte Naii fluuii Moguntinæ diœceſis ordinis diui patris Benedicti, natione Teutonica, ex comitatu Spanhemenſi, diſcipula quondam beatæ Guttę virginis ſororis Megenhardi comitis de Sphanhem fundatoris noſtri, virgo ſanctiſſimæ conuerſationis, & à pueritia ſua diuinis reuelationibus illuſtrata, cuius vita multis miraculis comprobata, odorē ſuæ ſanctitatis in longinquas diſperſit regiones, adeo vt Eugenius tertius Anaſtaſius quartus, Hadrianus quartus, Alexander tertius Romani pōtifices, ſcriptis eam crebrius viſitantes, ſe ad Romanam eccleſiam illius orationibus commendarent. Sed & Eugenius tertius in concilio Treuerenſi S. Bernardo præſente ſcripta & opuſcula eius coram omnibus lecta, publice approbauit, eamque vt cœpto perſtaret in propoſito literis denuo roborauit. Omnia autem quæ ſcripſit, ex reuelatione diuina didicit.

E quibus iſta ſunt.

In regulam S. Benedicti	lib. 1.	*Et ego paupercula fœ.*
Triginta quæſtionum	lib. 1.	*Charitas quæ cum abſtinen.*
Vita S. Ruperti confeſſoris	lib. 1.	*Nam vt in vera viſione.*
Vita S. Diſibodi epiſcopi	lib. 1.	*In myſtica viſione, &c.*
Homiliæ. 58. in Euangeliis	lib. 1.	*Homo quidam qui ho.*
De Sacramento altaris	lib. 1.	*In viſione quæ anima.*
Sciuias grande volumen	lib. 1.	*Et factum eſt in anno no.*
Vitæ meritorum	lib. 3.	Simplicis medicinæ lib. 1.
Compoſitę medicinæ	lib. 1.	
Diuinorum operum	lib. 1.	*Et factum eſt in 6. anno.*
Ad Colonienſes	lib. 1.	*Qui erat, & qui eſt, &c.*
Ad Treuerenſes	lib. 1.	*Ego paupercula form.*
Exhortatorium ſecularium	lib. 1.	*O turba hominum naſcen.*
Ad ſorores ſuas	lib. 1.	*O filiæ quæ veſtigia.*
Ad monachos griſeos	lib. 1.	*Ego paupercula in le.*
Carmina diuerſa	lib. 1.	*Qui ſunt hi qui vt nu.*
Et S. Bernardo	epi. 1.	*In ſpiritu myſteriorum.*
Epiſtolarum ad diuerſos 135.	lib. 1.	*O mitis pater ego pau.*

Scripſit & alia: In omnibus opuſculis ſuis catholica doctrina relucet, quæ vel fidem cōfirmet, vel inſtruat mores, nec quicquam dixit aut ſcripſit vnquam quod in dubium poſſit vocari. Et cum Latini ſermonis eſſet ignara, tamen reuelante ſpiritu Dei omnia Latine & congrue dictauit, notariis excipientibus. Vidimus multas epiſtolas Conradi tertii & Frederici primi imperatorū, & epiſcoporum Moguntinenſis, Treuerenſis, Colonienſis, Brēmenſis, Hieroſolymitani, & aliorum pene innumerabilium, qui ex diuerſis mundi regionibus fama ſanctitatis & reuelationum eius prouocati, ſe ſcriptis commendabant orationibus ipſius & diuerſarum quæſtionū ſolutiones quærebant. Moritur ſub Frederico Imperatore primo. Anno domini. 1180. Ætatis ſuæ. 82. Indictione tertiadecima. 15. Calend. Octobris.

Albertus patriarcha Hieroſolymitanus, vir doctus atq; ſanctiſſimus, qui fratrib. Carmelitis adhuc in terra ſancta degentibus regulam dedit, quam iidem fratres iam in Europa conſtituti per Apoſtolicam ſedem modificatam & approbatam vbiq; profitentur, ad inſtantiam Innocentii Papæ tertii deſcripſit luculento ſermone & veraci.

Statum terræ ſanctæ	lib. 1.	Regulam Carmelitarum	lib. 1.

Claruit ſub Henrico Imperatore ſexto. Anno domini. 1190.

Innocentius Papa tertius, natione Campanus: Lotharius ante vocatus, poſt Cæleſtinum pontificem tertium, præfuit eccleſiæ annis. 18. vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, quippe qui à pueritia ſua in gymnaſio Pariſienſi operam literis impenderat, & in virum non minus probum quam doctum euaſit, reliquit ingenii ſui non pauca opuſcula, de quibus ſub nomine Lotharii Leuitæ ſiue etiam Innocentii Papæ feruntur iſta.

De vtilitate humanæ conditionis	lib. 2.	*Quare de vulua matris.*	
In ſeptem Pſalmos pœnitentiales	lib. 1.		
De officio miſſæ	lib. 2.	*Tria ſunt præcipue in quibus.*	
De Sacramento Baptiſmi	lib. 1.	De clauſtro animæ	lib. 1.
Decretales antiquæ	lib. 1.	Sermones plures	lib. 1.

Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Claruit tempore diſcordię quæ fuit inter Philippum fratrem Henrici & Ottonem ducem Saxoniæ. Anno domini. 1200.

GVILHELMVS Antiſiodorẽſis vt ferunt epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, in gymnaſio Pariſienſi Theologicam cathedram aſcendens, longo tempore clarus emicuit, & inter omnes doctores illius temporis maxima fama & opinione celebris fuit. Scripſit valde inſigne & vtile volumen ſiue

Summam Theologiæ lib.1. *Sicut dicit Apoſtolus Fides.*

De officiis diuinis lib.1.

Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

CYRILLVS presbyter & monachus montis Carmeli, & eiuſdẽ ordinis tertius prior generalis, natione vt ferunt Gręcus, vir ſanctus & prophetico ſpiritu illuſtratus, cui omnipotens Deus ſuam voluntatem angelico miniſterio aperuiſſe dicitur, dum argenteis tabulis digito Dei ſcriptis honoratur. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula, ad abbatem Ioachim, De oraculo angelico.

Prologus ſic incipit epi.1. *Domui totius diuinæ.*

Oraculum vero ſic lib.1. *Tempore annorum Chriſti.*

De proceſſu ordinis ſui lib.1. Epiſtolas plures ad diuerſos.

Claruit ſub Philippo & Ottone. Anno domini. 1200.

HELMANDVS monachus frigidi montis, vir in diuinis ſcripturis longa exercitatione ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio acutus, & diſertus eloquio, propter doctrinæ excellentiam & vitę integritatem inter eccleſiaſticos doctores ſui temporis non vltimus apparuit. Scripſit enim plura opuſcula quibus nomen ſuũ immortalitati donauit. E quibus feruntur ſubiecta. Ab exordio mundi vſque ad ſuam ætatem magnum & inſigne volumen.

Hiſtoriarum li.48.

De reparatione lapſi lib.1. *G. lamentationes & ve.*

Sermones plures lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Et alia plura. Claruit ſub Henrico ſexto. Anno domini. 1200.

GILBERTVS monachus ordinis Ciſtercienſis, & cuiuſdam cœnobii poſtmodum abbas, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & egregie doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit poſt obitum S. Bernardi abbatis vbi ille dimiſerat ab eo videlicet loco. In lectulo meo per noctes vſque ad finem. 46. ſubtiles & elegantiſſimos ſermones.

In Cantica canticorum lib.1. *Varii ſunt amantium.*

Et quædam alia.

Claruit ſub Henrico ſexto. Anno domini. 1200.

ADILREDVS abbas cuiuſdam cœnobii, ordinis Ciſtercienſis, vir in ſanctis ſcripturis iugi ſtudio exercitatus, & ſecularis Philoſophiæ nõ ignarus, ingenio mitis, eloquio dulcis deuotione præcipuus. Scripſit ad vtilitatẽ fratrum ſuorum nonnulla opuſcula, quibus & illis profuit, & nominis ſui notitiam ad poſteros tranſmiſit. E quibus extat opuſculum magnæ vtilitatis viris religioſis ſpiritalibus ſententiis refertum quod prænotauit.

Speculum charitatis lib.1.

In Lucam ho.1. *Cum eſſet Ieſus annorum.*

Et alia quæ non vidi.

Claruit temporibus Henrici ſexti, circa Annos domini. 1200.

MAVRICIVS epiſcopus Pariſienſis, in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, atq; in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, vtpote qui Theologiã ante epiſcopatum multis annis Pariſiis glorioſe docuit, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ſtudii fuit. Fertur quædam præclara compoſuiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum poſteritati notificauit. E quibus feruntur per circum totius anni tam de dominicis quam de feſtiuitatibus.

Sermones ad populum lib.2. De cura animarum ad presbyteros lib.1.

Cætera autem quæ ſcripſiſſe dicitur, ad notitiam meam non venerunt.

Claruit temporibus Henrici ſexti. Anno domini. 1190.

PAPIAS natione Lombardus, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, Grammaticus omnium ſuo tempore clariſſimus, Græco & Latino ſermone ad plenum inſtructus, in diuinis quoq; ſcripturis non mediocriter exercitatus. Scripſit gemino ſtylo in vtraq; literatura

tura quædam egregia opuſcula. E quibus pauca ad notitiam meam peruenerunt.

De ordine dicendi lib.1.
De linguæ Latinæ vocabulis lib.1. *Omnium in hoc libro inue.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. De cæteris nihil reperi.
Claruit temporibus Henrici ſexti. Anno domini. 1200.

IOHANNES Beleth, gymnaſii Pariſienſis olim inſignis Theologus, in diuinis ſcripturis eruditus & in ſeculari Philoſophia ſufficienter doctus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus, inter doctores ſui temporis non ignobilis, ſcribendo & diſputando nomen ſuum ad poſteritatis notitiam cum gloria deduxit. Scripſit enim non inutilem.

Summam de diuinis officiis lib.1. *In primitiua eccleſia.*
Sermones quoque varios lib.1.
Alia inſuper non pauca ſcripſiſſe dicitur, ſed ad notitiam meam non venerunt.

THEODERICVS abbas ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & ſecularium literarum non ignarus, nec minus conuerſatione quam ſcientia clarus. Fertur nonnulla compoſuiſſe opuſcula, de quibus ego tãtum vidi ad quoſdam abbates.

Vitam ſanctæ Hildegardis lib.4. *In Romana repub.*
Et quaſdam epiſtolas. Claruit ſub Henrico ſexto. Anno domini. 1200.

WERNHERVS, alias Hirnerius, vir illuſtris atq; ſpectabilis, iuris ciuilis profeſſor & interpres clariſſimus ac aliarũ literarũ humanitatis cultor eximius, qui merito lucerna iuris appellatus eſt, quoniã ius ciuile gloſſulis primus expoſuit, & ſine exẽplo cæteris illuminandi iuris exemplũ dedit. Et ab hinc vtriuſq; iuris profeſſores in copia ſemper claruerunt, & volumina ſuę inſtitutionis vſq; in hodiernũ diem explanare cœperunt. Docuit autem in vtroq; tam Romę quam Bononię multo tempore, vbi diſcipulos & plures habuit & egregios, qui ſua eruditione famam & gloriam magiſtri dilatarunt. Extant eius gloſſulæ & monimenta præclara in legib. quæ apud profeſſores huius induſtriæ notiſſima ſunt.
Claruit temporibus Henrici ſexti. Anno domini. 1200.

PETRVS abbas Cluniacenſis, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis ſcripturis iugi exercitatione doctus, ingenio placidus, ſermone dulcis atque compoſitus, & ad perſuadendum ſatis idoneus, conuerſatione deuotus & laudabilis, ac regularis obſeruantiæ zelator inſignis, nomen ſuum ſcribendo poſteris notificans, ad vtilitatem legentium quædam deuota compoſuit opuſcula, de quibus iſta feruntur.

Relationes multorum lib.1.
De conuerſatione heremitica lib.1. *Suſcepi literas dilectionis.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.
Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

PETRVS Cantor Pariſienſis, & poſtea (vt ferunt) epiſc. vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, theologicæ ſcholę Pariſiis multis annis glorioſe præfuit, & diſcipulos egregios multos erudiuit. Scripſit etiam quædam præclara opuſcula, de quib. pauca ad manus noſtras memini perueniſſe. Volumẽ pręnotatum.

Verbum abbreuiatum lib.1. *Verbum abbreuiatum.*
Diſtinctionum aliud lib.1. *Abel dicitur principium.*
Grammatica Theologorum lib.1. Sermones varios lib.1.
De quibuſdam miraculis lib.1.
De Sacramentis quoque lib.3. *Circuibat populus.*
Claruit temporibus Henrici ſexti. Anno domini. 1200.

PILEVS Modicenſis vtriuſque Iuris profeſſor, & interpres celeberrimus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, ſcientia clarus & cautus conſilio, apud Iuriſtas antiquiores in maximo precio habitus, ſcribendo & docendo in ea facultate varia, nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad notitiã poſteritatis, de cuius opuſculis inuenitur quędam ſumma notabilis & non ſpernenda, quam prænotauit.

De ordine iudiciorum lib.1. *Inuocato Chriſti nomine.*
De cæteris autem quæ ſcripſit, nihil ad notitiam meam peruenit.

IOHANNES Boſianus patria Cremonenſis, legum explanator famoſiſſimus præceptor Azonis Bononienſis Iuriſconſulti clariſſimus vir magnæ doctrinæ & opinionis, qui inter expoſitores iuris primus apparuit, & multis ſuo exemplo animum & formã ſtudendi dedit. Fertur in ea facultate præclara quædam ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum immortalitati donauit. E quibus extat ſumma breuis ſuper pandectis quæ prænotatur.

Ventoſa lib.1. Super C. lectura lib.9.

Et quædam alia. Claruit ſub Henrico ſexto. Anno domini. 1200.

STEPHANVS Anglicus gymnaſii Pariſienſis quondam decus & rector in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in Philoſophia Ariſtotelica nulli ſuo tempore ſecundus Theologiam multis annis glorioſe docuit, & primus ſcripturam ſacram medullitus, & moraliter exponere cœpit. Et hinc mos inoleuit vt magiſtri Theologiæ diuinos libros ſuis lecturis in ſcholis diſcipulis lucidius aperirent. Scripſit autem iſte Stephanus vt accepi ſubiecta opuſcula.

In quinq; libros Moyſi lib.5. In Ioſue lib.1.
In librum quoq; Iudicum lib.1. In Regum quoque lib.4.
In 12. Prophetas minores li.12. Alia inſuper multa edidit, quæ ad notitiã meam needum venerunt. Claruit circa tempora imperii Henrici ſexti regis, Imperatoris autem à papa coronati quinti. Anno domini. 1200.

BAGOROTVS vtriuſq; iuris profeſſor inſignis & celeberrimus interpres, aliarum quoq; literarum ſecularium non ignarus, cuius apud antiquos Iuriſtas non parua authoritas erat, propter excellens ingeniũ docendi, ſcribendiq; ſtudio etiã poſteris nomen ſuum notificauit, de cuius opuſculis extat ſumma notabilis quam prænotauit.

Cauillationum lib.1. *Cum periculoſum ſit mi.*
De ordine iudiciorum lib.1. *Precibus & Inſtantia.*
Alia inſuper complura ſcripſiſſe dicitur, ſed ad notitiam meam non venerunt.

PLACENTINVS natione Italus, vtriuſq; iuris cultor & explanator celeberrimus, in monte Peſſulano docendo & ſcribẽdo magnã gloriam eſt conſecutus, qui olim apud huius artis profeſſores inter pręcipuos doctores locum obtinuit, propter quędam commendatiſſima volumina quæ compoſuit. E quibus inter cætera extare dicitur.

Summa iudiciorum lib.1. *Cum eſſem Mantuæ.*
Super codice quoque lib.9. De aliis nihil reperi.
Claruit temporibus Henrici ſexti. Anno domini. 1200.

ROFREDVS patria Beneuentanus, doctor in vtroq; iure clariſſimus ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſtico more compoſitus, ad ſoluenda dubia & iuris quæſtiones longa exercitatione ſatis idoneus. Scripſit in ea facultate ſtudentibus non contemnenda opuſcula, quibus nomen & opinionem ſuam immortalitati conſecrauit. De quibus tamen pauca potuimus inuenire quæ & ſubiecimus, volumen perutile continens.

Quæſtiones iuris ciuilis lib.1. *Si conſiderarem ingenium.*
Quæſtiones iuris canonici lib.1. *Super omnibus actionibus.*
Summam iuris lib.1.
Quicquid amplius edidit, ad notitiam meam adhuc minime peruenit,

PETRVS archiepiſcopus Senonenſis in diuinis ſcripturis iugi ſtudio eruditus & veterum lectione diues, atque in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit non paruę vtilitatis opuſcula, quibus & ſuum ingenium excoluit, & aliorũ ædificationi materiam præparauit. Scripſit valde ſubtiliter ſententiis patrum appoſitis.

In epiſtolas Pauli omnes lib.14. Sermones etiam varios lib.1.
Diuerſos etiã libros Bibliæ diligenter expoſuit, alioſq; tractatus & varios & vtiles ſcripſiſſe dicitur, qui ad notitiam meam non venerunt.

AZO natione Italus eſt Bononienſi ciuitate orditus vitæ originem, Iohannis Boſiani Cremonenſis viri doctiſſimi quondam auditor atq; diſcipulus, iuris ciuilis famoſiſſimus interpres, fons legum, copia verborum, lucerna iuris, qui ſua eruditione & ſcientia omnes Iuriſtas qui eum pręceſſerant facile præcellit, multa ad ius ciuile pertinentia opuſcula edidit, quibus laudem & gloriam immortalem acquiſiuit.

Summam iuris notabilem lib.1. Super Digeſto veteri li.24.
Super Codice quoque lib.9.
Præterea optimos in legibus apparatus confecit, & pluribus ſummis additiones appoſuit, ac varia ſcripſit quæ à doctis non ignorantur Iuriſtis. Claruit temporibus Frederici Imperatoris ſecundi. Anno domini. 1250. Et multos inſignes diſcipulos poſt ſe reliquit,

EGIDIVS de Fuſcariis ciuis Bononienſis, vir in iure canonico doctiſſimus, & tam legibus imperialibus quam in aliis diſciplinis humanitatis nobiliter eruditus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, in profeſſoribus huius facultatis apud veteres magnæ authoritatis doctor. Scripſit quædam præclara in ea diſciplina volumina, de quibus ego tantum vidi.

De ordine iudiciorum lib.1. *In nomine Domini noſtri Ieſu*

De oſ-

De officio Tabellionis lib. 1. *Reſtat nunc vt de offi.*
Quæſtiones iuris varias.
Cætera quæ compoſuit, ad manus noſtras adhuc minime venerunt.

FRANCISCVS ordinis minorũ inſtitutor & princeps, natione Italus, ex Aſſiſio ciuitate Italiæ oriundus, vir ſanctiſſimæ conuerſationis & Euangelicæ paupertatis ardentiſſimus ſectator, qui verbo & exemplo multos ab iniquitate conuertit, & in viam iuſtitię catholicę direxit, tantus amator Chriſti extitit, vt in cõtemptu mundi & conſolationis tranſitorię parem vix habuerit. In cuius ordine multi iam deinceps doctiſſimi viri claruerunt, qui ad vtilitatẽ fideliũ innumera pene cõpoſuit opuſcula. Ipſe autẽ Franciſ. ſcripſit breuẽ,
Regulam minorum lib. 1. *Regula & vita minorum.*
Teſtamentum breue lib. 1. *Dominus dedit mihi fratri.*
Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1220.

CÆSARIVS monachus in Heiſterbach, ordinis Ciſtercienſis, natione Teutonicus Colonienſis Agrippinę diœceſis, vir deuotus, & in diſciplina regulari pręcipuus, atque in diuinis ſcripturis longa exercitatione ſtudioſus, compoſuit ad inſtructionem nouitiorum quorum inſtitutor erat, ſimplici & aperto ſermone nonnulla opuſcula, quorum lectio deuotis & ſimplicioribus fratribus non eſt ſpernenda, de quibus ego tantum reperi ſubiecta. Opus prolixum de miraculis & viſionibus diuerſis ſuo tempore factis in Germania, quod ad imitationem ſancti Papę Gregorii prænotauit.
Dialogorum de variis li. 12. *Colligite fragmenta ne.*
In Euangeliis dominicalibus lib. 2. *Botrus Cypri dilectus.*
In Euangeliis de ſanctis lib. 1. *Dominus ac Saluator noſter Ieſus.*
Sermones ad nouitios lib. 1.
Alia inſuper complura edidit, quę ad notitiam meam non venerunt.

GVILHELMVS monachus cœnobii diui martyris Dionyſii Pariſiẽſis, ordinis S. Benedicti, natione Gallus vir in diuinis ſcripturis iugi ſtudio peritus atq; in diſciplinis ſecularium literarum egregie doctus ingenio & eloquio clarus, ac temporum cognitor inſignis, nomen ſuũ varia ſcribẽdo & docendo ad notitiã poſteritatis tranſmiſit. E quibus extat.
Hiſtoriarum volumen lib. 3. Et epiſtolę plures ad diuerſos lib. 1.
Fertur autem in diuinas ſcripturas commentarios edidiſſe, quos needum vidi.

IACOBVS de Vitriaco, epiſc. Achonenſis, & poſtea ſacroſanctę eccleſię Romanę cardinalis, epiſcopus Tuſculanus, vir in diuinis ſcripturis eruditus & ſecularium literarum non ignarus, moribus & vita ſpectabilis, in declamandis ſermonib. ad populum excellentis ingenii fuit, & crucem contra Albienſes hęreticos glorioſe prędicans, multos fideles in eos Apoſtolica authoritate ſignauit. Scripſit non ſpernendę lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit.
Hiſtoriam orientalem lib. 1. Vitam Mariæ de Oegiones lib. 3.
Contra Saracenos lib. 1. De ſanctis mulieribus Leodienſibus lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Alia inſuper nõnulla cõpoſuit q̃ ad notitiã meam non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1220.

BONAGVIDA Aretinus, vir in vtroq; iure omniũ ſuo tẽpore doctiſſimus, apud veteres huius facultatis profeſſores magnæ authoritatis, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit ad vtilitatẽ diſcipulorum iuris quædã pręclara volumina, quibus ſe & vtilem præſentibus, & notum effecit futuris. E quibus extat ſumma nobilis quam prænotauit.
Introductoriam aduocatorum lib. 2. *Cum aduocationis offi.*
Margarita Iuris lib. 1. *Quoniam poſt inuentionem.*
Declarationes variarum cauſarum. Sed & alia quædam compoſuiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

PETRVS de Vineis, natione Teutonicus, Frederici Imperatoris ſecũdi ſcriba & cancellarius, vir doctus & eloquens, ſed in eo maxime reprehenſibilis quod eidem Frederico adhęrens eius fauore contra eccleſiam Romanã ſtolidus latrauit, à quo tandẽ digne remuneratus cum in certis eum offendiſſet, lumen cum oculis amiſit. Scripſit autem quędam ingenii ſui opuſcula, de quibus ego tantum reperi.
Epiſtolarum ex perſona Imperatoris lib. 6. *Collegerunt pontifices.*
De poteſtate imperiali lib. 1.
Claruit eiuſdem Frederici ſecundi temporibus. Anno domini. 1230.

ANTONIVS dictus de Padua, natione autem Hiſpanus ex Vlixbona ciuitate oriundus, ordinis minorum, & beati Franciſci diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſ-

ſimus

ſimus,quippe qui ante ingreſſum ordinis Theologiã Tholoſæ,Bononiæ,& Patauii multo tempore glorioſe docuit,& diſcipulos poſt ſe inſignes reliquit, tantæ ſanctitatis extitit, vt multis & viuus & mortuus coruſcarit miraculis. Fuit autem excellentiſſimus prędicator, adeo vt ſummus eum pontifex arcam teſtamenti conſueuerit appellare. Et S. Franciſcus eum ſuum epiſcopum vocare ſolebat. Scripſit inter cætera ingenii opuſcula valde elegantes & ardentiſſimos,

Sermones de tempore lib.2. *Erunt ſigna,&c.dicit.*
Sermones quoq; de ſanctis lib.1.

Claruit temporibus Frederici Imperatoris ſecundi. Anno domini.1230.Et propter miraculorum frequentiam poſt mortem à Gregorio Papa nono, vna cum ſancto Dominico & Helizabet Lantgrauia Thuringorum,catalogo ſanctorum ſtatim inſertus eſt.

IORDANVS ordinis prædicatorum , poſt ſanctum Dominicum (vt dicunt) magiſter generalis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus & ſufficienter eruditus, verbi Dei prædicator egregius & non minus ſanctitate quam ſcientia venerabilis,ſuo exemplo & melliflua doctrina multos ad pietatem erudiuit. Fertur nonnulla ſcripſiſſe opuſcula, quorum lectio declamatoribus ac deuotis fratribus non inutilis iudicatur. E quibus feruntur ex officio prioratus ad fratres ſui ordinis.

Exhortatoriæ epiſtolæ plures lib.1. Sermones ad populum lib.1.
De ordinis inſtitutione lib.1. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo,eodem tempore quo & beatus Dominicus. Anno domini. 1220.

HVBERTVS de Bobio iuris vtriuſq; profeſſor & interpres ſagaciſſimus , ingenio ſubtilis,& ſcholaſtico more luculentus eloquio,qui apud veteres huius ſcientiæ profeſſores inter præcipuos doctores eſt habitus, nomen ſuum docendo & ſcribendo cum gloria tranſmiſit ad notitiam poſteritatis, dans cæteris diſcendi exemplum ac proficiendi adiumentum. Scripſit enim notabilem ſummam quam prænotauit.

De ordine iudiciorum lib.1. *Quia pietas paterna.*
Quæſtiones & determinationes.

Et alia non pauca,quæ tamen ad manus noſtras minime venerunt.

BERNARDVS Dorna natione prouincialis, Azonis Bononiēſis viri clariſſimi quōdam auditor atque diſcipulus,vtriuſque iuris profeſſor & interpres doctiſſimus,pręceptoris ſui eruditiſſimi prouocatus exemplo,ſe literis totum accommodans, varia ſcripſit opuſcula,quibus nomen ſuum immortalitati dicauit. E quibus extat volumen inſigne.

De libellorum conceptionibus lib.1. Et alia quæ non vidi.

Claruit Frederici Imperatoris ſecundi temporibus. Anno domini. 1240.

ACVRSIVS natione Italus, ex Florentia ciuitate oriundus auditor quondam & diſcipulus Azonis, vir in vtroq; iure peritiſſimus, atque in cæteris ſecularium literarum diſciplinis non infime doctus,ingenio ſubtilis & clarus eloquio , cuius quanta ſit hoc tempore apud legum profeſſores authoritas, nemo vel modice doctus qui neſciat. Scripſit multa præclara opuſcula,& primus totum ius ciuile gloſſauit.

In ff. vetus li.24. In ff. nouum li.12.
In ff. Inforciati li.14. Super Codice li.12.
Super Inſtitutis lib.4.

Alia inſuper non pauca edidit, quæ legum ſtudioſis notiſſima ſunt. Claruit ſub Frederico imperatore ſecundo. Anno domini. 1240.

HVBERTVS de Bonacurſo, natione Italus, vir in vtroque iure peritus & ſecularis Philoſophiæ non ignarus, ingenio promptus & apertus eloquio, qui apud veteres iuris explanatores non obſcuræ opinionis fuit. Compoſuit in ea facultate quædam præclara opuſcula, de quibus nullum ad manus noſtras memini perueniſſe. Fertur autem eius.

De præludiis cauſarum lib.1. *Cum de mandato imperiali.*
Et de iudiciis quædam.

Credimus autem tam iſta quam alia eius opera, peritis Iuriſtis non incognita.

IOHANNES de abbatis villa, archiepiſcopus Biſuntinus, & ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ cardinalis, natione Gallus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & earundem ſacrarum literarum famoſiſſimus interpres, qui in ſtudio Pariſienſi Theologiam multis annis egregie docuit, in declamandis ſermonibus ad populum excellentiſſimus, qui ob eam rem vel maxime ex magiſtro Pariſienſi factus eſt archipręſul Biſuntinus. Scripſit valde vtiles & inſignes.

Sermones de tempore lib.2. Sermones de ſanctis lib.2.

Alia

Alia quoque multa edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Scripſit aũt dictos ſermones per circulũ anni. Primo quidẽ breues lectiones Euãgelicas & Apoſtolicas breuiter exponendo. Poſtea vero alios ſermones tam de dominicis quam de feſtiuitatibus adeo prolixos edidit, tot ſcripturarum inducens teſtimonia, vt vix poſſint memoriæ commendari, quæ tamen iam nouis ſuperuenientibus ex parte viluerunt.

RAYMVNDVS de Penna forti, natione Cathalanus, ſiue prouincialis ordinis prædicatorum tertius magiſter generalis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio promptus, & iuris canonici notitia inſignis, nomen ſuum varia ſcribendo immortale reddidit & ſibi eccleſiam ſuis opuſculis perpetue (vt ita dixerim) debitricem obligauit. Nam iuſſu Gregorii Papæ noni comportauit.

Decretales iuris	lib.5.	*Rex pacificus pia mi.*
Summam de caſibus	lib.3.	*Quoniam vt ait Hierony.*
Conſtitutiones ordinis ſui	lib.1.	Et quædam alia.

Claruit ſub Frederico ſecundo Imperatore. Anno domini. 1230.

ALBERTVS Galioti patria Parmen. canonum & legum profeſſor interpreſque famoſus, ingenio ſubtilis, conſilio cautus & eloquio ſcholaſticus, qui ob doctrinam & experientiam rerum apud Iuriſtas veteres inter præcipuos doctores habebatur. Scripſit quædam in iure non contemnenda opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum laude immortali tranſmiſit. E quibus extat ſumma.

Margarita quæſtionum	lib.1.	*Cum ego Albertus Galio.*
Et declarationes iudiciorum	lib.1.	

Et quædam alia diuerſa, quę nobis incognita, habentur à diuerſis.

ODOFREDVS Beneuentanus, Azonis Bononienſis auditor, & Iacobi Baldewini poſtmodum præceptor, vir in vtroque iure peritiſſimus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, qui multos inſignes poſt ſe diſcipulos reliquit, propter doctrinam & eruditionem, tum iuris, tum aliarum literarum humanitatis, in magna authoritate habebatur apud veteres. Cuius multa feruntur opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit poſteritati.

De libellorum formatione	lib.1.	*Poſtquam opus notarie.*
De ordine iudiciario	lib.1.	*Quemadmodum Chriſti.*
De arte notariatus	lib.1.	*Et alia quæ non vidi.*

Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1230.

IOHANNES de Blanoſco, natione Burgundus, vir in vtroq; iure doctiſſimus, & in Philoſophorum ſecularium præceptis ſufficienter eruditus, ingenio acer & promptus. Scripſit aperto ſermone profeſſoribus huiuſce facultatis non ſpernenda opuſcula, quibus fama nominis ſui & tunc præſentibus & poſt futuris longe lateq; innotuit. E quibus extat volumen magnæ vtilitatis, quod prænotauit.

De actionibus aduocatorum	lib.1.	*Ego Iohannes de Blano.*

Et variæ quæſtiones. Cætera autem quæ compoſuit, ad notitiam meã minime venerunt.

IOHANNES nomine & natione Teutonicus, ex ciuitate Friburgenſi oriundus, epiſcopus Boſſinenſis in Hungaria, ordinis prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis multum exercitatus & doctus in Iure & ſeculari Philoſophia egregie peritus, qui propter eruditionem & vitæ ſanctitatem ex ordine ad epiſcopatum aſſumptus fuerat, quem poſtea deſerens, ad ordinem ſuum reuerſus eſt & poſt Raymundum generalis magiſter ordinis conſtitutus, multa bona fecit. Scripſit notabilem.

Summam confeſſorum	lib.5.	*Quoniam dubiorum noua.*

Et quędam alia. Claruit temporibus Frederici Imperatoris ſecundi. Anno domini. 1250. Sepultus vero eſt in conuentu ſuo Argentinenſi, multis olim (vt ferunt) coruſcans miraculis.

INNOCENTIVS Papa quartus, Symbaldus ante vocatus, natione Italus, ciuitate Genuenſi oriundus, ſedit in pontificatu poſt Cœleſtinum quartum annis vndecim, vir in ſcripturis diuinis & in iure doctiſſimus amator religioſorum, qui Concilium generale Lugdunenſe celebrauit, in quo Fredericum ab Imperio patrum conſenſu depoſuit, & multa ad eccleſiæ vtilitatem conſtituit. Scripſit nihilominus quędã præclara opuſcula, ob quorum editionem ſcriptoribus eccleſiaſticis digne annumeratur, ad poſteritatis notitiã cum eiſdem tranſmittendus. Contra Petrum de Vineis.

De poteſtate eccleſiaſtica	lib.1.	
Apparatum ſuper decretalibus	lib.5.	*Legitur in Ezechiele.*
Regulam Clariſſarum	lib.1.	*Forma vitæ ordinis.*

Authen-

Authenticas quoq; lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.
Et quędam alia. Claruit ſub Frederico ſecundo. Anno domini. 1250.

ROLANDINVS de Romantiis, Iuris vtriuſque profeſſor & interpres celeberrimus, atque in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, qui apud Iuriſtas veteres non infimus erat. Scripſit in ea facultate quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad notitiam poſteritatis. E quibus ego tantum reperi ſummam,

De ordine maleficiorum lib.1. *Incipit paruus libellus.*
Determinationes & quæſtiones.
Cætera quæ compoſuiſſe dicitur, ad notitiam meam non venerunt.

BERNHARDVS presbyter Cōpoſtellanus, Innocentii Papæ quarti familiaris & capellanus, vir in Iure doctiſſimus, eiuſdem pontificis ſtudio prouocatus, conſcripſit in Iure quædam præclara opuſcula, quæ in magna authoritate his temporibus apud Iuriſtas habentur. De quibus ego pauca potui inuenire, ſcilicet apparatum inſignem.

Super decretalibus lib.5. *In huius libri principio.*
Caſus decretalium lib.5. *Rex pacificus pia mi.*
De cæteris nihil vidi. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundi. Anno domini. 1250.

GVIDO de Suzaria, doctor in Iure peritiſſimus, & in aliis diſciplinis ſecularis Philoſophiæ ſufficienter inſtructus, ingenio ſubtilis & promptus, cautuſque conſilio, cuius apud veteres harum rerum peritos magna fuit authoritas. Fertur in Iure quædam præclara cudiſſe opuſcula. Inter quæ extat ſumma notabilis quam prænotauit.

De actionibus cauſarum lib.1. *Super cauſarum ordinatione.*
Declarationes quoque variæ.
Et alia complura, quæ ad manus noſtras adhuc minime venerunt.

BARTHOLOMÆVS Brixianus, Iuris canonici profeſſor & interpres eruditiſſimus, atque in cæteris ſecularis literaturæ diſciplinis egregiè doctus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio. Scripſit tam in Iure quam de aliis rebus varia & præclara opuſcula, quibus nomē ſuum immortalitati donauit. E quibus ſubiecta feruntur.

Repertorium decreti lib.3. *Quoniam ſuffragantibus ve.*
Diſputationes decretalium lib.5. Chronicam Italiæ lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. Et quædam alia.
Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1240.

IOHANNES de Deo, Iuris vtriuſque profeſſor & enucleator eximius, atq; in diſciplinis Philoſophiæ ſufficienter eruditus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, qui apud veteres magnę authoritatis extitit. Scripſit multa & varia in vtroque Iure opuſcula, quibus memoria nominis ſui ad multorum notitiam deuenit. E quibus pauca ad notitiam meam peruenerunt. Reperi enim ſubiecta duntaxat.

Summam cauillationum lib.7. *Ad honorem ſummætri.*
Aliam prænotatam, Iudicium lib.4. *Principio noſtræ aſſit.*
Tabulam decreti lib.2. *Liber decretorum diſtin.*
Tabulam decretalium lib.1. *Volentibus prompte.*
Concordantiam decreti & decretal. lib.1. *De conſtitutionibus trac.*
Quæſtiones varias.
Docuit autem in ciuitate Bononienſi, vbi prædicta & alia compoſuit.

HVGO Barchinonenſis, ordinis prædicatorum ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ tituli S. Sabinæ presbyter cardinalis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, qui ante ordinis ingreſſum ſacræ Theologiæ magiſter fuerat, multoſque inſignes diſcipulos habuit. Scripſit plura egregia opuſcula, quibus nomen ſuum immortalitati conſecrauit. Nec minus conuerſatione & religione quam ſcientia clarus emicans, idem manſit in dignitate qui antea fuit, de cuius libris iſti feruntur.

In Geneſim lib.1. In Exodum lib.1.
In Leuiticum lib.1. In Numeros lib.1.
In Deuteronomium lib.1. In Ioſue lib.1.
In Iudicum lib.1. In librum Ruth lib.1.
In Regum lib.4. In Paralipomenon lib.2.
In Eſdram & Neemiam lib.3. In Thobiam lib.1.
In Iudith lib.1. In Heſter lib.1.
In librum Iob lib.1. In Pſalterium lib.1.
In Prouerbia lib.1. In Eccleſiaſten lib.1.

In Can-

In Cantica canticorum	lib.1.	In librum Sapientiæ	lib.1.
In Eccleſiaſticum	lib.1.	In Eſaiam prophetam	lib.1.
In Hieremiam	lib.3.	In Ezechielem	lib.1.
In Danielem	lib.1.	In 12. prophetas minores	li.12.
In libros Machabeorum	lib.2.	In Euangelium Matthæi	lib.1.
In Euangelium Marci	lib.1.	In Euangelium Lucæ	lib.1.
In Euangelium Iohannis	lib.1.	In epiſtolas apoſtoli Pauli	li.14.
In Actus apoſtolorum	lib.1.	In epiſtolas canonicas	lib.7.
In Apocalypſin Iohannis	lib.1.	Summa de caſibus	lib.1.

Alia inſuper nonnulla compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1240.

IACOBVS Baldewini, Odofredi Beneuentani clariſſimi viri quondam auditor Iuris ciuilis profeſſor & interpres eximius, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, conſilio & actione præcipuus. Scripſit in ea facultate quædā præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum laude tranſmiſit. E quibus iſta feruntur.

Super Codice	li.12.	Super .ff. veteri	li.24.
Super .ff. nouo	li.12.	Super .ff. infortiati	li.14.

Et quædam alia. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. 1240.

DAVID ordinis, vt ferunt, minorum, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, vita & conuerſatione inſignis, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii fuit. Scripſit quædā aperto ſermone opuſcula, quorum lectio deuotis fratribus non eſt contemnenda, de quibus extant ſubiecta. Ad nouitios.

De compoſitione hominis exterioris	lib.1.	Profectus religioſi.7.	
De compoſitione hominis interioris	lib.1.	Collationes meas quas.	
Sermones de tempore	lib.1.	Sermones de ſanctis	lib.1.

Et quædam alia.

Claruit non longe poſt beatum Franciſcum. Sepultus eſt in Auguſta.

HVMBERTVS ordinis prædicatorum quintus, magiſter generalis, patria Vienneſis, Hugonis Barchinonenſis Theologi quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & declamator egregius. vita Euangelicus, conſcientia purus, actione præcipuus, eloquio dulcis, & ad perſuadendum idoneus, qui Hugonem olim ſuum præceptorem ſacræ Theologiæ pertraxit ad ordinem. Scripſit ad quædam deuota opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deuenit. E quibus iſta feruntur.

Super regulam S. Auguſtini	lib.1.	*Cogitanti mihi de ſer.*	
Summa prædicantium	lib.5.	*Omnis homo eſt exhortandus.*	
Geſta fratrum prædicatorum.	lib.5.	De officiis ſui ordinis	lib.1.
De tribus ſubſtantialibus reli.	lib.1.	*Filiis gratia & cohære.*	
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.		

Et quædam alia. Claruit Imperio vacante Anno domini. 1250.

VINCENTIVS Gallus natione Burgundus, ordinis prædicatorum dictus Beluacenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & exercitatus, ac veterum lectione diues, ingenio ſubtilis, & ſermone compoſitus, tantum literis ſtudium adhibuit, vt nullis vnquam laboribus, vigiliis vel occupationibus ab earum cultura potuerit euocari, quin ſemper aut legeret, ſcriberet vel prędicaret. Tantus itaq; fuit, vt poſt ſe necdum habuerit parem. Si ardua quæ ſcripſit opuſcula ex multis laborioſe collecta, ęqua lance cum cæteris ponderemus. Nam petente & ſumptus miniſtrante rege Francorum, grande & admirabile opus ſpeculorum de omni (vt ita dixerim) reſcibili in multis voluminibus maximis laboribus comportauit quod ita prænotauit atq; diſtinxit.

Speculum hiſtoriale	li.32.	*Deus eſt ſubſtantia in.*
Speculum naturale	li.33.	*Quoniam multitudo libro.*
Speculum morale	lib.3.	*In omnibus tuis memora.*
Speculum doctrinale	li.13:	*Quoniam multitudo libro.*
De gratia Dei quoq;	lib.4.	*Liber generationis, &c.*
De laudibus S. Mariæ	lib.1.	*Si Deum ore Prophetico in.*
De laudibus S. Iohannis Euangeliſt.	lib.1.	*Beatus Iohannes Euangeliſt.*
De inſtitutione puerorum	lib.1.	*Filii tibi ſunt erudi il.*
Conſolationem ſuper mortuo	lib.1.	*In primis igitur aduerte.*
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.	

Alia inſuper nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1240.

Alexander de Ales, natione Anglicus, ordinis minorum, præceptor Euſtachii cardinalis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari Philoſophia nulli ſuo tẽpore ſecundus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, cum eſſet doctor ſacrarũ literarum in gymnaſio Pariſienſi, vt cœleſtis Philoſophiæ verus efficeretur diſcipulus, ordinem pauperum Chriſti intrauit, quem ſua eruditione & ſanctitate mirabiliter illuſtrauit. Scripſit iubente Innocentio Papa quarto inſigne opus quatuor voluminibus partium multa vtiliter complectens, quod prænotauit.

Summam Theologiæ lib. 4. Quoniam ſicut dicit Boetius

Declarationem regulæ minorum lib. 1. Reuerendo in Chriſto.

Cætera eius non vidi. Dicitur autem quod tam Vetus quam Nouum teſtamentum ex magna parte poſtillauerit, & de concordia iuris diuini & humani multa ſubtiliter diſſeruerit, aliaq; compoſuerit varia, quæ ad manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Frederico ſecundo. Anno domini. 1240.

Iohannes de Rupella, ordinis fratrum minorum, ſacræ Theologiæ magiſter Pariſienſis, in diuinis ſcripturis eruditus, & in Philoſophia Ariſtotelica magnifice doctus, qui ſecum Alexandro de Ales in declaratione regulę minorum ad miniſtrum generalem ſubſcripſit. Edidit quædam præclara opuſcula, quibus nominis ſui famam ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. E quibus ſubiecta feruntur.

Super ſententias lib. 4. Summa virtutum & vitiorum lib. 1.

De anima quoque lib. 1.

Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1250.

Henricus archiepiſcopus Ebredinenſis & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, Hoſtienſis vulgariter nuncupatus, vir in vtroq; iure peritiſſimus, qui ob excellẽtiam ingenii, & doctrinæ apud Alexandrum Papam quartam in pretio fuit. Scripſit quædam opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quib. ego tantum vidi opus inſigne & omnibus notum.

Super titulum decretalium lib. 5. *Alpha & Omega vnum in eſ.*

Summam quoque compendioſam lib. 1. Cętera quę compoſuit, ad notitiam meam adhuc minime venerunt. Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1250.

Galterius epiſcopus Pictauienſis ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularis Philoſophię diſciplinis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis ſermone ſcholaſticus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis induſtriæ fuit. Scripſit quædam non contemnẽda opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta. Iubente namq; Alexandro Papa quarto ſtylo digeſſit valde vtiles per anni circulum.

Sermones lib. 2. Super ſententias lib. 4.

Quodlibetorum lib. 1. Quæritur quomodo virtus

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1250.

Galterus epiſcopus Magolenſis ex inſulis oppido Flandrię oriundus, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus, & ſecularium literarũ non ignarus, ingenio præſtans, & clarus eloquio, qui ſuo tempore propter doctrinam & eruditionem magnę opinionis fuit. Scripſit ad petitionem præpoſiti & clericorum Inſulenſis eccleſiæ.

Super Pſalterium lib. 1. Et quaſdam epiſtolas.

Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam noſtram minime venerunt.

Alexander dictus de Villa Dei, patria Dolenſis, ordinis (vt dicunt) fratrum minorum, vir certe vndecunq; exercitatus, Grãmaticus, Philoſophus, Aſtronomus, & calculator inſignis. Scripſit tam metro quã proſa non pauca opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteritatis memoriã tranſmiſit. E quibus ego tantum adhuc reperi ſubiecta. Volumen metro leonico ſcriptum de Grãmatica cuius hodie in ſcholis puerorum vſus eſt aſſiduus, neſcio ſi tam vtilis propter imbecillioris ætatis defectum, & ignauiam præceptorum. Prænotauit autem hoc ipſum opus.

Doctrinale puerorum lib. 3. *Scribere clericulis pa.*

De computo eccleſiaſtico lib. 1. *Quamuis modo in fine tem.*

De Sphęra lib. 1. De arte numerandi lib. 1.

Fertur & alia complura ſcripſiſſe, ſermones, epiſtolas, varioſq; tractatus, qui ad manus noſtras adhuc minime venerunt. Claruit magna religione, & doctrina ſub Frederico ſecundo. Anno domini. 1240.

Evstachivs, qui & Bonauentura de Balneo regio natus, ordinis fratrum mi-

norum miniſter generalis, ac deinde epiſcopus Albanenſis, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, Alexandri de Ales quondam auditor & diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, vita & conuerſatione deuotus atque ſanctiſſimus, cuius ingenium dotem naturæ & vitę puritatem præceptor eius Alexander contemplans dicere ſolebat: In fratre Bonauentura Adam peccaſſe non videtur. Scripſit multa & profunda & deuotiſſima opuſcula, quibus ardentia verba proferens nõ minus affectum legentis in Chriſti amore accendit, quã intellectum doctrinis ſanctis illuminat. Omnes enim ſui temporis doctores vtilitate operum facile præcellit, ſi ſpiritum diuini amoris & Chriſtianæ deuotionis in eo loquentem attendas. Profundus eſt, non verboſus, ſubtilis non curioſus, diſertus non vanus, flammãtia non inflantia verba proferens, vnde & ſecurius legitur, facilius ab amante intelligitur, vtilius frequentatur, dulcius & fructuoſius retinetur. Multi doctrinam proferunt, deuotionem prædicant multi, pauci ſcribendo libros docuerunt vtramque. Bonauentura autem & multos ſuperauit & paucos, dum eius doctrinam deuotionem deuotio inſtruit doctrinam. Si ergo & doctus vis eſſe & deuotus, illius opuſculis eſto intentus. Quæ ſunt.

Super ſententias	lib.4.	*Profunda fluuiorum.*	
Breuiloquium	lib.7.	*Flecto genua mea ad.*	
Soliloquium	lib.1.	*Dic quæſo ô homo ſi.*	
Itinerarii mentis in Deum	lib.1.	*In principio primum.*	
Lignum vitæ	lib.1.	*Chriſto confixus ſum.*	
Exhortatorius ad fratrem	lib.1.	*Quoniam dilecte mi frater.*	
De reductione artium, &c.	lib.1.	*Omne datum optimum &c.*	
Regimen conſcientiæ.i.paruũ bonũ	lib.1.	*Ecce deſcripſi eam tibi.*	
Itinerarii mentis in ſe ipſum	lib.1.	Compendium ſcripturarum	lib.1.
De inſtitutione nouitiorum	lib.1.		
Centiloquium	lib.4.	*Malum conſiderare occur.*	
Pharetra ſiue ſcintillarium	lib.4.	*In conuerſionis meæ pra.*	
De paupertate Chriſti contra Guil.	lib.1.	*Quæſtio eſt de pauper.*	
De quinq; feſtis infantiæ Chriſti	lib.1.	*Cum ſecundum virorum venera.*	
De ſeptem donis Spiritus Sancti	lib.1.	*Primum omnium neceſſe ha.*	
De excellentia euchariſtiæ	lib.1.	De 6. alis ſeraphin	lib.1.
Ad Blancam duciſſam	lib.1.		
Illuminationum inſigne opus	lib.1.	*In medio eccleſiæ ape.*	
De tribus ternariis pectorum	lib.1.	*Tres ſunt ternarii pec.*	
De ſeptem gradibus cõtemplationis	lib.1.	*Contemplatiuorum aquili.*	
De profectu religioſorum	lib.1.	*Si vis in ſpiritu proficere.*	
De decem præceptis	lib.1.	*Si vis ad vitam ingredi.*	
Apologia pauperum	lib.1.	*Summi legiſlatoris.*	
Super oratione dominica	lib.1.	*Pater noſter. Oratio hæc præuil.*	
Legenda S. Franciſci	lib.1.	*Apparuit gratia Dei ſal.*	
Conſtitutiones ſui ordinis	lib.1.	In Geneſim.7. viſionum	lib.1.
In Euangelium Iohannis	lib.1.	*In principio, &c. Circa.*	
In Euangelium Lucæ	lib.1.	*Spiritus Domini ſuper me. Conſi.*	
De tribus quęſtionibus	lib.1.	*Innominato magiſtro.*	
De ſandaliis apoſtolorum	lib.1.	*Quoniam ſecundum apoſtolum Iohan.*	
De paſſione Domini	lib.3.	*Currite gentes vndiq;.*	
Sermones per annum.	lib.2.	Epiſtolæ plures ad diuerſos.	

Alia inſuper nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Moritur Imperio vacante ſub Gregorio Papa decimo, in concilio Lugdunenſi. Anno domini. 1283. Indictione. 1. Sepultus in eccleſia cathedrali Lugdunenſi. Tandem propter ſanctitatem & miracula noſtris diebus canonizatur ab Sixto Papa quarto, ſub Frederico Imperatore tertio. Anno domini. 1482. Indictione. 15.

PHILIPPVS cancellarius Pariſienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, cum eſſet ſacrarum literarum famoſus magiſter, Theologicæ ſcholæ Pariſius multo tempore glorioſe præfuit, vbi diſcipulos legendo, populos prędicando magnifice inſtruxit. Scripſit de ſingulis Pſalmis duos vel tres.

Sermones elegantes	lib.1.	Summam Theologiæ	lib.1.

Alia quoque plura edidit, quæ ad notitiam noſtram minime venerunt.

Albertvs epiſcopus Ratiſponēſis, ordinis fratrum prædicatorum, natione Teutonicus, patria Sueuus, ex Laugingen oriundus, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, atq; in ſeculari Philoſophia nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, vita & conuerſatione deuotus atq; ſanctiſſimus, qui propter doctrinam & eruditionem, magnus dictus eſt, docuit ſacras literas & Philoſophiam Ariſtotelicam multis annis. Primo Pariſius, poſtea Coloniæ, vbi inter alios Thomam de Aquino habuit egregium diſcipulum. Ad epiſcopatum deinde Ratiſponenſis eccleſiæ aſſumptus, cū illum aliquot annis gubernaſſet, deſeruit, & amore ſtudii ſalutaris ad conuentum ſuum Coloniam reuerſus eſt, vbi vſq; ad finem vitæ docendo & ſcribendo perſeuerauit. Scripſit multa & pene infinita opuſcula, de quibus ſubiecta feruntur.

Summa Theologiæ	lib.4.	*Mirabilis facta eſt ſcientia*	
Super ſententias	lib.4.	De quatuor coæuis	lib.1.
De homine	lib.1.	De bono	lib.1.
De vita ſpirituali	lib.1.	De corpore Chriſti	lib.1.
In officium miſſæ	lib.1.	*Ecce ego declinabo in.*	
De eodem. 32. ſermones	lib.1.	*De ſacroſancto corpore.*	
De muliere forti	lib.1.	*Laudes eccleſiæ de.*	
Super libris Dionyſii	lib.5.	*Mirabile eſt nomen.*	
De multiplici timore	lib.1.	*Quoniam plus exemplo quam ver.*	
De laudibus S. Mariæ	lib.1.	*Clara eſt & quæ nunquam.*	
Defenſorium mendicantium	lib.1.	De partu hominis	lib.1.
De formatione hominis	lib.1.	De origine animæ	lib.1.
Super oratione dominica	lib.1.	De arte prædicandi	lib.1.
De reparatione lapſi	lib.1.	In Heſter	lib.1.
De adhærendo Deo	lib.1.	*Cogitanti mihi aliquid.*	
In quinq; libros Moyſi	lib.5.	In Ioſue	lib.1.
In Iudicum	lib.1.	In Ruth	lib.1.
In Regum	lib.4.	In Paralipomenon	lib.2.
In Eſdram & Neemiam	lib.3.	In Tobiam	lib.1.
In Iudith	lib.1.	In Prouerbia	lib.1.
In Cantica canticorum	lib.1.	In librum Sapientiæ	lib.1.
In Eccleſiaſten	lib.1.	In Eccleſiaſticum	lib.1.
In Machabæorum	lib.2.	In Iob	lib.1.
In Eſaiam	lib.1.	In Hieremiam	lib.1.
In Ezechielem	lib.1.	In Danielem	lib.1.
In 12. Prophetas minores	li.12.	Eccleſiaſtici. 49. Et 12.	
In Euangelium Matthæi	lib.1.	*Sume tibi librum gran.*	
In Euangelium Marci	lib.1.	*Ecce vicit leo de tribu.*	
In Euangelium Lucæ	lib.1.	In Euangelium Iohannis	lib.1.
In Epiſtolas Pauli	li.14.	*Aquila grandis magna*	
In Apocalypſin	lib.1.	De animalibus	li.20.
Sermones de tempore	lib.1.	*Quoniam veritatis teſtimon.*	
Sermones de ſanctis	lib.1.	*Venite poſt me faciam.*	
Paradiſus animæ	lib.1.	Orationum ſuper ſententias	lib.1.
Orationum ſuper Euangelia	lib.1.	De differentia ſpiritus & animæ	lib.1.
De diuinatione & prophetia	lib.1.	Diuerſarum quæſtionum	lib.1.
De natura locorum	lib.1.	De cauſis elementorum	lib.1.
De moribus animalium	lib.1.	De intellectu & intelligibili	lib.1.
De iuuentute & ſenectute	lib.1.	De vita & morte	lib.1.
De plantis & vegetabilibus	lib.1.	Summa Philoſophiæ	lib.1.
De vnitate intellectus	lib.3.	Quæſtiones contra Auerroiſtas	lib.1.
De vnitate formæ	lib.1.	Philoſophia moralis	li.16.
De monaſtica	lib.5.	De Oeconomica	lib.4.
De Arithmetica	lib.1.	De politica	lib.8.
De Geometria	lib.1.	De Sphæra	lib.1.
De Muſica	lib.1.	De Aſtris	lib.1.
De Aſtronomia	lib.1.		

Seculum Aſtronomiæ	lib.1.	De ſomno & vigilia	lib.1.
De natura Deorum	lib.1.	Quæſtiones. 15.	lib.1.
De 12. Alphabetis	lib.1.	De mineralibus	lib.1.
De ſomniis	lib.1.	De ſecretis naturæ	lib.1.
De vulneribus	lib.1.	De magiſtris eligendis	lib.1.
De ſex principiis	lib.1.	De prædicamentis	lib.1.
De cauſis	lib.1.	De diffinitionibus	lib.1.
De Grammatica	lib.1.	De Rhetorica	lib.1.
De medicina	lib.1.	De agricultura	lib.1.
De lanificio	lib.1.	De Metaphyſica	li.13.
De aratura	lib.1.	De cœlo & mundo	lib.4.
De nauigatione	lib.1.	De ſcientia metheororum	lib.4.
In Phyſicam Ariſtotelis	lib.8.	De nutrimento & nutribili	lib.1.
De generatione & corruptionē	lib.2.	De perſpectiua	lib.1.
De anima	lib.1.		

In libros Ariſtotelis cōmentatus eſt, ac alia multa compoſuit, quæ ad notitiā meam non veneruut.

Moritur ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280. Indictione. 8. Ætatis ſuæ anno octogeſimo. Sepultus in medio choro conuentus ſui Colonienſis. Et non ſurrexit poſt eum vir ſimilis ei, qui in omnibus literis, ſcientiis, & rebus tam doctus, eruditus & expertus fuerit Quod autem de necromantia accuſatur, iniuriam patitur, vir Deo dilectus.

SIMON de Tornaco presbyter, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari Philoſophia ſubtiliter doctus, Dialecticus acutiſſimus, & omnium liberalium artium peritiſſimus, factus Theologicæ ſcholæ magiſter, multis annis in gymnaſio Pariſienſi docuit, vbi plurimos auditores erudiuit. Sed dum Ariſtotelem nimium ſequitur, erraſſe in quibuſdam inuenitur. Scripſit autem quædam ingenii ſui opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta.

Sententiarum ſuarum	lib.1.	Quæſtiones variæ	lib.1.
In Symbolum Athanaſii	lib.1.		

Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

THOMAS de Aquino, ordinis fratrum prædicatorum, Alberti Magni in conuentu Colonienſi auditor & diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, vita & cōuerſatione inſignis, inter omnes doctores ſui temporis facile obtinuit principatum, qui velut alter Auguſtinus ſe ſtudio ſcripturarum totum dedit, die ac nocte in illius amore & exercitio commorando, tot ac tanta ſcripſit volumina, vt paucos inter modernos vel numero vel vtilitate habeat æquales.

Super ſententias	lib.4.	*Ego ſapientia effudi.*
Summam Theologiæ	lib.4.	*Quia catholicæ veri.*
Contra gentiles	lib.4.	*Veritatem meditabitur.*
Contra errores Græcorum	lib.1.	*Libellum ab excellentia.*
Contra Armenos & Sarracænos	lib.1.	*Beatus Petrus apoſtolus.*
Compendium Theologiæ	lib.3.	*Æterni patris verbum.*
De præceptis charitatis	lib.1.	*Tria ſunt homini neceſſaria.*
De fide & ſacramentis	lib.1.	*Poſtulat à me veſtra.*
Super oratione dominica	lib.1.	*Pater noſter, Inter alias.*
Super Aue Maria	lib.1.	*Aue Maria, &c. In ſa.*
Super Symbolo Apoſtolorum	lib.1.	*Credo, &c. Primam quod eſt*
De centum octo articulis	lib.1.	*Primo conſiderandum eſt.*
De 42. Articulis	lib.1.	*Reuerendo in Chriſto.*
De 36. articulis	lib.1.	*Lectis veſtris literis in eis.*
De ſex articulis	lib.1.	*Chariſſimo ſibi in Chriſto.*
De differētia diuini verbi & humani	lib.1.	*Ad intellectum huius.*
De natura verbi	lib.1.	*Quoniam circa naturam verbi.*
De ſubſtantiis ſeparatis	lib.1.	*Quia ſacris angelorum.*
Contra Auroiſtas de intellectu	lib.1.	*Sicut omnes homines natu.*
Aduerſum detrectores religionis	lib.1.	*Chriſtiana religionis.*
De perfectione vitæ ſpiritalis	lib.1.	*Quoniam quidam perfectionis.*
Contra impugnatores ordinis	lib.1.	*Ecce inimici tui fo.*

De regimine principum	lib.4.	*Cogitanti mihi quid.*
De forma abſolutionis,	lib.1.	*Perlecto libello à vo.*
De regimine Iudæorum,	lib.1.	*Excellentiæ veſtræ re.*
Expoſitionem primæ decretalis,	lib.1.	*Saluator noſter diſcipulos.*
Expoſitionem ſecundæ decretalis,	lib.1.	*Damnamus ergo & re.*
In Eſaiam Prophetam,	lib.1.	In Hieremiam, lib.1.
In Threnos eiuſdem,	lib.1.	In Cantica Canticorum, lib.1.
In tres nocturnos pſalm,	lib.1.	
In Iob ad literam,	lib.1.	*Sicut autem in rebus quæ.*
Continuum in Euangelia,	lib.4.	*Sanctiſsimo ac reuerendiſſ.*
Lecturam in Euangelia,	lib.4.	In Epiſtolas Pauli, lib.14.
In Epiſtolas Canonicas,	lib.7.	
De ſacramento altaris,	lib.1.	*Memoriam fecit mira.*
De humanitate Chriſti,	lib.1.	*Chriſtus Ieſus venit.*
De dilectione Dei & proximi,	lib.1.	*Magiſter quod eſt mand.*
De diuinis moribus,	lib.1.	*Perfecti eſtote ſicut.*
De beatitudine	lib.1.	*Beati qui habitant in domino.*
De puritate conſcientiæ	lib.1.	*Quoniam fundamentum &.*
De officio ſacerdotis	lib.1.	*Quia ſacerdotis offici.*
De ſignificatione miſſæ	lib.1.	*In virtute ſanctæ crucis.*
De vitiis & virtutibus	lib.1.	*Quatuor ſunt virtutum.*
De emptione redditunm,	lib.1.	*Recepi literas veſtras in.*
De veritate ſummam	lib.1.	*Quid eſt veritas &.*
De potentia Dei diſput.	lib.1.	*Quæſtio eſt de poten.*
De actione Iudæorum,	lib.1.	*Illuſtri dominæ Alheidi.*
Quodlibeta.12.	lib.1.	*Quæſitum eſt à Deo.*
Super Boetio de Trinitate,	lib.1.	*Ab initio natiuitatis.*
Super eodem de hebdomadibus	lib.1.	*Præcurre prior in do.*
Super libris Dionyſii	lib.4.	
De ſortibus,	lib.1.	*Poſtulauit à me veſtra.*
De iudiciis aſtrorum	lib.1.	*Quia petiſti vt tibi.*
De æternitate mundi	lib.1.	*Suppoſito ſecundum fidem.*
De fato	lib.1.	*Quæritur de fato an ſit.*
De principio indiuiduationis	lib.1.	*Quoniam duæ ſunt in homine.*
De ente & eſſentia,	lib.1.	*Quia paruus error in.*
De principiis naturæ,	lib.1.	*Quoniam quoddam poteſt eſſe.*
De materia & dimenſionibus,	lib.1.	*Poſtquam de principiis ſer.*
De mixtione elementorum	lib.1.	*Dubium apud multos.*
De occultis operibus naturæ	lib.1.	*Quoniam in quibuſdam natu.*
De motu cordis	lib.1.	*Quia omne quod moue.*
De inſtantibus	lib.1.	*Quoniam omnem durationem.*
De quatuor oppoſitis	lib.1.	*Quoniam quatuor ſunt operi.*
De demonſtratione	lib.1.	*Ad habendum cognitio.*
De fallaciis	lib.1.	*Quia logica eſt ratio.*
De propoſitionibus modalibus	lib.1.	*Quia propoſitio moda.*
De natura accidentis	lib.1.	*Quoniam omnis cognitio hu.*
De natura generis	lib.1.	*Quoniam omnis natura gene.*
De principiis animæ	lib.1.	*Vt adiutorium homini.*
De tempore	lib.1.	*Sicut vult philoſophus.*
De pluralitate formarum	lib.1.	*Quoniam ſanctum eſt homo.*
De natura ſyllogiſmorum	lib.1.	*Quoniam ſcire eſt cauſam rei.*
De ſenſu & intellectu	lib.1.	*Circa conſiderationem.*
De inuentione medii	lib.1.	*Quoniam principium ſyllogi.*
De natura luminis	lib.1.	*Conſiderandum eſt de na.*
De natura loci	lib.1.	*Ad ſciendum naturam.*
De vniuerſalibus	lib.2.	*Circa vniuerſalia mul.*
De intellectu & intelligibili	lib.1.	*Sciendum quod de ratione.*
Dictorum ſuorum concordiam	lib.1.	*Pertranſibunt multi &*

Sermones multos lib.1. Contra Guil. de ſancto amore lib.1.

Iubente Vrbano Papa quarto, officium feſti corporis Chriſti compoſuit. In omnes Ariſtotelis ac Porphyrii libros commentatus eſt. Alia quoque multa edidit tā in diuinis ſcripturis quā in ſeculari Philoſophia, quæ ad manus noſtras minime venerunt. Moritur ſub Arnolpho imperatore. Anno domini. 1274. Indictione. 2. Et canonizatus eſt à Papa Iohanne. 22.

Thomas de Cantiprato, natione Brabantinus, ordinis fratrum prædicatorū. Alberti Magni quōdam (vt ferunt) diſcipulus, vir deuotus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio promptus, eloquio ſcholaſticus. Fertur quędam præclara ſcripſiſſe volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deduxit. E quibus extat opus de apibus myſticis, quod prænotauit.

Bonum vniuerſale lib.2. *Reuerendo in Chriſto.*

De rerum natura lib.1. Vita S. Chriſtinæ lib.1.

Et cætera quæ non vidi. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1270. Et ſunt qui ſcribant eum Græci ſermonis habuiſſe peritiam, & libros Ariſtotelis quorum iam vſus in ſcholis eſt, tranſtuliſſe.

Alphonsus rex Caſtellæ & legionis, Philoſophus & Aſtronomus inter omnes ſui temporis excellentiſſimus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, literarum amator & cultor inſignis, cum poſt longam Imperii Romani vacationem contra Richardum fratrem regis Angliæ in Romanorum regem fuiſſet electus, & eſſet vir bonus & prudens, mortuo Richardo anno electionis ſuæ quintodecimo intuitu pacis coram Gregorio Papa decimo voluntarie ceſſit, & omni iuri ſuo quod in electione ſua habuerat ſponte renuntiauit. Scripſit valde vtiles & elegantes.

In Aſtronomia tabulas lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Claruit tempore Imperii vacantis. Anno domini. 1270.

Petrus ordinis fratrum prædicatorum, natione Gallus, & eiuſdem religionis in Francia prior prouincialis, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio doctus, & ſecularis Philoſophię nō ignarus, ingenio acutus, & prōptus eloquio, in declamādis ad populū ſermonib. idoneus fuit. Vnde ad vtilitatem legentium compoſuit per anni circulum non ſpernēdos.

Sermones de tempore lib.1. Sermones quoq; de ſanctis lib.1.

Sed & alia nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Petrus de Tharantaſia ordinis prędicatorum & poſt Gregorium decimum Papa Innocentii quinti nomine canonice conſecratus, ſedit in pōtificatu ſummo menſibus tantum quinq;, vir certe in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in Philoſophia Ariſtotelica nobiliter doctus, qui Theologiam multis annis egregie docuit, & magnam ſuæ eruditionis laudem acquiſiuit. Scripſit multa præclara opuſcula, quibus & tunc præſentibus, & poſtea futuris nomen ſuum notificauit. E quibus extant.

Super ſententias lib.4. *Nunquid noſti ordinem*

In epiſtolas Pauli omnes li.14. *Principia rerum in inquiren.*

In Pſalmos quoq; lib.1. In Cantica canticorum lib.1.

Scripſit & alias in Bibliam lecturas, vt dicitur plures, quas necdum vidi. Claruit in pontificatu ſub Rodulpho imperatore. Anno domini. 1275.

Iohannes Eſculanus de Eſculo, ordinis fratrum minorum poſt ſanctum Bonauētură miniſter generalis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & declamator ſermonū egregius, miſſus Conſtantinopolim à Gregorio Papa decimo, Græcos ad obedientiam Romanæ eccleſiæ ſuis exhortationibus reduxit, & ſecum ad conciliū Lugdunenſe venire perſuaſit. Scripſit ad ædificationem fidelium non ſpernendos

Sermones de tempore lib.1. Sermones de Sanctis lib.1.

Epiſtolas plures ad diuerſos lib.1. Et quædam alia.

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1270.

Rupertus de Ruſia ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, quippe qui Theologiam multis annis egregie docuit, & multos inſignes poſt ſe diſcipulos reliquit. Scripſit nonnulla præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteros tranſmiſit. E quibus extat ad Haymonem Anglicum ordinis ſui miniſtrum generalem virum æque doctiſſimum declaratio.

In regulam S. Franciſci lib.1. Super ſententias quoq; lib.4.

Sermones varii lib.1. Et quædam alia.

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1270.

VDALRICVS de Argentina, natione Teutonicus, ordinis fratrum prædicatorum, Alberti Magni quondam auditor atq; diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis Philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, compoſuit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus & præſentibus & futuris innotuit. E quibus extant.

Super ſententias lib.4. Summa Theologiæ lib.1.
De anima quoq; lib.1. Et alia multa.

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280.

HAYMO natione Anglicus, ordinis fratrum minorum miniſter generalis, vir in ſcripturis ſanctis longo ſtudio exercitatus, quippe qui cathedrã magiſtralem Theologicæ facultatis conſecutus, in ea multos erudiuit diſcipulos, qui iuſſu Alexãdri Papæ quarti, Breuiarium Romanum correxit & rubricauit, Fertur inter alia compendioſe ſcripſiſſe.

Super ſententias lib.4. Et quoſdam ſermones lib.1.

Et quædam alia. Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1270.

OTTO epiſcopus Friſingenſis in Germania Bauariæ, & vt quidam ſcribunt, nepos Frederici Imperatoris primi, natione Teutonicus, quem Pius Papa ſecundus allegans in quadam oratione commendat, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis non infime doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit quædam non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit. Inter quæ extat opus inſigne, & omni laude proſequendum.

Hiſtoriarum lib.1. Et alia quæ non vidi.

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1160.

PETRVS Hiſpanus Portugalenſis, epiſcopus Tuſculanus, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, ac poſtremo ſummus pontifex, poſt Hadrianum quintũ, vir in medicinis valde eruditus, & in ſeculari Philoſophia magnifice doctus, ſedit in pontificatu menſibus tantũ 8. Scripſit medicus non contemnenda opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta.

Theſaurus pauperum lib.1, De problematibus lib.1.
Canones medicinæ lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Et quædam alia. Claruit in pontificatu ſub nomine Iohannis 21. temporibus Rodulphi Imperatoris. Anno domini. 1275.

GVILHELMVS ciuis Placentinus, medicinæ artis doctor eruditus, & aliarum literarum humanitatis non ignarus, qui publico ſalario conductus Veronæ, multis annis in ea facultate ſcholam tenuit, & diſcipulos egregios plures erudiuit. Scripſit huius ſciẽtiæ profeſſoribus non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum tam præſentibus quam futuris notum effecit. E quibus extat inſigne volumen quod prænotari voluit.

De vniuerſa medicina lib.4. De Chirurgia quoq; lib.1.

De cæteris nihil reperi. Claruit ſub Arnolpho Imperatore. Anno domini. 1270.

GVILHELMVS epiſcopus Pariſienſis, patria Aluernus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis Philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis & apertus eloquio, nec minus conuerſatione quam ſcientia venerandus, compoſuit non pauca eruditionis ſuę opera, quibus & doctum ſe oſtendens magiſtrum & deuotum, nominis ſui memoriam reddidit immortalem. De quibus ſubiecta feruntur. Volumen inſigne prænotatum.

De S. Trinitate lib.1. De primo principio lib.1.
De Sacramentis lib.1.
Cur Deus homo lib.1. *Ponam adhuc quatuor.*
Summa virtutum lib.1. Summa vitiorum lib.1.
De fide & legibus lib.1. *In ordine diuinalium ſũ.*
De animabus humanis lib.1. De bono & malo lib.1.
De vniuerſo lib.6. De profeſſione nouitiorum lib.1.
De dono ſcientiæ lib.1. De operibus virtutum lib.1.
De 30. remediis tentationum lib.1. Contra pluralitatem beneficiorum lib.1.
De clauſtro animæ lib.1.
De Rhetorica diuina lib.1. *In ſacris ac ſignificati.*
De pœnitentia lib.1. *Secunda tabula poſt.*
De dæmonibus lib.1. *Poſtquam auxilio Dei et.*
In Pſalterium lib.1. In Prouerbia Salomonis lib.1.
In Eccleſiaſten lib.1. In Cantica canticorum lib.1.
In Euangelium Matthæi lib.1. Sermones varii lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. Alia quoq; nonnulla edidit, quę ad notitiã meam

meam minime venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore II. Anno domini. 1230.

Iohannes Valeis, alias Galenſis, natione Anglicus, ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, qui in gymnaſio Pariſienſi multo tẽpore Theologiam glorioſe docuit, tantæ eruditionis & eloquentiæ fuit vt arbor vitæ ſit appellatus. Scripſit multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit. Sed pauca eorum ad manus noſtras peruenerunt. Reperi namq; volumen inſigne quod prædicatoribus verbi Dei valde neceſſarium, & vtile iudico, quod pleriq; communeloquium appellant, eo quod de omni ſtatu aliquid contineat, ſed ipſe prænotauit illud.

Summam collationum lib. 7. *Cum doctor ſiue prædica.*
Super ſententias lib. 4.
De ordinatione vitæ lib. 1. *Quoniam omni negotio tem.*
Manipulum florum lib. 1. *Abſtinentia bonum eſt in.*
In Apocalypſin Iohannis lib. 1. Sermones varios lib. 1.
De diuerſis materiis lib. 1. *De cæteris nihil reperi.*

Et nota quod iſte Iohannes librũ qui dicitur Manipulus florum, cuius Prologus incipit Ruth paupercula, inchoauit, quem morte prçuẽtus non finiuit, ſed frater Thomas de Hybernia eundem poſtea compleuit. Ipſe autem liber ſic incipit ſecundum ordinem Alphabeti: Abſtinentia bonum eſt in cibo cum gratiarum actione percipere, &c. Claruit temporibus Rodulphi Imperatoris. Anno domini. 1270.

Gvilhelmvs Duranti epiſcopus Minacenſis, Henrici Hoſtienſis quondam auditor atq; diſcipulus, quem Speculatorem nuncupant, doctor in iure peritiſſ. & eccleſiaſticæ obſeruationis valde ſtudioſus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit ad Ottobonum cardinalem S. Hadriani poſtea ſummum pontificem Hadrianũ quintum egregium opus in tribus voluminibus partitum, quod prænotauit.

Speculum iuris lib. 3. *Reuerendo in Chriſto.*
Rationale diuinorum lib. 8. *Quæcunq; in eccleſiaſt.*
Repertorium iuris lib. 1. *Protoplaſti rubigine.*

Et quædam alia. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Et compleuit opus ſuum Rationale diuinorum, ſicut per ſe teſtatur. Anno domini. 1286.

Iacobvs de Beluiſio, vtriuſq; iuris clariſſimus doctor & cautus interpres, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, conſilio & ſcientia profundus, & ſecularis Philoſophiæ non ignarus. Fertur in iure quædam præclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum ad memoriam poſteritatis tranſmiſit. E quibus nullum adhuc videre potui. Fertur autem eius.

In authenticis lib. 1. De vſu feudorum lib. 1.
Additiones in nouellis lib. 1. Et diſputationes variæ. Et alia multa. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1270.

Gvilhelmvs Lugdunenſis, ordinis fratrum prædicatorum, vt ferunt, eiuſdem eccleſiæ epiſcopus, vir in diuinis ſcript. multum eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio dulcis & ſubtilis, eloquio non curioſus attamen compoſitus, in declamandis ad populum ſermonibus ſatis egregius fuit, dicitur nonnulla ſcripſiſſe opuſcula, quibus & tunc potentes & poſtea futuros magnifice inſtruxit. E quibus feruntur.

Super ſententias lib. 4.
Summa virtutum lib. 5. *Cum circa ſingula vtilia.*
Summa virorum lib. 8. *Dicturi de ſingulis vi.*
Sermones ad populum lib. 1.

Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Gvilhelmvs Guarronis, natione Anglicus, ordinis fratrum minorum, præceptor Ioannis Scoti eiuſdem religionis, vir in diuinis ſcripturis ſatis eruditus, & in Philoſophia Ariſtotelica longo ſtudio more Theologorũ modernorũ valde peritus. Scripſit ingenii ſui quædã non ſpernenda opuſcula, quibus ſe poſteritati notificauit. E quibus extant.

Super ſententias lib. 4. *Quoniam teſte beato Auguſti.*

De cæteris nihil vidi. Claruit temporibus Rodulphi Imperatoris. Anno domini. 1270.

Gerardvs monachus cœnobii S. Quintini in Inſula, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus, & iugi exercitatione peritus, atq; in ſecularibus literis ſufficienter inſtructus, ingenio promptus & clarus eloquio. Scripſit quædam non contemnendæ lectionis opuſcula, quib. nomen ſuũ præſentibus & futuris notificauit. E quibus fertur hiſtoria tranſlationis coronæ & partis de cruce domini, quas reliquias Ludouicus rex Franciæ ab Imp. Conſtãtinopolitano conſequutus tranſtulit Pariſios. Scripſit etiã beatæ Helizabeth Lantgrauiæ,

Miracula poſt mortem lib.1. Reſponſoria & cantus de eadem lib.1.

Et quædam alia. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1270. Et vtraque literatura varia compoſuit opuſcula.

GVILHELMVS Lamarenſis, ordinis fratrum minorũ, vir in diuinis ſcripturis longo vſu & exercitio doctus, atque in ſeculari Philoſophia iuxta morem illius temporis ſatis peritus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, compoſuit varia in ſcripturis opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus iſta feruntur.

Super ſententias lib.4. Correctorium operum Thomæ lib.1.

Additiones in Bonauenturam lib.1. Et quædam alia.

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280.

RICHARDVS archiepiſcopus Remenſis in Gallia, ordinis fratrum minorũ, in ſcripturis ſanctis egregie doctus, in declamandis ad populum ſermonibus nulli doctorum ſui temporis inferior, ſubtilis ingenio, & eloquio clarus, dicitur multa præclara ſcripſiſſe volumina, quibus tunc præſentibus ſe vtilem & futuris reddidit notum, ſed nihil eorum ad manus noſtras memini perueniſſe. Feruntur eius.

Sermones de tempore lib.1. Sermones quoq; de ſanctis lib.1.

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1270.

GVILHELMVS de Samuco, ordinis fratrum beatę Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, natione Gallus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio & eloquio clarus, & non minus conuerſatione quam doctrina venerabilis. Edidit magnę vtilitatis plura opuſcula, quibus nominis ſui memoriam ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus feruntur ſubiecta. Opuſculum quoddam ſpiritualibus perſonis non inutile, quod prænotauit.

Decretales religioſorum lib.1. Super ſententias lib.4.

In regulam ſui ordinis lib.1. Chronica ordinis ſui lib.1.

Et alia multa. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280.

EGIDIVS de Roma, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini prior generalis, ac deinde Bituricenſis archiepiſcopus; beati Thomæ Aquinatis quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in Philoſophia Ariſtotelica nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, vita & cõuerſatione deuotus. Scripſit multa & pene infinita opuſcula, de quib. ad manus noſtras pauca peruenerũt. Feruntur aũt eius ſubiecta.

In Hexameron lib.2.
In Cantica canticorum lib.1. *Sonet vox tua in auribus.*
In epiſtolas Pauli li.14.
Super ſententias lib.4. *Candor eſt enim lucis.*
Expoſitio primæ decretalis lib.1. *Firmiter credimus &c.*
De regimine principum lib.1. *Ex regia & ſacratiſſ.*
Quodlibeta multa lib.1. *Quæſtiones propoſitæ.*
In officium miſſæ lib.1. De intellectu poſſibili lib.1.
Laudes ſapientiæ diuinæ lib.1. De ſapientia diuina in beatis lib.1.
De ſubiecto Theologiæ lib.1. De bona fortuna lib.1.
De corpore Chriſti lib.1. *Quia inter cætera quæ.*
De menſura angelorum lib.1. *Quid de menſura angelo.*
De cognitione angelorum lib.1. *Quæſtio, Vtrum ange.*
De mortuis lib.1. Diſtinctio articulorum fidei lib.1.
De gradibus formarum lib.1. *Quæſitum eſt de Deo.*
De prædeſtinatione lib.1. *Nobili militi domino.*
Theorica de eſſe & eſſentia lib.1. *Omne eſſe vel eſt, &c.*
De generatione & corruptione lib.1. *Anima vt teſtatur phi.*
De peccato originali lib.1. *Ego ſum puluis &c.*
De formatione humani corporis lib.1. *In quo ponuntur, &c.*
De poteſtate eccleſiaſtica lib.3. De carcere lib.1.
Compendium Theologiæ lib.6. *Veritatis Theologicæ.*
De renunciatione Papæ lib.1. *Non ei placebit cum.*
Aduerſus corruptorem Thomæ lib.1. *Quare detraxiſti ſermo.*
Sermones varii lib.2.
In omnes libros Ariſtotelis
Epiſtolæ notabiles. Et alia non pauca.

Claruit

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280.

GANFREDVS de Trano, ſubdiaconus eccleſiæ Romanæ, & ſummi pontificis (vt ferũt) capellanus, vir in iure canonico & Philoſophia ſeculari nobiliter doctus, ingenio pręſtans & clarus eloquio, qui inter doctores huiuſce facultatis non vltimus ſuo tempore eſt habitus. Scripſit non ſpernendę lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum poſteritati notificauit. E quibus extat ſumma notabilis & ſatis vulgata.

Super titulis decretalium lib.5. *Gloſſarum diuerſitas in.*
Quæſtiones variæ lib.1.

Alia quæ compoſuiſſe dicitur, ad notitiam noſtram minime venerunt.

GVIDO de Baypho, archidiaconus Bononienſis, vir in vtroque Iure peritiſſimus, ingenio acutus & clarus eloquio, cuius apud huius ſcientiæ profeſſores vſque in hodiernum diem magna perſeuerat authoritas. Scripſit multa inſignia volumina, quibus memoriam nominis ſui (vt ita dicam) reddidit immortalem. E quibus pauca ad notitiam meam huc uſque peruenerunt. Reperi enim duntaxat ſubiecta. Volumen grande & valde notabile quod Roſarium prænotauit.

Super decreto lib.3. *Reuerendo in Chriſto.*
Super decretalibus lib.5.

Claruit ſub Adolpho Imperatore. Anno domini. 1290.

THADEVS natione Florentinus, medicæ artis peritiſſi. doctor, qui eam ſcientiã apud Bononiam certis annis publico ſalario conductus egregie docuit, & theſaurum pene incredibilem congregans, magnam experientiæ ſuæ famam acquiſiuit. Cum enim ab aliquo principe vocaretur, non minus quam quinquaginta aureos pro diurna mercede habere volebat. Ab Honorio Papa quarto aliquando vocatus, non prius accedere voluit quã centum aurei illi in diem ſtatuerentur, qui à grauiſſima infirmitate curatus decem millia illi aureos condonauit. Scripſit.

In Aphoriſmos Hippocratis lib.1. In prænoſticos eiuſdem lib.1.
In opus acutorum eiuſdem lib.1. In Tegni Galieni lib.1.
In Iſagogas Iohannitii lib.1. De conſeruanda ſanitate lib.1.
Conſilia varia lib.1. Et quædam alia.

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280.
Et tandem octogenarius Bononiæ mortuus eſt.

IOHANNES de Parma ex Bononiæ finibus oriundus, ordinis fratrum minorum miniſter generalis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, vita & conuerſatione deuotus, & ſanctæ paupertatis amator inſignis, qui ex gymnaſio Pariſienſi vbi ſcientias legerat, in generalem abſens fuit electus. Fertur multos & varios ſcripſiſſe tractatus, quibus nomen ſuum ad memoriam noſtram deuenit. E quibus ego tantum reperi.

Super Sententias lib.4. De conuerſatione religioſorum lib.1.

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1260.

IOHANNES Chriſtophori, ordinis fratrum prædicatorum, in ſcripuris longo & cõtinuo ſtudio exercitatus, atque in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, ingenio facilis, & ſermone ſcholaſticus, multa in ſanctis ſcripturis fertur cudiſſe opuſcula, quorum editio præſentibus tunc vtilem illum futuris reddidit notum. Longo enim tempore diuinas literas publice legendo expoſuit, & ſubtili ſenſu explicauit, de cuius commentariis ſubiecta volumina feruntur, videlicet.

In Euangel. Matthæi lib.1. In Marcum lib.1.
In Lucam lib.1. In Iohannem lib.1.
In omnes epiſtolas Pauli li.14. Et alia multa.

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1260.

HAMBALDVS natione Romanus, ſacrę Theologię profeſſor, & eximius interpres ſcripturarum, ingenio ſubtilis, & vehemens, & ad diſputandas ſoluendaſq; earundem difficiles quæſtiones ſatis idoneus, fertur ad inſtructionem diſcipulorum ſuorum quędam pręclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. Inter quę extant.

Super Sententias lib.1. Quodliberorum lib.1.

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1270.

HENRICVS de Grandauo archidiaconus Tornacenſis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis, inter omnes doctores ſui temporis eruditiſſimus, & in Philoſophia Ariſtotelica valde ſubtilis, tantę opinionis & authoritatis in gymnaſio Pariſiorum extitit, vt doctor ſolennis per vniuerſum Chriſtianum orbem vocatus ſit. Erat enim ingenio

ſubtilis & in diſputationibus ſcholaſticis acutiſſimus, quod præclara illius teſtantur opuſcula. De quibus ego tantum reperi ad præſens ſubiecta.

Summam Theologiæ	lib. 1.	Super Sententias	lib. 4.
De virginitate	lib. 1.	Sacris virginibus compi.	
Quodlibeta	lib. 2.	De pœnitentia	lib. 1.
In Metaphyſicam	li. 14.	In Phyſicorum Libros	lib. 8.

Cætera quidem multa compoſuit, ſed ad notitiam meam non venerunt. Moritur ſub Adolpho Imperatore. Anno domini. 1293. Indictione 6. In feſto Apoſtolorum Petri & Pauli. Sepultus Tornaci in eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ.

HVGOLINVS patriarcha Conſtantinopolitanus, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus, & ſatis eruditus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, moribus & vita ſpectabilis, fertur non ſpernendæ lectionis quædam præclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus iſta feruntur inter alia potiora.

Super Sententias	lib. 4.	Quodlibetorum	lib. 1.
De differentia idiomatum	lib. 1.	Sermones de tempore	lib. 1.
Sermones de ſanctis	lib. 1.		

Claruit ſub Adolpho Imperatore. Anno domini. 1290.

ARLOTVS ordinis fratrum minorum miniſter generalis, natione Hetruſcus, vir in diuinis ſcripturis egregie doctus, & in ſeculari Philoſophia ſufficienter inſtructus, dialecticus ſubtilis, & acutiſſimus diſputator, qui magnam doctrinæ ſuæ laudem varia ſcribendo eſt conſecutus, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis ingenii fuit. Hic fertur comportaſſe Noui & veteris teſtamenti in vnum.

Concordantias	lib. 1.	Sermones varios	lib. 1.

Et quædam alia. Claruit temporibus Adolphi Imperatoris. Anno domini. 1290.

IACOBVS epiſcopus Genuenſis, ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, qui ob earundē crebras allegationes vorago nūcupatur, ingenio promptus, & apertus eloquio, in ſermonib. ad populum declamandis ſatis idoneus fuit. Scripſit ad vtilitatem legentium non pauca opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus pauca ad notitiam meam peruenerunt, quæ & ſubieci. Volumen magnæ quantitatis de vita & geſtis multorum ſanctorum, quod prænotauit. Legendam auream ſiue ſpeculum ſanctorum, ſed iam communiter appellatur legenda ſeu

Hiſtoria Lombardica	lib. 1.	*Vniuerſum temporis præſen.*
Mariale de S. Maria	lib. 1.	*Cogitanti mihi dies an.*
Chronicam Genuenſium	lib. 1.	
De opuſculis S. Auguſtini	lib. 1.	*Sacra ſcriptura diuini.*
Sermones de tempore	lib. 1.	
Sermones de ſanctis	lib. 1.	*Veſtigia eius ſecutus eſt.*
Sermones quadrageſimales	lib. 1.	Sermones de S. Maria lib. 1.

Alia inſuper nonnulla edidit, quę ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus Adolphi Imperatoris. Anno domini. 1290.

LVCAS ordinis fatrum minorum, natione Italus, ex Padua oriundus, vir in ſcripturis ſanctis iugi ſtudio exercitatus diuini verbi prędicator egregius, ingenio clarus, & apertus eloquio, non minus opere quam ſermone viam Dei populos docuit in veritate, & multorum corda ad amorem Chriſti Spiritu ſancto cooperante conuertit. Scripſit non contemnendos quos ad populum habuit.

Sermones de tempore	lib. 1.	Sermones de ſanctis	lib. 1.

Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quę ad manus noſtras non venerunt.

CONRADVS de Halberſtat, natione Teutonicus, ordinis fratrum prędicatorum, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis nobiliter doctus, Philoſophus, & Theologus, non futilis, quippe qui in ea facultate publice legens, multos docuerit, & doctrinę ſuę laudem ingentem acquiſierit. Scripſit quędam in vtraque ſcientia non ſpernēda opuſcula quibus ad memoriam poſteritatis nomen ſuum deductum eſt. Sed pauca eorum mihi innotuerunt. Reperi enim tantum.

Summam ſtudentium	lib. 3.	*Hoc opuſculum in tres.*
De Triuio quoq;	lib. 1.	*In tribus beneplacitum.*
Lecturam in Iob	lib. 1.	*Vſq; in tempus ſuſti.*
Sermones etiam	lib. 1.	

In plu-

In plures quoque Bibliæ libros commentarois ſcripſiſſe dicitur, qui tamen ad manus noſtras adhuc minime venerunt. Hic etiam fertur concordantias totius Bibliæ noui & veteris teſtamenti primus ordinaſſe.

RICHARDVS de Mediavilla, natione Anglicus, ordinis fratrũ minorum, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & tam in philoſophia, quam in iure canonico egregie doctus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus in quæſtionibus & dubiis ſcripturarum ſoluendis ſubtilis & promptus. Fertur multa præclara ſcripſiſſe volumina, quibus nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad poſteros. E quibus tantum reperi ſubiecta.

Super Sententias li. 4. *Abſcondita produxit in.*
Super diſ. decreti. li. 1. *Patres noſtri omnes ſub nu.*
De ordine iudiciorum li. 1. In quatuor Euangelia li. 4.
In Epiſtolas Pauli, li. 14.

Dicitur autem quod in plures ſacræ paginæ libros elegantes commentarios & lecturas ediderit, ſed ad manus noſtras non venerunt. Claruit temporibus Adolphi Imperatoris & Nicolai Papæ quarti. Anno domini 1290.

NICOLAVS de Bibera, natione Teutonicus, vir in ſecularibus literis nobiliter doctus & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus & poeta inſignis, qui apud Erfordiam ſuo tempore in pretio exiſtens, magnam doctrinæ ſuæ gloriam acquiſiuit. Scripſit tam metro quam proſa non pauca opuſcula, quibus etiam poſteris nomen ſuum notificauit. E quibus ego tantum vidi opus, cuius titulus eſt occultus, quod carmine & oratione ſoluta compoſuit Erfordiæ.

De cauendo malo, li. 1. *Carminis auditor lec.*
Epiſtolarum ad diuerſos. li. 1.

Claruit Erfordiæ ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini 1290.

IOHANNES Pariſienſis, ordinis fratrum prędicatorum theologus, in ſcripturis ſanctis doctiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, quippe qui in vtraq; ſcientia conſcenſa magiſtrali cathedra in gymnaſio Pariſienſi multo tempore publice docuit & diſcipulos non paucos reliquit. Fertur quædam præclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus ſe & præſentibus tunc vtilem, & poſtmodum futuris cognitum fecit. E quibus ego tantum reperi opus non ſpernendum.

Super ſententias, li 4. De cæteris nihil reperi.

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini 1280.

NICOLAVS Gallicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis, de monte Carmelli, ſeptimus prior generalis, vir doctus & ſanctus, qui poſteaquam ordinem ſuum viginti ferme annis ſtrenue, prout valuit, rexerat, Chriſti amore officio cedens ad heremi quietem reuerſus eſt, vbi vſque ad mortem in ſancta conuerſatione perſeuerauit. Scripſit inter alia opus lugubre ſtatum ordinis ſui deplorans cum è terra ſancta fratres fuiſſent expulſi, quod prænotauit,

Igneam ſagittam li. 1. Scripſit & alia.

Claruit temporibus Rodulphi Imperatoris. Anno domini 1270.

MATTHÆVS de Aquaſponta, ordinis fratrum minorum, duodecimus miniſter generalis, & poſtea Epiſcopus Portuenſis, & ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ cardinalis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia iuxta morem huius temporis magnifice doctus, compoſuit ingenii excellentis quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum longe lateq; notificauit. E quibus extant iſta.

Super Sententias li. 4. Inuentarium ſententiarum li. 1.
In Epiſtolam ad Romanos li. 1. Sermones plures. li. 1.

Et quædam alia. Claruit temporibus Rodulphi Imperatoris. Anno 1290.

GVILHELMVS Peralt, natione Gallicus, ordinis fratrum prædicatorum, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis maxime, in Philoſophia Ariſtotelica ſatis egregie doctus, ingenio promptus, eloquio ſcholaſticus, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis induſtriæ fuit. Edidit in vtraque facultate plura inſtructa volumina, quibus nomen ſuum non ſolum tunc præſentibus, ſed etiam futuris notum fecit. E quibus extant.

Summa virtutum & vitiorum li. 2. De eruditione religioſorum, li. 1.
Sermones de tempore, li. 1. Sermones de ſanctis li. 1.

Et alia complura, quæ ad notitiam meam adhuc minime venerunt.

GARSIAS natione Hiſpanus, vir in vtroque iure exercitatiſſimus, ingenio ſubtilis,

conſilio promptus & cautus, & in ſoluendis quæſtionibus cauſarum acutus, apud huius facultatis profeſſores ſuo tempore in pretio habitus, docendo & ſcribendo nomen ſuum dilatauit. Fertur enim tã in legibus, quam in canonico iure plura conſcripſiſſe opuſcula, quæ ad manus noſtras non venerunt. Extant eius.

Super decretalibus lib.5. Et in legibus plura.

Claruit temporibus Rodulphi Imperatoris. Anno domini 1290.

Nicolavs Papa quartus, ordinis fratrum minorum, Hieronymus ante vocatus, natione Picenus, ex Eſculana ciuitate oriundus, ſedit poſt Honorium quartum in cathedra Petri annis quatuor, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis non infime doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, nec minus vita & bonitate, quam doctrina venerabilis. Scripſit ſatis egregium opus.

Super ſententias lib.4. Et quoſdam ſermones.

Fertur etiam in plures Bibliæ libros commentarios vtiles edidiſſe. Moritur Romę Imperio poſt Rodulphi mortem vacante. Anno domini 1291. Indict. 4.

Bonifacivs Papa octauus, natione Campanus, Benedictus ante vocatus, ſedit poſt renuntiationem Cœleſtini quinti in cathedra Petri annis octo, menſibus nouem, vir quidem doctus, ſed nimis arrogans & ambitioſus, qui pontificatum quibus modis acquiſierit Chronographi non tacuerunt. Hic cum eſſet in iure peritiſſimus, videretq; nouas cauſarum varietates in foro contentioſo, quæ per decretales non poſſent determinari, quotidie emergere, compoſuit per tres eruditiſſimos in iure viros nouas conſtitutiones, quas appellari voluit.

Sextum decretalium, lib.1. *Sacroſancta Romanæ.*

Epiſtolas plures ad diuerſos, lib.1.

Moritur ſub Alberto Imperatore. An. domini 1303. Indict. 1. De quo fuerat ante prophetatum. Intrauit vt vulpis, vixit vt leo, mortuus eſt vt canis, &c.

Gvilhelmvs Mandagoti archidiaconus Nemaſenſis & poſtmodum Ebredunenſis Archiepiſcopus, ac ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ demum cardinalis, vir in vtroq; iure peritiſſimus, vnus eorum qui iuſſu Bonifacii Papæ octaui Sextum decretalium codicem ediderunt, ſicut in eiuſdem voluminis principio patet. Scripſit in ea facultate non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum immortalitati conſecrauit. E quibus ego tantum vidi opus inſigne, quod ſcripſit, cum adhuc in Eccleſia Nemaſenſi Archidiaconatus teneret officium, ad Berengarium Beterenſis Eccleſiæ ſuccentorem, poſtea Epiſcopum.

De electione prælatorum, lib.1. *Quia dum electiones in.*

Expoſitionem eiuſdem lib.1. *Cum illius non ſim autho.*

De cæteris nihil vidi. Claruit ſub Alberto Imp. Anno domini 1300.

Berengarivs Beterenſis Eccleſiæ ſuccentor, & poſtea Epiſcopus, ac tandem ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ cardinalis, ad quem præfatus Guilhelmus Mandagoti, cũ adhuc ambo eſſent in minoribus conſtituti, librum de electionibus prælatorum compoſuit, alter ex his qui Bonifacio octauo pręcipiente librum Sextum decretalium comportarunt, vir in eadem facultate iuridica doctiſſimus, cum adhuc eſſet ſuccentor, ſcripſit ad eundem Guilhelmum tunc archidiaconum Nemaſenſem, inſigne opus ſuper ſummam Hoſtienſis ſecundum ordinem alphabeti, quod cũ eiuſdem ſit quaſi elucidarium ſummæ prænotauit.

Oculum lib.1. De ſententia excõmunicationis, li.1.

Alia etiam plura ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Claruit ſub Alberto Imperatore. Anno domini 1300.

Richardvs de Senis Roma. Eccleſiæ vicecancellarius, & poſtea diaconus cardinalis tituli ſancti Euſtachii, doctor vtriuſq; iuris, omniũ laude ſuo tẽpore celeberrimus, tertius eorum qui Sextum decretalium iuſſu Bonifacii Papæ octaui comportarunt, cuius nomen in principio eiuſdem voluminis expreſſum continetur. Fertur nonnulla in iure ſcripſiſſe opuſcula, ſed nihil eorum ad manus noſtras memini perueniſſe. Lector meus ſtudioſus illa inquirat. Claruit ſub Alberto Imperatore. Anno 1300.

Dinvs Mugelanus vtriuſque iuris profeſſor & enucleator inſignis ingenio ſubtilis, & in diſputandis enodandiſq; dubiis & quæſtionibus iuris valde promptus & acutus, qui docendo & ſcribendo magnam ſibi apud omnes Italiæ doctores gloriam acquiſiuit. Edidit in ſua facultate multa præclara opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta. De mandato domini Bonifacii Papæ octaui primus ſcripſit eleganter poſt archidiaconum.

Super

Super ſexto decretalium,	li.1.	Super Codice,	lib.10.
Super.ff.veteri,	li.24.	Super.ff nouo,	lib.12.
Super.ff. Infortiati,	li.14.	Conſilia multa,	li.br.

Alia inſuper non pauca præter hæc edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Alberto Imperatore. Anno domini 1300.

IOHANNES Duns, natione Scotus, ordinis fratrum minorum, Alexandri Alenſis Anglici quondam Pariſiis auditor, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in philoſophia Ariſtotelica doctiſſimus, & adeo profundus, vt eius ſcripta paucis ſint penetrabilia, & ob id quoq; minus vſitata. Edidit quædam instructa volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis transmiſit. E quibus extant.

Super ſententias	li.4.	*Cupientes circa prolo.*
Quodlibeta quoq;.	li.1.	*Cunctæ res difficiles.*
De cognitione Dei.	li.1.	*Quia ſumma nobis.*
In metaphyſicam quæſtiones.	li.1.	
Sermones de tempore.	li.1.	*Erunt ſigna, &c. In hoc.*
Sermones de ſanctis.	lib.1.	

Commentarios in Euangelium & Apoſtolum ſcripſiſſe dicitur, aliosq; varios compoſuiſſe tractatus, qui ad notitiam meam non venerunt. Moritur temporibus Alberti imperatoris. Anno domini 1308. Indict. 6. Coloniæ apud minores ſepultus.

SIMON monachus Haffligemen. ordinis ſancti Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & eruditus, ingenio ſubtilis & clarus eloquió, conſilium diui legislatoris noſtri Benedicti, quo monachus diuinas ſcripturas amare iubetur, ita conuertit in practicam, vt nihil dulcius in hac vita fuerit quam ſacras literas legere, & ſanctorum patrum opuſcula ſedulo ſtudio reuoluere, Abbreuiauit.

Moralia Gregorii Papę.	li.10.	In cantica ſcripſit ſermones	li.1.
Viſionem cuiuſdam conuerſi.	li.1.	Sermones plures.	li.1.
Epiſtolas etiam ad diuerſos.	li.1.	Et alia plura.	

Collegit etiam excerpta de ſermonibus beati Gregorii Papæ in Ezechielem. De collationibus quoq; ſanctorum patrum ex Richardo ſancti Victoris de 12. patriarchis & contemplatione, & ex variis varia non ſpernenda.

PETRVS de Bella Parthica, natione Burgundus, vir in iure tam ciuili quam canonico peritiſſimus, ingenio ſubtilis & acutus, atque in diſputandis, enodandisque dubiis & quæſtionibus iuris promptiſſimus. Scripſit in legibus multa præclara volumina, quibus nominis ſui memoriam ad poſteros tranſmiſit. De quibus iſta feruntur.

Super Codice.	li.9.	Super inſtitutis.	li.4.
Super.ff.veteri.	li.24.	Super.ff.nouo.	li.12.
Super.ff.Infortiati.	li.14.	Centum diſputationum.	li.1.
Conſilia plura.		Et quædam alia.	

Claruit eodem tempore, quo Diuus Mugelanus, ſub Alberto imperatore & Bonifacio Papa octauo. Anno domini 1300.

REINHERVS Piſanus, natione Italus ordinis fratrum prædicatorum, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, atq; in iure canonico ſatis peritus, ingenio promptus, eloquio ſcholaſticus, conſilio cautus, & non minus religione quam ſcientia venerabilis, vt fratribus ſuis in iure minus expertis, in audiendis confeſſionibus præberet iter. Scripſit maximam & inſignem ſummam de caſibus in duobus magnis voluminibus ſecundum ordinem alphabeti, quam prænotauit.

Pantheologiam.	li.2.	Abſolutio. Circa abſo.

Et quædam alia. Claruit ſub Alberto imperatore. Anno domini 1300.

GERARDVS ordinis fratrum prædicatorum, natione Teutonicus, lector conuentus Leodienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſermonibus faciẽdis ad populum declamator egregius, ingenio clarus & ſcholaſtico comptus eloquio. Scripſit valde vtilem tractatum deuotis & religioſis perſonis, docens ſeptem diſpoſitiones circa cor faciendas, multaq; ad ædificationem pertinentia hinc inde de ſcripturis diuinis ſagaciter colligens, quem prænotauit.

De doctrina cordis.	li.1.	*Præparate corda veſtra.*	
Sermones de tempore.	li.1.	Sermones de ſanctis.	li.1.

Alia inſuper quædam edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

IACOBVS de Arena natione Parmenſis, vtriuſq; iuris conſultus celeberrimus, ingenio

profundus, ſermone ſcholaſticus, cuius ſententiæ in planãdis legibus, vt Bartholus teſtatur, tam proprie & congrue fuerunt, vt de mente conditoris iuris ſemper ſcribere videtetur. Edidit in iure ciuili multa præclara opuſcula; quibus nomen ſuum ad memoriam poſteritatis perpetuam tranſmiſit.

Super Codice.	lib.9.	Super.ff.nouo.	li.14.
Super.ff.veteri.	lib.12.	Super.ff.infortiati.	li.14.
De excuſationibus	lib.1.	Diſputationes varias.	li.1.

Sed & alia nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus Alberti imperatoris Anno domini 1300.

IOHANNES de ſancto Geminiano ordinis fratrum prædicatorũ vir in diuinis ſcri-turis ſtudioſus & apprime eruditus, ingenio clarus, & apertus eloquio, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis induſtriæ, magnam doctrinæ & laudem & fructum in animarum ſalute acquiſiuit. Scripſit inter cætera.

De ſimilitudinibus rerum.	lib.1.	Sermones de tempore.	li.1.
Sermones de ſanctis	lib.1.	Collationum diuerſarum.	li.1.

Alia inſuper quædam ſcripſiſſe dicitur, quæ ad me non venerunt.

PETRVS de Dacia, philoſophus, calculator, & aſtronomus, inter omnes ſui temporis excellentiſſimus atque celeberrimus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, diuinarum ſcripturarum, & græci ſermonis non ignarus. Fertur multa in aſtronomia, & arte calculatoria ſcripſiſſe opuſcula, quæ ad computum Eccleſiaſticum nõ inutilia iudicantur, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deſtinauit. Sed pauca eorum ad notitiam meam peruenerunt.

De calculo ſeu computo	lib.1.	Calendarium quoq;	li.1.
Et tabularum ſuarum	lib.1.		

Cætera & ſi multa ſint quæ compoſuit, ad me tamen non venerunt. Claruit temporibus Alberti Imperatoris Anno domini 1300.

NICOLAVS de Neapoli, vir in iure ciuili peritus atq; doctiſſimus, in aliis quoque literis ſecularibus nobiliter inſtructus, cuius authoritas apud profeſſores huius facultatis non mediocriter ſuo tempore vigebat. Scripſit nonnulla in legibus opuſcula, quorũ editione nomen ſuum immortalitati condonauit. Sed ego ſubiectorum titulos duntaxat potui inuenire.

Super Codice	lib.9.	Super.ff.infortiati.	li.14.

De cæteris quæ compoſuiſſe dicitur, adhuc nihil certi potui inuenire. Claruit ſub Alberto Imperatore. Anno domini 1300.

HVBERTINVS de Caſali, ordinis fratrum minorum, Iohannis de Parma generalis miniſtri quondam auditor, vir deuotus, & in ſcripturis ſanctis ſufficienter eruditus, cũ videret ordinem ſuum à prima inſtitutione deficere, nouas quaſdam ſub ſpecie reformationis ſeparationes incepit, & eas à ſummo pontifice confirmari obtinuit, quæ tamen ad petitiones cuſtodum & miniſtrorum ſtatim per eundem papam fuerunt reuocatæ, quoniam in graue ſcandalum & ſciſſuram ordinis videbantur præſumptæ. Vnde commotus Hubertinus, ordinem Carthuſienſium ingreſſus eſt. Scripſit valde præclarum, & inſigne volumen religioſis & deuotis perſonis vtile, quod prænotauit.

Arborem vitæ crucifixæ	lib.5.	*Vniuerſis Chriſti vere.*
Sermones & Epiſtolas.	Et quædam alia.	

Admonent nos quidam catholici doctores Hubertinum in præfato volumine in certis locis, maxime vbi canticum Simeonis aſſumit, caute eſſe legendum eo quod de quibuſdam articulis aliter ſentiat quam mater omnium noſtrum Eccleſia. Autor tamen ipſe excuſandus eſt, quia needum determinatum fuit &c. Claruit ſub Alberto Imperatore. Anno domini 1300.

IACOBVS de Rauenna prouincia Lotharingiæ oriundus, vir in iure ciuili ſacriſque Canonibus doctiſſimus, & tam in diuinis ſcripturis, quam in ſecularibus literis omnium ſuo tempore facile peritiſſimus ſacræ paginæ profeſſor, philoſophus, & dialecticus inſignis, qui (vt Cinus ait) ſimplici ſenſu à maioribus tradita ad dialecticum arguendi modum conuertit. Scripſit in vtroq; iure multa opuſcula. E quibus feruntur.

Super Codice	lib.9.	Super.ff.veteri	li.24.
Super.ff.nouo	lib.12.	Super digeſtis infortiati.	li.14.
Diſputationes variæ	lib.1.		

Claruit ſub Alberto Imperatore. Anno domini 1300.

ALA-

ALANVS de Inſulis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecundus, theologus, philoſophus, & poeta celeberrimus, qui Eccleſiaſticæ ſcholæ Pariſius multo tempore glorioſe præfuit, vbi in omni ſcientia diuina & humana clarus effulgens, vniuerſalis meruit appellari. Scripſit metro & proſa pene infinita opuſcula, quibus memoria nominis ſui apud poſteritatem immortalis facta eſt. Sed pauca eorum ad notitiam meam peruenerunt. Reperi enim duntaxat ſubiecta in titulis.

Super ſententias	lib.4.	Quodlibeta quoque	li.1.
Oculum ſacræ ſcripturæ	lib.1.	*Reuerendiſſimo patri &c.*	
De doctrina quoq;	lib.1.	*Omnis ſcientia ſuis nititur.*	
In quinq; libros Moyſi	lib.5.		
In Cantica canticorum	lib.1.	*Cum multi ad ornandum.*	
De pœnitentia ad Byturicen. primi	lib.4.	*Dei gratia Byturicen. pa.*	
De æquiuocis myſticis,	lib.1.	De ſex alis Cherubin.	li.1.
De planctu naturæ	lib.1.	Summam virtutum & vitiorum,	li.1.
De parabolis,	lib.1.	A Phœbo Phœbe.	
De arte prædicandi,	lib.1.	Anticlaudianum	li.1.
De naturis animalium	lib.1.	Sermones plures	li.1.
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.		

Fertur deniq; in multos Bibliæ libros commentarios & lecturas inſignes edidiſſe, præcipue in Prophetas, in Euangelium, & in Apoſtolum. De quibus nihil vſq; potui inuenire. Miranda quædam de eo narrantur, quibus ego fidem nec aſtruo, nec temere infringo. Claruit ſub Alberto Imperatore. Anno domini 1300.

GVILHELMVS monachus Haffligemen. cœnobii, ordinis ſancti Benedicti, natione Teutonicus, & aliquandiu in eodem monaſterio prior, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & longa exercitatione doctus, atq; in ſecularibus literis ſufficienter eruditus, carmine valens & proſa, edidit vtroq; ſcribendi genere quædam non ſpernenda opuſcula quibus memoriam nominis ſui perpetuauit.

Sermones non inutiles.	lib.1.	Viſiones cuiuſdam monialis	li.1.
De vita ſanctæ Lutgardis.	lib.1.		

Alia vero quæ compoſuit ad notitiam meam adhuc minime venerunt.

FRANCISCVS Accurſius, natione Italus, patria Florentinus Accurſii doctiſſimi viri filius, vir & ipſe in iure ciuili egregie doctus, atque in aliis ſecularis philoſophiæ diſciplinis multum eruditus, cuius opera magnæ authoritatis extant apud huiuſce facultatis profeſſores, docendo & ſcribendo tempora ſua clara reddidit, & nomen ſuum immortalitati donauit. De cuius opuſculis nihil adhuc videre potui. Feruntur eius variæ,

In legibus gloſſul.	Diſputationes quoq;.	lib.1.

Et alia plura. Claruit ſub Alberto imperatore. Anno domini 1300.

MARTINVS de Fano vtriusque iuris profeſſor & interpres omnium ſuo tempore celeberrimus, Iohannis Andreæ Bonienſis præceptor, ingenio ſubtilis & eloquio clarus, in perorandis cauſis iudicialibus acutiſſimus. Scripſit in ſua facultate egregia volumina, quibus nomen ſuum etiam poſteritati notificauit. E quibus tantum reperi.

De actionibus.	lib.1.	*Ego quidem Martinus.*
De iudicio cauſarum.	lib.1.	*Quoniam pleriq; principa.*

De aliis nihil vidi. Claruit ſub Alberto imperatore. Anno domini 1300.

ALBERTVS Patauinus, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini Egidii Romani quondam auditor atq; diſcipulus, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis ingenii fuit, & multos ab iniquitate ad ſemitam iuſtitiæ ſua prædicatione conuertit. Scripſit multa præclara volumina, quibus ſe & parentibus tunc vtilem, & poſteris memorabilem effecit. De quibus iſta feruntur.

In Geneſim.	lib.1.	In Exodum.	li.1.
In Leuiticum.	lib.1.	In Numeros.	lib.1.
In Deuteronomium.	lib.1.	In Euangelium.	li.4.
In Epiſtolas Pauli.	lib.14.	Sermones de tempore.	lib.1.
Sermones de ſanctis.	lib.1.	Sermones per quadrageſimam.	li.1.

Et quædam alia.

Claruit temporibus Alberti imperatoris. Anno domini 1300.

DINVS de Garbo, patria Florentinus, artis medicinæ peritiſſimus doctor, atque in ſecularis philoſophiæ inſtitutionib. nobiliter eruditus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Edidit in ſua facultate ſtudentibus non contemnenda opuſcula, quibus memoriam ſui nominis ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus feruntur.

Commentaria in Galenum. De malitia variæ complexionis. lib.1.
In Hippocra. de natura fœtus. lib.1. Diuerſarum quæſtionum. lib.1.
In Auicennam quoq;. lib.1. In philoſophia etiam varia.

Et quædam alia. Huius pater Brunus in arte chirurgica peritiſſimus fuit medicus, qui hunc Dinum Thadæo medico Florentino tradidit in ea ſcientia erudiendum. Claruit ſub Alberto Imperatore. Anno domini 1300.

GVILHELMVS de Cumo, natione Gallus, iuris ciuilis conſultiſſimus interpres, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, qui in ea facultate ſuo tempore paucos habuit doctiores docendo & ſcribendo Aurelianenſe gymnaſium magnifice illuſtrauit. Edidit profeſſoribus legum non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit.

Super.ff.veteri. lib.24. Super Codice quoq; li.9.
Et alia diuerſa.

Claruit ſub Henrico Imperatore 7. Anno domini. 1310.

IACOBVS de Viterbio, Archiepiſcopus Neapolitanus, ordinis fratrũ heremitarum ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, nec minus cõuerſatione quam ſcientia venerabilis. Scripſit ad ædificationem legentium non contemnenda opuſcula, quibus nominis ſui memoriam ad poſteros cum gloria tranſmiſit. E quibus ego adhuc nullum videre merui. Fertur autem eius ad Clementem Papam quintum.

De regimine Chriſtianorum. lib.1. Super ſententias. lib.4.
Quodlibeta quoq;. lib.1. Et nonnulla alia.

Claruit temporibus Henrici Lutzelburgenſis imperatoris ſeptimi, & Clementis Papæ 5. Anno domini 1310.

HENRICVS de Bruxellis, monachus Haffligemenſis cœnobii ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & continua exercitatione peritus, philoſophus & computiſta egregius, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit nonnulla commendanda opuſcula, quibus ſuo tempore longe lateque innotuit. E quibus feruntur.

De ratione computi. lib.1. Calend. de incenſionibus. li.1.
Et quædam alia, quæ ad notitiam meam adhuc minime venerunt.

ALEXANDER de Alexandria, ordinis fratrum miorum decimus & ſextus miniſter generalis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in philoſophia Ariſtotelica nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, ſenſu & intellectu profundus. Compoſuit quædam in vtraq; ſcientia opuſcula, quibus ingenium ſuum exercitans nomen ad notitiam poſteritatis deduxit. E quibus feruntur.

Super ſententias. lib.4. Quæſtiones variæ. li.1.
In Metaphyſicam Ariſtotelis. lib.12. In libros de anima. lib.3.

In alios etiam Ariſtotelis libros commentatus eſt, & varia ſcripſit. Claruit ſub Henrico Imperatore ſeptimo. Anno domini 1310.

ECKARDVS natione Teutonicus, ordinis (vt quædam volunt) prædicatorum, vir in diuinis ſcrip. eruditus & in philoſophia Ariſtotelica omnium ſuo tempore doctiſſ. ingenio ſubtilis & clarus eloquio, ſed dum nimis philoſophiam inſequens, nouitatem terminorum contra theologorum conſuetudinem vbique curioſe immiſcuit varios errores inducit, inter quos extant decem & ſeptem articuli à ſummo pontifice damnati, & per eundem magiſtrum Eckardum in fine vitæ reuocati, quorum in expoſitione ſua ſuper Euangelium Iohannis multi continentur. Deniq; magiſtri theologicæ facultatis gymnaſii Heidelbergenſis Anno domini 1430. eoſdem errores cum quibuſdam aliis publice condemnatos denuntiarunt. Vndecim autem articuli tanquam ſuſpecti relicti ſunt, qui omnes ſeorſum opuſculis eius apponi ad cautelam conſueuerunt. Nihilominus vbi catholice ſcripſit, ſatis profunda & vtilia dogmata dedit. De cuius libris reperi.

Super ſententias. lib.4.
In Geneſim, lib.1. *Exordium hoc ſcripturæ.*
In Exodum, lib.1. *Hæc ſunt nomina, &c. quia.*
In librum Sapientiæ, lib.1. *Diligite, &c. Iudex ſper.*

In Can-

In Cantica canticorum, lib. 1.
In Euangelium Iohannis lib. 1. *In principio,&c. Aqui.*
Super oratione dominica lib. 1. *Pater noſter. Ante dominicam.*
In capitulo prædicatorum ſermo, lib. 1. *Ego quaſi vitis fructi.*
Poſitionum ſuarum, lib. 1. *Benedictus Deus & pater.*
Sermones de tempore, lib. 1. *Deus pacis ac dilectio.*
Sermones de ſanctis, lib. 1.

Claruit ſuo tempore in Auſtria maxime, vbi docendo & prædicando famoſiſſimus eſt habitus, & alia multa conſcripſit volumina.

RICHARDVS Malumbra, patria Cremonenſis, Iacobi de Arena quondam auditor atque diſcipulus, vir in iure Cæſario non mediocriter doctus, & in philoſophia ſeculari ſufficienter inſtructus, qui leges multis annis gymnaſio Bononienſi publice docuit, vbi eruditionis ſuæ laudem non paruam acquiſiuit. Qui & ſi omnium doctorum ſui temporis erudiciſſimus fuerit, nihilominus hæreſis condemnatus fuiſſe legitur. Scripſit in explanatione iuris ciuilis multa volumina.

Super Codice lib. 9. Super inſtitutis, li. 4.
Super. ff. lib. 50. Quæſtiones varias, lib. 1.
Et alia multa.

Claruit ſub Henrico Imp. 7. Anno domini 1310.

LAMPERTINVS de Ramponibus, vir in vtroque iure doctiſſ. atq; in aliis artibus humanitatis nobiliter eruditus, ingenio & eloquio clarus, multarumque operatione virtutum inſignis. Scripſit in ea facultate multa præclara volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum ingenti laude tranſmiſit. E quibus feruntur.

Super Codice, lib. 9. Super. ff. veteri, lib. 24.
Super. ff. nouo, lib. 12. Super. ff. inſortiati, lib. 14.
Et quædam alia.

Claruit ſub Henrico ſeptimo. Anno domini 1310.

GVILHELMVS de monte Laudinio, vt ferunt, abbas monaſterii Pictauienſis, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis ſcripturis egregie doctus, & ſecularium literarũ, maxime philoſophiæ Ariſtotelicæ & iuris pontificii, non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus. Edidit magnæ authoritatis plura opuſcula, quibus memoriam nominis ſui poſteris notificauit. De quibus feruntur præcipua.

De ſacramentis, lib. 1. Summa de caſibus, li. 1.

Declarationes variæ. Alia inſuper multa in iure maxime opuſcula edidit, variasq; gloſſas canonum ordinauit, de quibus ego nihil vſquam potui inuenire.

GVVIDO Ferrarienſis Eccleſiæ presbyter, & poſtea (vt ferunt) Epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus & veterum lectione diues, atque in ſecularibus literis nobiliter doctus, philoſophus & poeta inſignis. Scripſit tam metro quam proſa non contemnendæ lectionis plura opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. De quibus ego tantum volumen carmine ſcriptum reperi ad Clementem Papam quintum ſuper nouum & vetus teſtamentum, imitatus Petrum de Riga, quod prænotauit.

Margaritam Bibliæ, lib. 1. *Nobile principium ter.*

De aliis nihil vidi. Claruit temporibus Henrici de Luczelburg Imp. 7. & Clementis Papæ 5. Anno domini 1310.

PETRVS de Saxonia, natione Teutonicus, ordinis fratrum minorum, in ſcripturis ſanctis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, atque in iure Canonico nobiliter doctus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, diuini verbi prædicator egregius. Scripſit ingenii ſui quædam præclara volumina, quæ ſuo tempore in pretio habebantur. E quibus extat inſigne opus confeſſoribus vtile.

Summa caſuum, lib. 1. Sermones de tempore, li. 1.
Sermones de ſanctis, lib. 1.

Cætera quæ compoſuiſſe dicitur, ad notitiam meam non venerunt.

CRVSIANVS natione Italus, patria Florentinus, Thadæi medici quondam auditor atque diſcipulus, vir in philoſophia & medicina doctus quidem & eruditus, ſed fortunatus minime, & ob id ſeculo valedicens, ordinem Carthuſienſium ingreſſus, artem carnis in medicinam ſpiritus vtiliter commendauit. Scripſerat antea in ſua facultate nonnulla opuſcula quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extat commentum.

In Tegni Galeni. lib.1. Et quædam alia.

Claruit in ordine Carthuſienſium temporibus Alberti imperatoris Romani. Anno domini 1300. Et varios tractatus ad ſpiritalem ædificationem pertinentes deinceps fertur conſcripſiſſe.

PETRVS de Verberia, dictus Aureoli, ordinis fratrum minorum, & Archiepiſcopus Aquenſis, doctor Pariſiẽſis gymnaſii in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in philoſophia Ariſtotelica ſecundum conſuetudinem huius temporis valde peritus, ingenio ſubtilis & diſputator acutus, in declamandis ad populum ſermonibus egregius fuit. Scripſit multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum magnifice dilatauit. E quibus extant.

Super ſententias. lib.4. *Quia diſciplinati hominis.*
Breuiarium Bibliæ. lib.1. *Venite aſcendamus.*
De conceptione ſanctæ Mariæ. lib.1. *Nondum erant abyſſi &c.*
Sermones de tempore. lib.1. Sermones de ſanctis. li.1.

Et alia quæ nõ vidi. Claruit ante pontificatum ſuum, Pariſiis legens ſententias, temporibus Ludouici Bauari Imperatoris 4. Anno domini 1317.

GENTILIS Fulgmas medicinæ profeſſor inſignis, atque in aliis ſecularis philoſophiæ diſciplinis magnifice doctus, cuius in ea facultate peritia non modica erat. Scripſit in medicinis multa vt ferunt egregia volumina, quibus nomen ſuum non ſolum tunc præſentibus, ſed etiam poſteris cum laude innotuit. Sed nihil eorum vidi. Feruntur autem.

In Auicennam commentariorum. lib.5. Contra peſtilentiam. li.1.
De febribus quoq; lib.1. De gradibus medicinæ. li.1.
Et quædam alia. Claruit ſub Henrico Imp.7. Anno domini 1310.

DANTES Aligerus natione Italus, patria Florentinus, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis omnium ſuo tempore ſtudioſiſſimus, & valde eruditus, philoſophus & poeta nulli ſua ætate inferior, ingenio ſubtilis & clarus eloquio diſputator omniũ acutiſſimus. Scripſit & metro & proſa multa præclara volumina, quibus nomen ſuum ad poſteros transmiſit. Pulſus patria omnibus diebus ſuus exulauit in Gallia aliquandiu, & poſtea apud Aragonum regem, & de ſua calamitate varia compoſuit. De cuius opuſculis iſta feruntur.

Comœdiarum lib.1. De monarchia mundi. li.1.
Epiſtolæ plures.
Et quædam alia.

Moritur tandem exul apud Rauennam, ſub Ludouico Bauaro imperatore 4. Anno domini 1321. Indict. 4. Ætatis vero ſuæ anno 56.

MICHAEL de Ceſena, ordinis fratrum minorum decimus & ſeptimus miniſter generalis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus ingenio promptus & clarus eloquio, nec minus religione quam ſcientia venerabilis. Edidit in ſcripturis ſanctis expoſitionum non ſpernenda opuſcula, quibus & tunc præſentibus & nunc poſteris longe lateque innotuit. De quibus adhuc ego pauciſſima potui inuenire, videlicet.

Super ſententias. lib.4. In Ezechielem prophetam. lib.1.
Sermones de tempore. lib.1. Sermones de ſanctis. li.1.

In multos Bibliæ libros lecturas & commentarios edidit, quos necdum vidi. Claruit ſub Ludouico imperatore quarto. Anno domini 1320.

BERTRANDVS ordinis fratrum minorum, patria Mediolanenſis ex nobili familia natus, & ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ vt quibuſdam placet, presbyter cardinalis, vir certe in diuinis ſcripturis egregie doctus, & in philoſophia ſeculari non mediocriter eruditus, in ſermonibus declamandis ad populum excellentis ingenii fuit. Scripſit magnæ vtilitatis plura opuſcula, de quibus reperi.

Super ſententias. lib.4. Sermones de Epiſtolis. li.1.
Sermones Euangeliorum. lib.1. *Videbunt filium, &c. ver.*
Sermones de ſanctis. lib.1.

Cætera quæ compoſuit ad notitiam meam adhuc minime venerunt.

Claruit temporibus Ludouici Bauari Imperatoris quarti, & Iohannis Papæ 22. Anno domini 1325.

GERARDVS de Bononia, ordinis fratrum beatæ Mariæ virginis de monte Carmeli, vndecimus prior generalis, doctor Pariſienſis, in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, ingenio ſubtilis

ſubtilis & clarus eloquio, non minus conuerſatione quam ſcientia venerandus, qui ordinem ſuum ſtrenue gubernauit annis viginti. Scripſit non ſpernendæ lectionis plura volumina, quibus memoriam ſui nominis etiam ad poſteros tranſmiſit. E quibus feruntur ſubiecta.

Super ſententias	lib. 4.	Quodlibeta.	lib. 1.
Quæſtiones ordinarias.	lib. 1.	Sermones de tempore.	li. 1.
Sermones de ſanctis	lib. 1.		

Et alia plura.

Summam Theologiæ præclaram inchoauit, quam tamen morte præuentus imperfectam dereliquit. Moritur ſub Ludouico Bauaro imperatore quarto. Anno domini 1317. Indict. 15. In Auinione ſepultus.

IOHANNES de Columna, patria Romanus, ordinis fratrum prædicatorū Archiepiſcopus Meſſanenſis, vir in diuinis ſcripturis exercitatum habens ingenium, nec ſecularium literarum ignarus, hiſtoriarum tranſacti temporis ſagaciſſimus perſcrutator. Scripſit ingenii nobilis non ſpernenda opuſcula quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus extat volumen quod prænotauit.

Mare hiſtoriarum	lib. 10.	Epiſtolæ ad diuerſos,	li. 1.

Alia quoq; nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam minime venerunt.

MARTINVS ordinis fratrum prædicatorum, domini Papæ vrbis Romæ pœnitentiarius, & poſtea (vt ferunt) cuiuſdam vrbis Epiſcopus, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis ingenii fuit. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus nominis ſui memoriam ad poſteros tranſmiſit. E quibus ego tantum vidi.

Tabulam decreti	lib. 1.	*Inter alia quæcunq; ſi.*
Chronicam ſuccinctam	lib. 2.	*Quoniam ſcire tempora ſummo.*
Sermones de tempore	lib. 1.	*Scientes quia hora eſt.*
Sermones de ſanctis	lib. 1.	*Ore confeſſio fit ad ſalu.*
De diuerſis miraculis	lib. 1.	*Quidam paterfamilias.*

De cæteris nihil vidi. Claruit ſub Ludouico Imperatore quarto. Anno domini 1320. Sunt qui ſcribant hunc Martinum ordinis diui patris noſtri Benedicti extitiſſe, quos mea ſententia nominis Mariani Scoti ordinis noſtri, cuius ſupra memini ſimilitudo fefellit, qui & ipſe chronicam ſcripſit. Sunt item alii qui Ciſtercienſis ordinis collegio eum exiſtiment aggregandum, quos aut ignorantia rerum obfuſcauit aut liuor.

GERARDVS Odonis, ordinis fratrum minorum, octauus decimus miniſter generalis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in philoſophia ſcholaſtica nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, ſermone apertus, & ad diſputandum ſatis idoneus. Fertur quædam in ſcripturis ſanctis lucubraſſe opuſcula, de quibus mihi pauca innotuerunt.

Super ſententias	lib. 4.	De Logica quoq;	lib. 1.
Quæſtiones varias	lib. 1.	In Libros Ethicorum	li. 10.
In Philoſophia morali.	lib. 1.		

Hic etiam compoſuit officium ſtigmatum ſancti Franciſci, ordinis minorum inſtitutoris. In multos deniq; Bibliæ libros commentarios edidiſſe dicitur, qui ad manus noſtras adhuc minime venerunt. Claruit ſub Ludouico Bauaro Imp. 4. & Iohanne papa 22. Anno domini 1330.

NICOLAVS de Lyra, natione Anglicus, ordinis fratrum minorum, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſiſſimus, & longa exercitatione peritus, Hebraica lingua ad perfectum inſtructus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus, nec minus conuerſatione quam ſcientia venerandus. Scripſit in ſacris voluminibus multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deuenit. Quæ quam vtilia, quamq; neceſſaria ſint omnibus ſacram ſcripturam diſcere cupientibus nemo melius nouit, q̃ qui in ſe in eorum lectione exercitauit. Sunt enim qui eum ob eloquii ſimplicitatem æſtiment contemnendum, qui mihi videntur, & vani, & imperiti, ac ſacræ ſcientiæ ſalutaris philoſophiæ indigni, quoniam & ſimplicitatem Eccleſiaſticam vituperant, & verba non res amplectuntur. De opuſculis autem huius deuoti & eruditi viri ſubiecta feruntur.

Super ſententias.	lib. 4.	
In Geneſim ad literam,	lib. 1.	*In principio &c. Omiſ.*
In Exodum,	lib. 1.	*Secundum quod dicit Iſidorus.*
In Leuiticum	lib. 1.	*Vocauit autem Mo. &c.*

In Numeros.	lib.1.	*Locutus eſt dominus &c.*
In Deuteronomium,	lib.1.	*Declaratio ſermonum.*
In Ioſue	lib.1.	*Introduces eos & plan.*
In Iudicum	lib.1.	*Suſcitauit dominus iudices.*
In Ruth	lib.1.	*In diebus &c. Hic conſe.*
In Regum	lib.4.	*Per me reges regnant.*
In Paralipomenon	lib.2.	*Colligite fragmenta.*
In Eſdram & Neemiam	lib.3.	*Erit ſacerdos ſuper ſolu.*
In Tobiam	lib.1.	*Hæc oportuit facere.*
In Iudith	lib.1.	*Arfaxat &c. Poſt hi.*
In Heſter	lib.1.	*In diebus &c. Poſtquam.*
In Iob.	lib.1.	*Patientiam habe in me.*
In Pſalterium	lib.1.	*Propheta magnus ſur.*
In Prouerbia Salomonis	lib.1.	*Ecce deſcripſi eam tibi.*
In Eccleſiaſten,	lib.1.	*Verba Eccleſiaſtes.*
In Cantica canticorum	lib.1.	*Oſculetur me &c. Expe.*
In librum Sapientiæ	lib.1.	*Poſt libros hiſtoriales.*
In Eccleſiaſticum	lib.1.	*Omnis ſapientia &c*
In Eſaiam prophetam,	lib.1.	*Hieruſalem Euangeliſtam.*
In Hieremiam,	lib.1.	*Prophetam in gentibus.*
In Threnos Hieremiæ	lib.1.	*Quomodo ſedet. In præce.*
In librum Baruch	lib.1.	*Hæc verba &c. Poſt.*
In Ezechielem	lib.1.	*Aperti ſunt cœli &c.*
In Danielem	lib.1.	*Danieli autem dedit Deus.*
In duodecim prophetas minores	lib.1.	*Duodecim prophetarum.*
In Machabæorum,	lib.2.	*Et factum eſt &c. Poſt*
In Euangelium Matthæi	lib.1.	*Quatuor facies vni.*
In Marcum,	lib.1.	*Facies leonis à dextris.*
In Lucam	lib.1.	*Facies bouis à ſiniſtris.*
In Iohannem.	lib.1.	*Facies aquilæ deſuper.*
In Epiſtolas Pauli.	lib.1.	*Ecce deſcripſi eam tibi.*
In Actus Apoſtolorum.	lib.1.	*Repleti ſunt omnes ſpiri.*
In Epiſtolas canonicas.	lib.7.	*Iacobus, &c. Liber iſte.*
In Apocalypſin Iohannis.	lib.1.	*Oportet te iterum prophe.*
Sequentia moraliter expoſuit.		
In Geneſim iterum.	lib.1.	*Vidi in dextera ſedem.*
In Exodum.	lib.1.	*Hæc nomina, &c. Per fili.*
In Leuiticum.	lib.1.	*Vocauit, &c. In hoc li.*
In Numeros	lib.1.	*Locutus eſt dominus.*
In Deuteronomium.	lib.1.	*Hæc ſunt verba, ſequitur.*
In Ioſue.	lib.1.	*Et factum eſt, &c. Alle.*
In Iudicum.	lib.1.	*Poſt mortem, &c. Alle.*
In Ruth.	lib.1.	*In diebus vnius iudicis.*
In Regum.	lib.4.	*Fuit vir vnus. Allego.*
In Paralipomenon.	lib.2.	*Adam Seth, &c. In hoc.*
In Eſdram & Neemiam.	lib.2.	*In anno, &c. Cyrus iſte.*
In librum Heſter.	lib.1.	*In diebus, &c. Illum ordi.*
In librum Iob.	lib.1.	*Vir erat, &c. Philoſo.*
In Pſalterium.	lib.1.	*Beatus vir, &c. Sicut.*
In Eſaiam prophetam.	lib.1.	*Viſio Eſaiæ. In hoc.*
In Hieremiam.	lib.1.	*Verba Hiere. &c. Per.*
In Threnos eiuſdem.	lib.1.	*Quomodo ſedet. Hinc incipit.*
In Ezechielem		*Et factum, &c. In illa pri.*
In Danielem.		*Anno tertio, &c. Sequitur.*
In 12. Prophetas.		*Verbum quod, &c. Sequitur.*
In Euangelium Matthæi.		*Liber generationis Ie.*
In Marcum		*Initium Euangelii, &c.*
In Lucam.		*Fuit in diebus, &c. Inter.*

In Io-

In Iohannem, *In principio,&c. Iohan.*
In actus Apoſtolorum. *Primum,&c. Per hoc.*
In Apocalypſin. *Apocal,&c. Sicut di.*
In Tobiam quoq;. lib.1. *Tobias ex tribu,&c.*
In librum Iudith. lib.1. *Arfaxat,&c. Per iſtum.*
In Machabæorum. lib.2. *Et factum eſt,&c. Per.*
In Cantica canticorum. lib.1. De corpore Chriſti. li.1.
Sermones de ſanctis. lib.1. Sermones de tempore. li.1.
Contra Iudæos. lib.1. *Primo quæritur vtrum.*

Alia inſuper nonnulla edidit, quæ ad manus noſtras nondum venerunt. Claruit temporibus Ludouici imper. 4.& Iohannis Papæ 22. Anno domini 1320.

GVIDO Perpinianus, patria Cathalanus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, duodecimus prior generalis, ac deinde Maioricenſis, Eluenſisq; Eccleſiarum Epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio præſtans & dulcis eloquio, diſputator acutus, & non minus conuerſatione quam ſcientia inſignis. Scripſit multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum poſteritati commendauit E quibus ſubiecta ferũtur. Opus tripartitum climatum & inſigne.

De perfectione vitæ catholicæ.
Ad Iohannem Papam 22. lib.1. Super ſententias. li.4.
Quodlibeta ſex lib.1. *In prima noſtra diſpu.*
Quæſtiones ordinariæ. lib.1. *Vtrum verbum in diuinis.*
De concordantia Euangeliſtarum. lib.1. Correctorium decreti. li.3.
Ad cardinalem Albanen. lib.1. In libros Phyſicorum. li.8.
Quæſtiones de anima. lib.1.

Alia quoque plura compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus Ludouici imperatoris quarti, & Iohannis Papæ viceſimi ſecundi. Anno domini 1330.

AVGVSTINVS de Anchona, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio promptus, & ſermone ſcholaſticus. Scripſit multa non ſpernendæ lectionis volumina, quibus memoriam ſui nominis commendauit poſteritati. De quibus ſubiecta feruntur. Ad Iohannem Papam 22. Opus non paruum.

De poteſtate Eccleſiaſtica. lib.1. Sanctiſſimo ac reueren.
Super ſententias. lib.4. Quodlibeta quoq;. li.1.
De ſpiritu ſancto contra Græcos. lib.1. De decem chordis. li.1.
De introitu terræ promiſſionis lib.1. De potentiis animæ li.1.
De reſurrectione. lib.1. In Matthæum. li.1.
In Marcum. lib.1. In Lucam quoque. li.1.
In Iohannem lib.1. Super Miſſus eſt. li.1.
Super Magnificat. lib.1. In epiſtoas Pauli. li.14.
In Epiſtolas canonicas. lib.7. In Actus Apoſtolorum li.1.
In Apocalypſin. lib.1. Et alia complura.

Hic volumen inſigne ex ſcriptis diui patris Auguſtini incepit, quod milleloquium prænotauit, ſed morte præuentus imperfectum reliquit, quod poſtea Bartholomæus Vrbinatus eiuſdem ordinis perfecit. Claruit ſub Ludouico Bauaro imper. 4.& Iohanne Papa 22. An. Dn. 1330.

PETRVS de Apono, natione Italus, patria Patauinus, vir in ſecularibus literis ſtudioſus & eruditus, philoſophus inſignis, & medicus celeberrimæ opinionis, ingenio ſubtilis, & multarum linguarum notitia clarus, multa fertur tam in philoſophia quã in medicinis opuſcula lucubraſſe, quibus memoriam ſui nominis ad poſteros tranſmiſit. Sunt autem qui ſcribant eum magum fuiſſe, & multa per eã ſuperſtitioſam artem mira oſtendiſſe, quod an verum ſit, affirmare nõ auſim, quippe qui nihil certi ſuper eo nouerim. Nihil enim de illius opuſculis me vel legiſſe recolo, vel vſquam vidiſſe. De quibus tamẽ ſubiecta feruntur. Opus inſigne centum & decem differentiis partitum, quod prænotauit.

De omnimoda medicina, lib.1. Ad Iohannem Papam 22. li.1.
In librum Iohannis Meſue, lib.1. In problemata Ariſtotelis, li.1.

Et quædam alia. Galenum de cholera nigra, & de regimine ſanitatis cum aliis multis tranſtulit. Claruit ſub Ludouico Imp. 4. Anno 1320.

SIBERTVS de Beka, natione Teutonicus, patria Gelrenſis, ordinis beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, prior prouincialis Alemaniæ inferioris vir in

diuinis ſcrip. eruditiſſ. & tam in iure canonico, quam in philoſophia Ariſtotelica egregie doctus ingenio ſubtilis & clarus eloquio, qui non minus cōuerſatione quam ſcientia clarus ſuo tempore effulſit. Scripſit quædam commendanda opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deduxit. E quibus feruntur.

Super ſententias lib. 4.
Summa cenſurarum noui iuris, lib. 1. Super regulam ordinis ſui, li. 1.

Et quædam alia. Ordinale quoq; ordinis ſui ſagaci intentione correxit. Claruit temporibus Ludouici Bauari Imperatoris quarti, & Iohannis Papæ 22. Anno domini 1320.

Clemens Papa quintus, de Vaſconia oriundus, Bernhardus Burdegalenſis Epiſcopus ante vocatus, ſedit poſt Benedictum vndecimum in cathedra Petri annis octo, menſibus decem, vir doctus & ſtrenuus, cuius iuſſu ordo templariorum vno die per totum orbem deletus fuit, Concilium Viennenſe celebrauit, in quo multa ad vtilitatem Eccleſię conſtituit. Septimum decretalium librum compoſuit, quem Iohannes 22. cuius ſucceſſor publicauit, ſicut in eiuſdem principio habetur, Qui vulgariter nominatur,

Codex Clementinarum lib. 1. *Fidei catholicæ funda.*
Epiſtolarum quoque ad diuerſos lib. 1. *Clemens Epiſcopus ſer.*

Moritur Henrico ſeptimo Imperiū Romanum gubernante. Anno Dn. 1314. Indict. 12.

Petrus de Perpiniano, dictus Rimi, natione Cathalanus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in ſcripturis ſanctis eruditiſſ. & philoſophiæ ſcholaſticæ ſubtilis explanator, ingenio promptus & declamator egregius. Edidit multa non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus vberem ingenii ſui venam exercitans, nomen ſuum etiam poſteritati notum fecit. E quibus feruntur.

Quæſtiones ſententiarum, lib. 1. In toto pſalterio, li. 1.
Sermones varii lib. 1.

De aliis autem, quæ compoſuit nihil ad notitiam meam vſquam peruenit.

Odericus ordinis fratrum minorū, vir ſanct. & eruditus, verbi diuini prædicator egregius, ob cuius feruentiſſimum amorem peregrinationem aſſumens, Aſiam & Indiam penetrauit, vbi prædicando & docendo fidem Chriſti Euangelizans, multos ab iniquitate ad ſemitam iuſtitiæ conuertit, cuius ſanctiſſima vita multis ſignis tā in carne quam poſt mortem comprobata eſt. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula.

Hiſtoriam peregrinationis ſuæ, lib. 1. Sermones quoq; varios, lib. 1.

Et quaſdam Epiſtolas. Claruit Ludouici Imp quarti, & Iohannis Papæ viceſimi ſecundi temporibus. Anno domini 1320.

Franciscus Maronis, ordinis fratrum minorum, Iohannis Scoti quondam auditor, viri in diuinis ſcripturis eruditiſſ. & in præceptis philoſophorū nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, ore facundus, ſtylo compoſitus, ſtudio continuus, & ad diſputandas ſoluendasq; ſcripturarum quæſtiones ſatis acutus & valde idoneus. Scripſit ingenii ſui non pauca præclara volumina, in quibus & ſe doctiſſimum oſtendit, & nomen ſuum cum gloria ad poſteros tranſmiſit. De quibus iſta feruntur.

Super ſententias lib. 4. *Circa proœmium primi.*
De formalitatibus, lib. 1. Quæſtiones variæ, lib. 1.
Sermones de tempore, lib. 1. Sermones de ſanctis, li. 1.

Fertur etiam in diuinis voluminibus quoſdam commentarios, aliosque diuerſos compoſuiſſe tractatus, qui ad notitiam meam adhuc minime venerunt. Claruit temporibus Ludouici Bauari Imp. 4. & Iohan. Papæ 22. Anno domini 1320.

Bonaventura Patauinus, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini quondam prior generalis, ac deinde ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ tituli S. Ceciliæ presbyter cardinalis, vir in diuinis ſcrip. eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio, non minus conuerſatione quam ſcientia reuerendus, in declamandis ad populum ſermonibus magnæ opinionis, qui cum Eccleſiæ libertatem acerrime tueretur contra tyrannos, à Carrarienſi domino ſagitta tandem confixus, martyrio coronatus eſt. Scripſit valde vtiles & elegantes.

Sermones de tempore lib. 1. *Veniet deſideratus cum.*
Sermones de ſanctis, lib. 1. *Mihi autem abſit gloriari.*

Et quædam alia.
Claruit ſub Ludouico imperatore 4. Anno domini 1320.

Gvilhelmvs Ockam, natione Anglicus, ordinis fratrum minorum, Iohannis Scoti quondam diſcipulus, vir in diuinis ſcrip. eruditus, & in philoſophia Ariſtotelica nobiliter

biliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit quædam in ſcripturis opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteros tranſmiſit. Hic contra Iohannem viceſimum ſecundum hæreſim fratricellorum damnantem, vna cum Petro Piceno quem Ludouicus Imperator in Idolum erexerat, & Nicolaum quintum appellari fecerat agens & ſcribens, eumq; hæreticum eſſe pronuntians, ab eo excommunicatus eſt. Qui ad Ludouicum Imperatorem æquiue excommunicatum fugiens, dixit ei: O Imperator defende me gladio, & ego defendam te verbo. Manſit itaq; excommunicatus cum excommunicato vſque ad finem vitæ ſuæ, & in morte tandem abſolutus fuit, Scoti magiſtri ſui acerrimus impugnator fuit, & omnia pene illius dicta oppugnauit. Scripſit autem.

Contra Iohannem 22. de paupertate Chriſti & apoſtolorum.

Apologiam, lib. 1. Super ſententias, lib. 4.

Quodlibeta etiam, lib. 1.

De fautoribus hæreticorum, lib. 7. *In omnibus curioſis.*

De ſacramento altaris, lib. 1. Et quædam alia.

Claruit Ludouici Imperatoris quarti temporibus, & Iohannis Papæ 22. Anno domini 1320. Et ſepultus eſt in conuentu ordinis ſui, in Norica prouincia, quæ nunc appellatur Brauaria, cuius Imperator Ludouicus antea dux erat.

ALPHARVS ordinis fratrum minorum, natione Hiſpanus, Iohannis Scoti auditor, vir in diuinis ſcrip. eruditiſſ. apud Iohannem 22. in pretio habitus, contra Guilhelmum Ockam Anglicum ſcriptis egit & verbis. Edidit ingenii ſui quædam præclara volumia, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus extat opus magnum & inſigne, defectus Eccleſiaſticarum perſonarum deſcribens quod prænotauit.

De planctu Eccleſiæ lib. 1.

Speculum quoque regum lib. 1. *In nomine domini noſtri Ieſu.*

Super ſententias, lib. 4. Apologiam, lib. 1.

Et quædam alia.

Claruit eodem tempore quo & Ockam ſub Ludouico Imperatore 4. & Iohanne Papa 22. Anno Domini 1320.

MATTHÆVS Syluaticus, patria Mantuanus, genere nobilis arte & profeſſione medicus, in qua facultate ſuo tempore præ cæteris multis & doctus habebatur & expertus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit in ea ſcientia non contemnenda volumina, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam deduxit. E quibus ego tantum vidi opus inſigne ad Rupertum Siciliæ regem & medicum de omnibus ſimplicibus medicinis & earum proprietatibus, quod prænotauit.

Pandecta lib. 1. *Aaron græce, Arabice.*

De cæteris nihil vidi.

Claruit ſub Ludouico Imp. 4. Anno domini 1320.

IOHANNES canonicus, ordinis (vt dicunt) fratrum minorum, Iohannis Scoti quondam auditor atque diſcipulus in gymnaſio Pariſiorum, vir in diuinis ſcrip. eruditus, & in ſeculari philoſophia ſubtiliter doctus, iuris quoq; tam pontificii quam Cæſarii non ignarus. Fertur quædam præclara compoſuiſſe opuſcula, quibus ingenium exercitans, nomen ſuum poſteris etiam notificauit. Sed ego nihil eorum vidi. Feruntur autem.

Super ſententias lib. 4. Quæſtiones diſputatæ, lib. 1.

Et quædam alia.

Claruit ſub Ludouico Imp. 4. Anno domini 1320.

DVRANDVS de ſancto Portiano, ordinis fratrum prædicatorum, & poſtea (vt ferunt) Anicienſis Eccleſiæ Epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & eruditus, atq; in philoſophia ſeculari non infime doctus, ingenio promptus & eloquio, declamator ſermonum egregius, ſcriptorum Sanct. Thomæ Aquinatis primo defenſor, poſtea vero acerrimus impugnator, cuius mutationis cauſa quædam fluctiuaga fertur, cui ego fidem nec facile tribuere debeo, nec temere denegari. Scripſit quædam non ſpernenda volumina, quibus nomen ſuum notificauit. De quibus feruntur.

Super ſententias, lib. 4. *Eſt Deus in cælo reue.*

De inſtructiones cleri' lib. 1. *Fratres chariſſimi & ſa.*

Summa notabilis, lib. 1. Quæſtiones variæ, lib. 1.

Sermones diuerſi lib. 1.

Cætera quæ compoſuiſſe dicitur, ad notitiam meam adhuc non venerunt.

HERENVS de Boyo, natione Brito, ordinis fratrũ beatæ Mariæ ſemper virginis de

monte Carmeli, vir vndecunque doctiſſ. ſacræ paginæ inſignis profeſſor, acuti & vehementis ingenii, ad ſoluendas quæſtiones ſcripturarum ſatis idoneus. Fertur nonnulla præclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit. E quibus inuenitur opus inſigne, vt ſui ferunt.

Super ſententias, lib. 4. Et variꝫ quæſtiones.

Sed & quædam alia compoſuiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

RVPERTVS ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis longa exercitatione doctus, & philoſophiæ ſcholaſticæ ſubtilis, & profundus interpres, diſputator acutus & declamator egregius ingenio acutus, ſermone ſcholaſticus. Edidit quædam non contemnenda opuſcula, quibus ingenium fructuoſe & vtiliter exercitans, nomen ſuum non tantum præſentibus, ſed & futuris notificauit. E quibus extant.

Super ſententias lib. 4. Sermones de tempore lib. 1.
Sermones de ſanctis lib. 1.

Multos præterea libros Ariſtotelis commentariis elegantiſſimis exornauit. Claruit ſub Ludouico Imp. 4. Anno domini 1320.

ASTESANVS de Aſt. ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis nobiliter doctus, philoſophus, & iuriſta inſignis, ſcientia clarus, ingenio profundus, conſilio cautus, ſententia certus, ſermone compoſitus. Fertur ingenii ſui excellentis varia cudiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum tam præſentibus quam futuris notificauit. E quibus ego tantum vidi neceſſariam.

Summam de caſibus lib. 8. Dicturi ergo in hoc pri.

De cæteris nihil vidi. Claruit ſub Ludouico Imperatore quarto. Anno domini 1330.

IOHANNES de Alerio, natione Tholoſanus, ordinis beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, tertiusdecimus prior generalis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & non minus religionis feruore quam eruditione venerabilis, ordinem Carmelitanum nouem annis ſtrenue gubernauit. Edidit nonnulla præclara volumina, quibus abundantem ingenii ſui venam oſtendit. E quibus extant.

Super ſententias lib. 4. Lectura in Eccleſiaſticum lib. 1.

Et alia plura. Electus fuit in generalem ordinis ſui in monte Peſſulano in capitulo generali, die Pentecoſtes ſub Ludouico Imperat. 4. & Iohanne Papa 22. Anno domini 1321. Indictione 4.

IOHANNES de Regno, natione Gallus, ordinis fratum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentu Tholoſanus, vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & ſecularis eruditionis non ignarus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ſermonibus ad populum egregius. Edidit multa præclara volumina, quibus nomen ſuum etiam poſteris notificauit. E quibus iſta feruntur.

Super ſententias lib. 4.
In Euangelium Matthæi lib. 1. Sermones de tempore, lib. 1.
Sermones de ſanctis lib. 1. Quadrageſimale lib. 1.

Cætera vero quæ compoſuiſſe dicitur, ad notitiam meam non venerunt.

STEPHANVS de prouincia, vtriuſque iuris profeſſor & interpres eximius & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis ſufficienter inſtructus, ingenio & eloquio clarus, cuius eruditio apud contemporaneos ſuos comprobata erat. Scripſit quædam non negligenda volumina, quibus ingenium glorioſe exercitans etiam nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum laude tranſmiſit. E quibus eſt opus inſigne.

Super Clementinis lib. 1.
Quæſtiones variæ lib. 1. De cæteris nihil reperi.

Claruit circa tempora Ludouici Imp. 4. Anno domini 1330.

IOHANNES Andreas, natione Italus, patria Bononienſis, Iureconſultus omnium admiratione celeberrimus fons canonum, & dubiorum cautiſſimus interpres ingenio clarus, ſcientia profundus, eloquio compoſitus, qui contra conſuetudinem hominum noſtri temporis, quamuis vxoris eſſet vinculis alligatus, incredibile tamen ſtudium literis impendit, vt nihil illi dulcius, quàm ſcribere aliquid ad poſteritatis ædificationem eſſe potuerit, quod eius præclara volumina teſtantur, quibus nomini ſuo memoriam comparauit æternam. De quibus ego pauca merui videre.

Super decretales lib. 5.
Super 6. decretalium lib. 1. *Quia præpoſterus eſt.*
Super nouellis dupliciter lib. 2.

In ſpe-

In ſpeculum additiones lib. 1. *Ego Iohannes An.*
Mercuriale prænotatum lib. 1.
Summa de ſpon. & matrimo. lib. 1. *Quoniam frequenter in foro.*
Super Clementinis lib. 1. *Iohannes: Gratioſum.*
De laudibus ſancti Hieronymi lib. 4. *Hieronymum iugiter al.*
De arbore conſanguinitatis lib. 1. *De cæteris nihil vidi.*

Moritur tandem ex peſte Bononiæ ſepultus, ſub Carolo Imperatore quarto, & Clemente Papa 6. Anno domini 1348. Indict. 1.

CINVS Piſtorienſis, ex nobili Symbaldorum familia natus Dini Mugelani clariſſimi viri quondam auditor atque diſcipulus, & Iohannis Andreæ familiaris amicus, vir certe in iure ciuili omnium ſuo tempore doctiſſimus, ingenio ſubtilis, ſcientia promptus & vberrimus. Edidit multa in ea facultate opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. De quibus iſta feruntur.

Super Codice lib. 9. In prima parte. ff. veteris. li. 1.
In ſecunda parte, lib. 1. Additiones in reliquas li. 1.

Et alia plura. Claruit ſub Ludouico Imperatore 4. Anno domini 1330.

MONALDVS ordinis fratrum minorum Theologus & Iuriſta eruditiſſimus, ingenio ſubtilis, ſcientia cautus, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis induſtriæ vir. Edidit pro vtilitate ſimplicium etiam doctis non ſpernenda opuſcula, quibus & tunc præſentibus & longo poſtea futuris vtiliter prouidit. De quibus ſubiecta feruntur neceſſaria & perpulchra.

Summa iuris canonici lib. 1. Quoniam ignorans ignora.
Quæſtiones ſententiarum lib. 4. Sermones varii, lib. 1.

Et alia complura, quæ ad notitiam noſtram minime venerunt.

OLDRADVS de Laude, natione Italus, Dini Mugelani viri doctiſſimi quondam auditor, & Iohannis Andreæ amiciſſimus, vir in vtroque iure peritiſſimus, philoſophiæ quoq; diſciplinis optime imbutus, qui multis annis cōſiſtorialis aduocatus extitit, & magna eruditionis ſuæ laudem & gloriam acquiſiuit. Scripſit in vtroque iure nonnulla præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus vidi tantum.

Conſiliorum volumen, lib. 1. *In nomine domini Amen.*

De cæteris nihil vidi. Fertur in iure ciuili multas poſt ſe lecturas reliquiſſe, quos necdum vidi. Claruit ſub Ludouico Imp. 4. Anno domini 1330.

IOHANNES de Blomendal, natione Teutonicus, ordinis fratrū minorum vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ nō ignarus, ingenio præſtans & clarus eloquio, in declamandis ſermonibus ad populum doctor egregius fuit. Scripſit pro ædificatione fidelium non ſpernenda volumina quibus nomen ſuum poſteris notificauit de quibus ego tantum adhuc reperi.

Sermones de tempore lib. 1. *Sume arma tua phare.*
Sermones de ſanctis lib. 1. Sermones per quadrageſimam lib. 1.

Claruit ſub Ludouico Bauaro Imperatore quarto, & Iohanne Papa 22. Anno domini 1330.

GVIDO de monte Rotherii, vir in ſcrip. ſanctis admodum ſtudioſus, & veterum lectione diues, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus. Scripſit ingenii ſui non contemnenda opuſcula, quibus memoriam nominis ſui etiam apud poſteros notam fecit. E quibus ego diuulgatum illud opus per impreſſuram tantum vidi, quod pro ſimplicium directione ſacerdotum componens prænotari voluit.

Manipulum curatorum lib. 3. *Quoniam ſicut dicit prophe.*

Alia reperire non potui. Claruit temporibus Ludouici Imperator. 4. & Iohannis Papæ 22. Anno domini 1330.

IOHANNES de Ligneriis, philoſophus, & aſtronomus omnium ſuo tempore celeberrimus, qui hanc diſciplinam à memoria hominum iam pene abraſam magnifice inſtaurauit, in gymnaſio Pariſienſi eruditionis ſuæ laudes ingentes acquiſiuit, vbi huiuſce facultatis cooperatores & conſocios habuit, viros mathematicæ ſcientiæ doctiſſimos, Iohannem de Saxonia, Iohannem de Muris, & Bernardum philoſophos, & aſtronomos inſignes, qui & ipſi varia opuſcula conſcripſerunt. De opuſculis aut huius Iohannis de Ligneriis quanquam multa & præclara ſcripſerit, pauciſſima vidi, ſcilicet.

Canones primi mobilis lib. 1. *Cuiuslibet arcus poſiti.*

Tabulas eiuſdem lib.1. De Sphæra quoq; lib.1.

De cæteris nihil reperi. Claruit temporibus Ludouici Bauari Imp.4.& Iohannis Papæ 22. Anno domini 1330.

IOHANNES Danck de Saxonia, natione Teutonicus, Iohannes de Lignerijs ſupradicti contemporaneus,& ſtudiorum eius conſocius, vir vndecunq; doctiſſimus, philoſophus,& aſtronomus,inter omnes ſui temporis celeberrimus,ingenio ſubtilis,& præſtans.Edidit multa præclara,& admiranda opuſcula,quibus nomen ſuum cũ gloria tranſmiſit ad poſteros. Sed ego hucuſque pauciſſima inueni.

Canones Eclipſales, lib.1. *Eclipſis ſolis quantitatem.*

Canones tabularum lib.1. *Tempus quarti aſpe.*

De aſtrolabio, lib.1. De incenſionibus lib.1.

Claruit temporibus Ludouici Imperatoris quarti, & Iohannis Papæ 22. Anno domini 1330.

PETRVS de Palude, natione Gallus, ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis eruditus,ac ſecularis philoſophiæ, & iuris Canonici non ignarus, diſputator acutus & declamator egregius. Edidit quædam præclara in ſcripturis ſanctis volumina, quibus nomen ſuum immortalitati condonauit. E quibus feruntur.

Super ſententias lib.4. Quæſtiones variæ, lib.1.

Et diuerſi ſermones, lib.1. Et alia multa.

Multos etiam Bibliæ libros ſuis commentariis ornaſſe dicitur & expoſuiſſe.

IOHANNES Calderini,natione Italus,patria Bononienſis,Iohannis Andreæ quondam auditor atque diſcipulus, canonici iuris profeſſor, & celeberrimus interpres,philoſophiæ ſecularis,& diuinarum ſcripturam non ignarus, ingenio promptus, & apertus eloquio. Scripſit in ſua facultate non pauca volumina,quibus ingenium ſuum ſedula exercitatione comprobans,ad memoriam poſteritatis nomen ſuum tranſmiſit. E quibus reperi opus magnum & inſigne tribus voluminibus non paruis diſtinctum, quod prænotauit.

Repertorium iuris lib.1. *A. Hæc dictio à interdum*

Super decretalibus lib.1.

De interdicto Eccleſiaſtico lib.1. *Quamuis dubia plura circa.*

Conſilia multa lib.1. De aliis nihil vidi.

Claruit ſub Ludouico Bauaro Imp.4.& Benedicto Papa 10. Anno domini 1340.

PAVLVS de Lyazariis,Iohannis Andreæ Bononienſis auditor,& Iohannis Calderini condiſcipulus, vir in vtroque iure peritiſſimus, & philoſophorum præceptis nobiliter inſtructus,ingenio & eloquio clarus,qui inter doctores iuris ſuo tempore non minimus erat.Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula inſigne volumen,quod dicitur.

Super Clementinis lib.1.

Et quædam alia.

Claruit temporibus Ludouici Bauari Imperator.4.& Benedicti Papæ 12.Anno domini 1340.

LVPOLDVS de Bebenburg,Epiſcopus Bambergenſis,natione Teutonicus,(vt ferrunt) Iohannis Andreæ Bononienſis quondam auditor iureconſultus celeberrimus, & tam in diuinis ſcrip.quam in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio.Edidit non ſpernendæ lectionis,opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum ingenti gloria transmiſit. E quibus extat opus inſigne de zelo Chriſtianæ religionis veterum principum.

Germanorum lib.1. De iuribus Imperii Romani, lib.1.

Et quædam alia in diuerſis materiis volumina,quæ ad me non venerunt.

Claruit temporibus Ludouici Imp.4.& Benedicti Papæ 12. Anno domini 1340.

NICOLAVS Mutinenſis, vir in vtroque iure & in legibus præcipue nobiliter doctus,ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, ſcientia & conſilio cautus vt poſteris ingenii ſui monimenta relinqueret. Scripſit in ciuili iure quædam præclara volumina,quibus ſe præſentibus tunc vtilem,futuris autem fecerat notum. E quibus feruntur.

Super Codice, lib.9. Super.ff.veteri, lib.24.

Super.ff.nouo, lib.12. Super.ff.inforciati, lib.14.

Et quædam alia.

Claruit temporibus Ludouici Bauari Imp.4.& Benedicti Papæ 12.Anno domini 1340.

LAPVS de Caſtellione, abbas Sanct.Miniatis,ordinis diui patris Benedicti, iureconſultus

conſultus inter omnes ſui temporis eruditiſſ. & philoſophorum diſciplinis ab ineunte (vt aiunt) ætate imbutus, ingenio clarus, eloquio ſcholaſticus, & diſputator quæſtionũ ſcholaſticalium egregius, cuius authoritas apud Iuriſtas non minima cenſenda eſt. Scripſit in ſua facultate plura opuſcula, de quibus extat opus inſigne.

Allegationum ſuarum, lib.1. Super Clementinis, lib.1.
Et alia complura. Claruit temporibus Ludouici Imp.4. & Benedicti Papæ 12. Anno domini 1340.

GVERICVS abbas Igniacenſis, vir in diuinis ſcript. non infime doctus, ingenio facilis, eloquio dulcis & compoſitus, & ad perſuadendum ſatis idoneus, non minus conuerſatione & regularis obſeruantiæ amore quam ſcientia ſcripturarũ inſignis. Scripſit pro ædificatione ſimpliciũ & deuotorum fratrum non contemnenda opuſcula, quibus ouiũ Chriſti paſtorem ſe vtilem fidelemq; exhibens, nomẽ ſuum etiam poſteris notificauit. E quibus ego reperi tantum opus ſermonum de tempore & ſanctis per anni circulum, quos habuit.

Ad fratres ſuos, lib.1. *Saluatorem exſpectamus.*
Epiſtolas etiam ſcripſit.
De cæteris autem quæ compoſuiſſe dicitur, nihil vſquam potui inuenire.

HENRICVS de Vrimaria, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini, natione (vt ferunt) Teutonicus, vir in ſcripturis ſanctis à pueritia ſtudioſiſſimus, & multum eruditus, in Philoſophia Ariſtotelica nulli ſuo tempore ſecundus, qui multis annis in gymnaſio Pariſienſi doctor egregius extitit, & celebri doctrina inſignis effulſit. Scripſit multa præclara volumina, de quibus feruntur eſſe ſubiecta.

Super ſententias, lib.4. Quodlibeta quoq;, lib.1.
De decem præceptis, lib.1. *Audi Iſrael præcepta.*
Flores ex collatione patrum, lib.24. *Quia multa prædicabi.*
De perfectione hominis, lib.1. De incarnatione verbi, lib.1.
De quadruplici inſtinctu, lib.1. *Semen aliud cecidit in.*
De exemptione, lib.1. Expoſitio decre. de cele. miſ. li.1.
Sermones de tempore, lib.1. Sermones de ſanctis, li.1.
In libros Ethicorum, lib.10. Et alia multa.
Claruit temporibus Ludouici Imp. quarti, cognomento Bauari, & Benedicti Papæ 12. Anno domini 1340.

BARTHOLOMÆVS de Oſa, patria Pergomenſis, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus, & in ſecularib. literis egregie doctus, philoſophus & hiſtoriographus inſignis, ingenio præſtans & clarus eloquio. Fertur nonnulla excellentis doctrinæ cudiſſe volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. In quibus præcellit opus.

Hiſtoriarum inſigne lib.16.
Claruit ſub Ludouico Imp.4. Anno domini 1340.

BARTHOLOMÆVS Piſanus, ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcrip. eruditus, & in vtroque iure peritiſſ. ac in philoſophiæ ſecularis ſcientia nobiliter doctus, ingenio clarus, ſermone apertus, ſcientia & conſilio cautus. Fertur quædam præclara cõſcripſiſſe opuſcula, de quibus ego vidi tantum ſummam, quam Piſanam vocant, opus profecto non abiiciendum, cuius ante paucos annos magnus erat vſus apud plebium confeſſores, quam author prænotauit.

Summam magiſtruciam, lib.1. De cæteris nihil vidi.
Claruit ſub Ludouico Imperatore quarto, & ſummam ſuam (vt ipſe teſtatur) perfecit. Anno domini 338.

ALBERTVS Brixianus, ordinis fratrum prædicatorũ, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & in vtroq; iure non infime doctus declamator quoq; ſermonum egregius, & non minus ſanctus quam eruditus, quippe qui miraculis in vita etiam coruſcaſſe perhibetur. Scripſit inter cætera ingenii ſui monimenta, notabilem.

Summam de caſibus, lib.1. Sermones varios, lib.1.
Et quædam alia.
Claruit ſub Ludouico Imp.4. Anno domini 1340.

LVDOLPHVS ordinis Carthuſienſis in domo Argentin. natione Teutonicus, Saxonica terra oriundus, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus & ſecularium literarum non ignarus, ingenio mitis, eloquio dulcis & compoſitus, vita quoque & conuerſatione inſignis, edidit magnæ deuotionis & profundæ eruditionis quædam præclara opuſcula,

quibus ingenium nobiliter exercitans, nomen ſuum immortalitati condonauit. E quibus ego vidi tantũ ſubiecta. Volumen magnum & inſigne ſuper Euangelio, quod prænotauit.

Vitam domini Ieſu	lib.2.	*Fundamentum aliud ne.*
In pſalterium quoq;	lib.1.	*Sicut olim manna ha.*

Feruntur eius & alia.

Claruit ſub Ludouico Imper.4. Anno domini 1330.

HERMANNVS de Schildis, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſ. & valde peritus, ingenio præſtans, & non minus vita quam eruditione & ſcientia inſignis, edidit multa præclara volumina, quibus abundantem ingenii ſui venam oſtendit, & nomen ſuum ad poſteritatis notitiam cum ingenti laude & gloria tranſmiſit. E quibus ſubiecta feruntur.

Super primo ſententiarum,	lib.1.	In Geneſim lectura,	li.1.
Hexameron duplex,	lib.2.	In Cantica canticorum,	lib.1.
De materia Canticorum	lib.1.	Sup oratione dominica dupliciter,	l.2.
Super Aue Maria,	lib.1.	Breuiloquium,	lib.1.
De quatuor ſenſibus ſcripturæ,	lib.1.	Expoſitionis miſſæ,	lib.1.
Manuale ſacerdotum,	lib.1.	De vitiis capitalibus,	lib.1.
Clauſtrum animæ,	lib.1.	De conceptione S. Mariæ,	lib.1.
De modo ſtudendi,	lib.1.	Introductorium iuris,	lib.1.
De vera & falſa amicitia,	lib.1.	De horis canonicis,	lib.1.
De quinq; ſenſibus,	lib.1.	De 42. manſionibus,	lib.1.
Contra flagellatores,	lib.1.	De comparatione miſſæ,	lib.1.
De diuiſione philoſophiæ metri,	lib.1.	Super.c. Omnis vtriusq;,	li.1.
Sermones varii,	lib.1.	Collationes prædicabiles.	lib.1.
Quæſtionum diuerſarum,	lib.1.	In Rhetoricam Ariſtotelis,	li.1.

Alia inſuper multa edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus Ludouici Imp.4. & Benedicti Papæ 12. Anno domini 1340.

GVILHELMVS de Kayotho, ordinis fratrum prædicatorum, prior prouincialis in Francia, vir in diuinis ſcrip. eruditus, & tam in iure canonico quam in philoſophia ſcholaſtica nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii. Scripſit quædam non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum laude tranſmiſit. Summam Iohannis Teutonici, quæ confeſſorum dicitur,

Abbreuiauit	lib.1.	*Quid eſt ſymonia, dic.*
Sermones diuerſos	lib.1.	

Cætera quæ compoſuit, ad notitiam meam minime venerunt.

PETRVS de Caſa Lemouicenſis, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, decimus & quartus prior generalis, deinde vero Epiſcopus Baſionenſis, ac poſtremo (vt ferunt) patriarcha Hieroſolymitanus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, ingenio promptus & clarus eloquio, in declamandis ſermonibus ad populum doctus & facundus. Edidit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus feruntur,

Super ſententias,	lib.4.	Sermones de tempore,	li.1.
Sermones de ſanctis,	lib.1.	Et quædam alia.	

Claruit & in priorem generalem ordinis ſui electus fuit de conuentu Lemouicenſi, ſub Ludouico Imper.4. & Iohanne Papa 22. Anno domini 1330. Indict. 13. Rexit ordinem ſuum ſtrenue annis duodecim.

PAVLVS de Peruſio, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & doctus, atque in ſeculari philoſophia ſufficienter inſtructus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus. Edidit magnæ authoritatis nonnulla opuſcula, quibus luculentum ingenium exercitans, nominis ſui memoriam cum ingenti gloria tranſmiſit ad poſteros. E quibus extat opus celeberrimum & prope diuinum, quod in gymnaſio Pariſienſi recitauit.

Super ſententias	lib.4.	*Circa primum ſententia.*
Quodlibeta quoq;,	lib.1.	Et quædam alia.

Claruit Pariſiis & ſuam lecturam compleuit ſub Ludouico Bauaro Imp.4. & Clemente Papa 6. Anno 1344. Indictione 12. Et non diu poſt eandem lectionem ſuam Pariſius moritur, & ibidem in conuentu ſepelitur.

BERNARDVS Parentinus, ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & longa exercitatione peritus, atque in ſcholaſticis diſciplinis non mediocriter doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis opinionis. Scripſit ad inſtructionem ſimplicium ſacerdotum quædam non ſpernenda volumina, quibus nomen ſuum ad poſteros transmiſit. E quibus extat.

Expoſitionis miſſæ lib. 1. *Quoniam clamitat Sapiens.*
Sermonum variorum, lib. 1. Et alia complura.

Claruit ſub Ludouico Imp. 4. Anno domini 1340.

OSBERTVS natione Anglicus, ordinis beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir certe in ſcripturis ſanctis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, acuti & vehementis ingenii, eloquii ſcholaſtici, in diſputandis ſoluendisque quæſtionibus ſcripturarum ſubtilis. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit, de quibus extant.

Super ſententias lib. 4. *Concluſio vna propoſita.*
Determinationes variæ lib. 1. *Quæritur vtrum expn.*
Sermones quoq; varii lib. 1.

Cætera quæ compoſuit ad notitiam noſtræ lectionis non peruenerunt.

IOHANNES Eſtuidi, natione Anglicus, vir in ſecularibus literis omnium ſui temporis facile doctiſſimus, philoſophus, & aſtronomus nulli ſecundus, ingenio præſtans, & dulcis eloquio. Scripſit ingenii ſui quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus extat opus inſigne aſtrologiæ iudicialis, de accidentibus mundi, quod vulgo appellatur.

Summa Anglicana, lib. 2. *Intentio mea in hoc li.*

De cæteris nihil vidi. Claruit & compleuit eandem ſummam, ſicut in eius principio fatetur ſub Carolo Imp. 4. & Clemente Papa 6. Anno domini 1347. Indictione. 15. 18. Calend. Ianuarii.

BERNARDVS abbas monaſterii Caſſinenſis, ordinis diui patris Benedicti vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum nō ignarus, ingenio præſtans, & vita præclarus, ac regularis obſeruantiæ cultor, & propagator inſignis. Scripſit ad ædificationem monachorum quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. De quibus extant ſubiecta.

Speculum monachorum lib. 1.
In regulam ſancti Benedicti lib. 1. *Legitur in Prouerbiis.*
De præceptis regularibus lib. 1. Sermones ad fratres li. 1.

Alia quoq; multa compoſuiſſe dicitur, quæ ad nos minime peruenerunt.

SIMON de Cremona, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & liberalium artium nō ignarus, ingenio præſtans, & clarus eloquio, in declamandis ſermonibus ad populum ſatis egregius, quippe qui Venetiis multo tempore huic inſudauit officio, vbi verbo & exemplo plurimos erudiuit. Scripſit ad inſtructionem ſimplicium prædicatorum non ſpernenda opuſcula, de quibus extant ſubiecta. Ad Antonium Germanum ſuum presbyterum Sermones.

Super Euangelia, lib. 1. *Leuate capite veſtra quoniam.*
Super Epiſtolas quoque, lib. 1. *Abiiciamus opera tene.*

Cætera quæ compoſuit, ad notitiam noſtræ lectionis nondum venerunt.

PETRVS Raymundi de Inſula graſſa, natione Gallus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, quintuſdecimus prior generalis, qui poſt Petrum de Caſa Lemouicenſem, ordinem ſuum ſtrenue rexit quindecim annis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus. Scripſit eleganter.

Super ſententias, lib. 4.
Et quædam alia.

Claruit & in generalē electus fuit de conuentu Caracaſſenſi prouinciæ Narbonenſis, ſub Ludouico Imperatore quarto, & Clemente Papa ſexto Anno Domini 1343. Indictione 11.

REINHERVS Foroliuienſis iureconſultus omnium ſuo tempore celeberrimus, Bartholi de Saxoferrato præceptor, vir ingenio, & eloquio clarus. Fertur in iure ciuili varia compoſuiſſe opuſcula, quibus memoriam nominis ſui cum gloria tranſmiſit ad poſteros. Sed ego nihil vſquam eorum potui inuenire. Moritur ſub Carolo Imperatore 4. & Innocentio Papa 6. Anno domini 1358. Indict. 11.

SIMON de Caſſia, ordinis fratrum heremitarũ ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio ſubtilis, & diſertus eloquio, nec minus ſanctitate cõuerſationis, quam ſcientia venerandus. Quippe qui in conuentu Florentino prophetiæ ſpiritu illuſtratus fuiſſe perhibetur. Edidit magnæ vtilitatis præclara volumina, in quibus ſe virum eruditum & deuotum oſtendit. E quibus opus inſigne reperi ſuper Euangelium totum, quod vulgo prænotatur.

Geſta Saluatoris	lib. 15.	*A bono & ſuper bono.*	
De doctrina Chriſtiana,	lib. 1.	De patientia	lib. 1.
Expoſitionem Symboli	lib. 1.	De ſpeculo crucis	lib. 1.
De diſciplina ſpiritalium	lib. 1.		
Epiſtolarum ad diuerſos	lib. 1.	Et quædam alia.	

Claruit ſub Ludouico Imperatore quarto. Anno domini 1340.

SIMON de Spira, natione Teutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, magiſter Pariſienſis, in ſcripturis ſanctis erudítiſſimus, & in philoſophia Ariſtotelica nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, in gymnaſio Colonienſi multo tempore theologiam glorioſe docuit, & magnam eruditionis ſuæ laudem ab omnibus comparauit. Scripſit inſigne volumen.

Super ſententias	lib. 4.	Contra Iudæos quoq;	li. 1.
Poſtillam Coloniæ lectam	lib. 1.		

Alia inſuper nonnulla edidit, ſed ad notitiam noſtram minime venerunt.

SERTORIVS, quem Fortanerium nonnulli appellant, ordinis fratrum minorum decimus & nonus miniſter generalis, natione Anglicus, patria Galenſis deinde Archiepiſcopus Rauennatenſis, ac poſtremo Gradienſis patriarcha, & ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ cardinalis, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum nõ ignarus. Edidit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum etiam poſteris notificauit. E quibus extat opus inſigne.

Super Auguſtino de ciuitate Dei	lib. 22.	De cæteris nihil reperi.

Deniq; fertur etiam in Bibliæ libros varia ſyntagmata lucubraſſe. Claruit & in generalẽ ordinis ſui miniſtrum electus fuit in capitulo Maſſilienſi, ſub Carolo Imp. 4. & Innocentio Papa ſexto. Anno domini 1356. Indictione 9.

ALBERICVS Roxiatus, patria Bergomenſis, vtriuſque iuris profeſſor inſignis, & clariſſimus interpres, in cæteris quoq; literis ſecularib. egregie doctus, ingenio promptus, eloquio compoſitus. Edidit in legibus multa inſtructa volumina, quibus nominis ſui memoriam cum laude tranſmiſit ad poſteros. De quibus iſta feruntur.

Super Codice	lib. 12.	Super. ff. veteri	li. 24.
Super. ff. nouo	lib. 12.	Super. ff. Infortiati.	lib. 14.
Super inſtitutis	lib. 4.	Super 6. Decretalium.	lib. 1.
In Comedias Dantis	lib. 1.		

Alia quoq; nonnulla compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Ludouico Imperatore 4. Anno domini 1340.

IOHANNES de Saxonia, ordinis fratrum minorum, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & tam in iure Canonico quam in philoſophia ſcholaſtica ſufficienter doctus, in declamandis ſermonib. ad populum excellentis opinioñis, edidit ingenii ſui quædã præclara voluminã, quib. nomen ſuum etiã poſteris notificauit. E quibus extat.

Summa de caſibus	lib. 1.	Et alia quæ non vidi.

Claruit ſub Ludouico Imperatore 4. Anno domini 1340.

GERARDVS de Senis, natione Italus, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, vir in ſcripturis ſanctis nõn mediocriter doctus, & in vtroque iure longa exercitatione peritus, ingenio ſubtilis & acutus, cuius eruditionem Iohannes Andreas contemporaneus eius ſæpe commendans allegat. Scripſit nonnulla præclara opuſcula, quibus memoriam nominis ſui ad poſteros tranſmiſit. E quibus iſta feruntur potiora.

In primum ſententiarum	lib. 1.	De contractibus & vſura	li. 1.
De præſcriptionibus	lib. 1.	De cæteris nihil reperi.	

Claruit cum Iohanne Andrea, ſub Ludouico Bauaro Imp. 4. & Benedicto Papa 12. Anno domini 1340.

IOHANNES de Rupe ſciſſa, ordinis fratrum minorum, in diuinis ſcripturis admodũ ſtudioſus & eruditus, & ſecularis Philoſophiæ non ignarus, neſcio quo ſpiritu ſeductus (ne dicam inductus) deſolationem Eccleſiæ catholicæ, & alia quædã terribilia prædicere quaſi

quaſi propheta exorſus, in carcerem à miniſtris ſui ordinis coniectus eſt, & inuentus eſt ſpiritus mendax in ore eius. Scripſit in vinculis ad quendam cardinalem.

Reuelationes ſuas lib.1. *Reuerendiſsime in Chriſto.*
Super ſententias quoq; lib.4. Et quædam alia

Claruit ſub Ludouico Imperatore 4. Anno Domini 1340.

GERARDVS Epiſcopus Sauonenſis, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, patria Pergomenſis, vir in diuinis ſcripturis valde eruditus, & in iure canonico nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, & eloquio clarus, non minus vita quam doctrina inſignis, cōpoſuit ad vtilitatem legentium non contemnenda opuſcula, quibus ingenium vtiliter exercitans, nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus feruntur.

Super ſententias lib.4. Quodlibeta duo. lib. 1.
In Cantica canticorum lib.1. *Alæ duæ Cherubin &c.*
In Epiſtolam ad Hebræos lib.1. In 6. Decre. de reli. do. lib.1.

Alia quoque multa dicitur opuſcula ſcripſiſſe, quæ ad notitiam meam non venerunt. In gymnaſio Pariſien. magiſtralem cathedram aſcendit. Claruit ſub Ludouico Imp. 4. Anno domini 1340.

THOMAS de Garbo, patria Florentinus, Dini quondam medici filius, vir in medicinis doctus & peritus, & in philoſophorum diſciplinis nobiliter inſtructus, veſtigiis eruditiſſimi patris inhærens, edidit in ſua facultate medicis non ſpernenda opuſcula quibus nomen ſuum cum gloria ad poſteros tranſmiſit. E quibus extat valde notabilis.

Summa medicinæ lib.1.

Et quædam alia. Claruit temporibus Ludouici Bauari Imperat. Romanorum quarti. Anno domini 1340.

ALPHONSVS Epiſcopus Hiſpalenſis, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini vir tam in diuinis ſcrip. quam in ſecularibus literis multum eruditus, & inter Eccleſiaſticos doctores ſuo tempore celeberrimus, ingenio & eloquio clarus. Edidit nonnulla magnæ authoritatis volumina, quibus nomen ſuum etiam poſteris notificauit. E quibus ego tantum reperi opus ſubtile & inſigne.

Super ſententias, lib.4. De cæteris nihil percepi.

Claruit ſub Ludouico Imp. 4. Anno domini 1340.

IOHANNES de Bachone, Anglicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſ. & tam in iure canonico quam in philoſophia ſeculari egregie doctus, in gymnaſio Pariſien. non minus conuerſatione quam ſcientia clarus effulſit, ac deinde in prouincialem Angliæ promotus, ordinem ſuo verbo & exemplo ſtrenue gubernauit. Scripſit multa & inſignia volumina, quibus nomen ſuum ad poſteros tranſmiſit. E quibus iſta feruntur.

In Euangelium Matthæi, lib.1. In Euangelium Marci. lib.1.
In Euangelium Lucæ, lib.1. In Euangelium Iohannis, lib.1.
In Epiſtolas Pauli, lib.14. In actus apoſtolorum, lib.1.
In Epiſtolas canonicas, lib.7. In Apocalypſin, lib.1.
Super ſententias, lib.4. Quodlibeta varia, lib.1.
Speculum ordinis ſui, lib.1. *Filii ſanctorum eſtis hu.*
Defenſorium ordinis ſui, lib.1. *Beatus Bernhardus in quo*
Contra Iudæos, lib.1. De paupertate Chriſti, lib.1.
In regulam ſui ordinis, lib.1. Et alia multa.

Explanationes inſuper edidit ſuper libros beati Auguſtini de ſancta trinitate, & de ciuitate Dei, & Anſelmi, Cur Deus homo, & de incarnatione verbi in quib. omnibus ingeniū ſuū magnifice exercitauit. Claruit temporib. Caroli Imp. 4. & Clemētis Papæ 6. An. 1350.

IOHANNES Eligerus de Gonderſleuen, natione Teutonicus, Iohannis de Saxonica clariſſimi aſtronomi quondam auditor, vir in ſecularib. literis eruditiſſimus, philoſophus & aſtronomus inter omnes ſui temporis celeberrimus, ac diuinis ſcrip. ſufficienter imbutus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit in mathematica ſcientia non ſpernenda volumina, quibus nomen ſuum ad poſteritatem tranſmiſit. E quibus ſubiecta feruntur.

De compoſitione aſtrolabii, lib.1. *Rex aſtrorum Ptolome.*
De vtilitate aſtrolabii lib.1. *Zelo principale intelle.*
De vtilitate quadrantis, lib.1. *Vtilitates noui qua.*
De magnete quoque lib.2. *Tractaturus de magne.*
De aſtrogemetro lib.1. *Summa rorante nobis.*

Et alia plura. Claruit temporibus Caroli Imp. 4. & Clementis Papæ ſexti. Anno domini 1350.

RVPERTVS natione Gallus, ordinis fratrũ beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, atq; in philoſophia ſcholaſtica egregie doctus, ingenio clarus, ſermone apertus. Edidit varia in ſcripturis ſanctis opuſcula, quibus ingenium ſuum magnifice exercitans, memoriam nominis ſui etiam poſteris notificauit. Erat autem prædicator verbi diuini egregius, & multa ſcripſit declamatoribus ſermonum vtilia. De quibus iſta feruntur.

Super ſententias, lib. 4. In Epiſtolas Pauli, lib. 14.
Sermones de tempore, lib. 1. Sermones de ſanctis, lib. 1.

Alia inſuper multa compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

CLEMENS Papa ſextus, patria Lemouicenſis, Petrus Rogerius ante vocatus, abbas Fiſcanienſis ordinis S. Benedicti. Sedit in cathedra Petri poſt Benedictum 12. annis decem, menſibus ſex, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, iuris canonici doctor inſignis, non minus conuerſatione quam ſcientia venerandus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii fuit. Edidit quædam præclara opuſcula, quibus viuacitatem ingenii ſui oſtendit. E quibus feruntur.

Sermones varii, lib. 1.
In canonizatione Iuonis, lib. 1. *Exulta & lauda habi.*
In approbatione Caroli regis, lib. 1. *Salomon ſedebit ſuper.*
Collationes multæ lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos, lib. 1.

Et quædam alia. Moritur Auinione ſepultus ſub Carolo Imp. 4. Anno domini 1352. Indictione quinta.

GREGORIVS Ariminenſis, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini prior generalis, vir in diuinis ſcripturis doctiſſ. & in philoſophia ſcholaſtica multum eruditus, ingenio & eloquio clarus, in gymnaſio Pariſiẽſi magnam eruditionis ſuæ gloriã ab omnibus commeruit, quippe qui vita & doctrina celeberrimus effulſit. Scripſit non ſpernenda lectionis opuſcula, de quibus iſta feruntur potiora.

Super ſententias, lib. 4. In epiſtolas Pauli Apoſtoli, lib. 14.

Et quædam alia. Claruit temporibus Caroli 4. Imperatoris, & Clementis Papæ ſexti. Anno domini 1350.

PHILIPPVS de Pergamo prior monaſterii ſanctæ Mariæ de Auantia in Padua, ordinis ſancti patris noſtri Benedicti, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio præſtans & clarus eloquio. Scripſit nonnulla doctrinæ ſanæ opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus ego reperi tantum volumen magnum.

Super Ethicam Catonis. lib. 1. *Ad gloriam & laudem.*
Sermones etiam ſcripſiſſe dicitur. lib. 1.

Cætera quæ compoſuit ad notitiam noſtræ lectionis minime venerunt.

IOHANNES de Beka, natione Teutonicus, clericus Eccleſiæ Traiectenſis vir in ſcripturis ſanctis admodum ſtudioſus & doctus, & ſecularis philoſophiæ nõ ignarus, edidit quædã ingenii ſui non contemnenda opuſcula, de quibus ego vidi tantũ opus ſimplici & aperto ſermone conſcriptum ad dominum Iohannem Epiſcopum Traiectenſis Eccleſiæ, & Guilhelmum ducem Hollandiæ, de geſtis pontificum Traiectenſium, & comitũ Hollandinorum, quod à tempore ſancti Willebrordi primi Epiſcopi vſq; ad annum domini 1346. deducens prænotari voluit.

Chronicam Traiecten. Eccleſiæ. lib. 1. *Igitur ab Anno plaſma.*

De cæteris nihil vidi. Claruit temporibus Ludouici 4. & Caroli ſimiliter 4. Imperatorum. Anno domini 1350.

FRANCISCVS Petrarcha, natione Ethruſcus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis omnium ſui temporis longe doctiſſimus, philoſophus, rhetor, & poeta celeberrimus, qui literas humanitatis poſt longa ſilentia mortuas (vt ita dixerim) ab inferis reuocauit ad ſuperos, non minus ſancta conuerſatione quam ſciẽtia clarus emicuit. Amore nanq; Chriſti & philoſophiæ ſalutaris vitam ſolitariam aggreſſus eſt, in qua vſque ad mortem meditando, orando & ſcribendo perſeuerans, toto mundo eius fama ferebatur. De cuius opuſculis reperi.

De vita ſolitaria lib. 1. *Paucos homines noui.*

De re-

De remediis fortunæ.	lib.2.	*Cum res fortunaſque.*	
In 7. pſalmos pœnitentiales.	lib.1.	De conflictu curarum.	lib.1.
De præſenti mundo.	lib.1.	De hiſtoria Griſildis	lib.1.
Bucolicorum metrice.	lib.1.	*Monice tranquillo.*	
Epiſtolarum ad diuerſos.	lib.8.	*Quid vero nunc agimus.*	
Africam ad Rupertum regem.	lib.1.	Vitam Scipionis Africani.	lib.1.
De rebus memorabilibus.	lib.1.	De pomeriis ad Sagemor	lib.1.

Alia quoq; multa edidit, quæ ad manus noſtras minime venerunt. Moritur in heremitorio ſuo agri Patauini ſub Carolo Imp. 4. & Gregorio Papa 11. Anno domini 1374. Indictione vero 12.

MICHAEL de Maſſa, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus, & eruditus, & veterum lectione diues; atque in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, eloquio clarus, & ſermonum declamator egregius, vita quoque & conuerſationis honeſtate inſignis. Edidit multa præclara volumina ad ædificationem fidelium quibus nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad notitiam poſteritatis. E quibus ſubiecta feruntur.

Super ſententias.	lib.4.	In Eſaiam prophetam.	lib.1.
In Euangelium Matthæi.	lib.1.	In Euangelium Marci	lib.1.
In Euangelium Lucæ.	lib.1.	In Euangelium Iohannis.	lib.1.
De vita Chriſti.	lib.1.	De paſſione domini.	lib.1.
De quatuor virtutibus.	lib.1.	Sermones varii.	lib.1.

Et alia multa. In multos denique libros Bibliæ commentarios elegantes lucubraſſe dicitur. Claruit temporibus Ludouici quarti, & Caroli ſimiliter quarti Imperatorum, & Clementis Papæ ſexti. Anno domini 1350.

RICHARDVS de Bury, Epiſcopus Dilmelmēſis, Eduardi Anglorū regis tertii cancellarius, ad quem Franciſci Petrarchæ de inſula Tile interrogantis extat Epiſtola, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſiſſimus & valde eruditus, atque in ſecularibus literis ſufficienter inſtructus, librorum amator ſingularis & celeberrimus, multis expenſis & laboribus in vniuerſitate Oxonienſi inſignem Bibliothecam fundauit, quam ad publicam vtilitatem inibi ſtudentium incredibili ſtudio inſtituit. Scripſit de amore librorum & inſtitutione dictæ Bibliothecæ pulcherrimum tractatum, qui iam impreſſus eſt, quem græco ſermone prænotauit.

Philobiblon	lib.1.	Theſaurus deſiderabi.	
Epiſtolas plures.	lib.1.	Et quædam alia.	

Claruit ſub Carolo imperatore quarto. Anno domini 1350.

IOHANNES Walſgrām, natione Anglus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari philoſophia nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & acutus, in gymnaſio Pariſienſi magiſtrali infula decoratus, legendo & diſputādo celeberrimus effulſit. Scripſit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum notificauit. De quibus extat opus inſigne.

Super ſententias.	lib.4.	Quæſtiones variæ.	lib.1.

Cætera quæ compoſuiſſe dicitur, ad notitiam meam adhuc non venerunt.

IOHANNES de Saxo, ordinis fratrum minorum, in ſcripturis diuinis eruditus, & tam in iure canonico quam in philoſophia ſeculari nobiliter doctus ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ſermonibus ad populum prædicator egregius, & ſuo tempore valde famoſus. Edidit non ſpernendæ lectionis quædam opuſcula, quæ ad inſtructionem ſimplicium ſacerdotum neceſſaria ſunt. E quibus tantum reperi.

Summam iuris	lib.1.	Sermones de tempore	li.1.
Sermones de ſanctis,	lib.1.		

Claruit temporibus Caroli Imperatoris quarti, & Clementis Papæ ſexti. Anno domini 1350.

THOMAS de Argentina, natione Teutonicus, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, poſt Gregorium Ariminenſem, prior generalis, vir in ſcripturis ſanctis doctiſſimus, & ſecularis philoſophiæ cultor inſignis, vita & honeſtate conuerſationis clarus, qui ordinem ſuum verbo & exemplo mirifice ſublimauit. Scripſit nonnulla in ſcripturis præclara volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit. E quibus extat luculentiſſimum opus.

Super ſententias	lib.	*Dedit abyſſus vocem.*

Conſti-

Conſtitutiones ordinis ſui lib.1. Et quædam alia.

Claruit ſub Carolo Imperat.4. Anno domini 1350.

Iohannes Brāmart Aquenſis, natione Teutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, prior prouincialis inferioris Alemaniæ, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus & ſecularis philoſophiæ iuxta conſuetudinem ſcholaſticorum huius temporis enucleator celeberrimus, ingenio & eloquio clarus, in declamandis ſermonibus ad populum doctor egregius. Scripſit pro vtilitate fidelium non ſpernenda opuſcula, quibus ingenium ſuum exercitans, nominis ſui memoriā ad poſteros tranſmiſit. De quibus extat.

Super ſententias lib.4. Sermones varii lib.1.

Multa etiam alia ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Henricvs de Erfordia, natione Teutonicus, in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus, & non mediocriter eruditus, atque in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit ad ædificationem Eccleſiæ nonnulla volumina quibus nomen ſuum & famam multis notificauit. E quibus fertur opus Hiſtoriarum.

De factis memorabilibus. lib.1.

Et quædam alia.

Claruit temporibus Caroli Imperatoris quarti, & Clementis Papæ ſexti. Anno Domini.1350.

Iohannes de Erfordia, natione Teutonicus, patria Thuringus, ordinis fratrum minorum, doctor in diuinis ſcripturis illuminatus & peritus, & tam in vtroque iure quam in ſeculari philoſophia nobiliter & egregie doctus. Edidit magnæ authoritatis plura opuſcula, in quibus vim ingenii ſui præſtantiſſimi etiam poſteritati oſtendit. E quibus ego vidi tantum volumen magnum quod prænotauit.

Tabulam iuris, lib.1. *Quoniam vt ſcriptum eſt 12.*

Summam de caſibus, lib.1. *Rogatus à fratribus quod.*

De aliis nihil vidi. Fertur autem elegantes compoſuiſſe ſermones, ſed ad me non venerunt.

Iohannes Taceſphale, natione Anglicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, doctor diuinarum ſcripturarum eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone compoſitus, declamator ſermonum omniū ſuo tempore celeberrimus. Edidit non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus ingenium vtiliter exercitans nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum laude tranſmiſit. E quibus ſubiecta feruntur.

Super ſententias lib.4. In Apocalypſim Iohannis lib.1.

Sermones de tempore, lib.1. Sermones de ſanctis lib.1.

Et quædam alia.

Claruit in conuentu ſuo Norwicenſi, vbi ſepultus in pace quieſcit.

Rvpertvs Holkoth, natione Anglicus, ordinis fratrum prædicatorum vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio præſtans, & clarus eloquio, declamator quoque ſermonum egregius. Scripſit multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus iſta feruntur.

Super ſententias lib.4. *Vtrum quilibet viator.*

In librum ſapientiæ lib.1. *Dominus petra mea & ro.*

De ſeptem peccatis mortalibus, lib.1. *Hæc eſt via ambulate.*

Moralizationes, lib.1. *Theodoſius de vita.*

De immortalitate animæ lib.1. In Cantica canticorum lib.1.

In Eccleſiaſticum imperfecte lib.1. Et alia plura.

Moritur ex peſte, poſteaquam lecturam ſuper librum Eccleſiaſtici inchoauerat ſub Carolo Imperatore quarto, & Clemente Papa ſexto. Anno domini 1346. Indictione ſecunda.

Nicolavs Dorhin, natione Anglicus, ordinis fratrum beatiſſimæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, qui in vniuerſitate Oxonien. legendo & diſputando magnas ab omnibus laudes commeruit. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus ingenii ſui viuaciſſimi venam omnifariam locupletem oſtendit. E quibus extant.

Super ſententias lib.4. Determinationes quæſtionum, lib.1.

Et quædam alia. Claruit in gymnaſio Oxonien. & varia multaq; conſcripſit volumina.

Pav-

PAVLVS de Peruſio, vtriusq; iuris profeſſor & celeberrimus interpres, atque in aliis literis humanitatis egregie doctus, græco & latino ad perfectum inſtructus eloquio, cuſtos & magiſter Bibliothecæ Ruperti regis Siciliæ doctiſſimi & ſtudioſiſſimi principis multo tempore fuit. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit poſteritati. E quibus extat volumen inſigne, in quo multa ſunt & iocunda & vtilia de diis gentilium & aliorum, quod prænotauit.

Collectionum. lib. 1. Et quædam alia.

Claruit temporibus Caroli Imp. 4. Anno domini 1350.

BONOMINVS natione Permonenſis, ex Cluſono oppido natus, medicus doctus & omnium ſuo tempore facile peritiſſimus, atque in cæteris philoſophiæ diſciplinis non mediocriter eruditus, in medendis corporibus humanis experiiſſimus. Scripſit in ea facultate non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit. Sed ego nihil eorum vidiſſe me memini. Fertur autem eius.

De venenis. lib. 1. Quæſtionum diuerſarum. lib. 1.

Et quædam alia. Claruit temporibus Caroli Imp. 4. & Clementis Papæ 6. An. Dn. 1350.

TILMANNVS Aquenſis, natione Teutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, ſacrarum literarum inſignis profeſſor, ingenio præſtans & declamator egregius, atque in philoſophia ſeculari quam Ariſtotelicam appellant ſatis admodum eruditus, ſcripſit ad vtilitatem legentium non contemnenda ſyntagmata, quibus famam nominis ſui ad longinquos deſtinauit. E quibus fertur lectura vna ſingulariter notabilis, quam Coloniæ legit publice.

In Euangelium Matthæi. lib. 1. Super ſententias quoq;. lib. 4.

Sermones etiam & varios in Bibliam commentarios compoſuiſſe dicitur. De quibus cum ſim incertus, nihil certi poſſum iudicare.

BARTHOLVS de Saxo Ferrato, Cini & Iacobi Bothigarii doctorum quõdam auditor & diſcipulus, iureconſultus celeberrimus, cui in ea facultate ſimilem priora ſecula non habuerunt, ingenio ſubtilis & acutus, eloquio comptus & diſertus. Edidit quædam præclara volumina maxime in legibus, quæ quantę authoritatis hodie ſint apud Iuriſtas, nemo vel tenuiter doctus & expertus qui ignorat. E quibus feruntur commentaria inſignia iuris ciuilis ſubiecta.

Super Codice.	lib. 9.	Super. ff. veteri.	lib. 24.
Super. ff. nouo.	li. 12.	Super. ff. Infortiati.	lib. 14.
Super inſtitutis	lib. 4.	Tyberiadis quoque	lib. 1.
Conſiliorum etiam.	lib. 1.	De Guelphis & Gibellinis	lib. 1.

Et alia multa. Claruit ſub Carolo Imp. 4. & Innocentio Papa 6. Anno domini 1355. Indictione 8. ætatis ſuæ vero anno 56.

PETRVS Thomas, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, primum Epiſcopus Pacenſis, deinde Cretenſis Archiepiſcopus, nouiſſime vero patriarcha Conſtantinopolitanus, vir in diuinis ſcrip. eruditiſſimus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus, quippe qui viuus & mortuus, ſignis & miraculis multis legitur coruſcaſſe, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii fuit. Scripſit quædam præclara volumina, de quibus iſta feruntur.

Super ſententias. lib. 4. Sermones quoq; varii. li. 2.

Et quædam ſimilia.

Claruit temporibus Caroli imperatoris quarti, & Clementis Papæ ſexti. Anno domini 1350. Et in Cypro ſepultus.

BARTHOLOMÆVS ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci natione Anglicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus, & non infime doctus, atque in ſecularibus literis ſufficienter imbutus, nec minus religioſa conuerſatione quam ſcientia inſignis. Edidit non ſpernendæ authoritatis opuſcula, quorum lectio ſimplicioribus fratribus neceſſaria iudicatur. E quibus ego reperi tantum volumen quod prænotauit.

De proprietatibus rerum. li. 19. *Cum proprietates rerum.*

Sermones varios. lib. 1.

Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, ſed ad manus noſtras minime venerunt.

PETRVS Boherius abbas ſancti Auiani, ordinis diui patris Benedicti, iureconſultus & ſacrarum ſcripturarum cultor egregius, ingenio ſubtilis, eloquio clarus, monaſticæ diſciplinæ moderator celeberrimus. Edidit pro fratrum ſuorum ædificatione nonnulla opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteros tranſmiſit. E quibus reperi tantum.

In regulam ſancti Benedicti. lib.1. In ſpeculum monachorum. lib.1.
De ſignis locutionum. lib.1. De cæteris nihil vidi.

Qui cum eſſet decretorum doctor celeberrimus, regulam ſancti patris Benedicti, nouo & inuſitato expoſitionis genere commentatus eſt, omnia illius non ſolum capitula, ſentētias & dogmata, ſed etiam quod amplioris induſtriæ eſt, verba, conſilia & præcepta, iuri pontificio conferens, mirabili ſubtilitate canonibus patrum approbauit. Claruit temporibus Caroli Imp. 4. & Innocentii Papæ 6. Anno domini 1360.

IACOBVS de Altauilla, natione Teutonicus, patria Rinaugienſis, diœceſis Moguntin. ſacrarum literarum profeſſor doctiſſ. & in ſeculari philoſophia nobiliter eruditus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus. Edidit nonnulla in diuinis ſcrip. inſignia opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam deſtinauit. E quibus ego videre huc uſq; duntaxat merui volumen inſigne.

Super ſententias, lib.4. Quæſtiones quoq; varias, lib.1.

Claruit temporibus Caroli Imperatoris quarti, & Innocentii Papæ ſexti. Anno domini 1360.

IOHANNES de Imenhuſen, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio promptus, ſcientia cautus, & ſermone ſcholaſticus, non minus exemplo quam verbo doctor inſignis. Scripſit non ſpernendæ lectionis quædam præclara volumina, quibus magnifice ſuum exercitans ingeniū, etiam nominis ſui memoriam poſteris notificauit. E quibus reperi tantum.

Super ſententias, lib.4. Sermones elegantes, lib.1.

De aliis nihil vidi. Claruit ſub Carolo Imp. 4. Anno 1360.

PETRVS Berthorii, natione Gallus, patria Pictauienſis, prior monaſterii S. Eligii Pariſienſis, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſiſſ. & valde eruditus, atque in ſecularibus literis egregie doctus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii, philoſophus, hiſtoriologus, & coſmographus inſignis. Scripſit multa præclara volumina, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam cum gloria tranſmiſit. E quibus iſta feruntur. Ad Iohannem de Pratis Epiſcopum Peneſtrinum ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ cardinalem, ſcripſit magnū & egregium opus, quod in tribus voluminibus iam impreſſum eſt, prædicatoribus ſimplicioribus non inutile, quod Dictionarium appellant, ſed ipſe illud prænotari voluit.

Repertorium morale lib.3. *Reuerendo Chriſto pa.*
Reductorium quoq; morale lib.4. *Videte quoniam non ſolum in.*
Inductorium morale lib.3.
Breuiarium hiſtoriarum Bibliæ, lib.1. *Conſiderans hiſtoria.*
Coſmographiam ſcripſit, lib.1. Sermones varios, lib.2.

Et alia multa. Deniq; ad inſtantiam Iohannis regis Franciæ, Titum Liuium in Gallicam linguam conuertit. Et notandum quod trium operum moralium, quæ primo conſignauimus loco, vnum quod tribus magnis voluminibus cōſtat, quorum reductorii moralis vna pars omnes libros Bibliæ hiſtoriales moraliter complectens impreſſa eſt, & incipit à Geneſi ſic: Deus in mundi creatione &c. Feruntur eius ad diuerſos Epiſtolæ, & parui, ſed multi tractatus. Claruit temporibus Caroli Imper. 4. & Innocentii Papæ 6. Anno domini 1360.

IOHANNES de Tambach, natione Teutonicus, ordinis fratrum prædicatorū vir in diuinis ſcrip. multum exercitatus & doctus, ſecularis quoq; philoſophiæ non ignarus, ingenio præſtans, & eloquio & ſcholaſtico nitore compoſitus, edidit quædam non ſpernenda volumina, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus ego reperi tantum ſubiecta. Opus grande & non abiiciendum contra ſæuientis aduerſæ fortunæ iacula, non minus vtile quam iocundum, quod prænotari voluit.

Conſolationem Theologiæ li. 15. *Quæcunque ſcripta ſunt.*
De ſenſibilibus delitiis paradiſi lib.1. *In deliciis paradiſi Dei.*
Sermones edidit, lib.1. Et quædam alia.

Claruit ſub Carolo Imp. Anno domini 1350.

LEONARDVS de Chiſano, ordinis fratrum minorum S. Franciſci, quartus & viceſimus miniſter generalis, ac deinde Romanæ Eccleſiæ presbyter cardinalis, vir in diuinis ſcriptu. doctiſſ. & in ſeculari philoſophia valde peritus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Fertur multa ingenii ſui monimenta reliquiſſe, de quibus ego pauciſſima reperi.

Super ſententias, lib.4. In Cantica canticorum, lib.1.

Sum-

Summam notabilem, lib.1. Sermones varios, lib.1.

Claruit ſub Carolo Imp.4. Anno domini 1370.

IOHANNES Baliſtarii, patria Cathalanus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, decimus & ſeptimus prior generalis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, qui ordinem ſuum opere & ſermone annis ſedecim ſtrenue gubernauit. Ingenii ſui præclara monimenta compoſuit. E quibus feruntur.

Super ſententias, lib.4. De bello militantis Eccleſiæ, lib.1.
Sermones varii, lib.1. Et quædam alia.

Opus inſigne præfatum de bello forti militantis Eccleſiæ & Antichriſti ipſam inpugnantis, Gregorio Papæ 11. dicatum tranſmiſit. Moritur temporibus Caroli Imperat. 4. & Gregorii Papæ 11. Anno 1374. Indict. 12. In conuentu ſuo Maioricarum.

IOHANNES Bocatius de Certaldo, natione Italus, patria Florentinus vir in ſecularibus literis omnium ſui temporis facile doctiſſ. & diuinarum ſcripturarum non ignarus, poeta, philoſophus, & aſtronomus celeberrimus ingenio ſubtilis, eloquio diſertus. Edidit multa præclara volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis duxit, de quibus ſubiecta feruntur. Ad Ropertum regem Siciliæ.

De genealogia deorum lib.14. *Si ſatis ex relatis domini.*
De illuſtribus viris, lib.1. *Exquirenti mihi quem.*
De claris mulieribus lib.1. *Pridie mulierum egre.*
De hæreſibus Bohœmorum lib.1. De victoriis Sigiſmundi. lib.1.
De bellis imperatorum lib.1.
De montibus lib.1. *Surrexeram quidem feſſus.*
De fontibus. lib.1. *Poſtquam de montibus &c.*
De fluminibus. lib.1. *Figmento poetico tra.*
De bellis Florentinorum. lib.1. De rebellione terrarum Eccleſiæ. li.1.
De victoria Tartarorum. lib.1.
De ſtagnis & paludibus lib.1. *Ei ſi nonnunquam è ſtagnis.*
De nominibus maris. lib.1. *Modica laboris aſſumi.*
Bucolicorum. lib.1. *Tyndare non ſatis fue.*
De Conſtantinopoli capta. lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos. lib.1.

Et alia multa. Vernacula autem lingua multi eius extant libri, iocis & vanitatibus pleni, ſicut liber Centum nouorum, Corbatius & Philoſtratus. Moritur ſub Carolo imperatore quarto, & Gregorio Papa 11. Anno domini 1375. Indictione 13. ætatis ſuæ 62.

IOHANNES Hildenshemenſis natione Teutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemp virginis de monte Carmeli, in ſcrip. ſanctis eruditus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, theologus, philoſophus & poeta inſignis, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii fuit. Hic beati. Petri Thomæ generalis, viri ſanctiſſimi cuius ſupra fecimus mentionem, in Auinione olim familiaris & deuotus miniſter fuit. Scripſit metro & proſa multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad poſteros. E quibus ſubiecta feruntur. Ad Florentinum Epiſcopum Monaſterienſem edidit prolixum volumen.

De tribus ſanctis regibus lib.1. *Cum venerandiſſimorum.*
Chronicam hiſtoriarum. lib.1. Defenſorium ſui ordinis. lib.1.
De monſtris in Eccleſia. lib.1. De fonte vitæ. lib.1.
De Antichriſto lib.1. Contra Iudæos lib.1.
In turpia pingentem lib.1. Epiſtolarum octoginta. lib.1.
Sermones varios lib.1. Et quædam alia.

Claruit temporibus Caroli Imp.4. Anno domini 1370.

IOHANNES Maronis natione Anglicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia ſubtiliter doctus, ingenio præſtans, & diſputator quæſtionum ſcholaſticarum egregius. Compoſuit quædam ingenium ſuum commendātia clara opuſcula, quibus nomen ſuum etiam poſteris notificauit. E quibus fertur opus inſigne quod prænotauit.

Tabulam originalium, lib.1. Contra Wicleffitas. lib.1.
Et quædam alia.

Claruit in gymnaſio Oxonienſi, vbi docendo, diſputando, & ſcribendo magnam ab omnibus laudem commeruit, eo ferme tempore quo errores Iohannis Wicleffi per Archiepiſcopum Cantuarienſem condemnati ſunt.

Iohannes Golein, patria Normannus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, prior conuentus Rothomagenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſecularibus literis ſufficienter doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit non contemnendæ authoritatis opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus extat opus inſigne.

Super ſententias lib. 4.
Super officio miſſæ lib. 1. *Cantate domino canticum.*
Quæſtiones variæ Alia inſuper nonnulla edidit, quæ ad manus noſtras minime venerunt.

Henricvs de Dolendorp, ordinis fratrũ beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis longa exercitatione doctus, & diſciplinis mundanæ philoſophiæ quam Ariſtotelicam vocant ad perfectum inſtructus, ingenio acutus, & ad diſputandas enodandasque quæſtiones ſcholaſticas peridoneus. Scripſit ad inſtructionem legentium quædam præclara volumina. E quibus ego reperi tantum.

Super ſententias lib. 4. De cæteris nihil reperi.

Claruit temporibus Caroli Imperatoris quarti, & Vrbani Papę quinti. Anno domini 1370.

Gallvs abbas monaſterii Aulæ regiæ in Boœmia, ordinis (vt ferũt) Ciſtercienſiũ, natione Germanus, vir in diuinis ſcripturis longa exercitatione peritus, & veterum lectione diues, diuinarum rerum contemplator egregius, ingenio ſubtilis, eloquio apertus & compoſitus, conuerſatione vitæ regularis quoque inſignis, edidit ad fratrum ſuorum ædificationem quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deſtinauit. E quibus extat dialogus inter patrem & filium magnus & inſignis quem prænotauit.

Malogranatum lib. 3. *Fili accedens ad ſerui.*
Sermones ad fratres. lib. 1.

Huius voluminis Malogranati magnus hodie eſt vſus apud religioſos & vere deuotos, quia conueniens eſt incipientibus, proficientibus & perfectis.

Richardvs archiepiſcopus Ardmacenſis & primas Hyberniæ, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis philoſophiæ iuriſque canonici non ignarus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis induſtriæ. Scripſit ingenii ſui nonnulla opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteros tranſmiſit. Hic cum aliquando de materia mendicitatis prædicaret populo, nouem concluſiones protulit, quibus offenſi fratres ordinum mendicantium, ad ſedem Apoſtolicam coram plebe appellauerunt. Comparentibus ergo tam Archiepiſcopo quam fratribus in Auinione coram Papa Innocentio ſexto, & cardinalibus anno domini 1357. Octaua menſis Nouembris. Richardus Archiepiſcopus publice protulit, legit, & pronuntiat earundem.

Propoſitionum ſuarum lib. 1. *Nolite iudicare ſecundum.*
Sermones etiam ſcripſit lib. 1. Quæſtiones ſententiarum lib. 1.
Et quædam alia.

Claruit temporibus Caroli Imperatoris quarti, & Innocentii Papæ ſexti. Anno domini 1370.

Matthævs de Cracouia, natione Polonus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis philoſophiæ nõ ignarus, ingenio promptus, eloquio ſcholaſticus, qui in gymnaſio Pragenſi magiſtrali cathedra ſublimatus, magnam ab omnibus doctrinæ ſuæ laudem commeruit. Scripſit multa præclara opuſcula, de quibus tamen pauca ad manus noſtras peruenerunt. Vidi eius ad Henricum Epiſcopũ Warmienſis Eccleſiæ non abiiciendum opus de prædeſtinatione, & quod Deus omnia bene fecerit, cuius dialogi interlocutores ſunt pater & filius, quem prænotauit.

Rationale diuinorum operum lib. 7. *Vellem declarari quo.*
De contractibus quoq;. lib. 1. *De translatione rerum tempora.*
De celebratione miſſæ lib. 1. Ad Epiſcopum Warmien. li. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Sermones & collationes.

Claruit primo in ſtudio Pragenſi, inde cum pelleretur cum aliis Teutonibus ab Huſſitis ad tempus in Pariſien. gymnaſio literas docuit.

Iohannes Fuſt natione Teutonicus ex oppido Crutzenach, in comitatu Spanhemenſi oriundus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, prior Argentinenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarũ non ignarus,

rius, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii. Scripſit ad inſtructionem ſimplicium prædicatorum cum adhuc lector eſſet in cõuentu Crutzennacenſi non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus vidi tantum.

Sermones de tempore	lib. 1.	Sermones de ſanctis	lib. 1.
Sermones feriales per quadrageſimam.	lib. 1.		

De cæteris autem quæ compoſuit, ad manus noſtras nihil vſquam peruenit. Claruiſſe perhibetur Crutzennachi circa tempora Caroli Imperatoris quarti. Cuius ſermones dicti Fuſtgin in conuentu Crutzennacen. originales habentur.

Gerardvs magnus Dauentrienſis, natione Teutonicus, diœceſis Traiectenſis, vir tam in diuinis ſcripturis, quam in iure canonico egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, qui domum fratrum quos de communi vita nuncupant, Dauentriæ primus inſtituit. Scripſit non ſpernendæ lectionis plura opuſcula, quibus ingenium ſuum exercitans nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. Erat enim non ſolum doctrina, ſed etiam vita religioſa & laudabili conuerſatione in tota Germania nominatus. De cuius opuſculis iſta feruntur.

De contractibus & vſuris	lib. 1.	De inſtitutione nouitiorum	lib. 1.
De locatione curæ paſtoralis	lib. 1.	Quæritur an quis poſſit?	
De conuerſatione interna,	lib. 1.	De regimine monialium	lib. 1.
De incommoditatibus matrimonii,	lib. 1.	Epiſtolarum ad diuerſos.	lib. 1.
Sermones varii	lib. 1.	Et alia multa.	

Moritur ſub Wenceslao Imperatore, & Vrbano Papa 6. Anno domini 1384. Indictione 7. Ætatis ſuæ 44. anno.

Gvilhelmvs Caliſfordienſis, natione Anglicus, ordinis fratrum beatiſſimæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularis philoſophiæ cultor egregius, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis & validi ingenii. Scripſit prædicatoribus diuini verbi non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum multis reddidit cognitum. De quibus extant, notabilis.

Lectura quædam	lib. 1.	Sermones de tempore	lib. 1.
Sermones de ſanctis	lib. 1.		

Claruit in gymnaſio Canthaberienſi in Anglia, vbi ſcribendo, docendo, & diſputando, magnam eruditionis ſuæ gloriam comparauit.

Franciscvs Martini, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, natione Cathalanus, vir in diuinis ſcriptis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, & declamator egregius. Edidit præclarum & multa diligentia inſtructum volumen de ſancta & puriſſima conceptione glorioſę Dei genitricis & virginii Mariæ, quòd prænotauit.

Compendium.

Et quædam alia. Claruit in conuentu Barchinonenſi, vbi præfatum aureum opus ſe compilaſſe in eius capite fatetur temporibus Wenceslai Imperat. & Bonifacii Papæ noni. Anno domini 1390.

Iacobvs de Luſanna ordinis fratrum prædicatorum S. Dominici, & cuiuſdã vrbis (vt ferunt) Epiſc. vir in diuinis ſcrip. ſtudioſiſſ. & longa exercitatione peritus, ingenio promptus, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ſermonibus ad populum ſatis egregius. Scripſit non contemnendæ vtilitatis opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus feruntur.

In Geneſim	lib. 1.	*In principio creauit de.*	
In Exodum	lib. 1.	*Veniam ad te &c.*	
In Leuiticum.	lib. 1.	In librum numeri,	lib. 1.
In Deuteronomium	lib. 1.		
Sermones de tempore	lib. 1.	*Sicut in die honeſtate.*	
Sermones de ſanctis,	lib. 1.	*Chriſto confixus ſum.*	
Sermones quadrageſimales	lib. 1.		

Alia inſuper multa edidit, lecturas in ſacris codicibus, collationes, determinationes, varioſq; tractatus, qui ad manus noſtras non venerunt.

Conradvs de Altzeya oppido, Moguntinenſis diœceſis in Palatinatu, tribus millibus à Wormacia diſtante, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcrip. eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus, poeta, & mathematicus ſuo tempore inter

Germanos celeberrimus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, carmine excellens & proſa. Scripſit vtroque ſtylo quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extat volumen verſibus & rhithmis pulchra varietate depictum, de ſanctiſſima & puriſſima Dei genitrice Maria, & redemptione generis humani prænotatum.

Figurarum opus, lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos, lib. 1.
Carminum quoq;, lib. 1. Et alia multa.

Claruit circa tempora Caroli quarti Imperatoris. Anno domini 1370.

Stephanus Petringon. natione Anglicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, & diſputator acutiſſimus, atque in declamandis ſermonibus ad populum valde clarus, edidit nō ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum ad multorum notitiam deduxit. E quibus ſunt.

Contra Wicleffitas, lib. 1. Repertorium argumentorum, li. 1.
Lectura quædam notabilis, lib. 1. Sermones de tempore, lib. 1.
Sermones de ſanctis, lib. 1. Et alia non pauca.

Claruit in vniuerſitate Oxonien. eo tempore quo Iohan. Wicleff exuſtus eſt.

Beertamus Epiſcopus Theſelicenſis, ordinis fratrum prædicatorum, natione Teutonicus Metenſis Epiſcopi in ponficialibus vicarius, vir in diuinis ſcrip. eruditus & inter doctores ſui temporis famoſiſſimus, ingenio præſtans & clarus eloquio, declamator quoq; ſermonum egregius. Scripſit ad Cunonem Archiepiſcopum Treuerenſem inſigne opus prænotatum.

De illuſionibus dæmonum lib. 1. *Reuerendiſſimo in Chriſto.*
Ad eundem de ſchiſmate, lib. 1. *Gloriam ſapientes poſſi.*
Sermones varios, lib. 1. Et alia plura.

Moritur ſub Wenceslao Imperatore, & Vrbano Papa 6. Anno domini 1387. 13. Cal. Februarii. Indict. 10. Sepultus in conuentu ſuo Confluentino.

Thomas Lombe, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, natione Anglicus, vir in ſcrip. ſanctis longa exercitatione & continuo ſtudio doctus, & philoſophorum præceptis probe inſtructus, ſubtilis & acer ingenio, qui in gymnaſio Oxonien. magiſtralem adeptus cathedram eruditionis ſuæ laudes ingentes commeruit. Scripſit egregium opus.

Super ſententias, lib. 4. Contra Lollardos, lib. 1.
De incarnatione domini, lib. 1. Sermones quoq;, lib. 1.
Et varias quæſtiones. Et quædam alia.

Claruit in vniuerſitate Oxonien. eo potiſſimum tempore quo Iohannes Wicleffus in Anglia exhumatus & publice combuſtus eſt.

Philippus Riboti, natione Cathalanus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, & prior prouincialis Cathalaniæ, vir in ſcrip. ſanctis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum nō ignarus, vita & conuerſatione quoq; venerabilis, ordiniſq; Carmelitani amator & cuſtos egregius. Scripſit pro ædificatione fratrum ſuorum non contemnenda opuſcula, quibus zeli ſpiritalis feruorem erga religionem ſuam oſtendens, etiam poſteris nominis ſui memoriam commendauit. E quibus extat volumen non abiiciendum de ordinis ſui prima inſtitutione, dilatatione & confirmatione, quod prænotauit de geſtis.

Carmelitarum peculiaribus lib. 10. *Cum populum Iſraelitici.*
De illuſtribus viris car. lib. 1. Sermones & Epiſtolæ.

Alia inſuper plura compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Nicolaus Ritzonis, patria Tholoſanus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, & prior prouincialis in regno Siciliæ, vir doctus, vita & conuerſatione præclarus, & declamator ſermonum egregius, ingenio ſubtilis ſermone luculentus, & edidit nonnulla in ſcrip opuſcula, quorum lectione prædicatoribus verbi non erit contemnenda, de quibus feruntur.

Sermones de tempore, lib. 1. Sermones de ſanctis, lib. 1.
Quadrageſimale duplex, lib. 2.

De cæteris quæ compoſuit, ad notitiam meam adhuc nihil peruenit.

Henricus de Kalkar, natione Teutonicus, ordinis Carthuſienſis, & prior dominus S. Barbaræ in Colonia Agrippina, vir in diuinis ſcrip. illuminatum habens ingenium, ſecularium quoque literarum non ignarus, vita & conuerſatione ſpectabilis, edidit non

non ſpernendæ lectionis opuſcula. quorum vſus religioſis & deuotis fratribus admodum vtilis iudicatur. E quibus iſta feruntur.

Exercitatorium monachale, lib. 1. Loquagium de rhetorica, lib. 1.
Cantuagium de muſica, lib. 1. De ortu ordinis ſui, lib. 1.
Et quædam alia, ad purgationem conſcientiarum maxime pertinentia. Claruit ſub Wenceslao Imp. Anno domini 1390.

RICHARDVS Maydeſcon. ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, natione Anglicus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſ. & in philoſophia ſeculari (quã Ariſtotelicam vocant) egregie doctus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, & declamator inſignis. Scripſit multa commendanda opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus ego reperi.

Contra Lolhardos Wicleff. lib. 1. Sermones de tempore, lib. 1.
Sermones de ſanctis, lib. 1. Cætera me latent.
Claruit in gymnaſio Oxonien. eo potiſſimum tempore, quo hæreſis Iohannis Wicleffi pullulare incepit in Anglia, & varia ſcripſit.

MARSILIVS de Ingen, natione Anglicus vir in diuinis ſcrip. eruditiſſ. & in ſeculari philoſophia nobiliſſime doctus, primus Heydelbergenſis gymnaſii plantator, quod Rupertus dux Bauariæ ac comes Palatinus Rheni inſtituens, magnifice dotauit, & Vrbanus Papa ſextus inſtar Pariſiorum confirmauit, canonicus etiam (vt Wimphelingius teſtatur) & theſaurarius Eccleſiæ S. Andreæ Colon. Edidit non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus in bibliotheca Heydelbergen. hodie manu ſua ſcripta habentur.

Quæſtiones ſententiarum, lib. 4. Dialectica notabilis, lib. 1.
Commentariorum in Ariſtotelem, lib. plures. Et quædam alia.
Moritur ſub Wenceslao Imp. & Bonifacio Papa nono. Anno domini 1394. 15. Calend. Septemb. Indictione ſecunda. Heydelbergę ſepultus in Eccleſia S. Petri. Sunt qui ſcribant eum Germanum fuiſſe, quibus ego liberum concedo iudicium. Conſtat autem quod de gymnaſio Pariſien Heydelbergam fuerit euocatus pro vniuerſitatis initio.

IOHANNES monachus Caſtellen. cœnobii, in diœceſi Eyſtetenſi, ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus, & eruditus, ac ſecularium literarum non ignarus, ingenio excellens & diſertus eloquio, Theologus, philoſophus & rhetor inſignis. Scripſit multa & præclara volumina, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. E quibus ego reperi duntaxat, opus magnum & clariſſimum in duobus voluminibus partitum, quod ingenti & commendabili ſtudio edidit.

Super regulam S. Benedicti, lib. 2. Breuiarum Bibliæ, lib. 1.
Sermones de tempore lib. 2. Sermones de ſanctis, lib. 1.
De paſſione domini ſermones, 43. lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos, lib. 1.
Alia inſuper multa edididit, quæ ad notitiam meam adhuc non venerunt.

CONRADVS de monte Puellarum, natione Teutonicus, Ratiſponenſis Eccleſiæ canonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari philoſophia doctiſſ. ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Primo in gymnaſio Erfordienſi rudimenta liberalium artium hauriens, ſe deinde ad vniuerſitatẽ Pariſienſem contulit, vbi philoſophiam & ſacras literas publice per octennium ſcholaribus lectitans, doctoratus infulam conſequutus eſt. Scripſit ad dominum Lupoldum Epiſcopum Bambergenſem grande & nobile opus, quod prænotauit ſecundum Græcos.

Iconomicam lib. 3. Omnes moralis philoſo.
Monaſticam ad ducem Auſtriæ, lib. 1. Politicam quoq;, lib. 1.
Quæſtiones varias, lib. 1.
Et alia multa.
Claruit temporibus Wenceslai Imp. & Vrbani Papæ 6. Anno domini 1390.

HENRICVS Boyc, natione Brito, ex diœceſi Leonenſi, ſicut in principio ſui operis ſuper decretalibus teſtatur, vir in iure canonico eruditiſſimus, & in philoſophia ſcholaſtica nobiliter doctus, ingenio præſtans & clarus eloquio, diffuſus & copioſus ſententia. Scripſit in ea facultate non ſpernenda volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus ſubiecta feruntur.

Super decretalibus lib. 5. *Venerabilibus & diſ.*
Super 6. decretalium, lib. 1. Super Clementinis, lib. 1.
Fertur etiam commentarios in Decretis edidiſſe, alioſque de diuerſis materiis varios tractatus, qui ad manus noſtras minime venerunt.

Iohannes Rusbrock, prior canonicorum regularium Viridis vallis in Brabantia, Cameracenſis diœceſis, natione Teutonicus, vir (vt ferunt) deuotus, ſed parum literatus. Scripſit patrio ſermone ad ædificationem ſimplicium quædam opuſcula, quæ per alium poſt eius mortem in latinum conuerſa, in certis optima, in quibuſdam vero à doctoribus feruntur eſſe erronea. Et de his Iohan. de Gerſon cancellarius Pariſienſis auiſamenta compoſuit. E quibus iſta feruntur.

De ornatu nuptiarum ſpiritualium lib. 3. *Ecce ſponſus venit, ex.*
De profectu religioſorum lib. 1.
Epiſtolas exhortatorias, lib. 1.
Et quædam alia. Claruit temporibus Wenceslai Imp. & Bonifacii Papæ 9. Anno domini 1390.

Iohannes Schodehouen. natione Teutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, prior Mechiſinienſis, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii. Scripſit ad vtilitatem prædicatorum verbi Dei non ſpernenda volumina. De quibus extant ſubiecta. Opus inſigne de vitiis & virtutibus & omni materia prædicabili, ſecundum ordinem alphabeti in duobus voluminibus, quod prænotauit.

Polipodium lib. 2. *Abſcondunt ſe multi.*
Sermones varii, lib. 2.
Alia etiam nonnulla edidit, quæ ad manus noſtras minime venerunt.

Michael Angrianus Bononienſis, natione Italus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcrip. erudítiſſ. & in ſeculari philoſophia, ac iure canonico nobiliter doctus quem Vrbanus Papa ſextus primo vicarium totius ordinis inſtituit, & electus demum in generalem. Anno domini 1381. ordinem rexit ſub obedientia Vrbani Papæ nouem annis. Scripſit multa præclara volumina. E quibus iſta feruntur. Ad Cardinalem Sanctæ Mariæ Transtyberim inſigne opus & præclarum.

De conceptione S. Mariæ, lib. 1.
Super toto pſalterio, lib. 5.
Super ſententias, lib. 4.
Quæſtiones ſententiarum, li. 1.
Tabula ſententiarum, lib. 1.
In Euangelium Matthæi, lib. 1.
In Euangelium Lucæ lib. 1. Erant ambo &c. Iſido.
Tabula moralium Gregorii, lib. 1.
Tabula Decreti, lib. 1.
Quadrageſimale, lib. 1.
Dictionarium incepit, lib. 3.
In Valerium Maximum, lib. 1.
In Ethicam Ariſtotelis, li. 1.

Et quædam alia. Morte præuentus hoc diuinum opus noui dictionarii nō perfecit, ſed ab a vſque ad c incluſiue in tribus voluminibus tantum perduxit. Moritur vltimo anno Wenceslai Imp. ſub Bonifacio Papa nono. Anno domini 1416. Calend. Decemb. Indictione octaua. Et ante maius altare ſui conuentus Bononienſis honorifice ſepultus, in pace Chriſti quieſcit.

Philippus Ferrarienſis Tholoſanus, Epiſcopus Pacenſis Eccleſiæ in Hiſpania, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & declamator ſermonum egregius, ingenio promptus & clarus eloquio, in regno Siciliæ olim prædicans, multos ab iniquitate conuertit, & eruditionis ſuæ fructus magnos Deo protulit. Scripſit elegantes.

Sermones de tempore, lib. 1.
Sermones de ſanctis, lib. 1.
Et quædam alia.

Sunt qui ſcribant eum ad cardinalatus honorē propter eximiam doctrinam & vitæ honeſtatem aſſumptum, de quo ego certus non ſum.

Galterus Diſſe, natione Anglicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, nuntius & legatus Bonifacii Papæ noni, in regnis Angliæ, Hiſpaniæ, Portugaliæ, Nauarræ, Arragoniæ, & in partibus Vaſconiæ, cæteriſq; terris & regnis crucem contra infideles & ſchiſmaticos prædicans, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſ. & declamator ſermonum egregius. Scripſit non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extant.

Contra Lolhardos, lib. 1.
De ſchiſmate quoque, lib. 1.
In aliquos pſalmos, lib. 1.
Sermones de tempore, li. 1.
Sermones de ſanctis, lib. 1.
Et quædam alia.

Claruit temporibus Wenceslai Imperatoris, & Bonifacii Papæ noni. Anno Domini 1390.

Gerardus Zutphanienſis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & erudi-

eruditus, ſecularium quoq; literarum non ignarus ingenio ſubtilis & clarus eloquio, nec minus conuerſatione quam ſcientia ſcripturarum præferendus, edidit quædam ad eruditionem deuotorum fratrum pertinentia opuſcula, quibus nomen ſuum cũ gloria tranſmiſit ad notitiam poſteritatis. E quibus vidi tantum,

De reformatione interiori, lib. 1. *Homo quidam deſcendit.*
De aſcenſione ſpiritali lib. 1. *Beatus vir cuius eſt.*
Sermones varios, lib. 1. De cæteris nihil reperi.

Ex ſcriptis ſuis apparet eum virum deuotum & religioſum fuiſſe, & alicuius ordinis, quanquam ignoretur à nobis. Sunt vero qui ſcribant eum canonicũ extitiſſe regularem, quod veriſimile tranſimus. Claruit in gymnaſio Colon. & varia ſcripſit.

IOHANNES de Hiſdinio, ordinis fratrum hoſpitalis S. Iohannis Hieroſolymitani, vir in diuinis ſcrip. eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ſacræ paginæ doctor inſignis, & declamator ſermonum egregius, ingenio acutus & eloquio compoſitus, edidit multa præclara volumina, & in vniuerſitate Pariſien. lecturas & plures & elegantes pronuntiauit. De quibus extant iſta.

In Euangelium Marci, lib. 1. *Similis factus eſt leoni.*
In Euangelium Iohannis, lib. 1. In epiſtolam ad Romanos, lib. 1.
In Epiſtolas ad Corinthios, lib. 2. In epiſtolam ad Galatas, lib. 1.
In epiſtolam ad Epheſios, lib. 1. In epiſtolam ad Philippenſes, lib. 1.
In epiſtolam ad Coloſſen. lib. 1. In epiſtolas ad Theſſalonicen. lib. 2.
In epiſtolas ad Timotheum, lib. 2.
In epiſtolam ad Titum lib. 1. *Erudi filium tuum quia vt.*
In Epiſtolam ad Philemonem lib. 1. In epiſtolam ad Hebræos lib. 1.
De annuntiatione dominica lib. 1. *Aue Maria gratia plena.*
Sermones varii lib. 1. Et alia multa.

In multos etiam Bibliæ libros commentarios & lecturas ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras adhuc minime peruenerunt. Claruit temporibus Wenceslai Imp. & Bonifacii Papæ noni. Anno domini 1390.

PHILIPPVS de monte Galerio, ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, vir in ſacris ſcrip. exercitatus, magnus & egregius verbi Dei prædicator. Scripſit pro vtilitate corũ qui declamationibus inſeruiunt non contemnenda opuſcula, quibus ingenium nobiliter exercitans, etiam nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deſtinauit. E quibus reperi tantum ſubiecta.

Sermones de tempore lib. 1. *Erunt ſigna in ſole & lu.*
Sermones de ſanctis, lib. 1. Sermones quadrageſimal. lib. 1.

Fertur præterea & alios diuerſos compoſuiſſe tractatus, & nonnullos diuinorum librorum explanaſſe, ſed ad me nihil eorum peruenit.

IOHANNES cognomento Groſſus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, prior nonusdecimus generalis, alii habent, viceſimusprimus, patria Tholoſanus, vir ſtudioſus & eruditus. Scripſit aperto ſermone non ſpernenda volumina, quibus exercitato magnifice ingenio, nomen ſuum etiam poſteris notificauit. E quibus ego vidi tantum opus præclarum, quod ordinis Carmelitani inſtitutionem & progreſſum continens prænotatur.

Viridarium, lib. 3. *Quibus rebus genera.*
Feruntur & eius ſermones lib. 1. Et quædam alia.

Claruit temporibus Wenceslai Imp. & Bonifacii Papæ noni. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1400.

NICOLAVS de Gorran, ordinis fratrum prædicatorum ſancti Dominici, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſiſſimus, & nobiliter eruditus, ingenio præſtans, edidit ſcholaſtico & aperto ſermone multa volumina, quorum lectio his qui inſtitui cupiunt in ſanctis ſcrip. non erit abiicienda, de quibus ego ad manus noſtras pauca memini perueniſſe. Feruntur autem de pluribus ſubiecta.

Super ſententias lib. 4. In quinq; libros Moyſi lib. 5.
In Eſaiam prophetam lib. 1. In Hieremiam quoq; lib. 1.
In Eccleſiaſticum grande opus lib. 1.
In Cantica canticorum lib. 1. *Benedictionem dabit.*
In Euangelium Matthæi lib. 1. In Euangelium Marci. lib. 1.
In Euangelium Lucæ lib. 1. In Euangelium Iohannis. lib. 1.

In Epiſtolas Pauli lib.1. *Dedit in lucem gentium.*
Sermones varii lib.1. Et quædam alia.

Fertur præterea in totam pene Bibliam commentarios, & lecturas notabiles edidiſſe, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt.

IACOBVS de Theramo canonicus Aprucinus, & Archidiaconus Auerſanus conſultus celeberrimus & philoſophiæ ſecularis doctor præclarus, ingenio ſubtilis, eloquio apertus & compoſitus, cuius apud profeſſores huiuſce facultatis magna erat ſuo tempore authoritas, edidit in ea diſciplina quædam egregia volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus ego reperi tantum dialogum de redemptione generis humani. Belial vulgariter nuncupatum, quem author prænotauit.

Conſolationem peccatorum lib.1. *Poſtquam per ſcientiæ lignum.*
In Clementinis dicitur ſcripſiſſe, lib.1. Et quædam alia.

Claruit temporibus Wenceslai Imperatoris, & Bonifacii Papæ 9. Anno domini 1390.

GVILHELMVS de Oppenbach, natione Teutonicus, in ſcripturis ſanctis doctor eruditus & inſignis, atque in philoſophia ſcholaſtica nobiliter exercitatus, ingenio acutus & vehemens, & ad diſputandas, enodandasq; quæſtiones ſcripturarũ ſatis idoneus. Scripſit in facultate Theologica non abiicienda opuſcula, quibus in gymnaſio Pariſien. nomen ſuum notificauit, de quibus ego reperi.

Super ſententias lib.4. Quæſtiones diſputatas lib.1.

Sermones etiam & quoſdam alios fertur ſcripſiſſe tractatus, atque in ſcholis lucubraſſe lecturas, quæ ad notitiam meam non venerunt.

HENRICVS de Langenſtein, dictus de Haſſia, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari philoſophia nobiliter doctus, ingenio præſtãs, abundans & diffuſus, quippe qui multis annis in lectura Geneſis conſumptis vix ad quartum caput libri pertingentis totidem volumina compleuit. Erat enim ad omnia reſolutus, & in dicendo ſcribendoque copioſus, adeo vt apud eum maioris difficultatis fuerit ſponte memoratu digna occurrentia repellere, quam noua quæ dicerentur inuenire. Hunc quemadmodum ex quadam eius Epiſtola reperi, canonicum Wormacienſis Eccleſiæ fuiſſe crediderim. Claruit primum in vniuerſitate Pariſienſi, vbi lauream doctoratus promeruit, deinde pro decore nouæ plantationis vniuerſitatis Wienenſis illo ſe contulit, & tum docendo tum ſcribendo magnam gloriam eruditionis ſuæ acquiſiuit. De cuius opuſculis feruntur.

Super ſententias, lib.4.
In Geneſim & prologum lib.5. *In principio creauit de.*
De Antichriſto & ſchiſmate, lib.1. *Reuerendo in Chriſto.*
De eruditione ſacerdotii lib.1. *Tibi dabo claues reg.*
De anima contemplatiua lib.1. De contemplatione lib.1.
Speculum animæ lib.1.
De horis canonis lib.1. *Septies in die laudem.*
Contra Aſtrologos, lib.1. *Multi principes & ma.*
Super oratione dominica lib.1. *Diuina ſapientia rebus.*
Super Aue Maria, lib.1. *Aue Maria gratia plena.*
Super Symbolo Apoſtolorum, lib.1. *Credo in Deum patrem.*
De contemptu mundi, lib.1. *Reuerendo domino Iohanni.*
Contra frẽm Thelefforum lib.1. Contra quendam Wicleffitam, li.1.
Ad canonicos regulares lib.1. *Ecce nos reliquimus.*
De proprietate monachorum, lib.1. Sermones de tempore. lib.1.
Sermones de ſanctis, lib.1. In Cantica canticorum li.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. H. de Langenſteyn. di.

Quæſtiones variæ. Alia quoque multa edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus Ruperti Palatini Bauari regis Romanorum, & Bonifacii Papæ 9. Anno 1400.

IOHANNES de Bromyard, ordinis fratrum prædicatorum ſancti Dominici, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus, & longa exercitatione doctus, ſecularium quoque literarum non ignarus, ingenio excellens, & egregius declamator. Scripſit quædam præclara volumina, quibus memoriam nominis ſui apud poſteritatem ſtabiliuit. E quorum numero ſubiecta feruntur. Opus magnũ & luculentiſſimum, ac prædicatorib. valde vtile, quod prænotauit.

Summam prædicantium, lib.1. *Prædicantium vita &c.*

Sum-

Summam iuris moralis lib.1. *Quod in ſequenti opuſc.*
Sermones de tempore lib.1. Sermones de ſanctis lib. 1.

Alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

IOHANNES Gluel, natione Teutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, prior Colonienſis, de Aquisgrani ciuitate Imperiali oriundus, vir in diuinis ſcripturis egregie doctus & ſecularis literaturæ non ignarus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis & præclari ingenii. Scripſit inter cætera ſtudii ſui opuſcula, volumen huiuſce religionis cultoribus non abiiciendum, de origine & profectu ordinis ſui, quod prænotauit.

Speculum Carmelitarum lib.1. Sermones de tempore lib.1.
Quadrageſimale, lib.1. *Theſaurizate vobis.*
Sermones de ſanctis, lib.1.

Claruit in conuentu ſuo Colonienſi, varia ſcribens & componens opuſcula, vbi tandem deficiens & diem ſuum obiens, in pace ſepultus eſt.

HENRICVS Euta ſiue Oyta, natione Teutonicus, gymnaſii Wienenſis in Auſtria vnicum decus & complantator à principio, vir in diuinis ſcripturis & eruditiſſimus, & in philoſophia Ariſtotelica nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus & declamator ſermonum egregius. Scripſit multa præclara volumina, de quibus ad manus noſtras pauciſſima hucuſque peruenerunt. Legi enim duntaxat.

Super ſententias, lib.4. *Circa prologum primi.*
De contractibus lib.1. *Diligite iuſtitiam qui.*
De conceptione ſanctæ Mariæ lib.1. *Conſurget virgo de Iſra.*
Et quoſdam ſermones De cæteris nihil vidi.

Claruit in gymnaſio Wienenſi, ſub Wenceslao Imp. cum Henrico de Haſſia. Anno domini 1390.

HENRICVS de Andernaco, natione Teutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & Ariſtotelicæ philoſophiæ interpres egregius, ingenio excellens & declamator ſermonum inter omnes ſui temporis famoſus edidit non peruidendæ authoritatis opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta. Opus præclarum.

Super ſententias lib.4. Sermones de tempore. lib 1.
Sermones de ſanctis, lib.1. Quæſtiones philoſophiæ lib.1.

Et quædam alia quæ ad notitiam noſtrę lectionis minime venerunt. Claruit in conuentu Colonien. potiſſimum, vbi & ſepultus dicitur.

BLASIVS Andernarius, natione Gallus ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir doctus in ſcrip. ſanctis, & in palæſtra ſcholis diſciplinæ nobiliter exercitatus, ingenio clarus, & diſputator egregius. Scripſit nonnulla præclara volumina quibus nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad notitiam poſteritatis. E quorum numero præcellit opus luculentum & inſigne.

Super ſententias lib.4. Quæſtiones & collationes, li.1.

Nonnulla etiam ſcripſiſſe in philoſophia morali dicitur, ſed ad me non venerunt.

BARTHOLOMÆVS de Saliceto iureconſultus, omnium ſui temporis celeberrimus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, cuius dicta magnæ authoritatis habentur apud iuris ciuilis profeſſores, edidit quædam in legibus luculenta opuſcula, quibus memoriam ſui nominis immortalitati apud poſteros conſecrauit, de quibus feruntur.

Super Codice lib.9. Super inſtitutis lib.4.
De vſu Feudorum lib.1.
Et alia complura.

Claruit temporibus Wenceslai Imp. & Bonifacii Papæ 9. Anno domini 1390.

IOHANNES abbas monaſterii S. Bauonis, ordinis diui patris Benedicti, natione Germanus, doctor & profeſſor diuinarum ſcripturarum egregius, ingenio ſubtilis & comptus eloquio, non minus religioſa conuerſatione quam ſcientia literarum inſignis. Scripſit ad inſtructionem monachorum quædã præclara opuſcula, de quibus extant ſubiecta. Opus quod prænotauit.

De eſu carnium, lib.1. Declarationes in regulam, lib.1.
Quæſtiones ſententiarum, lib.1.

Varios prętérea, multiplicesq; fertur ſcripſiſſe tractatus, ſed nihil eorũ ad man⁹ noſtras memini perueniſſe, prætér eum quẽ de eſu carniũ ſcripſit libellũ, in quo pulchre deducit

& probe concludit quod monacho ſano, ſecundum regulam S. Benedicti profeſſo, carnium eſus illicitus ſit, & ideo omnino interdictus.

RICHARDVS Lauinham, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, natione Anglicus, vir in ſcripturis ſanctis egregie doctus, & ſecularis philoſophiæ interpres eximius, in declamandis quoque ſermonibus ad populum excellentis ingenii. Scripſit etiam nonnulla volumina, de quibus iſta feruntur.

Contra Lolhardos, lib. 1. De fundatione ſui ordinis, lib. 1.
Pro libro Brigidæ, lib. 1. Sermones varii, lib. 1.
De logica quoq;, lib. 1. Et variæ quæſtiones, lib. 1.

Claruit in vniuerſitate Oxonien. eo potiſſimum tempore quo hæreſis Iohannis Wicleffi & Lolhardorum cœpit in Bohœmia.

IOHANNES de Werdena, ordinis (vt ferunt) fratrum minorum, natione Teutonicus, vir in ſcrip. ſanctis ſtudioſus & eruditus, ac veterum lectione diues atque in naturali philoſophia ſufficienter doctus ingenio excellens, ſermone & ſcholaſtica ſimplicitate compoſitus, declamator ſermonum popularium ſuo tempore celeberrimus. Scripſit inter cætera ingenii ſui monimenta, prædicatoribus verbi Dei neceſſaria valde opuſcula; quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus extant.

Sermones de tempore duplices, lib. 2. *Induamur*, &c. vide.
Sermones de ſanctis duplices, lib. 2. Sermones etiam per quadrageſimã, l. 1.

Cætera vero quæ compoſuit, ad notitiam noſtram minime venerunt.

IACOBVS, qui dicitur magnus, patria Tholetanus, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini, vir in diuinis ſcrip. eruditus, & philoſophiæ naturalis cognitione inſignis, ac veterum lectione copioſus. Fertur in diuinis libris varios tractatus & commentarios edidiſſe, qui ad manus noſtras necdum venerunt. Reperi volumen eius vnum egregium & inſigne de ſermone & inquiſitione ſapientiæ prænotatum.

Sophologium lib. 3. *Illuſtriſſi. principis.*

De aliis nihil vidi. Claruit temporibus Wenceslai Imp. & Bonifacii Papæ 9. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1400.

IOHANNES Campſcen ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, natione Anglicus, in ſcripturis ſanctis longo ſtudio exercitatus & continua lectione veterum ingenio copioſus, declamator ſermonum egregius. Fertur quædam præclara cudiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit. E quorum numero extare perhibentur valde notabiles.

Sermones de tempore, lib. 1. Sermones de ſanctis, lib. 1.

Cæterorum vero quæ compoſuit, titulos operum inuenire non potui.

THOMAS Gualenſis, ordinis fratrum prædicatorum, natione Anglicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus & multum ſtudioſus, atque in ſecularibus literis maxime in philoſophia ſcholaſtica nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, ſermonum quoque declamator egregius, & in ſcholaſticis lectionibus diſputator acutus. Scripſit multa præclara in ſcripturis ſanctis opuſcula, quibus nomẽ ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. De quibus tamen pauca ad manus noſtras peruenerunt. Reperi enim tantum ſubiecta.

In toto pſalterio, lib. 1. *Beatus qui cuſtodit.*
In prouerbia Salomonis lib. 1. *In abſconditis parabo.*
In Auguſtinum de ciuitate Dei lib. 10. *Fluminis impetus læti.*
In Cantica canticorum lib. 1.

Claruit in vniuerſitate Oxonien. vbi multa dicitur compoſuiſſe volumina, & præſertim lecturas diuerſas in plures Bibliæ libros.

PHILIPPVS abbas monaſterii Otterburgenſis, diœceſis Wormacien. ordinis Ciſtercienſis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus, & diuturna exercitatione doctus, & ſecularis literaturæ non ignarus, edidit pro ædificatione legentium non contemnenda volumina, quibus ingenium ſuum probe exercitans etiam nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quorum numero ſubiecta feruntur. Opus præclarum & inſigne.

In Cantica canticorum, lib. 1. Sermones de tempore, li. 1.
Sermones de ſanctis, lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos, lib. 1.

Si quid amplius edidit, ad notitiam meam adhuc minime peruenit.

NICOLAVS eximiæ doctrinæ medicus, natione Italus, patria Florentinus, vir non ſolum in medicinis, verum etiam in aliis literis ſecularis philoſophiæ eruditiſſ. ingenio

clarus

clarus & comptus eloquio, cuius eruditio quanti ſit apud medicos huius temporis non meis verbis, ſed eorum teſtimoniis comprobatur. edidit quædam in ea facultate præclara opuſcula. De quibus fertur opus inſigne.

Summa medicinæ lib.1. Et quædam alia.

Moritur temporibus Ruperti regis Romanorum, & Iohannis Papæ 23. Anno domini 1412. Indict. 5.

IOHANNES de Duren, ordinis fratrum minorum S. Franciſci, natione Teutonicus, vir ſtudioſus & in ſcrip. ſanctis nobiliter exercitatus, in declamandis ſermonibus ad populum magnæ & præclaræ opinionis. Fertur ad directionē ſimplicium ſacerdotum & prædicatorum quædam cudiſſe opuſcula, quibus nominis ſui memoriam apud poſteros reliquit. E quibus extant.

Sermones de tempore, lib 1. Sermones de ſanctis, lib.1.
Quadrageſimale lib.1. *Sanctificate ieiunium.*
De ſeptem peccatis mortalibus lib.1. *Cum confeſſor idoneus.*
De occultis vitiis lib.1. *Eſt via quæ videtur ho.*
De confeſſione, lib.1.

Alia quoq; multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

TILMANNVS de Hachenberg, ordinis fratrum minorum, natione Teutonicus, ex diœceſi Treuerorum, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & longa exercitatione doctus, linguā habens politam vſu loquendi, in declamandis ad populum ſermonibus magnus & clariſſimus effulſit. Scripſit quædā non ſpernenda ſimplicibus opuſcula, quibus ingenium ſuum fructuoſe commodans nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quibus extant.

Sermones de tempore. lib.1. *Erunt ſigna &c. hic prædi.*
Sermones de ſanctis, lib.1. Sermones per quadrageſimam, lib.1.
Et quædam alia.

Claruit in conuentu ſuo Confluentino, vbi & moriens ſepultus eſt.

IOHANNES de Ligniano, iureconſultus celeberrimus, & philoſophorum diſciplinis probe inſtructus, ingenio præſtans, & clarus eloquio. Fertur in iure canonico quædā egregia cudiſſe opuſcula, quibus inſiſtens, & tempus vtiliter expendit, & nominis ſui memoriam etiam poſteris reliquit. E quibus (Franciſco de Zabarellis in prologo ſuper Clementinis teſte) extant comportationes.

Super Clementinis, lib.1. Et quædam alia.

Claruit ſub Ruperto Bauaro rege Romanorum, & Bonifacio Papa nono. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1400.

HVGO de Sletſtadt, natione Teutonicus, vir in ſcrip. diuinis ſtudioſus & eruditus, atq; in philoſophorum diſciplinis egregie doctus ingenio ſubtilis, & quæſtionum ſcholaſticalium diſputator inſignis. Scripſit quædam (vt ferunt) præclara volumina, quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quibus extat opus.

Quæſtionum ſententiarum lib.4. Et quædam alia.

Fuit autē diui patris Bonauenturæ, ordinis minorū, in ſuis determinationibus ſectator & interpres luculentus, enucleans ea quæ in ſingulari philoſophia illius obſcura & rariora ſimplicibus videri potuerunt.

PAVLVS Venetus, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini, vir in diuinis ſcrip. eruditiſſ. & in philoſophia Ariſtotelica nulli ſuo tempore in Italia ſecundus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, & declamator egregius, multa in philoſophia maxime opuſcula compoſuit, quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quibus feruntur.

Contra Iudæos, lib.1.
Summa de naturalibus lib.1. *Plurimorum aſtrictus.*
Sermones de tempore, lib.1. Sermones de ſanctis, lib.1.
Sermones de quadrageſima lib.1.
Super lib. Poſteriorum, lib.2. *Omnis doctrina, &c.*
Super Phyſicorum lib.8. *Naturali philoſophia.*
Super Metaphyſicam, lib.12. *Tecum ſapientiſſime re.*
Super de anima lib.2. *Tanta literarum &c.*
Summa philoſophiæ, lib.1. *Colloquium inſa. &c.*
Logica duplex lib.2. *Conſpiciens, &c.*
Super de generatione & corrupt. lib.2. *Humanarum diuinarumq.*
Super lib. Porphyr. lib.1. *Maxima & forti, &c.*

Super lib. prædicamentorum lib. 1. *Quærenti mihi &c.*
Super conſequentiis Strodi, lib. 1. *Ieſum Deum & hominem.*

Et alia complura. Claruit ſub Wenceslao Imp. Anno domin 1400. Et iuuenis decedens in ſacriſtia ſui ordinis. Venetiis ſepultus eſt.

IACOBVS de Theſſalonia, ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcrip. eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio excellens, ſermone nitidus atque cōpoſitus, in declamandis ſermonibus ad populum, nulli ſuo tempore ſecundus, edidit quædam præclara volumina, quibus nominis ſui laudabilem memoriam poſteris reliquit. E quibus extat opus inſigne, de moribus hominum, & officiis nobilium, ac popularium prænotatum, materiam præferens,

De ludo ſcaccorum lib. 4. *Inter omnia genera ſigno.*
Sermones varii lib. 1.

Alia vero quæ ſcripſiſſe dicitur, ad notitiam noſtram minime venerunt.

THOMAS de Haſelbach, natione Teutonicus, in ſcripturis ſanctis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio præſtans & ſermone ſcholaſticus, ſed nimis diffuſus & prolixus, & ob id reprehenſioni quorundam obnoxius. Nam cum eſſet ordinarius ſacræ Theologiæ lector in gymnaſio Wienenſi vno & viginti annis in Eſaia propheta legens ad finem primi capituli non peruenit. Scripſit nonnulla in ſcripturis diuinis opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta multa volumina.

In Eſaiam prophetam, lib. 1. Super ſententias, lib. 4.
De decem præceptis, lib. 1.
De quinq; ſenſibus hominis lib. 1. *Poſtquam Dei dono taliter.*
Sermones de tempore lib. 1. Sermones de ſanctis lib. 1.

Et alia multa. Claruit temporibus Ruperti regis Romanorum, & Gregorii Papæ duodecimi. Anno domini 1410.

THOMASINVS patria Ferraciēſis, ordinis fratrum prædicatorū ſancti Dominici, vir in ſcrip. ſanctis ſtudioſus & doctus, in delictis populorum corripiendis declamator egregius. Fertur quædam ad inſtructionem ſimpliciū ſacerdotum præclara cudiſſe opuſcula, quibus nominis ſui notitiam cum laude tranſmiſit ad poſteros. De quorum numero potiſſime feruntur.

Sermones de tempore, lib. 1. Sermones de ſanctis, lib. 1.
Sermones per quadrageſimam. lib. 1.

Cætera vero quæ compoſuit, ad notitiam noſtram hucuſq; non venerunt.

THOMAS de Kempis, natione Teutonicus, ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini montis diuæ martyris & virginis Agnetis, prope Zwollis in diœceſi Traiectenſi, vir in ſcripturis diuinis ſtudioſus & eruditus, vita & conuerſatione deuotus, & beatæ Mariæ ſemper virginis amator præcipuus. Scripſit pro inſtructionee ſimplicium fratrum non ſpernenda opuſcula. De quibus feruntur ſubiecta.

De contemptu mundi lib. 4. *Qui ſequitur me, non.*
Sermones ad nouicios lib. 3. *Ecce quam bonum & quam iocun.*
Sermones ad fratres lib. 1. *Qui non renuntiauerit.*
Dialogus nouiciorum; lib. 1. *Rogo te Pater chariſſime.*
De vita ſolitaria lib. 1. *Chariſſime cum eſſes in.*
De tribus tabernaculis lib. 1. *Eſt ſcriptum in Prophe.*
De vera compunctione lib. 1. *Flete mecum omnes amici.*
Hortulus roſarum lib. 1. *Cum ſancto ſanctus eris.*
Vallis liliorum, lib. 1. *Ego flos campi, & lilium.*
Alphabetum monachi, lib. 1. *Vias tuas domine demon.*
Conſolatio pauperum, lib. 1. *Conſolamini conſolamin.*
Epitaphium monachi lib. 1. *Via iuſtorum recta ſa.*
Qualis debeat eſſe monachus lib. 1. *Audi religioſe mona.*
Manuale paruulorum lib. 1. *Sinite Paruulos veni.*
Doctrinale iuuenum lib. 1. *Fili à iuuentute tua ex.*
De contemptu mundi alius lib. 1. *Dominus regit me & nihil.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. *Chariſſime frater liben.*

Et quædam alia. Claruit temporibus Ruperti Bauari regis Romanorum, & Gregorii Papæ. 12. Anno domini 1410.

NICOLAVS monachus cœnobii ſanctæ crucis in Auſtria, ordinis Ciſtertienſis, natione

natione Germanus, vir in diuinis ſtudioſus & eruditus, ac veterum lectione diues, ingenio excellens, & clarus eloquio. Scripſit quædam non ſpernendæ vtilitatis opuſcula, quibus ingenii ſui memoriam ad poſteros tranſmiſit. E quibus feruntur ſubiecta. Opus non abiiciendum in laudem beatiſſimæ Dei genitricis & virginis Mariæ, prædicatoribus vtile, quod prænotauit.

Imaginem ſanctæ Mariæ lib.3. *Nomen virginis Mariæ.*
Sermones varii lib.1.

Cætera, etſi multa feruntur quæ compoſuit, ad nos minime venerunt.

BARTHOLOMÆVS de Vrbino, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, operum ſanctorum patrum diligens perſcrutator. Scripſit non ſpernenda volumina, de quibus feruntur ſubiecta. Ex opuſculis ſancti Ambroſii & Auguſtini opus ſingulari ſtudio ſecundum alphabeti ordinem in vnum comportauit, cui titulum impoſuit.

Milleloquium Auguſtini lib.1. Milleloquium Ambroſii lib.1.
De bello quoq; ſpiritali lib.1. Et alia complura.

Claruit temporibus Ruperti regis Romanorum, & Gregorii Papæ duodecimi. Anno domini 1410.

FRANCISCVS de Platæa, ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & tam in iure quam in philoſophia ſeculari notabiliter doctus, ingenio excellens, & declamator ſermonum egregius, multa præclara dicitur lucubraſſe opuſcula, quibus nominis ſui memoriam cum laude tranſmiſit ad poſteros, de quorũ numero ſubiecta feruntur. Opus inſigne & pręclarum quod prænotauit.

De reſtitutionibus lib.1. *Vtrum reſtitutio ſit de.*
De cenſuris lib.1. Sermones varii. lib.1.

Cætera vero quæ compoſuit, ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt.

PETRVS de Candia, natione Crœtenſis, ordinis fratrum minorum, primo, Epiſcopus Nouarienſis, deinde Mediolanenſis archiepiſcopus, poſtea ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ cardinalis, & poſtremo ſummus pontifex Alexander quintus nominatus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in philoſophia ſcholaſtica magnifice doctus, declamator ſermonum celeberrimus, qui olim in gymnaſio Pariſienſi publicæ ſcholæ præfuit, & docendo ac ſcribendo magnas & ingentes laudes acquiſiuit. De cuius elegantiſſimis opuſculis extant luculenti vtilesque commentarii.

Super ſententias, lib.4. Sermones varii, lib.1.

Et quædam alia. Moritur vltimo Ruperti regis Romanorum anno; ſepultus in conuentu minorum Bononiæ. Anno domini 1410. Indict. 3.

FRANCISCVS de Bachone patria Cathalanus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, conuentus Gerundenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in philoſophia ſeculari nobiliter doctus tantum docendo & diſputando in Pariſienſi vniuerſitate valuit, vt doctor ſublimis cognominatus ſit. Scripſit inter alia ingenii ſui monimenta opus magnum & inſigne ex ſcriptis ſanctorum patrum declamatoribus ſermonum ad populum ſatis vtile, quod prænotare poſſumus.

Repertorium prædicantium lib.1. Super Sententias quoq; lib.4.

Fertur præterea & quædam alia ſcripſiſſe, ſed ad manus noſtras non venerunt.

MICHAEL Herbrant de Duren, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, natione Teutonicus ſacræ theologiæ lector, & prior conuentus Crucennacenſis in diœceſi Moguntina, vir doctus & declamator adeo inſignis vt non ſolum in vicino, ſed etiam ad remota loca, & cathedrales Eccleſias euocatus omnium admiratione habitus prædicaret. Hic apud Iohannem comitem Spanhemenſem vltimum magnæ familiaritatis & authoritatis erat, & multa ab eo ſuo conuentui bona obtinuit. Scripſit inter cætera elegantes.

Sermones de tempore, lib.1. Sermones de ſanctis lib.1.
Collationes ſynodales lib.1. Et quædam alia.

Claruit temporibus Ruperti regis Romanorũ, & Sigiſmundi Imp. Anno domni. 1410.

PETRVS de Spira, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, & in ſeculari philoſophia magnifice doctus; ingenio præſtans, & clarus eloquio, in declamandis ſermonibus ad populum celeberrimæ opinionis. Scripſit quædam præclara opuſcula quibus nominis ſui memoriam ad poſteros tranſmiſit. E quorum numero feruntur.

Sermones de tempore lib.1. Sermones de ſanctis lib.1.
Super libros Ethicorum lib.8. Alia vero quæ compoſuit, ad notitiam noſtræ lectionis nondum venerunt.

REINHARDVS de Fronthouen, natione Teutonicus, ordinis (vt ferunt) fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſtudioſus & longa exercitatione peritus ſcripturis, & ſecularis literaturæ non ignarus. Scripſit prædicatoribus verbi Dei non abiicienda opuſcula, quibus nomen ſuum etiam poſteris notificauit. E quibus ego vidi tantum.

Sermones de tempore lib.1. Sermones de ſanctis lib.1.

De aliis nihil vidi. Claruit (vt ſui dicunt) in conuentu Confluentino, vbi & mortuus eſt.

IOHANNES Capreolus, ordinis fratrum prædicatorum, patria Tholoſanus vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & in diſciplinis Ariſtotelicæ philoſophiæ egregie doctus, ingenio acutus, & ad diſputandum ſatis idoneus, dictorum ſancti Thomæ Aquinatis propugnator & defenſor acerrimus. Scripſit ingenii ſui monimenta clariſſima, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extant multa volumina.

Super ſententias lib.4. Et ſermones varii lib.1.

Ac quædam alia. Claruit ſub Sigiſmundo Imp. Anno domini 1415.

HENRICVS de Coſueldia, natione Teutonicus, ordinis Carthuſien. prior domus ſanctæ Mariæ, prope montem diuæ Gertrudis in Hollandia, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, vita & conuerſatione deuotus, & magnæ famæ, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, declamator quoque ſermonum celeberrimus. Scripſit multa præclara volumina, quorum deuotis fratribus & ſuæ ſalutis amatoribus vtilis frequentatio iudicatur. E quibus ſubiecta feruntur.

In Exodum myſtice lib.1. In epiſtolam Pauli ad Roman. lib.1.
De tribus votis ſubſtantialibus lib.2. *Nolite diligere mundum.*
Contra vitium proprietatis, lib.1. De tribus cuſtodiis monaſticis. lib.1.
De inſtitutione nouitiorum, lib.1. Circumciſorium myſticum lib.1.
De ſacramento altaris, lib.1. De annuntiatione dominica lib.1.
Eulogium Pauli heremitæ, lib.1. Sermones de tempore lib.1.
Sermones de ſanctis, lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Et alia complura. Guilhelmi Pariſienſis Epiſcopi arduum opus de vniuerſo corporeo & incorporeo ſeu ſpiritali, mira induſtria perluſtrans, breui compendio pulchre concluſit. Moritur in domo Vallis gratiæ prope Brugas viſitationis actu ſalubriter occupatus, temporibus Sigiſmundi Imp. Anno domini 1410. Indictione 3. 7. Idus Iulii.

HENRICVS de H..chenburg, ordinis fratrum prædicatorum, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis magnifice exercitatus & probe inſtructus, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis ingenii & celeberrimæ opinionis. Scripſit pro directione ſimplicium ſacerdotum non abiicienda volumina. E quibus extant.

Sermones de tempore lib.1. *Ego veniam & curabo,*
Sermones de ſanctis, lib.1.

Claruit (vt ſui ferunt) in conuentu Confluentino, vbi varia compoſuit.

IORDANVS ordinis fratrum S. Auguſtini de heremo, natione Teutonicus, vir deuotus, & ſcripturarum diuinarum explanator & interpres egregius in declamandis ſermonibus excellentiſſ. ingenii. Scripſit plures elegantes & deuotis fratribus vtiles tractatus, quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quibus tamen pauca in manus noſtras peruenerunt. Feruntur autem iſta.

In Apocalypſin Iohannis, lib.1. Apologia ordinis ſui, lib.1.
De paſſione domini lib.1. *Inſpice & fac ſecundum ex.*
Sermones de tempore lib.1.
Sermones de ſanctis lib.1. *Ecce dabit voci ſuæ vo.*
Quadrageſimale, lib.1. Quæſtiones variæ. lib.1.

Et alia multa. Claruit ſub Ruperto rege. Anno domini 1410.

PETRVS Epiſcopus nouæ ciuitatis, natione Italus ex oppido Bruniquelli, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini, vir in diuinis ſcrip. eruditiſſ. & ſecularium literarum non ignarus, ingenio præſtans & eloquio clarus, edidit magnæ vtilitatis plura opuſcula, quibus magnifice exercitato ingenio memoriam ſui poſteris demãdauit. E quibus feruntur ſubiecta. Opus quoddam inſigne, in quo omnes noui & veteris teſtamenti hiſtorias ad alphabeti ordinem redegit, & ad ſingulas materias diſpoſuit.

Su-

Super ſententias,	lib.4.	In prouerbia Salomonis,	lib.1.
In Eccleſiaſten etiam,	lib.1.	In Cantica canticorum,	lib.1.

Et alia multa. Præterea vero totam ferme Bibliam optimis commentariis exornaſſe dicitur. Claruit ſub Ruperto rege Romanorum. Anno domini 1410.

LAVRENTIVS Iuſtinianus, natione Venetus, ordinis Cœleſtini, & Venetus poſtea patriarcha, vir in diuinis ſcript. ſtudioſus & eruditus, moribus & vita inſignis, cum diuitias & honores huius mundi habere quam maximos potuiſſet, omnia pro Chriſti amore contemnens, ordinem præfatum ingreſſus eſt, in quo magna religione & abſtinentia coruſcans, ad ædificationem ſimplicium deuotiſſ. opuſcula edidit, quorum tituli feruntur ſubiecti.

Lignum vitæ,	lib.1.	De diſciplina monaſtica,	lib.1.
De connubio verbi & animæ,	lib.1.	De agone Chriſti,	lib.1.
De interiori conflictu,	lib.1.	De complanctu Eccleſiæ,	lib.1.
De ſacramento altaris,	lib.1.	De vita ſolitaria,	lib.1.
De contemptu mundi,	lib.1.	De ſermone domini in cœna,	lib.1.
De officio paſtorali,	lib.1.	De obedientia quoq;,	lib.1.
De gradibus perfectionis,	lib.1.	Sermones 40.	lib.1.

Claruit temporibus Ruperti regis Romanorum. Anno domini 1410. Sepultus eſt Venetiis in Eccleſia cathedrali. Ad cuius tumbam multa miracula diuinitus fiunt. Eius vitam Bernhardus Iuſtinianus nepos ipſius luculenter deſcripſit.

AVGVSTINVS de Roma, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini, prior generalis, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſiſſ. & valde eruditus, atque in ſeculari philoſophia nobiliter doctus, ingenio præſtans & clarus eloquio. Scripſit multa egregia volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus extant.

Super ſententias,	lib.4.	In epiſtolas Pauli omnes,	lib.14.
In Apocalyſin Iohannis,	lib.1.	De libero arbitrio,	lib.1.
De peccato originali,	lib.1.	De Chriſto & Eccleſia,	lib.1.
De charitate Chriſti erga electos,	lib.1.	De perfecta iuſtitia Eccleſiæ,	li.1.
De poteſtate Papæ,	lib.1.	Super lib. Ethicorum,	lib.8.

Alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur, ſed ad notitiam meam non venerunt.

Claruit temporibus Sigiſmundi Imp. & Iohannis Papæ 23. Anno domini 1410.

BALDVS Peruſinus, Bartholi de Saxoferrato quondam auditor atq; diſcipulus, iureconſultus omniũ ſui temporis celeberrimus, & in ſeculari quoque philoſophia nobiliter doctus, ingenio acutus, ſenſu profundus, conſilio cautus & ſtabilis. Scripſit multa in vtroque iure præclara opuſcula, quibus nomini ſuo æternam apud poſteros memoriam comparauit. De quorum numero ſubiecta feruntur.

Super Codice,	lib.9.	Super.ff. veteri,	lib.24.
Super.ff. nouo,	lib.12.	Super.ff. Infortiati,	li.14.
Super Inſtitutis,	lib.4.	De vſu feudorum,	lib.1.
Super Autenti.	lib.1.	Super ſecundo Decretalium,	li.1.
Additiones Speculi,	lib.1.	Conſilia multa,	lib.1.

Et alia complura. Moritur temporibus Sigiſmundi Imperat. Anno Domini 1423. Indict. prima. Papiæ in conuentu fratrum minorum ſancti Franciſci, menſe Iulio cum honore ſepultus.

ANGELVS Peruſinus, Baldi ſupradicti frater, & ſtudiorum eius comes & ſocius, in iure ciuili doctiſſimus, ingenio clarus, fama & opinione apud iureconſultos celeberrimus, multa etiam in ſua facultate volumina compoſuit, quibus monimenta ingenii excellentis conſtituens, memoriam ſui nominis ad multorum notitiam deſtinauit. E quorum numero elegantiſſima feruntur commentaria.

Super Codice,	lib.9.	Super.ff. veteri,	lib.24.
Super.ff. nouo,	lib.12.	Super.ff. Infortiati,	lib.14.
Super Inſtitutis	lib.4.		

In toto ſiquidem corpore iuris ciuilis, & alia quædam lucubraſſe dicitur. Moritur temporibus Sigiſmundi Imp. eodem anno quo Baldus frater eius. Anno domini 1423. Indictione prima.

PETRVS de Ancharano, natione Italus, patria Bononienſis, Baldi Peruſini quondam auditor, vir in vtroque iure peritiſſimus, & Ariſtotelicæ philoſophiæ non ignarus, qui & ſi vxoris vinculo fuerit colligatus, & re familiari occupatus, ſemper tamen in lite-

rarum ſtudio verſans, multa in vtroque iure opuſcula edidit, quibus nomen ſuum cum gloria ad poſteros tranſmiſit. E quorum numero feruntur.

Super Decretalibus,	lib. 5.	Super 6. Decretalium,	lib. 1.
Super Clementinis,	lib. 1.	De regulis iuris,	lib. 1.
Super ff. veteri,	lib. 24.	Super ff. nouo,	lib. 12.
Conſilia plura,	lib. 1.	Et quædam alia.	

Claruit temporibus Sigiſmundi Imperat. Anno domini 1410. compater Franciſci de Zabarellis.

VINCENTIVS Gruner, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcrip. eruditus, & in ſeculari philoſophia nobiliter doctus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus. Edidit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit. E quibus extat lectura notabilis, quã in nouella plantatione Liptzenſis gymnaſii coram ſcholaribus publice ſcripſit & legit.

Super officio miſſæ.	lib. 3.	*Ad honorem benedictæ.*
Quæſtiones diſputatæ,	lib. 1.	Et quædam alia.

Claruit tempore translationis vniuerſitatis Pragenſis in Liptzen. Miſnen. Marchionatus prouinciam, quam Alexander Papa quintus confirmans priuilegiis dotauit. Anno domini 1410.

IOHANNES de Auerbach, natione Teutonicus, presbyter Eccleſiæ Bambergenſis, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus. Edidit nõ floccipendendæ authoritatis opuſcula, quibus memoriam ſui nominis poſteris reliquit. E quibus ego vidi tantum opus præclarum.

De ſacramentis Eccleſiæ	lib. 1.	*Ad laudem Dei animarum.*

De cæteris nihil vidi.

Claruit in ciuitate Bambergenſi, & varia conſcripſit opuſcula.

DIONYSIVS de Burgo ſancti ſepulchri, ordinis fratrum heremitarum diui patris Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio. Scripſit in vtraq; literatura non contemnenda opuſcula, quibus ingenii ſui poſteris perpetua monimenta reliquit. E quibus ſubiecta feruntur. Commentarii perpulchri & elegantes.

Super Valerio Maximo.	lib. 1.	Super Metamorphoſeos,	lib. 1.
Super operibus Vergilii,	lib. 1.	Super tragœdiis Senecæ,	lib. 1.
Super Politicorum,	lib. 1.	Super Rhetoricorum,	lib. 1.

Et quædam alia. Fabulas inſuper omnes ad tropologicum ſenſum iocundum reduxit.

Claruit temporibus Sigiſmundi Imp. Anno domini 1412.

PETRVS de Aliaco, Epiſcopus Cameracenſis, & ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ cardinalis, Pariſienſis gymnaſii quondam cancellarius, præceptor Iohannis de Gerſon, vir in diuinis ſcrip. erudutiſſ. & in ſecularibus literis, maxime in philoſophia Ariſtotelica nobiliter doctus, ingenio excellens & clarus eloquio, declamator quoq; ſermonũ egregius. Scripſit multa præclara volumina, quibus memoriam nominis ſui & ingenii poſteris reliquit. De quibus reperi ſubiecta,

Super ſententias,	lib. 4.	*Quænam doctrina hæc.*	
De laude ſanctæ ſcripturæ,	lib. 1.	*Super hanc petram ædifi.*	
In principium Marci	lib. 1.	*Quænam doctrina hæc.*	
De ſtabilitate Eccleſiæ	lib. 1.	*Vtrum Petri Eccleſia le.*	
Speculum conſiderationis,	lib. 3.	*Quisquis qui à mundi.*	
Compendium contemplationis,	lib. 3.	*Quoniam multi ſapientes.*	
De ſpiritali ſcala	lib. 1.	*Quatuor ſunt ſpiritu.*	
In pſalterio breuiter	lib. 1.	*Verbum abbreuiatum fa.*	
In pſal. 70. meditationes	lib. 1.	*Terret me dominus Deus.*	
De legibus & ſectis,	lib. 1.	De Concilio generali,	lib. 1.
Expoſitionis pſalmi. 70.	lib. 1.	*Poſtulauit charitas.*	
In pſal. 72. meditationes,	lib. 1.	*Summe ſacerdos tu.*	
In cantica canticorum,	lib. 1.	*Oſculetur, &c. Iſte liber.*	
In ſeptem pſal. pœnitentiales	lib. 1.	*Vera pœnitentia velut.*	
De oratione dominica	lib. 1.	*Sic ergo orabitis: Pater.*	
Super eadem anagogice	lib. 1.	*Pater noſter qui, &c. O pater.*	
Super Aue Maria,	lib. 1.	*Cogitanti mihi ò ſanctiſſ.*	

Super

Super magnificat lib. 1. *Summa trinitatis.*
In canticum Zachariæ, lib. 1. *Dicturi de cantico Zac.*
In canticum Simeonis, lib. 1. *Accedit vltimo canticum.*
De electione Papę lib. 1.
De exercitio ſpiritali lib. 1. *Anima deuota cupiens ad.*
De duodecim honoribus ſcil. Ioſeph, lib. 1. *Si colligimus in vnum.*
De anima & accidentibus eius lib. 1. *Veterum tradit authori.*
Concordiam theologiæ & aſtrono. lib. 2. *De concordia Theologiæ.*
De ſacramentis Eccleſiæ lib. 1. *Quoniam me ſæpius rogaſti.*
Sermones varios lib. 1. Epiſtolas plures ad diuerſos. lib. 1.

Et quædam alia. Claruit tempore concilii Conſtantienſis, cui etiam perſonaliter interfuit. Anno domini 1416.

NICOLAVS Clemangis archidiaconus Baiocenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, metro excellens & proſa, in gymnaſio Pariſienſi magiſterium ſacræ paginæ conſecutus, magnam eruditionis ſuæ euidentiam dedit. Scripſit vtroq; ſtylo multa præclara volumina quibus luculentiſſimi ingenii ſui memoriam reliquit. De quibus ſubiecta feruntur. Ad dominum Petrum de Aliaco Epiſcopum Cameracenſem, & cardinalem ſupradictum opus inſigne quod prænotauit.

De fructu heremi. lib. 1. De corrupto Eccleſiæ ſtatu, li. 1.
De nouis feſtiuitatibus lib. 1. De materia ſchiſmatis lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Et alia multa.

Claruit temporibus Sigiſmundi Imperatoris, & concilii Conſtantienſis. Anno domini 1417.

IOHANNES Dominici, tituli ſancti Sixti Cardinalis, Raguſinus vulgariter nuncupatus, patria Florentinus, ordinis fratrum prædicatorum, qui à Gregorio papa 12. pro vnione ad concilium Conſtantien. miſſus fuit, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii. Scripſit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. De quibus ſubiecta feruntur.

In Eccleſiaſten, lib. 1. In Cantica canticorum, lib 1.
In Euange. Matthæi lib. Super Magnificat li. 1.
In Epiſtolam ad Romanos lib. 1. Lucula noctis prænotatus, lib. 1.
Itinerarium deuotionis lib. 1.
De amore charitatis, lib. 1. *Si linguis hominum loquar.*
Sermones de tempore, lib. 1. Sermones de ſanctis lib. 1.
Sermones per quadrageſimam, lib. 1. *Beatus vir qui non abiit.*

Et quædam alia. Moritur in concilio Conſtantien. ſub Sigiſmundo Imp. Anno domini 1418. Indict. 11.

IOHANNES Epiſcopus Lombarienſis natione Teutonicus, patria Baſilienſis, vir in diuinis ſcript. eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia egregiè doctus, ingenio præſtans, & clarus eloquio, declamator ſermonum celeberrimus, edidit non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus memoriam ſui nominis ad poſterorum notitiam cum laude tranſmiſit. E quorum numero præcipua feruntur.

Super Sententias lib. 4. Sermones diuerſi lib. 1.

Et quædam alia. Multas præterea orationes & collationes feciſſe dicitur ad clerum, ſed & coram ſummo pontifice, ac cœtu cardinalium, quos ego non vidi.

IOHANNES Zacharias, natione Teutonicus, patria Erfordenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & valde eruditus, ſecularis quoque philoſophiæ interpres egregius, ingenio ſubtilis, & diſputator acutiſſimus, in declamandis ſermonibus tam ad clerum quam populum peridoneus. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus feruntur.

Super ſententias lib. 4. In Geneſim lib. 1.
In Exodum, lib. 1. In Leuiticum. lib. 1.
In Epiſtolas Pauli li. 14. Sermones varii lib. 1.

Et alia quædam. Claruit ſub Sigiſmundo Imp. & in concilio Conſtantienſi diſputando contra hæreticos magnificè laudatus eſt. Anno domini 1420.

ANTONIVS de Butrio, natione Italus, patria Bononienſis, iureconſultus omnium ſuo tēpore facilè celeberrimus & in aliis ſcri. tā diuinis, quā humanis egregiè doctus, inge-

nio & eloquio clarus, ac non minus honeſta conuerſatione quam doctrina venerabilis, edidit in iure plura opſcula quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quorum numero ſubiecta feruntur.

Super Decretalibus	lib. 5.	Super Clementinis	lib. 1.
Repertorium iuris canonici	lib. 1.	Repertorium iuris ciuilis	lib. 1.
Conſilia elegantiſſima,	lib. 1.	Et quædam alia.	

Claruit temporibus Sigiſmundi Imp. & Concilii generalis Conſtantienſis. Anno domini 1417.

Gabriel de Spoleto, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio excellens, & declamator ſermonum egregius. Scripſit nonnulla commendanda opuſcula, quibus notitiam viuacis ingenii ſui etiam poſteris oſtendit. Sed ego nullum eorum hucuſque videre promerui. Feruntur tamen eius præcipui.

Aduerſum hæreticos	lib 1.	Aduerſum fratricellos	li. 1.

Et quædã alia. Claruit tẽporibus concilii Conſtantienſis, & Sigiſmundi Imp. An. 1417.

Franciscus de Zabarellis, natione Patauinus, Eccleſiæ Romanæ presbyter cardinalis, vir in iure canonico eruditiſſimus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit in iure non ſpernenda opuſcula, quibus nominis ſui memoriam ad poſteros tranſmiſit. De quorum numero iſta feruntur.

In Decretalibus	lib. 1.	
In Clementinis	lib. 1.	*Nouum nihil eſſe vna.*
De horis canonicis	lib. 1.	*Repetiturus decretalem.*

Repetitiones variæ. Et alia plura. Claruit in concilio Conſtantien. ſub Sigiſmundo Imperatore. Anno domini 1418. Vbi & moritur ſepultus apud minores. In cuius laudem Pogius orationem habuit.

Petrus Maurocenus, patricius Venetus, ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus cardinalis, vir in diuinis ſcripturis, & in iure canonico doctiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio præſtans, ſermone compoſitus, vita & cõuerſatione inſignis. Fertur multa præclara cudiſſe opuſcula, in quibus viuacitas ingenii eius relucere dinoſcitur. Sed ego vſq; in præſens nihil eorum videre commerui. Fertur eius inſigne volumen.

Super 6. decretalium	lib. 1.	Et variæ determinationes.

Claruit in concilio Conſtantienſi perſonaliter, ſub Sigiſmundo Imp. Anno Dn. 1418.

Nicolavs Dinckelſpule, natione Teutonicus Wienenſis gymnaſii in Auſtria decus & rector, in ſcripturis ſanctis doctiſſimus, & in ſeculari philoſophia multum eruditus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, vita & conuerſatione inſignis. Scripſit multa & præclara volumina, quibus nomen ſuum ad poſteros cum gloria tranſmiſit. E quorum numero ſubiecta feruntur.

Super ſententias	lib. 4.	Quæſtiones ſententiarum	lib. 1.
De ſeptem donis ſpiritus ſancti	lib. 1.		
De decem præceptis	lib. 1.	*Scribitur Matthæi 22.*	
Super oratione dominica	lib. 1.	*Si quid petieritis patrem.*	
De octo beatitudinibus	lib. 1.	*In Euangelio quo legitur.*	
De tribus partibus pœnitentiæ	lib. 1.	De octo vitiis capitalibus	li. 1.
De ſeptem peccatis mortalibus,	lib. 1.	*Notandum quod vt dici.*	
De præcepto charitatis	lib. 1.	*Duo ſunt præcepta char.*	
De peccatis linguæ	lib. 1.	*Conſequenter dicendum eſt.*	
Sermones de tempore	lib. 1.	Sermones de ſanctis	li. 1.
Sermones morales,	lib. 1.	Et alia plura.	

Claruit perſonaliter in concilio Conſtantien. miſſus ab vniuerſitate Vienenſi, ſub Sigiſmundo Imperatore. Anno domini 1420.

Petrvs de Roſenhem monachus Mellicenſis cœnobii in Auſtria, ordinis ſancti Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis magnifice doctus, philoſophus & poeta præcellens, ingenio promptus & clarus, edidit tam carmine quam proſa non abiicienda opuſcula, quibus ingenium ſuum probe exercitauit. E quibus opus metricum quod ſcripſit Nicolao Dinkelſpule perſuadente & rogante, ad dominum Brandam cardinalem ſancti Clementis legatum Apoſtolicum in Auſtria ſuper totius Bibliæ capita, quod prænotauit

Ro-

Roſeum memoriale diuinorum lib.1. Aſtripotens cœlum terram.
Hiſtoria temporum notabilis lib.1. Sermones varii, lib.1.
Claruit temporibus concilii Conſtantienſis. An. Dn. 1420. & multa ac varia cōpoſuit.

RAPHAEL Fulgoſus, natione Placentinus, vir in vtroque iure doctiſſimus, & ſecularis philoſophiæ præceptis probe inſtructus, ingenio excellens, conſilio cautus & ſtabilis, in iure ciuili quædam præclara volumina edidit, quibus vim & viuacitatem ingenii ſui etiam poſteris oſtendit. E quibus ſubiecta feruntur.

Super Codice, lib.9. Super.ff. veteri lib.24.
Super.ff. nouo lib.12. Conſilia multa li.1.
Et quædam alia. Claruit temporibus concilii Conſtantienſis; & Sigiſmundi Imper. Anno domini 1416.

IOHANNES de Palomar Barchinonenſis Eccleſiæ archidiaconus, doctor decretorū inſignis, & tam in diuinis ſcrip. quam in ſecularibus literis nobiliter doctus ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, vita & conuerſatione præclarus, edidit non ſpernendæ lectionis opuſcula quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus extat tractatus inſignis ad Iohannem abbatē monaſterii Scotorū ordinis diui Benedicti Wienēſis.

De abſtinentia carnium lib.1. Surgent in iudicio filii. Sermones & quæſtiones. Cætera quæ compoſuit ad notitiam noſtræ lectionis minime venerunt. Claruit in gymnaſio Wienenſi in Auſtria; & multa compoſuit temporibus Sigiſmundi Imp. Anno domini 1420.

RAPHAEL Cumanus, iuris ciuilis inſignis profeſſor & celeberrimus interpres, ingenio excellens, & præſtans cōſilio, cuius apud iureconſultos non minima authoritas eſt. Scripſit in ea facultate quædam præclara opuſcula; quibus memoriam ſui nominis ad poſteros tranſmiſit. E quibus iſta feruntur.

Super Codice lib.9. Super.ff. veteri. lib.24.
Conſiliorum quoq; lib.1. Et complura. Claruit ſub Sigiſmundo Imp. Anno domini 1416.

IOHANNES de Teneramunda, ordinis Carthuſien. prior domus Sillimaci in Sabaudia, vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & valde eruditus, vita & conuerſatione deuotus, ingenio clarus, ſermone compoſitus, edidit ad ædificationem religioſorum fratrum valde vtilia opuſcula, quibus non ſolum tunc præſentes, ſed etiam poſt ſe futuros ad amorem Dei erudiuit. Et ſunt iſta.

De notitia Dei, lib.1. De natura & lapſu hominis, lib.1.
De reparatione lapſi, lib.1. De amore Dei, lib.1.
De gaudio hominis, lib.1. De ſacramento altaris, lib.1.
De fide Chriſtiana, lib.1. De honore Dei, lib.1.
De conceptione ſanctæ Mariæ, lib.1.
Alia quoque multa eleganter compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

GASPARINVS grammaticus celeberrimus, patria Pergomen. ex Barziza Ruſculo natus, vir in ſecularibus literis eruditiſſ. philoſophus & rhetor præſtantiſſ. ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, qui latini ſermonis elegantiam ſemimortuam ab inferis reſuſcitauit. Scripſit multa in ea facultate præclara opuſcula, quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quibus extant.

De orthographia, lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. *Gaudeo plurimum ac læ.*
Orationes variæ; lib.1. In epiſtolas Ciceronis, li.1.
In eundem de officiis, lib.1. In eundem de oratore, lib.1.
In eundem de ſenectute lib.1.
Et quædam alia. Claruit temporibus Concilii Conſtantienſis, & Sigiſmundi Imp. Anno domini 1420.

ANTONIVS Ianuenſis, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſt. vir in diuinis ſcrip. eruditus, & iuris canonici profeſſor, & celeberrimus interpres, ingenio præſtans & clarus eloquio. Scripſit quædam non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum cum laude tranſmiſit ad poſteros. Sed ego nullum eorum videre merui, præter illud quod prænotatur, compendium.

Figurarum moralium lib.1. Religioſis viris in Chriſto. Cætera ad me non venerunt. Claruit perſonaliter in generali concilio Conſtantienſi, ſub Sigiſmundo Imp. Anno domini 1418.

Io-

Iohannes de Imola, patria Bononienſis, vtriusq; iuris celeberrimus doctor, ingenio excellens & clarus eloquio, cuius eruditio & eloquentia ſuo tempore totā Italiam magnifice illuſtrarunt. Fertur in vtroque iure multa præclara volumina edidiſſe, quorum authoritas apud huiuſce facultatis profeſſores maximis laudibus attollitur. De quibus ſubiecta in primis feruntur,

Super tribus lib. Decretalium lib. 3.
Super 6. Decretalium, lib. 1. Super Clementinis. lib. 1.
Super. ff. Infortiati lib. 14. *Antequam veniamus ad.*
Super. ff. nouo, Et quædam alia.

Moritur Bononiæ temporibus Sigiſmundi Imper. & Eugenii Papæ 4. Anno domini 1436. Indict. 14.

Antonivs de Parma ordinis Camaldulen. prior generalis, vir in diuinis ſcript. ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio excellens, eloquio compoſitus, in declamandis ſermonibus ad populum ſatis idoneus, ſcripſit ad directionē prædicatorum verbi Dei nonnulla præclara opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus præcipua feruntur.

Sermones de tempore, lib. 1. *Cum appropinquaſſet.*
Sermones de ſanctis, lib. 1. Sermones per quadrageſimam, lib. 1.

Et quædam alia. Claruit perſonaliter in concilio Conſtantien. ſub Sigiſmundo Imper. Anno domini 1420.

Leonardvs Aretinus philoſophus, orator & hiſtoricus inſignis, ac vir vndecunque doctiſſimus, græci & latini ſermonis peritus, primum Innocentii ſeptimi, Gregorii duodecimi, Alexandri 5. & Iohannis 23. pontificum Romanorum vſq; ad concilium Conſtantien. ſecretarius, ac deinde à ſenatu Florentino accitus cancellarius generalis conſtituitur, in quo officio vſque ad finem vitæ cum magna fidelitate & authoritate permanſit. Scripſit inter cætera.

Dialogorum inſigne opus, lib. 1. Hiſtoriam ſui temporis, lib. 1.
De bene geſtis Florentinorum, lib. 12. De laudibus Florentiæ, lib. 1.
Hiſtoriam Gothorum, lib. 4. Hiſtoriam belli Punici primi, lib. 2.
Vitam Ariſtotelis, lib. 1. De vita Ciceronis, lib. 1.
Epiſtolarum volumen lib. 1.

Alia inſuper nōnulla elegantiſſime compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Præterea ex græcis multa tranſtulit in latinum, videlicet tractatum beati ſacerdotis Baſilii de inſtituendis diſcipulis, vitam quoque Tiberii & Gracci græcorum, Pauli Emilii, Catonis poſterioris ac Sertorii Romanorum, ex Plutarcho tranſtulit. Libellum quoq; Xenophontis de tyranno, Platonis Gorgiam & Phædonem, & quaſdam Epiſtolas, Ariſtotelis Oeconomicam & Ethicorum & Politicorum libros ſimiliter traduxit. Et alia quæ ad me non venerunt. Claruit in cōcilio Conſtantien. perſonaliter ſub Sigiſmundo Imp. Anno domini 1420. Moritur autem ſub Frederico Imperat. tertio, & Eugenio Papa quarto. Anno domini 1443. Indict. ſexta, 7. Idus Martii, ætatis ſuæ anno ferme 74.

Pogivs Florentinus philoſophus & rhetor facundus, græco & latino ſermone ad perfectum inſtructus, literarum apoſtolicarum multis annis ſcriptor diſertiſſimus. Fertur nonnulla ingenii excellentis compoſuiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. Huius Pogii acerrimus æmulus Laurentius Valla extitit, & varia in eum ſcripſit. Ipſe autem edidit.

De ſitu Indiæ regionis. lib. 1. In Laurentium Vallam. li. 2.
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Orationes varias. li. 1.

Et alia complura. Dionyſium Siculum & alios multos græcorum authores latinos fecit. Præterea in concilio Canſtantien. funebres orationes plurimas habuit. Spurcitiarum opus quod Facetias prænotauit, ab hoc illuſtrium virorum cathalogo merito cenſuimus repellendum, quoniam eius lectio deuotos offendit, incautis nocet, carnales inficit. Claruit in concilio Conſtantienſi perſonaliter ſub Sigiſmundo Imperatore. Anno domini 1420.

Lavrentivs Valla, Patricius Romanus, grammaticorum huius ætatis longe princeps, philoſophus, rhetor & theologus præſtantiſſimus, ingenio ſubtilis, acer & vehemens, latinam eloquentiam græce præferens, multa ad eius ornatum compoſuit græci & latini ſermonis peritiſſimus, edidit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum laude tranſmiſit. E quibus ſubiecta feruntur.

Ele-

Elegantiarum lib.6. *Cum mecum ſæpe maiorum.*
De reciprocatione ſui & ſuus. lib.1. *Singularis tu Iohannes.*
Epiſtolarum multarum. lib.1. In Quintilianum quoq;. li.12.
Dialectica. lib.1.
Panegiricus de vero bono. lib.3. *Inſtituenti mihi Paule.*
De libero arbitrio. lib.1. *Maxime vellem Garſia.*
Apologus in Pogium lib.1. *Audio Pogium alteram.*
In Antonium Raudenſem. lib.1. Et alia multa.

In latinum vertit, Homerum, Herodotum, Thucydidem, & plures alios. Claruit in concilio Conſtantienſi perſonaliter, ſub Sigiſmundo imperatore. Anno domini 1420. De quo ſic quidam ait: Quid ille cenſor Latinæ linguæ mordaciſſimus Laurentius Valla, dira & exacta ſua reprehenſione ſibi peperit? Quid inquam laudis aliud conſecutus eſt poſt fata quam q; de eo iuxta merita pulchrum illud epigramma confictũ legitur & prædicatur vbiq;? *Nunc poſtquam manes defunctus Valla petiuit. Non audet Pluto verba latina loqui. Iupiter hunc cæli dignatus honore fuiſſet. Cenſore lingua, ſed timet eſſe ſua.* Quid autem de Conſtantini donatione qua dotauit Eccleſiam Romanam ſenſerit liber eius pulchre indicat, quem vtinam vir tantus nunquam edidiſſet.

IOHANNES Tortellius, natione Aretinus, Laurentii Vallæ amiciſſimus ad quem elegantiarum linguæ latinæ ſex libros perſcripſit. Romani pontificis ſubdiaconus & cubicularis, ac Nicolai poſtmodum pontificis contubernalis, & ſtudiorum eius intimus comes, græcis, latiniſq; literis ad perfectum inſtructus, philoſophus, rhetor, ac Theologus celeberrimus. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula, volumen grande & præclarum quod prænotauit.

Commentariorum grammaticæ. lib.2. *Græcorum literas quibus.*
In Dialecticam quoq;. lib.1. Epiſtolas diuerſas edidit.

Et alia plura. Athanaſii Alexandrini vitam ad Eugenium pontificẽ in latinum tranſtulit, & Appianum hiſtoricum ad verbum interpretatus eſt. Et alia. Claruit ſub Sigiſmundo Imp. Anno domini 1420.

HERMANNVS Petra de Stutdorp, ordinis Carthuſienſium, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, vita & conuerſatione deuotus, vicarius & rector domus ſanctimonialium, ordinis ſui, diuæ Annæ iuxta Brugas in Flandria, vbi per nouem & viginti annos multa religione & doctrina claruit. Scripſit ingenii ſui quædam deuota opuſcula, de quibus ſubiecta feruntur. Opus inſigne per circulum anni in ſex voluminibus diuiſum, continens.

Sermones de tempore lib.3. Sermones de ſanctis. li.3.
Super oratione Dominica ſermones 50. li.1. De regimine monialium. lib.1.

Et alia complura. Moritur ſub Sigiſmundo Imp. & Martino Papa quinto. Anno domini 1428. Nono Cal. Maii Indict. 6.

OMNIBONVS Leonicenus, vir in literis humanitatis eruditiſſimus græco & latino ad perfectum inſtructus eloquio, philoſophus & rhetor o[m]nium ſuo tempore celeberrimus. Emanuelis Chryſoloræ Conſtantinopolitani (qui græcas literas reduxit in Italiam) apud Venetias quondam auditor. Scripſit multa præclara volumina, quibus memoriam ſui poſteris reliquit. E quibus ſubiecta feruntur.

In oratorem Ciceronis. lib.3. *Quantum Ciceronis ora.*
In Lucanum poetam. lib.1. *In exponendo hoc au.*
In Quintilianum. lib.1.
In laudibus Eloquentiæ. lib.1. *Quantum admirationis.*

Orationes multæ. Et alia complura edidit, quæ ad manus noſtras nondum venerunt. Claruit ſub Sigiſmundo Imp. Anno domini 1420.

HENRICVS de Haſſia Iunior, ordinis Carthuſienſium, prior domus monachorum Mariæ, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, edidit multa elegantiſſima volumina, quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit, & multa eorum in gymnaſiis vniuerſalibus publice ante religionis ingreſſum legit. E quibus iſta feruntur.

Super ſententias lib.4. In Geneſim lib.1.
In Exodum, lib.1. In Parabolas Salomonis lib.1.
In Apocalypſin Iohannis, lib.1. *Dialogus inter Epiſc. & presbyterum*, lib.1.
Sermones vtiles, lib.1. Et quædam alia.

Moritur ſub Sigiſmundo Imperatore, & Martino Papa 5. Anno domini 1428. Indictione 6.

Iohannes de Gerſon, natione Gallus, cancellarius Pariſienſis, Petri de Aliaco cardinalis Cameracenſis olim diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, ſententia certus & ſtabilis, conſilio cautus, & dubiorum clariſſimus interpres, vita & conuerſatione inſignis, Theologorum ſui temporis longe princeps. Scripſit metro & proſa multa præſtantiſſima opuſcula, quibus nomen ſuum immortalitatem apud poſteros ſemper obtinebit, quorum lectio deuotis & religioſis viris non minus vtilis, quam iocunda eſt. E quibus extat.

De laude ſcriptorum,	lib. 1.	*Scrutari ſcripturas.*
De concordantia Euangeliſtarum	lib. 1.	*Euangelium latum eſſe.*
De poteſtate Eccleſiaſtica	lib. 1.	*Poteſtas Eccleſiaſtica de.*
De auferibilitate ſponſi	lib. 1.	*Venient autem dies quando.*
De modo ſe habendi in ſchiſmate	lib. 1.	*Ad tollenda quorundam.*
De vnitate Eccleſiaſtica,	lib. 1.	*Vnitas Eccleſiaſticæ.*
De ſtatibus Eccleſiaſticis	lib. 1.	*Pax quam omnes.*
De modo viuendi fidelium	lib. 1.	*Regula prima quæ.*
De defectibus Eccleſiaſticis,	lib. 1.	*Forte dicitur mihi. Ec.*
De ſchiſmate	lib. 2.	*In inquiſitione veritatis*
De concilio generali	lib. 1.	*Daturus occaſionem.*
Trialogus de ſchiſmate	lib. 1.	*Sæpenumero ſublimen.*
De nuptiis Eccleſiæ,	lib. 2.	*Nuptiæ factæ ſunt in.*
Quæ ſint neceſſario credenda	lib. 1.	*Declaratio compendioſa.*
De diuerſis hæreſibus	lib. 1.	*Proteſtatio ſeu reuo.*
De appellatione a Papa,	lib. 1.	*Quæritur vtrum hæc.*
Contra Petrum de Luna 30. ar.	lib. 1.	*Et primo conſtat, &c.*
Contra eundem octo articuli	lib. 1.	*Et primo notandum.*
De aſſumptione humanitatis Chriſti,	lib. 1.	*Reuerendiſſ. in Chriſto.*
Lectiones duæ in Marcum	lib. 1.	*Sicut ſcriptum eſt in.*
De literali ſenſu ſcripturæ	lib. 1.	*Qui autem blaſphema.*
Contra hæreſim Bohœmorum	lib. 1.	*Oblaturus iuxta ſe.*
De probatione ſpirituum	lib. 1.	*Probate ſpiritus ſi ex Deo.*
De examinatione doctrinarum,	lib. 1.	*Attendite à falſis pro.*
Trialogus contra Aſtrologiam,	lib. 1.	*Sapientiam quæ à domino Deo.*
De veris & falſis viſionibus	lib. 1.	*Nuper vnam ex lectionibus.*
De obſeruatione dierum ſuperſtitioſa.	lib. 1.	*Culpat Apoſtolus eos qui.*
Contra Iacobum Angeli	lib. 1.	*Omne opus Dei ſanctum eſt.*
De erroribus Magicæ,	lib. 1.	*Collaudanti mihi nuper.*
Contra Matthæum Grabon	lib. 1.	*Reuerendiſſimo in Chriſto.*
Contra flagellatores	lib. 1.	*Lex Chriſti dicitur lex amo.*
Regulæ morales	lib. 1.	*Agamus nunc interim.*
De præceptis decalogi,	lib. 1.	*Chriſtianitati ſuus qualis.*
De differentia peccatorum	lib. 1.	*Qui bene conſiderat.*
De confeſſionibus audiendis,	lib. 1.	*Et ſi virtus quam, &c.*
De confeſſione molliciei	lib. 1.	*Quidam magiſter in the.*
Remedia recidiuantium	lib. 1.	*Habet hoc proprium ars.*
De abſolutione ſacramentali,	lib. 1.	*Gratia tibi & pax frater,*
Dialogus de poteſtate ligandi	lib. 1.	*Cum Chriſtus dederit.*
De indulgentiis	lib. 1.	*Quæcunq; alligaueris.*
De quatuor quæſtionibus	lib. 1.	*Quæritur an male loqui.*
De diuerſis quæſtionibus	lib. 1.	*Dubitabat nuper aliquis.*
De contractibus	lib. 3.	*Qui volunt diuites fie.*
De Symonia	lib. 1.	*Super materia ſymonia.*
De ſolicitudine Eccleſiaſticorum,	lib. 1.	*Nolite ſoliciti eſſe quid.*
De condendo teſtamento	lib. 1.	*Beatus ille ſeruus quem.*
Teſtamentum peregrini metro,	lib. 1.	*Gratia cui nomen, &c.*
De pollutione nocturna	lib. 1.	*Dubitatum eſt apud me.*

De pol-

De pollutione diurna	lib.1.	*Scripſi pridem aliqua.*
De caſtitate eccleſiaſticorum	lib.1.	*Sunt eunuchi qui ſe caſt.*
De abſtinentia carnium	lib.1.	*Grandis & mira eſt*
De temperantia prælatorum	lib.1.	*Iam in vna priori lectio.*
De vita clericorum	lib.1.	*Pænitemini & credi.*
De humilitate	lib.1.	*Adeo exiuit & ad de.*
De nobilitate	lib.1.	*Homo quidam nobilis*
De conſideratione principis,	lib.1.	*Rex regum Ieſu benigne*
Dialogus duorum militum	lib.1.	*Milites in heremo.*
De conſolatione Theologiæ	lib.4.	*Quæcunq; ſcripta ſunt*
Dialogus Apologeticus	lib.1.	*Rem inquiris o monice.*
Ioſephina metrice,	lib.1.	*Fontem ſueuerunt*
Centilogium de conceptibus	lib.1.	*Conceptum de virgine.*
De vita ſpiritali	lib.1.	*Ego vos baptizaui aqua*
Centilogium de impulſibus.	lib.1.	*Depoſuit potentes de.*
De myſtica Theologia.	lib.8.	*Pænitemini & credi.*
De eadem, practica.	lib.1	*Tractantes in lectionibus.*
Elucidatio eiuſdem.	lib.1.	*Vobis datum eſt noſſe.*
De perfectione religionis.	lib.1.	*Gratia vobis & pax.*
De meditatione cordis.	lib.1.	*Meditatio cordis mei.*
De ſimplicitate cordis.	lib.1.	*In ſimplicitate cordis*
De directione cordis.	lib.1.	*Confitebor tibi in dire.*
De illuminatione cordis	lib.1.	*Simile eſt regnum cœlorum.*
De oculo quoque.	lib.1.	*Gauiſi ſunt diſcipuli.*
Contra puſillanimitatem.	lib.1.	*Qui puſillanimis eſt.*
De diuerſis tentationibus diaboli.	lib.1.	*At nos ſub Dei manu.*
De diſcretione exercitii.	lib.1.	*Deus vult vt ſit rati.*
De paſſionibus animæ.	lib.1.	*Paſſionem feruorem.*
De perfectione cordis.	lib.2.	*Diliges Dominum Deum tuum.*
De monte contemplationis.	lib.1.	*Mirari nonnulli fortaſ.*
De mendicitate ſpiritali.	lib.1.	*O mea pauper infir.*
De valore orationis.	lib.1.	*Oportet ſemper orare.*
De canticis canticorum.	lib.3.	*Cecinimus vobis nec.*
Super Magnificat.	li.12.	*Canticum Mariæ tractan.*
Carmen de eodem.	lib.1.	*Magnificat anima mea.*
De hymno Angelico.	lib.1.	*Gloria in excelſis Deo.*
Super Cantica canticorum.	lib.1.	*Amo te ſacer ordo car.*
De nuptiis ſapientiæ.	lib.4.	*Quæſiui ſponſam mi.*
De duplici logica.	lib.2.	*Et erat Iohannes veſti.*
Ad rectores puerorum.	lib.1.	*Sinite paruulos veni.*
Sermones in concilio Conſtantien.	lib.1.	*Ambulate dum lucem ha.*
Sermones ad clerum	lib.1.	
Sermones ad populum.	lib.1.	
Dialogus de quolibet	lib.1.	
Epiſtolæ plures ad diuerſos.	lib.1.	

Alia inſuper multa edidit minora quidem, ſed valde vtilia opuſcula, quorum ad nos certa notitia non peruenit. Claruit perſonaliter in concilio Conſtantienſ. in quo pro extirpatione hæreſium glorioſe laborans, tandem illo diſſoluto, domo, patria, cognatis, amicis, dignitatibus, rebuſque propriis, pro veritate tuenda priuatus eſt, & multis inſidiis expetitus, vnde neceſſitate compulſus ad ciuitatem Lugdunenſ. confugiens, ibidem poſt paucos annos moritur ſub Sigiſmundo imperatore, & Martino Papa quinto. Anno Domini 1429. Indictione ſeptima, ætatis ſuæ anno 66. Quarto Iduum Iulias. Ibidem apud Cœleſtinos cum honore ſepultus.

VINCENTIVS Ferrarius de Valentia, ordinis fratrum prædicatorum, ad quem Iohannis de Gerſon nonnullæ extant epiſtolæ, vir in diuinis ſcript. eruditiſſimus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, moribus & conuerſatione deuotus, & declamator ſermonum ſuo tempore omnium celeberrimus, miraculis viuus & mortuus coruſcans. Scripſit elegantes,

Sermones de tempore.	lib.1.	*Benedictus qui venit in.*
Sermones de ſanctis.	lib.1.	*Diues eſt in omnes qui in.*

Gg

Sermones per quadrageſimam. lib.1. Epiſtolas quaſdam.

Claruit perſonaliter in concilio Conſtantienſ. Anno domini 1418. Mortuus vero propter crebra miracula per Calixtum Papam tertium canonizatus eſt. Anno domini 1455. Indictione 3. Cuius feſtum in April.

BONIFACIVS Ferrarius de Valentia, natione Cathalanus, ordinis Carthuſienſ. prior 25. beati Vincentii prædicatoris ſupradicti frater, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & iuris canonici Doctor egregius, vita & conuerſatione à ſancto fratre non degenerans, Carthuſiam maiorem verbo & exemplo ſtrenue gubernauit. Scripſit inter cætera notabilem tractatum, cur in ordine Carthuſienſ. pauci canonizati ſint, & miracula publice non faciant.

Ad Bonifacium eiuſdem ordinis. lib.1. De approbatione ordinis. lib.1.
Epiſtolas quaſdam. Et alia multa. Claruit temporibus Sigiſmundi Imper. & Martini papæ quinti. Anno domini 1420.

LVPVS de Oliueto, natione Hiſpanus, ordinis monachorum heremitarum ſancti Hieronymi, prior generalis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ordiniſque ſui inſtaurator egregius, ſcripſit nonnulla præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus feruntur ex dictis ſancti Hieronymi.

Regula ordinis ſui. lib.1. *Fratres chariſſimi non.*
Sermones de tempore. lib.1. Sermones de Sanctis. lib.1.
Et quædam alia. Hanc regulam nouiter compilatam in 32. capitulis Martinus quintus confirmauit. Claruit tempore concilii Conſtantien. Anno domini. 1420.

DOMINICVS de ſancto Geminiano, iureconſul. præſtantiſſimus, & tam in diuinis ſcripturis quam in cæteris literis ſecularium diſciplinarum nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, ſcripſit in iure canonico quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit. E quibus extat opus inſigne & celeberrimum in duobus voluminibus partitum.

Super 6 Decretalium. lib.2. Quia gloſſa prima ſine.
Et variæ declarationes.
Cætera vero quæ compoſuiſſe dicitur, ad notitiam meam non venerunt.

PAVLVS de ſancta Maria, genere Iudæus, fide Chriſtianus primo epiſcopus Carthaginenſis, ac poſtea Burgenſis in Hiſpania antiſtes archicancellarius regis Caſtellæ & legionis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & valde eruditus, & magiſter ſacræ Theologiæ, in virili ætate ſua conuerſus ad fidem Catholicam, vita & doctrina in tantum profecit, vt inter omnes Hiſpaniæ Doctores ſimilem ſuo tempore habuerit neminem. Scripſit ad filium ſuum Alphonſum decanum Compoſtellanum legum Doctorem in Poſtillas Nicolai de Lyra.

Additiones notabiles lib.1. *Quid tibi vis vt viuens.*
Scrutinium ſcripturarum, lib.2. *Scrutamini ſcripturas*
Et quædam alia.
Claruit & compleuit hoc ſcrutinium ſuum ſub Sigiſmundo Imperatore & Eugenio Papa quarto. Anno domini 1434. Indictione duodecima, ætatis ſuæ 81. anno.

PETRVS Paulus Vergerius, patria Iuſtinopolitanus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus philoſophus & rhetor celeberrimus, Græco & Latino ſermone ad perfectum inſtructus, Chryſoloræ Byzantini philoſophi apud Venetias Græcas literas docentis quondam auditor. Scripſit ingenii excellentis quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris reliquit. E quibus extat inſigne opus continens de geſtis Carrarien. dominorum.

Hiſtoriam perpulchram, lib.1. De ingenuis moribus, lib.1.
In laudibus diui Hieronymi, lib.1. Et alia multa.
Claruit in concilio Conſtantien. Anno domini 1420.

MAPHÆVS Vegius, patria Laudenſis, Martini Papæ quinti datarius, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & egregie doctus, atque in ſecularibus literis eruditiſſimus orator & poeta celeberrimus, & non minus conuerſatione quam ſcientia inſignis, cuius procuratione & impenſa, reliquiæ S. Monicæ diui Auguſtini matris ex oſtia Tyberina Romam translatæ, & in noua capella à ſe pretioſe fabricata, condita ſunt, in qua & ipſe ſepultus eſt. Scripſit tam metro quam ſoluta oratione quædam præclara volumina, de quibus extat opus celeberrimum & omnibus religioſis neceſſarium, diuina & humana literatura compoſitum ad quaſdam ſorores quod prænotauit,

De

De perſeuerantia	lib.7.	*Cum graues ſæpe vt ſit.*	
In Pſal. pœnitentiales,	lib.1.	In laudibus diuæ Monacæ,	lib.1.
Librum 13. Æneid. heroico carm.	lib.1.	Epigrammata plura,	lib.1.
De re militari.		Dialogum, qui dicitur Philaletes.	
Epiſtolas multas.		Et alia complura.	

Claruit temporibus Sigiſmundi Imp. & Martini papæ quinti. Anno domini 1430.

IOHANNES Plaeth, natione Teutonicus, gymnaſii Heydelbergenſis decus & columna, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in philoſophia Ariſtotelica nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus vita & conuerſatione (quantum ſecularis patitur ſtatus) inſignis, in declamandis ſermonibus ad populum doctor egregius. Scripſit inter cætera magnum & inſigne volumen, quod in præfata vniuerſitate Heydelbergenſi ordinarie & publice legit.

Super primo c. Decretalium,	lib.1.	*Venerabiles patres.*	
Contra Bohœmos	lib.1.	*Sicut ſapiente dicente.*	
Quæſtiones ſententiarum,	lib.1.	Sermones plures.	
Quæſtiones varias.		Et quædam alia.	

Claruit ſub Sigiſmundo Imp. Anno domini 1430.

IOHANNES Dieppurg dictus de Franckfordia, natione Teutonicus, Doctor Heydelbergenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, diſputator acutus, & declamator ſermonum egregius, Ludouici ducis Bauariæ & comitis Palatini Rheni quondam capellanus & ſecretarius, ac in multis arduis cauſſis ſæpe legatus. Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus memoriam nominis ſui poſteris reliquit. E quibus feruntur ſubiecta

Contra Huſſitas	lib.1.	*Cum nuper anno domini.*	
Contra Feymeros,	lib.1.	*Lex Domini ad extra mor.*	
De contractibus	lib.1.	*Vt in foro anima vbi in,*	
De prædeſtinatione	lib.1.	*Gloria in altiſſimis Deo.*	
Sermones multi	lib.1.		
Coram rege Angliæ oratio	lib.1.	*Verbum mihi eſt ad te.*	
Coram duce Sabaudiæ oratio,	lib.1.	Coram rege Franciæ oratio,	lib.1.
Quæſtiones variæ,	lib.1.	Epiſtolæ complures.	

Orationes diuerſæ. Claruit temporibus Sigiſmundi Imp. & Eugenii papæ quarti. Anno domini 1430.

RAYMVNDVS Sebeide, natione Hiſpanus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis egregie doctus, artium & medicinæ doctor inſignis, qui docendo & ſcribendo in gymnaſio Toloſano magnum eruditionis ſuæ experimentum dedit. Fertur multa præclara ſcripſiſſe opuſcula, de quibus ego vidi tantum volumen grande, quod in præfata vniuerſitate publice legerat, in cuius principio & multa & glorioſa promittit, de quorum veritate nonnulli ſibi applaudunt tanquam experti, quod prænotauit.

Creaturarum ſiue de homine,	lib.1.	*Ad laudem & gloriam.*
Quæſtiones diſputatas,	lib.1.	Cætera me latent.

Claruit temporibus Sigiſmundi Imperatoris, & Eugenii papæ quarti. Anno domini 1430.

FRANCISCVS Barbarus, patricius Venetus, Chriſoloræ Byzantini philoſophi in Græcis literis diſcipulus, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus clarus & ſummus in vtraque lingua orator. Scripſit adhuc iuuenis quædam non abiiciendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus extat opus, quod prænotauit,

De re vxoria,	lib.1.	Epiſtolarum ad diuerſos,	lib.16.

Et quædam alia.

Ex Plutarcho traduxit in Latinum ad Zachariam fratrem ſuum vitam Ariſtidis & Catonis, & multorum illuſtrium virorum. Similiter & alia.

Moritur temporibus Frederici Imp. tertii, & Nicolai papæ quinti. Anno domini 1454. indictione ſecunda.

THOMAS Walden, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, natione Anglicus, & prior prouinciæ Anglicanæ generalis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in philoſophia Ariſtotelica nobiliter doctus ingenio acutus & ad diſpu-

tandum ſatis idoneus, non minus conuerſatione quam ſcientia inſignis, egregius quoque declamator ſermonum, & Henrici Anglorum regis quinti olim confeſſor & ſecretarius. Scripſit inter cætera ingenii ſui monimenta, opus inſigne tribus magnis voluminibus diſtinctum contra inſanos Wiclefitas & Huſſitas hæreticos, quod Martinus papa quintus examinatum authoritate apoſtolica confirmauit. Hoc opus prænotatur

Doctrinale eccleſiæ lib. 3. *Exurgat Deus & diſſip.*
Super ſententias quoque, lib. 4.
In lib. Phyſicorum, lib. 8.
In de generatione & corrupt. lib. 2.
In libros de anima, lib. 4.
In lib. Ethicorum, li. 10.
In lib. de cœlo & mundo, lib. 4.
In lib. Metheororum, lib. 4.

Alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Moritur autem Rothomagi in ſuo conuentu honorifice tumulatus, ſub Sigiſmundo Imper. anno Martini papæ quinti vltimo. Anno vero domini noſtri Ieſu Chriſti, 1430. Indict. 8. tertia die menſis Nouemb. Id eſt 3. Non.

PAVLVS de Caſtro, iureconſultus omnium ſui temporis celeberrimus, vir magnæ doctrinæ & eloquentiæ, qui ius ciuile annis multis Senæ, Florentiæ & Patauii conductus publico ſalario glorioſe docuit, multa in legibus opuſcula condidit, quæ huiuſce facultatis profeſſoribus, & nota & chara ſunt, quibus memoriam nominis ſui celeberrimi poſteris reliquit. E quorum numero ſubiecta feruntur

Super Codice, lib. 9.
Super ff. nouo, lib. 12.
Super Inſtitutis, lib. 4.
Super ff. veteri, lib. 24.
Super ff. Inforciati, lib. 14.
Conſilia elegantiſſima, libr. 1.
Et alia complura.

Moritur temporibus Sigiſmundi Imperat. & Eugenii papæ quarti. Anno domini 1437. Indict. 15.

AMBROSIVS Florentinus, ordinis Camaldulenſis generalis abbas, Chryſoloræ Bizantini philoſophi Græcas literas apud Venetias docentis quondam auditor, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus doctrinis eruditiſſimus philoſophus, rhetor & theologus luculentiſſimus & multa & præclara ingenii ſui monimenta poſteris reliquit. Hic fuit nuntius & orator Eugenii papæ ad concilium Baſilienſe, vbi pro eo ſolemnem orationem habuit ad patres. Scripſit inſigne volumen

Epiſtolarum ad diuerſos libros lib. 1.
Orationes varias.
Et alia complura.

In latinum etiam ex græco tranſtulit quatuor libros beati Dionyſii Ariopagitæ, elegantiore & faciliori ſtylo. Vitam quoque originalem beati Iohannis Chryſoſtomi ad Sigiſmundum Imperatorem. Item Baſilium de virginitate, ad Gabrielem cardinalem, poſtea papam Eugenium quartum. Item Laertium de vita philoſophorum, ad Coſmam de medicis. Sed & tres libros diui Iohannis Chryſoſtomi ad Stagirium monachum Arrepticium luculento & ornato conuertit eloquio. Et alia complura nobis adhuc incognita. Claruit temporibus conciliorum Conſtantienſis & Baſilienſis, & vtrumq; ſua præſentia illuſtrauit. Anno domini 1430.

CAIETANVS patria Vicentinus, Patauinus canonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularib. literis nobiliter doctus, philoſophus & medicus inſignis, & theologus celeberrimus, qui in gymnaſio Patauino literas & ſacras & ſcholaſticas publice docuit, & magnam eruditionis ſuæ laudem acquiſiuit. Scripſit in vtraque literatura (vt ferunt) plura opuſcula, quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quorum numero iſta feruntur

In lib. Phyſicorum, lib. 8.
In lib. de cœlo & mundo lib. 4.
In libros de anima, lib. 4.

Et alia complura. Claruit temporibus Sigiſmundi Imper. & Eugenii papæ quarti. Anno domini 1430.

HENRICVS Gulpen, abbas monaſterii S. Egidii in Nurenberga, ordinis diui patris Benedicti, natione Teutonicus, iureconſultus inſignis, & tam in diuinis ſcripturis quã in ſeculari philoſophia egregie doctus, nec minus religioſa conuerſatione quam ſcientia ſcripturarum venerandus, cuius ingenii promptitudinem & conſilii prouidẽtiam Iohannes Nider in ſuo de formicis opuſculo commendat expertus. Scripſit eleganter ſuper ſeptem diſtinctionibus.

De pœnitentia	lib. 1.	Super de conſecratione,	lib. 1.
De paſſione Domini,	lib. 1.		

Et quædam alia. Claruit in concilio Conſtantienſ. perſonaliter cum adhuc ſecularis eſſet artium magiſter & ſtudens iuris. Anno domini 1417.

IACOBVS Forliuienſis, philoſophus & medicus celeberrimæ opinionis, qui cunctos philoſophiæ & medicinæ profeſſores ſui temporis longe præcelluiſſe a multis perhibetur, non ſolum eruditione, verum experientia quoque curandarum ægritudinum humanarum inſignis. Scripſit in ſua facultate deſudantibus perutilia opuſcula quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus præcipua feruntur.

De extenſione graduum forma	lib. 1.	In primum canonem Auicennæ,	lib. 1.
In Aphoriſ. eiuſdem	lib. 1.	In tegni quoque,	lib. 1.

Et quædam alia.

Claruit temporibus Sigiſmundi Chriſtianiſſimi Imperatoris. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1430.

RVDOLPHVS de Buxella vico Sueuiæ, natione Teutonicus, Spirenſis diœceſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſeculari philoſophia quam Ariſtotelicam vocant egregie doctus, ſacræ theologiæ Profeſſor inſignis, qui in gymnaſio Heydelbergenſi eruditionis ſuæ laudes ingentes acquiſiuit. Scripſit in ea facultate non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit poſteritati videlicet,

Quæſtiones ſententiarum	lib. 1.	Sermones perutiles	lib. 1.
Quæſtiones varias.	lib. 1.		
Orationes plures ad patres	lib. 1.	*Et ſi ſancta mater*	

Et alia multa. Claruit in gymnaſio Heydelbergenſi tempore concilii Baſil. & deinceps Anno domini 1430.

HVGO Senenſis, natione Italus, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus clarus, & medicus celeberrimus, ingenio excellens, & præſtans. Scripſit in medicina ſtudentibus non paruipendenda volumina, quibus memoriam nominis ſui poſteris reliquit. E quibus feruntur.

Super primo Auicennæ	lib. 1.	Super aphoriſ. Hippocratis,	lib. 1.
Super tegni Galeni	lib. 1.	Et alia complura.	

Claruit temporibus concilii Baſilienſis, & Sigiſmundi Imperatoris. Anno domini 1430.

HENRICVS de Gauda, natione Teutonicus, in ſcripturis ſanctis magnifice eruditus, ingenio ſubtilis, & diſputator ſcholaſticarum quæſtionum acutiſſimus, in gymnaſio Heydelbergenſi, tum legendo tum docendo, tumque componendo ſuo tempore facile principatum obtinuit. Scripſit quædam præclara ingenii ſui opuſcula, de quibus ad meam notitiam pauca hucuſq; peruenerunt.

Super ſententiarum,	lib. 1.	*Fons hortorum puteus,*	
De celebratione	lib. 1.	Orationes variæ	
Quæſtiones diſputatæ		Et alia quædam.	

Claruit temporibus concilii Baſilienſis, & Sigiſmundi Imperatoris. Anno domini 1435.

SANCTES de Arduinis ex Piſaurenſi vrbe natus, vir in Philoſophia & Medicina doctiſſimus, & in medendis corporibus humanis expertiſſimus apud Venetos ſuo tempore magno in precio habitus, edidit huiuſce facultatis quædam præclara opuſcula, quibus memoriam celeberrimi nominis ſui ad poſteritatis notitiam deſtinauit. E quibus extat opus de omnibus naturalibus & artificialibus.

Venenis notabile	lib. 1.	De odoratione quoque,	lib. 1.
De prolificatione,	lib. 1.	Et quædam alia.	

Claruit ſub Sigiſmundo Imp. Anno domini 1430.

NICOLAVS de Suſato, natione Teutonicus, ſacræ theologiæ Doctor celeberrimus, & tam in ſeculari philoſophia quam in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, apud Ludouicum ducem Bauariæ comitē Palatinum Rheni, in precio habitus, & in concilio Conſtantien. ad eligendum ſummum Pontificem Cardinalibus ex Germanica natione cum cæteris adiunctus, ſicut in eiuſdem concilii geſtis inuenitur, ſcripſit ingenii ſui nonnulla præclara opuſcula, quibus memoriam nominis ſui poſteris reliquit. E quibus feruntur.

Quæſtiones ſententiarum	lib. I.	Sermones multi,	lib. I.

Variæ quæſtiones. Et alia complura. Claruit in concilio Conſtantien. ſub Sigiſmundo Imper. Anno domini 1417.

IOHANNES de Marliano, philoſophus, & medicus celeberrimus, ingenio excellens, experientia huiuſce artis clarus, & inter medicos ſuæ tempeſtatis non infimus, edidit tam in Philoſophia quam in Medicina quædam præclara & luculenta opuſcula, quorum lectio & ſtudium harum rerum diſcipulis non parum vtilis perhibetur, videlicet.

De reactione, &c.	lib. I.	De caliditate corporum,	lib. I.
De Antiperiſtaſi,	lib. I.	Et alia complura.	

Claruit temporibus Sigiſmundi Chriſtianiſſimi Imperatoris. Anno domini 1430.

IOHANNES Gritſch, natione Teutonicus, patria Baſilienſis, ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & tam in iure Canonico quam in Philoſophia ſeculari ſufficienter inſtructus, ingenio præſtans, & clarus eloquio, in declamandis ſermonibus ad populum celeberrimæ opinionis, ſcripſit prædicatoribus verbi Dei non ſpernenda opuſcula, quibus nominis ſui memoriam poſteris commendauit: E quibus iſta feruntur.

Sermones de tempore,	lib. I.	Sermones de ſanctis	lib. I.
Sermones per quadrageſimam,	lib. I.	*Cum ieiunatis, &c. ſecundum.*	
De paſſione Domini,	lib. I.	Et quædam alia.	

Claruit (vt ſui dicunt) temporibus Sigiſmundi Imper. Anno domini 1430.

IOHANNES Nider, ordinis fratrum prædicatorum, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in Philoſophia ſcholaſtica ſufficienter doctus, in declamandis ſermonib. ad populum excellentis & præclari ingenii, hæreticæ prauitatis inquiſitor, & muliercularum quas maleficas vulgus appellat acerrimus inueſtigator. Scripſit aperto ſermone nonnulla volumina, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus iſta feruntur.

De contractibus mercatorum	lib. I.	*Cum mercatorum officium.*
De lepra morali	lib. I.	*Olim dum legimus in leui.*
De præceptis Decalogi,	lib. I.	*Decalogi legem ſacratiſſ.*
De formicis moraliter	lib. 5.	*Peragrans crebro quas.*
De conſolatione timoratæ conſciētiæ	li. I.	*Apud diſciplinas reperi.*
Speculum perfectionis.	lib. I.	
Sermones de tempore,	lib. I.	*Ecce rex tuus, &c. Tria*
Sermones de ſanctis,	lib. I.	*Venite poſt me, &c.*
Quadrageſimale	lib. I.	*Conuertimini ad, &c.*

Et alia complura.

Claruit temporibus Sigiſmundi Imperatoris, & conciliorum Conſtantien. & Baſilien. Anno domini 1430.

NICOLAVS Siculus, abbas Monacen. ordinis ſancti Benedicti, ex Cathania vrbe oriundus, dictus de Tudeſchis, primo auditor cauſarum domini papæ & rotæ, poſtea Panormitanus archiepiſcopus, & demum ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ cardinalis, iurecōſultus omnium celeberrimus ingenio ſubtilis & acutus, conſilio promptus & firmus, ſermone apertus & compoſitus, qui merito lucerna iuris appellatur. Scripſit multa præclara volumina, quibus nomen ſuum poſteris notificauit, de quibus ſubiecta feruntur.

Super decreto imperfectum	lib. I.	
Super Decretalibus,	lib. 5.	*Quoniam omnis ratio ſuperna.*
Super Clementinis	lib. I.	
Pro concilio Baſilienſi	lib. I.	*Quoniam veritas verborum*
Proceſſus iudiciarius	lib. I.	*Rex pacificus cunctorum.*
Conſilia centum quatuor,	lib. I.	*Facti contingentia talis eſt*

Diſpu-

Diſputationes variæ, lib.1. Et alia complura.

Claruit in concilio Baſilien. perſonaliter. Anno domini 1435. Et pro authoritate ipſius concilii coram principibus in Francofordia, præfatum tractatum publice legit, & elegantem orationem ibidem habuit.

LVDOVICVS Pontanus de Roma, natione Italus, iureconſultus luculentiſſimus, & non minus in ſcripturis ſanctis, quam in ſeculari Philoſophia ſtudioſus, ingenio excellens, ſententia ſuccinctus & ponderans, edidit in iuridica facultate proficere cupientibus non ſpernenda volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit E quorum numero ego vidi tantum opus quod prænotatur.

Singularia notabilia lib.1. *Verbum omnino intelligitur.*

De cæteris nihil vidi. Claruit temporibus Sigiſmundi præſtantiſſimi Imperatoris. Anno domini 1430.

IOHANNES Noblet, ordinis fratrum minorum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, natione Gallus conuentu & ſtudio Pariſienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium diſciplinarum non ignarus, quippe qui ante religionis ingreſſum, arte, vſu, & profeſſione corporum ægrotantium ſalutifer medicus extiterat. Scripſit nonnulla præclara opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta.

Super ſententias lib.4.
In epiſtolas Canonicas lib.7. *Nobilis in portis vir eius.*
Centiloquium ænigmatum lib.1. Sermones varii lib.1.

Et alia complura. In multos præterea Bibliæ libros commentarios mirificos & elegantiſſimos ſcripſiſſe dicitur, qui ad notitiam noſtram minime venerunt.

IOHANNES de Raguſio, ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio præſtans & clarus eloquio, in declamandis ſermonibus ad populum celeberrimæ opinionis, edidit ingenii ſui præclara quædam opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus legi opus inſtructum ad patres concilii Baſilienſis.

Contra Huſſitas lib.1. *Reuerendiſſimi veneran.*

De cæteris nihil vidi.

Claruit in concilio Baſilienſi perſonaliter, vbi dictum contra hæreticos tractatum pronunciauit publice ad patres, ſub Alberto Imperatore. Anno domini 1438.

BLONDVS Flauius Forliuienſis, Eugenii Pontificis quarti Secretarius, vir in omni bonarum artium diſciplina peritus, Philoſophus & Rhetor celeberrimus, & Hiſtoriographus inſignis, ingenio excellens, eloquio diſertus, & dicendi gratia nulli ſecundus. Scripſit multa præclara volumina, quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quibus iſta feruntur.

Decades tres prænotatæ.
De geſtis Romanorum, li.31. *Romanorum imperii.*
De Roma triumphante, li.10. De Roma inſtaurata, lib.3.
De Italia, lib.8. Epiſtolarum ad diuerſos, lib.1,
Orationes variæ, lib.1. Et alia complura.

Claruit temporibus Sigiſmundi Imper. ſub Eugenio Papa quarto. Anno domini 1435. Hic quinq; filios ex legitimo matrimonio reliquit bonarum artium cultores.

HEYMERICVS de Campo, natione Teutonicus, gymnaſii Colonienſis vicecancellarius, vir in diuinis ſcrip. eruditiſ. & in philoſophia Ariſtotelica nulli ſuo tẽpore ſecundus, ingenio ſubtilis & diſputator difficilium quæſtionum egregius. Scripſit multa præclara opuſcula, de quibus tamen pauca in manus noſtras hucuſq; peruenerunt. In concilio Baſilienſi perſonaliter fuit, miſſus ab vniuerſitate Colonienſi, vbi ad inſtantiam magiſtri Nicolai de Cuſa poſtea Cardinalis, edidit

Compendium quæſtionum, lib.1. *Poſt pleroſq; occaſio.*
Super ſententias, lib.4. *Vt dicit Auguſt. in libro.*
De eſſe & eſſentia lib.1. *Eſſe & non eſſe repugnant.*
Compendium diuinorum, lib.4. *In hoc opuſculo ſub con.*
Quæſtiones varias, lib.1. Sermones multos, lib.1.
De authoritate concilii, lib.1. Et alia complura.

Claruit in concilio Baſilienſi, vbi multa ſcripſit & diſputauit. Anno domini 1438. ſub Alberto Imperatore.

GREGORIVS Trapezontius apoſtolicus ſecretarius, vir vndecunq; doctiſſimus

philoſophus, rhetor & poeta celeberrimus, qui ab Eugenio pontifice gymnaſio publico Romæ præfectus multis annis Rhetoricam, & Poeticam diſciplinâ docuit, & diſcipulos plures in omni ſcientia peritiſſimos poſt ſe reliquit. Scripſit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum notificauit poſteritati. In quibus extant

Rhetorica perpulchra, lib.1. Dialectica ſingularis lib.1.
In orationes Ciceronis, lib.1. Orationes variæ & epiſtolæ.
Et quædam alia.

Claruit Romæ temporibus Eugenii Papæ quarti. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1435.

Florianvs de ſancto Petro, natione Italus, patria Bononienſis, vir in iure ciuili omnium ſui temporis facile doctiſſimus, & tam diuinarum ſcripturarum quam ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio acutus, eloquio clarus, diſputator ſubtilis, & conſiliator cautus. Scripſit in ea facultate quædam præclara opuſcula, quibus memoriam celeberrimi nominis ſui poſteris commendauit. E quibus feruntur

Super Codice lib.9. Super ff. veteri. lib.24.
Super ff. nouo, li.13. Super ff. Inforciati, lib.14.

Claruit temporibus Sigiſmundi Imperatoris & Eugenii papæ quarti. Anno domini 1435.

Nicolavs Lackman, natione Teutonicus, ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, miniſter Saxoniæ, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus & Ariſtotelicæ philoſophiæ non ignarus, ingenio præſtans, & ad diſputandum idoneus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis opinionis. Scripſit non abiiciendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. E quorum numero ſubiecta feruntur potiora.

Super ſententias, lib.4. Quæſtiones variæ, lib.1.
Sermones de tempore, lib.1. Sermones de ſanctis, lib.1.
Et alia complura.

Claruit temporibus concilii Baſilienſis, & Eugenii Papæ quarti. Anno domini 1440.

Iohannes de Schonhouen, natione Teutonicus, ordinis canonicorum regularium S. Auguſtini, monaſterii in Brabantia, Cameracenſis diœceſis, quod vulgariter Gronedael, latine Viridis vallis dicitur, in quo Iohannes Rusbrugh olim prioris geſſit officium, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio cautus, ſermone compoſitus, nec minus conuerſatione quam ſcientia illuſtris. Scripſit ad Simonem nepotem ſuum.

Exhortatorium ſpiritale, lib.1. *Magnam mihi lætitiam.*
De curſu monachi, lib.1. *Vt tibi chariſſime ali.*
De profectu monachi lib.1. *Bonum certamen certa.*
Defenſorium Iohannis Rusbrog, lib.1. *Quoniam doctor quidam e.*
Sermones varios, lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos, lib.1.
Et alia complura.

Claruit tempore concilii Conſtantien. ſub Sigiſmundo Imper. & Martino papa quinto. Anno domini 1420.

Petrvs de Colle, ordinis fratrum minorum S. Franciſci, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, in declamandis ſermonibus ad populum facundus & luculentus, edidit pro ædificatione legentium nonnulla volumina, quibus memoriam præclari nominis ſui ad poſteros tranſmiſit. E quibus extat opus inſtructum quod in Baſilienſ. concilio patribus recitauit.

De authoritate concilii. lib.1. *Pugnauit eccleſia multi.*
Quæſtiones ſententiarum. lib.1. Sermones varii. lib.1.
Et alia complura.

Claruit tempore eiuſdem concilii Baſilienſis, in principio regni Frederici Imperatoris tertii. Anno domini 1440.

Hermannvs monachus in Campo, Ciſtertienſis ordinis in diœceſi Monaſterienſi, natione Teutonicus, patria Weſtphalus. vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & tam in iure Canonico quam in philoſophia Ariſtotelica egregie doctus, ingenio promptus & apertus eloquio, ſcripſit nonnulla exercitii ſui opuſcula, quibus pro defenſione

ſione Baſilienſis concilii non mediocriter laborauit. E quibus reperi opuſculum quod prænotauit, de vocibus diffinitiuis.

In concilio generali. lib. 1. *Iam ſæpius iteratis vi.*
De poteſtate papæ & concilii. lib. 1. *Beatus Athanaſius.*
De ſchiſmate quoque. lib. 1. De neutralitate. lib. 1.

De cæteris (& ſi multa ferantur, quæ compoſuit) nihil ad me peruenit. Claruit tempore concilii Baſilienſis. Anno domini 1440.

IOHANNES Gauwer, natione Teutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli ſacræ paginæ lector conuentus Moguntini, vir in ſcripturis diuinis ſtudioſus & eruditus, in declamandis ſermonibus ad populum ſatis idoneus. Scripſit exercitati ingenii ſui non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notum fecit. E quibus extant.

Super ſententias lib. 4. *Ad laudem Dei omnipoten.*
In Exodum quoque. lib. 1. *Lex pro communi vtilitate.*
Concordia euangeliſtarum. lib. 1. *Quia miſit Deus filium.*
Sermones de tempore. lib. 1. Sermones de ſanctis. lib. 1.
Quadrageſimale triplex. lib. 3. *Cum ieiunatus, &c. ſcien.*
Et alia complura.

Claruit temporibus concilii Baſilienſis, & Eugenii papæ quarti. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1440.

BERNARDINVS ordinis fratrum minorum, natione Italus, patria Senenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & declamator omnium ſui temporis celeberrimus, vita & conuerſatione ſanctiſſimus, quippe qui viuus & mortuus infinitis miraculis coruſcauit, ſcripſit ad ædificationem fidelium quædam opuſcula, quibus ingenii ſui vim etiam poſteris oſtendit. E quibus extant.

In Apocalypſin Iohannis. lib. 1. *Beatus ille qui le. &c. triplex.*
De euangelio æterno. lib. 1. *Non enim veni ſoluere leg.*
De Chriſtiana religione. lib. 1. *Nunc manent fides, ſpes.*
De conceptione ſanctæ Mariæ. lib. 1. *Nondum erant abyſſi, &*
De paſſione Domini. lib. 1. Sermones de tempore. lib. 1.
Sermones de ſanctis. lib. 1. Et quædam alia.

Moritur apud Aquiliam Aprucii vrbem regnante Frederico tertio imperatore, ſub Eugenio papa 4. Anno domini 1443. Indictione 6. ætatis ſuæ anno 63. Et propter crebra miracula per Nicolaum papam quintum cathalogo ſanctorum inſertus eſt, anno 50. poſt obitum vero 7. Cuius feſtum colitur 20. die menſis Maii.

ANTONIVS Gaynerus, natione Papienſis, artis medicinæ doctor celeberrimus, & in præceptis philoſophorum nobiliter doctus, ingenio excellens, & peritia ſuæ profeſſionis non mediocriter clarus, ſcripſit in ea doctrina quædam luculenta opuſcula, quibus nomen ſuum poſteritati notum reddidit. De quibus iſta feruntur.

De ægritudine ſtomachi. lib. 1. De febri quoque. lib. 1.
De ægritudinibus in generali. lib. 1. De pleureſi. lib. 1.
De matrice. lib. 1. De fluxibus. lib. 1.
De artetica in iuncturis lib. 1. De paſſionibus calculi. lib. 1.
In tertium Auicennæ. lib. 1. Et alia complura.

Claruit tempore concilii Baſilienſis. Anno domini 1440.

GERARDVS Stredam, natione Teutonicus, ordinis Carthuſienſium prior domus omnium apoſtolorum iuxta Leodium, vir in ſcripturis diuinis ſtudioſiſſimus, & longa exercitatione egregie doctus, religione quoque, prudentia & authoritate venerandus. ſcripſit ad ædificationem ſimplicium fratrum quædam præclara opuſcula, de quibus ſubiecta feruntur. Ad abbatem ſancti Hadriani de Giraldi monte.

De cura paſtorali. lib. 1. De decem præceptis. lib. 1.
De ſeptem ſacramentis. lib. 1. Speculum religioſorum. lib. 1.
Dialogus de virtutibus. lib. 1. Dialogus de vitiis. lib. 1.
Sermones de tempore. lib. 1. Sermones de ſanctis lib. 1.
Et quædam alia.

Moritur in principio regni Frederici imperatoris tertii, ſub Eugenio papa 4. Anno domini 1443. Indict. 6.

MATTHÆVS Palmerius, natione Italus, patria Florentinus, hiſtoriographus,

philoſophus & orator diſertiſſimus, qui in concilio Florentino (quod Eugenius Papa quartus contra Baſilienſem ſynodum celebrauit) inter præclaros viros annumeratus fuit, ſcripſit plenum erroris de angelis librum, quem pertinaciter defendens tanquam hæreticus condemnatus, apud Cornam ciuitatem exuſtus eſt. Chronicam Euſebii Cæſarienſis diligenter perluſtrans emendauit, eamque vſque ad annum domini 1448. complens intitulauit.

Petro Coſmi de medicis,	lib. 1.	*Animis noſtris innatum.*	
Epiſtolarum ad diuerſos	lib. 1.	Orationes quoq; varias.	
Et quædam alia.			

Claruit temporibus concilii Baſilienſis, & Eugenii Papæ quarti. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1440.

IOHANNES Erneſti, natione Teutonicus, Heydelbergenſis gymnaſii decus quondam & rector, in ſcripturis ſanctis eruditus, & veterum lectione diues, ingenio ſubtilis, eloquio ſingulari venuſtate diſertus, quæſtionum diſputator egregius. Scripſit quædam (vt ferunt) præclara opuſcula, quibus memoriam nominis ſui cum gloria tranſmiſit ad poſteros. De quorum numero ſubiecta feruntur.

Quæſtiones ſententiarum	lib. 1.	Quæſtiones diſputatæ	lib. 1.
Sermones multi	lib. 1.		
De natiuitate Domini oratio	lib. 1.	*Etſi loquendi de maxi.*	
De ieiunio ad vniuerſitatem,	lib. 1.	*Sacratiſſimam deſidera.*	
Orationes multæ & variæ	lib. 1.	De authoritate concilii	lib. 1.
Et alia complura.			

Claruit tempore concilii Baſilienſ. in exordio regni Frederici Imperatoris. Anno domini 1440.

BARTHOLOMÆVS ordinis Carthuſienſ. prior domus Bethleem in Ruremunda oppido Gelriæ, natione Teutonicus, ſacrarum literarum acutus deuotus & celebratus interpres. Scripſit ad ædificationem fratrum ſuorum quædam præclara opuſcula, quibus magnifice ſuum exercitauit ingenium, & nominis memoriam poſteris reliquit. De quorum numero ſubiecta feruntur.

Exercitium deuotionis	lib. 1.	Summa vitiorum	lib. 1.
De abſtinentia carnium	lib. 1.	De proclamationibus fratrum,	lib. 1.
De iudiciis temerariis	lib. 1.	De iuramento	lib. 1.
De voto quoque	lib. 1.	Et quædam alia.	

Moritur ſub Frederico Imperatore tertio. Anno domini 1446. Indictione 9. quarto Idus Iulii.

HENRICVS de Werlis, natione Teutonicus ordinis fratrum minorum miniſter prouinciæ Colonienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, excellens ingenio & eloquio ſcholaſticus, diſputator acutus & declamator ſermonum egregius, compoſuit luculenta quædam volumina, quibus nominis ſui memoriam poſteris reliquit. E quibus extat inſigne opus.

Super ſententias	lib. 4.	De poteſtate eccleſiaſtica	lib. 1.
Sermones quoque varii,	lib. 1.	Et alia complura.	

Claruit temporibus concilii Baſilienſis, & Eugenii papæ quarti. Anno domini 1490.

ANDREAS de Traiecto, natione Teutonicus, monachus cœnobii noſtri Spanhemenſis, ordinis ſancti Benedicti, quod ſitum eſt in finibus diœceſis Moguntinæ, inter Rhenum & Hirciniam ſyluam, quæ Saonus dicta Treuerim verſus ad occidentem extenditur, vir certe ſtudioſus, & in diuinis ſcripturis eruditus, ſecularium quoque literarum non ignarus, ingenio præſtans, & clarus eloquio. Scripſit tam metro quam proſa, non contemnenda opuſcula, de quibus habentur ſubiecta.

Soliloquiorum hominis ad Deum	lib. 1.	*Dum olim diuina voca.*
De profectu virtutum	lib. 1.	*Egreſſus forſan cubiti*
De abſtinentia carnium	lib. 1.	*Tuæ fraternitatis au.*
De vſu floccorum,	lib. 1.	*Reuerende pater nuper a.*
Epiſtolarum ad diuerſos	lib. 1.	*Licet inter omnes qui ſiniſtre*
Collationes variæ	lib. 1.	*Licet nihil in me ſit quod*
Carmina & rhythmi		Et quædam alia breuia.

Claruit in præfato monaſterio Spanhem, ante introductionem reformationis nouiſſimæ Burſfeldenſis. Anno domini 1445.

ANTO-

ANTONIVS ordinis fratrum prædicatorum, archiepiſcopus Florentinus, natione Italus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio excellens, & clarus eloquio, in declamandis ſermonibus ad populum famoſus & celebris opinionis, nec minus vita & conuerſatione quam ſcientia reuerendus. Scripſit multa & præclara volumina, quibus ad ædificationem militantis eccleſiæ magnifice laborauit. E quibus extat opus magnum & celeberrimum, in quatuor non paruis voluminibus diuiſum, quod prænotatur.

Summa caſuum conſcientiæ, lib. 4. *Quam magnificata ſunt*
Chronica ingens & notabilis lib. 3. *Loquar propoſitiones ab.*
Inſtructorium confeſſorum, lib. 1. *Defecerunt ſcrutantes.*
De cenſura eccleſiaſtica lib. 1.
Sermones de tempore lib. 1. *Conuertimini ad Dominum.*
Sermones de ſanctis, lib. 1. Et quædam alia.

Moritur poſt multos ſtudii ſacrati labores non ſine opinione ſanctitatis, ſub Frederico Imp. tertio. Anno domini 1459. Indictione 7. ſexto nonas Maii. Sepultus apud ſanctum Marcum ſui ordinis conuentum.

LEONARDVS de Vtino, ordinis fratrum prædicatorum, vir quidem in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii & præcelſæ opinionis. Scripſit pro vtilitate prædicantium quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui nominis ad poſteritatis notitiam cum gloria tranſmiſit. E quibus iſta feruntur.

Sermones de tempore. lib. 1.
Sermones de ſanctis. lib. 1. *Diuinorum interpres.*
De legibus per quadrageſimam. lib. 1. Et quædam alia.

Claruit ſub Frederico Imp. tertio. Anno 1445.

IOHANNES de Capiſtrano Aprucii oppido non longe ab Aquila vrbe, ordinis fratrum minorum ſancti Bernardini Senenſis olim diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in iure Canonico egregie doctus, ingenio excellens & clarus eloquio, vita quoque & religioſa conuerſatione deuotus, diuini verbi prædicator celeberrimus, qui multos verbo & exemplo ab iniquitate conuertit, ſcripſit quædam non paruæ vtilitatis opuſcula, de quibus ad me pauca peruenerunt.

De cupiditate. lib. 3. *Nolite vobis theſauri.*
Contra Huſſitas. lib. 1. Sermones varios. lib. 1.
De paſſione Domini. lib. 1. Epiſtolas nonnullas.

Et quædam alia. Claruit ſub Frederico Imp. tertio. Anno domini 1450. & non ſine opinione ſanctitatis.

NICOLAVS de Cuſa, epiſcopus Brixinenſis & ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ tituli ſancti Petri ad vincula presbyter cardinalis, natione Teutonicus, ex diœceſi Treuerenſi vir in diuinis ſcripturis eruditiſſ. & theologorum ſuo tempore facile princeps, atque in ſecularibus literis egregie doctus philoſophus, rhetor, & mathematicus celeberrimus, ingenio ſubtilis & eloquio diſertus, trium linguarum Hebraice, Græce, & Latine peritus, vita & conuerſatione integerrimus & ſingulariter deuotus, animarum ſalutis amator ſyncerus & feruidus, qui legatus in Germaniam miſſus, multa pro reformatione eccleſiæ, & præſertim ordinis noſtri vtilia fecit & conſtituit, ſcripſit multa præclara volumina, de quibus extant ſubiecta.

De viſione Dei. lib. 1. *Pandam nunc quæ vobis.*
De pace fidei. lib. 1. *Fuit ex his qui apud.*
Reparatio Calendarii. lib. 1. *Sume ſanctiſſime pa.*
De mathematicis complementis. lib. 1. *Ad laudem omnipotentis*
Cribratio Alchorani. lib. 3. *Tanta eſt poteſtas ſum.*
De venatione ſapientiæ. lib. 1. *Propoſitum eſt meas ſa.*
De ludo globi myſtice. lib. 2. *Cum te videam ad ſedem.*
Compendium. lib. 1. *Accipe breue compendium.*
Trialogus de poſſ. lib. 1. *Cum nobis conce.*
De mathematica perfectione. lib. 4. *Sollicita eſt nobilis mens.*
Contra Bohœmos. lib. 1. *Nicolaus miſeratione.*
De Beryllo. lib. 1. *Qui legerit ea quæ in.*
De dato patris luminum. lib. 1. *Et ſi iam ante p. v. no.*

De quærendo Deo. lib. 1. *Deſiderio tuo poſſe te.*
De apice theoriæ. lib. 1. *Video te quadam profun.*
De docta ignorantia lib. 3. *Admirabitur & recte.*
De coniecturis. lib. 2. *Data nunc qualicunque.*
De filiatione Dei. lib. 1. *Tandem me compulit.*
De Geneſi. lib. 1. *Sæpe delectabilius re.*
Idiotæ de ſapientia. lib. 4. *Conuenit pauper quidam.*
De quadratura circuli. lib. 1. De fortuna. lib. 1.
Directorium ſpeculantis. lib. 1. *Tu noſti nos tres, &c.*
Sermones per totum annum. lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Et alia complura. Circa Cuſam natiuitatis ſuæ villam ad ripas Moſellæ in oppoſito Vrſicaſtri hoſpitale celeberrimum in honorem ſancti Nicolai epiſcopi conſtruxit, quod prędiis & redditibus copioſe ditauit, ac libris in omni ſciencia pluribus exornauit, Græcis, Latinis & aliis. Moritur ſub Frederico imperatore 3. Anno domini 1464. Indictione 12. vndecima die menſis Auguſti, ætatis ſuæ anno 63. Romæ ſepultus, cuius cor ad prædictum hoſpitale miſſum, ibidem in medio chori ſub marmore ſepelitur.

IOHANNES Rode, abbas monaſterii ſancti Matthiæ Apoſtoli extra muros Treuerenſes, ordinis diui patris Benedicti, natione Theutonicus, patria Treuerenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in iure Canonico egregie doctus, moribus & conuerſatione deuotus, & regularis obſeruantiæ inſtaurator celeberrimus, ex cuius labore & fundamento nouiſſima ordinis noſtri reformatio Burſfeldenſis in Germania cœpit. Hic quondam literis operam dedit in gymnaſio Heidelbergenſi, vbi ſacræ Theologiæ Baccalarius, & canonum Licentiatus doctiſſimus euadens, mente & corpore mundum iamiam contemnere videbatur. Factus deinde Meten. Eccleſiæ Canonicus, & ſancti Simeonis Decanus, atque curiæ Treuerenſis Officialis, omnia pro Chriſti amore contempſit, & ordinem Carthuſienſ. extra Treuerim cunctis mirantibus intrauit, & prius aliquot annos prioratus officium (licet renuens & inuitus) ſuſcepit. Cernens autem Otto Archiepiſcopus Treuerenſis virum illum eſſe doctum, expertum & zeloſum, authoritate ſummi pontificis de Carthuſia extractum in præfato monaſterio Abbatem conſtituit, & per eum multa cœnobia in ſua diœceſi reformauit. Ipſe etiam authoritate Baſilienſis concilii reformatione magnifice dilatauit. Scripſit autem pro reformatione monachorum.

Conſtitutiones vtiles. lib. 1. *Cum diuinum officium cui.*
De qualitate abbatis lib. 1. *Quomodo ab alto procedit omnis.*

Et quædam alia. Moritur ſub Alberto imperatore & Eugenio Papa quarto. Anno domini 1439. abbatiæ ſuæ 20. Indictione ſecunda, prima die menſis Decembris. Sepultus in dicto monaſterio S. Matthiæ apoſtoli Treueren. ante altare protomartyris Stephani, in abſide dextera chori, ſub lapide nomini eius inſcripto.

GVARINVS Veronenſis, Chryſoloræ Byzantini philoſophi quondam auditor, vir in ſecularibus ſcript. omnium ſuo tempore facile doctiſſ. & diuinarum literarum non ignarus, Græci & Latini ſermonis peritiſſimus cuius opera excitata & in lucem reuocata ſunt ſtudia bonarum artium, quæ debilitata, & iam prope extincta videbantur. Docuit primo Venetiis, poſtea Ferrariæ, & vtrobique diſcipulos celeberrimos habuit. Scripſit ad Leonellum principem opus prænotatum

De differentia aſſentatoris & amici, lib. 1. Grammaticam quoque breuem, lib. 1.
Comparationem Scipionis & Gaii, lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos, lib. 1.
Orationes complures, lib. 1. Carmina multa.

Et alia non pauca. Iuſſu Nicolai papæ quinti, in latinum tranſtulit Geographiam Strabonis, opus non minus vtile quam iocundum. Ex Plutarcho multorum illuſtrium virorum vitas latinas fecit. Sed & ipſum Plutarchum de liberis educandis cum aliis multis elegantiſſime traduxit, quæ partim habentur. Moritur ſub Frederico Imperat. tertio. & Pio papa ſecundo. Anno domini 1460. Indict. 8. pridie Nonas Decemb. Ferrariæ ſepultus in conuentu Carmelitarum, ſepulchro marmoreo honorifice donatus.

HENRICVS Kaltyſen, archiepiſcopus eccleſiarum Nydroſienſis & Cæſarienſis ordinis fratrum prædicatorum, natione Teutonicus, patria Confluentinus, vbi & ordinem ingreſſus primū lector ſacri palatii, ſanctæ crucis prædicator & hæreticæ prauitatis inquiſitor factus, & poſtea (vt diximus) archiantiſtes duarum prouinciarum authoritate Apoſtolica conſecratus, ſua eruditione, & prædicatione toti mundo clarus innotuit. Qui cum eſſet ſacræ Theologiæ Doctor celeberrimus, ſcripſit inter cætera notabiles,

Sermones

Sermones de tempore, lib. 1. Sermones de ſanctis, lib. 1.
Sermones per quadrageſimam, lib. 1. Super Magnificat, lib. 1.
Quæſtiones varias, lib 1. Collationes ad clerum.

Et alia complura. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo. Anno domini 1465. Indictione 13. ſexto Nonas Octobris. Sepultus in conuentu ſuo Confluentino.

IOHANNES Berthachinus de Firmo iureconſultus celeberrimus, & in ea facultate ſingulariter ſtudioſus, ingenio præſtans & clarus eloquio. Scripſit in iure quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui nominis ad poſteros tranſmiſit. De quibus extat præclariſſimum opus, tribus magnis voluminibus diuiſum, quod multo labore diligentiſſime & pulchro ordine comportans prænotauit

Repertorium vtriuſque iuris lib. 3. *Solent principes immort.*
Quæſtiones variæ.

Alia inſuper complura edidit, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt.

PIVS papa ſecundus, natione Tuſcus, patria Senenſis, Æneas Syluius antea vocatus, ſedit in pontificatu maximo poſt Calixtum tertium annis ſex, vir vndecunque doctiſſimus philoſophus, orator & poeta inſignis, multa ingenii ſui monimenta poſteris reliquit. Hic quondam in concilio Baſilienſi cuidam prælato ſeruiuit pauper. Deinde in ſcribam cancellariæ Frederici Imperatoris tertii aſſumptus, & poeta ab eo laurea recepta creatus, primo epiſcopus Tergeſtinenſis, poſtea Senenſis, exinde cardinalis, & nouiſſime papa omnium ſuffragio electus eſt. De ſcriptis vero eius ſubiecta feruntur, magnis eloquentiæ neruis compoſita

De miſeriis curialium lib. 1. *Stultos eſſe qui regibus.*
De educatione liberorum lib. 1. *Omnibus qui ad virtutis.*
Solutio quæſtionum, lib. 1. *Aderat nuper Cæſarea.*
De duobus amantibus lib. 1. *Vrbem ſenas vnde tibi.*
Contra Thaboritas, lib. 1. *Quamuis apud Bohæmos.*
Ad Nicolaum de Cuſa lib. 1. *Venit ad me hac ipſa.*
De fide ad Turcum lib. 1. *Scripturi ad te aliqua.*
De profectione in Turcas lib. 1. *Ezechielis prophetæ.*
Ad epiſcopum Cracouienſem, lib. 1. *Heraldus Alphonſi re.*
De concilio Baſilienſi, lib. 1. De ortu Nili fluminis, lib. 1.
De ſtudio venandi, lib. 1. De fato quoque, lib. 1.
Abbreuiationes Blondi li. 20. *Fuit autem in vrbe Con.*
De ortu & hiſtoria Bohœmorum lib. 1. *Interitura eſſe quaque.*
Præcepta rhetoricæ, lib. 1. *Bene eſſet vir illuſtris.*
Europa, Ad Anton. card. lib. 1. *Podagrantem me nuper.*
De præſcientia Dei, lib. 1. Dialogus contra Turcas, lib. 1.
De grammatica, lib. 1. Hiſtoriarum opus imperfectum, lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos, lib. 1. *Non cogit me neceſſitas.*
De clade Conſtantinopol. oratio lib. 1. *Conſtantinopolitana cla.*
De clade vniuerſalis eccleſiæ, lib. 1. *Inuitus quidem beatiſſim.*
In conuentu Mantuano, oratio lib. 1. *Cum bellum hodie aduer.*
Ad Calixtum papam oratio, lib. 1. *Solent plerique omnes.*
Coram cœtu cardinalium oratio, lib. 1. *Moſes vir Dei beatiſſ.*
De rebus à ſe geſtis, lib. 1. Orationes variæ.

Epigrammata plura, & quædam alia elegantiſſima, quæ ego non vidi opuſcula ſcripſiſſe dicitur, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, Anchonæ vt dicitur. Anno domini 1464. Indictione 12. 19. Calen. Septemb. ætatis ſuæ anno ſimiliter 4. & 60. Sepultus Romæ in eccleſia ſancti Petri, iuxta altare diui Andreæ.

LANFRANCVS de Oriano, iureconſultus celeberrimus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio præſtans & clarus eloquio, ſcripſit in ſua profeſſione quædam non ſpernenda volumina, quibus ingenii ſui memoriam ad poſteros tranſmiſit, & ſe in ſtudio multipliciter & magnifice comprobauit. De quorum numero extant ſubiecta

Repetitiones. Quoniã contra de prob. li. 1. *Quoniam contra hæc decre.*
Commentatio cle. Sæpe. de ver. ſig. lib. 1. *Iſta clementina in ſe con.*
In c. Diſpendioſam, de iudi. lib. 1. *Non eſt neceſſe diuide.*

Repeti c. Raynucius de teſtam. lib.1. *In textu vbi Raynucius.*
De lege admonendi, de iureiur. lib.1. *Hæc lex diuiditur in duas.*
De interpretatione ſtatutorum, lib.1. *Pro euidentiori intelle.*
L. centurio. de vul. & pu. ſubſti. lib.1. *Famoſa eſt iſta lex hæ.*
Repeti. Rubri. de cauſa poſ. & pro. lib.1.

Alia quoq; complura edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

HENRICVS Gorrickem, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atq; in ſeculari philoſophia nobiliter doctus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, & diſputator acutus, qui in gymnaſio Colonienſi, legendo & componendo clarus ſuo tempore eſt habitus. Scripſit non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteros cum gloria tranſmiſit. E quibus extant

Concluſiones ſententiarum lib 4. *Cupientes aliquid de p.*
De ſuperſtitionibus lib.1. *In lectione.*
Contra Huſſitas quoque, lib.1. De feſtorum celebratione, lib.1.
Summarium ſancti Thomæ, lib.1. Sermones & collationes, lib.1.

Quæſtiones & determinationes inſuper varias, lecturas, libros & diuerſos tractatus edidit, qui ad notitiam noſtræ lectionis minime venerunt. Claruit ſub Frederico Imp. tertio, & Pio papa ſecundo. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1460.

IOHANNES Kanneman, ordinis fratrum minorum, natione Teutonicus, vir in ſcripturis ſanctis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, in declamandis ſermonibus ad populum egregius fuit, qui de poteſtate eccleſiaſtica male ſentiens, cum à miniſtro Saxoniæ quæreretur, ad carcerem fuga lapſus ad obſeruantiales confugit, & errorem cum vita deinceps emendauit. Corripuerat eum Iohannes de Hagen. Carthuſienſis vir doctiſſimus iampridem & ad ſemitas æquitatis reuocauit. Scripſit autem

Defenſorium ſui lib.1. *Multi famoſi viri, &c.*
De paſſione Domini lib.1. *Egredimini filiæ Sion.*
Sermones varios, lib.1. Quæſtiones quaſdam, lib.1.

Et alia complura. Claruit temporibus Frederici Imperatoris tertii, & Pii papæ ſecundi. Anno domini 1460.

IACOBVS Iunterbuck, natione Teutonicus, ordinis Carthuſienſium, vicarius domus montis ſancti ſaluatoris prope Erfordiam, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio clarus, ſermone apertus, dubiorum cautus interpres, vita quoque & conuerſatione deuotus. Scripſit multa & varia opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. De quibus ſubiecta feruntur

De anno Iubilæo, lib.1. De cauſis multarum paſſionum, lib.1.
De moribus Chriſtianorum, lib.1. De triplici ſtatu hominum, lib.1.
Conſolatio malorum huius ſeculi, lib.1.
De modo ſeruandi interdictum, lib.1. *Ad amputandum errores.*
Apologeticus religioſorum, lib.1. De cautelis diuerſorum ſtatuum, lib.1.
De cognitione ſecretorum, lib.1. De veritate dicenda vel tacenda, lib.1.
De cogitationibus, lib.1 De contractibus, lib.1.
De malis huius ſeculi, lib.1. De obedientia monachorum, lib.1.
De arte moriendi, lib.1. De ſtabilitate monachorum, lib.1.
De refrenatione cogitationum, lib.1. Soliloquium hominis ad animã, lib.1.
De arte curandi vitia, lib.1. De ſeptem peccatis mortalibus lib.1.
De eiſdem mentalibus, lib.1. De poteſtate dæmonum, lib.1.
De dignitate prælatorum, lib.1. De dignitate ſacerdotii, lib.1.
De obſeruantia mandatorum, lib.3. De ſabbato, lib.1.
De ſtatu ſecurioris vitæ, lib.1. De intentionis directione, lib.1.
De profectu vitæ ſpiritalis, lib.1. De indulgentiis, lib.1.
Sermones varii, lib.1. *Ambulans Ieſus iuxta.*

Et alia complura. Moritur temporibus Frederici Imp. tertii, & Pauli papæ ſecundi. Anno domini 1466. Indict. 14.

NICOLAVS Dorbellus, ordinis fratrum minorum S. Franciſci prouinciæ Thuronenſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in philoſophia ſcholaſtica nulli ſecundus, ingenio clarus, & ad diſputandas enodandaſque quæſtiones ſcripturarum ſatis idoneus. Scripſit quædã præclara volumina, quibus nomen ſuũ ad notitiam poſteritatis cum

gloria

gloria tranſmiſit & in gymnaſio Pictauienſi tum diſputando, tum docendo, tumque ſcribendo magnam eruditionis ſuæ laudem commeruit. De cuius opuſculis ſubiecta feruntur, opus inſigne ac celeberrimum & prope diuinum, ſingulari vtilitate iocundum.

Super ſententias	lib.7.	
Super ſummulam Petri Hiſpani	lib.7.	*Quia teſte ſapiente.*
De ſcientia Mathematica	lib.1.	*Sicut dicit philoſophus*
In lib. Phyſicorum Ariſtotelis	lib.8.	*Expedita prima parte*
In lib. de cœlo & mundo	lib.2.	*Natura hic incipit liber*
In lib. de generatione & corrupt.	lib.2.	*De generatione, hic inci.*
In lib. Meteororum	lib.3.	*De primis. Incipit liber*
In lib. de anima	lib.1.	*Bonorum honorabilium*
In lib. Metaphyſicorum	li.12.	*Expedita ſecunda parte.*
In lib. Ethicorum	li.10.	*Pertracta compendioſe.*

Et quædam alia. Fuit autem dictorum Iohannis Scoti profundus interpres & acerrimus defenſor, ex cuius ſcriptis philoſophiam exponens hoc ipſum opus in tres partes, mathematicam, theologicam, & ethicam diuidens compendium nominauit. Claruit temporibus Frederici Imperatoris tertii, & Calixti papæ tertii. Anno domini 1455.

PETRVS de Vnzola, ciuis Bononienſis, iureconſultus celeberrimus, & diſciplinis bonarum artium probe inſtructus, ingenio præſtans, & clarus eloquio, multarum rerum, maxime iudicialium experientia inſignis. Scripſit ad vtilitatem tabellionum, & in legali ſcientia ſtudentium egregium volumen, ſuper continuatione quinti, ſexti, & ſeptimi capitulorum Summæ domini Rolandini, quod prænotauit.

Auroram nouiſſimam	lib.1.	*Scribarum & tabellionum.*
Conſultationes varias	lib.1.	

Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe perhibetur, ſed ad notitiam meam non venerunt.

HENRICVS de Herph, ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, natione Teutonicus prouinciæ Colonienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & iuris pontificii non ignarus, ingenio pręſtans, & apertus eloquio in declamandis ſermonibus ad populum celeberrimæ opinionis, non minus religioſa vita, quam ſcientia ſcripturarum venerandus. Scripſit non abiiciendę authoritatis opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit poſteritati. De quorum numero ſubiecta feruntur. Volumen magnum & inſigne.

De præceptis Decalogi,	lib.1.	*Inuenio aliam legem in.*
Sermones de tempore,	lib.1.	*Ecce rex tuus venit*
Sermones de ſanctis	lib.1.	*Rabbi vbi habitas?*
Sermones per aduentum	lib.1.	*Quis poterit cogitare.*
De tribus partibus pœnitentiæ	lib.1.	*Nemo poteſt duobus dominis.*

Et quædam alia. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Pio papa ſecundo. Anno domini 1460.

IOHANNES de Turre cremata, ordinis fratrum prædicatorum, epiſcopus Sabinenſis, & ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ presbyter cardinalis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & declamator ſermonum egregius, ingenio promptus, & apertus eloquio. Scripſit ingenii ſui multa opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. De quibus ſubiecta feruntur. Ad Arſenium monachum cœnobii ſancti Benedicti (quod ipſe in commēdandis habebat) opus magnum & non abiiciendum compoſuit.

In regulam ſancti Benedicti,	lib.1.	*Quoniam adiuuante Domino noſtro*
In Pſalterio toto	lib.1.	*Beatiſſimo patri & cl.*
In Euangelia dominicalia, quęſtiones	li.1.	*Sacro & colendiſſimo.*
In Euangel. de ſanctis, quæſtiones,	lib.1.	
De aqua benedicta	lib.1.	*Iniunxit mihi nuper. r. p.*
De ſalute animæ	lib.1.	*Docet nos diuina ſcrip.*
Sermones de tempore,	lib.1.	Sermones de ſanctis lib.1.

Et alia complura. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Pio & Paulo ſummis pontificibus. Anno domini 1460.

IOHANNES de Mechilinia, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus, & in philoſophia ſcholaſtica non mediocriter doctus, ingenio excellens, & clarus ſciētia, in gymnaſio Colonienſi theologiam multis annis publice docuit, & magnam eruditionis ſuæ laudem acquiſiuit. Scripſit ingenii ſui quædā præclara opuſcula, quibus memoriam nominis ſui ad poſteros tranſmiſit. De quibus ſubiecta feruntur. Opus inſigne.

Super ſententias	lib.4.	In Pſalterio	lib.1.
Quæſtiones variæ	lib.1.	Sermones & collationes	lib.1.

Et alia complura. Claruit temporibus Frederici Imperat. tertii, & Pii papæ ſecundi. Anno domini 1460.

DIONYSIUS Rykel, alias de Leeuwis, natione Teutonicus, ordinis Carthuſienſium domus Bethleem, in Ruremunda, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus, & continua exercitatione peritus, ſecularis quoque philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, vita & conuerſatione & ſingulariter deuotus, adeo vt etiam diuinis reuelationibus dignus haberetur (ad quem Nicolai Cuſæ cardinalis viri eruditiſſimi plures extant epiſtolæ) tot ac tanta ſcripſit, vt numero opuſculorum, præter Auguſtinum apud latinos parem habuerit neminem. Contemplationi & orationi cum tanto feruore inſtabat, vt eum nihil ſcribere potuiſſe vnquam putares. Rurſum in ſcribendo, ac legendo tam ſedulus erat, vt nec orare nec contemplari eum poſſe vſquam æſtimares. Erat parciſſimi ſomni, cibi & potus abſtinentia admirabilis, qui beati exemplo Hieronymi die ac nocte in lege Domini meditari dulce iudicabat, ſemper aut ſcribēs aliquid vtile aut legēs, ita vt & aut lectionem oratio ſæpe interrumperet, & orationem lectio ſacra frequenter exciperet. De cuius opuſculis ipſe per ſe ſubiecta quodam indiculo recenſuit.

Super ſententias	lib.4.		
In Geneſim,	lib 1.	*Dilectus Deo & hominibus*	
In Exodum,	lib.1.	*Iuſti ſunt omnes ſermones.*	
In Leuiticum	lib.1.	*Honora Dominum de tua.*	
In Numeros	lib.1.	*Qui in numero milici.*	
In Deuteronomium,	lib.1.	*Serua mandata & legem.*	
In librum Ioſuæ	lib.1.	*Fortis in bello Ieſus*	
In librum Iudicum	lib.1.	*Iudices ſinguli ſuo no.*	
In librum Ruth	lib.1.	*Teſte ſancto Hieronymo*	
In Regum libros	lib.4.	*Reges ex te egredientur.*	
In paralipomenon	lib.2	*Deus fecit ex vno homine*	
In Eſdram	lib.3.	*Lex veritatis fuit in ore*	
In Neemiam	lib.1.	*Neemias in memoria.*	
In Tobiam,	lib.1.	*Qui pronus eſt ad miſe.*	
In Iudith	lib.1.	*Hæc vocabitur virago,*	
In Heſter	lib.9.	*Sicut ſol oriens in mundo*	
In librum Iob	lib.1.		
In prouerbia Salomonis	lib.1.	*Dixit Deus Salomoni.*	
In Eccleſiaſten,	lib.1.	*Quemadmodum Salomon.*	
In Cantica canticorum,	lib.1.	*Gaudebit ſponſus ſuper.*	
In librum Sapientiæ	lib.1.	*Diſce vbi ſit ſapientia.*	
In Eccleſiaſticum	lib.1.	*Mirabuntur omnes in verbis*	
In Eſaiam prophetam,	lib.1.	*Eſaias propheta magnus.*	
In Hieremiam	lib.1.	In librum Baruch	lib.1.
In Ezechielem	lib.1.	In Danielem	lib.1.
In duodecim prophetas,	li.12.	*Sapientiam omnium antiquo.*	
In libros Machabæorum	lib.2.	*Iuda te laudabunt fratres t.*	
In Pſalterium	lib.3.	*Dixit Dauid filius Iſai.*	
In Matthæum	lib.1.	In Marcum	lib.1.
In Lucam,	lib.1.		
In Iohannem	li.20.	*Ego quaſi aquæ ductus*	
In epiſtolas Pauli	li.14.	*Audite me quoniam de tua.*	
1. Actus Apoſtolorum	lib.1.	In epiſtolas canonicas	lib.7.
In Apocalypſin	lib.1.		
Expoſitionis hymnorum	lib.1.	*Implemini ſpiritu ſancto,*	
In ſeptem Pſalmos pœnitentiales,	lib.1.	*Scrutemur vias noſtras*	
De documentis authenticis,	lib.1.	*Sapientiam ſanctorum narrant*	
Expoſitionis miſſæ	lib.1.	*Memoriam fecit mira.*	
Dialogum de celebratione	lib.1.	*Quicunque manducauerit*	
De communione	lib.1.	*Qui præeſt in ſolicitu.*	
Compendium philoſophiæ,	lib.1.	*Precioſior eſt ſapientia.*	
Compendium Theologiæ	lib.1.	*Comparate vobis vinum.*	

Dia-

Dialogum philoſophi & theologi	lib.1.	Super lib. beati Dionyſii,	lib.4.
Super vndecim epiſtolas eius	lib.1.	In lib. Iohannis Clymachi	lib.1.
Super Boetio de conſolatu,	lib.5.	Summarium partium S. Thomæ,	lib.1.
Sermones de tempore,	lib.1.	*Labia ſacerdotis cuſt.*	
Sermones de ſanctis,	lib.1.		
Sermones ad religioſos temporis	lib.1.	*Fratres ſancti, vocationes.*	
Ad eoſdem de ſanctis,	lib.1.	*Religio munda eſt viſi.*	
De ſacramento ſermones ſex	lib.1.	Expoſitionis dominicæ paſſionis,	lib.1.
Meditationis Dominicæ paſſionis	lib.1.		
De laudibus Dei	lib.1.	*O Deus præſtantiſſime*	
De laudibus ſanctæ Mariæ,	lib.4.	*Quæ eſt iſta quæ progre.*	
De fonte ſalutis & ſemitis vitæ	lib.1.	*Quis ſapiens & intell.*	
De lumine Chriſtianæ theoriæ,	lib1.	*Omnis proceſſio ſecundorum*	
De venuſtate mundi,	lib.1.	*Vnus eſt altiſſimus*	
De natura æterni & veri Dei	lib.1.		
De diuina eſſentia	lib.1.	*Scimus quoniam filius Dei ve.*	
De diſtantia perfec. diuinæ & hum.	lib.1.	De felicitate animæ	lib.1.
De beneficiis Dei	lib.1.	*Anima mea deſidera.*	
De mutua ſanctorum agnitione	lib.1.	*Pater gloriæ det vobis*	
De donis ſpiritus ſancti	lib.1.	*Quis hominum poterit.*	
Cordiale prænotatum	lib.1.	De cuſtodia cordis	lib.1.
De gaudio & pace interna	lib.1.		
De via purgatiua	lib.1.	*Sicut dicit Apoſtolus: Stul.*	
Dialogus de fide catholica	lib.1.	*Magna & mirabilia.*	
Dialogus Chriſtiani & Sarraceni	lib1.	*Sic Deus dilexit mundum.*	
Contra Magos & Walden.	lib.1.	*Caue ne imitari velis.*	
Contra ſuperſtitiones	lib.1.	*Dominum Deum tuum adorabis*	
De vitiis & virtutibus	lib.1	*Qui conuerti fecerit pec.*	
Contra ambitionem	lib.1.	*Reges gentium dominantur.*	
Contra Sarracenos,	lib.3.	De grauitate peccati,	lib.1.
De contemptu mundi	lib.1.	*Indicabo tibi, &c.*	
De modo iudicandi & corripiendi	lib.1.	*Quæſtionem mihi pro.*	
De remediis tentationum	lib1.	*Militia eſt vita hominis*	
Speculum peccatoris	lib.1.	*Conuertere ad Dominum Deum.*	
De quatuor nouiſſimis,	lib.1.	*Gens abſq; conſilio & ſin.*	
De reformatione interna	lib.1.	*Pro omnibus mortuus eſt Chriſt.*	
De iudicio particulari,	lib.1.		
De paſſionibus animæ	lib.1.	*Primus homo de terra ter.*	
De diſcretione ſpirituum,	lib.1.	De profectu charitatis,	lib.1.
De perfectione charitatis,	lib.1.		
Inflammatorium diuini amoris,	lib.1.	*Quid Dominus Deus.*	
De contemplatione,	lib.1.	*Sapientiam amaui & ex.*	
De oratione,	lib.1.	*Oportet ſemper orare.*	
De meditatione	lib.1.	*Cogitationes meæ va.*	
Sonus epulantis,	lib.1.	*Omnes qui credebant erant per.*	
De modo agendi proceſſiones,	lib.1.	*Zelus domus tuæ co.*	
De eleuatione mentis in Deum,	lib.1.	De authoritate papæ,	lib.1.
De poteſtate & iuriſdictione papæ	lib.1.	De authoritate concilii	lib.3.
De reformatione eccleſiæ,	lib.1.		
Contra ſymoniam,	lib.1.	*Gratis accepiſtis gratis.*	
Contra eandem,	lib.1.	*Pecunia tua tecum ſit in.*	
De reformatione clauſtralium,	lib.1.	*Omnia honeſte fiant.*	
Contra pluralitatem beneficiorum,	lib.1.	De regulis vitæ Chriſtianorum	lib.1.
De reformatione monialium,	lib.1.	*Aperi mihi ſoror mea.*	
De profeſſione religioſorum,	lib.1.	*Excellentiorem viam vobis.*	
Exhortatorium nouitiorum,	lib.1.	*Nemo mittens manum.*	
De vita & regimine præſulum	lib.1.	*Attendite vobis & gre.*	
De inſtitutione ordinis Carthuſien.	lib.1.	De laudibus eiuſdem,	lib.1

De viſitatione clauſtralium	lib.1.		
De vita canonicorum	lib.1.	*Maledictus homo qui facit.*	
De diſciplina ſcholarium	lib.1.	*Quemadmodum Ariſto.*	
De vita militarium	lib.1.	*Labora ſicut bonus mi.*	
De virginitate	lib.1.	*Virgo cogitat quæ domini.*	
De officio archidiaconorum,	lib.1.	De officio legati,	lib.1.
De regimine prælatorum,	lib.1.	De vita & regimine curatorum,	lib.1.
De vita nobilium,	lib.1.	De regimine principum,	lib.1.
Dial. inter Chriſtum & principem,	lib.1.	Dial. inter Chriſtũ & principiſſam,	li.1.
De regimine politiæ,	lib.1.		
Dialogus inter Ieſum & puerum,	lib.1.	*Complexans Ieſus par.*	
De viduarum vita,	lib.1.	*Eo quod caſtitatem amaue.*	
De vita coniugalium	lib.1.	*Dixit Dominus Deus, non eſt.*	
De vita incluſarum	lib.1.	*Quam magna multitudo.*	
De officio mercatorum,	lib.1.	*Nolite facere iniquitat.*	
De vita ſolitaria,	lib.1.	Dial. inter Chriſtum & ſacerdot.	lib.1.
Contra proprietatem monachorũ,	lib.1.	Apocalypſis ſibi factæ,	lib.1.
Epiſtol. ad principes,	lib.1.	*Vniuerſis principibus.*	
Annotationes ſuorum operum,	lib.1.	*A religioſis aliiſq; ve.*	
Epiſtolarum ad diuerſos,	lib.1.	Collationes pro capitulis tres.	

Et alia multa nobis inuiſa. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo. Anno domini 1471. Indictione quarta, 12. die menſis Martii. Sepultus non ſine magna opinione ſanctitatis, in cœmiterio fratrum communi, domus præfatæ Ruremundenſ. Denique libros Iohannis Caſſiani, ad faciliorem ſtylum propter ſimpliciores fratres redegit, cuius operis proœmium ſic incipit. Declaratio, &c.

BESSARION, natione Græcus, ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ cardinalis Nicænus vulgariter nũcupatus, & patriarcha Cõſtantinopolitanus, vir vndecunq; doctiſſ. philoſophus & orator in vtraque lingua nulli ſecundus. Scripſit ingenii ſui quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum ad poſteros cum ingenti gloria tranſmiſit. E quibus ſubiecta feruntur. Aduerſus Marcum epiſcopum Epheſinum de ſpiritu ſancto more Græcorum male ſentientem in concilio Florentino. Scripſit inſigne & præclarum opus quod prænotauit.

Confutationem,	lib.1.	In illo. Sic eum volo manere,	lib.1.
In philoſophiæ Platonis laudem,	lib.5.	Laudes patriæ ſuæ,	lib.1.
Ad Græcorum Imper. conſolationis,	lib.1.	Orationes & epiſtolæ plures.	

Et quædam alia. Fundauit etiam Venetiis inſignẽ bibliothecam, multis libris tam Græcis quam Latinis ornatiſſimam, cui præfectus eſt non paruo ſtipendio Marcus Antonius Sabellicus vir doctiſſimus, de quo poſtea dicemus. Moritur tandem plenus dierum, in legatione Galliarum ſub Frederico Imper. & Sixto papa quarto. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1473. Indictione ſexta.

IOHANNES Hagen, alias de Indagine, natione Teutonicus, ordinis Carthuſienſium, domus montis ſancti ſaluatoris prope Erfordiam, prior in Yſenach, & in Stetyn, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & valde eruditus atq; in iure canonico egregie doctus, ingenio clarus, conſilio promptus & prouidus. Scripſit aperto ſermone multa præclara volumina, ad principes, epiſcopos & alios eccleſiarum prælatos, de variis ac diuerſis quæſtionibus interrogatus, de quibus pauca ad manus noſtras memini perueniſſe. Nam ſicut ex ſcriptis cuiuſdam deuoti patris eiuſdem ordinis accepi, pluſquam trecentos tractatus edidit, de quibus omnibus ego vidi & legi tantum quos conſequenter ſubieci. Opus inſigne, quod prænotauit

De laude paupertatis	lib.1.	*Beati pauperes ſpiritu quoniam*
De vita religioſorum	lib.1.	*Simile eſt regnum cœlorum.*
De caſu religionis,	lib.1.	*Quomodo ſedet ſola ciuitas.*
De vita adoleſcentulorum	lib.1.	*Adoleſcentulus ſum ego.*
De humilitate & ſuperbia	lib.1.	*Ego ſum via veritas.*
De ornatu interiori	lib.1.	*Omnis gloria filiæ regis.*
De acceſſu ad nouum hominem	lib.1.	*Ecce ego noua facio.*
De gratia & libero arbitrio	lib.1.	*Non ego ſolus ſed gratia.*
De correptione & gratia Dei	lib.1.	*Corripiet me iuſtus in.*

De natura & gratia	lib.1.	*Vidit Deus cuncta quæ fec.*
De perſeuerantia	lib.1.	*Qui perſeuerauerit.*
De ſpiritu,corpore & anima	lib.1.	*Apoſtolus Paulus vas electi.*
De mandatis prælatorum	lib.1.	*Sic nos exiſtimet homo.*
De charitate	lib.1.	*Fortis eſt vt mors di.*
De dilectione Dei.	lib.1.	*In lege Moſi poſt mul.*
De meditatione	lib.1.	*Felix anima quæ humili.*
De inquiſitione ſummi boni	lib.1.	*Magnus es domine & laud.*
Contra errores Bohœmorum,	lib.1.	*In Chriſto Ieſu orationes.*
Ad epiſcopū Ratiſpon.contra eoſdē,	lib 4.	*Reuerendiſſ.in Chriſto.*
Ad Marchionem Brandeburgenſ.	lib.1.	*Illuſtri principi & domino.*
Ad vniuerſitatem Erfordenſ.	lib.1.	*Synceram in domino charita.*
In regulam ſancti Benedicti	lib.1.	*Probate ſpiritus ſi ex Deo.*
De cauendis doctrinis peregrinis,	lib.1.	*Variis & peregrinis.*
De cognitione futurorum	lib.1.	*Annuntiate quæ futura ſunt.*
De viſione Tundali	lib.1.	*Circa viſionem Tundali*
De viſione Danielis.cap.7.	lib.1.	*Quæſitum eſt de expoſit.*
De apparitione cuiuſdam defunctæ	lib.1.	*Quædam mulier perducta*
De futuris prodigiis,	lib.1.	*Omnia in menſura,numero.*
De planctu ſolitarii	lib.1.	*Quis dabit capiti me.*
De cruciata contra hæreticos	lib.1.	*Circa cruciatam quæ da.*
De auferibilitate ſponſi ab eccleſia	lib.1.	*In nomine domini noſtri Ieſu.*
De tempore ſchiſmatis,	lib.1.	*Et quia entia nolunt.*
De authoritate papæ in concilio	lib.1.	*Dubitatum eſt & quæſitum.*
De poteſtate eccleſiaſtica	lib.1.	*In Chriſti euangelio le.*
De correctione fraterna,	lib.1.	*Item quæritur in fraterna.*
De paruulis non baptizatis	lib.1.	*Dubitatum eſt & quæſitum.*
De iudice cōtra conſcientiā iudicāte	li.1.	*Dubitatum eſt ſi liceat.*
Contra flagellatores	lib.1.	*In nomine Chriſti.Incipit.*
An ſine profeſſione religioſus,	lib.1.	*In nomine Chriſti. Incipit.*
De ieiunio quintæ feriæ	lib.1.	*Dubitatur an licitum ſit.*
De iuſto & iniuſto bello,	lib.1.	*Nota ad iuſtum bellum.*
De doctrina eccleſiæ,	lib.1.	*Tu es Petrus & ſuper.*
De auditione miſſarum,	lib.1.	*Sapiens dicit,fili omnia fac*
Contra Iohannem Kanneman,	lib 2.	*In nomine Ieſu Chriſti. In.*
De vita ſpiritali,	lib.1.	*Si ſpiritu viuimus,ſpiritu &.*
De diſcretione cogitationum.	lib.1.	*Vt quid cogitatis ma.*
De vera & falſa pœnitentia	lib.1.	*Pœnitentiam agite ap.*
De modo confitendi	lib.1.	*Propheta regius Pſal.*
De audiendis confeſſionibus,	lib.1.	*Confitemini alterutrum.*
De ſpiritali arte memoratiua,	lib.1.	*Memorare nouiſſima.*
De quatuor ſenſibus ſcripturæ,	lib.1.	*In nomine Chriſti,& eius in.*
De contemplatione,	lib.1.	*Hæc eſt vita æterna.*
De interdicto.	lib.1.	*In ſalicibus in medio.*
In dedicatione ſermones quinque	lib.1.	*Salomon ædificauit.*
Ad Rudolph.epiſcop.Lauantinum,	lib.1.	
De communione ſub vtraq; ſpecie,	lib.1.	
Epiſtolarum ad diuerſos,	lib.1.	
In regum, quadruplici ſenſu	lib.1.	
De falſis prophetis,	lib.1.	
De communione ſub vtraque		
Sermones quoque varios,	lib.1.	

In multos denique libros Bibliæ commentarios elegantes compoſuit, alioſque tractatus & queſtionum ſolutiones pene innumeras & inſignes. Claruit ſub Frederico tertio, & Pio papa ſecundo. Anno domini 1460.

IOHANNES abbas monaſterii Niuicellenſis, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & in iure canonico nobiliter doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, ſcripſit multa & diuerſa ingenii ſui opuſcula, quibus memoriam celeberrimi nominis ſui ad poſteros cum gloria tranſmiſit. De quibus extant ſubiecta, Opus præclarum & inſigne, quod prænotatur, Bibliæ & canonum

Concordantia,	lib.1.	*In principio creauit Deus.*
Sermones de tempore	lib.1.	*Reſpice & leuate cap.*

Sermones de ſanctis. lib. 1. *In principio creauit Deus*

Epiſtolæ & quæſtiones variæ. Cætera quæ compoſuit, ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt.

IACOBVS de Gruytrode, natione Teutonicus, ordinis Carthuſienſium prior domus omnium Apoſtolorum iuxta Leodium, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, vita & conuerſatione deuotus, ingenio præſtans & dulcis eloquio. Scripſit præclara quædam, & deuota opuſcula, quorum lectio religioſis perſonis, ſalutis proprie amatoribus non inutilis perhibetur. De quibus ſubiecta feruntur.

De veris virtutibus lib. 3. De ſeptem peccatis mortalibus, lib. 1.
De quatuor nouiſſimis lib. 1.
De vita domini Ieſu, lib. 1. *Faſciculus myrrhæ dil.*
De præparatione ante miſſam, lib. 1. De diffinitione nominis monachi, li. 1.
Meditationes paſſionis Domini lib. 1.
Lectionarius menſe lib. 1. *Comedite amici & bib.*
Speculum prælatorum lib. 1. Speculum ſubditorum lib. 1.
Speculum ſacerdotum lib. 1. Speculum ſecularium hominum, lib. 1.
Speculum ſenectutis lib. 1. Colloquium Ieſu & monachi, lib. 1.
Colloquium Ieſu & prælati, lib. 1. *Fac mecum Ieſu dulciſſ.*
Colloquium Ieſu & ſenis lib. 1. *Ne indigneris quæſo.*
Colloquium Ieſu & heremitæ, lib. 1. Colloquium Ieſu & diſcipuli, lib. 1.
Contemplatio ſanctæ Mariæ lib. 1. *Vulneraſti cor meum.*
Coronula ſanctæ Mariæ lib. 1.
Dialogus crucifixi & peccatoris lib. 1. *Ignoſce quæſo benigniſſ.*
Dialogus Mariæ & peccatoris lib. 1. *Verbum mihi eſt ad te.*
Dialogus alius Mariæ & peccatoris lib. 1. Meditationes compaſſionis Mar. lib. 1.
De nomine Ieſu & Mariæ lib. 1. Sermones de tempore. lib. 1.
Sermones de ſanctis lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Et alia multa. Moritur quam deuotiſſime ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1472. Indictione quinta, pridie Idus Februarias.

IACOBVS Zenus, patricius Venetus, epiſcopus eccleſiæ Patauinæ, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, conſilio promptus & circumſpectus, ac multarum rerum experientia inſignis. Scripſit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum ad poſteros cum gloria tranſmiſit. E quibus extat opus elegantiſſimum.

De geſtis ſummorum pontificum lib. 1. Et quædam alia.

Moritur autem ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1477. Indictione vero nona.

GVILHELMVS Forleon, natione Brito, ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio clarus, eloquio ſcholaſticus, qui in gymnaſio Pariſienſi, tum docendo, tum diſputando, tumq; ſcribendo magnam eruditionis ſuæ laudem commeruit, edidit quædam præclara in ſcripturis opuſcula. E quibus extat celeberrimum opus.

Super ſententias lib. 4. Quæſtiones variæ lib. 1.

Et alia complura.

Huius auditor atque diſcipulus olim fuit vir doctiſſimus & theologorum noſtræ tempeſtatis facile princeps, magiſter Stephanus dictus Brulefer, natione Gallus eiuſdem ordinis, qui in conuentu Pariſienſi theologiam docuit, poſtea ad obſeruantiam ordinis ſe conferẽs apud Moguntiacum in Germania, ſententias ibidem legere cœpit, quas in conuentu Metenſi magno cum laude continuat. Claruit autem iſte Guilhelmus ſub Frederico Imp. tertio, & Paulo papa ſecundo. Anno domini 1470.

ALBERTVS de Eybe, natione Teutonicus, Bambergenſis eccleſiæ canonicus, & Pii 2. pontif. maximi cubicularius, vir in ſecularibus literis ſtudioſus & eruditus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, rhetor & poeta inſignis Scripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, de quibus extant ſubiecta. Ad dominum Iohannem ducem Bauariæ, Monaſterienſem epiſcopum, & Magdeburgenſem poſtea primatem, opus inſigne prænotatum.

Margarita poetica lib. 1. *Optaſti ſæpenumero re.*
De re quoque vxoria lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.

Et

Et alia complura. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Pio papa ſecundo. Anno domini 1460.

RODERICVS epiſcopus Samorenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio præſtans, & clarus eloquio. Scripſit ingenii ſui nõ contemnendæ auctoritatis opuſcula, quibus memoriam ſui nominis poſteritati commendauit. De quibus ego vidi adhuc tantum volumen vnum quod prænotauit.

Speculum humanę vitæ lib. 2. *Super cunctas humanas.*

Cætera non vidi. Claruit temporibus Frederici Imper. tertii, & Pauli papæ ſecundi. Anno domini 1470.

AMBROSIVS Choriolanus, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, prior generalis, patria Romanus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſcientia ſecularium literarum inſignis, excellens ingenio, & eloquio diſertus, doctus & eloquens. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum immortalitati commendauit, de quibus tamen ad notitiam lectionis noſtræ pauca peruenerunt quæ ſubieci.

In regulam ſancti Auguſtini, lib. 1. *Ex omnium parente docto.*
Eiuſdem regulæ commendatio lib. 1. *Poſtquam beatus Auguſtinus*
In ſecundam regulam lib. 1. *Acer ingenio vita præ.*
De vita ſancti Auguſtini lib. 1. *Sæpenumero cum in ma.*
De eiuſdem laudibus lib. 1. *Conſueuere beatiſſ. pater.*
Orationes varias lib. 1. Scripſit & alia plura.

Claruit autem ſub Frederico Imp. tertio, & Paulo papa ſecundo. Anno domini 1470.

BENEDICTVS Stendel de Hallis, oppido Saxoniæ, natione Teutonicus vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in philoſophia ſeculari nobiliter doctus, ingenio excellens, & apertus eloquio, qui in gymnaſio Erfordenſi theologiam annis multis glorioſe docuit, & tam vita quam doctrina clarus effulſit. Scripſit quædam non ſpernendæ lectionis opuſcula, ex quibus in dicta vniuerſitate legit ordinarie ſubiecta.

In Geneſim, lib. 1. In Exodum lib. 1.
In Leuiticum lib. 1. In Numeros lib. 1.
In Deuteronomium lib. 1. Sermones varios lib. 1.
Collationes diuerſas. lib. 1.

Et quædam alia in logica philoſophia, cæteriſq; ſtudiis & exercitiis ſcholaſticis. Claruit ſub Frederico Imp. tertio, & Paulo papa ſecundo. Anno domini 1470.

SIFRIDVS epiſcopus Cirenenſis titulatus, ordinis fratrum prædicatorum, natione Teutonicus, archiepiſcopi Moguntini Theoderici in pontificalibus vicarius, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſeculariũ literarum non ignarus, hebraicæ & latinæ linguæ peritus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, diſputator acutus, & diuini verbi prædicator egregius, conſilio promptus, vita præclarus. Scripſit quædam digna lectione opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. De quibus extant ſubiecta, ad Theodericum archiepiſcopum prædictum.

De Iudæorum vſura lib. 1. *Quæritur in foro conſcientiæ*
De cenſibus & reemptione, lib. 1. *Quærebatur primo an.*
Sermones & collationes lib. 1. Quæſtiones variæ lib. 1.

Et quædam alia. Claruit ſub Frederico Imp. & Pio ac Paulo Romanis pontificibus. Anno domini 1470.

GODESCALCVS de Meſchede, natione Teutonicus, patria Weſtphalus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, acer ingenio, vita præclarus, doctor ſacræ theologiæ profundus, qui multis annis in gymnaſio Erfordenſi eam ſcientiam glorioſe docuit & magnã eruditionis ſuæ laudem ab omnibus commeruit. Scripſit & legit in eadem vniuerſitate quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus feruntur.

Quæſtiones ſententiarum lib. 4. Sermones & collationes, lib. 1.
Quæſtiones variæ diſputatæ lib. 1. Et alia complura.

Huius frater Theodericus Greſmunt de Meſchede artium & medicinæ doctor vir vndecunq; doctiſſimus, adhuc ſuperſtes Moguntinæ reſidet, qui & ipſe inter alia tractatũ elegantẽ compoſuit, de regimine ſanitatis tempore peſtilentiali. Filiũ habet ſub nomine Theodericũ appellatũ, vix tria luſtra ætatis implentẽ, cuius admirandũ ingeniũ, & ſingularis tũ eruditio, tũ eloquẽtia multos prouectæ ætatis (doctores etiã) longe præcellit cuius ad me extat lib. inſignis de ſeptẽ artib. liberalib. Scripſit etiã tam ad me quã ad alios pene

nfinitas epiſtolas, cuiuſcunque argumenti ornatiſſimas, variaſque orationes Ciceronianam diſertitudinem præferentes; adeo vt velut alter Adeodatus Auguſtini ſanctiſſimi quondam filius, ſuo ingenio & ſcribendi argumentandique promptitudine, ac ſolertia multis (doctis etiam viris) ſit admirationi & ſtupori. Godeſcalcus autem patris ſui frater. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio. Anno domini 1470. Et ante hoc decennium mortuus eſt.

Stephanvs Hoeſt Laudenburgenſis, eccleſiæ Spirenſis olim canonicus, natione Teutonicus, vir in ſecularibus literis eruditus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus philoſophus & orator celeberrimus, ingenio acer, & diſertus eloquio in declamandis ſermonibus ad populum inſignis, quippe qui aliquot annis in caſtro Heydelburgenſi prædicatoris geſſit officium. Scripſit non ſpernenda opuſcula, quibus memoriam ſui nominis poſteris commendauit. E quibus extat

In libros Ethicorum	lib. 10.	Sermones & collationes,	lib. 1.

Carmina & quædam alia.

Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo. Anno domini 1471. Indictione quarta.

Bernardvs Iuſtinianus, patria Venetus, philoſophus & orator celeberrimus, ingenio excellens, & diſertus eloquio, qui ob ſingularem dicendi gratiam non modo apud ſenatum ſuum Venetum, verumetiam apud Romanos pontifices cardinales, & cæteros Italiæ principes, ac vrbium ſenatores in precio eſt habitus. Scripſit inter cætera ingenii ſui monimenta Laurentii Iuſtiniani patriarchæ Veneti auunculi ſui.

Vitam & ſanctiſſ. conuerſationem;	lib. 1.	Hiſtoriarum quoque,	lib. 1.
Orationes plures & elegantes,	lib. 1.	Epiſtolas & quædam alia.	lib. 1.

Claruit ſub Frederico Imper. tertio, & Paulo papa ſecundo. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1470.

Henricvs de Piro, natione Teutonicus, ex ciuitate Colonienſi oriundus, ordinis Carthuſienſium, profeſſus domus ſanctæ Barbaræ in eadem ciuitate, ante ordinis ingreſſum doctor vtriuſque iuris ſubtilis & famoſus & poſtea etiam in diuinis ſcripturis exercitatus, ſcripſit quædam præclara volumina, de quibus ſubiecta feruntur

Super Inſtitutis	lib. 4	*Annuente mihi omnium le.*	
Ad nouitios quoque,	lib. 1.	Conſilia in diuerſis caſibus	lib. 1.
Sermones de tempore,	lib. 1.	Sermones de ſanctis;	lib. 1

Et quædam alia. Claruit temporibus Frederici Imperatoris tertii, & Pauli papæ ſecundi. Anno domini 1470.

Nicolavs Donis, natione Teutonicus, ordinis diui patris Benedicti, vir in ſecularibus literis ſtudioſus & eruditus & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus & mathematicus inſignis, coſmographiæ Ptolemæi vigilantiſſimus repertor, & ſagaciſſimus inſtaurator, ingenio præſtans & clarus eloquio. Scripſit non contemnenda volumina quibus nomen ſuum ad poſteros tranſmiſit. E quibus extat opus mirandum, cum picturis & nouis tabulis elegantiſſime ordinatis, & diligentiſſime correctis.

In coſmographiam Ptolemæi		
Ad Paulum papam ſecundum	lib. 7.	*Non me fugit beatiſſ.*
De locis quoque mirandis	lib. 1.	*Quoniam, vt ait Auguſtinus.*

Epiſtolæ variæ ad diuerſos.

Et quædam alia. Claruit autem ſub Frederico Imperatore tertio, & Paulo papa ſecundo. Anno domini 1470.

Georgivs de Burbach, natione Teutonicus, vir in ſecularium literarum ſcientia peritiſſimus & ſanctarum ſcripturarum non ignarus philoſophus & aſtronomus omnium ſui temporis facile luculentiſſimus, qui in gymnaſio Wienenſi philoſophiam & aſtrorum ſcientiam multo tempore publice docuit, vbi inter alios innumeros diſcipulos Iohannem de regio monte virum poſtea doctiſſimum erudiuit. Scripſit ingenii perſpicacis præclara quædam opuſcula. De quorum numero ego vidi duntaxat,

Theoricas planetarum nouas	lib. 1.	*Sol habet tres orbes a.*

De aliis adhuc nihil vidi. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Pio ac Paulo Romanis pontificibus. Anno domini 1470.

Domicivs Calderinus, patria Veronenſis, rhetor luculentiſſimus & omnium bonarum artium diſciplinis ad perfectum imbutus, græci & latini ſermonis egregie peritus ingenio ſubtilis & diſertus eloquio. Scripſit multa in literis humanitatis præclara

opuſcula, quibus memoriam ſui nominis ad poſteros tranſmiſit. E quibus ſubiecta feruntur

In Iuuenalem	lib. I	*Satyrarum genera duo.*	
In Marcialem,	lib. I.	In Suetonium,	lib. I.
In Ibin Naſonis,	lib. I.	In epiſtolas Ciceronis,	lib. I.
Aduerſus Broteum grammaticum,	lib. I.	*Vtinam Heli & Marce.*	
Epiſtolarum ad diuerſos,	lib. I.	Orationes variæ.	

Et alia complura. Moritur ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto, cuius ſecretarius fuerat. Anno domini 1477. Indict. 10.

IOHANNES Tinctoris, natione Teutonicus, Colonienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſeculari philoſophia nobiliter doctus, ingenio acutus & diſputator egregius, qui in gymnaſio Colonienſi theologiam multo tempore publice docuit, & eruditionis ſuæ laudes ingentes acquiſiuit. Scripſit non contemnenda opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta

Diſſenſiones Thomæ & Scoti.	lib. I.	Concordare cœpit in.	lib. I.
Quæſtiones ſententiarum,	lib. I.	Collationes quoque variæ.	

Et quædam alia. Claruit in præfato gymnaſio ſub Frederico Imper. tertio, & Paulo papa ſecundo. Anno domini 1470.

NICOLAVS Perotus Saxoferratenſis, & Sipontinus epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecundus, egregius theologus, ac rhetor diſertiſſimus ingenio acer & vita præclarus ſcripſit quædam luculenta opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus extant, Opus inſigne de duobus voluminibus diuiſum, in Marcum Valerium Martialem poetam, omnem latini ſermonis elegantiam, rationem & enucleationem pulcherrime complectens, quod prænotauit, commentariorum linguæ latinæ volumen, ſiue vt vulgo appellatur

Cornucopiam,	lib. 2.	*Barbara, &c. blanditur.*	
De puerorum eruditione,	lib. I.	De generibus metrorum,	lib. I.
Orationes & variæ epiſtolæ.			

Alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur, tam in diuinis literis quam in humanis, ac nonnulla è græco tranſtuliſſe in latinum ſed ad manus noſtras non venerunt.

Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, Pio ac Paulo Romanis pontificibus. Anno domini 1470.

ANTONIVS Roſelus, natione Tuſcus, vtriuſque iuris profeſſor eximius, & celeberrimus interpres, ac aliarum bonarum artium diſciplina plurimum decoratus, ingenio præſtans & diſertus eloquio, qui in gymnaſio Patauino multis annis iura docuit, ſcripſit multa præclara opuſcula, quibus nominis ſui memoriam poſteris commendauit. Sed ego nihil eorum me vſquam vidiſſe memini. Fertur autem eius inſigne opus.

De monarchia mundi.	lib. 3.	In legibus varii tractatus.	

Et alia complura.

Moritur ſub Frederico Imper. tertio, vegeta ſenectute, Patauii ſepultus. Anno domini 1467. Indict. 15.

IOHANNES Beetz, natione Teutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus theologus excellens, & philoſophus ſubtilis, ingenio acer, vita præclarus diſputator quæſtionum egregius, & in declamandis ſermonibus ad populum inſignis, ſcripſit quædam præclara opuſcula. De quibus feruntur ſubiecta.

In epiſtolam Pauli ad Romanos.	lib. I.		
Præceptorium diuinæ legis.	li. 10.	*Sacra ſcriptura diuini.*	
De ſacramento altaris.	lib. I.	Sermones de tempore.	lib. I.
Sermones de ſanctis.	lib. I.	Quæſtiones variæ diſput.	lib. I.

Alia inſuper nonnulla edidit, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt. Moritur ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto in conuentu ſuo Tenenſi. Anno domini 1476. Indict. 9. decimaſexta Cal. Auguſti.

BARTHOLOMÆVS Cepolla, Veronenſis natione, iureconſultus celeberrimus, & aliarum diſciplinarum ſecularis literaturæ cultor inſignis, qui in gymnaſio Patauino ordinarie legendo, diſputando & ſcribendo magnam eruditionis ſuæ laudem acquiſiuit, ſcripſit multa præclara opuſcula, quibus memoriam ſui nominis poſteritati commendauit. E quibus extat opus profecto ſubtiliſſimum quod prænotauit.

Cautelas iuris cauſarum ciuilium.	lib.1.	*Notandum ſingulariter*	
De ſimulatis contractibus.	lib.1.	De prædiis vrbanis	lib.1.
De prædiis ruſticorum.	lib.1.	De re quoque militari.	lib.1.

Et alia complura. Moritur autem tempore Frederici Imperatoris tertii & Sixti papæ quarti. Anno domini 1477. Indictione 10.

IOHANNES de regio monte, natione Teutonicus, Georgii Burbachii aſtronomi quondam diſcipulus non minor Anaximandro Mileſio, aut Syracuſano Archimede, græca & latina eloquentia eruditiſſimus Germanorum decus, ob aſtronomiam, cæteraſque mathematicas diſciplinas à Matthia Pannoniæ rege, & conſolatu, ciuibuſque Nurenbergenſibus perpetuo donatus ſtipendio, magnam eruditionis ſuæ laudem non modo apud Germanos ſuos, verumetiam apud Italos, Galloſque conſecutus eſt. Nam à Sixto ſummo pontifice ad emendandum paſchalem Dionyſii computum Romam accitus, dum pleraque poſteritati parat, non ſine maxima ſtudioſorum iactura morbo periit, ſcripſit quædam præclara opuſcula, de quibus extant ſubiecta.

Calendarium perpulchrum.	lib.1.	*Ephimerides, id eſt. Darius lib.1.*	
Contra Gerardum Cremonen.	lib.1.	*Poſtquam emiſimus indicem.*	
Epiſtolarum & orationum.	lib.1.	Et alia complura	

Moritur autem Romæ ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa 4. Anno domini 1476. Indictione nona.

GERARDVS de Elten, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & eruditus & ſecularis philoſophię nõ ignarus, acer ingenio, vita præclarus. Poſteaquã theologiã in Colonien. gymnaſio multis annis glorioſe docuerat, mundi vanitatibus contemptui habitis in ſenectute ſua ordinem prædicatorum pro Dei amore in eadem ciuitate Agrippina ingreditur, & mox hæreticæ prauitatis inquiſitor & exterminator conſtituitur, ſcripſit inter alia (vt ferunt.)

Quæſtiones ſententiarum.	lib.1.	Quæſtiones diſputatas.	lib.1.
Sermones & collationes.	lib.1.	Varia quoque in philoſophia.	lib.1.

Et alia complura. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & ſummo pontifice Sixto quarto. Anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1475.

ALEXANDER Tartagin de Imola, Iureconſultus & ſtudioſus & eruditus, & in aliis ſecularium diſciplinarum inſtitutionibus probe expertus, ingenio excellens & præclarus eloquio, ſcripſit ad vtilitatem eorum qui ſtudio iuris vtriuſque inuigilant quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. De quorum numero ſubiecta feruntur.

In ſexto decretalium.	lib.1.	In Clementinis quoque	lib.1.
Super Codice etiam.	lib.9.	Super ff. veteri.	li.24.
Super ff. nouo.	li.12.	Super ff. Inforciati	li.14.

Et quædam alia. Claruit tempore Frederici Imperatoris tertii, & Sixti papæ quarti. Anno domini 1470.

IOHANNES Soreth, natione Normannus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, quintus & viceſimus prior generalis, vir in diuinis ſcripturis doctiſſimus & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, eloquio dulcis & clarus, vita & conuerſatione deuotus, & ſingulariter religioſus & ſanctus, Carmelitici ordinis decus, gloria, ſplendor & reformator, qualem noſtra raro viderunt ſecula, rarius cernent ventura, totus Deo deditus, totus lectioni & orationi intẽtus, contemptor mundi, amator, norma & ſpeculum monaſticæ conuerſationis, angelicæ puritatis imitator, virtutum cuſtos vitiorum acerrimus hoſtis, ſcripſit præclara ingenii ſui multa commendanda opuſcula, de quibus extant ſubiecta

Super ſententias,	lib.4.	Sermones varii	lib.1.
In regulam ordinis ſui,	lib.1.	In eandem maius commentum,	lib.1.
Conſtitutiones ordinauit	lib.1.	Scripſit & alia complura.	

Moritur Andegauis ſub Frederico Imperat. tertio, & Sixto papa. Anno domini 1471. Indictione tertia. 8. Calen. Auguſti.

THEODORVS Gaza Theſſalonicenſis, vir in ſecularibus literis egregie doctus, & ſanctarum ſcripturarum non ignarus græcæ latinæq; eruditiſſimus, ingenio excellens, & diſertus eloquio, multa ſcripſit opuſcula, de græco in latinum multa tranſtulit, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. De cuius ſcriptis ad notitiam noſtræ lectionis nihil vſquam peruenit, de traductis autem feruntur.

Theophra-

Theophraſtus de plantis, lib.1. Ariſtotel. problemata lib.1.
Idem de animalibus, lib.1. Et quædam alia.

Moritur Romæ ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1478. Indict. vndecima.

IOHANNES de Lutria, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in philoſophia ſcholaſtica egregie doctus, ingenio acer, vita præclarus, & declamator ſermonum celeberrimus, qui primum in gymnaſio Erfordenſi theologiam glorioſe docuit, & poſtea in eccleſia Moguntina prædicatoris officium ſtrenue geſſit. Scripſit quædam non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris reliquit. E quibus ſubiecta feruntur.

Super ſententias lib.4. Sermones varii lib.1.
Quæſtiones diſputatæ lib.1. Et quædam in philoſophia lib.1.

Moritur ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1479. Indictione duodecima.

ALANVS de Rupe, natione Teutonicus, ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis eruditus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentiſſimæ opinionis, vita & conuerſatione Deo deuotus, & beatæ Mariæ ſemper virginis amator præcipuus, eiuſque roſarii, & famulatus promotor venerandus, à qua etiam ſingulari dono ſupernæ conſolationis aliquotiens meruit recreari, & iam in æterna felicitate refoueri. Scripſit inter alia ingenii ſui opera.

Compendium pſalterii Mariani lib.1. *Quia catholicæ verita.*
De miraculis roſarii, lib.1. *Quamuis ſpecioſa laus n.*
Sermones quoque varios, lib.1. Et quædam alia.

Moritur autem in conuentu ſuo Zwollenſi, ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1474. Indictione ſeptima, in vigilia aſſumptionis beatæ Mariæ virginis. Cuius roſarium & paſſionis Chriſti recordatiuum pſalterium, quod diu iam fuit neglectum reuocauit ad mentes & exercitia hominum, ob cuius honorem confraternitatem inſtituit, quæ per apoſtolicam ſedem confirmata indies augetur, & multis ſalutare præbet exercitium.

CONRADVS de Zabernia, natione Teutonicus, vir in ſcripturis diuinis ſtudioſus & exercitatus, & ſecularis literaturæ, præſertim muſicæ non ignarus, ingenio docilis, & vita exemplaris, in declamandis ſermonibus ad populum clarus & deuotus. Scripſit aperto ſermone quædam non ſpernenda opuſcula, quibus ingenium ſuum vtiliter & fructuoſe exercitans, etiam poſteris memoriam nominis ſui commendauit. De quorum numero extant ſubiecta.

De monochordo lib.1. *Cum vt quidam ſapiens.*
De modo bene cantandi lib.1. *In fauorem totius cleri.*
De fine collectarum lib.1. *Quanquam plerique de.*
Sermones multi & varii lib.1. Et quædam alia.

Claruit. Anno domini 1470. ſub Sixto pontifice quarto, ſub quo & mortuus eſt.

LAVRENTIVS Calcaneus Brixianus, vir nobilis, eques auratus, & legum doctor celeberrimus, philoſophus, & hiſtoriologus luculentiſſimus, ingenio & eloquentia clarus, ac diſputator quæſtionum acutiſſimus. Scripſit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum ad poſteros tranſmiſit, de quibus ſubiecta feruntur.

De commendatione ſtudiorum lib.1. De ſeptem peccatis mortalibus, lib.1.
De conceptione ſanctæ Mariæ, lib.1. Conſilia quoque plura lib.1.

Et quædam alia parua. Moritur ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1478. Indictione vndecima.

IOHANNES de Dorſten, natione Teutonicus, ordinis fratrum heremitarũ ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, & ad diſputandas enodandaſque quæſtiones ſcripturarum ſatis idoneus, in declamandis quoque ſermonibus ad populum excellentis opinionis, qui in gymnaſio Erfordenſi docendo & prædicando in pretio eſt habitus. Scripſit non contemnenda opuſcula quibus memoriam ſui poſteris commendauit. De quibus feruntur.

Sermones de tempore, lib.1. Sermones de ſanctis lib.1.

Et quædam alia. Claruit in conuentu Erfordenſi ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1475.

ANGELVS Saxo de Brunſuico, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eru-

dicitiſſimus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio acer, vita præclarus, in declamandis ſermonibus ad populum celeberrimæ opinionis, quippe qui poſt adeptum magiſterium docendi in gymnaſio Erfordenſi apud Moguntiam multo tempore prædicatoris geſſit officium, ſcripſit inter alia opus quoddam inſigne,

In Canonem miſſæ. lib.1. Sermones varios, lib.1.
Quæſtiones diuerſas. lib.1. Et quædam alia.

Moritur Argentinæ in cœnobio pœnitentium ſepultus, ſub Frederico Imper. tertio. Anno domini 1481. Indict.14.

FRANCISCVS Philelfus, ex vetuſto Tolentini oppido natus, eques auratus & poeta laureatus, philoſophus & orator celeberrimus, Chryſoloræ Byzantini philoſophi quondam in iuuentute apud Venetias auditor, à quo græcam eloquentiam ac latinam perfectiſſime didicit, vir adeo ſtudioſus & bonarum artium amator & cultor indefeſſus, vt velut alter Plinius inter continuas bellorum occupationes ſemper aliquid aut legeret ſibi, aut dictaret aliis, ſcripſit enim vtroq; ſermone, tam proſa quam carmine, multa præclara volumina quib. memoriã celeberrimi ingenii ſui poſteris reliquit. E quibus extant,

Euiphron de pietate. lib.1. De morali diſciplina. lib.8.
Vita Nicolai papæ quinti. lib.2.
Conſolatorius ad amicum. lib.1. *Cupienti mihi aliquid.*
De diuerſitate legum. lib.1. *Quam multarum legum men.*
Sphorciadorum verſu heroico. lib.9. Satyrarum eodem metro. li.10.
De iocis & ſeriis hexametro. lib.6. Lyricorum omni genere metri. lib.6.
Orationes variæ 60. lib.1. *Si fieri poſſe cenſerem.*
Epiſtolarum latinarum. li.16. *Quam nihil apud me duxe.*
Epiſtolarum græcarum. li.39. Græcis verſibus per odas. lib.4.
Conuiuiorum proſaice. lib.2. De exilio quoque. lib.3.
Et alia complura.

Multa præterea vertit in latinum, è quibus ſubiecta feruntur. Rhetorica Ariſtotelis ad Alexandrum regem, lib.1. Ex Platone, lib.2. Hippocratis de flatibus & corporis paſſionibus, lib.2. Ex Plutarcho, Theſei & Galbæ Ottoniſque vitas. Apophthegmata quoque, lib.2. Et alia plura. Hic Franciſcus (vt diximus) Chryſoloræ Bizantini clariſſimi viri auditor & gener fuit, à quo cum doctiſſimus euaſiſſet, primum apud Venetos, poſtea apud Florentinos, Senenſes, Bononienſes, & demum Mediolanenſes ſub quatuor ducibus cum annua penſione græcas, latinaſque literas plurimosININ glorioſe docuit. Moritur autem Bononiæ nonagenarius & pauper, imo vt philoſophus & Chriſtianus ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa. Anno domini 1481. Indictione 14. Anno poſt obitum Marii filii.

MARIVS Philelfus, Franciſci Philelfi ſupra dicti filius, eques auratus (quales noſtri milites appellant) & laureatus poeta, philoſophiæ & artium doctor celeberrimæ opinionis, & tam diuinarum ſcripturarum quam vtriuſq; iuris ſcientia inſignis, in gymnaſio Mantuano ad lectionẽ publico conductus ſalario, ibidem & vitæ ſtudii finem fecit, ſcripſit inter cætera, opus præclarum præceptorum.

Artis rhetoricæ. lib.3. *Decreueram iam dudum.*
Orationes elegantes. lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos. lib.1.

Cantilenas & rhythmos. Sed & alia multa metro & proſa compoſuit, quæ ad me non venerunt. Moritur autem Mantuæ ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1480. Indict.13.

THEODERICVS de Herxen, natione Teutonicus, ordinis fratrum clericorum in communi viuentium viſitator, vir deuotus, & in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio promptus, ſermone apertus, vita & conuerſatione præclarus, ſcripſit ad ædificationem ſimplicium fratrum multa deuota volumina, quibus ingenium ſuum vtiliter exercitans memoriam ſui poſteris reliquit. E quibus iſta feruntur.

In toto Pſalterio. lib.1. Super oratione Dominica. lib.1.
Super Aue Maria. lib.1. De paſſione Domini. lib.1.
De moriendi deſiderio. lib.1. Et alia multa.

Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto pontifice quarto. Anno domini 1476.

DOMINICVS de Dominicis, patria Venetus, primum Torcellanus, & poſtea Brixianus epiſcopus, & referendarius apoſtolicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in

& in ſecularibus literis doctiſſimus, philoſophiæ, dialecticæ & aſtronomiæ, ac eloquentiæ egregie decoratus, qui ob ingentes virtutes ſuas apud Romanos pontifices Pium, Paulum & Sixtum magno in pretio habitus ſæpe legationis munus impleuit, ſcripſit excellentis ingenii plura opuſcula, ſed nihil eorum ad manus noſtras memini perueniſſe. Feruntur autem eius elegantes.

Orationes de diuerſis.	lib. I.	Sermones quoque varii	lib. I.

Et multi tractatus. Moritur apud Brixiam, ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto quarto ſummo pontifice. Anno domini 1478. Indictione vndecima. 13. Cal. Martii, ætatis anno ſexageſimo.

Lvdovicvs Donatus Patricius Venetus, & Pergomenſis epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & philoſophiæ ſcholaſticæ non ignarus, pietate quoque, religione, clementia, & manſuetudine inſignis, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, ſcripſit quædam luculenta opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris reliquit. E quibus nihil vſquam videre merui. Fertur autem eius inſigne opus ad Paulum ſecundum.

Super ſententias,	lib. 4.	Orationes quoque variæ,	lib. I.

Moritur ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto pontifice quarto. Anno domini 1484. Indictione ſecunda. Sepultus in eccleſia ſancti Vincentii martyris.

Conradvs de Rodenberg, natione Teutonicus, abbas monaſterii ſancti Iohannis Baptiſtæ Rinaugienſis, Moguntinæ diœceſis, ordinis diui patris Benedicti, vir deuotus & eruditus, & regularis obſeruantiæ cuſtos & amator præcipuus, qui antea multis annis apud ſanctum Matthiam apoſtolum Treueris, & diuum Martinum Coloniæ prioris geſſit officium. Cum eſſet beatæ Mariæ ſemper virginis ardentiſſimus amator, Scripſit in ipſius honorem aperto ſermone celeberrimum volumen, ſumpta de ſingulis membris eius (ſub typo botri) materiam laudis, cui aptiſſimum titulum impoſuit

De vinea Domini Sabaoth	lib. I.	*Fundamenta eius in mon.*
Exercitium nouitiorum,	lib. I.	*Videte vocationem ve.*
De præparatione ante miſſam	lib. I.	*Dominus noſter Ieſus Chriſtus*
De ruina ordinis orationem,	lib. I.	*Cecidit corona capitis.*
De cauſis ruinæ, orationem,	lib. I.	*Capite nobis vulpecu.*
De cura paſtorali, orationem,	lib. I.	*Beatus ſeruus quem inue.*

Et varias coll. in capitulis.

Moritur ſub Frederico Imper. tertio, & Innocentio pontifice octauo. Anno domini 1486. Indict. quarta. 8. Cal. Ianuarii. Sepultus in abſide dextera chori ante altare ſancti Benedicti verſus ambitum.

Stephanvs de Caieta Neapolitanus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & eruditus & vtriuſque iuris profeſſor, & interpres doctiſſimus ingenio acutus, & ad diſputandas ſoluendaſque quæſtiones ſcripturarum ſatis idoneus, eloquio clarus atque compoſitus, ſcripſit ad Iohannem Baptiſtam de Benteuoleis de Saxo ferrato, Ferdinandi Siciliæ regis conſiliarium opus celeberrimum,

De ſacramentis	lib. 7.	*Ad limina beati Petri.*

Et quædam alia. Claruit tempore Frederici Imp. tertii, & Sixti pontificis quarti. Anno domini 1470.

Georgivs Molitoris Nurenburgenſis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus & egregie doctus, atque in philoſophia ſcholaſtica (quam Ariſtotelicam vocant) non mediocriter eruditus, ingenio acer, vita præclarus, in gymnaſio Erfordenſi theologiam pluribus annis publice docuit, & magnam eruditionis ſuæ laudem reportauit, ſcripſit ingenii ſui quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus ſubiecta feruntur

Super ſententias,	lib. 4.	De paſſione Domini,	lib. I.
Sermones multi,	lib. I.	Quæſtiones variæ.	lib. I.

Et alia complura. Moritur ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1484. Indict. ſecunda.

Bartholomævs, cognomento Platina, patria Cremonenſis, apoſtolicus quondam abbreuiator, vir vndecunque doctiſſimus philoſophus & rhetor celeberrimus, ingenio ſubtilis & vehemens, eloquio diſertus, & mulcens, animo conſtans & validus, multas à Paulo papa ſecundo calamitates ſuſtinuit, adeo vt bonis omnibus & dignitate ſpoliatus, poſt Æculei ſuſpenſionem in carcerem crudeliſſime detruſus, vſq; ad mortem ipſius Pauli detentus eſt. Qui à Sixto mox liberatus, ad imitationem Eutrandi Ti-

cinenſis diaconi à Berengario rege Italiæ ſimilia paſſi, Pauli mores & vitia per Antipodoſium non inſulſe notauit. Scripſit enim ad Sixtum pontificem quartum

De geſtis Romanorum pontificum, lib. I. De naturis rerum, lib. I.
Epiſtolarum ad diuerſos, lib. I. Et quædam alia.

Moritur Romæ ex peſte, ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto pontifice quarto. Anno domini 1481. Indict. 14.

NICOLAVS de Wachenheim, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio excellens, & clarus eloquio, qui in Heydelbergenſi gymnaſio per annos ferme quinquaginta docendo, legendo, ac diſputando velut princeps theologorum in maximo pretio fuit, ſcripſit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus nominis ſui memoriam etiam poſteritati commendauit. E quibus ad me pauca peruenerunt

Quæſtiones ſententiarum, lib. I. Sermones multi, lib. I.
Collationes plures & orationes lib. I. *Quia approbante ſacri.*

Et quædam alia. Claruit Heydelbergæ ſub Frederico Imperat. tertio. Anno domini 1480. Iam valde ſenex, & ſub Sixto pontifice quarto, ante hoc ferme ſeptennium mortuus eſt.

MICHAEL de Mediolano, ordinis fratrum minorum, in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio ſubtilis, vita & conuerſatione præclarus, in declamãdis ſermonibus ad populum celeberrimæ opinionis. Scripſit ad vtilitatem eorum qui declamationibus vacant, non ſpernenda opuſcula, quibus etiam poſteritati nomen ſuum notificauit. De quibus extant

Sermones de tempore, lib. I. Sermones de ſanctis lib. I.
Sermones per aduentum, lib. I. Sermones de pœnitẽtia per quod, li. I.
Sermones de peccatis. lib. I. Sermones de decem præceptis, lib. I.

Et quædam alia. Claruit ſub Frederico imperatore tertio. Anno domini 1480. Et ſub Innocentio papa octauo moritur.

SIXTVS papa quartus, natione Ligurgus, ex Sauona vrbe maritima natus, Franciſcus antea vocatus, ordinis fratrum minorum miniſter generalis, ſedit poſt Paulum ſecundum in cathedra Petri annis tredecim, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & diſputator egregius, amator cleri, religioſorum promotor, & benefacto ſingularis, eorum maxime quos vita obſeruantialis commendabat, quem Paulus papa ſemel diſputantem audiens, tantum admiratus eſt, vt eum cardinalatus honore dignum fecerit, ſcripſit ante pontificatum quædam præclara opuſcula. E quibus iſta feruntur.

De futuris contingentibus lib. I. De potentia Dei. lib. I.
De ſanguine Chriſti. lib. I. De conceptione ſanctæ Mariæ. lib. I.

Et quædam alia. Moritur ſub Frederico Imperatore tertio. Anno domini 1484. Indictione ſecunda.

IOHANNES conſobrinus, Portugalenſis natione, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularis literaturæ ac iuris canonici non ignarus, ingenio excellens, in declamandis ſermoni busad populum celeberrimæ opinionis, contra inimicos fidei primum in Anglia, ac deinde in Portugalia magnos & efficaces latratus dedit. Hæreſes & errores quamplurimos diſputãdo, prædicando, ſcribendoque reprobauit & confutauit, ſcripſit ad inſtantiam præpoſiti regalis collegii diuæ Mariæ de Amhten in Anglia, inſigne opus tripartitum de contractibus & commutationibus, quod prænotauit.

De iuſtitia commutatiua. lib. 4. Sermones varios lib. I.

Et quædam alia. Conflatum Franciſci Maronis grato compendio breuiauit.

Claruit anno domini 1475. Et ſub Sixto pontifice quarto, Vlixbonæ pro fide intoxicatus moritur.

HENRICVS cognomento Prudens, ordinis Carthuſienſium, prior domus vallis iuxta Brugas in Flandria, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ingenio clarus, vita & conuerſatione deuotus & Deo ſingulariter deditus, ſcripſit pro inſtitutione religioſorum quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. De quibus extat opus celeberrimum deuotioni maxime congruum, vt in tres partes ſecundum differentias ſtatuum, incipientium, proficientium & perfectorum diuiſum, per modum dialogi, in quo collocutores introducuntur, Angelus & Monachus, Ieſus & pater cœleſtis, Maria amoroſa ſanctarum ſocrus animarum, ipſumque prænotauit.

Tetra-

Tetralogum deuotionis. lib. 3. Et quædam alia.

Moritur in noua domo ſanctæ Sophiæ Conſtantinopolitanæ prope Buſcunducis, in qua per aliquot annos prioris geſſit officium, ſub Frederico Imperatore tertio. Anno domini 1484. Indictione ſecunda.

FRANCISCVS Diedus nobilis patricius Venetus, vir tam in diuinis ſcripturis, quam in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus & rhetor, doctrina & eloquentia inſignis, iuris pontificii & ciuilis celeberrimus interpres, & reipublicæ Venetæ amator & tutor indefeſſus, ſcripſit tam metro quam proſa quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteritati commendauit. E quibus iſta feruntur.

Hiſtoria ſancti Rochi confeſſoris. lib. 1. Orationes & variæ epiſtolæ

Et quædam alia. Moritur Veronæ ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto quarto. Anno domini 1483. Indict. 1.

RVDOLPHVS Agricola de Gruningen, natione Friſo, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus, rhetor & poeta celeberrimus, græci & latini ſermonis peritus, & hebraicæ linguæ non ignarus, ingenio excellens, ſermone diſertus, Iohannis Camerarii de Dalburg Wormacienſis epiſcopi viri æque doctiſſimi quondam præceptor, in gymnaſio Heydelbergenſi docendo & ſcribendo principatum facile obtinuit inter omnes etiam cuiuſcunque facultatis doctores, ſcripſit quædam ingenii ſui excellentiſſima opuſcula, quibus nomen ſuum immortalitati conſecrauit, & poſteritati reliquit. De quibus extant ſubiecta

Vita Franciſci Petrarchæ lib. 1.

Carmen de ſancta Anna. lib. 1. *Anna parens ſumma ge.*

Dialectica ſubtiliſſima. lib. 3. Epiſtolæ & orationes variæ. lib. 1.

Varia inſuper & elegantiſſima carmina edidit, quibus ingenium ſuum prope diuinum oſtendit. Tranſtulit ex hebraico pſalterium, ex græco quædam opera Platonis Dionyſii Ariopagitæ volumina traducere incipiens morte immatura præuentus, imperfecta reliquit, ſcripſit etiam alia. Moritur Heydelbergæ mente in Deum porrectiſſima, ſub Frederico Imperatore tertio, & Innocentio papa octauo. Anno domini 1485. Indictione tertia. Cui Hermolaus barbarus patriarcha Aquilegienſis hoc epitaphium ſcripſit, Inuida clauſerunt hoc marmore fata Rudolphum Agricolam Friſii ſpemq; decuſq; ſoli. Scilicet hoc viuo meruit Germania. Quicquid laudis habet Latium, Græcia quicquid habet. Sepultus eſt Heydelbergæ apud fratres minores, non ſine iactura latinarum literarum.

TILMANNVS ordinis canonicorum regularium S. Auguſtini, præpoſitus cœnobii diui martyris Chriſtophori in Rauengirsburg in fine Moguntinæ diœceſis, iuxta Hirciniam ſyluam quæ à Rheni flumine caudam dirigit verſus Mediomatricum & Treueros, in loco qui ab antiquo *receſſus Hunorum* appellatur, natione Teutonicus, in diuinis ſcripturis ſtudioſus, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit ſimplici & aperto ſermone pro fratrum ædificatione quædam plena deuotionis & charitatis opuſcula, quibus ingenium exercitauit. E quibus extant iſta.

De vinea ſpiritali lib. 1. *Mirarer chariſſime*

De inſtitutione nouitiorum lib. 1. *Ingreſſus chariſſime*

Et quædam parua exercitia. Moritur ſenex & plenus dierum ſub Frederico Imp. tertio, & Innocentio papa octauo. Anno domini 1485. Indict. tertia.

HENRICVS Arnoldi, natione Saxo, profeſſione monachus Carthuſienſis domus Baſilienſis, vir religione deuotus, ingenio clarus, affectu ſyncerus, morib. grauis, eloquio dulcis, couerſatione affabilis, pius, manſuetus, exemplo fulgidus, in ſacris literis plurimũ exercitatus, & pontificii iuris non ignarus. Qui cum officio notariatus in ſacro Baſilienſi concilio multis annis fungeretur, fidelis, iuſtus, ac prudens cunctorum teſtimonio probatus eſt. Hic tandem omnia cernens eſſe vanitatem, vniuerſa pro Chriſti amore contempſit, clauſuram Carthuſienſium eligens & ingrediẽs vbi in priorem eiuſdem domus præfectus, multis annis ſubditos ſibi monachos, conuerſos cæteroſq; paterno amore proſequens, in pace ac tranquillitate laudabiliter rexit. Scripſit opuſcula multa valde deuota atque ſalubria. E quibus ea quæ ad notitiam noſtram peruenerunt ſubiecta ſunt.

Multę de diuerſis ſanctis orationes de. li. 1. Orationes ſequentes.

Sermones plures lib. 1. Hiſtoriæ de diuerſis ſanctis, lib. 1.

Concordantia Euangeliſtarum de paſſione Domini lib. 1.

Meditationes de vita Chriſti, lib. 1. De concept. immaculatæ vir. Mar. tract. 1.

De nouitiorum inſtructione, tract.1. Dialogus inter Ieſum & Mariam, tract.1.
Dialogus de exercitiis, ſcilicet inter ſanctam Margaretam & eius ſeruulum, tract.1.
Alius dialogus inter eoſdem de cruce, tract.1.
De commendatione charitatis, tract.1. *Charitatis excellentia.*
De ſancta humilitate ſub forma oratio tract.1. *Humilitas perfecta*
Iterum de humilitate, tract.1. *Fratres chariſſimi humil.*
Chronica domus Carthuſienſium in Baſil. tract.1.

Feliciter migrauit ex hac vita ſub Frederico tertio Romanorum Imperatore. Anno domini 1487.

IVDOCVS de Calue, natione Teutonicus, patria Sueuus, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus, & ſcholaſticæ philoſophiæ non ignarus, ingenio promptus & vehemens, in gymnaſio Heydelbergenſi, legendo, docendo & prædicando multis annis in pretio fuit, vbi etiam iuxta morem in eccleſia ſancti ſpiritus prædicatoris aliquandiu geſſit officium. Scripſit quoſdam (vt ferunt) tractatus non abiiciendos, ſed ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt. Extant eius de diuerſis.

Sermones varii lib.1. Vocabularius prædicantium, lib.1.
Et varii tractatus. Claruit ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1480. Et ſub Innocentio papa octauo ante hoc triennium moritur.

NICOLAVS de Crutzenach, natione Teutonicus, ex diœceſi Moguntin. & comitatu Spanhemenſi, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, vita præclarus, diſputator acutus, & declamator ſermonũ egregius, qui in gymnaſio Wienenſi theologiam multis annis publice docuit, & tam apud ſcholaſticos ibidem quam Imperatorem Fredericum tertium magnam eruditionis ſuæ & laudem & mercedem obtinuit. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus iſta feruntur.

Quæſtiones ſententiarum lib.4. Sermones varii, lib.2.
Collationes & orationes multæ, lib.1. De conceptione ſanctæ Mariæ, lib.1.

Et alia complura, quæ cum vſque ad mortem celauerit, ad notitiam noſtræ lectionis necdum venire potuerunt, quæ tamen indies ventura ſunt. Moritur Viennæ in Auſtria ſub Frederico Imp. tertio, & Innocentio papa octauo. Anno domini 1491. Indict. 9.

PETRVS Scotus, natione Teutonicus, patria Argentinenſis, canonicus ſancti Petri ibidem, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, & in vtroque iure doctiſſimus, atque in cæteris humanitatis artibus valde eruditus, philoſophus, rhetor, & poeta celeberrimus, ingenio excellens, vita & conuerſatione præclarus. Scripſit tam metro quam proſa quædam pudica elegantiſſimaque opuſcula, quibus ſe poſteris commendauit. De ſanctis Iohanne Baptiſta, Euangeliſta, & Chryſoſtomo ſcripſit pulchrum & delectabile opus.

Carmine elegiaco, lib.1.
Laudes Iohannis Gerſon lib.1. *Iohannes Gerſon pari.*
Epiſtolas elegantiſſimas lib.1.

Carmina inſuper & diuerſa & compunctioni legentis non contraria, ſed probe apta & congrua, vario metrorũ genere compoſuit. Moritur Argentinę in eccleſia ſancti Petri ſepultus, ſub Frederico Imperatore tertio, & Innocentio papa octauo. Anno domini 1491. Indictione nona. Ætatis vero ſuæ triceſimo primo. Conſummatus in breui impleuit tempora multa & ſublatus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius.

NICASIVS de Voerda Mechilinienſis, natione Teutonicus, patria Brabantinus, captus à tertio ætatis ſuæ anno oculis, & ob id elementorum quoque omnium naturaliter penitus ignarus velut grande miraculum ſecundum noſtra tempeſtate Didymũ Alexandrinum exhibuit, dum in omni doctrina & ſcientia tam diuina quam humana eruditiſſimus euaſit. Nam in gymnaſio Colonienſi (vbi & mortuus eſt) iura publice docuit, libros vtriuſque iuris quos nunquam vidit, auditu didicit, tenuit mente, aperte recitauit. In vniuerſitate Louanienſi gradum magiſterii in artibus primo ſuſcepit, ſcholas poſtea aliquanto tempore in Mechilinia rexit, deinde ad Louanium reuerſus, in ſacra theologia licentiatus conſtituitur, & ſingulari diſpenſatione apoſtolica ſacerdos ordinatur, prædicat publice, audit confeſſiones, ad altare miniſtrat euangelium cæcus coram omnibus (mente vtens pro libro) recitat, tantum ad altare diuina per ſe non celebrat. Poſtremo in Colonienſi Academia omnium doctorum conſenſu doctor canonici iuris factus eſt, & legum quoq; imperialium cautus interpres, edidit celeberrimum opus quod in eadem vniuerſitate Colonienſi multis excipientibus extraordinarie legit,

Super

Super inſtitutis. lib.4. *Quia ea qua bene in.*
Super ſententias. lib.1. Sermones varios. lib.1.
Quæſtiones diuerſas. Scripſit ad me quaſdam non inelegantes epiſtolas, in quarum vna ſatis copioſa, omnem hiſtoriam ſuæ fortunæ contexuit, & ſe prædicta opuſcula feciſſet interrogatus pridem à me humiliter confeſſus fuit. Moritur Coloniæ in maiore eccleſia ſepultus, ſub Frederico Imperatore tertio. Anno domini 1492. Indictione decima, 7. Cal. Septemb.

CHRISTOPHERVS Porſena, Romanus, prior ſanctæ Albinæ de Vrbe, ordinis fratrum heremitarum ſancti Guilhelmi, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & valde eruditus, græcæ & latinæ linguæ peritiſſimus, quippe qui ab ineunte ætate eas literas imbibit in Græcia ipſa & ſub græcis præceptoribus, vt ex Græcia natus videretur, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, ſcripſit inter cætera.

Epiſtolarum ad diuerſos lib.1. Et alia complura.

Vertit in Latinum Origenem contra Celſum philoſophum libros octo, ad Sixtum pontificem quartum. Sermones quoque diui Iohannis Chryſoſtomi morales, numero quinque & viginti, quos dicauit Marco Barbo cardinali S. Marci. Sed & quædam Theophylacti Bulgariæ archiepiſcopi opuſcula cum aliis perbelle conuertit, ac latinis legenda donauit. Moritur Romæ peſte ſublatus, ſub Frederico Imper. tertio, & Innocentio papa octauo. Anno dominicæ incarnationis 1486. Indict. 4.

HERMOLAVS Barbarus, natione Venetus, genere Patricius archiepiſcopus & patriarcha Aquilegienſis, & demum ſacroſ. eccleſiæ Rom. epiſcoſcopus cardinalis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & in ſecularib. literis eruditiſſimus, philoſophus, rhetor, poeta, aſtronomus & geometer celeberrimus, græci ac latini ſermonis peritiſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, vita & conuerſatione deuotus atque præclarus, omnique honore eccleſiaſtico digniſſimus, ab adoleſcentia bonis literis & moribus ſanctis ſtudium & operam impendens, talis ac tantus euaſit, vt ſecundum non reliquerit. Ab octauodecimo ætatis ſuæ anno ſcribere exorſus, multa elegantiſſima opuſcula compoſuit, quibus memoriam ſui poſteris commendauit De quorum numero ſubiecta feruntur, opus perpulchrum

De cœlibatu. lib.2.
Caſtigationes Plinianæ. lib.1. *Qui lucubrationes ſuas.*
Contra barbaros philoſophos lib.1. De re vxoria metrice. lib.1.
Quæſtiones Geometriæ. lib.1. Conuenientia aſtron. & medic. lib.1.
Præcepta hiſtoriæ conſcribendæ. lib.1. Compendium philoſophiæ. lib.1.
Compendium Galeni. lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos. lib.1.
Orationes multiplices. lib.1. Carminum pluſquam 12. lib.1.

Et alia complura. Caſtigationes Plinianas opus grande, quod legatus Venetus Romæ inchoans, patriarcha compleuit, Alexandro pontifici ſexto dicauit, in quo ferme quinque millia librariorum vulnera ſanauit. Cum olim anno domini octogeſimo ſexto Moguntiam aſcenſurus Coloniam prætериret, rogatu Theoderici Flas Nuſienſis medici, libellum condidit quãtum aſtronomia medicinæ conueniat. Ad Marcum Antonium Sabellicum hiſtoriographum librum edidit de conſcribendæ hiſtoriæ præceptis. Rhetoricam Ariſtotelis, & Dialecticam vniuerſam. Dioſcoridem quoque interpretatus eſt, & elegias, epiſtolas & orationes metricas vſque ad carminum duodecim millia (ſicut diximus) compoſuit. In latinum vertit tractatum patriarchæ Conſtantinopolitani reſponſalem de fide catholica ad quæſtiones Mahumetis magni Turcæ. Plutarchum quoque de Iſide & Oſiridæ. Et eundem quare oracula defecerunt. Ad Arnoldum Boſtium Carmelitam Gandenſem quondam Dionyſii Ariopagitę opuſculum. Tranſtulit & alia complura. Opus ſuum de re vxoria continet circiter verſus ſexcentos, in quo diſputat elegantiſſime vtrum expediat viro ſapienti ducere vxorem, concludẽs quod non. Moritur non ſine maxima ſtudioſorum iactura, ſub Frederico Imp. tertio, & Alexandro papa ſecto. Anno domini 1493. Ætatis ſuæ anno 39. Indictione vndecima.

IVNIANVS Maius Parthenopæus, Neopolitanus, vir certe in ſecularibus literis ſtudioſiſſimus & egregie doctus, diuinarũ quoq; ſcripturarum non ignarus, philoſophus & rhetor celeberrimus, ingenio præſtans & clarus eloquio, ſcripſit quædam non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris reliquit. E quibus extat volumen grande & inſigne ad Henricum Acherontinum archiepiſcopum Ferdinandi regis Neapolitani confeſſorem atq; principaliter ad ipſum regem quod ex veterum libris colligens prænotauit

De priſcorum proprietate verborum, lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos, lib.1. Et quædam alia.
Claruit ſub Frederico Imp.tertio, & Sixto pontifice quarto. Anno domini 1480. Et incertum habeo an adhuc viuat.

Benedictvs Capra, Peruſinus, vir in vtroque iure celeberrime doctus, & tam diuinis ſcripturis quam philoſophorum præceptis probe exercitatus, ingenio ſubtilis & diſputator egregius, multarumque rerum antiquarum, nouarumque peritia inſignis, in gymnaſio Peruſino iura multo tempore publice docuit, & magnam eruditionis ſuæ famam acquiſiuit. Scripſit inter cætera
Super decretalibus, lib.5. Conſilia quoque plura, lib.1.
Et quædam alia. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1480.

Iohannes Andreas epiſcopus Alerienſis, apoſtolicæ bibliothecæ ſecretarius, Nicolai Cuſæ cardinalis quondam contubernalis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & in ſecularibus literis eruditiſſimus iureconſultus & orator eloquentiſſimus ingenio excellens, vita & conuerſatione præclarus, ſermonis tam græci quam latini peritus, ſcripſit quædam non mediocris authoritatis opuſcula, quibus memoriam nominis ſui cum gloria tranſmiſit ad poſteros. De quorum numero ſubiecta feruntur
In quartum decretalium, lib.1. De vſu feudorum, lib.1.
De appellationibus, lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos, lib.1.
Et alia complura. Moritur ſub Frederico Imp.tertio, & Innocentio papa octauo. Anno domini 1493. Indict. vndecima.

Iohannes Campeius Bononienſis, iureconſultus celeberrimus, & tam in diuinis ſcripturis quam in philoſophia ſeculari non mediocriter doctus, ingenio excellens & clarus eloquio, in gymnaſio Bonon. multo tempore iura publice docuit, vbi diſcipulos & multos & clariſſimos erudiens, magnum ſcientiæ ſuæ fructum reportauit & laudem, ſcripſit in ea facultate multos egregios (vt ferunt) commentarios atque tractatus, quibus nomen ſuum poſteritati commendauit. Sed nihil eorum ad manus noſtras peruenit. Fertur eius inſignis
De dote tractatus lib.1.
Et conſilia perpulchra, cum aliis multis.
Claruit ſub Frederico Imp.tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1484. Et neſcio ſi adhuc ſuperſtes ſit.

Dominicvs Bolanus, natione Venetus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, & in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus & rhetor non abiiciendus, ingenio acer & vehemens, ſermone compoſitus, edidit nonnulla ingenii ſui præclara opuſcula, quibus ſe deuotum fidelemq; Chriſtiani nominis cultorem exhibuit, & memoriam ſui poſteris commendauit. De quibus ego tantum vidi opuſculum inſigne contra Marianæ puritatis detractores, quod dicauit Nicolao Marcello, primo & ſeptuageſimo duci Venetorum.
De conceptione ſanctæ Mariæ lib.1. *Non paruo dolore.*
De cæteris nihil vidi. Claruit Venetiis ſub Frederico Imp.tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1484. Audio adhuc eum haberi ſuperſtitem.

Franciscvs Niger presbyter Venetus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus artium & philoſophiæ profeſſor doctiſſimus poeta & orator non futilis, ingenio præſtans, ac diſertus eloquio, ſcripſit ingenii ſui varia opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit poſteritati. E quibus extat opus non ſpernendum, ſed magnis attollendum laudibus ad Leonardum Bottam equitem Mediolanenſem
Grammaticā prænotatum lib.1. *Ab Anneo Seneca lit.*
Feruntur & eius epiſtolæ. Et quædam alia.
Claruit Venetiis ſub Frederico Imp.tertio, & Sixto papa quarto. Anno domini 1480. Neſcio ſi adhuc ſuperſtes ſit.

Iacobvs de Stralen, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio excellens & clarus eloquio, qui in gymnaſio Colonienſi theologiam multis annis docuit, & magnas eruditionis ſuæ laudes ab omnibus commeruit, ſcripſit multa præclara opuſcula, lecturas & varias quæſtiones, de quibus duntaxat vidi
In Apocalypſin Iohannis lib.1. *Vidit Iacob in ſomno.*

De

De aliis nihil vidi. Claruit in Colonia Agrippina ſub Frederico Imperatore tertio, & Innocentio pontifice octauo. Anno domini 1490. Senex valde, annos habens ætatis circiter octoginta. Et credo eum adhuc haberi ſuperſtitem.

MARSILIVS Ficinus, natione Italus, patria Florentinus, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus & rhetor celeberrimus, vtraque lingua peritiſſimus, Platonicæ theologiæ vnicum decus, ornamentum & corona, ſcripſit ornato ſermone multa præclara opuſcula, quibus excellentis ingenii ſui venam poſteris oſtendit. De quibus ſubiecta feruntur

Theologia notabilis, lib. 1. *Quemadmodum in perme.*
De intellectu & intelligentia, lib. 1.
In conuiuium Platonis, lib. 1. *Plato philoſophorum pr.*
Epiſtolarum lib. plures.

Et alia complura. E græco autem multa tranſtulit in latinum. Ad Petrum Medicen Florentinum quinquaginta ſex Platonis tractatus vertit. Mercurium quoque Trimegiſtum de poteſtate & ſapientia Dei. Librum Zenocratis Platonici de morte, ad eundem Petrum Medicen. Ad Iohannem Caualcantem Speuſippi Alcinoi, & Pythagoræ opuſcula traduxit. Ad eundem librum Alcinoi Platonici de doctrina Platonis. Alia inſuper complura, & traduxit & ſcripſit, quæ ad notitiam noſtræ lectionis minime venerunt. Claruit Florentiæ ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto quarto, ac Innocētio octauo Rom. pontificib. Anno domini 1490. Et credo eum adhuc eſſe in humanis.

RVPERTVS de Licio, epiſcopus Aquilæ Marſorum ſeu Aprucii vrbis, ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio excellens, eloquio dulcis & compoſitus, vita & conuerſatione præclarus, declamator ſermonum celeberrimus, & vniuerſo Chriſtiano in orbe famoſus, qui verbo & exemplo multos ab iniquitate conuertit, ſcripſit ad ædificationem legentium, & maxime prædicatorum verbi diuini quædam præclara volumina, de quibus feruntur ſubiecta,

Sermones de tempore lib. 1. *Nox præceſſit, &c. verba*
De laudibus ſanctorum, lib. 1. *Non glorietur ſapiens in.*
De pœnitentia per quadrageſimam lib. 1. *Multi ſunt vo. &c. propter.*
De peccatis quoque, lib. 1. Et quædam alia.

Claruit ſub Frederico Imp. tertio, & Sixto & Innocentio pontificibus. Anno domini 1486. Neſcio ſi adhuc viuit.

IOHANNES Phefter de Widenberg, natione Teutonicus, patria Francus orientalis, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio eruditus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio excellens, vita & conuerſatione deuotus, manſuetus & præclarus, qui de vniuerſitate Heydelbergenſi miſſus, principium Friburgenſis gymnaſii ſua eruditione illuſtrauit, in quo iam per annos plurimos theologiam glorioſe docuit, & multos auditores ſuos probe erudiuit, ſcripſit quædam præclara opuſcula, de quibus extat opus inſigne ſuper epiſtolis Pauli, quod publice lectum prænotauit,

Directorium ſacerdotale lib. 13. *Circa lecturam epiſtolarum.*

Et alia complura. Claruit adhuc in humanis ſub Frederico Imp. tertio. Anno domini 1490. Poteſt adhuc viuere.

IOHANNES Britannicus ex palatiolo agri Brixiani oppido ortus, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus clarus, poeta inſignis, & rhetor luculentus, qui apud Brixianos ſuos hodie in pretio habetur, quos inæſtimabili eruditione, doctrina & ſcriptis indies reddit clariores. Multa ac varia ſcripſit, quibus nomen ſuum poſteritati notum præſentibus effecit venerandum. De quibus ſubiecta feruntur. Commentariorum opus celeberrimum

In Perſium lib. 1. In Statium quoque, lib. 1.
In Metamorphoſ. Ouidii, lib. 1. Epiſtolæ quoque variæ.

Et alia complura. Claret in ciuitate Brixiana & varia componit opuſcula ſub Maximiliano Romanorum rege, & Alexandrino pontifice ſexto. Anno domini 1493.

BAPTISTA Ferrarienſis, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari literatura egregie doctus, metro excellens & proſa, & in vtraq; lingua peritus in declamandis ſermonibus ad populū celeberrimi ac prope diuini ingenii, ſcripſit multa præclara volumina, quibus ſe vtilem præſentibus & notum poſteris reddidit. E quibus ſubiecta feruntur. Opus luculentiſſimum hiſtoriarum à Chriſti temporibus vſque ad nos, quod prænotauit

Floridam, lib.1. Chronica ſui ordinis, lib.1.
De ruina Romani Imperii, lib.1. De monte Syna, lib.1.
Vita Mechtildis, lib.3. Chronica Ferrarienſis lib.1.
Sermones varii lib.3.

Epigrammata admodum multa edidit atque diuerſa, quæ indies publicanda ſperamus. Conuertit etiam de græco in latinum, ſermones beati Iohannis Chryſoſtomi complures, & alia multa nobis incognita. Viuit adhuc apud Ferrariam & varia conſcribit ſub Maximiliano Rom. rege clementiſſimo. Anno domini quo hæc ſcribimus 1494.

PETRVS Brutus, natione Venetus, epiſcopus Catharenſis, vir certe in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio excellens, ſermone diſertus, vita & conuerſatione præclarus, hebraicæ ac latinæ linguæ peritus, qui pro confirmatione fidei Chriſtianæ multa contra perfidos Iudæos diſputationum certamina ſemper victor exegit. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula ad ſenatum Vicentinum opus celeberrimum & inſigne ſanctarum ſcripturarum authoritatibus copioſe inſtructum.

Aduerſus Iudæos, lib.1. *Lectitanti mihi pluri.*

Et quædam alia. Claruit ſub Frederico Imp. tertio. Anno domini 1485. Et neſcio ſi adhuc viuat.

HVBERTINVS clericus Creſcentinas, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus, rhetor, & poeta inſignis, & vtriuſque linguæ peritiſſimus, ingenio excellens, & diſertus eloquio, qui in celeberrimo gymnaſio Papienſi ſeptem annos maxima cum audientium & attentione & vtilitate publico legit ſtipendio. Scripſit tam metro quam proſa multa præclara opuſcula, de quibus extant ſubiecta.

In epiſtolas Ciceronis li.16. *Huius voluminis epiſtolas*
In Officia eiuſdem, lib.3. In Metamorphoſeos Naſo. lib.1.
Epiſtolarum quoque lib.1. Carmina multa, lib.1.

Claruit ſub Frederico Imperatore tertio. Anno domini 1480. Et neſcio an adhuc viuat.

GVILHELMVS de Aquiſgrani, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, vita & conuerſatione prçclarus, qui olim in eccleſia Baſilienſi prædicatoris geſſit officium. Scripſit multa & commendanda opuſcula quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus in gymnaſio Erfordenſi quædam cum omnium attentione & laude publice legit. Scripſit autem:

In euangelium Iohannis, lib.1. In Canonem miſſæ, lib.1.
De paſſione Domini, lib.1. Ieſum tradidit volunt.
Quæſtiones diſputatas lib.1. Itinerarium terræ ſanctæ lib.1.
Sermones varios lib.1. Et alia complura.

Claruit ſub Frederico Imper. tertio, & Sixto ſummo pontifice quarto. Anno domini 1485. Et credo eum adhuc viuere.

IOHANNES de Lapide, natione Teutonicus, ordinis Carthuſienſis monachus domus Baſilienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſ. & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio excellēs, eloquio diſertus, vita & conuerſatione præclarus. Qui olim in gymnaſio Pariſienſi magiſterium in artium facultate aſſecutus, pluribus annis rexit in eadem, ſtudiumq; ſacrarum literarum docendo, legendo, ac diſputando diligenter proſequens, doctorali dignitate in ſchola theologorum decorari meruit. Hic doctrinam eorum Pariſienſium qui Reales appellantur, primus ad Baſilienſium vniuerſitatem tranſtulit ibidemque plantauit, roborauit, & auxit. Inter præcipuos quoque Tibingenſis ſtudii inceptores & authores vnus extitit. Qui deniq; poſt liberam plurium beneficiorum dimiſſionem, ad canonicatum & prædicationis officium inſignis eccleſiæ Baſilienſis vocatus fuit, ac tandem paucis lapſis annis omnia pro Chriſti amore relinquens, ſacri Carthuſienſis ordinis habitum induit. Hic multa præclara ſcripſit opuſcula, quibus ſe & præſentibus vtilem & futuris memorabilem fecit. Paucorum ex his nobis copia obuenit. Extant tamen quæ ſequuntur.

Introductorium grammaticæ lib.1. *Cum grammati.*
Dialogus de arte punctandi lib.1. *Diſcipulus ſal.*
De propoſitionibus exponibilius tract.1. *Vt à iuueni.*

De

De arte diſſoluendi ſophiſtica argumenta,	tract.1.	*Quoniam ad omnem*
Explanatio omnium librorum logicæ Ariſtotel.	lib.1.	*Inueſtigare*
Explanatio librorum Phyſicæ eiuſdem,	lib.1.	*Liber Phyſic.*
Explanatio ſex librorum Metaphyſicæ eiuſdem	lib.1.	*Quia prima*
De his quæ ad dignum ſacerdotem exiguntur,	tract.1.	*Homo ad imagi.*
Reſolutorium dubiorũ circa miſſam occurrentium,	tract.1.	*Officium quantum.*
Summarium paſſionis Ieſu Chriſti	tract.1.	*Nocte Ieſus*
De aſcenſione Domini inter ſermones Meffret	Ser.1.	*Conſurge Domine*
In ſermones Meffret de conceptione immacu. vir.	tract.1.	*Cum Dominus ac re.*
Sermones tam ad clerum quam ad populum plurimi	lib.1.	
Orationes & epiſtolæ variæ	lib.1.	

Complura quoque alia quorum hic non fit mentio.

Multos præterea diuerſorum authorum libros per tractatus & capitula diſtinxit, ſingulis argumẽta præmittens, quibus quæ in illis ſit ſcribẽtis intentio dilucide poteſt agnoſci. E quibus ſunt libri Ciceronis de officiis, de amicitia, de ſenectute, de ſomnio Scipionis. Item libri logicæ Ariſtotel. Libri eiuſdem de anima, & libri Metaphyſicæ. Item libri Effrem diaconi. Libri Iohannis Chryſoſtomi de compunctione cordis. Libri diui Auguſtini de contritione cordis. Liber epiſtolarum eiuſdem. Et omnes fere libri ſancti Ambroſii epiſcopi. Viuit adhuc in Carthuſia Baſilienſi & varia componit, multoſque ſuo exemplo & ſcriptis ad ſancta ſtudia prouocat, ſub Maximiliano Romanorum rege clementiſſimo, & ſummo pontifice Alexandro ſexto. Anno domini 1494.

ANGELVS de Clauaſio, natione Italus, ordinis fratrum minorum ſancti Franciſci, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & iureconſultus celeberrimus, ingenio præſtans, eloquio clarus, vita & conuerſatione deuotus. Fertur quædam præclara cudiſſe opuſcula, quibus nomẽ ſuum longe lateq; diuulgauit. E quibus extat notabilis ſumma de caſibus ſimplicibus confeſſoribus, doctis nihilominus occupatis valde vtilis, & neceſſaria vbique iam diſperſa, quæ ex nomine authoris prænotatur.

Summa Angelica — lib.1. — *Angelici ſpiritus & ſi.*
Additiones in eandem — lib.1. — Et quædam alia.

Compleuit hanc ſummam ſub Frederico Imp. tertio, & ſummo pontifice Sixto quarto. Et audio eum adhuc eſſe ſuperſtitem, Maximiliano regnum Romanorum & Germanorum gubernante. Anno domini, quo nos hæc ſcribimus 1494. Indict. 12.

IASON de Mayno, patria Mediolanenſis, ducalis ſenator, vir in vtroque iure doctiſſimus, & tam in diuinis ſcripturis quam in cæteris diſciplinis ſecularibus eruditiſſimus, philoſophus clarus, & orator celeberrimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, conſilio & actione præcipuus. Fertur quædam præclara cudiſſe opuſcula, quibus ingenium exercitans, etiam memoriam ſui poſteris commendauit. Sed præter orationem quam Romæ corã Alexandro papa ſexto (quæ & impreſſa circumfertur) habuiſſe dicitur, nihil eorum ad manus noſtras memini perueniſſe. Verum ſicut certo didici, eleganter ſcripſit:

Super tit. de acci. in inſtitutis — lib.1. — Super Codice quoque — lib.9.
Super ff. varia ſcripſit, — li.50. — Orationes & epiſtolas.

Et quædam alia. Claret hodie apud principes Mediolanenſes maximo in pretio ſub Maximiliano Rom. rege clariſſimo, & Alexandro ſummo pontifice ſexto. Anno domini quo hæc ſcripſimus 1493. Indict. vndecima.

LAVRENTIVS Burellus Diuionenſis, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio excellens, & clarus eloquio, metro exercitatus & proſa. Scripſit vtroque genere quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus iſta feruntur. Opus celeberrimum in laudem Heliæ patriarchæ Carmelitarum, quod prænotauit.

Heliadem — lib.1. — De illuſtribus viris ſui ordinis, — lib.1.

Et alia complura. Viuit adhuc magno apud ſuos in pretio, multa ſcribens & condens ſub Maximiliano Romanorum rege inuictiſſimo, & Alexandro ſummo pontifice ſexto. Anno domini 1494.

CHRISTOPHERVS Landinus, natione Italus, ciuis Florentinus, vir ſecularium literarum apprime eruditus, philoſophiæ etiam ac diuinæ paginæ non ignarus, longis annis muſarum cathedræ præfuit, publicoque munere poeticam edocuit, ingenio præclarus. Scripſit opera magno in pretio apud omnes habita præcipue

In P. Vergilium Maronem commentarios.

Item, in Q. Horatium commentarios.

Camaldulenſes. Ethicam. Fertur adhuc florere apud ſuos Florentinos, quos omnis literaturæ exornat floribus.

Iacobvs Pergomēſis, ordinis fratrum heremitarum ſancti Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularium literarum diſciplinis nobiliter doctus, ingenio præſtans, eloquio diſertus, vita & conuerſatione præclarus, hiſtoriographus celeberrimus. Scripſit quædam luculentiſſima opuſcula, quibus poſteritatem memoriæ ſuæ fecit obnoxiam. E quibus extat *opus hiſtoriarum* ab initio mundi, vſque ad annos domini 1486. volumen grande & inſigne, quod multo & diuturno labore ex diuerſis comportans, prænotauit

Supplementum chronicarum lib. 15. *Pro Ciceronis veſtri.*

De aliis nihil vidi. Viuit adhuc apud Pergomenſes ſuos in pretio, prope ſexagenarius, ſub Maximiliano Rom. rege & Alexandro papa ſexto. Anno domini 1494.

Baptista de ſancto Blaſio de Padua, vir in vtroque iure peritiſſimus, & philoſophorum eruditione præclarus, ingenio ſubtilis, & ornatus eloquio, qui in Patauino gymnaſio iura publice & egregie docuit, vbi magnam diſcipulorum copiam erudiuit. Scripſit in ea facultate quædam præclara opuſcula, quibus ingenii vim præſentibus & poſteris oſtendit. E quibus legi

De priuilegiis dotalibus lib. 1. *Quoniam circa dotes multa.*
Correlatiuorum quoque lib. 1. *In hoc opere correlatiuo*
Quæſtiones de arbi. c. lib. 1. *In Chriſti nomine. a. Quoniam*
Super prima rubrica decre. lib. 1. *In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.*

Scripſit & alia. Compleuit hæc ipſa opera in gymnaſio Patauino, ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto ſummo pontifice quarto. Anno domini 1480. Indictione 13. Et credo eum adhuc eſſe ſuperſtitem.

Marcvs Antonius Sabellicus, vir vndecunque doctiſſimus, philoſophus, orator & poeta omnium noſtræ tempeſtatis celeberrimus. Venetias ſua eruditione & libris exornans, ingenio excellens, ſermone diſertus, vtriuſq; linguæ peritus, ad quem Hermolaus Barbarus archiepiſcopus Venetus, Aquilegienſis patriarcha librum de præceptis hiſtoriæ conſcribendæ olim compoſuit. Scripſit tam metro quam proſa quædam præclara volumina, quibus nomini ſuo memoriam perpetuam apud poſteritatem comparauit. De quibus ego vidi ſubiecta. Tria magna hiſtoriarum volumina à mundi initio. Ad ſenatum Venetum opus celeberrimum ab initio vrbis continens

Hiſtoriam & geſta Venetorum li. 33. *Scripturus ego ab vrbe.*
De venuſtate Aquilegien. patriæ lib. 1. *Et ſi ex omni ſcriptorum*
In munitionem ſontiacam car. lib. 1. *Funditur Illyricis rapi.*
In Cædem ſontiacam car. lib. 1. *Quo præceps fortuna.*
In Carnicum incendium lib. 1. *Iam fuſis profecta rotis.*
In naufragium cymbæ Petri lib. 1. *Fluctuat alma ratis.*
De rerum artiumque inuentoribus lib. 1. *Inter grata ſoles ſtudii.*
In originem Vtini, carmen lib. 1. *Hac ſpacitatis humi.*
In laudem ſanctæ Mariæ, eleg. 14. lib. 1. *Virginis alma dies.*

De cæteris nihil vidi. Claret hodie apud Venetos maximo in pretio, multa ac varia componens, ſub Maximiliano Romanorum rege, & Alexandro papa ſexto. Anno domini quo hæc ſcribimus 1494.

Hvbertvs Leonardus, epiſcopus Darienſis, ordinis fratrum beatę Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio præſtans, & clarus eloquio, qui olim in gymnaſio Pariſienſi theologiam egregie docuit, ſcripſit multa commendatiſſima opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit cum gloria. De quibus ſubiecta feruntur. De genealogia nobilium Francorum & geſtis eorum

Ad Ludouicum epiſcopum Leodien. li. 1. In euangelium Lucæ, lib. 1.
De regimine principum, lib. 3. De immunitate eccleſiaſtica, lib. 3.
Contra hæreticos Niuellen. lib. 1. Sermones varii, lib. 1.
Quadrageſimale notabile, lib. 1. Et alia complura.

Hic cum eſſet inquiſitor hæreticæ prauitatis, contra quoſdam hæreticos Niuellenſes per diœceſim Leodien. gladio ſancti ſpiritus eos confutauit & vicit ſcribēs præfatum opus

opus celeberrimum octo & viginti propoſitiones principales continens, in quo totidem articulos eorum erroneos fortiter, ac diſerte oppugnans reprobauit. Claruit in Germania vnde & oriundus fuit, ſub Frederico Imperatore tertio, & Innocentio papa octauo. Anno domini 1490. Et credo eum adhuc viuere.

Gabriel Byel, natione Teutonicus, ordinis eorum qui ſe fratres de communi vita, vel in communi viuentes appellant, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio excellens, vita & conuerſatione præclarus, qui gymnaſio Tibingenſi ab exordio ſuæ inſtitutionis præfuit annis multis, vbi tam in philoſophia quam in ſacris literis multos diſcipulos erudiuit, ſcripſit quædam non ſpernendæ authoritatis opuſcula quibus nomen ſuum notificauit. E quibus ordinarie legit in præfato gymnaſio.

In canonem miſſæ, lib. 1. *Præmiſſa in cubiculo.*
De paſſione Domini ſcripſit, lib. 1. Sermones quoque varios, lib. 1.

Et quædam alia. Claret hodie ſenex prouectæque ætatis apud comitem Wirtenbergenſem maximo in pretio, & quædam ſcribere dicitur, ſub Maximiliano Romanorum rege, & Alexandro papa ſexto. Anno domini quo hæc ſcribimus 1494.

Georgius de Gemmyngen, natione Teutonicus, præpoſitus & canonicus Spirenſis inſignis eccleſiæ, vir doctus & nobilis, vtriuſque iuris profeſſor, & celeberrimus interpres, ac in cæteris bonarum artium diſciplinis egregie peritus, philoſophus & rhetor præclarus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, metro excellens & proſa, ſcripſit quædam præclara opuſcula, quibus ingenium ſuum laudabiliter exercitans, nomen quoque ſuum poſteritati notificauit. Celat tamen quæ ſcribit, vt typum inanis gloriæ fugiat, vel ea quæ ſcripſit lima maturioris examinis caſtiget. E quibus tamen nobis ſubiecta innotuerunt,

De ratione duelli, lib. 1. De machinis bellicis lib. 1.
De cura equorum & militum, lib. 1. Orationes quædam.

Multas præterea epiſtolas tam ad me quam ad alios edidit, quibus quantum valeat, tum eruditione, tum eloquentia, tumque multarum rerum experientia facile deprehenditur ab eo qui eas legerit. Claret ætate virili in ciuitate Spirenſi, ſacris literis intentus, ac varia ſcribens ſub Maximiliano Roman. rege, & Alexandro ſummo pontifice ſexto. Anno domini 1494.

Iohannes Venetus, ordinis Carthuſienſium, domus diui Andreæ apoſtoli de Litore apud Venetias, vir in diuinis ſcript. ſtudioſus & eruditus, ingenio præſtans, vita & conuerſatione deuotus, & regularis obſeruantiæ cultor eximius, ſcripſit ad inſtructionem ſimplicium non contemnenda opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extat opus præclarum, quod prænotauit,

Noſce te lib. 3. *Cum nihil iocundius, nihil.*
De patientia & humilitate, lib. 1. *Fratres in Chriſto chariſſ.*
Speculum morientium, lib. 3. *More bonorum parentum.*
Corona quoque ſenum lib. 1. *Dum mens humana.*
Sermones varii, lib. 1. Epiſtolæ plures deuotæ, lib. 1.

Et quædam alia. Claruit Venetiis ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto papa quarto, & compleuit præſcripta opera. Anno domini 1480. Indict. 13. Et incertum habeo an adhuc viuat.

Iohannes de Mylbach, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis quoque philoſophiæ non ignarus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, qui olim in gymnaſio Erfordenſi theologiam multo tempore glorioſe docuit, & plurimos in ea facultate diſcipulos erudiuit, ſcripſit nonnulla præclara opuſcula, quibus ingenium ſuum magnifice exercitauit, & notitiam ſui poſteritati commendauit. De quibus ordinarie legit.

In epiſtolas Pauli, lib. 13. Sermones varios, lib. 1.
In laudibus S. Hieronymi, lib. 1. Quæſtiones diuerſas.

Et quædam alia. Claret Erfordiæ ſenex & debilis, præbendarius in cœnobio S. Petri. Anno domini quo hæc ſcribimus 1494.

Iohannes de Arundine, natione Teutonicus, epiſcopus Vsbiten. ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, Dauidis de Burgundia Traiectenſis epiſcopi in pontificalibus vicarius, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus declamator ſermonum egregius, ingenio ſubtilis, vita & conuer-

ſatione præclarus,ſcripſit multa præclara volumina, quibus nomen ſuum notificauit. De quibus feruntur ſubiecta. Lectura notabilis.

In librum ſapientiæ,	lib.1.	In epiſtolam Pauli ad Roma.	lib.1.
In, Beati immaculati, ſermones,	lib.1	Sermones de tempore,	lib.1.
Sermones de ſanctis,	lib.1.	Et quædam alia.	

Claruit apud Traiectum, ſub Frederico Imp. 3. & Innocentio papa octauo. Anno domini. 1490. Et credo eum adhuc haberi ſuperſtitem.

GEORGIVS Valla Placentinus, vir vndecunque doctiſſ. philoſophus, rhetor & poeta celeberrimus, ingenio excellens & diſertus eloquio, qui totam Italiam ſua doctrina modo exornans, Venetiis vtramque linguam florentiſſime docet. Scripſit multa præclara volumina, quorum elegantia & vtilitate eruditos viros omnis debitores ſibi merito ſentiat & obnoxios. De quibus extant ſubiecta

De orthographia,	lib.2.	De quantitate ſyllabarum,	lib.1.
De figuris oratorum & poetarum,	lib.1.		
In Ciceronem de vniuerſitate	lib.1.	*Platonis liber qui Ti.*	
In eundem de fato.	lib.1.	*De fato Ciceronis.*	
In topicorum lib. eiuſdem	lib.1.	*Obſeruantia præcipuaque.*	
In rhetoricam ad Herennium,	lib.1.		
In Iuuenalem	lib.1.	*Proſpecta pridem mihi.*	
In poeticam Horatii,	lib.3.	De ratione diſſerendi.	lib.1.
De rebus expetendis & fugiendis,	lib.1.	Epiſtolarum ad diuerſos,	lib.1.
Orationes variæ.		Et alia complura.	

In latinum vertit ex græco, opuſculum Ariſtotelis de virtute. Eiuſdem Ethicorum libros duos. Opus quoque Nemeſii philoſophi Chriſtiani, de natura hominis. Libellum etiam Athenagoræ philoſophi acutiſſimi, de reſurrectione. Librum quoque dialectices Briſſonis. Tractatum inſuper Galeni medici de hæreſibus medicorum. Eiuſdem introductorium ad medicinam. Problematum quoq; Allendri, libros quatuor. Et alia multa.

IOHANNES Camerarius de Dalburg, epiſcopus Wormacienſis, natione Teutonicus, iureconſultus celeberrimus, & tam in diuinis ſcript. quam in ſecularibus literis eruditiſſimus. Rudolphi agricolæ viri doctiſſ. quondam auditor, in vtraque lingua peritus, rhetor & poeta clariſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus & multa rerum experientia inſignis nobilitatem generis ſui moribus & doctrina magnifice illuſtrans. Scripſit & ſcribit tam metro quam proſa quædam excellentis ingenii opuſcula, quæ nec dum in lucem venire paſſus eſt, propterea quod reipublicæ negotiis occupatus, ea non vſque adeo vt ſui propoſiti erat perficere potuit. E quibus tamen aliqua nobis innotuerunt. Carmen ſapphi.

De morte Rudolphi agricolæ,	lib.1.	De moneta quoque	lib.1.
Oratio coram Innocen. papa. 8.	lib.1.	Carmina & orationes variæ.	

Et plures elegantiſſimæ epiſtolæ. Claret hodie ætate virili in cathedra eccleſiæ Wormacienſis præſul Deo dignus, & varia conſcribit, ſub Maximiliano Rom. rege clementiſſ. & ſummo pontifice Alexandro ſexto. Anno Domini, quo ad ipſum hæc ſcribimus. 1494.

BAPTISTA Guarinus Veronenſis, Guarini doctiſſ. viri filius, cuius ſuo loco fecimus mentionem, vir certe patre non inferior, ſed in omni literatura & diſciplina bonarum artium eruditiſſ. philoſophus, orator & poeta omnium celeberrimus, græcæ ac latinæ linguæ peritiſſimus, & in vtraq; multum facundus. Scripſit & vertit multa præclara opuſcula, quibus vim & acumen ingenii ſui prope diuini tam præſentibus quam poſteris commendat. De quibus ſubiecta feruntur. Opus dialogorum perpulchrum

De ſecta Epicurea,	lib.1.		
De ordine docendi	lib.1.	Et ſi Maphee clariſſ.	
De regno adminiſtrando,	lib.1.	In epiſtolis Ciceronis,	lib.1.
In faſtis Ouidii,	lib.1.	In pharſalia Lucani,	lib.1.
In Catullum poetam,	lib.1.	Epiſtolarum ad diuerſos,	lib.1.
Orationes quoque plures,	lib.1.	Et carmina varii generis.	

In latinum vertit ſubiecta. Ex Xenophonte Ageſilai laudationem, quam & dicauit Hermolao Barbaro ſeniori epiſcopo Veronenſi. Orationes etiam quaſdam Demoſthenis & Dionis hiſtorici. Sed & orationes nonnullas Gregorii Nazanzeni ad Chriſtum & Mariam. Et alia complura edidit & conuertit quæ ad notitiā meā non venerunt. Claret vſq; hodie

hodie Ferrariæ, vbi patri ſuccedens, iam per annos tres & triginta vtramque linguam florentiſſime docet, & varia conſcribit, ſub Maximiliano Rom. rege, & Alexandro papa 6. Anno domini quo hæc ſcribimus 1494. Indict. 12. Habet & ipſe filium græcæ ac latinæ linguæ eruditum, auitam diſciplinam ſequentem.

Angelvs Policianus, vir vndecunque peritus atque doctiſſimus grammaticus celebris, philoſophus, orator & poeta inſignis, græco & latino ad perfectum inſtructus eloquio, ingenio excellens, qui ſua eruditione & doctrina Italiam multo tempore illuſtrauit. Scripſit & varia & præclara volumina, quibus nominis ſui memoriam poſteris commendauit. De quibus ſubiecta feruntur,

Centuriæ quædam	lib. 1.	In errores linguæ latinæ,	lib. 1.
Epiſtolæ variæ ad diuerſos	lib. 1.		

Et quædam alia ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. His auſus eſt Iliadam Homeri verſib. latinis legendam exhibere. Claret adhuc in Italia (vt accepi) varia conſcribens, ſub rege Romanorum Maximiliano & Alexandro ſummo pontifice ſexto. Anno domini 1494.

Baptista Mantuanus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularium literarum ſcientia nulli ſecundus, ſacræ theologiæ doctor, philoſophus inſignis, poeta & orator celeberrimus, ingenio excellens, ſermone diſertus, vita & conuerſatione præclarus, latinæ linguæ decus, & græcæ clarus interpres, metro excellens & proſa. Scripſit vtroq; ſtylo multa egregia volumina, quibus nomini ſuo per vniuerſum orbem Chriſtianum famam celebrem acquiſiuit. E quibus ſubiecta feruntur. Ad patrem ſuum,

De beata vita dialogus	lib. 1.	*Frater Baptiſta, Petro*	
Suburbanum, de Bucol.	lib. 1.	*Fauſtus adit ſegetes*	
Parthenices vita	lib. 3.	*Sancta Palæſtinæ repe.*	
De ſancta Catharina	lib. 1.	*Coſtidis aggreſſi pu.*	
De vita Ludouici Bononien.	lib. 1.	*Maxime pontificum.*	
Vita Alberti Carmel. ſapphico.	lib. 1.	*Menſis Auguſti redeunt.*	
De calamitate ſuorum temporum	lib. 1.	*Cogimur iſtius mala.*	
Panægyricus Roberti	lib. 1.	*Semideum veteres inſig.*	
Somnium de eodem	lib. 1.	*Maxime iuſtitiæ cul.*	
Ad Falconem epigrammatum	lib. 1.	*Debeo ſed curæ prohib.*	
De conſolatione ſuper morte	lib. 1.	*Deliciæ ſacri fontis ce.*	
De contemptu mortis	lib. 1.	*Quid meres fatumque ti.*	
Contra poetas turpiloquos	lib. 1.	*Sunt quibus eloquii datur.*	
De expugnatione Granatæ	lib. 4.	De patientia, proſaice,	lib. 1.
De ortu religionum,	lib. 1.	Apologia pro fratre Petro,	lib. 3.
Introductorium ſubtil Scoti,	lib. 1.	Orationes elegantiſſimæ	lib. 1.
Epiſtolæ multæ ad diuerſos.		Diuerſi generis carmina.	lib. 1.

Et alia complura.

Viuit adhuc in Italia celeberrima opinione vbique nominatus, & varia conſcribit, ſub Maximiliano Romanorum rege. Anno domini quo nos iſta compleuimus 1494.

Iohannes Bertram Nuenburgenſis, natione Teutonicus, Georgii Molitoris Nuenburgenſis quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, primum Erfordiæ, & tunc in gymnaſio Moguntino theologiam publice docens, ac multos erudiens. Scripſit in ea facultate quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extat opus grande.

In prologum Bibliæ,	lib. 1.	*Cogitanti mihi in priſt.*
Collationes multæ ad clerum	lib. 1.	
De valore miſſarum,	lib. 1.	*Reuerendiſſ. in Chriſto.*
Quæſtiones variæ.		Et quædam alia.

Claret ætate virili in gymnaſio Moguntino, theologiam ordinarie docens, ac varia componens, ſub Maximiliano Rom. rege clariſſimo, & ſummo pontifice Alexandro ſexto. Anno domini quo hæc ſcribimus 1494.

Rvpertvs Ganguinus, natione Gallus, ordinis ſanctæ Trinitatis generalis miniſter, doctor decretorum inſignis, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis eruditiſſimus, poeta clarus, & orator facundiſſimus, qui Italos ſæpe ſtupidos

ſua eloquentia reddidit, ingenio excellens, vita & conuerſatione deuotus. Scripſit vtroque genere multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum longe lateque notificauit. E quibus extant ſubiecta. Opus inſigni carmine ad Arnoldum Boſtium Carmelitam Gandaui morantem, contra Vincentium de Caſtronouo, ordinis prædicatorum,

De conceptione ſanctæ Mariæ,	lib. 1.	*Eſt mihi mens aquis te.*
De eadem re, proſaice.	lib. 1.	*Nemo Chriſtianæ reli.*
De miſera hominis conditione,	lib. 1.	*Inter multa quibus ſe.*
De arte metrificandi	lib. 3.	*Quæ de conficiendis ver.*
Orationes multæ elegantiſſimæ,	lib. 1.	Epiſtolarum quoque, lib. 1.
Epigrammata innumera.		Et alia complura.

Viuit adhuc Pariſiis apud ſanctum Maturinum reſidens. Et varia ſcribit indies publicanda, ſub Maximiliano Rom. rege, & Alexandro ſummo pontifice ſexto. Anno domini quo nos hæc ſcripſimus 1494.

HARYNGHVS Sifridi Sinnama de Hagis Phryſię oriundus, qui vulgo Hermannus appellatur, natione Teutonicus, vtriuſque iuris profeſſor & celeberrimus interpres, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſeculari philoſophiæ egregie doctus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, conſilio promptus & ſtabilis, cuius apud principes & eccleſiarum prælatos magni habetur autoritas, in gymnaſio Colonienſi docendo, ſcribendo, & conſultando facile obtinet principatum. Scripſit inter alia opus grande & celeberrimum, titulos legales enucleatiſſime declarans, omnibus in vtroque iure ſiue in altero ſtudere incipientibus valde vtile & neceſſarium

Super titulos Codicis,	lib. 12.	*Et ſi verboſitas ſine f.*
Super tit. ff. Veteris	lib. 24.	*Quanquam autem noua pla.*
Super tit. ff. Inforciati	lib. 14.	*Sciendum erit hic in.*
Super tit. ff. noui.	lib. 12.	*Quia ſeptem ſunt partes*
Super tit. authenticorum,	lib. 1.	*Quamuis conſtitutiones*
In vſus feudorum,	lib. 1.	*Quia hic liber feudorum*
De pace conſtantiæ	lib. 1.	*Quia Imperator Frede.*
Super tit. inſtitutionum	lib. 4.	*Quanquam ab hoc libro.*
Super tit. Decretalium,	lib. 5.	*Quoniam vt dicit Imperator.*

Extant & alia quædam.

Viuit ætate virili in ciuitate Colonienſi, ſua illam doctrina illuſtrans, ſub Maximiliano Rom. rege clariſſimo, & ſummo pontifice Alexandro ſexto. Anno quo hæc ſcripſimus 1494. Indict. 12.

RAPHAEL Regius, natione Italus, vir vndecunque doctiſſimus, philoſophus clarus, poeta celebris, & orator inſignis, vtriuſque linguæ peritus, ingenio excellens, & diſertus eloquio, qui in Patauino gymnaſio maximas eruditionis ſuæ laudes docendo, diſputando, ac componendo acquiſiuit. Fertur multa præclara cudiſſe opuſcula, quibus nomen & ingenium ſuum cum gloria notificauit, de quibus extant ſubiecta,

In Quintilianum correctiones,	lib. 1.	*Solent magnanimi be.*
De laudibus eloquentiæ	lib. 1.	*Si quis vnquam præclari.*
In epiſtolam vnam Plinii	lib. 1.	*In operis huius inſcriptione.*
Contra Iohannem Calphurnium	lib. 1.	*Tametſi grauiſſimo*
In eundem Dialogus,	lib. 1.	*Heri puerorum turbaſti.*
Orationes variæ.		Epiſtolæ quoque multæ.
Et alia complura.		

Viuit adhuc Patauii vt accepi, & varia conſcribit, ſub Maximiliano rege Rom. & ſummo pontifice Alexandro ſexto. Anno domini 1494.

LAVRENTIVS Bonicontrius, philoſophus, & aſtronomus inſignis, atque in cæteris bonarum artium diſciplinis egregie doctus, ingenio præſtans, & clarus eloquio, metro valens & proſa. Fertur multa præclara cudiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum ad multorum notitiam tranſmiſit ſed nihil eorum hucuſque videre potui. Fertur autem eius inſigne opus per circulum anni,

Faſtorum prænotatum lib. 1. Et quædam commentaria.

Et certa alia. Viuit adhuc in Italia multa & varia conſcribens tam metro quam proſa ſub Maximiliano Romanorum rege, & Alexandro papa ſexto. Anno domini 1494.

IOHANNES de Keiſersberg, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio præſtans, vita & conuerſatione

conuerſatione præclarus, declamator ſermonum celeberrimus, qui in cathedrali eccleſia Argentinenſi à multis annis prædicatoris gerit officium. Scripſit nonnulla commendanda opuſcula, ſed ad notitiam noſtræ lectionis adhuc minime venerunt. Feruntur autem eius elegantes

Sermones ad populum lib. I. Orationes variæ ad clerum lib. I.

Et quædam alia. Magnis hic ſumptibus & labore diuturno collegit opera Iohannis Gerſon, quorum multa ex Gallia tandem ad nos perduxit, diuidens ea in tres partes ordine pulcherrimo, ac tabulam vtilem admodum conficiens, id totum impreſſuræ donauit. Viuit adhuc in ciuitate Germaniæ Argentinenſi, ac varia componit, ſub Maximiliano Rom. rege clariſſimo, anno domini 1494.

IOHANNES Picus, natione Italus cómes Mirandulæ & concordiæ dominus, vir omnis bonæ literaturæ ſtudioſiſſimus, & ſicut præclaro ſanguine, ita diuino admodum ingenio nobiliſſimus, magna familiæ omnigenum artium ſtipatus caterua, cum quibus literis & ſtudiis latinis, pariter hebraicis & græcis palæſtram exercet, dignus & optime meritus, cuius profectionem Muſæ ſequantur, doctiſſimus noſtra ætate philoſophus eſt atque diſputator acerrimus. Scripſit ſtylo elegantiſſimo nonnulla quæ ætas noſtra tum comprobare, tum vel maxime admirari habebit, quibus nominis & gloriæ ſuæ memoriam non indignę ſempiternam reddidit, de quibus extant quæ iam prodiere

Heptaphus ſuper principium Geneſis.
Item: Nongentæ concluſiones philoſophicæ.
Apologia. Item ſuper Pſalmos lib. I.

Et plura alia quæ nondum conſpectui noſtro ſeſe exhibuere. Viuit adhuc hodie inter ingenioſorum adoleſcentum ſuorum gregem apud Italos, neque altiora ſcribere, neque benefacere poſteritati ceſſat, ſub Alexandro ſexto pontifice maximo, regeq; Rom. Maximiliano. Anno domini, quo hæc ſcribimus 1494.

IOHANNES Capnion, alias Reuchlin, natione Teutonicus, ex Phorcen oppido Sueuiæ, legum imperialium doctor eximius, illuſtriſque comitis Eberhardi de Wirtenberg conſul cum facundiſſimus tum iuris fideique integerrimus omnis antiquiſſimæ philoſophiæ & literaturæ indagator ſolertiſſimus. Trium principalium linguarum hebraicæ ſcilicet ſimiliter & caldaicæ, græcæ pariter & latinæ interpres peritiſſ. Gallicanæ etiam atq; politioris linguæ noſtræ vernaculæ inprimis clarus. Et tam in diuinis ſcripturis ſecretarius, quã in ſecularib. literis eruditiſſimus. Quin imo in omni genere doctrinæ hac tempeſtate pręcipuus, puta qui Græcorum, Hebræorum ſecreta myſteria multis iam annis enixiſſime penetrauit. Dignus profecto qui ſolis litteris, non etiam perſtrepẽti populari curiæ incumberet. Nullum enim nobis non modo Italia, ſed nec ſeculum quidem noſtrum huic tanto viro parem obiiceret. Scripſit nonnulla opera, quibus memoriam ſui præſentibus commendauit & poſteris. Ad epiſcopum Vangionum camerarium Dalburgi, Dialogum in quo omnia ſecreta philoſophiæ græcæ, hebraicæ, & Chriſtianorum portentifica verba explicat, quem præſcripſit

Capnion, vel de verbo mirifico, lib. 3. *Rerum arcanarum.*
De præercitamentis rhetoris, lib. I. *Eſt à veteribus.*
De diuerſitate quatuor idiomatum græcæ linguæ, lib. I.
Orationem funebrem in mortem Rudolphi Agricolæ.
Epigrammaton & elegiarum, lib. I.
Epiſtolas quoque & orationes ſcholaſticas ſine numero plures.

Multa præterea vtilitati noſtræ communi è græco in latinum vertit opuſcula, Xenophontis apologiam pro Socrate, Neſtorium hęreticum, Confeſſionem Cypriani, Proclũ de beata virgine, Luciani aliquos mortuorum dialogos, Eiuſdem dialogum de concilio Deorum, Monomachiã Iliados Homeri de Paridis & Menelai duello in lingua Germanica metrice. Epiphanium de vita & morte prophetarum. Maximum Tyrium Platonicũ philoſophũ in oratione, Si Deus fecit bona, vnde veniant mala. Viuit vſq; hodie literis incumbẽs, ſub Maximiliano rege, principeq; ſuo Eberhardo de Wirtenberg, cuius illuſtre nomẽ inſignis ille Capnion ingenio ſuo illuſtrius reddit. Anno quo hæc ſcribimus 1494.

CONRADVS Leontorius, vulgariter de Leonberg, natione Teutonicus, monachus cœnobii Mulbronenſis, ordinis Ciſtertien. vir in diuinis ſcrip. ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus egregie doctus, philoſophus, orator & poeta nõ abiiciendus trium (vt ferunt) principalium linguarum peritus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, ſcripſit metro & proſa nonnulla opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. De quibus extat volumen,

Epiſtolarum ad diuerſos,	lib.1.	Orationes variæ.
Carmina multa.		Et quædam alia.

Viuit vſque hodie apud Ciſtertium & cœpto perſtat in ſtudio, ſub Maximiliano Romanorum rege clariſſimo. Anno domini 1494. Indict. 12.

CONRADVS Celtis Protucius, natione Teutonicus, ex Francia Germaniæ oriundus, vir vndecunque doctiſſimus philoſophus clarus, orator facundus, aſtronomus & coſmographus inſignis, & poeta laureatus diuinarum quoque ſcripturarum non ignarus, vtriuſque linguæ peritus, ingenio excellens, & diſertus eloquio, ſcripſit tam metro quam proſa quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. De quibus mihi pridem legit ſubiecta. Ad Maximilianum Rom. regem clariſſimum in vtramque M. Tullii Ciceronis rhetoricam

Epitoma, id eſt, Breuiarium	lib.1.	*Qui in concione quip.*
De laudibus eloquentiæ	lib.1.	*Morine æternis cele.*
De arte verſificandi	lib.1.	*Accepi illuſtriſſ. prin.*
De condendis epiſtolis,	lib.1.	*Epiſtola ſeu apoſtolus eſt.*
De ſitu Nurenberg,	lib.1.	*Cum nuper relaxandi ani.*
Peregrinationem Sarmaticam	lib.1.	*Cui dedit nomen volu.*
Carminum	lib.4.	*Vrſe doctorum ſpecimen.*
Amorũ qui ſecũdũ 4. latera ger. inſcri. li. 4.		*Scribere quæ noſtræ fatalia*
Panegyrin duci Bauariæ	lib.1.	*Italicas tentare lyras.*
De vita ſancti Sebaldi, car.	lib.1.	*Regiæ ſtirpis ſoboles.*
Germaniæ ſitum	lib.3.	*Germaniam ſcripturus.*
Orationes varias,	lib.1.	

Epiſtolas multas ad diuerſos elegantiſſimas metro & proſa edidit, ac diuerſa epigrammata, & in coſmographia, cuius ſcientiſſimus eſt, varia ſcripſit, quæ poſt hac in lucem ventura confidimus. Viuit adhuc annos ætatis huius quinque & triginta, ac varia ſcribit ſub Maximiliano Romanorum rege illuſtriſſimo, & ſummo pontifice Alexandro ſexto. Anno domini quo nos hæc ſcribimus 1494.

PETRVS Bonomus Tergeſtinus imperialis aulæ protonotarius, vir latinæ linguæ eruditiſſimus & in cudendis omnifariis carminibus tum facillimus, tum exercitatiſſimus puta ex cuius promptuario Muſæ canoræ eructuant, ac propterea multi nominis & fama celeberrimus, ſcripſit plurima & ſoluta oratione, & varii generis carmine. E quibus præcipue extant

Libri Epigrammaton.	Epiſtolarum indefeſſa congeries.

Nec vnquam ſcribere ceſſat. Viuit adhuc ſub rege ſuo Maximiliano literis mancipatus, atque ingenium ſuum bonis excolens artibus. Anno quo hæc ſcribimus 1494. Indictione 12.

SEBASTIANVS Ticio, alias Brandt, Argentinenſis, natione Teutonicus, vtriuſque iuris profeſſor inſignis, & tam in diuinis ſcripturis quam aliis ſecularis literaturæ diſciplinis egregie doctus poeticam non mediocriter callens, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, conſilio & actione præcipuus, qui ſua eruditione atque lucubratione Baſileam inclitam Germaniæ vrbem mirum in modum exornat. Scripſit tam metro quam proſa quædam haud contemnendæ lectionis opuſcula quibus nomen ſuum diuulgatum reddidit. E quibus extant

Super titulis vtriuſque iuris.	lib.1.	*Cum difficile.*
Roſarium diuæ Mariæ ſapphicum.		*Stirpis humanæ.*
In laudem virginis ænigmata ve. teſta.		*Quæ paris.*
Virginalem conceptum poſſibilem probat		*Huc ades ô.*
Admiratio Mariæ adueniente angelo.		*Quid tibi vis.*
Salutatio Angeli.		*Miſſus ab excelſo.*
De locis mirificis beatæ virginis.		*Si tua virgo.*
Compaſſio virginalis.		*Nate patris.*
Conſolatio Chriſti ad matrem.		*Quid gemis ô.*
De colaphis Chriſti.		*Reſpice quæ tulerim.*
De ingratitudine edentium manna		*Sorte ſub hac.*
In laudem ſancti Sebaſtiani.		*Quid tuas coner.*
Vita ſancti Onophrii.		*Noſtris carminibus.*
In laudem ſancti Valentini.		*Laudibus ô præſul.*
In laudem ſancti Iuonis.		*Carminis exorſum*

Vita

Vita ſancti Bernardi. *O vtinam mihi*
In laudem ordinis Carthuſienſ. *Spiritus ſancti.*
De contemptu ſeculi. *Tu quicunque voles.*
Laudes beatæ Chriſtianæ prope Baſileam. *Poſtea quam meritis.*
Contra aduocatos calumniantes. *Aduocatorum mores*
De captiuitate regis Maximiliani *Accipite ô reges.*
Elegia in mortem Imperatoris Frederici *Mirum nuper erat.*
Ad diuum Maximilianum regem. *Quid iuuat inclyte rex*
Variorum epigrammaton. lib. 1. Commendaticia carmina in varias impreſſiones.

Compilauit præterea mira arte & ingenio, vulgari tamen & vernacula lingua libellum quendam, quem nauem Narragoniç appellauit. In quo cauſam & radicem omnium ſtultitiarum adeo eleganter expreſſit, mores hominum carpit, & quædam ſalutaria remedia ſingulis tradit, vt non iure ſtultorum librum, ſed diuinam potius Satyram opus illud appellaſſet. Neſcio enim ſi quid tempeſtatis noſtræ vſibus ſalubrius, aut iocundius legi poſſet. Aiunt eum magnopere anniti, vt & latine, carmine pariter & oratione ſoluta opus illud quamprimum prodeat. Viuit adhuc apud Baſileam, annos habens ætatis 36. eiusque opera & induſtria impreſſores plurimum in exornandis libris ſuis vtuntur. Varia enim conſcribit ſub Maximiliano Rom. rege, quem ſingulariter diligens plura de eo & ad eum ſuauiſſi ma (etiam ſecreta vt aiunt) condidit carmina. Anno quo hæc ſcribimus 1494.

Iacobvs Wimphelingus Sletſtetenſis, natione Teutonicus, presbyter eccleſiæ Spirenſis, vir in diuinis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis egregie doctus, theologus celeberrimus, philoſophus, orator & poeta omnium præſtantiſſimus, primum apud Erfordiam, ac deinde in Heidelbergenſi gymnaſio philoſophiam, ſacramq; ſcripturam publice ediſſerens, magnam eruditionis ſuæ gloriam acquiſiuit. Vir, inquam, undecunq; doctiſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, qui & metro excellit & proſa, ſcripſit vtroque genere quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum longe lateq; diuulgauit. E quibus extant ſubiecta. Ad Bertholdũ archiepiſcopum Moguntinũ opus celeberrimũ hexametro & pentametro verſu elegãtiſſime compoſuit, quod prænotauit de triplici cãdore.

In laudem diuæ Mariæ lib. 1. *Maxima noſtrarum ſpes.*
Præcepta rhetorices. lib. 1. *Neſcio ſi tuum Theoderi.*
Laudes Spirenſis eccleſiæ. lib. 1.
De Spiritu ſancto oratio. lib. 1. *Quemadmodum expect.*
Ad regem Franciæ oratio. lib. 1. *Luſtra iam octo fruendæ.*
De arte poetica. lib. 1. *Carmina varii generis multi.*

Epiſtolas tam ad me quam ad alios multas, elegantesq; compoſuit, quarum incertus eſt numerus. Ad inſtantiam Ludouici Spirenſis epiſcopi officium de compaſſione beatæ Mariç ſemper virginis compoſuit, quod per eandem diœceſim annuatim ſolenniter peragitur. Ad hunc Iacobum librum de luminaribus ſiue illuſtribus viris Germaniæ iam pridem dedimus. Viuit ætate virili annos habens ferme tres & quadraginta, in inclyta ciuitate Spirenſi, & varia conſcribit, ſub Maximiliano Romanorum rege. Anno domini quo nos hæc ſcripſimus. 1494.

Baptista de Salis, ordinis fratrum minorum prouinciæ Ianuenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & tam in vtroq; iure quam in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtili ſermone ſcholaſticus vita & conuerſatione deuotus, & regularis diſciplinæ obſeruantia præclarus, edidit quædam ad inſtructionem ſimplicium ſacerdotum neceſſaria opuſcula, quibus nomen ſuum longe lateq; diuulgauit. De quibus extat ſumma de caſibus in foro conſcientiæ valde vtilis, quæ iuxta nomẽ autoris vocatur

Summa Baptiſtiniana. lib. 1. Et quædam alia.

Compleuit eandem ſummam ſub Frederico Imperatore tertio. Et viuit adhuc eius filio Maximiliano regnum tenente. Anno domini 1494.

Engelhardvs Funck de Suobach Francus orientalis, natione Teutonicus, vir doctus & vndecunq; peritus, philoſophus, orator & poeta inſignis, diuinarum ſcripturarum & iuris pontificii non ignarus ingenio præſtans, & diſertus eloquio, metro excellens & proſa. Fertur vtroq; genere ſtyli quædam cudiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. Carmine elegiaco.

De laude patriæ ſuæ. lib. 1. De annulo ſibi donato, lib. 1.
Epiſtolas plures ad diuerſos. Epigrammata varia.
Et alia complura.

Claret Romæ, author ſiue aduocatus cauſarum & varia componit, ſub Maximiliano Rom. rege. Anno domini 1494.

IOHANNES Langer de Bolkenhan, presbyter Vratiſlauienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio præſtans, & diſertus eloquio, metro excellens & proſa, vita & conuerſatione presbyterio dignus. Scripſit vtroque ſtyli genere multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. De quibus extat opus inſigne ad Georgium de Lapide dominum Steynauiæ, quod prænotauit,

De cenſibus & re. empt. lib. 1. *Ingenti hodie premor.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Carmina multa.
Et alia complura.

Viuit adhuc in Vratiſlauia & varia conſcribit, ſub Maximiliano Rom. rege, & Alexandro ſummo pontifice 6. Anno domini 1494.

WERNERVS Roleuinck, de Laer, natione Teutonicus, patria Weſtphalus, ordinis Carthuſienſium, domus ſanctæ Barbaræ in Colonia Agrippina, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus, & valde eruditus, ingenio excellens, vita & conuerſatione deuotus, edidit multa præclara opuſcula, quibus ſe vtilem præſentibus, & memorabilem reddidit futuris. E quibus extant ſubiecta, opus grande ſuper omnes epiſtolas Pauli, quod prænotauit,

Doctrinam Pauli li. 14. *Doctrina Pauli apoſtoli.*
De vita quoque Pauli lib. 7. *Sicuti fui cum Moyſe ſic.*
De valore miſſarum lib. 1. De regimine principum, lib. 1.
De ſtudio theologiæ lib. 1.
Faſciculus temporum lib. 1. *Generatio & genera.*
Paradiſus conſcientiæ lib. 1. *Tulit Dominus Deus hominem.*
Sermones multi. lib. 1. Et alia complura.

Vidi olim in eius cellula tractatus paruos quidem, ſed plures & vtiles, quorum titulos iam à memoria tulit obliuio. Viuit adhuc in Carthuſia Colonienſi prouectæ ætatis, & varia conſcribit ſub Maximiliano Roman. rege. Anno domini quo iſta ſcripſimus 1494. Indict. 12.

ARNOLDVS Boſtius, natione Teutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli conuentus Gandenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, theologus, philoſophus, orator, & poeta præclarus, ingenio acutus, eloquio diſertus, vita & conuerſatione deuotus, cuius ad me plures extant epiſtolæ. Scripſit metro & proſa multa præclara opuſcula, de quibus extant ſubiecta, volumen inſigne carmine & proſa conſcriptum, in quo luculenter oſtendit ordinis ſui Marianæ protectionis intuitu prærogatiuam originem & progreſſum, quod idcirco prænotari complacuit,

De patronatu Mariæ lib. 1. *Petiſti vir clariſſime*
De illuſtribus viris Carthuſienſium lib. 1. *Venerabili & inter miſ.*
De illuſtribus viris ordinis ſui lib. 1. *Frater Arnoldus Boſtius*
Contra Vincentium in nouo caſtro, lib. 1. *Vſquequo ſemper deſip.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. De quatuor nouiſſimis lib. 1.
Carmina diuerſa. Et alia complura.

Viuit adhuc Gandaui ætate virili & varia componit, multoſque ſuo exemplo & ſcripturis ad ſancta ſtudia prouocat. Anno domini quo hæc ſcripſimus 1494.

HENRICVS Euticus Francus orientalis vtriuſque medicinæ profeſſor egregius, multa edidit quæ poſteritati parat. Item diuerſo & venuſto charactere carminum opuſculum pulcherrimum, quod intitulauit,

Scommata ſeu vrbanos, & lepidos iuuenum iocos.
In medicina opuſcula plura.
Satyram in ſophiſtas & dialecticos & humanitatis ſtudii inimicos.
In laudes beatæ virginis Et alia plura.

Viuit adhuc quando hæc ſcripſimus ſub Maximiliano rege. Anno domini 1494.

EYTELWOLFVS de Lapide, vir nobilis, natione Teutonicus & Sueuus, magni ingenii vir, & eloquentiæ Romanæ vehemens æmulator, & ob id magnum honorem apud Marchionem Brandenburgen. conſecutus. Scripſit ad Georgium de Lapide auunculum ſuum, virum literarum amantiſſimum.

De laudibus heroum & virorum illuſtrium lib. 1. Epiſtolare cultiſſimum.

Et

Et alia quibus magnam Germaniæ laudem apud Rom. linguæ cultores pariet. Viuit adhuc hodie ſub rege Maximiliano. Anno quo hæc ſcripſimus 1494.

RVDOLPHVS Langius, natione Teutonicus, monaſterienſis eccleſiæ in Weſtphalia canonicus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus philoſophus, orator, & poeta celeberrimus, ingenio ſubtilis, & diſertus eloquio. Scripſit tam metro quam proſa multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum cum ingenti gloria longe lateque diuulgauit, de quibus extant ſubiecta. Ad Hermannum Langium eiuſdem eccleſiæ decanum,

De vrbe Hieroſolyma, lib. 2. *Splendidiſſime quondam.*
Ad decanũ Colonien. carminum, lib. 1. *Clara quem virtus ſupe.*
De obſidione Nuſien. vrbis, lib. 1. De tribus Magis carmen, lib. 1.
Epiſtolæ plures ad diuerſos. Carmina quoque varia.
Et alia complura.

Viuit adhuc admodum ſenex in ciuitate Monaſterienſi, multa componẽs ſub Maximiliano rege Rom. Anno domini quo iſta ſcripſimus 1494.

SEBASTIANVS Murrho Colmarienſis, natione Teutonicus, presbyter & canonicus in Colmaria, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis doctiſſimus, philoſophus, orator, poeta & coſmographus inſignis, trium linguarum, hebraicę gręcę ac latinæ peritiſſimus, legum & canonum notitia celebris, in architectura, muſica & toto quadruuio nulli ſecundus, ſcripſit inter alia. Ad Iacobum Wimphelingum Sletſtetenſem (cuius ſupra meminimus) breue, ſed perpulchrum,

Epitoma de laudibus Germanorum. lib. 1. In Baptiſtæ Mant. opera. lib. 1.
Epiſtolas ad diuerſos. Et quædam alia.

Viuit hodie in Colmaria vbi canonicus eſt & varia conſcribit, quæ indies publicanda ſperamus, ſub Maximiliano Rom. rege. Anno domini quo nos iſta ſcripſimus 1494.

CAROLVS Phernandus, natione Teutonicus, Brugis oppido Flandriæ ortus, à parua ætate captus oculis, & ob id elementorum quoq; penitus ignarus, tantum ſui miraculum præbet, vt velut alter Homerus poeta, muſicus, philoſophus & orator celeberrimus euaſerit, diuinarum quoque ſcripturarum ſagaciſſimus interpres, carmine excellens & proſa, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, vita & conuerſatione integerrimus, qui à rege Gallorum publico & perpetuo donatus ſtipendio in celeberrimo gymnaſio Pariſien. multo tempore literas humanitatis egregie docuit, & authores complures pulcherrime expoſuit. Demum contemptis omnibus, mundum cum ſuis ſtipendiis deſeruit, & ante biennium ferme ordinem diui patris noſtri Benedicti intrauit, in monaſterio probe reformato quod Caſale Benedictum appellatur, ſitum in quadam ſylua denſiſſima decem à Bituricenſi ciuitate ferme millibus diſtante, in quo vſque hodie perſeuerat, magno feruens zelo animarum adeo vt diſpenſatione apoſtolica Leuita ordinatus, verbum Dei cum maximo omnium fructu & admiratione publice prædicet, ſcripſit tam metro quam proſa multa præclara volumina, quibus nomen ſuum poſteritati commendauit. In decertationem metricam Ruperti Gaguini de puriſſima conceptione ſacræ Dei genetricis & virginis Mariæ, aduerſus Vincentium de Caſtronouo ordinis prædicatorum opus elegantiſſimum,

Commentariorum lib. 1. *Non ambigimus ab apoſtolo.*
Laudes ordinis Carmelitarum. lib. 1. *Dum tela vertit Parthus.*
Odarum in laudem Chriſti. lib. 4. De cõceptione contra Vincentiũ. li. 1.
Carmen Iambicum de eadem. lib. 1. *Quantum creatis antecel.*
Orationem de concep. ad Carthuſ. lib. 1. De S. Catharina orationem. lib. 1.
Epiſtolarum multarum. lib. 2. Carmina ferme innumera. lib. 1.
Elegias de contemptu mundi. lib. 1. Et alia multa.

Viuit hodie cæcus, ſed doctiſſimus in præfato cœnobio multa ac varia componens, ſub Maximiliano Romanorum rege, & ſummo pontifice Alexandro 6. Anno domini quo iſta ſcripſimus 1494. Indictione 12.

IOHANNES Phernandus frater prædicti Caroli, natione & ipſe Teutonicus, vir vndecunque doctiſſimus, philoſophus, orator & poeta celeberrimus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, quem rex Gallorum perpetuo ſtipendio donans ſibi in muſicum deſumpſit, ſcripſit tam metro quam proſa multa vtilia & deuotioni congrua opuſcula, quibus nomen ſuum ad multorum notitiam deduxit. E quibus extant ſubiecta.

De ſancto Iohanne Baptiſta.	lib.1.	*Quo rite plectro quam.*	
Orationes multæ & variæ.	lib.1.	Epiſtolarum ad diuerſos.	lib.1.
Carmina & epigrammata plura,		Et alia multa.	

Scripſit etiam horas ſanctæ Crucis, & compaſſionis ſanctæ Mariæ virginis eleganti carmine, quæ Pariſiis nuper impreſſæ circumferuntur. Viuit vſque hodie apud regem Franciæ maximo in pretio, & varia componit, ſub Maximiliano Rom. rege. Anno domini quo nos hæc ſcripſimus 1494.

HIERONYMVS Donatus Patricius Venetus, vir clariſſimus in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus, vtriuſque linguæ celeberrimus interpres, ingenio excellens & diſertus eloquio, qui licet vxoris & filiorum cura iam diſtrahatur, mirabili tamen diligentia & incredibili ſtudio feruet literarum, multa indies ſcribens. E græco multa transferens, quę ſi alius etiam omni cura ſolutus conderet, poſſet eſſe miraculi. E quibus extant.

Oratio ad regem Luſitaniæ.	lib.1.	Orationes quoque variæ.	lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos.	lib.1.	Et alia complura.	

In latinum vertit Iohannem Damaſcenum de immaculatis myſteriis. Dionyſium quoque de diuinis nominibus, & quaſdam ipſius epiſtolas. Volumen etiam de anima Alexandri Aphrodiſei philoſophi. Et alia multa. Viuit vſque hodie Venetiis annos natus ſeptem & triginta, varia conſcribens & vertens ſub Maximiliano Roman. clariſſimo rege. Anno domini 1494.

IVDOCVS Badius Gandenſis, natione Teutonicus, vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus, rhetor & poeta clariſſimus, ingenio excellens, & diſertus eloquio, qui olim Ferrariæ Baptiſtã Guarinum literas græcas docentem audiuit, & in ea quoque ſcientia doctus euaſit. Lugdunum modo eruditione ſua exornat, poetas legit publice & priuatim, plures magnatum filios inſtruens, ſcripſit carmine & proſa multa præclara opuſcula, de quibus extant ſubiecta. Opus metricum inſigne contra vitia quod prænotauit,

Syluam moralem	lib.1.		
Contra Vincentium quoque.	lib.1.	*Vincenti infœlix quæ.*	
Pſalterium Mariæ ſapphicis	lib.1.	*Quam chorus vatum ve.*	
De grammatica quoque,	lib.1.	Epigrammata plura,	lib.1.
Epiſtolæ variæ.		Et alia complura.	

Viuit vſque hodie annos natus duos & triginta, multa & varia componens ſub Maximiliano inclyto rege. Anno domini 1494. Indict.12.

HELIAS Regnier, iureconſultus celeberrimus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſeculari philoſophia egregie doctus, ingenio ſubtilis, eloquio clarus, conſilio cautus, qui in gymnaſio Pictauienſi iura multo tempore publice docuit, ſcripſit quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus ego vidi tantum ſubiecta, opus celebre, quod continet

Caſus ſexti Decretalium	lib.1.	*Bonifacius octauus condi.*	
Caſus Clementinarum	lib.2.	*Iohannes epiſcopus Diuide.*	

De aliis nihil vidi. Viuit adhuc in vniuerſitate Pictauienſi, ſub Maximiliano rege. Anno domini 1494.

RVTGERVS Venray, natione Teutonicus, ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini cœnobii diui apoſtoli Petri, quod non longe à Wormacia ſitum, Heyne dicitur, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & ſecularis literaturæ non ignarus, metro exercitatus & proſa. Scripſit vtroque genere quædam non ſpernenda opuſcula, de quibus extant ſubiecta. Tetralogus, quem prænotauit

De inſtitutione puerili	lib.2.	*Cum pueriles animaduerte.*	
De inquiſitione beatæ vitæ	lib.2.	*Sub anno quo ceres ie.*	
Hymnorum de ſancta Maria	lib.2.	*Ecce Dei matris Maria.*	
De vario vſu literarum	lib.2.	*Tametſi optime Petre.*	
De re mirabili	lib.2.	*Ad cognoſcendam verſu.*	
De rebus nouis	lib.2.	*Complura animo voluntati.*	
De metrorum generibus	lib.1.	*Familiariſſime in Chriſto.*	
De accentibus latinorum,	lib.2.	*Hic tetralogus qui de.*	
Panegyricus ad me,	lib.1.	*Reuerendo in Chriſto patri.*	
Epigrammata varia.		Et quædam alia.	

Audio

Audio eum ad me opus cudere de calamitatibus horum temporum, quod necdum vidi. Epiſtolas tam ad me quam ad alios carmine ac oratione ſoluta plurimas perſcripſit non inelegantes. Viuit vſque hodie & varia componit ſub Maximiliano rege Rom. & Alexandro papa ſexto. Anno domini, quo nos iſta ſcripſimus 1494.

IVDOCVS Beyſſelius regiæ vrbis Aquenſis patricius, natione Teutonicus, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus, & in ſecularibus literis eruditiſſimus, philoſophus clarus, orator facundus, & poeta inſignis, qui licet vxoris & rei familiaris cura ſit neceſſario diſtractus, incredibili tamen amore feruet ſcripturarum, multa indies ſcribens & componens, quibus nomen ſuum cum ingenti gloria vbique diuulgatur. E quibus extant ſubiecta, Dialogus pulcherrimus ad Hermolaum Barbarum, Platonicorum more,

De optimo genere muſicorum,	lib. 1.	*Perduxi vos ô Hermo.*
De Chriſtiano ambitu,	lib. 1.	*Etſi tibi omnia ſuppetunt.*
Epitoma ſtimuli amoris	lib. 1.	*Cum per hæc Chriſtina.*
De roſacea Mariæ corona	lib. 1.	*Roſaceam Auguſtiſſime.*
Roſarium metricum,	lib. 1.	*Quiſquis amat roſeam.*
De roſarii myſteriis	lib. 1.	*Egredimini filiæ Sion.*
Roſarium de ſacramento altaris,	lib. 1.	*Pane ſub hoc modico.*
Geſta Flandrenſium,	lib. 1.	Orationes elegantiſſimæ.
Epiſtolæ quoque plures.		Carmina & epigrammata multa.

Et quædam alia.

Viuit vſque hodie Aquiſgrani vtriuſque iuris clariſſimus interpres & varia conſcribit ſub Maximiliano Romanorum rege. Anno domini quo nos iſta ſcripſimus 1494.

HIERONYMVS Balbus, vir celeberrimæ opinionis, & in omnibus diſciplinis bonarum artium egregie doctus, philoſophus clarus, & rhetor facundus metro excellens & proſa, ingenio præſtans, & diſertus eloquio, qui docendo, legendo publice & ſcribendo, magnam gloriam apud Gallos & Pariſienſes commeruit. Scripſit quædam ingenii ſui præclara opuſcula, quibus nomen ſuum poſteritati commendauit. E quibus ego adhuc vidi tantum, volumen magnis eloquentiæ ſalibus conditum, in quo calumniis reſpondet cuiuſdam Guilhelmi Tardiui rhetoris, per modum dialogi ſub ſuo, Caroli Phernandi, Petri Cohardi, & ipſius infenſoris nominibus, cui titulum impoſuit,

Rhetoris glorioſi lib. 1. *Inter ea officia quibus.*

De aliis nihil vidi. Viuit adhuc in Gallia ſcribens & varia componens, ſub Maximiliano Rom. rege illuſtriſſ. Anno domini. 1494.

EGIDIVS Nettelet, decanus eccleſiæ Cameracenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio præſtans, vita & conuerſatione præclarus, & ſingulari deuotione conſpicuus, edidit quædam præclara volumina, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extat opus celeberrimum omni ſtatui neceſſarium quod mirabili induſtria, pulcherrimaque conſequentia in vnum comportauit ex epiſtolis

Sancti Hieronymi presbyteri, lib. 4. Cætera me latent.

Viuit vſq; hodie in ciuitate Cameracen. vita & doctrina celeberrimus & varia cōponit, ſub Maximil. Rom. rege clariſſ. & ſummo pōtifice Alexādro ſexto. Anno domin. 1494

PHILIPPVS Callimachus, natione Italus, patria Florentinus, regis Poloniæ ſecretarius, vndecunque doctiſſ. philoſophus clarus, orator facundus & poeta inſignis, ac diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio præſtans & diſertus eloquio. Fertur multa præclara cudiſſe opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris reliquit. De quorum numero ſubiecta feruntur. Opus inſigne de geſtis Attilæ regis impii, quod prænotauit.

Attilam.	lib. 1.	Hiſtoria Polonica contra Turcā.	lib. 1.
De moribus Tartarorum.	lib. 1.	Amorum diuerſo metro.	lib. 1.

Et alia complura. Viuit vſque hodie apud regem Poloniæ, maximo in pretio, & varia conſcribit, ſub Maximiliano Romanorum rege Anno domini, quo hæc ſcripſimus. 1490. Indictione duodecima.

PAVLVS Niauis, natione Teutonicus, vir in literis humanitatis egregie doctus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus & rhetor celeberrimus, ingenio præſtans & diſertus eloquio, docendo & ſcribēdo varia in gymnaſio Lyptzenſi magnam nomini ſuo famam acquiſiuit, ſcripſit enim quædam præclara opuſcula, quorum lectio non venit contemnenda. De quibus ſubiecta feruntur. Opuſculum pro nouitiis religioſis.

De inſtitutione latinizandi. lib. 1. *Cum ego ſæpius cogita.*

Viſio cuiuſdam heremitæ. lib.1. *Nemus ingens liquide.*
Colores artis rhetorices. lib.1. *Voluiſti quondam eleg.*
Dialogus idiotæ. lib.1. *Cum repeterem ſæpe nu.*
Epiſtolæ breues formales. lib.1. *Magnam ſolet vim.*
Epiſtolæ ad idem mediocres. lib.1. *Pollicitus ſum vir ho.*
Epiſtolæ quoque longiores. lib.1. *Magnam concipio & in.*

Et quædam alia. Viuit vſque hodie in Germania varia componens ſub Maximiliano rege Romanorum illuſtriſſimo. Anno domini quo nos iſta ſcripſimus 1494.

Bovslavs de Haſſenſtein, natione Germanus, vir nobilis & vndecunque doctiſſimus, orator & poeta inſignis, qui præter conſuetudinem cæterorum nobilium huius tempeſtatis & arma tractat, & mirabili ſtudio literas colit, fouet & celebrat, vt velut alter Plinius ſecundus etiam militando libros & carmina conficiat, ſcripſit tam metro quam proſa quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extant ſubiecta,

Opus præclarum de Germanorum & Italorum inuentis propriis. lib.1.
Carminum quoque. lib.1. Epiſtolæ variæ.
Et alia complura.

Viuit vſque hodie in caſtro ſuo Haſſenſtein & varia conſcribit ſub Maximiliano Romanorum rege præſtantiſſimo. Anno domini 1494. Indict.12.

Henricvs Northeymenſis, natione Teutonicus, vir in ſecularibus literis ſtudioſus & eruditus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, metro excellens & proſa, ſcripſit quædam non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum poſteritati cum gloria commendauit. E quibus ego vidi duntaxat, opus illud præclarum quod metro & proſa conſcripſit ad Fredericum Marchionem Myſne, ac ducem Saxoniæ Dimetromachiam prænotatum,

De virtutum & vitiorum conflictu. lib.1. *Tu mea laurigeros.*

De cæteris quæ compoſuit, nihil ad notitiam meam peruenit. Viuit vſque hodie varia conſcribens, ſub Maximiliano Romanorum rege illuſtriſſimo & ſummo pontifice Alexandro ſexto. Anno domini 1494.

Aqvinvs ordinis fratrum prædicatorum ex Suedia habens vitæ originem vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & ſecularis literaturæ non ignarus, philoſophus celebris & mathematicus præclarus, ingenio excellens, & comptus eloquio, imitatus Boetium, ſcripſit commendatiſſimum opus de numerorum & ſonorum

Proportionibus. lib.1. Epiſtolas quaſdam.

Et quædam alia. Viuit vſque hodie apud ducem Bauariæ Ottonem in pretio, & varia conſcribit, ſub Maximiliano rege inuictiſſimo. Anno domini 1494. Indictione.12.

Albertvs de Pruſa, natione Polonus, gymnaſii Cracouien. collegiatus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, in ſecularibus quoque literis egregie doctus, theologus, philoſophus, & aſtronomus inſignis. Carmine Conradi Celtis aſtrorũ peritia laudatus, ingenio præſtãs & clarus eloquio, ſcripſit non contemnẽdę lectionis plura opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. Sed pauca eorum ad notitiam meam peruenerũt,

In Georgii Burbachii, Theoricas commentariorum. lib.1.
Ad epimeridas Koniſperg. lib.1. Et quædam alia.

Viuit adhuc in gymnaſio Cracouienſi, varia componens ſub Maximiliano Rom. rege. Anno domini quo iſta ſcribimus 1494. Indict.12.

Theodericvs de Oſenbruck, natione Teutonicus, ordinis fratrum minorũ prouinciæ Colonien. vir in diuinis ſcripturis exercitatus, declamator ſermonum popularium famoſiſſimus, cuius vitam omnes qui eum nouerunt ſanctiſſimam hoc tempore prædicãt, in ſermonibus faciendis ad populum tanta gratia diuinitus illuſtratur, tanta facundia loquitur, tanta deniq; compunctione & dulcedine afficit auditores ſuos, vt ſimilem apud Germanos habuerit neminem. Vnde & per totam prouinciam generalis prædicator conſtitutus eſt. Legit mihi nuper dum Coloniæ mecũ eſſet, opuſculum inſigne & deuotioni congruũ, quod compoſuerat ad inſtantiã Hermanni archiepiſcopi Colonien.

De paſſione Domini, lib.1. *Reuerendiſſim in Chriſto*
Manuale ſimplicium lib.1. *Quia ſicut Auguſti.*
De exercitio interiori lib.1. *Qui perſeuerauerit.*

Et quædam alia. Viuit adhuc in prouincia Colonienſ. cœpto fortiter inſtans officio, ſub Maximiliano rege, & Alexandro papa ſexto. Anno domini 1494.

Bartho-

Bartholomævs Colonienſis natione theutonicus, vir in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis, & diſertus eloquio, philoſophus, & poeta præclarus, cuius carmina etiam doctiſſimi poetæ & mirantur, & laudibus attollunt. Scripſit vtroque ſtylo nonnulla celebranda opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus ego hucuſque vidi tantum opuſculum de laudibus philoſophiæ metro compoſitum quod prænotauit.

Syluam carminum, lib.I. *Cur Plutoni aurum præ.* De ſecta Diogenis, lib.I. *Quiſquis auet cynice.* Epiſtolam mitylogicam.

De alijs nihil vidi. Viuit vſque hodie Dauentriæ varia componens, ſub Maximiliano rege, & Alexandro ſummo pontifice ſexto. Anno Domini, quo hæc ſcripſimus M.CCCCXCIIII.

Iohannes Thurotus Pannonius, vir in ſecularibus literis ſtudioſus & exercitatus, ac diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio præſtans, & clarus eloquio. Fertur nonnulla cudiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus extat volumē non abijciendum, quod multa induſtria comportauit continens.

Chronicam Hungariæ lib.3. *Ingi ocio his annis no.*

Et quædam alia. Viuere adhuc dicitur, & varia componere, ſub Maximiliano rege. Anno domini M.CCCCXCIIII.

Hieronymvs de Padua, natione Italus, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus, & poeta præclarus, ingenio excellens, & diſertus eloquio. Scripſit quædam non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus memoriā ſui poſteris commendauit. E quibus extat libellus pulcherrimus, Ieſuita prænotatus, ad Petrum Donatum Paduanæ vrbis epiſcopum metrice.

De paſſione domini lib.I. *Maxime cælicolum ſu.*

Extant eius & alia. Viuere adhuc dicitur, & varia componere, ſub Maximiliano rege. Anno domini M.CCCCXCIIII.

Franciscvs Mataracius Peruſinus, vir in ſecularibus literis eruditus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus, orator, & poeta celeberrimus, & in vtraque lingua peritiſſimus, ingenio excellens, & diſertus eloquio. Scripſit quædam præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris reliquit. E quibus extat opuſculum celeberrimum ad Petrum, Paulum, Cornelium adoleſcentem.

De componendis verſibus lib.I. *Poeticam artem veteres.*
Epiſtolarum ad diuerſos lib.I. Epigrammata multa.

Et alia complura. Claruit ſub Frederico Imperatore tertio, & Sixto ſummo pontifice quarto.

Dominicvs Mancinus, vir in diuinis ſcripturis admodum eruditus & in ſecularibus literis egregie doctus, metro excellens & proſa, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit quædam probata opuſcula quibus nomen ſuum diuulgauit. E quibus ego legi duntaxat tractatum illum quem eleganti metro compoſuit.

De paſſione domini, lib.I. *Non hominum laudes, nec.*

Scripſit & alia. Viuere adhuc dicitur, & varia conſcribere, ſub Maximiliano Romanorum rege nobiliſſimo. Anno domini quo nos iſta ſcripſimus M.CCCCXCIIII.

Lvdovicvs Brunus, natione Italus, de Marchionatu montis Ferrati, vir vndecunque doctiſſimus, vtriuſque iuris profeſſor & celeberrimus interpres, poeta Laureatus, philoſophus, & orator inſignis, ac diuinarum ſcripturarum non ignarus, ingenio excellens, & diſertus eloquio. Fertur vtroque genere ſcribendi multa præclara cudiſſe opuſcula, ſed nihil eorum ad manus noſtras memini perueniſſe præter illum tractatum quem eleganti carmine deſcripſit.

In coronatione Maximiliani regis lib.I. *Sancta per æternum pe.*

De cæteris nihil vidi. Viuit adhuc, & varia conſcribere dicitur, ſub eodem rege Maximiliano. Anno Domini M.CCCCXCIIII.

Iacobvs Sprenger, natione theutonicus, ordinis fratrum prædicatorum prouincialis Colonienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, ingenio præſtans, & apertus eloquio, cum pridem eſſet ab Innocentio papa octauo inquiſitor hæreticæ prauitatis conſtitutus vna cum Henrico inſtitoris eiuſdem ordinis theologo, comportauit, & ſcripſit eodem collega ſuo iuuante volumen contra maleficas mulierculas Diaboli inſtrumenta pro cautela ſimplicium quod prænotauit.

Malleum maleficiarum lib.3. *Vtrum aſſerere maleſi.*

Sed quid amplius ſcripſerit neſcio. Viuit vſque hodie in conuentu ſuo Colonienſi ſub Maximiliano rege Romanorum clementiſſimo. Anno domini, quo hæc ſcripſimus M.CCCCXCIIII Indict.XII.

IOHANNES Tholoſus, natione theutonicus, ex Francia orientali, quæ Franconia dicitur oriundus, canonicus Ratiſponenſis, & præpoſitus Forchemenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & in ſecularibus literis egregie doctus, pontificij iuris doctor inſignis, Aſtronomus, Coſmographus, & Poeta celeberrimus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, ſcripſit tam metro quam proſa quædam præclara opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris commendauit. Sed nihil eorum ad manus noſtras memini perueniſſe. Feruntur autem ab his qui hominem probe nouerunt eius in diuerſis rebus.

Epiſtolæ elegantes. lib.1. Et quædam in Mathematica.

Et quædam alia. Viuit vſque hodie in ciuitate Ratiſponenſi prouinciæ Noricorum & varia conſcribit, maximus doctorum hominum fautor, ſub Maximiliano rege Romanorum, & Alexandro papa ſexto. Anno domini M. CCCCXCIIII. Indictione duodecima.

ADAM Wernerus Themarenſis, natione Theutonicus, vir in ſecularibus literis egregie doctus, & diuinarum ſcripturarum non ignarus, philoſophus & poeta non futilis, ac iuris Cæſarei clariſſimus interpres, ingenio preſtans & diſertus eloquio, varia ſcribit, metro ludens & proſa, quibus nomen ſuum longe lateque notificauit. Extant eius & multa & elegantiſſima carmina ſparſim de diuerſis rebus & materijs.

Carminum ad me. li.1. Reuerendo in Chriſto patri.

Epiſtolæ quoque multæ. Ad me cudit de ſancta Anna. lib.1.

Alia inſuper complura ſcripſit & ſcribit indies publicanda. Viuit vſque hodie apud Heydelbergam pædagogus iuuenum principum, ſub Maximiliano rege. Anno domini quo iſta conſcripſimus M.CCCCXCIIII.

IOHANNES de Duſeldorp, natione Theutonicus, ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, prior Argentinenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ non ignarus, theologicæ facultatis celeberrimus interpres, ingenio præſtans & vita præclarus, dicitur multa ſcribere, ſed celare. Vidi quoſdam ipſius tractatus, quorum titulos nunc ad memoriam reuocare non potui. Viuit vſque hodie apud Argentinam ſub Maximiliano Romanorum rege clementiſſimo. Anno domini M.CCCCXCIIII. Indictione duodecima.

THEODERICVS Vlſenius homo Phryſius ſingularis eruditionis & peritiæ in carmine & oratione. Inter quæ extant eius.

Elegiæ cultæ.

Et alia epigrammata.

Et alia plura quæ ad poſteritatem ventura ſunt. Viuit adhuc ſub Maximiliano rege Romanorum. Anno domini M.CCCCXCIIII.

HARTMANNVS Scedel Nurenbergenſ. natione Theutonicus, artium & medicinæ doctor, diuinarum quoque ſcripturarum non ignarus, ingenio præſtans & clarus eloquio, comportauit & ſcripſit inter alia ingenij ſui opuſcula, ex Iacobo Pergomenſi & alijs hiſtoriographis addens nonnulla maxime de rebus Germanorum opus grande & inſigne, quod continet.

Hiſtorias temporum. lib.1. De cæteris nihil vidi.

Viuit vſque hodie apud Nurenbergam, ſub Maximiliano rege. Anno Domini MCCCCXCIV.

IOHANNES abbas monaſterij ſancti Martini epiſcopi in Spanhem, ordinis diui patris Benedicti, Moguntinæ diœceſis, natione theutonicus, patria Moſellanus, ex villa Trittenhem Treuerenſis diœceſis oriundus, quamuis non ſim dignus quod nomen meum cum ſcriptoribus Eccleſiaſticis poneretur, propter ingenij paupertatem, tamen amicis vrgentibus compulſus ſum in fine huius catalogi, mearum quoque lucubrationum titulos & exordia ponere, exemplo diuorum patrum, Hieronymi, Gennadij, Honorij presbyteri Auguſtudunenſis, & Sigeberti monachi Gemblacenſis, qui ſe quoque in fine ſuorum tractatuum de his ipſis rebus æditorum poſuerunt. Scripſi ergo præter hoc opus etiam ſubiecta. Et primo quidem ex mandato præſidentium generalis capituli abbreuiaui.

Statuta

Statuta eiuſdem capituli	lib.1.	*Quoniam volenti ſingula.*
De viſitatione monachorum	lib.1.	*Fratres tuos viſitabis.*
De modo ſeruandi capitulum	lib.1.	*Quoniam in celebrandis ca.*
In regulam ſancti Benedicti	lib.2.	*Venite filij audite me.*
Exhortationem ad monachos.	lib.2.	*Militia Chriſtianæ con.*
De tentationibus	lib.2.	*Humanum genus per.*
De vita ſacerdotum.	lib.1.	*Petis à me Nicolae fra.*
De vitio proprietatis.	lib.1.	*Omnes ad vitam æternam.*
De miſeria huius vitæ.	lib.1.	*Cum nihil ſit vita præſens.*
De ruina ordinis noſtri.	lib.1.	*Cum ordinis noſtri priſtinum.*
De illuſtribus viris noſtri ordinis.	lib.4.	*Cogitanti mihi ac crebri.*
Laudes ordinis Carmel.	lib.2.	*Precibus & inſtantia.*
De laude ſcriptorum.	lib.1.	*Venerabili patri domino g.*
De luminaribus Germaniæ	lib.1.	*Quoniam ſunt nonnulli.*
Epiſtolarum ad diuerſos.	lib.1.	*Petitis vt copias e.*
De ſancta Anna.	lib.1.	
Sermones varios.	lib.1.	

Collationes vero tam in capitulis generalibus quam in obſeruantialibus vel alias habitæ ſine certo numero, partim habentur, partim ſubtractæ ſunt. Hæc ergo ſunt (præter ea quæ adhuc in manibus imperfecta verſantur) quæ me ſcripſiſſe ad præſens recolo. Anno ætatis meæ quarto & triceſimo, aſſumpti Abbatiæ officij decimo, conuerſationis vero duodecimo, ſub Maximiliano Romanorum rege, & ſummo pontifice Alexandro ſexto. Anno Domini (quo hunc catalogum iam tertio emendaui, augmentaui, & compleui) per ſeptennium ferme in eo laborans M.CCCCXCIIII. Indictione XII.

IAM nunc igitur poſt multos tandem labores operi noſtro finem imponamus, quoniam & ſi multi reſtant ſcriptorum illuſtrium catalogo digni, nobis tamen impoſſibile fuit omnium vel ſola nomina inuenire. Eos vero quorum certitudinem habere potui diligenter conſignaui, nec quemquam ſcienter omiſi, cuius opuſcula, ingenium & tempora ſcire potuiſſem. Neque ignoro quam multi eruditiſſimi viri hodie ſuperſint varia componentes, quorum ego nullam feci mentionem, non quod eos iudicauerim indignos, noſtro catalogo, ſed propterea quod opuſcula ſua vel celare maluerunt, vel non vſque adeo multiplicata ſunt, vt in notitiam meam venire potuerint. Feci quantum potui, non quantum volui, quippe qui omnes quotquot ſunt vel vnquam fuerunt (ſi licuiſſet) ſcriptores mihi conciliaſſem. Relinquo poſteris eam prouinciam, vt de ſua vena addant, vbi ego fatigatus deſtiti. Cæterum vos oro patres conſcripti, qui cœlica regna tenetis, qui hunc noſtrum catalogum veſtris nominibus, ingenijs & lucubrationibus exornatis, quatenus ſi vera, ſi iuſta, ſi digna, ſi denique grata de vobis ſcripſimus, omnipotentis Dei clementiam pro nobis exoretis, vt culpas abluat, veniam tribuat, ſanctum propoſitum confirmet, intellectum illuminet, affectum purificet, participes gaudiorum veſtrorum clementer efficiat. Quod ſi in aliquibus minus quam res ipſa requirebat potuimus, veniam nobis ô ſacratiſſimi donate, quoniam ſicubi erratum eſt, vitium eſt ignorantiæ, non voluntatis. Vos etiam ô clariſſimi viri ſcriptores, qui adhuc vitam terrenam & mortalem agitis, vos interpello, vos obteſtor & oro, ſi quid minus veſtris meritis, ingenijs vel lucubrationibus dignum in hoc catalogo peregimus, non voluntati, ſed imperitiæ noſtræ aſcribatis, veniam quam petimus non negantes, quoniam ſicubi defecimus, eorum culpa fuit qui nobis aliter quam ſe res habet, opuſcula veſtra vel ingenia deſcripſerunt. Lectorem deinde huius catalogi monemus & obſecramus, ne facile contra nos moueatur, ſi ſcriptorum nomina, dignitates, patriam, vel opuſcula ſecus exarata inuenerit, quam ipſe forſitan alibi legit, cum hiſtoriarum tranſacti temporis diſſonantiam, nemo vnquam potuerit conciliare. Neque nos aliquid ſcripſimus, quod non multis locis vel teſtimonijs fuerit cõprobatum. Verum ſicut in principio huius operis profeſſi ſumus, libenter cedimus opinioni cuiuſcunq; beneuoli correctoris, quam & veritas ſolidam, & charitas reddiderit ſinceram. Nouiſſime vero nobis deridendi ſunt æmuli, qui more canum ex cõſuetudine peſſima latrantes, omnia damnant, omnia vituperant, omnia lacerant, quæ vel ipſi non fecerint, vel ſuis opinionibus inuenerint eſſe contraria. Mox enim vt vel modicum legere cœperint, ſtomachantes, illud non verum eſſe dicunt, iudices temerarij priuſquam examinatores veritatis effecti. Sed quæ nobis cauſa cum iſtis, qui nihil vituperãt niſi bonum, nihil laudant niſi malum? Contemnendi ſunt igitur inuidi canes, non docendi. Nos autem & ſi

diſplicere maleuolis exiſtimemus glorioſum, bonis tamen & eruditis viris placuiſſe multo glorioſius arbitramur, à quibus ſicubi erratum eſſet libenter corripimur, correcti fructuoſius emendamur. Excuſet nos amor ſcripturarum, pro quibus hoc onus graue intrepida ceruice ſubiuimus.

Finis libri de ſcriptoribus eccleſiaſticis domini Iohannis de Trittenhem Spanhemenſis Abbatis. Sequuntur additiones nonnullorum illuſtrium virorum.

AD SVPERIORES, ILLVSTRIVM VIRORVM PARTIM HINC inde excerptorum, partim recenter inſertorum additio.

MARIANVS, natione Romanus, patria Zinizanenſis, ordinis heremitarum S. Auguſtini, Theologus conſultiſſimus, ac totius ordinis generalis Prior, hoc æuo noſtro tanquam lucifer, & quidam ſol perfulgidus ſuis exquiſitiſſimis declamationibus, & nouo quodam concionandi genere emicuit, ac veluti alter electionis vas mundo oblatus, tantam ingenij vim & docendi robur de ſe oſtendit, vt dicere auſim, neminem in hoc ſeculo inueniri vnquam potuiſſe qui cum eo exquireret comparari. Erat profecto talis ac tantus, vt nihil ex eo eſſet in omni politiore diſciplina fruſtra deſiderandum. Nam in ſuis declamationibus ad populum ita verbis lectis diſertus erat & ſententioſus etiam canora voce, vultuque ac cæteris corporis motibus ad rem erat accommodatus, vt nihil ad laudis cumulum addere poſſis. Quanta autem huius viri doctrina, quanta eloquentiæ vis ac maieſtas fuerit, partim ex ſermonibus, partim ex epiſtolis & orationibus à ſe eruditiſſime æditis quiſque dilucide elicere poteſt. Scripſit enim ſermones varios.

Orationum, lib. I. Epiſtolarum, lib. I.

Obijt autem cum magna reipub. Chriſtianæ iactura. Anno Domini M.D.

FELINVS Sandeus, ex nobiliſſima Sandeorum familia, patria Ferrarienſis, vtriuſque iuris doctor conſummatiſſ. reliquarum quoque bonarum literarum non ignarus, Ferrariæ primum, inde Piſis publico earum vrbium gymnaſio cum magna omnium admiratione iura pontificia profeſſus. Ab Innocentio octauo Romam accitus Rotæ collegio (vbi ardua & maximi momenti tractantur negotia) præficitur. Qui & ſi mille negotijs, tum illic, tum in ſummi pontificis conſultationibus occuparetur, attamen cum ingenij propediuini & conſummatiſſime in vtroque iure eſſet prudentiæ, multa in eo opuſcula & commentaria ædidit. Et ea quidem ita dilucide, ita docte, ita exacte, vt omnes huius diſciplinæ nodos enodauerit, obſcura in lucem reſtituerit, dubia recto adhibito iudicio, facilia & peruia reddiderit, in quo non parum noſtris iuriſperitis attulit adiumentum. Quæ autem emiſit ſubnectuntur:

Primo ſuper libros Decretalium Grego. De conſtitutionibus
De reſcriptis. De officio ordinarij. De Maio. & obedien.
De Treug. & pace. De Lite conteſta. De probatio.
De Teſtibus. De Teſtibus cog. De fide inſtrumentorum.
De præſumptionibus. De iureiurando De exceptionibus.
De præſcriptoribus. De Senten. & re iudicata. De appellationibus.
De accuſat. & inquiſitionibus.
Additiones in Decretum ad initiatum ab abbate opus.
De iure patronatus tractatus vnus.
De indulgentia plenaria ſermo, cuius thema eſt: Hodie mecum eris in paradiſo, &c.
In hiſtoria libellus vnus de regibus Neapolitanis.
Sunt & alia eius commentaria.

Floruit Romæ ſub Innocentio octauo, & Alexandro ſexto.

MATTHÆVS Boſſus, patria Veronenſis, ordinis canonicorum regularium beati Augu. vir in omnigena eruditione egregie doctus, ſed in dicendi elegantia & grauitate doctior, magno apud omnes in pretio habitus eſt, tamen ex concionandi, docendique (in quo diu verſatus eſt) munere, tum ex varijs operibus à ſe compoſitis, quibus eccleſiaſticum dogma oratorijs pigmentis ſic venuſtauit & expoliuit, vt terſius mundiusve inuenias nihil. Scripſit autem ſubſcripta opuſcula. Dialogum de tolerandis aduerſitatibus in duos libros diſtinctum. De gerendo magiſtratu, colendaq; iuſtitia ad Iohannem Ludouicum Boſſum iuriſconſultum, equitemque auratum, lib. I.

Orationum, lib. I. Epiſtolarum ad diuerſos, lib. I.

Ædidit & alia quædam, in quibus omnibus cum varia ſcateat doctrina, & vbique

ſit lu-

ſit luculentus, nullibi vllum arrogantiæ euomuit fumum, ſed quod decet religioſum, vbique ſanctitatis & diuinæ ſapientiæ ſtudioſiſſimus.

Obijt Patauij, Anno domini MDII.

ANTONIVS Cornazanus, patria Ferrarienſis, orator & poeta luculentiſſimus, adeo terſus, copioſus, ſuauis, & præſertim in poeſi, vt plerique autument ipſum ex angelorum ore poeſim accepiſſe. Nam inter cætera vitam & obitum deiparæ virginis ita deuote, pie, copioſe, luculenter, ac ſancte cecinit, vt non mortalem eius poeſim, ſed diuinam prorſus omnes proclament. Ipſum opus Hippolitæ Neapolitanorum reginæ, dum adhuc virgo eſſet, inſcripſit, dicauitque.

Elegias quaſdam, atque poemata varia emiſit.

Scripſit & oratione ſoluta vitam Bartholomæi Colonei Imperatoris Venetorũ maximi.

Orationes quoque plurimas atque alia quædam.

GEORGIVS Merula, patria Alexandrinus, orator & philoſophus vtriuſque linguæ eruditiſſimus, & docendo & ſcribendo rei literariæ ſemper bene conſuluit. Scripſit autem Ludouici Sporciæ, ſuorumque maiorum res geſtas multis voluminibus.

Commentaria in Iuuenalem. In Statium atque alios plures.

Emiſit centurias quaſdam. Epiſtolarum libros multos.

Obijt Mediolani. Anno domini MCCCCXCIIII.

BERNARDINVS Gadolus Brixianus Camaldulenſis abbas, vir bonarum literarum, philoſophiæ iuris canonici apprime eruditus, vitæ & religionis ſanctimonia clarus, nobis multa ſuæ doctrinæ monimenta reliquit, in quibus ſe eruditiſſimum oſtendit.

Scripſit autem in omnes Bibliæ libros commentaria.

De fugiendo ſeculo, & amplexanda religione, tractatum vnum.

Contra ſuperbiam & ambitionem, lib. I.

Opera Hieronymi in ordinem redegit.

Extant eiuſdem ſermones varij. Item: Epiſtolæ multæ.

Et quædam alia hincinde diſperſa.

Vita functus ſepelitur honorifice in Cameldulenſi cœnobio.

MARINVS Sanutus, patricius Venetus, non ſolum bonarum literarum vir eruditus, ſed etiam adminiſtrandæ Reipublicæ eruditus, eloquentia plurimum valuit, vt ex eius opuſculis dignoſci facile poteſt. Scripſit enim quæ ſubijciuntur.

De magiſtratibus Venetis lib. I. De vitis principum Veneto. lib. I.

De bello Gallico libros quoſdam & latine & vulgariter.

Scripſit & alia quædam.

RVGERVS, natione theutonicus, ordinis ſancti Auguſtini, in diuinis ſcripturis apprime clarus, & ſecularis literaturæ non ignarus & ſoluta & pedeſtri oratione quædam non ſpernenda conſcripſit opuſcula, de quibus extant ſubiecta.

Primo de inſtitutione lib. 2. De inquiſitione vitæ beatæ lib. 2.

De beata Maria hymnorum lib. I. De vario literarum vſu lib. 2.

De rebus mirabilibus lib. 2. De rebus nouis, lib. 2.

De metrorum generibus, lib. I. De accentibus Latinorum, lib. 2.

Panægyricus ad Iohannem Spanhemenſem ſancti Martini abbatem.

De calamitatibus horum temporum, tract. I.

Epigrammata ad diuerſos multa.

Epiſtolæ tam proſa quam metro permultæ.

PHILIPPVS Beroaldus, patria Bononienſis, vtriuſque linguæ peritiſſimus grammaticorumque ac rhetorum, oratorumque omnium ſui ſeculi facile princeps, fœcundiſſimi ſui ingenij teſtimonia non vulgaria reliquit.

Orationes in diuerſorum authorum enarratione habitas.

Panægyricum ad Lodouicum Sphortiam.

De nuptijs Bentiuolorum orationem vnam.

Giſippi & Titi hiſtoriam. Item Galeſi & Symonis.

Orationem prouerbialem vnam.

Libellum de ſeptem ſapientum ſententijs vnum,

Symbolorum Pythagoræ lib. I.

De optimo ſtatu lib. I.

De felicitate lib. I.

Philoſophi,medici & oratoris declamationem.
Ebrioſi,ſcortatoris,& aleatoris declamationem.
De paſſione dominica veniam. De fortuna carmen.
De duobus amantibus carmen De cupidine Deo amoris carmen.
In maledicam carmen. Epigrammata varia.
De terræmotu & peſtilentia cum annotamentis Galeni opuſculum.
Annotationes in Seruium, Annotationes in ius ciuile.
Commentaria in Propertium In Suetonium.
In Tuſculanas quæſtiones In Apuleium.
In Titum Liuium annotationes In Rhetoricam Ciceronis.
In Horatium Flaccum In Perſium. In Siluium Italicum.

Scripſit & plura alia quæ nondum ad nos peruenere. Obijt Bononiæ non ſine magna rei literariæ iactura. Anno domini M.DX.

PONTICVS Virmius, patria (vt aiunt) Taruiſinus, eruditiſſimus philoſophus, latinæ græcæque literaturæ ſtudioſus, induſtria, labore, ingenij viuacitate, ſine vllo parentum auxilio eo doctrinæ euaſit, vt ob ingentem eruditionem magno apud Ludouicum Sphortiam, & per totam Inſubriam habitus ſit in pretio.

Scripſit autem quæ ſubijciuntur. In Claudianum commentaria.
In Iohannem Sacroboſcenſis ſphæram commentaria.
De obſcuris authorum locis & corruptis nominibus, libri tres.
De miſeria literarum lib.2. carmine.
De laudibus Beatricis Mediolanenſis reginæ, librum vnum carmine.
Elegiarum & Epigrammatum lib.2.
In Cromata Chriſolore commentarium.
In Achileida ſtatianam commentarium.
In Ouidianam meta. commentaria.
In Vergilij opera commentaria.
De arte diuinandi. libri ſedecim.
Odyſſeam Homeri tranſtulit in latinum.
Hymnorum eiuſdem Homeri, lib.4.
Euripidis tragœdias ſex. In medicina traduxit Theophylum.
De pulſibus & vrinis Item Æneum de pulſibus & vrinis.
Inuectiuarum, lib.1.
De intitulationibus. lib.1.

Apollonij argonautica in latinum vertit in lib.4. Alia quoque multa & latina fecit & emiſit. Floruit ſub Ludouico Sphortia.

NICOLAVS Leonicenus oratorum omnium ſuæ ætatis elegantiſſimus, in philoſophia conſummatiſſimus, & rerum naturalium non ignarus, multa in medicina eleganter & copioſe tractauit.

In Galeni opera commentarios, quos etiam latine loqui compulit, edidit.

Item opuſculum in eadem diſciplina, in quo omnibus ægris ſalutem & vitam reſtitui conciliarique poſſe docuit.

Extant & quamplurimæ eiuſdem epiſtolæ, quæ maximam eius doctrinam præ ſe ferunt & elegantiam. Floruit hoc eodem tempore in Italia ſub Ludouico Sphortia.

AMBROSIVS Calepinus Bergomenſis, ordinis ſancti Auguſtini hac ætate floruit, diuinarum & humanarum literarum indagator ſtudioſiſſimus. Vnde opus pergrande ſua induſtria magno labore ex innumeris prope auctoribus collectum de vocabulorum notitia, ac præpoſitionum interpretatione græca & latina cum authorum atteſtatione nobis commune fecit. In quo non ſolum quæ ad literaturam & poetarum & oratorum cognitionem plurimum conferunt, ſed etiam quæ ad medicos philoſophos, nec nõ doctores eccleſiaſticos pertinent vocabula, docte ſatis eleganterque explicuit, explicita in veriorem lucem, quam in quibuſdam alijs codicibus conſiliaribus legenda reliquit. Quæ profecto doctis pariter & indoctis non mediocre attulerunt ſubſidium. Hinc enim factum eſt vt quæ apud barbaros iam barbara euaſerant, latina fiant. Quæ vero apud doctos in dubium reuocabantur, nunc pateant diſcuſſa dubietatis nebula.

PETRVS Burrus Belgicus, patria Brugenſis, canonicus Ambianus, diuinis & humanis literis clarus, Parrhiſijs ſub Carolo octauo Francorum rege floruit, vbi ea bonarum diſciplinarum virtutum probatiſſimorum morum, pietatis, religionis, celebritate adole-

adoleuit. Vt pleriq; & potiſſimum Gandincurtorum familia hoc vno ſolo ſuis pro liberis inſtituendis alijſq; permultis nobilioribus adoleſcẽtulis vti voluerit præceptore. Nec plane iurandum, vtpote qui vnus inter paucos hac noſtra ætate, eloquentiam, poeſim, cæteraſque artes bonas cum ſapientia iungere doceret, nec artes ſine moribus, mores vero ſine literis prodeſſe. Quod quidem eius opera indicant, in quibus quid potiſſimũ admireris, neſcias ſentẽtiarumve grauiſſimarum ſanctiſſimarũ pondera. An ſtyli poematiſq; varietatẽ. An rerum verborumq; decorẽ. An callidas iuncturas. An lepidum vocularum contextũ. An carminis ſubinde fluorem & concentum. Denique an ſexcenta alia ornamenta ita vt omnis gratias, charitates, lepores, ac dicendi veneres huc cumulatiſſime congeſtas merito dixeris, cum tamen aut turgidum, aut inflatum conſpicetur nihil. Quocirca ſi hic Burrus Quintiliani ſcripſiſſet tempore. Non vtique dixiſſet: Ab lyricorum Horatius fere ſolus legi dignus. Nam & hic qui & legatur etiam à ſanctis monialibus digniſſimus eſt. Siquidem cũ (quod ille non eſt) totus ſit caſtus, totuſque Chriſtianus, & Chriſtianam religionem ſuauiter redolens. Non minimus tamen quam ille inſurgit aliquando plenus iucunditatis, gratiæ, & varijs figuris, & verbis feliciſſime audax. Vt ex eius operibus ſubſcriptis, & in lucem emiſſis, cui promptum eſt dignoſcere. Sunt autem hæc fœcundiſſimi illius ingenij monimenta.

Odarum lib.4.
Apologorum, lib.1.
Epigrammatum lib.1.
Canticorum de duobus feſtis,
De vigilia domini.
De Circumciſione domini
De Ieiunio.
De confeſſione & Euchariſtia
De laude crucis
De reſurrectione dominica,
De inuentione crucis
De Pentecoſte
De corpore domini,
De facie dominica,
De feſto beatæ Mariæ,
Sunt & quædam alia

Exametrorum, lib.1.
Elegiarum, lib.2.
Moralium.
De aduentu Domini.
De natiuitate domini.
De Epiphania.
De ingreſſu in Hieruſalem.
De cœna dominica.
De paſſione dominica.
De communione paſchali.
De aſcenſione domini.
De Trinitate.
De exaltatione crucis.
Hymni de omnibus ſanctis.
Epiſtolæ & orationes non paucæ.
Obijt Ambianis anno. MDVII.

IACOBVS Faber Stapulenſis celeberrimus noſtri ſeculi philoſophus Belgicæ, quinimo totius Galliæ vnicum decus. Hac noſtra tempeſtate diuino quodam munere in rei literariæ remedium datus, omnes philoſophiæ partes à caliginoſa quorundam ſophiſtarum barbarie vendicauit. Et quæ iã omnino latine loqui dedidicerant aclonge ab Ariſtotelis, cæterorumque vere philoſophantium mente abierant, in priſtinam & ſermonis & doctrinæ maieſtatem reſtituit ea ſtructura & ſerie, vt nihil deſit addendum, nihilque ſine vitio ſe offerat demendum, tanta induſtria, tantumque in omnibus ſuis operibus artificium, tanta in dicendo dignitas vt cum philoſophia quiſque vel mediocriter doctus eloquentiam (quod antea non licebat) conſequi vberrime poſſit. Primus enim apud Gallos (vt Cicero apud Romanos) philoſophiam rudem adhuc & impolitam cum eloquentia iunxit. Nam cum antea Pariſijs peregrinaretur ciuitate donauit. Vnde non ſolum philoſophiæ rudes, ſed etiam docti aliquantum ſe arbitrantur adeptos, & ad dicendum & ad iudicandum. Eſt enim in dicendo ſublimis. In ſententijs grauis. In inuentione exquiſitus. In compoſitione diligens, & curioſus, nec ſuorum tamen, ſed etiam alienorum operum ad hoc ſiquidem vnum natus videtur, vt palæſtræ literariæ conſulat, bonas artes inſtauret, & in antiquum ſplendorem reducat. Ea eſt huius viri cura, ea oblectatio ad ſtudium, eo cogitatus omnis, eo mens, eo animus dirigitur. Quod vt liberius fiant non modo patrimonium quod non contemnendum ſtapulis habebat inſtar Demetrij ſuis condonauit, ſed & dignitates, officia, beneficia, & honorificia & opulenta abiecit cum Thebano Crathe ratus talia raro virtutibus cohærere. Denique vt exiguo concludas omnia verſu.

Ditauit Sophia ſecula noſtra Faber. Sequuntur autem quæ in artibus liberalibus à ſe contexta ſunt. Primum eſt:

Paraphraſis in logicam Ariſtotelis miro artificio elaborata.

In phyſicen Ariſtotelis introductio. Et paraphraſis ſtylo non inerudito contexta.

In Ethicen eiuſdem paraphraſis & introductio.
In œconomica commentarius. In Politica commentarius & introductio.
In Arithmeticam Iordani commentarius & demonſtrationes.
In Seuerini Boetij libros arithmeticos epitome.
In Muſicam elementa quædam.
In aſtronomicum introductorium Iohannis de ſacro Boſco commentarius.
Aſtronomici theorici corporum cœleſtium, lib. 2.
Introductio in ſex lib. Methaphyſices Ariſtotelis & in eandem commentarius.

Cætera quidem maiora in liberalium artium facultate expectantur. Sed neque his contentus vir religioſiſſimus rebus diuinis animum intendit, & ſe illis totum dedidit, magnum theologis noſtris & diuini verbi ſcrutatoribus ornamentum & adiumentum allaturus, vtpote qui implicita explicet, obſcura elucidet, innodata enodet, trunca & mutilata paſſim loca reſtituat. Quod ex his quæ in hæc ſacratiſſima diuinæ ſapientiæ diſciplina, aut traduxit, aut ſcripſit, aut correctius emendatiuſque imprimi curauit, facile deprehendi poteſt.

Sunt autem ſubſcripta.

Io. Damaſceni translatio. Commentaria in Ricardum.
De trinitate. Commentaria in Eccleſiaſten.
Commentaria in epiſtolas Pauli. Scolia in Dionyſij Areopagi. opera.
De ornatu ſpiritalium nuptiarum. Commentaria in Hugonem de S. Victore.
Viuit Pariſijs quotidie noua quædam fabrili ſua incude cudens.

GVILHELMVS Budæus Pariſienſis ex clariſſima Budæorum familia natus, hiſtoricus, poeta, philoſophus, oratorque diſertiſſimus. Non modo fortunæ, ſed etiam animi dotibus pulcherrime ignitus. Hac noſtra tempeſtate per vniuerſam Italiam, nedum per Gallias ob incredibilem ipſius omnium ſapientiarum notitiam clareſcit, indies vtraque lingua eruditiſſimus, ingenio prope diuino, eloquio graui & terſo, in omni diſciplinarum genere doctiſſimus, & præter doctrinam ſingularem vir certe perhumanus, affabilis, modeſtus, ac multa veneratione dignus. Scripſit autem orationes & epiſtolas q̃plurimas. Elegias & epigrammata diuerſa. Annotationes in quatuor & viginti pādectarum, ſeu digeſtorum libros edidit. In reliquos æditurus vt ipſe in ea quam ad Iohannem de Ganayo magnum Franciæ cancellarium ſcribit epiſtola teſtatur. Quandoquidem annotationes quantæ ſint eruditionis & doctrinæ cuique perpendendum relinquitur. Viuit Pariſijs magna omnium expectatione, à quo maiora propediem in lucem prodibunt.

GVILHELMVS Caſtellus ſeu Caſtalius Gallus, poeta & orator terſiſſimus Turonenſis, patre Chriſtiano Caſtello doctore Pariſienſi regio medico Martina parente Biturica, Turonis naſcitur, anno domini MCCCCLXVIII. vbi prima literarum cunabula edoctus Pariſijs (vt moris eſt) ad fructuoſiores, ſolidioreſque diſciplinas capeſſendas mittitur Iohanni Anglico fratri Materno viro in diuinis humaniſq; literis apprime erudito. In burſam (vt triuiali vtar verbo) Nauarricam ſucceſſurus, vbi liberalibus ſtudijs, & præſertim humanioribus eam nauant operam, vt breui temporis curriculo ſocios omnes ætate & doctrina præcedentes non modo æquauerit, ſed etiam longe ſuperauerit. Tanta rei literariæ ſitis, tantus amor, tanta cura, tantum ſtudium. Hinc ſubito fama ſuper æthera notus, in gymnaſium Burgundiacum ad inſtituendam melioribus, politioribuſque literis iuuentutem à Bernhardo Roilleto viro omnium bonarum diſciplinarum cumulatiſſimo eiuſdem gymnaſij rectore primario accerſitus, primæ humanitatis claſſi perficitur. Hinc exanclato dialectices agone & diſcipulis laurea donatis Nauarricum gymnaſium repetit humanis diſciplinis diuina (ad quas ſemper anhelauerat) adiuncturus. Tandē adepto in ſacratiſſima theologiæ facultate doctoratu, Turonum ſeceſſit, vbi honorificis eccleſiæ beneficijs archidiaconatu & canonicatu honeſtatus cum ſuis viuit, orationi & prædicationi intentus. Quod ſupereſt temporis, bonis diſciplinis impertit nomini & poteſtati conſulens, vt iam cœpit multis operibus quæ in lucem emiſit. Quorum nomina ſubijciuntur. Sibyllinum de iudicio extremo carmen.

Ægloga, cui nomen, Enmorphus. Carmen de ſtultis mulierum votis.
Dialogus in Iacobi fabri Stapulenſis laudem.
Elegiarum lib. 1.
Epigrammatum lib. 1.

Epiſtolæ ad diuerſos multæ & variæ. Expectantur longe maiora.

IOHANNES Barthe[illegible] Pariſien. doctor medicinæ, omnium huius ætatis excellentiſſimus, & ob id Apollinis & Æſculapij nomine à varijs etiam cuiusuis diſciplinæ & amantiſſimis & peritiſſimis peculiariter donatus. Tantæ eſt apud omnes & authoritatis & doctrinæ, vt quem illi conferas inuenias profecto neminem, ſiue quæ ſuæ ſunt profeſſionis quæſieris, ſiue quæ ſint alterius cuiusuis dogmatis. Quandoquidem in omni diſciplinæ genere conſummatiſſimus, de omnibus ita docte, ita eleganter, ita ſcite, prompteque diſſerit, ac profunde ſapit, vt vnus omnes tam diuinas quam humanas artes ſtudioſiſſime complexus ſit.

ANTONIVS Syluiolus Pariſien. poeta & orator inſignis, cum multa linguarum genera calleat, tribus tamen, Gallica ſcilicet, latina & vulgari Itala excellit, quibus cum apud omnes, tum apud quosque & doctiſſimos & nobiliſſimos, & præſertim domus Amboſianæ Francæ gentis, maxime & nominatiſſime proceres eam ſibi famam & gratiam conciliauit, quam nulla inuidorum obtrectatio diſſoluat, nulla edacis caries vetuſtatis aboleat, vtpote qui iam hoc triplici linguæ dona immortalitatem ſibi quæſierit, nec minoris hac ſuauiſſima Gallicæ linguæ volubilitate apud noſtros habeatur, quam Dantes apud Florentinos. Quanta vero eloquentia laboret, ſuo ingenij lumine polleat, qua inuentionis ſubtilitate emineat, quo diſpoſitionis artificio præſtet, quę varietatis fœcunditate ſcateat, quę denique rerum ſententiarumque grauitate incedat, locupletiſſimum præclara eius opera dant teſtimonium. Scripſit enim multa & præclara imprimis in vulgari ſuo comedias plures, in quibus oſtendit quam varius, quam abundans, quã facundus, quam elegans, quam facetus, denique quam vrbanus fuerit, latine vero ſubnexa emiſit.

Elegiarum lib. I. Epigrammatum. lib. I.

Dialogos plures & graues. De Veneris triumphum. Scripſit & indies ſcribit alia longe maiora, quibus Gallis & ſuos eſſe poetas & oratores, Italis non inferiores, quin & illis ſuperiores oſtendat. Si his linguæ inuolueris (quibus Italus omnis aut blanditur, aut auram aucupat) iugẽ & irrequietum laborẽ impenderent. Viuit adhuc & veſcitur aura æthérea, reuerendi in Chriſto patris Georgij Amboſiani archipræſulis Rothomagien. orator.

GVILHELMVS Copus Baſilienſis, eruditiſſimus philoſophus, latinæ græcæque peritiſſimus, hac noſtra ætate Pariſijs arte medica (cuius eſt doctor & profeſſor eminentiſſimus) excellit, ad cuius ædes non modo Pariſien. tanquam ad vnicum ſalutis remedium confugiunt, ſed etiam qui huic noſtro regno præſunt audita viri fama ociſſime mittentes acciunt, eius opem ſentiunt. Vnum vnus inter omnes huiusce profeſſionis antiſtites non ſibi peperit, neſcio an immortale, an inuidioſum potius. Eſt autem hic Guilhelmus ingenio ſubtilis, eloquio terſus, ſermone diſertus, doctrina admirabilis, & rerum naturalium ſcientia nulli poſtponendus. Viuit Pariſijs ſub Ludouico huius nominis duodecimo magna ſui apud omnes & celebritate & expectatione. Cudit enim quæ poſteritas legat, inter quæ iam habemus.

Pauli Cegmetæ præcepta ſalubria ab ipſo latino decore veſtita

Idem Hypocratis prænoſtica.

IVDOCVS Clicthoueus Neoportuen. doctor, theologus conſummatiſſimus, philoſophus nitidiſſimus, oratorq; adeo inſignis, vt ferinos hominum mores, & omne mortale genus diuina potius quam mortali facundia componat. Qui ad hæc natus officia, vt literarum ignaros rectis habenis dirigat, inſulſos terſo eloquio erudiat, philoſophiæ ſplendore deſtitutos, pulſa procul caligine nitidiſſimo fulgore illuminet. Hunc his nobiliſſimis animi dotibus & dignitate, natura parens inſigniuit, vt quicquid hoc in mundo ſenſibili moliatur rei literariæ propagandę accommodet. Quæ enim ſcabra, fæda, hiantia, barbaraque ſunt expolire, & ſuum philoſophiæ reparare nitorem ſummopere nititur, & maxime in ſacris eloquiis interpretandis ſtudium conterere animo, menteque decernit. Diuina hunc adeo exornant eloquia, rerumque ſupramundanarum cognitiones vt eum in terris mortalem adhuc vitam ſpirantem fulgentiſſimis cœleſtium choris admiſceant, ſuæ profuſiſſimę doctrinæ eximia monumenta magno voluminum numero nobis venturæque poſteritati reliquit, maiora tandẽ relicturus. Scripſit enim quæ hac ſerie digeſta ſcribuntur.

In Auguſtini Dathi elegantias commentarium.

In introductionem Arithmeticam Seuerini Boetij commentarium. De praxi numerandi compendium.

In Iohannem Damaſcenum commentarium. De vera nobilitate librum eximium.

In paraphraſim phyſices Ariſtotelis ſcholia.

In introductionem paratam in phyſicen Ariſtotelis commentarium.

In introductionem paratam in libros metaphyſices Ariſtotelis commentarium.

In introductionem elaboratam in Ethica Ariſtotelis commentarium.

Carolvs Bouillus Beromandius Samarobrinus, vir & rhetorico liquore, poetica varietate, totius philoſophiæ micantiſſimo ſplendore expolitus, geometraque inſignis. Quē quidē ad diuina potius peruestiganda rerum ſecreta, entiũq; omniũ latitãtes eſſentias natura produxiſſe creditur, quã vt mortali corpore interceptus humanã vitã duceret. Adeo.n. euecto ingenij acumine inſignitus, vt nõ modo terrenorum entium naturas (prius cæca caligine obductas) in lucem educat, verũ & ſtelliferos orbes, patulamque cœlorum machinã duce philoſophia, profundiſſime penetret, entiũ ſupernaturaliũ naturas mũdanorũ philoſophica proportione præmonſtret indiſſerabilẽ cœleſtis curiæ trinitatẽ, & numerorum philoſophica oſtenſione, & terrenarum rerum vnitiſſima ſcrutatione exacte præfiguret. Hic prorſus & maxime philoſophiæ contemplatiuæ, geometricisq; abſtractionibus deditus eſt, vt ſæpenumero horis nouẽ trunco arboris innixus immotis oculis, immoto corpore ſui, ſuorum humaniq; victus oblitus & mole corporea ſolutus rerum naturas contemplari viſus ſit, vt potius anima corpore ſoluta in cœlis degere quã humanis vinculis aſtricta hoc in mundo ſenſibili auras vitales capere videretur. Multa ſui ingenij acumine adinuenit priſcis ſeculis inuiſa. Quadraturam enim circuli, ſuis geometricis machinamentis contexuit, quam philoſophorũ nullus antea ſatis exacte adinuenerat. Librum de nihilo magna cum omnium admiratione mira ingenioſitate perſcripſit, aliaque quãplurima philoſophica opera quæ nullus mortalium exactis retro ſeculis præuiderat poſteritati reliquit.

In Geometriam libros ſex introductorios. De circuli quadratura. lib. 1.

Introductionem in ſcientiam perſpectiuam. Librum de intellectu diuino, angelico, & humano. Librum de ſenſu. Librum de nihilo. Artem oppoſitorum. Librum de generatione Librum de ſapiente. Librum de duodecim numeris. Epiſtolas philoſophicas complures.

Gvilhelmvs de Quercu doctor theologus inſignis, hac noſtra tempeſtate cæteros inter omnes mortales conſilio, moribus ſacrisq; eloquijs eminentiſſimus, qui dum illa Gallorum maieſtas horrifico ſummi pontificis, Anglorum, Hiſpanorumque inſultu & atroci bellorum apparatu premeretur, ſolus ſuo conſilio & ſana animi ſententia Gallorum anguſtiæ & neceſſitati benigniſſimus occurrit. Hic nempe Alpes tranſuectus Piſanam acceſſit ad vrbem, vbi maximam & cardinalium epiſcoporumque concionẽ ſuper re Gallica, & tanto bellorum prodigio diſſerentem ſola ſua animi ſagacitate corroborauit, tantique concilij partes ſibi vendicauit eminentiores. Nec minori in populo ad diuina officia ſubeunda vtitur eloquio. Tanta enim & ſententiarum grauitate & diuinorum cõſiliorum cognitione excultus, vt indomitos mortalium mores, barbarosque populos facili componat eloquio, ad nitidamque ſummi creatoris agnitionem, benigna voce, gratis oculis, geſtu moderato, & ſimilitudinibus iucundis facile reducat.

Renatvs Garnerius Luxionienſ. in vtroque iure doctor, noſtræ ætatis peritiſſimus, qui ob ſuam in omnigeno diſciplinarum genere, tum maxime præclara legum facultate claritudinem ſui famam atq; decus per varios terrarum tractus diſſeminauit, meritoque in condendis interpretandisque paſſim legibus Ligurgi, Socratisque partes facile ſibi vendicauerit. Terſiori etenim vocis eloquio, ſpectata profeſſione, animo ſagaci, placido geſtu, legum ænigma ſoluit, vt Pictauicos fines perpetuo decorauit honore totamque Galliam indies ſua nobilitate eminentia.

Christophorvs Longolius Pariſien. philoſophus ingenioſiſſimus noſtrique ſeculi orator clariſſimus, quem vt natura parens maximis decorauit animi dotibus, & naturali ad rerum indagandas naturas præparamento inſigniuit. Ita fortuna bonorum cumulis ingentiſſimis & gratiſſima dexteritate eum vberrime donauit. Qui naturam ei beneuolam, nobiliſſimasque animi dotes inſpiraſſe animo repetens, ita naturæ munera & labore & exercitio exauxit, vt noſtræ ætatis philoſophus clariſſimus, oratorque exuberantiſſimus euaſerit. Hic Plinium in præclara Pictauica academia inenarrabili ſtructura profeſſus eſt, vt non mortali eloquio fretus, ſed potius cœlorum penetralibus educta ſententiarum varietate roboratus omnium ſine diſcrimine videretur. Hunc Pariſiana (diſciplinarum alumna) academia & moribus, & oratorio ſucco, literisque philoſophicis non ineleganter erudiuit, nihilominus tamen non Gallico ſatiatus eloquio Italicos lares (maiora coniectans aſſequi) feſtino pede aggreditur, vbi & facile rerum experientia, terſoque edoctus

ctus eloquio Gallicos tandem fines pede reuerſo acceſſit, vbi, ſuæ eloquentiæ & doctrinæ edidit teſtimonia. Quartum enim vix & vigeſimum annum exagitans innumera voluminum varietate (poſteritati conſulens) ſuæ doctrinæ monimenta edidit, ſequacibusque ſuis hac digeſta ſerie reliquit. Orationem de diui Ludouici Francorum rege, & gentis Gallorum laudibus ad Franciſcum Valeſium Delphinum.

Orationes & epiſtolas prope innumeras. Elegias & Epigrammata varia.

Commentaria in Plinium quæ Pictauij publice cum ſumma omnium admiratione docte & eleganter interpretatus eſt.

Quædam in iure ciuili dum illud Pictauij publice profiteretur.

IOHANNES Stephanus floruit hac noſtra tempeſtate, natione Italus, Verſellarum epiſcopus, cardinalis Bononienſis, & rei literariæ cultor exactiſſimus, quem quanto excellentioribus & eminentiſſimis fortuna dignitatibus euexit, tanto natura nobilioribus decorauit animi dotibus. Hic nempe cuncta etiam dignitatū clariſſima faſtigia otio literario & rerū exquiſitis naturis ſemper poſtpoſuit. Et ſuo tādē infatigabili labore & induſtria effecit, vt Ariſtotelis magna moralia priſcis ſeculis nunquam præcognita nobis communia fecerit, quæ Iacobus Faber noſtri ſeculi philoſoph. eminentiſſimus, & philoſophiæ defenſor acerrimus ipſius auſpicio impreſſioni cōmiſit poſteris fruct⁹ nō exiguos allatura.

GVILHELMVS de Mera floruit hac tempeſtate, natione Neuſtrius, ex deſerto Cōſtantini pago oriundus, à parentibus nobilis proſapiæ, atque ſanctiſſimæ vitæ precreatus. Nunc cathedralis eccleſiæ Conſtantienſis canonicus ac theſaurarius, orator ac poeta inſignis. Huncadhuc puerum exiſtentem inſignis theologus doctor Iohann. Boucardus quondam Abrinſen. epiſcopus ac confeſſor regius ſuſcepit in diſciplinis educandum ob præclaras animi dotes quas in puero cernebat. Nec ſolum ipſum per alios curabat erudiendum, ſed etiam ipſemet quando per otium vacabat, erudiebat nō parum ſe oblectans in tam fertilis agricultura. Ac tantum de præclara eius indole ſperabat, vt non dubitauerit eum in ea ætate beneficio donare, maiora profecto daturus ſi ſuperuixiſſet. Denique Guilhelmus ipſe ad præclare ſtudium Pariſienſis profectus in modico temporis interuallo eo euaſit, vt nullus in arte oratoria aut poetica eo celebrior haberetur. Vnum Ro. Briſſonetus quondam Remenſis archiepiſcopus, ac Franciæ cancellarius in tanti viri famam audiens eum ſibi in ſecretarium accerſiuit. Quo quidem Roberto mortuo Carolus Octauus dedit hunc Guilhelmum cancellario ſuo Guidoni de Rupeforti. Carolus enim ipſum Guilhelmum diligebat propter rhitmos non inſulſos quas ipſe lingua gallica nouerat elegantiſſime componere, & etiam propter artē ſcribēdi in quocunq; literarū genere in qua ſibi parē non inueniebat. Poſtea reuerendiſſ. cardinalis S. Maclouij Guilhelmus Briſſonetus hunc ſibi à Guidone de Rupeforti impetrauit vt eſſet eius auricularius, apud quem diu manſit. Sed demū curialium miſeriam pertęſus, ac tēporis iacturam ęgre ferens cōceſſit in ſtudium Cadomenſe vbi rectoria dignitate, & poſtmodum laurea doctorali in vtroque iure donatus eſt. Eſtque in eo ſtudio iura pluribus annis profeſſus, tandem in canonicum ac theſaurarium cathedralis eccleſiæ Conſtan. aſſumptus, vbi reſidet ſoli Deo ſeruiens, & bonis literis quibus poſteritatem ditaturus eſt.

Hæc ſunt quæ iam extant ſuæ doctrinæ teſtimonia.

Conflictus in Chimerā ad Iohan. de Ganayum magnum Franciæ cancellariū opus ſane egregium atq; ſanctum, in quo illa tria præcipua vitia quibus totus mundus inficitur atque venenatur, ſuperbiam ſcilicet, libidinem, atque auaritiam eleganter inſectatus eſt.

Opuſculum de ſacroſancta euchariſtia ad Guilhelmum Conſtan. epiſcopum.

Paraphraſis in Muſeum de Herone & Leandro ad Nicolaum de Ceriſay ſancti Germani Pariſienſis decanum.

De amoribus liber vnus ad eundem.

De laudibus liber vnus ad Io. Briſſonetum regiorum calculorum præſidentem.

De probris liber vnus ad Carolum Guillart Pariſei ſenatus præſidentem.

Neniarum ac epithaphiorum. lib. I. De diuinis. lib. I.

Multa præterea in oratione pedeſtri ſcripſit quæ nondum in lucem prodiere.

MATTHEVS Ebroicen. Normannus, ordinis fratrum prædicatorum, profundiſſimus ſcripturarum indagator, vir vtique religione plenus, ac literis ſuper penthateucum Eſaiā & alios quāplures veteris ac noui teſtamenti libros egregiam fecit poſtillā, quæ in libraria cōmuni conuentus Ebroicen. ſupradicti ordinis cuius alumnus fuerat repoſita habetur. Floruit autē vt ex quibuſdā eius ſcriptis apparet circa tempora Caroli ſexti Francorum regis. Huius libros cum per quaternos diſperſi eſſent recollegit frater Robert. Baiguardus

guardus theologiæ doctor & confeſſor Chriſtianiſſimi Francorum regis Caroli ſeptimi corúndem ordinis & conuentus, ipſoque repoſuit in communi libraria eiuſdem domus.

GVIDO Ebroicen. egregiorum ſermonũ compilator, circa hæc etiam tempora floruiſſe creditur, eiuſdem ordinis frater, qui etiam præter regulas tichonij quædam aptiſſima dedit documenta ad ſacræ ſcripturæ ſenſum capeſcendum, oſtendens ex quarũ rerum ignorantia in doctrinæ ſacræ expoſitione errare ſæpius contingit, quæ in quorundam cõuentuum bibliothecis inter cætera eius opera recollecta inueniuntur.

LAVRENTIVS Geruaſii de conuentu Lexouien. ordinis prædicatorum in Normannia, Regnante Ludouico vndecimo Francorum rege apud Pariſios clarus habitus eſt, doctor, theologus, vir vtique ſcientia & doctrina famatiſſimus, qui propter excellentem eius ſapientiam cum maxime ſanctiſſimi doctoris Thomæ Aquinatis doctrinam calleret ad reformandum in melius Colonienſe ſtudium miſſus, cum ibidem ſupra modum profeciſſet exinde rediens apud Diuionum Burgundiæ oppidum ſpeciẽ reddidit, ibique cum fratribus ſui ordinis ſepultus, vtilia valde opera quæ copulata magiſtri Laurentij Geruaſij dicuntur ſuper totam ſummã theologiæ angelici doctoris (cuius videlicet doctrinæ dum viueret emporium dicebatur) reliquit.

SILVESTER de Prierio Bononien. ordinis fratrum prædicatorum doctor venerabilis, ac clariſſimus ſane doctrinæ ſancti Thomæ Aquinatis expoſitor pariter & acerrimus defenſor, circa tempora Innocentij octaui pontificis maximi in Lombardia floruit. Scripſit enim defenſorium doctrinæ S. Thomæ quæſtio. Io. Capeoli ſcripta breuians, luce clarius doctrinam ſanctiſſimi doctoris irrefragabilem demonſtrat, ex ipſius dictis omniũ aduerſantium argutias diſſoluens. Scripſit etiam introductorium logice.

Item ſummam ſermonum quæ roſa aurea nuncupatur.

Item ſummam de caſibus conſcientiæ.

Item malleum Scotiſtarum.

Item ſuper 4. libros ſententiarum.

Adhuc vſque tempora perſeuerat ſcribendo, Bononię degens vsque videlicet ad annum Domini DXII. ſupra milleſimum.

DOMINICVS de Flandria, doctor clariſſimus, eiuſdẽ ordinis Bononienſis, eiſdem temporibus quibus & præcedens.

Scripſit quæſtiones metaphyſicales.

Quæſtiones de anima. Item ſuper libros poſteriorum.

Obijt autem præſidente in cathedra Petri Alexandro octauo ſummo pontifice.

PAVLVS Soncinnas eiuſdem ordinis hiſce temporibus.

Scripſit quæſtiones Metaphyſicales.

Item ſuper prædicabilia & prædicamenta.

Eodem tempore, vel eo circa quo & præcedens vita functus eſt.

FINIS.

APPENDIX.

EPISTOLA MAGISTRI IACOBI WIMPHELINGI SLETSTATENSIS, ad reuerendum patrem, Dominum Iohannem Trithemium abbatem Spanhemenſem, in additiones Catalogi Germanorum.

IACOBVS Wimphelingus Sletſtatinus, reuerendo religioſiſſimoque patri, Domino Iohanni Trithemio abbati Spanhemenſi, ſacroſancti ordinis diui patris Benedicti, ſalutem plurimam dicit. Tanta eſt tuæ paternitatis innata quidem humanitas, clementia, comitas, quæ indigniſſimum me homuncionem, & amare, & amorẽ lucubratione tua coegerit aperire, qui de te nihil bene meritus ſum, neque vnquam propter ſtatus anguſtiam tibi benefacere poſſe confido. Dulciſſime pater, fruor ingenio tuo, fruor donis, fruor laude tua: omnia hæc tuæ liberalitati, tuæ clementiæ, tuæ manſuetudini tribuo. Et vtinam vel mortuis characteribus tibi gratias agere poſſem (nunquam enim factis aut operibus potero referre) quod tibi ex vno labore duplicem feci. Poſtea enim quam Catalogum Scriptorum Eccleſiaſticorum (opus profecto clariſſimum) conſummauiſſes, quieſcendum tibi fuit. Nunc ego te permoui, vt ex abyſſo & denſa virorum illuſtrium ſylua, qui in Chriſtiana religione ſub quacunque gente ſcripſiſſent, ſeparatam atque ſingularem mihi

Germa-

Germaniæ luminũ partem excerpſeris (adiunctis nõ paucis qui tibi interea occurrerunt) quam tanto iocundius legi, quanto minus tam ingentem excellentium virorum copiam in Germania fuiſſe credidiſſem. Adieci ego (veluti videbis) nonnullorũ vel ſola nomina, quoniã eorum opera perquirere mihi nõ licebat. Committamus hoc onꝰ poſteritati, vt ſi futuri ſunt vnquã in Alemania qui nationis & patriæ ſuæ laudẽ ac gloriã amabunt, addant de ſua vena, vbi nos iam deſtitimus, ipſi quidẽ poſthac incepturi. Nõ etenim de cætero regnabit inter Germanos illepida crudaq; barbaries, nec verũ ſemper prædicabitur, ꝙ apud Lucanũ quondã introducitur Cato dixiſſe. *Me gemina figant acies: me barbara telis Rheni turba petat.* Exiſtimant.n. pleriq; gloriã propriã exaggerare, alienam attenuare ſoliti, eam Rheni aut Germaniæ barbariem à Iulij temporibus ad noſtram vſque ætatem inualuiſſe. Id ꝗ verum ſit, vt intelligant, vtinam meditarentur diui Hieronymi verba, qui inter cæteras terrarum calamitates, Alemaniæ quoque miſerabilem ruinã deflet, excelſas Rheni quidẽ vrbes nequaquam prætergreſſus: *Moguntiacum,* inquiens, *nobilis quondam ciuitas capta atque ſubuerſa eſt, & in eccleſia multa hominum millia trucidata. Vangiones longa obſidione deleti: Nemetis,* (quæ iam Spira eſt) *Argentoratum* (quæ nunc Argentina vocatur) *populatæ ſunt.* Nunquid diuus Hieronymus Moguntiæ, Wormaciæ, Spiræ, & Argentinæ illuſtriſſimarum ſuæ tempeſtatis vrbium, præclara mœnia, locosque munitiſſimos aut opes, magis doluit vaſtari quam in eiſdem florentiſſima plurimorum ingenia miſerabiliter interire? An Hieronymus illarum ciuitatum cladem aut exitium meminiſſet, ſi non in eis fuiſſe tum pientiſſimos Chriſticolas, tum doctrinis & ſapientia præſtantes viros cognouiſſet? An non eſt præualidum & victorioſum argumentũ, extitiſſe quondã in Germania doctos plurimos, tam affluens vetuſtiſſimorum voluminum copia? An indocti fuere vel auctores eorundẽ, vel ſcriptores, aut qui ſcribi mandauerunt, aut qui eis quotidie vſi ſunt? An vero huiuſcemodi clariſſima volumina, ex Hiſpanijs, ex Auſonia, ex Anglia, in Germanorũ bibliothecas olim tranſlata ſunt? De oratore Tullium, & Quintilianũ ipſum in Alemanorũ latebris inuẽtos eſſe, Itali confitẽtur. Æneas quoq; Siluius inter Germanos educatus Gregorio Heimburgenſi Theutonico diſſertiſſimo iureconſultiſſimoq; ſcribens, inter cætera ſic ait * *Inueni apud ſanctũ Gallum (ꝙ Sueuorum eſt oppidum) in veteri monaſterio bibliothecã peruetuſtã, vbi & libros repperi ornatiſſime conſcriptos, quorũ auctores fuerunt Theutones. Mirabar, cur pridẽ nihil eloquentiæ his in regionib. eluxiſſet: ſed venit in mentẽ, apud Italos quoq; tempus fuiſſe, quo ſepulta dicendi facultate barbarorum inſcitia dominabatur. Ante centum ferme annos & antea trecentis quadringẽtisq; nõ inuenies, qui per Italiã ſermonẽ habuerit terſum & lucidum.* Neq; Cornelius Tacitus negat, nõ ſemper apud Italos eloquentiã floruiſſe, ita exorſus: *Sæpe ex me requiris, Iuſte Fabi, cur cũ priora ſecula tot eminentiũ oratorũ ingenijs gloriaq; efſloruerint, noſtra potiſſimũ ætas deſerta & laude orbata, vix nomẽ ipſum oratoris retineat.* Quocirca ne deinceps Alemanos cæteræ nationes ob interceptã aliquando fortaſſis bonarũ literarũ notitiã deſpiciant, dignẽtur meminiſſe & apud ſuos quandoq; temporũ infelicitate philoſophiæ & eloquentiæ ſtudiũ interpolatum intercluſumq; fuiſſe. Neq; enim ex interceptione diſciplinarũ, quæ tempore quocũque facta creditur, cenſendũ eſt omnib. retro ſeculis Germaniæ literarũ defuiſſe cultores. Non defuerunt Caroli Magni filiorumq; eius temporib. Germaniæ doctiſſimi viri. Teſtes ſunt, qui vtrumq; teſtamentũ gloſſa nobiliſſima interpretati ſunt. Teſtis eſt qui ſanctũ & admirabile opus de Dominicæ crucis laudib * carmine ſine cuiusꝗ imitatione cõſcripſit. Teſtimoniũ præbent ornatiſſima vetuſtiſſimaq; diuerſis in locis Epigrãmata, quæ hodie extant, quæ in Moguntiaco, cœnobijsque plurimis Rheno finitimis, nos ipſi ſumma cum iucunditate vidimus, & lectitauimus. Profecto ſi nunc videat Cornel. Tacitus Germaniã, non ſcriberet (vt olim) *informẽ terris aſperã cœlo, triſtẽ cultu aſpectuq;.* Sic & qui quondã Barbaros vocauere Germanos, ſi pleroſque noſtrates, eorumque ingenia pernoſcerent & contemplarentur, labris ſuis digitum admouerent.

Aut ſi vetuſtatis præclara veſtigia contuerentur, ſuapte confirmarent, difficile poſſe numerari quot viri præſtantes, quanta ſcientia, quantaque in ſtudijs ſuis copia fuerit, & quanta varietas apud Germanos, qui non vna aliqua in re ſeparatim elaborarunt, ſed omnia, quæcunq; poſſent, vel ſcientiæ peruestigatione, vel diſſerendi ratione cõprehenderunt. Quis ignorat fuiſſe inter noſtrates ſummos ac præcipuos Mathematicos, & aſtrorum exploratores? Quis denique ignorat eã cœli ſyderũq; notitiã ex Germania nuper ad externas nationes præſertim ad illuſtres Italos eſſe profectã. Itaq; quocunq; me animo & cogitatione conuertã, permultos excellentes in quocunq; genere video Germanos nõ mediocriũ artiũ, ſed prope maximarũ. Ne vero nationũ externarũ candidi laudatores mendacij nos arguant, tuo Pater reuerende Catalogo, quid de Germanis ſentire debeant, admonẽtur,

tur. Quidnam deinceps obijcerent? An Deus, à quo omne datum optimum & omne donum perfectum & deſurſum eſt, ſicut à Simonide Metaphyſicen diuinamue ſcientiã mortalibus inuidere falſo creditum eſt, ita & ſingulari quadam inuidia ſolos proſequitur Alemanos, non fauens, neque donans eis mẽtis aciem, viuax ingenium, eleuatum intellectũ, alacrem induſtriam, firmam memoriam exercitationes ingenij, curricula mentis, in quibus deſudent atque elaborent? Abſit, nam ſine inuidia Deus. Eſt enim gentilis Poeta qui canit: *Sua cuique exorſa laborem fortunamque ferent; Rex Iupiter omnibus idem.* Taceo de doctiſſimis Germaniæ viris, qui hac noſtra tempeſtate tum in Gymnaſijs & Cœnobijs, tum in Eccleſijs, Principumque curijs in omni arte & quarumcunque rerum notitia florent, in regulari Grammatica, in omni Dialectica, in Muſicis, in Geometrica, in aſtrorum ſcientia, in Ariſtotelica philoſophia, in cunctis naturalium rerum myſterijs, in moralibus diſciplinis, in oratoria, in poetica, in omnibus humanitatis literis, in ſacratiſſimis legibus, in pontificijs canonibus, in diuinis inſtitutionibus, doctiſſimi ſunt, & ingenio pręſtantes: qui carmina in omni genere cudunt, qui Hiſtorias & Coſmographiam egregie norũt, qui ornatiſmata ſyntagmata ſcribunt. Taceo & de his Alemanis noſtris, qui Græcas literas non ignorant. Imo hodie ſuperſunt Alemani, qui libros Græcos in Latinam linguam non ineleganter tranſtulerunt. Etſi forte quidam Germanorum res ſanctas vtiles & honeſtas ſoliſſimasque ſententias humili ſtylo ſcripſerunt, an ideo floccipendendi ſunt? Abſit. Non ſunt abijciendi veteres iureconſulti (etiam Itali) non medici, non theologi, qui ſuas veras & optimas doctrinas, non verborum fuco & ventoſitate, ſed quieto genere dicendi & mediocri latinitate ſparſerunt. An reijciendus eſt Bonauentura Italus? quo non eſt maior, nõ profundior, non deuotior in ſcripturis ſacris. An reijciendus eſt Iohannes Andreæ? an Hoſtienſis? an Bartholus? an Baldus? an Abbas Syculus? an iſti omnes reijciendi ſunt, tãquam horridi, impoliti, rudes & informes, propterea quod Scholaſticorum more ſuas inſtitutiones pedeſtri campo tranſcurrunt? an non eſt cenſendus doctus: niſi qui more Tulliano elegantiſſime ſcribit? an vniuerſi qui leues, lubricas, inutiles, & obſcœnas ſententias phalerato ſtylo, laſciuia verborum, & licentia compoſitionis exornare ſtudent, doctiſſimi ſunt iudicandi? Falſum eſt vtrumque. Quanquam is certe prouectior eſt, qui egregijs, grauibus atque profundis ſententijs melliti ſermonis dulcedinem intermiſcet: Sed non poſſumus omnes eſſe Scipiones, non omnes Neſtori ſimiles, ex cuius (licet vetuli & pene decrepiti) lingua melle dulcior fluebat oratio. Quapropter ſi noſtrates aliqui non accurato quidem, ſed doctrinali quotidianoque ſermone vſi fuere, non ſunt aſpernandi. Namque ſatis erat eis ita loqui, vt in rebus honeſtis intelligerentur. Enimuero ſicut ruſtico illa non ſolum colenda eſt terra, quæ vel aromata precioſiſſima vel præſtantiſſima Bacchi munera profert: ita nec Tullianas ſolum orationes, aut terſiora nobilium vatum carmina boni viri ſuſcipiunt, ſed amplexantur etiam mediocres: legunt humili quoque cothurno perambulantes. Denique meminerint (obſecro) detractores inuidi, & acerrimi linguæ noſtræ cenſores, mutari cum temporibus genera dicendi, nec ſtatim deterius eſſe, quod diuerſum eſt, vitio autem malignitatis humanæ vetera ſemper in laude, præſentia in faſtidio eſſe. Satis conſtat, nec Ciceroni quidem obtrectatores defuiſſe, quibus inflatus & tumens, nec ſatis preſſus, ſupra modum exultans, & ſupereffluens, & parum antiquus videretur. Crediderim ego noſtrates philoſophos non eloquentiæ inſcitia deflexiſſe ab illa veteri & ornatiſſima via ſcribendi: Sed temporum argumenti & auditorum conditione penſata formam atque ſpeciem orationis mutauiſſe. Deſinant igitur exteri laceſſere Germanos, qui ſub plano & humili ſtylo negotia quondam altiſſima ſanctiſſimaque deſcripſerunt. Quid ille cenſor Latinæ linguæ Valla mordaciſſimus, dirâ & exactâ ſua reprehenſione ſibi peperit? quid aliud (inquam) laudis conſequutus eſt poſt fata, quam quod de eo iuxta merita, pulchrum illud epigramma confictum, legitur & prædicatur vbique. *Nunc poſtquam manes defunctus Valla petiuit, non audet Pluto verba latina loqui. Iupiter hunc cœli dignatus parte fuiſſet, Cenſorem linguæ ſed timet eſſe ſuæ.* Demum vt ad rem ipſam deſcendamus, reuerende pater aliquid nos ad tuum Catalogum addituri, à Romanis pontificibus Theutonicis exorſi ſumus, quos non arbitramur non excellentes, & cæteris multis non longe præſtantiores. Reliquos deinde paſſim ſine ordine, ita vt animum ſubierunt, coniunximus: Breuitatis, confuſionis, indigeſti & illepidi ſtyli à candido Lectore veniam poſtulantes. Vale elegantiſſime Pater, ordinis diui Benedicti vnicum decus & exemplar honeſti, ex Spiris, 15. calend. Octobris. Anno M.CCCC XCII.

PROSTHESIS SIVE ADDITIO.

ILLVSTRIVM GERMANORVM, IACOBI WIMPHELINGI SLETSTAtenſis, poſt Catalogum Domini Iohannis Trithemij Abbatis Spanhemenſis compoſita.

CVM nuper Catalogum illuſtrium virorum Germaniæ meis precibus inductus, reuerendus pater Trithemius abbas Spanhemenſis edidiſſet, cumque ipſum ad me tranſmiſiſſet, comperi deeſſe ſummos Romanæ vrbis pontifices ex Theutonicis aſſumptos, & quoſdã alios (meo iudicio) memoria dignos: & indolui, ſtatimque induxi animum, quatenus neglectos adiungerem, & vel ſolis nominibus poſteritati commendarem. Trithemius etenim noſter pientiſſimus pater hoc propoſitum me conſcio dudum aſſumpſerat, nullum penitus ſuo Catalogo inſerere, niſi cuius & tempora vitæ & opuſcula ingenij certa ſibi memoria innotuiſſet. Ego vero, qui Germanum quempiam non ſine ſingulari eruditione ad faſtigium ſummi pontificatus aſſumi potuiſſe crediderim, quamuis opera ad nos eorum non peruenerint, nequaquam illos pertranſeam.

STEPHANVS igitur Papa octauus, ex Germania natus, non eſt cenſendus abſque ſingulari & virtutum & doctrinarum excellentia, in ſanctiſſimum Romanæ ſedis culmen ſublimari potuiſſe, quamuis Romanorũ tyrannide vexatus, vt nihil magnificum aut præclarum, memoriaue dignum agere poſſet, aduerſam ſibi fortunã expertus ſit cum dolore. Huius quoque meminit Sebaſtianus Murrho Colmarienſis de virtutib. & magnificentia Germanorum. Claruit ſub Ottone Imperatore primo anno Domini M.CCCC.XLII.

GREGORIVS Papa Quintus, genere Saxo, ſtatutis, ordinatiſque Romani Imperij Electoribus (quibus Imperatoris electio irrefragabli perpetuitate commiſſa eſt) mirifica prudentia ſua ſacroſancto Romano Imperio feliciter atque ſalubriter conſuluit, veritus aliquando prolem ab auitis patrijſque virtutibus degenerare poſſe. Claruit ſub Ottone tertio. Anno Domini M.CCCC.XCV.

CLEMENS Papa ſecundus, Synderus antea vocatus, Bambergenſis epiſcopus: Henricum ſecundũ coronauit, qui Romanos in verba ſua iurare coegit, *Pontificũ electioni ſe nunquam interfuturos*, optimum & ſaluberrimum decretum à Pontifice & Principe Romanis (vtroque licet Theutone) inſtitutum. Claruit ſub Henrico tertio Imperatore ſecundo, anno Domini MXLVII.

LEO Papa nonus, Alſaticus natione, ex comitibus de Egesheim, ſanctitate clarus, prius Bruno epiſcopus Tullenſis, monachus diui patris Benedicti, vocem è cœlo audire meruit: *Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.* Et de hoc in Catalogo ſuo Trithemius noſter mentionem fecit, & ſimiliter Sebaſtianus Murrho. Claruit ſub Henrico tertio, anno Domini MXLVIII.

VICTOR Papa ſecundus Gebhardus ante vocatus, epiſcopus Eichſtettenſis, magnã ſynodum Florentiæ habuit, in qua multos epiſcopos propter Symoniã & fornicationẽ damnans depoſuit. Hic optime rexit & reformauit clerum, & multa bona fecit atque conſtituit. Claruit ſub Henrico tertio, anno Domini MLIIII.

STEPHANVS Papa nonus, Fridericus ante vocatus, monachus ordinis diui patris Benedicti. Statim curauit, vt Mediolanenſis eccleſia, quæ à Romana ducentis fere annis ſe ſubtraxerat, nunc demum eidem obtemperaret, vt vero omnium eccleſiarum parenti. Claruit autem ſub Henrico huius nominis tertio anno MLVII.

Et tantum de Romanis pontificibus ex noſtratibus aſſumptis, iam de reliquis in Catalogo obmiſſis, quantum nobis conſtare potuit, breuiter aliquid perſcribamus.

BRVNO inceptor ordinis Carthuſienſis, ex Colonia Agrippina oriundus, vir ſanctus & clariſſimus, tum philoſophus, tum theologus, ſcholarum Pariſienſium rector & moderator, cum in Gallijs legendo, diſputando & ſcribendo excellentiſſimus haberetur, relicto ſeculo & pompis eius, cum ſeptem viris doctiſſimis in Heremum Carthuſiæ ſeceſſit, ibique monaſterio extructo, hunc ipſum ordinem feliciter inſtituit. Ex eius diſcipulis fuit Vrbanus Papa ſecundus. Claruit autem Bruno, circa annum Domini MLXXXV.

HVGO de ſancto Victore Pariſienſi, natione Germanus, oriundus ex Saxonia fuit, vnde noſtris merito connumerandus eſt. Qui quanta ſcripſerit, in Catalogo de ſcriptoribus eccleſiaſticis Trithemius noſter non tacuit. Claruit autem eodem tempore, quo Diuus Bernhardus abbas Clareuallis, anno Domini MCXX.

IOHANNES ex Turghem Sueuiæ vico oriundus, primũ Eichſtettenſis, deinde Argenti-

gentinenſis Epiſcopus, vir omnium tum diuinarum tum humanarum literarum doctiſſimus ſagaciſſimusque non ſine memoria & laude tranſeundus eſt, quamuis nihil ſuorum ad nos operum peruenerit. Vidimus Bibliam & Decretum, quæ ſua manu ſcripſit, quæ hodie in Molsheim extant. Mortuus eſt anno Domini M.CCC.XXVIII.

IOHANNES Buridanus philoſophus maximus, primum in gymnaſio Pariſienſi philoſophiam multis annis glorioſe docuit, ac deinde in vniuerſitate Wiennenſi in Auſtria multos in eadem facultate non ſine admiratione omnium erudiuit. Scripſit inter multa ingenii ſui opuſcula: Quæſtiones ethicæ Ariſtotelis, ſolidas, veras & profundas, teſte Iohanne de Gerſon, cætera multa compoſuit, nobis iam non occurrentia.

APOLLONIVS ſummus & perſpicaciſſimus medicus Erffurdenſis, qui in loco plurimis philoſophiam docentibus perpetua ſtipendia inſtituit, quæ & magnifice dotauit. Scripſit in ſua profeſſione nonnulla opuſcula, quæ tamen in manus noſtras adhuc minime venerunt.

SIGISMVNDVS Romanorum Imperator, vir tum doctrina, tum multarum linguarum peritia inſignis: in concilio magno Conſtantienſi orationem latinam habuit, omni religioſa pietate & vera Chriſtiana religione plenam, quam auribus ſuis Ioãnes Gerſon non ſine pia compunctione ſe lætum audiuiſſe narrat. Nec Dauidi ſanctiſſimo eum comparare dubitauit.

IOHANNES dictus Sonnemannus, id eſt vir Solis, ordinis fratrũ beatæ Mariæ ſemper virginis de monte Carmelitarum, Doctor ſacræ Theologiæ, conuentus Caſſellenſis in Haſſia, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularis philoſophiæ interpres egregius, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, declamator ſermonum popularium facundiſſimus, Scripſit de decem præceptis li. I. ſuper ſymbolo apoſtolorum li. I. de præparatione cordis li. I. de ſuperſtitionibus li. I. de contractibus lib. I. caſus contra reemptiones cenſuum lib I. Sermones de tempore & de ſanctis lib. II. alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit in conuentu ſuo Caſſellenſi, ſub Friderico Imperatore tertio, anno Domini M.CCCC.LX.

GERARDVS de Caſtris ordinis fratrum beatæ Mariæ ſemper virginis, de monte Carmelitarum, prior conuentus Moguntinenſis, vir doctus & eruditus, ingenio præſtans, ſermone ſcholaſticus, vita quoq; & conuerſatione deuotus, ac regularis obſeruantiæ cultor celeberrimus, declamator ſermonum egregius. Scripſit de paſſione Domini lib. I. Sermones de tempore & de ſanctis li. II. Et alia non ſpernenda. Claruit ſub Friderico Imperatore tertio, anno Domini M.CCCC.LXX.

GREGORIVS Heimburgius non mediocris iuriſconſultus & Orator, nec ab Italis (maxime Venetis) ſine laude orationum ſuarum abſceſſit. Quanquam admirabile eius ingenium nõ ſola quidem inani verborum ventoſitate, ſed etiam ſacratiſſimis legibus probe inſtitutum, aliorum inuidiam ſibi comparauit. Summa enim petit liuor, perflant altiſſima venti. Orationes & epiſtolas varias ſcripſit pro defenſione Sigiſmundi ducis Auſtriæ: Et appellationem à ſententia ſummi pontificis, & alia.

IOHANNES Simlerus Argentinenſis, iureconſultus celeberrimus, ingenio præſtãs, eloquio diſertus, prudentia ſummus, multas ſcripſit elegantiſſimas epiſtolas, tum ad me, tum ad alios. Et quædam alia non aſpernanda opuſcula, quibus viuax ſuum exercitauit ingenium. Moritur ſub Innocentio Papa octauo.

Habes à me nunc, candide Lector, Proſtheſin, quam promiſi, additionem ſcilicet quorundam ingenio præſtantium ad Catalogum inſignem reuerendi Patris Domini Iohannis Trithemij, Abbatis Spanheimenſis, quo viros illuſtres Germaniæ noſtræ maxima alacritate deſcripſit. Nec dubitamus reſtare pene innumeros, quorum nullam fecimus mentionem: eo quod nobis eorum & nomina & opuſcula penitus ſunt incognita. Sed vnuſquiſque poſt nos addat quos inuenerit, & gloria Alemanorum ſemper aucta omnibus exteris nota fiet. Nos enim quantum nobis licuit, pro laude nationis noſtræ animo promptiſſimo laborauimus.

INDEX RERVM HVIVS OPERIS NOTABILIVM; VBI PRIOR NVMERVS FACTI PAGINAM, ALTER LINEARVM CONSEQVENTIAM DENOTAT.

AChacius Cæſarienſis Epiſcop. quid ſcripſerit, & quando 205.4
Adã abbas de Perſema, quid ſcripſerit & quando 267.6
Adam VVernerus Themarenſis, quid ſcripſerit, & quando 180.7.398.15
Adamannus presbyter, quid ſcripſerit & quando 247.8
Adelbero Epiſcop. VVirtzburg 22. *quot annis præfuerit* 81.23
Adelbertus Marchio Bambergenſis, Conradum ducem Lotharingiæ, interficit 104.4.& 10
Adelboldus Epiſcopus Traiectenſis, quid ſcripſerit, & quando mortuus 130.40.261.55
Adelgerus Dux Bauariæ, quando regnarit 100.26
Adelbrida Abbatiſſa in Quidlinburg, quibus parentibus nata 103.22
Adelmannus, Epiſcopus Brixinenſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 131.1.262.56
Adelmus Epiſcopus, quid ſcripſerit & quando 247.22
Adelphus Abbas, quid ſcripſerit & quando 276.14
Adelungus presbyter cæcus viſum recipit 62.32
Adibredus Abbas quid ſcripſerit & quando
Adilualdus monachus Floriacenſis, quid ſcripſerit & quando 258.6
Adrianus papa Taſſilonem Ducem excõmunicat 101.5
Adrianus papa primus, quid ſcripſerit & quãdo 250.56
Adrianus papa, Carolum Magnum aduerſus Longobardos excitat 97.8
Adulterium à Rege in filio proprio, morte punitum 7.49:65.45
Ægidius Fabri de Bruxellis, quid ſcripſerit & quãdo 178.40
Ægidius Romanus Rex Franciæ 38.22. & 35. *ſanguinem principum Francorum ſitiens, regno deponitur* ibid.40
Agilulfus fit Rex Longobardorum 47.52
Agilulfus ſuaſu vxoris, cum Romanis fœdus amicitiæ facit 48.3
Agilvvardus Epiſcopus VVirtzburg 5. *quot annis regnarit* 80.42
Agnes imperatrix, in Italiam proficiſcitur 106.50
Agneta & Beatrix Regis Vngariæ filiæ in Caſtello Schryern baptizata 103.6
Alanus de Inſulis, Magiſter Pariſienſis, quid ſcripſerit 4.9.305.1
Alanus de Rupe monachus fratr. prædicatorum ordinis, quid ſcripſerit, & quando mortuus 164.13
Alaricus Rex Gothorum à Clodoueo interemptus 86.4
Alaricus VViſogothorũ Rex in bello interfectus 40.30
Alaricus Rex VViſogothorum Italiam deuaſtat 33.56. *Galliam pro gente ſua, habitandi locum à Cæſare Honorio impetrat* 34.1. *Stiliconem vincit ibid.* 10. *vrbem Romam capit, & ſubuertit ibid.* 16. *naufragium facit ibid.* 18. *ſubita morte perit* ibid.19
Albanus apud Nogrutiam pro fide Chriſti mortem patitur 35.32
Albericus Roxiatus, quid ſcripſerit & quando 320.31
Albertus Patauinus, quid ſcripſerit & quãdo 305.48
Albertus Brixianus, quid ſcripſerit & quando 317.48
Albertus monachus Lobienſis, quid ſcripſerit & quando 261.17
Albertus monachus Metenſis, quid ſcripſerit & quando 264.27
Albertus de Pruſa, Polonus, quid ſcripſerit & quando 396.38
Albertus Munchen Dux Bauariæ, quam vxorem, & quos filios habuerit 118.17. *eius concubina ſubmergitur* ibid.22
Albertus Magnus, Epiſcopus Eccleſiæ Ratiſponenſis, quos libros ſcripſerit 140.20. *Quando mortuus* 141.9:292.1
Albertus de Hoenlo, Epiſcop. VVirtzburg 52. *quot annis præfuerit* 82.50
Albertus de Homburg epiſ. Wirtzburg. 51. *quot annis præfuerit* 82.50
Albertus, Alberti Ducis Bauariæ in Strubingen filius, ſine prole moritur 116.10
Albertus Dux Bauariæ de Strubingen, quot filios reliquerit 114.34 *vbi mortuus ſit* ibid.48
Albertus de Eybe, Canonicus Bambergenſis, quid ſcripſerit, & quando 161.42:368.51
Albertus de Rickmerſdorp, Epiſcopus Halberſtatenſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 147.5
Albo Floriacenſis monaſterii abbas, quid ſcripſerit & quando 260.23
Alcuinus monachus, quid ſcripſerit & quando 250.9
Alboinus cum quibuſdam Saxonib. Italiam inuadit 46.12
Alboinus Longobardorum Rex ab armigero qua occaſione peremptus 47.4
Alemania ab initio conuerſionis ſuæ, ſemper claris effulſit ſcriptoribus 123.15
Alemanni Galliam & Italiam vaſtant 22.45
Alemani à Carolo Pippini filio ſuperantur 60.42
Alemanni Francorum ſerui perpetui 40.50
Alemanni bello ſuperantur & Francis tributarii fiunt 39.13
Alemannorum 480, *millia à Saxonibus bello interfecti* 88.53
Alemanorum quindecim millia in bello occiſi 23.8
Alexander Cæſar Romanorum Auguſtus apud Moguntiam perimitur 22.24
Alexander dictus de Villa Dei, quid ſcripſerit & quãdo 290.46
Alexander Epiſcopus Cappadociæ: quid ſcripſerit & quando 197.49
Alexander de Ales, quid ſcripſerit & quando 290.3
Alexander de Alexandria, quid ſcripſerit & quando 306.35
Alexander Tartagin de Imola, quid ſcripſerit & quãdo 372.30
Alexandria Romanis quando ſubiecta 23.28
Alexius in Britannia interfectus 73.21
Algerus monachus Corbrienſis, quid ſcripſerit 132.36:264.19
Almannus monachus, quid ſcripſerit & quãdo 256.27
Alphanus Archiepiſcop. Salernitanus, quid ſcripſerit, & quando 263.38

Alphōſus Rex Caſtellæ, quid ſcripſerit & quādo 295.16
Alpharus minor quid ſcripſerit, & quando
Alphonſus Epiſcopus quid ſcripſerit
Altab ſuperius & inferius, monaſteria duo in Bauaria à quo fundata 61.23
Altenmunſter monaſterium à quo fundatum 107.4
Altorff monaſterium à quo conſtructum 107.40
Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſis 208.16
Ambroſius Florentinus, quid ſcripſerit, & quādo 352.32
Ambroſius Origenis auditor, quid ſcripſerit & quando 197.1
Ambroſius Anſbertus monachus, quid ſcripſerit & quando 257.21
Ambroſius Cœleſin. Bergomēſis, quid ſcripſerit 402.46
Ambroſius presbyter Alexandrinus, quid ſcripſerit, & quando 209.54
Ambroſius Choriolan. quid ſcripſerit & quādo 269.10
Amelberga Ermenfrids Regis Thuringiæ vxor bellum inter maritum & fratrem ſuum excitat 87.36. interficitur cum viro & filiis ibi.46
Amerodacus Sicambrorum Philoſophus 9.11
Ammonius monachus, quid ſcripſerit & quādo 260.50
Ammonius Alexandrinus, quid ſcripſerit & quando 196.49
Amphilogius Epiſcopus Iconii, quid ſcripſerit, & quādo 211.17
Anaſtaſius fit martyr 80.10
Anaſtaſius papa II. quid ſcripſerit & quādo 237.18
Anaſtaſius Bibliothecarius, quid ſcripſerit, & quando 255.27
Anatholius Alexandrinus, quid ſcripſerit, & quando 200.14
Andoenus Epiſcopus Rothomagenſis, quid ſcripſerit & quando 246.38
Andouera Hilperici Regis vxor, filium proprium de baptiſmo leuat 45.20
Andouera vt commater repudiata, & monaſterio incluſa 45.24
Andreas de Gundelfingen Epiſcop. VVirtzburg. 47. quot annis præfuerit 82.40
Andreas de Traiecto monachus Spanheimenſis, quid ſcripſerit, & quando mortuus 156.52.358.44
Angelus in aere cum gladio ſtricto viſus 48.24
Angelus de Brunſuico, quid ſcripſerit, & quando mortuus 164.47
Angelus Policianus, quid ſcripſerit & quando 387.5
Angelus Peruſinus, quid ſcripſerit & quando 341.46
Angelonius monachus quid ſcripſerit, & quādo 253.12
Angli ad fidem Chriſti per quos conuerſi 20.30
Anglia Romanis tributaria facta 16.35
Anglia varie nuncupata 30.37
Angliæ Reges, Choret & Opho, Romam profecti, monachi fiunt 58.14
Anhaltinus Comes Albertus fit Dux Saxoniæ & princeps Elector 108.30
Anſegiſus Epiſcopi filius, Comes Namurcenſis 91.10
Anſegiſus Abbas Lobienſis, quid ſcripſerit & quando 254.54
Anſelmus Laudinieſis ſcholaſticus, quid ſcripſerit & quando 271.34
Anſelmus monachus Remenſis, quid ſcripſerit & quādo 265.1
Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis, quid ſcripſerit & quando 258.17
Anſelmus Epiſcopus Lucenſis, quid ſcripſerit & quādo 267.13
Antiochus Epiſcopus quid ſcripſerit, & quando 211.45
Antonius de Butrio Italus, quid ſcripſerit & quando 343.58
Antonius Archiepiſcopus Florentinus, quid ſcripſerit & quando 359.1
Antonius Ianuenſis, quid ſcripſerit & quando 345.52
Antonius de Parma, quid ſcripſerit, & quādo 346.12
Antonius Cornazanus Ferrarienſis, quid ſcripſerit & quando 401.8
Antonius monachus, quid ſcripſerit & quādo 203.24
Antonius Syluiolus Pariſienſis, quid ſcripſerit & quādo 405.1
Antonius Gaynerus Papienſis, quid ſcripſerit & quando 357.36
Antonius Roſelus Tuſcus, quid ſcripſerit, & quando 371.33
Antonius Abbas Eremita quando mortuus 28.17
Antoninus Pius Imperator Rom. exercitum in Germaniam mittit 20.20
Antenor rex à Gothis perimitur 2.37
Antenor quando & quibus populis regnarit 2.36
Antenor Marcomiri filius quot annis regnarit 5.3
Antenor Francorum Rex quando mortuus 5.45
Antenor Francorum Rex 22. quot annis regnarit 17 quando mortuus ibid.
Antenor Francorum Rex Duodecimus, quot annis regnarit 11.42
Antenor Rex cum nouem ducibus & 63. nobilibus in flumine ſubmerſus periit 17.22
Apollinaris Laodicenus Epiſcop. quid & quando ſcripſerit 206.8
Apollinaris Hieropolitanus, in Aſia Epiſcopus quid ſcripſerit, & quando 139.7
Apollonius, quid ſcripſerit & quando 194.36
Apollonius Romanæ vrbis ſenator, quid ſcripſerit & quando 194.54
Aprigius Epiſcopus, quid ſcripſerit & quando 241.8
Aquila qualem Marcomiro gentem deſignarit 3.36
Aquinus monachus, quid ſcripſerit & quando 396.25
Aquis Grani thermæ Colonienſis diœceſis, vnde dictæ 87.56
Aquitania à Francis recuperatur 93.6
Arator ſubdiaconus Rom. quid ſcripſerit & quando 241.39
Arbogaſtus populos Francis ſubiectos, vaſtat 78.55
Arbogaſtus apud Coloniam Agrippinam Francis bellum infert 32.58. In fugam conicitur, interfectis duodecim millibus Gallorum 33.2 ſeipſum interficit ibid.9
Arbogaſtus Valentinianum Imperatorem, laqueo interficit 78.52. ſeipſum proprio gladio interficit 79.8
Arcadius & Honorius Theodoſii filii Imperatores 33.12
Archilaus Epiſcopus quid ſcripſerit, & quando 200.20
Arcturus Vtherpendragonis filius, Rex Britanniæ ſeu Angliæ 39.15. Rex pius & in Eccleſiaſticos ſupra modum liberalis ib.20. Saxones & Pictos Britannia eiicit ibi.22
Arebaldus Francorum Pontifex & hiſtoriograph. 17.43. moritur ibid.49
Arelatenſis vrbs à Saracenis & VVandalis capta, recuperatur 93.35
Argentina Romanis erepta 39.46
Aribo, Archiepiſcopus Moguntinenſis, quid ſcripſerit, & quando mortuus 130.10.261.25
Ariſtides Philoſophus Athenienſis, quid ſcripſerit & quando 192.31
Arlotus monachus quid ſcripſerit, & quando 300.19
Arno Epiſcopus VVirtzburg. 9. quot annis regnarit 80.51
Arnobius presbyter quid ſcripſerit & quando 200.52
Arnoldus Abb. Bonenallis, quid ſcrip. & quādo 276.58

Arnold.

Arnoldi Noricorum Ducis liberi 104.48

Arnoldus Comes de Schryern partem ſuam de Caſtro Schryern Diabolo offert 110.21

Arnoldus de Auſtria, monachus, quid ſcripſerit, 150.36

Arnoldus de Buſco, monachus Auguſt. quid ſcripſerit, & quando 163.17

Arnoldus Arnulphi Imperatoris filius, Ducatum Noricum obtinet 103.8

Arnoldus Dux Bauariæ cum vxore & liberis fugit in Vngariam 104.14. Reuertitur in Bauariam ibid. 21. confirmatur in Ducatu Bauarico ibid. 29

Arnoldus Boſtius monachus Carmelitenſis ordinis, quid ſcripſerit, & quando 177.3. 392.29

Arnolphus Imperator moritur, à pediculis conſumptus 103.50

Arnulfus Epiſcopus Metenſis quando mortuus 53.9

Arnulphus Dux Bauariæ, Imperator factus, quot annis regnarit 103.2

Aruıracus Britanniæ Rex Claudium perſequitur 16.39

Aſclepiadotus Britanniæ Rex potens 23.32

Aſcepiadotus Britanniæ Rex a Duce occiditur 23.45. 73.32

Aſclepius Afer, Epiſcop. quid ſcripſerit, & quando 231.48

Athanaſius Epiſcopus, quid ſcripſerit, & quãdo 203 51

Atticus Epiſcopus Conſtantinopol. quid ſcripſerit & quando 223.24

Attila cum Hunnis Italiam deuaſtat 37.21

Attila Rex cur Pontificis precibus locum dederit 37.24. Eius interitus ibid. 27

Audentius Epiſcopus quid ſcripſerit 212.48

Augia monaſterium a quo fundatum 61.32

Auguſtinus de Anchona, qd ſcripſerit, & quãdo 311.27

Auguſtinus Epiſcop. Hipponenſis, quid ſcripſerit, & quando 218.41

Auguſtinus de Roma, quid ſcripſerit, & quando 341.29

Auguſtus Octauianus Cęſar cur ſub natiuitatẽ Chriſti vniuerſum orbem deſcripſerit 13.40

Aurelianus Clericus, quid ſcripſerit, & quãdo 258.47

Aurelius Clemens Prudentius, quid ſcripſerit, & quando 210.18

Auſonius præſul Burdegalenſis 30.58. 218.32

Auſtraſia regnum quæ loca & quas regiones habeat 88.19

Auſtraſia Theoderico Clodouei filio, in diuiſione regni, ceſſit 43.9. quot annis ſuper Auſtraſios regnarit ibi. 11. Eius filii quot annis regnarint ibid. 12

Auſtria in Ducatum ſublimatur 109.34

Auſtrigildis regina crudelis & nefaria 45.34. 88.8

Auſtraſiorum regnum ad Lotharium recidit 43.15

Autores ex quibus Trithemius continuationem hiſtoriæ poſt Heibaldum, deſumpſit 24.34

Auitus Romanorum imperator, amore ſenatoris cuiuſdam Treuirenſis vxoris languet 35. vxorem Lucii ſtuprat ibid. 37. autor eſt Treuirorum vrbis amiſſæ ibid. 42

Auitus Epiſcopus Viennenſis, quid ſcripſerit & quando 238.3

B

BAchomius Abbas quid ſcripſerit 20.10

Baldevvinus Comes Flandriæ rebellis debellatur 106.28

Baldus Peruſinus, quid ſcripſerit, & quando 341.29

Bambergenſis Epiſcopatus a quo inſtitutus 105.46

Baptiſta Mantuanus, quid ſcripſerit & quando 387.22

Baptiſta de ſancto Blaſio, quid ſcripſerit & quãdo 384.15

Baptiſta Guarinus Veronenſis, quid ſcripſerit & quando 386.43

Baptiſta de Salis, quid ſcripſerit & quando 391.41

Bartherus Francorum Rex 31. quot annis regnarit, 22.31. quando mortuus ibid. 58

Bartholomæus, monachus Carthuſienſis ordinis, quid ſcripſerit, & quando mortuus 157.13. 358.25

Bartholomæus de Colonia Agrippina quid ſcripſerit 179.51

Bartholomæus Brixianus, quid ſcripſerit & quando 288.26 Piſanus, quid ſcripſerit & quando 317.39

Bartholomæus de Oſa, quid ſcripſerit & quãdo 317 33

Bartholomæus Cepolla Veronenſis, quid ſcripſerit & quando 371.54

Bartholomæus monachus, quid ſcripſerit & quando 325.50

Bartholomæus de Saliceto, quid ſcripſerit & quando 335.44

Bartholomæus de Vrbino. quid ſcripſerit & quando 339.9

Bartholomæus Colonienſis, quid ſcripſerit & quando 397.1

Bartholus de Saxo Ferrato, quid ſcripſerit & quando 325.26

Baſan Rex & pontifex ſacra Fancorum renouat 8.24

Baſan Rex reſtem & gladium ſibi præferri iubet 65.40

Baſan Rex vxorem pulcherrimam ob necem filii ſui iraſcentem repudiat 65.56

Baſani Regis in Deos vanos religio 66.21

Baſanburg Caſtellum a quo extructum 8.20

Baſanum vrbs inter Agrippinam & Moſam, à quo extructa 66.18

Baſanus Francorum Rex, Philoſophus & pontifex ſummus 7.40 Septimus quot annis regnarit 7.35

Baſanus R. Theobaſan id eſt Baſangoth, propter iuſticiam appellatus 7.59

Baſanus Rex natalem ſuum ſplendide celebrat 9.5

Baſanus Rex iuſticiæ obſeruator 7.45

Baſanus Rex ſubito in concione diſparuit, amplius viſus non eſt 9.7

Baſanus Rex quo peruenerit in præſentem diem ignoratur 66.49. Euanuit in conſilio publico ibid. 50

Baſina Thuringorum Regina adultera 86.47

Baſina regis Doringorum vxor, deſerto viro ſuo, Hilderico Francorum regi nubit 38.46

Baſina ante concubitum cum Hilderico rege monſtra futurorum carminibus ſuſcitat 38.52. Regi Hilderico triplicem regni ſtatum futurum prædicit 39.1

Baſilius Cæſarienſis Epiſcop. quid ſcripſerit & quando 206.35

Bathildis ex Saxonica gẽte illuſtris fœmina, vxor Clodouei, quot filios pepererit 91.4

Bauari Francis tributum ſoluere recuſantes coercentur à Caroli Pippini filio 60.39

Bauaria læta pluribus principibus interdum ſubiecta 100.44

Bauari ab Vngaris vincuntur 103.58

Bauaria duplex, Superior & inferior 111.4

Bauaria per Carolum Magnum tribus cingitur exercitibus 101.10

Bauaria vnde Norica dicta 100.18

Bauaria vnde nomen habeat 100.10

Bauariæ Reges Francis tributum ſoluunt 90.2

Bauariæ inferioris inter tres Duces diuiſio 112.40. & 50

Bauariæ Ducatus inter duos filios diuiditur 111.3

Bauariæ ducatus ad Marchionem Auſtriæ tranſlatio 108.37

Bauariæ Rex vltimus quis 101.31

Bauariæ Ducatus ad legitimos Hæredes reſtuitur

109.30 inter Ludouici Imp. tres filios quando, & vbi diuiſus 115.14. aliquanto tempore ad Saxones peruenit 103.12 & 105.2

Bauaria Ducum ſucceſſio 100.5 hodierni duces ex ſtirpe Caroli M. deſcenderunt 101.55 qua occaſione ad Comites de Schryern translatus ſit 109.50 Comitatus multi 105.36

Bechtildis Regina duo fundauit monaſteria 55.53

Beda presbyter & monachus in Anglia moritur 61.39

Beda monachus & presbyter, quid ſcripſerit, & quando 247.52

Bellator presbyter, quid ſcripſerit & quando 254.25

Belgici maior pars, in diuiſione regni Francici, adiudicata eſt Germaniæ 99.17

Bellum inter fratres, matris ad Deum precibus impeditum 44.27 inter Saxones & Sueuos 46.32 Francorum cum Alemannis 39.11 Francorũ cum Longobardis 47.31 inter Pippinũ & Giſelmarũ 57.13 inter fratres Franciæ Reges, atrociſſimum 48.23 inter Carolum Pippini filium, & Hilpericum, atq́; Regenfredum 58.50

Belli inter Theodericum Francorum, & Ermenfridum Thuringorum Reges, cauſa 87.35

Bellum apud Altiſſiodorum inter Imperatorem Lotharium & fratres eius grauiſſimum 102.24 inter Chriſtianos & Vngaros infideles, grauiſſimum 104.34 inter Ludouicum Ducem Bauariæ Regem Romanorum, & Fridericum Ducem Auſtriæ, vbi factum 113.19 Francorum cum Gallis atrox 9.54 inter Gothos & Saxones atrociſſimum committitur 13.53

Bellum Francorum cum Orchadibus 10.57 contra Gothos 10.50

Bellum nauale infeliciter geſtum 10.59

Bellum & victoria Sicambrorum contra Gallos 8.14

Bellum inter Francos & Gallicanos cruentum 6.30

Bellum Romanorum cum Alemannis prope lacum Benaco 23.8

Bellum inter Francos & Romanos non procul ab vrbe Colonia 4 annis durans 28 46 inter Ludouicum ſuperioris Bauariæ Ducem, & Ducem Auſtriæ atrox. quãdo & vbi commiſſum 112.18. Conradum Imperatorem, & Welffone, Bauariæ Ducem grauiſſimum 109.5

S. Benedictus, occidentalium monachorum pater, quãdo vixerit 43.51 quot ordines ab eo deſcenderint. ibid. 56

Bernardus monachus Carthuſienſis, quid ſcripſerit, & quando 178.19

Benedictus Stendel, quid ſcripſerit, & quando 161.52. 369.22

Benedictus papa 12. Heidelbergenſem Academiam confirmat 114.15

Benedictus Abbas Caſſinenſis, quid ſcripſerit & quãdo 238.34 in Britannia, quid ſcripſerit & quando 247.15

Bernardus abbas Clareuallenſis, quid ſcripſerit & quãdo 270.53

Berengarius Epiſ. quid ſcripſerit, & quando 302.37

Berillus Epiſ. quid ſcripſerit & quando 197.24

Bernardus monachus Cluniacenſis, quid ſcripſerit & quando 267.39 Paretinus, quid ſcripſerit, & quãdo 218.1 presbyter Compoſtellanus, quid ſcripſerit & quãdo 288.10 abbas Caſſinenſis, quid ſcripſerit & quando 319.27

Bernardus Iuſtinian. Venetus, quid ſcripſerit & quando 370.7

Bernardinus monachus Italus, quid ſcripſerit & quãdo 357.21

Bernardin' Gadolus Brixianus, quid ſcripſerit 401.24

Bernardus monachus Corbeienſis, quid ſcripſerit & quando 334.39. 267.45

Bernhardus Caroli M. ex filio nepos, fit rex Italiæ 98.33

Bernherus Comes de Schryern, ab Vngaris occiditur 104.45

Berno, Abbas Augienſis quid ſcripſerit, & quando claruerit 130.30. 261.41

Bernoldus presbyter Eccleſiæ Conſtantienſis, quando claruerit 133.17. 266.18

Bertharius & Baldarius Doringorum reges necantur 43.39

Bertharius maior domus, cum Theodorico rege, bellum indicit Pippino 57.18

Bertrada Caroli Magni mater pietatis nomine in Italiam proficiſcitur 96.45

Bertrammus epiſcopus Theſelicenſis, quid ſcripſerit & quando mortuus 148.5

Bertholdus de Sternberg, Epiſcop. Wirtzburg. 45. quot annis præfuerit 82.36

Berthorius abbas, quid ſcripſerit & quando 264.6

Bertramus presbyter & monachus, quid ſcripſerit & quãdo 255.14 Epiſ. quid ſcripſerit & quãdo 330.20

Bertrandus monachus quid ſcripſerit & quãdo 308.46

Berthulfus Dux Saxonum occiditur a Francis 50.25

Bernuuardus Epiſcopus Wirtzburg. 17. quot annis regnarit 81.32

Bernuuolfus Epiſcopus Wirtzburgenſis, 3. quot annis regnarit 80.38

Beſſarion Cardinalis, quid ſcripſerit & quãdo 366.26

Blaſius Andernarius, quid ſcripſerit & quando 335.36

Blondus Flauius, quid ſcripſerit & quando 355.32

Brand filius Marcomiri, ciuitatem Brandeburgum conſtruit 70.58

Brandenburg ciuitas à quo conſtructa & ſic nominata 18.30

S. Brigida virgo in Scotia moritur 43.46

Britanni quando ad fidem Chriſti conuerſi 73.13.20 28. Romanorum iugum excutiunt 73.20

Britannia noua Francis ſubiicitur 51.18 ſiue minor, olim Armorica dicta 29.15

Britannia primo Gigantum inſula nominata, a Bruto rege, primo nomen ſortita eſt 30.37 nunc Angliæ, a Romanis occupatur 73.12

Britanniæ regni mutatio varia 23.27

Brunia Regina Francis exoſa, 10. Regum interfectrix 45.46

Brubach datur Comiti de Catzenellenbogen in feudum 110.53

Brunichildis decẽ Regum interfectrix horrenda mortis ſupplicio afficitur 49.5 auia crudelis duos nepotes propria manu interficit 48.46 Regis Sigeberti vxor cum filiis in exilium pellitur 47.26

Bruno Epiſcop. Wirtzburg. 21. quot annis præfuerit 81.21 Herbipolenſis, quid ſcripſerit & quãdo mortuus 130.51. 162.28

Bruno Archiepiſcop. Ruthenorum, quid ſcripſerit & quando 265.57

Brunſuicenſes Duces oẽs à Bauaris deſcenderũt 108.39

Brunſuicenſis & Luneburgenſis ducatus inter duos fratres diuiditur 108.27

Brunſuicenſium & Luneburgenſium Ducum origo 108.17

Boamundus & Ingramus Bauariæ Duces 100.13

Bodilo Francus Regem Hildericum cum vxore prægnante, venatione interficit 56.30

Boetius Conſul Romanus vir doctiſſimus occiditur 43.48

Boetius Manlius Seuerinus, Conſul Romanus, quid ſcripſerit, & quando 238.58
Boemi Franciæ ſubiiciuntur & tributarii fiunt 51.20
Bohemia per quem Francorum Regno ſubiecta 98.26
Bohemia Ducatus a quo in regnum erectus 109.40
Bogen Comitatus, quando ad Duces Bauariæ peruenerit 111.22
Boarius Dux Bauariæ primus, quando & vnde in hanc regionem venerit 100.10
Boleslaus Dux Poloniæ debellatur, & ad fidem Chriſti conuertitur 106.28
Bonauentura Patauinus, quid ſcripſerit, & quando 312.46
Bonifacius papa Octauus, quid ſcripſerit & quando 302.15 *primus, quid ſcripſerit, & quando* 229.28
Bonifacius Ferrarius de Valentia, quid ſcripſerit, & quando 350.6
Bonifacius Archiep. Moguntinus a papa mandatum accipit, de Pippino in Regem Francorum vngendo 95.45 *in Phriſia martyrium patitur* 96.23
Bonifacius primus Eccleſiæ Moguntinenſis Archiepiſ. quid ſcripſerit & quando claruerit 124.3.249.8
Bonifacius Archiep. Mogunt. Doringos cõuertit 62.14
Bonominus Permonēſis, quid ſcripſ. & quādo 325.8
Borbiſta Rex Gothorum Saxones deuaſtat 12.46. *in fugam vertitur* ibid.52
Bonſlaus de Haſſenſtein, quid ſcripſerit & quando 178.32.396.10
Buſo qualem populum Marcomiro deuotarit 3.36
Burdegala ciuitas a Waſconibus expugnata 92.57
Burghardus Epiſc. Wormacienſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 130.20 *quando Epiſc. Wirtzburgenſis factus* 95.26 *I. Epiſc. Wirtzburgenſis quando ordinatus* 62.38. *II. Epiſ. Wirtzburg.* 13. *quot annis regnarit* 81.2 *Dux* 22. *& Epiſcop. primus Francorum Orientalium, quot annis regnarit* 80.30
Burgundiones in prouincia Lugdunenſi habitāt 36.19 *ad Rhenum venientes, in finibus Alſatiorum ſedem figunt* 76.50

C

CÆſarius Epiſc. Arelatenſis, quid ſcripſerit & quando 246.15
Cæſarius monachus in Heiſterbach, quid ſcripſerit & quando 139.1
Caietanus Patauinus Canonicus, quid ſcripſerit & quando 352.50
Calixtus papa ſecundus, q̄d ſcripſerit, & quādo 270.34
Cambra mulier ſexu, Rex & ſacerdos animo 5.18. *Eius prudentia prouerbio locum dedit* ibid.20 *Antenoris vxor* 5.10. *Eius pulchritudo & prudentia* ibid.11. *Mores gentis Francorum componit, & ius ipſis dicit* ibid.16 *poſt mortē inter Deas relata* 5.24
Cameracenſis vrbs a Francis expugnata 28.24.36.27
Campanus Lombardus, q̄d ſcripſerit, & quādo 263.46
Caradocus Lancarbanenſis ſcriptor Francorū 20.46
Cararicus & filius eius fraude necati 41.50
Carlomannus Pippini Regis filius, quot annis regnarit 96.38. *quando mortuus* ibid.54 *Caroli Martelli filius fit monachus* 62.6 *Caroli Maioris domus filius, Romæ fit monachus* 93.50. 95.14 *ducatum, qui antea duodecim Regibus ſuffecerat, fratri Pippino committit* 95.4
Carlſburg & Carleſtat Eccleſiæ donata 96.12
Carocus Rex Wandalorum Galliam tranſmiſſo Rheno vaſtat 33.33 *impia matris vſus conſilio multas vrbes delet* 33.36 *vnde venerit* ibid. 33 *capitur a milite quodam, & cum ludibrio per ciuitates quas vaſtarat ductus, occiditur* ibid. 51
Caroli M. & ducum Brabantiæ, Bauariæque ſimul generationis linea 49.45 *linea in Imperio vbi defecerit* 104.10 *Imp. origo* 101.56
Carolus, Caroli M. Imperatoris filius moritur 98.29
Carolus M. ab vniuerſo populo, Imperator Auguſtus ſalutatur 98.18
Caroli M. Genealogia 90.13
Carolus Pippini filius, cognomento Martellus, maior domus, Hilpericum regem Neuſtriæ vincit 60.25 *obtinet principatum totius regni Francorum* ibid. 30 *Saxones rebelles coercet* ibid. 34 *Bauaros ad ſubiectionem reuocat* 39. *Alemannos rebelles vincit* 42
Carolus maior domus, Waſconiam ſuæ ditioni ſubiicit 93.7 *principatum Pippini patris, obtinet* 92.30 *Regnum Francorum pene deſolatum, reſtaurat* ib. 40 *Pippini filius cognomento fortis a nouerca cuſtodiæ mancipatur* 92.13 *quos populos perdomuerit* 93.13 *Pippini filius ducatus Orientaliū Francorum procurator, ad decennium* 80.26 *III. Imperator, quot annis imperarit* 102.55 *heredem non relinquit* ibi.58 *Bohemiæ Rex, & poſtea Imperator factus, quam vxorē, & quos liberos habuerit* 114.2 *Martellus maior Domus, Regis Francorum, quãdo mortuus* 61.53
Carolus M. quando Imperator Romanorū factus 98.11
Carolus Pippini filius, à patre morituro hæres principatus deſignatur 58.28 *incarceratur a nouerca* ibid.31 *liberatus ex carcere principatum recuperat* ibid.46
Carolus Caluus Imperator quot annis regnarit 102.48
Carolus M. Imp. quam doctus fuerit, quid ſcripſerit, & quando mortuus ſit 124.56
Carolus Caluus Imperat. quos parētes habuerit 102.20
Carolus Iunior Rex Germaniæ & Imperator Romanorum, quot annis regnarit 99.45
Carolus M. Pippini Regis filius, quot annis regnarit 96.37 *Aquitaniam recuperat* ibid. 40 *Waſconiam ſibi obtemperare facit* ibid. 42 *Conuentum Principum Wormaciæ celebrat* 96. ibid. 44 *ſepties in Saxoniam exercitum ducit* 97.2.24.30.36.56 pag. 98.5.22. *Longobardos vincit* 97.10. *Fit Imperator Romanorum* 98.12 *Bohemiam Regno ſubiicit* 98.26 *Ludouicum filium ſuum, in conſortem Imperii aſſumit* 98.31 *Moritur Aquiſgrani* ibid.40
Carolus Phernādus, quid ſcripſerit & quando 393.26
Carolus Bouillus Beromandus, quid ſcripſerit, & quādo 405.51
Caſſiodorus monachus, quid ſcripſerit & quādo 241.16
Celeſtinus papa primus, quid ſcripſerit 221.56
Cerealis Epiſc. Africanus, quid ſcripſerit & quando 235.14
Caſſander Francorum Rex decimus quintus, quot annis regnarit 12.41
Cellenſis monaſterii fundatio 56.1
Ceranſus Rex Britanniæ, infimo genere natus 73.17
Chriſti auxilio inuocato Franci Alemannos ſuperant 40.47
Chriſtianorum perſecutio in oriente & occidente publicata 23.18
Chriſtianus Maſſeus presbyter, quid ſcripſerit & quando 182.38
Chriſtianos non inquirendos Traianus præcipit 71.9
Chriſtianorum Eccleſ. a Clodouæo ſpoliantur 85.38
Chriſtianus Archiepiſc. Moguntin. quid ſcripſerit & quando 137.27
Chriſtianus Druthmarus monachus & presbyter, quid

ſcripſerit & quando claruerit 127.35
Chriſtianam fidem Clodoueus a Remigio ſuſcipit 40.53
Chriſtianus monachus & presbyter, quid ſcripſerit & quando 256.10
Chriſtophorus Longolius Pariſienſis, quid ſcripſerit, & quando 406.32
Chriſtophorus Comes Palatinus Rheni, ſine liberis mortuus 119.12
Chriſtus Saluator noſter in Bethleem naſcitur 69.50
Chunibertus Cancellarius regni in Auſtraſia 53.42
Claudius epiſ. Vienneuſ. quid ſcripſerit & quãdo 234.17 monachus, quid ſcripſerit & quando 251.54
Claudius Cæſar dat filiam ſuam Aruirαco Britanniæ Regi 16.40 Romanor. Cæſar Francos grauiter affligit 70.13
Clemens papa I. quid ſcripſerit & quando 189.10 V. quid ſcripſerit & quando 312.9 Eccleſ. Alexandrinæ presb. quid ſcripſ. & quando 194.18
Cleofridus abbas, quid ſcripſ. & quando 247.35
Clodius X. Dux Francor. Orientalium quot annis regnarit, & quando mortuus 79.51 Rex XI. in bello à Gallis perimitur 11.35 quando mortuus ib.39 Francor. Rex XI. quot annis regnarit 11.28 quam valde regni terminos dilatarit 36.39 Rex Francor. XXXII. quot annis regnarit 21.5 quãdo mortuus ib.13 Romanor. Cæſar Britanniam & Orchadum Inſulas Romanis ſubiicit 16.34 Francor. rex XLIV. quot annis regnarit 35.37. Francis Comas nutrire mandat ibid. 42. dictus eſt crinitus ibid. 45. Exercitum in Doringiam mouet. ibid. 57. Doringos ſuperatos, tributarios facit 36.9. Tungrorum regionem deuaſtat. ibid. 12 Exploratores in Galliam mittit. ibid. 17. Cameracenſem vrbem expugnat. ibid. 27 Tornacenſem vrbem ſibi ſubiicit. ibid. 33 magnam Galliæ partem ad mare vſque in ſuam poteſtatem recipit. ibid. 35 quando mortuus ibid. 44
Clodoaldus Regis Clodomiri filius, fit clericus 43.25
Clodomer Dux Orientalium Francorum II. quot annis regnarit, & quando mortuus 79.53 Regis frater, interfecto Rege, eius armis indutus Romanos & Gallos vincit 24.8
Clodomiri R. epiſtola ad Principes Gallicanos 9.39 ad Doringos oratio 25.22
Clodomer R. Francor. XXI. quot annis regnarit 16.45 quando mortuus ibid. 56
Clodomerus Franc. Rex XXVII. quot annis regnarit 19.48 quando mortuus ſit ibid. 56
Clodomirus, Clodouei F. Aurelianis regnat annis 7. 43.17 eius filii a quibus interfecti ibid. 24 Dux Francor. Orientalium XVI. quot annis regnarit, & quando mortuus 80.9 Franc. Rex XXXVI. quot annis regnarit 24.21 quando mortuus 27.26 Franc. R. octauus, quot annis regnarit 9.20
Clodomirus Baſani F. a patre Rex conſtituitur 9.5 Francor. R. XIII. quot annis regnarit 11.56
Clodoueus Franc. rex LVIII. quot annis regnarit 58.37 Moritur ibid. 54 LVI. quot annis regnarit 57.38 moritur ibid. 48 Clodoueus ex Baſina naſcitur Anno Chriſti 463. 39.8 quid adorare & incendere, cum baptizaretur, iuſſus ſit 69.10 Francorum Rex LII. quot annis regnarit 53.28 demens & amens moritur 55.37 de cognatis ſuis interfectis cõqueritur 42.7 Rex baptizatur a S. Remigio 41.2 ſe Chriſtianũ fore vouet 40.40 primus Francorum Rex Chriſtianus, in adulterio natus 86.44 qua occaſione ad Chriſtianam fidem conuerſus fuerit 86.7 Dux Francorum Orientalium 18. quot annis regnarit 80.18
Clodouei Regis Francorum filii 42.20
Clodoueus Francorum Rex 47. quot annis regnarit 40.9 Eccleſias Chriſtianorũ ſpoliat ibid. 15 vxorem ducit Clotildem Chriſtianam ibi. 19 Doringorum regionem igne & ferro vaſtat ibid. 28 Alaricum Weſogothorum regem ſuperat 30 Qua occaſione Chriſtianus factus ſit ibid. 40 Alemanos bello vincit 45 Baptizatur a Remigio Epiſcopo 41.2 Nobiliſſimos quoſque Francorum interfici iubet 41.15 Regnum Sigeberti, cum omnibus theſauris in ſuam poteſtatem accipit ibid. 47 Caracium regem cum filio interficit ibid. 50 Rinacharium, cum fratre manu propria interficit 53 Cognatos fere omnes trucidat 42.3 Burgundiã tributo & ſubiectioni Francorum aſcripſit ibid. 14 quando mortuus ſit ibid. 16
Clodulfus Epiſ. Metenſis 53.10
Clogio Francor. R. XXXIX. quot annis regnarit 28.15 vrbem Cameracenſem expugnat ib. 24. Galliam vſq; ad Soanam fluuium ſuo regno ſubiicit ib. 26. quando mortuus ib. 34 XXXV. quot annis regnarit 24.2 perimitur in bello ib. 14 XVIII. quot annis regnarit 15.26
Clotildis Burgundionum regis filia, vxor Clodouei, Chriſtiana 40.20 ad fidem Chriſti maritum hortatur ib. 22 & 53 Clodouei Regis vxor, quando mortua 44.38
Cœlus Britanniæ R. pacem impetrat à Conſtantio Romano 23.49 moritur ibid. 52
Colonia Agrippina Francis ſubiicitur, Romanis erepta 39.44
Colonienſes Clodoueũ regem ſuper ſe conſtituunt 41.45 Regi ſuo proprio caput computarunt, & per murum foras proiecerunt 48.36. 89.11 Domino ſuo caput amputant 89.11
Columbanus Abbas moritur 48.12. 244.17
Comam cur Franci & cuius iuſſu nutrierint 35.43
Comites Regni conſtituti 49.12
Comitibus a Lothario Rege prouinciæ commendantur 89.31
Comites de Habspurg à quo originem traxerint 89.19
Comitum de Habspurg genealogia ex Rege Lutfrido 88.15
Comitatus Bauariæ plures 105.36
Comites de Caſtello & Sultzbach, unde originem habeant 106.5
Conanus Brito donatione Maximi Imperatoris, fit rex Marmoricorum 77.33 Rex in Armorica conſtitutus 29.27 vxores pro ſe & vniuerſo populo ſuo ex Britannia petit 30.1 multa bella ſuſtinet 29.39 conſilium capit de vxoribus & liberis ex Britannia adducendis ibid. 42 quantam traduxerit copiam ex Britannia in Armoricam ibid. 46
Concordia Francorum cum Theutonibus & Germanis diſplicet Romanis 20.10
Conon Romæ papa creatur 56.58 Conon papa Epiſ. mittit ad Francos Orientales, prædicare fidem Chriſti 27.2
Corbeia & Cale monaſteria à quo & quando fundata 55.55
Conradus Comes Bauariæ quos filios habuerit 105.26 Epiſ. Wirtzburg. 39. quot annis præfuerit 82.21 monachus, ordinis Ciſtercienſis, quid ſcripſerit, & quãdo 148.32 de Zutphania Gelrenſis, quid ſcripſerit, & quando 148.51 de Alizeia, quid ſcripſerit, & quando 147.52. 329.58 Conradus de Deck in domo ſua interfectus 115.19 peregrinus, monachus Hirſangienſis, quid ſcripſerit, & quando 236.57. 276.39 de Zabernia, quid ſcripſerit & quãdo 164.23 monachus Bruwilerenſis, quid ſcripſ. & quan-

quãdo 135.24 Dux Bauariæ quãdo mortuus 106.46 de monte puellarum, Canonicus Ratiſponenſis, & quando claruerit 144.32.331.32 de Media ciuitate, Halberſtat monachus, quid ſcripſerit 142.21.300.50 de Saxonia, ordinis fratrum minorum, quid ſcripſerit 143.37

Conradus Rex in obſidione Merſburgenſi, ſuperatur 104.16 Moriturus Coronam Henrico Saxonũ Duci mittit ibid.19

Conradus Dux Sueuiæ in Regem Romanorũ eligitur 108.24

Conradus Bauariæ, Dalmatiæ & Croatiæ Dux quando mortuus 110.27 III. non dux ſed inuaſor Frãciæ orientalis, ducatum Eccleſ. reſtituit 27.22

Conradus III. Imperator natione Sueuus, ducatum Franciæ Orientalis ſibi vſurpat 27.20

Conradus Leontorius monachus Ciſtercienſis ordinis, quid ſcripſerit, & quando 178.55.398.53

Conradus Sumenhart, quid ſcripſerit & quãdo 173.55

Conradus Celtis Protucius, quid ſcripſerit & quando 174.9.390.5

Conradus Henſel Paſtor & Rector ſcholæ Francofordenſis, quid ſcripſerit & quando 169.45

Conſtantinus cum Gallis bellum gerit 73.45

Conſtantius Senator Romanus, Conſtantini Imperatoris pater 73.55

Conſtantius Cæſar quando & vbi mortuus 73.50

Conſtans filius Conſtantini Magni, Francos bello ſuperare non poteſt 76.18 cum Frãcis pacẽ facit ib.24

Conſtantinus Imperator Richimerũ Francorũ Regem in bello perimit 76.3

Conſtãtinus monachus, quid ſcripſerit, & quãdo 257.9

Cornelius papa, quid ſcripſerit & quando 198.17

Corporum S. Kiliani & ſociorum eius, inuentio & trãslatio 95.58

Crodenberg, Abbas Rinckangienſis, quid ſcripſerit & quando 164.55

Cruſianus Italus, quid ſcripſerit, & quando 307.53

Cuno Dux Noricorum fœdus cum Vngaris facit 106.39 moritur in exilio ibid.43

Cyprianus Carthaginenſis Epiſ. quid ſcripſerit & quãdo 198.27

Cyrillus Epiſ. Alexandrinus, quid ſcripſerit & quando 222.30

Cyrus Alexandrinus, quid ſcripſerit & quãdo 233.37

D

DAchanienſes Comites numero 18. omnes Conradi nomine vocantur 105.42

Daciæ & Norvegiæ Reges, Britanniæ regno ſe ſubiciũt 39.23 Dagobertus Saxones omnes, longitudinẽ gladii ſui excedentes interficit 90.37 Francorum Rex 34 quot annis regnarit 23.40 Iuſticiam colit ibi.43 moritur ibid.57 interrex ſiue Dux Francorum 41 quot annis regnarit 31.48 moritur 33.13 filius Regis Lotharii, fit rex Auſtraſiæ 50.10 vulneratur a Berthulfo Saxonum duce ib.21 Francorum rex 51. quot annis regnarit 50.39. Monaſterium S. Dionyſii in Gallia fundauit ibid.48 Gertrudem vxorem repudiat propter ſterilitatem ibid.57 Nimis eſt luxurioſus 51.1 Sclauos ſiue Boemos, Francis tributarios facit 51.20 Fundator eſt monaſterii Wyſenburgenſis ibid.23 Sigebertum filium 7 annorũ facit regem Auſtraſiæ 53.5 Windos vincit & tributarios facit ibid.17 Saxonibus tributum remittit ibid.20 moritur ibid.22

Damaſus papa, quid ſcripſerit, & quando 205.56

Daniel presbyter quidam a Francis conſtituitur Rex in Neuſtria 58.52 Abiecto nomine Danielis vſurpat nomen Hilperici 60.21 ſuperatur à Carolo ibid.25

Dani Sicambris contra Romanos opem ferunt 12.16

Dantes Aligerus, quid ſcripſerit & quando 308.25

Dauid ordinis fratrum minorũ, quid ſcripſerit 140.8

Decius Cæſar, Chriſtianorum perſecutor in palude ſubmerſus 22.36

Deſiderius Longobardorum Rex à Carolo Magno captus 97.14

Didymus Alexandrinus, quid ſcripſerit 206.14

Dietlebach caſtrum à quo conſtructum 79.54

Dinus Mugelanus, quid ſcripſerit & quando 302.54

Dinus de Grabo, quid ſcripſerit, & quando 306.1

Diocles Quintus Francorum Rex quot annis regnarit 6.40

Diocletianus ſe ut Deum adorari præcipit 23.21 quot annis Romæ regnarit 75.9

Dionotus multa millia puellarum Armoricum ex Britannia mittit 30.8 Cornubiæ princeps pater S. Vrſulæ 29.54 Rex Cornubiæ virgines in Anglia collectas mari committit 77.40

Dionyſius Rikel de Lebis, ordinis Carthuſienſis, quid ſcripſerit & quando 159.40.371.5

Dionyſius Abbas Romanus, quid ſcripſerit & quando 240.35 Areopagita Athenienſis, quid ſcripſerit & quando 189.25 Corinthiorum Epiſ. quid ſcripſerit & quando 193.15 Epiſc. Alexandriæ, quid ſcripſerit & quando 199.8

Dionyſii Areopagitæ corpus Ratiſponam transfertur 103.43

Diſibotus monachus & presbyter, monaſterium ſui nominis conſtruxit 54.41

Diſpartum in Tungrorum regione caſtrum Francorũ Regum ſedes 76.6

Doda monialis apud Treuerim 53.12

Domicianus Cæſar perſecutionem Chriſtianorum excitat 18.33

Domicianus ſe Deum appellari præcipit 18.35

Dominicus monachus Carthuſienſis ordinis, quid ſcripſerit, & quando mortuus 157.1

Dominicus de S. Geminiano, quid ſcripſerit & quando 350.22

Domicius Calderinus Veronenſis, quid ſcripſerit & quando 370.56

Doracus Francorum conſiliarius in magna apud Frãcos authoritate 19.34

Doringi ad tributorũ ſolutionem compelluntur 40.28

Doringi Francorum ſubditi & tributarii fiunt 36.9

Doringi Francis manſiones offerunt 25.45

Doringi cum Sueuis ſeditioſe confligunt 24.54

Doringi Francorum auxilium implorant contra Sueuos 25.15 Francis cedunt, & annonam in annũ integrum relinquunt 26.36

Doringi & Sueui naſcuntur inimici 25.10

Doringiæ finale excidium cur factum & regium nomen quare extinctum 43.45

Doringi & Saxones cum Germanis & Theutonibus à ſocietate Francorum recedunt 36.4

Doringi & Sueui militis concertatio vehemẽs 24.36

Doringos inter & Sueuos pax Francorum interuentu reformatur 25.36

Doringorum vltimum excidium quando factum 44.9 à quo deſcriptum ibid.14 in Sueuum quendam conſpiratio 24.50

Doringus ob furtum duello ſuperatus 24.45

Dracolfus Epiſcopus Wirtzburg. II. quot annis regnarit 80.56

Ducatus Francorum Orientalium quomodo & quãdo ad Eccleſiam Wirtzburgenſem peruenerit 80.26

Ducum Franciæ Orientalis genealogia 26.43

Dudechinus, presbyter Eccleſia in Logeſtein quid ſcripſerit, & quando 137.19
Duellum inter Suenum & Thuringum 74.17

E

EBervvinus maior Domus tyrannus impius 55.41 detruditur in monaſterium 56.15
Ebervvinus ex monaſterio egreditur 56.37 Regi Theodorico bellum infert ibid.38 Regnum Francorum turbat ibid.42 Gerinum, Leodegarii Epiſcopi fratrem lapidibus obruit ibid.44 Recipitur à Theodorico in gratiam ibid.46 Leodegariũ trucidat ibid.53 Occiditur tandem à quodam nobili Ermenfrido 57.10
Eccleſia Chriſtianorum à Francis incenduntur & ſpoliantur 40.15
Eccleſia multa à Regibus & proceribus Francorum conſtructa 41.11
Ecius Romanum exercitum in Galliam ducit 83.40
Eckebertus clericus Eccleſia Leodienſis, quid ſcripſerit & quando vixerit 132.43.264.34
Eckebertus abbas monaſterii Schonaugienſis, quid ſcripſerit & quando 137.36
Eckardus Comes Schyrenſis in Bauaria 103.25
Eckardus ordinis prædicatorũ, quid ſcripſerit & quando 143.20.306.32
Eckhardus abbas S. Laurentii martyris, quid ſcripſerit & quando 136.41.275.32
Edulo princeps Waſconum, Francorum fines deuaſtat 92.55
Effrem monachus quid ſcripſerit & quando 206.52
Egelnotus Archiepiſcop. Cantuarienſis, quid ſcripſerit & quando 262.48
Egeſippus Iudaus, quid ſcripſerit & quando 192.5
Egidius de Roma, quid ſcripſerit 298.27
Egidius monachus, quid ſcripſerit, & quando 247.43
Egidius Nettelet, quid ſcripſerit 395.36
Egilla Lotharii Imperatoris vxor 102.26
Einhardus Caroli Magni Imperatoris Cancellarius, quid ſcripſerit & quando claruerit 125.29.252.25
Eytelwolffus de Lapide, vir nobilis, quid ſcripſerit, & quando 181.23.392.54
Eleutherius papa Romanus, Epiſcopos duos in Angliã mittit 20.30
Eligius aurifaber & Epiſcopus 52.55
Eliſabeth Abbatiſſa Schonaugienſis Cœnobii, quid ſcripſerit, & quando claruerit 137.49
Embricho Epiſcop. Wirtzburg. 30. quot annis præfuerit 81.58
Emehardus Epiſc. Wirtzburg. 24. quot annis regnarit 81.30
Emicho abbas Schonaugienſis, quid ſcripſerit, & quando 142.12
Emondus monachus Cantuarienſis, quid ſcripſerit, & quando 274.8
Engelbertus abbas monaſterii Admontenſis 136.50. 275.43
Engelhardus Funck alias Scintilla, quid ſcripſerit & quando 179.9
Epiphanius Epiſcopus quid ſcripſerit, & quãdo 211.23
Epiſcopi & Archiepiſcopi in Britannia quot conſtituti 20.40
Eremitæ plures in diœceſi Treuirenſi 54.21
Erhardus monachus Corbeienſis, quid ſcripſerit 134.21.266.9
Ericus monachus, quid ſcripſerit & quando 257.37
Eringus de Reinſtein, Epiſc. Wirtzburg. 44. quot annis præfuerit 82.34
Erlungus Epiſcop. Wirtzburg. 25. quot annis regnarit 81.33 moritur ibi.44
Ermenfridus Rex Thuringorum duos fratres interficit 87.28
Erneſtus Dux Bauariæ à paludibus Mæotidis in Bauariam venit 105.58
Erneſtus iunior linguas, Latinam, Græcam & Italicã addiſcit 106.12
Erneſtus ad terram ſanctam proficiſcitur 106.20 Affert ex peregrinis locis homines variarũ formarum. ibid.24. Fit curiæ imperialis princeps ibid.25
Eſſynius presbyter quid ſcripſerit, & quando 208.7
Euagrius monachus, quid ſcripſerit 209.36
Eucherius Epiſcopus Lugdunenſis, quid ſcripſerit, & quando 228.57
Eudoxia Theodoſii iunioris vxor, quid ſcripſerit, & quando 229.54
Eugenius Francorum & Saxonum auxilium implorat, ſed fruſtra 53.6
Eugenius in Gallia Imperium triennio vſurpat 32.52 perimitur à Theodoſio ibid.53. & 33.8
Eugenius Epiſ. Carthaginenſis, quid ſcripſerit, & quãdo 235.37
Eugipius presbyter, quid ſcripſerit, & quando 238.21
Enodius Epiſcopus, quid ſcripſerit, & quando 212.14
Enodius Epiſcopus Ticinenſis, quid ſcripſerit, & quãdo 239.48
Euſebius Epiſcopus Mediolanenſis, quid ſcripſerit & quando 231.41 Emiſenus, quid ſcripſerit & quando 204.43 quid ſcripſerit & quando 202.18
Euſebius Cremonenſis monachus, quando & quid ſcripſerit 221.30
Euſtachius Antiochenus Epiſcopus, quid ſcripſerit & quando 203.43
Euſtachius Epiſ. Albanenſis, quid ſcripſerit, & quãdo 290.58
Eutrandus Diaconus, quid ſcripſerit & quãdo 260.10
Eutropius monachus & presbyter, quid ſcripſerit, & quando 207.58
Eutropius Epiſcopus Valentina Eccleſia, quid ſcripſerit & quando 244.49
Ewaldi monachi duo in Saxonia martyrium patiuntur 57.39

F

FAganus & Diuianus Epiſcopi, Britãnos ad fidem Chriſti conuertunt 20.34
Fames in Europa ingens 16.51
Farabertus Francorum Rex 28. quot annis regnarit 20.5 quando mortuus ibid.26
Faramundus fit dux Franciæ Orientalis Wirtzburgi 33.27
Faſtidius Epiſ. quid ſcripſerit & quando 221.50
Fauſtinus presbyter, quid ſcripſerit & quando 211.58
Fauſtus Epiſ. quid ſcripſerit & quando 236.19 Monachus, quid ſcripſerit & quando 240.6
Fecundus Epiſ. quid ſcripſerit & quando 240.48
Felinus Sandeus, quid ſcripſerit & quando 400.28
Felix pa. 3. quid ſcripſerit & quando 235.46
Flauius Epiſ. quid ſcripſerit & quando 231.18
Flaualdus Monachus, quid ſcripſerit & quãdo 261.8
Florianus Bononien. quid ſcripſerit & quãdo 356.10
Fortunatus Epiſ. quid ſcripſerit & quando 243.27
Franco ſcholaſticus, quid ſcripſerit & quando 267.32
Franco Abbas, quid ſcripſerit & quando 273.16
Frãciſcus Acurſius, qd ſcripſerit & quãdo 305.32 Maronis, qd ſcripſerit & quãdo 312.34 Zabarella, qd ſcripſ. & quãdo 344.15 Barbar. qd ſcripſerit & quãdo 351.45 Mataracius, qd ſcripſ. & quãdo 397.26
Franci de Hollandia ad Wirtzburgum quando, qua occaſione, & quanta copia venerint 74.4
Franci annis 20 ſine Rege viuunt & tributum Romanis

manis ſoluunt 76.40
Franci exploratores in Galliam mittunt 36.17
Franci cur Thuringis contra Sueuos non venerunt auxilio 74.47
Francia ſiue Gallia Aquilonaris quas ciuitates principales habeat 83.40
Franci Gallis commixti, vxores de eorum filiabus accipiunt 84.31
Franci Orientales, lingua vtuntur germanica, & ſolis differunt idiomatibus 84.34
Franci populus ex Troianis profugus 1.35
Franci a quo nominati. 1. 39. Romanos cum Italia & Gallia ſibi ſubiiciunt ibid. 42
Franci nomen ſæpe cum ſedibus mutauerunt 1.37
Franci de transmigratione ſua reſponſum Iouis per ſacerdotes petunt 2.50
Franci Germani dicti 1.44
Franci Romanis & Gallis bellum inferunt non longe ab vrbe Baſana 18.38
Franci cum Gallis inducias faciunt 18.51
Franci pro nomine ſuo eandem quam pro regno curam habent 21.21
Franci a quo ſic dicti 13. 21. Quo anno ſic dicti 14. 25
Franci mittuntur in Marchiam Brandeburg 18.9
Franci pacem habent & potentia diuitiisque multum creſcunt 19.37
Franci Regis admonitio ad Francos ſuos 14. 40 eius indignatio aduerſus Gallos ibid. 49
Franci fabricato ponte ſuper Moſam, Galliam deuaſtant 14.56
Franci annis 930. contra Gallos pugnarunt 10.31
Franci à Gallis affliguntur 11.31
Franci quos populos ſibi ſubiugarint 4.44
Franci cum 220000. Italiam deuaſtant 12.17
Franci cum Gallis quot annis pugnarint 4.41
Franci apud hiſtoricos crebrius Germanorum quã alio nomine vocantur 10.40
Franci cur variis nominibus & vnde nominati 11.35
Franci à Franco Rege ſuo ſic dicti 5.27 mores linguam & vocabulum cum ſedibus ſuis ſæpe mutarunt ibid. 31
Franci Romanos ſuperaturi dicuntur 3.43
Franci à Romanis ſcriptoribus ſemper Germani dicũtur 21.17
Franci Sueuis contra Romanos auxilium ferunt 24. 28
Francia Orientalis Duces 26.43
Franci præter Armoricam in Gallia omnia à Maximino erepta recuperant 31.13
Francia Orientalis Duces quot fuerint 27.10
Franci Orientales Rhenum transeunt Galliam cis Rhenum igne & ferro vaſtant 28.7
Francia Orientalis ducatum præter Episc. nemo ſibi vendicare poteſt 27.16
Francia Orientalis ducatus primo Wirciburgenſi epiſcopo in perpetuam proprietatem traditus 27.14
Franci & Saxones pro pace inter Doringos & Sueuos facienda laborant 25.4
Franci Romanis tributum promittunt 31.30
Franci annis 26. ſine Rege ſub ducibus viuunt 31.44
Franci gens libera, nulla vnquam tributa ſoluerunt 31. 36
Franci Valentiniano tributum denegant 31. 54 à Valentiniano feroces nominantur 32.2
Franci miſſos à Valentiniano ad exigendum tributum in contemptum Romanorum interimũt 32.6. Colonienſibus metũ incutiunt ibid. 13. cæduntur à Treuirorum militibus ibid. 33
Franci in Treuirorum regione hyemantes omnia vaſtant 32.35
Franci magnam interioris Galliæ partem integro ſeptennio inhabitant 23.12
Franci moribus ædificiisq; cultiores eſſe incipiunt 22.12
Franci cum exercitu vſque in Hiſpaniam perueniunt 22.56
Franci pro Rege faciendo conſultant 34.31
Franci quomodo Galli facti, & quomodo linguam vel ſermonem mutarint 38.8
Franci Galliam in præſentem vſque diem poſſident 36. 37
Franci Hunnos pugnando in campis Cathalaunicis vincunt 37.15
Franci omnes tam Gallicani, quam Germanici ſemper liberi 35.53
Francici regni incrementa 37.50
Francia Orientalis ducatus vacat annis duodecim 27.7
Franci Gallia expelluntur 72.57
Franci amiſſam libertatem annis vindicant 78.19
Franci Orientales cum Alemãnis vel Sueuis & Duringis faciunt fœdus 75.40
Franci a ferocitate dicti 69.26
Franci pacem à Romanis ſub dura conditione impetrãt 76.34
Franci omnes pene fidem Chriſti ſuſcipiunt 41.6
Franci quando & vnde primum venerint ad Meniganium Peapolitanum 25.57
Francia Orientalis olim Meningau dicta 26.40
Franci à Doringis ad Wirciburgum inuitantur 25.46
Franciſcus Wyler monachus, quid ſcripſerit, & quãdo 180.28
Franckenberg mons ſepultura aliquot Regum & Ducum Francorum 79.13
Franckenfurt vrbs iuxta Mœnum à quo extructa & appellata 19.27
Franckenfurt oppidum cis Oderam à quo fundatum & appellatum 18.24
Francorum Orientalium Duces ſub regibus dominantes, & eorum genealogia 75.45
Francorum principatus diuiditur 77.2
Francorum quindecim millia, vna cum duce ſuo trucidati 77.24
Francofurtum ad Oderam vnde dictum 70.50
Francorum Orientalium Duces a Marcomiro Duce Franciæ Orientalis, vſque ad Laurentium de Bibera 79.40
Francorum Regnum in quatuor partes diuiſum 87.1
Franco Epiſcopus Leodienſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 128.10
Francorum tria millia vno die baptizati 86.20
Franco Abbas Haffligemenſis, quid ſcripſerit & quãdo 136.33
Francorum in Galliam irruptio prima 4.34
Francorum conſilium de transmigratione in Germaniã 2.48
Francorum hiſtoria ab Hunibaldo quot libris comprehenſa 2.12
Francones in quæ loca à Saxonibus collocati 4.25
Francorum & Saxonum fœdus renouatur 77.38
Francorum & Germanorum trecenta millia cõtra Gallos in bellum proficiſcuntur 14.48
Francorum cum Germanis Saxonibus & Doringis fœdus perpetuum 13.28
Francorum nomen vbi primum cœperit 13.58
Francorum nomen, decreto Regis confirmatum 14.6
Francorum nomen Romanis & Gallis odioſum 14
Francorum ad excitationem iuuentutis inſtitutum laudabile 11.16

Francorum cum Gallis non procul à Moſa flumine bellum atrox 9.55
Francorum cupido regnandi 10.24
Francorum Regis reſidentia vbi 6.10
Francorum legatio ad Saxones de concedenda ipſis aliqua ſede 3.47
Francorum regni mutatio prædicta 3.27
Francorum victoria Marcomiro prædicta 3.40
Francorum in fines Saxonica primus introitus 3.54
Francorum in Germaniam venientium ad bellum paratorum numerus 4.6.15 priſcorum inſignia ſiue arma quæ fuerint 21.48
Francorum inſignia vetera quando & quare defecerint 22.5
Francorum Rex à Romanis in bello occiſus 27.49
Francorum fines dilatantur 28.1
Francorum in Germania ſedes prima vbi 4.26
Francorum in Doringiam aduentus Sueuis ingratus 26.22
Francorum nomen à Germanis deficiens cum Gallia Regibus Galliæ manſit 99.49
Francorum ſub Marcomiro Duces 4.10
Francorum prima ſedes in Germania 32.25 eorum fines ibid.27
Francorum & Treuirenſium odium vnde 32.34
Francorum regnum in duo Germanicum, & Gallicanum diuiditur 99.7
Francorum Reges ſolo nomine regnant 55.46
Francorum ſimplicitas priſca 72.23
Francofurtenſes dicuntur Mœnipolitæ 79.31
Francorum Duces, proceres & nobiles conueniunt ad eligendum Regem 79.26
Francorum procerum tria millia eodem die baptiZati 41.6
Francorum Orientalium Ducatus, quando cœperit 26.2
Francorum contra Hilpericum Regem conſpiratio 47.21
Francofurti ad Mœnum autor 49.21
Francus Rex ſtragem in Gallia inauditam facit 14.58
Francus Rex Francorum 17.quot annis regnarit 13.22
Francus Rex, patris ſui necem in Francis vlciſcitur 13.46
Francus Saxonibus ſociis auxilium mittit aduerſus Romanos 15.15
Francus Rex quando mortuus 15.18
Freculphus Epiſcopus Lexouienſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 125.40
Freculphus Epiſcopus, quid ſcripſerit & quãdo 252.4
Fredegundis Regina deceptrix 45.21
Fredegundis Regina, regem ſuum interfici curat. 47.36.88.40
Fredericus Comes Palatinus Rheni filius Stephani de Zuueybruck quam vxorem & quos filios habuerit 119.13.quando mortuus ibid.19
Fridburg Caſtrum & Ciuitas, quando & à quo conſtructum 111.14
Fridericus bellicoſus, Comes Palatinus Rheni Dux Bauariæ legitimos non reliquit heredes 118.52
Friſia regnum quale Francis tributum ſoluerit 69.46
Friſones bello ſuperãtur à Pippino maiore domus 57.42
Fontanella monaſterium in finibus Normanniæ à quo fundatum 57.30
Fulda monaſterium à quo fundatum 26.19
Fulgentius epiſcopus quid ſcripſerit & quãdo 236.31
Fulpertus epiſcopus, quid ſcripſerit & quando 262.18
Furſius abbas peregrinus, & fratres eius Foillanus & Vltanus monachi 55.1

G

GAbriel Byel, quid ſcripſerit & quando 169.3
Galli ſuperantur à Sicambris 12.3
Galli & Romani mutuis colliduntur ſeditionib. 68.9
Galli Francis bellum mouent, Rege eorum procul abſente 6.56
Galli abſente rege Franco. eius regionem igne & ferro vaſtant. 14.39
Galli à Sicambris ſuperantur aſtutia & virtute 7.6
Galli in ſeruitutem Francorum veniunt 36.35
Galli finitis induciis Sicambris rurſus bellum inferunt 11.58
Galli Francos inſecuti in flumen tranſilire cogunt 17.19
Galli à Sicambris regionem repetunt 9.25
Gallia à Romanorum dominio liberata 39.42
Gallia à Francis infeliciter vaſtata 17.7
Gallia triplex, Celtica, Aquinatica, Belgica in Clodouei Francorum Regis poteſtate 86.35
Gallorum regio fructifera in ſolitudinẽ redacta 13.12
Gallorum multa millia interfecti 10.3
Gallorum pluſquam ducenta millia interfecti 15.6
Gallorum in Moſam Sicambrorum incurſus 16.4
Galtherus de Caſtellione, quid ſcripſerit 141.22
Galtherus Epiſcopus Magolẽſis, quid ſcripſerit 140.14
Garibaldus Rex Bauariæ moritur 47.54
Garſias Hiſpanus, quid ſcripſerit, & quando 301.58
Gebehardus Epiſcop. VVirtZburg. 27. quot annis regnarit 81.46
Gebehardus II. Epiſcop. VVirtZburg. 32. quot annis præfuerit 82.5
Gebhardus Dux Bauariæ quando mortuus 110.25
Gelaſius papa primus, quid ſcripſerit, & quando 236.7
Genebaldus Dux Moguntinus conſtituitur 49.19
Genebaldus ad Menigauium profectus annis fere 30. principatum tenet 26.18
Genebaldus qua conditione Orientalis Franciæ Dux conſtitutus 26.10
Genebaldus Francorum Interrex 42. quot annis regnarit 33.18: quando mortuus 34.28
Genebaldus Dux Francorum Orientalium 15. quot annis regnarit, & quando mortuus 80.7
Genebaldus Dux Francorum, Orientalium octauus, quot annis regnarit, & quando mortuus 79.47
Generationes à Marcomiro primo, vſque ad Carolum Magnum 50.6
Gennadius epiſ. quid ſcripſerit & quando 234.8
Gennadius presbyter, quid ſcripſerit & quãdo 235.55
Gentil. Medicus, quid ſcripſerit & quando 308.17
Georgius Burbachius quid ſcripſerit & quãdo 370.47
Gepidarum Rex Chunimundus occiditur, & ex teſta capitis eius fit poculum 47.6
Gerardus Monachus qd ſcripſerit & quando 303.49
Gerardus Bononienſ. quid ſcripſerit & quando 308.57
Gerardus Odonis, quid ſcripſerit & quando 309.34
Gerardus Senen. quid ſcripſerit & quando 320.47
Gerardus Carthuſien. quid ſcripſerit & quando 357.46
Gerardus de Marbays, quid ſcripſerit & quando 182.16
Gerardus de Elten, monachus frat. prædicatorũ, quid ſcripſerit, & quando 163.52.372.20
Gerardus Groyt, Dauantrienſis, quid ſcripſerit, & quando mortuus 147.44
Gerardus monachus S. Quintini, quid ſcripſerit, & quando 141.41
Gerardus, lector Connen. Leodien. qd ſcripſerit 142.42

Gerar-

Gerardus de Stredam, monachus Carthuſienſis, quid ſcripſerit, & quando 156.15
Gerardus de Zutphania, quid ſcripſerit, & quando 149.10
Gerhardus de SvvartZburg, Epiſcop. VVirtzburgenſis 53. quot annis præfuerit 83.1
Germani & Saxones Francis ſubiiciuntur 36.9
Germani Franci a nulla natione ſuperati 35.47
Germania quos populos habeat 99.26
Germania ad Sarmatas vſq; Francorum dominio ſubiicitur 93.42
Germanicum Regnum quas prouincias & regiones habeat 99.20
Germaniæ Ciuitates, vt Colonia, Treueris, & aliæ, an recte dicantur, Ciuitates Imperiales 99.39
Germanorum decē & octo millia a Romanis trucidati 15.13
Germanorum Reges quinque cum exercitu 260000. virorum Gothis inſiſtunt 6.45
Georgius Burbach Aſtronomus, quid ſcripſerit, & quando claruerit 162.49
Georgius ex monacho papa primus, quando factus 47.48
Georgius de Gemmyngen præpoſitus Spirēſis, quid ſcripſerit, & quando 173.19
Georgius Molitoris Nuenburgenſis, quid ſcripſerit, & quando mortuus 165.11
Gerobaldus rex Bauariæ Chriſtianiſſimus quando regnarit 100.30
Gertrudis abbatiſſa, filia ſenioris Pippini moritur 56.5
Gilbertus Pictauien. quid ſcripſerit, & quando 273.26
Gilla Ludouici II. Imperatoris filia, nobili cuidam in matrimonium datur 102.46
Gildas & Gotfredus Monemutenſis Britonum hiſtoriographi 20.41
Gillemarus in patrem impius, repentina morte perit 92.5
Giſelbertus Abbas, quid ſcripſerit, & quando 269.19
Glanus & Nabus fluuii 54.43
Godeſcalcus Greſemūdus de Meſchede, quid ſcripſerit & quando 161.13.369.45
Godelbertus presbyter, quid ſcripſerit & quādo 238.13
Godgiſith VVandalorum Rex Francis bellum infert 83.30
Godgiſith. VVandalorum Rex à Francis interemptus 34.25
Godefridus Candelarii, quid ſcripſerit, & quādo 180.55
Golſcherus monachus, quid ſcripſerit, & quando claruerit 131.54
Gondoaldus Rex Bauariæ, quando regnarit 100.35. Expellitur per Francorum Regem Childebertum ibid. 43
Gosbertus Dux Francorum Orientalium 19. quot annis regnarit 80.15
Goſſvvaldus Epiſcopus VVirtZburg, 8. quot annis regnarit 80.48
Goſvvinus de Hox Brabantinus, quid ſcripſerit, & quando 149.6
Gotfridus IV. de Limpurg, Epiſcop. VVirtZburg. 57. quot annis præfuerit 83.10
Gotfridus de Hoenlo, Epiſcopus VVirtZburg. 38. quot annis præfuerit 82.19
Gotfridus de Piſtēberg, Epiſcop. VVirtzburg. 36. quot annis præfuerit 82.13
Gotfridus Dux Francorum Orientalium 14. quot annis regnarit, & quando mortuus 80.3. & 5
Gotfridus III. de Hoenlo, Epiſc. VVirtZburg. 48. quot annis præfuerit 82.42
Gothi, Romanorum impulſu fines Saxonum occupant decennio 13.43
Gothi muneribus à Romanis inuitantur ad bellum Saxonibus inferendum 12.23
Gothi Saxoniam effuſi, magna copia caeduntur 17.56
Gothi quomodo à finibus Saxoniæ prohibendi conſultatio 18.1
Gothi Saxoniam vſque ad Iſtulam deuaſtant 12.54
Gothi à Germanis cæſi & fugati 6.53
Gothorum cum Germanis pugna atrox & cruēta 6.50
Gothi fines Saxoniæ incurſantes à Francis repreſſi & victi 10.50
Gothi Saxonum fines deuaſtant 6.43
Gothi quando Sicambriæ Regem Antenorem bello ſuperarint 63.20
Grammatica Theutonici ſiue Alemannici ſermonis, à Carolo Magno Imperatore ſcripta 125.20
Granus filius Lotharii Regis, rebellis à patri cum vxore & duobus liberis crematur 87.56
Gratianus contra Maximum in Galliam venit 29.32. à Maximo per proditionem ſuperatur ibid. 35. occiditur Lugduni ibid. 36
Gratianus Monachus, quid ſcripſerit, & quādo 274.18
Gregorius NaZāZenus quid ſcripſerit, & quādo 207.26
Gregorius papa prim᷑, quid ſcripſerit & quādo 242.14
Gregorius Thuron. quid ſcripſerit & quādo 243.42
Gregorius papa ſecūdus. quid ſcripſerit & quādo 248.58
Gregorius papa tertius, quid ſcripſerit & quādo 249.35
Gregorius Arimine. quid ſcripſerit & quando 198.10
Gregorius TrapeZūtius, quid ſcripſerit & quādo 355.58
Griſo Caroli Martelli capitur & cuſtodiæ mancipatur 62.12
Griſo, Caroli Martelli filius Dux Bauariæ, à fratre Pippino deponitur 102.3
Griſo duodecim ciuitates in Francia more comitum accipit 102.5
Gripho fratribus bellum inferens, ab eis capitur 93.53
Groningen oppidum Friſiæ quādo & a quo extructum 5.40
Grunus Dux Friſiæ frater Regis Francorum 5.44
Grunvvaldus maior domus, a Pippino ſubſtitutus, Leodii ante altare interficitur 58.21
Grunvvaldus Pippini Senioris filius patri in principatu domus regiæ ſuccedit 54.50
Grunvvaldus, Regis Sigeberti filium in Scotiam mittit, & proprium filium Regem Auſtraſiæ facit 55.30. Morte multatur à Clodoueo Pariſiis ibid. 34
Guarinus Veronen. quid ſcripſerit & quando 288.18
Guarnerius ſiue VVernher, maior domus, Francorum, moritur 49.41
Guericus Abbas, quid ſcripſerit, & quando 317.8
Guiderius Britanniæ Rex interfectus 16.37
Gundericus Rex Burgūdiæ quot filios habuerit 85.44
Guido Aretin. Abbas, quid ſcripſerit & quādo 262.38
Guido de Suzaria, quid ſcripſerit, & quando 288.18
Guido Ferrarien. quid ſcripſerit & quando 307.36
Guido Perpinianus, quid ſcripſerit & quando 311.12
Guido prior Carthuſiæ, quid ſcripſerit, & quando 275.13
Guilhelmus Hirſaugien. quid ſcripſerit, & quando 263.31
Guilhelmus monachus Haffligemenſ. quid ſcripſerit 305.24
Guilhelmus de monte Laudinio, quid ſcripſerit & quando 307.28
Guilhelmus Forlean, quid ſcripſerit & quando 368.38
Guilhelmus Mādagoti archidiaconus, quid ſcripſerit, & quando 302.26
Guilhelmus de Cumo, quid ſcripſerit, & quando 306.11

Guilhelmus de Kayotho, quid ſcripſerit & quando 318.28
Guilhelmus Ockam, quid ſcripſerit & quãdo 312.57
Guilelmus Peralt, quid ſcripſerit, & quando 301.49
Guilhelmus abbas S. Theodorici, quid ſcripſerit & quando 276.22
Gundebaldus fratrem Hildericum interficit, & vxorem eius ſubmergit 85.45
Gunthramus Aurelianis 33. annos regnauit 45.32. moritur ibid.43
Gunthramus rex Francorum, Aurelianis moritur 48.6
Gunthranus Comes in Homburg 89.53

H

Habſpurgenſis Comitatus principium 89.51
Hamularius Fortunatus, Treuirorum Archiepiſcopus, quid ſcripſerit, & quando claruerit 125.51:353.2
Hamulus Epiſcop. Lugdunenſis in Gallia, quid ſcripſerit, & quando 255.6
Harpo Comes Burgundiæ conſtituitur 49.14
Hartmannus Schedel Nurenbergenſis, Med. D. quid ſcripſerit, & quando 178.4
Hartmundus monachus S. Galli, quid ſcripſerit, & quando claruerit 128.30
Haryng' Sifrids Sinnama de Hagys, quid ſcripſerit, & quando 178.47
Haſtila Francorum Regina, à Romanis comprehenſa, capite truncatur 28.10
Haymo, Halberſtatẽſis Eccleſiæ Epiſcopus, quid ſcripſerit, & quando claruerit 124.34:251.24
Heidelberg Comitatus Palatinus Rheni, duci Bauariæ in poſſeſſionem datur 110.52
Heidelbergenſis Academia, à quo fundata 114.15
Heimericus de Campo, quid ſcripſerit, & quando 155.5
Helena filia Cœli, fit vxor Conſtantii, & mater Conſtantini Magni 23.54
Helena Conſtantini Imperatoris, matris encomium 73.38
Helenus Rex Francorum quot annis regnauerit 6.24
Helenus propter inertiam a Regno deponitur 7.30
Helenus Dux Francorum Orientalium 13. quot annis regnarit 79.58
Helenus Francorum Rex ſextus, quot annis regnarit 7.23
Helenopolis vrbs vetus à quo Franckenfurt dicta ſit 19.27.71.29
Heligaſtus Sicambrorum ſcriptor clarus 8.28
Heligaſti autoritas apud Sicambros magna 8.38. Eius nomen hoſtibus terribile ibid.42
Heligaſtus in templo, inter Sacerdotes ſtans ſubito diſparuit, nec iterum eſt inuentus 8.47
Heligaſtus arcana & ſecreta hoſtium conſilia aperit 8.35
Heliodorus presbyter quid ſcripſerit & quando 217.30
Helpericus monachus S. Galli, quid ſcripſerit, & quando claruerit 132.23
Henricus de Langenſtein, quid ſcripſerit, & quando 149.25
Henricus de Cuta ſiue Oyta, D. Pariſienſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 149.54
Henricus de Andernacho monachus, quid ſcripſerit 150.5
Henricus Dolendorp, prior prouincialis, inferioris Alemaniæ, quid ſcripſerit, & quando mortuus 145.50
Henricus de Erfordia, quid ſcripſerit, & quando 145.58
Henricus de Haſſia iunior, monachus Carthuſieſ. quid ſcripſerit, & quando 153.33
Henricus de Gulpen, Abbas Nurenbergenſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 1549.353.3
Henricus de Ganda, quid ſcripſerit, & quando 154.27:353.41
Henricus de Kalkar, monachus Carthuſieſis, quid ſcripſerit, & quando 148.15
Henricus de Eymbeck D. Theologiæ, quid ſcripſerit, & quando mortuus 155.37
Henricus de VVerlis monachus Franciſcanus, quid ſcripſerit, & quando 156.25
Henricus de Colonia, monachus Carthuſienſis, quid ſcripſerit, & quando 162.3[illegible]
Henricus Epiſcop. VVirtzburg. 18. quot annis præfuerit 81.14
Henricus de Biebelrith III. Epiſcop. VVirtzburg 37. quot annis præfuerit 82.16
Henricus Imperator & vxor eius Cunegunda ſanctorum Catalogo inſerti 105.34
Henricus II. Epiſcop. VVirtzburg 33. quot annis regnarit 82.7
Henricus IV. Doctor Pariſienſis, Epiſco. VVirtzburg. 40 quot annis præfuerit 82.25
Henricus Niger Dux Bauariæ, quam vxorem & quos liberos habuerit 107.53
Henricus ſuperbus, Dux Bauariæ, pater Henrici Leonis 108.11
Henricus Leo Bauariæ & Saxoniæ Dux, multa miranda facit 108.20
Henricus Imperator Bauarus, in Italia captus liberatur 105.52
Henricus Comes Palatinus Rheni, ab Erneſto Noricorum Duce, in latere Imperatoris interficitur 106.19
Henricus S. Imperator, quos bello ſuperarit 109.27 vbi ſepultus ibid.32.
Henricus Saxo filius Henrici Imperatoris primus ducatum Bauariæ ſuſcipit 105.1
Henricus dux Saxonum fit Imperator 104.23
Henricus Henrici I. Imperatoris filius, quos liberos habuerit 105.22
Henricus de Coſueldia monachus Carthuſienſis quid ſcripſerit, & quando mortuus 151.45
Heinricus de Gandauo, quid ſcripſerit, & quãdo mortuus 142.1
Heinricus de Bruxellis, monachus Haffligemẽſis, quid ſcripſerit 143.14:366.28
Henricus de Vrimaria, ordinis S. Auguſtini quid ſcripſerit, & quando 144.44
Henricus, de Hachenburg, monachus quid ſcripſerit 152.1
Henricus dux in Lanſhut pauper, & diues 117.15
Hẽricus dux Bauariæ, in Lanſuta, quos filios habuerit 111.20 & 50
Henricus cognomento probus Dux Bauariæ, quam vxorem, & quos filios habuerit 112.31
Henricus Notterberger Dux Bauariæ filius Otthonis Vngariæ Regis, quando mortuus 112.38
Henrici ſuperbi filius, Dux Bauariæ reſtitutus, iuſtitiam colit 109.45
Henricus Bauariæ Dux cognomento ſuperbus, excõmunicatur, & a ducatu Bauariæ deponitur 109.12
Henricus Lupoldi frater Marchio Auſtriæ fit Dux Bauariæ 109.21
Henricus de Goricken Theologiæ D. quid ſcripſerit, & quando 158.17:362.7
Henricus de Geilnhauſen, monachus in Spãheim, quid ſcripſerit, & quando 166.35
Henricus Arnoldi, monachus Carthuſienſis, quid ſcripſerit,

ſcripſerit, & quando 166.8

Henricus prudens monachus Carthuſienſis, quid ſcripſerit, & quando 165.18

Henricus rex Northeim, quid ſcripſerit, & quando 179.35

Henricus Enticus Franc. quid ſcripſ. & quando 175.9

Henricus Kaltyſen, quid ſcripſerit & quãdo mortuus 158.7.560.53

Henricus de Herp. ordinis fratr. minorũ quid ſcripſerit, & quando 159.23.370.26

Henricus de Werlis, quid ſcripſerit & quãdo 358.36

Henricus de Vrimaria, quid ſcripſerit & quãdo 317.18

Henricus de Piro quid ſcripſ. & quãdo 370.26

Heraclides monachus quid ſcripſerit & quãdo 211.9

Heracleus legionis Romanæ tribunus interfectus 32.46.78.47

Herbipolim quot Franci primum profecti ſint 26.5

Heribertus Dux Francorum Orientalium 17. quot annis regnarit 80.11

Heribertus Hilperici frater moritur Pariſiis 47.1

Heribert. Lotharis filius Pariſiis regnat annis 9 45.18

Heribertus in Aquitania regnans 50.42

Herigerus Abbas, quid ſcripſerit & quando 260.17

Herimannus Thuringiæ Rex a Gothis in bello interfectus 64.58

Herimerus rex Francorum 19, quot annis regnarit 16.21

Herimerus Francorum rex à Gallis in bello occiſus 16.19

Hermannus de Lodenburg Epiſcop. Wirtzburg. 43. quot annis præfuerit 81.32

Hermannus contractus monachus, S. Galli, quid ſcripſerit, & quando claruerit 131.4

Hermannus monachus Campenſis, quid ſcripſerit, & quando 155.55.263.8

Hermãnus Petra de Stutdorp, monachus Carthuſienſis, quid ſcripſerit, & quãdo mortuus 153.24.356.55

Hermannus de Schildis, quid ſcripſerit & quando 318.7

Heroldus Epiſcop. Wirtzburg. 34. quot annis regnarit 82.9

Hetanus Dux Francorum Orientalium 21. quot annis regnarit 80.23

HetZelinus Epiſcop. WirtZburg. 29. quot annis præfuerit 81.56.

Heimericus de Campo quid ſcripſerit & quando 355.44

Hieronymus presbyter aſthmatica paſſione, anno ætatis 91. in Bethleem moritur 35.25.212.6

Hieruſalem à Chriſtianis recuperata 107.47

Hilarius papa quid ſcripſerit & quando 231.20

Hilarius Epiſcop. Arelatenſis, quid ſcripſerit & quando 229.9

Hilarius Pictanienſis Epiſcop. quid ſcripſerit, & quando 205.15

Hildefonſus Epiſcop. quid ſcripſerit & quando 201.25

Hildebertus Epiſcopus Cenomannenſis, quid ſcripſerit & quando 268.1

Hildebertus vbi & quamdiu regnarit 43.27

Hildebertus Francorum rex 57. quot annis regnarit 57.53. Quando mortuus ſit 58.35

Hildebertus rex, ex ſententia Papæ depoſitus, monachus factus eſt 95.55

Hildebertus rex Francorum Aurelianenſis moritur 48

Hildebertus Grunwaldi filius, à Sigeberto Frãcorum in Auſtraſia rege in filium adoptatur 55.25

Hildeburgum Caſtellum non longe à Nauco, à quo extructum 72.5

Hildericus Francorum rex 46. quot annis regnarit 38.20. Regno deiectus in Doringiam fugit. ibid. 21. reuocatur in Franciam ibid. 23. moritur 40.4

Hildericus Francorum rex 61. quot annis regnarit 61.45. A regno deponitur & in monaſteriũ includitur 62.44

Hilderitus Francorum rex 55. quot annis regnarit 56.23. interficitur cum vxore prægnante ibid. 30

Hildericus Francorum rex 30. quot annis regnarit 21.8 quando mortuus ſit 22.27

Hildericus regis Doringorum, hoſpitis ſui coniugem accipit. 38.50. Futurorum diuerſa monſtra videt. ibid. 55. Alemannos vincit & Francis tributarios facit 39.13. Odoacrum Saxonem in fugam vertit. ibid. 32. Omnem ſibi Galliam ſubiicit. ibid. 41. Coloniam Agrippinam, Moguntiam, Wormatiam, Spiram Argentinam, &c. ſibi ſubiicit ibid. 45. quando moritur 40.4

Hildegardis, Abbatiſſa monaſterii S. Ruperti, ex oppoſito Bingẽſis oppidi, femina ſanctiſſima, quid ſcripſerit, & quando claruerit 138.5. quando mortua. ibid. 43

Hildegardis Caroli Magni vxor, cum marito Romam proficiſcitur 98.9

Hildegarius Francorum Epiſcopus occiditur 96.20

Hildegaſtus nobilium Francorum doctor in omni ſcientia 22.10

Hildegaſtus Francorum hiſtoriographus 21.1. Eius autoritas ſumma ibid. 25

Hildouinus Epiſcopus Laudocienſis, quid ſcripſerit & quando 259.4

Hilduinus Abbas, quid ſcripſerit & quando 252.44

Hilpericus monachus quid ſcripſerit & quãdo 263.56

Hilpericus Francorum rex 49. quot annis regnarit. 45.11. vxorem repudiat ibid. 24. Fratris Sigeberti regnum vaſtat. 46.5. bellum cum eo crudele gerit. 47.18. Brunihildem vxorem Sigeberti fratris, vna cum filiis in exilium mittit. ibid. 26. dolo vxoris propria occiditur ibid. 36

Hincmarus Archiepiſcop. Remenſis, quid ſcripſerit & quando 252.51

Hippolytus Epiſcopus, quid ſcripſerit & quãdo 197.30

Hipponenſis ciuitas à Wandalis occupata 83.51

Hireneus Lugdunen. quid ſcripſerit & quando 193.51

Hirsfeldia monaſterium à quo fundatum 62.19

Hiſpania à Gothis vaſtatur 76.22

Hiſpania à Wandalis & Alanis occupatur 83.24

Hiſpania trifariã diuiſa deſolatur & affligitur 35.20

Hogel filius Ludouici ducis Bauariæ, in Sportula à Pariſiis in Bauariam portatur. 116.55. Quam vxorem duxerit 117.13. item 118.11

Hollandia & fines Geldriæ, prima Francorum ſedes. 78.33

Hollandia, Selandia, Friſia, &c. quãdo ad Duces Bauariæ peruenerint 111.46.

Hollandiam Franci deuaſtantes capiunt 4.30

Hollandia & Selandia &c. ducatus, quando à domo Bauariæ ablati, & Burgundis acceſſerint 116.38

Honorius Auguſtinenſis presbyter quid ſcripſerit, & quando 269.49

Hormiſda papa, Campanus natione, quid ſcripſerit, & quando 239.38.

Horreum monaſterium Treuirenſe à quo cõſtructum, & fundatum 53.48

Hugbaldus 12. Dux Orientalium Francorum quot annis regnarit, & quando mortuus 79.55

Hubertinus de Caſali, quid ſcripſ. & quando 304.35

Hugbaldus monachus quid ſcripſ. & quando 256.45
Hugbertus Traiecti ſuperioris Epiſcopus 58.11
Hugo presbyter & monachus quid ſcripſerit & quando 271.41
Hugo Senenſis, quid ſcripſerit & quando 353.33
Hugo monachus Carbeienſis, quid ſcripſerit & quando 274.24
Hugo de Argentina, Doctor Pariſienſis, quid ſcripſerit 142.36
Hugo Epiſcopus Wirtzburg. 16. quot annis regnarit. 81.9
Hugo Sletſtatinus monachus Franciſcanus quid ſcripſerit 155.32
Humbertus monachus Tullenſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 233.1.464.49
Humbertus Epiſcop. Wirtzburg. 7. quot annis regnarit 80.46
Hunni ſunt Vngari 201.31
Hunni Doringiam vaſtãtes cæduntur à Francis 46.1
Hunibaldus Francorum Hiſtoriographus 2.7
Hunibaldus quouſque hiſtoriam Francorum perduxerit 4.57
Hunni per vniuerſam Galliam ſæuiunt 37.9
Hunnorum centum & octoginta millia à Francis trucidantur 84.28

I

IAcobus Zenus patricius Venetus, quid ſcripſerit & quando 368.30
Iacobus Forlinienſis, quid ſcripſerit & quando 353.13
Iacobus Sapiens, Epiſcopus, quid ſcripſerit & quando 202.47
Iacobus de Gruytrode monachus Carthuſienſis, quid ſcripſerit & quando mortuus 161.25.368.4
Iacobus de Altavilla, Abbas Eberbacenſis quid ſcripſerit & quando 146.25
Iacoba Wilhelmi Ducis Bauariæ filia, hereditatem paternam ſibi vendicare ſatagit 114.53.&115.1
Iacoba Wilhelmi Ducis Bauariæ filia quot viros habuerit 116.4
Iacobus de Stralen presbyter Colonienſis, quid ſcripſerit, & quando 168.42
Iacobus Iunterbuck, monachus Carthuſienſis quid ſcripſerit & quando mortuus 158.39.362.31
Iacobus Vimpfelingus Sletſtatinus, quid ſcripſerit, & quando 175.16
Iacobus Sprenger, quid ſcripſerit & quando 177.45
Iacobus Philippi, quid ſcripſerit, & quando 178.11
Iacobus de Arena Parmenſis, quid ſcripſerit & quando 303.58
Iacobus de Rauenna, quid ſcripſerit, & quando 304.50
Iacobus de Viterbio, quid ſcripſerit & quando 306.18
Ida vxor Pippini monaſterium Niuellenſe in Brabãtia conſtruxit 90.23
Idacius Epiſcopus, quid ſcripſerit, & quando 225.32
Idolum Saxonicum Ermenſul, à Carolo Magno deſtructum 97.4
Ieſus Chriſtus Dominus & ſaluator noſter quando natus 15.43
Ieſu Chriſti paſſio, ſub Pontio Pilato, quando facta 16.27
Ignatius Eccleſiæ Antiochenæ Epiſcopus, quid ſcripſerit & quando 191.39
Imagines Chriſti, Mariæ & Apoſtolorum ex Gallia in Bauariam aſportantur 116.58
Induciæ inter Sueuos & Doringos triennales 25.8.74.36
Infans 40. dierum cum baptiZaretur, reſpondit Amen 51.10.90.45
Ingelnheim Imperiale Caſtrum, vbi Carolus Magnus natus 124.57
Innocentius Papa cur regem Conradum coronare noluerit 108.52
Innocentius Papa primus, quid ſcripſerit & quando 221.20
Ioannes de Lutra villula, quid ſcripſerit & quando mortuus 164.3
Ioannes Abbas S. Bauonis in Gandauo quid ſcripſerit, & quando 150.12
Ioannes Gluel de Aquiſgrani, quid ſcripſerit & quãdo 149.47
Ioannes de Duren monachus, quid ſcripſerit, 150.28
Ioannes de Schonhouen, prior Mechlinienſis, quid ſcripſerit, 148.41.356.30
Ioannes de Regiomonte, Aſtronomus & Mathematicus inſignis, quid ſcripſerit & quando mortuus ſit 163.37.372.6
Ioãnes de Dorſtein, monachus Auguſtini ordinis, quid ſcripſerit & quando 164.32
Ioannes de Saxonia monachus ordinis minorum, quid ſcripſerit, & quando 145.17.320.41
Ioannes Eligerus de Gonderſleben, quid ſcripſerit & quando 145.24
Ioannes de Erfordia monachus, ordinis minorum, quid ſcripſerit 146.8
Ioannes de Beka clericus Traiectenſis, quid ſcripſerit, & quando 145.33
Ioannes de Ymenhuſen Doctor Pariſienſis, quid ſcripſerit, & quando 146.33
Ioannes de Tambacho, monachus ordinis prædicatorum, quid ſcripſerit, & quando 146.46
Ioannes Plaeth D. Heydelbergenſis, quid ſcripſerit, & quando 153.43.351.7
Ioannes de Dieburgo D. Heidelbergenſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 153.54.351.18.
Ioannes Nider, ordinis fratr. prædicatorum quid ſcripſerit, & quando 154.53.354.29
Ioannes de Hildeshem, lector & prior Caſſelenſis, quid ſcripſerit & quando 146.48
Ioannes Gritſch Baſilienſis, quid ſcripſerit, & quando 154.45.354.19
Ioannes de Schonhouia, monachus S. Auguſtini ordinis, quid ſcripſerit & quando 155.25
Ioannes Gawer monachus, quid ſcripſerit & quando 156.7.357.8
Ioannes Erneſti, Rector Heidelbergenſis, quid ſcripſerit & quando 156.43.358.12
Ioannes de Egloffstein, Epiſcopus Wirtzburg. 54. quot annis præfuerit 83.4
Ioannes Rusbrock, prior monaſterii viridis vallis in Brabantia, quid ſcripſerit, & quando 148.24
Ioannes Dencock Doctor Pragenſis, quid ſcripſerit, & quando 147.26
Ioannes Fuſt, prior Argentinenſis, quid ſcripſerit & quando 147.34
Ioannes Tinctoris de Colonia Agripp. quid ſcripſerit, & quando 162.56.371.10
Ioannes de Grumbach. Epiſcop. Wirtzburg. 58. quot annis præfuerit 83.12
Ioannes de Brun. Epiſcop. Wirtzburg. 45. quot annis præfuerit 83
Ioannes de Blomendal, ordinis fratr. minorum ſcripſerit, & quando
Ioannes Brammart Doctor Pariſienſis, quid ſcr... & quando
Iohannes Epiſcopus Lombanenſis quid ſcripſe... quando 15..
Ioannes Zacharias de Erfordia quid ſcripſerit & ...

do claruerit 152.41
Ioannes, monachus ordinis S. Benedicti, quid ſcripſerit & quando claruerit 152.31
Iohannes Theutonicus, Epiſc. Argentinenſis & Boſſinenſis, quid ſcripſerit, & quando 139.45
Iohannes Danckonis, quid ſcripſerit & quando claruerit 144.3
Iohannes Epiſcopus Ratiſponenſis, quot annis Eccleſiæ præfuerit 117.3
Iohannes 23. papa in Manheim in cuſtodia tenetur tribus annis 117.41
Iohannes Comes Palatinus Rheni, Neuenburger dictus, quas vxores & quos filios habuerit 117.47
Iohannes Leodienſis Epiſcopus, à Leodibus obſidetur 116.23
Iohannes Alberti Ducis Bauariæ filius, Epiſcopus Leodienſis, ducit vxorem. 114.39. moritur ſine hærede, intoxicatus a magiſtro curiæ ſuæ ibi. 57. & 116.29
Iohannes de Werdena, ordinis S. Franciſci quid ſcripſ. & quando 150.20
Iohannes de Wielich, quid ſcripſ. & quando 149.17
Iohannes Keſſeler Gyslingenſis, presbyter quid ſcripſerit & quando 182.45
Iohannes Pheffer Francus, quid ſcripſerit, & quando 167.48
Ioannis Gotfridi de Odernheim, quid ſcripſ. & quando 170.7
Ioannes Frytag de Duſeldorp, quid ſcripſerit & quando 168.9
Ioannes de Lapide monachus Carthuſienſis ordinis, quid ſcripſerit & quando 169.14
Ioannes de Aurbarch Canonicus Bambergenſis, quid ſcripſerit, & quando 159.15
Ioannes de Mylbach, quid ſcripſerit & quando 167.58
Ioannes de Veteri aqua, alias de Ganda, quid ſcripſerit & quando 174.26
Ioannes Keyſersberg presbyter Argentinenſis, quid ſcripſerit & quando 170.48
Ioannes Rode, Abbas monaſterii S. Matthiæ, prope Treuerim, quid ſcripſerit & quando 157.23.560.17
Ioannes de Mechlinia, quid ſcripſerit & quando 159.32
Ioannes Tinctoris Brabantinus, quid ſcripſerit & quãdo 181.43
Ioannes de Hagen, monachus Carthuſienſis, quid ſcripſerit & quando 160.48.366.41
Ioannes Gerbrandi de Leydis, quid ſcripſerit & quando 178.25
Ioannes Camerarius Dalburgius, Epiſcopus Wormacienſis, quid ſcripſerit & quando 171.20
Ioannes Langer de Bolckenhan, quid ſcripſerit, & quando 179.19
Ioannes Tolaſus, Canonicus Ratiſponenſis quid ſcripſerit & quando 177.54
Ioannes de Arundine, Epiſcopus Vbitenſis, quid ſcripſerit, & quando 171.33
Ioannes Wyrici de Nuſſia oppido, quid ſcripſerit, & quando 171.10
Ioannes Capnion, alias Reuchlinus, quid ſcripſerit & quando claruerit 171.43
Ioannes Kanneman, ordinis fratr. minorum, quid ſcripſerit, & quando 158.29
Ioannes Bertram Numburgenſis, quid ſcripſerit, & quando 172.42
Ioannes Trithemius Abbas Spanhemenſis, quid ſcripſerit, & quando 182.53
Ioannis de Bruxellis, quid ſcripſerit & quando claruerit 181.34
Ioannes de Lamsheim, quid ſcripſerit, & quando 180.19
Iohannes Berthaclinus de Firmo, quid ſcripſerit, & quando 361.7
Ioannes Abbas Niuicellenſis, quid ſcripſerit & quando 367.53
Ioannes Konneman, quid ſcripſerit & quando 362.19
Ioannes Duns, Scotus, quid ſcripſerit, & quando 303.6
Ioannes monachus & presbyter Damaſcenus, quid ſcripſerit 210.50
Ioannes Pariſienſis, quid ſcripſerit & quando 301.25
Ioannes de Sancto Geminiano, quid ſcripſerit & quando 304.10
Ioannes de Mechilinia, quid ſcripſerit & quando 370.54
Ioannes de Turre Cremata, quid ſcripſerit & quando 370.39
Ioannes Diaconus, quid ſcripſerit & quando 255.44
Ioannes de Capiſtrano, quid ſcripſerit & quando 359.26
Ioannes de Deo, quid ſcripſerit & quando 288.33
Ioannes Eſtnidi, quid ſcripſerit & quando 319.18
Ioannes de Rupe ſciſſa, quid ſcripſerit & quando 320.56
Ioannes Soreth, quid ſcripſerit & quando 372.40
Iohannes Bretz, quid ſcripſerit & quando 371.42
Ioannes de Mardiano, quid ſcripſerit & quando 354.11
Ioannes Clymachus, quid ſcripſerit, & quando 201.6
Ioannes de Columna, quid ſcripſerit & quando 309.12
Ioannes Noblet quid ſcripſerit & quando 355.13
Ioannes Epiſc. & patriarcha Hieroſolymitanus, quid ſcripſerit, & quando 224.51
Ioannes de Raguſio monachus, quid ſcripſerit & quando 355.23
Iohannes Scotus monachus, quid ſcripſerit & quando 252.35
Ioannes Antiochenæ Eccleſiæ presbyter, quid ſcripſerit, & quando 235.21
Ioannes Erigena, monachus, quid ſcripſerit & quando 254.48
Ioannes Epiſcopus Conſtantinopolitanus, quid ſcripſerit 215.17
Ioannes Epiſcop. Conſtantinop. quid ſcripſerit, & quando 244.25
Ioannes Caſſianus quid ſcripſerit & quando 217.49
Ioannes Epiſcopus Gerundenſis, quid ſcripſerit & quãdo 244.57
Ioannes monachus & presbyter quid ſcripſerit & quando 249.45
Iodocus Eichman de Calwe, quid ſcripſerit, & quando 166.26
Iodocus Regis Brittanniæ filius, Eremita, moritur 55.26
Iodocus Badius Aſcenſius, quid ſcripſerit, & quando 177.32
Iodocus Beyſſelius patricius Aquenſis, quid ſcripſerit, & quando 177.16
Iodocus Gallus Rubiacenſis, quid ſcripſerit & quando 181.7
Ionas monachus, quid ſcripſerit & quando 245.17
Iordanus Epiſcopus, quid ſcripſerit & quando 239.56

Iordanus ordinis fratrum prædicatorum, quid ſcripſerit, & quando 139.21
Iordanus ordinis S. Auguſtini monachus, quid ſcripſerit, & quando 152.7
Ioſephus Iudæus Hieroſolymitanus, quid ſcripſerit & quando 191.23
Iouis reſponſum de tranſmigratione Francorum 2.56
Irmina prima Abbatiſſa in Horreo Treuerenſi, Regis Dagoberti filia 53.46
Irmina caput, in abbatia Spanheimenſi 53.52
Iſaac presbyter, quid ſcripſerit, & quando 228.35
Iſidorus Iunior, quid ſcripſerit, & quando 245.31
Iſidorus Senior, Epiſc. Cordubenſis, quid ſcripſerit, & quando 224.8
Iſuardus monachus, quid ſcripſerit & quando 250.32
Italia vniuerſa ad Regnum Francorum Germaniæ olim pertinuit 99.30
Italia Odoacaro regi, annis 14 ſubiecta 39.37
Italia ab Odoacaro ſubiugatur 85.20
Iubolchus dux Francorum in Armorica cum 15. millibus Francorum occiditur 29.20
Iudith, Welfi Comitis Bauariæ filia, vxor Ludouici Imperatoris, Caroli Magni filii 102.13
Iulianus apoſtata cum Alemannis pugnat non procul à Rheno in finibus Argentinenſium 28.20
Iuo Epiſc. Carnotenſis, quid ſcripſerit & quando 267.1
Iulianus Epiſcop. Campanus, quid ſcripſerit & quando 221.9
Iunilius Epiſ. quid ſcripſerit & quando 230.15
Iulianus Epiſ. quid ſcripſerit, & quando 233.6
Iulius Aphricanus, quid ſcripſerit 197.57
Iuppiter Sacerdotibus viſibilis exhibitus 8.34
Iuppiter in aere cunctis viſibilis ſupra templum apparet 9.4
Iuſtinus Philoſophus & martyr, quid ſcripſerit & quãdo 192.12
Iuſtinianus Imperator Magnus, quid ſcripſerit, & quando 240.15
Iuſtinianus Epiſ. Valentinus, quid ſcripſerit, & quando 240.54
Iuſtus Orgelitanæ Eccleſiæ Epiſ. quid ſcripſerit & quãdo 241.3
Iutta Angliæ Regis vidua, à Welffo Bauariæ Duce, in vxorem ducitur 107.19
Iuuencus presbyter, quid ſcripſerit 203.34

K

Kilianus monachus, in Epiſcopum ordinatus mittitur in Franciam orientalem ad prædicandum Euangelium Chriſti 27.2. 57.1 *Eius martyrium ibid.6*

L

Lambertus à fratre pellicis Pippini interfectus 58.10
Lambertus ab Epiſcopatu ſuo Traiactenſi remouetur 56.49 *reſtituitur à Pippino* 57.23 *martyrio coronatur* 58.10
Lampertinus de Ramponibus, quid ſcripſerit & quãdo 307.20
Lampertus de Legia, monachus, quid ſcripſerit & quando 133.34
Lampertus Epiſ Leodienſis quando occiſus 91.55
Lampertus monachus Leodienſis, quid ſcripſerit, & quando 133.22
Landelinus, quatuor in Francia Gallicana monaſteria inſtituit 55.15
Lanfrancus de Oriano, quid ſcripſerit & quando 361.52
Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuarienſis, quid ſcripſerit, & quando 265.12
Lanfridus, Walramus Hellandus principes Bauariæ 101.45
Lanſhutenſis Ducis Henrici ſtirps deficit 115.13
Laurentius de Bibera, Epiſ. Wirtzburg. 60 quot annis præfuerit 83.18
Laureſham monaſterium vbi & à quo conſtructum 101.27
Leander Epiſc. Hiſpalenſis, quid ſcripſerit & quando 242.43
Lecho Bohemiæ Dux à Carolo, Caroli Magni Imperatoris filio, interfectus 98.27
Legiſlatores Francorum quatuor 35.10
Leo papa pontificalibus indutus Attilam exorat vt vrbi parcat, & Italia diſcedat 37.22
Leo papa I. quid ſcripſerit & quando 230.45
Leo papa II. quid ſcripſerit, & quando 246.55
Leo papa III. quid ſcripſerit & quando 251.18
Leo papa 9. quid ſcripſerit & quando 132.50. 264.40
Leo qualem populum Marcomiro deſignarit 3.34
Leo papa tertius, Romæ Carolum Magnum Imperatorem facit, coronat & vngit 98.16
Leodegarius Epiſcopus ſede ſua pulſus 56.27 *reuocatur* ibid.33
Leodegarius Epiſc. poſt multa tormenta crudeliter interficitur 56.53
Leodegario Pontifici eruuntur oculi 61
Leodienſium plus quam 25 millia interfecti 116.26
Leonardus de Vtino monachus, quid ſcripſerit & quando 359.17
Leontius Epiſc. Neapolitan. quid ſcripſerit & quando 245.24
Leporius presbyter, quid ſcripſerit & quando 225.38
Lerrandus Diaconus Carthuſienſis, quid ſcripſerit & quando 237.10
Leudeſius filius Erchenwaldi, maior domus bello peremptus 56.39
Lex Sicambrorum de libris principum 5.37
Lex Francorum de anno ætatis, quo filius ſuccedere patri in regno debeat 24.17
Lex Saliga Francorum, vnde dicta 35.17
Lex Francorum de negligentia ducum 16.9
Licinianus Epiſc. quid ſcripſerit & quando 244.32
Lilia à quo & quare, inſignium loco aſſumpta 22.3
Linus I. papa quid ſcripſerit & quando 190.46
Lipſenſis Gymnaſii fundator quis 152.15
Longobardi à Francis victi 47.34
Longobardi Rugios occupant 40.1
Longobardia in Italia vnde vocata 46.15
Longobardis tributariis, remittitur tributum 49.37
Longobardos Carolus Magnus expugnat 97.12
Lotharingia vnde appellata 102.27
Lotharius Rex Francorum 48 quot annis regnarit 43.4 *Monarchiam totius regni Francorum obtinet ibid.31 Radegundem ſibi matrimonio ſociat.* 44.13 *Burgundionum prouinciam ſibi ſubiicit ib. 18 magnam Hiſpaniarum partem bello acquirit ibid 34 Saxones bello premit ibid. 49 filium ſuum Grannum, rebellem, capit, & igne concremat ibi. 58 moritur relictis filiis quatuor* 45.2
Lotharius Francorum Rex 59 quot annis regnarit 60.19 *moritur* ibid.44
Lotharius Francorum Rex 53 quot annis regnarit 55 40 Moritur 56.8
Lotharius rex, Granum filium proprium cum vxore & filiabus igne conſumit 44.58
Lotharius Imperator fit monachus 102.40
Lotharius monarcha regnũ comitibus cõmittit. 49.10

Lotha-

Lotharius Francorum Rex 50. *quot annis regnarit.* 47.42. *Monarcha totius regni Franciæ factus eſt.* 49.3. *prouincias Comitibus committit ibid.* 10. *Longobardis tributum annuum duodecim millium florenorum remittit. ib.* 37. *Dagobertum filiũ ſuum regem facit Auſtraſiæ.* 50.10. *moritur ibid.* 32
Lothildis Regina, Sacerdos & Pontifex Palladis 15. 30
Lucas abbas Montis S. Cornelij, quid ſcripſerit & quando 273.39
Lucianus presbyter quid ſcripſerit & quando 218.8. 200.28
Lucius Anneus Seneca Cordubenſis Philoſophus, quid ſcripſerit & quando 189.53
Lucius Angliæ Rex primus ad fidem Christi conuerſus 20.34
Lucius Senator Treuirorum vrbem Francis tradit 37.42
Lucij Senatoris Treuirenſis vxor ab Imperatore Auito ſtuprata 37.37
Ludericus Epiſ. Wirtzburg. 4 *quot annis regnarit* 80.40
Ludimilla Duciſſa Bauariæ monaſterium in Bauaria conſtruit 110.43
Ludolphus de Saxonia monachus Carthuſienſis, quid ſcripſerit 144.57. 317.55
Ludouicus Pontanus de Roma, quid ſcripſerit & quando 355.5
Ludouicus Caroli Magni filius à patre in conſortem Imperij aſſumitur 98.31
Ludouicus Marchio Brandenburgenſis, eius vxor & filius 114.20
Ludouicus patricida regius punitur 41.36
Ludouicus Comes Palatini Rheni, Dux Bauariæ, Mariam vxorem, ipſe necat 111.8
Ludouicus II. Lotharij filius, Imperator Rom. quot annis regnarit 102.42 *fit monachus ibid.* 47
Ludouicus Imperator veneno extinguitur, in venationis conſtitutus 113.37
Ludouicus Imperator à papa Iohanne 22 *excommunicatur* 113.24
Ludouicus Rex Francorum Orientalium, Ludouici Imperatoris filius, moritur Francofordiæ ad Mœnum 102.37
Ludouicus Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, quando Imperator factus 3.40 *quam vxorem, & quos filios habuerit ibid.* 43
Ludouicus Romanus, dux Bauariæ, cur ſic dictus 115 9
Ludouicus Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, princeps elector, quam vxorem & quem filium habuerit 118.38 *Quando mortuus & vbi ſepultus ibid.* 49
Ludouicus Gibboſus ſeu Hogel, dictus, Dux Bauariæ, prolem non habet 118.12
Ludouicus Palatinus Rheni, princeps Elector, cur Barbarus, & cæcus dictus fuerit 117.30 *eius duæ filiæ moniales fiunt ib.* 37 *conſtituitur aduocatus Synodi Conſtantienſis ibid.* 40 *deponitur ab adminiſtratione, & moritur ibid.* 44
Ludouicus Dux Bauariæ, filius Steffani Ducis in Ingelſtat, quam vxorem habuerit 116.52
Ludouicus III. Imperator, vtroque parente Bauarus extitit 103.55
Ludouicus, Germaniæ Rex, Ludouici Imperatoris filius, non fuit Imperator ſed tantum Rex Germaniæ 30 *annis* 99.43
Ludouicus Diues, Dux Bauariæ, quã vxorem & quos liberos habuerit 118.26
Ludouicus Rex & Imperator, Caroli Magni filius, quot annis regnarit 98.46 *Lotharium primogenitum ſuum filium imperij conſortem facit ibid.* 57 *Moritur* 99.3 *pius, Lotharium filium, Bauariæ præficit* 401.19 *Dux Bauariæ cum Imperatore, Friderico II. Honorio papa, & Lupoldo Auſtriæ Duce, ad terram Sanctam proficiſcitur* 110.45 *interficitur inſidiis Imperatoris ibid.* 46
Luitburgis Taſſilonis Ducis vxor, maritum cõtra Carolum Magnum Imperatorem incitat 100.57
Lupoldus Marchio Auſtriæ, ducatum Bauariæ accipit 109.16 *de Bebenburg, Epiſcop. Bambergenſis, quid ſcripſerit & quando* 144.24
Lupus Seruatus presbyter, quid ſcripſerit & quando claruerit 126.49. 254.42
Lupus de Olineto, quid ſcripſerit, & quando 350.14
Lutherus dux Francorum filius Marbodi Regis in Saxonia 22.54

M

Macharius monachus Aegyptius, quid ſcripſerit, & quando 211.52
Macrobius presbyter, quid ſcripſerit, & quando 217.23
Magdeburgenſis Archiepiſcopus, ex Cancellaris Imperatoris 105.50
Magicarum incantationum vis magna 15.32
Maior domus, qualis dignitas 93.19
Maioris domus potentia & autoritas magna 61.52
Malchion presbyter, quid ſcripſerit & quando 199.44
Manegoldus Epiſc. Wirtzburg. 46 *quot annis regnarit* 82.38
Maphæus Vegius, quid ſcripſerit & quando 350.51
Marbodus Epiſc. Redenenſis, quid ſcripſerit, & quando 266.25
Marcellus Marci vrbis Romæ præfecti filius, quid ſcripſerit & quando 190.36
Marcoburgum vrbs à quo condita 19.25
Marchionatus Brandenburgicus ex variis populis cõſtitutus 18.13
Marchionitæ à quo ſic dicti 18.29
Marchionatus Brandenburgenſis ſitus 18.15
Marcomirus dux Franciæ Orientalis mortuus in mõte Franckenberg ſepelitur 33.24
Marcomirus Francorum Rex, nec Maximus nec Gratiani partes ſequitur 30.40
Marcomirus Gallicanis formidabilis 4.39
Marcomirus Francorum Rex 40 *quot annis regnarit* 28.42 *Bellum cum Romanis & Gallis non procul ab vrbe Colonia quatuor annis gerit ibid.* 47 *Duces aliquot in Galliam mittit* 31.10 *perimitur à Valentiniano in pugna ibid.* 21
Marcomiro quæ terra ad habitandum monſtrata 3.38
Marcomirus rex decimus quando mortuus 11.25
Marcomirus quando mortuus 4.50 *Quot filios & filias reliquerit ibid.* 52 *Francorum rex decimus, quot annis regnarit* 11.9 *Rex* 20 *quando mortuus* 16.43 *Francorum rex* 20 *quot annis regnarit* 16.23
Marcomirus Francorum rex 26 *quot annis regnarit* 19.20 *quando mortuus ſit ibid.* 44
Marcomiro numen monſtroſum triceps apparet 3.7
Marcomirus rex per incantationem numen inuocat 3 3
Marcomirus de ſede mutanda conſiliũ ſuſcipit 2.46
Marcomirus filius Antenoris quamdiu regnarit 2.43
Marcus monachus, quid ſcripſerit & quando 243.11
Marius Princeps Romanus cum Gallis, Sicambris bellum infert 12.29
Marianus Scotus monachus Fuldenſis, quid ſcripſerit & quando mortuus 133.43. 266.31

Mars Deus belli à Francis & Saxonib. colitur 18.58
Martinus de Fano, quid ſcripſerit & quando 305.39
Martinus monachus, quid ſcripſerit & quando 309.19
Martinus epiſc. Dumienſis, quid ſcripſerit & quando 243.56
Martinus epiſc. Turonenſis multis miraculis clarus 30.57
Maſtricht traiectum ſuperius 58.4
Matthæus de Cracouia Doctor Pragenſ. epiſ. Wormacienſ. quid ſcripſerit & quando mortuus 147.14
Matthæus Palmerius, Italus, quid ſcripſerit & quãdo 357.58
Matthæus de Aquaſponta, quid ſcripſerit & quãdo 301.41
Matthæus Herbenus, quid ſcripſerit & quando 182.4
Matthias Mynnecomius, ordinis Cruciferorum, qd ſcripſerit, & quando 182.29
Maximilianus an rectè dicatur, Rex Romanorum 99.37
Maximus Epiſ. Thaurinenſis, quid ſcripſerit, & quando 224.39.
Maximus Cæſaraguſtanæ vrbis Epiſ. quid ſcripſerit & quando 245.11
Maximus, Epiſcop. Conſtantinopolitanus, quid ſcripſerit & quando 209.48
Maximus ſeptimus Eccleſiæ Moguntinenſis Epiſcop. quid ſcripſerit & quando vixerit 123.41
Maximus, Britanniæ Rex imperii Romani diadema à militibus ſuſcipit in Anglia 28.55 Quomodo in Britanniam primo venerit ibid.57
Maximus, matre Brito, patre autem Romanus 28.58
Maximus per ſeditionem militum Imperator factus, Francis bellum infert 77.16
Maximus magnã in Francos exercet crudelitate 29.21 Chriſtianus fuit cũ vniuerſo ſuo populo ib.25
Maximus contra Gratianum ſe Imperatorem conſtituit 29.5
Maximus Rex Britanniæ cum militia in Galliam venit 29.13
Maximus, tyrannus, cum filio ſuo Victore interimitur 78.1
Maximus omnem ſibi Galliam ſubiicit 29.30
Maximus in Italiam profectus a Theodoſio occiditur. 31.8
Medici innocentes capitibus truncantur perſuaſione Reginæ 45.42
Mediolanum ſeu Munſter vrbs in Weſtualia a quibus & quando extructa 46.40.
Megengaldus Epiſ. WirtZburgenſis ſecũdus, quot annis regnarit 80.35
Megenhardus II. Epiſcop. Wirtzburg. 23. quot annis præfuerit 81.28
Meginhardus Epiſc. WirtZburg. 19. quot annis præfuerit 81.17
Melciades quid ſcripſerit & quando 194.29.
Melito Aſianus, Epiſcopus Sardenſis quid ſcripſerit, & quando 192.37
Meynhardus Comes in Tyrol, ſine heredibus moritur 114.22.115.35
Merlinus Anglorum vates 39.25
Merodæcus Rex Francorum 14. quot annis regnarit 12.13
Mereueus Francorum rex 45. quot annis regnarit 38.47 Galliam potenter in ſua ditione continet ibid. 52 quando mortuus 38.16
Meſelinus Epiſ. WirtZburg. 20. quot annis præfuerit 81.19
Meſoburgus ciuitas à Francis extructa 66.10
Methodius Olympi Lyciæ Epiſcopus, quid ſcripſerit, 203.10
Metenſium vrbs ſubuerſa à Wandalis 33.46
Michael Herbrant de Duren, Prior Crucenacenſis, quid ſcripſerit, & quando 354.24
Michael de Ceſena quid ſcripſerit, & quãdo 308.37
Militantium acies in aere viſa 46.8
Milo monachus, quid ſcripſerit & quando 256.37
Minutius Felix, quid ſcripſerit, & quando 197.18
Modeſtus, quid ſcripſerit, & quando 193.45
Modeſta, Anaſtaſia & Baſiliſſa, abbatiſſæ 53.53
Modoaldus conſtructor plurimorum monaſteriorum 53.56 moritur 54.14
Moguntia Romanis erepta 39.45
Moguntini Romanorum Coloni miſerabili clade atteruntur 13.5
Moguntia quando deleta ibid.7
Moguntia vrbs Ciſrhenana cum habitatoribus cunctis deleta 33.41
Moguntia deſtructa à Romanis reparatur 16.55
Moguntia & Wormacia regno Francorum a quo ſubiecta 79.55
Monarchia Francorum 44.52
Monacum Duci Ioanni Bauariæ, vni ex nepotibus Ludouici Imperatoris, in partitione hæreditatis paterna adiudicatur 115.46
Monaſterium S. Iacobi, in Suburbanis Herbipolenſibus, a quo fundatum 81.58
Monaſteria in Bauaria multa à Taſſilone conſtructa 101.22
Monaſterium SuartZachenſe à comite Megingaldo conſtruitur 98.51
Monaſteria Fiſcannum & Fontanella à quo fundata 57.30
Monaſterium monialium in oppido KitZingen a quo fundatum 62.28
Monaſterii S. Petri Apoſtoli in Erfordia, fundationis confutatio 58.56
Monaſterium Morſmunſter a quo fundatum 61.19
Monaſterium Newwilerenſe a quo fundatum 61.28
Monaſterium SuartZach a quo fundatum 61.15
Monaſterium Gengenbach à quo fundatum 61.17
Monaſterium S. Mauritii Dolingenſe Treuirẽſis diœceſis, à quo fundatum 60.57
Monaſterium in oppido Amerbach à quo conſtructũ 61.36
Monaſterium Schutterenſe non procul ab Argentina, à quo fundatum 61.4
Monaſterium Floriacenſe quando & à quo fundatum 55.19
Monaſterium Altimontenſe fundatur 56.1
Monaſterium Sonogenſe a quo fundatum 56.3
Monaſterium Melbodienſe à quo fundatum 56.3
Monaſterium Hasbaſienſe, à quo fundatum 56.4
Monaſterii Wyſenburgenſis fundatio 51.23
Monaſterium Resbacenſe fundatur 53.3
Monaſteria ordinis Benedicti, duodecim fundata 55.9
Monaſterium Foſſenſe à quo fundatum 55.6
Monaſterium Dalogienſe, à quo & quando fundatum 54.18
Monaſterium Niuellenſe in Brabantia à quo fundatum 54.11
Monaſterium Caſſinenſe à Longobardis deſtructum 48.3
Monaſterium Auganenſium matrum à quo conſtructum 43.33

Mona-

Monaſterium S. Medardi apud Sueſſiones, à quo extructum 45.4
Monaſterium S. Germani de Pratis à quo fundatum 45.7
Monaſterium S. Symphoriani extructum 54.4
Monaſterium S. Dionyſii in Gallia fundatum 50.48
Monaſterium Latiniacum a quo fundatum 55.2
Monaſterium Cellenſe fundatur 56.1
Monſtrum triceps quid Marcomiro prædixerit 3.11
Monthabur oppidulum ſeu caſtellum a quo conditum 8.59
Moſella opus metricum de laudibus vrbis Treuirorum 31.2
Moſellani à Francis ſuperati & translati in Franciam orientalem 84.20
Moſellani & Treuerenſes, moribus & lingua ſunt germani, terram vero Galliæ Belgicæ incolunt 123.28
Murbach monaſterium in Alſatiæ finibus a quo fundatum 61.29

N

NAnnenus & Quintin. Treuirorum principes copias contra Francos educunt 31.20
Nannenus a Quintino ſe ſeparat 32.40
Nanneni exercitus a Francis fuſus 78.49
Nanthildis vxor Dagoberti regis filium parit 51.8
Naynus Dux Bauariæ Chriſtianiſſimus 101.43
Neopagi & Neomagi vrbium, prima conſtructio 6.9
Nero facinoroſus Romanorum Imperator primam in Chriſtianos perſecutionem mouet 17.32
Nicanor Francor. Rex IX. quot annis regnarit 10.16
Nicaſius de Voerda, Brabantinus, quid ſcripſerit, & quando mortuus 167.24
Nicetas Epiſ. quid ſcripſerit & quando 223.50
Nicetius Archiepiſcopus Treuirorum quando claruerit 44.22
Nicitas hæreſiarcha diſputando confutatur 133.8
Nicolaus Donis, monachus, S. Benedicti ordinis, quid ſcripſerit & quando 182.39.370.35
Nicolaus monachus S. Crucis, quid ſcripſerit, & quando 153.15
Nicolaus de Suſato D. Theologus quid ſcripſerit, & quando 154.36.354 1
Nicolaus Lackman ordinis S. Franciſci quid ſcripſerit & quando 155.16.356.19
Nicolaus de Bybera, quid ſcripſerit, & quando claruerit 142.28.301.16
Nicolaus de Dinckelſpuel D. Wienenſis, quid ſcripſerit & quando 152.49
Nicolaus de Crucenach, quid ſcripſerit & quando mortuus 167.1
Nicolaus de Wachenhem Doctor Heidelbergenſis, quid ſcripſerit, & quando 165.18
Nicolaus de Cuſa, Epiſc. Brixienſis, quid ſcripſerit & quando mortuus 157.39.359.37
Nicolaus Simonis ex Harlem, quid ſcripſerit & quando 179.58
Nicolaus de Alſentia, quid ſcripſerit & quando 179.42
Nicolaus Siculus abbas Monacenſis, quid ſcripſerit & quando 354.47
Nicolaus Dorbellus, quid ſcripſerit & quando 362.55
Nicolaus de Lyra, quid ſcripſerit & quando 309.45
Nicolaus Perotus Epiſ. quid ſcripſerit & quando 371.19
Nicolaus papa primus, quid ſcripſerit & quando 255.36
Nicolaus de Neapoli, quid ſcripſerit & quando 304.27
Nicolaus Gallicus, quid ſcripſerit & quando 301.33
Nicolaus papa quartus, quid ſcripſerit & quãdo 302.9
Normanni de Chriſtianorum finibus eiecti 103.38
Norix rex Bauariæ, Herculis filius 100.18
Notgerus Epiſc. Leodienſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 127.1.255.50
Notterberg caſtrum munitur 115.21
Nouatianus presbyter, quid ſcripſerit & quando 199.32
Numantini in Romanorum poteſtatem redacti 11.57

O

OCcarius & Albertus Noricorum Duces Romam profecti, a papa multis reliquiis donantur 101.33
Octauius Britanniæ Rex, Maximo filiam vxorem dat 29.1
Odemarus Francorum Rex 25. quot annis regnarit 18.48 *quando mortuus* 19.16
Odemarsheim ciuitas a quo extructa & ſic appellata 19.13
Odericus monachus, quid ſcripſerit & quando 312.26
Odilo abbas Cluniacenſis, quid ſcripſerit & quando 262.11
Odilo Bauariæ Dux, ſuperatur 94.46
Odo Epiſcopus Camnacenſis, quid ſcripſerit & quando 273.57
Odo primus Abbas Cluniacenſis, quid ſcripſerit & quando 258.14
Odoacarus Saxo Theutonicus in Galliam venit 39.27 *Andegauum per deditionem occupat ibid.*30 *fugatur cum exercitu ibid.*32 *deſerta Gallia, pergit in Italiam ibid.*33 *Oreſtem Romanorum patritium interficit ibi.*35 *Italiam occupat, & per* 14 *annos in ea regnat ibid.*37 *interficitur a rege Gothorum ibid.*38
Offa rex Angliæ an monaſteriũ Schutterenſe fundarit 61 7
Optatus Epiſcop. Mileuitanus, quid ſcripſerit & quãdo 206.29
Orcadas inſulas quis Romanis tributarias fecerit 70.14
Orchadum Rex Sicambris bellum indixit ſed fruſtra 8.7
Ordo S. Benedicti, Ciſtercienſium monachorum, item Celeſtinorum & alii, inſtituuntur 43.57
Orieſieſis monachus quid ſcripſerit & quando 217.43
Origenes presbyter, quid ſcripſerit & quando 195.43
Oroſius presbyter, quid ſcripſerit & quando 224.17
Osbertus monachus Cantuarienſis, quid ſcripſerit & quando 262.5
Osbertus Anglicus quid ſcripſerit, & quando 319.9
Oſius Epiſcopus Cordubenſis, quid ſcripſerit & quando 225.12
Oſnabrug Caſtellum à Carlomanno expugnatum 94.55
Oſnabrugenſis comes, capite truncatus 95.2
Otfridus monachus Wiſſenburgenſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 127.5.257.44
Othilo Rex Bauariæ, quando regnarit 100.46
Othmari S. Corpus poſt 10 à ſepultura eius annos, integrum repertum & incorruptum 96.48
Ottho Dux Bauariæ, eligitur in Regem Vngariæ III.58. *In Vngaria captus, euadit per murum dimiſſus* 111.5 *Ducis Poloniæ filiam, vxorem ducit ibid.*7 *Moritur* 441. *ibid.* 112.14
Otto Wolffskell, Epiſ. Wirtzburg. 50. *quot annis præfuerit* 82.46
Otto de Lodenburg. Epiſcop. Wirtzburg. 41 *quot annis præfuerit* 82.28

Otho Dux Bauariæ, genere Saxo quomodo ad ducatum peruenerit 106.53 A ducatu pulſus, bellum Imperatori mouet 107.1

Othonis Ducis Bauariæ, & bellorum eius contra Imperatorem Henricum hiſtoria à quo deſcripta 107.29

Ottho Epiſcopus Friſingenſis, quid ſcripſerit & quando 139.57

Otthonis Comitis Palatini Rheni Ducis Bauariæ, de Moſsbach, filii 119.35

Ottho Comes Palatinus Rheni cognomento Moſsbach quam vxorem, & quos filios habuerit 118.3

Ottho Brandenburgenſis, Dux Bauariæ quando mortuus 115.11

Ottho Comes de Scheyern, quando Dux Bauariæ factus 110.8 moritur ibid. 35

Ottho Dux Bauariæ, Comes Palatinus Rheni, à papa Innocentio excommunicatur 110.57 perit ſubitanea morte 111.1

Ottho ex Helena Regis Daniæ filia, Wilhelmi filius Brunſuicenſem & Luneburgenſem ducatum obtinet 108.30

P

Palladius Epiſ. quid ſcripſerit, & quando 222.22

Palatinorum proſapia ampliſſima 120.2

Palatii regalis Comes Guarnerius conſtituitur 49.13

Palatinatus & Bauariæ ducatus coniunguntur 49.28

Palatinorum Comitum genealogia 113.45

Palatini Rheni Comites & Bauariæ duces qui hodie ſunt, vnde deſcenderint 110.6

Palatini Rheni à quo deſcenderint 111.29

Palatinorum Comitum & Bauariæ ducum origo 49.24 generatio ibid. 45

Pamphilus presbyter, quid ſcripſerit & quando 200.3

Papa Ioannes 22. hæreticus declaratur 113.26

Papia Ciuitas, a Longobardis, qui & Winuli dicti, occupatur 46.57

Papias Hieroſolymitanus Epiſ. quid ſcripſ. & quando 191.55

Parricidium regium 41.27

Paſcha à Carolo Magno in Ingelheym celebratur 101.17

Paſcaſius Ratbertus, Abbas Corbienſis, quid ſcripſerit & quando 257.29

Paſchaſius Diaconus Roman. quid ſcripſerit, & quãdo 237.28

Paſcaſinus Sicilienſis Epiſ. 230.33

Paterius, Notarius Rom. Eccleſiæ quid ſcripſerit, & quando 244.8

Paulinus presbyter quid ſcripſerit, & quando 223.33

Paulus presbyter, quid ſcripſerit & quando 228.28

Paulus de Caſtro, quid ſcripſerit & quando 352.18

Paulus monachus Caſſinenſis, quid ſcripſerit & quando 250.39

Paulus de Sancta Maria, quid ſcripſerit, & quando 350.30

Paulus de Peruſio quid ſcripſerit, & quando 318.48

Paulus Eremita, fit monachus, & poſtea Epiſc. Virdunenſis 54.23

Paulsberg vnde nomen acceperit, cum antea Gebenna dictus ſit 54.27

Paulus Nianis, alias Schnefogel, quid ſcripſerit & quando 179.26

Paulinus Archiepiſcopus Treuerenſis 28 quid ſcripſerit & quando claruerit 123.53

Perſecutio Chriſtianorum decima 23.20

Petronius Epiſc. Bononienſis, quid ſcripſerit & quando 210.2

Petrus de Dacia, quid ſcripſerit & quando 304.17

Petrus ep. Rauennatis, quid ſcripſerit, & quando 231.10

Petrus Ediſſenæ Eccleſiæ presbyter, quid ſcripſerit & quando 232.40

Petrus Alphonſus, quid ſcripſerit & quando 269.42

Petrus de Verberia, quid ſcripſerit & quando 308.5

Petrus Paulus Vergerius, quid ſcripſerit & quando 350.42

Petrus de Apono, quid ſcripſerit & quando 311.45

Petrus de Colle monachus, quid ſcripſerit & quando 356.44

Petrus Lombardus Epiſ. Pariſienſis, quid ſcripſerit & quando 275.21

Petrus presbyter Trecenſis, quid ſcripſerit & quando 275.50

Petrus Dialecticus Pariſiẽſis, quid ſcripſerit & quando 276.4

Petrus de Caſa Lemonicenſis, quid ſcripſerit & quando 318.37

Petrus Damiani, quid ſcripſerit & quando 265.22

Petrus Raymundi de Inſula graſſa, quid ſcripſerit & quando 319.45

Petrus de Perpiniano, quid ſcripſerit & quãdo 312.18

Petrus de Vnzola, quid ſcripſerit & quando 370.18

Petrus de bella parthica, quid ſcripſerit & quando 303.31.

Petrus de Spira monachus Auguſtin. quid ſcripſerit. 151.32

Petrus de Vineis, Friderici Imperat. II. Archicancellarius, quid ſcripſerit, & quando claruerit 139.11

Petrus de Saxonia, ordinis fratrum minorum, quid ſcripſerit 143.31. 307.45

Petrus de Lutra, ordinis p̃monſtratẽſis, quid ſcripſerit & quando 144.11

Petrus de Roſenhein, monachus Millicenſis, quid ſcripſerit, & quando 153.4

Petrus de Colle, monachus Franciſcanus, quid ſcripſerit, & quando 155.46

Petri Apoſtoli in Erfordia monaſterium & à quo fundatum 59.6. & 60.10

Petrus de Riuo S. Theologiæ D. quid ſcripſerit & quãdo 176.32

Petrus Schot Argentinenſis presbyter, quid ſcripſerit & quando 167.22

Petrus Nigri, & Petrus Kyrslaken, monachi, quid ſcripſerint 166.45

Petrus Bolandus Laudenburgenſis, quid ſcripſerit, & quando 172.27

Petrus & Paulus Romæ occiſi 17.33

Pharamundus ex Duce eligitur in Regem Francorum 79.35

Pharamundus Dux Franciæ Orientalis Wirciburgi, fit Rex Francorum. 34.44 Quot annis regnauit. Ibid. 53. ducatum Orientalis Franciæ fratri committit. ibid. 55. Leges Francorum veteres corrigit & renouat. 35.7 quando mortuus ibid. 34

Philaſtrius Epiſcop. Brixienſis, quid ſcripſerit & quando 209.28

Phileas Epiſcopus quid ſcripſerit, & quando 200.44

Philippus Epiſcopus Cretenſis, quid ſcripſerit & quãdo 193.37

Philippus monachus & presbyter, quid ſcripſerit & quando 228.14

Philippus abbas Otterburgenſis, quid ſcripſerit, & quãdo 141.23

Philippus Elector Palatinus & eius filii 119.48

Phi-

Philippus Kerſbeele monachus, quid ſcripſerit 166.52

Philippus Alberti de Nuſſia, quid ſcripſerit, & quando 375.49

Phylo Iudæus, quid ſcripſerit & quando 190.57

Phriſia vnde nominata 15.50.64.19

Phriſiæ Rex primus quis 15.52

Phriſii duces, Francorum Regi ſubiecti 15.53

Phriſones à Carolo maiore domus, ſuperati 92.52

Phriſius in regem ſublimatus quale tributum Francis pendere cogatur 69.46

Primus presbyter quid ſcripſerit & quando 200.36

Pippinus Caroli filius Monarchiam regni obtinet, & fit rex Franciæ 95.21

Pippinus quando, à quo, & vbi in Regem vnctus 95.46

Pippini Genealogia ex Regibus Francorum 95.48

Pippinus abſque conſenſu papæ Rex declarari non vult 95.33

Pippinus de maioritate domus abiectus à Francis 92.5 eam recuperat ibid.10

Pippinus Francorum rex, de conſenſu omnium Regni procerum, ciuitatem Wirtzburgenſem, cum omnibus prouentibus & vtilitatibus eius Eccleſiæ, & S. Burghardo Epiſcopo eius primo donat 96.3

Pippinus ſecunda expeditione Saxones ad obedientiam & ſubiectionem reducit 96.27

Pippinus Francorum Rex quando mortuus 96.33

Pippini Regis vxor, & filii, qui 96.35

Pippini Regis Francorum expeditio in Saxoniam prima 96.18

Pipinus ex maiore domus, Franciæ orientalis ducatum Epiſcopo Wirciburgenſi donat 27.12

Pippinus Caroli filius, patris in principatu ſucceſſor 62.8. In Regem eligitur 62.45

Pippinus Caroli filius Regem Bauariæ ſuperat 62.29

Pippinus maior domus in Auſtraſia, Regem Theodoricum capit, & certis conditionibus obligat 57.20 Totum Francorum regnum moderatur ibid.23 bellum in Friſones mouet, & eorum ducem ſuperat ibi.42 legitimæ vxori ſuæ pellicem inducit 58.9 moritur ibid.28

Pippinus filius Anſegiſi, maior domus Francorum 49.44

Pippinus Caroli Martelli & Sanctæ Gertrudis pater 50.7 Comes Namurcenſium & Brabantinorum Dux 50.14.& 51.3

Pippinus ſenior, Namurci Comes, & Dux Brabantiæ 53.39 moritur 54.48

Pirminius præſul & monachus 54.20

Pirminius ex monacho Epiſc. Meldenſis plurium conſtructor monaſteriorum 60.52

Pius papa ſecundus, quid ſcripſerit, & quando 361.15

Plectrudis legitima coniunx Pippini, principatum, mortuo marito inuadit 58.30

Poppo II. Epiſcopus Wirtzburg. 14 quot annis regnarit 81.7

Poppo Epiſcopus Wirtzburg. 14. quot annis regnarit 81.5

Pons ſub tranſitu exercitus fractus 17.10

Pons Rheni apud Moguntiam mirabili opere per decem annos conſtructus, igne caſuali comburitur 98.35

Pontifices Idolatrici in Britannia plures 20.35

Pontius presbyter quid ſcripſerit & quando 198.58

Poſſidonius Afer, quid ſcripſerit & quando 221.37

Priamus Francorum rex quando mortuus 6.19

Priamus Dux Franciæ orientalis quot annis regnarit & quando mortuus 79.45

Priamus Antenoris Regis filius, quot annis regnarit 5.49

Priamus Antenoris frater vbi ducatum tenuerit 5.40

Primaſius Epiſ. Africanus, quid ſcripſerit, & quando 230.7

Princeps egregie doctus 11.12

Princeps pacis amator homines numinibus immolari prohibet 11.48

Priſcianus Grammaticus, quid ſcripſerit, & quando 243.1

Proba Adelphi proconſulis Romani vxor, quid ſcripſerit & quando 229.36

Proſper Epiſcop. Reginenſis, quid ſcripſerit & quando 231.58

Proterius Epiſ. Alexandrinus, quid ſcripſerit, & quando 230.23

Prouerbium, Es iſt ein gut altfranckiſch werck, vnde originem traxerit 22.22

R

Rabanus Maurus Archiepiſcopus Moguntinenſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 126.4. 253.21

Radegundis poſt defunctum Lotharium Regẽ fit monialis 87.49

Radegundis filia Regis Doringorum captiua abducitur, & vxor fit Lotharii regis Francorum 44.13

Rado Comes Auſtraſiæ conſtituitur 49.16

Radulphus monachus Fuldenſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 129.58

Radulfus Doringorum Dux à Francis ſuperatur 54.55

Radulphus Flauiacenſis, monachus, quid ſcripſerit & quando 259.38

Ratbertus Paſcaſius, Abbas Corbeienſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 131.11

Ratbodus Epiſcopus Traiectenſis, quid ſcripſ. & quando claruerit 128.49. 258.20

Ratherius Epiſc. Veronenſis, quid ſcripſerit & quando 259.13

Ratherius Francorum rex 23 quot annis regnarit 17.29 quando mortuus ibid.40

Ratherdama vrbs à quo conſtructa & nominata 17.41

Ratiſpona olim Tyberina à quo condita, & vocata 100.19

Raymundus Sebride, quid ſcripſerit & quando 351.34

Regalia Imperii inſignia 108.49

Regenfridus Dux Phriſonum à Carolo Martello ſuperatus 92.28

Reges in Bauaria quando ceſſarunt 102.35

Reges Francorum ſub poteſtate Maiorum Domus, ſeu Comitum Palatinorum 93.24

Reges Francorum quomodo, & quando ad conuentum publicum, proficiſci ſoliti ſint 93.38

Reges Francorum multi à Clodoueo occiduntur 41.14

Regiones & Ciuitates præcipuæ Francorum poteſtati ſubiectæ, quæ 94.18

Regis Francorum Baſan, metus perterruit omnes 8.4

Regina magicis artibus dedita 15.31

Regino Abbas Prumienſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 129.6. 258.49

Reguli Francorum multiplicantur 39.50 omnes fere interficiuntur. ibid.58

Regni Francici diuiſio bipartita, in perpetuum duratura 99.14
Regnum Francorum inter Pippinum & Carlomannum, duces Brabantiæ diuiditur 93.16
Regnum Franciæ ſæpe diuiſum 42.22
Regnum Germanicum inter tres fratres diuiditur 99.47
Regnum Germaniæ etiã ſine Imperio eſſe poteſt ib.40
Reinhardus epiſc. Wirtzburg. XXXV. quot annis præfuerit 82.11
Reinardus de Fronthouen, monachus, quid ſcripſerit, & quando 151.38
Reinherus Forolinienſis, quid ſcripſerit, & quãdo 319.54
Reinherus Piſanus, quid ſcripſerit & quando 303.41
Remaclus fit epiſc. in Traiecto 54.46
Remigius monachus, quid ſcripſerit, & quando 256.55
Remigius abbas Cœnobii S. Luthuini Mediolacenſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 131.34
Remigius Hunibaldum baptizauit, & quando 2.9
Remigius Clodoueum regem ad baptiſmum præparat. 40.53
Remigii ad Clodoueum regem baptizandum, dictum 14.22
Reſpendial Rex Alanorum ex Hiſpania Wandalis auxilio venit 34.26
Rethicius epiſcopus, quid ſcripſerit & quando 202.40
Rex Germaniæ duo habet, Regnum & Imperium 99.33
Rex Francorum diuinæ æſtimationis appetens 7.43
Rex Germaniæ, confirmatione Papæ non indiget, ſed Imperii ratione, à Papa confirmatur 99.34
Rex Francorum ad pacem ſtolidus & ad bellũ ineptus 7.28
Rex Francorum ſeruus ſeruorum, nomen regis habet ſine re 94.13
Rhodon genere Aſianus, quid ſcripſerit, & quando. 194.11
Richardus, Wiſogothorum rex, cum Francis fœdus facit 48 10
Richardus monachus Pariſienſ. quid ſcripſerit & quãdo 274.34
Richardus de Media villa, quid ſcripſerit & quando. 301.4
Richardus Malumbra, quid ſcripſerit, & quãdo 307.10
Richardus de Senis, quid ſcripſerit, & quando 302.48
Richimerus Francorum Rex XXXVII. quot annis regnarit 27.29 *quando mortuus* ib.49
Richimerus R. Francor. XXIV. quot annis regnarit 17.46 *quando mortuus* 18.43
Rinacharius rex Franciæ Cameracẽſis, cum fratre occiditur 41.53
Rodericus epiſc. Samorenſ. quid ſcripſerit, & quando. 369.3
Rogerius monachus Corbeienſis, quid ſcripſerit & quãdo vixerit 132.31. 264.13
Rogerius Siciliæ inuaſor contra Conradum regem exercitum conſcribit 109.1
Rolandinus de Romanciis, quid ſcripſerit, & quando. 288.2
Roma à Gothis capta, ſubuertitur 83.25
Roma capitur & ſubuertitur ab Alarico, rege Gothorum 34.16
Romani Francos ex Hiſpaniæ finibus eiiciunt 72.50
Romani Galliam occupantes Theodomerum Regem cum matre ſua Aſtila, capiunt 76.10
Romani triginta millia Alemannorum cædunt 76.53
Romani imperii ſedes in ciuitatem Treuirorum tranſlata 77.30
Romani in Britannia cæſi 20.55
Romani legiones in Britanniam mittunt 16.33
Romani Germanorum & Francorum confœderatione valde terrentur 13.35
Romani Sicambris bellum indicunt 12.21
Romani a Francis victi 27.46
Romani quomodo nomen Francorũ cognouerint 14.33
Romani Gallorum vires augent 11.30
Romani a Sueuorum finibus arcentur 24.34
Romani Francos aſtutia decipiunt 31.25
Romani Sueuos grauiter affligunt 24.24
Romani ocio torpentes à Francis magnam accipiunt cladem 22.43
Romanorum in Germanos expeditio 15.9
Romanorum colonia à Sicambris affliguntur 12.19
Romanorum plus quam quadraginta ſex millia interfecti 74.9
Romanorum legiones in Germaniam miſſa reprimuntur 20.18
Rora fluuius vnde nomen habeat 19.52
Rorich Regis filius, in flumine ſubmerſus, nomen flumini dedit, vt Rora diceretur 71.43
Roricus Francorum Dux in Rora fluuio ſubmerſus 19.51
Roſuida Sanctimonialis virgo, monaſterii Gandeshemenſis, quid ſcripſerit & quãdo claruerit 129.26
Rudolphus de Bruxella, quid ſcripſerit & quando 154.18. 353.23
Rudolphus de Rudesheim, Epiſ. Vratislauienſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 163.27
Rudolphus Epiſc. Wirtzburg. 10 *quot annis regnarit* 80.54
Rudolphus ex duce comes Bauariæ Ratiſponam capit 105.12
Rudolfus II. Epiſ. Wirtzburg. 59. *quot annis præfuerit* 83.14
Rudolphus Dux Bauariæ, fit comes in Schryern 104.55
Rudolfus abbas S. Trudonis, quid ſcripſerit & quando 136.25. 273.8
Rudolphi Comitis Palatini Rheni, in Angliam fugati, filii, Comitatum Palatini Rheni recuperant 113.50
Rudolphus Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, quam vxorem & quos filios habuerit 111. 26 *pulſus à Fratre, in Angliam fugit & ibi moritur* ib.35
Rudolphus Langius, Monaſterienſis, quid ſcripſerit & quando 168.32
Rudolphus de Euſchringen Cancellarius Archiepiſcopi Badenſis, quid ſcripſ. & quando 172.55
Rudolphus Agricola, quid ſcripſerit, & quãdo mortuus 196.30
Rufinus monachus quid ſcripſerit 212.54
Rugerus Epiſcopus Wirtzburg. 28. *quot annis præfuerit* 81.54
Ruggandus Epiſ. Metenſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 124.26. 251.9
Rupertus abbas monaſterii Caſſinenſis, quid ſcripſerit & quando 262.32
Rupertus Rex Franciæ, quid ſcripſerit & quando claruerit 260.30
Rupertus abbas Tuitienſis, quid ſcripſerit, & quando 272.28
Rupertus Palatinus, Rex Romanorum, quot filios & filias

lias habuerit 116.36 Quando, & vbi in Regem Romanorum electus ibid. 40 moritur in Oppenheim & ſepelitur Heidelbergæ ibid.47
Rupertus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, ſine prole moritur 114.13
Rupertus Epiſcop. WirtZburg. 26 quot annis regnarit 81.39
Rupertus baptiZat Theodonem, Ducis Bauariæ filium Ratiſponæ 100.52
Rupertus abbas Lympurgenſis, vir doctus 136.8 quid ſcripſerit ibid.18.272.52
Rupertus abbas Tuicienſis, quid ſcripſerit & quando clarnerit 135.41
Rupertus Anglicus, Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, ſine liberis mortuus 118.36
Rupertus Pipinus Dux Bauariæ, & Comes Palatinus Rheni, contra Turcam proficiſcitur 117.19 vbi ſepultus ſit ibid.26
Rupertus Comes Palatinus Rheni, & princeps Elector, poſt ſecundum eodem die triumphum, a Saxonibus capitur 115.30
Rutgerus Sicamber Gelrenſis, quid ſcripſerit, & quando 174.49
Ruthwicus Francorum hiſtoriographus 18.45

S

Sacerdos Iouem conſulens, inſano ſimilis 2.54
Sacerdotum apud Sicambros poteſtas & autoritas magna 11.50
Sacerdotes Sicambrorum quales fuerint 8.25
Sacerdotum Francicorum cibus & exercitatio 6.17
Sacrificia Ioui & Veneri a Sicambris offerũtur 65.15
Sala fluuius vnde dicatur 26.39
Salagaſtat villa iuxta Meni ripas a quo extructa 35.12
Saligæ leges à Salagaſto latæ 83.44
Salomon, Epiſ. Conſtantienſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 127.17
Saluianus presbyter Maſſilienſis, quid ſcripſerit & quando 233.45
Samuel presbyter, quid ſcripſerit & quando 233.58
Sanctes de Arduinis, quid ſcripſerit & quando 353.51
Saxones rebelles coercentur a Francis 44.47
Saxones ex Italia ad ſedes ſuas reuertuntur 46.26
Saxones Francis tributum negant 50.19 debellantur à Lothario 27
Saxones, Pippino Francorum Regi, ſingulis annis 300 equos ſe daturos promittunt 96.30
Saxonibus tributum 500 boum à quo impoſitum 90.37
Saxones contra datam fidem Haſſios Carolo Regi fideles deuaſtant 97.16
Saxones tempore Caroli Magni, cultores idolorum 97.20 Multi eorum baptiZantur 98.6
Saxonum crudelis impietas 97.45
Saxones & Sclaui a Carolo Magno in ordinem rediguntur 98.7
Saxones trans Albim habitantes, à Carolo Magno, in Franciam transferuntur 98.23
Saxones Eccleſiam Fritislariæ incendere tentantes, a duobus Angelis terrentur, & in fugam vertuntur 97.20
Saxonia à Carolo Magno, ſepties debellata & vaſtata 97.3.24.30.36.56.pag.98.5.23
Saxones & Doringi in Sicambria contra Gallos in ſocietatem expetuntur. 9.32
Saxoniæ fines a Gothis rurſus liberati 14.2
Saxonum prouerbium Ecce Camber 5.20
Saxones per leonem Marsi mira deuicati 5.34
Saxones Francorum gentem ſeu Scythas tanquam fratres recipiunt 3.50
Saxones ex Troianis procreati 3.48
Saxones ad ſubiectionem a Carolo Pippini filio compelluntur 60.33
Saxonibus tributum remittitur 53.20
Saxones à Romanis victi 28.32
Scheyrenſes Comites, multi 103.29 intra annos tres fere omnes mortui ibid.34
Scheyern caſtrum in monaſterium quando mutatum 103.33
Scheyrenſis comitatus, continet quatuor comitatus alios 105.45
Scheyern in Bauaria à quo extructum 103.8
Scheyrenſis caſtri pars vna Diabolo oblata 110.21
Schola ſub quercu 19.8
Scoti, Britanniæ regno ſubiiciuntur 39.22
Schutterenſe monaſterium non fundatum ab Offone Angliæ Rege 61.7
Sebaſtianus Murrho Colmarienſis, quid ſcripſerit, & quando 168.18
Sebaſtianus Titio alias Brant Argentinenſis, quid ſcripſerit, & quando 173.32
Sebatius Epiſ. quid ſcripſerit & quando 232.49
Sedanus Regis filius propter adulterium à patre, capite truncatur 7.53
Sedulius presbyter, quid ſcripſerit & quando 225.46
Selgenſtat ciuitas in littore Mœni, olim Salagaſt dicta, a quo condita 83.48
Serapion Epiſcopus quid ſcripſerit, & quando 204.57
Serapion Eccleſiæ Antiochenæ Epiſcopus quid ſcripſerit & quando 194.44
Sertorius monachus, quid ſcripſerit & quando 320.21
Seuerianus Epiſcopus Gauellenſis quid ſcripſerit & quando 216.49
Seuerus presbyter quid ſcripſerit & quando 218.19
Seuerus Epiſcopus, quid ſcripſerit, & quando 244.42
Seruus Dei, Epiſcopus, quid ſcripſerit & quando 234.52
Seuerus Senator Romanus in Britannia occiſus 20.55
Seuera Abbatiſſa prope Treuerim 54.5
Sicambrorum viginti millia trucidantur 13.17
Sicambri magnam à Romanis accipiũt cladem 12.32
Sicambri poſt interfectum in pugna Regem ſuum Gallos ſuperant 11.37
Sicambri Gallos donec vincerent, ſemper impugnarũt 10.20
Sicambri Heligaſtum Deum eſſe factum credunt 8.48
Sicambri græco ſermone ſacra ſua peragunt 6.4
Sicambri patria lingua relicta, Germanorum vel Saxonum lingua vti incipiunt 5.52
Sicambri prius Nonimagi dicti 5.25
Sicambri vnde dicti 5.23
Sicambri amore ſui Regis Francos ſe vocari ſtatuerunt 68.57
Sicambri ad Rheni flumina venerunt 63.39
Sicambri Friſiam in hyeme expugnant 64.15
Sicilia Francis tributaria facta 44.44
Sicilia regnum papa ſibi adſcribit 108.53
Sigebertus de Beka, quid ſcripſerit, & quando 143.44.311.57
Sibylla de Brunia reginæ vaticinium 45.49
Sidonius Epiſcop. Auernorum, quid ſcripſerit, & quando 234.25
Sifridus de Moguntia Epiſ. Cyrenenſis, quid ſcripſerit, & quando mortuus ſit 162.4.369.33
Sigebertus Francorum apud Coloniam Regulus con-

ſtituitur 39.53
Sigebertus Lotharii filius, vbi & quamdiu regnarit 45.44
Sigeberti regnum à fratre Hilperico vaſtatur 46.7
Sigebertus Auſtraſiæ rex, filium admodum paruum Grunwaldo commendat 55.29
Sigebertus Colonæ Agrippinæ Rex, dolo Clodouei, interficitur à filio 41.27
Sigebertus Dux Francorum in Alemãnia conſtituitus 49.32
Sigebertus tyrannidem Theodorici Regis effugiens, vbi latuerit 89.16
Sigebertus Theodoberti Regis filius in habitu Scholari in Franciam orientalem fugit 48.50 Fit dux Alemannorum Heluetiorum ibid.52 nomen regium non vſurpat ibid.54
Sigebertus puer ſeptem annorum fit rex Auſtraſiæ 53.5 Moritur 55.28
Sigefridus Epiſc. Wirtzburg. 31 quot annis præfuerit 82.3
Sigebertus Auſtraſiæ rex, fratrem Hilpericum oppugnat, & prælio fugat 46.48 vxorem ducit Brunihildem, Regis Weſogothorum in Hiſpania filiam ibid.50 Hunnos in nomine Chriſti pugnans vincit ibid.55. inſidioſe occiditur 47.24
Sigebertus monachus, Gemblacenſis, quid ſcripſerit & quando 270.13
Sigeburgum Caſtellum Saxonum, duobus à Bunna ex oppoſito Rheni diſtans milliaribus, a Carolo Magno expugnatur 97.31
Sighildis Heriberti mater, vxor Lotharii 50.34
Sigiſmundus Epiſ. Wirtzburg. 56 quot annis præfuerit 83.8
Sigiſmundus Burgundiæ rex, filium ſuũ Sigericum interficit 43.33 magnam agit pœnitentiam ibid.36
Simon de Cremona quid ſcripſerit, & quando 319.36
Simon de Caſſia, quid ſcripſerit & quando 320.1
Simon monachus cœnobii Haffligemenſis, quid ſcripſerit 139.29.303.20
Simon de Spira Doctor Pariſienſis, quid ſcripſerit & quando mortuus ſit 145.8.320.13
Simplicianus Medioloanenſis Epiſc. quid ſcripſerit & quando 224.1
Simplicius papa, quid ſcripſerit & quando 234.42
Siricius papa, quid ſcripſerit & quando 221.44
Siſinnius ad Francos pro exigendo tributo miſſus, cum omnibus ſuis interimitur 32.6
Sylua carbonaria, vbi Franci ſuperati 78.39
Symmachus papa, quid ſcripſerit & quando 237.38
Symmachus patricius & Conſul Rom. quid ſcripſerit & quando 237.52
Synodus Treuirenſis à Maximo, Cæſare, conuocata 30.56
Syluestri S. Eccleſia Romæ, à quo conſtructa 95.15
Socrates Græcus, quid ſcripſerit & quando 237.38
Soles in cœlo tres ſimul viſi 16.50
Smaragdus Abbas S. Michaelis in Saxonia, quid ſcripſerit, & quando claruerit 129.47.259.47
Solenniacum monaſterium à quo fundatum 52.57
Spira Romanis erepta 39.46
Spira à Wandalis deleta 33.43
Stein Inſula Rheni, vbi S. Othmarus mortuus eſt 96.49
Steingarden monaſterium à quo extructum 107.39
Stephanus Hoeſt Laudenburgenſis, quid ſcripſerit & quando mortuus ſit 162.21.370.7
Stephanus papa IV. Ludouicum poſt Caroli Magni obitum, Imperatorem Romanum conſecrat 98.47
Stephanus, Epiſcop. Halberſtatenſis, quid ſcripſerit, & quando mortuus 135.32.270.42
Stephanus Epiſcopus Leodienſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 128.40.259.29
Stephani Comitis Palatini Rheni, Ducis Bauariæ Bipontini, filii 119.5
Stephanus Bipõtinus, Comes Palatinus Rheni, quas vxores, & quot filios habuerit 117.54
Stephanus Dux Bauariæ in Ingelſtat 115.59
Stephanus Dux Bauariæ filius, Henrici Ducis in Lanſhuta, quot filios reliquerit 112.23
Stilicon Alaricum in itinere Galliam verſus oppugnat 34.8 Capite truncatur ab Honorio Imperatore ib. 14
Strabus monachus Fuldenſis, quid ſcripſerit & quando claruerit 126.39.254.31
Straubingen ab Imperatore Ludouico in propria perſona octo ſeptimanis obſidetur 113.1
Sueui in Saxonia habitant annis 14. 46.20
Sueui Saxonibus introitum denegant 46.28 vincuntur & expelluntur a Saxonibus ib.33
Sueui cum Francis pacem firmant 26.26
Sueuorum rebellio reprimitur 94.40
Sueui & Doringi, diſſenſionem ſuam, Francis componendam committunt 26.28
Sueui à Romanis afflicti, Francos in auxilium vocant 24.24
Sueui bellum indicunt Doringis 25.15
Sueuus Doringum in Duello perimit 24.44
Sueui a Romanis affliguntur & Francos, Thuringos, Saxoneſque in auxilium vocant 74.2
Sueui alias Alemanni dicti ibid.
Sueuorum & Thuringorum perpetua, occulta tamen diſſenſio 74.39
Sueuorum & Thuringorum diſſidium quomodo ſublatum 75.22
Sueui à Romanis non longe à lacu Banaco cæduntur 73.3
Sunda vrbs non procul a mari, à quo conſtructa & cur ſic dicta 18.25
Sunenberg & Suntheim oppida à quo cõſtructa 79.50
Sunno Antenoris Regis patruus moritur 5.33
Sunno primus dux Marchiæ Brandenburg 18.10
Sunno Francorum Orientalium 9 quot annis regnarit & quando mortuus 79.49
Sunno Antenoris patruus eum vt Dominum veneratur 5.7
Sunonis filius in Rheno ſubmerſus 5.35
Sunno Francorum Rex 29 quot annis regnarit 20.50 quando mortuus 21.5
Sunnonis nepos Marcomirus, moritur 5.58
Swanhildis Griphonis mater, filium aduerſus fratres inſtigat 93.47
Swartzachenſe monaſterium non procul à Mœno flumine, à quo conſtructum 98.52

T

Tabula fluuius in Gallia 36.26
Taſſilo Dux Bauariæ quomodo ad ducatum peruenerit 100.49 Sclauos deuincit ibid.54 iurat in fidem Caroli Magni 101.5 Excommunicatur à papa ib.6 oppugnatur à Carolo M. ib.13 detruditur in monaſterium ibid.20
Tatianus hæreſiarcha quid ſcripſerit & quando 195.27
Tecla ex Anglia oriunda monialis 62.25
Tegarana gens a Sicambris ſuperata 8.50
Templa Idolorum in Britannia, conuertuntur in honorem veri Dei 20.39
Templa Franci ab initio non habuerunt 6.5

Templum Ioui in vrbe Neomago conſtructum 6.12
Templum Petri & Pauli, Pariſiis a quo extructum 86.55
Terracona vrbs à Francis ſubuerſa 72.48
Terræ motus & ſigna in cœlo multa 36.55
Terræ motus per totum mundum, tempore Valentiniani 76.49
Tertullianus presbyter, quid ſcripſerit & quando 195.4
Thabor mons 8.58
Thaborinus Rex à Sicambris occiſus 8.53
Theodocion Epheſinus, quid ſcripſerit, & quādo 194.6
Theodolus presbyter Italus, quid ſcripſerit & quando 235.29
Theodorus Epiſcopus quid ſcripſerit 204.36
Theodorus presbyter, quid ſcripſerit & quando 217.16
Theodorus Septimus Archiepiſcopus Cantuarienſis, quid ſcripſerit & quando 246.45
Theodorus Gaza Theſſalonicenſis, quid ſcripſerit & quando 372.54
Theodorus Anchiranus Epiſc. quid ſcripſerit & quādo 222.42
Theodoricus Epiſcopus, quid ſcripſerit & quādo 222.6
Theodulphus Epiſc. Aurelianenſis, quid ſcripſerit & quando 252.15
Theophilus Epiſ. quid ſcripſerit & quando 211.34
Theophilus Eccleſiæ Antiochenæ Epiſc. quid ſcripſerit & quando 192.56
Thomas Walden, quid ſcripſerit & quando 351.56
Thomas de Argentina, monachus ordinis Auguſtini, quid ſcripſerit, & quando 145.41
Thomas de Kempis monachus, quid ſcripſerit & quando 151.1
Thomas de Cantipatro, quid ſcripſerit, & quando claruerit 141.29
Thomas de Haſelbach, quid ſcripſerit, & quando 150.41
Thomas de Argētina ordinis frat. prædicatorum, quid ſcripſerit, & quando 180.39
Thaſſilo fit Rex Bauariæ, & Sorabos ſuperat bello 47.57
Theocalus Sicambrorum pontifex & hiſtoriographus 6.1
Theodo Epiſcopus Wirtzburg. 12 quot annis regnarit 80.58
Theodo rex Bauariæ quando regnarit 100.28
Theolindus Regina deuotiſſima 89.57
Theolinda Longobardorum Regina, Agilulfum ſibi regem & maritum eligit 47.52
Theodomirus Francorum rex 38 quot annis regnarit 27.53 *A Romanis capite truncatur* 28.11
Theodoricus rex inertiæ deditus 91.29 *monaſterio includitur* ibid. 37
Theodoricus rex, Theodobertum fratrem occidit 89.10
Theodoricus Abbas, S. Benedicti ordinis, quid ſcripſerit & quando 138.54. 269.34
Theodericus rex fratrem Theodobertum fugientem, Coloniam vſque perſequitur 48.29 *Coloniam militibus cingit* ibid. 30 *Caput fratris ſui à Colonienſibus petit* ib. 32 *Fratre trucidato, Coloniam cum vniuerſo Auſtraſiorum regno in deditionem accipit* ibid. 39 *moritur veneno Brunihildis auiæ ſuæ* ib. 58
Theodericus Abbas S. Trudonis, quid ſcripſerit & quando 135.16
Theodericus monachus Cœnobii S. Matthiæ Apoſt. prope Treuerim, quid ſcripſerit & quando claruerit 131.19. 217.37
Theodericus monachus S. Albani apud Moguntiam, quid ſcripſerit, & quando 134.1
Theodericus Archiepiſcopus Treuerorum, quid ſcripſerit & quando claruerit 131.26. 266.56
Theodoricus Epiſcop. Wirtzburg. 42 quot annis præfuerit 82.30
Theodoricus rex Wiſogothorum interfectus 37.17
Theodericus de Herxen, quid ſcripſerit & quando 164.40
Theodoricus Francorum rex 60 quot annis regnarit 60.50 *Quando mortuus ſit* 61.41
Theodoricus Francorum rex 54 ex monaſterio reuocatus in regnum reſtituitur 56.33 *Synodum conuocat, & epiſ. ab officio remouet* ib. 48 *moritur* 57.37
Theodoricus Francorū rex 54 quot annis regnarit 56.12 *detruditur in monaſterium* ibid. 14
Theodericus Greſpmundus Moguntinus, adoleſcens 18 annorum, quid ſcripſerit & quando 176.6
Theodericus de Oſenbruck, quid ſcripſerit & quando 176.42
Theodoricus Vlſenius, quid ſcripſerit, & quādo 176.55
Theodoſius Cæſar Mediolani mortuus 33.10
Theoneſtus Epiſc. Philippenſis ab hæreticis in exilium eiicitur 35.30
Thilmannus, Prior S. Chriſtophori in Rauengiſburg, quid ſcripſerit, & quando 165.56
Thilmannus Dulmanenſis Weſtphalus, quid ſcripſerit, & quando 181.54
Thilmannus de Aquiſgrani, Prior inferioris Alemāniæ, quid ſcripſerit, & quando 146.16
Thuringi quam ob cauſam Clodoueo Francorum Regi bellum intulerint 85.52
Thuringorum plus quam duodecim millia à Sueuis trucidantur 74.30
Tiberianus Romanorum præfectus à Francis bello ſuperatus 27.37
Ticonius Afer, quid ſcripſerit 211.1
Titus Epiſc. Botrenus, quid ſcripſerit, & quando 205.49
Tornacenſis vrbs expugnata 36.33
Traianus natione Hiſpanus, fit Cæſar Coloniæ 18.40
Traianus tertiæ & quartæ perſecutionis Chriſtianorum autor 71.8. & 10
Traiecti ſuperioris, Epiſc. transfertur Leodium 58.19
Treuga inter Gallos & Sicambros ad annos 10 facta 11.43
Treuirenſes, Moguntinenſes & Colonienſes afflicti 16.25
Treuirorum vrbs temporibus Abrahæ patriarchæ conſtructa, a Francis incenditur 28.9
Treuirorum multa millia à Francis caduntur 32.44
Treuirorum vrbs ſedes Imperii à Maximo facta 30.55
Treuirorum Ciuitas ſub quo imperatore capta 37.33
Treuirorum vrbs à Wandalis deſtructa 33.44
Treuirorum vrbs a Francis capta & expugnata 37.48
Treuirorum vrbs à Francis qua occaſione capta 37.29
Treuerica Eccleſia multos accipit clericos 44.25
Tributum Valentiniano à Francis denegatum 31.54
Tributum 500 boum, Saxonibus ad tempus remittitur 90.51
Tributum Romanis Franci denegant 78.15
Triphilius Epiſcopus, quid ſcripſerit 204.51
Triphon Origenis auditor, quid ſcripſerit & quando 197.11
Trithemius tria volumina ſcripſit annalium 1.27 *Tempus primi voluminis* ibid. 44 *Secundi* ibi. 47 *Tertii* ibid. 53

Trithemii annalium de monaſterio Hirſaugienſi volumina duo 59.3
Trithemii compendium vel breuiarium, cuius opera conſeruatum 63.2
Thrithemius quorum autorum ſententiam ſecutus ſit 42.54
Trudo Hasbaſienſis cœnobii fundator 56.4
Tungrorum fines, regum Francorum ſedes 27.95
Turpinus Archiepiſcopus Remenſis, quid ſcripſerit, & quando 255.20
Tyberius Cæſar Romanus à Francis ſuperatus 15.40
Tyrannis Clodonei Regis, erga cognatos ſuos 41.14
Tyrolis comitatus, Rudolpho Duci Auſtriæ ſubiicitur 134.24

V

VAlentinianus Cæſar, qui cum Theodoſio regnauit, Francos delere conatur 31.18 *cogitur retrocedere in Italiam* ibid. 24 *Francos tributarios facit* ibid. 27
Valentinianus à Francis tributum exigit 31.53
Valentinianus Imperator laqueo interit 32.51
Valentinianus Rom. Imperator bellum cum Saxonibus gerit cis Oderam, non procul à mari 28.29
Vaſcones a Francis ſuperantur 51.15
Vaticinium Hildegaſti de armis & potentia Francorum 72.10
Vaticinium Hildegaſti in die natalis Hilderici Regis Francorum 21.30
Vdalricus de Argentina monachus quid ſcripſerit & quando 141.50
Vecht fluuius à quo nomen acceperit 19.12
Vechtanus Francorum ſummus pontifex vates & hiſtoriographus 19.4
Vechtanus pontifex Francorum in aqua perit 19.11
Veneris Sacerdotes virgines, certis anni temporibus iuuenes admittunt 66.27 *poſt primum partum templum deſerere coguntur* ibid. 32
Veritas duello probata 24.42
Verus Epiſcopus Hiſpalenſis, quid ſcripſerit & quando 249.21
Victor Epiſcopus Capuanus, quid ſcripſerit & quando 235.5
Victor Cartennæ Epiſcopus, quid ſcripſerit & quando 232.21
Victor Epiſc. Cummenenſis, quid ſcripſerit & quando 242.3
Victor Maximi filius, gladio perit 31.9
Victorinus Afer, quid ſcripſerit & quando 205.36
Victorinus Maſſilienſis Rhetor, quid ſcripſerit & quãdo 228.6
Victorinus Epiſ. Pictauienſis quid ſcripſerit 199.51
Victorinus Aquitanicus, quid ſcripſerit, & quando 232.30
Victorianus Buconſius, Epiſ. quid ſcripſerit, & quando 233.16
Vigilius Diaconus & monachus quid ſcripſerit, & quando 225.6
Vincentius presbyter quid ſcripſerit & quãdo 233.31
Vincentius monachus & presbyter, quid ſcripſ. 228.21
Vincentius Ferrarius de Valentia, quid ſcripſerit & quando 349.52
S. Vincentii tunica Francis datur 44.33 *vbi aſſeruata* 45.8
Vincentius ex Duce monachus & abbas 56.2
Vincentius Gruner de Zuickauia, D. Pragenſis, quid ſcripſerit, & quando 152.15
Vinum apud Moſellanos quando cœperit 84.23
Virgines 71000 *ex Brittannia Armericum mittende Londoniæ congregantur* 30.10
Virgines in mari periclitantur 30.16 *magnã parte ſubmerguntur*, ibid. 20. *à barbaris capta interficiuntur* 22. & 33
Virginum in mari pereuntium hiſtoria 77.48
Vitellius Afer, quid ſcripſerit & quando 217.7
Vites ad Moſellam a Francis ex Frãcia orientali trãslata 84.26
Vlsida Regina pregnans, in venatione, vna cum marito occiditur 91.42
Vrſinus monachus quid ſcripſerit, & quando 232.57
Vrſula S. pater quis fuerit 77.35
Vrſula virgo ſpecioſiſſima & Chriſto valde deuota 29.56 *a Conano in vxorem expetitur* 30.1
Vtherpendragonis Britanniæ Regis filius 39.14
Vulpi ſeu Welff, ducatus Bauariæ hæres legitime, ducatum acquirit 107.4

W

WAlamirus Rex Oſtrogothorum, cum Hunnis imperium vaſtat 37.4
Walaricus monachus 54.35
Walfridus Abbas monaſterii S. Galli, quid ſcripſerit & quando claruerit 124.14. 149.27
Waltherus Francorum Rex 33 *quot annis regnarit* 23.16 *quando mortuus* ibid. 36
Wandali vnde originem habuerint 83.35
Wandalorum 20 *millia à Francis trucidãtur* 83.32
Wandali Rhenum tranſeunt 33.34
Wandalorum 20000 *vna cum Rege ſuo Godgiſith a Francis interempti* 34.25
Wandali in Gallia ſibi Regem Godgiſith faciũt 33.55
Wandali relicta Gallia Hiſpaniar. partem occupant, & 30 annis fere inhabitant 34.5 *Hipponam vrbem deſtruunt* ibid. 6
Wandali Franciam ingreſſi fugantur 93.13
Wandalinus monachus & eremita 54.29
Wandelbertus Diaconus & monachus Prumienſis, quid ſcripſerit, & quãdo claruerit 127.27. 256.20
Wandregiſilus quis fuerit, & quãdo claruerit 57.28
Wanius & Melga Hunnorum & Pictorũ Reges Britanniam vaſtant 30.46 *fugantur in Hiberniam* ibid. 52
Wanius rex Hunnorum, & Melga Rex Pictorum à Gratiano mercede conducti fines Germaniæ & Galliæ affligunt 30.27
Waſconum 385 *millia vno die trucidantur* 93.5
Waſtbaldus quo vſq; hiſtoriam Francicam perduxerit 4.53
Welffus Dux Bauariæ Ethelinam vxorem parenti eius remittit 107.16 *Remotus à Ducatu, reſtituitur* ibid. 34 *proficiſcitur ad terram Sanctam* ib. 36
Welffo, Welffi Ducis Bauariæ filius, in Italiam proficiſcitur 108.5
Welffo Bauariæ Dux Conrado Regi contrarius 109.8
Wenericus, Epiſ. Vercellenſis quid ſcripſerit, & quando claruerit 134.10. 266.45
Werenbertus monachus apud S. Gallum, quid ſcripſerit & quando claruerit 128.20
Wernerus abbas monaſterii S. Baſilii, quid ſcripſerit 138.46
Wernerus Roleuinck, monachus Carthuſienſis, quid ſcripſerit & quando 170.21
Weſel vicus, vbi Lippia Rhenum influit 97.58
Weſtphalorum Regio à Carolo Magno in deditionem accepta 98.2
Weſtualen ſeu occidentales Galli, cur quando & qui Saxones dicti 46.38
Wilberius epiſc. Carnoten. qd ſcripſ. & quãdo 273.48
Willibaldus epiſ. Eiſteten. qd ſcripſ. & quãdo 249.52
Wilhelmus de Oppenbach Doctor Pariſienſis, quid ſcripſerit 149.3

Wilhel-

Wilhelmus monachus Haffligemenſis 143.8
Wilhelmus Abbas Hirſaugienſis, quid ſcripſerit & quando mortuus 134.47
Wilhelmus Holland. Dux Bauariæ rationis vſum amiſit 115.4
Wilhelmus Ockan ordinis minorum contra papam ſcribens, eum hereticum declarat 115.26
Wilhelmus de Aquiſgrani quid ſcripſerit & quando 168.51
Wilhelmus de Velde Gelrenſis, quid ſcripſerit & quãdo 172.12
Willerammus Abbas Mersburgenſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 134.27.267.22
Willebrordus monachus ex Anglia in Frãciam Gallicanam venit 57.26
Willebrordus Romæ à papa Sergio, Friſonum Epiſcop. factus 57.56
Willibaldus Epiſcopus Eyſtetenſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 124.20.249.52
Winãdus de Stega paſtor Bacheracenſis, quid ſcripſerit & quando 156.33
Windekindus rex Saxonum, Francorum auxilio Gothos vincit 70.47
Winds à Francis & Saxonibus ſuperantur 53.17
Windichinus monachus Corbeienſis, quid ſcripſerit, & quando claruerit 129.17.260.1
Wingarten monaſterium a quo fundatum 107.40
Wirtzburgum olim Marcopolis dicta 49.20
Wirtzburgenſium Epiſcoporum ſeries, vſque ad Laurentium de Bibera 80.30
Wirtzburg. Epiſcopatus inſtituitur 62.35
Wirtzburg vrbs in loco quodam olim Lunau dicto 75.30
Witikindus ex Weſtphalorum primoribus Carolum Magnum metuens, ad Daniæ regem profugit 97.39
Wolframus de Grunbach, Epiſcop. Wirtzburg. 49. *quot annis præfuerit* 82.44
Wolfgerus Epiſcop. Wirtzburg. 6. quot annis regnarit 80.44
Wolffhelmus Abbas Bruwilerenſis, quid ſcripſerit, & quando mortuus 135.1
Wolffradus maior domus Francorum 56.24
Wolfrichus & Wolfilaicus, monachi 54.39
Wormatia Romanis erepta 39.45
Wormatia à Wandalis deleta 33.42
Wyndeſhein vicus in Francia Oriẽtali, à quo extructus 35.13
Wyſenburg. monaſterium regale à quo fundatum 51.22

Z

Z*Acharias papa Romanus, Pippinum declarat regem Francorum, & vt depoſito Hilderico, rex fiat expetit* 95.40
Zacharias papa, quid ſcripſerit & quando 249.58
Zozimus papa, quid ſcripſerit, & quando 229.19
Zozomenus Græcus, quid ſcripſerit, & quãdo 222.48

FINIS.

IOHANNIS TRITHEMII

SPANHEIMENSIS PRIMO, DEINDE D. IACOBI MAIORIS APVD Herbipolin Abbatis, viri ſuo æuo doctiſſimi

SECVNDÆ PARTIS

CHRONICA INSIGNIA DVO.

I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœceſis Spirenſis: eius fundationem & progreſſum ab Anno Chriſti DCCCXXX. vſque ad Annum MCCCLXX.

II. Coenobii Spanheimensis, Diœceſis Moguntinenſis: eius fundationem & progreſſum ab Anno Chriſti MCXXIIII. vſque ad Annum MDXXVI. vel potius res ab octo illis ſæculis in tota Eccleſia & Imperio memorabiliter geſtas, complectens.

QVORVM PRIVS COLLATIONE ARCHETYPI IPSIVS Auctoris manu ſcripti correctius & plenius; poſterius verò iſtud nunc primùm è tenebris erutum, ob inſignem vtilitatem optimâ fide in lucem editur.

Accedunt Epistolæ eiuſdem Familiares, ab exceſſu eius de cœnobio Spanheimenſi ad Principes claroſque viros ſcriptæ, hiſtoriis eius æui referctæ.

Ex Bibliotheca Cl. V. Marqvardi Freheri, *Conſiliarii Palatini.*

Cum Indice copioſiſſimo.

FRANCOFVRTI
Typis Wechelianis apud Claudium Marnium, & heredes Ioannis Aubrii.
M. DCI.

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISSIMO PRINCIPI, DN. IOHANNI ADAMO ARCHIEPISCOPO MOGVNTINO, SACRI Romani Imperii per Germaniam Archicancellario, & Principi Electori, &c.

Domino meo clementiſſimo.

EX quo mirificam Hiſtorię & voluptatem perſentiſcere à puero cœpi, & vtilitatem æſtimare cum creſcentibus annis addidici, iam dudum ita ſtatui, nihil rectius in litteris poſſe fieri, & de quo huic ſæculo magis gratulãdum ſit, quam quod omnia ad ſuperius æuum illuſtrandum facientia ſcripta, nec illa tantũ ſummæ, ſed etiam mediæ antiquitatis monumenta vndiq; eruere velut certatim laborant homines eruditi, & in publicum conferre geſtiunt. Quo in genere cum noſtræ etiam opellæ nonnulla hactenus Reſpublica litteraria libenter imputat, tum vero non vltimo inter ea loco exſtare cupio Trithemianorum iſtud Annalium non pœnitendum opus: quod ſolo titulo hactenus cognitũ, & à doctis deſideratum pariter & deploratum, à me tandem bona fortu-

na recuperatum, dignum luce & poſteritatis vſu continuo iudicaui. Ille in Diœceſi tua haud infimus Prælatus, ſed magis eruditionis merito (raro ea tempeſtate, vt paullo ſupra vulgus ſcientibus etiam de Magia calumniam generare poſſet) celeberrimum nomen adeptus, inter alia per Eccleſiam & Imperium memorabiliter geſta, res inprimis Moguntinas diligenti calamo conſignauit, & poſteritati conſeruauit. Cui dum patronum competentem pro more circumſpicio, rationem inire non potui, cuius iuſtius quam tuo, Reuerendiſsime Princeps Elector, nomini inſcribi poſſet adeoque deberet. Quod etiam conſilium Cancellario tuo, viro vere nobili, Philippo Wolfio à Roſebach (quem virum vt aliqua generis affinitate, ita magis animorum ſtudiorumque coniunctione me contingere, in felicitatis parte pono) facile comprobaui. Neque id tam, quod res Eccleſiæ (vti modo dixi) tuæ præ cæteris cum cura Auctor ille noſter literis mandauerit, vt perpetuum fere Chronicon Moguntinum hiſce Commentariis ineſſe dicere auſim: quam quod totius Imperii Germanici præcipua momenta viceſque accurate annotauerit: in quo eam tu cum ampliſsimo & antiquiſsimo præſulatu coniunctam dignitatem magno merito tuo ſuſtines, quam Græcus Auctor Nicetas Choniates, de prædeceſſorum tuorum aliquo

loquens,

loquens, τοῦ ἀρχηγοῦντος Ἀλαμανῶν, ὡς ἡ Λατίνων βούλεται φωνὴ, καγκελάριον, ὡς δὲ Ἕλληνες εἴποιεν, λογοθέτην vocat. Tuæ enim curæ & diſpoſitionis rerum per late patentem Germaniam à Cæſaribus gerendarum expeditio, perſcriptio, publicatio; tuæ Iuſtitiæ & tribunalis Auguſti conſeruatio, tuæ Comitiorum conuentuumque ſollemnium ordinatio. Tuæ igitur Archiua, tablina, chartophylacia. In quibus hoc genus monimenta & rerum omni æuo geſtarũ commẽtarios, neſcio an minus quam aliud vllum actorum regeſtorumq; genus aſſeruari publice interſit; ſine quibus profecto in magna plurimarum rerum grauiſsimarum ignoratione verſaremur. Iſtum certe Trithemium, vt præcedentium ætatum ſcriptores & reliquias omnes diligenter collegerat, euoluerat, excerpſerat; ita ſuo æuo geſtorum, in quibus potiſsimum ſe diffundit, teſtem locupletiſsimum habemus. Semper autem ita cenſui, nec me ſententiæ adhuc pœnitet, Hiſtoriam quę Teſtis Temporum audit, non dictis melius fidem facere poſſe, quam ſi de ſuo proprioq; ſenſu (vt cauſsidicorum filii loquuntur) cauſam ſcientię reddat. Qua vtiq; cauſa nimio pręſtare iudicant eruditi, vetera iſta cuicui modi religioſe cõſeruari, quam noua ſubinde ex animi ſententia procudi & compilari. Quod vtinam & ipſe Trithemius, eumq; ſequuti Nauclerus, Auentinus, aliiq; feciſſent: profecto quos illi auctores ſequuntur, quam ipſos legere non paullo maluiſſemus.

Sed ij quoniam aut latent alicubi captiui aut ſe-
pulti, aut etiam planiſsime perierunt, hoc inte-
rim Catone (vt Auguſtus dicere ſolebat) con-
tenti ſimus oportet. Quē interea ſi qualis in ma-
nus meas peruenit, fide optima repræſentarē ſin-
cerum & illibatum, tam probe defunctum fidi
editoris fore me officio putaui, quā ſcriptorum
ipſorum fidem veritatemq; præſtare editori mi-
nime incumbit. Neq; enim ferendi ſunt, qui in
alienis ſcriptis, præſertim antiquitate, ingenioſi
eſſe volunt: minus, qui audaces: minime omniū,
qui in Hiſtorię auctorib. ſibi permittūt quidquā
pro arbitrio aut affectu obmutare. Quod ſi Hi-
ſtorico vitio vertitur, iudicium narratis interpo-
ſuiſſe; quid editori eius? Et ſcripſerint ſane, vt li-
buit ſingulis, vt viſum, vt compertum: quando
nobis credere, vt libet, & de creditis iudicare, li-
berum eſſe volumus. Sufficiat nobis ea religio-
ne in edendo vſos, vt non verbulum mutare in-
dulgeremus; ſed potius cum cura ad Aucto-
ris archetypos, venerandæ antiquitatis miræque
elegantiæ codices, exigeremus, & quantum fie-
ri poſſet, integritati ſuæ relinqueremus. Quod
quidquid eſt operis, eo ipſo temporis articulo
abſolutum in luminis amas exire, quo tu Præſul
illuſtriſsime, viuis excedente laudatiſsimo anti-
ſtite Wolfgango Dalburgio, optatiſsimus illi ſuc-
ceſſor gubernacula ampliſsimi in Imperio mu-
neris capeſſeres; eiuſque fortunæ amiciſsimum

gratu-

gratulatorem ſereniſsimum principem Fridericum Palatinum Electorem collegam tuum, dominum meũ, nuper haberes; id verò ipſum præter ſuperiores cauſas nouam inſuper occaſionẽ ſuppeditare, adeoq; animum addere viſum eſt, de eodem illo virtuti tuæ debito delatoque honore tibi humili deuotione gratulandi, eumque vt tibi Deus Opt. Max. ſolidum & diuturnum, tuæque Eccleſiæ & prouinciæ ſalutarem eſſe velit, ex animo precandi. Quod noſtrum ſtudium vt pro eximia tua clementia boni conſulere digneris; Clementiſsime Domine, qua poſſum animi ſubmiſsione humiliter & enixe rogo & obteſtor. Vale. E Myrtileto, pridie Kal. Iun. Anno Chriſti M. D C I.

Reuerendiſsimæ Celſit. Tuæ

deditiſsimus

MARQVARDVS FREHERVS.

AD REVERENDISS. ILLVSTRISSIMVMQVE PRINCIPEM

IOHANNEM ADAMVM,

EX NOBILISSIMA BICKENORVM FAMILIA, DESIGNATVM ARCHIEPISCOPVM MAGVNTINVM, ELECTOREM IMPERII.

HVc usque magnis ritè negotiis
Adſcitus, acri prædite Palladis
Virtute, BICCENÆ propago
Stirpis; & arduitate victâ
Et mole rerum, culmen ad inclitum
Evectus, alto ſidera vertice
Contingis, o vivax ADAME,
Præſulis officio ſupremi
Suffectus, ex quo præ ſenio óccidit
Dalburgiorum ſidus herilium.
Gratantur omnes huic honori,
Huic oneri ſimul, huic tiaræ.
Nam cura feſſi quanta ſit imperI,
Regniquè lapſum jam minitantis, &
Secum trahentis quantacumque
Parietibus bene ſuſtinendis
Fulcra admoventur, ſcis liquidiſſimê;
Modumque noſti, publica quo regi
Res adminiſtrarique juſtê
Debeat: hoc meliore clavum,
Cum fluctuoſi motibus æquoris
Quaſſatur alnus remige languido,
Rector gubernabis Minervâ,
Inque ratâ ſtatione ſiſtes
Nantem carinam turbine lubrico.
Habes Philippũ ſed ROSEBACHIVM,
Dextræ fatigatæ levamen,
Suppetias tibi ferre promptum,
Æqui columnam, præſidium Dices.
At tute quantis quotque politius
Excultus es, divine Princeps,
Artibus, ingeniique donis!
Te ditat uber copia, multaque
Linguarum adornat cognitio virum;
Scitique delectant legentem
Hiſtorici, Critici, Sophique.
Quin & Poëſin discutis intimê,
Cenſorem agendo (ſcimus) idoneum.
Quapropter in coetum eruditum
Fervet amor tibi mirus ultro:
Quos inter inſignem auſpiciis ſacri
Iuris FREHERVM ponere amat Themis,
Iam multa promentem ſerenas
Hiſtoricûm monumenta in auras,
Excuſſa partim de veteri ſitu,
Sepulta partim pænè jacentia,
Partimque privato labore
Edita, publicitus legenda.
Tu ſumme Præſul, Mercurialium
Fautor virorum, jure putabis hunc
Et diligendum, & ſingulari
Præ reliquis animi viendum
Complexione, & triplice Gratiâ.
Hoc promeretur candor, & illius
Doctrina, virtus, acritasque,
Et vigiles operum lucernæ:
Per quas Monarchæ, cláraque Caeſarum
Regumque geſta, & ſtemmata Principum
Lucrantur immortale nomen,
Nunquam alio peritura ſaeclo.

PAVLVS MELISSVS Francus,
Comes Pal. & Eq. aur.
civis Romanus.

CHRO-

CHRONICA INSIGNIS, MONASTERII HIRSAVGIENSIS ORDINIS S. BENEDICTI, PER IOANNEM TRITHEMIVM ABBATEM SPANHEMENSEM edita.

Hiſtoria cõmendatio.

HISTORIIS conſcribendis veteres incredibilem diligentiam adhibuere, quibus Rempublicam non ſecus poſſe ornari crediderunt, quam armis defendi. Quippe cum hiſtoria ſit quædam memoriæ cõſeruatrix, virtutiſque exemplar, & prudentiæ comes: quæ vel ſola famam bonorum virorum, qui ſapientia, ſanctitate ac fortitudine ſeſe præſtare ceteris conati ſunt, ſempiterna quadam celebritate facit immortalem.

Demonſtratio exempli.

Quis originem mundi, annorumque ſupputationem, & illa quæ interea facta ſunt hodie neſcientibus innoteſceret? quis incarnationem, natiuitatem ex Virgine, doctrinam, miracula, paſſionem, mortemque ac reſurrectionem Ieſu Chriſti ſaluatoris noſtri æternique patris filij non credentibus perſuaderet? aut quis paſſiones martyrum, conuerſationes ſanctorum, Troianorum excidium, in orbe latum imperium Romanorum, geſta diuerſa regum & principum, cæteraque vetuſtatis memoratu digna, quæ nobis innotuêre, ſcriptis ignorantibus panderet, vel etiam narrantibus data poſſibilitate crederet, ſi ſcriptores hiſtoriarum ante nos nulli extitiſſent? Sola igitur hiſtoria eſt, qua fit, vt qui longiſſimi temporis interuallo diſiungimur à veteribus, & eorum geſtis interfuiſſe, & ijſdem vixiſſe temporibus videamur. Nempe hiſtoria immortalitatem hominibus inter mortales confert, rempublicam exornat conſeruatq; , & à multis periculis prudentia veterum cuſtodit immunem, fidem inſtruit, erigit ſpem, præmio æternitatis propoſito, robur legibus addit: & cum omnia quę ſenſus vel appetit, vel metuit nihil aliud, quam ſomnium perſuaſerit, immortalitati animæ conſulens, ad contemplationem diuinorum auidos reddit.

Hiſtoria abſentes facit eſſe præſentes.

Hiſtoria vtilitas.

Quanta vero nobis vtilitas proueniat lectione hiſtoriarum, nemo qui vel mediocriter ſapit, neſcire poteſt. Cognitio rerum geſtarum veterum ſi bonæ fuerunt, nos ad imitationem virtutum, ad ſapientiam fortitudinemque heroum docet & inſtruit. Si vero malæ aut perperam factæ, ne imitatores prauorum efficiamur, nos auiſando cautos ac prudentes facit. Hiſtoria enim mortuorum viuum exemplar, mortaliumque inextinguibile lumen, merita, virtutes, laudeſque bonorum virorum ea ratione nobis proponit, vt eorum incitari gloria, fama & immortalitate ſtudeamus eſſe quod ipſi fuerunt: quatenus tale nos virtutis & ſanctitatis exemplum relinquamus poſteris, quale ſuſcepimus ab his, qui nos & tempore & virtute præceſſerunt.

Hiſtoria facit immortales.

Cum autem prauorum impie facta, probra & meritas pœnas legentibus nobis oſtẽdit, non ideo hæc ſcripta putemus quaſi ad imitationem nobis propoſita ſint: ſed potius auiſari nos credamus, ne ſimilia patrantes, pares incidamus pœnas, quas illi dederunt. Adde, quod prudentia per experientiam multarum rerum duntaxat apprehendi à nobis poteſt, ad quam arte longa, vitaque breui exiſtenti, nulli facilior patet acceſſus, quam illi qui veritatis amore quotquot inuenerit hiſtorias tranſacti temporis ſolerti mentis indagatione percurrit.

Prudentia quid efficiat.

Quæ cum ita ſint, non vanitatis ſtudio, ſed diuino potius afflatum ſpiritu te crediderim optime Blaſi, Hirſaugienſis monaſterij inſignis Abba, qui me tot importunis precibus, imo tot magnificis beneficijs hortari non ceſſas, vt hiſtoriam ipſius Cœnobij, cui fauente Deo præſides, ex ſchedis monimentiſq; per te mihi oblatis, & ex diuerſis noſtrorũ Chronicis, quarum ingens apud nos copia eſt, conſcribere velim, & ad poſteritatis notitiã fratrumque tuorum conſolationem & tanti cœnobij honorem immortalem, in lucem edere non omittam.

Blaſius Abbas commendatur.

Res magna & admodum difficilis eſt, mihi crede pater, ſeriem rerum geſtarum cœnobij tui, à ſeptuaginta annis ſupra ſexcentos nimium turpiter neglectarum repetere, & in vnum opus continuum, ſeruata vbiq; integritate veritatis, ordinare.

Difficultas hiſtoriæ huius conſcribendæ.

Nam inter multa, quæ dantur hiſtoriam ſcribere volentibus, præcepta, duo ſunt potiſſimum cuſtodienda. Alterum, vt in narratione vbique veritas inuiolata permaneat: al-

Duo ſunt præcepta hiſtoriæ, Veri-

tus & ornatus. *Auctor veritatem profitetur.*

terum, vt ipſa narrationis integritas aptiſſime proprijs & concinnis verbis exornata, ſua vetuſtate alliciat intuentes. In primo quidem ſatis me facturum & poſſe & velle, non abnuo: quippe quem & profeſſio ipſa monachica, imo Chriſtiana fides non permittit eſſe mendacem: ſacra atteſtante ſcriptura, quæ dicit, Os quod mentitur, occidit animam. & amator veritatis cum ſim, nulla me neceſſitas vrget ad mentiendum. In ſecundo vero non me polliceor obedientem futurum, niſi forte tepida ſufficiat voluntas, quæ mora ratione fraterna, nec ſatis velit, nec ſi cupiat, multum poſſit. His enim quibus ſum ſcripturus hiſtoriam, amatoribus ſimplicitatis morem gerere, & propter eorum vtilitatem volui, & propter meam ruſticitatem, quod omnes iudicabunt, facile potui.

Tria hiſtoria genera ſunt.

Sunt autem tria hiſtoriarum genera. Vnum, quod generale dicitur, complectens ſeriem rerum geſtarum, totius orbis ſeu multarum prouinciarum, regum & principum: quo genere ſcribendi vſi fuerunt Titus Liuius, Oroſius, Euſebius Pamphili epiſcopus, Cornelius Tacitus, Caſſiodorus, Freculphus Epiſcopus, Vincentius Beluacenſis, Marianus Scotus monachus Fuldenſis, Martinus prædicator, Antoninus Archiepiſcopus, Helmandus monachus, Rupertus monachus, Hugo Floriacenſis monachus, Iohannes de Columna, Iacobus Philippi Bergomenſis, Marcus Antonius Sabellicus Venetus, Sebaldus Schedel de monte Norico, & alij complures. Alterum ſpeciale, quod vnus aut paucorum regnorum, prouinciarum ſeu gentis res geſtas deſcribit: quo genere vſus eſt Ioſephus & Egeſippus Iudæi, Beda in geſtis Anglorum, Gregorius Thuronenſis Epiſcopus, Windichinus monachus Corbeienſis Saxo, Regino Prumienſis Abbas, Otto Friſingenſis Epiſcopus, Marcus Antonius Sabellicus præfatus in hiſtoria Venetorum, & multi alij, quorum incertus eſt numerus. Tertium vero genus hiſtoriarum, topicum ſiue locale dicitur, quod vnius ciuitatis familiæ ſeu loci narrat hiſtoriam. Hoc genere vſi ſunt Beda monachus, Sigebertus Gemblacenſis monachus, Strabus Fuldenſis, & complures alij, qui monaſteriorum ſuorum hiſtorias conſcripſerunt. Hoc ipſo quoque ſcribendi genere vltimo pro Hirſaugienſium fratrum amore, hiſtoriam texere, nimia eorum charitate impulſus ſtatui. Cui etſi nitorem eloquentiæ adhibere nequeam, veritatem tamen in omnibus, quantum ad conſcientiam meam pertinet, me polliceor obſeruaturum. Eorum vero quæ ſcripturus ſum, teſtes complures adducere poſſum, ex quorum hiſtoriis tranſumpta ſunt, quorum iſta ſunt nomina. Ex annalibus literis & priuilegiis prædicti monaſterij Hirſaugienſis nomina & ſucceſſiones abbatum, cum eorundem rebus geſtis accepi. Item multa ex diuerſis auctoribus, hiſtorijs, legendis ſanctorum & epiſtolis conſecutus ſum. Auctores autem ſunt Windichinus monachus in hiſtoria Saxonum, & alius qui hiſtoriam ipſam compleuit, Regino Prumienſis abbas in hiſtoria Metenſium, Berno abbas Augienſis in hiſtoria Alemanorum, Theodericus monachus in hiſtoria Treuirorum, Golſcherus monachus in geſtis eorundem, Marianus Scotus monachus Fuldenſis in omnimoda hiſtoria Germanica, Ottho epiſcopus Friſingenſis in hiſtoria ſua, Andreas monachus S. Hemerani Ratiſponenſis in geſtis Bauariæ ducum, Henricus de Erphordia in hiſtoria memorabilium, Gotfridus Viterbienſis in chronica ſua Pantheon. Gotfridus monachus S. Pantaleonis in hiſtoria Colonienſium, Ioannes de Hildenshem, Carmelita in chronica ſua, Rupertus ordinis Præmonſtratenſis in omnimoda hiſtoria ſua, Hugo monachus Floriacenſis, Iohannes monachus Caſtellenſis in libro de viris illuſtribus noſtri ordinis, Euervvinus monachus Segenburgenſis in chronica ſua, Bernardus monachus Corbeyenſis in ſua hiſtoria Saxonum, & Bertrandus monachus in hiſtoria Hirsfeldenſium. Multa quoque ex alijs diuerſis hiſtorijs Bauarorum, Sueuorum, Maguntinenſium, Spirenſium, & ex geſtis comitum Palatinorum Rheni, per quendam monachum Lauriſſenſis cœnobij deſcriptis, ſparſim hinc inde non ſine magno labore inſerui, quæ mihi ad rationem hiſtoriæ pertinere videbantur. Denique multa per digreſſum ſparſim in Germania facta hiſtoriæ noſtræ placuit inſerere: quo non modo Hirſaugienſibus, verum etiam quibuſcunq; ipſam legentibus animi conferat voluptatem. Idipſum pene omnes ante me feciſſe inuenio, qui monaſteriorum ſuorum hiſtoriam, abbatumque ſucceſſiones, aut res geſtas literis commendarunt. Erit forſitan tempus, quo hoc opus noſtrum, nō in vnius cœnobij anguſtia latere queat, ſed hominum ſtudio (ne dicam curioſitate) tandem extractum in plurimorum manus perueniat examinandum. Vt ergo vacuum nuſquam progrediatur, nullique fiat oneroſum memorabilioribus illud clauſulis rerū in Germania geſtarum, exornare moderamine certo volui. Quatenus & varietas rerum iucunda ſit legentibus, & prolixitas nulli fiat oneroſa.

Quo genere hic vtatur.

Ex quibus ſumat quæ dicit.

FVNDA-

FVNDATIO MONASTERII HIRSAVGIENSIS FACTA PER ERLAFRIDVM COMITEM ET NOTTINGVM FIlium eius epiſcopum Vercellenſem, anno dominicæ incarnationis 830.

SCRIPTVRVS auxiliante Deo hiſtoriam inſignis monaſterii Hirſaugienſis, operæprecium arbitratus ſum, ab eius prima fundatione exordium ſumere: & quæ cauſſa mouerit ipſos fundatores, vt hanc rem aggrederentur, demonſtrare. Erat eo tempore quo Ludouicus primus Romanorum gubernabat imperium, Erlafridus comes de Calue, vir diues & potens apud Imperatorem, qui habebat filium Nottingum nomine, virum in omni doctrina ſcripturarum eruditum: qui propter ſcientiam literarum ac vitæ honeſtatem, ſub Carolo Magno Imperatore, patre Ludouici, epiſcopatum Vercellenſis eccleſiæ fuerat conſequutus. Is poſteaquam eccleſiam ſuam aliquandiu ſecundum Canonicas ſanctiones probe rexiſſet, dulcem viſendi patriam cupidinem incidit: ad quam, ne vacuus remeaſſe videretur, cogitare cœpit, quid muneris præcipui ſecum adduceret, quo eam faceret clariorem. Impetrauerat ſane non longe antea maximis precibus corporis ſanctiſſimi præſulis Redicianorum Aurelij Armenij reliquias, iaſpide & auro precioſiores, quas ad eccleſiam ſuam Vercellenſem deferens, in mauſeolo pulcherrimo quod præparauerat, collocauit. Itaque viſurus patriam dulceſque genitores, hunc theſaurum inferre Germanis cum deliberaſſet, inter ſpem metumque fluctuans animo, ne forte illatio hæc aut ſancto diſpliceret Aurelio, aut ſi à populo Vercellenſis eccleſiæ perciperetur, à ſuo cogeretur reſilire propoſito, rem omnem diuino conſilio terminandam commiſit. Vnde tota mente conuerſus ad Deum, ac iuxta ſepulchrum ſancti noctem ducturus inſomnem, prouolutus in terram, ipſum Aurelium diuum Chriſti amicum ardenti compellabat deſiderio cum lachrymis, dicens: Sancte pater, *Aureli, decus meum, vnicumque poſt Deum animæ præſidium meæ*, tibi expando deſiderium famuli tui, quod Deo coniunctus proculdubio neſcire non potes: rogo te per diuinum amorem, qui te mihi venerabilem, eccleſiæ celebrem, ægris medicum, vnumque cum Deo ſanctum & immortalem effecit, ne me diutius in hoc ambiguo fluctuare permittas, ſed exaudi me famulum tibi proſtratum, & doce me vt ſciam quid agere debeam ſecundum Dei tuamque voluntatem. Cumque orans diutius in lachrymis humique iacens perſeueraret, fatigatus oratione protractuque vigiliarum pauliſper obdormiuit. Cui dormienti mox diuus Aurelius pontificalibus indutus ſplendidior ſole aſtitit, Nottingumque compellans ex nomine dixit: Salus tecum frater Nottinge, ſurge, ne fleueris, ad hoc veni vt pergam tecum in Germaniam, plures ibi Chriſto adducturus populos iam corpore mortuus, quam ſi adhuc viuus inter gentes prædicans miraculis coruſcarem. Quo cum veneris, ibi monaſterium ſeruorum Dei conſtitues, vbi cæcum nobis obuium ſubito conſpexeris illuminatum. Quibus dictis euanuit. At vero Nottingus venerandus epiſcopus de ſomno conſurgens, lætus mox in ipſa nocte ſarcophagum clam aperuit, ipſaſque reliquias ſacratiſſimi præſulis Aurelij in domum epiſcopij ſui occulte deportauit, mauſeolum diligentiſſime recluſum multo tempore Vercellenſes deluſit, hoſpitem ſe habere putantes, quem non habebant. At vero Nottingus epiſcopus, paratis omnibus quæ ad rationem itineris pertinere videbantur, ex familiaribus ſuis fideliores quoſdam in comites tantæ peregrinationis aſſumpſit, imponenſque iumento ſarcinulam ſacras Aurelij reliquias continentem, itineris duce optimo comitatus propoſitam viam ingreditur.

Erlafridus Comes in Calue. Nottingus epiſcopus Vercellis filius eius. Aurelius Vercellas transfertur à Mediolano. Propoſitum Nottingi epiſcopi. Oratio Nottingi ad S. Aurelium. Aurelius apparuit Nottingo. Vercellenſes deluſi ſunt. Nottingus in Germaniam proficiſcitur.

Quumque Germaniam feliciter ingreſſus, poſt aliquot dies patriam intraret ſuam, magna ſuorum lætitia exceptus eſt: & quantum inferret regioni theſaurum, abſens ſcriptis, præſens verbis & operis exhibitione, patri cæteriſque omnibus terræ incolis demonſtrauit. Verum quum non eſſet in promptu locus munere benedictionis conſecratus, tanto hoſpite dignus, nolenteſque tam venerabiles reliquias vltra triduum commorari inter homines peccatores, communi deliberare conſilio cœperunt, vbi habitaculum Chriſti confeſſori pararent. Erat eo tempore non procul à caſtello comitis Erlafridi capella in honorem S. Nazarii conſecrata, quæ nomen monti, in qua ſita fuerat, indidit vſq; in præſentem diem. Placuit itaq; omnibus, qui conſilio intererant, corpus ſancti patris Aurelij in eam reponere, donec de conuenientiori loco prouideretur. Poſtera die mane conſurgentes Nottingus epiſcopus cum familiaribus ſuis & Erlafridus pater cum altero filio fratre pontificis Ermefrido, coniunctis quamplurimis ex nobilioribus

Capella S. Nazarij martyris. Nottingus epiſcopus Vercel.

Cæcus obuius illuminatur in præſentia populi.
Aurelius apparuit cæco.
Reliquiæ in capellam ponuntur.
Nottingus Vercellas reuertitur.

& plebeis, quos comes ob honorem tantorum hoſpitum fecerat eſſe præſentes, diſpoſitiſque neceſſarijs pro reuerentia ſancti, corpus ſacrum per decliuum montis circumgyrando ad præfatam diui Nazarij capellam ferre cœperunt. Venientes autem in eum locum, vbi hodie monaſterium ſancti Aurelij conſtructum eſt, ecce cæcus quidam in medio turbæ ſacris reliquijs obuius, clamare cœpit voce magna dicens, Illumina me ſanctiſſime cultor Dei Aureli, precibus tuis, quemadmodum pollicitus es. Ad quem Epiſcopus dixit: Vbi ſanctus Aurelius promiſit ſe te illuminaturum? Qui ait, Domine hac nocte dormienti mihi, in anguſtia mentis meæ ſanctus iſte apparuit dicens, Cras in nomine Ieſu Chriſti illuminaberis. Et dixi: Domine, qui es tu? Ego ſum (inquit) Aurelius epiſcopus, nouus hoſpes in Germania, quem filius domini tui comitis Erlafridi pridem adduxit. His dictis iterum clamauit: Sancte Aureli, adiuua me, vt videam te. Statimque aperti ſunt oculi eius, & vidit perfecte. Omnes autem qui aderant, viſo tam inſolito miraculo magnificabant Deum dicentes: Laus tibi domine Ieſu Chriſte, fili Dei viui. Dixitque vnuſquiſque ad cohærentem lateri ſuo: O quam magnus eſt iſte ſanctus, qui etiam cæcos illuminare poteſt. Nottingus vero epiſcopus dixit Erlafrido patri: Hunc pater locum ſanctus Aurelius in manſionem elegit: concitatoque gradu montem aſcendentes, pontifex immolato redemptionis noſtræ ſacrificio, reliquias ſacras ad locum præparatum repoſuit. Deinde poſt dies paucos Nottingus epiſcopus expoſuit Erlafrido patri & Ermefrido fratri votum, quod dudum ſancto Aurelio hortante in ſomnis mente conceperat, monens, orans & obteſtans eos, quatenus ob amorem omnipotentis Dei, in honore beati Petri principis Apoſtolorum & ſancti Aurelij epiſcopi monaſterium ſeruorum Dei conſtruerent, in eo loco, vbi cæcus fuerat illuminatus, promiſitque ſe pro viribus ſuis huic negocio non defuturum. Et facile quidem perſuaſit, non modo ſuis exhortationibus, ſed vel maxime conſideratione miraculi quod viderunt. Erat enim pater alioquin vir deuotus, timens Deum, & miniſtrans pauperibus, qui iamdudum terrenis cœleſtia præpoſuerat: & ob id nihil hæſitans, ſe cuncta facturum vna cum Ermefrido filio, ſine mora epiſcopo promiſit. Igitur Nottingo pontifice ad eccleſiam ſuam Vercellenſem poſt duos menſes reuerſo.

DCCCXXX.

Hirſaugia fundari cœpit.
Munera Nottingi tranſmiſſa.
Aureas cruces, calices, libros & ornamenta.

Erlafridus comes promiſſionis non immemor ſuæ, monaſterium ſancto Aurelio in loco præmiſſo ædificare cœpit: & eodem anno, quo ſacratiſſima eius pignora per filium fuerunt allata, inchoauit: qui fuit ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimus triceſimus annus, Ludouici imperatoris primi ſeptimus, *à tranſitu ſanctiſſimi patris noſtri* ducenteſimus atque triceſimus primus, quod celeri perfectione in ſeptem annis feliciter conſummauit. Copiam ſiquidem tam lapidum quam lignorum ingentem terra illa profert, ita vt non ſit opus illa aliunde quemadmodum nobiſcum adduci. Interea dum hæc agerentur Nottingus reuerendus antiſtes, vt tam ſancti operis ſe faceret participem, magnum pondus auri argentique miſit ad patrem, quo non ſolum incepti operis iuuaretur intentio, verum & monachis inibi coadunandis de vitæ neceſſarijs ad ſeruiendum Deo liberius prouideretur. Miſit etiam cruces aureas argenteaſque & calices in miniſterium diuini cultus, libros quoque & diuerſa ornamenta ad decorem domus Domini, quæ omnia ad hæc nouerat eſſe neceſſaria. Erlafridus autem cœpto perſtabat in opere, neceſſarium iudicans conſummationis gratia feſtinare, ne ſi (quod non videbatur impoſſibile) ipſe præuentus morte decederet, opus imperfectum aut tardius perficeretur, aut intermitteretur penitus. Nam & ſi Ermefridus filius cooperator patri in hoc opere ſancto extitit, non tamen propter iuuenilem ætatem tantus amoris diuini zelus in ipſo ardere videbatur, quantum tale negocium requirebat.

DCCCXXXVII.

Monaſterij Hirſaugienſis perfectio.
Eccleſiæ primæ qualis fuerit diſpoſitio.
Clauſtrum.
Qualia fuerint habitacula.

Anno igitur ſeptimo poſtquam cœptum eſt monaſterium Hirſaugienſe conſtrui, perfectum eſt, qui fuerat à natiuitate Domini 837. indictione 15. per indefeſſam Erlafridi comitis diligentiam, qui nullis parcebat impenſis, vt hoc perficeret quod mente conceperat. Erat autem eccleſia ſatis pulchra more antiquorum ſine columnarum ſuſtentatione fabricata, ampla, & ſuperius ligneo tabulatu cooperta, quatuor altaribus intus ornata. Porro diſpoſitio clauſtri imitatione veterum, ampla quidem, ſed ſimplicioris ſtructuræ fuerat, ligneo tabulatu nihilominus deſuper operta, & talis quæ non ad faſtum, ſed ad deuotionem monaſticam ſatis videbatur idonea. Cætera monachorum habitacula, per gyrum clauſtri diſpoſita, quantum ad conſuetudinem iſtius temporis attinebat,

tinebat, ſatis pulchra & ordinata fuerunt: quanquam ſi noſtri monachi hodie ſimilibus includerentur cellulis, ſe mancipatos vinculis & tenebris clamitarent. Huius rationem dabimus. Veteres olim monachi cellas quidem, eccleſias & alias manſiones humiles habebant & tenebroſas, ſed eorum corda erant lucida valde in amore Dei omnipotentis, & in ſcientia diuinarum ſcripturarum. Noſtri autem eccleſias, cellas, domoſque & omnes manſiones iam lucidiſſimas fabricant, ſed corda eorum vitijs & deſidia plena, tenebroſa ſunt: quoniam nec Deum ſicut debuerant, diligunt, nec lectionibus ſcripturarum animum intendunt. Ita quoque quum calices olim eſſent cuprei, ſacerdotes aurei fuerunt hodie autem calices ſunt aurei, & cuprei ſacerdotes. Hoc vero monaſterium ab Erlafrido conſtructum in eo loco fuerat, vbi & cæcum illuminatum diximus, & ipſe propter venationes ſuas domum ſaltus habebat. Quod tamen poſt annos ferme ducentos triginta quatuor (vt in ſequentibus ſuo loco dicemus) ab Adelberto comite dirutum, & in eam formam qua hodie cernitur, extitit reformatum. Prioris enim monaſterij hodie nullum penitus manet veſtigium, quamuis vtriuſque locus ſit vnus.

Notate vos monachi.

Et vos omnes presbyteri.

QVANDO ET VNDE PRIMI MONACHI AD HIRSAVGIAM FVERINT INTRODVCTI, ET QVIS PRIMVS EORUM ABBAS FUERIT CONSTITUTUS.

POSTQVAM Erlafridus nobiliſſimus comes conſummato tam inſigni opere, propoſitum ſuum ad effectum, non ſine maximis impenſis perduxerat, moræ impatiens, quippe qui nihil plus ſe optare diceret quam illum viuere diem, in quo choros monachorum in ſuo prædiolo collaudantes Deum cernere potuiſſet. Cœpit anxia mente reuoluere, vnde in nouum cœnobium à ſe glorioſe fundatum, veteris conuerſationis monachos, ad regulam ſanctiſſimi patris Benedicti religioſe inſtitutos poſſet acquirere, qui & ipſi eſſent in conuerſando ſanctiſſimi, & idonei in idem propoſitum, venturos etiam alios informare. Viguit eo tempore in monaſterio Fuldenſi maxima religio monachorum ſub regimine Rabani Mauri abbatis, quæ ſe per totam Europam fama præuolante diffuderat in ora omnium, eratque laus & memoria Fuldenſium monachorum apud Imperatores, Reges & Principes in magno precio, non ſolum propter ſanctitatem vitæ, ſed etiam propter incomparabilem ſcientiam ſcripturarum, qua Fuldenſes monachi eo tempore præ cæteris multis dicebantur eruditi. Vnde multi ex eis, in diuerſis eccleſijs ad apicem pontificatus fuerunt aſſumpti. Ad hunc igitur Rabanum abbatem Fuldenſem Erlafridus habito ſociorum conſilio legatos miſit, mandatis Otgarij Moguntinenſis eo tempore archiepiſcopi adiunctis, poſtulans ſibi concedi quindecim monachos & abbatem, monaſterio ſuo quod ædificauerat inferendos: promiſitque ſe facturum omnia, quæcunque illorum iudicio ad monaſticæ inſtitutionis vtilitatem opportuna viderentur. Erant eo tempore in cœnobio Fuldenſi ducenti & ſeptuaginta monachi viri religioſi, & pro magna parte in ſacris Scripturis doctiſſimi. Hos ergo Rabanus audito nuncio Comitis, conuocans in vnum, mandatum Otgarij archiepiſcopi, ac preces Erlafridi coram eis expoſuit: & quid ſentirent ipſi in hoc negocio ſecundum regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti requiſiuit. Qui vnanimi aſſenſu concluſerunt, tam ſanctum Comitis deſiderium non eſſe ſpernendum, quod & placitum nullus ambigeret omnipotenti Deo, & in ſalutem multorum ſperaretur eſſe futurum. Elegerunt ergo ad hanc prouinciam ſubeundam quindecim fratres, quibus præfecerunt abbatem Lindbertum venerabilem ſenem, qui fuerat frater Bunonis abbatis Hirsfeldenſis, vir nobilis ſecundum ſeculum, ſed multo nobilior ſecundum Deum.

Religio monachorum magna in Fulda viguit.

Rabanus Maurus abbas.

Erlafridus nūcios mittit ad Fuldam.

Monachi Fuldenſes 270.

Conſultatio monachorum Fuldenſium.

Lintbertus abbas cum monachis mittitur.

DCCCXXXVIII.

Anno igitur Domini 838. indictione prima, Lindbertus abbas cum quindecim monachis venit in Hirſaugiam, miſſus per Rabanum Fuldenſem abbatem. Comes vero deuotiſſimus Erlafridus abbatem ipſum & monachos ſibi deſtinatos cum ingenti exultatione ſuſcipiens, ad nouum monaſterium lætabundus introduxit, eiſque de vitæ neceſſarijs copioſe præuidit, & omnia quæ in mente diſpoſuerat, cum eorum conſilio deinceps pertractabat. Eo tempore corpus ſancti Aurelij adhuc ſeruabatur in capella beati Nazarii martyris, eccleſia monaſterii nondum conſecrata. Igitur poſt paucos menſes, vt omnia deſideratum conſequerentur effectum, comes Erlafridus ad curiam imperialem apud Franckfordiam cum alijs principibus multis

Fratres veniunt in Hirſaugiā.

Corpus S. Aurelij.

Conuentus principum apud Francofordiam.

euocatus, terminatiſque cauſſis imperij, pro quibus conuocatio principum indicta fuerat, Otgarium Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopū, qui tum præſens aderat cum multis alijs epiſcopis, ad conſecrandum nouum monaſterium rogauit, inuitauit & obtinuit. Quemadmodum vero iſta conſecratio facta ſit, conſequenter eſt dicendum.

QVANDO, PER QVEM, ET QVIBVS PRÆSENTIBVS, FACTA SIT DEDICATIO ET CONSECRATIO MONAſterij Hirſaugienſis primi.

Conuentus principum in Spira.

CVM eo tempore inter Ludouicum Imperatorem & filios eius grauis propter imperium ageretur diſſenſio, contigit eam conuocationem principum, ad quam Erlafridum vocatum diximus à Franckfordia, transferri ad ciuitatem Nemetenſem, quam Spiram vſitato vocabulo nuncupamus: quæ quum non procul ab Hirſaugia diſtet, quatenus cum maiore ſolennitate nouiter fundati cœnobij dedicatio fieret, cauſſam & opportunitatem comiti Chriſtianiſſimo dedit. Conuenerant enim multi epiſcopi, abbates & principes, ad Imperialem ſynodum conuocati, è quibus complures inuitante Erlafrido comite, dedicationis officio interfuerunt. Anno igitur Domini 838. indictione prima, menſe vero Septembri, Otgarius reuerendiſſimus Moguntinenſis eccleſiæ epiſcopus, Erlafrido Comite & eius filio Ermefrido poſtulantibus, monaſterium Hirſaugienſe conſecrauit ſub honore principis Apoſtolorum Petri & ſancti Aurelij epiſcopi, in præſentia multorum principum, epiſcoporum & Abbatum, qui curiam Imperatoris eo tempore ſequebantur. Aderat ibi præſens Hildeboldus archiepiſcopus Colonienſis, Willericus epiſcopus Bremenſis in Saxonia, Ebo epiſcopus Hildesheimenſis, Thiagrius epiſcopus Haluerſtatenſis, Rabanus Maurus abbas Fuldenſis, Buno abbas Hirsfeldenſis frater Lindberti abbatis huius primi Hirſaugienſis, Hildeuinus abbas ſancti Dionyſij ſacri palatij archicapellanus, Henricus dux, Bernhardus dux, Bruno dux, Ludolphus filius eius, Erlafridus comes fundator monaſterij, Ermefridus filius eius, Ortrungus comes, Adelhardus comes, & alij complures, quorum nomina cum præſcriptis in libro geſtorum Otgarij epiſcopi non ſunt impoſita, ſeu forſitan ex incuria ſcriptorum omiſſa. Conſecratione autem Eccleſiæ ſolenniter (vt moris erat) peracta, Otgarius archiepiſcopus vna cum cæteris epiſcopis, abbatibus & principibus corpus ſanctiſſimi præſulis Aurelij de capella ſancti Nazarij, cum magna deuotione allatum, ſummo altari honorifice incluſit, per cuius meritum multa miracula fiebant. Sed cum poſt annos quinquagintatres ſub Arnoldo Imperatore Nortmanni deuaſtarent Wormatiam, abbas Hardradus metuens, ne tam ſanctæ reliquiæ quauis fraude aut violentia in manus deuenirent exterorum, accedente ad hoc fratrum conſilio, teſtudinem fecit in eccleſia ſubterraneam; in qua corpus precioſi Chriſti confeſſoris Aurelij in ſarcophago lapideo repoſuit, cum inſcriptione nominis & dignitatis, ipſamque cameram ita rurſus cooperuit humo, vt nemo deinceps potuerit ſuſpicari aliquid ibi eſſe occultum. Manſit autem hic tantus reliquiarum theſaurus ita ſub terra reconditus per annos ferme centum & ſeptuaginta, vſque ad tempora comitis Adelberti, qui ſub Henrico Imperatore quarto renouauit Hirſaugiam: ita vt pene in obliuionem ductus, ſola fama à proauis delata in nepotes, corpus ſancti Aurelij quieſcere in monaſterio Hirſaugienſi prædicauerit. Et de hoc latius ſuo loco dicemus. Sacratiſſimo itaque Aurelij corpore per Otgarium archiepiſcopum ſummo altari, vt præmiſimus, cum maxima reuerentia incluſo, Lintbertus baculum paſtoralis curæ, comite Erlafrido & monachis petentibus, ab eodem Archiepiſcopo in conſpectu omnium ſuſcepit. Deinde, accedens ad altare Comes Erlafridus cum filio, coram omnibus qui aderant, tradidit omnipotenti Deo, eiuſque ſanctis Petro Apoſtolo & Aurelio pontifici monaſterium ipſum quod conſtruxerat, cum viculis, ſyluis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, agriſque & pratis circumadiacentibus, & omnibus iuribus & prouentibus, quos illi aſſignauerat ſecundum tenorem eulogij, quod ſuper altare poſuerat, ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ catholicæ, in quo præter generalem donationem totius nemoris, terræ ac viculorum in circuitu, etiam iſta ſpecialiter continebantur expreſſa. Eccleſia in Stamheim cum magna parte eiuſdem villæ, cum viculis ad eam pertinentibus. Eccleſia quoque in Deckenpfrum cum omnibus quæ ibidem habuit. Dedit & in Gilſtein duodecim hubas. In Meuchingen duodecim hubas & eccleſiam. In Muchlingen prædium bonum. In Toffingen eccleſiam. Et hæc ſunt nomina vil-

Ecclesia & monasterium Hirsau. dedicantur.

Episcopi qui præsentes fuerunt. Abbates & duces præsentes.

Corpus S. Aurelij in monasteriū trāsfertur.

Corpus S. Aurelij absconditur.

Lintbertus fit abbas in Hirsaugia.

Donatio monasterij prima facta per Comitem.

Nomina villarum quas dedit.

na villatũ eulogio inſerta, quæ ſancto Aurelio eadẽ hora tradidit: Lutzelhart, Altburg, Luzenhart, Ebersbuel, Kallenbach, Kugelbach, Nagalthart, Ottenbrunnẽ, Hugſteten, Gumprechſt, Wilar, Altiburan villã dimidiam, & alia multa prædia & bona, quæ in libro donationũ fuerunt exarata.

Confirmatio donationis.

Hãc donationẽ ſolenniter factam, Otgarius Archiepiſcopus præfatus, vice Apoſtolici Domini Gregorij Papæ quarti, & pijſſimi Imperatoris Ludouici primi, banno perpetuę ſtabilitatis communiuit, ipſumque monaſterium cum omnibus deuotationibus factis, & in futurum rite faciendis, tradidit in manus præfati Lintberti abbatis, & ſucceſſorum eius canonice ſecundum regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti conſtituendorum, in perpetuum poſſidendum.

Conceſſio libera electionis.

Ea videlicet conditione, quod vita monaſtica iuxta normam præfati patris cunctis diebus in eo vigoroſa permaneat: & quoties monachos orbari ſpirituali paſtore contigerit, alium vel ex ſe, vel ex alio eiuſdem ordinis monaſterio idoneum, ſine contradictione alicuius, in locum defuncti patris, eligendi liberam habeant poteſtatem.

Conſtitutio aduocati.

Conſtituit autem præfatus Archiepiſcopus aduocatum Hirſaugienſis monaſterij ipſum comitem Erlafridum, ſub ea videlicet conditione, vt mortuo patre, filius in aduocatione non ſuccedat, niſi fuerit ad eam per abbatem & monachos, qui pro tempore fuerint, libera & ſpontanea eorum voluntate aſſumptus.

Libertas huius monaſterij.

Verebatur enim deuotiſſimus comes, ne monaſterium poſt mortem ſuam per filium ſiue nepotes iniuriam aut violentiam aliquam pateretur (quod hodie apud multos fieri cernimus) ſi aduocatia hæreditario iure deuolueretur ad poſteros. Idcirco ſtatuit, in abbatis voluntate pendere ſuo monaſterio quem voluerit idoneum habere aduocatum. Et hæc libertas, multis per ſucceſſum temporis confirmata priuilegijs, tam Apoſtolicis quam imperialibus, vſque in præſentem diem, in Hirſaugienſi cœnobio inuiolata perſeuerat. Eodem quoque anno hæc dotatio & priuilegiata traditio facta per comitem Erlafridum, ab Imperatore Ludouico pijſſimo confirmata eſt.

Confirmatio Imperatoris.

Peractis enim omnibus, quæ ad ſolenne dedicationis officium pertinebant, ſingulisque ad ſua reuerſis, comes Erlafridus Lintberto abbate ſecum aſſumpto, vna cum Otgario venerabili Archiepiſcopo & quibuſdam alijs, ad Imperatorem Ludouicum in ciuitate Nemetenſi, cum filijs, eo tempore (ſicut diximus) curiam tenentem properauit, & lecto coram eo donationis eulogio perpetuam ab eo omnium confirmationem impetrauit.

Nottingus Epiſcopus.

Nottingus autem Vercellenſis epiſcopus, qui fundationis Hirſaugienſis monaſterij primus author fuit, multa pro decore domus Domini miſerat, cruces aureas & argenteas, calices, libros & varia diuini miniſterij ornamenta, qui vtrum huic dedicationi interfuerit, incertum habemus. Sed iam ad tempora quibus præfuit monaſterio Lintbertus abbas primus calamum directuri, vitam ſanctiſſimi præſulis Aurelij, qui omnium iſtorum cauſa fuit, ſub breui compendio duximus præmittendam, vt quicunque iſta lecturi ſunt, cuius meriti vir fuerit apud Deum, intelligant. Et ne prolixiores inueniamur quam ratio huius operis expoſtulat, ita conuerſationis eius hiſtoriam veterem nobis oblatam percurrimus, vt verborum quidem plurimum, ſententiarum vero aut nihil aut parum obmitteremus.

Vita S. Aurelij epiſcopi.

Natus igitur in Armenia beatus Aurelius ex parentibus Chriſtianis atque nobiliſſimis, vbi primum per ætatem licuit, literis traditus fuit. Qui prouidentia diuina inſtructus, breui nõ mediocriter in omni ſcripturarum eruditione proficiens, vniuerſa quæ vel diſcere vel ſcire potuit in exercitium diuini conuertit amoris, noctes dieſque meditator diuinæ legis exiſtens, animum à terrenis penitus cœpit auertere, & in ſupernorum contemplationem dulciter eleuare. Creſcentibus annis omnibus exornatus virtutibus & ſanctitate præcipua fulgebat, norma & exemplar Chriſtianæ conuerſationis cum vniuerſorum admiratione factus: vtpote qui ætate quidem iuuenis, moribus & ſapientia multis ſenibus ſenior apparebat. Vnde per omnes eccleſiaſtici ordinis gradus ad pontificatus apicem in ciuitate Redicianā maximo populi non minus quam cleri applauſu, quamuis renitens, aſcendere meruit: in quo conſtitutus, honore maioribus quam hactenus virtutibus clarior effulſit.

Verus epiſcopus opere & ſermone Aurelius fuit.

Formam ſe gregis dominici irreprehenſibilem exhibuit, & non minus exemplo quam ſermone populum ad obſeruantiam mandatorum Dei concitauit. Erat pater pauperum, & pius conſolator viduarum: qui quicquid habere potuit, totum in vſus egentium miniſtrauit. Tam ſanctæ irreprehenſibilis conuerſationis extitit, vt nemo fuerit illo tempore in Armenia, qui Aurelium epiſcopum Dei famulum cum laudis præconio non timeret. Omnis diœceſis Redicianæ viculos circuire monendo & prædicando ſua ſanctiſſima in perſona ſolebat, cunctis miniſtrans verbum ſalutis. Erudiebat inſcios, confortabat puſillanimes, deiectos erigebat, bonos & humiles hortabatur, quatenus in melius profi-

Dionyſius Mediolanẽſis epiſcopus mittitur in exilium in Armeniam.

cerent deſides pungebat,ſuperbos & inquietos ad pœnitentiam reuocabat. Interea dum his ſanctis operibus inſtaret,contigit beatum Dionyſium Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopum ab Arrianis in eorum blaſphemias ſubſcribere nolentẽ, Imperatorum iuſſu in Armeniam exilio relegari,in eam videlicet ciuitatẽ Redicianã,cui ſanctus Aurelius præerat epiſcopus.Hæc autem relegatio ſanctiſſimi viri Dionyſij facta eſt ab impijs Arrianæ factionis epiſcopis ſub Conſtantino,Conſtantio & Conſtante Imperatoribus,anno Domini noſtri Ieſu Chriſti 361.Liberio Papa Romanæ eccleſię præſidente,qui & ipſe eodẽ anno in exilium mittitur.At vero ſanctus Aurelius venientẽ beatum Dionyſium in ciuitatem ſuã Redicianam,vt verum Chriſti diſcipulum cum ingenti lætitia ſuſcepit,& cognitis cauſis ſui aduentus iterum atque iterum complexans virum , & cum lachrymans eum conſolaretur audiuit, Lachrymas frater compeſce, Domini eſt terra & plenitudo eius, omniſq; orbis Chriſtiano patria eſt.

Maxima inter eos charitas.

Maxima Dionyſius epiſcopus à beato Aurelio reuerentia ſuſceptus , nec minore humanitate hoſpitalitatis & munificẽtia ab eo procuratus, in eadem ciuitate vſque ad mortem,exilio relegatus permanſit.Mutuæ igitur conuerſationis introducta conſuetudine,magna inter eos amicitia & familiaritas interceſſit, quæ tunc cœpit in tempore & iam manet & perficitur in æternitate.

Virtutes & miracula in Chriſti nomine facta.

Tanta vero amborum ſanctitas fuit, vt totam Armeniam fama eorum tranſcurreret, & omnes homines in admirationẽ pertraheret.Confluebant infirmi ad eos & curabãtur à languoribus inueteratis,obſeſſi quoq; à dæmonibus ipſis orantibus ſanctis liberabantur.Tanta ſiquidem miracula omnipotens Deus per hos ſeruos ſuos operari dignatus eſt,vt Armeniam totam virtute & doctrina eorum ad cultum ſui miſericors pater conuerterit.Sanctus deniq; Aurelius doctrina & prædicatione ſua fideles quoſq; diligentiſſime præmonebat,Arrianæ peſtem hæreſeos fugere, & in fide ſanctæ Trinitatis cum eccleſia ſanctorum permanere.

S.Dionyſius in cuſtodia ſeruatur.

Quamuis autem beatus Dionyſius ſub cuſtodia teneretur,ſicut relegati ſeruari eo tempore ſolebãt , patuit nihilominus ad eum quandocunq; volebat ſancto Aurelio acceſſus,tantaque ſibi inuicem dilectione coniuncti ſunt,vt ſimul & cohabitare viui & conſepeliri mortui condixiſſent.

Dionyſii verba ad S.Aurel.

Verum poſt aliquot annos cum felix Dionyſius mortẽ ſibi inſtantem cerneret , beatum Aurelium his verbis alloquitur,dicens:Scio frater chariſſime , finem mihi adeſſe in hoc mũdo viuendi,tempuſque reſolutionis meæ iam inſtar,curſum conſummaui,fidem ſeruaui, reliquum in præſenti ſeculo eſt vnum quod à te peto,vt cum mortuus fuero,quã primum potes,corpus meum ad eccleſiam meam Mediolanenſem referas,vt quę me viuum habere non potuit,mortuum ſaltem habere mereatur. *Neq; longi itineris incommodo terrearis,Dominus erit tecum,merces tua magna nimis.* Cui S.Aurelius nimia eius dilectione & amore deuinctus conſenſit,ſeq; rogata facturum promiſit.

Dionyſius moritur.

Itaque ſanctus Chriſti confeſſor, imo & martyr Dionyſius conſummato viuendi ordine moritur octauo calẽdas Iunij anno Domini 379.Sunt qui ſcribunt eum relegatum in Cappadociam,ibique mortuum,& eius reliquias per S.Baſilium epiſcopũ Mediolanum ad diuum Ambroſium fuiſſe remiſſas. Sed hæc opinionum diuerſitas,apud eos qui nouerunt hiſtorias,facile poteſt concordari.

Aurelius in Italiam proficiſcitur.

Sanctus itaque Aurelius virtutũ & miraculorum gloria inſignis, tum vt laudes hominũ ex his naſcentes declinaret,tum vt defuncto ſatisfaceret amico. Poſt paucos annos reliquias beati Dionyſij arte deſiccatas naui impoſuit,& Ponto feliciter tranſmiſſo, Mediolanenſibus muris poſt longi ſpaciũ itineris,S.Ambroſio epiſcopo cum omni clero & populo in eius occurſum extra vrbẽ properante glorioſus inuexit.

Corpus Dionyſii Mediolanum introducitur.

Quanta exultatione omniũ ſacrũ cadauer fuerit exceptum,nemo facile dixerit,quippe quod omnes vt cœlo remiſſum ducebãt reuerentia dignũ.

Ambroſius detinet Aurelium.

Diuus autẽ Aurelius (vt breuior ſim) peracto pietatis officio, cum ad ſuã redire cogitaret eccleſiã,hortante Ambroſio,cui cõtradicere nefas ducebat, remãſit,& Mediolanẽſes nõ minus quã proprius pontifex verbo & exemplo ad amorẽ cœleſtis patriæ docere & inflammare curauit.

Dionyſius apparet Aurelio.

Cumq; in orationibꝰ quotidianis ſuã peregrinationem Domino dirigendam cõmẽdaret,poſt reuolutionẽ anni quo Mediolanũ venerat, apparuit ei ſanctus Dionyſius dicens, *Exauditæ ſunt orationes tuæ apud Deum frater Aureli, ecce Domino te ad æternæ felicitatis gaudia vocante morieris, & iuxta corpuſculi mei ſacellũ optatam recipies ſepulturã.* Confeſtim febris inuaſit S.Aureliũ,qui diſpoſito teſtamento valedicens fratribus,

Aurelius moritur.

inter manus diui Ambroſij epiſcopi Mediolanenſis commendatum,Domino ſpiritũ emiſit octauo calendas Iunij,eodẽ videlicet die, quo & ſanctus Dionyſius ante trienniũ in Armenia diſceſſerat, anno Domini trecenteſimo octuageſimotertio , Gratiano cũ fratre Valentiniano imperãte.Sepultus vero eſt in proprio ſarcophago ad latus S.Dionyſij in Eccleſia Mediolanenſi.

Ambroſius orationem facit in depoſitione Aurelij.

Cuius exequias beatiſſimus pontifex Ambroſius cum multis lachrymis proſecutus,illum ſermonem inſignem fecit ad populum,qui incipit,Amiſimus

miſimus fratrem & paſtorem dulciſſimum, imo præmiſimus aduocatum: in quo laudes & præconia ipſius ſancti prçſulis Aurelij, magnis eloquentiæ viribus effert in cœlum. Mãſit itaque corpus S. Aurelij ibidem ſepultum multis clareſcens miraculis, à tempore imperij Gratiani vſque ad imperium Caroli Imperatoris Magni, per annos ferme 437. quouſq; Nottingus Vercellenſis epiſcopus magnis illud precibus ab Archiepiſcopo Mediolanenſe impetratum, anno quinto Ludouici Imperatoris primi, ad ſuam eccleſiam tranſtuliſſet. Quod non longe poſtea ſub eodem Ludouico, in Germaniam patriam ſuam euectum (ſicut prçdiximus) in Hirſaugienſe monaſterium collocauit, vbi vſq; in præſentem diem meritis eius omnipotens Deus multas virtutes & magna operatur.

Durat ſepultus Mediolani annis 437.

Aurelius transfertur Hirſaugiã.

DE LINTBERTO, PRIMO HVIVS MONASTERII abbate, qui præfuit annis XVI. & de conuerſatione eius, geſtisq; illius temporis.

DCCCXXXVIII.

ANNO itaque Domini 838. ſub Ludouico Imperatore pijſſimo, Lintbertus monachus Fuldenſis, primus huius monaſterij abbas, conſtitutus electione fratrum, qui cum eo venerant de Cœnobij Fuldenſis gremio, per Otgarium reuerendiſſimum Maguntinç eccleſiæ archiepiſcopum baculo paſtorali donatus eſt, & præfuit regimini huius Cœnobij annis ſedecim. Natus erat parentibus non infimis, ſecundum ſeculi dignitatem, ex Sueuia, frater Bunonis abbatis Hirsfeldenſis, qui & ipſe monachus ſancti Bonifacij, ſub abbate Baugolfo multis annis extitit. Porro Lintbertus ab infantia deuotus Deo, monachus factus eſt in cœnobio Fuldenſi, anno ætatis ſuæ octauodecimo, ſub præfato abbate Baugolfo, qui ſancto Sturmoni ſucceſſerat, & per incrementum ætatis tam ſub ipſo Baugolfo, quam Egilone & Rabano ſucceſſoribus, moribus ſanctitatis, & ſcientia eruditionis multum profecit. Itaque monachum induit anno Domini 796. indictione quarta. Ad Hirſaugiam vero miſſus Abbatiam ſuſcepit, anno Domini (ſicut prædiximus) 838. ætatis ſuæ 60. conuerſionis vero quadrageſimoſecundo, & rexit annis 16. Erat autem vir multum reuerendus, regibus ac principibus notus & familiaris: qui ſemper ex eo, quo monaſterium ingreſſus eſt, non ſolum irreprehenſibiliter vixit, ſed quod amplioris cenſetur virtutis, tantæ ſanctitatis emicuit, vt omnibus veræ perfectionis in ſua conuerſatione præberet exemplum. Ad hunc Rabani præceptoris ſui nonnulla in ſacris literis ſcimus extare ſynthemata, quæ ſtudioſi viri ingenium poſtulaſſe videntur. Legi ſub nomine Lintberti abbatis pulcherrimum in cantica canticorum Salomonis opuſculum, in quo fidelis animæ Deum ſuum ſitientis deſiderium & ſtatum, tam pulchre, concinne & proprie deſcribit, vt nullus meo iudicio, quem legerim, de hac materia clarius vnquam tractauerit. An vero huius author operis idem ſit abbas noſter Lintbertus Hirſaug. non ſatis probatum habeo. Verum perſuaderi poſſet amanti, quia quiſquis tandem fuerit, ſub Lothario Imperatore Ludouici filio ſcripſit, quod ex ipſius operis prænotatione conſtat. Cum autem Lintbertus hic noſter abbas Rabani Fuldenſis doctiſſimi per omnia viri, multo tempore auditor & condiſcipulus fuerit, non eum niſi eruditiſſimum euadere potuiſſe credendum eſt. Tenuerat enim ipſe Rabanus adhuc monachus ſcholam monachorum publicam in cœnobio Fuldenſi, quam etiam abbas continuauit: in qua monachos non ſolum in ſacris ſcripturis, ſed etiam in ſecularibus literis omnifariam erudiuit. Nec ſolum Fuldenſis cœnobij monachos, ſed etiam ex diuerſis locis alijs ad ſe tranſmiſſos, multos in omni genere doctrinæ diſcipulos inſtituit. Ex his complures poſtea ſucceſſu temporis ad magnas dignitates promoti ſunt. Præceptorem habuerat ex diſcipulis Bedæ Anglici monachi reuerendiſſimum virum Albinum monachum & Abbatem monaſterij ſancti Martini Turonenſis, Magni Caroli Imperatoris quondam didaſcalum, à quo ipſe hauſerat in Gallia, quod alios in Germania poſtmodum docebat. At vero Lintbertus Rabani primum condiſcipulus & poſtremum auditor, quod à bono prçceptore didicerat monachus, abbas nõ neglexit. Erat ſane regularis diſciplinæ ſtudioſiſſimus cultor, qui non ſolum viuere ſecundum normam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti ſubditos ſibi monachos verbo docuit, ſed etiam in omnium virtutum plenitudine conuerſando, oues ſine reprehenſione præcedens, vt bonus paſtor exemplo boni operis patuit. Eius ſiquidem meditatio die ac nocte in lege Domini continuata ſemper extitit, qui ſine intermiſſione orans ad Dominum, verus Chriſti diſcipulus in finem permanſit, fama ſanctitatis & eruditionis eius ſe per omnem circa regionem diffundente, multi viri nobiles filios ſuos magiſterio eius inſtituẽdos tradiderunt. Complures etiam ex his qui clari apud homines in ſeculo videbantur, vl-

Lintbertus abbas primus.

Qualitas Lintberti abbatis.

Quando ſit monachus factus.

Conuerſationis eius ſanctitas.

Scripſit in Canticum canticorum

Rabanus præfuit ſcholæ Fuldenſi publicæ.

Albinus præceptor Rabani.

Abbatis Lintberti religio.

Multiplicatio fratrum S. Aurelij.

tro ſe illius diſciplinæ propter amorẽ regni cœleſtis ſubdiderũt, vnde numerus fratrũ breui auctus valde cœpit excreſcere, & ſubſtantia temporalis multorum oblatione dilatata fuit.

Corbeia fundatur in Saxonia.

Hiſdem temporibus monaſterium Corbeienſe in Saxonia ſub regula ſancti patris noſtri Benedicti, nouitatis ſuæ ſumpſit exordium, quod fundari cœptum eſt anno Domini 822. indictione 15. quod pene eodem tempore cum iſto monaſterio diui Aurelij pontificis completum inhabitari cœpit.

Selgenſtatenſis monaſterij fundatio.

Eodem ferme tempore monaſterium ſanctorum Marcellini & Petri martyrum, in loco qui dicitur Selgenſtadt in Maguntinenſi parochia, ſub regula diui patris noſtri Benedicti fundatum per Ludouicum Imperatorem primum extitit, cooperatione venerabilis viri Einhardi olim Cancellarij, tunc autem monachi & primi eiuſdem cœnobij abbatis, in quo corpora prædictorum duorum martyrum Marcellini & Petri, anno Domini 828. à Roma, procuratione Imperatoris menſe Nouembri allata honorifice repoſita ſunt.

DCCCXL.

Viri ordinis noſtri inſignes.

Temporibus Lintberti abbatis primi ſancti Aurelij Hirſaugienſis, circa annum Domini 840. ſub Ludouico Imperatore pijſſimo & filijs eius claruerunt in ordine noſtro benedicto multi celeberrimi viri, ſanctitate & eruditione ſcripturarum inſignes, qui velut aſtra cœli totam eccleſiam moribus & doctrina mirum in modum illuſtrarunt.

Rabanus ex abbate archiepiſcopus.

Rabanus Maurus abbas Fuldenſis, de quo ſupra diximus, his temporibus apud omnes in precio habebatur, propter integritatem vitæ & inæſtimabilem ſcientiæ diſciplinam. Qui quãta ſcripſerit, tam in libro noſtro de Eccleſiaſticis ſcriptoribus, quam in ſecundo de illuſtribus viris ordinis noſtri, magna ex parte demonſtrauimus.

DCCCXLII.

Denique anno Domini 842. qui abbatis Lintberti quartus annus erat, de Fuldenſi monaſterio per fraudes quorundam incitatus exijt, atque ad Ludouicum, filium Ludouici ſenioris Imperatoris confugiens, vſq; ad mortem Otgarij Archiepiſcopi Moguntinenſis qui eum expulerat propter quam neſcio cauſam, quaſi exul remanſit.

DCCCXLVII.

Sed poſt annos quinq; mortuo Otgario Rabanus archiepiſcopus in locum eius ſuffectus anno Domini 847. indictione 10. omnium ſuffragio ſedit annis nouem. Homo in pauperes miſericordiſſimus, qui eccleſiam ſuam moribus & ſcientia ſtrenue gubernauit.

Haymo epiſcopus Halberſtatenſis.

Claruit etiam ijſdẽ temporibus in Saxonia Haymo ex monacho Hirsfeldenſis cœnobij, tertius epiſcopus Halberſtatenſis, qui anno Domini 840. indictione 3. in epiſcopum ordinatus præfuit annis 13. In omni ſanctitate & doctrina, qui multa præclara volumina ſcripſit, de quibus in præfatis libris noſtris fecimus mentionem.

Einhardus abbas monaſterij Selgenſtad.

Einhardus quoque ex imperiali Cancellario monachus, & ex monacho primus abbas in Selgenſtad, vir doctus & religioſiſſimus, inter alia eruditionis ſuæ monimenta ſcripſit geſta Magni Imperatoris Caroli, in vno volumine. Hiſtoriam quoq; ſui temporis, & quædam alia, quibus ſe nõ modo Latinæ linguæ, verum & Græcæ peritum oſtendit.

Freculphus ex monacho epiſc. Lexouienſis.

Freculphus monachus Fuldenſis, qui ſcripſit ab origine mundi vſque ad incarnationem Domini chronicam valde inſignem, quam de ſeptem ętatibus mundi prænotauit: epiſcopus Lexouienſis his temporib. claruit, qui ſua prædicatione & ſanctitate multos in agnitionem veritatis erudiuit.

Hetti ex abbate archiepiſcop. Treuerenſis.

Floruit etiam circa hęc tempora Hetti ex abbate monaſterij Mediolanenſis, archiepiſcopus Treuerenſis, qui fundauit (monente ſancto Materno in ſomnis) monaſterium canonicorum regularium in Confluentia, vbi videlicet Moſella Rhenum influit, in quod corpus ſancti Caſtoris de Cardona transferens collocauit. Sed canonici ſancti Caſtoris ante plures annos regulam abiecerunt. Idem vero epiſcopus anno octingenteſimo trigeſimo octauo, quo Hirſaugia fundata eſt, moritur: & apud ſanctum Matthiam extra Treuerim ſepelitur.

Hildeuinus abbas S. Dionyſii.

Sebaſtianus in Galliam transfertur, caput vero in Gronau.

Hildeuinus quoq; abbas ſancti Dionyſij Pariſienſis, vir vndecunq; doctiſſimus, deſcripſit vitã & paſſionem ſancti Dionyſij, ad Ludouicũ Imperatorem primũ. Qui anno Domini 827. oſſa ſancti martyris Sebaſtiani à Roma tranſtulit in Galliam: cuius caput poſt multos annos in monaſterio noſtri ordinis Treuerenſis diœceſis, quod Vindiſaugia nuncupatur, à fundatore ipſius repoſitum eſt.

Theodulphus Aurelianenſis epiſcopus.

Hymnus in Palmis, Gloria, laus, &c.

Eodem tempore apud Gallos magno fuit in precio Theodulphus, ex abbate Floriacenſis monaſterij epiſcopus Aurelianẽſis, nõ minus ſanctitate vitæ, q̃ eruditione Scripturarũ omni populo venerabilis. Hic à Ludouico Imperatore poſitus in cuſtodiã, neſcio ob q̃ ſuſpicionem cõiurationis ad filios à patre tum nimiũ diſſentientes, hymnũ quem in die Palmarũ, in ſtatione cantare ſolemus, compoſuit: quẽ quum eo die Imperatore prope cuſtodiã in proceſſione ſolenni tranſeunte, dulci melodia voce canora perſonaſſet, delectatus ille

ille & viri Conſtantia & dulcedine ſymphoniæ, mox eum dimitti præconis voce mandauit. Incipit autē hymnus ipſe cōuenienti carmine editus, Gloria, laus & honor ſit tibi, &c.

Strabus monachus Fuldenſis.

Strabus quoque monachus Fuldenſis, Rabani auditor & ſcriba, iiſdem claruit temporibus: qui multa & varia ſcripſit, ſicut in alijs libris de Scriptoribus, editis declarauimus. Hic Fuldenſis monaſterij Chronicam inchoauit, quæ per alios ſuccedentes continuata, non paruum nobis in editione huius operis, iuuamen præſtitit. Sed & Angelomus monachus Luxouienſis cœnobij, in exponendis Scripturis diuinis, hoc tempore doctiſſimus apparuit. De quo alibi fecimus mentionem.

Angelomus monachus.

Anſegiſus ex abbate epiſcopus Senonenſis. Ioannes abbas Vercellenſis. Aldericus ex abbate epiſcopus. S. Seuerus transfertur.

Anſegiſus ex abbate Bobienſis monaſterij archiepiſcopus Senonenſis, vir in Scripturis doctus, & in conſilijs regū magnus & celeberrimus, plura ſcripſit, quorū alibi ratio habetur. Iohannes abbas Vercellenſis, natione Scotus, Græce & Latine doctiſſimus, his temporibus claruit: qui iubente Carolo, Ludouici Imperatoris primi filio, libros S. Dionyſij Areopagitæ in Latinū primus omnium tranſtulit, & cōmentarijs non ſpernendis exornauit. De Naturæ quoq; diuiſione, librū multæ ſubtilitatis, cum pleriſq; alijs quæ non vidimus, compoſuit. Aldericus monaſterij Ferrarienſis, noſtri ordinis abbas poſt Hieremiam, ſed ante Anſegiſum immediate archiepiſcopus Senonēſis, his temporibus factus eſt. Corpora quoq; ſanctorum Seueri epiſcopi Rauennatenſis, Vincentię vxoris & Innocentiæ filiæ eius, per Otgarium archiepiſcopum ad Maguntiā cum honore maximo translata ſunt.

Rex Danorum baptizatur. Monachi Corbeienſes prædicant. Amularius ex monacho Treuerenſis archiepiſcopus.

Heriolus rex Danorū cum vxore & filijs Maguntiæ baptiſatur, tempore huius primi Lintberti abbatis, & magna pars Danorū ad fidem Christi conuertuntur, per monachos Corbeienſis monaſterij, qui amore ſupernæ felicitatis, ad prædicandum Euangelium ſanctum gentibus, Daciam ingreſſi fuerant. Amularius Fortunatus monachus Luxouienſis, poſtea Treuerēſis Archiepiſcopus, ac deinde ſanctæ Romanæ Eccleſię Cardinalis, ſcripſit his diebus ad Ludouicum Imperatorem libros de officijs diuinis.

Anno Ludouici Imperatoris 23. ſub Lintberto primo huius cœnobij abbate, Nortmanni ad fines Hollandiæ & Galliæ primum applicuerunt, qui multis poſtea annis hinc inde cum valido exercitu vagantes, infinita mala perpetrarunt.

Primus Normannorum incurſus. S. Fridericus epiſcopus Traiectenſis martyrizatur. Scelus magnum Imperatricis Iudith. Imperator cum vxore deponitur.

Anno Domini 838. qui fuit primus annus Lintberti abbatis, 15. calendas Auguſti ſanctus Fridericus eccleſiæ Traiectenſis octauus epiſcopus, in armario eiuſdem eccleſiæ, poſt miſſarum ſolennia, dum orationi deuotus incumberet, à duobus ſatellitibus à Iudith imperatrice mercede conductis, crudeliter necatus, martyr ſummæ veritatis effectus eſt. Dixerat enim ad Imperatorem epiſcopus, non licet tibi habere Iudith filiam ducis Bauariæ, tibi ſanguine proximam, pro vxore: aut abijce illam, aut ego te authoritate omnipotentis excommunicabo. His verbis impia Iudith exaſperata, præconem veritatis non poſt multū temporis interfecit. Hoc immani ſcelere audito Gregorius Papa quartus, Ludouicum Imperatorē pro agenda pœnitentia in monaſteriū Sueſſionēſe poſuit. Et Ieſſe epiſcopus Ambianenſis, Iudith imperatricem alteram Herodiadem velo impoſito monialem fecit.

Carol. Caluus filius Ludouici.

Ex hac imperatrice Ludouicus filiū habuit Carolum cognomento Caluū, qui poſtea anno Domini 876. Imperator factus eſt. Hunc conſtituit ducem Bauariæ, Sueuię & Burgundiæ, alijs ex priore vxore filijs id ęgre ſatis ferentibus.

Imperator Ludouicus moritur. Drogo frater Imperatoris ex monacho epiſcopus.

Demum anno Domini 840. dum Ludouicus Imperator pœnitentia peracta filium ſuū Lotharium patri rebellē perſequitur: veniensq; ad monaſterium Hirsfeldenſe grauiter infirmatur, & curru reductus atq; nauigio ad Ingelnheim imperiale palatiū ſtatim moritur 12. calēdas Iulij, anno Imperij ſuſcepti 26. Cuius cadauer per Drogonem fratrē, epiſcopum Metenſem, Metis in eccleſia ſancti Arnolphi honorifice ſepultū eſt. Drogo autem iſte filius Caroli fuit magni Imperatoris & frater Ludouici primi, vir doctus & amator religionis, ex monacho factus eſt epiſcopus pręfatæ eccleſię Metenſis, pro cuius decore multa fecit.

Ludouicus filios habuit. Diuiſio inter fratres facta. Lotharius Imperator.

Mortuo Ludouico Imperatore pijſſimo, Lotharius filius eius ſuccedens imperauit annis 16. Habuit tres fratres ex patre: Pipinū, quem fecit ducē Aquitanię: Carolū Caluum, cui ceſſit in diuiſione paterna regnum occidētale à Britannico Oceano vſque ad Moſam fluuium: Ludouicum, qui regnum occidentale, omnem videlicet Germaniā vſq; ad Rheni fluenta, cum quibuſdā alijs ciuitatibus adiacentibus pagis trans Rhenū, propter vini copiam ſorte conſecutus eſt. Ipſe vero Lotharius maior natu, Imperatoris nomen cum toto regno, quod vſq; in hodiernum diē ex eius nomine Lotharingiā appellamus: quanquam modo ſit ducatus, & tota prouincia, necnon & omnia regna Italiæ cum ipſa Vrbe Roma, in portionē ſuam accepit. Vxorē habuit Egillam, regis Angliæ filiam, quæ peperit ei duos filios Lotharium & Ludouicum poſtea Imperatorem.

Altfridus ex monacho episcopus Hildesheimensis.

Claruit his temporibus Altfridus, ex monacho Corbeienſis cœnobij epiſcopus Hildenshemenſis quartus, vir Deo vere dilectus, & in omni vita ſanctiſſimus, qui rexit Eccleſiam ſibi commiſſam ſtrenue annis 28. & conſtruxit maiorem eccleſiam præfatæ vrbis, in qua & ſepultus eſt. Fuit autem electus in epiſcopum anno Lintberti abbatis nono, qui fuit Dominicæ incarnationis 847. indictione decima.

DCCCXLVIII.

Synodus Moguntiæ celebratur à Rabano. Epiſcopi & abbates qui interfuerũt Synodo. Lintbertus in eadem ſynodo fuit.

Rabanus archiepiſcopus Moguntinus, iuſſu Lotharij Imperatoris ſynodum apud Moguntiam epiſcoporum & abbatum conuocauit, anno Domini 848. indictione vndecima, in qua hæreticum quendam, nomine Godſchalcum presbyterum condemnauit, & multa ad decorem & vtilitatem eccleſiaſticam conſtituit. Fuerunt inter alios ibi præſentes celeberrimi viri epiſcopi, Hecti archiepiſcopus Treuerenſis, Hildeboldus archiepiſcopus Colonienſis, Altfridus epiſcopus Hildesheimenſis, Haymo epiſcopus Halnerſtatenſis, Ludericus epiſcopus Bremenſis, Lintbertus primus iſte abbas ſancti Aurelij Hirſaugienſis, Waldo abbas Fuldenſis. Einhardus abbas Selgenſtetenſis, Brunvvart abbas Hirsfeldenſis, Bertolphus abbas Mediolacenſis: Aduentitius abbas Metenſis, poſtea ibidem epiſcopus: Radulphus abbas S. Medardi Sueſſionenſis, poſtea Bituricenſis archiepiſcopus. Et alij multi epiſcopi, abbates & monachi, inter quos complures erant vita & doctrina famoſiſſimi.

Error pſeudoprophetiſſæ.

His diebus quædam mulier fingens ſibi angelum Dei apparuiſſe, qui nouiſſimum diem iudicij mox inſtare pronunciaſſet, multos tam ex clero quam ex populo, per diœceſin Moguntinam decepit. Quæ tandem per Rabanum archiepiſcopum comprehenſa, confeſſa eſt, fuiſſe ſe per conſilium cuiuſdam presbyteri ad hoc quæſtus gratia inductum.

DCCCXLIX.

Sancta Helena Imperatrix trãſfertur in Galliam.

Anno Lintberti abbatis 11. corpus ſanctæ imperatricis Helenæ matris Conſtantini Magni per Theogiſum monachum à Roma transfertur ad Galliam, & in Remenſi collocatur parochia, cuius caput hodie in Treuerenſi eccleſia oſtenditur.

Fames in Germania fuit. Lintberti miſericordia.

Anno enim decimotertio, fames præualida Germaniam ita vaſtauit, vt pater filium inedia mortuum, ad ignem coctum manducare voluerit, ſi per vicinos caſu non fuiſſet interceptus. His diebus Lintberti abbatis præſtantiſſimi, in pauperes clementia magnum & ei nomen & monaſterio Hirſaugienſi profectum accumulauit. Quanto enim plura in vſus pauperum diſtribuit, tãto maiora recepit. Rabanus etiam archiepiſcopus multam ea me perdurante pauperibus munificentiam exhibuit.

Anglia fit tributaria Papæ.

Circa hæc tempora rex Chriſtianiſſimus Angliæ Adelolphus Romam pergens, ſub Leone Papa quarto, ex maxima deuotione Romanæ eccleſiæ tributariam fecit prouinciam ſuam, inſtituens, vt ex ſingula domo ſingulis annis ſancto Petro nummus ſolueretur argenteus.

DCCCLI.

Lupus presbyter obiit. Errores Godeſcalci presbyteri.

Anno Lintberti abbatis decimitertij, Lupus Seruatus presbyter, vir doctiſſimus, ad quem Rabanus adhuc abbas ſcripſit olim octo libros in Epiſtolã Pauli ad Romanos, migrauit ad Dominum. Is ante biennium præſens in ſynodo Moguntinenſi presbyterum illum Godſchalcum de libero arbitrio, prædeſtinatione & ſanguine Chriſti, male ſentientem ac multos conturbantem, fortiſſima diſputatione coram omnibus qui aderant, manifeſte vicit & confutauit. Qui etiam ad euidentiorem declarationem veritatis, inter alia quæ ſcripſit, de his quoq; rebus tractatum pulcherrimum compoſuit.

DCCCLIII.

Haymo obiit. Hildegrinus ſuccedit Haymoni.

Anno Lintberti abbatis decimoquinto, qui eſt Domini 853. obijt ſanctus Haymo, tertius epiſcopus Haluerſtatenſis, ex monacho Hirsfeldenſi, vir per omnia Deo dilectus, qui verbo, ſcripto & exemplo, multos ad ſemitas iuſtitiæ reuocauit, & in maiori eccleſia Haluerſtatenſi ſepelitur. Cui ſanctus Hildegrinus in epiſcopatu ſucceſſit annis fere 34.

Anſcarius.

Claruit his temporibus ſanctus Anſcarius, ex monacho cœnobij Corbeienſis, primus archiepiſcopus Bremenſis, ante quẽ tres fuerunt epiſcopi, videlicet Wilhardus, Willericus & Ludericus, ſub archiepiſcopo Colonienſi. Sed Lotharius Imperator deſtructa per Danos ciuitate Hamburg, archiepiſcopatum qui tum erat ibidem tranſtulit in Bremam, cui ſanctum ipſum Anſcarium præfecit, qui ſedit annis trigintaquatuor, vir doctus atque ſanctiſſimus, qui multis in vita & poſt mortem miraculis claruit. Sepultus eſt in eccleſia Bremenſi. Feſtum eius tertio nonas Februarij colitur.

Leo quartus Papa ex monacho.

Floruit etiam hoc tempore Leo Papa quartus, ex monacho cœnobij diui Martini in vrbe, tunc ordinis noſtri primum presbyter cardinalis tituli Sanctorum quatuor coronatorum

torum à Sergio pontifice ordinatus, eoque mortuo ſuccedens in pontificatu ſummo pręfuit annis octo, menſibus tribus, vir doctus & vita ſanctiſſimus, qui mortuus in catalogum ſanctorum relatus eſt: cuius feſtum 16. cal. Auguſti colitur.

DCCCLIIII.

Lintbertus primus abbas Hirſaugienſis moritur.

Lintbertus autem abbas primus, vir valde venerabilis, poſt multos labores pro Dei amore in ſancta religione habitos, ſenioque confectus, ad Chriſtum toto corde ſuſpirans moritur tertio Idus Iunij ſub Lothario Imperatore, anno Domini 854. indictione 2. ætatis ſuæ 76. ſuſcepti vero regiminis abbatiæ anno 16. nondum completo: qui monaſterio huic laudabiliter & vtiliter præfuit, & multa per ſuam conuerſationem ſanctiſſimam donatione fidelium bona acquiſiuit: cui in abbatia huius monaſterii, Gerungus monachus ſucceſſit annis duobus & triginta, de quo poſtea dicemus.

Nortmanni Galliam infeſtant.

Hoc ipſo anno quo reuerendiſſimus abbas Lintbertus obijt, Nortmanni Britanniã, Galliam & Franciam crudeliter deuaſtant, ciuitatem Nammetenſem ſubuertunt, & epiſcopum in ſabbato ſancto baptiſmi conſecrationi intentum cum toto clero occidunt. Templa quoque ſancti Martini Turonenſis concremant.

Fœmina Papatum obtinuit.

Sancto papa Leone mortuo eodem anno Ioannes Anglicus ſucceſſit duobus annis & menſibus tribus, quem ferunt quidam fœminam extitiſſe, & vni familiari ſoli cognitã, & ab eo compreſſam peperiſſe in ſtrata publica. Et ob id nonnulli eam inter pontifices ponere noluerunt, quaſi indignum facinus abhorrentes. Sed nos iam curſu venerabilis Lintberti conſummato, ſtylum ad ſucceſſorem vertamus.

DE VENERABILI GERVNGO, SECVNDO ABBATE, QVI præfuit annis trigintaduobus, & qualia temporibus ſuis geſta ſunt.

Gerungus abbas Hirſaugienſis ſecundus.

MORTVO igitur atque ſepulto reuerendiſſimo abbate Lintberto, non ſine magna triſtitia fratrum, quippe qui maximo eius tenebantur amore: mox ad electionem noui paſtoris conuenientes, venerabilem virum Gerungum in demortui patris locum conſtituere paſtorem, ãnno Domini 854. indictione ſecunda: Lotharij primi Imperatoris anno 14. qui præfuit huic monaſterio annis 23. Is vero Gerungus in Fuldenſi cœnobio monachus factus ſub Rabano abbate, cum Lintberto abbate & aliis fratribus in principio fundationis huc miſſus aduenit, qui ſe dignum ſancti Benedicti patris filium ſemper exhibere cupiens propoſitum monaſticum, quod ſemel pro Dei amore ſumpſerat inuiolatum, vſque ad mortem cuſtodiuit. Vnde cum Lintberto mortuo multi paſtorali cura monachi in hoc cœnobio eſſent digni, tamen inter dignos dignior iſte apparuit, qui vt Aioth ambidexter, ita ad curam videbatur rerum temporalium idoneus, vt ſpiritualium curam anteferre omnibus & vellet & poſſet. Audiuit Rabanum in Fuldenſi monaſterio legentem, quo in abbatem ſublimato eius diſcipulus Strabus ſcholæ publicæ prælatus eſt, qui hunc Gerungum tunc adoleſcentem Rabano præcipiente ſingulari diligentia proſequutus eſt. Mos erat in præfato Fuldenſi cœnobio his temporibus monachos non ſolum in Scripturis ſanctis inſtituere, ſed etiam in omni ſecularis ſcientiæ literatura ad plenum erudire. *Probe enim iudicabant ſapientiſſimi viri diuinas ſcripturas neminem poſſe perfecte intelligere, quem literas ſecularis doctrinæ contigiſſet ignorare.* Extant multa monachorum iſtius temporis præclara volumina, in quorum comparatione ea, quæ hodie cuduntur à plæriſque tanquam paleæ vileſcunt. Reperi autem inter alia Strabi huius opuſcula, libellum de Arithmeticis dimenſionibus, quem ſcripſit ad iſtum Gerungum abbatem ſancti Aurelij, cui præponit epiſtolam ſic incipientem: *[illegible]diſſimo merito patri, ætate filio, litera diſcipulo, gratia magiſtro, Gerungo abbati æternæ beatitudinis præmium poſſidere.* Ex his intelligere poſſumus Gerungũ abbatẽ in omni literatura fuiſſe ſtudioſum, quia niſi extitiſſet doctiſſimus, nunquam vir tantus de tam ſubtili diſputatione ſcripſiſſet, maxime in tanta doctorum virorum copia ad ignarum. An vero etiam Gerungus ipſe aliquid ſcripſerit, incertum habemus: quem tamen fuiſſe doctiſſimum, poſtquam tantos audierit præceptores, non dubitamus. Longa enim intercapedo temporis, vtpote pluſquam ſexcentorum annorũ, multa præclare geſta monachorum & abbatum Hirſaugienſis cœnobij in obliuionẽ deducẽs, venire ad noſtram notitiã non permiſit. Fuit autẽ Gerungus vir ſtrenuus, & maximus regularis diſcipulatus amator: qui ab ineunte ætate à bonis præceptoribus in timore Dei fundatus, bonum ſe paſtorem ouibus ſibi commiſſis opere & ſermone vſq; ad vitæ finem exhibuit. Qui quamuis in conuerſatione ſpirituali ſuper omnes eſſet diligens & ſtudioſus, curam tamen rerum temporalium non neglexit, quin potius eo præſidente monaſterio ſubſtantia temporalis mirum in modum aucta fuit.

Vita Gerungi deſcribitur.

Gerungus audiuit Rabanum abbatem.

Non contemptores ſecularis literaturæ monachi.

Epiſtola Strabi ad Gerungum.

Fuit vir in omnibus doctiſſimus.

Commendatur ex regulari diſciplina abbas.

His temporibus Bruno dux Saxonum conſtruxit monaſterium illud quondam ce-

Gaudersheim fundatur in Saxonia.

lebberrimum in Saxonia,quod Gaudersheim dicitur, in quo moniales ſecundum regulã diui patris noſtri Benedicti viuentes, poſuit. Poſt eum filius eius dux Ludolphus qui opus inceptum à genitore ſuo perfecit. Prima aũt eiuſdem monaſterij abbatiſſa fuit Hadmodis eiuſdẽ ducis Ludolphi ſenior filia,quæ præfuit Chriſti virginibus annis duobus & viginti, in multa vitæ & conuerſationis ſanctimonia. Qua mortua,ſoror eius nomine Gerburgis in abbatia ſucceſſit annis 14. virgo & ipſa ſanctiſſima, quæ multis effulſit in vita & poſt mortẽ clara virtutibus. Qua tandem & ipſa de medio ſublata,tertia ducis Ludolphi filia in abbatiſſam electa fuit nomine Chriſtina, quæ in ſancto virginitatis propoſito religioſe conuerſando à ſanctitate præcedentiũ ſororum nõ receſſit. Idem quoq; Ludolphus dux conſtruxit & aliud monaſterium virginum in Saxonia dictũ Brunteshuſen, & vtriuſq; cõfirmationem à papa Nicolao cum multis ſanctorum reliquijs obtinuit. Claruerunt his temporibus ex ordine monaſtico multi excellentiſſimi pontifices, ſanctitate & ſcientia literarum inſignes, Abbates quoque & monachi tam vita quam eruditione ſcripturarum celeberrimi, qui multa & varia ad ædificationem poſteritatis in re literaria, volumina ediderunt.

Tres duciſſæ fiunt abbatiſſæ.

Brunteshuſen fundatur.

Abbo epiſcopus ex abbate factus.

Chriſtianus monachus doctiſſimus.

Egil abbas Prumienſis.

Abbo ex abbate monaſterij ſancti Germani fit epiſcopus Altiſiodorenſis, frater Helibaldus ante eum ibidem epiſcopus extitit,ambo viri ſtrenui atque ſanctiſſimi, & tã in diuinis ſcripturis,quam in ſeculari ſcientia nobiliter eruditi. Chriſtianus qui & Druthmarus monachus Corbeienſis venerabilis presbyter, multa his temporibus in expoſitione diuinarum ſcripturarum volumina componit. De quo nos in alijs libris de Scriptoribus eccleſiaſticis,latius fecimus mentionem. Egil abbas monaſterii Prumienſis in Treuerenſi parochia conſtitutus eſt,primo anno Gerungi,vir nobilis atq; doctiſſimus,amicus regum & principum,qui in regulari conuerſatione maximum nomen laudis acquiſiuit.

DCCCLV.

Imperium tripartite diuiditur.

Anno ſecundo Gerungi abbatis,qui fuit domini 855. Lotharius Imperator ſenio cõfectus conuocatis primoribus regni, imperium inter filios diuiſit: & Ludouico quidẽ Italiam tradidit,eumq; imperatorem conſtituit: Lothario autẽ,regnum quod à ſuo nomine Lotharingiam vocari diximus,conceſſit. Carolo vero qui iunior natu erat, regnum Prouinciæ dedit. Quibus rite diſpoſitis,valedicens ſuis ſeculum reliquit, & Prumienſe monaſteriũ ſub præfato abbate Egilone ingreſſus, monachus factus eſt,qui in ſancta religione ſecundũ regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti laudabiliter perſeuerans vſq; ad finẽ, tandem optime conſummatus moritur 3. cal. Octobris,ibidem ſepultus. Poſt Lotharium itaque monachum factum Ludouicus eius filius imperauit annis vno & viginti.

Lotharius Imperator fit monachus.

Ludouicus fit Imperator.

DCCCLVI.

Lotharij regis adulterium.

Anno autem Gerungi abbatis tertio, qui fuit Domini 856. Lotharius rex frater Ludouici Imperatoris duxit in vxorem Thiedbergam filiam patrui ſui Caroli Calui poſtea Imperatoris. Sed non multo poſt repudiauit eam,& ſuperduxit Waldradem concubinam ſuam priſtinam,ſororem Guntheri archiepiſcopi Colonienſis,ex qua coniunctione multa mala non ſolum illi,ſed etiam omni regno eius ſuborta ſunt.

Rabanus archiepiſcopus moritur.

Eodem anno Rabanus archiepiſcopus Moguntinus moritur,& in monaſterio ſancti Albani,nõ ſine ſanctitatis opinione ſepelitur,vir doctus & in pauperes miſericordiſſimus: quippe qui tẽpore famis,quæ anno Lintberti abbatis 13. totã Germaniã oppreſſerat, multorum inopiam releuauit. Morabatur enim eo tẽpore in quadam villa parochiæ ſuæ, cui vocabulum eſt Vinicella, nunc vero corrupto nomine *Winckel* appellatur, & pauperes de diuerſis locis venientes ſuſcipiens, quotidie plus quam trecentos alimento ſuſtentabat, ex his qui in præſentia illius aſſidue veſcebantur. Venit autem die quadam inter alios mendicantes mulier quædam inedia pene conſumpta,cum puerulo paruulo,quæ priuſquam ad limen portæ domus epiſcopalis pedem imponeret,præ nimia imbecillitate corruens ſpiritum exhalauit. Puer autem mammillam genitricis mortuæ iacentis,tanquam adhuc viueret extrahens & ſugere tentans,omnes intuentes gemere ac flere coegit. Succeſſit ei in archiepiſcopatu Moguntinenſi Carolus annis ſeptem.

Miſericordia eius in pauperes.

Nota miſerabilem caſum.

Nortmannorum incurſus.

Vicus 55. parochiarum à Nortmannis deſtruitur.

Circa hæc tempora Nortmanni cum Danis, Hollandiæ cum ingenti multitudine claſſibus applicantes, Duerſtadem vicum nominatiſſimum, in quo parochiales eccleſiæ fuiſſe memorantur quinque & quinquaginta,penitus deſtruxerunt, interfectis omnibus habitatoribus eius. Deinde ciuitatem Traiectenſem capientes deſtruxerunt, funditus omnem populum cum clero vniuerſo crudeliter necantes. Hungerus autem Traiectenſis eo tempore præſul,cum paucis Canonicis fuga lapſus,venit ad Lotharium quondam Imperatorem in monaſterium Prumienſe.

DCCCLIX.

DCCCLIX.

Anno Gerungi abbatis Hirſaugienſis ſexto, claruit Hucbertus ex duce monachus, & abbas monaſterij ſancti Richarij, frater Thiedbergæ reginæ, vir ſapiens & ſtrenuus, cui Lotharius ducatum inter Iurum & montem Veneris regendum commiſit. Verum cum Lotharius Thiedbergam reginam ſororem Hucberti abbatis poſtea ſuperinducta pellice Wuldrada abiiceret, abbatem ſenſit inimicum, quo procurante tandem ſororem recipere coactus eſt.

Hugbertus abbas ex duce.

DCCCLX.

Anno Gerungi abbatis ſeptimo, qui fuit Domini octingenteſimo ſexageſimo, Ludouici vero Imperatoris quarto, in ciuitate Moguntinenſi diabolus nequitiam ſuam & odium erga hominem euidenter exercebat. Lapides de feneſtris domorum iecit in homines, percuſſit noctu ac die quaſi malleis quibuſdam fortiter parietes, pulſabat multorũ ad ianuas, inde manifeſte loquendo furta paſſim prodidit, & magnam inter homines diſcordiam ſeminauit. Deinde animos omnium contra vnum hominem concitauit, quaſi pro illius peccato cæteri talia paterentur, cuius fruges in vnum coaceruatas incendit. Vbicunque intraſſet ille homo, ſtatim domus per dæmonium illud incendebatur, ita vt ei iam niſi in agris nullus eſſet manendi locus. Propter hoc litanias presbyteris agentibus, & aquam benedictam ſpargentibus, hoſtis naturæ humanæ à lapidibus iaciendis interim aliquantulum ceſſauit: quibus recedentibus, diabolus horribiliter clamans dixit, ſe ſub cappa vnius ſacerdotis, cuius nomen expreſſit, dum aſpergeretur aqua benedicta, quaſi cum amico familiari latuiſſe, quem & accuſauit publice, quod cum procuratoris filia concubuiſſet. Itaque per triennium continuum ſic perſtitit, donec ibidem multa ædificia incendio cõſumeret. Audiebatur quidem clamans, vlulans, loquens, pulſans, percutiens parietes, & iaciens lapides in homines, ſed nihil penitus videbatur. Verum alibi legimus, hæc non in ciuitate Moguntina, ſed in quodam vico eius diœceſis contigiſſe.

Diabolus per triennium Moguntiam vexat terribiliter.

Improbitas dæmonis huius.

Hoc ipſo anno Gerungi ſeptimo, indictione octaua, moritur apud Moguntiam Probus presbyter & monachus ſancti Albani, vir ſanctus atq; doctiſſimus, cuius conuerſatio & ſtudium eandem eccleſiam Moguntinam mirifice illuſtrauit.

S. Probus monachus & presbyter moritur.

Hoc eodem anno ſanctus Meginradus, ex monacho cœnobij Augienſis eremita in Nigra ſylua, noctu in cella ſua à duobus latronibus, magnam ſe pecuniam apud illum reperturos exiſtimantibus martyrizatur 12. calendas Februarij: cuius corpus ad monaſteriũ Augienſe reductum & ſepultum infinitis miraculis multo tempore coruſcauit. Porro latrones duob⁹ coruis, quos ſanctus Meginradus nutrierat, inſequentibus eos proditi, ſecundum leges patriæ rotati ſunt. Claruit his diebus Egilo, ex monacho Senonenſis poſt Wanlonem archiepiſcopus, vir omni bonitate conſpicuus, & dignus ouium Chriſti paſtor.

Meginradus monachus martyrizatur.

Egilo ex monacho archiepiſcopus.

Eo tempore fames & mortalitas magna per regnum Francorum efferbuit, & maxime per Aquitaniam & Burgundiam; ita vt præ multitudine morientium non eſſet qui mortuos ſepeliret.

Eodem anno Egil abbas Prumienſis abbatiam ſuam ſponte reſignauit, cui Ansbaldus in regimine ſucceſſit, vir omni ſanctitate & bonitate conſpicuus, qui verbo & exemplo multos ad amorem cæleſtis patriæ conuertit.

Ansbaldus Abbas clarus.

Claruit iiſdem temporibus Mico monachus ſancti Richarij, vir ſtudioſus & valde doctus, qui multa & varia ſcripſit, tam metro quam proſa excellenter edita. E quibus legimus librum diuerſorum Epigrammatum. Excerpta quoque Poetarum, librum etiam Ænigmatum, & quædam alia. Notgerus ex monacho ſancti Galli epiſcopus Leodienſis, his temporibus inter Eccleſiaſticos ſcriptores clarus habetur, qui primus vſum Sequentiarũ adinuenit, quas cantari in eccleſia cis Alpina Nicolaus papa primus conſenſit. Huius Notgeri diſcipulus fuit Salomon, ex monacho Conſtantienſis poſtmodum epiſcopus, qui & ipſe nonnulla ingenii præclari poſteris monimenta reliquit. Wandelbertus quoque monachus Prumienſis cœnobij ſub abbate venerabili Ansbaldo, hoc ipſo tempore claruit: qui inter alia ingenij ſui opuſcula vitam & miracula ſancti Goaris presbyteri & eremitæ iuxta Rhenum in Treuerenſi parochia quieſcentis, in duobus libris comprehendit.

Mico monachus S. Richarij.

Notgerus ex monacho epiſcopus.

Salomon ex monacho epiſcopus.

Wandelbertus monachus Prumienſis.

DCCCLXI.

Anno autem Gerungi abbatis octauo, Waldo Fuldenſis abbas deponitur à Ludouico Imperatore, cui Thuode ſucceſſit.

Abbas Fuldenſis deponitur.

DCCCLXIII.

Anno autem eius 10. qui fuit Domini 863. obiit Carolus Moguntinenſis: cui Lintbertus ſucceſſit. Ad hunc Lintbertum ſcripſit Otfridus monachus Wiſſenburgenſis, quõ-

Otfridus monachus Wiſſenburgenſis.

dam Rabani auditor quatuor libros Euangeliorum metrice in lingua noſtra Theutonica quibuſdam regulis formata: vt pauciſſimi hodie reperiantur, qui eius ſcripta intelligant. Scripſit & alia plura, de quibus in minori catalogo Germanorum fecimus mentionem.

Werenbertus.

Werenbertus etiam monachus S. Galli, vir in omni ſcientia tam ſeculari quam diuina doctiſſimus, his temporibus inter ſcriptores clarus habetur, qui multa ingenii ſui monimenta poſteris legenda compoſuit.

Ruthardus. *Meginfridus chronographus.* *Ruthardi pium reſponſum.* *Ruthardi ſcripta.*

Ruthardus quoq; monachus, huius cœnobij Hirſaugienſis vnus ex primis miſſis à Fulda, Rabani & Strabi monachorum quondam auditor atque diſcipulus, vir vndecunq; doctiſſimus, metro excellens & proſa, inter ſcriptores huius tempeſtatis celeberrimi nominis fuit. Qui (vt ſcribit Meginfridus monachus Fuldenſis in Chronica) vir in omni ſcientia & ſanctitate conſpicuus, tantæ fuit eruditionis & probitatis, vt quum Ludouicus imperator eum poſt mortem Haymonis epiſcopi vellet in locum eius Haluerſtatenſis eccleſiæ ordinare pontificem, conſentire noluit, dicens notabile verbum: Da epiſcopatum alteri, qui ſit idoneus: ego quietem vitæ regularis, & ſtudium Scripturarum, omnibus diuitiis & honoribus mundi incomparabiliter duxi præferendum. Scripſit autem inter cætera ingenij ſui opuſcula, paſſionem ſancti Bonifacii archiepiſcopi heroico carmine pulcherrime in duobus libris. Hic primus inter omnes quos ego legerim, regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti commentario gloſſare auiſus eſt: cuius expoſitionis procœmium ſic incipit, poſt exordium ipſius regulæ: Tres enim ſunt eccleſiaſticæ diſciplinæ: prima phyſica, id eſt naturalis: ſecūda ethica, id eſt moralis: tertia logica, id eſt rationalis: nam phyſica, deriuatur ab eo quod eſt phyſis, natura, &c. Scripſit inſuper de muſica, geometria, arithmetica, & cæteris artibus humanitatis plura opuſcula. Ipſe enim primus in cœnobio ſancti Aurelij, vt Meginfridus teſtis eſt, monachis diuinas ſcripturas & ſeculares literas legere, more Fuldenſium cœpit. Tam vero eruditus in omni ſcientia fuit, vt non ſolum monachi de aliis cœnobiis ad audiendum illum, ſed etiam ſeculares certatim confluerent.

Ruthardus ſcholæ monachorum præfuit.

DCCCLXV.

Ruthardus moritur. *Ruthardi epitaphium.*

Moritur autem plenus dierum & ſanctitate, anno Gerungi abbatis 12. qui fuit Domini 865. indictione 14. ſepultus in eccleſia ſancti Aurelii, octauo calendas Nouembris, cui Richbodo monachus hoc epitaphium poſuit:

Hoc per iter, rogito, qui pergis rite viator,
Pauliſper ſiſte greſſum, hunc titulumque lege:
Ipſum perſpectum ſupplex memorare ſepulti,
Ruthardiq; pius, dic Miſerere Deus.

Hartmundus. *Lotharius rex excommunicatur.* *Treuerenſis & Colonienſis epiſcopi deponuntur.*

Hartmondus præterea monachus ſancti Galli, vir ſtudioſus & doct᷒, ad quem Otfridus præfatus Wiſſenburgenſis, & noſter hic Ruthardus ſancti Aurelii multas epiſtolas ſcripſerunt, ingenium ſuum varia edendo acuit, & poſt Notgerum publicæ monachorum ſcholæ præfectus, complures poſt ſe diſcipulos in omni ſapientia doctiſſimos reliquit. Sanctus papa Nicolaus primus Lotharium regem, fratrem Imperatoris, propter Thiedbergam reginam iniuſte repulſam, vna cum pellice Waldrada excommunicat ad inſtantiam fratrū reginæ, qui cauſſam ad apoſtolici audientiam detulerunt. Ob eandem cauſſam Guntherus Colonienſis, & Thiedgaudus Treuerenſis archiepiſcopi, ab eodem papa depoſiti, vſque ad laicalem ſtatum dignam iniquitatis ſuæ mercedem acceperunt. Quippe qui falſis criminibus arte confictis, reginam innocentem damnare præſumpſerunt.

DCCCLXVI.

Imperator Bulgarum fit monachus.

Acta ſunt hæc anno Gerungi abbatis tredecimo, qui fuit Domini 866. Ludouici autem Imperatoris ſecundi vndecimo. His temporibus Imperator Bulgarū cum omni gente ſua ad fidem Chriſti conuerſus, fit monachus. Sed quum filius eius iuueniliter agēs, ad cultum gentilitatis redire tentaret, pater cingulo regioque cultu reſumpto, cum inſequutus cepit, oculiſque effoſſis in carcerem truſit. Minoreque filio in regnum locato, ad monaſterium reuerſus vſque ad mortem in propoſito monachico permanſit.

DCCCLXIX.

S. Maurus transfertur.

Anno Gerungi abbatis 16. corpus ſancti Mauri diſcipuli diui patris noſtri Benedicti abbatis, propter timorē Nortmannorū, à Glandifolio ad monaſteriū Foſſacēſe in Burgūdiam transfertur. Floruit his temporib᷒ apud Gallos magno in precio Hinçmarus Archiepiſcopus

epiſcopus Remenſis, ex monacho ſancti Dionyſii Pariſienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, qui multa ſcripſit egregia volumina, quibus mentionem alibi fecimus.

DCCCLXXI.

Anno Gerungi abbatis 18. poſt depoſitionem Thietgaudi archiepiſcopi, Bertholfus abbas Mediolanenſis noſtri ordinis, fit archiepiſcopus Treuerenſis, vir ingenio acer, qui priuilegia eccleſiæ ſuæ nec in minimo paſſus eſt violari: cuius tempore Treuerenſes omnia ornamenta ſanctuaria & reliquias metu Normanorum ſubterraneis cameris abſconderunt. *Bertolphus ex abbate epiſcopus.*

DCCCLXXII.

Anno autem Gerungi abbatis 19. ſanctus Rex Anglorum Edmundus Nortmannis martyrizatus, infinitis claruit miraculis. *Edmundus rex martyrizatur.*

DCCCLXXIIII.

Anno vero eius 21. qui fuit Domini 874. in Italiæ regione ciuitate Brixienſi per triduum ſanguis pluit è cœlo, & Nortmanni multa mala Chriſtianis faciunt. *Sãguis pluit è cœlo.*

Claruit his temporibus Wallo poſt Chriſtianum monachum, & ipſe ex monacho Altiſiodorenſis epiſcopus; frater Anſegiſi archiepiſcopi Senonenſis, de quo lõge ſupra diximus, anno Lintberti abbatis primo. Iſte Wallo fuit vir ſcientia & moribus clarus, cuius maximum erat ſtudiũ magiſtros & profeſſores literarũ charitatiue amplecti, eorumq; cõſilijs vti, alloquiis perfrui, & ſuo illos conuiuio crebrius recreare. In omni conuerſatione ſua ſemper ex clero quoſdã habere ſecum voluit, ne vel modica laicis daretur occaſio detrahendi: vnde ſolitus erat dicere, neſciant laici quid faciãt clerici, & pares parib. ſocientur. *Wallo ex monacho epiſcopus.*

DCCCLXXVI.

Anno Gerungi abbatis 23. in menſe Iunio, ſubita & nimia aquarum inundatio facta eſt, ita vt villa quædam in Saxonia, longe à torrentibus & fluminibus remota, in momento cum hominibus & beſtijs, cum arboribus & ædificiis, cum eccleſia & altari penitus abſorpta ſit, ita vt nullum habitationis veſtigium penitus remanſerit. *Villa una fuit totaliter abſorpta.*

Circa hæc tempora claruit Ericus monachus Altiſiodorenſis, Wallonis epiſcopi capellanus, vir vndecunque doctiſſimus, qui multa & varia conſcripſit opuſcula metro & proſa, de quibus in Catalogo ſcriptorum fecimus mentionem. *Ericus monachus.*

DCCCLXXVII.

Anno Gerungi abbatis viceſimoquarto, Domini vero octingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, indictione decima, quinto calendas Septembris, Ludouicus Imperator ſecundus moritur apud Francfordiam, & in monaſterio Lauriſſenſi tunc ordinis noſtri, nõ longe à Wormatia ſepelitur. Cui Carolus, qui dicitur Caluus, ſucceſſit, filius Ludouici imperatoris primi. *Ludouicus imperator moritur.*

Claruit his temporibus magnæ eruditionis & opinionis apud omnes Milo monachus ſancti Amandi, qui vitam eiuſdem ſancti, pulchro carmine edidit, & librum de Sobrietate, ad Imperatorem Carolum Caluum. Huius nepos Hunibaldus monachus, & ipſe in cœnobio ſancti Amandi, ſub diſciplina patrui conſtitutus, in ſeptem artibus, quas vocant Liberales, mirum in modum proficiens, multa ingenij ſui opuſcula compoſuit. Qui quum maximus eſſet muſicus, de ſancto Dauid, & alijs multis, cantus dulciſſimos compoſuit. Hugbaldus quoque monachus Eluenenſis, poëta & rhetor ſui temporis omnium celeberrimus, de laude Caluorum, opuſculum miranda inuentione compoſuit, in centenis verſibus, cuius omnia verba incipiunt ab vna litera C, vt *Milo monachus.* *Hunibaldus monachus.* *Hugbaldus monachus.*

Carmina clariſonæ caluis cantate camænæ.

Quod opus Imperatori Carolo Caluo dicauit. Scripſit etiam ad archiepiſcopum Moguntinum Hattonem de Muſica, non ſpernendum opuſculum, & quædam alia. Sed & Bertrãmus monachus, in omni literatura doctiſſimus, ſcripſit ad Carolum regem de Prædeſtinatione. Item de corpore & ſanguine Domini, cum aliis multis, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non venerunt. *Bertrammus monachus.*

DCCCLXXVIII.

Anno Gerungi abbatis vigeſimo ſexto, fuit Domini octingenteſimo ſeptuageſimo ſexto, fuit quidam Iudæus nomine Sedechias, olim (vt fama eſt) phyſicus & medicus Ludouici Imperatoris, magicis diſciplinis imbutus, qui faciebat multa miranda & ſtupenda ludibria publice coram principibus & quibuſcunq; aliis. Egit namque arte ſua, vt hominibus videretur deuorare hominẽ armatum cum equo & omnibus armis. Currum quoq; onuſtum fœno cum ipſo fœno, equis & auriga. Amputabat hominibus capita, manus aut pedes, quæ pelui coram impoſita, cum ſanguine defluente, omnibus videnda præbuit: quæ *Iudæus magus mirabilia fecit.*

ſtatim ad loca, vnde videbantur abſciſſa, ſine detrimento hominis relocauit. In aere tranſiens videbatur & audiebatur ab omnibus, qui venationes, curſus, & alia quæ homines ſuper terram exercere ſolemus, in nubibus & aere facere putabatur. Tam multas & varias ludificationes faciebat, vt omnes vltra quam credi poteſt, mirarentur.

DCCCLXXXII.

Colonia, cũ aliis deſtruitur.

Anno Gerungi abbatis trigeſimo, Nortmanni cum inæſtimabili multitudine Coloniam, Traiectum, Tungris, Bunnã, cum omnibus viculis & caſtellis adiacentibus, comburunt & deſtruunt. Palatiũ quoq; Aquenſe, & monaſteria noſtri ordinis, Stabulaus, Malmundarium, Prumiam, ſancti Walarici & Richarij, ferro & igne davaſtant, nulli parcentes ſexui, non ordini, non ætati, ſed omnes interficientes quos invenire potuerunt. Poſt hæc Treverim incendunt, cives interficiunt, prædam abducunt. Ad Metẽſem vrbem procedentes habito cum civibus prælio victores exiſtunt, in quo Walo epiſcopus Metenſis, cum multis aliis occubuit. Treverenſis autem archiepiſcopus Bertolphus fuga lapſus evaſit, qui tamen anno ſequenti obiit.

Walo epiſcopus.

Carolus Imperator obiit.

Eodem anno Carolus imperator Caluus ex Italia proficiſcens in Galliam, veneno potatus moritur. Iohannes autẽ papa octavus Ludovicum Balbum filium eius vnxit imperatorem: vnde commoti Romani, cuſtodiri papam vt captum, iubent: & Carolum cognomento Groſſum, Imperatorem eligunt: ſimulq; ambo Imperatoris nomen tenuerunt annis duobus, donec aſſumpto veneno Ludouicus Caroli Calui filius interijt. Et Carolus iſte Groſſus, ſolus imperauit annis duodecim.

DCCCLXXXV.

Gerungus abbas moritur.

Anno Domini 885. indictione tertia, Gerungus abbas Hirſaugienſis ſecundus moritur, anno regiminis ſui trigeſimo ſecundo, ætatis vero ſuæ 71. prima die menſis Auguſti, ſepultus in eccleſia ſancti Aurelij, iuxta Lintbertum anteceſſorem ſuum. Fuit autem vir per omnia Deo deuotus, & non minus in temporalibus circumſpectus, quam in ſpiritualibus diſponendis idoneus. Cui Reginbodo ſucceſſit, cuius tempore Nortmanni Wormatiam ſubuertunt, ſicut dicemus.

DE REGINBODONE TERTIO HVIVS MONASTERII *Hirſaugienſis abbate, qui præfuit annis ſex, & de geſtis illius temporis in Alemania.*

GERVNGO venerabili huius monaſterij ſecundo abbate mortuo atque ſepulto, conuenientes in locum ad hoc deputatum fratres, quorum iam magnus erat numerus, elegerunt in abbatem quendam ſenem monachum, nomine Reginbodonem, hominem quietum, pium & miſericordem, qui præfuit monaſterio annis ſex. Erat autem (ſicut Meginfridus teſtis eſt in Chronica) natione Bauarus, ex notabili familia ortus, qui cum in iuuentute à parentibus ad diſcendum literas, magiſtris traditus fuiſſet, doctus cum tempore in omni ſcientia tam humana quam diuina euaſit. Deinde canonicus in Conſtantienſi eccleſia factus eſt, in qua multis diuitijs affluens, etiam animo defluere cœpit. Tandem reuerſus ad ſeipſum, vanitatem præſentis vitæ ingemiſcere cœpit, & quam breuis in hoc mundo ſit incolatus hominis, cogitare. Tandem poſt multos anfractus fluctuantium cogitationum, venit ad Hirſaugiam & contemptis omnibus, quæ homines diligere in mũdo conſueuerunt, monachus pro Dei amore factus eſt, ſub Gerungo venerabili abbate. Qui deinceps omne ſtudiũ ad pietatem conuertens, ſemper quãtum humana permiſit imbecillitas aut orationi erat intentus, aut lectioni ſacræ ſcripturæ. Tantæ pietatis fuiſſe perhibetur, vt victum ſuum pauperibus diſtribuens, ſæpe ieiunus ipſe permaneret. Mortuo autem Gerungo vnanimi omnium conſenſu in abbatem electus eſt. Anno Domini noſtri Ieſu Chriſti 885. indictione 3. & præfuit (ſicut diximus) annis 6. Nam ſenio grauatus & exterorum occupationum impatiens, cum vitæ contemplatiuæ dulcedinem iam dudum eſſet expertus, nec pateretur auelli, tandem ſexto anno quo abbatiam ſuſceperat voluntarie reſignauit, quemadmodum ſuo loco dicemus. His temporibus ſcholæ monachorũ in hoc cœnobio ſancti Aurelij præfuit poſt Ruthardum Richbodo diſcipulus eius, monachus & presbyter, tam in diuinis quam in ſecularibus literis erudītiſſimus. qui vt Meginfridus ait, inter Monachos ſui temporis ſecundum non habuit. Nec dubium eſt, quin exercitando ingenium ſuum exemplo veterum multa ſcripſerit, quamuis nihil eorum ad noſtram notitiam peruenit. Poſt electionem vero Reginbodonis in abbatem, Edvvidus quidam tyrannus multum inquietare cœpit monaſterium & fratres ſancti Aurelij dicens, ſibi deberi ſummam nõ paruam pecuniarum, quã Gerungo abbati quondam mutuaſ-

Reginbodo fit abbas.

Vita huius abbatis Reginbodonis.

Qualiter monachus factus eſt.

Quomodo ſit factus abbas.

Richbodo ſcholæ præſidet.

De tyranno qui fratres inquietauit.

mutaſſet. Qui cum multa minaretur incōmoda, fratres qui mendacium hominis nouerunt, diuinū cœperunt implorare auxiliū, ſanctoque Aurelio monaſterij ſui cauſam tuendam contra improbitatem tyranni commiſerunt. Et ecce quadam nocte cum in craſtinum dies placiti ab vtraque parte conſtitutus eſſet, apparuit tyrannó ſanctus præſul Aurelius in ſomnis dicēs: Impie tyranne, quid tibi & fratribus meis, quos iniuſte bonis ſuis ſpoliare diſponis? Non tibi cedet impune. His dictis diuus Aurelius baculum paſtoralem leuans quem manu geſtabat, percuſſit in ſomnis tyrannum dicens, accipe meritorum tuorum in me primitias, breui ſuſcepturus grauiora, niſi mihi & fratribus meis mox ſatisfacere curaueris. At vero tyrannus Eduinus tam pauore, quā verbere experrectus, totam tam inſolito clamore domum repleuit, vt omnes verterentur in ſtuporem. Poſtero autem die lecto decumbens, fratres ſancti Aurelij ad ſe vocauit, & coram vxore ac filijs iniuriarum veniam petiuit. Quibus vt pro ſe orarent ad Dominum rogauit, promittens ſe magna facturum monaſterio bona, ſi intercedentibus ipſis conualeſceret. Qui non poſt multos conualuit dies, & ſanctum Christi præſulem Aurelium, multis oblatis muneribus ſibi reddere placabilem ſtuduit. *Vindicta Aurelij in tyrannum.*

DCCCLXXXVI.

Anno primo Reginbodi moritur Bertolphus archiepiſcopus Treuerēſis, monachus noſtri ordinis, ſicut ſupra iam diximus, cui ſucceſſit in archiepiſcopatu ſucceſſor eius in Abbatia Mediolacenſi Ratbodo abbas vir doctus, & in agendis prudentiſſimus, qui eccleſiæ ſuæ Treuerēſi multa ab Imperatoribus dona & poſſeſſiones acquiſiuit. Præfuit autem in archiepiſcopatu fere annis 36. & multa bona fecit. *Râtbodo ex monacho archiepiſcopus.*

DCCCLXXXVII.

Anno ſecundo Reginbodi abbatis mortuus eſt Ansbaldus reuerendiſſimus abbas Prumienſis 4. idus Iulij, vir ſummæ ſanctitatis ac religionis, qui ad cœleſtem patriam feliciter tranſiuit, Cui in abbatia ſucceſſit Farabertus venerabilis pater 8. idus Auguſti. *S. Ansbaldus abbas moritur.*

Claruit his temporibus Reinbertus ex monacho Corbeienſis cœnobij in Saxonia archiepiſcopus Bremenſis, vir in diuinis ſcripturis & ſecularibus literis doctiſſimus, qui ſcholæ monachorum publicæ multis annis in præfato monaſterio glorioſe docendo præfuit. Rexit autē eccleſiam Bremenſem annis 9. & moriens in Catalogum ſanctorum relatus eſt, cuius feſtum pridie nonarum Februarij agitur. Sepultus eſt in eccleſia Bremenſi multis coruſcans miraculis. *S. Reinbertus ex monacho epiſcopus.*

Claruit etiam circa hæc tempora Almannus monachus Altuilarēſis, vir vndecunque doctiſſimus, qui multa ingenij ſui præclara monumenta reliquit, de quibus alibi fecimus mentionem. Adreualt qui & Adelbertus monachus Floriacenſis, vir in omni ſcientia eruditus, qui & ipſe viuacitatem ingenij multimoda editione librorum oſtendit, his ipſis temporibus inter monachos clarus habetur. Remigius quoque monachus Altiſiodorenſis, & poſtea cuiuſdam eccleſiæ, vt ferunt, epiſcopus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſcientia ſecularium literarū nobiliter doctus, hæc tempora docendo & ſcribendo illuſtrauit, de cuius opuſculis in ſecundo libro illuſtrium virorum ordinis noſtri fecimus mentionem. *Almannus. Adreualdus. Remigius.*

DCCCLXXXIX.

Anno Reginbodonis quarto, qui fuit Domini 889. indictione 7. moritur Richbodo monachus huius monaſterij, qui ſcholæ publicæ apud S. Aurelium poſt Ruthardum magiſtrum annis ferme 24. pręfuit, & in omni ſcientia diſcipulos probe inſtructos complures reliquit. Poſt quem Harderadus monachus natione Francus docendi officium accepit, quod vix Biennio implens in abbatem aſſumptus eſt. *Richbodo. Harderadus.*

DCCCXC.

Anno abbatis Reginbodonis quinto, Carolus Imperator cognomento Groſſus, poſt multa quæ geſſerat bella, corpore & animo debilitari cœpit, qui veniens Triburias & conuocatis principibus, paulatim ab omnibus miſerabiliter derelictus eſt. In cuius locum Arnulphus filius Carolomanni imperauit annis 12. At Carolus non multo poſt moriens ſepultus eſt in monaſterio Augienſi pridie idus Iunij. *Arnulphus fit Imperator.*

Eodē quoq; anno moritur Lintbertus archiepiſcopus Moguntinus, cui S. Sunderoldus monachus Fuldēſis ſucceſſit, vir omni ſanctitate & religione cōſpicuus, quē Normāni paulopoſt occiderūt. His temporibus mortuo Imp. Carolo, Itali regnū diuiſerūt, quorū vna pars Berengariū filium Eberardi, qui ducatū Foroiulianorū tenebat, alia vero Guidonē filium Lamperti ducē Spoletanum regē ſibi delegit: qui inter ſe cōſerto prælio, Guido victor euaſit, & Berengarium de regno expulit. Salomon ex monacho ſanctæ Con- *Sunderoldus. Salomon.*

Salomon.

ſtantienſis eccleſiæ epiſcopus hoc anno moritur, cui ſucceſſit eiuſdem nominis Salomon abbas ſancti Galli, vir non ſolum nobilitate, verum etiam prudentia ac ſapientia inſignis, qui præfatæ vrbis tertius eius nominis dignoſcitur eſſe pontifex.

Epiſcopus occiditur in Miſſa. Arnulphi Imperatoris vxor & liberi.

Eodem anno Arnolphus epiſcopus Herbipolenſis in Saxonia, occiſus eſt inter miſſarum ſolennia ſatis crudeliter, poſtquam eccleſiæ præfatæ præfuit annis 37. & menſibus 7. Arnoldus ſiue Arnulphus Imperator Romanorum poſt Carolum Groſſum habuit vxorem Lucardam filiā Welphonis ducis Bauariæ, quæ peperit ei duos filios & vnam filiam. Quorum primogenitus Ludouicus poſtea Imperator fuit. Secundogenitus nomine Conradus, dux Lotharingiæ, cuius filius eiuſdem vocabuli etiam Imperator poſtea factus eſt. Porro filia Lucarda nomine quæ Ottoni duci Saxonum data fuit in vxorē, peperit Henricum poſtea Imperatorem primum. Ducem vero Lotharingiæ Conradum prædictum filium Arnulphi, interfecit Adelbertus comes Bambergenſis, quem Henricus Nepos Imperator factus, dolo Hattonis archiepiſcopi Moguntini interceptum capite truncauit, ſicut inferius ſuo loco dicemus.

DCCCXC.

Reginbodo abbatiam ſuam reſignauit. Quam ſancte poſtea vixerit.

Anno autem Domini 890. Reginbodo abbas ſenio grauatus, cum ſentiret ſe per occupationes rei familiaris ab internæ dulcedinis contemplatione retrahi, & gauderet ſe ad ſtatum priſtinæ quietis poſſe reuerti, abbatiam ſuam ſponte reſignauit 12. cal. decembris anno promotionis ſuæ nondum ſexto completo. Qui ad priuatæ conuerſationis ſtatum reuerſus tam ſancte & religioſe vixit, vt omnibus non ſolum in exemplum cederet, verum etiā cuncti fratres tantā in ſe pœnitendi conſtantiā & vitę auſteritatem non agnoſcentes, de ſenis feruore multum admirarentur. Rigorem ſiquidem monaſticæ conuerſationis vſque ad mortem, quem ſemel aſſumpſerat, non reliquit. Erat in oratione & compunctione mentis cōtinuus, ſeq; vſq; adeo vigilijs & ieiunijs pro amore cœleſtis patriæ afflixit, vt omnes grandæuo compaterentur iuniores. Interrogatus aliquando à fratribus, quare ſe tantum affligeret, qui tamen nullum enorme peccatum in religione commiſiſſet? reſpōdit: *Verbum notabile.* Etſi gratia Dei me protegente ex eo die quo monachus factus ſum, nullum enorme peccatum (ſicut dicitis) cōmiſiſſe me memini, multa tamen interea boni operis exercitia negligenter omiſi: & ex eo maxime tempore, quo Abbas eſſe cœpi, maioribus me negligentijs inuolui. *NB.* *Afferre enim plures negligentias, quam virtutes, noſtris diebus prælatura conſueuit.* Oportet ergo nos fratres, quamdiu viuimus pœnitentiā agere, & vſq; ad mortem à bonis operibus non ceſſare. Et ipſe quidem venerabilis ſenex Reginbodo in ſancta conuerſatione ſua firmus & conſtans perſeuerauit vſq; ad mortem.

DE HADERADO QVARTO HVIVS MONASTERII *Hirſaugienſis venerabili abbate, qui præfuit ſtrenue annis viginti octo.*

Haderadus abbas quartus. Vita Haderadi abbatis.

POST reſignationem vero Reginbodonis ſanctiſſimi viri, conuenientes in vnum fratres, vnanimiter elegerūt in abbatem Haderadum venerabilemq; monachum, qui ſcholis fratrum præfuit, annis quidem iuuenem, vtputa triginta annorum, moribus autem & prudentia multis ſenibus ſeniorem. Electus eſt ergo dominicæ incarnationis anno 890. indictione octaua, eodem videlicet die 12. calend. ſeptembris, quo anteceſſor eius reſignauit, & præfuit monaſterio annis vigintiocto. Fuit autem natione Francus, honeſtis parentibus genitus, qui ordinem monaſticum intrauerat ſub Gerungo abbate adoleſcentulus: & tam pie religioſeque vixerat ad omnem obediētiam paratus, vt alter Placidus ab omnibus vocaretur, nec immerito. Erat ſane tam placidæ mentis, vt nemo vnquam ira perturbatum illum meminerit. Tam vero ſtudioſus in ſcripturis fuit, vt poſt magiſtri ſui Richbodonis venerandi deceſſum, in locum eius ſubrogatus, publicam ſcholam monachorū in hoc monaſterio ſancti Aurelij ſtrenue regeret, quod illo in tempore pro magno honore habebatur. Monachus enim ad hoc officium requirebatur doctiſſimus, non ſolum in ſcripturis diuinis, ſed etiam in literis ſecularibus. Erat autem his temporibus in monaſterijs noſtri ordinis (*alterius in Europa Germaniæ & Galliæ nulla fuerunt*) hæc conſuetudo celeberrima, vt ſcholæ monachorum in ſingulis pene cœnobijs haberentur, quibus non ſeculares homines, ſed monachi moribus & eruditione præficiebantur nominatiſſimi: qui nō ſolum in diuinis ſcripturis docti eſſent, verum etiam in Mathematica, Aſtronomia, Arithmetica, Geometrica, Muſica, Rethorica, Poeſi, & in cæteris omnibus ſecularis literaturæ ſcientijs eruditiſſimi haberentur. Ex his multi non ſolum in Romana lingua docti erant, ſed

Laudabilis in monaſterijs conſuetudo fuit habere ſcholas. Studium literarū Græcarum in monaſterijs fuit.

ſed etiam in Hebraica, Græca & Arabica peritiſſimi, quod ex eorũ opuſculis facile dinoſcitur: quanquam vitio ſcriptorum, qui à primæua inſtitutione prꝑceptorũ paulatim degenerare cœperunt, pauca exemplaria noſtris temporibus emendata reperiantur. Quoties autẽ idoneum ad hanc ſubeundam prouinciã in ſuo cœnobio monachũ abbas minime habuiſſet, de aliquo alio monaſterio petere aptum, non erat verecuẽdum. Maximũ enim dedecus iudicabant, dociles animos monachorum negligere, quos vt moribus & literis bene inſtituere poſſent, nullis laboribus, nullis parcebant impenſis. Sic nanque doctiſſimus ille monachus Gemblacenſis Sigebertus, multo tempore in cœnobio ſancti Vincentij Metenſi, monachorum præceptor, quanquam de alio monaſterio fuit. Ita Strabus monachus Fuldenſis in Hirsfeldia, Notgerus ſancti Galli in Stabulaus, Albinus monachus Anglicus in Fulda, Milo ſancti Amandi in Corbeia, atque alij complures in alijs monaſterijs, docendi ad tempus tenuerũt officium, vbi conuerſionis primordia nõ ſumpſerunt. Hæc autem conſuetudo ſanctiſſima primũ in Anglia cœpit, vbi venerabilis ille monachus & presbyter Beda monachorum inſtitutor factus, multos poſt ſe doctiſſimos reliquit diſcipulos. Quantum vero hæc monachorum inſtitutio ordini noſtro profuerit, nemo ignorat, qui veterum hiſtorias ſtudioſius reuoluit. Multi enim ex monachis propter ſcientiam literarum incomparabilem, ad epiſcopatus honorem ſublimati fuerũt, qui ordinem noſtrum vita & doctrina mirabiliter illuſtrarunt. Nam etiamſi ſtudium literarum nihil conferret ordini, quam vtilem occupationem monachorum, eſſet nihilominus maxima veneratione à nobis promouendũ: *quia niſi mens hominis clauſtralis aliquo exercitio occupetur delectabili, in multas & varias miſerias dilabitur.* Quod ſancti patres probe intelligẽtes, lectionem ſcripturarum monachis omnino voluerunt eſſe familiarem. Huius ſanctæ conſuetudinis amator Haderadus noſter, de quo nobis eſt ſermo, ſtudium literarum adeo complexus eſt, vt breui in omni literatura tam ſeculari quam diuina, doctiſſimus euaſerit. Qui poſtquam in abbatem ſublimatus eſt, ſcholæ monaſticæ præfecit condiſcipulum olim ſuum Linthelmum, doctiſſimum in omni ſcientia monachum, natione Sueuum, ex humilibus quidem, ſed honeſtis parentibus natum: qui tantam in docendo monachos diligentiam feciſſe legitur, vt multos iam deinceps propter inæſtimabilẽ ſcientiæ prærogatiuam, ad diuerſa cœnobia monachos Hirſaugienſis congregationis abbates & pleroſque etiam epiſcopos fieri contingeret. Circa hæc tempora Haderadi abbatis Arnulphus Imperator, Nortmannorum exercitum ſuperans in bello, pene deleuit: qui tamẽ reſumptis viribus, multa in imperio poſtea perpetrarunt mala.

Quam magna veterum diligentia literarum.

Quam ſtiloſi monachis ſtudium literarum.

Linthelmus fit magiſter ſcholæ.

Imperator cõtra Nortmannos.

DCCCXCI.

Nam anno ſequenti, qui erat Dominicæ incarnationis 891. ciuitatem Wormaciẽſem quæ imperio ſemper in omnibus fideliſſima extitit, occiſis habitatoribus ſubuerterunt: & ſanctum Sonderoldum ex monacho archiepiſcopum Maguntinum, virum vita & doctrina reuerendiſſimũ, 6. cal. Iulij, quæ fuit dies ſabbati, occidentes, martyrem fecerunt. Haderadus vero abbas audiens quæ Nortmanni in Wormacia feciſſent mala, metuensq; ne Rheno tranſmiſſo omnẽ circa regionẽ deuaſtarent, vſus conſilio fratrum teſtudinem in eccleſia S. Aurelij ſubterraneã fecit, in qua corpus ipſius ſancti, cum tabula inſcriptionẽ nominis & dignitatis eius continente tam ſubtiliter abſcondit, vt reperiri à nullo hominũ potuiſſet: quod ibi remanſit vſq; ad tempora Adelberti comitis omnino incognitum. Nam nõ longe poſtea Nortmannis ab imperio expulſis, Vngari Bauariã, Sueuiam & Saxoniã deuaſtare cœperunt, quibus cum alia atq; alia ſuccederent in omni prouincia Germaniæ prælia, corpus ſanctiſſimi præſulis in tuto reconditũ neceſſario remanſit. Fecit etiam Haderadus alias quaſdã ſubterraneas foueas in ſecretioribus monaſterij locis, in quibus calices, cruces, & alia diuini miniſterij ornamenta potuiſſent abſcondi, ſi contigiſſet Nortmannos propius acceſſiſſe. Sancto autem Sonderoldo per Nortmannos (vt prædiximus) occiſo, Hatto Augienſis abbas in archiepiſcopũ Moguntinenſem eligitur, vir quidem obſcurus genere & nulla nobilitate inſignis, ſed acutus ingenio, de quo ſit iudicare difficile, melior conſilio fuerit ne, an peior. Præfuit autem eccleſiæ Moguntinæ vno & viginti annis.

Archiepiſcopus Sonderoldus martyrizatur.

Corpus ſancti Aurelij ſub terra abſconditur.

Hatto Augienſis abbas fit archiepiſcopus Moguntinus.

DCCCXCII.

Anno tertio Haderadi abbatis, qui fuit Domini 892. Vngari Carintaniam inuadũt, & in ſabbato ſancto pugna commiſſa vincuntur & occiduntur.

Eodem anno Nortmanni monaſterium Prumienſe iterum inuadunt. Abbas cum fratribus fuga lapſus vix euaſit, ingreſſi cœnobium quoſdam ex monachis interficiunt, plurimamq; familiam trucidantes, reliquos captiuos abducunt.

Nortmanni Prumiam iterum inuadunt.

Regino abbas Prumenſis clarus habetur.

Eodem anno Farabertus abbas Prumienſis, annuente rege Francorum, abbatiam ſuam ſponte reſignauit: cui Regino monachus eiuſdem cœnobij ſucceſſit, vir vita & eruditione celeberrimus: qui inter cætera ingenij ſui opuſcula tranſacti temporis Chronicon ſcripſit, ad Adelberonem Treuerenſem Archiepiſcopum, incipiens ab origine mundi vſque ad tempora ſua, opus profecto celeberrimum & lectione doctorum virorum digniſſimum.

Rupertus monachus S. Albani clarus.

Claruit circa hæc tempora apud Moguntiam in monaſterio ſancti Albani Rupertus monachus vndecunque doctiſſimus, Græcæ & Latinæ peritus, qui ſcholæ monachorum in eodem loco publice præſidens, multa ingenij ſui monimenta poſteris reliquit. Extant eius Homiliæ & Sermones non inelegantes: vitam quoque & paſſionem ſancti Albani metrice deſcripſit. De Muſica proportione nonnulla compoſuit. Sebulo quoque abbas ſancti Dionyſij vir nobilis & potens, apud Gallos habetur in pretio, quem etiam reges propter ſapientiam prudentiamque admirabilem timuerunt.

Sebulo abbas S. Dionyſij clarus habetur.

Eutrandus Ticinenſis Diaconus.

Qui cum caſtrum quoddam in Aquitania ſitum ardentius expugnaret, ictu lapidis percuſſus interiit anno ſequenti. Circa hæc tempora floruit Eutrandus Ticinenſis diaconus, vir Græcæ & Latine peritus, & in ſecularibus literis non infime doctus, qui inter cætera ingenij ſua opuſcula hiſtoriam actuum Berengariorum edidit, quam Græco vocabulo Antipodoſin, ideſt retributionem appellauit. Retribuit enim Berengario Tyranno in Italia contra imperium ſęvienti ſcriptis, quod expulſus ab eo in exilium ire coactus ſit. Inchoavit ipſam hiſtoriam ſuam in Franckfordia non longe à Moguntiaco, & in Græcia complevit.

Berno ex comite abbas Gigniacenſis.

Monaſterij Cluniacenſis fundatio.

His etiam temporibus claruit in Burgundia Berno ex comite fundator & primus abbas Gigniacenſis monaſterii, vir ſanctitate & religione venerabilis, qui etiam dono & impenſis aviæ comitiſſæ Cluniacenſe monaſterium conſtruxit, cui præfecit in abbatem primum ſanctum Odonem quendam Muſicum Thuronenſem, virum doctum atq; ſanctiſſimum, qui ſcripſit nonnulla ingenij ſui præclara opuſcula, de quibus mentionem iam fecimus in ſecundo libro de illuſtribus viris noſtri ordinis. Paſcaſius quoque Ratbertus abbas Corbeienſis his diebus clarus habetur, qui ſcripſit ad Placidum abbatem de ſacramento altaris libellum non ſpernendum: vitam quoque ſancti Adelhardi: in Threnos quoque prophetæ Hieremiæ pulcherrimum opus. Qui cum Grecæ linguæ non eſſet ignarus, etiam tranſtuliſſe quædam Latine perhibetur.

Paſcaſius abbas doctiſſimus.

S. Adelgarius.

Sanctus quoque Adelgarius, ex monacho Corbeienſis cœnobij archiepiſcopus Bremenſis, his temporibus claruit, & 20. annis eccleſiam ſuam ſtrenue gubernauit, vir doctus atque ſanctiſſimus, cuius feſtum idibus Maij colitur.

Sigiſmundus.

Cuntzigo.

His temporibus ſub Haderado abbate & Luithelmo ſcholaſtico claruerunt, multi ſtudioſi atq; doctiſſimi monachi in hoc monaſterio, è quibus vnus nomine Sigiſmundus in epiſcopū Haluerſtatēſem electus verbo & exemplo, populo ſibi cōmiſſo ſtrenue præfuit annis ferme 30. iacetque ſepultus in eadem eccleſia. Cuntzigo quoque monachus valde venerabilis, imperante Arnulpho factus eſt abbas monaſterij ſancti Nazarij in Lauriſſa Wormatienſis diœceſis, qui tamen vix vno anno ſuperuiuens moritur, & in eodem monaſterio ſepelitur.

Herdericus monachus Hirſaugienſis.

Fuit etiam inter eos monachus alius nomine Herdericus, vir in omni literatura tam ſeculari quam diuina doctiſſimus, qui multa & varia conſcripſit maxime in muſica, & cantus pulcherrimos in honorem beatæ Mariæ & diuerſorum ſanctorum, multa etiam diuerſi generis carmina ſcripſit, è quibus ego non vidi quicquam præter hos duos verſiculos, quos Meginfridus ei in Chronica adſcripſit, ſuper benedictionem cibi & potus dicendos.

Appoſitis Chriſti benedicat dextera donis,
Alma Dei noſtrum benedicat dextera potum.

DCCCXCVI.

Synodus magna Triburiis celebratur.

Nomina epiſcoporum in ſynodo præſentium.

Anno Haderadi abbatis ſexto, qui fuit Domini 896. indictione 14. ſynodus magna celebrata eſt apud Triburias, in qua fuerunt viginti ſex epiſcopi cum multis abbatibus Saxoniæ, Bauariæ, Sueuiæ, Galliæ, Lotharingiæ & aliarum prouinciarum. Inter epiſcopos autem iſti fuerunt famoſiores: Hatto archiepiſcopus Moguntinenſis noſtri ordinis, ex abbate Augien. Ratbodo archiepiſcopus Treuerenſis noſtri ordinis, ex abbate Mediolanenſi: Hermannus archiepiſcopus Colonienſis: Adelgarius archiepiſcopus Bremenſis noſtri ordinis, ex monacho Corbeienſi: Sigiſmundus epiſcopus Haluerſtatenſis noſtri ordinis, ex monacho huius cœnobij Hirſaugienſis: Ratbodo epiſcopus Traiectenſis vir doctus

ctus atque ſanctiſſimus: Sigehardus epiſcopus Hildesheimenſis: Ludhelmus epiſcopus Tullenſis noſtri ordinis, ex monacho ſancti Maximini Treuerenſis: Rudolphus epiſcopus Herbipolenſis: Salomon Conſtantienſis epiſcopus noſtri ordinis, ex abbate ſancti Galli.

Porro inter abbates iſti erant præcipui. Herigerus abbas Fuldenſis, Harderadus abbas Hirsfeldenſis, Haderadus abbas ſancti Aurelij Hirſaugienſis, Burchardus ſanctorum Marcellini & Petri Selgenſtatenſis, Adelbertus abbas Corbeienſis, Wilhardus abbas ſancti Albani Moguntinenſis, Bertulphus abbas ſancti Ferrucij Bildenſtatenſis. In hac ſancta ſynodo reſidentes epiſcopi cum abbatibus monaſteriorum, multa pro vtilitate eccleſiaſtica ſtatuerunt, & maxime contra quoſdam ſeculares, qui authoritatem epiſcopalem deprimere & minuere laborabant. Super his ergo & multis alijs decreta ſanxerunt, quæ ſubſcriptione communi, vt moris eſt, roborarunt. *Haderadus interfuit.*

Clarus habebatur his temporibus Elfredus rex Anglorum, qui anno decimotertio Haderadi abbatis regnare cœpit, & 40. annis regnauit, vir in omni conuerſatione ſua Chriſtianiſſimus, prudentia & eruditione ſcripturarum quoque celeberrimus, qui horas 24. diei noctiſque in tres partes diſtribuens, primas octo horas in legendo, ſcribendo, meditando & orando expendit, alias octo in diſponendis regni negotijs, & reliquas octo in cura corporis ſui prudentiſſima diſtributione conſumpſit. *Elfredus rex Anglorum.*

DCCCXCIX.

Anno Haderadi abbatis nono, Regino Prumienſis abbas, quemadmodum in ſua chronica ſcribit, depoſitus eſt: cauſas autem depoſitionis non expreſſit, ſed ita dicit, anno Domini 899. Richarius abbas monaſterij Prumienſis conſtituitur, qualiter autem erga me actum ſit, idcirco hoc in loco annotare diſtuli, ne forte iniurijs prouocatus, vltra quam Chriſtiana patientia permittit, perſecutionis meæ cauſas exaggeraſſe viderer. Ex quibus verbis conijcere poſſumus, eum cum iniurijs abbatia depoſitum, quanquam cauſas ignoremus. *Regino abbas deponitur.*

Eodem anno Arnulphus Imperator moritur 3. calend. decemb. ſepultusque eſt honorifice in Odingas in Bauaria, vbi & pater eius tumulatus iacet. Cui filius eius Ludouicus, procerum electione ſuccedens imperauit annis 12. verum poſt mortem Arnulphi imperium confunditur, dolentibus Romanis atque vniuerſis Italiæ populis, quod in Germaniam translatum eſſet. Quamobrem nec à Romanis, nec à ſummo Pontifice deinceps inſigniti ſunt Germanici imperatores, vſque ad primum Ottonem. Vnde in Italia quidam Berengarij viurparunt imperium. *Arnulphus Imperator obiit. Ludouicus filius ſuccedit. Berengarij in Italia regnant.*

DCCCC.

Anno Haderadi abbatis decimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis noningenteſimus annus, Vngari, morte Arnulphi imperatoris audita, maximo exercitu collecto, Bauariæ fines inuadunt, caſtella diruunt, Eccleſias igne conſumunt, populoſq; ſine diſcretione ſexus, ætatis vel ordinis interficiunt: & quo magis timorem ſuper omnibus incutiant, interfectorum ſe ſanguine potant. At Ludouicus Imperator, ſuorum depopulationem non ferens, conſerto cum Vngaris prælio, iuxta flumium Auguſtam præterfluentem, qui Lycus dictus eſt, mille ferme ex eis interfecit. Sed Vngari, poſitis inſidijs tandem victores euadunt, ac deinde Bauarorum, Sueuorum, ac Francorum regna percurrunt, cunctaque vaſtando incendunt. *Vngari Bauariam deuaſtant. Bellum cum Vngaris ſit ſuper Lycum.*

Claruit his temporibus Ambroſius, qui & Ansbertus eſt dictus, monachus noſtri ordinis, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis doctiſſimus: qui ſcripſit in Cantica Canticorum inſigne volumen: in Pſalterium quoque, & Apocalypſin beati Ioannis Apoſtoli: de Cupiditate quoque non contemnendum opuſculum: & quædam alia, quæ nobis iam ad memoriam non recurrunt. *Ambroſius.*

DCCCCIII.

Anno Harderadi abbatis decimoquarto, Falco Remenſis archiepiſcopus, à quodam ſatellite Baldeuuini comitis Flandriæ crudeliſſime interficitur, propter abbatiam ſancti Vedaſti, quam vterque habere contendebat: Epiſcopus ex donatione Caroli regis Francorum, comes nullo ſibi concedendam iudicante. *Remenſis epiſcopus interficitur.*

Anno eodem, Adelbertus comes Bambergenſis Rudolphum epiſcopum Herbipolenſem de ſua eccleſia fugat, & totam diœceſin deuaſtat. *Epiſcopus Herbipolenſis expellitur.*

DCCCCIIII.

Anno autem ſequente, Conradum ducem Lotharingiæ, patrem Conradi primi imperatoris, qui erat frater iſtius imperatoris Ludouici, quemadmodum iam ſupra

Conradus rex interficitur.

diximus,idem Comes Adelbertus in bello quodam in Haſſia, iuxta Fridislariam interfecit,tertio calendas Martij. Erat enim Imperatori Ludouico comes idem aduerſarius,propterea quod pater eius Conradus dux,fratrem ſuum antea interfecerat.

Conuentus apud Triburias prope Oppenheim.

Eodem anno Haderadi abbatis decimoquinto,in menſe Iulio,Ludouicus rex generalem conuentum principum habuit,apud Triburias villa regia, non longe à Moguntiaco,ſuper Rhenum,quæ modò deſerta nullum priſtini honoris veſtigiũ tenet, præter muros caſtelli dirutos. Eſt autem inter Oppenheim & Moguntiam, per Rhenum deſcendentibus ad manum dexteram,locus vbi quondam hæc villa imperialis cum caſtro & monaſterio pulcherrimo ſita fuerant,pauculas modo habens domunculas ruſticorum. Inde

Alias Lariſſa.

Ludouicus mouens exercitum per Franconiam , caſtrum quoddam comitis Adelberti, quod appellatur Thariſſa,& eſt nunc monaſterium noſtri ordinis,in diœceſi Herbipolenſi,cinxit obſidione,& cepit. Adelbertus autem comes non erat in eo,ſed cum exercitu ſuo

Adelbertus comes occiditur.

validiſſimo in caſtello Bambergenſi , quem dolo & deceptione Hattonis archiepiſcopi Moguntinenſis ad ſe ductum,capite truncauit,quinto iduum Decembris. Porro caſtellũ illud Tharis in monaſterium ordinis noſtri commutatum eſt , in quo & idem comes Adelbertus perhibetur eſſe ſepultus. Diſtat autem à Bamberga per deſcenſum Mogani, quatuor milliaribus noſtris Germanicis.

DCCCCV.

Eodem anno Haderadi abbatis decimoquinto , qui fuit Domini noningenteſimo

Leo monachus fit Papa.

quinto,poſt mortem Benedicti papæ quarti, Leo monachus noſtri ordinis de Brandalo, in ſummum Pontificem eius nominis quintum electus,ſedit dies quadraginta. Habebat domi Chriſtophorum quendam presbyterum,ſubdolum,qui dominandi libidine ductus papam coniecit in vincula, vbi nõ multo poſt ex animi dolore moritur. Inuadenſq; pontificatum,quem ſicut male acquiſiuit,ita poſt menſes ſeptem turpiter amiſit, truſuſq; per Sergium in monaſterium,nolens monachus factus eſt.

DCCCCIX.

S. Wymo.

Anno Haderadi abbatis decimonono, Wymo monachus Corbeienſis in Saxonia noſtri ordinis,vir doctus & ſanctus , in archiepiſcopum Bremenſem electus præfuit annis octodecim , qui poſtea pro Dei amore Gothiam ingreſſus, illis populis verbum Dei prædicauit , & poſt aliquot annos ibidem mortuus & ſepultus multis miraculis coruſcauit.

Sigbertus.

Hiſdem temporibus claruit in eodem cœnobio Corbeienſi, vir valde doctus Sigebertus,monachus,diſcipulus præfati Wymonis ſanctiſſimi pontificis & ſocius peregrinationis,qui mortuo illo in Gothia,ad monaſterium reuerſus vitam eius gemino ſtylo deſcripſit,hoc eſt metrico & proſaico. Scripſit etiam quædam alia, quorum in ſecundo illuſtrium virorum noſtri ordinis libro,iamdudum fecimus mentionem.

DCCCCX.

Vngarorum incurſus.

Anno Haderadi abbatis vigeſimo,qui fuit Dominicæ natiuitatis noningenteſimo decimo, Franci orientales & Saxones multa cum Vngaris bella geſſerunt, ſed parum profecerunt.

Adelbero.

Eodem anno Adelbero monachus cœnobij huius ſancti Aurelij Hirſaugienſis, diſcipulus Luithelmi,ſcholaſticus factus eſt in monaſterio ſancti Albani prope Moguntiam, vbi magna tunc multitudo viguit monachorum : quos quum glorioſe in omni ſcientia ſcripturarum tam ſecularum quam diuinarum inſtrueret, magnã eruditionis ſuæ famam apud omnes in circuitu homines acquiſiuit , qui poſt paucos annos per archiepiſcopum Herigerum abbas ſancti Ferrucij factus eſt. Erat enim vir dignus honore, non ſolum propter incomparabilis ſcientiæ doctrinam , qua præ cæteris multis fuit inſignis, ſed etiam propter prudentiam & vitæ omnimodam ſanctitatem.

DCCCCXII.

Ludouicus Imperator moritur.

Anno Haderadi abbatis vigeſimo ſecundo, Ludouicus Imperator mortuus eſt ſine liberis. Habuerat quidem vxorem Lutgardem,filiam Ludolphi ducis Saxonum , ſororem ducis Ottonis,ſed liberos ex ea non accepit. In cuius locum electus eſt à principibus Con-

Conradus.

radus primus,filius Conradi ducis Lotharingiæ,& fratris prædicti Imperatoris Ludouici, quem Comes Bambergenſis Adelbertus(vt ſupra dictum eſt)in bello peremit. Iſte Conradus,vltimus fuit Imperator de ſtirpe Caroli Magni,& imperauit annis ſeptem. Contra hunc erexerunt ſe multi principes,ſcilicet Arnoldus dux Bauariæ, quẽ ad Vngaros cum vxore & liberis fugere compulit. Burcardus dux Sueuiæ: Euerardus comes Francorum, Giſelbertus dux Lotharingiæ , & potentiſſimus Saxoniæ ac Thuringiæ dux Henricus filius

Ottonis

Ottonis poſt eum Imperator. Hos tamen omnes; Conradus tam ſapientia quam fortitudine cito ſuam retraxit in partem.

DCCCCXIIII.

Anno autem Haderadi abbatis noſtri vigeſimoquarto, & Domini noſtri Ieſu Chriſti anno noningenteſimo & decimoquarto Imperij Conradi ſecundo, Vngari gladio & igni iterum deuaſtant totam Alemaniam, venientes vſque ad Fuldam, Alſaciam & Baſileam.

His temporibus Betto monachus noſtri ordinis & præpoſitus monaſterij ſanctæ Columbæ, fit epiſcopus Altiſiodorenſis, vir doctus & religioſus, qui à pueritia ſua monaſticis diſciplinis optime inſtructus fuit.

Betto.

Anno vigeſimo ſecundo Haderadi abbatis Hatto archiepiſcopus Moguntinenſis moritur: cui Herigerus ſucceſſit.

Hatto moritur.

DCCCCXVII.

Anno autem 27. abbatis Haderadi ſanctus Ratbodo Traiectenſis epiſcopus migrauit ad Dominum tertio calendas Decembris, qui fuit vir doctus atque ſanctiſſimus, ſpiritu prophetiæ plenus: ſcripſit quoque multa in laudibus ſanctorum opuſcula. Requieſcit Dauentriæ miraculis clarus.

Ratbodo epiſcopus moritur.

Circa hæc tempora claruit Wipertus vir nobilis, diues & potens in ſeculo, qui fundauit monaſterium ordinis noſtri in diœceſi Leodienſi, nomine Gemblach. Cuius cum ſtructuram perfeciſſet, introductis monachis & abbate, ipſe depoſito ſeculari habitu, monachus in eodem cœnobio factus, vita & conuerſatione clarus effulſit.

Monaſterium Gemblacenſe fundatur.

Claruit etiam his diebus apud monaſterium ſancti Galli Wiberadis ſanctimonialis fœmina, quæ pro Dei amore incluſa, die noctuque orationibus, ieiunijs, & ſanctis meditationibus inſtans, prophetiæ ſpiritu meruit illuſtrari. Ipſa prædixit ſancto Vdalrico tunc apud ſanctum Gallum inter monachos conuerſanti, quod futurus eſſet epiſcopus in eccleſia Auguſtenſi, quod verum poſtea rei probauit euentus.

S. Wiberadis monialis.

DCCCCXVIII.

Anno Domini 918. indictione 6. Harderadus abbas huius cœnobij quartus, moritur quarto iduum Auguſti, anno regiminis ſui 28. cui in abbatia ſucceſſit Rudolphus monachus, qui præfuit monaſterio & fratribus annis 7. quemadmodum dicemus, vir grandæuus, & non multum ad regimen vtilis.

Haderadus abbas moritur.

DE RVDOLPHO, QVINTO HVIVS MONASTERII ABbate, qui præfuit annis ſeptem, & quibuſdam geſtis illius temporis in Alemania.

MORTVO Haderado venerabili abbate, ſicut diximus 4. iduum Auguſti, atque iuxta morem honorifice ſepulto, Rudolphus monachus quidam ætate profectus, in eius locum ſubrogatus, per electionem fratrum præfuit annis ſeptem, ſub cuius regimine diſciplina regularis non multum profecit. Fuit enim vir pius nimium & liberalis, ne dicam prodigus, qui poculis delectaretur & conuiuijs. Vnde & temporalia neglexit & ſpiritualia minime conſeruauit. Vnde fratres poſt annos duos eum deponere volentes, non potuerunt, propter aſſiſtentiam amicorum, quorum inter ſeculares multos ſibi comparaſſe muneribus & donis ferebatur.

Rudolphus abbas.

Eodem anno quo Haderadus abbas venerabilis obijt, mortuus eſt & Conradus imperator primus, decimo calend. Ianuarij, ſepultus in monaſterio Fuldenſi iuxta altare ſanctæ crucis, qui priuſquam moreretur lecto decumbens, cum à principibus interrogaretur, quem ſibi conſuleret eligendum in ſucceſſorem, reſpondit. Meliorem ſcio neminem Saxonum duce Henrico, qui eſt vir optimus, prudens & inclytus, per quem imperium facile ad ſtatum priſtinum poterit reformari: ipſum confidenter eligite, quia potens eſt vos defendere, & amiſſa recuperare.

Conradus Imperator primus, moritur.

DCCCCXIX.

Itaque Henricus dux Saxonum in imperiū electus conſilio Conradi imperauit annis octodecim. Incepit autē anno Rudolphi abbatis primo, dominicæ videlicet natiuitatis 919. vir pacificus, cultor iuſtitiæ, magnificus, & iniquorum extirpator acerrimus.

Henricus Imperator primus.

DCCCCXXI.

Anno Rudolphi abbatis tertio, cum ipſorum fratres propter inordinatam cōuerſationem ab officio ſuo vellent deponere, non potuerunt propter vim & minas amicorū, quos partim ſanguine, partim munere ſibi fecerat & habuerat defenſores. Vnde coacti patientiam habuerunt, quo vſque Dominus Deus aliter ordinare negotium diſponeret.

Adelbero fit abbas S. Ferrucij. Luithelmus ſcholaſticus moritur.

Eodem anno Adelbero monachus huius cœnobij, qui ante aliquot annos apud S. Albanum Moguntiæ ſcholaſticus monachorum conſtitutus fuerat, electione fratrum & promotione archiepiſcopi Moguntinenſis fit abbas monaſterij ſancti Ferrucij, quod alio nomine Blidenſtadt appellatur. Hoc ipſo anno Luithelmus monachus & ſcholaſticus apud ſanctum Aurelium moritur, vir vita & eruditione clariſſimus, multos poſt ſe doctiſſimos relinquens diſcipulos, quorum multi in diuerſis monaſterijs ſunt facti abbates & quidam etiam epiſcopi.

Monaſteriū Ringelheim fundatur. Filij Heinrici Imperatoris.

His ferme temporibus, monaſterium noſtri in Saxonia fundatur ordinis, quod Ringelheim vocatur, à Theodorico comite eiuſdem loci. Huius comitis filiam Mechtildem, Henricus Imperator primus duxit vxorem, quæ peperit ei tres filios & quatuor filias: Brunonem, qui fuit poſtea archiepiſcopus Colonienſis. Ottonem Imperatorem primum, & Henricum ducem Bauariæ. Mechtildis prima filia fuit abbatiſſa noſtri ordinis in Quedelburg. Gerburga ſecunda filia primo nupſit Lothario regi Francorum, quo mortuo iterum nupſit Giſelberto duci Lotharingiæ. Tertia fila Rixa nomine, nupſit Rudolpho duci Bauariæ. Quarta nomine Haduigis, nupſit Hugoni Pariſienſi comiti, qui poſtea rex Francorum factus eſt.

DCCCCXXII.

Vngari caduntur in Saxonia. Diethardus monachus ſcholaſticus.

Anno Rudolphi abbatis quarto, Henricus rex Vngaros Saxoniam exigendo tributum peruagantes de finibus ſuis expulit, cæſis eorum exercitibus. His temporibus præfuit in hoc monaſterio poſt Luithelmum ſcholæ publicæ monachorum Dierhardus monachus, vir in omni literatura tam diuina quam ſeculari doctiſſimus, qui nonnulla fertur ſcripſiſſe opuſcula, ſed ad notitiam noſtram non venerunt.

Gildericus ex monacho epiſcopus. Rutgerus epiſcopus Treuerenſis.

Claruit etiam his diebus Gildericus ex abbate monaſterij ſancti Germani noſtri ordinis epiſcopus Altiſiodorēſis eccleſiæ, vir moribus & doctrina valde venerabilis, qui multa bona præfatæ eccleſię ſuis laboribus impendit. Rutgerus quoque Treuerenſis eccleſiæ archiepiſcopus poſt Rabbodum his temporibus clarus habetur, qui inter cætera ingenij ſui monimenta librum decretorum compoſuit, quem in Synodo coram ſuffraganeis ſuis apud Treuerim producens in publicum approbauit.

Epiſcopatus Miſnenſis fundatur.

Henricus Imperator circa hæc tempora fundauit eccleſiam Miſnenſem, & poſuit in ea ſedem Epiſcopalem, eiuſque pontificem magnis priuilegijs honorauit, deditque illi terras multas, vicos, villas & caſtella, quatenus per eum etiam Vngaris incurſantibus terram, facilius poſſet reſiſtere. Interea etiam cum per nouem annos pacem feciſſet cum Vngaris, multas in Saxonia ciuitates, muris & foſſatis munitiſſimas fieri procurauit, vt ſi hoſtes denuo irruerent, Chriſtiani murorum ſe præſidio tuerentur.

DCCCCXXIIII.

Adelhardus monachus cæcus, ſpiritu prophetiæ plenus moritur. Sancta conuerſatio Adelhardi monachi cæci.

Anno Rudolphi abbatis ſexto, qui fuit dominicæ natiuitatis 924. mortuus eſt monachus quidam huius cœnobij nomine Adelhardus, qui ſub Haderado abbate quondam in ſcripturis diuinis & ſecularibus ad plenum inſtructus, neſcio qua occaſione tantam capitis incidit moleſtiam, vt poſt biennium cæcus fieret, amiſſo autem lumine viſus, dolor etiam capitis ceſſauit, & factus eſt homo præter cæcitatem ſaniſſimus: inde cum iam cæcus factus, præſentis vitæ dulcedinem magna ex parte amiſiſſet, fecit ex neceſſitate virtutem, ſeque totum diuinis exercitijs mancipauit, & omni qua potuit virtute fidelem ſe Dei cultorem exhibere ſtuduit. Nemo illum deinceps mundanis vnquam vidit negotijs intentum, non moribus leuem, non verbis ocioſum, ſemper aut orationi aut meditationi, crebrius tamen contemplationi erat intentus. Tantæ vero compunctionis & deuotionis extitiſſe perhibetur, vt quotieſcunq; de paſſione domini noſtri Ieſu Chriſti aliquid coram eo diceretur aut legeretur, mox reſolutus in lachrymas cum rugitu clamauerit ita, quod etiam alios qui fuiſſent præſentes ad fletum prouocauerit. Eius autem tam pura & Deo grata conuerſatio fuit, vt ſpiritum conſequi meruerit prophetiæ. Multa enim ſæpe futura prędixit, quæ rei euentus vera probauit. Nam & triennio antequam moreretur, diē & horam obitus ſui futuri, quibuſdam ex fratribus aperuit. Deſolationem quoque huius monaſterij, quæ poſt annos ferme 80. ſubſecuta eſt, tam clare prædixit, ac ſi eam præſentem ante oculos poſitam cerneret. In eius tranſitu, ſicut Meginfridus monachus ſcribit, auditæ ſunt in aere angelorum dulciſſimæ cantantium voces, noctu ſuper ſepulchrum eius lampades viſæ, & quędam alia indicia ſanctitatis. Moritur autem anno præſcripto 7. calend. Ianuarij, anno ex quo viſum amiſerat 23. ætatis vero ſuæ 78. indictione prima.

Quod ſpiritum prophetia habuerit. Quam religioſe diſceſſerit.

DCCCCXXV.

Sequēti anno qui fuit dominicæ natiuitatis 925. Rudolphus abbas etiā mortu' eſt in menſe

menſe Martio, diem non notauit Meginfridus, anno regiminis ſui 7. quod monachus præſcriptus Adelhardus quibuſdam ex monachis ſecreto prædixiſſe ferebatur: ſub iſto Abbate Rudolpho, monaſtica diſciplina multum tepuerat. Erat enim (ſicut prædiximus) homo leuis, conuiuijs & potationibus deditus totus, parum aut nihil de conuerſatione regulari curans. Vnde monachi præſertim ætate minores, nondum in timore Dei fundati, his laxitatibus ſemel aſſueti, nunquam deinceps ad internam conuerſationem ſpiritus reuocari potuerunt.

Rudolphus abbas moritur, ſub quo diſciplina tepuit.

DE DIETHMARO, SEXTO HVIVS COENOBII ABBATE, QVI *præfuit annis vigintiſeptem, & de diuerſis geſtis illius temporis in Alemania.*

POST mortem Rudolphi abbatis, magna in delegendi ſucceſſore inter fratres difficultas ſuborta eſt. Nam aliqui ex ſenioribus, quibus cordi erat diſciplina vitæ regularis, talem habere paſtorem optabant, qui priſtinum illum monaſticæ religionis feruorem iam pene extinctum in monaſterio iſto, verbo & exemplo reſuſcitare & vellet & poſſet: contra maior quidem, ſed non ſanior pars fratrum, qui paruo Rudolphi abbatis exemplo remiſſiores animo iam facti fuerant, abbatem ſuis conuenientem moribus quærebant.

Diſſenſio fit in electione.

Tandem poſt multos tractatus, conſilium interponente ſuum venerabili Hildeberto, Fuldenſis monaſterij abbate, elegerunt vnanimi conſenſu Diethmarum monachũ ſancti Galli, iam antea eis aliquando notum, quippe qui Linthelmo ſcholam ſancti Aurelij olim tenente per biennium apud eos commoratus ſit.

Conſilium Fuldenſis abbatis.

Diethmarus fit abbas.

Hunc ergo in abbatem eligentes 18. calend. Maij, de monaſterio ſancti Galli honorifice adductum ſuſceperunt eodem anno, quo Rudolphus viam vniuerſæ carnis fuerat ingreſſus anno videlicet dominicæ natiuitatis 925. indictione 13. Henrici regis Romanorum anno ſexto, præfuit annis 27. Fuit autem ex Sueuia oriundus, patre genitus Arnoldo, matre Heluuige, ſecundum ſeculi quidem dignitatem nulla nobilitatis prærogatiua inſignitis, ſed qui humilem progeniem Chriſti amore redderent claram. Filium enim hunc ſuum adhuc paruulum in monaſterio præfato ſancti Galli omnipotenti Deo ſeruiturum obtulerunt, per cuius meritum ſe Deo quoque reconciliari poſſe confidebant. At vero puer ſemel Deo à parentibus deuotus, quaſi alter Samuel cœpit in omnibus quæ ad religioſam conuerſationem pertinebant, ſtudioſius agere, & quæ à ſenioribus dicebantur diligentiſſime conſeruare.

Vita Diethmari abbatis.

Fuit eo tempore monachus nomine Hartmondus, qui poſt Notgerum ſcholæ monachorum apud S. Gallum multis annis præſedit, cuius in ſuperioribus iamdudum fecimus mentionem. Is cum gratiam docendi haberet ſingularem Diethmarum puerulum cum alijs inſtituendum ſuſcipiens, breui illum coæuis reddidit doctiorem. Erat ſane ingenio docilis, tantaque viuacitate memoriæ adhuc puerulus vigebat, vt pro miraculo haberetur. Mortuo non poſt multos annos, Hartmundo ſucceſſit in regimine literatoriæ inſtitutionis Adelardus monachus valde doctus, qui Diethmarum & Helpericum ſingulari præditos ingenio, ſingulari quoque diligentia docebant. Diethmarus ergo in omni ſcientia philoſophiæ tam mundanæ quam eccleſiaſticæ doctus euaſit, non minus integritate monaſticæ conuerſationis, quàm eruditione literarum inſignis, ſeptennis in monaſterio à parentibus traditus fuit.

Commendatur à ſtudio literarum.

Ingenium eius commendatur.

Adelardus ſcholaſticus S. Galli.

Anno 28. gradum ſacerdotij accepit. Et poſt ſeptennium cum eſſet annorum 35. hoc ipſo anno in abbatem huius monaſterij fuit aſſumptus. Vitæ continentiſſimæ fuit, in cibo parcus, in potu parcior, qui regularem diſciplinam in hoc monaſterio pene collapſam prudentiſſimo moderamine ad priorem ſtatum reuocauit. In agendis quibuslibet negotijs prudenter ſe gerebat, & omnipotens Deus benedictionis ſuæ gratiam ei multipliciter impendit. Erat non ſolum doctus, ſed etiam tam in Romana lingua quam in Alemannica eloquentiſſimus, & tam idoneus ad perſuadendum; vt eius ſententiæ rarus fuerit qui contradixerit. Fratrum ſuorum infirmitates ita prudenter & patienter tulit, vt nullus tam inſolens vnquam viſus ſit, qui per eius longanimitatem prudentiſſimam ad meliora nõn profecerit.

Ætas Diethmari abbatis.

Conuerſationis eius qualitas.

DCCCCXXVII.

Anno eius 3. Herigerus archiepiſcopus Moguntinus moritur calend. decemb. cui in archiepiſcopatu ſuccedit reuerendiſſimus ille abbas Fuldenſis Hildebertus, genere Fran-

Hildebertus abbas Fuldenſis fit ar-

chiepiſcopus Moguntinus.

cus, vir miræ ſanctitatis, & præter naturalem ſapientiam animi literarum quoque ſcientia ſatis illuſtris, qui inter cætera dona gratiarum, ſpiritum quoque prophetiæ habuiſſe memoratur. Hic eſt Hildebertus amabilis Deo pontifex, cuius cõſilio (vt prædiximus) Diethmarus ante biennium in abbatem huius monachicæ habitationis de ſancto Gallo fuit aſſumptus: præfuit autem eccleſiæ Moguntinæ annis 14. Iſte venerabilis antiſtes Ottonem Imperatorem primum vnxit in regem.

DCCCCXXVIII.

Vngari vincuntur ab Imperatore.

Anno Diethmari abbatis 4. Henricus Imperator pugnans cum Vngaris, Danis & Boemis, triumphator euaſit, interficiens quaſi viginti millia ex eis, ducensque nongentos cum præda ingenti captiuos.

Diethardus ex abbate epiſcopus.

His diebus Diethardus abbas monaſterij Hirsfeldenſis, factus eſt epiſcopus Hildenſhemenſis in Saxonia, nonus in ordine: & præfuit eccleſiæ præfatæ annis vigintiduobus, in cuius locum Burchardus factus eſt abbas.

Ratherius ex monacho epiſcopus.

Claruit circa hæc tempora Ratherius ex monacho Bobiẽſis cœnobij epiſcopus Veronenſis, vir nimiæ ſimplicitatis, ſed eruditione tam ſecularis literaturæ quam eccleſiaſticæ nominatus, qui pulſus ab epiſcopatu Papiæ, in exilium ab Hugone rege Italiæ, quia Bauaris fauebat: & iterum in priſtinum honorem reſtitutus, librum de ſuis ærumnis luculento ſermone compoſuit. Scripſit & alia multa legentibus vtilia, quorum alibi mentionem fecimus. Multum laborauit ſcribendo & prædicando contra hæreſin Anthropomorphitarum, quæ ſuo tempore in Italia repullulare cœperat dicens: Deum corpore & membris conſtare humanis.

Hildeuinus.

Eodem tempore claruit Hildeuinus ex abbate Bobienſis cœnobij epiſcopus Veronenſis ante Ratherium immediate, ac poſtea archiepiſcopus Mediolanenſis ab Hugone rege Italiæ conſtitutus.

DCCCCXXIX.

Lancea domini venit ad imperiũ.

Anno Diethmari abbatis 5. lanceam mirandi operis, & clauis Ieſu Chriſti crucifixi ſanctificatam, quæ dicitur primi & magni imperatoris Conſtantini fuiſſe, quam Samſon comes Rudolpho regi Burgundiæ donauerat, Henricus Imperator precibus, minis & immenſis muneribus ab eo extorſit, quam ad inſigne & tutamen imperij poſteris reliquit: hanc vero noſtris temporibus Nurenbergenſes ſe habere cum cæteris Caroli Magni inſignibus profitentur, quam & vidimus.

Monaſteriũ Quelenburg fundatum eſt.
Mechtildis prima abbatiſſa.

His quoque temporibus Henricus Imperator conſtruxit illud famoſum cœnobium monialium ſub regula ſancti Benedicti in Saxonia, quod Quelenburg nominatur, in honorem beati Seruatij Tungrorum quondam epiſcopi, in primam abbatiſſam conſtituit Mechtildem filiam ſuam, quæ fuit virgo multis clara virtutibus, ſoror videlicet Ottonis imperatoris primi & Brunonis archiepiſcopi Colonienſis.

DCCCCXXXIII.

Fons ſanguinis effluxit.

Anno Diethmari abbatis octauo, in ciuitate Ianuenſi fons ſanguinis largiſſime effluxit, portendens forte ipſius vrbis imminentem ruinam, quę eodem anno ſubſecuta eſt. Nam ciuitas ipſa, ab Aphricanis infidelibus cum multa claſſe adnauigantibus eodem anno capta eſt, ciues omnes aut trucidati aut captiui abducti ſunt.

Burchardus ex abbate epiſcopus.

Eodem anno Burchardus abbas Hirsfeldenſis factus eſt epiſcopus poſt Diedonem in eccleſia Herbipolenſi, cui in abbatia ſucceſſit Megingus vir ſtrenuus & morum honeſtate inſignis.

DCCCCXXXV.

Anno abbatis Diethmari 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 935. magna ſynodus epiſcoporum & abbatum apud Erphordienſem vrbem Thuringiæ celebrata eſt.

Prodigia.
Inauditum prodigium.

Multa hoc anno mortem imperatoris Henrici miracula præceſſerunt. Sol ſereno cœlo obſcuratur, per feneſtras domorum radios immittens ſanguineos. Mons in quo Henricus poſtea fuit ſepultus, flammas in multis locis euomuit. Hominis cuiuſdam ſiniſtra manus ferro amputata, poſt annũ ei dormienti ad integrũ reſtituta eſt, & pro ſigno miraculi remanſit in loco coniunctionis linea ſubtilis ſanguinei coloris.

Henricus Imperator moritur.
Vngarorum excurſus.

Anno ſequẽte Henricus rex perdomitis circumquaq; gentibus, cum Romã proficiſci ſtatuiſſet, infirmitate correptus iter intermiſit. Qui cum ſe moriturũ cerneret, cõuocatis principibus & omni populo, filium ſuum natu maiorem Ottonem Imperatorem deſignans, cęteris filijs prædia cum theſauris diſtribuens, moritur 4. nonarũ Iulij, anno ætatis ſuæ ferme 60. regni autem 18. ſepultus in monaſterio monialiũ, quod ipſe inchoauerat, vxore perficiente, in Quelenburg. Cui filius eius Otto primus ſuccedens, annis 38. imperauit,

uit, cuius anno primo Vngari Franciam, Alemaniam, Burgundiam & Galliam vſque ad Oceanum deuaſtantes, per gyrum intrantes in Italiam, redierunt tandem in ſua cum ingenti præda.

DCCCCXXXVI.

Anno igitur Diethmari abbatis 11. qui fuit dominicæ natiuitatis 936. indict. decima, Otto primus per manus Hildeberti archiepiſcopi Moguntini Aquiſgrani in regem vnctus eſt. *Otto conſecratur in regem.*

Cum enim duo pontifices, Treuerenſis videlicet & Colonienſis inter ſe contenderent, quis hoc munus conſecrationis iure peragere debuiſſet, procerum iudicio, ad Hildebertum Moguntinum pontificem delatum eſt.

Qui accedens ad altare, & ſumens inde gladium imperialem cum baltheo, conuerſuſque ad regem, ante ſe genua flectentem dixit: *Accipe hunc gladium, in quo deijcias omnes Christi aduerſarios, barbaros & malos Chriſtianos, tibi authoritate diuina traditum, cum omni poteſtate totius imperij Francorum, ad firmiſſimam pacem omnium Chriſtianorum, Amen.* Deinde ſumptis armillis & chlamyde induit eum dicens; *His cornibus humero tenus demiſſis, monearis quo zelo fidei feruere debeas, & in tuenda pace vſque in finem conſtans perſeueres.* Exinde ſumpto ſceptro baculoque dixit; *His ſignis monitus eſto, quatenus paterna caſtigatione ſubiectos corripias, primumque te Dei miniſtris, deinde etiam viduis, orphanis & pupillis protectorem ac defenſorem ſemper exhibeas, eiſque manum miſericordiæ clementer porrigas,* Poſthæc fuſo ſuper caput eius oleo conſecrationis ait; *Vnxit te Dominus in regem ſuper populum ſuum, vt nunquam de capite tuo oleum miſerationis deficiat, quo hic & in futuro miſericordiam ab ipſo creatore tuo conſequaris, Amen.* Poſtremo impoſuit capiti eius regalem coronam dicens: *Coronaui te corona iuſtitiæ, qua monearis te miniſtrare iuſtitiam debere ſubditis, quatenus hoc ornamento regali præmunitus, & tuis reuerendus, & inimicis terribilis appareas, & poſt huius vitæ terminum ſempiterno cum angelis præmio coroneris, Amen.* Completa benedictione pontificis, regem in ſolium regalem cum omni lætitia poſuerunt. *Modus conſecrationis. Ad gladiū. Ad armillam. Ad ſceptrū. Ad vnctionem. Ad coronam.*

DCCCCXXXVII.

Anno Diethmari abbatis 12. monaſteria S. Galli in Sueuia, Bonifacij in Fulda, & Scotorum, igne conſumpta ſunt. *Monaſteriā tria cremantur.*

Eodem anno dux Euerardus cepit Henricum fratrem imperatoris, quem pater expulſo Arnoldo Bauariæ ducem conſtituerat, ſed Bauaris mox per Ottonem deuictis, frater de carcere ſoluitur. *Dux Henricus capitur.*

Claruit his temporibus poſt S. Odonem, Adamarus abbas Cluniacenſis, vir ſanctitate vitæ & eruditione ſcripturarum ſatis præclarus, qui tandem oculorum lumine orbatus, in medio fratrum ſuorum magnum patientiæ ſe præbuit exemplar. Hic tandem conſummato præſentis vitæ termino, in ſanctorum catalogo relatus eſt, cuius feſtus agitur dies idibus Septembris. *S. Adamarus abbas.*

DCCCCXXXVIII.

Anno Diethmari abbatis 13. Hildebertus reuerendiſſimus atque ſanctiſſimus noſtri ordinis quondã abbas, vt ſupra diximus, archiepiſcopus Moguntinus moritur: cui Fridericus ſucceſſit, qui conſtruxit monaſteriũ S. Petri Apoſtoli extra muros Moguntinenſes ad Aquilonem. *Hildebertus obiit.*

DCCCCXL.

Anno Diethmari abbatis 15. fundatum eſt monaſterium noſtri ordinis in ciuitate Magdeburgenſi, in honore S. Ioannis, in eo loco vbi hodie maior eccleſia eſt poſita, ipſo monaſterio poſtea extra ciuitatem in monte tranſlato, quod appellamus Bergam. Hanc autem fundationem Otto Imperator primus incepit & perfecit, primus autem cœnobij abbas fuit Anno, monachus cœnobij S. Maximini Treuerenſis, vir in ſcripturis tam diuinis quam ſecularibus multum eruditus, & non minus integritate morum quam ſcientia venerabilis. *Monaſterium Bergenſe fundatur. Anno abbas.*

DCCCCXLIII.

Anno Diethmari abbatis 18. qui fuit dominicæ natiuitatis 943. obijt Diethardus monachus & ſcholaſticus huius qui præfuerat ſcholæ monachorum publicæ annis 22. poſt Luthelmum monachum, vir in omni ſcientia ſcripturarum doctiſſimus, & non minus conuerſatione quam doctrina inſignis: deceſſit autem 12. calend. Octob. indictione 1. cui in officio docẽdi ſucceſſit Meginradus monachus multũ venerabilis, qui Luithelmi auditor in iuuentute fuerat, quo defuncto ſub Diethardo prędicto monacho, in omni ſcientia tam diuina quam ſeculari valde profecit, & multos auditores poſt ſe doctiſſimos reliquit. *Diethardus ſcholaſticus moritur. Meginradus.*

Claruit hiſdem temporibus in monaſterio S. Galli, vir valde doctus in omni ſcientia

Helpericus ſcholaſticus S. Galli.

bonarum artium Helpericus monachus, Diethmari quondam condiſcipulus, qui poſt mortem Adelhardi monachi & ſcholaſtici præceptoris ſui, docendi officium in eodem monaſterio nactus, multos præclaros diſcipulos in omni doctrina eruditos poſt ſe reliquit. Qui quanta conſcripſerit opuſcula, alibi vbi de ſcriptoribus tractauimus, ſatis expreſſimus.

De vxoribus & filiis Imperatoris Ottonis primi.

Hoc ipſo eodem anno moritur Editha filia regis Angliæ prima, vxoris nomen ſortita Ottonis Imperat. mulier ſancta & Chriſto valde deuota, ſepulta in præfato monaſterio Magdeburgenſi. Hæc peperit Ottoni duos filios, Ludolphum ducem Saxoniæ & Wilhelmum, qui poſt Fridericum fuit archiepiſcopus Moguntinus. Exhinc duxit Adelheidem filiam ducis Burgundiæ viduam vxorem, ex qua item duos filios ſuſcepit, Ottonem qui poſt patrem Imperator factus eſt, & Mechtildem quæ fuit ordinis noſtri abbatiſſa in Queldenburg.

Eodem quoque anno obijt mater Ottonis primi Mechtildis imperatrix, & in prædicto cœnobio monialium iuxta maritum ſuum Henricum ſepulta eſt.

S. Wenceſlaus martyrizatur.

His diebus princeps Bohemiæ Wenceslaus vir ſanctus & Chriſtianiſſimus à fratre martyrizatur, ambitione principandi ſæuiente. In cuius vltionẽ Otto Imperator bellum Bolislao fratricidæ indixit, & longa per annos 14. inter eos concertatio fuit.

Arigandus.

Circa hæc tempora Arigandus abbas Monaſterij S. Petri in Francia, religione & ſanctitate clarus habetur in ciuitate Senonenſi, qui vitam monaſticam in eodem loco magnifice reformare non minus exemplo quam verbo curauit. His etiam diebus poſt Wilhelmum Gerlandus monachus S. Germani Altiſiodorenſis noſtri ordinis, fit archiepiſcopus Senonenſis, vir doctus & religioſus, qui cum Senonenſem aliquot annis ſtrenue rexiſſet eccleſiam, migrauit ad Dominum, & in monaſterio ſuo diui Germani vnde aſſumptus fuerat, ſepultus eſt. Poſt quem Hildemannus monachus S. Dionyſij Pariſienſis noſtri ordinis, vir valde doctus, archiepiſcopus Senonenſis factus eſt. Anno Diethmari abbatis 21. fames in Gallia magna præualuit, Vngari cum Bauaris & Imperatore pugnant & ſuperantur. Anno 23. Imperator Otto Danos vicit, & Gotfridum regem eorum cum omni gente Chriſtianum fecit, & epiſcopatum Scleſuicenſem & Ripenſem de nouo exexit, Erexit inſuper archiepiſcopatum Magdeburgenſem, ipſamque ciuitatem conſtruxit, & multa cœnobia fundauit.

Gerlandus.

Hildemannus.

Dani conuertuntur ad fidem Chriſti.

DCCCCLI.

Imperator ſecundam ducit vxorem.

Anno Diethmari abbatis 26. qui fuit 951. Dominicæ natiuitatis, Otto Imperator nuptias cũ Mechtilde ſecunda vxore ſua in ciuitate Papienſi celebrauit, cũ maxima pompa & ſolennitate, quam priore anno, Berengario deuicto, ex vinculis eius liberauerat.

Anno ſequente, qui fuit vltimus Diethmari abbatis, Berengarius tyrannus præſtiti ſacramenti contemptor, Italiam denuo grauiter afflixit: vnde Imperator iterum inuocatus ab Italis atque Romanis, Italiam cum ingenti exercitu contra Berengarium ſecundo ingreſſus, vicit, & ſuperauit eundem, atque de Italia fugauit. Qui non inueniens vbi requieſceret pes eius, tandem apud Auguſtam ſe cum vxore in deditionem imperatoris ſubmiſit, miſſusque in caſtellum Bambergenſe ac cuſtodiæ mancipatus, nõ multo poſt diem clauſit extremum, cuius bella, fraudes & geſta, Eutrandus diaconus Ticinenſis luculento ſermone deſcripſit. Magni hoc anno terræmotus in diuerſis Germaniæ Galliæque locis facti ſunt.

Berengarius tyrannus victus incarceratur.

Magni terræmotus.

DCCCCLII.

Diethmarus abbas moritur.

Eodẽ anno dominicæ natiuitatis 952. indictione decima, quarto nonas Martij, obijt reuerendiſſimus abbas Diethmarus, huius monaſterij ſextus in ordine, anno ſuſcepti regiminis 27. ætatis vero ſuæ 71. ſepultus in eccleſia S. Aurelij, vir per omnia Deo dignus, qui regularem obſeruantiam in hoc monaſterio pene collapſam, verbo & exemplo magnifice reformauit. Nec ſolum in obſeruantia regularis diſciplinę ſe ſtudioſum exhibuit, ſed etiã in cõſeruandis poſſeſſionibus monaſterij, ampliandisq; magnam diligentiam fecit. Locum enim hunc libris & reliquijs ſanctorum valde nobilitauit, & multis ornamẽtis decorauit. Magna multitudo monachorum ſub eius regimine in hoc cœnobio claruit, quorum aliqui ſanctitate vitæ valde fuerunt inſignes, plures autem propter ſcientiam & doctrinam ſcripturarum celeberrimi nominis habiti ſunt. De diuerſis quoq; noſtri ordinis per Germaniam monaſterijs monachi, ad ſcientiam ſcripturarum hauriendam huc mittebantur; quia talis eo tempore conſuetudo in ordine noſtro ſeruabatur, vt monachi pro pleniori eruditione cõſequenda, ſi qui viderẽtur idonei ad diuerſa monaſteria inſtruẽdi, mitterentur. In omnib' enim noſtri ordinis cœnobijs, in Germania & Gallia maxime, monachorum ſcholaſtici ex monachis habebantur, qui iuniores quoſque & ingenio

Monachorum magna multitudo.

Maximum ſtudiũ monachorum.

Monachi habebant ſcholaſtices.

genio præſtantes, in primitiuis literarum ſcientijs erudirent, & poſtea qui habiles inuenti fuiſſent, ad altiora tranſmitterent. In ſolis autem famoſioribus cœnobijs, quibus & abūdātia rerum temporalium erat copioſior, & monachorum numerus maior, cōſtituebantur ad officium docendi alios, monachi omniū doctiſſimi, & nō ſolum in diuinis, ſed etiā in ſecularibus literis eruditi, ad quos ex inferioribus gradus cœnobijs mittebantur monachi altioribus diſciplinis inſtituendi. Quicunq; vero inter eos maioris eruditionis famā in ordine acquiſierat, etiā plures ad ſe miſſos diſcipulos, ad eruditēdum monachos habebat. Inter monaſteria autem hunc morem ſtudiorum habentia, hoc tēpore præcipua fuerunt, monaſterium Fuldenſe, ſancti Galli, Augienſe, Hirsfeldenſe, noſtrum Hirſaugienſe, S. Albani Moguntinenſe, Corbeienſe, Prumienſe, Mediolacenſe, S. Dionyſij Pariſienſe, ſancti Maximini Treuerēſe, Remenſe, Altiſiodorenſe, Turonēſe, Stabulenſe, & Wiſſenburgēſe: in quibus omnibus erant monachi & multi & valde ſtudioſi, è quorū collegio in ſingulis cœnobijs vnus cæteris in ſcientia ſcripturarū excellentior ſcholaſticus ponebatur. Abbates autem qui monachos habere cupiebāt in omni ſcientia eruditos, ad diuerſa monaſteria ex ſuis quoſdā mittebant inſtituendos. Vtinam tale ſtudiū hodie in noſtris haberetur monaſterijs, quam multa bona fierent, infinita mala prohiberentur: ſed nō omnibus ineſt amor ſcientiæ ſcripturarum: propterea noſter ordo ſacratiſſimus quaſi ſine honore iacet ſepultus. Duo quondam ipſum ordinem noſtrum glorioſum reddiderunt, vitæ meritum, & eruditio ſcripturarū: quorum dum alterum intermittitur, ad alterum raro peruenitur. Hoc his tēporibus pauci aduertunt, quorū qualis ſcientia, talis & conuerſatio quæ iſta neſciunt. Sed nos ad hiſtoriæ ordinem redeamus. Diethmarus autē felicis recordationis abbas, de quo loquimur, ſciens vtilitatem ſcientiæ ſcripturarum monachos ſuos ſummo annīū in omni doctrina literaria erudire ſtatuit: & ob id magiſtrum eis doctiſſimum Meginradum monachum, de quo ſuperius dictū eſt, ſcholaſticum præfecit. ad cuius eruditionis famam Windichinus monachus & ſcholaſticus monaſterij Corbeienſis in Saxonia excitatus videre, audire & alloqui tantum virum deſideraſſe ſe dicit, quem & vidit, & ſupra quam dicere potuit, admiratus fuit. Qui Windichinus quantus fuerit in eruditione ſcripturarum, poſtea dicemus.

Vita & doctrina ordinē noſtrum illuſtrarunt.

Studium abbatis Diethmari.

Windichinus monachus Corbeienſis venit Hirſaugiam.

DE SIGERO, SEPTIMO HVIVS COENOBII ABBATE, *qui præfuit annis ferme 30. moribus eius, & geſtis quibuſdam illius temporis.*

MORTVO autem Diethmaro reuerendiſſimo huius monaſterij abbate, ſicut prædiximus, in locum eius mox electus eſt Sigerus monachus, qui decani geſſerat officiū, vir moribus & vita reuerendus, & tam in diuinis ſcripturis q̃ in ſecularibus literis egregie doctus, qui huic monaſterio præfuit annis ferme 30. in omni ſanctitate & religione. Fuit autem in abbatem electus, eodē die, quo anteceſſor eius obierat, 4. videlicet nonas Martij, anno dominicæ natiuitatis 952. qui fuit Imperatoris Ottonis primi annus 16. Hic Sigerus ex Moguntiaco natus, cum eſſet annorum quatuor & viginti, & multis in ſeculo polleret diuitiis, honoribuſque, omnibus ſpretis & contemptis pro Dei amore monachus factus eſt ſub abbate Diethmaro prædeceſſore ſuo in tantumq; profecit in ſanctæ religionis cōuerſatione, ſapientia & ſcientia ſcripturarum, vt Diethmaro viam vniuerſæ carnis ingreſſo, ipſe vnanimi omnium conſenſu paſtor ouium Chriſti ſit conſtitutus. Qui qualē ſe ſubditis ſuis exhibuerit, quam zeloſum pro diſciplina regulari, q̃ pium bonis, & ſeuerum negligentibus, nemo ſcribere melius poſſet, quā qui videre illum & conuerſari cū eo in cœnobio meruit. In omnibus ſane ſollicitus fuit, vt ſe bonis operibus virtutum ſubditis ſemper præberet viuum exemplar, ne aut bona prædicans opere ſemetipſum negligeret, ſi aliter viueret, aut doctrinam verbi ſubtrahens inutilis paſtor ſubditis, caniſque mutus non valens latrare videretur. Vnde quicquid exemplo non docuit, nemo alius potuit operari.

Sigerus abbas 7. eligitur.

Qualis fuerit vita Sigeri huius.

DCCCCLIII.

Anno primo Sigeri abbatis Imperator Otto primus ciuitatem Moguntinam obſidione vallauit.

DCCCCLIIII.

Secundo autē anno qui fuit Domini 954. Wifridus archiepiſcopus Colonienſis 29. anno pontificatus ſui obijt. Porro deſtitutus clerus & populus vnanimi deliberatione in virū Domini Brunonē fratrem Ottonis Imperatoris primi conſpirauit, quē miſſis primoribus eccleſiæ ipſius, & petūt & cōſequuntur eū pontificem, cuius monimenta vigilātiæ in ædificijs & ornatu eccleſiarū vſq; in hodiernum diem multiplicia Coloniæ viſuntur.

Bruno frater Imperatoris fit archiepiſcopus Colonienſis.

Wilhelmus filius Imperatoris fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno Fridericus archiepiſcopus Moguntinus obijt, cui Wilhelmus filius Ottonis Imperatoris primi ſucceſſit, qui de ipſo ita in Chronica ſcribit: Anno inquiens dominicæ incarnationis 954. indictione 12. beatæ memoriæ dominus Fridericus S. Moguntiacenſis eccleſiæ archiepiſcopus, 8. cal. Nouemb. obijt.

Eodem vero anno ego Wilhelmus tanta ſucceſſione indignus, loco eius, cum conſenſu cleri populi eiuſdem ſanctæ ſedis, 16. cal. Ianuarii, in loco Arnſteden ſum electus, & 9. cal. Ianuarij Maguntiæ ordinatus. Hæc ſunt verba Wilhelmi.

Windichinus.

Claruit his temporibus in Saxonia Windichinus monachus S. Viti in Corbeia, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularib. eruditiſſimus, qui ſcripſit ad Mechtildem filiam Ottonis Imperatoris primi, abbatiſſam videlicet in Quedlenburg, ſicut ſupra diximus de geſtis Henrici primi, Ottonis primi, & origine Saxonum hiſtoriam tribus libellis digeſtā. Vitam quoque ſancti Pauli primi eremitæ, & paſſionem S. Teclæ virginis gemino ſtylo, proſaico videlicet & metrico, ſed & alia multa, quorum alibi iam dudum fecimus mentionem. Hic multis annis in præfato monaſterio Corbeienſi ſcholæ monachorum publice præfuit, & complures diſcipulos poſt ſe doctiſſimos reliquit, ex quibus multi ad epiſcopatus & abbatias diuerſas poſtea fuerunt aſſumpti. Hic etiam in eo libello, quem ſcripſit de ſtudijs veterum, fatetur ſe fama Meginradi ſcholaſtici & monachorū S. Aurelij incitatum veniſſe ad Hirſaugiam, & cum eis diebus multis habuiſſe colloquium, tantumque ibi vidiſſe ſtudium & feruorem monachorum ad ſcientiam ſcripturarum, tanquam doctiſſimos reperiſſe viros, vt ſatis nequiuerit admirari, ipſumque Meginradum ſcholaſticū præcipuis laudibus effert dicens, eum eſſe alterum Hieronymum, & nulli veterum eruditione inferiorem.

Quod Windechindus fuerit in Hirſaugia.

S. Gregorius & Euerardus eremitæ in nigra ſylua.

Circa hæc tempora claruerunt Gregorius presbyter filius regis Angliæ, pro Chriſto peregrinus, & Euerardus monachus, ambo ſolitarij in ſylua Nigra, iuxta cellam S. martyris Augienſis Meginradi. Quorum primus Gregorius cum eſſet filius regis, patrem, regnū, patriam & omnem pompam ſeculi, amore regni cœleſtis contemnens, clamq; aufugiēs, vſque ad mortem in præfato loco Domino in magna ſanctitate hominibus manſit incognitus.

Alter vero Euerardus cum eſſet decanus eccleſiæ Argentinenſis, diuina inſpiratione contempſit mundum & angelo Dei reuelante locum præfatum, vitam ſanctiſſimam vſque ad mortem in eo cum S. Gregorio peregit. Hic ſanctiſſimus Euerardus beato Vdalrico Auguſtenſi epiſcopo multum familiaris & dilectus fuit, à quo ſæpius viſitari conſueuit. Tanti vero apud Deum meriti fuit, vt viuus & mortuus multis claruerit miraculis, mortemque ſuam præfato S. antiſtiti Vdalrico longe ante prædixit. Ab his duobus ſanctiſſimis eremitis, locus idem in quo nunc monaſterium noſtri ordinis eſt, non multo poſtea conſtructum, deinceps vſque in hodiernum diem ad eremitas vocatus eſt, ad quem à multis retro annis concurſus populi magnus fieri conſueuit, licet monachi ſint his temporibus inibi degentes diſſolutiſſimæ vitæ.

S. Vdalricus Epiſcopus Auguſtenſis.

Claruit etiam his diebus S. Vdalricus epiſcopus Auguſtenſis, vir Deo clarus, qui multis miraculis in vita & poſt mortem clarus effulſit. Hic cum adhuc eſſet iuuenis in monaſterio S. Galli fuit nutritus, & in ſcripturis neceſſariis inſtitutus. Tandem factus eſt epiſcopus Auguſtenſis, fundauitq; monaſterium noſtri ordinis in eadem ciuitate, in honore S. Affræ martyris, in quo & ipſe tandem monachus factus eſt.

Moritur autem ibidem ſepultus, anno domini 973. qui fuit abbatis Sigeri annus 21. indictione prima, 4. nonas Iulij, anno ætatis ſuæ 83. epiſcopatus vero aſſumpti 50. ſub Ottone Imperatore ſecundo.

S. Maiolus abbas Cluniacenſis.

Sanctus quoque Maiolus quartus Cluniacenſis monaſterij ordinis noſtri, iiſdem temporibus doctrina & ſanctitate clarus habetur, qui ſexto anno conuerſionis ſuæ S. Ademaro propter imbecillitatem corporis & oculorum omiſſionem cedente dominici gregis, paſtor conſtitutus, multis virtutibus clarus enituit, cuius dies feſtus agitur 5. iduum Maij.

DCCCCLVII.

Vngari ab Ottone cæduntur.

Anno Sigeri Abbatis 5. Otto Imperator magnus, Vngaros cum magno ſui ſuorumque periculo magna cæde proſtrauit, in loco qui dicitur Lechfeldt, non longe ab Auguſta, in quo bello Conradus dux cum multis aliis cecidit. Henricus quoque dux Bauariæ frater Imperatoris, eodem anno obijt.

Anno ſequente Hademarus abbas Fuldenſis obijt, qui monaſterium ſuum dudum incen-

incenſum magnifico opere conſtruxit, cui Hatto filius ſororis ſucceſſit, qui poſtea archiepiſcopus Moguntinus factus eſt.

Canonica vita in cathedralibus eccleſiis antiqua inſtituta.

Eodem anno moritur Rupertus archiepiſcopus Treuerenſis, cui Henricus ſucceſſit, qui regulares officinas & clauſtrũ ſancti Petri circa eccleſiam conſtruxit, & regulã Canonicorum ibidem obſeruari præcepit. Hæc eſt maior eccleſia Treuerenſis, in quã hoc tempore, ſicut & in cæteris antiquis eccleſiis, canonici ſecundum regulam eis præſcriptam in communi viuebant, vnam habentes menſam, vnam burſam, vnumque commune dormitorium, ſicut hodie inter nos iuxta normam nobis propoſitam conuerſamur.

DCCCCLVIII.

Cruces apparent in veſtibus hominum.

Anno Sigeri abbatis 6. qui fuit domini 958. & regni Ottonis Imperatoris magni 22. cruces apparuerunt in veſtimentis hominum qui multos terruerunt, & ad ſalutarem pœnitentiam reduxerunt. Quorundam etiam veſtes quaſi lepra reſperſæ maculiſque infectæ apparuerunt.

Cœnobium Hildesleuen fundatur.

Circa hæc quoque tempora monaſterium ordinis noſtri in Saxonia fundatur, quod Hildesleuen dicitur, multaque cœnobia monialium ſub regula diui patris noſtri Benedicti, in diuerſis regionibus in Saxonia præcipue conſtructa ſunt. Hoc etiam anno Willa vxor quondam regis Berengarij, illo, apud Bambergam ſub cuſtodia Imperatoris mortui contempto ſeculo monaſterium ingreditur, & ſub habitu ſanctæ religionis religioſe deinceps conuerſatur, anno Sigeri abbatis 8. Venerunt legati Tuſcorum ad regem Ottonem petentes ſibi dari aliquem virum doctum, qui eos viam veritatis inſtrueret, quibus miſit Adelbertum ex monacho Corbeienſis cœnobij epiſcopum, virum doctum & ſanctum, qui vix euaſit manus eorum. *Adelbertus.*

DCCCCLXII.

Otto coronatur in Imperatorem.

Otto Imperator anno Sigeri abbatis 10. inuitatus à Romanis contra inſolentias Ioannis papæ 13. Romam perrexit: cumque eum papa gratanter ſuſcipiens honorifice ſupra cathedram Auguſtalem poneret, & per benedictionem ſolenniter in Imperatorem conſecraret, monito pontifice ſuper obiectis ac emendationem promittente, cum gloria reuerſus eſt in Germaniam. Verum cum papa fidem promiſſam violaret, ſemperque deterior fieret, Imperator ſecundo inuitatus à Romanis anno ſequenti denuo Italiam ingreditur, ad cuius introitum papa fugit. Magna igitur ſynodus iubente Imperatore Cardinalium, epiſcoporum, abbatũ & clericorum Romæ facta eſt. Vbi palam recitatis papæ criminibus, cum rogatus, citatus monituſque per literas, primum comparere, ſeque expurgare contemneret, imo ſynodum ſe excommunicaturum minaretur, decreto Imperatoris & omnium præſentiũ in ſynodo patrum depoſitus eſt 10. cal. Decemb. Et Leo S. Romanæ ſedis protoſcriniarius, vir venerabilis & approbatus, in papã vnanimi omniũ conſenſu electus eſt, ductuſq; ad Lateranenſe palatium collaudãtibus factũ Romanis ad ſummum ſacerdotium conſecratur. Capita autem criminum, pro quibus Ioannes depoſitus eſt, iſta fuerunt, miſſam celebrauit & nõ communicauit. Item Benedictum patrem ſuum ſpiritualem lumine priuauit, qui ſtatim mortuus eſt. Item Ioannem cardinalem ſubdiaconum virilibus amputatis occidit. Item adulterium & fornicationem perpetrauit, & inceſtum cum vidua Reinerij & Stephana patris concubina, cum Anna vidua & nepte ſua & multis alijs, ſanctumque palatium lupanar & proſtibulum meretricum fecit. Item in eccleſia Tudertina epiſcopum ordinauit puerum decem annorum. Item ordinationes faciebat pro precio. Item diaconum ordinauit in ſtabulo equorum non debitis etiam temporibus. Item ſacrilegus fuit, cruces & clenodia ſanctuarij meretricibus diſtribuit. Item vinum bibit in amore diaboli. Item in ludis aleæ Venerem, Iunonem alioſque Deos gentilium ſibi adiutores inuocabat. Item venationem publice exercebat. Item matutinas & alias horas canonicas non celebrauit, nec muniuit ſe more Chriſtianorum ſigno ſanctæ crucis. Item viduas maritatas & virgines vi oppreſſit, & ſtuprauit multas. Item homicidij, periurij & ſacrilegij reus accuſatus eſt, inceſtum in propriam cognationem commiſit, cum duabus quoque ſororibus ſe commiſcuit. Item lorica & alijs armis indutus quaſi dux proceſſit contra S. Imperatorem ad bellum. Aliaq; multa & horrenda corã Imperatore in ſancta ſynodo per cardinales, epiſcopos, diaconos & alios boni teſtimonij viros ſub iureiurando publice delata ſunt. Multi fuerunt in hac ſynodo epiſcopi, & ex noſtris ibi fuit Henricus archiepiſcopus Treuerenſis, Otgerius epiſcopus Spirenſis, Adaldacus archiepiſcopus Bremenſis, & Lãdohardus epiſcopus Mindenſis in Saxonia. Erant autem omnes epiſcopi in ſynodo 40. Cardinales, presbyteri, diaconi & ſubdiaconi

Synodus præſente Imperatore Romæ celebratur.

Papa Ioannes depoſitus.

Crimina Papæ pro quibus eſt depoſitus.

Horrendum inauditumque ſcelus.

Epiſcopi ex Alemannia præſentes in depoſitione papæ.

Numerus eorum qui fuerunt in hac synodo.

48. numero: qui omnes cũ primoribus Romanis & vniuerſo populo, vno ore Iohannem deponentes à papatu, tanquam monſtrum & diaboli mancipium vnanimi voto Leonem huius nominis 8. in ſummum pontificem elegerunt, iurantes ſe nunquam ab eo diſceſſuros, nec papam deinceps ſine Imperatoris filijque eius conſenſu electuros. His ita peractis S. Imperator nolens Romanos exercitu nimio grauare, ſimul credens illos in fide promiſſa manſuros, multis abeundi licentiam conceſſit: quod cum Ioannes depoſitus reſciſſet,

Infidelitas Romanorũ.

ſciens inſtabilitatem & auaritiam Romanorum, miſit ad eos clam nuncios, promittens ſe omnes Eccleſiæ theſauros illis daturum, ſi imperatorem cum S. papa Leone trucidarent. Romani quam ſtatim exercitus imperatorij paucitate confiſi, & pecuniarum promiſſione animati, buccina concrepante ſuper imperatorem vt eum occidant feſtinanter contendunt. Quibus in ponte Tiberis, quem Romani plauſtris impeditum habebant, ſanctus Imperator occurrit, cuius fortiſſimi milites aſſuefacti in bello, in eos audacter proſiliunt, & quaſi accipitres auium multitudinem nullo reſiſtente perterrent, non latibula, non corbes, non concaua ligna, non cryptæ ſordium receptacula ſugientes tueri potuerunt.

Romani occiduntur vt periuri & infideles.

Occiduntur itaque Romani ſine numero, ſine miſericordia, ſine perſonarum delectu. Nec vnus quidem ex omnibus remanſiſſet ſuperſtes, ſi non Imperator piiſſimus, miſericordia motus in eos quibus miſericordia nulla debebatur, milites ſuos adhuc interficere ſitientes retraxiſſet inuitos. Itaque ſuperatis omnibus, de cæteriſque qui remanſerant obſidibus receptis, venerabilis papa Leo ad pedes Imperatoris prouolutus, rogat obſides

Imperator ab vrbe ſecedit.

Romanis reddantur, ſeque illorum fidei commendet: cuius rogatu S. Imperator motus, obſides reddidit, ipſumque papam Romanorum fidei, ſciens quod futurum erat, ſicut agnum lupis commendauit. His geſtis ceſſit ab vrbe. Interea mulieres cum quibus Ioannes quondam papa voluptates ſuas implere ſolebat, & numero plures & genere non penitus ignobiles, concitauerunt Romanos vt Leonem papam quem ipſi voce concordi elegerant, interficerent, & Ioannem in vrbem reuocarent. Quæ cum feciſſent, Leonemque oc-

Leo captus fuga elabitur.

cidendum caperent, de manibus eorum (Deo miſerante) cum paucis euaſit, & ad Imperatorem piiſſimum calamitatem ſuam expoſiturus acceſſit.

Ioannes Papa depoſitus introducitur Romam.

Mox in vrbem Ioannes reducitur, in ſummique Apoſtolatus ſedem reponitur, ſtatimque inter cætera crudelitatis ſuæ facinora Ioanni diacono cardinali manum dextram amputat, & Azoni ſcriniario linguam duoſque digitos præcidens, etiam naribus truncat. His cognitis Imperator, tantas vlturus

Iohannes à diabolo percuſſus obiit.

iniurias ſeruorum Dei reparato exercitu Romam quantocius redire diſponit. Interea Ioannes olim papa, ſed iam Apoſtolicæ ſedis temerarius inuaſor, nihil prauitatum ſuarum emendans, dum ſe cum viri cuiuſdam vxore oblectaret, per diabolum in temporibus grauiter percuſſus, octauo die miſerabiliter ſine viatico corporis & ſanguinis Chriſti diem clauſit extremum.

Inuaſor Benedictus ſubſtituitur.

Quo mortuo, Romani omnis iuramentorum & iuriſiurandi obligationis immemores, Benedictum cardinalem diaconum in papam conſtituunt, ſeque illum nunquam dimiſſuros, imo contra Imperatorem defenſuros iuramento promittunt.

Roma capitur. Leo in ſedem ſuam reſtituitur. Benedictus in exilium mittitur.

Quo audito Imperator vrbem vallauit, neminem qui non membris truncaretur, exire permiſit, machinis & fame vſque adeo Romanos infideles afflixit, donec ciuitatem violẽter intrauit. Leonem venerabilem papam propriæ ſedi reſtituit, ac Benedictum ſummi Apoſtolatus inuaſorem ad eius pedes præſentauit. Qui poſt ſuſceptam confuſionem, in publica ſynodo, quam meruit, exilio relegatus in Saxoniam, ibi mortuus eſt. Sanctus itaq; Leo in ſedem Apoſtolici culminis repoſitus ſedit anno vno menſibus quinque, feliciterq; obijt. Imperator ſanctiſſimus ſumpto de principibus factionum ſupplicio, acceptiſque obſidibus, in Germaniam reuerſus eſt.

DCCCCLXIIII.

Monaſteriũ S. Pantaleonis fundatur in Colonia.

Anno autem Sigeri abbatis 12. qui fuit dominicæ natiuitatis 964. Bruno archiepiſcopus Colonienſis frater Ottonis Imperatoris primi, monaſterium S. Pantaleonis in Colonia fundare cœpit: vbi inter fodiendum corpus S. Maurini abbatis & martyris inuentum, multis claruit miraculis. Primus eiuſdem cœnobij abbas Chriſtianus dictus eſt, cuius vita concordabat vocabulo.

Reliquiæ ſanctorum Coloniam translatæ per Brunonem epiſcopum.

Venerabilis iſte Bruno Colonienſium archipræſul inter multa pietatis ſuæ ſtudia, corpus S. Euergiſli pontificis & martyris de ciuitate Tungrẽſi Coloniam tranſtulit, & in monaſterio S. Ceciliæ collocauit. Item ſuperiorem partem S. Petri Apoſtoli, baculi & catenam qua vinctus fuit, cum multis alijs reliquijs, de ciuitate Metenſi reduxit, ac in cathedrali eccleſia repoſuit. Item corpus S. Proculi martyris à Roma translatum ad eccleſiam Suſatenſen in Weſtphalia dedit. Item corpus beatiſſimi martyris Eliphij, in monaſterium S. Martini Scotorum noſtri ordinis in Colonia repoſuit: ſed & corpus S. Gregorij Spoletani epiſcopi à Roma, & S. Agilophi à Malmundario recipiens, ad Coloniam tranſuexit.

DCCCCLXV.

DCCCCLXV.

Anno 13. Sigeri abbatis, qui fuit domini 965. ſanctæ memoriæ Bruno præfatus archiepiſcopus Colonienſis moritur, & in monaſterio S. Pantaleonis quod anno præcedente incepit, ac in extremis poſitus conſummari mandauit. Sepultus eſt anno pontificatus ſui 12. qui multa miranda ſuo tempore fecit, tamque prudenter ducatum ab Imperatore fratre ſibi commiſſum pro pace fidelium rexit, vt officium Epiſcopi propterea (vt multi faciunt) non obmiſerit. Huic in archiepiſcopatu ſucceſſit Wolmarus annis quatuor.

Bruno archiepiſcopus moritur.

DCCCCLXVII.

Anno 15. Sigeri abbatis, Otto ſecundus Romæ à Ioanne papa petente, & aſtante patre, in Imperatorem conſecratus eſt. Sequente anno obiit Wilhelmus filius imperatoris archiepiſcopus Moguntinus, in cuius locum Hatto abbas Fuldenſis huius nominis ſecundus ordinatus eſt archiepiſcopus, qui fertur tempore famis magnam multitudinem pauperum mendicantium in vno horreo concremaſſe, quaſi ipſi inducerent famem ſuper regionem ſuam mendicitate & ocio, volens in hoc conſulere tam eorum inopiæ quam vtilitati communi. Vnde aiunt quod tertio anno nondum completo, in archiepiſcopatum diuinæ animaduerſionis vindicta in eum proceſſerit, eumque mirabili & prius inaudito multis genere ſupplicij dure ſatis punierit. Tanta enim turba murium vndequaque prorumpens in eum glomerata irruiſſe dicitur, vt quocunque ſe verteret, iſtiuſmodi beſtiolarum morſibus premeretur: ſi erat in alto vel eminentiori quolibet loco, mures per parietes aſcendebant: ſi vero incluſus, per rimulas intrabant, eumq; infinita multitudine obruentes mordebant, lacerabant ac deuorare penitus geſtiebãt. Quarum tanta fuit importunitas, vt quanto repellerentur impetu, tanto maiori furore incurſabant: cumque ſe nuſquã in terra tutum conſpiceret, pontifex iam miſerandus aquarum ſe munimine cinxit, ac iuxta oppidum Bingionum turrim in medio Rheni, ad cuſtodiam patriæ olim conſtructam, ſcapha ſubuectus aſcendit, ſperans eo loci mures per vndoſi fluminis raptum nullatenus eſſe venturos: ſed non eſt locus quo ſuam diuina poteſtas prohibeatur exercere vindictam, natantes per aquas infinita multitudine denuo mures turrim per muros aſcendunt, intrant, pontificem inquietant, rodunt, infeſtant, tandemq; nimia eorũ multitudine obrutum miſerabiliter necant. Huic nos fabulæ auctoritatem nec damus, nec rurſus ſubtrahimus, quam vſq; in hodiernum diem & à veteribus deſcriptam legimus, & ab incolis terræ, vt à proauis perceptam auditu ad nepotes referre non ignoramus. Turris autem in Rheni fluminis medio nomen retinẽs à caſu, Murium turris dicitur, in qua Hatto pontifex ab ipſis conſumptus beſtiolis perhibetur. Hoc ipſo anno Meginradus monachus & ſcholaſticus huius cœnobij eruditiſſimus, in bona ſenectute moritur: vir cui Hirſaugia in omni ſcientia ſcripturarum vix parem habuit, qui in omni genere diſciplinæ tam perfecte fuerit inſtitutus.

Otto filius Imperatoris Romæ coronatur Imperator.

Hatto ex abbate archiepiſcopus Mogunt.

Hatto pauperes concremauit in horreo.

Vindicta ſceleris Hattonis ante inaudita.

Muribus in omni loco circumuallatur epiſcopus.

Circa Bingen in Rheno conſumitur epiſcopus à muribus.

Murium turris adhuc hodie dicitur.

Meginradus monachus & ſcholaſticus obiit.

DCCCCLXVIII.

Deceſſit autem 14. cal. Nouemb. anno domini 968. indictione 11. Huic in regimine ſcholæ monaſticæ Reinhardus monachus ſucceſſit, vir quidem ſatis doctus, ſed ad præceptoris ſui menſuram non peruenit: neque tanto docendi feruore monachos ea quæ nouiſſet, agebatur, vt doctos poſt ſe diſcipulos relicturus ſperaretur. Fuerunt tamen ex inſtitutione Meginradi ſcholaſtici quãplures docti monachi, in præſenti cœnobio, è quibus vnus nomine Eginardus, in quadã eccleſia Saxoniæ epiſcopus factus eſt. Wernerus ad S. Albanũ Moguntiæ, Bernolphus ad monaſterium S. Michaelis abbates conſtituti ſunt.

Reinhardus monachus ſcholaſticus.

Eginardus, Wernerus & Bernolphus abbates.

DCCCCLXX.

Anno autem Sigeri abbatis 18. qui erat dominicæ natiuitatis 970. Theodoricus Metenſis epiſcopus, conſobrinus Ottonis Imperatoris, fundauit monaſterium noſtri ordinis in inſula iuxta ciuitatem Metenſis epiſcopij, in honorem ſancti martyris & Leuitæ Vincentij, quod multis prædijs & ornamentis egregie dotauit.

Cœnobium S. Vincentij Metis conſtruitur.

Hoc tempore Bulgaribus imperabant duo filij Simeonis monachi Petrus & Baianus, quorum Baianus in arte Magica doctiſſimus erat, & per eam multa mirabilia faciebat. Quotieſcunque aut quandocunque voluit, mutauit ſe in lupum, vel in cuiuslibet alterius beſtiæ formam, vel vt penitus à nullo videretur, & alia miranda & potuit & fecit, de quibus homines magnam in admirationem perducere conſueuit.

Baianus in arte Magica doctiſſimus claret.

His temporibus claruit Richardus ex monacho S. Germani Altiſiodorenſis epiſcopus, vir nimiæ ſimplicitatis & minoris induſtriæ quam hæc tempora exigere videbantur, vitæ tamen merito & zelo religionis multum venerabilis.

Richardus.

Abbo abbas doctiſſimus Floriacenſis & martyr.

Claruit etiam his temporibus doctiſſimus ille abbas Floriacenſis nomine Abbo, vir vita & zelo diſciplinæ regularis clariſſimus, qui ſcripſit inter alia ingenij ſui opuſcula, ſuper calculo Victorij non abijciendum libellum. Tandem in Vaſconia verbum Dei prędicans gentibus martyrio rubricatus aſcendit ad cœlum. Aymonius quoque monachus Floriacenſis ſub præfato Abbone iiſdem temporibus hanc ſcientia & conuerſatione illuſtrabat ætatem, qui ſcripſit ex mandato eiuſdem abbatis ſui Abbonis de incrementis & initijs Gallorum ſatis pulchrum opus. De miraculis quoque ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti libellum & quædam alia, de quibus alibi fecimus mentionem.

Aymonius.

Herigerus.

Herigerus quoque abbas Bobienſis, cuius meminit Berno abbas Augienſis in libro de aduentu domini, iiſdem claruit temporibus: multa ſcripſit, quorum rationem ſignauimus in ſecundo libro virorum illuſtrium noſtri ordinis. Erat ſane vir vndecunque doctiſſimus, & tam ratione conuerſationis quam doctrinæ valde famoſus.

S. Wolffgangus.

Circa hæc tempora etiam claruit S. Wolfgangus epiſcopus Ratiſponenſis in Bauaria, vir magnæ ſanctitatis & patrator multorum miraculorum, qui perhibetur ante pontificatum fuiſſe monachus Treuerenſis ordinis noſtri. Hic S. Vdalricum Auguſtenſem epiſcopum eccleſiaſticæ tradidit ſepulturæ.

Roſuida monialis doctiſſima.

Claruit etiam hoc tempore Roſuida monaſterij Gandeſheimenſis noſtri ordinis in Saxonia, virgo ſanctimonialis, in diuinis ſcripturis multum ſtudioſa & erudita, ſeculariũ quoque literarum non ignara, metro exercitata & proſa, quæ multa ſcripſit non iniucunda opuſcula, quorum memoriam in præfato libello virorum illuſtrium fecimus latiorem.

DCCCCLXXII.

Anno 20. Sigeri abbatis, qui fuit domini 972. Volimarus archiepiſcopus Colonienſis moritur, cui ſucceſſit Gero filius Chriſtiani comitis & Wiburgæ ſororis comitis de Magdeburg. Iſte Gero archiepiſcopus cum fratre ſuo Diethmaro comite fundauit monaſterium noſtri ordinis in Saxonia, quod dicitur, monachorum nouum caſtrum, quod nos vulgariter Munchennuenburg, vſitato nomine appellamus.

Cœnobium Münchnuenburg fundatur.

Cœnobium Lunenburgi fundatur.

Circa hæc tempora Hermannus Saxoniæ dux conſtruxit monaſterium Luneburg, in Saxonia, in honorem S. archangeli Michaelis, in quo monachos noſtri ordinis poſuit, quibus præfecit abbatem primum monachum de cœnobio S. Pantaleonis Colonien. aſſumptum nomine Ludericum, virum moribus & eruditione venerabilem.

DCCCCLXXIIII.

Otto Imperator primus obiit.

Anno Sigeri abbatis 22. Dominicæ natiuitatis 974. indictione 2. Otto Imperator primus moritur, anno regni ſui 38. Imperij vero 13. cuius corpus cum magnis lugentium exequijs in Eccleſia Magdeburgenſi quam ipſe conſtruxit, eſt tumulatum. Ottone Imperatore primo ſicut prædiximus mortuo, Otto filius eius huius nominis ſucceſſit, & ferme annis 10. poſt patrem imperauit, vxorem duxerat adhuc patre ſuperſtite Theophanam filiam Ioannis Imperatoris Græcorum, ex qua genuit Ottonem filium, qui poſt patrem tertius imperauit. Filias quoque tres, Sophiam, quæ fuit abbatiſſa noſtri ordinis in Gandesheim, Adelheidem, quæ etiam fuit noſtri ordinis abbatiſſa in Quedlenburg: & Iuttam, quam Vdalricus dux Bohemiæ duxit vxorem, rapiens eam violenter ex quodam cœnobio monialium in Ratiſpona.

Otto ſecundus.

Cœnobium Gladbach fundatur hoc tempore.

His quoque temporibus Gero archiepiſcopus Colonienſis fundauit monaſterium inſigne ordinis noſtri in diœceſi ſua, quod Gladbach nominatur, vno duntaxat miliare diſtans ab oppido Nuſſienſi, quod multis prædiis & ornamentis ditauit. Primus autem eiuſdem cœnobij abbas fuit Sanderadus vir ſanctiſſimæ vitæ, & regularis diſciplinæ, tam in ſe quam in ſubditis maximus cultor, qui multis virtutibus & ſignis clarus in vita & poſt mortem ſanctorum Catalogo inſertus eſt, cuius dies feſtus 9. calend. Septembris agitur.

S. Sanderadus abbas in Gladbach.

Cœnobium S. Martini Coloniæ fundatur.

Circa hæc etiam tempora monaſterium S. Martini in Colonia ordinis noſtri fundatum eſt, cui præfuit primus abbas Mymborinus natione Scotus, vir religione & ſanctitate multum venerabilis. Vnde & Scoti ipſum monaſterium multis annis inhabitarunt, propter incomparabilem vitæ ſanctitatem, quouſque tandem à priſtino feruore tepeſcẽtes & in omnem diſſolutionem remiſſi, de iſto ſicut & de cæteris quibuſdam cœnobijs Germaniæ expulſi ſunt.

DCCCCLXXVII.

Werenboldus monachus Hirſaugienſis.

Anno Sigeri abbatis 25. Werenboldus monachus huius monaſterii obijt, 4. Idus Nouembris, qui cum eſſet vir ſtudioſus & doctus, ſcripſit de laude martyrum pulchrum,

libellum:

libellum de clade & deſolatione patriæ alterum libellum,& quædam alia ſicut Meginfridus refert.

Anno iſto moritur Theodoricus archiepiſcopus Treuerenſis,ſub quo canonici maioris eccleſiæ ibidem abiecta regulari vita,quam hucuſque in eadem eccleſia maiores eorum continuauerunt,deſierunt eſſe regulares, & facti ſunt nomine & conuerſatione ſeculares. Quorum exemplo malo,canonici quoque S. Paulini Treuerenſes, S.Caſtoris in Confluentia, Moguntinenſes,Wormatienſes, Spirenſes & complurium aliarum eccleſiarum diuerſis quidem temporibus , ſed vno impietatis ſpiritu regularis vitæ communitatem abiecerunt.

Canonici Treuerenſes fiunt ex regularibus ſeculares.

Hoc etiam anno obiit ſucceſſor Hattonis ſecundi Rupertus archiepiſcopus Moguntinus,cui Willegiſus vir bonus & Dei cultor inſignis ſucceſſit , qui conſtruxit eccleſias S. Martini epiſcopi,quæ maior dicitur, & S.Stephani protomartyris , in qua & ſepultus eſt: monaſterium quoque S.Victoris extra Moguntiam ampliauit, & multis eccleſiis monaſteriiſque multa bona fecit.

Wilegiſus.

Claruit his temporibus Rupertus Rex Franciæ, vir iuſtus,doctus,pius & religioſus, monachorum,clericorum,omniumque literatorum hominum amator ac defenſor, qui inter alia ingenii ſui opuſcula compoſuit Sequentiam illam de Spiritu ſancto,quam nos in ordine noſtro ſecunda & tertia die Pentecoſtes in miſſa canimus , quæ incipit : Veni ſancte Spiritus,& emitte cœlitus lucis tuæ radium. Reſponſorium quoque, Iudæa & Hieruſalem. Illudque de ſancto Petro apoſtolo Cornelius centurio, cum multis alijs edidit. Tantæ autem religionis fuit,vt in ſanctorum relatus Catalogo, multis corruſcauerit miraculis.

Rupertus rex Franciæ doctus & ſanctus claruit.

Eodem tempore claruit in Anglia Adelboldus monachus Glaſconienſis, diſcipulus S.Dunſtani , primum abbas Abendonienſis , ac deinde epiſcopus Wyntonienſis,vir doctus & tam vita quam eruditione inſignis. Huius Adelboldi præceptor fuit,ſicut diximus,S.Dunſtanus ordinis noſtri monachus , deinde abbas Glaſconienſis, poſtea epiſcopus ante ipſum Wyntonienſis, poſtremo archiepiſcopus Cantuarienſis, vir ſanctiſſimæ conuerſationis, & miraculorum corruſcatione inſignis , cuius feſtus agitur dies 14. calend. quo & obiit , anno pontificatus ſui 33. ætatis vero 70. Dominicæ autem natiuitatis 988.

Adelboldus *S. Dunſtanus.*

DCCCCLXXX.

Anno vero 28. Sigeri abbatis,qui fuit dominicæ natiuitatis 980. obijt Adelbertus ex monacho cœnobij S.Maximini Treuerenſis noſtri ordinis, primus archiepiſcopus Magdeburgenſis in Saxonia, dolore calculi,anno epiſcopatus ſui 13. menſe 8. indictione vero 8.vir deuotus atque doctiſſimus. Quo mortuo electus fuit Othericus monachus Corbeienſis vir ſanctus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis erudititiſſimus, qui ſcholæ monaſticæ in præfato cœnobio poſt Windichinum aliquanto tempore præfuit.Electioni de ſe factæ inuitus conſenſit,orauitque Dominum,vt eum fieri epiſcopum non permitteret,quod & impetrauit. Nam in itinere pro confirmatione ad curiam Romanam,non ſine opinione ſanctitatis deceſſit.

Adelbertus. *Othericus ex monacho archiepiſcopus.*

Anno Sigeri abbatis trigeſimo,Otto Imperator ſecũdus,bellũ periculoſum geſſit in Calabria,in quo Henrichus Auguſtenſis epiſcopus cũ multis aliis epiſcopis,Otto dux cum multis nobilibus,& Wernerus abbas Fuldenſis,cum multis aliis occiſi ſunt, & Imperator natando vix euaſit.

Cæduntur duces & abbates.

Claruit his temporibus Adelbertus ex monacho Fuldenſis cœnobij epiſcopus Pragenſis in Bohemia,vir doctus & ſanctus ac fidei Catholicæ propagator eximius , qui poſt multos pro Chriſto labores habitos, à Prutenis pro fide Chriſtiana martyrio coronatus eſt,& in catalogũ ſanctorum relatus,cuius feſtus dies agitur 9.cal.Maij. Oſvvaldus quoque ex monacho Floriacenſis ordinis noſtri cœnobij , archiepiſcopus Eboracenſis, vir doctus & ſanctus , nepos B. Odonis Cantuarienſis archiepiſcopi , his temporibus clarus habetur.

Adelbertus. *Oſvvaldus*

DCCCCLXXXII.

Anno dominicæ natiuitatis 982. indictione 10. die vero 10. Calendarum Septembrium,Sigerus abbas huius monaſterij 7. diem clauſit extremum,anno aſſumpti regiminis 30. ſepultus ante altare S. martyris Laurentij , in eccleſia D.patris Aurelij,vir deuotus & religioſus:cui vſque ad S. Wilhelmum,ſimilis in Abbatia Hirſaugienſi non ſucceſſit. Lupoldus ſucceſſit.

Sigerus abbas huius monaſterij ſeptimus moritur.

DE LVPOLDO, OCTAVO HVIVS COENOBII ABBATE, QVI *præfuit annis 4. tantum, de moribus eius & geſtis illius temporis.*

Lupoldus. *Vita Lupoldi abbatis.*

SEPVLTO reuerendiſſimo abbate Sigero, quemadmodum præmiſimus, conuenerunt in vnum fratres, vt ſibi de paſtore ſecundum regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti prouiderent: qui poſt votorum illationem, vt fieri ſolet, in vnum Lupoldum monachum ex ſuis in abbatem vnanimiter elegerunt, 6. calend. Septembris, anno Domini 982. indictione 10. Ottonis Imperatoris 2. anno 8. virum ſenem admodum & venerabilem, qui præfuit huic monaſterio annis duntaxat 4. menſibus 3. Hic Lupoldus gente fuit Bauarus, natione Ratiſponenſis, ex parentibus mediocribus, ſed tamen honeſtis genitus, qui ordinem monaſticum ſub Diethmaro ſexto huius monaſterij abbate, intrauit adhuc iuuenis, in quo plus quam 40. annis vixit religioſiſſime ſine querela, ambulans ante faciem ſuam in pace & tranquillitate ſpiritus, nulli moleſtus, nulli oneroſus: erat enim homo nimiæ ſimplicitatis, & forſitan plus quam mores ſubditorum & hæc tempora requirebant quietus, qui monaſticæ conuerſationis exemplar erat, non prædicator, quippe quem & vita ſancta commendabat propria, & nulla commoueret impietas aliena.

Archiepiſcopus Colonienſis inſtaurator cœnobij S. Martini.

His temporibus poſt Geronem archiepiſcopum Colonienſem fuit Warinus pontifex eccleſiæ, annis 9. qui monaſterium S. Martini ordinis in Colonia (de quo ſupra diximus) noſtri, renouauit, magnificeque dotauit, & Scotis poſſidendum in perpetuum tradidit, ſub regula ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti.

Erhardus.

Claruit circa hæc tempora Erhardus monachus Lunebergenſis in Saxonia, in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus, & ſecularium literarum non ignarus, qui multa ingenij ſui opuſcula poſteritati reliquit legenda: ſcripſit enim inter cætera exquiſitæ lectionis commentaria in Geneſin, in Exodum, in Leuiticum, & in alios Bibliæ pleroſque libros.

Algerus monachus Corbeienſis.

Algerus quoque monachus Corbeienſis in Saxonia, & multis annis ſcholaſticus, ante conuerſionem ſecularium & poſt conuerſionem monachorum, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis doctiſſimus. Hiſdem temporibus claruit, qui inter cætera ingenij ſui monimenta ſcripſit de Sacramento altaris & de libero arbitrio, non ſpernēda opuſcula.

Arnulphus.

Arnulphus etiam, ſiue noſtro more Germanico, Arnoldus monachus huius cœnobii, his diebus ſcripſit metricum opus ſuper Prouer. Salomonis, & licet nobis non conſtent reliqua ingenii eius opuſcula, nihilominus plura illum & alia ſcripſiſſe non dubitamus. Neque enim vnius editione opuſculi tantum hominis ingenium prouocari ad ſcribendum potuit vel ceſſare.

Monachi quinque martyres.

His quoque diebus claruerunt 5. monachi ordinis noſtri, videlicet Benedictus, Nathanael, Ioannes, Iſaac, & Chriſtianus, diſcipuli B. Adelberti Pragenſis epiſcopi & martyris, de quo ſupra dictum eſt: qui poſt multorum conuerſionem hominum in Vngaria, Pruſſia & Polonia, ſua prædicatione Domino adiuuante peractam, tandem in Polonia pro Chriſti nomine martyrio coronati ſunt, 9. calend. Maij.

Libatius.

Claruit & his ferme temporibus Libatius monachus cœnobij S. Albani martyris prope Moguntiam, vir moribus & conuerſatione ſanctiſſimus, quem Benedictus papa 7. propter incomparabilem ſcientiam ſcripturarum & zelum fidei Chriſtianæ, in epiſcopū ordinauit, & ad prædicandum euangelium gentibus in Ruſſiam miſit, vbi verbo & exemplo innumerabilem Chriſto populum acquiſiuit.

Othvvinus.

Othvvinus quoque decimus epiſcopus Hildeſhemenſis ex monacho cœnobii Magdeburgenſis noſtri ordinis in Saxonia, doctus & zelo religionis feruidus, his temporibus clarus habetur: & præfuit eccleſiæ Hildeſhemenſi annis ferme 29.

Odo.

Odo etiam abbas Corbeienſis, in Francia epiſcopus Beluacenſis factus, circa hæc tempora claret, qui tam eruditione ſcripturarum quam integritate conuerſationis, in magna apud omnes reuerentia habebatur, apoſtoliciſque & regalibus legationibus compluries functus, in maximis negotiis ſuis.

Bruno.

Claruit his quoque diebus Bruno ex monacho Corbeienſis cœnobij in Saxonia epiſcopus Verdenſis, frater Hermanni ducis, vir præſule dignus, quippe qui tam monaſticis inſtitutis quam eccleſiaſticis diſciplinis nobiliter imbutus fuiſſe perhibetur.

Gebhardus.

Gebhardus etiam epiſcopus Auguſtenſis, ex abbate monaſterij ordinis noſtri quod Eluangen dicitur, in eadem diœceſi conſtitutum, his floruit temporibus, qui moribus & ſcientia vtrunque cornu altaris ornauit.

DCCCCLXXXIII.

Ieiunium bannitum inſtituitur.

Anno Ludolphi abbatis primo, dominicæ autē natiuitatis 983. indictione 11. Egbertus archiepiſcopus Treuerenſis inſtituit ieiunium bannitum tertia hebdomate poſt feſtum

feſtum Paſchatis celebrandum, propter ſiccitatem nimiam, quæ omnem regionem vehementer afflixit.

DCCCCLXXXII.

Anno ſequente, qui Lupoldi abbatis ſecundus, Otto 6. Iduum Decembris Romæ moritur, & in eccleſia S. Petri principis apoſtolorum honorifice ſepelitur. Cui filius eiuſdem nominis Otto tertius ſuccedens, imperauit annis ferme 18. Vxorem habuit Mariam regis Arragoniæ filiam ſterilem, vnde prolem non ſuſcepit. *Otto Imperator qui huius nominis ſecundus moritur.* *Otto tertius.*

DCCCCLXXXV.

Anno Lupoldi abbatis 3. obiit Warimus archiepiſcopus Colonienſis, cui Euergerus ſucceſſit. Claruit his temporibus Lubentius archiepiſcopus Bremenſis in Saxonia, ex monacho Hirsfeldenſi, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus, qui præfuit populo ſibi commiſſo annis 25. ſtrenue. *Lubentius.*

Oſdacus etiam ex monacho Augienſis cœnobij poſt Othuuinum epiſcopus Hildesheimenſis factus, circa hæc tempora clarus habetur, rexitque commiſſam ſibi diuinitus eccleſiam verbo & exemplo ſtrenue annis 29. *Oſdacus.*

Claruit his quoque temporibus in Anglia Osbernus monachus Glaſcouienſis cœnobii ordinis noſtri, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis celeberrimæ eruditionis, qui ſcripſit inter cætera lucubrationum ſuarum opuſcula, vitam S. Dunſtani archiepiſcopi Cantuarienſis. De muſica quoque varioſque dulci compoſuit modulamine cantus: ſed & alius noſtri ordinis monachus cœnobij Remenſis. *Osbernus monachus doctus.*

Flaualdus nomine hæc tempora eruditione ſua illuſtrauit, & multa ſcripſit. Inter plura vero extat inſigne opus, in quo geſta Remenſium pontificum ab initio ipſius ciuitatis orſus deſcribit, inſerendo vitam ſeu paſſiones complurium ſanctorum. *Flaualdus monachus Remenſis.*

Hiſdem quoque temporibus apud Moguntiam in cœnobio S. Albani martyris noſtri ordinis, claruit Theodericus monachus, in diuinis ſcripturis & ſecularibus multum eruditus, qui ſcripſit ſucceſſiones & geſta Moguntinorum pontificum. In cantica quoque canticorum commentatus eſt: in Euangelium Ioannis ſimiliter commentaria perpulchra compoſuit. Sed alia plæraque ingenij ſui præclara poſteritati monimenta reliquit, quorum tituli iam memoriæ non occurrunt. *Theodericus monachus Moguntinenſis.*

Eodem quoque anno Villigiſus archiepiſcopus Moguntinenſis Ottonem tertium vnxit in regem, & poſt triennium à Gregorio papa 5. Romæ in Imperatorem conſecratus eſt. Lotharium regem Francorum Lotharingiam infeſtantem apud Virdunum ſuperans fugauit, & ad reſtitutionem omnium abbatorum compulit. Claruit etiam circa hæc tempora Bruno monachus cœnobij S. Viti Gladbacenſis noſtri ordinis in diœceſi Coloniẽſi, vir multum ſtudioſus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis egregie doctus, qui multa quidem ſcripſiſſe dicitur, ſed pauca eorum ad notitiam noſtram peruenerunt, de quibus alibi fecimus mentionem. *Imperator inungitur.* *Lotharium vicit.* *Bruno monach. Gladbacenſis.*

His etiam temporibus claruit in iſto cœnobio Hirſaugienſi vir nobilis, ſtudioſus, & in omni varietate ſcripturarum egregie doctus, presbyter & monachus nomine Adelbertus, qui propter vitæ meritum & eminentiam, doctrinam & philoſophiam opinionis in abbatem Clingenſis monaſterij aſſumptus fuit, qui vtinam huic monaſterio præpoſitus fuiſſet, forſan nunquam in tantam deſolationem & ruinam cecidiſſet ſtatus cœnobij Hirſaugienſis, de cuius miſeria poſt pauca dicturi ſumus. Præfuit autem monaſterio præfato Clingenſi ſtrenue annis multis, verbo & exemplo dignum ſe obedientemq; Chriſti vicarium exhibere in omnibus curans. Erat autem in omni Germania nomen eius celebris famæ, tum propter ſcientiam eruditionis, tum etiam propter vitæ integritatem. Vnde & principes & eccleſiarum pontifices multum in eius conſilio pendebant. *Adelbertus abbas in Clingenmünſter.*

DCCCCLXXXVI.

Anno domini 986. indictione 14. Lupoldus abbas anno ſuſcepti regiminis 4. completo, & tribus menſibus, moritur 8. cal. Decemb. & in eccleſia monaſterij S. Aurelij ſepelitur, vir quantum ad ſuam perſonam optimus, cui nihil dulcius quiete monaſtica, ſilentio & contemplatione fuit. Erat tamen circa aliorum coercenda peccata aliquantulum remiſſior & ad miſericordiam promptior. *Lupoldus abbas moritur.*

DE HARTFRIDO, IX. HVIVS MONASTERII ABBATE, QVI PRÆfuit annis duntaxat duobus: & certis geſtis illius temporis.

IGITVR mortuo abbate Lupoldo ac tradito more Chriſtianorum eccleſiaſticæ ſepulturæ, monachi huius cœnobij paſtore deſtituti, poſt longas inter ſe habitos tractatus tandem elegerunt ſibi in abbatem Hardfridum monachum, iuuenem quidem in annis, *Hardfridus abbas.*

ſed talem prudentia & moribus, de quo ſpes optimi paſtoris non modica haberetur. Electus eſt itaque anno dominicæ natiuitatis 986. eodem die quo Lupoldus deceſſit 8. cal. Dec. & præfuit vix duobus annis. Erat autem natione Sueuus, annorum ferme ſex & triginta ætatis, moribus cœnobiticis apprime ornatus, in omni eruditione ſcripturarum non infime doctus, facie decora, virilique ſtatura proportionabiliter eleuatus, ingenio acutus & diſertus eloquio, & talis qui facile auditoribus quæ vellet, videretur poſſe perſuadere. Et reuera niſi eum immatura mors ante tempus rapuiſſet è medio, hunc locum ab extremis periculis & malis, quibus non poſt multos inuolutus eſt, Domino adiuuãte præſeruaſſe potuiſſet, quod ex initio regiminis eius quam facile potuit auſpicari. Quam primum enim ſublimatus, in abbatem extitit, totis curauit viribus, vt ſecundum puritatem regulæ ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti, omnes in monaſterio viuerent monachi: & ſi quem aliter reperiſſet conuerſantem, non ſuſtinuit, ſed monitum ſemel & iterum, nec emendatum, durius coram omnibus iuxta normam ordinis punire conſueuit. Et ne quis corrigentem poſſet arguere, in omnibus ſe irreprehenſibilem ſectatorem bonorum operum & viuum exemplar virtutum ſubiectis ſtuduit exhibere.

Vita Hardfridi abbatis.

Commendatur zelus eius pro disciplina.

DCCCCLXXXVII.

Anno eius primo, Otto Imperator tertius Bohemiam cum exercitu valido ingreditur, & ducem eius cum vniuerſa gente ad deditionem coegit. Claruit his temporibus Adelbertus ex monacho Bobienſi noſtri ordinis abbas Gẽblacenſis, præceptor Burchardi Wormatienſis doctiſſimi, poſtmodum epiſcopi, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſecularibus literis valde eruditus, cum adhuc monachus eſſet in præfato cœnobio Bobienſi publicam monachorum ſcholam tenuit, ac multos poſt ſe diſcipulos eruditiſſimos reliquit. Ingenij quoque ſui multas lucubrationes poſteritati tranſmiſit.

Adelbertus.

Floruit etiam his temporibus Engelbertus monachus cœnobij S. Eucharij Treuerenſis, quod hodie S. Matthiæ apoſtoli vocabulo nuncupatur, patria Moſellanus, vir vndecunque exercitatus metro, doctiſſimus & proſa, qui ſcripſit inter cætera ingenij præclari opuſcula, vitam & paſſiones duodecim Apoſtolorum metrice, de muſica & de compoſitione monochordi quædam ſyntagmata compoſuit, & plæraque alia quæ ad manus noſtras non venerunt. Hic poſtea in abbatem monaſterii, cuius nomen reperire non potui electus, poſt annos aliquot in Domino requieuit 12. cal. Martij, ſicut in eius Epitaphio patet ſubiecto:

Engelbertus monachus Treuerenſis.

Hoc recubat buſto ſemper memorabilis abbas,
Engelbertus ouans, ſpiritus aſtra colit:
Menſis Martii obiit, bis ſenis ipſe calendis,
Conſtruxit templum, quod retinet tumulum.

Anno ſecundo abbatis Hardfridi maxima peſtilentia, fames & mortalitas per totam Germaniam nimis inualuit, & tanta ſiccitas, quod pene genus omne frumenti in terram ſati perijt, præ nimia ſiccitate, quia non habuit humorem, quo creſcere potuiſſet. Interea dum lues ipſa peſtilentiæ in omni circa regione nimium graſſaretur, moreretur que multitudo hominum maxima, etiam monaſterium S. Aurelii Hirſaugienſe noſtrum heu crudeliter inuaſit, & totius deſtructionis eius, quæ paulo poſt ſequuta eſt, vt nobis apparet, occaſio fuit. Nam in breui tẽpore, vtpote quatuor menſium, tã miſerãda clade, 60. huius cœnobij monachi cõſumpti ſunt, qui omnes in hac peſtilẽtiæ mortalitate obierunt. Nouiſſime vero mortuis tot fratribus, cũ finis putaretur adeſſe periculi, paſtor oues ſecutus eſt.

Peſtis magna fuit in Germania.

Huius monaſterij LX. monachi obierunt.

DCCCCLXXXVIII.

Nam eodem anno, qui fuit dominicæ natiuitatis 988. Hardfridus huius monaſterii abbas nonus, obijt 3. nonarum Decembrium, anno ætatis ſuæ 38. aſſumpti vero regiminis ſecundo. Poſt cuius obitum, mox huius monaſterij proximæ deſtructionis ſeminarium proh dolor inextinguibile ſurrexit. Remanſerunt autem defunctis monachi in hoc ſuperſtites 12. in quibus ſumma conſtituendi abbatis in locum demortui reſidebat: qui vtinam rebus prudentius conſuluiſſent ſuis, & non per contentiones & ſchiſmata locum Deo conſecratum in manus tradidiſſent exterorum. *Monachorum ſumma virtus humilitas, maximumque vitium ſuperbia:* quia dum alter alterum libidine dominandi excellere nititur, monaſterium ſeruorum Dei in foueam dæmonum commutatur. Tale monaſterio huic malum his temporibus poſt mortem præfati abbatis contigit, quoniam diſſenſio fratrum in electione diſcordantium illud funditus, vt ita dixerim, deſtruxit. *Vnde hoc malum huic loco tam celeberrimo, domine Deus, in quo tot ſanctiſſimi viri nomini tuo paulo ante ſeruientes tibi placuerunt. Ecce, meliores & qui zelum habebãt diſciplinæ regularis, de medio tranſlati ſunt, &*

Hardfridus abbas moritur peſte.

Remanent adhuc in cœnobio monachi 12.

Deploratio calamitatis huius monaſterij.

ſunt, & remanſerunt monachi inutiles, ſuperbi, elati & carnales, vt deſtruant ſuis functionibus lo[cum] celeberrimum nomini tuo conſecratum. Quare hoc ita fieri voluiſti, domine Deus, qui iuſte iudicas? Nunquid vt prævalerent impij, iuſtos conſumere voluiſti? Abſit. Iudicia tua Domine cernimus, cauſas ignoramus: nec ad nos attinet cauſas iudiciorum ſuorum diſcutere, quas ſine peccato poſſumus neſcire. Immo nomini tuo ſanctiſſimo, quas poſſumus gratias agimus, qui monaſterium iſtud propter cauſas tibi notas ita permiſiſti cadere, vt in ſtatum & conditionem reſurgeret meliorem. Nam ſi velimus monaſterium Hirſaugienſe quod hodie cernimus, cum perſonis, rebus, ſubſtantia & ædificiis conferre veteri, quod miſerabiliter ruiſſe deplangimus, comparationẽ præteriti ad præſens nullam inueniemus. Tantum enim præſentis temporis Hirſaugia vetus illud monaſterium cũ omnibus conditionibus ſuis excellit & ſupergreditur, quantum poſterius tempore videtur. Sed hiſtoriam debito proſequentes ordine, factum ſicut ad nos, veterum teſtimonia ſcripturarum perlatum eſt, fideliter & breuiter exponamus. Nam etſi parum ad ædificationem legentium conducere poſſit, erit tamen eius notitiæ cunctis, qui ſimili ſorte tranſigunt vitam, in conuerſatione clauſtrali auiſatio non inutilis, qua diſcant in electionibus abbatum non ſe, non proprium commodum, ſed Dei ſolius honorem quærendum.

Comparatio veteris monaſterij ad præſens.

Factis auiſamur ne ſic faciendis erremus.

DE CONRADO, X. HVIVS COENOBII ABBATE, QVI PRÆfuit annis fere XII. & diſſenſione peſſima quæ contigit in electione.

DEFVNCTO ſiquidem venerabili abbate Hardfrido cum 60. monachis, ſicut diximus, de conuentu, duodecim ſuperſtites remanſerunt: qui poſt tres ferme menſes ad eligendum abbatem in locum vnum conuenerunt corpore, qui tamen mente (vt ſtatim apparebit) longe ab inuicem erant ſeparati. Duos enim in diſſenſione eligentes Conradum, qui munus confirmationis ab epiſcopo ſuſcepit, & Euerardum profugum, qui monaſterium ſpoliauit, ſeminarium & materiam deſtructionis huius loci prohdolor impiis præbuerunt: vna ſiquidem pars adhærebat Conrado tanquam legitime & canonice electo, alia Euerhardum verum ac legitimum, ſecundum primas ſanctiones prædicabat eſſe paſtorem. Præualuit tamen iure Conradus & tanquam à ſaniore parte fratrum electus, ordinationem à pontifice ſuſcepit. Interea dum Cõradus pro munere benedictionis eſt ſollicitus, Euerardus ſublatis theſauris omnibus, calicibus, crucibus & ornamentis & quicquid ſubripere potuit cum duobus monachis ſuæ partis, ad comitem, qui alioquin monaſterio iam grauiter erat infenſus, petiturus auxilium properauit. Quem ille non ſolum libenter, ſed etiam valde gratanter ſuſcepit, gauiſus (vt poſtea liquido patuit) occaſionem ſibi datam, qua bonis monaſterii dudum hiantem animum inferret, nunc tandem ſatiandum. Statim latro poſſeſſiones monaſterij Deo & ſancto Aurelio dudum oblatas à fidelibus Chriſti, truculentus inuadit, diripit, & in ſtipendium ſuis militibus quaſi viciſſitudine impenſæ ſeruitutis diſtribuens concedit. Inuadit villas, curtes, agros, domos, & quicquid ad monaſterij ius pertinere cognouerat, & ſub prætextu iuſtæ defenſionis Euerardi (vt ipſe dicebat) abbatis, res monaſterij paulatim ſuis vſibus infiſcauit. Quem in his omnibus monachi defenſorem non habentes, inuocare protectorem potuerunt, cum omnes, aut potentiam comitis vererentur, aut ſpoliorum monaſterij ducerentur cupiditate? Præterea Euerardus, datus in reprobum ſenſum, & alienatus mente, ad rapinam milites incitabat, ſe dicens eſſe abbatem, ſibi licere monaſterij ſui res cui velit permittere. Interea Conradus abbas, & monachi ſuæ parti conſentientes, contumelias & iniurias quibus opprimebantur, deferebant ad epiſcopum, auxilium contra inſultus tyrannorum poſtulantes. Sed nihil factum ad reſtitutionem ablatorum eo tempore conſtat, ſed violentia maior indies creſcebat, cum ſibi licere à parentibus oblata repetere, iam comes publice fateretur. Beata illi omnis videbatur occaſio, qua de ſpolijs monachorum auaritiam in quam inciderat, grauiter ſatiaret. Conradus itaq; pauper iam & miſerabilis abbas cum paucis monachis, nec omnibus quidem fidelibus, in cœnobio, maximo timore metuq; perculſus reſidebat, vix habens vnde ſe ſuoſq; paſceret ac veſtiret.

al. XVI.

Conradus eligitur, contra eum Euerardus.

Euerardus furatur omnia ornamenta eccleſiæ.

Euerardus fugit ad Comitem cum duobus monachis.

Monaſteriũ miſere ſpoliatur.

Euerardi crudelitas.

Conradi abbatis electio, genus, moresq́.

DCCCCLXXXIX.

Electus autem fuit anno dominicæ natiuitatis 989. indictione ſecunda, duodecimo calend. Martij, & præfuit monaſterio in multis tribulationibus & miſerijs annis quaſi 12. Erat autem natione Francus, humili proſapia genitus, & propterea minus idoneus tantis malis totque tyrannis reſiſtere. Vir bonus fuit & ſimplex, plus ad myſteria religionis tractanda natus, quam monaſterium in tantis turbationibus prouide & vtiliter gubernare. Porro peſſimus ille apoſtata Euerardus, cum ſe minaretur monaſterium in manu valida breui intraturum, Conradumque abbatem in carcerem coniecturum, morte præuentus

Euerardus apoſtata, fur & ſacrilegus, moritur.

intrâjt. Monachi autem qui cum eo cœnobio exiuerant, profugi ſemel facti, manſerunt, nec amplius ad monaſterium non ſunt reuerſi. Et quidem Euerardus hunc finem malitiæ ſuæ dignum accepit, qui deſtructionis monaſterij huius auctor & occaſio fuit. Quo mortuo iam Conradus abbas, & monachi qui remanſerant, maiori pace ac ſecuritate in monaſterio viuere potuerunt, cum is qui totius mali princeps fuerat, de medio eſſet ſublatus. Eorum autem quæ de monaſterio ſiue per apoſtatam, ſiue per comitem, aliosque illorum miniſtros fuerunt ablata, nihil reſtitutum omnino fuit: ſed potius quoad fieri potuit, plura ſemper diſtracta in manus ſecularium deuenerunt. In hac miſeria & afflictione Conradus abbas cum fratribus ſuis, in paruum iam numerum redactus, quamdiu vixit conſenuit, quod poſt annos 12. mortuo (ſicut dicemus) expulſis monachis, per comitem ſeculares introducti ſunt.

Ablatorum nihil reſtituitur.

Triticum & piſciculi pluunt de cœlo in Gallia.

Eodem anno quo Conradus in abbatem eligitur, grana tritici & piſciculos pluiſſe in Gallia de cœlo ferunt, qui tamen ad vſum non valuere humanum, propterea quod intrinſecus corrupti nimium aperte fœterent. Eo etiam anno S. Dunſtanus archiepiſcopus, cuius longe ſuperius meminimus, 14. cal. Iunij ad Dominum migrauit.

Hoc etiam anno mortuo Ioanne papa 16. Bruno natione Germanus, cognatus Ottonis Imperatoris fit papa, qui dictus eſt Gregorius quintus. Ipſe Ottonem ad imperium coronauit Romanum. Anno Conradi abbatis ſecundo moritur Theophane mater Imperatoris, & in baſilica S. Pantaleonis Coloniæ ſepelitur in abſide meridionali, quam dũ vixit, ſummo honore coluit, & rebus proprijs munificenter cumulauit. Ipſa etiam inter alia corpus S. Albani martyris olim pro Chriſto in Britannia paſſi, de Italia ad monaſteriũ S. Pantaleonis præfatum adduxit.

Theophane Imperatrix obiit.

DCCCCXCIIII.

Monaſteriũ S. Michaëlis in Hildesheim fundatum eſt.

Anno Conradi abbatis 4. qui fuit dominicę natiuitatis 994. monaſterium S. Michaëlis archangeli in Hildensheim noſtri ordinis fundari cœpit per S. Bernardum eiuſdem ciuitatis epiſcopum, qui & in eodem monaſterio ſepultus, infinitis coruſcauit miraculis.

DCCCCXCV.

Anno ſequente S. Adelbertus ex monacho noſtri ordinis epiſcopus (de quo ſupra diximus) Pragenſis, qui Vngaros conuertit ad fidem, à paganis in Pruſſia ſepties perfoſſus & tandem capite truncatus martyrium conſummauit, 9. cal. Maij. Gregorius papa quintus congregata ſynodo ſtatuit, conſentientibus Romanis & omni clero, Romanum Imperium apud Germanos debere perpetuis futuris temporibus permanere, ita vt Germaniæ principes per Ottonem tertium deputati, habeant ius & poteſtatem Imperatorem eligendi. Quæ conſtitutio iam per annos ſex & quingentos vſque ad nos, inuiolabili ſtabilitate ſeruata eſt.

Conſtitutio de Imperio Germanorum.

Gerbertus ex monacho fit Papa Syluester, huius nominis ſecundus.

Claruit his temporibus Gerbertus monachus ordinis noſtri cœnobii Floriacenſis, vir in Mathematica, Aſtronomia, Philoſophia, Arithmetica, cæterarumque pene omniũ ſcientiarũ doctrina eruditiſſimus, qui multos diſcipulos nobiliſſimos reliquit, inter quos etiam fertur Otto Imperator fuiſſe non vltimus. Hic propter incomparabilem ſcientiam ſuam primo fuit archiepiſcopus Remenſis in Gallia per Hugonem regem Franciæ conſtitutus, deinde pulſus: per Ottonem Imperatorem conſtituitur archiepiſcopus Rauennatenſis: ac poſtremo fit ſummus pontifex in vrbe Roma, & Syluester ſecundus dictus eſt. Scripſit de ſphæra pulchrum opus. Item de compoſitione aſtrolabij & quadrantis. In Arithmetica quoque pulchras compoſitiones fecit. Dialogum quem cum Leone abbate habuit nuncio Apoſtolico, multi plurimum commendant. Epiſtolas plures quas ad inquiſitiores diſcipulorum ſcripſit, vidimus. Hic eſt papa Syluester, qui à plæriſque pacti fœderiſque cum dæmonibus initi arguitur, cuius rei nos ferre ſententiam nec volumus, nec debemus. Sedit autem in pontificatu ſummo annis 4.

Scripta ipſius Gerberti viri doctiſſimi.

Maiolus & Odilo abbates Cluniacenſes.

His etiam temporibus poſt obitum S. Maioli abbatis Cluniacenſis noſtri ordinis, factus eſt abbas in Cluniaco S. Odilo eximiæ ſanctitatis vir, qui præfuit eidem monaſterio cum feruore maximo religionis, annis ferme quinquaginta ſex. Is cum eſſet vir doctus, fertur nonnulla ſcripſiſſe opuſcula, & præcipue ſermones ad fratres, quibus ingenii ſui dexteritatem oſtendit.

Terræmotus magni fuerunt in Europa.

Anno Conradi abbatis 10. fuerunt maximi terræmotus per loca Germaniæ & totam pene Europam, quibus multa fortiſſima etiam ædificia pulſata corruerunt. Apparuit inſuper cometes eodem anno, qui multos terruit ſuo aduentu.

M.

Anno Conradi 11. qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus annus, oſſa Caroli Imperatoris

ratoris quondam Magni hucuſque multis incognita, apud Aquiſgranum ab Ottone Imperatore tertio, quæſita & inuenta ſunt.

Oſſa Caroli Magni Imperatoris reperiuntur.

Eodem anno obijt Euergerus archiepiſcopus Colonienſis, cui S. Heribertus in archiepiſcopatu feliciter ſucceſſit. Qui conſtruxit in oppoſito ciuitatis Colonienſis iuxta flumen Rheni deſtructo caſtro, monaſterium noſtri ordinis in honorem B. Mariæ ſemper virginis, quod Tuitium appellamus, in quo abbatē & monachos ſecūdum regulam S. Benedicti conſtituit, multisq; prædijs & ornamentis cumulauit.

Monaſterium Tuicienſe conſtruitur.

Eodem anno Imperator cum multis cardinalibus, epiſcopis, abbatibus, principibus, & valido exercitu Poloniam viſitaturus, inter alia regni negotia ſepulchrum S. Adelberti martyris Pragenſis epiſcopi, nuper (vt ſupra diximus) pro fide Chriſti martyrizati, qui ſepultus in Polonia miraculis infinitis & ſtupendis illo in tempore coruſcabat. Obtinuit autem eiuſdem martyris brachium vnum, à Bolislao duce Poloniæ, quod cum ingenti deuotione ſuſcipiens, Romæ in eccleſia S. Bartholomei collocauit. Idem quoque Imperator ob honorem ſanctiſſimi martyris Adelberti, fratrem eius Gaudēntium monachum ordinis noſtri in archiepiſcopum primum eccleſiæ Pragenſis, vbi frater epiſcopus fuerat, annuente ſummo pontifice Syluestro ſecundo cōſtituit: qui cum eſſet vir doctus atq; ſanctiſſimus, multas ſua prædicatione in circuitu gentes ad fidem Chriſti conuertit.

S. Adelbertus martyr claret miraculis.

Gaudentius.

Claruit his temporibus Ansfridus ex comite monachus noſtri ordinis, & ex monacho 18. epiſcopus Traiectenſis. Alij dicunt quod ex epiſcopo monachus ſit factus in monaſterio ſanctæ Mariæ noſtri ordinis, quod ipſe conſtruxit. Et hoc magis conſonat veritati & chronicæ Traiectenſium, quæ dicit quod anno Domini 1005. tanquam filius caſtigatus à Deo lumen oculorum amiſerit, & ſacræ religionis habitum in præfato monaſterio S. Pauli hodie dictum, cuius ipſe fundator extitit ſuſcipiens, vſque ad finem vitę in ſancto propoſito cum multa deuotione & ſanctitate perſeuerarit. Præfuit autem eccleſiæ Traiectenſi annis 15. & multa bona monaſterijs & eccleſijs ſuo tempore fecit. Poſt hunc, Adelboldus monachus (vt quidam ferunt) Bobienſis noſtri ordinis eccleſiam Traiectenſem rexit annis 18. uir doctus & prudentiſſimus, qui fuit Henrici Imperatoris ſecundi (de quo ſuo tempore dicemus) cancellarius & conſiliarius aliquanto tempore, qui dexteritatem ingenij ſui exercitans, multa ſcripſit præclara opuſcula: Geſta enim domini ſui Henrici Imperat. II. in vno volumine digeſſit, qui & primus & ſolus poſt Carolum magnum ex imperatoribus catalogo ſanctorum inſcribi meruit. De laudibus quoq; S. Crucis B. Mariæ ſemper virginis, aliorumque diuerſorū ſanctorum varia tam metro quam proſa conſcripſit opuſcula, multa etiam bella pro libertate eccleſiaſtica geſſit contra Theodoricum Hollandiæ comitem.

Ansfridus.

Monaſterium ſancti Pauli Traiecti fundatur.

Adelboldus ex monacho epiſcopus Traiectenſis.

Circa hæc tempora quidam monachus ab Hieroſolymis rediens, apud quendam eremitam in Sicilia circa montem Æthnā flammas euomentem aliquādiu hoſpitio detētus eſt. A quo cum audiſſet in eodem monte Vulcani, defunctorum animas torqueri flāmis & ex his multas liberari quotidie per orationes fidelium, & maxime Cluniacenſium monachorum, quod ſibi manifeſtum teſtimonium ſpirituum tam bonorum, quam malorum idem eremita firmabat. Vnde monachus ad Cluniacum digreſſus hæc Odiloni patefecit abbati, cuius ordinatione memoria fidelium animarū, altera poſt feſtū omnium ſanctorum die, deinceps in ſancta eccleſia Dei cœpit frequentari.

Commemoratio fidelium animarum hoc tempore cœpit.

His quoque temporibus claruit apud Treuiros noſtros Theodoricus monachus cœnobij ſancti Mathiæ Apoſtoli, ordinis noſtri, qui cum eſſet vir ſtudioſus atq; doctiſſimus, ſcripſit de inuentione S. Celſi librū vnum, quæ per Egbertū archiepiſcopū 7. calend. Martij in præfato monaſterio facta eſt: & quædam de quibus mentionem alibi fecimus.

Theodoricus monachus.

Claruit etiam iiſdem temporibus Remigius abbas Mediolacenſis noſtri ordinis in diœceſi Treuerenſi, vir in ſcripturis diuinis ſtudioſiſſimus, & in ſecularibus literis egregie doctus, qui publicam in ſuo cœnobio ſcholam monachorum tenuit, in qua non ſolum ſuos ſubditos, ſed etiā ex diuerſis alijs cœnobijs monachos ad ſe miſſos erudiuit. Hui9 viri ſtudium & ſcripta in ſecundo libro illuſtrium virorum ordinis noſtri plenius digeſſimus.

Remigius abbas Mediolacenſis Doctor inſignis.

Floruit etiā his temporibus Theodorus monachus S. Mathiæ Treuerenſis contemporaneus, Theodorici monachi ſupradicti condiſcipulus, vir moribus & ſcientia illuſtris, qui ſcholæ publicæ multis annis in eodem cœnobio glorioſe præfuit, & varia ſcribendo ingenium poſteris notum facere curauit. E quibus extant in Apocalypſin Ioannis non abijciendæ lectionis ſynthemata. De muſica & aſtronomia varia compoſuit. Hic poſt multos in ſancta religione labores, ad Dominum remunerandus felix migrauit, cui hoc Epitaphium diſcipuli poſuerunt:

Theodorus monachus S. Matthiæ Apoſtoli.

Epitaphium Theodori huius monachi.

Theodori monachi pauſant hic membra ſepulti,
Qui pietate vigens, ſimplicitate cluens
Presbyter officio, quod complens ordine certo
Feruebat ſummi laudibus in Domini,
Prudens & doctus, nulli pietate ſecundus,
Totum quod didicit, mox alijs retulit,
Vt ſibi commiſſum bene collaudando talentum
Centuplicet iuſtus atque pius Dominus:
Tranſiit in nonis felici fine Decembris,
Pro quo poſce Deum, qui legis hunc titulum.

M I.

Imperator deuictis Romanis Creſcentem perimit.

Anno Conradi 12. Otto Imperator expeditionem tertio mouens in Italiam cum ingenti exercitu Romanos deuaſtat, vincit, ſuperatque. Porro Creſcentem, qui principatum Romę inuaſerat, & multa contra eccleſiam Dei & vicarios Chriſti mala commiſerat, capite truncari fecit. Cumq; Romæ aliquandiu degens remiſſius cum Romanis ageret, eum contemptui habere cœperunt. Vnde conſpiratione facta, militum eius aliquot interfecerunt, ipſumque in palatio fortiter obſiderunt. Qui per induſtriam Henrici ducis Bauariæ & Hugonis marchionis ſimulato pacto, vix extractus à Roma diſcedit, comitante papa: & quia vxor Creſcentis, mulier ſpecioſiſſima, in actus Venereos Imperatori dudum conſentiens, ſpe regnandi cum ſe relicta Imperatorem abijſſe conſpiceret, ac doleret, poculum ei ſubordinat venenatum, quo ille hauſto in Italia inter remeandum moritur. Pontifices autem & qui cum ipſo erant principes, indutum cadauer purpura arte compoſuerunt ſuper equum ac ſi viueret, ne forte tumultus in Italia fieret, ſi mors imperatoris fuiſſet reſcita, educentesq; inteſtina reliquerunt apud Auguſtam Vindelicorum, corpus vero in baſilica Aquenſi ſepelierunt.

Imperator in Italia moritur intoxicatus.

Henricus ſecundus fit Imperator.

Cui Henricus ex ducibus Bauariæ ortus, ſed actu Bambergenſis comes, electione principum ſuccedens, Moguntiæ à Villigiſo archiepiſcopo regni diadema ſuſcepit. Hic eſt Henricus huius nominis ſecundus Imperator, qui in ſanctorum catalogum ſcribi meruit: de quo poſtea dicemus in ſuo loco, quem hic anticipando ſignauimus.

M II.

Conradus abbas moritur, & vacat monaſterium annis 63.

Anno Dominicæ natiuitatis 1002. indictione 15. Conradus abbas decimus huius cœnobij moritur idibus Februarij, quo cum lamentis fratrum in eccleſia ſancti Aurelij ſepulto, vacauit abbatia Hirſaugienſis annis 63. ſicuti in ſequentibus per ordinem dicemus.

DE ABBATIA HVIVS MONASTERII VACANTE PER annos 63. & quibuſdam geſtis interea monaſterij, ordinis, & Alemaniæ.

CONRADO venerabili, ne dicam miſerabili, abbate huius monaſterij decimo, viam vniuerſæ carnis ingreſſo, monachi numero pauci in hoc loco ſuperſtites remanſerunt. Inter quos quum eſſent duo, qui olim in diſſenſione electionis Euerardo adhæſerant, & nec nunc quidem ad viam veritatis penitus eſſent reuerſi, maiorem quam eatenus fuerant experti, reliquis tribulationem ſuſcitarunt. Enimuero quum inter ſe conſultarent ſuper electione noui paſtoris, vices ſuas comes violenter & manu armata interpoſuit, ſeque daturum illis abbatem pollicitus, ne ad electionem procederent penitus interdixit.

Comes electionem interdicit fratribus.

Oeconomus ſecularis monachis præponitur.

Qui vt monaſterium ſub ſpecie pietatis paulatim monachis vacuum, & auaritiæ ſuæ totum quod reliquum erat, potuiſſet reddere, præpoſito eis ſuis ex familiaribus œconomo ſeculari, qui curam gereret omnium, donec promiſſus abbas, quem ſe nunquam daturum ſciebat, veniret, ac ſecundum regulam gubernaret omnia, tum ſe reſtituturum cũcta quæ abſtulerat, humilibus verbis in dolo promiſit. Reuera enim hoc quærebat, quod non longe poſtea contigit, vt monachis vel mortuis, vel expulſis, ipſe ad ius ſuum vniuerſa reuocaret.

Monachi expelluntur de cœnobio.

Nam poſt triennium ferme quadam inter fratres & œconomum orta diſſenſione, quod non erat difficile in tanta rerum deſperatione poſitis, nactus occaſionem tyrannus, omnes præter duos, qui Euerardo dudum adhæſerant, partesque comitis ſemper tutati fuerant, de monaſterio eiecit.

Erant autem numero 4, vel 5. qui abeuntes inter ſe prudenti quidem, ſed inutili, perſuaſi

Abbatem eligunt, ſed ad monaſterium non perueniunt.

ſuaſi conſilio antequam diuiderentur ab inuicem, abbatem elegerunt: qui tamen ad poſſeſſionem monaſterij minime peruenire potuit. Diſperſi enim in omnem terram, iniurias quas patiebantur cunctis paſſim reuelabant, ſed non erat qui auxilium ferre contra talem tyrannum aut vellet, aut etiam potuiſſet. Interea dum iſti vagantur de monaſterio ad monaſteriū, ſeq; vbi vnuſquiſque poterat enutrire, ſtabiliret: poſt aliquot annos etiam duobus illis monachis, qui in cœnobio remanere permiſſi fuerant, mortuis an expulſis non ſatis mihi conſtat, clerici ſeculares inhabitare monaſterium iuſſi ſunt.

Clerici ſeculares monaſterium inhabitant.

Bibliotheca dilapidatur.

Bibliotheca inſignis cœnobij huius.

Ex eo itaque tempore vſque ad comitem Adelbertum, de quo ſuo loco dicemus, monaſterium S. Aurelij monachis vacuum, manſio clericorum & *proſtibulum meretricum factum eſt.* Interea ſi quid remanſit, quod comes & cæteri fures non rapuerunt, clerici cum ſuis concubinis & meretricibus ita paulatim conſumentes, in nihilum redegerunt, vt nec libris, quorum ingens copia ibi collecta fuerat, per diligentiam veterum monachorum, quos doctiſſimos ſuperius oſtendimus, parcere potuiſſent. Nam quum illo tempore, quando imprimendi libros ſcientia nec dum fuit in vſu, volumina cariore venderentur precio, indocti nebulones precioſiſſimum illum theſaurum bibliothecæ, in paucis annis tam turpiter vendendo & conſumendo diſtraxerunt, vt nec vnum quidem codicem alicuius ponderis & precij reliquiſſent. Bibliothecam vero Hirſaugienſem, tempore illo fuiſſe precioſam, & multis voluminibus cumulatam, ex eo vel maxime conijcere poſſumus: quod quum à prima fundatione, per annos ferme 180. multi doctiſſimi viri per ordinem ſibi ſuccedentes, in eodem monaſterio floruerint, ſicut ex ſuperioribus clariſſime patet: non eſt credendum, eos vel ad tãtam perueniſſe doctrinam & eruditionem omnium bonarum artium ſine libris, vel ad decorem bibliothecæ, quē maxime diligit omnis eruditus, nihil ſuo tempore ſcribendo appoſuiſſe.

Clerici continentis intemti.

Cœnobium deſolatur.

Certum ergo manet apud me & abſque omni dubitatione firmiter concluſum, viros illos qui mutuo ſibi ſuccedentes non ſolum Hirſaugiam, verum & Germaniam totam ſua eruditione illuſtrabant, maximum & precioſum poſt ſe theſaurum librorum in bibliotheca huius monaſterij reliquiſſe: venditis autem clerici omnibus atque diſtractis precium, non in vſum eccleſiæ, neque ad conſeruationem ædificiorum, ſed (ſicut diximus) cum ſuis concubinis & meretricibus turpiter conſumentes, intra paucos annos cœnobium neglecta reformatione parietū & tectorū penitus ruinoſum reddiderunt. Super ſacroſancta eccleſiæ altaria pluit, pecora intra mœnia clauſtri ſtabula receperunt, & omnia penitus ad deſolationem feſtinare videbantur. Comes, iſta nō ſolum nō prohibuit, ſed etiā vehementer gauiſus eſt fieri, per quæ monaſterij nomē & locum breui in nihilum redactum iri, iuxta deſiderium ſuum cernebat.

Vacantia monaſterij auctor ſupputat.

Nos vero ſeriem annorum ab hinc vſque ad inſtaurationem Hirſaugienſis cœnobij perducturi, quum non habeamus monaſterio vacante, cui tempus adſcribamus abbatem, in his quæ vel de ordine noſtro, vel de geſtis in Alemania perſtringenda ſumpſerimus, paſſione vtemur pro actu, vt feſtinantes ad futurum loci paſtorem, diu enim ſcribere ſine ductore tędioſum breuiſſime occurrentia annis monaſterio vacanti, etiam per ſaltus (vt fieri ſolet) aſſignemus, quatenus ipſi hiſtoriæ promiſſa non deſit integritas.

S. Henricus Imperator cum Cunigunda caſtitatem obſeruat.

Epiſcopatus Bābergenſis fundatur.

Monaſteriū montis Monachorum fundatur.

Monaſteriū Schutterenſe inſtauratur.

Eiuſdē monaſterij prima fundatio.

Igitur monaſterio vacante anno primo Henricus comes Bambergenſis (ſicut ſupra diximus) per electionem ad imperium aſſumptus eſt. Qui habuit vxorem filiam Sigifridi comitis Palatini Rheni nomine Cunigundem, cum qua propter amorem caſtitatis, vſq; ad mortē in ſancta virginitate permanſit. Iſte ſanctus Imperator epiſcopatum Bambergēſem, in prouincia Moguntina fundauit, cui præfecit Euerardum primum epiſcopum, eumque à iure & ſubiectione, quam pontifices debent archiepiſcopis ſuis cum multis alijs priuilegijs conceſſis & impetratis à ſummo pontifice exemit. Imperatrix autem ſancta Cunegundis de patrimonio ſuo cœnobium monachorum noſtri ordinis fundauit in monte iuxta Bambergam, in honorem ſancti archangeli Michaelis & omnium ſpirituum ſuperorum, quod vſque in hodiernum diem feliciter perſeuerans Mons monachorum & dicitur & habetur, quod multis prædijs, donarijs & ornamentis cumulauit. Idem Henricus monaſterium B. Mariæ ſemper virginis noſtri ordinis in diœceſi Argentinenſi nimia vetuſtate ruinoſum reparando fundauit, & fundando reparauit, quod à fluuiolo præterfluente Schuttern dicitur, & prædijs reditibusq; pro monachorum ſuſtentatione neceſſarijs, copioſe ſatisfecit eſſe prouiſum. Ferunt de hoc monaſterio incolæ monachi, ꝙ Otto quidā rex Angliæ tempore beati Gregorij papæ Magni, anno dominicæ natiuitatis 603. Francorū rege Theodorico bellū cum Thodoberto Lotharioq; agente, amore cœleſtis patriæ incenſus, limina viſitarit Apoſtolorum, & inde per Alſatiam digrediens, hoc

ipſum cœnobium conſilio auxilioque cuiuſdam ſancti Pirminij, ex diſcipulis B. Mauri abbatis eo tempore pontificis, primitus conſtruxiſſe, monachos introductos de regula S. Benedicti, neceſſarijs quoque prouidiſſe ſtipendijs.

Vngari conuertuntur ad fidem per Giſilam reginam.

Vngari his temporibus ad fidem Chriſti authoritate & induſtria Giſilæ, quæ fuit ſoror imperatoris & nupta Vngarorum regi Stephano, cum rege ipſo ſuo conuertuntur. Ipſa enim ſancta mulier, inſtantia ſua regem perduxit, vt ſe & totam gentem baptizari expeteret, qui in baptiſmate Stephanus eſt vocatus, tantaque deinceps vitam ſanctitate ornauit, vt poſt mortem in numerum ſanctorum relatus ſit.

M X.

Bruno.

Anno abbatia vacante 6. Bruno ex monacho noſtri ordinis archiepiſcopus à Pruſſis, multis ſupplicijs afflictus manibusq; ac pedibus abſciſſis, tandem capitis obtruncatione martyrium conſummauit.

Burchardus Epiſcopus Wormacienſis.

Circa hæc tempora claruit Burchardus ex monacho Gemblacenſis cœnobij, ſiue (vt alijs placet) Bobienſis, epiſcopus Wormacienſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & ſecularium literarum non ignarus, Alberti Bobienſis monachi, & poſtea Gemblacenſis abbatis quondam auditor atque diſcipulus, ſicut in ſuperioribus diximus. Qui inter cætera ingenij ſui opuſcula magnum illud volumen Decretorum in 20. lib. diſtinctum, quod ex authoris nomine veteres Burchardum appellarunt, ex diuerſis in vnum laborioſe & ſatis vtiliter comportauit.

Meginfridus monachus & chronographus.

Claruit etiam his temporibus Meginfridus monachus Fuldenſis Chronographus, qui velut roſa inter ſpinas, ita ſtudioſus & doctus inter deſides, carnales, ignarosque monaſterij ſui monachos, clarus emicuit. Is inter cætera ingenij ſui opuſcula, hiſtoriam ſui monaſterij ab origine diligenter complexus, abbates ſingulos ſecundum ordinem temporis ſibi ad inuicem ſuccedentes inſeruit, & vniuſcuiuſque geſta breuiter annotauit: eorum quoque cœnobiorum quibus vel monachos ex Fuldenſi miſſos nouit, vel abbates, pari ratione meminit, quorum vel ſucceſſiones abbatum & memorabiliora facta interſerendo compendioſe deſcripſit. Ex cuius viri laboribus, multa me fateor in hoc opere noſtro de Hirſaugienſi hiſtoria neceſſario commiſcuiſſe.

Iuuenis in aſinum maleficio mutatus.

Contigit circa hæc tempora Henrici imperatoris mirabile factum. Iuuenis quidam maleficio duarum vetularum in formam aſini mutatus eſt, ita vt omnibus videntibus aſinus appareret: quod multis impoſſibile videtur, non intelligentibus quod permiſſione diuina ſpiritus malignus oculos hominum mirandis ludificationibus illudere poteſt. His

Monaſterium ſancti Iacobi Leodienſe fundatur.

etiam temporibus, Baldericus epiſcopus Leodienſis poſt Notgerum immediatus, fundauit monaſterium S. Iacobi in inſula Leodienſi, in quo monachos ordinis noſtri poſuit.

M X I.

Erckenbaldus.

Anno abbatia vacante 9. maior eccleſia Bambergenſis, Imperatore cum 46. epiſcopis aſtante, conſecrata eſt. Et eodem anno Willegiſus archiepiſcopus Moguntinus obijt. Cui abbas Fuldenſis Erckenbaldus ſucceſſit, & annis 9. præfuit.

Ezelinus Comes Palatinus Rheni praeclarus.

Circa hęc tempora cum Ezelinus comes palatinus Rheni, frater S. Cunigundis imperatricis aduerſaretur regi, & per continuos decem annos, & eius magnanimitate ſiue confirmata ad eius ſententiam, ſacramentis publica fide ab vniuerſis Lotharingijs, omnis regius honor eidem regi negaretur: Rex conſultius arbitratus, virum egregium beneficijs placare quam moleſtijs vllis moleſtare, amicitiam eius expoſcit: quam conſecutus, inſulam quæ eſt in Rheno S. Suitberti cum omnibus ſuis appendicijs Duisburg, etiam atq; Salaueld non modica regni ſibi ſubſidia, ſuisque liberis perpetua hæreditate poſſidenda largitur. Duxerat iſte comes vxorem nomine Mechtildem, filiam Theophanis imperatricis & ſororem Ottonis tertij, ex qua nati ſunt ei tres filij & ſeptem filiæ. Hermannus qui poſt Pillegrinum fuit archiepiſcopus Colonienſis cognomento Nobilis. Eucrardus poſt Popponem archiepiſcopus Treuerenſis ex præpoſito videlicet Wormatienſi. Et Ludolphus paterni ducatus ſucceſſor. Richizam primam filiam Miſecho dux Poloniæ duxit vxorem. Adelheidis in Niuella, Theophanem in Eſſendia, Heluuigis in Nuſſia, Mathildis in Didikirchen, atque Willichalda in Monaſterio S. Mariæ Colonienſi, in capitolio. Sophia ſimiliter in cœnobio S. Mariæ Moguntiæ atque Gandesheim ſanctimonialibus fœminis abbatiſſæ noſtri ordinis, eo tempore omnes ſunt prælatæ loco regiminis. Iſte comes Ezelinus, vir diues & ſtrenuus conſtruxit monaſterium monachorum ordinis noſtri nō longe à Colonia in honorem S. Nicolai archiepiſcopi quōdam Myrreorum, quod Bruvvyler nominatur, quod multis prædijs & ornamentis decorauit, in quo & ſepultus eſt. His etiam

Keiſerſvvert. Duisburg & Salauelda.

Sex comitis Ezelini filiæ abbatiſſæ fiunt.

Monaſterium Bruvvylerenſe fundatur.

tempo-

temporibus claruit Reinhardus abbas monaſterij Senonenſis S. Petri apoſtoli, vir doctus & religioſiſſimus, qui monaſterij ſui officinas nimia vetuſtate ruinoſas glorioſe inſtaurauit, monachosq; in regulari tramite inſtruens, ad priſtinæ conuerſationis feruorē reduxit. Scholam etiam monachorum publicam tenuit, & monachos ſuos in omnibus literis & ſcientijs tam ſecularibus quam diuinis, ad plenum erudiuit.

Reinhardus Senonenſis doctiſſimus.

MXII.

Anno Domini 1012. qui fuit abbatia vacante annus decimus, cum Rupertus presbyter eccleſiam S. Magni martyris in Saxonia primam in nocte natiuitatis Domini miſſam inchoaſſet, quidam Otbertus laicus cum alijs viris 15. & fœminis tribus choream ducens in cœmiterio, ſecularibusque perſtrepens cantilenis celebrantem nō mediocriter diſtractum fecit. Quibus cum ſacerdos mādaret per ædituum, vt tacentes ab huiuſmodi leuitatibus in nocte tam ſancta deſiſterent: illique præcipienti non obtemperarent, commotus ille ſtans ad altare ſacroſanctum dixit: Faciat omnipotens Deus, vt per annum totum ſic ſaltantes manere vos oporteat. Mirabile dictu, quia imprecantis vocem ſequutus eſt ilico effectus. ita per totius anni ſpatiū ſaltabāt ſine intermiſſione die ac nocte, nō edebāt, neq; bibebāt, abſq; ſomno manebant, nō pluuia ſuper eos cecidit, non frigus, non calor eos, nec laſſitudo affecit. Nulli quantumlibet interrogati quicquam loquebantur, veſtimenta & calceamenta non ſunt attrita. Et primo quidem vſque ad genua, deinde vſque ad fœmora terræ ſub pedibus conculcatæ videbantur immerſi. Filius quoque ipſius ſacerdotis cum ſororem ſuam arrepto brachio de medio ſaltantium vellet cum violentia educere, brachium eius de corpore auulſit: illa autem quaſi nihil paſſa nec doluit, nec emiſit vocem, nec vna quidem gutta ſanguinis deſtillauit, ſed choream continuauit cum reliquis inceptam. Anno tandem euoluto S. Heribertus archiepiſcopus Colonienſis ad cœmiterium venit, & ſaltantes à maledicto abſoluit, introductosque in eccleſiam Domino reconciliauit. E quibus fœminæ mox obierunt, virorum quidam in breui, qui etiam miraculis poſt mortem claruiſſe feruntur, quippe qui duram ſatis pœnitentiam egerunt. Reliqui vero quib⁹ viuere diutius licuit, tremore membrorū quid paſſi fuerint, oſtēderūt.

Homines per integrū annum ſaltarunt.
Imprecatio ſacerdotis Ruperti.
Mirabile factum in puella.
S. Heribertus abſoluit maledictos à pœna.

Cum circa hæc tempora monachi Fuldenſis cœnobij propter deformatiſſimam vitam in deriſum omni populo veniſſent, ſæpiusque à S. Imperatore moniti prauos mores emendare contemnerent, cum ſciret eos nimia diuitiarū abundātia factos contumaces, multa bona & poſſeſſiones auferri ab eis præcepit, & alijs monaſterijs diſtribuit.

Monaſteriū Fuldenſe ſpoliatur propter monachos.

MXIIII.

Anno 12. abbatia Hirſaugienſi vacante, nubes magna in Flandria ſubito cecidit, & multa millia hominum ſubmerſit. Multa quoque & horrenda ſigna in cœlo eodem anno apparuerunt, & ſequuta eſt mortalitas hominum magna.

Nubes cadens multa hominum millia ſubmerſit.

MXX.

Anno vero 18 qui fuit dominicæ natiuitatis 1020. Sanctus Heribertus, archiepiſcopus Colonienſis moritur, & in monaſterio Tuitienſi, quod ipſe fundauerat, ſepelitur. Cui ſucceſſit Pilligrinus annis fere 15.

S. Heribertus moritur. Pilligrinus.

Eodem anno moritur Erckenbaldus archiepiſcopus Moguntinenſis, cui Aribo ſucceſſit, vir doctus & multum venerabilis, qui inter cætera ingenij ſui opuſcula ſuper 15. Pſalmos graduum, non contemnendum opuſculum edidit.

Erckenbaldus. Aribo archiepiſcopus Moguntinus.

His temporibus claruerūt multi excellentiſſimi viri in ordine noſtro, ſcientia & ſanctitate inſignes.

Berno abbas Augienſis, cœnobij Conſtantienſis diœceſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis egregie doctus, philoſophus, rhetor & muſicus inſignis, qui ſcripſit ad Pilligrinum archiepiſcopum Colonienſem inſigne volumen de muſica: ad Moguntinum quoque archiepiſcopum Aribonem de aduentu Domini, de officio miſſæ, de ieiunio quatuor temporum, & alia multa, de quibus inter ſcriptores mētionem fecimus. Guido quoque Aretinus monachus cœnobij de cruce S. Leufridi, vir vndecunq; doctiſſimus, & muſicorū princeps inſignis, qui de muſica pulchrū conſcripſit opuſculum, per cuius regulas diſciplina cantus ad faciliorem modum redacta eſt. De cęteris eius opuſculis, alibi latiore induſtria ſcripſimus.

Berno abbas Augienſis.
Guido Aretinus monachus & muſicus inſignis.

Euerbinus quoq; abbas monaſterij Doleienſis, quod in diœceſi Treuerenſi ſub honore S. Mauricij, & ſociorum eius conſtructum, à Spanhemenſi cœnobio meo nouem ferme Teuthonicis miliaribus diſtat, in finibus Lotharingiæ, iiſdem claruit temporibus: vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis eruditiſſimus, qui ſcripſit vitam S. Simeonis monachi Treuerenſis, de quo poſtea dicturi ſumus ad Popponē eiuſdē ciuitatis

Evverbinus in Theologia Treuirenſium doctiſſimus.

archiepiſcopum. Scripſit etiam geſta eiuſdem Popponis. De ieiunio, eleemoſyna & pœnitentia quoque nonnulla ſynthemata. Scholam in theologia monachorum publicam tenuit, & alia multa nobis incognita ſcripſit.

S. Elphegus epiſcopus & martyr.

Claruit etiam circa hæc tempora in Anglia S. Elphegus ex abbate monaſterij ordinis noſtri quod Balneum dicitur, primum epiſcopus Vintonienſis, poſtea Cantuarienſis archiepiſcopus, vir doctus atq; ſanctiſſimus, qui poſt multos labores pro Chriſti amore habitos martyrio coronatus eſt, cuius feſtum colitur 13. calend. Maij.

S. Simeon monachus Treuirenſis.

His etiam diebus claruit in ciuitate Treuerenſi S. Simeon monachus montis Sinai, natione Græcus, quem Poppo archiepiſcopus Treuerenſis rediens ex partibus trãſmarinis ſecum adducens, pro Chriſti amore in præfata ciuitate quadam, in turri, eremiticam ducentem vitam incluſit. Fuit enim vir multarum virtutum, & qui multa ſuſtinuerit à dæmonibus & malis hominibus. Mortuus autem ſtatim in ſanctorum catalogum relatus eſt, & infinitis miraculis coruſcare cœpit. Eius vitam Euerbinus abbas de Doleia, de quo iam diximus, luculento ſermone deſcripſit. Huius ſanctiſſimi viri Simeonis tria folia Pſalterij Græci penes me habeo, quæ propter eius meritum tãti facio, ac ſi theſaurum precioſum auri argentiq; poſſiderem. Eius feſtum calendis Iunij agitur.

Gerardus.

Claruit etiam circa hæc tempora S. Gerardus, ex monacho noſtri ordinis epiſcopus Moriſenus in Vngaria, qui poſteaquam verbum Dei gentibus longo tempore prædicaſſet, ab impijs & paganis grauiſſimis ſupplicijs affectus, martyrium pro fide noſtra paſſus eſt.

S. Wilhelmus abbas Diuionenſis.

Sanctus quoque Wilhelmus abbas Diuionenſis noſtri ordinis, hac ipſa claruit ætate. Vir doctus & vitæ ſanctiſſimæ, maximo feruens zelo regularis diſciplinæ, qui in vita & poſt mortem multis miraculis claruiſſe perhibetur.

S. Poppo abbas cœnobij Stabulenſis.

Sanctus etiam Poppo abbas monaſterij Stabulẽſis noſtri ordinis, doctrina & cõuerſatione his temporibus clarus habetur in diœceſi Leodienſi & per totam Galliam, patratione quoque multorum miraculorũ inſignis, qui monaſticam diſciplinam ſuo tempore pene collapſam magnifice reſtaurauit. Eius feſtum agitur 8. cal. Februarij.

Richardus ex abbate Virdunenſi canoniZatus.

Richardus quoq; abbas Virdunenſis, cœnobij eiuſdẽ ordinis noſtri clarus his temporibus habetur, cuius vita ſanctiſſima multis virtutibus inſignis fuit, qui doctrina & religione ſua multos ad emendatioris vitæ ſemitam reduxit.

Meginfridus.

Claruit his etiam temporibus Meginfridus, ex monacho cœnobij S. Burchardi iuxta Herbipolim ordinis noſtri Magdeburgenſis eccleſiæ 6. archiepiſcopus, per S. Henricum conſtituus, vir doctus & multum religioſus, qui præfuit eccleſiæ præfatæ annis 27.

Brando.

Circa hæc tempora claruit etiam Brando, ex abbate monaſterij Fuldenſis decimus epiſcopus Haluerſtatenſis, vir prudens & reuerendus, qui duo collegia canonicorum fundauit: S. videlicet Iohannis Baptiſtæ in ciuitate Halberſtatenſi, & ſancti Bonifacij Boſleuen.

S. Gothardus.

Sanctus etiam Gothardus epiſcopus Hildenshemenſis magna ſanctitate clarus, circa hæc tempora in Saxonia habetur. Hic primo fuit monachus Fuldenſis, poſtea abbas in Altha noſtri ordinis in Bauaria, ac poſtremo 14. epiſcopus præfatæ Hildenshemenſis eccleſiæ, cui præfuit annis 16. Conſtruxit autem cœnobium noſtri ordinis iuxta ciuitatẽ Hildenshemenſem, in honorẽ S. Bartholomæi Apoſtoli, quod ex ſuo nomine ad S. Gothardum noſtris temporibus appellatur, quoniam in eo ſepultus eſt.

Monaſteriũ S. Gothardi in Hildesheim fundatur.

Poppo archiepiſcopus Treuirenſis.

His diebus Poppo filius Ludolphi ducis Auſtriæ, archiepiſcopus Treuerenſis, de quo prædiximus, qui S. monachum Simeonem, à monaſterio B. Mariæ in Bethlehem, Treuerim ſecum abduxit, clarus valde habetur, qui Danos ad fidem Chriſti dicitur conuertiſſe, quemadmodum in geſtis Treuirorum habetur, & à Benedicto papa canoniſationem eiuſdem S. Simeonis propter miraculorum patrationem maximam impetrauit, & eccleſiæ ſibi à Deo commiſſæ annis 41.glorioſe præfuit. obijt autem anno Domini 1057. indictione 16. 6. calend. Iulias.

MXXIII.

Concilium celebratur in monaſterio Selgenſtadt.

Anno Domini 1023. indictione 6. abbatia Hirſaugienſi vacante, anno 21. Aribo Moguntinus archiepiſcopus, idibus Auguſti ſynodum epiſcoporum & abbatum celebrauit in monaſterio ſanctorum Marcellini & Petri in Selgenſtadt, pro pace cleri & vtilitate eccleſiaſtica, vbi multa ſumma prouidentia fuerũt conſtituta. In hac ſynodo ſancta, ſicut ex geſtis ipſius legimus, fuerunt præſentes Burchardus epiſcopus Wormacienſis, de quo ſupra dictũ eſt, Wernharius Argentinenſis epiſcopus, Bruno Auguſtenſis epiſcopus, qui fuit frater S. Henrici imperatoris, Euerhardus epiſcopus Bambergenſis, Meginhardus epiſco-

pus

pus Herbipolenſis, necnon & Richardus abbas Fuldenſis, Arnoldus abbas Hirsfeldenſis, Reginboldus S. Nazarij Laurishemenſis abbas, Hericho abbas Treuirenſis, abbas S. Maximini, Euerbim' abbas Dolcianus, Henricus abbas S. Burchardi Herbipolenſis, Sizicho abbas de Schluchtera, Gerbertus abbas S. Albani, Adelbertus abbas de Clingenmunſter, & Rudolphus abbas de Blidenſtadt, viri ordinis noſtri, moribus eruditione inſignes.

MXXIIII.

B. Henricus Imperator obiit. *Conradus ſecundus Imperator fit.*

Anno vacante abbatia 22. indictione 5. Henricus Imperator ſecundus, 3. iduum Iulij moritur, & in maiori eccleſia Bambergenſi, quam ipſe fundauerat, ſepelitur. Henrico autē mortuo, principes Electores Conradū huius nominis ſecundum, ad imperiū elegerūt, genere Francum, virum bonum & ſtrenuum. Vxorem duxerat Giſelam relictam Brunonis Saxonum ducis, ex qua genuit Henricum filium, qui poſt eum imperauit, & Cunigundem filiam, quæ in Lympurgenſi monaſterio iacet, ſepulta. Iſte Imperator Conradus ſecundus conſtruxit præfatum monaſterium Lympurgenſe ordinis noſtri in dioeceſi Spirenſis, quod prædijs, ornamentis, priuilegijs & libertatibus multis decorauit. Ferunt, antea caſtrum in eodem loco fuiſſe conſtructum, & per ipſum in monaſterium monachorum eſſe commutatum.

Monaſterium Lympurg fundatur.

MXXXI.

Bardo ex abbate fit epiſcopus Moguntinus.

Anno Domini 1031. qui fuit monaſterio vacante 29. archiepiſcopus Moguntinus Aribon moritur, cui S. Bardo abbas Hirsfeldenſis noſtri ordinis ſuccedens 20. annis eccleſiæ Moguntinæ præfuit, qui fuit vir doctus & ſanctiſſimæ conuerſationis, atque poſt mortem ſanctorum catalago inſertus eſt.

Thietagus.

Obijt autem anno Domini 1051. indictione 4. 4. iduū Iunij. Circa hæc tempora claruit Thietagus ex monacho Corbeienſis cœnobij in Saxonia ordinis noſtri archiepiſcopus Pragenſis poſt Gaudentium, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis egregie doctus, & non minus vitæ merito quam eruditione ſcripturarum venerabilis.

MXXXV.

Hermannus.

Anno domini 1035. qui fuit vacante monaſterio Hirſaugienſi, annus 33. obijt Pillegrinus archiepiſcopus Colonienſis, cui ſucceſſit Hermannus filius Ezelimi comitis palatini Rheni, de quo ſupra diximus.

Rudolphus.

Eodem anno Rudolphus abbas Hirsfeldenſis noſtri ordinis factus eſt epiſcopus Padebornenſis, vir doctus & morum integritate venerabilis.

MXXXVII.

S. Cunigundis moritur.

Anno autem monaſterio vacante 35. moritur S. Cunegundis, quōdam imperatrix, quæ S. Henrico Imperatore mortuo, pro amore omnipotentis Dei mundum contempſerat, & in monaſterio Confugienſi ſanctæ conuerſationis habitum ſuſcipiens, cum ſanctis virginibus Chriſti monialis, & ipſa virgo, vſque ad mortē permanſit. Eodē anno S. Bardo archiepiſcopus Moguntinus eccleſiam S. Martini Moguntinenſem Conrado Imperatore epiſcopisq; multis & abbatibus præſentibus dedicauit 4. iduum Nouembris.

S. Stephanus rex moritur.

Sanctus etiam Stephanus rex Vngariæ hoc ipſo anno moritur, cui Henricus filius ſucceſſit, vir ſanctus & Deo dilectus, qui & ipſe vna cum patre ſanctorum catalogo inſertus eſt.

S. Simeon moritur.

Eodem quoq; anno S. Simeon monachus & incluſus Treueris moritur, calend. Iunij, de quo iam ſupra fecimus mentionem, qui tantis mox coruſcauit miraculis vt à Benedicto papa 9. Poppone archiepiſcopo petente ſtatim poſt mortem ſit canonizatus. Eius vitam (vt antea diximus) Euerbinus abbas Dolcienſis pulchro deſcripſit eloquio.

MXXXIX.

Conradus. *Henricus.* *Moniales filia Imperatoris.*

Anno 1039. qui fuit monaſterio vacante annus 37. indictione 7. pridie nonarum Iunij obijt Conradus Imperator ſecundus, & in eccleſia Spirenſi, q̄ conſtruxerat, multiſque beneficijs donauerat, ſepelitur: cui ſucceſſit electione principū filius eius Henricus huius nominis tertius, & annis 17. poſt patrem imperauit. Vxorem habuit Guniheldam regis Danorum filiam, qua ſine liberis mortua duxit ſecundam Agnetem filiam Wilhelmi comitis Pictauienſis, ex qua ſuſcepit Henricum huius nominis Imperatorem quartum, qui poſt eum regnauit: & duas filias Giſelam monialem, & Adelheidem, quæ fuit abbatiſſa noſtri ordinis in Quetelnburgk.

Eodē anno moritur Euerardus primus epiſcopus Bambergēſis, cui ſucceſſit Suuitgerus, qui poſtea factus eſt papa. Regenboldus quoque epiſcopus Spirenſis obijt, cui Sibicho ſucceſſit.

MXLII.

Helias.

Anno monaſterio vacante 40. Helias abbas monaſteriorum S. Martini & S. Panta-

leonis noſtri ordinis in Colonia, natione Scotus, obijt vir doctus & ſanctus, qui cum monachis ſuis vitam arctam duxerat.

Guimundus.

Claruit his temporibus Guimondus archiepiſcopus Auerſanus, ex monacho noſtri ordinis, vir tam in diuinis ſcripturis quā in ſecularibus literis erudiſſimus, qui viuacis ingenij ſui multa præclara monimenta reliquit. E quibus vulgatum & famoſum eſt illud quod in tres libros diuiſum per dialogum edidit cum Rogerio monacho de corpore & ſanguine Domini, contra nouos errores Berengarij Andegauenſis eccleſiæ diaconi. Idem quoque Rogerius monachus cœnobij de cruce S. Leufridi noſtri ordinis, vir ſtudioſus & doct' & poſtea monachus S. Pantaleonis in Colonia, ſcripſit inter alia, geſta Brunonis archiepiſcopi Colonienſis fundatoris eiuſdem cœnobij, & quædam alia non contemnendæ lectionis opuſcula. Claruit etiam ijſdem temporibus Theodoricus monachus Hirsfeldenſis, qui ſcripſit de vita & laudibus ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti ad Richardum abbatem Fuldenſem quædam opuſcula. Sed & alia quædam, quorum titulos in ſecundo libro virorum illuſtrium digeſſimus.

Rogerius monachus doctus.

Theodoricus monachus.

MXLIII.

Amichadus monachus Fuldenſis.

Sequenti anno qui fuit dominicæ natiuitatis 1043. indictione 11. Amichadus monachus Fuldenſis natione Scotus moritur, qui multis annis in eodem cœnobio pro Chriſti amore fuerat incluſus, vir ſanctiſſimæ vitæ, ſuper cuius ſepulchrū noctu lumina viſa ſunt, & angelorum Pſalmodia diuinitus audita.

S. Clarus monachus Selgenſtatenſis.

Floruit etiam circa hæc tempora Clarus monachus cœnobij ſanctorum Marcellini & Petri in Selgenſtadt Moguntinenſis diœceſis, noſtri ordinis, vir doctus & religioſiſſimæ conuerſationis, qui in eodem loco pro Dei amore incluſus orationi & contemplationi vacans die ac nocte ſpiritum prophetiæ conſequutus aſſeritur, cuius feſtus dies agitur cal. Ianuarij.

Engeluotus archiepiſcopus.

Engeluotus etiam monachus noſtri ordinis in Anglia his temporibus propter ſanctitatē vitæ & eruditionē ſcripturarum clarus habetur, qui poſtea Cantuarenſis eccleſiæ archiepiſcopus factus, magna ſanctitate inſignis miraculorum atteſtatione euaſit.

MXLIIII.

Præpoſitura in Nuēburg fundatur. Monaſteriū monialium prope Heidelbergam.

Anno Domini milleſimo quadrageſimoquarto, qui fuit monaſter. Hirſaugienſ. vacante 42. indictione 12. Anshelmus abbas monaſterij Lauriſſenſis, ordinis noſtri præpoſituram in honore S. Bartholomęi Apoſtoli fundauit, prope Heidelbergam Wormacienſis diœceſis, in qua præpoſitum & monachos locauit, q̄ poſtea anno Domini 1195. Contradus comes Palatinus Rheni, conſentiente Sigehardo abbate Lauriſſenſi in cœnobiū monialium eiuſdē noſtri ordinis commutauit: cui primam abbatiſſam Cunegundē præfecit.

MXLVI.

S. Guido moritur. Spiræ ſepelitur.

Anno domini 1046. qui fuit monaſterio vacante 44. S. Guido abbas Bobienſis in Italia noſtri ordinis ortus, in ſuburbanis Rauennæ villa caſa Marenſi, vir ſanctiſſimæ vitæ, qui monachum quendam Martinum nomine à mortuis reſuſcitauit, & alia multa miracula fecit, pridie calend. Aprilis moritur, anno regiminis ſui 48. cuius feſtūm celebratur 4. cal. Maij. Eo nanq; die ſacrum corpus eius per Henricū 4. de Italia translatum eſt ad ciuitatem Spirenſem, & in eccleſia eius nomini conſecrata honorifice repoſitum.

Bruno.

Claruit his temporibus etiā Bruno, ex monacho cœnobij Monichenneuburg ordinis noſtri in Saxonia epiſcopus Verdenſis Friderici comitis frater, vir ſapiens & eruditus, qui eccleſiam ſibi commiſſam verbo & exemplo ſtrenue gubernauit.

Tres de Papatu contēdentes deponuntur.

Anno monaſterio vacante 44. Henricus Imperator Italiam ingreſſus tres de papatu contendentes, videlicet Benedictum 9. Syluestrum 3. & Gregoriū 6. depoſuit, & Suitgerū Bambergenſem epiſcopum, verum Chriſti vicarium ſubſtituens Clementem 2. appellauit, à quo coronam Imperij in die natalis Domini ſuſcepit. At Clemens papa nono menſe pontificatus ſui moritur, & in choro maioris eccleſiæ Bambergenſis ſepelitur.

MXLVII.

Poppo epiſcopus obiit.

Anno ſequente moritur Poppo archiepiſcopus Treuerenſis, cui Euerardus filius Ezelimi comitis palatini Rheni, de quo ſupra mentionem fecimus, ſucceſſit, & eccleſiam Treuerenſem ſtrenue rexit.

Heribertus.

Claruit his temporibus Heribertus epiſcopus Altiſiodorenſis, vir doctus atq; clariſſimus, qui poſt aliquot annos, quibus eccleſiæ Altiſiodorenſi ſtrenue præfuit, ſeculum deſerens, monachus noſtri ordinis factus eſt in cœnobio ſancti Saluatoris in pago Senonēſi, ibiq; multis poſtea annis religioſiſſime viuens bono in Chriſto fine quieuit.

Hermannus.

His etiam temporib. floruit in monaſterio S. Galli ordinis noſtri in Sueuia Hermānus, qui dicebatur Contractus, monachus vndecunq; doctiſſimus, Gręce, Latine, & Ara-

bice peritus, philoſophus, rhetor, aſtronomus, poeta, muſicus, & mathematicus omnium ſui temporis celeberrimus, qui multa præclara volumina edidit, quorum mentionem alibi fecimus. Ipſe quoq; Antiphonam illã de beata virgine Maria, Salue regina miſericordiæ, compoſuit. Aliam etiam Alma redemptoris, de eadem ſacratiſſima Dei genitrice fertur edidiſſe.

MXLVIII.

Leo Papa IX. ordinis noſtri, vir ſanctiſſimus.

Anno domini 1048. monaſterio Hirſaug. vacante 46. anno: Bruno epiſcopus Tullenſis deſtinatione Imperatoris, & electione cardinalium, fit papa vrbis Romæ, dictus Leo nonus, & ſedit annis ferme 6. Erat autem filius comitis de Elingen & monachus ordinis noſtri, vir doctus & ſanctiſſimus, qui cum Romam pergeret ad capeſcendum papatum, audiuit voces angelorum in aere cantantium, dicit Dominus ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis. Hic Chriſtum in ſpecie leproſi ſuper lectum ſuum poſuit. Scripſit etiã contra hæreſes Græcorum ad Conſtantinum Imperatorem Conſtantinopolitanũ, Cantus quoq; de diuerſis ſanctis. Huius papæ Leonis inſtantia monaſterium Hirſaug. inſtaurari cœptum eſt, ſicuti poſtea dicemus.

Hunbertus ex monacho Cardinalis.

Claruit etiam his diebus ex monacho noſtri ordinis Hunbertus ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ cardinalis vir doctiſſimus, quẽ Leo papa ſecũ duxerat Romam, eiusq; conſilio in agendis quibuslibet rebus, ordinis præcipue, vtebatur. De huius viri opuſculis in ſecundo illuſtrium virorum noſtri ordinis libro tractauimus latius.

Lampertus monachus Leody.

Lampertus monachus noſtri ordinis cœnobij S. Laurentij Leodienſis, Adelmi grãmatici Brixienſis epiſcopi quondam auditor, vir certe in omni ſcientia magnifice doctus, hac quoq; tempeſtate ordinẽ noſtrum eruditione ſua mirifice illuſtrauit. Scripſit vitam S. Heriberti Colonienſis epiſcopi, & multa alia, de quibus alibi diximus.

M L.

Leo Papa in Germaniam venit.

Anno dominicæ natiuitatis 1050. indictione 3. ſanctus Leo papa 9. ad componendas res & ſtatum eccleſiarum pacemque Gallijs reddendam, Roma egreſſus cum cardinalibus multis venit in Germaniam. Erat eo tempore comes Adelbertus de Caluue monaſterij Hirſaugienſis aduocatus, ſed deſolationis patronus, qui non ſolum reſtituere contempſit, per proauos S. Aurelio impie ablata, verum ſe iuſto omnia poſſidere titulo arbitratus, nihil minus quam de reparatione monaſterij cogitabat. Contigit igitur anno prænotato, qui fuit deſolationis monaſterij octauus & quadrageſimus, ſupra milleſimum vero Domini (ſicut diximus) quinquageſimus, quod idẽ Leo ſanctiſſimus papa comiti præfato ſanguine iunctus, Roma egreſſus, Italiaq; tranſmiſſa per fines Sueuorũ iter ſuum verſus Moguntiam dirigeret. Quod cum Adelbertus comes præfatus reſciſſet, auunculum videlicet ſuũ ſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ pontificem ſuas tranſiturũ per terras, obuiã illi properans humillimis cum precibus deuicit, quatenus in hoſpitiũ nepotis humilis intrare non deſpiceret. Papa tum deuotione inuitantis, tum ſanguinis ratione permotus, petenti aſſenſit, caſtellum comitis intrauit, qui perhumaniter exceptus, doctrinæ ſalutaris verbũ, vt ſui moris erat ſeminans, mentes hoſpitũ ſuorum ad amorẽ cœleſtis patriæ erigere ſummopere ſtudebat. Quadam die pontifex recreationis animi cauſa comitem dextra complexus, de caſtello non procul ad vicini montis verticem exiuit, ad quem inter loquẽdum: Quam aptus inquit (ò fili) locus mihi hic videretur montibus circũſeptus vndique, quem & aquarũ copia vtilẽ & ſolitudo reddit quietũ, in quo ſeruorũ Dei monaſteriũ conſtrui debeat, qui creatori noſtro laudes continuas perſoluentes pro ſalute multorum deuotius exorarent. Cui comes: Eſt (inquit) beatiſſime pater, in vicino eccleſia ab anteceſſoribus meis in honorem cuiuſdam S. Aurelij, cuius & corpus in ea fertur ſepultum, olim ad monachorum habitaculum cum reliquis manſionibus neceſſarijs cõſtructa: in qua cum dudum monachi per annos non paucos omnipotenti Deo religioſe ſeruiuiſſent, poſtremoque à regulari diſciplina miſere torpentes, cum nullis admonitionibus maiorum acquieſcerent, à progenitoribus meis tanquam ſcandalum plebis inde proiecti ſunt.

Leo Papa inuitatur à comite Adelberto ad caſtrum Caluue.

Leo Papa Comitem alloquitur.

Comitis verba ad S. Papam Leonẽ.

S. Papa locum S. Aurelij perſonaliter accedit.

His ſacratiſſimus pontifex auditis ad locum perſonaliter acceſſit, libros qui remanſerunt, reuoluit, cupiens hiſtoriæ cognoſcere veritatem. Erat ibi clericus inter cæteros ſenex nomine Bertholdus, qui olim in loco viderat monachos Deo famulantes. Is pontifici rem omnẽ ſicut geſta fuerat aperuit, & quomodo auus comitis Adelberti cœnobiũ bonis ſpoliaſſet omnibus, expulſisq; monachis paucos in locum clericos poſuiſſet.

Clericus aperit hiſtoriæ veritatem S. Leoni.

Quibus cognitis ſanctus præſul ingemuit, ſed cordis ſui dolorem prudenter diſſimulans, vbinam corpus diui haberetur Aurelij, ab eodem clerico quæſiuit: qui cum diceret ſe à maiorib. ſuis audiuiſſe ſacras S. Aurelij reliquias, tempore quo Nortmãni vaſtauer-

Corpus S. Aurelij quæritur.

runt Galliam, per quendam abbatem huius loci ſub terram fuiſſe abſconditas, & vſq; in eum diem incognitas omnibus permanſiſſe. Sanctus papa accitis operarijs terrã in diuerſis eccleſiæ locis fodere cœpit, & theſaurum abſcõditũ diligenter inquirere, ſed poſteaquam caſſo labore diu laboraſſent artifices & nihil penitus repperiſſent, cœperunt omnes qui aderant de inueniendo corpore ſancti deſperare.

Tunc ſancto in orationibus pontifice proſtrato, ipſoſque cohortante artifices ne deſperent, vnus ex his cæteris in arte ſua magis peritus, qui nuper ex dominio Venerorum cum filijs adueniens, multo huic loco ſuis laboribus impendit bona, induſtrioſè perquirens ſingula loca, tandem ex repercuſſione malleorum deprehendit terram ſubtus eſſe cauatã: ad cuius conſiliũ, in eodẽ loco fodere artifices cœperunt, qui tandẽ non ſine magna difficultate humo remota cameram ſubterraneam inuenerunt pulchre ſatis formatam, in qua ſarcophagus apparuit extrinſecus ad modum ornate diſpoſitus.

Camera ſubterranea inuenitur.

Quem cum ſanctiſſimus papa vidiſſet, magno repletus gaudio præcepit, vt omnes ad orationẽ genua flecterent, & Deũ pro cõfeſſoris ſui deſiderata inuentione collaudarẽt.

Oratione completa ſanctus Leo propius accedens, iuſſit aperiri ſepulchrum: quo recluſo ſuauiſſimus odor exalauit, qui omnes qui aderant, mira ſuauitate ſui reficeret. Inuenerunt itaq; ſanctiſſimi confeſſoris Chriſti Aurelij ſacratiſſima oſſa ſericijs inuoluta pannis, pulchre in formam corporis debito collocata ordine, & ad caput eius tabulã ex plumbo iſta continentem. Corpus S. Aurelij epiſcopi tempore Arnulphi regis repoſitum, Herderado abbate 8. calend. ſeptemb. Cum S. papa hunc titulum coram omnibus legiſſet, ingemuit dicens: Væ illis qui locum hunc tanti præſulis ſanctificatum, meritis & præſentia deſolarũt, & clauſo ſarcophago, ne reliquiæ ſancti quouis modo ſubtraherentur cum ſuis ad caſtellum comitis eſt reuerſus.

Corpus S. Aurelij inuenitur ſub terra.

Poſtera die cũ S. papa Leo tempus vidiſſet intentioni ſuæ cõplendæ oportunũ, vocatis comite ſæpe dicto Adelberto & Wiltrude vxore eius deuotiſſima fœmina in præſentia ſuorũ cardinaliũ cęteris excluſis dixit ad nepotẽ: *Heſterno vidimus die, chare nepos, ſacras cõfeſſoris Chriſti reliquias honore debito ſpoliatas, ipſumq; locũ pro amore cæleſtis patriæ omnipotenti Deo & ſacræ monaſticæ religioni, olim à progenitoribus tuis rite dicatũ, multis quoq; annis Petri Dei famulos inhabitatũ, quẽ tui maiores auus genitorq; peſſima & crudeli auaritia ducti, abbatis poſſeſſionib. & bonis deſolatũ fecerunt: & ꝙ omni ſcelere ſceleratius eſt, monachis expulſis officinam ſanctarũ virtutũ, introductis diſſolutiſſimæ vitæ ſecularibus clericis in omniũ ſpeluncã vitiorum cõmutarunt. Tu quoq; prauis maiorũ inhærens veſtigijs, ſicuti probato ſumus edocti teſtimonio, non ſolũ ea quæ illi ſacrilegio polluti à ſeruorũ Dei cænobio iniuſtiſſime abſtulerũt ſine Dei timore poſſides, ſed tuæ ſalutis penitus immemor, totũ ꝙ illi parcẽdo reliquiſſent intactũ rapuiſti: Deumq; & S. Aureliũ, imo ciues ſupernæ patriæ vniuerſos irritando tibi aduerſarios feciſti. Neq; enim paruũ peccatum æſtimandũ eſt, ꝙ in Deũ & ſanctos eius cõmittitur, cũ apud ipſos etiã homines iniuſta rerũ alieni iuris vſurpatio ſcelus grauiſſimũ iudicetur. Ecce tu vna cum progenitoribus tuis pactũ violaſti, primumq; tuorũ corrupiſti, imo adnihilaſti ſanctũ teſtamentũ, & quæ illi omnipotenti Deo ſimplici ac ſancta deuotione pro animarũ remedio ſuarũ obtulerunt. Tu Deũ & ſanctos eius impia crudelitate & crudeli auaritia ſuccenſus, ſpoliare nõ timuiſti, factꝰ inimicus & aduerſarius, nõ modo Dei & ſanctorũ eius, ſed & tibimetipſi generiq; tuo hoſtis declaratus & crudelis antiſtes, ipſam propaginẽ ex tuo ſemine generandam grauiſſimo ſcelere innodaſti, quæ quãdiu ſacrilega hæreditate etiã neſciens polluitur, aut in paucis generationibus deficiens exterminabitur, aut in hac vita miſerabilis euadet æternis poſt mortẽ ſupplicijs pro demeritis cruciãda. Tibi autem quæ ſpes æternæ felicitatis cõſequendæ poterit eſſe* (ô fili mi) *cũ per tã manifeſtũ ſcelus & ſacrilegiũ Deũ omnipotentẽ cum omnibus ſanctis ſuis inimicũ tibi feceris, hoſtemq; & aduerſariũ, periculoſum eſt tibi, penitusq; damnabile, crede nobis, Deũ habere contrarium, qui etſi patiẽter iniurias videatur ferre ſuas in hoc tempore, vindex cum ſit iuſtusq; iudex, æternis hanc patientiam poſt mortem ſupplicijs non dubites vindicabit. Nos vero quibus cura ſalutis tuæ tuorumq; eſt, non modo ratione paſtoralis culminis, qua licet immeriti ſaluti omnium ſumus debitores ex officio, verum etiã ex ſanguinis cognatione, qua nobis ſorore natus intime coniunctus, te tuosq; perire nõ patiemur in æternum, quantũ in nobis eſt. Vnde authoritate omnipotentis Dei & beatorum Apoſtolorum eius Petri & Pauli, quorum gerimus vices in terris, te monemus & requirimus, atque ſub æternæ damnationis interminatione, perque diſtrictũ Dei iudiciũ te conteſtamur, ac ſub anathemate diſtricte præcipientes tibi mandamus, quatenus prædictũ locũ, clericis expulſis, quos authoritate Apoſtolica omni beneficio & reſidentia in eadem hac hora decernimus priuatos, in priſtinum ſtatum reducere cures, monachosque & abbatem ſecundum regulam diui patris Benedicti, quemadmodum à principio ibi fuiſſe memorantur inſtituas, eiſque omnia & ſingula per tuos progenitores, teque vel alios quoſcunque ablata, ſine mora reſtituas: & ſi quid amplius ad hæc perficienda requiritur, neceſſariũ de tua ſubſtantia fideliter & ſine vlla contradictione præ-*

Oratio S. Leonis Papæ ad Comitẽ.

Comitem ſacrilegij arguit.

Increpatio dura Pontificis in comitem.

Spes vitæ nulla ſacrilegis.

Comes fuit filius ſororis Papæ.

Sanctus Papa mandat comiti reſtituere monachos.

æterne

æternæ vitæ amore legaliter impendas. Hæc tibi quantocius perficienda vna cum coniuge tua nobis dilecta, conſummandaque, authoritate omnipotentis Dei, in remiſſionem tuorum peccatorum ſerio iniũgimus. Quæ ſi, quod abſit, neglexeris, noſtrorumq; mandatorum contemptor inuentus fueris, indignationem omnipotentis Dei, ſanctorumque Petri & Pauli apoſtolorum & omnium electorum Chriſti noueris incurſum, teque ſub anathematis vinculo, authoritate Apoſtolica, cõſtrictũ diuini examinis iudicio fore obnoxiũ grauiſſimis gehẽnæ tormentis, cũ impijs ſine fine puniendũ. Hac pontificis oratione cõpunctus, ad genua eius comes procidit, ſeq; peccaſſe grauiter cũ lachrymis publice cõfeſſus, omnia quæ iuberetur facturũ pro viribus promittit. Veniã cõmiſſorũ abſolutionẽque poſtulans à Pontifice audiuit: *Si perfeceris ea, quæ præcipientibus nobis te fac. .m promittis veniam tibi non ſolum commiſſorum cum abſolutione impendemus, ſed etiam præmia felicitatis æternæ multimoda in cœlo tibi repoſita repromittimus.*

Monet Comitem vt omnia monaſterio reddat.

Comes promittit Papæ omnia ſe facturum.

His rite peractis beatiſſimus papa Leo cœptum continuans iter ad Moguntiam, cum ſuis tandem peruenit, vbi ſynodum præſente Imperatore cum 42. epiſcopis & multis abbatibus & clericis celebrauit, & multa pro vtilitate eccleſiaſtica conſtituit. In hac ſynodo Sibecho Spirenſis epiſcopus de criminibus quibus accuſabatur ſacra ſe communione purgauit. Hinc ſanctiſſimus papa peracta Synodo Aquiſgrani deſcendit, ibi Imperatorem expeditionem agentem, contra Baldeuinum comitem Flandriæ, quouſque verteretur, expectauit. Iſte ſacratiſſimus papa Leo 9. multa in Germania bona fecit, eccleſias, capellas, & altaria in diuerſis locis abſq; numero propria in perſona conſecrauit, & quod pontificuli plures hodie facere erubeſcunt, ad quod tamen obligati ſunt ratione officij, ſummus pontifex non obligatus facere non deſpexit.

Leo Papa hinc digrediens, Synodũ celebrat.

Quod pontificuli deſpiciunt hoc Papa facit.

M L I.

Anno ſequente videlicet Dominicæ natiuitatis 1051. qui fuit monaſterio vacãte 49. Imperator natale Domini Wormaciæ celebrauit, vbi Leo papa ſanctiſſimus ei valedicens, cauſiſque eccleſiaſticis mediocriter compoſitis Romam reuerſus eſt.

Leo Papa Romam reuertitur.

Eodem anno Imperator Pentecoſten celebrauit in Padolbronna, vbi S. Bardo archiepiſcopus Moguntinus ad miſſam habito ſermone obitum ſuum inſtare prædixit, ſeq; orationibus fidelium commendans eodem menſe in Domino quieuit 4. iduum Iunij, cui Luitboldus ſucceſſit annos 8. menſes 4. Hic archiepiſcopus Luitpoldus fundauit monaſterium noſtri ordinis iuxta mœnia ciuitatis Moguntiæ in monte ſpecioſo, in honorem S. Iacobi Apoſtoli maioris, quod multis prædijs, donis & ornamentis cumulauit, in quo & ſepultus eſt.

S. Bardo archiepiſcopus obitũ ſuum prædixit, & moritur.

Monaſteriũ ſancti Iacobi Moguntiæ fundatur.

M L I I I I.

Anno monaſterio vacante 52. ſanctus papa Leo 9. obijt Romæ 3. calend. Maij anno dominicæ natiuitatis quarto & quinquageſimo ſupra milleſimum, vir ſanctitate & authoritate multum venerabilis, qui miraculis poſt mortem claruit. Hunc ſancti ſummique vniuerſalis eccleſiæ Pontificem inter patronos Hirſaugia duos venerare præcipuos, quo monente ac procurante hodie inter abbatias multas inſignior exiſtit, quantumque papa excellit authoritate ſimplicem epiſcopum, tantum tu papa Leone præcipiente inſtaurata, primum S. Aurelij cœnobium hodie ſuperexcellis à Nottingo quondam Vercellenſi epiſcopo conſtructũ. Huic S. Leoni ſucceſſit Gebhardus Eiſtetenſis Epiſcopus, qui Victor ſecundus dictus eſt, & ſedit annis duobus. Hoc ipſo anno moritur Sibecho epiſcopus Spirenſis, cui Arnoldus ſucceſſit.

Leo Papa moritur, patronus meritus Hirſaugienſis.

Eiſtetenſis epiſcopus, Victor ſecundus, Papa.

M L V.

Anno ſequente obijt Hermannus archiepiſcopus Colonienſis, cui ſanctus Anno ſucceſſit. Iſte ſanctus Anno archiepiſcopus conſtruxit monaſteriũ noſtri ordinis in diœceſi Colonienſi, quod vocatur à fluuio præterfluente Segenberg, inſigne valde cœnobium, quod multis prædijs & poſſeſſionibus ad ſuſtentationem monachorum ditauit, in quo & ipſe moriens tandem ſepultus eſt.

Monaſteriũ Segenberg fundatur.

Claruit his diebus Aaron abbas monaſterij S. Pantaleonis in Colonia noſtri ordinis, vir doctus & maximus, regularis diſciplinæ amator & cuſtos, qui cantum nocturnalem de beato Gregorio Magno à ſancto Leone papa nono compoſitũ, has in partes ipſo tradente ex Italia portauit.

Aaron.

Claruit etiam his temporibus Fridericus monachus Caſſinenſis, deinde abbas ac poſtremo papa, ſicut poſtea dicemus, frater Gotfridi ducis Lotharingiæ, qui cum eſſet archidiaconus eccleſiæ Romanæ miſſus à beato papa Leone Conſtantinopolim, quum reuerſus ipſum pontificem repeririſſet mortuum, contempto ſeculo monachus in præfato cœnobio Caſſinenſi factus eſt.

Fridericus Cardinalis fit monachus.

MLVI.

Victor Papa venit in Germaniā.

Anno Domini milleſimo quinquageſimoſexto, monaſterio vacante quinquageſimoquarto anno, Victor papa ſecundus, egreſſus de Italia venit in Germaniam, & ab Imperatore apud Goſlariam, circa feſtum natiuitatis beatæ Mariæ, honorifice, in præſentia multorum Pontificum, abbatum, principum & nobilium ſuſceptus eſt.

Eodem anno moritur Arnoldus epiſcopus Spirenſis, cui Conradus ſuccedit.

Henricus moritur, & filius huius nominis IV. fit Imperator.

Eodem quoque anno Henricus Imperator tertius, quum ſibi mortem adeſſe cerneret, Henricum in Romani pontificis præſentia, electione principum regem conſtituit, rebuſque (vt potuit) diſpoſitis, obijt tertio nonas Octobris. Sepultus in eccleſia Spirenſi, Victore papa ſecundo cum multis alijs cardinalibus, patriarchis, epiſcopis & principibus aſtante. cui ſucceſſit filius Henricus huius nominis quartus, puer annorum quinque, & imperauit annis quinquaginta, cuius mater Agnes Imperatrix aliquanto tempore prudenter gubernauit imperium. Tandem ſanctus Anno Colonienſis archiepiſcopus puerum regem conſilio principum matri ſubripit, & imperium cum alijs deputatis rexit, quouſq; puerum ætas legitima ad regendum per ſe idoneum fecit.

MLVIII.

Fridericus abbas Caſſinenſis fit Papa Stephanus.

Anno monaſterio vacante 56. indictione 11. Victor papa obijt, cui Fredericus abbas monaſterij Caſſinenſis, filius ducis Gothelonis, & frater Gotfridi ducis, de quo ſupra iam diximus, in pontificatu ſucceſſit, & Stephanus nonus nomine dictus, præſedit menſibus decē. Hoc ipſo quoq; anno ciuitas Padelbornenſis cum duobus monaſterijs, feria ſexta ante palmas, igne miſerabiliter cremata eſt.

Ciuitas exuritur.

Paternus monachus incluſus.

Cum ſua cella volens exuritur.

Erat eo tempore in monaſterio eiuſdem ciuitatis, quod hodie dicitur Aptinckouen ordinis noſtri monachus quidam Paternus nomine, natione Scotus, qui multis annis pro Chriſti amore ibidem incluſus vitam duxerat ſolitariam, orationi, lectioni, meditationique & contemplationi deuotę ſemper intentus, qui hoc ipſum incendium prophetico Spiritus ſancti præcognoſcens inſtinctu, longe prius quam fieret prædixit futurum, ſi Deū homines ſalutari pœnitentia placare neglexiſſent. Cum vero monaſterium medijs iam ſtaret in flammis, & cum fratres de incluſorio fractis ſeris conarentur extrahere, noluit conſentire, dicens ſe dudum diuinæ voluntati commiſiſſe, nequaquam incluſionis ſuæ propoſitū mortis metu trāſgreſſurum. Adhuc voluebat in ore ſermonem cum rapax appropians flamma fratres vitę propriæ ſollicitos quantocius fugere compulit. Paternum vero cum eius cellula conſumpſit.

Lampertus chronographus monachus Hirſfeldenſis.

Claruit his temporibus Lampertus monachus cœnobij Hirsfeldenſis noſtri ordinis, vir ſtudioſus & doctus, qui inter cætera ingenij ſui opuſcula monaſterij ſui chronicam breuem quidem, ſed non inutilem compoſuit. Scripſit etiam de rebus imperatorum, pontificum & principum in Alemania geſtis pulchrum opus & non iniucundum, quod à temporibus Caroli Magni, qui primus ex Teuthonicis imperauit, incipiens vſque ad annum Domini milleſimum ſeptuageſimumſeptimum, multa rerum memoria refertum continuauit. Henrici autem Imperatoris quarti latiſſime, quia contemporaneus eidem fuit, res geſtas in eodem volumine deſcripſit. Ex hoc ipſo volumine, nos non parum adiuti ſumus.

Anſelmus monachus Remenſis.

Hiſdem quoque temporibus claruit Anſelmus, monachus Remenſis, vir in omni literarum ſcientia eruditus, qui ſcripſit itinerarium ſancti papæ Leonis noni, de quo antea diximus, à Roma in Germaniam & Gallias, in quo geſta eius, in ſynodis in diuerſis locis habitis cōmemorat, quanta videlicet iuſtitia & authoritate cauſas examinauerit eccleſiaſticas, quantaq; diſtrictione peccantes corripuerit, & quemadmodum virtus ei ſit cooperata diuina, ſicut patuit in Epiſcopo Friſingenſi, qui quum in Synodo contumaciter ageret contra authoritatem Apoſtolicam, repente in omnium conſpectu obmutuit.

Bernardus mona. Cluniacenſis.

Claruit etiam his diebus Bernardus monachus Cluniacenſis noſtri ordinis, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis egregie doctus, ſcripſit inter cætera ingenij ſui opuſcula, iuſſu Hugonis abbatis Cluniacenſis conſuetudines & ceremonialia eiuſdem monaſterij.

Petrus Damianus Cardinalis.

Petrus quoq; Damianus ex monacho noſtri ordinis epiſcopus Hoſtienſis, & ſacroſanctæ eccleſiæ Rom. Cardinalis, his temporibus clarus habetur, vir certe inter doctos ſui temporis doctiſſimus, & nō minus ſanctitate q̃ eruditione venerabilis. Qui multa ingenij ſui præclara volumina edidit, quorū titulos alibi plene digeſſimus. Hic amore religionis ſanctæ epiſcopatum ſuum deſeruit, & ad monaſterium reuerſus eſt.

Lampertus monachus Treuerenſis doctiſſimus.

Circa hos etiam annos claruit Lampertus de Legia, monachus cœnobij S. Mathiæ Treuirenſis ordinis noſtri, vir vndecunque doctiſſimus, metro exercitatus & proſa, qui

multorum

multorum ſanctorum legendas hiſtoriaſque deſcripſit, tam proſa quam diuerſi generis carmine. De his in ſecundo libro illuſtrium virorum ordinis noſtri fecimus mentionem. Theodoricus quoque monachus cœnobij S. martyris Albani extra Moguntiam his temporibus inter ſcriptores clarus habetur, qui cum eſſet vir doctus, multa ſcripſit tam metro quam proſa, quorum titulos alibi latius conſignauimus.

Theodoricus monachus S. Albani Moguntiæ.

His temporibus floruit etiam Lanfrancus ex abbate Cadonienſis cœnobij in Anglia ordinis noſtri archiepiſcopus Cantuarienſis, qui cum eſſet vir in omni ſcientia ſeculari & diuina ſuo tempore omnium eruditorum teſtimonio doctiſſimus, & apud Gallos Italoſque ſcholas publicas score rexiſſet annis non paucis, tandem diuino ſpiritu motus, omnia contempſit terrena, & in monaſterio Beccenſi ſanctæ conuerſationis habitum ſuſcipiens tanta ſe humilitate depreſſit, vt nihil ſciens ab omnibus putaretur. Voluit enim vir in ſeculo magnus, pro Chriſto in cœnobio videri paruus, & latere in abiectione humilitatis. Vnde cum quadam die fratribus ad menſam reſidentibus iuxta regulam monaſticam legeret, & inter legendum quippiam proferret ſicut debuit, Prior qui non multum doctus erat, vocem legentis interrupit, eumque aliter quam debuit legere neſciens præcepit. At ſeruus Chriſti Lanfrancus, quod bene pronunciauerat corripiens dixit, qualiter ſciuit non eſſe dicendum, & qui humilitatis habitum aſſumpſerat, obedientiam omnibus præceptis & regulis Grammatices humiliter præferebat. Poſthæc cum notus in monaſterio factus quis eſſet, eruditionem ſuam diuinitus non poſſet abſcondere, præcepto ſui abbatis obtemperans, ſcholam monachorum publicam in cœnobio tenuit, & multos poſt ſe diſcipulos doctiſſimos reliquit. Deinde poſt annos aliquot in abbatem Cadonienſis cœnobij electus eſt, & poſtremo Cantuarienſis eccleſiæ archiepiſcopus conſtitutus. Scripſit nonnulla præclaræ eruditionis opuſcula, quorum alibi fecimus mentionem.

Lanfrancus.

Nota humilitatem doctiſſimi Lanfranci.

Anno monaſterio Hirſaugienſe vacante 57. obijt Lupoldus archiepiſcopus Moguntinenſis, 7. idus Decembris in monaſterio ſancti Iacobi, quod ipſe conſtruxerat, ſepultus: cui ſucceſſit abbas Fuldenſis nomine Sifridus, noſtri ordinis, vir magnificus, doctus & religioſus. Eodem quoque anno moritur ſexto calendas Octobris Meginherus abbas monaſterij Hirsfeldenſis, vir in diuinis ſcripturis doctus, & ſecularium literarum non ignarus, magnarumque in Chriſto virtutum, & vnicum hac ætate in Theutonicis regionibus recte ac monaſtice viuendi exemplar. Is cum Burchardo Halberſtadenſi epiſcopo, propter decimationes in Saxonia litem annis non paucis habuit: contra cuius improbitatem, cū nec forenſes, nec Eccleſiaſticæ leges quicquam valerent, & abbate ſæpius querimonia in ius relata ſurdis tributialibus fabulam narraſſet, tandem ad tribunal iudicis Ieſu Chriſti prouocauit. Quo breui mortuo, epiſcopus diuina vltione tactus, diruptis viſceribus miſerabili morte ſequutus eſt: qui tamen priuſquam moreretur eiulans & clamans, ad Dei ſe iudicium per abbatem Hirsfeldenſem dixit eſſe citatum, iuſſitque decimas illis reddi ablatas, veniamque à monachis per nuncium poſtulauit.

Sifridus.

Meginherus abbas Hirsfeldenſis moritur.

Epiſcopus citatus ad iudicium diuinum, moritur.

Claruit his quoque diebus Ruthardus monachus Corbeienſis cœnobij, qui Meginhero præſcripto in abbatia Hirsfeldenſi ſucceſſit, vir ſtudioſus & doctus, quippe qui multo tempore ſcholæ monaſticæ in Corbeia publice præfuit, & eruditos poſt ſe diſcipulos reliquit. Hic quondam in eodem monaſterio Corbeienſi abbas fuerat ordinatus, ſed quorūdam criminum falſo (vt creditur) inſimulatus, abbatia amiſſa, nonnullos per diuerſa monaſteria priuatus exegerat annos, tandemque propter eruditionem ſuam abbas in Hirsfeldia factus eſt. Scripſit de tranquillitate vitæ pulcherrimum libellum, in quo ſeipſum multimoda ratione conſolatur, dicens mortalem non debere turbari propter quoſcunq; euentus rerum tranſitoriarum, cum omnia ſint mortis aduentu terminanda, in breuique mortalibus in hac vita moleſta videntur occurrere. Scripſit & alia nonnulla, quorum in aliis locis titulos iamdudum poſuimus.

Ruthardus abbas Hirsfeldenſis doctiſſimus.

DE SECVNDA INSTAVRATIONE MONASTERII S. AVRELII FACTA PER ADELBERTVM COMITEM DE CALVVE ANNO DOMINI M. LIX. incepta.

Fundationis huius cœnobij ſecunda præſagia.

ANNO autem Dominicæ natiuitatis nono & quinquageſimo ſupra milleſimum, qui fuit monaſterio vacante ſeptimus & quinquageſimus, à fundatione autem prima huius loci, quæ facta eſt à comite Erlafrido & eius filio Nottingo Vercellenſi epiſcopo, ducenteſimo & decimonono anno, cum Adelbertus comes, vtpote iuuenis fortis, diues & ſecularibus curis totus immerſus, verborum & comminationum ſanctiſſimi auunculi ſui papæ Leonis noni, promiſſioniſque ſuæ & iuramenti paulatim obliuiſci videretur, & inſtaurationem cœnobii S. Aurelij Hirſaugienſ. quam ſub anathematis obligatione accelerandam promiſſo iurauerat, de die procraſtinaret in diem: verita Wiltrudis vxor eius deuota, Chriſti famula, ſimul ac metuens ne mora nimium protracta ſanctum viri ſui propoſitum penitus euacuaret, aut ſi illum mori contingeret, nihil ex his quæ S. Pontifex præceperat deinceps optatum perduceretur ad effectum: virum ſuum crebris perurgere admonitionibus cœpit, orans & obteſtans, quatenus memor verborum & comminationum ſanctiſſimi pontificis auunculique Leonis, & quam duram in eum, ſi negligeret, fulminaſſent excommunicationis & æternæ damnationis ſententiam, verba præſulis metuendi: parceret denique propagini ſui generis toti, quæ futura eſſet ſucceſſura tempore parenti ſi crudelior ſibi penitus eſſe deliberaſſet, eaque quæ ſanctiſſimus vir præcepiſſet, quantocius executioni demandare curaret: ſe alioquin vehementer timere, ne prouocata Dei omnipotentis iuſtitia, inobedientiam contra tanti Pontificis mandata præſumptam, grauiſſimo tandem & æterno ſupplicio puniret. Hæc & ſimilia his comiti marito crebrius vxore inculcanti, ac verba ſummi pontificis terrore plena quotidie ad memoriam reducenti, ſe breui facturum omnia ſecundum iuſſionem ſancti ſenioris: & monaſterium D. Aurelij reſtiturum in gradum priſtinum, vxori comes promiſit. Sed cum S. fœmina ſine effectu verba coniugis prolata tranſire de die in diem cerneret, & ſemper impedimentis grauibus accedere grauiora, ſtatuit importunitate vincere, quem ſe lenitate & manſuetudine non poſſe ſuperare conſiderauit. Iam ergo deinceps non diebus, non noctibus ceſſabat mulier deuota, admonere, rogare, & quadam oportuna violentia maritum impellere, vt quantocius opus promiſſum inciperet, ne iram omnipotentis contra ſe Dei prouocaret. Quadam igitur vice iterum aggreſſa verbis comitem vxor cum ſermonem beatiſſimi papæ ingeminaſſet, victus ille importunitate nimia ſtatuit redimere noxam, miſſiſque pro artificibus ad opus neceſſarijs, cœpit illorum vti conſilio, & quid mente gereret aperire. At illi cernentes eccleſiam B. Aurelij ligneo tabulatu veterum more conſtructam, & per clericorum negligentiam ac malitiam temporum ſemidirutam vna cum cæteris manſionibus clauſtri nō poſſe ſubſiſtere, dabant conſilium, vt veteri ſtructura nimium ſimplici diſiecta nouum ex lapidibus cœnobium inchoaret, cuius firmitas & poſteritatem facti admoneret ſtabilis, & impenſas perditum ire non fineret. Fuit enim (ſicut in prima fundatione longe ſuperius diximus) eccleſia primum per Erlafridum comitem fundata ſatis quidem ampla, ſed more veterum ſimplex nimium & minus firma, quæ non diu ſtare ſine periculo poſſe videretur. Igitur comes Adelbertus conſilio tam architectorum & aliorum artificum, quam prudentium virorum in monaſteriorum dimenſionibus expertorum accepto, primam eccleſiam ab Erlafrido ante ducentos annos conſtructam funditus præcepit deſtrui, & locum pro nouo templo ſecundum formam ſibi à peritis traditam reſtituendo purgari. Interea lapides de vicino monte quadratos & ligna cæteraque ad tantum opus neceſſaria magnis ſumptibus fecit adduci, & quicquid requirebatur ad nouum ædificium copioſiſſime præparari.

Wiltrudis comitiſſa deuota fœmina.

Wiltrudis comitiſſa oratio ad Comitem.

Vincit importunitas vbi patientia contemnitur.

Conſilium dant artifices de conſtructione noui monaſterij.

Vetus eccleſia deſtruitur.

Fundamenta noua eccleſiæ ponuntur.

MLX.

Anno dehinc altero, qui fuit Dominicæ natiuitatis 1060. indictione 13. vacante autem monaſterio 58. fundamenta huius eccleſiæ ſancti Aurelij, quam modo cernimus, facta ſunt. & in paucis annis monaſterij inſtauratio conſummata eſt, prout ſuo loco dicemus. Eodem anno in territorio Pariſienſi ferunt ſanguinem pluiſſe de cœlo in feſtiuitate

omnium

omnium ſanctorum ſuper populum tempore ſacrificij diuini miſſæ. Conradus etiã Spirenſis epiſcopus hoc anno obijt, cui Einhardus in pontificatu ſucceſſit.

Circa hæc tempora comes Euerardus & Ida comitiſſa monaſterium ordinis noſtri, quod Schafhauſen dicitur, conſtruxerunt in Sueuia, quod magnis prædijs & bonis cumularunt. Horum filius Vdo Treuirenſis archiepiſcopus fuit poſt Euerardum, de quo ſupra diximus. *Monaſteriũ Schafhauſen fundatur.*

Claruit his temporibus Marianus natione Scotus, primum monachus S. Pantaleonis Colonienſis, deinde Fuldenſis, ac poſtremo apud Moguntiam pro amore Chriſti recluſus, vir Deo deuotus & in ſcripturis diuinis ſtudioſus, qui ſcripſit ab origine mundi vſq; ad annum 1084. Chronicam ſuccinctam, annorum notatione pulchre interſectam, cuius lectio ad cognitionem temporum ſatis vtilis & iucunda eſſe poterit ſtudioſis. *Marianus Scotus monach. chronographus.*

MLXIIII.

Anno Domini 1064. qui monaſterio vacante 52. indictione 12. ſanctus Cunno, quẽ Imperator ad eccleſiam Treuerorum miſerat pro ſuſcipiendis inſignijs archiepiſcopatus tum vacantis, martyrizatus eſt per Theodoricum comitem, propterea quod ſine populi electione conſtitutus eſſet à rege, tertioque die de monte præcipitatus, ad Dominum migrauit. Sepultus in monaſterio Doleienſi noſtri ordinis, multis ſignis mox clareſcere cœpit. Comes poſtea pœnitentiam acturus, pro ſcelere commiſſo Hieroſolymam perrexit, & ibi vitam finiuit. Cæteri omnes conſentanei ſceleris, mala morte breui conſumpti perierunt. Huic ſucceſſit Vdo filius Euerardi comitis, de quo iam antea diximus. Eodem quoque anno Siphridis archiepiſcopus Moguntinus, Guntherus epiſcopus Bambergenſis, Otto Ratiſponenſis epiſcopus, & Wilhelmus epiſcopus Traiectenſis, cum alijs multis, vltra quam ſeptem millibus Hieroſolymam orationis & deuotionis cauſſa pergentes vix duo millia redierunt. *Cunno occiditur.* *Archiepiſcopus Moguntinus Hieroſolymam cum 7000. viſitat.*

Hoc etiam anno Wormatienſe antiſtite Arnulpho viro pontificalis modeſtiæ & ſanctitatis mortuo, Adelbero monachus ſancti Galli noſtri ordinis frater Rudolphi ducis ſucceſſit, vno pede omnino debilis, vir per omnia ſpectaculo dignus. Erat enim fortitudinis magnæ, edacitatis nimiæ, craſſitudinis tantæ, quæ aſpicientibus horrorem magis incuteret, quam admirationem. *Adelbero epiſc. Wormatienſis.*

Claruit his temporibus Wilramus, ex ſcholaſtico Bambergenſi monachus Fuldenſis, & tandem ex monacho abbas cœnobij Mersburgenſis, vir tam in diuinis ſcripturis, quam in ſecularibus literis non infime doctus, qui in Pariſienſi gymnaſio philoſophiam multis annis glorioſe docuerat. Scripſit inter cætera ingenij ſui opuſcula ſuper Cantica canticorum tres libellos metro & proſa diſtinctos. Alia quoque nonnulla ſcripſit nobis necdum viſa. *Wilramus abbas Merſburgenſis.*

Bernardus quoque monachus Corbeienſis noſtri ordinis ijſdem temporibus in Saxonia claruit, vir in ſcripturis tam diuinis quam ſecularibus admodum eruditus, metro exercitatus & proſa, qui publicæ ſcholæ monachorum in eodem cœnobio multis annis præfuit, & diſcipulos complures poſt ſe doctos reliquit. Edidit non contemnendæ lectionis opuſcula, quorum alibi fecimus mentionem. *Bernardus monachus Corbeienſis.*

Guntherus quoque monachus cœnobij S. Amandi ordinis noſtri, hæc tempora docendo & ſcribendo varia illuſtrauit. Vitam & paſſionem S. Cyriaci martyris metro deſcripſit non ineleganti, cum multis alijs quæ ad nos necdum peruenerunt. *Guntherus monachus S. Amandi.*

Theodericus quoque abbas ſancti Trudonis noſtri ordinis doctiſſimus, & tam in ſecularibus literis quam in diuinis ſcripturis ad plenum imbutus, ſcripſit eleganti carmine vitam Trudonis, ſancti quoque Bauonis, S. Reinoldi, & complurium aliorum. *Theodericus abbas S. Trudonis.*

Claruit etiam his temporibus S. Arnulphus monachus cœnobij B. Medardi Sueſſionenſis, qui ob amorem ſolitudinis & vitæ contemplatiuæ per plures annos in incluſorio ſtetit: deinde abbas eiuſdem monaſterij ac poſtremo Sueſſionenſis parochiæ epiſcopus factus, multos verbo & exemplo ad morem cœleſtis patriæ incitauit. Hic ad confirmandam inter Flandrenſes pacem, venit in Flandriam, ibique moriturum ſe prædixit, & fundato cœnobio monachorum noſtri ordinis in eccleſia & honore S. Petri mortuus eſt, & ibidem ſepultus 18. calend. Decemb. *S. Arnulphus.*

Sanctus quoque Maurilius ex monacho cœnobij Fiſcauienſis noſtri ordinis archiepiſcopus Rotomagenſis poſt depoſitionem Malgerij his temporibus clarus habetur, vir multarum virtutum decore ornatus, charitatis abſtinentiæque cultor inſignis, de cuius ſancta conuerſatione præcelſa laudum præconia feruntur. *Maurilius ex abbate Epiſcopus.*

His temporibus S. Anno Colonienſis archiepiſcopus conſtruxit monaſterium or-

Monaſteriũ in Grafſchafft conſtruitur.

dinis noſtri in Weſtphalia, quod in lingua illius gentis *Greſchafft* appellatur, in quo poſuit abbatem & monachos qui ſecundum regulam viuerent, quos neceſſarijs omnibus prouidit. Tertium quoque ordinis noſtri monaſterium ſanctus archiepiſcopus Anno fundauit in finibus Sclauorum quod Saluedia nominatur, in quo etiam monachos regulæ ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti cum abbate poſuit, quos prædijs & donationibus multis cumulauit.

Fundatio monaſterij Salued.

Ioannes.

His temporibus venit quidam monachus ex Hibernia ordinis noſtri, qui dicebatur Ioannes, in territorium Meckelnburg in Saxonia, prædicans incolis verbum Dei, quem propter zelum fidei & infatigabilem euangelizandi conſtantiam Romanus pontifex gentibus illis præfecit epiſcopum, qui tandem pro fide & iuſtitia martyrio coronatus, ad Dominum migrauit.

Hermannus ex monacho epiſcopus Bambergenſis.

Hermannus quoque ex monacho cœnobij ſanctæ Felicitatis in Schvvarrzach, non longe ab Herbipoli noſtri ordinis his diebus poſt obitum Guntheri epiſcopi Bãbergenſis, in locum eius ſucceſſit. Sunt qui ſcribant Hermannum hunc, vicedominũ fuiſſe Moguntinum, & amicorum precibus ac precio epiſcopatum coemiſſe, poſtea vero pœnitentia ductum intraſſe monaſterium.

QVANDO ET VNDE PRIMI MONACHI AD HIRſaugiam, in hac ſecunda fundatione ſiue inſtauratione aduenerint.

INTEREA dum opus inceptum in fundatione templi S. Aurelij pontificis noui per comitem Adelbertum continuaretur, ſanctæ mulieri omnis mora nimium videbatur prolixa, quippe quæ & animum mariti remiſſum inconſtantemque non ignorabat, & cũ necdum in diuino timore ſatis fundatum de facili à ſancto propoſito reflecti poſſe ſciebat. Vnde ſagaci vſa conſilio conſummationem monaſterij non duxit expectandam, ne forte mors impedimenta quælibet interponeret, ſi aut eam priuſquam perficeretur opus aut comitem rapuiſſet. Mouit ergo vxor deuota maritum, ac tandem perſuaſit, vt monachos non expectato conſummationis termino, qui adhuc longe videbatur abeſſe, introduceret: cum quorum conſilio perficeret, quod in conſtruendis manſionibus & cellis monaſticis nondum eſſet conſummatum. Dedit ergo comes perſuadenti fœminæ conſenſum, & vnde monachi adducerentur, qui ſecundum regulam monaſticam inculpate viuerent, habere conſilium. Erat autem in illo tempore monaſterium ſolitariorum, quod ab antiquo (ſicut longe retro diximus) Ad eremitas dicebatur, in Nigra ſylua, bonæ opinionis & regulam conuerſationis monachorum inibi degentium, præ cæteris Sueuiæ monaſterijs laudatum, cuius famæ boni odoris gloria inducti, comes & comitiſſa monachos, ſi poſſent impetrare, petere decreuerunt. Miſſa itaque ad ipſius cœnobij abbatem legatione comes Adelbertus rogat, ſibi monachos vita & conuerſatione præcipuos mitti, qui monaſterium à ſe fundatum ſub regula S. patris Benedicti poſſideant. Miſſi ſunt ergo de monaſterio prædicto fratres cum Friderico venerabili viro, quem ſibi præfecerunt abbatem.

Comitis Adelberti inconſtantia.

Wiltrudis comitiſſæ vtile conſilium.

Bona fama monaſterij ad Eremitas.

De monaſterio Solitarienſi fratres adueniunt.

MLXV.

Monaſteriũ inhabitare incipiunt.

Veneruntque ad Hirſaugiam, anno Dominicæ natiuitatis 1065. indictione 3. pridie nonarum Decemb. à deſolatione primi monaſterij 63. à fundatione autem prima 227. anno. Quos vt vidit deuota Chriſti famula Wiltrudis comitiſſa, cum incredibili gaudio ſuſcepit, diſpoſitiſque omnibus quæ ad ſuſtentationem ſeruorum Dei videbantur neceſſaria, monaſterium eis vna cum comite marito conſentiens in poſſeſſionem ſempiternã tradidit. Sed cum Fridericus abbas & fratres dicerent traditionem hanc nequaquam ſufficere, niſi coram epiſcopo in facie ſanctæ matris eccleſiæ, vocatis ad hoc teſtibus idoneis vt moribus bonis, ita & generis nobilitate præſtantibus ſecundum conſuetudinem ordinis fuerit confirmata, diſplicuit quidem comiti, quippe qui monaſterium & monachos in ſuam cupiebat redigere poteſtatem. Diſſimulans autem exteriori apparatu mentem quam gerebat, reſpondit, ſe conſummato opere facturum omnia quæ ratio poſtularet. At vero de poſſeſſionibus quas tam ipſe quam progenitores ſui de monaſterio dudum violenter rapuerant, cum reſtituiſſet aliquas ad vſum fratrum, plures reſeruauit, & forſitan nec illas quidem reſtituiſſet, niſi religioſæ coniugis importunitate fuiſſet nimia ſuperatus. Verum poſt obitum Friderici abbatis cum reuerendiſſimus abbas Wilhelmus regimini monaſterij fuiſſet prælatus, puritate & ſimplicitate ſua columbina comitis aſtutiam & meram cœnobij huius libertatem, tam à ſummo Pontifice, quam ab Imperatore cum conſen-

Comitis verſutia mala contra fratres.

Abbas Wilhelmus libertatem cœnobij impetrauit.

conſenſu Adelberti comitis impetrauit, quemadmodum ſuo in loco plenius dicemus. Poſtea vero quam fratres in poſſeſſionem monaſterij, necdum conſummati fuerunt admiſſi, cœperunt diligentiſſime operam dare, vt eccleſia quantocius perficeretur, ſperantes ſe tunc rerum quoq; temporalium neceſſariam prouiſionem iuxta pollicitum ſaluatoris noſtri in Euangelio, diuique patris monachorum in regula ſine dubio aſſequi, cum ante omnia in exhibitione ſeruitutis Dei omnipotentis debitum præmiſerint famulatū. Erant autem fratres numero duodecim, quorum feruorem & deuotionem cum S. fœmina Wiltrudis comitiſſa vidiſſet, omni qua potuit virtute ſatagebat apud maritū, ne quid ad conſummationem tam ſancti operis deeſſe contingeret. Vnde ſuam munificentiam in fratres, & pietatem in Deum, multis beneficijs oſtendit: & quæcunque ad ſuſtentationē ſeruorum Domini intellexiſſet neceſſaria, nunc manifeſte, nunc etiam occulte liberaliter impendit. Et licet fratres vna cum artificibus, quos comes impenſis ſuis conduxerat, incepto fortiter ac diligenter inſtarent operi, non tamen illud tam cito ad perfectionem optatam perducere potueruut. Per annos namq; decem ferme conſummata fuit eccleſia, vna cum cæteris quibuſdam habitaculis neceſſarijs, ad conuerſationem monachorum. Anno ſiquidem dominicæ natiuitatis 1060. ſicut antea prædiximus, noua eccleſia veteri præcedente anno depoſita, iactis fundamentis ſaxeis inchoata eſt, & tandem anno 1070. perfecta, & ſicut poſtea dicemus anno ſeptuageſimoprimo per epiſcopum Spirenſem Henricum conſecrata. Annis itaque decem in conſtructione monaſterij laboratum eſt. Abbas autem Fridericus conſummationem eccleſiæ, cum cæteris manſionibus monaſterij, tametſi manum indefeſſam operi apponeret, videre non potuit: quia poſt triennium falſis accuſationibus quorundam circumuentus, ſicut dicemus, depoſitus ab officio dignitatis fuit, & non multo poſt obijt. Huius autem fundationis & monaſterij dedicationem, traditionem & libertatem, quamuis in hoc loco ſecundum narrationis ordinem, priuſquam abbatis Friderici geſta ſcribenda ſumamus, exponere deberemus: quia tamen poſt eius mortem ſub abbate Wilhelmo contigerunt, ad ipſius quoque tempora duximus reſeruandas.

Numerus fratrum in principio monaſterij.

In decem annis eccleſia S. Aurelij fuit perfecta.

Fridericus abbas non vidit loci perfectionē.

Ordinem hiſtoria auctor rationa tranſponit.

DE FRIDERICO, XI. HIRSAVGIENSIS MONASTERII ABBAte qui præfuit annis III. & moribus eius, ac geſtis illius temporis.

FRATRIBVS itaque monachis de cœnobio eremitarum in Hirſaugiam comite Adelberto petente venientibus, quemadmodum iam diximus, numero duodecim in abbatem primum huius inſtaurationis prælatus eſt Fridericus, qui ab origine fundationis monaſterij Hirſaugienſis abbas vndecimus fuit. Electus autem fuit anno Domini 1065. indictione 3. anno poſteaquam vacauerat abbatia tertio & ſexageſimo, ordinatus ab Einhardo Spirenſi epiſcopo, & præfuit annis 3. menſibus 8. de cuius vita & conuerſatione, quantum ad huius rationem operis pertinet, pauca ſunt à nobis præmittenda. Fridericus itaque abbas, de quo nobis ſermo eſt, natus fuit ex parentibus ingenuis, de gente Sueuorum antiqua familia, ſecundum ſeculi huius nobilitatem non infimus, à quibus in iuuentute ad diſcendum literas poſitus, ſatis quantum ætas illi permiſit, in diſcendo cum tempore profecit. Poſtea vero quam ſapere & intelligere aliquantulum cœpit, ad Deum ſe non ſine mentis feruore, in puero quidem admirabili conuertit, & in monaſterio eremitarum, apud cellam videlicet S. Meinradi, manſionem inter monachos, parentum adiutus ſuffragio petijt & impetrauit. Ex hinc tempus omne in exercitijs monaſticis & diſciplina regulari ſatis quiete non paucis annis exegit, nulli moleſtus, nullique oneroſus, ſed ante faciem tuam in ſimplicitate ambulans, parum de mundi huius ratione cogitabat. Lectioni namque diuinarum ſcripturarum & internæ compunctioni à iuuentute deditus ac magiſtrorum ſolicitudine & prouidentia probe inſtitutus, veluti conſuetudine quadam introducta didicit, cum mundo nullum prorſus habere commercium. Erant nempe illo tempore monachi in ſæpe dicto monaſterio regularem vitam ac puritatem coram Deo & hominibus ſine querela optimam ducentes, qui pueros & iuuenes, quos in ſui conſortium ſuſcepiſſent, verbo & exemplo non ſolum in ſcientia ſcripturarum, ſed etiam in moribus, ad compunctionis internæ deuotionem imbuebant. Quibus exercitijs Fridericus pene ab infantia maiorum cohortatione & exemplis inſtructus, viam ſimplicitatis virtuoſæ quam ſemel didicit, vſque ad mortem inuiolabiliter cuſtodiuit. Poſt multos vero annos, cum Adelbertus comes de Caluue (ſicut diximus) monachos & abbatem ex Solitarieñſium cœtu ſupplex expeteret, nullus tū Friderico melior occurrit,

Fridericus fit abbas huius monaſterij.

Vita & conuerſatio Friderici abbatis.

Quomodo monachus factus.

Lectioni deditus mundana non curauit.

Laus monachorum Solitarienſium.

Diſpoſitio & forma corporis Friderici abbatis.

Quibus fuerit deditus exercitiis Friderici.

Pius in pauperes ſemper fuit.

Commendatur abbas Fridericus quod pacificus erat.

Humilitas interior & exterior.

quippe qui non modo verbis, ſed etiam exemplis corda ſubditorum ad contemptum mundi & amorem cœleſtium fortius omnibus poſſe inflammare videretur. Erat enim diſpoſitione corporis non ſecus ac mentis quadam maieſtate dignitatis reuerendus, ſtatura mediocris, qui non multum breuis nec longus nimium haberetur, in facie corpulentus & plenus, fortis & robuſtus, nec tamen craſſus nimium, capillis nigris caniſque hinc inde reſperſis, & nulla caluicie depilatus. Qui quum nomen & dignitatem paſtoralis curæ ſuſcepiſſet, aut nihil aut parum prioris ſanctæ inſtitutionis omiſit, ſed in orationibus, lectionibus ſcripturarum, meditationibuſque ſanctis & internorum contemplationi vacans die ac nocte ſecularium negotiorum occupationes facile non admiſit. Vagos quoque de monaſterio diſcurſus non amabat, vigilijs & ieiunijs corpus ſuum pro Dei amore indeſinenter aſſiciens, hoſtiam Domino ſe viuam & immaculatam offerre ſatagebat. Ad pauperes multum erat miſericors, quos vt potuiſſet pro Dei amore aliquantulum eſurientes reficere, ſæpius ieiunus remanens ſibi competentia cibaria impertiuit egenis. Vbicunque enim offendiſſet pauperem, mox ſine dilatione (quantum potuit) illius inopiæ tam in amictu quam in victu ſubueniebat. Nam ſecundum nomen ſuum in omnibus erat pacificus, mitis, dulcis, & quietus, plenus charitate Dei & dilectione fraterna, inceſſu grauis, eloquio dulcis, & pulchra morum grauitate ornatus. Adeo vero coram Deo ſe humiliare didicerat, vt etiam in exteriori conuerſatione nitor quidam gratiæ ſpiritualis relucens, internam cordis humilitatem palam cunctis oſtenderet. Inter ſcriptores namque reliquos, quod officium apud veteres monachos erat valde communiter in vſu, locum tenere cum fratribus non erubuit, in quo ſe per vices ab oratione vacans vtiliter occuparet. In habitu ſuo nihil differebat à monachis ſubditis, qui eo tempore omni vtilitate & extremitate iuxta regulam contenti ſubtus cucullis, deſuper vero cappis vtebantur. In hac itaque humilitate & innocentia vitam ſuam Fridericus abbas diligenter cuſtodiens, prauorum temeritatem tamen non potuit euadere, quæ bonis viris ab initio mundi ſemper fuit infeſta, ſed vſque adeo iniurijs malorum patuit, vt tandem ab officio dignitatis ſuæ (ſicut dicemus poſtea) fuerit iniuſtiſſime depoſitus.

MLXVI.

Siphridus archiepiſcopus Maguntinus.

Rex Angliæ interficitur.

Sacerdotes occiduntur.

Anno Friderici abbatis primo Sifridus Archiepiſcopus Moguntinus de partibus tranſmarinis redijt, deque ſeptem millibus quos ſecum abduxerat, vix duo millia reduxit.

Eodem anno regnum Angliæ per Wilhelmum Nortmannorum baſtardum miſerabiliter affligitur, cuius regem Araldum interficiens pro eo regnauit. Qui mox pene omnes eiuſdem regni pontifices miſit in exilium, nobiles & principes interfecit, mediocres in ſeruitutem militibus dedit, vxores indigenarum aduenis ſuis matrimonio copulauit, & in ciuitate Eboracenſe pluſquam centum ſupra mille ſacerdotes crudeliter occidit. In feſtis etiam paſchalibus hoc ipſo anno cometes per quatuordecim ferme noctes in cœlo apparuit.

MLXVII.

Epiſcopus Spirenſis.

Marbodus ex monacho epiſcopus.

Anno Friderici Abbatis 2. qui fuit Dominicæ natiuitatis 1067. indictione 5. obiit Einhardus epiſcopus Spirenſis, cui Henricus ſucceſſit canonicus Goſlarienſis, tantæ dignitatis vir, dum per ætatem maturus, & non tam electione cleri aut populi ad hanc profectus, quam indulgentia regis, cui in puerili ætate fuerat familiariſſime aſſentatus.

Claruit hoc tempore Marbodus ex monacho epiſcopus Redenſis, vir in diuinis ſcripturis doctus & ſecularium literarum non ignarus, metro exercitatus & proſa, qui multa ingenii ſui monumenta poſteris reliquit, & inter cætera ſcripſit inſigne opus in Cantica canticorum, paſſionem quoque ſanctorum Thebeorum martyrum & vitam complurium aliorum ſanctorum eleganti carmine deſcripſit.

MLXVIII.

Murmur fratrum contra Fridericum exoritur.

Interpretatio monachorum praua.

Exclamatio

Anno autem ſequente qui fuit Dominicæ natiuitatis 1068. cum abbas Fridericus iuxta morem & conſuetudinem ſuam rebus diuinis totus eſſet intentus, lectioni, meditationi, orationique & contemplationi deditus, fratribuſque ſuis quos ipſe ſibi conſtituerat rerum omnium monaſterij diſponendarum, in externis œconomos nimiam in agendis permitteret libertatem, cœperunt cum diabolo inſtigante contemnere, & quomodo ipſum à dignitate ſua deijcerent, conſilium habere. Spiritualis namque vitæ tranquillitatem, qua ille vehementer ſe occupare ſolebat, non religioni ſed inertiæ ſuæ adſcribebant, ipſumque ignauum & rerum temporalium inexpertum irridebant, quippe qui ad eorum commodum & vtilitatem in externis, nihil penitus prouidere aut poſſe aut velle videretur. *O quid non præſumit cæca prauorum ambitio, quæ præſentibus nequiter inhians memoriam futurorum*

turorum non admittit. Virum omni honore dignum monachi penitus indigni non ſolum non venerantur, ſed etiam perſequentes deſpiciunt, & eum quem ſummo honore ab vltimis etiam terræ finibus, ſi ita opportunitas requireret, vocare ad ſe debuerat, repellere à ſe & abijcere turpiter nō formidant. Comitem Adelbertum principes factionis monachi prorſus Deo & hominibus ingrati, adeunt: Fridericum abbatem ſuum inertem ignauumque non ſatis prouide accuſatum deferunt, & quam inutilis ſit monaſterio alijs atque alijs verbis mendaciter confingunt. Et quidem facile animum comitis viro ſancto & innocenti reddunt auerſum, vtpote qui mundanis rebus aſſuetus nihil minus quam internæ conuerſationis quietem cogitabat. Erat etiam comes abbati iam pridem non mediocriter infenſus, propterea quod conſulentibus idipſum quoque monachis, liberius quam illi erat in mente, traditionem monaſterij pontificali roborandam auctoritate exigere tentaſſet. Vnde fratrum accuſationes contra Fridericum abbatem libenter admiſit, & mox abbatiali cum honore priuaſſet, niſi vxoris deuotiſſimæ conſilio fuiſſet aliquandiu prohibitus. Sed nec ad eum cauſa accuſationis delata videbatur ſufficiens, pro qua abbas deponeretur: non quod iuſtitiæ rationem in hoc attenderet, ſed ne apud homines leuitatis argueretur, ſi ad tam leuem querelam monachorum, hominem alioquin bonæ apud omnes famæ & opinionis, à prælatura remouiſſet. Interea dum hæc agerentur, Fridericus abbas ſanctæ ſimplicitatis amator, more ſuo cœleſtibus intentus diſciplinis, earum machinationum quæ parabantur in ſuum exitium penitus ignarus, dolos & fraudes ſuorum non aduertit. Cum autem cernerent accuſatores iniqui, ſe hac via non poſſe proficere, vt ſanctum virum omnino deijcerent, alium modum inuenerunt. Conſilio namque diabolo ſuggerente inter ſe habito, crimen fornicationis paſtori ſuo morbidæ oues imponunt, vt eum quem vincere non poterant, iniuria ſuperarent. Hac fama delata ad comitem, non examinauit cauſam ſecundum regulam æquitatis, non fecit produci teſtes à ſuſpicione iniquitatis, ſed violentiam viri præpoſuit, eoſque teſtes admiſit contra innoxium, quos accuſatores in cauſa ad ſe non pertinente habuerat. Depoſuit ergo virum ſanctum & innocentem iudex præſumptuoſus, quem accuſatum quidem nouerat, non confeſſum, non legitimo teſtimonio conuictum. *Et quamuis ad laicum non pertineat ratio huiuſmodi actionis*, præſumpſit tamen ambitio quod voluit iudicantis, cui tempus fauere videbatur in obſequium ſceleris. quo præſul erat ſecularis & iuuenis & puer, nomen regis ſine regimine portabat. Depoſitus autem per violentiam comitis abbas Fridericus, illatam contumeliā pro Dei amore patientiſſime tulit, & nihil paſſus, in omni patientia & manſuetudine inter alios pacifice vixit, nullique moleſtus in aliquo fuit, neque vicem iniurijs rependit, quamuis non paucas quotidie ab infirmioribus irriſiones ſuſtineret. Qui cum locum iræ dare potuiſſet, noluit: ſed cum his qui oderant pacem, pacificus & tranquillus omni tempore permanſit. Sed omnipotens Deus iuſte iudicans, patientiam pauperis non deſpexit in finem, quoniam quem tribulati innocenter permiſerat, quam iniuſte fuerit depoſitus, breui poſtea reuelauit. Doli namque machinatio patuit, aperta eſt iniquitas, fraus quoque detecta, & innocentia viri omnibus facta eſt manifeſta. Nullam enim cauſſam deponendi eum legitimam habuerunt, ſed inuidia obcæcati æmuli crimen fornicationis in eum mendaciter compoſuerunt, ſicut poſtea manifeſte apparuit. Enimuero quum vir Dei eſſet homo humilis & quietus, minuſque intenderet rebus & actionibus mundanis, ſeque in auctoritate paſtoralis ſeueritatis nequaquam ſubditis reddidiſſet formidabilem, cœperunt eum contemnere & habere exoſum, ipſum tanquam inutilem de abbatia cogitauerunt eijcere. *Non eſt malitia ſupra malitiam clauſtralium peruerſorum, qui nullum facinus abhorrentes, audent omne quod liuor ſuggeſſerit.* Depoſitus autem fuit anno Dominicæ natiuitatis milleſimo ſexageſimo octauo, indictione autem 6. anno regiminis abbatialis aſſumpti tertio cōpleto & menſib. ferme 8. Manſit igitur inter æmulos ſuos (vt diximus) vir humilis, quietus, nulli grauis, nulli oneroſus, ſed internæ compunctioni deditus, dies noctéſque in oratione Domini conſummauit. Interea adueniens abbas monaſterij ſancti Nazarij Lauriſſenſis, cum innocentis viri deiectionem cognouiſſet, cuius vitam & mores ſanctiſſimos dudum antea nouerat, ingemuit: quem inter lupos velut agnum diutius manere non ſuſtinens, ex magna cum pietate ſecum abduxit, & in monte ſancti archangeli Michaelis, qui Ebernisberg dicitur, collocauit, ac de neceſſarijs quam diu vixit copioſa miſeratione prouidit. In eodem vero monte vſque ad mortem permanſit, orationibus cæteriſque piæ conuerſationis ſtudijs intentus, tantoque liberius contemplationi & quieti mentis dedit operam, quanto ab omni cura & tumultu ſecularium occupationum fuerat remotus. Denique non multis poſtea annis euolutis Domino vocante

Abbas apud Comitem accuſatur inertiæ.

Quare fuerat Comes abbati indignatus.

Accuſatio nō erat ſufficiens.

Crimen fornicationis abbati imponunt.

Fridericus abbas deponitur iniuſte.

Quam patienter tulerit iniurias ſibi factas.

Monachorum malitia peruenit in lucem.

Quando ſit depoſitus ab officio dignitatis.

Abbas in Lorſch Fridericum ſecum abduxit.

Vitam religioſam continuauit.

F

Catenam portauit ad nudam carnem.
Signa cœlitus ad ſepulchrum eius facta ſunt.

infirmari cœpit & ſancto in pace fine quieuit. Quo mortuo catena ferrea ad nudam carnem eius inuenta eſt, quam multis annis creditur non ſine dolore, quod cicatrices carnibus infixæ monſtrare poterant, in occulto portaſſe. Sepultus eſt in eodem loco non ſine opinione ſanctitatis, ſuper cuius tumulum nocturnis horis lumina emiſſa, vt multi teſtabantur, viſa ſunt, & ſigna diuinitus oſtenſa. Et is quidem abbatis Friderici exitus fuit, cuius animam cœli gaudijs introductam confidimus, quæ Chriſtum totis ſemper viſceribus in carne poſita amauit, pro cuius amore multa patienter ſuſtinuit.

DE WILHELMO HVIVS MONASTERII ABBATE DVODECIMO, *qui præfuit annis viginti duobus, & de geſtis per eum, atque ſanctiſſima conuerſatione eius.*

Conſilium de paſtore eligendo.

POST depoſitionem deuotiſſimi viri abbatis Friderici, non parua inter fratres concertatio fuit ſuborta, quis in locum eius idoneus ſubſtitueretur, qui & verbo & exemplo paſtorem ſe vtilem ouibus exhiberet, & prouiſionem temporalium rerum (*ſine cuius adminiculo religio ſubſiſtere nequit*) nõ negligeret. Verebantur enim violentiam Comitis, quoniã cuius auxilio Fridericum à dignitate ſua depoſuerant, eius iram ſi contra ſucceſſorem eadem præſumerent, non inconſulte metuebant.

Wilhelmus monachus.

Erat eo tempore in cœnobio ſancti Hemerani Ratiſbonæ, monachus quidam Wilhelmus nomine, vir multum doctus & religioſus, quem quidam ex fratribus notum antea viderant, reliqui famam bonæ conuerſationis eius ſatis celebrem ſæpe audiuerant.

Omnes in Wilhelmum conſentiunt abſentem.
Legatio mittitur ad Ratiſbonam pro Wilhelmo.
Wilhelmus venit ad Hirſaug.

Igitur poſt longos inter ſe habitos tractatus, tandem ſapienti diuinitus inſpirati conſilio, vſu concordi vnanimitate concluſerunt, non ſe alium electuros quam monachũ præfatum Wilhelmum, quem ſcripturis optime imbutum, & ſanctis moribus adornatum, ſciebant futurum non inutilem eſſe paſtorem. Mittunt ergo duos ex ſe, cum legatione Comitis Adelberti, ad monaſterium Sancti Hemerani Ratiſbonam, qui nomine omnium, Wilhelmum ſibi dari in Abbatem poſtularent. Nuncii Ratiſbonam veniunt, legationem ſuam Abbati & conuentui (quemadmodum iuſſi fuerant) exponunt. Wilhelmum animarum ſuarum paſtorem expetunt, & (ſuis neceſſitatibus oſtenſis) impetrant. Qui Wilhelmus dum fratrum Hirſaugienſium voluntatem cognouiſſet, non in ſuperbiam ſe extulit, ſed ieiunijs & orationibus cauſſam omnino Domino commendauit. Imperio vero ſenioris ſui compulſus, poſt dies paucos, cum fratribus qui miſſi fuerant, ad peregrinationem ſe contulit, & comitante Domino ad Hirſaugienſe monaſterium venit. Magno fratrum gaudio ſuſceptus eſt, & mox in abbatem, conſenſu omnium qui aderant, electus. Cognita vero depoſitione anteceſſoris ſui iniqua, grauiter tulit, exhortariq; Comitem, vt virum innoxium, dignitati priſtinæ reſtitueret, cœpit. Quem vt obſtinatum in ſua temeritate conſpiceret, redire ad monaſterium ſuum vnde venerat, cogitauit. Hoc fratribus quum innotuiſſet, prouoluti pedibus eius humillime orant, ne deſolatos tam miſere deſerat, ipſum Diuino examini clamant futurum grauiter obnoxium, ſi paſtore orbatos, lupis ſuo receſſu permitteret patere deuorandos. Quumque maximis eum precibus obuoluunt, ægre tandem impetrant, vt maneat. Qui nec ordinari ab epiſcopo voluit, nec in loco Abbatis ſtare, aut reſidere, quamdiu Fridericum anteceſſorem ſuum, in hac vita cognouit eſſe ſuperſtitem. Quo, non poſt multos menſes, ad Dominum migrante, ſuæ tãdem ordinationi conſenſit. Verum non prius conſentire voluit, quam monaſterium omnimodo traderetur libertati. Aduocati namq; Comites, monaſterium in ius ſuum penitus redegerant, & nullam oblati libertatem, iuxta tenorem primæ fundationis liberrime permittere volebant.

Renuit ordinari anteceſſore ſuo viuente.

Nõ vult aſſumere monaſterium niſi liberatum.

Comes Wilhelmũ dolo circumuenit.

Videns ergo Comes Adelbertus Wilhelmi abbatis conſtantiam, quod monaſterij regimini ſe nequaquam intromittere vellet, niſi manus ipſe deponeret, & locum perpetua libertate condonaret: ſimulauit ſe in omnibus obtemperaturum, quæcunque ad huiuſce rei negocium neceſſaria præuideret. Ad inſtantiam itaque eius, Comes Adelbertus perrexit cum eo ad curiam Regiam, literas præ ſe ſimulare ferentes, libertatem cœnobij aſtutia ſeculari falſas compoſuit: quas muniri ſigillo regio impetrauit, Wilhelmo columbina ſimplicitate reuerendo nihil tale penitus ſuſpicante. Verum poſt annos quinq; dolũ intelligens, per Dei miſericordiam euicit: quemadmodum ſuo loco per ordinẽ dicemus. Sanctus igitur & innocens quum eſſet Wilhelmus, verax atque fidelis, omnes ex ſuis virtutibus metiens, monaſterium à ſeruitute iam credens exemptum ordinari in Abbatem conſenſit.

MLXIX.

MLXIX.

Anno igitur Dominicæ natiuitatis milleſimo ſexageſimo nono, indictione autem ſeptima, in die ſancto Aſcenſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ fuit quarto nonas Iunij, monaſterio necdum conſummato, Wilhelmus abbas conſtitutus eſt: & in præſentia multorum nobilium tam clericorum, quam laicorum, ab Henricho Nemetenſi Epiſcopo iuxta morem ordinatus, atque in ſedem Abbatiæ, non abſque flumine lachrymarum collocatus. Præfuit autem in magna religione & ſanctitate per annos duos & viginti: in quibus ſtatum & conditionem huius monaſterij, tam in perſonis, quam in rebus temporalibus mirifice dilatauit. Natus eſt in Bauaria honeſtis parentibus procreatus, à quibus omnipotenti Deo in pueritia ſua fuit à pijſſimis parentibus oblatus in prædicto monaſterio ſancti martyris Hamerani Ratisbonenſi, vbi tam moribus ad puritatem regulæ, quam eruditione literarum vſque adeo cum tempore & diligentia profecit, vt ne dicam in monaſterio, ſed ne in altero quidem, ſua ætate habuerit parem. Ingenium eius ſubtiliſſimum, & in omni ſcientia tam humana, quam Diuina, eruditum fuit: quemadmodũ ſua præclara volumina oſtendunt, quæ & monachus & demum Abbas edidit, quæ ſi quis diligenter cum intellectu reuoluerit, quanto intellectus acumine præditus fuerit, ſciet. A pueritia enim ſua (vt diximus) in monaſterio conſtitutus, omne illud tempus quod ex horis regularibus & cæteris laboribus monaſticis ſupereſſe potuit, aut orationi impendit, aut ſtudio bonarum literarum. Nemo illum in cœnobio vel extra, vnquam vidit ocioſum: ſemper aliquo ſpirituali, vel certe literali fuit intentione occupatus. In his artibus, quas vocant Liberales, eruditiſſimus fuit, vt ſuos etiam longe vinceret præceptores. Erat enim Philoſophus acutiſſimus, & in diſputationibus adeo ſubtilis, vt à nemine penitus vinceretur. In Muſica ſingulari doctrina fulgebat: quippe in laudibus Sanctorum, qui cantus plures dulci modulamine compoſuit. Porro in Mathematica & Aſtronomia, in Arithmetica & in arte Calculatoria tam eruditus fuit, vt quum in omnibus haberetur doctiſſimus, his quaſi ſingulariter ſcientijs operam nauaſſe videretur. Quid autem ediderit, obiter indicabimus. Scripſit enim de Muſica, de Compoſitione monocordi, de Aſtrolabio & eius compoſitione, de Compoſitione quoque horologij, de Correctione Pſalterij, & de Ratione Computi Eccleſiaſtici. Ipſe quoque in ſacris Scripturis ſtudioſiſſimus fuit, in quarum lectione dulce contubernium omni quoad vixit tempore, habere conſueuit. Erat vir per omnia dignus honore, cuius etiam diſpoſitio corporis quendam reuerentiæ cultum ab intuentibus exigebat. Statura ſiquidem procerus, in anteriori corporis parte caluus, pilos in reliquo raros habebat, faciem cerulei mixti albedine coloris, pulchram aliquantulumque productam; manuumque digitos pulchra longitudine ſubtiles, ac totum corpus debita proportione ad virtutem fuerat ordinatum. Vox illi grandis atque virilis erat, qualis cum naturali quodam ornatu verborum, optimum quenque oratorem facere conſueuit. Vnde in exhortando multum valuit, ita vt dulcedine vocis, & quadam auctoritate ſermonis modeſtiſſime præſtans, animos auditorum in ſua videretur habere poteſtate, dum quicquid dicere voluiſſet, admirabili facilitate pulchritudineque auditoribus potuit perſuadere. In corrigendis vero delinquentibus, & ſi aliquantulum videbatur ſeuerus, mira tamen prudentia & diſcretione vtebatur, tantaque ſagacitate morbos animarum diſcernere & curare nouerat, quanta nullus medicorum corporum ægritudines ſanare potuiſſet. Summa in Deum charitate feruebat, pro cuius amore nullis laboribus, nulliſque parcebat expenſis, quibus vel Dei honorem vel proximorum ſalutem operari potuiſſet. Corpus ſuum ieiunijs, vigilijſque pene continuis pro Chriſti amore macerabat, tantiſq; lachrymis ſanctæ compunctionis ſe mactabat in ſacrificium laudis, vt eum lumen oculorum cito amiſſurum crediddiſſes. Iucundus erat in conuerſatione fraterna, non diſſolutus, ineratque ei cum grauitate paſtorali dulcis affabilitas, qua cunctos in ſui fauorem facile attraxit. Tantæ vero humilitatis extitit, vt non ſolum doceri ab inferioribus in his quæ neſcire forſitan videretur, ſed etiam corrigi multoties non ſit dedignatus. Fratres ſuos & in Chriſto filios mirabili dilectionis affectu fouebat, ſingulorumque cauſas & neceſſitudines, non ſecus quam animam ſuam curare ſtudebat. Nullus vnquam ſuorum quantumlibet triſtis vel tentatus, ad eum gratia conſolationis acceſſit, qui non dulcedine verborum eius abiret magnifice conſolatus. Summæ in pauperes clementiæ fuit: omneſque infirmos, egenos, debileſque, quos reperit paterno fouebat affectu, vſque adeo vt ſe veſtimentis multoties ſpoliaret ſuis, quibus nuditatem alicuius pauperis operiret. Multa enim pauperibus & hoſpitibus larga manu diſtribuit, &

Wilhelmus ordinatur abbas ab epiſcopo Spirenſi.

Præfuit annis 22.

Wilhelmi elogium, & vita.

In pueritia ſua factus eſt monachus Ratiſbonæ.

Doctiſſimus in omni ſcientia fuit.

Nunquam viſus eſt ocioſus.

In ſeptem artibus liberalibus fuit eruditiſſimus.

Opuſcula quæ poſt ſe reliquit.

Qualitas & diſpoſitio corporis Wilhelmi.

In perſuadendo fuit efficaciſſimus.

De caſtigatione corporis ſui & compunctione.

Magno fratres affectu dilexerat ſemper.

Miſericors in pauperes fuit.

tamen in omnibus curam fratrum non neglexit. In ea contentione, quæ inter ſummum pontificem Gregorium ſeptimum & Henricum regem quartum, in multarum periculum animarum vertebatur, nulla potuit ratione induci, vt his qui vicarium Chriſti impugnabant, vel in minimo conſentiret.

Cum eccleſia ſenſit Rom.

Nec ſolum partes Apoſtolici defendere & obſeruare voluit, ſed etiam quoſcunque potuit verbo & exemplo publice & priuatim non aduertens indignationem malignantium, ad eius obedientiam reduxit.

Neminem à conuerſione monaſtica repulit.

Magnæ fuit charitatis magnus amator, vt neminem Deo ſeruire volentem repelleret, non paupertatem, non imperitiam perſonarum attendit, ſed omnes ad obſequium Creatoris venientes, nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, doctos & indoctos, ſine generis aut gentis diſcrimine admiſit.

Singularitatem in cibo & potu non amauit.

In victu & amictu nec curioſus fuit, nec ſuperfluus, mediocritatem in omnibus amauit. In menſa nunquam cibarijs aut poculis vti ſingularibus conſenſit, ſed mox vt quippiam talium fuiſſet ei appoſitum, infirmioribus diſtribui præcepit. Omnem notam ſingularitatis in exteriori conuerſatione fugiendam monacho ex regula docebat, qui tamen in conuerſatione interiori laudabiliter multum ſingularis erat.

In compunctione ſingularitatem amauit.

Nam in compunctione cordis, in deuotione mentis, & in feruore diuini amoris multum fuit ſingularis, adeo vt ſe in quotidiano lachrymarum & orationum ſacrificio totum mactaret Domino, cuius tam ſancta, tam innocens, tamque religioſa vitæ puritas extitit, vt ſignis & miraculis magnificis comprobata, omnipotenti Domino gratiſſimam fuiſſe non poſſit dubitari.

Multi ad eum nobiles viri cōfluebant.

Denique cum fama religioſæ conuerſationis eius, quæ diu latere non potuit, ſe per Germaniam & Galliam longe lateque diffunderet, cœperunt multi nobiles & diuites huius ſeculi magnæque dignitatis & eruditionis viri certatim ad eum confluere, & ſe ſub eius magiſterio diuino ſeruitio humiliter mancipare. Ex his complures in ſeculo abundantes, multa de paterna hæreditate ſua ſecum ad monaſterium pro ſuſtentatione fratrum, & redituum neceſſariorum comparatione attulerunt.

Confidentia in Deū magna ſemper fuit.

Magnam in omnipotentis Dei pietatem omnibus diebus vitæ ſuæ fiduciam habebat, ſeque talem in ſanctitate morum erga Dominum exhibuit, quod in nulla vnquam ab eo neceſſitate derelictus fuit.

Prouiſio diuinitus & miraculoſa.

Quadam namque die cum fratres quibus curam rerum temporalium commiſerat, maxima & ineuitabili neceſſitate conſtricti quinque argenti libras in communem rei domeſticæ vtilitatem conuertendas, à pio paſtore nullum habente denarium penitus exigerent, conſolari eos verbis dulciſſimis cœpit, dicens de miſericordia Dei nullatenus eſſe deſperandum. At illi nimia neceſſitate oppreſſi conſolationis verba non aduertunt. Surgens itaque de medio fratrum abbas reuerendiſſimus deprecaturus Dominum pro inſtante ſuorum neceſſitate egreditur, cui mox ignotus quiſpiam occurrens memoratum pondus argenti in manus tradidit, & ilico receſſit. Multa ſunt per virum Dei Wilhelmum facta miracula, quæ cum in hiſtoria vitæ ipſius habeantur latiſſime deſcripta, à nobis ſuperflue denuo ſciberentur.

Claudum curat obuiū in ponte.

Claudum duobus ſe baculis ſuſtentantem in ponte circa monaſterium S. Aurelij habens obuium, priſtinæ ſanitati inuocato Chriſti nomine reſtituit. In nemore quippiam acturus operis multos homines ex panibus paucis magna fide in Chriſtum ſurſum erectus ſatiauit.

Cōtractum ſanat brachium.

Gebhardi monachi, qui poſt mortem viro Dei ad cœlos tranſlato in abbatia monaſterij ſucceſſit, toto corpore contracti miſertus, dextri ſanitatem brachij, quo ſe ipſum in edendo iuuare poſſet, precibus ad Dominū præmiſſis impetrauit.

Furtum reuelat.

Appoſitum ſibi ex furto piſcem quodam tempore, nullo inſtructus humanæ reuelationis indicio, ſed prophetico ſpiritu intus edoctus reſpuit, & manifeſtato ſcelere coquos dure ſatis reprehendit.

Vinum auget.

Vas quoque per negligentiam miniſtrorum fuſo in terram vino, penitus vacuum ſolo iuſſu (vt ita dicam) ipſo etiam neſciente, optimo rurſus vino plenum ſubito repertum eſt, quod pauperibus ſtatim diſtribui præcepit.

Capturam fratri piſciū dat.

Exemplo denique ſummi paſtoris Ieſu Chriſti de miſericordia Dei ſecurus, fratrem die tota fruſtra in piſcando laborantem, confiſum de pietate ſaluatoris denuo exire laxareque in capturam rete ſuum iuſſit, & magnæ quantitatis lucios octo primo tractu frater cœpit. Cōtinuo pater ſanctus pauperes inuitat ad conuiuium, cum quibus donum manducaret diuinitus oblatum.

Annonam quoq; multiplicat.

Cum tempore famis pauperes larga reficeret manu, & exhauſta frumētis promptuaria iam prorſus apparerent vacua, Chriſti ſeruus Wilhelmus opera pietatis nequaquā propterea minuit, & ecce theca frumentaria, quæ veſperi diligenter reuiſa inuēta eſt vacua, mane denuo per fratres luſtrata frumentis plena fuit reperta. Sed his narrādis cur inſiſtam miraculis, cum omniū miraculorū maximum ſit ipſius inſtauratio monaſtici ordinis & diſciplinæ regularis, cuius nec dū feci mentionem?

Wilhelmus ordinē monaſticum reformauit.

Ipſe nanq; eſt, qui ordinem noſtrum in omnibus pene Teuthonici regni prouincijs miſere collapſum reformare ſtuduit, & in multis etiam cœnobijs mirifice reformauit. Monachos enim quoſcunq; potuit verbo

verbo & exemplo ad obſeruantiam regularis diſciplinæ feruentiſſimo, ſpiritus S. ardore ſuccenſus, reuocauit, & ſummo ſtudio priſtinum illum feruorem ſpiritus, quo ſancti patres noſtri Benedictus, Maurus, Placidus, Columbanus, Gallus, Ægidius, Gregorius, Bonifacius, Lullus, & cæteri pene innumerabiles olim feruebant in Deum, ad monachos ſui temporis reducere mirum in modum cupiebat. Enimuero ſeptem ordinis noſtri cœnobia in diuerſis prouincijs partim per ſe in perſona propria, partim vero per ſuos monachos atque diſcipulos à fundamentis erigens, pro Dei honore conſtruxit.

Septem cœnobia fundauit.

Ex his primum fuit cella S. Gregorij quæ Richenbach dicitur, de cuius fundatione inferius loquemur latius.

Richenbach.

Secundum eſt monaſterium ſancti Gregorij martyris in Nigra ſylua Conſtantienſis diœceſis, in quo poſuit monachos de ſuo conuentu Hirſaugienſi viros probatos & in omni religione clariſſimos.

Cœnobium, S. Gregorij martyris.

Quibus in abbatem præfecit Henricum diſcipulum ſuum & monachum huius cœnobij, virum ſpectatæ religionis, qui verbo & exemplo ſubditos ſuos ad contemptum præſentium & amorem futurorum animauit. Tertiũ vero in Bauaria fundauit in honorem S. Martini epiſcopi, vbi etiam de ſuo cõuentu monachos & abbatem poſuit, qui proculdubio ſub patre ſanctiſſimo regularibus inſtituti diſciplinis nõ poterant eſſe niſi religioſiſſimi, maxime cum ad nouas plantationes non infirmiorem quoſq;, ſed meliores quos habuiſſet monachos mittere prudentiſſima conſideratione pater Deo plenus conſueuerit.

Cœnobium S. Martini in Bauaria.

Quartum fundauit in Thuringia cœnobium, in ciuitate Erphordenſi in honorem ſanctorum Apoſtolorum Chriſti Petri & Pauli, in quo ſimiliter fratres de conuentu ſuo Hirſaugienſi poſuit, ipſumque cœnobium & fratres Giſelberto ex monacho Hirſaugienſi eo tempore abbati, in Reinhartzbronna regendum & procurandum quouſque eis de abbate prouideret, commendauit.

Cœnobium S. Petri in Erfurd.

Verum cum fratres, qui hodie monaſterium ipſum Erphordienſe inhabitant, regem Francorum Dagobertum fundatorem ſuum fuiſſe dicant, poterit nos forſan aliquis falſitatis arguere, quod abbatem Hirſaugienſem Wilhelmum fundatorem eius audemus appellare. Idcirco teſtem veritatis hiſtoriam vitæ ipſius in medium producimus, in qua manifeſte habentur, quæ nos de hac re locuti ſumus. Nec diſceptationem aduertimus, quoniam ſi primus fundator Dagobertus extitit, Wilhelmus non primus, ſed poſt ruinam prioris cœnobij fundator ſecundus fuit.

Opinionem refert fratrum Erphordienſium.

Quintum vero monaſterium ordinis ſui pater ſanctus in honorem beatiſſimæ Dei genitricis & virginis Mariæ, ad Duplicem aquam de nouo conſtruxit, in quo monachos & rectorem ex ſuo conuentu viros vita & conuerſatione venerabiles collocauit.

Cœnobium fundauit ad duplicem aquam.

Sextum in villa quadam, quæ Wielheim vocata eſt, ſeruorum Dei cœnobium poſuit, quod poſtea tamen in montem S. Petri commutatum fuit, ad quod ſimiliter monachos & paſtorem dedit.

Cœnobium ſextum.

Septimum vero ordinis noſtri monaſterium fundauit in prouincia Charentinorum, quod Lauenſe dicitur, ad quod fratres de ſuo conuentu miſit viros probatæ conuerſationis, quibus Wetzilonem monachum venerabilem præfecit abbatem.

Cœnobium fundauit in Charentia.

Multa inſuper ordinis noſtri monaſteria in diuerſis Germaniæ prouincijs nimia vetuſtatę pene collapſa, in priſtinum ſtatum reformauit, & nonnulla ab aliis incepta, nec tamen conſummata, continuando perfecit.

Cœnobia reſtaurauit antiqua.

Porro monachos & abbates de ſuo conuentu ad multa cœnobia tam nouiter in diuerſis locis fundata, quam etiam ad puritatem regulæ inſtaurata & reformata deſtinauit, quorum mentionem, quantum ad notitiam memoriæ noſtræ peruenerunt, in ſequentibus faciemus. Erat enim vir magnarum virtutum, & magnæ apud omnes æſtimationis, qui cum ſimplicitate columbina prudentiam ſerpentis poſſidebat, & propterea paſtorem ſe fratrum ſuorum, non ſolum in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalibus idoneum & vtilem exhibebat.

Simplex fuit & prudens.

Singularem quoque lucrandi animas gratiam à Domino cui fideliter ſeruiuit, accepit, per quam multos & pene innumerabiles ad Chriſti obſequium homines perduxit. Nam cum Adelbertus comes monaſterij Hirſaugienſis inſtaurator, pro quindecim monachis duntaxat ſtipendia prouidiſſet, ſanctus pater Wilhelmus omnipotentis miſericordia ſibi cooperante, per oblationes fidelium & fratrum numerum mirabiliter auxit, & omnibus neceſſaria prouidit.

Comes Adelbertus in paucis dotauit monaſterium.

Centum nanq; & quinquaginta monachos ſub ſua diſciplina quotidie Dominum laudantes habuit, quibus neceſſaria vitæ corporalis & ſpiritualis, iuxta regulã patris noſtri ſanctiſſimi Benedicti frugaliter procurauit.

Wilhelmus perſonas & ſtipendia auxit.

Supra hunc monachorum numerum habebat & alios fratres barbatos complures, quos vſitato nos vocabulo Conuerſos appellamus, qui laboribus manuum inſiſtentes, temporalium curam ſecundum mandata ſeniorum agerent, & monachis cõtẽplationi & orationi ſemper deditis corporũ neceſſaria prouiderent. Ferunt deniq; hunc reuerendiſſimũ patrem Wilhelmum conuerſorum huiuſcemodi vſum in Germaniç cœnobijs primum vel inſtituiſſe, vel potius abolitum re-

Conuerſorum conſuetudinem primus inuenit.

nouaſſe,quam ſolum in primæua monachorum cõuerſatione olim nouimus celebrem. O quam pulchrum fuerat in illo tempore conuerſationi tot Dei famulorum intereſſe, qui vnanimes ſpiritu & voluntate concordes in domo Dei ambulabant cum conſenſu, quorum & ſi corporalis habitatio fuerit in præſenti ſeculo, mens tamen & deſiderium verſabantur in cœlo. His pater ſanctus decreta ſanctæ regulæ conformia, pro pleniori inſtitutione morum & mentium edidit, quæ miſſis fratribus ad Cluniacum, vt illorum cõſuetudines diſcerent ac reportarent, in vno volumine varia & pulchra diſtinctione compilauit. Harum conſuetudinum codex in multis hodie cœnobijs habetur, teſtis priſcæ religionis & ſanctitatis monachorum Hirſaugienſium, licet per nouarum conſtitutionum Bursfeldenſium editionem, pene ab vſu videatur abolitus. Libet autem fratrum conuerſorum inſtitutionem à S. Wilhelmo abbate ſapienter factam paucis perſtringere, vt ſciat poſteritas quanta ſollicitudine, diligentia & ſtudio ſalutem ſuam fratres huius monaſterij ſub paſtore pijſſimo quæſierint. Ad nocturnas vigilias omnes cum ſumma feſtinatione & reuerentia in eccleſiam conuenire, ſuas orationes deuotiſſime dicere, omniaque cum ſilentio agere ſingulis noctibus ſolebant. Et quia diuinis laboribus operibuſque deputati fuerunt, ne grauarentur ſupra vires nimia prolixitate vigiliarum, breuiter eis matutinæ cantabantur, quibus expletis licebat ad ſtratum redire volentibus, aut ſi maluiſſent in eccleſia remanere, quouſque nocturni complerentur à monachis in choro. Mane ſingulis diebus ſummo miſſam omnes audiebant, qua finita conueniebant ad capitulum culparum, vbi pro commiſſis negligentijs ſe proclamantes pœnitentiam à magiſtro condignã accipiebant. Deinde ſi cui placebat, confitebatur culpas ſuas ſacerdoti, vt diem ferventiori Dei in amore alacritate perficeret. Poſt hęc vnuſquiſque ad opus ſibi pergebat iniunctum, laborantque omnes cum incredibili feruore charitatis, non ſecus quam ſi omnibus neceſſaria prouidere ſuis laboribus ſinguli tenerentur.

Conſtitutiones monaſticas edidit nouas. Qualis fuerit Conuerſorum vita eo tempore. Ad nocturnos omnes conſurgunt. Miſſam quotidie audiunt & capitulum. Laboribus manuum diligentiſſime intendunt.

Habebant enim ſinguli intra vel extra monaſterium iniuncta ſibi officia, quæ tam fideliter, diligenter & honeſte adminiſtrabant, ac ſi diuinitus præcepta extitiſſent. Summa inter eos feruebat mentis in Deum deuotio, tantaque inter ſe charitate & amore fraterno in vnitate ſpiritus erant coniuncti, vt nulla turbatio nullaque diſplicentia, pacem & tranquillitatem eorum vnquam infirmauerit. In communi viuebant omnes, abdicationem omnis proprietatis tam ſtricte inuiolabiliterque cuſtodientes, vt nihil penitus vel ſe vel mundum ſentire putarentur. Ad obedientiam ſeniorum erant promptiſſimi, alacres ſemper & voluntarij: ad omnia quæcunque illi mandare voluiſſent, non ſolum in leuibus & quotidianis actionibus, ſed etiã in grauioribus, & his quæ ſecundum æſtimationem humanam impoſſibilia viderentur. Inter quos non ſolum contentiones & iurgia nulla erãt, ſed nec verbum otioſum quidem aut riſum prouocans ab aliquo eorum poterat audiri. Singulis quatuordecim diebus in Dominica, feſtis quoque maioribus, & in viam dirigendi, qui ante Dominicam non reuerterentur, ſinguli communicantes corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cum maxima reuerentia & deuotione ſumpſerunt. Ad completorium ſingulis diebus conuerſi omnes vna cum monachis vniuerſis ad eccleſiam conuenerunt, quo finito cum ſummo ſilentio iuxta præceptum regulæ ad cellas ſuas euntes, parumperque compunctioni vacantes, ad lectos dormitum ſe reponebant, quo ſtatutis horis ad nocturnos poſſent conſurgere. In omnibus deniq; exercitijs ſpiritualibus, quæ hominem clauſtralem perficiunt, & ad morem cœleſtis patriæ incendunt, tam ſtudioſe, tam deuote, tamq; feruentes vitam ſuam inſtituerunt, vt ſolo tempore quidem poſteriores, moribus autem & obſeruantia diſciplinæ regularis antiquiſſimus illis in eremo Ægypt. monachis pares omnino coram Deo & hominibus haberentur. Sed nunc tandem ad hiſtoriæ narrationem reuertamur, quia non opus eſt vitam & mores viri ſanctiſſimi huic operi noſtro per ordinem inſerere, quæ conſcriptæ in ſpeciali volumine continetur. Cum itaque Friderico quondam paſtore fratrum importunitate per comitem abdicato Wilhelmus reuerendiſſimus abbas, tandem poſt multa impedimenta fuiſſet ordinatus, nec monaſterij fundatio completa fuerat, nec donatio neceſſaria per ipſum comitem, per conſuetudinem temporis legitime confirmata.

Summa deuotio & charitas in eis feruebat. Ad omnem obediẽtiam erant promptiſſimi. Verba nulla inter eos otioſa non contentio. Communicatio corporis Chriſti. Ad completorium accurrunt omnes. In omni cõuerſatione erant ſanctiſſimi. Ad hiſtoriã fit regreſſio.

DE CONSECRATIONE NOVÆ BASILICÆ S. AVRELII, *dotatione, manumiſſione & libertate monaſterii, quam Wilhelmus procurauit.*

Inſtat Wilhelmus vt eccleſia perficiatur.

CVM igitur eccleſia monaſterij needum fuiſſet conſummata, quando Wilhelmus ad Hirſaugiam venit quemadmodum antea diximus, neque dotatio per comitem Adelber-

Adelbertum facta, communitione neceſſaria confirmata, ſanctus pater vna cum fratribus ſuis: quorum tum paruus adhuc erat numerus, ſumma cura, diligentia & ſtudio monendo, promouendo & cooperando cœpit inſtanter agere, quatenus opus inceptum quãtocius compleretur. Cum autem diligentiſſime inſtarent operi cœpto, Adelberto comite & deuotiſſima coniuge prębentibus impenſas, non minus quoque in circuitu fidelibus nobilibus & ignobilibus largitione eleemoſynarum ſuarum cõcurrentibus, breui totum ædificium fuit conſummatum.

Eccleſia perfecta eſt cum monaſterio.

MLXXI.

Anno nanque Dominicæ natiuitatis 1071. indictione 9. ſtructura eccleſiæ ante decennium ferme inchoata, per Dei auxilium conſummata eſt, vna cum reliquis habitaculis monachorum eodem tempore inchoatis. Eodem itaque anno, qui fuit Wilhelmi abbatis annus ſecundus, pridie nonarum Septembrium, eadem eccleſia dedicata per Henricum epiſcopum Nemetenſem ordinarium, in cuius parochia monaſterium eſt cõſtructum, Adelberto comite eiuſque vxore deuotiſſima Wiltrudi atq; Wilhelmo abbate petentibus.

Eccleſia conſecratur per epiſcopum Sperenſem.

His igitur factis cum amator veritatis Wilhelmus monaſterium omnimodæ libertati iuxta promiſſionem comitis traditum æſtimaret, nihilque ſuſpicaretur fraudis, lætus in Domino, propoſitum ſuum, iuxta regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti exequitur. At vero paucis annis tranſactis deuotiſſima Chriſti famula Wiltrudis comitiſſa audiens ex marito quam doloſe & fraudulẽter ſanctũ virum in literarum imperialium pro monaſterij libertate datarum circumuenerit, quã ſecretiſſime hoc ipſum abbati Wilhelmo reuelare curauit, ſi quo modo reſtringere doloſi fraudes poſſet, admonens, & nouas literas prioribus cancellatis ſuper libertate monaſterij extrahere, ſeque daturam nõ ſegniter operam, vt conſentiente viro nullus filiorum contrarium ſe poneret.

Fraus comitis ſancto innoteſcit abbati per Comitiſſam.

Quanta cum triſtitia & amaritudine vir ſanctus fraudem non ſibi tantum, ſed Deo factam ingemuerit, nõ facile dixerim, quippe qui iam comitis animum non rectum erga cœnobium fore manifeſte didicerat, ex quo in ſeruitutem denuo redacto ſeruorum Dei habitaculo, nihil aliud quam cito cultus monaſtici inſtare videretur euerſio.

Wilhelmus amaro fit animo ex hoc.

Sed cum deceptum ſe miſerabiliter cerneret, nullumque apud homines remedium inueniret, videreturq; turpiſſimum poſt ordinationem epiſcopi locum & fratres deſerere, nec minus graue cum periculo regularis diſciplinæ fruſtra ſub tyrannica ſeruitute ad poſteritatis commodum velle laborare, ad Deum tota ſe mentis deuotione conuertit, & quod obtinere per homines ab homine fraudulento ſe poſſe deſperauerat, facile per Dei miſericordiam recepturum ſe ſciebat.

Deum adiutorem inuocat abbas Wilhelmus.

Et ecce omnipotens qui preces & lachrymas pauperum ſuorum non deſpicit, tantis comitem ſubito aduerſitatibus intus à ſuis filijs & propinquis, foris ab extraneis tribulari prouida diſpenſatione permiſit, ita vt omni humano penitus conſilio & auxilio deſtitutus, nihil aliud quam extremam rerum & vitæ deſperationem cogitaret.

Comiti tribulatio immittitur.

Admonitus tandem vxoris deuotiſſimæ conſilio, virorum ſpiritualium ſuffragia requirit, qui non aliter euaſurum illum calamitates quas pateretur, viro (vt ita dicam) ore confirmabant, niſi monaſterium Hirſaugienſe quod iniuſte occupauerat, reſtitueret omnimodæ libertati.

Comes ſpiritualium quærit conſilia.

At ille nihil moratus omnia ſe facturum promiſit, vocatoque ad ſe reuerendiſſimo abbate Wilhelmo omnimodam libertatem monaſterij omniumq; ad ius monaſterij pertinentium abrogatis ac penitus cancellatis prioribus literis, in manus eius obtulit: omnique iuri aut proprietati ratione aduocationis vel alterius cuiuſque iuriſdictionis ſeu maioritatis pro ſe filijsque & hæredibus ſuis in perpetuum firma conteſtatione coram vxore, filijs & multis alijs renunciauit.

Comes monaſterio in perpetuum renunciat.

Deinde præcepit abbati, quatenus literas vel per ſe vel per quoſcunque alios ſuper hac ipſa perpetua libertate monaſterij conficeret, quacunque forma & tenore, ſibi melius videretur expedire, ſe quando vellet cum eo ad regiam præſentiam ſine mora iturum, & omnia quæ ad huiuſce rei pertinerent confirmationem ſine dolo fideliter eſſe facturum.

Comes abbatem literas conficere iubet vt vult.

Itaque poſt paucos dies abbas Wilhelmus gratias Deo peragens debitas, formam literarum cum conſilio prudentum virorum pro libertate perpetua concepit, vadensque cum Adelberto regem perſonaliter adijt, & paginam teſtamentariam quam cõceperat, ſigilli regalis munimine in manus ipſius regis Henrici quarti obtulit corroborandam.

Abbas & Comes pergunt ad regem.

Et quia totius libertatis, & dotationis vel (vt proprie dicamus) reſtitutionis monaſterij Hirſaugienſis per ſæpe dictum comitem factæ, in eiſdem literis plenius dignoſcitur ſumma contineri, non erit inutile ſi formam ipſius inſtrumenti regalis de verbo ad verbum huic operi noſtro fideliter inſeramus.

Rex confirmat teſtamentum comitis.

PAGINA TESTAMENTARIA LIBERTATIS.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Henricus diuina fauente clementia Rex, omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium, præſentium ſcilicet ac futurorum cognoſcat induſtria, quod in regno noſtro regulare quoddam monaſterium ſitum eſt, in prouincia ſcilicet quæ dicitur Teuthonica Francia, in epiſcopatu Nemetenſi, in pago Wernigau dicto, in comitatu Ingersheim, in ſylua quæ dicitur Nigra, iuxta fluuium qui dicitur Nagaltha, quod Hirſaugia, ſiue S. Aurelii cella nuncupatur, vbi & idem ſanctus corpore requieſcit: quod tempore Ludouici pij regis, in honore S. Petri & Aurelij epiſcopi conſtructum honorifice & Deo dicatum fuit ab Erlafrido quodam nobili ſenatore & religioſo, & à Nottingo filio eius reuerendiſſimo Vercellenſi epiſcopo, aliiſque parentibus Adelberti comitis de caſtello Caluue, ſed deinceps à poſteris eorum diſſipatum eſt. Nunc autem idem comes Adelbertus inſtinctu Dei tactus, necnon coniugis ſuæ Wiltrudis crebris precibus adhortatus, monaſterium ipſum iam reſtaurauit, & quæ aliquandiu inibi defecit, vitam monachicam reparauit, & prædia quæ illuc antiquitus à parentibus ſuis tradita ſunt, ſed partim à poſteris eorum inuaſa, partim & à ſe ipſo quaſi iure hæreditario poſſeſſa ſunt, reddidit, & inſuper de proprijs tot ac tantas prædiorum illuc impenſas, contradidit, quo ſeruitium Dei nunc à quindecim fratribus ſub regula S. Benedicti inibi procurandis gratia Dei peragi & ſtabiliri poſſit, coniuge ipſius prænominata, filijs Brunone, Adelberto, Gotfrido, & filiabus Vta & Irmingarde ſibi in hoc & in omnibus his inſtitutis conſentaneis, & inprimis ipſum ſcilicet locum Hirſaugiam, cum omnibus nunc in præſentiarum illuc collatis iuſtitiis legitimis & pertinentiis prædiorum, ſeu quarumcunque rerum ex toto ſuper altare S. Aurelij reddidit, delegauit & contradidit Domino Deo, ſanctæ Mariæ, ſancto Petro Apoſtolo, S. Aurelio epiſcopo & S. Benedicto in poteſtatem & proprietatem, & prædicti monaſterii abbati nomine Wilhelmo, eiusque ſucceſſoribus in diſpoſitionem liberam cellæque neceſſariam, fratribusque Deo ſub regula monaſtica inibi ſeruituris ad vtilitatem. Et ne vnquam à poſteris ſimiliter vt à parentibus ſuis, Dei ſeruitium deinceps illic deſtrui poſſit, prudēter prorſus decreuit & inſtituit eandem cellam cum omnibus ſuis pertinentiis nunc collatis & dehinc deferendis ab hac die & deinceps omnino non ſubdi, nec ſubeſſe iugo alicuius terrenæ perſonæ vel poteſtatis, niſi ſolius abbatis dominationi, ordinationi & poteſtati, & ſic totius libertatis iure & priuilegio eam adamplianit, & ob regni cæleſtis hæreditatem in Chriſto omnimodis ſtabiliter ſublimauit. Dehinc omni poteſtate, ſeruitio, iure, & proprietate prædicti monaſterii, ipſe cum coniuge, filiis & filiabus ſupradictis ſeſe omnino fideliter abdicauit. Sed hoc totum reuera felix negociator prudenter effecit, primum ob ſpem ac præmium vitæ æternæ, ob remiſſionem peccatorum, ob ſalutem corporum, & ſempiternam requiem animarum, & ob quotidianam memoriam ſui ipſius, coniugis ſuæ prænominatæ filiorum & filiarum ſuarum, necnon omnium parentum, poſterorum, conſanguineorum, amicorumque ſuorum & omnium ad curā ſuā pertinentium. Ob memoriam quoque regū, epiſcoporum, principum, & omnium prædictæ cellæ ſtatum & honorem diligentium ac defendentium & omnium Chriſti fidelium. Et quod prout poſſe ſuberit cunctis Chriſti pauperibus beneficium ſemper illic pateſiat receptaculum. Ad hæc etiam vt fratres cœnobii ipſius nunc inibi congregati, adhucque in Chriſto congregandi, tutius ac liberius Domino Deo in ſanctæ profeſſionis ſecuritate ſeruire poſſint, huiusmodi libertatis eos munere dotauit. Vt quandocunque patre ſuo ſpirituali orbati fuerint, ipſi habeant liberam poteſtatem ſecundum regulam S. Benedicti inter ſe vel vndecunque vbi opus fuerit abbatem ſibi non ſolum eligendi, ſed etiam conſtituendi. Quem cum fratres regulariter elegerint, dehinc vt ſolet, ad conſtituendum eum in chorum monaſterii conueniant, & vna clero aduocato populoque in ſanctuario præſentibus, decanus vel quicunq; prior ſit loci ipſius, accipiat virgam regiminis de altari ſancti Aurelii & abſque omni prorſus contradictione tradat in manum ipſius, quem tota fratrum congregatio ſibi elegerat. Hic ſubinde canonice abbas ordinatus, ſine alicuius perſonæ dominatione & impedimento ſuſceptum miniſterium ſuum pro poſſe & ſcire ſuis impleat, ſolique Deo ſecundum ordinem ſuum liber ſeruiat, liberamque omnium rerum ſibi commiſſarum in Chriſto deponendarum intus & foris poteſtatem habeat. Qui niſi forte præter neceſſitatem monaſterii & communem fratrum vtilitatem ſacrilegus, quod abſit, licentioſe & ſeculariter abuti præſumpſerit inſtituta libertate, familia, bonis, rebuſue ſanctuarii, & ob id fratrū præmonitiones contemnens ad ſuam ſuorumue priuatam cupiditatem & libitum temere ea diſſipauerit, vel ſi beneficia quibuslibet perſonis niſi neceſſariis monaſterii ipſius ſeruitoribus præſtiterit. Aut ſi regibus, epiſcopis, ſeu quibuſcunque perſonis conſentaneus annuerit, ſi forte libertatem monaſterii peruertere, ſibique locum ſanctum ſubiicere attentauerit, ſiue aliquod ſeruitii ſtatutum inde fieri ſibi exegerint, mox poſteri comitis prædicti cum ſuffragio fratrum, aduocati, cleri, totiusque familiæ, & omnium bonorum hominum rite à fratribus hunc accuſatum, iuſteque ab eis cōuictum, à dignitate ſua abiiciāt, præficiantque alium iuxta prædictam libertatem, & S. Benedicti regulam, quem fratres ſibi elegerint & abſque omni contradictione pro illo ſubſtituant. Concedit etiam comes prædictæ cellæ aduocatum aliquem de poſteris ſuis fieri, ſi tamen loci ipſius abbas cum conſilio fratrum talem inter eos inuenerit, qui ſicut ipſe comes nunc, non pro terreno commodo, ſed pro æterna mercede ſollicitus & ſtudioſus bona & con-

Francia Teutonica. Wernigau comitatus. Ingersheim. Nigra ſylua. Nagaltha. Erlafridus. Nottig Epiſcopus. Adelbertus comes. Wiltrudis. Spolium monaſterij, &c.

Cōſenſus filiorum. Donatio monaſterij & prædiorum ſuper altare S. Aurelij facta.

Libertatis omnimodæ priuilegium. Solus abbas eſt dominus monaſterij. Exemptio ab omni ſeruitute. Ob ſpem uitæ ſempiternæ.

Electio abbatis ad monachos pertinet.

Libertas cōſtituēdi abbatem penes fratres.

Si abbas monaſterij ſubſtantiam diſſipare cœperit.

Negat epiſcopis regibuſque aut cæteris ſeruitia.

Libertas cōſtituēdi aduocatū monaſterij.

& conſtitutam monaſterii libertatem & iuſtitiã defendere voluerit. Sin autem aptũ & vtilem aduocatũ vndecunq́, ſibi placuerit, eligant. Hic deniq́, abbate petente à rege accipiat bannũ legitimũ, & ter in anno ſi neceſſe fuerit, aut in ipſam cellã, aut vbicunq́, vel quãdo abbati placuerit inuitatus ab illo veniat, & ibi placitũ iuſſum pro cauſis & neceſſitatibus monaſterii rite peragat. Nullũ autẽ ſeruitiũ aliud, ius aut beneficiũ ſibi pro hoc concedi recognoſcat, niſi tertiũ bannũ & conſuetudinariam iuſtitiã & legẽ, q̃ cæteri aduocati in aliis liberis monaſteriis habent ſuper fures, proteruiã, & cenſuales, & cætera talia. Et in illis trium placitorum diebus in vnoquoq́, vnũ maltrum de frumento & vnũ friſcingum, & vnum ſiclũ de vino & cætera ad hæc pertinentia. Præterea item conſtituit, ꝙ niſi abbate volente & aduocante bona & loca monaſterii ſuis frequentiis temerariis, & ſine cauſa minime adeat vel cõtingat. Nec præſumptuoſus in eis placitum quodlibet vel pernoctandi licentiã habeat. Nec ſubaduocatum pro ſe faciat, nec omnino aliquam abſq́, ratione calumniam, perſuaſionem aut iniuriam monaſterio, abbati vel familiæ faciat. Si autem non vt aduocatus, ſed potius vt calumniator & peruaſor monaſterii fuerit, omnino poteſtatẽ habeat abbas cum conſilio fratrũ hunc reprobare, & alium ſibi vtiliorẽ vndecunq́, eligere. Conſtituit etiam & hoc comes præfatus, & nos ipſius petitione firmiter ſtatuimus, ꝙ ſi quiſpiam poſterorum ſuorum, vel quarumcunq́, homo perſonarum, vnam vineam, vnum manſum, vnum molendinum, vel ſaltem vnum mancipium, ſiue aliquid tale à ſupradicta cella temerarius iniuſte abſtulerit, vt noſtri noſtrorumq́, ſucceſſorum regia poteſtate coactus, tria auri talenta ad ærarium regis perſoluat, primitus reddito eccleſiæ quod inuaſerat. Si vero quislibet illorũ (ꝙ abſit) cortem vel aliquam villã inde violenter abalienauerit, ſiue manifeſtus inuaſor bonorũ ipſius cellæ extiterit, vel ſi hoc teſtamentũ traditionis & libertatis quocunq́, ingenio ſeu argumento legum ſecularium peruertere vel infringere tentauerit, centũ auri libras ad regiam item perſoluat camerã, & reddat primitus eccleſiæ, & ſecundũ leges item componat, ꝙ ablatũ fuerat, & ſic intentio illius omnino irrita fiat. Miniſtris quoq́, & familiæ ſanctuarii eandem concedit legem & ſeruitutem, quã cæteri in regno noſtro liberæ abbatiæ habent, vt tanto fideliores prælatis ſuis per omnia ſeruiant. Super hæc omnia comes ſæpe dictus Apoſtolicum priuilegium acquiſiuit & conſtituit, vt vnus aureus quem Byzantium dicimus, ſingulis annis Romam ad altare S. Petri ab abbate prædicti monaſterii in paſcha perſoluatur eo pacto, vt libertatis iſtius & traditionis ſtatuta tanto perennius inconuulſa amodo permaneant, & vt prædictum cœnobium, ſub Romanæ eccleſiæ Mundiburdio & maieſtate ſecurum ſemper ſtabiliatur & defendatur. Si forte quiſpiam regum, vel poſterorum eius, ſeu quarumcunq́, homo perſonarum (quod abſit) teſtamentũ hoc vllo ingenio infirmare vel infringere præſumpſerit, ſi autem id (quod abſit) à quolibet eorũ inſtigante diabolo fiet, obſecrat comes idem & omnino teſtificatur Apoſtolicum pontificem per Chriſtum & per S. Petrum Apoſtolum & S. Aurelium epiſcopum, & per omnes ſanctos Dei, & per tremendi iudicii diem, vt illum Dei & ſanctorum eius contemptorem & teſtamentariæ huius conſcriptionis deſtructorem niſi reſipuerit, tradat omnino ſatanæ, & anathematizet eũ, ac prophanet à conſortibus & filiis eccleſiæ ſanctæ Dei & hæredibus vitæ æternæ, vt & auferat Deus memoriam illius de terra viuentium, & deleat nomen eius de libro vitæ: & vt cum Dathan & Abiron, quos terra aperto ore deglutiuit, & viuos infernus abſorbuit, perennem incurrat damnationem. Et vt Herodis, Pilati & Iudæ ſocius factus in æternum diſcrucietur, & cum Sodomitis & Gomorris ignis & ſulphuris imbres hic experiatur, & Heliodori plagas & verbera hic perpetiatur, & Antiohi tormentis, vermibus ſcilicet ſcaturiens, & cum fœtore computreſcens miſerrime conteratur. Et niſi reſipiſcat, Petrum regni cœlorum archiclauigerum cum S. Aurelio & tota cœleſti militia portæ Paradiſi obſtitorem habeat in æternum. Prædia autẽ ſeu villæ ad prædictũ monaſterium antiquitus pertinentia, & ab eode comite nunc reddita, hæc ſunt. In primis ipſe locus Hirſaugia cum tribus villulis, Lutzenhart, Altburen, Nagalthart, Huſteten, Deckenphrum, & quæ ſita ſunt ad Gilſtein, Stambeim, cum villulis item tribus Summenhart, Lutzenhart, ad S. Candidum, ad Mettlingen, ad Meuchingen, ad Gretzingen, ad Muchlingen, ad Mereklingen, Tres hubæ, Gumpertzvviler dimidium. Hæc autem comes prædictus de ſuis ſuperaddidit prædictis, Ottenbrun, & quæ poſſidebat ad Wile, cum villulis binis Gretzenbach & Blanda & ad Biberbach, ad Bottẽnach, ad Thanbach, ad Walaheim, ad Duas hubas, & ſex iugera vinearum, ad Gũprechtzvviler dimidium, & eccleſiam ad Toffingen & ad Malſcha. Hæc ſcilicet prædia cum mancipiis ad prædicta loca pertinentibus reddidit & contradidit ad prædictum cœnobium, cum eccleſiis, fabricis, vinetis, agris, pratis, ſyluis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, piſcationibus, molendinis, exitibus, & redditibus, cultis & incultis, cum marchis & terminis legitimis. Statuta quoque & iura cenſoria cum omnimoda integritate legitimorum ſuorum & vtilitate & ſeruitiis, quæ vllo modo inde prouenire vel excogitari poterunt. Vt autem prædictæ traditionis & libertatis ſtatus, & omnia prædicta ſtatuta, ea ratione qua Deo & ſanctis eius deſtinata ſunt, ab hac die omni æuo in Chriſto rata & inconuulſa permaneant, hanc chartam teſtamentariam prædicti comitis rogatu, conſcribi manuq́, propria corroborantes ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus communiri. Data eſt 7. iduum Octobris, anno Dominicæ incarnationis 1075. indictione 13.

Officium ipſius aduocati.

Reſtrictio ipſius aduocati.

Si aduocatus monaſterium grauauerit.

Pœna regalis auferentium manſum.

Pœna regalis auferentium cortem villam.

Lex miniſtrorum & familiariũ monaſterij huius.

Aureus nũmus pro cẽſu dabitur S. Petro.

Conteſtatio Comitis ad ſummum Pontificem.

Imprecatio contra violantes hoc teſtamentum.

Reſtitutio ablatorum per Comitem facta.

Nomina villarum quas monaſterio reſtituit Comes. Et quas de nouo monaſterio dedit.

Ius omne, quod habuit Comes in his dedit.

Rex Henricus ſe fatetur ſubſcripſiſſe literis.

Abbas Wilhelmus ſtatuit ire Romam.

Huiuſmodi ergo tenoris chartam, reſtitutionis, traditionis, donationis, libertatis & immunitatis monaſterij ſui Hirſaugienſis reuerendiſſimus abbas Wilhelmus, manu & ſigillo regiæ maieſtatis munitam cum impetraſſet, gratias egit Deo, qui non deſerit in miſericordiam ſuam ſperantes, & vt roborata per regem, etiam per ſummum pontificem ipſa donatio firmata maiori ſtabilitate muniretur, conſulentibus idipſum amicis perſonaliter adire Romam ſtatuit, perpetuum libertatis priuilegium ab ipſo quoq; Chriſti vicario, ſecundum canonicas ſanctiones impetrare.

Comes Adelbertus viaticum ſuccurſit abbati.

Hoc ſancti viri propoſitum comes Adelbertus iam totus ad Deum conuerſus, non ſolum conſilio, ſed etiam auxilio promouit, conferens omnia quæ tantæ rei perficienda & impenſis viarum neceſſarias videbantur. Poſt dies igitur aliquot, ſanctus pater propoſitum iter arripuit, & protegente Domino ad ſedem apoſtolicam ſanus & incolumis peruenit.

Papa Gregorius VII.

Præſuit eo tempore ſacroſanctæ Romanæ vniuerſali eccleſiæ reuerendiſſimus papa Gregorius 7. Hildebrandus antea vocatus, qui ex abbate monaſterij S. Pauli extra vrbis mœnia noſtri ordinis, in papam fuerat aſſumptus: cultor & defenſor iuſtitiæ & libertatis eccleſiaſticæ omnium acerrimus. Ad quem perueniens abbas Wilhelmus honorifice & charitatiue ab eo ſuſceptus eſt, cognitiſq; aduentus ſui cauſis, libentiſſime omnia quæ poſtulauerat pro monaſterij libertate conceſſit.

Wilhelmus abbas honorifice à Papa ſuſceptus.

Papa concedit priuilegium.

In primis ipſum locũ Hirſaugiam, cum omnibus acquiſitis, & in futurum legitime acquirendis, perſonis, mancipijs, poſſeſſionibus præſentib⁹ & futuris, ſub protectione ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſuſcepit. Deinde priuilegium regale, cuius copiam præmiſimus authoritate apoſtolica confirmauit, tertio tale ſuper omnibus his priuilegium dedit.

PRIVILEGIVM GREGORII PAPÆ VII.

GREGORIVS epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Wilhelmo abbati monaſterii ſancti Aurelii, quod dicitur Hirſaugia, in epiſcopatu Spirenſi ſitum, eiuſque ſucceſſoribus in perpetuum. Cum omnium eccleſiæ filiorum ſaluti & ſecuritati ſancta fides Apoſtolica ex generali paſtoralis regiminis prouidentia cauere & conſulere debeat, tum vero alacrius & impenſius piæ intentionis & religioſæ deuotionis vota ſuſcipere ac ſalutifero affectu mancipare neceſſe eſt, vt gratanter bonorum ſtudiorum petitionibus occurrat, & quæ ad laudẽ & gloriam diuini nominis ſunt inſtituta, authoritatis ſuæ ſoliditate firmiter tenenda ſtabiliat. Vnde & nos dilecti filij noſtri Adelberti de Caluæ laudabili deſiderio congaudentes precibus eius ſanctæ ſedi Apoſtolicæ humiliter directis acquieſcere decreuimus, & religioſe poſtulata efficaciter conceſſimus, qui æternæ retributionis amore ſuccenſus in prædio ſuo quod dicitur Hirſaugia, monaſterium à progenitoribus ſuis antiquitus conſtructum, nuper amiſſa reſtituens venuſte reparauit, & in vſus fratrum inibi Deo ſeruientium pluribus poſſeſſionibus & redditibus adiectis & contraditis largius ampliauit. Quam ſuæ liberalitatis inſtitutionem, ne in poſterum vlla peruerſorum hominum audacia imminuere aut violare præſumat, Apoſtolicæ authoritatis priuilegio muniri & ſanctæ Romanæ eccleſiæ tuitione roborari, data annua aurei Byzantii penſione poſtulauit, illud profecto conſiderans, quia dum à ſanctæ matris eccleſiæ fidelibus, beatis Apoſtolis Petro & Paulo, honor & metus & obedientia exhibetur, quod eorum decreto & nomine ſolidatum & roboratum fuerit, nullius euerſoris illicita præſumptione quatiatur.

Comitis petitio exponitur.

Annuus aureus Bizantiorum cenſus S. Romanæ eccleſiæ dandus.

Confirmatio monaſterij & omnium bonorum.

Quamobrem idem præfatum monaſterium cum omnibus ſibi hoc tempore iuſte pertinentibus & legaliter collatis, & deinceps quarumcunque perſonarum authentica traditione conferendis ſub ſanctæ apoſtolicæ ſedis tutela & protectione generaliter amplectimur, & ſub alis beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, tibi fili Wilhelmo tuiſque ſucceſſoribus eliminata ac prohibita omnium infeſtantium inquietudine, libere & abſolute poſſidenda, & regulariter atque vtiliter ordinanda præſentis ſcripturæ teſtimonio confirmamus.

Libertatis quoque perpetua confirmatio Papæ.

Interdicitur omnibus iſtorum violatio.

Conſtitutionis quoq; immunitatis & libertatis modos, quos præfatus comes illuſtris Adelbertus ſcripto ſuo traditionis inſeruit, & ſigillo regio imprimi curauit, ad poſteritatis cautelam & arcendos infeſtantium impetus diligenter obſeruandos, ſtatuimus hos duntaxat, qui canonicis ſanctionibus non obſiſtunt, vt nec permiſſis quilibet negligatur, nec de vetitis quodlibet irrogetur. Hæc igitur quæ huius præcepti decretique noſtri pagina continet, tam tibi quam cunctis qui in eo quo es ordine locoque ſucceſſerint, in perpetuum ſeruanda decernimus. Si quis vero regum, ſacerdotum, clericorum, iudicum & ſecularium perſonarum hanc conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens contra eam venire tentauerint, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe diuino iudicio de perpetrata iniquitate agnoſcat. Et niſi ea quæ ab illo ſunt male ablata reſtituat, vel digna pœnitentia illicite acta defleuerit à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Domini redemptoris Ieſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem loco iuſta ſeruantibus, ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus

ſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum iudicem præmia æternæ retributionis inueniant.

Hoc libertatis inſtitutæ priuilegium Gregorius papa 7. abbati Vuilhelmo tradidit, cuius copiam manu ipſius reſcriptam in teſtimonium omnium præſcriptorum, atque in perpetuam libertatis memoriam in ſcrinio S. Petri recondidit.

Reſcriptum priuilegij Romæ ſeruatur.

Denique ex nimia charitatis dilectione, qua vir Apoſtolicus complectebatur abbatem, & in ſignum amoris nonnullas ei ſanctorū reliquias contulit, quas ad monaſterium cum reuerentia portauit. In eadem vrbe Romana beatus pater aliquandiu moram agens, grauiſſimam ægritudinem inflatione ventris incidit, quæ in tantum præualuit, vt à medicis etiam expertiſſimis deſperaretur.

Wilhelmus Romæ grauiter ægrotat.

Tandem iuſſit ſe portari ad eccleſiam B. Mariæ ſemper virginis, poſitoq; ſaucio ad aram ventre ſuffragium eiuſdē aduocatæ pauperum intentiſſima ſupplicatione flagitauit. Ac ſubito inter verba orationis conualeſcere cœpit, breui priſtinæ ſanitati reſtitutus, expeditisque negotijs, pro quibus venit in curiā, feliciter ad Hirſaugiā, comitante Domino remeauit. Quē fratres ſui cum ingenti lætitia ſuſcipiētes, gratias omnipotenti Deo tam de incolumitate patris quam de priuilegijs ab Apoſtolico impetratis per ipſum reddiderunt.

Conualeſcit miraculoſe.

His ita peractis reuerendiſſimus abbas Vuilhelmus cum monaſterio, fratribus & poſſeſſionibus acquiſitis, & legitime in futurū acquirendis, de ſufficienti priuilegio libertatis & immunitatis crederet eſſe prouiſum, iam deinceps ad lucrandas Chriſti multorū animas omne ſtudium impendit. Et in breui quidē tempore poſſeſſiones monaſterij, Deo largiente, per oblationes fidelium notabiliter ſub eo ampliatæ ſunt, ita vt numerum monachorum copioſum ex his ſine grauamine multo poſſet enutrire.

Res monaſterij multum augentur ſub VVilhelmo.

Collegit ergo quoſcunque Deo ſeruire in veritate cupientes, nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, doctos & indoctos, ſine delectu perſonarum, & cum monaſterium ab Adelberto comite pro 15. monachis à principio eſſet dotatum, ipſe centum quinquaginta monachos præter fratres laicos, qui appellabantur Barbati, ſub ſuo magiſterio legitur habuiſſe. Vnde cum locus monaſterij S. Aurelij nimis pro tanta capienda multitudine videretur anguſtus, nouum trans pontem cœnobium lapideo tabulatu conſtruxit, de quo poſtea dicemus. Nunc autem poſteaquam conſecrationem, dotationē, libertatem, & cætera monaſterij priuilegia per abbatem Vvilhelmū impetrata, vna cum fundatione comitis Adelberti conſignauimus: ordinem hiſtoriæ diu intermiſſum reſumamus, incipientesque à primo Vuilhelmi anno, ſeriem temporum & notabiliora in Germania, maxime circa ordinem geſta, breuiori ratione perſtringamus: ita videlicet intenti alienis, vt tamen huius abbatis acta & monaſterij incrementa ſub eo non negligamus.

Numerus monachorum ſub eo fuit CL.

Igitur anno Vuilhelmi primo Petrus Damiani ex ordine noſtro ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ epiſcopus cardinalis, de quo longe ſuperius mentionem fecimus, à papa Alexandro ſecundo legatus ad regem Henricum in Germaniam mittitur, & apud Francfordiam in præſentia multorum principum ſedis apoſtolicæ mandata regi cum authoritate magna & ſapientia exponit.

Petrus Damiani legatus Germaniæ.

Eodem anno Megimuuardus abbas Hildensheimenſis abbatiam ſuſcepit Augienſem, patefacto in eam per multam largitionem pecuniarum aditu. His enim temporibus quibus Henricus quartus regnabat, epiſcopatus, abbatiæ, præpoſituræ & cæteræ dignitates eccleſiaſticæ, non per electionem dignis conferebantur, & hæreſis ſimoniaca totum pene regnum Teuthonicum ſua prauitate maculauit. Ex qua multa in Germania orta ſunt mala, quia rex propter hæc & alia multa per Chriſti vicarium excommunicatus, rebellis & contumax ſummo pontifici fuit, omnesque illi obedientes vſque ad mortem perſecutus eſt.

Abbatiæ & epiſcopatus hoc tempore ſimoniace dabantur.

MLXX.

Anno ſequente, qui fuit dominicæ natiuitatis 1070. annus, archiepiſcopus Moguntinus Sifridus, archiepiſcopus quoque Colonienſis Hildolphus, & Bambergenſis epiſcopus Hermannus, à papa Alexandro euocati Romam venerunt. Ibi epiſcopus Bambergēſis accuſatur, quod per ſimoniacam hæreſin data pecunia epiſcopatum inuaſiſſet, adeo muneribus placuit Romanum pontificē, vt non ſolum impunitus, ſed etiam pallio quaſi archiepiſcopus remuneratus, ab eo in patriam ſit reuerſus. Adelbero quoq; Vvormacienſis epiſcopus ex monacho S. Galli factus, quemadmodum ſupra diximus, hoc ipſo anno propria (vt ferunt) craſſitudine præfocatus obijt, cui Adelbertus ſucceſſit.

Nota corruptionem Pontificis.

MLXXI.

Dux Bauariæ Otto deponitur.

Anno Wilhelmi abbatis ſecundo rex Henricus Ducatum Bauariæ Ottoni abſtulit, quem illi mater eius Imperatrix antea dedit, pro quo conſtituit Welphonem virum ſtrenuum & bellicoſum, natione Sueuum. Vnde dux Otto fugiens ad Saxones, contra regem dux belli factus eſt. Anno ſequente multi principes coniurant contra Henricum regem & Saxones, acerrimo in eum animo multa contra eum prælia geſſerunt.

Archiepiſcopus Sifridus fit monachus Cluniacenſis.

Hoc tempore Sifridus archiepiſcopus Moguntinus, cauſa orationis in Galitiam ad S. Iacobum perrexit, & in reditu ad Cluniacum diuertens, ibidem manere contempto ſeculo ſtatuit, & in dominica quæ feſtum S. Michaelis Archangeli præceſſit, denuo profeſſus eſt obedientiam regularem publice coram omnibus in manu abbatis. Sed dum mercenarij Moguntinum epiſcopatum precio comparare à rege conarentur, per obedientiam abbatis, quam illi ſub regula S. Benedicti promiſerat, compulſus, ad ſedem ſuam reuertitur, & 8. iduum Decembrium Moguntiam regreſſus eſt, ſedemque ſuam adhuc 12. annis gubernauit. Iſte archiepiſcopus Sifridus monaſterium ordinis noſtri fundauit in Thuringia, quod Haſſungen dicitur, in quo & ſepultus eſt.

Monaſteriũ Haſſungen conſtruitur.

Giſelbertus abbas ex noſtris ad Haſſungen miſſus eſt.

Abbas autem eiuſdem cœnobij primus fuit Giſelbertus monachus huius monaſterij Hirſaugienſis, quem abbas Wilhelmus ad inſtantiam Sifridi archiepiſcopi Moguntini cum toto conuentu neceſſario, ad eundem locum deſtinauit. Iſte Giſelbertus venerabilis abbas fuit, vir literis bonis eruditus & morum integritate conſpicuus, maximus regularis diſciplinæ amator, qui multos in breui tempore monachos ad cœnobium præfatum ſeruituros Domino collegit.

Verum cum Henrico regi poſtea excommunicato à ſummo pontifice Gregorio 7. conſentire minime vellent, omnes cũ abbate ſunt de monaſterio expulſi, qui pluſquam 70. numero ad Hirſaugiam veniẽtes honorifice à S. abbate Wilhelmo ſuſcepti ſunt, quos aliquanto tempore ſecum detinuit, & poſtea cellam S. Gregorij eis pro manſione aſſignauit, quemadmodum ſuo loco plenius dicemus. Conſtituit etiam idem archiepiſcopus clauſtrum B. Mariæ ſemper virginis ad gradus, in ciuitate Moguntina, quod multis prædijs & ornamentis dotauit.

MLXXIII.

Hildebrandus ex abbate fit Papa Gregorius.

Anno Wilhelmi abbatis quarto, qui fuit dominicæ natiuitatis 1073. mortuo papa Alexandro ſucceſſit Hildebrandus abbas S. Pauli ordinis noſtri & Romanæ eccleſiæ archidiaconus, & præfuit annis 12. dictusque eſt Gregorius huius nominis ſeptimus, vir certe multæ doctrinæ, magnæque pietatis, prudentiæ, iuſtitiæ, conſtantiæ, & religionis, qui multa pro defenſione libertatis eccleſiaſticæ & fecit bona, & ſuſtinuit aduerſa.

Clerici concubinarij excommunicantur.

Symoniaci quique excommunicantur.

Papa regem excommunicat.

Hic primum fuit monachus Cluniacenſis, & à Leone papa 9. ſanctæ Rom. eccleſiæ archidiaconus ad monaſterium S. Pauli ordinatus, hoc anno poſt Alexandrum, omnium conſenſu ſummus pontifex creatus eſt. Hic Romæ celebrata ſynodo ſtatuit ſub magna excommunicationis pœna, omnibus presbyteris, diaconis, vt concubinas & omnes mulieres, præter eas quas regulæ & ſancta ſynodus admiſit, à ſe quantocius eijciant, & ſecundum canones caſte viuant. Denique laicis interdixit, ne miſſas ſacerdotum cõcubinas habentium audire præſumerent. Omnes etiam vendentes & ementes epiſcopatus, abbatias, præpoſituras, decanatus, canonicatus, præbendas, presbyteratus, diaconatus, ſubdiaconatus, decimationes, cæteraque officia eccleſiaſtica, in eadem ſynodo excommunicauit. Henricum quoque regem accuſatum apud ſedem apoſtolicam de ſimonia & alijs multis criminibus & malis perpetratis, crebris nuncijs & epiſtolis Romam ad ſynodalia reſponſa vocatum, & venire contemnentem excommunicauit, vnde in regno & eccleſia multiplicata ſunt mala.

S. Sebaldus in Nurberga miraculis clarus.

S. Heimeradus.

Clara & celebris valde his temporibus per Germaniam & Gallias erat memoria S. Sebaldi in Nurenberg, & S. Heimeradi in Haſungen, & magno populorum cõcurſu quotidie frequentabantur propter opitulationes quæ diuinitus illic languentibus ſępenumero cõferebantur. Quorum vltimus videlicet Heimeradus presbyter fuit ſanctiſſimæ vitæ, qui obijt anno Domini 1019. indictione 24. cal. Iulij, ſuper cuius tumulum Sifridus archiepiſcopus monaſterium noſtri ordinis (ſicut diximus) cõſtruxit, cuius patronus eſt S. Heimeradus, qui multis ibidem miraculis coruſcauit.

MLXXV.

Rex debellat Saxones.

Anno Wilhelmi abbatis ſexto Rex Henricus Saxones bello aggreditur, & multis ab vtraque parte occiſis tandem victoria potitur.

Eodem anno obijt Henricus epiſcopus Spirenſis, cui Hutzmannus ſucceſſit.

MLXXVI.

MLXXVI.

Anno Wilhelmi abbatis 7. qui fuit dominicæ natiuitatis 1076. in menſe Martio, rex Henricus conſilium 24. epiſcoporum, multorum quoque abbatum & clericorum apud Wormaciam indixit, cui etiam perſonaliter interfuit, animo & intentione contra ſummum Chriſti vicarium, à quo iuſte fuerat excõmunicatus, iniuſte penitus conſpirandi. Interea ſuperuenit quidam ex Romanis cardinalibus Hugo cognomento Blancus, quem propter mores ineptos papa depoſuerat à cardinalatu, plenus minarum, deferens ſecum de vita & inſtitutione papæ ſcenicis figmentis conſimilem tragœdiam, ſcilicet vnde oriundus, qualiter ab ineunte ætate conuerſatus, quam peruerſo ordine ſedem apoſtolicam occupauerit, quæ ante epiſcopatum, quæ poſt acceptum pontificatum memoratu quoq; incredibilia flagitia commiſerit.

Synodus apud Wormatiam cō-tra Papam habetur iuſſu Henrici Regis. Hugo Cardinalis depoſitus Papam mendoſe accuſat.

Huius viri apoſtatæ authoritatem qui cum rege conſenſerant, quaſi diuinitus ſibi deſtinatam gratiſſime proſecuti ſententiam promulgarunt, quod papa eſſe nõ poſſit, nec vllam poteſtatem ligandi, vel ſoluendi habeat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probris ac criminibus commaculauerit.

Sententia ſtulta & iniuſta contra Papam.

Cumque cæteri omnes damnationi eius nihil hæſitantes ſubſcriberent, Adelbero Herbipolenſis & Hermannus Metenſis epiſcopi aliquandiu reſtiterunt, allegantes canones, *qui vetant epiſcopum ſine audientia ſynodali poſſe deponi.* Sed minis Wilhelmi epiſcopi Traiectẽſis, qui partes epiſcopi Romani nimiũ perſequut⁹ & regias plus æquo defendens inſtabat, etiam coacti ſubſcripſerunt. Nomine ergo ſynodi literæ Romam diriguntur ad papam pleniſſimæ iniuriarum & contumeliarum, quibus eum declarant pontificatu depoſitum.

Adelbero. Hermannus.

Papa collecta ſynodo literas coram patribus publice legit, ſibi à perfidis tranſmiſſas, & cõmuni epiſcoporum conſilio regem denuo & cum eo archiepiſcopũ Moguntinum Sifridum, epiſcopum Traiectenſem Wilhelmum, & epiſcopum Bambergenſem Rupertum excommunicauit. Porro Ottonem Ratiſponenſem epiſcopum, Burchardum Iutuanenſem epiſcopum, Ottonem Conſtantienſem epiſcopum, Euerardum comitem, Vdalricum & alios nonnullos regis conſiliarios prauos antea excommunicauerat. Cæteris vero qui in ſynodo Wormacienſi eius depoſitioni ſubſcripſerant, diem ſtatuit, qua niſi Romam præſentati cauſam dicerent huius inauditæ rebellionis, eandem excommunicationis victi pœnam ſubirent. Ad hoc conſilium malignantium abbas Vuilhelmus huius cœnobij Hirſaugienſis vocatus ire contempſit, quippe qui vicariũ Chriſti ſanctum & innocentem nouerat, & cum ſancta Romana eccleſia optime ſentiebat.

Omnes qui fuerunt in Synodo iſta excommunicantur. Abbas Wilhelmus nolens conſentire ſchiſmaticis.

MLXXVII.

Anno ſequenti qui fuit dominicæ natiuitatis 1077. circa 18. cal. Octob. colloquium maximum apud Oppenheim factum eſt, vbi pene totius regni principes Regis ſubiectioni renunciabant, cauſam præbentes, quod à duobus Apoſtolicis Romã ad ſatisfactionem vocatus non veniſſet, & pro hoc contemptu in Romana ſynodo abſens & contumax, à papa excommunicatus eſſet.

Conuocatio principum in Oppenheim.

Vnde neceſſitate compulſus Romam venit, & papam diſcalceatus laneisque ad carnem indutus acceſſit, proſtratusque in terram coram eo veniam humiliter petijt, emendationem promiſit, & abſolutionem promeruit, ſed non permanſit in propoſito diu, imo crudelius contra eccleſiam ſæuire cœpit quam antea ſæuijſſet. Tandem excommunicatus denuo à papa fuit, & Rudolphus dux Sueuiæ ſummo mandante pontifice contra eum per principes in regem fuit electus.

Rex Gadit Romam humiliatus coram Papa. Rudolphus in regem eligitur.

Claruit his temporibus S. Anſelmus ex abbate Beccenſis monaſterij noſtri ordinis archiepiſcopus Cantuarienſis poſt Lanfrancum in Anglia, cuius olim auditor & diſcipulus fuit, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & ſecularium quoque literarũ non ignarus, qui multa poſt ſe ingenij ſui reliquit opuſcula, quorum in ſecundo libro illuſtrium virorum noſtri ordinis, dudum iam fecimus mentionem.

S. Anſelmus archiepiſcopus Cantuarienſis.

Hic dum pro defenſione iurium eccleſiæ ſuæ ſupra nominatæ ad ſedem Apoſtolicam perrexiſſet, Vuilhelmum abbatem noſtrum Hirſaugienſem, quem antea pro confirmatione inſtitutæ libertatis Romam ſub Gregorio papa 7. iuiſſe iam diximus reperit, & in eius notitiam familiarem aſſumptus, magna deinceps amicitia inter eos confirmata eſt. Rediens quoque ab vrbe Romana idem ſanctiſſimus præſul Hirſaugiẽſe cœnobium præterire noluit, in quo virũ ſibi omnino clariſſimũ abbatẽ reſidere cum fratribus in magno religionis feruore cognouit. Ad Hirſaugiã itaq; veniẽs cum maximo honore & reuerẽtia à S. abbate Vuilhelmo ſuſcept⁹ eſt, & per dies aliquot in eodẽ loco in ſumma charitate quie-

Abbas Wilhelmus in amicitiam S. Anſelmi Gemc. S. Anſelmus Gemt ad Hirſaugiã.

uit. Sanctificauit hunc locum ſua præſentia primâs Angliæ, ſanctificatus à Deo, vir omni laude digniſſimus, tantaque humilitate & charitate ſe fratribus exhibuit cõmunicabilem, vt non archiepiſcopum, ſed monachum quemlibet extremum credidiſſes.

Conuerſatio eius inter fratres quã humilis fuit.

In medio fratrum quaſi vnus ex eis reſidebat, colloquens de ſcripturis ſanctis, de inſtitutione morum regularium, de amore Dei animarumque ſalute, & ad omnia interrogata cum maxima beneuolentia, maxime de ſcripturarum propoſitis quæſtionibus reddens omnibus & ſingulis conueniens reſponſum. Maximo deſiderio fratrum ſe orationibus commendauit, videnſque tranquillitatem, pacem & concordiam eorum, ſuas deplanxit curas & ærumnas, quas patiebatur, Miſerũ ſe clamitans, quod puritatẽ internæ conuerſationis, & contemplationis dulcedinem, propter ſeculi curas, aut maculare aliquantulum, aut plurimum intermittere cogeretur.

Magna inter Anſelmũ & Wilhelmum amicitia contrahitur.

Eos autem beatos, terq; felices, quibus in ſilentio monaſticæ ſolitudinis vſque ad finem vitæ ſalutare Dei expectare conceditur. Poſtea vero quam apud eos aliquantis diebus quieuiſſet, data benedictione in ſua remeauit: eos quos hic viſitauerat fratres, in multa Spiritus ſancti conſolatione relinquens ædificatos. Multas iam deinceps inter ſe miſerunt epiſtolas, Anſelmus ex Anglia in Hirſaugiam, & ex Hirſaugia Wilhelmus ad Angliam

Wilhelmus abbas literas mittit S. Anſelmo Epiſcopo.

Ex omnibus autem Anſelmi epiſtolis, quas ſcripſit ad abbatem Wilhelmum, vel vnam huic hiſtoriæ noſtræ ad poſteritatis notitiam & dictorum confirmationem, placuit nobis inſerere, vt quanti fecerit merita fratrum huius conuentus Hirſaugienſis vir tantæ ſanctitatis & præeminẽtiæ, nullus ignoret poſterorũ. Nam poſt aliquot annos cum comes de Caluue propter adhæſionem regi Henrico, cum cæteris multis à ſummo pontifice excõmunicatus ſe diuinis ingereret, fratreſque huius cœnobij pro hoc quod cum ſummo ſentiebant pontifice non modicum perturbaret, abbas Wilhelmus caſum B. Anſelmo cum quibuſdam alijs quæſtionibus per epiſtolam innotuit, & eius ſuper his conſilium requiſiuit. Cui ſanctus Anſelmus in hunc modum ex Anglia reſcripſit:

Epiſtola S. Anſelmi ad Wilhelmũ abbatem Hirſaugienſem.

Domino & patri reuerendo abbati Hirſaugienſium fratrum Wilhelmo, Anſelmus Cantuarienſis eccleſiæ miniſter indignus, in hac vita diuturnam proſperitatem, & in futura æternam felicitatem. Ex eo quo mihi probitas veſtra ſui dignata eſt præbere notitiam, tantam eius concepi dilectionem, vt veſtri ſemper dulcis mihi ſit memoria: quod ſum expertus non immerito fieri, quoniam & vitam veſtram amore & reuerentia dignam agnoui exiſtere, & veſtram paternitatem non ſine affectu dulcedinis erga meam paruitatem eſſe. Sæpe nanque fratres venientes à vobis, me non ſolum ſanctitatis veſtræ relatione ædificauerunt, ſed & dignationis veſtræ ſalutatione honorauerunt. Quæ in re licet quicquid eſt in me toto, minime poſſit tantis meritis reſpondere, meum tamen eſt, quantum amoris & reuerentiæ poſſum exhibere. Sed hæc Deo in nobis ſeruanda & augenda committens, ad ea de quibus meam paruitatem conſulere dignata eſt prudentia veſtra, non præſumendo, ſed obediendo potius reſpondebo, forte quod non materiæ ſufficiat, ſed quod mihi videtur. Comes quidem veſter, qui excommunicatus vobis diuina celebrantibus ſe immiſcet, mihi videtur humiliter admonendus, ne contemnendo ſententiam eorum, à quibus & in quibus Deus ſe confirmat, audiri cum audiuntur, & ſperni cum ſpernuntur, ſeque ligare cum ligant, & ſoluere cum ſoluunt, aggrauet ſuper ſe Dei iudicium, à quo fugere nuſquam homo poteſt. Quare illi melius eſſe, vt per ſalubrem humilitatem abſtineat ab his, à quibus eum ſententia Apoſtolica ſegregat, quam per præſumptionis contemptum ſe ingerat in illa, quæ nuſquã niſi per humilitatem quæſita proſunt, at ſemper inordinate præſumpta obſunt, nec debere cum nullo ſuo commodo & grauiſſimo veſtro malo cogere vos, vt cum eum offendere nolitis, Deum & Apoſtolici authoritatem grauiter irritetis, ad quos pacandos illum adiutorem habere non poſſitis, faciliuſque ac benignius Apoſtolicum eius rationes ſuſcepturum, ſi ſuam illum ſententiam cognouerit reueritum.

Crebri inter eos nuncij & fratres mittuntur.

De Comite noſtro excõmunicato conſilium Anſelmi.

Plus Deus quam homo timendus.

De presbyteris concubinis publicis conſilium Anſelmi.

Quod ſi comes idem hanc admonitionem reſpuerit, ſcitis quia Deus plus timendus eſt quam homo. Quapropter aut ſecundum iam prolatam Apoſtolicam ſententiam erga illum agendum, aut ipſum Apoſtolicum ſeu aliquem vices eius gerentem de hoc ipſo conſulendum æſtimo. De presbyteris vero qui ſe apertæ reprobos libidinis commercio Deo reprobabiles exhibent, omnino tenẽdum eſt, quod Apoſtolica prouidentia eccleſiaſtico, iuſtoq; rigore conſtituit.

Nempe nullatenus cõuenit, vt ibi reuerenter aſtetur, vbi pertinaciter aperta & impudenti libidine, fœtentes, Dei & ſanctorũ ꝓhibitionem contemnendo ſacris altarib. deſeruiunt, imo non deſeruiunt, ſed quantũ ad ipſos ꝑtinet, turpiter commaculant: non quo quis ea q̃ tractant contemnenda, ſed ipſos potius tractantes execrandos exiſtimet, vt q Dei & angelorũ ꝑſentiam non reuerentur, vel hominum deteſtatione repulſi ſacra cõtaminare deſiſtãt. Nec vllatenus oportet, vt illi ſint cõſortes de altari participantiũ,

quis

Conſilium Anſelmi de occulte lapſis ſacerdotibus.

qui per immundiciam ſe faciunt exortes altari deſeruientium. De lapſis autem ſacros ordines habentibus, vt ſpontanea humilitate ſecrete quibus debent confidentibus, nequaquam aſſerendum eſt, quod in eiſdem ordinibus amplius vti nullatenus poſſint, ſi per ſacrificium ſpiritus contribulati cordiſque contriti & humiliati Deum placantes, ad virtutem proficere ſtudioſe contenderint. Nam nec apud Deum reprobatur officium alicuius, propter culpam quam ipſe ignoſcit: nec apud homines decoloratur ſacri ordinis dignitas, propter perſonam cuius ipſi peccatum non cognoſcunt: quibus duabus cauſis, carnalis lapſus prohibet ad ſacros ordines acceſſum aut reditum.

Tutius eſt poſt lapſum ab ordinis executione abſtinere quam non.

Calixtus Papa. Gregorius Papa.

Sed quoniam ferme ſemper occultũ eſt, quorum remiſſæ ſint iniquitates & quorũ tecta peccata, quorum vero minime, tutius ſemper eſt, conſcium ſibi criminis atq; placitam perſonam expoſcunt per laudabilem humilitatẽ abſtinere, quam per culpabilem ſecuritatẽ præſumere. Illud enim ſemper poteſt, Deo non improbante: hoc vero non debet, niſi Deo approbante. Qui autem huic ſententiæ, quæ ad ſacri ordinis officium, reditum poſt lapſum concedit, nequaquam aliqua ratione, niſi authoritate fulciatur ſcripturarum, vult attribuere conſenſum, legat epiſtolam B. Calixti papæ directam vniuerſis epiſcopis per Galliam conſtitutis, & B. Gregorij ad Secundinum incluſum, vbi ipſi hanc ſententiam ſic firmis & pene eiſdem rationibus & authoritatibus confirmant, vt nullatenus aliorum probatione indigeat. Sed quoniam idem B. Gregorius idipſum in aliis ſuis quibuſdam epiſtolis ſtudioſe prohibet, ne ſibi ipſi contrarius ſit: de apertis quidem prohibuiſſe, de occultis vero poſt condignam pœnitentiam conceſſiſſe intelligitur. Nam crimen ꝙ nec à Deo imputatur, nec ab hominibus eſſe putatur, non reprobat, nec decolorat, vt iam dixi: cum tamen in tali re cuiq; tutius ſit coram Deo plus timere quam confidere. Prohiberi autẽ inuitum debere, qui occultum crimen humili confeſſione ſponte & occulte detegit, minime exiſtimo: ne multis obruatur virtus ſalubris confeſſionis, qui potius eligerent penitus vſquam in mortem occultari, quam hac occaſione in certitudinem vel in ſuſpicionem alicuius criminis adduci. Vt enim confiteantur illi, peccatum ſuum ſtatuitur, ſed confitentem abſq; eius conſenſu à ſui ordinis officio ceſſare nemo cogit, ſed potius magni criminis reus eſſe videtur qui cogit: quia ſic & confitentem pœnitere confeſſionis & plures nondum confeſſos, horrere & refugere confeſſionem compellit.

Occulte confitens non debet prohiberi inuitus.

Confeſſor non ſit durus nimium in occultis ne confeſſio pereat.

Lapſus tutius à diuinis abſtinet quam accedit.

Nam ſatis patet quam minus malũ ſit, cuilibet peccatori ad altare cum amore cõfeſſionis peractæ & ſpe miſericordiæ humili mente accedere, quam ſe cum odio confeſſionis & deſperatione veniæ indurato corde, deſiderio vel etiam actu ſumptuoſe ingerere. Ille itaque cui confeſſio fit nequaquam particeps æſtimandus eſt minoris culpæ, in qua alium permittit non conſentiendo, ſed maiorem prudenter præcauendo. Particeps vero maioris criminis autorque eſſe videtur, ad quod multos impellit: & ſi non volendo, tamen inordinate plus quod minus quam quod maius erat timendo. Sed manifeſtum eſt, quia illi qui humili contritione ſuperbam verecundiam conculcando, ſemetipſoſque iudicantes indicenti ceſſationem ſponte conſentiunt, multo tutius miniſtrant permiſſi, ſeu etiam iuſſi, quam illi qui cum verecundia humana inter Deum & ſe iuſte iudicare refugiunt, licet is cui confitentur valde periculoſius prohibeat iſtos inuitos, vt ſupra dictum eſt, quam illos ſpontaneos. Et cum vtriſque neceſſarium ſit, vel ad tempus abſtinere, puto quia illi qui non libenter ceſſant ad quod non bene properant, ſunt tantum relaxandi, hi vero qui ſponte abſtinent, ad id quod non præſumunt etiam reuocandi. Nam in iſtis ſi reuocentur, obedientiæ tegmine præſumptio palliatur, in illo vero humilitas obedientiæ robore adiuuatur. Quæ reuocatio non indifferenter, ſed magna prælati confeſſionem ſuſcipientis diſcretione facienda eſt. Sæpe nanque contigit, vt aliquis non per immiſſum criminis perpetrati horrorem, neque per vim humilitatis humanam verecundiam ſuperet, ſed per ſtultitiæ tenebras & impudentiæ duritiam fœditatem ſceleris & pudorem non ſentiat, & per negligentiam officium ſuum non appetat. Qui autem huiuſmodi eſt, nunquam ad ſacrum officium aut vocandus aut reuocandus eſt, ſed cum pro ipſo pœnitente ſupplicat humilitas, ſuggerit contritio, intercedit vitæ mutatio, tunc nimirum ſi prælatus non tam de meritis aliquibus, quam de magna miſericordia & multitudine miſerationum Dei illum confortans, ad ſui vſum officij remittat aut inuitet, non tam temere quam prudenter egiſſe videtur.

Multi officium non curantes intermittunt libenter vitioſe.

Quanta ſit in confeſſore neceſſaria diſcretio.

Eſt enim ſæpe in huiuſmodi præuenienda puſillanimitas, excludenda contemptus ſuſpicio, oſtendenda beneuolentia, exhibenda compaſſio. Hoc enim modo qui tales ſunt, quanto benignius tanto efficacius ad perfectionẽ promouentur, & tanto ſtrictius in bono propoſito ligantur. Potui plura de ſcriptis primũ his interſerere, ſed quia epiſtolaris breuitas, quæ nimis ſe iam extendi reclamat, nõ conſentit, ſimpliciter quid de interrogatis ſentirem paternitati veſtræ iuſſus expoſui. Omnipotens Deus nos & in his & in omnibus, quæ nobis agenda ſunt, ſic in rectitudine veritatis dirigat, vt pro eis ſeipſum mercedem retribuat. Si præſens eſſem corã vobis, & ſancta cõgregatione veſtra, de qua multa bona vidi, & à multis concorditer maiora quotidie audio, ſupplici mente totum corpus proſternerẽ, & vt me bonorum quæ Deus operatur in veſtro ſancto monaſterio in perpetuum participem, in fraterna charitate denuo per amplius concederetis poſtularem. Sed quoniam ego nimium diſtans hoc non poſſum, præſumo de meis meritis, ſed de veſtra ſanctitate rogare, vt vos hoc ipſum pro me non humiliato corpore, ſed benigna mente ab iiſdem filiis veſtris mihi petatis & cum illo concedatis.

S. Anſelmus petit orationes fratrum ſuſcipi.

Wilhelmus conſilio S. Anſelmi eccleſiam tuetur.

Bonorū ſemper amorem obtinuit in populo.

His beati Anſelmi literis & conſilijs S. Abbas Vuilhelmus in Domino confortatus ac diuini amoris totus incenſus, nec minus zelo animarum prouocatus, toto illo tempore quo miſerabile ſchiſma contra Dei eccleſiam durauit impio rege Henrico in vicarium Chriſti ſæuiente, quoscunq; potuit ſalubri conſilio ad vnitatem eccleſiæ ſeruandā tuendamq; totis viribus animabat. Et quoniā puro ſimpliciq; oculo tā ſancto tamque neceſſario inſiſtebat negotio, quicquid agebat, religioſorum omniū animis complacebat: quicquid dicebat, cunctorū bonorū corda amoris intimo affectu mulcebat. Cum ſimplicitate columbina ſemper in eo viguit aſtutia ſerpentina: & quia in omnib⁹ nō ſuā, ſed Dei gloriā quæſiuit, dedit illi gratiam ſuam Deus, vt in cunctis proſpere ageret, ita vt ab huius ſeculi prudentibus omnes prudentia videretur præcedere, & ab his qui diuinam profitebantur ſapientiam ſine inuidia coleretur.

Giſelbertus abbas doctiſſimus.

Claruit etiam his temporibus in Anglia Giſelbertus abbas monaſterij noſtri, quod appellatur Vveſt, B. Anſelmi diſcipulus, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus egregie doctus, qui inter cætera ingenij ſui monumenta ſcripſit contra Iudæos pulchram altercationem non ineleganti ſermone.

Diemo Abbas fit monachus, & poſtea archiepiſcopus.

Diemo archiepiſcopus martyrizatur.

His quoq; temporibus claruit Diemo noſtri ordinis abbas in ciuitate Saltzburgenſi, qui propter excommunicationem Regis Henrici quarti de monaſterio ſuo fuit expulſus, quoniam cum ſancta Romana eccleſia ſentiens, excommunicatis communicare noluit. Venit ergo fama S. Vuilhelmi abbatis prouocatus ad monaſterium noſtrum huc in Hirſaugiam, & inter fratres conuerſatus humiliter, cum vitæ eorum laudabilem inſtitutionem vidiſſet, decreuit perpetuo cum eis in Domino permanere. Itaque monachus de nuo factus ſub Vuilhelmo religioſe conuerſabatur, gratias agens Deo, quod tam ſanctæ congregationi meruerit inſcribi. Deinde poſt annos aliquot in archiepiſcopū Saltzburgēſis eccleſię ſublimatus eſt, & de monaſterio noſtro per obedientiam compulſus receſſit inuitus. Præfuit autē eccleſiæ præfatæ ſtrenue verbo & exemplo, multis præbens incitamenta virtutū. Tandē amore diuino ſuccenſus cum alijs multis ad terrā ſanctam ire, dominicumq; inuiſere ſtatuit ſepulchrū, & in itinere captus à paganis, cum cæteris ſuæ peregrinationis pleriſq; ſocijs martyrio coronatus eſt, cuius geſta habentur.

Rupertus fit abbas in Gegenbach.

Rupertus abbas de Gegenbach occiditur.

Bernardus abbas Maſſilienſis legatus Apoſtolicus fuit in Hirſaugia.

Abbas Wilhelmus duos monachos miſit Cluniacum.

Circa hæc tempora Rupertus quondā abbas Augienſis per papā Gregorium 7. deponitur, mandatū perferente S. Hugone abbate Cluniacenſi, omniſq; illi ordinis eccleſiaſtici executio interdicitur, præter pſalmodiam, quia tertio Romam citatus, vt ſe de obiectis purgaret criminibus, ire contempſit. Poſtea ſummi pontificis prohibitione contempta, monaſteriū in Gegenbach à rege Henrico ſuſcepit, vbi dum pro conſuetudine ſua lucris temporalibus immoderatius intenderet, occiſus eſt cum alio haud deſperatæ indolis monacho adoleſcente, qui eum de Bambergenſi monaſterio ſecutus fuerat à ſeruitoribus ſupradicti cœnobij, contra quos poſſeſſiones monaſterij & ius ſuum progreſſus, ipſe ad vim arcendam defendere voluit. His temporibus Gregorius papa 7. pro cauſis eccleſiaſticis legatū in Germaniam & Gallias miſit, virum venerabilē, eruditione ſcripturarum ac morum ſanctitate integerrimum, Bernardum abbatem Maſſilienſem ordinis noſtri, qui veniens ad hoc monaſterium noſtrum Hirſaugienſe, quaſi ad anni ſpacium propter difficultatem itineris conficiendi, quod volebat, hic cum fratribus remanſit. Huius viri conſilio S. abbas Vuilhelmus pro pleniori monachorū inſtitutione perdiſcēda, duos ex monachis ſuis ad Cluniacum direxit, ac poſtea iterum duos, & tertio nihilominus duos, qui diligenti examinatione omnia illius congregationis ſecreta rimati ſunt, & in ſcriptis conſtitutiones ad Hirſaugiam retulerunt. Vnde Vuilhelmus reuerendiſſimus abbas permiſſione Hugonis Cluniacenſis abbatis ſanctiſſimi, ſtatuta & conſuetudines ſibi transmiſſas mutatis iuxta conſideratione loci, regionis & aeris quibuſdam rationabiliter mutandis, in duobus libris ordine pulchro digeſſit, fratribus que ſuis & poſteris pro conſeruatione conuerſationis monaſticæ obſeruandas tradidit.

MLXXIX.

Anno Vuilhelmi abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1079. Hidolphus archiepiſcopus Colonienſis obijt, cui Sigeuuinus ſucceſſit. Hoc ipſo anno rex Henricus fortiter debellat Saxones, ex quibus plures interierunt.

MLXXX.

Synodus 30. epiſcoporum.

Anno autem Vuilhelmi abbatis 11. iuſſu Henrici regis apud Brixinā Noricorum ciuitatem iterum Synodus 30. epiſcoporum & multorum abbatum ac clericorum contra papam Gregorium 7. celebrata eſt.

Eodem

Eodem anno rurſus bellum inter Rudolphum & regem Henricum geritur, & ipſe Rudolphus cum alijs multis cecidit, qui Merſburgk delatus à ſuis mortuus & ſepultus eſt. Fertur autem in extremis poſitus, & abſciſſam dextram intuitus, cum graui ſuſpirio dixiſſe ad Epiſcopos, qui forte aderant, Ecce hæc eſt manus qua Domino meo Henrico fidem ſacramento firmaui, quam heu vobis vrgentibus non ſeruaui, & ecce vitã miſer cum regno deſerere compellor. Videte qui me contra Dominum meũ ſolium aſcẽdere feciſtis, vt recta via me veſtra monita ſequentem duxeritis. Quibus dictis expirauit. In cuius locum Saxones & Alemaniæ principes Hermannum quendã præpotentẽ ex Germania nobilem elegerunt, qui breui tam ſuis quam alienis cœpit deſpectus haberi, vnde poſt paucos annos depoſito nomine regis, ad gratiam Henrici ſe contulit.

Rudolphus rex in bello cecidit.
Recognouit errorẽ ſuum Rudolphus.
Hermannus rex eligitur.

M L X X X I.

Anno Wilhelmi abbatis 12. dominicæ vero natiuitatis 1081. rex Henricus Italiam cum exercitu petit, Romamque veniens in vigilia Pentecoſtes, reſiſtente ſibi Gregorio papa cum Romanis, ante caſtellũ S. Petri caſtella poſuit, vbi etiam crebris per biennium incurſibus vrbanorum infeſtatus, parua manu multa viriliter peregit. Obſedit ergo vrbem continuo per biennium, quam tandem cœpit anno Domini 1083. indict. 6. 4. nonas Iunij, quæ fuit ſexta feria hebdomadæ pentecoſtes. Gregorius autem papa occulte fugiens Salernam receſſit, ibique vſque ad diem mortis ſuæ permanſit. In cuius locum Henricus rex petentibus Romanis Wigbertum Rauennatenſem epiſcopum papam conſtituit, quem Clementem huius nominis tertium appellarunt. Hæc autem inſtitutio Vvigberti antipapæ, facta fuit obſidione vrbis durante: in ſynodo 30. epiſcoporũ (ſicut diximus) apud Brixinam contra Gregoriũ, Henrici iuſſu habita. In hac ſynodo S. Pontificẽ inauditis criminibus falſo accuſatũ, quod per artem magicam, necromanticam, & dæmonũ ſuffragio ſedẽ apoſtolicã inuaſerit, & alia complura mentientes, abſentẽ depoſuerunt. Quod audiens papa Gregorius congregata pontificũ & abbatum ſynodo, Vvigbertum inuaſorem ſedis apoſtolicæ cum omnibus qui fuerunt in ſynodo Brixinenſi, Henricum quoque regẽ cum omnibus fautoribus ſuis excommunicauit, & ſatis terribiliter maledixit.

Rex biennio Romam obſidendo cœpit.
Papa fugit.
Wigbertus fit Antipapa dictus Clemens III.
Rex, Antipapa cum omnibus ſuis excommunicantur.

Eodem quoque anno Vvilhelmi abbatis, videlicet 12. Moguntia ciuitas ex maiori parte cum eccleſia principali & tribus monaſterijs igne conſumpta ſunt. Monaſterium quoq; Bambergenſe in vigilia ſancta paſchatis combuſtum eſt. Henricus quintus huius nominis rex naſcitur.

Moguntia igne crematur cum eccleſiis.

M L X X X I I.

Anno domini 1082. cum numerus monachorũ huius cœnobij ſub reuerendiſſimo abbate Vvilhelmo, Domino benedictionem ſuam largiente multum creuiſſet, ita vt loci anguſtia apud S. Aurelium eos difficulter præ multitudine capere poſſet. (Erat enim plus quam centum quinquaginta monachi, præter conuerſos, quorum non minus quam 40. fuerunt) cœpit vir ſanctus habere conſilium cum eiſdem fratribus ſuis de monaſterio pręfato aliquantulum ampliando. Sed cum id propter loci ſitum anguſtum & minus cõgruentem, ſtructurarumque diſpoſitionem fieri conuenienter non poſſet, accepto conſilio nouum monaſterium trans fluuium in loco eminentiori aliquantulum, & ob id ſaniori quoque conſtruere decreuit, fiduciam habens de miſericordia Dei magnam: quia qui totos in obſequium ſui fratres in vnum collegerat, ſumptus etiam pro conſtruenda eis manſione neceſſaria prouideret. Cumque neceſſaria ad hoc opus præparare cœpiſſet, lignorum enim ibi & lapidum magna copia erat, Domino Deo prouidente cœperunt diuites & nobiles multa pro Dei amore conferre, & ſanctum opus propter laudabilem conuerſationem monachorum & famam Vvilhelmi abbatis ſine intermiſſione promouere. Fuit eo tempore quidam Marchio potens & diues nomine Hermannus, qui diuino ſpiritu attractus, mundum pro Dei amore cum omnibus rebus & pompis contemnens, occulteque fugiens, nemine præter vxorem ſciẽte, ad monaſterium Cluniacenſe incognitus diuertit, aſſumptoque à ſancto Hugone abbate ſanctæ cõuerſationis habitu, pro ſummi paſtoris amore paſtor pecorum monaſterij eiuſdem factus eſt. Huius præſtantiſſimi viri vxor poſt coniugis præfati diſceſſum, Deum bonorũ ſuorum volens inſtituere hæredem, ſumptus & impenſas ſancto abbati Vvilhelmo ad conſtruendum nouum monaſterium inchoatum præſtitit. Quæ tandem neſcio qua ex cauſa vſque adeo fuit offenſa, vt ſanctum opus intermitteret, & retractis manibus relinqueret imperfectum. Ex his tamen quæ antea cõtulerat, tantũ ſuperfuit impenſarũ, vt reliquũ pene totũ quod reſtabat, perficeretur. Cœpit autem reuerendiſſimus abbas Vvilhelmus monaſterium maius conſtruere anno regiminis ſui 13. qui fuit dominicæ natiuitatis 1082. indictione 5. & in nouem annis totum æ-

CL. monachi & XL. conuerſi huius monaſterij.
Monaſteriũ nouum cœpit fundari in Hirſaugia.
Marchio fit paſtor pecorum Dei ob amorem.
Marchioniſſa dat impenſas abbati.
Annis nouem monaſterium perfectum eſt.

dificium perfecit,ita vt decimo anno eccleſia fuerit conſecrata. Huius autem ædificij non alios artifices habuiſſe credendus eſt quam monachos ſuos, quippe cum ferme ducenti eſſent numero, erant inter eos latomi, fabri lignarij, ferrariique & architecti in omni arte & ſcientia architecturæ proculdubio expertiſſimi, quo totum opus ſine adiutorio ſecularium artificum egregio tabulatu, vt hodie cernitur eccleſia, conſummarunt. Cætera nanque monaſterij ædificia præter eccleſiam, pene omnia ſucceſſu temporis per diuerſos abbates mutata ſunt.

Artifices omnes monachi fuerunt & conuerſi.

MLXXXIII.

Richenbach fundatur.

Anno ſequente qui fuit dominicæ natiuitatis 1083. abbas Wilhelmus cellam ſancti Gregorij in Richenbach fundauit, cuius fundationis ſeriem ipſius verbis duximus his potius quam alienis inſerere. *In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Ego Wilhelmus nullis meis meritis, ſed ſola Dei miſericordia cœnobij Hirſaugienſis abbas, notum eſſe deſidero omnibus tam futuris quam præſentibus, quod quidam ingenuus ſenior nomine Bern, prædiolum ſuum in Nigra ſylua ſitum, in loco qui à Riuo, qui ibi Murgam influit, Richenbach vocatur, ſancto Aurelio Hirſaugiæ in præſentia idoneorum teſtium in æternam hæreditatem tradidit: id vnice poſtulans, vt ibidem monaſterium conſtrui ſatagerem. Accepto igitur communi concordique ſeniorum noſtrorum conſilio, miſimus fratres monachos noſtros tres, & laicales quinque in idem prædiolum, nemore denſiſſimo hiſpidum, quatenus ſylua eruta, locoque purgato, conſtruerent monaſterium beato Gregorio.*

Litera fundationis Richenbach.

Octo fratres in hoc opus miſſi ſunt.

* Anno itaque incarnationis Dominicæ 1082. indictione 5. circiter idus Maij, cum veniſſent ijdem fratres in prædictum locum haud paucis diebus pro tugurio fruebantur nuda abiete. Horum autem vnus vocabatur Erneſtus, vir probus & curialis, qui iam pridem ſe ſuaque omnia noſtræ dediderat obedientiæ, quem cum ſuis omnibus eidem loco in adiutorium conceſſimus. Extitit ergo idem Erneſtus loco & fratribus prouiſor, & quaſi pater ſecundus, qui ad extirpandam ſyluam, ad purgandum locum, ad ędificandum monaſterium, ad conſtruendas officinas, maxime ſuas ipſe impenſas dedit, & vndequaque competenter acquiſiuit. Eius ergo parentumque ipſius, ſicut & meam meorumque memoriam ibidem celebrem haberi dignum iudicaui, libensque firmaui. Sane poſitum eſt fundamentum eccleſiæ, anno Wilhelmi ſupra dicti abbatis decimoquarto, qui erat dominicæ natiuitatis milleſimus octuageſimus tertius, indictione ſexta, & in triennio conſummata eſt. In præfato ſiquidem monaſterio Richenbach noſtri ordinis prioratus eſt, qui à tempore fundationis ſuæ vſque in hodiernum diem, abbati huius monaſterij immediate, & pleno iure ac dominio eſt ſubiectus, ad ipſumque pertinet ius inſtituendi ac deſtituendi priorem ipſius loci toties, quoties opus fuerit, conſecrandique monachos ibidem, ac cætera faciendi quæ hodie de conſuetudine & priuilegio habet in vſu. Similem quoque iuriſdictionem habet ſuper prioratu in Schonrein in finibus Franconiæ ſiti, qui ſubeſt abbati Hirſaugienſi ſimpliciter in omnibus immediate, habetque ius inſtituendi deſtituendique priorem, ac ſingula ordinandi quæ ad maioritatem prioratuum huiuſcemodi pertinere dignoſcuntur. Præpoſitura etiam in Rode Auguſtienſis diœceſis immediate ad ius monaſterij Hirſaugienſis pertinet, cuius præpoſitus abbati Hirſaugienſi pleno iure ſubiectus eſt. At vero ſanctus abbas Wilhelmus adhuc plures prioratus ordinis noſtri ſua ſub iuriſdictione illo tempore poſſidebat, qui ſuccedente tempore in abbatias mutati, à iuriſdictione monaſterij Hirſaugienſis alienati ſunt. Floruit hoc tempore ordo monaſticus in hoc cœnobio, nō ſolum numero monachorum, ſed etiam perſonarum conditione, & meritorum qualitate vehementer inſignis.

Erneſtus primus Prior in Richēbach.

Iuriſdictio abbat. Hirſaugienſis in Richenbach qualis.

De prioratu in Schōrein.

Præpoſitura in Rode.

Nam ſicut in præcedentibus diximus, fama ſanctiſſimi viri Wilhelmi abbatis longe lateque per orbem diuulgata, cœperunt ad eum multi confluere viri, in ſeculo nobiles & diuites, qui contemptis omnibus rebus pompiſq; mundi, ſuaue iugum Domini ſub eius obedientia portandum ſubierunt. Et licet omniū habere memoriā noſtrę non ſit facultatis, tamē ne veterū Hirſaugienſiū gloriā neſcientibus, fabulā recitaſſe videamur, paucorū è pluribus vel ſola nomina dignitatibus quibus prælati ſunt coniungentes, exprimamus. Gebhardus filius ducis Alemaniæ, & frater ducis Bertholdi, vir non ſolum nobilitate ſanguinis clarus, ſed etiam ſapientia, facundia & eruditione Scripturarum inſignis, contempto ſeculo, pro Dei amore, ſub ſancto patre Wilhelmo in hoc noſtro cœnobio monachus factus eſt. Hic poſtea Conſtantienſis epiſcopus ordinatus, multa huic monaſterio Hirſaugienſi vna cum fratre duce Bertholdo bona fecit. Eiuſdē nominis alter Gebhard⁹ vir nobilis & doctus, ſub eodē patre Wilhelmo monach⁹ in hoc noſtro monaſterio factus, ipſi Wilhelmo in abbatia ſucceſſit, & demū epiſcop⁹ Spirenſis eccleſiæ conſtitu-

Multi nobiles in Hirſaugia facti ſunt monachi.

Gebhardus ex Duce monachus, & epiſcopus Conſtantienſis.

Gebhardus abbas epiſcopus Spirenſis.

conſtitutus eſt,ſicut in ſequentibus ſuo loco dicemus. Dietgerus etiam monachus noſtri monaſterij ſub S.patre Wilhelmo factus eſt,vir moribus & eruditione præclarus, propter vitæ meritum & ſcientiæ doctrinam,in eccleſia Metenſi epiſcopus ordinatus eſt. Multi vero de monaſterio noſtro monachi,tam ſub S.patre Wilhelmo quam ſub diuerſis eius ſucceſſoribus,diuerſis temporibus ad alia cœnobia dati fuerunt abbates. E quibus nonnulli, temporum ſucceſſu,in diuerſis locis epiſcopi facti ſunt. Horum quidem nomina tenemus omnium,licet quorundam tempora ignoremus: propterea,ne quos in ſupputatione annorum contingat negligi,ſtatuimus vniuerſalem omnium qui ad nos delati ſunt catalogum in hoc loco breuiter ordinare.

Dietgerus epiſcopus Metenſis. *Abbates ex cœnobio Hirſaugienſi ad alia monaſteria dati.*

Sigefridus monachus noſtri cœnobij ſub ſancto patre Vuilhelmo in monaſterio Schaffhuſen noſtri ordinis,Conſtantienſis diœceſis,per eundem Vuilhelmum abbas ordinatus eſt. Quod monaſterium vetuſtate pene collapſum,ſanctus pater pulchro tabulatu inſtaurans,monachis & abbati prædicto donauit. Henricus quoque monachus vir ſtrenuus, & regularis diſciplinæ zelator integerrimus, à S. patre Vuilhelmo primus abbas S. Georgij martyris in Nigra ſylua,quod à fundamentis ipſe conſtruxerat, ſicut longe ſupra diximus,conſtitutus eſt. Ad Petershuſen eiuſdem Conſtantienſis diœceſis monaſterium abbatem dedit,venerabilem virum moribus & ſcientia inſignem Diethericum huius cœnobij monachum,qui regularis diſciplinæ feruidus cultor & inſtaurator fuit, & multos verbo & exemplo ad mundi contemptum perduxit.

Sigefridus abbas in Schaffhuſen. *Henricus abbas ad S.Georgiũ in Nigra ſylua.* *Diethericus abbas Petershuſen.*

Ad monaſterium in Haſſungen Moguntinenſis diœceſis, in partibus Thuringiæ ſitum,de quo ſupra diximus,abbatem miſit primum ex ſuis monachis cum toto conuentu,nomine Giſelbertum : quem poſtea per Henricum regem quartum, propter excommunicationem ſummi Pontificis expulſum, ad Hirſaugiam cum ſeptuaginta monachis reuerſum,ad monaſterium in Reinhartzborn , in finibus Thuringiæ, eiuſdem Moguntinæ diœceſis abbatem conſtituit, qui etiam monaſterium Erfordenſe gubernandum ſuſcepit.

Giſelbertus ad Haſſungen abbas conſtituitur.

Ad monaſterium quoque in Zvvifalten Conſtantienſis diœceſis abbatem dedit Notgerum monachum , virum in diſciplinis monaſticis optime imbutum , & per omnia idoneum , qui monachos verbis & exemplis ad normam regularis vitæ poſſet inſtituere.

Notgerus abbas ad Zvvifalten miſſus eſt.

Ad monaſterium vero in Camburg Herbipolenſis diœceſis, quod nunc ab ordine tranſlatum eſt,abbatem dedit Guntherum monachum,virum prudentia & religione venerabilem,qui ante conuerſionem ſuam magnam in curialibus cauſſis opinionem experientiæ conſequutus fuerat.

Guntherus abbas conſtituitur ad Camberg.

Ad cellam S. Petri, quam de Vuilheim ſuperius diximus tranſlatam,abbatem conſtituit Adelberonem,virum tam in monaſticis diſciplinis quam in ſecularibus experientiis non mediocriter inſignem, qui ſub eius magiſterio totius inſtitutionis vitæ regularis fundamentum edoctus,plures ad pietatem ſuo conuertit exemplo.

Adelbero abbas ad cellam S. Petri mittitur.

Ad monaſterium quoque in Altdorf Argentinenſis diœceſis,dedet abbatem nomine Vvelchionem,venerabilem monachum , ab optimo præceptore in omnibus diſciplinis monaſticæ conuerſationis optime inſtitutum.

Welchio abbas.

Ad monaſterium quod dicitur Buren, in diœceſi Auguſtenſi Azelmum venerabilem monachum tranſmiſit abbatem , qui claro genere natus, nobilem proſapiam ſanctis moribus adornauit, ſeque paſtorem ouibus Chriſti non inutilem exhibere ſtuduit.

Azelmus abbas in Buren.

Ad eundem quoque locum Otto monachus, non inelegans perſona miſſus eſt, & poſt Azelmum in abbatem conſtitutus. Quod an ſub Vuilhelmo factum ſit,aut eius ſucceſſore Gebhardo, non ſatis cognitum habemus. Idem Otto poſtmodum etiam cœnobium Rinavve Conſtantienſis diœceſis regendum ſuſcepit.

Otto abbas ad eundem locum. *Rinauue.*

Ad monaſterium ſancti Ioannis Magdeburgenſis in Saxonia , cuius fundationem longe ſuperius deſcripſimus,monachum tranſmiſit in abbatem Hildeboldum venerabilem valde virum,de quo multa laudum præconia feruntur. Ad idem quoque cœnobium poſtea miſſus fuit frater Hugo monachus noſtri conuentus Hirſaugienſis, & in abbatem ordinatus,vir magnæ prudentiæ,honeſtatis & religionis.

Hildeboldus ad Magdeburg abbas. *Hugo.*

Ad monaſteriũ vero ꝙ in Conſtantienſi diœceſi ſitum Iſna vocatur,pater ſanctus in abbatē ordinauit,multæ religionis & deuotionis monachũ ſui cõuentus, nomine Erckēbaldum,in monaſticis inſtitutionibus optime inſtitutum. Ad eundem locum poſtea ordinatus eſt in abbatem Bruno monachus Hirſaugienſis cœnobij , vir pietate & religione venerabilis & multum inſignis,diuinarumque ſcripturarum non ignarus.

Erckembaldus abbas ad Iſnam. *Bruno abbas ibidem.*

Wetzillo abbas in Carentia.

Ad monaſterium autem Lauenſe, quod in prouincia Carentinorum pater S. conſtruxit, quemadmodum ſuperius dictum eſt, abbatem inſtituit Wetzillonem, virum ſtrenuum & religioſa ſeueritate reuerendum, tam monaſticis inſtitutionibus quam ſcripturarum ſcientia ſatis imbutum.

Segevvinus abbas Roſati.

Segevvinus monachus Hirſaugienſis cœnobij, cum prædicto abbate Wetzilone miſſus in Carentiam ſine permiſſione abbatis Gebhardi & fratrum Hirſaugienſium, abbatiam Roſati iuxta Aquileiam ſuſcepit. Quod cum fratribus ſuis diſplicere cognouiſſet, ad monaſterium Hirſaugienſe compunctus, redijt, ipſamque abbatiam ſuam interea dimiſit. Quem abbas Gebhardus ad probandam pœnitudinem & compunctionem eius, in vltimo congregationis loco ſedere fecit. Quod cum eum humiliter ſufferre videret, cum fratrum conſilio proprio eum loco reſtituit. Alius vero quidam ex noſtris nomine Gaudentius, qui cum illo fuerat, etiam abbatiam ſine fratrum Hirſaugienſium conſenſu adeptus, ad monaſterium pro pœnitentia non redijt, & ideo inter abbates de Hirſaugia miſſos non computatur. Manegoldum quoque monachum conuentus Hirſaugienſis, qui ſine abbatis & fratrum conſenſu abbatiam Campidonenſem in diœceſi Conſtantienſi ab Henrico rege quinto interuentu amicorum obtinuit, de fratrum & abbatum ſuorum vnanimi conſilio abiecerunt.

Gaudentius abbas factus. Manegoldus abbas Campedonenſis.

Eſſo abbas in Beinvvuiler.

Ad monaſterium quod dicitur Beinvvile, monachus quidam Hirſaugienſis cœnobij in abbatem datus eſt, nomine Eſſo, vir moribus & vita maturus & regularis diſciplinæ feruidus zelator, ſub Gebhardo abbate, qui S. Wilhelmo ſucceſſit.

Euerardus abbas in Odenheim. Gerungus abbas cellæ Paulinæ.

Ad monaſterium vero in Odenheim Spirenſis diœceſis, inde abbatem dedit Euerardum monachum Hirſaugienſis conuentus valde notabilem, de cuius fundatione ſuo tempore poſt hæc mentionem faciemus. Gerungus quoque monachus Hirſaugienſis & prior S. Aurelij trans pontem, vir certe religioſiſſimus, factus eſt abbas monaſterij cellæ Paulinæ in Saxonia Moguntinenſis diœceſis, ſub Brunone abbate, de cuius laudabili conuerſatione cum ad annum Domini 1107. & ipſius Brunonis tempora peruenerimus, latius dicemus. Ad eundem locum cellæ Paulinæ poſt Gerungum in abbatem aſſumptus eſt Vdalricus, monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, vir moribus & vita reuerendus, & non minus eruditione ſcripturarum quam conuerſatione, paſtorali cura dignus atque idoneus.

Vdalricus abbas ibidem.

Wolpeto abbas in Gotzau. Burcardus abbas ibidem.

Ad monaſterium quoque in Godiſaugia Spirenſis diœceſis, abbas directus eſt venerabilis huius monaſterij monachus nomine Wolpeto, magnarum virtutum homo, & tam in ſpiritualibus quam temporalibus optime expertus. Ad idem quoque monaſterium alio poſtea tempore in abbatem conſtitutus eſt Burcardus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, regularis diſciplinæ amator præcipuus.

Wolfranus. Euernoldus in Briuernin-gen.

Ad monaſterium autem Montis monachorum prope Bambergam in Francia Orientali, Wolfranus monachus ad inſtantiam fratrum ibidem Deo famulantium tranſmiſſus eſt, & in abbatem ſolenniter ordinatus. Euernoldus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, ad monaſterium Briuernugenſe in abbatem conſtitutus eſt, vir ſcientia & conuerſatione ſanctiſſimus, qui multis in vita & poſt mortem fertur claruiſſe miraculis, cuius vita & conuerſatio cum miraculis in duobus libellis conſcripta latius in prefato cœnobio habetur.

Drutvvinus abbas in Breitnau.

Drutvvinus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, ad monaſterium Moguntinæ diœceſis in Haſſia nouiter conſtructum, cum duodecim monachis miſſus eſt, & in abbatem ordinatus anno Domini 1119. ſub abbate Brunone. Nomen autem monaſterij Breitenavv dicitur, de quo poſtea ſuo loco & tempore latius dicemus. Egebertus monachus huius cœnobij ad Paſſauiam miſſus eſt circa idem tempus, & in abbatem conſtitutus, vir non infime doctus, & tam moribus quam eruditione ſcripturarum venerandæ opinionis. Ad eundem quoque poſtea locum in abbatem conſtitutus eſt venerabilis huius cœnobij monachus nomine Volpoldus, qui & Hugo dicebatur, magnarum virtutum homo, qui regularis diſciplinæ præcipuus cultor erat. Reginboldus monachus huius cœnobij, ad quoddam monaſterium quod Navv dicitur miſſus eſt, & ad inſtantiam multorum in abbatem ordinatus. Adelbertus quoque huius cœnobij monachus poſt mortem ipſius Reginboldi, ad eundem locum abbas miſſus eſt, vir tanto dignus honore, quippe qui non minus vita quam ſcientia venerabilis fuit.

Egebertus abbas in Paſſauia. Volpoldus abbas ibidem. Reginboldus abbas ad Nauu. Adelbertus abbas ibidẽ.

Adelbertus abbas in Echlingen.

Adelbertus alius quoque huius cœnobij monachus, vir moribus & ſcientia inſignis, ad monaſterium in Echlingen Auguſtenſis diœceſis, ad inſtantiam monachorum eiuſdem loci miſſus eſt, & in abbatem ſolenniter ordinatus. Qui quum eſſet vir multum religioſus

ligioſus & prudens, monaſterium ſibi commiſſum in vtroque ſtatu non mediocriter ornando ampliauit.

Adelhelmus quoque monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, vir doctus & religioſus, de quo quidam ſic cecinit:

Adelhelmus abbas in Ammeneberg.

Hic homo per mores cunctorum traxit amores,
Quique pios mores non mutarit per honores.

Primum abbas monaſterij quod Ammineberg dicitur, conſtitutus eſt: ac deinde poſt annos aliquot, ad monaſterium Mediolacenſe Treuerenſis diœceſis translatus, abbatiam eiuſdem loci publico aſſenſu, & rogatu omnium monachorum inibi degentium regendam ſuſcepit, quam vſque ad finem vitæ ſtrenue ac laudabiliter gubernauit. Ad monaſterium vero S. Petri in Erphordia Moguntinenſis diœceſis, poſt mortem abbatis Ruperti miſſus fuit ex hoc monaſterio Hirſaugienſi, anno Domini 1128. ſub Volmaro abbate monachus venerabilis nomine Vernerus, qui in abbatem ibidem conſtitutus, multa bona eidem cœnobio ſua induſtria acquiſiuit. Aquæductum in monaſterium mirabili ingenio & impenſis non modicis inchoauit, & vtiliter ſatis perfecit. Poſt mortem quoque Drutuuini primi abbatis in Breutennavv, de quo ſupra diximus, Henricus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis in abbatem eiuſdem loci conſtitutus eſt anno Domini 1132. indictione 10. ſub Volmaro abbate, de quo latius ſuo tempore dicendum eſt. Diethericus vero monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, ſub eodem abbate Vvolmaro ad monaſteriũ S. Felicitatis prope ciuitatem Herbipolenſem, quod Suartzach dicitur, ad inſtantiam monachorum eiuſdem & preces epiſcopi Herbipolenſis miſſus, in abbatem ordinatus eſt. Conradus monachus Hirſaugienſis vir multum venerabilis, primo in monaſterio Schõrein factus eſt prior, ac deinde in abbatem monaſterij Amorbach Herbipolenſis diœceſis ordinatus, illud ſtructuris & reditibus notabiliter ampliauit, regulariſq; diſciplinæ feruorẽ iam pene collapſum ſuo tempore in eodem magnifice renouauit. Eiuſdem quoque nominis Conradus alter, monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, abbas datus eſt ad monaſterium Suartzach iuxta Rhenũ in diœceſi Argentinenſi, ad petitiones & inſtantiam fratrum & epiſcopi eiuſdẽ loci. Fuit autem vir valde religioſus, & diuinarum ſcripturarum nõ ignarus. Burchardus quoque monachus genere nobilis, virtute morum & eruditione ſcripturarum nobilior, procul ad monaſterium quod dicitur Vinea, vulgariter Vvingarten, in diœceſi Conſtantienſi, abbas datus eſt tẽpore Manegoldi abbatis. Dithmarus reuerendæ memoriæ vir poſt mortem Burchardi ad eundẽ locum miſſus de monaſterio iſto Hirſaugienſe, in abbatẽ ordinatus eſt, qui vita & moribus dignũ ſe ouibus Chriſti paſtorem exhibere verbo & exemplo curauit. Rupertus etiam huius cœnobij Hirſaugiẽſis venerabilis monachus, ad monaſterium Gotiſau Spirenſis diœceſis, abbas datus eſt ſub Mangoldo abbate, qui propter improbitatem ſubditorum ſuorum tandem abbatia dimiſſa ad Hirſaugiam reuerſus eſt, & poſt obitum Manegoldi in abbatem huius loci electus, anno Domini 1165. indictione 13. de quo ſuo tempore mentionem faciemus congrue latiorem.

Poſtea apud Mediolanũ.
Wernherus abbas S. Petri.
Henricus in Breitenau.
Dietheri cus in Suartzach.
Conradus abbas in Amorbach.
Conradus alter abbas in Suartzach.
Burchardus abbas in Wingarth.
Dithmarus abbas ibid.
Rupertus abbas ad Gotiſau.

Ad monaſterium quoque Tharis, quod in Herbipolenſi parochia ſitum eſt, quinque à Bamberga per deſcenſum Mogoni ferme miliaribus diſtans, in abbatem ex hoc Hirſaugienſi cœnobio datus eſt, ſub Manegoldo venerabili abbate Rudigerus, monachus moribus & eruditione inſignis.

Rudigerus abbas in Thariſſa.

Ad monaſterium vero quod Beſſelbornen dicitur, in diœceſi Augiſtenſi, miſſus eſt abbas ex hoc Hirſaugienſi cœnobio Lupoldus monachus, vir ſecundum parentelam carnis non ignobilis, ſed virtute animi & ſcientia ſcripturarum multis nobiliſſimis longe nobilior. Diepoldus monachus huius cœnobij, vir multum ſtudioſus & librorum amator præcipuus, ad monaſterium in Schaffhuſen, Conſtantienſis diœceſis miſſus eſt, & in abbatem ſolenniter ordinatus.

Lupoldus abbas in Beſſelborn.
Diepoldus in Schaffhuſen.

Ad monaſterium vero quod Brigantium dicitur, in diœceſi Conſtantienſi, vulgariter Bregentz, Godfridus huius cœnobij monachus inſignis miſſus eſt, & in abbatem omnium fratrum aſſenſu & inſtantia ordinatus, qui quam vtiliter præfuerit, monimenta ab eo poſita in eodem cœnobio vſque in præſentem diem manifeſtant.

Gotfridus in Bregantz abbas.

Ad monaſterium vero Zvveifalten Conſtantienſis diœceſis, in abbatem ordinatus eſt alter Godfridus, etiam monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, vir dignus honore, qui verbo & exemplo gregem ſibi commiſſum paſcere diligentiſſime ſemper ſtuduit. Porro ad monaſterium Lauriſſenſe Wormatienſis diœceſis, quod Præmonſtratenſes hodie inhabitant, datus eſt abbas ex hoc monaſterio Hirſaugienſi Sigehardus monachus, vita & conuerſatione præcipuus, qui locum ipſum in vtroque ſtatu magnifice reparauit.

Godfridus in Zvvifalten.
Sigehardus abbas in Lauriſſa.

Henricus abbas in Blidenſtad.

Ad monaſterium quoque ſancti Ferrucij in Blidenſtad Moguntinenſis diœceſis, quod ante hoc ferme triennium ab ordine eſt tranſlatum, Henricus huius cœnobij monachus miſſus eſt, & in abbatem legitimum ordinatus.

Rudolphus ad Gotiſau. Megingus in VVingarten.

Rudolphus quoque monachus Hirſaugienſis, ad monaſterium Gotiſau Spirenſis diœceſis in abbatem ordinatus, prauos monachorum mores ad limitem regularis obſeruantiæ, ſua prudentia & obſeruatione ſtudioſa ſollicitudine reduxit. Megingus huius cœnobij monachus, propter induſtriam ſuam & laudabilem conuerſationem primum prior in Richenbach conſtitutus eſt, & poſtea monaſterij Weingarten in diœceſi Conſtantienſi abbas ordinatus gregi ſibi commiſſo non ocioſe præfuit.

Conradus abbas in Hornbach.

Ad monaſterium in Hornbach Metenſis diœceſis, in abbatem miſſus & ordinatus eſt Conradus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, ad inſtantiam monachorum ibidem commorantium.

Conradus.

Ad monaſterium vero Gotiſau Spirenſis diœceſis, poſt mortem Rudolphi abbatis miſſus eſt ad petitiones fratrum eiuſdem loci Conradus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, in abbatem legitime ordinatus.

Conradus abbas in Alperſbach.

Alius quoque eiuſdem nominis Conradus, monachus huius monaſterij monaſterium Alperſbach Conſtantienſis diœceſis in abbatem ordinatus eſt, vir in agendis negotiis mundialibus valde induſtrius & expertus, ac diuinarum inſtitutionum non ignarus, qui eidem cœnobio ſtrenue præfuit, & tam verbo quam exemplo paſtorem ſe in omnibus vtilem exhibere curauit.

Hildebertus ad Suuartzach.

Ad monaſterium in Suartzach iuxta Rhenum, in diœceſi Argentinenſi, datus eſt abbas Hildebertus huius cœnobij monachus, qui moribus & ſcientia non infime decoratus, tali honore dignus habitus eſt.

Marquardus ad Deckingen.

Marquardus vero monachus huius cœnobij, & ipſe vir multarum virtutum & diuinarum ſcripturarum ſtudioſus amator, ad monaſterium in Deckingen Auguſtenſis diœceſis, ad inſtantiam monachorum ibidem commorantium miſſus eſt, & in abbatem eiſdem rite ordinatus.

Bertholdus ad Alperſbach.

Ad monaſterium quoque in Alperſbach miſſus eſt pro abbate venerandæ memoriæ huius cœnobij Hirſaugienſis nomine Bertholdus, qui aliquanto tempore fuit prior cellæ S. Gregorij in Richenbach, vir omni dignus honore.

VVilhelmus ad Ottenburen.

Ad monaſterium vero in Ottenburen Auguſtenſis diœceſis abbas directus eſt Wilhelmus, primo monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, ac deinde præpoſitus in Roth, eiuſdem Auguſtenſis diœceſis, inde per epiſcopos & monachos præfati monaſterij ad abbatiam euocatus.

Iohannes ad Schutteren.

Ad monaſterium in Schuttera Argentinenſis diœceſis, de cuius fundatione longe ſuperius mentionem fecimus, abbas datus eſt huius cœnobij monachus Ioannes cognomento Wedel, qui primo per annos aliquot prior clauſtralis in hoc loco extitit, deinde prior in Richenbach factus eſt, ac poſtremo ſub Blaſio abbate anno dominicæ natiuitatis milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, indict. 10. mortuo Iohanne Phul abbate in Schuttera, qui reformationem noſtram Burſfeldenſem vulgariter dictam primus aſſumpſit, in locum eius ordinatus eſt abbas, vir ingenio mitis, non tamen remiſſus, in agendis curis temporalibus ſatis induſtrius, zeloque diſciplinæ regularis, & vitæ honeſtate coram omnibus cum cognoſcentibus irreprehenſibilis, qui cum adhuc præſenti habeatur in vita, honeſtate admonemur religioſa ab eius laudibus temperare.

Regreſſio ad hiſtoriam fit.

At vero nominibus eorum qui ex hoc monaſterio ad diuerſa cœnobia à tempore Wilhelmi abbatis vſque in præſentem dominicæ natiuitatis annum 1501. quo iſta ſcripſimus, Maximiliano Romanis imperante, ſunt conſtituti abbates per ordinem, quantum ad notitiam noſtrã peruenerunt rite ſignatis, quanquam per negligentiam veterum, multorum nomina prætermiſſa ſunt, ad ordinem aſſumptæ hiſtoriæ tandem nobis eſt reuertendum.

MLXXXIIII.

Henricus rex ab Antipapa Romæ benedicitur. Auguſta capitur.

Anno igitur Wilhelmi abbatis 15. qui fuit dominicæ natiuitatis 1084. annus, Henricus rex quartus nominis huius, cum Bertha vxore ſua in die ſancto paſchatis Romæ benedictionem imperialem ab antipapa Clemente ſuſcepit. Poſtea inde digreſſus, Italiamque tranſiens, Auguſtam ciuitatem Rhetiorum ab Alemannis inuaſam obſedit & cepit.

MLXXXV.

Synodus Moguntia celebratur cõtra Papã.

Anno ſequente, qui fuit abbatis Wilhelmi 16. ſynodus magna epiſcoporum & abbatum Moguntiæ in monaſterio S. martyris Albani, iuſſu Henrici regis contra S. papam Gregorium 7. celebratur, cui ipſe cum legatis antipapæ Clementis perſonaliter interfuit,

& omnes

& omnes contra Gregorium in obedientiam ipſius Clementis iurare potentialiter compulit. Huic ſynodo præſedit Wetzilo archiepiſcopus Moguntinus, ſucceſſor Sifridi pontificis, de quo plura iam in ſuperioribus nos dixiſſe meminimus, qui Gregorium papam depoſitum pronunciabat. Erat autem iſte Wetzilo vir doctus, tam in diuinis ſcripturis quam in literis ſecularibus, eloquio dulcis & facundiſſimus, tantuſque verbi Dei prædicator ſuo tempore habitus eſt, vt ſimilem habuerit neminem. Ad hanc ſynodum Wilhelmus abbas ſanctiſſimus per epiſtolas regias vocatus, venire contempſit, ſubtili ſe adinuentione tutatus, malens pro defenſione vicarij Chriſti rerum corporiſque periculis audacter ſubijci, quam prauorum conſenſu maculari.

Wetzilo archiepiſcopus Moguntinus prædicator fuit egregius.
Abbas VVilhelmus ad Synodum venire contempſit.

Eodem anno Gregorius papa 7. apud Salernam moritur, cui per electionem canonicam primum ſucceſſit Deſiderius abbas monaſterij Caſſinenſis ordinis noſtri, qui Victor tertius appellatus eſt.

Gregorius Papa moritur.
Deſiderius abbas Caſſinenſis fit Papa.

MLXXXVI.

Anno Wilhelmi abbatis 17. qui fuit dominicæ natiuitatis 1086. Henricus rex Saxoniam cum exercitu magno & patriam vndique omnibus iratus præda & incendio deuaſtat. Hermannus autem quem Saxones contra Henricum in regem iuſſu Gregorij papæ conſtituerant, congregato exercitu quam maximo iuxta Herbipolim ei in loco occurrit, qui dicitur Bleichfeld, vbi conſerto prælio innumerabilis multitudo ex vtraq; parte occubuit. Hermannus victoriam obtinuit, & ciuitatem Herbipolenſem cepit, quam tamen Henricus rex ſtatim per manum validam ſuorum recuperauit.

Bellum inter Henricū & Hermannum.
Herbipolis capitur.

Hoc ipſo anno ordo Carthuſienſis in diœceſi Gratiapolitano fundari cœpit, quod ſic accidit. Sanctus Hugo epiſcopus, tunc Gratiapolitanus, vidit per ſomnium in ſolitudine Carthuſiæ Deum ſuæ dignationi habitaculum conſtruentem, ſtellas etiam ſeptem ducatum ſibi præſtantes itineris. Et ecce ſanctitatis eius odore attracti, ad ipſum veniunt ſeptem viri, qui omnes vno deſiderio ſuccenſi, locum vitæ eremiticæ congruum quærebant, necdum repererant. Horum primus fuit Bruno, ex Colonia Agrippina oriundus, magiſter in Theologia Pariſienſis, vir autem religione ſcientiaque literarum famoſiſſimus, alij quatuor literati & duo laici, quos S. Hugo gratanter ſuſcepit, & voti compotes fecit. Ipſo nanque conſulente, adiuuante, & comitante, Carthuſiæ ſolitudinem intrantes, manſiones ſuo propoſito neceſſarias extruxerunt. Circa idem tempus floruit Stephanus Leuita, vir miraculis, abſtinentia, & ſanctitate clariſſimus, qui ex Auernia oriundus, ad territorium Lemnicenſe demigrans, vitam eremiticam per annos fere quinquaginta, cum paucis qui ad ipſum confluxerant, exercuit, à quo cœpit ordo Grandimontenſis.

Ordo Carthuſienſium cœpit.
Bruno Colonienſis prior Carthuſienſis.
Ordinis Grandimontenſis initium.

Hoc ipſo anno Marianus Scotus, monachus Fuldenſis, Chronographus inſignis, de quo longe ſuperius mentionem fecimus, apud Moguntiacum pro Chriſti amore incluſus moritur, & in maiori eccleſia S. Martini cum honore debito ſepelitur.

Marianus Scotus moritur.

MLXXXVII.

Anno autem Wilhelmi abbatis 18. qui fuit Domini milleſimus octuageſimus ſeptimus, Victor papa hauſto veneno in ſacro calice moritur: quod multi inſidijs Henrici regis, & Wigberti antipapæ factum tradunt.

Victor Papa ordinis noſtri obiit.

Poſt quem in verum Chriſti vicarium electus fuit Otto epiſcopus Hoſtienſis, dictuſque eſt Vrbanus ſecundus, & ſedit annis 12. menſibus quatuor. Hic primo fuit clericus Remenſis eccleſiæ, poſtea factus eſt monachus Cluniacenſis noſtri ordinis, deinde prior eiuſdem cœnobij, ex priore epiſcopus Hoſtienſis, & poſtremo ex epiſcopo factus eſt papa.

Vrbanus Papa II. ordinis noſtri fuit.

Hermannus falſo regis nomine depoſito, permiſſione Imperatoris ad propria reuerſus, poſt paucos dies in obſidione cuiuſdam oppidi occiſus interijt.

Hermannus obiit.

Bertha imperatrix obijt, & apud Moguntiam ſepulta eſt, ſed poſtea ab Imperatore Spiram transfertur.

Imperatrix obiit.

MLXXXVIII.

Anno ſequenti, qui erat Wilhelmi abbatis 19. Domini autem 1088. obijt Wezilo Moguntinus archiepiſcopus, cui ſucceſſit Ruthardus. Hoc ipſo anno Auguſta ciuitas inſidijs Sueuorum in cœna Domini capitur, & ſecunda feria poſt feſtum paſchatis ab eiſdem deſtruitur.

Ruthardus Archiepiſcopus Moguntinus.
Auguſta capitur.

Claruit his temporibus in hoc monaſterio Hirſaugienſi Adelbertus monachus, qui ſub patre S. Wilhelmo prioris officium annis non paucis ſtrenue geſſit. Erat enim vir omni decore virtutum ornatus, cōuerſationis ſanctitate à bono magiſtro nequaquā dege-

Adelbertus Prior huius loci.

nerans, qui licet debilis eſſet in corpore, mente tamen ſurſum erectus ad Deum ſemper in contemplatione diuinorum ſanus & firmus perſtabat. Eius conuerſatio cunctis erat in exemplum, in cuius moribus religio ſumma, ſapientia vera, & charitas perfecta relucebant. Huic ſancto viro in prioratu huius monaſterij per ordinationem abbatis Wilhelmi ſucceſſit Dierhericus monachus, vir omni honore dignus, qui poſtea factus eſt abbas monaſterij Petershuſen in Conſtantia, quemadmodum ſupra diximus, vbi gregem ſibi à Deo commiſſum verbo & exemplo ad ſemitas iuſtitiæ reuocauit. Poſt hunc S. pater Wilhelmus in priorem ordinauit Ottonem monachum venerabilem ſenem, moribus & conuerſatione maturum, omnibuſque reuerendum, qui per paucos quidem menſes prior, per plures vero annos cellarius monaſterij fuit. In diſponendis enim negotiis temporalibus, rebuſque domeſticis, ſumma prouidentia vigebat: quo factum eſt, vt ipſo exteriora cuncta ſapienter diſponente, ſanctus pater interius liberius vacando eſſet intentus. Et quamuis ratione curæ domeſticæ cum Martha cogeretur eſſe ſollicitus erga plurima, ſpirituale tamen Mariæ ocium non neglexit, ſed ita ſemper curabat temporalia, vt ſpiritualis conuerſationis ſancta exercitia non obmitteret. Poſt hunc S. pater priorem conſtituit Gebhardum virum nobilem, & in omnibus agendis ſingulari prudentia mirandum, qui & in abbatia huius monaſterij (vt dicemus poſtea) ſucceſſit, de cuius moribus & vita ſuo loco dicemus.

Diethericus Prior huius loci. — *Otto, prior cellarius huius loci.* — *Gebhardus Prior huius loci, poſtea abbas.*

MLXXXIX.

Hermannus.

Anno Vuilhelmi abbatis 20. qui fuit natiuitatis dominicæ 1089. Sigevvinus archiepiſcopus Colonienſis obiit, cui Hermannus tertius, cognomento Diues in ordine ſucceſſit.

Eppo. — *Imperator ſecundam duxit vxorem.*

Poſt mortem Dietmari Vvormatienſis epiſcopi, quæ accidit anno Domini 1085. indictione 8. Eppo in epiſcopum ordinatus his temporibus claruit, de quo multa miranda narrantur, & annis non paucis in epiſcopatu ſuo præfuit. Imperator nuptias Coloniæ celebrauit, quandam Vdonis marchionis viduam nomine Praxedem, Ruſcorum regis filiã, ducens vxorem, de qua ſuſcepit filium nomine Henricum, qui poſt patrem repudiato Conrado regnauit, & filiam nomine Agneten. Inde Aquiſgrani digreſſus Conradum filium ſuum ſeniorem vngi in regem fecit, quem tamen poſtea nato Henrico quinto repudiauit.

Plaga horrenda ſæuit in populo.

Hoc anno peſtilentia maxima fuit in occidentali parte Lotharingiæ, vbi multi ſacro igne interiora conſummente putreſcentes membris exeſis, inſtar carbonum nigreſcentibus, aut miſerabiliter moriebantur, aut manibus aut pedibus putrefactis truncati, miſerabiliori vitæ reſeruabantur. Multi vero neruorum contractione diſtorti miſerabili tormentorum genere cruciabantur. Terræmotus magni in diuerſis Europæ locis fuerũt.

MXC.

Imperator Italiam ingreditur.

Anno abbatis Vuilhelmi 21. qui fuit domini 1090. Imperator Italiam rurſus ingreditur, ibique fere per 7. annos moratur, Florentiam obſidione cingit, & multa prælia committit.

MXCI.

Monaſterij noui conſummatio.

Anno Vuilhelmi abbatis 22. nondum completo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1091. maius cœnobium Hirſaugienſe, quod pater ipſe ſanctus ante octennium incepit, impenſis marchioniſſæ, per manus fratrum ſub eius obedientia militantium, hoc in loco quo hodie cernitur nouo, à fundationis initio conſummatum eſt anno. Completis autem omnibus quæ ad ſtructuræ huius rationem pertinebant, ſanctus pater Wilhelmus ipſum templum monaſterij per gyrum pauperibus repleuit, à ſuperiori videlicet parte altaris vſq; ad valuas verſus occidentalem plagam extremas, & clauſis ianuis per ſeipſum omnibus cum maxima humilitate ad menſam miniſtrauit. Iamque deinceps vſque ad diem obitus ſui plus ſolito pauperibus ſtipendia erogauit. Eodem igitur anno domini noſtri Ieſu Chriſti 1091. huius monaſterij Hirſaugienſis eccleſia per S. Wilhelmum abbatem à fundamentis egregio tabulatu nouiter conſtructa, ad ipſius inſtantiam eſt dedicata in præſentia epiſcoporum, nobilium, abbatum, & multorum notabilium hominum, in honore ſanctorum Apoſtolorum Chriſti Petri & Pauli, Dedicatione huiuſmodi facta ſanctus pater miro æſtuabat deſiderio, vt aliquas de ſancto apoſtolorum principe poſſet habere reliquias, in cuius honore tam ſumptuoſum templum conſtruxerat. Communicato igitur conſilio ſeniorum, miſit ad Cluniacum priorem ſuum Gebhardum virum doctum & valde prudentem, ad Hugonem venerabilem ſanctiſſimumque abbatem, rogans vt ſibi aliquas de S. Petro apoſtolo reliquias tranſmittere dignaretur S. autem pater Hugo abbas Cluniacenſis,

Nota pium patris Wilhelmi factum. — *Eccleſia noua dedicata eſt.* — *Gebhardus Prior Cluniacum mittitur.*

niacenſis, ſuſcepti s literis amantiſſimi ſui Wilhelmi, cognitoque ſancto eius deſiderio, miſit illi cum epiſtolis per manus ipſius Gebhardi prioris de capillis S. Petri Apoſtoli precioſiſſimas & veras reliquias. Sed priuſquam ad Hirſaugiam rediret Gebhardus, famulus Chriſti Vuilhelmus ad Dominum migrauit, quemadmodum ſuo ordine dicemus. Nam poſt dedicationem noui monaſterij, nouem duntaxat hebdomadibus ſuperuixit, vnde & propter breuitatem temporis congregatio viuente S. abbate, de cœnobio S. Aurelij non exiuit.

S. Hugo mittit reliquias S. Wilhelmo abbati.

Igitur inſtante natali beatiſſimorum apoſtolorum Chriſti Petri & Pauli, reuerendiſſimum abbatem Vuilhelmum languor inuaſit, qui licet debilis eſſet corpore, nocturnis tamen vigilijs & diuinis officijs deuotiſſima præſentia interfuit. In die feſto ipſorum Apoſtolorũ miſſam in priuato ad principale monaſterij noui altare celebrauit, quæ & ei vltima fuit, ſuſtentatus manibus fratrum ab vtroque latere, cum ſtare per ſe penitus non poſſet. Cum maxima igitur deuotione mentis in Deum, quaſi profecturus ad eum, cui in hac vita fideliter ſeruiuit, mercedemque operis ſui recepturus, qua potuit altitudine vocis miſſam inchoauit, dicens verbis beatiſſimi Pauli Apoſtoli: Scio cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſeruare in illum diem iuſtus iudex. Quarto dehinc die in capitulum ſe portari fecit, conuocatiſque omnibus exhortabatur eos, vt in melius ſemper proficerent, in primis monens eos de continuo Dei amore habendo, de feruore monaſticæ religionis, de obſeruantia mutuæ dilectionis, deque hoſpitalitate ſollicite cuſtodienda. Et quaſi alter Moſes in Deuteron. replicauit omnia quæcunque illos à principio docuiſſet. Tertio demum die in oratorium B. Mariæ ſemper virginis, quod ipſe ad meridionalem conſtruxerat plagam, ſe denuo portari fecit, celebrataque miſſa coram eo, corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti de manu ſacerdotis cum ingenti deuotione accepit. Deinde ſacro inunctus oleo ad cellam ſuam reportatus eſt, vbi valedicẽs fratribus die poſtera feliciter in Domino quieuit 4. nonas Iulij, anno dominicæ natiuitatis 1091 indictione 14. Sub Henrico Imperatore quarto & Vrbano papa 11. Anno ſuſcepti regiminis 22. ætatis vero ſuæ anno 65. Ad eius funeralia conuenerunt duo epiſcopi, abbates quinque, & clerici cum populo multi, qui per dies quinque continuos eius celebrarunt exequias: quibus completis, in medio eccleſiæ nouæ quam conſtruxerat, ſanctum eius corpus cum honore & reuerentia ſepelierunt, cuius ſepulchrum competenti ſtructura fabricatum vſque in hodiernum diem inuiolatum perſeuerat. Eius vitam Haymo prior huius cœnobij poſt Gebhardum, latiori ſermone deſcripſit, ſicut in ſuo loco inferius dicemus. Mortuo autem S. abbate Vuilhelmo, & abſente priore Gebhardo, magna fratres triſtitia inuaſit: quia manere diu ſine paſtore, videbatur eis plenum periculo: & inſtituere nouum abbatem, priore abſente, penitus non audebant. Expectantibus autem illis cum mœrore prioris ſui aduentum, ecce poſt dies paucos deſideratus aduenit, afferens ſecum precioſas principis Apoſtolorum reliquias, capillos videlicet de eius capite veros, quos S. Hugo Cluniacenſis abbas reuerendiſſimo patri Vuilhelmo, in ſignum mutuæ dilectionis pro magno munere miſit. Verum Gebhardus prudenti vſus conſilio, ipſas beati Apoſtoli reliquias non ſtatim ad monaſterium intulit, ſed eas cuidam fideli presbytero in vicino commoranti, donec oportuno tempore cum honore congruo ad monaſterium introducerentur, ſeruandas commendauit. Ad diem igitur feſtum eiuſdem apoſtoli proximum, quem ad vincula Petri appellant, conuocatis abbatibus vicinioribus & alijs religioſis viris non paucis, ipſæ ſacræ Apoſtoli reliquiæ ad monaſterium Hirſaugienſe cum ingenti lætitia fratrum ſuſceptæ ſunt. Et primo quidem ſuper ſepulchrum ſanctiſſimi abbatis Vuilhelmi repoſitæ fuerunt, cui ſpecialiter erant tranſmiſſæ, vt qui viuus Apoſtoli petiuit reliquias, eiſdem primus poti retur vel mortuus. Deinde ſinguli per ordinem ſacris imprimentes oſculum reliquijs, Dominum in donis ſuis collaudabant. Poſtremo cum reuerentia maxima, in ſcriniolo adhoc decenter aptato, repoſitæ ſunt ad deuotionem poſteritatis conſeruandæ. Et iſte quidem finis viuendi in hoc mundo reuerendiſſimo patri Vuilhelmo fuit, qui non ſolum poſt mortem, ſed etiam in vita multis legitur claruiſſe miraculis: de cuius moribus, geſtis, & inſtitutis, ſi quis omnem hiſtoriam ſcire perfecte deſiderat, volumen quod omnem vitam eius continet, percurrat. Huius autem viri ſanctiſſimi fama longe lateque diſperſa per orbem, multos etiam quoſcunque viderat, in eius amorem pertraxit. Multi quoque rectores vna cum ſubditis ſuis commiſſis, confraternitatem cum ipſo & monachis Hirſaugienſibus perpetuam, pactis ſuffragiorum interpoſitis laudabilem contraxerunt, diuerſis diuerſa poſt mortem ſubſidia orationum dantes & recipientes. Ex his nos eorum monaſteriorum nomina ad poſte-

Wilhelmus abbas infirmatur.

Miſſam celebrat vltimam.

Communicatus oleo ſanctio perungitur.

Wilhelmus abbas moritur.

Eius exequiæ per dies quinque aguntur.

Adſunt epiſcopi duo, abbates quinque.

Vitam S. abbatis Wilhelmi quis conſcripſerit.

Prior Gebhardus Cluniaco cum aliis reuertitur.

Capilli S. Petri Hirſaugiam portantur.

Wilhelmus abbas claret miraculis.

Multi cum Hirſaugienſibus confraternitatem habuerunt.

ritatis notitiam peruenire, præſentium tenore cupimus, cum quibus amicitiam iniiſſe confraternitatis abbatem ſanctiſſimum Wilhelmum, dum adhuc in præſenti viueret vita, ſcimus.

Cluniacum.

Inter omnia vero primum fuit monaſterium illud famoſiſſimum Cluniacenſe, à quo reformationis ſuæ initium Hirſaugia ſumpſit, & ob id confœderationem à Wilhelmo cum ipſo factam, multis poſtea annis inuiolatam cuſtodiuit. Aliorum iſta ſunt nomina:

Nomina monaſteriorum confraternitatem habentium.

Monaſterium in Schaffhuſen Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium Diuionenſe.
Monaſterium maius Turonenſe.
Monaſterium Augienſe in diœceſi Conſtantienſi.
Monaſterium Corbeienſe in Weſtphalia Padebornenſis diœceſis.
Monaſterium S. Mariæ ad eremitas Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium in Rinaugia eiuſdem Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium Cremmeſmunſter.
Monaſterium Petershuſen in Conſtantia.
Monaſterium Altdorff Argentinenſis diœceſis.
Monaſterium in Comburg Herbipolenſis diœceſis.
Monaſterium Ottenburen Auguſtenſis diœceſis.
Monaſterium Zvveitfalten Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium S. Georgij Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium Reinhardis bronna in Thuringia Moguntinenſis diœceſis.
Monaſterium S. Petri in Erfordia eiuſdem diœceſis Moguntinæ.
Monaſterium in Beſſelbronna Auguſtenſis diœceſis.
Monaſterium cellæ S. Petri in Briſgavv.
Monaſterium cellæ S. Pauli apud Carentinos.
Monaſterium S. Ioannis Baptiſtæ apud Parthenopolim Magdeburgenſis diœceſis.
Monaſterium fratrum de Ritenbuch.
Monaſterium in Neresheim Auguſtenſis diœceſis.
Monaſterium fratrum de Mortbach.
Monaſterium fratrum de Franckenthal Wormatienſis diœceſis.
Monaſterium in Iſna Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium in Suartzach Argentinenſis diœceſis.

Canonici quoque maioris eccleſiæ Spirenſis confraternitatem cum domino Wilhelmo & fratribus huius cœnobij contraxerunt.

Monaſterium in Schluchtera Herbipolenſis diœceſis.
Monaſterium Caſtellenſe in diœceſi Eiſtetenſi.
Monaſterium in Haſungen Moguntinenſis diœceſis.
Monaſterium S. Eucharij Treuerenſis, quod hodie S. Matthiæ dicitur.

Nomina monaſteriorum confraternitatem habentium.

Monaſterium S. Pantaleonis in Colonia.
Monaſterium in Breitenavv Moguntinenſis diœceſis.
Monaſterium in Gegenbach Argentinenſis diœceſis.
Monaſterium in Echlingen Auguſtenſis diœceſis.
Monaſterium Ameneberg.
Monaſterium cellæ S. Mariæ.
Monaſterium Etenheimmunſter Argentinenſis diœceſis.
Monaſterium Godiſau Spirenſis diœceſis.
Monaſterium Oſenhuſen Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium Mediolacenſe Treuerenſis diœceſis.

Cum S. Patre Wilhelmo & fratribus.

Monaſterium Bagenack.
Monaſterium Anhuſen.
Monaſterium S. Vdalrici in Auguſta.
Monaſterium Brininga in Bohemia.
Monaſterium quod dicitur Nuuemunſter.
Monaſterium in Claderub.
Monaſterium S. Blaſij Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium Murenſe in eadem diœceſi Conſtant.

Monaſterium quod appellatur Kodevvicum.
Monaſterium Nevvſtadt Herbipolenſis diœceſis.
Monaſterium Clingenmunſter Spirenſis diœceſis.
Monaſterium in Blindenſtad Moguntinenſis diœceſis.
Monaſterium in Wiblingen Conſtantienſis diœceſis.
Monaſterium Maſſilienſe.
Monaſterium S. Leonhardi.
Monaſterium Sigenbergenſe, Colonienſis diœceſis.
Monaſterium de Sunsheim Spirenſis diœceſis.
Monaſterium in Bruvviller Colonienſis diœceſis.

Abbatiſſa quoque de Homburg ſimilem confraternitatem à S. patre Wilhelmo & fratribus Hirſaugienſibus cum cæteris obtinuit.

Monaſterium S. Heimerani Ratiſponenſis.
Monaſterium S. Maximini prope Treuerim.
Monaſterium S. Albani Mogunt.
Monaſterium Lympurg Spirenſis diœceſis. *Hirſaugienſibus bene tum hoc tempore.*
Monaſterium in Amorbach Herbipolenſis diœceſis.
Monaſterium S. Vdalrici prope Conſtantiam.
Monaſterium in Eidenheim Eiſtetenſis diœceſis.
Monaſterium Montis monachorum Bambergenſis diœceſis.
Monaſterium Suartzach Herbipolenſis diœceſis.
Monaſterium S. Burchardi iuxta Herbipolim.
Monaſterium in Deckingen Auguſtenſis diœceſis.
Monaſterium ſanctæ crucis in Werdea Auguſtenſis diœceſis.
Monaſterium S. Nazarij in Lauriſſa Vvormatienſis diœceſis.

Sed & alia plæraque monaſteria ſub confœderationis mutuæ titulo, in eandem cõfraternitatem Hirſaugienſium à ſancto abbate Vvilhelmo ſuſcepta fuerunt, quorum nomina ad memoriam noſtri venire non permiſit temporis nimia vetuſtas. *Alia cœnobia neglecta ſunt antiquitate temporis.* Canonici quoque ſecularium eccleſiarum ſimul & cathedralium in diuerſis prouincijs conſtituti, principes quoque nobiles, pontificeſque & potentes multi in ſeculo, audita conuerſatione ſanctiſſima Vvilhelmi abbatis, & monachorum Hirſaugienſium, eorum ſe orationibus deuotiſſime commendantes orabant inſtantius in eorum ſuſcipi confraternitatem. Tanta enim de illa ſanctiſſima congregatione bona, in omni terra tempore Vvilhelmi dicebantur ab omnibus qui Deum amabant, vt beatos ſe crederent quicunque ad eorum cõfraternitatem fuiſſent admiſſi. *Hirſaugienſis fraternitas fama ſanctiſſima.* Nec erat inter multos tunc celebris ocioſa iſta memorãda fraternitas, quæ miſſis & orationibus ſanctorum cumulata, defunctorum animabus grata, ſubſidia miniſtrabat. Hoc enim compacta ſonabant, vt quoties defunctus aliquis de monaſterio ſub confraternitate præfata ſuſceptus, in cœnobio Hirſaugienſi denunciatus fuiſſet, conſtitutæ pro eo mox fierent orationes, vigiliæ, miſſæ, diſciplinæ & eleemoſynæ, quas pariformiter & ab aliis pro ſe fieri poſt mortem ſinguli expectabant. *Vtilitas huius confraternitatis.* Denique ſi quãdo contigiſſet aliquem monachorum de cœnobio hanc confraternitatem cum Hirſaugienſibus habente, ad Hirſaugiam venire, cum tanta ſuſcipiebatur charitate, vt non alienus & aduena, ſed domeſticus & incola cœnobij huius eſſe putaretur. Similis exhibitio charitatis impendebatur fratribus huius monaſterij Hirſaugienſis ad ea loca venientibus, cum quibus fraternitatis confœderationem habebant. Sed nunc ad ordinem hiſtoriæ reuertamur.

Igitur Vvilhelmo abbate ſanctiſſimo feliciter mortuo, ſeptem & viginti diebus abbatia vacauit propter abſentiam Gebhardi abbatis futuri, tum quidem prioris, quem miſſum pro reliquijs S. Petri Apoſtoli ad Cluniacum diximus. *Vacauit abbatia dies XXVII.*

DE GEBHARDO HVIVS MONASTERII ABBATE XIII. QVI præfuit annis XIIII. menſibus III. & de geſtis eius & illius temporis.

REVERENDISSIMO atq; ſanctiſſimo abbate Vvilhelmo viam vniuerſæ carnis feliciter ingreſſo, poſteaquam abbatia huius monaſterij vacaſſet diebus 27. ad electionẽ noui paſtoris fratres conuenerunt in vnum, ipſo die quæ dicitur ad vincula Petri, quando (ſicut prædiximus) capilli eiuſdẽ Apoſtoli in præſentia multorũ abbatum, monachorum atq; fidelium ad monaſterium fuerunt introducti: factaque inter ſe collatiõne neceſſaria,

Gebhardus in abbatem eligitur.

Vita ipſius Gebhardi abbatis.

Commendatur ex ſcientia literarum.

Fit canonicus Argentinenſis.

ipſum Gebhardum priorem ſuum in abbatem vnanimiter elegerunt, virum ad regimẽ animarum ſatis idoneum, natione Sueuum, literis & eloquentia ſingulariter imbutũ, qui electus, vt perfertur, prima die menſis Auguſti, anno Domini 1091. indict. 14. ſub Imperatore Henrico 4. & Vrbano papa 2. præfuit monaſterio annis 14. & menſibus 3. quibus euolutis, in epiſcopum Spirenſis eccleſiæ (quemadmodum ſuo loco dicemus) electus eſt. Fuit aũt (ſicut diximus) ex Sueuia oriundus, nobili proſapia genitus, ſtatura corporis nec breuis nimium nec longa proceritate deformis, ſed debita mediocritate proportionatus, nigro capillo in circuitu capitis ornatus, corpore craſſus, & pulchra moderatione diſpoſitus. Cũ adhuc puer eſſet, magiſtris ad dicendum literas à parentib. traditus fuit, in quibus cum tẽpore vſq; adeo profecit, vt in omni literatura tã ſeculari q̃ diuina ſimilem vix haberet. Erat enim vir vndecunq; doctiſſimus & ſingulari eloquentia, tã in Romana q̃ in lingua Teuthonica præditus. Annis tandẽ puerilibus cum ſtudio literarum emenſis, in eccleſia Argẽtinenſi Canonicus factus eſt, vbi cũ diuitijs & honorib⁹ auctus quotidie intumeſceret, nihil minus q̃ cõuerſionem cogitabat. *Raro enim diuitibus, maxime clericis, ſolet adeſſe cõpunctio: quia quãto plus intendunt ſecularibus curis, tãto minus de ſua ſunt ſalute ſolliciti.* Ita & Gebhardus iſte Canonicus de quo loquimur, cũ nobilitate generis & affluentia diuitiarum inaniter ſupra ſe eleuaretur in altum, pauperibus Chriſti, & monachis maxime, nõ ſolum nihil boni exhibuit, ſed etiam ſpernens & contemnens, multas iniurias eis inferre conſueuit.

Aufert vinũ Hirſaugienſibus monachis violenter.

Ad Hirſaugiam venit Gebhardus.

Vinũ namque quod ex donatione fidelium fratribus Hirſaugienſis cœnobij in Alſatia creuit, per violentiam rapuit, & inuitis omnibus, in proprios vſus conuertit. Quod eo facilius facere potuit, quo ſanctum virum Wilhelmum cum Romana eccleſia ſentientem, nullum ab Henrico rege defenſionis auxilium ſperaturum ſciuit. Admonitus tamen per viros bonos ſuper hoc temerario facto, cum abbate Wilhelmo compoſiturus venit ad Hirſaugiã tumidus, ſuperbus, & elatus, nihil minus habitu & geſtibus quam religionis amorem demonſtrans. ſed Deus omnipotens, in cuius poteſtate ſunt omnium corda hominum, qui Saulem perſecutorem fidei Chriſtianæ Paulum defenſorem effecit, & huius viri mentem in aliud propoſitum ſubito cõmutauit. Sagaci namque conſideratione, fratrum mores & conuerſationes explorare cœpit, diſputantemque de contemptu mundi ſanctum patrem audiuit, & captus in eius ſermone, ſancto intus agente ſpiritu, propoſitum ſubito mutauit:

Gebhardus fit monachus.

Paralyſi totus diſſoluitur.

& valedicẽs pompis & curis ſeculi, factus eſt in hoc cœnobio ſub monaſtico habitu famulus Dei. Qui cum ſanus & incolumis aliquan diu inter fratres laudabiliter conuerſatus fuiſſet, vt patientia eius coram omnibus probaretur, grauiſſimum languorem incidit, ita vt membris omnibus pene reſolutis manum ad os non valeret porrigere, nec de vno latere in aliud ſine aliorum adminiculo ſe mouere. Hac infirmitate plus integro anno miſerabiliter, ſed cum multa patientia ægrotauit, quouſque miſericors Deus vires ei reſtituit manducandi, ſedendi, legendi, & in ſcamniolis ſuper terram inſtar puerorum reptandi. Præter enim linguam hactenus nullum membrorum ſuorum mouere potuit.

Miraculum Wilhelmi abbatis ſuper Gebhardum.

Quadam vero die, vir domini Wilhelmus cellam ægrotantis ingreditur, & vt vſum vel dextræ manus à Domino precibus deuotis peteret, Gebhardum iacentem exhortatur. Renuit ille cum ſumma deteſtatione, confirmans ſe corporis ſalutem omnino paruipendere, vt bene decocta ſcorea purgatus poſſet ad Deum peruenire. Pius autem pater miſericordia motus dexteram illius apprehendens benedixit, orat, deoſculaturque eum, & priſtinæ ſanitati cernentibus cunctis ſubito reſtituit. Poſt paucos vero dies vxor fratris ipſius Gebhardi, ad eum gratia viſitationis cum familia multa aduenit, ad quam in ſella portatus geſtatoria, cum inter loquendum brachij ſui miraculoſam ſanitatem proferret in medium, apprehendens illa dexteram ipſam ſanatam, muliebri eam quaſi ſanctificatum quippiam

Brachium eius ad tactum fœminæ rigeſcit iterum.

Increpatio S. abbatis Wilhelmi.

Vno pede claudicabat Gebhardus.

deoſculatur affectu. Et ecce brachium ipſum miraculoſe ſanatum, mox ad tactum fœminæ, quamuis deuotæ, miraculoſius ad priſtinam rigiditatem reuertitur. At ille diſſimulato quod acciderat, Germani ſalutata vxore, ad cellam ſuam reportari ſe fecit. Wilhelmus autem ſanctiſſimus pater, diſcens in ſpiritu ſancto quod accidit, mox ad cellam ægrotantis venit dicens: Hæc eſt pœna temeritatis tuæ frater, qui manum Deo conſecratam ipſiuſq; miſeratione ſanatam, fœminæ gloria tactus inani præbuiſti oſculandam. Admonitus deinceps, ne ſimile feceris eſto: iterumque apprehendens ipſum brachium ſancta ſua benedictione ſanauit, quem totum non multo poſt orationibus ſuis ad priſtini ſtatus valetudinem reduxit. Veruntamen ex eadem infirmitate quoad vixit, ſemper vno pede claudicauit, quatenus memor eorum quæ ſuſtinuerat amplius, non peccaret. Nam cum eſſet vir tam generis nobilitate clarus, quam acrimonia ingenij ſublimis, animiq; conſtantia, ſapientia, ſcientia & eloquentia ſingulari, prærogatiua inſignis & magnæ quoq; in ſeculo reputa-

reputationis, pia Domini caſtigatione flagellatus eſt, ne forte omnibus ſuccedētibus proſpere, mens in elationis orcum laberetur. Reſtitutus autem ſanitati cum in omnibus religioſe conuerſaretur, in priorem huius monaſterij, conſilio fratrum à S. patre Wilhelmo conſtitutus eſt: in quo quidem officio magnam diligentiam fecit, & fratres in omni humilitate, patientia, charitate & obſeruantia regulari ſemper ſtudioſe præceſſit.

Gebhardus in priorem ordinatur.

Poſtea cum ſanctus pater Wilhelmus in constructione noui monaſterij Hirſaugienſis multum eſſet occupatus, ipſiusq; laboris aſſumpti cerneret appropinquare conſummationem, volenſque S. Apoſtolorum principem Petrum eccleſiæ ſuæ ordinare patronum, ingenti concupiuit deſiderio aliquas de eius ſacratiſſimo corpore habere reliquias, quas in nouam à ſe fundatam reponeret eccleſiam. Miſit ergo venerabilem virum Gebhardum priorem ſuū cum literis & epiſtolis commendatitijs, Romam ad ſummum Pontificem Vrbanum 2. qui aliquando in Cluniaco monachus fuerat, petens ſibi aliquid de beatiſſimi principis Apoſtolorum reliquijs trāſmitti.

Prior Gebhardus mittitur Romā ad Papam.

Veniens ad papā prior Gebhardus, benigne quidem ab eo ſuſceptus eſt, petitas tamen reliquias obtinere non potuit. Audiuit autem à ſummo ipſo pontifice Gebhardus de capillis S. Petri veras in monaſterio Cluniacenſi reliquias haberi, deditq; conſilium papa vt Wilhelmus abbas, tanquam amicus S. Hugonis ex illis aliquid poſtularet, quod & poſtea factum eſt. Verum papa ne vacuum remitteret miſſum, quorundam aliorum ſanctorum reliquias Beato Wilhelmo abbati per manus eiuſdem Gebhardi, pro charitatis munere deſtinauit.

Papa mittit Wilhelmo diuerſas reliquias.

Reuerſus autem ad Hirſaugiam prior Gebhardus, verba ſummi pontificis S. patri retulit, & particulas reliquiarum ſibi ad eodem traditas, abbati cum lætitia præſentauit. Audiens vero S. abbas Wilhelmus de capillis B. principis apoſtolorum Petri, apud ſibi amantiſſimum abbatem Hugonem in Cluniaco contineri aliquid, valde gauiſus eſt: confidens ſibi nihil penitus ab eo poſſe denegari, cui ſe fore amantiſſimum iam multis beneficijs fuiſſet expertus. Igitur poſt paucos menſes, iterum ad ſe ſuum vocauit priorem, quem idoneum ad quæque ardua peragenda, præ cæteris omnibus eſſe ſciebat, traditiſque literis ad reuerendiſſimum abbatem Cluniacenſem S. Hugonem, cum precibus deſtinauit ad Cluniacum pro impetrandis capillis præfati Apoſtoli Petri vel pauciſſimis.

Gebhardus Prior ad Cluniacum mittitur.

Venerabilis autem Gebhardus legatione ſuſcepta, virtute ſanctæ obedientiæ armatus, ſe quam humilime ad iter indictum accinxit: cui abeunti benedictione regulari præmiſſa, ſanctus pater ſub ænigmate dixit, Vade quam celerrime fili, *quoniam niſi Petrum præuenias, & Paulum*, non mihi, ſed tibi laborioſum iter aſſumpſiſti. His dictis Gebhardus abibat, non intelligens verba S. abbatis, quibus mortem ſuam imminere ad feſtum apoſtolorum prophetico ſpiritu prædixit. Veniens autem Cluniacum ad S. Hugonem literas abbatis ſui Gebhardus prior & ſanctum deſiderium expoſuit, à quo poſt dies paucos, quibus ab itinere feſſus quieuit, tres crines de capillis B. Petri Apoſtolorum principis in ſcriniolo argenteo B. Wilhelmo & fratribus Hirſaugienſibus deferendos, cum ingenti lætitia ſuſcepit.

S. Hugo tres crines S. Petri mittit Wilhelmo, abbati.

Qui reuertens cum feſtinatione priuſquam Hirſaugiam ingrederetur Wilhelmum reuerendiſſimum abbatem ad dominum migraſſe cognouit, reliquias in domo cuiuſdam ſacerdotis vſque ad meliorem deliberationem (ſicut diximus) non longe à monaſterio repoſuit, & in locum defuncti patris ſanctiſſimi, vnanimi fratrum conſenſu abbas electus fuit.

Gebhardus fit abbas.

Electus autem in die prima menſis Auguſti (ſicut dictum eſt) conſecrationem ſuam vſque ad diem 13. calend. Aprilium diſtulit, ſuper quo mirantibus fratribus & ægreferentibus reſpondit: Sine benedictione conſueta huculque manere fratres idcirco volui, vt & ego vobis mores oſtenderem meos, & veſtrum erga me cognoſcerem affectum.

Benedictionem cur diſtulit.

In veſtra igitur nunc voluntate relinquo de me ſtatuendi quicquid volueritis, veſtrique adhuc ſit arbitrij me pro abbate ſuper vos vel recipere vel repudiare: cui cum omnes quaſi vno ore reſpondiſſent, ſe de ipſo bene eſſe contentos, & alium præter ipſum non optare paſtorem, gratias eorum de ſe beneuolentiæ agens ordinari ex more conſenſit. Pergens igitur ad ciuitatē Conſtantienſem à Gebhardo eiuſdem vrbis epiſcopo cū Romano Pontifice bene ſentiente, in præſentia multorū abbatum, prælatorū ac nobilium, in paſtorē Hirſaugienſis monaſterij rite conſecratus eſt, duodecimo calend. Aprilis, in natali videl. Beati patris noſtri Benedicti, inſtitutionis ſuæ menſe octauo, anno Domini milleſimo nonageſimoſecundo, indictione decimaquinta.

Abbas Gebhardus ab epiſcopo Cōſtantienſi benedicitur.

Porro in locum ſuū, conſilio fratrum, priorem ordinauit venerabilem monachum nomine Heymonem, virum moribus & ſcientia probatum, qui in colligendis reſcribendiſque libris pro fratrum vtilitate magnam diligentiam fecit.

Heymo Prior ordinatur.

Erat ſane vir ſtudioſiſſimus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis, & ſatis admodum comptus eloquio, qui eruditionis ſuæ præclara monumenta reliquit. Scripſit inter cætera ingenij

ſui opuſcula vitam & miracula Beati Wilhelmi ſupradicti abbatis: quam tamen quidam alius frater poſtea volens ampliare, breuiorem reddidit.

Opuſcula prioris Heymonis.

Scripſit etiam nonnullos ſermones & homilias, quæ vt plurimum ex errore alteri cuidam eiuſdem nominis Heymoni, ex monacho Halberſtadienſi epiſcopo, viro æque doctiſſimo, de quo longe ſuperius mentionem fecimus, adſcribuntur. Itaque commixtæ ſimul amborum Haymonum homiliæ habentur, vt nō niſi ſagaciſſimo lectori, ex ipſa phraſi, licet cum difficultate, poſſibile ſit alterius ab alterius dicta ſecernere.

Congregatio de S. Aurelio ad maius monaſterium tranſit.

Officinas & clauſtrum conſtruxit.

Ordinato autē Gebhardo in abbatem, congregatio fratrum de ſancto Aurelio, ad maius monaſterium eodem anno cum lætitia tranſmigrauit, cunctis benedicentibus Dominum, quod hunc diu optatum ſuperuiuere diem meruiſſent. Iſte Gebhardus venerabilis abbas clauſtrum monaſterij & cæteras officinas omnes, quas ſanctus pater Wilhelmus morte præuentus vel non incepit vel inceptas non finiuit, impenſas ſibi copioſe præbente quodam Wigando, ciue Moguntino, pro fratrum neceſſaria manſione conſtruenda perfecit. Fuit autem in gubernanda re familiari multum idoneus, & in omnibus pluſquam crederetur aſtutus, quippe qui ratione vtilitatis ſæpe aliud ſimulabat, atque mente repoſitum gerebat. Auditus perſpicaciſſimi fuit, ita vt ea quæ in loco dicerentur ſemoto, facilimo auditu perciperet.

In omni terra nomen eius erat glorioſum,

Nominatiſſimus fuit propter ſapientiam & eloquentiam ſuam in tota Germania, non ſolum apud religioſos & ſpirituales, ſed etiam apud ſeculares, nobiles & principes: quoniam quicunque eum vel conſulentem, vel perorantem ſemel audiſſet, ſtatim in admirationem ductus, Hirſaugiam prædicabat fœlicem, quæ talem habere paſtorem meruiſſet. Ad publica conſilia principum frequenter vocabatur, in quibus cunctis admirabilis ſemper apparebat, cum & nectarea vis eloquentiæ, qua cunctos vicebat, mirandam in eo commendaret ſapientiam: & ipſam facundiam admirabilem, ſapientia incredibilis redderet fructuoſam.

Sub eo res monaſterij fuerunt ampliata.

Sub eius regimine res monaſterij temporales mirum in modum ampliatæ fuerunt, aucta prædia, poſſeſſiones dilatatæ, cenſuſque & redditus annui numero & precio ſumpſerunt incrementa.

Multi enim viri nobiles atque ditiſſimi, & ſe & ſua pro regni cœleſtis amore fratribus Hirſaugienſis cœnobij, ſub abbatis Gebhardi magiſterio tradiderunt.

Wolffhelmus abbas Bruvvilerenſis obiit.

Eodem anno quo in abbatem fuerat electus Gebhardus iſte, tribus videlicet & ſeptuaginta diebus ante obitum S. patris Wilhelmi, anno Chriſtianæ ſalutis 1091. 10. cal. Maij mortuus eſt venerabilis atq; ſanctiſſimus ille Bruvvilerenſis cœnobij abbas Vvolfhelmus nomine, vir tā in diuinis ſcripturis, q̄ ſecularibus literis egregie doctus, cuius ſanctiſſima conuerſatio multis profuit ad ſalutem. Magna inter duos iſtos reuerendiſſimos viros Vvilhelmum Hirſaugienſem & Vvolfhelmū Bruvvilerenſem familiaritas, pari fuit ſanctitate comparata, quæ vſque ad mortem vtriuſque inuiolata permanſit.

Wolfhelmi opuſcula quæ ſcripſiſſe dicitur.

Scripſit autē idem B. Vvolfhelmus abbas non ſpernendæ lectionis opuſcula, ſed pauca eorum ad notitiam meā peruenerunt. Legi ſub nomine eius de Sacramento altaris, plenū eruditione libellum, quē ſcripſit cōtra errores M. Berengarij Turonenſis. Carmina quoque de ſancto Benedicto, aliiſque diuerſis ſanctis & rebus, cum ſermonibus multis cōpoſuit. Hic primo fuit monachus in cœnobio ſancti Maximini Treuerēſis, deinde apud ſanctum Pantaleonem in Colonia poſtea factus eſt abbas in Gladebach Colonienſis diœceſis. Indeq; tranſlatus ad Bruvviler eiuſdem diœceſis, abbas in ordine tertius ibidem conſtitutus eſt.

Conradus monachus in Bruvviler doctiſſimus.

Eius vitam plenam virtutibus & ſignis, Conradus monachus atque diſcipulus eiuſdem veraci narratione deſcripſit ad Euerardum Bruvvilerenſem & Hermannum ſancti Pantaleonis abbates. Qui Conradus cum eſſet in ſacris ſecularibuſque literis non infime doctus, & à bono doctiſſimoque præceptore optime in omni ſcientia imbutus, compoſuit & alia quædam opuſcula, quibus ingenij ſui acrimoniam ad poſteritatis notitiam tranſmiſit.

Conradus qui & Peregrinus monachus Hirſaugienſis doctiſſimus.

Claruit iiſdem quoq; temporibus in hoc monaſterio Hirſaugienſi, ſub abbate Gebhardo & quibuſdam ſucceſſoribus eius, monachus quidam doctiſſimus nomine Conradus, qui ſcientia & eruditione ſua admirabili, famam conſecutus eſt immortalem. Fuit enim nō ſolum in diuinis ſcripturis ſtudioſus & doctus, verum in ſecularibus quoq; literis eruditiſſimus, Philoſophus, Rhetor, Muſicus & poeta omnium ſui temporis in Alemania celeberrimus.

Conradi iſtius opuſcula.

Multa ingenij ſui præclara volumina poſteris legenda ornatiſſimo ſermone compoſuit, in quibus nomen ſuum ex humilitate, ſub Peregrini vocabulo abſcondit. In his pręcellit opus illud clariſſimum, quod de ſancta virginitate, ſub nominibus Peregrini presbyteri, & Theodoræ ſanctimonialis, in dialogi modum per libros octo diſtinguēs, Speculum virginum appellauit: opus ſane tam vtile & neceſſariū Chriſti virginibus, vt latis laudari ab homine mortali nō valeat. In Euangelia quoque, quæ per anni circulum ad

miſſam leguntur, magnum volumē pulchra varietate compoſuit. De vita, ſpiritu, & fructu mortis edidit librum vnum: & alium quem Matricularium prænotauit: item alium quem prætitulauit Didaſcalon: de Muſica & differentia tonorum librum vnum: metricum quoque opuſculum de laudibus S. patris noſtri Benedicti. Sermones etiam plures & homilias multas elegantiſſimasque compoſuit.

Peregrinus iſte non fuit garrulator indoctus.

Sed & carmina plura & epigrammata diuerſa, varij generis ornatu ſcripſit, quæ veterum negligentia partim in obliuionem deducta ſunt. Nemo cum iſta legerit, arbitretur declamatorem illum, qui ex eorum ordine quos Mendicantes vocant emergens, ſub Peregrini nomine ſermones ad populum cicatricoſos inſtar modernorum humili compoſuit dictione, aut noſtrum fuiſſe Peregrinum, aut ei comparare aliquatenus poſſe. Ille enim more declamatorum huius temporis, ſcholaſtico ſermone depreſſus incedens, creberrimas introducit quotationes ſcripturarum. Iſte autem noſter Peregrinus Tullianam ſequutus eloquentiam, veterum more ſine allegationibus ſuperfluis lucidam, ſanam & integram orationem continuat.

Theodoricus abbas S. Trudonis

Floruit hiſdem quoq; temporibus Theodoricus abbas monaſterij S. Trudonis noſtri ordinis, vir vndecunque doctiſſimus, qui ſcripſit inter multa ingenij ſui monumenta, vitam eiuſdem S. Trudonis, vitam quoque S. Bauonis, vitam etiam S. Reinoldi, & varios ſermones ad fratres.

Stephanus ex abbate epiſcopus Halberſtadenſis.

Claruit quoque hoc tempore Stephanus, qui & Herrandus, ex abbate monaſterij Elſenburgenſis noſtri ordinis epiſcopus Halberſtatenſis, vir doctus & ſanctus, qui ſemper Henrici quarti ſcelera deteſtatus cum Romana eccleſia optime ſenſit. Scripſit ex perſona comitis Ludouici fidelis eccleſiæ Romanæ ad Walramum epiſcopum Naumburgenſem, qui partes Henrici Imperatoris 4. contra obedientiam ſummi pontificis pertinaciter defendebat, epiſtolam non minus elegantem quam prolixam: in qua cunctos errores, crimina & ſcelera ipſius Henrici regis tam aperte deſcribit, vt nulla deinceps potuerint excuſatione negari. Inter cætera vero eiuſdem epiſtolæ ſic dicit ad Walramum defenſorem regis ſchiſmatici & excommunicati: Audi igitur vera, non fucata: audi fortia, non faceta.

Epiſtolam ſcripſit contra Henricum pro eccleſia Romana.

Scelera Imperatoris.

Omnis qui dignitates ſpirituales diuendit, hæreticus eſt. Dominus autem Henricus, quem regē dicunt, epiſcopatus & abbatias vendit: etenim Conſtantienſem, Bambergenſem, Moguntinenſem & plures alias pecunia, Ratiſponenſem, Auguſtenſem & Strasburgenſem pro gladio, abbatiam Fuldenſem pro adulterio, Monaſterienſem vero epiſcopatum, quod dicere & audire nefas eſt pro Sodomitica immundicia vendidit. Quæ ſi impudenter negare volueris, teſte cœlo, teſte terra, omnes etiam à furno redeuntes icioli, concludent hoc: Dominus Henricus hæreticus eſt. Pro quibus nefandis malis ab apoſtolica ſede excommunicatus, nec regnum nec poteſtatem aliquam ſuper nos, quia catholici ſumus, poterit exercere.

Imperator mādat Hirſaugiam deſtrui.

Hæc viri conſtantiſſimi ſcripta & authorem ſuum in Dei fundatum timore confirmant, & quanta fuerit in Romanam eccleſiam regis Henrici temeritas manifeſtant, qui perſequebatur vſque ad mortē omnes, qui obedientiam Chriſti vicario exhibebant. Vnde cum S. Wilhelmū abbatem & fratres Hirſaugienſis cœnobij conſtantes in Romani pontificis obedientia, ſibiq; tanquam excommunicato contrarios eſſe cognouiſſet, in publico ſuorum principum conſeſſu præcepit, Hirſaugiam funditus deſtrui, & fugatis monachis, bona monaſterij in ſtipendium militibus erogari.

Epiſcopus Argentinenſis in hoc opus accingitur.

Ad hoc facinus perpetrandum Wernerus epiſcopus conſtitutus per ſimoniam ad eccleſiam Argentinenſem, homo peruerſus, & S. Romanæ eccleſiæ atrociſſimus inimicus, tanquam obſequium præſtiturus Imperatori milites cohortatur ſuos, promittit prędā ingentem de ſpolijs monachorum. Cumq; milites deteſtari nefas tam immane in famulos Dei cœpiſſent, inſanus pontifex dixit: Ego vos, ô milites fortiſſimi, in hoc obſequium regis noſtri iuſtiſſimi præcedam, & quicunque veſtrum me ſecutus non fuerit, reus læſæ maieſtatis erit. His dictis loricam induit, qua indutus, equū plenus minarū in monachos Hirſaugienſes, aſcendit, ſubitoque clamans & vlulans, horribiliter cecidit, & morte ſubitanea præoccupatus cunctis videntibus expirauit. Cæteri vero tam miſerabilem pontificis intuentes exitum, valde timuerūt, nullusque eorū deinceps auſus eſt contra monaſterium Hirſaugienſe ſiniſtrum aliquid pertentare.

Epiſcopus iniquus morte ſubitanea cecidit.

Furor Henrici contra catholicos.

Furor tamen Henrici regis quem contra Hirſaugienſes ſemel conceperat, quā diu vixit, non quieuit: nec Hirſaugiam ſolam perſequebatur odio, verum omnes qui cum eccleſia Romana bene ſentientes, eius communionem vitabāt, perdere laborabat, Archie-

piſcopum Moguntinum Wezilonem nomine, virum doctiſſimum, primum ſibi conſentientem, poſtea vero contrarium, multis iniurijs afflixit.

Abbas de Haſungen expellitur.

Eius quoque ſucceſſorem Ruthardum venerabilem virum, de ſede Moguntina expulit, ipſumque exulare per nouem annos in miſeria maxima apud Thuringiam coegit. Abbatem Giſelbertum filium huius conuentus, cum ſexaginta monachis, propter obedientiã quam ſummo præſtabant pontifici, de monaſterio Haſungen expulit, & poſſeſſiones ipſius monaſterij miſerabiliter diſtraxit.

Imperator mandat iterum deſtrui Hirſaugiam.

Multos quoque pontifices de ſuis eccleſijs furioſe fugauit, abbates & eorum monachos de cœnobijs expulit, & multa monaſteria cum eccleſijs funditus deſtruxit. Multis vicibus amicis & fautoribus ſuis præcepit, vt monaſterium Hirſaugienſe deſtruerent, ſed orationibus ſanctorũ, eius conatus ſemper impediti fuerunt, quemadmodũ ex viſione ſancta quædam abbatiſſa in Bauariæ partibus edocta, referre ſolebat. Quamdiu autẽ Henricus Imperator quartus, vixit & imperauit, frequentibus minis & terroribus fratres ſuper deſtructione monaſterij huius, per eum cõminata, inter ſe anguſtiati fuerunt. Confiſi tamen in adiutorio altiſſimi, pro cuius amore terrenũ regem infenſum habebant, non armis, ſed orationibus cauſam ſuam ſine intermiſſione defendere ſatagebant.

MXCII.

Conradus filius Imperatoris Patri rebellat. Cauſa rebellionis filij contra patrem. Inauditum nefas Henrici in vxorem.

Anno Gebhardi abbatis ſecundo, Conradus filius Henrici Imperatoris ex prima vxore Berta natus, patri rebellare incipit, & Romani pontificis perſuaſus literis imperium ad ſe trahere. Sed operæprecium fuerit cauſæ huius rebellionis contexiſſe principia. Henricus rex pater Conradi Praxedem vxorem ſuam ante annos 7. Coloniæ duxerat, quam nimio cœpit odio habere, ita vt maius eſſet odium, quam dilectio qua prius eam amauerat. Vnde nimio in eam odio ſuccenſus, poſuit in cuſtodiam: & conceſſit pleriſque ex ſeruitoribus ſuis, vt vim ei inferrent, ipſo vidente. Ad tantam vero dementiam peruenit, vt etiam filium ſuum Conradum ad concubitum illius inuitaret: qui cum thorum patris maculare recuſaret, exhortando eum rex ad vitricæ illicitos amplexus inter cætera dixit: Quid timide coire cum fœmina tardas, quæ tibi vitrica non eſt? Non enim es filius meus quemadmodum putas, ſed cuiuſdam peregrini de Sueuia principis, cuius & faciem manifeſte habes impreſſam. His verbis vltra modum indignatus filius, iram quidem tunc prudenter ſimulauit, & poſt dies paucos cum quibuſdam ſibi conſentientibus ſummum Pontificem Vrbanum ſecũdum adijt, à quo honorifice ſuſceptus, & in regem ſolenniter conſecratus, in Italia & Longobardia contra patrem regnauit.

Conradus rex ordinatur à Papa.

Erat autem vir optimus, omni bonitate & probitate conſpicuus, humilis, modeſtus, & plenus charitate, ac ſumma in clerum monachoſque reuerentia ac pietate. Sed paucos annos poſt ſuam coronationem ſuperuiuens, immatura morte ſublatus eſt. Regina vero poſt multas iniurias & mala inaudita ſibi innocenter illata, Deo miſerante, de cuſtodia euaſit, & ad Mechtildam Longobardorum reginam potentiſſimam fugiendo peruenit.

Regina euadens de cuſtodia ad Papam Vrbanum venit.

Quæ ſuſceptam cum honore ad Vrbanum ſummum Pontificem eam perduxit. Prouoluta igitur ad pedes Antiſtitis Imperatrix, miſera profuſis lachrymis ac intimis ſingultibus, omnem ſuæ quam pertulerat calamitatis miſeriam intimauit. Papa reginę compatiens, poſt verba neceſſariæ conſolationis ſynodum in vrbe Roma congregat, in quo Henricum regem hæreticum, ſimoniacum, Nicolaitarum hæreſeos principem, ſanctæq; matri eccleſiæ inobedientem atq; rebellẽ publice denuncians, pro inauditis ſceleribus in vxorem propriam cõmiſſis iterum excommunicat, ipſumq; ſchiſmaticum & hoſtem Dei & ſanctæ catholicæ eccleſiæ eſſe proclamat.

Henricus rex denuo excommunicatur à Papa in ſynodo.

Imperatrix fit ſanctimonialis in ordine noſtro. Eclipſis Solis.

Regina autem poſt hæc ad patriam ſuam, regnum videlicet Ruſcorum reuerſa, monaſterium virginum Chriſti ingreditur, in quo religioſiſſime conuerſata, tandem in abbatiſſam ordinis noſtri ibidem ordinata perhibetur, & vſq; ad mortem in ſancta conuerſatione permanſit. Eodem anno eclipſis ſolis facta eſt 9. calend. Octob. hora diei tertia. Et draco in cœlo viſus eſt, & magna peſtilentia & mortalitas hominum & iumentorum ſubſecuta.

MXCVI.

Paſſagium ad terram ſanctam ſub Godfrido.

Anno Gebhardi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1096. prima expeditio Hieroſolymitana ſub Petro monacho & Gotfrido de Bulion, duce Lotharingiæ, ad recuperandum ſanctum Domini ſepulchrum facta eſt, cũ infinita multitudine ex omnibus Europæ nationibus. Huius peregrinationis acta per multos copioſiſſime deſcripta ſunt, quæ huic inſerere chronicæ nimis eſſet prolixum & tædioſum.

Fuit

Fuit autē Godfridus iſte comes in Buliō & Lotharingiæ dux, vir fortis & ſtrenuus, qui amore cœleſtis regni arduā hanc peregrinationē ſubiturus, comitatum ſuū de Bulion cū omnibus prouentibus attinentijsq; vendidit epiſcopo Leodicenſi pro trecentis & mille marcis argenti puriſſimi, quas in eandem expeditionem hilariter expendit.

Godfridus comitatum ſuum de Bulion epiſcopo Leodicenſi vendidit.

Vnde vſq; in hodiernum diem epiſcopus Leodicenſis ſe ducem de Bulion, non comitem, ob honorem Godfrido poſtea regi Hieroſolymitanorum facto, ſcribere conſueuit. Prius vero quam hæc peregrinatio inciperetur, anno videlicet Gebhardi abbatis 4. multa ſigna & prodigia in aere viſa ſunt.

Prodigia multa apparuerunt in cœlo hoc anno.

Nam circa nonas octobris apparuit cometes ad plagam meridionalem ſtans, ſuumque ſplendorem in obliquum gladij more protendens. Stella etiam alia in oriente, ſexto cal. Martij viſa eſt, quæ locum ſuum longo interſtitio crebris ſaltibus mutauit.

Nubes quoq; ſanguineas tam ab occidente quam ab oriente ſurgentes, ſibique inuicem in cœli medio concurrentes, rurſumque medijs fere noctibus à ſeptentrione igneos exurgere ſplendores, plerunque etiam faculæ per aëra volitantes, multi ſcriptorum illius temporis ſe vidiſſe teſtantur.

Nubes ſanguinea. Faculæ ardentes.

Non multo ante hos annos quidam venerabilis vitæ presbyter, nomine Suiggerus, in diœceſi Colonienſi, cuiuſdam diei hora fere nona, duos equites conſpexit in aere concurrentes, diuq; inter ſe concertantes, alterum qui & crucem non modicam qua percuteret alterum in manu tenere videbatur, victorem tandem exiſtere.

Equites in aëre duo dimicant.

Quidam etiam presbyter Gerlacus nomine, hora quadam meridiana cum duobus comitibus in ſylua deambulans, gladium miræ longitudinis venti vertigine, ignotum vnde leuaretur in ſublime deferri vidit, & quouſq; viſum altitudo leuaret tam fragorem auribus quam metallum oculis diſcreuit.

Gladius in aere volitat.

Referebant nonnulli nocturnis horis ciuitatem ſe in aere pendentem vidiſſe, diuerſasque hominum quaſi turmas diuerſis ad eam partibus tam equeſtri quam pedeſtri intendere ordine pedes. Multi etiam crucis ſignaculum ſibimet in frontibus, veſtibus, vel in quolibet corporis loco diuinitus impreſſum oſtendebant, ipſoque ſe ſtigmate ad eandem Domini militiam præſcriptos credebant.

Ciuitas in aëre viſa.

Mulier quædam duobus annis continuis imprægnata, dirupto tandem vtero filium loquentem effudit. Item infantulus per omnia bimembris natus eſt. Alter etiam capite bino, & agnelli plures binis capitibus exorti ſunt. Species quoque ignis in modum fulguris ad longitudinem haſtæ formatus, ſed latior clariſſimo die, & in ipſo ſolis fulgure diſcurrens oculos intuentium improuiſo terrore concuſſit, neminem tamen læſit. Quadam etiam die, ſole declinante in occaſum, nullaque in aere nubecula penitus apparente, ecce globi ignei in diuerſis aeris partibus multi, quaſi diſcurrentes apparuerunt, rurſusq; altius eleuati in cœlum ſeſe recipere videbantur. Multi vero non ignem, ſed angelicas fuiſſe poteſtates opinati ſunt. In Saxonia bos humana protuliſſe verba dictus eſt trinaque ad paſtorem dixiſſe vice, Vade, Hieruſalem capietur à Chriſtianis.

Puer biennis naſcitur & loquitur. Bos loquitur.

Dum ergo iſta & alia multa portentoſa miracula, quæ cauſa breuitatis omitto, adhuc haberentur præ oculis, ecce quidam incluſus nomine Petrus, in finibus Hiſpaniæ conſtitutus, clauſtris egreſſus, orbem pene totum commouit, quandam circumferens chartulam, quam cœlo lapſam dicebat, in qua cōtinebatur vniuerſam Chriſtianitatem armis inſtructam de cunctis mundi partibus, Hieroſolymā ire debere, & eam paganis inde pulſis poſſidere perpetuo cum omnibus finibus ſuis.

Petrus eremita orbem commouit.

His verbis prouocati non ſolū ruſtici & ignobiles, ſed etiam reges, duces & principes, epiſcopi, abbates, monachi, presbyteri & laici nobiles, diuites, pauperes, viri & mulieres, virgines & moniales, pueri & ſenes, multitudine pene innumerabiles: venditis partim poſſeſſionib[9] ſuis, aut etiā penitus neglectis, quaſi diuino quodā furore agitati, omnes vno ore vnaq; ſententia Hieroſolymā pergere ſtatuunt, ſanctumq; Domini ſepulchrū cum omni circa regione de manibus infidelium eripere, & ad Chriſtianum orbem reuocare. Mirabilis ille ſpiritus, qui tot hominum millia impulit ad iter tam inſolitum, cunctis maxime mulieribus. Exeuntes autem in hanc expeditionem mulieres, virgines & moniales ſine numero, virili vtebantur habitu, & inter viros armatæ incedebant.

Mirabilis omnium concurſus ad nouum Prophetam.

Conuenientes autem in vnum, propoſitum iter aſſumunt: venientesq; vſque in Pānoniam, magna pars eorum interfecta eſt, nec immerito. Cum mulierib. enim & monialibus incedentes viri, ſacerdotes & monachi luxuriabantur in exercitu, & ſeſe immunda fornicatione mutuo fœdantes, iram contra ſe iuſti iudicis Ieſu Chriſti prouocarunt.

Multi propter luxuriā in Pannonia perierunt.

Godfridus autem dux cū fratre ſuo Baldeuino & reliquo exercitu, inceptū iter pro-

Hieroſolyma capitur à Chriſtianis.

ſecuti, primo Antiochiam, ac deinde Hieroſolymam cum reliquis vrbibus, domino noſtro Ieſu Chriſto eis auxiliante ceperunt.

Godfridus rex. *Balduinus rex.*

Ibi per Dei populum Godfridus ipſe in regem electus eſt, quo poſt aliquot annos mortuo, ac iuxta ſepulchrum Domini tumulato, in regno frater Baldeuinus ſucceſſit, & fines Chriſtianorum in circuitu valde dilatauit.

Monaſteriū Reinhauſen fundatur.

Eodem anno Domini, videlicet 1096. fundatum eſt monaſterium abbatiale ordinis noſtri Reinhauſen, in Saxonia, Moguntinenſis diœceſis non longe à Gottingen, & pro ſuſtentatione monachorum competenter dotatum.

Reinhardus abbas.

Primus huius cœnobij abbas Reinhardus dictus, vir doctus atque ſanctiſſimus fuit, qui multis in vita & poſt mortem miraculis claruit: per cuius meritum vſque in præſentē diem omnipotens Deus morbum, quem caducum appellant, in eodem loco ipſum deuote inuocantibus curare perhibetur.

Reinhardi abbatis opuſcula.

Scripſit autem idem abbas Reinhardus ſanctiſſimus, quædam præclara opuſcula, quibus ingenij ſui præſtantiam & præſentibus & poſteris oſtendit. E quibus præcipua ferūtur commentaria in Ezechielem prophetam, in Eſaiam prophetam, in Pſalmos, in epiſtolas Pauli Apoſtoli, opus quoque metricum in Iob, & quædam alia quæ modo mihi ad memoriam non veniunt.

Abbas Gebhardus aquæductum ad montem facit.

His temporibus venerabilis abbas Gebhardus compatiens laboribus fratrum, in hauriendo aquam de flumine, habito cum expertiſſimis architectis conſilio, per occultos meatus ſubterraneos aquæductum impenſis non modicis conſtruendo fecit, & in omnes cœnobij officinas aquæ copiam introduxit.

MXCVII.

Henricus rex conſtituitur.

Anno Gebhardi abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1097. Henricus Imperator 4. in die ſancto epiphaniæ Domini filium ſuum iuniorem Henricum Aquiſgrani regem fecit, Conrado maiore filio quem prius coronari fecerat reprobato. Et niſi ipſe Contradus immatura morte præuentus ante patrem obijſſet, ad imperium Henricus 5. peruenire non potuiſſet.

MXCVIII.

Ruthardus epiſcopus.

Anno ſequenti Ruthardus archiepiſcopus Moguntinus, qui regi Henrico excommunicato fauere noluit, eius gratiam amiſit, & in Thuringiam ſecedēs per annos aliquot ibidem quaſi in exilio poſitus durauit.

Ordinis Ciſtercienſis initium.

Circa hæc tempora ordo Ciſtercienſis cœpit, & primū eiuſdem cœnobium in Ciſtercio hoc ipſo anno fundatum eſt, qui ſucceſſu temporis valde creuit, & tam numero quam diuitijs mirabiliter auctus fuit, de cuius exordio & profectu multa hinc inde ſcripta inueniuntur.

Mortuorum exercitus circa Wormat. noctu viſus eſt.

Circa hæc etiam tempora non longe à Wormacia multis diebus & noctibus maxima multitudo armatorum equitum & peditum apparuit tanquam ad placiti colloquium ſeu bellum preceſſura, & nunc huc, nunc illuc, quaſi per turmas diſcurrentes circa nonam horam noctis ad vicinum montem, ex quo prodire conſueuerant, reuertebantur.

Limpurg.

Tandem nocte quadam monachus quidam Limpurgenſis cœnobij non procul à monte diſtantis, de quo exire ſolebant, aſſumptis ſecum quibuſdam alijs, ad locum montis acceſſit: muniensque ſe ſignaculo ſanctæ crucis, exeuntes de monte qui eſſent, per virtutem ſanctæ & indiuiduæ trinitatis, vt dicerent, fortiter adiurauit.

Turma coniuratis votis precantibus reſpondet.

Cui vnus ex turma reſpondit: *Nos ſumus fantaſma, nec militum viuentia turba, ſed animæ hominum quondam in hoc mundo principi terrenorum militantium, non ante multos annos in hoc loco interfectorum. Arma, habitus & equi, quæ nobis dum viueremus inſtrumenta erant peccati, etiam nunc poſt mortem in nobis ſunt quædam indicia tormenti. Omne quod iam cernitis circa nos, totum ignitum eſt nobis, quanquam vos ignem noſtrū minime videatis.* Cumq; monach' vtrū iuuari ab hominibus poſſent inquireret, ſpiritus reſpondit; *Ieiunijs & orationibus & maxime oblatione corporis & ſanguinis Chriſti adiuuari poſſumus & rogamus.*

Vox animarum.

His dictis, omnis illa multitudo ſpirituum quaſi vna voce clamabat trina vice: *Orate pro nobis, Orate pro nobis, Orate pro nobis.* Mox omnes in ignem reſoluti videbantur, ſed & mons ipſe quaſi arderet, ignem & maximum fragorem arborum & ſtrepitum emiſit.

MXCIX.

Burſfeldia fundatur.

His etiam temporibus monaſterium Burſueldenſe in Saxonia Moguntinenſis diœceſis in honorem ſanctorum Thomæ apoſtoli & Nicolai epiſcopi fundatum & conſtructum eſt per Henricum comitem de Northeim & Gertrudem eius legitimam vxorem, anno Gebhardi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1099. Mortalitas in Germania magna fuit.

Eodem

Conradus epiſcopus Traiectenſis occiditur cauſa occiſionis.

Eodem anno Conradus Traiectenſis epiſcopus 8. cal. Maij, poſt miſſarum celebrationem, in ſua domo procumbens in orationibus, à quodam Friſio crudeliter interfectus eſt.

Cuius interfectionis iſta fuit occaſio. Cum idem epiſcopus in quadam parte ciuitatis paludinoſa, monaſterium canonicorum ędificare decreuiſſet, & propter lutoſum ſitũ ponere fundamentũ nequiuiſſet, adfuit inter alios Friſius quidã latomus peritiſſimus, nomine Ploberus, qui ſub interpoſitione capitis eccleſiam ſe quadam arte occulta, ad voluntatem epiſcopi conſtruere poſſe in eodem loco, promiſit.

Sed cum immoderatam ſuper his poſtularet pecuniam, Epiſcopus diſſimulato propoſito, largis muneribus filium ipſius Ploberi circunuenit, & arcanum huius artis diſcens ab eo, mox inchoatã eccleſiam ſine vlteriori magiſterio perfecit. Quamobrem idem Friſius magnam aduerſus epiſcopum inuidiam concipiens, quod ſuo videretur per eum defraudatus lucro, deinceps occidere eum cogitauit, quod & crudeliſſime perfecit. Conrado igitur epiſcopo interfecto & ſepulto, Burchardus in epiſcopatu Traiectenſis vir pius atque deuotus ſucceſſit.

Fridericus

Eodem quoq; anno obijt Hermannus archiepiſcopus Coloniẽſis, cui Fridericus ſucceſſit. Iſte archiepiſcopus Fridericus monaſteriũ ſanctimonialiũ in inſula Rheni, quæ dicitur Rolãdi, non longe ab oppido Bonnenſi de nouo cõſtruxit, in quo moniales noſtri ordinis poſuit. Caſtrum quoque vicinum Rolandiſeck, & aliud quod in altiſſimo ſitum non procul à Bonna Wolkenberg dictum eſt, vna cum ciuitate Andernacenſi, & præpoſitura quadam ordinis noſtri S. Apollinaris iuxta Reinmagen abbati Segenbergenſi immediate ſubiecta proprijs ędificauit impenſis. Conradus etiam epiſcopus Eiſtetenſis hoc ipſo anno moritur, pro quo alter eiuſdem nominis Conradus ordinatur.

Andernac.

Vrbanus.

Vrbanus quoque papa ſecundus, monachus quondam ordinis noſtri, hoc ipſo anno mortuus eſt. Iſte papa Vrbanus 2. anno pontificatus ſui 7. ad inſtantiam venerabilis abbatis Gebhardi priuilegium Gregorij papæ 7. B. Wilhelmo abbati & monaſterio ſuo Hirſaugienſi gratioſe collatum, cum pleniori gratia roborando confirmauit. Cuius bullæ tenor ſequitur, & eſt talis: *Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Gebhardo monaſterij Hirſaugienſis abbati, eiusque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum. Cum vniuerſis ſanctæ eccleſiæ filiis pro Apoſtolicæ ſedis authoritate ac beneuolentia debitores exiſtamus, illis tamen locis atque perſonis quæ ſpecialius & familiarius Romanæ adhærent eccleſiæ, quæque ampliori religionis gratia eminent, propenſiori nos conuenit charitatis ſtudio imminere. Vnde nos beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri Gregorii formam ſequentes, eadẽ tibi tuisque legitimis concedimus ſucceſſoribus, quæ ipſe prædeceſſori ſuo Wilhelmo & eidẽ monaſterio precibus Adelberti comitis conceſſit & cõfirmauit. Qui æternæ retributionis amore ſuccenſus, in prædio ſuo quod dicitur Hirſaugia monaſteriũ à progenitoribus ſuis antiquitus conſtructum, nuper amiſſa reſtituens venuſte reparauit, & in vſus fratrũ inibi Deo ſeruientium pluribus poſſeſſionibus & redditibus ampliauit. Quam ſuæ libertatis inſtitutionem, ne in poſterum vlla peruerſorum hominum audacia minuere aut violare præſumat, Apoſtolicæ authoritatis priuilegio muniri & ſanctæ Romanæ eccleſiæ tuitione roborari poſtulauit. Quamobrem præfatum monaſterium ſub Apoſtolicæ ſedis tutela ac protectione ſpecialiter amplectentes, per præſentis priuilegii paginã ſtatuimus, vt quæcunq; hodie idem cœnobium iuſte poſſidet, ſiue in futurum conceſſione pontificum, libertate principum, vel oblatione fidelium, iuſte atque canonice poterit adipiſci, firma tibi tuisq; ſucceſſoribus & illibata permaneant. In quibus hæc nominatim deſignanda duximus: cellulas S. Gregorij, quæ dicitur Richenbach: & S. Martini, quæ dicitur Viſchbachõna: & prædiũ quod dicitur Gilſtein, quod datũ eſt pro cella S. Petri quæ dicitur Wilheim: conſtituentes, ne vel tu fili chariſſime Gebharde, vel quilibet tuorum præfatas cellulas deſtruere, vel ea quæ illis iam conceſſa ſunt, ſeu cocedentur, temere & violenter præſumatis imminuere. Præterea decernimus, vt nulli omnino hominũ liceat idem cœnobiũ temere perturbare, vel eius poſſeſſiones conferre, minuere, vel temeris vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſeruentur eorum, pro quorum ſuſtentatione ac gubernatione conceſſa ſunt vſibus omnino profutura.*

Bulla Vrbani.

Richenbach. Viſchbachonna. Gilſtein.

Conſtitutionis quoque immunitatis & libertatis modos, quos præfatus comes illuſtris Adelbert. ſcripto ſuæ traditionis inſeruit, & regio ſigillo imprimi curauit, ad poſteritatis cautelã & arcendos infeſtantiũ impetus, diligenter ſtatuimus, vti nec de permiſſis quidlibet negligatur, nec de vetitis quidlibet præſumatur. Obeunte vero te nũc eius loci abbate, vel tuorũ quolibet ſucceſſorũ, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia vel violentia præponatur, niſi quẽ fratres comuni conſenſu, vel fratrũ pars conſilii ſanioris, ſecundum Deum & B. Benedicti regulam elegerint. Conſecrationes altarium ſiue baſilicarum, ordinationes quoque clericorum, oleum ſanctum, & cætera ad epiſcopale officiũ pertinentia, ab epiſcopo Spirenſi, in cuius eſtis diœceſi, accipietis: ſi tamen catholicus fuerit, & communionem Apoſtoli-

Priuilegium Regale allegatur.

cæ ſedis habuerit,& ſi ea gratis & ſine ſimoniaca prauitate impendere voluerit. Alias vero liceat vobis catholicum quem volueritis adire epiſcopum,& ab eo conſecrationum ſacramenta accipere, qui apoſtolica fultus authoritate, quæ poſtulatur indulgeat. Aduocatum vero ſiue protectorem vobis Godfridum præfati comitis Adelberti filium inſtituimus, ſi huiuſmodi Deo præſtante fuerit, vt eccleſiæ & ſeruis Dei honorem debitum exhibeat,& prædicti monaſterii vtilis & ſtudioſus defenſor fuerit. Sin autem, in veſtra ſit poteſtate eligere veſtræ eccleſiæ idoneum protectorem, qui ſine lucri ſecularis exactione, id diuinæ ſeruituti obſequium ſtrenue ac reuerenter exhibeat. Vos igitur filij, in Chriſto chariſſimi, oportet regularis diſciplinæ inſtitutionibus ſollicitius ac deuotius inſudare, vt quanto eſtis à tumultibus ſecularibus liberi, tanto ſtudioſius placere Deo, totius mentis & animæ virtutibus anheletis. Præcipue ſtudentes Romanæ eccleſiæ decreta veneranda ſeruare, cuius patrocinio ab omni iugo viuentium annuente Domino præmuniti.

Aureus nummus ad cameram Papæ.

Ad iudicium autem præceptæ huius à Romana eccleſia libertatis, per annos ſingulos Bizantium aureũ Lateranẽſi palatio perſoluetis. Sane ſi quis in craſtinũ archiepiſcopus, aut epiſcopus, Imperator aut rex, comes aut vice comes, iudex aut perſona quælibet magna vel parua, huius noſtri priuilegij paginam ſciens contra eã temere venire tentauerit, & eorũ quæ cõceſſa ſunt vel ſtatuta quicquã irritum fecerit, ſecundo tertioue cõmonitus, ſi non ſatisfactione congrua emendauerit, æterno ſe innodatum anathemate,& à corpore Chriſti & eccleſia, authoritate poteſtatis apoſtolicæ ſegregatum cognoſcat. Conſeruantibus autem hæc pax à Deo & miſericordia præſentibus & futuris ſeculis cõſeruetur Amen. Datum Placentiæ, per manum Ioannis ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis, 8. idus Martij, indictione 3. Anno dominicæ incarnationis milleſimo nonageſimo quinto, pontificatus autem domini Vrbani papæ ſecundi, anno ſeptimo.

Acta ſunt hæc ſub abbate venerabili Gebhardo, anno eius 4. qui facile quod voluit à ſummo Pontifice obtinere potuit, cui antea & notus & ſingulariter dilectus fuit. Nec enim latere papam potuit, quam bene cum Romana ſentirent eccleſia fratres Hirſaugienſes, qui vſque ad periculũ mortis & deſtructionis ipſius loci, excõmunicato regi contradicentes, pro Romanæ libertate eccleſiæ conſtantiſſime ſemper ſteterunt.

Abbas Gebhardus notus erat Papæ.

Bulla Papæ.

Abbas autem Gebhardus cum adhuc prior eſſet clauſtralis, ad papam à ſancto Wilhelmo miſſus, ſicut ſupra diximus, eius & notitiam & familiaritatem fuerat conſequutus. Dedit autem & aliud priuilegium monaſterio Hirſaugienſi venerabilis ille papa Vrbanus, maioris exemptionis libertatis & quietis, quod cum ſit ſatis notabile, de verbo ad verbum illud huic operi duximus inſerendum.

Copia alterius & magni priuilegij.

Negligentia notatur epiſcoporum.

Monaſteria ſeruitiis grauantur valde.

Vrbanus epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, omnibus Teuthonicæ regionis fidelibus. Hanc chartam & hoc priuilegium in Chriſti nomine donaturi, non eſt abs re, ſi primo innoteſcimus, quæ ſit cauſa, vel quæ neceſſitas eiuſdem priuilegij. Monaſteria,& ſeruorum Chriſti habitacula, quæ pia voluntate & optimo ſtudio ædificantur, ſi non minus à poſteris quam à maioribus & eorum fundatoribus amarentur, profecto eorum ſtatus non adeo eſſet infirmus. Item qui appellantur epiſcopi, ſi omnes de officio ſuo digne curarent,& tam prodeſſe quam præeſſe operam darent, hoc quoque non parum faceret ad ſtabilitatem monaſteriorum. Nunc autem ſecundum quod ſæpius ſumus experti, quod maiores conſtruunt, hoc ſi eorum poſteri non deſtruunt, magis omittunt pro humana verecundia, quam pro Deo. De ipſa tamen parentum eleemoſyna tantum ſeruitij ſecularis exigunt, vt nulla digna ſit ſollicitudo de illo ſeruitio quod Deo debetur.

Quomodo epiſcopi fratribus electionẽ præripiunt.

Simoniaca peſtis valida.

Hoc quoque viſum eſt non ſemel eueniſſe, quod qui Chriſti videbatur antiſtes, per hanc ſolam occaſionem, qua abbas benedicendus erat ab eo, congregationi fratrum abbatis electionem ex toto præriperet: nec alium ordinaret, quam quem ipſe præcipue voluit, voluntate fratrum omnino poſtpoſita. Ordinato autem de cætero & ipſe imperauit quaſi tributario ſuo,& quaſi ad hoc ſolum conſtituto, vt ſeculariter ſeruiret. Nam & illa peſtis maligniſſima, ſcilicet hæreſis ſimoniaca, cum authore ſuo diabolo ita circuit terram & perambulat eam, vt nulla ſit eccleſia quæ ſecura eſſe queat de eius violentia & inuaſione. Propter quæ, ſingula quum dominica diſpenſatio de mediocritate noſtra ita ordinauerit, vt ſerui ſeruorum Dei eſſe debeamus: non eſt dignum, nos omittere vel negligere, ſi quid ſolatii & ſuffragii contra tot hoſtiles incurſiones miſericordia Chriſti dederit, vt eiſdem dominis noſtris conferre valeamus.

Hirſaugia.

Quod comes Adelbertus monaſterii hoc libertauit.

Eſt quoddam monaſterium in pago Spirenſi,& in ſylua quæ vocatur Nigra, ipſius que monaſterii vocabulum eſt in lingua Teuthonica Hirſaune, quod cum deueniſſet iure hæreditario in poteſtatem & poſſeſſionem nobiliſſimi comitis Adelberti & coniugis Wiltrudis: non eis videbatur conſtare ſatis ad ſalutem animarum eorum, ſi ita in ipſorum manu retinerent, vt eis relictum erat à parentibus ſuis. Fuit ergo primitiuus bonæ voluntatis eorum labor & fructus, quod pro canonicis ibidem prius degentibus, introducta eſt & ordinata vita monachorum. Quo præmiſſo, noluerunt quoque, vt de reliquo alius eſſet hæres eiuſdem monaſterii, quàm beatus Petrus & eccleſia Romana. Beato Petro delegatum eſt, & in proprium confirmatum, eorum deuotione & oblatione, filiis quoque ſuis annuentibus & laudantibus.

tibus. Et ita vt annuatim vnum aureum ad ſedem Apoſtolicam tribuat pro cenſu, nullique alij mortalium cuiuſcunque rei terrenæ ſit obnoxium. Et nunc quid ſupereſt, vt à nobis addatur & finiatur? Maxime de conſtituendo abbate, & de aduocato vel defenſore loci.

Hirſaugia Romanæ eccleſiæ eſt ſubiecta.

Quotieſcunque igitur contigerit, vt abbas ſit ordinandus: ad eius electionem nolumus, & omnino interdicimus, vllam perſonam intereſſe, præter monachos, & eos ſolum, qui ad titulum monaſterij obedientiam ſunt profeſſi. Quem ipſi elegerint, accipiat virgam paſtoralem ab aliquo de prioribus fratrũ, nec vlla poteſtas ad hoc eccleſiaſtica vel ſecularis expetatur. Poſtquã habuerit inueſtituram officii, mittatur ex parte congregationis ad quemcunq; potiſſimum videatur epiſcoporũ, vt pro charitate veniat, & vt moris eſt abbatem benedicat. De cæteris fratribus ordinandis ad quemlibet ordinem huius generis, vt eſt presbyterium, vel diaconatus, fiat quod magis fuerit oportunum, vt vel in ipſo monaſterio ordinentur, vel ad epiſcopum abſentem & ordines alibi facientem dirigantur. Propter quod confratres noſtros & coepiſcopos, maxime quotquot ſunt in Germania, omnes pariter appellamus, & enixius omnes obſecramus, vt huic noſtro decreto fauere & annuere non dedignentur.

Negatur confirmatio epiſcopi.

Exemptio cœnobij minuitur.

Et ſi eis non erat indignum in ipſo textu ordinationis ſuæ Apoſtolicæ ſedi & eccleſiæ Romanæ obedientiam profiteri, monemus, rogamus, aut (ſi hoc magis volent) ex authoritate ſedis Apoſtolicæ præcipimus, vt quidquid ſtatuimus ad hoc, quantum in ipſis eſt, aliquo modo inobedientes eſſe non præſumant. Si quis eorum rogatus fuerit, vt ad benedictionem abbatis veniat, venire nõ obmittat, ſi præ valetudine poſſit, vel qualibet alia huiuſmodi neceſſitate non impediente. Item ſi rogatus fuerit pro alijs ordinibus eccleſiaſticis faciendis, in hoc quoq; pro voto fratrũ morem gerere non omittat. Non curet, ſi quis auſus fuerit, præceptum noſtrũ calumniari & cõtradicere quaſi nouum ſit, & illicitũ quenquam locorũ, ita eſſe abſolutum ab epiſcopali ſubiectione. Nam idipſum de quantis locis factũ eſt ab anteceſſoribus noſtris, & in promptu eſt, ſi expediret, & non longum eſſet pleraq; huiuſmodi nominare. Recolat quid reſponderit ille pater inclytus ſanctus Epiphanius Cyprorum epiſcopus Conſtantinopolitano epiſcopo Ioanni, qui quum calumniatus eſſet, quod in parœchia, abſq; ſua licentia ordines feciſſet, fatebatur ſe non in parœchia, ſed in monaſterio feciſſe. Quo verbo innuerat, aliud ius eſſe parœchiarũ, aliud monaſteriorum, aliud ius eorum qui nubent & nubentur, aliud qui ſeipſos propter regnũ Dei caſtrauerũt. De quibus adhuc manifeſtius teſtatur Apoſtolus, nequaquã eſſe ſub lege eos, qui ſpiritu ducuntur. Quæ ſententia, ſi de omnibus eſt vniuerſalis, quanto magis de illis, quibus quadam ſpeciali deuotionis prærogatiua Deo ſeruire conuenit.

Papa mandat epiſcopis roganda ordinationis facere abbatum.

Epiphanij verbum.

Apoſtoli ſententia.

Nam quos in præfato loco ſpecialis gratia contraxit, vt mereantur veri filij eſſe promiſſionis, & ad promiſſionis terrã vere pertingere: decreuerunt etiam modo, pro antiqua patrum diſciplina Chriſto militare, ita vt nullum patiantur habere commilitonem ætatis infirmioris, quam vt olim & ipſe quidem, qui eſt verbũ, cum patribus loquebatur à viceſimo anno & ſupra. Si qui ſunt iuniores, hi nimirũ vt in collegio ſuo videantur admixti, pro nulla perſonarũ acceptione, pro nulla æris æſtimatione acquieſcunt. Et hoc quantũ faciat, quantumq; valeat ad integritatem & ſtabilitate religionis animaduertere poſſumus, & ex contrario maximo colligere cum manifeſte ſit habitudo huiuſmodi illorũ monaſteriorum, in quibus non alij Deo ſeruiunt, quã ſoli à pueris nutriti. Eſt adhuc & alia gratia, quæ locũ iam ſæpe dictum cõmendat, quod illuc nonnulli pro amore Chriſti conuenerunt, huius feruoris, huiuſq; humilitatis, vt eis non tam libeat haberi pro monachis, quã pro ſeruis monachorum, & vltro ſe obtulerint, & ad monaſteriũ coquinæ, piſtrini, & aliarũ humanarum neceſſitatum. Quod plane tanto maioris eſt meriti, quanto expreſſius illum imitantur, qui quum ſit cæleſtiũ virtutum Imperator, tamen homo factus, in hunc mundum venit non tam miniſtrari, quã miniſtrare. Hæc ſingula conſiderantes, non dignum duximus, vt qui quandam vitæ nouitatem pro Chriſti dilectione ſunt adorſi, eis etiam pro ipſius honore plus aliquantulum quam alijs Eccleſiis deferatur.

Nullus infra annum viceſimum olim Hirſaugienſis monachus fiebat.

Hæc ſtatuta Papa commendat.

Ergo primũ conſtituimus, vt per omnia tempora ſuccedentia, nullus ſit mortaliũ, qui mutare audeat illud bonũ ſtudium, & exemplũ bonum militaris diſciplinæ: vt ſicut in præſentiarũ, de cætero quoque virorũ Chriſti cuneus, tam ætate infirmiore, q̃ infirmiore ſexu nũquam interrumpatur, nec in militiam ſpirituale ante præſcriptũ terminũ, id eſt, ante viginti annos, quiſquã recenſeatur. Eoq; modo æterno Regi militantes, vt nullus Epiſcoporũ vlla huius generis quæſtione aliquo modo inquietet, ex parte Dei omnipotentis, ex parte Dei genetricis & intemeratæ Virginis Mariæ, ex parte Apoſtolorum Principis ſancti Petri, & ex noſtra, interdicimus, contradicimus, & anathematizamus. Quibus etiã ſi tale quid contigerit, quia pro tanta viarum intercapedine non eſt facile vt ad præſentiam noſtram & audientiam recurrant, Moguntino Archiepiſcopo Eccleſiæ, cui deceſſores noſtri vicem ſuam in partibus Germaniæ commendauerunt: nos etiam ſuper iſtum locum & habitatores eius commendamus, vt de omni querela quæ eis acciderit, ad eum ſe reclamare poſſint.

Interdictio Papæ, ne quis ante vigeſimum annum hic ſuſcipiatur.

Nullus epiſcopus tentet contrarium.

Archiepiſc. Moguntinus vicem gerit apoſtolici ſuper Hirſaugiã.

Et quia vt beatus Apoſtolus ait, plures fiunt ſacerdotes, eo q̃ morte prohibentur permanere: quoties Archiepiſcopus poſt deceſſum prioris eſt ordinandus, ad ordinationẽ ſuademus monaſterij, vt non ſuperſedeat intereſſe. Oſtendat ei exemplar decreti noſtri & commendationis, vt probet qualẽ fiduciã de eius

Abbas Hirſaugienſis ſit legatus archiepiſcopi Moguntini

ſuffragio in futurum poſſit habere. Et quia Archiepiſcopus ad ſedem Apoſtolicam maxime pro pallio eſt miſſurus, ſi rogauerit Abbatem, vt ſit pro huiuſmodi legatarius eius, & dederit omnia quæ ad viam ſunt neceſſaria, laudamus vt ire non recuſet. Ad rem nanque facit, ſi hoc officio in eius amicitiam familiarius fœdaretur: quum & à nobis, non iniuria, magis obtineat filius & domeſticus, quam qui non fuerit ita priuilegiatus. Item quoties ordinandus eſt Spirenſis Epiſcopus, expedit; ſi & ibi non neglexerit adeſſe, & prius quam ordinetur, commoneat Archiepiſcopum, vt eius quoque huic decreto noſtro quærat aſſenſum. Aut ſi aliud quid voluerit, videat Archiepiſcopus quid faciat pro commendatis ſuis: & ſi opus erit, ad notitiam noſtram, vel ſucceſſoris noſtri, res vſque perueniat. At ſi Deus eidem Epiſcopo hunc ſpiritum donauerit, vt non inuitus faueat humilibus Chriſti: tunc & illum, ne hic ſine honore diſſimulaſſe videamur: præcipimus, vt in conuentu fratrum, in quolibet die priuato, dicatur pro eo Pſalmus nonageſimus nonus, in omni vita ſua. Poſt vitam vero, & pro ipſo & pro ſuis, ab hac die & deinceps anteceſſoribus, quotquot præſenti præcepto non ſunt aduerſati, agatur in omni feria ſecunda, priuata Miſſa defunctorum. Quod ſcire poteſt, ad compendium animæ ſuæ magis expedire, quam ſi poſſet in monaſterio per omnia pro voto ſuo dominari. Aduocatum autem Imperatorem Romanorum, qui & noſter aduocatus eſt, præficimus. Propter multiplices tamen eius curas & diſpoſitiones regni, liceat Abbati & fratribus de familia de Caluue eligere, ſi idoneus inuentus fuerit: qui non lucri cauſa, vel pro neceſſitate ſua, ſed pro remedio animæ ſuæ & parentum ſuorum, locum ſæpe dictum velit defendere. Sin autem alias, vndecunque libet, liceat alium eligere, qui etiam vocatus in præſentiam Abbatis & fratrum, iuret in ſacramento cum familiaribus ſuis, quod contra priuilegia Eccleſiæ non veniat. Sic adductus in præſentiam domini Imperatoris, ſimili modo confirmet. Non ſolum autem ſuper cellam maiorem licet Abbati ſubaduocatum conſtituere, ſed per ſingulas prædia & cellulas ſuas: vbi nihil etiam ſibi iuris à Prioribus illic conſtitutis, in beneficiis prouidendis, vel etiam eccleſiis inueſtiendis ſubtrahitur. Aduocato autem ſic conſtituto, non liceat contra voluntatem Abbatis ſubaduocatum vel cauſidicum per prædia monaſterij diſponere, ſed omnia illibata ſecundum priuilegia cuſtodire. Si autem non vt defenſor, ſed potius vt calumniator & peruaſor rerum ſibi commiſſarum extiterit, noſtro banno excommunicatum omnino, habeat Abbas poteſtatem hunc reprobare, & alium ſibi vtiliorem vndecunq. placuerit, auxilio etiam Imperatoris (ſi neceſſe fuerit) eidem monaſterio prouidere.

Pſalmus 99. pro epiſcopo legatur in conuentu. Miſſa omni agatur feria 2. pro epiſcopis Spirenſib. Imperator aduocatus eſt monaſterij Hirſaugienſis. De ſubaduocato, eiuſque officio. Iurabit abbati & imperatori. Non poſſet alium ſubſtituere. Si calumniator fuerit cœnobii.

Hoc priuilegium venerabilis Abbas Gebhardus, conſilio fratrum inductus, ab ipſo ſummo Pontifice Vrbano ſecundo, propria cum in perſona accedens, fauorabiliter acquiſiuit: & Ruthardo Archiepiſcopo Moguntino, in ſuam perſonam, quantum ad ipſum pertinebat conſentiente, ad vſum & practicam perduxit.

Statutū de ætate ſuſcipiendorum ad ordinem.

Porro hoc ſtatutum cuius in bulla fit mentio, vt in monaſterij membrum nullus ante vigeſimum annum completum ſuſciperetur, Sanctus pater Wilhelmus inceperat cum conſilio fratrum: ſciens profecto regularis diſciplinæ obſeruantiam, non pueris, ſed viris fortibus eſſe tolerabilem. Nam ſicuti hodie videmus in omnibus locis, vbi pueri ad religionem admittuntur, aut parua, aut nulla viget monaſticæ integritatis obſeruantia. Metuentes ergo viri huius cœnobij præſtātiſſimi fratres, ne ſucceſſu temporis hæc ſancta inſtitutio qualibet occaſione periret, prudenti conſilio vſi, ſedis Apoſtolicæ approbatione confirmandam obtulerunt.

Laudabilis vita monachorū Hirſaugienſium.

Fuerunt enim temporibus iſtis, in monaſterio iſto, ſub Gebhardo venerabili Abbate, & numero & ſapientia magni viri, qui ordinem noſtrum, ſicut aſtra cœli clariſſima illuſtrabant: quorum plerique ante ingreſſum religionis, magni & nominis & honoris in ſeculo extiterunt. Summa inter eos charitas eo tempore vigebat, tantaque obſeruantia regularis diſciplinæ in Hirſaugia cumulata cernebatur, vt omnium ſententia hominum confirmaret, maiorem puritatem monaſticæ inſtitutionis nunquam in Germania vel viſam eatenus vel auditam. Magni ſiquidem nominis, laudis & honoris Hirſaugia in ore omnium fuit, & monachi huius cœnobij vere Dei ſerui in vniuerſa terra laudabantur.

Doctiſſimi & nobiliſſimi facti ſunt humilimi.

Multi inter eos in omni ſcientia ſcripturarum fuere doctiſſimi, multi quoque nobilitate generis præcipui, complures extiterant ante conuerſationem in Cathedralibus alijsque diuerſis eccleſijs, magni nominis prælati: qui tamen poſtquam ad ordinem ſunt conuerſi, tanta ſe in medio pauperum humilitate pro Chriſti amore deiecerunt, ac ſi cunctis vitæ ſuæ diebus idiotæ, ruſticorum famuli, ſeu mendici, in mundo miſerabiles extitiſſent.

Plures vitā ſolitariā aſſumpſerunt.

Ex his nonnulli poſt ordinis diſciplinam, ad vnguem (vt vulgo dicitur) imbibitam, ob mentis tranquillitatem, in ſumma diuinorum contemplatione conſeruandam,

cū licentia & benedictione venerandi paſtoris ad vicinæ ſolitudinis eremū ſecedentes, veterū anachoritarū propoſitum imitantes, omnia iſtius mundi ſolatia pro regni cœleſtis amore contempſerunt. Hoc arduæ conuerſationis inſtitutū, non paſſim quibuslibet ſubire licebat, ſed illis duntaxat quos vitę tranſactę ſanctimonia ſub omniū teſtimonio fratrū, cum profectiore ætate ſimul & bellandi contra diabolum experientia cōmendaſſet. Legimus, horū nonnullos poſt mortē quoq; non caruiſſe miraculis, quibus viſio etiam angelica contulit authoritatē. Enimuero tam ſancta fuit his temporibus vita monachorū Hirſaugienſiū, vt nullos in ſui conſortium niſi ſanctos admitterent: vel certe ſuſceptos, durius probantes ad regulā ſanctificarent. Nullus inter eos, niſi bonus, & Deum in veritate quærens, ſubſiſtere potuit: vbi tot improbitatis ſuæ duriſſimos neceſſario ſuſtinuiſſet cenſores, quot in cœnobio monachos inueniſſet. Omniū nanq; hoc ſummū deſiderium & maximum fuit, Deū in veritate quærere, & eum contemptis trāſitorijs ſuper omnia amare. Ergo quum omnes vnius atque eiuſdem eſſent propoſiti, alterius inter ſe voluntatis hominem nulla poterant ratione ſuſtinere. Sed nunc tandem oportune ad aliquantulum intermiſſam hiſtoriam calamum reuocemus.

Nonnulli miraculis claruerunt. *Sanctiſſima fuit conuerſatio monachorum in Hirſaug.*

Vrbano igitur Pontifice mortuo (ſicut prædiximus) anno Gebhardi octauo, Domini autem milleſimo nonageſimo nono, in pontificatu electione primum ſucceſſit Reinherus abbas ordinis noſtri, qui dictus eſt Paſchalis ſecundus, Italus natus, vir deuotus & cōſtans, quique eccleſiam Romanam ſapientia & induſtria conſtanter de prauorum tyrannide liberauit. Sedit annis octodecim, menſibus quinque, & diebus ſeptem. Erat autem ex nobilibus Romanis oriundus, ſanctæ conuerſationis & boni teſtimonij, qui ex Abbate & Cardinale ſancti Clementis tam deſignatione Vrbani papæ iam in extremis conſtituti, quam ſanctorum reuelationibus vnanimi conſenſu omnium electus fuit.

Paſchalis Papa noſtri ordinis fuit.

M C.

Anno autem Gebhardi abbatis nono, qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus cēteſimus, Wigbertus Rauennatis Apoſtolicæ ſedis inuaſor, mortuus eſt, vir vtique ingenio, facundia, nobilitate, perſonæque reuerentia clarus, nec Roma tunc, nec Rauenna bene vſus: & qui ſuper vnum papam viuentem (quamuis coactus eſt, vt aiunt) aſcendit, ipſe ſibimet tres alternatim ſuccedentes ſuperuixit, extorris vtraque ſede, Romanæ videlicet, & Rauennæ.

Wigbertus antipapa obiit.

Quidam ex fautoribus eius ad ſepulchrum diuina micuiſſe luminaria in populo teſtabantur. Quapropter ſummus Pontifex Paſchalis iam dictus, zelo Dei inflammatus, iuſſit vt effoderetur, & in Tyberim iactaretur: quod & factum eſt.

Eodem anno obijt Godfridus rex Hieruſalem, cui frater ſuus Baldeuinus, electione populi in regno ſuccedere coactus eſt.

Obijt etiam epiſcopus Otto Argentinenſis.

Godfridus rex obiit, Balduinus ſucceſſit.

M C I.

Anno ſequente obijt Hartvvicus archiepiſcopus Magdeburgenſis, qui alio nomine Vdo dictus eſt, morte ſubitanea: de quo circumfertur illa terribilis ſententia diſtricti iudicis Ieſu Chriſti, qui in eccleſia præfata Magdeburgenſi Græce Parthenopolis dicta, id eſt ciuitas virginis, ante ſummum altare cum multitudine Sanctorum adſediſſe, per quendā deuotum canonicum viſus eſt nocte illa, in qua & mortuus mane inueniebatur epiſcopus, ſententiamque in eum decollationis protuliſſe. Hæc hiſtoria, quia ſatis nota eſt, latioribus verbis à nobis non venit inſerenda.

Vdonis epiſcopi Magdeburgenſis mors horrenda.

Eodem anno moritur in Italia Conradus rex, filius Henrici Imperatoris, de quo ſuperius mentionem fecimus, & in Florentia ſepelitur.

Obijt etiam Rupertus epiſcopus Bambergenſis, pro quo conſtitutus eſt Otto monachus cœnobij Montis monachorum, extra muros eiuſdem vrbis, ordinis noſtri vir ſanctiſſimæ conuerſationis, qui multis in vita & poſt mortem ſignis & miraculis claruit. Fuit autem in ordine epiſcoporum eiuſdem parochiæ octauus, & eccleſiam ſibi diuinitus cōmiſſam verbo & exemplo ſtrenue gubernauit. Eius vita ſanctiſſima, luculento ſermone conſcripta habetur, cuius feſtum pridie calendas Octobris peragitur. Sepultus ante ſummum altare præfati monaſterij ſancti Michaelis, in quo monachus extitit.

Otto ex monacho epiſcopus Bambergenſis.

Iſte beatiſſimus præſul, inter cætera pietatis ſuæ ſtudia conſtruxit de patrimonio ſuo, quia filius comitis erat potentiſſimi, monaſteriū quoddā ordinis noſtri in diœceſi Herbipolenſi, quod Vraugia dicitur, in honorem Sancti Laurentij martyris, quod prædijs & poſſeſſionibus ad ſuſtentationem monachorum magnifice dotauit. Primus abbas huius cœnobij Vraugienſis, à ſancto Ottone conſtituti, fuit Eckhardus, venerabilis mona-

Monaſterium Vrauu conſtruitur. *Eckhardus primus abbas in Vrauu. vir doctiſſimus.*

chus ſæpe dicti monaſterij Montis monachorum, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis doctiſſimus, Rhetor & Poeta inſignis, nec minus conuerſatione quam ſcientia clarus. Qui inter cætera ingenij ſui opuſcula, ſcripſit ad imitationem Boëthij & prędeceſſoris illius Martiani Capellæ, pro monachorũ cõſolatione gemino ſtylo pulcherrimum volumen, quinq; diſtinctum libellis, quod Laternam monachorum prænotauit. Breuem quoque hiſtoriam rerum geſtarum ſui temporis comportauit, quam in præfato monaſterio aliquando vidimus. Sepultus eſt in eiuſdem monaſterij eccleſiæ medio, non ſine opinione ſanctitatis.

Bruno fit archiepiſcopus Treuer.

Eodem anno moritur Egilbertus, archiepiſcopus Treuirorũ ſeptuageſimus nonus, eccleſiæ ſuæ reparator magnificus, & in pauperes largiſſimus. Cui in archiepiſcopatu ſucceſſit Bruno, natus ex Franconia, quæ antiquitus dicebatur Francia Orientalis, Arnoldi comitis & Adelheidis comitiſſæ filius: & in Moguntia, idibus Ianuarij conſecratus eſt. Iſte Bruno archiepiſcopus monaſteriũ ſancti Eucharij iuxta Treuerim noſtri ordinis, ꝙ modo ſancti Mathiæ dicitur, nimia vetuſtate pene collapſum, mirifico tabulatu lapideo reparauit ex fundamentis nouum. In qua reparatione corpus ſancti Mathiæ Apoſtoli repertum fuit, & extunc eiuſdẽ Apoſtoli nomen, eidẽ cœnobio vſq; in præſentẽ diem remãſit. Nam antea ad ſanctũ Eucharium vocatum fuit. Idem quoq; Archiepiſcopus aliud monaſteriũ ordinis noſtri de nouo conſtruxit, in diœceſi Spirenſi, in pago qui dicitur Creichgau, in comitatu Bredheim, iuxta villã Odenheim in loco Wigoldesberg, ꝙ communi vocabulo Odenheim appellatur, anno pontificatus ſui 21. Sicut ex litera fundationis eiuſdẽ cœnobij per Henricũ Imperatorem quartũ huius nominis, anno Domini milleſimo cẽteſimo vigeſimoſecundo, indictione 15. tertio nonas Martij, apud Nuhuſen data plenius continetur. Quam fundationẽ Paſchalis papa ſecundus confirmauit ſub priuilegio annui cenſus aurei Bizantij. Conſtruxit autem hoc monaſterium in hæreditate paterna, fratre ſuo Poppone comite conſentiente & adiuuante, & ſanctô Petro Apoſtolorũ principi & ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ, in perpetuum tradidit poſſidendum. Multas etiam alias eccleſias & monaſteria reparauit.

Monaſterium S. Mathia reparatur.

Odenheim Monaſterium conſtruitur.

MCII.

Synodus ſcelebratur Romæ.

Anno Gebhardi abbatis 11. qui fuit dominicæ natiuitatis 1102. papa Paſchalis multorum epiſcoporum & abbatum concilium Romæ congregat, circa medium quadrageſimæ, vbi præter antiqua patrum ſtatuta reuerenter ſolito more confirmata, etiam illius temporis ſchiſma inter præcipuas hæreſes computatur, perpetuo cum ſuis authoribus & ſequacibus anathemate condemnatur.

Negligentia Gebhardi abbatis.

His temporibus abbas Gebhardus cœpit paulatim modice remiſſius agere, maxime in exhibenda pauperibus eleemoſyna conſtituta. Fuit enim à ſancto patre Wilhelmo cõmuni fratrũ conſilio ſtatutũ, vt aliqui ex fratribus laicis ad conuerſionẽ venientes, in domo pauperũ ſub habitu ſeculari pauperibus deſeruirent, victũ ſuum & amictũ, non de annona pauperũ, ſed de cõmuni fratrũ cellario veſtiarioq; recipientes. Hoc ſtatutũ Gebhardus abbas immutauit, iubens vt ſeruitores pauperũ, vitæ ſuæ neceſſaria non aliundeq̃ de eleemoſyna ipſa reciperent. Ex qua occaſione, prouiſione pauperũ diminuta res dolenda contigit, vt peregrinis egenisq; ſolita detraheretur miſericordia, in tantum ꝙ per gelidas noctes hyemis hoſpitio excluſi præ fame & frigore miſerabili clamore in platea perſtreperent & fratres in dormitorio iacentes ſæpius inquietarẽt. Super hæc & his ſimilia cum abbas ſæpius à ſenioribus admonitus nihil penitus emendaret, ſenior quidã ſanctæ cõuerſationis monachus, vidit ſe quadam nocte dominicæ aſcenſionis per viſum gloriæ intereſſe ſanctorũ, vbi inter cæteros ſanctũ abbatem Wilhelmum quondam ſibi familiariſſimum, niueo aſpectu habituq; fulgentem recognouit, ſtantem inter duos ſplendidiſſimos pontifices, quorum alter erat ſanctus Conradus epiſcopus Conſtantienſis, & ſanctus Vdalricus Auguſtenſis alter.

S. Wilhelmus mandat Gebhardo.

Et poſt multos ſermones inuicẽ habitos, ſanctus Wilhelmus ad monachũ iſta videntem dixit: Ex parte ſummæ maieſtatis Dei præcipio tibi, vt dicas abbati, priori, cæterisq; fratribus Hirſaugiæ, quatenus ſecundũ ꝙ à nobis acceperunt, egenis & hoſpitibus cum omni charitatis affectu ſeruiant, mores & vitã ſuam ſecundũ regulã ſancti Benedicti corrigant. Ante omnia, irã, odium, indignationẽ & detrectationẽ, quibus aſſidue Deũ offendũt cum omni malitia abijcientes ſynceram & continuam dilectionem ad inuicem cuſtodiant: quod niſi obſeruent diuinam proculdubio vltionem ſe experturos ſciant.

His dictis relicto eo cũ quo loquebatur abbas Wilhelmus cum cæteris, altiora quædam cœli ſecreta petiuit. Ille vero ſenior, cui hæc reuelata fuerant, cum per ſe non aude-

auderet, per alium quendam ſeniorem abbati cuncta intimauit. Qui priſtinam quidē abbatis Wilhelmi conſtitutionem de eleemoſyna pauperum ſeruari iuſſit.

Vindicta Dei contra abbatem Gebhardum.

Cætera cum quibus monaſterium perturbauerat, incorrecta dimiſit. Quapropter ſecundum prædictam comminationem ſancti patris Wilhelmi, fere ei nihil deinceps proſperum ſucceſſit. Na poſt annos paucos monaſterij regimine exutus & pontificali infula apud Spirā indutus, omniū aduerſum ſe odia ineptis moribus cōcitauit, & nō longe poſtea miſerabili infirmitate cōſumpt⁹ eſt mortuus, ſicuti poſtea dicemus. His temporibus iuuenis quidam nobilis, poſſeſſiones monaſterij in Villa Almendingen è quodā Winthero cōuerſo, quondā ſub abbate Wilhelmo in hoc cœnobio legitima donatione traditas, poſt mortem vtriuſque tanquam proximior hæres inuadens, cum die quadam duas inde carratas vini & alia quædam abduceret, ſub eiuſdem hæreditatis prætextu temerario auſu, ſubito vnius boum qui prædam trahebant, confractus eſt pes. Ipſe quoque raptor, de equo cui inſidebat, repente cecidit, & amiſſa loquela & viribus totis amentiam incurrit. Inde manib. ſublatus alienis, cum poſt aliquot dies ad mentē reuerſus, flagellū Dei metueret, ad monaſterium Hirſaugienſe deferri ſe fecit, ibiq; mutato cum mente habitu ſeculari, Deo fideliter ſe mancipauit, & poſt paucos annos in ſancta requie fideliter obdormiuit.

Inuaſor poſſeſſionum cœnobij amens efficitur.

Eodem anno obijt Henricus comes de Northeim, fundator monaſterij Burſfeldenſis ordinis noſtri, de quo ſupra dictum eſt, & in eodem cœnobio ſepelitur. Eodem anno, Burcardus monachus Hirſaugienſis, factus eſt abbas in Erfordia 6. idus Februarij, qui ſtatim in ipſo anno fundare cœpit nouam eccleſiam ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, in eodem monte.

Burſfeld.

Burcardus abbas in Erfordia.

MCIII.

Anno Gebhardi abbatis duodecimo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1103. Henricus Imperator quartus, natiuitatem Domini Moguntiæ celebrauit. & filio ſuo Henrico 5. rerum ſuarum ſummam cōmittens, ſe Hieroſolymam iturum promiſit, ſed non fecit. Henricus autem iunior à papa Paſchali Romæ Imperator conſecratus eſt.

Henricus Imperator Quintus.

Anno autem Gebhardi abbatis 13. qui erat dominicæ natiuitatis 1104. Henricus Imperator natale Domini Ratiſponæ celebrauit.

MCIIII.

Hoc eodem anno, in epiſcopio Spirenſi ſanguis è panibus fluxiſſe viſus eſt, necnon in lenticularum edulio prodigioſe repertus. Ciuile imo inteſtinum bellum portendere, ſecundum antiquam Romanæ hiſtoriæ ſimilitudinem conijciebatur.

Sanguis fluxit è panibus.

Hoc anno circa ſolſtitium æſtiuale, cōmutato in tempeſtatem aere, in pago Herbipolenſi decidiſſe fertur inter grandinum lapides tātæ magnitudinis glacies, vt in quatuor diuiſa partes, totidem hominibus importabilis videretur.

MCV.

Anno Gebhardi decimoquarto, dominicæ vero natiuitatis 1105. Henricus filius Henrici Imperatoris quarti, inuaſo regno cœpit regnare adhuc patre viuente. Voluit autem Henricus ſenior Saxoniam hoſtili manu inuadere, propterea quod omnes Saxones vt veri catholici cum eccleſiæ Romanæ pontificibus bene ſentirent: ſed non potuit, quia filius eum deteſtabatur, quemadmodū & cuncti fideles: quoniā excōmunicatus denunciabatur à tribus Apoſtolicæ ſedis præſulibus, Gregorio ſcilicet 7. Vrbano ſecundo, & Paſchali æque ſecundo. In ipſa vero expeditione qua Saxoniā moliebatur intrare, filius quadam nocte de exercitu patris cum paucis aufugit, quod cum pater intellexiſſet, contriſtatus eſt, expeditionem intermiſit. Filius autem Sueuiam petens, à Gebhardo Conſtantienſe epiſcopo, ſedis apoſtolicæ legato, à ſententia excommunicationis abſolutus eſt.

Henricus Rex Quintus patri ſuo Imperatori rebellat.

Qui deinde conſilio & auxilio Diepoldi marchionis Berengeri, comitis Ottonis potentiſſimi ducis omniumq; principum, epiſcoporum & abbatum Saxoniæ, Sueuiæ, Bauariæ, Franconiæ, ac cæterorum vicinorum adiutus, regnum prudentiſſime ordinare cœpit, & omnibus populis mirum in modum complacuit.

Henricus Quintus praualuit contra patrem.

In primis Ruthardū archiepiſcopū Mogūtinum nono anno poſtquā à patre in Thuringiā fugatus eſt, proprię ſedi reſtituit. Alios etiā plures eccleſiarū pontifices à patre propter obedientiā ſedis apoſtolicæ fugatos reſtituit, & eos qui per violentiā patris ſubinducti fuerant, depoſuit. Conciliū quoq; epiſcoporū & abbatum generale in villa regia Northuſen, 4. cal. Iunij, vbi ſuper eccleſiaſticæ iam nimiū deprauatæ inſtitutionis diſciplina tractaretur, indixit. In quo cōcilio ſuper ſententijs inſtantib⁹ patrū decretis primo relectis quæq; poterant, laudabiliter corrigebantur ad præſens, quædam quæ grauiora videbantur ad apoſtolicam obedientiam reſeruata ſunt.

Ruthardus Archiepiſcopus Moguntinus reſtituitur.

Concilium agitur Northuſen.

Mersburg. Tandem peracta ſynodo Henricus 5. pentecoſten celebraturus, Mersburg acceſſit, ibique Henricum Magdeburgenſem archiepiſcopum dudum deſignatum, ſed ab imperatoribus fidelibus impie repulſum conſecrari fecit. Deinde Moguntiam obſidione conclusit patre intus exiſtente, ac poſtea veniens ad Herbipolim *Wirtzburg.* Erolongum quendam, quem Einhardo defuncto præſulē Imperator deſignauerat, expulit, & Rupertum eiuſdē eccleſiæ præpoſitum, tam prius, quam tunc à clero & populo electum, per Ruthardum archiepiſcopum Moguntinum inthroniſauit. Poſt hæc Bauariam ingreſſus, caſtrum Nurenberg partibus Imperatoris contra eccleſiam fauentium obſedit, & poſt menſes ferme tres proſpere cepit. Inde ſoluens exercitum Ratiſponam ſe contulit, vbi & conuentum principum celebrauit.

Regensburg. concilio interfuit Gebhardus. Huic regali colloquio vocatus Gebhardus abbas Hirſaugienſium interfuit, qui ſapientia & eloquentia ſua cunctos in admirationem ſui pariter & amorem traxit. Contigit vero vt Ioannes epiſcopus Spirenſis iiſdem temporibus moreretur, quod Henricus rex iunior cognoſcens, de cōſilio Ruthardi archiepiſcopi Moguntinenſis, Henrici Madeburgēſis, Ruperti Herbipolenſis, Vdonis Hildeshemenſis, Henrici Padelbornēſis, Friderici Halberſtadenſis, Gebhardi Conſtantienſis, Epponis Wormacienſis, aliorumque epiſcoporū & principū tunc præſentium, Gebhardū venerabilem huius cœnobij abbatem tunc præſentem viduatæ Spirenſi eccleſiæ deſignauit epiſcopum, conferens ei quoque Lauriſſenſem noſtri ordinis abbatiam in Wormacienſi parœchia ſitam. *Gebhardus abbas fit epiſcopus Spirenſis.*

MCV.

Rex venit ad Spiram. Deinde per inſidias Ratiſponenſium, fugatus à patre, rex venit ad Spiram, quam cum theſauris patris ibidem repoſitis conſecutus, ipſum Gebhardum cum magna ſolennitate in epiſcopum conſecratum per archiepiſcopum Moguntinū Ruthardum ſæpe dictum inthronizauit in die omnium ſanctorum, videlicet in die calendarum Nouembrium, anno domini 1105. indict. 13. Romanam eccleſiam Paſchali 2. regente, anno eius 6. Henrici 4. Imperatoris anno 48. Ipſius Gebhardi in abbatia Hirſaugiēſi anno 14. & mēſibus 4. hebdomade vna, poſt electionem in Ratiſpona factam, de ſua perſona hebdomadibus quinque.

Ordinatus autem epiſcopus præfuit eccleſiæ Spirenſi anno vno & menſibus 4. maiori ſemper tempore infirmus. Ante vero epiſcopatum quamdiu fuit abbas huius monaſterij Hirſaugienſis, magni ſemper nominis & famę apud omnes pontifices Romanos, Cardinales, epiſcopos, abbates, reges, duces, comites, principes, nobiles, cives, & ruſticos celeberrimæ fuit, atque apud vniverſos homines abbas Hirſaugienſis vir bonus, religioſus, eruditus, ſapiens & eloquentiſſimus habebatur, prædicebatur & laudabatur cum magni gloria honoris. Vbicunque enim nomen eius inter colloquentes producebatur in medium, ſemper admiratio virtutum eius ſapientiæ, prudentiæ & integritatis vitæ, auditores in amorem & laudes tanti viri provocabat. *Quanta opinionis fuerit abbas.*

Minoris venerationis fuit epiſcopus quam abbas. Sed poſteaquam relicto monaſterio Hirſaugienſi, quod eo tempore Spirenſi eccleſia, divitijs, redditibus, fama, & honore non multum videbatur infirmius, epiſcopatum aſſumpſit, mox celebritatem nominis famæque præſtantiam cum abbatia pariter amiſit. Omnes eum nobiles & ignobiles, amici & inimici, domeſtici & extranei, contemnere, deſpicere & irridere cœperunt, tanquam ſuperbum, vane glorioſum & avarum inſipientemque, quippe qui monaſterium inſigne locumque fama celeberrima glorioſum, & filios obediētes ad omnia devotos & ſanctos pro epiſcopatu reliquiſſet. In maiori enim reverentia & veneratione habitus fuit abbas quam epiſcopus. Nam etſi genere nobilis, moribus compoſitus, eloquio circunſpectus, dulcis, ſapiens & facundus fuit abbas, tamen mox vt epiſcopatum aſſumpſit, vniuerſa hæc ſimul neſcio qua ratione diuinę permiſſionis ita penitus amiſit, vt in moribus ruſticus, ſermone imperitus & in conuerſatione omnib. inceperit eſſe oneroſus. Timendum vero quod hęc omnia cum cæteris adverſis non paucis illi propterea contigerint ordinatione divina, quod à S. patre Wilhelmo per viſionem ſenioris, de qua diximus mandata, ſibi emendare neglexit, quemadmodū & comminatum illi fuit per eundem. Nam in canticū vulgo iam factus epiſcopus mirabili mutatione verſus eſt, & qui reverebantur abbatem, pontificem irriſerunt. Præterea die quadam cives cū mulieribus & pueris eo præſente & per feneſtras vidente & audiente in quodam loco vbi manebat choros ducebant, & cantilenas de ipſo irriſorie compoſitas in eius cōtumeliam cant arunt. Sed non ceſſit illis in bonum. Milites enim & amici his contumeliis auditis in epiſcopum ſuum concurrentes, fatigatos illos ſubito diſperſerunt. *Mente, moribus & vita mutatus in deterius, à cunctis irridetur. Cauſa huius in eum deſpectus. Cantilenas in eum faciebant.*

Cum primum in monaſterio fratribus innotuiſſet, quod pater eorū ſpiritualis, alio-

quin

quin ſatis dilectus, omnibus in epiſcopum eſſet electus, quædam inter eos contentio ſuboriri cœpit. Quibuſdam enim videbatur vtilitati & paci monaſterij multum poſſe conducere, ſi eundem abbatem eſſent habituri, quem & epiſcopum qui eis non ſolum nullas præcedentium more pontificum inferret moleſtias, ſed etiam auctoritate ſua inferre volentibus reſiſteret. Cæteri autem ſaniori conſideratione affirmabant contrarium, dicentes epiſcopum habere abbatem, non eſſe defenſionis remedium, ſed potius deſtructionis monaſterij, rerumque & poſſeſſionis eiuſdem principium, præſertim quod epiſcopus multitudine circumſeptus militum, ad monaſterium gratia viſitationis multoties neceſſario venturus, vel certe in prædijs & poſſeſſionibus ipſius cœnobij manſiones aliquoties habiturus, breui tempore penitus conſumeret quæcunque magna ſollicitudine & labore fratrum repoſita inueniret. Hoc quoque non mediocriter eſſe timendum, ne prædia monaſterij ſuis amicis & ſtipendiarijs per potentiam ablata conferret in beneficium, quemadmodum pleriſque in circuitu cœnobijs iam pene deſolatis cernerent accidiſſe. Interea Gebhardus animos fratrum per aduocatum Gotfridum, & alios quos idoneos æſtimabat ad hoc, occulte fecit ſolicitari & rogari, imo & conteſtari, vt memores beneficiorum eſſent quæ ab ipſo recepiſſent, quorum intuitu obnixe precabatur, ne alium in locum ſuum ordinari abbatem conſentirent, ſed ipſum ſimul epiſcopum ſuper ſe paterentur & abbatem, ſe multa bona monaſterio ſinguliſque eorum facturum promittens. Hæc & his ſimilia, non quidem omnibus, ſed his duntaxat, quos ſibi conſenſuros ſperabat per literas, per nuncios & per interpoſitas perſonas fecit intimari. Sed quia prudentiſſimi tūc inter monachos huius cœnobij viri complures erant, qui vbi occultas Gebhardi machinationes deprehenderunt communicato conſilio, vt eius aſtutiam aſtutia præuenirent, iuxta tenorem indulti Apoſtolici, electionem abbatis accelerarunt.

Altercatio inter fratres propter epiſcopum facta eſt.

Sanioris partis conſilium vt abbatem eligerent.

Epiſcopus ſollicitatur vt eum pro abbate retinerent.

Conatus Gebhardi epiſcopi ſuper abbatia irriti facti ſunt.

DE BRVNONE HVIVS MONASTERII ABBATE DECIMOquarto, qui præfuit annis quatuordecim, menſibus tribus, diebus vigintiduobus, & geſtis eius.

IGITVR abbate Gebhardo ad Pontificatum Spirenſis eccleſiæ (ſicut diximus) aſſumpto, atque vt huius monaſterij abbatiam vna cum epiſcopatu retinere poſſet multum laborante, ſeniores conuentus ſapientes & deuotiſſimi viri, qui eius norant aſtutiam, ne ab illo qualibet præuenirentur machinatione, diem electionis inter ſe iuxta priuilegium Vrbani papæ 2. eis indultum ſtatuerunt, vltimum videlicet diem menſis Nouembris, qui fuit dies ſancti Andreæ Apoſtoli. Conuenientes itaque in vnum fratres & ſcrutinio inter ſe iuxta conſuetudinem facto, de ſingulorum votis maior pars eorum Brunonem monachum venerabilem ſenem, eodem die in abbatem elegit. Erant autem nonnulli inter eos vota ſua aliorſum dirigentes, quibus electio Brunonis propterea quod ſenio grauatus, minus ad tantos labores perferendos idoneus eſſet, non placere videbantur, qui tamen ſine pertinacia multitudinem ſequentes, numero pauciores in eum ſine mora conſenſerunt. Vnanimi ergo conſenſu omnium, Bruno ſenior in abbatem huius monaſterij electus, pridie calendas Decembris, hoc eſt in die ſancti Andreæ Apoſtoli.

Dies electionis abbatis ſtatuitur.

Bruno monachus in abbatem eligitur.

Anno Domini milleſimo centeſimo quinto, indictione decimatertia, & à Richardo epiſcopo Hoſtienſi apoſtolicæ ſedis legato, hic in monaſterio, 7. calendas Ianuarij, hoc eſt in die ſancti Stephani protomartyris, ordinatus in præſentia complurium abbatum, monachorum & aliorum fidelium, præfuit annis quatuordecim, menſibus tribus, diebus vigintiduobus. Hic Bruno fuit natione Sueuus, nobilibus & potentiſſimis ortus natalibus; qui poſt prima rudimenta literarum cum ætatem attigiſſet virilem, canonicus & matricularius maioris eccleſiæ Spirenſis factus eſt. Vbi cum per abrupta vitiorum ire multos in perditionem cerneret, quibus diuitiæ, honores & deliciæ carnis occaſionem præbuerunt, exactis annis in eo ſtatu aliquibus, & tandem Dei miſeratione compunctionem aſſecutus, mundum cum omnibus vanitatibus ſuis contemnens, ad monaſterium Hirſaugienſe ſe contulit, & ſub Wilhelmo abbate ſanctiſſimo conuerſus ad Deum in tota mente, habitum cum propoſito monaſtico aſſumpſit, in quo pluribus annis religioſiſſime conuerſatus, tandem hoc anno abbas ordinatus fuit. Erat autem quantum ad corporis compoſitionem pertinebat, ſtatura magnus & virili forma decenter proportionatus, recaluaſter, & caput veneranda quadam canicie reſperſus. Et quamuis corpore magnus decenter appareret, non tamen fortis & laborioſus, ſed imbecillitate quadam nimis gracilis erat & laborum omnino impatiens. Propterea quæcunque in monaſterij rebus ordinanda vel diſponenda videbantur, non per ſuam, ſed per ſubditorum induſtriam

Abbas Bruno electus eſt.

Brunonis vita & patria.

Fit canonicus Spirenſis.

Fit monachus Hirſaugienſis.

Corporis diſpoſitio.

Animi diſpoſitio.

agebantur; Ipſe autem homo quietus,puſillanimis,mitis & manſuetus,onera ſecularium negotiorum ferre non ſufficiens,ſe ad interiora contulit, orationi,lectioni,meditationique & contemplationi ſpiritualium exercitiorum ſuum ſtudium impendit. Electus vero propter metum Gebhardi epiſcopi præfati Spirenſis,qui abbatiam iſtam ſibi retinere moliebatur, fuit:vt ſi quippiam iniuriarum aut violentiæ contra monaſterium & monachos eius inchoare tentaſſet,per auctoritatem fratris germani ipſius abbatis Brunonis,qui erat inter omnes Sueuos potentiſſimus,comprimeretur.

Frater abbatis Brunonis vir potentiſſimus.

Erant ei & alij complures viri diuitijs, potentia,& nobilitate inſignes,ſanguine & amicitia coniuncti, qui conatus epiſcopi omnes ſua potentia facile impediuiſſent. Sed cum vidiſſet epiſcopus quod fratres alium ſibi ordinaſſent abbatem,ægre quidem tulit, non tamen contra eos quicquam mali tentauit. Eccleſiæ enim Spirenſis curis & negotijs vſque adeo inuolutus & occupatus fuit, vt parum de rebus alienis permitteretur cogitare. Bruno itaque in abbatiam confirmatus,

Abbas Bruno interiora curat.

negotia ſecularia fratribus idoneis diſponenda commiſit: & ipſe cum cæteris interiora curans,vitam ſuam bonorum operum exemplar ſubditis oſtendit. Qui licet nobilis fuerit & naturæ imbecillis, nunquam tamen vel in habitu vel in victu precioſus aut ſingularis fuit,

MCVI.

Colloquium principum in Moguntia.

Anno eius adhuc primo currente,qui fuit dominicæ natiuitatis 1106. Henricus rex iunior filius Henrici Imperatoris 4. colloquium principum apud Moguntiam ad natale Domini indixit:vbi tantus epiſcoporum,abbatum & principum conuentus fuit, quantus per multa curricula annorum nunquam viſus fuit.

Legati Apoſtolici.

Ibi ſuperuenerunt apoſtolicæ ſedis legati,Albanenſis & Conſtantienſis epiſcopi,ſententiam anathematis in Henricum ſeniorem Imperatorem à tot ſummis pontificibus & alijs epiſcopis fulminatam teſtificantes, ipſumque à communione omnium fidelium abſciſſum à multis annis fuiſſe & eſſe proteſtati ſunt.

Ingelheim.

Qua de cauſſa Imperator conſilio principum apud villam regiam quæ Ingelheim dicitur,legatis papæ occurrens & cæteris epiſcopis,tandem reatum ſuum compulſus neceſſitate recognouit, veniamque poſtulans à legatis ad examen ſedis apoſtolicæ remiſſus eſt.

Imperator veniam petit reatus à legatis.

Vnde ad horam compunctus filio imperium cum inſignijs, cruce videlicet & lancea, ſceptro,pomo , & corona coram principibus & legatis reſignauit, ſuæque conſultorum animæ in antea promiſit.

Henricus Quintus regnare cœpit.

Hoc ordine Henricus huius nominis 5. primum à patre, dein ab vniuerſis Germaniæ principibus,in regem iam ſecundo electus eſt: ab Apoſtolicis quoque legatis,per manus impoſitionem catholice confirmatus, acceptis tam ab epiſcopis quam à laicis iuxta morem temporis ſacramentis regnare cœpit,anno ſicut dictum eſt natiuitatis dominicæ 1106. imperauitque ab hinc annis 20.

Henricus Quartus moritur.

Eodem anno Henricus ſenior Imperator 4. Henrici 5. pater apud Leodium moritur,anno regni ſui quinquageſimo,imperij vero 23. & primo in quadam eccleſia deſerta ſepelitur,quouſque interuentu filij à ſedis apoſtolicæ pontifice impetrata abſolutione,ad Spiram delatus tumulatur.

Errores Henrici Imperatoris quarti.

Verum vt breui compendio malam iſtius viri complectamur hiſtoriam,ea quæ veteres de illo ſcripſerunt, inſeramus. Henricum iſtum hominem peruerſum , & iuſto iudicio ab eccleſia eiectum , omnibus reuera ſuo tempore conſtabat manifeſtum.

Simoniacus.

Vendidit enim ſpiritualia omnia,inobediens fuit Apoſtolicę ſedi: in ipſamq; ſedem fugato Chriſti vicario Gregorio papa 7. idolum poſuit Wigbertum Rauennatenſem.

Schiſmaticus.

Nicolaita.

Hæreticus.

In vxorem legitimam honeſtiſſimam matronam inaudita ſcelera commiſit, ipſamque inuitam Nicolaitarum hæreſin renouans,multis vi opprimendam proſtituit. Pro his & alijs multis criminibus,à multis Romanis & alijs Pontificibus excommunicatus, Apoſtolicæ ſedis maledictionem paruipendit,ſpreuit & contempſit. Hinc maxima in eccleſia Dei perſecutio ſubſecuta eſt,per inuidiam & diſcordiam , dum alter alterum perſequeretur vſque ad mortem: eratque ſchiſma pernicioſum in eccleſia Dei, quibuſdam papæ, Imperatori alijs adhærentibus: Apoſtolica cenſura pro nihilo habebatur, ipſamque ſententiam excommunicationis nemo curabat.

Cenſura Apoſtolica cõtemptus.

Et quamuis in omnibus his Imperator eſſet pertinaciſſimus, ita vt ſedis Apoſtolicæ auctoritatem nulla ratione vellet recognoſcere,multum tamen in offenſores ſuos alioquin clemens & miſericors erat.

Clementia Henrici Imperatoris.

Dum enim aliquando ſederet ad requiſita naturæ,quidam volentes eum perforare, ſicarij capti ſunt, & in eius conſpectum adducti,quos tamen conuictos & confeſſos, illæſos abire permiſit. Multi etiam principes,qui multa in eum mala commiſerunt,magnumque ingeſſere contemptum, mox vt ſe coram eo proſternentes veniam poſtulaſſent, omnia clementer indulſit. In pauperes valde miſericors fuit & multam eis eleemoſynam impendit, omnibuſque afflictis pluſquã dici poteſt compatiens, Sed omnia hæc bona obfuſcauit pertinacia,

propter

propter quam à Gregorio papa 7. excommunicatus, & ab imperio ſynodali epiſcoporum decreto fuit depoſitus, quamuis non curaret. Ipſe autem primus eſt inter omnes Imperatores per papam depoſitus. Scholaſtici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt, vtrum papa Imperatorem poſſit deponere: quam quæſtionem cum ad nos non pertineat, indiſcuſſam relinquamus. Hoc ipſo quoque anno Magnus dux Saxoniæ moritur, & ducatus comiti Lothario de Supelingenburg, qui poſtea Imperator factus eſt, ſimul cum marchia commendatur.

Primus Imperator à Papa depoſitus.

Lotharius dux.

Anno Domini 1107. qui fuit adhuc primus annus Brunonis abbatis, obijt venerabilis & ſancta fœmina Paulina, pridie idus Martij, quæ multis annis vitã duxit quaſi eremiticam, pro Chriſti amore incluſa apud Thuringorum fines, in diœceſi Moguntina, vbi & in vita & poſt mortem infinitis coruſcauit miraculis. Aderant huic matronæ ægrotanti Wernerus filius eius, monachus huius cœnobij, Gerungus abbas primus cellæ S. Paulinæ, etiam monachus quondam huius cœnobij, cum cæteris fratribus multis, qui celebratis miſſarum ſolennijs in loco vbi ægrotabat, eius tranſitum Domino commendarunt. Qua tandem feliciter mortua, ſanctum corpus vaſculo incluſum ad cellam ab ipſa prius fundatam reportarunt, celebratiſque cum debito honore exequijs, ante altare S. crucis reuerenter ſepelierunt. Et quia Gerungi abbatis mentio incidit, qui cum monachus monaſterij noſtri Hirſaug. fuerit, dignum videtur vt eius merita altius aliquantulum repetamus. Fuit autem Gerungus natione Sueuus, ex familia Buchaugienſium progenitus, qui poſteaquam in Auguſtenſi ciuitate mores & literas aliquandiu didiciſſet, iuuenis bonæ indolis euadens, ſub abbate Wilhelmo in cœnobio Hirſaugienſi monachus factus eſt. Qui vſque adeo in diſcenda & cuſtodienda diſciplina monaſtica ſtudioſus fuit, vt vel primus vel cum primis in obſeruantia regulari ſemper prompriſſimus inueniretur. Cantoris dehinc officium aliquanto tempore glorioſe ſatis impleuit, in quo & artem vox & ars vocem conuenientia ſingulari commendabat. Regularis quoque diſciplinæ tenaciſſimus æmulator extitit; & ob id à S. patre Wilhelmo bis Cluniacum miſſus eſt, ad diſcendum ordinem monaſticæ conuerſationis. Fuit enim maturæ grauitatis, in cenſura monaſtici rigoris admodum ſeuerus, his maxime qui ſæpius proclamati ſuper tranſgreſſione aliqua emendare neglexiſſent. Virtute tamen diſcretionis non caruit, quippe qui morbos animorum curaturus, auſteritatem rigoris quadam lenitate commiſcuit: & prudenter perpendens ſingula, nequaquam in delinquentes remiſſus fuit. Statura quidem corporis pulchra extitit, proportione diſpoſitus, vt nec breuis nimium fuerit, nec immaniter procerus. In moribus ſe cunctis præbere nouit exemplarem, ita vt ſingulis conuerſantibus tam ſecularibus quam religioſis, ſine reatu ſe nouerit coaptare. Propterea fratribus ſuis charus erat, mitis, dulcis, affabilis, & manſuetus, quos verbo & exemplo in conuerſatione ſancta ſine inuidia præceſſit. In ſcientia vero ſcripturarum nec doctus multum extitit, nec penitus ignarus, ſed pro ſuo ſtatu ſufficienter eruditus. In ſcribendis tamen & comportandis ad bibliothecam libris ſtudioſiſſimus fuit, & multos manu propria reſcripſit. Erat enim ſcriptor optimus. Nouo autem monaſterio per S. Wilhelmũ conſummato cum illo mortuo congregatio de ſancto Aurelio ad ipſum cœnobium maius ſub Gebhardo abbate tranſiſſet, Gerungus prior fratrum, qui apud S. Aurelium remãſerant, ab eo conſtitutus eſt. Tandem electione & conſilio fratrum ſuorum ad præfatum monaſterium, quod cella Paulinæ vſque in hodiernum diem appellatur, primus abbas ordinatus, & cum alijs monachis huius cœnobij noſtri decem ad inſtitutionem ordinis ſecundum deſiderium S. Paulinæ miſſus eſt. Ipſa enim S. Paulina, in eo loco hæreditatis ſuæ paternæ, vbi Chriſti militiam aſſumpſit, & annis multis in conuerſatione ſanctiſſima vſque ad mortem continuauit, ſuis impenſis monaſterium fundauit ordinis noſtri, temporibus Henrici quarti Imperatoris, quod monachis Hirſaugienſibus tradidit, & Gerungum prædictum reuerendiſſimum virum in primum abbatem cum fratribus accepit. Fuit autem Gerungus, ſicut diximus, homo ſanctę conuerſationis, & cum eccleſia Romana & Chriſti vicario bene ſenſit, multas perſecutiones & iniurias à ſeruis & amicis Hẽrici Imperatoris 5. patrem ſuum imitantis & excommunicati tolerauit. Quicunque autẽ huius viri merita plenius ſcire deſiderat, vitam & geſta S. Paulinæ ſæpius dictæ legat.

S. Paulina moritur.

In monaſterio quod ipſa fundauit, ſepelitur.

Gerungi vita.

Fit cantor.

Bis Cluniacum miſſus.

Statura corporis.

Morũ qualitas.

Scriptor fuit & amator librorum.

Prior ad S. Aurelium factus eſt.

Gerungus fit abbas. Monaſterij Cella Paulinæ fundatio.

Anno præd cto magna inter Henricum regem & Apoſtolicum Paſchalem controuerſia de inueſtitura prælatorum exoritur, quæ multorum in eccleſia malorum ſeminarium fuit. Vnde papa in concilio Treceſi banno ſuo confirmauit, vt nemo inueſtituram aut dignitatem eccleſiaſticam de manu laicali ſuſciperet, donec quæſtio hæc inter eum & regem ſynodali diſcuſſione fuerit terminata.

Inter Papam Regem oritur diſſenſio.

Fulminis ictus regem terruit.

Circa feſtum natiuitatis ſanctæ Mariæ, ſummo mane, in Goſlarienſi aula dormienti, repente tonitruus veniens parietem qui erat ad caput lecti eius concuſſit, inde vi fulminis aliquot clauos de clypeo regis excuſſit, gladiumque quem ad latus ſuum rex collocauerat, in acumine ambuſſit, vnde nimio terrore ſtupefactus, rex foras exiliuit.

MCVIII.

Monaſterij Lorch fundatio.

Anno Brunonis abbatis II. qui fuit natiuitatis dominicæ 1108. fundatum de nouo fuit monaſterium noſtri ordinis in diœceſi Auguſtenſi, quod Lorch appellatur: & pro ſuſtentatione monachorum, magnifice dotatum per Fridericum ducē Sueuorum patrem Friderici Imperatoris primi.

Gebhardus epiſcop. Spirenſis infirmatur grauiter. *Redire Hirſaugiam voluit.* *Prohibitus à Spirenſibus fuit.*

Eodem anno Brunonis abbatis II. ac domini 1108. cum epiſcopus Spirenſis olim huius cœnobij abbas Gebhardus continuis infirmitatum vexaretur doloribus, ita vt ad diſponenda negotia eccleſiæ ſuæ penitus videretur inutilis, conſilio amicorum familiarium vſus, ſtatuit epiſcopatum cum curis omnino deſerere, & ad monaſterium Hirſaugienſe vnde abierat redire, vt cum quibus abbas manere viuus noluit, mortuus ſaltem perpetuo manere poſſet. Cumque iam ordinatis omnibus ad iter neceſſarijs, viam de monte S. Michaelis Ebernsberg dicto, vbi manebat, ſedens in vehiculo conficere inciperet, rumor inter Spirenſes ſpargitur, quod eorum pontifex fugam inire eoſque deſerere maturaſſet. Concurrentes ergo in multitudine copioſa, priuſquam iter medium perfeciſſet Epiſcopus, eum comprehenderunt, orantes, ne ſe omnino elongaret ab eis, vlterius ne procederet fortiter reſtiterunt. Econtra rogare multum epiſcopus, ne propoſitum eius impedirent cœpit, neque ſeipſos cum diutina infirmitate eius grauare velint. Quumque poſt multos ad inuicem collatos ſermones eum abire nullatenus vellent permittere, ſurgens vnus è medio coram omnibus dixit: Nec iuſtum mihi videtur nec honeſtum viri Spirenſes, epiſcopum noſtrum, quem legitime ſuſcepimus, propter infirmitatem à nobis dimittere, & Hirſaugienſis cœnobij monachos cum eius ægritudine contra fraternæ charitatis ordinem grauare. Eligamus ergo potius in noſtra parœchia locum, eius infirmitati congruum, adhibitiſque miniſtris paucis & idoneis, vitæ illius neceſſaria quam diu vixerit miniſtremus. Vnius viri conſilium placuit omnibus, & data epiſcopo fide iuramenti, quod mortuum cum Deo placuerit, ad Hirſaugiam ducerent, quem viuum ire prohibuiſſent, eorum voluntati dedit & ipſe conſenſum. Manſio itaque infirmitati eius conueniens & ſatis amœna iter Rheni paludes eligitur, quæ vſque in præſentem diem Bruchſal nuncupatur. Ibi miniſtris idoneis & fidelibus adhibitis epiſcopum fecerunt cōſiſtere, cui omnia quæ neceſſaria fuerant per eoſdem miniſtrabant. Dehinc eodem in loco perſiſtens tribus duntaxat menſibus, infirmitate nimium ingraueſcente mortuus eſt cal. Martij, anno Domini 1108. indictione 1. cuius corpus ad Hirſaugienſe hoc monaſterium à Spirenſibus, iuxta promiſſionem viuenti ab eis factam reducitur, & in maiori monaſterio ante ſanctorum Petri & Pauli principale altare cum ingenti honore ſepelitur. Et hic finis Gebhardi pontificis fuit, qui poſt S. Wilhelmum abbatem huic monaſterio annis 14. & tribus menſibus præfuit, ac deinde Spirenſis eccleſiæ præſul ordinatus vno duntaxat anno & quatuor menſibus præſedit, cui Bruno qui & Einhardus ſucceſſit.

In Bruchſal manſionem ſuam accepit. *Gebhardus epiſcopus moritur.*

Monaſterij S. Diſiboldi fundatio. *Burcardus abbas monaſteriorum duorum.*

Hoc ipſo anno Ruthardus archiepiſcopus Moguntinus deſolationem monaſterij S. Diſiboldi præſulis, in comitatu Spanheimenſi, per anteceſſores ſuos ante preſentis temporis plures annos miſerabiliter ſpoliati & deſtructi ægre ferens, clericos ſanctæ manſionis iniuſtos poſſeſſores expulit, & nimia vetuſtate collapſum monaſterium in montem transferens denuo fundauit. Erat eo tempore apud Moguntinos in precio Burchardus abbas monaſterij S. Iacobi extra muros, vir prudentiſſimus & regularis diſciplinæ præcipuus amator. Huic Ruthardus præfatus archiepiſcopus monaſterium S. Diſiboldi cum omnibus attinentijs ſuis commiſit, & abbatem illius primum ſimul & S. Iacobi ipſum conſtituit. Qui Burcardus iuſſu præfati archiepiſcopi & impenſis pridie calend. Iulij, hoc anno, primum fundamenti lapidem in præſcripto monte pro nouo monaſterio poſuit, accepiſque de monte S. Iacobi monachis conuentum iuxta regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti inſtituit. Iſte quoque Ruthardus archiepiſcopus præpoſituram vnam in Rinckaugia ordinis noſtri conſtruxit, non longe à Vinicella, in monte qui Biſchoffsbergk antiquitus dicebatur, in honorem S. Baptiſtæ Ioannis, quam abbati monaſterij S. Albani martyris Moguntinenſis voluit eſſe ſubiectam. Ad hanc præpoſiturā Rudolphus comes Rinckaugienſis & Dancinodis vxor, Ludouico filio eorum conſentiente, prædia & redditus nō paucos pro animarum ſuarum remedio tradiderunt. Filius quoque ipſorum prænominatus Ludouicus contemptis rebus ſeculi, propter amorem regni cælorum in eodem loco mo-

Præpoſitura S. Ioannis in Rinckauu fundatio. *Comes Rheni.* *Lodouicus Comes fit monachus.*

eò monachus factus eſt: & ſecundum regulam diui patris noſtri Benedicti religioſiſſime viuens, vſque ad vitæ præſentis terminum, in ſancta conuerſatione perdurauit. In eiuſdem monaſterij ambitu, iuxta eccleſiam videlicet, cœnobiolum pro ſanctimonialibus præfatus pontifex conſtruxit, in quo Virgines Chriſto in ſancta virginitate deuotiſſime ſeruientes collocauit: quæ vna cum monachis ſub vnius præpoſiti cura conſtitutę, ſemper manebant incluſæ, mundum cum omnibus pompis ſuis ſupernorum intuitu contemnētes. In hoc ipſo cœnobio, ſupradicti comes & comitiſſa Rinckauiæ Richolfus & Danckmodis, etiam filiam ſuam Werdtrudem omnipotenti Deo ſeruiturā in perpetuum cum parte hæreditatis ſuæ obtulerunt. Tandem ſucceſſor huius Ruthardi archiepiſcopi dictam præpoſituram, ſicut dicemus ſuo loco, in abbatiam ſublimauit, anno Domini 1130. indictione decimatertia.

Moniales cum monachis erant.

Werdtrudis monialis.

MCIX.

Anno Brunonis abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1109. indictione ſecunda, vndecimo calend. Maij obijt S. Anſelmus archiepiſcopus Cantuarienſis, Hirſaugienſium fratrum maximus fautor & amator, de quo longe ſuperius cum B. Wilhelmo fecimus mentionem.

S. Anſelmus obiit.

Eodem anno S. etiam Hugo abbas Cluniacenſis obijt, 3. calendas Maij, pater & ipſe amatorque Hirſaugienſium integerrimus, cuius vita multis virtutibus & ſignis claruit. Eodem quoque anno Ruthardus archiepiſcopus Moguntinus obijt, cui Adelbertus cancellarius regis in ordine ſucceſſit.

S. Hugo obiit.

Adelbertus fit epiſcopus Moguntinus.

MCX.

Anno Brunonis abbatis quarto, magna ſynodus epiſcoporum & abbatum Romæ celebratur, domino papa præſidente, vbi multa vtiliter conſtituta ſunt. Rex vero Henricus apud Leodium deſponſatam ſibi Henrici regis Anglorum filiam, nomine Machildem, duxit vxorem, de qua liberos non ſuſcepit.

MCXI.

Anno ſequenti Romam veniens, ab Apoſtolico honorifice quidem ſuſceptus eſt: ſed vbi conſediſſent, de negociis eccleſiaſticis regalibuſque tractaturi, ſubito Romanorum factione tumultus excitatur: & in tantum rex, eorum improbitate anguſtiatus eſt, vt pene iam fugam iniret, niſi Colonienſis archiepiſcopus Fridericus cum valida manu ſuccurriſſet, & Romanos magna cæde confectos fugere compuliſſet. Potitus igitur victoria papam abduxit. Poſtremo tamen in concordiam reuerſi Romam iterum redeunt: pacatiſque Romanis papa regem in Imperatorem conſecrauit: cui inter communicandum, cum oſculo pacis confirmandæ tradidit priuilegium, quod ipſe poſt diſceſſum Imperatoris deteſtando Prauilegium appellauit, & omnes cum Imperatore ſentientes Romæ in ſynodo centum vigintiquinque epiſcoporum habita, contra eum excommunicauit: & innouata ſunt mala in eccleſia. Habebat autem in exercitu ſuo, quum Italiam intraret Henricus Imperator, triginta millia armatorum hominum, præter ſeruos & alios multos exercitum ſine ordine ſequentes.

Rex venit Romam.

Rex cepit Papam.

Rex in imperatorem benedicitur.

Exercitus.

MCXII.

Anno Brunonis abbatis ſexto, qui fuit Dominicæ natiuitatis milleſim⁹ centeſimus duodecimus, contentio inter principes Saxoniæ & Imperatorem fuit exorta, in qua dux Wibertus & Siphridus Palatinus comes, gratiam Imperatoris perdiderunt. Et Wibertus quidem capitur, & Regi offertur. Siphridus autem vulneratus non longe poſt moritur.

Hoc anno cometes apparuit. In eadem coniuratione cum Saxonibus contra Imperatorem fuerunt iſti principes, Lotharius dux Saxoniæ, Rudolphus marchio, Wibertus dux, prædictus Siphridus, comes Palatinus, quem diximus, & Adelbertus archiepiſcopus Moguntinus, qui captus propterea ab Imperatore, hoc ipſo anno per triennium ferme cuſtodiæ mancipatus fuit.

Coniuratio Saxonū contra Imperatorem.

Adelbertus archiepiſcopus Moguntinus capitur.

Eodem anno coniuratio pro libertate, in Colonia facta eſt.

MCXIII.

Anno Brunonis abbatis 7. dominicæ natiuitatis 1113. Gertrudis marchioniſſa, relicta Henrici comitis de Northeim, cognomento Craſſi corporis, S. Auctoris ab archiepiſcopo Treuirorum Brunone ſacras impetrauit reliquias, & cum magno honore in Saxoniam illas transferens, extra muros Brunſuicenſes in eo loco repoſuit, in quo hodie monaſterium S. Ægidij confeſſoris intra muros vrbis ſitum eſt. Nā quum præfata marchioniſſa corpus ſancti Auctoris in eum locum ferendo portaſſet, repente ſtetit immobiliter. Vnde conſilio prudentium virorum accepto noſtri ordinis, in eodem loco magnificum

S. Author à Treuers in Saxoniam transfertur.

Monaſteriū S. Ægidii in Brunſuich fundatur.

conſtruxit, in quo corpus eiuſdem ſancti repoſuit. Hoc monaſterium ad inſtantiam Lotharij ducis Saxoniæ poſtea Imperatoris, qui filiam præfatæ marchioniſſæ habuit vxorem, anno Domini 1115. poſt glorioſam contra Imperatorem habitam victoriam, per Theodoricum ſedis apoſtolicæ legatum, & Reinhardum epiſcopum Halberſtadenſem, in honorem S. Ægidij confeſſoris conſecratum eſt, & ab eo magnifice dotatum.

Burcardus abbas S. Iacobi obiit.

Hoc ipſo anno Brunonis 7. obijt Burchardus abbas S. Iacobi Moguntinenſis, anno 6. poſteaquam abbatiam montis S. Diſiboldi confeſſoris ex imperio Ruthardi archiepiſcopi Moguntini regendam ſuſcepit, 3. nonas Martij, cui in monaſterio S. Diſiboldi ſucceſſit Adelhunus, vir in omni opere ſtrenuus, & morum honeſtate præclarus, & præfuit annis 15.

S. Bernhardus Ciſtercium ingreditur.

Hoc eodem anno S. Bernardus annos natus circiter 22. Ciſtercium ingreſſus eſt cum ſocijs amplius quam 30. ſub Stephano abbate, qui ſucceſſerat Alberico.

S. Bernhardus 140. monaſteria fundauit.

Huius viri ſanctiſſimi Bernardi præconia laudum, vniuerſa fidelium ſolenniſat eccleſia: cuius vita, miracula & geſta celeberrima, in quinque libellis per Wilhelmum abbatem S. Theodorici ſatis luculento ſermone conſcripta habentur: qui poſtea Clareuallis primus ordinatus abbas, totum mundum ſanctitate & doctrina illuminauit: qui præter 140 monaſteria ſui ordinis à ſe conſtructa, impenſis quidem alienis, maiori tamen ex parte ſua induſtria, directione & ſollicitudine, etiam prædicatione ſua, innumerabiles ad Chriſtum animas conuertit. Scripſit præterea multa & præclara ingenij ſui præſtantiſſimi opuſcula, quorum titulos in libro de Scriptoribus eccleſiaſticis, magna ex parte ſignauimus.

MCXIIII.

Monaſterij Lacenſis fundatio.

Anno Brunonis abbatis 8. qui fuit natiuitatis dominicæ 1114. Henricus Imperator exercitum grandem mouit contra Colonienſes. His ferme temporibus monaſterium Lacenſe noſtri ordinis, in finibus Treuerenſis diœceſis, in honorem B. Mariæ ſemper Virginis & Dei genitricis, ac S. Nicolai epiſcopi fundatum eſt, non longe ab Andernach. Henricus enim comes Palatinus Rheni & dominus de Lacu, Adelheide vxore ſua conſentiente, fundationem ipſius monaſterij in præfato loco paternæ hæreditatis ſuæ incepit anno domini 1093. indictione prima. Quam morte præuentus, priuigno ſuo Siphrido eiuſdem comitatus Palatini omniumque bonorum ſuorum hæredi perficiendam cõmiſit. Quod cum aliquandiu neglexiſſet, vtpote iuuenis, tandem pœnitentia ductus perfecit, anno videlicet Domini 1112. indict. 5. prædijſque & redditibus pro ſuſtentatione abbatis & monachorum magnifice dotauit.

MCXV.

Imperator à Saxonibus ſuperatur in bello.

Anno Brunonis abbatis 9. Imperator ad iniuriam Lotharij ducis Saxonum Brunſuich occupat & Halberſtad deuaſtat. Contra quem idem dux cum Saxonibus, adiuncto ſibi Friderico archiepiſcopo & Colonienſibus, Friderico quoque Weſtphaliæ comite, cũ Henrico fratre eius, Hermanno quoque de Caluelage, & Henrico duce de Lympurg, cum Reinhardo epiſcopo Halberſtadenſi ad certamen properat, in loco qui dicitur Wulpheſholtz, altera die Scholaſticæ virginis: quo die bis certamine commiſſo, Imperator cum ſuis terga vertit, & Saxones glorioſe triumpharunt, in quo prælio, ex parte Imperatoris comes de Mansfeld cum multitudine hominum maxima cecidit, & ipſe Imperator vix euaſit. Inde Moguntiam digreſſus ibidem paſcha celebrauit, & Adelbertum eiuſdem loci archiepiſcopum iam triennio captum, coactus per principes ciuibus liberum reddidit.

MCXVI.

Adalbertus epiſcopus de captiuitate liberatur. Conuentus principum Coloniæ.

Anno Brunonis abbatis decimo, dominicæ natiuitatis milleſimo centeſimo decimoſexto, in natiuitate Domini, multi pontifices, abbates, & principes, Coloniæ conueniunt, conſilio & auctoritate Theodorici cardinalis & apoſtolicæ ſedis legati, cuius fama iam per regnum celebris habebatur, de rebus Eccleſiæ tractaturi. Sed idem cardinalis in itinere moritur, cuius corpus ad Coloniam ſepeliendam transfertur.

Hoc anno magna inæqualitas aeris fuit.

MCXVII.

Monaſterij Breidenauu fundatio.

Anno Brunonis abbatis vndecimo, qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus centeſimus decimusſeptimus, monaſterium in Breidenavv ordinis noſtri Moguntinenſis diœceſis, in Haſſia fundari cœpit à Wernero comite, viro præſtantiſſimo: quod poſteaquam perfecit, anno dehinc tertio magnifice dotauit: abbatemque & fratres, ſicut dicemus, ex hoc Hirſaugienſi monaſterio impetrauit.

Eodem anno, in octaua ſancti Ioannis Euangeliſtæ, terræmotus bis inter diem & noctem,

noctem, per totum pene orbem terrarum, tam horrendus & terribilis fuit, vt multa ædificia corruerent, & homines ſine numero perirent, maxime in Italia: vbi tam periculoſus & horribilis fuit, vt diuerſas ciuitates, caſtella & villas cum hominibus ibi commorantibus ſubito terræ hiatu interirent. Nam & montes ſciſſi ſunt, & flumina degluciente terra penitus exiccata, ita vt qui vellent, pedibus ſiccis tranſire potuiſſent. Padus etiam, vnus de quatuor Europæ maioribus fluuijs, de ſuo loco in altum ſe erigens, ita in modum fornicis à terra ſtabat eleuatus, vt inter terram & aquam via pateſceret tranſeuntibus. Quumque ſic diutius aqua penderet in aere, tandem in ſemetipſam colliſa cum tanto ſtrepitu ab alto dimittitur, vt ſonitus illius per multa miliaria audiretur. His horrendis ſignis per vniuerſam Europam diuulgatis, nihil aliud ab omnibus, quam extremus inſtare dies credebatur. Ieiunijs autem & orationibus triduanis, per totam Italiam ab omni populo peractis, ſententiam Domini mitigare ſtuduerunt.

Terræmotu ædificia ſubuerſa & homines. *Montes ſciſſi ſunt.* *Mirabilis aquarum eleuatio.*

Interea dum hæc indicta ieiunia cum magno timore agerentur, apud Cremonā infantulus in cunis iacens, pannis obſitus, in primam loquendi vocem contra naturam os ſuum aperuit, & maiori fratri panem poſtulanti fletibus, matrique ſuæ eſcam illi parenti compeſcendo ambos dixit: Ceſſate mortales eſcas parare, ô mox perituri: ecce ſancta Dei genitrix virgo Maria, ante Chriſti tribunal, precibuſque inſtantiſſimis ſupplicat pro iudicio tremendæ ſententiæ, quod mundo propter peccata hominum iudex ipſe iuſtiſſimus intenderat. Et licet hæc ſigna terruerint omnes qui viderunt & audierunt, paucos tamen emendarunt. Multa enim eodem anno mala perpetrata ab hominibus, maxime in Gallia & Germania fuerunt, iniuſtæ coniurationes, incendia, homicidia, concremationes eccleſiarum, & abſtractiones bonorum inibi Deo ſeruientium. Conſurgunt ciues contra ciues, ſe mutuo ſpoliant, bona diripiunt, ciuitates, caſtella, villas & domos deſtruunt & incendunt: homines non humano, ſed pecudum more dilaniant & interimunt. Eclipſis lunæ bis fuit eodem anno, ſcilicet decimoſexto calendas Iulij, & quarto iduum Decembris. Mirabile quoque ſignum decimoſeptimo calendas Ianuarij, varijs permixtum coloribus, apparuit in cælo.

Infans contra naturā loquitur. *Verba infantis.* *Homines territi non emendati, peccatis peccata cumulant.* *Signum in cælo apparuit.*

MCXVIII.

Anno Brunonis abbatis duodecimo, qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus centeſimus decimuſoctauus, Buggo Wormatienſis eccleſiæ reuerendiſſimus antiſtes, qui Epponi ſucceſſerat, ipſam eccleſiam ſuam Wormatienſem pulchro tabulatu lapideo renouatam conſecrauit, idibus Iunij, præſentibus ibidem multis epiſcopis, Brunone Treuerēſi, Euerhardo Eiſtetenſi, Albuino Mersburgenſi, Hartvvicho Miſnenſi. Eodem anno 15. calend. Februa. obijt Paſchalis papa 2. qui fuerat antea ordinis noſtri. Cui ſucceſſit Ioannes, ex monacho Caſſinenſis cœnobij ordinis noſtri, diaconus cardinalis & archicancellarius, vir eruditione literarum morumque integritate clariſſimus, & Gelaſius papa 2. appellatus, præfuit eccleſiæ vno duntaxat anno. Hic primo ſub abbate Odriſio monachus fuit cœnobij Caſſinenſis, deinde ab Vrbano 2. propter admirabilem ſcientiam eius & vitæ probitatem, in eccleſia Romana ſecretarij officium accepit. Poſtea per Paſchalem diaconus cardinalis & cancellarius factus, ad extremum (ſicut diximus) papa ordinatus eſt. Cuno ſedis apoſtolicæ legatus, epiſcopus Præneſtinus, ad regnum Teuthonicorum à Paſchali miſſus à latere, & à Gelaſio per epiſcopum Vinarienſem corroboratus Coloniam venit, & ſynodum epiſcoporum & abbatum glorioſam ibidem celebrauit. Sub iſto venerabili abbate Brunone, ſubſtantia monaſterij in temporalibus tam per oblationes fidelium, quam per prouidam gubernationem, ſatis admodum creuit. Multi enim viri nobiles, diuites & potentes in ſeculo, pro animarum ſuarum remedio multa prædia & bona huic monaſterio tempore illius contulerunt. E quibus Hemma comitiſſa de Tubingen cum filijs ſuis Henrico & Hugone, pro ſe maritoque ſuo comite Hugone, non paruæ æſtimationis prædium in Eichenvviler S. Petro & Paulo Hirſaugienſium patronis, in perpetuam tradidit poſſeſſionem. Geba quoque comitiſſa ex Francia Orientali, quæ tandem pro regni cœleſtis amore contemptis rebus mundi ad ſanctæ religionis habitum ſe conuertit, multa prædia, ornamenta, crucem, calicemque & pecunias in ſumma, notabili huic monaſterio ſub Brunone abbate contulit, quorum omnium valor ſeu precium ad 200. marcas argenti ferme aſcendit. Luitgardis etiam ſoror ipſius Brunonis in auro & argento non parū pro remedio animæ ſuæ huic cœnobio contradidit. Sed & comes Bertholdus de Eberſtein, vna cum vxore ſua Adelheide, cum filiorum ſuorū Bertholdi, Euerhardi & Hugonis conſenſu, quartam partem villæ Elringen cum omni iure ſuo huic monaſterio tradiderunt, in præſentia Gotfridi comitis de Caluue, Euerhardi comitis de

Eccleſia Wormatienſis dedicatur à Brunone epiſcopo. *Gelaſius papa ſecundus fuit ordinis noſtri.* *Synodus celebratur Coloniæ.* *Subſtantia monaſterij ſub abbate Brunone ſatis aucta.* *Hemma comitiſſa.* *Geba comitiſſa.* *Luitgardis.* *Bertholdus comes de Eberſtein.*

Diemarus miles fit monachus & ſua dat omnia.

Helffenſtein, Hugonis comitis de Tubingen & Vlderici de Luſtenavv, Reginbodonis de Tallacker, Maſelini de Rupburg, & aliorum compluriũ ſub eodem Brunone venerabili abbate. Diemarus quoque miles inter principes Orientalis Franciæ nobilis, diues, potens, & famoſiſſimus, in diœceſi Herbipolenſi, in comitatu Mergintheim, in Rutingen, iuxta fluuium Tubera manſionem ſuam habens frequentiorem, diuina inſpiratione attactus, omnia quæ ſui iuris erant, tam in eodem loco Rutingen quam in alijs, pro remedio animæ ſuæ parentumque ſuorum ſolenni donatione huic monaſterio noſtro Hirſaugienſi tradidit. Et poſtremo ſemetipſum offerens Deo & ſanctis Apoſtolis eius Petro & Paulo, in perpetuum mancipium ſub Gebhardo abbate habitum monaſticum in præſenti cœnobio ſuſcepit, & in ſancta conuerſatione vſque ad mortem perſeuerauit. Facta eſt autem hæc ſolennis Diemari militis donatio tempore Gebhardi abbatis, anno Domini 1103. indictione 11. ſub Henrico Imperatore 4. in die S. Priſcæ virginis & martyris, in præſentia Ebonis comitis de Mergentheim & aliorum multorum teſtium. Alius quoque non obſcuri generis miles de villa Merlenheim, nomine Conradus, in hoc Monaſterio Hirſaugienſi, ſub abbate venerabili Brunone monachus factus eſt: qui priuſquam ſanctæ conuerſationis habitum ſuſciperet, omnia bona ſua quæ hæreditario iure poſſederat, huic monaſterio ſuper altare S. Petri & Pauli Apoſtolorum facta donatione ſolenni contradidit, præſente ipſo Brunone abbate, totaque congregatione cum alijs multis. Huius donationis confirmatio facta eſt in præſentia Brunonis epiſcopi Spirenſis Egeberti comitis Spirenſis, Stephani fratris ipſius Conradi, & aliorum multorum.

Donatio Diemari.

Conradus miles fit hic monachus & ſua dat.

Hermannus comes de Liningen. Diemo comes.

Anno Domini 1109. regnante Imperatore Henrico 5. Hermannus comes de Liningen cum Adela vxore ſua, & Diemo comes de Brackfelden, Centum hubas in Rotha & circumiacentibus villulis in epiſcopatu Auguſtenſi, pro ſe & omni cognatione ſua Deo & beato Petro tradiderunt in ius perpetuum monaſterij Hirſaugienſis: ea videlicet conditione, vt prouidente eiuſdem monaſterij abbate, ſeruitium Dei ſecundum regulam S. Benedicti ibidem inſtituatur: quod & factum eſt. Nam in eodem loco monaſterium opera & impenſis abbatis Hirſaugienſis cum auxilio, in circuitu fidelium conſtructum eſt, in quo fratres ex iſto cœnobio miſſi vitam inſtituerunt regularem, habentes ſuper ſe præpoſitum cum ipſis egredientem & ingredientem, abbatique Hirſaugienſi cum fratribus ſuis in omnibus ſine medio ſubiectum. Inſtitutio enim & deſtitutio præpoſiti in Rode, ad ius abbatis Hirſaugienſis ſemper pertinuit vſque in hodiernum diem.

Præpoſitura in Rode fundatio.

Bebo ciuis Spirenſis.

Tempore eiuſdem Brunonis abbatis erat quidam ciuis Spirenſis nomine Bebo, vir diues valde, & fratrum Hirſaugienſium maximus amator, qui pro remedio animæ ſuæ parentumque ſuorum multa huic monaſterio bona fecit. Contulit enim diuerſis vicibus vel pro fratrum neceſſitatibus ſubleuandis, vel pro prædijs comparandis, tam in vita quam in vltimo deceſſu huic monaſterio, plus in valore argenti puri, quam 450. marcas, ſicut in libro donationum clarius inueniri poteſt. Wilhelmus quoque de Hiſſickeim quędam eiuſdem villæ prædia non paruæ vtilitatis, ad altare S. Petri Apoſtoli in hoc monaſterio contulit, in præſentia Brunonis & totius congregationis. Quam donationem, ad perpetuam ſtabilitatem poſtea in Ingersheim in placito ſecularium publico, coram abbate Brunone comiteque Adelberto & alijs multis denuo confirmauit. Comes etiam Fridericus, frater S. Ottonis Bambergenſis epiſcopi, quædam huic monaſterio Hirſaugienſi prædia tempore Brunonis abbatis donatione ſolenni contulit in perpetuum. Ipſe quoque Bruno abbas tempore ſui regiminis multa bona, prædia, cenſus & redditus per manus fratrum ſuorum, quibus rerum ſumma poſt ipſum erat commiſſa, pro huius vtilitate cœnobij comparauit. Multi etiam comites, nobiles, ciues & villani, tempore eius multa bona huic monaſterio contulerunt, quorum nomina in libro donationum cœnobij deſcripta, cauſſa breuitatis duximus omittenda. Ex his etiam complures & ſe & ſua propter amorem regni cœleſtis Hirſaugienſi monaſterio contradentes, ſanctæque conuerſationis habitum aſſumentes & monachi facti, vſque ad mortem in obſeruantia regulari permanſerunt.

Wilhelmus fraterq; S. Ottonis epiſcopi & Fridericus dederunt multa prædia.

Abbas Bruno multa comparauit.

Multi ſe & ſua monaſterio tradiderunt.

MCXIX.

Drutvvinus abbas cum 12. monachis ad Breitenavv mittitur.

Anno Brunonis abbatis 13. qui fuit dominicæ natiuitatis 1119. indictione 12. Drutvvinus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis ordinatus eſt primus abbas ad Breitenavv, Moguntinenſis diœceſis in Haſſia, de cuius fundatione ſupra dictum eſt. Venitque miſſus ab abbate Brunone ad preces comitis Werneri fundatoris cum 12. monachis ad prædictum cœnobium Breitennauu, 13. cal. Decemb. & præfuit annis 14. vir moribus & ſcientia reuerendus, regularisque diſciplinæ inſtitutor, & propagator & conſeruator pręcipuus, qui multos verbo & exemplo ad Chriſti amorem conuertit.

Eodem

Eodem anno Gelaſius papa ſynodum in Francia celebraturus apud Cluniacum moritur, ibique ſepultus, cui Otto Viennenſis archiepiſcopus ſuccedens, & Calixtus ſecundus nuncupatus, ſedit annis ſex. Ipſe in ciuitate Remenſi ad feſtum S. Lucæ Euangeliſtæ ſynodum celebrans cum epiſcopis & abbatibus Imperatorem excommunicauit. Adelgos archiepiſcopus Magdeburgenſis obijt, cui Rutgerus ſucceſſit. Imperator excommunicatus abſente archiepiſcopo à Colonienſibus honorifice ſuſcipitur. Vnde diuina eis officia per ipſum epiſcopum interdicta ſunt. Conuentus Imperatoris & principum apud Moguntiam in feſtiuitate S. Petri & Pauli habitus eſt. Eodem anno obijt Osbertus epiſcopus Leodicenſis, cui Fridericus ſucceſſit anno vno & aliquot menſibus.

Gelaſius papa obiit Cluniaci. Calixtus papa. Imperator excommunicatur.

MCXX

Anno Brunonis abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1120. ordo Præmonſtratenſis cœpit in diœceſi Laudinenſi, ſub Bartholomeo epiſcopo, rege Francorum Ludouico, regnante patre Ruperto, venerandæ ſanctitatis viro, ipſum cum regula S. Auguſtini cum 13. ſocijs inſtituente circa feſtum Paſchatis, quem Calixtus papa confirmauit. Qui ordo in breui tempore poſtea mirabiliter creſcens, ampliatus eſt.

Ordinis Præmõſtratenſis initium.

Eodem anno Henricus Imperator Italiam ingreſſus pacem cum Romano Pontifice Calixto reformauit, & ab excommunicationis ſententia abſolutus fuit. Huius autẽ inter eccleſiam & imperium concordiæ factæ literas tã papæ quam Imperatoris huic noſtro operi ad notitiam poſteritatis placuit vt inſeramus. Sic itaque papa Imperatori ſcripſit:

Concordia fit inter papam & Imperatorem.

Ego Calixtus epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum Imperatorum Auguſto, concedo electiones epiſcoporum & abbatum Teuthonici regni, qui ad regnum pertinent in præſentia tua fieri, abſque ſimonia & aliqua violentia. Vt ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, Metropolitani & prouincialium conſilio vel iudicio ſaniori parti aſſenſum vel auxilium præbeas. Electus autem regalia per ſceptrum à te percipiat, & quæ ex his iure tibi debet, faciat. Ex alijs vero partibus imperij conſecratus infra ſex menſes regalia per ſceptrum à te percipiat, & quæ ex his iure tibi debet, faciat, exceptis omnibus quæ ad Romanam eccleſiam pertinere noſcuntur. De quibus vero mihi querimoniam feceris & auxilium poſtulaueris, ſecundum officij mei debitum, auxilium tibi præſtabo. Do tibi veram pacem & omnibus qui in parte tua ſunt vel fuerunt, tempore huius diſcordiæ. His à papa literis Imperator ſuſceptis eiuſdem tenoris eidem dedit: In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis, Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei & ſanctæ Romanæ eccleſiæ & domini papæ Calixti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo & ſanctis Dei Apoſtolis Petro & Paulo ſanctæque eccleſiæ catholicæ, omnem inueſtituram per annulum & baculum: & concedo in omnibus eccleſiis, quæ in regno vel imperio meo ſunt, canonicam fieri electionem & liberam conſecrationem. Poſſeſſiones & regalia B. Petri, quæ à principio huius diſcordiæ vſque ad hodiernam diem, ſiue tempore patris mei, ſiue etiam meo ablata ſunt, quæ habeo eidem Romanæ eccleſiæ reſtituo: quæ autem non habeo, vt reſtituantur fideliter iuuabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum eccleſiarum & principum & aliorum tam clericorum quam laicorum, quæ in guerra iſta amiſſa ſunt, conſilio principum vel iuſticia, quæ habeo reddam, quæ non habeo vt reddantur fideliter iuuabo. Et do veram pacem domino papæ Calixto ſanctæque Romanæ eccleſiæ & omnibus qui in parte eius ſunt vel fuerunt. Et in quibus ſancta Romana eccleſia auxilium poſtulauerit à me fideliter iuuabo: & de quibus fecerit mihi querimoniam, debitam ſibi faciam iuſtitiam. Hæc omnia acta ſunt conſenſu & conſilio principum, quorum nomina ſubſcripta ſunt, Adelbertus archiepiſcopus Moguntinus, Fridericus archiepiſcopus Colonienſis, H. Ratiſponenſis epiſcopus, Otto Bambergenſis epiſcopus, Bruno Spirenſis epiſcopus, H. Auguſtenſis epiſcopus, Godebaldus Traiectenſis epiſcopus, Vdalricus Conſtantienſis epiſcopus, H. Fuldenſis abbas, Henricus dux, Fridericus dux, Bruno dux, Dieboldus marchio, Godfridus Palatinus comes, Otto Palatinus comes, Engelbertus marchio, Berengarius comes, Theodoricus comes, & alii complures. Hæc autem concordia poſt reditum Imperatoris de Italia & cõſtitutiones Burdini Antipapæ, in Germania facta eſt. Nam papa Calixtus Romam de Apulia reuerſus, poſt diſceſſum Imperatoris Henrici, tres ad eum in Alemaniam cardinales mittit legatos pro pace firmanda inter ipſum & eccleſiam. Qui eum adeuntes ordinante Deo, pacem (ſicut præfati ſumus) in publico principum conuentu apud Moguntiam reformauerunt. Iſte papa Calixtus inter cætera ingenij ſui opuſcula ſcripſit non contemnendæ lectionis libellum de miraculis ſancti Iacobi Apoſtoli, quę ſparſim legerat, vel à fidelibus audierat, cum adhuc eſſet ſcholaris, ſicut in eodem fatetur. Multa etiam in papatu vtiliter conſtituit, quorum in Decreto Gratiani multa habentur.

Litera papæ de concordia facta. Imperator papa reſignat inueſtituram non regalia. Litera Imperatoris quas dedit papæ. Reſignat inueſtituram. Promittit reſtitutionẽ. Dat veram pacem. Nomina principũ qui huic compoſitioni interfuerunt. Concordia papæ & Imperatoris Moguntiæ facta. Calixtus papa ſcripſit quædam opuſcula.

Eodem anno obiit Diegerus Metenſis epiſcopus. Obiit etiam Fridericus comes Palatinus.

Claruit his temporibus Sigebertus monachus Gemblacenſis cœnobij ordinis no-

Sigebertus monachus Gemblacenſis doctiſſ.

ſtri, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis valde eruditus, cuius eruditio & ſapientia magnæ opinionis & famæ in tota Gallia Germaniaque fuit. Scripſit multa volumina, quibus ſe & tunc præſentibus & longe poſtea futuris vtilem fecit. Ex his reperi Hiſtoriarum tranſacti temporis inſigne volumen. De illuſtribus quoque viris ordinis noſtri librum vnum. Vitam ſancti Theodorici Metenſis epiſcopi heroico carmine deſcripſit. Vitam quoque Sigeberti regis. Vitam & paſſionem ſanctæ Luciæ virginis, elegiaco verſu compoſuit. De translatione eiuſdem corporis ad ciuitatem Metenſem contexuit hiſtoriam. Scripſit etiam heroico carmine paſſionem Thebeorum martyrum. Vitam quoque ſancti Guniberti monachi, fundatoris Gemblacenſis. Chronicon etiam ſui monaſterij. Ad Henricum Imperatorem quartum, ſcripſit libellum contra eos qui calumniabantur miſſas ſacerdotum concubinas habentium. Eiuſdem rogatu reſpondit Treuerenſibus de ieiunijs quatuor temporum. Item de ſcriptoribus famoſis libellum breuem quidem, ſed non inutilem edidit. In Eccleſiaſten quoque heroico verſu triplicem expoſitionem compoſuit. Epiſtolas etiam plures ad diuerſos. Sermones, homilias, antiphonas, reſponſoria, & de diuerſis ſanctis varia ſcripſit. Iſte Sigebertus, de ſuo monaſterio ad cœnobium ſancti Vincentij Metenſis noſtri ordinis, propter eruditionem ſuam euocatus, ibidem publice monachorum ſcholæ præfuit aliquandiu. Poſtea in ſuum reuocatus cœnobium, omne tempus vitæ ſuæ in ſtudio literarum diſcendo, ſcribendo & docendo conſummauit.

Senſit cõtra ſententiam Gregorij 7.

Schola monachorum Sigebertus præfuit.

Rudolphus S. Trudonis abbas.

Rudolphus etiam ordinis noſtri, abbas monaſterij ſancti Trudonis, in diœceſi Leodienſi, vir tam in diuinis ſcripturis, quam in ſecularibus literis egregie doctus, carmine & proſa exercitatus, his temporibus inter alia ingenij ſui monumenta ſcripſit contra Simoniacos inſigne volumen, quod in ſeptem libros diſtinxit. Chronicon etiam breue rerum geſtarum tranſacti temporis compilauit. Sed & alia complura ſcripſiſſe dicitur, quæ necdum vidimus.

MCXXI.

Wernerus fundator Breitenavv obiit.

Anno Brunonis decimoquinto currente, qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus centeſimus vigeſimus primus, Wernerus comes, primus fundator & dotator monaſterij in Breitenavv obijt, vir per omnia Deo deuotus. Obijt etiam Fridericus Leodienſis epiſcopus, pro quo Adelbero frater Godfridi ducis conſtituitur.

Monaſterij in Oesborch fundatio.

Cœnobium monialium ibidem.

Eodem quoque anno Godebaldus Traiectenſis epiſcopus, monaſterium ordinis noſtri non longe à ciuitate ipſa Traiectenſi in paluſtri ſolitudine fundauit, in honore ſancti Laurentij martyris, quod vſque in præſentem diem in Oesborch dicitur, in quo abbatem & monachos conſtituit, quibus neceſſaria copioſe prouidit. Fertur quod maxima in eo loco congregatio monachorum fuerit, qui in tanta diſtrictione monaſticæ conuerſationis vixerunt, vt ipſe locus multo poſtea tempore ab incolis terræ, Carcer religionis diceretur, & eſſet. Qui enim in alijs cœnobijs emendari non poterant, illuc ad agendam pœnitentiam mittebantur. Monaſterium quoque monacharum ſiue monialium, cœnobio præfato virorum coniunxit, in quo multas Chriſto ſeruientes virgines collocauit, quibus etiam de neceſſarijs prouidit.

Bruno abbas moritur.

Eodem anno dominicæ natiuitatis prædicto, milleſimo centeſimo vigeſimo primo, indictione decimaquarta, Bruno huius cœnobij venerabilis abbas, poſt multos in ſancta religione labores habitos, ſenioque grauatus infirmari cœpit, qui toto Chriſtum deſiderio concupiſcens, tandem ex hac miſeria feliciter migrauit.

Laudes eius.

Humilitatis & ſimplicitatis amator.

Nunquam viſus ocioſus.

Iſto anno decimo, calendas Aprilis, aſſumpti regiminis decimoquarto anno completo, cum menſibus tribus & diebus vigintiduobus, ſepultus in eccleſia ſanctorum Petri & Pauli, ante altare ſancti Laurentij martyris, vir certe memoria dignus, & perpetua laude apud poſteritatem celebrandus: quippe totius virtutis, religionis & ſanctitatis exẽplar fuit: & norma recti, qui ex eo die, quo ſanctæ conuerſationis habitum in præſenti cœnobio ſemel aſſumpſit, ſemper in anteriora proficiens retro non aſpexit. In oratione fuit continuus, in oblatione corporis & ſanguinis Dominici quotidianus. Ex eo namque tempore, quo canonicatum ſuum in eccleſia Spirenſi cum alijs honoribus & multis diuitijs pro Dei amore contempſit, & monachus eſſe cœpit, ita ſe totum ad interiora contulit, ita mundi curas & negotia vniuerſa contempſit, in tantaque humilitate & ſimplicitate ſeipſum propter Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum depreſſit, vt neſcientibus ipſum omnium ſimpliciſſimus eſſe videretur. Nemo deinceps ocioſum illum vidit vnquam, ſed mentali exercitio ſpiritus ſemper occupatus, aut in oratione feruebat cum lachrymis, aut in lectione diuinarum ſcripturarum erat intentus, aut meditatione,

tione, aut contemplatione ſurſum ad Deum eleuatus. Et quia viri ſapientis, beati videlicet Proſperi epiſcopi conſilium operibus impleuit, dicentis, *Tranquillam & vacuam curis ſapientia mentem imbuit, & placidi pectoris hoſpes erit.* Idcirco requieuit ſuper eum ſpiritus ſapientiæ ſalutaris, quo animum eius mirabiliter illuſtrante, inter doctiſſimos etiam doctior apparuit: & in his maxime quæ ad rationem ſalutis, ad diſcretionem virtutum & inſtitutionem monaſticæ conuerſationis pertinebant, tam proprie, tam concinne, tamque ornate loqui & perſuadere, non ſolum fratribus & ſubditis ſuis, ſed etiam alienis, tam religioſis, quam ſecularibus, ita vt quicunque audiuiſſent, in ſermone eius vehementer obſtupeſcerent. Vnde per dulciſſimas admonitiones eius, multi viri nobiles & diuites milites, canonici, & in ſeculo multum honorati, ad contemptum mundi perducti ſunt, qui habitum ſanctæ conuerſationis ſub eius magiſterio in præſenti cœnobio ſuſceperunt. Totus ſiquidem erat internus, ardens in amore diuino, plenus charitate, deuotione & pietate: vnde quoties in eum irruente ſpiritu Domini ad proferendum verbum, exhortationis auditoribus ſuis os aperuit, non humana, ſed diuina verba loqui videbatur. Sepultus ergo ante altare beati Laurentij (ſicut diximus) per annos trecentos triginta nouem, ſub terra iacuit, & tandem exhumatus cæcum illuminauit.

In ſcientia ſpirituali ſapientiſſimus fuit.

Efficax in perſuadendo fuit.

Iacuit ſepultus an. 339.

Anno namque dominicæ natiuitatis milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo, indictione 8. 3. calendas Septembris, cum mortuo abbate Wolframo dicto Meiſer, ſepultura ei in eo pareretur loco, vbi corpus D. Brunonis abbatis præfati, cum inſcriptione nominis (vt conſuetudo habet) in lapide ſuperpoſito iacebat humatum, & monumentum eius propter loci anguſtiam caſu tangentes à latere pro parte aperiri cœpiſſet, tanta mox ſuauiſſimi odoris fragrantia erupit, vt omnes qui circumſtabant pauore ſimul & admiratione perculſi, pene extra ſe rapti putarentur. Vix autem ſibi perſuadentes audendum, vt tamen cauſſam huius miraculi perciperent, tumulum ipſum D. Brunonis altius ſodientes aperiunt, & vnde proceſſerat tam ſuauiſſimus odor iam cernentes, virum ſanctum quaſi integrum iacentem in ſarcophago cognoſcunt. Quidam vero de circumſtantibus monachis experiri volens incorruptionem quæ apparebat, ſacrum corpus leniter cum baculo tetigit, & mox aere ſubintrante vſque ad oſſa, reſolutum in cineres fuit. Dum hæc agerentur, interea caſu contigit hominem quendam pauperem, cæcum & claudum adeſſe in eccleſia, qui ſuauitate odoris prouocatus cœpit interrogare, vnde tanta fragrantia procederet, quidve ſignificaret. Reſponſum eſt illi à circumſtantibus illic monachis, hunc odorem ſuauiſſimum ex tumulo cuiuſdam abbatis ibi ante multos annos ſepulti, iamque exhumati procedere, & ſanctitatis eius merita ſignificare. Audiens autem nomen ſanctitatis rogauit, ſe duci ad tumulum, vbi flexis genibus orans D. Brunonis auxilium cum ingenti deuotione inuocauit, & mox cernentibus & ſtupentibus cunctis qui aderant, viſum & greſſum ſimul perfectiſſime recepit. Glorificantes ergo Deum in ſanctis ſuis mirabilem, omnium campanarum ſonitus increpuit, factumque eſt miraculum hoc in omni circa regione percelebre, & diui Brunonis merita in ore omnium, laudibus ad aſtra ferebantur.

Exhumatus anno 1460.

Odor ſuauiſſimus de ſepulchro eius erupit.

Corpus ad tactum reſoluitur.

Cæcus ad tumulum Abbatis Brunonis illuminatus eſt.

DE VOLMARO HVIVS MONASTERII ABBATE DECIMOquinto, *qui præfuit annis trigintaquinque, menſibus decem, & de geſtis eius, illiuſque temporis.*

MORTVO igitur venerabili abbate Brunone, ſicut dictum eſt, atque ſepulto, mœror non paruus inter fratres de amiſſione paſtoris exortus eſt, quippe qui eos in omni religione & ſanctitate, verbo & exemplo præcedens, ſe cunctis fecerat amabilem. Sed ne diu oues ſine paſtore plorantes, contingeret morſibus patere luporũ, tertio poſt obitum Brunonis die, fratres ad inſtituendum nouum ſuper ſe paſtorem conuenientes in vnum, inuocatoque (vt moris eſt) ſpiritus ſancti auxilio, Volmarum, vnum ex ſuis vnum venerabilem & ſapientiſſimum monachum, vnanimiter in abbatem elegerunt, anno Domini milleſimo centeſimo vigeſimoprimo, indictione decimaquarta, ſeptimo calend. Aprilis, qui ex humilitate mentis ſuæ diu reluctatus eſt, clamans ſe indignum & penitus inſufficientem ad tale gerendum officium, in quo plus periculi metuendum ſemper aſſumenti, quam honoris. Acquieſcens tandem precibus fratrum, iniunctum ſibi onus cum omni humilitate aſſumpſit, moxque decimo dehinc die, hoc eſt, pridie nonas Aprilis, in feſtiuitate ſancti Ambroſij, Moguntię in monaſterio ſancti Albani, ab Adelberto archiepiſcopo Moguntino munus conſecrationis in conſpectu multorum abbatum & clericorum ſolenniter accepit. Ordinatus autem in abbatem, diuina proculdubio

Wolmarus Abbas eligitur.

Moguntiæ conſecratur ab archiepiſcopo Adelberto.

[Volmarus Abbas præfuit annis 35. menſib. 10.] prouidentia & ordinatione præfuit huic monaſterio ſtrenue annis 35. & menſibus decem. Fuit autem in Sueuia liberiori genere natus, qui ab ineunte ætate ſua, ſtudio literarum operam dedit, & ſatis tã in ſecularibus literis quam in diuinis ſcripturis doctus euaſit. Natura enim conſequutus ingenium bonum & docile, ad quælibet diſcenda idoneus videbatur. *[Vita Volmari.]* Factus deinde monachus, in conſpectu fratrum ſuorum ſine reprehenſione inceſſit, regulæ ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti ac paternarum traditionum amator ſtudioſus & cultor. *[Corporis diſpoſitio.]* Proceræ ſtaturæ fuit, & quantum ad rationem diſpoſitionemque corporis exteriorem pertinet, quandam maieſtatem animi in interioribus latitantem, exterior quoque habitus corporis præ ſe ferre videbatur. *[Maturus fuit.]* In omnibus dictis & factis ſuis maturus exiſtens, quandam ſeueritatem animi præferebat, ita vt non ſolum religioſis, verum etiam ſecularibus quibuſque reuerendus & metuendus appareret. Omnem leuitatem & diſſolutionem tam mentis quam corporis deteſtabatur, ſemper firmus, ſtabilis, & in ſua conuerſatione æqualis, nulloque vnquam tempore mutatus ad laxiora viſus eſt. *[Morũ qualitas.]* In moribus enim ſuis ita compoſitus, ita maturus, ita religioſus ſemper eſſe conſueuit, vt in eius præſentia homines etiam diſſoluti & alioquin leuiſſimi, quaſi quodam numine intus violenter prohibente, non niſi honeſtatem & maturitatem potuerint exhibere. Iocundus interdum, diſſolutus nunquam eſſe ſolebat: ipſamque hilaritatem ſolita grauitate moderari conſueuit, vt ridenti cum ſancto Iob, riſum nemo crederet. *[Sapientia præditus.]* Magna quoque ſapientia præditus fuit, & non tantum in his quæ ad rationem monaſtici ſtatus pertinebant, ſed in omnibus quoque negotijs mundanis adeo circumſpectus & intelligens fuit, vt omnium ſapientum iudicio prudentiſſimus iudicaretur. *[Eloquentiſſimus ſuo tẽpore fuit.]* Natura etiam ſimul & arte facundus erat, & tam Latino quam patrio ſermone peritiſſimus: tantaque in vtroque eloquentia clarus, vt ſimilem ſuo tempore inter Sueuos non habuerit. Quicquid dicere voluiſſet, tam propriè, tam ornate, tamque concinne dicebat, vt perſuadens ad omnia, animos auditorum habere in ſua poteſtate videretur. *[Vtilem ſe paſtorem exhibuit.]* Mox autem vt ordinatus in abbatem fuit, omni ſe ſtudio fratribus paſtorem vtilem exhibere curauit, & non ſolum verbis in exhortando quod egregie poterat, ſed etiam moribus præcedendo, quod pauci faciunt, oues ſibi commiſſas ad vitæ paſcua ſedulo perduxit. *[Hoſtis vitiorum.]* Vitiorum hoſtis acerrimus fuit delinquenteſque ſubditos mox ſine acceptione perſonarum ſecundum tenorem ſanctæ regulæ correxit. Vnde ſummo ſtudio circa diſciplinam monaſticam tam ad ſe quam ad ſubditos omni tempore fuit ſollicitus, quos per bonum exemplum præceſſit continue: & vt ſequerentur, paſtorali auctoritate indeſinenter vrgebat.

[Amabatur à fratribus propter religionem.] Videntes autem fratres, quibus inerat amor diſciplinæ regularis, zelum, ſtudium, diligentiam & irreprehenſibilem conuerſationem abbatis Volmari, magno illum amore colebant, cooperatores ſe illi in omnibus cum hilaritate maxima exhibentes. Cum ergo per ſollicitudinem abbatis & fratrum regularis diſciplinæ feruor, in præſenti monaſterio per gratiam Dei notabiliter augeretur, benedixit eis omnipotens Deus, & per oblationes fidelium temporalis ſubſtantia multipliciter augmentata eſt. *[Multi multa huic monaſterio cõtulerunt.]* Multi enim principes, nobiles & diuites tempore huius Volmari abbatis, multa huic cœnobio propter ſanctam conuerſationem fratrum donaria contulerunt. E quibus vt paucos recenſeamus, *[Vda ſoror comitis palatini.]* Vda ſoror Godfridi comitis Palatini non paruæ vtilitatis prædia S. Petro & Paulo in Hirſaugienſi monaſterio contulit, quæ tamen ipſe Godfridus violenter ad ſe trahens & fructum eorum quam diu vixit percipiens, quum iam moriturus eſſet, in manus Wolframi de Winsberg reſtituenda monaſterio Hirſaugienſi coram multis reſignauit. *[Welpho dux.]* Deinde paruo tranſacto tempore Welpho gener ipſius Godfridi comitis non ſolum ablata reſtituit, ſed etiam de ſuis multo maiora coniunxit, quæ omnia nominatim in libro donationum expreſſa continentur. *[Hildebrandus.]* Hildebrandus etiam de Burbiltingen quædam huic monaſterio prædia contulit pro remedio animæ ſuæ, ſpem gerens non modicam in orationibus fratrum Hirſaugienſium. *[Euerhardus clericus nobilis.]* Alius item clericus quidam nomine Euerhardus, nobili proſapia ortus, multa prædia & bona huic monaſterio tempore Volmari abbatis contulit, ſeque in orationes fratrum humiliter commendauit. Sed & Henricus Decanus eccleſiæ Wormatienſis vir diues & deuotus, magno fratres Hirſaugienſes proſequens amore, multa huic monaſterio bona tam in ornamentis quam in pecunijs contulit, ſeque orationibus fratrum commendauit. Alij quoque multi, multa S. Apoſtolis Petro & Paulo fratribuſque Hirſaugienſibus ſub Volmaro pro Dei honore contulerunt, *[Ex longinquo donationes fiunt Hirſaugienſibus.]* quorum nimis tædioſum & legibus hiſtoriæ penitus contrarium foret, nomina per ſingulos recenſere. Nec ſolum de vicino, & in Sueuiæ finibus commorantes homines beneficia ſua impenderunt Hirſaugienſibus, ſed etiam ex locis ab Hirſaugia remotiſſimis, neglectis monaſterijs

ſibi vi-

ſibi vicinis, dona, munera & prædia in varijs locis tam ſub abbate Wolmaro, quam ſub diuerſis alijs, monaſterio huic mirabili deuotione ſuccenſi tradiderunt. Nam & mulier quędam in ciuitate Colonienſi fama ſanctitatis monachorum Hirſaugienſium incitata, nomine Liberadis, domum quam habebat in Colonia magni precij & æſtimationis, coram ciuibus & conſulatu Hirſaugienſibus pro remedio animæ ſuæ tradidit in perpetuũ poſſidendam. Ipſe quoque Volmarus abbas cum eſſet vir prudens & tam in ſecularibus negotijs quam in ſpiritualibus actionibus expertiſſimus, multa prædia, bona, cenſus, & redditus per ſuam induſtriam comparando ad vtilitatem fratrum conquiſiuit. Vnde res monaſterij ſub eius regimine, largiente Domino ſatis ampliatæ ſunt, & fratres famulantes Christo merito & numero creuerunt.

Coloniæ domus datur Hirſaug.

Volmarus abbas multa emit.

Magna enim induſtria vtebatur, & tam diligenter omnia curabat, vt ſi ſtudium eius ad ſpiritualia exercitia vidiſſes, nullam ei curam fuiſſe temporalium rerum omnino credidiſſes. Rurſus ſi laborem & curam illius quam in procurandis diſponendiſque rebus temporalibus pro fratrum quiete impendebat, attendiſſes, omnino putaſſes impoſſibile aliquam illum ſollicitudinem exercitiorum ſpiritualium habere potuiſſe. Ita enim ſicut de Aioth prouerbium dicit, Ambidexter erat, vt alteri ſine alterius detrimento rationabiliter poſſet intendere.

In vtroque ſtatu induſtrius fuit.

MCXXII.

Anno eius primo completo qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus centeſimus vigeſimus ſecundus, papa Calixtus 2. Lampertum epiſcopum Hoſtienſem legatum miſit in Germaniam, qui abſoluit omnes ab excommunicatione generali.

Legatus Apoſtolicus in Germaniã miſſus.

Cuno epiſcopus Argentinenſis eodem anno deponitur, cui alius nomine Bruno ſucceſſit. Gebhardus epiſcopus Herbipolenſis conſtituitur.

Eodem anno Fridericus archiepiſcopus Colonienſis caſtellum Imperatoris, nomine Carpena, Colonienſibus auxilium ferentibus, obſedit, cepit & deſtruxit.

Claruit his temporibus Hugo, ex abbate S. Germani ordinis noſtri epiſcopus Altiſiodorenſis, nepos S. Hugonis abbatis Cluniacenſis, vir ſcientia & moribus inſignis, & æterna memoria apud poſteritatem celebrandus, qui ordinem Ciſtercienſem eo tempore nouum valde dilexit, & pro ſua facultate multa bona eidem fecit in ſua diœceſi, neceſſariaque miniſtrauit.

Hugo, ex abbate epiſcopus Altiſiodorenſis.

MCXXIII.

Anno Volmari abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1123. monaſterij ordinis noſtri in Odenheim Spirenſis diœceſis fundatio, per Brunonem archiepiſcopum Treuerenſem & fratrem eius Popponem comitem de Bretheim (ſicut ſupra diximus) conſummata eſt, vbi facta ſolenni dotatione & cõfirmatione ab Imperatore Henrico quinto, monachi introducti ſunt, numero duodecim, miſſi ex hoc monaſterio Hirſaugienſi, ad inſtantiam archiepiſcopi & comitis præfatorum, quibus primus abbas prælatus eſt Euerhardus huius cœnobij Hirſaugienſis monachus, vir vita & conuerſatione præclarus, qui tam in ſpiritualibus quam in temporalibus ſatis expertus & vtilis fuit. Hoc monaſterium ante hoc ferme triennium, ab ordine, monachis cum abbate apoſtatantibus in eccleſiam ſecularem deformatum eſt, quod, quomodo acciderit, ſuo tempore dicemus.

Odenheim cœnobij cõſummatio.

Abbas cum 12. fratrib. ex Hirſaugia mittitur.

Hoc ipſo anno Bruno epiſcopus Spirenſis moritur, & in monaſterio Limpurgenſi ante gradus presbyterij ſepelitur, de quo Rupertus abbas Limpurgenſis mirabiles viſiones conſcribit, dicens eum fuiſſe excommunicatum, ſe grauem ſententiam apud internũ iudicem incidiſſe, propterea quod eum in eccleſiam ſepeliri permiſit, vixq; per interceſſiones ſanctorum mortis periculum euaſiſſe.

Bruno obiit; Lympurgi ſepultus.

Eodem anno ſeruo Dei Norberto ad quærendas ſanctorum reliquias Coloniam veniente, & ſuis indicto ieiunio & orationi inſtantibus, vna de numero vndecim milliũ virginũ ei apparens, nomen & locũ vbi iacebat, inſinuat, quæ in craſtino ſolenniter leuata, cum alijs ſanctorũ reliquijs ad monaſteriũ Præmonſtratenſe ab eo tranſlata eſt. Sequente vero die apud S. Gereonẽ Coloniæ pernoctans, mane facto, in medio eccleſiæ, vbi nullũ ſignum ſepulturæ apparuit, effodi iuſſit, & corpus eiuſdem S. Gereonis integrum præter partem capitis inuenit, quod cum ingenti populi lætitia de terra leuatum eſt, & pars viro Dei inde donata.

Norbertus Coloniæ reliquias inuenit plures.

Corpus S. Gereonis reperitur.

MCXXIIII.

Anno Volmari abbatis 2. qui fuit Dominicæ natiuitatis 1124. indictione 2. Meginhardus cum vxore ſua Mechtilde, & Rudolphus cum vxore ſua Richarde, comites de Spanheim, eccleſiam ſuam in monaſterium conſecrarunt in honore ſancti Mar-

Monaſterij in Spanheim fundatio.

tini epiſcopi,per miniſterium Adelberti archiepiſcopi Moguntini,factaque donatione ac dotatione ſolenni,in præſentia ipſius archiepiſcopi, Buggonis quoq; archiepiſcopi Wormacienſis,Volberti abbatis ſancti Albani , Werenboldi abbatis ſancti Iacobi, Adelhuni abbatis ſancti Diſiboldi,& aliorum complurium prælatorum,comitum atque nobilium, monachi ordinis ſancti Benedicti ibidem inthronizati ſunt,12.numero de monaſterio S. Iacobi Moguntinenſis & S. Albani aſſumpti.

Bernhelmus primus abbas Spanheimenſis.

Primus abbas nomine Bernhelmus de præfato cœnobio S.Albani Mogunt.venit & annis 27.monaſterio præſedit,vir ſcientia literarum & vitæ merito præclarus. Acta ſunt hæc anno præſcripto ſub Henrico rege 5.Imperatore autem 4. Calixto papa 2. præſulante 7.iduum Iunij.

Bernhelmus conſecratur in abbatem.

Eodem die Bernhelmus abbas eſt conſtitutus ad iſtam abbatiam meam in Spanheim,& 5.dehinc calend.Iulij,quæ fuit natiuitas B.Ioannis Baptiſtæ, ab eodẽ archiepiſcopo Moguntiæ monaſterio S.Albani , in præſentia quatuor abbatum, videlicet S. Albani, S.Iacobi,S.Diſiboldi & Blidenſtadenſis ac multorum prælatorum nobiliumque munus conſecrationis accepit.

Bruno archiepiſcopus Treuerenſis obiit.

Eodem anno moritur Bruno Treuirorum archiepiſcopus, fundator monaſterij Odenheimenſis,in maiori eccleſia Treuerenſi ſepultus. Cui Gotfridus decanus eiuſdẽ eccleſiæ ſucceſſit.Magnæ molis grando hoc eodẽ anno cecidit 9. calendas Auguſti. Eclipſis ſolis facta eſt 3.idus Auguſti.Magna fames,& hyems aſperrima fuit.His etiam temporibus

Monaſterij Ballenſtat fundatio.

monaſterium ordinis noſtri in Saxonia in diœceſi Halberſtadenſi nomine Ballenſtetten fundatum eſt,poſt mortem videlicet Ottonis comitis eiuſdem loci , & monachi cum abbate ibidem inthronizati ſunt,dotatione ſufficiente prouiſi.

Rupertus abbas Tuicienſis vir doctiſſimus.

Circa hæc tempora claruit Rupertus monaſterij Tuiciẽſis noſtri ordinis,in oppoſito Coloniæ Agrippinæ,abbas ſcientia & ſanctitate clariſſimus. Qui cũ adhuc monachus eſſet in cœnobio S.Laurentij in Oesbrog prope Traiectum,ætate iuuenis maximum ſcripturis diuinis ſtudium impendens, propter ingenij tarditatem parum diſcendo profecit. Vnde per orationes inſtantiſſimas à matre gratiæ virgine Maria ſcientiam ſcripturarum

Miraculũ.

quam ingeniũ negauerat,poſtulauit,qua manifeſte ſibi in quadã nocte in viſione Dei apparente ac gratiam promittente,tantã in omni ſcriptura ſcientiam conſequutus eſt,vt ſimilem ſuo tempore non habuerit. Nam propter incomparabilem ſciẽtiæ maieſtatem & vitæ ſanctitatem Fridericus Archiepiſcopus Colonienſis eum de præfato monaſterio extractum,in abbatem Tuicienſis cœnobij,licet renitẽtem,ordinauit. Scripſit autem multa præclara opuſcula,quibus ingenium ſuum exercitans, nomen ſuum immortale poſteris commendauit.

Multa conſcripſit volumina.
Mira uita clarus.
Rupertus abbas Limpurgenſis.
Singularem obſeruantiæ modum Limpurgenſis ſuis inſtituit.

Horum quæ ad notitiam noſtram peruenerunt, in libro de Scriptoribus eccleſiaſticis nomina titulosq; iamdudum poſuimus.Multis deniq; in vita miraculis claruit, de quibus alibi ſcripſimus. Rupertus quoq; abbas monaſterij Limpurgenſis noſtri ordinis in diœceſi Spirenſi,de quo ſupra diximus , vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis egregie doctus, qui philoſophiæ multo tempore apud Gallos Pariſienſes operam dedit,& ſatis eruditus euaſit.Reuerſus tandem ad patriam ſuam , hoc eſt, ciuitatem Wormatienſem,ſecularem philoſophiam commutauit in diuinam , factusque monachus in præfato cœnobio Limpurgẽſi ac deinde abbas,tanta diſtrictione, ieiunio & abſtinentia conuerſationem tam ſibi quam monachis ſuis præter morem eatenus in eodem monaſterio obſeruari conſuetum his temporibus indixit, vt aliqui ex monachis licet numero pauciores de cœnobio fugerent , & Arnoldum epiſcopum Spirenſem, qui Brunoni ſucceſſerat accedentes,grauem illi perſequutionem ſuſcitarent.Introduxit enim eum viuendi modum abbas,vt non ſolum à carnibus omnino ſecundum regulam ſanctiſſimi patris

A carnibus, piſcibus , ouis, lactic.iniis , & vino abſtinebant.
Abbas Rupertus citatur ab epiſcopo.
Accuſatio epiſcopi contra abbatẽ.

noſtri Benedicti abſtinerent,verum etiam à piſcibus,ouis,lacticinijsque , & omnibus generaliter,quæ vel vixerũt vnquam aut viuere potuiſſent, ſolis leguminibus, piſis & fabis, exemplo veterũ ſanctorum patrum,tam in eremo, quam in cœnobijs quondam victitantium contenti. Vinum extra infirmitatem,ſicut de S.Martino & monachis eius legimus, non bibebant. Hunc viuendi modum Arnoldus epiſcopus Spirenſis coadunato ſecularium hominum conſilio,ad delationẽ fugitiuorum monachorum iudicans ſuperſtitioſum Rupertũ abbatẽ ad ſui præſentiã citauit. Quo comparẽte vna cum potioribus de cõuentu monachis in ciuitate Spirenſi coram Arnoldo epiſcopo, alijsque prælatis multis,& clericis diuerſi ordinis viris,epiſcopus cunctis audientibus dixit ad abbatem : *Cuius authoritate vel licentia communitus es abbas, vt ſine noſtro cõſenſu in parochia noſtra,cui authore Deo præſidemus, vitam cœnobiticam à ſanctis patribus diſcreta moderatione inſtitutã, & tam ab ipſis quam*

eorum

eorum ſucceſſoribus ſine alicuius reprehenſione legitima vſque ad nos laudabiliter obſeruatã, noua quadam ſuperſtitione audeas immutare, interdicens hominibus vſum earũ rerum, quas nullus ſanctorum vnquam legitur prohibuiſſe? Neq; enim te maiorẽ exiſtimare debebis ſancto legislatore tuo Benedicto, qui in regula q̃ & tu profeſſus es, interdicto carniũ edulio monachis, piſces, oua, lacticinia, & vinũ non vetuit. Tu ergo qua temeritate monachis illa præſumis interdicere, quæ S. virũ legimus permiſiſſe? Ad hæc vir Domini Rupertus cum humilitate intrepidus reſpondit: *Authoritate & licentia omnipotentis Dei & totius curiæ cæleſtis crapulã, delicias & ciborum voluptatẽ & vini vſum, mihi & monachis meis, qui propoſitũ meũ ſua ſponte pro Dei amore ſequuntur interdixi, ſciens abſtinentiã Deo placere, & monaſticam præcipue ornare inſtitutionẽ. Et tu domine epiſcope, qui me hoc quadã noua ſuperſtitione præſumpſiſſe exiſtimas, & mihi & ſanctis Dei patribus noſtris, qui quondam in eremo ſimul & in cœnobiis, pro amore cæleſtis regni maiori ſe, quam nos abſtinentia macerantes, etiam à leguminibus, quæ nos permittimus, abſtinuerunt, pane cum aqua & modico ſale contenti: quantam iniuriam irroges, omnes etiam mediocriter ſapientes intelligunt. Si epiſcopus es, ſi bonus paſtor animarũ, ſi Dei amator, q omnino eſſe debebis, non prohibere ſubditorũ ſuorũ parſimoniam, voluntarie pro Dei amore ſuſceptam, ſed eam potius condignis fauoribus proſequi, & oues tibi commiſſas non ad laxiora, ſed ad ardua magis conhortari. Cur in nobis reprehendis, in quo tu nos vt paſtor oues præcedere omni tempore debuiſti? Abſtinentiam noſtro diuino imperio pro noſtris peccatis voluntarie aſſumptã, tu magis temere quã ſapienter ſuperſtitioſam & nouam appellaſti, quæ & diuinis ſcripturis eſt conſona, ſanctorumque patrum longe ante nos authoritate confirmata. Vt ergo more ſcholaſticorum rem omnem breuiter concludam: iſte viuendi modus cum abſtinentia, quem Deo iubente aſſumpſimus, ego & fratres mei pro amore regni cæleſtis, aut bonus eſt aut malus. Alterum duorum neceſſario eſt verum. Si bonus eſt, nullatenus eſt prohibendus, præſertim cum volentibus nobis eius obſeruantia nec impoſſibilis ſit, nec oneroſa, videaturque multis in locis ſacris ſcripturis non parum commendata. Si vero malus eſt, quare tunc in Daniele commendatur cum ſociis ſuis, qui cibariis regalibus ſpretis, leguminibus amore paternæ traditionis veſcebantur. Si inquam malus & reprehenſibilis eſt iſte modus abſtinendi, quare etiam ſancta mater eccleſia catholica eum in ſanctis patribus Antonio, Paulo, Macario, Arſenio, Moſe, Bambone, Onuffrio, cæteriſq; multis tantopere commendat? An vitam ſancti Martini Turonenſis epiſcopi, ſanctorumque monachorum in cœnobio cum ipſo iſtam conuerſationem & abſtinentiam quam tu reprehendis nobis peccatoribus, multo ſtrictius, quam nos, ſuo tempore obſeruantium, quam omnis eccleſia Chriſtiana laudibus concelebrat, tu ſolus ſuperſtitioſam nouamq; & regulæ monaſticæ contrariam dicere & reprehendere præſumis? Memento precor epiſcopum te eſſe, animarumque Chriſti ſanguine redemptarum ordinatum paſtorem, & ſi tu abſtinentiam, qua nos vt perfectior ordine præcedere debueras, aut non vales, aut certe contemnis aſſumere, noli nos temere contra Dei voluntatem ab eius obſeruantia prohibere. Nam ſi omnino nobis hunc viuendi modum interdicere pergas, nos tamen Deo potius obediendum quam hominibus, non ignoramus.* His dictis ſiluit. Mirabantur autem omnes ſuper reſponſis illius, & quod epiſcopũ amatorem & defenſorem epularum tam facete reprehenderit, tacite collaudabant.

Reſponſio abbatis.

Exempla introducit veterum.

Epiſcopis ſimulat ſatis pulchre.

Argumentatio ſatis aſtuta.

Exemplis veterum probat.

S. Martinus epiſcopus.

In epiſcopũ ipſum acris admonitio;

Arnoldus vero epiſcopus prudenti argumentatione abbatis in ſemetipſo confuſus, iratus eſt, ſed iram propter circumſtantes diſſimulans, iterum dixit ei: Diuinitatis pro hac tua nouitate allegas imperium: ſi Deus tibi præcepit, oſtende mandatum. Mox ergo de ſinu extraxit libellum, continentem ſeriem cuiuſdam reuelationis diuinitus ſibi factæ, in qua & multa & miranda huius abſtinentiæ præconia habebantur.

Epiſcopus cõcluſus ab abbate erubuit.

Lecto autem publice coram omnibus libello, viri ſapientes & qui Deum amabant, cœperunt timere: vtpote qui Rupertum ſemper nouerant virum religioſum ac Deum timentem, & propterea diuinis illum reuelationibus indignum non credebant.

Ruperti reuelatio legitur.

Rurſus ad abbatem dixit epiſcopus: *Contra diuinam voluntatem nihil ſcienter intendimus ordinare, ſed tuis reuelationibus nõ probatis fidem adhibere cito nec poſſumus nec debemus, dicente ſcriptura: Qui cito credit, leuis corde eſt. Et ſanctus Apoſtolus Paulus, Probate (inquit) ſpiritus, ſi ex Deo ſint. Quod ergo das ſignum, vt reuelationes iſtas tuas, non fictas, nõ falſas, ſed à Deo immiſſas credere debeamus?* Cui abbas reſpondit: *Non ſum propheta, vt in conſpectu tuo mortuos reſuſcitẽ, aut ignẽ de cælo deſcendere faciam; ſed in hac parte ſum miſſus à Deo & ſanctis eius, vt tibi mandatũ ſummæ maieſtatis patris & filii & Spiritus ſancti annunciarem. Si audieris me, & emendaueris quæ tibi Dominus præcepit, bene res acta eſt, & tu animam tuam liberaſti. Si vero non credideris, dominus qui miſit me, ipſe iudicabit te, & radicẽ tuã amputabit de terra viuentiũ, breuiq; viues tempore. Hoc erit tibi ſignum. Verum tamen paratus ſum, quale decreueris ſubire iudicium, vt eorum quæ dixi capias experimentum.*

Epiſcopus ſignum veritatis ab abbate requirit.

Abbas pulchre reſpondit epiſcopo.

Offert ſe abbas ad probationem.

Conſilio igitur virorum præſentium habito epiſcopus, probationem reuelationũ ſuarum abbati ſub præceptione dominici corporis & ſanguinis indixit. Itaque miſſarum celebratione ab epiſcopo in conſpectu omnium peracta, corpus Domini noſtri Ie-

Iuramentum quod fecit abbas.

ſu Chriſti abbati præbens in manum, antequam illud ſumeret ſic iurare præcepit: *Ego Rupertus Dei gratia Limpurgenſis eccleſiæ abbas, dico, affirmo, & iuro coram omnipotente Deo, omnibus ſanctis eius, & vobis domine epiſcope Arnolde, in animam meam ſuper hoc corpus & ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti verum, quod natum eſt ex virgine Maria, paſſum & immolatum in ara crucis pro nobis, quod reuelationes iſtæ quas ſcripſi in parte & in toto, non ſunt fictæ, non falſæ, non phantaſticæ, non diabolicæ, non excogitatæ ab homine, non deceptoriæ, neq; per humanam induſtriã adinuentæ, ſed mihi diuinitus reuelatæ, veræ, ſobriæ, angelicæ & diuinæ: ſic me Deus, & hoc corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod in manibus meis teneo, nunc & in extrema hora mortis meæ, ac nouiſſimo die iudicij adiuuet, ſaluet & ſuſcipiat. Et ſi aliter eſt quã dixi & iuraui, tunc hoc Domini noſtri Ieſu Chriſti venerabile corpus non pertranſeat guttur meum, ſed hæreat in faucibus meis, ſtrangulet me, ſuffocet me, ac interficiat me ſtatim in momento: & non ſit mihi locus in cœlo cum electis Dei, ſed ſit mihi portio cum Dathan & Abiron in inferno & Iuda traditore, cum Herode & Pilato, qui Dominum crucifixerunt, & cum diabolo & angelis eius, in centro gehennæ ſtatim abhinc nunc & ſemper ſine fine in æternum, Amen.*

Terribile iuramentum.

Conteſtatio per epiſcopum addita.

Et ſubiunxit epiſcopus: *Si ea quæ corã nobis lecta ſunt, nõ ſunt tibi veraciter à Deo reuelata, ſed ſunt vel per te, vel per alium humanitus adinuenta, conficta, falſa, diabolica, ſubdola, ſeu phantaſtica, non perueniat tibi hoc corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti ad ſalutem, nec tranſeat guttur tuũ, ſed faciat in te iudiciũ, & mox interficiat te: & ſis authoritate Dei omnipotentis & noſtra, ſathanæ traditus in interitum corporis & animæ in ſempiternum, in experimentum veritatis, vt diſcant omnes, tuo interitu præmoniti, non illudere vel decipere ſanctam eccleſiam Dei.*

Abbas intrepidè communicat.

Et reſpondit intrepide abbas: *Amen.* Sumptoque viuifici corporis Dominici ſacramento ſine difficultate, cum magna deuotione fidẽ reuelationũ ſuarum aſtantibus fecit. Dimiſſus ergo, conſilio aſtantiũ ad monaſteriũ ſuum cum fratribus redijt, & inchoatam abſtinentiam vna cum illis continuauit. Verũ Arnoldus epiſcopus non ſolũ reuelationibus Ruperti abbatis non credidit, ſed etiam vindictam in illum exercere cogitauit.

Vnde paucis elapſis menſibus venit ad Limpurg cum ſimilibus ſibi, qui dicta abbatis tanquam ſomnia irridebant, volens omnino prohibere, ne fides illis adhiberetur. Cum multa ergo ſuperbia ſanctum virum exaſperans, iterumque probationem iuramenti ab eo ſuſcipiens, licet inuitus, credere contempſit. Stans ergo Rupertus abbas in præſentia omnium, ad epiſcopum quaſi cum quadã authoritate dixit: *Ecce mittit ad te mandata ſua Deus, & non credis: horribilem probationem ſubiui, & contemnis: vnum adhuc reſtat, vt quia perſuadere tibi, vt verbis noſtris fidem adhibeas nulla ratione poſſumus, diuino te neceſſariũ eſt iudicio relinquamus. Et hoc tibi ſit ſignum: Si hunc annum tu Arnolde ſuperuixeris, non eſt Deus in me locutus, ſed erunt conficta omnia quæ dixi: & tu, me vt deceptorem pro tua voluntate condemnabis. Sed Deus in me locutus eſt, & tu epiſcope hoc anno indubitanter morieris, incredulitatis tuæ mercedem à Domino noſtro Ieſu Chriſto qui me miſit, recepturus.* His auditis epiſcopus timuit, & emendaſſet forſitan errorẽ, niſi conſilio ſuorũ in inſtanti fuiſſet deceptus, qui dixerunt, *Abſit à te Domine, vt huic fatuo & deliro ſuisq; deliramentis adhibeas fidẽ. Non decet authoritatem tuam ſomniis decipi monachorũ, vt in ſcandalũ & opprobriũ venias omni populo, dicaturq; de domino noſtro quod inſtar muliercularum ad vnius veſani torrentis vocem, à ſuo fuerit mutatus propoſito.*

Abbas prædixit epiſcopo mortem.

Epiſcopus conſilio ſuorum decipitur.

Eodem anno epiſcopus moritur.

Confortatus, imo deceptus hoc prauo ſuorum conſilio, epiſcopus ad propria redijt, & iuxta verbum abbatis Ruperti poſt paucos menſes eodem anno morte ſatis ſubitanea deceſſit. Quo mortuo cum Rupertus in ſuo propoſito conſtanter perſiſteret, apud ſucceſſorem Arnoldi Sigefridum iterum per inuidiam accuſatus, multis iniurijs & perſecutionibus per annos fere ſex ab æmulis ſuis tribulatus eſt.

Abbas de Limpurg expellitur. In Breitenauum miſſus exulat.

Tandem authoritate ipſius epiſcopi Spirenſis, de Limpurgenſi monaſterio pulſus, in Haſſiam miſſus eſt, & relegatus ad Breitenauu cœnobiũ noſtri ordinis: cui abbas Henricus monach⁹ quondã Hirſaugienſis, vir doctus & ſanctus, poſt Drutuuinũ (quemadmodũ dicemus) tunc pręſedit, vt illius informatione correptus, à ſuo propoſito ad cõmunem viuendi ordinem & vſum reuerteretur. Sed eo in ſua obſeruantia perſeuerante, & omni quod vixit aut viuere potuiſſet abſtinente, cum Henricus abbas eum reuocare ad cõmunia non poſſet, literas epiſcopo de ſingulis cum eo actis ſcripſit, & vt eum ad monaſterium ſuum Limpurgenſe reuocaret, ne fratres in Breitenauu ſua ſingularitate inficeret, rogauit. Reuerſus tandem ad monaſterium ſuum Limpurgenſe, in abſtinentiæ propoſito, vna cum fratribus ſuis deuotiſſimis viris, vſque ad mortem perſeuerans, multas ab æmulis perſecutiones ſuſtinuit, & non multo poſtea in ſancta pace quieuit. Scripſit autem non contemnendæ lectionis complura opuſcula, quorum ad noſtram lectionem iſta peruenerunt.

In

In Cantica cāticorum pulchrum opus in quatuor libellis diſtinctum compoſuit, in quo omnia verba ad laudes beatiſſimæ Dei genetricis & virginis Mariæ ſatis proprie explanauit. De contemptu mundi, libelli duo. De ſancto Ioanne baptiſta, vnus. Variarum quoq; reuelationum ſuarum, liber vnus: & Homiliæ quædam, ſiue ſermones. Cætera quæ ſcripſit, ad notitiam meam non venerunt.

Scripta Ruperti abbatis Limpurg.

Eodem anno Domini præſcripto, videlicet 1124. Calixtus papa 2. obijt, cui Lampertus epiſcopus Hoſtienſis ſucceſſit, & Honorius 2. dictus, præfuit annis 5. menſibus 2.

Hic Pontium abbatem Cluniacenſem ordinis noſtri, Romam ad ſe vocans, cardinalem S. Romanæ eccleſiæ ordinauit, virum vndecunq; doctiſſimum, & non minus ſanctitate quam ſcientia illuſtrem. Fridericus de Arnsberg comes Weſtphaliæ moritur.

Pontius abbas fit cardinalis.

MCXXV.

Anno Volmari abbatis 4. qui fuit dominicę natiuitatis 1125. indictione 3. monaſteriū Schonaugienſe Treuerenſis diœceſis noſtri ordinis, quatuor ferme miliaribus ab oppido Bingionum, ab alia parte Rheni diſtans, fundatur, à quodam nobili viro & diuite nomine Hildelino, qui completo cœnobio monachus & primus abbas in eo factus eſt. Ad iactum quoq; lapidis cœnobium ſanctimonialium noſtri ordinis conſtruxit, in quo magna deinceps Chriſti virginum religio viguit.

Monaſterii Schonauu noſtri ordinis fundatio.

MCXXVI.

Anno Volmari abbatis 5. Henricus rex 5. ſed Imperator 4. eiuſdem nominis, moritur apud Traiectum in hebdomade Pentecoſtes, & Spiram delatus ſepelitur. Non reliquit liberos. Inde apud Moguntiam tertio calendas Septembris, electione principum, Lotharius ſecundus, Saxoniæ dux, in regē conſtituitur, & Aquiſgrani idibus Septembris per manus Friderici archiepiſcopi Colonienſis (vt moris eſt) coronatur.

Henricus moritur.

Lotharius ſecundus fit Imperator.

Eodem anno cum Lotharius rex Ottonem quem ordinauerat ducem Bohemis introducere vellet, hyeme ſequente Vdalricus, qui terras illas occupauerat, ducatum ſibi vendicare laborabat. Sed cum milites ferro per ſyluam parare ſibi viam ſatagunt, repente hoſtes ſuperueniunt, & ipſum Ottonem cum multis alijs viris fortibus interficiunt. Adelbertus marchio captus eſt. Fridericus Alſatiæ dux, noua quædam contra regem moliens, principum iudicio condemnatus eſt.

Exercitus Lotharii à Bœmis cæditur.

Hoc ipſo anno Arnoldus epiſcopus Spirenſis iuxta verbū Ruperti abbatis Limpurgenſis, de quo diximus, mortuus eſt, paucis videlicet mēſibus poſt ea quam ei mortem intentauerat. Sigefridus ſuccedens præfuit annis 21. Hartuinus quoq; Ratiſponenſis epiſcopus obijt, cui hoc ipſo anno ſubſtitutus eſt Cuno abbas noſtri ordinis monaſterij Sigenbergenſis in diœceſi Colonienſi, & præfuit annis 6. Henricus etiam dux Bauariæ moritur.

Arnoldus epiſcopus Spirenſis obiit. Sigefridus ſucceſſit.

His temporibus fuit quidam hæreticus nomine Tauchelinus, in partibus inferioribus, qui quamuis laicus eſſet, multis tamen doctiſſimis etiam clericis in loquendo & diſputando fuit acutior, qui in oppido Antuerpienſi populum à fide catholica miſerabiliter ſeduxit, ſacri ordinis miniſtros, epiſcopalem & ſacerdotalem gradum nihil eſſe confirmans, corporis quoq; & ſanguinis Domini ſacramentum ſumentibus ad ſalutem prodeſſe negabat.

Tauchelinus hæreticus apud Antuerpiēſes ſpurciſſimus.

Et in precioſo apparatu, ac deauratis veſtibus incedens, triplici funiculo crinibus intortis, verbis perſuaſibilibus & conuiuiorum apparatibus ſuos, qui eum circiter 3000. armati ſequebantur alliciebat, & per eos in reſiſtentibus ſibi, cædes operando ſæuiebat.

Armatus inceſſit.

Crepebant ei Antuerpienſes, & in circuitu pene omnes, & reuerebantur eum tanquam ſanctum & miſſum à Deo, in tantum vt etiam aquam qua corpus abluiſſet, pro maximis reliquijs aſportantes biberent.

Cum tamen tantæ incontinentiæ eſſet & impuritatis, vt filias in matrum præſentia ſponſaſq; maritis intuentibus corrumperet, & hoc opus ſpirituale aſſereret. Qui tandem poſt multos errores in populum diſſeminatos, & multas cædes in clerum & fideles eccleſiæ factas, dum nauigaret in naui, à quodam presbytero zelo fidei ſuccenſo percuſſus in cerebro moritur.

Adamitarū hæreſis.

Sed nec poſt eius mortem error, quem ſeminauerat, tam facile extirpari potuit. Propter quod à clericis loci illius, eccleſia cum aliquantis reddi tibus per manum epiſcopi ad conſtruendum monaſterium Norberto Præmonſtratenſis ordinis fundatori data eſt, quatenus eius doctrina & prædicatione hæreſis illa de medio tolleretur, quod & factum eſt.

Erroris huius pernicies.

Siquidem ipſo prædicante, compuncti viri & mulieres corpus dominicum quod

Horrendum ſcelus notatur.

in ciſtulis & foraminibus per decem annos & amplius repoſuerant ex contemptu & incredulitate, ad ipſum cum pœnitentia attulerunt, & ad rectam fidem catholicam reuerſi ſunt.

MCXXVII.

Anno Volmari abbatis 6. qui fuit natiuitatis Chriſti 1127. Lotharius rex natiuitatem Domini Coloniæ celebrauit.

Nurnberg obſidetur.

Eodem anno rex Lotharius Nurnbergam cum duce Bohemiæ duobus menſibus obſidentes, ſine effectu recedunt. Wilhelmus Burgundiæ princeps à ſuis occiſus eſt. Carolus quoque Flandriæ comes, ſuper omnes principes ſui temporis iuſtitiæ amator, cultor & defenſor, coram altari in oratione poſitus, à ſuis hominibus iuſtitiam odio habentibus, occiditur.

G. archiepiſcopus moritur. Megingerus archiepiſcopus Treuirenſis.

Eodem anno Gotfridus archiepiſcopus Treuirenſis ſenio grauatus epiſcopatū reſignauit, quem biennio & menſibus decē rexerat, vnoq; anno, menſibus quinque & diebus decem & ſex ſuperuiuens, in Domino quieuit. Cui Meginherus ſucceſſit, qui Romam pergens, ab Honorio papa 2. conſecratus, & pallio donatus eſt. Reuerſus autē in Germaniam ex mandato papæ Conradū ducem Sueuiæ poſtea Imperatorem huius nominis tertium, tum Lotharium & imperium eius inquietantem excommunicauit, quod ei non ſucceſſit in bonum.

Conradus excōmunicatur.

Nam cum poſtea clericorum ſuorum incontinentiam nimium argueret, factusque ob id cunctis iniquis odioſus, Romam, vt à papa iuuaretur, ire ſtatuit: ſed Parmis, à duce Conrado, quem excommunicauerat, clericis ſuis prodentibus, captus, incarceratus, & lumine oculorum priuatus eſt, & tandem nimia cruciatus miſeria calendis Octobris in carcere mortuus, & in eccleſia Parmenſi ſepultus. Cui Adelbero in archiepiſcopatu Treuirenſi ſucceſſit.

Epiſcopus Treuerenſis in carcerem mittitur.

Eodem anno obierunt complures epiſcopi, Theodoricus Monaſteriēſis epiſcopus, Vdalricus Conſtantienſis epiſcopus, Euerhardus Argentinenſis archiepiſcopus, Rutgerus Magdeburgenſis archiepiſcopus, Paderbornenſis epiſcopus & Leodienſis epiſcopus. Godelboldus autem epiſcopus Traiectenſis fundator monaſterij ſancti Laurentij noſtri ordinis in Oesbrog, de quo ſupra diximus, ſenio grauatus epiſcopatum ſuum hoc anno reſignauit, & præfatum cœnobium ingreſſus, aſſumpto ſanctæ religionis habitu, monachus noſtri ordinis factus eſt, anno pontificatus ſui 15. qui biennio poſtea ſuperuiuens, pridie iduum Nouembris feliciter in Domino quieuit. Poſt eius reſignationem Andreas in pontificatu Traiectenſis eccleſiæ ſucceſſit.

Epiſcopus fit monachus ordinis noſtri.

S. Norbertus fit archiepiſcopus Magdeburgenſis.

Ad eccleſiam Magdeburgenſem ordinatus eſt epiſcopus Norbertus ordinis Præmōſtratenſis primus fundator, vir miræ ſanctitatis, & egregius prædicator. Caſu enim mirabili accidit, vt epiſcopus factus ſit: nam mortuo archiepiſcopo præfato Rutgero, & Arnoldo, qui epiſcopatum inuaſerat à ciuibus interfecto, clerici ad Imperatorem nuncios mittentes, epiſcopum ſibi dari petunt. Caſu Norbertus iſte adfuit, vir ſcientia & ſanctitate in toto notiſſimus orbe, quem conſilio principum Imperator archiepiſcopum delegauit. Acta fuerunt hæc, Domini anno 1128. in ciuitate Spirenſi. Porro ad eccleſiam Leodienſem Alexander epiſcopus ordinatus eſt.

MCXXVIII.

Wernerus fit abbas in Erphordia.

Ad eccleſiam vero Paderbornenſem quidam Bernardus nomine conſtituitur, anno Volmari abbatis 7. qui fuit dominicæ natiuitatis 1128. Rupertus abbas monaſterij ſancti Petri in Erfordia, quondam monachus Hirſaugienſis moritur: cui Wernerus huius quoque cœnobij Hirſaugienſis monachus, vnanimi fratrum electione, de licentia & benedictione Volmari abbatis, in abbatia præfata ſucceſſit, vir multæ prudentiæ, honeſtatis & religionis: qui per induſtriam ſuam, non ſine magnis impenſis aquæ ductum primus ad ipſum monaſterium cunctis mirantibus introduxit.

Conradus dux nomen ſibi regium vſurpat.

Eodem anno cum rex Lotharius natale Domini celebraret apud Herbipolim, fama volante cognouit Conradum fratrem Friderici ducis Alſatiæ regium ſibi nomen vſurpaſſe. Hac de cauſa Moguntinenſis & Magdeburgenſis epiſcopi cum alijs præſentibus, eundem Conradum excommunicauerunt, & poſtea Honorius papa eandem excommunicationem per Meginherum archiepiſcopum Treuerenſem (ſicut diximus) confirmauit. Rex ergo Lotharius veniens cum principibus ſuis, Spiram, in qua ipſe Conradus præſidium ſuum expulſo Sigfrido epiſcopo collocauerat, obſedit, ſed acceptis obſidibus abceſſit.

Spira obſidetur.

His temporibus ſub Honorio papa 2. venit Romam quidā presbyter Arnolphus, vir

magnæ

magnæ deuotionis & prædicator egregius, qui cum inter annunciandum verbum Dei, clericorum laſciuiam, libidinem, auaritiam & nimium faſtum reprehenderet, & paupertatem Chriſti & apoſtolorum eius, integerrimamque vitam ad imitationem omnibus proponeret, à Romana quidem nobilitate, vt verus Chriſti diſcipulus laudatus eſt: ſed cardinalium & clericorum odio nimium eſt habitus, à quibus & noctu captus, occulte eſt interfectus. Hoc ſuum martyrium antea quum adhuc eſſet in eremo, diuinitus ſibi fuit reuelatum, quum per angelum ad prædicandum Romam mitteretur. Vnde & publice dixit: *Scio quod animam meam quæritis, ſcio quod me breui clam occidetis. Sed quare? veritatem vobis dico, faſtum, ſuperbiam, auaritiam, luxuriam, nimiumque ſtudium quod comparandis diuitiis miſeri impenditis reprehendo, propterea vobis non placeo. Ego teſtem inuoco cœlum & terram, quod annunciauerim vobis ea, quæ mihi Dominus præcepit: vos autem contemnitis, & me & creatorem veſtrum, qui vos per vnigenitum filium ſuum redemit. Nec mirum, ſi hominem me peccatorem, vobis veritatem annunciantem morti tradituri eſtis: cum etiam ſi ſanctus Petrus hodie reſurgeret, & vitia veſtra, quæ nimis multiplicata ſunt, reprehenderet, ei minime parceretis.* Cum hæc alta voce clamaſſet, ſubiunxit: *Ego quidem mortem ſubire pro veritate non timeo: vobis autem in verbo Domini prædico, quod omnipotens Deus non parcet impuritatibus veſtris. Vos enim omni ſpurcitia pleni, plebem vobis commiſſam præceditis ad infernum. Deus vindex eſt.* Cumque odium cleri propter veritatem in eum ſæuire cœpiſſet, eorum inſidijs captus & ſubmerſus eſt.

Arnolphus prædicator veritatis Romæ à clero occiditur.

Quam libere arguit vitia clericorum.

Nec S. Petro parcerent.

MCXXIX.

Anno Volmari abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1129. in partibus occidentis, viris malo vſu comam nutrientibus ſubito capilli circa capita, multis miraculoſe incenſi ardere cœperunt.

Miraculum contra comā nutrientes.

Rex Lotharius eodem anno Spiram ſecundo obſedit, ab idibus Iulij vſque ad calendas Ianuarij, eamque cepit, & ducē Conradum veniam petentem, ad gratiam admiſit.

Spira capitur.

Hoc ipſo anno archiepiſcopus Treuirenſis Megınherus (ſicut diximus) incarceratus fuit, & ſucceſſit Adelbero. Otto Haluerſtatenſis epiſcopus, à canonicis ſuis Romę accuſatus, conuictus & confeſſus, quod pro conſecratione cuiuſdam eccleſiæ 30. ſolidos accepiſſet, ab Honorio papa depoſitus eſt, cui Rudolphus ſucceſſit.

Epiſcopus propter ſimoniam deponitur.

Henricus quoque Virdunenſis epiſcopus à Mathæo Albanenſi epiſcopo ſedis Apoſtolicæ legato, deponitur. Bruno vero epiſcopus Argentinenſis quadriennio expulſus, interuentu reginæ & epiſcoporum gratiam regis conſequitur. Fridericus etiam archiepiſcopus Colonienſis, qui triennio contra regem inimicitias geſſit, hoc anno reconciliatus eſt.

Hoc anno Philippus puer, Ludouici Francorum regis filius, Remis in regem vngitur 18. calendas Maij in die paſchatis, præſente patre. Verum cum duobus annis nec integre in Francia regnaſſet, & quodam die in ciuitate Pariſienſi equo veheretur, porcus caſu forſitan occurrens, & equi pedibus ſe ſubmittens, regem cum equo præcipitem dedit, qui confracto corpore mox in eodem loco expirauit, tertio iduum Octobris.

Rex puer per porcum occumbit.

MCXXX.

Anno Volmari abbatis 9. qui fuit dominicæ natiuitatis 1130. præpoſitura montis ſancti Ioannis in Rinckaugia ordinis noſtri (de cuius fundatione paulo ante diximus) per Adelbertum archiepiſcopum Moguntinum conſenſu & permiſſione Werneri abbatis & totius conuentus ſancti Albani, ad quos iure pertinebat, in abbatiam ſublimata eſt, cuius primus abbas ordinatus eſt Egilbardus monachus, præfato cœnobio antea incorporatus.

Abbatia S. Ioannis in Rinkaugia erigitur.

Innocentius papa.

Eodem anno Honorius papa moritur, cui Gregorius ſuccedens, qui Innocentius ſecundus dictus eſt. Contra hunc Petrus Leonis antipapa, quorundam facinoroſa ſeditione creatus, Anacletus vocatus eſt. Innocentius vero à Romanis Anacleto fauentibus pene deſtitutus, in Galliam tranſit, duoq; concilia celebrat. Deinde ad Lotharium regē Romanū tranſiens, eius auxilio ad ſedem Apoſtolicam eſt reſtitutus, quem Romæ in Imperatorem coronauit.

Antipapa erigitur.

Eodem anno caſtrum Nurnberg regi Lothario traditur.

MCXXXI.

Anno autem Volmari abbatis 10. qui fuit Chriſti 1131. rex Lotharius cum archiepiſcopis, abbatibus, ducibus, comitibus & nobilibus multis, ad curiā apud Leodiū indictam venit. Aduenientem ibi papam Innocentium rex magnifice ſuſcepit, cui & auxilium contra Meazarem Apoſtolicæ ſedis promiſit.

Concilium celebratur Leodij in præſentia papæ.

Eodem anno apud Moguntiam concilium epiſcoporum & abbatum præſente Lo-

Epiſcopi multi fuerunt præſentes in concilio Moguntino.

thario rege celebratum eſt, cui præſedit Matthæus Albanenſis epiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus. Ibi fuerunt multi epiſcopi præſentes, S. Otto epiſcopus Bambergenſis, Adelbertus archiepiſcopus Moguntinenſis, Buggo Wormacienſis, Sifridus Spirenſis, Embricho Herbipolenſis, Auguſtenſis, Eiſtetenſis, Hildesheimenſis, & alij plures: huic etiam concilio Wolmarus abbas huius cœnobij Hirſaug. vocatus per archiepiſcopum Moguntinum, ſimul cum alijs multis abbatibus interfuit.

Fridericus Colonienſis epiſcopus moritur.

Eodem anno obijt Fridericus archiepiſcopus Colonienſis, fundator cœnobij ſanctimonialium noſtri ordinis in inſula Rolandi, vir per omnia magnificus, per cuius munificentiam & authoritatem reuerendiſſimus ille abbas Tuicienſis magnus Rupertus pene infinita ſynthemata compoſuit. Obijt autem in caſtro ſuo, quod ipſe de nouo conſtruxit in ſuprema montis altitudine, & propterea Wolbenberg dicto: ſepultus in monaſterio Sigebergenſi noſtri ordinis in loco capitulari, cui in archiepiſcopatu ſucceſſit Bruno Decanus ſancti Gereonis, præpoſitus filius Adolphi comitis de Althene, per iudicium Imperatoris Lotharij, principum & trium cardinalium ſiue legatorum ſedis Apoſtolicæ tunc Coloniæ præſentium contra voluntatem multorum ordinatus.

Bruno ſucceſſit in epiſcopatu.

MCXXXI.

Res monetur in Sclauos.

Eodem quoque anno Wolmari abbatis 10. dominicæ videlicet natiuitatis 1131. Lotharius rex expeditionem mouit ſuper Danos & Sclauos, eosque ſubegit. Eckebertus Monaſterienſis epiſcopus primum decanus maioris eccleſiæ Colonienſis moritur, Coloniæ, tempore quo electio Brunonis archiepiſcopi ſupradicti celebratur, & reportatus ad ſedem propriam ſepultus eſt. Cui Wernerus ſucceſſit.

Richenbach fundatur in Bauaria.

His ferme temporibus paulo ante hos annos, videlicet Domini 1100. vel circa, fundata eſt nobilis illa noſtri ordinis abbatia Richenbach in Bauaria per comitem Foburgenſem, quam multis prædijs, redditibus & ornatibus ditans, mirifice ſublimauit.

Anno quoque Domini 1106. Comes quidam diues & potens de Mombelgard fundare cœpit abbatiam ordinis noſtri in honorem ſanctæ Walpurgis virginis, in diœceſi Argentinenſi, non procul ab Hagenavv ſitam, quam multis bonis pro ſuſtentatione monachorum Deo ſeruientium cumulauit.

Monaſteriũ S. Walpurgis fundatur.

Monaſteriũ in Bibelis fundatur.

Idem quoque Mombelgardiæ comes, in eodem nemore circa villam quæ dicitur Bibelis ad iactum bombardæ, à prædicto monaſterio ſanctæ Walpurgis, aliud cœnobium ſanctimonialium noſtri ordinis fundauit, in quo primam abbatiſſam filiã ſuam Gunnildem nomine, ſanctam virginem inſtituit. Quæ miraculis clara tandem in medio eius cœnobialis eccleſiæ ſepulta fuit. His quoq; temporibus Otto comes de Scheuren in Bauaria de ſtirpe Caroli Imperatoris Magni, à quo duces Bauariæ omnes qui nunc ſunt, deſcenderunt, caſtrum ſuum Scheuren, nimia vetuſtate pene collapſum, in monaſterium & abbatiam noſtri ordinis cõſtruxit, In honorem B. Mariç ſemper virginis, cooperantibus ad hoc Conrado comite, Ottone comite Tochauiæ, Ottone altero comite Palatino in Widdelsbach & Ottone comite cum alijs ſeptẽ comitibus, qui omnes nomen & inſignia ferebant de præfato caſtello Scheuren: quamuis nullus eo tempore ibidem habitaret.

Monaſteriũ Scheuren fundatur.

Nota veſaniam iſtius comitis.

Hi omnes cum Agnete vxore præfati comitis, omne ius ſuũ quod in ipſo caſtro habebant, cum ſumma deuotione beatæ virgini in perpetuum obtulerunt, cõſtruentes monaſterium inſigne, in quo & ſepulturam ſibi & poſteritati ſuæ cõſtituerunt. Fuit autẽ vnus inter eos comes Arnoldus de Scheuren, vir proteruus, & ſancto eorum deſiderio contrarius, qui cum illos partes eorum de dominio Scheuren offerre domino Deo conſpiceret, nec multos impedire vnum ſeſe poſſe cerneret, proiecta in aerem chirotheca partẽ ſuam diabolo coram omnibus obtulit dicens: *Vos domini diaboli, partem meam in ius veſtrum accipite:* ſtatimque dæmones inuiſibiles chirothecam viſibiliter abſtulerunt, quæ nuſquam poſtea comparuit.

MCXXXII.

Drutvvinus abbas in Breitenauu moritur.

Anno quoq; Volmari abbatis 11. qui fuit dominicæ natiuitatis 1132 obijt venerabilis ille abbas in Breitenavv Moguntinenſis diœceſis, monachus quondam huius cœnobij Hirſaugienſis, de quo ſuperius anno domini 1119. mentionẽ fecimus ſub D. Brunone abbate. Præfuit annis 13. vir per omnia magnificus. Huic autem Drutvvino in regimine abbatiæ præfati monaſterij Breitenavv ſucceſſit Henricus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, qui olim cum Drutvvino ad Breitenavv miſſus fuerat, vir ſanctus & tam in ſecularibus quam in diuinis ſcripturis omni ſuo tempore doctiſſimus, qui multa & varia tam metro ſcripſit quam proſa.

Henricus abbas ex monaſterio Hirſaugieſi ei ſucceſſit.

E quibus nos in preſato monaſterio Breitenavv aliquando per biduũ cõſtituti accepimus

pimus ſubiecta. Dialogum in perſona diuitis Epulonis, & pauperis Lazari in ſinu Abrahæ quieſcentis. De contemptu ſeculi, qui ſic incipit: *Inſtabilis regni vir amator.* Item libellum complurium deuotarum orationum, qui ſic quoque incipit: *ô ærumnoſa mea anima.* Item libellum de Conflictu virtutum & vitiorum, qui incipit: *Cum variis vitiis virtutum diſcere ſcriptis.* Item de 12. abuſibus libellum, ſic incipientem: *Conſtat abuſiua bis ſex mundi fore dicta.* Item de lapſu primi hominis & de tædio præſentis exilij opuſculum, quod ſic incipit: *Ada peccare ſerpens.* Item opuſculum de Ciuitate, cuius nomen Dominus ibidem, quod ſit incipit: *Quo nondum fruitus libeat conſcribere munus.* Item de habitu virginis & de beatitudine, libellum ſic incipientem: *Virgo nimis chara, &c.* Item de Reſurrectione ſanctorum libellum qui ſic incipit: *Chriſte ſalus cuncta.* Item opuſculum de Cogitanda mortalitate, quod ſic incipit: *Quid genus humanum.* Item de domino noſtro Ieſu Chriſto libellum ſic incipientem: *Pauperior cunctis ego.* Item de corpore Chriſti myſtico opuſculum, quod ſic incipit: *Vrbem catholicam.* Item de Fide catholica libellum, qui ſic incipit: *Filius eccleſiæ verus, qui percupit eſſe.* Item librum, quem Floſculorum prænotauit, ſic incipientem: *More meo campo ſcripturæ.* Item Hymnorum complurium diuerſi generis carmine opus, quod ſic incipit: *Laus tritici mortuo grano.* Item Epiſtolarum ad diuerſos volumen, quod ſic incipit: *Venerabili Carnotenſi præſuli, hoc eſt, pro paſſibilitate.* Varios inſuper conſcripſit ſermones, & diuerſa opuſcula, quorum nec ordinem, nec titulos in mente retinuimus. Erat ſane vir doctus & multum ſtudioſus, & non minus ſanctitate & vitæ merito, quam eruditione ſcripturarum in tota Germania celeberrimæ famæ & opinionis, qui in vita & poſt mortem multis ſignis & miraculis claruit. *Tituli librorum huius abbatis Hērici.*

Eius geſta ſatis luculenter deſcripta habentur. Ad hunc Henricum, tanquam virum ſanctum, doctum ac probatum in Breitenauu Rupertus abbas Limpurgenſis, de quo ſupra diximus, propter inuſitatæ nouitatis abſtinentiam mandato Spirenſis epiſcopi relegatus fuit, quatenus ab ipſo reductus ad communem viuendi modum à ſua ſingularitate recederet. De quo idem S. Henricus abbas in quadam epiſtola ad ipſum Spirēſis eccleſiæ pontificem latius facit mentionem. Deniq; propter famam excellentiſſimæ ſanctitatis multi viri nobiles, potentes & honorati in ſeculo, pro Dei amore ſub S. abbate Henrico monachi in Breitenauu facti ſunt. Inter quos præcipuus fuit Adelbertus comes de Schœnberg, qui contemptis rebus ſeculi & pompis, cum eſſet potens & ditiſſimus, pro Chriſto factus eſt pauper monachus, & tanta puritate vixit, vt magnæ ſanctitatis veſtigia cunctis monachis in eodem loco non ſine miraculis oſtenderit. Hoc ipſo anno Volmari abbatis 11. vehementiſſima vis ventorum innumera ædificia ſubruit. *Abbas Henricus poſt mortem miraculis claruit. Rupertus abbas Limpurgenſis. Adelbertus ex comite monachus.*

Eodem anno ſanctus Hugo Gratianopolitanus epiſcopus, ordinis Carthuſienſis primus inſtitutor, vir inter epiſcopos ſui temporis vita & conuerſatione ſingularis, cui alter Hugo ſucceſſit monachus Carthuſienſis poſtea Viennenſis archiepiſcopus. Cuno quoq; epiſcopus Ratiſponenſis in Bauaria, ex abbate monaſterij Seginbergenſis in diœceſi Colonienſi ordinis noſtri, de quo ſupra diximus, hoc ipſo anno moritur. *Hugo epiſcopus Gratianopolitanus moritur.*

Bertholdus quoq; Hildesheimenſis epiſcopus obijt, cui Bernhardus eiuſdem eccleſiæ præpoſitus ſucceſſit, qui corpus ſancti Gothardi pōtificis, de terra cum magno honore leuauit, quod annis ferme centum humatum iacuerat. *Epiſcopus Hildesheimenſis moritur.*

His temporibus, ſpiritus quidam malignus, in diœceſi Hildesheimenſi, multo tempore multis viſibiliter apparuit in habitu ruſtico, pileo caput opertus, vnde & vulgo pileatum appellabāt eum rurales, hoc eſt, *ein Hedeckin*, lingua Saxonica. Iſte ſpiritus Hukin multa mirabilia fecit, & delectabatur eſſe cum hominibus, loquens, interrogans, & reſpondēs familiariter omnibus, aliquando viſibiliter, aliquando inviſibiliter apparens. Neminem læſit non prius læſus, ſed iniuriarum ſeu irriſionum memor, vicem irrogantibus ſibi contumeliam impendit. *Hudekin ſpiritus in Saxonia apparens multa miracula fecit.*

Cum Burcardus comes de Luca per comitem Hermannum de Winſenburg fuiſſet interfectus, & comitatus ipſe Winſenbergenſis in direptionem videretur expoſitus, præfatus ſpiritus dormientem in lecto ſuo Bernhardum epiſcopum Hildeshemenſem accedens eum excitauit, dicens: *Conſurge ô calue, exercitum conuoca, quia comitatus de Winsburg propter homicidium vacuus & deſolatus, tuo facile parebit imperio*: qui ſurgens milites ſuos commonuit, comitatum invaſit, & obtinuit, quem eccleſiæ Hildeshemenſi de Imperatoris conſenſu in perpetuum coniunxit. *Comitatus per eum occupatur.*

Eundem quoq; Pontificem non rogatus idem ſpiritus ſæpe de multis periculis auiſare conſueuit. In curia eiuſdem præſulis frequentius apparens, coquis miniſtrare plerunque ſatis diligenter conſueuit, crebroſq; in culina cum ipſis miſcere ſermones. *Epiſcopum auiſat in multis.*

Iniurias vlciſcitur.

Vnde cum iam ex conſuetudine familiariter factus, à nemine timeretur, puerulus quidam in coquina ſeruiens cum deſpicere, ſubſannare, & contumelijs afficere cœpit, & quoties potuiſſet immunditias coquinæ in eum effudit. Qui cum ſæpe magiſtrum coquinæ rogaſſet, vt puerum ab iniurijs ſuis compeſceret, minitatus ſe tandem contumelias vlturum, irridetur ab eo, dicente: *Tu ſpiritus es & puerū times?* cui dæmonium reſpondit: *Quia puerū tuum ad petitionē meam emendare contemnis, ego quantum illum timeam, poſt dies paucos tibi oſtendam.*

Spiritus puerū mactauit & coxit in olla. Buffones ſuper aſſaturā expreſſit ſpiritus.

His dictis ſpiritus abſceſſit iratus, non multo poſt, cum die quadam poſt veſperā puer ſolus in coquina fatigatus dormiret, venit ſpiritus & ſuffocatum in fruſta conſcidit, ollæque impoſitum ad ignem coquere cœpit, quod magiſter coquinæ cum percepiſſet, ſpiritui maledicere cœpit, qui exacerbatus aſſaturā poſtero die pro epiſcopo & curialibus ad ignē in verubus poſitam compreſſis, deſuper bufonibus horrendis veneno & ſanguine eorundem aſperſit: rurſusque contumelijs affectus, per pontem illuſoriem in foueam de alto illum præcipitauit, ſupra muros ciuitatis & caſtelli vigilias nocturno tempore diligentiſſime peragens, omnes cuſtodes vigilare coegit.

Ridiculoſa hiſtoria per ſpiritum facta.

Vir quidā longe profecturus, cum vxorē haberet impudicā, quaſi per iocum dixit ad ſpiritū Hutgin: *Bone ſocie tibi cōmendo vxorē meā, donec reuertar: vide cuſtodias eam.* Cumq; viro abſente cum adulteris mulier portionem ſuam poneret & amatores multos ſucceſſiue tētaret, ita ſe ſpiritus iſte inuiſibiliter mediū ſemper interpoſuit, proiectisque in terram de lectulo viris, nullum peruenire vel ad tactū ipſius fœminæ, taceo de commixtione illicita, permiſit. Sic mulier ſingulis noctibus & fere ſingulis toto tempore horis, nouos ſemper amatores introduxit, quos tamen ſpiritus mox vt eam contingere tentaſſet, procul in terrā proiecit. Tandē reuertenti marito, & adhuc longe à domo exiſtenti, ſpiritus cōmiſſarius lætus occurrit dicens. *Gratus mihi tuus eſt valde aduentus, quo liberer à tam inquieto labore, quem mihi impoſuiſti.* Cui maritus: *Quis ergo tu es? Ego ſum* (inquit) *Hudgin, cui pridē abiturus vxorē cōmiſiſti tuendam: ecce cuſtodiui eam tibi, licet cum maximo & continuo labore ab adulterio ſaluam. Sed oro te, ne illā mihi deinceps cuſtodiendā tradere velis, Malo enim totius Saxoniæ porcos, quam vnam ipſam vxorē cuſtodire tuā, tantis me dolis circumuenire, tantis vijs totq; modis abuti ſuo corpore tentauit.* Innumera quoq; & alia tam ſerioſa q̃ ridiculoſa ſpiritus iſte miracula fecit, quæ omnia nec facile ſcribi poſſunt, nec ſi ſcriberentur, multorū credulitatē inuenirent. Idiotā quendam & ſimplicē hominē clericū, ad ſynodū citatū, per annulū factū ex folijs lauri, alijs quibuſdā additis, aliquanto tempore doctiſſimū reddidiſſe ferunt. Tandem à præfato epiſcopo Bernardo per cenſuras eccleſiaſticas eliminatus, de prouincia recedere compulſus eſt.

Res ardua cuſtodire mulierem malam. Spiritus idiotam fecit eruditum.

MCXXXIII.

Imperator Lotharius Italiam ingreſſus papā eccleſiæ Romanæ reſtituit. Imperator coronatur.

Anno Volmari abbatis 12. qui fuit dominicæ natiuitatis 1133. Lotharius rex cum maximo exercitu principum, epiſcoporum, abbatum, nobilium & militum Romam proficiſcitur ad reſtituendū Innocentium ſedi apoſtolicæ. Tranſiens ergo per Italiam pleraſque munitiones ſibi obſiſtentes cepit, tandemq; 2. calendas Maij Romam ſummo fauore ingreſſus, cum iam defunctus eſſet Anacletus, qui & Petrus Leonis, ſedi apoſtolicæ reſtituit Innocentium, à quo & ipſe 3. nonas Iunij, Lateranis in eccleſia ſancti Ioannis in Imperatorem conſecratus, poſt bella & victorias aliquantas in Alemaniam redijt, ſecum ducens captiuum quendam Italiæ principem.

Eclypſis ſolis.

Eodem anno 4. nonas Auguſti, luna 27. hora diei ſexta, eclipſis ſolis facta eſt, in tantū vt ſtellæ in cœlo apparerent. Magna inæqualitas aeris & pluuiarum inundatio, per totum tempus meſſis ſubſecuta eſt. Conſobrinus quoq; Lotharij Imperatoris, Traiecti à Gotfrido & fratre eius Hermanno de Cuch occiſus eſt.

MCXXXIIII.

Magnus rex Daciæ ſe Imperatori ſubmittit. Rex Daciæ cum epiſcopis quinq; occiditur. Henricus dux Bauariæ fit gener Imperatoris.

Anno Volmari abbatis 13. Lotharius Imperator natale Domini Coloniæ celebrauit, ibi temerarius vrbicorū tumultus coram eo exoritur, quo nondum ſedato inde diſceſſit. Paſcha vero in Halberſtadt cum magna frequētia principū celebrauit, vbi Rex Danorum Magnus, ſe in poteſtatē Imperatoris tradidit, obſides dedit, iuramētū fecit, ſe ſucceſſoresq; ſuos non niſi Imperatoris & ſucceſſorum eius permiſſu regnum adepturos. Poſt hoc cum pace ad Daciam redire permiſſus, in die S. Pentecoſtes cum epiſcopis quinque, presbyteris 60. & patre ſuo Nicolao, ab æmulis ſuis occiſus eſt. Interea Lotharius Imperator feſtum Pentecoſtes in Merſburg celebrans, nuptias Gertrudis filiæ ſuæ cum magna ſolennitate & pompa peregit, tradens eam vxorem Henrico duci Bauariæ cognomento Superbo, viro forti & audaciſſimo. Adijciens illi quoque ducatū Saxoniæ, de quo omnes duces Brunſuuici & Luneburgi, qui hodie ſunt, per ſucceſſum deſcenderunt, quemadmodum in hiſto-

in hiſtoria ducum Bauariæ oſtendimus. Iſte dux Bauariæ & Saxoniæ genuit ex præfata vxore filia Imperatoris Lotharij 2. Henricum cognomento Leonem, ducem Brunſuicenſem & Saxoniæ, virum bellicoſum & mirabilem, de quo veteres miranda canebant in carminibus Teuthonicis, & depingere vſque in hodiernum diem in aulis principes conſueuerunt.

De mirabili hiſtoria Ducis Brūſuicenſis.

Eius peregrinationis hiſtoriam, quomodo videlicet corio inſutus equino, ac per gryphonem de nauigio exportatus, maris periculum euaſerit, cum gryphonibus pugnauerit, draconem occiderit, per mare cum leone tranſierit, & tandem vxore ſua Matilde filia regis Angliæ, alium ducere maritum, parante ſubito per dæmonem vna cum leone comite itineris & periculorū, ad caſtrum ſuum de remotiſſimis locis fuerit ſine læſione reductus, & ſimilia his multa, quæ magis ex confictione poetarum ſub myſtica certa ſignificatione ſcripta, quam facta fuiſſe crediderint. Conſueuerunt enim Germani veteres, more Græcorum, quorum eis magna commercia fuiſſe conſtat, fortia heroum geſta in carmen & cantilenas reducere, & mortalium facta per figurarum & ænigmatum ſymbola occultando, immortalibus comparare.

Mos veterū Germanorum.

MCXXXIIII.

S. Norbertus epiſcopus obiit.

Eodem quoque anno, qui fuit dominicæ natiuitatis 1134. S. Norbertus archiepiſcopus Magdeburgenſis, primus inſtitutor Præmonſtratenſis ordinis, ſanctæ religionis eximius propagator, 8. iduum Iulij moritur, migrauitq; ad Dominum, anno epiſcopatus ſui 8. cui Conradus filius cuiuſdam comitis ſucceſſit.

Spira capitur.

Eodem anno Lotharius Imperator Spiram obſedit, & longa inedia confectam tandem cepit, & ducem Sueuiæ æmulum regni & Imperij Conradum, in deditionem & gratiam accepit.

MCXXXV.

Corpus S. Apoſtoli Matthiæ reperitur.

Anno Volmari abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1135. Imperator natale Domini Aquiſgrani celebrauit. Hoc ipſo anno corpus ſancti Mathiæ Apoſtoli, ad Treueros, in monaſterio ſancti Eucharij noſtri ordinis inuentum eſt, à quo nomen cœnobij deinceps mutatum, ad ſanctum Mathiam vſq; in præſentem diem appellatur. Bruno archiepiſcopus Colonienſis & Fridericus dux Alſatiæ cum Imperatore nō bene ſentientes, interuentu principum reconciliari meruerunt.

Conuentus principum.

Ad feſtū Pentecoſtes magnus principum conuentus, Imperatore iubente, in ciuitate Magdeburgenſi habitus eſt, in quo fuerunt perſonaliter rex Daciæ, rex Poloniæ, & multi alii principes, qui omnes pacem firmiſſimam ad 10. annos iurauerunt, quod & cætera facere multitudo compulſa eſt.

Monaſterij Konigsluter fundatio ordinis noſtri.

Eodem anno Lotharius Imperator moniales de cœnobio Lutera Halberſtadenſis diœceſis expulit, & in melius reſtaurato loco, monachos noſtri ordinis de cœnobio Bergen prope Magdeburgam introduxit, conſtituens eis primum abbatem Euerhardum pręfati cœnobij venerabilem monachum. Porro ipſam eccleſiā in honorem S. apoſtolorum Petri & Pauli conſecrari fecit, & multas reliquias à ſummo Pontifice pro illius decore impetrauit. Hoc monaſteriū pro monialibus quondā conſtruxerat comes de Oldenslebē & *Luteren* à vulgo dicebatur. Sed poſteaquam per regem Lotharium mutatū, & de nouo inſtauratum fuit, Lutera regalis, id eſt *Konigslutern* dictum eſt, vſq; in præſentem diem.

Cœnobium Franckenthal ordinis regularium fundatio.

His etiam temporibus, videlicet anno domini 1135. Buggo eccleſiæ Wormacienſis reuerendiſſimus epiſcopus, monaſteriū Franckenthael, nō longe à Wormatia fundauit, in quo fratres canonicos in communi ſub regula S. Auguſtini viuentes collocauit, quibus eccleſia de corporis neceſſarijs copioſe prouidit.

Abbatiæ titulus in Franckenthal extinguitur.

Cœnobium quoque ſanctimonialium eiuſdem religionis, iuxta præfatum monaſterium Franckenthael conſtituit. In quo multitudinē virginum Chriſto in caſtitate famulantium, prouiſis neceſſarijs poſuit: verum poſt annos fermè trecentos viginti ſex, tempore Reinardi Wormacienſis epiſcopi, cum de conſenſu eius fratres regulares de Windesheim partium inferiorum, ipſum cœnobium Franckenthael ad reformandum ſuſcepiſſent, & titulum abbatialem, quo antea ſemper inſignitum fuerat, extinxerunt, & cœnobium fœminarum prædictum expulſis monialibus monaſterio fratrum coniunxerunt. Idem quoq; Wormacienſis epiſcopus cum eſſet vir Deo deuotus, inſigne monaſterium ordinis Ciſtercienſis, in ſua parœchia quod Schonaugia nominatur, in nemoribus, non longe diſtans ab Heidelberga, ſancto Bernardo abbate cooperante fundauit, quod multis prædijs & beneficijs ampliauit, Abbatem & fratres de monaſterio Clareuallenſi ab ipſo patre ſancto Bernardo impetrauit, & ipſe in eodem monaſterio ſepultus eſt.

Monaſteriū in Schonaua ordinis Ciſtercienſis fundatio.

Lobenfeld hic fundatur 1135.

His etiam temporibus cœnobium ſanctimonialium noſtri ordinis in Lobenfeld eiuſdem Wormacienſis diœceſis, in pago qui dicitur *Kreichau*, duobus ferme ab Heidelberga miliaribus, opera & impenſis præfati epiſcopi Buggonis fundatum eſt, & ſufficienter pro ſuſtentatione virginum Chriſti dotatum. Circa hæc quoque tempora comes de Liningen Eunucho nomine, monaſterium fratrum canonicorum regulæ ſancti Auguſtini in dumetis, vulgariter in Heyna, ſeu Hegina dictum, in honorem ſancti Petri apoſtolorum principis fundauit, & multis bonis ac redditibus ſublimauit, cuius eccleſiam ſæpe dictus epiſcopus Buggo, in cuius diœceſi monaſterium eſt conſtructum, anno domini 1141. conſecrauit, & Hartungum primum præpoſitum ordinauit, qui vitam canonicorum regularium primus ibidem inſtituit.

Monaſteriū Heyna fundatur.

Abbas Volmarus Imperatorem acceſſit.

Anno regiminis ſui 15. Volmarus abbas, quorundam ſecularium & miniſterialium ſuorum inſolentia prouocatus, Imperatorem Lotharium, qui dum Spiræ natale Domini celebrat, adiens, in auxilium & defenſorem monaſterij ſui Hirſaugienſis fratrumque & rerum eiuſdem inuocauit, qui mox adduci turbatores ſanctæ religionis ad ſe iuſſit, quorum iniuſtitia recognita extra fines imperij proſcripſit. Vnde cunctos in circuitu vicinos tantus inuaſit metus, vt Volmaro viuente Hirſaugienſes turbare nullus præſumeret.

MCXXXVI.

S. Iutta virgo deuotiſſima incluſa obiit.

Hoc ipſo anno, qui fuit dominicæ natiuitatis 1136. 11. calendas Ianuarij, obijt S. memoriæ Iutta virgo Chriſti deuotiſſima, ſoror Meginhardi comitis de Spanheim, fundatoris monaſterij mei, cui licet indignus præſedeo, quæ pro Chriſti amore 24. annis in monte S. Diſibodi, cum quibuſdam alijs nobilibus & ſanctis virginibus incluſa, vitā duxit eremiticam. Fuit autem incluſa anno Domini 1112. indictione 5. & aliæ tres cum ea, videlicet ſancta virgo Hildegardis, quæ poſtea (ſicut dicemus) monaſterium fundauit monialium in monte Ruperti, in eo loco vbi Nahos influit Rhenum ciuitati Bingionum quamproximo, Iutta filia fratris ſui, & alia eiuſdem nominis virgo. Numerus autem virginum ſub eius magiſterio creuit, & quā diu illa vixit S. Hildegardis ab eius latere non receſſit. Hæc ſancta mulier inter alia ſanctitatis ſuæ miracula aquā mutauit in vinum, & aquas Glani fluminis ſiccis pedibus tranſiuit. Sepulta eſt in præfato monaſterio S. Diſibodi, quod eo tempore erat ordinis noſtri, in quo & ipſa ſanctæ conuerſionis habitum aſſumpſerat: cuius vitam, mores, geſta & miracula habentur diligenter conſcripta.

S. Hildegardis monialis.

Flandria pars ſubmerſa eſt.

Eodem anno 5. calendas Nouembris ventus nimius fuit, qui turres & ædificia multa ſubuertit, mare quoque terminos ſuos egreſſum, magnam partem Flandriæ cum habitatoribus ſuis ſubito & inopinate ſubmerſit.

Expeditio Imperatoris in Italiam.

Eodem anno circa feſtum aſſumptionis B. Mariæ ſemper virginis Imperator Lotharius expeditionem mouit in Italiam contra Rutgerum principem Apuliæ, ad inſtantiam Innocentij papæ 2.

MCXXXVII.

Anno autem Volmari abbatis 16. qui fuit dominicæ natiuitatis 1137. Imperator natale Domini & paſcha in Italia celebrat, Pentecoſten vero apud Baron cum generali conuentu principum Italicorum. Ibi archiepiſcopus Colonienſis Bruno ſecundus obijt, & in eccleſia ſancti Nicolai honorifice ſepelitur, cui Hugo decanus S. Petri Coloniēſis, tum patris iuſſione Imperatoris ſuccedens, quem papa Innocentius ibidem ordinauit: qui tamen eodem anno exul in Italia moritur, priuſquā ciuibus ordinatio eius innotuiſſet, princeps Apuliæ Rutgerus, ob cuius inſolentiam inuitatus à papa Imperator Italiam intrauerat, caſtrum in latere ipſius ciuitatis Baræ ſatis munitum ſtatuerat, in quo prædones multos collocauerat, qui terra mariq; inauditis calamitatibus regionē opprimebāt. Simili modo per totā pene Italiā fecerat. Pentecoſte celebrata Imperator caſtrū Barenſe cum exercitu vallat, quod cum magno labore tandem capiens incendit, & ſolo coæquauit. Prædones comprehenſi circa turrim exuſtam, omnes ſuſpenſi ſunt, numero plures quam quingenti: quo terrore cæteri omnes perculſi ſe cum ciuitatibus & munitionibus ſuis Imperatori ſpontanee tradiderunt. Porro Rutgerum Apuliæ principem, impugnatorem ſanctæ eccleſiæ Romanæ & publicum hoſtem, de Italia proſcripſit.

Bruno & Hugo archiepiſcopi obierunt.

Rutgerus princeps Apuliæ hoſtis Ro. eccleſiæ.

Prædones ſuſpenduntur.

Eccleſia Moguntina crematur.

Eo tempore Moguntia, vna cum principali eccleſia combuſta eſt.

Adelbertus obiit.

Eodem anno Adelbertus ſenior, archiepiſcopus Moguntinus obijt, 9. calendas Iunij. Cui anno ſequente Adelbertus iunior (ſicut dicemus) ſucceſſit. Eccleſia quoq; Spirēſis maior, cum parte nō modica ciuitatis & oppidum Goſlarienſe, eodem die quo & Moguntia igne conſumptæ ſunt.

Spira crematur.

Interea

Interea rebus in Italia proſpere geſtis, Imperator Lotharius cum iam repatriare cœpiſſet, in ipſo itinere non longe poſitus à Norinberga, in quodam caſtello ducis Bauariæ Welphonis tam ſenio quam infirmitate grauatus diem clauſit extremum, 2. nonis Decembris, vir egregius & d gne pater patriæ appellandus, cuius corpus in Saxoniam relatum in monaſterio ſuo Konigsluttera, quod ipſe conſtruxerat, ſicut diximus, honorifice reconditum eſt. *Lotharius Imperator 2. moritur.*

Eodem anno moritur epiſcopus Antiſiodorenſis, ex abbate cœnobij S. Germani ordinis noſtri, vir magnæ ſanctitatis & religionis. Hic cum extrema ægritudine laboraret, ſibique diem ſentiret adeſſe nouiſſimum, fratres circumſtantes circa horam nonam diei, his verbis admonuit: Fratres chariſſimi, horas diei quæ ſuperſunt, quas debemus Domino perſoluamus, quia horis finitis in Domino obdormiam & requieſcam. Cantauerunt ergo Domino laudes, & completorio dicto, ſicut prædixerat, vir ſanctus in pace quieuit, & in eccleſia ſancti Germani, vbi prius abbas extiterat ſepelitur. *Hugo epiſcopus noſtri ordinis moritur.*

Poſt Hugonem autem archiepiſcopum Colonienſem, quem in Italia defunctum diximus, Arnoldus præpoſitus ſancti Andreæ in Colonia, filius comitis de Wida, in archiepiſcopum ſublimatur, qui tandem ab Eugenio papa 3. in conſilio Remenſi, anno Volmari abbatis 28. quemadmodum ſuo loco dicemus, à Pontificialis officio ſuſpenſus fuit. *Arnoldus primus archiepiſcopus Colonienſis.*

Lothario Imperatore defuncto (ſicut dictum eſt) metuens Adelbero Treuerorum epiſcopus, ne Henricus dux Bauariæ cognomento Superbus, gener Imperatoris, de quo ſupra mentionem fecimus: cui ab ipſo Lothario dudum regalia fuerant commiſſa in generali principum conuentu præualeret, qui iam vſque adeo de adipiſcendo ſecurum ſe certumque arbitrabatur, vt nulli principum de regno verba facere dignaretur. Egit per induſtriam ſuam magnam occulte, quod dux Alſatiæ Fridericus pater Conradi & Buggo Wormatienſis epiſcopus, vna cum ipſo duce Conrado, in colloquium ſuum apud Confluentiam conuenirent in medio Quadrageſimæ ſede Moguntina vacante: vbi & Arnoldus archiepiſcopus Colonienſis præfatus Adelberoni occurrit, ibique pariter inter ſe conſilia tractantes, Conradum regem ſe iurauerunt electuros. *Henricus dux Bauarorum. Adelberonis archiepiſcopi cõtra Henricum conſilium.*

MCXXXVIII.

Anno Volmari abbatis 17. qui fuit dominicæ natiuitatis 1138. Conradus eiuſdem nominis tertius, dux Alemaniæ ſeu Sueuiæ, frater Friderici ducis Alſatiæ, in regem Romanorum electus imperauit annis 14. Verum contra iſtum Conradum Bauariæ & Saxoniæ principes, Henricum Superbum ducem, Lotharij Imperatoris generum elegerunt in regem, & multiplicata ſunt mala in terra: nam Conradus regalia quæ penes illum erant, per Lotharium repoſita callide acquiſiuit, & ipſum ducatu Saxoniæ priuare voluit, dato eodem Adelberto marchioni de Soltuuedel. Hinc cædes, rapinæ, incendiaque per totam Saxoniam facta ſunt. Vnde Henricus dux fratri ſuo Welphoni Bauariæ ducatum cum pecunia dimittens, valida manu in Saxoniam tendit & ipſum Adelbertum fugere & exulare poſt regem fecit. *Conradus tertius Imperator fit. Henricus dux Bauariæ rebellat. Henricus dux mouet in Saxoniã.*

Eodem anno rex Conradus paſcha Domini Coloniæ celebrauit. Inde aſcendens tertia hebdomade poſt paſcha Moguntiam cum magno fauore cleri & populi ſuſceptus. Ibi Adelbertus iunior defuncti ſenioris ex fratre nepos communi omnium conſenſu ex præcepto regis archiepiſcopus deſignatus eſt. Porro ſenior Adelbertus S. abbate Bernardo Clareuallenſi cooperante, dum adhuc viueret, monaſterium Ciſtercienſis ordinis in Eberbach duobus fere à Moguntia miliaribus in Rinckaugia fundauit, in quo & ſepultus eſt. *Adelbertus iunior archiepiſcopus Moguntinus. Monaſteriũ in Eberbach fundatur.*

Eodem anno rex Conradus ad feſtum Pentecoſtes curiam principum in Bamberga habuit, vbi principes pene totius regni conuenerant, præter Henricum ducem Bauariæ. Ibi Adelbertus Moguntinus electus in ſabbato quatuor temporum, per S. Ottonem Bambergenſis eccleſiæ pontificem presbyter ordinatus eſt, & ſequenti dominica quæ fuit octaua Pentecoſtes per eundem in epiſcopum conſecratus. *Conuentus principum Bamberga.*

Eodem anno in die S. Paraſceues poſt matutinas apertum eſt ſepulchrum S. Diſibodi epiſcopi quondam in Hibernia, qui pro Chriſto peregrinus in mundo factus, manſionem in comitatu Spanheimenſi, ordinante Domino elegit, ibique monaſterium noſtri ordinis non multo poſt obitum S. patris noſtri Benedicti in vertice montis fundauit, in quo multitudinem monachorum congregans, ibidem poſt completum vitæ curſum in domino quieſcens ſepultus eſt. Hoc vero monaſterium nimia antiquitate collapſum per Willegiſum archiepiſcopum Moguntinum de nouo conſtructum eſt circa annos Domini 976. & poſtea (ſicut diximus) per Adelbertum archiepiſcopum, & Ruthardum *Corpus S. Diſibodi epiſcopi exhumatur.*

eius prædeceſſorem, anno dominicæ natiuitatis 118. translatum, in montem de nouo iterum fundatum, quo tandem conſummato tumba ſancti præſulis Diſiboldi, quam Willegiſus archiepiſcopus clauſerat, aperta eſt, & reliquiæ in nouum monaſterium translatæ, retro maius altare, in nouo ſarcophago reconditæ ſunt. Huic translationi fuerunt præſentes, Cuno ipſius loci abbas cum tota congregatione ſua, Bernhelmus primus abbas monaſterij mei Spanheimenſis cum tota congregatione ſua, quia non procul diſtant ab inuicem. Gerardus abbas ſancti Maximini Treuerenſis, & plærique ex clero & nobilibus terræ comitatus.

Bernhelmus primus abbas Spanheimenſis.

MCXXXIX.

Expeditio Regis in Saxoniam.

Anno autem Volmari abbatis 18. Dominicæ natiuitatis 1139. Conradus rex natale Domini Goslariæ celebrauit. Deinde circa feſtum Iacobi Apoſtoli expeditionem in Saxoniam mouit contra Henricum ducem. Sed illo viriliter cum magno exercitu iuxta ciuitatulam quæ Creutzberg appellatur occurrente, rex infecto negotio redire compulſus eſt. Erant autem cum duce Henrico ſentientes, comites Palatini Rheni, duces Bauariæ, & Conradus archiepiſcopus Magdeburgenſis. Ad concordandos vero dies per principem inter regem & ducem Henricum conſtituta eſt ad Quedlenburg, quo cum dux Henricus cum ſuis perueniſſet, vitam veneno (vt fertur) finiuit, vir potens, bellicoſus & omnium ſui temporis audaciſſimus. Sepultus eſt in monaſterio noſtri ordinis Koningslutera iuxta Lotharium ſocerum ſuum Imperatorem, cuius ducatum Adelbertus Marchio ſupra dictus à Conrado rege obtinuit. Contra quem omnes pene Saxoniæ principes coniurant.

Henricus dux obiit.

His fere temporibus cum Embricho Herbipolenſis eccleſiæ epiſcopus ad Moguntiam pro cauſſis quibuſdam peragendis pergeret, in itinere obuium quendam habuit monachum, Chriſtianum nomine, genere Scotum, qui flexis in terram genibus ipſum pontificem rogauit, vt amore ſancti Kiliani martyris qui Scotus fuerat, monachis ex Scotia pro Chriſto peregrinantibus locum ſeu hoſpitale in ciuitate Herbipolenſi ad manendum concederet. Qui conſilio ſuorum vſus præfatum monachum ad Herbipolim miſit, quo non multo poſtea & ipſe reuerſus, de conſenſu totius cleri & populi, Scotis pro monaſterio conſtruendo ſub regula S. patris noſtri Benedicti, locum in ſuburbio eiuſdem ciuitatis qui *Girberg* appellatur, aſſignauit.

Monaſterium Scotorum apud Herbipolim noſtri ordinis fundatur.

MCXL.

S. Macarius primus abbas Scotorum.

In quo cœnobium Scotis idem epiſcopus conſtituens in honorem S. Iacobi Apoſtoli capellam nouam dedicauit, 6. iduum Iulij, anno Domini 1140. indictione 3. ſub rege Conrado, anno eius ſecundo. Primus autem eiuſdem cœnobij abbas fuit Macarius natione Scotus, vir ſanctiſſimæ vitæ, cui teſtimonium ſanctitatis idem antiſtes Embricho per literas ſuo ſigillo roboratas præbuit, quas integras & ſanas vidimus & legimus. Nam inter alia quæ fecit in hac vita miracula, cum à vino pro Dei amore penitus abſtineret, & die quadam in medio magnatum ſedens ad menſam habere aquam non potuiſſet, ſigno ſanctæ crucis facto ſupra vas vini in menſa cunctis appoſitum, vinum in aquam mutauit. Mirabantur qui aderant omnes, quippe qui vinum quod optimum guſtauerant, mutatum in aquam ſubito viderant. Fuerunt autem huic miraculo in proprijs perſonis ad menſam præſentes, Pilingrinus abbas ſancti Burcardi, noſtri tunc ordinis: Gebhardus præpoſitus de nouo monaſterio, Burckerus, Henricus, Mukolinus, & Iringus de Zabelſtein, cum multis alijs tam clericis quam laicis. Ob cuius præclariſſimi ſigni perpetuam memoriam ad poſteritatem tranſmittendam, præfatus epiſcopus Embricho de communi totius cleri conſilio & aſſenſu, in maiori eccleſia Herbipolenſi plenam & perpetuam præbendam canonicalem, monachis Scotis dicti monaſterij eorumque ſucceſſoribus in perpetuum tradidit & aſſignauit, quam deinceps poſſederunt & percipiunt vſque in præſentem diem.

Vinum in aquam verſum.

Miraculi huius teſtes fuerunt.

Anno Volmari abbatis 19. qui fuit dominicæ natiuitatis 1140 obijt Diemo huius cœnobij Hirſaugienſis monachus & quondam prior, vir deuotiſſimus, qui ſpiritu prophetiæ repletus credebatur. Multa enim prædixiſſe fertur, quorum veritatem certus probauit euentus. Nam diuinis reuelationibus & conſolationibus crebro recreari conſueuit. Sepultus eſt in capella beatæ Mariæ ſemper virginis, non ſine opinione magnæ ſanctitatis. Eius depoſitioni ſanctus ille Henricus abbas Breitenaugienſis quondam monachus huius cœnobij (de quo ſupra diximus) interfuit, qui non caſu, ſed potius vt credimus diuina ordinatione prouocatus, pro conſolatione fratrum ſpirituali aduenerat.

Diemo S. monachus huius cœnobij obiit.

Eodem anno Rex purificationis feſtum Wormatiæ celebrauit, & paſcha in Herbipoli. S. Otto epiſcopus Bambergenſis noſtri ordinis hoc ipſo anno moritur, & in ſanctorum catalogum relatus eſt. Gebhardus quoque Argentinenſis epiſcopus obijt. Adelbertus au-

S. Otto Epiſcopus ordinis noſtri obiit.

tus autem iunior archiepiſcopus Moguntinus Romam, citatus ab Innocentio papa adijt, & ab eo honorifice ſuſceptus fuit. Cum his temporibus rex Conradus Siciliæ regnum contra voluntatem Innocentij papæ inuadere moliretur, egit cum ducibus Bauariæ Henrico & fratre eius Welphone precibus & precio pontifex, quatenus aditum illi in Italiam præcluderent, quod illi eo libentius præſumebant, quo regem antea infeſtum & exoſum habuerant. Itaque rex Conradus volens expeditionem parare in Italiam, adhuc viuente duce Henrico, dux Welpho fortiter reſtitit.

Diſcordia inter papam & regem.

Factum eſt itaque bellum grauiſſimum inter ducem illum Bauariæ Welphonem ex parte Innocentij papæ, & Fridericum ducem Sueuorum ex parte regis in diœceſi Auguſtenſi, iuxta Nereſheim monaſterium ordinis noſtri, vbi multis ab vtraque parte cæſis, tandem dux Fridericus obtinuit victoriam, & Welpho cum ſuis fugit in præſidium. Tandem poſt mortem ducis Henrici, memor damni quod ſuſceperat dux Welpho, congregato magno exercitu, contra ducem Fridericum denuo bellum inſtaurat, iuxta villam quæ dicitur Ellenhofen, non longe à Winsberg, in quo & ipſe dux Welpho cecidit, & maior pars exercitus ſtrata fuit. Exinde rex Conradus vrbem Welphonis, quæ dicitur *Winsberg*, hoc ipſo anno obſedit, & eam in deditionem accipiens, hanc matronis & fœminis libertatem conceſſit, vt quæcunque humeris deportare poſſent, regali eis munificentia liceret. Quæ neglecta ſupellectili maritos ſuos & viros quotquot potuerunt, humeris ſuſcipientes extra portas cunctis inſpectantibus & induſtriam mirantibus deportarunt. Duce autem, ne talia fieri permitterentur ſuadente, dixit rex, non decere verbum regium immutari. Porro ducatum Bauariæ contulit rex Lupoldo marchioni Auſtriæ, quem tamen poſtea Fridericus Imperator primus, legitimis hæredibus reſtituit.

Bellum inter regem & Bauariæ duces.

Winsberg capitur.

Nota mulierum egregium facinus.

Ducatus Bauariæ transfertur in Auſtrales.

Hoc ipſo anno moritur Ioannes dictus de temporibus, qui annis trecentis & ſexaginta vno vixerat à tempore Caroli Imperatoris Magni, cuius armiger fuerat, homo temperatiſſimæ complexionis.

Ioannes de temporibus obit.

Eodem anno mortuus eſt Hugo canonicus apud S. Victorem Pariſien. vir religione & ſcientia literarum, & in ſcientia ſeptem artium liberalium nulli ſuo tempore ſecundus, qui multa præclara conſcripſit ingenij ſui opuſcula ad vtilitatem legentium, de quibus in libro de Eccleſiaſticis ſcriptoribus, latius fecimus mentionem. His temporibus quidam pſeudoimperator in Alemania ſurrexit, qui per aliquot annos apud Solodorum in recluſione viuens, ac inde egreſſus, Henricum Imperatorem ſe eſſe fingebat. Et cum multos ſeducendo allexiſſet ſibi in tantum, vt graues pro eo pugnæ & homicidia fierent, alijs eum veluti Henricum Imperatorem defunctum recipientibus, alijs ſeductorem palam clamãtibus, tandem declarata eius falſitate, Cluniaci in monachum attonſus eſt.

Hugo S. Victoris Pariſienſis obiit.

Pſeudoimperator decipit multos.

Eodem anno Domini, Volmari 19. in ciuitate Senonenſi in Gallia, ſynodus epiſcoporum & abbatum Ludouico rege Francorum præſente celebrata eſt, contra magiſtrum Petrum Abelardum, qui quadam prophana nouitate verborum & ſenſuum eccleſiam ſcandalizabat, ad quam cum citaretur, ſedem apoſtolicam interpellauit: & ſic euadens, nõ multo poſt Cabiloni ad ſanctum Marcellum obijt, vir ingenio ſubtiliſſimus & mirabilis philoſophus, qui de ſuo matrimonio cœnobium ſanctimonialium in territorio Trecaſino conſtruxit, in quodam prato vbi legere ſolitus fuerat, in quo multas ſanctimoniales epiſcopali auctoritate congregans, ipſum cœnobium ad S. Paracletum nominauit, & in abbatiſſam quondam vxorem ſuam religioſam fœminam Hebraicis & Latinis literis apprime eruditam præfecit. Quæ vere ipſius amica magnam ei poſt mortem fidem conſeruauit, aſſiduis pro eius anima precibus inſtans, corpus eius de loco in quo mortuus fuerat transferens, in ipſo monaſterio collocauit, cuius tumulo hoc Epitaphium appoſuit:

Synodus cõtra Petrum Abelardũ.

Idem Petrus fundauit cœnobium ſanctimonialiũ.

Vxor eius fuit prima abbatiſſa.

Eſt ſatis in titulo Petrus hic iacet Abelardus,
Huic ſoli patuit ſcibile quicquid erat,
Gallorum Socrates, Plato maximus Heſperiarum,
Noſter Ariſtoteles, logici quicunque fuerunt
Aut par aut melior ſtudiorum cognitus orbi.
Princeps ingenio varius, ſubtilis, & acer,
Omnia vi ſuperans, rationis & arte loquendi.
Abelardus erat, ſed tunc magis omnia vicit,
Cum Cluniacenſem monachum moremque profeſſus,
Ad Chriſti veram tranſiuit philoſophiam.
In qua longæuæ bene complens vltima vitæ.
Philoſophis quandoque bonis ſe connumerandum,

Epitaphium Petri Abelardi.

Spem

Spem dedit vndenas Maior renouante calendas.

MCXLI.

Marcolphus archiepiſcopus Moguntinus.

Anno Volmari abbatis 20. qui fuit dominicæ natiuitatis 1141. Conradus rex Curiã ſuam Ratiſponæ habuit in feſto pentecoſtes, vbi nonnulli Saxoniæ principes affuerunt. Adelbertus Moguntinus archiepiſcopus, cum Saxonibus aduerſus regem coniurat, ſed non longe poſt 16. calendas Auguſti moritur: cui Marcolphus in archiepiſcopatu Moguntinenſis eccleſiæ ſucceſſit, qui fuit antea præpoſitus eccleſiæ Aſchaffenburgenſis in eadẽ parochia, & biennium in pontificatu non compleuit.

Imperatrix Richiza.

Eodem anno obijt domina Richiza Imperatrix, vxor Lotharij Imperatoris, & iuxta maritum ſuum in monaſterio Luterenſi ſepulta eſt. Obijt etiam Conradus archiepiſcopus Magdeburgenſis, cui Fridericus maioris eccleſiæ cuſtos, fratrum electione ſucceſſit. Henricus quoque Marchio Brandeburgenſis ſine liberis obijt, Marchiam in manibus regis imperio liberam dereliquit: quam Conradus rex conſilio principum Adelberto comiti de Soltuedel, in feudum imperiale conceſſit. Fratri quoque ſuo comiti Henrico ipſe rex in vxorem dedit filiam Lotharij Imperatoris, relictam viduam Henrici ducis Bauariæ, & creauit eum in ducem Auſtriæ.

Ducatus Auſtriæ oritur.

MCXLII.

Conuentus principũ apud Franckfordiam.

Anno Volmari abbatis 21. dominicæ natiuitatis 1142. Rex pentecoſten apud Franckfordiam celebrat, vbi pene omnes totius regni principes, pontifices & abbates conuenerunt: ibique celebratæ ſunt nuptiæ 14. diebus, impenſis regalibus: quibus fratri ſuo primo duci Auſtriæ Henrico filiam Lotharij Imperatoris relictam, Henrici Bauariæ ducis Gertrudem rex copulauit vxorem. Ibi Henricus cognomento Leonis, filius Henrici ducis Bauariæ, & Gertrudis præfatæ filiæ Lotharij Imperatoris, de manu regis Conradi Saxoniæ ducatum accepit.

Henricus archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno obijt Marcolphus archiepiſcopus Moguntinus cui Henricus maioris eccleſiæ præpoſitus ſucceſſit, qui duobus cardinalibus S. Romanæ eccleſiæ præſentibus legatis, in Franckfordia, regalium inueſtituram ab ipſo rege Conrado ſuſcepit.

Eodem anno Henricus ſanctæ memoriæ abbas in Breitenauu (de quo ſupra diximus) quatuor corpora de collegio vndecim millium virginum ab Arnoldo Colonienſium archiepiſcopo impetrauit, quæ ſexto nonas Iulij cum honore maximo ad monaſterium ſuum introduxit.

MCXLIII.

Anno ſequente Adelbero Treuirorum archiepiſcopus, monachos de cœnobio ſancti Maximini Treuerenſis, propter inordinatam vitam expulit, & alios in locum eorum reſtituens, abbatem Sigerum nomine eidem cœnobio præfecit.

Hyems fuit aſperrima.

Hoc anno hyems fuit dura & aſperrima. Gertrudis quoque filia Imperatoris Lotharij, quam Henrico duci Auſtriæ poſt obitum prioris mariti nuptam diximus, ob difficultatem partus diem clauſit extremum, & cum patre matreque ac priore coniuge, duce Hẽrico, mœrentibus cunctis Saxoniæ incolis in monaſterio Luterenſi ſepulta eſt. Celeſtinus papa 2. obijt: cui Lucius ſecundus ſucceſſit.

MCXLIIII.

Eugenius Papa.

Anno Volmari abbatis 22. Domini autem milleſimo centeſimo quadrageſimoquarto, apparuit ſancto Henrico Breitennaugienſis cœnobij reuerendiſſimo abbati quõdam huius cœnobij Hirſaugienſis (vt prædictum eſt) monacho, beatus Felix papa & martyr, reuelans ei caput ſuum, quod in abſide ipſius eccleſiæ multis annis iacuerat abſconditum, 13. calendas Septembris. Sanctus autem vir caput ſancti martyris de terra cum ſumma reuerentia leuauit, & fratribus Hirſaugienſibus particulam vnam pro maximo charitatis munere tranſmiſit.

Caput S. Felicis papæ in Breitenauu inuentũ eſt.

MCXLV.

Anno Volmari abbatis 24. Lucius papa obijt: cui Eugenius abbas ſancti Anaſtaſij Ciſtercienſis ordinis & quondam monachus ſancti Bernardi ſucceſſit.

MCXLVI.

Terræmotus.
Cometa apparuit.

Anno Volmari abbatis 25. qui fuit dominicæ natiuitatis 1146. magnus terræmotus factus eſt 15. vicibus: cometa apparuit, & ſequente anno magna peſtilentia ſubſecuta eſt.

Buggo.

Eodem anno nonis Decembris obijt Buggo Wormatienſis epiſcopus, vir multarum virtutum, & per manus Guntheri Spirenſis epiſcopi in Schonaugienſi monaſterio, quod ipſe in honorem ſanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ conſtruxerat & conſecrauerat, ſe-

rat, ſepultus eſt. Præfuit autem eccleſiæ Wormatienſi ſtrenue annis 36. cui in epiſcopatu ſucceſſit Conradus huius nominis primus, qui multas perſecutiones à multis ſuſtinuit. Suo namque tempore Conradus comes Palatinus Rheni, frater primi Friderici Imperatoris, poſſeſſiones eccleſiarum violenter diripuit: cui cum nemo poſſet reſiſtere, quia dies mali erant, cogebantur miniſtri Domini res ablatas aut pecunijs redimere, aut iniurias cum damno patienter tolerare. Extat huius Conradi epiſcopi ad S. Chriſti virginem Hildegardem in monte S. Ruperti apud Bingios abbatiſſam epiſtola, in qua ſuarum calamitatum quas patitur, meminit, & eius conſilium & orationum ſuffragia humiliter petit. Cui virgo ſancta, & verba ſanctæ admonitionis diuinitus inſpirata reſcribit, & orationum ſuarum ſicut petierat, participem facit.

Conradus epiſcopus Wormatienſis. Conradus Palatinus. Hildegardi ſcripſit epiſcopus.

MCXLVII.

Anno Volmari abbatis 26. qui fuit dominicæ natiuitatis 1147. eclipſis ſolis facta eſt 7. calendas Nouembr. circa horam diei pene quartam. Ipſo anno fames ſubſecuta eſt. Famem etiam peſtilentia & mortalitas magna ſubſecuta eſt, & cunctæ poſteritati incredibilis.

Eclipſis ſolis, fames, peſtilentia fuit.

Eodem quoque anno Embricho Herbipolenſis epiſcopus (de quo ſupra diximus) de Græcia rediens, Aquileiæ moritur, ibique ſepelitur: pro quo Sigefridus in epiſcopum conſtituitur. Eggebertus etiam Bambergenſis epiſcopus moritur, in cuius locum Euerhardus ordinatur. Conradus rex Vngariam in manu valida ingreſſus, ducem obſides dare compulit, cumque ſub iureiurando ad fidelitatem coarctauit. Inde progreſſus Hieroſolymam adijt cum maxima Chriſtianorum multitudine, anno videlicet Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo octauo, qui fuit Volmari abbatis 28. ſed nihil dignum peregit, quin potius maior pars exercitus fame, peſte & gladio perijt. Ditata eſt terra Paganorum, & repleta de ſpolijs & armis, quæ à Romano exercitu in hac expeditione ceperunt.

Embricho Herbipolenſis epiſcopus obiit. Expeditio regis contra Ieruſalem.

Eodem anno maximus Chriſtianorum exercitus, ab omni Germania, Gallia, Italia, Hiſpania, Anglia, & Vngaria, imo ex Europa tota, poſt feſtum paſchatis ad recuperandam terram ſanctam B. Bernardo crucem ex imperio Eugenij papæ contra infideles prædicante motus eſt: quorum expeditio & geſta, cum à multis copioſe deſcripta ſint, nos ea ſilentio tranſire ſtatuimus.

Paſſagium ad terram ſanctam.

MCXLIX.

Anno Volmari abbatis 28. Eugenius papa 3. conuocatis ex omni Germania & Gallia epiſcopis & abbatibus, Remis conſilium habuit, vbi Arnoldus Colonienſis archiepiſcopus ab officio ſuo ſuſpenditur, quoniam vocatus ad ſynodum venire contempſit. Ibi plurima ad vtilitatem eccleſiæ tractata ſunt.

Concilium celebratur Remis.

Eodem anno Conradus Rex de Hieroſolyma rediens, filium ſuum vngi fecit in regem, nomine Henricum, Aquiſgrani, qui non multo poſt obijt.

Eodem quoque anno S. Malachias archiepiſcopus Lemorienſis in Hibernia, veniens ad Clareuallem, ſanctum viſitare Bernhardum, migrauit ad Dominum 3. nonarum Nouembrium, vir apoſtolicæ vitæ & totius forma perfectionis exemplarque virtutis: qui inter cætera virtutum ſuarum inſignia mortuum reſuſcitauit, fidem in Hibernia reformauit, & ſanctam religionem mirifice dilatauit. Huius vitam ſanctus Bernardus abbas deſcripſit. His ferme temporibus idem S. abbas Bernardus, ad prædicandam contra infideles crucem Domini, iuſſu papæ Eugenij perambulabat Germaniam, & multis vbique ſignis miraculiſque effulſit. In territorio namque Conſtantienſi vna die cæcos vndecim illuminauit, ſanauit mancos decem, & claudos 18. reſtitutis ambulandi viribus ad integrum reformauit. Cum eſſet in ipſa ciuitate Conſtantienſi, virtutum fama vndique ſe diffundente, miſit ad eum abbas Augienſis monaſterij cęcum hominem, quem ſuis eleemoſynis ſuſtentabat, & confeſtim videntem illum recepit. In eadem diœceſi cæcum natum illuminauit, ſurdum quoque & mutum à natiuitate auditu & loquela reſtitutis ſanauit. In ciuitate Baſilienſi cum ſermonem haberet ad populum, oblata eſt ei fœmina muta, & orante eo loqui cœpit perfecte. Cæcum quoque ibidem illuminauit, & claudo reſtituit greſſum. In ciuitate Spirenſi Conrado rege Romanorum præſente, puerum claudum ſibi ablatum ſanauit. In capella epiſcopi eiuſdem ciuitatis rege vidente, viſum reddidit cæcæ cuidam mulieri, & claudo nato greſſum donauit. His miraculis Spiræ factis Volmarus abbas cũ duobus monachis, Burcardo poſtea abbate in Wingarthen & Conrado interfuit, ſermones viri ſancti audiuit, cum eo bibit, manducauit & colloquium habuit. Ex Spira deſcendit vir Dei Franckofordiam, & rex Romanorum cũ eo, vbi innumeris virtutibus effulſit, & multos diuerſis infirmitatibus oppreſſos ſanauit, & verbum Dei omnibus

S. Malachias archiepiſcopus obiit. S. Bernardus Germaniam peragrat. In ciuitate Conſtantienſi fecit miracula. In Baſilea. In Spira. Volmarus abbas cum Bernardo fuit.

cum fiducia prædicans, verum ſe Dei famulum oſtendit. Inde nauigio deuectus peruenit ad oppidum Bingionum, vbi in monaſterio S. Ruperti ducis ab altera parte Nabi fluminis

In Bingiū S. Hildegardim Bernhardus viſitat.

Deo dilecta virgo S. Hildegardis magiſtra, deuotis præſidebat virginibus, ſub regula diui patris noſtri Benedicti omnipotenti Domino famulantibus: cui antea per literas verba ſanctæ admonitionis tranſmiſerat, cum certis munuſculis, quæ pro reliquijs in eodem loco ſeruantur. Veniens autem ad ſanctam Chriſti ſponſam vir Dei Bernardus, poſt mutuam in Chriſto ſalutationem, iuſſit ſibi volumina quæ ipſa virgo diuinitus inſpirata conſcripſerat afferri, quibus diligenter reuiſis vltra modum admirans, ad circumſtantes fertur

Scripta Hildegardis cōmendat.

dixiſſe: *Hæc ſcripta non ſunt humanitus adinuenta, ſed per S. ſpiritum diuinitus inſpirata: nec poteſt ea mortalis homo intelligere, niſi ad Dei ſimilitudinem intus in anima veraciter fuerit reformatus. Ad hæc capellanus ſanctæ virginis monachus deuotiſſimæ conuerſationis reſpondit: Reuerende pater vera quidem ſunt quæ dixiſti, ſed homines multi non ſolum ſeculares idiotæ, ſed etiam religioſi & docti animum famulæ Chriſti quotidianis oblocutionibus mirabiliter cruciant, dum hæc non diuinitus inſpirata, ſed aut ſomnia muliebria & deſtructi cerebri deliramenta, aut per dæmones immiſſa fallaciter*

N. dictum Bernhardi. Contra eos qui reuelationes ſomnia dicūt.

confirmant. Cui vir Dei: *Non miramur* (inquit) *frater chariſſime, ſi dormientes in peccatis, diuinas reuelationes exiſtimant ſomnia, ſcientes verum quod S. Apoſtolus dixit: Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur. Omnibus enim in peccatis luxuriæ, auaritiæ & ſuperbiæ, quaſi dormiendo iacentibus, diuinæ admonitiones ſomnia videri conſueuerunt: quoniam ſi vigilarent in timore Domini, ſigna diuinarum reuelationum vera proculdubio agnoſcerent. Qui autem immitti hæc à dæmonibus dicunt, diuinarum inſpirationum occulta & myſtica ſigna non mouerunt, ſimileſque illis iudicandi ſunt, qui dominum &*

Bernhardus conſolatur Hildegardē.

ſaluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum eijcere dæmonia in poteſtate Beelzebub dixerunt. Ad ſanctam quoque Hildegardem dixit: *Et tu filia chariſſima, non metuas opprobria hominum, Deum habens defenſorem, quoniam ſicut ſtipula peribunt, veritas autem Domini manet in æternum. Nos quoque ob tui amorem operam dabimus, vt hæc tua ſcripta per dominum Apoſtolicum lecta & confirmata ſecure proferantur in lucem.* Obtulit autem ſancta Virgo Hildegardis viro Dei poſtulanti particulam reliquiarum ſancti Ruperti ducis & confeſſoris, pro quibus & ipſe poſtea nonnulla

Meginhardus comes in Spanheim fuit præſens.

ſanctorum capita ei remiſit. Facta ſunt hæc in monte S. Ruperti in præſentia Meginhardi comitis de Spanheim, ſub cuius ditione temporali præfatum cœnobium conſtructum eſt, in quo & filiam habuit ſanctimonialem nomine Hiltrudem, virginem ſanctiſſimæ cōuerſationis, quæ cum beata Hildegarde ſub magiſterio B. Iuttæ in amore Dei fuerat inſtituta. Aderant ibi cum eo comite præſentes Cuno abbas ſancti Diſibodi, & Bernhelmus primus abbas in Spanheim, cum multis alijs clericis, monachis & ſecularibus. Ibi tunc Bernhelmus abbas præfatus, per medium ſancti Bernardi, ad inſtantiam ſui ac comitis

Bernhelmus abbas Spanheim crus S. Ruperti impetrauit.

Meginhardi dextrum crus à genu infra vſque ad pedem excluſiue de corpore ſancti Ruperti ducis integrum cum cute & carnibus à beata Hildegarde & tota eius congregatione ſanctarum virginum obtinuit, & cum magna reuerentia & honore ad ſuum monaſterium Spanheimenſe introduxit; quod vſque in hodiernum diem integrum habemus. S. vero

In Bopardia paralyticū ſanat.

Domini famulus Bernhardus valedicens virginem Chriſti Hildegardem cœptum iter per deſcenſum Rheni continuat, & in Bopardia paralyticum in medio populi, manu illi im-

In Treueri quoq;.

poſita curat. Inde per Moſellæ alueum Treuerim conſcendit, & tres cæcos, claudum vnum, & ſurdam mulierem in eadem ciuitate omni inſpectanti populo curauit. Denique

In Cōfluentia.

in Confluentia, in Colonia & Andernacho multa ſigna & miracula fecit. Nam in eadem

In Colonia etiam 32. curauit.

ciuitate Colonienſi per triduum moratus, 12. claudos, mancos duos, cæcos quinque, & ſurdos decem curauit, ac tribus mutis loquelam reſtituit, & alia innumera ſigna fecit. A-

Aquiſgrani miracula facta.

pud Aquiſgranum, dum in illa famoſiſſima tota Rom. orbe imperiali capella S. pater miſſam celebraret, claudo homini greſſum, & cæcis quatuor viſum coram multitudine populorum reſtituit. In ciuitatibus quoque Leodienſi & Neruiorum, quæ nunc Cameracenſis appellatur, multis loquelam, ſurdis auditum, cæcis viſum, claudis greſſum, & infirmis quolibet morbo ægrotantibus ſanitatem ſine certo numero reſtituit.

MCXLIX.

Craffto comes fit monachus Spāheimenſis. Clementia comitiſſa, monialis facta in Treueri.

Anno Volmari abbatis prædicto, dominicæ natiuitatis 1149 indictione duodecima, Craffto comes de Spanheim, filius Meginhardi ſenioris, & frater iunioris, filiā Adolphi comitis Hombergenſis nomine Clementiam, virginem ſpecioſam, pudicam, & Chriſto deuotiſſimam pro vxore deſponſauit: quæ cū Chriſto virginitatis ſuæ florem deuouere ſtatuiſſet, ſponſi mortalis conſenſum petijt & impetrauit. Vnde ipſa venerabilis virgo Clementia, in cœnobio S. Irmynæ in horreo Treuerenſi noſtri ordinis monialis facta eſt, & omnipotenti Deo in magna ſanctitate multis annis ſeruiuit. Porro ipſe Craffto S. virginis

ſponſus,

ſponſus, in cœnobio meo præfato Spanheimenſi ſub abbate Bernhelmo monachus factus eſt, in quo tam religioſe tamque prudenter conuerſatus eſt, vt Bernhelmo defuncto, in locum demortui abbas ſit ordinatus, ſicut in ſequentibus dicemus.

Crafſto comes, fit monachus in Spanheim.

M C L.

Anno Volmari abbatis 29. qui fuit dominicæ natiuitatis 1150. ignis & aqua per diuerſas mundi partes, innumeras clades & damna operantur. Ipſe totus annus plenus miſeriarum, ſubſequenti præſagium erat. Hyems validiſſima & nimium diuturna fuit. Igneæ in cœlo acies viſæ ſunt. Vrbs Traiectenſis tota cum eccleſijs incendio conflagrauit, vbi crux quædam lignea de alto cadens deſuper cadente templi tecto cum trabibus illæſa permanſit. Quæ etiam diutiſſime in incendio poſita, incorrupta poſtmodum inuenta eſt, clauis duntaxat patibuli ferreis, quibus dominica imago detinebatur, liquefactis. Hęc crux ad memoriam facti miraculi in templo S. Bonifacij honorifice ſeruatur.

Ciuitas Traiectēſis crematur.

His temporibus Eugenius papa 3. Treuerim venit cum 18. cardinalibus, epiſcopis, & abbatibus multis, inuitatus ab Adelberone eiuſdem ciuitatis archiepiſcopo, qui papam cum cæteris qui aderant omnibus per tres menſes in cibo ac potu ex proprijs ſumptibus copioſiſſime prouidit. Ibi papa Eugenius eccleſiam monaſterij ſancti Matthiæ Apoſtoli de nouo reparatam pridie calendas Februarij dedicauit. Synodum quoque tam epiſcoporū quam cardinalium & abbatum ibidem celebrauit, vbi Henricus archiepiſcopus Moguntinus, & S. abbas Clareuallis Bernardus ipſi ſummo Pontifici mirabilia quæ Deus operabatur in famula ſua Hildegarde montis S. Ruperti confeſſoris abbatiſſa retulerunt. Quibus auditis papa attonitus, & rem diligentius inueſtigare volens Virdunenſem epiſcopum Adelbertum cum alijs viris fide dignis miſit ad S. Hildegardem, vt cum humilitate & manſuetudine ſine ſtrepitu vel curioſitate, quid rerum eſſet ab ipſa ſciſcitarentur. Qui cum ad monaſterium, in quo degebat S. virgo, deueniſſent, & iuxta commiſſionem apoſtolicam, veritatem ab ipſa humiliter inquirerent, illa ſimpliciter quæ de ſe erant aperuit, & legatos cum ſcriptis & libris reuelatis ſibi diuinitus dimiſit. Quibus papa recognitis, volumina S. virginis ſibi tranſmiſſa, coram cardinalibus, archiepiſcopis, abbatibus & omni clero publice recitari præcepit, & per ſe lectoris officio functus, partem non modicam legit, per quæ omnium mentes in ſtuporem verſæ, ac voces in laudem creatoris omnium excitatæ ſunt. Aderat ibi S. pater Bernardus, quo mediante ſummus pontifex cum cæteris mouebatur omnibus, ne tam inſignem lucernam ſilentio tegi pateretur, ſed gratiam tantam quam Dominus ſuo tempore manifeſtaſſet, ipſe ſua auctoritate confirmaret. Ad hæc S. Pontifex benigno fauore conſentiens, deuotam Chriſti virginem literis ſalutarorijs viſitauit, in quibus ei licentiam auctoritate Apoſtolica proferendi & ſcribendi quæcunque per ſpiritum ſanctum cognouiſſet,glorioſe conceſſit, eamque vt ſine timore reuelata ſibi conſcriberet, animauit: cuius epiſtolæ tenor fuit, *Eugenius epiſcopus, ſeruorum Dei ſeruus, dilectæ in Domino filiæ Hildegardi præpoſitæ in monte ſancti Ruperti, ſalutem & benedictionem apoſtolicam: Miramur, ô filia, & ſupra quam credi poteſt miramur, quia Deus noſtris temporibus tam noua miracula oſtendit, cum te ſpiritu ſuo ita perfudit, quod diceris multa ſecreta videre, intelligere & proferre. Hoc à quibuſdam veridicis perſonis ita eſſe percepimus, qui ſe fatentur te vidiſſe & audiuiſſe. Sed quid nos dicere ad iſta valemus, qui clauem ſcientiæ habentes, ita quod claudere & aperire poſſemus, & hoc prudenter facere per ſtultitiam negligimus? Congratulamur autem gratiæ Dei, congratulamur & dilectioni tuæ: & hoc te admonemus, vt ſcias, quoniam Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus vero dat gratiam. Gratiam ergo quæ in te eſt per humilitatem ſerua & cuſtodi: ita vt ea quæ in ſpiritu proferenda ſenſeris, prudenter proferas, quatenus illud à Domino audias: Dilata os tuum, & ego implebo illud. Quod nobis de loco illo, quem tibi in ſpiritu præuidiſti, ſignificaſti, hoc permiſſione & benedictione noſtra & epiſcopi tui fiat, ita quod ibi regulariter cum ſororibus tuis viuas ſecundum regulam ſancti Benedicti, ſub eiuſdem loci clauſura.* Ad hæc virgo Chriſti ſummo pontifici literas reſponſales diuinitus inſpirata remiſit, in quibus cū de arcanis quæ habebat in corde ſuo admonuit, & diuinā circa hæc voluntatē & beneplacitum indicauit. Fuit autem hæc virgo Hildegardis beatiſſima, oriunda ex comitatu Spāheimenſi, in villa quæ vocatur Bickelnheim, patre Hildeberto & matre Mechtilde progenita, temporibus Henrici Imperatoris quarti, anno domini 1098. indictione 6. cuius pater Hildebertus vir nobilis, in curia comitis Meginhardi de Spanheim nobiliſſimi & illo tempore potentiſſimi militabat, vir diues & honoratus in ſeculo. At Hildegardis anno ætatis ſuæ 5. monaſticis diſciplinis imbuendo tradita fuit à parentibus ſuis B. virgini Iuttæ in monte Diſibodi, pro Chriſti amore incluſæ ſorori præfati comitis Meginhardi, de qua ſuperius dictum eſt: à qua in timore Domini laudabiliter erudita,

Papa venit Treuerim cum multis.

Synodus apud Treuerim habita.

Eugenius papa nūcios mittit ad Hildegardē.

Libri Hildegardis leguntur a papa in ſynodo.

Papa cōfirmat ſcripta Hildegardis.

Epiſtola papæ ad Hildegardem.

Papa congratulatur Hildegardi. Exhortatur eam ad humilitatem.

Natiuitas B. Hildegardis.

Quinquennis ad monaſterium traditur.

nihil aliud quàm cœleſtia didicit amare. In eodem loco omnipotenti Deo multis annis in humili caſtitate ſeruiuit, donec tandem poſt obitum venerabilis Iuttæ numero virginum augmentato per diuinam reuelationem inſtructa, ad montem ſancti Ruperti iuxta oppidum Bingionum, vbi Nahus Rhenum influit, cum 18. ſubiectis monialibus tranſmigrauit: ibi comite de Spanheim Meginhardo, aliiſque fidelibus Chriſti adiuuantibus, cœnobium pro ſacris virginibus conſtruxit, in eo videlicet loco vbi S. Rupertus dux cum matre ſua Bertha nomine, ſancta fœmina, temporibus Ludouici primi Imperatoris caſtellum & manſionem habuit. Sub cuius magiſterio inter alias fœminas ſacras Hiltrudis virgo deuotiſſima, fuit ipſius comitis Meginhardi præfati ſpecioſiſſima filia, de qua ſupra dictum eſt, quæ amore cœleſtis regni latum in terra dominium reſpuit, & ſanctæ conuerſationis habitum ſub diſciplina ſororis genitoris ſuæ Iuttæ, in monte diui præſulis Diſibodi ſuſcepit. Ob huius virginis intuitum pater comes Meginhardus multa bona ipſi cœnobio contulit, & ius loci quod partim ad eccleſiam Moguntinam, partim ad ditionem Bernhardi comitis de Hildesheim filij Ioannis fratris ſui pertinebat, ratione vſufructus, data pecunia emit, & ſanctæ Hildegardi tradidit, dans & concedens ei omnimodam libertatem eligendi protectorem quemcunque voluiſſet, ipſumque locum à ſuo domino, poteſtate & aduocatione in perpetuum abſoluit. Porro ſancta virgo Chriſti Hildegardis ab infantia diuinis reuelationibus viſitata, cum præter pſalterium & ſimplicem pſalmodiam Latini ſermonis ab homine nec artem didiciſſet, nec vſum haberet, mirabiliter tamen ſpiritus ſancti gratia illuſtrata, multa ſcripſit, multa dictauit, partim Latino, partim Teuthonico diſtincta ſermone, quæ non humano ſenſu aut intellectu, ſed diuino potius afflatu didicit, & ideo non niſi à ſpiritualibus ſcripta eius intelligi poſſunt. Scripſit autem librum magnum & multæ ſubtilitatis, quem Sciuias prænotauit, qui incipit, *Et factum eſt in anno nono.* Item Diuinorum operum libros tres. Vitæ meritorum libros 3. De cauſis & remedijs omnium morborum humani corporis, opus inſigne, quod Medicinam prænotauit compoſitam, & incipit: *Deus ante creationem mundi abſq; initio fuit & eſt.* Item alium librum de Naturis herbarum, quantum ad curam humani corporis pertinent, ſatis pulchrum edidit, quem Simplicem medicinam prænotauit. Item in regulam S. patris noſtri Benedicti breue quidem ſed vtile opuſculum compoſuit, ſic incipiens: *Et ego paupercula fœmina forma.* Item ad 30. ſubtiliſſimas quæſtiones Wiberti monachi per epiſtolam ſibi prǽpoſitas, per Spiritum ſanctum edocta, tam profunde, proprie & catholice reſpondit, vt legentes merito vertat in ſtuporem. Hoc opuſculum ſic incipit, *Charitas quæ cum abſtinentia peccatorum fidem inſtruit.* Scripſit etiam per viſionem cœlitus inſtructa, vitam ſancti Diſibodi epiſcopi Hibernienſis, de quo ſupra iam diximus. Vitam quoque ſancti Ruperti ducis & confeſſoris. In octo & quinquaginta Euangelia dominicalia per circulum anni homilias, totidem multum ſubtiles, difficiles & profundas. Epiſtolas etiam ad diuerſas perſonas pluſquam 150. exhortatorias ſcripſit, in quibus ſingulos de occulto mentis ſtatu eorum, ad meliora admonitos facit. Ad Treuerenſes, Moguntinenſes & Colonienſes literas & plures & prolixas ſcripſit, in quibus futuram eis calamitatem prædicit. Inter alias etiam ad abbatem & fratres huius cœnobij Hirſaugienſis epiſtolas & literas diuinis reuelationibus plenas ſcripſit, imo & ſua perſonali præſentia in hoc monaſterio fuit, de quibus mentionem faciemus quum ad tempora Manegoldi abbatis texendo hiſtoriam peruenerimus. Extant denique in præfato cœnobio ſancti Ruperti vſque in præſentem diem copiæ literarum & epiſtolarum, ad ſanctam ipſam Hildegardem miſſarum, per Conradum 3. & Fridericum primum Romanorum Imperatores, perque Eugenium 3. Anaſtaſium 4. Adrianum 4. & Alexandrum 3. Romanos pontifices: per archiepiſcopos Moguntinos, Henricum, Arnoldum, & Chriſtianum, perque Treuerenſes, Colonienſes, Bremenſem, Saltzburgenſem, Hieroſolymitanum, Magdeburgenſem, & plures in Italia: ac per epiſcopos, Bambergenſem, Spirenſem, Wormatienſem, Conſtantienſem, Virdunenſem, Leodienſem, Traiectenſem, Pragenſem, & alios ex Germania, Gallia, & Italia plures: per abbates ſanctos, in primis Bernardum Clareuallenſem, Adam Eboracenſem, perque Eberbacenſem ſancti Anaſtaſij ex Roma, de Keisheim, per Hirſaugienſem Manegoldum, ſancti Hamerani Ratiſponenſem, Monichen Nuuenburgenſem, ſanctæ Mariæ ad martyres Treuerenſ. S. Matthiæ Treuerenſis, ſancti Diſibodi, Campidonenſem, Eluacenſem, Mulbrunnen, Montis monachorum, Bambergenſem, Zuueifaldenſem, Spanheimenſem, Salenſem, Beſonis villæ S. Martini, Colonienſem, Bruvvilerenſem, Wetelenſem, Heilsbronnenſem, Belleuallenſem, Carilocenſem, Clarefontēſem, Charitatis, Bethaniæ, Sprengersbacenſem, Rodenkirchenſem, Eluerſtadenſem, Salueldenſem, in Wadegas, & alios

Monaſterium Ruperti iuxta Bingios fundatur.

Hiltrudis monialis filia comitis de Spanheim virgo ſancta.

Hildegardis.

Libri quos S. Hildegardis per reuelationes compoſuit.

Opuſcula quæ ſcripſit S. Hildegardis.

Epiſtolas multas ſcripſit.

Ad fratres & abbatem Hirſaug. literas dedit.

Imperatores, papæ ſcripſerunt Hildegardi. Archiepiſcopi.

Epiſcopi quoque.

Abbates qui Hildegardi ſcripſerunt.

&alios complures. Per præpoſitos quoque in Flamheim regularium, in Heyna regularium, in Veſtera regularium, in Herde Præmonſtratenſium, in Himelauue noſtri ordinis monialium, in valle Dei monialium Ciſtercienſis ordinis; in Cappenberg ſancti Victoris Moguntinenſis, S. Caſtoris in Confluentia, S. Andreæ in Colonia, Erfordenſem, maioris eccleſiæ Moguntinenſem, ſancti Simeonis Treuerenſem, in Rueſtede; Franckofordenſem, maiorum eccleſiarum Treuerenſ. Colonienſem, Bonnenſem, & alios plures. Per abbatiſſas etiam S. Eliſabeth Schonaugienſem noſtri ordinis eodem ſpiritu ſcribentem: per Gandersheimenſem, in Wechtersuuinckel de Altzen noſtri ordinis, in Altvvich Traiectenſis diœceſis, in Krunchen ſanctæ Mariæ Ratiſponenſem, in Keyſungen ſancti Cyriaci Erphordenſem, in Lubbelsberg, in Widergoldeſdorff, in Sebach noſtri ordinis, in Gronechtal, ſancti Theodori Bambergenſem noſtri ordinis, in veteri monaſterio Moguntinenſem, Olſtatenſem, in ſuperiori monaſterio Ratiſponenſem, in Nuſſia noſtri ordinis, ſanctarum virginum in Colonia, in Didenkirchen, in Adernacho, S. Glodeſindis Metenſem, in Erdendal, & per alias complures: ſed & per ſacerdotes, philoſophos, & magiſtros, tam de remotis quam de vicinioribus locis non paucæ, quibus literæ ipſius reſponſales inſpirante ſpiritu S. dictatæ, plenæ myſterijs & arcanis ſunt coniunctæ: Omnibus enim conſolationem Spiritus ſancti ab ea quærentibus, aut verbum ſanctæ admonitionis poſtulantibus, ſcriptis & orationibus ſuccurrere conſueuit, & nullum vnquã quantumcunque debilem, abiectum vel pauperem deſpexit. Multis tam in vita quam poſt mortem miraculis claruit, & infirmos quolibet modo grauatos ad ſe confluentes orationibus in Chriſti nomine curauit. Eius vita, cõuerſatio & mirabilia geſta per Theodoricum noſtri ordinis abbatem in tribus libris diligenter conſcripta habetur.

Præpoſiti.

Abbatiſſæ.

Omnibus reſpondet.

S. Hildegardis multis miraculis claruit.

MCLI.

Anno Volmari abbatis 30. qui fuit dominicæ natiuitatis 1151. indictione 14. ſexto calendas Aprilis obijt Bernhelmus, monaſterij mei Spanheimenſis primus abbas, anno ætatis ſuæ quarto & ſeptuageſimo in medio chori ſepultus, vir laudabilis inſtitutionis, & non minus vitæ merito quam eruditione ſcripturarum venerandus. Huic in abbatia per vnanimem fratrum electionem ſucceſſit Craffto monachus eius & filius Meginhardi comitis de Spanheim frater B. Hiltrudis ſanctimonialis, & ſponſus quondam deuotiſſimæ virginis Clementiæ filiæ comitis de Homberg ſanctimonialis apud Treuiros, in cœnobio ſanctæ Irmynæ, quod Horreum appellatur, de quibus ſupra fecimus mentionem. Erat autem vir in timore Domini, valde deuotus, & non minus humilitate quam ſanguine clarus. Ipſe magnis precibus impetrauit caput ſanctæ Irmynæ venerandæ virginis, patronæ & primæ abbatiſſæ præfati monaſterij noſtri ordinis in horreo Treuerenſi, filiæ Dagoberti regis Francorum, quam ſanctus Willebrordus epiſcopus Chriſto ſponſam cõſecrauit, ab Hillino archiepiſcopo Treuirorum, abbatiſſaque & tota congregatione ipſius cœnobij, vtpote qui eis amore caſtiſſimæ ſponſæ quondam ſuæ, nunc autem Chriſti, Clementiæ, multa bona fecerat, dignuſque habebatur cui nihil denegarent. Quod venerabile caput vſque in præſentem diem in eodem cœnobio meo Spanheimenſi habetur.

Bernhelmus abbas Spanheimenſis obijt.

Craffto fit 2. abbas in Spanheim.

Caput S. Irmynæ virginis venit in Spanheim hoc anno.

Hoc ipſo anno fames valida fuit, & mortalitas hominum magna ſubſecuta eſt.

Arnoldus archiepiſcopus Colonienſis obijt, cui præpoſitus maioris eccleſiæ & Cancellarius regis Arnoldus ſecundus in pontificatu ſucceſſit. Obierunt etiam hoc ipſo anno Conradus Landgrauius Thuringiæ, Fridericus archiepiſcopus Magdeburgẽſis, cui Wichmannus filius comitis Tegenburgenſis in Bauaria ſucceſſit, & annis 42. ſatis vtiliter præfuit, & Rudolphus epiſcopus Halberſtadenſis, cui ſucceſſit Vdalricus, qui præfuit annis 33. & eſt ſepultus in monaſterio Husburgenſi ordinis noſtri.

Arnoldus archiepiſcopus Colonienſis.

MCLII.

Anno Volmari abbatis 31. natiuitatis vero dominicæ 1152. Conradus rex Roman. tertius apud Bambergenſem ciuitatem infirmitate decubans, & diem mortis ſibi adeſſe ſentiens, Duci Friderico filio fratris ſui regalia tradidit, filiumque ſuum Fridericum adhuc paruulum commendauit, & vt pro regno illi acquirendo principibus loqueretur, rogauit, rebuſque ſuis diſpoſitis moritur 11. calendas Martij, anno regni ſui 14. ſepultus in eadem ciuitate & benedictionem Imperialem à papa non habuit. Poſt cuius obitum, celebris conuentus principum & epiſcoporum, apud Franckofordiam habitus eſt: ibi ſummo fauore cunctorum prædictus Fridericus Dux Sueuiæ in regem Romanorum eligitur; vir ſtrenuus & multorum operum, ſicut in ſequentibus partim dicemus. Imperauit autem annis ſeptem & triginta.

Conradus rex tertius obijt.

Fridericus Imperator primus eligitur.

Eodem anno obijt Adelbero archiepiſcopus Treuirorum, vir magnanimus & ſin-

Adelberto archiepiſcopus Treuerenſis obiit.

gularis cenſuræ. Hic à Lothario Imperatore in die S. paſchatis Aquiſgrani regalibus ſuſceptis, fratrem eius Simonem publice excommunicauit, & ſub Euangelio tantæ feſtiuitatis ipſo Imperatore præſente eccleſiam exire coegit. Verum de monaſterio S. Matthiæ & cæteris cœnobijs monachorum, multa per violentiam diripuit, & in vſus proprios conuertit. Succeſſit illi in archiepiſcopatu Hillinus maioris eccleſiæ decanus, & præfuit annis 18. Arnoldus Colonienſis archiepiſcopus Romam profectus à papa Eugenio ordinatur, à quo cum pallio & honore ad ſedem ſuam remiſſus eſt.

Hillinus archiepiſcopus Treuerenſis.

MCLIII.

Henricus archiepiſcopus Moguntinus deponitur.

Hildegardis prædixit mortem epiſcopo.

Anno Volmari abbatis 32. qui fuit dominicæ natiuitatis 1153. Henricus archiepiſcopus Moguntinus ex præcepto Eugenij papæ in die S. Pentecoſtes à duobus cardinalibus Gregorio & Bernhardo deponitur, qui & eodem anno calendis Septemb. mortuus eſt. Hanc breuitatem vitæ S. Hildegardis biennio illi antea prædixit, quæ in quadam ad eum epiſtola ſic dicit: *Audi qui in multis ſcrutiniis me negligis. Cœlum de vltione Domini apertum eſt, & nunc inimicis funes dimiſſi ſunt. Tu autem ſurge, quia dies tui breues ſunt, & reminiſcere, quia Nabuchodonoſor cecidit, & quod Corona ipſius peryt. Et alij multi ceciderunt, qui ſe temere in cœlum exaltauerunt. Ah tu cinis, quare non erubeſcis in altum te ſpargere, cum debeas eſſe in putredine?* Henrico itaque ab archiepiſcopo depoſito, Arnoldus cancellarius regis & præpoſitus Aquenſis ſucceſſit, qui poſtea in monaſterio ſancti Iacobi extra muros Moguntinos fuit interemptus, vt ſuo loco dicemus. Ad hunc S. Hildegardis inter alia ſic ſcribit: *ô pater, viuens lumen, hæc verba mihi ad te dedit. Cur non es fortis in timore meo? Et quare zelum habes, quaſi triticum excribres, ita vt ſeparando deijcias, quod tibi contrarium eſt? Sed hoc nolo. De oculo autem cordis tui, inquietam mentem abſterge: & de populo tuo iniuſtitiam abſcinde: quia tempus bellorum in moribus hominum nunc inſtat, ita quod nec in diſciplina, nec in diſtrictione timoris Domini ſunt. Tu tamen ne formides eos ad bonum cohercere, quoniam ſi propter hoc tribulationem & anguſtiam ſuſtinueris, ne paueas, quia filius Dei eadem paſſus eſt. Surge itaque ad Deum, quia tempus tuum cito veniet.*

Arnoldus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Martyrium eius Hildegardis prædixit.

Epiſcopus deponitur.

Eodem quoque anno cum Henricus Mindenſis epiſcopus propter clericum quendam qui in ciuitate à ſuis, ipſo conſentiente (vt dicebatur) cæcatus fuerat, ſe expurgare non poſſet, multis pertæſus aduerſitatibus coram præfatis cardinalibus epiſcopatui renunciauit, cui Wernerus eiuſdem eccleſiæ præpoſitus ſucceſſit.

Eugenius papa obiit, Anaſtaſius fit papa. Scripſit Hildegardi.

Eugenius etiam papa tertius obijt, cui Conradus abbas cœnobij ſancti Ruffi Veliternæ diœceſis noſtri ordinis & cardinalis ſuccedens, Anaſtaſius quartus nominatus eſt, & ſedit anno vno, menſibus quatuor, diebus 24. Hic Anaſtaſius papa literas ad S. Hildegarden virginem paterno affectu plenas, & deuotionem præ ſe ferentes non paruam, in quibus & ſcripta illius mirifice laudibus extollit, & ſe orationibus eius ac totius congregationis humiliter commendat, in primo anno pontificatus ſui tranſmiſit, magnis precibus diuinum ab ea reſponſum efflagitans. Cui ſancta virgo per reuelationem diuinitus edocta, reſcribens omnia quæ illi pro emendatione vitæ neceſſaria erant, etiam occultiſſima cordis aperuit. In quibus literis inter cætera prædixit ſchiſma, quod poſt obitum Adriani papæ, qui Anaſtaſio ſucceſſit, ſecutum eſt. *Et tu Roma, inquit, velut in extremis iacens conturbaberis, ita quod fortitudo pedum tuorum, ſuper quos hactenus ſtetiſti, langueſcet: quoniam filiam regis, videlicet iuſtitiam, non ardenti amore, ſed quaſi in torpore dormitionis amas, ita vt eam à te expellas. Vnde & ipſa à te fugere vult, ſi non reuocaueris eam.* Hoc anno fuit eclipſis ſolis.

Hildegardis papæ Anaſtaſio prophetauit.

Miraculum de Sacramento Dominici corporis.

Eodem anno Coloniæ quidam ex patre Iudæo, ſed conuerſo, dum ſacramentum corporis Chriſti in ſolennitate paſchali oretenus ſuſcepiſſet, & eccleſia egreſſus neſcio quid exinde acturus domum inferre cogitaſſet, diuinitus territus exhorruit, & neſciens quo ſe verteret, foſſa in cœmiterio facta ſacroſanctum corpus dominicum in eam ſepeliuit. Superueniens autem ſacerdos, & rem diſcens foſſam aperuit, & infantuli formam inueniens, eumque manibus reuerenter eleuans, ad eccleſiam portare voluit: ſed mirum dictu, luce cœlitus emiſſa, puerulus manibus tenentis elabens, in ipſa luce aſcendens cœlos penetrauit.

MCLIIII.

Obiit Mechtildis monialis in Spanheim.

Anno Volmari abbatis 33. qui fuit dominicæ natiuitatis 1154. quarto calendas Martij, obijt Mechtildis ſanctimonialis virgo in monaſterio meo Spanheimenſi, pro Chriſti amore 29. annis incluſa, ſoror Bernhelmi primi abbatis eiuſdem cœnobij. Hæc apud S. Albanum Moguntiæ primo fuit incluſa per annos 7. deinde cum Bernhelmus frater eius in abbatem Spanheimēſem fuiſſet ordinatus, propter maiorem quietem & ſolitudinem,

ad eiuſ-

ad eiuſdem cœnobium de conſenſu archiepiſcopi Moguntini & abbatis S. Albani, ſe tranſtulit, & omnipotenti Deo in ieiunijs & orationibus die noctuque vſque ad finem vitæ deuotiſſime ſeruiuit. Sepulta eſt in medio chori iuxta ſepulchrum fratris ſui abbatis Bernhelmi, non ſine opinione ſanctitatis. Nam angelorum concentus in eius tranſitu auditi ſunt, & variæ viſiones oſtenſæ, cui & S. Hildegardis adhuc in carne viuenti, teſtimonium ſanctitatis perhibuit.

Expeditio regis in Italiam.

Circa feſtum S. Michaelis Fridericus rex in Italiam profectus eſt cum magno exercitu. Interea Anaſtaſius papa moritur, cui Nicolaus Anglicus primo monachus S. Ruffi, deinde abbas, poſtea Albonenſis epiſcopus cardinalis noſtri ordinis ſuccedens, Adrianus quartus nuncupatus, ſedit annis 4. menſibus 10. Rex Fridericus in Italiam traiecto exercitu, primo impetu Placentiam Æmiliæ ciuitatem edomuit, quædam etiam caſtella ob inſolentiam Mediolanenſium & Cremonenſium igne deuaſtat: deinde Spoletum opulentiſſimam Vmbriæ ciuitatem totam incendio concremat: ſicque verſus mare cum exercitu pacifice tranſiens, Romam peruenit: vbi à pontifice Romano & omni ſenatu honorifice ſuſceptus, in Imperatorem conſecratur, & poſt ſolennem ordinationem facta ſeditione à quibuſdam vulgaribus tempore meridiano, bello ex improuiſo impetitur. Imperator vero & ſui ſubito armati, hoſtes ſtrictis gladijs trans Tyberim repellunt, & tanta in eos cæde deſæuiunt, vt ipſe alueus fluminis totus ſanguine occiſorum mutaretur. Hac cruenta victoria, 14. cal. Iulij parua manu ſuorum perpetrata, ſequenti die non moratus reditum inſtituit, & in patriam exercitum incolumem reduxit.

Rex in Imperatorem conſecratur.

His temporibus epiſcopatus Lubicenſis de Oldenburg translatus inſtituitur, & Geroldus primus epiſcopus ibidem ordinatur.

MCLV.

Bellū inter epiſcopum Moguntinū & comitem palatinum.

Anno autem Volmari abbatis 34. qui fuit dominicæ natiuitatis 1155. bellum graue fuit inter Arnoldum archiepiſcopum Moguntinum, & Hermannum comitem palatinum Rheni. Sed reuerſus ex Italia Fridericus Imperator, perturbatores regni & pacis adeo edomuit, vt in breui pax firmiſſima terrore ſui aduentus redderetur. Nam ipſe Imperator Arnoldum archiepiſcopum conſtituerat multis potentibus in circuitu inuitis, quippe qui nouerant eum virum iuſtum & auſterum, eorum malis ſtudijs minime conſenſurum. Vnde Imperatore Italia exiſtente mouerunt in pontificem arma Hermannus comes palatinus, Emicho comes de Lyningen, Godfridus comes de Spanheim, Henricus comes de Katzenelenbogē, Cōradus comes de Kirchberg, & Hēricus comes de Dideſheim, cū alijs quibusdam. Reuerſus igitur de Italia Imperator, natale Domini Wormatiæ celebrauit, & prædictis comitibus ſimul & Arnoldo archiepiſcopo præfato, pro eo quod pacem imperatam violaſſent, ſatisfactionem pro pœnitentia ex conſilio principum indixit. Prædicti enim comites Emicho, Godfridus, Henricus & alij, ex parte præfati comitis Hermanni Imperatore iubente canes portauerunt, & ſic dominus Arnoldus Archiepiſcopus ab excommunicatione eos abſoluit. Ex parte autem ipſius epiſcopi canes portare cœperunt Ludouicus comes de Lohun, Wilhelmus comes de Glitzberg, & alij, ſed ob reuerentiam archiepiſcopi ceſſare ab Imperatore iuſſi ſunt.

Comites in parte Hermanni contra Arnoldum epiſcopum.

Canes portarūt pro ſatisfactione.

Eodem anno Bernhardus epiſcopus Hildesheimenſis in Saxonia, propterea quod decem annis cæcus eſſet, & ad regendum inutilis, epiſcopatum reſignauit, fuitque in locum eius ordinatus Bruno eiuſdem eccleſiæ decanus, vir ſanctus & beatæ Mariæ ſemper virgini deuotiſſimus, qui octauas natiuitatis eius primus celebrauit, & celebrandas in ſua diœceſi ſolenniter inſtituit: cui & ipſa virgo ſanctiſſima eaſdem octauas celebranti, ſemel in matutinis viſibiliter apparuit, & gratias de tanto ſeruitio illi agens, magnam conſolationem & ſpem futuræ retributionis impendit.

Bruno epiſcopus Hildesheimenſis.

MCLVI.

Anno Volmari abbatis 35. currente, Arnoldus archiepiſcopus Moguntinus quorundam iniurijs prouocatus, ad præſentiam Hadriani papæ venit, à quo ſuſceptus honorifice, Apoſtolicam ab eo legationem promeruit, indeque reuerſus ad Moguntiam cum honore receptus fuit.

Hoc ipſo anno Imperator Fridericus Agnetem principis Burgundiæ filiam vxorem duxit, repudiata priore legitima vxore apud Conſtantiam, vnde grauiſſimum in eccleſia ſcandalum exortum eſt.

Imperator uxorē ſuam repudians ſuperinduxit aliam.

Hermannus palatinus comes obijt, cui frater Imperatoris ex parte patris Conradus nomine ſucceſſit, homo Dei oblitus, eccleſiis monaſterijſque & miniſtris eorum, maxime Wormatienſi antiſtiti Conrado, multas iniurias per violentiam irrogauit.

Hermannus comes obiit.

Imperator Curiã ſuam Coloniæ habet.

Eodem anno qui dominicæ natiuitatis 1156. fuit, Imperator circa feſtum omnium ſanctorum venit ad Coloniam, & tam à ciuibus quam ab archiepiſcopo Arnoldo ſatis honorifice fuit receptus, vbi miles quidam Bernhardus nomine, qui in necem Hermanni de Winceburg conſpiraſſe, à duce Saxonum fuit conuictus, Imperatoris iuſſu decollatus eſt.

MCLVII.

Volmarus abbas moritur.

Anno ſequente qui fuit dominicæ natiuitatis 1157. indictione 5. Volmarus abbas quintus decimus huius monaſterij Hirſaugienſis, 5. calendas Februarij circa primam noctis vigiliam de hoc mundo tranſiens, in Domino quieuit, vir apud omnem poſteritatem memoria dignus: quippe qui per ſuam induſtriam, ſapientiam & pietatem huic monaſterio ſuo, multa bona fecit, augmentauit cenſus, redditus ampliauit, ruinoſa cœnobij ædificia reſtaurauit, domos & habitacula pro fratrum commoditate neceſſaria plura de nouo conſtruxit, numerum monachorum Deo ſeruientium auxit, ſeque verbo & exemplo paſtorem optimum ſubditis ſuis omnibus exhibuit. Sepultus eſt in maiori eccleſia, ante altare ſancti Michaelis.

DE HARTWIGO, HVIVS MONASTERII ABBATE XVI. qui præfuit tantum duobus menſibus, & de vita & conuerſatione ipſius.

SEPVLTO reuerendiſſimo ac Deo dilecto abbate Volmaro, licet fratres maximo eius amore tenerentur, nec poſſent memoriam tam pientiſſimi patris de cordibus ſuis, nô dico cito, ſed ne vnquam prorſus delere, quem paſtorem in omnibus vtilem, pium atque dulciſſimum ſemper fuerant experti: tamen ne malitia temporum, quæ tunc abundabat in terra, ſiniſtri aliquid prauorum ſuggeſtione interponeret, viſum eis eſt cum electione noui paſtoris non eſſe tardandum.

Hartuuigus in abbatem eligitur.

Eodem igitur die quo Volmarum eccleſiaſticæ ſepulturæ tradiderant, conuenerunt in vnum animo & intentione, nouum eligendi paſtorem, qui tam in ſpiritualibus quam temporalibus, ad regimen monaſterij vtilis & idoneus haberetur. Inuocata itaque (vt moris eſt) gratia Spiritus S. Hartuuigum nomine, monachum, venerabilem ſenem, vnanimi conſenſu in abbatem concorditer elegerunt, anno Domini 1157. indictione 5 in octaua S. Agnetis virginis & martyris, quæ eſt 5. calend. Februarij. Electione autem ex more in perſonam Hartuuigi publicata, coram toto conuentu in terram procidit, & vt ſupportaretur à tanto onere fratres cum lachrymis ſuppliciter rogauit. Si voluiſſem, inquit, imo ſi fuiſſem idoneus animas regere in eo ſtatu, in quo fueram ante ingreſſum religionis, permanſiſſem. Sed quia imperfectionem meam noui, & quod mihi ſubeſſe magis expedit quam præeſſe, propterea domum meam, præpoſituram, dignitates & beneficia quæ habui, contradicentibus amicis & cognatis meis omnibus, libens dimiſi: quatenus ſine cura & ſollicitudine rerum temporalium, omnipotenti Deo in ſimplicitate cordis mei, placitam poſſem impendere ſeruitutem. Cumque fratres, vt onus regiminis à Deo ſibi tanquam idoneo impoſitum ſuſciperet fortiter inſtarent, tandem conſentiens dixit: *Contemnere preces veſtras amantiſſimi fratres, omniumque reluctari votis, impium iudico, tametſi me ad tantum pondus regiminis ſcio penitus inſufficientem. Confido tamen in miſericordia omnipotentis Dei, pro cuius amore omnia mundana ſemel contempſi: quoniam me diu in hac miſeria non permittet viuere, ſi mihi hanc curam animarum, quam reclamanti imponitis, nocituram in anima mea coram ipſo cognoſcit.* Ad nimiam itaque inſtantiã fratrum conſentiens, onus paſtoralis curæ pro Chriſti amore ſuſcepit, & pro munere benedictionis ad archiepiſcopum Treuirenſem Hillinum cum certis monachis deſcendit. Benedici autem à Gunthero Spirenſi epiſcopo propter certas cauſſas noluit, & ideo iuxta tenorem priuilegij monaſterio Hirſaugienſi, à ſede Apoſtolica dudum conceſſi, ad Treuerim deſcendit. In die itaque dominica quadrageſimæ ſecunda, quæ fuerat anno illo, quarto nonarum Martij, benedictus fuit in maiori eccleſia Treuerenſi ab Hillino archiepiſcopo, in præſentia complurium abbatum. In itinere illo conſtitutus, ſanctiſſimam Chriſti ſponſam Hildegardem, de cuius ſanctitate, miraculis, ſcriptis & reuelationibus multa audierat, viſitauit: quam cum loquentem audiret, in ſtuporem verſus, lachrymas præ gaudio fudit. Nactus autem oportunitatem cum ea ſecrete loquendi, omnem ſtatum & mœrorem mentis ſuæ illi aperuit, & in quantis eſſet anguſtijs propter curã animarum ſibi impoſitam, ſimpliciter reſerauit: petijtque humiliter, quatenus amore Ieſu Chriſti ſuper ſtatu ſuo diuinã voluntatem dignaretur inquirere, & quid ſibi faciendum eſſet ſuper his in quibus verſabatur cogitationibus, de cura paſtorali

Quomodo ſe à tanto onere excuſauit.

Quomodo conſenſit.

Ab Hillino Treuerorum archiepiſcopo benedictus eſt.

S. Hildegardem viſitat.

paſtorali relinquenda indicare. At virgo S. Hildegardis more ſuo ad lumen inuiſibile mentis ſuæ aciem erigens, tale Hartvvigo dedit reſponſum: *Lux viuens tibi dicit, ô homo, mens tua ſit mihi in voluntate mea ſubiecta, & non abyciam te. Homo enim qui mihi paratus eſt ſeruire pro honore nominis mei in paſcendo animas meas, & aliud non quærit, in me manet. Ego autem ſcio quis ex me ſtat, in prælatione, & illum non deſeram. Et qui ſine me regnat, hunc ego non aduerto. Tu autem eſto paratus, quia cito venturus ſum.* Inde ad Hirſaugiam reuerſus, non diu vixit, ſicuti dicemus.

Reſponſio Hildegardis.

Erat autē Hartvvigus genere Francus, qui adoleſcens ad ſtudiū literarū poſitus, ſatis doctus & eruditus euaſit, non ſolum in diuinis, ſed etiam in ſecularibus literis.

Vita Hartvvigi abbatis.

Creſcentibus demum annis, canonicus maioris Eccleſiæ Spirenſis factus eſt, vbi ſe tam ſapienter & religioſe habuit, vt conſenſu omnium primo in camerarium, ac deinde in præpoſitum eiuſdē eccleſiæ fuerit electus. Erat autē homo conſcientiæ bonæ, placidi cordis, & honeſtiſſimæ cōuerſationis: qui quamuis diuitijs & honoribus afflueret terrenis, ſemper tamen mente ſurſum ad Deum erectus, bonis & ſanctis ſtudijs operam impendebat.

Fit præpoſitus in eccleſia Spirenſi.

Licet enim diuitijs abundaret, cor tamen ſuū nequaquā appoſuit, ſed manum ſuam aperuit inopi, & pauperum neceſſitatibus quantū potuit promptiſſime occurrit.

Miſericors in pauperes erat.

Inter cætera pietatis opera, cum adhuc vitā ageret ſecularē, magno ad fratres huius monaſterij Hirſaugienſis tenebatur affectu, & multa eis beneficia impendit. Crebro illos viſitauit, & quoties aliquē de Hirſaugieſi monaſterio Spiram venire pro quolibet negotio contigiſſet, non alibi quā in domo præpoſiti licebat nanciſci hoſpitiū.

Monachos Hirſaugienſes dilexit.

Domus eius velut cœnobiū, honeſtiſſima erat adornata familia; in quā nulli penitus inhoneſto patebat ingreſſus. Moribus ſuis bonis & Deum timentibus cunctis fuit honorabilis, in cuius præſentia loqui vel agere turpia vel inhoneſta nullus audebat. Interna quoq; deuotione omnipotenti Deo mancipatus, nullū tempus otioſum tranſire ſinebat, in quo non aliquid boni operis ad penſum ſeruitutis ſuæ appenderet.

Conuerſatione fuit deuotus.

In orationibus erat frequens, & in lectionibus ſanctarum ſcripturarū ſtudioſus, vtpote qui fuerat exercitiorū ſpiritualium fructus & dulcedinē quotidiana meditatione expertus. Cum autem pleroſq; ex concanonicis ſuis ire per abrupta vitiorum cerneret, medicamentum fraternæ correptionis tam ratione officij quam obedientia dominici præcepti oppoſuit, & quomodo viuendum ſit miniſtris Domini, multimoda ſcripturarum atteſtatione oſtendit.

Zelo rectitudinis armatus.

Sed quum admonitiones ſuas parum in pleriſque proficere cerneret, tædebat eum in officio prælationis viuere, in quo ſe videbat cæteris inutiliter præeſſe. Matura igitur deliberatione præhabita omnem mundi pompam & honorem pro Dei amore propoſuit deſerere, & ſe totum diſtrictione monaſtica omnipotenti Deo mancipare. Ad quod propoſitum tam ſanctum & arduū ſubeundum, maxime eum ſermones & miracula diui patris Bernardi Spiræ facta, quibus interfuit, prouocarunt, quæ omnibus quam diu vixit cum deuotione maxima narrare conſueuit.

Per S. Bernhardū compungitur.

Venditis ergo rebus ſuis multis, & precio non paruo dato pauperibus ad Hirſaugiā venit, & monachus ſub Volmare abbate factus fuit. Multa quoq; in auro, argento, vaſis precioſis, & varia ſupellectili ſecum ad monaſterium attulit, quæ omnia in manus Volmari abbatis coram tota cōgregatione reſignauit.

Fit monachus in Hirſaugia.

Sacræ autem religionis habitum de manibus Volmari abbatis aſſumens, totū ſe deinceps ad Deum contulit, ſemperq; aut mente aut corpore in eius ſeruitio intentus fuit. Intereſſe pſalmodiæ & horis regularibus tam nocturnis quā diuinis, ſemper illi iocundum atque dulciſſimum, omneq; tempus quod ſeruitio creatoris non impenderat, perdidiſſe ſe gemebat.

In officio diuino fuit ſedulus.

Corpus ſuum abſtinentia, ieiunijs, vigilijsq; in ſeruitutem ſpiritui curauit redigere & ſe cunctis in bonis operibus imitabilē exhibere. In omni conuerſatione ſua inter fratres fuit pacificus, tranquillus & quietus, tantaq; erga omnes charitate affluens, vt mater congregationis merito diceretur. Nemo illum vnquam vidit perturbatum, murmurantē nemo audiuit, ſed ante faciem ſuam in vera humilitate gradiens, nullū penitus contriſtauit.

Nunquam viſus perturbatus.

Eodem tempore Sigefridus decanus de Phortzheim, qui multa huic monaſterio bona contulit, ſicut in libro Donationum habetur, ſub Volmaro abbate monachus factus eſt, vir ſingularis eruditionis & ſapientiæ informatione & exemplo ipſius Hartvvigi prouocatus.

Decanus Phortzenſis monachus.

Similiter & alij complures viri notabiles, ſapientia, genere & diuitijs inſignes, exemplo præpoſiti Spirēſis incitati; contemptis rebus & honoribus mundi, monachi ſub abbate Volmaro in hoc Hirſaugienſi cœnobio facti ſunt, qui pro fratrum vſu multa beneficia contulerunt. His etiam temporibus Conradus monachus huius cœnobij & poſtea prior in Schoinrein, abbas in Amorbach, conſenſu Volmari conſtitutus eſt, vir tam in ſpiritualibus quam ſecularibus ad regendum ſatis idoneus. Erat enim in ſcripturis ſanctis admodum eruditus, & in agendis ſingulari experientia præditus.

Conradus monachus fit abbas in Amorbach.

Conradus fit abbas in Suartzach. Burchardus in Wingarten.

Alter quoq; Conradus huius cœnobij monachus, eodem ferme tempore conſenſu ipſius Volmari abbatis, ad monaſterium in Suartzach Argentinenſis diœceſis abbas ordinatus eſt, Burchardus quoq; monachus huius cœnobij ad Wingarten abbas eligitur, vir aſtutus ingenio, & in agendis multum prouidus & expertus.

Diethmarus monachus.

Poſt cuius obitum Diethmarus monachus noſter, electione fratrum eiuſdem loci abbas factus eſt, qui per ſuam induſtriam multa bona eidem monaſterio fecit & acquiſiuit.

Manegoldus prior clauſtralis.

Eodem tempore quo ex præpoſito Hartvvigus factus eſt monachus ſub Volmare abbate, prior clauſtralis fuit Manegoldus natione Francus, qui poſtea in abbatem huius cœnobij electus eſt, de quo dicemus: qui Hartvvigum magna charitate diligebat, homo ſapiens & magnificus in omnibus actionibus ſuis. Vnde in cellarium monaſterij promotus, multa ſollicitudine pro fratrum neceſſitate vigilabat, & bene miniſtrans inferiora, gradum promeruit altiorem.

Adelhelmus prior clauſtralis. Heymericus. Gerlachus.

Poſt eum prior conſtitutus eſt Adelhelmus primo in Aminburg, & poſtea in Mediolaco Treuerẽſis diœceſis abbas, vir ſapientia & religione venerabilis, in cuius locum prior ſubſtitutus eſt Heymericus, monachus ſenex & debilis, quo in breui mortuo Gerlachus ſucceſſit, poſt quem Manegoldus denuo prior eſt ordinatus, in quo quidem officio vſque ad mortem abbatis Hartvvigi permanſit.

Hartuuigus abbas.

Igitur Hartvvigus in abbatem per fratres vnanimiter electus eſt, mortuo Volmaro (ſicut diximus) & per archiepiſcopum Treuerenſem Hillinum legitime ordinatus, viſitata S. virgine Hildegarde apud Bingios Hirſaugiam redijt, & cum maximo gaudio fratrum, tanquam paſtor integerrimæ charitatis ſuſceptus fuit.

Conuentus principum in Wormatia.

Hoc ipſo anno inſtitutionis Hartvvigi abbatis, qui fuit dominicæ natiuitatis 1157. Imperator paſcha Wormatiæ celebrauit, vbi pene omnes Teuthonici regni principes conuenerunt, & ſe cum rege anno ſequente in Longobardiam ituros, contra rebelles imperij iurauerunt. Poſt hæc ipſo anno Imperator per magnam induſtriam ſuam effecit, vt abbates, præpoſiti, & meliores quidem complures de miniſterialibus eccleſiæ Moguntinæ, in manus & quorundam amicorum eius promitterent, quod Arnoldo archiepiſcopo qualibet occaſione decedente, ſine ipſius conſilio & aſſenſu alium non vellent eligere.

Arnoldus Colonienſis archiepiſcopus. Fridericus ſecundus archiepiſcopus Colonia.

Eodem anno moritur Arnoldus archiepiſcopus Colonienſis, huius nominis ſecundus, vir ingenio acutus, & in rebus bellicis expertiſſimus, qui ſemper Imperatorem in Italiam ſecutus multa pro eius imperio expendit. Ipſe monaſterium Rindorff iuxta Bunnam in honorem S. Clementis papæ & martyris conſtruxit, in quo & ſepultus eſt: cui Fridericus eius nominis ſecundus, in ordine ſucceſſit, præpoſitus S. Gregorij Colonienſis, & per Adrianum papam conſecratus eſt Romæ, atque accepto pallio ad Coloniam cum honore reuerſus. Contra hunc electus fuit in diſſenſione grauiſſima Gerardus præpoſitus Bunnenſis, ſed apud Ratiſponã ex Imperatoris iuſſu & principum, cedere Friderico compulſus eſt.

Eodem tempore inter papam Adrianum & Imperatorem Fridericum grauiſſimæ contentiones leui occaſione oriri cœperunt. Innocentius papa ſecundus, Romæ quondam in muro imaginem ſuam depingi fecerat, quaſi in ſede pontificali reſidentem, Imperatorem Lotharium complicatis manibus coram ſe inclinatam coronam imperij ſuſcipientem.

Cauſa diſſenſionis inter papam & imperatorem. Alia cauſa.

Quod Fridericus Imperator videns cum eſſet Romæ, à ſuis incitatus ægre tulit. Acceſſit huic (ſi dici fas eſt) contumeliæ aliud quiddam perſimile, quod nouæ commotionis & diſſenſionis magnum ſeminatorium fuit.

Imperatore cum primoribus regni in ciuitate Biſuntina Burgundiæ curiã celebrante, duo cardinales literas Adriani papæ perferentes adfuerunt, in quibus inter alia ſic continebatur: *Beneficium coronæ tibi contulimus, neque pœnitentia moueremur, ſi excellentia tua, maiora à nobis beneficia accepiſſet.* Quod verbum ſcilicet Beneficium, hi qui circa Imperatorem erant, vſualiter interpretantes, & in contumeliam ipſius poſitum aſſerentes, animum eius in iram concitauerunt. Cardinales iniurijs affectos à conſpectu ſuo eiecit, dicens: *Quod à ſolo Deo habemus* (coronam videlicet imperij) *non Romano pontifici, ſed ſoli Deo attribuimus. Primam vocem regiæ electionis archiepiſcopi Moguntini recognoſcimus, regalem conſecrationem archiepiſcopo Colonienſi permittimus. Imperialem conſecrationem Rom. Pontifici aſſignamus. Deleantur ergo picturæ, ſcripturæ corrigantur, alioquin inter regnum & ſacerdotium concordia & pax ſtare non poterunt.* At Romani indignationem & iram Imperatoris metuentes, aliam interpretationem

Vanitas opinionum Imperatoris.

tionem huius nominis protulerunt, *Beneficium*, quaſi benefactum intelligi debere dicentes.

His temporibus claruit ſanctus Wilhelmus, ex comite Pictauienſi eremita nominatiſſimus, qui loricam ad nudam carnem portauit, & in maxima abſtinentia corpus ſuum macerauit, miraculis multis glorioſus.

Hunc ſanctus Bernardus cum ſchiſmaticis contra Innocentium papam pertinaciter ſententem, per ſacroſanctum corpus dominicum conſtans adeo perterruit, & ad tantam compunctionem perduxit, vt non ſolum pertinaciam omnem deponeret: ſed, quod eſt amplius, comitatu ſuo derelicto, honoribusque & diuitijs omnibus contemptis, homines fugiens eremum intraret. His quoque temporibus viſio admirabilis Tondali militis in Hibernia dicitur facta, quæ cum vbique ſit notiſſima, non opus eſt, vt huic operi inſeratur.

S. Wilhelmus ex comite eremita claruit.

Viſio Tondali.

Claruerunt his temporibus in eccleſia Dei, multi viri doctiſſimi, qui varia pro eruditione ſimplicium opuſcula ediderunt.

Gilbertus epiſcopus.

Gilbertus cognomento Porreta, natione Gallus, ex ſcholaſtico Pariſienſi epiſcopus Pictauienſis, vir vndecunq; doctiſſimus, ſcripſit notabilem expoſitionem ſuper pſalmos: item in Euangelium Ioannis, in epiſtolas quoq; Pauli omnes: in Boetium de S. trinitate: in Philoſophia multos ſubtiles tractatus edidit.

Lucas etiam abbas S. Cornelij ordinis noſtri doctiſſimus inter alia ſtudiorum ſuorum opuſcula, his temporibus in Cantica canticorum Salomonis, non ſpernendæ lectionis edidit. Richardus de S. Victore canonicus Pariſienſis, vir in ſacris ſcripturis his temporibus omnium iudicio longe doctiſſimus, & non minus ſanctitate conuerſationis quā eruditione literarū inſignis, multa præclara volumina edidit: quorū lectio & doctis ad eruditionē, & ad compunctionem deuotis valde vtilis & neceſſaria videtur. De his quidem opuſculis in libro de Eccleſiaſticis ſcriptoribus, iam dudum fecimus mentionem.

Lucas abbas.

Richardus de S. Victore.

Circa hæc quoq; tempora Petrus Lombardus epiſcopus Pariſienſis, quatuor libros Sententiarū, ex diuerſis dictis ſanctorum patrū colligens, poſteritati tranſmiſit: qui tantæ ſunt hodie in ſcholis Theologorū authoritatis, vt cæteris pene omnibus in lectione quotidiana præferātur. Scripſit quoq; in Pſalmos commentaria, & in Apoſtolum, quæ ſatis vtiles ſunt. Et quædam alia quæ ad notitiam lectionis noſtræ non venerunt.

Liber Sententiarum componitur.

Claruit ijſdem quoq; temporibus & alius Petrus quidam, presbyter Trecenſis, quem Comeſtorem vulgo appellant, qui ſcripſit inſigne opus ad Wilhelmū Senonenſem archiepiſcopum, ſuper libros Bibliæ hiſtoriales, quod Scholaſticā hiſtoriam appellamus. Et quędam alia nō abijciendæ lectionis opuſcula. Richardus monachus Cluniacenſis, noſtri ordinis, inter chronographos his temporibus habetur in precio: qui inter multa quæ ſcripſit, hiſtoriam rerum tranſacti temporis, ſatis iocundam vtilemque compoſuit.

Petrus Comeſtor.

Richardus Cluniac.

His etiam temporibus, ſub Friderico Imperatore primo, claruit Ioachim abbas monaſterij Florenſis de Calabria, noſtri ordinis, vir quidem ſtudioſus & doctus: qui tanquam propheta habitus à multis, etiā futura prædicere conſueuit. Scripſit in Hieremiā prophetam, in Danielē prophetā, in Euangeliū Ioannis, in Apocalypſin Ioannis: in quibus omnibus futura ſemper prædicere tētat. Ad Henricū quoq; ſextū, plura ſcripſit. Item de Septem ſigillis in Apocalypſi: in Pſalterium decem chordarum. Item librum Concordiæ. Item de 15. pontificibus Romanis futuris, ſuo tempore, vnam prophetiam conſcripſit. Epiſtolas quoque multas ad diuerſos, & varia de futuris temporibus compoſuit. Hoc ipſo anno dominicæ natiuitatis 1157. ſignum crucis in luna manifeſte apparuit.

Ioachim abbas.

Claruit circa hæc tempora Gratianus monachus Bononienſis, noſtri ordinis, qui ex diuerſis ſanctorum patrum ſententijs, decretis & ſcriptis, librum Decretorum in vnum comportauit, & ſummo pontifici confirmandum obtulit.

Gratianus monachus claruit.

Eodem anno Dominus Hartvvigus, abbas huius cœnobij præfatus, 8. calen. Aprilis, circa primā noctis vigiliam carne ſolutus, in Domino quieuit, ſexto & quinquageſimo die inſtitutionis ſuæ, ad abbatiā Hirſaugienſem: ſepultus eſt in maiori eccleſia, in abſide meridionali, corā altari omniū ſanctorum, vir æterna memoria dignus quē omnipotentis Dei miſericordia, iuxta deſiderium ſuum breui de medio abſtulit, ne malitia immutaret intellectum eius: *frequenter enim prælatio, mentem fallere conſueuit.*

Hartvvigus abbas obiit.

DE MANEGOLDO, HVIVS MONASTERII XVII. ABBATE, QVI PRÆfuit annis 8. menſibus 4. diebus 6. & de vita & conuerſatione eius.

HARTVVIGO venerabili abbate viam vniuerſæ carnis feliciter (ſicut confidimus) ingreſſo, & non ſine lachrymis multis fratrum ſuorum ſepulturæ commendato, nē

impedimentum aliquod prauorum machinatione ex diutina vacatione interueniret, ipſamque noui paſtoris electionem liberrimam quomodolibet infirmare potuiſſet, multa deliberatione præhabita, fratres voces in electione habentes, ſtatim eodem die in vnum conuenerunt, animo & intentione nouum ſuper ſe conſtituendi paſtorem. Igitur inuocata gratia ſpiritus S. anno Domini 1157. indict. 5. 8. calen. Aprilis, hora diei 3. vel quaſi Friderico Imperatore primo regnante, anno eius 6. monachi huius cœnobij conuentuales in abbatem vnanimiter elegerunt.

Manegoldus in abbatem eligitur. Manegoldum venerabilem monachum, genere Francum, ex cognatione Hartvvigi prædeceſſoris ſui procreatum, annos ætatis habentem ferme ſexaginta. Qui poſt longam humilemque excuſationem precibus fratrum acquieſcens, onus paſtoralis curæ aſſumpſit, ſed munus benedictionis vſque in ſabbatum ieiunij quatuor temporum poſt exaltationem S. crucis diſtulit, propterea quod ſe fratribus bene probandum offerre ſtatuiſſet.

Spira conſecratur à Gunthero Epiſcopo, & præfuit annis octo. Tandem importunis precibus fratrum vix inductus, benedicendus Spiram magno & celebri comitatu proficiſcitur, & in ſabbato præfato autumnalis ieiunij, 25. monachis ex ſuis ad ſacros ordines per Guntherum epiſcopum Spirenſem promotis, ipſe dominica ſequente ab eodem pontifice, ſex abbatibus, ſacris indutis aſtantibus, munus benedictionis ſolenniter ſuſcepit.

Vita Manegoldi abbatis. Præfuit autem in abbatia annis 8. menſibus 4. diebus 6. vir bonæ ac laudabilis conuerſationis, & multa bona huic monaſterio fecit. Francus genere fuit, ſicut diximus, honeſtis parentibus natus, qui ad literas diſcendas in iuuentute poſitus, ſatis doctus & eruditus euaſit. Timorem Domini ab infantia (vt ita dixerim) imbiberat, vnde non ludis, nõ diſcurſibus, non puerorum leuitatibus oblectari, ſed magis ſtudio literarum & orationibus, quantum per ætatem licebat, inſiſtere conſueuit.

Manegoldus fit monachus. Natura enim conſecutus ingenium bonum, hauſto æternæ ſapientiæ geſtu, nihil plus amare in hac vita didicit quam ſcientiam ſcripturarum. Tandem inſpirante Spiritu S. ſub Volmare abbate monachus factus, tam pie, tam religioſe, tamque humiliter in medio fratrum conuerſatus eſt, vt parem in tota congregatione vix haberet. In omni tranquillitate mentis & operationis coram Deo & hominibus incedens, nulli grauis, nulli moleſtus fuit, ſed dignum ſe in omnibus monachum ſecundum regulam ſancti patris noſtri Benedicti exhibuit.

Succentor fit. Statura quidem corporis breuis, ſed animi viribus magnus & egregius fuit. Denique poſt annos primordialis monaſticæ inſtitutionis exactos, per Volmarum abbatem ſuccentor ordinatus, & in eo officio poſitus, pluſquam 60. volumina pro Bibliothecæ ornatu fratrumque vtilitate fecit conſcribi, ſumptus ad hoc miniſtrantibus amicis eius & cognatis ſecularibus. Poſt hæc cum in omnibus vtilem & irreprehenſibilem ſe præbuiſſet, *Fit prior.* mortuo Dithone priore, in eius locũ prior ordinatus, verbo & exemplo fratribus norma ſanctæ conuerſationis fuit: in monendo dulcis, pius & manſuetus fuit: in corrigendo ſerioſus, quippe qui optime nouerat regimen animarum, omnium artium artem eſſe difficillimam, & propterea maiori ſtudio exercendam: bonis & obedientibus, ſocium ſe per humilitatem exhibuit: duris & rebellibus, ſeuerum ſe ac terribilem oſtendit. Vnde factum eſt, vt boni & humiles maximo cum amplecterentur amore: deſides vero & animarum ſuarum curam non habentes, veluti dominum & iniquitatis ſuæ vindicem ſingularem mererent. Deinde vt in omnibus probaretur, per Volmarum abbatem maior cellarius conſtitutus eſt, & Adelhelmus in locum eius ſubrogatus, qui non multo poſt abbas in Aminebùrg Ratiſponenſis diœceſis, ac poſtea in Mediolaco Treuerenſis diœceſis ordinatus eſt.

Fit Cellarius. Factus autem cellarius, magnam in adminiſtratione ſui officij curam & ſollicitudinem adhibuit, & tamen internam conuerſationem ſpiritus non neglexit. Rurſum poſt aliquot annos mortuo Gerlaco priore, denuo fit prior, & more ſuo regularis diſciplinæ zelum ſtrenue exequitur. Primus & vltimus in choro ſemper cultum diuinæ ſeruitutis cum maxima diligentia ampliauit. Diuinas ſcripturas mirabiliter amauit, omneque ſtudium pro ſcribendis libris authenticis ſanctorum patrum quam diu vixit impendit.

In abbatem eligitur. Poſtremo tranſitu Hartvvigi abbatis feliciter conſummato, in abbatẽ huius monaſterij 17. electus eſt, ſicut diximus anno Domini 1157. indict. 5. 8. cal. April. & 10. cal. Octobris, hoc eſt dominica quatuor temporũ ieiunij autumnalis poſt exaltationẽ ſanctæ crucis, quæ fuit dies ſancti Mauricij martyris: *Spiræ conſecratur.* à Gunthero Spirenſi epiſcopo munus benedictionis accipiens præfuit annis 8. menſibus 4. diebus 6. Erat autem homo ſanctis moribus adornatus, manſuetus, placidus, humilis, pacificus, mitis, & affabilis, menteque & corpore

caſtus

caſtus, qui ſubſtantiam monaſterij ſuo tempore nõ minuit, ſed auxit, ſicut in libro Donationũ patet manifeſte. Nã tempore eius, multi multa bona pro Dei amore huic cœnobio tradiderũt, & ipſe etiã complura precio comparauit. Inter cæteros autem fuit eo tempore quidam canonicus nomine Ruthardus, qui fratrem habebat in Hirſaugia monachum, reſidens in eccleſia Moguntina, qui pro remedio animæ ſuæ curiam monaſterio Hirſaugienſi apud Bingios tradidit, quam frater ipſius monachus iuſſu abbatis, pro marcis argenti 16. vendidit, & precium in vſus fratrum expendit.

Donatiõ Ruthardi.

Poſt aliquantum vero temporis Hedericus præfati Ruthardi ex fratre nepos, canonicus & ipſe Moguntinenſis, duodecim talenta huic monaſterio contulit: pro quibus Hugo patruus eius Manegoldo abbate poſtulante, in Gruningen tria vinearum iugera monaſterio comparauit.

Donatiõ Hederici.

Rupertus quoq; de Tubingen multa bona monaſterio Hirſaugienſi tempore abbatis Manegoldi fecit, vt in libro Donationũ: & ſepulturam ſicut elegerat, vna cum fraternitate plenaria in hoc loco promeruit. Nam inter alia 42. talenta argenti ad vſus fratrũ contulit, pro quibus abbas Manegoldus vineta in Sutrim comparauit. Alij quoq; diuerſi multa & varia in eleemoſynam fratribus huius monaſterij eodem tempore contulerunt, & beatos ſe arbitrabantur quicunque in confraternitatem & orationes monachorum Hirſaugienſium fuiſſent admiſſi.

Donatio Ruperthi. *Donationẽs variæ.*

Magna enim regularis diſciplinæ obſeruantia apud eos iſto tempore vigebat, & ob id à bonis omnibus amabatur. Verum poſt annos paucos grauiſſima diſſenſio inter abbatẽ Manegoldum & conuentũ ſuum diabolo procurãte ſuborta eſt, pro cuius extinctione S. Virgo Chriſti Hildegardis & præſens verbis, & abſens ſcriptis, nõ mediocriter laborauit. Vnde tam abbas quam conuentus, literas ad ipſam virginem ſuper hac eadem diſſenſione conſultantes miſerunt, quibus illa diuinitus admonita, reſpondens ad interrogata, epiſtolas remiſit, quarum exemplar paulo poſt ſuo ordine ponemus.

Religio Hirſaugienſium fratrum.

Anno autẽ Manegoldi abbatis primo currente, videlicet dominicæ natiuitatis 1157. terræmotus ingens in Aſia fuit in diuerſis locis, qui Tripolim, Damaſcũ, & quandã aliam ciuitatẽ omnino deſtruxit. Porro ciuitas Cathanenſiũ penitus euerſa eſt, in qua multitudo virorũ, mulierũ, iuuenum & puerorũ maxima, ferme ad viginti millia miſerabili caſu ſuffocata interijt. Claruit his temporib. in Hollandia Sophia Theodorici Hollandiæ comitis vxor, mulier ſancta & in Chriſti amore deuotiſſima, orationibus, ieiunijs, vigilijs & eleemoſynis continue intenta, quæ miraculis tam in vita quã poſt mortẽ claruiſſe perhibetur.

Terræmotus. *Sophia comitiſſa mulier ſancta.*

Cum hæc ſancta mulier limina ſancti apoſtoli Iacobi in Gallitia viſitatura, crudeles incidiſſet latrones, qui eam non ſolum ſpoliare clenodijs, verum etiam vita priuare volebant, tanta eos virtute orationum ſuarum conſtrinxit & ligauit, vt ſe mouere de loco, vel manus in eam mittere nullatenus poſſent. Vnde ſtupentes, veniam ab ea poſtulabant, qua accepta ſubito fugientes abierunt. Tandem vero poſt multa opera pietatis, cum iam tertio ad viſitandum ſanctum Chriſti ſepulchrum Hieroſolymam eſſet profecta, ſacris locis deuotiſſime perluſtratis, 6. cal. Octobris feliciter in Domino quieuit, & in hoſpitali Teuthonicorum in Hieruſalem ſepulta eſt.

Latrones orationibus ſuis alligauit.

MCLVIII.

Anno Manegoldi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1158. Fridericus Imperator cum principibus Teuthonici regni circa feſtum pentecoſtes in manu valida Longobardiã intrauit, & Brixiam ciuitatẽ cum alijs multis cepit. Inde mouens exercitum quinquaginta milliũ pugnatorum Mediolanũ obſedit, & diebus multis acriter expugnauit. Cumque ſe Mediolanenſes arcta obſidione circumuallatos cernerent, & nullum auxilium expectare à quoquam poſſent, ciuitatem Imperatori tradiderunt. Quo facto Imperator milites ſuos Theutonicos pro maiori parte in patriam remiſit, & victis Mediolanenſibus cenſum tributi anuum impoſuit.

Imperator exercitum mouet in Longobardiam. *Mediolanũ ab Imperatore capitur.*

Eodem anno Godfridus abbas S. Iacobi Moguntinenſis, & Burchardus præpoſitus S. Petri, vna cum clero pene vniuerſo & ciuibus Moguntinis Arnoldum archiepiſcopum ſuum nimis exoſum habere cœperunt, & Imperatorem contra eum interpellarunt. Soli autem Creopoli, quos Macellarios vocant, partes archiepiſcopi pro viribus tuebantur, vnde tam ab Imperatore Friderico quam archiepiſcopo Moguntino, qui Arnoldo ſucceſſit, libertate quadam ſingulari ac priuilegio vſq; in præſentem diem, pro tanta fidelitate donati ſunt.

Aduerſarij archiepiſcopi Moguntini.

MCLIX.

Anno Manegoldi abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1159. Imperator coadu-

Imperator vrbem Cremonenſem obſidione capit.

nato vniuerſo exercitu, Cremam vrbem munitiſſimam per menſes 7. obſidens expugnat, Cremonenſibus auxilium ferentibus. Tandem cum vim militum ferre non poſſent, ſe & vrbem poteſtati Imperatoris ſubdiderunt, ſpem non paruam Mediolanenſibus adimentes.

Inſultus cõtra Moguntinum.

Eodem anno aduerſarij archiepiſcopi Moguntini poſt feſtum ſancti Remigij ſynodum armata manu ingredientes, interficere eum voluerunt. Sed comitibus cum ſuis viriliter reſiſtentibus, turpiter abire compulſi ſunt. Qua de cauſa ipſe Arnoldus archiepiſcopus Moguntinus poſt feſtum omnium ſanctorum Longobardiã petit, Imperatori querimoniam inde facturus, quem & aduerſarij eius haud ſegnes ſubſequuntur.

Reinholdus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Eodem anno Fridericus ſecundus archiepiſcopus Colonienſis, in Italia obijt: cuius cadauer in patriam relatum, in quodam cœnobio Aldenburgenſi humatum eſt. Quo ſepulto, Colonienſes legatos in Italiam ad Imperatorem miſerunt, Reinholdum cancellarium, eius quem elegerat in archiepiſcopum ab eodem poſtulantes. Gauiſus autem Imperator, quod locum honoris ei deferendi inueniſſet, grato animo conſentiens, poſtulantibus Reinholdum archiepiſcopum donauit. Nec multo poſt idem Reinholdus accepta licentia Imperatoris ad Coloniam venit archiepiſcopatum, & omnia quæ ad illum pertinebant, in poſſeſſionem accepit, negotijsq; breuiter diſpoſitis cum trecentis electis militibus, in Longobardiam rurſus ad Imperatorem reuertitur.

Adrianus papa moritur Romæ. Schiſma in eccleſia.

Eodem anno cum Adrianus papa Fridericum Imperatorem pro coniugij diſſidio excommunicare diſponeret, morte præuentus menſe Octobri ab hac vita diſceſſit. Quo mortuo magna in eccleſia Dei turbatio ſubſecuta eſt. Cardinales nanque ab inuicem diſſentientes, duos ſibi pontifices elegerunt, Rolandum cancellarium, quem Alexandrum tertium appellarunt, & Octauianum, quem Victorem quartum nuncuparunt. Porro Alexander vetus Chriſti vicarius prædeceſſoris ſui ſententiã per omnia approbauit, ſed Victor Imperatori plurimum fauebat. Alexander iſte papa ordinem Carthuſienſem confirmauit, certaq; illis priuilegia dedit, ſuſcipiens ipſum ordinem ſub protectione ac defenſione ſedis Apoſtolicæ ſanctæ.

MCLX.

Synodus Padua ſchiſmaticorũ.

Anno Manegoldi abbatis prænotato nondum completo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1160. inchoatus in octauis Epiphaniæ, Fridericus Imperator concilium apud Paduam celebrari mandauit, in quo Victorem præſentem pro papa ſuſcepit, Alexandrum vero abſentem condemnauit. Peracto concilio Arnoldus archiepiſcopus Moguntinus licentia ab Imperatore ſuſcepta Moguntiam reuerſus eſt. Tandem cum in die natiuitatis beati Ioannis Baptiſtæ ad monaſterium S. Iacobi extra muros Moguntinos cauſa deuotionis exiuiſſet, Godfridus abbas eiuſdem loci & Burchardus præpoſitus ſancti Petri, vna cum cæteris conſpirationis ſocijs ſicarios, de inſidijs quos conduxerant emittentes, archiepiſcopum in eodem cœnobio crudeliter occiderunt, ciuibus magna ex parte conſentiẽtibus. Scelere peracto, criminis impij actores ſe ad ciuitatem cum feſtinatione receperũt, ſtatimque comites & miniſteriales interempti archiepiſcopi, vna cum ma cellarijs monaſterium ipſum, violenter fugatis monachis deprædantes incendunt, & omnes manſiones monachorum penitus euertunt. Abbas vero Godfridus cum cæteris impietatis ſuæ complicibus ſeſe in ciuitatem contulerat, vbi authores ſceleris cum clero, licet per violentiam coacto, Rudolphum filium Conradi ducis de Zeringen poſtpoſita fide quam Imperatori ante triennium in manus dederant, in archiepiſcopum elegerunt, qui cum placare Imperatorem muneribus de conſilio ſuorum intenderet, eccleſiam ſuo ſpoliauit ornatu.

Arnoldus archiepiſcopus à ciuib. occiditur.

Monaſteriũ S. Iacobi crematur & deſtruitur.

Rudolphus filius ducis de Zeringen eligitur.

Erat eo tempore in eccleſia Moguntina crux precioſiſſima, quam Willegiſus archiepiſcopus Moguntinus tempore Ottonis Imperatoris 3. pro decore domus Domini fieri mandauerat, cuius patibulum erat cypreſſinum, laminis aureis & precioſis lapidibus deſuper opertum. Imago autem magna & tota de auro puriſſimo fabricata, libras auri appendebat ſexcentas, ſicut verſus ſculptus in ea demonſtrabat huiuſmodi tenoris:

Crux aurea in eccleſia Moguntina.

Auri ſexcentas tenet hæc crux aurea libras.

Epiſcopi crucem iſtam diripiunt.

Huius imaginis alterum pedem Marcolphus archiepiſcopus tulit, & Romam pro pallio miſit. Alterum vero cum cruribus, Arnoldus archiepiſcopus ſupra dictus abſtulit, & cum eo Hermanno comiti palatino rebellauit. Totum quod reliquum fuit, iſte Rudolphus cum conſenſu Moguntinenſium accipiens, cum eo placaturus Imperatorem in Longobardia conſtitutum adijt, ſed ſpretis muneribus ab eo contemptus fuit. Conradus quoque palatinus comes Rheni, frater Imperatoris, repudiato & fugato Rudolpho in archiepiſcopum exaltauit Chriſtianum, virum quendam nobilem, qui tandem ad pontificatum

Chriſtianus contra Rudolphum eligitur.

catum illo tempore non peruenit, quia Conradus frater Ottonis Palatini comitis de Witelinsbach, per Imperatorem (ſicuti dicemus) ei fuit præpoſitus.

His temporibus perniciosa hæreſis Pauperum de Lugduno, quæ alio nomine Waldenſium nuncupatur, cœpit, per quendam ciuem Lugdunenſem diuitẽ, qui relictis omnibus paupertatem euangelicam profitebatur: translatisque ex Latino quibuſdam ſacræ ſcripturæ libris in ſermonem Gallicanum, officium ſibimet apoſtolorũ aſſumpſit, & tam per ſe quam per ſuos in errore complices, ſcripturas male intellectas vbique prædicauit. Rectores & prælatos eccleſiarum vna cum eorum conſtitutionibus contemnebant, ordines ſacros nihili pendentes: qui dum vt reſipiſcerent admonerentur, reſpondere ſolebant: *Deo plus obediendum eſſe quam hominibus.* Tandem contumaces & in malis erroribus pertinaces, ab eccleſia pulſi, excommunicati, & hæretici declarati ſunt.

Hæreſis Waldenſiũ incipit omnium peſſima.

Circa hæc tempora cũ S. Bernardus abbas Clareuallẽſis ab hac vita migraſſet, quod contigit anno Domini 1153. indictione 1. 13. cal. Septembris, anno ætatis ſuæ 64. horrenda viſio Lingonenſi epiſcopo facta eſt. Apparuit ei nanque eremita quidã mortuus, quem viuentem olim nouerat, qui diuino timore compunctus, ante aliquot annos cum eſſet decanus diues & nominatus, omnia contemnens, eremitorium pro Chriſti amore intrauit: quem cum de ſtatu ſuo & diuini iudicij diſtrictione interrogaſſet, ille reſpondit: Ea hora, in qua ego de corpore migraui, triginta hominum millia ab hac luce tranſierunt. E quibus Bernardus Clareuallenſis abbas, qui eadem hora obijt, vna mecũ ad cœlos auolauit, tres alij ad purgatorium miſſi ſunt, cæteri omnes per ſententiam iuſti iudicis condemnati, ad infernum perpetuo cruciandi deſcenderunt.

Bernardus abbas obiit. Viſio horribilis facta Epiſcopo.

Anno Manegoldi abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis (ſicut diximus) 1160. S. Hildegardis virgo Chriſti, monaſterij diui confeſſoris Ruperti, iuxta Bingios abbatiſſa, per ſpiritum ſanctũ coacta multis in locis verbũ Dei hominibus perſonaliter annunciauit. Inter cætera vero loca quæ ſua præſentia ſanctificauit, etiã ad Hirſaugiam venit, quam abbas Manegoldus & conuentus fratrũ cum inæſtimabili gaudio, tanquam angelum Domini de cœlo venientem ſuſceperunt. At illa poſt orationem conſuetã in medio fratrũ ſedens, os ſuum in Chriſti nomine aperuit, & verbum quod Spiritus S. illi cõmiſerat, tam feruenter, ſobrie, ac prudenter audientibus intimauit, vt omnes in ſtuporẽ verterentur. Mira res accidit. Dum illa foris loqueretur verbum, Spiritus ſanctus in cordibus audientium intus operabatur effectũ: tantaq; omnes gratia compunctionis perfudit, vt lachrymas fundere ex intimo affectu præ dulcedine mentis cogerentur. Inter cætera dulciſſimi ſermonis ſui colloquia, fratribus prædixit: quoniã niſi caute inſidias hoſtis antiqui præcauerent, in breui temporis ſpacio tribulationem aliquam experirentur. Quod eodẽ anno accidit in diſſenſione illa pernicioſa, quæ inter abbatem Manegoldum & conuentum, diabolo procurante, fuit exorta: de qua ſuo loco dicemus. Omnes ſimul in his quæ cõmunitatem cõcernebant, de occultis & manifeſtis defectibus per ſpiritum ſanctum edocta redarguit, & quæ in eorũ conuerſione ſeu conuerſatione diuinæ maieſtati diſplicerent, prudentiſſima ratione oſtendit. Inde progreſſa monaſterium Zvvifaltenſe noſtri ordinis adijt, & tam monialibus quã monachis ibidem ſimiliter quæ ſpiritus ſanctus ei mandauerat, annunciauit. In multis quoq; Sueuiæ monaſterijs & locis, verbum Domini atteſtatione miraculorum populis aperuit, & ſuis admonitionibus plures ab iniquitate auertit.

S. Hildegardis venit Hirſaugiã. Verba exhortatoria ad fratres. Prophetia Hildegardis ſuper Hirſaug. Negligentiæ fratrum aperiuntur.

M C L X I.

Anno Manegoldi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1161. grauis diſcordia inter ipſum Abbatem Hirſaugienſem & fratres ſuos, iuxta prophetiam beatæ Hildegardis, diabolo inſtigante, ſuborta eſt, quæ magnum ſcandalum & oblocutionem in omni pene regione Sueuorum in populo diſſeminauit. Videbatur enim priori Diemoni & fratribus, quod Abbas familiaribus ſuis nimis indulgendo, quæcunque voluiſſent condeſcenderet, & multa contra pacem conuentus & honeſtatem monaſticam, eorum diſſolutiones & inſolentias diſſimulãdo toleraret. Vnde cum ſuper hoc à ſenioribus aliquoties fuiſſet admonitus, & libera poteſtate nimium vſus, nihil eorum quæ proponebantur emendare videretur: fratres ab eo ſe contemptui habere putantes, grauiſſimam contra eum diſplicentiam conceperunt, quæ in tantum creuit, vt in notitiam omnium in regione illa cõmorantium, non ſine opprobrio, confuſione & deteſtatione nominis Hirſaugienſium deueniret. Cumque ita diſſenſio inter fratres multas contra abbatem & ordinationes illius, contumelias & murmurationes pareret, abbas non cum paterna lenitate, ut illis videbatur, ſed cum ſeueritate in eos prouocatus, quoſcunque deprehendere potuiſſet, auſtere puniuit: & quanto eis minorem paternę lenitatis affectum præbuit, tanto maiorem

Diſcordia inter abbatẽ fratreſque Hirſaug. Diſplicentiarum cauſa plures. Abbas videbatur auſterus.

in ſe diſplicentiam eorum prouocauit. Cernens autem Manegoldus abbas, quod fratres ad concordiam nulla ratione poſſet reducere, ſalutis propriæ amator voluit abbatiam reſignare. Sed ne oculos diuinæ maieſtatis inconſulte offenderet, conſilium ſuper hoc per certum nuncium & literas à B. virgine Hildegarde poſtulauit, cui hanc epiſtolam miſit:

Epiſtola Manegoldi abbatis ad S. Hildegard.

Sanctiſſimæ dominæ ac matri ſuæ venerandæ Hildegardi, Manegoldus abbas indignus de Hirſaugia, orationem cum obſequio. Audiui quidem & apud Cyrenen quandam aquarum venam vino effluere, & te ſcio & expertus ſum apud Alemannos bona mater ingredientium & egredientium venam virtutum atque ſinum ſpecierum rebus, ſicut pupillam viſui eſſe. Hauris enim ô domina mea & effundis, informas & ſpecificas, practicisque in theoriam vis & motus exiſtis. Ea propter mihi impetus fuit & diu eſt, diligere te, honorare te, mirari te, ſeruire tibi tuiſque, & in omnibus verbo & opere tuus eſſe atque tuarũ, orationibus in quantũ mihi fas eſt & obſequiis. Rogo te mea mater & domina, memento mei in tuis ſanctiſſimis orationibus, dilige humilẽ te diligentẽ, recognoſce te in Chriſto reuerentẽ, & literas mihi ad interrogata reſcribe, in Deo rogata. His literis B. Hildegardis virgo Chriſti ſuſceptis auditisque verbis nuncij ab abbate cõmiſſis, ad ſecretũ diuini ſuſurrij redijt, & edocta per ſpiritum ſanctum taliter reſcripſit:

Epiſtola Hildegardis ad Manegoldum Abbatem.

O dulciſſime pater, & in amore Chriſti frater, ollam video circundatam magna claritate, vt vix videre poſſim ſi olla ſit. Sed & ibi video aliquantulum amari guſtus, contritum tamen magna contentione, & poſtea turbinem, qui tamen ad præmium Dei deſtinatur. Vigila ergo ſtrenue, quia cauſa populi in moribus hoc tempore talia poſtulat. O mitiſſime pater, ego paupercula fœmina, in vera luce non video, vt omnino de officio tuo mouearis. Memorare autem, quia homo es in terra: & ne valde timeas, quoniam Deus in te diuerſa non requirit. Tu enim in præſentia Dei es, ſicut fumus myrrhæ & thuris. Vnde mons Sion quærit, vt ſis eſca in domo Iacob. Sed ſi quis columnam quæ totam domum ſuſtentat abſciderit, domum deijcit. Quapropter ſeptem feneſtras proſpice, conſiderans vbi accipiter veniat, & caue ne ille te decipiat. Paſce ergo oues tuas in manſuetudine acceptionis, quia dies ſalutis à te non fugit, & nondum cinis eris. Eſto quoque ſpeculum vitæ, in ſpeculo vitæ.

Non vult vt abbatiam reſignet Manegoldus.

Abbas ex literis Hildegardis compungitur.

Has literas abbas Manegoldus cum recepiſſet, animo confortatus in Domino, conſilijs ſanctæ virginis humiliter acquieuit, & lenire motus fratrum quantum licuit, per manſuetudinem curauit. Interea Diemo prior, qui abbati neſcio pro qua cauſa ſpecialiter fuit infenſus, vna cum fratribus cæteris qui conuentũ repræſentare videbantur, certam in meritis S. Hildegardis confidentiam habentes, tales ad eam literas miſerunt:

Epiſtola conuentus ad S. Hildegard.

Dominæ Hildegardi ad ædificationem eccleſiæ diuinitus electæ, monachorum grex pauper & puſillus in Hirſaugia, ſic diuina pietate adornari, vt nouerit humiles Chriſti in tribulatione conſolari. Benedicta gloria Domini, quæ de excelſo ſolio ſuo mirabili & inuſitato ordine proſpexit, dum tantũ lumen gratiæ ſuæ mundo per vos illuceſcere voluit. Inde omnes Eccleſiæ filij iocundantur, ſed præcipue nos qui ſpirituales nouæ exultationis luce perfundimur, dum in mærore, quem pro defectu noſtri ordinis toleramus, diuinæ cõſolatione per vos lætificari ſperamus. Quæ igitur ſint, quæ ſummam nobis ſollicitudinem pariant, maximeque mentes noſtras remordeãt, paucis animaduertite.

Cauſa diſplicentiarũ conuentus contra abbatem.

Deo teſte Domino noſtro abbati in nullo detrahimus, quem tamen paternæ lenitatis, per multa nobis immemorem & quibuſdam familiaribus ſuis laxius indulgentem, libera quoque poteſtate in omnibus moderatius vtentem ingemiſcimus. Siquidem maximis calumniis & infamiis opinionem noſtram ſuper hoc lacerari perpendimus, & præcipue pro lachrymabili diſcordia pridem inter nos orta, & nihilominus inter ipſum abbatem noſtrum & priorem nuper commota, religionem noſtram quam maxime contemptui a ſecularibus haberi deflemus. Quapropter incerti quid agamus, vt veſtris orationibus diuina voluntas nobis aliquatenus ſuper his eluceſcat, humillime imploramus.

Conſolationem per literas ab ea poſtulant.

Qui ſi literis conſolatoriis, quod potiſſimum Deo his ſit placitum, per vos certificari meruerimus: id quod ſolum poſſumus, veſtræque charitati gratiſſimum fore ſcimus, precum noſtrarum remunerationem huic beneficio reſpondere ſemper ſtudebimus. Valete.

Epiſtola Hildegardis ad fratres Hirſaugienſes.

Ad has literas beata virgo per diuinam reuelationem informata ſic reſcripſit: *Serena lux dicit, O plangens ouile & ornatum in ſigno ligaturæ obedientiæ, eſto ſtabile in cogitationibus tuis, & deſyderia tua anhelent ad timorẽ Dei. Tu ergo conſidera, vbi ſit proſperitas vel aduerſitas. Audi menſuram vallium. Valles interdũ virent & florent de rore cœli & de calore ſolis, & interdum areſcunt & deficiunt in viciſſitudine tempeſtatum. Sed tamen valles iſtæ propter diuerſitatem tempeſtatũ aliquãdo pulchritudinem ſuam perdunt, non habeo omnino in tali obliuione, quaſi amodo in pulchritudine ſua non reſurgant. Sic etiã non obliuiſcar loci huius in quo tu ſtas, quia ſapiẽtia nõ carebit in ea materia ſanctitatis, vt ipſe primum in rectitudine proceſſit.*

Hortatur eos ad puritatem.

Tu autem eſto lucidum ouile in victoria, conculcans vicia quæ in inquieto tempore cõcutiunt te, & non erubeſce quod te propter mala opera tua accuſes, quoniam Deus omnia vulnera in pœnitentia vngit & tergit. Sed tamen viuens oculus notauit præteritã cauſam in dolore illo, quo tu commotus es, in contumacia ſuperiorum prælatorum tuorũ: quia dulcedo vngentis matris, ſcilicet miſericordiæ, ſubtracta fuit à quibuſdã ouibus tuis in culpa iacentibus, quæ nõ recte dijudicatæ ſunt in pœna q̃ habuerũt in pœnitẽtia ſua. Incongrua pluuia facit terrã aridã. Sic homo

qui

qui peccauerit, ſi non habuerit illum qui eum vngat, protinus in deſperationem fugit & areſcit: quoniā nulla medicina exhibitur ei, ſecundum quod ipſe ſuſtinere poteſt. Nunc chari filij, audite vocem viuentis lucis: Apprehendite miſericordiam, quæ non eſt ex vobis orta, ſed quæ ex Deo venit. Et ideo non abſtrahite eam ab illis, quibus impendenda eſt. Retrahite ergo illos in ſanitatē animarum ſuarum. Poſtquam literas iſtas fratres Hirſaugienſes à S. Hildegarde Chriſti famula ſuſcepiſſent, mirum in modum gauiſi ſunt: & mutato conſilio, de pace & tranquillitate concordiæ inter ſe tractare cœperunt. Sed & abbas Manegoldus iuxta conſilium D. virginis Hildegardis, præueniens eos in ſpiritu manſuetudinis & lenitatis, ſe patrem pientiſſimum verbo & opere in omnibus exhibuit. Fratres autem dulcedine paternæ promiſſionis ſimiliter promiſerunt ſe, filios humiles obedientesque in omnibus exhibituros, & nunquam deinceps occaſionem diſcordiæ præbituros. Sic ergo meritis orationibus & conſilijs beatæ Hildegardis virginis Chriſti, concordia inter abbatem & conuentum auxiliante Domino reformata eſt, quam inuiolabilem deinceps ipſo viuente Manegoldo abbate, inter ſe ab vtraq; parte firmiter ſeruarunt.

Fratres inter ſe de pace tractare cœperunt.

Pax inter abbatem & fratres reformata eſt.

MCLXII.

Anno Manegoldi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1162. Imperator Fridericus vna cum primoribus eccleſiæ Mogūtinæ in Longobardia conſtitutus, Chriſtiano priore neglecto, imo contempto, in archiepiſcopum præfatæ eccleſiæ ſubſtituit Conradum fratrem Ottonis comitis Palatini de Wetelinsbach, & præfuit annis duobus.

Conradus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem quoque anno cum Mediolanenſes fidei promiſſionis & iuramenti immemores obedientiam Imperatoris refugerent, ciuitas ipſa Mediolanum rurſus à Cæſare obſeſſa & breui capta eſt, populus expulſus, murusq; in circuitu deiectus & ædes omnes, exceptis ſanctorum templis ſolotenus deſtructæ, ita vt per mediū vrbis in modum cruis aratrū iubente Imperatore traheretur. Reinholdus archiepiſcopus Colonienſis corpora ſanctorum Magorum qui Chriſtum in cunabulis adorauerant, de Mediolano conſenſu Imperatoris auferens, tranſtulit in Coloniam, & in maiori eccleſia ſancti Petri collocauit, vbi vſque in præſentem diem miraculis multis choruſcantibus, in honore & reuerentia magna habentur.

Trium Magorum ſanctorum corpora Coloniam transferuntur.

Eodem anno Imperator Mediolano deſtructa, paſcha Papiæ magnifice celebrat. Secunda feria paſchæ, Piſani fidelitatē Imperatori iurauerunt, & expeditionē prompta voluntate in Apuliam, Calabriam, Siciliam, Sardiniam & Corſicam & verſus Conſtantinopolim facere promiſerunt. Feria tertia, Brixenſes ſimilia iurauerunt.

Piſani obedientiā præſtant Imperatori.

Eodem tempore Ludouicus rex Franciæ legatos ad Imperatorem miſit pro componenda pace & vnitate ſanctæ eccleſiæ, quos ipſe gratanter ſuſcepit. Igitur generali ſynodo indicta in municipio quod Leona dicitur, ſuper fluuium Saonam in epiſcopatu Biſantino Imperator cum papa Victore, multiſq; archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus, adfuit in decollatione S. Ioannis Baptiſtæ. Rex autem Francię ex altera parte fluminis pridie aduenerat, ſed ex conſilio papæ Alexandri & ſibi parentium, in proximo caſtello reſedit, nec ad Imperatorem peruenit. Adfuit huic ſynodo rex Danorum Waldemarus, qui coronam regni Daciæ de manibus domini Imperatoris ibidē ſuſcepit. Igitur Imperator & rex pręfatus Danorum, cum illa frequentia pontificū, abbatum & principum, ſicut in prima & ſecunda ſynodo Victorem vniuerſalem papam nominarunt, Alexandrum vero cum ſuis ſchiſmaticos deſignauerunt.

Synodus duorum paparum habetur.

Waldemarus rex Danorum.

Imperator venit Moguntiam.

MCLXIII.

Anno Manegoldi abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1163. Imperator paſcha Wormatiæ celebrauit, & in octaua ſolennem curiam Moguntiæ habuit. Porro ciues pene omnes, paucis de inferioribus exceptis, ne ab Imperatore inuenirentur, de ciuitate fugerunt, ob necē Arnoldi archiepiſcopi, in monaſterio ſancti Iacobi factā, de qua ſupra diximus. Vnus quidē Brinigerus nomine, de tanta turba ſceleratorū captus, & ante Imperatorem adductus, capitalem ſententiam accepit. Godefridus abbas ſancti Iacobi Imperatori præſentatus, vt ſe de obiectis purgaret, inducias accepit. Sed cum ſe de interfectione ipſius archiepiſcopi expurgare non poſſet, decreto Imperatoris & principum de abbatia pulſus, etiam abiurare patriam & Moguntinæ eccleſiæ prouinciam compulſus eſt. Monachi vero eiuſdem cœnobij iuſſu Imperatoris omnes in vna domo incluſi, qui ante obedientiarij erant, videntes in malo ſe poſitos, alij per feneſtras, alij quocunque ingenio poterant, fugam captabant. Cæteri ſeniores, debiles & infirmi fugere non valentes, abire permiſſi ſunt. Abbate itaque vna cum monachis omnibus expulſo, & monaſterio ſancti Iacobi penitus deſtructo, locus ille per annos 14, ſine habitatoribus manſit deſolatus, ſicq;

Abbas S. Iacobi abbatia & patria pellitur.

Monaſterij S. Iacobi deſtruitur.

diuinæ laudis obſequia ibidem ſunt intermiſſa. Denique ad comprimendam ciuium inſolentiam, murus in circuitu ciuitatis iuſſu Imperatoris, ex toto deſtructus eſt, & in puluerem reſolutus. Et ſic Moguntia ſine muro per annos triginta ſeptem permanſit.

Murus Ciuitatis deſtruitur per annos 37.

Cathari hæretici.

Hoc etiam anno quidā hæretici de ſecta eorum, qui Cathari nuncupantur, de Flandriæ partibus ad Coloniam venientes, in quodam horreo prope ciuitatem occulte manſitare cœperunt. Sed dum nec Dominico die Eccleſiam intrarent, à circumiacentibus detecti ſunt. Ad examen ergo ſanctæ matris Eccleſiæ perducti ſunt, hæretici pertinaciſſimi inuenti ſunt.

Eckbertus Abbas Schonaugienſis noſtri ordinis.

Claruit his temporibus Eckbertus, abbas monaſterij ſancti Florini confeſſoris, in Schonaugia, diœceſis Treuerēſis noſtri ordinis, frater beatæ Eliſabeth ſanctimonialis virginis, vir in diuinis ſcripturis doctiſſimus & magni nominis ac famæ, ſuo tempore, inter doctores Eccleſiaſticos. Hunc ergo clerus & maiores ciuitatis Colonienſis, tanquā virum doctum, ſibiq; ab olim, quū adhuc eſſet in eccleſia Bonnenſi canonicus, bene notū, quem non minus ſanctitate conuerſationis venerabilē, quam eruditione ſcripturarū inſignem ſciebant, ad examinandum præfatos hæreticos, per literas & nuncios ad Coloniam vocauerunt. Veniens autem Coloniam Eckbertus abbas, anno præfato Dominicæ natiuitatis milleſimo centeſimo ſexageſimotertio, indictione vndecima, ſecundo die menſis Auguſti, publicum diſputationis certamen, cum tribus hæreſiarchis, qui cæteris acutiores videbantur, inijt: Arnoldo videlicet, Marſilio & Theodorico, quos licet eſſent acutiſſimi, tamen fortiter diſputando conuicit, ita vt penitus contradicere non valerent.

Catharos hæreticos diſputando ſuperauit.

Quumq; nullis rationibus, nullis authoritatibus, nullisque admonitionibus induci poſſent, vt ſuo renunciarent errori, ſed in ſuo propoſito pertinaciſſime perſiſterent, ab Eccleſia prorſus eiecti ſunt, & in manus laicorum traditi. Qui eos extra vrbem educentes, nonis Auguſti ignibus tradiderunt, mares octo, fœminas duas. Erat inter eos iuuencula vna, quæ dum miſeratione populi prope ſeruaretur, ſi forte interitu aliorum territa, ſaniori cōſilio acquieſceret, ſubito de manibus ſe tenentium elapſa, vltro ſe ignibus iniecit & perijt.

Cathari Coloniæ exuſti.

Errores Catharorum peſſimi multi fuerunt.

Fuerunt autem iſti hæretici multis erroribus implicati, Cataphrygi, ſiue Cathari, cō dicti quod ſe mundos & ſolos Chriſtianos eſſe dicebant: cæteros vero omnes homines, immundos & hæreticos. Rectores Eccleſiarum, prælatos, ſacerdotes, & omnem clerum contemnentes, deceptores animarum & laqueos diaboli appellabāt. Sacramenta Eccleſię irridebant, & ſacroſanctum corpus & ſanguinem negabant. Luxuriam inter ſe quomodocunque, aut cum quibusq; perpetratam, dicebant non eſſe peccatum: allegantes, *Omnia munda mundis.* Alios quoque multos & abominabiles profitebantur errores, de quibus ſcribere propter honeſtatem erubeſcimus.

Hildegardis ſcribit contra Catharos.

Origo hæreſis Catharorum.

Aduerſus Catharos iſtos ſancta Hildegardis per ſpiritum ſanctum inſpirata, ad canonicos maioris eccleſiæ Moguntinæ ſcripſit epiſtolam, quæ ſic incipit: *Menſe Iulio præſentis anni, qui eſt milleſimus centeſimus ſexageſimustertius dominicæ incarnationis, &c.* Originem autem hæreſis huius habuit ex fecibus Tauchelini, de quo longe ſuperius diximus, anno Volmari abbatis quinto, qui in partibus inferioribus, & maxime in Antuerpia, ſpurciſſimos diſſeminauit errores, Adamitarumq; reſuſcitauit hæreſin.

Hæc hæreſis nondum extincta.

Et licet per fratres ſancti Norberti, ordinis Præmonſtratenſis primi fundatoris, eadem hæreſis tunc fuerit pro maiori parte, in illa præſertim regione extincta: toties tamen interea repullulauit in diuerſis mundi prouincijs, & maxime in regno Bohemiæ, in Alſatia, Thuringia, vt vſq; in præſentem diem veneno prauitatis ſuæ multos infecerit: & nec hodie credatur in toto extincta, quamuis valde occulta ſit, & pauciſſimis cognita. Nam metu ignis, ſemper occulta latibula profeſſores huius erroris amare conſueuerunt. Quia vero Eckberti abbatis mentio incidit, dicendum nobis eſt, quis & quantus fuerit. Fuit autem natione Teuthonicus, frater S. Eliſabeth monialis & abbatiſſæ Schonaugienſis Treuerenſis diœceſis ordinis noſtri. Qui cum eſſet canonicus eccleſia Bonnenſis, monitis ſororis ſuæ deuotiſſimæ iam dictæ conſentiens, mundum & omnia quæ in mundo ſunt, pro Chriſti amore deſeruit, & ſub Hildelino primo Schonaugienſis cœnobij abbate monachus factus eſt. Quo defuncto, in eius locum ſuccedens, electione fratrum abbas conſtitutus eſt.

Eckbertus iſte Abbas quis fuerit.

Vir doctus fuit.

Opuſcula Eckberti.

Erat autem vir tam in diuinis ſcripturis quā in ſecularibus literis ſuo tempore inter omnes huius prouinciæ doctores eruditiſſimus, in declamandis homilijs ſermonibusque ad populum promptus & eloquens, & ingenij ſui multa poſteritati opuſcula gemino ſtylo conſcripta reliquit. E quibus ad noſtram lectionem pauca peruenerunt. Contra hæreticos

reticos ſcripſit librum vnum. Hic eius liber contra Catharos, extat cuſus Coloniæ, anno 1530. Item in principium Euangelij Ioannis. Item ſuper Euangelium, Miſſus eſt angelus: pulchrum tractatum non ſpernendum. Epiſtolas quoque plures ad diuerſos. Item Sermones & multos & varios compoſuit. Scripſit etiam vitam, conuerſationē, reuelationes, & obitum B. ſororis ſuæ Eliſabeth: de qua poſtea dicemus. Sed & carmina diuerſi generis, & Orationes deuotioni congruas, complures edidit: de domino Ieſu, deq; ſanctiſſima eius genetrice virgine Maria, & ſanctis quibuſdam alijs multis & diuerſis.

Tandem mortuo Hildelino primo abbate monaſterij prædicti Schonaugięſis nonis Decemb. anno Domini 1167. pari conſenſu fratrum abbas in eodem cœnobio conſtitutus eſt, præfuitque annis 18. & 5. calen. Aprilis non ſine opinione ſanctitatis, de hac vita migrauit. *Albas Schonaugienſis fuit.*

Tantæ autem eruditionis fuit, vt hæreticum quendam Cardenſem natione, de corpore & ſanguine Domini male ſentientem, & peſſime dogmatizantem, qui propter ſubtilitatem ingenij & linguæ volubilitatem, cunctis etiam doctiſſimis formidabilis erat, in publico conuentu doctorum apud Confluentiam prima diſputatione conuicerit, & ab errore ſuo ad profeſſionem veritatis reuocarit. *Hereticum de Cardenſi conuicit.*

MCLXIIII.

Anno Manegoldi abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1164. archiepiſcopus Saltzburgenſis à miniſterialibus S. Ruperti crudeliter interemptus eſt. Imperator iterum in Italiam regreditur. *Archiepiſcopus Saltzburgenſis interficitur.*

Oceanus in partibus inferioribus limitem ſuum per 12. miliaria, 14. calen. Martij egreſſus, multa millia hominum vtriuſque ſexus & diuerſæ ætatis, maxime circa fluuium Weſeram, ſubmerſit. *Mare terminos ſuos egreditur.*

Eodem anno in die paraſceues, 4. videlicet iduū Aprilis, Alexandro papa, qui & Rolandus, apud Senonas, diuina celebrante, horribiles tenebræ factæ ſunt: & dum quidam cardinalis paſſionem legeret, atque in eum locum vbi dicitur Conſummatum eſt, veniſſet, tam horrendum fulgur cecidit, & deinde tantus fragor intonuit, vt papa dimiſſo altari, & diaconus dimiſſa lectione, & omnes qui aderant, fuga ſibi conſulendū eſſe iudicarēt. *Horrendæ tempeſtates aeris.*

Hoc ipſo anno Victor papa apud Lucam obijt, ibique ſepultus eſt. Cui Wido Cremenſis epiſcopus, 10. calen. Maij, ab Henrico Leodienſi epiſcopo ordinatus, Paſchalis tertius appellatus eſt. *Victor papa obiit Paſchalis ſuccedit.*

Eodem anno Conradus archiepiſcopus Moguntinus (de quo ſupra diximus) Alexandro papæ & contra voluntatem imperatoris, fide & iuramento confœderatus eſt, atq; ab Imperatore & eius antipapa receſſit. Vnde indignatus Imperator de archiepiſcopatu Moguntinenſi eum expulit, & fugere ad ipſum patrem Alexandrum coegit. Quo pulſo, in locum eius fuit ordinatus Chriſtianus, quem ante ipſum electum à Moguntinenſibus, ſupra diximus. Huius Chriſtiani archiepiſcopi ad ſanctam Hildegardē extat epiſtola, in qua ſe orationibus eius commendans humilime, reſcriptum eius & diuinam admonitionem petit & impetrat. Tandem vero poſt Chriſtianum Conradus iterum ad archiepiſcopatum ſuum Moguntinum eſt reuerſus. *Conradus archiepiſcopus Moguntinus expellitur. Chriſtianus eligitur.*

Eodem anno Conradus comes Palatinus Rheni, frater Imperatoris Friderici primi, diœceſin Colonienſem incendio ex præda petens, bellum eis indixit, poſito termino ſecunda feria Rogationum in campo Andernacenſi. Colonienſes ſtatuto die ad certamen præparati cum 125000. armatorum in prædicto loco conuenerunt: quorum fortitudine per exploratores recognita, Conradus Palatinus non auſus eſt venire, licet ab illis per dies 12. fuerit expectatus. *Conradus comes palatinus.*

Eodem anno cal. Octobris Imperator de Italia reuerſus curiam in octauis S. Martini celebrem apud Bambergam habuit, vbi inter Conradum comitem Palatinum fratrem ſuum & Reinoldum electum & Colonienſes pacem reformauit.

MCLXV.

Anno Manegoldi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1165. S. Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis in Anglia, dum libertatem & iura eccleſiæ ſuæ fortiter cōtra tyrannidē regis Anglorum defenderet, ab eo patria ſimul & archiepiſcopatu pulſus eſt, veniensque in regnum Francorum primo in cœnobio Pontiaco moratus eſt. Poſtea Senonis in monaſterio S. Columbæ regijs expenſis ſuſtentatus eſt. *S. Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis exulat.*

Eodem anno natus eſt Imperatori filius nomine Henricus apud Nouiomagum. Ipſo quoq; anno Imperator curiam celeberrimam in Herbipoli celebrauit ad diē Pentecoſtes vbi tam ipſe Imperator quā cæteri principes omnes iurauerunt, quod papa ſuum Paſcha- *Curia principum Herbipoli celebratur.*

lem nunquam deſererent, nec ad partes Alexandri aliquãdo tranſirent. Ibi tunc primum Reinoldus Colonienſis electus, ſabbato quatuor temporum, cum alijs multis nouiter electis, in presbyterum ordinatus eſt. Poſtea vero 6. nonas Octob. in archiepiſcopum Coloniæ electus eſt à Philippo Oſnaburgenſi epiſcopo, Imperatore Friderico, vna cum ſua Imperatrice præſentibus.

Manegoldus abbas obijt.

Eodem quoq; anno in die ad vincula Petri, quæ eſt cal. Auguſti poſt meridiem, Manegoldus abbas huius cœnobij Hirſaug. decimusſeptimus, anno ætatis ſuæ nono & ſexageſimo, abbatiæ vero octauo cum menſibus quatuor & diebus ſex. Conſummato ex hac vita ad Dominũ migrauit, & ante altare S. archangeli Michaelis ſepultus eſt. Vir certe memoria dignus, qui etſi fratrum ſuorum aliquando murmurationes ſuſtinuit, quemadmodum prædiximus: tamen cauſa diſplicentiarum non ex malo, ſed potius ex bono regularis diſciplinæ deſcendit zelo. Amator ſiquidem monaſticæ conuerſationis feruentiſſimus erat, qui cum delinquentes monachos durius ſecundum regulam monaſticam corrigeret, infirmorum contra ſe odium prouocauit. Verum poſteaquam per S. Hildegardem ſemel admonitus eſt, ſeueritatem in pietatem maximam commutauit, & pax inter eum & fratres ſumma, vſque ad mortem eius conualuit.

Regularis diſciplinæ amator fuit maximus.

DE RVPERTO, HVIVS MONASTERII XVIII. ABBATE, QVI *præfuit annis 11. & de eius conuerſatione, certiſque geſtis illius temporis.*

Rupertus in Abbatem electus eſt.

ANNO dominicæ natiuitatis 1165. altera die poſt feſtum ad vincula Petri, quæ fuit 4. nonarum Auguſti, mortuo atque ſepulto (ſicut diximus) Manegoldo venerabili abbate, conuenientes in vnum fratres huius monaſterij, vt ſibi de paſtore nouo prouiderẽt: multis quidem & neceſſarijs tractatibus inter ſe habitis, poſt humilem inuocationem gratiæ ſpiritus ſancti in abbatem vnanimiter elegerunt venerabilem virum Rupertum, eo tempore priorem in Schonrẽ. Electus autem cum difficultate maxima, vix tandem induci à fratribus potuit, vt conſentiret, quippe qui experientia docente cognouerat, plus periculi ineſſe prælaturæ clauſtralium quã honoris. Fuerat enim antea (ſicut dicemus) abbas in Gotzavv. Vnde quanta neceſſario patiatur, prælatus monachorum in multis admodũ fuit expertus. Renuit ergo ſuſcipere huius magni & inſignis cœnobij abbatiam, qui ſe in minore, quæ tanti nominis non extitit tantas paſſum iniurias animo reuoluebat intento. Victus tandem precibus fratrum, poſtquam diu reluctatus eſſet, conſenſum præbuit, & onus paſtoralis curæ portandum pro amore Dei humiliter ſuſcepit, in quo per annos vndecim Domino ſtrenue militauit. Munus benedictionis, quod in Gotzaugienſi abbatia quondam ſuſceperat, etiam in iſta ſufficiebat.

Diu ſuſcipere abbatiam renuit.

Vita Ruperti abbatis. Rupertus fit monachus hic.

Qui ex Francia orientali honeſtis parentibus ortus, ad ſtudium literarum in pueritia poſitus, moribus bonis & ſcientia ſcripturarum cum ætate annorum non ſegniter profecit, & in breui tempore multos ex coætaneis ſuis in vtroq; ſuperauit. Deinde creſcentibus annis diuina inſpiratione attractus, ſub Volmaro abbate in hoc cœnobio monachus factus eſt, vbi ſe ſpirituali exercitio totum dedit, ita vt in multis etiam ſenioribus, iuuenis exemplar virtutum exiſteret. Fuit autem quantum ad diſpoſitionem corporis attinet, homo ſatis decorus, ſtatura procerus, vultu pulcher & iocundus, inceſſu rarus & firmus, voce ſonorus, ſermone maturus atq; diſertus.

Conuerſatio eius laudabilis.

Moribus vero compoſitus & placidus erat, conſilio promptus & cautus, & in omnibus actionibus circunſpectus. Mitiſſimæ ac tranquilliſſimæ inter fratres cõuerſationis extitit, & nullũ vnquã per iniuriã offendit. Deniq; cum tanta ſe diligentia ad ſeruiendum omnipotẽti Deo contulit, vt ſemper in choro cum primis intraret, exiretq; cum vltimis, & die noctuq; lectioni ſcripturarũ, meditationibusque ſanctis & orationibus, ferme continuus vacaret. Tandẽ cum ſe virtutũ eius fama circũquaq; etiã ad extraneos diffunderet, fratres Gotzaugienſis cœnobij, ꝙ quatuor ab Hirſaugia miliaribus diſtat, eius nomine & opinione prouocati, cum eſſent paſtore viduati, eum in abbatẽ ſuper ſe vnanimi electione poſtulantes impetrauit. Qui poſt humilem excuſationẽ, tandem abbatis ſui conſtrictus imperio, onus ipſum paſtoralis curæ ſuſcepit, & per epiſcopũ Spirenſem ordinatus ſecundũ conſuetudinem ſolẽniter fuit. Ordinatus autem abbas, omne ſtudiũ ſuum pro inſtauratione monaſterij ſui prænominati Gotzaugienſis in vtroque ſtatu iam iamque labentis adhibuit, & in temporalium rerum reductione non mediocriter profecit. In ſpiritualibus autem rebus non vſq; adeo proficere potuit, tum propter fratrum quorundam importunitatem, tum etiã quod ſecularium amicorum eorundem proteruia non parũ obſiſteret.

Rupertus fit abbas in Gotzaw.

Abbatiam ſuam in Gotzaw Rupertus dimiſit.

Cumq; proteruia monachorũ obſiſtente ſe parũ proficere cerneret, relictis illis quos

incorri-

incorrigibiles nouerat, abbatiam reſignauit poſteaquam illam per annos aliquot gubernaſſet, malens cum fratribus ſuis Hirſaugienſibus abiectus in humilitate conſiſtere, quam in abbatia ſine fructu cum reprobis monachis præſidere. Dimiſſa igitur abbatia præfati monaſterij Gotzaugienſis, ad Hirſaugiam reuerſus eſt, & à fratribus cum magna charitate receptus, priorem locum obtinuit, & vitam inter eos tranquillam, vt antea conſueuerat, ſine reprehenſione continuauit.

Poſtea vero ad monaſterium Schonrem, ſupremus prior & rector conſilio & aſſenſu fratrum huius cœnobij per Volmarum abbatem ordinatus eſt, vbi per annos ferme decem ſatis vtiliter præfuit, & ipſum prioratum non minus in ſpiritualibus quam in temporalibus rebus ampliauit.

Prior ad Schonrem ordinatur.

Tandem poſt deceſſum Manegoldi abbatis, cum inter fratres Hirſaug. eo non reperiretur vtilior, communi conſilio & vnanimi omnium conſenſu in abbatem huius monaſterij electus eſt, anno ſupradicto natiuitatis Chriſti 1165. indict. 13. 4. nonas Auguſti, & præfuit (ſicut diximus) annis 11. Erat autem in obſeruantia regularis diſciplinæ ſatis admodum zeloſus & feruidus, ſed quia dies mali erant, fuitque neceſſarium redimere tempus, non ſicut voluit, ſed vt potuit, fratres gubernauit. Cœperant enim iam tunc à feruore primæuæ inſtitutionis tepeſcere, nec facile erat diffluentes nimium, tam ſubito reuocare. Multos ergo labores pro inſtauratione monaſticæ perfectionis adhibuit, multaſque propterea iniurias ab infirmis ſubditis recepit. Vnde neceſſitate compulſus, ne ex malis deteriores fierent, tacuit & prudenti moderamine quantum licuit, pro meliori diſſimulauit.

Abbas Hirſaug. conſtituitur.

Quantum vero ad ſtatum rerum temporalium pertinet, ſubſtantiam monaſterij nõ minuit, ſed ampliauit: & præter donationes à fidelibus ſuo tempore factas complures, quæ in libro Donationum habentur, etiam ipſe, prædia & prata non pauca ad vſus fratrum cõparauit. Ipſe quoque abbas Rupertus in maiori cœnobio Hirſaugienſi, ad plagam ſeptentrionalem capellam pulchro tabulatu conſtruxit in honorem S. Nicolai magni archiepiſcopi Myreorum in qua & frequentius miſſarum ſolennia celebrare conſueuit.

Diſciplina fratrũ Hirſaugienſium hoc tempore tepuit.

Quam quidem capellam poſt annos 278. Wolframus abbas nimia vetuſtate pene collapſam de conſenſu & permiſſione Reinhardi Spirenſis epiſcopi deſtruxit, & altare ipſum in eccleſia monaſterij ad ſiniſtrum latus aræ ſanctæ crucis, transferens in honorem ſanctorum Petri Apoſtoli, Nicolai, Vdalrici, & Aurelij pontificum, & Galli abbatis, per miniſterium Petri epiſcopi Myrenſis, præfati Reinhardi præſulis, in Pontificalibus vicarij generalis conſecrauit, quemadmodum ſuo loco dicemus.

Capella S. Nicolai fundatur. Wolframus abbas

MCLXII.

Anno Ruperti abbatis primo currente, qui fuit dominicæ natiuitatis 1162. ſancta & Deo dilecta virgo Eliſabeth monialis noſtri ordinis, magiſtra virginum Chriſti in Schonaugia Treuerenſis diœceſis, ſoror Eckberti abbatis ibidem in cœnobio monachorum, de quo ſupra fecimus mentionem, anno ætatis ſuæ ſexto & triceſimo, conuerſionis ad ordinem quarto & vigeſimo, viſitationis autem cœleſtis gratiæ tertiodecimo, vocante Domino noſtro Ieſu Chriſto, ex hoc mundo tranſiuit ad ipſum ſponſum ſuum, quem puro ſemper corde amauit, ſepulta in monaſterio virorum, ibidem in eccleſia principali ad Aquilonem: cuius vitam, conuerſationem, miracula & reuelationes frater eius præfatus abbas Eckbertus, ad multorum ædificationem deſcripſit. Hæc virgo cum eſſet annorum duodecim, ad monaſterium pauperum virginum Chriſti in Schonaugia Domino Deo ſub regula S. patris noſtri Benedicti, & magiſterio Hildelini primi abbatis & fundatoris vtriuſque cœnobij, monachorum videlicet & monialium ſyncere famulantium, à parentibus tradita fuit, vbi tam ſancte, tam pure, tam religioſe vixit, vt multis mirandis reuelationibus diuinitus meruerit crebrius in hac mortalitate conſolari.

S. Eliſabeth monialis prophetiſſa obiit.

Vita eiuſdē ſacra virginis.

Anno namque conuerſationis ſuæ vndecimo, qui fuit ætatis tertius & viceſimus, manus Domini ſuper eam facta eſt, & cœpit mirabiles habere viſiones, choriſque intereſſe angelicis, & arcana mentium diuinitus illuſtrata reuelare. Et quandiu deinceps vixit, diuinis reuelationibus recreata fuit, & hoc maxime diebus dominicis, & in feſtis ſanctorum, tempore diuinorum in choro, vbi maior omnium feruebat deuotio.

Reuelationes multas habuit.

Modus autem viſionum, ſeu reuelationum is erat. Cadebat ſuper eam quædam paſſio præcordiorum, ita vt lapſa repente in eſtaſin velut exanimis perduraret, quieta iacens, vel ſedens immobilis, nulluſq; in ea ſentiri halitus poſſet. Quo durante exceſſu, ſpiritus rapiebatur ad diuerſa loca, & angelicis interea locutionibus informabatur. Tandem vero poſt longum exceſſum, reſumpto ſpiritu ſanctiſſima verba proferebat, aliquãdo in lingua Teuthonica, quæ illi patria fuit, aliquando vero in Latina, cũ Latini ſermonis pene nullã

Modus viſionum eius fuit.

haberet intelligentiam. Spiritus enim qui loquebatur in ea, vt voluit verba formauit. Tota vita eius quaſi longum quoddam martyrium fuit, quippe quæ ſub regulari diſciplina conſtituta, iugum dominicum multiplici flagello paſſionum longo tempore portauit. Manus enim Domini ſuper eam ſemper fuit extenta, & flagellum pij conditoris nunquam ei defuit, premens animum & conterens debile corpus infirmitate continua. Quæ

Quaſi ſemper fuit infirma.

quamuis languoribus vexaretur continuis, ſemper tamen patiens, ſemper hilaris & tranquilla mente & corpore extitit, pſalmis, orationibus, ieiunijs, lachrymiſque & voluntaria caſtigatione ſe macerans, ſacrificium acceptabile Domino immolauit. Diuinis autem reuelationibus informata, plura ad ædificationem fidelium ſcripſit, de quibus nos ſubiecta legimus: Viarum Dei, pulchrum & neceſſarium opus, in quo plures ponuntur ſermones de via contemplatiuorum, actiuorum, martyrum, coniugatorum & continentium, quod ſic incipit: *Factum eſt in anno quinto viſitationis meæ, &c.* Item de hiſtoria, origine, inuētione & nominibus vndecim millium virginum opuſculum edidit, angelicâ reuelatione informata, quod ſic incipit: *Vobis qui pios affectus ad ea quæ ſancta ſunt geritis, ego Eliſabeth famula ancillarum Domini quæ ſunt in Schonaugia, aperio ea quæ mihi per gratiam Dei reuelata ſunt.*

Tituli & nomina librorū eius. Viarū Dei. De 12. virginibus.

Item diuerſarum reuelationum, in varijs materijs, cauſis & propoſitionibus, tres libros compoſuit, capitula centum quatuor & quadraginta continentes, in quibus multa pulchra & vtilia deſcripſit, quorum primus ſic incipit: *Petis à me frater, & ad hoc veniſti, vt enarrem tibi miſericordias Domini.* Secundus vero ſic: *Benigna eſt miſericordia Dei noſtri.* Tertius autem ſic: *Aſſumpſit me angelus Domini in ſpiritu, in locum cælſitudinis magnæ.* Item ad interrogata multorum, plures conſcripſit epiſtolas reſponſales, inter quas vna ſatis prolixa extat ad S. Hildegardem magiſtram ſororum apud Bingios, quam ex certa conſideratione de verbo ad verbum inſerere nobis placuit huic operi noſtro, vt ſequitur:

Variarum quoq; reuelationum.

Epiſtola S. Eliſabeth ad S. Hildegardem.

Dominæ Hildegardi venerabili magiſtræ ſponſarum Chriſti, quæ ſunt apud Bingiam, Eliſabeth humilis monacha & magiſtra ſororum quæ in Schonaugia ſunt, deuotas cum omni dilectione orationes. Gratia & conſolatio altiſſimi repleat vos gaudio, quia meæ perturbationi benigne compaſſa eſtis, ſicut ex verbis conſolatoris mei intellexi, quem de mei conſolatione diligenter commonuiſtis. Sicut enim vobis de me reuelatum fuiſſe dixi, his fatear vere quandam perturbationis nubem me nuper in animo concepiſſe, propter ineptos ſermones populi multa loquentis de me quæ vera non ſunt. Sed vulgi ſermones facile ſuſtinerem, ſi non & hi qui in habitu religionis ambulant, ſpiritum meum acerbius contriſtarent. Nam & hi neſcio quibus ſtimulis agitati, gratiam Dei in me derident: & de his quæ ignorant, temere iudicare non formidant. Audio & quoſdam literas de ſuo ſpiritu ſcriptas ſub meo nomine circumferre, de iudicio die me propheta ſſe diffamantes: quod certe nunquam facere præſumpſi, cum omnium mortalium cognitionem effugiat eius aduentus. Sed huius famæ occaſionem vobis aperiam, vt iudicetis vtrum præſumptuoſe quicquam in hac re fecerim aut dixerim: ſicut per alios audiſtis, magnificauit Dominus miſericordiam ſuam mecum, ſupra quam meruerim, aut mereri vllatenus poſſim: in tantum, vt cæleſtia quædam mihi ſacramenta frequenter reuelare dignatus ſit. Significauit etiam mihi per angelum ſuum frequenter, qualia ventura eſſent ſuper populum ſuum in his diebus, niſi pœnitentiam agerent de iniquitatibus ſuis, atque vt palam hæc annunciarem, præcepit. Ego autem vt arrogantiam euitarem, nec auctrix nouitatum viderer, in quantum potui, omnia hæc ſtudui occultare. Cum igitur ſolito more quadam dominica die eſſem in mentis exceſſu, aſtitit mihi angelus Domini dicens: Quare abſcondis aurum in luto, hoc eſt verbum Dei quod per os tuum miſſum eſt in terram, propter facies diſtortas: non vt abſcondatur, ſed vt manifeſtetur ad laudem & gloriam Domini noſtri, & ſaluationem populi ſui. Et hoc dicto, eleuauit ſuper me flagellum, quod quaſi in ira magna quinquies mihi inflixit amariſſime, ita vt per triduum in toto corpore meo ex illa percuſſione languerem. Poſt hæc appoſuit digitum ori meo dicens: Eris tacens vſque ad horam nonam, quando manifeſtabis ea, quæ operatus eſt Dominus tecum. Ego igitur vſque ad horam nonam muta permanſi. Tunc ſignificaui magiſtræ, vt adferret ad me libellum quendam, quem in ſtratu meo abſconderam, continentem ex parte ea quæ fecerat Dominus mecum. Quem cum offerrem in manus Domini abbatis Hildelini, qui ad viſitandum me venerat, ſoluta eſt lingua mea in hæc verba: Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Poſt hæc cum & alia quædam ipſi reuelaſſem, quæ ſcriptis committere nolueram, videlicet de vindicta Domini magna, quam vniuerſo mundo in breui ſuperuenturam ab angelo didiceram, rogaui illum diligentiſſime, vt verbum illud apud ſe haberet abſconditum. Præcepit autem mihi ipſe dominus abbas, vt operam darem orationi, atque à Domino poſtularem quatenus daret mihi intelligere, vtrum ea quæ dixeram, ſilentio tegi vellet, an non. Cumque per aliquod tempus pro hac re orationi inſiſtendo me affixiſſem, in aduentu Domini, in feſtiuitate S. Barbaræ in prima vigilia noctis corrui in ecſtaſin, & aſtitit mihi angelus Domini dicens; Clama fortiter, & dic heu ad omnes gentes, quia totus mundus in tenebras eſt conuerſus. Et dices: Exite, ille vos vocauit, qui de terra vos formauit, & dic pœnitentiam agite,

Multi inſipientes viſiones S. Virginis irridebant.

Eliſabeth reuelationes ſuas celare voluit.

Ab Angelo percuſſa fuit.

Viſiones abbati ſuas reuelat.

Angelus præcipit viſiones eius publicari.

gite,

gite, quia prope eſt regnum. Hoc igitur ſermone inductus dominus abbas cœpit diuulgare verbum coram magiſtratibus eccleſiæ & viris religioſis. Quorum quidam cum reuerentia exceperunt verbum, quidam vero non ſic, ſed ſiniſtre de angelo qui familiaris mihi eſt, locuti ſunt, dicentes eum eſſe illuſorem ſpiritum & in angelum lucis transfiguratum. Vnde & ipſe dominus abbas per obedientiam me conſtrinxit, præcipiens, vt cum mihi rurſus appareret, per nomen Domini illum adiurarem, quatenus indicaret mihi, vtrum verus Dei angelus, an non.

Viſiones Eliſabeth quidam ſpreuerunt.

Ego autem præſumptuoſum id æſtimans, cum timore magno præceptum hoc ſuſcepi. Quadam igitur die cum eſſem in exceſſu meo, ſolito more ſe mihi obtulit, & ſtetit in conſpectu meo. Et dixi tremens ad eum, Adiuro te per Deum patrē & filium & ſpiritū S. vt recte dicas mihi, ſi verus Dei angelus ſis, & ſi veræ ſint viſiones quas vidi in exceſſu meo, & ea quæ ex ore tuo audiui.

Eliſabeth angelum apparentem ſibi adiurat.

Reſpondit ac dixit: Scias pro certo, quia verus angelus Dei ſum, & veræ ſunt viſiones quas vidiſti, & quæ de ore meo audiſti vera ſunt, & vere fient, niſi recōcilietur hominibus Deus, & ego ipſe ſum, qui diu laboraui tecū. Poſt hæc in vigilia Epiphaniæ dum orarem rurſus apparuit mihi Dominus meus, ſed procul à me ſtans, & faciē habens auerſam à me. Ego autē indignationem eius intelligens, dixi illi cum timore, Domine mi, ſi moleſta fui tibi in eo ꝙ adiuraui te, ne quæſo imputes mihi, conuerte obſecro faciem tuā ad me, & eſto mihi placabilis, quia conſtricta per obedientiam feci, neq; auſa fui trāſgredi mandatū præceptoris mei.

Angelus pœnitentiam S. Virgini iniunxit.

Cumq; in huiuſmodi verbis multas lachrymas profudiſſem, conuerſus eſt ad me dicens, Contemptū mihi feciſti & fratribus meis, quia diffidentiam habuiſti ad me. Vnde pro certo noueris, quia vltro non videbis faciē meam, neq; vocem meā audies, niſi placatus fuerit Dominus & nos. Et dixi, Domine mi, quomodo placari poteritis? Et ait, dices abbati tuo, vt in memoriam mei & fratrum meorū celebret diuinum officium deuote. Cum ergo nō ſemel, ſed pluribus vicibus, tam à domino abbate quam à reliquis fratribus miſſarum ſolennia ad honorē ſanctorum angelorū celebratā fuiſſent, ſimulq; ſorores Pſalmorū lectionibus eos honoraſſent, rurſus apparuit mihi Dominus meus placido vultu, dixitq; ad me: Scio quoniam in charitate & obedientia factum eſt quod feciſti, idcirco veniā conſecuta es, & de cætero frequentius te viſitabo quam hactenus.

Angelus placatus apparuit.

Poſt hæc cum dominus abbas ire diſponeret in locum quendam, rogatu clericorum illic manentium vt prædicaret verbum comminationis Domini in populo, ſi forte pœnitentiam agerent, & auerteretur ira Dei ab illis, primum aggreſſus eſt deprecari Dominum vna cum omnibus nobis, vt nobis reuelare dignaretur ancillæ ſuæ, vtrum ſermonem qui iam manifeſtus eſſe cœperat, amplius diuulgari oportet, an non.

Hildelini abbatis in Deum deuotio.

Ipſe igitur diuina myſteria celebrante, & nobis deuotiſſime orantibus ſubito diſſolutæ ſunt compages membrorum meorum, & elangui, & veni in mentis exceſſum. Et ecce angelus Domini ſtetit in conſpectu meo, & dixi ad eum, Memento mi Domine, quod dixeris ancillæ tuæ, verbum Dei per os meum miſſum in terram, non vt abſcondatur, ſed vt manifeſtetur, ad gloriam Dei & ſaluationem populi eius. Et nunc indica mihi, quid oporteat fieri de verbo illo comminationis quod locutus es ad me? Nunquid iam ſatis manifeſtum factū eſt, an adhuc amplius prædicandum?

Verba Virginis ad angelum.

At ille ſeuero me aſpectu intuens, ait: Noli tentare Deum: qui enim tentant illum, peribunt. Et dices ad abbatem: Noli timere, ſed perfice quod cœpiſti. Vere beati ſunt qui audiunt verba exhortationis tuæ, & ſeruant ea, & non fuerint ſcandalizati in te. Hoc autem illi ſuggeras, vt eam formam quam hactenus in prædicatione habuit, non immutet. In hoc enim conſiliarius illius ego fui. Dicito illi, vt nequaquam attendat verba eorum, qui ex inuidia dubie loquuntur, de his quæ dicta ſunt in te, ſed attendat quod ſcriptum eſt: Quia nihil impoſſibile apud Deum.

Verba angeli ad virginem.

Hoc igitur ſermone animatus, locum quem adire diſpoſuerat, adiit: & populum qui eius aduentum præſtolatus fuerat, ad pœnitentiam exhortatus eſt, annuncians iram Dei cunctis ſuperuenturam, niſi pœnitentiæ fructibus eam præuenire ſtuderent.

Abbas ad pœnitentiā populum conuertit.

Quales autem plagæ mundo imminerent, nequaquam veluti diffamatus eſt, in aliqua prædicatione ſua enarrauit. Factum eſt igitur, vt multi apud quos ſermo iſte diffamatus eſt, per totum tempus quadrageſimale in timore magno per pœnitentiam ſeſe affligerent, eleemoſynisq; & orationibus ſtudioſe inſiſterent. In tempore illo quidam (neſcio quo zelo ductus) ad vrbem Coloniam in perſona domini abbatis, ipſo ignorante, Deus nouit, literas direxit, in quibus terribiles quædam comminationes audiente omni populo lectæ ſunt. Vnde quanquam ab inſipientibus illuſum nobis ſit, prudentes tamen (vt audiuimus) reuerenter ſermonem animaduerterunt, & pœnitentiæ fructibus Deum honorare non contempſerunt.

Præſumptuoſa cuiuſdam ſcriptio.

Factum eſt autem in quarta feria ante diem paſchæ, cum poſt magnos labores corporis in ecſtaſin veniſſem, apparuit mihi angelus Domini, & dixi ad eum: Domine quid fiet de verbo quod locutus es ad me? Qui reſpondit, Noli contriſtari, neque perturberis, ſi non in die quem determinaui tibi, euenerint quæ prædixi, quorum multorum ſatisfactione placatus eſt Dominus.

Iterum angelus virgini apparuit.

Poſt hæc in ſexta feria, poſt horam tertiam cum graui paſſione veni in exceſſum mentis, & rurſus aſtitit mihi, dicens: Vidit Dominus afflictionem populi ſui, & auertit iram indignationis ſuæ ab iis. Cui dixi: Quid ergo Domine mi? Nonne ero in deriſionem omnibus, apud quos hoc verbum diuulgatum eſt? Qui ait, Omnia quæ occaſione hac euenerint, tibi patienter, & beneuole ſuſtineto, illum diligenter aduertens, qui cum eſſet totius orbis creator, hominum irriſiones ſuſtinuit. Nunc primum patientiam tuam Dominus probat. Ecce domina mea, totum ordinem rei vobis explicaui, quatenus

Ad patientiam hortatur eam.

& vos innocentiam meam & abbatis noſtri cognoſcatis, & alijs manifeſtare poſſitis. Obſecro autem, vt & orationum veſtrarum participem me faciatis, & prout ſpiritus Domini vobis ſuggeſſerit, aliqua mihi conſolatoria verba reſcribatis. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum ſit. Amen.

MCLXVI.

Hyems dura.

Anno prænotato, quo ſancta virgo Eliſabeth de corpore migrauit, qui fuit Ruperti abbatis 1. annus, hyems fuit aſperrima, & ſubſecuta eſt fames magna cum peſtilentia & multis malis.

MCLXVII.

Heroldus epiſcopus Herbipolenſis.

Anno autem Ruperti abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1167. obijt Henricus epiſcopus Herbipolenſis, cui Heroldus ſuccedens præfuit annis 7. menſibus 5 diebus 2. Huic epiſcopo Heroldo Fridericus Imperator ducatum Franconiæ ſub aurea bulla primus confirmauit, cum omni poteſtate ac iuriſdictione ducali.

MCLXVIII.

Arnoldus archiepiſcopus Moguntinus occiditur. Rudolphus comes de Zeringen.

Anno ſequente Arnoldus archiepiſcopus Moguntinus, in monaſterio S. Iacobi, à ciuibus ſuis in die S. Ioannis Baptiſtæ crudeliter occiſus eſt. Huius conſpirationis principes fuerunt in clero Godfridus abbas ſancti Iacobi, & præpoſitus eccleſiæ ſancti Petri, cum alijs multis in cædem pontificis conſentientibus. Peracta cæde venerandi præſulis, crudeles homicidæ in archiepiſcopum elegerunt Rudolphum Conradi ducis de Zeringen filium, qui vt ſibi muneribus Imperatorem placaret, omni Eccleſiam ſpoliauit ornatu. Sed contemptus ab Imperatore, ad ſedem pontificatus minime peruenit.

Conradus Palatinus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Interea dum Rudolphus Imperatorem in Italia commorantem adiret, Conradus comes palatinus Rheni, ex vno parente frater ipſius Imperatoris, Chriſtianum quendam in archiepiſcopum ſublimauit: verum vtroque refutato Imperator Cōradum fratrem Ottonis comitis Palatini de Witelsbach ordinari in archiepiſcopum fecit, quem tamen poſt biennium (ſicut dicemus) expulit, & prædictum Chriſtianum in eius locum ordinauit.

Monaſterium S. Iacobi deſolatur.

Poſt necem Arnoldi venerandi pontificis, cœnobium S. Iacobi à fautoribus eius deſtruitur, manſiones monachorum funditus diſſipantur, ita quod per annos ferme duodecim nulla in eodem loco diuinæ laudis harmonia celebrata fuit. Monachi hincinde fuerunt diſperſi, & abbas eorum Godfridus per Imperatorem de patria proſcriptus.

Muri Moguntini deſtruuntur.

Murus etiam ciuitatis Moguntinæ iuſſu Imperatoris euerſus eſt in circuitu funditus, ita quod Moguntia per annos 36. ſine muro ſtetit. Ciues autem omnes qui in cecem pontificis conſenſerant, præter pauperes & mendicos ante reditum Imperatoris de Italia ſe fuga ſaluarunt.

MCLXX.

Conradus archiepiſcopus Moguntinus pellitur. Chriſtianus ſuccedit. Imperator ducem Saxoniæ vicit.

Anno autem Ruperti abbatis Hirſaugienſis monaſterij 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1170. Conradus archiepiſcopus Moguntinus, propterea quod Alexandro papæ vrbis Romæ tertio, contra ſententiam Imperatoris adhæreret, ab eccleſia ſua pulſus eſt, in cuius locum Imperator Chriſtianum ſupra dictum fecit ordinari, qui præfuit annis 13. poſt cuius mortem ad eccleſiam ſuam reuerſus eſt. Interea fugiens, ad papam declinauit, à quo cum honore ſuſceptus, Sabinenſem epiſcopatum ab eo in ſuſtentationem vitæ ſuſcepit. Vnde quam diu vixit, etiam ad Moguntiam reuerſus, archiepiſcopum ſe Moguntium & epiſcopum Sabinenſem in omnibus literis ſcripſit.

MCLXXII.

Imperator Moguntiam venit.

Anno Ruperti abbatis 7. Fridericus imperator primus Henricum ducem Brunſuicenſem imperio eatenus rebellem, tam viribus principum quam imperiali cenſura ſubegit, & ad obedientiam venire compulit.

Eodem anno Imperator pentecoſten Moguntiæ celebrauit vna cum vxore & Henrico filio ſuo ac principibus multis, & in eodem die in monaſterio ſancti Albani extra muros ciuitatis, cum magna ſolennitate coronatus eſt. Manſit autem ibi diebus octo, & multa pro vtilitate reipub. conſtituit. Ibi Hemino comes Flandriæ ad obedientiā ſe Imperatori ſubiecit, & ipſum comitatum, modo ſine liberis decederet, Imperatoris filio promiſit.

Eodem quoque anno moritur Ludouicus marchio ſecundus Thuringiorum, vir magnarum actionum & animo ſemper inuictus.

MCLXXIII.

Caput S. Irminæ trāſfertur ad Spanheim.

Anno Ruperti abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1173. caput ſanctæ Irminæ virginis, filiæ Dagoberti quondam regis Francorum, quæ fuerat prima ordinis noſtri abbatiſſa in horreo Treuerenſi, ad petitionem Domini Craftonis ſecundi abbatis, ad monaſterium meum Spanheimenſe, Hillino archiepiſcopo conſentiente translatum eſt.

MCLXXIIII.

MCLXXIIII.

Anno autem Ruperti abbatis 9. moritur Craffto abbas monaſterij mei præfati ſecundus, 5. calend. Iunij, filius Meginhardi comitis de Spanheim, ætatis ſuæ 58. in medio chori, cum anteceſſore ſuo Bernhelmo in vno ſarcophago tumulatus. Cui Adelgerus monachus & cuſtos monaſterij mei ſuccedens, præfuit annis 6. menſe 1. ac diebus tantum 3. qui ante religionis ingreſſum, multo tempore ſcholæ publicæ apud Moguntiacum præfuit, & multos inſignes diſcipulos poſt ſe reliquit.

Adelgerus fit abbas Spanheim.

Eodem anno obijt Heroldus epiſcopus Herbipolenſis, cui ſucceſſit Reinhardus, & præfuit annis 4. menſibus 10. & diebus 15.

MCLXXV.

Anno Ruperti abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1175. magna fuit in toto imperio Romano turbatio, propter inobedientiam & rebellionem Friderici Imperatoris primi contra ſedem apoſtolicam. Ipſe autem Rupertus abbas & fratres huius monaſterij cum ſancta Romana eccleſia in primis aperte ſentientes, multas à fautoribus Imperatoris moleſtias & iniurias in rebus & in perſonis ſuſceperunt, quouſque tandem amicorum cōſilio liberati ſunt. Vnde cum ingens eſſet in omni Alemania populorum & cleri maxima turbatio, propterea quod Imperator excommunicatus perſequeretur papam verbis, ſcriptis, & armis, omneſque ſentientes cum illo nimium haberet exoſos, & tam per ſe quam per ſuos multa illis inferret damna & incommoda, multaſque iniurias fieri permitteret, viri boni ac Deum timentes in malo ſe poſitos cum cernerent, aut fuga ſe, aut ſilentio ſaluare cupiebant. Cum autem Rupertus inſignis huius cœnobij abbas inter eos qui ſummo Pontifici conſenſerant, vnus eſſet non vltimus prælatorum, & plures quotidie ab æmulis ſuſtineret iniurias, timens generalem monaſterij propter perſonale odium Imperatoris iacturam, voleníque locum iræ concedere, deliberauit abbatiam pro pace fratrum & vtilitate monaſterij reſignare.

Magna imperij Rom. turbatio.

Imperator papam perſequitur. Abbas Rupertus papæ conſenſit.

MCLXXVI.

Anno igitur promotionis ſuæ 11. qui fuit natiuitatis dominicæ annus 1176. iam ſenio nimium grauatus & curis, abbatiam ad manus fratrum ſuorum libere reſignauit, & pro vitæ ſuſtentatione præpoſituram in Roth à fratribus ſuſcepit, in qua vixit aliquandiu in laboribus multis, tandemque in Domino quieuit, ſepultus ibidem ex præuia ſua ordinatione, in limine templi, quatenus pedibus fratrum calcaretur, quod magnum humilitatis eius fuit indicium. Erant enim (vt ſupra diximus) vir bonus & mitis, qui in omni pace & tranquillitate viuere inter fratres conſueuit. Ob eam cauſam dudum abbatiam in Gotzauu, in qua non poterat tranquille conuerſari, dimiſerat, & ad monaſterium ſuum Hirſaugienſe reuerſus eſt. Eſt autem monaſterium Gotzauu noſtri ordinis in diœceſi Spirenſi, in comitatu Vorchem, in Francia orientali, in pago qui dicitur Albegauu, iuxta fluuium qui dicitur Alba, conſtructum à Bertholdo comite de Hennenberg, anno dominicæ natiuitatis 1010. qui fuit octauus annus vacante abbatia huius monaſterij Hirſaugienſis, poſt obitum Conradi abbatis, in quo Rupertus præfuit annis ferme 10. Qui cum monachos ad obſeruantiam regularis diſciplinæ compelleret, qui nimium à recto tramite monaſticæ conuerſationis defecerant, multorum contra ſe odium prouocauit. Ceſſit ergo & loco & dignitati, malens inter fratres ſuos Hirſaugienſes humiliter viuere, quam inter malos & rebelles monachos ſub paſtoris onere detrimentum animæ ſubire.

Rupertus abbatiam reſignauit.

Monaſteriū Gotzauu fundatur.

Eodem anno quo Rupertus abbatiam huius monaſterij Hirſaugienſis reſignauit, obijt 12. calend. Aprilis Clementia monialis noſtri ordinis in horreo Treuerenſi, filia quondam comitis de Homburg, ſanctiſſimæ conuerſationis, quæ diebus ac noctibus intenta orationi ac contemplationi, nihil magis quam Deo placere in omnibus cupiebat. Hæc ſanctiſſima virgo à patre comite Adolpho deſponſata olim fuerat domino Crafftoni, filio Meginhardi comitis de Spanheim, quæ cum haberet ſanctæ virginitatis propoſitum, de conſenſu ſponſi apud Treuiros in præfato cœnobio ſanctimonialis facta eſt.

S. Clementia virgo moritur.

Craffto abbas Spanheim.

Sponſus vero eius in meo cœnobio Spanheimenſi, ſub Bernhelmo abbate primo monachus factus eſt, eidem in abbatia ſucceſſit, & in ſancta conuerſatione quieuit.

DE CONRADO HVIVS MONASTERII XIX. ABBATE, QVI præfuit annis 12. ac de conuerſatione certiſque geſtis eius & illius temporis.

POST reſignationem reuerendiſſimi patris Domini Ruperti abbatis, ne monaſterium viduitatis ſuæ diu ſentiret incommoda, prior & fratres huius cœnobij diem pro electione noui paſtoris conſtituerunt: quo adueniente, omnibuſque electioni intereſſe debentibus, in loco capitulari conuenientibus, inuocata Spiritus ſancti gratia, vt moris eſt, poſt maturam deliberationem in abbatem vnanimiter elegerunt venerabilem virum Conradum huius cœnobij monachum, Hermanni comitis de Kilberg fratrem, virum ſanctum & optimum, qui poſt humilem ſui excuſationem victus, tandem precibus fratrum conſenſum præbuit, & dignitatem cum onere ſuſcepit. Electus ergo communi fratrum aſſenſu, poſt dies paucos ab epiſcopo Bambergenſis eccleſiæ in abbatem ordinatus eſt, præfuitque huic monaſterio ſtrenue annis 12. Ordinari autem ab epiſcopo Spirenſi noluit, quoniam contra ſummum pontificem Friderico Imperatori dudum excommunicato adhæſit. Iſte Conradus (vt diximus) ex nobili Sueuorum proſapia ortus, filius comitis generoſi de Kilberg, & Hermanni comitis frater extitit, qui ab ineunte ſua ætate ad diſcendum literas poſitus, non mediocriter in omni ſcientia tam diuina quam humana profecit. Euadens tandem in virum perfectum, cum diuitijs & honoribus, cum nobilitate generis glorioſus & inſignis haberetur, omnia veluti ſtercora pro Dei amore contemnens, ad præſens cœnobium ſe contulit, & monachus factus, in omni religione & ſanctitate conuerſatus fuit. Quanto enim altior & nobilior fuit genere, tanto humiliorem ſe in omnibus exhibuit in conuerſatione. Neminem vnquam contriſtauit, neminem iniurioſe offendit, ſed in medio fratrum ſine querela vixit, ſine offenſione inceſſit. Erat mitis ingenio, & promptus ad obediendum, ita vt ſimilem in conuentu non haberet. Humilitate namque, obedientia, patientia, & morum honeſtate, cunctos ſuperauit, & tam corporis quam mentis continentia ſingularis caſtimoniæ fuit. Niger erat facie, ſtatura mediocris, inceſſu grauis, habitu deſpicabilis, ſed virtute animi excellens & gratioſus. Ordinatus autem abbas, ſe formam gregis verbo & exemplo in omnibus exhibere ſtuduit, humilitatis ſuæ priſtinum modum tam modeſte temperans, vt bonis atque beneuolis conuerſatione videretur ſocius, duris autem & inobedientibus per cenſuram iuſtitiæ reuerendus. In omni vita ſua caſtiſſime ſemper conuerſatus eſt, curam animæ maiorem adhibendo quam corpori. Fuit ingenio mitis, ſubtilis & placidus, conſilio cautus, promptus ac circumſpectus, ſermone ſuccinctus, diſertus & ordinatus. In diſponendis rebus temporalibus magna ſagacitate & prudentia viguit, & ſubditis ſuis tam mentis quam corporis neceſſaria, ſecundum regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti copioſe miniſtrauit. In menſa coram fratribus & hoſpitibus ſatis largus & dapſilis erat, omneſque aduentantes in Chriſto cum omni charitate ſuſcipiens, iuxta mandatum regulæ largiter tractauit. Charus erat omnibus, & in maxima reuerentia ac honore ſubditorum.

Conradus fit Abbas Hirſaugienſis.

Genus Conradi abbatis & origo.

Ex comite fit monachus hic.

Deuota Conradi abbatis conuerſatio.

Diſpoſitio corporis Conradi abbatis.

In agendis fuit prudentiſſimus.

MCLXXVII.

S. Hiltrudis monialis obiit.

Anno Conradi abbatis primo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1177. apud Bingos, in monaſterio ſancti Ruperti, 15. calendas Decembris obijt ſancta Hiltrudis virgo monialis noſtri ordinis, filia Meginhardi comitis de Spanheim, & ſoror domini Craftonis ſecundi abbatis monaſterij mei Spanheimenſis: cui B. Hildegardis magiſtra eius, teſtimonium ſanctitatis & in vita & poſt obitum perhibuiſſe dicitur.

MCLXXVIII.

Cœnobium S. Iacobi reſtauratur.

Anno Conradi abbatis 2. monaſterium ſancti Iacobi in monte ſpecioſo prope Moguntiam, ante nouem annos propter necem Arnoldi archiepiſcopi Moguntini deſtructum, reædificari cœptum eſt, permiſſione Friderici Imperatoris primi, & auxilio Chriſtiani archiepiſcopi.

Gotfridus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem anno obijt Reinhardus archiepiſcopus Herbipolenſis, cui Godfridus ſucceſſit, & præfuit annis 6. menſibus octo, diebus 24. Iſte Godfridus epiſcopus maiorem eccleſiam Herbipolenſem in honorem ſancti Kiliani martyris dedicauit, & eccleſiam ſuam ſatis vtiliter ac ſtrenue rexit.

MCLXXX.

S. Hildegardis moritur.

Anno Conradi abbatis huius cœnobij 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1180. 15. calendas Octobris obijt ſancta Hildegardis monialis, noſtri ordinis fundatrix, & magiſtra cœnobij S. Ruperti iuxta Bingen Moguntinæ diœceſis, de qua ſupra dictum eſt, anno ætatis ſuæ 28. ſepulta in medio chori monaſterij ſui ante maius altare, quæ multis & in vita & poſt

poſt mortem miraculis claruit. Hæc ſanctiſſima virgo diuinis reuelationibus à iuuentute ſua viſitari meruit, & multa ad vtilitatem poſteritatis diuina iuſſione conſcripſit.

MCLXXXI.

Adelgerus abbas Spanheimenſis obiit.

Sequenti anno 5. nonas Iulij, obijt Adelgerus tertius abbas monaſterij mei Spanheimenſis vir bonus atque doctiſſimus, qui obſeruantiam regularis diſciplinæ multum & auxit & manu tenuit: de quo in Chronica eiuſdem monaſterij mei, latiorem feci mentionem. Huic in abbatia ſucceſſit Baldemarus abbas quartus, & præfuit annis 17. menſibus 11. diebus 17. vir ſatis bonus, & amator pietatis.

Alexander papa 3. obiit.

Eodem anno obijt Alexander papa tertius, cui ſucceſſit Lucius tertius, qui ſedit annis 4. & menſibus 2. natione vero Tuſcus.

Eodem quoque anno Baldeuinus rex Hieroſolymitanus, Ægyptiorum regem Saladinum, non longe ab Aſcalona ſuperauit, & in fugam vertit.

MCLXXXII.

Anno Conradi abbatis 6. Fridericus Imperator Italiam cum magno exercitu ingreditur, & multa contra papam & Romanam eccleſiam mala ferro igneque patrauit.

MCLXXXIII.

Chriſtianus archiepiſcopus Moguntinus obiit.

Sequenti anno, qui fuit Cōradi abbatis 7. obijt Chriſtianus archiepiſcopus Moguntinus: & Conradus, quem Imperator dudum expulerat propter obedientiam ſedis apoſtolicæ, ad ſedem ſuam Moguntinam reuerſus, præfuit annis 17. retinuitque titulum epiſcopatus Sabinenſis, quem ſibi papa contulerat à Moguntia expulſo, cum archiepiſcopatu Moguntinenſi.

MCLXXXV.

Godfridus epiſcopus Herbipolenſis obiit.

Anno Conradi abbatis 9. qui fuit dominicæ natiuitatis 1185. obijt Godfridus epiſcopus Herbipolenſis, in peregrinatione conſtitutus vltra marina ad ſepulchrum Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, & in Antiochia ſepelitur: cui ſucceſſit Henricus tertius, annis 12.

Lucius papa 3. obiit.

Eodem anno mortuus eſt Lucius papa tertius, natione Tuſcus, cui Vrbanus tertius natione Longobardus ſuccedens, præfuit annis duntaxat 2. Fridericus Imperator omnes Hetruriæ ciuitates, præter Piſtorium, agraria priuat ditione, & multa in Italia aduerſus rebelles imperij peragit.

MCLXXXVI.

Godfridus ex comite Palatino obiit.

Anno Conradi abbatis 10. obijt Godfridus ex comite Palatino monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, vir quondam in ſeculo ſtrenuus & illuſtris, in religione autem feruens & deuotus, qui non parua huic monaſterio donaria ſecum attulit, & poſt multa bona opera in Domino quieuit 8. iduum Februar. ſepultus non ſine opinione ſanctitatis in medio fratrum ſuorum.

MCLXXXVII.

Vrbanus papa obiit. Gregorius papa obiit.

Anno ſequenti, qui fuit Conradi abbatis 11. obijt Vrbanus papa 3. cui ſucceſſit Gregorius 8. natione Beneuentanus, menſibus tantum duobus: quo mortuo ſucceſſit Clemens tertius, natione Romanus, annis tribus, menſibus quinque, diebus 16. qui cum Imperatore concordauit.

MCLXXXVIII.

S. Hildegundis in Schonaugia obiit.

Anno Conradi abbatis 12. & vltimo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1188. 12. cal. Maij obijt in monaſterio Schonaugienſi Ciſtercienſis ordinis, Wormatienſis diœceſis, non longe ab Heidelberga, deuota Chriſti virgo Hildegundis nomine, quæ ſimulato ſexu maſculum ſe fingens, inter monachos ibidem nouiciatus habitum ſuſceperat, ac mutato nomine ſe Ioſephum appellauit, & vſque ad mortem incognita permanſit. Huius vitam Cæſarius monachus Heiſterbacenſis, in prima Dialogorum ſuorum diſtinctione ſatis diffuſe conſcripſit.

Fridericus Imperator mare tranſit.

Eodē anno Fridericus Imperator Romanorum, & Philippus rex Francorum, vna cū Richardo Anglorum rege, & Clemente ſummo pontifice, in ſubſidium & recuperationē terræ ſanctæ magnum exercitum nauigio præmiſerunt: quem Saladinus Ægyptiorū rex, anno priore, propter diſcordiam noſtrorum magna ex parte ſuo ſubiugarat imperio.

Conradus abbas infirmari cœpit.

Eodem quoque anno Conradus abbas huius monaſterij Hirſaug. pro quibuſdam cauſis & negotijs ad cellam S. Gregorij in Richenbach perrexit, quo cum perueniſſet, crebris febrium ardoribus pulſari cœpit, & lecto decumbens ibidem aliquandiu ægrotauit. Morbo autem dietim creſcente, ſe totum ad Dominum intentiſſima mente conuertit, & præmiſſa humili confeſſione, ſumptis cum ingenti deuotione ſacramentis eccleſiaſticis, tandem quinta die menſis Septembris beato fine in Domino quieuit. Cuius corpus per

Conradus abb. Non. Septembris obiit.

fratres ad Hirſaugiam relatum, in maiori cœnobio ad introitum eccleſiæ ante altare omnium ſanctorum cum reuerentia & honore ſepultum eſt, non ſine lachrymis ſubditorum ſuorum. Eodem quoque anno obiit Vdalricus 41. epiſcopus Spirenſis, qui annis præfuerat 8. cui ſucceſſit Otto epiſcopus 42. annis 11.

Vdalricus obiit.

DE HENRICO, HVIVS MONASTERII ABBATE XX. QVI præfuit annis 8. & de moribus eius ac quibuſdam geſtis illius temporis.

CONRADO reuerendiſſimo abbate (ſicut diximus) mortuo atque ſepulto, celebratiſque more Chriſtiano exequijs cum ſolennitate conſueta, prior & fratres die ad electionem ſtatuta conuenientes ad locum capitularem, poſt inuocationem Spiritus ſancti, vnanimi cōſenſu in abbatē huius monaſterij 20. elegerunt Henricum monachum conuentualē, qui cantoris eo tempore geſſit officium. Electus autem diu reluctatus eſt, donec tandem fratrum precibus victus conſenſum præbuit electioni, & præfuit annis octo. Hic oriundus ex Francia orientali honeſtis parentibus natus, in iuuentute ad literas poſitus nō parum temporis ſucceſſu diſcendo profecit, & tam in philoſophia diuina, quam in humana, longo exercitio doctus & ſingulariter eruditus euaſit. Diuina poſt hæc inſpiratione attactus, animo vanitatem huius mundi ac vitæ præſentis breuitatem reuoluere cœpit: ac poſt maturam deliberationem præhabitā, ad Hirſaugiam veniens, monaſticum habitum & mores induendo ſuſcepit. Factus autem monachus, inter fratres ſine querela viuebat, primus ſemper & vltimus in diuino ſeruitio, cui ſe totum mancipauit. Poſtea cum ſtudioſus videretur circa obſequia diuina, eſſetque muſicæ non ignarus, cantoris ſuſcepit officiū, ꝙ per annos aliquot tam ſtudioſe & alacriter adimpleuit, vt cunctis cederet in exemplum & admirationem. Laboribus quoq; manuum iuxta regulam S. patris noſtri Benedicti, cū maxima diligentia ſolebat eſſe intentus, vineas plantando, colendoque hortulos, & diuerſi generis arbores inſerendo. Suo etiam ſtudio & labore multum exornauit eccleſiam, & ſingula altaria oleo cum lampadibus decenter illuſtrauit. Cumque in omni virtute & religione per amplius de die in diem proficeret, omnibuſque fratribus charus & dilectus eſſet, cœpit ſe fama nominis eius etiam ad extraneos diffundere, & cum laude multiplici mirū in modum ampliare. Contigit interea mori abbatem in Bruuiler, in cuius locum ipſe per fratres eiuſdem monaſterij electus eſt abbas, & cum multo honore ac reuerētia ſuſceptus. Ordinatus autem abbas in Bruuiler, omni ſtudio curauit monachos ad obſeruationem regularis diſciplinæ inſtituere, & vitia cuncta monachorum ſub certa cenſura diſtrictius prohibere. Verum paupertate loci ac fratrum importunitate nimia tædio affectus, cum ſe proficere minus poſſe conſpiceret, pœnituit eum tam arduum paſtoralis curæ onus ſuſcepiſſe. Poſt longam ergo maturamque deliberationem, ſtatuit ſuſceptam abbatiam deſerere, & ad Hirſaugiam vnde venerat redire. Reſignauit itaq; tunc paſtoralis curæ officium & ad monaſterium vnde venerat reuerſus, denuo cantor eſt ordinatus, in eadem perſeuerās humilitate poſt abbatiam, in qua antea fuerat conuerſatus. Poſt hæc mortuo venerabili abbate Conrado (ſicut diximus) in locum eius ſuffectus præfuit huic monaſterio Hirſaugienſi annis 8. vir bonus & ingenio mitis, qui in principio ſuæ promotionis per annos aliquot ſatis modeſte & regulariter tam ſuam quam ſubditorum ſuorum vitam inſtituit, & ſe in vtroque ſtatu paſtorem vtilem exhibere in omnibus curauit. Sed temporis ſucceſſu, curis & ſollicitudinibus rerum ſecularium nimium depreſſus, animum à rigore ſanctæ obſeruationis reflexit, factuſq; in cuſtodia monaſticæ diſciplinæ remiſſior, ſancti in ſe & in ſubditis feruorem præpoſiti laxauit. Vnde annis 8. in abbatia exactis, ad memoriam reduxit vitæ tranſactæ negligentias, metuenſque diuinæ vltionis vindictā, ſe dignitati abbatiali (vt ſuo loco dicemus) abdicauit, & præpoſituram in Rhote pro vitæ ſuſtentatione accepit. Erat autem vir quantum ad corporis diſpoſitionem attinet, mediocris ſtaturę, corpore tenuis, viribus gracilis, & non multum fortis, raros habens in capite pilos, inceſſu grauis, ſermone aliquantulum diffuſus. In conuerſatione ſua multum fuit humanus, & in omnibus quadam ſocietate affabilis, qui & cito mouebatur ad iram, poteratque cita ſatisfactione placari. Eius tempore, ſanctæ religionis obſeruantia non parum in præſenti monaſterio defecerat, cum ipſe totum ſe curis temporalium immergeret, & non quantum oportuerat de ſpirituali profectu ſubditorum ſuorum ſollicitus videretur.

Henricus fit abbas huius loci.
Genus & vita Henrici abbatis.
Cantoris ſuſcepit officium.
Laborioſus in omnibus fuit.
Ordinatur abbas in Brauuiler.
Reſignauit abbatiam ſuam.
Fit abbas in Hirſaug.
Corporis eius diſpoſitio.

MCLXXXIX.

Anno Henrici abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1189. cum Fridericus Imperator Roman. in terra ſancta poſitus Syriam teneret, & quæ Chriſtianis contra infideles

videban-

videbantur neceſſaria pararet, dum in quodam flumine lauaretur, clauſis vitæ meatibus ſuffocatus eſt,& viam vniuerſæ carnis miſerabiliter ingreſſus. Quo mortuo, principes filium eius Henricum huius nominis ſextum,in regem Romanorum aſſumpſerunt, quem Philippus archiepiſcopus Colonienſis Aquiſgrani ex more coronauit, regnauitque poſt patrem annis 10. cum quo viuente annis ferme duobus & viginti regnauerat. Vxorem duxit Conſtantiam, Wilhelmi regis Apuliæ filiam, conſilio & diſpenſatione Clementis papæ 3. quia monialis fuerat multis annis,& vnica præfati regis filia, cum qua regnum Apuliæ Siciliæque obtinuit, papa fauorem & auxilium impendente: quæ etſi annorum eſſet quinquaginta, ei tamen filium peperit nomine Fridericum, poſtea Imperatorem ſecundum,de quo ſuo loco dicemus.

Fridericus Imperator obiit.
Henricus filius eius fit Imperator.

MCXC.

Anno Henrici abbatis 2. Ida comitiſſa de Spanheim, monialis facta eſt ordinis noſtri in cœnobio montis S. Ruperti apud Bingen,in quo deinceps omnibus diebus vitæ ſuæ religioſiſſime conuerſata eſt, in orationibus ac meditationibus diuinarum ſcripturarum continua humilitate & obedientia nulli ſecunda. Eius ſoror fuit Margaretha virgo ſanctiſſimæ conuerſationis, quæ prioriſſæ officium multis annis in eodem monaſterio ſtrenue geſſit,& miraculis clara tandem migrauit ad Dominum,cuius dies commemorationis feſtus,4. calend. Nouemb. quando tranſiuit è vita,peragitur.

Comitiſſa ſanctimonialis.
S. Margaretha monialis.

MCXCII.

Anno Henrici abbatis 4. in vigilia S. Iohannis Baptiſtæ fuit magna & generalis in his terris obſcuratio ſolis,& ſubſecuta eſt fames in terra, & agrorum vinearumque non parua ſterilitas.

Eclipſis ſolis.

Eodem anno obijt Philippus archiepiſcopus Colonienſis, apud Imperatorem conſtitutus in Apulia: cui Bruno tertius maioris eccleſiæ præpoſitus ſuccedens, præfuit annis 3.& poſtea factus eſt monachus.

Philippus archiepiſcopus Colonienſis obiit.

Hoc ipſo quoque anno Philippus Rex Francorum & Richardus Anglorum inclytus rex,coniuncto exercitu in Syria contra Saladinum proſpere primo bellum gerunt. Sed mox diſcordia inter ipſos diabolo inſtigante oborta, Philippus in Galliam eſt reuerſus. Richardus autem inchoatũ bellum hoc ipſo anno ſtrenue proſequitur, ſed anno ſequenti & ipſe quoque domum reuerſus eſt,non ſine detrimento Chriſtianorum, quos in terra ſancta expoſitos multis periculis poſt ſe reliquit.

Expeditio contra Saracenos.

Eodem quoque anno obijt Clemens papa 3. cui Celeſtinus tertius ſuccedens præfuit annis 6. menſibus 8. qui 16. cal. Maij ſua pontificali coronatione in paſchali ſolennitate celebrata,poſtridie Henricum 6. regem Romæ in Imperatorem Romanorum coronauit.

Clemẽs papa obiit.

His temporibus ordo Teuthonicorum in terra ſancta incepit per quoſdã ciues Bremenſes & Lubecenſes, qui cum Adolpho comite de Holſtein ſub Friderico Imperatore primo mare transfretantes,pauperes & infirmos peregrinos pro Dei amore in curam ſuſcipientes,quantum eis licuit ſub papilionibus nutriendo fouerunt, primam in Accaron huius propoſiti domum & eccleſiam conſtruentes,quam domum fratrum Teuthonicorum appellãtes,nomen ordini tradiderunt. Huius ordinis eſt,ſeruire peregrinis & infirmãtibus. Circa idẽ quoq; tempus cœpit ordo S. Trinitatis de redẽptione captiuorum, cuius potiora cœnobia ſunt in Francia conſtituta. Huius ordinis eſt pro redemptione Chriſtianorum, qui apud infideles in terra ſancta detinentur captiui,ſubſtantiam ſuam hilariter impendere,ac eis totis viribus miniſtrando ſubuenire.

Ordo Teuthonicorum cœpit.
Ordo S. Trinitatis cœpit.

Anno Henrici abbatis huius cœnobij Hirſaug. 4. grauis exorta diſſenſio propter inſolentiam familiarium ſuorum,qui pacem fratrũ nimia importunitate turbabant. Cum autem fratres abbatem ſæpe rogaſſent, vt prauos & inquietos de monaſterio ſeruos eiiceret, aut certe corriperet,& nihil proficerent,nimis offenſi animo quidam iuniorum, auxilia exterorum & amicorum inuocantes,quoſdam ex familia ipſius abbatis de monaſterio violenter eiecerunt. In quo tumultu vnus familiarium abbatis nomine Adelbertus grauiter vulneratus fuit,qui & poſt dies 8. ex eodem vulnere obijt. Vnde factum eſt grande inter paſtorem & oues diſſidium,nõ ſine periculo animarum, donec Otto Spirẽſis eccleſiæ antiſtes,vices ſuas cum amicorum conſilio interpoſuit,& concordiam reformauit.

Diſſenſio inter abbatem & fratres.
Famuli vnius interfectio.

MCXCIII.

Anno Henrici abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1193. Rupertus prior monaſterij mei Spãheimenſis quartus, mirabilem viſionem gaudiorum atque pœnarum futuræ vitæ conſpexit,quam cum minus conſulte reuelaſſet in publicum,mox paralyſi grauiter perculſus,quaſi ad anni ſpacium pœnas dedit.

Viſio cuiuſdam monachi.

Albertus Magnus in Sueuia naſcitur.

Eodem anno natus eſt Albertus, Magnus poſtea cognominatus, in vico Sueuiæ, cui Laugingen nomen eſt. Solis quoque defectio facta eſt.

MCXCIIII.

Bruno.

Anno ſequenti, qui fuit Henrici abbatis 6. Bruno archiepiſcopus Colonienſis reſignato pontificatu ſuo in manus Henrici Imperatoris ſexti, monachus Ciſtercienſis ordinis factus eſt, in cœnobio montis antiqui: cui in archiepiſcopatu ſucceſſit frater eius nomine Adolphus de Altenaë, maioris eccleſiæ canonicus, & præfuit annis 12.

MCXCV.

Imperator Henricus Siciliam obtinuit.

Anno Henrici abbatis 7. dominicæ natiuitatis 1195. Henricus Imperator Rom. ſextus, potenti manu obtinuit Siciliam, captumq; Tācredum regni inuaſorem, erutis oculis, cum quatuor principibus in Teuthoniam miſit, & omne regnum Apuliæ ſibi ſubiecit.

Cœnobium monialium Nuuenberg.

Eodem anno Conradus comes Palatinus Rheni, qui Heidelbergæ morabatur, præpoſituram cœnobij ordinis noſtri prope oppidum ipſum Heidelberg, quæ Nuenburg appellatur, in diœceſi Wormatienſi, in monaſterium ſanctimonialium eiuſdem ordinis noſtri commutauit de conſenſu Sighardi abbatis Lauriſſenſis, ad quem præpoſitura ipſa pleno iure & ſine medio pertinebat. Vbi prima abbatiſſa per eum fuit inſtituta Cunegundis, virgo multum deuota & religioſa.

MCXCVI.

Henricus abbas cura fatigatus.

Anno ſequenti, qui fuit dominicæ natiuitatis 1196. cum Henricus abbas huius cœnobij Hirſaug vitæ tranſactæ negligentias & male commiſſa ad memoriam reuocaret, & diuinæ vltionis vindictam pauidus cogitaret, tactus dolore cordis intrinſecus, de reſignatione abbatiæ cœpit cum quibuſdam amicis habere tractatum. Verum etſi omnes vno conſtantiæ propoſito voluntati eius contradicerent, qui ſe familiares nouerant & amicos, tamen à ſententia illum non potuerunt auertere, quo minus cogitationem quam mente concepit, opere perficeret. Duabus enim cauſis ad reſignandum abbatiam potiſſimum mouebatur: altera, quod ſe multas in ea dignitate negligentias occaſione rerum temporalium commiſiſſe non ignoraret: pro quibus, niſi amputata occaſione ſatisfacere quemadmodum cupiebat, minime poſſet. Altera vero, quod ſtare cum pace & tranquillitate fratrum non poſſet, propter multas & varias cauſſas & diſplicentias quas melius eſt ſilentio abſcondere, quam ad notitiam infirmorum propalare. Denique ſenio & infirmitate corporali exhauſtus multum defecit, nec intendere rebus monaſterij, ſicut oportuerat, iam vtiliter amplius potuit. Itaque corde compunctus & dolens ac pœnitens de negligentiis præteritis, vt animam ſaluaret ſuam, anno regiminis ſui octauo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1196. indict. 14. in menſe decemb. abbatiam ſuam in manus conuentus ſui ſponte ac libere coram omnibus reſignauit. Reſignatione autem facta, præpoſituram in Rothe, pro vitæ ſuſtentatione à fratribus accepit, vbi per ſex ferme menſes in mœrore ſpiritus & lachrymis continuis ſuperuiuens, tandem ſequenti anno 4. nonas Iunij in Domino quieuit, cuius corpuſculum iuxta corpus Ruperti quondam abbatis hîc in eodem cœnobiolo in ipſo introitu eccleſiæ cum reuerentia ſepultum eſt.

Causæ mouentes ad reſignandum.

Henricus abbatiam reſignat.

H. poſt annum obiit in Rothe.

DE MARQVARDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXI. QVI præfuit annis 8. menſibus 6. diebus 21. & geſtis illius temporis.

POST reſignationem igitur domini Henrici abbatis, huius monaſterij Hirſaugienſis viceſimi, quæ facta eſt anno dominicæ natiuitatis 1196. indictione 14. vltima die menſis Iunij, hoc eſt in feſto commemorationis S. Pauli apoſtoli, eodem die fratres inuocata gratia Spiritus ſancti ad electionem noui paſtoris procedentes, poſt multa conſilia vnanimiter tandem in abbatem huius cœnobij primum & vigeſimum elegerunt. Marquardum monachum conuentualem venerabilem & prudentiſſimum virum, qui confirmatus & ex more benedictus, præfuit huic monaſterio ſtrenue annis 8. menſibus 6. diebus 21. vir magnarum actionum & multarum virtutum, qui iura monaſterij contra tyrannorum incurſus prudenter & fortiter defenſauit ſine timore reſiſtendo. Hic oriundus fuit ex Sueuia nobiliſſimis parentibus procreatus, ex comitibus de monte Solis originem ducens, qui ad literas in iuuentute poſitus cum ætate diſcendo profecit, & in omni ſcriptura tam diuina quam humana ſatis doctus euaſit. Ab adoleſcentia ſua edoctus viā Domini in timore, cum ad annos diſcretionis perueniſſet, mundum, parentes, fratres, cognatos, ampliq; patrimonij ſplendorem, ſimul & nobilitatem generis pro Dei amore contemnens, in præſenti cœnobio Hirſaugienſi ſub Conrado abbate auunculo ſuo monachus factus

Marquardus fit abbas 21. Hirſaugienſis.

Marquardi abbatis genus.

factus eſt. Qui cognita inſtitutione monaſtica ſecundum regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti, mores ſuos omnino componere ſtuduit, & ſine querela inter fratres etiam infimi generis conuerſatus, humilitatis exemplum omnibus oſtendit. Ordinatus autem abbas omni ſtudio curauit ſe dignum ouibus ſuis exhibere paſtorem, & non minus exemplo docere quam verbo. Quantum vero ad diſpoſitionem corporis attinet, fuit homo robuſtus & fortis, ſtatura pulchre proportionatus, mediocritatem longitudine aliquantulum excedens, capite ſano nec paruo, & multis in circuitu capillis ad nigredinem tendentibus circumfuſus, vocem habebat ſonoram atque tubalem, qua vel ſola reprobos in terrorem mittere ſolebat. In dicendo ſatis erat diſertus, ſiue Latine, ſiue Teuthonice ſermo eſſet habendus. Mitiſſimo fuit ingenio, & qui non facile moueretur ad iram: iratus autem ratione, non cito rem duceret in obliuionem. In omnibus largus, tantæ fuit beneuolentiæ in ſubditos, in amicos, fidei, charitatis ac dilectionis, vt ſimilem ſuo tempore alterum non haberet. Nihilominus maculis quibuſdam negligentiæ ac tepitudinis notatus eſt, in his, quæ ad regularis diſciplinæ omnimodam pertinere cuſtodiam videbantur: propterea vel maxime, quod multas & continuas in re familiari occupationes, labores & curas habuit, ac perſecutiones, iniurias & tribulationes innumeras tam ab aduocato monaſterij comite Adelberto, quam à diuerſis alijs, quibus reſiſtere oportebat, neceſſario in principio ſuæ promotionis ſuſtinuit. Nam præfatus comes Adelbertus huius monaſterij aduocatus, ſui officij rationem oblitus, familiam & ſeruos monaſterij contra libertatem & priuilegium à ſummis pontificibus & Imperatoribus olim conceſſum, grauare, vexare & perturbare cœpit. In tantum enim cœnobij iura & libertates quæ defendere debuerat, violare ac infringere inſtigante diabolo ſatagebat, vt camerarium monaſterij quadam die ante portã caperet, manibuſque poſt tergum ligatis captiuum innocentem & reclamante abbate abduceret violenter, ac in ipſum abbatem pro camerario ſtantem impetum faceret. Vnde neceſſitate compulſus abbas primo in propria perſona Romam perrexit, ac deinde per nuncios ſemel atque iterum aduocati violentiam examini ſacroſanctæ apoſtolicæ ſedis expoſuit, conſilium & auxilium ſummi pontificis contra tyrannidem comitis petiuit & obtinuit. Renouato namque priuilegio libertatis, & de iure aduocati limitato facta declaratione, ipſum comitem auctoritate apoſtolica compeſcuit, ac contra eum & æmulos vniuerſos glorioſe triumphauit. Verum interea quo ipſe Dominus Marquardus abbas in itinere fuit ad Rom. curiam, ſæpe dictus comes Adelbertus quoſdam de monaſterio fratres expulit, & plura mala fecit, maiora ſe facturum comminatus fuit. Sed pro his & alijs contumelijs, iniurijs & damnis ſatisfacere abbati & monaſterio, auctoritate mandati Apoſtolici compulſus fuit. His ergo alijſque diuerſis & varijs aduerſitatibus multipliciter in ſuo regimine tribulatus, & animo nimirum diſtractus, non ita potuit intendere diſciplinæ clauſtrali, quantum ſcimus decuiſſe.

Conuerſatio & mores vitæ eius. *Diſpoſitio & ſtatura corporis eius.* *Homo fuit optimus & humanus.* *Aduocatus tyrannus quidam.* *Abbas Marquardus Romam proficiſcitur.* *Aduocatus ſatisfacere abbati compellitur.*

MCXCVII.

Anno Marquardi abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1197. obijt Henricus Herbipolenſis, cui Godfridus de Hoenloë ſuccedens, præfuit menſibus duntaxat quatuor & diebus nouem, vir bonus ciuium, & cleri amator & defenſor piiſſimus.

Henricus epiſcopus Herbipolenſis obiit.

Eodem anno 4. nonas Iunij, obijt Henricus præpoſitus in Rothe, quondam huius cœnobij abbas, ibidem ſepultus iuxta oſſa domini Ruperti abbatis, qui vix ad vnius anni ſpacium poſt ſuam reſignationem ſuperuixit, ſex menſes hîc, & in Rothe totidem.

Henricus olim hic abbas moritur.

MCXCVIII.

Anno Marquardi abbatis 2. qui dominicæ natiuitatis 1198. obijt Godfridus epiſcopus Herbipolenſis, patriæ decus & pater, nimis immatura morte præreptus. Huic Conradus, regius cancellarius ſucceſſit, & pręfuit annis 4. menſibus 11. vir bonus & integer, quem domicelli de Rauensburg poſtea occiderunt.

Godfridus.

Eodem anno Henricus Imperator Romanorum ſubſidiarium Chriſtianis mittit exercitum in Syriam, verum Henrico ſequenti anno mortuo, exercitus quem miſerat de Syria reuertitur. Quapropter Chriſtiani qui in Syria remanſerant, auxilio deſtituti, id reliquum dominij, quod in ea prouincia poſſidebant, mox penitus amiſerunt.

Henricus Imperator.

MCXCIX.

Anno ſequenti, 10. calendas Maij, obijt Henricus Imperator Rom. ſextus, & in eccleſia Spirenſi cum maioribus ſuis eſt ſepultus. Liberos enim habuit, & magna in Imperio diſcordia poſt eius mortem ſubſecuta fuit: propterea quod principes antea promiſerant Henrico Imperatori præfato viuenti, quod filium eius regem Siciliæ Fridericum eſſent in regem Romanorum electuri. Sed non ſeruarunt promiſſum: illo enim in ciuitate

Henricus Imperator obiit. *Diſſenſio principum grauiſſima.*

Diſſenſio principum grauiſſima.

Panormitana (ſicut diximus) defuncto. Nam Adolphus archiepiſcopus Colonienſis, & Theodoricus archiepiſcopus Treuerenſis, electionem regis ſui iuris firmantes, habito conſilio apud Andernacum cum Bernardo duce, & aliis epiſcopis comitibus, atque nobilibus pluribus curiam omnibus principibus ad dominicam Oculi mei, in Coloniã generalem indicunt, pro noui regis electione celebranda. Interea marchiones orientales, Cõradus archiepiſcop⁹ Moguntinus, Bernardus dux Saxoniæ, archiepiſcopus Magdeburgenſis, & alij principes ſuperiores apud Erphordiam conuenientes, Philippum ducẽ Sueuiæ in regem Rom. elegerunt, fratrem videlicet Henrici Imperatoris defuncti. Statuto igitur die, præfati principes ad Coloniam conuenientes, Bertolfum ducem de Zeringen, quẽ ſe promiſerant electuros, magno præſtolabantur deſiderio venturum, qui cum 11000. marcarum argenti cum ducatu Sueuiæ à Philippo accepiſſet, electionique renunciaſſet, venire contempſit. Quod cum prędictis innotuiſſet principibus nimium indignati, Ottonem Pictauiæ comitem, filium quõdam Henrici ducis Saxoniæ, in regem Rom. contra Philippum elegerunt, & multiplicata ſunt mala in terra, bella, incendia, deſtructiones vrbium, & pauperum neces. Audiens autem Philippus electionem Ottonis, trecentos milites armatos cum multis alijs ſcutiferis ad Aquiſgranum præmiſit, quatenus Ottonem ab ingreſſu ciuitatis arcerent, & ſibi vrbem ac ſedem regni ſeruarent. Sed Otto cum ſuis adiutoribus ciuitatem ipſam tempore meſſis obſidione cingens, violenter capiens obtinuit, atque in ſede regni triduo ſedens inde receſſit, committens eam ſuis fidelibus cuſtodiendam. Interim Philippus adunato exercitu intrauit Alſatiam, & quia prope meſſem erat, omne frumentum in agris repertum annihilauit. Multa itaque inter ipſum Philippum & Ottonem bella fuerunt per annos ferme octo, quibus Philippus vixit in regno, donec tandem eo mortuo pax terris aliquantulum reddita fuit, quemadmodum ſuo loco dicemus.

Philippus dux Sueuiæ ab vna parte eligitur.

Otto Saxoniæ dux ab altera parte eligitur.

Ciuitas Aquen. ab Ottone capitur.

Celeſtinus papa 3. obiit.

Anno etiam prænotato obijt Celeſtinus papa tertius, cui ſucceſſit Innocentius tertius, natione Campanus, & præfuit annis 18. Hic quia Philippum regem propter patrem & fratrem, qui contra Rom. eccleſiam multa commiſerant, exoſum habebat, partes Ottonis tenebat, ipſumque (vt poſtea dicemus) Imperatorem corónauit.

Baldemarus abbas Spanheimenſis obiit.

Eodem quoque anno 10. calendas Iulij, obijt Baldemarus abbas monaſterij mei Spanheimenſis quartus, cui ſucceſſit Rupertus abbas quintus, & præfuit annis 14. menſibus 2. qui fuit homo tam in diuinis quam in ſecularibus literis multum eruditus, & non minus vita quam ſcientia venerandus.

Bellum inter duos reges.

Eodem anno commiſſum eſt prælium inter regem Philippum & eius aduerſarium Ottonem, non longe à Confluentia iuxta Moſellam, ſed nihil memoria dignum fuit actum, præter pauperum rapinam & deſolationem prouinciarum omnium in circuitu.

Otto epiſcopus Spirenſis obiit.

Eodem anno obijt Otto epiſcopus Spirenſis, cui Conradus de Scharffeneck ſuccedens præfuit annis 25. qui fuerat antea imperialis aulæ cancellarius, homo prudens, & in multis rerum varietatibus longo tempore ſatis expertus, qui bene ſuam gubernauit eccleſiam, augendo reditus, & diruta reſtaurando. Sunt qui ſcribant eum Metenſis eccleſiæ prius fuiſſe pontificem.

MCXCIX.

Argentina per Philippum obſidetur.

Anno quoque prænotato Marquardi abbatis 3. dominicæ autem natiuitatis 1199. rex Philippus Argentinam obſedit, Rubiacum & multa præſidia epiſcopi Argentinenſis & Adelberti comitis de Dagesburg confringens ſolo æquauit. Tandem mediantibus domino Bertholdo duce de Zeringen, & alijs principibus, concordia inter eos facta eſt, ita quod epiſcopus relictis partibus Ottonis, Philippo ad retinenda gubernacula regni, fauorem pro poſſe impenderet atque ſuffragium. Hoc idem comes de Dagesburg ſe facturum promiſit.

Curia Philippi apud Moguntiã.

Hoc anno in aſſumptione beatæ Mariæ ſemper virginis Rex Philippus magnam curiam principum ſuorum habuit apud Moguntiam, Conrado eius loci archiepiſcopo adhuc in terra ſancta cum alijs principibus exiſtente, ibi archiepiſcopus Taretanus loco præfati archiepiſcopi Philippum vnxit in regem. In eodem conuentu Philippus rex, vt Bohemos ſibi faceret obnoxios, Odacharum ducem eorum tunc præſentem creauit in regem, datis ei & vxori coronis. Ipſo tempore Conſtantia imperatrix in Sicilia moritur, & filius eius Fridericus poſt multos labores regnum Apuliæ tandem obtinuit, atque Siciliæ.

Dux Bohemiæ creatur in regem.

Philippus fines Colonienſium intrat.

Eodem anno circa initium Octobris Philippus rex vna cum nouo rege Bohemorũ, fluuio Moſellę tranſito in manu valida & exercitu copioſo, fines Colonienſium cõtra Ottonẽ inuaſit, Regimagium, Bonnã cum multis circumiacẽtibus villis incendio cremauit.

Eodem

Nefandum ſcelus Lotharingiorum. *Andernack igne crematur.* *Henricus comes Palatinus Rheni.* *Rudolphus epiſcopus Worm.* *Otto rex aſcendit Bopardiam.*

Eodem tempore Lotharingij, quos in adiutorium ſui Otto vocauerat, circa Andernacũ cum Philippo regi non valentes reſiſtere, pelliq; ſuæ timentes, partes eius occulte fouebant, multa & inaudita ſcelera in regione illa perpetrantes, è quibus vnum poſuiſſe ſatis ſit, ex quo cætera quæ cõmiſerunt nefanda, penſiculari queant. Sanctimonialẽ quandam omnibus indumentis ſpoliatam melle perungentes in plumis lectualibus volutabant, ſicque mõſtruoſe hirſutam caballo impoſuerunt, verſa eius facie ad caudam caballi. Cumq; hoc ridiculoſum, imo miſerabile ſpectaculum, per alioquot dies circumduxiſſent, res Philippo regi innotuit, qui zelo Dei ſuccenſus, omnes ſceleris huius reos aquæ bullienti tradi iuſſit. Andernacenſe quoq; oppidũ exuſtum eſt per exercitum eiuſdẽ regis Philippi. Poſtea reuerſus ad ſua eſt. Interea rex Otto cum ſuo exercitu intrauit Saxoniam, & Goslariam cum cæteris adiacentibus oppidis expugnare cœpit. Sed Philippo rege ſuperueniente, à propoſito ſuo ceſſare ac retrocedere coactus eſt. Henricus Palatinus comes Rheni, frater ipſius Ottonis regis, & Landgrauius Haſſiæ ac dux Brabantiæ, cum archiepiſcopo Moguntinenſi Conrado, de tranſmarinis partibus reuertuntur, rebus noſtrorum ibidem in malis terminis relictis. Verum præfatus archiepiſcopus audiens inter Philippum & Ottonem de regno diſcordiam, in Italia ſtatuit aliquandiu moram facere, quouſque quid ſibi eſſet faciendum in tam graui turbationis reipublicæ negotio deliberaret. Hoc tempore graues diſcordiæ fuerunt ſubortæ inter Wormacienſem epiſcopum cum ſibi adhærentibus & Wernerum de Bolant, comitemq; de Lyningen ac ſequaces eorum, qui eccleſiis ac monaſterijs ciuitatibusque & villis adiacentibus multa mala fecerunt. Inter Landgrauium quoque Haſſiæ & Cunonem de Minceberg, eodem tempore grauiſſime diſſenſiones fuerunt, qui ſibi mutuo damna multa inferentes, nihil intactum vſquam reliquerunt. Otto rex filiam ducis Brabantiæ deſponſauit vxorem. In æſtate cum exercitu aſcendens, contra Philippum auxilio Colonienſis archiepiſcopi & præfati ducis ſoceri ſui, partem Confluentiæ, & in circuitu villulas exurens, Bopardiam acceſſit, vbi cum principes ac nobiles quidam illarum partium, qui illum aduocauerant, promittentes ſe in eius partes ceſſuros, non venirent videns ſe deluſum & exercitui deficere victualia, cum ſuis ad ſua reuerſus eſt.

M C C.

Conradus archiepiſcopus Moguntinus obiit. *Diſſenſio in clero Moguntino.* *Siphridus fit archiepiſcopus Moguntinus.* *Exercitus Chriſtianorum ad terram S.* *Bertholdus comes de Neuuẽburg.*

Anno Marquardi abbatis huius cœnobij Hirſaugienſis 4. dominicæ autem natiuitatis 1200. Conradus archiepiſcopus Moguntinus reuertens ab Vngaria, quo præcedente anno ad reformandam inter duos fratres contendentes de regno pacem, perrexerat, concordia facta in partibus Auſtriæ in territorio Patauienſi, carne ſolutus ad Dominum pro meritis tranſmigrauit. Cuius corpus Wolfherus Patauienſis epiſcopus, celebratis exequijs ad Moguntiam retulit, vbi cum magno honore ſepultum fuit. Interea grauis tumultus oboritur in Moguntia propter electionem noui pontificis. Quidam enim ex voluntate ac fauore Philippi regis Lupoldum epiſcopum Wormacienſem in archiepiſcopum eligere ſtatuerunt, alij quibus mens ſanior erat Siphridum maioris eccleſiæ Moguntinæ præpoſitum, eligendum conſenſerunt. Qui ciuitatem exeuntes, propter metum regis Philippi venerunt ad Bingen, & ibi quam deſtinauerant de Siphrido electionem, cõſummarunt. Quod audiens Lupoldus, venit cum exercitu valido Philippi regis, & oppido Bingiorum capto, Siphridum cum electoribus ſuis inde exturbauit. Cernens autem Siphridus & ſui, quod minus proficerent, ſe cum ſuis ad regem Ottonem contulit, à quo clementer admiſſus, regalia ab eo ſuſcepit, & eius authoritate fretus, cum exercitu ad diœceſin ſuam regreditur, cingensque obſidione præfatum oppidum Bingen cepit, multisque ex parte Lupoldi captis, & ipſo vix per fugam elapſo. Confirmatus igitur in archiepiſcopum Siphridus annis 25. præfuit, & eccleſiæ multa bona fecit. Hoc ipſo anno multi principes, epiſcopi, duces, comites, nobiles & ignobiles, cum infinita multitudine cruce ſignati, ad terram ſanctam in ſeruitium dominici ſepulchri contra Sarracenos profecti ſunt. Inter quos fuit Bertholdus comes de Neuuenburg in Briſgavv, qui accepta pecunia comitatum ſuum Argentinenſi eccleſiæ tradidit in poſſeſſionem perpetuam cum omnibus prouentibus ſuis, & ipſe cum filio Hieroſolymam profectus, in ſeruitio dominici ſepulchri vſque ad mortem fideliter perſeuerauit. Cuius prouocati exemplo multi nobiles & potentes, venditis prædijs & poſſeſſionibus ſuis, cum vxoribus & liberis perpetuo ſeruitio ſancti ſepulchri ſe deuouerunt.

Otto comes de Homburg obiit.

Eodem anno moritur comes de Hoẽburg apud Biſuntium, & ab incolis illius prouinciæ, propter bonam defenſionem plurimum deploratur, præmiſſisque exequijs miſſarum honorifice ſepelitur.

Eodem quoque anno Lutoldus epiſcopus Baſilienſis, Baldeuinus comes Flandriæ, Adelbertus comes de Spanheim, & alij multi principes cum exercitu magno, per Greciam tendentes ad terram ſanctam, Conſtantinopolim capiunt, & Alexium Iſaaci Conſtantinopolitani quondam Imperatoris filium, Imperatorem faciunt: quo mox à Græcis interfecto, imperium ſuſcepit Baldeuinus, præfatus comes Flandriæ. Quo procurante orientalis & Romanæ eccleſiæ vnio confirmatur. Imperauit autem ſuper Græcos annis ferme ſeptem.

Conſtantinopolis à Chriſtianis capitur.

Eodem quoque anno Conradus comes & Zolre & Burggrauius de Nurenberg in præſentia Ottonis regis conſtitutus, caſtrum Rietburg, quod in feudū ſuſceperat ab eccleſia Spirenſi, Conrado eiuſdem vrbis epiſcopo & ſucceſſoribus eius libere ac ſponte in perpetuum reſignauit.

Rietburg caſtellum epiſcopi Spirenſis.

M. C C I.

Anno Marquardi abbatis 5. dominicæ autem natiuitatis 1201. Philippus rex iterato exercitum colligens Moſellam tranſiuit, Coloniam obſedit, archiepiſcopum cepit, & ſic ciuitatem ac totam prouinciam in deditionem coegit. Poſtea veniens ad Aquiſgranum cum multis principibus, vna cum regina in ſede regni ſe collocauit.

Philippus rex Coloniā obſedit.

Eodem anno Philippo rege ad ſuperiores partes proſpere reuerſo, rex Otto exercitu congregato, ſuorum ad ſuperiores partes denuo conſcendens vſque ad Wiſenburg peruenit: ſed progredi vlterius non potens, ad inferiores regiones terræ reuerſus eſt.

Otto ad Wiſenburg venit.

Eodem quoque anno circa feſtum apoſtolorum Petri & Pauli ad Coloniam venit Guido cardinalis epiſcopus Præneſtinus, & excommunicatum denunciauit Philippum regem ac omnes cum illo ſentientes, mandans authoritate apoſtolica vniuerſis, quatenus Ottonem ſuſciperent in regem, Philippum vero deſererent, ſub cenſura excōmunicationis. Ibi tunc primum Siphridus electus Moguntinus in ſacerdotem & archiepiſcopum ordinatus, per manus ipſius cardinalis: & cum ipſius atque Ottonis regis commendatitijs literis Romam progreſſus ab Innocentio papa tertio accepto pallio, vt moris eſt, confirmatur.

Cardinalis venit ad Coloniam.

Siphridus archiepiſcopus Moguntinus ordinatur.

Eodem anno Philippus rex conuentum ſolennem principum celebrauit in Bamberga, vbi multi pontifices, abbates, duces, comites ac nobiles conuenerunt. Ibi oſſa ſanctorum Henrici & Cunegundis Imperatorum leuata ſunt, & multis miraculis claruerunt. Maximus ibi fuit concurſus populorum, tam ex remotis quam vicinis regionibus. His ferme temporibus cœpit ordo fratrum Prædicatorum, per inſtitutionem S. Dominici, viri eximiæ ſanctitatis, qui oriundus fuit ex Hiſpania. Eius inſtitutionem Innocentius papa confirmauit.

Corpora S. Henrici & Cunegūdis.

Ordo Prædicatorum inſtitutus.

M C C I I.

Anno Marquardi abbatis 6. dominicæ natiuitatis 1202. Otto rex & Arnoldus Colonienſis archiepiſcopus, cum quibuſdam alijs principibus, colloquium habuerunt apud Traiectum iuxta Moſam de repub. & diuerſis negotijs regni, & inter alia pacem reformauerunt, inter ducem Brabantiæ & comitem Gelriæ, qui magnis contractis armatorum copijs, non ſine grauiſſima pauperum iniuria ſeſe ad bellandum iam parauerant.

Otto rex colloquium Maſtrecht habuit.

Eodem anno obijt Conradus epiſcopus Argentinenſis, cui Henricus de Veringen ſucceſſit, vir bonus, religioſus & deuotus, amator pacis, & cleri defenſor integerrimus: qui anno poſt electionem ſuam quarto, vix potuit ab Innocentio papa obtinere conſenſum, quatenus à Senonenſi archiepiſcopo munus conſecrationis acciperet, quia cum Philippo rege ſentire cogebatur, quod papæ diſplicuit: qui ſemper Ottonem, propter cauſas ſuperius allegatas, curauit.

Conradus epiſcopus Argentinenſis obiit.

Eodem quoque anno in feſto S. Nicolai Myreorum pontificis, Conradus epiſcopus Herbipolenſis, quondam imperialis aulæ cancellarius, à Bodone & Henrico militibus de Rauensburg, ſeruitoribusque eorum Heraldo & Conrado, in publica ciuitatis Herbipolenſis ſtrata crudeliter occiſus eſt, cui Henricus dictus Caſeus, propterea quod caſeum haberet in delicijs, ſuccedens, præfuit annis 4. menſibus 7. diebus 9. homo doctus & multum in omni ſcriptura eruditus, qui ſatis bene ſuam gubernauit eccleſiam. Ipſi autem parricidæ pœnitentia ducti Romam petentes, talem à ſummo pontifice tertio poſt biennium ſuſceperunt pœnitentiam, quam in ſuis literis patentibus ita ſonantibus dedit: *Innocentius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſis Chriſti fidelibus has literas inſpecturis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quam execrabile facinus & peculiare flagitium perpetrauerint, qui auſu ſacrilego manus impias in Chriſtum Domini nequiter iniecerunt, bonæ memoriæ Conradum Herbipolenſem epiſcopum imperialis aulæ cancellarium crudeliter occidentes, flere potius libet quam referre. Verum cum diuina*

Conradus epiſcopus Herbipolenſis occiditur.

Bulla Innocentij papæ de pœnitentia occiſorū.

uina pietas humanam impietatem excedat, & miſerationibus Domini miſeriæ hominū comparari nō poſſint, cum nolit Dominus mortē peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat, vtpote qui patiens & multum miſericors eſt & præſtabilis ſuper malitia: nos qui licet indigni vices eius exercemus in terris, ſcientes quod maius gaudium eſt angelis ſuper vno peccatore pœnitentiam agente &c. quantumcunq; huiuſmodi deliquerint homicidæ: non potuimus tamen, nec debuimus pœnitentibus aditū veniæ præcludere: cum nouerimus dixiſſe Dominum per Prophetas: In quacunq; hora peccator conuerſus fuerit & ingemuerit, omnium iniquitatū eius nō recordabor amplius. Bodonem igitur, Henricū quoq; vaſallū eius, milites cum Heroldo & Conrado ſeruientibus ſuis, ad noſtrā præſentiam venientes, & confitētes ſe prædictum epiſcopū occidiſſe: cum de ſuis exceſſibus lachrymabiliter pœniterent, & humiliter poſtularēt ſibi pœnitentiā à nobis pro tanti ſceleris immanitate iniungi: quia pœnitentibus nō eſt indulgentiæ ianua præcludenda, de fratrū noſtrorum conſilio, dilecto filio Hugoni, tituli S. Martini presbytero cardinali, cōmiſimus audiendos. Qui confeſſione illorū audita, poſtquam fecit eos nudos coram nobis in bracis, tortas habentes in collo diebus aliquot in frequentia populorum aſtare, de mandato noſtro talem pœnitentiam illis iniunxit: vt nunquam de cætero, niſi contra Sarracenos, vel ad defenſionem vitæ armis vtātur. Varium, griſeum, ermelinum, & pannos coloratos non portent. Ad publica ſpectacula non accedāt, & coniugati non contrahant matrimonium poſt mortē vxorum. Eantq; quā cito poterunt in Hieroſolymitanā prouinciam, per quatuor annos ibi contra Saracenos Domino ſeruituri. Bodo vero qui maior exiſtit, tres vel vnū ſaltem in ſuis expenſis ſecum adducat. Et donec ipſi quatuor execrabiles homicidæ Hieroſolymitanū iter arripiunt, ſicut publice pœnitentes diſcalceati & laneis induti veſtimentis incedant. Secundam, quartam, & ſextam feriam, quatuor tempora, vigiliasq; ſanctorū ſolennes in pane & aqua ieiunent. Tres in anno quadrageſimas videlicet ante reſurrectionem, pentecoſten & natiuitatem Domini faciant. Carnibus niſi tantū in eiſdem tribus feſtiuitatibus nō veſcātur: eaq; die qua prædictus epiſcopus fuit occiſus, carnes non comedant in æternū. Orationē dominicam decantent, centies inter diē & noctem, & genuflectiones faciant quinquaginta. Corpus & ſanguinem Domini accipere, niſi in vltimo mortis articulo, nō præſumāt. Cum fuerint vltra mare, quartā & ſextam feriam, ſanctorū vigilias & quatuor tempora (ſicut dictū eſt) in cibo quadrageſimali ieiunent. Carnes comedent die Dominica & quinta feria tantū. Orationē dominicam dicant, & genuflectiones ſemper faciant ꝑtaxatas. Quandocunq; aliquam ciuitatem Alemanicam poterūt ſecure intrare ad maiorem eccleſiam nudi ꝓcedant, tantū in bracis cum torta in collo & virgis in manu, & à canonicis eiuſdem eccleſiæ recipiant diſciplinam. Si vero quæſitū fuerit, cur hoc faciant, dicant, hoc ſe facere pro ſceleris perpetrati iam dicti ſatisfactione, Si quando forte in ciuitate Herbipolenſi poterūt eſſe ſecuri, in reſurrectione, pentecoſte, natiuitate Domini, ac in ſolēnitate maioris eccleſiæ, videlicet S. Kiliani, exeant ciuitate, & nudi inde cū bracis tantū, tortam in collo & virgas deferentes in manu: & ad miſſæ celebrationē maioris, ad eccleſiam cathedralē accedant, & ante epiſcopū & canonicos proſternentes ſe in terram, petant humiliter & recipiant diſciplinam ab eis. Cū autem de partibus redierint tranſmarinis, ad Apoſtolicam ſedem accedant, recepturi conſiliū & mandatū. Datū Laterani, 14. cal. Maij, pontificatus noſtri anno 6. Domini vero 1204.

Nominat eos qui epiſcopum occiderunt.

Hugo Cardinalis eos audiuit.

Modus & forma pœnitentiæ agendæ.

Peregrinatio tranſmarina iniungitur.

Tres quadrageſimas ieiunent.

In terra ſancta quomodo debeant ieiunare.

Nudi ciuitates Alemaniæ intrent.

Pœnitentia Herbipoli facienda.

Anno quoque prænotato Tartari cum vxoribus & filijs, ab Indiæ montibus egreſſi, per vicinas prouincias prædas agunt, quibus ſemper fuêre aſſueti. Parthos deinde petunt, & pari terrore Mediam, Aſſyriam, Perſiam, Armeniamque & Sarmatas non longo tempore peruadentes, circa Mœotidis palludes ſedes ſuas demum firmarunt, & multa finitimis Chriſtianis mala fecerunt.

Regnū Tartarorum incipit.

MCCIII.

Anno Marquardi abbatis ſexto, dominicæ autem natiuitatis 1203. Philippus rex valido exercitu congregato intrauit Thuringiam, vt Hermannum Landgrauium humiliaret: ea de cauſa, quod ipſum reliquiſſet, & Siphrido archiepiſcopo Moguntino contra voluntatem ſuam adhæreret, ac foueret, & quod reditus ac prouentus eccleſiæ Moguntinæ in Thuringia cedentes in vſus ſui hoſtis, hoc eſt regis Ottonis, conuertiſſet. Perpendens autem Palatinum comitem & regem Bohemiæ cum magno exercitu illi in auxilium veniſſe, rura quæque incendio conſumpſit, & ita ſe cum ſuis in Erphordiam cōtulit. Quo comperto Landgrauius & Bohemiæ dux ciuitatem obſidione vallantes, ſe Philippum capturos in ea ſperabant. At ille media nocte cum paucis exiens de ciuitate, ad marchiones Miſnenſes ſe contulit, vt auxilijs contractis, milites Erphordię incluſos liberaret. Principes autem eius diſceſſione cognita, obſidionem quæ nouem diebus durauerat, ſoluerunt: cauentes, ne Philippo daretur tempus congregandi exercitum. His ita peractis ſuperuenit rex Otto cum ſuorum exercitu, quem Guido cardinalis epiſcopus Prænestinus in feſto S. Bartholomæi apoſtoli apud Marsburg, in regem ſolenniter conſecrauit. Ibi Hermannus Landtgrauius & Odacharus Boemiæ rex, qui à Philippo iam prius defecerant, fidelitatem regi Ottoni denuo iurauerunt.

Philippus rex intrauit Thuringiam.

Comes Palatinus rex Bohemiæ.

Erphordia obſidione vallatur.

Theodericus comes Hollandiæ obiit.

Eodem quoque anno moritur Theodericus comes Hollandiæ, & traditur comiti de Lo, prouincia cum filia defuncti. Quod grauiter ferens Wilhelmus frater Theoderici, congregatis militibus eundem comitem de Lo, de Hollandia expulit, & fratris filiam tulit.

Decretales fiunt.

Lupoldus.

His quoque temporibus Innocentius papa tertius quinque libros Decretales compoſuit, quos legi in ſcholis & obſeruari in iudicijs vbique mandauit: quod factum eſt, & fit vſque in præſentem diem. Lupoldus epiſcopus Wormacienſis qui Moguntinum archiepiſcopatum (ſicut ſupra diximus) ambierat, Philippo regi adhærens contra regem Ottonem & Innocentium papam, multa in omni prouincia commiſit mala. Omnibus bellis cum Philippo regi ſuo contra Ottonem perſonaliter interfuit, vt miles pugnauit, ſpoliauit pauperes, & neque monaſterijs neque eccleſijs pepercit. Cumque milites ad eum dicerent: Domine, non licet nobis eccleſias & monaſteria ſpoliare. Reſpondebat: Cum oſſa mortuorum tolliris, tunc eccleſias & cœmiteria ſpoliatis. Tandem ab Innocentio papa excommunicatus fuit, & pontificatu depoſitus, propter innumera ſcelera quæ commiſit. Poſtremo in odium Ottonis regis officio & beneficio reſtitutus eſt.

MCCIIII.

Philippus rex denuo Thuringiã intrat.

Anno Marquardi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1204. circa menſem Iulium, Philippus rex maximo exercitu coadunato Thuringiam intrat, & quandam ciuitatem Landtgrauij Wizenſe nomine, obſidione vallat: regem etiam Bohemiæ cum maxima multitudine in auxilium ei veniẽtem fugat, omniaque per circuitum oppida igne exurit & deuaſtat. Landtgrauius videns euerſionem terræ ſuæ, & animoſitatem regis ſe ferre non poſſe, interuentu quorundam principum ſupplex ad eum venit, & eius gratiam poſtulans promeruit. Poſt hæc archiepiſcopum Colonienſem Adolphum, per medium archiepiſcopi Treuerenſis ac epiſcoporum Spirenſis & Conſtantienſis, conſilium apud Andernacum ſibi conciliat: & vt ducem Brabantiæ, & reliquos Lotharingiæ nobiles fideles ſibi efficiat, nouem millia marcarum ei donat, & Salueld ab eccleſia Colonienſi dudum ablatum reſtituit, ac plurima ſe daturum repromittit. His allectus promiſſionibus, Adolphus archiepiſcopus Colonienſis ſacramentum quod dudum fecerat Ottoni parui pendens, periurium & excommunicationem papæ non metuens, poſt feſtum S. Martini ad eundem Philippum cum duce Brabantiæ Confluentiam venit, & ei iuramentum fidelitatis ambo præſtiterunt, quod ei poſtea non ſucceſſit in proſperitatem.

Principes ad Philippũ deficiunt.

MCCV.

Philippus denuo coronatur Aquiſgrani.

Anno Marquardi abbatis 9. Philippus rex ad feſtum Epiphaniæ dominicæ natiuitatis 1205. indictione 8. magnum conuentum principũ ſibi adhærentium habuit Aquiſgrani, vbi cum maximo apparatu archiepiſcopus Colonienſis ei occurrit. Ibi rex cõſilio cum ſuis habito, vt principes ſuam liberam electionem, ſecundum antiquitatis inſtitutum non perderent, regium nomen & coronam depoſuit, & vt concorditer ab omni reeligeretur petiuit & impetrauit. Quem Adolphus archiepiſcopus Colonienſis magna ſolennitate, vna cum Maria vxore eius, filia Imperatoris Conſtantinopolitani, rurſus inunxit & coronauit: Ottone languore grauiſſimo detento, & omnium pene auxilio deſtituto. Hoc anno æſtas fuit ſicca, & hyems dura.

Marquardus abbas obiit. Optime rexit monaſterium. Multa egregia conſtruxit.

Eodem anno Marquardus abbas huius monaſterij Hirſaugienſis reuerendiſſimus, poſteaquam annis 8. menſibus 6. diebus 21. ſtrenue & vtiliter præfuiſſet huic cœnobio, graui infirmitate quartanarum febrium tactus, ac longa ægritudine ad plenum decoctus, tandemque diſſenteria ſubſequente diſſolutus, 13. calen. Februarij, anno Domini 1205. indict. 8. in Domino quieuit, ſepultus non ſine fratrũ lachrymis, ante altare S. Nicolai. Multas (vt ſupra diximus) ſui regiminis turbationes à tyrannis ſuſtinuit: ſed cum eſſet vir ſapiens, de omnibus triumphauit. In multis, reditus monaſterij ampliauit, & copiam rerum temporalium fratribus moriens reliquit. Duo quoque latera clauſtri nimia vetuſtate collapſa cum alijs ſtructuris multis reparauit, & murum ante fores monaſterij præclaro & inſigni opere inchoauit, quem morte præuentus non compleuit. Fuit enim vir ſanguine, moribus, ingenio & ſapientia clarus, regibus & principibus notus, qui tempore ſchiſmatis imperij inter Philippum & Ottonem tam prudenter ſe in omnibus habuit, quod meritum apud Deum & laudem ab hominibus reportauit.

DE LVTFRIDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXII. QVI *præfuit annis 11. diebus 15. & varijs geſtis ac rebus illius temporis.*

MORTVO reuerendiſſimo huius monaſterij Hirſaugienſis abbate Marquardo, & anno & die præmiſſis, corporeque eius cum honore ac reuerentia tradito eccleſiaſticæ ſe-

Lutfridus fit abbas huius loci 22.

cæ ſepulturæ: prior & conuentus, ne tanquam oues ſine paſtore diutius oberrarent, tertiũ dehinc diem, hoc eſt 23. diem menſis Ianuarij, pro electione noui abbatis vnanimi conſenſu ſtatuerunt. Quo adueniente, vocatiſque interea abſentibus, qui huiusmodi electioni debuerunt intereſſe, ad locum capitularem omnes mane conuenerunt, & implorata ex more gratia ſpiritus ſancti, poſt longos & maturos tractatus inter ſe habitos, in abbatem huius monaſterij 22. tandem elegerunt Lutfridum, huius conuentus monachum, virum mitem & religioſum, qui confirmatus ab Ordinario Conrado Spirenſis eccleſiæ pontifice, munus benedictionis à Guidone ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ cardinali, Præneſtino epiſcopo & apoſtolicæ ſedis legato per Alemaniam, ſuſcipiens: præfuit huic monaſterio annis 11. ac diebus 5. Benedici enim ab epiſcopo ſuo Spirenſi, qui Philippo regi contra mandatum ſummi pontificis fauebat, noluit: & ob id munus benedictionis iuxta priuilegium dudum ab Vrbano papa datum, ſub Gebhardo abbate à legato ſedis apoſtolicæ prænominato ſuſcepit. Fuit autem homo tranquillus & pacis amator, qui ſe non vſque adeo rebus temporalibus (vt plerique faciunt) immerſit, ſed potius pro neceſſitate commendauit. Oriundus fuit ex Francia Orientali, liberis ac honeſtis parentibus procreatus. Qui iuuenis ad literas poſitus, mediocriter ſtudendo profecit. Non enim ludis populorum oblectari ſolebat, ſed ab ineunte ætate paci ac ſilentio ſtudens, iam monachum cœpiſſe viuere etiam adhuc puer videbatur. Factus autem ætate prouectior, deliberauit mũdum cum vanitatibus pro Chriſti amore deſerere, & in tranquillitate mentis & corporis omnipotenti Domino ſeruire. Venit itaque ad Hirſaugiam, & ſub Conrado abbate monachus factus eſt, ſine querela inter fratres conuerſatus eſt, probatusque annis quampluribus in quibusdam officijs monachorum minoribus, tandem poſt obitum Marquardi (ſicut diximus) abbas ordinatus eſt.

Lutfridus abbas à Guidone cardinali benedicitur.

Genus & origo Lutfridi abbatis.

Quãdo monachus ſit factus.

Adolphus excommunicatur.

Eo autem ferme tempore quo electio eius celebrata fuit in Hirſaugia, videlicet anno Domini 1205. venerunt ad Coloniam Siphridus archiepiſcopus Moguntinus, & Cameracenſis antiſtes à ſede Apoſtolica commiſſarij & iudices conſtituti, & in maiori eccleſia S. Petri coram clero & vniuerſo populo, excommunicatum à papa Innocentio publice denunciarunt Adolphum archiepiſcopum Colonienſem, ac vt per omnes conuentuales & parochiales eccleſias eiusdem ciuitatis, per ſingulos dominicales & feſtos dies excommunicaretur, præceperunt. Hoc etiam in mandato habentes, vt ſi infra menſem poſt denunciationem huiusmodi factam, Romam ad ſatisfactionem ſe non conferret, officio & beneficio pontificali deſtitueretur, & alius in locum eius ordinaretur antiſtes, qui mandatis obediret apoſtolicis. Adolpho autem in ſua pertinacia perdurante, ac ſummi pontificis cenſuras contemnente, præfati commiſſarij denuo Coloniam accedentes, in maiori eccleſia coram clero & populo, in præſentia regis Ottonis, tredecimo calendas Iulij, ipſum Adolphum per ſententiam definitiuam ab omni officio & dignitate archiepiſcopali, authoritate apoſtolica deponentes, canonicis vt alium eligerent epiſcopum eadem authoritate præceperunt. Qui mandatis apoſtolicis obſequentes, Brunonem de Seyn præpoſitum Bonnenſem, in archiepiſcopum elegerunt, & ſecuta ſunt infinita mala. Adolphus enim regem Philippum, propter cuius adhæſionem depoſitus fuerat, Spiræ curiam cum principibus tenentem accedens, quæ pateretur expoſuit, conſilium & auxilium poſtulauit. Communi ergo decreto principum, rex contra Brunonem & Colonienſes magnum congregauit exercitum, & poſt natiuitatem B. Mariæ ſemper virginis Moſellam tranſiuit, & in feſto S. Michaelis archangeli Coloniam obſidione vallauit, qua tandem dimiſſa Nuſiam obſedit & cepit, quam Adolpho depoſito dedit.

Adolphus Archiepiſcopus Colonienſis deponitur.

Bruno fit archiepiſcopus Colonienſis.

Philippus rex mouet exercitum in Coloniã.

Quibus peractis, omnem prouinciam, concremando, ſpoliando, miſerabiliter affligendo vbiq; deuaſtauit, & multas munitiones cepit.

Lanſcroin caſtrum.

Caſtrum etiam Lanſcroin nuncupatum, ad domandum Colonienſes ſpecioſum atque fortiſſimum ſuo tempore conſtruxit. Maxima fuit his temporibus in omni terræ cis Rhenanæ prouincia calamitas, & nuſquam tuta fides, ſed mille vbique pericula ſæuiebãt, maxime in terra Colonienſi, propter depoſitionem Adolphi, & in diœceſi Moguntina, propter Siphridum qui depoſuerat eum.

MCCVI.

Henricus obiit.

Anno Lutfridi abbatis 1. qui fuit dominicę natiuitatis 1206. Henricus epiſcopus Herbipolenſis, vir doctus, & ſacrarum literarum Magiſter vniuerſitatis Pariſienſis, cui Otto de Ladenburg in epiſcopatu ſucceſſit, & præfuit annis 16. menſibus 5. vir magnanimus & princeps, ſapientia & dignitate metuendus.

Baldeuinus imperator Græcorum obiit.

Eodem anno obijt Baldeuinus comes Flandriæ Imperator Conſtantinopolitanus, princeps Chriſtianiſſimus, qui multa pro defenſione Chriſtianorum patrauit. Huic in imperio Græcorum ſucceſſit Henricus frater eius, & imperauit annis 11. ſtrenue.

Eodem quoque anno Philippus rex iterum fines Colonienſium ingrediens, occurrente ſibi Adolpho quondam archiepiſcopo, cum comitibus & magno exercitu, totum epiſcopatum pro libitu ſuo cuncta ſubijciendo percurrit. Rex autem Otto & Bruno, qui eodem menſe à Siphrido Moguntino in archiepiſcopum ordinatus fuerat, præſentibus duobus epiſcopis de Britannia à rege Angliæ miſſis cum quadringentis equitibus & duobus peditum millibus de Colonia exeuntes, cum Philippo pugnare ſtatuerunt. Congredientes ergo hi duo reges cum exercitibus ſuis, apud Waſſenburg, Otto & ſui terga verterunt, & Philippus rex victoriam obtinuit, & inter alios nobiles multos etiam Brunonē archiepiſcopum Colonienſem cepit, quem manicis ferreis conſtrictum ſecum abduxit, & plus quam ad anni ſpacium in arcta cuſtodia tenuit. Inter hæc Colonienſes conſiderantes ſibi totum imperium aduerſari, & ſuos conatus vbique fruſtrari, accepto conſilio & auxilio ducis Brabantiæ, Philippum regem, Bopardiæ commorantem adierunt, & veniam commiſſorum poſtulantes, ad gratiam eius recepti ſunt. Qui etiam poſtea miſſo Conrado Spirenſi epiſcopo ad Coloniam, fidelitatis ab eis iuramentum exegit. Per idem tempus Otto rex, de Colonia exiens, ad Brunſuich in Saxoniam venit, ibique ordinatis rebus ſuis per mare in Angliam nauigio venit, vbi à rege Angliæ auunculo videlicet ſuo, cum honore ſuſceptus aliquandiu remanſit.

Bruno capitur.

Colonienſes Philippo reconciliati.

Otto rex nauigat in Angliam.

Eodem anno 2. calendas Martij, hora diei decima, ſolis eclipſis fuit & multi humanum ſe caput in ſole vidiſſe teſtati ſunt.

MCCVII.

Eccleſia S. Sepulchri in Spira.

Anno Lutfridi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1207. Conradus epiſcopus Spirenſis eccleſiam S. ſepulchri Spiræ, in qua erant moniales, cum omnibus iuribus & pertinentijs ſuis, in perpetuum tradidit præpoſito in Deckendorff, vt monialibus quæ tunc erant in ea defunctis aut aliorſum, ſaluis vitæ neceſſarijs, translatis, conuentum virorum ſuæ poſſeſſionis ibidem inſtitueret, qui tamē iuriſdictioni Spirenſis epiſcopi pro tempore eſſet ſubiectus.

Conuentus principum in Auguſta.

Bruno archiepiſcopus liberatur à cuſtodia.

Eodem anno circa feſtum S. Andreæ apoſtoli Philippus rex in Auguſta magnum conuentum principum celebrauit, in quo duo cardinales, Hugo videlicet Hoſtienſis epiſcopus, & Leo presbyter S. crucis: miſſi ad reformandam pacem in regno à ſummo Pontifice Innocentio comparuerunt, qui interuentu regis, Adolphum quondam archiepiſcopum Colonienſem ab excommunicatione ſoluentes, pro ſatisfactione ad examen ſedis apoſtolicæ miſerunt. Ad eorum etiam preces rex Philippus Brunonem archiepiſcopum Colonienſem, quem anno priori ceperat, à vinculis abſoluit, & ire cum ipſis Romā ad ſedis apoſtolicæ gratiam permiſit. Multa ibi coram principibus inter ipſos & regem, de pace & compoſitione regum tractata ſunt, ſed nihil fuit concluſum, quia ad ſedis apoſtolicæ examen omnia media pacis propoſita per ipſos cardinales fuerant referenda.

MCCVIII.

Philippus rex à Palatino occiditur.

Otto Palatinus de Witelsbach.

Anno Lutfridi abbatis 3. dominicæ autem natiuitatis 1208. Philippus rex profecturus in Saxoniam contra quoſdam ſuo rebelles imperio, cum ad ciuitatem Bambergam veniſſet, & per triduum copias expectaret abſentes, & quodam die cum Conrado epiſcopo Spirenſi cancellario ſuo, & duobus ſeruitoribus in camera epiſcopi Bambergenſis poſt inciſionem venæ quieſceret, venit Otto comes Palatinus de Witelsbach petens introitū, qui intromiſſus extracto gladio ipſum regē interfecit, & mox cum ſuis antequam factum innoteſceret, aufugit. Corpus autem occiſi regis primo fuit ibidem in maiori eccleſia ſepultum, ſed oſſa per aliquot annos per Fridericum Imperatorem ſecundum nepotem eius ex fratre, Spiram translata ſunt, & in maiori eccleſia cum regibus ſepulta. Fuit autem occiſus 11. calendas Iulij, & vacauit Imperium vſque ad feſtum ſancti Martini. Porro homicida comes Otto profugus de terra proſcribitur, & poſt annos paucos per marſcalcum Philippi occiditur.

Otto dux Saxoniæ in regno confirmatur.

Eodem anno in feſto ſancti Martini epiſcopi, procurante Conrado Spirenſis eccleſiæ epiſcopo, cancellario Philippi regis occiſi, qui regalia tunc temporis penes ſe habebat, maximus Principum, nobilium ac prælatorum conuentus apud Franckfordiam celebratus eſt: vbi Otto rex quondam aduerſarius Philippi, ab omnibus denuo vnanimiter fuit electus, & in regnum confirmatus, qui & filiam regis Philippi duxit vxorem.

Eodem quoque anno Philippo rege occiſo Siphridus archiepiſcopus Moguntinus, de Ro-

de Roma vbi per biennium eccleſiæ ſanctæ Sabinæ titulum cardinalatus tenuerat, iubente papa Innocentio ad ſedem Moguntinam cum honore reuerſus eſt, eiectoque Lupoldo Wormacienſi epiſcopo inuaſore nequiſſimo, authoritate domini papæ à cunctis Mogũtiæ cum gloria ſuſcipitur. Lupoldus enim potentia Philippi regis defenſus, ſedem Moguntinam expulſo Siphrido toto biennio occupauerat, excommunicationem papæ contemnens, quia homo ſceleratus erat, vt diximus.

Siphridus archiepiſcopus Moguntinus reuertitur.

Eodem quoque tempore Bruno archiepiſcopus Colonienſis cum Siphrido Mogũtino archiepiſcopo prædicto miſſus à papa, Coloniam reuertitur, & in feſto ſanctorũ martyrum Prothi & Iacinthi cum maximo tripudio & gaudio, à cuncto populo & clero Colonienſi ſuſcipitur. In cuius aduentu pax reddita eſt terris, prouincia à prædonibus purgata quieuit, comites ac nobiles terræ ei ſe iuramento ad obedientiam ſubiecerunt. Adolphus quoque olim archiepiſcopus ad eum veniens, obedientiam ei iuxta mandatum apoſtolicum promiſit. Verum non diu permanſit iſta prouinciæ ſerenitas. Nam poſteaquam omnia ſucceſſerant ei ad nutum, Bruno archiepiſcopus languore corripitur, & eodem anno altera die poſt feſtum omnium ſanctorum ab hac vita migrauit, & in maiori eccleſia ſepelitur non ſine lachrymis multorum, qui ſe omnes eo viuente, pacem in prouincia habituros ſperabant. Quo autem mortuo, Theodericus præpoſitus Apoſtolorum conſilio & auxilio regis Ottonis in archiepiſcopum electus vnanimiter præfuit annis ſex.

Bruno Coloniam reuertitur.

Bruno archiepiſcopus Colonienſis obiit.

MCCIX.

Anno Lutfridi abbatis 4. dominicæ autẽ natiuitatis 1209. Innocentius papa audiens principes totius Imperij Ottonem in regem elegiſſe, & eorũ conſilio regis Philippi filiam, quamuis cõſanguinitate ei iunctam, propter bonum pacis & concordiæ illi in matrimonio ſociaſſe, factũ laudans, iterum in Alemaniã miſit Hugonem & Leonẽ cardinales, vt illud ſua authoritate confirmarent. Qui in Alemaniam venientes, ciuitates ſingulas viſitantes, authoritate apoſtolica iuſtitiam vbiq; petentibus faciebant.

Papa legatos miſit in Alemaniam.

Eodem anno rex Otto cum magno apparatu Italiam intrauit, vbi principes totius Longobardiæ occurrentes, eum cum gloria ſuſceperunt, ciuitates & caſtella eius dominio ſubdiderunt, & infinitam pecuniam vectigalium & tributorum à tempore Henrici Imperatoris reſeruatã, ad manus eius tradiderunt. Poſthæc Romam progreſſus, occurrente ſibi papa cum cardinalibus & ſenatu, cum honore ſuſcipitur, & ſequenti dominica poſt feſtũ ſancti Michaelis, hoc eſt 4. nonas Octobris, in eccleſia maiori beati Petri Apoſtoli ab ipſo papa Innocentio in Imperatorem coronatur.

Otto rex Italiam coronãdus ingreditur.

Otto rex Imperator Romæ coronatur.

His ferme temporibus ſanctus Frãciſcus ordinem fratrum Minorum in Italia, cum multa religione & ſanctitate inchoauit: in quo ſucceſſu temporis, complures viri ſancti atq; doctiſſimi claruerunt, qui verbo & exemplo eccleſiam magnifice illuſtrarunt.

Ordo Minorũ cœpit.

Hoc anno erat æſtas tonitruis, fulminibus & imbribus valde impetuoſa, & hyems nimis dura & aſperrima, quæ diutius durauit.

MCCX.

Anno Lutfridi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1210. inter papã & Ottonem Imperatorem quartũ, grauiſſimæ diſſenſiones fuerunt ſubortæ propter Marchiam Apuliæ, quam Imperator ad imperium, papa vero ad eccleſiam pertinere Romanam cõfirmabat, per donationem teſtamentariam dominæ Methildis, filiæ quõdam Rutgeri principis Siciliæ famoſiſſimi, & vxoris Conradi regis filij Henrici Imperatoris quarti. Hãc donationem per mulierẽ ſine cõſenſu principum eccleſiæ factam, papa validam, Imperator vero inualidam eſſe dicebat. Tandem quum Imperator ipſam marchiam papæ non vellet cõcedere, ab ipſo fuit excommunicatus, & poſtremo ab imperio depoſitus.

Inter papam & Imperatorẽ diſcordia.

Cauſa diſſenſionis.

MCCXI.

Anno Lutfridi abbatis 6. dominicæ autem natiuitatis 1211. Otto Imperator proſperis vtens ſucceſſibus, totam ſibi Apuliam & Calabriam ſubiecit, ciuitates in deditionem accepit, caſtra militibus ſuis cuſtodienda cõmiſit, & Fridericum regem Henrici Imperatoris 6. filium penitus exterminare tentauit, obedire mandatis apoſtolicis cõtempſit. Vnde cõmotus papa Siprido archiepiſcopo Moguntino præcepit, vt per totã Alemaniã Imperatorẽ excõmunicatum & depoſitũ ab imperio denunciaret: quod & fecit. Quo facto, Henricus comes Palatinus Rheni, dux quoq; Brabantiæ, & multi principes alij ac nobiles Ottoni fauentes, totũ epiſcopatum Moguntinũ circa feſtũ S. Michaelis, incendio & rapina deuaſtare cœperunt, nihil præter ciuitates munitas & fortiſſima caſtra intactum relinquentes, ſed villas, eccleſias & monaſteria deſolando ſpoliauerunt, totam terram pene in

Imperator totam Apuliã obtinet.

Imperator excommunicatur.

Eccleſia Moguntina perſecutio.

Siphridus archiepiſcopus.

deſolationem agunt. Siphridus autem archiepiſcopus omnia hæc mala propter obedientiam ſedis apoſtolicæ ſufferens, nuſquam in patria tutus, ad Hermannum Thuringiæ Landtgrauium confugit, & ibi aliquandiu manſit.

Eodem anno circa quadrageſimam Otto Imperator ab Italia redijt, excommunicatus à papa, & per totam Alemaniam declaratus.

MCCXII.

Anno Lutfridi abbatis 7. Dominicæ autem natiuitatis 1212. Otto Imperator circa feſtum pentecoſten, conuentum principum in Nurenberga habuit, exponens principibus cauſam diſſenſionis inter ipſum & papam. Poſt hæc mouit expeditionem in Thuringiam contra Hermannum Landtgrauium ſibi aduerſantem, vbi duas munitiones Rotenberg & Saltzungen fortiſſimas deſtruxit. Inde progrediens, obſidione vallauit oppidum Wizenſe, quod etiam præter arcem obtinuit. Ibi tunc primo cœpit haberi vſus inſtrumenti bellici quod Tribock appellatur.

Imperator Thuringiã ingreditur.

Inſtrumenti Tribock inuentio.

Leodiũ capitur à Duce Brabantiæ.

Eodem anno Leodium in die aſcenſionis Domini à duce Brabantiæ Henrico fugato epiſcopo, Huardo capitur, & maxima præda inæſtimabilesq; diuitiarum theſauri à militibus & Scariantis cum multorum damno diripiuntur. Hoc ipſo anno maxima hominũ multitudo vtriuſq; ſexus & ætatis, ex omni Germania & Gallia necnon & Burgundia verſus Italiam iter arripuit, ſenes & iuuenes, pueri & adoleſcentes, coniugatæ ac virgines, pauperes & diuites, ſine ordine, ſine duce, ſine authoritate, propria præſumptione ducti, cruce ſe mutuo ſignantes, contra Saracenos mare tranſire, & terram ſanctam ſe recuperare velle dicebant. Verum cum veniſſent ad mare, alij fame & inopia perierunt, alij rapti à piratis venditi ſunt, cæteri cum ingenti confuſione ad propria redierunt, plures corruptionis ſuæ præmium reportantes.

Concurſus populorum ad mare.

Expeditio contra Albienſes.

Eodem anno facta eſt expeditio cruce ſignatorum à duce Auſtriæ & quibuſdam terræ Baronibus, alijsque diuerſæ conditionis hominibus, ex Auſtria, Saxonia, Weſtphalia, Phryſia & Alemania tota, in auxilium comiti de Manfort, ad impugnãdum hæreticos Albienſes, qui & Ruptarij vel Coterelli dicebantur, de terra S. Ægidij, papa mandante. Qui audientes tantum contra ſe venire exercitum, alij relictis ciuitatibus & caſtris fugerunt, alij ad vnitatem Catholicæ fidei reuerſi, obedientiam cardinali ad hoc à papa miſſo iuramento præſtiterunt. His peractis præfatus dux Auſtriæ Lupoldus cum magno Chriſtianorum exercitu contra Saracenos, à Maſſamuto rege Maroth nauigio miſſos, in Hiſpaniam progreſſus eſt: vbi commiſſo cum fidelibus ipſis prælio, Chriſtiani obtinuere victoriam, infinita multitudine Saracenorum occiſa, cæteris in mari ſubmerſis.

Bellũ Chriſtianorum cum Saracenis.

Imperatoris nuptiæ.

Eodem quoque anno Otto Imperator in Northuſen nuptias celebrauit, ducens vxorem filiam Philippi regis, ſibi antea (vt diximus) deſponſatam, quæ die quarta poſthæc, rebus exceſſit humanis. Interea videns papa Innocentius pertinaciam Ottonis, quem prius ſemper fouerat contra Philippum & in altum ſublimauerat: cum neque pro abſolutione, neque pro aliqua compoſitione laboraret, miſit in Siciliam, & eduxit inde Fridericum ſupra memoratum, Henrici quondam Imperatoris filium, & cum literis ac mandatis miſit eum in Alemaniam, præcipiens & mandans principibus imperij, vt Ottone excommunicato atque depoſito & abrogato, ipſum in Imperatorem eligerent, ſuſciperent, ac manu tenerent, & in omnibus viriliter aſſiſterent, ſibique tranſeunti per terras quiſque ſuo loco conductum honorifice præberent. Quod & factum eſt. Comperiens Otto Friderici aduentum, deſiſtens ab impugnatione Landtgrauij obuiam illi cum exercitu proficiſcitur. Qui dum in partibus Sueuiæ conueniſſent, Otto cum ſuis cedere compulſus eſt, & præualere non potuit, quia pro tenacitate ſua multi eum relinquebant. Adhuc tamen habens fiduciam in ſolo duce de Zeringen, deſcendit vſq; ad Briſach regium oppidum, præſtolari volens euentum rei, ſi quo modo poſſet habere copiam reſiſtendi. Vbi dum commoratur in præſidio, & familiares ſui oppidanos rapinis & iniurijs prouocãtes, vinum, pabula & quæque ad victum pertinentia violenter diriperent, congregati ciues in vnum, ipſum cum omnibus ſuis de oppido eiecerunt, quibuſdam vulneratis & membris truncatis. Qui ſecedens inde reuerſus eſt in Saxoniam, conducentibus ipſum quibuſdam terræ illius nobilibus.

Fridericus rex venit contra Ottonem.

Fridericus pro rege ſuſcipitur.

Bellum inter Fridericum & Ottonem.

Briſach oppidum.

Fridericus obſidet Hagenauu.

Poſt hæc Fridericus cum ab omnibus ſuſciperetur pro rege, & ciues Imperialis oppidi Hagenavv adhuc in Ottonis fidelitate perſiſterent, obſidione vrbem vallauit, & in deditionem accepit. Inde progreſſus de ciuitate in ciuitatem, ab omnibus vt rex cum honore ſuſceptus eſt, & in breui totum imperij orbem obtinuit. In feſto quoq; ſanctę Andreæ

drex Apoſtoli, celebrem curiam in Moguntia habuit, vbi multi principes iuramentum fidelitatis ei præſtiterunt. *Curia Moguntina.*

Hoc ipſo quoque anno Lupoldus epiſcopus Wormacienſis, interuentu Friderici regis, permiſſione papæ ad ſedem ſuam reuerſus eſt, & in gratiam ſedis apoſtolicæ receptus: in odium (vt pleriſque viſum eſt) Ottonis, qui cum mortuo Philippo rege in exilium papa conſentiente proſcripſerat, & interea Siphridus archiepiſcopus Moguntinus, quā diu ſtetit in gratia Ottonis, etiam Wormacienſem eccleſiam gubernauit, maxime quoad ordinationes & ſacramenta. *Lupoldus.*

MCCXIII.

Anno Lutfridi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1213. Fridericus conuentum principum Aquiſgrani ad feſtum ſancti Iacobi celebrem habuit, vbi de cōſenſu omnium principum rex appellatus eſt, & in ſedem regni collocatus. Ibi quoq; cum multis alijs cruce ſignatus eſt contra Saracenos pro recuperatione dominici ſepulchri, crucem prædicante Magiſtro Conrado tunc decano, qui poſtea factus eſt epiſcopus Hildesheimenſis in Saxonia, viro ſancto atque doctiſſimo. Rex autem Fridericus primo duxit in vxorem Mariam filiam regis Arragonum, qui hoc ipſo anno Albienſibus auxilium ferendo & comiti Tholoſano, fuit occiſus. De qua genuit Henricum regem Romanorum, qui obijt ante patrem, & Conradum regem. Mortua prima vxore duxit ſecundam, filiam Ioannis regis Hieruſalem, quæ habuit filium nomine Iordanum. Hac etiam mortua duxit tertiam, Mechtildem filiam regis Angliæ, cuius nuptias in Wormacia celebrauit. Hæc peperit ei duos filios, & duas filias, Fridericum regem Tuſciæ, Ericum regem Longobardiæ, Agnetem vxorē Landtgrauij Thuringiæ, & Conſtantiā vxorem Ludouici Landtgrauij Haſſiæ. Ex concubina, Manfredum Siciliæ regem genuit. *Conuentus Principum Aquiſgrani.* *Friderici vxores & liberi.*

Eodem anno obijt Lutoldus epiſcopus Baſilienſis, cui Walterus ſucceſſit.

Eodem quoque anno Philippus rex Franciæ cum maximo exercitu Flandriam intrauit, vt Pherrandum comitem expelleret, & ſuo terram dominio ſubiugaret. Sed volūtatem ſuam implere non potuit, nam plurimis ſuorum ibidem occiſis, cum magno detrimento & ignominia in Franciam redire compulſus eſt.

Circa autumnum etiam dux Brabantiæ Henricus cum Leodienſi epiſcopo dimicās ſuperatur, omnibus fere ſuis aut captis, aut occiſis. Theodericus autē Colonienſis archiepiſcopus mandatis apoſtolicis contumaciter inobediens, partes Ottonis contra Fridericum manifeſte tuebatur, per quod multam ſuæ diœceſi calamitatem induxit. Contigit ipſo anno epiſcopū Monaſterienſem venire Coloniā, qui à quibuſdā fautoribus Imperatoris depoſiti captus, Werdenam miſſus eſt, & iuſſu ipſius vinculis mancipatus. Quapropter Colonieſes à Siphrido archiepiſcopo Moguntino Romani pontificis legato excommunicantur, & diuina officia celebrari Coloniæ prohibentur. *Rex Franciæ à Flandrenſibus fugatur.* *Theodericus.* *Otto epiſcopus Monaſterienſium capitur.*

Eodem quoque anno 17. calendas Septembris obijt Rupertus, abbas quintus monaſterij mei Spanheimenſis, cui Iuuanus ſextus in ordine abbatum ſuccedens, præfuit annis 39. menſibus 3. *Rupertus obiit.*

MCCXIIII.

Anno Lutfridi abbatis 9. dominicæ autem natiuitatis 1214. Otto quōdam Imperator terram comitis Gelrenſis igne ac ferro deuaſtat. In menſe Iulio idem Imperator Otto cum rege Angliæ ſuo auunculo, Henrico quoq; duce Brabantiæ, Pherrando comite Flandriæ (cuius præcedente anno fecimus mentionē) & multis alijs, contra Philippum regem Francorum in bellum proficiſcitur, à quo facta congreſſione ſuperatur iuxta Tornacum. Ibi comes Pherrandus cum multis nobilibus tam Flandriæ quam Lotharingiæ captus eſt, qui omnes Pariſios miſſi, vinculis mancipantur. *Otto Imperator ſuperatur à Francis.*

Eodem tempore Fridericus cum validiſſimo exercitu Moſellam tranſiuit, & ſuo terrore omnes nobiles terræ illius ad obedientiam ſui coegit. Deinde Moſam tranſiens Henricum ducem Brabantiæ bello petere ſtatuit, qui celeri aduentu eius territus, ſupplex ad eum venit, fidelitatem iuramento fecit, filium cum alijs nobilibus multis obſidem dedit, & ab Ottone Imperatore depoſito receſſit. *Fridericus rex Brabātiam ſubdit.*

Hoc ipſo anno, pridie nonis Martij, ſtella cometes apparuit.

Eodem quoque anno cœpit in Alemania prædicare frater Conradus de Marpurg ordinis prædicatorum authoritate apoſtolica, & per annos ferme 19. continuauit, multos comburi vt hæreticos fecit, nullo prohibente. Tandem (ſicut dicemus) & ipſe fuit occiſus. Theodoricus archiepiſcopus Colonienſis propter inobedientiam mandatorum papæ & adhæſionem Ottoni quondam Imperatori abrogato cōtinuatā, primo excom- *Frater Conradus de Marpurg.* *Theodoricus archiepiſcopus Colonienſis deponitur.*

municatus eſt,& poſtea per Siphridũ archiepiſcopum Moguntinum Apoſtolicæ ſedis legatum Coloniæ in maiori eccleſia ab omni officio & beneficio pontificali depoſitus. Qui Romam profectus,gratiam reſtitutionis diu poſtulans impetrare non potuit.

MCCXV.

Werdena capitur.

Anno Lutfridi abbatis 10. dominicæ autem natiuitatis 1215. Adolphus comes de Monte,caſtrum Werden obſidione vallans cepit, & Ottonem epiſcopum Monaſterienſem ibidem ab Imperatore(ſicut diximus) vinculis mancipatum,potenti manu liberauit, in vigilia ſcilicet S.Iacobi apoſtoli.

Concilium Lateranẽſe celebratur.

Eodem anno Innocentius papa ſynodum 130. epiſcoporum Romæ in eccleſia Lateranenſi,recuperandæ Hieroſolymę gratia celebrauit:in qua libellos quoſdam Ioachimi abbatis Florenſis monaſterij de Calabria erroneos condemnauit. Miſſisq; literis ſuis per omnes fines Chriſtianorũ,quoslibet idoneos Magiſtros prædicare crucem præcepit. Vnde per diuerſas prouincias innumerabilis multitudo,pro amore Chriſti & liberatione terræ ſanctæ ſignati ſunt.Inter quos fuerunt Fridericus rex Romanorum & Siciliæ,Siphridus archiepiſcopus Moguntinus,epiſcopi quoque Leodienſis, Bambergenſis, Pictauienſis,& Argentinenſis,dux Henricus Brabantiæ,dux Merauiæ, dux Lympurgenſis, dux de Ancei, comes Palatinus de Tubingen,Marchio de Baden,comes de Los,comes de Iuliaco,comes de Scine,comes de Monte,& alij complures,qui omnes prædicãte crucem Ioanne Scholaſtico Xantenſe Aquiſgrani ſuſceperunt.

Crux prædicatur & multi ſignãtur.

Eodem anno venit ad Coloniam Theodoricus archiepiſcopus Treuerenſis,& cooperante Henrico duce Brabantiæ ciues ad pacẽ & ſubiectionem Friderici regis iuxta mandatum apoſtolicum reduxit,ab excommunicatione & interdicto, quibus per annum & menſes quinq; ſubiacuerant,abſoluit,& quarta die menſis Auguſti miſſas in maiori eccleſia S.Petri coram omni populo ſolenniter decantauit.

Colonienſes Fridericum regem ſuſcipiunt.

Eodem die Fridericus ciuitatem ingreſſus cum honore magno ſuſcipitur, & homagio fidelitatis ſuſcepto per dies 7.commoratur.

Lutfridus abbas priuilegia innouat.

Eodem quoque anno dominus Lutfridus huius cœnobij Hirſaugienſis venerabilis abbas,confirmationem omnium priuilegiorum per reges & Imperatores ipſi monaſterio collatorum,à Friderico ſecundo Romanorum & Siciliæ inclyto rege impetrauit,cum vlterioribus indultis:vt patet in literis ipſius confirmationis, quæ datæ ſunt in Hagenavv, anno incarnationis dominicæ 1215. 8.idus Iulij,indictione tertia.

Engelbertus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Eodem anno cum Theodoricus quondam archiepiſcopus Colonienſis diu Romæ apud papam,pro ſui reſtitutione laboraſſet, & nihil proficeret, vacuus redire compulſus eſt,& papa ſcripſit Colonienſibus,vt alium in archiepiſcopum eligerent. Qui conuenientes in vnum,Engelbertum maioris Eccleſiæ præpoſitum filium comitis Montenſis,in archiepiſcopum elegerunt,qui præfuit annis ferme decem,vir optimus,cleri amator,& pauperum defenſor:quem Fridericus comes de Iſenburg conſanguineus eius poſtea crudeliter interfecit.

Walterus epiſcopus Baſilienſis deponitur.

Eodem anno Walterus Baſilienſis electus, diffamatus quod non canonice intrauerit,à papa Innocentio Romam citatus eſt,qui cum ſe de obiectis expurgare canonice non poſſet,ab eodem fuit depoſitus:& Henricus per electionem canonicam ſuccedens, confirmatus eſt.

Hæreticorũ in Alemania combuſtio.

His temporibus multi in occulto fuerunt hæretici vtriuſque ſexus, qui varios ſeminauerunt errores in Alemania,Francia,& Italia,quorum plures deprehenſi flammis exuſti ſunt.In ciuitate enim Argentinenſi hoc anno plusquam 80. numero fuerunt comprehenſi ſimul vna vice,quorum pauci innocentes reperti ſunt.Hos frater Conradus de Marpurg, inquiſitor apoſtolicus,iudicio ferri candentis,ſi negaſſent hæreſin, probare conſueuit:& quos ferrum exuſſiſſet,velut hæreticos iudicio ſeculari tradere comburendos.Vnde paucis exceptis,omnes qui ſemel eſſent accuſati,& ad eius examen perducti, per eum condemnabantur ad incendium.Fuerunt qui crederent, eum plures innocenter damnauiſſe,propterea quod candens ferrum à peccatis nullum reperiſſet immunem, etiamſi nullius hæreſis macula vnquam infectus extitiſſet.

MCCXVI.

Innocentius papa 3. obiit.

Anno Lutfridi abbatis 11.Dominicæ autem natiuitatis 1216.Innocentius papa 3.obijt,poſt octauas apoſtolorum: cui Cincius cardinalis quatuor Coronatorum ſuccedens, dictus eſt Honorius 3.& præfuit annis 10.menſibus duobus.Hic ordines Prędicatorum & fratrum Minorum ſancti Franciſci confirmauit.

Eodem anno Fridericus rex conuentum principum circa initium menſis Maij Nu-

renbergæ celebrauit, cui interfuit Petrus ſanctæ Potentianæ cardinalis miſſus à papa. Ibi Engelbertus Colonienſis electus, per eundem cardinalem confirmatus in archiepiſcopum fuit. Item eodem anno Otto quondam Imperator ab omnibus derelictus, præ mentis dolore infirmatus, poſt multas anguſtias mortuus eſt.

Conuentus principũ in Nurenberg. Otto Imperator obiit.

Eodem quoque anno Lutfridus abbas, morbo correptus & ſenio, poſt multos labores, quibus huic monaſterio ſatis vtiliter præfuit annis 11. & diebus 15. tandem 5. Aprilis in Domino quieuit, vir mitis ingenio & manſuetudinis ſingularis, qui tam monachus quam abbas in omni tranquillitate & pace fratrum conuerſatus eſt, ſtructuras varias fecit, & prouentus non minorauit.

Lutfridus abbas huius loci obiit.

DE EVERHARDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXIII. *qui præfuit annis 15. & de varijs geſtis illius temporis in Alemania.*

VENERABILI abbate Lutfrido viam vniuerſæ carnis ingreſſo, & tradito iuxta morem eccleſiaſticæ ſepulturæ, conuenientes in vnum fratres paſtore viduati, de noui abbatis electione tractare cœperunt. Qui tandem poſt maturam inter ſe deliberationem præhabitam, inuocata prius gratia ſpiritus S. vnanimi conſenſu in abbatem huius monaſterij tertium & vigeſimum elegerunt, dominum Euerhardum monachum huius conuentus profeſſum, virum integerrimum, ſcĩetia & moribus clarum: qui electus canonice, ac per Conradum epiſcopum Spirenſem confirmatus, & ſecundum conſuetudinem ſolenniter ordinatus, præfuit huic monaſterio ſtrenue annis 15. & aliquot diebus. Oriundus autem ex Sueuia, liberis & nobilibus parentibus procreatus, in pueritia ſua ad diſcendum literas ab eiſdem poſitus fuit, qui proficiens cum ætate in omnibus ſtudijs bonarum artiũ doctus euaſit. Deinde veniens ad conuerſationem, monachus factus eſt, & inter fratres omni tempore religioſe ac laudabiliter conuerſatus. Fuit enim vir optimus, & magno dignus honore, ingenio excellens, conſilio profundus, promptus & circumſpectus, ſermone tam Latino quam Alemanico diſertus, & innata quadam authoritate reuerendus. Ordinatus autem abbas anno præſcripto Dominicæ natiuitatis milleſimo ducenteſimo decimoſexto, indictione 4. in menſe Aprili (ſicut diximus) moribus & vita ſe vtilem exhibere paſtorem omni ſtudio curauit, non minus exemplo quam verbo ſubiectos ſuos inſtituens ad obſeruantiam regularem, quam ſummopere & auxit & continuauit. Tam enim ſtudioſus & diligens fuit circa obſeruantiam monaſticę diſciplinæ, vt ab his qui vitam eius internam neſcirent, nullam de temporalibus habere curam videretur, tam autem ſollicitus & circumſpectus in ordinandis exterioribus rebus pro cœnobij ac fratrum vtilitate, vt eum vacare internæ conuerſationis ſpiritu nullatenus potuiſſe palam teſtareris. Totus nanque fuit intentus obſeruantiæ regulari, totus internus, totus integer ac deuotus, & circa fratrum conuerſationes tam ſollicitus & circumſpectus, vt omnium paſtor verus & diceretur & eſſet. In cura etiam rerum temporalium multum diligens & prouidus extitit, & ſubſtantiam monaſterij tempore ſui regiminis non mediocriter augmentauit. Apud regem Fridericum ducem Sueuiæ & alios principes, propter ſapientiam, doctrinam & morum honeſtatem in magna reuerentia habebatur, & ſæpius conſilijs eorum interfuit. Vnde anno regiminis ſui ſeptimo (ſicut ibi dicemus) confirmationem priuilegiorum monaſterij à Friderico Imperatore ſecundo præfato, cum ampliori gratia obtinuit, & familiari amicitia illi iunctus fuit. Magnam ſuo tempore cum epiſcopo Auguſtenſi pro defenſione priuilegiorũ ac libertatũ præpoſituræ ſuæ in Rothen diſſenſionẽ habuit, contra quem iure triumphauit. Præpoſitus enim Rothenſis, ab antiquo abbati Hirſaugienſi ſemper immediate pleno iure ſubiectus, neſcio quo ſpiritu ſeducente in ſuperbiam eleuatus, eius obedientiam ſubterfugere cupiens, præfatæ Auguſtenſis eccleſiæ pontificẽ inuocauit: ſe non abbati, ſed epiſcopo immediate ſubeſſe, more cæterorum abbatum diœceſis exiſtimans. Huius præpoſiti temeritatẽ abbas Euerhardus iniquo ferens animo ſe conſtanter oppoſuit, & coram præfato epiſcopo totoq; capitulo Auguſtenſis eccleſiæ per ſententiam glorioſe triumphauit. Viſis enim iuribus & priuilegijs monaſterij Hirſaugienſis, ibidem ab omnibus fuit declaratum, præpoſitum in Roth non epiſcopo, ſed abbati huius monaſterij pro tempore exiſtenti, ſine aliquo medio eſſe ſubiectum: ita videlicet quod inſtitutio & deſtitutio illius, ſecundum regulam ſanctiſſimi patri noſtri Benedicti abbatem ſolum reſpiciat, & de ordinatione eius nemo ſe alius quicunque aliquatenus intromittat. Fuit enim abbas Euerhardus iurium, libertatum, priuilegiorum, rerum & bonorum monaſte-

Euerhardus fit abbas 23.

Genus & vita Euerhardi.

Qualis fuerit in regimine ſuo.

In vtroque rerum ſtatu ſollicitus.

Regi ac Principibus gratus.

Contra præpoſitum Rothenſem [illegible].

Victor abbas contra rebellem [illegible].

Libertatum fuit acerrimus defenſor.

rij ſui defenſor acerrimus, nec vnquam ſuſtinere aliquam eorundem paſſus eſt violationem. Conſtans erat animo, nec facile poterat ab iniuriantibus ſuperari: quippe quem & prudentia reddidit in agendis prouidum, & innata benignitas cum humili patientia in ſufferendo glorioſum.

MCCXVII.

Lupoldus.

Anno Euerhardi abbatis primo, dominicæ natiuitatis 1217. obijt Lupoldus epiſcopus Wormacienſis, de quo Cæſarius monachus Heiſterbacenſis in ſecunda Dialogorum ſuorum diſtinctione, nono capite, mentionem facit, improbæ conuerſationi illius teſtimonium perhibens. Quo mortuo Henricus præpoſitus de Nuhuſen, filius comitis, de Saraponte ſucceſſit, & præfuit annis ferme 17.

Andreas Vngariæ rex.

Eodem anno Andreas rex Vngariæ & Lupoldus dux Auſtriæ cum multis epiſcopis, comitibus, & nobilibus, copioſaque multitudine cruce ſignatorum, in ſubſidium terræ ſanctæ, mare pro Chriſti amore tranſeunt. Similiter Wilhelmus comes Hollandiæ potētiſſimus, Georgius comes de Wide, & Ioannes comes de Spanheim, cum Iuuano monaſterij mei abbate ſexto, & alijs multis Teuthoniæ hominibus cruce ſignatis, ad terram ſanctā recuperandā profecti ſunt. Inter quos fuerunt etiam Bambergenſis epiſcopus & frater eius dux Merauiæ, Poppo quoq; comes de Henneberg, Ludouicus comes de Ottingen & cardinalis vnus apoſtolicæ ſedis legatus.

Concurſus principū ad terram ſanctam.

MCCXVIII.

Anno Euerhardi abbatis 2. natiuitatis autem dominicæ 1218. circa dominicam palmarum, dux Auſtriæ Lupoldus cum legato papæ, templarij, hoſpitalarijs, & exercitu copioſo ad fines Ægypti accedentes, Damiatam ciuitatem opulentiſſimā aliquanto tempore obſederunt, & turrim quæ dicitur Clauis terræ, iuxta littus Nili munitiſſimam, in vigilia ſancti Bartholomæi expugnando ceperunt, & poſtea etiam ciuitatem obtinuerunt, quam tamen non diu retinere potuerunt, ſicut in actis eorum legitur.

Damiata capitur à Chriſtianis.

Eodem anno obijt Bertholdus dux de Zeringen, vir fortis & bellicoſus, qui multa in vita ſua cum aduerſarijs bella commiſit.

Eodem quoque anno mare terminos ſuos in Phryſia tranſiens & procul egrediens, terram in longitudine circumquaque occupauit, villas integras deleuit, eccleſias, domos, & caſtella cum oppidis innumeris ſubuertit, & plus quam centum millia hominum conſumpſit. Sunt qui ſcribant, huius diluuij cauſam fuiſſe quandam irreuerentiam venerabili ſacramento dominici corporis exhibitam à quodam homine temulento, qui hoſtias de pixide in manu ſacerdotis pugno deiecerat in terram, & hinc diuinam ſæuijſſe vltionem.

Diluuium centum millium hominū ſubmerſio.

MCCXIX.

Hieruſalem à Saracenis ſubuertitur.

Anno Euerhardi abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1219. regina ciuitatū Hieroſolyma, quæ videbatur inexpugnabilis, destructa eſt à Coradino filio Saphadini, foris & intus muri eius cum turribus redacti ſunt in aceruos lapidum, præter templum Domini eccleſiamque ſancti ſepulchri, & arcem quam Turrim Dauid appellant.

Fridericus Imperator coronatur à papa.

Eodem anno Fridericus rex pro benedictione imperiali Romam cum maximo apparatu proficiſcitur, & ab Honorio papa circa feſtum B. Ceciliæ, in Imperatorem vnctus coronatur. Qui vlterius proficiſcens in Apuliam, cum magno ſuorum exercitu multa ibi bella commiſit, & omnem terram cum Sicilia ſuo imperio ſubiugauit. Statimque inter ipſum & Honorium papam diſſenſiones ſubſecutæ ſunt, quæ multis annis cum vtriuſque partis diſpendio durauerunt.

Dux Lotharingiæ.

Eodem quoque anno dux Lotharingiæ conſentiente vel diſſimulante epiſcopo Argentinenſi cum valido exercitu intrauit Alſatiam, ſumpturus de quibuſdam iniuriatoribus ſuis propoſitam vltionem.

MCCXX.

Fridericus Imperator Apulia potitur.

Anno Euerardi abbatis 4. dominicæ autem natiuitatis 1220. Fridericus Imperator in Apulia conſtitutus, multa cum finitimis Saracenis bella commiſit, & pluribus ex eis interfectis, reliquos ſuo dominio coegit eſſe ſubiectos. Henricus autem filius eius puer decem ferme annorum, per Ottonem Herbipolenſem epiſcopum (cuius tutelæ fuerat commiſſus) cooperante Engelberto Colonienſe archiepiſcopo, regnum interea Teuthoniæ, genitore abſente gubernare dicebatur.

Conradus comes Sylueſtris.

Eodem anno inter Siphridum archiepiſcopum Moguntinum & Conradum comitem Syluestrē de Dune, propter aduocatiam in Heimbach grauis diſcordia fuit: in tantum quod archiepiſcopus excommunicato illo, terram eius eccleſiaſtico ſuppoſuit interdicto. Tandem amicis ſe interponentibus concordia tali modo facta eſt, ꝙ comes centum argenti

genti marcis à capitulo Moguntino ſuſceptis, aduocatiam reſignauit, & à ſententia excõmunicationis interdictioue abſolutus fuit.

Hoc ipſo anno nonis Auguſti obijt S. Dominicus, ordinis fratrum Prædicatorum primus inſtitutor, vir incomparabilis ſanctitatis.

S. Dominicus obiit.

MCCXXI.

Anno Euerhardi abbatis 5. dominicæ natiuitatis 1221. Damiata ciuitas, quam Chriſtiani ſummo labore & multi ſanguinis effuſione anno priore ceperant & poſſederant, Soldano Babyloniæ pro liberatione captiuorum in regno ſuo, & Coradini fratris ſui, à Chriſtianis eſt reſtituta: quod factum, peccatis eorum demerentibus nequaquam eſt dubitandum. Nam Saladinus paulo ante pacem Chriſtianorum poſtulans, regnum Hieruſalem ſe illis redditurum, ciuitatem ipſam reædificaturum, & Damiatam cum adiacente regione ad viginti milliaria quiete poſſidendam conceſſurum, modo vlterius in terram eius non procederent, promiſit, & nunc Chriſtiani, eius gratiam quærunt.

Damiata Saladino restituitur.

Eodem anno in die S. Margarethæ virginis & martyris, ciuitas Wormatienſis igne caſuali fuit incenſa, & multæ domus, maxime circa forum & plateas circumiacentes, fuerunt exuſtæ: ita quod media pars vrbis fere conſumpta fuit, eccleſia quoque ſancti Pauli ſimiliter fuit exuſta, & infinita ciuibus damna illata.

Wormatia incendio crematur.

Hoc ipſo anno fratres Minores Wormatiam primo intrantes, ordinis ſui monaſterium ex eleemoſynis fidelium ibidem conſtruxerunt.

MCCXXII.

Anno Euerhardi abbatis 6. dominicæ natiuitatis 1222. Conradus epiſcopus Spirenſis audiens moniales in Huſen noſtri ordinis iuxta Durckheim, à tramite regularis obſeruantiæ nimium declinaſſe, vitamque viuere improbam & nimis turpem, ipſum earum cœnobium de conſenſu domini Siphridi archiepiſcopi Moguntini, monaſterio Lympurgenſi eiuſdem ordinis vniuit, & titulum conuentus monialium penitus extinxit: ita vt illis quæ tunc viuebant mortuis, nullæ deinceps ibidem ſuſciperentur, & abbas Lympurgenſis per ſuos monachos ſecundum loci facultatem & prouentus, pro tempore, diuina ibidem faciat celebrari.

Huſen cœnobio Lymburgensi datur.

Eodem anno 7. idus Maij, quæ fuit dominica proxima ante dominicam aſcenſionis, Henricus filius Friderici Imperatoris 2. ab Engelberto archiepiſcopo Colonienſi, ad inſtãtiam patris, de conſenſu principum, adhuc puer in regem Romanorum conſecratus eſt.

Henricus fit rex Romanorum.

Eodem quoque anno, tertio idus Ianuarij, mane hora prima diei, magnus in Colonia & circa, terræmotus fuit, & multa ædificia ſubuertit. In Cypro quoque duæ ciuitates eodem anno ex terræmotu multis extinctis hominibus corruerunt. In Italia etiam & Lõgobardia maximi & horrendi terræmotus hoc anno fuerunt, in tantum quod homines deſertis ciuitatibus, in tentorijs habitabant. Ipſa enim die natalis Domini, & per duas hebdomades ſequentes, quaſi quotidie bis in Longobardia terræmotus horribilis fuit, qui in multis locis ædificia & eccleſias fortiſſimas euertit, homines cum ſacerdotibus oppreſſit. Brixiam quoque ciuitatem fere totam cum populo ſubuertit, rupes de montibus euulſit, caſtra deiecit, & multa millia hominum in diuerſis locis miſerabiliter occidit, Romæ etiã terra ſanguine mixta, viſa eſt de nubibus pluere.

Terræmotus ciuitates ſubuertit.

Eodem quoque anno, Baldemarus rex Daciæ cum filio ſuo, à comite Henrico de Scuirmk capitur, & per biennium in Dannenberg caſtro fortiſſimo ab eodem cuſtodiæ mancipatur & retinetur.

Rex Daciæ capitur.

MCCXXIII.

Anno Euerhardi abbatis 7. qui fuit dominicæ natiuitatis 1223. Otto epiſcopus Herbipolenſis, nonis Decembris obijt, cui Theodericus ſuccedens præfuit anno vno, menſibus duobus, diebus 14.

Otto epiſcopus Herbipolenſis obiit.

Eodem anno Euerhardus abbas huius monaſterij Hirſaugienſis, indulta & priuilegia cum gratia ampliori à Friderico Imperatore ſecundo impetrauit confirmari, ſicut in literis patet, quæ datæ fuerunt apud Precimam menſe Ianuario anni præſcripti.

Abbas Euerhardus priuilegium impetrat.

Eodem quoque anno mortua vxore Friderici Imperatoris, prima filia ſcilicet regis Arragoniæ, deſponſatur ei ſecunda filia Ioannis regis Hieruſalem, quam non diu poſtea duxit in vxorem.

Hoc ipſo anno orta eſt peſtilentia pecorum maxima, quæ quaſi per triennium durauit, incipiens ab Vngaria totam Germaniam & Galliam ſuo infecit ſqualore, adeo vt vix tertia pars pecorum & iumentorum huic tantæ peſtilentiæ ſubtracta fuerit.

Peſtilentia pecorũ maxima.

Henricus epiſcopus Argentinenſis obiit.

Eodem quoque anno obijt Henricus epiſcopus Argentinenſis, cui ſucceſſit Bertholdus vir prudens, defenſor & fautor eccleſiæ ſtrenuus. Ipſo etiam anno Henricus rex, filius Imperatoris Friderici, curiam principum celebrauit in Northuſen, vbi ab Engelberto Colonienſi archiepiſcopo pro liberatione regis Daciæ multum laboratum fuit.

Crux iterũ prædicatur vbiq;.

Eodem anno Philippus rex Franciæ moriens, centum marcarum & quinquaginta millia in terræ ſanctæ ſubſidium legauit. Hoc ipſo quoque anno papa Honorius miſſis nuncijs circumquaque, crucem prædicare fidelibus iubet, denuncians omnibus, vt poſt biennium in natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ cum Imperatore Friderico parati ſint mare tranſire, & terram ſanctam iterum liberare.

Ordo fratrum minorum confirmatur.

Eodem etiam anno Honorius papa tertius, ordinem fratrum Minorum ſancti Franciſci, tertio calendas Decembris de conſenſu cardinalium confirmauit, biennio ante mortem eiuſdem ſancti confeſſoris Chriſti.

MCCXXIIII.

Conradus epiſcopus Spirenſis obiit.

Anno Euerhardi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1224. obijt Conradus epiſcopus Spirenſis: cui ſucceſſit Berengerus de Enthringen, quartus & quadrageſimus eccleſiæ Spirenſis epiſcopus, ſexto videlicet calendas April. & præfuit in ea annis ferme nouem.

Theodericus epiſcopus Herbipolenſis obiit.

Eodem anno obijt Theodericus epiſcopus Herbipolenſis, cui Hermannus de Ladenburg ſuccedens, præfuit annis ferme 26. multaſque inſtantias & perſecutiones à ciuibus ſuis ſuſtinuit, propter Fridericum Imperatorem excommunicatum, ſed victoriam ſemper obtinuit.

Conuentus principum.

Eodem quoque anno circa medium menſis Maij, Henricus rex in Franckfordia curiam principum habuit, vbi nuncij Imperatoris cum literis eius adfuerunt, denunciantes cum de Sicilia quantocius in Alemaniam eſſe venturum, habiturumque cum principibus conſilium de recuperatione terræ ſanctæ, ac poſſeſſione manu tenenda.

Conradus legatus apoſtolicus.

Eodem anno Honorius papa legatum miſit in Alemaniam Conradum epiſcopum Portuenſem S. Ruffinæ cardinalem, qui Coloniam deſcenſurus per Sueuiam iter fecit, venitque cum ſuis ad Hirſaugiam, & ab Euerhardo abbate & fratribus cum honore ſuſcipitur.

Hẽricus rex Saxoniam intrat.

Per idem tempus Henricus cum præfato ſedis apoſtolicæ legato, & Engelberto Colonienſi archiepiſcopo, ac quibuſdam principibus, pro liberatione regis Daciæ ac reſtitutione terræ imperij ab eo iniuſte poſſeſſæ, in Saxoniam profectus eſt: vbi per biennium à comite de Scuirin Henrico in firmiſſimo caſtello Dannenberg, idem rex cum filio ſuo captus tenebatur. Venientes autem ad Albiam fluuium prædicti comites Hermannum magiſtrum hoſpitalitatis Teuthonicorum, qui ab Imperatore in Teuthoniam miſſus fuerat, cauſa reconciliationis & compoſitionis faciendæ inter vtroſque, regem videlicet & comitem, præmittunt. Quo mediante, inductus eſt idem rex, vt omnem terram ablatam Imperio redderet, coronamque regni Daciæ de manu Imperatoris ſuſciperet, & inſuper centum millia marcarum pro ſui liberatione dare promitteret. Quod cum principes acceptarent, qui cum rege præſentes aderant, Albertus comes de Vrlamunda, filius ſororis regis, & Barones Daciæ hanc compoſitionem reprobantes, & ea quæ promiſſa erant caſſantes, aſcenſis nauibus cum indignatione receſſerunt, infinitam pecuniam quam ad redimendum regem attulerant, ſecum deferentes. Et præfati principes, infecto negotio cõfuſi ad propria redierunt.

Hermannus Magiſter hoſpitalitatis.

Rex Daciæ.

Comes Albertus de Vrlamũda.

MCCXXV.

Conuentus principum.

Anno Euerhardi abbatis 9. dominicæ natiuitatis 1225. Henricus rex filius Imperatoris Friderici ſecundi, curiam principum in Francofordia celebrauit, in qua multa tractauit.

Bellum inter illos comites.

Eodem anno poſt natale Domini, Albertus comes de Vrlamunda præſcriptus, congregato exercitu Henricum comitem de Scuirin aggredi ſtatuit, cui Henricus occurrit, pugnaque commiſſa cum magna animoſitate ac multorum ſanguinis effuſione, ab hora diei prima vſque ad veſperam dimicatum eſt multis ibi cadentibus. Ibi etiam comes ipſe Albertus cum multis nobilibus Daciæ à comite Henrico captus eſt, & in caſtro Dannenberg cuſtodiæ mancipatus.

Fames magna.

Hoc ipſo anno erat hyems longiſſima & aſperrima. Fames etiam magna & inaudita, per biennium durans, in omni prouincia fuit.

Siphridus archiepiſcopus Moguntinus obiit.

Eodem quoque anno idibus Septembris obijt Siphridus archiepiſcopus Moguntinus, eius nominis ſecundus, cui ſucceſſit Siphridus tertius, & præfuit annis vigintiquatuor, vir

vir magnarum virtutum & actionum, qui tantæ conſtantiæ fuit, vt iuſſu papæ Fridericum Imperatorem publice denunciaret excommunicatum, & perſequeretur.

Eodem anno Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis, à Friderico comite de Iſenburg, fratris ſui filio, octo & triginta vulneribus acceptis crudeliter occiſus eſt. Cuius cadauer in maiori eccleſia Coloniæ ſepultum, mox infinitis miraculis clareſcere cœpit. Sed interfectore non multo poſt ante muros rotato, ſtatim miracula ceſſarunt. Huic in archiepiſcopatu ſucceſſit Henricus de Molenarck Bonnenſis præpoſitus, & præfuit annis 12. qui caſtrum Iſenburg deſtruxit.

Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis occiditur.

Eodem quoque anno Henricus rex Romanorum, filius Imperatoris Friderici ſecundi, vxorem duxit filiam Lupoldi ducis Auſtriæ, & nuptiæ in Nurenberga, cum magna ſolennitate celebratæ fuerunt, vbi ſententia capitalis data fuit contra occiſorem archiepiſcopi Colonienſis.

Henricus rex ducit vxorem.

MCCXXVI.

Anno autem Euerhardi abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1226. S. Franciſcus ordinis Fratrum Minorum inſtitutor & princeps, 4. nonas Octobris in Domino quieuit, & biennio poſtea ſanctorum catalogo per Gregorium papam nonum adſcribitur.

S. Franciſcus moritur.

His temporibus Henricus epiſcopus Wormatienſis cœnobium monialium Ciſtercienſis ordinis in Kirsgarten extra mœnia ciuitatis à fundamentis erexit, moniales impoſuit, quibus de neceſſarijs prouidit. Verum poſt annos 217. Fridericus epiſcopus Wormatienſis expulſis (propter enormitatem vitæ) monialibus, regulares ſancti Auguſtini canonicos de obſeruantia Windeshemenſi ad locum earum repoſuit, qui locum ipſum inhabitant cum profectu vſque in præſentem diem. Inter Henricum præfatum epiſcopum & ciues Wormatienſes, propter libertatem eccleſiaſticam grauis diſſenſio oritur. Qui cum eius mandato obtemperare contemnerent, ſuppoſuit ciuitatem interdicto eccleſiaſtico, clerum quoque omnem, præter plebanos, vrbe exire præcepit: diſtricte plebanis interdicens, ne ſacramenta conferrent infirmis, niſi promitterent pontifici ſe velle obedire in omnibus, ſi conualuiſſent. Neque ſepeliri corpora mortuorum ad ſancta loca permittebãtur. Cum autem hæc mala ad anni ſpatium duraſſent, quidam è ciuibus tædio malorum affecti, ad partes epiſcopi declinare cœperunt. Quod videntes qui conſulatui præerant, ac metuentes experiri peiora, pacem admiſerunt.

Kirsgarten monaſterij fundatio.

Diſſenſio inter epiſcopũ & ciues Wormatienſes.

Eodem anno Longobardi ad ſuggeſtionem Honorij papæ contra Fridericum Imperatorem rebellantes, collegium fecerunt, quod Longobardorum multo tempore eſt vocitatum, in detrimentum non paruum Rom. Imperij, ac recuperationis terræ ſanctæ impedimentum.

Longobardi collegium contra imperium.

Et eodem anno ipſe papa Honorius 3. obijt, cui Gregorius nonus ſucceſſit, & præfuit annis quatuordecim, menſibus tribus.

Honorius papa obijt.

MCCXXVII.

Anno Euerhardi abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis milleſimo duconteſimo vigeſimo ſeptimo, Henricus rex filius Imperatoris circa dominicam paſſionis Aquiſgranum veniens, celeberrimam curiam principum ac nobilium totius fere Teuthoniæ habuit. inter quos fuere præcipui, Moguntinenſis, Treuerenſis, Colonienſis, & Saltzburgenſis archiepiſcopi, cum epiſcopis multis Bauariæ, Auſtriæ, Carinthiæ, Brabantiæ, & Lotharingiæ duces, Hẽricus comes Palatinus Rheni, Landtgrauius Thuringiæ, comes Flandriæ, qui per annos 12. Pariſios in captiuitate à rege Franciæ detẽtus fuerat, & priori anno abſolutus, cum multis alijs comitibus atq; nobilibus. In hoc vero conuentu principũ, vxor Hẽrici regis Rom. filia Lupoldi ducis Auſtriæ, in reginam conſecrata fuit ab Henrico Colonienſi archiepiſcopo, & cum magna ſolennitate in ſede regali iuxta regem locata.

Conuentus principum magnus.

Regina coronatur Aquiſgrani.

Eodem anno in die S. Mariæ Magdalenæ, rex Daciæ præuaricator fidei ac iuramenti, priore anno pro abſolutione ſua præſtiti, vindicare ſe parat: & contracta infinita multitudine armatorum, Henricum comitem de Zuuirin bello laceſſit: à quo, adiutorio archieſcopi Bremenſis & Alberti ducis Saxoniæ ſuperatus, per ſugam vix euaſit, quatuor millibus virorum ex ſua parte interemptis, multiſque captis ex Danis.

Rex Daciæ in bello ſuperatur.

Eodem quoque anno electa expeditio cruce ſignatorum ab omnibus Europæ partibus mota, caſſatur & diſſipatur, Frederico Imperatore (ſicut dudum promiſerat) nõ trãsfretante. Ob quam cauſam, à papa Gregorio nono fuit excommunicatus, quẽ archiepiſcopus Moguntinus denunciauit. Multi tamen principes Alemaniæ, comites, duces, barones & nobiles, non obſtante Imperatoris contumacia, mare tranſire parant. Inter quos fuerũt Ludouicus Thuringiorum Landtgrauius quintus, primus Marchio Miſnenſis, maritus

Fridericus Imperator à papa excõmunicatur.

Ludouicus maritus S. Eliſabeth.

S. Eliſabeth de Marpurg, princeps piiſſimus, qui tertio iduum Septembris obijt in quadam ciuitate Siciliæ, Ortrant nuncupata: cuius oſſa in Thuringiam relata, in Reinhartzbron monaſterio noſtri ordinis ſepulta ſunt. Ludouicus etiam de Caſtele, Ludouicus ſenior de Stolberg, & epiſcopus Auguſtenſis, qui & ipſe in itinere mortuus eſt, non ſine ſuſpicione intoxicationis.

Bernſtein capitur.

Hoc ipſo quoque anno Bertholdus epiſcopus Argentinenſis, Bernſtein caſtrum obſidione cingens expugnauit & poſt menſem obtinuit.

Henricus comes Palatinus.

Eodem anno dominus Henricus comes Palatinus Rheni, & dominus Brunſuuicēſis in Saxonia, Gertrudem filiam ſuam Ottoni Bauariæ duci dedit vxorem, cum qua Palatinatus poſtea deuenit ad Bauaros.

MCCXXVIII.

Imperator Fridericus mare transfretat.

Anno Euerhardi abbatis 12. dominicæ autem natiuitatis 1228. Fridericus Imperator iam dudum per plures annos cruce ſignatus, iter tranſmarinum tandem cum multis alijs principibus arripuit, quem Gregorius papa nihilominus interea excommunicatum per totam Alemaniam denunciari fecit maxime per fratres Prædicatores.

Regum Bohemiæ coronatio ad archiepiſcopū Moguntinū pertinet.

Eodem anno Odacharus & Wentzeslaus reges Bohemiæ tale priuilegium dederunt eccleſiæ Moguntinæ, quod conſecratio regum Bohemiæ ad archiepiſcopum Moguntinum perpetuis futuris temporibus debeat pertinere: quod multis annis ita fuit obſeruatum, quouſque tandem per quendam archiepiſcopum Moguntinenſem hoc ius eccleſiæ Pragenſi venditum eſt.

Bellum inter epiſcopū Argētinenſem & comitem de Pfirrite.

Anno etiam prænotato grauis diſſenſio orta eſt inter Bertholdum epiſcopum Argentinenſem, & cognatos eius comites de Pfirrite, quæ dum magis ac magis per dies inualeſceret, tota pene prouincia per triennium ferme vaſtata, incendio & rapinis patuit prædonum. Poſt multas igitur iniurias ſuſceptas epiſcopus ſuorum collecto exercitu, vna cum Alberto comite de Habsburg, qui & ipſe damna multa ſuſtinuerat, parauit ſe ad reſiſtendum. Comites ergo Pfirritenſes in auxilium habentes Egeonnem comitem de Friburg, & ciuitates imperiales inter Bladoltsheim & Hirnfeld, cum maximo exercitu occurrentes epiſcopo, facta congreſſione, ab eo victi ſunt, multis eorum occiſis, alijs vulneratis, alijs in captiuitatem abductis.

MCCXXIX.

Hieruſalem Chriſtianis traditur.

Diſſenſio inter papam & Imperatorem.

Anno Euerhardi abbatis 13. dominicæ autem natiuitatis 1229. ciuitas ſancta Hieruſalem cum quibuſdam caſtellis, per Fridericum Imperatorem ſecundum, ſub certis conditionibus à Soldano Ægyptiorum ſine omni congreſſu aut ſanguinis effuſione recuperata eſt, & in manibus Chriſtianorum denuo tradita. Ipſe autem Imperator Fridericus, in dominica Lætare Hieruſalem coronatus intrauit, factiſque cum Saracenis treugis per decennium, altera die ad naues profectus, in terram ſuam reuerſus eſt. Cum autem Siciliam intraſſet, reperit multa oppida, caſtella & munitiones ad partes papæ declinaſſe, quæ omnia manu Teuthonicorum valida recuperans, quædam ex eis funditus euertit, & ex eo tempore graues inter ipſum & papam inimicitiæ factæ ſunt.

MCCXXX.

Concordia fit inter epiſcopum Argentinēſem & comitem de Pfirrit.

Anno autem Euerhardi abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1230. inter Henricum regem comiteſque de Pfirrit & Bertholdum Argentinenſem epiſcopum, concordia facta eſt, & ſiluit terra à tumultu bellorum: ſed purgari furibus & latronibus non potuit, qui noctu monaſteriorum & eccleſiarum ianuis fractis (cum aſſueti eſſent viuere de rapinis) quicquid inuenire poterant, clam auferebant.

Rex Legionis impugnat Saracenos.

Maiorica capitur à rege Arragonum.

Eodem anno in Hiſpania rex Legionis & filius eius rex Caſtellæ arma contra Saracenos ſumentes, magnam terræ partem occupant, ciuitatem Emeritanam cum multis caſtellis de manibus eorum potenter capientes. Rex quoque Arragoniæ hoc ipſo anno inſulam Maioricam, quæ regnum olim fuit, multis annis à Saracenis poſſeſſam, armata manu cœpit, regem ipſius cum tota domo regia captiuum abducit; & inſulam ſuis militibus Chriſtianis tuendam commiſit, & multa ſpolia abducit.

Archiepiſcopus Colon.

Dux Limburgenſis.

Eodem quoque anno diſſenſio inter archiepiſcopum Colonienſem & ducem de Limpurg oritur, propter aduocatiam monaſterij Sigenbergen noſtri ordinis, quam vterque ad ius ſuum pertinere contendebat: vnde incendia & rapinæ ſequuntur in circuitu terrarum vtriuſque, donec tandem per Henricum regem treugæ fuerunt interpoſitæ.

Imperator abſoluitur.

Lupoldus dux obiit.

Hoc ipſo anno Fridericus Imperator à papa Gregorio, ad inſtantiam Lupoldi ducis Auſtriæ abſoluitur, & communioni eccleſiæ reſtituitur, qui dux tractatu pacis peracto, apud S. Germanum in Campania moritur, cuius viſcera & carnes in domo capitulari monaſterij

naſterij Caſſinenſis noſtri ordinis ſepulta ſunt, oſſibus in Auſtriam relatis. Hoc tempore hæreticorum multorum qui diu in occulto latuerant in Alemania, Italia, & maxime in Longobardia, fuit detecta impietas, & complures ex eis igne combuſti ſunt. Sectam Nicolaitarum profitebantur, erantque eis matres, vxores & filiæ omnibus ſemper communes. Eccleſiam & prælatos contemnebant: carnes etiam in quadrageſima manducabant: & multa mala faciebant, in errorem ſuum trahentes occulte quoſcunque potuiſſent. Singulis annis ex Alemania, Gallia, & Italia cenſum annalem tranſmittere Mediolanum, vbi diuerſarum hæreſium & errorum primatus agebatur, ſolebant. Capti autem quidam ex eis in ciuitate Argentinenſi, coram omni populo & clero confeſſi publice fuerunt, quod tantus errorum eſſet numerus in omni loco, vt ſi quis ex eis à Colonia ire Mediolanum ſtatueret, omni nocte hoſpitem ſecta eorum inueniret, in cuius domo omnia eſſent communia, mater, vxor, & filia: habebantque ſigna paruula circa ianuas domorum, aut ſupra tecta, per quæ habitationes complicum ſuorum inuenire potuerunt.

Longobardorum hæreſis detegitur.
Errores eorum.
Maxima eorum multitudo fuit.

MCCXXXI.

Anno Euerhardi abbatis decimoquinto, qui fuit dominicæ natiuitatis 1231. Ludouicus dux Bauariæ rediens à partibus tranſmarinis, cum veniſſet ad Kelheim, à quodam nuntio Vetuli de Montanis ad hoc miſſo, in conſpectu familiæ ſuæ cultro transfoſſus occiſus eſt, Friderico hoc nefas procurante Imperatore, vt ferebatur. Nam prædictus Vetulus de Montanis, princeps Saracenorum Imperatori confœderatus, multas iniurias quas idē dux Imperatori intulerat, vindicare volens, ſeruum ſuum in necem eius deſtinauit. Et Imperator contra ducem inimicum gerens animum, ipſum in rebus & perſona paulo ante defœdauerat, miſſo ad hoc nuncio ſpeciali. Porro Saracenus ille qui ducem occiderat, mox à familiaribus eius gladijs diſcerptus, interemptus eſt. Corpus autem ipſius ducis in Bauariam relatum, in monaſterio Scheurin noſtri ordinis ſepultum eſt. Huic Ludouico in ducatu Bauariæ Otto filius eius ſucceſſit, qui habuit vxorem Gertruden filiam Henrici comitis Palatini Rheni Heidelbergæ commorantis, cum qua ipſum Palatinatum poſt obitum ſoceri obtinuit, & ducatui Bauariæ coniunxit vſque in præſentem diem. Genuit autem ex ea duos filios Henricum & Ludouicum, de quibus poſtea ſuo loco dicemus.

Ludouicus dux Bauariæ occiditur.
Otto dux Bauariæ fit comes Palatinus Rheni.

Eodem anno 3. calendas Decemb. obijt S. Eliſabeth filia regis Hungariæ, vxor Ludouici Pij Thuringiorum ac Haſſonum Landtgrauij quinti, mulier multarum virtutum & ſanctiſſimæ conuerſationis, ſepulta in Marpurg oppido Haſſiæ, quæ ſtatim infinitis miraculis clareſcere cœpit. Eius geſta diffuſe conſcripta ſunt.

S. Eliſabeth in Haſſia moritur.

Sanctus quoque Antonius de Padua, ordinis Minorum, diſcipulus B. Franciſci, vir doctus atque ſanctiſſimus hoc ipſo anno deceſſit.

S. Antonius Paduanus.

Eodem quoque anno Euerhardus huius monaſterij Hirſaug. clariſſimus abbas poſt multos labores pro defenſione iurium & libertatum loci habitos, in Domino quieuit, vir æterna memoria dignus, qui monaſterio tempore ſui regiminis per omnia bene fecit. Ornauit eccleſiam, ædificia plura conſummauit, ampliauit redditus, libertates & iura monaſterij conſtantiſſime manu tenuit: & quod maius eſt, omnibus regularis diſciplinæ obſeruantiam tam in ſe, quam in ſubditis ſtudioſiſſime conſeruauit, verbo & exemplo ſe gregi formam bonorum operum exhibēs, pro quibus eum credimus in cœlo glorioſum. Obijt autem vir iſte glorioſus, penultima die menſis Decembris, poſteaquam præfuit annis 15. menſibus 8. & diebus 20. anno ætatis ſuæ quinto & ſexageſimo, ſepultus in maiori cœnobio cum reuerentia & honore, non ſine lachrymis multis filiorum quos reliquit.

Euerhardus obiit.

DE ERNESTO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXIIII. QVI præfuit annis 13. & menſe vno, diebus tribus, variiſque geſtis illius temporis.

POST mortem reuerendiſſimi ac Deo dilecti abbatis Euerhardi, cōuenientes in vnum fratres huius monaſterij, vltima die menſis Decembris, quæ fuit altera dies poſt obitum paſtoris, habere inter ſe tractatum de ſubſtituendo nouo abbate neceſſarium cœperunt. Præmiſſis igitur orationibus conſuetis, tandem vnanimiter elegerunt Erneſtum quendam huius cœnobij monachum, qui maioris cellarij aliquandiu geſſit officium, virum bonum, & honeſtis in Sueuia parentibus ortum, qui à Berengero Spirenſium epiſcopo ordinatus in abbatem, huic monaſterio præfuit annis 13. menſe vno & diebus tribus. Erat autem (ſicut diximus) vir bonus & honeſtæ conuerſationis, plus tamen ad temporalia, quā ad monaſticæ diſciplinæ obſeruātiam inclinatus. Vnde factum eſt, vt diſciplinæ integritas ſub eo paulatim deficeret, eo minus curante interiora fratrum, ſed externa potius

Erneſtus fit abbas.
Vita & mores Erneſti abbatis.

ſectante. Subſtantia vero monaſterij temporalis ſub eo bene fuit conſeruata, propterea quod in ordinatione rei familiaris ſatis eſſet expertus, & in cura negotiorum temporaliũ ſingulari attentione ſollicitus.

MCCXXXII.

Fridericus Imperator.

Anno Erneſti abbatis primo currente, qui fuit dominicæ natiuitatis 1232. Fridericus Imperator ad Rauennam manens, bellum contra Longobardos molitur, ſed non profecit Longobardis viam præcludentibus regi Henrico filio eius ac militiæ Germanorum, quam ad ſe Imperator Rauennam vocarat.

Tentorium mira arte fabricatum.

Hoc ipſo anno Soldanus Babyloniæ Imperatori miſit tentorium mirabili arte conſtructum, in quo imagines ſolis ac lunæ artificialiter motæ, curſum ſuum certis & debitis ſpacijs peragebant, horaſque diei ac noctis infallibiliter indicabant. Cuius tentorij valor quinque millium florenorum precium tranſcendiſſe dicebatur.

Bellum inter Moguntinum & Landtgrauium.

Eodem anno inter Siphridum archiepiſcopum Moguntinum & Conradum Landtgrauium Haſſiæ, bellum pernicioſum oritur, in quo ipſe Landtgrauius Moguntinæ eccleſiæ multa damna fecit. Oppidum Friſlarienſe capiens quaſi funditus euertit. In eodem quoque bello Henricus epiſcopus Wormatienſis, & omnes pene canonici præfati oppidi ab ipſo Landtgrauio capti fuerunt. Tandem inter eos concordia facta eſt.

Principatus monaſterij Lors, aufertur ab eo.

Eodem quoque anno Fridericus Imperator ſecundus, principatum monaſterij noſtri ordinis, non longe à Wormatia, quod dicitur Lauriſſa, cum omni honore, vaſallis, miniſterialibus, oppidis, caſtris, villis, iuribus, prouentibus & attinentijs ſuis, quem abbas eiuſdem loci ſemper habere conſueuit, de ipſo monaſterio abſtulit: eumque Siphrido archiepiſcopo, & eccleſiæ Moguntinæ in perpetuum donauit, cuius valor pretium centum millium florenorum excedit: quam donationem Gregorius papa nonus, ad inſtantiam archiepiſcopi confirmauit, mandans ei, vt expulſis inde monachis noſtri ordinis, Ciſtercienſes in locum eorum reponat. Quod cum feciſſet, dolentes noſtri ſe de monaſterio ſuo tam iniurioſe per archiepiſcopum expulſos, quadam nocte auxilio freti amicorum, ad cœnobium reuertuntur, & monachos Ciſtercienſis ordinis ibidem repertos, nil tale metuentes, inuadunt, percutiunt, vulnerant, & de cœnobio expellunt, ipſumque locum rurſus inhabitare cœperunt. Sed non poſt multos dies ſuperueniens Archiepiſcopus, in manu valida iterum eos de monaſterio expulit, & Ciſtercienſes ſuos denuo reuocauit. Et ecce quadam nocte ſub matutinis cum ſe Ciſtercienſes crederent eſſe ſecuros, iterum noſtri cum amicis ſuis ad Lauriſſam veniunt, eos denuo inuadunt, cedunt, percutiunt, & iterum expellunt, proteſtantes ſe omnes intercempturos, ſi denuo ad ipſum cœnobium Lauriſſenſe præſumpſerint reuerti. Ab ea itaque die non amplius poterant induci Ciſtercienſes, vt ad Lauriſſam reuerterentur. Vacauit ergo aliquandiu monaſterium, cum nec illi, nec noſtri ſe tuto ibidem poſſe manere cernerent. Tandem Innocentius papa quartus archiepiſcopo Moguntino præfato mandauit, anno pontificatus ſui 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1246. quatenus monachos cuiuſcunque ordinis aut certe canonicos ſeculares ad cœnobium reponeret, ne diutius vacuum remaneret. Qui conſilio accepto, monachos Præmonſtratenſis ordinis de monaſterio omnium ſanctorum Argentinenſis diœceſis ad ſe vocatos, conuentum ex eis in præfato monaſterio inſtituit, quibus præpoſitum pro rectore dedit. Et ſic nobilis illa Lauriſſenſis monaſterij famoſa quondam ac notabilis abbatia, ſacro ordini noſtro ablata, in manus aliorum data eſt, & principatus eius minus iuſte (vt multis viſum fuit) Moguntinæ eccleſiæ traditus, cum noſtri ordinis plures potuiſſent inueniri religioſi, prudentes, nobiles, ac potentia viri inſignes, qui ipſum cœnobium in vtroque ſtatu reformaſſent. Hoc monaſterium Lauriſhaimenſe, Cancor comes Rheni, filius Ruperti comitis, tempore Pipini regis Francorum, patris Caroli Magni, anno domini 764. conſtruxit & magnifice dotauit. In quo poſtea S. Ermenoldus huius monaſterij Hirſaugienſis monachus, & B. Wilhelmi abbatis diſcipulus, tempore Henrici Imperatoris quinti abbas factus eſt: licet ipſam abbatiam propter conſcientiæ ſcrupulum reſignauerit, & translatus in Bauariam primus abbas monaſterij ſancti Georgij in Brunfeningen ordinatus ſit, vbi multis ſignis & miraculis claruit, vt in vita eius legitur.

Monachi noſtri de Lors expelluntur. *Ciſtercienſes per noſtros pelluntur.* *Monaſteriũ Lauriſſenſe vacat.* *Præmõſtratenſes Lauriſſam inhabitant.* *Quis & quomodo fuerit fundatum.* *S. Ermenoldus monachus Hirſaugienſis.*

Hoc anno æſtas fuit ſicca & calidiſſima, vinum creuit optimum.

MCCXXXIII.

Anno Erneſti abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1233. Fridericus Imperator Meſſanam ciuitatem Siciliæ ſibi rebellantem violenter cœpit, & omnes rebelles ſuos in ea igne cremauit.

Eodem tempore in Alemania multi nobiles & ignobiles, clerici, monachi, moniales in-

les incluſæ, Burgenſes ciues, & ruſtici, à quodam fratre de Marpurg ordinis prædicatorum (qui generalis inquiſitor hæreticorum fuerat à ſede apoſtolica conſtitutus) per diuerſa Teuthoniæ loca ignis ſupplicio nimis præcipiti ſententia, vt multis tunc fuit viſum, ſub hæreſis nomine ſunt addicti. Nam, vt quidam ſcribit, eodem die quo quis accuſatus eſt, ſiue iuſte, ſiue iniuſte, nullius appellationis, nullius defenſionis ſibi refugio proficiente, damnatus & crudelibus flammis iniectus eſt. Inter multos autem qui tum accuſabantur, delatus eſt ad eum comes Seynenſis ſuper hæreſi falſo infamatus, pro cuius expurgatione ſeu defenſione rex Henricus conuentum multorum principum apud Moguntiam habuit. Ob quam cauſam frater Conradus, huius in Alemanos perſecutionis miniſter & auctor, in odium multorum nobilium ac ignobilium deuenit, & à Moguntia diſcedens cum ſaluo conductu Henrici regis & archiepiſcopi domini Siphridi, nihilominus non longe à Marpurg, à quibuſdam nobilibus nullum locum veniæ vel gratiæ apud ipſum inuenientibus, in itinere fuit occiſus. Cuius cadauer in Marpurg iacet humatum.

Multi in Alemania cõburuntur heretici.
Frater Conradus de Marpurg.
Comes Seynenſis accuſatus fuit.
Frater Conradus occiditur.

Eodem tempore Henricus rex, de Moguntia cum principibus exiens, in manu valida intrauit Bauariam, habens in exercitu ſuo ſex millia hominum pugnatorum, quos cõtra ducem Bauariæ in campis Lici fluminis prope Auguſtam Rheticorum produxit ad bellum, & in breui ipſum ducem cum tota Bauaria in deditionem accepit. Interea vero dum hæc agerentur in Bauaria, Theodericus Comes de Montbelgard, fines Alſatiæ cum armatis intrauit contra abbatem de Murbach, qui ipſum priori anno captiuauerat. Et iam comes quibusdam captis cum præda cœpit abire, cum ecce clamor exoritur, populus terræ fugientes inſequitur: comes cum multis denuo capitur, & cuſtodiæ pontificis Argentinẽſis mancipatur. Quem epiſcopus de expeditione Bauarica reuertens, cautione accepta liberum abire permiſit.

Expeditio Regis in Bauariam.
Theodericus comes de Montbelgardus.

Eodem quoque anno epiſcopus Curienſis à quibuſdam nefarijs occiditur.

Anno etiam prænotato obijt Berengerus epiſcopus Spirenſis, cui ſucceſſit Conradus de Than, fuitque quintus & quadrageſimus in ordine epiſcoporum Spirenſium, & præfuit annis ferme quatuor ſatis vtiliter.

Berengerus epiſcopus Spirenſis obiit.

Hoc ipſo anno 3. calendas Martij, facta eſt concordia inter epiſcopum & ciues Wormatienſes in oppido Franckofordenſi; per Siphridum archiepiſcopum Moguntinum, Conradum ſupra dictum epiſcopum Spirenſem, & Marchionem de Baden, iuſſu & mandato Henrici regis filij Friderici Imperatoris.

Wormatienſes cum epiſcopo cõcordantur.

MCCXXXIIII.

Anno autem Erneſti abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1234. Gregorius papa nonus crucem fecit prædicari contra Stadingenſes populos in confinibus Phryſiæ & Saxoniæ ſitos, inuijs paludibus & fluminibus circumcinctos, qui pro inobedientia ſuiſque exceſſibus & ſubtractione decimarum, multis annis à ſede apoſtolica excommunicati & interdicti, contemptores clauium eccleſiaſticarum extiterant, & plures cum epiſcopis, comitibus & alijs nobilibus vicinis confligentes, frequenter victores & raro victi fuerunt. Verum exercitu cruce ſignatorum contra eos veniente ſuperati & victi ſunt, & plus quam duo millia ex eis interempti, reliqui ad vicinos Phryſones fugerunt, & ceſſauit confœderatio eorum contra eccleſiam.

Crux prædicatur contra Stadingenſes.
Stadingenſes victi trucidantur.

Eodem anno ciuitas Wormatienſis igne caſuali ſuccenſa, ex magna parte combuſta fuit, non ſine multorum ciuium damno irrecuperabili. Hoc incendium 10. calendas Iulij in nocte cœpit & biduo durauit.

Eodem quoque anno pridie idus Septembris obijt Henricus de Saraponte Wormatienſis epiſcopus, in medio chori maioris eccleſiæ ſuæ cum honore ſepultus, cui Landolphus ſucceſſit, & præfuit annis 13. qui moniales ordinis noſtri de cœnobio Nonnenmonſter, vulgariter dicto, in ſuburbio ciuitatis, propter inordinatam vitam ipſarum expulit, & alias de ordine Ciſtercienſi illuc introduxit, quæ & ipſum locum inhabitant, vſq; in præſentem diem, vt videmus.

Henricus Wormatienſis obiit.
Nonnẽmonſter noſtri ordinis trãſfertur.

Hoc etiam anno Henricus rex conuentum quorundam principum in Bopardia conuocauit, vbi accepto prauorum conſilio, contra patrem ſuum Fridericum ſecundum, conſpirationem fecit in ſui ipſius perniciem, & periculum plurimorum. Ex eo autem die quoſcunque potuit, minis, precibus & promiſſionibus ſollicitare cœpit, vt ſe, relicto patre ſequerentur, multoſque obtinuit. Wormatienſes autem reliquos, qui propter iuſiurandum noluerunt à patre deficere, multis iniurijs longo tempore tribulauit. Vidẽs hoc Marchio Badenſis fidelis Imperatoris, in Siciliam proficiſcitur ad Imperatorem, ſuggerens ei, vt quantocius in Alemaniam reuertatur, alioquin & patria periclitaretur, & ipſe perderet

Henricus rex aduerſus patrem conſpirat.
Marchio Badenſis Imperatorẽ reuocat.

imperium, principibus cum filio aduerſus eum conſpirantibus. Imperator autem hoc nſcio audito, Marchione ad Alemaniam præmiſſo, ſe quantocius venturum promiſit. At vero Henricus rex filius Imperatoris ægre tulit, patrem ſuper his quæ commiſerat informatum, eiuſque conſilio in Alemaniam eſſe reuerſurum. Vnde collecto exercitu ſuorum, fines illius ingreditur, & mala in eum grandia machinatur. Marchio autem certus de Imperatoris aduentu, ſe ſuoſque fortiter defendit, & exercitum regis fugauit.

Rex marchionē perſequitur.

Comes Hollandiæ.

Eodem anno comes Hollandiæ in torneamento quodam apud Corbiam, in diœceſi Ambianenſi, ſuffocatus miſerabiliter interijt & expirauit.

Comes de Pfirrith.

Item hoc ipſo anno Fridericus comes de Pfirrith, in captiuitate poſitus, à proprio filio ſuo crudeliter occiſus eſt, poſt longam carceris inediam.

MCCXXXV.

Hēricus rex filius Imperatoris.

Anno Erneſti abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1235. Henricus rex filius Imperatoris audiens patrem breui in Alemaniam eſſe venturum, ac metuens eum, cœpit ſibi adſciſcere amicitias principum ac ciuitatum, incipienſque à Baſilea, ab omnibus ciuitatibus quibus erat confœderatus in Alſatiā obſides accepit, ad cautelam, ne ab eo Imperatore veniente reſilirent, ſed cum eo aduerſus patrem in coniuratione cœpta vſque ad finem firmi perſiſterent.

Imperator de Apulia venit in Alemaniam.
Driuelis caſtrum.
Hēricus rex à patre captus cuſtoditur.

Imperator autem circa natiuitatem Ioannis Baptiſtæ de Apulia reuertens, per Auſtriam venit in Alemaniam. Qui mox nuncijs ſuis per omne regnum miſſis, conuentum indixit principibus ad feſtum Aſſumptionis beatę Mariæ ſemper virginis in Moguntia celebrandum. Interea Henricus rex qui propter metum patris morabatur in Driuelis munitiſſimo caſtro, perſuaſione Hermanni Magiſtri hoſpitalis Teuthonicorū, venit ad patrē, 6. nonas Iulij in Wormatia, cum certis principibus exiſtentē. Qui ſtatim poſuit eum in cuſtodiā, primo Wormatiæ, in domo quadam firmiſſima circa eccleſiā ſancti Andreæ Apoſtoli: deinde in caſtro Heidelbergenſi, ſub cuſtodia Ottonis comitis Palatini Rheni ac Bauariæ ducis. Poſtea de Heidelberga ductus fuit ad Altzeiā, & in poſtremo Siciliā miſſus in arcta cuſtodia vſq; ad mortem, per annos quinque detentus eſt: Deo meritis eius vicē reddente, qui nobile regnum Alemaniæ prædonibus fecerat eſſe cōmune, qui viros religioſos & eccleſiaſticos violenter oppreſſerat iniuſtis ſeruitijs & exactionibus, qui prouinciam vſque adeo direptioni expoſuit impiorum, vt nulla iam eſſet itinerantibus pacis ſecuritas.

Conuentus in Mogūtia principum.
Concordia Imperatoris cū duce Saxoniæ Ottone.

Adueniente autem feſto aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis, maxima principum, epiſcoporum, abbatum, comitum ac nobilium multitudo ex omnibus Teuthoniæ partibus, apud Moguntiam iuxta edictum Imperatoris conuenit. Vbi Imperator in octaua feſti Aſſumptionis coronatus inceſſit, & multa pro pace & vtilitate imperij ordinauit. In hoc autem conuentu, ſunt qui plus quam duodecim millia hominum nobilium ac militum conueniſſe teſtati ſunt. In eodem conuentu, principum diſcordia, quæ per annos ferme octo, inter Fridericum Imperatorem durauerat & Ottonem Saxoniæ ducem, conſilio amicorum ſedata fuit. Mortuo enim ante annos 8. Henrico Palatino comite, qui fuit etiam dominus in Brunſuico & Lunæburg, duaſque relinquente filias: quarum primam filiam Gertruden, Otto Bauariæ dux (vt ſupra dictum eſt) in vxorem ducens, Palatinum Rheni comitatum cum ea obtinuit: ſecundam vero duxit vxorem Marchio de Baden, cum qua dominium Brunſuicenſe pro dote accepit, quod Friderico Imperatori prænominato pro certa pecuniarum ſumma vendidit.

Brunonis vicus.
Dux venit ad Imperatoris gratiā.

Cumque Imperator homines ſuos, qui emptum nouiter dominium in poſſeſſionem acciperent, ad Saxoniam deſtinaſſet, Otto dux Saxoniæ ac Luneburgenſis grauiter ferens primogenitorum ſuorum hæreditatem, quam longo tempore iure poſſederant, in manus deueniſſe Imperatoris, conſtanter ſe oppoſuit. & miſſos ab illo milites, violenta manu de Brunſuico exire compulit. Verum dum hæc agerentur in Saxonia, Imperator in Apulia fuit per annos plures, qui vbi reuertiſſet in Alemaniam, exercitum contra ipſum ducem in Saxonia parat. Quod vbi innotuit Ottoni, conſilio amicorum perſuaſus, ad Imperatoris gratiam in præſcripto conuentū principum apud Moguntiam venit, vbi concordia inter ipſos tali modo confirmata fuit de conſenſu principum, quod idem dux Otto pro ſe ſuiſque hæredibus perpetuo obtineret ducatum Brunſuicenſem & Luneburgenſem.

Albertus de Anhalt fit dux Saxoniæ.

Porro titulum & ducatum Saxoniæ cum principatu eligendi Imperatorem, donauit Imperator Alberto filio Henrici comitis de Anhalt, qui erat in comitatu Louenburgenſi, creans ipſum in ducem Saxoniæ ac principem electorē. Et vt hiſtoriæ integritas facilius innoteſcat legēti, nouerit cupiens ſcire veritatem, quod Henricus quondam dux Saxoniæ, qui propter mirādas res geſtas ſortitus eſt nomen Leonis, de quo famoſa illa leonis & gryphonis pugna, longaque in mari ac ſolitudine

litudine peregrinatio eius conficta depingitur, genuit duos filios, Ottonem videlicet Imperatorem quartum, & Wilhelmum ducem Saxoniæ ac Brunſuicenſem: de quibus nihil ad propoſitum. Tertium vero genuit Henricum, qui vxorem duxit agnetem filiam Conradi comitis Palatini Rheni, quæ peperit ei duas filias: Gertruden videlicet, quam Otto dux Bauariæ (ſicut diximus) habuit vxorem, cum qua & Palatinatum Rheni obtinuit: & Adelheidem, quam Ericus Marchio Badenſis duxit vxorem, cum qua (ſicut dictum eſt) ducatum Brunſuicenſem obtinuit, quem Friderico Imperatori (vt iam diximus) vēdidit. Iſte Henricus, ex ducibus Saxoniæ comes palatinus Rheni, mortua Gertrudis & Adelheidis filiarum matre Agnete filia Conradi Palatini comitis, ſecundam duxit vxorem, Agnetem videlicet filiam comitis de Lansburg, de qua tamē liberos nō ſuſcepit. Facta igitur cōcordia inter Fridericum Imperatorem & Ottonem ducem Brunſuicenſem ſupra dictum in præſcripto conuentu principum apud Moguntiam, Imperator principes poſt miſſarum ſolennia in octaua Aſſumptionis ad epulas inuitauit: quæ propter nimiam populi multitudinem, extra ciuitatem in loco campeſtri magnis ſumptibus fuerāt præparatæ, ipſo Imperatore cum omnibus lætante, quod Rom. imperium in creatione noui ducis auxiſſet.

Henricus Saxonia dux, ſit Palatinus Rheni.

Conuiuium Imperiale.

Non multo poſt archiepiſcopus Biſuntinus, vir ſapiens & glorioſus, in eodem conuentu principum apud Moguntiam diem clauſit extremum, cuius corpus ad eccleſiam cui præfuerat, relatum eſt, & more Chriſtiano cum honore ſepultum. Poſt hæc Imperator tertiam duxit vxorem, regis Angliæ ſororem, nuptijs in Wormatia cum magna ſolennitate celebratis: eamque poſt nuptias miſit ad Hagenauu, in Alſatiam, & ibidem quaſi per totam hyemem cum ea permanſit cum principibus ſuis. In feſto autem omnium ſanctorum Imperator conuentum principum habuit in Auguſta, vbi rex Bohemiæ adfuit, recipiens ab ipſo Imperatore decem millia marcarum pro parte ducatus Sueuiæ, quæ iure hæreditario ad ſuam fuerat deuoluta vxorem. Inde ad Hagenauu reuerſus Imperator ibidem hyemauit. Ibi inter alios principes fuerunt comes Tholoſanus, qui Marchiam ab Imperatore in feudum accepit, præſtito (vt moris eſt) iuramento fidelitatis. Et comes Prouinciæ annum agens quinquageſimum, quem militem Imperator creauit, licet ex parte renitentem, quia comites ſuæ parentelæ ſe non credebant diu poſſe viuere, poſteaquam gradum militiæ eſſent adepti: nec adhuc in militiam conſenſiſſet, niſi rex Franciæ & Angliæ, quorum vterque filiam eius duxerat vxorem, ipſum ad hunc ordinem militiæ coëgiſſent, indignum reputantes ſocerum ſuum non eſſe militem. Adfuerunt etiam nuntij regis Hiſpaniæ dextrarios pulcherrimos & precioſa Imperatori munera cum ſalutatione deferentes.

Archiepiſcopus Biſuntinus obiit.
Imperator tertiam ducit vxorem.

Conuentus principū i Auguſta.

Comes Tholoſanus.
Comes prouincia.

MCCXXXVI.

Anno Erneſti abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1236. in die calendarum Maij S. Eliſabeth, in Marpurg, per archiepiſcopos Moguntinum & Treuerenſem & epiſcopum Hildenshemenſem commiſſarios apoſtolicos, de tumba ſubterranea leuata eſt in præſentia Friderici Imperatoris, & multorum principum, epiſcoporum, abbatum, comitum, prælatorum, nobilium & ignobilium, quorum omnium numerus ad duodecies centena millia fuerat æſtimatus. Ibi facta ſunt coram omni populo infinita miracula ad ſancti hominis eius inuocationem. Imperator primum lapidem de ſarcophago leuauit, & productam ex theſauris ſuis coronam auream, ſacro capiti S. viduæ reuerenter impoſuit. Corpus autem eius ad tumbam auream reconditum eſt, quia per Gregorium papam nonum canonizata eſt. Poſt hæc Imperator exercitum in Italiam mouit contra Longobardos, qui ſibi à multis iam annis retroactis rebelles extiterant.

S. Eliſabeth canonizatur.

Expeditio Imperatoris in Italiam.

Eodem anno, ante expeditionem Imperatoris præſcriptam in Italiam Iudæi in oppido Fuldenſi commorantes, quoſdam pueros Chriſtianorum vt ſanguinem eorum reciperent, in quodā molendino clam occiderunt. Quo cōperto facinore, multi ex eis cōbuſti ſunt. Corpora autē puerorum Imperatori conſpicienda ad Hagenauu præſentata ſunt, & ibidē quaſi martyrum cum honore ſepulta, & ſubſecuta eſt magna in Iudæos perſecutio.

Iudæi apud Fuldam cremantur.

Maxima eodem anno vini abundantia creuit, præcipue in Alſatiæ partibus, ita vt quartale vini vnum pro vno denario emeretur. Imperator itaque cum valido ſuorum exercitu veniens in Italiam, in primo congreſſu Vincentiam obtinuit, quam incendens pro maiori parte deſtruxit. Mantua quoque & Padua poſt longam rebellionem & multa pericula, in eius deditionem venerunt. Interea dum hæc agerentur in Italia, rex Bohemorum & Bauariæ dux cum quibuſdam epiſcopis iuſſu Imperatoris terram ducis Auſtriæ, cū valido ingrediuntur exercitu, propter multiplices exceſſus & grauia facinora, quibus idem dux fuerat infamatus. Qui cum veniſſent in Auſtriam, adiunctis ſibi nobilibus terræ, quo-

Bella Imperatoris in Longobardia.
Auſtria Imperatoris paret.

Imperator ex Italia in Auſtriam venit.

ipſe dux ante iniuſte oppreſſerat, vel de terra ſua eiecerat, totam Auſtriam deuaſtauerunt, Imperatorique ſubiugauerunt, præter pauca munitiſſima caſtella, in quibus dux ſeſe receperat. At Imperator rebus ſuis in Longobardia vtcunque diſpoſitis, relicta ibidem exercitus ſui parte, in Auſtriam reuerſus eſt: manensque in ciuitate Viennenſi per hyemem, de ſtatu eiuſdem ducatus ſibi nouiter ſubiugati ordinare cœpit, ſuiſque illum communiri militibus, habens ſecum reductum ex Italia exercitum.

MCCXXXVII.

Conradus imperatoris filius rex.

Anno Erneſti abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1237. Imperator Fridericus in Auſtria conſtitutus, Conradum filium ſuum adhuc puerum de tranſmarina vxore genitum, in regem Romanorum eligi fecit: quem elegerunt archiepiſcopi Moguntinus & Treuerenſis, Bohemiæ quoque rex & dux Bauariæ, Otto comes Palatinus Rheni, conſentientibus cæteris principibus qui aderant. Ipſe autem Imperator his peractis, relicto tunc ibi præſidio militum, Ratiſponam aſcendit, ac conuentum principibus apud Spiram indixit. Quo cum veniſſent in termino, iterum filium ſuum Conradum puerum in regem fecit deſignari. Poſt hæc, miſſo in Auſtriam ad cuſtodiam ciuitatis Viennæ Euerhardo comite de Eberſtein cum ducentis militibus, ipſe cum reliquo exercitu denuo in Longobardiam profectus eſt, & circa feſtum ſancti Andreæ Apoſtoli cum Mediolanenſibus conflictum habuit, obtentaque victoria, multa millia ex eis cœpit & interfecit.

Conuentus principum in Spira.

Imperator Longobardiam reuertitur.

Vini pretiū.

Eodem anno ante autumnum, quartale vini pro ſedecim denarijs in Alſatia vendebatur. cuius anno priori tanta copia fuit, vt vini quartale pro vno denario (quemadmodum ſupra dictum eſt) venderetur.

Imperator Fridericus excommunicatur.

Eodem quoque anno Gregorius papa nonus, Fridericum Imperatorem Longobardiam ſibi rebellem depopulantem excommunicauit, eumque per fratres Minores vbique denunciari fecit, & ſecuta ſunt infinita mala in omni terra imperio Romano & eccleſiæ ſubiecta.

Biſchofsheim.

Hoc ipſo anno Fridericus Imperator in menſe Aprili, feudum aduocatiæ villæ Biſchoffsheim in finibus Franconiæ, quod nomine ducatus Sueuiæ ab eccleſia Moguntina tenebat, Siphrido archiepiſcopo & ſucceſſoribus eius, cum omnibus pertinentijs, in perpetuum reſignauit.

Henricus archiepiſcopus Colonienſis obiit.

Eodem anno in fine quadrageſimæ obijt Henricus archiepiſcopus Colonienſis, cui ſucceſſit Conradus de Hœnſteden, vir bellicoſus. Multa per id tempus in prouincijs, Moguntina, Treuerenſi, Colonienſi, & maxime in terra Leodienſi, guerrarum incommoda emerſerunt: propter quæ, bellorum incurſus, deprædationes & incendia multa fuerunt, non ſine ſanguinis effuſione ſubſecuta. In fine huius anni præſcripti, in vigilia natiuitatis Chriſti obijt Conradus de Than, epiſcopus Spirenſis, qui eccleſiam de Dideshеim cum omnibus prouentibus ſuis maioris eccleſiæ Spirenſis canonicis, pro communi vſu eorum in perpetuam poſſeſſionem donauit. Ad eius quoque inſtantiam Cuno abbas Wiſſenburgenſis, conuentu ſuo conſentiente, eccleſiam in villa Bublicken non procul à Landauu, cum omnibus prouentibus ſuis tradidit canonicis eccleſiæ Spirenſis. Sed & abbas cœnobii Clingenmonſter tunc noſtri ordinis, nunc autem ſecularium clericorum, perſuaſione dicti pontificis ius patronatus eccleſiæ in Offenbach, Spirenſi capitulo donauit. Huic in feſto S. Agnetis anni ſequentis, ſucceſſit Conradus filius comitis de Eberſtein, & præfuit annis ferme 8.

Conradus epiſcopus Spirenſis obiit.

Wiſſenburg.

Clingēmonſter.

Conradus fit epiſcop.

MCCXXXVIII.

H. Landtgrauius Alſatiæ moritur.

Anno autem Erneſti 7. dominicæ natiuitatis 1238. obijt Henricus vltimus Alſatiæ Landtgrauius ſine hæredibus, qui multa ab Imperio, eccleſiaque Argentinenſi & alijs feuda tenuerat, quæ illo mortuo ad ſuos dominos ſunt reuerſa. Porro titulus comitatus prouincialis apud eccleſiam Argentinenſem remanſit vſque in præſens.

Eodem anno Siphridus archiepiſcopus Moguntinus, Conradus epiſcopus Spirenſis nouiter electus, & alij multi nobiles, in Longobardiam ad Imperatorem cum exercitu profecti ſunt, quorum auxilio multa ibidem prælia geſſit. Poſt modicum vero temporis Conradum filium ſuum in Alemaniam cum præfato archiepiſcopo Moguntino remiſit, commendans illum & negotia regni in fidem, & tutelam eius.

Conradus rex filius Imperatoris.

Henricus Baſilienſis epiſcopus.

Tartari deuaſtant Vngariam.

Eodem anno mortuus eſt Henricus epiſcopus Baſilienſis, cui Lutholdus Rottelnheim per electionem canonicorum legitime ſucceſſit. His temporibus Tartari de locis ſuis cum infinita multitudine exeuntes, Vngariam, Poloniam, & Morauiam, omneſque adiacentes terras, incendio, præda & gladio deuaſtantes, miſerabiliter deſtruxerunt. Contra quorū inſultus, multi principes cruce ſignati apud Mersburg conuenerūt, & cum maximo exercitu contra eos proceſſerunt.

MCCXXXIX.

Anno Erneſti abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1239. annus, maior eccleſia Moguntinenſis de nouo reparata per Siphridum archiepiſcopum Moguntinum, cum magna ſolennitate conſecratur.

Eccleſia Moguntina dedicatio.

Eodem anno Solis defectio, quam Græci eclipſin appellant, facta eſt, & ſubſecuta eſt in pleriſque regionibus peſtilentia magna. His temporibus multa fuit in eccleſia Dei miniſtrorum eius perſecutio, maxime in regno Alemaniæ, propter excommunicationem Friderici Imperatoris ſecundi, qui omnes cum papa ſentientes perſequi non ceſſauit, ſpolians eccleſias ornamentis & redditibus ſuis, prælatos, monachos, & ſacerdotes multis iniurijs affecit.

MCCXL.

Anno autem Erneſti abbatis 9. dominicæ natiuitatis 1240. Gregorius papa 9. obijt, cui Celeſtinus quartus ſuccedens, præfuit diebus tantum 17. poſt cuius mortem ſedis Apoſtolica cardinalibus non concordantibus vacauit, anno vno & menſibus nouem, non ſine multarum periculo animarum.

Celeſtinus papa 4. eligitur.

MCCXLI.

Anno autem ſequenti, qui fuit Erneſti abbatis 10. Innocentius papa quartus poſt Celeſtinum electus, præfuit annis 11. menſibus 3.

Eodem anno, mons in Burgundia à montibus dehiſcens, valleſque coarctans, multa millia agricolarum miſere oppreſſit.

Innocentius papa.

MCCXLII.

Anno Erneſti abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1242. obijt Theodericus archiepiſcopus Treuirorum, anno pontificatus ſui triceſimo, indictione 15. 5. calendas Aprilis, in maiori eccleſia Treuerenſi, ante altare S. Martini ſepultus: cui ſucceſſit Arnoldus, maioris eccleſiæ præpoſitus, filius comitis de Iſenberg, nepos ex ſorore præfati archiepiſcopi Theodorici, & præfuit annis fere 16. Contra hunc Arnoldum à maiori & ſaniori parte capituli electum, ſe oppoſuit Rudolphus præpoſitus S. Paulini, natus de Ponte, à paucis electus, adiutorio ducis Lotharingiæ, comitumque de Lutzenburg. & de Seyn, confidens, & reſtitit electioni quantum potuit de illo factæ. Tandem concordia inter eos facta, Innocentius papa Arnoldum in archiepiſcopum confirmauit, & vt omnia beneficia eccleſiaſtica, quæ prius habuerat, retinere licite poſſet, pro menſa indulſit.

Theodericus.

Arnoldus fit archiepiſcopus Treuerenſis.

Eodem anno idibus Aprilis hora Veſperarum, ciuitas Wormatienſis igne caſuali incenſa, ipſo incendio ſupra medietatem conſumpta eſt, & pluſquam trecenti homines eodem incendio perierunt.

Wormatia incendio perit.

MCCXLIII.

Anno Erneſti abbatis duodecimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis milleſimus ducenteſimus quadrageſimus tertius, monachi Præmonſtratenſis ordinis, famoſum illud & imperiale ordinis noſtri cœnobium Laurishaimenſe inhabitare cœperunt, ſicut in ſuperioribus per anticipationem diximus.

Laurishaim.

MCCXLIIII.

Anno autem ſequenti, qui fuit Erneſtj abbatis decimustertius, & dominicæ natiuitatis milleſimus ducenteſimus quadrageſimusquartus, Fridericus Imperator ſecundus, in conſilio Lugdunenſi à papa Innocentio citatus & non comparens, à Cæſarea maieſtate deponitur, & omni dignitate priuatur, vacauitque deinceps (vt quidam volunt) Romanum Imperium per annos vigintiocto, vſque ad Rudolphum de Habsburg: quamuis tres interea ſucceſſiue per principes fuerint electi, plures autem in diſſenſione principibus non concordantibus. Et primo quidem poſt depoſitionem Friderici papa mandauit principibus, vt Imperatorem quem vellent, eligerent: quorum aliqui Fridericum ſequentes, mandatum papæ non curauerunt: cæteri in vnum conuenientes, Henricum prouincialem comitem Haſſiæ, in regem contra Fridericum eligentes, partes eius quantum potuerunt, defendebant. Electus autem Henricus, bellum cum Conrado habuit filio Imperatoris, in campis iuxta Franckofordiam, & victor euadens Conradum ſuperauit.

Fridericus Imperator à papa deponitur.

Henricus Landsgrauius in regem eligitur.

Annis igitur quinque nomen gerens regium, nihil memoria dignum patrauit, ſed obijt imperij coronam minime conſecutus. Quamdiu enim vixit Imperator Fridericus, per annos ferme ſex præualere contra eum nec papa, nec aliquis principum potuit: ſed nō aduertens ſententiam papæ, quam iniuſtam & friuolam dicebat, ſe Imperatorem geſſit, magnamque principum, nobilium & ciuitatum adhærentiam habuit vſque ad mortem.

Imperator ſententiam papæ ſib contemnit.

Partialitas magna in Italia.

Intrauit poſt depoſitionem ſui Italiam, & tantis malis papam, ſubiectoſque illi populos afflixit, vt pontificem viuere tæderet, voluiſſetque ſe nunquam depoſitionem illius cogitauiſſe. Maxima enim partialitas populorum in Italia ſubſecuta eſt, quæ vſque in præſentem ferme diem per annos ducentos & ſexaginta, non ſine multorum effuſione ſanguinis durauit. Enimuero qui Romani Pontificis ſequebantur partes, quorum votis inditum nomen erat Guelfforum: fautores Imperatoris, qui Gibellini dicebantur, omni ſtudio, omnique virtute perſequi & delere penitus ſatagebant. Nec minore ſtudio Guelffos Gibellini perſequebantur. Quid autem Henrico rege mortuo, vel etiam Imperatore defuncto, circa Imperium ſit actum, poſt annos ſex, ſuo ordine dicemus.

MCCXLV.

Erneſtus abbas huius loci obiit.

Anno autem dominicæ natiuitatis milleſimo ducēteſimo quadrageſimo quinto, indict. 2. obijt Erneſtus cœnobij Hirſaugienſis abbas 24. in die ſancti Blaſij epiſcopi, quæ eſt menſis Februarij dies 3. anno regiminis ſui 14. incipiente, ſed minime completo, ætatis autem ferme 63. vir bonus, tranquillus & pacificus, qui monaſterium in temporalibus non neglexit, licet obſeruantia diſciplinæ regularis tempore eius multum tepuerit, dietimque amplius defecerit.

DE VOLPOLDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXV. qui præfuit annis 20. diebus totidem, & de variis geſtis illius temporis.

ERNESTO autem venerabili huius monaſterij abbate (ſicut diximus) mortuo, & cum reuerentia filiorum, vt moris eſt ſepulto, anno & die præſcriptis, prima die oportuna ſequente conuenientes ad locum capitularem fratres paſtore deſtituti, de noui abbatis electione cœperunt tractare conſilium. Præmiſſis itaque orationibus conſuetis, tandem vnanimi conſenſu Volpoldum huius cœnobij monachum, in abbatem 25. elegerunt, qui per Conradum epiſcopum Spirenſem confirmatus, & vt moris eſt cum magna ſolennitate in maiori eccleſia Nemetenſi prædicta ordinatus, præfuit huic monaſterio Hirſaugienſi annis 20. & totidem diebus, vir mediocris ſtaturæ, plus ad pinguedinem quam tenuitatem corporis tendens. Hic natione Sueuus honeſtis parentibus ortus, cum eſſet annorum ferme 16. ſub domino Euerhardo abbate ad conuerſionem venit, non multum eruditus, ſed more illius temporis pro neceſſitate in Scripturis competenter inſtructus. Qui monachus factus, quiete ac pacifice inter fratres omni tempore conuerſatus eſt, incedens ſine reprehenſione coram eis, ita vt amaretur ab omnibus. Ordinatus autem abbas rei familiaris curam ſollicite geſſit, & ſicut nihil memoria dignum acquiſiuiſſe de nouo ſcribitur, ita quippiam alienaſſe minime inuenitur. Porro monaſticæ conuerſationis feruor eo tempore non parum in hoc cœnobio, ſicut ferme in omnibus, tepuerat, quem ipſe reſuſcitare nec facile potuit, nec etiam propterea multum laborauit.

Volpoldus fit abbas huius loci.

Vita Volpoldi abbatis.

Conradus epiſcopus Spirenſis obiit. Henricus epiſcopus Starckenberg cepit.

Anno eius primo currente præſcripto, qui fuit dominicæ natiuitatis (ſicut diximus) 1245. in menſe Nouembri, obijt Conradus de Eberſtein, ſextus & quadrageſimus epiſcopus Spirenſis, cui ſucceſſit Henricus filius comitis de Liningen, imperialis aulæ cancellarius, & præfuit annis 27. Iſte Henricus electus & nondum confirmatus, auxilio fratris ſui comitis de Liningen caſtrum Starckenberg dictum, quod pertinet ad principatum monaſterij Laurishainenſis obſidione cingens, armata manu cœpit, expulſis inde cuſtodibus eccleſiæ Moguntinæ. Vnde inter ipſum & Siphridum archiepiſcopum Moguntinum magna diſſenſio ſuborta fuit. Tandem papa Innocentius ad inſtantiam præfati archiepiſcopi cauſam certis iudicibus determinandam committens pacem reformauit.

Otto comes Palatinus Rheni obiit.

Eodem anno in vigilia S. Andreæ Apoſtoli, in nocte, Otto primus ex ducibus Bauariæ comes Palatinus Rheni obijt, qui in principio ſui regiminis pius, iuſtus & clementiſſimus princeps fuit. Poſtea, cum Friderico Imperatore ſentiens excommunicato & depoſito (ſicut diximus) & ipſe à papa excommunicatus eſt, cœpitque perſequi clerum in odium papæ, quod ei non ceſſit in bonum. Cum enim in pręfata S. Andreæ vigilia, cum vxore, filijs & familia lætus & ſanus eſſet, in ipſa nocte ſubitanee & excommunicatus mortuus inuentus eſt. Reliquit autem filios duos Ludouicum & Henricum, qui principatum eius per decennium fraterna communitate rexerunt. Poſt annos autem decem, hoc eſt anno dominicæ natiuitatis milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſexto, principatum inter ſe diuiſerunt. Ludouicus, qui maior natu erat, comitatum Palatij Rheni cum terris & dominijs certis in Bauaria ſuperiori pro ſua portione legitima accepit. Henricus autem Lanshutam cum Bauaria inferiori in poſſeſſionem iure obtinuit. Ludouicus primo duxit

Ludouicus dux Bauariæ comes Palatinus.

duxit in vxorem filiam ducis Brabantiæ, nomine Mariam ſpecioſiſſimam fœminā, de qua liberos non ſuſcepit, ſed interfecit eam anno Volpoldi abbatis tertio, propter adulterij ſuſpicionem, vt ibidem ſuo loco & ordine dicemus. Henricus autem frater eius vxorem duxit Eliſabeth filiam Belæ regis Vngariæ, neptem ex fratre S. Eliſabeth de Marpurg, de qua genuit tres filios, Ottonem poſtea regem Vngariæ, Ludouicum & Stephanum duces Bauariæ, de quibus infra ordine ſuo faciemus mentionem, qui inter ſe Bauariam diuiſerunt.

Maria vxor Ludouici comitis Palatini.

Henricus dux Bauariæ, Eliſabeth vxor eius.

MCCXLVI.

Anno autem Volpoldi abbatis 2. currente, qui fuit 1246. dominicæ natiuitatis, Friderico Imperatore (ſicut diximus) depoſito, Conradus filius eius iunior imperium ſibi vſurpavit, contra quem Henricus Raſpe Landrgrauius Haſſiæ filius ſanctæ Eliſabeth, in regem à quibuſdam principibus electus, in bellum procedens, ipſum iuxta Franckofordiam ſuperauit, & in Italiam fugauit.

Conradus rex filius imperatoris.

Eodem anno obijt Ludolphus epiſcopus Wormatienſis, & in cœnobio Monialium dicto Nonnenmonſter, quod ordini noſtro abſtulerat, coram ſummo altari cum magna pompa & honore ſepultus eſt. Poſt cuius obitum canonici Wormacienſes in pontificem vnanimiter elegerunt Cunonem, decanum maioris eccleſiæ Moguntinæ, virum bonum, & honore pontificatus dignum, qui poſteaquam præfuiſſet diebus 20. morte ſublatus, in breui conſummatus eſt, & impleuit tempora multa, ne malitia mutaret intellectum eius. Quo mortuo, Richardus de Treueri oriundus, in pontificem electus, præfuit annis ferme vndecim, vir bonus & eccleſiæ ſuæ prouidus gubernator, qui multa bona ſuo tempore fecit.

Ludolphus epiſcopus Wormatienſis obiit.

Cuno fit epiſcopus, & mox obiit.

Richardus fit epiſcopus Wormatienſis.

MCCXLVII.

Anno Volpoldi abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1247. Ludouicus comes Palatinus Rheni, & dux Bauariæ, Mariam vxorem ſuam propter crimen adulterij vehementer ſuſpectam, apud Werdeam Sueuiæ fecit occidi, quæ ſine liberis mira ſeueritate necata occubuit. Pro ſatisfactione tanti ſceleris commiſſi, monaſterium Furſtenfeld in Bauaria poſtea conſtrui fecit, quod multis bonis & prouentibus magnifice dotauit.

Hoc ipſo anno Ludouicus Palatinus comes & dux præfatus, caſtrum Fridburg dictū pro defenſione ducatus Bauariæ contra epiſcopum Auguſtenſem à fundamentis fortiſſimum conſtruxit. Poſt hæc ſecundū duxit vxorē, Annam regis Poloniæ filiā, de qua genuit filios tres, Ludouicū Bauariæ ducē, Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & alterum Ludouicum poſtea Imperatorem Rom. de quibus infra per ordinem dicemus.

Ludouici comitis Palatini nuptiæ.

Ludouicus Palatinus ſecundam ducit vxorem.

MCCXLVIII.

Anno Volpoldi abbatis 4. dominicæ autem natiuitatis 1248. Conradus archiepiſcopus Colonienſis homo diues & magnaminus, magnam illam & inſignem eccleſiam Colonienſem maiorem conſtruere cœpit, ponens primum lapidem in vigilia aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis, quod opus licet quotidie laboribus artificum ſumat incrementa, ſitque iam per annos ducentos & quinquaginta quatuor, ſine intermiſſione continuatum, tamen adhuc hodie minime eſt completum, propter ingentem ſui magnitudinem & excellentiam.

Noua eccleſia Colonienſis inchoatur.

Eodem anno fames maxima Alemaniam oppreſſit, & multos interfecit.

MCCXLIX.

Anno autem ſequenti, qui fuit Volpoldi abbatis quintus, & dominicæ natiuitatis 1249. indictione 7. Siphridus archiepiſcopus Moguntinus, 7. iduum Martij obijt: vir magnorum operum, qui eccleſiam ſuam honore ac rebus magnifice ampliauit, & inter tot mala, tot bella, totq; pericula, quibus imperium nutabat, ſapientiſſime rexit. Huic in archiepiſcopatu ſucceſſit Chriſtianus eius nominis ſecundus, & præfuit annis duntaxat duobus, vir & ipſe bonus.

Siphridus archiepiſcopus Moguntinus obiit.

Eodem anno obijt Henricus rex, Landtgrauius Haſſiæ & Thuringiæ, qui (vt ſupra diximus) ante paucos annos in regem à quibuſdam principibus, iuſſu Innocentij papæ, fuerat electus: licet non omnes in eum cōſenſerint, & ob id ad coronam Imperialem non peruenit. Deceſſit autem profluuio ventris, in oppido ſuo Iſenach ſepultus. Mortuo Henrico Wilhelmus comes Hollandiæ, filius Florentij comitis, apud villam Wornich, à quibuſdam principibus in regem Romanorum electus fuit, contra Fridericum Imperatorem & Conradum filium eius, in præſentia Petri Caputij, ad velum aureum diaconi cardinalis Apoſtolicæ ſedis legati. Cum eligeretur, adhuc iuuenis erat annorum 20. & ferme 7. annis regnauit, qui etſi coronam imperij non obtinuit, tamē ſatis magnam obe-

Henricus rex & Lādtgrauius obijt.

Wilhelmus fit rex Romanorum.

Aquiſgrani coronatur rex. dientiam habuit. Vltima vero die menſis Octobris, regiam ciuitatem Aquiſgranum cum magna procerum multitudine intrauit, & ſequenti die, hoc eſt in feſto omnium ſanctorum, per duos epiſcopos Mindenſem & Monaſterienſem, benedicendum archiepiſcopo Colonienſi in templo præſentatum: duo alij epiſcopi Traiectenſis & Leodienſis, in modum diaconi Dalmatica induerunt, quem præfatus archiepiſcopus Conradus, cum magna ſolennitate, in regem Rom. vnxit & coronauit.

Archiepiſcopus Colonienſis. Conſecratione autem peracta, idem archiepiſcopus locauit eum in ſedem regni, dicens: *Super thronum ſedis glorioſa ſedeas, & iudicium & iuſtitiam in terra facias.*

Archiepiſcopus Moguntinus. Chriſtianus archiepiſcopus Moguntinus cum oleo ſanctificato dexteram eius foris inunxit, dicens: *Conſecrare te dignetur omnipotens Deus, in regem Romanorum, qui Dauid per manum Samuelis Propheta inungi iuſſit ſuper populum Hebræorum.* Arnoldus archiepiſcopus Treuerorum manus ſuper caput eius impoſuit, dicens: *Deſcendat in te ſpiritus ſapientia, intelligentia, ſcientia, pietatis, fortitudinis & conſilij, replearisq́ ſpiritu timoris Domini.*

Archiepiſcopus Treuerenſis.

Comes Palatinus. Ludouicus comes Palatinus Rheni, archidapifer regni, globum aureum in manus illius poſuit, dicens: *Accipe globum ſphæricum, vt omnes terræ nationes Romano imperio ſubiicias, & Auguſtus glorioſus appellari valeas.*

Marchio Brandeburgenſis. Marchio Brandenburgenſis Camerarius regis, annulum in manum tradidit, dicens: *Accipe ſignaculum Monarchia, vt Romanum imperium in ſuo vigore conſerues, & inuicta virtute ab omni Barbarorum incurſione defendas.*

Dux Saxoniæ. Dux Saxoniç regis enſifer gladium ei dedit, dicens: *Accipe ſceptrum regium, vt rebelles ſeuera correptione potenter affligas, omnesq́ beneuolos in tranquilla pace gubernes.*

Rex Bohemiæ. Rex autem Bohemiæ pincerna imperij, de conſenſu archiepiſcopi Colonienſis, coronam argenteam capiti regis impoſuit, dicens: *Accipe diadema ſplendidum, vt ſis virtuoſis actibus adeo coruſcus in terris, quatenus merearis coronam æternæ felicitatis habere in cælis, Amen.* Octauam poſt hæc ibidem duxit ſolennem. Omnes autem inferiorum partium principes & nobiles obedientiam ei præſtiterunt, præter quoſdam caſtellanos adhuc Friderico fideles.

Keiſerſuuerde obſidione vallatur. Inter quos fuit caſtellanus de Keiſerſvverde, quem rex Wilhelmus obſidione circumcingens ſuperare non potuit, quoniam ſe fortiter defendit.

MCCL.

Fridericus Imperator obiit. Anno Volpoldi abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1250. indictione 8. obijt Fridericus Imperator ſecundus apud Tarentum, anno ætatis ſuæ 57. relinquens duos filios: alterum, regis Hieroſolymorum Conradum nomine, quem dudum Roman. regem deſignauerat, licet de Alemania fuerit expulſus. Alterum, ex concubina, Manfredum nomine, qui regnum Apuliæ patre mortuo inuaſit, fratre ſuo renitente, ſed non diu regnauit.

Hermannus epiſcopus Herbipolenſis obiit. Eodem anno obijt Hermannus epiſcopus Herbipolenſis, cui ſucceſſit Eringus de Reinſtein, & præfuit annis 16. in multa turbatione & diſcordia, quam habuit cum ciuibus ſuis Herbipolenſibus.

Hyems longa. Hoc ipſo anno hyems fuit aſperrima nimisq; diuturna, niuibus & glacie multum abundans: quibus tandem reſolutis in aquam, maxima inundatio fuit ſubſecuta, quç multa ædificia ſubuertit.

MCCLI.

Conradus fit rex in Apulia. Anno Volpoldi abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1251. Conradus rex, filius quondam Friderici Imperatoris ſecundi, regnum Apuliæ ſuſcepit, & proximo deinde anno moritur, veneno (vt creditur) extinctus, Manfredo ſuo (vt diximus) fratre id procurante.

Chriſtianus archiep. Moguntinus obiit. Eodem anno obijt archiepiſcopus Moguntinus, cui ſucceſſit & præfuit annis nouē, vir magnanimus & multum prouidus, nomine Gerardus, qui partes Wilhelmi regis, vt cæteri, tuebatur.

MCCLII.

S. Virgo Iutta obiit. Anno Volpoldi abbatis octauo, dominicæ autem natiuitatis milleſimo duceteſimo quinquageſimo ſecundo, indictione 10. 14. calendas Aprilis, obijt S. virgo Iutta, olim pediſſequa B. Eliſabethæ de Marpurg, Landtgrauiæ Thuringiæ & Haſſiæ, de qua ſupra dictum eſt. Hæc ſancta virgo multis ſignis & miraculis tam in vita quam poſt mortem claruiſſe perhibetur, quæ omnium virtutum & operum dominę ſuæ, cum adhuc in humanis ageret, conſcia fuit, & ſtudioſa cooperatrix in omnibus, eamque pro viribus imitari vſque ad mortem conſtantiſſime curabat.

Eodem anno 4. calendas Decembris, obijt Ibanus monaſterij mei Spanheimenſis ſex-

ſis ſextus abbas, cui ſucceſſit Ioannes de Schonberg cantor, & præfuit annis 12. menſibus 4. diebus 21.

Ioannes abbas Spanheimenſis obiit.

MCCLIII.

Anno Volpoldi abbatis nono qui fuit dominicæ natiuitatis 1253. ventus magnus & horribilis fuit, qui in diuerſis locis multa ædificia ſubuertit, arbores robuſtiſſimas cum radicibus de terra plures euulſit, & cum infinitis damnis multos homines oppreſſit.

Ventus magnus.

Eodem anno Manfredus, Friderici quondam Imperatoris, ex concubina matre filius, Conrado priori anno (vt ferunt) veneno interempto, regnum Siciliæ occupauit, & annis paucis viuens obtinuit.

Manfredus dux.

MCCLIIII.

Anno ſequenti, qui fuit Volpoldi abbatis 10. dominicæ autem natiuitatis 1254. indictione 12. obijt Innocentius papa quartus, & vacauit ſedes Apoſtolica propter diſcordiam fratrum annis duobus.

Innocentius papa Sedes vacat.

Eodem anno, in menſe Februario, ciues Wormacienſes & Moguntinenſes, qui multo tempore in diſſenſione mutua ſteterunt, perpetuã inter ſe pacẽ, concordiã & confœderationẽ ſanxerunt. His quoq; temporib. Emicho comes de Limingen, frater Epiſcopi Spirenſis, hoſtilẽ animũ gerens contra Richardũ epiſcopum Wormacienſem, eum capere omni ſtudio laborabat: qui ciuiũ ſuorum auxilio defenſus, & in Wormaciam intromiſſus, quamuis ante hac in diſcordia cum ciuibus fuerit, minas illius euaſit. Magnus iſtis temporibus in regno tumultus fuit, & variæ diſſenſiones, quia non omnes Wilhelmi regis Rom. partes ſequebantur. Richenſtein caſtellum iuxta Rhenum, non longe à Bacheracho, eodem tempore cum alijs certis munitionib. in vicino per Wilhelmũ regem ſupra dictum, & ſuos fautores, obſidione vallatum, captumque fuit.

Mogunt. & Wormatienſes.

Emicho comes de Limingen.

Richenſtein caſtrum capitur.

Anno prænotato, cum ciuitates harum partium cum Wilhelmo rege ſentientes, vt Moguntia, Wormacia, Franckofordia, Bopardia, Weſalia, Bingia, Oppenheim, Geilhauſen, Fridberg, Friſlaria, & quædam aliæ, ipſo in partibus inferioribus exiſtente, non haberent contra ſuos aduerſarios defenſores: conſilio apud Moguntiam in die S. Margarethæ virginis & martyris habito, ſe mutuo firmiſſima confœderatione iunxerũt, ad defendendum contra quoſcunq;, omnia thelonea quæ habebant pro communi pace deponentes.

Confœderatio ciuitatũ multarum.

MCCLV.

Anno Volpoldi abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1255. rex Wilhelmus conuentum quorundam principum habuit in VVormatia, vbi nuncij ac legati complurium ciuitatum miſſi adfuerunt. Quadam vero die cum regina vxor eius de VVormatia ad caſtrũ Trifels, quod eſt modo ducis Alexandri, non procul à Landaugia, cum honeſta comitiua pergeret per Hermannum militẽ de caſtro Rieberg, vna cum comite de Vvaldeck, & quibusdam alijs, capta & ad præfatum caſtellum Rieberg perducta eſt, quam captiuam aliquandiu tenuit, poſtea ſpoliatam omnibus clenodijs ſuis & rebus, abire permiſit, in ſcanlum regis & patriæ totius non modicum.

Conuentus principum in Wormatia.

Regina capitur.

Eodem anno poſtea, quoniam ſedes Apoſtolica per bienniũ fere vacauerat, non ſine multarum periculo animarum, tandem electus eſt in papam à cardinalibus Alexander quartus, natione Campanus, & ſedit annis ſex, & menſibus totidem, qui ſanctam Claram ordinis Minorum canonizauit.

Alexander fit papa 4.

MCCLVI.

Anno Volpoldi abbatis 12. qui fuit dominicæ natiuitatis 1256. Vvilhelmus rex Romam pro corona imperiali proficiſci ſtatuit, cum ecce ſubito gens inquietiſſima Phryſonum, tumultu concitato rebellare cœpit, & fines Hollandiæ ingreſſa, rapinis & incendio omnia deuaſtare. Verum cernens rex, eorum ferocitatem non aliter quam ferro domandam, congregato ſuorum ingenti exercitu contra eos in fine huius anni, hoc eſt 5. calendas Ianuarij progreditur, & multa eis incommodorum genera oſtendens, eos in manu valida ſuperauit contra impetum eorum caſtro Corenburg conſtructo. Poſthæc vlterius progreſſurus, cum hyemis aſperitas glaciem aquis ſuperduxiſſet atque paludibus, inſidens equo, ſolus exploraturus omnia hoſtium (vt putabat) ſecreta, præceſſit exercitum: cum ecce glacie confracta, in paludinoſo vado equus merſus hærebat, non valens progredi quoquam. Quod Phryſones, qui in arundinetis latitabant cernentes, concurrunt, ipſumq; regem neſcientes interficiunt, anno regni eius 7. comitatus Hollandiæ primo & viceſimo, ætatis autem 27. & in domo quadam ſepeliunt. Sed poſtea corpus eius ad Mittelburg tranſlatum, in quodã cœnobio honorifice tumulatum eſt. Poſt eius mortẽ Florentius filius eius, puer ſex menſium, comitatum Hollandiæ ſuſcepit, & cum annis ferme 40. gu-

Wilhelmus rex contra Phryſones.

Wilhelmus rex in Phryſia occiditur.

Florentius comes Hollandiæ.

bernauit, mortemque patris ſui vindicauit, multa cum Phryſonibus bella geſſit, & plures ex eis cepit & occidit.

MCCLVII.

Anno Volpoldi abbatis 13. qui fuit dominicæ natiuitatis 1257. poſt mortem Wilhelmi regis Rom. conuenerunt principes ad nouum regem inſtituendum, ne ſi diutius negligerent, impedimentum aliquod iuris ſui paterentur, diſcordantes autem ab inuicem duos elegerunt.

Principes in electione diſcordant.

Nam Conradus archiepiſcopus Colonienſis, & Gerardus archiepiſcopus Moguntinus, Richardum Cornubiæ comitem, fratrem regis Angliæ, in regem elegerunt. Arnoldus autem archiepiſcopus Treuerenſis, cum cæteris principibus ſibi adhærentibus, Alphonſum regem Caſtellæ in regem Rom. eligens, ſolennes ad eum nuncios miſit, orans, & quantocius pro regni gubernaculis ſuſcipiendis ad Rheni partes venire dignaretur, promittens ſe conſilium & auxilium pro viribus impenſurum.

Alphonſus rex Caſtellæ eligitur in regem Romanorum.

At vero rex Alphonſus vel contemnens, vel nō curans Rom. imperiū, donatos magnis muneribus nuncios cum honore remiſit. Promittēs ſe oportuno tempore cum ſuorum exercitu ſubſecuturum. Verum ſuo regno contentus, quia Philoſophus & Aſtronomus excellentiſſimus fuit, ad Alemaniam venire contempſit, nec ſe in aliquo de Rom. regno gubernando intromiſit, præter ſolum titulum, quē ob eligentium honorem, ad tempus in literis ſuis retinuit.

Richardus Cornubiæ comes in regem eligitur.

Porro Richardus comes præfatus per Conradum archiepiſcopum Colonienſem ex Anglia euocatus, in Alemaniam venit, & in Franckofordia electus, libens imperiū aſſumpſit, & cum magno ſuorum tripudio in eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis Aquiſgrani, ab eodem archiepiſcopo in regem conſecratus fuit. Deinde fauore & ſuffragio ſuorum principum à Colonienſibus, Bopardienſibus, Weſalienſibus, Moguntinenſibus Franckofordienſibus, Wormatienſibus, Spirenſibus, & multis alijs ciuitatibus, pro vero rege cum magno honore fuit ſuſceptus, & cum ingenti pompa in his partibus circumductus: cumque per omnes ciuitates Rheni aſcendens iter faceret vſque ad Baſileam, & pecuniæ pro adeptione regni nimis prodigaliter expenſæ iam iamque deficerent, principes relicto eo omnes ad ſua redierunt, tacite innuentes prædam ſe eatenus ſecutos fuiſſe, non regē. Qui cernens ſe principum auxilio deſtitutum, nihil amplius proficere poſſe, commiſit Philippo de Falckenſtein, cuius ſororem ob nimiam pulchritudinem in vxorem duxerat, regnū Wederavviæ, & Philippo de Hoēnfels Bopardiam & Weſaliam cæteraſque adiacentes ciuitates imperij, aſſumptaque vxore in Angliam reuerſus eſt, nec vltra in Alemaniam venit.

Richardus pro rege ſuſcipitur.

Rex à principibus deſeritur.

Anno præſcripto, 6. iduum Nouembris, obijt Richardus epiſcopus Wormacienſis, qui multas cum ciuibus ſuis diſſenſiones habuit. Aduerſarium habuit Eberhardū de Badenberg, qui in principio à pleriſque contra eum fuerat electus, quem Emicho comes de Liningen manu tenuit, qui omnes redditus epiſcopales extra Wormaciam cedentes, manu violenta leuauit, & multa in illum mala commiſit.

Richardus epiſcopus Wormatienſis obiit.

Mortuo autem Richardo atque ſepulto, electus fuit in epiſcopum præfatæ eccleſiæ Conradus de Durckem, maioris eccleſiæ Moguntinæ Decanus, qui præfuit 22. diebus tantum, & obijt, in eccleſia Moguntina ante altare ſancti Petri ſepultus. Poſt hunc fratres de capitulo, pro pace & vtilitate eccleſiæ vnanimiter elegerunt Euerhardum de Badenberg, præpoſitum eccleſiæ ſancti Cyriaci in Nuhuſen, qui præfuit annis ferme 20. qui multa bona fecit Canonicis de Nuhuſen, habuitque cum Wormacienſibus contentiones.

Conradus Wormatienſis obiit. Euerhardus epiſcopus.

MCCLVIII.

Anno Volpoldi abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1258. Gerardus archiepiſcopus Moguntinus eccleſiam S. Catharinæ in Oppenheim, in eccleſiam parochialem erexit & fecit, concedens illi omnia iura quæ aliæ in diœceſi parochiales eccleſiæ habent, ſuamquē diœceſin ſecundum antiquos terminos à Wormacienſi in eodem oppido ex teſtimonijs ſeniorum declaratos, coram omnibus clare ſeparauit.

Eccleſia S. Catharinæ in Oppenheim.

Eodem anno Richardus Cornubiæ comes, priori anno electus per Conradum archiepiſcopum Colonienſem, Aquiſgrani in regem Rom. coronatus eſt, præſentibus Gerardo archiepiſcopo Moguntino & certis alijs principibus, à quibus poſt coronationem ſuam (quemadmodum iam diximus) per omnes imperij ciuitates iuxta Rhenum circumductus, negotia regni tractare cœpit, obedientiam ciuium accipiens, principum conuentus celebrauit, quouſque tandem deſertus ab eis fuit.

Rex Aquiſgrani coronatur.

MCCLIX.

Cœnobium S. Dyſibodi ab ordine transfertur.

Anno Volpoldi abbatis 15. qui fuit dominicæ natiuitatis 1259. monaſteriũ ſancti Diſibodi ordinis noſtri in comitatu Spanheimenſi Moguntinæ diœceſis, iuxta oppidũ Sobernheim, ab ordine noſtro translatum eſt per Gerardum archiepiſcopum & canonicos eccleſiæ Moguntinenſis, & datum Ciſtercienſis ordinis patribus, quorum primus abbas nomine Ioannes, quaſi pro gratiarum actione ſuſcepti beneficij, de conſenſu fratrum ſuorum centum maldra ſiliginis annui cenſus perpetuis temporibus ad Moguntiam ſingulis annis præſtanda, ex redditibus eiuſdem monaſterij canonicis præfatæ eccleſiæ repromiſit, vt patet ex literis deſuper confectis, quarum datum eſt pridie nonarum Martij, anno prænotato, in Moguntia, coram multis teſtibus actum.

Albertus Magnus epiſcopus ordinatur.

Eodem anno Albertus cognomento Magnus, ordinis Prædicatorum, conuentus Colonienſis, natione Sueuus, vir vndecunq; doctiſſimus, prouiſione Alexandri quarti factus eſt epiſcopus Ratiſponenſis in Bauaria, cum eſſet ætate annorum 66. ſed non diu poſtea reſignauit.

Arnoldus archiepiſcopus Treuirenſis obiit. Duo eliguntur.

Eodem quoq; anno Arnoldus de Iſenburg, archiepiſcopus Treuirorum, in oppido Monſthabor dicto, anno pontificatus ſui 17. diẽ clauſit extremũ, vir per omnia magnific[9], qui multa pace belloq; ſtrenue geſſit. Thuron caſtrũ fortiſſimũ biennio obſeſſum cepit. Treuericæ vrbis magnã partem muro de nouo pulcherrime muniuit, monaſteriũ Meinfeldiæ Confluentiamq; ſimiliter muro cinxit. Quo mortuo, & in maiori eccleſia Treuerenſi ante altare S. Trinitatis cum honore ſepulto, duo in diſſenſione à capitulo fuerũt electi, videlicet Arnoldus de Sleyda, & Henricus de Bolandia: quorũ electiones corã ſe Romæ in conſiſtorio contendentiũ Alexander papa quartus de conſilio fratrum caſſauit, & Henricũ de Vinſtingen decanũ Metenſem, per cardinales (vt dicebatur) electum, in archiepiſcopum ordinauit, qui Treuerim veniẽs cum pallio & literis apoſtolicis ab omni clero & populo ciuitatis pro archiepiſcopo ſuſceptus eſt, & præfuit annis 27. vir conſtans & magnanimus, qui optime rexit eccleſiam ſuam, dominiaq; & redditus valde ampliauit.

Henricus fit Archiepiſcopus per papam.

Wormatia igne crematur.

Anno quoq; prænotato vltima die menſis Aprilis, iterum ciuitas Wormacienſis igne caſuali accenſa, circa horam Completorij tota nocte arſit, & cum damno multorum quaſi pro medio conſumpta fuit.

MCCLX.

Gebhardus archiepiſcopus Moguntinus obiit.

Anno Volpoldi abbatis 16. qui fuit dominicæ natiuitatis 1260. indictione 3. obijt Gerardus archiepiſcopus Moguntinus: cui ſucceſſit Wernerus de Falckenſtein, maioris eccleſiæ præpoſitus, & præfuit annis 24. menſibus 6. vir excellens ingenio & prudentia, qui eccleſiam ſuam optime rexit, & prouentibus multum ampliauit.

Wormatia.

Eodem anno duo militares Iacobus de Lapide & Simon de Guntheim inimicitias aduerſus ciuitatem Vangionum publicas gerentes, multa ciuibus incommoda ſimul & damna intulerunt, alios captiuos abducentes, alios ſpoliantes, ſeu etiam mutilantes, donec tandem interueniente pecunia, & captiui liberati fuerunt, & inter diſſidentes reformata concordia. His enim temporibus cum rex non eſſet in terris, qui motus prædonum reprimeret, omnia per tumultum, ſine lege, ſine ordine, pro libitu fiebant.

Prædæ.

Inundationes aquarum maximæ.

Hoc etiam anno magnæ & nimium periculoſæ inundationes aquarũ fuerunt, maxime circa Rhenum, quæ domos & ædificia multa ſubuertentes nec hominibus pepercerunt, ita vt plures relictis domibus cum filijs & pecoribus ad montes confugerent.

MCCLXI.

Conradus archiepiſcopus Colonienſis obiit.

Anno Volpoldi abbatis 17. dominicæ autem natiuitatis 1261. indictione 4. obijt Cõradus de Hoenſteden, archiepiſcopus Colonienſis, qui multas cum ciuibus ſuis cõtentiones in ſuo pontificatu habuit, in maiori eccleſia Colonienſi ſepultus, cui Engelbertus ſecundus de Valkenburg, præpoſitus S. Gereonis, per electionem capituli ſuccedens, præfuit annis ferme quatuordecim, qui & ipſe multas & continuas diſſenſiones cum Colonienſibus habuit.

Alexander papa obiit. Vrbanus papa.

Eodem anno obijt Alexander papa quartus, cui Vrbanus quartus natione Gallus ſuccedens præfuit annis 3. menſe vno, diebus 14. qui feſtum corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti quinta feria poſt octauas pentecoſtes quotannis celebrandum per totum Chriſtianum orbem inſtituit, & indulgentias in eius fauorem dedit. Regnum quoq; Siciliæ, quod Manfredus dux Sueuiæ filius quondam Friderici Imperatoris ſecundi, poſt Conradi fratris ſui obitum (ſicut diximus) occupauerat, Carolo comiti Prouinciæ, fratri regis Francorum contulit, eumque per legatos de Galliã in Italiam euocauit, qui Siciliam fugato Mãfredo, non ſine multorum ſanguine occupauit.

Manfredus à Sicilia pellitur.

MCCLXII.

Richardus eremita obijt.

Anno Volpoldi abbatis 18. qui fuit dominicæ natiuitatis 1262. obijt Richardus eremita, ſacerdos quondam & monachus noſtri ordinis in Alſatia, in eremitorio ſuo iuxta Paſſenborn calendis Nouembris, hoc eſt in feſtiuitate omnium ſanctorum, qui multis annis duram in arctiſſima pœnitentia duxerat vitam.

Philippus Hoenfels excommunicatur.

Eodem anno Wernerus archiepiſcopus Moguntinus Philippũ de Hoenfels, quem Richardus rex reuerſus in Angliam capitaneum in partibus Rheni conſtituerat, excommunicauit, (ſupponens terram eius eccleſiaſtico interdicto, propterea quod curtes & bona clericorum Moguntinenſiũ in dominio ſuo ſita, nouis & inconſuetis exactionibus & precarijs nimium grauaret, ſæpiusque admonitus noluiſſet deſiſtere. Verum poſtea mutato propoſito, iniuſtas exactiones cleri præſumptas remiſit, factaque inter eos concordia abſolutus fuit.

MCCLXIII.

Archiepiſcopus Colonia a ciuibus detinetur.

Anno autem Volpoldi abbatis 19. qui fuit dominicæ natiuitatis 1263. ciues Colonienſes poſt longas contentiones, bella & damna Engelbertum archiepiſcopum ſuum in ciuitate exiſtentem, nihilque tale ſuſpicantem, vna cum Theoderico de Valckenburg fratre eius, in quadam domo ſubito concludentes, ad conditiones pacis compulerunt, quanquam nulla fuerit deinceps concordia inter partes illæſa conſeruata.

Comes Iuliacenſis.

Eodem anno inter præfatum archiepiſcopum & comitem Iuliacenſem magna diſcordia fuit, quæ vſq; ad arma ſuccreuit. Ad bellum itaque partium copiæ procedentes, archiepiſcopus auxilio Henrici Traiectenſis epiſcopi & Hollandinorum fretus, Iuliacenſes ſuperauit multis occiſis.

MCCLXIIII.

Auguſtinẽſes intrant Wormaciam.

Anno ſequenti qui fuit Volpoldi abbatis 20. dominicæ natiuitatis 1264. fratres eremitæ regulæ ſancti Auguſtini, quos vulgus Auguſtinenſes appellat, Wormaciam intrantes conuentum & cœnobium ſui ordinis, ibidem conſtruxerunt, epiſcopo Euerhardo cõſentiente, ciuibusque auxilia & ſubſidia conferentibus.

Ioannes abbas Spanheimenſis obijt.

Eodem anno 11. calendas Maij, obijt Ioannes ſeptimus abbas monaſterij mei Spanhemenſis, cui ſucceſſit Petrus abbas octauus, & præfuit annis 25. & menſibus 4. qui eccleſiam in Genzingen, cum iure patronatus, decimis & omnibus prouentibus eius, anno regiminis ſui primo donauit canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ, in perpetuam poſſeſſionem pro augmento præbendarum eorundem.

Vrbanus papa obijt.

Eodem quoq; anno obijt Vrbanus papa quartus, & vacauit Apoſtolica ſedes menſibus quinque, vſq; in ſequentem annum, propter diſcordiam fratrum.

MCCLXV.

Anno ſequenti qui fuit Volpoldi abbatis 21. inchoatus: dominicæ autem natiuitatis 1265. poſteaquam ſedes Apoſtolica quinque menſibus vacauerat, in ſummum pontificem electus fuit Clemens papa quartus, natione Narbonenſis, ex villa ſancti Ægidij, &

Clemẽs papa.

præfuit annis 3. menſibus 9. diebus 21. vir ſanctæ conuerſationis & prophetico ſpiritu (vt dicebatur) illuſtratus, qui Hadvvigem quondam duciſſam Poloniæ, viduam miræ ſanctitatis, canonizatam, ſanctorum catalogo cum magno honore aſcripſit.

Volpoldus abbas Hirſaugienſis obijt.

Eodem anno Volpoldus abbas graui tactus infirmitate, 5. calẽdas Martij diem clauſit extremum, bona confeſſione & ſacramentis eccleſiaſticis ſalubriter præmunitus, anno regiminis ſui 20. cum diebus totidem expleto, vir modeſtæ cõuerſationis, & multum circa ſtatum rei familiaris ſollicitus: licet monaſterium in vtroque ſtatu ſuo tempore, etiam ſub alijs quibuſdam abbatibus non parum defecerit, quemadmodum in ſequentibus dicemus.

DE IOANNE, HVIVS MONASTERII ABBATE XXVI. qui præfuit annis 10. menſibus 3. diebus 4. & varijs geſtis illius temporis.

MORTVO atque ſepulto Volpoldo abbate, anno ac die præſcriptis, iuxta morem eccleſiaſticæ traditionis, fratres huius monaſterij, ne viduitatis ſuę diu cogerentur deplorare incommoda, diem pro novi paſtoris electione conſtituentes, penultimam mẽſis Februarij, in ipſa conuenerunt, prę miſſisque orationibus conſuetis, & reliquis quę in actu electionis fieri conſueuerunt, poſt varios inter ſe tractatus habitos, tandem maior &

Ioannes abbas Hirſaugienſis.

ſanior pars Ioannem priorem huius cœnobij in abbatem elegit, cęteris in diverſos alios diviſis, qui tamen electioni maiorum cedentes, omnes in eum vnanimiter conſenſerunt,

Electus autem, & per epiſcopum Spirenſem Henricum de Liningen confirmatus, ac ſecūdum laudabilem conſuetudinem ſolenniter ordinatus, præfuit huic monaſterio Hirſaugienſi in ordine abbatum ſextus & vigeſimus, annis 10. menſibus 3. & 4. diebus. Hic natione Bauarus erat, qui ſub Euerhardo huius cœnobij abbate 23. monachus factus, ac deinde prior ſub Volpoldo prædeceſſore ſuo conſtitutus, diſciplinam debilem quam reperit, cōtinuauit. Tandem vero abbas ordinatus, regularis obſeruantiæ integritatem parum curauit, ſed potius externa ſequebatur, pompas imperij & gloriæ vanitatem. Inter abbates ſui temporis non erat vltimæ reputationis, propter famam perceſebrem monaſterij Hirſaugienſis, quam priorum abbatum ſanctitas, non facile delebilem dudum multis laboribus & abſtinentijs acquiſiuit. Ordinis enim noſtri ſacratiſſimi patris Benedicti obſeruantia, tempore huius abbatis, in omnibus pene monaſterijs Germanicæ nationis vſq; adeo defecerat, vt priſtinæ inſtitutionis veſtigium nullum in moribus cerneretur. Omnia corrupta erant, omnia collapſa, monachi ſimul cum abbatibus in præcipitium vitiorū corruerunt. Nemo hanc ordinis noſtri deformationem curabat, nemo condoluiſſe viſus eſt, non rex, non papa, non principes, non denique preſul vllus de monachorum reformatione quippiam cogitauit. Tam enim publicæ fuerunt tranſgreſſiones monachorum, vt licitæ putarentur. Vnde factum eſt, vt abbatum huius monaſterij geſta & actitata, ad noſtram memoriam abhinc vſque ad Fridericum abbatem 37. pauciſſima ſint deducta, propter temporum obſcuritatem & negligentiam, ignorantiamq; monachorum.

Vita & origo Ioannis abbatis. *Ordinis noſtri deformatio.* *Abbatum geſta incoluntque ſi acta.*

Anno prænotato, quo Ioannes electus fuit in abbatem, Iringus epiſcopus Herbipolenſis & clerus, multas iniurias à ciuibus ſuſtinuit, pro quibus tandem ipſi ciues in ducentis & duobus millibus argenti marcis ſatisfacere & ad obedientiam Epiſcopi redire compulſi ſunt.

Ciuitas Herbipolenſis.

MCCLXVI.

Anno Ioannis abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1266. obijt præfatus Iringus de Reinſtein, primus & quadrageſimus epiſcopus Herbipolenſis, vir conſtans & bellicoſus & magnanimus, cui ſucceſſit Bertholdus de Sternberg. & præfuit annis quaſi 18.

Iringus epiſcopus Herbipolenſis obiit.

Eodem anno Carolus rex Siciliæ ab Vrbano papa conſtitutus, Manfredum regem & Sueuiæ ducem Friderici Imperatoris ſecundi filium, non longe à Beneuento ſuperatum, crudeliter interemit. Quo mortuo Conradus quem Itali Conradinum appellabant, Friderici quondam Imperatoris ex Conrado filio nepos, adoleſcens pulcherrimus, dux Sueuiæ vltimus, regnum Apuliæ iure paternæ hæreditatis repetijt, ſed per Clementem papam 4. & Carolum Prouinciæ comitem (de quo ſupra diximus) cum iniuria repulſus, ad regnum non peruenit, imo poſt biennium ab ipſo Carolo miſerabiliter occiſus fuit.

Manfredus rex interimitur. *Conradus dux Sueuorum.*

MCCLXVII.

Anno autem Ioannis abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1267. fundatum eſt in ciuitate Spirenſi monaſterium fratrum prædicatorum S. Dominici, ex eleemoſynis ciuium ac aliorum fidelium, cum conſenſu Henrici eiuſdem ciuitatis epiſcopi.

Conuentus prædicatorum Spiræ.

Eodem anno maxima inter ciues & conſulatum Colonienſis ciuitatis ſeditio fuit exorta. Nam cum rectores ipſius vrbis ciues grauare viderentur inſolitis precarijs & exactionibus, ciues prauorum conſilio vſi, ſe conſolatui temere oppoſuerunt, & concitata ſeditione grauiſſima, proruentesq; ad arma, ſe mutua congreſſione in ipſa ciuitate petentes armis vulnerarunt, non paucis vtrobiq; occiſis.

Colonienſis ciuium ſeditio.

MCCLXVIII.

Anno Ioannis abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1268. Conradus Friderici Imperatoris ex Conrado filio nepos, dux Sueuiæ vltimus, collecto ex Alemania, & vndecunque potuit auxiliatorum exercitu, Apuliam contra Carolum ingredi ſtatuit, & regnum recuperare paternum. Quem Carolus in finibus Albani agri ſuperatum cepit, & nobiliſſimum iuuenem crudeliter interfecit. In quo illuſtrium Sueuiæ ducum genealogia defecit, in qua Romanum imperium pluſquam centum & viginti annis tuto quieſcens, incrementa ſui accepit.

Conradus dux Sueuorum occiditur.

Eodem anno pridie nonarum Iunij, obijt Henricus Traiectenſis epiſcopus, anno pontificatus ſui 25. cui ſucceſſit Ioannes de Naſſavv. His temporibus milites ad inuicem dimicantes nocturno tempore in partibus Hollandiæ cum armis in aere apparuiſſe ferūtur. Quod prodigium magna gentis illius calamitas ſubſecuta fuit. Surrexit enim vulgus indomitum contra principes & nobiles terræ, & cōſpiratione facta omnes extinguere ac penitus delere nobiles vnanimi cōſenſu decreuit, ſibique omnimodam vindicare liberta-

Epiſcopus Traiectenſis. *Prodigium.* *Bellum ruſticanum.*

Sotularia ruſticorum confœderatio. tem. Conuenientes igitur in maxima multitudine armati, exercitum ingentem produxerunt: venientesque Traiectum, à ciuibus vt defenſores libertatis libenter admiſſi ſunt, qui ſtatim omnes nobiles de ciuitate cum ignominia eiecerunt, bonis eorum in pauperes & egentes diſtributis. Inde progredientes oppida, caſtella & munitiones nobilium multas obtinuerunt, & quaſdam funditus deſtruxerunt. *Confœderationis Sotularia finis.* Deinde cum oppidum quoddam Harlem nomine in Gelria ſitum fortiter obſidione vallarent, oppidani induſtria cuiuſdam militis, auxilioque pontificis Traiectenſis præfati & comitis Gelrenſis vſi, confœderatos illos Sotulariæ factionis bello vicerunt, multis captis, pluribus occiſis. Et ſic ad nihilum redacta Sotularia ruſticorum ſocietas euanuit.

M C C L X I X.

Bellū apud Kitzingen. Anno Ioannis abbatis 4. dominicæ autem natiuitatis 1269. magna inter Bertholdum epiſcopum Herbipolenſem & comites de Henneberg, caſtello, & Hoenloe, diſſenſio fuit exorta, qua ſucceſſiue nimiū creſcente, tandē ad arma venerūt, initoq; certamine iuxta oppidum Kitzingen multi ab vtraq; parte vulnerati ceciderunt.

Proſcripti ex Colonienſibus. Eodem anno quidam de ciuitate Colonienſi proſcripti, ad Engelbertum archiepiſcopum Bonnæ morantem cōfugerūt, à quo benigne ſunt recepti, pro eo quod cum Colonienſibus non bene concordaret. Qui conſilio accepto Coloniam noctu accedentes per occultum meatum ſub terra, per quēdam precio factum intrare volentes, ciuitatem tradere in manus ipſius pontificis laborabant. Sed conſilio detecto nihil profecerunt, licet multi hac occaſione mala perierunt.

M C C L X X.

Clemētis papæ obitus. Anno Ioannis abbatis quinto, dominicæ natiuitatis milleſimo ducēteſimo ſeptuageſimo, Clemens papa quartus moritur, vacuitque ſedes fere ad biennium.

Eodem anno inter Engelbertum archiepiſcopum Colonienſem & ciues, pax & cōcordia, mediante Alberto Magno Ratiſponenſi epiſcopo, facta eſt.

Hoc ipſo anno multæ ſeditiones in ciuitatibus diuerſis, & bella inter principes terræ plura fuerunt, non ſolum in Alemania, ſed in omnibus prouincijs adiacentibus, & multa millia hominum ceciderunt.

M C C L X X I.

Anno ſequenti, qui fuit Ioannis abbatis 6. dominicæ autem natiuitatis 1271. indictione 14. poſt biennalem vacationem ſedis apoſtolicæ, cardinales in pontificem Romanum elegerunt archidiaconum Leodienſem, Theobaldum nomine, eo tempore in Aſia cum exercitu Chriſtianorum contra infideles pugnantem: quem Viterbium euocantes papam creauerunt, dictusque eſt Gregorius decimus, & præfuit annis 4. *Gregorius papa 10. aliter.* vir tanto dignus honore, ſi tamen mortalis homo dignus cenſeri debeat tenere in terris locum & vicariatum Domini noſtri Saluatoris in cœlo præſidentis. *Cōſilium fit Lugdunēſe.* Conſilium generale Lugduni celebrauit anno pontificatus ſui ſecundo, in quo multi cardinales, archiepiſcopi, abbates, alijque diuerſi gradus prælati comparuerunt: multa ad electionem ſummi pontificis, ad expeditionem in Saracenos, ad vnionē Græcæ Latinæq; eccleſiæ, & ad pacem Chriſtianorū pertinentia mature ſtatuentes. Ibi comparuit Palæologus Imperator Conſtantinopolitanus cum magno comitatu, qui tertiadecima vice in ſententiam Romanæ eccleſiæ Græcos ſuos toties deficientes conſilio neceſſario pertraxit.

M C C L X X I I.

Hēricus Spirenſis obiit. Anno Ioannis abbatis 7. dominicæ natiuitatis 1272. obijt Henricus de Liningen epiſcopus Spirenſis ſeptimus & quadrageſimus, in die S. Priſcæ virginis, hoc eſt 15. cal. Februarij: ſepultus in maiori eccleſia Spirenſi, ſub marmore albo: cui ſucceſſit Fridericus de Bolandia, ex ſorore nepos, 4. nonas Martij, & præfuit annis ferme 30. vir bonus & ſtrenuus, qui bene rexit eccleſiam.

Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis obiit. Eodem anno obijt Engelbertus ſecundus, archiepiſcopus Colonienſis quinquageſimus primus, Bonnæ in eccleſia ſancti Caſſij ſepultus. Cui ſucceſſit Siphridus de Weſterburg, & præfuit annis 24. menſibus 5. vir laborum patiens & belli non ignarus.

M C C L X X I I I.

Anno Ioannis abbatis 8. dominicæ autem natiuitatis milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo tertio, Gregorius papa 10. audiens diſſipationem Rom. imperij, & ſpolia deprædationesque in Alemania nimias, quæ Imperatore nullo exiſtente fiebant, mandauit principibus, vt infra tempus certum, iuxta facultatem ſibi traditā, regē imperio idoneum eligerent; alioquin ipſe Romano vellet imperio de rectore prouidere.

Conue-

Conuenientes ergo anno præſcripto apud Franckofordiam principes, poſt multos varioſque tractatus, in regem Rom. tandem vnanimiter elegerũt Rudolphum comitem de Habſpurg, tunc abſentem, & Baſileam cum magno exercitu obſidentem. Qui mox vt audiuit ſe in regem Rom. electum, ſoluta obſidione, cum magno apparatu ad Franckofordiam venit, deſcendensque cum principibus ad Aquiſgranũ, munus conſecrationis ex more ſuſcepit. Ibi principes iurata pace & obedičtia in manibus noui regis, ſua ab eo feudalia ſuſceperunt, promittentes ei cõtra quoſcunque firmã fidelemq; pro viribus aſſiſtentiã.

Rudolphus rex Roma. eligitur.

Rudolphus itaque regno ſuſcepto ſtrenue regnauit annis 18. & menſibus 10. Pacem reformauit in terra, prædones compeſcuit, & multa eorum præſidia munitionesque deſtruxit, reparauit collapſum pro viribus imperium, & plura quæ fuerant alienata à regno, in breui ſuo labore & induſtria recuperauit. Vxorem habuit Eliſabeth filiam Burchardi comitis de Haierloch, de qua genuit filios tres & quatuor filias.

Rudolphus annis 19. regnauit.

Primus filius fuit Albertus, quem poſtea ducem Auſtriæ fecit, qui Adolpho in regno Rom. ſucceſſit, vt ſuo loco dicemus: à quo Maximilianus rex noſter illuſtris, cum omnibus Auſtriæ ducibus qui interea fuerunt, deſcendit. Secundus filius Hartmannus, non longe à Baſilea in Rheno fuit ſubmerſus. Tertius filius fuit Rudolphus comes de Habſpurg, & dux Sueuiæ, qui filiam Odachari regis Bohemiæ duxit vxorem.

Filii Rudolphi regis.

Prima autem filiarum nupſit Wenceslao fratri regis Bohemiæ. Secunda nomine Mechtildis, Ludouico comiti Palatino Rheni. Tertia, Alberto duci Saxoniæ. Quarta vero, Carolo regi Apuliæ. Rudolphus itaque rex inclytus de ciuitate in ciuitatem cum exercitu progrediens, vt verus dominus vbiq; ſuſcipitur.

Filia regis quatuor.

Pater autem Rudophi regis fuit Albertus comes de Habſpurg, qui quondam fuit Landtgrauius Alſatiæ, capitaneusque ciuitatis Argentinenſis, vir bellicoſus, cuius multa feruntur bella fortiter geſta: poſt cuius mortem in locum eius ipſe conſurgens, ſicut leo in medio paſtorum, ita cunctos aduerſarios ſuperauit ſine timore. Comitatum Kyburg, Baden, & Mersburg, de manu comitis Sabaudiæ bellico apparatu adhuc comes vendicauit, & Molenberg, Gretzingen, Durlach, & magnam partem Sueuiæ obtinuit.

Albertus comes pater regis.

Kyburg comitatus.

MCCLXXIIII.

Anno Ioannis abbatis 9. qui fuit dominicæ natiuitatis 1274. Euerhardus comes de Wirtenberg, comes de Monsfort, comes de Helffenſtain & comes de Dockenberg, cum alijs vndecim comitibus, certisque nobilibus, Rudolphum regem conſpiratione facta aut capere, aut interficere ſummopere laborabant. Contra quos magnum produxit exercitum: omnesque vicit, & ad obedientiam ſibi & imperio perpetuo obligauit, pacemque in omni terra circumquaque ab Italia vſque in Angliam itinerantibus firmiſſimam reſtituit. Cumque principes ad inſtantiam Romani pontificis regem ſæpe admonerent, quatenus pro corona imperij Romam proficiſceretur, reſpondebat: *Multos Alemanorum reges Italia conſumpſit, non ibo Romam, Rex ſum, Imperator ſum, nec minus pro vtilitate reipub. me facturum cõfido, quam ſi Romæ fuiſſem coronatus.* Regnans itaque annis (vt diximus) ferme 19. imperij coronam à ſummo pontifice non accepit, ex cauſa quam dixit.

Comites 15. in regẽ conſpirant.

Coronã Imperii quare Rudolphus non accepit.

MCCLXXV.

Anno Iohannis Abbatis 10. dominicę autem natiuitatis 1275. Rudolphus rex circa feſtum aſſumptionis B. Marię ſemper virginis, cum magno exercitu profectus eſt in Bohemiam contra Odacharum regem, terras imperii occupantem. Mortuo enim priori anno ſine liberis duce Auſtriæ, ducatuq; ipſo cum comitatibus Thirolis & Carinthiæ, Romano imperio vacante, Bohemorum rex prædictus, terras ipſas quodam iure hęreditario allegato, ſine imperij authoritate inuadens occupauit. Rudolphus autem in regem Rom. ſublimatus, ipſum per literas admonuit, vt iniuſte ablata imperio reſtitueret, alioquin periculum expectaret. Cuius mandata contemnens, aſtantibus dixit: Videte rem nouam, comes de Habspurg, qui exercitus noſtri capitaneus et ſeruus maieſtatis noſtræ fuit, nobis mandata direxit vt dominus. Per coronam noſtram, non erimus obedientiarij eius.

Expeditio regis in Bohemiam.

Ducatus Auſtriæ imperio vacat.

Vnde commotus rex Rudolphus, producto in Bohemiã exercitu, cum bello ſuperauit, & ad pacta ſubiectionis coegit, quem poſtea (ſicut dicemus) promiſſa violantem, anno regni ſui quarto rurſus prœlio ſuperans occidit, & ducatum Auſtriæ filio dedit.

Rudolphus regem Bohemiæ ſuperauit.

Eodem anno Gregorius Papa 10. obijt, Aretij ſepultus: cui in põtificatu ſucceſſit Innocẽtius 5. & præfuit menſib. tantum ſex, vir optimus; de quo omnia bona ſperabantur. Hic Petrus de Tarantaſia, fuit anteà vocatus, ordinis fratrum prædicatorũ S. Dominici, Theologus doctiſſimus, qui ſuper quatuor libros Sententiarũ, & quædam alia, profundiſſime ſcripſit, & papa factus omni ſtudio pacem reformare in Italia ſtuduit.

Gregorius papa obiit.

Innocentius 5. ſedit menſibus 6.

Ioannes abbas huius loci obiit.

Anno quoque dominicæ natiuitatis prænotato, Ioannes huius cœnobij Hirſaugienſis abbas ſextus & vigeſimus, febrium graui moleſtia tactus, tertio die nonarũ Iunij, ab hac mortali vita migrauit ad æternam, anno regiminis ſui decimo, cum tribus menſibus, quatuorq; diebus exacto, cuius corpus in maiori monaſterio eſt humatum.

DE VOLANDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXVII. QVI præfuit annis 6. menſibus 8. diebus 14. ac varijs geſtis.

Volandus fit abbas huius loci.

Origo & vita Volandi abbatis.

POST mortem Ioannis 26 huius monaſterij abbatis, quæ contigit (ſicut diximus) tertio nonas Iunij, anno dominicæ natiuitatis 1275. eodem die poſt ſepulturam eius, conuenientes ad locum capitularem fratres paſtore carentes, poſt multos variosque tractatus inter ſe habitos, Volandum quendam eiuſdem loci monachum, in abbatem elegerũt: qui mox cõfirmatus & ordinatus à Friderico de Bolandia epiſcopo Spirenſi, præfuit huic monaſterio annis 6. menſibus 8. diebus 14. homo penitus inutilis, diſſipator ſubſtãtiæ monaſterij, qui voluptates ſectabatur & ſolatia carnis: cui de obſeruantia regulari non erat cura, de regimine publicæ honeſtatis & profectus cogitatio nulla. Natione fuit Alſaticus, non longe ab Argentina oriundus, qui de monaſterio Gengenbach, ſub domino Ioanne abbate, neſcio qua occaſione venit ad Hirſaug. ſuſceptusq; à fratribus ad conuentum, vnus ex ipſis factus eſt. Mortuo autem abbate Ioanne, ingenio & arte in eius locum ſuffectus, male rexit, & multa bona monaſterij in paucis annis diſtraxit impignorando, vendidit & alienauit.

Anno nanq; regiminis ſui 2. vti dicemus decimam valde proficuam alienauit iniuſte, ac ſine conſenſu diœceſani & fratrum.

MCCLXXII.

Odacharus rex Bohemiæ occiditur.

Anno Volandi abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1276. cum Odacharus rex Bohemiæ pacta, quæ anno priore Rudolpho regi Rom. promiſerat, non ſeruaret, denuo ipſe rex Rudolphus cum magno exercitu Bohemiam ingreſſus, Odacharum bello ſuperans occidit, & totum regnum ſuæ ditioni ſubiugauit.

Comites de Habſpurg. fiunt duces Auſtriæ.

Porro ducatum Auſtriæ, imperio (vt ſupra diximus) vna cum Stiria & Carinthia, filio ſuo primogenito nomine Alberto contulit, ipſumque de conſenſu principum, ex comitum numero in collegium ducum collocauit: & ſic domus Auſtriæ ducatus, ad comites Habſpurg imperiali munificentia deuenit, & penes eos manet vſque in præſentem diẽ. Ab hoc Alberto duces Auſtriæ vſque ad Maximilianum qui hodie regnat, & filium eius Philippum Brabantiæ ducem, omnes per ordinem deſcenderunt, quemadmodum in ſequentibus dicemus.

Innocentius papa obiit. Adrianus papa.

Anno prænotato obijt Innocentius papa quintus, ordinis fratrum Prædicatorum, Romæ in eccleſia Lateranenſi ſepultus. Huic in pontificatu ſucceſſit Othobonus patria Genuenſis, S. Hadriani diaconus cardinalis, Innocentij papę nepos, dictus Adrianus quintus, & præfuit menſe vno, diebus decem, & obijt Viterbij ante munus conſecrationis, in cõuentu fratrum Minorũ ibidem ſepultus. Iſte pontifex Rudolphum regem per literas & nuncios in Italiam vocat, ad comprimendam Caroli regis Siciliæ potentiam: qui oblitus beneficiorum Innocentij papæ 4. qui regnum legitimis ablatum hæredibus Conrado & filio eius Conradino, ſibi contulerat, Romæ omnia pro arbitrio agebat, Deo iniuriam illorum vindicante. Verũ Rudolphus Bohemico implicitus bello, pontifici ſatisfacere non potuit. Adriano quoque infra dies 40. mortuo, Petrus epiſcopus Tuſculanus, patria Vlixibonenſis, in pontificatu ſuccedens, Ioannes 21. eſt vocitatus, & præfuit menſibus 8. quo tandem mortuo, Viterbij noua ſuper eum camera ruente, ſedes Apoſtolica ſex menſibus vacat. In medicinis & philoſophia doctiſſimus erat, & multa ſcripſit. E quibus ſummula quædam extat, quam Theſaurum pauperum appellant, opus profecto iucundum, delectabile, & in medicinis non inutile.

Ioannes papa 21.

MCCLXXVII.

Volandus decimam vendidit.

Anno Volandi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1277. ipſe Volandus abbas conuiuijs & voluptatibus nimium deditus, monaſterij ſubſtantiam prodigaliter amicis ſuis & conſanguineis alijsque inutilibus perſonis diſtribuendo expendens, cum pecuniæ deficerent, res cœnobij immobiles diſtrahere & alienare cœpit. Et in primis quidem decimam cum omni prouentu in Elmendingen & Wyl partem mediam vendidit, in graue & perpetuum huius monaſterij diſpendium: ipſamque pecuniam in vſus ſuorum expendit, nõ ad profectum poſteritatis, quemadmodũ oportuerat. Alia quoque nõnulla monaſterij bo-

rij bona immobilia, tempore ſui regiminis alienauit: quorum nomina in obliuionem deduxit nimia intercapedo temporis ſubſecuti. Enimuero hoc æuum ignauia plenū erat: neq; curabant monachi, res geſtas ad notitiam poſteritatis per ſcripta deducere, ſed ignari & carnales effecti, vana & inutilia mundi ſectabantur.

Volandus abbas alienauit plura.

Eodem anno Henricus de Vinſtingen archiepiſcopus Treuerenſis, caſtrum iuxta Moſellam quod Berncaſtel nuncupatur, conſtruxit: & villam ipſam muro circumcinxit, quæ montibus alioquin altiſſimis, ab Oriente, Meridie & Aquilone, ac Moſellæ fluuio ab occidente circumſepta, natura protegente inexpugnabilis poterat videri.

Berncaſtel iuxta Moſellam.

Eodem quoq; anno Hartmannus adoleſcens, filius Rudolphi regis Rom. tertio genitus, non longe à Baſilea in Rheno ſubmerſus eſt, & cum genetrice in ipſa Baſilienſi eccleſia ſepultus.

Hartmannus regis filius ſubmerſus.

Anno etiam prænotato Euerhardus epiſcopus Wormacienſis in Italia conſtitutus, obijt, cuius corpus in Alemaniam relatum eſt, & in monaſterio Otterburg Ciſtercienſis ordinis humatum: cui Fridericus in pontificatu ſuccedens, præfuit annis fere 6.

Euerhardus epiſcopus Wormat. obijt.

Eodem anno in die S. Heriberti epiſcopi Wilhelmus comes Iuliacenſis, cum tribus filijs, & 468. nobilibus militibus & armatis Aquiſgrani de ſero circa nonam horam occulte intrauit, volens ciuitatem capere ac ſuo dominio ſubiugare. Quo cognito, ciues ad arma concurrentes, ipſum cum omnibus ſuis in medio fori, bello aggreſſi occiderunt, ita vt ne vnus euaderet: pro cuius facti expiatione grauiter poſtea mulctati ſunt. Nam tertiam partem oblationum in eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis, ex deuotione peregrinorum, vel vndecunque cedentium, comitibus de Iuliaca dare perpetuo, tandem coacti ſunt. Inſtitutionem quoque præpoſiti Aquenſis eccleſiæ, comites Iuliacenſes, qui modo ſunt duces, ex illo tempore acceperunt vſque in hodiernum diem. Wilhelmo autem comite Iuliacenſe mortuo, Siphridus archiepiſcopus Colonienſis eius dudum inimicus, Aquenſibus confœderatus, terram illius deſtitutam principe armata manu ingreditur, omnia ferro & igne demolitur, oppida capit, obtinet munitiones, totumq; in ſuam poteſtatem redigit comitatum. Contra quem dux Brabantiæ auxilio conſanguineorum & amicorum comitis occiſi, exercitum duxit, ſed parum profecit. Tandem Martino papa quarto vices ſuas interponente, concordia facta eſt, & archiepiſcopus omnia quæ abſtulerat dominia, oppida, caſtra, & villas reſtituit.

Comes Iuliacenſis Aquiſgrani occiditur.

Siphridus archiepiſcopus Colonienſis.

Ioannes dux Brabantiæ.

Anno quoq; prænotato, poſteaquam ſedes apoſtolica vacaſſet menſibus 6. tandem cardinales elegerunt Ioannē Caietanum, patria Romanum, familia Vrſinū, in ſummum pontificem, qui Nicolaus tertius appellatus, præfuit annis 3. menſibus 8. diebus 20.

Nicolaus papa 3.

MCCLXXVIII.

Anno Volandi abbatis 3. dominicæ autem natiuitatis 1278. Henricus comes de Spanheim caſtrum Bickelnheim, non longe ſitum à meo monaſterio Spanheimēſi, cum caſtrēſibus vendidit Wernero archiepiſcopo Moguntino, pro mille & quadringētis marcis denariorum Aquenſium, quod fratri eius comiti Ioanni in tantum diſplicuit, vt publicus archiepiſcopi hoſtis factus ſit.

Bickelnheim.

His quoq; temporibus ſub Friderico Wormacienſi epiſcopo, fundatum eſt cœnobium monialium ordinis Prædicatorum in Hocheim iuxta Wormaciam, in honorem B. Mariæ ſemper virginis, per Dirolphum militem & Agnetem conthoralem eius, qui vnicam filiam cum omnibus bonis mobilibus & immobilibus eidem cœnobio tradiderunt Domino, in ſancta virginitate perpetuo inibi ſeruituram.

Cœnobium monialium in Hocheim.

MCCLXXIX.

Anno Volandi abbatis 4. dominicæ natiuitatis 1279. inter Wernerum archiepiſcopum Moguntinum & Ioannem comitem de Spanheim atrox bellū in campo iuxta Sprēdelingen, miliario à Creutzennach geritur, in quo comes cum ſuis ſuperatur, multis captis, pluribus ex vtraq; parte occiſis. Inter præcipuos autem quos de parte ipſius comitis archiepiſcopus præfatus duxit captiuos fuerunt comes Rheni, comes Emicho de Liningen, & comes de Velingen, cum multis alijs nobilibus & præſtantiſſimis viris, qui omnes ad bienniū in captiuitate fuerunt detenti, quouſq; inter archiepiſcopum & comites prædictos conueniat: tandem per Rudolphum regem Romanorum apud Moguntiam concordia facta eſt, anno Domini 1281. indictione 9. 12. die Decembris, in qua captiui omnes, facto iureiurando pacis, dimiſſi fuerunt.

Bellum inter archiepiſcopū Moguntinū & comitem de Spanheim.

Comites capti fuerunt.

Eodem anno Henricus comes Veldentiæ, dapifer eccleſiæ Moguntinæ, fœdus perpetuum pro ſe & hæredibus ſuis inijt cum domino Wernero archiepiſcopo Moguntino

Henricus comes Veldentiæ.

& ſucceſſoribus eius, in quo ſibi mutuo fidelem aſſiſtentiam contra quoſcunque iniuriſtores promiſerunt: vt patet in literis eiuſdem confœderationis, quæ datæ fuerunt anno præſcripto calendas Septembris in Moguntia.

MCCLXXX.

Albertus Magnus obiit.

Anno Volandi abbatis 5. dominicæ natiuitatis 1280. obijt Albertus Magnus ordinis Prædicatorum, quondam epiſcopus Ratiſponenſis in Bauaria, anno ætatis ſuæ 87. Coloniæ in medio choro conuentus ſui ſepultus, non ſine opinione ſanctitatis.

Cõfirmatiõ priuilegiorum.

Eodem anno Nicolaus papa tertius, anno pontificatus ſui tertio, cõfirmauit omnia priuilegia, libertates & bona huius monaſterij Hirſaugienſis, ad inſtantiam abbatis & conuentus, dans eis bullam ſub plumbo in Auinione, vt moris eſt, 8. calendas Decemb. Aliam quoque bullam confirmationis priuilegiorum dedit eiſdem Romæ apud S. Petrum, 13. calendas Ianuarij, anno pontificatus ſui primo.

MCCLXXXI.

Rudolphus rex in Bohemia proſperatur.

Anno autem Volandi abbatis 6. dominicæ natiuitatis 1281. Rudolphus rex Romanorum, rebus in Auſtria & Bohemia proſpere geſtis, dataque filia ſua in matrimonium Wentzlao filio regis Bohemiæ Odachari, quem vita & regno (ſicut ſupra diximus) priuauit, & aſſignato illi cum filia regno paterno, ad negotia imperij reuerſus eſt. Et primo quidem in Nurenberga, deinde in Franckofordia cõuentum principum celebrauit: omnia caſtella & latibula prædonum in circuitu deſtruxit. Poſt hæc magnum exercitum duxit in Burgundiam cõtra comitem illius terræ, mandatis ſuis inobedientem, & Biſuntinam ciuitatem obſidione cingens obtinuit. Comitem quoque ipſum cum maximo exercitu ad bellum occurrentem ſuperauit, & in deditionem coegit. Rediens autem de Burgundia Colmariam, Thurregum, Beronam & Hagenavv, ciuitates in rebellionem coniuratas expugnando cepit, authoritatibus rebellionis partim occiſis, partim proſcriptis, & ſiluit terra coram eo in pace.

Rex Burgũdiam ſubiicit. Colmaria, Thurregũ, Berona, Hagenauu.

Nicolaus papa 3. obijt.

Eodem anno obijt Nicolaus papa tertius Romæ, apud S. Petrum, cum honore ſepultus, & vacauit ſedes Apoſtolica menſibus quinque, propter diſcordiam cardinalium: quibus elapſis tandem elegerunt Simonem ſanctæ Ceciliæ presbyterum cardinalem, natione Gallum, ex ciuitate Turonẽſi oriundum, qui 10. calendas Aprilis coronatus, & Martinus quartus vocitatus, præfuit annis 4. menſe vno, vir ſanctiſſimæ cõuerſationis, qui miraculis claruiſſe fertur.

Martinus papa 4. præſidet.

MCCLXXXII.

Anno ſequenti, qui fuit dominicæ natiuitatis 1282. cum Volandus abbas malo ſuo regimine, inſigni huic monaſterio, tam in ſpiritualibus quam temporalibus damna grauiſſima intuliſſet, fratres inſolentiam eius & nimiam prodigalitatem diutius ferre nõ valentes, conſilijs amicorum vſi, eum tandem ad reſignationem abbatiæ, quam vtiliter gubernare & regere non valuit, induxerunt. Reſignauit ergo abbatiam ad manus fratrum, duodecimo cal. Februarij anno Domini 1282. indict. 10. poſteaquã eam male rexiſſet annis 6. menſibus 5. diebus 14. non ſine damno cœnobij.

Volandus abbas deponitur.

DE DOMINO CRAFTONE, HVIVS MONASTERII ABBATE 28. qui præfuit annis 11. & de varijs geſtis illius temporis in Alemania.

VACANTE itaque monaſterij huius abbatia, per reſignationem Volandi quondam abbatis, ne damna ex diutina vacatione in aliquo pateretur, conuenientes ad locum capituli fratres, de ſubſtituendo paſtore maturum cœperunt habere conſilium: ne ſi minus conſulte, vt prius contigit, eligerent, grauiora mala ſuſtinerent: poſt varios itaque tractatus inter ſe neceſſario habitos, tãdem elegerunt Craftonem monachum, & maiorem huius monaſterij, tunc temporis cellarium, virum maturum, & negotijs temporalibus expertũ, natione Sueuũ, honeſtisq; parentibus ortũ, & fuit octauus & viceſimus huius monaſterij abbas: qui confirmatus à Friderico de Bolandia epiſcopo Spirenſi, & ex more benedictus, præfuit annis 11. & aliquot menſibus: qui cum eſſet experientia doctus in cura rei familiaris, ſatis vtiliter & modeſte ſingula diſpoſuit. Veruntamen collapſam regularis diſciplinæ obſeruantiam, reducere ad priſtinum feruorem non potuit.

Craffto fit abbas 28.

Præfuit annis 11.

Richẽſtein. Schoneck.

Anno autem prænotato, Rudolphus rex Richenſtein & Schonek caſtra prædonum munitiſſima, violenter cepit, ac funditus ſubuertit.

Iudæorum perſecutio.

Eodem quoq; anno ſecunda feria poſt feſtũ dominicæ reſurrectionis ciues Mogũtini ſeditione facta in Iudæos, multos interfecerunt, & reliquos omnibus bonis ſpoliatos de ciuitate eiecerunt, moxq; generalis Iudæorum perſecutio in Alemania tota ſecuta fuit.

Anno

MCCLXXXIII.

Suartzach.

Anno Craſtonis abbatis primo completo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1283. in die S. Potentianæ virginis, comites de Henneberg exercitum contra Bertholdum epiſcopũ Herbipolenſem producentes, fortiſſimum oppidum Suartzach iuxta Mogonum igne cõbuſſerunt, & monaſterium S. Fœlicitatis noſtri ordinis ibidem extra muros ſitum ſpoliãtes, omnia quæ inuenerant deportarunt.

Conuentus principum Herbipoli.

Eodem anno Martinus papa quartus, legatum de Latere miſit in Alemaniam epiſcopum Tuſculanum, qui veniens ad Herbipolim in præſentia Rudolphi regis Roman. & multorum principum, epiſcoporum, abbatum, ducum, comitum atque nobilium concilium celebrauit: vbi inter alia legatus ipſe nomine papæ, contributionem decimi denarij à clero, & rex ab vniuerſo populo imperii inſtantiſſime exigere cœperunt, multis principibus in eorum ſententiam conſentientibus. Siphridus autem archiepiſcopus Colonienſis & Henricus archiepiſcopus Treuirorum, contra inſolitam ac nimis grauem exactionem ſe fortiter opponentes, negotium penitus reuocarunt.

MCCLXXXIIII.

Fridericus Epiſcopus Wormatienſis obiit.

Anno Craſtonis abbatis 2. dominicæ natiuitatis 1284. obiit Fridericus epiſcopus Wormatienſis: cui ſucceſſit Simon de Schoneck, & præfuit annis 8. menſibus tribus, diebus 14. vir iuſtus & miræ probitatis, qui multa bona fecit.

Wernerus archiepiſcopus Mogunt. obiit. Sedes Mogunt. vacat.

Eodem anno ſecunda die menſis Aprilis obijt Wernerus de Falckenſtein archiepiſcopus Moguntinus in maiori eccleſia ſepultus, & vacauit ſedes Moguntina ferme per triennium: duobus in diſſenſione electis, videlicet Petro canonico Baſilienſi maioris eccleſiæ præpoſito, qui fuerat medicus Rudolphi regis Romanorum, & Gerhardo de Epſtein archidiacono Treuerenſi: quibus apud ſedem apoſtolicam de archiepiſcopatu per triennium contendentibus, tandem Honorius papa quartus vtroque abrogato, Henricum Baſilienſem epiſcopum ordinis Minorum, in archiepiſcopum eccleſiæ Moguntinæ præfecit, & Petrum præfatum medicum, in epiſcopum Baſilienſis eccleſiæ ordinauit.

Bertholdus.

Eodem anno obijt Bertholdus 42. epiſcopus Herbipolenſis, in maiori eccleſia ſepultus: cui ſucceſſit Mangoldus de Nuenburg, & præfuit annis 12.

MCCLXXXV.

Moguntia.

Anno Craſtonis abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1285. eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis in Moguntia, dicta ad gradus, cum vna turri maioris eccleſiæ contigua & nouis apothecis crematur.

Herbipolis.

Eodem anno 6. iduum Ianuarij, ciues Herbipolenſes, canonicos omnes & clerum omnibus bonis ſpoliantes de ciuitate expulerunt.

Ludouicus comes Palatinus obijt. Comites Palatini Ducesq; Bauariæ.

Hoc ipſo anno obiit Ludouicus comes Palatinus Rheni & Bauariæ dux, filius Ottonis, qui primus ex ducibus Bauariæ Palatinatum obtinuit, ſicuti in præcedentibus dictum eſt. Sepultus eſt autem Ludouicus in monaſterio Furſtenfeld in Bauaria, quod ipſe in Bauaria de nouo conſtruxit, in ſatisfactionem interfectæ vxoris. Duos filios reliquit Rudolphum comitem Palatinum Rheni, qui vxorem duxerat Mechtildem filiam Adolphi regis Roman. de qua genuit Rudolphum, Rupertum & Adolphum, de quibus poſtea dicemus: & Ludouicum ducem Bauariæ poſtmodum Imperatorem Rom. qui duxit vxorem Margaretham, ſororem Philippi regis Francorum. Alij dicunt ex filia neptem, quæ peperit ei Ludouicum marchionem Brandenburgenſem, Stephanum ducem Bauariæ in Lanshuta commorantem. Albertum ducem Bauariæ in Staubingen reſidentem, Wilhelmum comitem Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ ac Phryſiæ dominum, Ottonem dictum Romanum, quia Romæ natus fuerat, & Ludouicum alium ducem Bauariæ. Mater autem præſcriptorum ducum Margaretha, ſororis regis Franciæ & Vuilhelmi comitis Hollandiæ filia fuit, quæ patre ſine filijs mortuo, comitatum paternum Hollandiæ, Hannoniæ ac Selandiæ obtinuit, eumque Vuilhelmo filio, quemadmodum ſuo loco dicemus, aſſignauit.

Comitatus Hollandiæ, Hannoniæ.

Martinus papa quartus obiit. Honorius papa.

Eodem quoque anno obiit Martinus papa quartus Peruſij, in maiori eccleſia ſepultus, ad cuius ſepulchrum multi valetudinarii delati, cæci perducti, muti & claudi priſtinam valetudinem receperunt. Huic in pontificatu ſucceſſit Honorius quartus patria Romanus, Iacobus antea vocitatus, diaconus cardinalis, & præfuit anno vno, diebus vndecim, vir bonus & integer, ſcientiæ & honeſtatis verus amator.

MCCLXXXVI.

Anno Craſtonis abbatis 4. dominicæ autem natiuitatis 1286. Honorius papa prædictus, caſſata electione canonicorum Moguntinenſium, quam fecerant ante biennium

Henricus fit archiepiſcopus Moguntinus.

de Petro Medico & Gerhardo de Epſtein, Henricum epiſcopum Baſilienſem (ſicut ſupra diximus) ordinis Minorum in archiepiſcopum eccleſiæ Moguntinæ ordinauit, qui præfuit anno vno, menſibus vndecim, diebus quinque.

Rudolphi regis factū turpe.

Eodem anno Rudolphus rex Rom. pecuniæ auidus, rem principe turpem commiſit: cancellarium ſuum in Italiam miſit, qui accepta pecunia populos omnes liberos faceret, eos potiſſimum qui ſe pretio redimerent. Lucenſes ob eā rem duodecim millia nummûm auri perſoluerunt, Florentini vero ſex millia. Qui ſtatim liberi omnino facti, Magiſtratum quem priores artium vocant, addito vexillifero iuſtitiæ creauerunt. In hunc modum & reliquæ ciuitates plæręque ſeſe pecunia interueniente in libertatem contulerunt.

MCCLXXXVII.

Wernerus à Iudæis occiditur.

Anno Craffronis abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1287. Iudæi quendam puerum Chriſtianum ex villa Wamraid oriundum, nomine Wernerum, furtiue rapientes, ad oppidum Weſalienſe iuxta Rhenum ſecum abducunt, eumque pro recipiendo ſanguine eius, 13. calendas Maij acubus & cultris pungentes poſt longum martyrium crudeliter occidunt, cuius corpuſculum in oppido Bacherach humatum, vſque in præſentem diem in quadam capella oſtenditur incorruptum, & ab incolis loci pro martyre veneratur, ſigniſque claruiſſe multis dicitur.

Bacherach.

Honorius papa 4. obijt.

Anno prænotato obijt Honorius papa 4. & vacat Apoſtolica ſedes menſibus 10. Ipſe ordinem Carmelitarum non ſatis in conſilio probatum, mutatis chlamydibus virgulatis in albas, & ordinem eremitarum ſancti Auguſtini apud Pariſios improbatum confirmauit. Sepultus eſt Romæ in eccleſia ſancti Petri.

MCCXXXVIII.

Diſſenſio capituli in electione.

Anno Craftonis abbatis 6. dominicæ autem natiuitatis 1288. 15. calendas Aprilis obijt frater Henricus ordinis Minorum archiepiſcopus Moguntinus, in maiori eccleſia Moguntiæ ſepultus: poſt quem iterum duo in diſſenſione electi fuerunt, Gerardus de Epſtein canonicus Moguntinus, & archidiaconus Treuerenſis, quem ante Henricum electum contra Petrum fuiſſe diximus, & Emericus de Schoneck ſcholaſticus Moguntinus. Verum dum hæc apud Moguntiam fierent, Apoſtolica ſedes Honorio papa mortuo (ſicut diximus) vacauit: propter quod, cauſa eorum non poterat neque in partibus neque Romę terminari.

Henricus archiepiſcopus Treuir. obiit.

Gebhardus fit archiep. Moguntinus.

Bohemundus Treuerenſis.

Interea Henricus archiepiſcopus Treuerenſis moritur, & Gerhardus prædictus contra Bohemundum ab vna parte capituli in archiepiſcopum poſtulatur: qui tandem Nicolao papa quarto creato, Romam cum duplici electione profectus, contra Emericum Moguntinum & Bohemundum Treuerenſem, archiepiſcopus Moguntinus ab ipſo papa ordinatus eſt, & præfuit annis 16. vir prudens & magnanimus, qui bene & vtiliter eccleſiam ſuam rexit, & multa ſtrenue pace belloque geſſit. Bohemundus autem in archiepiſcopum Treuirorum ordinatus, præfuit annis 11. qui & ipſe multa probe geſſit, & iura eccleſiæ defenſauit.

Dux Limpurgenſis.

Dux Brabantiæ ducatum obtinuit.

Comes Geldriæ contra Ducē Brabantiæ.

Atrox bellū iuxta Woring.

Comes Geldriæ Reinaldus capitur.

Archiepiſcopus Colonienſis capitur.

Anno prænotato obijt dux Limpurgenſis ſine liberis, pro cuius ducatu magna inter Ioannem ducem Brabantiæ & Reinhardum comitem Gelriæ diſſenſio orta fuit. Tandem venitur ad bellum. Dux Brabantiæ habuit in ſua parte Godfridum fratrem ſuum Brabantiæ ducem, Adolphum comitem de Monte, Henricum comitem de Windeck, Walramum comitem de Iuliaco, Gerhardum fratrem eius comitem de Iuliaco, Euerhardum comitem de Marca, & fratrem eius, comitem quoque ſancti Pauli, comitem de Loſ, epiſcopum Leodienſem, ciues Colonienſes, alioſque nobiles multos & fortiſſimos. Porro cum Reinaldo comite Gelriæ fuerunt Siphridus archiepiſcopus Colonienſis, Henricus comes Lutzenburgenſis, & frater eius Walramus, Ioannes quoque dominus de Limpurg, Henricus comes de Weſterburg, comes quoque de Falckenburg, & alij complures, conſerto prælio 5 die menſis Iunij, circa villam Woring dictam, in Colonienſi diœceſi, multi ab vtraque parte ceciderunt: tandemque Ioannes dux Brabantiæ victoriam obtinuit. Ibi inter alios nobiles multos ceciderunt Henricus comes de Lutzenburg, & Walramus frater eius, Reinaldus Gelriæ comes à duce Brabantiæ captus, non ſolum iuri ſuo ad ducatū Limpurg cedere, ſed pro ſui etiam liberatione multa caſtra, dominia & ingentem pecuniarum ſummam dare coactus fuit. Siphridus quoque archiepiſcopus Colonienſis, ab Adolpho comite Montenſi captus, per ſeptem annos in cuſtodia detinetur: nec prius dimitti potuit, q̄ ſe pecunijs, caſtris & prouentibus multis, cum graui diſpendio ab eo liberauit. Capti fuerunt & alij multi, plures vero interempti. Sunt qui ſcribant, in eo prælio centena hominum millia ad certamen belli conueniſſe.

Eodem

Eodem anno poſteaquam ſedes apoſtolica decem menſibus vacaſſet, cardinales tandem Peruſij congregati, Hieronymum S. Sabinæ presbyterum cardinalem, ordinis fratrum Minorum, in papam elegerunt, qui Nicolaus quartus nuncupatus, præfuit annis 4. menſe 1. diebus 8. vir bonus, amator religionis & pacis.

Nicolaus papa 4. eligitur.

MCCLXXXIX.

Anno Craftonis abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1289. Rudolphus rex iterũ exercitum duxit in Burgundiam, & primo quidem ciuitatem Paterniacum obſidens cepit: poſtea comitem Burgundiæ rebellem & periurum capiens, ad vincula coniecit. Comitem quoque Sabaudiæ, & comitem montis Bellicardi ſimiliter capiens, in ditionem ſuam iurare coëgit.

Rex iterum in Burgundiam.

Eodem anno Emicho comes de Liningen, Dietherus filius Euerhardi comitis de Katzenelenbogen, Walterus comes de Geroldeſeck, Gerlacus ſenior dominus de Limpurg, comes quoque de Welingen, & comes de Reneck, vno tempore apud Nigram ſyluam miſere obierunt.

Comites ſex obierunt.

MCCXC.

Anno Craftonis abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1290. obiit Henricus dux Bauariæ filius Ottonis primi, ex ducibus Bauariæ Palatini comitis, frater Ludouici, de quo ſupra dictum eſt: qui habuit vxorem Eliſabeth, filiam regis Belæ Vngariæ: quæ peperit ei Ottonem Vngariæ regem, Ludouicum & Stephanum duces Bauariæ: qui duo, mortuo patre, dominium in Lanshuta tenuerunt.

Henricus dux Bauariæ moritur.

Eodem anno, 6. nonas Maij, obijt Petrus, monaſterij mei Spanheimenſis abbas octauus, cui ſucceſſit Ioannes ſecundus, & præfuit annis 7. menſibus 11. qui omni ſtudio eccleſiam exornare curauit, quam etiam anno ſuo primo dedicari à nouo cum altaribus fecit. His temporibus Siphrido Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopo, ſub cuſtodia comitis de Monte, per ſeptennium (ſicut diximus) captiuo, Walramus comes de Iuliaco per terras eccleſiæ Colonienſis, ferro debacchatus & igne, multa damnorum incommoda pauperibus intulit. Caſtrum eccleſiæ fortiſſimum, Zulph dictum, inter alia cepit, ac funditus deſtruxit. Simili veſania concitatus Euerhardus comes de Marcha, cum ſuorum valido exercitu intrauit Weſtphaliam, & Angariæ ducatum ad dominium ipſius archiepiſcopi pertinentem, incendio & rapina deuaſtauit, & multas munitiones terræ, caſtra & oppida ſibi ſubiugauit.

Petrus abbas Spanheimenſis obiit.

Comes Iuliacenſis Walramus.

Euerhardus comes Marchia.

MCCXCI.

Anno Craftonis abbatis 9. dominicæ autem natiuitatis 1291. Rudolphus rex Rom. conuentum principum ſolennem celebrauit in Franckofordia, vbi multis precibus, viis & modis, principes conabatur inducere, vt filium ſuum Albertum ducem, in regem eligerent: quod tamen obtinere non potuit, licet poſt mortem Adolphi de Naſſauu, idem filius tandem rex fuerit factus, vt ſuo loco dicemus. Rudolphus igitur cum amicis ſuis Argentinam ſe conferens, animi recreandi gratia, in infirmitatem incidit, quæ curari nequiuit. Vnde cum feſtinatione Spiram ſe duci fecit, vbi anteceſſores ſui Reges & Imperatores ſepulti erant. Quo cum perueniſſet, mox anno prænotato, in octaua diuiſionis Apoſtolorum obijt, ibique in maiori eccleſia ſepultus fuit, & vacauit imperium quaſi anno vno, propter diſcordiam principum.

Conuentus Principum.

Rudolphus rex Spiræ moritur.

Eodem anno in menſe Decembri obijt Nicolaus papa quartus Romæ, in eccleſia S. Mariæ maioris cum honore ſepultus, & vacauit ſedes Apoſtolica annis duobus, menſibus 3. diebus 18.

Nicolaus papa 4. obijt.

MCCXCII.

Anno Craftonis abbatis 10. dominicæ natiuitatis 1292. in principio menſis Maij cõuenerunt principes in Franckofordia, poſtquam imperium ferme ad annum vacauit, vt Rom. regem eligerent. Qui multis inter ſe conſilijs & tractatibus habitis, Adolphum comitem de Naſſau regem decernunt, virum inſignem, ſed milite ac pecunijs parum abundantem, qui regno ſuſcepto imperauit annis 6. Contra hunc Albertus dux Auſtriæ filius Rudolphi regis defuncti, ſe quorundam principum auxilio erexit, dicens imperium ad ſe pertinere iure paterno, neque alium eligendum quam diu de regali proſapia idoneus aliquis ad regnum potuerit inueniri. Vnde cunctis diebus quibus vixit Adolphus, infenſum illum habuit, donec tandem deſertus à principibus in agro Wormatienſi ab eo interfectus fuit.

Adolphus comes de Naſſauu fit rex annis 6.

Albertus dux Auſtria.

Adolphum inſequitur.

Anno præſcripto Gerhardus archiepiſcopus Moguntinus ſynodum prouincialem ſuffraganeis & prælatis ſuis, in Aſchaffenburg celebrandam indixit, vbi conuenerunt

Synodus Moguntia.

Epiſcopus Spirēſis capitur in via.

epiſcopi Eiſtetenſis,Spirenſis,Auguſtenſis,Herbipolenſis,Bambergenſis,Hildeshemēſis, & Wormatienſis,cum alijs multis abbatibus,præpoſitis, decanis atque presbyteris, qui multa & varia in negotijs eccleſiaſticis vtilia ſtatuerunt. Soluto conſilio,cum vnuſquiſq; ſuo proficiſceretur itinere, Gerhardus præpoſitus Traiectenſis, filius Euerhardi comitis de Katzenelenbogen, Fridericum epiſcopum Spirenſem in via iuxta villulam quæ prope Mogonum ſita (Keſterbach nominatur) cœpit,captiuumque abduxit,quouſque interueniente concordiæ pacto dimiſſus ab eo fuit.

MCCXCIII.

Wormatia concrematur.

Anno Craftonis 11. dominicæ autem natiuitatis 1293. Wormatiæ ciuitatis magna pars denuo incendio horribili conflagrauit.

Simon obiit. *Gebhardus fit epiſcopus.*

Eodem quoque anno in die ſancti Othmari abbatis, obijt Simon epiſcopus Wormatienſis,& in monaſterio Schonaugienſi ſepultus eſt. Quo mortuo in ſucceſſorem electus fuit Gerhardus filius comitis Hirſuti, vulgariter dicti Rugraff: qui priuſquam confirmari poſſet, Apoſtolica ſede vacante immatura morte præuentus eſt. Poſt hunc electus fuit anno ſequenti Euerhardus de Stralenberg, qui præfuit decem menſibus duntaxat, & mortuus eſt.

Adolphus rex.

Eodem quoque anno Adolphus rex Rom. nouus,exercitum duxit contra Marchiones Miſnenſes,ipſamque marchiam Romano imperio ſubditam fecit,atq; cum ſuis principibus obedientem. Inter Philippum regem Gallorum,Eduardumque regem Anglorum,hoc ipſo anno bellum quod aliquot annis cum ingenti amborum clade durauit,initium ſumpſit,non ſine multorum ſanguine.

Euerhardus comes Wirtenberg.

His etiam temporibus Euerhardus comes de Wirtenberg cum Alberto Auſtriæ duce ſentiens, Adolphum regem Rom. perſequitur,multa illa damna inferens,multaque recipiens illata. Comes iſte Euerhardus homo quietis impatiens,amator belli, ſemper in motu,ſemper inquietus,cum omnibus regibus, qui ſuo tempore Rom. gubernabant imperium contentiones habuit: omnibus infeſtus,omnibus rebellis & contrarius fuit. Rudolpho primo confœderatus quatuordecim comitibus (ſicut ſupra diximus) rebellauit. Poſtea perſequenti Adolphum,duci Alberto firmiſſime adhæſit. Deinde mortuo Adolpho, non minus Alberto contrarius erat, quam alios ante eum reges pro viribus fuerat perſequutus.

Rudolphus rex.

Crafto obiit.

Anno prænotato moritur Crafto huius monaſterij Hirſaug. octauus & vigeſimus abbas, anno regiminis ſui 11. completo, vir quidem ſuo tempore bonus,ſed antiquis patribus zelo & feruore monaſticæ integritatis minime comparandus, quippe qui collapſam regularis diſciplinæ obſeruantiam & reperit & dimiſit.

DE GODFRIDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXIX. qui præfuit annis 7. & de variis geſtis illius temporis in Alemania.

Gotfridus abbas 29.

CRAFTONE venerabili abbate mortuo atque ſepulto, ad electionem noui paſtoris fratres huius monaſterij ad locum capitularem conuenientes,præmiſſis orationibus conſuetis,maturum inter ſe cœperunt habere tractatum. Qui tandem poſt multa conſilia vnanimiter elegerunt Gotfridum venerabilem ſenem, qui longo tempore cuſtodis officium tenuit, natione Sueuum, honeſtis ſecundum ſeculum parentibus ortum,qui à Friderico epiſcopo Spirenſi confirmatus, & ex more benedictus, in ordine abbatum huius monaſterij nonus & viceſimus, præfuit annis 7. Erat autem homo magnæ ſtaturæ & elegantis perſonæ,de militari genere procreatus,in agendis promptus & idoneus, ingenio ſubtilis,conſilio cautus & prudens,eloquio diſertus, actione præcipuus, vita & conuerſatione maturus. Collapſam regularis diſciplinæ obſeruantiam libenter ad priſtinum integritatis ſuæ ſtatum reduxiſſet,ſed obſiſtentibus ſibi monachis iam dudum in laxitate conſuetis,ac malitia temporum reclamante, ſanctum reformandi propoſitum debito mancipare affectui non potuit. Occaſione tamen huius voluntatis multas rebelliones & moleſtias eorum ſuſtinuit,qui cum eſſet vir prudens,omnes conſilio facile ſuperauit.

Vita & mores Gotfridi abbatis.

MCCXCIIII.

Celeſtinus 5. fit papa. *Celeſtinus ordo.*

Anno eius primo currente,qui fuit dominicæ natiuitatis 1294. poſteaquam ſedes apoſtolica biennio,& ferme quatuor menſibus vacaſſet,diuina tandem (vt credebatur) ordinatione,in papam fuit electus Celeſtinus quintus,eremita,ſub regula S. patris noſtri Benedicti profeſſus: à quo Celeſtinorum ordo ſumpſit initium,vir ſanctiſſimæ conuerſationis,Petrus ante pontificatum vocatus, qui præfuit menſibus tantum 5. & renunciauit papatui.

patui. Cui ſucceſſit Bonifacius 8. & præfuit annis 8. menſibus 9. diebus 17. cuius machinatione Celeſtinus reſignauerat.

Bonifacius 8.

His quoque temporibus magna inter Philippum regem Franciæ & Eduardum regem Angliæ diſſenſio fuit ſuborta, cuius occaſione atrox bellum inter ipſos committitur. Rex Angliæ Adolphum de Naſſauu, regem Rom. pro centum millibus argenti marcis ea conditione in auxilium vocat, vt diuiſa inter principes imperij pecunia, communi ſuffragio ei contra Francos aſſiſterent. At vero rex Adolphus acceptam pecuniam, in proprios vſus contemptis principibus retinuit. Vnde ab eis quoque ſpretus, ſeruare promiſſa regi Anglorum non potens, magnam confuſionem incurrit.

Rex Francorum. Rex Anglorum. Rex Romanorum.

MCCXCV.

Anno ſequenti, qui fuit Gotfridi abbatis 2. dominicæ autem natiuitatis 1295. indictione 8. Albertus dux Auſtriæ filius Rudolphi quondam Imperatoris, regnum ambiens Rom. Adolphum regem totis viribus perſequitur, multa inferens ei damna. Quem cum rex priuare ducatu ſtatuiſſet, principum illi adhærentium terrore victus, propoſitum mutare compulſus eſt.

Albertus dux Auſtriæ Adolphum regem perſequitur.

Eodem anno Siphridus archiepiſcopus Colonienſis poſt ſeptennium ſuæ captiuitatis, multo tamen pretio de manu comitis Montenſis liberatus eſt. Non diu poſtea idem archiepiſcopus arte & induſtria vſus, contra iuramentum fœderis, ipſum comitem nil tale metuentem cœpit, & duro carceri vſque ad mortem mancipauit. Captus autem comes, & in maxima afflictione detentus, omnia ſe redditurum archiepiſcopo quæ ab eo extorſerat, maioraque pro ſua liberatione additurum liberaliter ac ſponte pollicitus eſt: ſed à põtifice non fuit exauditus, quin potius improperanter tale reſponſum ab illo recepit: Habet S. Petrus, quo ſine tuis rebus, promiſſis ſuos enutriat famulos, ideoque me viuente non dimitteris, ſed mortem in carcere ſubibis, diſceſque quemadmodum archiepiſcopum debeas tenere captiuum. Itaque comes in cuſtodia moritur.

Siphridus. Comes Montenſis dolo captus.

Eodem etiam anno Ioannes dux Brabantiæ in haſtiludio occiſus eſt.

Dux Brabantiæ.

MCCXCVI.

Anno Gotfridi abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1296. obijt Manegoldus epiſcopus Herbipolenſis, cui Andreas de Gundelſingẽ ſuccedens, præfuit annis 22. qui & ipſe multas contentiones habuit cum ciuibus ſuis, à quibus varias iniurias ſuſcepit.

Andreas fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem anno Florentius, comes Hollandiæ, anno regiminis ſui 42. à ſuis traditus, in manus aduerſariorum crudeliter occiſus eſt, 5. calendas Iulij: cui ſucceſſit Ioannes filius eius, qui in vxorem duxerat Eliſabeth filiam Eduardi regis Anglorum, de qua liberos non ſuſcepit, rexitque Hollandiam duntaxat annis tribus, & menſibus ſex, multaque bella & prælia commiſit.

Florentinus comes Hollandiæ occiditur. Wilhelmus.

Eodem quoque anno Bonifacius papa 8. Ioannem epiſcopum Traiectenſem ad eccleſiam Tullenſem tranſtulit, & Wilhelmum de Mechlinia natum, cauſarum in Romana curia auditorem, in eius locum pontificem ordinauit, qui præfuit annis 5. in tribulationibus & bellis multis, tandemque in bello fuit occiſus.

MCCXCVII.

Anno Gotfridi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1297. Ioãnes comes Hollãdiæ, magno ſuorum ac Selandinorum congregato exercitu, intrauit Phryſiam, & 6. calen. Aprilis conſerto cum Phryſionibus prælio, iuxta Alckmariam, 4. eorum millia interfecit, Phryſiamque ſibi ſubiecit.

Phryſones occiſi.

His quoque temporibus Adolphus rex Romani imperij, multas in terra calamitates & diſſenſiones inter pacem habentes, eius namque iuſſu Hermannus comes de Geroldeſeck, & quidam alius comes præfecti prouinciales in Alſatia conſtituti, Conrado de Lichtenberg Argentinenſi epiſcopo, cunctiſque Alſatiæ populis nimium moleſti, multas iniurias, contumelias & damna intulerunt. Vnde ad impatientiam prouocati, prædictus epiſcopus, ciues quoque Argentinenſes, comites de Lichtenberg; comites de Ochſenſtein, Landtgrauius Alſatiæ, comes de Friburgo, comes de Zvveibrucken, & comes de Holoch, cum multis alijs principibus, comitibus, nobilibus ac populis, contra Adolphum regem vnanimiter conſpirarunt: eiuſque mandatis & iuſſionibus contemptis, omnia quæ aduerſus eum potuerunt, vbique terrarum agere cœperunt. Nec deſtiterunt à cœpto propoſito, quouſque multis principibus in eandem ſententiam accedentibus, eum à regno tandem deponentes, vita ſimul & honore priuarunt, vti ſuo loco dicemus.

Adolphus rex Rom. Conſpiratio Principum contra Adolphum.

MCCXCVIII.

Anno Gotfridi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1298. obijt Siphridus archi-

Wichboldus fit archiepiſcopus Colonienſis.

epiſcopus Colonienſis in eccleſia Bonnenſi ſepultus, cui ſucceſſit Wichboldus maioris eccleſiæ decanus & præfuit annis fermè 4. quem Bohemundus archiepiſcopus Treuerenſis ſenio morboque grauatus, mox in coadiutorem ſuum aſſumpſit.

Albertus dux Auſtriæ vocatur ad imperium.

Eodem anno cum rex Adolphus imperium extenuaret, diſcordias & bella nutriret, populumque tributis inſolitis grauaret, foueretque prædones & oppreſſores pauperum, principeſque contemneret: Gerardus archiepiſcopus Moguntinus, cum certis alijs principibus, Albertum Auſtriæ ducem ac comitem de Habſpurg, filium Rudolphi quondam regis Rom. ex Auſtria ad Moguntiam euocauit, promittens eum abrogato Adolpho in regem Rom. eligendum. Quibus cognitis dux Albertus cum maximo ſuorum exercitu venit ad Rhenum, cui principes Alſatiæ & comites ſupradicti, vna cum Euerhardo comite de Wittenberg, cum magno exercitu apud Argentinam occurrentes auxilium contra Adolphum promiſerunt. Argentinenſes autem quatuor ei millia pugnatorum in auxilium dederunt, tam equitum quam peditum, qui eum apud Friburgum, cum magno honore ſuſcipientes, Argentinam deduxerunt. Audiens hæc Adolphus rex, mox Rubiacum obſidione vallauit, ſed infecto negotio diſcedens, in ciuitatem Spirenſem ſe contulit, rei nouę præſtolaturus euentum. Interea dux Albertus cum exercitu magno ducum, comitum, nobilium & militum ex Auſtria, Bohemia, Vngaria, Sueuia, & Alſatia congregato, comitantibus eum epiſcopo Conſtantienſi, epiſcopo Argentinenſi, prouinciali comite Alſatiæ, alijſque prænominatis comitibus, nullo reſiſtente, venit ad Moguntiam: vbi Gerardũ archiepiſcopum Moguntinum, Wichboldum electum Colonienſem, cum aliis quibuſdam principibus congregatos reperit. Ibi ergo in vigilia natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ, principes Adolpho rege, propter graues exceſſus à regno per ſententiam depoſito, ipſum Albertum ducem, in regem vnanimiter elegerunt, eique fidelitatem, obedientiam & aſſiſtentiam contra quoſcunque aduerſarios promiſerunt. Quibus in Moguntia cum magna ſolennitate peractis, Albertus rex nouus cum vniuerſo exercitu ſuo tranſiuit ad Alzeiam oppidum, in medio itinere à Wormatia ad Creutzennach conſtitutum, ipſum præter caſtellum totum deſtruens, ibidem fixis tentoriis reſedit contra Adolphum regem pugnaturus. Interea rex Adolphus audiens ſe regno priuatum, & Albertum à principibus electum, animo conſternatus eſt, & congregans magnum exercitum pugnatorum ex ciuitatibus ſibi fidelibus, Spira, Wormatia, Oppenheim, Franckofordia: vna cum principibus ſuis, Rudolpho videlicet comite Palatino ac Bauariæ duce genero ſuo, comite quoque de Iſenburg, comite de Spanheim, comite Hirſuto, & multis aliis in Oppenheim ſe contulit, & diebus decem, auxilia amicorum quibus ſcripſerat expectauit. Verum diebus decem euolutis, anteaquam promiſſa venirent auxilia amicorum, moræ impatiens, inconſulte & nimis præcipitanter contra Albertum viribus impar, ad bellum inter villam Gillenheim dictam, & cœnobium monialium Roſendal, non procul ab agro Vvormatienſi proceſſit: vbi conſerto prælio acriter pugnatum eſt, & multi ab vtraque parte ceciderunt. Ipſequoq; Adolphus rex manu propria fortiſſime pugnauit, cui cum victoria iam accedere videretur, ſui fugere cœperunt, qui deſertus in medio aduerſariorum, in eodem loco fuit occiſus, & filius eius captus, comes quoque de Iſenburg, in eius parte capitaneus fortiſſimus, fuit occiſus cum aliis multis. Otto quoque comes de Ochſenſtein capitaneus Alberti ſupremus ibidem cecidit cum ſexaginta comitibus, & nobilibus terræ præcipuis. Corpus autem occiſi regis Adolphi, in præfato monaſterio Roſendal fuit humatum vſque ad tempora Henrici regis de Lutzenburg: cuius præcepto, Spiram cum honore delatum in ſepulchris regum locatum eſt. Sunt qui ſcribant, omnes eos qui contra Adolphum regem conſpirauerunt, mala morte, diuina vleiſcente gratia iniuriam eius, periiſſe. Nam Albertus ipſe regni vſurpator, à fratris filio fuit occiſus, ſicuti ſuo loco dicemus: comes de Holoch, & comes de Ochſenſtein ſimiliter fuerunt occiſi. Archiepiſcopus Moguntinus ſuper ſellam ſedens, inopinata morte ſublatus eſt. Comes Gemini pontis, in ripa Glieſe dicta, fuit ſubmerſus. Conradus epiſcopus Argentinenſis, ante Friburgum à quodam ruſtico gladio interemptus. Comes de Liningen phreneticus & variis calamitatibus miſer factus eſt. Cæterique pene omnes ſimili interitu perierunt. Albertus autem victor euadens cum principibus ſuis, ad ciuitatem Aquenſem proficiſcitur, & ibidem à Wichboldo Colonienſi archiepiſcopo in regem Rom. coronatur, regnauitque annis 10. vxorem habuit Eliſabeth filiam Meinhardi ducis Carinthiæ, de qua genuit filios ſex, & filias quinque. Primogenitus fuit Rudolphus rex Bohemiæ. Secundus Fridericus dux Auſtriæ, qui contra Ludouicum Imperatorem quartum fuit electus, vt infra dicemus. Tertius fuit Lupoldus dux Carinthiæ ac Stiriæ. Quartus fuit Henricus dux, qui habuit vxorem Eliſabeth filiam comitis de Virnen-

Adolphus rex Rubiacum obſidet. — *Adolphus deponitur.* — *Albertus eligitur.* — *Alzen deſtruitur à rege Alberto.* — *Rudolphus comes Palatinus.* — *Bellum inter duos reges committitur.* — *Adolphus rex in prælio occiditur.* — *Rex in Roſendal ſepelitur.* — *Mors conſpiratorum peſſima.* — *Albertus conſecratur in regem.* — *Proles Alberti. Filij regis ſex.*

Virnenburg. Quintus fuit Albertus dux, qui fundauit monaſterium in Gimenéo, per quem linea ducum continuatur. Vltimus filiorum fuit Otto dux, qui habuit vxorem Eliſabeth filiam ducis Bauariæ. Filiarum prima Agnes nupſit Andreæ regi Vngariæ, & poſt eum duci Vratislauiæ. Secunda, Eliſabeth nupſit Friderico duci Lotharingiæ, cui peperit Rudolphum, qui patri in ducatu ſucceſſit. Tertia, Anna nupſit Hermanno Marchioni Brandenburgenſi. Quarta fuit Catharina, quæ deſponſata fuit Henrico Lutzenburgenſi regi Romanorum, quo ante nuptias mortuo nupſit Ruperto regi Apuliæ. Quintam vero & vltimam eius filiam Guttam nomine, vxorem duxit Vdalricus comes de Oetingen, vir ſtrenuus & bellicoſus.

Filiæ regis Alberti fuerunt quinque.

Hoc ipſo anno quo Albertus in regem Rom. fuit electus, ciuitas Colonienſis, quæ per annos ſeptem, menſes totidem ac dies nouem, excõmunicationi ac interdicto eccleſiaſtico ſubiacuerat, propter lites & diſſenſiones cum Siphrido archiepiſcopo habitas, Wichboldo ſucceſſore eius conſentiente: à Bonifacio papa octauo, fuit abſoluta, & diuina officia denuo celebrari in ea permiſſa. Eodem quoque anno 5. calendas Aprilis, obiit Ioannes ſecundus, monaſterij mei Spanheimenſis nonus abbas, cui Dietlibus quondam cancellarius Ioannis comitis de Spanheim ſucceſſit, præfuitque annis 10. & menſibus 6. qui regularis diſciplinæ obſeruantiam quaſi penitus collapſam denuo renouauit.

Colonienſes ab interdicto ſoluuntur. *Ioannes abbas.*

Eodem anno 5. iduum Nouembris, obijt Bohemundus archiepiſcopus Treuerenſis, qui caſtrum Numagen, prope Trittenheim villam natiuitatis meæ, circa Moſellam, à fundamentis de nouo conſtruxit: ſepultus in Hemelrad, monaſterio Ciſtercienſis ordinis. Poſt quem Dietherus de Naſſauu frater Adolphi quondam regis non electus, neque poſtulatus, ſed in odium regis Alberti à papa Bonifacio octauo in archiepiſcopum ordinatus, Treuerim miſſus fuit, & præfuit annis ferme 8. Fuit autem ordinis Prædicatorum, qui etſi Alberto ſemper fuerit contrarius, nihil tamen potuit.

Bohemũdus archiepiſcopus Treuirenſis obiit.

Eodem quoque anno, in vigilia ſancti Iacobi Apoſtoli obiit dominus Emicho epiſcopus Wormatienſis, in maiori eccleſia, ſub habitu (vt ferunt) monaſtico ſepultus, cui ſucceſſit Eberuinus de Kronenberg, præfuitque annis tribus & menſibus 9. qui ad inſtantiam ciuium ſuorum conſenſit, quod de communitate viri ſedecim, ad conſilium ſenatus admitterentur, quod antea non fiebat.

Emicho obiit.

Eius temporibus cœnobium monialium ordinis Prædicatorum, quod dicitur Lebennauu, extra muros ciuitatis Wormatienſis iuxta Nuhuſen, per quendam ciuem nomine Iacobum Engelmari fundatum eſt, & bonis neceſſarijs pro ſuſtentatione famularũ Chriſti abunde prouiſum, ipſaque fundatio per eum confirmata eſt.

Monaſteriũ Lebenauu fundatur.

MCCXCIX.

Anno Gotfridi abbatis ſexto, qui fuit dominicæ natiuitatis milleſimus ducenteſimus nonageſimus nonus, Bonifacius papa octauus, hæreſin eorum qui ſe Fratricellos appellabant, damnauit, & vbique funditus deſtruxit.

Hæreſis Fratricellorum damnatur.

Eodem anno, 4. calendas Nouembris, obijt Ioannes comes Hollandiæ apud Harlem, ſine liberis. Quo mortuo, Ioannes comes Hannoniæ filius Adelheidis ſororis Wilhelmi quondam regis Rom. iure propinquitatis ducatum aſſumpſit, Hollandiamque totam ſuo dominio coniunxit: qui vxorem duxerat Philippam comitis Lutzenburgenſis filiam, de qua genuit Ioannem primogenitum, Wilhelmum ſucceſſorem Hollandiæ comitem, Ioannem dominum Bellemontis, Henricum Cameracenſis eccleſiæ canonicũ, Margaretham comitiſſam Atrebatenſem, Adelheidem comitiſſam Claremontenſem, Mariam comitiſſam de Burbon, & Mechtildem comitiſſam de Nyede. Contra hunc Ioãnem, rex Albertus conuentum principum habuit, aſſerens comitatum Hollandiæ Romano vacare imperio, quem tamen ei principum conſilio in feudum conceſſit.

Ioannes comes Hollandiæ obiit.

MCCC.

Anno Gotfridi abbatis 7. dom. autem natiuitatis 1300. Bonifacius papa 8. iubileum plenariæ remiſſionis & indulgentiæ omnium peccatorum à pœna & culpa primus Romę inſtituit, quem ad annos centum denuo celebrari mandauit. Res prius inaudita & noua, vt pro huiuſmodi indulgentiis priori anno per vniuerſum orbem denunciatis, tanta populi multitudo ex omni Germania Romam proficiſceretur, vt infinita penitus innumerabiliſq; videretur. Et ex eo tempore Iubilæi vſus in eccleſia Romana eſſe cœpit, cuius nulla prius ratio fuit. Inter multos aũtẽ principes, epiſcopos, abbates, alioſque prælatos, qui tunc Rom. petebant, etiam Gotfridus huius monaſterij Hirſaug. nonus & vigeſimus abbas, cum certis fratribus, illo pro gratia Iubilæi profectus eſt ſub ſpe mercedis æternæ. Tanta autem ipſo anno vndiq; multitudo hominum Romam venit, vt vix incedere per vrbem amplam quidem & vaſtam liceret.

Annus Iubileus à papa inſtituitur. *Gotfridus abbas Romam proficiſcitur.*

Albertus intrauit Gelriam.

Eodem anno Albertus rex Rom. in manu valida intrauit inferiores partes Alemaniæ, animo & intentione debellandi Ioannem comitem Hannoniæ, qui Hollandiam (ſicut diximus) occupauerat. Cumque ad Nouiomagium Gelriæ oppidum perueniſſet, tales per omnem regionem fecit literas diuulgari: *Nouerint vniuerſi quod Albertus rex Rom. ſemper inuictus vacantem Hollandiæ principatum, Romano potenter incorporauit imperio, quem Carolus Imperator olim Magnus Theodorico comiti donauit in feudum.* Audiens autem Ioannes regem contra ſe cum exercitu venturum, multitudinem armatorum maximam congregauit. Cuius animoſitatem ſimul & fortitudinem rex veritus, cum eo pacem iniit, mediante archiepiſcopo Colonienſi, & ei Hollandiæ comitatum in feudum ab Imperio ſemper accipiendum conceſſit.

Ioannes comes Hannoniæ clarus.

Gotfridus huius loci abbas obiit.

Anno quoque prænotato, adhuc iubilæo Romæ durante, obiit dominus Gotfridus huius monaſterii Hirſaug. abbas 29. anno regiminis ſui 7. ætatis autem 68. vir bonus, maturus & prudens, qui honeſte ſatis vtiliterque præfuit.

DE HENRICO SECVNDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 30. qui præfuit annis 17. & de variis geſtis ſuo tempore.

Henricus abbas 30. eligitur.

MORTVO autem Gotfrido abbate atque ſepulto, conuenientes in vnum fratres paſtore viduati, in termino adhuc per priorem & ſeniores conſtituto, poſt multa conſilia varioſque tractatus, tandem in abbatem huius loci 30. vnanimiter elegerunt Henricū eius nominis ſecundum: qui confirmatus & ordinatus (vt moris eſt) per Fridericum de Bolandia epiſcopum Spirenſem, huic monaſterio male præfuit annis 17. tandemque iubente Ludouico Imperatore 4. deponitur, propter vitæ deformitatem, & ſubſtantiæ monaſterii profuſionem, quemadmodum ſuo loco dicemus. Fuit autem natione Sueuus, honeſtis parentibus ortus, qui cum eſſet annorum duodeuiginti, ſub Volando abbate monachus factus eſt, homo quieti & ocio deditus, verbis ad quælibet paratus ac promptulus, opere & actione tardus ineptuſque. Ordinatus autem abbas, licentioſe conuerſari in omnibus mox cœpit, ocioque & inertiæ deditus, rem familiarem vna cum regulari obſeruantia turpiter negligens, pene ad nihilum reduxit. Statum enim huius monaſterii tēporalem, quem in bonis conditionibus reperit, in malis officio cedens tandem dereliquit. Multa namq; bona monaſterii impignorauit, multa vendidit multaq; ſine conſenſu ſubditorum occulte alienauit, ac precium ſuis cōſanguineis leuibuſq; perſonis partim donauit, partim inutiliter conſumpſit. Moribus fuit diſſolutus, & totus ſecularis, quippe qui die noctuq; nihil aliud q̃ conuiuia & voluptates in delicijs habere conſueuit. Regularis diſciplinæ obſeruantiam, nec in ſe habuit, nec reformare in ſubditis curauit. Deniq; ſuſpicione grauioris criminis non caruit, quia cortina vitiorum cortinam trahere conſueuit.

Ortus & vita huius abbatis.

Subſtantia monaſterii dilapidatur.

MCCCI.

Cometes apparuit.

Anno Henrici abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1301. cometes in cœlo apparuit, & ſecuta ſunt multa mala, ſeditiones & opiniones bellorum in diuerſis regionibus.

Wilhelmus epiſcopus Traiectenſis occiditur.

Eodem anno 4. nonas Iulii, Wilhelmus epiſcopus Traiectenſis, in bello ab inimicis ſuis occiſus eſt: poſteaquam Traiectenſem eccleſiam annis ferme quinque in multis tribulationis & perſecutionis turbinibus gubernaſſet, cui Guido canonicus & theſaurarius Leodienſis eccleſiæ ſuccedens præfuit annis 16. vir per omnia magnificus: cuius fratres erant carnales, Botzardus epiſcopus Metenſis, Ioannes epiſcopus Cameracenſis, Ioannes comes Hollandiæ, & Florentius princeps Morianenſis.

Henricus comes Lutzenburgenſis.

Eodem quoque anno in die S. Mariæ Magdalenæ, Henricus comes Lutzenburgenſis ciuitatem Treuerenſem cum magna pugnatorum turba debellaturus exercitum retro ciuitatem iuxta eccleſiam S. Crucis locauit: omniaque in circuitu, villulas, domos, vineas, torcularia, pomeriaque deſolauit: vlterius progreſſurus, niſi omnipotens Deus meritis ſanctorum ſuorum Treueris quieſcentium, in ipſa nocte vndecima, poſteaquam aduenerant, ſpiritum in eos vertiginis miſiſſet, adeo vt ſeſe mutuo percutientes fugerent, nemine perſequente.

MCCCII.

Fridericus epiſcopus Spirenſis obiit.

Anno Henrici abbatis 2. dominicæ autem natiuitatis 1302. quinto calendas Feb. obiit Fridericus de Bolandia epiſcopus Spirenſis, & in monaſterio Vterſdal Ciſtercienſis ordinis ſepelitur, cui ſucceſſit Sibodo de Lichtenberg, & præfuit annis 12.

Sibodo in epiſcopatu ſucceſſit.

Eodem anno Gerhardus archiepiſcopus Moguntinus, Dietherus archiepiſcopus Treuerenſis, Henricus archiepiſcopus Colonienſis, Rudolphus comes Palatinus Rheni,

Rheni, & quidam alij principes, ligam & confœderationem inter ſe magnam firmiſſimamque iurauerunt, quem Albertus Rom. rex, quaſi in detrimentum ſuæ poteſtatit factam ægerrime tulit. Vnde magnum ex Auſtria & Sueuia producens armatorum exercitum, primo terras Rudolphi comitis Palatini Rheni intrauit, multaq; pauperibus damna inferens, eum in deditionem venientem cum gratia recepit. Deinde contra archiepiſcopum Moguntinum mouens exercitum, inter alia damna quæ illi attulit, etiam Bingium oppidum Rheni obſidione vallauit. Cernens autem archiepiſcopus ſe viribus imparem, gratiam regis petiuit & impetrauit, veniensque Bingium obſidionem precibus ſoluit, & conditiones pacis à rege propoſitas admiſit, reſignatis in manus regis oppidis Bingio & Lonſtein cum caſtellis Clop, Erenfels, Scharffenſtein, & quibuſdam alijs. Pacatis autem rebus cum archiepiſcopo Moguntino rex Albertus contra archiepiſcopum Colonienſem ac Treuerenſem producens exercitum, ſuo vtrunque ſubiugauit imperio, quos ad poſtulandam gratiam, non ſine damnis eorum fortiter coëgit.

Expeditio regis contra principes.

Bingiū obſidione vallatur.

Eodem anno concitata apud Gallias multitudine contra ſuos rectores, opifices & infimæ conditionis homines, à Francis defecerunt: & domini prouinciæ facti, ingentes regis Francorum copias bello ſuperant, & crudeliſſime interficiunt. Sed non diu eorum durauit immanitas, quin omnes deleti fuerunt.

Liga ruſticorum in Francia.

MCCCIII.

Anno Henrici abbatis 3. dominicæ autē natiuitatis 1303. indict. 1. Philippus rex Francorum arrogantiam Bonifacij papæ 8. iniquo ferens animo, ipſum Anagniæ in domo paterna dormientem nocte, nil tale metuentem capi fecit, ac Romam ſub cuſtodia perduci: qui mœrore animi confectus, 35. die poſtea obijt, ſepultus in eccleſia S. Petri, ſepulchro à ſe antea extructo, cui Benedictus 11. patria Taruiſinus, Nicolaus ante vocatus, cardinalis Hoſtienſis, ſuccedens in pontificatu præfuit menſibus 9. duntaxat.

Bonifacius papa moritur.

Benedictus.

MCCCIIII.

Anno Henrici abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1304. quinto cal. Martij, obijt Gerhardus archiepiſcopus Moguntinus, natus de Epſtein. Quo mortuo vacauit ſedes Moguntina aliquandiu. Interea eodem anno in principio menſis Iunij obijt Benedictus papa 11. Peruſij, in eccleſia fratrum Prædicatorum, cuius ordinis antea profeſſor extitit, cum magna pompa ſepultus, non ſine opinione ſanctitatis, & vacauit ſedes Apoſtolica menſibus 11. vſque in annum ſequentem, non ſine iactura ſalutis animarum multarum.

Gebhardus archiepiſcopus obiit.

Benedictus papa obiit.

Anno quoque prænotato, 3. calendas Maij, obijt Euerbinus epiſcopus Wormatienſis: cui ſucceſſit Emericus de Kronenberg, & præfuit annis 10. homo pacificus, & deuotus, quem clerus & populus miro colebant affectu, miſſumque à ſummo pontifice cum literis & mandatis, pro epiſcopo ſuo libenter ſuſceperunt.

Euerbinus epiſcopus Wormatienſis obiit.

Eodem anno inter Guidonem Flandriæ comitem, & Wilhelmum filium Ioannis, Hollandiæ Hannoniæque comitis, magnæ contentiones exortæ fuerunt: quæ vſque ad bella grauiſſima creſcentes, multos ſtrenuos viros ab vtraque parte miſerabiliter conſumpſerunt: & eodem anno 5. iduum Septemb. obijt præfatus Ioannes Hollandiæ Hannoniæque comes: cui Wilhelmus filius eius prædictus, in vtroque comitatu ſucceſſit, vir per omnia magnificus, qui habuit vxorem Ioannam de Valeiſo, regis Franciæ ſororem, de qua genuit Ioannem comitem, Margaretham Imperatricem Rom. Ioannam comitiſſam Iuliacenſem, Philippam reginam Angliæ, Wilhelmum in comitatu ſuſcepto hæredem, Ludouicum infantem, & Eliſabeth, quæ adoleſcens obijt.

Bellū atrox in Hollandia.

Wilhelmus comes Hollandiæ.

MCCCV.

Anno Henrici abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1305. poſt longam ſedis apoſtolicæ vacationem, cardinales tandem conuenientes Peruſij, Bertrandum Burdegalenſem epiſcopum in papam vnanimiter elegerunt, qui Clemens 5. appellatus, præfuit annis 8. menſibus 10. diebus 15. qui curiam à Roma tranſtulit in Gallias, non ſine maximo Italiæ incommodo, & maxime vrbis Romæ, ibique per annos 74. continue remanſit. Ad hunc Clementem papam Henricus comes Lutzenburgenſis Pictauis commorantem, miſit Magiſtrum Petrum de Achtzpalt, medicum ſuum expertiſſimum, pro archiepiſcopatu Moguntino, qui eo tempore poſt Gerhardi archiepiſcopi obitum vacauit (ſicut iam diximus) fratri ſuo Baldeuino impetrando. Qui cum in Gallias ad pontificem veniſſet, legationem domini ſui comitis memorati expoſuit, & pro impetrando archiepiſcopatu Moguntino fratri domini ſui prædicto preces multiplices effudit. Sed papa, cauſſis allegatis compluribus noluit exaudire precantem, & eccleſiam Mog. dare Baldeuino comiti recuſauit. Contigit autem interea ipſum pontificem grauiter infirmari, qui arte & inge-

Clemēs papa 5. eligitur.

Petrus Medicus comitis Lutzenburgenſis.

Clemēs papa infirmus curatur. Petrus medicus fit archiepiſcopus Mogunt.

nio eiuſdem Petri curatus, de conſenſu cardinalium, cum in archiepiſcopum ſæpe dictæ eccleſiæ Mog. ordinauit, datiſque literis & prouiſionibus neceſſarijs ipſum cum pallio ad Moguntiam remiſit: quem clerus vna cum vniuerſo populo mandatis Apoſtolicis obedientes, cum honore & reuerentia ſuſceperunt, & in poſſeſſionem eccleſiæ Moguntinæ pacifice admiſerunt. Erat enim vir doctus & magnificus, ipſo pontificatu dignus, qui multa in ſynodis vtilia moribus ſtatuit, præfuitque ſtrenue annis 15. Audiens hæc Henricus comes Lutzenburgenſis, qui illum pro ſuo fratre Baldeuino ad papam miſerat, iratus eſt, quanquam diuina factum ordinatione totum poſtea confiteretur. Nam procuratione eiuſdem magiſtri, & Baldeuinus poſtea factus eſt archiepiſcopus Treuerenſis, & ipſe Henricus rex Rom. ſicut dicemus.

Rex Albertus Spiræ feſtum agit.

Eodem anno in die commemorationis ſancti Pauli Apoſtoli Albertus rex Rom. exequias regis Bohemiæ nouiter defuncti, in maiori eccleſia Spirenſi cum magna pompa, multis principibus, epiſcopis & abbatibus aſtantibus celebrauit, inter quos non infimæ reputationis præſens fuit Henricus huius cœnobij abbas memoratus: vbi inter pulſandum, maior campana cecidit, fractiſque duabus teſtudinibus, cadens ad pauimentum, in duas partes ſcinditur.

Cōfluentia per archiepiſcopū capitur.

His quoque temporibus inter Dietherum archiepiſcopum Treuerenſem, & oppidanos Confluentinos magna exorta diſcordia eſt, pontifice oppidanos exactionib. premente, illiſque obedientiā recuſantibus tandē archiepiſcopus inſolentiam eorum diutius perferre non valens, conductis pecunia pugnatoribus Confluentiam obſedit, cepit, & in deditionem accepit, oppidanis ad obediētiam coactis. Multas in huius victoriæ apparatū pecunias expoſuit, pro quarum aſſecutione pene omnia diœceſis ſuæ prædia obligauit.

MCCCVI.

Inundatio magna aquarum.

Anno Henrici abbatis 6. dominicæ natiuitatis 1306. in die purificationis B. Mariæ ſemper virginis, glacie ac niuibus reſolutis, maxima circa Rhenum & Moganum inundatio aquarum facta eſt, quæ pene infinita hominibus circummorantibus damna intulit, euertens domos & habitacula multa, hortos & vineas, agroſque & prata incredibili furore deuaſtans. Pontem ſuper Moganum Franckofordiæ nimio ſuo impetu deiecit, muros Moguntinos in parte ſubuertit, duas in muro Colonienſi turres, funditus euertit, & multos in diuerſis locis homines demerſit.

Inſula Rhodus in manus noſtrorum deuenit.

His temporibus Hoſpitalarij S. Ioannis Hieroſolymitani, Chriſtianorum copijs adiuti, inſulam Rhodis, cum alijs quinque in mari mediterraneo adiacentibus, per annos quatuor continue fortiter oppugnantes tandem obtinuerunt, & interfectis expulſiſque Turcis, ipſam vſque in hodiernam diem vſq; ad annos 196. pacifice tenuerunt.

Hoc ipſo anno Iudæi per regnum Franciæ bonis omnibus in fiſcum i mportatis occiſi ſunt, & alij de regno ſeminudi fuerunt expulſi.

MCCCVII.

Diethernus archiepiſcopus Treuerenſis citatur. Diethernus obijt. Baldeuinus fit archiepiſcopus Treuerenſis.

Anno Henrici abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1307. indict. 5. cum Diethernus de Naſſauu archiepiſcopus Treuerenſis, homo inquietus & bellicoſus, & bona eccleſiæ propter expenſarum apparatus belli multitudinem vt plurimum alienaſſet, deferentibus eum clericis ſuis ad examen ſedis Apoſtolicæ in Galliam citatus eſt. Sed priuſquam terminus comparendi aduenìſſet, morbo correptus eſt, & 23. die Nouembris ex hac vita migrauit, ſepultus in eccleſia Prædicatorum, quorum ordinis & profeſſionis antea fuerat, in ciuitate Treuerenſi. Quo mortuo Dominus Petrus archiepiſcopus Moguntinus, tantum apud papam Clementem 5. potuit & egit, vt quod Baldeuinum fratrem Henrici comitis de Lutzenburg, iuuenem, 23. annum ætatis agentem, cui Moguntinam eccleſiam ante biennium ob minorennitatem (ſicut diximus) denegauerat, in archiepiſcopum Treuerenſem ſublimauit, qui ordinatus, & pro archiepiſcopo honorifice ab omni clero, & populo Treuerico ſuſceptus, præfuit annis 46. menſe vno, diebus 18. vir per omnia ſtrenuus & magnificus, qui eccleſiam ſuam optime rexit, & omnia alienata reduxit.

MCCCVIII.

Albertus rex Rom. occiditur.

Anno Henrici abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1308. Albertus rex Rom. cum Rhenum nauigio cum paucis tranſiſſet, reliquo exercitu nauigium ab altera parte littoris (vt fieri ſolet) expectante, Ioannes ex fratre nepos cum ſocijs conſpirationis ſuæ accedens, ipſum nil tale metuentem occidit, & fuga lapſus euaſit. Cauſa fuit iſta: Rudolphus dux Sueuiæ frater Alberti regis moriturus præfatum Ioannem filium ſuum adhuc puerum cum vniuerſo ducatu ipſius tutelæ commiſit: qui cum adoleuiſſet, paternum ducatum à patruo repetijt: ſe ad regēdum iam ſufficientem affirmans. Verum cum Albertus

bonis

bonis illum verbis de die in diem ſuſpendens, reddere commiſſa diſſimularet, nepos malorum vſus conſilio interficere ipſum decreuit. Vnde nacta oportunitate, gladio eum transfodit in littore Rheni (ſicut diximus) non longe à Schafhuſen, in die ſanctorum Philippi & Iacobi Apoſtolorū, qui fuit primus dies Maij, cuius cadauer anno ſequenti, Spiram relatum in maiori eccleſia, 4. cal. Septemb. cum honore inter reges ſepultum eſt.

Eodem anno in menſe Nouembri conuenerunt principes electores ad villam dictā Renſe, non longe à Bopardia, iuxta ſedem regalem, & procurante domino Petro archiepiſcopo Moguntino in regem Rom. vnanimiter elegerunt: Henricum comitem Lutzenburgenſem fratrem Baldeuini archiepiſcopi Treuerenſis, virū bonum, ſtrenuum, & imperiali honore dignum, cuius electionē 27. die Nouemb. deuulgari Franckofordiæ ſolenniter fecerunt, ac deinde in feſto Epiphaniæ Domini anni ſequentis Aquiſgrani in regem Romanorum vnctus & coronatus eſt, per manus Henrici archiepiſcopi Colonienſis, imperauitque annis quatuor & menſibus nouem. Mox autem vt de Aquiſgrano coronatus Spiram aſcendit, oſſa regum Adolphi & Alberti ad maiorem eccleſiam Spirenſem referri, & cum honore ſepeliri fecit. Vxorem habuit Margaretham Ioannis ducis Brabantiæ filiā, de qua genuit Ioannem regem Bohemiæ, de quo poſtea dicemus. *Henricus in regem eligitur.*

Anno prænotato, ſexto iduum Nouemb. obijt in Colonia Ioannes Scotus doctor ſubtilis, ordinis Minorum, ibidem in ſuo conuentu ad introitum ſacriſtiæ ſepultus, qui quanta ſcripſerit, quam ſubtilia & profunda in Theologia receptiua, & omnes Theologi nouerunt, & nos in libro noſtro de Eccleſiaſticis ſcriptoribus, annotauimus. *Ioannes Scotus doctor ſubtilis obijt.*

His quoque temporibus Petrus archiepiſcopus Moguntinus cœnobium monachorum Carthuſienſis ordinis extra muros Moguntinos, à fundamentis de nouo conſtruxit & magnifice prouidit. *Carthuſia Moguntiæ conſtruitur.*

MCCCIX.

Anno Henrici abbatis 9 dominicæ natiuitatis 1309. in die S. Michaelis archangeli obijt Dietlibus abbas monaſterij mei Spanheimenſis decimus, vir bonus & regularis obſeruantiæ amator præcipuus, qui vtiliter in vtroque ſtatu præfuit, quia & peculium quod prædeceſſores eius monachis indulſerant, abſtulit, & redditus monaſterij competenter ampliauit. Huic in abbatia Spanheim. ſucceſſit dominus Willicho monachus conuentualis, filius comitis de Weſterburg, frater comitiſſæ de Spanheim, & præfuit ſtrenue annis 27. menſibus 5. diebus 14. de cuius vita, moribus & regimine in Chronica Præfati cœnobij mei Spanheimenſis, plenam hiſtoriam ſecundum ſeriem annorum digeſſimus. *Dietlibus abbas Spanheimenſis obijt.* *Willicho.*

Eodem anno mortuo ſine liberis rege Vngariæ, proceres terræ & maiores natu Ottonem Bauariæ ducem filium Henrici ducis, in regem Vngariæ tanquam hæredem proximum, quia ex matre nepos Belæ regis fuit, vnanimiter elegerunt, quem de Bauaria euocantes cum magno honore ſuſceperunt. Verum non diu poſtea mutata ſententia, ipſum de Vngaria fugauerunt, qui reuerſus in Bauariam, non multo poſtea obijt, relinquens filium vnicum Henricum, infantem dierum quatuordecim, ex vxore filia ducis Poloniæ, qui dictus fuit princeps de Notterberg. *Otto dux Bauariæ fit rex Vngariæ.*

MCCCX.

Anno Henrici abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1310. Henricus Rom. rex magnum conuentum principum Spiræ habuit, vbi Eliſabeth filia quondam regis Bohemiæ perſonaliter comparuit, & regno paterno infeudari ab Imperatore ſe petiuit. Rex autem Henricus principum vſus conſilio, eandem filiam cum regno Bohemiæ Ioanni filio ſuo Lutzenburgenſi comiti, de conſenſu procerum Bohemiæ dedit vxorem, celebratiſque ibidem cum magna ſolennitate nuptijs, eum cum vxore & cum exercitu miſit in Bohemiam, adiungens ei Petrum archiepiſcopum Moguntinum quondam phyſicum ſuum. Veniens autem in Bohemiam Ioannes, ab vniuerſis regni incolis pro rege cum honore magno ſuſceptus eſt, & per eundem Petrum archiepiſcopum Mogunt. ad quem iure antiquo id muneris pertinebat, ſolenniter coronatus. Huic autem coronationi plus quam trecenta hominum millia interfuiſſe ferebantur. Coronatione facta rex archiepiſcopo inter alia munuſcula dedit ſedem vnam auro gemmiſque ornatam, quam Eccleſiæ Moguntinæ illatam, ſedem S. Martini vulgus appellare vſque in hunc diem conſueuit. Interea dum hæc agerentur in Bohemia, rex Henricus mouens exercitum à conuentu Spirenſi, pro ſuſcipienda corona imperiali iter direxit in Italiam, habens inter alios principes multos ſecum, Baldeuinum archiepiſcopum Treuerenſem, fratrem ſuum Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & Lupoldum ducem Auſtriæ. Inter eundem autem multas Italiæ ciuitates, oppida & caſtella rebellium cepit, & prœlia multa fortiter *Conuentus principum in Spira.* *Ioannes Lutzēburgenſis comes fit rex Bohemiæ.* *Sedis aurea S. Martini in Mogunt.* *Expeditio Henrici regis in Italiam.*

Henricus rex Imperator Romæ benedicitur. Bellum imperii contra Wertbergenſem.

geſſit. Et primo quidem Mediolani, corona ferrea, ex more coronatus eſt: ac deinde Romæ apud S. Ioannem Lateranenſem, aurea corona & imperiali benedictione per tres cardinales ad hoc à papa ex Gallia miſſos, cum magna pompa & ſolennitate ſublimatus eſt, in die S. Pentecoſtes. Coronatus autem Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & multos alios in eadem Eccleſia milites creauit. Interea vero dum Imperator ferme per biennium moratur in Italia, tertius quem in Alemania reliquerat, exercitus contra Wirtenburgenſes comites, imperio à multis annis rebelles dimicando fortiter proceſſit, & ex 80. eorum munitionibus, & caſtellis 72. obtinuit, & multos eorum in bello interfecit. Imperator autem in Italia multa bella fortiſſime gerens, Longobardos, Papienſes, Taurinenſes, Aſtenſes, Veronenſes, Placentinos, Ianuenſes, Piſanos, Senenſes. Florentinos, ipſos quoque Romanos, & reliquos omnes ſibi reſiſtentes, in manu valida deuicit ac ſuperauit, in ſuamque deditionem venire potenter coegit. Fuit autem Henricus Imperator iſte, vir ſapiens, iuſtus & gratioſus, in armis ſtrenuus, fidei Chriſtianæ cultor & defenſor integerrimus, conſilio & animo promptus, amator cleri, & pauperum defenſor.

Bella imperatoris in Italia.

MCCCXI.

Concilium Viennenſe celebratur. Ordinis Templariorum deſtructio.

Anno Henrici abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1311. Clemens papa 5. concilium Viennenſe celebrandum indixit, quod bienno durauit, in quo liber Clementinarum publicatus fuit, & multa ad eccleſiæ vtilitatem ſtatuta. Ibi ordo Templariorum, qui annis ferme 184. ſteterat, ab ipſo Clemente papa condemnatus fuit, & vno die per vniuerſum orbem deletus, ad inſtantiam Philippi regis Francorum, cuius promotione ipſe papa electus fuerat. Fuerunt autem Templarij, valde diuites, quorum poſſeſſiones, vt rex ſibi acquireret, crimen eis hæreſeos falſum impoſuit, vt multi voluerunt, & extingui omnino parauit.

Eodem anno Guido epiſcopus Traiectenſis, veniens ad concilium Viennenſe, à papa Clemente 5 cardinalis factus eſt, mediante rege Francorum, & quibuſdam cardinalibus pro eo loquentibus: quanquam Traiectenſi eccleſia ſua contentus, ſe cardinalem non geſſerit.

MCCCXII.

Otto rex Vngariæ moritur.

Anno Henrici abbatis 12. dominicæ natiuitatis 1312. obijt Otto rex Vngariæ ac Bauariæ dux, vnicum relinquens filium 14. dierum ætatis, quem vna cum duobus fratris ſui filijs, Henrico annorum octo, & Ottone annorũ ſex, ciuibus in Lanshutta, & in Straubingen nutriendos ſub tutela commiſit. Sed cum poſt mortẽ eius, Ludouicus dux ſuperioris Bauariæ cum nobilibus terræ huic commiſſioni contradiceret, pueros eripuit.

Bopardia eccleſiæ Treuerenſium datur.

Eodem anno Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis, Bopardiam & Weſaliam oppida cis Rhenana, cum alijs quibuſdam, pro impenſis, quas ratione imperij in Italia fecit, & extra ab ipſo Henrico Imperatore fratre ſuo accepit in pignus: ſicut patet ex literis in caſtris ante Florentiam datis, anno Domini prænotato 1312. indictione 10. 6. iduum Decembris. Quibus ſuſceptis archiepiſcopus, relicto in Italia Imperatore, ad Treuerim reuerſus eſt.

Ioãnes dux Brabantiæ obiit.

Eodem quoque anno obiit Ioannes dux Brabantiæ, cui eiuſdem nominis Ioannes tertius ſucceſſit, qui habuit vxorem nomine Margaretham, filiam Ludouici regis Francorum, de qua genuit tres filios, qui omnes ante eum ſine liberis obierunt, videlicet Ioannem, Gotfridum, & Henricum. Habuit etiam tres filias, quarum prima Ioanna primo nupſit Wilhelmo comiti Hollandiæ. Quo à Phryſonibus occiſo, deſponſata fuit Wenceslao comiti de Lutzenburgo, fratri Ioannis regis Bohemiæ & Caroli Imperatoris quarti. Secunda fuit Margaretha, quæ nupſit Ludouico Flandriæ comiti. Tertia fuit Maria, quæ nupſit Reinaldo duci Gelrenſium.

Wẽceslaus comes Lutzenburgenſis.

MCCCXIII.

Henricus Imperator obijt.

Anno Henrici abbatis 13. dominicæ natiuitatis 1313. indictione 11. Henricus Imperator Rom. 7. in Italia, nouis comparatis exercitibus contra Robertum Apuliæ regulum, proceſſurus in itinere apud Bonconuent diſſenteriæ morbo reſolutus, in die ſancti Bartholomæi obijt, non ſine iactura magna totus Imperij Romani, vacauitque imperium anno vno. Sunt qui ſcribant ipſum veneno periiſſe, per adminiſtrationem fratris Bernardi ordinis Prædicatorum, confeſſoris & capellani ſui, à quo ipſum in die aſſumptionis B. Mariæ ſemper virginis communicantem, in hoſtia conſecrata ferunt intoxicatum: & ob id Prædicatores omnes à papa hac pœna notatos, vt vſque in hunc diem ac deinceps, communicantes in altari, eorum ſacerdotes ſiniſtra ſe manu communicent. Sed quoniam hoc omnino cõfictum putamus, idcirco fidem adhibere iſta dicentibus, iuſta ratione contemnimus.

Dominicanus intoxicat imperatorem.

temnimus. Prædictus autem frater Bernhardus, multos innocentiæ ſuæ teſtes habuit viros illuſtres, & literas ſimiliter Ioannis Bohemiæ regis filij Imperatoris, archiepiſcoporum quoque atque pontificum, qui in morte Imperatoris ipſum clara voce excuſantis, fuêre præſentes, videlicet Mediolanenſis, Ianuenſis, Peruſini, Lucenſis, & Argentinenſis. Nihilominus Henricus comes Flandriæ, cæteriq; nobiles curiales econtra conſtanter affirmabant, reum eſſe Bernardum mortis Imperatoris, & eum in ſacramento corporis Chriſti intoxicaſſe. Vnde magna in ordinem Prędicatorum perſecutio minus iuſte fuit exorta, etiam ſi frater ille innocens à crimine obiecto non fuiſſet, cum crimen vnius hominis in totum ordinem non fuerit referendū. Magna his temporibus fames in terra fuit vbique, magnaq; peſtilentia ſubſecuta, & in vtroq; periculo multi homines perierunt.

Opinio Venem iuſtè refellitur. *Ordo prædicatorum calumniatur.*

MCCCXIIII.

Anno Henrici abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1314. obijt Clemens papa 5. anno pontificatus ſui 9. nondū completo: & vacauit ſedes Petri annis duobus, menſibus tribus, & diebus ſeptemdecim, propter diſcordiam fratrum.

Clemēs papa. obiit.

Eodem anno pridie iduum Ianuarij obijt Sibodo de Lichtenberg, epiſcopus Spirenſis: cui Emicho de Liningen ſuccedens præfuit annis 14. non ſine diſſenſione ciuium ſuorum, vt ſolent.

Sibodo obijt.

Eodem quoque anno, 4. iduum Febr. obijt Emericus epiſcopus Wormacienſis, cui Henricus filius comitis Syluestris de Dune, præpoſitus domus ſuccedens, præfuit annis quinque.

Emericus obiit.

Eodem quoque anno 14. calendas Nouembris conuenerunt principes imperij pro electione noui regis apud Franckofordiam, votiſq; in diuerſa diuiſis, Petrus archiepiſcopus Moguntinus, Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis, Volmarus Marchio Brandenburgenſis, & Ioannes Bohemiæ rex, Ludouicum comitem Palatinum Rheni, ducemque Bauariæ in regem Rom elegerunt. Contra quem Henricus archiepiſcopus Colonienſis, Dux quoque Saxoniæ, & Rudolphus comes Palatinus Rheni: duxque Bauariæ frater ipſius Ludouici, non fauens ei honorem, in regem elegerūt Fridericum ducem Auſtriæ, fratrem Lupoldi ducis, & filium Alberti quondam regis Ro. Quamobrem bellum inter eos exoritur, durauitque annos octo, quo tandem Ludouicus obtinuit & ſolus regnauit, Fridericū cepit, & in deditionem coegit. Fratrem vero ſuum Rudolphum comitem Palatinum Rheni cum Friderico pertinaciter ſentientem, de patria proſcribens, in Angliam vſque ad vitæ terminum relegauit, vbi in magna viuens paupertate tandem mortuus eſt. Comitatum ergo Palatinū cum cæteris quæ Rudolphi fuerant, aliquandiu tenuit, ſed omnia filijs eius poſtea reſignauit. Iſte Ludouicus vxorem habuit Margaretham, filiam Wilhelmi Hollandiæ comitis, quæ peperit ei ſex filios, Ludouicum marchionem Brandenburgenſem, Stephanum ducē Bauariæ in Lanshuta commorantem, Albertum in Straubingen, Wilhelmum ducem Hollandiæ poſtea comitem, Ludouicum dictum Romanū, quia Romæ natus fuerat, & Ottonem ducem, qui dictus fuit Brandenburgenſis.

Ludouicus dux Bauariæ fit rex. *Fridericus dux Auſtriæ contra eum eligitur.* *Rudolphus Palatinus à fratre expellitur.* *Margaretha coniunx Ludouici regis.*

Anno prænotato tres ſimul lunæ in cœlo apparuerunt, Fulgor etiam quem cometam appellant, tribus menſibus in cœlo emicuit.

Cometa apparuit.

MCCCXV.

Anno Henrici abbatis 15. qui fuit dominicæ natiuitatis 1315. maxima fuit per totam Alemaniam fames, in qua multa hominum millia prę inopia perierunt, durauitque biennio. Poſtea ingens hominum peſtilentia vbique ſecuta eſt.

Fames & peſtis.

Eodem anno factum eſt prælium inter Ludouicum regem Romanorum, & Fridericum Auſtriæ ducem eius aduerſarium: iuxta ciuitatem Spirenſem, vbi Lupoldus frater Friderici in circuitu villas complures incendio cremauit, & multa pauperibus intulit damna. Sed tamen Ludouicus victor euaſit, & Fridericum aduerſarium cum ſuis fugere turpiter compulit. Fames (vt diximus) erat maxima, ſed Baldeuino archiepiſcopo Treuerenſe prouidente, neceſſaria nihil exercitui defuit.

Prælium apud Spiram geſtum.

Eodem quoque anno in ciuitate Cremenſi Patauienſis diœceſis, in ducatu Auſtriæ, plures nefandiſſimi hæretici per fratres Prædicatores inquiſiti, inuenti & combuſti fuerunt. Articulorum hæreſeos eorundem primus erat iſte: Miſſas vanitatem eſſe dicebāt, & nullius vel reuerentię vel vtilitatis. Secundus articulus fuit: Luciferū cū dæmonibus ſuis, cœlo iniuria pulſum dicebant, tandemq; beatitudini cū omnibus ſuis reſtituendum: Michaelem & Angelos omnes, æternis cruciatibus deputan[illegible] homine[illegible] h eorum ſecta alienos, ſimiliter eſſe damnandos. Vnde cum ſe[illegible] tare[illegible] nt, *Salutet te iniuriam paſſus*, id eſt Lucifer. Tertius articu[illegible] nt enim

Hæretici combuſti in Auſtria. *Errorū ipſorū articuli.* *Hæreſis peſſima.*

Maria ſi virgo manſit poſt partum, non hominem ſed angelum peperit, virgo poſt partum non fuit. Item dicebant ſe habere 12. apoſtolos, qui totum imperium ſingulis annis perluſtrarent: & duos ex eis ordine & profeſſione ſeniores, ſingulis annis paradiſum intrare, ac poteſtatem ab Helia & Enoch ligandi & ſoluendi accipere, quam alijs communicabant in eadem ſecta conſtitutis.

Contra baptiſmum.

Sacramentum baptiſmi irridebant dicentes, Si baptiſmus eſt ſacramentum, ergo quodlibet balneum eſt ſacramentum, & per conſequens quilibet balneator eſſet Deus.

Contra pœnitentiam.

Sacramentum pœnitentiæ turpiter vitiabant, confitentes nō ſacerdotibus, ſed laicis in genere, peccata ſua in ſpecie exprimentes: ſperantes ſe ex hac confeſſione, omnium peccatorum à pœna & à culpa remiſſionem plenariam recepturos.

Contra Euchariſtiam.

Sacramentum dominici corporis non credebant, hoſtiam conſecrátam, Deum fictitium appellantes. Sacramentum quoque matrimonij iuratum meretricium in vulgari nuncupabant.

Contra vnctionem & matrimonium.

Sacramentum extremæ vnctionis irridebant, & interrogati ſuper eo quid ſentirent, vnanimiter reſponderunt: Nos credimus quod olera quanto fuerint oleo plus condita, tanto eſſe meliora. Conſecrationes eccleſiarum, cœmiteriorumque & benedictiones palmarum, ſalis, aquæ, & cæterorum quæ in eccleſia fiunt, nihil eſſe dicebant.

Error omnium turpiſſimus.

Item dicebant, Deum nec ſcire, nec punire mala quæ ſub terra fierent. Vnde in ſpeluncis & cauernis ſubterraneis conuenientes, pater cum filia, frater cum ſorore, ac filius cum matre, indifferenter turpitudinem carnis ſuæ exercebant.

Contra ſtatuta eccleſiæ.

Romanam eccleſiam non Chriſti, ſed gentium infidelium eſſe dicebant: omniaque ſtatuta eccleſiæ cum prælatis & miniſtris eius contemnebant. Ieiunium irridebant, carnibus omni tempore, etiam in ſexta feria paraſceues veſcebantur. Dies feſtos non ſeruabāt, ſed in die paſchæ laborabant. Periurium dicebant non eſſe peccatum.

Suffragia ſanctorum ſpernebant.

Merita & interceſſiones quorumlibet ſanctorum, poſſe hominibus apud Deum præſtare ſuffragia, negabant. Sed & alios complures articulos profitebantur erroris, quorum prolixitas inſerta, his tædium lectoribus (vt vereor) generaret. Magnus eorum numerus fuit in Auſtria, Bohemia, & terris vicinis. Nam ſicut quidam ex eis Viennæ crematus, nomine Nouus magiſter, confitebatur, fuerunt eorum in Auſtria, Bohemia, & in cōfinibus eius illo tempore pluſquam octoginta millia hominum, omnes in eam ſectam iurati & profeſſi, præter eos qui in alijs terris erant.

Bohemorū hæreſis initium.

Ex hac fece Bohemia tunc infecta, vſque in præſentem diem eiſdem erroribus & turpitudinibus ſcatet, quemadmodum inferius anno Blaſij abbatis 17. plenius dicemus. Multi autem eo tempore in Auſtria fuerunt in diuerſis locis combuſti, qui omnes vnanimiter in ſuis erroribus pertinaciſſime vſque ad mortem cum magna hilaritate permanſerunt.

Nota fatuitatem.

Inter quos puella vna ſpecioſa nomine Giſla, dum iam eſſet cremanda, interrogatur à iudice, ſi adhuc eſſet virgo. Quæ coram omnibus reſpondit: Super terram adhuc virgo ſum, ſub terra vero minime. Credebant enim fatui, virgines ſub terra non poſſe deflorari, etiamſi à mille viris cognoſcerentur, neq; tale ſtuprum eſſe peccatum.

MCCCXVI.

Ludouicus pacem reformat.

Anno Henrici abbatis 16. qui fuit dominicæ natiuitatis 1316. Ludouicus rex Romanorum cum omnibus principibus & ciuitatibus ſibi conſentientibus pacem decreuit in omni regno. Sed Henricus archiepiſcopus Coloniēſis cum his qui partes Friderici ſequebantur, fœdus hoc pacis non aduertit, & propterea multis ſe & diœceſim ſuam calamitatibus ſubiecit.

Bellum Ludouici cum Friderico.

Nam eodem anno ipſe rex Ludouicus, adiuuantibus Baldeuino Treuirorum, & Petro Moguntino Archiepiſcopis, multa contra Friderici partes bella geſſerunt. Munitiones quoq; Wisbaden, & Scharpfenſtein obſidione vallauit, vbi cum nō proficeret propter locorum firmitatem, infecto negotio ad alia ſe conuertit.

Ioannes 22. papa factus eſt.

Eodem anno poſteaquam ſedes apoſtolica vacauerat annis duobus, menſibus tribus, diebusque 17. cardinales tandem Lugduni conuenientes, Iacobum Caturcēſem Portuenſem epiſcopum, quinta die menſis Septembris, in papam elegerunt, qui Ioannes 22. nuncupatus præfuit eccleſiæ Romanæ annis 18. menſibus 4.

Bellū quartum inter Ludouicum & Fridericum.

Eodem quoque anno bellum inter Ludouicum regem Rom. & Fridericum Auſtriç ducem, aduerſarium eius apud Argentinam factum eſt, in quo Friderici exercitus à Ludouico fuſus & ſuperatus, denuo fugere compulſus eſt.

Anno

MCCCXVII.

Anno Henrici abbatis 17. & vltimo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1317. Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis caſtellum imperij Sterrenberg, impignoratum, Ludouico rege conſentiente, pecunia redemit, & eccleſiæ ſuæ Treuerenſi coniunxit. Fuit enim vir magnificus, & ſemper Imperatoribus obſequioſus & gratus, quod Treuerenſi eccleſiæ multum profuit.

Caſtrum Sterrenberg emitur.

Eodem anno 4. calendas Iunij, Guido epiſcopus Traiectenſis obijt, cui Fridericus de Sirck, maioris eccleſiæ propoſitus, ſuccedens præfuit annis quinque, in multis aduerſitatibus tribulatus.

Guido obiit.

Eodem quoq; anno Henricus abbas huius cœnobij Hirſaugienſis 30. iubente Ludouico Imp. 4. à ſua dignitate abbatiali depoſitus eſt, & ad priuatam cōuerſationē reuocatus. Fuit enim (ſicut in principio nos dixiſſe meminimus) homo otio & inertiæ deditus, qui conuiuijs & ſolatijs carnis nimium indulgens, omnē monaſterij ſtatum in temporalibus & ſpiritualibus turpiter neglexit. Bona monaſterij mobilia & immobilia multa diſtraxit, multa vendidit & alienauit, ac pecuniam omnino male expendit. Vnde à ſanioribus ſæpe cum reuerentia admonitus, cum emendare mores contemneret, res per fratres ad epiſcopum, & per illum ad regem deuoluta eſt, & ex eius mandato deponitur.

H. abbas deponitur.

DE SIGISMVNDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 31. QVI præfuit annis 24. & de varijs geſtis illius temporis.

HENRICO autem abbate depoſito, ad vitamq; priuatā (ſicut diximus) reuocato, magna inter fratres meritorū diſcuſſio ſubſecuta eſt, ne ſi quem minus cōſulte præcipitatoq; conſilio in paſtorē eligerent, ſimilibus aut certe grauioribus periculis & malis ſubiacerent, & vtrunq; monaſterij ſtatū ad extrema incōmoda perducerent. Matura itaque conſultatione pręhabita ad electionē noui paſtoris, tandem procedentes in duos vota direxerunt. Vna pars numero & maturitate conſilij potior, Sigiſmundū priorem quondam clauſtralem in abbatem elegit: alia vero pars Gerhardum cuſtodē & monachum cœnobio præficere contendebat. Cumq; ambo electi primo ad iudicium epiſcopi Spirenſis, ac deinde ad audiētiā Ludouici regis Rom. perueniſſent, audito electionis proceſſu Sigiſmūdus ſententia doctorū in abbatia cōfirmatus eſt. qui ordinatus ex more, præfuit huic monaſterio ſtrenue 24. annis, & ſatis bene omnia rexit. Fuit autē natione Sueuus, nobili proſapia ortus, ſtatura decente, nec breuis, nec nimia proceritate diſtortus. Morib. erat human⁹, ingenio mitis ac ſubtilis, cōſilio promptus, & ſingulari prudentia circumſpectus, eloquio diſertus, & quadam ſeueritate reuerendus. Res monaſterii prudenter & ordinate diſpenſauit, & multa ab anteceſſore ſuo abbate Henrico alienata, ad monaſterij poſſeſſionem reuocauit.

Diſſenſio facta eſt in electione.

Sigiſmūdus abb. 31.

Sigiſmundi vita.

MCCCXVIII.

Anno eius primo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1318. obijt Andreas Herbipolenſis epiſcopus: cui ſucceſſit Gotfridus de Holoe, & præfuit annis 9. qui poſt multas cōtentiones cum ciuibus ſuis habitas, victoriam tandem obtinuit, eosq; ad obedientiam coegit.

Andreas obiit.

Eodem anno Colonienſes, iuſſu Ludouici Imperatoris, vocatis in auxilium Ioanne rege Bohemiæ, qui Lutzenburgi tum erat cum magno exercitu, Wilhelmo comite Hollandiæ, Ioanne fratre eius comite in Hannonia. Gerhardo comite de Iuliaco, Adolpho comite de Monte, & Ioanne comite de Seyna, cum quibuſdam alijs, contra Henricum archiepiſcopum Colonienſem pacta & fœdera pacis Ludouici regis violantem, & cū Friderico duce Auſtriæ ſentientem, ad bellum procedentes, multa ei damna intulerūt: & inter cætera, caſtrum Bruel nuncupatum, ſpacio quatuor menſium obſiderūt. Sed tandem pace interpoſita & ſatisfactione facta, receſſerunt.

Bellum contra archiepiſcopū Colonienſem.

MCCCXIX.

Anno Sigiſmundi abbatis 2. dominicæ natiuitatis 1319. obijt Henricus epiſcopus de Dune, ex comite Sylueſtri, epiſcopus Wormacienſis, anno pontificatus ſui 5. in maiori eccleſia ſepultus, & vacauit epiſcopatus menſibus duobus, & octo diebus. Poſtea electus fuit Cuno de Schoneck, filius fratris Emerici quondam epiſcopi Wormacienſis, & præfuit annis 10. Autumant quidam eum diutius præfuiſſe, ſed nobis ſeriem temporis diligentiſſime reuoluentibus errare comperti ſunt.

Henricus obiit.

Cuno de Schoneck fit epiſcopus Wormatienſis.

MCCCXX.

Anno Sigiſmundi abbatis 3. dom. autē natiuit. 1320. pridie nonas Iunij, obijt magi-

Petrus medicus archiepiſcopus Moguntinus obit.

ſter Petrus de Achtzpalt, medicus & archiepiſcopus Moguntinus, vir per omnia magnificus: qui Carthuſiam extra muros Moguntinos de nouo fundauit, & collegium canonicorum eccleſiæ S. Catharinæ in Oppenheim primus inſtituit, & ſatis magnifice dotauit. Quo mortuo, canonici Moguntini Baldeuinum archiepiſcopum Treuerenſem in ſuum antiſtitem poſtularunt. Sed papa Ioannes 22. recuſans eorum poſtulationi præbere conſenſum, dedit eis in archiepiſcopum dominum Mathiam de Buſſeck, monachum ordinis S. Benedicti profeſſum, virum optimum, & tali honore dignum: qui per dominum Baldeuinum archiepiſcopum Treuerenſem cum ſolennitate Moguntiam introductus, authoritate Apoſtolica à clero & populo honorifice ſuſceptus eſt, præfuitque annis 8. Qui ſtatim ipſi Baldeuino confœderatus eſt: cuius adiutorio & præſentia roboratus, oppidum zu den Gieſſen dictum, obſidione vallauit & obtinuit.

Matthias fit archiepiſcopus Moguntinus.

Gieſſen capitur.

Colonienſes ciues contra archiepiſcopum bellāt.

Eodem anno ciues Colonienſes iterum iuſſu Ludouici Imperatoris contra Henricum archiepiſcopum ſuum ad bellum procedentes, caſtellum eius Vrechem cœperunt, ac funditus deſtruxerunt.

MCCCXXI.

Fridericus deuaſtat Bauariam.

Anno Sigiſmundi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1321. Fridericus dux Auſtriæ cum Lupoldo fratre ſuo, in manu valida cum magno exercitu intrauit Bauariam contra regem Ludouicum, totamq; regionem igne & ferro deuaſtauit, & multa vbiq; pauperibus damna intulit: Imperatore Ludouico ſe interea in munitionibus, propter exercitus ſui abſentiam continente, & fortunæ ſortem precibus exorante.

MCCCXXII.

Hereſiarcha Colonia comburitur.

Anno ſequenti, qui fuit 5. Sigiſmundi abbatis, dominicæ autem natiuitatis 1322. Coloniæ depræhenſus fuit Lolhardus quidam nomine Waltherus, magiſter & princeps ſcholæ hæreticorum illius ſectæ, de qua ſupra fecimus mentionē, anno Henrici abbatis ſecundi 15. qui in ciuitate Coloniēſi & extra in multis locis, errores ſuos occulte inter mulierculas maxime diſſeminauerat, multoſque ſeduxerat. Libellos erroribus ſuis conuenientes, in lingua Teuthonica ſcripſit, in quibus verba ſacræ ſcripturæ male interpretando peruertit, & erroribus ſuis applicauit, eoſque mulieribus legendos diſtribuit. Comprehenſus autem, errores ſuos acriter defendebat, vnde per ſentētiam, ad ignem damnatus, combuſtus fuit: multos relinquens (vt ipſe fatebatur) occultos in ciuitate Colonienſi & extra, errorum ſuorum profeſſores, cultores atq; diſcipulos.

Regina Angliæ maritū ſuum capit.

Eodem anno Ieſabella vxor Eduardi regis Anglorum, filia quondam Philippi quarti regis Frācorum, ipſum Eduardum maritum ſuum cepit, & cuſtodiæ mancipauit vſq; ad mortem, propter deſolationem (vt dicebat) quam cum ſeruis fecerat in regno.

MCCCXXIII.

Bellū Friderici cōtra Ludouicū.

Anno Sigiſmundi abbatis ſexto, dominicæ autem nativitatis milleſimo trecenteſimo vigeſimo tertio, Fridericus Auſtriæ dux iterum magnum congregauit exercitum, plus quam quinque millia pugnatorum ex Auſtria & Vngaria, contra Ludouicum Imperatorem pugnaturus, cui Lupoldus dux Auſtriæ frater cum duobus millibus occurrit, & conductis hincinde multis denuo Bauariam intrauit, omniaque deuaſtare moliuntur. Ludouicus vero Imperator maximo adunato exercitu plusquam triginta millium pugnatorū vna cum Ioanne Bohemorum rege, Baldeuino quoque archiepiſcopo Treuerenſi, & Mathia archiepiſcopo Moguntino, Friderico duci aduerſario ſuo in Bauaria inter Ottingen & Molendorf occurrit: vbi conſerto prælio Fridericus dux victus, & per Bohemiæ regem captus eſt, & Ludouico Imperatori ſub vitæ conditionibus præſentatus, quem in quodam caſtello firmiſſimo, cuſtodiæ mancipauit. Contigit poſtea duce Friderico ſic in captiuitate detento, quod venit ad Lupoldum fratrem eius in Auſtria, magus quidam, promittens ſe ſua arte ducem Fridericum de captiuitate ſaluum & illæſum penitus, miniſterio ſpiritus ad ſe in vna hora reducturum, ſi cōdignam vellet ei repromittere ac dare mercedem. Reſpondit: *Si feceris*, inquiens, *quod promittis, condigno te præmio honorabo.* Itaque Magus hora ſibi congrua circulum coniurationis vna cum duce ingreditur, vocat ſpiritum ſuis obedire mandatis conſuetum. Cui in ſpecie humana comparenti, per virtutem ſuarum coniurationum mandauit, quatenus ducem Fridericum de cuſtodia Imperatoris liberatum ad ſe in Auſtriam ſine læſione quantocius aduceheret. Cui Spiritus reſpondens dixit: *Si dux ipſe captiuus mecum venire voluerit, mandatis tuis libens obtemperabo.* His dictis auolat mox ſpiritus in Bauariam, in forma peregrini aſſumpta peruolat, cuſtodiamque vbi dux Fridericus detinebatur captiuus ingreditur: quo viſo miſſus ad eum ſpiritus dixit, *Si ex captiuitate liberare volueris, hunc equum aſcende, & te ſine læſione in Auſtriam ad fratrem tuum ducem Lupoldum ſaluū perducam.*

Exercituū pugna iuxta Ottingen in Bauaria.

Magus ſpiritum mittit ad adducendū captiuum.

perducam. Cui dux inquit, *Quis enim es tu?* Ad quem ſpiritus, *Noli interrogare quis ſim ego, quia nihil ad rem: ſed aſcende hunc equum, quem tibi exhibeo, & te ſaluum & incolumem hinc liberatum ad Auſtriam reducam.* Quibus auditis horror quidam ducem alioquin audaciſſimum inuaſit: qui mox, vt ſigno ſe ſanctæ crucis muniuit, ſpiritus cum nigro quem exhibuerat equo diſparuit, & vacuus ad mittentem reuerſus eſt, à quo increpatus quod non adduxiſſet captiuum, ordinem rei geſtæ narrauit. Tandem de cuſtodia emiſſus dux Fridericus, ita ſibi contigiſſe in captiuitate conſignato die confeſſus eſt. Poſt hæc Ludouicus Imperator accepto iuramento & neceſſarijs cautionibus à duce Friderico, quod ſe de regno amplius non intromitteret, eum liberum dimiſit, & ſolus imperauit annis ferme 33. homo fortis & audax nimium.

Dux ſigno ſe cruce ſpiritū miſſum fugauit.

Eodem quoque anno Ioannes papa 22. Thomam de Aquino ordinis fratrum Prædicatorum, theologum acutiſſimum, anno poſt tranſitum eius 48. catalogo ſanctorum inſcripſit.

Ludouicus imperat annis 33.

MCCCXXIV.

Anno Sigiſmundi abbatis 7. dom. autem nat. 1324. Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis, & Ioannes rex Bohemiæ ex fratre nepos eius, qui tunc Lutzenburgi morabatur, Dux quoque Lotharingiæ & comes Barenſis, cum quibuſdā alijs comitibus atq; nobilib. mutuo ſeſe confœderantes cum magno exercitu ciuitatem Metenſem obſederunt: quam cum expugnare non poſſent, omnia in circuitu vaſtando deſolauerunt. His temporibus Ludouicus Imperator cupiens dilatare dominiū ſuum, vxorē cuiuſdam viri potentis violenter abſtulit, eamque Ottoni filio ſuo Brandenburgenſi Marchioni matrimonio cum pompa & ſolennitate copulauit: viro eius, cum quo matrimonialiter vixerat, annis vndecim reclamante, & auxiliū ſummi pontificis licet fruſtra inuocante. Dicebat enim Imperator, inter eum & illam impedimentum extare conſanguinitatis. Sed alia eum cauſa mōuebat, ſcilicet deſiderium habendi dominiū ducatus Carinthiæ & Tirolis, quod ad ipſam mulierem iure hęreditario fuerat reuolutū. Vnde cōmotus papa Ioannes 22. tanta iniquitate, ſcripſit Ludouico multis vicibus rogando, monendo & cōminando, quatenus vxorē viro ſuo reſtitueret, & pro corona imperij ſuſcipienda ad ſe in Auinionē veniret. Sed Imperator papa contemnens, nec mulierē viro ſuo reſtituit, nec venire in Galliā conſenſit. Quā ob cauſam iratus pontifex, nimioque furore nō iniuſte commotus, ei cōmunionem eccleſiæ interdixit, & varijs cenſuris eum publice damnauit. Circa hæc tempora Ioannes papa memoratus condemnabat eos qui dicebant, Chriſtum eiuſque diſcipulos & veros imitatores nihil proprij habuiſſe. Cuius conſtitutioni cum ſe Michael de Ceſena ordinis fratrū Minorum generalis miniſter opponeret, ipſum excōmunicauit, & ab officio depoſuit. Wilhelmū quoque de Ockā, eiuſdem ordinis natione Anglicū, doctorē acutiſſimum, ob eandem ſententiam excommunicatum declarauit hæreticum. Qui confugiens ad Ludouicum Imperatorem, eius defenſionem implorauit dicens: *O Imperator, tu me gladio à papæ iniurijs defende, & ego te verbis & ſcriptis indiſſolubili ratione defendam.* Suſceptus autē à Ludouico multa & varia ſcripſit contra papam prædictum, aſſerens eum hæreticum atque ſchiſmaticum, eiuſque cenſuras non eſſe curandas. Manſit itaque excommunicatus cum excommunicato in ciuitate Monacēſi vſque ad mortem, & ibidem moriens ſepultus eſt. Sunt qui dicant, eum circa finem vitę ſuum recognouiſſe errorem, & Apoſtolicæ ſedis gratiam impetraſſe.

S. Thomas Aquinas canonizatur.
Obſidio Metenſis ciuitatis.
Improbum Ludouici factum.
Cauſa diſcordia inter papam & regem.
Ludouicus Imperator excōmunicatur à papa.
Wilhelmus de Ocham venit ad Imperatorē.

MCCCXXV.

Anno Sigiſmundi abbatis 8. qui fuit dom. nat. 1325. Colonienſes coaſſumptis ſecum multis comitibus atque nobilibus, cum magno & valido exercitu intrauerunt Weſtphaliam cōtra Henricū archiepiſcopū Colonienſem: & inter multa mala & damna quæ ei intulerunt, caſtrum fortiſſimum Volmerſtein longa obſidione captum, ſolo coæquarunt.

Colonienſes deuaſtant Weſtphaliam igne ferroq;.

Eodem anno Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis caſtrū Furſtenberg, in manu valida obſedit, & in deditionē accepit. Stierberg quoque Lantgrauio de Luchtenberg, feudum fecit Caſtrū Richenberg, de nouo conſtruxit, quod comiti de Katzenelenbogen in feudū contulit, & multa pro honore eccleſiæ ſuæ magnifice fecit, tam ædificando q̃ capiēdo caſtella. Caſtrum quoq; Birckenfeld, conſtruere cœpit contra voluntatē comitiſſæ de Starckenberg, in cuius dominio erat. Vnde orta inter eos diſſenſione, Balduinus archiepiſcopus adunato exercitu terram eius inuadere decreuit, ſed per induſtriam Henrici ex comitibus de Spanheim Aquenſis præpoſiti & Emerici militis de Lapide, pro concordia laborantium treugæ conceſſæ ſunt. Non diu poſtea cum archiepiſcopus Confluentiam deſcenſurus in parua quadam nauicula per Moſellæ alueum veheretur, ab ipſa comitiſſa circa Starckenberg captus eſt & cuſtodiæ mancipatus. Qui aliquandiu detentus,

Stierberg.
Lichtēberg.
Richēberg.
Birckēfeld.
Archiepiſcopus Treuerenſis capitur.

ibidem tandem pecunia ſe redemit, datis literis & cautionibus, quod in diebus ſuis inchoatum non perficeret caſtellum in Birckenfeld, pro quo contentio fuit.

Cuno. Comes Gelriæ dux creatur.

Eodem quoque anno Cuno de Schoneck epiſcopus Wormacieſis præcepit feſtum corporis Chriſti, ſecundum inſtitutionem Vrbani papæ per ciuitatem Wormacienſem & totam diœceſin ſolenniter celebrari.

MCCCXXVI.

Fridericus obiit.

Anno Sigiſmundi abbatis 9. dominicæ natiuitatis 1326. Ludouicus Imp. 4. Reinhardum comitem Gelriæ in ducem ſublimauit, qui patrem ſuum eiuſdem nominis per annos ferme octo vſq; ad mortem in cuſtodia detinuit captiuum. Et abhinc principes terræ Gelrenſis duces eſſe cœperunt, titulo comitatus de Zutphania retento vſq; in hodiernum diem.

Et hoc ipſo anno 7. iduum Octob. obijt pater eius in captiuitate. Mortuo Friderico epiſcopo Traiectenſi, duo in diſſenſione fuerunt nominati Iacobus decanus maioris eccleſiæ à maiore parte capituli fuit electus, Iacobus Sudenſis epiſcopus, ad inſtantiam Wilhelmi comitis Hollandiæ à minori parte poſtulatus eſt.

Iacobus ſucceſſit.

Sed prior Iacobus decanus præualuit, & in epiſcopum Traiectenſem confirmatus fuit: quo in breui mortuo, canonici maioris eccleſiæ vnanimiter elegerunt Ioannem de Bruchorſt, eccleſiæ ſancti Saluatoris in Traiecto præpoſitum, virum optimum, qui mox regimen & adminiſtrationē totus epiſcopatus, vt verus pontifex canonice electus, aſſumpſit. Interea venit ex Auinione Ioannes de Dieſt Cameracenſis præpoſitus, in epiſcopum Traiectēſis eccleſię à Ioanne papa 22. ad inſtantiā Ioannis ducis Brabātiæ, Reinhardi ducis Gelriæ, & Wilhelmi comitis Hollandiæ ordinatus & conſecratus: qui armata manu cum magno apparatu Traiectum ingreſſus, pulſo Ioanne de Bruchorſt electo, pontificatum aſſumpſit, quem annis ferme 14. gubernauit.

Ioānes Traiectenſis epiſ. epus poſt Iacobum.

Anno quoque prænotato Iudæus quidam baptiſmum in Hannonia ſuſcipiens, à Wilhelmo comite Hollandiæ Hannoniæque de ſacro fonte leuatus. Qui tranſiens & cōuerſans inter Chriſtianos, deuotum ſe fingebat, malitia Iudaica repletus. Nam vice quadam tranſiens in eccleſia cuiuſdam monaſterij ſolus, imaginem B. Mariæ ſemper virginis pulcherrime depictam indignus conſpexit.

Iudæi baptizati ſcelus nefandum contra B. virginem.

Qui veteri mox odio innatoque furore repletus pugionem extraxit, prorumpenſq; in verba blaſphemiæ contra ſanctam Dei genitricem nitidam imaginis faciem confingens, turpiter vulnerauit. Et ecce confeſtim ſanguis ab imagine vulnerata copioſus erumpens circumfluere cœpit. Quod cernens infelix, de eccleſia latenter aufugit. Sanguis autem à fidelibus reſeruatus, multis ægritudinibus medela fuit.

Miraculum B. virginis magnum.

Verum poſteaquam tanti ſceleris autor aliquandiu latuiſſet, nec ſciri à quoquā potuiſſet, beatiſſima Dei genitrix ſemperq; intacta virgo Maria, cuidam fabro ferrario in ſomnis apparens quaſi vulneribus confoſſa, autorem ei ſceleris oſtendit, & eum ad duellum pro veritatis declaratione contra perfidum animauit. Venit ad iudicem faber, ſceleris accuſat Iudæum, vbi cum teſtimonia probationis obiecti criminis ſufficientia nō adeſſent, duelli conditio à Chriſtiano petitur & conceditur. Inito certamine duelli, ſanctiſſima Dei genetrice adiutus, vicit perfidum fidelis, impium iuſtus, Iudæum Chriſtianus. Superatum ſe cernens blaſphemus, veritatem aperuit, ſceleris ſui immanitatem, & quod animo nunquam fuerit Chriſtianus publice confeſſus eſt. Quibus auditis præfectus comitis, laqueo illum ſuſpendi fecit.

Chriſtianus Iudæum ſuperauit.

MCCCXXVII.

Ludouicus Rex Romā proficiſcitur.

Anno Sigiſmundi abbatis 10. dominicæ natiuitatis 1327. Ludouicus rex Rom. cum multis principibus & magno exercitu pro corona imperij Romam profectus eſt, & à Romanis cum honore ingenti ſuſceptus eſt. Papa tunc in Auinione morabatur, quo rex Ludouicus licet ſæpius ab ipſo inuitatus, ire tutum ſibi non credebat. Vnde pontificem per literas tam ſuas quam Rom. & aliorum principum rogauit, quatenus aut ipſe Romā venire, aut munus imperialis conſecrationis alicui cardinalium committere, ſicut Clemens papa 5. cum Henrico 7. fecerat, dignaretur, dicens ſibi nec conueniens eſſe, nec de conſuetudine Rom. imperij alibi quam Romæ benedici & coronari. Sed papa vtrumque recuſauit, mandans ei vt ad ſe in Auinionem veniret.

Ludouicus Romæ coronatur.

Vnde commotus Ludouicus, ſe à ſimplici quodam epiſcopo Romę in eccleſia S. Petri Imperatorem fecit coronari, anno poſt electionem ſuam 13. Quo facto conſilium ſuorum Romæ habuit, in quo Ioannem papam 22. propria autoritate (ne dicam temeraria præſumptione) depoſitum, hæreticum, ſchiſmaticum, omniq; pontificio honore priuatum,

tum, denunciari fecit: & Petrum Corbanenſem ordinis Minorum, hominem quidem doctum, & ad res agendas idoneum, papam conſtituens, Nicolaum 5. appellauit, à quo denuo coronam imperij cum maiori ſolennitate ſuſcepit.

Ludouicus rex antipapam facit. *Antipapa capitur & incarceratur.*

Creatus autem Petrus, non pontifex, ſed antipapa, cardinales & epiſcopos homines ſui ipſius conſimiles creat, ſeque in omnibus geſſit vt verus papa. Verum poſt reditum Imperatoris in Germaniam, Piſis antipapa relictus, à Bonifacio comite Piſano captus, Auinionem ad Ioannem pontificē perducitur, vbi in carcerem coniectus vitam cum morte permutauit, qui etſi errorem recognouit, liberari tamen non potuit.

Gotfridus obiit.

Eodem anno obijt Gotfridus epiſcopus Herbipolenſis, cui ſucceſſit Wolframus de Grunbach in ordine epiſcoporum ſextus, & quadrageſimus, & præfuit annis ſex, homo ad regendum aptiſſimus, qui ciues ſuos ad omnimodam ſubiectionem coegit.

Synodus prouincialis.

Eodem quoque anno Mathias archiepiſcopus Moguntinus ſynodum prouincialem ſuffraganeorum, abbatum & prælatorum ſuorum celebrauit, in qua conſtitutiones multas pro vtilitate eccleſiæ edidit.

MCCCXXVIII.

Mathias obiit.

Anno Sigiſmundi abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1328. indictione 11. 4. iduū Septembris, obijt Mathias archiepiſcopus Moguntinus ordinis ſancti Benedicti de Buſeck natus, vir integerrimæ conuerſationis & omni honore perpetuaq; memoria dignus, & in maiori eccleſia Moguntina ſepelitur. Quo mortuo, iterū clerus Baldeuinum archiepiſcopum Treuerenſem poſtulauit, qui cum eccleſiam ſuam Treuerenſem, quam locupletem iam reddiderat, noluiſſet deſerere, Ioannes papa 22. eccleſiam Mogunt. Henrico de Virnberg, ſine conſenſu canonicorum dedit, cumque in archiepiſcopū ordinatū, Moguntiam cum literis & mandatis Apoſtolicis deſtinauit. Canonici autem multa contra eum allegantes crimina, ad ſedem Apoſtolicam appellarunt. Per triennium itaque coram papa in Auinione litigantes, ne Moguntina eccleſia iterū paſtore deſtituta, grauia incurreret damna, papa ad inſtantiam eorū Baldeuino archiepiſcopo præfato ipſam eccleſiam Moguntinam adminiſtratorio nomine vsque ad exitum litis commendauit.

Contentio Cleri & Henrici archiepiſcopi.

Balduinus fit adminiſtrator eccleſiæ Mogunt.

Conſtitutus autem adminiſtrator oppida, caſtella, & munitiones totius diœceſis in ſuam poteſtatem accepit, & omnia ab incurſione prauorū, fortiter cum magna induſtria & ſapientia defenſauit. Magna his diebus inter clerum & ciues Mogunt. diſſenſio fuit, propter libertatem eccleſiaſticam, illis iura & libertates ſuas defendentibus, iſtis autem ex aduerſo omnia infringere & violare laborantibus.

Eltuil caſtrum conſtruitur.

Ad reprimendam igitur temeritatem Moguntinenſium Baldeuinus adminiſtrator caſtrum Eltuil dictum, duobus à Moguntia miliaribus in deſcenſu Rheni fluminis ſitum, à fundamentis de nouo conſtruere cœpit, ipſamque villam muro vndique circumcinxit. Interea Moguntinenſes Baldeuini obſidionem metuentes, vt dicebant, reuera autem cleri odio prouocati Moguntiam die quadam egrediuntur in manu valida & multitudine magna, ac monaſteria ordinis noſtri ædificijs & ſtructuris inſignia S. Albani martyris, S. Iacobi apoſtoli in monte Specioſo, ſanctiq; Victoris canonicorum ſecularium, vna cum caſtro in Wiſſenavv pro magna parte deſtruxerunt, quemadmodum veſtigia in monaſterio S. Albani præcipue oſtendunt, vſq; in præſentem diem.

Monaſteria S. Albani, Iacobi, & Victoris euertuntur.

Monaſterium autem S. Iacobi, quia ciuitati proximū erat, cum inſigni eccleſia funditus euerterunt. Pro qua temeritate poſtea ad cameram Imperatoris citati ſunt, & in maxima pecuniarū ſumma ipſis monaſterijs ſoluenda iudicialiter condemnati. Monaſteria vero ſucceſſu temporis reædificata ſunt, ſed ad priſtinū decorē non venerunt. Ab illo tempore vſq; ad captiuitatē ciuitatis, quæ anno Wignandi abbatis huius cœnobij tertio facta eſt, Deo iniuriam ſanctorum vindicante, fortuna Moguntinenſibus ſemper fuit aduerſa, quouſq; tandem libertate amiſſa, in perpetuam ſeruitutem ſunt redacti.

Henricus archiepiſcopus Moguntinus.

Poſt annos autem tres, ſententia pro Henrico de Virnberg lata fuit, qui confirmatus in Archiepiſcopum, denuo ad Moguntiam mittitur, & Baldeuino adminiſtrationem in manus eius reſignante coram duobus legatis Apoſtolicis, à clero & omni populo mandatis papæ coactis pro archiepiſcopo ſuſceptus, cum ſolennitate Moguntiam & eccleſiam introducitur.

Emicho obiit.

Eodem anno feria quarta ante diē ſancti Georgij martyris, obijt Emicho de Liningen, 50. epiſcopus Spirenſis, & in maiori eccleſia ſua eſt ſepultus, cui ſucceſſit Bertholdus Burheck ordinis fratrum Teuthonicorum, præfuitque anno vno, translatus ad epiſcopatum Argentinenſem, vt poſtea dicemus ordine ſuo.

Eodem quoque anno Euerhardus comes de Wirtenberg, de conſenſu Ioannis pa-

Clemēs papa infirmus curatur. Petrus medicus fit archiepiſcopus Mogunt.

nio eiuſdem Petri curatus, de conſenſu cardinalium, eum in archiepiſcopum ſæpe dictæ eccleſiæ Mog. ordinauit, datiſque literis & prouiſionibus neceſſarijs ipſum cum pallio ad Moguntiam remiſit: quem clerus vna cum vniuerſo populo mandatis Apoſtolicis obedientes, cum honore & reuerentia ſuſceperunt, & in poſſeſſionem eccleſiæ Moguntinæ pacifice admiſerunt. Erat enim vir doctus & magnificus, ipſo pontificatu dignus, qui multa in ſynodis vtilia moribus ſtatuit, præfuitque ſtrenue annis 15. Audiens hæc Henricus comes Lutzenburgenſis, qui illum pro ſuo fratre Baldeuino ad papam miſerat, iratus eſt, quanquam diuina factum ordinatione totum poſtea confiteretur. Nam procuratione eiuſdem magiſtri, & Baldeuinus poſtea factus eſt archiepiſcopus Treuerenſis, & ipſe Henricus rex Rom. ſicut dicemus.

Rex Albertus Spiræ feſtum agit.

Eodem anno in die commemorationis ſancti Pauli Apoſtoli Albertus rex Rom. exequias regis Bohemiæ nouiter defuncti, in maiori eccleſia Spirenſi cum magna pompa, multis principibus, epiſcopis & abbatibus aſtantibus celebrauit, inter quos non infimæ reputationis præſens fuit Henricus huius cœnobij abbas memoratus: vbi inter pulſandum, maior campana cecidit, fractiſque duabus teſtudinibus, cadens ad pauimentum, in duas partes ſcinditur.

Cōfluentia per archiepiſcopū capitur.

His quoque temporibus inter Dietherum archiepiſcopum Treuerenſem, & oppidanos Confluentinos magna exorta diſcordia eſt, pontifice oppidanos exactionib. premente, illiſque obedientiā recuſantibus tandē archiepiſcopus inſolentiam eorum diutius perferre non valens, conductis pecunia pugnatoribus Confluentiam obſedit, cepit, & in deditionem accepit, oppidanis ad obediētiam coactis. Multas in huius victoriæ apparatū pecunias expoſuit, pro quarum aſſecutione pene omnia diœceſis ſuæ prædia obligauit.

MCCCVI.

Inundatio magna aquarum.

Anno Henrici abbatis 6. dominicæ natiuitatis 1306. in die purificationis B. Mariæ ſemper virginis, glacie ac niuibus reſolutis, maxima circa Rhenum & Moganum inundatio aquarum facta eſt, quæ pene infinita hominibus circummorantibus damna intulit, euertens domos & habitacula multa, hortos & vineas, agroſque & prata incredibili furore deuaſtans. Pontem ſuper Moganum Franckofordiæ nimio ſuo impetu deiecit, muros Moguntinos in parte ſubuertit, duas in muro Colonienſi turres, funditus euertit, & multos in diuerſis locis homines demerſit.

Inſula Rhodis in manus noſtrorum deuenit.

His temporibus Hoſpitalarij S. Ioannis Hieroſolymitani, Chriſtianorum copijs adiuti, inſulam Rhodis, cum alijs quinque in mari mediterraneo adiacentibus, per annos quatuor continue fortiter oppugnantes tandem obtinuerunt, & interfectis expulſiſque Turcis, ipſam vſque in hodiernam diem vſq; ad annos 196. pacifice tenuerunt.

Hoc ipſo anno Iudæi per regnum Franciæ bonis omnibus in fiſcum importatis occiſi ſunt, & alij de regno ſeminudi fuerunt expulſi.

MCCCVII.

Dietherus archiepiſcopus Treuerenſis citatur. Dietherus obiit.

Anno Henrici abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1307. indict. 5. cum Dietherus de Naſſauu archiepiſcopus Treuerenſis, homo inquietus & bellicoſus, & bona eccleſiæ propter expenſarum apparatus belli multitudinem vt plurimum alienaſſet, deferentibus eum clericis ſuis ad examen ſedis Apoſtolicæ in Galliam citatus eſt. Sed priuſquam terminus comparendi adueniſſet, morbo correptus eſt, & 23. die Nouembris ex hac vita migrauit, ſepultus in eccleſia Prædicatorum, quorum ordinis & profeſſionis antea fuerat, in ciuitate Treuerenſi.

Balduinus fit archiepiſcopus Treuerenſis.

Quo mortuo Dominus Petrus archiepiſcopus Moguntinus, tantum apud papam Clementem 5. potuit & egit, vt quod Baldeuinum fratrem Henrici comitis de Lutzenburg, iuuenem, 23. annum ætatis agentem, cui Moguntinam eccleſiam ante biennium ob minorennitatem (ſicut diximus) denegauerat, in archiepiſcopum Treuerenſem ſublimauit, qui ordinatus, & pro archiepiſcopo honorifice ab omni clero, & populo Treuerico ſuſceptus, præfuit annis 46. menſe vno, diebus 18. vir per omnia ſtrenuus & magnificus, qui eccleſiam ſuam optime rexit, & omnia alienata reduxit.

MCCCVIII.

Albertus rex Rom. occiditur.

Anno Henrici abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1308. Albertus rex Rom. cum Rhenum nauigio cum paucis tranſiſſet, reliquo exercitu nauigium ab altera parte littoris (vt fieri ſolet) expectante, Ioannes ex fratre nepos cum ſocijs conſpirationis ſuæ accedens, ipſum nil tale metuentem occidit, & fuga lapſus euaſit. Cauſa fuit iſta: Rudolphus dux Sueuiæ frater Alberti regis moriturus præfatum Ioannem filium ſuum adhuc puerum cum vniuerſo ducatu ipſius tutelæ commiſit: qui cum adoleuiſſet, paternum ducatum à patruo repetijt: ſe ad regēdum iam ſufficientem affirmans. Verum cum Albertus

bonis

bonis illum verbis de die in diem ſuſpendens, reddere commiſſa diſſimularet, nepos malorum vſus conſilio interficere ipſum decreuit. Vnde nacta oportunitate, gladio eum transfodit in littore Rheni (ſicut diximus) non longe à Schafhuſen, in die ſanctorum Philippi & Iacobi Apoſtolorũ, qui fuit primus dies Maij, cuius cadauer anno ſequenti Spiram relatum in maiori eccleſia, 4. cal. Septemb. cum honore inter reges ſepultum eſt.

Eodem anno in menſe Nouembri conuenerunt principes electores ad villam dictã Renſe, non longe à Bopardia, iuxta ſedem regalem, & procurante domino Petro archiepiſcopo Moguntino in regem Rom. vnanimiter elegerunt: Henricum comitem Lutzenburgenſem fratrem Balduini archiepiſcopi Treuerenſis, virũ bonum, ſtrenuum, & imperiali honore dignum, cuius electionẽ 27. die Nouemb. deuulgari Franckofordiæ ſolenniter fecerunt, ac deinde in feſto Epiphaniæ Domini anni ſequentis Aquiſgrani in regem Romanorum vnctus & coronatus eſt, per manus Henrici archiepiſcopi Colonienſis, imperauitque annis quatuor & menſibus nouem. Mox autem vt de Aquiſgrano coronatus Spiram aſcendit, oſſa regum Adolphi & Alberti ad maiorem eccleſiam Spirenſem referri, & cum honore ſepeliri fecit. Vxorem habuit Margaretham Ioannis ducis Brabantiæ filiã, de qua genuit Ioannem regem Bohemiæ, de quo poſtea dicemus.

Henricus in regem eligitur.

Anno prænotato, ſexto iduum Nouemb. obijt in Colonia Ioannes Scotus doctor ſubtilis, ordinis Minorum, ibidem in ſuo conuentu ad introitum ſacriſtiæ ſepultus, qui quanta ſcripſerit, quam ſubtilia & profunda in Theologia receptiua, & omnes Theologi nouerunt, & nos in libro noſtro de Eccleſiaſticis ſcriptoribus annotauimus.

Ioannes Scotus doctor ſubtilis obijt.

His quoque temporibus Petrus archiepiſcopus Moguntinus cœnobium monachorum Carthuſienſis ordinis extra muros Moguntinos, à fundamentis de nouo conſtruxit & magnifice prouidit.

Carthuſia Moguntiæ conſtruitur.

MCCCIX.

Anno Henrici abbatis 9 dominicæ natiuitatis 1309. in die S. Michaelis archangeli obijt Dietlibus abbas monaſterij mei Spanheimenſis decimus, vir bonus & regularis obſeruantiæ amator præcipuus, qui vtiliter in vtroque ſtatu præfuit, quia & peculium quod prædeceſſores eius monachis indulſerant, abſtulit, & redditus monaſterij competenter ampliauit. Huic in abbatia Spanheim. ſucceſſit dominus Willicho monachus conuentualis, filius comitis de Weſterburg, frater comitiſſæ de Spanheim, & præfuit ſtrenue annis 27. menſibus 5. diebus 14. de cuius vita, moribus & regimine in Chronica Præfati cœnobij mei Spanheimenſis, plenam hiſtoriam ſecundum ſeriem annorum digeſſimus.

Dietlibus abbas Spanheimenſis obijt.

Willicho.

Eodem anno mortuo ſine liberis rege Vngariæ, proceres terræ & maiores natu Ottonem Bauariæ ducem filium Henrici ducis, in regem Vngariæ tanquam hæredem proximum, quia ex matre nepos Belæ regis fuit, vnanimiter elegerunt, quem de Bauaria euocantes cum magno honore ſuſceperunt. Verum non diu poſtea mutata ſententia, ipſum de Vngaria fugauerunt, qui reuerſus in Bauariam, non multo poſtea obijt, relinquens filium vnicum Henricum, infantem dierum quatuordecim, ex vxore filia ducis Poloniæ, qui dictus fuit princeps de Notterberg.

Otto dux Bauariæ fit rex Vngariæ.

MCCCX.

Anno Henrici abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1310. Henricus Rom. rex magnum conuentum principum Spiræ habuit, vbi Eliſabeth filia quondam regis Bohemiæ perſonaliter comparuit, & regno paterno infeudari ab Imperatore ſe petiuit. Rex autem Henricus principum vſus conſilio, eandem filiam cum regno Bohemiæ Ioanni filio ſuo Lutzenburgenſi comiti, de conſenſu procerum Bohemiæ dedit vxorem, celebratiſque ibidem cum magna ſolennitate nuptijs, eum cum vxore & cum exercitu miſit in Bohemiam, adiungens ei Petrum archiepiſcopum Moguntinum quondam phyſicum ſuum. Veniens autem in Bohemiam Ioannes, ab vniuerſis regni incolis pro rege cum honore magno ſuſceptus eſt, & per eundem Petrum archiepiſcopum Mogunt. ad quem iure antiquo id muneris pertinebat, ſolenniter coronatus. Huic autem coronationi plus quam trecenta hominum millia interfuiſſe ferebantur. Coronatione facta rex archiepiſcopo inter alia munuſcula dedit ſedem vnam auro gemmiſque ornatam, quam Eccleſiæ Moguntinæ illatam, ſedem S. Martini vulgus appellare vſque in hunc diem conſueuit. Interea dum hæc agerentur in Bohemia, rex Henricus mouens exercitum à conuentu Spirenſi, pro ſuſcipienda corona imperiali iter direxit in Italiam, habens inter alios principes multos ſecum, Baldeuinum archiepiſcopum Treuerenſem, fratrem ſuum Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & Lupoldum ducem Auſtriæ. Inter eundem autem multas Italiæ ciuitates, oppida & caſtella rebellium cepit, & prœlia multa fortiter

Conuentus principum in Spira.

Ioannes Lutzenburgenſis comes fit rex Bohemiæ.

Sedis aurea S. Martini in Mogunt.

Expeditio Henrici regis in Italiam.

Henricus rex Imperator Romæ benedicitur. *Bellum imperii contra Wirtēbergenſem.* *Bella imperatoris in Italia.*

geſſit. Et primo quidem Mediolani, corona ferrea, ex more coronatus eſt: ac deinde Romæ apud S. Ioannem Lateranenſem, aurea corona & imperiali benedictione per tres cardinales ad hoc à papa ex Gallia miſſos, cum magna pompa & ſolennitate ſublimatus eſt, in die S. Pentecoſtes. Coronatus autem Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & multos alios in eadem Eccleſia milites creauit. Interea vero dum Imperator fermè per biennium moratur in Italia, tertius quem in Alemania reliquerat, exercitus contra Wirtenburgenſes comites, imperio à multis annis rebelles dimicando fortiter proceſſit, & ex 80. eorum munitionibus, & caſtellis 72. obtinuit, & multos eorum in bello interfecit. Imperator autem in Italia multa bella fortiſſime gerens, Longobardos, Papienſes, Taurinenſes, Aſtenſes, Veronenſes, Placentinos, Ianuenſes, Piſanos, Senenſes, Florentinos, ipſos quoque Romanos, & reliquos omnes ſibi reſiſtentes, in manu valida deuicit ac ſuperauit, in ſuamque deditionem venire potenter coegit. Fuit autem Henricus Imperator iſte, vir ſapiens, iuſtus & gratioſus, in armis ſtrenuus, fidei Chriſtianæ cultor & defenſor integerrimus, conſilio & animo promptus, amator cleri, & pauperum defenſor.

MCCCXI.

Concilium Viennenſe celebratur. *Ordinis Templariorum deſtructio.*

Anno Henrici abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1311. Clemens papa 5. concilium Viennenſe celebrandum indixit, quod bienno durauit, in quo liber Clementinarum publicatus fuit, & multa ad eccleſiæ vtilitatem ſtatuta. Ibi ordo Templariorum, qui annis ferme 184. ſteterat, ab ipſo Clemente papa condemnatus fuit, & vno die per vniuerſum orbem deletus, ad inſtantiam Philippi regis Francorum, cuius promotione ipſe papa electus fuerat. Fuerunt autem Templarij, valde diuites, quorum poſſeſſiones, vt rex ſibi acquireret, crimen eis hæreſeos falſum impoſuit, vt multi voluerunt, & extingui omnino parauit.

Eodem anno Guido epiſcopus Traiectenſis, veniens ad concilium Viennenſe, à papa Clemente 5 cardinalis factus eſt, mediante rege Francorum, & quibuſdam cardinalibus pro eo loquentibus: quanquam Traiectenſi eccleſia ſua contentus, ſe cardinalem non geſſerit.

MCCCXII.

Otto rex Vngariæ moritur.

Anno Henrici abbatis 12. dominicæ natiuitatis 1312. obijt Otto rex Vngariæ ac Bauariæ dux, vnicum relinquens filium 14. dierum ætatis, quem vna cum duobus fratris ſui filijs, Henrico annorum octo, & Ottone annorũ ſex, ciuibus in Lanshutta, & in Straubingen nutriendos ſub tutela commiſit. Sed cum poſt mortẽ eius, Ludouicus dux ſuperioris Bauariæ cum nobilibus terræ huic commiſſioni contradiceret, pueros eripuit.

Bopardia eccleſia Treuerenſium datur.

Eodem anno Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis, Bopardiam & Weſaliam oppida cis Rhenana, cum alijs quibuſdam, pro impenſis, quas ratione imperij in Italia fecit, & extra ab ipſo Henrico Imperatore fratre ſuo accepit in pignus: ſicut patet ex literis in caſtris ante Florentiam datis, anno Domini prænotato 1312. indictione 10. 6. iduum Decembris. Quibus ſuſceptis archiepiſcopus, relicto in Italia Imperatore, ad Treuerim reuerſus eſt.

Ioãnes dux Brabantiæ obiit.

Eodem quoque anno obiit Ioannes dux Brabantiæ, cui eiuſdem nominis Ioannes tertius ſucceſſit, qui habuit vxorem nomine Margaretham, filiam Ludouici regis Francorum, de qua genuit tres filios, qui omnes ante eum ſine liberis obierunt, videlicet Ioannem, Gotfridum, & Henricum. Habuit etiam tres filias, quarum prima Ioanna primo nupſit Wilhelmo comiti Hollandiæ. Quo à Phryſonibus occiſo, deſponſata fuit Wenceslao comiti de Lutzenburgo, fratri Ioannis regis Bohemiæ & Caroli Imperatoris quarti. Secunda fuit Margaretha, quæ nupſit Ludouico Flandriæ comiti. Tertia fuit Maria, quæ nupſit Reinaldo duci Gelrenſium.

Wẽceslaus comes Lutzenburgenſis.

MCCCXIII.

Henricus Imperator obiit. *Dominicanus intoxicat imperatorem.*

Anno Henrici abbatis 13. dominicæ natiuitatis 1313. indictione 11. Henricus Imperator Rom. 7. in Italia, nouis comparatis exercitibus contra Robertum Apuliæ regulum, proceſſurus in itinere apud Bonconuent diſſenteriæ morbo reſolutus, in die ſancti Bartholomæi obijt, non ſine iactura magna totus Imperij Romani, vacauitque imperium anno vno. Sunt qui ſcribant ipſum veneno periiſſe, per adminiſtrationem fratris Bernardi ordinis Prædicatorum, confeſſoris & capellani ſui, à quo ipſum in die aſſumptionis B. Mariæ ſemper virginis communicantem, in hoſtia conſecrata ferunt intoxicatum: & ob id Prædicatores omnes à papa hac pœna notatos, vt vſque in hunc diem ac deinceps, communicantes in altari, eorum ſacerdotes ſiniſtra ſe manu communicent. Sed quoniam hoc omnino cõfictum putamus, idcirco fidem adhibere iſta dicentibus, iuſta ratione contemnimus.

temnimus. Prædictus autem frater Bernhardus, multos innocentiæ ſuæ teſtes habuit viros illuſtres, & literas ſimiliter Ioannis Bohemiæ regis filij Imperatoris, archiepiſcoporum quoque atque pontificum, qui in morte Imperatoris ipſum clara voce excuſantis, fuêre præſentes, videlicet Mediolanenſis, Ianuenſis, Peruſini, Lucenſis, & Argentinenſis. Nihilominus Henricus comes Flandriæ, cæteriq; nobiles curiales econtra conſtanter affirmabant, reum eſſe Bernardum mortis Imperatoris, & eum in ſacramento corporis Chriſti intoxicaſſe. Vnde magna in ordinem Prędicatorum perſecutio minus iuſte fuit exorta, etiam ſi frater ille innocens à crimine obiecto non fuiſſet, cum crimen vnius hominis in totum ordinem non fuerit referendū. Magna his temporibus fames in terra fuit vbique, magnaq; peſtilentia ſubſecuta, & in vtroq; periculo multi homines perierunt.

Opinio Venem inſti refellitur. *Ordo prædicatorum calumniatur.*

MCCCXIIII.

Anno Henrici abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1314. obijt Clemens papa 5. anno pontificatus ſui 9. nondū completo: & vacauit ſedes Petri annis duobus, menſibus tribus, & diebus ſeptemdecim, propter diſcordiam fratrum.

Clemēs papa 5. obijt.

Eodem anno pridie iduum Ianuarij obijt Sibodo de Lichtenberg, epiſcopus Spirenſis: cui Emicho de Liningen ſuccedens præfuit annis 14. non ſine diſſenſione ciuium ſuorum, vt ſolent.

Sibodo obijt.

Eodem quoque anno, 4. iduum Febr. obijt Emericus epiſcopus Wormacienſis, cui Henricus filius comitis Syluestris de Dune, præpoſitus domus ſuccedens, præfuit annis quinque.

Emericus obijt.

Eodem quoque anno 14. calendas Nouembris conuenerunt principes imperij pro electione noui regis apud Franckofordiam, votiſq; in diuerſa diuiſis, Petrus archiepiſcopus Moguntinus, Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis, Volmarus Marchio Brandenburgenſis, & Ioannes Bohemiæ rex, Ludouicum comitem Palatinum Rheni, ducemque Bauariæ in regem Rom. elegerunt. Contra quem Henricus archiepiſcopus Colonienſis, Dux quoque Saxoniæ, & Rudolphus comes Palatinus Rheni: duxque Bauariæ frater ipſius Ludouici, non fauens ei honorem, in regem elegerūt Fridericum ducem Auſtriæ, fratrem Lupoldi ducis, & filium Alberti quondam regis Ro. Quamobrem bellum inter eos exoritur, durauitque annos octo, quo tandem Ludouicus obtinuit & ſolus regnauit, Fridericū cepit, & in deditionem coegit. Fratrem vero ſuum Rudolphum comitem Palatinum Rheni cum Friderico pertinaciter ſentientem, de patria proſcribens, in Angliam vſque ad vitæ terminum relegauit, vbi in magna viuens paupertate tandem mortuus eſt. Comitatum ergo Palatinū cum cæteris quæ Rudolphi fuerant, aliquandiu tenuit, ſed omnia filijs eius poſtea reſignauit. Iſte Ludouicus vxorem habuit Margaretham, filiam Wilhelmi Hollandiæ comitis, quæ peperit ei ſex filios, Ludouicum marchionem Brandenburgenſem, Stephanum ducē Bauariæ in Lanshuta commorantem, Albertum in Straubingen, Wilhelmum ducem Hollandiæ poſtea comitem, Ludouicum dictum Romanū, quia Romæ natus fuerat, & Ottonem ducem, qui dictus fuit Brandenburgenſis.

Ludouicus dux Bauariæ fit rex. *Fridericus dux Auſtriæ contra eum eligitur.* *Rudolphus Palatinus à fratre expellitur.* *Margaretha coniunx Ludouici regis.*

Anno prænotato tres ſimul lunæ in cœlo apparuerunt, Fulgor etiam quem cometam appellant, tribus menſibus in cœlo emicuit.

Cometa apparuit.

MCCCXV.

Anno Henrici abbatis 15. qui fuit dominicæ natiuitatis 1315. maxima fuit per totam Alemaniam fames, in qua multa hominum millia prę inopia perierunt, durauitque biennio. Poſtea ingens hominum peſtilentia vbique ſecuta eſt.

Fames & peſtis.

Eodem anno factum eſt prælium inter Ludouicum regem Romanorum, & Fridericum Auſtriæ ducem eius aduerſarium: iuxta ciuitatem Spirenſem, vbi Lupoldus frater Friderici in circuitu villas complures incendio cremauit, & multa pauperibus intulit damna. Sed tamen Ludouicus victor euaſit, & Fridericum aduerſarium cum ſuis fugere turpiter compulit. Fames (vt diximus) erat maxima, ſed Baldeuino archiepiſcopo Treuerenſe prouidente, neceſſaria nihil exercitui defuit.

Prælium apud Spiram geſtum.

Eodem quoque anno in ciuitate Cremenſi Patauienſis diœceſis, in ducatu Auſtriæ, plures nefandiſſimi hæretici per fratres Prædicatores inquiſiti, inuenti & combuſti fuerunt. Articulorum hæreſeos eorundem primus erat iſte: Miſſas vanitatem eſſe dicebāt, & nullius vel reuerentię vel vtilitatis. Secundus articulus fuit: Luciferū cū dæmonibus ſuis, cœlo iniuria pulſum dicebant, tandemq; beatitudini cū omnibus ſuis reſtituendum: Michaelem & Angelos omnes, æternis cruciatibus deputandos: hominesque ab eorum ſecta alienos, ſimiliter eſſe damnandos. Vnde cum ſe mutuo ſalutarent, dicebant, *Salutet te iniuriam paſſus*, id eſt Lucifer. Tertius articulus iſte nefandiſſimus fuit: Dicebant enim

Hæretici combuſti in Auſtria. *Errorū ipſorū articuli.* *Hæreſis peſſima.*

Maria ſi virgo manſit poſt partum, non hominem ſed angelum peperit, virgo poſt partum non fuit. Item dicebant ſe habere 12. apoſtolos, qui totum imperium ſingulis annis perluſtrarent: & duos ex eis ordine & profeſſione ſeniores, ſingulis annis paradiſum intrare, ac poteſtatem ab Helia & Enoch ligandi & ſoluendi accipere, quam alijs communicabant in eadem ſecta conſtitutis.

Contra Baptiſmum. Sacramentum baptiſmi irridebant dicentes, Si baptiſmus eſt ſacramentum, ergo quodlibet balneum eſt ſacramentum, & per conſequens quilibet balneator eſſet Deus.

Contra pœnitentiam. Sacramentum pœnitentiæ turpiter vitiabant, confitentes nõ ſacerdotibus, ſed laicis in genere, peccata ſua in ſpecie exprimentes: ſperantes ſe ex hac confeſſione, omnium peccatorum à pœna & à culpa remiſſionem plenariam recepturos.

Contra Euchariſtiam. Sacramentum dominici corporis non credebant, hoſtiam conſecrátam, Deum fictitium appellantes. Sacramentum quoque matrimonij iuratum meretricium in vulgari nuncupabant.

Contra vnctionem & matrimonium. Sacramentum extremæ vnctionis irridebant, & interrogati ſuper eo quid ſentirent, vnanimiter reſponderunt: Nos credimus quod olera quanto fuerint oleo plus condita, tanto eſſe meliora. Conſecrationes eccleſiarum, cœmiteriorumque & benedictiones palmarum, ſalis, aquæ, & cæterorum quæ in eccleſia fiunt, nihil eſſe dicebant.

Error omnium turpiſſimus. Item dicebant, Deum nec ſcire, nec punire mala quæ ſub terra fierent. Vnde in ſpeluncis & cauernis ſubterraneis conuenientes, pater cum filia, frater cum ſorore, ac filius cum matre, indifferenter turpitudinem carnis ſuæ exercebant.

Contra ſtatuta eccleſiæ. Romanam eccleſiam non Chriſti, ſed gentium infidelium eſſe dicebant: omniaque ſtatuta eccleſiæ cum prælatis & miniſtris eius contemnebant. Ieiunium irridebant, carnibus omni tempore, etiam in ſexta feria paraſceues veſcebantur. Dies feſtos non ſeruabãt, ſed in die paſchæ laborabant. Periurium dicebant non eſſe peccatum.

Suffragia ſanctorum ſpernebant. Merita & interceſſiones quorumlibet ſanctorum, poſſe hominibus apud Deum præſtare ſuffragia, negabant. Sed & alios complures articulos profitebantur erroris, quorum prolixitas inſerta, his tædium lectoribus (vt vereor) generaret. Magnus eorum numerus fuit in Auſtria, Bohemia, & terris vicinis. Nam ſicut quidam ex eis Viennæ crematus, nomine Nouus magiſter, confitebatur, fuerunt eorum in Auſtria, Bohemia, & in cõfinibus eius illo tempore pluſquam octoginta millia hominum, omnes in eam ſectam iurati & profeſſi, præter eos qui in alijs terris erant.

Bohemorũ hæreſis initium. Ex hac fece Bohemia tunc infecta, vſque in præſentem diem eiſdem erroribus & turpitudinibus ſcatet, quemadmodum inferius anno Blaſij abbatis 17. plenius dicemus. Multi autem eo tempore in Auſtria fuerunt in diuerſis locis combuſti, qui omnes vnanimiter in ſuis erroribus pertinaciſſime vſque ad mortem cum magna hilaritate permanſerunt.

Nota fatuitatem. Inter quos puella vna ſpecioſa nomine Giſla, dum iam eſſet cremanda, interrogatur à iudice, ſi adhuc eſſet virgo. Quæ coram omnibus reſpondit: Super terram adhuc virgo ſum, ſub terra vero minime. Credebant enim fatui, virgines ſub terra non poſſe deflorari, etiamſi à mille viris cognoſcerentur, neq; tale ſtuprum eſſe peccatum.

MCCCXVI.

Ludouicus pacem reformat. Anno Henrici abbatis 16. qui fuit dominicæ natiuitatis 1316. Ludouicus rex Romanorum cum omnibus principibus & ciuitatibus ſibi conſentientibus pacem decreuit in omni regno. Sed Henricus archiepiſcopus Coloniẽſis cum his qui partes Friderici ſequebantur, fœdus hoc pacis non aduertit, & propterea multis ſe & diœceſim ſuam calamitatibus ſubiecit.

Bellum Ludouici cum Friderico. Nam eodem anno ipſe rex Ludouicus, adiuuantibus Baldeuino Treuirorum, & Petro Moguntino Archiepiſcopis, multa contra Friderici partes bella geſſerunt. Munitiones quoq; Wiſbaden, & Scharpſenſtein obſidione vallauit, vbi cum nõ proficeret propter locorum firmitatem, infecto negotio ad alia ſe conuertit.

Ioannes 22. papa factus eſt. Eodem anno poſteaquam ſedes apoſtolica vacauerat annis duobus, menſibus tribus, diebusque 17. cardinales tandem Lugduni conuenientes, Iacobum Caturcẽſem Portuenſem epiſcopum, quinta die menſis Septembris, in papam elegerunt, qui Ioannes 22. nuncupatus præfuit eccleſiæ Romanæ annis 18. menſibus 4.

Bellũ quartum inter Ludouicum & Fridericum. Eodem quoque anno bellum inter Ludouicum regem Rom. & Fridericum Auſtriç ducem, aduerſarium eius apud Argentinam factum eſt, in quo Friderici exercitus à Ludouico fuſus & ſuperatus, denuo fugere compulſus eſt.

Anno

MCCCXVII.

Anno Henrici abbatis 17. & vltimo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1317. Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis caſtellum imperij Sterrenberg, impignoratum, Ludouico rege conſentiente, pecunia redemit, & eccleſiæ ſuæ Treuerenſi coniunxit. Fuit enim vir magnificus, & ſemper Imperatoribus obſequioſus & gratus, quod Treuerenſi eccleſiæ multum profuit. *Caſtrum Sterrenberg emitur.*

Eodem anno 4. calendas Iunij, Guido epiſcopus Traiectenſis obijt, cui Fridericus de Sirck, maioris eccleſiæ propoſitus, ſuccedens præfuit annis quinque, in multis aduerſitatibus tribulatus. *Guido obiit.*

Eodem quoq; anno Henricus abbas huius cœnobij Hirſaugienſis 30. iubente Ludouico Imp. 4. à ſua dignitate abbatiali depoſitus eſt, & ad priuatam cōuerſationē reuocatus. Fuit enim (ſicut in principio nos dixiſſe meminimus) homo otio & inertiæ deditus, qui conuiuijs & ſolatijs carnis nimium indulgens, omnē monaſterij ſtatum in temporalibus & ſpiritualibus turpiter neglexit. Bona monaſterij mobilia & immobilia multa diſtraxit, multa vendidit & alienauit, ac pecuniam omnino male expendit. Vnde à ſanioribus ſæpe cum reuerentia admonitus, cum emendare mores contemneret, res per fratres ad epiſcopum, & per illum ad regem deuoluta eſt, & ex eius mandato deponitur. *H. abbas deponitur.*

DE SIGISMVNDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 31. QVI præfuit annis 24. & de varijs geſtis illius temporis.

HENRICO autem abbate depoſito, ad vitamq; priuatā (ſicut diximus) reuocato, magna inter fratres meritorū diſcuſſio ſubſecuta eſt, ne ſi quem minus cōſulte præcipitatoq; conſilio in paſtorē eligerent, ſimilibus aut certe grauioribus periculis & malis ſubiacerent, & vtrunq; monaſterij ſtatū ad extrema incōmoda perducerent. Matura itaque conſultatione præhabita ad electionē noui paſtoris, tandem procedentes in duos vota direxerunt. Vna pars numero & maturitate conſilij potior, Sigiſmundū priorem quondam clauſtralem in abbatem elegit: alia vero pars Gerhardum cuſtodē & monachum cœnobio præficere contendebat. Cumq; ambo electi primo ad iudicium epiſcopi Spirenſis, ac deinde ad audiētiā Ludouici regis Rom. perueniſſent, audito electionis proceſſu Sigiſmūdus ſententia doctorū in abbatia cōfirmatus eſt. qui ordinatus ex more, præfuit huic monaſterio ſtrenue 24. annis, & ſatis bene omnia rexit. Fuit autē natione Sueuus, nobili proſapia ortus, ſtatura decente, nec breuis, nec nimia proceritate diſtortus. Morib. erat human⁹, ingenio mitis ac ſubtilis, cōſilio promptus, & ſingulari prudentia circumſpectus, eloquio diſertus, & quadam ſeueritate reuerendus. Res monaſterii prudenter & ordinate diſpenſauit, & multa ab anteceſſore ſuo abbate Henrico alienata, ad monaſterij poſſeſſionem reuocauit. *Diſſenſio facta eſt in electione. Sigiſmūdus abb. 31. Sigiſmundi vita.*

MCCCXVIII.

Anno eius primo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1318. obijt Andreas Herbipolenſis epiſcopus: cui ſucceſſit Gotfridus de Holoc, & præfuit annis 9. qui poſt multas cōtentiones cum ciuibus ſuis habitas, victoriam tandem obtinuit, eosq; ad obedientiam coëgit. *Andreas obiit.*

Eodem anno Colonienſes, iuſſu Ludouici Imperatoris, vocatis in auxilium Ioanne rege Bohemiæ, qui Lutzenburgi tum erat cum magno exercitu, Wilhelmo comite Hollandiæ, Ioanne fratre eius comite in Hannonia. Gerhardo comite de Iuliaco, Adolpho comite de Monte, & Ioanne comite de Seyna, cum quibuſdam alijs, contra Henricum archiepiſcopum Colonienſem pacta & fœdera pacis Ludouici regis violantem, & cū Friderico duce Auſtriæ ſentientem, ad bellum procedentes, multa ei damna intulerūt: & inter cætera, caſtrum Bruel nuncupatum, ſpacio quatuor menſium obſiderūt. Sed tandem pace interpoſita & ſatisfactione facta, receſſerunt. *Bellum contra archiepiſcopū Colonienſem.*

MCCCXIX.

Anno Sigiſmundi abbatis 2. dominicæ natiuitatis 1319. obijt Henricus epiſcopus de Dune, ex comite Syluestri, epiſcopus Wormacienſis, anno pontificatus ſui 5. in maiori eccleſia ſepultus, & vacauit epiſcopatus menſibus duobus, & octo diebus. Poſtea electus fuit Cuno de Schoneck, filius fratris Emerici quondam epiſcopi Wormacienſis, & præfuit annis 10. Autumant quidam eum diutius præfuiſſe, ſed nobis ſeriem temporis diligentiſſime reuoluentibus errare comperti ſunt. *Henricus obiit. Cuno de Schoneck fit epiſcopus Wormatienſis.*

MCCCXX.

Anno Sigiſmundi abbatis 3. dom. autē natiuit. 1320. pridie nonas Iunij, obijt magi-

Petrus medicus archiepiſcopus Mogũtinus obiit.

ſter Petrus de Achtzpalt, medicus & archiepiſcopus Moguntinus, vir per omnia magnificus: qui Carthuſiam extra muros Moguntinos de nouo fundauit, & collegium canonicorum eccleſiæ S. Catharinæ in Oppenheim primus inſtituit, & ſatis magnifice dotauit. Quo mortuo, canonici Moguntini Baldeuinum archiepiſcopum Treuerenſem in ſuum antiſtitem poſtularunt. Sed papa Ioannes 22. recuſans eorum poſtulationi præbere conſenſum, dedit eis in archiepiſcopum dominum Mathiam de Buſſeck, monachum ordinis S. Benedicti profeſſum, virum optimum, & tali honore dignum: qui per dominum Baldeuinum archiepiſcopum Treuerenſem cum ſolennitate Moguntiam introductus, authoritate Apoſtolica à clero & populo honorifice ſuſceptus eſt, præfuitque annis 8: Qui ſtatim ipſi Baldeuino confœderatus eſt: cuius adiutorio & præſentia roboratus, oppidum zu den Gieſſen dictum, obſidione vallauit & obtinuit.

Matthias fit archiepiſcopus Moguntinus.

Gieſſen capitur.

Colonienſes ciues contra archiepiſcopum bellãt.

Eodem anno ciues Colonienſes iterum iuſſu Ludouici Imperatoris contra Henricum archiepiſcopum ſuum ad bellum procedentes, caſtellum eius Vrechem cœperunt, ac funditus deſtruxerunt.

MCCCXXI.

Fridericus deuaſtat Bauariam.

Anno Sigiſmundi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1321. Fridericus dux Auſtriæ cum Lupoldo fratre ſuo, in manu valida cum magno exercitu intrauit Bauariam cõtra regem Ludouicum, totamq; regionem igne & ferro deuaſtauit, & multa vbiq; pauperibus damna intulit: Imperatore Ludouico ſe interea in munitionibus, propter exercitus ſui abſentiam continente, & fortunæ ſortem precibus exorante.

MCCCXXII.

Hereſiarcha Coloniæ comburitur.

Anno ſequenti, qui fuit 5. Sigiſmundi abbatis, dominicæ autem natiuitatis 1322. Coloniæ depræhenſus fuit Lolhardus quidam nomine Waltherus, magiſter & princeps ſcholæ hæreticorum illius ſectæ, de qua ſupra fecimus mentionẽ, anno Henrici abbatis ſecundi 15. qui in ciuitate Coloniẽſi & extra in multis locis, errores ſuos occulte inter mulierculas maxime diſſeminauerat, multosque ſeduxerat. Libellos erroribus ſuis conuenientes, in lingua Teuthonica ſcripſit, in quibus verba ſacræ ſcripturæ male interpretando peruertit, & erroribus ſuis applicauit, eosque mulieribus legendos diſtribuit. Comprehenſus autem, errores ſuos acriter defendebat, vnde per ſentẽtiam, ad ignem damnatus, combuſtus fuit: multos relinquens (vt ipſe fatebatur) occultos in ciuitate Colonienſi & extra, errorum ſuorum profeſſores, cultores atq; diſcipulos.

Regina Angliæ maritũ ſuum capit.

Eodem anno Ieſabella vxor Eduardi regis Anglorum, filia quondam Philippi quarti regis Frãcorum, ipſum Eduardum maritum ſuum cepit, & cuſtodiæ mancipauit vſq; ad mortem, propter deſolationem (vt dicebat) quam cum ſeruis fecerat in regno.

MCCCXXIII.

Bellũ Friderici cõtra Ludouicũ.

Anno Sigiſmundi abbatis ſexto, dominicæ autem natiuitatis milleſimo treceenteſimo vigeſimo tertio, Fridericus Auſtriæ dux iterum magnum congregauit exercitum, plus quam quinque millia pugnatorum ex Auſtria & Vngaria, contra Ludouicum Imperatorem pugnaturus, cui Lupoldus dux Auſtriæ frater cum duobus millibus occurrit, & conductis hincinde multis denuo Bauariam intrauit, omniaque deuaſtare moliuntur. Ludouicus vero Imperator maximo adunato exercitu plusquam triginta millium pugnatorũ vna cum Ioanne Bohemorum rege, Baldeuino quoque archiepiſcopo Treuerenſi, & Mathia archiepiſcopo Moguntino, Friderico duci aduerſario ſuo in Bauaria inter Ottingen & Molendorf occurrit: vbi conſerto prælio Fridericus dux victus, & per Bohemiæ regem captus eſt, & Ludouico Imperatori ſub vitæ conditionibus præſentatus, quem in quodam caſtello firmiſſimo, cuſtodiæ mancipauit. Contigit poſtea duce Friderico ſic in captiuitate detento, quod venit ad Lupoldum fratrem eius in Auſtria, magus quidam, promittens ſe ſua arte ducem Fridericum de captiuitate ſaluum & illæſum penitus, miniſterio ſpiritus ad ſe in vna hora reducturum, ſi cõdignam vellet ei repromittere ac dare mercedem. Reſpondit: *Si feceris*, inquiens, *quod promittis, condigno te præmio honorabo.* Itaque Magus hora ſibi congrua circulum coniurationis vna cum duce ingreditur, vocat ſpiritum ſuis obedire mandatis conſuetum. Cui in ſpecie humana comparenti, per virtutem ſuarum coniurationum mandauit, quatenus ducem Fridericum de cuſtodia Imperatoris liberatum ad ſe in Auſtriam ſine læſione quantocius adueheret. Cui Spiritus reſpondens dixit: *Si dux ipſe captiuus mecum venire voluerit, mandatis tuis libens obtemperabo.* His dictis auolat mox ſpiritus in Bauariam, in forma peregrini aſſumpta peruolat, cuſtodiamque vbi dux Fridericus detinebatur captiuus ingreditur: quo viſo miſſus ad eum ſpiritus dixit, *Si ex captiuitate liberare volueris, hunc equum aſcende, & te ſine læſione in Auſtriam ad fratrem tuum ducem Lupoldum ſaluũ perducam.*

Exercituũ pugna iuxta Ottingen in Bauaria.

Magus ſpiritum mittit ad adducend. captiuum.

perducam. Cui dux inquit, *Quis enim es tu?* Ad quem ſpiritus, *Noli interrogare quis ſim ego, quia nihil ad rem: ſed aſcende hunc equum, quem tibi exhibeo, & te ſaluum & incolumem hinc liberatum ad Auſtriam reducam.* Quibus auditis horror quidam ducem alioquin audaciſſimum inuaſit: qui mox, vt ſigno ſe ſanctæ crucis muniuit, ſpiritus cum nigro quem exhibuerat equo diſparuit, & vacuus ad mittentem reuerſus eſt, à quo increpatus quod non adduxiſſet captiuum, ordinem rei geſtæ narrauit. Tandem de cuſtodia emiſſus dux Fridericus, ita ſibi contigiſſe in captiuitate conſignato die confeſſus eſt: Poſt hæc Ludouicus Imperator accepto iuramento & neceſſarijs cautionibus à duce Friderico, quod ſe de regno amplius non intromitteret, eum liberum dimiſit, & ſolus imperauit annis ferme 33. homo fortis & audax nimium.

Dux ſigno ſ. cruce ſpiritū miſſum fugauit.

Eodem quoque anno Ioannes papa 22. Thomam de Aquino ordinis fratrum Prædicatorum, theologum acutiſſimum, anno poſt tranſitum eius 48. catalogo ſanctorum inſcripſit.

Ludouicus imperat annis 33.

S. Thomas Aquinas canonizatur.

MCCCXXIV.

Anno Sigiſmundi abbatis 7. dom. autem nat. 1324. Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis, & Ioannes rex Bohemiæ ex fratre nepos eius, qui tunc Lutzenburgi morabatur, Dux quoque Lotharingiæ & comes Barenſis, cum quibuſdā alijs comitibus atq; nobilib. mutuo ſeſe confœderantes cum magno exercitu ciuitatem Metenſem obſederunt: quam cum expugnare non poſſent, omnia in circuitu vaſtando deſolauerunt. His temporibus Ludouicus Imperator cupiens dilatare dominiū ſuum, vxorē cuiuſdam viri potentis violenter abſtulit, eamque Ottoni filio ſuo Brandenburgenſi Marchioni matrimonio cum pompa & ſolennitate copulauit: viro eius, cum quo matrimonialiter vixerat annis vndecim reclamante, & auxiliū ſummi pontificis licet fruſtra inuocante. Dicebat enim Imperator, inter eum & illam impedimentum extare conſanguinitatis. Sed alia eum cauſa mouebat, ſcilicet deſiderium habendi dominiū ducatus Carinthiæ & Tirolis, quod ad ipſam mulierem iure hęreditario fuerat reuolutū. Vnde cōmotus papa Ioannes 22. tanta iniquitate, ſcripſit Ludouico multis vicibus rogando, monendo & cōminando, quatenus vxorē viro ſuo reſtitueret, & pro corona imperij ſuſcipienda ad ſe in Auinionē veniret. Sed Imperator papa contemnens, nec mulierē viro ſuo reſtituit, nec venire in Galliā conſenſit. Quā ob cauſam iratus pontifex, nimioque furore nō iniuſte commotus, ei cōmunionem eccleſiæ interdixit, & varijs cenſuris eum publice damnauit. Circa hæc tempora Ioannes papa memoratus condemnabat eos qui dicebant, Chriſtum eiuſque diſcipulos & veros imitatores nihil proprij habuiſſe. Cuius conſtitutioni cum ſe Michael de Ceſena ordinis fratrū Minorum generalis miniſter opponeret, ipſum excōmunicauit, & ab officio depoſuit. Wilhelmū quoque de Ockā, eiuſdem ordinis natione Anglicū, doctorē acutiſſimum, ob eandem ſententiam excommunicatum declarauit hæreticum. Qui confugiens ad Ludouicum Imperatorem, eius defenſionem implorauit dicens: *O Imperator, tu me gladio à papæ iniurijs defende, & ego te verbis & ſcriptis indiſſolubili ratione defendam.* Suſceptus autē à Ludouico multa & varia ſcripſit contra papam prædictum, aſſerens eum hæreticum atque ſchiſmaticum, eiuſque cenſuras non eſſe curandas. Manſit itaque excommunicatus cum excommunicato in ciuitate Monacēſi vſque ad mortem, & ibidem moriens ſepultus eſt. Sunt qui dicant, eum circa finem vitę ſuum recognouiſſe errorem, & Apoſtolicæ ſedis gratiam impetraſſe.

Obſidio Metenſis ciuitatis.

Improbum Ludouici factum.

Cauſa diſcordiæ inter papam & regem.

Ludouicus Imperator excōmunicatur à papa.

Wilhelmus de Ockam venit ad Imperatorē.

MCCCXXV.

Anno Sigiſmundi abbatis 8. qui fuit dom. nat. 1325. Colonienſes coaſſumptis ſecum multis comitibus atque nobilibus, cum magno & valido exercitu intrauerunt Weſtphaliam cōtra Henricū archiepiſcopū Colonienſem: & inter multa mala & damna quæ ei intulerunt, caſtrum fortiſſimum Volmerſtein longa obſidione captum, ſolo coæquarunt.

Colonienſes deuaſtant Weſtphaliam igne ferroq;.

Eodem anno Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis caſtrū Furſtenberg, in manu valida obſedit, & in deditionē accepit. Stierberg quoque Lantgrauio de Luchtenberg, ſeu dum fecit Caſtrū Richenberg, de nouo conſtruxit, quod comiti de Katzenelenbogen in feudū contulit, & multa pro honore eccleſiæ ſuæ magnifice fecit, tam ædificando q̄ capiēdo caſtella. Caſtrum quoq; Birckenfeld, conſtruere cœpit contra voluntatē comitiſſæ de Starckenberg, in cuius dominio erat. Vnde orta inter eos diſſenſione, Balduinus archiepiſcopus adunato exercitu terram eius inuadere decreuit, ſed per induſtriam Henrici ex comitibus de Spanheim Aquenſis præpoſiti & Emerici militis de Lapide, pro concordia laborantium treugæ conceſſæ ſunt. Non diu poſtea cum archiepiſcopus Confluentiam deſcenſurus in parua quadam nauicula per Moſellæ alueum veheretur, ab ipſa comitiſſa circa Starckenberg captus eſt & cuſtodiæ mancipatus. Qui aliquandiu detentus,

Stierberg. Lichtēberg. Richēberg. Birckēfeld.

Archiepiſcopus Treuerenſis capitur.

ibidem tandem pecunia ſe redemit, datis literis & cautionibus, quod in diebus ſuis inchoatum non perficeret caſtellum in Birckenfeld, pro quo contentio fuit.

Cuno.
Comes Gelria dux creatur.

Eodem quoque anno Cuno de Schoneck epiſcopus Wormaciẽſis præcepit feſtum corporis Chriſti, ſecundum inſtitutionem Vrbani papæ per ciuitatem Wormacienſem & totam diœceſin ſolenniter celebrari.

MCCCXXVI.

Fridericus obiit.

Anno Sigiſmundi abbatis 9. dominicæ natiuitatis 1326. Ludouicus Imp. 4. Reinhardum comitem Gelriæ in ducem ſublimauit, qui patrem ſuum eiuſdem nominis per annos ferme octo vſq; ad mortem in cuſtodia detinuit captiuum. Et abhinc principes terræ Gelrenſis duces eſſe cœperunt, titulo comitatus de Zutphania retento vſq; in hodiernum diem.

Et hoc ipſo anno 7. iduum Octob. obijt pater eius in captiuitate. Mortuo Friderico epiſcopo Traiectenſi, duo in diſſenſione fuerunt nominati Iacobus decanus maioris eccleſiæ à maiore parte capituli fuit electus, Iacobus Sudenſis epiſcopus, ad inſtantiam Wilhelmi comitis Hollandiæ à minori parte poſtulatus eſt.

Iacobus ſucceſſit.

Sed prior Iacobus decanus præualuit, & in epiſcopum Traiectenſem confirmatus fuit: quo in breui mortuo, canonici maioris eccleſiæ vnanimiter elegerunt Ioannem de Bruchorſt, eccleſiæ ſancti Saluatoris in Traiecto præpoſitum, virum optimum, qui mox regimen & adminiſtrationẽ totus epiſcopatus, vt verus pontifex canonice electus, aſſumpſit. Interea venit ex Auinione Ioannes de Dieſt Cameracenſis præpoſitus, in epiſcopum Traiectẽſis eccleſię à Ioanne papa 22. ad inſtantiã Ioannis ducis Brabãtiæ, Reinhardi ducis Gelriæ, & Wilhelmi comitis Hollandiæ ordinatus & conſecratus: qui armata manu cum magno apparatu Traiectum ingreſſus, pulſo Ioanne de Bruchorſt electo, pontificatum aſſumpſit, quem annis ferme 14. gubernauit.

Iodocus Traiectenſis epiſcopus poſt Iacobum.

Anno quoque prænotato Iudæus quidam baptiſmum in Hannonia ſuſcipiens, à Wilhelmo comite Hollandiæ Hannoniæque de ſacro fonte leuatus. Qui tranſiens & cõuerſans inter Chriſtianos, deuotum ſe fingebat, malitia Iudaica repletus. Nam vice quadam tranſiens in eccleſia cuiuſdam monaſterij ſolus, imaginem B. Mariæ ſemper virginis pulcherrime depictam indignus conſpexit.

Iudæi baptizati ſcelus nefandum contra B. virginem.

Qui veteri mox odio innatoque furore repletus pugionem extraxit, prorumpensq; in verba blaſphemiæ contra ſanctam Dei genitricem nitidam imaginis faciem configens, turpiter vulnerauit. Et ecce confeſtim ſanguis ab imagine vulnerata copioſus erumpens circumfluere cœpit. Quod cernens infelix, de eccleſia latenter aufugit. Sanguis autem à fidelibus reſeruatus, multis ægritudinibus medela fuit.

Miraculum B. virginis magnum.

Verum poſteaquam tanti ſceleris autor aliquandiu latuiſſet, nec ſciri à quoquã potuiſſet, beatiſſima Dei genitrix ſemperq; intacta virgo Maria, cuidam fabro ferrario in ſomnis apparens quaſi vulneribus confoſſa, autorem ei ſceleris oſtendit, & eum ad duellum pro veritatis declaratione contra perfidum animauit. Venit ad iudicem faber, ſceleris accuſat Iudæum, vbi cum teſtimonia probationis obiecti criminis ſufficientia nõ adeſſent, duelli conditio à Chriſtiano petitur & conceditur. Inito certamine duelli, ſanctiſſima Dei genetrice adiutus, vicit perfidum fidelis, impium iuſtus, Iudæum Chriſtianus. Superatum ſe cernens blaſphemus, veritatem aperuit, ſceleris ſui immanitatem, & quod animo nunquam fuerit Chriſtianus publice confeſſus eſt. Quibus auditis præfectus comitis, laqueo illum ſuſpendi fecit.

Chriſtianus Iudæum ſuperauit.

MCCCXXVII.

Ludouicus Rex Romã proficiſcitur.

Anno Sigiſmundi abbatis 10. dominicæ natiuitatis 1327. Ludouicus rex Rom. cum multis principibus & magno exercitu pro corona imperij Romam profectus eſt, & à Romanis cum honore ingenti ſuſceptus eſt. Papa tunc in Auinione morabatur, quo rex Ludouicus licet ſæpius ab ipſo inuitatus, ire tutum ſibi non credebat. Vnde pontificem per literas tam ſuas quam Rom. & aliorum principum rogauit, quatenus aut ipſe Romã venire, aut munus imperialis conſecrationis alicui cardinalium committere, ſicut Clemens papa 5. cum Henrico 7. fecerat, dignaretur, dicens ſibi nec conueniens eſſe, nec de conſuetudine Rom. imperij alibi quam Romæ benedici & coronari. Sed papa vtrumque recuſauit, mandans ei vt ad ſe in Auinionem veniret.

Ludouicus Romæ coronatur.

Vnde commotus Ludouicus, ſe à ſimplici quodam epiſcopo Romę in eccleſia S. Petri Imperatorem fecit coronari, anno poſt electionem ſuam 13. Quo facto conſilium ſuorum Romæ habuit, in quo Ioannem papam 22. propria autoritate (ne dicam temeraria præſumptione) depoſitum, hæreticum, ſchiſmaticum, omniq; pontificio honore priuatum,

tum, denunciari fecit: & Petrum Corbanenſem ordinis Minorum, hominem quidem doctum, & ad res agendas idoneum, papam conſtituens, Nicolaum 5. appellauit, à quo denuo coronam imperij cum maiori ſolennitate ſuſcepit.

Creatus autem Petrus, non pontifex, ſed antipapa, cardinales & epiſcopos homines ſuiipſius conſimiles creat, ſeque in omnibus geſſit vt verus papa. Verum poſt reditum Imperatoris in Germaniam, Piſis antipapa relictus, à Bonifacio comite Piſano captus, Auinionem ad Ioannem pontificē perducitur, vbi in carcerem coniectus vitam cum morte permutauit, qui etſi errorem recognouit, liberari tamen non potuit.

Ludouicus rex antipapam facit. Antipapa capitur & incarceratur.

Eodem anno obijt Gotfridus epiſcopus Herbipolenſis, cui ſucceſſit Wolframus de Grunbach in ordine epiſcoporum ſextus, & quadrageſimus, & præfuit annis ſex, homo ad regendum aptiſſimus, qui ciues ſuos ad omnimodam ſubiectionem coegit.

Gotfridus obiit.

Eodem quoque anno Mathias archiepiſcopus Moguntinus ſynodum prouincialem ſuffraganeorum, abbatum & prælatorum ſuorum celebrauit, in qua conſtitutiones multas pro vtilitate eccleſiæ edidit.

Synodus prouincialis.

MCCCXXVIII.

Anno Sigiſmundi abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1328. indictione 11. 4. iduū Septembris, obijt Mathias archiepiſcopus Moguntinus ordinis ſancti Benedicti de Buſeck natus, vir integerrimæ conuerſationis & omni honore perpetuaq; memoria dignus, & in maiori eccleſia Moguntina ſepelitur. Quo mortuo, iterū clerus Baldeuinum archiepiſcopum Treuerenſem poſtulauit, qui cum eccleſiam ſuam Treuerenſem, quam locupletem iam reddiderat, noluiſſet deſerere, Ioannes papa 22. eccleſiam Mogunt. Henrico de Virnberg, ſine conſenſu canonicorum dedit, eumque in archiepiſcopū ordinatū, Moguntiam cum literis & mandatis Apoſtolicis deſtinauit. Canonici autem multa contra eum allegantes crimina, ad ſedem Apoſtolicam appellarunt. Per triennium itaque coram papa in Auinione litigantes, ne Moguntina eccleſia iterū paſtore deſtituta, grauia incurreret damna, papa ad inſtantiam eorū Baldeuino archiepiſcopo præfato ipſam eccleſiam Moguntinam adminiſtratorio nomine vſque ad exitum litis commendauit.

Mathias obiit.

Contentio Cleri & Henrici archiepiſcopi.

Conſtitutus autem adminiſtrator oppida, caſtella, & munitiones totius diœceſis in ſuam poteſtatem accepit, & omnia ab incurſione prauorū, fortiter cum magna induſtria & ſapientia defenſauit. Magna his diebus inter clerum & ciues Mogunt. diſſenſio fuit, propter libertatem eccleſiaſticam, illis iura & libertates ſuas defendentibus, iſtis autem ex aduerſo omnia infringere & violare laborantibus.

Baldeuinus fit adminiſtrator eccleſiæ Mogunt.

Ad reprimendam igitur temeritatem Moguntinenſium Baldeuinus adminiſtrator caſtrum Eltuil dictum, duobus à Moguntia miliaribus in deſcenſu Rheni fluminis ſitum, à fundamentis de nouo conſtruere cœpit, ipſamque villam muro vndique circumcinxit. Interea Moguntinenſes Baldeuini obſidionem metuentes, vt dicebant, reuera autem cleri odio prouocati Moguntiam die quadam egrediuntur in manu valida & multitudine magna, ac monaſteria ordinis noſtri ædificijs & ſtructuris inſignia S. Albani martyris, S. Iacobi apoſtoli in monte Specioſo, ſanctiq; Victoris canonicorum ſecularium, vna cum caſtro in Wiſſenavv pro magna parte deſtruxerunt, quemadmodum veſtigia in monaſterio S. Albani præcipue oſtendunt, vſq; in præſentem diem.

Eltuil caſtrum conſtruitur.

Monaſteria S. Albani, Iacobi, & Victoris euertuntur.

Monaſterium autem S. Iacobi, quia ciuitati proximū erat, cum inſigni eccleſia funditus euerterunt. Pro qua temeritate poſtea ad cameram Imperatoris citati ſunt, & in maxima pecuniarū ſumma ipſis monaſterijs ſoluenda iudicialiter condemnati. Monaſteria vero ſucceſſu temporis reædificata ſunt, ſed ad priſtinū decorē non venerunt. Ab illo tempore vſq; ad captiuitatē ciuitatis, quæ anno Wignandi abbatis huius cœnobij tertio facta eſt, Deo iniuriam ſanctorum vindicante, fortuna Moguntinenſibus ſemper fuit aduerſa, quouſq; tandem libertate amiſſa, in perpetuam ſeruitutem ſunt redacti.

Poſt annos autem tres, ſententia pro Henrico de Virnberg lata fuit, qui confirmatus in Archiepiſcopum, denuo ad Moguntiam mittitur, & Baldeuino adminiſtrationem in manus eius reſignante coram duobus legatis Apoſtolicis, à clero & omni populo mandatis papæ coactis pro archiepiſcopo ſuſceptus, cum ſolennitate Moguntiam & eccleſiam introducitur.

Henricus archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno feria quarta ante diē ſancti Georgij martyris, obijt Emicho de Liningen, 50. epiſcopus Spirenſis, & in maiori eccleſia ſua eſt ſepultus, cui ſucceſſit Bertholdus Burheck ordinis fratrum Teuthonicorum, præfuitque anno vno, translatus ad epiſcopatum Argentinenſem, vt poſtea dicemus ordine ſuo.

Emicho obiit.

Eodem quoque anno Euerhardus comes de Wirtenberg, de conſenſu Ioannis pa-

Collegiũ in Stuckgardiã translatum eſt.

pæ 22. collegium canonicorum de Bittelsbach, cum eccleſia in comitum Wirtenbergenſium erat, ſepultura in Stuckardiam tranſtulit: cuius translationis hæc fuit occaſio.

Cum prioribus annis ſub Henrico 7. qui regnare cœpit anno Henrici ſecundi abbatis 8. (ſicut diximus) nobiles & ciues imperij, præcepto regis bellum agerent per annos fere 10. contra præfatum comitem Euerhardum, & ex munitionibus eius octoginta, cepiſſent ferme ſeptuaginta deſtruxiſſentq́;, quemadmodum anno præfati abbatis 10. breuiter cõſignauimus: inter quas erat caſtellum Witelsbach, in quo eccleſia ſita fuerat collegiata, in qua comites (vt diximus) habuerant ſepulturam, contigit quod dicturi ſumus. Imperiales capta munitione, Deum obliti & propriæ ſalutis immemores, in cõtumeliam viuentium comitum etiam mortuos ſunt perſecuti.

Crudelitas in mortuos oſſa.

Nam ſarcophagis apertis & confractis, mortuorum oſſa comitum extrahentes, inter lapides & cineres diſpergere non timuerunt. Hanc iniuriam & contumeliam quieſcẽtibus in terra mortuis irrogatam, grauiter ferens comes Euerhardus, eccleſiam cum ſepultura de Butelsbach, de conſenſu Apoſtolico tranſtulit. Qui comes eodem anno moritur in die S. Bonifacij archiepiſcopi & martyris, filium relinquens decennio ſuperuiuentem.

MCCCXXIX.

Cuno Wormatienſis epiſcopus obiit.

Anno Sigiſmundi abbatis 12. Domini vero 1329. obijt Cuno de Schoneck epiſcopus Wormatienſis: poſt cuius mortem, canonici maioris eccleſiæ Baldeuinũ archiepiſcopum Treuerenſem vnanimiter in adminiſtratorẽ aſſumpſerunt, contra Gerlacum Schenck de Erpach, qui epiſcopatum ambiendo inuaſerat, quem etiam poſtea obtinuit.

Epiſcopus Spirenſis fit Argentinẽſis.

Eodem quoque anno Bertholdus epiſcopus Spirenſis, ad eccleſiam Argentinenſis epiſcopatus, authoritate papæ translatus eſt: & Baldeuinus præfatus archiepiſcopus, in adminiſtratorem à capitulo Spirenſis eccleſiæ aſſumitur, iam quatuor eccleſiarum rector.

MCCCXXX.

Walramus fit epiſcopus Spirenſis.

Anno Sigiſmundi abbatis 13. qui fuit dominicæ natiuitatis 1330. Walramus ex comitibus de Veldens, promotione archiepiſcopi Treuerẽſis Baldeuini, factus epiſcopus eſt Spirenſis, & præfuit annis ſex, vir & bonus & miſericors.

Gerlacus fit epiſcopus Wormatienſis.

Eodem anno Baldeuino archiepiſcopo adminiſtrationẽ Wormatienſis eccleſiæ reſignante, Gerlacus Schenck (de quo præcedenti anno diximus) epiſcopatum aſſumpſit, & præfuit annis duobus, non electus, neque poſtulatus, ſed violenter intruſus, auxilio & fauore amicorum, & (vt dicebatur) non confirmatus ab aliquo.

Henricus fit Archiepiſcopus Moguntinus.

Hoc ipſo anno poſt longam cõcertationem in curia papali habitã, Henricus de Virrenburg, autoritate Ioannis papæ 22. Moguntiã mittitur, & in archiepiſcopũ ordinatus, à clero & à populo mãdato Apoſtolico ſuſcipitur, duobus legatis præſentibus, & præfuit annis fere 15. Baldeuino reſignante adminiſtrationem, iuſſu papæ & legatorum Apoſtolicæ ſedis. Iſte archiepiſcopus Henricus caſtrum Altauillæ infra Moguntiam iuxta Rhenum, à Baldeuino adminiſtratore inceptum, perfecit.

MCCCXXXI.

Anno Sigiſmundi abbatis 14. Domini vero 1331. Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis capellam ſancti Albani cum horto latiſſimo adiacente, precio comparauit à monaſterio S. Matthiæ extra muros Treuerẽſes, & pro Carthuſianis monachis cœnobium conſtruere cœpit: quod in octo annis perficiens, ac magnifice dotans, nouũ conſecrauit. Pontem quoque circa Confluentiam lapideum ſuper Moſellam, idem archiepiſcopus de nouo multis expenſis hoc tempore conſtruxit.

Carthuſia Treuerenſis conſtruitur. Pons Confluentiæ.

Ioannes rex Bohemiæ.

Eodem anno Ioannes ex comite Lucenburgenſi, Bohemiæ rex, Italiam cum magno exercitu ingreſſus, Brixiam, Bergomum, Lucam, Parmam, Regium & Mutinam in ſuam poteſtatem accepit.

Contentio inter duces Bauariæ.

Hoc ipſo quoq; anno facta eſt magna diſſenſio inter Henricum Bauariæ ducem cognomento Probum, ex vna parte, & Ottonẽ fratrem eius, ac Henricum iuniorem filium Ottonis ex Bauariæ ducibus Vngarlæ regis ex alia parte pro inferioris Bauariæ ducatu; Ludouicus Imperator pro Ottone & Henrico iuniore, vocatis in auxiliũ Vngaris contra Hẽricum ſeniorẽ parabat exercitũ: quo cognito Ioannes Bohemiæ rex, ſocer Henrici ſenioris, adiunctis ſibi quibuſdam alijs principibus, conuentum diſſentientibus indixit ad Ratiſponam circa feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli: quibus comparentibus concordia tali modo inter eos reformata eſt. Henricus dux ſenior in diuiſione obtinuit Lanshutã, Strubingen, Scherdingen, & alia circumiacentia caſtella, munitiones & vicos. Ottoni vero fratri, eius ſors contulit Burghuſen, Ottingen, Tranſtein, Halle, & cætera vſque ad Alpes

Diuiſio inferioris Bauariæ.

Saltzbur-

Saltzburgenſes. Porro Henricus iunior in diuiſione accepit Dingelfingē, Landavv, Wilshoffen, Deckendorf, Campurg, Kelhaim, & alia in circuitu poſita.

MCCCXXXII.

Anno Sigiſmundi abbatis 15. dominicæ vero natiuitatis 1332. Henricus dux Bauariæ ſenior, denuo cum fratre ſuo Ottone & Henrico iuniore pro ducatu contendere cœpit: cui cum Ludouicus Imperator pacem indiceret, nec deſiſteret, collecto exercitu cum perſona propria oppidum Strubingen obſidione vallans octo hebdomadibus fortiter impugnauit, quouſq; poſtremo adueniens Ioannes Bohemiæ rex prænominatus, pacem inter eos reformauit.

Strubingen obſidione vallatur.

Eodem anno 15. calendas Ianuarij, obijt Gerlacus Schenck, epiſcopus Wormacienſis, cui Salamannus ex Moguntia natus, ſuccedens præfuit annis 23. à Ioanne papa 22. cōfirmatus, ſed ab eius ſucceſſore Benedicto 12. ordinatus. Quem cum Wormacienſes admittere recuſarent, interdicto eccleſiaſtico per papam notati ſunt: pluresque ex canonicis maxime ſancti Cyriaci in Nuhuſen, Apoſtolicis mandatis inobedientes, & Salamanno rebelles, excommunicati fuerunt, quos tandem ſatisfactione præmiſſa ipſe autoritate Apoſtolica reconciliauit.

Salamānus fit epiſcopus Wormatienſis.

MCCCXXXIII.

Anno Sigiſmundi abbatis 16. qui fuit dominicæ natiuitatis 1333. obijt Wolframus epiſcopus Herbipolenſis, pridie calendas Iulij: cui ſucceſſit Otto Wolfskel, & præfuit annis 15. promotus & ordinatus Leodij 21. die menſis Iulij, per Ioannem papam 22. contra Hermannum de Lichtenberg, Ludouici Imperatoris cancellarium, in odium Imperatoris, qui eum in epiſcopū ordinari cupiebat. Nam ſicuti prædiximus ſuo loco, Henrico Imperatore ſeptimo in Italia mortuo, Ludouicus comes Palatinus, Bauariæq; dux, frater Rudolphi comitis Palatini Rheni, electione principū, deuicto Friderico Auſtriæ duce, in regē Rom. ſublimatus fuit, anno Domini 1314. qui mox in magnam diſcordiam cum Ioanne papa 22. tali (vt ferebatur) occaſione prolapſus eſt.

Otto fit epiſcopus Herbipolenſis.

Habebat quendam cancellarium Vdalricum nomine de Auguſta Rheticorum oriundum, hominem temerarium & ſuperbum, cleri & religionis æmulum, eccleſiaſticeque dignitatis & libertatis maximum oſorem & aduerſarium, qui in literis ad papam nomine Imperatoris, eo inſcio, quædam indigna poſuit, ipſumq; papam inter alia Beſtiam de mari aſcendentem appellauit, multaque in eum opprobria ſcripſit: quibus nō immerito pontifex ad indignationem prouocatus, Ludouicum regem excommunicauit. Hanc malitiam ſuam iam morti proximus Cancellarius coram multis publice confeſſus eſt. Vnde Ludouicus Romam profectus anno domini 1327. papæ recōciliari volens, cum in Auinione moraretur (vt ſupra diximus) anno Sigiſmundi abbatis 9. à quodam ſimplici epiſcopo munus benedictionis accepit, & in diſſenſione papę Ioannis permanſit, aliū pro eo conſtituens Antipapam. Ad hunc Ludouicum Imperatorem excommunicatum venit in Bauariam Wilhelmus de Ockam ordinis Minorum, natione Anglicus, vir quidē doctus in Philoſophia & literis ſacris, ſed temerarius nimium, excommunicatus à papa Ioanne 22. in quem multa blaſphemando conſcripſit, quemadmodum in libro de Scriptoribus eccleſiaſticis, plenius diximus.

Cauſa diſſenſionis papæ & Imperatoris.

Wilhelmus de Ockam ordinis Minorum.

Eodem anno obijt Henricus iunior, dux Bauariæ, filius Ottonis regis Vngarorum, anno ætatis ſuæ 21. ſine liberis. Maxima hoc anno vini copia creuit, ita vt vaſa defuerint.

Henricus dux Bauariæ obiit.

MCCCXXXIIII.

Anno Sigiſmundi abbatis 17. dominicæ autem natiuitatis 1334. obijt Henricus archiepiſcopus Colonienſis, cui Walramus filius Gerardi comitis Iuliacenſis, præpoſitus Leodienſis, & theſaurarius Coloniēſis, in archiepiſcopatu ſuccedens præfuit annis 16. mēſibus 6. diebus 19. vir in vtroque iure doctiſſimus, ſtrenuus atq; pacificus: qui eccleſiam ſibi commiſſam, ſatis ſtrenue, pacifice vtiliterq; in vtroq; ſtatu rexit. Iſte Walramus archiepiſcopus inter multa ædificia quæ tempore ſui pontificatus in diuerſis locis erexit, etiam monaſterium Carthuſienſium in Colonia de nouo conſtruxit, quod pro neceſſaria fratrum ſuſtentatione honeſte abundeq; dotauit.

Walramus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Carthuſia in Colonia fundatur.

Eodem anno pridie nonas Decembris, obijt in Auinione Ioannes papa 22. anno ætatis ſuæ 90. inæſtimabilē auri copiam relinquens in theſauris. Cui in Pontificatu ſucceſſit Benedictus 12. Tholoſanus, ordinis Ciſtercienſis, ſacræ Theologiæ doctor, Iacobus de Furno antea vocatus, & præſedit annis 7. menſibus 3. & dieb. 18. vir integerrimæ rectitudinis, qui conſtitutionē ordini noſtro dedit pro ipſius reformatione, quam Benedictinam

Benedictus fit papa, Ioanne mortuo.

appellant, cuius verum originale ſub plumbo Treueris apud S. Mathiam habetur, & in pleriſque alijs monaſterijs ſimiliter.

MCCCXXXV.

Ventus magnus.

Anno Sigiſmundi abbatis 18. qui fuit dominicæ natiuitatis 1335. in die Apoſtolorum Simonis & Iudæ, maximus & nimium tempeſtuoſus in partibus Rheni & Sueuiæ ventus efflauit, qui arbores & multa ædificia in diuerſis locis euertit.

Otto dux obiit.

Eodem anno, mortuus eſt Otto Bauariæ dux (de quo ſupra fecimus mentionem) filius Stephani ducis, & frater Henrici ſenioris, ſine liberis, cuius ducatus ad fratrem iure deuoluitur.

MCCCXXXVI.

Anno ſequente, qui fuit Sigiſmundi abbatis decimonono, obijt Willichin, ſiue Wilhelmus, abbas cœnobij mei Spanheim vndecimo, anno regiminis ſui 28. 16. calendas Aprilis.

Gerardus fit epiſcopus Spirenſis.

Eodem anno in die ſancti Auguſtin epiſcopi obijt Walramus epiſcopus Spirenſis, in eccleſia Prædicatorum ibidem coram ſummo altari ſepultus: cui ſucceſſit Gerardus de Erenberg, in die S. Catharinæ electus, & præfuit annis 27. & menſe vno, ac diebus 6. At vero poſt Willichionem mei cœnobij Spanheimenſis abbas 12. conſtitutus eſt Henricus, ex Creutzennach oriundus, qui præfuit annis duobus, & menſe vno, diebusque ſex, non ſatis vtiliter, vt tempus poſtulabat.

Henricus.

MCCCXXXVII.

Fames & mortalitas.

Anno Sigiſmundi abbatis 20. qui fuit dominicæ natiuitatis 1338. magna vbique hominum ac pecorum mortalitas fuit, & frumentum caro vendebatur precio, ita vt pauperes magna premerentur inopia, pluresq; fame & inedia perirent.

MCCCXXXVIII.

Eduardus rex Angliæ ſecundus.

Anno ſequente, qui fuit Sigiſmundi abbatis 21. Eduardus ſecundus rex Angliæ venit ad Ludouicum Imperatorem apud Confluentiam, poſtulans ab eo contra Philippum regem Franciæ auxilium, cui Ludouicus accepta pecunia multa promiſit ſuffragia. ſed promiſſa ſeruare non potuit, quia principes ad obediendum inuoluntarios habuit, & rex Angliæ ſpe ſua fruſtratus, pecuniam ſine fructu expoſitam amiſit.

Bellũ inter Leodienſes & comitem Gelriæ.

Eodem anno Reinhardus comes Gelriæ, qui poſtea in ducem ſublimatus eſt, magnum producens exercitum contra Leodienſes & Brabantinos bellum indixit, propterea quod anno præterito, ipſo exiſtente cum Imperatore, terram eius incendio & præda miſerabiliter deuaſtauerant, ſecum habentes Adolphum epiſcopum Leodienſem, quem ciues dudũ ignominioſe expulerãt. Ceciderunt in hoc bello pluſquam nouẽ millia hominum ex vtraque parte: Victoria ceſſit Reinaldo comiti, ex qua non ſolum diues factus, ſed famoſus in omni terra, cunctisque gratus principibus.

MCCCXXXIX.

Eclipſis ſolis.

Anno Sigiſmundi abbatis vigeſimo ſecundo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1339. in die ſancti Kiliani martyris, circa meridiem, ſolis magna fuit defectio, horis ferme duabus.

Suitenſes Berona.

Eodem anno circa autumnum Suitenſes in ciuitate Berona, plures ex ciuibus diſſenſione ſuborta crudeliter occiderunt.

Comes Gelriæ in ducẽ creatur.

Eodem quoque anno Ludouicus Imperator conuentum principum ſolennẽ apud Franckofordiam celebrauit, vbi inter alia Reinaldum comitem Gelriæ in ducem ſublimauit, adijciens ducatui eius comitatum Zutphaniæ, propter ſingularem prudentiam eius, & res ab eo magnifice geſtas. Fuerat enim in ordine comitum Gelrenſium ab origine vndecimus, vir prudens, audax, bellicoſus, fortunatus, & per omnia magnificus, qui multa ſtrenue pace belloque patrauit.

Wilhelmus comes Iuliacenſis fit Marchio Iuliacenſis.

Eodem etiam tempore Wilhelmus comes Iuliacenſis, per Ludouicum Imperatorem de cõſenſu principum in marchionem creatus eſt, vir tali dignus honore, quippe qui & ipſe multa ſtrenue geſſit, conſilio ſimul & operatione.

Bellũ inter reges Franciæ & Angliæ.

Hoc anno bellum atrox fuit inter Philippum Franciæ regem & Angliæ regem Eduardum, propter comitatum Normandiæ, quem vterque ad ſe iure pertinere contendebat. Conductis enim rex Angliæ magno ſtipendio copijs, Franciam manu valida ingreditur, præda & incendio cuncta, licet parum ſibi profecerit, deuaſtans, quia Normandiam non obtinuit.

Comitatum Palatinorũ deſcriptio.

Eodem quoque anno feria ſexta ante feſtum S. Oſualdi regis & martyris, Ludouicus Imperator poſt mortem fratris ſui Rudolphi comitis Palatini Rheni, quem in Angliam fugaue-

fugauerat) ſicut diximus) anno Henrici abbatis 14. conuocatis filijs eius Rudolpho, Adolpho & Ruperto, paternam inter eos hæreditatem diuiſit, imo potius ablatam reſtituit, dicens, *Pater in me peccauit, non filij: æquum igitur non eſt, alieni eos ſceleris pœnam ſubire.* Rudolphus primogenitus, Rudolphi fratris Ludouici Imperatoris comitisque Palatini Rheni ac Bauariæ ducis, vir non multæ ſapientiæ, vxorem habuit regis Vngariæ ſororem, ex qua genuit filiã vnicam Margaretham nomine: quam Carolus Bohemiæ rex poſtea Imperator duxit in vxorem, de qua ſuſcepit Wenceslaum poſt patrem regem Rom. Ioannem regem Bohemiæ, Sigiſmundum regem Vngariæ, poſtea Imperatorem Rom. Helenam, quæ nupſit regi Angliæ, & Margaretham vxorem marchionis antiquæ Marchiæ. Adolphus ſecũdo genitus Rudolphi ſenioris Palatini, à quo ſucceſſió comitum Palatinorum Rheni continuatur, vxorem duxit filiam comitis de Oettingen, quæ peperit ei Rupertum, ſeu (vt plerique volunt) Adolphum patrem Ruperti poſtea regis Romanorum, ex Beatrice filia regis Siciliæ, de qua latius ſuo loco dicemus, cum illò venerimus.

Rudolphus comes Palatinus Rheni.

Adolphus comes Palatinus Rheni.

Rupertus autem tertio genitus Rudolphi ſenioris comitis Palatini Rheni, ſine liberis obijt, quanquam duas vxores duxerit: quarum prima fuit Mechtildis duciſſa Brabantiæ, ſecunda Beatrix filia ducis Montenſis.

Rupertus comes Palatinus.

Iſte Rupertus gymnaſium vniuerſale Heidelbergenſe primus fundauit, quod Benedictus papa 12. confirmauit. Similiter poſtea Vrbanus papa 6. cuius primus director & moderator fuit Marſilius de Ingen, ſacræ Theologiæ doctor, Pariſienſis canonicus, & Theſaurarius eccleſiæ S. Andreæ in Colonia, quemadmodum in libro de Scriptoribus eccleſiaſticis, nos dudum dixiſſe meminimus. Eccleſiam quoq; in noua ciuitate Spirenſis diœceſis collegiatam, pulchro tabulatu lapideo ex fundamento erexit, fundauit, conſtruxit, & dotauit, in qua & ſepultus poſtea fuit.

Vniuerſitas Heidelbergenſis erigitur.

MCCCXL.

Anno Sigiſmundi abbatis vigeſimotertio, Domini vero 1340. per totam Alemaniam maxima peſtilentia fuit, & multa millia hominum proſtrauit. Magna quoque fames ſubſecuta eſt, & multos egenos & pauperes faciens miſerrime afflixit, fuitq; & viuere miſeria & mori nimius horror.

Peſtilentia fuit.

Eodem anno, circa dominicam Lætare in quadrageſima, cometa apparuit.

Eodem quoque anno, circa natiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ, Eduardus rex Angliæ denuo cum valido exercitu intrauit Franciam, & multis ex Francigenis occiſis multiſque captis glorioſe triumphauit, prædam Anglis inferens non modicam.

Rex Angliæ ſecundo in Franciam mouet exercitum.

Hoc ipſo anno, 6. calendas Maij, obijt Henricus ex Creutzennach, monaſterij mei Spanheimenſis abbas in ordine 12. cui Willichin ſecundus ex Spanheim ſuccedens, præfuit anno duntaxat vno, menſibus tribus, & quatuor diebus.

Willicho abbas.

Eodẽ quoque anno 12. die menſis Februarij, obijt Rupertus comes Palatinus Rheni & Bauariæ dux, filius Rudolphi fratris Ludouici Imperatoris (de quo ſupra diximus) in choro eccleſiæ nouæ ciuitatis, quam ipſe à fundamentis erexit, ſepultus.

MCCCXLI.

Anno Sigiſmundi abbatis 24. Domini vero 1341. comes quidam in Iſenburg, in nũdinis S. Remigij Coloniæ in ſociali haſtiludio Stephanum militem de Oersbeck præter ſuam voluntatem publice interfecit, qui fracta ceruice ſubito expirauit, manẽs nihilominus equo inſidens ac ſi viueret, quo vſque famulorum manibus depoſitus inueniretur mortuus.

Miles in haſtiludio interficitur.

MCCCXLII.

Anno Sigiſmundi abbatis 25. qui fuit dominicæ natiuitatis 1342. obijt Benedictus papa 12. cui Clemens ſextus ſuccedens præfuit annis 11. vir pietate & clementia plenus, patria Lemouicenſis, profeſſione monachus ordinis ſancti Benedicti. Eodem anno 8. idus Auguſti obijt Willicho ſecundus, abbas monaſterij mei Spanheimenſis 13. cui ſucceſſit Wilhelmus ex Bickelnheim, ex proſapia S. Hildegardis oriundus, & præfuit annis 9. vir per omnia bonus & magnificus.

Clemẽs papa 6. eligitur.

Wilhelmus abbas Spanheimenſis.

Hoc ipſo quoque anno Ioannes dux Brabantiæ & Engelbertus epiſcopus Leodienſis, magnum producentes exercitum contra Leodienſes, multos ex eis occiderunt, ceperuntque, cæteris ad fugam conuerſis, quouſq; tandem conditiones pacis admiſerunt.

Eodem anno 8. calendas Iulij, obijt Sigiſmundus huius cœnobij Hirſaugienſis abbas 31. anno regiminis ſui vigeſimoquinto, vir optimus, omnique honore proſequendus, qui in vtroque ſtatu ſatis vtiliter præfuit, multaque bona fecit.

Sigiſmũdus abbas hic moritur.

DE WIGHARDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXXII. qui præfuit annis 12. & de varijs geſtis illius temporis in Alemania.

Wighardus fit abbas 32. *Vita & cõuerſatio Wighardi abbatis.* *Cõfirmatio ab epiſcopo Spirenſi.*

POST mortem itaque reuerendiſſimi abbatis Sigiſmundi, conuenientes in locum capitularem fratres conuentuales huius monaſterij Hirſaugienſis, anno prænotato dominicæ natiuitatis 1342. indictione Romanorum 10. pro eligendo in demortui locũ nouum animarum ſuarum paſtorẽ, præhabita deliberatione neceſſaria tandẽ vnanimiter elegerunt Wighardum cõuentus ſui monachũ, natione Sueuũ, virum in temporalibus nõ ſine experientia probatum: qui ſub Henrico & Sigiſmundo abbatibus in monaſterio cõuerſatus, ſecundum illius temporis mores aptior & melior inter alios pro neceſſitate loci videbatur: quanquã pro regularis diſciplinæ inſtauratione, quæ tum in omnib⁹ pene monaſterijs noſtri ordinis per Alemaniam corruerat, parum congrueret. Eum tamen viuendi ritũ in cœnobio quẽ reperit, ſeruauit, peculium indulgens monachis, vt anteceſſores ſui fecerunt. Confirmatus autem à Gerhardo Spirenſis eccleſiæ antiſtite, & ordinatus in abbatem ſolenniter, vt moris eſt, præfuit annis 12. menſibus 8. diebus 3. vt calculanti patebit.

Hic anno ſuo primo, cõfirmationem priuilegiorum regalium monaſterij ſui impetrauit à Ludouico Imperatore quarto.

Maxima in Ianuario tempeſtas.

Hoc ipſo dominicæ natiuitatis anno 1342. adhuc Sigiſmundo abbate viuẽte, 23. die menſis Ianuarij, prima noctis hora, ſuborta nubium tempeſtate horrenda, audiebantur tonitrua, fulgura, & coruſcationes apparuerunt cum grandine & pluuia magna, ita vt media æſtate tempeſtas ſuborta videretur.

Eodem anno, in vigilia ſancti Iacobi Apoſtoli, Mogonus fluuius contra naturam & conſuetudinem ſuam ſubito excreſcens, tantam aquarum vim Rheno immiſit, quantam nullus eo tempore viuens ſe vidiſſe meminerat. Multa enim hominibus damna intulit, villasq; integras circa Rhenum conſtitutas ſubuertit.

MCCCXLIII.

Reinardus dux Geldriæ moritur.

Anno Wighardi abbatis 1. currente adhuc, dominicæ natiuitatis 1343. obijt Reinardus primus dux in Gelria, de quo ſupra diximus: cuius ducatum Reinardus filius eius puer decem annorum gubernandum ſuſcepit, vxorem poſtea ducens Mariã Ioannis ducis Brabantiæ filiã, qui ambo ſine liberis obierunt. Hunc poſt aliquot annos frater eius Eduardus cupidine imperij ductus cepit, & per decenniũ in cuſtodia ſeruauit, ducatumq; Gelriæ pro eo adminiſtrans, magnæ inter ſe futuræ contentionis (vt dicemus) cauſam dedit.

MCCCXLIIII.

Vdalricus comes Wirtenbergenſis moritur.

Anno Wighardi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1344. vndecima die menſis Iulij, obijt Vdalricus comes Wirtenbergenſis, filius Eberhardi comitis, de quo iam ſupra diximus, duos relinquens filios, Vdalricum & Eberhardum: quorum primus poſt annos 26. abſque prole mortuus eſt, vt ſuo loco dicemus: ſecundus vero Euerhardus, longo viuẽs tempore, multa cum ciuitatibus imperij & nobilibus bella geſſit per annos ferme 46. de cuius geſtis & obitu, quantum nobis innotuit, ſuo loco dicemus.

Cruciata contra Teucros prædicatur.

His temporibus Clemens papa 6. miſſis in Germaniam legatis commune paſſagium contra infideles Teucros prædicari fecit, promittens in ſubuentionẽ peregrinorũ de bonis ſuis ad ciſtas in eccleſijs ad hoc publice ordinatas contribuentibus, nõ ſolum conſuetas indulgentias, ſed etiã quædam inſolita: ita vt eis qui ſua impoſuiſſent, ad certam quantitatem taxata, eſum ouorum ſextis ferijs & lacticiniorũ, cæterisq; extra quadrageſimam diebus quibuſcunq; indulgeret: quod eatenus per Alemaniam fieri non conſueuit.

Ouorũ vſus Treuerenſibus & Colonienſibus conceditur.

Baldeuinus Treuerenſis, & Walramus Colonienſis archiepiſcopi, cum quibuſdam alijs, tunc à ſede obtinuerunt Apoſtolica, pecunia ex populo ſuo collecta non modica, impenſa ad cruciatam, vt omnibus in eorũ diœceſibus conſtitutis, liceat in perpetuum extra quadrageſimã, omni tempore vti lacticinijs, butyro & ouis: ꝙ vſque in præſentem diem ita ſeruatur. Nam Treuerenſes & Colonienſes, per totũ annum, quadrageſima ſola excepta, lacticinijs ouisq; vtuntur in cunctis ſanctorum vigilijs & ieiunijs eccleſiaſticis.

Henricus archiepiſcopus Moguntinus. *Expeditio Chriſtianorũ in Teucros.*

Henricus autẽ Moguntinus archiepiſcopus, quia Ludouico Imperatori excõmunicato pertinaciter adhæſit, gratiã Apoſtolicæ ſedis non habuit: & ideo nec ad cruciatã contribuere quicquam voluit, nec indulgentias curauit: vnde licitũ non eſt, vſq; in hodiernã diem, per totam diœceſin Moguntinam ouis vti, tempore cuiuſcunq; ieiunij eccleſiaſtici. Chriſtiani itaq; ex tota ferme Europa coadunati, magna in Teucros claſſe vehuntur, & Smyrneũ oppidũ in primis capientes, magna deinde vtriuſq; gẽtis clade ſæpius pugnarũt.

Eodem

Eodem anno, Ludouicus Imperator Ioannem filium regis Bohemiæ, de ducatu Carinthiæ, quem ei accepta pecunia prius donauerat, eiecit: eiuſque vxorem, ſine iudicio eccleſiæ raptam, ſuo filio copulauit, in ſcandalum multorum. Vnde tam pro iſto quam pro multis alijs ſceleribus, denuo excommunicatus fuit à Clemente papa ſexto, tandemque (vt dicemus) ab imperio depoſitus.

Facinus Imperatoris.

MCCCXLV.

Anno Wighardi abbatis 3. qui fuit domin. natiu. 1345. Wilhelmus Hannoniæ, Hollandiæ Selandiæque comes, ac Phryſiæ dominus, circa feſtum natiuitatis B. Mariæ ſemper virginis, magnum contra Phryſones produxit exercitum, ſecum habens comitem de Horn, multoſque alios nobiles atq; fortiſſimos. At Phryſones foſſatis aquarum plenis circummuniti, obuiam eis in furore magno egreſſi, ſolitaque induſtria vtentes, concluſos inter paludes alios interfecerunt gladio, alios vero emiſſis ſubito aquis miſerabiliter ſubmerſerunt, inter quos & Wilhelmus comes ſuffocatus, ſine liberis mortuus eſt. Quo mortuo, ſoror eius Margaretha, vxor Ludouici Imperatoris 4. tanq̃ vicinior hæres, decreto Imperatoris & principum, cum Wilhelmo filio ſuo, in magno apparatu deſcendit in Hollādiam: omnem terram fratris, ſuo mox ſubiugauit imperio: quam incolis conſentientibus, filio ſuo Wilhelmo tradidit gubernandam: diſpoſitiſque in pace rebus, ad Bauariam cum ſuis eſt reuerſa. Igitur Wilhelmus dominium auunculi conſecutus, talem epiſtolis ſuis titulum præſcribere ſolebat: *Wilhelmus, Dei gratia comes Palatinus Rheni, dux Bauariæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæque comes, ac Phryſiæ dominus,* &c. Erat autem homo ſuperbus, inquietus & bellicoſus, qui propriæ matri deferre neſciuit. Abhinc præſcripti comitatus ad Bauariæ duces pertinere cœperunt, à quib. per annos ferme octoginta in poſſeſſione quieta gubernati ſunt, vſq; ad annum Domini 1425. tunc ad Burgundiæ duces deuoluti fuerunt.

Wilhelmus comes Hollādiæ in bello occiditur.

Comitatus Hollandiæ ad Bauariæ duces venit.

Bauari tenuerūt Hollandiā annis 80.

Anno prænotato Henricus archiepiſcopus Moguntinus citatus à papa Clemente ſexto, ad curiam non comparens, excommunicatur.

Henricus deponitur à papa.

MCCCXLVI.

Anno Vvighardi abbatis 4. Domini vero 1346. Clemens papa 6. Henricum de Vernenburg, archiepiſcopum Moguntinum contumacem & rebellem mandatis apoſtolicis prius (vt diximus) citatum & excommunicatum, in conſiſtorio publico de conſenſu cardinalium per ſententiam depoſuit abſentem, omnique honore pontificali ſpoliauit, & Gerlacum de Naſſauu in eius locum ſubſtituit, qui tamen ad poſſeſſionem archiepiſcopatus ante mortem Henrici minime peruenit. Henricus enim non aduertens papæ ſententiam, fretus auxilio Ludouici Imperatoris, Cunone de Falckenſtein, qui poſtmodum archiepiſcopus Treuerenſis factus eſt, in coadiutorem aſſumpto, ſe pro archiepiſcopo geſſit, vt ante: contentiones & bella per annos 8. agens cum Gerlaco, non ſine magno detrimēto eccleſiæ Moguntinæ populique ſubiecti.

Gerlacus archiepiſcopus à papa promotus.

Cuno de Falckēſtein coadiutor.

Eodem anno inter Eduardum & Reinardum fratres, pro ducatu Gelriæ grauiſſima contentio ſuborta eſt, quæ per annos 16. cum magno ipſorum diſpendio & totius terræ deſolatione durauit. Nam eis inter ſe contentiones & bella gerentibus, multa hominum millia fuerunt occiſa, villæ ſine habitatoribus deſertæ, caſtra quoque deſtructa, & terra totius ducatus aut interfectis aut fugatis ruſticis inculta permanēte. Verum poſtremo Eduardus, detruſo in cuſtodiam Reinardo, ducatum ſolus obtinuit, vt ſuo loco dicemus.

Inter fratres pro ducatu Gelriæ contētio longa.

Eodem quoque anno Clemens papa 6. qui Ludouicum per ſententiam ab imperio ſe depoſuiſſe dicebat, mandauit principibus, vt infra certum terminum, quem eis præfixerat, niſi ius electionis velint amittere, in locum Ludouici alium eligant Imperatorem, qui mandatis eccleſiæ, vt filium decet, pareat: alioquin ſe neceſſario curam, vt ſupremum caput, de imperio habiturum. Conuenientes itaque in Reyns infra Bopardiam iuxta Rhenum, 11. die menſis Iulij, Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis, Vvalramus archiepiſcopus Colonienſis, Gerlacus cui papa (vt diximus) prouiderat de eccleſia Moguntinenſi, Ioannes rex Bohemiæ & Saxoniæ dux, Carolum Ioannis ſupra dicti Bohemiæ regis primogenitum, in regem Rom. vnanimiter præſentem elegerunt, quem in Bonna oppido cum magna pompa Colonienſis archiepiſcopus (vt moris eſt) inunxit. Non enim poterant ad Aquiſgranum tuto deſcendere, propterea quod Aquenſes Ludouici partes ſtudioſe ſequebantur. Adolphus autem comes Palatinus Rheni, Henricus archiepiſcopus Moguntinus, licet à papa depoſitus, marchio Brandenburgenſis, ducesque Bauariæ, ac pene omnes ciuitates imperij, partes Ludouici vſque ad mortem eius pro viribus ſequentes defendebant.

Mandatum papæ ad principes.

Carolus ab vna parte eligitur.

Ludouici partes hi ſequebantur.

Eodem anno Eduardus rex Angliæ cum magno exercitu Franciam denuo ingre-

Rex Angliæ denuò Franciam bellaturus intrat.

ditur, habens ſecum Ioannem Bohemiæ regem, patrem Caroli Imperatoris 4. initoque certamine glorioſe triumphauit. Rex autem Bohemiæ ſagitta cuiuſdam Galli vulneratus, occubuit. Iſte Ioannes filius fuit Henrici Imperatoris 7. & pater Caroli quarti, ſicut ſupra diximus, quondam comes Lutzenburgenſis, qui patre ad imperium ſublimato filiam Wenceslai regis Bohemiæ Eliſabeth, cum regno accepit vxorem, quemadmodum anno 10. Henrici abbatis 2. clarius poſuimus, cum quo ducatus Lutzenburgenſis ad Bohemos deuoluitur. Regnauit autem in Bohemia 36. annis, quo hoc anno mortuo Carolus filius eius paululum antequam eligeretur ad imperium ſucceſſit, regnans cum filio ſuo Wenceslao, annis ferme 32. Vites & botri pendentes in eis hoc ipſo anno, ſub octauis natiuitatis B. Mariæ ſemper virginis, frigore & pruina perierunt in multis locis, maxime in Sueuiæ partibus & in multis alijs.

Lutzenburgenſis ducatus ad Bohemos transfertur.

Vini periculum.

MCCCXLVII.

Ludouicus Imperator obiit.

Anno Wighardi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1347. in die S. Gereonis martyris, obijt Ludouicus Imperator 4. & in eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis in ciuitate ſua Monacenſi cum pompa & honore ſepelitur. Fuerunt qui dicerent eum, cuiuſdam Auſtriæ duciſſæ (quam ob tetram faciei diſpoſitionem Maultaſch, hoc eſt, oris peram, vel ſaccum appellabant) veneno perijſſe: quod verum ſit nec ne, ſatis exploratum non habemus.

Ludouici Imperatoris ſex filii.

Reliquit autem filios 6. videlicet Ludouicum (qui & Otto) marchionem Brandenburgenſem natu ſeniorem: Ludouicum ducem, cognomento Romanum, quia Romæ natus fuerat: Ottonem iuniorem ducem, Stephanum ducem, Wilhelmum ducem, & Albertum ducem, quos genuit ex Margaretha filia Wilhelmi comitis Hannoniæ, Hollandiæ & Selandiæ, vt ſuo loco ſupra dictum. Quomodo hi ſex filij patre mortuo, eius inter ſe ducatum diuiſerint, inferius dicemus anno Wighardi abbatis 7. Mortuo autem Imperatore Ludouico, ſtatim conuenerunt Henricus archiepiſcopus Moguntinus, quanquam (vt prædiximus) à papa depoſitus, Adolphus comes Palatinus Rheni, Otto qui & Ludouicus marchio Brandenburgenſis, & cæteri Bauariæ principes, qui conſilio inter ſe habito Eduardum Angliæ regem ad Romanum imperium contra Carolum vnanimiter elegerunt: quem etiam mox per literas & ſolennes nuncios aduocare ſtuduerunt, promittentes ſe ei conſilium & auxilium vſque ad mortem, firmiter præbituros. Quibus ille gratias agens, remandauit ſe in gubernandis regnis Angliæ & Francorum, in tantum occupari, quod imperio Romanorum nequaquam poſſet intendere.

Eduardus rex Angliæ vocatur ad imperium.

Marchio Miſnenſis vocatur ad imperium.

His cognitis, præfati principes nuncios ad marchionem Miſnenſem generum Ludouici Imperatoris defuncti, cum literis mittentes, ipſum ad imperium vocauerunt. Quibus ille conſentiens cum exercitu, ſe quantocius venturum promiſit, quamuis non venerit, induſtrioſe à Carolo præuentus vel corruptus, vt poſtea dicemus.

MCCCXLVIII.

Marchio ceſſit Carolo pro pecunia.

Anno Wighardi abbatis 6. dominicæ natiuitatis 1348. cum intellexiſſet Carolus marchionem Miſnenſem, contra ſe in regem Rom. ſicut prædiximus electum, nihil moratus, ad eum propere mittens, omne ius quod habere ad imperium videbatur, ſibi pro decem millibus argenti libris ab eo vendicauit. Quibus auditis, prædicti principes denuo congregati apud Franckofordiam Guntherum comitem de Suartzburg Thuringum, in regem Romanorum elegerunt.

Comes Guntherus vocatur ad imperium.

Albertus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem anno obijt Otto epiſcopus Herbipolenſis, cui Albertus de Hoinloë ſuccedens, præfuit annis 24. qui anno pontificatus ſui 6. ciues Herbipolenſes ſibi rebelles & inobedientes per tres hebdomades firma obſidione cingens, ad obedientiam reduxit.

Eccleſia Traiectenſis crudeliter deuaſtatur.

Eodem quoque anno Wilhelmus comes Palatinus Rheni, dux Bauariæ, comes Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæque & Phryſiæ dominus, cum maximo ſuorum exercitu terras eccleſiæ Traiectenſis intrauit, omniaque ferro & igne miſerabiliter deuaſtans, totam prouinciam annihilauit, qui tandem crudelitatis ſuæ pœnas dedit, factus (Deo vindicante) inſanus.

Conradus dux de Deck occiditur.

Eodem quoque anno Conradus de Deck, per quendam militem Suikerum de Gödelfingen, inſidioſe occiditur in domo propria, quam habuit in ciuitate Monacenſi Bauariæ, ex odio inueterato.

MCCCXLIX.

Maxima in toto mundo peſtilentia.

Anno Wighardi abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1349. magna per vniuerſum orbem peſtilentia fuit, ab India incipiens, paſſimque prouincias omnes irrumpens, trium annorum ſpacio vſque in Alemaniam, Galliam, Angliamque & in omnes gentes miſerabiliter

biliter

biliter deſæuiens, vix mediam hominum partem in humanis agere permiſit. Miſeranda calamitas, mox enim vt aliquis infectus hac peſte fuiſſet, ſuo tantum anhelitu etiam alios inficiebat. Tribus hoc tempore plagis humanum genus in Germania maxime affligebatur, Peſtilentia videlicet, quæ infinita hominum millia in toto pene orbe proſtrauit, cuius calamitatis cauſa Iudæis fuit adſcripta, quod fontes & aërem veneno infeciſſent.

Grauiſſima in Iudaeos perſecutio.

Vnde perſecutio in eos Chriſtianorum grauiſſima fuit ſubſecuta. Nam in diuerſis mundi regionibus, cum hæc in eos æſtimatio Chriſtianorum eſſet diuulgata, alij miſerabiliter fuerunt ſuffocati, alij præcipitati, alij ſubmerſi, alij capitibus truncati, alij combuſti, alij gladijs & lanceis confoſſi, alij vario tormentorum genere interempti. Nonnulli vero eorum, cernentes in malo ſe poſitos, necatis primo liberis & vxoribus, ne in manus crudeliter ſæuientium Chriſtianorum traderentur cruciandi, ſe cum domibus ſuis igne ſuppoſito incendentes voluntarie peremerunt. Hæc in Iudæos perſecutio anno prænotato incipiens, biennio durauit, & multa eorum millia in omnibus prouincijs conſumpſit. Secunda plaga fuit ſanguinis profluuius, qui etiam hominum ingentem multitudinem inaudito genere cruciatus abſumpſit. Tertia fuit ſacri ignis (ſicut enim vulgo is morbus appellari conſueuit) aduſtio, quæ tanta immanitate ſæuiebat, vt quemcunque inuaſiſſet, mox carnem vſque ad oſſa penitus conſumeret, nec viuis tantum infeſta, ſed etiam mortuorum inuadens cadauera inſepulta, carnes antequam ſepeliri potuiſſent, abſumeret. Erant hæc tempora calamitatibus plena, tantiſque periculis exundantia, vt præter generale diluuium, peiora ſcripſerit nemo.

Sãguis profluuius grauis.

Sacri ignis admiranda plaga.

Rex Guntherus Frãcofordiã ex more vallat.

Anno quoque prænotato Guntherus comes de Suartzburg in regem electus ab his qui Carolum refutabant, cum magno ſuorum exercitu venit ad Franckofordiam, poſitiſque ante ciuitatem papilionibus & caſtris (vt moris eſt) tribus diebus & ſex hebdomadibus Caroli expectauit aduentum. Porro ciues Franckofordienſes cum Gunthero bene ſenſerunt, eumque vt verum regem Rom. cum maximo honore ſuſcipientes, partes eius ſequebantur. Similiter & reliquæ imperij ciuitates ſuperioris Alemaniæ, præter Argentinenſes, qui cum Carolo ſentiebant.

Carolus venit contra Guntherũ.

Audito Carolus quod Franckofordiam veniſſet Guntherus, coadunato ſuorum exercitu aduerſus eum proceſſit: ſed videns eum fortiorem ſe, induſtria vſus Balduini archiepiſcopi Treuerenſis, Bauariæ ducem in partem ſuam multis promiſſionibus tandem attraxit. Vnde videns ſe deceptum Guntherus, pro concordia, mediante Ottone marchione Brandenburgenſi, cœpit tractare: acceptiſque argenti marcis puriſſimi duobus millibus & ducentis, ac duabus in Thuringia ciuitatibus, ad vitam pro expenſis habitis, ſigillum & inſigna regalia cũ regno in manus Caroli Franckofordię coram principibus reſignauit.

Concordia inter Carolũ & Guntherum.

Interea dum hæc agerentur apud Franckofordiam, infirmari, & poſt menſes tres ferme, non ſine ſuſpicione ſumpti veneni, mortuus eſt. Igitur Gunthero cedente, & parũ poſtea mortuo, Carolus huius nominis 4. rex Bohemiæ ad imperium adhuc viuente Ludouico (ſicut ſupra diximus) iubente papa, electus: nullo impediente, ſolus pacifice imperauit annis 31. vir bonus, ſapiens & doctus, quinque linguarum ſcientia perfectus. Habuit autem vxores 4. ſucceſſiue legitimas. Prima fuit Margaretha, Rudolphi comitis Palatini filia, mater Wenceslai regis Bohemiæ, poſtea imperatoris. Secunda fuit ex Francia, qua etiam ſine liberis mortua, tertiam accepit principis Sueuiæ filiam, de qua genuit filiam, quam dedit marchioni Brandenburgenſi vxorem. Quarta vxor fuit Eliſabeth, filia ducis Pomeraniæ, & Sterinenſis, de qua genuit Sigiſmundum regem Vngariæ poſtea Romanorum Imperatorem, & Iohannem ducem.

Carolus quartus imperat annis 31.

Vxores Caroli quatuor.

Walramus archiepiſcopus Colonienſis obiit.

Anno quoque prænotato Wighardi abbatis 7. in vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis obijt Walramus archiepiſcopus Colonienſis, qui propter multa & continua bella propriis rebus conſumptis, eccleſiam ſuam ære alieno nimis grauatam dereliquit: cui Wilhelmus de Genep canonicus eiuſdem eccleſiæ ac Suſati præpoſitus immediate ſuccedens, præfuit annis 12. & menſibus nouem, vir prudens, & in negotijs ſecularibus multum expertus, qui tempore breui eccleſiam Colonienſem omnibus debitis reddidit liberam, & quæ impignorata redemit, quod tum eo tempore vix credebatur poſſibile. Sunt qui notent eum auaritiæ vitio, quippe qui ſubiectum ſibi clerum ac populum inſolita exactione grauarit.

Hæreſis flagellatorum in Vngaria ſurrexit.

Eodem tempore ſurrexit noua quædam hæreſis, in Vngaria ſumens exordium, quæ totam in breui Alemaniam ſuo veneno inficere contendebat. Homines idiotæ, ruſticani & imperiti, ſub prætextu pœnitentiæ, quam ſine ſacerdotis iudicio ſibimetipſis imponebãt, mares & fœminæ ſimul mixti ſeminudi incedẽtes, cruces ligneas in manib. portabãt,

capite capùtio & pileo, pudebundis vero lineo velamine tectis, flagellis in acumine tres nodos & aculeos habentibus, ſemetipſos publice in eccleſia & extra vſque ad ſanguinis effuſionem verberabant: carmina quædam Chriſtianæ fidei, vt plurimum vel contraria vel ſuſpecta cantantes, ſæpiuſque ſe in terram proſternentes in modum crucis, clamabant orantes. Verum conſiderantes hanc ſectam eccleſiarum pontifices non eſſe ſynceram, populiſq; fidelibus non paruum illaturam fore detrimentum, auctoritate Clementis papæ 6. eam quantocius è medio tollere feſtinabant, corrigibiles per publicam pœnitentiã, reuocato errore ad viam veritatis reducentes: pertinaces vero ſeculari iudicio traditos, ignibus comburentes. Et ſic tandem ceſſauit Flagellatorum noua fatuaque præſumptio.

Hæreſis ipſa cito deſtructa fuit.

Anno etiam præſcripto facta eſt diuiſio ducatus Bauariæ, inter ſex filios Ludouici quondam Imperatoris 4. Ludouicus qui & Otto primogenitus, marchio Brandenburgenſis. Ludouicus Romanus dux & iunior Otto dux in ſortem acceperunt Bauariam ſuperiorem, cum omnibus ad eam pertinentibus. Stephanus autem, Wilhelmus, & Albertus Bauariam inferiorem, Hollandiamque, Hannoniam, Selandiam ac Phryſiæ dominiũ in poſſeſſionem acceperunt, licet poſtea ſit alia diuiſio facta.

Ducatus Bauariæ inter filios Ludouici Imperatoris diuiſio.

Eodem anno magnus in Germania terræmotus fuit, Viliacum vrbem ſubuertit, & tam in Italia quam in Germania, ædificia multa ex vehementia ceciderunt huius commotionis.

Terræmotu ædificia corruerunt.

MCCCL.

Anno Wighardi abbatis 8. dominicæ vero natiuitatis 1350. Clemens papa 6. annum indulgentiarum quem Iubilæum, Hebræorum imitatione appellabant, de centeſimo, ſicut Bonifacius octauus inſtituerat, conſtitutione ſolenni præmiſſa deſuper in quinquageſimum reuocauit: pia conſideratione motus, quod ætas hominum breuiſſima, viuendi in annum centeſimum pauciſſimis tribuit facultatem. Celebratur itaque hoc anno Iubilæus ſecundus in vrbe Roma, Clemente papa iubente, multis vndique concurrentibus.

Annus Iubilæus mutatur à papa.

Eodem anno Wilhelmus, 14. in ordine, abbas cœnobij mei Spanheimenſis, libere ac ſponte reſignauit abbatiam in manus ſui conuentus, circa feſtum ſancti Laurentij martyris, qui ſenio & infirmitate grauatus eodem anno obijt, quinto calendas Octobris, in capella beatæ Mariæ ſemper Virginis, quam ipſe à fundamentis in ambitu fundauerat, ſepultus. Poſt cuius reſignationem Philippus Meyvvin abbas 15. fratrum electione ſuccedens præfuit annis 24. menſe vno, diebuſque 12. confirmatus à Gerlaco Moguntino archiepiſcopo, quia Henricus (vt diximus) à papa depoſitus & excommunicatus fuit, à bonis & religioſis viris non habebatur pro epiſcopo.

Wilhelmus abbas Spanheimenſis reſignauit.

Philippus fit abbas 15.

MCCCLI.

Anno Wighardi abbatis 9 Domini autem 1351. Carolus Imperator 4. ad complacẽdum principibus ſuis: quorum auxilio & fauore ad imperium peruenerat, multa thelonea noua circa Rhenum inſtituens, eis contulit, in diſpendium Reipub. grauiſſimum. Verum cum mercatores per hoc nimium grauati commeatum Rheni deuitantes, ciuitatibus querimoniam attuliſſent, omnes ſe Imperatori vnanimiter oppoſuerunt. Argentinenſes quoque Rhenum circa Argentinam cathenis & lignis concluſerunt, quod naues neque aſcendere neque deſcendere vllatenus potuerunt. Videntes autem principes ſe per hoc prouentibus tam veteris quã noui thelonei ſpoliari, concordiam & pacem cum ciuibus inierunt, & veteribus antiquiſque contenti theloneis, nouis renunciauerunt.

Imperator noua impoſuit thelonea.

Argentinẽſes occludũt Rhenum.

Eodem anno Imperatrix Margaretha, vxor quondam Ludouici Imperatoris 4. magno Bauarorum aliorumque coadunato exercitu contra filium ſuum Wilhelmum Hollandiæ comitem, pauperes & ſubditos ſuos minium crudeliter opprimentem, ab incolis vt vnica terræ illius filia inuocata, expeditionem mouit, commiſſo autem ſuper Moſam nauali prælio, quarta die menſis Iulij, hoc eſt in feſto tranſlationis ſancti Martini, mater à filio vincitur, quæ fugiens cum paucis in Angliam deſcendit.

Inter matrẽ & filiũ bellum agitur.

Eodem quoque anno, menſe Decembri, cometes ſub ipſo Septentrione apparuit, quo extincto graues ventorum æſtus ſubſequuti ſunt, & cœleſtis trabs à priori parte ardens per cœlum labi viſa eſt.

Cometes apparuit.

MCCCLII.

Anno Wighardi abbatis 10. qui fuit Domini 1352. Reinardus filius de Spanheim & Erneſtus de Molenack, canonici maioris eccleſiæ Colonienſis, feria ſexta ante palmas, in curia officialis Coloniæ, pro vili cauſa ex temeritate à primoribus ciuitatis nimis crudeliter fuerunt interfecti.

Duo canonici Colon. occiſi.

Eodem anno cœleſtis flamma poſt ſolis occaſum inter Zephyrum & Auſtrum latiſſime

Cœleſtis flamma.

tiſſime excreſcens, terribileque oſtentans incendium, cum magno tandem murmure per cœlum dilabitur.

Eodem quoque anno obijt Clemens papa 6. cui Innocentius quoque 6. natione Lemouicenſis ſuccedens, præfuit annis 9. & menſibus octo, vir bonus & amator religioſorum, canoniſta maximus, qui Carolum poſtea Imperatorem coronauit.

Innocentius fit papa 6.

MCCCLIII.

Anno Wighardi abbatis 11. Domini vero 1353. in profeſto S. Thomæ Apoſtoli obijt Henricus de Vernenberg, quondam archiepiſcopus Moguntinus, à Clemente papa 6. (vt ſupra diximus) dudum depoſitus. Hic etiam poſt depoſitionem ſuam, quod ſæpe diximus, vt archiepiſcopum ſe gerebat, quamdiu vixit Ludouicus Imperator quartus: licet Gerlacus promotus & ordinatus à papa maiorem haberet obedientiam, pluresque ciuitates, oppida & caſtella maxima, in Thuringia Erfordiam, & in Haſſia pene omnes, qui prima vice mandatis Apoſtolicis obediebant. Mortuo autem Henrico Gerlacus eccleſiam Moguntinam pacifice obtinuit, & ſolus annis 16. præſedit.

Henricus quondã archiepiſcopus Moguntinus obijt. Gerlacus. Gerlacus archiepiſcopus Mog.

Eodem anno, in die S. Eraſmi, Ludouicus Marchio Brandenburgenſis, Rupertus qui & Adolphus ſenior comes palatinus Rheni, & Ioannes Burggrauius Nurenbergenſis, tanquam arbitratores electi, diuiſionem faciunt vlteriorem terrarum inferioris Bauariæ inter duces, filios Ludouici quondam Imperatoris quarti, Stephanum ſcilicet, Wilhelmum & Albertum, vt patet in literis.

Bauariæ diuiſio.

Anno quoque prænotato, cœleſtis flamma longum poſt ſe trahens extinctum limitem denuo apparuit, & à Septentrione ad Auſtrum repente ferebatur. Multa quoque & alia apparuêre ſtupenda.

Flamma in cœlo.

MCCCLIIII.

Anno Wighardi abbatis 12. Domini vero 1354. Carolus Rom. rex in menſe Ianuario, ſolennem conuentum principum habuit in Moguntia: vbi inter multa quæ ad reipub. commoditatem ſtatuit, etiam de Romana profectione pro corona imperij adipiſcēda, quod ſequenti anno contigit, tractauit.

Conuentus principum Moguntiæ.

Eodem anno calend. Februar. obijt Baldeuinus archiepiſcopus Treuerenſis, vir perpetua memoria dignus, qui ordinarium Breuiarij totius annis emendans & corrigens, in eam formam qua meus eſt, reſtituit, & eccleſiam ſuam multis diuitijs & honoribus ſupra omnes prædeceſſores ſuos magnifice ampliauit. Huic ſucceſſit Boemundus de Edendorf, & præfuit annis 12.

Baldeuinus archiepiſcopus moritur. Boemundus fit archiepiſcopus Treuerenſis.

Eodem quoque anno currente, 5. idus Martij, hoc eſt in profeſto S. Gregorij papæ Magni, obijt Wighardus huius nominis primus, præſentis monaſterij Hirſaugienſis abbas in ordine, à prima fundatione, 32. de cuius vita, conuerſatione & geſtis, parum huic operi noſtro inſerere potuimus, propterea quod pauciſſima eorum, ad noſtram memoriam peruenerunt. Erat enim tempus illud nebuloſum, & ignorantiæ tenebris plenum: quando perijt, non ſolum in hoc monaſterio Hirſaugienſi, ſed in omnibus quoque monaſterijs noſtri ordinis, pene in tota Germania obſeruantia regularis: & monachi, carnis voluptatibus dediti, ſtudium literarum, quod maiores noſtros quondam fecit glorioſos, penitus abiicientes: nihil minus, quam ſuorum geſta cōſcribere prælatorum cogitabant. Hinc factum eſt, huius quoque inſignis cœnobij actuum memorandorum turpe ſilentium, quia nullus fuit à tempore Euerhardi abbatis, vſque ad Fridericum eius nominis ſecundum, per annos ferme ſeptuaginta ſupra ducentos, qui geſta & ſucceſſiones abbatum clare (vt alij fecerant olim) deſcriberet. Vnde per totum id tempus, breuiter neceſſario tranſiuimus.

Wighardus abbas moritur.

DE WIGHARDO SECVNDO, HVIVS MONASTERII ABbate 33. qui præfuit annis 5. menſibus 2. diebus 21. varijſque actis.

MORTVO autem domino Wighardo primo, huius cœnobij abbate 32. traditoque iuxta morem ordinis eius corpuſculo eccleſiaſticæ ſepulturæ, ne oues diu ſine paſtore, aut animarum ſuarum aliquod incurrerent periculum, aut in re familiari (vt fieri ſolet) paterentur detrimentum: præſtituta die ad eligendum, prout res poſtulabat, nouum paſtorem, fratres in vnum conuenerunt anno prænotato, dominicæ videlicet natiuitatis 1354. indictione Rom. 7. altera die S. Gregorij papæ, quæ fuit ſexta feria, & menſis Martij dies 13. habitoque inter ſe neceſſariò tractatu de forma electionis, maior pars fratrum elegit (cæteris aſſentientibus) dominum Wighardum eius nominis ſecundum, prioris ex

ſororem, nepotem, virum vtique illo tempore, ſcientia, moribus, & experientia inter plures meliorem: qui confirmatus & ordinatus à Gerhardo de Errenberg, Spirenſis eccleſiæ epiſcopo, cum magna ſolennitate, præfuit huic monaſterio Hirſaug. annis 5. menſibus 2. diebus 21. qui ſexta feria electus, & poſt menſis ſpacium confirmatus, benedictionem ſuam in feſto ſanctorum Philippi & Iacobi Apoſtolorum hic in monaſterio ſuſcepit. De cuius geſtis, cum aut nihil, aut parum literis ſit commendatum, nos etiam pauca huic operi noſtro inſerta poſteritati nota facere potuimus. Cauſam huius, paulo ante palam conſignauimus.

Salamannus epiſcopus Wormatienſis obiit. Theodericus ſucceſſit.

Anno prænotato Domini 1354. currente, qui fuit ipſius Vvighardi primus inchoatus, obijt Salamannus epiſcopus Vvormatienſis: cui ſucceſſit Theodericus, filius cuiuſdã militis, ex eorum genere, qui vſque in præſentem diem nuncupantur Bauari de Bopordia, genus antiquum & olim priuilegiatum, præfuitque annis nouem, & habuit diſſentiones cum ciuibus.

Innocentius papa confirmat priuilegia.

Eodem quoque anno octauo, cal. Decemb. Innocentius papa ſextus, anno pontificatus ſui tertio nondum expleto, ad inſtantiam Vvighardi abbatis confirmauit omnia & ſingula huius monaſterij bona & priuilegia Romæ apud ſanctum Petrum reſidens.

MCCCLV.

Carolus quartus Romæ coronatur.

Anno Vvighardi abbatis 2. qui fuit Domini 1355. Carolus 4. Rom. rex cum magna comitiua, principum, nobilium, equitum & peditum Romam profectus, vna cum regina coronam imperij cum magna ſolennitate & tranquillitate ſuſcepit. Sunt qui ſcribant, eũ coronam imperij ſuſcepiſſe de manu cardinalis Hoſtienſis, miſſi ad hoc ab Innocentio papa ex Auinione.

Terræmotus Baſileæ partem ſubuertit.

Eodem anno, in menſe Septembri, quodam die circa nonam horam, terræ motus ingens circa Baſilæam & Argentinam factus eſt, quo impellente magna Baſilienſis ciuitatis pars ſubuerſa eſt, & multa in circuitu ædificia murique & caſtra in montibus fortiſſima corruerunt, homineſque plures miſere oppreſſerant.

Ioãnes Brabantiæ dux moritur.

Anno quoque prænotato, Ioannes eius nominis 3. Brabantiæ dux, cum ſe moriturum ex infirmitate cerneret, monachicum ordinis S. Benedicti habitum aſſumpſit, munitúſque ſacramentis ſalutaribus ſexta die menſis Decembr. in Domino deuotiſſime quieuit, ſepultus in Veleer noſtri ordinis cœnobio, relinquens duntaxat vnicam filiam, Ioannam nomine, quam Vvenceslaus comes Lutzenburgenſis frater Caroli Imperatoris duxerat vxorem, cum qua Brabantiæ ducatum ad ius ſuum contendebat eſſe deuolutum.

Pro ducatu Brabantiæ contentio.

Vnde inter epiſcopum & Flandriæ comitem Ludouicum, grauis fuit ſuborta contentio, qui tandem arbitrantes in Vvilhelmum Hannoniæ, Hollandiæque comitem filium Ludouici quondam Imperatoris concordati fuerunt.

MCCCLVI.

Conuentus principum Metis habetur.

Anno Vvighardi abbatis 3. Domini vero 1356. Carolus Imperator ex Italia reuerſus, in ciuitate Metenſi conuentum habuit ſolennem principum, vbi omnes totius pene regni principes concurrentes, regalia ſua de manu Imperatoris ex more ſuſceperunt. Multi etiam ex Gallia illuc principes ac nobiles conuenerunt, quibus Carolus ipſe notus & charus extitit, vtpote qui & diu olim apud Pariſios operam literis dederat, & in auxilium regi Francorum cum patre ſuo rege Bohemiæ aduerſus regem Angliæ aliquando pugnaturus erat.

Legatus apoſtolicus.

Aderat in hoc ſolenni conuentu principum, quidam archiepiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus, ad confirmandam pacem totius regni, qui ob reuerentiam ſummi pontificis, ſolus cum Imperatore in vna menſa cibum ſumebat, cæteris principibus, electoribus, iuxta cuiuslibet officij rationem miniſtrantibus, ſemel, & poſtea in locum ſuum, ſecundum conſuetudinem reſidentibus.

Marchio Iuliacenſis fit dux. Comitatus Lutzenburgẽſis fit ducatus. Wenceslaus dux primus Lutzẽburgenſis. Comitatus Baræ fit marchionatus.

Ibi Vvilhelmus Marchio Iuliacenſis, conſenſu principum, in ducem à Carolo ſublimatus eſt, & Marchionatus eius de Iuliaco in ducatum cum ingẽti pompa commutatur. Vvenceslaus quoque Lutzenburgenſis comes, frater Caroli Imperatoris, & gener Ioannis ducis vltimi Brabantiæ, quem anno priore obijſſe diximus, in ducem ſimiliter eleuatus eſt. Iſte dux Vvenceslaus filius Ioannis Bohemiæ regis, nepos Henrici Imperatoris 7. & frater (ſicut diximus) Caroli 4. homo genere nobiliſſimus, eruditione literarum doctus, in re militari ſtrenuus, vita & moribus vix alteri ſecundus, iuſtitia, clementia & pietate magnificus: neſcio quo iudicio diuino ſemper infortunatus, omnium præcipuorum actuum ſuorum finem votis ſuis contrarium frequẽter, & damnis obnoxium habuit. Ducatum Brabantiæ cum vxore obtinuit, quem vna cum Lutzenburgenſi per annos ferme 28. gubernauit, de cuius morte anno Domini 1383. poſtea ſcribemus. In eodem conuentu principum Metis habito, comitatus terræ Barenſis in marchionatum

natum ſublimatus eſt, quanquam in vulgo nomen comitatus, apud plæroſque etiam hodie per ignorantiam maneat. Bullam dictam auream, quia ſigillo fit aureo roborata, de Imperatorum Romanorum delegendo idem Carolus indicta conuentione principum ad vtilitatem reipub. de conſenſu omnium principum electorum & regni conſcribi fecit & confirmauit. His rite peractis conuentu ſoluto cum vxore tranſiuit de ciuitate in ciuitatem, & de monaſterio ad monaſterium, ſanctorum reliquias vbique diligentiſſime inquirens, ex inuentiſque multas precibus, quas ſpernere poterat nullus, obtinuit, quas ad gloriam & decorem eccleſiarum gentis ſuæ Bohemis inuexit.

Bulla Caroli aurea.

MCCCLVII.

Anno Vvighardi abbatis 4. Domini autem 1357. Vvilhelmus comes Palatinus Rheni Bauariæque dux & comes Hollandiæ, Hannoniæ, Selandiæ, ac Phrygiæ dominus, filius Ludouici quondam Imperatoris quarti, de quo multa ſuis locis ſupra diximus, poſteaquam terras illas non ſine tyrannide gubernaſſet annis fere 12. neſcio cuius machinatione veneno (vt dicebatur) ſumpto, veſanus effectus eſt: qui cuſtodiæ mancipatus, per viginti annos vſque ad mortem ita permanſit, & veſanus in carcere obijt, anno (vt infra dicemus) à natiuitate Domini 1377. Et quia filios non habuit, Albertus frater eius comitatus & dominia Hollandiæ, Hannoniæ, Selandiæ ac Phryſiæ poſt eum ſuſcipiens, per annos 47. ſtrenue gubernauit, eratque in ordine ſucceſſionis comitum Hollandiæ 21. Vxorem habuit Margaretham filiam ducis Brigenſis, quæ peperit ei duos filios, Vvilhelmum qui patri ſucceſſit in comitatibus præſcriptis, & Ioannem epiſcopum Leodienſem, de quibus ſuis locis rememoratio fiet, & filiam vnicam nomine Catharinam, quæ primo fuit deſponſata Eduardo Gelriæ duci, qui frater erat Reinhardi ducis captiui. Sed priuſquam nuptiæ celebrarentur, in quodam bello fuit occiſus, anno Domini 1371. vt ibi dicemus: quo mortuo, ſponſa eius adhuc virgo & iam vidua, nulli deinceps matrimonio iungi cōſenſit, niſi de ſanguine ducum eſſet Gelrenſium. Nupſit ergo tandem Wilhelmo filio ducis Iuliacenſis, ex Sophia, filia illuſtris viri Florentij de Mechlinia, prima vxore Reinhardi primi ducis Gelriæ, patris Eduardi prioris ſponſi eius, de quo ſupra diximus.

Wilhelmus comes Hollandiæ veſanus incarceratur.

Albertus poſt fratrem regit Hollandiam annis fere quadraginta ſeptē.

De filiis Alberti.

De filia ducis & comitis Alberti.

MCCCLVIII.

Anno Wighardi abbatis 5. qui fuit Domini 1358. obijt Albertus dux Auſtriæ, filius Alberti quondam regis Rom. relinquens poſt ſe Lupoldum filium & ducem, à quo genealogia Maximiliani regis noſtri, qui hodie imperat, continuatur, vt per ordinem in ſequentibus patebit. Albertum quoque ducem Auſtriæ, qui fundauit vniuerſitatem Viennenſem in Auſtria. Rudolphum quoque ducem, qui fundauit præpoſituram S. Stephani protomartyris in Vienna, & comitatum Tirolis, Auſtriæ ducatui coniunxit: qui vxorem habuit Catharinam, filiam Caroli Imperatoris quarti: & Fridericum ducem, qui ſine liberis obijt. Filias quoque reliquit duas Margaretham Marchioniſſam Brandeburgenſem, & Catharinam abbatiſſam ſanctæ Claræ in Vienna.

Albertus dux Auſtriæ moritur.

Eodem anno magna fuit ab initio Auguſti peſtilentia vſque ad natalem Domini, per totam fere Alemaniam, & multa millia hominum hoc morbo breuiſſimo tempore perierunt.

Peſtilentia magna.

Anno quoque prænotato inter Ludouicum regem Vngariæ & Venetos bella grauiſſima ſuborta fuerunt, propter regnum Dalmatiæ, quod Veneti multis annis regibus Vngariæ reclamantibus poſſederunt. Collecto itaque rex Ludouicus tam ſuorum quam Teuthonicorum magno exercitu, Dalmatiam cum potentia ingreditur, & primo quidem obtinuit ciuitatem Iadernſem, deinde ciuitates maritimas, poſtremo Dalmatiam totam. Dehinc etiam fines Venetorum ingreditur, captiſque nonnullis eorum munitionibus, magnum eis ſui terrorem incuſſit. Vnde neceſſitate compulſi, pacem petierunt, quam eis rex non ſolum conceſſit, ſed etiam munitiones eorum quas iure ceperat bellico, præter ipſum regnum Dalmatiæ, reſtituit: iuramento ab eis accepto, quod neminem in his terris quas eis reſtituerat, propter fidelitatem regi antea exhibitam in aliquo offenderent, aut punirent: quod tamen minime ſeruarunt.

Inter Vngariæ regē & Venetos bellum agitur.

MCCCLIX.

Anno Wighardi abbatis 6. Domini vero 1359. Eduardus Angliæ rex Ioannem Frāciæ regem & Philippum filium eius, quos anno priore in bello ceperat, liberos ſub certis cōditionibus dimiſit, quibus non obſeruatis anno ſequente armatis ſupra centum & quinquaginta nauibus ingentem exercitum ducit in Galliam, & Pariſium obſidens magna totam prouinciam clade affecit, igne & ferro deuaſtans omnia.

Rex Franciæ captiuus liberatur.

Wighardus abbas moritur.

Eodem anno quarto cal. Iunij, quæ fuit quarta feria poſt feſtum S. Vrbani papæ & martyris: obijt ipſe Wighardus abbas huius nominis ſecundus, in ordine vero abbatum tertius & tricesimus, anno regiminis ſui, VI. currente.

DE WIGNANDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXXIV. *qui præfuit annis 20. menſibus 10. diebus 20. varijsque actis.*

Wignandus fit abbas.

Annis præfuit fermè viginti.

IAM vniuerſæ carnis domino Wighardo huius nominis ſecundo, Hirſaugienſis monaſterij abbate 33. ſicut diximus ingreſſo, atque cum debita ſolennitate ſepulto, vt moris tunc erat, prior & fratres ſpirituali paſtore orbati, eodem mox anno, vltima die menſis Maij, qui fuit ſexta feria poſt Vrbani, pro electione noui patris ad locum capitularem conuenientes, neceſſarijs inter ſe conſilijs tractatibusque præmiſſis, Wignandum ex ſuo collegio monachum, in abbatem huius monaſterij 34. præfecerunt, qui ab epiſcopo Spirenſi Gerhardo de Errenberg, confirmatus ex more, & ordinatus, præfuit in abbatia annis viginti, menſibus decem, & diebus viginti: de cuius geſtis, pigritia & ignauia monachorum id cauſante, aut nihil aut parum deducere poſſumus ad notitiam poſteritatis, quia & ſupra memoriam eorum qui hodie viuunt, acta ſunt, & à nullo literis (vt opportuerat) commendata.

Quod monachi non ſcribant annales conqueritur author.

Nam poſteaquam amor & ſtudium literarum à monachis deficere cœpit, vnà cum diſciplina obſeruantiæ regularis: mirandum non eſt, ſi nec monaſteriorum ſuorum conditiones pro tempore ſæpius variatas, nec ſucceſſiones actaque ſuorum literis mandauerint abbatum: cum ex his qui hodie viuunt, ſub reformationis Burſfeldinæ titulo, nec vnum quidem inuenire potuerimus de omnibus, qui veterum exemplo animatus, vel ſcribere nouam, vel continuare diu inchoatam proprij ſui monaſterij Chronicam, ad informationem poſteritatis aut velit aut poſſit. Proh pudor, dicere de multis abbatibus qui ſanctam obſeruantiam regularis vitæ cum ſuis monachis profitentur, qui hiſtoriæ vtilitatem ignorant, quid nobis opponant compellor. Aiunt enim, Quid nobis ſcire, conducere poteſt fundationis monaſteriorum noſtrorum antiquitas? quid abbatum vel ſucceſſiones vel geſta reducere ad memoriā confert, qui in puluere mortis dormiunt, nec vllis laudibus demulcentur?

Excuſatio vana monachorum ignorantiæ.

Sine hiſtoria fides euacuaretur.

O iam ſepulti, ignaui homines viui, quorum peribit memoria cū ſonitu, quam ſitis aſinini, ac rudis ingenii, palam oſtenditis, qui bonum contemnitis hiſtoriarum, quod abſequi non poteſtis. Hiſtoria viuis tam præſentibus, quam futuris conſcribitur, non mortuis: vos ergo, ſi viueretis intellectu, hiſtorias vtique amaretis. Neque enim ſi tollatur hiſtoria Euangelij ſacroſancti memoria, neque martyria & paſſiones ſanctorum ad noſtram ſcientiam deueniſſent. Valeant ergo viui homines ignorantia ſepulti, & ſibi viuant ſolis ignauia ſua contenti, nulli vtiles, nullique in bonis actionibus vel ſtudiis imitabiles. Nos autem noſtra proſequamur.

Delft oppidum Hollandiæ capitur.

Circa hæc tempora Albertus dux Bauariæ, comeſque Hollandiæ, Selandiæ, Hanoniæque ac Friſiæ dominus, obſedit oppidum Hollandiæ Delft nominatum propter inobedientiam & rebellionem ciuium, quo capto muros & portas vſque ad ſolum euertit. Caſtrum quoque Heemskirch funditus deſtruxit.

MCCCLX.

Conuentus principū in Eslingen.

Anno Wignandi abbatis 2. currente cum annis Domini 1360. Carolus Imperator in oppido Sueuiæ Eslingen, pro quibuſdam cauſſis imperij principes conuocauit, vbi cum die quadam in refectorio conuentus fratrum Minorum ſua cum illis tractaret conſilia, ſeditione ciuium orta contra Imperatorem & principes tumultus concitatur, qui mox recedens ab oppido comiti Wirtenbergenſium, Euerhardo commiſit, quatenus tantam contumeliam ſibi illatam compenſaret.

Eslingē obſidione cingitur.

Qui ſuorum, & ciuitatum imperialium coadunato exercitu Eslingen obſidione circūuallauit, fortiterq; oppugnare cœpit. Vidētes autem in malo ſe poſitos ciues, & tantæ multitudini non poſſe reſiſtere, pacem pecunia interueniente acceptarunt, Imperatori pro ſatisfactione aureorum ſexaginta millia, comitique Euerhardo pro impenſis habitis triginta millia pendentes, & ſic quaſſatio tumultus centum millibus empta quieuit.

Contentio inter archiepiſcopum Treuirēſem & comitem de Spāheim.

Einkirch ſubuertitur.

Graues inter Boëmundum Treuirorum archiepiſcopum comiteſque de Spanheim & Starckenburg diſcordiæ his fuēre ſubortæ temporibus, propter caſtella quædam atque dominia. Sed interuenientibus amicis, Valramus comes de Spanheim in concordiam cito cum archiepiſcopo redijt. Comes autem de Starckenburg, agros, villas & poſſeſſiones eccleſiæ Treuerenſis ferro & incendio grauiter deuaſtare cœpit, multaque damna intulit. Archiepiſcopus autem collecto exercitu Einkirch villam comitis in littore Moſellæ poſitam, cum ipſa munitio-

munitione quam fecerat ſub caſtello Starckenburg, pro exigendo à nauiganti bus theloneo, ipſo, vt principe terræ con radicente cepit, ac funditus deſtruxit. Quod videns comes, ac deteriora metuens, gratiam pontificis per nuncios poſtulauit, & cum venia accepit.

His quoque temporibus Carolus Imperator quartus, cum eſſet vir doctus, quippe qui in gymnaſio Paryſiorum multo tempore operam literis dederat, amaretque præ cæteris viros eruditos, vniuerſitatem Pragenſem pro decore Bohemiæ regni laudabiliter inſtituit, quæ multis priuilegijs & donationibus ab eo illuſtrata, in breui tempore vltra omnes totius Germaniæ vniuerſitates gloria & numero perſonarum creuit: quouſque tandem poſt annos ferme quinquaginta, multis commaculata hæreſibus, quæ notæ ſunt omnibus, in nihilum redigitur. Epiſcopum quoque Pragenſis eccleſiæ, pro honore regni qui eatenus ſub archiepiſcopo Moguntino fuerat, ſuffraganeus in archiepiſcopum auctoritate apoſtolica ſublimauit, multiſque priuilegijs decorauit, ſubijciens ei ſuffraganeos & epiſcopos more aliorum. Multas in Bohemia de nouo fundauit eccleſias, fundataſque tam à ſe quam ab anteceſſoribus ſuis, reliquijs, ornatibus, picturis, clenodijs, & varijs donationibus magnifice honorauit. Aulam villæ Ingelheim, non longe à Moguntia & Rheno, quam Carolus Imperator magnus pro caſtro reſidentiæ maieſtatis ſuæ cis Rhenanæ quondam habuit, in quo & natus, & gladium ab angelo contra Saracenos pugnaturus (qui Norinbergæ annue oſtẽditur) accepiſſe cœlitus miſſum, incolarum fide creditur: in monaſterium canonicorum regulæ S. Auguſtini cõmutauit, ſtatuens, neminem in eo ad religionem ſuſcipiendum, niſi in Bohemia natum: quod ita hactenus ſeruatur, vſq; in præſentẽm diẽ, per annos non minus centum quadraginta quatuor. Subiecit autẽ ipſum cœnobium abbati monaſterij S. Caroli, in Praga pro tempore exiſtenti, ad quẽ eius viſitatio debeat pertinere. Feſtum quoq; lanceæ, clauorum & coronæ Domini noſtri Ieſu Chriſti, feria ſexta poſt octauas paſchæ ſingulis annis per vniuerſum orbem Chriſtianum, celebrãdum, impetrauit à papa cum magnis indulgentijs, gratijs & remiſſionibus peccatorum.

Vniuerſitas Pragenſis fundatur.

Epiſcopus Pragenſis fit archiepiſcopus.

Cœnobium regulariũ in Ingelheim.

Memoria Chriſtianis inſtituitur.

MCCCLXI.

Anno Wignandi abbatis 3. qui fuit Domini natiuitas 1361. menſe Feb. quadam die aduesperante cœlum ardere viſum eſt, & ea nocte Wilhelmus primus dux Iuliacenſis vir bellicoſus magnanimuſque moritur.

Wilhelmus dux Iuliacenſis obiit.

Eodem anno Gerhardus comes Montenſis, & Arnoldus comes de Blanckenheim, inueterato ad inuicem laborantes odio, ſe mutuo interfecerunt in ciuitate Colonienſi acutis lanceis haſtiludium agentes, alter ab altero confixus.

Duo comites ſe interfecerunt.

Eodem quoq; anno poſt longam inter fratres de ducatu Gelriæ concertationem, poſtquam incendia & homicidia multa, tandem Eduardus victor exiſtens fratrem ſuum Reinardum cepit, quem cuſtodiæ mancipatum vſque ad vitæ finem per annos decem conſeruauit, adeptuſque ducatum Gelriæ, ſine alicuius contradictione regnauit.

Dux Gelrēſis fratrem ſuum capit.

MCCCLXII.

Anno Wignandi abbatis 4. Domini vero 1362. exeuntes quidam latrunculi de Anglia per Hiſpaniam & Franciam diſcurrebant, deprædatione, incendio & ferro, multa incolis terræ damna & incommoda in villis, maxime vbi non erat defenſio irrogantes. Qui cum numero ſimul creuiſſent & audacia, capitaneum ſuper ſe conſtituerunt, quem archipresbyterum communi vocabulo appellarunt. Ipſa autem multitudo latronum, ſocietas magna vel Anglicana dicebatur, habens pluſquam 40000. virorum ad pugnam procedentium. Qui peruagatis Hiſpania & Francia, fines tandem Treuerenſium ingrediuntur, omnia incendio & rapina vaſtantes. Quorum aduentu Boëmundus archiepiſcopus audito Cunonem de Falckenſtein, coadiutorem ſuum, Wenceſlaum Lutzenburgij & Brabantiæ ducem, Walramum comitem de Spanheim, comitem quoque de Veldentia, & comitem de Starckenburg, cum multis alijs comitibus, baronibus, nobilibus & pugnatoribus miſit contra illos: qui mox, vt tot contra ſe conueniſſe principes intellexerunt, terga vertentes, de finibus Treuerorum receſſerunt, & Alſatiam intrantes, multa circa Argentinam villanis damna intulerunt, diripientes quicquid vſq; repériſſent. Venit ergo nocte maledicta illa ſocietas ad muros Argentinenſes, & in circuitu ciuitatis ſe locauit, Koningshouen, & omnia in vicino ſituata villagia igne conſumpſit. Portæ autem ciuitatis clauſæ tenebantur, nec quiſquam permittebatur egredi quamdiu illo manſerunt. Quoſcunque reperiſſent in agro & viculis affectos, inauditis ſupplicijs trucidarunt, niſi pecunia ſe redimerent. Nulli tuto, ſine ſaluo conductu eorum tranſire licebat, quem cuicunque dediſſent, inuiolabili firmitate ſeruaſſent. Mulieres & virgines moniales & iuuenculas quotquot inueniſſent, inſatiabili genere libidinis conſtuprabant, multaq;

Magna ſocietas Anglicana deuaſtat omnia.

A finibus Treuerorũ pulſi ſunt.

Archipreſbyter deuaſtat Alſatiæ terras.

Crudeles in pauperes fuere.

ex eis occiderunt. Maſculos iuuenes in ſeruitutem captiuos ſeruabant. Verum quia fama eorum præceſſit aduentum, quicquid mobile erat, ruſtici ad ciuitates & loca munita importauerant. Oppida quidem plura obſidione vallabant, ſed cum eis deeſſent machinæ ad expugnationem neceſſariæ, nullum omnino capere potuerunt. Interea ciues Argentinenſes cum Alſaticis, literas & nuncios ad Carolum Imperatorem tunc Franckofordiæ cum principibus exiſtentem, pro auxilio implorando miſerunt, quibus in breui venturum ſe cum exercitu promiſit Imperator. Sed ſæpe interpellatus, cum aduentum ſuum ſemper promitteret, ſemper differret, magnam de ſe conſpirationis cum ſocietate Anglicana clam initæ Alſatijs dedit, propterea quod deſolari tam nobilem prouinciam à viliſſimis latrunculis permiſit. Tandem verecundia ac neceſſitate compulſus exercitum in Alſatiam miſit, quo appropinquante latronum caterua fugiendo receſſit: quos cum noſtri perſequendos decernerent, tanta velocitate fugientes vſi ſunt, vt iter eorum vnius diei, noſtri conficere in quatuor diebus non ſufficerent. Poſt receſſum vero latronum, exercitus Imperatoris per Alſatiam diſcurrens, maxima incolis damna fecit, conculcando & annihilando frumenta in agris, quoniam meſſis proxima erat, in tantum vt grauiora ab amicis quam ab hoſtibus viderentur incommoda perpeſſi. Vnde fames magna ſubſecuta eſt, quæ totam Alſatiam per annos ſex continuos grauiter afflixit.

Imperator ad auxiliũ vocatus eſt.

Fugãtur de Alſatia latrones.

Anno prænotato Bohemundus archiepiſcopus Treuirenſis podagra ſenioque grauatus Cunonem de Falckenſtein Mogunt. eccleſiæ canonicum Henrici archiepiſcopi contra Gerlacum aliquando coadiutorẽ, in canonicum Treuerenſis eccleſiæ creari fecit, & in coadiutorem aſſumpſit, committens ei totius eccleſiæ ac patriæ negotia tractanda, qui909glorioſiſſime aduerſum hoſtes eccleſiæ præfatæ, vbique triumphans mox in exordio conſtitutionis ſuæ miranda perpetrauit. Vnde gauiſus Bohemundus ab Innocentio papa ſexto, precibus obtinuit conſenſum archiepiſcopatum Treuerenſem Cunoni reſignandi: quod cum papa libenter annueret, Bohemundus pontificatu abdicato Cunonem habuit ſucceſſorem, pro ſuſtentatione ſui oppidum & arcem Sarburg, cum attinentijs & prouentibus quoad viueret ab eo recipiens, annis quinque ſuperuixit.

Cuno fit coadiutor Treuerenſis.

Cuno fit epiſcopus Treuerenſis.

Anno præſcripto obijt Innocentius papa 6. cui ſucceſſit Vrbanus quintus, Maſſilienſis abbas, ordinis ſancti Benedicti, & præfuit annis 8. vir doctus & ſanctiſſimæ conuerſationis, qui crucem prædicari fecit contra Turcos, & multa bona patrauit. Claruit his temporibus deuota Chriſti famula S. Brigitta, regina quondam Suetiæ, multis illuminata reuelationibus diuinis, quæ regnum contempſit mundanum amore cœleſtis, exiensque de terra & cognatione ſua, ad limina peregrinabatur ſanctorum, ieiunijs, eleemoſynis & orationibus vacans continue. Hæc venit in Auinionem ad Vrbanum papam 5. miſſa à domino noſtro Ieſu Chriſto pro confirmatione regulæ ſuæ quam fecerat.

S. Brigitta in precio habetur.

Anno etiam prænotato obijt Wilhelmus de Gennep archiepiſcopus Colonienſis, ingentem relinquẽs theſaurum in auro & argento vinoque & bladis. Vacauit autem ſedes menſibus decem.

Wilhelmus archiep. Colonienſis obiit.

MCCCLXIII.

Anno Wignandi abbatis 5. Domini vero 1363. obijt Gerardus epiſcopus Spirenſis, in maiori eccleſia ſepultus, cui Lampertus de Buren abbas monaſterij in Gegenbach, ordinis ſancti Benedicti Argentinenſis diœceſis immediate ſuccedens præfuit annis octodecim, quibus euolutis auctoritate Vrbani papæ ſexti, ad epiſcopatum Bambergenſem nobilem & exemptum translatus eſt.

Lampertus fit epiſcopus Spirenſis.

Eodem anno Ioannes de Virnenberg, maioris eccleſiæ decanus, per capitulum in archiepiſcopum Colonienſem electus eſt, qui pro confirmatione ſua perrexit in propria perſona ad curiam: ſed Vrbanus papa 5. eius electionem non ſolum confirmare noluit, ſed etiam penitus caſſauit, Adolphumque fratrem comitis de Marcha epiſcopum Monaſterienſem, hominem carnalem iuuenemque, in archiepiſcopum Colonienſem contra voluntatem capituli ſublimauit, qui menſibus duntaxat præfuit 10. & poſtea reſignauit pontificatum in manus papæ Vrbani ſponte, vt anno ſequente dicemus.

Adolphus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Anno quoque prænotato obijt Theodoricus Bauarus de Bopardia, epiſcopus Wormatienſis: cui ſucceſſit Ioannes dictus Schadland, ordinis Prædicatorum ſacræ Theologiæ doctor, prouiſione Apoſtolica: & præfuit annis 13. habuitque multas cum ciuibus diſſenſiones. Hic nuncius papæ & inquiſitor hæreticæ prauitatis, adminiſtrauit aliquandiu eccleſias epiſcopales non vltimæ dignitatis, ſicut Hildeshemenſem in Saxonia, Auguſtenſem in Vindelicia, Culmenſem in Pruſcia, & Conſtantienſem in Sueuia.

Ioannes fit epiſcopus Wormatienſis.

MCCCLXIV.

MCCCLXIIII.

Anno Wignandi abbatis ſexto, qui fuit Domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimoquarto, Adolphus archiepiſcopus Colonienſis accuſatus apud ſedem apoſtolicam, quod rerum eccleſiaſticarum dilapidator, nihil indignum pontificatu haberet, non vi, non metu, ſed voluntarie archiepiſcopatum reſignauit. Engelberto de Marchia epiſcopo Leodienſi patruo ſuo, Vrbano papa quinto conſentiente, & ei de nouo, vt moris tum erat, de Colonienſi eccleſia prouidente, qui præfuit annis quatuor, non ſatis vtiliter. Adolphus autem reſignato pontificatu, non ſine damno eccleſiæ Colonienſis, amore cuiuſdam puellæ ſororis comitis Montenſis, cum qua ſperabat ſe comitatum Cliuenſem conſequuturum eam duxit vxorem, quamuis Monaſterienſem epiſcopatum annis 5. & Colonienſem menſibus 10. ſine ordinibus ſacris vt pontifex gubernaſſet. Nec eum fefellit opinionis præſumpta fiducia, comitatum enim quem optauerat cum vxore tandem obtinuit, ita quod vterque comitatus, Cliuenſis videlicet & de Marcha, vſque in præſentem diem coniuncti permanent: licet Cliuenſis poſtea (vt ſuo loco dicemus) in ducatum glorioſe fuerit ſublimatus.

Adolphus archiepiſcopus Colon. deponitur.

Engelbertus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Cliuia & Marchia coniunctio.

MCCCLXV.

Anno Wignandi abbatis 7. dominicæ vero natiuitatis 1365. Carolus Imperator quartus, denuo Italiam ingreditur, & Vrbano papa Romæ inuento, collatione quorundam arcanorum cum eo habita, in Alemaniam cum ſuis nobilibus ſanus reuerſus eſt.

Imperator Italiam denuo ingreditur.

Hyems hoc anno prolixa fuit & aſperrima, Rheno per menſes fere tres congelato. Fames quoque & peſtilentia magna in Alemania, multique homines alij frigore, alij fame, aliique peſte perierunt. Claruit his temporibus Ioannes de Rupeſciſſa, ordinis Minorum, neſcio quo ſpiritu ſeductus, niſi proprio: qui multa prædixit in proximo futura de Antichriſto, de generali conculcatione cleri, & de reductione totius orbis ad fidem Chriſtianam, & multa alia quæ ſibi reuelata diuinitus à Chriſto Ieſu crucifixo dicebat. Scripſit de his multa & varia ad quendam cardinalem, quæ habentur: ſed vtrum euenerint quemadmodum prædixit, iudicent qui libros eius legerint, hiſtoriarum periti cenſores.

Hyems prolixa, fames & peſtis.

Ioannes de rupeſciſſa, ordinis Minorum.

MCCCLXVI.

Anno Wignandi abbatis octauo, Domini vero 1366. inter epiſcopum & ciues Wormatienſes magna diſſenſio fuit pro inſtitutione conſulatus & ſculteti, & quibuſdam aliis ad iuriſdictionem pertinentibus: quæ tandem per Rupertum comitem Palatinum Rheni, qui & Adolphus, conſulatuſque Moguntinenſem & Spirenſem, in die conuerſionis ſancti Pauli, anno præſcripto ad pacem reducta eſt.

Wormatienſium contentio contra Ioannem epiſcopum.

His temporibus magna & firmiſſima inter ciuitates imperiales & liberas confœderatio facta eſt, quæ etiam principibus potentiſſimis in exordio ſui formidabilis videbatur, ſed diu non durauit. Sæpe tales confœderationes, quas ligas vulgariter Bund appellabant, non ſolum inter ciuitates, ſed etiam inter principes iuratas confirmataſque legimus, & quotidie ſimiliter videmus: ſed mobilitas humana, nihil diu inuiolatum conſeruat. Vnde conueniens prouerbium eſt:

Mobile mouetur ſemper cum principe vulgus.

Confœderatio magna ciuium.

MCCCLXVII.

Anno Wignandi abbatis 9. qui fuit Domin. natiuitatis 1367. obijt Bohemundus ante Cunonem archiepiſcopus Treuerenſis, in maiori eccleſia Treuerenſi ſepultus. Poſt quem ipſe Cuno de Falckenſtein, & dominus de Mintzenberg, matre natus filia comitis de Saruuerden, Bohemundo (ſicut diximus) adhuc viuente, archiepiſcopus ordinatus præfuit valde vtiliter annis 21. Hic Cuno archiepiſcopus pro ſeruitijs Carolo Imperatori 4. multipliciter impenſis Bopardiam & Weſaliam cum medietate Sterrenberg, quæ Baldeuinus quondam archiepiſcopus à fratre ſuo Henrico Imperatore 7. in pignus expenſarum ratione Imperii in Italia habitarum, obtinuerat, impignoratione arctiori pro ſumma maxima impetrauit, ita quod poſterioris impignorationis ſumma, maior fuerit prioris. Erat n. Cuno vir prudentiſſimus, qui à natura ad regimen etiã multarum eccleſiarum natus videretur, laborioſus, ſtrenuus, & ingenio acutiſſimus, & cui nullus ſuo tempore inueniretur ſimilis.

Bohemundus archiepiſcopus obijt.

Bopardia & Weſalia impignorantur Treuerenſibus.

Anno prænotato graues diſcordiæ fuerunt inter Euerhardum comitem Wirtenbergenſem, & comites de Eberſtein, quæ breui in magnum vtriuſque partis detrimentum

Comitũ de Eberſtein & Wirtebergenſium grauis diſſenſio.

ſuccreuerunt. Cum ergo VVirtenbergenſis quodam die in balneo eſſet naturali, quod Syluestre vulgariter *Vuiltbad* appellamus, comes de Eberſtein cum exercitu veniens occulte, locum obſidione cinxit, ſperans ſe comitem intus comprehenſurum. Sed inanis eum confidentia feſellit. Nam à quodam ruſtico noctu conductus per nemora ad loca tutiora manus eius ſine læſione euaſit, & ſubſecuta ſunt inter eos grauiſſima bella, incendia & rapinæ. Omnes enim ferme nobiles cum præfato comite de Eberſtein, conſpirantes aduerſus VVirtenbergenſem, præter ſolos ciues in Eſlingen, qui cum Euerardo comite ſenſerunt, ſumptis armis prælia ſuſcitauerunt.

Engelbertus obiit.

Eodem quoque anno Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis & maximis oneribus debitorum grauatus, paralyſi quoque non immodice diſſolutus, ſentiens ſe ob id minus ad regimen pontificatus ſufficere, conſentiente capitulo ſuo Cunonem archiepiſcopum Treuerenſem ſupra dictum, in coadiutorem aſſumpſit, cui adminiſtrationem eccleſiæ omnimodam in ſpiritualibus & temporalibus, Vrbano papa 5. approbante, commiſit. Engelbertus autem archiepiſcopus hac prouiſione completa, ad priuatæ vitæ tranquillitatem ſe contulit, & certis pro vſu vitæ ſuæ retentis prouentibus, non diu ſuperuixit.

MCCCLXVIII.

Euerhardus comes Wirtenbergenſis.

Anno VVignandi abbatis decimi, Domini autem milleſimo treceneſimo ſexageſimo octauo, comes Euerhardus de VVirtenberg, obijt, duobus filijs relictis, Vdalrico videlicet & Euerhardo, qui & ipſi poſtea multa prælia commiſerunt.

Eodem anno, vigeſima prima die menſis Auguſti, obiit Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis: poſt cuius mortem archiepiſcopatus vacauit annis duobus. Cuno enim archiepiſcopus Colonienſis, quamuis à capitulo poſtularetur, eſſe noluit: ſed iuſſu papæ Vrbani, adminiſtratorio nomine eccleſiam illam cum ſua Treuirenſi, ſatis ſtrenue & vtiliter gubernauit. Cometes anno prænotato in quadrageſima, cœlitus apparuit.

Engers caſtrum.

His quoque temporibus Cuno archiepiſcopus Treuerenſis ſæpe dictus, caſtrum Engers cum fortalicio ſuo iuxta Rhenum, inter Confluentiam & Andernachum, ſatis pulchre conſtruxit, quod ex nomine ſuo Cunenergers, voluit nuncupari, licet pauci nomen eius apponant.

MCCCLXIX.

Anno VVignandi abbatis 11. Dominicæ vero natiuitatis 1369. circa feſtum paſchale, Carolus Imperator 4. maximo ſuorum coadunato exercitu, Longobardiam contra Mediolanenſes pugnaturus ingreditur, & vſque ad feſtum ſancti archangeli Michaelis hinc inde diſcurrens, vincere in munitionibus exiſtentes non potuit. Volebat enim dominium Mediolanenſe ad imperium armis reducere. & iniurias papæ Vrbani quarti, quas olim à vicecomitibus, quum adhuc in minoribus eſſet, acceperat, qui eum coëgerant literas Apoſtolicas contra eos allatas comedere, vindicare. Sed quum peſtilentia vehementer inuaſiſſet exercitum, magna ſumma pecuniarum accepta, in ſignum ſuperioritatis imperij, non ſine magna diſplicentia papæ ad propria remeauit.

Hoc ipſo anno ciues Colonienſes priuilegia & libertates clericorum conati infringere, eccleſiaſtico interdicto biennio ſunt ſubacti, & clerus iuſſu Cunonis adminiſtratoris eccleſiæ Colonienſis ciuitatem exiens, menſibus octodecim foris manſit.

Eodem quoque anno Gotfridus comes de Arnſpurg, de conſenſu vxoris ſuæ comitatum ſuum Arnſpurg, cum omnibus attinentijs ſuis, caſtellis, villis & prouentibus, in perpetuum tradidit eccleſiæ Colonienſi poſſidendum, ſicut etiam hodie ab archiepiſcopo poſſidetur.

MCCCLXX.

Anno VVignandi abbatis duodecimo, Domini autem milleſimo treceneſimo ſeptuageſimo, factum eſt bellum magnum in vigilia ſancti Bartholomæi Apoſtoli inter VVenceſlaum Brabantiæ, & Lutzenburgij ducem fratrem Imperatoris Caroli, & VVilhelmum ducem Iuliacenſem, iuxta Bæſuuiler, & cæſis ab vtraque parte pluſquam octo millibus hominum. Dux ipſe Iuliacenſis victor extitit, & VVenceſlaum ducem cum alijs multis nobilibus captiuum abduxit: quem tandem poſt menſes vndecim, metu Imperatoris, ſine exactione liberum dimiſit. Ab alijs vero pecuniam infinitam pene, pro eorum liberatione extorſit.

HACTENVS non tantum prior editio Baſilienſis, Guilhelmo Radente procurante;ſed etiam ipſum cum illa à nobis collatū autographū, quod in ſplendidiſſima bibliotheca Palatina conſeruatur,accurata Trithemii manu ad miraculum eleganter deſcriptum.Incertum autem, an auctor opus longius produxerit,& forte ad ætatem vſque ſuam,vt Spanheimenſe.Dubitationem mouet,quod in præfatione Spanheimenſis,ſcripta anno 1506.in eo cœnobio ita ait: *Chronicon Hirſaugienſis cœnobii hic quidem incepi,ſed apud Herbipolin vrbem Francorum tandem compleui: opus magnum, & in duobus voluminibus partitum.* At in epiſtola ad Rogerium Sicambrum (quæ extat inter epiſtolas eius familiares Haganoæ excuſas,pag.320.)data Herbipoli anno 1507.ita ſcribit: *Ad preces Blaſii abbatis Hirſaugienſis Chronicon eiuſdem cœnobii ſcribere adorſus maiorem partem compleui:ſed illo mortuo editionem intermiſi,incertus qua mercede ſucceſſor eius laborem recompenſare futurus ſit.* Rurſus in Breuiario annalium Francorum, edito Pariſiis fol. 111.*Scripſimus*,ait,*iamdudum ad inſtantiam Blaſii & Ioannis abbatum,duo non parua quantitatis volumina Chronicorum ſiue annalium inſignis monaſterii Hirſaugienſis noſtri ordinis,quod ſitum eſt in diœceſi Nemetenſi ſiue Spirenſi:in quorum primo &c.* Et ſane aut ſubito ab indignante abruptam hoc loco ſcriptionem, maiore(vti dixit)parte completa,apparet:aut alterum inſuper paris magnitudinis volumen horum annalium deſiderari,dolendum eſt.Quam tamen (ſi ita eſt)iacturam,ſequens Chronicon Spanheimenſe integrum,ad auctoris vſque ætatem deductum, noſtraque opera nunc primum publicatum, magna ex parte ſarcire poterit.

EPISTOLA IOHANNIS TRITHEMII ABBATIS SPONHEIMENSIS IN CHRONICON EIVSDEM COENOBII SVI FELICITER INCIPIT.

Ad poſteritatem Epiſtola.

IOHANNES TRITHEMIVS, ABBAS SPONHEIMENSIS, ORDINIS diui patris Benedicti, charæ poſteritati, Deum timere, & à vitæ regularis tramite nunquam recedere.

Cauſa ſuſcepti operis.

ORIGINEM, fundationem & progreſſum præſentis monaſterij noſtri Sponheimenſis, ſimul ac ſucceſſiones abbatum eiuſdem, ſcribere ſæpius mecum ſtatui: ſed varijs mundi occupationibus ſemper impeditus, deſiderio ſatisfacere meo hactenus non potui. Operæ namque mihi videbatur precium fore, ſi ea producerem ad poſteritatis notitiam, quę & multo tempore, & magno labore, diuerſis ex monumentis veterum colligere potui, ne per obliuionem à memoria mortalium penitus interirent. Fecerunt hoc ante nos in diuerſis cœnobijs abbates & monachi plures, qui ad communem vtilitatem præſentium tunc, & poſtea futurorum, hiſtorias monaſteriorum ſuorum, inſtitutiones quoque, nomina & ſucceſſiones abbatum eorundem, per ordinem temporis conſcripſerunt. Quorum ego prouocatus exemplo, quicquid inuenire de præſenti monaſterio Sponheimenſi vſpiam potui, in vnum ordinare codicem, ſecundum ſeriem annorum Domini, ſtudioſa meditatione curaui. Enimuero nec defuit laboribus diligentia, nec ſolicitudo continua noſtram inquiſitionem vnquam deſeruit. Per annos ferme quindecim certis quidem intervallis multum laboraui, priusquam ſucceſſiones abbatum & ſeriem in vnum potuerim ordinem comportare. Negligentia etenim illorum qui nos in pręſenti cœnobio Sponheimenſi ex tempore præceſſerunt, mihi laborē duplicauit; quoniā nihil aut parum literis cōmendarunt, quod mihi ad intentionem meam conduceret, & hoc ipſum quod literis commendatum exceperunt ab alijs, carie & ſitu quaſi penitus videbatur conſumtum. Feci tamen quod potui, & hiſtoriam, non qualem omnino volui, comportaui. Incipiens enim à prima fundatione monaſterij præſentis, narrationem occurrentium hiſtoriarum per annos Dominicæ natiuitatis diſpoſui, ad quorum conſonantiam nomina abbatum & ſucceſſiones, à primo vſque ad me qui ſum quintus atque viceſimus per ordinem collocaui. Integritatem veritatis, quantum ego poſſum ſcire, ſeruaui in omnibus, nec ſciens quicquam falſitatis inſerui. Qui legeris iſta me mortuo, dic, precor, mēte fideli: *Miſerere DEVS animæ Trithemij, qui iſta compilauit.* Simulque rogo lectorem, ne quicquam eorum quæ ſcripſimus condemnet, priuſquam diligenter examinauerit, aut errorem inuenerit manifeſtum. Deteſtabile namque genus hominum eſt, lucubrationes virorum, quas nec imitari poſſunt nec facere meliores, impio dente corrodere; & quæ recte diſcernere nequeunt, præſumptuoſa temeritate lacerare. Quin potius ſicubi manifeſtum repereris errorem, Corrector beneuolus adeſto: quia libenter admitto cum ſincera charitate corrigentes. Sed de his iam ſatis. Cæterum eſt cauſa, qua moueor lucubrationum mearum omnium, quas edidi per annos tres atque viginti abbas præſentis monaſterij Sponheimenſis, per ordinem denotare, vt nouerit poſteritas bene me ſemper voluiſſe: quamuis Nayatharum præpeditus inſolentia, minime potuerim bonum perficere quod volui. In primis edidi opus magnum de vitijs atque virtutibus, libros 2. Item de tentationibus monachorum, lib. 2. In regulam S. Benedicti, lib. 1. Exhortationum ad monachos, lib. 2. De breuitate ac miſeria pręſentis vitæ, lib. 1. De viſitatione clauſtralium, lib. 1. De modo celebrandi capitulum prouinciale, lib. 1. Statuta quoque prouincialis capituli, lib. 1. Statuta etiam annalis capituli, lib. 1. Chronicon Hirſaugienſis cœnobij hic quidem incepi, ſed apud Herbipolim vrbem Francorum tandem compleui: opus magnum, & in duobus voluminibus partitum. Item Chronicon ducum Bauariæ, ad Philippum comitem Palatinum Rheni Bauariæque ducem, librum 1. Chronicon quoque huius cœnobij Sponheimenſis, cui hanc Epiſtolam præpoſui, lib. 1. De ruina ordinis noſtri penthyrum li. 1. De laude ſcriptorum manualium, lib. 1. Laudes ordinis Carmelitarum, lib. 2. Laudes S. Annæ, lib. 1. De inſtitutione vitæ ſacerdotalis, lib. 1. De ſcriptoribus eccleſiaſticis, lib. 1. De illuſtribus Germaniæ ſcriptoribus, lib. 1.

Difficultas ſuſcepti operis magna fuit.

Orationes legentis poſtulat.

Lector non iudicet priuſquam examinauerit.

Lucubrationes Dn. Ioan. Trithemij.

lib.1.De illuſtribus viris ordinis noſtri,lib.4.De computo Eccleſiaſtico,lib.1.De triplici regione clauſtralium,lib.3.De ſpirituali exercitio monachorum,lib.1.Eiuſdem breuiarium, lib.1.Quæſtiones de Euangelio Iohannis,lib.1.Quæſtiones de Pſalterio, li.1. De continentia & virginitate,lib.1.De viduis,lib.1.De crucibus in hominum veſtibus apparentibus, ad archiepiſcopum Moguntinum epiſtolarũ libros 4.Sermones multos & varios, cum quibuſdam orationibus in capitulis,& alijs.His præmiſſis Lector vale. Die Octobris vltima, Anno 1506.

CHRONICON HVIVS MONASTERII SPONHEIMENSIS, AB EXORDIO FVNDATIONIS SVÆ, COMPLECTENS SVCCESSIONES OMNIVM ABBATVM BREVITER, INCIPIT FELICITER.

ANNO ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti MXLIIII. Illuſtris comes Euerardus, comes de Sponheim Eccleſiam in loco qui mons campi dicebatur antiquitus,fundauit,anno quinto Imperatoris Henrici huius nominis tertij, tempore Benedicti papæ noni, ſanctam Eccleſiam Moguntinam gubernante Bardone venerabili epiſcopo, viro per omnia ſanctiſſimo,qui & eandem Eccleſiam in honorem beatiſſimæ Dei genetricis & virginis Mariæ conſecrauit VIII. calendis Iulij, anno Domini MXLVII. Comes autem Euerardus pro animæ ſuæ remedio,ad eandem eccleſiam contulit non pauca bona,quorum emolumento viuerent qui altari in eadem deſeruirent.In primis decimam villæ Sponheim,cum familia & dominicali terra in agris, vineis,hortis,pratis,paſcuis,ſyluis,cultis,incultis atque colendis, vijs atque inuijs. In Pedersheim quoque duos manſos.In Rudesheim prope Creutznacht tres manſos dominicalis terræ.Ibidem quatuor manſos cum quarta parte,quos coloni poſſidebant.In Hagenheim duos manſos,& duo iugera vinearum.In Baſenheim manſum,& ſex iugera. In Dromersheim dimidium manſum,& quatuor vineas.In Mannendal manſum,In Bockenavv duos manſos.In Avven quatuor manſos cum quarta parte. In Monecha aream cum ædificijs,& XII.iugera vinearum.In Werngisbach duos manſos. In Eſcelbrun octo maldra tritici,& XVI.ſiliginis, de manſo qui vocatur Eberhardi. Hæc & quædam alia prædictus comes ad eccleſiam à ſe fundatam contulit, & clericos in eam quoſdam qui miſſas legerent,collocauit.Ius autem inſtituendi ad beneficia clericos in ipſa eccleſia ſibi & hæredibus ſuis reſeruauit. Hanc quoq; donationem ſolenniter factã ſanctus Bardo archiepiſcopus præfatus confirmauit.Itaque per annos ferme LXX. ſtetit eccleſia Sponheimenſis,antequam in monaſterium erigeretur.Erantq; altaria in eã quatuor, quæ ſacerdotibus ſibi ſuccedentibus per ſeniorem comitem de Sponheim ex more conferebantur.

Comes Euerardus eccleſiam fundauit in Sponheim.

Bardo epiſcopus Moguntinus.

Prima dotatio huius eccleſiæ facta per Euerardum comitem.

Clerici ſeculares hũc locum primitus inhabitarunt.

QVOMODO ET QVANDO ECCLESIA SPONHEIMENSIS erecta eſt in monaſterium per Stephanum comitem de Spanheim, & filium eius Megenhardum.

ANNO Domini MCI. Indictione nona,Romanum imperium tenente Henrico Imperatore quarto,eccleſiam quoq; Moguntinam gubernãte Ruthardo venerabili archiepiſcopo, Stephanus comes de Sponheim illuſtris, diuina inſpiratione præmonitus,eccleſiam ſuam in Monte campi à ſuis progenitoribus dudum (vt diximus) fundatam, erigere in monaſterium curauit. Erat vir bonus & timens Deum, pro cuius honore miniſtris eccleſiæ ac pauperibus multa beneficia impendebat. Cœpit autem ædificare locos & manſiones pro monachis, ſecundum regulam ſancti Benedicti conuenientia, anno prænotato: Sed diuerſis occupationibus ſeſe interficientibus præpeditus, inceptum opus non continuauit.Vnde cum tandem ſe iamiam moriturum cerneret, filium ſuũ Megenhardũ,paternę ſubſtantiæ hæredẽ,ad ſe vocauit,eiq; vt inchoatũ pro cœnobio ędificiũ perficeret,cõmiſit,& ſic in Domino quieuit V.cal.Martij,anno Domini MCXVIII. Megenhardus autẽ inclytus comes,patre mortuo,opus dudum inceptum fortiter aggreſſus in paucis annis cõpleuit.In medio eccleſiæ ſub turri chorũ pro monachis inſtituit, quẽ

Stephanus comes monaſterium ædificauit.

Stephanus comes de Sponheim moritur.

Megenhardus Comes fundator huius monaſterij.

tabulatu lapideo duodecim Apoſtolorum Prophetarumque imaginibus pulchre (ſicut adhuc cernitur) exornauit. Ad hoc ſanctum opus Mechthildis vxor eius, deuotiſſima mulier, cum magna alacritate multa beneficia contulit; & ipſum comitem, virum ſuum, cõtinuis precibus pulſare non deſtitit, monẽdo & obſecrando, vt operi cœpto finem imponere quantocius dignaretur. Timebat enim religioſiſſima mulier, ne mora, quæ cunctis operibus bonis conſueuit eſſe nociua & periculoſa, ſanctum viri propoſitum qualibet occaſione mutaret. Rodolphus etiam comes, frater Megenhardi, vna cum Richarde vxore ſua, pro conſummatione operis non modicos ſumtus impendebat.

Rudolphus comes cooperator in conſtruendo.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ ET MONASTERII HVIVS *Sponheimenſis, per venerabilem antiſtitem Wormacienſem Boggonem, Vicearchiepiſcopum Adelberti.*

COMPLETO igitur tandem incepto ædificio, hoc eſt, eccleſia in modum crucis formata, clauſtro & domibus neceſſarijs, refectorio & dormitorio ad occidentalem plagam, clauſtro contiguis, magnificus comes Megenhardus, antequam monachis cœnobium ad inhabitandum traderet, voluit eccleſiam, quam in multis reformauerat, de nouo (vt moris eſt) conſecrari. Clericis itaque eiectis & alibi prouiſis, Adelbertum archiepiſcopum Moguntinum pro conſecratione eccleſiæ adijt, cui & votum cordis ſui ſuper introducendis monachis ad Sponheim reuelauit. Qui reuerendiſſimus præſul bonum comitis propoſitum plurimum commendauit; & quia per ſe venire ad conſecrationem, vt poſtulabatur non potuit, venerabilem Wormacienſis eccleſiæ antiſtitem Boggonem, eo tempore multis annis à ſua ſede expulſum, quem apud ſe honorifice tenuit, loco ſui deſtinauit. Anno igitur Dominicæ incarnationis MCXXIII. in Dominica Quaſimodogeniti Buggo venerabilis epiſcopus Wormacienſis, vice Adelberti archiepiſcopi Moguntini eccleſiam & monaſterium in Sponheim dedicauit in honorem beatæ Mariæ ſemper virginis, Dei genitricis, & ſancti Martini, quondam epiſcopi Turonenſis in Gallia, cum tribus altaribus, quorum maius in memoriam (vt diximus) Dei parentis & ſancti Martini fuit conſecratum. Aliud in abſide verſus meridiem conſecrauit in memoriam S. Iohannis Euangeliſtæ. Tertium in abſide verſus Aquilonem ad introitum clauſtri, in honorem ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum. Reliqua vero altaria ſucceſſu temporis poſtea erecta fuerunt.

Buggo epiſcopus in Wormatia hunc locum conſecrauit.

DE PRIMIS DVODECIM MONACHIS, QVI HVNC LOCVM ACCEPTERUNT *& primo inhabitare cœperunt, quorum octo fuerunt ſacerdotes, & quatuor conuerſi.*

ANNO ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti MCXXIIII. Indictione ſecunda, ſub Henrico Imperatore Quinto, comes Megenhardus, huius loci fundator inclytus, ipſum monaſterium cum eccleſia & omnibus pertinentibus eorum, ordini ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti in perpetuam poſſeſſionem tradidit, monachiſque ad inhabitandum dedit. Primi autem Monachi, qui hunc ipſum locum primitus inhabitare cœperunt, numero XII. de monaſterijs ſanctorum Albani & Iacobi prope Mogũtiam, ex imperio Adelberti archiepiſcopi, ad inſtantiam comitis Megenhardi venerũt, anno prænotato, in quarta feria poſt Dominicam Dominicæ paſſionis. Quorum octo fuerunt ſacerdotes, & quatuor conuerſi, viri præclari & inſignes, quorum aliqui ante ingreſſum religionis dudum in ſeculo militauerant: quorum iſta ſunt nomina: Bertholdus presbyter, Diemus presbyter, Adelbero presbyter, Anshelmus presbyter, Ergenbaldus presbyter, Herbord⁹ presbyter, Sifridus quoque presbyter: Benno conuerſus, Lupoldus conuerſus, Hartungus conuerſus, & Emicho conuerſus. Iſti XII. fratres partim ex monaſterio S. Albani prope Mogũtiam (ſicut diximus) partim verò ex cœnobio S. Iacobi ibidem, ſunt aſſumti. Qui cum veniſſent ad præſentem locum, honorifice ſatis à comite Megenhardo & eius vxore ſuſcepti ſunt, & cœnobium eis ſolenniter traditum inhabitare cœperunt. Poſſeſſione igitur in Dei nomine adepta, præfati monachi ſibi in abbatem & paſtorem elegerunt ſecundum regulam monaſticam vnanimiter Bernhelmum monachum præfati cœnobi S. Albani, de quo poſtea dicemus. Prior clauſtralis inſtitutus eſt Bertholdus venerabilis ſenex, & per annos XIII. ſtrenue officio prioratus in hoc loco præfuit; porro Adelbero Cellarius monaſterij factus eſt, & annis multis præfuit: qui cum eſſet vir bonus & prudens, multa huic monaſterio bona fecit.

Primi monachi de Moguntia venerũt 12.

Nomina monachorũ.

1. abbas Bernhelmus.

DE

DE DONATIONE SOLENNI, QVA COMES MEGENHARDVS ECCLEſiam & monaſterium ordini tradidit, coram Adelberto archiepiſcopo Moguntinenſi.

POST hæc illuſtris comes Megenhardus, vt inſtitutio monachorū & ordinis diui patris Benedicti, quam pro Dei amore in hoc loco fecerat, autoritate ſumeret firmitatem, Adelbertum archiepiſcopum Moguntinum vna cum fratre comite Rudolpho adijt, & corā eo in eccleſia Moguntina, multis præſentibus, eccleſiam hanc coram altari S. Martini, cum omni iure & iuſtitia quam habuerat ad eam, in manus ipſius archiepiſcopi reſignauit, ſub tali videlicet conditione, vt monachi cunctis diebus ſeculi, omnipotenti Deo ſeruiant in ea, ſub abbate & regula ſancti patris Benedicti, ſicut patet in literis confirmationis eiuſdem archiepiſcopi, quas deſuper dedit, & ita ſonant.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Ego Adelbertus Dei miſericordia huius ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ archiepiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus, notū eſſe cupimus omnibus tam futuræ quā præſentis ætatis fidelibus, quomodo Dominus Megenhardus de Sponheim, & vxor eius Machthild, comes Rudolphus & vxor eius Reggat, diuinæ inſpirationis inſtinctu, ſpontanei ad altare ſancti Martini acceſſerunt, & pro ſe, ſuorumq; incolumitate, & ob ſpem æternæ retributionis, eccleſiā in Sponheim cū omni proprietate & iuſtitia, quam eam hæreditario iure, vſq; in illam diem poſſederant, pia deuotione eccleſiæ Moguntinæ in perpetuā proprietatem contulerunt: ſub hac ſcilicet conditione, vt monachi ſecundum regulam S. Benedicti ibidē conſtituerentur, per quos iuges Deo laudes & pro ipſis ſupplicationes in eadē eccleſia frequentarentur. Hæc autem ſunt beneficia & prædia ad prædictam eccleſiam pertinentia: Decima eiuſdē villæ cū familia & dominicali terra, in agris, vineis, hortis, pratis, paſcuis, ſyluis, cultis, incultis, colendis, viis & inuiis. In Petersheim duo manſi. In Rudersheim tres manſi dominicalis terræ, & quatuor à colonis poſſeſſæ & quarta pars. In Hagenheim duo manſi, & duo iugera vinearum, In Dromersheim dimidius manſus, & quatuor vineæ. In Mannendal manſus, In Bogenauu duo, in Avven quatuor & quarta pars. In Montzechaarea cum ædificiis, & XII. iugera vinearū. In Wergesbach duo manſi. In Eſcelbrunnen VIII. maldra tritici, & XVI. ſiliginis, de manſo qui vocatur Eberhardi. Hæc autē ſunt quæ prædictus Megenhardus pro ſe & eandem eccleſiā pro beneficio tradidit. Nouem manſi in Huſen & in Slirſcheit, cum dominicali terra & ſylua quam ibi poſſederat. In Dalen XL. manſi, in agris, areis, vineis, pratis & ſyluis. Addidit etiā prædictis bonis præfata Domina Riggart pratū vnum & hortum oleribus plantandum accōmodatum, cum duobus agris eidē prato contiguis. Facta autē à ſupra nominatis viris ſine omni contradictione, nos eam banni noſtri obligatione firmauimus. Inſuper præfatā eccleſiam eadem libertate, honore & iuſtitia donauimus, qua & cæteræ in epiſcopatu noſtro vtuntur abbatiæ & monaſteria; ſcilicet vt ſolū epiſcopum reſpiciat: & vt fratres Deo ibidem militantes, ſpirituali patre orbati, inter ſe aliū (ſi tantum idoneum inuenerint) eligant. Quod ſi idoneā ad id officij perſonam inter ſe non habuerint, libertatem habeāt eligendi aliū ſuæ vitæ & inſtitutionis, de quacunq; voluerint congregatione, intra noſtram tamen diœceſin. Præterea ſolutionē eiuſdem eccleſiæ, quæ nos contingebat, rogatu Dominorū iam ſupra nominatorum in perpetuum eis remiſimus: & vt Parochianus presbyter ad abbatem reſpiceret in hunc modū, videlicet vt ab ipſo beneficia eccleſiæ, à minori vero præpoſito altaris dono inueſtiretur, ſtatuimus. Hoc etiā vtrinq; edictū vel collaudatum eſt, vt ſenior de cognatione illa aduocatus ſit eiuſdē eccleſiæ: qui ſi nominis & officii ſui immemor, eccleſiā vel poſſeſſiones eas quibus tutator & conſeruator præordinatus eſt, verſa vice diſſipauerit, in noſtra vel ſucceſſoris noſtri ſit poteſtate eum corrigere ac ad emendationē cogere. Vt autē hæc omnia rata & inconuulſa ſequenti æuo permaneant, hanc chartā conſcribi & ſigillo noſtro inſigniri fecimus. Huius rei teſtes affuerūt Buggo Wormacienſis epiſcopus, Dudo maior præpoſitus. Richardus præpoſitus, Volbertus abbas S. Albani, Werenboldus abbas S. Iacobi, Adelhun abbas S. Diſipodi, Henricus præpoſitus S. Victoris, Cuno Decanus de domo. Thurinbertus magiſter, Anshelmus præpoſitus, Hartmannus præpoſitus. Henricus Bingenſis præpoſitus, Arnoldus præpoſitus, & alii quamplures, ex clero. De laicis autem, Arnoldus vrbis præfectus, comes Goſvvinus, & filius eius Gerardus, & frater eius Emicho: Arnoldus & frater eius Rupertus de Lurenburck; comes Fridericus Bertolfus, & frater eius Sigefridus Henricus de Catzenelenbogē: Roricho & frater eius Gerlach; Vdalricus, Fulcoldus, & alii quamplures de liberis. De miniſterialibus autem, Embricho Vicedominus, Erneſt Scultetus, Folbertus & Embricho de Binga, Gerardus Embricho comes, & alij complures. Suſcepta eſt autem donatio per manus aduocati comitis Gozvvin. Anno dominicæ incarnationis MCXXIV. Indictione ſecunda, regnāte Henrico Imperatore huius nominis quarto, Arnoldo vrbis præfecto, Erneſto Sculteto. Data per manus Godeſcalci Capellani, VII. idus Iunij.*

*Richardis.

Datio primaria monaſterii.

Noua donatio comitis M & comitiſſæ R.

Abbatia hac libertati donatur ab archiepiſcopo.

De electione noui Abbatis.

Subſidium remittitur de Parochia.

De aduocato huius monaſterii.

Teſtes qui huic donationi interfuerūt.

Clerici.

Laici liberi.

Laici miniſtri.

Facta igitur ſolenni hac donatione (vt præmittitur) in eccleſia Moguntina per comitē Megenhardum, & monaſterio cum omni proprietate, iure & iuſtitia emancipato, & meræ libertati donato, ea videlicet libertate qua & cæteræ in diœceſi Mogūtina abbatiæ noſtri ordinis gaudent, ipſe quam diu vixit aduocatiam omni manſuetudine & bonitate te-

nuit, nil penitus exigens & in aliquo grauamen inducens, voluit eum locum & habitatores eius perpetua pace & libertate gaudere, & nullo cuiuſquam ſeruitio grauari. Et ne forte aliquis in poſterum ex hæredibus ſuis, qui aduocati nomen gereret, aliquam in rebus monaſterio vel perſonis moleſtiam inferret, literis cauere ſtuduit, quas Bernhelmo primo abbate poſtulante, ſub tali forma verborum dedit:

Copia priuilegii, quod dedit ipſe comes Megenhardus.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: ego Megenhardus, Dei gratia comes de Sponheim, notum eſſe cupio omnibus Chriſti fidelibus tam præſentibus quam & futuris: quod cum genitor noſter Stephanus comes de Sponheim eccleſiam ſuam in Monte campi iuxta villam Sponheim poſitam in monaſterium erigere ſtatuiſſet, ac morte præuentus, opere imperfecto, mihi illud perficere committeret: Ego accedente ad hoc conſenſu Mechthildis vxoris meæ, & fratris mei comitis Rodolphi, pro remedio animæ meæ inchoatum à patre opus perfeci, monachos illud ſecundum regulam S. Benedicti poſui, quibus de victu ex patrimonio meo prouidi, ipſumque locum cum omnibus bonis ſuis liberum, perpetuo in manus domini mei Adelberti archiepiſcopi Moguntinenſis, legati apoſtolicæ ſedis, tradidi ad altare S. Martini. Aduocatum vero quamdiu vixero eiuſdem monaſterij non alium quam meipſum eſſe volui. Poſt mortem vero meam, ſenior ex filiis meis, qui Dominus fuerit in Creutzenacht, & poſt eum ſemper ſenior de cognatione mea comes de Sponheim & Dominus de Creutzenacht, aduocatiam præfati monaſterii gerat. Qui ſi nominis & officii ſui oblitus, bona monaſterii vel perſonas, quibus tutor & defenſor eſſe debuerat, inuadere, moleſtare, vel diſſipare voluerit, abbas cum fratribus deferat querelam contra eum ad examen archiepiſcopi Moguntini, qui habet eum corrigere & emendare. Quod ſi tertio ab archiepiſcopo præmonitus non emendauerit, ſatisfaciens pro damno & iniuriis monaſterio factis, poteſtatem habeat idem archiepiſcopus de conſenſu ac voluntate abbatis & fratrum, illum amouere, & eis alium dare aduocatum, quem ipſi elegerint. Et hoc totiens faciat, quotiens neceſſarium abbati & fratribus viſum fuerit: ſemper talem inſtituens qui potentia & benignitate & tuendi opportunitate magis idoneus eſt. Caueat autem aduocatus ne eccleſiam in bonis ſeu familia aliquando grauet: neque ſeruitia vel exactiones aliquas ſeu precarias exigat, ſed omnino liberos conſeruet. Ad placitum publicum in terminis monaſterii non ſedebit, niſi ab abbate fuerit inuitatus. Cum autem inuitatus venerit, ſic ei ſeruiatur, vt & honori eius ſit congruum, & pati poſſit à fratribus, ne nimia comitiua aut ſumtuū magnitudine ipſi fratres Deo ſeruientes contriſtentur. Ita ergo in omnibus agat, tam pium, benignum & modeſtum, familiæ & rebus monaſterii in omnibus ſe præbens, vt ſuo dignus ſit nomine, & pro officio propter Deum fideliter impleto, mercedem ab ipſo recipiat vitam æternam. Vt autem hæc omnia rata & inconuulſa omni æuo permaneant, chartam hanc inde conſcribi feci, & eam ſigilli mei impreſſione cōmuniui. Teſtes huius voluntatis meæ præſentes fuerunt dominus meus Adelbertus Moguntianenſis, Bruno epiſcopus Argentinenſis, Berinhelmus abbas præfati monaſterii, & tota congregatio: Adelhun abbas Diſipodi, Hermannus Præpoſitus de Schvvabenheim, Goſvvinus de Lurburck, Dudo comes, Erneſtus vice Dominus, Adelbertus Warmundus Scultetus: Henricus Vdalricus de Stein, & complures alii. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis MCV. *Indictione tertia,* XII. *Calendas Septembris.*

Qualis debeat eſſe Aduocatus huius monaſterij. Aduocatus ſi fuerit malus poteſt deponi.

Neque ſeruitia neque precarias debet exigere.

Teſtes huius conſtitutionis.

Denique pro maiori firmitate bonorum & loci huius præfatus comes Megenhardus Henricum Imperatorem huius nominis quartum, regem vero Romanorum quintum adijt, & confirmationem præmiſſorum impetrauit talem:

Copia priuilegij & confirmationis.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Henricus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus, omnibus Chriſti & noſtri fidelibus tam futuris quam præſentibus notum eſſe volumus, qualiter Megenhardus comes de Sponheim, aſſentiente & cooperante Mechthilde vxore ſua, ſuperna aſpiratione motus, pro ſua ſuorumque ſalute & incolumitate, monaſteriū in ſuo comitatu fundauit, in honorem ſanctæ Mariæ ſemper virginis, & ſancti Martini epiſcopi, quod de ſuo patrimonio legitime dotauit, inſtituens in eo viros religioſos, qui ſub regula S. Benedicti, & abbate, omnipotentem Deum perpetuis futuriſque temporibus collaudarent, & pro ipſo & progenitoribus ſuis preces funderent deuotas: ius etiam aduocati, quo eos poſt mortem ſuā voluit eſſe liberos ab omni ſeruitio, exactione precaria, & quibuslibet aliis oneribus & grauaminibus, fecit conſcribi & ſuo ſigillo communiri: tradiditq́; abbati & fratribus eiuſdem monaſterii, quod etiam dicitur Sponheim. Quæ omnia Adelbertus archiepiſcopus Moguntinus, in cuius parochia monaſterium ipſum conſtructum eſt, banno ſuo confirmauit. Vnde præfatus comes Megenhardus ad maioris ſtabilitatis augmentum à nobis poſtulauit, opus tam ſanctum & pium, noſtra imperiali autoritate confirmari, ne qua maleuolentia poſterorum queat infirmari: eo quod ſæpe benefacta maiorum mutantur, ſuccedentium iuniorum prauitate, ſi non fuerint imperiali maieſtate confirmata. Et quia nos diuina miſeratio ad regni ſolium prouexit, vt eccleſiis ac monaſteriis in regno noſtro conſtitutis, regali prouiſione conſulamus, eorumque iura & poſſeſſiones ab omni iniuria tueamur: eandem eccleſiam ſeu monaſterium in Sponheim cum omnibus rebus, poſſeſſionibus, iuribus ac proprietatibus ſub tutela ac protectione regiæ defenſionis noſtræ & Romani imperii

Monaſterium Sponheim ſub imperiali tutela recipitur.

perpetua

perpetuæ ſuſcipimus: diſtricte inhibentes tam præſentibus quam futuris, ſub pœna criminis læſæ maieſtatis imperialis, ne quis moleſtiam, iniuriam vel damnum aliquod inferat dictæ abbatiæ de Sponheim, quam omni libertate gaudere vol mus, qua & cæteræ abbatiæ in regno noſtro gaudere noſcuntur, in rebus, perſonis, familia, proprietate, donationibus factis, ſeu in futuris, rite faciendis. Aduocatus autem qui pro tempore fuerit, ſi legem ſibi à ſæpe dicto comite Megenhardo conſtitutam, temere tranſgreſſus fuerit, vſque tertio admonitus per archiepiſcopum Moguntinum, abbate querelam contra eum faciente, ſi non emendauerit, tali honore priuetur, & alius qui vtilis ſit eccleſiæ, de conſilio & aſſenſu abbatis fratrum ſubrogetur in locum eius. Vt autem hæc charta perpetuo inconuulſa permaneat, neque cuiuſdam temeritas labefactare præſumat, imperiali autoritate & banno noſtro eam roborauimus, manuque noſtra notatam ſigilli noſtri impreſſione muniuimus. Datum VI. *calend. Martij; anno Dominicæ incarnationis* MCCXXV. *Indictione tertia, Anno* XXVI. *ordinationis Domini Henrici Quinti regis Romanorum, regni autem* XIX. *Imperii vero eius* XV. *Actum eſt Moguntiæ. In nomine Domini Amen.*

Bernhelmus quoq; abbas, anno inſtitutionis ſuę tertio omnium præmiſſorum confirmationem, cum certis quibuſdam alijs priuilegijs à ſede apoſtolica impetrauit, quorum copiam & reſcriptum, quoniam id ſeries expoſtulat ordinis, præſentibus inſeremus.

Honorius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Bernhelmo abbati monaſterij S. Martini in Sponheim, ordinis ſancti Benedicti, Moguntinenſis diœceſis, eiuſque ſucceſſoribus regulariter inſtituendis in perpetuum. Religioſis deſideriis dignum eſt facilem præbere conſenſum. Eapropter, dilecte fili, tuis fratrumque tuorum iuſtis poſtulationibus annuentes, præfatum monaſterium Sponheimenſe, cui (autore Deo) præſides, ſub apoſtolicæ ſedis tutela & protectione ſuſcipimus, atque præſentis ſcripti pagina communiuimus, decernentes & ſtatuentes, vt regularis vita in eodem loco iam nuuiter inſtituta ſecundum regulam ſancti Benedicti, futuris temporibus inuiolabiter conſeruetur. Nulli etiam facultas ſit, poſt factam apud nos profeſſionem ſine abbatis licentia maioris vel minoris religionis obtentu ad alium locum tranſmeare. Quod ſi quis contra hanc prohibitionem noſtram quocunque tempore in futurum diſceſſerit, nullus abbas vel quilibet audeat eum retinere. Quoties abbate abeunte, de ſucceſſore fuerit inter fratres ipſius loci tractandum, nullus inibi qualibet ſurreptionis aſtutia, ſeu violentia cuiuſuis poteſtatis ſiue eccleſiaſticæ ſiue temporalis, intrudatur, niſi quem fratres communi conſenſu, aut pars conſilii ſanioris, ſecundum Dei timorem & beati Benedicti regulam de eodem collegio vel de alio, ſi (quod abſit) idoneum inter ſe non inuenerint, duxerint eligendum. Porro altarium conſecrationem, chriſma, oleum ſanctum, benedictionem abbatum & ordinationem Monachorum à diœceſano eiuſdem parochiæ archiepiſcopo, ſiquidem gratiam & communionem apoſtolicæ ſedis habuit, et ſi ea gratis & abſque prauitate aliqua voluerit exhibere, ſuſcipiatur. Alioquin liceat vobis & poſteris veſtris, catholicum quem volueritis adire antiſtitem, & ab eo conſecrationes & ſacramenta ſuſcipere. Sepulturam quoque iſtius loci liberam eſſe omnino cenſemus, vt eorum qui illic ſepeliri deſiderauerint (niſi forte excommunicati fuerint) deuotioni & voluntati nemo obſiſtat. Poſſeſſiones quoque omnes, quas iuſto titulo poſſidetis, & in futurum quorumcunque oblatione vel deuotione acquiretis, autoritate apoſtolica cõfirmamus, decernentes, quod nulli omnino hominũ liceat præfatũ cœnobium temere perturbare, aut eius poſſeſſiones auferre, vel quomodolibet ablatas retinere, minuere aut aliquib. vexationibus perturbare, ſed omnia integra veſtris & pauperum vſibus conſeruentur profutura. Si quis autem in poſterum archiepiſcopus, epiſcopus, Rex, Dux, vel Comes, aut cuiuslibet ordinis Princeps, ſeu qualibet eccleſiaſtica ſecularis ſiue perſona, hanc conſtitutionis noſtræ paginam ſciens, contra eam temere venire tentauerit, & ſi non ſubito ſatisfactione congrua emendauerit, poteſtatis honoriſque ſui careat dignitate, reumque ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Domini Dei noſtri redemptoris Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem loco iuſta ſeruantibus, ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum iudicem præmia æternæ pacis inueniant, Amen. Data per manus Diaconi ſanctæ ſedis apoſtolicæ, X. *cal. April. Indictione quinta, incarnationis Dominicæ* MCXXVII. *Pontificatus noſtri anno* III.

Copia cõfirmationis Honorii ſecundi papæ.

Papa monaſterium ſub tutela ſedis Apoſtolicæ ſuſcipit.

Ne monachi diſcedant.

Ne quis abbas non electus canonice intrudat.

Sepultura ſit hic libera.

Confirmat papa omnes poſſeſſiones huius cœnobij.

Fundatione & inſtitutione præſentis monaſterij tam per ſedem apoſtolicam, quam per autoritatem imperialem ſufficienter confirmatis, monachi qui venerant de Moguntia locum cœperunt incolere, & manſiones ſecundum regulam ſibi neceſſarias ordinare. Mechthildis autẽ vxor fundatoris Megenhardi, mulier Chriſto deuotiſſima, omnia monachis vitæ neceſſaria præſtitit, & in conſummandis ædificijs cœnobij, cooperatrix fideliſſima occurrit. Sed iam nunc ad ſequentia proceſſuri de primo abbate ſumamus initium.

Locus inhabitatur à monachis.

Mechthildis comitiſſa.

DE BERNHELMO, ABBATE HVIVS COENOBII PRIMO; QVI PRAEfuit annis XXVI. *menſibus* IX. *diebus* XVII. *& geſtis illius temporis.*

ANNO igitur Dominicæ natiuitatis MCXXIIII. Indictione Romanorum ſecunda, die menſis Iunij octauo, Bernhelmus monachus ſancti Albani prope Moguntiã, huc miſſus cum alijs, primus huius monaſterij abbas inſtitutus eſt, tam electione fratrum, quam iuſſione Adelberti archiepiſcopi Moguntini, qui ab eodem ordinatus, præfuit annis XXVI. menſibus IX. diebus XVII. Fuit autem Moguntiæ ordinatus in monaſterio ſancti Albani, aſtantibus ſibi quatuor abbatibus, videlicet ſancti Albani, ſancti Iacobi, ſancti Diſipodi, & ſancti Ferrucij in Blidenſtat, cum alijs multis, tam de clero quam de populo, anno prænotato in natiuitate ſancti Iohannis Baptiſtæ. Bernhelmus iſte noſter abbas primus, ex comitatu Sponheimenſi fuit oriundus, honeſtis parentibus procreatus, cuius pater nomine Eberhardus, Stephano comiti de Sponheim, pluribus annis ſtrenue militauit. Mater vero nomine Hiltrudis, mulier Chriſto deuota exſtitit, quorum habitatio in vico Sponheimenſi ſub caſtello fuit. Igitur Bernhelmus puer ingenio promptus & docilis imbuendus literis ad ſcholas mittitur, & præceptores aſſequutus bonos, non ſolum in ſcripturarum ſcientia probe inſtituitur, ſed moribus etiam optimis decoratur. In vtroque valde profecit cum tempore & virtutibus euaſit clarus, ſimul & eruditione: quantumque ætatis augmento progreditur, tanto amplius ſcientia illuſtratur. Poſt hæc nutu diuino monaſterium ſancti martyris Albani prope Moguntiam ingreditur, & comã depoſita, monachum iuxta regulam ordinis profitetur. Qui cum adhuc iuuenis eſſet, ac ſtudijs literarum ſatis idoneus, præcepto abbatis magiſtro ſcholarum inſtituendus ad altiora committitur, & cum ætate proficiens in omni varietate ſcripturarum doctiſſimus habebatur. Denique moribus ſuis tranquillus & placidus, cunctis in congregatione fuit amabilis, & nulli vnquam in aliquo vel tenuiter moleſtus. Vnde proficientibus meritis propter omnimodam ſcientiam ſcripturarum, Magiſter ſcholarum in eodem monaſterio, tandem Presbyter factus, inſtitutus eſt, ipſumque docendi munus, non ſecus ſcriptis quam lectionibus quotidianis magnifice per annos decem adimpleuit. Scripſit autem imprimis de inſtitutione puerorum librum I. Introductorios quoque in ſeptem liberales artes lib. I. Contra quendam Sophiſtam libr. I. Contra Simoniacos lib. II. In Eccleſiaſticen Salomonis opus edidit pulcherrimum, lib. 10. Contra Iudæos lib. I. Et alia nonnulla quæ in obliuionem perduxit negligentia.

Bernhelmus fit monachus S. Albani.

Bernhelmi lucubrationes.

Bertholdus Prior I.

Hoc ipſo anno Bertholdus monachus, hic primus Prior inſtituitur, homo doctus & religioſiſſimus, qui edidit Commentaria in Euangelium Marci libr. I. In Cantica Canticorum libr. II. De humilitate monachorum lib. I. Sermones multos & homelias. Præfuit in Prioratu annis XIII. & multa bona fecit.

Adelbero fit Cellerarius.

Eodem anno maior Cellerarius inſtitutus eſt Adelbero, monachus quondam vnus de primis huc miſſis, vir bonus ac religioſæ conuerſationis, in rebus temporalibus ordinandis diſponendisque ſagax & multum expertus, qui pluribus annis officium ſibi commiſſum ſtrenue gubernauit. Cœpit autem illico fama bonæ ac religioſæ conuerſationis fratrum circumquaque diffundi, & in notitiam omnium vicinorum paulatim deuenire. Vnde cum nouella plantatio necdum ſatis abunde videretur pro ſuſtentatione monachorum prouiſa, multi tam nobiles quam ignobiles propter opinionem bonæ famæ, & ſanctæ conuerſationis fratrum hic Deo ſeruientium, multas eleemoſynas & beneficia donare cœperunt.

Monaſterium in Balleſtatt fundatur.

Hoc ipſo anno monaſteriorum in Ballenſtæten noſtri ordinis, per Ottonem eiuſdem loci comitem fundatum eſt in Saxonia, & ſatis honorifice ab eo dotatum.

Hodie Rodenheim.

Obijt etiam Bruno archiepiſcopus Treuerenſis, qui monaſterium in Odenheim noſtri ordinis fundauit in diœceſi Spirenſi, quod multis prædijs & poſſeſſionibus dotauit.

Magnæ quoque molis grando IX. calend. Auguſti cecidit. Et III. Idus Auguſti eclipſis fuit.

MCXXV.

Eccleſia S. Georgij in Dalen conſecratur.

Anno MCXXV. Bernhelmi abbatis ſecundo, XIII. calend. Septembris conſecrata fuit Eccleſia villæ Dalen, in honorẽ S. Georgij martyris, per Brunonẽ Argentinenſem Epiſcopũ, rogatu Adelberti archiepiſcopi Mogũtini, ad inſtantiã ipſius Bernhelmi abbatis, & Megenhardi

genhardi comitis. Villa autem prænominata Dalen non procul à monaſterio inter orientem & ſeptentrionem poſita in planicie ad montis radices, qui lingua vulgari Gauvveſberg nuncupatur. Antiquiſſima fuit eo tempore eccleſia parochialis & longe antequam Sponheim & Bockenavv eſſent conſtituta. In hac fuit eo tempore eccleſia parochialis, quæ nimia fuerat vetuſtate collapſa: vnde comes Megenhardus eam de nouo inſtaurauit, & per Brunonem epiſcopum præfatum, à ſua eccleſia Argentinenſi tunc per violentiam Imperatoris expulſum, conſecrari fecit: quam Capellam eſſe voluit, & Parochiam in eo loco, vbi nunc, circa monaſterium, conſentiente Adelberto archiepiſcopo ſæpe dicto, translocauit. Porro Capellam in Dalen cum villa, areis, vineis, patris, agris & cæteris poſſeſſionibus abbatis Bernhelmo & eius monaſterio in perpetuum donauit, Parochialis eccleſiæ collationem abbati aſſignauit.

Hodie Gauxberg vel Gauchſberg.

Parochialis eccleſia in Dalen fit Capella.

Eodem quoque anno & die idem Bruno epiſcopus altare ante chorũ huius eccleſiæ monaſterij conſecrauit, in honorem ſanctæ & vnicæ crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ad inſtantiam Bernhelmi abbatis.

Altare S. crucis conſecratur.

Hoc ipſo quoque anno Bernhelmus abbas, Mechtilden ſororem ſuam apud ſanctum Albanum pro Dei amore incluſam, de conſenſu archiepiſcopi Adelberti & Volberti abbatis eiuſdem loci inde tranſtulit, & in cellam nouam quam ei circa monaſterium in decliuo montis, ad plagam occidentalem (qui locus vſque in præſens dicitur Cluſa) pro incluſione aptam fundauerat, collocauit. Erat autem virgo monialis deuotiſſima, quæ multos ſuo exemplo ad Chriſtum timendum amandumque prouocauit, de qua latius erit ſuo loco dicendum inferius, quando obijt, ſub Crafftone abbate huius loci ſecundo. Attulit autem ſecum & aliam quandam, Sophiam nomine, ſanctæ conuerſationis virginem, quæ & ipſa multis annis hic cum illa incluſa ſtans, Domino ſeruiuit, locum etiam poſt mortem eius inhabitans.

Cluſa fundatur pro Mechtilde ſorore Bernhelmi, & Sophia quadam.

His etiam temporibus comes de Lurburg monaſterium noſtri ordinis fundauit in finibus Treuerenſis diœceſis, quod Sconaugia vocatur, cui primum præfecit Hildelinum, religioſiſſimæ conuerſationis abbatem, cui poſtea ſucceſſit Egcebertus, in ſcripturis tam diuinis quam ſecularibus eruditiſſimus, frater ſanctæ Helizabeth monialis monaſterij Schonaugienſis & Magiſtræ, quod præfatus abbas Hildelinus, pro Chriſti virginibus prope monaſterium ſuum præfatum in campis verſus meridiem conſtruxit. Huius monaſterij fundationem Adelbertus archiepiſcopus Moguntinus, cognatus ipſius comitis de Lurburg eccleſiæ Moguntinæ oblatam confirmauit: ſicut patet ex literis eiuſdem, quæ ſequuntur, & ſunt tales:

Monaſterii Schonaun fundatur.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego Adelbertus Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, Apoſtolicæ ſedis Legatus, notum facio omnibus fidelibus in Chriſto tam futuris quam præſentibus: qualiter cognatus noſter de Lurenburg, monaſterium Sconau in proprio prædio fundatum, & monaſticæ conuerſationi ſub conſtituto abbate Hildelino attitulatum, pro remedio animæ ſuæ & parentum ſuorum beato Martino contradidit, & cum omnib. ad ipſum pertinẽtibus, familiis, eccleſiis, agris, vineis, cultis & incultis, ſyluis, pratis, paſcuis, molendinis, piſcationibus, aquis, aquarumque decurſibus, viis & inuiis, introitibus exitibusque, eccleſiæ Moguntinæ in perpetuã poſſeſſionẽ delegauit: præſenti quoq; priuilegio noſtro ad poſterorũ quoq; notitiam tranſire curauit. Quam liberã ab omni ſeruitio, abſolutamque hanc abbatiã permanere obtinuerit. Mortuo vero loci abbate, fratres eiuſdẽ cœnobij, quem inter ſe idoneũ inuenerint, libere eligant. Si vero (quod abſit) in eiuſdem collegio nullus aptus inuentus fuerit, facultatem habeant in aliud monaſteriũ tranſire, quod conſtat eorũ religioni & diſciplinæ concordare. Electus autẽ à nobis ſiue à poſteris noſtris inueſtiatur & à proprio archiepiſcopo ſuo conſecretur: qui annuatim in feſto beati Martini mundũ corporale repræſentabit ſuper ipſum altare, in memoriã & argumentũ quod eius cœnobiũ de patrimonio ſit beati Martini. Placuit quoq; abbati & fratribus vt diẽ ordinationis noſtræ dum viueremus celebrare, & poſt obitũ noſtrũ tam noſtrum q̃ ſucceſſorũ noſtrorũ archiepiſcoporũ anniuerſarium ſolennib. obſequiis peragerent. Ipſe vero comes aduocatiã de manu noſtra ſuſcepit, hoc pacto; vt quicunq; ſucceſſorũ eius, prædiũ de Mullene cũ eius miniſtralib. & familiis tenuerit, & Dominus in caſtro Lurenburg fuerit, hæreditarius, & legitimus aduocatus eiuſdẽ ſit monaſterii; ita tamen vt ipſe ſit, & non habeat facultatẽ ſecundũ vel tertium aduocatum poſt ſe ordinandi. Et vt omnibus eius huius traditionis firmus & inconuulſus permaneat, præſentis chirographi paginam inde conſcripſimus, & ſigilli noſtri impreſſione muniuimus, authoritate omnipotentis Dei patris & filii & Spiritus ſancti, & beati Petri apoſtolorum principis, & noſtra, ſub perpetuo anathemate interdicentes, ne quis contra eam venire, impetrare, demoliri, ſeu in aliquo incruſtare præſumat. Quod ſi quis fecerit, ſciat ſe reſeruari tremendo iudicio Spiritus ſancti, & in extremo examine portionem habiturum cum Diabolo authore totius iniquitatis. Teſtes quoque huius rei hic annotamus, quorum hac

Copia literarum fundationis monaſterij Schonaugienſis.

Abbatia hac ab omni ſeruitio libera eſt.

De Aduocato monaſterij Schonaugienſis.

ſunt nomina: Henricus maioris eccleſiæ & S. Victoris præpoſitus & alii complures. Actum dominicæ incarnationis anno MCXXX. *Indictione octaua, regnante Lotario Imperatore. Data per manus Henrici Notarii & Præpoſiti in Moguntia.*

Abbatia Schonauu fuit præpoſitura in Liburna.

Et nota quod præfatum monaſterium antea fuit præpoſitura conſtructa in eo loco, qui Lipron dicitur, vbi nunc parochialis eccleſia cum villula ad diſtantiam vnius medij milliaris, fuitque monaſterio & abbati ſancti Saluatoris in Scoffhauſen, Conſtantienſis diœceſis iure ſubiecta.

MCXXVI.

Puteus monaſterii Sponhemenſis foditur.

Anno MCXXVI. Bernhelmus abbas puteum huius monaſterij qui adhuc hodie firmus perſeuerat, fodere & conſtruere cœpit, eumque in breui confecit. Antea enim non erat aqua hic in monaſterio, ſed de pede montis, vbi nunc eſt maior piſcina, non ſine labore adducebatur. Sed & alia diuerſa ædificia inchoata conſummauit, quæ comes Megenhardus ex toto nondum compleuerat.

Henricus Imperator 4. moritur, Lotharius ſuccedit.

Hoc anno Henricus Imperator IIII. ſed Rex V. obijt ſine liberis apud Traiectum, Spiræ ſepultus: cui Lotharius ſecundus, dux Saxoniæ, principum electione ſucceſſit.

MCXXVII.

Anno MCXXVII. quidam nobilis de Sponheim, cognatus Bernhelmi abbatis, vna cum vxore ſua nomine Iuditha pro remedio animæ ſuæ huic monaſterio contradidit omne patrimonium ſuum quod in Bockenavv & in Genzingen habuit, eccleſiam videlicet cum decimationibus & omnibus appendicibus ſuis, mancipijs, agris, vineis, ſyluis, cultis & incultis, paſcuis, pratis, molendinis, piſcationibus, aquis, aquarumque decurſibus, ad altare S. Martini in hoc cœnobio in Sponheim, coram multis teſtibus: ſicut patet in litera Domini Adelberti ſenioris archiepiſcopi Moguntini, qui eandem donationem confirmauit, vt ſequitur:

Copia donationis Bockenauu & Gentzingen per Vdonem facta.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Ego Adelbertus Dei gratia Moguntinus archiepiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus: notificamus Chriſti & eccleſiæ fidelibus tam futuris quã præſentibus, qualiter quidam nobilis Vdo nomine, libertate præcipuus, & vxor eius Iuditha, cum adhuc integris corporis & animi viribus fruerentur, pro remedio animæ ſuæ ac parentum ſuorum, omne patrimonium ſuum in Buckenau & in Gentzingen, eccleſiã cum decimationibus & omnibus appendicibus ſuis, mancipijs, agris, vineis, ſyluis, cultis & incultis, pratis, paſcuis, molendinis, piſcationibus, aquis, aquarumque decurſibus, ad altare beati Martini cœnobij Sponheim, abbati & fratribus ibidem ſub regula monaſtica viuentibus, absque vllius refragatione per manus aduocati, comitis Megenhardi de caſtro Sponheim, potestatiue delegauerunt. Placuit etiam ſupradictis duobus, videlicet Vdoni & vxori eius quoniam in mancipiis quoſdam præſtantiores, quoſdam inferiores habebat, quatenus illos quos natura induſtria & ſua probitas extulerat, miniſtrales abbati & fratribus conſtituerent, nulli aduocato in eos ius concedentes; ſed potius inter priores & meliores cæterorũ abbatum noſtri epiſcopatus miniſtros, paritatẽ & qualitatem omnis iuſtitiæ obtinerent. Reliqua vero familia in fiſcalina iuſtitia permaneret, ita videlicet, vt octo numorum cenſum ad altare ſupradicti cœnobij quotannis perſolueret. Vt hæc autem traditio firma & inconuulſa permaneat, hanc chartam conſcribi fecimus, & ſigilli noſtri impreſſione ſignatam, hac anathematis claue roborauimus; vt ſi quis peruerſa machinatione (quod abſit) eandẽ traditionẽ diſſoluere & euacuare præſumpſerit, banno noſtro ſubiaceat, & ipſius veritatis teſtimonio maledictus, & Dei omnipotentis & S. Martini offenſam ſe incurriſſe experiatur. Huius rei teſtes ſunt abbas Folbertus S. Albani, Werimboldus abbas S. Iacobi: Adelhun abbas S. Diſipodi, Berinhelmus abbas prænominati cœnobij, & vniuerſa congregatio, Richardus beati Martini de domo archidiaconus & alii multi. Acta ſunt autem hæc VIII. *calen. Ianuarij, anno Dominicæ incarnationis* MCXXVII. *Indictione quinta, regnante Lothario Romanorum rege Auguſto, anno ſecundo regni eius.*

Miniſteriales abbatis omnino ſunt liberi epiſcopales.

Cõfirmatio donationis Vdonis.

Eccleſia in Gentzingen per abbatẽ ſ[illegible] acce[illegible].

Hac autem ſolenni donatione facta coram multis teſtibus, abbas Bernhelmus oblatorum bonorum poſſeſſionem in Buckenauvv & Gentzingen pacifice adeptus eſt: ex quibus eccleſiã in Gentzingen cum decimationibus poſt annos CXXXVIII. Petrus huius loci abbas canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ in perpetuum contulit in augmentum præbendarum ſuarum, ſicut dicemus cum ad ea tempora venerimus. Curtes autem, cenſus & reditus, quos adhuc in eadem villa poſſidemus, tam ex donatione præfati Vdonis, quam ex prima fundatione comitum obtinemus. In Buckenavv autem illa curtis, quam vulgus Præſentiæ nuncupãt (eo quod ad præſentiam fratrum poſtea fuerit deputata) cum cenſibus, ſeruitijs & optimatibus cunctis, ex hac donatione Vdonis prouenit. Alia vero curtis, quæ nuncupatur abbatis, poſt annos CCV. Wilhelmus abbas de Bickelheim de ſuo patrimonio, beato Martino & fratribus eius in præſenti cœnobio tradidit, de quo etiam ſuo tempore inferius dicemus.

In Buckenauu curia præſentiæ. Curia abbatis.

Hoc ipſo anno Bernhelmus abbas, Anſhelmum monachum (qui poſt Bertholdum Prior poſtea factus eſt) Romam miſit ad ſedem apoſtolicam, ad impetrandum à papa Honorio priuilegium apoſtolicæ defenſionis huius monaſterij Sponheimenſis, qui reuerſus priuilegium ab ipſo papa obtinuit, cuius copia ſuperius poſita eſt.

Anſelmus Bickelnheimenſis Romam mittitur.

MCXXVIII.

Anno MCXXVIII. Bernhelmus abbas, anno prælationis ſuę 5. poſteaquam omnia quę pro pace fratrum videbantur oportuna, prudentiſſime ordinauerat, ſe totum ad interna contulit, & quieti & lectioni ſcripturarum frequentius intendit. Sciens autem preces multorum non facile poſſe contemni, inito cum fratribus ſuis conſilio, multorum in circuitu monaſteriorũ confraternitatem impetrauit. Et primo quidẽ cum fratribus monaſterij S. Diſipodi, qui viciniores erant, ſocietatẽ ſpiritualem iniijt, cuius tenor ſequitur & eſt talis:

Bernhelmus cum monaſteriis multis confraternitatem contrahit.

Hac eſt fraternitas ſocietatis & familiaritatis inter frates S. Diſipodi & Sponheim certa exhibitio & ſtabilis confirmatio, vt cum breuis alicuius fratris defuncti vtrimq; aduenerit, xxx. vigiliæ cũ totidem miſſis in conuentu agantur; tertius dies, ſeptimus & viceſimus feſtiue celebretur, videlicet tribus luminibus ante altare maius accenſis & cõclangentibus omnib. ſignis. Ad miſſas pro defunctis infra xxx. dies tractus, de profundis, canatur. Poſt matutinas Pſalmus, Verba mea, per eoſdẽ triginta dies cum aliis conſuetis recitetur. Commendatio poſt capitulum per idẽ tempus frequentetur. Quiuis preſbyterorum decẽ miſſas cantet, literati tria pſalteria, hoc neſcientes CCCCL. *Pater noſter ruminent. Nomina defunctorum fratrum in regula hic illicq; cõſcribantur, & anniuerſarii dies cum vigilia, miſſa & ſignorum compulſatione concludantur. Fratres vtrobiq; aduenientes capitulum adeunt, nec id niſi cum licentia dimittunt.*

Fraternitas cũ fratribus S. Diſibodi.

Suffragiorũ qualitas iſta vtrinq; ſiebat.

Hæc fraternæ ſocietatis gratia exhibetur per omnia fratribus de S. Iacobo, de S. Albano Moguntiæ, quia ex illorum religionis radice hæc duo clauſtra noſcuntur pullulaſſe. Excipitur quidem conſuetudo fratribus Barbatis exhibita, quorũ apud illos vita non eſt viſitata. Cum aliis quoq; multis fraternitatis ſocietatem fratres huius cœnobii, tam ſub Berinhelmo abbate, quam etiam ſub alijs contraxerunt, quorũ iſta ſunt nomina. Ad ſanctũ Eucharium Treueris: ad S. Martinum Treueris; ad S. Mariam ad martyres ibidem: ad S. Maximinum ibidem: In Selgenſtatt: In Schonaugia: In Blidenſtatt: In monte S. Petri Erphordiæ: In Biſchoffsberg: In monte S. Iohannis in Rinckauia: In Haſungen: In Gerode: In Schoffhauſen: In Clingemonſter: In Lacu: In Morhart: in Reuengirsburg regulariũ: in Winclo: in Halle: in Vernesvviler: in Schlauchtera noſtri ordinis: in Vravve ſimiliter: in monte S. Ruperti monialiũ. S. Petri prope Creutznacht monialiũ, & aliorũ complurium. Quam cito obitus alicuius & hic & in aliis locis in fraternitate denunciatus fuiſſet confœderatis, mox pro eo fiebant VII. officia mortuorũ, cum vigiliis & miſſis: & inſuper quilibet Presbyter vnã miſſam, ſubſacerdotes L. Pſalmos, illiterati toties orationẽ dominicam legere non tardabant. Fuitq; inter eos maxima charitas, quæ (proh pudor) miſere poſtea refriguit, nec vnquam reſurgere curauit.

Fraternitas cũ aliis multis cõtracta.

Suffragia quæ pro his fiebant.

MCXXX.

Anno MCXXX. qui fuit VI. abbatis Bernhelmi, comes de Sponheim fundator noſter Megenhardus monaſterium canonicorum in Schabenheim fundatum eccleſiæ Moguntinæ in perpetuũ obtulit, in manus Adelberti ſenioris archiepiſcopi Moguntini, quam donationem idem pontifex confirmauit, vt ſequitur:

Fundatio monaſterij Regularium in Schabenheim.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitat. Ego Adelbertus Dei miſericordia archiepiſcopus Moguntinus & apoſtolicæ ſedis Legatus, notum facio omnibus Chriſti fidelibus, tam poſteris quã præſentibus, qualiter comes Megenhardus de Sponheim, pro remedio animæ ſuæ & vxoris ſuæ Mechthildis, parentumq; ſuorũ, monaſteriũ quod comes Eberhardus cum domina Hadvvige matre ſua, primitus fundauerat, quodq; iure hæreditatis eidẽ Mechthildi vxori ſuæ ab anteceſſoribus prouenerat, cum eccleſiis in villa quæ vocatur Schabenheim cum vniuerſis decimationib. & nona parte dominicaliũ, mancipiis, villis, agris, vineis, ſyluis, pratis, cultis & incultis, colonos quoq; cum manſis quibuſdã, & omni iuſtitia eorũ (exceptis his quibus miniſtrales ſuos inbeneficiauerat) beato Martino contradidit. Quod factũ eſt hac conditione, vt ibidem de omnibus ſupradictis bonis, fratres ſecundum regulam S. Auguſtini degentes ordinaremus, & ne decaleſcentes à rigore regulam & inſtitutionẽ vnquã præuaricarentur, tam nos quam ſucceſſores noſtri diligentiſſime prouideremus. Concedimus atq; confirmamus quotieſcunq; eiſdẽ fratribus Pater monaſterii ordinandus fuerit, is tantũ quem cõmuni conſilio & aſſenſu, dictante ſpiritu ſancto elegerint vnanimiter, ab epiſcopo inueſtiatur. Si vero intra clauſtrũ de perſona non conſenſerint, liceat eis in nomine Domini perſonã aſſumere eiuſdem profeſſionis atq; propoſiti, quemcunq; magis idoneũ inuenerint. Parochianus quoq; presbyter à fratribus & eorũ patre de eorũ collegio conſtituatur, vt omni remota inquietudine ſecura libertate, perſeueret in Dei laudibus. Eadẽ etiam libertate qua cæteræ congregationes noſtri epiſcopatus funguntur, præfatũ monaſteriũ & eccleſiam donauimus, vt præ-

Copia literarum fundationis.

Regulares in Schabenheim.

Parochialis eccleſia priuilegium.

dicare, baptiſare, ſepelire poteſtatẽ habeat; ſoliq; archiepiſcopo ſubiecta ſit, & de omnib. reſpondeat, & [illegible] à ſeruitio noſtro quam archidiaconi, quod biſextili anno perſoluitur (vulgariter guloſe dicitur) conſenſu eiuſdem archidiaconi, libera permaneat. Inter cætera & hoc adyciendum putauimus, vt quamdiu idem comes Megenhardus vixerit, ipſe aduocatiæ ius ſuper eos obtineat: quo defuncto, ſi hæreditas eius ſorte duali hæredum perſonis diſtributa fuerit, is qui prædia illa pertinentia ad caſtrũ videlicet Dill, nõ vſurpatiue ſed hæreditario iure poſſederit, à nobis ſiue ab aliquo ſucceſſorum noſtrorũ inueſtitus, abſque vlla contradictione aduocatus eorum exiſtat. Huius itaque paginæ ſeriem ſtabilientes ſigilli noſtri impreſſione ſignauimus, præcipientes & ſub perpetuo anathemate omnibus interdicentes Chriſtianis, ne quis contra eam venire, impetrare, ſiue deſtruere præſumat, ſed firma & inconuulſa permaneat omnibus eius authoritas, authoritate omnipotentis Dei & beati Petri apoſtolorum principis. Acta ſunt hæc anno dominicæ incarnationis MCXXX. *Indictione* VIII. *Regnante Domino Lothario glorioſo Romanorum Rege ſecundo, anno eius quinto.*

Caſtellanus in Dill Aduocatus eorum.

Abbatia Ringauienſis fundatur.

Eodem quoq; tempore præpoſitura montis S. Iohãnis Baptiſtæ in Ringauia ordinis diui patris noſtri Benedicti, quam Ruthardus archiepiſcopus Moguntinus paulo ante cõſtruens, abbati monaſterij S. Albani martyris extra Moguntiam decreuit eſſe ſubiectam, per eius ſucceſſorem Adelbertum ſeniorem, archiepiſcopum Moguntinum in abbatiam ſublimata eſt, ſicut patet in literis deſuper confectis, vt ſequitur:

Copia literarum fundationis.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego Adelbertus Dei gratia Moguntin⁹ archiepiſcopus & apoſtolicæ ſedis legatus, omnibus Chriſti fidelibus tam futuris q̃ præſentibus notum eſſe cupio, Dominum Ruthardum beatæ memoriæ anteceſſorem noſtrum eccleſiæ S. Albani montem quendã in Ringauia qui vocatur Biſchoffsberg, poteſtiua manu tradidiſſe, ea videlicet ratione vt fidelium circumquaque poſitorum auxilio, monaſticæ ibidem vitæ inſtitueretur religio. Cumque ex parte monaſterium in eodem loco conſtructum fuiſſet, & ad dedicandum altare prædictus anteceſſor noſter vocatus fuiſſet, volens laboris eorum, qui ad locum eundem excolendum manum porrexerant, particeps exiſtere; circumpoſiti nemoris aliquantam partem, vſq; ad alueum qui dicitur Hunenklingen, & ita deorſum vſque ad locum qui dicitur Kalenberg, in ſeptentrionali montis plaga, & in aliis tribus plagis vſque ad [illegible]ralia loca, in dotem ſupra ſacras reliquias delegauit. Inſuper & cenſum dimidii manſi in Winckela, qui ad ius epiſcopale pertinebant, addidit: quem eidem monaſterio Ruthardus, filius Regeſonis, & quidã Rabodo & Damburg, ibidẽ recluſi, pro remedio animæ contulerunt. Statutum eſt etiam à prædicto archiepiſcopo, vt ſingulis annis à mercatoribus tam Moguntinis q̃ prouincialibus nundinæ in natiuitate S. Iohannis Baptiſtæ ibi habeantur, omnemq; vtilitatem, quæ epiſcopo inde prouenire poſſet, fratribus eiuſdem loci contradidit. Præterea Richolfus comes in Ringauia, & vxor eius Clanckmodis, & f[illegible]rum Ludouicus, communi conſenſu, bona inferius deſcripta S. Iohanni, in cuius honore principale altare ſupradicti monaſterii dedicatum eſt, ſolenniter & ſine omni cõtradictione donauerũt: videlicet curtim quæ è regione montis proxima adiacet cum appendente ſibi prædiolo, vineis ſcilicet atque arboribus, molendino, viuario, pratis & hortis. Item vineam vnam iuxta Winckelam, quæ vocatur Ezelonis, alteram in campo, tertiam iuxta curtim, quartam in Culersberg, quintam in eiuſdẽ montis latere orientali, ſextam ad radicem montis, iuxta aquæ ductũ: & arabilis terræ partes quatuor. Obtulerunt etiã filiũ ſuum & filiã in eodem loco ad ſeruiendũ Deo & S. Iohanni, quibus prædicta bona iure hæreditario proueniſſent, ſi in ſeculo remanſiſſent. Noſtris itaque temporibus cum facultas eiuſdem eccleſiæ diuina operante clementia excreſceret, & ipſa ſibi ſufficiens proprium paſtorem expeteret; viſum eſt nobis, vt ſtatum ipſius in melius verteremus, & de adipiſcenda ei libertate ageremus. Adhibito igitur nobiſcum Henrico, maioris eccleſiæ præpoſito, & aliis quamplurib. perſonis religioſis & ſapientib. Dominũ abbatẽ S. Albani adiuimus, eiuſq; & fratrũ ſuorum omniũ aſſenſu & voluntate obtinuimus, vt prænotata S. Iohannis eccleſia à priori ſubiectione libera, deinceps liberũ de eligendo ſibi abbate arbitriũ retineret, libereq; & canonice electũ nobis vel ſucceſſorib. noſtris, baculũ de manu epiſcopi ſuſcepturũ & conſecrãdum præſentaret. Hac ergo à prædicto Wernhero abbate & eius fratrib. conceſſione impetrata, poſtq̃ de manu & poteſtate eorum præmiſſam eccleſiã, abbatũ, archidiaconorũ, & aliarum perſonarũ noſtrarum conſilio & approbatione abſoluimus, bona quædã in Lorcha prædictorum fratrum vſib. antea tributa, partẽ quoq; decimæ in Burnheim, ab eiſdem fratribus iam multis annis poſſeſſam, abbati & fratribus S. Albani, iuſta & legitima recompenſatione abſolute & nullo contradicente donauimus. Inſuper filia Richolfi comitis, iuxta monaſterium S. Albani recluſæ, de Culersberg ſingulis annis vitæ ſuæ Carratã vini & marcã argenti donari & poſt ipſius obitũ idem beneficium ad S. Iohannis eccleſiã referri ſtatuimus. Conceſſimus etiam ipſorũ fratrum rogatu, vt quicunq; fideliũ ibidem baptizari aut ſepeliri voluerint, omni contradictione Presbyteri ſui parochiani ceſſante baptiſmũ & ſepulturã illic quietã inueniat. Præterea colonos prædictorũ fratrum in eodẽ monte ſub eis cõmanentes, ea libertate donauimus, vt ſupra iuſtitiam q̃ vel de capitibus ſuis, vel de prædiorũ epiſcopalium reditibus perſoluere debent, nulli officialiũ noſtrorũ reſpondere habeãt, qui potius ab omni exactione & pulſatione liberi, ſoli abbati placidã & quietã ſerui-

Donatio Ruthardi archiepiſcopi Moguntini.

Richolphus comes Ringauiæ, Clanckmodis vxor eius.

Comes iſthic fit monachus.

Abbatia titulus de nouo erigitur.

Sepulturam dat liberã.

*ſeruitutem exhibeant. Item etiam à prædicto loco omnes aduocatos excluſimus, ſoliusque Archiepiſcopi patrocinio eum tutandum & defenſandum reliquimus. Poſthac omnia competenti ordine obſeruato, Abbatem eidem loco Dominum Eigelvuardum ſolenniter conſecratum, præfecimus, concedentes atque confirmantes, vt quotieſcunque eiuſdem fratribus pater monaſterii ordinandus fuerit, is tantum quem communi conſilio & aſſenſu, dictante Spiritu ſancto vnanimiter elegerint, ab archiepiſcopo inueſtiatur. Huius autem rei ſeries vt ſtabilis & inconuulſa perſeueret, paginam hanc imaginis noſtræ impreſſione ſignauimus. Si quis vero, quod tam legitime factum eſt, infringere conabitur, eum anathematis gladio, donec reſipiſcat, percutimus. Teſtes ſunt Wernboldus Abbas S. Iacobi, Henricus maioris eccleſiæ præpoſitus, Cuno cuſtos & Decanus, * & alii complures. Acta ſunt hæc anno ab incarnatione Domini* MCXXX. *indictione* VIII. *Regnante Lothario Romanorum Rege glorioſiſſimo; Anno regni ſui* IV.

Eigelvuardus primus abbas. — *Teſtes.*

Ad occidentalem eccleſiæ præfatæ S. Iohannis partem, recluſorium fuit conſtructum, in quo virgines Chriſto omnipotenti Deo in puritate mentis & corporis ſeruire cupientes, ſub obedientia abbatis & regula S. Patris noſtri Benedicti recipiebantur, quæ die ac nocte orationi & contemplationi vacabant, quibus Abbas loci de neceſſarijs in victu & amictu prouidebat: vbi & præfati Richolfi comitis Ringauienſis filia, ſicut in priuilegio archiepiſcopi notatum eſt, recluſa cum alijs virginibus fuit. Verum poſt annos plures, ſacræ moniales virgines his per ordinem ſuccedentes, propter quietem tam earum quam & Fratrum, de monte in vallem tranſlatæ ſunt, conſtructo eis antea monaſterio, cum manſionibus neceſſarijs, quod Cluſa vocatur vſque in præſentem diem, pro eo quod virgines ibi recluderentur.

Recluſorium monialium. — *Ringania comitatus.*

Circa iſta quoque tempora monaſterium noſtri ordinis, quod Groinavv vocatur, in confinibus Treuerenſis diœceſis, non procul à Schonavv (de quo iam diximus antea) per Comitem de Lurenburg fundatum eſt, in quo caput S. Sebaſtiani martyris oſtenditur, quod allatum per Comitem perhibetur.

MCXXXIII.

Anno MCXXXIII. Bernhelmi IX. monaſterium Ciſtercienſis ordinis in Ringau, quod Eberbach nominatur, duobus ferme miliaribus à Moguntia diſtans ab Adelberto ſeniore Archiepiſcopo Moguntino conſtruitur.

Groinauu monaſterium noſtri ordinis fundatur.

His etiam temporibus Bernhelmus Abbas ſingulari prouidentia ductus donum & curiã in Moguntia pro vtilitate huius monaſterij comparauit, vt ſi forte contingeret neceſſarium, pro bonorum conſeruatione ea vteremur.

MCXXXV.

Anno MCXXXV. Bernhelmus abbas precibus obtinuit à Comite Megenhardo ripam circa caſtrum Spanheim præfluentem, & omnem vſum piſcandi, cum ipſo & hæredibus eius communem, ab ipſo caſtro deorſum, vſque ad medium iter verſus Wimesheim, ita vt nullus miniſterialium circumhabitantium ſeu quorumlibet aliorum præter miniſteriales domeſticos ſolos comitis & abbatis in ea debeat piſcari. A caſtro ſurſum vſque ad nemoris principium, vbi marchia caſtrenſium terminatur, piſcatio comitis eſt, & deinceps vſque ad Buggenavv vlterius, & deinceps conſequenter vſque ad nouam Eccleſiam, piſcatio abbati ex donatione Vdonis ſupradicti pertinet.

Piſcationes monaſterij noſtri. — *Hodie Naunkirch.*

His temporibus monaſterium canonicorum regularium in Franckendal, non lõge à Wormacia, ab Erckenberto quodam ciue Wormatienſi, viro magnarum virtutum & operationum, ſub normula diui Auguſtini fundatur, vbi primus præpoſitus fuit conſtitutus Bertholfus, Canonicus in Sprengersbach: quo poſt aliquot annos reſignante ipſe Erckenbertus adhuc Laicus in præpoſitum à fratribus electus eſt, & per Buggonem epiſcopum presbyter ordinatus. Cœnobium quoque pro ſacris virginibus in eodem loco conſtruxit, quibus Richlindem quondam vxorem ſuam, matronam deuotiſſimam, in Magiſtram præfecit, amboque miraculis claruerunt.

Franckenthal monaſterium fundatur.

MCXXXVI.

Anno MCXXXVI. Iutta virgo caſtiſſima, filia Stephani comitis de Spanheim, ſororque comitis Megenhardi fundatoris noſtri, II. calend. Ianuarij in Domino quieuit, in monaſterio S. Diſibodi, iuxta maius altare verſus meridiem ſepulta, vbi propter cœleſtis regni amorem cum quibuſdam alijs virginibus incluſa XXIIII. annis Domino in arcta religione ſeruiuit. Fuit autem incluſa patre Stephano comite adhuc viuente, anno videlicet MCXII. indictione V. cum aliis tribus virginibus, Hildegardi de Bickelnheim, quæ poſt obitum eius ad Bingiam tranſiens, ibi monaſterium in monte S. Ruperti fundauit, vt ſuo loco dicetur. Iutta quædam alia nobilis virgo: & altera eiuſdem nominis æque mo-

S. Hildegardis de Bickelnheim.

Moniales plures in monte S. Diſibodi.

Antiquitus iuxta monaſteria virorũ etiam moniales fuerunt. Exempla.

nialis Chriſto deuotiſſima. Sancta autem Iutta Stephani comitis filia, Magiſtra Chriſti virginum in præfato monte S. Diſibodi fuit, quarum numerus ſub ea valde augmentatus eſt, multique nobiles in circuitu filias ſuas ſub eius magiſterio Domino noſtro Ieſu Chriſto ad ſeruiendum obtulerunt, quæ omnes ſub regula S. Patris noſtri Benedicti & obedientia abbatis militabant, recluſæ ſeorſim in arcta & bene murata cuſtodia, ad quas præter abbatem nulli virorum patebat acceſſus. Fuit enim iſta conſuetudo pene in omnibus noſtris & regularium tunc celeberrima Chriſti monaſterijs, vt quanto viris eſſent viciniores, tanto facilius eorum vigilantiâ moniales ab antiqui hoſtis inſidijs tuerentur. Sic fuit in præfato monaſterio S. Diſibodi; ſic in monaſterio S. Ioannis in Ringauia, ſic in Schonau, ſic apud S. Albanum, ſic apud S. Iacobum, ſic in Hirſavv ſub abbate S. Wilhelmo: Similiter in Franckendal. Nonne circa monaſterium Limpurg tria ordinis noſtri cœnobia fuere monialibus conſtituta, videlicet Sebach, Hauſen, & Schonfeld, quorum primũ adhuc viget, ſanctis virginibus aptum, reliqua duo deſolata ſunt. Et apud monaſterium S. Martini Treueris, iuxta muros, ſupra littus Moſellæ, verſus Aquilonem cœnobium fuit S. Symphoriani, in quo multæ noſtri ordinis moniales ſanctiſſimæ claruerunt, cuius nullum hodie apparet veſtigium præter vnam columnam ſolam, qua eccleſia quondam fuit ſuſtentata. Et Bernhelmus primus huius loci abbas ſupradictus in pede montis decliui ad occidentalem huius monaſterij plagam, cœnobium paruum conſtruxit, (ſicut iam prædiximus) in quo Mechthilden ſororem ſuam, apud S. Albanum prius incluſam, propter amorem vitæ cœleſtis, cum alia quadam Sophia nomine recluſit. Fueruntque in eodem recluſorio multis annis ſibi inuicem ſuccedentes virgines complures, ſanctæ atque deuotiſſimæ, quarum nomina ſcripta in cœlo non dubitamus. Verum poſteaquam moniales propter locorum cohærentiam, viris in laqueum & in ſcandalum eſſe cœperunt, & vtrinque non ſpiritu (vt ante) ſed carne ambularent, pene omnia cœnobia monialium viris contigua; aut monaſterijs virorum prouidentia epiſcoporum incorporata, monialibus deficientibus, vel etiam pulſis, videmus vt ex incuria ſeu qualibet alia occaſione totaliter ſint deſtructa. Nam hodie apud nos præter nomen loci, quod Clauſa abincluſione virginum olim ibidem habitantium appellatur, nullum cœnobij aut ſtructuræ veſtigium cernitur. Sed ad hiſtoriam reuertamur. Sancta igitur Chriſti virgo, de qua diximus, Iutta multis in hac vita miraculis claruit: aquam inter cætera mutauit in vinum, & liquidas Glani fluminis vndas ſicco pede compluries pertranſiuit, vnde non ſine magnæ opinione ſanctitatis ex hoc mundo tranſiuit ad cœlum, cuius vita & conuerſatio ſanctiſſima ſatis diligenter conſcripta habetur. Poſt cuius mortem S. virgo Hildegardis Magiſtra ſororum conſtituta eſt, ſub Cunone præfati cœnobij abbate: quæ paucis annis euolutis, cum vniuerſa ſororum congregatione, permiſſu abbatis, tranſiuit ad Bingen, diuina reuelatione præmonita, ibique cœnobium, quod hodie manet, in monte S. confeſſoris Ruperti pro ſe & ſororibus ſuis ex fidelium eleemoſynis conſtruxit.

Incluſorium monialium hic fuit iuxta monaſterium Sponheimenſe.

Cauſa cur abrogata ſint monialium recluſoria iuxta monaſteria virorum.

Clauſa vicus vnde dicatur.

Iutta miracula.

Glanus flumen.

S. Hildegardis fit Magiſtra ſororum.

MCXXXVII.

Bertholdus Prior 1. moritur.

Anno MCXXXVII. Anno Bernhelmi Abbatis XIII. Bertholdus prior huius monaſterij obijt 12. calend. Iulij, vir per omnia religioſiſſimus, & diuinarum ſcripturarum cultor & amator præcipuus, cui nihil vnquam dulcius fuit, quam aut ſcribere libros, aut legere. Tam vero in diuino cultu ſedulus fuit, vt primus eſſet ſemper in choro, & vltimus poſt omnes egrederetur. Nemo illum vnquam vidit ocioſum, nemo triſtem aut diſſolutum: ſemper enim aliquid boni faciebat, aut legit, aut ſcripſit, aut certe orationi vacabat. Tam frequens in oratione fuit, vt nihil eum aliud quam orationem potuiſſe cogitare putaſſes: rurſuſque tam feruens in lectione ſcripturarum & opere manuali, vt nihil minus quam orationem amare videretur. Huic in prioratu ſucceſſit Anshelmus, quondam monachus S. Iacobi Moguntinenſis, qui inter primos 12. huc miſſus fuit, vir bonus, mitis, dulcis & manſuetus, de militari genere natus in Bickelnheim, præfuitque in officio prioratus annos XLIII. ſub tribus abbatibus, Bernhelmo, Crafftone & Adelgero, ſub cuius directione multum profecit diſciplina regularis, merito virtutum & numero perſonarum. Veſtigijs quoque prædeceſſoris ſui fideliter inhærens Bibliothecam huius cœnobij, per tempus officij ſui non modicum ampliauit. Magnum enim circa hæc tempora monachis huius cœnobij & S. Diſibodi ſtudium fuit ſcripturarum, & libros ſacræ lectionis cum omni alacritate ſcribebant.

Anſhelmus fit ſecundus Prior.

Adelbertus ſenior archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Adelbertus iunior ſuccedit.

Hoc anno Adelbertus ſenior archiepiſcopus Moguntinenſis IX. cal. Iulij moritur, & in monaſterio Erbacẽſi, quod ipſe fundauerat, ſepelitur. Cui Adelbert' iunior, nepos eius, præpoſitus Erphordenſis ſuccedens, præfuit annis quatuor, cuius pauca memorabilia leguntur geſta, propter pontificatus ſui breuitatem.

His

His temporibus monaſterium ſanctimonialium in Lobenfeld ordinis noſtri, Wormacienſis diœceſis in pago qui dicitur Kreichavv, duobus ferme ab Heidelberga miliaribus, fundatum eſt, ſub Buggone Wormacienſi venerabili epiſcopo. *Lobenfeld fundatur.*

Eodem quoque tempore comes de Liningen fundauit monaſterium S. Petri Dumetenſe, vulgariter Hugen, in eadem Wormacienſi parochia; cuius eccleſiam ſupradictus epiſcopus Buggo conſecrauit, & fratres canonicos ſub regula diui Auguſtini ibidem inſtituit, quibus Hartungum, virum valde venerabilem, in primum patrem & prępoſitum præfecit. Conſecratio autem huiuſmodi facta eſt anno Dominicæ incarnationis MCXLI. in feſto S. Petri, quod appellatur ad vincula. *Heyne fundatur.*

Hoc ipſo anno Moguntia crematur cum maiori monaſterio. Spira quoque & Goslaria vno eodemque die pro maiori parte incendio perierunt. *Moguntia crematur.*

Lotharius quoque Imperator obijt in Bauaria, pridie nonas Decembris. Iſte Imperator Lotharius monaſterium noſtri ordinis in Saxonia fundauit, quod Lutera Regalis ſeu Konigsluttern dicitur, vbi translatis monialibus ad alium locum, abbatem, & monachos conſtituit, & mortuus in eodem ſepultus eſt. Cui Conradus tertius ſuccedens annis 14. imperauit. *Lotharius Imperator fundator Luteraregalis in Saxonia moritur. Conradus 3. Imperator.*

Hoc anno in nocte Paraſceues, corpus S. Diſibodi ſub abbate Cunone de veteri monaſterio, vbi quondam per Willigiſum Archiepiſcopum in altari poſitum fuerat, ad nouum monaſterium, quod Ruthardus archiepiſcopus & poſt eum Adelbertus ſenior in monte, vbi nunc eſt, conſtruxerant, cum maxima deuotione translatum eſt, & poſt maius altare in nouo ſarcophago marmoreo honorifice collatum. Huic translationi Bernhelmus abbas cum tota huius cœnobij congregatione interfuit, & ſcapulam eiuſdem S. pontificis impetrauit. *Corpus S. Diſibodi transfertur.*

MCXL.

Anno MCXL. Bernhelmus abbas, cum Adelberto iuniore archiepiſcopo Moguntino, & Gotfrido comite de Sponheim filio Megenhardi Romam perrexit, & à papa Innocentio multas & precioſas reliquias per præfati archiepiſcopi preces obtinuit: inter quas erat dens vnus S. Apoſtoli Pauli. Itē de capite S. Hippolyti martyris: de capillis quoq; S. Apoſtoli Petri: de ligno S. crucis: de camiſia S. patris noſtri Benedicti abbatis, de cruce S. Andreæ Apoſtoli, Mariæ Magdalenæ, & Mariæ Ægyptiacæ, cum alijs multis.

Hoc anno Embrycho epiſcopus Herbipolenſis in ſuburbio eiuſdem ciuitatis, monaſterium S. Iacobi Apoſtoli, pro receptione Scotorum noſtri ordinis fundauit: & Macarium virum ſanctum, natione Scotum, primum abbatem nominauit & inſtituit, qui inter cætera ſanctitatis ſuæ miracula (ſicut idem epiſcopus in litera fundationis perhibet) cum amore cœleſtis regni abſtineret à vino, nec aliud in menſa quod biberet haberet, coram multis vinum appoſitum in aquam mutauit, & bibit. *Cœnobium Scotorum Herbipoli noſtri ordinis fundatur. Miraculum Macarij.*

Hoc anno S. Otto epiſcopus Bambergenſis ex monacho noſtri ordinis, prid. calend. Octobris moritur, & in eccleſia montis monachorum ibidem, vbi ante Epiſcopatum monachus fuerat, ſepelitur. Hic monaſterium Vrauu Herbipolenſis diœceſis noſtri ordinis conſtruxit, in quo primum abbatem ordinauit Ecgardum, virum religioſum atque doctiſſimum, qui multa pulcræ lectionis opuſcula compoſuit, iacetque in eiuſdem eccleſiæ medio ſepultus, non ſine opinione ſanctitatis. Alia quoque nonnulla monaſteria de nouo fundauit, & plura nimia vetuſtate collapſa magnifice inſtaurauit, quorum nomina memoriæ non occurrunt. Cœnobium vero prædictum Vraugienſe in honore S. Laurentij martyris conſecratum eſt, & ſatis magnifice ab eo dotatum. *Otto epiſcopus Bambergēſis moritur. Vrauu monaſterium fundatur.*

His quoque temporibus Buggo Wormacienſis epiſcopus, non longe ab Heidelberga monaſterium Ciſtercienſis ordinis fundauit, quod Schonauu dicitur, in quo abbatem & conuentum de Claraualle à S. Bernhardo impetrauit. *Schonauu monaſteriū fundatur.*

MCXLI.

Anno MCXLI. Bernhelmi abbatis huius monaſterij XVII. Adelbertus iunior archiepiſcopus Moguntinus, 12. calend. Auguſti moritur, cui ſucceſſit Marcolfus præpoſitus Aſchaffenburgenſis, præfuitque anno vno, menſibus II. *Marcolfus fit archiepiſcopus Moguntinus.*

MCXLIII.

Anno MCXLIII. Bernhelmus abbas duo corpora de collegio vndecim millium virginum & martyrum, per interuentum Megenhardi comitis, ab Arnoldo archiepiſcopo Colonienſi impetrauit, quæ cum ingenti honore accipiens, huc ad monaſterium portauit, & in duobus ſcrinijs ligneis deauratis collocauit: capita vero confracta fuerunt, ſed ſingulæ partes cum ſuo corpore diſpoſitæ. *Duo corpora ſanctorū huc portantur.*

Henricus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno Marcolfus Archiepiſcopus Moguntinus idib.Iulij obijt,cui Henricus maioris eccleſiæ Præpoſitus ſucceſſit,& præfuit annis 10.menſibus VIII.

Monachi S. Maximini expulſi ab archiepiſcopo.

Eodem anno Adelbero archiepiſcopus Treuirenſis Gerardum abbatem & omnes monachos S.Maximini propter inordinatã vitã eorum expulit,& alios monachos,qui ſecundum regulam S.Benedicti viuerent,introduxit:quibus præfecit in abbatem Sigerum virum religioſum & doctum. Sunt qui dicunt eum hoc non amore diſciplinæ regularis feciſſe,ſed propter auaritiam ſuam: conſtat enim quod multa de cœnobio S.Matthiæ violenter in vſum ſuum diripuit,ipſamque abbatiam S.Maximini de manu Imperatoris obtinuit; Gerardum abbatem fugauit, qui multo tempore in monte ſancti Diſibodi & hîc cum Domino Bernhelmo & fratribus noſtris exulans permanſit: Quo ſic fugato fratres S.Maximini,comitem Namercenſem,nunc Lutzenburg, in auxilium contra epiſcopum vocauerunt,venditis cleinodijs & ornamentis , quorum precio eum conduxerunt.

Archiepiſcopus miles.

Archiepiſcopus autem Rudolsberg caſtrum eius,ipſo intus exſiſtente obſedit, qui fugiens occulte,caſtrum epiſcopo dimiſit. Capto autem caſtello cum multis captiuis Epiſcopus reuertitur, Manderſcheit, Colubrium , Barlandiam & triginta comitum munitiones & caſtella deſtruxit, ipſumque Comitem venire ad gratiam coëgit,vnde fratres omni auxilio deſtituti ab eo fuerunt expulſi.

MCXLVIII.

S.Hildegardis fundatrix monaſterii S. Ruperti.

Anno MCXLVIII.Bernhelmi abbatis noſtri XXIIII. S.virgo Hildegardis, Magiſtra ſponſarum Chriſti in monte S.Diſibodi,poſt mortem beatæ Iuttæ (ſicut diximus) conſtituta,diuinitus admonita , cum decem & octo ſanctis virginibus ad Bingos tranſiuit, & monaſterium in monte,trans Naham fluuium,iuxta ſepulchrum S. Ruperti Ducis & cõfeſſoris ædificauit,ipſumque locum cum omnibus rebus & poſſeſſionibus, partim precio de manu Comitis Hildenheimenſis,in Treuerenſi parochia manentis,partim commutatione,partimque donatione comitis de Spanheim & aliorum fidelium in ius proprietatis redigens, defenſioni eccleſiæ Moguntinæ temporibus perpetuis , Apoſtolico interueniente priuilegio,commendauit.

S. Hildegardis origo.

Educatio.

Fuit autem hæc virgo ſanctiſſima ex comitatu noſtro Spanheim oriunda,in vico qui Bickelnheim dicitur, patre genita Hildeberto, Stephani Comitis nobiliſſimo milite,matre vero Mechthilde æque nobili & honeſtiſſima fœmina,quæ etiam cum ferme octo annorum eſſet, magiſterio beatæ Iuttæ in monte S.Diſibodi imbuenda in timore Domini tradita à parentibus fuit.

Magiſtratus & officium.

Eruditio & ſcripta Hildegardis per papam confirmata.

Mortua autem S.Iutta, ipſa Hildegardis perfectior omnibus Magiſtra ſororum vnanimi voto conſtituta eſt, quæ tum diuino ſpiritu inſpirata, miranda quædam ſcribere compulſa eſt , quæ ad examen ſummi Pontificis Eugenij,apud Treuiros tunc cum XVIII. Cardinalibus exiſtentis,per Henricum epiſcopum Moguntinum & S. Bernhardum Claræuallis Abbatem delata , & publice coram omnibus lecta,ab ipſo ſummo Pontifice confirmata ſunt. Verum cum multi in circuitu nobiles filias ſuas magiſterio eius traderent, & fieret eis locus ad manendum anguſtus ; de licentia tam ſummi Pontificis quam Abbatis ſui , ad montem S.Ruperti (ſicut diximus) cum XVIII. ſacris monialibus tranſiuit,inter quas vna erat Hiltrudis, filia comitis Megenhardi,virgo ſanctiſſimæ conuerſationis , & beatæ Hildegardi multum familiaris, ob cuius intuitum Comes pater multa eidem loco beneficia impendit , de quã ſuo loco plenius referemus.

Eugenius papa Treuiris moratur.

Hoc ipſo anno Adelbero Treuirorum archiepiſcopus Eugenium Papam Treuirim vocauit,quem cum decem & octo Cardinalibus , archiepiſcopis & epiſcopis multis, tribus menſibus cum omni eorum familia in ſuis expenſis copioſiſſime tenuit & fouit.

Profectio ad terram ſanctam.

Magnus hoc anno Chriſtianorum concurſus ex omni Europa factus eſt vltra mare, ad recuperandum ſepulcrum Domini & terram ſanctam:inter quos fuerunt Cunradus rex Romanorum & Ludouicus rex Franciæ,cum multis Ducibus , Comitibus , Principibus,Epiſcopis & Abbatibus,monachis,clericis,nobilibus & ignobilibus , qui tamen parũ ad principale eorum propoſitum profecerunt.

MCXLIX.

Craffto comes Sponheimenſis fit monachus cum ſponſa ſua Clementia.

**Hohēberg.*

Anno MCXLIX Bernhelmi abbatis noſtri XXV. Craffto,filius Megenhardi comitis de Spanheim,fundatoris noſtri,diuino ſpiritu inflammatus , vanam mundi pompam & amplas diuitiarum poſſeſſiones pro Chriſti amore contemnens, annuente patre , ſub abbate Bernhelmo monachus in præſenti cœnobio noſtro Sponheimenſi factus eſt, quod ita contigit. Clementiam,filiam Adolphi,comitis Altimontenſis , * virginem pulcherrimam prudentiſſimamque, ſibi ante paucos annos in ſponſam pro futura vxore accepit, quam nimio dilexit amore:quæ cum votum virginitatis haberet , multis tandem precibus ab

bus ab eo licentiam Chriſto ſeruiendi in perpetua virginitate obtinuit, parentibus amborum neſcientibus; Poſtremo patri votum virginis & ſuum iuuenis aperuit, & ne fieret cõtrarius, humiliter rogauit: qui cum eſſet vir bonus & in Chriſti religione deuotiſſimus, facilem precibus filij dedit conſenſum. Itaque ſponſam filij ſui præfatam Clementiam virginem, Chriſto deuotiſſime ſeruituram, in beatæ Herminæ monaſterio, quod in ciuitate Treuirenſi à Dagoberto Rege Francorum quondam conſtructum (Horreum Dagoberti, vulgariter Oeren appellatum eſt) tradidit: in quo multis annis vſque ad finem vitæ ſuæ Domino in magna deuotione, ſanctitate, & puritate mentis & corporis ſeruiuit. Craffto autem ſponſus S. virginis ad amorem & votum perpetuæ caſtitatis per eam conuerſus, in præſenti (ſicut diximus) cœnobio monachus factus eſt.

MCL.

His diebus cum S. Hildegardis, deuotiſſima Chriſti famula, in monte S. Ruperti apud Bingas cum ſacris virginibus ſuis, conſtructis (ſicut diximus) habitaculis neceſſarijs & cœnobio moraretur, contigit ſanctum Bernhardum abbatem Claræuallis, in deſcenſu Rheni fluminis à Francfordia ad Coloniam deſcendere, & eam, quam fama & ſcriptis nouerat, perſonaliter viſitare. Ad quam cum veniſſet, poſt orationes conſuetas & ſalutationis obſequia, iuſſit ipſe volumina, quæ ipſa Spiritu ſancto inſpirata conſcripſerat, exhibere: quibus diligenter reuiſis, vltra quam dici poteſt admirans, ad circumſtantes fertur dixiſſe: *Hæc ſcripta non ſunt humanitus adinuenta, ſed per Spiritum ſanctum diuinitus inſpirata; nec poteſt ea mortalis homo intelligere, niſi ad Dei ſimilitudinem intus in anima fuerit reformatus.* Ad hæc præpoſitus virginum, monachus ſatis eruditus & deuotiſſimæ conuerſationis reſpondit: *Reuerende pater, vera quidem ſunt quæ dixiſti, ſed multi homines non ſolum ſeculares idiotæ, verum etiam religioſi ac docti, animum famulæ Chriſti quotidianis oblocutionibus cruciant, dum hæc non diuinitus inſpirata; ſed aut ſomnia muliebria, & deſtructi cerebri phantaſmata, aut fallaciter per Dæmonas immiſſa eſſe confirmant.* Cui vir Dei, *Non miramur,* inquit, *frater chariſſime, ſi dormientes in peccatis diuinas reuelationes ſomnia exiſtiment, ſcientes verum quod Apoſtolus dixit: Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur. Omnibus enim in peccatis ſuperbiæ, auaritiæ, & luxuriæ quaſi dormiendo iacentibus, diuinæ admonitiones ſomnia videri conſueuerunt, quoniam ſi vigilarent in timore Domini, ſigna diuinarum reuelationum vera proculdubio agnoſcerent. Qui autem immitti hæc à Dæmonibus dicunt, diuinarum inſpirationum occulta & myſtica ſigna non nouerunt. Similes illis iudicandi ſunt, qui Dominum & Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum eijcere dæmonia in Beelzebub poteſtate tumidi dixerunt.* Ad S. quoque Hildegardin dixit: *Et tu, filia chariſſima, ne metuas opprobria hominum imperitorum, Deum protectorem cum habeas, quoniam illa ſicut ſtipula peribunt, veritas autem Domini manet in æternum. Nos quoque ob Dei omnipotentis honorem dabimus operam, vt hæc tua ſcripta per Dominum noſtrum papam legantur, ſicut & illa quæ Treuirim miſiſti comprobanda.* Dedit autem ſancta Hildegardis viro Dei poſtulanti particulam reliquiarum ſancti Ruperti, Ducis Bingionum & confeſſoris. Deinde valedicentes ſibi inuicem S. Bernhardus cœptum iter continuat, vbique coruſcans miraculis.

S. Bernhardus S. Hildegardin viſitat.

S. Bernhardus ſcripta Hildegardis cõmendat.

Hoc ipſo anno Bernhelmus abbas, interuentu comitis Megenhardi fundatoris, ab Henrico Archiepiſcopo Moguntino & ſancta Hildegarde dextrum crus beati Ruperti cõfeſſoris & Ducis ſupradicti, à genu infra vſque ad pedem ſeu talum, cum pelle, carne, & oſſibus integrum obtinuit, quod cum magna reuerentia & honore huic monaſterio ſuo Spõheimenſi aduexit.

Crus S. Ruperti transfertur in Sponheim.

Deniq; circa hæc tempora Conſtantinopoli à Latinis capta, Hildebertus nepos Domini Bernhelmi abbatis noſtri, miles fortiſſimus, qui mare cũ aliis Chriſtianis tranſierat, rediens per Græciam, tã ab Hieroſolymis, quam à Byzantio, multas ſanctorum reliquias reportauit, quas omnes pene huic monaſterio contulit. Nam receptas de eccleſia S. Baſilii iſtas attulit: de S. Laurentio martyre de S. Marco & Marcellino martyribus; de Innocentibus tres particulas; de S. Baſilio, de S. Iohanne Chryſoſtomo, & alias multas. At vero de terra ſancta quas portauit iſtæ ſunt: de ſepulcro Domini: de lapide in quo ſtetit Dominus quando cœlos aſcendit: de lapide in quo ſtetit Angelus, quãdo Mariæ annunciauit incarnationem: de cunabulis Domini: de ianua per quam cauſam Dominus poſt reſurrectionem intrauit: de oleo S. Catharinæ; de S. Stephano prothomartyre: de monte quoque Oliueti: de ſepulcro ſanctæ Mariæ ſemper virginis: de caluariæ lapide in quo Dominus crucifixus eſt: de petra Domini de Golgatha lapide qui ſanguine Domini tinctus eſt: de menſa Domini: de lecto Domini: de loco paſſionis Domini: commixtio quoq; omnium

Reliquiæ de Ieruſalem huc apportantur.

ſacrorum locorum Ieroſolymis;& multæ aliæ reliquiæ per præfatum militem Hildebertum huic monaſterio de tranſmarinis partibus eodem tempore allatæ fuerunt.

Henricus quoque de Vlmena miles, in Treuirenſi diœceſi natus, Conſtantinopoli expugnata eodem tempore inter alias reliquias ſanctorum, magnam particulam ſancti crucis deportauit, qua in tres partes diuiſa vnam monaſterio ſancti Matthiæ iuxta Treuirim,aliam cœnobio cuidam monialium ordinis ſancti Auguſtini (quod Stuba dicitur) in eadem diœceſi Treuirũm;& tertiam monaſterio ſancti Pantaleonis in Colonia,cum capite eiuſdem S. martyris tradidit; cæteraſque reliquias ad Lacum aliaſque eccleſias diſtribuit.

MCLI.

Vdo nobilis fit monachus.

Vdo vir nobilis de Sponheim, qui huic monaſterio ſolennem illam ſuper bonis Bugenavv & in Gentzigen donationem, ante XXIIII. annos coram Adelberto ſeniore archiepiſcopo Moguntino,& alijs compluribus fecerat, Iudith vxore mortua, ad conuerſionem venit in ſenio ſuo; & hoc anno ſub domino Bernhelmo in hoc noſtro cœnobio monachus factus eſt, qui per annos tres in magna deuotione viuens, tandem ſub Crafftone primo, VI. idus Iunij in Domino quieuit, vir manſuetus & deuotiſſimus.

Bernhelmus abbas moritur.

Hoc anno Bernhelmus abbas, ſenio & labore grauatus plus ſolito infirmari cœpit; qui dum diem mortis appropinquare ſibi ſentiret, ſumptis Sacramentis eccleſiaſticis cum ſumma deuotione, ordinatiſque rebus monaſterij prudentiſſime, non ſine triſtitia fratrum, quorum iam numerus vltra XX. aſcenderat, vt VI. calendas Aprilis ad Dominum præſcripto anno migrauit, anno paſtoralis officij XXVII. nondum completo, ætatis vero LXXIIII. ſepultus cum magno honore, multiſque lacrymis fratrum in medio Chori, vir æterna memoria dignus, Deo & hominibus dilectus; qui gregem ſibi commiſſum in omni religione & ſanctitate verbo & exemplo quam optime inſtituit, & multos ab iniquitate ad ſemitam iuſtitiæ ac rectitudinis vitæ conuertit.

DE CRAFFTONE PRIMO, HVIVS MONASTERII SECVNdo abbate, qui præfuit annis 24. menſibus duobus, diebus quinque, feliciter.

ANNO Domini ſupra notato MCLI. indictione quarta decima, domino Bernhelmo primo huius monaſterij abbate mortuo, (ſicut dictum eſt) atque ſepulto; eodem die, videlicet 6. calen. April. fratres in vnum conuenientes vnanimiter, nullo penitus contradicente, in abbatem elegerunt Dominum Crafftonem, huius cœnobij monachum (de quo ſupra diximus) filium Megenhardi comitis de Spanheim, in ordine adhuc nouellum, ſed maturum, religioſum atque prudentem, qui huic monaſterio multa bona fecit, non minus humilitate quam nobilitate ſanguinis venerabilem. Electus autem inuitus conſenſit, malens pro Dei amore abiectus habitare monachus inter monachos, quam honoribus huius ſeculi periclitari. Victus tamen precibus & lacrymis fratrum, diutius reluctari non potuit, ſed lacrymans & indignum ſe proclamans conſenſum dedit. Poſthæc nonis Iunij, quæ fuit dies S. Bonifacij martyris, ab Henrico archiepiſcopo Moguntino cum magna ſolennitate & honore conſecratus fuit, in maiori eccleſia Moguntinenſi, abbatibus, Clero & multis de nobilium numero aſtantibus. Erat ſane vir magnæ prudentiæ, competenter doctus, qui ea quæ ad ſtatum ſuum pertinebant optime intellexit: in timore Domini plene fundatus fuit, in conuerſatione quoque cum fratribus maturus, non turbulentus, & qui omnium bonorum facile in ſe traxit amorem. Manſuetus enim, mitis & humilis, neminem offendere neque lædere, ſed prodeſſe omnibus nouit. Ordinatus abbas, omni ſtudio dignum & vtilem paſtorem fratribus ſibi commiſſis ſe exhibere curauit, & eos in omni religione & humilitate ſemper verbo & exemplo præceſſit. Præfuit huic monaſterio vtiliter & ſtrenue annis 23. menſibus duobus & diebus 5. ſicut per ordinem dicemus.

Crafſto eligitur abbas.

Crafſto confirmatur.

MCLII.

Caput S. Irminæ venit in Spõheim.

Hoc anno Adelbero Treuirorum archiepiſcopus moritur, cui ſucceſſit Hillinus, maior eccleſiæ Decanus, annis XVIII. ab hoc archiepiſcopo Hillino, Craffto ſecundus huius monaſterij abbas (de quo dictum eſt) multis precibus impetrauit caput S. Irminæ virginis, filiæ quondam Dagoberti Regis Francorum, quę fuit prima abbatiſſa monaſterij in horreo Treuirenſi; ꝙ ipſa cooperante S. Willibrordo epiſcopo fundamẽtis de nouo fundauerat, cuius feſtum in vigilia natiuitatis Dominicæ agitur. Hoc ſacratiſſimum caput ab ipſo Archiepiſcopo & congregatione præfati loci vniuerſa, tam intuitu precum ſuarum, quam

quam amore ſanctæ virginis quondam ſponſæ ipſius Clementiæ, quæ Domino in eodem cœnobio militabat, impetratum cum magno honore & reuerentia ſuſcepit, & huc ad monaſterium ſuum tota congregatione in occurſum eius cum laudibus & hymnis extra portam procedente portauit, quod integrum cum pelle, carne & capillis vſque in præſentem diem veneramur.

Hoc ipſo anno Conradus Rex moritur, cui ſucceſſit Fridericus huius nominis primus, & annis 38. imperauit.

MCLIII.

Almeinda pro pauperibus cõſtruitur.

Craffto abbas pro vſu pauperum omnium vndecunque aduentantium, maxime illorum qui comiti & monaſterio cum vectionibus ſuis ſeruiunt, Almeindam quæ eſt iuxta hortum olerum, quem Richart Comitiſſa quondam in prima fundatione monaſterio contulit, verſus orientem, at à dextro viæ latere ad Mannede cum omni iure & proprietate impetrauit à patre comite Megenhardo, quam tali moderatione in perpetuum voluit confirmari, vt videlicet ius & omnis proprietas huius, ad monaſterium in omne pertineat æuum, & vſusfructus tam monaſterio quam familiæ villarum Sponheim & in Dalen, ac omnium pauperum cum iumentis aduentantiũ, eaque ibi paſcere & manere volentium ſit communis, niſi comes cum abbate reuocare voluerit.

Arnoldus in epiſcopatu Moguntino ſuccedit Henrico.

Hoc anno Henricus archiepiſcopus Moguntinus, ex mandato Eugenii Papæ à duobus Cardinalibus Gregorio & Bernhardo deponitur, qui mœrore conſumtus, eodem anno calendis Septemb. obijt. Cui Arnoldus Præpoſitus Aquenſis, Cancellarius Imperatoris Friderici, auxilio eius promotus & adiutus ſucceſſit.

MCLIIII.

Machtildis monialis hic moritur.

Anno Crafftonis tertio obijt Machthildis ſanctimonialis virgo, ſoror quondam Bernhelmi abbatis, hic iuxta monaſterium noſtrum in principio ſuæ inſtitutionis reclusa, ſicut ſuo loco in præcedentibus dictum eſt. Obiit autem in incluſorio ſuo 4. calend. Martij, in cuius tranſitu Angelorum concentus & laudes auditæ, ac viſiones quædam oſtenſæ ferebantur. Sepulta eſt in choro fratrum ante gradus presbyteri, non ſine opinione ſanctitatis. Reliquit poſt ſe in eadem cella quinque ſorores virgines, Chriſto conſecratas atque deuotas, quarum iſta ſunt nomina: Sophia, quæ cum ea de ſancto Albano venerat, quæ & eodem anno pridie calendas Maij obiit: Gerlindis, Demodis, Luigardis & Gertrudis, quæ Domino in ſanctæ virginitatis propoſito, vſque ad vitæ terminum ſeruierunt; quibus per ſucceſſum temporis & aliæ nonnullæ ad ſeruiendum Domino coniunctæ ſunt, ſed paucarum vocabula apud nos remanſerunt. Nam poſt annos ferme ſeptuaginta defecerunt in eodem loco ſorores, & recluſorium per ſucceſſum temporis deſolatum eſt, ædificia diruta & penitus deſtructa: tandem poſt multos annos Dieterus abbas, deportatis lapidibus, locum purgari fecit, & vineam in eo plantari, quæ ibidem continuata perſeuerat vſque in præſens.

Sorores in Cluſa noſtra.

Cluſa diruta.

MCLV.

Comes Megenhardus obiit.

Anno Crafftonis abbatis quarto, obijt pater eius Megenhardus comes de Spanheim, fundator huius monaſterij, pridie cal. Martij, vir per omnia magnificus, & pater pauperum, pro cuius anima Craffto multa bona fieri fecit. Denique tota congregatione huius monaſterij conſentiente & approbante conſtituit, quod dies eius anniuerſarius quotannis cum vigilijs & miſſis agatur, in quo quilibet ſacerdos legat vnam miſſam; non ſacerdotes quinquaginta Pſalmos, neſcientes illos tot Pater noſter & Aue Maria: 12. pauperes eo die in memoriã 12. Apoſtolorum Chriſti reficiantur. Gotfridus comes filius Megenhardi, mortuo patre comitatum Sponheimenſem adeptus, ſatis ſtrenue gubernauit. Hic ad inſtantiã Domini Crafftonis abbatis fratris ſui, caſtrum quod dicitur Coppenſtein, cum nemore viculiſq; adiacentibus pro portione hæreditatis legitima huic monaſterio perpetuo iure tradidit poſſidendum, cum omnibus proprietatibus & pertinentijs ſuis. Verũ poſt annos ferme 170. ſub Willichone abbate primo, cõmutatio quædam per comitẽ Iohannem & fratrem eius Simonem de Sponheim facta eſt, & pro caſtello Coppenſtein cum attinẽtijs ſuis curtis in Boſenheim huic monaſterio data, ſicut ibidem dicetur.

Gotfridus parenti ſuccedit.

Coppenſtein caſtrum venit ad ius monaſterij & rurſus amittitur.

Bellum Moguntinus archiepiſcopus cum Comite Palatino gerit.

Hoc ipſo anno graue bellum fuit inter Arnoldum archiepiſcopum Moguntinum & Hermannum comitẽ Palatinum Rheni, qui Hermannus in ſua parte habuit Gotfridũ comitẽ de Sponheim, Emichonem comitẽ de Liningen, Tericum comitẽ de Catzenelẽbogen, Conradũ comitem de Birgberg, Henricum comitẽ de Dedesheim, & quãplurimos alios. Iſte Hermãnus comes Palatinus eccleſiã in Lainſtein cũ tertia parte decimarum nõ modicæ vtilitatis menſæ archiepiſcopali Treuerenſis tradidit, & multa benaficia eidẽ eccleſiæ præſtitit. Fuit enim vir magnificus & per omnia glorioſus.

Hermãnus Palatinus Rheni.

MCLVI.

Hoſpitale cũ eccleſia parochiali crematur.

Anno Crafftonis Abbatis quinto,12.cal.Nouembris,hoſpitale pauperum cum annexa Capella,in q̃ parochialis eccleſiæ ius dudum ex Dalen fuit translatum,igne conſumtum eſt & totaliter perijt. Denuo igitur translata eſt parochialis eccleſia in eum locum monaſterio contiguum , vbi adhuc hodie cernitur à cunctis hominum manſionibus ſegregata,ne de facili per ignem perire queat. Prima enim parochialis eccleſia fuit in Dalen à tempore S.Bonifacij archiepiſcopi Moguntini per annos ferme CCLXXVIII. Et tum ſub Adelberto ſeniore Archiepiſcopo ad inſtantiam comitis Megenhardi ius parochianũ in Capellam hoſpitalis , quæ ad meridionalem plagam prope monaſterium ſita fuerat, translatum eſt. Poſtremo cum anno Crafftonis prænotato ipſa Eccleſia cum hoſpitali fuiſſet exuſta,noua Eccleſia in decliui montis iuxta monaſterium conſtrui cœpit, in quam ius matricis eccleſiæ omne transfertur. Hoſpitale autẽ non fuit reædificatum, tũ propter monaſterium,tum q̃ Comes Gottfridus parum de pauperum ſuſtentatione curare illo tempore videretur. Sepulcra quoq; mortuorum cum oſſibus eorum maiori ex parte, primo de Dalen ad hoſpitale,deinde ad nouum cœmiterium fuère translata;quanquã vtrobique remanſerint plura,quæ illo tempore non fuerunt inuenta.Nam frequenter interea tam in Dalen,quam in loco hoſpitalis fodiendo & arando mortuorum inueniuntur oſſa.

Noua eccleſia parochialis conſtruitur.

Hoc anno obijt Hermannus comes Palatinus Rheni,&c.

MCLX.

Parochialis eccleſia cõſecratur.

Hoc anno , qui fuit Crafftonis Abbatis nonus,tertio nonas Nouembr. indict.8. eccleſia Parochialis in pede montis circa monaſterium nouiter conſtructa(de qua iam diximus)per Henricum epiſcopum , vicarium Arnoldi archiepiſcopi Moguntini conſecrata eſt in honorẽ S.& indiuiduæ Trinitatis,S.crucis & S.Ægidij abbatis & confeſſoris , qui altari recluſit reliquias,de S.Ægidio,de S. Vito,de S.Mauritio,de ſanctis Mauris,de S.Alexãdra martyre,de S.Egricio archiepiſcopo Treuirorum,de S.Bonifacio epiſcopo,de S.Emerentiana virgine,de S.Irmina virgine,& de vndecim mille Virginibus. Baptiſterium vero in eccleſiam monaſterij ab initio fuerat poſitum,& propterea in eccleſia parochiali aliud non fuit conſtructum;quia quod prius erat,toti familiæ parochiali ſufficere poteſt.

MCLXIII.

Corpora vndecim mille virginũ inuenta.

His temporibus per nouem continuos annos corpora ſanctarum vndecim mille Virginum,& aliorum ſanctorum qui cum eis paſſi ſunt,in ſuburbio Colonienſis ciuitatis inuenta & de terra leuata ſunt,quorum multa in ſarcophagis poſita,nomina,titulos & dignitates eorũ oſtendebant,multa etiã ſine nominibus inuẽta fuerunt; è quibus S. Helizabeth monialis & Magiſtra in Schonavv multorũ nomina & merita & dignitates, angelica reuelatione didicit,& ad Gerlacũ Tuicienſis monaſterij abbatem noſtri ordinis ſcripſit.

MCLXIIII.

S. Helizabeth moritur.

Anno Crafftonis abbatis huius cœnobij 13 S. Helizabeth , virgo monialis noſtri ordinis & Magiſtra in Schonauu,tranſiuit ex hoc mundo ad Dominum Ieſum , quem puro ſemper corde amauit,14 cal.Iulij,anno ætatis ſuæ 36.viſitationis autem ſuperni luminis in reuelationibus ſanctis 13.feria ſexta,hora nona de mane.Hæc ſancta virgo anno ætatis ſuæ 23.angelica viſitatione & allocutione meruit conſolari, & exinde multas reuelationes diuinitus habuit,quas partim Latino , partim Teutonico ſermone digeſſit. Sed frater eius, monachus in Schonau & poſtea abbas omnia ſcripta & reuelationes ſanctæ ſororis, ornatiori ſtylo in eam formam,qua nunc leguntur,redegit: fueruntque vno & eodem tempore hæc duo precioſa lumina mundi,Hildegardis apud Bingas in monte ſancti Ruperti. & Helizabeth in Schonau,quæ ambæ diuinis reuelationibus crebro viſitatæ,multa pro Dei voluntate arcana ad hominum notitiam deduxerunt.

MCLXVII.

Crux aurea.

Craffto abbas anno ſuo 16.particulam magnam de ligno crucis Dominicæ impetrauit à papa Alexandro tertio,per medium cuiuſdam Cardinalis Benedicti,quam auro & gẽmis præcioſis pulcre ſatis ornatam,ſuo monaſterio intulit,eamque in ſanctuario cum cæteris reliquijs collocauit:hanc tamen poſt multos annos Philippus abbas ſecundus,de præſenti cœnobio alienauit. Denique ipſe Craffto eccleſiam noſtram ſatis bene ornauit, in clenodijs,crucibus,reliquijs & ornamentis,quæ tamen omnia cum tempore defecerunt; prætet infulã precioſam,quæ etſi ſub multis Abbatib. ſæpe impignorata fuerit ſemper tamẽ volente Deo ad monaſteriũ reducta fuit. Hanc autẽ mitram ipſe Craffto in primo anno promotionis ſuæ,auxilio & impenſis pro magna parte matris ſuæ,fieri fecit ex argento puro,deſuper deaurato,per totum cum margaritis & lapidibus precioſis, quorum multi ſublati ſunt.

Eccleſia bene ornatur.

Infula.

MCLXVIII.

MCLXVIII.

Anno Craffonis abbatis 17. Arnoldus archiepiſcopus Moguntinus in monaſterio S. Iacobi prope Moguntiam, à ciuibus ſuis crudeliter occiſus fuit, in die S. Iohannis Baptiſtæ, 8. videlicet Iulij, huius conſpirationis principes fuerunt, ex clero Gotfridus abbas ſancti Iacobi & præpoſitus S. Petri, cum alijs multis. Cæde peracta Gotfridus abbas cum cæteris impietatis ſuæ complicibus ſeſe in ciuitatem mox receperunt, qui clero compulſo Rodolphum filium Conradi Ducis de Zeringen in archiepiſcopum elegerunt; qui cum Imperatorem placare muneribus vellet, eccleſiam omni ornatu ſuo ſpoliauit: ſed Imperator & eum & munera eius contempſit. Verum Conradus Palatinus Rheni, ex vno parente frater Imperatoris, fugato Rodolpho Chriſtianum quendam in archiepiſcopum ſublimauit, qui tamen ea vice ad Epiſcopatum non peruenit. Imperator enim vtroque refutato Conradum fratrem Ottonis comitis Palatini de Wittelsbach in archiepiſcopum ſublimauit; quem etiam poſt biennium (ſicut ibi dicetur) expulit, & Chriſtianum in locum eius ordinari fecit. Porro interfecto Arnoldo (ſicut dictum eſt) in monaſterio S. Iacobi, locus ipſe fuit deſtructus, & manſiones monachorum omnes euerſæ, monachi fugati, & abbas de patria proſcriptus: itaq; per annos 12. diuina obſequia nulla ſunt ibidem celebrata. Monachi autē fugati ad diuerſa monaſteria ſe contulerunt, è quibus quatuor hic multo tempore fuerunt ex fraterna charitate ſuſtentati: ſex in monaſterio S. Diſibodi, atque alij in alijs locis ſuſcepti. Murus etiam ciuitatis Moguntinæ, Imperatore iubente, deſtructus fuit in circuitu, ita quod Moguntia per annos 36. ſine muro ſtetit. Ciues autem omnes ante reditum Imperatoris ex Italia, qui in mortem archiepiſcopi conſenſerant, præter pauperes & mendicos, fugerunt.

Arnoldus archiepiſcopus occiditur.

Rodolphus archiepiſcopus pellitur.

Chriſtianus archiepiſcopus ſpe fruſtratur.

Conradus fit archiepiſcopus.

Monaſteriū S. Iacobi deſtruitur.

Mœnia Moguntinenſia deſtruūtur.

MCLXX.

Anno Craffonis abbatis XIX. Conradus archiepiſcopus Moguntinus confœderauit ſe iuramento Alexandro papæ: Vnde commotus Imperator de archiepiſcopatu & patria eum expulit, & confugere ad papam coegit: cui papa dedit Sabinenſem Epiſcopatū. Vnde quamdiu poſtea vixit ſe Moguntinum Archiepiſcopum & Sabinenſem epiſcopum ſcripſit. Illo autem expulſo Imperator Chriſtianum, qui ante eum fuerat electus (ſicut diximus) in archiepiſcopum ſublimauit; qui præfuit annis 13. quo mortuo Conradus ad eccleſiam Moguntinam reuerſus eſt, vt ſuo loco inferius dicemus.

Conradus archiepiſcopus expellitur.

Chriſtianus fit archiepiſcopus.

MCLXXIII.

Anno ſuo XXII. Dominus Craffto abbas S. Irminæ virginis caput, quod in principio promotionis ſuæ ab Hillino archiepiſcopo Treuirorum impetrauerat, pulcro receptaculo argenteo veſtiuit, & precioſis in circuitu lapidib. exornauit, ad eccleſiæ decorē. Verum poſt multos annos, cum ſtatus rerum temporalium per malum regimen abbatum & improbam vitam monachorum nimium eſſet collapſus, ſub Crafftone huius nominis ſecūdo, argenteum per eum caput venditū eſt, & cupreum (quod hodię cernitur) ſubſtitutum.

Caput Irminæ veſtitur argentea capſa.

MCLXXV.

Craffto abbas ſecundus huius monaſterij Sponheimenſis, filius Megenhardi comitis & fundatoris noſtri, hoc anno 5. cal. Iunij obiit, & in eodem ſepulcro cum Bernhelmo prædeceſſore ſuo ſepultus fuit in medio chori: vir per omnia religioſus atque ſanctiſſimus, qui multa bona huic monaſterio fecit, & multas poſſeſſiones pro fratrum ſuſtentatione comparauit. Super eius tumulum verſus exciſi videntur, qui amborum præmiſſis nominibus in proſa, ſic ſonant:

Abbates clari, quibus accidit huc tumulari,
Ambo Deo chari, ſunt modò pace pari.

Craffto abbas moritur.

Hos verſiculos Anſelmus Prior feciſſe creditur, quia homo ſtudioſus & doctus fuit. Moritur autem abbas Craffto morbo dyſenteriæ ſolutus, anno ætatis ſuæ LVIII. Abbatiæ vero XXIV. & menſe ſecundo.

DE ADELGERO, TERTIO HVIVS MONASTERII ABBATE; *qui præfuit annis 6. menſe 1. diebus 3. & de geſtis eius, aliisque ad præſens opus occurrentibus.*

MORTVO reuerendiſſimo abbate domino Crafftone, & non ſine multis fratrum lacrumis tradito eccleſiaſticæ ſepulturæ in medio chori (ſicut diximus) pro electione noui paſtoris ijdē fratres ad locum capitularē 4. cal. Iunij conuenerunt, inuocatoq; Spiritus S. munere, & multa inter ſe deliberatione præhabita, tandem vnanimiter elegerunt Adelgerum venerabilem monachum, eccleſiæ noſtræ cuſtodem, virum maturum, & tam

in ſpiritualibus quam in temporalibus peritiſſimum; qui à Chriſtiano archiepiſcopo Moguntino ſolenniter ordinatus fuit. Præfuit huic monaſterio ſatis prouide annis 6. menſe 1. & diebus 3. Iſte Adelgerus natus patre Theodone, matre vero Amalberga ciuibus Moguntinis, honeſtis & Chriſto deuotis: in pueritia ſua literis traditus ab ipſis parentibus in ciuitate Moguntina fuit; qui præceptorum diligentia cum ætate non parum in ſcripturis maxime ſecularibus profecit, & multos coætaneos ſuos moribus & ſcientia ſuperauit. Deinde cum eſſet annorum viginti, amore ſapientiæ ad Gymnaſium toto tum orbe famoſiſſimũ Pariſiorum ſe contulit, & per ſeptennium in eo commorando in omni ſcientia, tam diuina quam humana, magnifice profecit. Elapſo autem ſeptennio Moguntiam reuertitur, & propter famã eruditionis ſuæ Scholaſticus ibidem ordinatur, vbi multos ingenioſos iuuenes in diſcipulos accepit. Tandem vero parentibus iam defunctis, cernens multos per abrupta vitiorum in perditionem ire, mundum cum vanitatibus ſuis pro Dei amore deſeruit, & veniens huc ſub Crafftone abbate monachus factus eſt. Eius cõuerſatio ſine reprehenſione inter fratres fuit, humilis & quieta, nulli grauis, nulli vnquam moleſta. Denique ordinatus in abbatem omni ſtudio & ſolicitudine curauit ſe fratribus vtilem paſtorem exhibere, & non minus exemplo quam ſermone ad bene viuendum inſtruere. Sub eius enim regimine diſciplina monaſtica laudabiliter hic viguit.

Adelgeri natiuitas. Pueritia. Iuuentus. Studia. Adelgerus fit Scholaſticus. Fit monachus.

MCLXXVI.

Anno MCLXXVI. Adelgerus Abbas Sacriſtiam iuxta ſummum altare ad læuam cõſtruxit propter maiorem commoditatem; quæ prius fuerat iuxta abſidem Aquilonarem, vbi nunc eſt locus capitularis, inter refectorium & eccleſiam conſtituta.

Clementia moritur.

Hoc ipſo anno moritur Clementia virgo monialis in horreo Treuirenſi, 12. calend. Aprilis, quondam ſponſa domini Crafftonis comitis, & abbatis ſecundi huius monaſterij, filia comitis de Hochenberg. Hæc deuotiſſima virgo, Chriſti amatrix feruentiſſima fuit, quæ diebus & noctibus intenta orationi & contemplationi, nihil amplius quam Deo placere in omnibus cupiebat. Denique non ſine opinione magnæ ſanctitatis deceſſit anno ætatis ſuæ XLVIII. conuerſionis autem ad ordinem noſtrum 27. indictione nona. Sepulta in eccleſia S. Irminæ.

MCLXXVII.

Adelbero Cellarius moritur.

Anno MCLXXVII. Adelbero Cellerarius primus huius cœnobij, monachus quondam ſancti Albani Moguntinenſis, qui cum primis monachis fuit huc miſſus, obijt hoc ipſo anno 3. idus Nouembris, anno ætatis ſuæ LXXXVI. qui officium Cellerarij ſtrenue geſſit, annis ferme tribus & quinquaginta, & cum magna diligentia & charitate neceſſariam rebus domeſticis ſemper curam impendit.

Hiltrudis moritur.

Sancta etiam Hiltrudis virgo & monialis apud Bingates, filia Megenhardi Comitis de Spõheim, ſoror Crafftonis abbatis noſtri ſecũdi ſupradicti, hoc ipſo anno 15. cal. Decẽb. in Domino quieuit: cui beata Hildegardis, Magiſtra eius, teſtimoniũ ſanctitatis perhibuit.

MCLXXVIII.

Adelgerus abbas anno regiminis ſui tertio Erenfridum monachum ſuum miſit ad Romam, pro quibuſdam negotijs huius monaſterij expediendis, qui inde reuertens, inter alias reliquias notabilem particulam de S. Iohanne Baptiſta apportauit, quæ cum magna reuerentia & honore ſuſcepta eſt. Ipſe etiam Adelgerus abbas pro decore eccleſiæ & reuerentia reliquiarum paruas capſas fieri fecit, alias de ebore albo, alias de lignis ſuperductis laminis æreis deauratis, quas reliquijs ſanctorum diuerſis impleuit & ornauit. Inter multa quoq; ſacrę lectionis volumina, quæ ad vſum & vtilitatẽ fratrum cõparauit, conſcribi fecit Nouũ & Vetus Teſtamentum pulcro charactere, in tribus magnis voluminibus, per manus Godeſcalci monachi huius cœnobij, qui fuit optimus ſcriptor, & librorum ſacræ ſcripturæ reparator vigilantiſſimus. Hoc ipſo anno monaſteriũ S. Iacobi in mõte ſpecioſo prope Moguntiã ante aliquot annos propter necẽ Arnoldi archiepiſcopi dirutũ reædificari cœpit; permiſſione Imperatoris Friderici primi, & auxilio Chriſtiani archiepiſcopi. Hoc cœnobiũ Lineboldus archiepiſcopus Moguntinus fundauit anno Domini MLIIII.

MCLXXIX.

Anſelmus Prior moritur.

Anſelmus de Bickelnheim cognatus S. Hildegardis, ſecundus Prior huius monaſterij 12. cal. Ianuarij obijt, anno Prioratus ſui 43. qui fuit inter primos 12. de monaſterio S. Iacobi huc miſſus, vt ſupra dictum eſt. Erat enim vir bonus & regularis diſciplinæ amator præcipuus; qui moriẽs 20. monachos poſt ſe in hoc cœnobio bene inſtitutos reliquit. Ipſe Bibliothecã non mediocriter auxit & ſcriptores optimos quamplures inſtituit. Poſt cuius diſceſſum Adelgerus tertiũ Priorẽ inſtituit Eberoldum nomine, monachũ ſatis eruditum, qui

Eberoldus fit Prior tertius.

qui ſex annis Prioris officium geſſit, & poſtea ſub Baldemaro abbate depoſitus fuit, cauſam depoſitionis non aliam habens niſi quod nimium in obſeruantia monaſtica videretur remiſſus, ſæpiuſque admonitus emendare contempſit, quæ cauſa plus quam ſufficiens fuit ab omnibus comprobata.

Hoc anno S. Hildegardis virgo Chriſti, monialis noſtri ordinis, fundatrix & Magiſtra cœnobij ſancti Ruperti iuxta Bingen 15. calend. Octobris moritur, anno ætatis ſuæ LXXXII. indictione XIII. ſepulta cũ magno honore ante maius altare præfatæ eccleſiæ, aſtantibus multis honorabilib. perſonis & tota congregatione. Hæc ſancta virgo diuinis reuelationibus viſitari à iuuentute ſua meruit, ex quibus multa iuſſione diuina ad vtilitatem poſterorum conſcripſit. Verum cum eſſet Latini ſermonis ignara, & præter ſimplicem pſalmodiam nihil ab homine didiciſſet, interno Spiritus ſancti magiſterio edocta, omnem ſcripturam poſitionem ſeu conſtructionem orationis perfecte intellexit. Reuelationes autem ſuas & viſiones cœleſtes partim Latino partim Teutonico protulit eloquio; quas Gotfridus monachus S. Diſibodi, capellanus & confeſſor eius, fecit latinas & cõgruas; redigens in eum ordinẽ & formam in qua hodie leguntur. Inter cætera vero eius volumina, magnum in eodẽ loco volumen, quod epiſtolas eius ad diuerſos, Homilias, vitas ſanctorum, & alia quæ diuinitus edocta edidit, continet: quod moniales iſtius loci eam propria manu ſcripſiſſe falſo confirmant, cum & latini ſermonis fuerit ignara, & ad ſcribendum propter crebras infirmitates & humidum caput penitus indiſpoſita. Nihil enim eorum, quæ ibi oſtenduntur hodie, propria manu ſcripſiſſe credendum eſt; quippe cum neſciret ſcribere: ſed præfatus monachus omnia vel ſcripſit vel ſcribi procurauit.

> S. Hildegardis moritur.
> S. Hildegardis eruditio.

MCLXXXI.

Hoc anno Adelgerus abbas huius monaſterij tertius, obijt 6. nonas Iulij circa horam XII. in media nocte ſepultus in choro fratrum ante gradus presbyterij: ſub cuius abbatis regimine ſatis bona fuit diſciplina regularis in præſenti loco, & ſumma charitas inter fratres ac religioſa deuotio; qua fama circumquaque laudabiliter diffuſa, magnam fidelium populorum reuerentiam promeruit: Vnde quamplures largas huic loco eleemoſynas cõferentes, fratrum ſe orationibus commendarunt: nec ſolum in vicino conſiſtentes beneficijs ſuis fratrum inopiam releuare ſtudebant: verum etiam de remotis locis homines fratrum deuotione prouocati huc ſuas eleemoſynas tranſmiſerunt. Inter multos autem ponemus vel vnum, vt dictorum veritas comprobetur. Sic enim inter cætera fratres cuidã largienti ſua huic monaſterio ſcripſerunt: *Beatæ memoriæ Wernerus paſtor S. Columbæ in Colonia, decem marcas dedit pro vinea in Monæcha emenda, vt annuatim ei vel cognato ſuo Wilhelmo, abbas in Sponheim carratam vini perſolueret. Poſt diſceſſum autem auunculi ſui Wilhelmus vineam ſupra memoratæ villæ (accepta plena fraternitate) ad vſus fratrum obtulit, vt in anniuerſario Domini ſui in pane & vino macriſque piſcibus plenam charitatem habentes, gaudeant in Domino, gratias ei pro hoc beneficio agentes. Quod vt ratum ſemper habeatur, præſentis paginæ atteſtatione ſub abbatis anathemate firmatum eſt; vt ſi quis hoc caſſare voluerit, vel caſſauerit, deleatur de libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribatur, niſi per pœnitentiam & ſatisfactionem reſipuerit.* Cæteras autem donationes fidelium huic monaſterio ſub Adelgero abbate factas, cum plures fuerint, ad tollendum faſtidium recenſere hoc loco non voluimus.

> Adelgerus abbas tertius moritur.
> Multa beneficia huic loco collocata.

DE BALDEMARO, HVIVS LOCI QVARTO ABBATE; QVI præfuit annis 17. menſibus 11. diebus 17. & de geſtis illius circa præſens monaſterium.

ADELGERO autem tertio huius monaſterij abbate (ſicut diximus) mortuo atque ſepulto, duo ex fratribus non fuerunt præſentes, quorum expectato aduentu, & tertia demum comparentibus, hoc eſt, 3. nonas Iulij, prior Eberoldus vna cum fratribus conuẽtualibus de noui abbatis electione cœpit habere tractatum, & poſt multos tandem tractatus, à ſaniore parte conuentus Baldemarus monachus huius loci, qui cantoris & armarij officium multis annis geſſerat, fuit in abbatem electus, in quem & cæteri omnes vnanimiter præbuere conſenſum. Qui ordinatus à Chriſtiano archiepiſcopo Moguntino huic monaſterio præfuit annis XVII. menſib. XI. diebus 17. vir ſatis religioſus & expertus in vtroq; ſtatu rerum clauſtralium. Hic fuit è comitatu Sponheimenſi oriundus, in villa Creutzenacht, parentibus ſecundum ſeculum honoratis progenitus: qui ſub Craffrone abbate ad monaſterium veniens monachus factus eſt, cum annorum eſſet 18. iuuenis bonæ indolis, & iam non mediocriter in principijs literariæ inſtitutionis eruditus. Sororem habuit hic in Clauſa cum alijs ſacris virginibus pro Chriſti amore recluſam, quæ conuerſionis

> Baldemarus abbas quartus.
> Creutzenacht villa.

Clauſa ampliatur.

illius ad religionem vel magna occaſio fuit, cuius nomen erat Vdegeba, monialis valde deuota & ſanctæ conuerſationis, quæ illum ſuis admonitionibus dulciſſimis conuertit. Factus autem abbas precibus & amore victus ſororis, incluſorium nimis anguſtum ampliauit, & vſque ad duodenarium numerum ſorores in eo, Chriſto ſeruientes cõgregauit, quæ omnes de portione paternarum hæreditatum ſuarum & de laboribus manuum, ſine huius monaſterij incommodo, in communi viuebant.

MCLXXXIII.

Chriſtianus archiepiſcopus moritur. Conradus archiepiſcopus reſtituitur.

Chriſtianus Archiepiſcopus Moguntinus obijt, & Conradus reſtituitur, quem Imperator Fridericus propter adhæſionem ſedis Apoſtolicæ expulerat, præfuitque annis 17, & ſcripſit titulum ſic: *Conradus Dei gratia Sabinenſis epiſcopus, ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus: Poſtquam nos diuina clementia poſt longum exilium noſtrum Moguntinæ regimini Eccleſiæ reſtituit: ex officio nobis à Deo iniuncto, quia tenebamur & tenemur vniuerſaliter noſtræ in cunctis eccleſiæ prouidere, omnia quæ ad rectitudinis ſtatum & iuſtitiæ vigorem benigne reformare, &c.* Retinuit autem hunc titulum cum Epiſcopatu Sabinenſi, quem fugato ſibi (ſicut ſupra dictum eſt) Alexander papa contulerat, quamdiu vixit.

Creutznacht villa concrematur.

Hoc anno 13. cal. Auguſti in villa Creutznacht magnum incendium fuit exortum, per quod multæ domus combuſtæ ſunt, & magna illata damna.

MCLXXXIIII.

Hoc anno Baldemarus abbas magnam domum ad orientalem plagam (quæ modo eſt Refectorium inferius) & dormitorium fratrum ſuperius ædificauit, pro ſuſceptione hoſpitum, à domo Abbatiali, in qua diuerſas manſiones more veterum conſtruxit, quæ omnes poſtea in aliam formam mutatæ ſunt.

Lugardis monacha moritur.

Hoc ipſo anno Lugardis virgo monialis incluſa hic, valde deuota, filia quondã Euerhardi militis de Sobernheim, 8. cal. Nouembris obiit, & in clauſtro huius cœnobij ſepulta fuit; de qua ferebatur, quod etiam viſiones & reuelationes angelicas ſæpe habuerit.

MCLXXXVII.

Eberoldus deponitur.

Hoc anno Eberoldus tertius Prior huius cœnobij per Baldemarum abbatem deponitur, propterea quod nimis remiſſus in obſeruantia diſciplinæ regularis videretur. Huic in Prioratu quartus ſucceſſit Rupertus monachus valde venerabilis & obſeruantiæ regularis amator, cultor & ſeruator ſtrenuus, qui mortuo Baldemaro in eius locum poſtea abbas electus eſt. Hic fuit natione Thuringus, honeſtis parentibus exortus, in ſcripturis tã diuinis quam humanis multum eruditus, de quo ſuo loco dicemus. Bibliothecam pro viribus ſuis multum ampliauit, & multa volumina ſcripſit, & ſcribi fecit.

Rupertus Prior quartus.

MCLXXXVIII.

Murus huius monaſterij in circuitu abſoluitur.

Baldemarus abbas murum in circuitu monaſterij huius conſtruxit & perfecit, quem Craffto abbas dudum incipiens & morte præuentus non conſummauerat; quia non omnia in principio neceſſaria poterant compleri.

*S. Hildegũdis moritur. Virgo virilem habitũ ſumpſit. * cap 40.*

Hoc ipſo anno moritur Hildegundis virgo 12. cal. Maii in monaſterio Schonaugienſi, Ciſtercienſis ordinis in diœceſi Wormatienſi, quæ ſub habitu virili ſexum muliebrem occultans, inter nouitios ibidem fuerat ſuſcepta & nomine ſuo tacito ſe Ioſephum appellauerat; cuius hiſtoriam Cæſarius monachus Heiſterbacenſis in prima dialogorum ſuorum diſtinctione * conſcripſit.

MCLXXXIX.

Ida comitiſſa fit monialis.

Hoc anno Ida comitiſſa de Sponheim monialis facta eſt in cœnobio S. Ruperti apud Bingas, mirabili viſione ſibi facta cœlitus inducta, vbi in ſancta conuerſatione arctiſſimaque pœnitentia viuens omnibus caſtimoniæ & ſanctitatis exemplar fuit. Soror eius fuit virgo illa ſanctiſſima Margaretha de Hohenfels, in eodem cœnobio Prioriſſa multis annis, quæ miraculis claruiſſe in vita perhibetur, & feſtum commemorationis eius in 4. calend. Nouemb. peragitur.

MCXC.

Eclipſis.

Hoc anno in vigilia S. Iohannis Baptiſtæ fuit generalis & magna Eclipſis.

MCXCIII.

Diſcordia inter abbatem & villanos.

Baldemarus abbas, anno regiminis ſui 12. quandam diſcordiam cum villanis de Sponheim ratione paſcuorum & nemorum habuit, quæ tamen per comitem Gerlacum & alios bonos amicos de conſenſu partium ſedata eſt.

Albertus Magnus naſcitur.

Hoc ipſo anno Albertus, Magnus poſtea dictus, in Laugingen Sueuiæ naſcitur.

Viſio Ruperti Prioris.

Etiã hoc anno Rupertus Prior huius loci mirabilẽ viſionem vidit, tã pœnarum infernalium, quam etiam gaudiorum Paradiſi, quã cum minus conſulte reuelaſſet, paralyſi grauiter

grauiter percuſſus, quaſi ad anni ſpatium diuinitus pro pœnitentia ægrotauit.

MCXCV.

Hoc anno Baldemarus abbas villam, quæ dicitur Argenſchvvang, cum omni iuriſdictione, iuſtitia & proprietate eius comparauit pro xx. marcis argenti à comite de Sponheim, cuius aduocatiam in fœdus * dedit Erinfrido de Sponheim militi.

Argenſchvvang emitur.

** ſ. feudum.*

Hoc ipſo quoque anno Conradus comes Palatinus Rheni, dux in Heidelberg & Irmengardis vxor eius, præpoſituram cœnobij monachorum noſtri ordinis in Nuvvenburg Wormacienſis diœceſis, in monaſterium ſanctimonialium eiuſdem ordinis commutauit, primam abbatiſſam inſtituens Cunegundem religioſam valde virginem, conſentiente ad omnia Sigenhardo abbate monaſterij Lauriſſenſis, ad quem ipſa præpoſitura Nuvvenburgenſis pleno iure & ſine aliquo medio pertinebat.

Nuvvenburg fit cœnobiũ monialium.

MCXCVII.

Hoc anno Vdegeba ſoror Baldemari abbatis, monialis hic apud nos incluſa obijt IV. idus Iulij, virgo ſanctæ conuerſationis, quæ multis annis omnipotenti Deo in magna deuotione ſeruiuit: Obierunt & aliæ quinque ſorores non diu poſt eam ſucceſſiue, quarum iſta ſunt nomina: ſoror Walpurgis VIII. calend. Auguſti, Gertrudis III. idus Auguſti, Adelheidis XIII. calen. Septembris, Lucardis VIII. calend. Septembris, & Otilia XVI. calend. Decembris in nocte circa horam vndecimam, quę fuit filia Henrici militis de Creutzenacht, virgo ſpecioſiſſima, & non minus conuerſatione quam ſanguine clara, quæ multis virtutibus enituit. Remanſerunt autem ſex vel ſeptem numero, quæ etiam in breui ſucceſſiue obierunt, nec fuerunt in locum earum tanto numero recollectæ, quanto prius, ſed multo pauciores.

Sex moniales moriuntur. Vdegeba. Walpurgis. Gertrudis. Adelheidis. Lucardis. Otilia.

MCXCVIII.

Hoc anno villula quæ dicitur Bockenau, XV. calend. Ianuarij fuit incenſa per quendam profugum ruſticum, & ex toto fuit igne conſumpta. Ipſe autem deprehenſus poſtea pro facto tam nefario iudicialiter fuit combuſtus.

Eodem anno Drutvvinus Sculterus in villa Sponheim per comitem Gerlacum captus & decollatus fuit pridie cal. Iunij propter homicidij crimen.

MCXCIX.

Baldemarus abbas huius cœnobij Sponheimenſis quartus hoc anno moritur X. calend. Iunij, & in clauſtro ante ianuam eccleſiæ ſepelitur, anno ætatis ſuæ LIIII. nondum completo. Vir bonus & religioſus, qui huic monaſterio tam in ſpiritualibus quam in corporalibus vtiliter præfuit, & multa bona fecit. Huic in abbatia ſucceſſit Rupertus Prior huius loci.

DE RVPERTO ABBATE HVIVS MONASTERII QVINTO, QVI præfuit annis XIIII. *menſibus* II. *& de geſtis circa præſens monaſterium.*

ANNO Dominicæ incarnationis MCXCIX. Indictione ſecunda, poſt mortem Domini Baldemari abbatis biduo, hoc eſt, VIII. calen. Iulij conuenerunt in vnum fratres pro noui paſtoris electione celebranda, & inuocata ex more gratia ſpiritus ſancti, vnanimiter in abbatem loci quintum, virum doctum ſuper ſe cõſtituerunt, dominum Rupertum Priorem huius loci quartum, virum doctum & valde religioſum, non minus in conſilio prudentem, quam in actione maturum: qui poſt diutinam humilemque ſui excuſationem, victus inſtantia fratrum regimen paſtoralis curæ ſuſcepit, in quo huic monaſterio annis XIII. menſibusque III. ſtrenue præfuit. Fuit autem in abbatem ordinatus anno ſequente à Sifrido archiepiſcopo Moguntino in eccleſia ſancti Albani; quia Conradus archiepiſcopus à Ieroſolymis rediens, aliquandiu in Italia ſe conſtituit, propter diſſenſionem inter Philippum & Ottonem de imperio contendentium. Poſteaque ad Moguntiam reuerſus moritur anno ſequenti, ſicut dicemus. Rupertus autem iſte abbas ex prouincia Thuringorum oriundus fuit, parentibus honeſtis, mediocris fortunæ, qui literis ab infantia (vt ita dixerim) traditus, in omni ſcientia tam ſeculari quam diuina ætate proficiens eruditiſſimus euaſit. Et primo quidem in patria ſua rudimenta iuuenilium ſtudiorum percepit: deinde in Galliam ſe cõtulit, indeque reuertens poſt aliquot annos, cuiuſdam patriotæ ſui admonitione hic detentus monachus factus eſt ſub Adelgero venerabili abbate, cum eſſet annorum fere XXIIII. Poſtea vero quam ſanctæ conuerſationis habitum aſſumpſit, tam deuote, tam religioſe & inculpate in medio fratrum cõuerſatus fuit, vt magiſter omniũ in obſeruantia regulari videretur & eſſet. Vnde poſt aliquot

Diſcordant hæc à titulo.

Ruperti vita anteacta.

annos propter feruentiſſimum zelum diſciplinæ regularis Prior ſub abbate Baldemaro conſtitutus, verbo & exemplo ſe cunctis immutabilem exhibuit, & monaſticæ conuerſationis integritatem inuiolabilem cuſtodiuit. Omne tempus quo Prior extitit, per annos videlicet XIII. aut in ſcripturis ſanctis quantum potuit, aut in orationibus cultuque diuinæ laudis expendit. Otium ſummopere ſemper fugiebat, ſciens ſcriptum: *Quoniam in deſideriis eſt omnis auſus &c.* Propterea ſe vtiliter omni tempore conſueuit ne per otium vitijs aditus pateſceret. Erat autem (ſicut diximus) in ſcripturis vtriuſq; ſcientiæ valde eruditus, & ſemper naturali ſubleuatus ingenio cum exercitatione continua doctior quotidie fiebat, ſuoque exemplo & inſtituto etiam fratres, qui videbantur ad diſcendum magis idonei, ad amorem & ſtudium literarum prouocabat. Ordinatus autem abbas cum & temporalium rerum & ſpiritualium iam cogeretur habere rationem, ita ſe vtrobique diligentem & ſolicitum exhibuit, vt cum ad vtrumlibet natum iurares.

Diſſenſio inter epiſcopũ & ciues Wormatienſes.

Hoc ipſo anno quo Rupertus abbas electus eſt, graues diſſenſiones fuere exortæ inter epiſcopum Wormacienſem ciueſque ſuos ſuper diuerſis negotijs & libertatibus eccleſiaſticis. His ſe immiſcuerunt Emicho comes de Liningen, & Wernherus de Bolandia, cum ſequacibus ſuis, quibus & comes de Sponheim præbuit auxilia ſua.

MCC.

Conradus archiepiſcopus moritur.

Cunradus archiepiſcopus Moguntinus Vngariam intrauit, ad reformandã pacem inter duos fratres Hemmeradum & Andream de regno contendentes: qui facta concordia inter eos cum remeare diſponeret, in partibus Auſtriæ in territorio Patauienſi carnis debitum ſoluit, cuius cadauer celebratis exſequiis Wolferus eiuſdem loci epiſcopus ad Moguntiam honorifice deuexit, & ibidem ſepeliri fecit.

Diſſenſio propter archiepiſcopatũ inter Lupoldum & Sifridum. Sifridus bello & autoritate auxilijq; ſuperior fit archiepiſcopus.

Interea grauis diſſenſio in Moguntia exorta eſt; quidam enim Lupoldum Wormacienſem epiſcopum in archiepiſcopum elegerunt; alii Sifridum maioris eccleſiæ præpoſitum prætulerunt, qui exeuntes ciuitatem venerunt ad Bingen, & electionem quam cœperant de præpoſito Sifrido, ibidem confirmauerunt. Quod audiens Lupoldus venit in manu valida ex præcepto & fauore Philippi regis, & Sifridum cum electoribus eius exturbauit de Bingen. Cernens autem Sifridus & ſui quod minus proficerent, ad Ottonem regem ſe cum ſuis contulit, à quo clementer ſuſceptus, ab eo regalia ſuſcepit, & fretus autoritate eius cum exercitu & copiis ad Bingen regreditur, & Lupoldo vix elapſo per fugam, multos ex parte eius cœpit cum oppido. Et ſic confirmatus in ſede Moguntina Sifridus archiepiſcopus præfuit annis fere XXV. Hic Sifridus archiepiſcopus in primo pontificatus ſui anno Rupertum abbatem noſtrum, de quo nobis eſt ſermo, ordinauit Moguntiæ in eccleſia ſancti Albani, III. Idus Nouembris, qui fuit dies ſancti Martini patroni noſtri. Alibi reperi quod munus benedictionis à Guidone cardinali Præneſtino, apoſtolicæ ſedis legato, apud ſanctum Pantaleonem Coloniæ ſuſceperit, quod & verius eſſe credo; maxime cum Sifridus pallium necdum habuerit.

Rupertus abbas ordinatur Moguntiæ, vel (vt alii) Coloniæ.

Paſſagium multorum ad Ieruſalẽ, inter quos Bertholdus comes de Nuenburg.

Hoc ipſo anno multi principes, epiſcopi & abbates cum infinita multitudine cruce ſignati ad terram ſanctam in ſeruitium Dominici ſepulchri profecti ſunt. Inter quos fuit Bertholdus comes de Nuenburg in Briſſgavv: qui accepta pecunia comitatum ſuum eccleſiæ Argentinenſi tradidit in perpetuam poſſeſſionem, cum omnibus attinentijs ſuis, & ipſe cum filio ſuo profectus eſt Ieroſolymam, ibi in ſeruitio ſepulchri Dominici vſque ad mortem perſeuerauit; cuius exemplo prouocati multi nobiles & potentes, prædia ſua vẽdentes cum vxoribus & liberis perpetuo ſeruitio ſancti ſepulchri ſe deuouerunt. Lutholdus quoque Baſilienſis epiſcopus ſimiliter profectus eſt.

Lutholdus epiſcopus Baſilienſis.

MCCI.

Adelbertus comes de Sponheim. Baldeuuinus comes Flandriæ.

Adelbertus comes de Sponheim cum multis aliis ad terram ſanctam profectus eſt, & per biennium ibidem Chriſto militauit. Eodem anno Baldevvinus comes Flandriæ cum multo apparatu Ieroſolymam tendit. Rupertus quoque abbas cœnobij, cum eſſet vir ſapiens & prudentiſſimus, Rector comitatus Sponheimenſis cum quibuſdam alijs ab Adelberto comite conſtitutus, prouinciam vſque ad eius reditum ſatis prouide gubernauit.

MCCII.

Erenfridus fit Prior ſextus.

Rupertus abbas Petrũ monachũ de Bingen, quem ante trienniũ priorẽ loco ſuo ordinauerat, depoſitum neſcio ob quam cauſam, præpoſitum ſanctimonialium in monte ſancti Ruperti fecit, ad inſtantiam Sifridi archiepiſcopi Moguntini, & Magiſtræ totiuſque conuentus ipſius monaſterij. In cuius locum Priorem conſtituit ſextum in ordine à principio fundationis, monachum ſenem quendam nomine Erenfridum venerabilem virũ, qui

qui prioratus officium ſtrenue geſſit annis v. & bonam diſciplinam ſeruauit.

Eodem anno Conradus epiſcopus Herbipolenſis imperialis aulæ Cancellarius, cum vitia impiorum conſtantius argueret, à Bodone & Henrico militibus de Rabenſpurg & ſeruitoribus eorum Heraldo & Conrado, in ciuitate Herbipolenſi in via publica IV. Non. Decembris crudeliter occiſus eſt, cui Henricus (dictus *Caſeus*, propterea quod caſeum in delicijs habebat) ſucceſſit. Homicidæ Romam petentes, duriſſimam ab Innocentio tertio Papa pœnitentiam ſuſceperunt, quæ in bulla eiuſdem papæ continetur.

Conradus epiſcopus Herbipolenſis occiditur. Ei ſuccedit Henricus Kaſe.

MCCIII.

Adelbertus comes Sponheimenſis de tranſmarinis partibus reuerſus, multorum ſanctorum reliquias ad nos detulit; & Rupertus abbatem, quem interea procuratorem ſuum deputauerat, multis xenijs donauit: per cuius munificentiam Auvven villulam, non longe à Monzecha, cum familia, terra, iuriſdictione, iuſtitia, paſcuis, ſyluis, aquis, piſcationibus, venationibus, & omnibus prouentibus ſeu attinentijs ſuis in ius & proprietatem huius monaſterij perpetuam donauit, cum Sculteto, Scabinis & optimatibus.

Adelbertus comes reuertitur. Villa Auvven obuenit nobis.

MCCVI.

Hoc anno pridie calend. Martij, hora diei x. eclipſis ſolis fuit ſatis horrenda. Nam plures humanum caput in ſole ſe tunc vidiſſe teſtabantur. Alia quoque multa ſigna in ſole, & ſtellis, & aere iſto tempore plures apparuerunt.

Eclipſis ſolis.

Rupertus abbas conſiderans magnum ſæpius oriri monachis periculum animarum ex cohabitatione mulierum etiam Deo conſecratarum, de conſilio fratrum ſuorum ſtatuit, quod nulla deinceps ſoror ad incluſorium iuxta præſens cœnobium noſtrum reciperetur, ne qualibet occaſione poſteris fierēt in ruinam animarum, & ſic nulla deinceps fuit ſuſcepta. Erant enim eo tempore adhuc ſex in incluſorio, quarum duæ poſt aliquot annos obierunt, & quatuor reliquæ ſub Iuano abbate ad montem ſancti Ruperti tranſierunt, ſicut infra ſuo tempore dicemus, cum ad annum XI. Iuani abbatis peruenerimus.

Clauſa noſtra deficere cœpit.

MCCVIII.

Erenfridus ſextus Prior huius monaſterij hoc anno moritur in die ſancti Andreæ apoſtoli, vir bonus & regularis diſciplinæ amator præcipuus, qui verbo & exemplo fratribus ſuis monita ſalutis ſtudioſſime impendebat: Poſt quem Iuanus monachus huius cœnobij, non infime natus, Prior ſeptimus in ordine cōſtitutus eſt per Rupertum abbatem, cui & in abbatia ſucceſſit. Fuit autem Prior annis ferme v. vſque ad mortem abbatis Ruperti.

Erenfridus Prior 6. moritur. Iuanus Prior 7.

Hoc anno Philippus rex Romanorum occiditur apud Babenberg, per Ottonem Palatinum comitem de Wittelsbach, cui Otto dux Brunonſuici, immediate per electionem Principum in imperio ſuccedens, paucis annis, vtpote tribus, regnauit.

Philippus rex occiditur. Otto eligitur.

MCCX.

Cœnobium noſtri ordinis ſanctimonialium diui Ruperti iuxta Bingen ab altera parte, per diſſenſionem duarum pro magiſterio contendentium, magnam hoc tempore iacturam ſuſtinuit. Fuerunt enim duæ in diſſenſione electæ, quarum altera Gertrudis filia Emelrici militis de Moguntia, altera vero Beatrix filia comitis de Hohenfels fuit. Tandem concordia inter eas facta per Rupertum abbatem noſtrum, abbatem quoq; S. Diſibodi ex iuſſione Sifridi archiepiſcopi Moguntini, ambæ ceſſerunt, & tertia in earum locum ſurrogata eſt.

Diſſenſio monialium S. Ruperti.

Eodem tempore Hermannus Lantgrauius Thuringiæ, Friderici regis quondam filium eligi procurauit in regem Romanorum contra Ottonem, & ſecuta ſunt multa mala, ſeditiones, incendia & bella, quæ vſq; ad mortem Ottonis durauerunt.

Fridericus 2.

MCCXI.

Hoc anno Sifridus archiepiſcopus Moguntinus, iuſſu & imperio papæ Innocentij tertij Ottonem Imperatorem per totam Alemanniam vbique denunciauit excommunicatum.

Otto Imperator excōmunicatur.

Vnde commotus Henricus comes Palatinus Rheni, frater Imperatoris, cum duce Brabantiæ, comite in Sponheim, & cæteris nobilibus Lotharingiæ ac iſtarum partium, totum epiſcopatum Moguntinenſem circa feſtum ſancti Michaelis incendio & rapina vaſtauit, nihil præter ciuitates & caſtra intactum relinquens, ſed omnia deſtruens.

Hēricus comes Palatinus Rheni vaſtat archiepiſcopatū Moguntinum.

MCCXII.

Hoc anno IV. calend. Martij magnum contigit miraculum in villa, quæ Vallis viro-

Mortuus reuixit & miranda prædicauit.

rum, vulgariter Mannendal, non procul abhinc ſita, nuncupatur. Fuit in ea vir quidam bonus & honeſtus, nomine Adelbertus, habens vxorem & liberos, quos labore manuum ſuarum nutriebat. Is cum eſſet annorum LXII. febres acutiſſimas incidit, quibus paulatim ſeſe augmentantibus, morti videbatur eſſe vicinus. Confeſſus igitur & Sacramentis præmunitus eccleſiaſticis ad extrema deuenit, & die præfata iam ſole occidente, rebus humanis exceſſit. Mortuus itaque ſic iacuit tota nocte, amicis circa corpus exanime funeralia cum lacrumis ex more peragentibus. Mane autem facto, oriente iam ſole, cum paratis omnibus quæ ad ſepulturam neceſſaria videbantur, iamiam eſſet ſepeliendus, ſubito corã omnibus qui aderant viuus reſedit, cumque fugerent omnes, ſurrexit etiam ipſe de loco in quo iacebat, feſtinoque curſu ad eccleſiam pergens, vſque ad nonam horam diei, fixus in oratione permanſit, nec vllum interrogantibus dare reſponſum voluit. Cum autem ab oratione tandem ſe eleuaſſet, circumſpiciens multitudinem vidit aſtantẽ, mirantemque & interrogantem quid circa eum ageretur: Et reſpondit: *Hoc Deus bene ſcit. Væ ſtultitiæ hominum! væ impietati! quam acerba ſunt quæ manent eos poſt hanc vitam!* Accedens autem interea Paſtor eccleſiæ ipſius Vdo nomine, qui & Archipresbyter fuit, vir doctus, religioſus ac timens Deum dixit: *Quid eſt Adelberte? fuiſtine mortuus? Mortuus eram,* inquit, *& per miſericordiam Dei ſum viuens, ſicut antea fui: ſed aliter mihi deinceps viuendum quam antea erit.* Cui Paſtor: *Vidiſtine aliquid de futura vita? Vidi,* inquit, *& multa & horrenda.* Cumque rogaretur vt viſa ediceret, reſpondit: *Lex mihi impoſita, ſine qua nec dicere nec facere aliquid poſſum.* Reductus autem in domũ Paſtoris, dixit ad eum: *Domine Paſtor iuſſus ſum vobis aperire & dicere omnia, quæ vidi & audiui & non poſſum omni populo: ne magnalia & ſecreta Dei veniant in deriſum his qui ſecundũ carnem ſapiunt.* Miſit ergo Paſtor nuncium huc ad monaſteriũ, & intimauit omnia Ruperto abbati noſtro, rogans illum, quatenus ad Mandal venire ſine mora, & magnalia Dei dignaretur audire. Qui ſecum aſſumpto Iuano Priore, illuc concitus perrexit, aduocatiſque paucis ex villanis, quot Paſtor ibidem iudicabat idoneos, coram eo qui fuerat mortuus, audituri quid diceret, reſidebant. Qui aperiens os ſuum dixit: *Cum grauiſſima infirmitate vrgerer ad mortem, & obtenebratis omnibus ſenſibus meis ſic iacerem, videbatur mihi quaſi terræ motus fieret maximus, in quo cælo & terra concuſſis fortiter, ſubito anima mea extra corpus facta quaſi ex tenebris ad lucem, neſcio quomodo, omnem mundum ſimul & ſemel videre quam liquidiſſime potuerit. O bone Deus quam remota eſt mortalium opinio à veritate vitæ illius, quæ ſequitur poſt præſentem. Anima mea, tunc quidem extra corpus poſita, tam lucida fuit, vt omnia quæ in mundo ſunt prouincias omnes, ciuitates, caſtra, villas, gentes, homines, regna, terras, montes, colles, & aquas ſine maria, ipſum ſitum totius vniuerſi tam clare conſpiceret, omniaque proprie & diſtincte ſimul & ſemel intelligeret, vt nihil vnquam in hoc mũdo tam bene me intellexiſſe viderer. Et mirabile eſt ſuper omnia quod dicturus ſum: Cum enim ſcirem me nec corpus habere, nec oculos, & tamẽ omnia videre, quæ ſunt in toto mundo, non poſſum iam ſatis admirari ignorantiam meam, qua non amplius intelligo quæ tunc intellexi. anima enim ſpiritus eſt, & omnia in ſpiritu mecum ſunt acta: & iam nihil eorum amplius aliter intelligere poſſum, quam ſi mihi per ſenſibilia fuiſſent oſtenſa.* Ad hoc interrumpens verba illius abbas Rupertus dixit *Quæ dicis vera intelligimus, nec opus eſt hic diutius immorari, cum ratione conſtet & fide, nihil eorum quæ ſubſtantiis ſeparatis aguntur aut patiuntur, ad noſtrum intellectũ abſque ſenſuum miniſterio ſeu comparatione poſſe peruenire. Sed perge dicturus quæ dicere inſtituiſti.* Continuauit ergo dicendo: *Cũ autem in maxima admiratione ita in me conſiſterem, vidi ſubito, quaſi à dextris & ſiniſtris, ſpiritus innumerabiles cum impetu venire ad me: quorum hi qui à dextris venerãt, boni ſpiritus erant, qui vero à ſiniſtris, mali & peruerſi. Aſſumentes autem angeli boni ſurſum in aera leuabant ſubito & quaſi in momento & ictu oculi. Videbatur autem mihi quod totus aer eſſet repletus Dæmonibus, qui tanquam ſcintillæ in modum denſæ niuis volantes omnia replebant. In circuitu autem quocunque reſpiciebam ignis erat & horribilis flamma, quæ me intantum cruciare videbatur, vt nulla huius mundi pœna vnquam mihi grauior fuerit viſa. Inſuper & ſpiritus illi maligni me rapere nitebantur, Angelis defendẽtibus, & grauiſſimas mihi flammas cum accuſationibus peccatorum meorum obuias poſuerunt. Ductus igitur ad iudicium omnipotentis Dei, cuius ſine horrore nequeo reminiſci, quæ vidi & audiui, nec ego poſſum dicere, nec mortalis quiſpiam, qui non ea vidit, credere. Ibi erant omnibus tam malis quam bonis ſpiritibus nuda, manifeſta & aperta, omnia peccata mea, quæcunque vel cogitatione etiam paruiſſima vel operatione feci in omni vita mea, pro quibus me duriſſime accuſabant. Sed & ipſa peccata quæ feci, ſubito ad memoriam mihi venerunt, & neſcio quomodo ipſa vltro me tam grauiter accuſabant, vt Dæmonum accuſatio leuior eſſe videretur. Ea quæ non æſtimabam eſſe peccata, quam grauiter ibi ponderentur & puniantur, non eſt mihi poſſibile vt dicam. Dicam vnum de me, per quod cætera æſtimentur. Contigit annos* XX. *eunti mihi ad Creutzenacht pauperem quendã ſeu mendicum obuiare, qui cum interrogaſſet me de via, neſcio ad quem locum, dixi: Hæc eſt via recta ad locum*

Decimatores fraudulenti.

tum quo tendis. Progreſſus ille ad biuium à recta via per ignorātiam ad aliud declinauit iter, & per aliquot horas in nemore oberrauit. Quam grauiter fuerim accuſatus & afflictus pro eo quod eum de biuio non auiſauerim, etiam minime inquirentem, ſi linguas haberem centum eloqui non poſſem. Aliud quoque multo grauius mihi Dæmones obyciebant: Cum aliquando in decimando fruges meo in agro (ſicut moris eſt) debitū ordinem nō obſeruaſſem, & vnū manipulum eccleſiæ debitū mihi vſurpaſſem, repoſito in locum alio qui videbatur aliquantū vilior, fuiſſemq́ ipſum reatum meū ſacerdoti meo confeſſus & abſolutus ab eo, credebam me iam omnino ſecurum. Sed heu quam miſere decepit me confidentia mea. Nam propterea quod illatum damnum eccleſiæ (quod vix erat quatuor denariorum) etiam abſolutus non reſtitui, proferenda contra me iam fuerat æternæ damnationis ſententia, niſi beatiſſima Dei genitrix & S. Maximinus, vna cum ſanctis Angelis miſericordiā iudicis interpellaſſet. Veruntamen ineffabili flammarum incendio fui cruciatus, inycientibus ſuper me Dæmonibus quaſi quoſdam manipulos frugū, mihiq́ cū cachinno inſultantibus. Viſum autem mihi fuit quod plus quā CCCC. annis in illo pœnaliſſimo incendio cruciarer, & omnes manipuli totius mundi ſuper me proiicerentur: cum tamen poſtea didici, vix ad vnius horæ ſpatium in ipſa tortura fuerim conſtitutus. Inde per miſericordiam Dei liberatus ductus fui per Angelum ad loca pœnarum, vbi tam horrenda, tam immania & metuenda vidi tormenta, vt ea nullus intellectus mortalium capere, nullaque lingua cuiusquam in mundo dicere poſſit. Nulla comparatio pœnarum huius Mundi eſſe poteſt ad illas pœnas æternæ damnationis, quas vidi apud inferos. Tanta quoque multitudo animarum per illud ſpatium, quo ego corpore fui exſutus, deſcendit ad infernum, vt antea non credidiſſem tot homines in centum annis mori potuiſſe. Ibi erant epiſcopi, abbates, Presbyteri, Monachi, & Moniales, cum innumeris vtriuſque ſexus Chriſtianis, quantos vix eſſe in toto mundo credidiſſem. Porro Ethnicorum & infidelium multitudo infinita fuit: ſicut nix de cœlo, ita cadebant in infernum. O quanta miſeria infelicium animarum quam miſerabilis eorum gemitus & clamor, quæ nunquam ceſſant ab eiulatu, ſemper vociferantes, Væ Væ Væ mihi, ad quid fui natus ſuper terram? venire in hunc locum æternæ damnationis. Vidi interea cuiuſdam epiſcopi animam per Dæmones trahi in infernum, cum tanto eorum tripudio, vt ſit dictu difficile: quæ miſerabiliter clamabat eiulans ſine fine. Tanta autem Dæmonum multitudo circa miſeram animam illam diffuderat, vt tot eſſe Dæmones nunquam credidiſſem. Ibi clariſſime vidi & cognoui vnius cuiusque animæ peccata, quantumcunque parua quæ geſſit in corpore, & ſine confeſſione tranſiuit. Sed & mea delicta & peccata, quæ aut neglexi cōfiteri, aut fui oblitus, omnia ſubito ad memoriā mihi ſunt redacta, vt mihi magnam confuſionem coram aliis & in meipſo generarent. Omnibus enim, ſicut mihi, notiſſima erant tam bona quam mala quæ feci, nec quicquam abſcondi poteſt. Multa etiam (ſicut dixi) eſſe peccata grauiſſima cognoui, quæ prius in hac vita neſciui eſſe delicta. O ſi ſcirent homines agricolæ & vinitores, cum quanta diſtrictione & horrendiſſimis pœnis puniatur doloſa decimatio, & cenſuum eccleſiarum & monaſteriorum ſubtractio: potius duplicem decimam ſoluerent, quam vnius denarii valorē miniſtris eccleſiæ ſubtraherent. Vidi ibi Monachos & Moniales propter paruā vel inobedientiam, vel contra ſuperiores diſplicentiā ſeu murmurationē, horrendas ſuſtinere pœnas, quas mihi nō eſt poſſibile eloqui. Epiſcoporū & prælatorū eccleſiæ innumeram multitudinem ibi conſpexi, quorum ſtatim peccata cognoui, pro quibus cruciabantur, eſſe Simoniam, auaritiam, ſuperbiam, faſtum, contemptum pauperū, negligentiā curæ paſtoralis, luxum, & delicias carnis. Clericorū quoque pro iiſdem criminibus pœnæ inæſtimabiles pene fuerunt, & alter grauius altero puniebatur pro diuerſitate peccatorum. Ibi complures vidi, quos dudum in hac vita cognoui, qui miſeras ad me voces pro ſuffragio emittebant: è quibus alii purgabantur, ſpem liberationis & futuræ ſalutis certam habentes, alii magis cruciabantur ob id quod nullam liberationis ſuæ certitudinem habebant. Maiorem ſimplicium & ruſticorum multitudinem damnari dicebat propterea, quod fraudem ſibi mutuo & maxime miniſtris eccleſiæ in decimationibus, in frugibus, in paſcuis, in agris & in aliis faciunt, & illata damna non reſtituunt, & quod pauci eorum vere & pure confiteantur peccata ſua cum vera contritione & firmo emendationis propoſito. Sed & hoc aſſerebat graue ſubditorum eſſe peccatum, facta Prælatorum ſeu miniſtrorum eccleſiæ temere diiudicare, reprehendere, vel eis obloqui, quos DEVS ipſe iudicabit. Videbatur autem mihi (dicebat) quod in medio terræ magnus & profundiſſimus eſſet puteus, plenus animabus, ſpumātibus flammis, vſque ad nubes in altum: ad quem ductus ab Angelo iuſſus fui introſpicere. O bone Deus? quantus me horror inuaſit! cuius, ſi mille annos vixero, nunquam potero obliuiſci, cum introſpexiſſem, ſi tot linguas haberem, quot ſunt in mari magno guttulæ aquarum, minimam eorum pœnam, qui ibi torquebantur, non poſſem edicere. Vidi enim infinitas animas hominum ibi horribiliter cruciari, & Dæmones innumerabiles illis commixtos, eoſque crudeliſſime lacerantes. Nihil ibi audiebatur, quam lamentum, & Væ ſine intermiſſione, cum tanta blaſphemia in Deum & in omnem creaturam, quod illius reminiſci abſque horrore non poſſim. Tantus erat ibi tumultus, tantus fragor, tanta tempeſtas, vt ſi mille orbes ſimul colliderentur, tam horribiliter ſtrepitum nequaquam efficerent. Plures ibi cognoui quos in hac vita dudum noueram, qui ſe damnatos in æternum clamauerūt. Erat enim puteus

ille (ſicut ab Angelo didiceram) locus inferni, in quem qui ſemel deſcendit, nequaquam in æternum exibit. Poſthac iterum circumduxit me Angelus per omnia loca pœnarum, in quibus animæ torquebantur (vt aſſerebat) purgandæ: & erat multitudo earum innumerabilis, quæ in diuerſis locis vario tormentorum genere puniebantur, ſecundum qualitatem delictorum ſuorum pro quibus in vita non ſatisfecerunt. O quanta miſeria, quanta calamitas infelicium animarum? quas ibi patientes pœnas acerbiſſimas vidi, etiam pro culpis quas in hac vita leuiſſimas confiteri & diluere lacrumis neglexerunt. Poſtea veni ad quandam profundiſſimam vallem (vt mihi videbatur) in qua erat flumẽ quoddam magnum & valde fœtidum, eratque pons tenuis, lubricus & ſubtilis nimium ſupra fluuium, de vno monte altiſſimo ad alium extenſus in tanta altitudine, vt quatuor turres caſtri in Creutzenacht non potuiſſent pontem illum ſuppoſiti contingere: tam vero anguſtus erat vt vix duos pedes caperet, & ab vnoquoque latere verſus medium eleuabatur paulatim, ita vt cum maxima difficultate poſſet aſcendere. Vidi multas animas ſuper hunc pontem tranſire cupientes, quarum aliæ ſtatim in principio, aliæ circa medium, atque aliæ circa finem cadebant in illud horrendum flumen, quod erat plenum draconibus & ſerpentibus maximis, qui capita ſua ſurſum extendebant, quaſi ad deuorandum cadentes: eratque miſerabile ſpectaculum. Cadentes autem in flumen mergebantur, aliæ vſque ad caput, aliæ vſque ad collum, aliæ vſque ad genua, atque aliæ aliter, vel ex toto vel ex parte, ſecundum demerita ſua: & laborabant natando & mergendo ſæpius cum maxima inſtantia peruenire ad littus fluminis: & aliquæ citius, aliquæ vero tardius peruenerunt. Statim vero vt littus perueniſſent, multo pulcriores quam antea fuerant, à ſanctis Angelis cum maxima exſultatione ſuſceptæ, ad palatium cœleſtis regni introducebantur. Vidi quoſdam ibi, onuſtos auro vel argento, aut quibuslibet aliis oneribus curarum temporalium rerum grauatos, tranſire volentes, qui ſtatim in principio cadebant, & poſt multos labores vix tandem ad littus peruenire potuerunt, quanto enim quis ſæpius de ponte cadebat, tanto diutius in flumine permanſit, retrocedendi non erat facultas, ſed procedere: omnes autem mergi in profundum vrgebantur. Aliqui autem multis annis in illo fœtore voluti, quaſi vſque ad defectionem virium laborauerunt. Interea vidi animam vnam nudam ſed pulcherrimam ad pontem venire, & cum tanta velocitate ſecuritateq́; tranſire, vt nec in aliquo vel modicum trepidaret. Interrogaui angelum quæ eſſet anima illa, & dixit ad me: Hæc eſt anima Theodeberti monachi, qui præter Deum nihil in vita amauit, propterea ſecure graditur. Nam cum eſſet Canonicus eccleſiæ Moguntinæ diues, iuuenis, & potens, omnia pro Dei amore contempſit, & monachus in monaſterio S. Ferrucij (quod Blidenſtatt nominatur) factus eſt, vbi vſque ad mortem Domino in omni puritate & ſimplicitate mentis, & tranquillitate cordis ſeruiuit. Et quia propter Deum contempſit omnia, donauit eum hoc priuilegio Deus vt ſecure tranſiens pontem non caderet. Eadem omnes ſecuritate tranſibunt, qui in monaſterio Deo in vera conuerſatione regulari ſine occupatione mundanarum rerum deſeruiunt. Multa & alia ibi vidi & audiui, quæ dicere non valeo pro hac vice. Deinde arripiens manum meam Angelus duxit me ad loca beatorum ſpirituum, tanta felicitate & iocunditate exſultantium, vt nulla mens hæc gaudia capere valeat, nulliusq́; hominis lingua exprimere. Quæ ibi vidi & audiui dicere nõ valeo, nec ſi dicere pergerẽ, caperetis. Ibi vidi nonnullos quos antea in carne nouerã, inter quos erat Dominus meus Hildebertus quondã Paſtor in Sponheim, & poſtea monachus ibidem, qui ſupra pectus ſuum auream ſtellam fulgentem ſicut ſol habebat, propter ſcientiæ & doctrinæ lumen, quo multos in hac vita docendo & admonendo ad iuſtitiæ cultum reuocauit. Ah quam dulciſſimas cantilenas ibi audiui? quam pulchra & amœna vidi? quæ præparata ſunt his qui Deum in veritate diligunt, quæ nemo intelligit, niſi qui accipit. Per omnes choros Angelorum neſcio qualiter ductus fui, & vidi ſecreta quæ dicere nec debeo nec poſſum. Cumq́; ad illos priores ſplendidiſſimos beatorum ſpiritus veniſſem, inuitabant me vt manerem cum eis, quibus Angelus Domini reſpondit: Ad corpus ei redeundum eſt, qui ſi tranſacta mala per pœnitentiam diluerit, ſi peccare deinceps cauerit, ſi operibus iuſtitiæ ſtudium impenderit, ad nos felicior poſt annos paucos remeabit. Audito hoc verbo, quod mihi redeundum eſſet ad corpus, contremui; & totus quaſi præ amaritudine defeci: tam inuitus ab illa beatorum ſocietate poteram ſeparari. Dixitq́; Angelus Domini ad me: Fixum eſt Dei cõſilium, nec poteſt mutari, ad corpus tuum iamiam reuerteris, omnia quæ vidiſti & audiſti, Paſtori tuo nota facies, & quæ iuſſerit ille publicari timentibus Deũ, prædica; quæ prohibuerit, perpetuo noueris ſilentio tegenda. His dictis mox fui ad corpus meum reductus & iuſſus ingredi. O bone Deus! quam fœdum & turpe mihi corpus ipſum videbatur, quam inuitus in illud redii. Maior enim pœna mihi fuerat denuo ad corpus ingredi, quam fuerat antea mori. Et ecce ſubito me viuum inuenio, nec ſcire poſſum modum. His dictis ſiluit & fleuit. Cui Paſtor dixit: Mira ſunt quæ dicis, ſed ſcire velim, vtrũ ea quæ vidiſti ita videris in veritate, aut in aliqua ſimilitudine ſenſibili, quaſi per ſenſum, an in ſenſu, an ſpiritu. Cui ille reſpondit: Domine Paſtor, nulla vos traditio ſeducat. Quãtum ego ſcire poſſum, imo quãtum dicere audeo, omnia quæ ibi ſunt, aguntur vel patiuntur, ſpiritualia ſunt, & tanto maiora & ſublimiora mortalibus cunctis, quanto corpore ſubtilior eſt ſpiritus. Mihi autem (ſicut ab Angelo ſum edoctus) propterea in ſimilitudine ſenſibilium & materialium cognitorum oſtenſa ſunt, quia ad corpus

eram

eram reuerſus:nec potuiſſem illa ſpiritualiter ſicuti ſunt,iam in carne aut retinuiſſe aut vobis reuelaſſe, ſi ea vidiſſem ſine adminiculo,ſimilitudinem ſenſus inducente. Impoſſibile eſt enim vt homo mortalis illa videat ſicut ſunt,veruntamen non ſatis intelligo nunc in corpore quæ extra corpus poſitus tunc intellexi,ſed ſum quaſi poſt lucem magnam in denſiſſimas ignorantiæ tenebras proiectus. Multa dixit & alia horrenda de pœnis inferni & purgatorij, ſimul & de gaudijs regni cœlorum,quæ omnia ſcribere nimis eſſet prolixum:Occulta etiam quorundam hominum peccata, iubente Angelo,vt pœnitentiam agerent,eis indicauit,& futura nonnulla, quæ poſtea euenerunt,prædixit. Hæc autem quæ ſignauimus Vdo Archipresbyter, Paſtor in Mandal cõſcripſit ad notitiam poſteritatis.Porro ipſe Adelbertus qui fuerat mortuus & reuixit, tam arduum iter pœnitentiæ aſſumpſit,vt dubium non fuerit,maiora illum vidiſſe tormenta, quam dixit.Nam vitam ſolitariam in nemore non procul à Dalen aſſumpſit, vbi paruam caſam fabricauit ex lignis & luto,in qua vſque ad mortem Domino in magna abſtinentia ſeruiuit per ſeptem annos,quibus ſuperuixit.

MCCXIII.

Hoc anno XVII.cal. Septemb. obijt Rupertus quintus huius monaſterii abbas, ante gradus presbyterij in thoro ſepultus:vir per omnia magnificus,qui obſeruantiam regularis diſciplinæ tam in ſe quam in alijs ſtrenue cuſtodiuit,& multos verbo & exemplo ad iuſtitiam conuertit.Fuit enim (quemadmodum ſupra diximus) tam in diuinis ſcripturis quã ſecularibus literis eruditiſſimus,& prædicator diuini ſermonis egregius, & non minus ad regimen temporalium rerum quam ſpiritualium idoneus,ac prudentiſſimus in omnibus quæ agenda erant. Non eum ſine multis lacrumis fratres ſui ſepelierunt, cuius maximo tenebantur amore.Multa enim bona huic monaſterio fecit, ampliauit cenſus, & varias comparauit poſſeſſiones,&(quod omnibus eſt maius) ſpiritualis vitæ ſanctimoniam vſq; mortem inuiolabiliter cuſtodiuit.

Rupertus abbas 5. moritur.

Hoc etiam anno S.Maria de ægmes in Leodienſi parochia obijt, mulier ſanctiſſimæ vitæ & conuerſationis,quæ multis miraculis in vita ſua claruit.Cuius geſta Iacobus de Vitriaco,poſtea epiſcopus Achonenſis, & poſtremo Tuſculanus ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ Cardinalis, qui crucem contra infideles in diœceſi Leodienſi prædicauerat, luculento ſermone conſcripſit.

DE IVANO, ABBATE HVIVS MONASTERII SPONHEIMENſis ſexto;*qui præfuit annis* XXXIX.*menſibus tribus,& de varijs geſtis illius temporis.*

RVPERTO venerabili abbate mortuo(ſicut diximus)atq; ſepulto,conuenientes in vnum fratres huius monaſterij Sponheimenſis anno Domini MCCXIII.Indictione prima,xv.cal.Septembris in abbatem vnanimiter elegerunt Iuanum, Priorem huius loci ſeptimum,virum ſatis idoneum ad regimen animarum, qui præfuit in abbatia annis XXXIX. & menſibus tribus:fuitque eodem anno ordinatus à domino Sifrido archiepiſcopo Moguntino.S.eccleſiæ Romanæ Cardinali & legato,Moguntiæ in monaſterio S.Iacobi in feſto S.Michaelis Archangeli. Fuit autem iſte Iuanus filius Gotfridi militis de Sponheim, qui in iuuentute ſua ſub Adelgero abbate ad ſeruiendum omnipotenti Deo in hoc monaſterio à parentibus traditus fuit,cum eſſet annorum x. vel XI. vltimo videlicet anno Adelgeri abbatis.Creſcentibus annis creuit in eo ſapientia & ſcientia ſcripturarum, in qua adeo profecit,vt omnes pene coætaneos ſuos longe ſuperauerit.Tandem ſub abbate Ruperto factus eſt Prior,& annis fere quinque in ipſo officio miniſtrauit, quo mortuo(ſicut dictum eſt)ei in abbatia ſucceſſit:& erat homo ſatis peritus tam ad ſpiritualia quã ad temporalia pertractanda, cuius fama ſapientiæ longe in prouincia hinc inde fuit diuulgata. Priorem poſt ſe inſtituit octauũ,monachum quendã Iohannem,qui præſedit in Prioratu annis tantũ tribus,fuitq; neſcio q̃ ob cauſam depoſitus,quemadmodũ ſuo loco dicemus.

Iuanus eligitur. Ordinatur. Eius parentes. Iuuentus. Ioannes fit Prior octauus.

MCCXIV.

Iuanus abbas anno ſuo primo impetrauit priuilegium à domino Sifrido archiepiſcopo Moguntino,ſedis apoſtolicæ legato, quod poſſet benedicere veſtes & ornamenta eccleſiaſtica pro vſu monaſterij & eccleſiarum ſibi ſubiectarum.

Eodem anno ad religionem venit Marquardus, frater Iohannis comitis de Sponheim,qui multa huic monaſterio donaria attulit:vixitq; pacifice inter fratres, humiliter & religioſe ſine querela:ſed vtroque pede claudo ita quod difficulter ambulare poterat,& ob id non fuit multum vtilis mundo,ideoq; monachizauit.

Comes fit monachus.

Conradus de Marpurg prædicator & inquiſitor hæreticæ prauitatis.

Hoc ipſo anno cœpit in Alemannia prædicare frater Conradus de Marpurg, ordinis prædicatorum, autoritate apoſtolica, & per annos XIX. continuauit, multosque & quaſi innumerabiles tanquam hæreticos comburi fecit, ipſeq; tandem occiditur.

MCCXV.

Fridericus ſecũdus Imperator vngitur.

Exercitus deducitur ad terram ſanctam.

Hoc anno, qui ſecũdus annus fuit domini Iuani abbatis, multi principes apud Aquiſgranum conuenientes, Fridericum regem Siciliæ, nepotem Friderici Imperatoris primi, regem vnxerunt Romanorum, per Sifridum archiepiſcopum Moguntinum, apoſtolicæ ſedis legatum, eumq; in ſede regali poſuerunt, Ottone Imper. deſerto & ab omnibus pene derelicto. Conſecratione peracta mox Iohannes Scholaſticus Xantenſis crucem in ſubleuationẽ terræ ſanctæ ibidem prædicauit: vnde mox cruce ſignantur, ipſe Fridericus rex, Sifridus archiepiſcopus Moguntinus & legatus, epiſcopi quoq; Leodienſis, Bambergenſis, Pictauienſis & Argentinenſis, dux quoq; Morauiæ, dux Brabantiæ, Henricus dux de Limpurg, dux de Ancei, comes Palatinus de Tubingen, Marchio de Baden, comes de Los, comes de Iuliaco, comes de Seyne, comes de Monte, Iohannes quoque comes de Sponheim, & alij multi nobiles, clerici & laici, magnusque equeſtrium & pedeſtrium ſignabatur exercitus.

Terramotus.

Eodem anno V. cal. Septembris circa I. horam diei terræ motus fuit.

MCCXVII.

Iuanus proficiſcitur ad terram ſanctam.

Hoc anno Iuanus abbas cum domino Iohãne comite de Sponheim & multis alijs peregrinis cruce ſignatis mare tranſiens perrexit ad terram ſanctam. Fuerunt etiã eodem tempore cum ipſis Wilhelmus comes Hollandiæ, & Georgius comes Widenſis, cum magna turba cruce ſignatorũ. Andreas quoq; rex Vngariæ, & Lupoldus dux Auſtriæ, cũ epiſcopis & comitibus, copioſaq; multitudine ſignatorũ mare tranſeuntes eodẽ tempore ad terræ ſanctæ ſubuentionẽ exierunt. Porro Iuanus gubernacula monaſterij commiſit Riginfrido Priori, quẽ anno præcedente depoſito Iohanne ſubſtituerat: qui fuit prudens vir & nobilis, rexitq; officium Prioratus ſtrenue annis XXII. bonamque diſciplinam ſeruauit.

Reginfridus Prior 9.

MCCXVIII.

Iuanus reuertitur & reliquias ſanctorum apportat.

Hoc anno Iuanus abbas & Iohannes comes de Sponheim de tranſmarinis partibus reuerſi VIII. cal. Aprilis monaſteriũ intrauerunt. Dominus vero Iuanus abbas multas particulas reliquiarum ſanctorum Martyrum ſecum attulit: & maxime de locis illis quæ Dominus Ieſus Chriſtus ſua corporali præſentia ſanctificauit, lapides & petras exciſas, quæ omnia ſanctuario fabricata incluſit.

Monaſteriũ S. Catharinæ fundatur.

His temporib. monaſteriũ monialiũ Ciſterciẽſis ordinis in valle S. Catharinæ virginis & martyris, iuxta Mandal conſtruitur, & dotatur per munificentiã Vdonis Paſtoris in Mandal archipresbyteri ſociorumq; eius, qui viſione ſupra memorati defuncti reſuſcitati præmonitus, omnia quæ habere potuit ad eundem locum dedit, cuius fundationis copia ſequitur, & eſt talis.

Copia literarum fundationis.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Amen. Sifridus Dei gratia Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, tenore præſentiũ omnibus Chriſti fidelibus innoteſcat, quod dilecti filii Gotfridus præpoſitus de Creutzenacht, Vdo archipresbyter de Mannendal, Fridericus Decanus de Hilbersheim, & eorum confratres, habentes in cordibus ſuis zelum Dei, proprietates ſuas contulerunt in vnum, & eccleſiam S. Catharinæ Ciſterctenſis ordinis exinde fundauerũt. Proinde diſponentes, q bona eadẽ ab omni onere aduocatorũ & cuiuslibet præſtatione ſeruitii ſint exſuta, renunciantib. iuri ſuo, ſi q in illis tenuerũt aduocati. Cum autẽ hanc proprietatis donationẽ noſtra autoritate roborare teneamur, ita vt liceat inhabitantib. hæc quæ ad ea pertinent iuſte & legitime poſſidere, autoritate qua fungimur confirmantes ſtatuimus, quatenus monaſticæ religionis ordo, ſecundum regulam beati patris Benedicti & inſtitutionem Ciſterctenſium fratrum, ab ibidem commorantibus ſemper & inuiolabiter ſeruetur. Illud quoq; ipſis firmiter ſtatuentes & ſtabilientes, q & ipſis & omnib. ſuæ religionis & profeſſionis à domino Papa Alexandro, pluribusq; Romanæ ſedis pontificib. indultũ & conceſſum eſſe dignoſcitur, videlicet vt de noualibus & locis incultis ſuo labore, propriisq; impenſis ad culturam redactis, nec non de hortis, animaliumq; ſuarũ nutrimentis, nemini decimas aliquas exſoluant: ſed hac ſibi conceſſa gaudeant indulgentia. Inſtituimus etiam, vt prætaxati præuiſor cœnobii in vendendis vel emendis eccleſiæ rebus, ſiue in ſororibus, ſiue in conuerſis ſuſcipiendis, ſine conſenſu abbatiſſæ conuentusq; conſilio ædificia vel erigat vel deſtruat. Oblationes quoque quæ ad manus ſacerdotũ offeruntur, & quæ de remotis aut vicinis partib. eccleſiæ ſupradictæ deferuntur vel mittũtur, in loco ad hoc deputato ſub abbatiſſæ, præpoſiti & ſeruorũ cuſtodia reſeruentur. Domus vtenſilia cũ appendiciis, lana ſcilicet & lacticiniis, ſub dominarũ cuſtodia teneantur. Abbatiſſa & conuentus ſine præpoſiti conſilio nihil in prædictis ordinẽt: Præpoſitus vero ſine illis nihil diſponat. Obeunte autẽ abbatiſſa ſiue præpoſito, nõ ibi quacunque ſurreptionis aſtutia vel violentia ab-

Priuilegia cœnobij.

batiſſa

batiſſa ſeu Præpoſitus inſtituatur, niſi quam aut quem conuentus communi conſenſu, vel pars ſanioris conſilii, ſecundum Dei timorem & regulam beati Benedicti elegerint. Statuimus etiam vt non niſi de illarum ordine abbas ab eodem conuentu, pro rigore ordinis conſeruando, aut quæſtionibus ad quas ſibi videbitur conuentus non ſufficere decidendis, eligatur; & ille iuxta mandatum noſtræ inſtitutionis non debet electioni in eum factæ contradicere. Conuerſi Præpoſito, ſorores vero Abbatiſſæ obedientiam promittant, & ſecundum beati Benedicti regulam ſine murmuratione perſoluant. Præcipimus item ne conuerſi à prædicto loco ſine licentia debita exeuntes, in aliquo locorum recipiantur. Quicunque igitur contra conſtitutionis noſtræ hanc paginam aliquo temerario auſu (quod abſit) venire attētauerit, & ordinationem ſupra notatam ſigilliq; noſtri impreſſione munitam & corroboratā infringere aut perturbare ſtuduerit, indignatione Dei omnipotentis, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorū eius, per eum damnatus anathemate, autoritate domini papæ Honorii & noſtra, ſe incurſurum, niſi reſipuerit, recognoſcat. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis MCCXIX. *Indictione* VIII. *domino Honorio tertio apoſtolicæ ſedi præſidente, regnante domino Friderico* II *glorioſiſſimo Romanorum rege ſemper Auguſto, & rege Siciliæ: ſub his teſtibus, Henrico maiore Præpoſito, Poppone Decano, Gotfrido cuſtode, Chriſtiano Cantore, Henrico Burgenſi Præpoſito, Alberto de Cogelenberg, Friderico de Firnenberg, canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ: Iuano de Sponheim, Hartvvino de monte S. Diſibodi, abbatibus, Henrico Præpoſito de Shvvabenheim: Laicis quoq; Iohanne filio comitis de Sponheim, cum fratribus ſuis, Godeboldo de Wierbach, & Michone fratre ſuo, Wulframo de Lapide, Marquardo & Bartholdo de Strumberg militibus, aliiſque quamplurimis tam clericis quam laicis fide dignis: Diepoldo etiam de Eberbach, Euſtachio de Hemmenrode, Philippo de Oterburg abbatibus, Mechthilde eiuſdem loci abbatiſſa, anno quo incepit Ciſtercienſis ordo* CXXI. XII. *calend. Iunii, anno quo initiata eſt domus in valle beatæ Catharinæ ſecundo,* X. *calen. Nouembris. Datum Moguntiæ* XVII. *cal. Nouembris. Pontificatus noſtri anno* XIX.

Teſtes confirmationis.

Multa hoc anno cum Saracenis bella geſſerunt Chriſtiani.

MCCXX.

Hoc anno comes Silueſter Conradus, vulgariter Wiltgraff de Duna, per Sifridum archiepiſcopum Moguntinum excommunicatur, & terra eius interdicto ſupponitur, propter aduocatiam in Heimbach, quam violenter inuaſerat cōtra voluntatem Henrici maioris Præpoſiti & canonicorum eccleſiæ Moguntinæ. Tandem concordia inter eos facta, receptis à canonicis centum marcis comes aduocatiam eccleſiæ reſignauit, & à ſententia excommunicationis & interdicti abſolutus fuit.

Conradus Wiltgrauius excōmunicatur.

Eodem quoq; anno Fridericus rex habito cōuentu Principum apud Franckenfort, Romam proficiſcitur, & ab Honorio III. Papa in Imperatorem conſecratur.

Fridericus vngitur Imperator.

MCCXXI.

Iuanus abbas anno regiminis ſui VIII. curtim in Noſbach pro XXV. marcis argenti cōparauit à quodam milite de Beckelnheim, qui dicebatur Henricus Spon, quam Craffto abbas III poſtea alienauit à monaſterio pro CL. florenis Rhenenſibus redimibilem, vt ſuo loco dicetur.

Henricus Spon vendidit abbati curtim Noſbach.

Eodem anno Wormacia in die ſancti Margarethæ virginis fuit incenſa, & multæ domus circa forum maxime & in plateis contiguis combuſtæ ſunt. His diebus fuit ibidem epiſcopus Henricus, filius comitis de Sarbrucken. Eodem quoq; anno Minores intrauerunt Wormaciam & conſtruxerunt cœnobium.

Wormatia inceditur ſub Henrico epiſcopo.

Minoritæ Wormatiā venerunt.

MCCXXII.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis IX. Conradus epiſcopus Spirenſis, audiens moniales noſtri ordinis in cœnobio Hauſen dicto, iuxta monaſteriū Limpurgenſe in ſua diœceſi, nimiū à tramite regularis diſciplinæ prolapſas, & non minus in temporalibus & neceſſarijs bonis q̄ in ſpirituali conuerſatione defeciſſe, vſq; adeo vt inopiā ſuam turpi cōmercio releuare cogerentur, ſtatuit cum cōſenſu Sifridi archiepiſcopi Moguntini, vt nulla deinceps ad ordinem ſuſciperetur: & incorporauit ipſum cœnobium cum omnibus prouentibus monaſterio Limpurgenſi, vt mortuis cunctis monialibus eiuſdem loci, abbas Limpurgenſis per monachos ſuos diuina ibidem faceret celebrari.

Moniales in Hauſen deficiunt.

Monaſteriū Hauſen incorporatur Limpurgo.

MCCXXIV.

Anno Iuani XI. fuerunt adhuc quatuor moniales ſorores in incluſorio noſtro tantū, cæteris per ſucceſſum temporis omnib. defunctis, nec aliqua ſuſcipiebatur amplius, ſecundum q́ abbas Rupertus ante annos ferme XVIII. ſtatuerat, ſicut ſupra dictū eſt. Vnde cū licentia & authoritate Iuani abbatis hę quatuor relictæ ad monaſteriū S. Ruperti iuxta Bingas tranſierunt, cū omnibus rebus ſuis, & ibidē ad conuentū fuerunt ſuſceptæ, quarū iſta ſunt nomina: Agatha, Radegundis, Helvvigis, & Margaretha. Et ſic locus monialiū noſtra-

Moniales noſtræ deficiunt, & tranſierunt ad montem S. Ruperti.

rum vacare cœpit & vacat vſq; in præſentẽ diẽ, nihilque priſtinæ vel manſionis vel ædificij continens, præter ſolũ nomen, quo Clauſa dicitur, ꝙ antiquitus fuit. Vnde moniales præfati cœnobij S. Ruperti tali adinuentione vel occaſione audentiores factæ, apud archiepiſcopũ Moguntinũ Sifridum impetrauerũt, vt ipſarũ cœnobium ſupra dictũ, abbati huius cœnobij perpetuis futuris temporibus cõmitteretur, ꝙ à principio fundationis abbati S. Diſibodi fuerat cõmiſſum: ſed quia religio nimiũ in eodẽ monaſterio Diſibodenſi tepuerat, facile ab archiepiſcopo poterant conſequi ꝙ pro animarũ ſalute poſtulabant. Erat enim in iſto noſtro cœnobio adhuc illo tempore laudabilis obſeruãtia diſciplinæ. Cõmiſit ergo dominus Sifridus archiepiſcop. præfatus monaſteriũ & moniales cœnobij S. Ruperti Iuano abbati huius cœnobij Sponheimenſis, quod multis annis ita commiſſum permanſit, quouſque tandem diſciplina regularis vtrobique quaſi ex toto perijt, & moniales libertatem aucupantes nullum abbatem deinceps aduerterunt.

Mons S. Ruperti committitur abbati noſtro.

MCCXXV.

Sifridus archiepiſcopus moritur & ſuccedit Sifridus 3.

Sifridus archiepiſcopus Moguntinus idib. Septembris obijt, cui alter huius nominis Sifridus tertius ſucceſſit, præfuitq; annis XXIV. vir magnarũ actionũ, tantæq; autoritatis & cõſtantiæ, vt Fridericũ Imper. excõmunicaret intrepide & expugnaret, iuſſu domini Papæ.

Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis à nepote ſuo occiditur.

Eodem anno VII. idus Nouemb. Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis, cum altero die dedicaturus eſſet eccleſiã in villa quadã, adueſperaſcente iam die, à Friderico comite de Eiſenberg fratris ſui filio crudeliter occiſus eſt XXXVIII. vulneribus ſeu plagis cõfoſſus, propter iuſtitiã, qui in eccleſia Coloniẽſi ſepult[9] infinitis cœpit miraculis coruſcare. At vero comes Fridericus impius parricida, cum ſicarijs ſuis numero XXV. mox ſe ad caſtrũ Eiſenberg recepit, ſed munitioni non confidens inde fugit, totoq; anno profugus latitans & excõmunicatus à Conrado Portuenſi epiſcopo & legato ſedis apoſtolicæ, tandem reuoluto anno à quodã milite inuentus & captus, pro centũ & duobus millibus marcis Henrico archiepiſcopo qui Engelberto ſucceſſerat, venditur, & vinctus XVIII. calen. Decembris extra muros Colonienſes eductus rotatur, matre eius ſub rota aſſiſtente & clamente: *Heu mihi, hæc ſunt viſcera mea deuoranda à coruis, ſicut per ſomnium vidi, cum te fili, adhuc portarem in vtero.* Friderico autem ſic rotato, mox ſigna fieri ad tumbam Engelberti ceſſauerunt.

MCCXXVI.

Ioannes monachus noſter fit Præpoſitus S. Ruperti.

Iohannes monachus huius cœnobij, qui fuit ante Reginfridum Prior, vir ſagax, religioſus & valde deuotus, mortuo Petro Præpoſito S. Ruperti apud Bingas, per Iuanum abbatem præpoſitus ibidem conſtitutus eſt, qui regularis diſciplinæ obſeruantiam tam in ſe quam in alijs pro ſua virili ſemper inuiolate cuſtodiuit.

Monaſteriũ in Kirſgarten fundatur.

Clerus Wormatia exit.

His temporibus Henricus epiſcopus Wormaciẽſis, filius comitis de Saræponte, fundauit cœnobiũ monialiũ in Kirſchgartẽ, extra muros ciuitatis Wormacienſis, poſuitque inibi moniales Ciſtercienſis ordinis, quæ ipſum locũ per annos fere CC. ſub eadẽ religione inhabitarunt, vſq; ad tempora Friderici epiſcopi, qui anno MCCCCXLIII. monialibus expulſis, canonicos regulares de bona obſeruantia reformatos introduxit. Henricus præfatus epiſcopus in diſſenſione fuit cum ciuibus Wormacienſibus pro libertate eccleſiaſtica, qui cum eius mandato nollent obtemperare, poſuit ſuper eos interdictum, quo cum non proficeret, iuſſit exire clerum omnẽ præter plebanos ſacerdotes, quibus cura erat cõmiſſa animarum, qui nihilominus dare corpus Chriſti infirmis non audebant, niſi promitteret ſe velle obedire epiſcopo ſi conualeſceret, neque ſepelire corpora mortuorum ad ſancta loca permittebantur. Cumque hæc ad anni ſpacium duraſſent, quidam è ciuibus horum tædio affecti ad partẽ epiſcopi declinantes, partialitatẽ in ciuitate ſuſcitarunt. Vnde conſulatus neceſſitate compulſus, ne deteriora experiretur, pacem cum epiſcopo & concordiam inierunt & abſoluti ſunt.

MCCXXVII.

Comes Marquardus monachus moritur.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XIV. obijt Marquardus monachus huius monaſterij filius comitis de Sponheim, anno conuerſionis ſuæ XIII. vir bonus & ſingulari deuotione præditus, qui nobis plurima bona fecit.

Fridericus 2 Imperator excommunicatur.

Eodem anno Gregorius papa IX. Fridericum Imperatorem ſecundum excommunicauit, propterea quod iuxta promiſſum tranſire ad terræ ſanctæ recuperationem neglexit: & omnis exercitus ad hoc iter à diuerſis Europæ partibus cõgregatus diſſipatur, vnde multa mala ſunt ſecuta.

Ludouicus Landgrauius Thuringiæ moritur.

Eodem quoq; anno III. idus Septemb. obijt in Sicilia in ciuitate quadã, quæ dicitur Ortrant, Ludouicus Pius Thuringorum Lantgrauius quintus, & primus Marchio Miſnẽſis, maritus S. Elizabeth, cuius oſſa in Thuringiam relata ſepulta ſunt in monaſterio Reinhartsbornenſi ordinis noſtri.

MCCXXVIII.

MCCXXVIII.

Reges Bohemiæ à ſolo archiepiſcopo Moguntino inungi & coronari debent. Copia Priuilegij.

Hoc anno Odocharus & Wentzlaus Bohemiorum reges inclyti, tale priuilegium dederunt eccleſiæ Moguntinæ, quod archiepiſcopus Moguntinus & nullus alius tam eos quam ſucceſſores eorum debet reges inungere & coronare, vt patet in his literis:

In nomine Domini Amen. Odocharus & Wentzlaus reges inclyti vniuerſis Chriſti fidelibus, præſens ſcriptum intuentibus, ſalutem perpetuam: Confitemur & publicè proteſtamur, quod tam nos quàm omnes ſucceſſores noſtri conſecrationem regalem & diadematis impoſitionem de ſacroſanctæ ſedis Moguntinæ archiepiſcopo, terræ noſtræ Metropolitano, in perpetuum tenemur recipere. Si vero idem archiepiſcopus requiſitus, ſe pro motu animi ſui ſubtraxerit, alteri epiſcopo, quem nos vel ſucceſſores noſtri poſtulauerint, vicem ſuam ad id exſequendum committat. Vt autem hoc ratum & inconuulſum permaneat, hanc paginam de conſenſu venerabilium Pragenſis & Olmucenſis epiſcoporum, ſigillorum noſtrorum appenſione firmauimus. Data Pragæ anno Dominicæ incarnationis MCCXXVIII. *Indictione prima.*

Ieruſalem recuperatur.

Eodem anno Fridericus Imperator mare tranſiuit, Ieroſolymam recuperauit, cum parte terræ ſanctæ, & ad certum tempus treugas fecit cum Saracenis ibidem.

MCCXXIX.

Wimeſheim comburitur.

Anno Iuani abbatis XVI. villa dicta Wimesheim fuit igne caſuali incenſa & quaſi ex toto combuſta, perieruntque illo incendio tres pueri infantes ex ſimili infortunio, videlicet XII. cal. Septembris, & plures vſq; ad mendicitatem depauperati ſunt.

Fridericus Imperator ex Iudæa reuertitur.

Eodem anno Fridericus Imperator de tranſmarinis partibus reuertitur, & inueniens terram ſuam in Italia per papam tribulationibus vexatam, & quaſdam iniurias ſuſtinuiſſe, grauiter omnia vindicauit.

MCCXXX.

Seditio Bingenſis.

Grauis hoc anno inter ciues & conſulatum oppidi Bingen controuerſia & diſſenſio fuit exorta, quæ vſque adeo excreuit, quod duo ex conſulatu per ſeditionem vulgarium in foro publicè fuerunt trucidati, aliqui vulnerati, cæteri per fugam vix euadentes ſe ſaluare curabant. Verum non diu poſtea grauis vltio in autores ſeditionis ſubſecuta eſt. Nam alij capite cæſi ſunt, alij membris truncati, & reliqui extra patriæ limites proſcripti perpetuum portauerunt exilium.

Imperator abſoluitur. Lupoldus Auſtriæ dux moritur.

Eodem quoque anno Imperator à papa abſoluitur, mediante duce Auſtriæ Lupoldo, qui tractatu pacis peracto inter papam & Imperatorem apud S. Germanum in Campania moritur, cuius viſcera & carnes in domo capitulari monaſterij ſanctiſſimi patris noſtris Benedicti in Monte Caſſino tumulantur, oſſibus in Auſtriam relatis.

Diſſenſio inter epiſcopũ Colonienſem & ducẽ de Limpurg.

Eodem quoq; anno oritur diſſenſio inter archiepiſcopum Colonienſem & ducẽ de Limpurg ſuper aduocatia monaſterij Sigebergenſis noſtri ordinis in eadem diœceſi Colonienſi.

MCCXXXI.

S. Helizabeth moritur.

Anno Iuani abbatis noſtri XVIII. obijt S. Helizabeth filia quondã regis Vngariæ, Ludouici Pij quinti Lantgrauij Thoringiæ relicta vidua, mulier multarũ virtutũ & ſanctiſſimæ conuerſationis, ſepulta in Marpurg, quod eſt oppidum Haſſiæ, quæ ſtatim infinitis clareſcere cœpit miraculis.

Incendium Wormacienſe.

Eodem anno in menſe Iulio in ciuitate Wormacienſi ignis à caſu in domo Herbordi militis exortus magnam vrbis partem cum templo S. Pauli conſumpſit.

Ludouicus dux Bauariæ occiditur. Otto dux Bauariæ ducit Gertrudem Palatinam. Bauaria & Palatinatus Rheni coniunctio. Brubach feudum.

Eodem quoq; anno Ludouicus dux Bauariæ, cum iuiſſet ad terrã ſanctã cum exercitu magno, in reditu à quodã Saraceno, nuncio Vetuli de Montanis, præſente familia ſua in Kelheim cultro fuit occiſus, Friderico Imperatore hoc nefas procurante, ſicut poſtea fuit confeſſus. Ipſe autem Saracenus mox à familiaribus ducis in fruſta fuit conciſus. Corpus ducis amplo honore proſequutũ in monaſterio Schirenſi in Bauaria eſt ſepultũ. Cui Otto filius in ducatu ſucceſſit: qui duxit in vxorẽ Gertrudẽ filiam vnicã Henrici comitis Palatini Rheni, qui Heidelbergæ morabatur, cum qua totũ illud dominium obtinuit, & ſic ducatus Bauariæ & comitatus Palatinus in vnũ coniuncta ſunt. Genuit autẽ iſte Otto ex Gertrude præfata vxore ſua duos filios Henricũ & Ludouicũ, de quib. ſuo loco dicemus. Iſte dux Otto oppidum Brubach cum caſtello adiacente & omnibus attinentijs ſuis in feudum dedit comiti de Katzenelenbogen: quod hodie poſſidet Lantgrauius Haſſiæ, nullo ex comitibus illis amplius viuente.

Parochia in Heldenberg donatur capitulo Moguntino.

Eodem anno Vdalricus abbas Limpurgenſis noſtri ordinis, in diœceſi Spirenſi, de conuentus ſui conſenſu, dedit capitulo eccleſiæ Moguntinæ paſtoralẽ eccleſiã in Heldenberg cum decimationibus & prouentibus ſuis, in augmentũ præbendarum eccleſiæ Moguntinæ, ſicut patet ex literis eorundem, vt ſequitur.

Copia donationis.

In nomine Domini Amen. Vdalricus miſeratione diuina abbas, Henricus Prior cum vniuerſo conuentu Limpurgenſi, vniuerſis hoc ſcriptum viſuris ſalutem in omnium ſaluatore. Ne ea quæ geruntur in tempore cum tempore labantur & pereant, labili humanæ memoriæ ſalubriter eſt prouiſum, vt quæque acta ſcripturæ teſtimonio roborentur. Ea propter vniuerſis, præſentis æui & futuri, fidelibus fieri volumus manifeſtum, quod matura deliberatione præhabita, & conſenſu vnanimi & communi, libere & abſolute, eccleſiam in Heldenberg, cuius ad nos ius patronatus noſcitur pertinere, eccleſiæ maiori Moguntinæ tradidimus perpetuo poſſidendam, ita videlicet, vt cum paſtor qui nunc eſt, ceſſerit vel deceſſerit, quemcunque ad dictæ eccleſiæ regimen elegerit capitulum Moguntinum, cum literis ipſius capituli, abbati, vel Priori ſi abbas non fuerit, præſentetur, qui in ſignum recognitionis accepti beneficii ab eccleſia Limpurgenſi domum poſtulet ab ipſo, & abſq; difficultate qualibet aſſequatur, ita videlicet, vt idem clericus cum literis abbatis vel Prioris archidiacono præſentetur, vt ab ipſo curam recipiat animarum, & idẽ in cæteris obſeruabitur ſubrogandis. Quod ſi vel abbas vel Prior (quod tamẽ abſit) aliqua occaſione denegare voluerit, nihil exinde ſubrogato præiudicii vel ipſi capitulo Moũtino generetur. Itaq; ordinato ipſi ſacerdoti competenti & ſufficienti ſtipendio, vnde tam Diœceſano quã archidiacono loci valeat de eorum iuſtitiis reſpondere, & nihilominus plebanus ipſe congrue ſuſtentari, q̃ reſiduum fuerit de prouentibus, quos paſtores huc vſq; tantum percipere conſueuerunt, ad melioratiõẽ proficiat præbendarum capituli Moguntini, ſaluo in omnibus iure eccleſiæ Limpurgenſis.

Fraternitas inter Canonicos Mogunt. & Limpurg.

Præterea vt firmiore vinculo charitatis Moguntinenſis & Limpurgenſis eccleſiæ inuicem conſtringantur, ſalubriter & prouide eſt ſtatutum, vt quicunq; de fratribus noſtris viam vniuerſæ carnis ingreſſus Moguntinæ eccleſiæ denunciatur, tanquam vni ex ipſis in vigiliis & exequiis defuncti memoria peragatur. Et nos ſimiliter more ſolito pro ipſorum fratribus defunctis Domino preces & hoſtias offeremus. Verum illud prætereundum non eſt, quod in omnibus eccleſiæ noſtræ Agẽdis, ſæpe fata eccleſia Moguntina auxilium & conſilium bona fide, tanquam in propriis, quantum potuerit & debuerit, feret amicabiliter & benigne. Acta ſunt hæc anno gratiæ MCCXXXI. *menſe Octobri, indictione quarta.*

Conradus quoq; Spirenſis eccleſiæ epiſcopus vna cum ſuo capitulo in præfatam donationem abbatis Limpurgenſis cõſenſum præbuit, ad inſtãtiam Præpoſiti, Decani & totius capituli Moguntini, aſſerens eam non in diſpendium monaſterij Limpurgenſis, ſed ad commodum potius & honorem eiuſdem eſſe factam, vt patet in literis deſuper confectis ab ipſo, quas inſerere huic hiſtoriæ noſtræ ſuperfluum iudicauimus. Dominus etiam Sifridus archiepiſcopus Moguntinus eandem donationem ſuo capitulo factam per literas confirmauit.

MCCXXXII.

Diſſenſio inter abbatem & villanos Sponheimenſes. Compoſitio litis.

Iuanus abbas anno regiminis ſui XIX. grauẽ habuit diſſenſionẽ & cõtrouerſiam cum villanis villæ Sponheim, ratione nemorum, & paſcuorum, & Almeyndæ iuxta hortum olerum Dominæ Richardis Comitiſſæ Spõheimenſis, quæ in prima fundatione huic monaſterio donauerat. Vnde poſt multas contentiones concordia tandem inter eos per Dominum Iohannem comitem de Sponheim facta eſt, tali modo: In primis nemora & ſyluæ fuerunt diuiſa in ſignis ab inuicẽ diſtincta, ita vt abbas ſeorſim & villani etiam ſeorſim nemora ſua deinceps quiete poſſiderent, nec vna pars alteri damnum in ſyluis aut alibi deinceps quomodolibet inferre vel impedire præſumeret, paſcua autem per totam marcham tam abbati quam villanis debent eſſe communia, exceptis quibuſdam diſtrictibus abbatis in quibus villam nullam paſcendi habeant poteſtatem. Almeynda debet eſſe communis, manere communis in omni forma, monaſterio, villanis, & Dalenſibus, & cæteris in comitatu pauperibus, ſicut ante annos ferme LXXX. à comite Megenhardo & filio eius Craſſtone huius monaſterij ſecundo abbate dignoſcitur inſtituta, nec aliquid vendi ex ea licebit cuiquam, neq; de fundo ipſius, quoniam ad monaſterium pertinet, neq; de vſufructu, quem villanis & pauperibus comitatus comes & abbas indulſerunt.

Bellum Moguntino archiepiſcopo infert Lãdgrauius.

Hoc anno Conradus Lantgrauius Thuringorum propter quædam dominia contra Dominum Sifridum archiepiſcopum Moguntinum inimicitias gerens, & bellum, multa ei damna fecit. Nam oppidum Frislarienſe cepit & funditus pene deſtruxit, cum quibuſdam alijs. Tandem inter eos concordatum fuit tali modo, vt ſequitur:

Concordiæ forma.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Super deſtructione Frislariæ & Wicenhauſen oppidis & aliis damnis, q̃ dominus Sifridus archiepiſcopus Moguntinus, & dominus Conradus Iunior Lãtgrauius hinc inde ſenſerunt, cum guerrã haberent ad inuicẽ, talis compoſitio interuenit: antiqua compoſitio ſicut ordinata eſt à Domino Sifrido quondã archiepiſcopo, & Domino Ludouico piæ memoriæ quõdam Lantgrauio modis omnibus in perpetuũ incõuulſa ſeruetur. Itẽ oppidũ in Wolffheim conceſſit archiepiſcopus in feudũ Conrado Lantgrauio memorato, & concedit hæredibus ſuis, legitimis etiã filiabus, non exiſtentibus filiis, poſt mortẽ iure hæreditario ſucceſſuris. Et ſi idẽ Conradus rogauerit in vita ſua, vt concedat fratri ſuo aut filio fratris idem oppidum, hoc ei nullatenus denegabitur, &c.

Multos continet hæc compoſitio & alios articulos de iure partium allegato, quos nō opus eſt nunc inſerere. Huic aūt compoſitioni inter præfatos Dominos Sifridū archiepiſcopū Moguntinū & Cōradum Lantgrauiū factæ, interfuit Magiſter Cōradus de Marpurg ordinis prędicatorū, vir in S. Scripturis magnæ eruditionis & auctoritatis, qui generalis inquiſitor hæreticæ prauitatis à ſancta ſede Apoſtolica conſtitutus; hoc ipſo anno 3. nonas Maij quatuor hæreticos in ciuitate Erphordenſi, condemnatos ad ignē fecit comburi. Multos, & pene innumerabiles, per totam fere Alemanniā, qui diu latuerant hæreticos, in lucē productos, examinatos condemnauit, ſeculariq; tradidit curiæ comburendos. Sunt qui dicunt cū nimis procliuē & promtum in condemnationem ſimplicium fuiſſe, vſque adeo vt multos necari fecerit innoxios; quippe qui mox vt aliquis corā eo delatus fuiſſet, non examinata delationis cauſa, neq; meritis deferentis, promulgauerit ſententiā clamādo: *Tollite, tollite impium hæreticum, igneq; comburendum.* Vnde anno ſequenti, qui fuit Dominicæ incarnationis MCCXXXIII. cōtigit Comitē Seynenſem apud eum de hæreſi falſo accuſari, pro cuius excuſatione ſeu purgatione Henricus Friderici Imperatoris ſecundi filius conuentum multorū Principum, epiſcoporum & abbatū in Moguntia habuit, qui omnes vno ore comiti iniuſte delato teſtimoniū catholicæ fidei & vnitatis ferebant; vtpote qui non ſine graui ſuorū & hominum & rerum diſpendio, paucos ante annos, in ſubſidiū Dominici ſepulcri mare tranſierat, & eccleſiam Dei cum miniſtris ſemper honorauerat. Deniq; ipſe Comes ſtans corā omnibus ſuam innocentiā cum lacrumis, lęſam nimis iniurioſe publice proclamauit. Quapropter frater Conradus tam nobilibus q̃ ignobilibus omnibus odioſus factus; quippe qui propter veras hæreſes & fictas multos nobiles & ignobiles, clericos, monachos & moniales incluſas, burgenſes & ruſticos, ignis ſupplicio, per diuerſas Alemanniæ prouincias (ſi dici fas eſt) nimis præcipiti ſententia condemnās, crudeliter fecit occidi. Nam eodem die quo quis accuſatus eſt, ſiue iuſte ſiue iniuſte, nullius appellationis, nullius defenſionis ſeu excuſationis, vel etiam (quod impium fuit) reuocationis ſibi refugio proficiente, damnatus eſt, & flammis crudelibus iniectus, intantum vt multitudine damnatorum potius lætari videretur, quam innocentum. Cernens ergo ſe contra comitem Seynenſem præualere non poſſe, confuſus & odio multorum expoſitus, à Moguntia verſus Marpurg ire ſtatuit, ſaluumque conductum tam Regis quam Archiepiſcopi Moguntini, quoniam timebat inſidias, accepit. Cumque veniſſet non procul à Marpurg, à quibusdam nobilibus fuit occiſus; qui cum veniam & miſericordiam cum lacrumis & ſuſpiriis poſtulaſſet, exauditus non fuit. Sepultus eſt iuxta S. Elizabeth.

Frater Conradus de Marpurg inquiſitor hæreticæ prauitatis & eius Tyrannis.

Comes Seynenſis accuſatur hæreſeos coram Conrado de Marpurg.

Conradus occiditur.

Eodem anno Soldanus Babyloniæ Imperatori tentorium miſit, mirifica arte conſtructum, in quo imagines Solis & Lunæ artificialiter motæ curſum ſuum certis debitiſq; ſpacijs peragrabant, horas quoque diei ac noctis infallibiliter indicabant, cuius precium valoris viginti millium marcarum pondus excedebat.

Tentorium miri artificij Imperatori donatū à Soldano.

Eclipſis ſolis fuit.

Eodem quoque anno Fridericus Imperator ſecundus principatū monaſterij noſtri ordinis non longe ab Heidelberga, quod dicitur Lauriſſa, cum omni honore, vaſallis, miniſterialibus, caſtris, oppidis, prouentibus, iuribus & pertinentiis ſuis, quem abbas eiuſdem cœnobij ſemper hucuſq; habuit, abſtulit ab eodem monaſterio, & donauit eum Sifrido archiepiſcopo Moguntino & eccleſiæ eius, vt patet ex literis quæ ſequuntur:

Principatus monaſterij Lors auffertur abbati.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Fridericus ſecūdus diuina fauente clementia Romanorū Imperator ſemper Auguſtus, Ieruſalem & Siciliæ Rex. Romani principis decus extollitur, & auguſta ſedes Imperij decoratur, cū principatus (in quibus conſiſtit & viget Imperium in ſua dignitate) congrua prouiſione reparat & conſeruat, & illis ad eorum reparationem & conſeruationem perſonas eligit & præponit, quæ cum prærogatiua commiſſarum ſibi animarum cum ſuæ merito dignitatis, ſufficientes ad id & acceptæ fore cenſentur. Vniuerſis igitur Imperij fidelibus tam modernis quam poſteris volumus eſſe notum, quod nos conſiderantes tenuem ſtatum Eccleſiæ Lauriſſenſis, ab honore & nomine principatus proceſſu temporis collabentem, vt non minus Imperio quam ſibi deficere videatur: attendentes inſuper, quod per dilectum Principem noſtrum Sifridum venerabilem Archiepiſcopum Moguntinum, cuius grata ſeruitia quotidie Imperio præſtita, noſtro conſpectui multa gratitudine ſe præſentat; & non per eandem ſedem Moguntinam, velut obſequioſam, ſemper Imperio & noſtris honoribus efficacem, ſeruitium eiuſdem principatus Imperio debitum, quod propter eiuſdem Eccleſiæ impotentiam nobis hactenus eſt ſubtractum, integre potuerit exhiberi: aſſiſtentes nobis & appropinquante dilecto filio noſtro, Henrico illuſtri Rege Romanorum ſemper Auguſto, ſuper his prouidere volētes, vna cum deliberatione & conſilio principum, de innata prouidentia & noſtræ gratia maieſtatis, eundem principatum Eccleſiæ Lauriſſenſis cum omni honore, vaſallis, miniſterialibus,

Copia donationis.

caſtris, oppidis, prouentibus, iuribus, & pertinentiis ſuis, ſicut ad nos & Imperium noſcitur pertinere, eidem Moguntinæ eccleſiæ, dicto Moguntino archiepiſcopo & ſuis ſucceſſoribus, imperiali auctoritate in perpetuum donauimus & conceſſimus, & nominatum Principem noſtrum venerabilem archiepiſcopum Moguntinum, præſentibus principib. ſolenniter inueſtiuimus, vt eadẽ eccleſia Mogũtina, idẽ archiepiſcopus Mogũtinus, & ſucceſſores eius amodo principatũ ipſum teneãt & poſſideant, & ad honorem noſtrum & Imperii illum foueant & conſeruent, ſaluo iure quod inde debetur Imperio: Præſentis priuilegij auctoritate mandantes, quatenus nullus Princeps, Dux, Marchio, Comes, ſcultetus, aduocatus, miniſterialis, nulla perſona ſublimis vel humilis, Eccleſiaſtica ſeu mundana, contra præſentis donationis & conceſſionis noſtræ paginam auſu temerario venire præſumat. Quod qui præſumſerit, ſciat ſe præter indignationem noſtram (cui ſe nouerit ſubiacere) in ſuæ temeritatis vindictam, centum libras puri auri compoſiturum, quarum medietas Curiæ noſtræ, & reliqua parti paſſæ iniuriam perſoluetur. Ad huius itaque donationis & conceſſionis noſtræ memoriam & ſtabilem firmitatem præſens priuilegium fieri fecimus, aureo typario noſtræ maieſtatis impreſſa iuſſimus communiri. Cuius rei teſtes ſunt, B. patriarcha Aquilegienſis, & cæteri. Signum Domini Friderici Secundi Dei gratia inuictiſſimi Romani Imperatoris ſemper Auguſti, Ieruſalem & Siciliæ regis, &c. Ego Siphridus Ratiſponenſis Epiſcopus, Imperialis aulæ Cancellarius, vice prædicti Sifridi Archiepiſcopi Moguntini in Germania Archicancellarij, recognoui. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis MCCXXXII. menſe Aprili, indictione quinta: Imperante Domino noſtro Friderico II. Dei gratia inuictiſſimo Romanorum Imperatore ſemper Auguſto, Ieruſalem, & Siciliæ Rege glorioſiſſimo, anno Imperii eius XII. regni Ieruſalem VII. regni vero Siciliæ XXXIV. feliciter Amen. datum Aquilegiæ.

Henricus rex confirmat donationẽ patris.

Hanc donationem ſeu alienationem principatus à monaſterio Lauriſſenſi, tunc adhuc ordinis noſtri, per Fridericum Imperatorem factam Rex Henricus filius eius ſic confirmauit:

Copia confirmationis.

Henricus Romanorum rex, Dei gratia, ſemper Auguſtus, vniuerſis imperij fidelibus, paginam hanc viſuris, gratiam ſuam & omnẽ bonum. Regali munificentiæ cedit ad gloriam, ſi dignis extollitur honoribus, ſi rerum amplificat incrementis ſui cultores lateris, & ſuorum conſcios ſecretorum. Hinc enim deuotio pullulat in ſubiectis, & augetur numerus in deuotis, multiplicante munificentia per exẽplum, quicquid potuit per gratiam contuliſſe. Inde eſt quod notum eſſe volumus vniuerſis noſtris fidelibus, tam præſentibus quam futuris, quod conſtitutus in præſentia noſtra dilectus Princeps noſter Sifridus archiepiſcopus Moguntinus, celſitudini noſtræ ſupplicauit attente, donationem & conceſſionem principatus Lauriſſenſis Eccleſiæ cum omni honore, vaſallis, miniſterialibus, caſtris, oppidis, prouentibus, iuribus & pertinentiis ſuis à Domino & patre noſtro Friderico, inuictiſſimo Romanorum Imperatore ſemper Auguſto, Ieruſalem & Siciliæ Rege, nobis præſentibus & conſentientibus laudabiliter ſibi factam, & eccleſiæ Moguntinæ, denuo ratam habere & conſeruare inuiolabiliter deberemus. Nos igitur attendentes grata exſequia quæ dicta eccleſia Moguntina nobis & progenitoribus noſtris noſcitur impendiſſe, conſiderantes etiam ſeruitia debita Imperio, quæ per impotentiam monaſterij memorati hactenus ſunt ſubtracta, per dictum Archiepiſcopum & ſucceſſores eius poſſe congrue exhiberi, conceſſionem & donationem prædictam, tanquam de aſſenſu noſtro factam, ratam habentes, præſentis regalis paginæ ſenſimus edicto, quatenus nulla perſona, alta vel humilis, Eccleſiaſtica vel mundana ei auſu temerario contra tre præſumat. Quod ſi quis attentauerit, præter indignationem, quam ex hoc incidet, quinquaginta libras auri ſe nouerit compoſiturum, quarum medietatem Curiæ noſtræ, alteram vero parti paſſæ iniuriam volumus applicari. Teſtes huius confirmationis noſtræ ſunt B. patriarcha Aquilegienſis. Datum apud Chindacum, anno Domini MCCXXXII. quinto Calendas Maij indictione V.

Archiepiſcop[illegible] dolo inducit monachos Lauriſſenſes vt papæ ſcribant.

Huiuſmodi donatione Imperiali, ſimul & regali confirmatione principatus prædicti monaſterij Lauriſſenſis ſuſceptis, Sifridus archiepiſcopus Moguntinus, quo ſibi & ſucceſſoribus ſuis eundem principatum perpetua firmitate ſtabiliret, monachos ipſius cœnobij callida perſuaſione induxit, magna promittens, vt literas ſummo Pontifici Gregorio nono dirigerent, & monaſterium ſuum vniri cum eccleſia Moguntina poſtularent. Igitur monachi de ſua expulſione nullam ſuſpicionem habentes, firmiter autem ſperantes ſe cum monaſterio ſuo per archiepiſcopum in ſtatum priſtinum quantocius reformandos, ita ſcripſerunt:

Copia literarum.

Petunt cum eccleſia Moguntina vniri.

Sanctiſſimo in Chriſto Patri ac Domino, D. Gregorio, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſummo Pontifici. Decanus cum deuoto fratrum collegio quamuis paruo, & miniſterialium eccleſiæ Lauriſſenſis, continuas orationes ad Chriſtum cum ſubiectione filiali. Ad Apoſtolatus veſtri gratiam referendum duximus, quod cum ad mandatum examen iudicum à ſede Apoſtolica delegatorum, dominus Conradus quondam abbas noſter ſententialiter fuiſſet depoſitus, pro dilapidatione & aliis enormitatibus ſuis quas commiſerat: Nos ſentientes, iam dictæ eccleſiæ noſtræ reformationem, in alio non poſſe conſiſtere, ſicut nec re vera potuit nec poteſt, memoratos iudices noſtros, de benignitate veſtra confiſi, de conſilio &

conſenſu

conſenſu Principum, qui tunc Imperium gubernabant, petiuimus, Eccleſiæ Moguntinæ eandem eccleſiam noſtrã vniri, præſertim cum eccleſia noſtra ſine adiutorio eccleſiæ Mogũtinæ (quæ hactenus nos fouit) nõ poſſet aliquatenus reſurgere; cum etiã iam dictã eccleſiam noſtram in multis reformauerit, redimendo caſtrũ ipſius eccleſiæ prouide de manu fortiorũ, in quo caſtro multa pars eccleſiæ noſtræ conſiſtit, præterea multas alias poſſeſſiones eiuſdem Eccleſiæ noſtræ per potentiã ſuã recuperauit. Cum igitur pater pie & clemens, hoc deliberatione & prouidẽtia prudentium virorum factũ eſſe ſit manifeſtũ, ſanctitatis veſtræ pedib. prouoluti, humiliter & attente ſupplicamus, quatenus noſtram neceſſitatẽ vtiliter reſpicientes, factũ noſtrum & vnionẽ noſtram circa ſæpe dictam eccleſiam Moguntinam ratam habentes, autoritate & miſericordia ſedis Apoſtolicæ dignemini confirmare, &c.

Quibus quidem literis Gregorius Papa ſuſceptis, Sifrido Archiepiſcopo Moguntino ſic incontinenti pro hac cauſſa reſcripſit, vt ſequitur.

Copia literarum Papalium ad archiepiſcopũ Moguntinum. Bulla prima.

Gregorius ſeruus ſeruorũ Dei venerabili fratri archiepiſcopo Moguntino ſalutẽ & Apoſtolicã benedictionẽ. Inſinuantibus nobis dilectis filiis Decano & cõuentu Lauriſſenſis Eccleſiæ & monaſterij, innotuit, ꝙ cum abbas de Wernvveiler ac eius collega, eidẽ monaſterio de mãdato Apoſtolico viſitationis officiũ impendentes, abbatẽ ipſius ab eius regimine amouiſſent, procurationẽ, defenſionem & reformationem ipſius, cum adeo in ſpiritualibus & temporalibus lapſum eſſet, ꝙ vix poſſe reſurgere, niſi per tuũ auxilium crederetur, tibi in cuius conſiſtit diœceſi cõmiſerunt: Tu vero eam circa reformationem ipſius ſolicitudinẽ impendiſti, ꝙ præter alia grata cõmoda, q̃ tua diligentia iam ſuſcepit, caſtrũ quoddã nõ modica ſumma pecuniæ reuocaſti. Nos ergo prudentiã tuã ſuper hoc in Domino recommendantes, firmitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus circa cõmiſſam tibi procurationẽ, defenſionem & reformationem ipſius, ſicut laudabiliter incepiſti, inuigilans, ſic illud foueas, manuteneas & defendas, quod per tuum ſtudium ad ſtatum debitum reducatur, & exinde recipere à Domino retributionem, & à nobis debeas commendari. Datum Peruſii, 4. nonas Maij, Pontificatus noſtri anno ſexto.

His literis Apoſtolicis receptis Archiepiſcopus Sifridus Moguntinus, nõ ſolum principatum monaſterij Lauriſſenſis, dominia, caſtra, oppida, vaſallos & mancipia, eccleſię ſuæ Moguntinæ cum auctoritate mancipauit, ſed vitam monachorum ipſius cœnobij reformare ad obſeruantiam regularis diſciplinæ laborabat. Verum cum monachi cernerent omnẽ ſibi libertatẽ ademtam, ipſumq; monaſterium non ſibi ſed eccleſiæ Moguntinę cum omni honore & dominio relictũ, ſero myſterium intelligentes & nõ parum ſe circumuẽtos conſpicientes, doluerunt, ſeq; auxilio quorundã nobilium archiepiſcopi mãdatis cœperunt opponere. Quod cernẽs Sifridus præfatus archiepiſcopus, impetrauit à ſummo Põtifice denuo fieri viſitationis & inquiſitionis officiũ per epiſcopum Hildesheimẽſem, qui viſitatione peracta Põtificem Romanũ informauit, ꝙ in monachis ipſius monaſterij, qui erant ordinis S. Benedicti, non eſſet aliqua ſpes emendationis, eo ꝙ loci ſtatus nunq̃ poſſet reſurgere, niſi alterius ordinis introducerentur. Sunt autem qui dicant, ipſum archiepiſcopum monachos ordinis ſancti Benedicti vehementer habuiſſe ſuſpectos, ne forte in futurum ſibi aſſignatum principatum dicti monaſterij, tanquam iniuſte ablatum, aut iure, aut potentia repeterent amicorum; & ob id omni laboraſſe ſtudio, vt expulſis monachis loci alterius profeſſionis viri, qui dominia & principatũ non curarent, reponerentur. Egit ergo modis quibus potuit apud ſedem Apoſtolicam quatenus expellerentur monachi ſancti Benedicti; & Ciſterſienſes (quibus principatum & dominia temporalia habere ſtatuta eorum non permittunt) in locum quantocius introducerentur. Vnde poſt biennium ſic Papa ſcripſit ad eundem archiepiſcopum Moguntinum.

Archiepiſcopus & monachi diſcordare incipiunt.

Monachos S. Benedicti archiepiſcopus ſuſpectos habuit.

Gregorius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri archiepiſcopo Moguntino ſalutẽ & Apoſtolicã benedictionem. Lauriſſẽſis monaſterij vinea, diutius exſpectata vt vuas faceret, ecce in medium dicitur produxiſſe labruſcas, dum monaſteriũ ipſum, in quo Mariæ officium per contemplationis ſpeciẽ florere conſueuerat, & in rerum affluẽtia temporalium Marthæ officioſa ſolicitudo vigebat, malitia inhabitantium faciente, adeo in vtroq; (venerabili fratre noſtro Hildesheimenſi epiſcopo, cuius prouidentiæ ſuper hoc cõmiſimus inquiſitionem, referente) didicimus eſſe collapſum, ꝙ loco Mariæ Iezabelę, ac loco Marthæ prodigalitate ſuccedentibus nulla ſpes eſt vlterius, vt in ſuo poſſit ordine reformari. Monachi enim eiuſdem monaſterij exteriori & interiori nigredine demigrati, adeo ſe mundi delitiis inuoluerunt, ſubſtantiam monaſterii cum filio prodigo diſſipantes, quod eorum ficulnea immiſſis ſtercoribus diutius exſpectata, non ſolum fructibus ſed etiam foliis dicitur aruiſſe: quod nil aliud expetit & exſpectat, niſi radices ficus fatuæ, quæ terram inutiliter occupant, abſcindantur. Sane ſicut medici periti ſolertia, vulnera quæ fomentorum non ſentiunt medicinam, abſcindenda cenſentur, vt excluſa putredine vinum & oleum infundantur vulneribus, & tandem ſanetur ægrotus. Ne vero fideles, qui bona eidem Monaſterio contulerunt, orationum ſperantes ſuffragiis inibi habitantium releuari, ſpe præconceptâ fruſtrentur; iuxta epiſcopi præfati conſilium, quod ſuis nobis literis innotuit, te, qui loci Diœceſanus exſiſtis, decet & expedit, maxime cum tempus meſſis adue-

Secũda bulla, qua monachi iubẽtur expelli Lauriſſa.

nerit, zizania monachorum exſiſtentium in eodem ſarculis correptionis euellere, ac triticum in horrea congregare. Compatiatur igitur tua fraternitas, quia & nos compatimur, monaſterio ſic collapſo; & ad ipſum perſonaliter accedens, omnino virtutibus deſtitutum, Ciſtercienſem ordinem plantes in ipſo: vt ordo, de nigro conuerſus in album, purgetur vitiis, & virtutibus augeatur, & ſic in architriclini nuptiis aqua in vinum ſummi artificis operatione conuerſa, florem honoris & honeſtatis educet; & fructum boni operis non relinquet: ex quo ſpes fidelium reuiuiſcet, & irrigando tanti nominis & religionis de nouo plantatæ plantulam ſui roris dulcedine deuotius & libentius confouebunt. Si quos autem de monachis inuenies, quos amor Ciſtercienſis ordinis accendat, illos ibidem retinere poteris, dum tamen de illis nulla opinio ſiniſtra apud bonos & graues facile oriatur. Alios vero per diuerſa loca ſui ordinis in tua diœceſi adeo caute diſponas, ne ouis morbida gregem commaculet; ſed deperdita potius reducatur ad caulas: prouiſurus attentius ne poſſeſſiones & bona, quæ idem monaſterium quondam noſcitur habuiſſe, à plantatione nouella aliquatenus excludantur.

Monachi S. Benedicti de Lauriſſa expelluntur. Ciſtertienſes introducuntur.

His itaque literis ſummi Pontificis acceptis Sifridus archiepiſcopus omnes monachos ſancti Benedicti de præfato monaſterio Lauriſſenſi contra eorum voluntatem eiecit, & conuentum cum abbate Ciſtercienſis ordinis iuxta mandatum Apoſtolicum introduxit. Quod factum in circuitu nobilibus non parum diſplicuit, licet obſiſtere tantæ auctoritati penitus nequirent. Introducti autem monachi Ciſtercienſes, poſſeſſiones monaſterii, quæ relictæ fuerant, archiepiſcopo tradente, præter vaſallos, miniſteriales, caſtra, oppida, prędia, quæ pertinebant ad honorem principatus, arripiunt, & fructus earum in ſuum vſum vnde viuerent conuertunt. Interea monachi priores grauiter dolentes ſe expulſos, & in ſuo monaſterio alterius ordinis profeſſores collocatos, ſtatuunt tantam iniuriam nullatenus eſſe ſine vltione ferendam.

Antiqui monachi nouos de Lauriſſa fugant.

Conuenientes igitur quadam nocte, cum auxilio quorundam amicorum ſuorum, monaſterium ſuum Lors violenter cum potentia intrant, abbatem cum monachis conuerſis & tota familia inuadentes eijciunt, quoſdam capiunt & locum abiurare compellunt, alios percutientes vulnerant, omneſque ſimul de monaſterio fugant. Expulſi autem monachi ordinis Ciſtercienſis querelam ad archiepiſcopum Moguntinum deferunt, ſe manere in tantis periculis non poſſe profitentes. Interea monachi priores monaſterium recuperatum poſſidentes, quæ ſibi vtiliora videbantur, inter amicos conſultant. Verum non poſt multum temporis cum archiepiſcopum cum potentia venturum audiſſent, locum deſerentes non ſine ſpoliis ad tutiora ſeſe recipiunt; & quid agere velit epiſcopus, latentes exſpectant. Itaque Ciſtercienſis ordinis monachi, qui expulſi fuerant, perſuaſione epiſcopi animati ad monaſterium Lauriſſenſis religionis ſunt reuerſi, & inceptum viuendi modum continuant.

Ciſtertienſes iterum Lauriſſa pelluntur. Ciſtertienſes nolunt redire Lauriſſam. Lauriſſa vacua aliquandiu monachis.

Et ecce non poſt multum temporis cum ſe Ciſtercienſes in Lauriſſa conſtituti iam crederent eſſe ſecuros; antiqui monachi cum amicis ſuis nocte monaſterium cum potentia ingreſſi eos aggrediuntur, cædunt, percutiunt, & denuo expellunt, proteſtantes ſe omnes interemturos ſi denuo ad monaſterium Lauriſſenſe fuerint reuerſi. Vnde ab hac die non amplius Ciſtercienſes poterant induci, vt ad Lauriſſam manſuri inibi, reuerterentur. Vacat ergo aliquandiu cœnobium, dum nec iſti nec illi tuto ſe in illo cernerēt poſſe conſiſtere. Tandē Sifridus archiepiſcopus negociū ad examē ſedis Apoſtolicæ, cui tum præerat Innocētius Papa IV. renunciat, à quo tale reſpōſum per literas recepit ſuper ordinatione ipſiꝰ monaſterij Lauriſſēſis, vt ſequitur.

Papa permittit archiepiſcopo vt collocet Lauriſſam quos vult monachos.

Innocentius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Sifrido archiepiſcopo Moguntino ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cum (ſicut nobis exponere curauiſti) felicis recordationis Gregorius Papa, prædeceſſor noſter, intellecto, quod monaſterium Lauriſſenſe, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, erat in ſpiritualibus & temporalibus non modicum diminutum propter malitiam inhabitantium, in eodem tibi dediſſet ſuis literis in mandatis, vt monachis prorſus ab eo amotis, illud de Ciſtercienſi ordine reformares; tu mandatorum ipſius diligens exſequutor, in eo conuentum Ciſtercienſem introduxiſti. Sed nonnulli perditionis filij, qui in reprobum ſenſum dati Dei filios eo ferociores perſequuntur, quo magis habentur diſſimiles actibus eorundem, prædictos Ciſtercienſes à præfato monaſterio ſemel & ſecundo per violentiam eiecerunt: ex quo monaſterio ipſo (non ſine iniuria Ieſu Chriſti) dato pene in vaſtitatem, penitus in eo laudis non reſonat vox diuina. Quia vero noſtræ ſolicitudinis dignoſcitur intereſſe in eccleſiis, quarum vaſtitatem peruerſorum immanitas procurauit, feſtino remedio, ne pereant totaliter, ſuccurramus; inſtituendi in eodem monaſterio Conuentum regularium, ſeu etiam Canonicos ſeculares, prout tua prouidentia magis loco & patriæ nouerit expedire, eis prioris conuentus reditibus aſſignatis, liberam tibi, auctoritate præſentium, concedimus facultatem. Contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Datum Lugduni, 3. nonas Maij, Pontificatus noſtri anno II.

Narrat binam expulſionem Ciſtertienſium.

Harum auctoritate literarum præmunitus archiepiſcopus Moguntinus Præmonſtratenſes

ſtratenſes de monaſterio omnium ſanctorum, Argentinenſis diœceſis, aſſumſit, & conuentum in præfato cœnobio inſtituit, præficiens eis non abbatem ſed Præpoſitum, præfecitque poſt eum Priorem, ſecundum illius ordinis conſuetudinem. Hanc autem inſtitutionem Præmonſtratenſis ordinis in ſæpe dicto monaſterio Lauriſſenſi literis ſuis confirmauit, quarum Datum eſt anno Domini MCCXLVIII. ſexto idus Ianuarij, Pontificatus ſui anno XVIII. quæ quoniam nimis ſunt prolixæ, nec propoſito noſtro conducunt, copiam earum rationabiliter obmiſimus. Introducti autem Præmonſtratenſes in Lauriſſam, ad inſtantiam archiepiſcopi renunciauerunt omni iuri principatus dicti monaſterij, vt patet in his literis:

Præmonſtratenſes Lauriſſam introducuntur.

Vniuerſis Chriſti fidelibus tam præſentibus quam futuris: Præpoſitus & Conuentus monaſterii Lauriſſenſis, Præmonſtratenſis ordinis, Moguntinenſis diœceſis, deuotas orationes in Chriſto. Quoniam venerabilis Pater dominus Siſridus Moguntinæ ſedis Archiepiſcopus, de conſilio & conſenſu Capituli Moguntini, autoritate Apoſtolica nos inſtituit in monaſterio Lauriſſenſi, aſſignatis nobis prouentibus competentibus & honeſtis, quibus & contenti ſumus; videlicet prioris conuentus reditibus vniuerſis & officiorum eiuſdem: Ratione inſtitutionis huiuſmodi, ac ideo quia locus noſter in diœceſi Moguntina conſiſtit, nos, & locum noſtrum ſubiicimus & ſubiectos recognoſcimus eccleſiæ Moguntinæ, dicto domino archiepiſcopo & ſuis ſucceſſoribus vniuerſis, iuxta quod inſtitutionis noſtræ priuilegio continetur. Porro cum Imperialis autoritas, pariter & Regalis de conſilio & aſſenſu Principum, Lauriſſenſis eccleſiæ principatum cum omni honore, vaſallis, miniſterialibus, caſtris, oppidis, prouentibus, iuribus & pertinentiis ſuis, eccleſiæ Moguntinæ ex certis & legitimis cauſſis duxerit vniendum, ſecundum in Imperiali & Regali priuilegiis proſpexerimus contineri: Nos in principatu ipſo & cunctis pertinentiis recognoſcimus eccleſiam Moguntinam, dominum Siſridum archiepiſcopum & ſucceſſores eiuſdem, ius firmum & ſtabile obtinere, & ſuper his nunquam mouebimus vel alii ſucceſſores noſtri mouebunt aliquatenus quæſtionem. Sin autem ex inſtitutione noſtra, ratione monaſterii Lauriſſenſis, nobis vel ſucceſſoribus noſtris in principatu ipſo vel præſcriptis bonis & iuribus attinentibus Abbatiæ eſſet iuris aliquid acquiſitum, illi renunciauimus, & damus & concedimus id idem eccleſiæ Moguntinæ archiepiſcopis, qui cum tempore fuerint, obtinendum; cum ad reformandum & manutenendum principatum eundem in ſuis iuribus & honore ſimus penitus impotentes, noſq; talia poſſidere ordinis noſtri prohibeant inſtituta. In cuius facti memoriam & perpetuam firmitatem præſentes literas conſcribi fecimus, & eccleſiarum S. Petri & S. Stephani Moguntinenſium, noſtroque & de omnibus ſanctis Argentinenſis diœceſis ſigillorum munimine roborari. Actum Moguntiæ, anno Domini MCCXLVII.

Præpoſitus & conuentus Lauriſſenſis recognoſcunt ſe ſubiectos eccleſiæ Moguntinæ, & principatui renunciant.

Et ſic nobilis illa Lauriſſenſis monaſterij quondam famoſa & potentiſſima abbatia ſacro Ordini noſtro ablata, in manus aliorum data eſt, & principatus eius minus iuſte (vt multis viſum fuit) Moguntinæ Eccleſiæ mancipatus; cum bene fuiſſent inuenti noſtri ordinis viri prudentes & religioſi, nobiles ac potentes, qui ipſum cœnobium in vtroque ſtatu reformaſſent. Hoc monaſterium Dux Bauariæ Taſſilo, tempore Caroli Imperatoris Magni, circa annum Domini CCLXX. conſtruxit, ac magnifice dotauit, in quo & poſtea monachus factus, cum Theodone filio ſuo in magna religione vitam finiuit.

Quis fundauerit Lauriſſam.

Nunc autem poſtquam excidium Lauriſſenſis cœnobii lamentabile deſcripſimus, quod in 16. annis peractum eſt, ad noſtrum propoſitum nobis eſt redeundum.

MCCXXXIII.

Anno præſcripto qui fuit Iuani abbatis noſtri XX. inter epiſcopum Wormatienſem & ciues concordia facta eſt Franckfordiæ 3. calend. Martij per Siſridum archiepiſcopum Moguntinum, Conradum epiſcopum Spirenſem, & Marchionem Badenſem. Eodem anno multa incendia per diuerſa loca contigerunt.

Concordia inter epiſcopũ & ciues Wormatienſes.

Incendia multa.

Hoc ipſo anno frater Conradus de Marpurg (ſicut anno præcedente ſupra iam diximus) à militibus illorum de Dornbach iuxta Marpurg fuit interemtus.

Frater Conradus de Marpurg occiditur.

MCCXXXIV.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXI. villa noſtra in Dalen XV. calend. Martij caſuali igne noctu incenſa combuſta fuit, & penitus deſolata vſque in hodiernum diem. Nam dominicalia huc in villam iuxta monaſterium translata fuerunt, ita vt villæ priſtinæ in Dalen hodie non appareat veſtigium. Eccleſia quoque dudum in honorem ſancti Gregorii conſtructa, eodem incendio perijt, ſicque deſolata iacuit per annos ferme LXII. ita quod arbores creuerunt in ea, vſque ad tempora Iohannis Abbatis, quando per Hadwigem viduam denuo fuit reſtaurata, ſicut ſuo loco inferius dicemus. Et ita villa circa monaſterium creuit & augmentata fuit multitudine hominum & domorum.

Dalen conflagrat & deſolatur.

Eodem anno Papa Gregorius nonus crucem fecit prædicari contra Stadingenſes populos, in confinio Friſiæ & Saxoniæ ſitos, paludibus inuiis, & fluminibus circum-

Crux prædicatur cõtra Stadingẽſes.

cinctos, qui pro ſuis exceſſibus & ſubtractionibus decimarum multis annis excommunicati, contemtores clauium eccleſiaſticorum extiterant; & pluries cum Epiſcopis, comitibus & alijs nobilibus confligentes frequenter victores, & raro victi fuerunt. Verum exercitu cruce ſignatorum contra eos veniente victi ſunt, & plures quam duo millia occiſi, reliqui ad vicinos Friſones fugerunt.

Comes Hollandiæ occiditur.

Eodem anno Comes Hollandiæ in torneamento quodam apud Corbiam in diœceſi Ambanienſi occiſus eſt.

Wormatia incenditur.

Eodem quoque anno 10. Calend. Iulij in nocte, ciuitas Wormatienſis fuit incenſa igni & magna pars eius non ſine maximo damno multorum combuſta.

Henricus epiſcopus Wormatienſis moritur: cui Landolfus ſuccedit.

Eodem anno obijt Henricus de Saræponte epiſcopus Wormatienſis, cui Landolfus ſucceſſit, annis fere XIII. Iſte Landolfus epiſcop⁹ moniales ordinis noſtri de monaſterio in ſuburbio ciuitatis Wormatienſis, (quod vulgari vocabulo Nonnenmunſter appellatur) propter inordinatam vitam earum expulit, & moniales Ciſtercienſis ordinis illuc introduxit quæ locum ipſum inhabitant vſque in præſens.

Nonnenmunſter reformatur.

Hēricus rex ſe patri Friderico opponit & malè perit.

Eodem quoque anno Henricus Rex Bopardiæ conuentum quorundam principum habuit, vbi à quibusdam nefarijs conſilium accepit vt ſe opponeret patri ſuo Friderico, quod & fecit. Nam ex tunc cœpit ſolicitare quoſcunque potuit, minis, prece, precio, vt ſibi aſſiſterent contra patrem: & non paucos inuenit.

MCCXXXV.

Anno Iuani abbatis XXII. Fridericus Imperator ex Italia rediens in Germaniam cum multis theſauris, 6 nonas Iulij conſilium in Wormatia habuit, vbi filium ſuum Henricum in gratiam recepit. Verum cum promiſſa non ſeruaret, & caſtrum Dreifels contra voluntatem eius occuparet, iuſſu patris capitur, & primo quadam in domo firmiſſima lapidea circa ſanctum Andream Wormatiæ includitur, deinde ad Heidelbergam perducitur. Poſtea denique Alzeiam, & poſtremo in Siciliam miſſus, vſque ad mortem captiuus detinetur, & anno 5. exilij & captiuitatis ſuæ ibidem in cuſtodia mortuus fuit.

MCCXXXVI.

Monſtrum in Gebrad naſcitur.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXIII. in villa Gebrad natus eſt puer maſculus biceps, monſtroſus valde, vixitque menſibus 6. & nouem diebus, cuius duo erant capita à parte poſteriori ſibi oppoſita, vnum vero corpus, duo ventres confuſi, & inferius mirabiliter in vnum redacti, pedes duo.

S. Helizabeth canonizatur.

Eodem anno ſancta Helizabeth de Marpurg canonizata eſt à Papa Gregorio. Fridericus Imperator cum innumerabili multitudine populi præſens fuit in Marpurg, quando ſacratiſſimum corpus de tumba leuabatur; & primus ipſe lapidem de ſarcophago eius leuauit, & ſancto capiti coronam auream donauit. Aderant ibi Commiſſarij Apoſtolici, Siphridus archiepiſcopus Moguntinus, Theodoricus archiepiſcopus Treuirenſis, & epiſcopus Hildeshei menſis, cum multis alijs Epiſcopis & Principibus. Sunt qui ſcribant illuc tum conueniſſe plures quam duodecies centena millia hominum. Acta ſunt hæc anno à tranſitu ſanctæ Helizabet 9. in die Philippi Iacobi, vbi inter alia ſigna oleum de corpore eius fluxit ſacro.

MCCXXXVII.

Curtis Gauuershauſen.

Hodie Geiſberg vel Gauxberg.

Anno Iuani abbatis XXIV. curtis monaſterij noſtri in monte circa Dalen ſita, quæ Gauuershauſen dicta fuit, cum omnibus domibus circumſtantibus, numero 5. aut 6. exuſta fuit, nec deinceps reſtaurata. Fuit enim in ipſo monte, qui Gauiæ mons, vulgariter Gauuersberg dictus, olim paua villula, quæ paulatim deficiens, hoc anno ex toto conſumta in tantumque deſolata, vt hodie nullum veſtigium illius in loco appareat.

Epiſcopus Spirenſis moritur.

Eodem anno obijt Conradus de Than epiſcopus Spirenſis, cui Conradus de Eberſtein ſucceſſit in feſto ſanctæ Agnetis virginis; præfuitque annis 8.

MCCXXXIX.

Reginfridus Prior 9. moritur.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXV. obijt Reginfridus Prior huius monaſterij nonus in die S. Cæciliæ virginis & martyris, vir bonus & integer; cui ſimilis in zelo & feruore obſeruantiæ regularis & monaſticæ diſciplinæ cuſtodia poſtea in multis annis in iſto monaſterio non ſurrexit.

Ioannes fit Prior 10.

Quo mortuo Iuanus abbas cum conſilio fratrum ſuorum decimum huius loci Priorem ordinauit Iohannem venerabilem ſenem; qui præfuit in officio ſuo tantum vno anno, diebus 6. & obiit.

Eodem anno maior eccleſia Moguntina per Sifridum archiepiſcopum conſecrata eſt.

MCCXL.

MCCXL.

Hoc anno, qui fuit Iuani Abbatis noſtri XXVII. Iohannes X. Prior huius monaſterij in vigilia S. Andreæ Apoſtoli obiit, ſenio grauatus & apoſtemate: poſt quem Siſridus monachus, natus de Treuiri in Priorem XI. fuit ordinatus, & præfuit in officio ſuo annis 4. fuitque depoſitus.

Ioannes 10. Prior obit. Siſridus Prior 11.

MCCXLI.

Anno XXVIII. Iuani abbatis, Paſtor eccleſiæ in Roxheim Dauid à ruſticis in Sommerloch prope Waldenhauſen crudeliſſime occiſus eſt, propter defenſionem iurium & libertatem eccleſiæ ſuæ. Vnde à Siſrido archiepiſcopo Moguntino excommunicati & maledicti grauiſſimas impietatis ſuæ pœnas dederunt. Omnes enim qui huius ſceleris contagione polluerunt cōſcientias ſuas, quidam peregrinatione, alii rotati, alii per fugam elapſi in mendicitate & inopia magna huius vitæ perierunt.

Paſtor in Roxheim occiditur.

Eodem anno epiſcopus Spirenſis Conradus, vna cum Capellano ſuo vendidit comiti de Seyna omne ius proprietatis & poſſeſſiones quas habuerunt ipſe & Canonici eccleſiæ Spirenſis in Creutznacht, pro mille & centum marcis puri argenti, pro qua pecunia ſibi conuenientiora bona comparauerunt.

Creutznach: venditur Comiti Seynenſi.

MCCXLII.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXIX. obiit Iohannes Præpoſitus monialium cœnobii S. Ruperti prope Bingen, monachus huius monaſterii & quondam Prior in ordine VIII. vir bonus & integer. Poſt quem ordinauit Iuanus abbas in Præpoſitum dicti monaſterii Roricum monachum, qui quamdiu præfuerit non inueni.

Ioannes Præpoſitus S. Ruperti moritur, Ricus ſuccedit.

Eodem anno idib. Aprilis hora veſperarum ciuitas Wormatienſis ſupra medietatem incēdio conſumta eſt, & plus quam CCC. homines in ipſo incendio perierunt, fuitque damnum hoc penitus irrecuperabile.

Wormatiā crematur.

MCCXLIIII.

Fridericus Imperator II. dudum excommunicatus in conſilio Lugdunenſi ab Innocentio Papa 4. ab Imperio deponitur, ſed nō curauit: mandauitque Papa principibus vt alium pro Imperatore contra Fridericum eligerent. Et ſic tandem fuit electus Henricus Lantgrauius Haſſiæ, filius S. Elizabeth, qui circa Franckfordiam bellum habuit cum Cōrado rege, filio Imperatoris Friderici, quem & ſuperauit. Annis quinque ferme nomen regimus habens nihil memoriæ dignum patrauit, obiitque non diu poſtea.

Fridericus Imper. II. deponitur à papa. Henricus Lādgrauius eligitur.

Hoc anno Papa Innocentius Decano maioris eccleſiæ Moguntinæ vſum mitræ ſeu infulæ in præcipuis feſtiuitatibus conceſſit, vt patet in Bulla quæ ſequitur:

Infulæ vſus Decano Moguntinenſi conceditur.

Innocentius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio, Decano Moguntinenſi, Capellano noſtro ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Noſtram & Apoſtolicæ ſedis gratiam obſequioſa puritate fidei dudum multipliciter meruiſti, ad hoc ſemper inuigilans, omnem à te propellendo formidinem, quod ſub experientia laborum grauium eiuſdem ſedis ampliare poſſes honorem. Vt autem ex huiuſmodi meritis cordi tuo gaudium, & aliis deuotionis producatur exemplum, tibi & ſucceſſoribus tuis, quod in eccleſia Moguntina in præcipuis ſolēnitatibus in celebratione diuinorum vti perpetuo mitra poſſitis, qua Præpoſitus & cantor eiuſdem Eccleſiæ, vti dicuntur, auctoritate præſentium indulgemus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere. Datum Lugduni, 4. nonas Auguſti, Pontificatus noſtri anno 3. Et hi tres Præpoſitus, Decanus & Cantor præfatæ Moguntinæ eccleſiæ, vigore indulti priuilegij infula vtuntur in ſummis feſtis vſque in præſens.

MCCXLV.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXXII. Siſridus Prior huius monaſterii Sponheimenſis XI. depoſitus eſt. Cauſſam vero depoſitionis eius non potui inuenire. Quo depoſito XII. Prior conſtitutus eſt Petrus, & præfuit in ipſo officio Prioratus annis ferme XIII. & per Iohannem Abbatem ex Priore tandem Cellarius factus eſt, & poſtremo ipſo iam mortuo, in eius locum ſucceſſit.

Siſridus Prior 11. deponitur. Petrus Prior 12. eligitur.

Eodem anno in nocte ſancti Andreæ Apoſtoli obiit Otto Comes Palatinus Rheni, primus ex Bauariæ Ducibus, qui in principio ſui regiminis pius, iuſtus & ſtrenuus Princeps fuit. Tandem propter Fridericum Imperatorem & Henricum filium eius Conradum, ab Innocentio Papa fuit excommunicatus, & perſequi cœpit Clerum. Vnde cum in vigilia ſancti Andreæ lætus cum vxore & familia fuiſſet, in ipſa nocte ſubitanee obiit. Reliquit autem duos filios Ludouicum & Henricum qui per annos decem principatum patris communiter tenuerunt. Verum poſtea anno Domini MCCLVI. cum diſcordarent ab inuicem, terras & patrimonium diuiſerunt. Ludouicus qui maior natu erat, Palatinatum cum certis aliis in Bauaria ſuperiori pro ſua portione accepit: Et Henricus

Otto comes Palatinus moritur. Reliquit duos filios. Bauaria & Palatinatus diuiſio. Ludouicus Palatinatū.

Henricus Bauariam accepit. Ludouicus procurat necē vxoris.

Landtshutam cum inferiori Bauaria obtinuit. Ipſe Ludouicus Comes Palatinus primo duxit vxorem Mariam filiam Ducis Brabantiæ, quam habens ſuſpectam de adulterio in Werdea Sueuiæ fecit poſtea decollari, nec liberos ex ea habuit. Pro ſatisfactione huius ſceleris monaſterium Furſtenfeld poſtea fundauit, in quo & ſepultus eſt, vt ſuo loco poſtea dicemus.

Conradus epiſcopus Spirenſis obijt: Henricus ſuccedit.

Eodem anno obiit Conradus epiſcopus Spirenſis, cui Henricus comes de Leiningen, Imperialis aulæ Cancellarius, feria ſexta ante feſtum omnium ſanctorum ſuccedens præfuit annis XXVII. Iſte Henricus electus & nondum confirmatus, vna cum fratre ſuo Comite de Leiningen, caſtrum quoddam in Stratamontenſe* dictum Starckenberg in diœceſi Wormatienſi, quod pertinebat ad principatum monaſterii Lauriſſenſis, armata manu inuadens cepit. Vnde archiepiſcopus Moguntinus commotus iudices, qui eos ad reſtitutionem compellerent, à papa impetrauit.

** Bergſtraſ.*

MCCXLVI.

Henricus Lādgrauius Imperator.

Anno Iuani abbatis noſtri XXXIII. Henricus Lantgrauius in Regem Romanorum (ſicut paulo ante dictum eſt) per Principes Friderico depoſito electus, cum Conrado filio Imperatoris pugnans apud Francfordiam eum vicit, & in Italiam fugere compulit.

Landolfus epiſcopus Wormatienſis moritur.

Eodem anno obiit Landolfus epiſcopus Wormatienſis, & in monaſterio Nonnenmunſter, quod ordini noſtro abſtulerat, ſepultus eſt: cui Cuno Decanus Moguntinus ſucceſſit, quo infra tres hebdomadas mortuo, Richardus de Treuiri ſubrogatus præfuit annis ferme XI.

MCCXLVII.

Caſtrū Fridburg extruitur.

Hoc anno qui fuit Iuani abbatis XXXIV. Ludouicus Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ (de quo ſupra dictum eſt) pro defenſione Bauariæ contra epiſcopum Auguſtenſem caſtrum, quod Fridburg appellari voluit, conſtruxit.

Diſcordia Crucennacenſis.

Eodem anno conſulatus Crucennacenſis in magna cum ciuibus diſſenſione fuit, propter quaſdam libertates & priuilegia ciuitatis non ſeruata pauperibus, vt multis eo tempore viſum fuit: verum poſtea inter eos concordia facta.

MCCXLVIII.

Templum Colonienſe exſtruitur.

Hoc anno qui fuit Iuani abbatis XXXV. Conradus epiſcopus Colonienſis, homo diues & magnanimus, magnam illam & inſignem eccleſiam Colonienſem conſtruere cœpit, ponens lapidem primum in vigilia beatæ Mariæ ſemper virginis. Quod opus, licet quotidie ſumat labore artificum incrementa, & ſic iam per annos CCLIII. ſine intermiſſione continuatum; tamen vix media pars concepti ædificii conſummata nunc cernitur.

Eccleſia Cuniberti Colonienſis.

Idem Conradus archiepiſcopus eccleſiam S. Clementis papæ & martyris collapſam, quā S. Cunibertus Archiepiſcopus Colonienſis olim fundauerat, à fundamentis nouam conſtruxerat, quæ amiſſo priſtino nomine Clementis hodie S. Cuniberti vocabulo nuncupatur. Multa conſtruxit alia, & multa Eccleſiæ contulit.

Annona caritas.

Eodem anno maxima fames totam Alemanniam oppreſſit & multos interfecit.

MCCXLIX.

Sifridus archiepiſcopus moritur.

Anno Iuani abbatis XXXVI. obiit Sifridus archiepiſcopus Moguntinus VII. idus Martij, cui ſucceſſit Chriſtianus huius nominis ſecundus; & præfuit eccleſiæ Moguntinæ annis XI. vir quidem bonus & amator cleri.

Henricus Lādgrauius Thuringiæ moritur. Wilhelmus dux Hollādiæ rex Romanorum eligitur.

Eodem anno obiit Henricus Lantgrauius Thuringiæ, qui ante paucos annos in Regem Romanorum fuerat electus, licet non omnes principes in eum conſenſerint, neque ad Imperii coronam peruenit. Quo mortuo Wilhelmus Dux ſiue Comes Hollandiæ in regem Romanorum fuit electus, Friderico Imperatore adhuc cum filio ſuo Conrado viuente: ſed ad coronam Imperii non peruenit, nec diu vixit: veruntamen ſatis magnam obedientiam habuit, tam hic quam in partibus inferioribus.

MCCL.

Fridericus Imperator moritur.

Hoc anno qui fuit Iuani abbatis XXXVII. Fridericus Imperator ſecundus apud Tarentum moritur, anno ætatis ſuæ LVII.

Epiſcopus Herbipolenſis moritur.

Eodem anno obiit Hermannus Epiſcopus Herbipolenſis, cui Iringus Reinſtein ſucceſſit.

Hyems aſperrima.

Eodem quoque anno hyems fuit aſperrima & nimis diuturna niue, glacieque nimis abundans, quibus tandem reſolutis in vnum, maxima inundatio aquarum fuit ſubſequuta, quæ tanta fuit vt multa ædificia circumquaque ſubuerteret.

MCCLI.

Anno ſuo XXXVIII. Iuanus abbas huius monaſterij Eccleſiam S. Gregorij martyris reædificare cœpit, miſſoque Priore ſuo cum certis fratribus ad Hugonem Cardinalem, Presbyterum S. Sabinæ, Apoſtolicæ ſedis Legatum, qui tunc apud Bingas morabatur, huiuſmodi ab eo indulgentias obtinuit.

Templũ S. Georgij reædificatur.

Vniuerſis Chriſti fidelibus per Alemanniã conſtitutis, ad quos iſtæ literæ peruenerint, frater Hugo, miſeratione diuina, tituli S. Sabinæ Presbyter Cardinalis, Apoſtolicæ ſedis Legatus ſalutẽ in Domino. Quoniam (vt ait Apoſtolus) omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, percepturi prout in corpore geſſimus, ſiue bonum fuerit ſiue malum; oportet nos extremæ diem meſſionis miſericordiæ operibus præuenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris, quod (reddente Domino) cum multiplicato fructu, recolligere debemus in cælis, firmam ſpem fiduciamq́ tenentes, quoniam qui parce ſeminat, parce & metet; & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus etiam metet vitam æternam. Cum igitur (ſicut dilecti filij Prior & conuentus monaſterii S. Martini in Sponheim, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, nobis intimare curauerunt) iidem capellam ſuam S. Georgii in Dalen nimia vetuſtate conſumtam reædificare inceperunt opere ſumtuoſo: & ad id propriæ ſibi non ſuppetant facultates; omnes vos Chriſti fideles monemus & exhortamur in Domino, ac in remiſſionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus de bonis, vobis à Deo collatis, pias eleemoſynas & grata eis charitatis ſubſidia erogetis, vt per ſubuentionem veſtram dictum opus conſummari valeat, & vos per hæc & per alia bona, quæ Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis gaudia peruenire. Nos autem de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, eius auctoritate confiſi, omnibus vere pænitentibus & confeſſis, qui eis ad hoc manum porrexerint adiutricem, XL. *dies de iniuncta pænitentia miſericorditer relaxamus, quas multi * per quæſtuarios diſtrictius inhibemus; eas, ſi ſecus actum fuerit, carere viribus decernentes. Datum Pingiæ 12. calend. Auguſti: Pontificatus Domini Innocentij Papæ 4. anno 9.* Itaque eccleſia S. Georgij, hoc anno reædificari cœpta non fuit conſummata. Nam ſolus chorus, vbi eſt altare, tectus fuit, cætera pars eccleſiæ imperfecta remanſit vſque ad tempora Iohannis abbatis, ſicut ſupra dictum eſt anno Iuani XXI.

Indulgentiã ad S. Georgij templũ.

Eodem quoque anno Chriſtianus Archiepiſcopus Moguntinus obijt, cui Gerardus ſucceſſit annis nouem. Eodem anno Iuanus Abbas infirmari cœpit ad mortem.

Chriſtianus archiepiſcopus Moguntinus moritur, cui Gerardus ſuccedit.

MCCLII.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXXIX. & vltimus, obijt deuotiſſima Chriſti virgo Iutta 14. calend. Aprilis, quæ olim fuerat pediſſequa beatæ Helizabeth Lantgrauiæ Thuringorum, de qua ſupra dictum eſt. Hæc ſancta virgo multis & ſignis & miraculis tam in vita quam poſt mortem claruit, & omnium virtutum Dominæ ſuæ dum adhuc viueret conſcia & cooperatrix ſemper fideliſſima fuit, eiuſque ſanctiſſimam conuerſationem, qua in tantum præualuit, in omnibus imitari ſtuduit, pauperumq; ſingularis aduocatrix fuit.

Iutta pediſſequa S. Helizabeth moritur.

Eodem anno Iuanus, abbas huius monaſterij Sponheimenſis VI. ſenio & diuturna infirmitate grauatus diem clauſit extremum, & obijt 4. calend. Decembris: Sepultus in clauſtro monaſterij cum fratribus ſuis, ſub cuius regimine obſeruantia regularis diſciplinę vltimis annis deficere cœpit.

Iuanus abbas moritur. Obſeruãtia diſciplinæ deficit.

DE IOHANNE, SEPTIMO HVIVS MONASTERII ABBATE; qui præfuit annis 12. menſibus 4. diebus 21. & geſtis illius temporis circa hunc locum.

MORTVO atque ſepulto Iuano huius monaſterij Sponheimenſis 6. abbate, poſt maturam inter ſe habitam deliberationem fratres in vnum conuenerunt, animo & intentione nouum ſuper ſe conſtituendi Paſtorem: inuocatoque auxilio Spiritus Sancti anno prænotato Dominicæ incarnationis MCCLII. indictione X. in vigilia S. Andreæ Apoſtoli, hoc eſt, 3. Calend. Decembris in abbatem vnanimiter elegerunt Iohannem monachum, huius cœnobij Cantorem; qui præfuit annis 12. menſibus 4. diebus XXI. vir bonus & ſimplex, filius cuiuſdam nobilis de Schonberg: qui in pueritia ſua ſub Iuano præfato Abbate parentum inſtantia & oblatione ad religionem venit, & multo tempore Cantoris officium geſſit. Ordinatus autem in abbatem reperit obſeruantiam regularis diſciplinę paulatim deficere, ſed eam in priſtinum feruorem reducere non potuit propter malitiam temporis & mores improborum. Sicque ſucceſſiue ab ipſo tempore vſque ad reformationem nouiſſimam (quæ nominatur à loco vbi cœpit Burſfeldenſis) obſeruantia monaſticæ puritatis, in hoc monaſterio tepeſcens & deficiens, per annos CC. minus curata fuit, quanquam aliquoties interea reformatio tentata fuerit, ſed ad effectum ſtabilem non peruenit. Cœperunt enim monachi habere peculium, & paulatim ſemper in deterius cadere, donec ex toto defecerunt.

Ioãnes von Schonberg abbas.

Diſciplina collabitur.

MCCLIII.

Templi S. Georgij continuatio. Ventus vehemens.

Iohannes Abbas anno regiminis ſui primo inceptum opus S. Georgii martyris eccleſiæ in Dalen aliquandiu continuauit, quod tamen poſtea imperfectum dimiſit.

Eodem anno magnus & validus in his regionibus ventus fuit, qui arbores & ædificia multa ſubuertit in diuerſis locis.

MCCLIV.

Conradus rex moritur. Conradinus ſuccedere in Apuliæ regno non permittitur.

Conradus Rex filius Friderici Imperatoris II. moritur, quo defuncto Conradus filius eius, quem Longobardi Conradinum appellarunt, ſuccedere in regno Apuliæ, tanquam legitimus hæres cupiens, Papæ machinatione repulſus eſt, & Carolus Comes Andegauienſis per dolum introductus: vnde Conradinus cum maximo exercitu Apuleiam ingreſſus, in prima congreſſione Carolus cum auxilio Papali victus eſt. Poſt victoriam noſtris prædæ & ſpoliis inhiantibus, reſumtis viribus ſubito ſuper eos Carolus irruens, victores vicit, multoſque interfecit, alios cepit, alios fugauit. Ibi Conradinus cum multis nobilibus captus, capite truncatus eſt: in quo Friderici ſecundi & Ducatus Sueuorum generatio defecit. Erat autem Conradinus adoleſcens omnium pulcerrimus, qui conſilio Papæ, ob inuidiam Teutonici nominis & maxime aui ſui Friderici Imperatoris noſtri, cum multis Comitibus & Nobilibus peremtus fuit.

Conradinus interficitur. Inuidia papæ.

Abbas S. Iacobi eccleſiã in Schornſheim alienauit. Copia donationis.

Eodem anno Godeſcalcus Abbas ſancti Iacobi Moguntinus, de conuentus ſui conſenſu & Gerardi archiepiſcopi Moguntini, cõtulit Capitulo & Canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ pro augmento præbendarum eccleſiam Parochialem in Schornsheim cum decimationibus, prouentibus & omnibus attinentiis ſuis, ſicut patet in his literis:

Honorandis viris & dilectis in Chriſto, Præpoſito, Decano, totiq; Capitulo Moguntino, Godeſcalcus Dei gratia Abbas, totuſque conuentus monaſterii S. Iacobi Moguntinenſis, orationum munus & paratam ad obſequia voluntatem. Cum ad mentem reducimus debita meditatione, quam liberalis, quam magnifica extiterit tempore ſuæ opulentiæ eccleſia Moguntina circa nos & alias eccleſias, quæ de viſceribus eius prodeuntes, per eam in multa rerum temporalium ſunt vbertate plantatæ atq; fundatæ; vix quicquam excogitare poſſumus, vnde eidem vicem debitam impendere valeamus. Vt tamen ad reuelationem matris inopiæ, cui nos occaſione negocii eccleſiæ, turbatio terræ generalis inuoluit, aliquid ſaltem minutum noſtra tenuitas offerat, ſicque filialis feruor deuotionis & debitæ in nobis compaſſionis effectus clarius eluceſcat; ecce eccleſiam parochialem in Schornsheim veſtræ Diœceſis, cuius collatio ad nos ſpectat cum iure patronatus & vniuerſis prouentibus, in augmentum præbendarum veſtrarum vobis & veſtris ſucceſſoribus voluntate concordi & animo liberali in perpetuum donamus poſſidendam. Itaque quod cum primum illam vacare contigerit, ipſam veſtris communibus vſibus applicetis. In cuius facti memoriam æternam & perpetuam firmitatem præſentes literas vobis donamus nostrorum ſigillorum munimine roboratas. Actum anno Domini MCCLIV. *in die beati Barnabi Apoſtoli.* Quam donationem Gerardus archiepiſcopus Moguntinus eodem anno in vigilia S. Iacobi Apoſtoli per literas confirmauit.

Eccleſiã in Oſternach donat abbas S. Diſibodi Moguntinēſibus. Copia donationis.

Simili quoque modo eodem anno Otto abbas & conuentus S. Diſibodi, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, eccleſiam in Oſternach Canonicis & Capitulo maioris eccleſiæ Moguntinæ contulit, eiſque literas deſuper huiuſmodi dedit:

Reuerendis ac dilectis in Chriſto, Præpoſito, Decano, totiq; Capitulo Moguntino, Otto abbas & conuentus S. Diſibodi, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, cum filialis deuotionis affectu paratam ad obſequia voluntatem. Cum decorem eximiæ honeſtatis veſtræ Eccleſiæ, matris noſtræ, quæ inſignis effulget & mirifici ſplendore operis excellentia dignitatis, paucitas miniſtrorum obfuſcet, cupientes in aliquo, prout filialis deuotionis compaſſione tenemur, deformitatem huiuſcemodi defectus redimere, ac vnius ſaltem obiectione miniſtri chori veſtri miniſterium redimere: Ecce Eccleſiam parochialem in Oſternacht, veſtræ Diœceſis, cuius collocatio ad nos ſpectat cum iure patronatus & vniuerſis pertinentiis ſuis, quas paſtor hucuſque percipere conſueuit, ſaluis aliis quæ Eccleſia noſtra in ipſa villa habet & habuit, de conſenſu vnanimi liberaliter ſic donamus, vt cum eam primo vacare contigerit, vniuerſos prouentus ipſius, quæ ſuper competentes præbendam perpetui vicarii eiuſdem eccleſiæ, per vos deinceps inſtituendi, ſupereſſe poterunt, ad præbendam perpetui Vicarii in veſtra eccleſia, nomine noſtræ Eccleſiæ ſeruituri, totaliter conuertatis. Itaque quod ego Otto & mei ſucceſſores Abbates, vicariam ipſam ſemper libere conferamus perſonæ honeſtæ & choro vtili ſacerdoti, qui, prout alij Eccleſiæ veſtræ Vicarii, choro debito ſeruitio & Decano obedientia ſit adſtrictus. In cuius facti memoriã & perpetuã firmitatē præſentes literas ſigillis noſtris duximus roborãdas. Actũ anno Domini MCCLIV. Hanc donationem Gerardus archiepiſcopus Moguntinus eodē anno cal. Ianuarii per ſuas literas confirmauit, pontificatus ſui anno 3. quas Capitulo Moguntino tradidit.

Eodem anno contigit quoddam in Colonia factum Alberti Magni ordinis prædicatorum,

Miraculum magicum Alberti Magni.

dicatorum, quod recitat Iohannes de Becka clericus in Chronicis ſuis, de geſtis Pontificum Traiectenſium & Comitum Hollandinorum, ſic dicens: *Appropinquante Epiphania Domini Rex Wilhelmus migrauit ad Coloniam, vt ibidem in honore trium Magorum hoſtiam laudis ſolenniter immolaret. Fuit autem illis diebus regens & legens ibidem dominus Albertus, Ratiſponenſis poſtmodum epiſcopus, de ordine Prædicatorum, magnus in necromantia, maior in Philoſophia, ſed maximus in Theologia, qui Regem rogabat humiliter, quatenus in die ſolenni ſecum diſcumbere dignaretur. Rex autem ſperans aliquod prodigiale ſignum videre, petitioni eius conſenſit. Finitis ergo Miſſarum ſolennibus, Rex ad conuentum Prædicatorum properauit, quem Albertus læte ſuſcipiens extra domum duxit in quendam hortum monaſterio contiguum, in quo reperit miniſtros miræ pulchritudinis, qui omnia conuiuio neceſſaria præparauerunt. Erat autem diebus iſtis hyems aſperrima, & tota ſuperficies terræ niuibus cooperta. Quapropter omnes contra Magiſtrum murmurare cœperunt cum Rege exſiſtentes, quod in tam horrendo frigore conuiuas ſuos extra domum ſine foco in horto prandere iuſſiſſet. Verum poſtquam Albertus vna cum Rege ad menſam ſediſſet, locatis ſingulis ſecundum ſtatum ſuum, exſpectantes eſcam inferri, ecce ſubito omnis illa niuis & glaciei immenſa congeries in momento diſparuit, & æſtiualis calor emicantibus ſolis radiis feruenter inualuit, produxitque ſubito terra gramen, & mira venuſtate flores tam in arboribus quam in gramine ipſo apparuerunt. Mira res. Vnaquæque mox arbor eiuſdem horti fronduit, floruitque, fructumque ſubito maturum produxit. Vinea florens odorem ſuauitatis dedit & recens vuas in vbertate magna coram omnib. in inſtanti procreauit. Multitudo quoque auium diuerſi generis viſa eſt, quæ applaudentibus aliis vario cantu garriendo cominus lætificabat, vt non Ianuarii ſed Maii potius tepus aut Iunii affuiſſe putaretur. Mox enim longus algor hyemalis frigiditatis prorſus euanuit, & feruor æſtiualis caliditatis intantum efferbuit, vt nonnulli diſcumbentium veſtes, quibus erant induti exſuere propter calorem nimium cogerentur, & plerique vmbram vario ingenio ſibi præparauerunt. Miniſtri autem erant iuuenes pulcherrimi, alacres & nimium formoſi, omnib. conſidentibus incogniti, qui cibum & potum in multa varietate & copia abundantiſſime (neſciebatur vnde) cum maxima honeſtate & morum diſciplina inferebāt. Mirabantur omnes cū lætitia magna, cernentes mirabilia tanta, qualia ante non viderunt. Expleto tandē conuiuio turba miniſtrorū omnis ſubito diſparuit, cantus auium omnino ſiluit, viriditas arborum graminumque ſubito aruit, copia niuis iterum rediens faciem terræ cooperuit, tantumque confeſtim frigus inhorruit, vt omnes qui veſtes duplices ante depoſuerant, præ nimio calore ſudantes, nunc frigore nimio tacti reſūmtis veſtimentis ad ignem redire quantocius feſtinarent. His peractis Albertus locum impetrauit à Rege pro fratribus ſuis in Traiectenſi ciuitate ad conſtruendum cœnobium, cum libertate & donariis auri & argenti multis.* Hæc Iohannes ſupradictus in præfatis Chronicis Traiectenſium ſcripſit, quæ an vera ſint an falſa, non eſt noſtri propoſiti hoc in loco velle iudicare.

Fœdus inter Wormatiēſes & Moguntinēſes initur.

Eodem anno in menſe Februario colligauerūt ſe perpetuis temporibus firmiſſimo fœdere Wormatienſes cum Moguntinenſibus, qui priſcis antea multis annis hoſtilitates & inimicitias ad inuicem diu exercuerunt.

Emicho comes de Liningen inſidias ſtruit epiſcopo Wormatienſi.

His quoque temporibus Emicho Comes de Liningen omnino laborabat occulte, vt Richardum epiſcopum Wormatienſem caperet & abduceret, qui tamen auxilium ciuium ſuorum implorans Wormatiam intromiſſus eſt, ſtante nihilominus inter epiſcopum & Comitem dudum concepta diſcordia ad plures dies.

Wilhelmus rex nō agnoſcitur ab omnibus.

Magnus iſtis temporibus tumultus in Regno fuit, & variæ diſſenſiones, quia non omnes Wilhelmum pro Rege Romanorum ſuſcipere voluerunt.

Richenſtein caſtellum capitur.

Eodem anno caſtrum quod Richenſtein dicitur iuxta Rhenum, non longe à Bingen captum fuit.

Cōfœderatio ciuitatū.

Eodem quoque tempore cum Wilhelmus Rex in partibus inferioribus moraretur, Moguntia & reliquæ iſtarum partium ciuitates quæ ei adhæſerant, nullum contra aduerſarios habebant defenſorem. Vnde conuenientes in Moguntia proceres ciuitatum Wormatiæ, Bopardiæ, Weſaliæ, Bingiæ, Oppenheim, Fridbergiæ, Franckfordiæ, Geilnhauſen, Friſlariæ, & quarundam aliarum in die ſanctæ Margarethæ virginis & martyris, fœdus, pacem & concordiam inierunt anno prænotato, & omne thelonium, quod circa Rhenum habebant, pro bono pacis conſeruando depoſuerunt: quanquam pleræque earum grauibus eſſent debitis inuolutæ, propter bella & incommoda quæ paſſæ erant multa, tempore ſchiſmatis poſt depoſitionem Friderici Imperatoris ſecundi.

MCCLV.

Regina & comes de Waldeck capiuntur.

Hoc anno, qui fuit Iohannis abbatis tertius cum eſſet Rex Wilhelmus in Wormatia, vxor eius Regina quadam die in menſe Decembri ad caſtrum, quod Trifels appellatur, pergere cum honeſta comitiua ſtatuit. Quod percipiens Hermannus quidam miles de Rieperg, ipſam Reginam cepit in itinere, & Comitem de Waldeck cum ea, ſpoliatamque

omnibus clenodiis ſuis duxit captiuam ad Rieperg, quam, poſteaquam aliquandiu detinuiſſet, abire permiſit.

Abbas Blidenſtadēſis dat eccleſiā in Kemden Capitulo Moguntino.

Eodem anno Hermannus abbas in Blidenſtat ordinis noſtri, Canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ de conſenſu conuentus ſui in augmentum præbendarum ſuarum contradidit eccleſiam parochialem in Kemde, cum omnibus prouentibus & attinentijs ſuis, ſub teſtimonio literarum ſigillis, ſuo & conuentus præfati munitarum, quas hic inſerere ſuperfluum duco; quia ſub eadem forma conſcriptæ, ſicut litera abbatis ſancti Diſibodi ſuper donatione Eccleſiæ in Oſternach, quas ſupra poſuimus.

Abbas Fuldenſis dedit eccleſiam in Berſtatt.

Henricus etiam abbas Fuldenſis de conſenſu conuentus ſui eodem anno contulit eccleſiæ Moguntinæ pro augmento præbendarum eccleſiam in Berſtatt, cum vniuerſis reditibus, prouentibus & attinentijs ſuis, ſicut patet in literis deſuper conſcriptis, quarum datum Fuldæ nonas Iunij, id eſt in vigilia ſancti Bonifacij, Anno MCCLV.

Abbas Selgenſtadēſis dedit eccleſiam Nuheim.

Starcardus quoque Abbas, Selgenſtadenſis noſtri ordinis, vna cum ſuo conuentu eiſdem Canonicis Moguntinis tradidit Eccleſiam parochialem in Nuhem, cum omnibus prouentibus & vtilitatibus ſuis reſeruato ſibi ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum iure conferendi vicariam vnam, his prouentibus inſtituendam in maiori Eccleſia Moguntina. Actum 6. Calend. Maij. Anno Domini MCCLV.

MCCLVI.

Abbas Spōheimēſis noluit dare Gentzingē.

Gerardus epiſcopus Moguntinus vna cum Canonicis Capituli ſui abbatem noſtrum Iohannem & conuentum huius monaſterij non parum moleſtantes, precibus & minis ſolicitarunt pro eccleſia in Gentzingen, q̃ omnibus modis in augmentum præbendarum cupiebant. Sed Iohannes Abbas conſentire noluit, & tam minas quam preces eorum conſtanti animo contemſit. Verum poſt mortem eius tandem Petrus Abbas ipſam eccleſiam petentibus donauit, ſicut inferius ſuo loco dicemus.

Wilhelmus rex à Friſonibus occiditur.

Eodem anno Wilhelmus cum pro corona imperii Romam ire diſponeret, ac Friſones rebellantes prius domare voluiſſet, exercitum contra eos 5. Calend. Ianuarij produxit. Qui præcedens exercitum ſuper glaciem ad explorandum introitum & viam meabilem contra aduerſarios, ſuper equum ſedebat: & ecce glacie confracta in paludinoſo vado equus ipſe cum Rege paulatim immerſus eſt, & rex nullum habens ſecum famulorum pene ſuffocatus fuit. Quod cernentes Friſones in arundinetis latitantes concurrerunt, & eum, neſcientes Regem, priuſquam adueniret exercitus, occiderunt.

MCCLVII.

Duo reges eliguntur propter diſcordiam.

Hoc anno, qui fuit Iohannis Abbatis noſtri 5. conuenerunt Principes Imperij ad Regem nouum inſtituendum, ne ſi diutius diſſimularent, ius electionis amitterent. Diſcordantes autem ab inuicem Conradus Colonienſis, Gerardus Moguntinus Epiſcopi, & Ludouicus comes Palatinus Rheni Duxq; Bauariæ, Richardum Cornubiæ Comitē, fratrem regis Angliæ in regem Romanorū elegerunt. Arnoldus vero archiepiſcopus Treuirorum cum adhærentibus ſibi Alfunſum regem Caſtellæ in regem Romanorum eligens, ſolennes ad eum nuncios miſit, conſilium & auxilium promiſit.

Alphonſus electus rex Romanorū negligit imperium.

At vero rex Alfonſus, vel contemnens vel non curans Romanum Imperium, nuncios magnis muneribus donatos remiſit, promittens ſe cum exercitu ſubſequuturum: ſed regno ſuo contentus (quia Philoſophus erat, & Aſtronomus maximus) non venit, nec ſe in aliquo de regno Romanorum intromiſit, præter ſolum titulum, quem præter honorem eligentium ſuorum, ad tempus in literis ſuis retinuit.

Richardus rex Romanorum.

Porro Richardus, præfatus Comes Cornubiæ, per Conradum archiepiſcopum Colonienſem ex Anglia euocatus, titulum & gubernacula imperij Romanorum aſſumſit, & cum magno ſuorum tripudio in Eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis apud Aquiſgranum per eundem archiepiſcopum in Regem conſecratus fuit. Poſtea fauore & ſuffragijs ſuorum Principum à Colonienſibus, Bopardienſibus, Weſalienſibus, Moguntinenſibus, Francfordienſibus, & multis alijs ciuibus, vt verus Rex Romanorum ſuſceptus eſt. Vlterius aſcendens omnes in ſuam ditionē accepit, & multas pecunias ad habendum obedientiam impendit. Cumq; veniſſet vſq; Baſileam, & pecuniæ nimis prodigaliter expenſæ iam deficerent, Principes ab eo recedentes ſolū & deſolatū reliquerunt, tacite innuentes, ſe prædā ſequutos fuiſſe non hominem. Vnde cernens ſe Principum auxilio deſtitutū nil amplius poſſe proficere, cōmiſit Philippo de Falckenſtein (cuius ſororē ob nimiā pulcritudinem duxerat vxorem) regnū Wederaugiæ, Wernhero epiſcopo Argentinenſi Alſatiā, & Philippo de Hochenfels Bopardiam & Weſaliam cum attinentiis ſuis, aſſumtaque vxore in Angliam reuerſus eſt.

Richardus in Angliam reuertitur.

Emerat enim regnum pecunia, qua deficiente amplius regnare nō potuit. Tempore enim quo inſtabat electio, Gerardus archiepi-

archiepiſcopus Moguntinus à duce Brunſuicenſi tenebatur captiuus, quem ipſe Richardus, pro marcis octo millibus ea conditione redemit, vt vocem eius in electione obtinere mereretur. Quod & factũ eſt. Abſolut⁹ enim à cuſtodia dictꝰ archiepiſcopus præfatus à Marpurg ad Francofurdiam tranſtulit, & Richardum in regem Romanorum elegit.

Archiepiſcopus Moguntinus captiuus.

Anno præſcripto VI idus Nouembris obiit Richardus epiſcopus Wormacienſis, cui Conradus de Durcheim Decanus Moguntinenſis ſuccedens, præfuit tantum hebdomadibus tribus & obijt, in eccleſia Moguntina ante altare S. Petri ſepultus. Poſt hunc electus fuit Euerhardus de Badenberg præpoſitus eccleſiæ S. Cyriaci in Nuhuſen, & præfuit annis fermè XX. habuitq; diſcordiam cum ciuibus.

Richardus epiſcopus Wormatienſis moritur. Euerhardus epiſcopus Wormatienſis.

Eodem anno Ludouicus comes Palatinus Rheni, filius Ottonis ducis Bauariæ, habens Mariam vxorem ſuam de adulterio ſuſpectam (ſicut in ſuperioribus diximus) apud Werden Sueuiæ morantem XV. cal. Februarij decollari fecit, ex qua nullum habuit hæredem: quod factum nimis crudele fuit, viſum omnibus bonis viris, & à multis reprobatum, cum ipſo qui fieri mandauit & præcepit.

Ludouicus Palatinus vxorem interfecit.

MCCLVIII.

Hoc anno Iohannes abbas huius monaſterij Petrum Priorem depoſuit, & eum in Cellerarium cœnobij ordinauit, propterea quod magis ad gubernandũ temporalia quã ſpiritualia idoneus eſſe videretur. Fuit enim homo (vt ipſe dicere conſueuit) natus ad terrena, qui quietis impatiens externis laboribus ſemper inhiabat: de quo latius erit dicendũ infra, vbi poſt mortem Iohannis abbatis noſtri in eius locum referetur ſubrogatus. Porrò poſt Petrum Nicolaus per abbatem Iohannem inſtitutus eſt Prior huius monaſterij, ſecundum ordinem XIII. qui aliquãdo fuit præpoſitus monialium in monte ſancti Ruperti apud Bingas: vir bonus, & pro regularis diſciplinæ obſeruantia ſatis admodum zeloſus, quam tamen ad priſtinum feruorem non potuit reducere: præfuit autem in officio Prioratus annis VI. & obijt.

Petrus Prior 12. deponitur. Nicolaus Prior 13. conſtituitur.

Eodem anno eccleſia S. Catharinæ in Oppenheim per Gerardum archiepiſcopum Moguntinum in eccleſiam erigitur parochialem, vt patet in literis quæ ſequuntur.

Eccleſia parochialis in Oppẽheim. Copia fundationis.

Gerardus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus ſacri imperii per Germaniam Archicancellarius. Cum ad mandatum ſereniſſimi Domini noſtri, Romanorũ regis illuſtris, per antiquiores & meliores incolas (reuelatis antiquis & veris limitibus, qui Moguntinam diœceſin à Wormacienſi diſtinxerunt, quanquam per ignauiam fuiſſent in parte conuulſi) exſtiterit liquido declaratum, quod noua ciuitas in Oppenheim in noſtra ſit diœceſi conſtituta, ac populus ciuitatis eiuſdem numero & authoritate in tantũ excreuerit (Domino adaugente) quod ipſam deceat imo expediat ob animarum ſalutem ſingularis ac proprii rectoris regimine gubernari. Nos de conſilio & conſenſu capituli noſtri & præpoſiti S. Victoris Archidiaconi loci, eccleſiam S. Catharinæ in ipſa ciuitate fundatam, in parochialem eccleſiam eligimus, facimus & creamus, ipſamque iure & honore parochialis eccleſiæ inſignimus: concedentes eidem vt proprii baptiſterii vſum habeat pro ſuis paruulis baptizandis, nec non cœmiteriũ ſpeciale ad commodum ſepulturæ: Iuratos etiam habeant & ordinent ſpeciales, qui ea quæ ſunt iuris ſpiritualis promoueant & diſponant. In huius facti teſtimonium ad debitam firmitatem præſens ſcriptũ noſtri & capituli noſtri ac præpoſiti S. Victoris præfati ſigillis fecimus communiri. Datum Moguntiæ V nonas Iulii, anno Domini MCCLVIII.

Oppenheim noua ciuitas.

Eodem anno canonici maioris eccleſiæ Metenſis omnia bona ſua habuerunt in Odernheim (vbi S. Rufus quondam epiſcopus Metenſis, vſq; in præſentem diem manet tumulatus) canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ pro MXL. libris monetæ Metenſis vendiderunt, ſicut patet ex literis deſuper confectis & ſigillatis, quarum Datum eſt anno Domini MCCLVIII. cal. Iunij.

Odernheim. S. Rufus epiſcopus.

MCCLIX.

Anno Iohannis abbatis noſtri VI. monachi ordinis noſtri de monaſterio S. Diſibodi iuxta Sobernheim, mortuo Ottone abbate ſuo per Gerardum archiepiſcopum & maioris eccleſiæ Moguntinæ canonicos, tamquã fundatores eiuſdẽ loci eliminati & expulſi ſunt, & datum eſt ipſum cœnobium ordini Ciſtercienſi vſq; in præſentẽ diem. Venientes igitur de Otterburg Wormacienſis diœceſis monachi & conuerſi ipſum locum primitus inhabitare cœperunt, conſtituentes ſibi primum ordinis ſui abbatem nomine Iohannem, qui ſe & monaſteriũ ſuũ eccleſiæ Moguntinæ, quaſi pro gratitudine accepti beneficij, in perpetuum obligauit ſingulis annis centum maltris ſiliginis, vt patet in copia quæ ſequitur:

Cœnobium S. Diſibodi datur Ciſtercienſib.

Reuerendis & dilectis in Chriſto, Wernhero præpoſito, Iohãni Decano, totiq; capitulo Moguntino, frater Iohannes dictus, abbas & cõuentus monaſterii S. Diſipodi, Ciſtercĩẽſis ordinis, orationes in Domino ſempiternas. Cum vos vna cum venerabili Domino & Patre noſtro Gerardo archiep. Mog. monaſte

Copia obligationis.

rium S. Diſibodi tunc ordinis S. Benedicti, ab eccleſia Moguntina fundatum, ex certis cauſis nobis & per nos ordini noſtro donandum duxeritis: Ne ingrati videamur tantæ gratiæ per veſtram nobis factæ benignitatem, reſtaurantes immenſi muneris eiuſdem memoriam ſempiternam, vniuerſitati veſtræ promittimus liberaliter & conſtanter, & nos ſucceſſoreſque noſtros obligatos eſſe volumus, quod ad opus duarum vicariarum de nouo in veſtra eccleſia ordinatarum, dabimus vobis de reditibus noſtri monaſterii ſingulis annis perpetuo ſingula quinquaginta maldra ſiliginis Bingenſis menſuræ Moguntiam, in omnem euentum, noſtris expenſis & periculo præſentanda, ſic quod vnam vicariam inſtanti meſſe dabimus maltra ſiliginis quinquaginta, & ex tunc in ſequenti meſſe proxima, & deinceps ad vtramq; vicariam ſingulis annis perpetuo dabimus ſiliginis ſiccæ & abſq; palea centum maltra prædictæ menſuræ, Moguntiam (ſicut dictum eſt) præſentanda ſub noſtro periculo & expenſis, inter duo feſta, Aſſumptionis videlicet Mariæ & Natiuitatis eiuſdem. Adijcientes quod cum primum habuerimus aratra aliqua iumentis inſtructa, abſque omni dolo & fraude teneri nos volumus perpetuo ad deducendum vinum veſtrum, quod vobis creuerit in Monzechen ſingulis annis tempore vindemiarum, cum requiſiti fuerimus, ante cellarium veſtrum Moguntiam in noſtris curribus & expenſis: ita tamen vt ſi alicuius infortunii euentus acciderit, ſimus penitus excuſati. Et ad horum debitam firmitatem concedimus præſens ſcriptum, Dominorum in Eberbach & Otterburg abbatum, de conſenſu & ſcientia conuentuum eorundem, ac noſtri monaſterii ſigillorum munimine roboratum. Actum Moguntiæ, anno Domini MCCLIX. *pridie nonas Martii.*

Vides quemadmodum canonici maioris eccleſiæ Moguntinæ, vt præbendas ſuas facerent pinguiores, monaſterium quod antea ordinis noſtri erat liberrimum, Ciſtercienſibus pro centum maltris ſiliginis in ſeruitutem annuam vendiderunt, nõ in paruam ordinis noſtri iacturam, iniuriam & opprobrium, immemores beneficij ab Ottone eiuſdem monaſterij abbate, noſtri ordinis vltimo, ante quadriẽnium percepti, qui eis parochialem eccleſiam in Oſternach cum inſigni libertate tradiderat, cum omnibus prouentibus in perpetuum poſſidendam.

Albertus Magnus epiſcopus Ratisbonenſis. Eodem anno Albertus Magnus prouincialis, ordinis prædicatorum, prouiſione Alexandri Papæ quarti factus eſt epiſcopus Ratisbonenſis in Bauaria.

MCCLX.

Gerardus archiepiſcopus Moguntinus moritur. Wernerus ſuccedit. Gerardus archiepiſcopus Moguntinus obijt, cui Wernherus de Falckenſtein maioris eccleſiæ Præpoſitus ſuccedens præfuit annis XXIIII. menſibus VI. qui eccleſiam ſuam optime rexit, & reditibus ornatibuſque mirifice eam ampliauit.

Ludouici Palatini ſecunda nuptia. Eodem anno Ludouicus comes Palatinus Rheni (de quo ſupra diximus) qui filiam Ducis Bauariæ Mariam vxorem ſuam occiderat, aliam duxit vxorem, filiam Conradi ducis Poloniæ, nomine Annam ex qua genuit filiam nomine Agnetẽ, & Ludouicum filium, elegantem virum, de quo poſtea ſuo loco erit dicendum.

Wormatienſium hoſtes nobiles. Eodem quoque anno Iacobus de Lapide & Simon de Guntheim militares, contra Wormacienſes graues inimicitias gerentes, multos ex ciuibus tenebant captiuos: ſed poſtea inter eos concordia facta eſt, & captiui pecunia interueniente dimiſſi.

MCCLXI.

Inundationes maxima. Hoc anno, qui fuit Iohannis abbatis noſtri IX. maxima inundatio aquarum fuit in his regionibus, & Rhenus intantum excreuit, quod domos & ædificia multa ſubuerterit. Homines etiam circa Rhenum habitantes, nimio terrore perculſi, relictis domibus ſuis multi ad montium præſidia confugerunt.

Diſſenſio Colonienſis. Maxima his temporibus inter Engelbertum archiepiſcopum & ciues Coloniẽſes diſſenſio fuit, quæ multis annis non ſine damno vtriuſque partis perdurauit.

MCCLXII.

Magus quidam mirabilia fecit. Anno Iohannis abbatis huius monaſterij X. venit quidam homo ex partibus inferioribus ad terras iſtas, qui vocabatur Magiſter Theodo Magus & præſtigiator admirabilis, qui multa & incredibilia fecit prodigia. Nam in oppido Creutzenacht coram omni populo publice in foro caput famuli ſui amputauit, quod poſt ſpatium vnius dimidiæ horæ corpori iacentis reſtituit. Cum canibus in aere quaſi ad venandum ambulare videbatur, aſcendens atque deſcendens, & clamans in altiſſimis quaſi à remotis. Armatũ hominem deuoraſſe putabatur. Currus quoque lignis ſeu fœno oneratos cum equis deuorauit, ſicut neſcientes modum putabant. Alia quoque ſtupenda fecit, quæ ſcribi hoc in loco ſuperfluum duxi.

Philippus de Hohẽfels excommunicatur. Eodem anno Wernherus archiepiſcopus Moguntinus excõmunicauit Philippum de Hohenfels, & terrã ſuppoſuit interdicto propter nimias & indiſcretas exactiones, quas in bo-

In bonis clericorum Moguntinæ ciuitatis in ſuo dominio poſitis faciebat, & grauis inter eos fuit exorta turbatio.

MCCLXIII.

Reconciliatio Moguntinenſis.

Hoc anno, altera die poſt Epiphaniam Domini, tempore Richardi Romanorum regis, in monte S. Iacobi facta eſt concordia inter Philippum de Hohenfels ſupradictum, & prælatos eccleſiæ Moguntinæ, & ſub pœnis proſcriptionis & alijs cẽſuris terribilibus confirmata, vt patet in literis deſuper confectis, quas propter prolixitatẽ nimiam omiſimus.

Diſſenſio Colonienſis & eiuſdem reconciliatio.

His etiam temporibus inter archiepiſcopum & ciues Colonienſes longa & grauiſſima diſſenſio fuit, iſto libertates ciuium ad ſe trahere cupiente, illis vero pro libertate fortiſſime pugnantibus. Tandem ciues archiepiſcopum ſuũ Engelbertum & Theodericum de Falckenburg fratrem eius capientes ad pacem compulerunt.

MCCLXIV.

Prior 13. moritur, & 14. inſtituitur.

Nicolaus Prior huius monaſterij XIII. hoc anno calend. Ianuarij obijt, vir bonus & amator diſciplinæ regularis, poſt quem XIV. Prior eſt inſtitutus monachus quidam, Otvvinus nomine, vir ſapiens & valde notabilis: qui præfuit in officio prioratus annis XII. & libenter reformaſſet collapſam diſciplinam monaſticam, ſed propter malitiam temporum parum proficere potuit.

Auguſtiniani Wormacienſes.

Eodem anno fratres Eremitæ, ordinis S. Auguſtini, Wormaciam intrãtes monaſterium ædificare cœperunt, quod perficientes inhabitant vſq; in hunc diem.

Ioannes abbas 7. moritur.

Eodem quoq; anno XI. cal. Maij obijt Iohannes huius monaſterij Sponheimenſis abbas VIII. ſepultus in medio chori, ante gradus presbyterij.

DE PETRO OCTAVO HVIVS MONASTERII SPONHEIMENſis abbate, qui præfuit annis XXV. & menſibus tribus, & de varijs geſtis illius temporis.

Diſſenſio in electione abbatis. Duo abbates.

IOHANNE autem abbate mortuo atque ſepulto, cum ad nouum Paſtorem eccleſiæ viduatæ eligendum fratres huius monaſterij, qui tum erant cõueniſſent, grauis ſubſequuta fuit turbatio. Duo enim per diſſenſionem fuerunt electi. Petrus qui Cellerarius erat (de quo ſupra diximus) vnam partem conuentus pro ſe habuit, & Wilhelmus monachus, qui Cantoris gerebat officium, alteram pro ſe partem eligentium obtinuit. Cumque grauis contentio inter vnius cœnobij huius partes, oriretur, & quęlibet pars ſuum electum conaretur defendere, Petrus qui erat homo aſtutus, priſtina officij ſui autoritate vſus, ingenioſa adinuentione familiarium ſtipatus caterua, abbatiam potenter inuaſit, ſeque in omnibus pro abbate geſſit. Porro Wilhelmus ad Simonem comitem Sponheimenſem confugit, Petrum grauiter accuſans, comitis auxilium pro abbatia ſibi debita implorauit. At vero comes Simon partes Wilhelmi primo quidem fouere atque defendere laborauit, qui tamen poſtea cauſam totam in manus Wernheri archiepiſcopi Moguntini reſignauit. Durauit autem iſta contentio ad anni ſpatium, non ſine damno rerum monaſterij temporalium & grandi periculo animarum. Tandem Wernherus archiepiſcopus Moguntinus vtrumque ad ſe vocans electum, & modum formamque electionis, ſimulque & zelum eligentium diligenter examinans, Wilhelmum repudians Petrum in abbatem huius cœnobij confirmauit.

MCCLXV.

Eccleſia in Gentzingẽ alienatur.

Hoc anno poſt longam diſcordiam, Petrus tandem (ſicut diximus) à Wernhero archiepiſcopo Moguntino, repudiato Vvilhelmo, in abbatem huius monaſterij confirmatus eſt, fuitque VIII. in ordine abbatum, & præfuit annis XXV. & menſibus IV. homo ſatis aſtutus & externis plus deditus quam ſpiritualibus. Erat autem oriundus ex Moguntia, qui poſtquam literis aliquandiu dediſſet operam, ad monaſterium venit, & ſub Iuano abbate monachus factus eſt, à quo poſtea Prior (ſicut diximus) ordinatus eſt, ac deinde Cellerarius, poſtremoq; abbas. Iſte Petrus eccleſiã parochialẽ in Gentzingen in pago Nachgau, q̃ ex donatione nobilis quondam viri Vdonis monaſteriũ noſtrum per annos CXXXVIII. pacifice poſſederat, in primo cõfirmationis ſuæ anno ſtatim dedit capitulo maioris eccleſiæ Moguntinæ cum omnibus prouentibus ſuis, vt patet in his literis:

Copia donationis.

Reuerendis ac dilectis in Christo, præpoſito ac Decano, totiq; capitulo eccleſiæ Moguntinæ, Petrus Dei gratia electus & confirmatus in abbatem monaſterij Sponheim, ſalutem & cum obſequio deuotas orationes in Chriſto. Vt per noſtræ ſubuentionis auxilium (qua matri noſtræ digne ac reuerenter adeſſe tenemur) præbendarum veſtrarum tenuitas in aliquo releuetur, & per vos etiam beato Mar-

tino patrono noſtro reuerentiam impendamus, eccleſiam parochialem in Gentzingen, Moguntinenſis diœceſis, cum iure patronatus ac vniuerſis pertinentiis & reditibus ſuis, quos Paſtor ipſius eccleſiæ conſueuit hucuſque percipere, de conſenſu venerabilis patris, domini noſtri Wernheri archiepiſcopi Moguntini & totius conuentus noſtri vobis conferimus in perpetuum obtinendam, ita quod cum primum eam vacare contigerit, prouentus ipſius communibus veſtris vſibus libere perpetuo applicetis. Relicta tamen de prouentibus eiuſdem eccleſiæ certa & cõgrua portione, de qua perſona in ipſa eccleſia Gentzingen, Deo perpetuo ſeruitura & per vos inſtituenda, honeſte valeat ſuſtentari. In cuius facti memoriam & perpetuam firmitatem præſentes literas vobis damus, noſtro & conuentus noſtri ſigillorum munimine roboratas. Actum anno Domini MCCLXV. VII. *idus Iulii.*

Cõfirmatiõ Wernheri archiepiſcopi. Hanc donationem Wernherus archiepiſcopus confirmans ſequentes literas tradidit.

Wernherus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus ſacri Romani imperii per Germaniam Archicancellarius, dilectis in Chriſto, præpoſito, Decano, totique capitulo Moguntino ſalutem in Domino. Iuſtis petentium deſideriis grato nos decet conſenſu occurrere, & eadem ſtudioſe proſequi, inquantum facultas ſuppetit effectui mancipare. Veſtris igitur precibus inclinati, donationem eccleſiæ in Gentzingen, quam vobis in augmentum præbendarum veſtrarum dilecti in Chriſto, abbas & conuentus in Sponheim noſtræ diœceſis monaſterii, liberaliter & benigne fecerunt (ſicut in eorum ſcripto continetur inde confecto) gratam plurimum habentes & ratam, præſentis ſcripti teſtimonio confirmamus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Dei omnipotentis & beati Martini, ac noſtræ excommunicationis ſententiam nouerit incurriſſe. Datũ Moguntiæ anno Domini MCCLXV. X. *cal. Octobris.*

Eccleſia parochialis in Sponheim incorporatur cœnobio. In recompenſam autem præfatæ donationis, Wernherus archiepiſcopus memoratus de conſenſu capituli ſui eccleſiam parochialem in Sponheim cum omnibus prouentibus ſuis Monaſterio incorporauit, vt patet ex literis quæ ſequuntur.

Copia incorporationis. *Wernherus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, ſacri Romani imperii per Germaniam Archicancellarius, dilectis in Chriſto, Petro electo in abbatem totique conuentui monaſterii in Sponheim noſtræ diœceſis, ſalutem in Domino. Nos paterno penſantes affectu eccleſiam veſtram propter onera impreſſionum multimoda & per varios infortunatos euentus adeo attenuatam in multis, quod egeſtate non modica laboretis, vt quantum poſſumus veſtram inopiam pro ſalute noſtra aliqualiter releuemus, eccleſiam parochialem in Sponheim cum capellis attinentibus, vobis pleno iure habẽdam perpetuo de conſenſu noſtri capituli & tui electi, qui eiuſdem eccleſiæ es patronus, tradimus & donamus, ita quod cum eam vacare contigerit, prouentus ipſius communibus veſtris vſibus libere perpetuo applicãtes ad ipſam eccleſiam fidelem & perpetuum Vicarium loci Archidiacono præſentetis, cui de prouentib. ipſius eccleſiæ certam & congruam aſſignabitis portionem de qua honeſte valeat ſuſtentari, qui etiam nobis & Archidiacono ipſi de iuribus nobis debitis valeat reſpondere. Nos præpoſitus, Decanus & capitulum Moguntinum noſtrum ſuper donatione huiuſmodi liberaliter impertimur conſenſum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ donationis infringere, vel ei auſu temerario cõtraire, Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotẽtis Dei & S. Martini ſe nouerit incurſurum. Ad maiorem autem firmitatem & euidentiam huius, fecimus vobis præſens ſcriptum noſtrum, noſtro, prædictorum Præpoſiti Decani & Capituli, nec non & tui electi ſigillorum munimine roborari. Actum anno domini* MCCLXV. VII. *idus Iulii.*

Ius patronatus pertinet abbati. *Conſenſus Capituli.*

Itaque vt eccleſia villæ Sponheim incorporaretur monaſterio, Petrus abbas eccleſiam in Gentzingen cum omnibus pertinentijs ſuis eccleſiæ Moguntinæ donauit.

Ciues Herbipolenſes mulctantur grauiter. Eodem anno ciues Herbipolenſes propter magnas variaſque iniurias, quas intulerant Iringo epiſcopo ſuo & clero, in duobus millibus & ducentis marcis ei condemnati ſunt, & ſoluto argento ad eius obedientiam redire ſunt compulſi.

MCCLXVI.

Decima Bingenſis. Hoc anno præpoſitus, Decanus & capitulum maioris eccleſię Moguntinæ, quartam partẽ decimæ in Bingẽn pro pecunia emerunt à Philippo ſeniore de Falckenſtein, & duobus filijs eius Philippo & Wernhero, quam iure feudali ab eccleſia Moguntina tenuerant, Wernhero archiepiſcopo conſentiente, vt patet ex literis emptionis deſuper confectis, quarum datum eſt anno Domini MCCLXVI. tertio idus Februarij.

Epiſcopus Herbipolẽſis moritur. Eodem anno obijt Iringus epiſcopus Herbipolenſis cui Bartholdus de Sternberg ſuccedens præfuit annis XVIII.

MCCLXVII.

Prædicatores Spirẽſes. His temporibus monaſterium fratrum Prædicatorum in ciuitate Spirenſi ſub Henrico epiſcopo fundari cœpit de conſenſu eius & totius capituli.

Eodem

Eodẽ anno ſeditio maxima fuit inter ciues Colonienſes exorta. Nam cũ Rectores ciuitatis communitati graues exactiones & precarias * impoſuiſſent; ſurrexit aduerſus conſulatum ipſa communitas, ſeque mutuo inſectantes armis ac bello in ipſa ciuitate impugnabant, & multi ab vtraque parte cæſi & occiſi fuerunt.

Seditio Colonienſis.
** Vel Berd.*

MCCLXVIII.

Hoc anno, qui fuit Petri abbatis noſtri IIII. Wilhelmus, qui (vt ſupra diximus) contra Petrum in diſſenſione fuerat electus pro abbate huius monaſterij ab vna parte conuẽtus, ſed à Wernhero archiepiſcopo Moguntino refutatus tanquam pauciores & infirmiores voces habens in electione, poſteaquam monaſterium & abbatem diu moleſtauerat, diſcurrens hinc inde ab ipſo archiepiſcopo Moguntino capitur, & carceri mancipatus vſque ad obitum ſuum non exiturus. Et ceſſauit quaſſatio ipſa, quam per triennium contra Petrum exercuerat, adhærentibus ſibi quibuſdam è fratribus, occulte tamen propter metum epiſcopi.

Wilhelmus Pſeudoabbas capitur.

MCCLXIX.

Hoc anno grauis inter epiſcopum Herbipolenſem Bettholdum & comites de Henneberg, Caſtello, & Hohenlohe diſcordia fuit exorta, qui tandem iuxta oppidum Franconiæ, quod Kitzingen dicitur, ad pugnam conuenientes, acriter concertarunt, & multi ab vtraque parte fuerunt cæſi, vulnerati & capti.

Epiſcopus Herbipolenſis diſcordat à quibuſdã comitibus.

Eodem anno proſcripti & profugi à ciuitate Coloniã, facto ſub terrã occulto meatu, Coloniam occupare & capere volentes, multa ciuibus mala intulerunt, compugnantesque ad inuicem, damna ſibi irrecuperabilia mutuo præſtiterunt.

Colonienſis ſeditio.

MCCLXX.

Hoc anno, Petri abbatis noſtri VI. cum obſeruantia regularis (proh dolor) nimium à prima ſui inſtitutione defeciſſet, monachi huius cœnobij iam publice proprietarij eſſe cœperunt, ipſo abbate conſenſum ad hoc præbente expreſſum. Nam tunc primum conuentus ab abbate fuit diuiſus, ita vt abbas certa bona pro menſa & ſuſtentatione ſui haberet ſeorſum, & pro ſe conuentus ſimiliter ſeorſum. Et tunc primum ceſſauit communis vitæ regularis inſtitutio, quæ per annos ferme CXXX ſatis laudabiliter in præſenti monaſterio antea viguerat. Conuentus ergo ſummam prouentuum ſuorum in præbendas diſtinxit, adijciens his quoddam commune diſtribuendum (quod Præſentias appellant) more ſecularium canonicorum in graue detrimentum præſentis monaſterij & periculum animarum.

Monachi huius monaſterij ab obſeruantia regulari receſſerunt.

Eodem anno Iohannes abbas & conuẽtus S. Cœnobij Nidenſis, ordinis noſtri, Colonienſis diœceſis, vendiderũt capitulis Moguntinenſibus maioris eccleſiæ & beatæ Mariæ virginis ad gradus, villas Drechtingshauſen * Heimbach ſuperiorem & inferiorem, Weiler, cum terminis earum, ac partem caſtri Reichenſtein cum hominibus, fundo, proprietate, dominio, ædificijs, vineis, poſſeſſionibus, terris, cultis & incultis, iuriſdictione ac actionibus quibuſcunque cum omnibus iuribus, pertinentijs & prouentibus in præfatis villis, & in ipſo caſtro Reichenſtein, & cunctis terminis adiacẽtibus, pro MCCCCXXIII. marcis denariorum Colonienſium, ſicut patet in literis huiuſcemodi venditionis deſuper cõfectis, quarum datum eſt præfato anno, VIII. *cal. Octob.*

Drechtingshauſen venditur.
Hodie Dreckshauſen.

Eodem quoque anno Gotfridus Dominus de Eppenſtein & filius eius Gotfridus villam quæ dicitur Flersheim, cum agris, vineis, curtibus, pratis, paſcuis, aquis, molendinis, nemoribus, terris cultis & incultis, hominibus ibidem exiſtentibus, vel redire volentibus qui ſe ad alia loca tranſtulerunt & hæreditatem habuerunt ibidem, militibus (pueris militum à Iohanne Venatore exceptis) pro MD. marcis vendiderunt, literas deſuper conficientes, quarum Datum eſt tale: *Actum anno Domini* MCCLXX. *tertia feria poſt Dominicam Iudica.*

Flersheim venditur eccleſiæ Moguntinæ.

MCCLXXI.

Anno regiminis ſui ſeptimo Petrus abbas huius cœnobij bona in Praumvveil, cõparauit pro CC. marcis de quibus curtem fecit eamque, pro cenſu annuo agricolis locauit. Verum poſt aliquot annos domus ipſa quæ ad curtem pertinebat fuit exuſta, & coloni agros monaſterio reſignarunt, qui diſtracti villanis per partes & minutas pro cenſu annuo locati fuerunt.

Curtis noſtra in Weiler emitur.

MCCLXXII.

Hoc anno obijt Henricus epiſcopus Spirenſis, cui Fridericus de Bolandia ſororis filius IV. nonas Martij ſuccedens, præfuit annis fere XXX.

Epiſcopus Spirenſis moritur.

Eodẽ quoq; anno obijt Engelbertus archiepiſc. Colonienſis in eccleſia Budenſi ſe-

Epiſcopus Colonienſis moritur, Sifridus ſuccedit.

pultus, cui Sifridus de Weſterburg, vir bellicoſus nimium, ſucceſſit, & à Gregorio Papa x. confirmationem cum decore pallij archiepiſcopalis ſuſcepit.

MCCLXXIII.

Rudolphus de Habſpurg rex Romanorum.

Hoc anno, qui fuit Petri abbatis noſtri nonus, principes Romani imperij apud Franckfordiam conuenientes, in regem Romanorū poſt multos tractatus vnanimiter tandem elegerunt Rudolphum comitem de Habſpurg tunc abſentem, & Baſileam cum magno exercitu obſidentem, qui vt audiuit ſe in regē Romanorum electum, ſoluta mox obſidione venit in Franckofordiam, & deinceps ad Aquaſgrani deſcendens conſecrationis munus ex more ſuſcepit. Ibi principes iurata obedientia feudalia ſua de manu eius ſuſceperunt, eique contra omnes aduerſarios imperij fortiter adſtiterunt. Vnde multa in breui recuperauit, quæ ab imperio alienata fuerant, pacemque reformauit in terra, & regnauit annis XVIII. menſibus vero X. Vxorem habuit Helizabeth filiam Burchardi comitis Haierloch, quæ peperit ei tres filios, Albertum ducem Auſtriæ, qui poſtmodum fuit Imperator Romanorum, à quo omnes duces Auſtriæ qui hodie ſunt, aut interea fuerunt, geniti ſunt: Hartmannum qui fuit in Rheno ſubmerſus, & Rudolphum Sueuiæ ducē, qui filiam Ottocari regis Bohemiæ duxit vxorem. Filiarū prima nupſit Wentzeslao regi Bohemiæ: ſecunda Machtildis nomine Ludouico comiti Palatino Rheni, ſicuti dicemus: tertia Alberto duci Saxoniæ, & quarta Carolo principi Apuliæ.

Filij Rudolphi Habſpurgenſis.

Ludouicus Palatinus ducit tertiā vxorem.

Eodem anno Ludouicus comes Palatinus Rheni, mortua ſecūda ſua vxore tertiam duxit Machtildem præfatam Rudolphi regis Romanorum filiam, de qua genuit Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & Ludouicum poſtea Imperatorem; de quibus poſtea dicemus.

MCCLXXIV.

Comites cōtra Imperatorem conſpirant.

Hoc anno certi comites, videlicet comes de Montfort, comes de Helffenſtein, comes de Duckenberg, comes Eberhardus de Wirtenberg cum alijs vndecim, contra regem Rudolphum conſpirantes eum aut capere aut interficere ſummopere quærebant, quod cum ei innotuiſſet, producto contra eos magno exercitu vicit, eoſque ad obedientiam ſibi & imperio in perpetuum coegit, & pacem in omni terra circumquaque ab Italia vſq; ad Angliam tutam reformauit.

Diſcordia abbatis & monachorū.

Eodem anno Petrus abbas huius monaſteri, cernens illam diuiſionem redituum & prouentuum inter ipſum & conuentum ante triennium factam omnis impuritatis futuræ principium, & authoritatis ſuę non paruum detrimentum, vehementer doluit de ea, & renitentibus omnibus, præter Ottvvinum Priorem, eam publice reuocauit. Vnde commoti monachi & quaſi in væſaniam verſi totis viribus reſtiterunt, factaq; inter ſe conſpiratione abbatem interficere potius quàm ſibi indultam ſemel proprietatis portionem reſignare ſtatuerunt. Quod cum abbati innotuiſſet, dans locum iræ ad Creutzenach declinans, plus quam ad anni ſpatium ibidem commoratus eſt, quouſque tandem mortuo potiore factionis principe, res per comitem de Sponheim dominum Simonem compoſita & ſedata fuit.

MCCLXXV.

Rudolphus rex Ottocarum Bohemiæ regem vicit & occidit.

Comites de Habſpurg fiunt duces Auſtriæ.

Genealogia ducum Auſtriæ.

Anno Petri abbatis noſtri XI. Rudolphus rex Romanorum exercitum mouit in Bohemiam, contra Ottocarum regem, Auſtriam, Stiriam, Carinthiam, Morauiam, mortuo hærede legitimo iniuſte contra imperij iuriſdictionem occupantem, factaque congreſſione eum vicit & ſubiugauit, pactaque ſubiectionis impoſuit. Verū cum ille promiſſa ſeruare poſtea contemneret, Rudolphus denuo in Bohemiam reuertitur, & regem periurum iterum ſuperans occidit, & ſibi regnum Bohemiæ ſubiugauit. Porro ducatum Auſtriæ donauit filio ſuo Alberto comiti de Habſpurg, à quo Maximilianus hodie rex Romanorum ſecundum rectam lineam generationis ita vt ſequitur cōtinuatam deſcendit. Rudolphus rex ex comite de Habſpurg rex Romanorum genuit Albertum, poſtea regem, ducem Auſtriæ. Albertus genuit Albertum iuniorem ex Helizabeth filia comitis ſiue ducis Carinthiæ Meynhardi. Albertus iunior genuit Lupoldum ducem Auſtriæ ex Iohanna filia comitis Pyrrethi. Lupoldus autem genuit Erneſtum ducem, Erneſtus autem genuit Fridericum Imperatorem tertium, ex Simburga filia ducis Alexij de Ancazon in Polonia. Fridericus autem Imperator genuit Maximilianum regem. Maximilianus autem genuit Philippum ducem Auſtriæ, Burgundiæ, Brabantiæ, & Mariam Reginam Hiſpaniæ, de quibus ſuo loco dicetur.

MCCLXXVI.

Anno Petri abbatis noſtri XII. concordia inter ipſum & conuentum ſuum per Simonem

In Cantica canticorum	lib.1.	In librum Sapientiæ	lib.1.
In Eccleſiaſticum	lib.1.	In Eſaiam prophetam	lib.1.
In Hieremiam	lib.5.	In Ezechielem	lib.1.
In Danielem	lib.1.	In 12. proohetas minores	li.12.
In libros Machabeorum	lib.2.	In Euangelium Matthæi	lib.1.
In Euangelium Marci	lib.1.	In Euangelium Lucæ	lib.1.
In Euangelium Iohannis	lib.1.	In epiſtolas apoſtoli Pauli	li.14.
In Actus apoſtolorum	lib.1.	In epiſtolas canonicas	lib.1.
In Apocalypſin Iohannis	lib.1.	Summa de caſibus	lib.1.

Alia inſuper nonnulla compoſuit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1240.

IACOBVS Baldewini, Odofredi Beneuentani clariſſimi viri quondam auditor Iuris ciuilis profeſſor & interpres eximius, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, conſilio & actione præcipuus. Scripſit in ea facultate quædã præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum laude tranſmiſit. E quibus iſta feruntur.

Super Codice	li.12.	Super ff. veteri	li.24.
Super ff. nouo	li.12.	Super ff. infortiati	li.14.

Et quædam alia. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. 1240.

DAVID ordinis, vt ferunt, minorum, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, vita & conuerſatione inſignis, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenii fuit. Scripſit quædã aperto ſermone opuſcula, quorum lectio deuotis fratribus non eſt contemnenda, de quibus extant ſubiecta. Ad nouitios.

De compoſitione hominis exterioris lib.1.		Profectus religioſi.7.	
De compoſitione hominis interioris lib.1.		Collationes meas quas.	
Sermones de tempore	lib.1.	Sermones de ſanctis	lib.1.

Et quædam alia.

Claruit non longe poſt beatum Franciſcum. Sepultus eſt in Auguſta.

HVMBERTVS ordinis prædicatorum quintus, magiſter generalis, patria Viennenſis, Hugonis Barchinonenſis Theologi quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & declamator egregius. vita Euangelicus, conſcientia purus, actione præcipuus, eloquio dulcis, & ad perſuadendum idoneus, qui Hugonem olim ſuum præceptorem ſacræ Theologiæ pertraxit ad ordinem. Scripſit ad quædam deuota opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deuenit. E quibus iſta feruntur.

Super regulam S. Auguſtini	lib.1.	*Cogitanti mihi de ſer.*	
Summa prædicantium	lib.3.	*Omnis homo eſt exhortandus.*	
Geſta fratrum prædicatorum.	lib.5.	De officiis ſui ordinis	lib.1.
De tribus ſubſtantialibus reli.	lib.1.	*Filiis gratia & cohære.*	
Epiſtolarum ad diuerſos.	lib.1.		

Et quædam alia. Claruit Imperio vacante Anno domini. 1250.

VINCENTIVS Gallus natione Burgundus, ordinis prædicatorum dictus Beluacenſis, vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & exercitatus, ac veterum lectione diues, ingenio ſubtilis, & ſermone compoſitus, tantum literis ſtudium adhibuit, vt nullis vnquam laboribus, vigiliis vel occupationibus ab earum cultura potuerit euocari, quin ſemper aut legeret, ſcriberet vel prędicaret. Tantus itaq; fuit, vt poſt ſe necdum habuerit parem. Si ardua quæ ſcripſit opuſcula ex multis laborioſe collecta, ęqua lance cum cæteris ponderemus. Nam petente & ſumptus miniſtrante rege Francorum, grande & admirabile opus ſpeculorum de omni (vt ita dixerim) reſcibili in multis voluminibus maximis laboribus comportauit quod ita prænotauit atq; diſtinxit.

Speculum hiſtoriale	li.32.	*Deus eſt ſubſtantia in.*
Speculum naturale	li.33.	*Quoniam multitudo libro.*
Speculum morale	lib.3.	*In omnibus tuis memora.*
Speculum doctrinale	li.13:	*Quoniam multitudo libro.*
De gratia Dei quoq;	lib.4.	*Liber generationis, &c.*
De laudibus S. Mariæ	lib.1.	*Si Deum ore Prophetico in.*
De laudibus S. Iohannis Euangeliſt.	lib.1.	*Beatus Iohannes Euangeliſt.*
De inſtitutione puerorum	lib.1.	*Filii tibi ſunt erudi il.*
Conſolationem ſuper mortuo	lib.1.	*In primis igitur aduerte.*
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.	

Alia inſuper nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1240.

ALEXANDER de Ales, natione Anglicus, ordinis minorum, præceptor Euſtachii cardinalis, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſeculari Philoſophia nulli ſuo tẽpore ſecundus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, cum eſſet doctor ſacrarũ literarum in gymnaſio Pariſienſi, vt cœleſtis Philoſophiæ verus efficeretur diſcipulus, ordinem pauperum Chriſti intrauit, quem ſua eruditione & ſanctitate mirabiliter illuſtrauit. Scripſit iubente Innocentio Papa quarto inſigne opus quatuor voluminibus partium multa vtiliter complectens, quod prænotauit.

Summam Theologiæ	lib. 4.	Quoniam ſicut dicit Boetius
Declarationem regulæ minorum	lib. 1.	Reuerendo in Chriſto.

Cætera eius non vidi. Dicitur autem quod tam Vetus quam Nouum teſtamentum ex magna parte poſtillauerit, & de concordia iuris diuini & humani multa ſubtiliter diſſeruerit, aliaq; compoſuerit varia, quæ ad manus noſtras non venerunt. Claruit ſub Frederico ſecundo. Anno domini. 1240.

IOHANNES de Rupella, ordinis fratrum minorum, ſacræ Theologiæ magiſter Pariſienſis, in diuinis ſcripturis eruditus, & in Philoſophia Ariſtotelica magnifice doctus, qui ſe cum Alexandro de Ales in declaratione regulę minorum ad miniſtrum generalem ſubſcripſit. Edidit quædam præclara opuſcula, quibus nominis ſui famam ad poſteritatis notitiam tranſmiſit. E quibus ſubiecta feruntur.

Super ſententias	lib. 4.	Summa virtutum & vitiorum	lib. 1.
De anima quoque	lib. 1.		

Claruit ſub Frederico Imperatore ſecundo. Anno domini. 1250.

HENRICVS archiepiſcopus Ebredinenſis & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, Hoſtienſis vulgariter nuncupatus, vir in vtroq; iure peritiſſimus, qui ob excellẽtiam ingenii, & doctrinæ apud Alexandrum Papam quartam in pretio fuit. Scripſit quædam opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quib. ego tantum vidi opus inſigne & omnibus notum.

Super titulum decretalium	lib. 5.	*Alpha & Omega vnum in eſ.*
Summam quoque compendioſam	lib. 1.	Cętera quę compoſuit, ad notitiam meam

adhuc minime venerunt. Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1250.

GALTERIVS epiſcopus Pictauienſis ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularis Philoſophię diſciplinis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis ſermone ſcholaſticus, in declamandis ſermonibus ad populum excellentis induſtriæ fuit. Scripſit quædam non contemnẽda opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta. Iubente namq; Alexandro Papa quarto ſtylo digeſſit valde vtiles per anni circulum.

Sermones	lib. 2.	Super ſententias	lib. 4.
Quodlibetorum	lib. 1.	Quæritur quomodo virtus	

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1250.

GALTERVS epiſcopus Magolenſis ex inſulis oppido Flandrię oriundus, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus, & ſecularium literarũ non ignarus, ingenio præſtans, & clarus eloquio, qui ſuo tempore propter doctrinam & eruditionem magnę opinionis fuit. Scripſit ad petitionem præpoſiti & clericorum Inſulenſis eccleſiæ.

Super Pſalterium	lib. 1.	Et quaſdam epiſtolas.

Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam noſtram minime venerunt.

ALEXANDER dictus de Villa Dei, patria Dolenſis, ordinis (vt dicunt) fratrum minorum, vir certe vndecunq; exercitatus, Grãmaticus, Philoſophus, Aſtronomus, & calculator inſignis. Scripſit tam metro quã proſa non pauca opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteritatis memoriã tranſmiſit. E quibus ego tantum adhuc reperi ſubiecta. Volumen metro leonico ſcriptum de Grãmatica cuius hodie in ſcholis puerorum vſus eſt aſſiduus, neſcio ſi tam vtilis propter imbecillioris ætatis defectum, & ignauiam præceptorum. Prænotauit autem hoc ipſum opus.

Doctrinale puerorum	lib. 3.	*Scribere clericulis pa.*	
De computo eccleſiaſtico	lib. 1.	*Quamuis modo in fine tem.*	
De Sphęra	lib. 1.	De arte numerandi	lib. 1.

Fertur & alia complura ſcripſiſſe, ſermones, epiſtolas, varioſq; tractatus, qui ad manus noſtras adhuc minime venerunt. Claruit magna religione, & doctrina ſub Frederico ſecundo. Anno domini. 1240.

EVSTACHIVS, qui & Bonauentura de Balneo regio natus, ordinis fratrum mi-

norum miniſter generalis, ac deinde epiſcopus Albanenſis, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, Alexandri de Ales quondam auditor & diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, vita & conuerſatione deuotus atque ſanctiſſimus, cuius ingenium dotem naturæ & vitę puritatem præceptor eius Alexander contemplans dicere ſolebat: In fratre Bonauentura Adam peccaſſe non videtur. Scripſit multa & profunda & deuotiſſima opuſcula, quibus ardentia verba proferens nõ minus affectum legentis in Chriſti amore accendit, quã intellectum doctrinis ſanctis illuminat. Omnes enim ſui temporis doctores vtilitate operum facile præcellit, ſi ſpiritum diuini amoris & Chriſtianæ deuotionis in eo loquentem attendas. Profundus eſt, non verboſus, ſubtilis non curioſus, diſertus non vanus, flammãtia non inflantia verba proferens, vnde & ſecurius legitur, facilius ab amante intelligitur, vtilius frequentatur, dulcius & fructuoſius retinetur. Multi doctrinam proferunt, deuotionem prædicant multi, pauci ſcribendo libros docuerunt vtramque. Bonauentura autem & multos ſuperauit & paucos, dum eius doctrinam deuotionem deuotio inſtruit doctrinam. Si ergo & doctus vis eſſe & deuotus, illius opuſculis eſto intentus. Quæ ſunt.

Super ſententias	lib.4.	*Profunda fluuiorum.*	
Breuiloquium	lib.7.	*Flecto genua mea ad.*	
Soliloquium	lib.1.	*Dic quæſo ô homo ſi.*	
Itinerarii mentis in Deum	lib.1.	*In principio primum.*	
Lignum vitæ	lib.1.	*Chriſto confixus ſum.*	
Exhortatorius ad fratrem	lib.1.	*Quoniam dilecte mi frater.*	
De reductione artium, &c.	lib.1.	*Omne datum optimum &c.*	
Regimen conſcientiæ. i. paruũ bonũ	lib.1.	*Ecce deſcripſi eam tibi.*	
Itinerarii mentis in ſe ipſum	lib.1.	Compendium ſcripturarum	lib.1.
De inſtitutione nouitiorum	lib.1.		
Centiloquium	lib.4.	*Malum conſiderare occur.*	
Pharetra ſiue ſcintillarium	lib.4.	*In conuerſionis meæ præ.*	
De paupertate Chriſti contra Guil.	lib.1.	*Quæſtio eſt de pauper.*	
De quinq; feſtis infantiæ Chriſti	lib.1.	*Cum ſecundum virorum venera.*	
De ſeptem donis Spiritus Sancti	lib.1.	*Primum omnium neceſſe ha.*	
De excellentia euchariſtiæ	lib.1.	De 6. alis ſeraphin	lib.1
Ad Blancam duciſſam	lib.1.		
Illuminationum inſigne opus	lib.1.	*In medio eccleſiæ ape.*	
De tribus ternariis pectorum	lib.1.	*Tres ſunt ternarii pec.*	
De ſeptem gradibus cõtemplationis	lib.1.	*Contemplatiuorum aquili.*	
De profectu religioſorum	lib.1.	*Si vis in ſpiritu proficere.*	
De decem præceptis	lib.1.	*Si vis ad vitam ingredi.*	
Apologia pauperum	lib.1.	*Summi legiſlatoris.*	
Super oratione dominica	lib.1.	*Pater noſter. Oratio hæc præui.*	
Legenda S. Franciſci	lib.1.	*Apparuit gratia Dei ſal.*	
Conſtitutiones ſui ordinis	lib.1.	In Geneſim. 7. viſionum	lib.1.
In Euangelium Iohannis	lib.1.	*In principio, &c. Circa.*	
In Euangelium Lucæ	lib.1.	*Spiritus Domini ſuper me. Confi.*	
De tribus quęſtionibus	lib.1.	*In nominato magiſtro.*	
De ſandaliis apoſtolorum	lib.1.	*Quoniam ſecundum apoſtolum Iohan.*	
De paſſione Domini	lib.3.	*Currite gentes vndiq;.*	
Sermones per annum.	lib.2.	Epiſtolæ plures ad diuerſos.	

Alia inſuper nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Moritur Imperio vacante ſub Gregorio Papa decimo, in concilio Lugdunenſi. Anno domini. 1285. Indictone. 1. Sepultus in eccleſia cathedrali Lugdunenſi. Tandem propter ſanctitatem & miracula noſtris diebus canonizatur ab Sixto Papa quarto, ſub Frederico Imperatore tertio. Anno domini. 1482. Indictione. 15.

PHILIPPVS cancellarius Pariſienſis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, cum eſſet ſacrarum literarum famoſus magiſter, Theologicæ ſcholæ Pariſius multo tempore glorioſe præfuit, vbi diſcipulos legendo, populos prędicando magnifice inſtruxit. Scripſit de ſingulis Pſalmis duos vel tres.

Sermones elegantes	lib.1.	Summam Theologiæ	lib.1.

Alia quoque plura edidit, quæ ad notitiam noſtram minime venerunt.

Albertvs epiſcopus Ratiſponēſis, ordinis fratrum prædicatorum, natione Teutonicus, patria Sueuus, ex Laugingen oriundus, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, atq; in ſeculari Philoſophia nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, vita & conuerſatione deuotus atq; ſanctiſſimus, qui propter doctrinam & eruditionem, magnus dictus eſt, docuit ſacras literas & Philoſophiam Ariſtotelicam multis annis. Primo Pariſius, poſtea Coloniæ, vbi inter alios Thomam de Aquino habuit egregium diſcipulum. Ad epiſcopatum deinde Ratiſponenſis eccleſiæ aſſumptus, cū illum aliquot annis gubernaſſet, deſeruit, & amore ſtudii ſalutaris ad conuentum ſuum Coloniam reuerſus eſt, vbi vſq; ad finem vitæ docendo & ſcribendo perſeuerauit. Scripſit multa & pene infinita opuſcula, de quibus ſubiecta feruntur.

Summa Theologiæ	lib.4.	*Mirabilis facta eſt ſcientia*	
Super ſententias	lib.4.	De quatuor coæquis	lib.1.
De homine	lib.1.	De bono	lib.1.
De vita ſpirituali	lib.1.	De corpore Chriſti	lib.1.
In officium miſſæ	lib.1.	*Ecce ego declinabo in.*	
De eodem. 32. ſermones	lib.1.	*De ſacroſancto corpore.*	
De muliere forti	lib 1.	*Laudes eccleſiæ de.*	
Super libris Dionyſii	lib.5.	*Mirabile eſt nomen.*	
De multiplici timore	lib.1.	*Quoniam plus exemplo quam ver.*	
De laudibus S. Mariæ	lib.1.	*Clara eſt & quæ nunquam.*	
Defenſorium mendicantium	lib 1.	De partu hominis	lib.1.
De formatione hominis	lib.1.	De origine animæ	lib.1.
Super oratione dominica	lib.1.	De arte prædicandi	lib.1.
De reparatione lapſi	lib.1.	In Heſter	lib.1.
De adhærendo Deo	lib.1.	*Cogitanti mihi aliquid.*	
In quinq; libros Moyſi	lib.5.	In Ioſue	lib.1.
In Iudicum	lib.1.	In Ruth	lib.1.
In Regum	lib.4.	In Paralipomenon	lib.2.
In Eſdram & Neemiam	lib.3.	In Tobiam	lib.1.
In Iudith	lib.1.	In Prouerbia	lib.1.
In Cantica canticorum	lib.1.	In librum Sapientiæ	lib.1.
In Eccleſiaſten	lib 1.	In Eccleſiaſticum	lib.1.
In Machabæorum	lib .2.	In Iob	lib.1.
In Eſaiam	lib.1.	In Hieremiam	lib.1.
In Ezechielem	lib.1.	In Danielem	lib.1.
In 12. Prophetas minores	li.12.	Eccleſiaſtici. 49. Et 12.	
In Euangelium Matthæi	lib.1.	*Sume tibi librum gran.*	
In Euangelium Marci	lib.1.	*Ecce vicit leo de tribu.*	
In Euangelium Lucæ	lib.1.	In Euangelium Iohannis	lib.1.
In Epiſtolas Pauli	li.14.	*Aquila grandis magna*	
In Apocalypſin	lib.1.	De animalibus	li.20.
Sermones de tempore	lib.1.	*Quoniam veritatis teſtimon.*	
Sermones de ſanctis	lib.1.	*Venite poſt me faciam.*	
Paradiſus animæ	lib.1.	Orationum ſuper ſententias	lib.1.
Orationum ſuper Euangelia	lib.1.	De differentia ſpiritus & animæ	lib.1.
De diuinatione & prophetia	lib.1.	Diuerſarum quæſtionum	lib.1.
De natura locorum	lib.1.	De cauſis elementorum	lib.1.
De moribus animalium	lib.1.	De intellectu & intelligibili	lib.1.
De iuuentute & ſenectute	lib.1.	De vita & morte	lib.1.
De plantis & vegetabilibus	lib.1.	Summa Philoſophiæ	lib.1.
De vnitate intellectus	lib.3.	Quæſtiones contra Auerroiſtas	lib.1.
De vnitate formæ	lib.1.	Philoſophia moralis	li.16.
De monaſtica	lib.5.	De Oeconomica	lib.4.
De Arithmetica	lib.1.	De politica	lib.8.
De Geometria	lib.1.	De Sphæra	lib.1.
De Muſica	lib.1.	De Aſtris	lib.1.
De Aſtronomia	lib.1.		

Specu-

Seculum Aſtronomiæ	lib.1.	De ſomno & vigilia	lib.1.
De natura Deorum	lib.1.	Quæſtiones. 15.	lib.1.
De 12. Alphabetis	lib.1.	De mineralibus	lib.1.
De ſomniis	lib.1.	De ſecretis naturæ	lib.1.
De vulneribus	lib.1.	De magiſtris eligendis	lib.1.
De ſex principiis	lib.1.	De prædicamentis	lib.1.
De cauſis	lib.1.	De diffinitionibus	lib.1.
De Grammatica	lib.1.	De Rhetorica	lib.1.
De medicina	lib.1.	De agricultura	lib.1.
De lanificio	lib.1.	De Metaphyſica	li.13.
De aratura	lib.1.	De cœlo & mundo	lib.4.
De nauigatione	lib.1.	De ſcientia metheororum	lib.4.
In Phyſicam Ariſtotelis	lib.8.	De nutrimento & nutribili	lib.1.
De generatione & corruptione	lib.2.	De perſpectiua	lib.1.
De anima	lib.1.		

In libros Ariſtotelis cõmentatus eſt, ac alia multa compoſuit, quæ ad notitiã meam non veneruut.

Moritur ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280. Indictione. 8. Ætatis ſuæ anno octogeſimo. Sepultus in medio choro conuentus ſui Colonienſis. Et non ſurrexit poſt eum vir ſimilis ei, qui in omnibus literis, ſcientiis, & rebus tam doctus, eruditus & expertus fuerit. Quod autem de necromantia accuſatur, iniuriam patitur, vir Deo dilectus.

SIMON de Tornaco presbyter, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſeculari Philoſophia ſubtiliter doctus, Dialecticus acutiſſimus, & omnium liberalium artium peritiſſimus, factus Theologicæ ſcholæ magiſter, multis annis in gymnaſio Pariſienſi docuit, vbi plurimos auditores erudiuit. Sed dum Ariſtotelem nimium ſequitur, errasse in quibuſdam inuenitur. Scripſit autem quædam ingenii ſui opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta.

Sententiarum ſuarum	lib.1.	Quæſtiones variæ	lib.1.
In Symbolum Athanaſii	lib.1.		

Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

THOMAS de Aquino, ordinis fratrum prædicatorum, Alberti Magni in conuentu Colonienſi auditor & diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, vita & cõuerſatione inſignis, inter omnes doctores ſui temporis facile obtinuit principatum, qui velut alter Auguſtinus ſe ſtudio ſcripturarum totum dedit, die ac nocte in illius amore & exercitio commorando, tot ac tanta ſcripſit volumina, vt paucos inter modernos vel numero vel vtilitate habeat æquales.

Super ſententias	lib.4.	*Ego ſapientia effudi.*
Summam Theologiæ	lib.4.	*Quia catholicæ veri.*
Contra gentiles	lib.4.	*Veritatem meditabitur.*
Contra errores Græcorum	lib.1.	*Libellum ab excellentia.*
Contra Armenos & Sarracænos	lib.1.	*Beatus Petrus apoſtolus.*
Compendium Theologiæ	lib.3.	*AEterni patris verbum.*
De præceptis charitatis	lib.1.	*Tria ſunt homini neceſſaria.*
De fide & ſacramentis	lib.1.	*Poſtulat à me veſtra.*
Super oratione dominica	lib.1.	*Pater noſter, Inter alias.*
Super Aue Maria	lib.1.	*Aue Maria, &c. In ſa.*
Super Symbolo Apoſtolorum	lib.1.	*Credo, &c. Primum quod eſt*
De centum octo articulis	lib.1.	*Primo conſiderandum eſt.*
De 42. Articulis	lib.1.	*Reuerendo in Chriſto.*
De 36. articulis	lib.1.	*Lectis veſtris literis in eis.*
De ſex articulis	lib.1.	*Chariſſimo ſibi in Chriſto.*
De differẽtia diuini verbi & humani	lib.1.	*Ad intellectum huius.*
De natura verbi	lib.1.	*Quoniam circa naturam verbi.*
De ſubſtantiis ſeparatis	lib.1.	*Quia ſacris angelorum.*
Contra Auroiſtas de intellectu	lib.1.	*Sicut omnes homines natu.*
Aduerſum detrectores religionis	lib.1.	*Chriſtianæ religionis.*
De perfectione vitæ ſpiritalis	lib.1.	*Quoniam quidam perfectionis.*
Contra impugnatores ordinis	lib.1.	*Ecce inimici tui ſo.*

De regimine principum	lib.4.	*Cogitanti mihi quid.*
De forma abſolutionis,	lib.1.	*Perlecto libello à vo.*
De regimine Iudæorum,	lib.1.	*Excellentiæ veſtræ re.*
Expoſitionem primæ decretalis,	lib.1.	*Saluator noſter diſcipulos.*
Expoſitionem ſecundæ decretalis,	lib.1.	*Damnamus ergo & re.*
In Eſaiam Prophetam,	lib.1.	In Hieremiam, lib.1.
In Threnos eiuſdem,	lib.1.	In Cantica Canticorum, lib.1.
In tres nocturnos pſalm,	lib.1.	
In Iob ad literam,	lib.1.	*Sicut autem in rebus quæ.*
Continuum in Euangelia,	lib.4.	*Sanctiſſimo ac reuerendiſſ.*
Lecturam in Euangelia,	lib.4.	In Epiſtolas Pauli, lib.14.
In Epiſtolas Canonicas,	lib.7.	
De ſacramento altaris,	lib.1.	*Memoriam fecit mira.*
De humanitate Chriſti,	lib.1.	*Chriſtus Ieſus venit.*
De dilectione Dei & proximi,	lib.1.	*Magiſter quod eſt mand.*
De diuinis moribus,	lib.1.	*Perfecti eſtote ſicut.*
De beatitudine	lib.1.	*Beati qui habitant in domino.*
De puritate conſcientiæ	lib.1.	*Quoniam fundamentum &.*
De officio ſacerdotis	lib.1.	*Quia ſacerdotis offici.*
De ſignificatione miſſæ	lib.1.	*In virtute ſanctæ crucis.*
De vitiis & virtutibus	lib.1.	*Quatuor ſunt virtutum.*
De emptione redditũum,	lib.1.	*Recepi literas veſtras in.*
De veritate ſummam	lib.1.	*Quid eſt veritas &.*
De potentia Dei diſput.	lib.1.	*Quæſtio eſt de poten.*
De actione Iudæorum,	lib.1.	*Illuſtri dominæ Albeidi.*
Quodlibeta.12.	lib.1.	*Quæſitum eſt à Deo.*
Super Boetio de Trinitate,	lib.1.	*Ab initio natiuitatis.*
Super eodem de hebdomadibus	lib.1.	*Præcurre prior in do.*
Super libris Dionyſii	lib.4.	
De ſortibus,	lib.1.	*Poſtulauit à me veſtra.*
De iudiciis aſtrorum	lib.1.	*Quia petiſti vt tibi.*
De æternitate mundi	lib.1.	*Suppoſito ſecundum fidem.*
De fato	lib.1.	*Quæritur de fato an ſit.*
De principio indiuiduationis	lib.1.	*Quoniam duæ ſunt in homine.*
De ente & eſſentia,	lib.1.	*Quia paruus error in.*
De principiis naturæ,	lib.1.	*Quoniam quoddam poteſt eſſe.*
De materia & dimenſionibus,	lib.1.	*Poſtquam de principiis ſer.*
De mixtione elementorum	lib.1.	*Dubium apud multos.*
De occultis operibus naturæ	lib.1.	*Quoniam in quibuſdam natu.*
De motu cordis	lib.1.	*Quia omne quod moue.*
De inſtantibus	lib.1.	*Quoniam omnem durationem.*
De quatuor oppoſitis	lib.1.	*Quoniam quatuor ſunt operi.*
De demonſtratione	lib.1.	*Ad habendum cognitio.*
De fallaciis	lib.1.	*Quia logica eſt ratio.*
De propoſitionibus modalibus	lib.1.	*Quia propoſitio moda.*
De natura accidentis	lib.1.	*Quoniam omnis cognitio hu.*
De natura generis	lib.1.	*Quoniam omnis natura gene.*
De principiis animæ	lib.1.	*Vt adiutorium homini.*
De tempore	lib.1.	*Sicut vult philoſophus.*
De pluralitate formarum	lib.1.	*Quoniam ſanctum eſt homo.*
De natura ſyllogiſmorum	lib.1.	*Quoniam ſcire eſt cauſam rei.*
De ſenſu & intellectu	lib.1.	*Circa conſiderationem.*
De inuentione medii	lib.1.	*Quoniam principium ſyllogi.*
De natura luminis	lib.1.	*Conſiderandum eſt de na.*
De natura loci	lib.1.	*Ad ſciendum naturam.*
De vniuerſalibus	lib.2.	*Circa vniuerſalia mul.*
De intellectu & intelligibili	lib.1.	*Sciendum quod de ratione.*
Dictorum ſuorum concordiam	lib.1.	*Pertranſibunt multi &*

Sermones multos lib.1. Contra Guil. de ſancto amore lib.1.

Iubente Vrbano Papa quarto, officium feſti corporis Chriſti compoſuit. In omnes Ariſtotelis ac Porphyrii libros commentatus eſt. Alia quoque multa edidit tā in diuinis ſcripturis quā in ſeculari Philoſophia, quæ ad manus noſtras minime venerunt. Moritur ſub Arnolpho imperatore. Anno domini. 1274. Indictione. 2. Et canonizatus eſt à Papa Iohanne. 22.

THOMAS de Cantiprato, natione Brabantinus, ordinis fratrum prædicatorū. Alberti Magni quōdam (vt ferunt) diſcipulus, vir deuotus, & tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio promptus, eloquio ſcholaſticus. Fertur quędam præclara ſcripſiſſe volumina, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis deduxit. E quibus extat opus de apibus myſticis, quod prænotauit.

Bonum vniuerſale lib.2. *Reuerendo in Chriſto.*
De rerum natura lib.1. Vita S. Chriſtinæ lib.1.

Et cætera quæ non vidi. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1270. Et ſunt qui ſcribant eum Græci ſermonis habuiſſe peritiam, & libros Ariſtotelis quorum iam vſus in ſcholis eſt, tranſtuliſſe.

ALPHONSVS rex Caſtellæ & legionis, Philoſophus & Aſtronomus inter omnes ſui temporis excellentiſſimus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio, literarum amator & cultor inſignis, cum poſt longam Imperii Romani vacationem contra Richardum fratrem regis Angliæ in Romanorum regem fuiſſet electus, & eſſet vir bonus & prudens, mortuo Richardo anno electionis ſuæ quintodecimo intuitu pacis coram Gregorio Papa decimo voluntarie ceſſit, & omni iuri ſuo quod in electione ſua habuerat ſponte renuntiauit. Scripſit valde vtiles & elegantes.

In Aſtronomia tabulas lib.1. Epiſtolarum ad diuerſos lib.1.

Claruit tempore Imperii vacantis. Anno domini. 1270.

PETRVS ordinis fratrum prædicatorum, natione Gallus, & eiuſdem religionis in Francia prior prouincialis, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio doctus, & ſecularis Philoſophię nō ignarus, ingenio acutus, & prōptus eloquio, in declamādis ad populū ſermonib. idoneus fuit. Vndę ad vtilitatem legentium compoſuit per anni circulum non ſpernēdos.

Sermones de tempore lib.1. Sermones quoq; de ſanctis lib.1.

Sed & alia nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

PETRVS de Tharantaſia ordinis pręedicatorum & poſt Gregorium decimum Papa Innocentii quinti nomine canonice conſecratus, ſedit in pōtificatu ſummo menſibus tantum quinq;, vir certe in diuinis ſcripturis erudítiſſimus, & in Philoſophia Ariſtotelica nobiliter doctus, qui Theologiam multis annis egregie docuit, & magnam ſuæ eruditionis laudem acquiſiuit. Scripſit multa præclara opuſcula, quibus & tunc præſentibus, & poſtea futuris nomen ſuum notificauit. E quibus extant.

Super ſententias lib.4. *Nunquid noſti ordinem*
In epiſtolas Pauli omnes li.14. *Principia rerum in inquiren.*
In Pſalmos quoq; lib.1. In Cantica canticorum lib.1.

Scripſit & alias in Bibliam lecturas, vt dicitur plures, quas necdum vidi. Claruit in pontificatu ſub Rodulpho imperatore. Anno domini. 1275.

IOHANNES Eſculanus de Eſculo, ordinis fratrum minorum poſt ſanctum Bonauēturā miniſter generalis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & declamator ſermonū egregius, miſſus Conſtantinopolim à Gregorio Papa decimo, Græcos ad obedientiam Romanæ eccleſiæ ſuis exhortationibus reduxit, & ſecum ad conciliū Lugdunenſe venire perſuaſit. Scripſit ad ædificationem fidelium non ſpernendos

Sermones de tempore lib.1. Sermones de Sanctis lib.1.
Epiſtolas plures ad diuerſos lib.1. Et quædam alia.

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1270.

RVPERTVS de Ruſia ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, quippe qui Theologiam multis annis egregie docuit, & multos inſignes poſt ſe diſcipulos reliquit. Scripſit nonnulla præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad poſteros tranſmiſit. E quibus extat ad Haymonem Anglicum ordinis ſui miniſtrum generalem virum æque doctiſſimum declaratio.

In regulam S. Franciſci lib.1. Super ſententias quoq; lib.4.
Sermones varii lib.1. Et quædam alia.

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1270.

VDALRICVS de Argentina, natione Teutonicus, ordinis fratrum prædicatorum, Alberti Magni quondam auditor atq; diſcipulus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis Philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, compoſuit non ſpernendæ lectionis opuſcula, quibus & præſentibus & futuris innotuit. E quibus extant.

Super ſententias	lib.4.	Summa Theologiæ	lib.1.
De anima quoq;	lib.1.	Et alia multa.	

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280.

HAYMO natione Anglicus, ordinis fratrum minorum miniſter generalis, vir in ſcripturis ſanctis longo ſtudio exercitatus, quippe qui cathedrã magiſtralem Theologicæ facultatis conſecutus, in ea multos erudiuit diſcipulos, qui iuſſu Alexãdri Papæ quarti, Breuiarium Romanum correxit & rubricauit, Fertur inter alia compendioſe ſcripſiſſe.

Super ſententias	lib.4.	Et quoſdam ſermones	lib.1.

Et quædam alia. Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1270.

OTTO epiſcopus Friſingenſis in Germania Bauariæ, & vt quidam ſcribunt, nepos Frederici Imperatoris primi, natione Teutonicus, quem Pius Papa ſecundus allegans in quadam oratione commendat, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis non infime doctus, ingenio ſubtilis, & clarus eloquio. Scripſit quædam non contemnendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit. Inter quæ extat opus inſigne, & omni laude proſequendum.

Hiſtoriarum	lib.1.	Et alia quæ non vidi.	

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1260.

PETRVS Hiſpanus Portugalenſis, epiſcopus Tuſculanus, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, ac poſtremo ſummus pontifex, poſt Hadrianum quintũ, vir in medicinis valde eruditus, & in ſeculari Philoſophia magnifice doctus, ſedit in pontificatu menſibus tantũ 8. Scripſit medicus non contemnenda opuſcula, de quibus feruntur ſubiecta.

Theſaurus pauperum	lib.1,	De problematibus	lib.1.
Canones medicinæ	lib.1.	Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.

Et quædam alia. Claruit in pontificatu ſub nomine Iohannis 21. temporibus Rodulphi Imperatoris. Anno domini. 1275.

GVILHELMVS ciuis Placentinus, medicinæ artis doctor eruditus, & aliarum literarum humanitatis non ignarus, qui publico ſalario conductus Veronæ, multis annis in ea facultate ſcholam tenuit, & diſcipulos egregios plures erudiuit. Scripſit huius ſciẽtiæ profeſſoribus non ſpernenda opuſcula, quibus nomen ſuum tam præſentibus quam futuris notum effecit. E quibus extat inſigne volumen quod prænotari voluit.

De vniuerſa medicina	lib.4.	De Chirurgia quoq;	lib.1.

De cæteris nihil reperi. Claruit ſub Arnolpho Imperatore. Anno domini. 1270.

GVILHELMVS epiſcopus Pariſienſis, patria Aluernus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularis Philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis & apertus eloquio, nec minus conuerſatione quam ſcientia venerandus, compoſuit non pauca eruditionis ſuę opera, quibus & doctum ſe oſtendens magiſtrum & deuotum, nominis ſui memoriam reddidit immortalem. De quibus ſubiecta feruntur. Volumen inſigne prænotatum.

De S. Trinitate	lib.1.	De primo principio	lib.1.
De Sacramentis	lib.1.		
Cur Deus homo	lib.1.	*Ponam adhuc quatuor.*	
Summa virtutum	lib.1.	Summa vitiorum	lib.1.
De fide & legibus	lib.1.	*In ordine diuinalium ſa.*	
De animabus humanis	lib.1.	De bono & malo	lib.1.
De vniuerſo	lib.6.	De profeſſione nouitiorum	lib.1.
De dono ſcientiæ	lib.1.	De operibus virtutum	lib.1.
De 30. remediis tentationum	lib.1.	Contra pluralitatem beneficiorum	lib.1.
De clauſtro animæ	lib.1.		
De Rhetorica diuina	lib.1.	*In ſacris ac ſignificati.*	
De pœnitentia	lib.1.	*Secunda tabula poſt.*	
De dæmonibus	lib.1.	*Poſtquam auxilio Dei eo.*	
In Pſalterium	lib.1.	In Prouerbia Salomonis	lib.1.
In Eccleſiaſten	lib.1.	In Cantica canticorum	lib.1.
In Euangelium Matthæi	lib.1.	Sermones varii	lib.1.
Epiſtolarum ad diuerſos	lib.1.	Alia quoq; nonnulla edidit, quę ad notitiã	

meam

meam minime venerunt. Claruit ſub Frederico Imperatore II. Anno domini. 1230.

IOHANNES Valeis, alias Galenſis, natione Anglicus, ordinis fratrum minorum, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, qui in gymnaſio Pariſienſi multo tēpore Theologiam glorioſe docuit, tantæ eruditionis & eloquentiæ fuit vt arbor vitæ ſit appellatus. Scripſit multa præclara opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum gloria tranſmiſit. Sed pauca eorum ad manus noſtras peruenerunt. Reperi namq; volumen inſigne quod prædicatoribus verbi Dei valde neceſſarium, & vtile iudico, quod pleriq; communeloquium appellant, eo quod de omni ſtatu aliquid contineat, ſed ipſe prænotauit illud.

Summam collationum lib. 7. *Cum doctor ſiue prædica.*
Super ſententias lib. 4.
De ordinatione vitæ lib. 1. *Quoniam omni negotio tem.*
Manipulum florum lib. 1. *Abſtinentia bonum eſt in.*
In Apocalypſin Iohannis lib. 1. Sermones varios lib. 1.
De diuerſis materiis lib. 1. *De cæteris nihil reperi.*

Et nota quod iſte Iohannes librū qui dicitur Manipulus florum, cuius Prologus incipit Ruth paupercula, inchoauit, quem morte pręuētus non finiuit, ſed frater Thomas de Hybernia eundem poſtea compleuit. Ipſe autem liber ſic incipit ſecundum ordinem Alphabeti: Abſtinentia bonum eſt in cibo cum gratiarum actione percipere, &c. Claruit temporibus Rodulphi Imperatoris. Anno domini. 1270.

GVILHELMVS Duranti epiſcopus Minatenſis, Henrici Hoſtienſis quondam auditor atq; diſcipulus, quem Speculatorem nuncupant, doctor in iure peritiſſ. & eccleſiaſticæ obſeruationis valde ſtudioſus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio. Scripſit ad Ottobonum cardinalem S. Hadriani poſtea ſummum pontificem Hadrianū quintum egregium opus in tribus voluminibus partitum, quod prænotauit.

Speculum iuris lib. 3. *Reuerendo in Chriſto.*
Rationale diuinorum lib. 8. *Quæcunq; in eccleſiaſt.*
Repertorium iuris lib. 1. *Protoplaſti rubigine.*

Et quædam alia. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Et compleuit opus ſuum Rationale diuinorum, ſicut per ſe teſtatur. Anno domini. 1286.

IACOBVS de Beluiſio, vtriuſq; iuris clariſſimus doctor & cautus interpres, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, conſilio & ſcientia profundus, & ſecularis Philoſophiæ non ignarus. Fertur in iure quædam præclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum ad memoriam poſteritatis tranſmiſit. E quibus nullum adhuc videre potui. Fertur autem eius.

In authenticis lib. 1. De vſu feudorum lib. 1.
Additiones in nouellis lib. 1. Et diſputationes variæ. Et alia multa. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1270.

GVILHELMVS Lugdunenſis, ordinis fratrum prædicatorum, vt ferunt, eiuſdem eccleſiæ epiſcopus, vir in diuinis ſcript. multum eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio dulcis & ſubtilis eloquio non curioſus attamen compoſitus, in declamandis ad populum ſermonibus ſatis egregius fuit, dicitur nonnulla ſcripſiſſe opuſcula, quibus & tunc potentes & poſtea futuros magnifice inſtruxit. E quibus feruntur.

Super ſententias lib. 4.
Summa virtutum lib. 5. *Cum circa ſingula vtilia.*
Summa virorum lib. 8. *Dicturi de ſingulis vi.*
Sermones ad populum lib. 1.

Alia quoque multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

GVILHELMVS Guarronis, natione Anglicus, ordinis fratrum minorum, præceptor Ioannis Scoti eiuſdem religionis, vir in diuinis ſcripturis ſatis eruditus, & in Philoſophia Ariſtotelica longo ſtudio more Theologorū modernorū valde peritus. Scripſit ingenii ſui quædā non ſpernenda opuſcula, quibus ſe poſteritati notificauit. E quibus extant.

Super ſententias lib. 4. *Quoniam teſte beato Auguſti.*

De cæteris nihil vidi. Claruit temporibus Rodulphi Imperatoris. Anno domini. 1270.

GERARDVS monachus cœnobii S. Quintini in Inſula, vir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus, & iugi exercitatione peritus, atq; in ſecularibus literis ſufficienter inſtructus, ingenio promptus & clarus eloquio. Scripſit quædam non contemnendæ lectionis opuſcula, quib. nomen ſuū præſentibus & futuris notificauit. E quibus fertur hiſtoria tranſlationis coronæ & partis de cruce domini, quas reliquias Ludouicus rex Franciæ ab Imp. Conſtātinopolitano conſequutus tranſtulit Pariſios. Scripſit etiā beatæ Helizabeth Lantgrauiæ,

Mira-

Miracula poſt mortem lib.1. Reſponſoria & cantus de eadem lib.1.
Et quædam alia. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1270. Et vtraque literatura varia compoſuit opuſcula.

GVILHELMVS Lamarenſis, ordinis fratrum minorũ, vir in diuinis ſcripturis longo vſu & exercitio doctus, atque in ſeculari Philoſophia iuxta morem illius temporis ſatis peritus, ingenio clarus, ſermone ſcholaſticus, compoſuit varia in ſcripturis opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus iſta feruntur.

Super ſententias lib.4. Correctorium operum Thomæ lib.1.
Additiones in Bonauenturam lib.1. Et quædam alia.
Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280.

RICHARDVS archiepiſcopus Remenſis in Gallia, ordinis fratrum minorũ, in ſcripturis ſanctis egregie doctus, in declamandis ad populum ſermonibus nulli doctorum ſui temporis inferior, ſubtilis ingenio, & eloquio clarus, dicitur multa præclara ſcripſiſſe volumina, quibus tunc præſentibus ſe vtilem & futuris reddidit notum, ſed nihil eorum ad manus noſtras memini perueniſſe. Feruntur eius.

Sermones de tempore lib.1. Sermones quoq; de ſanctis lib.1.
Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1270.

GVILHELMVS de Samuco, ordinis fratrum beatę Mariæ ſemper virginis de monte Carmeli, natione Gallus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio & eloquio clarus, & non minus conuerſatione quam doctrina venerabilis. Edidit magnę vtilitatis plura opuſcula, quibus nominis ſui memoriam ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus feruntur ſubiecta. Opuſculum quoddam ſpiritualibus perſonis non inutile, quod prænotauit.

Decretales religioſorum lib.1. Super ſententias lib.4.
In regulam ſui ordinis lib.1. Chronica ordinis ſui lib.1.
Et alia multa. Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280.

EGIDIVS de Roma, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini prior generalis, ac deinde Bituricenſis archiepiſcopus, beati Thomæ Aquinatis quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus & in Philoſophia Ariſtotelica nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, vita & cõuerſatione deuotus. Scripſit multa & pene infinita opuſcula, de quib. ad manus noſtras pauca peruenerũt. Feruntur aũt eius ſubiecta.

In Hexameron lib.2.
In Cantica canticorum lib.1. *Sonet vox tua in auribus.*
In epiſtolas Pauli li.14.
Super ſententias lib.4. *Candor eſt enim lucis.*
Expoſitio primæ decretalis lib.1. *Firmiter credimus &c.*
De regimine principum lib.1. *Ex regia & ſacratiſſ.*
Quodlibeta multa lib.1. *Quæſtiones propoſitæ.*
In officium miſſæ lib.1. De intellectu poſſibili lib.1.
Laudes ſapientiæ diuinæ lib.1. De ſapientia diuina in beatis lib.1.
De ſubiecto Theologiæ lib.1. De bona fortuna lib.1.
De corpore Chriſti lib.1. *Quia inter cætera quæ.*
De menſura angelorum lib.1. *Quid de menſura angelo.*
De cognitione angelorum lib.1. *Quæſtio, Vtrum ange.*
De mortuis lib.1. Diſtinctio articulorum fidei lib.1.
De gradibus formarum lib.1. *Quæſitum eſt de Deo.*
De prædeſtinatione lib.1. *Nobili militi domino.*
Theorica de eſſe & eſſentia lib.1. *Omne eſſe vel eſt, &c.*
De generatione & corruptione lib.1. *Anima vt teſtatur phi.*
De peccato originali lib.1. *Ego ſum puluis &c.*
De formatione humani corporis lib.1. *In quo ponuntur, &c.*
De poteſtate eccleſiaſtica lib.3. De carcere lib.1.
Compendium Theologiæ lib.6. *Veritatis Theologicæ.*
De renunciatione Papæ lib.1. *Non ei placebit cum.*
Aduerſus corruptorem Thomæ lib.1. *Quare detraxiſti ſermo.*
Sermones varii lib.2.
In omnes libros Ariſtotelis
Epiſtolæ notabiles. Et alia non pauca.

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280.

Ganfredvs de Trano, ſubdiaconus eccleſiæ Romanæ, & ſummi pontificis (vt ferunt) capellanus, vir in iure canonico & Philoſophia ſeculari nobiliter doctus, ingenio præſtans & clarus eloquio, qui inter doctores huiuſce facultatis non vltimus ſuo tempore eſt habitus. Scripſit non ſpernendę lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum poſteritati notificauit. E quibus extat ſumma notabilis & ſatis vulgata.

Super titulis decretalium lib.5. *Gloſſarum diuerſitas in.*
Quæſtiones variæ lib.1.

Alia quæ compoſuiſſe dicitur, ad notitiam noſtram minime venerunt.

Gvido de Baypho, archidiaconus Bononienſis, vir in vtroque Iure peritiſſimus, ingenio acutus & clarus eloquio, cuius apud huius ſcientiæ profeſſores vſque in hodiernum diem magna perſeuerat authoritas. Scripſit multa inſignia volumina, quibus memoriam nominis ſui (vt ita dicam) reddidit immortalem. E quibus pauca ad notitiam meam hucuſque peruenerunt. Reperi enim duntaxat ſubiecta. Volumen grande & valde notabile quod Roſarium prænotauit.

Super decreto lib.3. *Reuerendo in Chriſto.*
Super decretalibus lib.5.

Claruit ſub Adolpho Imperatore. Anno domini. 1296.

Thadevs natione Florentinus, medicæ artis peritiſſi. doctor, qui eam ſcientiã apud Bononiam certis annis publico ſalario conductus egregie docuit, & theſaurum pene incredibilem congregans, magnam experientiæ ſuæ famam acquiſiuit. Cum enim ab aliquo principe vocaretur, non minus quam quinquaginta aureos pro diurna mercede habere volebat. Ab Honorio Papa quarto aliquando vocatus, non prius accedere voluit quã centum aurei illi in diem ſtatuerentur, qui à grauiſſima infirmitate curatus decem millia illi aureos condonauit. Scripſit.

In Aphoriſmos Hippocratis lib.1. In prænoſticos eiuſdem lib.1.
In opus acutorum eiuſdem lib.1. In Tegni Galieni lib.1.
In Iſagogas Iohannitii lib.1. De conſeruanda ſanitate lib.1.
Conſilia varia lib.1. Et quædam alia.

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1280.
Et tandem octogenarius Bononiæ mortuus eſt.

Iohannes de Parma ex Bononiæ finibus oriundus, ordinis fratrum minorum miniſter generalis, vir in diuinis ſcripturis eruditus, vita & conuerſatione deuotus, & ſanctæ paupertatis amator inſignis, qui ex gymnaſio Pariſienſi vbi ſcientias legerat, in generalem abſens fuit electus. Fertur multos & varios ſcripſiſſe tractatus, quibus nomen ſuum ad memoriam noſtram deuenit. E quibus ego tantum reperi.

Super Sententias lib.4. De conuerſatione religioſorum lib.1.

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1260.

Iohannes Chriſtophori, ordinis fratrum prædicatorum, in ſcripuris longo & cõtinuo ſtudio exercitatus, atque in ſeculari Philoſophia nobiliter doctus, ingenio facilis, & ſermone ſcholaſticus, multa in ſanctis ſcripturis fertur cudiſſe opuſcula, quorum editiõ præſentibus tunc vtilem illum futuris reddidit notum. Longo enim tempore diuinas literas publice legendo expoſuit, & ſubtili ſenſu explicauit, de cuius commentariis ſubiecta volumina feruntur, videlicet.

In Euangel. Matthæi lib.1. In Marcum lib.1.
In Lucam lib.1. In Iohannem lib.1.
In omnes epiſtolas Pauli li.14. Et alia multa.

Claruit Imperio vacante. Anno domini. 1260.

Hambaldvs natione Romanus, ſacrę Theologię profeſſor, & eximius interpres ſcripturarum, ingenio ſubtilis, & vehemens, & ad diſputandas ſoluendaſq; earundem difficiles quæſtiones ſatis idoneus, fertur ad inſtructionem diſcipulorum ſuorum quędam prçclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. Inter quę extant.

Super Sententias lib.1. Quodlibetorum lib.1.

Claruit ſub Rodulpho Imperatore. Anno domini. 1270.

Henricvs de Grandauo archidiaconus Tornacenſis, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis, inter omnes doctores ſui temporis eruditiſſimus, & in Philoſophia Ariſtotelica valde ſubtilis, tantę opinionis & authoritatis in gymnaſio Pariſiorum extitit, vt doctor ſolennis per vniuerſum Chriſtianum orbem vocatus ſit. Erat enim ingenio

ſubtilis

ſubtilis & in diſputationibus ſcholaſticis acutiſſimus, quod præclara illius teſtantur opuſcula. De quibus ego tantum reperi ad præſens ſubiecta.

Summam Theologiæ	lib.1.	Super Sententias	lib.4.
De virginitate	lib.1.	Sacris virginibus compi.	
Quodlibeta	lib.2.	De pœnitentia	lib.1.
In Metaphyſicam	li.14.	In Phyſicorum Libros	lib.8.

Cætera quidem multa compoſuit, ſed ad notitiam meam non venerunt. Moritur ſub Adolpho Imperatore. Anno domini. 1293. Indictione 6. In feſto Apoſtolorum Petri & Pauli. Sepultus Tornaci in eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ.

HVGOLINVS patriarcha Conſtantinopolitanus, ordinis fratrum heremitarum S. Auguſtini, vir in diuinis ſcripturis longo ſtudio exercitatus, & ſatis eruditus, ingenio ſubtilis, ſermone ſcholaſticus, moribus & vita ſpectabilis, fertur non ſpernendæ lectionis quædam præclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis tranſmiſit. E quibus iſta feruntur inter alia potiora.

Super Sententias	lib.4.	Quodlibetorum	lib.1.
De differentia idiomatum	lib.1.	Sermones de tempore	lib.1.
Sermones de ſanctis	lib.1.		

Claruit ſub Adolpho Imperatore. Anno domini. 1290.

ARLOTVS ordinis fratrum minorum miniſter generalis, natione Hetruſcus, vir in diuinis ſcripturis egregie doctus, & in ſeculari Philoſophia ſufficienter inſtructus, dialecticus ſubtilis, & acutiſſimus diſputator, qui magnam doctrinæ ſuæ laudem varia ſcribendo eſt conſecutus, in declamandis ad populum ſermonibus excellentis ingenii fuit. Hic fertur comportaſſe Noui & veteris teſtamenti in vnum.

Concordantias	lib.1.	Sermones varios	lib.1.

Et quædam alia. Claruit temporibus Adolphi Imperatoris. Anno domini. 1290.

IACOBVS epiſcopus Genuenſis, ordinis fratrum prædicatorum, vir in diuinis ſcripturis exercitatus, qui ob earundẽ crebras allegationes vorago nũcupatur, ingenio promptus, & apertus eloquio, in ſermonib. ad populum declamandis ſatis idoneus fuit. Scripſit ad vtilitatem legentium non pauca opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. E quibus pauca ad notitiam meam peruenerunt, quæ & ſubieci. Volumen magnæ quantitatis de vita & geſtis multorum ſanctorum, quod prænotauit. Legendam auream ſiue ſpeculum ſanctorum, ſed iam communiter appellatur legenda ſeu

Hiſtoria Lombardica	lib.1.	*Vniuerſum temporis præſen.*
Mariale de S. Maria	lib.1.	*Cogitanti mihi dies an.*
Chronicam Genuenſium	lib.1.	
De opuſculis S. Auguſtini	lib.1.	*Sacra ſcriptura diuini.*
Sermones de tempore	lib.1.	
Sermones de ſanctis	lib.1.	*Veſtigia eius ſecutus eſt.*
Sermones quadrageſimales	lib.1.	Sermones de S. Maria lib.1.

Alia inſuper nonnulla edidit, quę ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus Adolphi Imperatoris. Anno domini. 1290.

LVCAS ordinis fratrum minorum, natione Italus, ex Padua oriundus, vir in ſcripturis ſanctis iugi ſtudio exercitatus diuini verbi prędicator egregius, ingenio clarus, & apertus eloquio, non minus opere quam ſermone viam Dei populos docuit in veritate, & multorum corda ad amorem Chriſti Spiritu ſancto cooperante conuertit. Scripſit non contemnendos quos ad populum habuit.

Sermones de tempore	lib.1.	Sermones de ſanctis	lib.1.

Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quę ad manus noſtras non venerunt.

CONRADVS de Halberſtat, natione Teutonicus, ordinis fratrum prędicatorum, vir tam in diuinis ſcripturis quam in ſecularibus literis nobiliter doctus, Philoſophus, & Theologus, non futilis, quippe qui in ea facultate publice legens, multos docuerit, & doctrinę ſuę laudem ingentem acquiſierit. Scripſit quędam in vtraque ſcientia non ſpernẽda opuſcula quibus ad memoriam poſteritatis nomen ſuum deductum eſt. Sed pauca eorum mihi innotuerunt. Reperi enim tantum.

Summam ſtudentium	lib.3.	*Hoc opuſculum in tres.*
De Triuio quoq;	lib.1.	*In tribus beneplacitum.*
Lecturam in Iob	lib.1.	*Vſq; in tempus iuſti.*
Sermones etiam	lib.1.	

In plu-

ret ſanguis cum lacte, obſtruere cœpit. Quanto autem obſtruere ſacræ virginis pectus vulneratum amplius conabatur, tanto maiori exuperatione lac cum ſanguine emanauit. His viſis impius ille de eccleſia curſim exijt, & currens ad Nahum fluuium, velut amens factus, præcipitans ſemetipſum ſubmerſit. At vero ſocius eius confeſtim aufugit, qui tamen poſtea reuerſus rei ordinem Magiſtræ ac monialibus dicti cœnobij narrauit. Superueniens autem Sacerdos quidam, qui eo die ibidem celebrauerat, & videns miraculum tantæ nouitatis, corporale ante imaginem explicuit, & lac cum ſanguine profluente collegit. Hunc vero ſanguinem cum lacte in vitreo vaſe conſeruatum vſque in præſentem diem in ſæpedicto cœnobio vidimus, quem etiam manibus proprijs ad petitionem Abbatiſſæ de veteri vaſe confracto in vitrum nouum tranſpoſuimus. Publico autem confeſtim miraculo rex Albertus, qui adhuc fuit in oppido Bingen, cum cæteris Principibus ad monaſterium S. Ruperti acceſſit, videnſque tam horrendum facinus obſtupuit, & pro reſtauratione cœnobij in honorem beatæ Virginis multa dona contulit. In memoriam vero huius miraculi Capella in honorem Dei genitricis ibidem conſtructa eſt, in qua imago ſuper altare, ſæpius interea renouata, cernitur.

Sanguis iſte reſeruatur ibidem.

Pacatis rebus cum archiepiſcopo Moguntino, Rex contra archiepiſcopum Treuirenſem & Colonienſem vlterius progrediens, ſibi ſubiugauit vtrumque, & ad gratiam poſtulandam non ſine eorum damnis grauiſſimis coegit.

MCCCIII.

Anno Dietlibi abbatis noſtri v. obijt Albertus Prior huius monaſterij XVII. 7. idus Maij, vir multarum virtutum, qui pro reſtauratione obſeruantiæ regularis maximam diligentiam fecit, & non parum reſtaurauit. Poſt hunc Dietlibus abbas in Priorem huius monaſterij XVIII. elegit Henricum monachum, filium ſororis præfati Alberti, iuuenem quidem in annis, ſed moribus & ſapientia ſenem, & præfuit in Prioratu huius cœnobij annis XXIX. de quo poſtea ſuo loco poſt Wilhelmum dicemus. Toto tempore quo ipſe præfuit Prior, ſatis bona reformatio fuit, licet ad primam inſtitutionem, quæ tempore fundationis exſtitit, ad multos annos non peruenit.

Albertus Prior huius loci obijt, qui & Inanus. Henricus fit Prior 18.

MCCCIV.

Anno Dietlibi abbatis noſtri VI. 5. calend. Martij obijt Conradus de Epſtein archiepiſcopus Moguntinus, cui Petrus de Treuiri natus ſuccedens, præfuit annis XVI. homo ſagax & induſtrioſus, qui multas conſtitutiones edidit, & eccleſiam Moguntinam ſatis magnifice rexit.

Petrus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno III. Cal. Maij obijt Eberwinus epiſcopus Wormatienſis; cui Emericus de Cronenberg ſuccedens, præfuit annis ferme X. homo pacificus & deuotus, quem tam populus quam clerus miro venerabatur affectu, miſſumque ab Apoſtolico Papa pro epiſcopo libenter ſuſceperunt.

Emericus epiſcopus Wormatienſis.

MCCCV.

Anno Dietlibi abbatis noſtri VII. in feſto commemorationis S. Pauli Apoſtoli rex Albertus Spiræ conſtitutus exequias regis Bohemiæ cum magna pompa in maiori eccleſia celebrauit, & inter pulſandum maior campana cecidit, fractiſque duabus teſtudinibus & cadens ad terram in tres partes diuiſa fuit.

His temporibus ciues Confluentini contra Dietherum archiepiſcopum Treuerenſem, dominum ſuum, contumaciter ſe erexerunt, obliti fidelitatis & iuramentorum ſuorum. Vnde commotus archiepiſcopus conuocatis in auxilium ſui multis Principibus & Nobilibus, quos magnis pecunijs conduxit, Confluentiam obſidione vallauit; qua tandem in deditionem recepta, ciues ad obedientiam coartauit. Pro hac victoria incredibiles pecunias expoſuit: vnde pene omnes eccleſiæ reditus & prouentus obligauit, & odium in ſe tam clericorum quam laicorum & maxime nobilium prouinciæ Treuirenſis cōcitauit.

Confluentia per archiepiſcopū Treuirēſem capitur.

MCCCVI.

Anno Dietlibi abbatis noſtri VIII. in die beatæ Mariæ virginis, alias purificationis, glacie reſoluta maxima ciuitatibus & villis circa Rhenum & Mogonum illata ſunt damna. Pons apud Francofordiam fuit confractus, multæ iuxta domus ſubmerſæ in diuerſis locis fuerunt: Coloniæ quoque turres duæ circa Rhenum ea tempeſtate commotæ ceciderunt, & multi homines vtriuſque ſexus & ætatis in diuerſis locis fuere in Rheno ſubmerſi.

Reſoluta glacie magnæ fiunt inundationes aquarum.

Eodem tempore Iudæi omnes de regno Francorū bonis confiſcatis fuerunt expulſi.

Eodem quoque anno hoſpitularij S. Iohannis Ieroſolymitani cum auxilio Troianorum inſulam Rhodis cum aliis quinque adiacentibus inſulis de manu Turcorum cum

Inſula Rhodis per Chriſtianos capitur.

maxima potentia obtinuerunt; per continuos annos quatuor contra eoſdem Turcos dimicantes, quouſque (vt dictum eſt) anno præſcripto vicerunt.

MCCCVII.

Baldevvinus fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Anno Dietlibi abbatis IX. clerus Eccleſiæ Treuirenſis Dietherum archiepiſcopum ſuum propter dilapidationem rerum & prouentuum eccleſiæ, & alia diuerſa contra æquitatem, Romam citari ad examen Apoſtolici Pontificatus fecerunt; qui priuſquam terminus aduenisset, eodem anno XXIII. die menſis Nouembris diem clauſit extremum, apud Prædicatores ſuos in ciuitate Treuirenſi ſepultus, cui Baldevvinus filius comitis de Lutzenburg, & frater Henrici Imperatoris ſeptimi, annum ætatis agens XXIII. Clemente Papa quinto cum ipſo de minorennitate diſpenſante, ſucceſſit, & annis præfuit XLVI. menſe vno & diebus XVIII. vir per omnia magnificus, qui etiam eccleſiam ſuam ſatis prouide & vtiliter gubernauit, pacem reformans, debita ſoluens, & alienata reſtituens.

Ordo Templariorū deletur.

Eodem anno Clemens Papa V. in concilio Vienenſi ordinem Templariorum, qui per annos ferme CLXXXIV. à fundatione ſua durauerat, annullauit & deſtruxit. Impingebatur eis, quod in ſua profeſſione Chriſtum abnegarent: quod vtrum verum an falſum ſit, non eſt noſtrum iudicare.

MCCCVIII.

Albertus rex Romanorum occiditur.

Anno Dietlibi abbatis X. Albertus rex Romanorum, propterea quod nimium videretur auarus, & Ducatum Sueuiæ fratris ſui Rodolphi teneret nomine tutoris, quem reſignare Iohanni filio ipſius fratris iam adulto non immerito debuiſſet, ſæpiuſque ab eo interpellatus, & non aduertens; apud Schaffhauſen gladio interemtus eſt, & poſt annum in eccleſia Spirenſi ſepultus.

Henricus 7. rex eligitur.

Eodem anno Principes apud Rhenſen conuenientes XXVII. die menſis Nouembris in regem Romanorum concorditer elegerunt Henricum Comitem de Lutzelburg, fratrem Baldevvini archiepiſcopi Treuirenſis, quem Aquisgrani cum magna ſolennitate conducentes in regem conſecrari fecerunt, regnauitque annis V. Vxorem habuit Margaretham Ducis Brabantiæ filiam.

Carthaus zu Mentz.

His temporibus Petrus archiepiſcopus Moguntinus monaſterium Cartuſienſium extra muros Moguntinos de nouo conſtruere cœpit & dotauit.

Iohannes Scotus obiit.

Eodem anno 6. idus Nouembris obijt in Colonia Iohannes Scotus ſacræ Theologiæ Doctor, Pariſienſis, ordinis Minorum, in conuentu ſuo ibidem ſepultus.

MCCCIX.

Dietlibus abbas huius monaſterii moritur.

Dietlibus huius monaſterii abbas X. obijt in die Michaelis archangeli, ſepultus ante gradus Presbyterij, non ſine multis fratrum lacrumis. Fuit enim vir bonus & amator fratrum ſuorum, qui bene præfuit monaſterio tam in ſpiritualibus quam in temporalibus, quia & peculium, quod prædeceſſores eius indulſerant monachis, abſtulit, & competenter ſubſtantiam temporalium rerum ampliauit. In agendis fuit prouidus & perſpicacis ingenij; cuius conſilio in arduis cauſſis etiam Comes de Sponheim & vicini nobiles aliquotiens vtebantur. Eius autem laudabiliter geſta, quanquam multa fuiſſe dubium non ſit, ſcire omnia non potuimus, tum propter veterum negligentiam, tum propter temporis diſtantiam.

DE WILLICHONE PRIMO, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis abbate XI. *qui præfuit annis* XXVII. *menſibus* V. *& diebus* IV.

Willicho fit abbas huius monaſterij.

MORTVO itaque Dietlibo Abbate huius monaſterii X. atque ſepulto, III. videlicet Calend. Octobris, anno prænotato MCCCIX. indictione VII. vacauit Abbatia Sponheimenſis iſta diebus 4. Deinde 5. nonas Octobris conuenientes in vnum fratres huius cœnobii, & inuocata ex more gratia Spiritus Sancti, in abbatem vnanimi conſenſu elegerunt Willichonem, filium nobilis viri Comitis de Weſterburg, fratrem Comitiſſæ de Sponheim, virum religioſum & deuotiſſimum, huius monaſterij monachum conuentualem, qui ante annos ferme octo ſub Dietlibo (ſicut ſupra diximus) ordinem intrauerat. Confirmatus autem & ordinatus per Petrum Archiepiſcopum Moguntinum, præfuit huic monaſterio ſatis ſtrenue annis XXVII. menſibus quinque, diebus 4. multaque huic monaſterio bona fecit, tam in ædificiis quam prouentibus ampliandis.

Vita Willichonis abbatis.

Hic in pueritia literis traditus, cum ætate diſcendo ſatis profecit, & in virum doctum pariter & deuotum euaſit. Cum autem ad virilem ætatem perue-

perueniſſet, cingulo militari præcinctus eſt, & cum aliquandiu vitam duxiſſet in armis & rebus bellicis, contigit eum vſque ad mortem infirmari, deſperatuſq; à Medicis ad Deum ſe conuertit, & voto religionis ad conſilium ſororis emiſſo, miraculoſe omnibus ſtupentibus reualuit ab infirmitate ſua. Biennio nihilominus in conuerſatione ſeculari manens res ſuas ſecundum conditionem propoſiti ſui ordinauit, diſtribuitque in eleemoſynis pauperum magnam partem ſubſtantiæ ſe concernentis, ad conuerſionem inſtinctu præfatæ ſororis ſuæ, quæ Dietlibum Abbatem & præſens monaſterium miro venerabatur affectu, ſine mora peruenit. Denique non parum huic monaſterio contulit & dona dedit.

MCCCX.

Conuentus Principum in Spira.

Hoc anno Henricus rex Romanorum conuentum Principum Spiræ habuit, vbi Helizabeth filia Wenceſlai regis Bohemiæ iam demortui perſonaliter comparuit, petens à rege Henrico paternum ſibi regnum in feudum concedi. At vero rex Henricus maturo ſuorum Principum conſilio præhabito, attendens dictam filiam Bohemiæ ſolam regni eſſe hæredem, eam filio ſuo Iohanni Comiti Lutzelburgenſi copulauit vxorem, & eum in regem Bohemiæ auctoritate imperiali ſublimauit. Celebratis ergo ibidem nuptiis mox in Bohemiam miſit, adiungens ei Petrum Archiepiſcopum Moguntinum quondam Phyſicum ſuum, cum ingenti exercitu. Veniens autem in Bohemiam Iohannes Rex nouus cum Regina & Archiepiſcopo præfato, vniuerſum ſibi mox regnum Bohemiæ ſubiugauit, & in ſuam ditionem potenter ſuſcepit, & coronatus eſt per eundem Petrum Archiepiſcopum Moguntinum, ad quem de antiquo iure pertinebat reges Bohemiæ inungere & coronare, ſicut longe ſupra oſtendimus. Coronatione autem ſolemniter facta (cui interfuiſſe plus quam trecenta millia equitum ac bellatorum referuntur) Rex Archiepiſcopo Moguntino præſcripto donauit auream ſedem gemmis pulchre gemmatam, quam ille ſecum abducens Moguntiam ſancto Martino contulit, quæ in maiori ſeruatur eccleſia vſque ad præſentem diem, & à vulgo *ſedes ſancti Martini* appellatur.

Ioannes comes Lutzelburgenſis fit rex Bohemiæ.

Aurea ſedes S. Martini Moguntiæ.

Eodem anno Henricus rex cum fratre ſuo Baldevvino archiepiſcopo Treuirorum, Rodolpho comite Palatino Rheni ac Duce Bauariæ, Lupoldo Duce Auſtriæ, ac multis alijs Principibus, Ducibus, Comitibus Nobilibuſque, & magno exercitu pro ſumenda corona Imperij profectus eſt in Italiam, & inter eundum multas ſibi obſiſtentium rebelliumque ciuitates armata manu cepit & deſtruxit. Veniens autem Romam per Cardinales à Papa ad hoc ordinatos & miſſos apud ſanctum Iohannem Lateranenſem Imperator coronatus fuit, in die ſancto Pentecoſtes. Romanos qui ſibi introitum Vrbis negabant, cum rege Apuliæ circa pontem Tiberis pugnans ſuperauit, & multos eorum occidit. Coronatus autem Imperator, Rodolphum comitem Palatinum Rheni, & multos alios Principes ac Nobiles in præfata Eccleſia ſancti Iohannis milites creauit. Imperatore autem in Italia per biennium exſiſtente, ſecundus exercitus eius, quem ad hoc ſpecialiter ordinatum in Alemannia reliquerat, contra Comites Wirtenbergenſes, imperio rebelles, dimicando proceſſit, quibus ex LXXX. caſtellis ac oppidis munitiſſimis quæ obtinebant, LXXII. armis fortiter expugnata ademit. Iturus enim in Italiam rex Henricus tres comparauit exercitus, quorum primum ex Franckonibus & Bauaris collectum cum filio & Petro archiepiſcopo Moguntino (vt iam ſupra diximus) in Bohemiam deſtinauit: Secundum ordinauit aduerſum præfatos Comites Wirtenbergenſes; & tertium in Italiam ſecum duxit. Brixenſes, quos potenter armis vicit & ad obedientiam Imperij coartauit, Longobardos omnes, Papienſes, Taurinenſes, Aſtenſes, Veronenſes, Placentinos, Ianuenſes, Piſanos, Senenſes, Florentinos, & multos aliarum ciuitatum incolas, omneſque ſibi reſiſtentes armata expeditione vincens in poteſtatem accepit. Erat autem Henricus Imperator iſte vir ſapiens, iuſtus & gratioſus, in armis ſtrenuus, Catholicæ fidei integerrimus cultor & amator, conſilio & animo potens, Cleri amator & defenſor, cui ſimilis interea non ſurrexit.

Henricus rex proficiſcitur in Italiam.

Imperij bellum contra Wirtenbergenſes.

Imperator Italiam ſubiugauit.

MCCCXI.

Domus portæ abbatiæ conſtruitur.

Hoc anno Willicho abbas huius monaſterij domum portæ cœnobij principalis ad plagam meridionalem denuo conſtruxit. Verum poſt annos ferme CLVI. Iohannes de Culenhuſen primus abbas in reformatione Burſfeldenſi dicta, eandem portam claudi fecit; & nouam portam monaſterij ad plagam orientalem conſtruxit. Domum autem portæ antiquæ, à Willichone conſtructam, ſibi in habitationem Abbatialem mutauit;

quam Iohannes Trithemius ſucceſſor eius ampliauit, in eam formam, in qua nunc cernitur ſublimatam, congruam fecit eſſe manſionem.

MCCCXII.

Cõfirmatio Indulgẽtiarum.

Hoc anno Petrus archiepiſcopus Moguntinus circa feſtum omnium ſanctorum venit ad caſtrum Beckelnheim, & per ſex dies ibidem commoratus eſt, quem accedens Willicho abbas huius monaſterij inter alia confirmationem Indulgentiarum per XIII. epiſcopos Romæ tempore Iubilæi primi datarum (vt patet in literis, quarum reſcriptum ſuo loco ſuperius poſuimus) impetrauit.

Bopardia & Weſalia eccleſiæ Treuirenſi impignorãtur.

Eodem anno Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſis, qui Romæ & extra cum fratre ſuo Henrico Romanorum Imperatore VII. in propria perſona bellando & præliando multa egregie patrauerat, pro expenſis & impenſis, quas ratione Imperij fecerat, ab ipſo Imperatore Bopardiam & Weſaliam oppida cis Rhenana cum quibuſdam alijs impignorata recepit: cuius impignorationis priuilegium datum fuit *in caſtris ante Florentiam, anno prænotato poſt milleſimum trecenteſimo duodecimo; Henrici regno IV. Imperii autem primo, 6. idus Decembris.* His literis ab Imperatore ſuſceptis Baldevvinus ad Treuirim rediit, & Imperator anno ſequenti mortuus fuit.

MCCCXIII.

Altare in monaſterio S. Nicolai fundatur & dotatur.

Anno Willichonis abbatis huius monaſterij IV. fundatum & dotatum fuit Altare ſanctorum Nicolai & Catharinæ in ipſo monaſterio noſtro Sponheimenſi, per Stephanum Præpoſitum Canonicorum in Rauingirsburg, vt patet in literis deſuper datis ita ſonantibus:

Copia donationis.

In nomine Domini. Cum omnis Chriſtiani nominis & fidei profeſſor, his quæ ad laudem & honorem Dei reſpiciunt, & ſalutem accumulant animarum, intendere debeat cum effectu; Nos Stephanus Dei gratia Præpoſitus Eccleſiæ de Reuengirsburg Canonicorum regularium, Moguntinæ diæceſis, inſtauramus & ordinamus in monaſterio de Sponheim, ordinis S. Benedicti, accedente conſenſu & libera voluntate domini Willichonis & totius conuentus ibidem, ſuper altare beati Nicolai & beatæ Catharinæ vnam miſſam per ſacerdotem ſecularem perpetuo & quotidie celebrandam, niſi cauſſis legitimis fuerit impeditus: in qua miſſa recordationem & memoriam Patris noſtri Emelrici, quondam militis, & matris noſtræ Petriſſæ, fratrum quoq; noſtrorum Lamberti & Arnoldi, dicti Kindelen, quondam militum, & Emelrici, quondam armigeri, Sacerdos habebit & faciet memoratos. Cui altari & ſacerdoti ipſum officianti damus & aſſignamus libere curiam noſtram in Rochſheim, cum bonis & omnibus attinentiis eiuſdem, quocunq; nomine cenſeantur; vt idem Sacerdos curia, bonis & attinentiis omnibus quiete & pacifice fruatur; vnam quoq; carratam vini ſibi in villa Manendal perpetuo deputamus: prouiſa ante omnia diligenter, quod per dictum ſacerdotem Plebanum parochialis eccleſiæ in oblationibus & aliis euentibus quibuſcunq; præiudicium nullum fiat. Idem quoque Sacerdos ſummæ miſſæ & veſperis debet quotidie intereſſe, & ſi deformiter exceſſerit, per abbatem, qui pro tempore fuerit, corrigi & puniri debet per Eccleſiaſticam diſciplinam: cuius altaris collationem nobis reſeruamus ad tempora vitæ noſtræ. Poſt mortem vero noſtram Arnoldus dictus Kindelin, & Emelricus frater ſuus, & filia fratris noſtri præſcripti, & Arnoldus filius Bigele conſanguineus noſter, ipſorumque hæredes propinquiores ſucceſſiue, alternis vicibus præſentabunt. Hoc tamen ſtatuimus, quod poſt mortem noſtram ad prædictos fratres Kindelinum & Emelricum prior collatio pertinebit. Vt autem omnia & ſingula præſcripta debito robore conſeruentur, præſentes literas ſigillo dominorum Iudicum Moguntinenſium, ac ſigillo Domini Abbatis & conuentus prædictorum in Sponheim fecimus roborari. Nos quoque Iudices ad petitionem domini Præpoſiti prædicti ſigillum noſtrum præſentibus duximus apponendum. Acta ſunt hæc anno Domini MCCCXIII. 3. Cal. Aprilis.

Curtim vnã aſſignat pro dote.

Collationẽ Altaris ſibi & hæredib. reſeruat.

Hæredes ius patronatus abbati huius loci dedere.

Huius autem altaris S. Nicolai collationem hæredes præfatorum inſtituentium, videlicet Wilhelmus de Lebenſtein, Simon Booſs de Waldeck, Hartmannus de Halbeg militares, vna cum conſenſu vxorum ſuarum, pro ſe & omnibus hæredibus ſuis Iohanni Trithemio abbati monaſterij in perpetuum tradiderunt, anno Domini MCCCCXC. vt infra ſuo loco dicemus.

Hẽricus Imperator obiit in Italia.

Henricus Imperator Romanorum ſeptimus præſcripto anno adhuc in Italia conſtitutus apud ciuitatem Piſanam, nouis comparatis copijs, & cum Gemienſibus ac Friderico Siciliæ rege conuentionibus factis, contra Robertum Apuliæ Regem ire contendit; & veneno periit dolo & inſidijs (vt ferunt) Bernhardi Confeſſoris ſui de ordine Prædicatorum, qui eum in die Aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis in hoſtia, bene confidentem, intoxicauerat. Et magna in Prædicatores perſecutio conſequuta eſt: quamuis idem Bernhardus coram Rege Bohemiæ filio ipſius Imperatoris, ſimili-

ſimiliter & archiepiſcopis & epiſcopis, Treuirenſi, Mediolanenſi, Ianuenſi, Lucẽſi & Argentinenſi, cum alterius inſidijs perijſſe diceret; nihilominus Henricus comes Flandriæ & cæteri nobiles curiales conſtantes confirmabant ipſum eſſe reum, & Imperatorem in hoſtia (ſicut diximus) de manu eius interemtum, & vacauit Imperium Romanum quaſi anno.

His temporibus mortuo Imperatore Henrico magna cariſtia & peſtilentia facta eſt, & multi perierunt.

Fames & peſtilentia magna.

MCCCXIV.

Anno Willichonis abbatis noſtri v. 14. calend. Nouembris conuenerunt Principes Imperij apud Francofordiam pro nouo Imperatore eligendo, votiſque in diuerſa diuiſis, Petrus epiſcopus Moguntinus, Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſis, Iohannes Rex Bohemiæ, & Volmarus Marchio Brandeburgenſis Ludouicum Comitem Palatinum Rheni Ducemque Bauariæ in Regem Romanorum elegerunt. Contra quem Rudolphus Comes Palatinus Rheni frater ipſius Ludouici, Henricus Archiepiſcopus Colonienſis, & Dux Saxoniæ in regem elegerunt Fridericum Ducem Auſtriæ, filium Alberti quondam regis Romanorum. Sed Ludouicus regnum & Imperium obtinuit, & Fridericum ſuperatum in bello captiuauit. Et fratrem ſuum Rudolphum Comitem Palatinum cum Friderico ſentientem, Ducatu ſpoliatum & omni poſſeſſione, in Angliam fugere compulit, vbi vſque ad mortem permanſit. Filijs tamen eius principatum reſtituit.

Ludouicus dux Bauariæ in regem Romanorũ eligitur.

Fridericus dux Auſtriæ contra Ludouicum eligitur.

Eodem anno 4. Idus Februarij obijt Emericus epiſcopus Wormatienſis, cui Henricus filius comitis Siluestris de Dune ſucceſſit, Præpoſitus maioris eccleſiæ Wormacienſis, & præfuit ſtrenue annis ferme 5.

Henricus fit epiſcopus Wormatienſis.

Eodem quoque anno pridie idus Ianuarij obiit Sibodo de Leichtenberg epiſcopus Spirenſis; cui Emicho de Liningen ſuccedens, præfuit annis 14.

Emicho fit epiſcopus Spirenſis.

MCCCXV.

Anno Willichonis abbatis noſtri VI. magna per totam Alemanniam & Italiam fames fuit, in qua multa millia hominum præ inopia perierunt, & durauit quaſi per biennium, & ſecuta eſt peſtilentia magna.

Fames & peſtilentia magna.

Eodem anno factum eſt prælium inter Ludouicum regem Romanorum, & Fridericum Ducẽ Auſtriæ aduerſarium eius apud Spiram, in quo Lupoldus frater Friderici multas in circuitu villas igne conſumſit. Erat (ſicut diximus) fames magna, & Baldevvinus epiſcopus Treuerenſis, homo diues & prouidiſſimus, regi & exercitui ſuo, quæcunque neceſſaria fuerant, copioſe miniſtrauit. Ludouico victoria ceſſit: qui Fridericum cum omnibus ſuis fugere compulit; qui tamen poſtea non acquieuit.

Bellũ inter Ludouicum regẽ & Fridericum ducẽ Auſtriæ.

MCCCXVI.

Anno ſuo VII. Willicho abbas huius monaſterij Sponheimenſis circa feſtum Pentecoſtes à Iohanne Papa XXII. vna cum cæteris alijs Prælatis Eccleſiæ Moguntinæ, Commiſſarius conſtitutus fuit ſuper inquiſitione vitæ ſanctitatis & miraculorum Hildegardis, quondam Magiſtræ virginum Chriſti in monte ſanctæ memoriæ Ruperti Ducis Bingionum, cuius rei commiſſio prius etiam per Clementem Papam V. facta fuerat: qui in eius canonizatione cõſenſit. Inquiſitione aũt facta & præfato ſummo Pontifici Iohanni XXII. per literas intimata, canonizata fuerat, & neſcio qua occaſione intercedente neglectũ ſit.

Commiſſio papæ pro canonizatione S. Hildegardis.

Eodem anno Ludouicus Rex, Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſis, & quidam alij in auxilium vocati, munitiones Wisbaden & Scharffenſtein contra Fridericum obſederunt. Qui cum ſe parum poſſe proficere cernerent, infecto negotio ſolutaque obſidione, quiſque ad ſua redierunt.

Wisbaden & Scharffenſtein obſidione ſoluuntur.

Eodem quoque anno Ludouicus Rex cum omnibus Principibus & ciuitatibus Imperij pacem confirmauit: quam Henricus archiepiſcopus Colonienſis & cæteri alij, qui erant pro parte Friderici Ducis Auſtriæ, non curarunt.

Pacem rex Ludouicus reformat.

MCCCXVII.

Hoc anno, qui fuit Willichonis abbatis noſtri 8. Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſis comitem de Hennenberg 40. marcis argenti Eccleſiæ ſuæ præfatæ feudalem fecit, vt patet in literis deſuper datis. Idem quoque archiepiſcopus Sterrenberg caſtellum Imperij redemit, & ſuę eccleſię, permiſſione Ludouici regis Romanorum, coniunxit. Fuit enim homo magnificus & Imperatoribus gratus; vnde multa contraxit bona.

Comes de Hennẽberg fit feudalis eccleſiæ Treuerenſis.

MCCCXVIII.

Anno Willichonis abbatis noſtri IX. moritur Andreas Epiſcopus Herbipolenſis, cui

Gotfridus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Gotfridus de Holenn ſuccedens præfuit annis 9. qui cum ciuibus ſuis multas contentiones habuit, ſed tandem eorum duritiem euicit, eoſque ſuo imperio ſubiacere coegit: ita vt ad ſeruitium in apparatu bellico ſibi venire in adiutorium compellerentur; quod facere anteceſſoribus eius à multis annis recuſauerunt.

Diſſenſio Colonienſium cum archiepiſcopo.

Eodem anno ciues Colonienſes vocatis in auxilium rege Bohemiæ Wilhelmo, comite Hollandiæ, Iohanne fratre eius, Comite in Hennegavv, Gerardo comite Iuliacenſi, Rodolpho comite de Monte, & Iohanne comite Seinenſi, cum quibuſdam alijs, contra Henricum archiepiſcopum ſuum, pacta pacis Ludouici Imperatoris violantem, & partes Friderici Ducis Auſtriæ defendentem, ad bellum procedentes, caſtellum in Brull* dictum obſederunt menſibus 4. eumque ad pacis fœdera compulerunt.

** Broel.*

MCCCXIX.

Hoc anno qui fuit Willichonis abbatis noſtri x. obiit Henricus Epiſcopus Wormatienſis, in maiori eccleſia ſepultus, & vacauit Epiſcopatus menſibus II. diebus VIII. Poſt hunc in Epiſcopatu tandem ſucceſſit Cuno de Schoneck, filius fratris Emelrici quondam epiſcopi, & præfuit annis x.

Cuno fit epiſcopus Wormatienſis.

Eodem anno orta eſt diſſenſio inter Willichonem abbatem & incolas villæ Sponheimenſis, ratione nemorum & paſcuorum in marcha huius monaſterij, quæ durauit ad biennium coram iudicibus ſedis Moguntinæ, non ſine expenſis vtriuſque partis grauibus. Tandem Iohannes & Simon comites de Sponheim vices ſuas interponentes concordiam reformarunt: ita quod abbas nemora ſua ante plures annos ſeorſum diſtincta perpetuo poſſideat liberrima: Villani autem quicquid in nemoribus habent, de abbatis gratia ſe obtinere, non ex debito recognoſcant: ita tamen quod nihil ex ipſis nemoribus vendant ſine eius conſenſu, & in ſignum percepti beneficij, ſingulæ domus villæ præfatæ, quotannis in feſto S. Martini ad altare monaſterio perpetuis temporibus offerrent duos denarios, qui dicuntur Colonienſes. De paſcuis autem ita concordauit inter partes, vt ſecundum antiquam conſuetudinem & compoſitionem tam abbati quam villanis eſſent communia; ita tamen quod Villani nihil ex eis vendant, neque locent cuiquam ſine conſenſu Abbatis, neque aliena pecora pro precio ſeu gratis intromittant. Facta eſt iſta concordia in Creutznacht, anno Domini MCCCXXI. indictione IV. 6. cal. Iunij.

Contentio inter abbatē & villanos propter paſcua.

Concordia facta ſuper ſiluis & paſcuis.

MCCCXX.

Petrus archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Anno Willichonis abbatis noſtri XI. pridie Non. Iunij obijt Petrus Archiepiſcopus Moguntinus, vir per omnia magnificus, qui fundauit monaſterium Cartuſienſium prope Moguntiam, & collegium Canonicorum eccleſiæ S. Catharinæ in Oppenheim primus inſtituit. Hic ante Pontificatum Henrici Comitis de Lutzenburg poſtea regis Romanorum fuit Medicus, qui miſſus Romam poſt obitum Gerardi archiepiſcopi Moguntini ad Papam Clementem V. vt Baldevvino filio Henrici Comitis prædicti Archiepiſcopatum impetraret vacantem; cum propter minorennitatem eius (vtpote qui annum XVIII. vix compleuerat) Papa petitionem Comitis refutaſſet, Petrus ſui non oblitus, qui Archiepiſcopatum poſtulare alteri venerat, eum pro ſemetipſo petit & impetrat. Quo mortuo, in Archiepiſcopatu Moguntino ſucceſſit Martinus de Buchſeck, monachus ordinis S. Benedicti profeſſus, & præfuit annis ferme VIII.

Martinus fit archiepiſcopus Moguntinus.

MCCCXXI.

Fridericus dux Auſtriæ deuaſtat Bauariam.

Hoc anno, qui fuit Willichonis abbatis noſtri XII. Fridericus Dux Auſtriæ contra Ludouicum electus in regem (ſicut diximus) cum fratre ſuo Duce Lupoldo in manu valida contra Ludouicum Imperatorem egreſſus, totam Bauariam ferro & igne vaſtauit, rege in munitionibus ſe continente.

Seditio inter ciues Bingenſes.

Eodem anno ciues oppidi Bingen grauiſſimam inter ſe diſſenſionem habuerunt ex leui occaſione. Nam macellarius quidam nomine Henricus canem alterius cuiuſdam nautæ percuſſerat circa macellum, quare indignatus nauta macellarium percuſſurus aggreditur, à quo percuſſus querelam detulit ad Conſulatum. Ad carcerem ergo macellarius ponitur; aduerſus conſulatum tota pene ciuitas concitatur: quæ commotio adeo creuit, vt amici ipſius, qui captiuus tenebatur, aſſumto ſeditioſorum ſuffragio, fracto carcere incluſum educerent, & magnam inter ciues ſeditionem concitarent. Facta eſt itaque inter ciues diuiſio, quorum altera pars conſulatum ſequebatur; altera vero interficere conſules nitebatur. Veſanorum ſimilis erat in ciuitate diſcurſus, effractiſque clauſuris domorum vbique exercebatur præda. Tres è ciuibus hac ſeditione fuerant occiſi, & multi enormiter vulnerati. Commotione tandem ſedata, poſt menſem grauis vindicta de ſeditioſis ſumta eſt: nam alij capitibus amputatis necati ſunt, alij proſcri-

Vindicta in autores huius ſeditionis.

proſcripti, nonnulli membris truncati, vt perpetuum impietatis ſuę opprobrium ſpectantibus circumferrent.

MCCCXXII.

Hæreſiarcha Coloniæ comburitur.

Anno Willichonis abbatis noſtri XIII. Combuſtus fuit in Colonia frater quidam Walterus nomine, hæreticorum pater & Princeps, qui diu in occulto latuerat, & multos ſimplices ſuis erroribus infecit, qui tormentis expoſitus non potuit induci, vt participes erroris ſui oſtenderet.

Eodem anno Ieſabela filia Philippi regis quarti Francorum, vxor Edvvardi regis Anglorum, ipſum regem ſuum maritum propter deſolationem quam cum ſeruis ſuis fecit in regno, cepit & cuſtodiæ mancipauit, in qua vſq; ad mortem permanſit, nec vllis minis aut precibus exire potuit.

MCCCXXIII.

Bellũ inter Ludouicum regẽ & Fridericum ducẽ Auſtriæ.

Fridericus dux Auſtriæ capitur.

Hoc anno, qui fuit Vvillichonis abbatis noſtri IV. Fridericus dux Auſtriæ magno collecto exercitu plus quam ſex millibus armatorum ex Vngaria & Turcia, venit contra Ludouicum Bauarum regẽ Romanorum: cui Ludouicus cum magno apparatu bellico occurrens, conſertoq; prælio inter Muldorff & Oetingen in Bauaria, Ludouicus victor exſtitit, & Fridericus dux per Iohannem Bohemiæ regem captus, Ludouico ſub conditione ne interficeretur, præſentatus fuit, quem in caſtello quodam non longe à Napurg cuſtodiæ mancipauit. Poſt tempus aliquod Friderico ſic in cuſtodia perdurante, venit ad fratrem eius ducem Lupoldum, in Auſtria morantem, Magus quidam, promittens ſe Fridericũ ducem captiuum arte ſua de cuſtodia erepturum, & in Auſtriam ſaluum vna hora reducturum. Credidit dux vrbis Magiſtro, & promiſit ſe, quicquid poſtularet, daturũ, ſi dicta factis compenſaret. Intrant itaque circulum ambo, nocte prædiſpoſita vocat Magiſter ſpiritum venire coniurationibus aſſuetum, venit in forma hominis peregrini, mandatum accipit vt ducem de cuſtodia exemptum in Auſtriam ſine mora reducat. Reſpondit ſpiritus: *Mandatis tuis, bone Magiſter, lubens obediam, ipſumq; ducem captiuum liberabo, ſaluumq; & incolumem ad te reducam, modo ipſe venire mecum non recuſet.* Auolat ilico ſpiritus, & in eadem forma venit ad ducem captiuum nocte quieſcentem dicens: *Lupoldus frater tuus miſit me huc, vt educã te de domo carceris: ſurge itaque velociter, & aſcende hunc equum, & ducam te ad fratrem tuum ſaluum & incolumem.* Cui dux, qui es tu? Reſpõdit ſpiritus: *Ne cures quis ſim ego, ſed aſcende ſuper equum, ſi liberari cupis ab iſta cuſtodia.* Confeſtim horror inuaſit ducem, & omnes qui erant cum eo, factoque ſigno crucis ſpiritus euanuit, & vacuus ad Magiſtrum rediјt. Poſt hæc dux Lupoldus ferro & igne tam diu moleſtauit regem Ludouicum, donec tandem interuentu principum ad miſericordiam prouocatus, captiuum emiſit, accepto ab eo cautione, quod de nomine regio vlterius ſe non intromitteret: & ſic Ludouicus à principio electionis ſuæ vſque ad mortem annis ferme XXXIII. imperauit, & Fridericus de regno Romanorum & nomine ſe deinceps non intromiſit. Fuit autem Ludouicus iſte eius nominis IV. qui habuit vxorem Margaretham filiam Wilhelmi comitis de Hennengavv, de qua ſuſcepit filios ſex: videlicet Ludouicum Marchionem Brandenburgenſem, Stephanum ducem Bauariæ in Lanshuta, Albertum ducem Bauariæ in Strubingen, Wilhelmum ducem Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ & in Breda: Ludouicum, qui dicebatur Romanus, quia Romæ natus fuerat; & Ottonem Brandenburgenſem. Et ita per hanc Margaretham imperatricem comitatus Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ & Hennengavv ad duces Bauariæ comitesque Palatinos peruenit. Nam anno MCCCXLV. (vt infra dicemus) Wilhelmo fratre ſuo à Friſonibus occiſo, decreto principum Imperatrix ad Hollandiam cum apparatu pulcherrimo deſcendit, homagium à vaſallis terræ, & iuramentum ab incolis fidelitatis accepit, libertates & gratias omnibus ampliauit, & trugas cum Traiectenſibus fecit. His geſtis comitatum filio ſuo tradidit, & reuerſa in Bauariam fuit. Wilhelmus enim pater ipſius Margarethæ Imperatricis, comes Hollandiæ ſupradictus obijt anno Domini MCCCXXXVII. cui Wilhelmus filius eius, frater imperatricis ſuccedẽs à Friſonibus (ſicut diximus) poſtea fuit occiſus.

Magus promittit ſe Fridericum liberaturum.

Spiritus miſſus venit ad ducem.

Fridericus dux liberatur.

Ludouicus rex imperat annis 33.

Filij Ludouici Imperatoris.

Comitatus Hollandiæ venit ad ducẽ Bauariæ.

MCCCXXIV.

Ciuitas Metenſis obſidetur.

Anno Willichonis abbatis noſtri XV. à primo fratrum introitu in hoc monaſterium Sponheimenſe CC. Baldvvinus archiepiſcopus Treuirenſis, Iohannes rex Bohemiæ (qui Lutzenburgi tunc temporis morabatur) dux quoque Lotharingiæ & comes Barenſis, ſe mutuo ad inuicem confœderantes cum magno exercitu ciuitatem Metenſem obſederunt, vaſtantes & deuaſtantes omnia in circuitu.

MCCCXXV.

Cambium inter comites & abbatem pro Baſenheim.

Hoc anno, qui fuit Vuillichonis abbatis XVI. facta eſt inter Iohannem & Simonem fratrem eius, comites de Sponheim, ex vna parte, & Vuillichonem huius monaſterij abbatem cum ſuo conuentu, ex alia parte, commutatio talis. Comites præfati dederũt huic monaſterio curtem, quam adhuc hodie poſſidemus pacifice, in Baſenheim, cum omnib. pertinentijs ſuis liberam, abſolutam, & immunem ab omni ſeruitio, precaria & exactione cuiuscunque, in perpetuum poſſidendam, pro caſtello Coppenſtein cum prouẽtibus ſuis, vna cum viculis Richvveiler & Geilvveiler, cum decimis, cẽſibus, pratis, agris, ſiluis, aquis, piſcationibus, & alijs pertinentijs vniuerſis, vt patet in literis deſuper confectis, & præfatorum duorum comitum ſigillis roboratis, quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXXV. *in die S. Laurentij martyris.*

Militares dicti de Coppenheim vnde venerint.

Comes iſte Iohannes filiam cuiuſdam Armigeri ſui, virginem ſatis ſpecioſam, violatam in concubinam habuit, quæ tandem peperit ei filium, quẽ pater comes per Imperatores Ludouicum IIII. & Carolum æque IIII. legitimari fecit, cui inter militares conſcripto, titulum præfati caſtri de Coppenſtein dedit, cuius propago generis vſque in præſentem diem multiplicata viget. Denique ad petitionem præfati comitis Iohannis Willicho abbas prædictum filium eius, aduocatum ſuum in villa monaſterij, quæ Avven dicitur, conſtituit, cui XII. maldra auenæ & totidem pullos ab incolis eiuſdem villæ danda ſingulis annis pro feudo aſſignauit: ita videlicet, quod ſenior filius progeniei per ſucceſſiones legitimas, aduocato mortuo, feudum ab abbate huius monaſterii accipiat, iuramentumque faciat, & fidelitatem more Vaſallorum abbati promittat. Nil aliud iuris habebit in homines villæ præfatæ, niſi quod ſibi conſtituit abbas, nec grauabit eos in aliquo, quia omne ius in ipſa villa, in pratis, agris, paſcuis, hortis, vineis, nemoribus, venationibus, aquis, aquarũque decurſibus, vijs & inuijs, cultis & incultis, quæſitis & inquirendis, cum iudicio & iuſtitia Dominicali, inſtitutione & deſtitutione Sculteti & Scabinorum ac vniuerſali iuriſdictione temporali ad abbatem pertinet, cui ſoli homagium præſtabunt incolæ præfati loci & non aduocato. Cum opus fuerit iuſtitiam facere in cauſis criminalibus ad interficiendum vel ad mutilandum malefactores, hoc pertinet ad officium aduocati, ita tamẽ, quod de prouentibus ad fiſcum pertinentibus, & de mulcta, quam Frevel vocant, abbas recipiat duas partes, & tertiam partem aduocatus. Quod ſi abbas miſericordia motus remittere mulctam pauperibus voluerit, aduocatus contradicendi non habeat poteſtatem, ſed etiam partem ſuam remittere teneatur. Denique tam ipſe aduocatus quã eius hæredes poſt ipſum, poſt ſucceſſum inſtituendi ipſam aduocatiam nec vendere nec impignorare debebunt, neque etiam pro ſe alium quemcunque ſubſtituere, ſine voluntate bona & conſenſu abbatis.

Feudũ Aduocatia in Avvẽgẽ datur Coppenſtein.

Ius Aduocati in villa noſtra Avvgen.

Mulctarum pars tertia pertinet ad Aduocatũ.

MCCCXXVI.

Curtis in villa Sponheim per abbatẽ emitur.

Willicho abbas huius monaſterij Sponheimenſis anno regiminis ſui XVII. comparauit curtem in villa Sponheim pro LXX. marcis denariorum Colonienſium, tribus Hallenſibus pro vno denario computatis, à Conrado, Rudolpho & Simone fratribus, & filijs Rudolphi quondam militis de Ansbruck, vt patet in literis venditionis deſuper confectis, eorumque & Iohannis comitis de Sponheim ſigillis roboratis, quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXIII. *in exaltatione ſanctæ crucis.* Et licet emptio facta fuerit anno in literis deſcripto, tamen ad poſſeſſionem hoc anno, qui fuit XVII. ſui regiminis, Vuillicho abbas primum potuit peruenire.

Reynaldus primus dux Gelriæ.

Eodem anno primus dux Gelrenſis nomine Reynaldus, qui patrem ſuum eiuſdem nominis per annos VIII. in caſtello, quod dicitur Mons fortis, captiuum tenuerat, eo in cuſtodia VII. iduum Octobris mortuo, principatum potenter obtinuit annis ferme XX. quem prius octo annis, quibus patrem tenuit captiuum, adminiſtratoris nomine gubernauerat. Fuit autem in ducem creatus per Ludouicum Imperatorem IV. retento cum titulo ducatus Gelriæ comitatu Zutfanienſi annexo vſque in hodiernum diem.

MCCCXXVII.

Ludouicus rex pro corona Imperij Romam proficiſcitur.

Anno Vuillichonis abbatis XVIII. Ludouicus rex à Iohanne Pontifice Romano ſæpius admonitus, vt pro corona Imperij ſuſcipienda veniret Auinionem, vbi tum Pontifex morabatur, quod cum nec iuſtum nec tutum ſatis æſtimaret, cum multis principibus & magno exercitu Romam profectus eſt, ſcripſitque Papæ vt aut ipſe Romam veniret, aut Cardinales aliquos mitteret, qui eum imperij corona inſignirent. Quod facere cum papa contemneret, ipſe Ludouicus Romanis fauentibus à quodam epiſcopo in eccleſia S. Petri ſe fecit coronari: quod Iohanni Pontifici vſque adeo diſplicuit, vt eum à communione fidelium

delium eccleſiæ Catholicæ duceret remouendum. Habuit autem inter cæteros Principes ſecum Reynaldum primum ducem Gelriæ, Wilhelmum Comitem Hollandiæ ſocerum ſuum, Theodoricum Comitem Cliuenſem, Wilhelmum Comitem de Iuliaco, Theodoricum Comitem de Monte, & alios complures, qui omnes magnis expenſis & magno exercitu in eius auxilia conuenerunt.

Eodem tempore mortuo Matthæo Vicecomite Mediolanenſium Ludouicus Imperator in Italia (ſicut diximus) Galeatium filium eius, Iohanni Papæ ſatis infenſum, de eodem ducatu feudauit: quod ſummo pontifici vltra quam decebat diſplicebat, dicebatq; ei non licuiſſe quicquam facere imperatorio nomine, niſi prius à Romano Pontifice in Imperatorem eſſet coronatus, nec eum etiam poſt coronationem quicquam iuris in Italia habere: ſed Italiã, imo cunctum orbem Romano Pontifici in ſpiritualibus & temporalibus eſſe ſubiectum. Hanc vanitatem Pontificis cum Imperator deſpiceret, ad inſtantiã Lupoldi ducis Auſtriæ Papa, non ſatis prouide vſus conſilio, ipſum Imperatorem excõmunicauit, omnesque qui eum Imperatorem dicerent, excommunicatos, & terras eorũ interdicto ſuppoſitas eſſe declarauit, & ſequutum eſt graue ſcandalum in eccleſia.

Vicecomes Mediolanenſis ordinatur ab Imperatore.
Ecce factũ papæ.

Anno prænotato obijt Gottfridus epiſcopus Herbipolenſis, cui Vuolframus de Grunbach ſuccedens, præfuit annis VI. & ciues ſuo ſubeſſe imperio coegit.

Wolframus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem quoque anno Matthias archiepiſcopus Moguntinus celebrata ſynodo abbatum & prælatorum multa ad eccleſiaſticam vtilitatem neceſſaria conſtituit.

Synodus celebratur Moguntiæ.

MCCCXXVIII.

Anno Willichonis abbatis noſtri XIX. IV. idus Septembris obijt Matthias archiepiſcopus Moguntinus, ordinis ſancti Benedicti, & in eccleſia Moguntina ſepelitur. Quo mortuo archiepiſcopus Treuirorum eccleſiam Moguntinam adminiſtratorio nomine quaſi per triennium gubernauit. Magna fuit his temporibus inter clerum & ciues Moguntinos diſſenſio, illis pro libertate certantibus, ciuibus autem omnia violari contendentibus: & iſta vel prima cauſa fuit, quod clerus Baldevvinũ pro Adminiſtratore aſſumpſit, quem omnes nouerunt virum prudentem & magnanimum, per cuius fortitudinem facile Moguntinenſium ſuperbia domari poſſet. Vnde Adminiſtrator factus ad reprimendam eorum temeritatem caſtrum in Altauilla circa Rhenum à fundamentis erexit, quod Henricus de Virnenburg, qui Matthiæ poſtea ſucceſſit, perfecit. Interea dum Baldevvinus Adminiſtrationem huiuſcemodi ſuſcepiſſet, rogatu Canonicorum & cleri Moguntini Iohannes Papa XXII. præfatum Henricum de Virnenburg, conſecratũ in archiepiſcopum Moguntinum, miſit cum mandatis ad clerum & ciues, vt eum ſine contradictione pro ſuo Pontifice ſuſciperent. Canonici autem eccleſiæ præfatæ Moguntinæ præfato Henrico defectus & multa crimina opponentes, contra eum ad ſedem apoſtolicam appellarunt, commendantes ſecundo caſtra, ciuitates & munitiones cum tota diœceſi Baldevvino prædicto archiepiſcopo Treuirorum. Verum poſt multas contentiones & lites inter Henricum & capitulum præfatos coram ſummo Pontifice habitas, tandem Papa duos legatos miſit ad Moguntiam, præcipiẽs tam Baldevvino archiepiſcopo prædicto, vt Adminiſtrationem cum caſtellis & munitionibus vniuerſis, in manus eorum traderet, quam Canonicis clero & populo ſub excommunicationis ſententia, vt Henricum archiepiſcopum eis deſtinatum ſuſciperent. Baldevvinus mandatis Papæ obediens adminiſtrationem reſignauit, ſed clerum cum indignatione receſſit. Legati igitur vna cum Baldevvino ſæpedicto archiepiſcopo Henricum præfatum in ſedem archiepiſcopalem cum fauore ciuium locauerunt. Interea dum inter eccleſiam Moguntinam & Henricum de Virnenburg iſtæ contentiones agerentur, ciues Moguntini obſidionem Baldevvini archiepiſcopi Treuirorum metuentes, accepto conſilio quadam die armati exeuntes, monaſteria ſancti Albani martyris, ſancti Iacobi apoſtoli in monte ſpecioſo, & ſancti Victoris vna cum caſtello in Wiſſenavv miſerabiliter deſtruxerunt, ſicut luce clarius apparet in eccleſia ſancti Albani præcipue, deſtructionis veſtigia monſtrãte vſque in præſentem diem. Pro temeritate qua poſtea citati ad Cameram Imperatoris per prælatos dictorum monaſteriorum, ciues Moguntinenſes in magna pecuniarum quantitate condemnati fuerunt. Ab illo tempore vſque ad excidium ciuitatis (Deo iniuriam ſanctorum vindicante) ſemper fortuna Moguntinenſibus fuit aduerſa.

Matthias archiepiſcopus Mogũtinus obijt.
Baldevvinus fit Adminiſtrator eccleſiæ Moguntiæ.
Caſtrũ inter Altfel conſtruitur.
Contentio inter Henricum & capitulũ Moguntinum.
Papa Henricum deſtinauit in archiepiſcopũ.
Monaſteria S. Albani, Iacobi, Victoris deſtruuntur.

Eodem anno feria IV. ante diem S. Georgij martyris obijt Emicho de Liningen epiſcopus Spirenſis, cui ſucceſſit Bartholdus de Bucheck, ordinis fratrum Teutonicorũ, & vix vno anno præfuit: poſtea translatus ad eccleſiam Argentinenſem per Iohannem Papam XXII. vt in ſequentis anni deſcriptione dicemus.

Bertholdus de Bucheck fit epiſcopus Spirenſis.

Coniuratio 16. comitum aduerſus ducem Brabãtiæ.

Eodem quoque anno xvi. comites contra Iohannem ducem Brabantiæ coniurantes, aduerſus eum proceſſerunt ad bellum iuxta Fexhe & Landen, inter quos ex his terris ſuperioribus fuerunt Iohannes comes de Sponheim, comes quoq; de Katzenelenbogen, Henricus de Bolandia, & comes de Falckenburg: ſed contentio tandem per Philippum regem Franciæ ſedata fuit.

MCCCXXIX.

Caſtrum de Spãheim fit feudum abbatis.

Hoc anno, qui fuit Vvillichonis abbatis noſtri xx. Simon comes de Sponheim, poſteaquam caſtrum Sponheim cum Iohanne fratre ſuo diuiſerat, partem ſuam cum omnib. pertinentibus ad illud, de conſenſu Dominæ Helizabeth vxoris ſuæ Vvillichoni abbati huius monaſterij dedit, tradidit & reſignauit, libere, ſponte & voluntarie in perpetuum, & per eum omnibus ſucceſſoribus ſuis abbatibus huius monaſterij, ita vt comites de Sponheim ab eo deſcenſuri, qui pro tempore ſenior fuerit, de manu abbatis medietatem ipſius caſtri cum omnibus pertinentijs ſuis in feudum accipiat, iuxta tenorem literarum deſuper cõfectarum, quas idem comes ſuo & vxoris ſuæ præfatæ ſigillis roboratas abbati Vvillichoni tradidit: quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXXIX. *Dominica proxima poſt feſtum S. Iohannis Baptiſtæ.* Hac conditione facta Dominus Vvillicho abbas dictum caſtrum Sponheim cum omnibus prouentibus & pertinentijs ſuis Domino Simoni comiti præfato in feudum de nouo conceſſit, & iuramentum ab eo conſuetum accepit. Idem fuit Iohannes comes frater domini Simonis de reliqua parte ſua ſæpedicti caſtri, anno ſexto poſtea ſequente, ſicut ibidem dicemus.

Simon comes feudum de manu abbatis ſuſcepit.

Cuno Wormacienſis epiſcopus obijt.

Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſis fit Adminiſtrator eccleſiæ Wormatienſis.

Eodem anno obijt Cuno de Schoneck epiſcopus Vvormacienſis, qui fratribus Canonicis in Franckenthal permiſit proprias domos & manſiones contra regularem inſtitutionem, quam tamen permiſſionem ante obitum reuocauit. Quo mortuo Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſium aliquãdiu fuit Adminiſtrator eccleſiæ Vvormacienſis, rogatus per capitulum contra Gerlacum Schenck de Erbach, qui dictam ſedem inuadere laborabat. Veruntamen cum Baldevvinus poſtmodum adminiſtrationẽ reſignaſſet, Gerlacus non electus neq; poſtulatus, ſed violenter intruſus, epiſcopatum Vvormacienſem quaſi per triennium occupauit, & (ſicut dicebatur) ſine confirmatione.

Baldevvinus fit Rector 4. epiſcopatuum.

Eodem quoq; anno Bertholdus epiſcopus Spirenſis autoritate Iohannis Papæ xxII. ad epiſcopatum Argentinenſis eccleſiæ translatus eſt, & Baldevvinus archiepiſcopus Treuirorum per capitulum Spirenſis eccleſiæ Adminiſtrator conſtitutus eſt: eratque ſatis rarum quod vnus homo ſimul & ſemel eſſet archiepiſcopus Treuirorum, & Adminiſtrator tum Moguntinæ, Vvormacienſis & Spirenſis eccleſiarum. Sed fuit homo digniſſimus, qui ad regimen natura & gratia erat diſpoſitus, in omnibus eccleſiarum ſtudens vtilitati.

MCCCXXX.

Walramus fit epiſcopus Spirenſis.

Anno Vvillichonis abbatis noſtri xxI. Vvalramus filius comitis Veldentiæ factus eſt epiſcopus Spirenſis, promotione Baldevvini archiepiſcopi Treuirorum, qui poſt tranſlationem Bertholdi epiſcopi ad Argentinam (ſicut diximus) epiſcopatus eiuſdem eccleſiæ Adminiſtrator fuit, & præfuit idem Vvalramus eccleſiæ Spirenſi annis vI.

Gerlacus fit epiſcopus Wormatienſis.

Eodem quoque anno Baldevvino præfato archiepiſcopo Adminiſtrationẽ Vvormacienſis eccleſiæ reſignante, Gerlacus Schenck de Erbach (de quo iam ſupra diximus) epiſcopatum eiuſdem eccleſiæ aſſumpſit, & præfuit annis II.

Henricus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem quoque anno poſt longam concertationem in curia papali habitam clerus Moguntinus & ciues per Iohannem Papam xxII. compulſi fuerunt, Henricum de Virnenburg cognomento Bulman, in archiepiſcopum ſuum ab eodem conſecratum ſuſcipere, qui per duos legatos apoſtolicos ad hoc miſſos, Baldevvino Treuirorum archiepicopo adminiſtrationem, quam ferme triennio geſſerat, reſignante, in poſſeſſionem omnium bonorum archiepiſcopatus introductus præfuit annis xv. Iſte autem Henricus archiepiſcopus caſtrum, Altauilla * dictum, à Baldevvino archiepiſcopo Treuirenſi, Moguntinæ eccleſiæ Adminiſtratore, inchoatum (ſicut dictum eſt) conſummauit.

** Elfeld.*

Filij Rudolphi comitis Palatini patri ſuccedũt.

His quoque temporibus Ludouicus Imperator videns elegantiam filiorum Rodolphi fratris ſui, comitis Palatini, quem cum Friderico duce Auſtriæ ſentientem in Angliam (ſicut diximus) fugauerat, ait: *Pater eorum peccauit in me, non filij: Nunquid ergo portabunt iniquitatem Patris innocentes filij? Abſit.* Iuſſit ergo filijs reddi omnia, quæ patri abſtulerat, Principatum videlicet comitatus Palatini cum alijs in Bauaria, in Amberg & Napurgi, cæteriſque vniuerſis quæ pater eorum poſſederat. Fuerunt autem filij Rodolphi tres, quorum iſta ſunt nomina: Rodolphus primogenitus, homo non multum ſapiens nec aſtutus, vxorem habuit ſororem Ludouici regis Vngariæ, de qua genuit filiam vnicam nomine Margaretham

Nomina filiorum Rodolphi comitis Palatini præfati.

garetham, quæ nupſit Carolo regi Bohemiæ, qui poſt Ludouicum factus fuit Imperator Romanorum. Rupertus ſecundogenitus ſine liberis obijt, ante chorum eccleſiæ in Noua ciuitate ſepultus. Adolphus vltimogenitus, qui principatum comitatus Palatini & Electoriæ dignitatis obtinuit, vxorem duxit filiam Comitis de Oetingen, de qua genuit Rupertum Comitem Palatinum Rheni & ducem Bauariæ, de quo poſtea ſuo loco continuabitur hiſtoria.

Nevvſtatt an der Hart.

MCCCXXXI.

Anno Willichonis abbatis noſtri XXII. Iohannes Comes generoſus de Sponheim ad inſtantiam Vvillichonis abbatis, curiam noſtram in Gentzingen, & omnia bona ibidem ad præſens monaſterium pertinentia ab omni ſeruitio, precaria exactione, & quouis grauamine in perpetuum liberauit, pro ſe & cunctis hæredibus ſuis, cum cōſenſu Domini Simonis fratris ſui, & Vvalrami filij eius, Comitum de Sponheim: pro qua libertate idem abbas Vvillicho & conuentus huius monaſterij ipſi Comiti & hæredibus eius in proprietatem & poſſeſſionem perpetuam tradiderunt molendinum in Rudesheim, & piſtrinum in Gentzingen, cum omnibus prouentibus eorum, vt patet in literis deſuper ab eodem Comite confectis, ſuo ac fratris, fratriſque filij ſupradictis ſigillis roboratis, monaſterioque traditis: quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXXXI. *in media Quadrageſimæ, Dominica Lætare.*

Curtis noſtra in Gētzingen à ſeruitio liberatur.

Eodem anno Baldevvinus archiepiſcopus Treuirorum capellā S. Albani cum horto adiacente extra muros Treuirenſium, ab abbate & conuentu cœnobij S. Matthiæ precio comparans, monaſterium Cartuſienſis ordinis ibidem conſtruere cœpit, quod in decem annis ad ſtatum debitum conſummando perfecit, & anno Dominicæ natiuitatis MCCCXL Eccleſiam eiuſdem cœnobij conſecrauit.

Carthuſia apud Treuerim à Baldevvino fundatur.

Idem quoque archiepiſcopus circa hæc tempora pontem lapideum ſuper Moſellam apud Confluentiam magnis ſumptibus & impenſis de nouo conſtruxit, ſtatuens omnes homines diœceſis Treuirenſis, cuiuſcunq; ſtatus aut conditionis fuerint, libere poſſe trāſire per illum. Cæterorum autem qui extra diœceſim oriundi per pontem tranſire voluerint (clericis exceptis) quemlibet dare debere ad cōſeruationem ipſius pontis vnum obulum, quos ab Hallis Hallenſes vocant.

Pons apud Confluentiã ſuper Moſellam cōſtruitur.

MCCCXXXII.

Hoc anno, qui fuit Willichonis abbatis huius monaſterij XXIII. dominus Iohannes Comes de Sponheim ſupradictus cum conſenſu fratris ſui Comitis Simonis, & Walrami filij eius, locauit abbati & conuentui huius monaſterij omnem iuriſdictionem & diſtrictum (quem vocant Baū) molendini & piſtrini in villis Sponheim & Bockenavv ad firmum, hoc eſt perpetuo, ſecundum tenorem literarum, quas idem Comes deſuper fieri fecit, abbatique tradidit: quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXXXII. *in die ſancto Paſchæ.*

Molendini & piſtrini iuriſdictio datur monaſterio.

Eodē anno XV. calen. Ianuarij obijt Gerlacus Schenck de Erbach epiſcopus Wormacienſis, cui Salamannus ex Moguntia oriundus ſuccedens, præfuit annis ferme XXIII. Iſte Salamannus epiſcopatum Wormacienſem à Iohanne Papa XXII. obtinuit, & ab eius ſucceſſore Benedicto conſecratus fuit: quem cum Vvormacienſes ſuſcipere in epiſcopum recuſarent, ciuitas ipſa cum habitatoribus ſuis ad tempus interdicto ſubiacuit, & plures ex Canonicis, maxime S. Cyriaci in Neuhuſen, apoſtolicis mandatis inobedientes excommunicati fuerunt: quos tandem ſatisfactione præmiſſa, authoritate apoſtolica idem epiſcopus abſoluit.

Salamānus fit epiſcopus Wormatienſis.

Eodem quoque anno VII. calen. Ianuarij obijt Henricus XVIII. Prior huius monaſterij Sponheimenſis, anno officij ſui XXIX. ætatis vero LVI. nondum completo, vir bonus, deuotus, & regularis obſeruantiæ amator præcipuus, ſub cuius manu & directione monaſticæ conuerſationis integritas ſatis competens in hoc monaſterio viguit, quanquam ad primæuæ inſtitutionis feruorem non fuerit vſque adeo reducta. Poſt hunc dominus Vvillicho abbas Vvernherum huius cœnobij monachum ordinauit Priorem XIX. qui in officio Prioratus præfuit annis VI. de cuius vita, zelo & conuerſatione nihil ſpecialiter inueni, niſi hoc ſolum, quod poſt mortem Henrici Prioris, cum Vvillicho abbas iam ſenuiſſet, obſeruantia regularis diſciplinæ paulatim deficere cœpit, quouſq; tandem ex toto per annos ferme CXXXVII. collapſa iacuit.

Henricus Prior 18. moritur.

Wernherus fit Prior huius loci 19.

Eodem quoq; anno cōſulatus ciuitatis cum regimine in Argentina cōmutatus eſt. Nam cum Nobiles eatenus Rempublicam per annos multos gubernaſſent, & ciues nimium grauarent, tandem hoc tempore ciuitas ſe contra Rectores erigens, eo vſq; produ-

Regimen ciuitatis Argentinēſis in aliū ſtatum mutatur.

xit negotium, quod Nobiles relicta ciuitate in contemptum ciuium ſeſe foras ad caſtella diuerſa contulerunt, exiſtimantes quod ciues per hoc ad obedientiam reuerentiamque ſui maiorem eſſent inducturi: ſed res aliter quam ſperauerant accidit. Exeuntibus enim illis ciues maturo conſilio præhabito portas clauſerunt, & nouum conſulatum ex ciuibus & ignobilibus idoneis tum inſtituentes, publico decreto ſanxerunt, quod eorum qui ciuitatem exierant nullus deinceps regredi in illam permitteretur. Et ex eo tempore vſque in hodiernum diem ad regimen ciuitatis vnus ex ciuibus, quem nulla generis nobilitas extolli ſingulis annis in Magiſtrum cæterorum totiuſque Reipublicæ aſſumi conſueuit.

MCCCXXXIII.

Otto fit epiſcopus Herbipolenſis.

Anno Willichonis abbatis huius monaſterij XXIV. obijt Wolffframus epiſcopus Herbipolenſis pridie calend. Iulij: cui Otto Wolffskeel ſuccedens præfuit annis XV. promotus & ordinatus Leodij XXI. die menſis Iulij per Iohannem Papam XXII. contra Hermannum de Leichtenberg Ludouici Imperatoris Cancellarium, in odium ipſius Imperatoris. Sicut enim in ſuperioribus diximus, mortuo Henrico Imperatore VII. Ludouicus comes Palatinus Rheni & Bauariæ dux, frater Rodolphi comitis Palatini, electione Principum, deuicto Friderico Auſtriæ duce, in regem fuit ſublimatus anno Domini MCCCXIIII. Indictione XII. qui mox in magna diſcordia cum Papa Iohanne XXII. venit tali occaſione. Rex Ludouicus Cancellarium quendam habuit nomine Vdalricum de Auguſta, hominem temerarium & ſuperbum, cleri & eccleſiaſticæ dignitatis ac libertatis aduerſarium, qui in literis, quas Imperator ſcribi ad Papam mandauerat, falſa pro veris inferens, Papam appellauit *Beſtiam de mari aſcendentem*; & ſimilia complura poſuit: per quæ Papa ad magnam indignationem prouocatus fuit, & Imperatorem cum omnibus ſibi adhærētibus excōmunicauit. Hanc malitiam ſuam idem Cancellarius tandem in mortis ſuæ articulo confeſſus eſt. Verum poſtea anno Domini MCCCXXVII. Ludouicus Romam profectus Papæ reconciliatus eſt, & accepta benedictione papali ad propria abſolutus remeauit. Ad hunc Ludouicum Imperatorem excommunicatum Wilhelmus Ockam, natione Anglicus, ordinis fratrum Minorum, vir in Philoſophia & ſacris literis doctiſſimus, à Iohanne Papa XXII. neſcio ob quam cauſam exacerbatus confugiens, eius defenſionem implorauit, dicēs: *Imperator iuſtiſſime, tu me armis, ego te ſcripturis defendere contra iniurias Papæ & poſſum & volo*: manſitque apud eum vſque ad diem mortis ſuæ, & multa horrenda contra eundem Papa ſcripſit.

Cauſa diſcordiæ inter Papam & Ludouicum Imperatorē. Vide Apocal. 13. verſ. 1. Et nota tū tēporis iſta de regno Antichriſti interpretata fuiſſe: & Papatū eſſe illud regnū. Concordia inter Papam & Imperatorē facta. Wilhelmus Ockam venit ad Imperatorem.

Abundātia vini.

Hoc ipſo anno magna creuit abundantia vini, ita vt tempore vindemiarum præ vbertate nimia vaſa multis deficerēt, & vas vnum pro altero impleretur optimo vino, vendebanturque pro vno denario Hallenſi duæ menſuræ boni vini.

MCCCXXXIV.

Walramus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Anno Willichonis abbatis huius monaſterij XXV. obijt Henricus archiepiſcopus Colonienſis, cui Walramus filius Gerardi comitis Iuliacenſis, præpoſitus Leodienſis & Theſaurarius Colonienſis, vir in vtroque iure doctiſſimus ſucceſſit, & præfuit annis XVI. menſibus VI. diebus 19. homo pacificus, qui eccleſiam ſibi commiſſam in bona pace ſatis ſtrenue & vtiliter gubernauit. Iſte Walramus archiepiſcopus inter multa ædificia quæ tempore ſui pontificatus in diuerſis locis conſtruxit, etiam cœnobium Cartuſienſium in Colonia fundauit, quod pro ſuſtentatione fratrum honeſte dotauit: quanquam ſucceſſu temporis tam in reditibus quam in ſtructuris ex oblatione fidelium mirum in modum ſit amplıatum.

Carthuſia in Colonia fundatur.

Bellū inter comites Sponhemenſes & archiepiſcopum Treuirorum. Caſtrum in Sprendlingē deſtruitur.

His quoque temporibus Adolphus Comes Palatinus Rheni, Iohannes & Simon comites de Sponheim, Comes quoque de Naſſavv, & Comes Syluestris de Duna, mutuo confœderati ad inuicem contra Baldevvinum epiſcopum Treuirorum arma ſumpſerunt. Quod cum ille reſciſſet, cum magno ſuorum exercitu cōtra comites de Sponheim & Syluestrem, quorum terræ viciniores fuerant, egreſſus, multa eis damna intulit: Sprendlingen caſtrum Iohannis comitis de Sponheim violēter obtinuit, & vſque ad Creutzenacht oppidum eiuſdem comitis incendia inferendo & prædas, vſque ad portas peruenit, multaque damna in bladis & vino eidem fecit. Poſthæc dimiſſo oppido Creutzenacht, quia ipſum expugnare non poterat, cum exercitu ad Sponheim perueniens, omnia quæcunque extra caſtrum reperit crudeliter deuaſtauit, incēdens & deuaſtans omnia: municipiū quod fuerat ante caſtrum incendio concremauit, incolas cepit, ſpolia & prædas omnium quæ reperiſſet abduxit: omnes in circuitu villas Sponheim, Beckenavv, Beckelnheim, Rudeſheim, Weinesheim, cum cæteris adiacentibus incendio conſumpſit. Monaſterijs autem & eccleſijs pepercit, præter curtes, in villulis comitatus ſitas, quas vorax flamma vna cum domibus

Villæ comitatus Sponheim comburuntur.

domibus ruſticorum cõſumpſit. Deinde mouit exercitum ad caſtellum, quod erat domini Simonis ſenioris comitis, fratris videlicet Iohannis ſupradicti, illud obſidione vallauit, & multa in circuitu damna, incendio & præda, exercuit. Quod cernẽs vxor domini Simonis, nata de Falckenburg, neptis illius archiepiſcopi, comitiſſa illius terræ, caſtellum cum infantibus ſuis exiuit, & ſe coram epiſcopo ad genua ponens dixit: *Quid facis? ô Pater reuerende, nunquid carnem & ſanguinem tuum, quem ab aliorum iniuriis defenſare debueras, ad egeſtatem deducere pergis? Parce obſecrò nepti, parce ſanguini, parce nepotibus tuis.* His dictis à comitiſſa Baldevvinus archiepiſcopus miſericordia motus eſt, & data pace comitibus obſidionem ſoluit. Facta eſt itaque inter ipſum archiepiſcopum Treuirenſem & præfatos comites Sponheimenſes concordia & pax, & reconciliati ab inuicem receſſerunt. Porro comes Syluestris in quodam caſtro, Felsberg dicto, ſe continuit: quod poſteaquam Baldevvinus archiepiſcopus percepit, illud obſidione cingens cepit & funditus deſtruxit, ipſumque comitem ad deditionem ſui coartauit. Acta ſunt hæc anno Domini MCCCXX. indictione III.

Caſtellum obſidione vallatur. *Comitiſſa miſericordiã impetrat.* *Pax inter comites & archiepiſcopum reformatur.*

Poſthæc anno Domini MCCCXXVIII. inter Baldevvinum epiſcopum præfatum & comitiſſam de Starckenburg ſuborta eſt quædam contentio ſuper quibuſdam bonis in Birckenfeld, vnde archiepiſcopus contra ipſam comitiſſam coadunare exercitum decreuit, ſed per induſtriam Henrici. Comitis de Sponheim præpoſiti Aquenſis, & Emerici de Lapide militis, pro comitiſſa laborantium, intentio archiepiſcopi præpedita fuit. Contigit interea Baldevvinum archiepiſcopum per Moſellæ alueum, in nauicula occultatum, ad Confluentiam velle deſcendere, qui comitiſſæ proditus, ab ea captus eſt, & in præfato caſtro Starckenburg aliquandiu detentus. Tandem à captiuitate ipſa triginta millibus florenorum aureorum ſe redemit, renunciauitque omnibus bonis in Birckenfeld, pro quibus contentio exorta fuerat. De hac pecunia eadem comitiſſa caſtrum, Fravvenburg dictum, conſtruxit, quod modo in ditione Iohannis ducis de Siemern eſt poſitum.

Archiepiſcopus Treuerenſis capitur à comitiſſa de Starckenburg. *Fravvenburg caſtrũ.*

MCCCXXXV.

Hoc anno qui fuit Willichonis abbatis noſtri XXVI. Iohannes Comes de Sponheim frater Simonis comitis, partem caſtri ſui Sponheimenſis ſe concernentem, cum omnibus attinentijs eius, abbati Vuillichoni & ſucceſſoribus eius abbatibus huius monaſterij, in perpetuum tradidit, ita videlicet, vt abbas, qui pro ſuccedente tempore fuerit, illud in feudum ſeniori ex comitibus, qui Dominus in Creutzenacht extiterit, tradat, iuxta tenorem literarum, quas idem Comes deſuper confectas, ſuoque munitas ſigillo abbati tradidit: quarum Datum eſt *anno à Chriſti natiuitate* MCCCXXXV. *ſexta feria poſt diem decollationis S. Iohannis Baptiſtæ.* Et ſic totum caſtrum Sponheim deinceps cum omnibus ad illud pertinẽtibus de feudo pendet abbatis huius monaſterij. Nam quod Iohannes de ſua parte hoc anno præſtitit, hoc idem Simon frater eius, qui aliam partem in diuiſione ſuſceperat, ante annos ſex (ſicut ibidem diximus) fecit.

Caſtrum Sponheim feudum fit de manu abbatis.

Eodem anno in die Simonis & Iudæ apoſtolorum maximus vẽtus in omnibus partibus his & circa Rhenum fuit, qui multa ædificia & arbores ſubuertit.

Ventus magnus.

MCCCXXXVI.

Anno Vuillichonis abbatis XXVIII. in die S. Auguſtini epiſcopi obijt Vualramus epiſcopus Spirenſis, ſepultus Spiræ in eccleſia fratrum prædicatorum ante ſummum altare, cui ſucceſſit Gerardus de Ernberg, electus in die S. Catharinæ virginis & martyris: præfuit annis XXVII. menſe vno, diebus VI.

Gerardus fit epiſcopus Spirenſis.

Eodem anno ciuitas Mechlinienſis cœleſti igne ſuccẽſa, in die corporis Chriſti exuſta fuit miſerabiliter.

MCCCXXXVII.

Hoc anno abbas huius monaſterij XI. Dominus Vuillicho (qui etiam dicebatur Vuilhelmus, vt patet in ſigilli eius ſuperſcriptione) XVI. calen. Aprilis in Domino quieuit, ſepultus in choro ante gradus presbyterij, qui multa bona fecit huic monaſterio. Inprimis anno regiminis ſui VIII, impetrauit à Iohanne Papa XXII. confirmationem omnium bonorum huius monaſterij, vt patet in ipſa bulla, cuius tenor ſequitur & eſt talis:

Willicho abbas II. moritur.

Iohannes epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis abbati & conuentui monaſteri S. Martini in Sponheim, ordinis ſancti Benedicti, Moguntinenſis diœceſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cum à nobis petitur quod iuſtum eſt ac honeſtum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis, vt id per ſollicitudinem officii noſtri ad debitum perducatur effectum. Ea propter, dilecti in Domino filii, veſtris iuſtis petitionibus grato concurrentes aſſenſu, perſonas veſtras & locum, in quo di-

Bulla confirmationis bonorũ huius monaſterij.

Perſonas & locum ſub protectionē Apoſtolicā recepit. Poſſeſſiones omnes confirmat.

uino eſtis obſequio mancipati, cum omnibus bonis, quæ in præſentiarum rationabiliter poſſidetis, & in futurū iuſtis modis (præſtante Domino) poteritis adipiſci, ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcipimus. Specialiter autem decimas, domos, poſſeſſiones, nemora, prata, molendina & alia bona veſtra ſicut ea iuſte & pacifice poſſidetis, vobis & per vos eidem monaſterio authoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſalua in prædictis decimis moderatione concilij generalis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ protectionis & confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hæc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Auinioni III. idus Maij, anno pontificatus noſtri II.

Alia quoque multa pro vtilitate & libertate huius monaſterij fecit, quorum aliqua in ſuperioribus per ſeriem annorum ſignauimus, cætera ſilentio tranſire hoc loco decreuimus.

DE HENRICO, HVIVS MONASTERII ABBATE XII. qui præfuit annis II. menſe I. diebus VI. & geſtis eius perpaucis.

Henricus fit XII. abbas huius monaſterij.

POST mortem Domini Willichonis, XI. huius monaſterij abbatis, conuenientes ad locum deputatum fratres, inuocata gratia ſpiritus ſancti, in abbatem elegerunt Henricum huius conuentus monachum, ex Creutzenacht oriundum: qui confirmatus ab Henrico archiepiſcopo Moguntino, munus benedictionis ab eius in pontificalibus Vicario, fratre Alberto epiſcopo Ibinenſi, Moguntiæ in eccleſia fratrum Prædicatorum ſuſcepit, prima Dominica poſt octauas feſti Paſchalis, & præfuit huic monaſterio annis II. menſe vno & VI. diebus. Eius tempore diſciplina regularis obſeruantiæ nimium deficere cœpit, & monachi peculium denuo ſibi vſurparunt, & facta eſt inter ipſum abbatem & conuentum diuiſio redituum, in graue diſpendium huius monaſterij: quæ durauit vſque ad reformationem nouiſſimam, quæ facta fuit ex monaſterio ſancti Iacobi prope Moguntiam anno Domini MCCCCLXIX. & monaſterij ſubſtantia per ſucceſſum temporis nimium extenuata, tandem quaſi ex toto fuit diſſipata. Mortuo enim Vvillichone abbate, qui reformationem à Dietlibo inceptam continuauerat, non fuit qui monaſticæ inſtitutionis integritatem curaret, cœperuntque monachi poſt diuiſionem generalem, quilibet etiam pro ſe, habere peculium, & in omnem ſe licentiam ſine alicuius prohibitione diffundere. Bibliothecam à principio fundationis monaſterij ſatis locupletem, varijsque voluminibus refertam, turpiter deſtruxerunt, vendentes precioſa volumina pro vili precio, vt ſuis comeſſationibus & voluptatibus ſatisfacere poſſent. Hic autem Henricus fuit (ſicut dictum eſt) ex Creutzenacht oriundus, parentela humili procreatus, cuius pater Albertus, comitum de Sponheim pincerna fuit, miſſus ad ſcholas, non literis ſed vanitati operam dedit, & propterea Idiota permanſit. Ad petitionem autem comitum, ad monachatum huius cœnobij ſub Domino Vvillichone ſuſceptus eſt, & poſt mortem eius in abbatem, patris intuitu potius quam diuini timoris, ordinatus. Ipſe nihil pro vtilitate huius monaſterij fecit, ſed econtrario multa potius eidem damna intulit. Inprimis enim (quod damnorum omnium fuit grauiſſimum) diſciplinam obſeruantiæ regularis perire fecit, monachis peculium indulſit, diuiſionem redituum inter ſe & conuentum cōtra monaſticam inſtitutionē inſtituit. In primo namq; anno regiminis ſui magnā partem nemorū & ſyluarū inter Wiler & Argenſchvvang à monaſterio alienauit, & in omnibus actionibus ſuis incircumſpectus & nimium negligens ſemper exſtitit.

Iterū facta eſt diuiſio inter abbatem & conuentum.

Libri bibliothecæ deſtruuntur.

De Henrico abbate qualis fuit. Nemoris pars à monaſterio alienatur.

MCCCXXXVIII.

Anno primi Henrici abbatis Wernherus Prior huius monaſterij XIX. Præpoſitus monialium in Ibingen factus eſt, ad mandatum Henrici archiepiſcopi Moguntini, poſt quem Philippus de Sponheim, dictus Meysvvein, in Priorem fuit conſtitutus: fuitque in ordine priorum huius monaſterij XX. & præfuit in ipſo officio Prioratus annis XII. & tunc poſt Vvilhelmum electus in abbatem, quemadmodum ſuo loco dicemus.

Philippus Meysvvein fit Prior 20.

Eodem anno dedicatio eccleſiæ noſtri monaſterij à Dominica proxima ante natiuitatem ſanctæ Mariæ virginis translata eſt in Dominicam proximam poſt feſtum ſancti Martini archiepiſcopi, per Albertum epiſcopum Ibinenſem, Henrici archiepiſcopi Moguntinenſis in pontificalibus Vicarium generalem, vt patet in literis ſequentibus.

Nos

Nos frater Albertus Dei gratia Ibinenſis eccleſiæ epiſcopus, vices venerabilis in Chriſto Patris ac Domini noſtri Henrici archiepiſcopi Moguntini in pontificialibus gerentes, vniuerſis in Chriſto fidelibus, ad quos præſentes peruenerint literæ, ſalutem & ſinceram in Domino charitatem. Cupientes quosque Chriſti fideles ad pietatis opera, modis conuenientibus & Deo placitis inuitare, omnibus vere pænitentibus & confeſſis, qui ad monaſterium S. Martini in Sponheim manus porrexerint adiutrices, vel ad ipſum cauſa deuotionis & orationis acceſſerint in ſingulis feſtiuitatib. glorioſæ ſemper virginis Mariæ, omnium apoſtolorum, Patronorum & dedicationis, aut qui corpus Chriſti ſequuntur dum fuerit ad infirmum ſeu infirmos deportatum, vel qui cæmiterium ſeu ambitū circumierit, orando pro omnibus fidelibus inibi & vbiq; defunctis, de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum gratia confiſi, autoritate noſtra qua fungimur, de iniunctis eis pænitentiis XL. *dies indulgētiarum, cum vna Karena, in domino miſericorditer relaxamus. Inſuper dedicationem monaſterii prælibati huc vſque Dominica die proxima ante diem natiuitatis beatæ Mariæ virginis celebratam, in Dominicam diem proximam poſt diem S. Martini tranſpoſuimus, in nomine Patris & Filii & ſpiritus ſancti perpetuo celebrandam. Datum & actum noſtro ſub ſigillo in teſtimonium ſingulorum, anno Domini* MCCCXXXVIII. *in vigilia S. Bartholomæi apoſtoli.*

Copia Indulgentiarum vnius epiſcopi.

Dedicatio noſtra tranſfertur per eundem epiſcopum.

Eodem quoque anno Eduardus ſecundus rex Angliæ venit ad Imperatorem Ludouicum apud Confluentiam, poſtulans ab eo auxilium contra regem Franciæ: cui Ludouicus accepta magna pecunia promiſit ſuffragium, ſed non ſeruauit promiſſa, & rex Angliæ pecuniam datam non recepit.

Rex Angliæ venit ad Imperatorem.

Eodem etiam anno Reynaldus Comes Gelriæ (qui poſtea primus in ducem creatus eſt) magnum produxit exercitum contra Leodienſes, qui anno priore, abſente illo & cum Imperatore exiſtente, terram eius incendio & præda miſerabiliter vaſtauerant, habens ſecum Adolphum epiſcopum Leodienſem, quem ciues ignominioſe dudum expulerant. Ex aduerſo Leodienſes noſtri exercitum producentes multo maiorem, non longe à Traiecto ſuperiore conuenerunt, & conſerto prælio ſatis miraculoſe per Comitem ſupradictum cum paucioribus victi, multis eorum captis, de quorum præda diues & inclytus factus eſt. In hoc certamine plus quam IX. millia pugnantium ex vtraque parte cecidiſſe ferebantur. Victoriam vero tam inſignem conſequutus Reynaldus Comes, non ſolum diues ex præda & captiuorum redemptione factus eſt, ſed etiam nominatus & famoſus in omni terra, cunctisque principibus gratus: multaque fortalitia & caſtella conſtruxit, ac comitatum ſuum ampliauit.

Bellū inter Leodienſes & comitem Gelriæ.

Comes Gelriæ victor extitit.

MCCCXXXIX.

Anno Henrici abbatis huius monaſterij ſecundo, in die ſancti Kiliani martyris, circa meridiem fuit eclipſis ſolis magna quæ plus quam ad duas horas durauit, & in eodem anno poſtea in autumno Svvitenſes in Verona plures occiderunt.

Eclipſis ſolis magna.

Hoc ipſo quoq; anno Baldevvinus archiepiſcopus Treuirorum maximam ſummā pecuniarum mutuauit Edvvardo regi Anglorum, recipiens ab eo pro pignore Coronam regalem, inæſtimabilis precij clenodium. Diffidauerat enim anno priore idem rex Philippum regem Franciæ propter comitatum Normandiæ, quem ad ſe hæreditario iure pertinere aſſerebat: multiſque ex Alemania conductis ſtipendio magno principibus atque Nobilibus, Franciam in manu valida ingreditur, incendio & præda (licet parum ſibi profecerit) in aduerſarios debacchabatur.

Bellū inter Angliæ & Franciæ regem.

Eodem anno Ludouicus Imperator, conuocatis omnibus regni principibus, in medio Quadrageſimæ, curiam ad Franckfordiam celebrauit: vbi inter alia, reſidens in maieſtate ſua imperiali, Reynaldum Comitem Gelriæ, propter ſingularem prudentiam eius & res magnifice geſtas, de comitum numero aſſumens ad cœtum ducum locauit, creans eū in ducem Gelriæ, titulo Zutphaniȩ comitatus adiecto, qui fuit vndecimus Comes in ordine ſucceſſionis qui Gelriam rexerunt, factusque eſt ex Comite primus dux, de quo ſupra ante XIII. annos diximus. Eodem quoque tempore Wilhelmus Comes Iuliacenſis in Marchionem eſt ſublimatus per Ludouicum Imperatorem de conſenſu omnium principum, propter multas virtutes eius & magnifice geſta, quibus dignus videbatur.

Conuentus Principum Franckfordiæ.

Comes Gelriæ in ducē creatur.

Comes Iuliacenſis fit Marchio.

MCCCXL.

Hoc anno maxima per omnem fuit Alemanniam peſtilentia, & multa hominum millia proſtrauit, magna quoque fames ſubſequuta eſt, fuitque & miſeria viuere & mori periculum.

Peſtilentia & fames magna.

Cometa in Quadrageſima circa Dominicam Lætare apparuit.

Eodem anno Edvvardus rex Angliæ circa natiuitatem S. Iohannis Baptiſtæ ma-

Expeditio ſecunda regis Angliæ in Frãciam.

re tranſiens expeditionem ſecundo mouit in Franciam, & multis ex Francigenis interfectis, multisq; occiſis glorioſe triumphauit.

Caſtrũ Dunæ obſidione vallatur.

Comes Walramus de Sponheim.

Hoc ipſo quoque anno Baldevvinus archiepiſcopus Treuirorum Dunam caſtrum comitis dicti Syluestris obſidione vallauit: ad cuius domandam inſolentiam caſtrum de nouo conſtruxit, quod montem S. Iohannis appellauit, tandemque ipſum comitem in deditionem venire coegit. Walramus quoque comes de Sponheim contra præfatum archiepiſcopum multa patrauit: vnde commotus denuo contra eum proceſſit, veniensque vſque ad Creutzenacht multa incendio & præda in comitatu damna fecit. Verum Ludouicus Imperator vices ſuas interponens concordiam & pacem fecit.

Hẽricus abbas huius monaſterij 12. obiit.

Eodem anno VI. calen. Maij obijt Henricus abbas huius monaſterij XII. in corpore eccleſiæ ante altare S. crucis ſepultus, vacauitque abbatia diebus V. Reliquit autem poſteris teſtamentum non bonum, qui prouentus in poſſeſſiones monaſterii cum conuentu diuiſit, monachosque iterum fecit eſſe proprietarios, quemadmodum & Petrus abbas olim fecerat anno Domini MCCLXX (vt ſupra dictum eſt) non attendens pietatem abbatum Dietlibi & Willichonis prædeceſſorum ſuorum, qui hoc vitium iuxta præceptum regulæ radicitus amputantes, ſubſtantiam & prouentus monaſterij cum lucro animarum magnifice auxerunt. Cum primum inter abbatem & conuentum diuiſio redituum facta eſt, & peculium monachi reſumpſerunt, mox cum diſciplina regulari mox perire cœpit & ſubſtantia temporalis, ad tantamque inopiam & paupertatem in paucis annis deuenerũt, vt cum pauci eſſent numero in hoc loco monachi, vix haberẽt de cunctis monaſterij prouentibus vnde viuerent. Sed nunc ad hiſtoriam continuandam calamum dirigentes narrationem faciemus.

DE WILLICHONE SECVNDO, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis abbate XIII. *qui præfuit anno* I. *menſibus* III. *& diebus* IV. *geſtisque eius.*

Willicho ſecundus fit abbas huius monaſterij 13.

Genus & origo Willichonis.

IGITVR poſt mortem Henrici, abbatis huius monaſterij XII. conuenientes in locum capitularem fratres anno prænotato Dominicæ natiuitatis MCCCXL. indictione VII. II. die menſis Maij poſt longam deliberationem præhabitam, tãdem in abbatem huius cœnobij tertium decimum vnanimiter elegerunt Cellerarium monaſterij, monachum hic à iuuentute ſua profeſſum, nomine Willichonem, filium Iohannis militis de Sponheim, cognomento Bruder: qui confirmatus per Henricum archiepiſcopum Moguntinum, & ab eius Vicario in pontificalibus fratre Alberto Ibinenſi epiſcopo benedictus præfuit dũtaxat vno anno, menſibus tribus, quatuor diebus. Oriundus fuit (ſicut diximus) de Sponheim honeſtis parentibus, militaris ordinis, cuius pater Iohannes Domini Simonis comitis miles & Secretarius fuit: mater vero Gertrudis filia Wilhelmi militis de Sobernheim fuit, qua poſt annos à partu ſeu natiuitate filij X. mortua, pater ſecundã duxit vxorẽ Mechthildem, filiam cuiuſdam militaris de Winnesheim, quæ cum filios & filias plures peperiſſet, præcedentes filij ad diuerſa monaſteria inſtinctu eius ad ſeruiendum Deo à patre traditi ſunt. Igitur Vvillicho cum eſſet in iuuenili ætate conſtitutus, ſub Vvillichone abbate monachus factus eſt, deinde poſt annos aliquot in Cellerarium conſtitutus, & poſtremo in abbatem (ſicut diximus) eſt ordinatus: qui ſtatim in principio ſuæ promotionis portionem maternæ hæreditatis ſe concernentem, à patre ſuo repetijt, pro qua monaſterio certa bona in Bockenavv (ſicut anno ſequente dicemus) acquiſiuit. Erat autem homo ſatis induſtrioſus & prouidus, de quo certa ſpes habebatur, ſi nactus vitam fuiſſet longiorem, quod ſubſtantiam rei temporalis huic loco magnifice auxiſſet.

MCCCXLI.

Curtis Noſbach monaſterio datur.

Cum Vvillicho abbas à primo anno promotionis ſuæ maternæ hæreditatis portionem à patre ſuo poſtulaſſet, & ille minus voluntarius ad dandum aliquid monaſterio videretur, conſilio tandem & authoritate domini Simonis comitis de Sponheim inductus poſtulationibus filij ſic condeſcendit. Inprimis ergo dedit ei, & per eum huic monaſterio, in perpetuam poſſeſſionem curtim in Nosbach cum agris, pratris, paſcuis, aquis, vijs & inuijs, cultis & incultis, cum omnibus prouentibus & attinentijs ſuis, vna cum domibus, capella & omnibus inquiſitis & inquirendis, traditione liberrima, ſine aliquo grauamine debitis, precaria, vel cuiuſcunque exactionis impedimento. In Bockenavv quoque idem miles certa bona in agris, pratis & hortulis habuit iure feudali à Domino

Bona quædã in Bockenavv empta per abbatem.

mino Georgio Comite Feldenſi, quæ de conſenſu eius abbati & conuentui huius monaſterij pro certa ſumma pecuniarum vendidit in perpetuam poſſeſſionem, vt patet in literis quas de conſenſu Mechtildis vxoris ſuæ ſcriptas & ſigillatas filio & conuentui tradidit: quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXLI: *Dominica in medio Quadrageſimæ*. Præſcripta bona villanis in Bockenavv pro annuis cenſibus ad firmum ſunt partim locata, partim vero ad vſum colonorum curtibus noſtris diſtributa. Sed & alia bona quoque nonnulla præfatus miles Vvillichoni abbati filio ſuo & monaſterio huic in perpetuum poſſidenda tradidit, de quibus mentionem facere per ſingula ſuperfluum in hoc opere iudicamus.

Quidam in haſtiludio perijt.

Eodem anno Comes de Eiſenburg, in nundinis S. Remigij in ciuitate Colonienſi interfecit dominum Stephanum militem de Oirsbeck, publice in quodam ſociali haſtiludio præter voluntatem ſuam, qui fracta ceruice ſubito exſpirauit, & etiam mortuus non cecidit, ſed erectus in ſella ſedendo ſuper equum, quouſq; deponeretur manibus familiarium, permanſit, quod magnæ fortitudinis ſignum fuit.

Willicho ſecundus abbas moritur.

Hoc ipſo anno VIII. iduum Auguſti obijt Vvillicho ſecundus, abbas huius monaſterij XIII. vir in cura rerum temporalium ſatis prouidus & expertus: qui ſi diutius viuere potuiſſet, prouentus & poſſeſſiones monaſterij procuidubio ampliaſſet. Veruntamen peculium monachis non abſtulit, nec diuiſionem redituum ad communem vſum (vt decuerat) reuocauit.

DE WILIHELMO, ABBATE HVIVS MONASTERII SPONHEImenſis XIIII. *qui præfuit annis* IX. *& de geſtis eius, variiſque incidentiis illius temporis.*

Wilhelmus fit abbas huius monaſterij 14.

MORTVO autem domino Vvillichone ſecundo, huius monaſterij abbate XIII. ac corpore eius ſepulturæ more eccleſiaſtico, tradito, conuenientes ad locum capitularem fratres pro nouo ſuper ſe conſtituendo paſtore, inuocata gratia ſpiritus ſancti, anno prænotato Dominicæ natiuitatis MCCCXLI. indictione IX. in die S. Cyriaci ſociorumque eius martyrum, quæ eſt VI. iduum Auguſti, vnanimiter elegerunt Vvilhelmum de Beckelheim, monachum huius cœnobij profeſſum, virum prudẽtem, & pro conſuetudine illius temporis ſatis religioſum, qui confirmatus per Henricum archiepiſcopum Moguntinum, & per eum, in pontificialibus Vicarium, Rudolphum epiſcopum Salonienſem benedictus, infulaque ex more decoratus, præfuit annis nouem ſatis vtiliter, & cenſus monaſterij pro viribus ampliauit. *Vnde fuerit oriundus.* Oriundus fuit ex villa Beckelnheim parentibus honeſtis, & de militari genere procreatus, ex illa videlicet progenie, ſub qua ſancta virgo Hildegardis, fundatrix & abbatiſſa monaſterij S. Ruperti apud Bingas, quondam exſtitit nata. Hic in pueritia literis traditus à parentibus fuit, quibus operam diligenter impendens pro modulo ſuo ſatis eruditus euaſit. Deinde cum eſſet annorum XXIII. ſub imperio Iohannis & Simonis comitum de Sponheim militare cœpit, & per annos aliquot in ipſo militaris ordinis officio perdurauit. Verum cum eſſet corpore gracilis & imbecillis, poſtremo militiam deſeruit, & ſub Vvillichone primo monachus factus, ad dignitatem ſacerdotalem ab eodem promotus fuit. *Vita & conuerſatio Wilhelmi abbatis.* Erat conuerſatione placidus, moribus compoſitus, mitis atque tranquillus, & talis qui ab omnibus merito amabatur. Pro religionis honeſtate ſatis videbatur eſſe ſollicitus, quamuis peculium à monachis non abſtulit, quod ſuo tempore in omnibus huius prouinciæ monaſterijs tam erat publicum ac conſuetum, vt monachis quaſi licitum videretur.

MCCCXLII.

Tonitrua in Ianuario audita.

Anno Vvilhelmi abbatis noſtri I. XXIII. die menſis Ianuarij, I. hora noctis, horrenda nubium tempeſtate ſuborta, audiebantur tonitrua, fulgura, & coruſcationes apparuerunt cum grandine & pluuia magna, ita vt ſi media æſtate fuiſſet, maior tempeſtas non fuiſſet.

Comes Sylueſtris de Duna archiepiſcopo Treuirorum ſe ſubmiſit.

Eodem anno Comes Sylueſtris de Duna, qui iam multis annis, non ſine damno ſuo maximo, contra Baldevvinum archiepiſcopum Treuirorum inimicitias geſſerat, fatigatus tandem & exhauſtis viribus, ſponte non coactus ad palatium ipſius archiepiſcopi Treuirorum venit, miſericordiam petijt & impetrauit, ac deinceps pacificus permanſit, ac caſtrum Droneck cum villa Dalvang ac cæteris prouentibus ibidem eſſe de feudo eccleſiæ Treuirenſis & archiepiſcopi præfati publice recognouit, & in fidelitatis ſignum hoc ipſum feudum de manu illius acceptauit.

Rhenus excreſcēs multas domos ſubuertit.

Eodem quoq; anno in vigilia S. Iacobi apoſtoli, Mogo nus fluuius contra naturam & conſuetudinem ſuam excreſcens, tantam inundationem aquarum ad Rhenum ſubito immiſit, quantam nullus eo tempore viuens ſe vidiſſe meminerat: multa etiam hominibus damna intulit, integrasque villas ſubuertit, agros, vineas ac hortos, domosque Rheno contiguas multas annihilauit.

Rupertus comes Palatinus Rheni moritur. Vniuerſitas Heydelbergenſis erigitur.

His temporibus obijt Rupertus Comes Palatinus Rheni ac Bauariæ dux, filius Rodolphi quondam (vt diximus) per Ludouicum Imperatorem in Angliam fugati, & XII. die mēſis Februarij in eccleſia nouæ ciuitatis, quam ipſe fundauerat, ſepelitur. Idem Rupertus generale ſeu vniuerſale Gymnaſium Heydelbergenſe inſtituit, quod multis beneficijs ſublimatum Benedictus papa XII. confirmauit. Eccleſiam quoque collegiatam in noua ciuitate (ſicut diximus) à fundamentis pulchro tabulatu lapideo conſtruxit, & ſatis magnifice dotauit.

MCCCXLIII.

Curtis noſtra in Buckenavv.

Anno Wilhelmi abbatis noſtri II. curtis noſtra in Buckenavv, quæ vocatur curia abbatis, cum agris, vineis, pratis, hortis, & vniuerſis pertinentijs ſuis, de patrimonio eius ad poſſeſſionem monaſterij deuenit. Mortua enim matre ipſius abbatis, patre diu antea obeunte, facta eſt inter fratres paternæ hæreditatis diuiſio, & præfata curtis cum quibuſdam alijs bonis in eius partem conceſſit, quam huic monaſterio de conſenſu fratrum ſuorum in poſſeſſionem perpetuam donauit, quam & pacifice poſſidemus. Alia vero curtis in Bockenavv, quæ curia Præſentiæ appellatur, ex donatione domini Vdonis, anno Domini MCXXVII. (ſicut ſupra eodem anno ſcriptum eſt) ad poſſeſſionem monaſterij prouenit, & cum ea iudicium Scabinorum, quod ibidem habemus, cum omnibus iuribus & libertatibus in eiuſdem deſcriptione contentis. Hæc autem curtis cum vniuerſis ad eam pertinentibus ab omni exactione, precaria, & ſeruitute ab initio ſemper fuit hodieque eſt liberrima: quam ad maiorem firmitatem cum cæteris bonis omnibus, quæ in Bockenavv habemus, Walramus Comes de Sponheim, filius domini Simonis, ab omni grauamine poſtea liberauit, ſicut inferius anno DOMINI MCCCLIX. dicemus.

Curia Præſentiæ ibidē.

Reynardus primus dux Gelriæ moritur.

Eodem anno obijt Reynardus primus dux Geltiæ, cui Reynardus filius eius puer X. annorum in ducatu ſucceſſit, qui poſtea in vxorem duxit Mariam filiam Iohannis ducis Brabantiæ, & ambo ſine liberis obierunt. Eduardus vero frater prædicti Reynardi poſt annos aliquot, ductus cupidine regnandi, ipſum fratrem cepit, & per X. annos captiuum detinuit.

MCCCXLIV.

Curtis noſtra in Bingen emitur.

Hoc anno Dominus Wilhelmus abbas huius monaſterij domum & curiam, quam habemus in Bingen, cum attinentijs ſuis comparauit, à quodam Wentzone dicto Kippen, & vxore eius Gertrude, vt patet in literis venditionis eiuſmodi, quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXLIV. *Dominica qua cantabatur Reminiſcere.*

Reynerus de Weſterburg fit inimicus archiepiſcopi Treuirorum.

Eodem anno Reynerus de Weſterburg, inimicus Baldevvini archiepiſcopi Treuirorum factus eſt, contra quem idem archiepiſcopus prædictus producens exercitum, Stadeck & Grenzavv ſimul obſidione vallans cepit, & ad poſſeſſiones Treuirenſis eccleſiæ cum certis alijs potenter adiunxit.

Ludouici Imperatoris facinus contra iuſtitiā.

Eodem quoque anno Ludouicus Imperator Iohannem filium regis Bohemiæ de ducatu Carinthiæ, quam ei prius donauerat, abiecit, eiusque vxorem, ſine iudicio eccleſiæ raptam, filio ſuo dedit vxorem, in graue ſcandalum eccleſiæ. Vnde tam pro iſto quam pro alijs criminibus à Clemente Papa VI. denuo fuit excommunicatus, & tandem ab imperio depoſitus, & Carolus rex Bohemiæ contra eum electus.

MCCCXLV.

Wilhelmus comes Hannoniæ à Friſonibus occiditur. Comitatus Hannoniæ, Selandiæ, veniunt ad Bauaros.

Anno Wilhelmi abbatis noſtri IV. Wilhelmus comes Hannoniæ, Selādiæ, Hollādiæ ac Dominus Friſiæ, circa feſtum natiuitatis S. Mariæ virginis magnum exercitū produxit contra Friſones, habens ſecum comitem de Horn, & multos viros nobiles ac fortiſſimos. Contra quem Friſones egreſſi, ac ſolita induſtria vſi, concluſos in paludibus alios occiderunt, alios vero ſubmerſerunt, inter quos etiam ipſe comes ſubmerſus eſt Wilhelmus, nō relinquens liberos. Quo mortuo ſoror eius, vxor Ludouici Imperatoris, vna cum filio ſuo Wilhelmo & apparatu pulcherrimo deſcēdens, tanq̄ vicinior hæres, decreto Imperatoris ac principum ad Hollandiam, omnē comitatū Hollandiæ, Hānoniæ, Selandiæque, & Friſiæ dominium in ſuam poteſtatē recepit, ſicuti ſupra anno Domini MCCCXXIII. iā nos ſcripſiſſe

pſiſſe meminimus. Omnibus autem rite peractis, terras illas & Comitatus Wilhelmo ſuo committens, ad Bauariam eſt reuerſa. Igitur Wilhelmus Dux Bauariæ ac Palatinus Comes, filius Ludouici Imperatoris ſupradicti, dominus Hollandiæ factus Comitatus illos annis XIV. rexit, talique vſus in literis ſuis titulo: *Wilhelmus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, Comes Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæ, ac Dominus Friſiæ.* Fuit autem Wilhelmus iſte homo ſuperbus, inquietus & bellicoſus, qui eccleſiæ Traiectenſi multa damna intulit: matrem quoque poſt mortem Imperatoris ad terras eius, quas ſibi commodauerat, recipere noluit, & inſanus factus mercedem iniquitatis ſuæ à Deo etiam in hac vita recepit. Ab iſto igitur tempore vſque ad annum Domini noſtri Ieſu Chriſti MCCCCXXV. Duces Bauariæ Comitatum Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæ & Friſiæ per annos ferme LXXX. poſſederunt: quibus elapſis Iohannes Dux Burgundiæ, qui ex parte matris filius erat domus Bauariæ, Comitatus illos vſurpauit vt ſuo loco dicemus: cuius hæredes vſque in præſentem diem quieta poſſeſſione potiuntur.

Bauariæ duces 80. annis rexerunt Hollandiã.

MCCCXLVI.

Anno Wilhelmi Abbatis noſtri V. cum Henricus de Virnenburg Archiepiſcopus Moguntinus Ludouico Bauaro Imperatori excommunicato contra prohibitionem ſummi Pontificis adhæreret, cumque in factis ſuis pro viribus defenderet, ſæpiuſque admonitus nollet deſiſtere, per Clementem Papam VI. Romæ in publico Conſiſtorio per ſententiam abſens depoſitus eſt, & omni honore pontificiali ſpoliatus eſt. Qui non aduertens ſententiam Papæ, aſſumpto in coadiutorem eccleſiæ Moguntinæ Cunone de Falckenſtein (qui poſtea factus eſt Archiepiſcopus Treuirẽſis) in omnibus ſe geſſit vt ante. Verum Papa depoſito Henrico Gerlacum de Naſſavv in Archiepiſcopum Moguntinum promouit, qui per annos octo contra eum & Cunonem Adminiſtratorem eius ad quietam poſſeſſionem non peruenit, quouſque tandem Henricus ipſe mortuus fuit: Hoc autem ſchiſmate per annos VIII. durante eccleſia Moguntina miſerabiliter fuit deſolata, & infinita mala perpeſſa, monaſteria ſpoliata & deſtructa, eccleſiæ ſpoliatæ ſuis ornatibus, clerus perſecutiones, incendia & deprædationes ſuſtinuit irrecuperabiles.

Hẽricus archiepiſcopus Moguntinus deponitur. Cuno de Falckẽſtein fit Adminiſtrator eccleſiæ Mogunt. Papa Gerlacum de Naſſavv promouit in archiepiſcopũ Moguntinum.

Hoc ipſo anno inter Reynardum Ducem Gelriæ & fratrem eius Eduardum contentio de ducatu ipſo ſuborta eſt, quæ durauit per annos XVI. cum maximo ipſorum diſpendio & totius terræ deſolatione. Nam ſæpius inter ſe bellantibus eis multa millia hominum fuerunt occiſa, villæ ſine habitatoribus deſertæ, caſtra deſtructa, & terra ruſticis aut interfectis aut fuga lapſis, ſine cultura derelicta. Tandem anno Domini MCCCLXI. Eduardus cepit Reynardum, & Ducatum obtinuit ſolus, quamdiu vixit, ſine alicuius prohibitione, ſicut inferius ſuo loco dicemus.

Contentio pro ducatu Gelriæ.

Eodem quoque anno Clemens Papa VI. qui Ludouicum ab Imperio dudum depoſuerat, mandauit Principibus, vt ſi non vellent ius eligendi amittere, intra certum tempus alium in locum Ludouici abrogati Imperatorem eligerent, alioquin ſe de imperio neceſſario prouiſurum. His Principes auditis, Baldevvinus Archiepiſcopus Treuirenſis, Walramus archiepiſcopus Colonienſis, Gerlacus de Naſſavv (cui Papa de archiepiſcopatu Moguntino contra Henricum prouiderat) Iohannes Rex Bohemiæ, & Dux Saxoniæ apud Reuſe iuxta Rhenum conuenientes depoſitionem Ludouici ab Imperio per ſententiam ratificabant. Deinde ibidem conſiſtentes anno prænotato Wilhelmi abbatis V. II. die menſis Iulij, qui fuit dies translationis ſancti Benedicti abbatis, Carolum (qui & Wenceslaus antea dicebatur) Iohannis Regis Bohemiæ primogenitum, in regem Romanorum vnanimiter elegerunt, quem cum magna pompa ad Bunnam deducentes, per manus Archiepiſcopi Colonienſis iniungi & coronari fecerunt. Non enim poterant ad Aquasgrani venire, propterea quod Aquenſes partes Ludouici ſequerentur. Verum quamdiu Ludouicus vixit, Carolus ad Imperij poſſeſſionem non peruenit, licet Papa electionem ſtatim confirmauerit. Adolphus enim Comes Palatinus Rheni, Marchio Brandenburgenſis, Duces Bauariæ, & pene omnes ciuitates Imperiales Ludouicum ſequebantur.

Papa mandat Principibus vt eligant Imperatorem. Carolus 4. rex Bohemiæ in Imperatorem eligitur.

Eodem quoque anno XXVI. die menſis Auguſti inter Reges Angliæ & Franciæ pro Ducatu Normandiæ denuo bellum geritur; in quo Iohannes rex Bohemiæ & Comes Lutzenburgenſis (quamuis cæcitate percuſſus) pater Caroli regis Romanorum, perſonaliter interfuit, & ſagitta cuiuſdam Anglici vulneratus occubuit. Iſte Iohannes Rex, filius fuit Henrici Imperatoris VII. (de quo ſupra diximus) & pater Caroli IV. per quem Comitatus Lutzenburgenſis ad regnum Bohemiæ deuenit, anno videlicet Domini MCCCX.

Ioannes rex Bohemiæ & pater Caroli occiditur. Comitatus Lutzelburgenſis regno Bohemiæ coniungitur anno 1310.

Mortuo enim Wenceſlao rege Bohemiæ, Iohannes prædictus Comes Elizabeth filiam eius duxit vxorem, & cum ea regnum obtinuit annis XXXVI. Quo etiam mortuo Carolus præfatus ſucceſſit, & poſt eum filius eius Wenceslaus.

MCCCXLVII.

Ludouicus Imperator moritur.

Hoc anno, qui fuit Wilhelmi abbatis noſtri VI. in die S. Gereonis martyris obijt Ludouicus Imperator, & in eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis in ciuitate Monacenſi ſepelitur. Fama eſt eum veneno periiſſe cuiuſdam Duciſſæ Auſtriæ, quam omnes ob fœdam tetramque vultus diſpoſitionem Maultaſch appellare ſolebant. Certum quidem hoc tenemus, quod poſt venationem domum reuerſus, & ſumpto cum ea cibo in eadem menſa, ſtatim male ſentire cœpit, ſperanſque agitatione corporis ſe melius habiturum, equum aſcendit, ad venationemque rurſus perrexit. Incaleſcente autem corpore non procul à Furſtenfeld de equo cecidit, & inter manus familiarium exſpirauit. Vir aliquandiu bonus, pacificus, qui iniurias æquo ſemper animo tollerauit, & plus pietate quam ſeueritate vicit.

Rex Angliæ ad imperiũ inuitatur.

Ludouico autem Imperatore mortuo conuenerunt in vnum Rupertus Comes Palatinus Rheni (qui & Adolphus dicebatur) filius Adolphi & nepos Rudolphi fratris Ludouici Imperatoris defuncti, Ludouicus Dux Bauariæ filius defuncti Imperatoris, Otto Marchio Brandenburgenſis, & Henricus archiepiſcopus Moguntinus; qui licet per Papam eſſet depoſitus, nihilominus tamen ſe pro archiepiſcopo geſſit; Eduardum regem Angliæ, qui tum illo anno contra Francigenas glorioſiſſime triumphauerat, per literas & ſolemnes nuncios ad Imperium aſſumendum inuitarunt. Quibus ille gratias agens remandauit, ſe in gubernandis regnis Angliæ & Franciæ in tantum occupari, quod imperio Romanorum nullatenus poſſet intendere. His à rege Angliæ præfati Principes intellectis, literas & nuncios ad Marchionem Myſniæ, generum Ludouici Imperatoris defuncti mittentes, ipſum in regem Romanorum elegerunt, contra Carolum ab alijs Principibus adhuc viuente Ludouico, (ſicut diximus) electum; qui electioni de ſe factæ ſtatim conſenſit. Interea tranſit annus, dum hæc agerentur.

MCCCXLVIII.

Marchio Myſnenſiũ rex electus ius ſuũ vendidit Carolo 4.

Igitur poſteaquam Carolus intellexiſſet Marchionem Myſnenſium à præfatis Principibus contra ſe electum in Regem Romanorum, nihil moratus ad eum propere venit, & ius omne quod illi competebat ad Imperium, pro X. millibus argenti libris ſibi ab eo redemit. Renunciauit igitur Marchio Myſnenſium accepto argento iuri ſuo, & ceſſit cum bona voluntate Carolo. Sed non placuit hæc conuentio Principibus prædictis.

Curtis noſtra in Blenich emitur.

Anno prænotato Wilhelmus abbas huius monaſterij curtim, quam habemus in Blenich, cum omnibus attinentijs ſuis, agris, vineis, pratis, hortis, paſcuis & domibus, comparauit pro certa ſumma pecuniarum à Clementia, Tilmanni militis relicta vidua, conſentiente Georgio de Savvelnheim genero eius, pro ſe & cunctis hæredibus ſuis, vt patet in literis conſenſus eiuſdem deſuper cõfectis quarũ Datum eſt *Anno domini* MCCCXLVIII. *in diebus Felicis & Adaucti martyrum.*

Albertus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem anno obijt Otto epiſcopus Herbipolenſis, cui Albertus de Hoenloe ſuccedens, præfuit annis XLIV. qui anno Pontificatus ſui VI. Herbipolim per tres hebdomadas firmiter obſidione cinxit, & ciues ad obedientiam ſuam, quam detrectabant, potenter coegit.

Wilhelmus comes Palatinus Rheni & deuaſtat terras eccleſiæ Traiecten.

Eodem quoque anno Wilhelmus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Comeſque Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæque, & Friſiæ Dominus, Ludouici Imperatoris defuncti filius, cum maximo exercitu intrauit terras eccleſiæ Traiectenſium, omnia igne & gladio miſerabiliter deuaſtando totam deſolauit diœceſim.

Cunradus de Deck interficitur.

Hoc ipſo anno Cunradus de Deck fuit in ciuitate Monacenſi, quem Nobilis quidam Svvickgerus de Gondelfingen, habens exoſum in domo propria quaſi ſalutaturus accedens, crudeliter interfecit, & confeſtim aufugit.

Guntherus comes de Schvvartzburg contra Carolũ eligitur.

Eodem quoque anno Rupertus Comes Palatinus Rheni, Henricus archiepiſcopus Moguntinus depoſitus, Marchio Brandenburgenſis, Ludouicus Dux Bauariæ, cum quibuſdam alijs, videntes ſe à Marchione Myſnenſium eſſe deceptos, apud Francofordiam denuo conuenientes, Guntherum Comitem de Schvvartzenburg contra Carolum in regem Romanorum elegerunt.

MCCCXLIX.

Guntherus cum exercitu venit ad Franckfordiam.

Anno Wilhelmi abbatis noſtri 8. Guntherus electus in regem Romanorum cum magno exercitu venit ad Francofordiam, & poſuit ibi tentoria ſua ante ciuitatem (vt moris eſt) 3. diebus & 6. hebdomadibus, quem Franckfordienſes ac reliquæ vicinæ ciuitates in regem

regem Romanorum cum reuerentia receperunt. Quod cum Carolus percepiſſet, magno coadunato exercitu contra Guntherum proceſſit; ſed videns eum fortiorem ſe, per induſtriam Baldevvini Archiepiſcopi Treuirorum Ducem Bauariæ in partem ſuam attraxit; quanquam ſanguine iuncti eſſent, nihilominus filiam eius vxorem duxit. Deinde poſt menſes tres Guntherus rex Franckofordiam reuerſus infirmari cœpit, videnſque ſe deceptum, concordiam mediante Marchione Brandenburgenſi cum Carolo, qui tum præſens erat, tractare cœpit: acceptiſque duabus in Thuringia ciuitatibus, & duobus millibus ducentiſque marcis argenti, ſigillum regium & inſignia regalia cum regno in manus Caroli ſupradicti coram Principibus reſignauit. Fama fuit eo tempore Guntherum veneno intoxicatum: accepto enim poculo Medici fertur dixiſſe ad ipſum medicum: *Magiſter, ſi potio tua eſt bona, tu bibe prior, ac ego poſtea bibam.* Quod cum Medicus neceſſitate compulſus feciſſet prior, & rex poſtea bibiſſet, tertia die Medicus obiit, & rex tumore corporis plus infirmatus poſt vnius menſis ſpatium eum ſequutus fuit.

Guntherus infirmatur, mediansq; Marchione Brandeburgēſi de concordia tractatur.

Guntherus veneno intoxicatus moritur.

Igitur Carolus IIII. Anno Domini MCCCXLVI (ſicut diximus) in regem Romanorum electus, Gunthero mortuo Imperium quiete adeptus eſt, & imperauit annis XXXI. vir bonus, ſapiens, doctus & magnificus, quinque linguarum ſcientia & peritia perfecte imbutus. Quatuor vxores habuit: Prima fuit Rudolphi Comitis Palatini fratris Adolphi, quæ ſine liberis obijt: Secunda fuit ex Francia: qua etiam ſine liberis mortua accepit: Tertia filia Principis Suediæ, de qua genuit filiam, quam dedit vxorem Marchioni Brandeburgenſi, poſt cuius mortem veſana remanſit; & filium nomine Wenceslaum poſtea Regem Romanorum. Quarta vxor fuit Elizabeth filia Ducis Pomeraniæ & Stetinenſis, de qua genuit Sigiſmundum Regem Vngariæ, & Iohannem Ducem.

Carolus rex Romanorū 4. quatuor vxores habuit.

Eodem anno in vigilia aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis obijt Walramus Archiepiſcopus Colonienſis, cui Wilhelmus Canonicus ibidem prouiſione Apoſtolica ſuccedens præfuit annis XII. & menſibus IX. qui bene rexit, & eccleſiam ex multis debitis eleuauit, omniaque impignorata redemit.

Wilhelmus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Anno prænotato MCCCXLIX. Wilhelmus abbas huius monaſterij pro ſua deuotione, quam habuit ad beatiſſimam Dei genitricem Mariam, in ambitu clauſtri Capellam in eius honorem à fundamentis nouam erexit, quam ipſo anno perfecit, & ſequenti (vt ibi dicemus) conſecrari fecit.

Capella beatæ Mariæ erigitur in ambitu noſtro.

Eo quoque anno ſurrexit in Vngaria noua quædam ſecta Flagellatorum, quæ totam Alemanniam ſuo errore quam citiſſime maculauit. Incedebant enim homines nudi, mares & fœminæ ſimul, capite caputio & pileo, ac pudebundis lineo velamine tectis, cruces in manibus portantes, & flagella nodos in acumine habentia, quibus aculei erant affixi. His in eccleſia & extra ſub ſpecie pœnitentiæ (quam ipſi ſine iudicio Sacerdotum ſibi imponebant) ſeſe flagellabant, carmina quædam Chriſtianæ fidei vt plurimum aduerſa cantantes, ſæpius ſe in terram in modum crucis proſternentes, orantes, clamantes, & vſque ad effuſionem ſanguinis percutientes. Horum nouitatem perniciosam cum imperitum vulgus tanquam ſanctam & Deo placentem admirari & laudare, pluresque imitare cœpiſſent, metuētes eccleſiarum Pontifices ne error in immenſum creſceret diſſimulantes, rem ad examen Apoſtolicæ ſedis detulerunt, & mandato Clementis Papæ VI. omnes aut ad publicam pœnitentiam reuocati ſunt, aut ſeculari iudicio traditi incendio perierunt, & ſic ceſſauit hæreſis illa breui confutata.

Noua ſecta Flagellatorum ſurgit.

Eodem quoque anno humanum genus triplici plaga flagellatur: Nam primo lugubris & miſeranda, pene per vniuerſum mundum, ab India incipiens, paſſimque prouincias omnes perrepens, trium annorum ſpatio vſque ad Angliam, vbique terrarum in omnes gentes peſtilentia deſæuit, ita vt media pars hominum totius orbis non remanſerit in vita. Quam cito enim aliquis fuiſſet infectus, quicunque anhelitum eius percepiſſent, omnes celerius moriebantur. In ſola Florentia ciuitate Italiæ, plus quam ſexaginta millia hominum vtriuſque ſexus hac peſte miſerabiliter infecti eodem anno obierunt: nec locus erat in tota Europa, vbi iſta calamitas contagioſa non ſæuiret. Secunda plaga fuit hæmorrhoida, id eſt, ſanguinis profluuius, in quo etiam multa hominum millia, maxime in Alemannia, perierunt. Tertia fuit illa, quæ ſacri ignis nomine appellabatur, quæ corpora hominum tam mortuorum quam viuentium vſque ad oſſa conſumpſit. Tam ſæua erat iſta calamitas, vt etiam corpora mortuorum ſepulta celerius in ſemetipſis conſumeret. Erant autem hæc tempora plena calamitate & miſeria tantiſque periculis obnoxia, vt ab origine Mundi, præter diluuium vniuerſale non legamus

Triplex plaga humani generis. 1. Peſtilētia.

In Florētia peſte obierunt plusquam ſexaginta millia hominum.

2. Hæmorrhois.

3. Ignis ſacer.

In Creutznacht obierunt plusquam mille ſexcenti.
In Mogũtia quoq; plusquã ſex millia hominũ.
Cauſa huius calamitatis adſcribitur Iudæis.
Perſecutio Chriſtianorum in Iudæos.

tempora fuiſſe periculoſiora. Nam (ſicut iam diximus) peſtilentia per vniuerſum mundum ſæuiente, plus quam dimidietatem humani generis in triennio conſumpſit. Ea enim tempeſtate obierunt in oppido Creutznacht, quod ſatis paruum eſt, plus quam mille ſexcenti homines. In Moguntia plus quam ſex millia hominum, ita quod tam ibi quam in Erphordia, & alijs ciuitatibus præcipuis aliquando vna die ccc. homines in vnam foſſam, ſicut ordine ponebantur confuſo; ita numero vix poterant teneri certo. Vbique metus vbique lamentum & mortis imago, tranſieruntque homines velut mortui & amentes, nimio timore perculſi à morte ſubitanea, quam quiſque ante oculos poſitam cernebat. Huius calamitatis cauſa Iudæis fuit impoſita, quod fontes & aerem intoxicaſſent; vnde perſequutio in eos Chriſtianorum grauiſſima fuit ſubſequuta. Nam in diuerſis Mundi partibus, cum talis in eos æſtimatio Chriſtianorum fuiſſet publicata, alij fuerunt miſerabiliter ſuffocati, alij præcipitati in aquam, alij ſubmerſi, alij capitibus truncati, alij combuſti, alii gladijs & lanceis perfoſſi, atque alij vario tormentorum genere interempti. Nonnulli vero eorum cernentes in malo ſe poſitos, necatis liberis primum cum vxoribus, ne in manus crudeliter ſæuientium Chriſtianorum deuenirent, ſe cum domibus & manſionibus ſuis, igne ſuppoſito, incendio peremerunt. Hæc autem in Iudæos perſequutio, prænotato anno incipiens, biennio durauit, quæ vtrum iure an iniuria peracta ſit, non eſt noſtrum iudicare: quanquam nobis non videtur veriſimile, quod omnes totius orbis fontes, etiam ſi voluiſſent, veneno inficere potuiſſent: Sed græci prouerbij memores; κλεπτ᾽ ὐ θεὸν ὐ βρότος ἔργοις ὔτε βούλαις ſententiam Deo ferendam committimus, qui nec falli poteſt, nec fallere nouit. In Colonia eodem quoque anno, propter eandem, quam diximus, cauſſam in vigilia S. Bartholomæi Apoſtoli Iudæi ſe cum domibus incēdentes concremarunt; cæteri ex ipſa ciuitate omnes fuerunt expulſi.

MCCCL.

Capella in ambitu noſtro conſecratur.

Hoc anno, qui fuit Wilhelmi abbatis noſtri IX. cum noua Capella, quam in ambitu fundauerat, iam eſſet conſummata, fecit eam in honorem beatæ Mariæ ſemper virginis conſecrari, 5. die menſis Septembris, per Rudolphum epiſcopum Salonienſem, Gerlaci Moguntini archiepiſcopi in Pontificalibus Vicarium, vt patet in literis eius, quæ ſequuntur:

Copia conſecrationis.

Vniuerſis hæc viſuris Rudolphus diuina miſeratione Salonienſis epiſcopus, reuerendi patris & domini Gerlaci Dei gratia Moguntini archiepiſcopi Vicarius, ſalutem in Domino. Cum nos Anno Domini MCCCL. *nonis Septembris Capellam cum altari beatæ & glorioſæ ſemper virginis Mariæ in ambitu monaſterii Sponheim, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, dedicauerimus ad diuinum cultum perpetuo peragendum: nos omnibus Chriſti fidelibus pœnitentibus & confeſſis, prædictum altare cum Capella deuote viſitantibus, indulgentias 14. dierum criminalium peccatorum, ac vnius carenæ ſemel in anno conceſſimus: & quotieſcunque Sacramentum infirmis porrigitur, per totam parochiam in poſterum duraturas. Datum & actum Anno Domini vt ſupra.*

Cura Capellæ committitur Priori.

Et quia (ſicut ſupra diximus) omnes eo tempore Monachi in hoc monaſterio proprietarij erant, & pecuniam publice quaſi licite poſſidebant, abbas Wilhelmus præſcriptam Capellam de bonis monaſterij dotauit, eamque de conſenſu fratrum ſuorum ad officium Prioratus cum omnibus prouentibus ſuis aſſignauit: ita videlicet, vt Prior, qui pro tempore fuerit, duas in hebdomada miſſas in ea celebret, & omnes prouentus illius perciperet; vt patet in literis deſuper confectis; quarum Datum eſt. *Anno Domini* MCCCL. *in die Epiphaniæ Domini.* Hæc ante reſignationem eius facta ſunt. Conſecratio autem Capellæ poſt eius reſignationem ſub domino Philippo Abbate peracta fuit, vt liquido ex calculatione dierum pateſcere poteſt.

Wilhelmus abbatiã reſignat & eodem anno moritur.

Anno igitur præſcripto Wilhelmus abbas huius monaſterij ſenio & infirmitate grauatus, Abbatiam ſuam in manus conuentus ſponte & libere reſignauit, ſecunda feria ante feſtum S. Laurentij martyris, & eodem anno 5. calend. Octobris obijt, in medio Eccleſiæ quam fundauerat ſepultus: homo pius & bonus, qui multa huic monaſterio bona fecit, curtes, poſſeſſiones, reditus & cenſus ampliauit. Nam (ſicut diximus) curtem in Blenich & curiam in Bingen ad proprietatem monaſterij pecunia comparauit; curtim quoque in Bockenavv cum certis alijs bonis de ſuo patrimonio in poſſeſſionem perpetuam monaſterio acquiſiuit. His beneficijs, quæ monaſterio in vita ſua exhibuit, fratres qui tum erant, perpetuum ei anniuerſarium quater in anno peragendum, poſt mortem inducti, adhuc viuenti promiſerunt, in quibus more canonicorum portiones inter ſe, quas appellant præſentias, diuidere ſolebant. Ad cuius ſepulcrum quicunque orationem Dominicam cum Angelica ſalutatione, aut VII. Pſalmos, vel quaslibet alias orationes deuotus

Indulgentia ad eius ſepulchrum.

pro

pro anima ipſius dixerit, indulgentias CCCCLXXX. de iniunctis pœnitentijs conſequetur, vt patet in literis per Philippum abbatem à XII. epiſcopis Anno LIX. impetratis; quarum reſcriptum inferius anno Philippi abbatis VIII. Domini prænotato ponemus.

DE PHILIPPO METSWIN, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis Abbate XV. qui præfuit annis XXIV. menſe I. diebus XII. & de geſtis eius, ac illius temporis.

POST reſignationem Wilhelmi reuerendi patris, quæ ſecunda feria ante feſtum S. Laurentij facta eſt, ne monaſterium diu viduitatis ſuæ deploraret incommoda, fratres quintam feriam immediate ſequentem pro termino eligendi ſuper ſe nouum paſtorem conſtituerunt, in quo conuenientes in locum capitularem, præmiſſis orationibus conſuetis ſtatim nullo alio tractatu interueniente, ſubito gratia Spiritus Sancti (vt aſſerebant) inſpirati omnes, nullo penitus reclamante ſeu diſcordante, in Priorem huius monaſterij Philippum, Meyſvvin dictum, vota ſua vna cum Wilhelmo prænominato dirigētes, eum in abbatem vnanimiter elegerunt, quem ad Gerlacum archiepiſcopum Moguntinum cum his literis miſerunt confirmandum.

Philippus Prior in abbatē huius loci 15. eligitur.

Venerabili in Chriſto patri ac domino, domino Gerlaco archiepiſcopo Moguntino, per Germaniā Archicancellario, totus conuentus religioſi monaſterii ordinis S. Benedicti in Sponheim, Moguntinenſis diœceſis, orationes ſuas in Chriſto deuotas. Cum per vocationem diutinam, eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus diſpendia & incommoda plurima patiantur; reſignata igitur in manus noſtras Abbatia monaſterii noſtri per Vuilhelmum quondam abbatem monaſterij noſtri; ne ipſum monaſterium viduitatis ſuæ diutius deploraret incommoda, fuit à noſtris fratribus præſentibus dies, videlicet feria quinta proxima ante Laurentij martyris ſub anno Domini MCCCL. ad electionem futuri Abbatis celebrandam concorditer aſſignatus. Citatis autem interim abſentibus, & conuenientibus in termino ſupradicto ad noſtrum capitulum omnibus qui voluerunt, potuerunt & debuerunt commode intereſſe, ſtatim, nullo alio tractatu interueniente, ſubito gratia Spiritus Sancti (vt credimus) inſpirati, omnes nullo penitus reclamante ſeu diſcordante, in fratrem Philippum Myſvvin, Priorem monaſterii noſtri, virum vtique prouidum & diſcretum, literarum ſcientia, vita & moribus commendandum, in ſacris ordinibus & ætate legitima conſtitutum, noſtri monaſterii profeſſum, ac de legitimo matrimonio procreatum in ſpiritualibus & temporalibus quamplurimum circumſpectum, concorditer vnà cum Wilhelmo, quondam abbate, direximus vota noſtra, eumque vna voce & vno ſpiritu in noſtrum ac monaſterij noſtri abbatem elegimus, Te Deum laudamus ſolemniter decantauimus, & dictū electum ad ſummum altare (prout moris eſt) eleuantes, eius electionem confeſtim clero & populo fecimus publicari. Poſtmodum vero electione huiuſmodi dicto electo infra tempus debitum præſentata, & petito ab eo vt ſuum præberet aſſenſum: Ipſe tandem nolens reſiſtere diuinæ voluntati, infra tempus à iure ſtatutum annuit votis noſtris, electioni conſentiens de ſe factæ. Quapropter paternitati veſtræ tam deuote quam humiliter voto vnanimi ſupplicamus, quatenus electionem eandem ſic vnanimiter & concorditer factam, dignemini confirmare, ac eidem electo munus benedictionis fauorabiliter impertiri, vt nobis & monaſterio noſtro velut Abbas præeſſe valeat, vtiliter & prodeſſe, noſque atque alii eius ſubditi ſub ipſius regimine Deo poſſimus ſalubriter militare. Cæterum vt paternitas veſtra cognoſcat vota euidentius noſtrum omnium in prædictis omnibus concordaſſe; ac in petitione huiuſmodi conſiſtere vnanimes & concordes, præſens electionis noſtræ decretum P.V. tranſmittimus, ſigillo noſtri conuentus in præmiſſorum teſtimonium roboratum. Datum anno Domini MCCCL. ſabbatho proximo ante diem beati Laurentii martyris.

Decretum electionis epiſcopo mittitur.

Quinta feria ante diē Laurentij dies electionis.

Cōmendant Philippum electum.

Petunt confirmationē electi.

Igitur Philippus electus cum his literis veniens ad Gerlacum archiepiſcopum Moguntinum, in Abbatem huius monaſterij confirmatus eſt, fuitque in ordine Abbatum XV. & præfuit annis XXIV. menſe I. diebus XII. Deinde in prima Dominica Septembris à Rodolpho epiſcopo Salonienſi, præfati Archiepiſcopi Moguntini in Pontificalibus Vicario hic in monaſterio noſtro, aſtantibus ſibi duobus Abbatibus, ſcilicet Iohannis in Rinckauia & montis ſancti Diſibodi, munus benedictionis accepit, & Capellam beatæ Mariæ virginis, à domino Vuillichone anteceſſore ſuo in ambitu fundatam (vt ſupra dictum eſt) per eundem epiſcopum fecit eodem tempore conſecrari. Fuit autem iſte Philippus oriundus ex Sponheim, de genere militari illo, quod à magno quondā Philippo Meyſvvino originem ducens eiuſdē vocabulo dicebatur, honeſtis parentibus natus: cuius pater Hermānus Beide dictus, miles comitū de Sponheim fuit: mater vero Hildegardis vocabatur. In pueritia ſua poſitus ad diſcendū literas ſatis pro modulo ſuo profecit, & natura ſtudium adiuuāte in virum ſatis prouidum & agilem euaſit: factus deinde monachus ſub abbate Vuillichone primo, & per ſucceſſum temporis ad altiora proficiens, ad ſacerdotij

Philippus abbas cōfirmatur.

Genus & origo Philippi.

Quomodo ſit monachus factus & quando Prior.

dignitatem eſt promotus,& tandem ſub Henrico abbate, qui Willichoni ſucceſſit (vt ſupra diximus) in Priorem huius cœnobii xx. conſtitutus: in quo officio quum annum impleſſet xii. poſt Wilhelmum, ſicut eſt, in abbatem fuit ordinatus. Erat enim homo prudens & multarum occupationum, qui monaſterium in vtroque ſtatu libenter reformaſſet, ſi potuiſſet. Ordinatus autem abbas Priorem poſt ſe conſtituit xxi. in ordine ſucceſſionis Gerlacum, monachum huius cœnobij profeſſum, virum vita & moribus ſatis pro qualitate illius temporis maturum ætate ſenem, debilem & infirmum, qui præfuit in officio Prioratus annis ferme viii. & propter ſenium ſuum parum profecit.

Gerlacus fit Prior huius loci 21.

MCCCLI.

De nouis teloneis per Imperatorē in Rheno impoſitis.

Anno Philippi abbatis noſtri i. Carolus Imperator iiii. ad complacendum Principibus cis Rhenanis multa telonia noua in diuerſis locis Rheni poſuit; quorum auxilio ad Imperium fuerat ſublimatus. Verum cum mercatores per hoc nimium grauati commeatum Rheni deuitarent, Argentinenſes Rhenum circa Argentinam cathenis & lignis ita clauſerunt, quod naues per biennium neque aſcendere neque deſcendere potuerunt. Videntes autem Principes ſe tam noui quam veteris telonei prouentibus ſpoliari, concordiam cum Argentinenſibus inierunt, & veteribus contenti nouis renunciarunt.

Eodem anno Wilhelmus Dux Bauariæ, Comes Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæ & Friſiæ Dominus, filius Ludouici quondam Imperatoris, qui primus ex Bauaria regnauit in Hollandia, nouis & inconſuetis exactionibus populum oppreſſit, nec vllam cum pauperibus miſericordiam habere voluit: vnde neceſſitate compulſi, matrem eius Imperatricem, quæ ſola erat filia illius terræ (ſicut ſupra diximus) implorarunt; quæ cum per ſcripta admoneret vt à tyrannide præſumpta deſiſteret, filius contempſit imperium matris. Videns ergo ſe mater à filio contemni, magno congregato exercitu ſuper Moſam nauali prælio contra filium in die translationis S. Martini proceſſit, à quo victa cum paucis in Angliam fugit, & filius in Hollandia permanſit, & multam contra pauperes tyrannidem exercuit.

Bellū inter comite Hollandiæ & matrē eius.

MCCCLII.

De libertate curtis noſtræ & bonorum in Bleních.

Hoc anno Philippus abbas huius monaſterij bonorum curtis noſtræ in Blenich omnimodam libertatem, & exemptionem ab omni grauamine exactionis, precariæ, & cuiuslibet ſeruitutis innouari coram Sculteto & Scabinis ibidem fecit, in præſentia Walrami Comitis de Sponheim & aliorum complurium, ſicut patet in inſtrumento deſuper confecto.

Reynaldus de Spōheim, & Erneſtus de Molenarck interficiuntur.

Eodem anno Reynaldus de Sponheim & Erneſtus de Molenarck Canonici maioris Eccleſiæ Colonienſis pro vili cauſa à primoribus ciuitatis Colonienſis in domo officialis fuerunt crudeliter & minus iuſte interfecti.

MCCCLIII.

Henricus de Wirnēburg obiit.

Anno Philippi abbatis noſtri iii. in profeſto S. Thomæ Apoſtoli obijt Henricus de Virnenburg quondam archiepiſcopus Moguntinus, à Clemente Papa vi. dudum depoſitus & excommunicatus (quemadmodum ſupra dictum eſt) & Gerlacus de Naſſavv in poſſeſſione quieta permanſit.

Ducatus Bauariæ diuiditur.

Eodem anno in die S. Oſvvaldi facta eſt Ratisbonæ Ducatus Bauariæ inter Stephanum, Albertum & Wilhelmum, filios Ludouici Imperatoris diuiſio ſecunda per Ludouicum Marchionem Brandenburgenſem, Adolphum Comitem Palatinum Rheni, & Iohannem Burggrauium Norenbergenſem, vt patet in literis.

MCCCLIV.

Conuentus Principum Moguntiæ.

Hoc anno, qui fuit Philippi abbatis noſtri iv. Imperator curiam ſeu conuentum Principum apud Moguntiam in menſe Ianuario ſolemnem habuit, & multa pro pace & vtilitate Reipublicæ tractauit.

Eodem anno calend. Februarij obijt Baldevvinus Archiepiſcopus Treuirorum, vir per omnia magnificus, qui eccleſiam ſuam rebus & honoribus multum ampliauit, & in occidentali parte eccleſiæ honorifice ſepelitur: poſt quem Boemundus de Edendorff in archiepiſcopum ſublimatus præfuit annis xiii. Eodem anno obiit Salamannus epiſcopus Vvormatienſis, cui ſucceſſit Theodericus Bauarus de Bopardia, & annis præfuit ix.

Boemundus fit archiepiſcopus Treuirenſis. Die Beier von Bopart.

MCCCLV.

Ioannes dux Brabantiæ moritur.

Anno Philippi abbatis noſtri v. 6. die Decembris obiit Iohannes tertius Dux Brabantiæ non relinquens liberos: vnde pro Ducatu eius inter Vvenceslaum Comitem Lutzelburgenſem, & Ludouicum Flandriæ comitem grauis fuit ſuborta contentio, quæ

tandem

tandem Wilhelmo comite Hollandiæ, filio Ludouici Imperatoris, mediante ſopita eſt. Obijt autem præfatus Dux in habitu ordinis noſtri, & in monaſterio Veleer tanquam monachus ſepelitur.

Curtis in Wendelſheim.

Eodem anno Philippus abbas huius monaſterij locationem bonorum curtis noſtræ in Wendelsheim ad altare beatæ Mariæ Magdalenæ pertinentis renouari fecit corā Notario & teſtibus, vt patet in inſtrumento deſuper confecto, quod ſanum adhuc habetur.

Carolus 4. Romæ coronam Imperij ſuſcepit.

Eodem quoque anno Carolus rex cum magno Alemānorum exercitu intrauit Italiam, veniensque Romam Imperij coronam de manu Cardinalis Oſtienſis, quem Innocentius Papa VI. ex Auinione ad hoc miſerat, cum magna ſolennitate ſuſcepit. Inde digreſſus ad ciuitatem Piſanam diuertit, vbi ſeditio inter ciues orta intantum præualuit, vt ipſe Imperator fuga lapſus vix cum ſuis incolumis euaderet. Imperatrix quoque noctu cum pediſſequis ſuis de ciuitate aufugit, quarum aliquæ nudæ, aliquæ in ſolis camiſiis, ceteræ vero ſeminudæ fugientes dominam ſequebantur. Poſtero vero die auctores ſeditionis capite truncati ſunt. Simile contigit eis in ciuitate Senenſi.

Hoc ipſo anno in menſe Septembri captus fuit Iohannes rex Francorum ab Anglicis.

Terræmotus circa Argētinā & Baſileam.

Eodem quoque anno quodam die circa horam nonam magnus terræmotus factus in Argentina & Baſilea, ita quod multa ædificia & muri corruerent, magnaque ciuitatis Baſilienſis pars & ipſo cecidit & multos homines oppreſſit: ſed & multa in montibus caſtra fortiſſima ceciderunt.

MCCCLVI.

Conuentus Principum Metis habetur ſolennis.

Carolus Imperator ex Italia reuerſus conuentum Principum ſolennem in ciuitate Metenſi cum maxima pompa celebrauit, vbi omnes pene totius regni Principes concurrentes regalia ſua de more ſuſceperunt. Aderat ibi ſedis Apoſtolicæ Legatus quidam archiepiſcopus, cum multis Principibus Francorum. Ibi tunc Wilhelmus Marchio Iuliacenſis in Ducem per Imperatorem fuit creatus, & ex eo tempore vſque in præſentem diem Duces Iuliacenſes eſſe cœperunt. Wenceslaus quoque frater Imperatoris ex Comite Lutzēburgenſi in Ducem fuit ſublimatus per ipſum Imperatorem, omnibus Principibus conſentientibus, tunc præſentibus. Eodem tempore Imperator Comitatum Barenſem in Marchionatum ſublimauit: Bullam quoque auream de Imperatore deligendo, & multis alijs ad Reipublicæ vtilitatem pertinentibus, de conſenſu Principum Imperij conſcribi fecit, eamq; confirmauit. His rite peractis de ciuitate ad ciuitatē, & de monaſterio ad monaſteriū tranſiēs, multas Sanctorū reliquias hinc inde collegit, & ſecū in Bohemiā portauit.

Marchionatus Iuliacenſis fit ducatus.

Comitatus LutZenburgenſis quoq; fit ducatus.

Bulla aurea.

MCCCLVII.

Papa poſtulat 10. denarium ab vniuerſo clero.

Anno Philippi abbatis noſtri VII. Innocentius Papa VI. decimum denarium ab vniuerſo Clero totius Imperij poſtulauit, ſed non ab omnibus obtinuit; multi enim ſe oppoſuerunt, maxime Treuirenſis, Moguntinenſis & Colonienſis diœceſis.

Wilhelmus com. Palat. &c. morbo correptus fit inſanus.

Poſt Wilhelmū Albertus frater eius fit comes Hollandiæ.

Eodem quoque anno Wilhelmus Comes Palatin⁹, Hannoniæ, Hollandiæ, Selādiæ & Friſiæ Dominus morbo correptus, inſanus factus eſt & omnino delirans; qui cum liberos non haberet, Albertus Dux Bauariæ frater eius, filius quondam Ludouici Imperatoris, terram eius gubernandam ſuſcepit, quam annis XLVII. rexit; vxorem habuit Margarethā filiam Ducis Brigenſis, de qua genuit filium Wilhelmum, & filiam nomine Catharinam, quæ nupſit Eduardo Gelriæ Duci, fratre Reynaldi.

MCCCLVIII.

Petrus fit Prior 22.

Anno Philippi abbatis noſtri VIII. 7. cal. Ianuarij obijt Gerlacus Prior huius monaſterij XXI. in ordine, & in ambitu cum fratribus eſt ſepultus. Poſt quem Prior XXII. ordinatus eſt Petrus de Schomberg, Monachus huius cœnobij profeſſus, & præfuit in officio prioratus annis 14. vir magis ad temporalia quam ad ſpiritualia natus. Diſciplina namque regularis obſeruantiæ ſuo tempore multum fuit collapſa, habebantq; monachi peculium, & tam in ſpiritualibus quam in temporalibus multum defecerunt.

Albertus Auſtriæ dux moritur.

Filij & filiæ Alberti ducis Auſtriæ.

Eodem anno obijt Albertus Dux Auſtriæ, filius quondam Alberti Regis Romanorum (de quo longe ſupra dictum eſt) relinquens poſt ſe Lupoldum filium & Ducem, per quem genealogia Maximiliani Imperatoris noſtri continuatur; Albertum quoque Ducem, qui fundauit Vniuerſitatem Wiennenſem; Rodolphum Ducem, qui fundauit Præpoſituram S. Stephani protomartyris in Wienna, & Comitatum Thirolis Auſtriæ Ducatui ſubiecit; cuius vxor fuit Catharina filia Caroli Imperatoris IV. & Fridericum Ducem qui ſine liberis obijt: filiam quoque reliquit vnam nomine Margaretham, Marchioniſſam Brandenburgenſem, & ſecundam nomine Catharinam, quæ fuit abbatiſſa in cœnobio S. Claræ Viennæ, virgo deuotiſſimæ conuerſationis.

Hermannus Beude impetrat ab 12. epiſcopis Indulgentias 420. dierũ. Copia Indulgentiarum.

Eodẽ quoq; anno Hermãnus Beude miles, pater Philippi abbatis noſtri, impetrauit pro huius monaſterij vtilitate literas indulgentiarum à XII. epiſcopis qui ſequuntur.

Vniuerſis ſanctæ matris Eccleſiæ filiis ad quos præſentes literæ peruenerint; Nos miſeratione diuina Nicolaus Bellicaſtri, Raphael Archadienſis, Remigius Piſtorienſis, Richardus Biſancienſis, Petrus Valonenſis, Iohannes Potentinus, Garſias Conchenſis, Iacobus Sebaſtienſis, Petrus Otthonenſis, Arnaldus Surrenſis, & Auguſtinus Salubrienſis, Bonifacius Fodienſis, epiſcopi, ſalutem in Domino ſempiternam. Splendor ſuperni luminis, qui ſua Mundum ineffabili claritate illuminat, pia vota fidelium de clementia maieſtatis ſuæ ſperantium, tunc præcipue fauore benigno proſequitur, cum deuota ipſorũ humilitas Sanctorum meritis & precibus adiuuatur. Cupientes igitur vt monaſterium in Sponheim, ordinis S. Benedicti, in honore S. Martini, ac Capella S. Mariæ virginis, in ambitu dicti monaſterij fundata, Moguntinæ diœceſis, cõgruis honorib. frequentetur, & à Chriſti fidelibus iugiter veneretur: omnibus vere cõtritis & cõfeſſis, qui ad dictum monaſterium ſeu Capellã, in ſingulis ſuorum patronorũ feſtis, & in omnibus aliis infra ſcriptis, videlicet, Natalis Domini, Circumciſionis, Epiphaniæ, Paraſceues, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Trinitatis, corporis Chriſti, Inuentionis & exultationis S. crucis S. Michaelis Archangeli, in omnibus feſtis beatæ Mariæ virginis, Natiuitatis & decollationis S. Iohannis Baptiſtæ, beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium Apoſtolorum & Euangeliſtarũ, in feſto omnium Sanctorum, in cõmemoratione animarum, ac in dicti monaſterij ſeu Capellæ dedicatione, Sanctorumq; Stephani ſeu Laurentii, Nicolai, Georgii, Sanctarumq; Mariæ Magdalenæ, Margarethæ, Catharinæ, Elizabeth, Luciæ, & Agathæ, & per octauas omnium feſtiuitatum prædictarum octauas habentium, ſingulisq; diebus Dominicis & Sabbatis totius anni, cauſa deuotionis, orationis ſeu peregrinationis acceſſerint, ſeu qui miſſis, prædicationibus, matutinis, veſpertinis, & aliis diuinis officiis & exequiis, & mortuorum ſepulturis ibidem interfuerint, aut qui ibidẽ celebrauerint ſeu fecerint vel procurauerint celebrari, ſeu qui cœmeterium dicti monaſterii ſeu ambitũ circumiuerint exorando pro defunctis, aut qui corpus Chriſti vel oleum ſacrum, cũ infirmis portantur, ſequuti fuerint, vel qui in ſerotina pulſatione campanæ flexis genibus ter Aue Maria dixerint, nec non qui ad fabricam ipſius monaſterij ſeu Capellæ, luminaria, libros, calices, veſtimenta ſeu quæuis alia ornamenta neceſſaria, manus porrexerint adiutrices: aut qui eidem eccleſiæ ſeu altari aurum vel argentum, ſeu aliquid facultatum ſuarum in ſuis teſtamentis donauerint, legauerint, ſeu donari vel legari procurauerint: & qui pro ſtatu ſalubri Domini archiepiſcopi, ac ſtatu domini Philippi Meyſvvini nũc abbatis dicti monaſterii in Sponheim, & Hermanni Beude militis, & Hildegardis vxoris ſuæ, filiorum & filiarum ſuarum impetratarum, earundem dum vixerint, & earundẽ cum ab hac luce migrauerint: & qui pro anima reuerendi patris ac domini Wilhelmi abbatis prædeceſſoris prædicti monaſterii in Spõheim (qui exſtitit ſepultus in prædicta Capella) iuxta ſepulchrum ſuum orationem Dominicam cum ſalutatione Angelica, ſeptem Pſalmos pœnitentiales, aut aliquas alias deuotas orationes dixerint & pie Deũ exorauerint: Quotieſcunq; præmiſſa ſeu aliqua præmiſſorũ deuote fecerint, de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorũ Apoſtolorum Petri & Pauli eius autoritate confiſi, ſinguli noſtrum XL. dies indulgentiarum de iniunctis eis pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus, dummodo Diœceſani voluntas ad id interuenerit & conſenſus. In cuius rei teſtimonium ſigilla noſtra præſentibus literis ſunt appenſa; Datum Auinioni XX. die Maii, Anno Domini MCCCLVIII. Pontificatus Domini Innocentii Papæ VI. anno VI.

Quibus feſtis per annũ ſint conceſſæ Indulgẽtiæ.

Indulgentia pro Aue Maria data.

Orans pro anima Philippi abbatis.

Similiter pro anima Wilhelmi abbatis orãtes.

Gerlacus archiepiſcopus Indulgẽtias confirmat. Copia confirmationis.

Has autem indulgentias Gerlacus Archiepiſcopus Moguntinus, Diœceſanus huius monaſterij ſua autoritate confirmauit, & XL. dies in omni præmiſſorum addidit, ſicut patet in literis ſuis:

Gerlacus Dei Gratia, ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, ſacri Imperii per Germaniam Archicancellarius, vniuerſis Chriſti fidelibus, ad quos præſentes literæ peruenerint, ſalutẽ in Domino ſempiternã. Indulgentias venerabilium patrum epiſcoporum, quibus hæc præſens noſtra cartula eſt transfixa, pro monaſterio in Sponheim, ordinis S. Benedicti, in honorem S. Martini, ac pro Capella S. Mariæ virginis, in ambitu dicti monaſterij ſita fundatis, noſtræ diœceſis, datas & conceſſas, ratas habemus atq; gratas, easq; in nomine Domini præſentibus confirmamus, nec nõ de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ac S. Martini noſtri patroni meritis confiſi, eisq; XL. diebus indulgentias in conſimili forma ſuperaddentes in Dei nomine in his ſcriptis. Nolentes tamen & ſub pœna excommunicationis diſtricte prohibentes, ne quis huiuſmodi indulgentiarum literas extra monaſterium & Capellam, pro quibus conceſſæ ſunt, per modum quæſtus aliqualiter deferat vel exportet. In cuius rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum Idibus Nouembris Anno Domini MCCCLVIII.

Summa vero harum Indulgentiarum XII. epiſcoporum & præfati archiepiſcopi Moguntini pro quolibet opere præmiſſorum & in quolibet die Dominico per circuitum anni ſeu alio in literis expreſſo ſimul iuncta facit dies DXX. remiſſionis pro pœnitentia promerentibus iniuncta.

Eodem

Miſſa in Bockenavv inſtituitur.

Eodem quoque anno inſtituta eſt reſidentia Presbyterij ſecularis, in Bockenavv per Petrum Archipresbyterum de Sponheim, domino Philippo Abbate & conuentu huius monaſterij conſentientibus; cuius beneficij collatio pertinet ad abbatem; vt patet in literis, quarũ Datum eſt *anno Domini* MCCCLVIII. *Dominica proxima ante feſtum Philippi & Iacobi.*

MCCCLIX.

Curtes noſtra in Sponheim, Rudesheim & Bockenavv donantur libertate.

Hoc anno Philippus Abbas huius monaſterij curtis & bonorum noſtrorum in marchijs villarum Sponheim, Rudesheim, & Bockenavv omnimodam libertatem ab omni ſeruitio, precaria, & exactione impetrauit à domino Walramo comite in Sponheim pro mille florenis, quos eidem Comiti in vna ſumma dedit, ſicut patet in literis eiusdem libertatis ſigillo præfati Comitis & Helizabeth vxoris eius munitis; quarum Datum eſt *Anno Domini* MCCCLIX. *in die S. Martini.* Huius autem libertatis quietam poſſeſſionem in omnibus curtibus præſcriptis, ſicut data eſt, hodie poſſidemus.

Legatus apoſtolicus hoc monaſteriũ reformare cœpit.

Eodem anno Philippus Cauallicenſis epiſcopus, & ſacroſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legatus & nuncius, in ciuitate Moguntina cõſtitutus, Philippum abbatem, Petrum Priorẽ & ſeniores cõuentus huius monaſterij monachos ad ſe Moguntiã fecit euocari, factaq; inquiſitione diligenti de ſtatu eorundem tam ſpirituali q̃ temporali, cum eos in vtroq; didiciſſet multorum teſtimonio defeciſſe, modum eis in ſancta conuerſatione deinceps viuendi cõſtituit, præcipiens & mandans inprimis, vt Monachi omnes huius monaſterii tã præſentes tunc q̃ futuri præcipue informarentur regularibus diſciplinis, & in vno ſimul dormitorio (iuxta ſanctiones Canonicas, & antiquam huius monaſterij conſuetudinem eatenus laudabiliter obſeruatam) communiter dormirent, ſub pœna priuationis prębendæ illius diei, ac inobedientiæ. Morum quoq; integritatem, victus ſobrietatem, honeſtatẽ veſtitus, & diuini cultus ſedulitatem eos habere ſecundum regulam S. Benedicti mandauit. Abbati præcepit delinquentes corrigere, & inobedientes ſecundum inſtitutiones Canonicas emendare. Deniq; in fauorẽ obſeruantiæ regularis ad petitionem abbatis incorporationẽ eccleſiæ parochialis per Wernherũ archiepiſcopum dudum factã; donationem Vdonis, & omnes alias à quibuſcunq; huic monaſterio factas, autoritate ſua in perpetuum cõfirmauit. Acta ſunt hæc Moguntiæ anno Domini MCCCLIX. XX. die menſis Decembris, præſentibus ibidẽ Hermanno S. Albani, & Wirico S. Iacobi monaſteriorum abbatib. cum alijs multis, in domo habitationis præfati domini epiſcopi, ſediſque Apoſtolicæ nuncij.

Donationes omnes confirmat.

MCCCLX.

Conuentus Principũ in Eſlingen.

Seditio ciuium contra Imperatorẽ.

Eslingen ciuitas Sueuiæ obſidetur.

Anno Philippi abbatis noſtri X. Carolus Imperator IV. conuentum Principum in Eſlingen celebrauit. Ibi cum die quadã apud Minores in refectorio cũ Principibus ſuis haberet conſilium, tumultus inter ciues contra Imperatorẽ ſuboritur, qui diſcedens à loco Comiti Euerhardo de Wirtenberg mandauit, quatenus auxilio ciuitatum Imperialium Eslingen obſideret, ciueſque ad ſatisfactionem iniuriarum compelleret. Ciues ergo fortiſſima obſidione circumuallati, videntes in malo ſe poſitos, & tantæ potentiæ Imperij nequaquam poſſe reſiſtere, pacem pecunia compararunt, dantes Imperatori LXX. florenorum millia pro ſatisfactione iniuriarum, & Comiti Wirtenbergenſi XXX. millia pro expenſis, quas fecerat contra eos bellando ex mandato domini Imperatoris.

Diſcordia inter archiepiſcopum Treuirẽſem & comites de Spõheim & Starckẽburg.

His quoq; temporibus graues diſcordię ac diſſenſiones fuerunt inter Boemundũ archiepiſcopum Treuirenſem, & comites de Sponheim & Starckenburg ratione quorundã caſtrorum, quæ archiepiſcopus reclamantibus iſtis ad ius eccleſiæ ſuæ pertinere dicebat. Verum Walramus comes de Sponheim cũ militibus ſuis, mediantibus amicis cum archiepiſcopo ad concordiam mox redijt. Comes autem de Starckenburg agros, villas & poſſeſſiones eccleſiæ Treuirenſis gladio, rapinis, & incendio deuaſtare cœpit, & multa eccleſiæ damna intulit. Contra quem archiepiſcopus producens exercitum villam circa Moſellam, quæ dicitur Enckerig, & munitionem ſubtus caſtrum Starckenberg (quam idem Comes pro telonio conſtruxerat) obſedit, ac funditus deſtruxit. Quo facto Comes gratiam Pontificis expoſtulans cum pace & veniam impetrauit.

Enckerig deſtruitur.

Vniuerſitas Pragenſis fundatur.

His quoq; temporibus Carolus Imperator IV. cũ eſſet vir doctus, (quippe qui multo tẽpore in Gymnaſio Pariſienſi literis operam dederat) viroſq; doctos ſemper diligeret, ad decorẽ regni ſui Bohemici Vniuerſitatẽ Pragenſem inſtituit, q̃ multis priuilegijs, gratijs, & poſſeſſionibus ditans ſublimauit. Eccleſias quoq; multas & monaſteria diuerſarũ religionum ſuo tẽpore fundauit, & in magnificentia imperiali copioſe prouidit. In aula imperiali villæ, quæ dicitur Ingelnheim, nõ longe à Moguntia, cœnobium Canonicorum ordinis S. Auguſtini inſtituit, in quo recipi neminem ad religionem, niſi fuerit de Bohemia natus, conſenſit. Primos autem eiuſdẽ monaſterij fratres de cœnobio S. Caroli in ciuitate Pra-

Aula in Ingelnheim fit monaſteriũ.

genſi aſſumi fecit,quibus Præpoſitum ſecundum conſuetudinem Canonicorum regula- rium ordinauit,ſubijciens tam ipſum q̃ fratres & locum perpetuis temporibus abbatiæ mo- naſterij præfati de S. Carolo in ciuitate Pragenſi,cui & noſtris temporibus pleno iure eſt ſubiectum.Epiſcopatum eccleſiæ Pragenſis in Archiepiſcopatum ſublimari fecit,cumque multis priuilegijs & honoribus inſignem reddidit, qui archiepiſcopo Moguntino prius ſubiectus fuit. Impetrauit etiam à Papa inſtitutionem feſti Lanceæ & clauorum Domini noſtri Ieſu Chriſti,quod celebrãdum eſt ſingulis annis per vniuerſum orbem Chriſtianũ, feria VI.poſt Dominicam Quaſimodogeniti,cum multis gratijs & indulgẽtijs peccatorũ.

Eccleſia Pragenſis fit archiepiſcopatus.

Feſtum lanceæ & clauorũ Chriſti inſtituitur.

MCCCLXI.

Eduardus dux Gelriæ fratrẽ cepit.

Wilhelmus I. dux Iuliacenſis moritur.

Duo comites in haſtiludio pereũt.

Anno Philippi abbatis noſtri XI.facta eſt inter Eduardũ & Reynaldum fratres ac Du- ces Gelriæ pro ipſo Ducatu grauiſſima contentio & concertatio,qui cum aliquandiu in- ter ſe contendiſſent, Eduardus tandem victor exſiſtens fratrem cepit, & annis X. Duca- tum Gelriæ ſolus rexit. Eodem anno in menſe Februario cœlum quadam nocte ardere viſum eſt,& eadem nocte obijt Wilhelmus I. Dux Iuliacenſis,quem Imperator in conuẽ- tu Metenſi,ante V.ferme annos,in Ducem creauerat,quemadmodum ſupra diximus.

Hoc ipſo anno Gerardus Comes Montenſis,& Arnoldus comes de Blanckenheim (q dudũ hoſtiles animos ad inuicẽ habuerant) lanceis acutis in quodã haſtiludio apud Co- loniã ſe mutuo impetẽtes,ambo mortui ſunt,alter alterius lancea crudeliter transfixus.

MCCCLXII.

Archipreſbyter cũ ſocietate Anglicana deuaſtat omnia.

Anno Philippi abbatis noſtri XII. quidam latrunculi de Anglia exeuntes,per Fran- ciam & Hiſpaniã diſcurrebant,gladio,incendio prædaq; omnia vaſtantes, & multa vbiq; damna inferentes.Qui cum numero augmentati fuiſſent,Capitaneum ſuper ſe conſtitue- runt,quẽ Archipresbyterum appellarunt.Ipſa autẽ multitudo latronum ſocietas vel ma- gna vel Anglicana dicebatur,habens plus quam quadraginta millia pugnatorum. Hi ergo peruagata Francia,Hiſpaniam vicinaſq; regiones ingredientes omnia rapuerunt. Deinde venerunt ad fines Treuirorum in maxima multitudine, quorum aduentum Boemũdus Archiepiſcopus Treuirenſis audito, Cunonem de Falckenſtein coadiutorem ſuum, Wẽ- ceslaum Ducem de Lutzenburg, Walramum comitem de Sponheim, comitem de Vel- dentia,Comitẽ de Starckenburg,cum alijs multis tã ex comitibus q̃ ex Nobilibus, & exer- citu copioſo contra illos miſit,qui mox percipientes tot aduerſum ſe Principes conueniſ- ſe ad pugnandum,de finibus Treuirorum fugientes Alſatiam intrauerunt, & multa circa Argentinam damna ruſticis intulerunt,omnia diripientes quæ in villulis reperiſſent. Ve- nientes ergo noctu ad ciuitatẽ Argentinã,extra muros ſe locauerunt,cõburentes in circu- itu Konigshofen,& quædã alia villagia, Verum priuſquã veniſſent,fama eorum territi vbi- que in villis ruſtici,quicquid aſportare poterant,ad ciuitates vicinas & loca tutiora ſeruan- dum contulerant: deinde manſiones in villis circa Argentinam facientes, quicquid reli- quum fuit rapuerunt.Portæ autem Argentinenſes metu eorum erant clauſæ,nec quiſquã ingredi permittebatur. Quoſcunque reperiſſent in agro ruſticos, inauditis ſupplicijs affe- cerũt,niſi pecunia ſe redemiſſent: mulieres ac virgines,tam ſeculares quam Deo ſacratas, quaſcunque inueniſſent,incredibili genere libidinis conſtuprarunt, nulli parcentes ætati: oppida quidem plura obſidione vallabant,ſed quia machinas non habebant neceſſarias, nullum omnino capere potuerunt.Nulli tuto tranſire,ſine ipſorum ſaluo conducto,lice- bat;quem cuicunque dediſſent,inuiolabili firmitate ſeruabant. Captiuos, qui ſe pecunia redimere non potuiſſent,ſine miſericordia occidebant, quanquã multi noctis beneficio fugientes,ſalui de manibus eorum euaſerint.Maſculos iuuenes in ſeruitutem ſibi captiuos reſeruabant. Tandem poſteaquam multis diebus in Alſatia commorantes multa damna in agris & villulis varia deuaſtatione feciſſent,per exercitum Imperatoris,Principum,Ar- gentinenſium & aliarum ciuitatum ad hoc congregatum fugati ſunt. Quos cum inſequi vellent, tanta velocitate fugiebant,vt iter,quod vno die confecerant, noſtri vix in quatu- or diebus peragere potuiſſent.Et ſic in Alſatia ceſſauit iſta quaſſatio: quamuis Imperator cum ſuis maiora damna populis Alſatiæ intulerit recedendo, quam ab Anglicis viderentur perpeſſi,propterea quod meſſis erat proxima, & frumenta in agris per exercitum fue- runt conculcata,vnde fames magna ſequuta eſt,quæ per VI.annos durauit.

Archipreſbyter deuaſtat Alſatiã.

Crudeles exſtiterunt.

Societas Anglicana per exercitum Imperatoris fugatur.

Cuno fit Adminiſtrator eccleſiæ Treuirenſis.

Anno prænotato Boemundus de Saraponte Archiepiſcopus Treuirenſis ſenio gra- uatus, cum ſe ad gubernandam eccleſiam ſibi commiſſam inſufficientem conſpiceret, Cunonem de Falckenſtein Moguntinenſis eccleſiæ Canonicum, & ante Gerlacum ſub Henrico de Virnẽberg Adminiſtratorem(ſicut ſupra diximus) virũ magnificum, ad ſe vo- cauit,cumque in Canonicum Treuerenſis ęccleſię creari fecit,& in coadiutorẽ aſſumpſit, qui

qui glorioſiſſime aduerſum hoſtes prænotatæ eccleſiæ triumphans, mox in exordio ſuæ conſtitutionis miranda perpetrauit. Vnde gauiſus Boemundus ab Innocentio Papa VI. obtinuit licentiam Cunoni Archiepiſcopatum Treuirenſem reſignandi, quod Papa libēter conceſſit. Boemundus ergo Pontificatu Cunoni reſignato, pro ſuſtentatione ſui fortalitium & arcem Sarburg cum attinentijs & prouentibus, quoad viueret, ſuſcepit, & annis ferme V. podagra laborans ibidem ſuperuixit.

Cuno fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Eodem quoque anno obijt Wilhelmus archiepiſcopus Colonienſis, multas poſſeſſiones in auro, argento & prouentibus relinquens, & vacat Archiepiſcopatus X. menſibus. Interea Iohannes de Virnenburg Decanus maioris eccleſiæ per Capitulum electus, Romam pro confirmatione ſua perrexit, cuius electionem Vrbanus Papa V. non ſolum confirmare noluit, ſed etiam penitus caſſauit, & Adolphum fratrem Comitis de Marcha epiſcopum Monaſterieñſem in archiepiſcopū Colonienſem irrequiſito capitulo, ſublimauit; qui erat iuuenis ætate, taliq; dignitati nequaquā idoneus. Rexit autem eccleſiā Colonienſem male menſibus X. & diebus XVIII. ac poſtea reſignās duxit vxorē, vt ſuo loco dicemus.

Adolphus fit archiepiſcopus Colonienſis annuente papa.

MCCCLXIII.

Anno Philippi abbatis noſtri XIII. in die ſanctorum Innocentum obiit Gerlacus de Ernberg epiſcopus Spirenſis, in maiori ſepultus eccleſia: cui Lāpertus de Burnē abbas monaſterij in Gengenbach noſtri ordinis, Argentinenſis diœceſis, ſuccedens, pręfuit annis 18. & poſtea ad Epiſcopatum Bābergenſem autoritate Apoſtolica per Vrbanū Papā V. translatus eſt. Huic epiſcopo Spirenſi Carolus Imperator IV. omnia priuilegia Regum, eidē eccleſiæ conceſſa renouauit, & ſub aurea Bulla ſolenniter coram Principibus confirmauit.

Lampertus abbas fit epiſcopus Spirenſis.

Eodem anno obijt Theodericus de Bopardia epiſcopus Wormatienſis, cui ſucceſſit Iohannes Schatlandt ordinis Prædicatorum, Doctor ſacrarū literarum, Nuncius Apoſtolicus, hæreticæ prauitatis Inquiſitor, Adminiſtrator aliquando eccleſiarū Hildesheim in Saxonia, Auguſtenſis in Rhætia, Culmenſis in Pruſſia, & Conſtantienſis in Sueuia, & præfuit annis ferme XIII. qui multas cum Wormatienſibus contentiones habuit.

Iohannes Schadland fit epiſcopus Wormatienſis.

MCCCLXIV.

Anno Philippi abbatis noſtri XIV. Adolphus archiepiſcopus Colonienſis accuſatus apud ſedem Apoſtolicā, ꝙ dilapidator eſſet rerum eccleſiaſticarum: non vi, non metu ſed voluntarie archiepiſcopatū in manus Papæ reſignauit, amore (vt ferebatur) cuiuſdā puellę comitis Montenſis, cū qua Comitatum Cleuenſem ſe recepturū ſperabat, ꝙ & factum eſt. Reſignato enim Pontificatu, cū ſacros ordines non haberet (quanq̄ Monaſterienſem epiſcopatum annis 5. & Colonienſem ferme, vno tenuiſſet) præfatā puellam duxit vxorem & nō diu poſtea dominiū terræ Cleuenſis, ad eā pertinens obtinuit. Poſt reſignationē Adolphi poſtulatus fuit in archiepiſcopū Colonienſem Engelbertus comes de Marcha, epiſcopus Leodieñſis, patruus Adolphi prædicti: q cōfirmatus ab Vrbano Papa V. præfuit annis IV. & parū profecit, quia eccleſiā in maximis debitis reperit, & noua veteribus debita cōiunxit.

Adolphus archiepiſcopatum reſignans ducit vxorem.

Engelbertus fit archiepiſcopus Colonienſis.

MCCCLXV.

Anno Philippi abbatis noſtri XV. hyems fuit aſperrima, & Rhenus quaſi per tres mēſes congelatus ſe transeuntibus calcabilem præbuit, multi quoque homines hoc anno fame & frigore obierunt. Magna etiam eodem anno peſtilentia in his regionibus deſæuiens, homines ſine numero conſumpſit.

Hyems aſperrima. *Peſtilentia magna.*

Eodem anno in oppido Creutzenacht magna inter ciues & Conſulatum diſſenſio & ſeditio ſuborta fuit pro leui occaſione, quæ intantum creuit, vt quibusdam ex conſulibus nec loca conſecrata pro defenſione tuta viderentur, quo minus ab inſana turba ad ſupplicium peterentur. Sedata tandem commotione turbæ autores ſeditionis IV. capti ſunt, & iuſſu comitis in medio fori capite truncati.

Seditio ciuilis in Creutzenacht.

MCCCLXVI.

Anno Philippi abbatis noſtri XVI. magna inter epiſcopū & ciues Wormatienſes ſeditio fuit & diſcordia, ſuper inſtitutione conſulatus & Sculteti, & quibuſdam alijs ad iuriſdictionem pertinentibus, quę tandem poſt multā diſſenſionem per Rupertum (qui & Adolphus dicebatur) Comitem Palatinum Rheni, & conſulatum Moguntinenſem & Spirenſem in die conuerſionis S. Pauli anno præfato amice fuit compoſita.

Seditio inter epiſcopū & ciues Wormatienſes. *Diſſenſio rurſus componitur.*

Eodē anno rex Angliæ regē Franciæ cum filio eius, & ſimiliter regē Scotorū, captos in Angliā duxit. His quoq; temporibꝰ magna inter ciuitates Imperij cōfœderatio facta eſt.

Reges capti in Angliam ducuntur.

MCCCLXVII.

Anno Philippi abbatis noſtri XVII. obiit Boemundus archiepiſcopus Treuirorum in die S. Scholaſticæ virginis, in maiori eccleſia Treuirenſi ſepultus; poſt quem Cuno de

Cuno de Falckenſtein fit archiepiſcopus mortuo Boemundo. Bopardia & Weſalia impignorata plus aggrauantur.

Falckenſtein ſupra dictus ac Dominus de Myntzenburg matre filia comitis de Sarvverden ortus, qui ipſo viuẽte fuerat ordinatus in archiepiſcopum, eccleſiã Treuirenſem ſtrenue rexit annis XXI. & multa bona eccleſiæ fecit. Pro ſeruitijs Carolo Imperatori IV. multipliciter impenſis, Bopardiã & Weſaliam, cum medietate Sternenberg (quæ Baldevvinus quondã archiepiſcopus ab Imperatore Henrico VII. fratre ſuo, in pignus expenſarum obtinuit) pro magna pecuniarum ſumma eccleſiæ Treuirenſi arctius in pignus impetrauit: ita vt poſterior iſta impignoratio maior ſit in ſumma, quam prior fuerat.

*Diſcordia inter comites de Wirtenberg & Eberſtein. * Wildbad. Heysheim obſidetur.*

Eodem anno diſcordiæ fuerunt graues inter Vdalricum comitẽ de Wirtenberg, & comites de Eberſtein. Cum ergo Vvirtẽbergenſis quadã die in balneo eſſet naturali, quod appellamus ſylueſtre *, comites præfati de Eberſtein occulte cum exercitu venientes locum obſidione cinxerunt, ſperantes ſe Comitẽ intus concluſum omnino capturos. Sed fefellit eos confidentia inanis; nã à quodam ruſtico noctu per nemora cõductus manus eorũ euaſit, ſequutaq; in prouincia Sueuorum diſcordia magna. Omnes enim illius terræ nobiles aduerſus comites de Vvirtenberg conſpirationẽ in vnum fecerunt. Ciues autẽ de Eslingẽ Vvirtenbergenſibus adhærentes Heisheim obſidione vallarunt, & nobiles ad obedientiam Comitum præfatorum compulerunt.

Cuno archiepiſcopus fit Adminiſtrator eccleſiæ Colonienſis.

Eodem quoq; anno Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis ſenio & maximis debitorum oneribus grauatus, ſed & paralyſi diſſolutus, ſentiens ſe ad rerũ eccleſiaſticarum minus ſufficere gubernationem, de conſilio ſuorum Cunonem archiepiſcopum Treuirenſem ſupra dictum in coadiutorem aſſumpſit, cum conſenſu capituli ſui Colonienſis; quam aſſumptionem Vrbanus Papa V. confirmauit. Engelbertus autem Archiepiſcopus hac prouiſione facta, ad priuatæ vitæ tranquillitatem ſe contulit, & certis prouentibus pro vſu vitæ ſuæ retentis non diu ſuperuixit. Cuno autem archiepiſcopus ambas eccleſias ſtrenue gubernabat.

MCCCLXVIII.

Engelbertus Archiepiſcopus Colonienſis moritur.

Anno Philippi abbatis noſtri XVIII. obijt Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis, 21. die menſis Auguſti, & vacauit eccleſia annis duobus. Cuno enim prefatus archiepiſcopus Treuirenſis poſtulatus à capitulo Colonienſi, noluit Pontificatum dictæ vrbis aſſumere, ſed iuſſu Vrbani V. adminiſtratorio nomine vna cum eccleſia Treuirenſi ſtrenue & vtiliter rexit.

Cometa apparuit.

Eodem anno in Quadrageſima apparuit Cometa.

Engers caſtrum conſtruitur.

His ferme temporibus prædictus Cuno Treuirenſis archiepiſcopus caſtrum Engers cum fortalitio ſuo ſatis pulchre coſtruxit.

Dominium Schonneck coniungitur eccleſiæ Treuir. Telonium Rheni in Cõfluentia ad Capellam transfertur.

Circa idem tempus Cuno archiepiſcopus Treuirenſis dominium de Schonneck cum caſtro pro magna pecuniarum ſumma comparauit, & ad proprietatem perpetuam eccleſiæ ſuæ Treuirenſis conſcripſit. His etiam temporibus idem archiepiſcopus telonium Rheni quod in Cõfluentia habuit, ad Caſtrum quod Capella dicitur, tranſtulit. Sed poſtea ad Engers tranſlatum eſt, vbi & fixum manet vſque in præſentem diem.

MCCCLXIX.

Caſtrum Hatſtein expugnatur.

Anno Philippi abbatis noſtri XIX. Cuno Archiepiſcopus Treuirenſis caſtrum Hatſtein obſidione cinxit & potenter obtinuit, reſeruans ſibi ac ſucceſſoribus ſuis Archiepiſcopis perpetuum in eo ius municipale, quod Præſidium appellamus.

Winandus de Lapide miles obiit.

Eodem anno in conuerſione S. Pauli obijt Winandus de Lapide miles, cuius vxor fuit ſoror Philippi Abbatis noſtri, qui ſingularis promotor & benefactor huius cœnobij exſtitit, & multa bona fratribus impendit.

Imperator exercitum mouit cõtra Mediolanẽſes in Italia. Papa cõpulſus manducare literas.

Hoc anno circa feſtum Dominicæ reſurrectionis Imperator Carolus IV. contra Mediolanenſes cum magno exercitu profectus, in Longobardia vſque ad feſtum S. Michaelis Archangeli ſine effectu permanſit. Volebat enim dominium Mediolanenſium ad Imperium armis reducere, & iniurias Papæ Vrbani V. quas à vicecomitibus olim, cum in minoribus eſſet, acceperat (à quibus fuerat compulſus manducare literas Apoſtolicas, quas contra illos attulerat) vindicare. Sed cum peſtis inuaſiſſet exercitum, accepta magna ſumma pecuniarum in ſignum ſuperioritatis Imperij, non ſine magna diſplicentia Papæ ad propria remeauit. Videns enim Papa Imperatorem cum pace abſceſſiſſe, & contumeliam ſibi dudum à Dominis Mediolanenſium factam, non ſatis eſſe vindicatam, infremuit, & ab Imperio deponere omnibus modis cogitauit. Sed priuſquam cogitationem ſuam iniquam ad effectum potuiſſet perducere, vita defunctus eſt.

Ciuitas Colonienſis interdicto ſuppoſita.

Hoc ipſo tempore ciuitas Colonienſis biennio interdicto fuit ſuppoſita, propterea quod ciues priuilegia & libertates Clericorum violare & infringere tentaſſent.

MCCCLXX.

MCCCLXX.

Gerlacus archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Iohannes fit archiepiſcopus Moguntinus.

Anno Philippi abbatis noſtri XX. obijt Gerlacus de Naſſavv archiepiſcopus Moguntinus, & in electione ſucceſſoris maxima difficultas fuit, Primo enim poſtulatus fuit ad eccleſiam Moguntinam Cuno archiepiſcopus Treuirenſis, qui ſub Henrico de Virnenberg, prædeceſſore Gerlaci, Adminiſtrator eius aliquandiu fuerat, qui contentus eccleſia ſua dignitatem ſibi oblatam recuſauit. Poſtea fuit electus à capitulo Adolphus de Naſſavv, contra quem Imperator nepotem ſuum Iohannem filium Wenzeslai ducis Lutzenburgenſis (quem vulgus appellabat Gallicum) promoueri in archiepiſcopum eccleſiæ Moguntinæ procurauit, qui ordinatus à Gregorio Papa XI. præfuit annis duntaxat duobus, vir bonus & ſtrenuus, qui veneno intoxicatus moritur.

Fridericus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Eodem anno dominus Cuno archiepiſcopus Treuirenſis & Adminiſtrator eccleſiæ Colonienſis, à capitulo præfato obtinuit Coloniẽſi, quod Fridericum de Sarvverden nepotem ſuum & Canonicum eorum in archiepiſcopum eccleſiæ Colonienſis vnanimiter elegerunt, in caſtello non longe à Confluentia, quod capella nuncupatur, iuuenem quidem annis, ſed bonæ ſpei & prudentiæ ſingularis, qui ordinatus à Papa Vrbano V. menſis Nouembris die XIII. Romæ in præſentia Cardinalium: præfuit annis XLIV. ſatis vtiliter & ſtrenue, multaque eccleſiæ ſuæ bona fecit.

Wẽceslaus fit rex Romanorum.

Eodem anno Carolus Imperator IIII. iam ætate grauis, propriæ conſulens quieti, Wenzeslaum filium ſuum regem Bohemiæ in regem Romanorum creari à Principibus obtinuit, cum quo annis octo imperium gubernauit Romanum.

MCCCLXXI.

Bellũ inter ducem Brabantiæ & Iuliacẽſem. Dux Iuliacẽſis victor.

Anno Philippi abbatis noſtri XXI. in vigilia S. Bartholomæi apoſtoli factum eſt prçliũ magnum inter Wenceslaum ducem Brabantiæ & Lutzenburgenſem, fratrẽ Caroli Imperatoris IIII. & Wilhelmum ducem Iuliacenſem iuxta Baesvveiler, in quo dux Iuliacenſis victor exſtitit, & Wẽceslaum ducem Brabantiæ cum multis alijs Nobilibus atq; comitibus captiuum abduxit, à quibus incredibilem ſummam pecuniarum extorſit. Ducem autem Lutzelburgenſem, poſtquam mẽſibus XI. captiuum tenuerat, metu fratris eius Imperatoris ſine exactione pecuniarum liberum dimiſit. In hoc prælio ab vtraque parte plus quam octo millia corruerunt, inter quos fuerunt de genere militari plures quam quadraginta numero. In eodem bello Eduardus dux Gelriæ, qui filiam Alberti comitis Hollandiæ ducisq; Bauariæ deſponſauerat, à proprio ſeruo Hermanno Leers dicto (cuius vxorem ab utebatur) ſagitta in fronte percuſſus obijt: Quo mortuo frater eius Reynaldus à cuſtodia decennali dimiſſus, iterum ab omni populo fuit aſſumptus, qui cum eſſet pinguiſſimus, vix tribus menſibus ſuperuiuens obijt, & ſtirps ducum Gelriæ in ipſo defecit, & Wilhelmus dux Iuliacenſis ducatum obtinuit.

Eduardus dux Gelriæ ſagitta percuſſus moritur.

Petrus Prior huius monaſterii obijt.

Status monaſterii.

MCCCLXXII.

Fridericus fit Prior huius loci 23.

Anno Philippi abbatis noſtri XXII. obijt Petrus de Schonberg anno Prioratus ſui XIV. cuius tempore & deinceps per multos annos in præſenti monaſterio nulla pene diſciplina regularis obſeruantiæ fuit. Erãt enim proprietarij omnes, & parum de integritate monaſticæ conuerſationis curabant. Poſt Petrum abbas Philippus XXIII. Priorẽ huius cœnobij inſtituit Fridericum monachum profeſſum, qui in Prioratu præfuit annis XVIII. homo mundanus & ſecularis, qui aut nihil aut parum de religione curabat.

Ioannes archiepiſcopus Mogũtinus moritur.

Adolphus in archiepiſcopum eligitur.

Gregorius papa Ludouicũ in archiepiſcopũ Moguntinũ vult promoueri.

Adolphus loca & munitiones archiepiſcopatus occupat.

Ludouicus igne interceptus perit.

Eodem anno obijt Iohannes archiepiſcopus Moguntinus, filius Wenceslai ducis Brabantiæ & Lutzenburgenſis, nepos Imperatoris Caroli IV. in caſtro Altauillenſi veneno (vt videbatur) intoxicatus. Quo mortuo capitulum elegit in archiepiſcopum Moguntinum Adolphum de Naſſavv, filium ſororis Gerlaci quõdam archiepiſcopi, qui ante Iohannem (ſicut diximus) fuerat electus. Verum Gregorius Papa XI. cupiens Ludouicum, filium Marchionis Myſnenſis, epiſcopum Bambergenſem, in archiepiſcopum Moguntinũ (ſicut ei promiſerat) ſublimare, confirmationem & pallium Adolpho contra iuſtitiam (vt ferebatur) denegauit. Adolphus adiuuantibus ſe amicis, non confirmatus, loca & munitiones archiepiſcopatus obtinuit, & per annos fere VIII. cum Ludouico Romæ litigauit: tandem ipſe Ludouicus igne interceptus perijt, & Adolphus confirmatus in archiepiſcopum, eccleſiam Moguntinam quiete poſſedit. Præfuit autem à tempore electionis ſuæ vſque ad obitum per annos ferme XVI.

Curia Imperialis Aquiſgrani habetur.

Eodẽ quoq; anno Carolus Imp. cum Imperatrice, epiſcopis, XI. ducib. IX. comitibus X. militib. & nobilib. LXXXIII. equitibusq; mille & centũ, & alia innumera multitudine venit ad Aquasgrani, ſeruataq; ibi curia Imperiali, fratrem ſuum Wilhelmũ ducẽ Brabantiæ & Lutzelburgenſem à captiuitate ducis Iuliacenſis minis non pecunia liberauit, quẽ antea pro magna ſumma dimittere recuſauit.

MCCCLXXIII.

Anno Philippi abbatis noſtri XXIII. obijt Albertus epiſcopus Herbipolenſis, in cuius locum electus fuit per capitulum Albertus Heſsburg, contra quem Carolus Imperator à Papa Gregorio XI. obtinuit Gerardum de Schvvartzburg in epiſcopum promoueri, contra voluntatem totius cleri & populi Herbipolenſis. Ordinatus autem à Papa Gerardus in epiſcopum præfuit annis XXVIII. fuitq; exoſus omnibus propter auaritiam ſuam exactionesque inconſuetas, quas impoſuit.

Gerardus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem anno duces Bauariæ vendiderunt Marchionatum Brandeburgenſem Carolo Imperatori & regi Bohemiæ, pro ducentis millibus florenorum, quorũ centum millia in promptu fuerunt ſoluta, pro reliquis centum millibus quædam caſtella, videlicet Lauff, Hersbruck, Reichenfelt, Sultzbach, Roſenburg & Hirſchavv, in manibus ducũ Bauariæ fuerunt ſub titulo redemptionis ad præfatam ſummam dimiſſa. Reliqua vero caſtra regi Bohemiæ in Bauaria vendita, per Rupertum regem Romanorum poſtea fuerunt recuperata, & ducibus Bauariæ per eum reſtituta.

Marchionatus Brandeburgenſis à Bauaris venditur.

MCCCLXXIV.

Hoc anno, qui fuit Philippi abbatis noſtri XXIV. & vltimus, Papa Gregorius XI. mandauit ſcholaſtico S Petri Moguntinenſis ad inſtantiam ipſius Philippi abbatis, quatenus bona iniuſte à monaſterio alienata, ad ius & proprietatem monaſterij faceret reſtitui, vt patet in bulla, quæ ſequitur.

Bulla papæ pro monaſterio.

Gregorius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio ſcholaſtico S. Petri extra muros Moguntinenſium, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dilectorum filiorum abbatis & conuentus in Sponheim, ordinis S. Benedicti, Moguntinenſis diœceſis, precibus inclinati, præſentium tibi authoritate mandamus, quatenus ea quæ de bonis ipſius monaſterii alienata inueneris illicite vel diſtracta, ad ius & proprietatem eiuſdem monaſterii legitime reuocare procures, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Teſtes autem qui fuerunt nominati, ſi ſe gratia, odio vel timore ſubtraxerint, cenſura ſimili appellatione ceſſante compellas veritati teſtimonium perhibere. Datum Auinioni VII. *cal. Martii, Pontificatus noſtri anno* IV.

Verum quid iſtius commiſſionis impetratio effecerit aut profuerit, non inuenio, quia non diu poſtea Philippus abbas obijt, & Craffto ſuccedens non ſatis vtiliter rexit.

Aquarum inundatio magna.

Eodem anno in menſe Februario nimia fuit inundatio aquarum: Rhenus enim intantum excreuit, vt muros ciuitatis Colonienſis tranſcenderet, oppidum quoque Bingionum pro maiori parte aquis fuit oppletum, intantum, quod omnes portæ verſus Rhenũ & Naham clauſæ fuerunt & aquis opertæ vſque ad ſummitatem murorum. Hæc inundatio Rheni multa mala fecit & damna hominibus iuxta Rhenum morantibus: nam villas ſubuertit & homines ſubmerſit, templa & multa ædificia proſtrauit, vineas, hortos, ſepes & vias circa Rhenum ad nihilum redegit.

Choriſatio S. Ioãnis dicta S. Veits Tantz.

Eodem quoque anno maniaca paſſio multos homines infecit (quam paſſionẽ homines choream S. Iohannis appellant) quæ multos, tam mulieres & virgines, quam viros & iuuenes inuadens, profugos ex patria & cognatione fecit & inſanos, qui primum cadẽtes in terram ſpumabant, poſtea ſurgentes vſque ad defectionem ſaltabant, niſi fortiſſima ligatura per alios ſtringerentur. Multæ etiam tali occaſione deceptiones fiebant, nam plures vt vel pecuniam mendicando perciperent, vel vt luxuriam ſuam explerent liberius, morbum fingebant.

Philippus abbas moritur.

Eodem quoque anno XIII. calend. Octobris obijt Philippus huius monaſterij abbas XV. anno regiminis ſui XXIV. completo, cum menſe I. & diebus XII. ſepultus in medio chori ante gradus presbyterij, cuius tumulo lapis cum inſcriptione ſuperpoſitus fuit, quem Iohannes Colnhauſen, abbas in reformatione primus, pro refectorio conſtruendo amouit.

DE CRAFFTONE SECVNDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XVI. *qui præfuit annis* XV. *menſibus* XI. *diebus* X. *& variis geſtis illius temporis.*

MORTVO abbate Philippo atque ſepulto iuxta morem eccleſiaſticæ traditionis die calend. Octobris XIII. ne monaſterium viduitatis ſuæ diu deploraret incommoda, mox fratres altera die ſequente, hoc eſt, in vigilia S. Matthæi apoſtoli pro eligendo nouo paſtore ad locum capitularem conuenerunt, & poſt multos tractatus in abbatem elegerunt dominum Crafftonem huius nominis ſecundum, præſentis cœnobij monachum, quem Adolphus archiepiſcopus Moguntinus, confirmauit, & per Vicarium ſuum in pontificali-

Craffto fit abbas huius monaſterij.

tificalibus fecit ordinari, præfuitque in abbatia huic monaſterio annis xv. menſibus xi. & diebus x. Fuit autem oriundus ex Beckelnheim, patre Vvolfframo milite de Sponheim, matre vero Margaretha de Sobernheim genitus, qui in pueritia ſua monaſterio ſub Vvilhelmo abbate traditus, inter fratres more eorum verſabatur. In abbatem autem electus magis intuitu parentum quam Dei, non ſatis vtiliter præfuit: quia & diſciplinam regularis obſeruantiæ nullam inſtituit, & temporalis ſubſtantiæ ſubſidia in multis deteriora fecit. Sub eius regimine monachi omnes huius cœnobij quæ ſua erant, non quæ Domini quærentes, pecuniam habebant, & Bibliothecam ſatis pretioſam, quæ hucuſque ſana durauerat, diſtrahere primum & violare & vendere cœperunt.

Obſeruātia regularis deſtituta.

MCCCLXXV.

Craffto abbas anno regiminis ſui primo, caput S. Irminæ virginis in argentea capſula, quam Craffto primus ante annos ferme cc. fieri pro decore domus Dei fecerat, ſpolians denudauit, venditoque argento ſacrum verticem cupro veſtiuit, quemadmodum adhuc cernitur eſſe veſtitum. Alia quoque diuerſa clenodia huius monaſterij, quæ abbates olim pro honore Dei eccleſiæ contulerunt, deinde per ſucceſſores eorum alienata & vendita ſunt, ita vt præter infulam pontificalem antiquam eorum, nihil ad tempus noſtrum permanſerit.

Argenteum caput S. Irminæ venditur.

His quoq; temporibus inter Fridericum archiepiſcopū & ciues Colonienſes grauis diſſenſio fuit, & multi Principes cum archiepiſcopo aduerſum eos conuentionē fecerūt.

Diſſenſio inter archiepiſcopum & Colonienſes.

MCCCLXXVI.

Anno Crafftonis abbatis noſtri ii. obijt Iohannes dictus Scadlandt, epiſcopus Vvormacienſis, ordinis fratrum prædicatorum, ſepultus in conuentu ſuo Cōfluentino, vbi ordinem ipſum intrauerat. Poſt quē epiſcopatum Vvormacienſem obtinuit Eckhardus de Ders annis xxix. vir tam in ſacris ſcripturis quam in ſecularibus literis multum eruditus, vita & conuerſatione deuotus, contemptor mundi & amator Dei, qui contra cōſuetudinem epiſcoporum illius temporis, vt Simonia vitaretur, omnes ordines tam minores quā maiores conferre in perſona propria gratis cum omni puritate conſueuit. Raro extra eccleſiam videbatur in publico, ſed tumultum fugiēs hominum, in palatio ſuo Laudenburgenſi ſolus quieſcebat cum ſuis, lectioni ſcripturarum & orationi ſtudium impendens continuum.

Eckardus fit epiſcopus Vvormatienſis.

Eodem anno Craffto abbas pro libertate curtis noſtræ in Flonheim cum villanis ibidem actionem habuit, libertatemq; omnimode obtinuit, vt patet in literis.

Curtis in Flonheim.

Hoc ipſo anno oppidani Tuitiēſes cum Friderico archiepiſcopo Colonienſi ſentiētes, ſe hoſtes Coloniēſium publicos exhibuerūt. Vnde prouocati ad indignationem Colonienſes congregarunt armatorum multitudinem, & Rheno tranſmiſſo Tuitium, præter monaſterium & eccleſiam parochialem, incendentes funditus deſtruxerunt. Poſtea eodē anno in profeſto S. Panthaleonis martyris Fridericus archiepiſcopus obſedit Coloniam diebus paucis, quam cum ſe non poſſe capere cerneret, obſidione ſoluta ad Bonnam reuerſus eſt. Deinde circa feſtum S. Laurentij martyris Colonienſes denuo egreſſi monaſterium Tuitienſe, quod prius intactum reliquerant, cum eccleſia parochiali, funditus deſtruxerunt, nihil omnino relinquentes integrum, ne forte archiepiſcopus ad expugnandum ciuitatem, præſidia ſua ibidem poneret. Hac eorum præſumptione commoti Principes multi, publice hoſtes & inimici Colonienſium facti ſunt, inter quos erant iſti potiores: Cuno archiepiſcopus Treuirenſis, epiſcopus quoque Paderbornenſis, Vvenceslaus dux Brabantiæ & Lutzenburgij, dux Auſtriæ, Imperator quoque Romanorum, Comes de Zegenhan, ciuitas Aquenſis, & cum his plures quam octingentos militares diffidatos habebant inimicos. Per annos quoq; viii. ciuitas ipſa Colonienſis interdicto fuit ſuppoſita, & diuinorum in ipſa celebratio prætermiſſa.

Colonienſes Tuitiū deſtruunt.

Colonia obſidetur.

Monaſteriū Tuitienſe cum eccleſia parochiale deſtruitur.

Hoſtes Colonienſium.

MCCCLXXVII.

Anno Crafftonis abbatis noſtri iii. obijt Vvilhelmus Comes Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ, Comesque Palatinus Rheni & dux Bauariæ, filius quondam Ludouici Imperatoris, & frater Alberti comitis, in cuſtodia (ſicut diximus) veſanus, quam veſaniam hauſto veneno incurriſſe ferebatur. Frater eius Albertus (quemadmodum ſupra dictum eſt) poſt eius depoſitionem in cuſtodiam, terram eius ſibi vſurpauit.

Wilhelmus comes Hollandiæ moritur.

Eodem anno factum eſt prælium magnum inter Euerhardum comitem de Vvirtēberg, & ciuitates imperiales Sueuiæ, iuxta Reutlingen, & multi occubuerunt.

Bellū Eberhardi comitis Wirtenbergenſis cū ciuitatibus Imperialib. Sueuiæ.

Eodem quoque anno facta eſt per Cunonem archiepiſcopum Treuirenſem cōcordia inter Fridericum archiepiſcopum & ciues Colonienſes firmiſſima, ſed more ſolito non diu ſeruata.

Concordia inter archiepiſcopū & ciues Colonienſes.

dignitatem eſt promotus,& tandem ſub Henrico abbate, qui Willichoni ſucceſſit (vt ſupra diximus) in Priorem huius cœnobii XX. conſtitutus: in quo officio quum annum impleſſet XII. poſt Wilhelmum, ſicut eſt, in abbatem fuit ordinatus. Erat enim homo prudens & multarum occupationum, qui monaſterium in vtroque ſtatu libenter reformaſſet, ſi potuiſſet. Ordinatus autem abbas Priorem poſt ſe conſtituit XXI. in ordine ſucceſſionis Gerlacum, monachum huius cœnobij profeſſum, virum vita & moribus ſatis pro qualitate illius temporis maturum ætate ſenem, debilem & infirmum, qui præfuit in officio Prioratus annis ferme VIII. & propter ſenium ſuum parum profecit.

Gerlacus fit Prior huius loci 21.

MCCCLI.

De nouis teloneis per Imperatoré in Rheno impoſitis.

Anno Philippi abbatis noſtri I. Carolus Imperator IIII. ad complacendum Principibus cis Rhenanis multa telonia noua in diuerſis locis Rheni poſuit; quorum auxilio ad Imperium fuerat ſublimatus. Verum cum mercatores per hoc nimium grauati commeatum Rheni deuitarent, Argentinenſes Rhenum circa Argentinam cathenis & lignis ita clauſerunt, quod naues per biennium neque aſcendere neque deſcendere potuerunt. Videntes autem Principes ſe tam noui quam veteris telonei prouentibus ſpoliari, concordiam cum Argentinenſibus inierunt, & veteribus contenti nouis renunciarunt.

Eodem anno Wilhelmus Dux Bauariæ, Comes Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæ & Friſiæ Dominus, filius Ludouici quondam Imperatoris, qui primus ex Bauaria regnauit in Hollandia, nouis & inconſuetis exactionibus populum oppreſſit, nec vllam cum pauperibus miſericordiam habere voluit: vnde neceſſitate compulſi, matrem eius Imperatricem, quæ ſola erat filia illius terræ (ſicut ſupra diximus) implorarunt; quæ cum per ſcripta admoneret vt à tyrannide præſumpta deſiſteret, filius contempſit imperium matris. Videns ergo ſe mater à filio contemni, magno congregato exercitu ſuper Moſam nauali prælio contra filium in die tranſlationis S. Martini proceſſit, à quo victa cum paucis in Angliam fugit, & filius in Hollandia permanſit, & multam contra pauperes tyrannidem exercuit.

Bellū inter comite Hollandiæ & matrē eius.

MCCCLII.

De libertate curtis noſtra & bonorum in Blenich.

Hoc anno Philippus abbas huius monaſterij bonorum curtis noſtræ in Blenich omnimodam libertatem, & exemptionem ab omni grauamine exactionis, precariæ, & cuiuslibet ſeruitutis innouari coram Sculteto & Scabinis ibidem fecit, in præſentia Walrami Comitis de Sponheim & aliorum complurium, ſicut patet in inſtrumento deſuper confecto.

Reynaldus de Spōheim, & Erneſtus de Molenarck interficiuntur.

Eodem anno Reynaldus de Sponheim & Erneſtus de Molenarck Canonici maioris Eccleſiæ Colonienſis pro vili cauſa à primoribus ciuitatis Colonienſis in domo officialis fuerunt crudeliter & minus iuſte interfecti.

MCCCLIII.

Henricus de Wirnēburg obiit.

Anno Philippi abbatis noſtri III. in profeſto S. Thomæ Apoſtoli obijt Henricus de Virnenburg quondam archiepiſcopus Moguntinus, à Clemente Papa VI. dudum depoſitus & excommunicatus (quemadmodum ſupra dictum eſt) & Gerlacus de Naſſavv in poſſeſſione quieta permanſit.

Ducatus Bauariæ diuiditur.

Eodem anno in die S. Oſvvaldi facta eſt Ratisbonæ Ducatus Bauariæ inter Stephanum, Albertum & Wilhelmum, filios Ludouici Imperatoris diuiſio ſecunda per Ludouicum Marchionem Brandenburgenſem, Adolphum Comitem Palatinum Rheni, & Iohannem Burggrauium Norenbergenſem, vt patet in literis.

MCCCLIV.

Conuentus Principum Moguntiæ.

Hoc anno, qui fuit Philippi abbatis noſtri IV. Imperator curiam ſeu conuentum Principum apud Moguntiam in menſe Ianuario ſolemnem habuit, & multa pro pace & vtilitate Reipublicæ tractauit.

Eodem anno calend. Februarij obijt Baldevvinus Archiepiſcopus Treuirorum, vir per omnia magnificus, qui eccleſiam ſuam rebus & honoribus multum ampliauit, & in occidentali parte eccleſiæ honorifice ſepelitur: poſt quem Boemundus de Edendorff in archiepiſcopum ſublimatus præfuit annis XIII. Eodem anno obiit Salamannus epiſcopus Vvormatienſis, cui ſucceſſit Theodericus Bauarus de Bopardia, & annis præfuit IX.

Boemundus fit archiepiſcopus Treuirenſis. Die Beier von Bopart.

MCCCLV.

Ioannes dux Brabantiæ moritur.

Anno Philippi abbatis noſtri V. 6. die Decembris obiit Iohannes tertius Dux Brabantiæ non relinquens liberos: vnde pro Ducatu eius inter Vvenceslaum Comitem Lutzelburgenſem, & Ludouicum Flandriæ comitem grauis fuit ſuborta contentio, quæ

tandem

tandem Wilhelmo comite Hollandiæ, filio Ludouici Imperatoris, mediante ſopita eſt. Obijt autem præfatus Dux in habitu ordinis noſtri, & in monaſterio Veleer tanquam monachus ſepelitur.

Eodem anno Philippus abbas huius monaſterij locationem bonorum curtis noſtræ in Wendelsheim ad altare beatæ Mariæ Magdalenæ pertinentis renouari fecit corã Notario & teſtibus, vt patet in inſtrumento deſuper confecto, quod ſanum adhuc habetur.

Curtis in Wendelſheim.

Eodem quoque anno Carolus rex cum magno Alemãnorum exercitu intrauit Italiam, venienſque Romam Imperij coronam de manu Cardinalis Oſtienſis, quem Innocentius Papa VI. ex Auinione ad hoc miſerat, cum magna ſolennitate ſuſcepit. Inde digreſſus ad ciuitatem Piſanam diuertit, vbi ſeditio inter ciues orta in tantum præualuit, vt ipſe Imperator fuga lapſus vix cum ſuis incolumis euaderet. Imperatrix quoque noctu cum pediſſequis ſuis de ciuitate aufugit, quarum aliquæ nudæ, aliquæ in ſolis camiſiis, ceteræ vero ſeminudæ fugientes dominam ſequebantur. Poſtero vero die auctores ſeditionis capite truncati ſunt. Simile contigit eis in ciuitate Senenſi.

Carolus 4. Romæ coronam Imperij ſuſcepit.

Hoc ipſo anno in menſe Septembri captus fuit Iohannes rex Francorum ab Anglicis.

Eodem quoque anno quodam die circa horam nonam magnus terræmotus factus in Argentina & Baſilea, ita quod multa ædificia & muri corruerent, magnaque ciuitatis Baſilienſis pars & ipſo cecidit & multos homines oppreſſit: ſed & multa in montibus caſtra fortiſſima ceciderunt.

Terræmotus circa Argentinã & Baſileam.

MCCCLVI.

Carolus Imperator ex Italia reuerſus conuentum Principum ſolennem in ciuitate Metenſi cum maxima pompa celebrauit, vbi omnes pene totius regni Principes concurrentes regalia ſua de more ſuſceperunt. Aderat ibi ſedis Apoſtolicæ Legatus quidam archiepiſcopus, cum multis Principibus Francorum. Ibi tunc Wilhelmus Marchio Iuliacenſis in Ducem per Imperatorem fuit creatus, & ex eo tempore vſque in præſentem diem Duces Iuliacenſes eſſe cœperunt. Wenceslaus quoque frater Imperatoris ex Comite Lutzẽburgenſi in Ducem fuit ſublimatus per ipſum Imperatorem, omnibus Principibus conſentientibus, tunc præſentibus. Eodem tempore Imperator Comitatum Barenſem in Marchionatum ſublimauit: Bullam quoque auream de Imperatore deligendo, & multis alijs ad Reipublicæ vtilitatem pertinentibus, de conſenſu Principum Imperij conſcribi fecit, eamq; confirmauit. His rite peractis de ciuitate ad ciuitatẽ, & de monaſterio ad monaſteriũ tranſiẽs, multas Sanctorũ reliquias hinc inde collegit, & ſecũ in Bohemiã portauit.

Conuentus Principum Metis habetur ſolennis.
Marchionatus Iuliacenſis fit ducatus.
Comitatus Lutzenburgenſis quoq; fit ducatus.
Bulla aurea.

MCCCLVII.

Anno Philippi abbatis noſtri VII. Innocentius Papa VI. decimum denarium ab vniuerſo Clero totius Imperij poſtulauit, ſed non ab omnibus obtinuit; multi enim ſe oppoſuerunt, maxime Treuirenſis, Moguntinenſis & Colonienſis diœceſis.

Papa poſtulat 10. denarium ab vniuerſo clero.

Eodem quoque anno Wilhelmus Comes Palatinꝰ, Hannoniæ, Hollandiæ, Selãdiæ & Friſiæ Dominus morbo correptus, inſanus factus eſt & omnino delirans; qui cum liberos non haberet, Albertus Dux Bauariæ frater eius, filius quondam Ludouici Imperatoris, terram eius gubernandam ſuſcepit, quam annis XLVII. rexit; vxorem habuit Margarethã filiam Ducis Brigenſis, de qua genuit filium Wilhelmum, & filiam nomine Catharinam, quæ nupſit Eduardo Gelriæ Duci, fratre Reynaldi.

Wilhelmus com. Palat. &c. morbo correptus fit inſanus.
Poſt Wilhelmũ Albertus frater eius fit comes Hollandiæ.

MCCCLVIII.

Anno Philippi abbatis noſtri VIII. 7. cal. Ianuarij obijt Gerlacus Prior huius monaſterij XXI. in ordine, & in ambitu cum fratribus eſt ſepultus. Poſt quem Prior XXII. ordinatus eſt Petrus de Schomberg, Monachus huius cœnobij profeſſus, & præfuit in officio prioratus annis 14. vir magis ad temporalia quam ad ſpiritualia natus. Diſciplina namque regularis obſeruantiæ ſuo tempore multum fuit collapſa, habebantq; monachi peculium, & tam in ſpiritualibus quam in temporalibus multum defecerunt.

Petrus fit Prior 22.

Eodem anno obijt Albertus Dux Auſtriæ, filius quondam Alberti Regis Romanorum (de quo longe ſupra dictum eſt) relinquens poſt ſe Lupoldum filium & Ducem, per quem genealogia Maximiliani Imperatoris noſtri continuatur; Albertum quoque Ducem, qui fundauit Vniuerſitatem Wiennenſem; Rodolphum Ducem, qui fundauit Præpoſituram S. Stephani protomartyris in Wienna, & Comitatum Thirolis Auſtriæ Ducatui ſubiecit; cuius vxor fuit Catharina filia Caroli Imperatoris IV. & Fridericum Ducem qui ſine liberis obijt: filiam quoque reliquit vnam nomine Margaretham, Marchioniſſam Brandenburgenſem, & ſecundam nomine Catharinam, quæ fuit abbatiſſa in cœnobio S. Claræ Viennæ, virgo deuotiſſimæ conuerſationis.

Albertus Auſtriæ dux moritur.
Filij & filia Alberti ducis Auſtriæ.

Hermannus Beude impetrat ab 12. epiſcopis Indulgentias 480. dierū. Copia Indulgentiarum.

Eodē quoq; anno Hermānus Beude miles, pater Philippi abbatis noſtri, impetrauit pro huius monaſterij vtilitate literas indulgentiarum à XII. epiſcopis qui ſequuntur.

Vniuerſis ſanctæ matris Eccleſiæ filiis ad quos præſentes literæ peruenerint; Nos miſeratione diuina Nicolaus Bellicaſtri, Raphael Archadienſis, Remigius Piſtorienſis, Richardus Biſancienſis, Petrus Valonenſis, Iohannes Potentinus, Garſias Conchenſis, Iacobus Sebaſtienſis, Petrus Otthonenſis, Arnaldus Surrenſis, & Auguſtinus Salubrienſis, Bonifacius Fodienſis, epiſcopi, ſalutem in Domino ſempiternam. Splendor ſuperni luminis, qui ſua Mundum ineffabili claritate illuminat, pia vota fidelium de clementia maieſtatis ſuæ ſperantium, tunc præcipue fauore benigno proſequitur, cum deuota ipſorū humilitas Sanctorum meritis & precibus adiuuatur. Cupientes igitur vt monaſterium in Sponheim, ordinis S. Benedicti, in honore S. Martini, ac Capella S. Mariæ virginis, in ambitu dicti monaſterij fundata, Moguntinæ diœceſis, cōgruis honorib. frequentetur, & à Chriſti fidelibus iugiter veneretur: omnibus vere cōtritis & cōfeſſis, qui ad dictum monaſterium ſeu Capellā, in ſingulis ſuorum patronorū

Quibus feſtis per annū ſint conceſſæ Indulgētiæ.

feſtis, & in omnibus aliis infra ſcriptis, videlicet, Natalis Domini, Circumciſionis, Epiphaniæ, Paraſceues, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Trinitatis, corporis Chriſti, Inuentionis & exultationis S. crucis S. Michaelis Archangeli, in omnibus feſtis beatæ Mariæ virginis, Natiuitatis & decollationis S. Iohannis Baptiſtæ, beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium Apoſtolorum & Euangeliſtarū, in feſto omnium Sanctorum, in cōmemoratione animarum, ac in dicti monaſterij ſeu Capellæ dedicatione, Sanctorumq; Stephani ſeu Laurentii, Nicolai, Georgii, Sanctarumq; Mariæ Magdalenæ, Margarethæ, Catharinæ, Elizabeth, Luciæ, & Agathæ, & per octauas omnium feſtiuitatum prædictarum, octauas habentium, ſingulisq; diebus Dominicis & Sabbatis totius anni, cauſa deuotionis, orationis ſeu peregrinationis acceſſerint, ſeu qui miſſis, prædicationibus, matutinis, veſpertinis, & aliis diuinis officiis & exequiis, & mortuorum ſepulturis ibidem interfuerint, aut qui ibidē celebrauerint ſeu fecerint vel procurauerint celebrari, ſeu qui cœmeterium dicti monaſterii ſeu ambitū circumiuerint exorando pro defunctis, aut qui corpus Chriſti vel oleum ſacrum, cū infirmis portantur, ſequuti fuerint, vel qui in ſerotina

Indulgentia pro Aue Maria data.

pulſatione campanæ flexis genibus ter Aue Maria dixerint, nec non qui ad fabricam ipſius monaſterij ſeu Capellæ, luminaria, libros, calices, veſtimenta ſeu quæuis alia ornamenta neceſſaria, manus porrexerint adiutrices: aut qui eidem eccleſiæ ſeu altari aurum vel argentum, ſeu aliquid facultatum ſuarum in ſuis teſtamentis donauerint, legauerint, ſeu donari vel legari procurauerint: & qui pro ſtatu ſalubri

Orans pro anima Philippi abbatis. Similiter pro anima Wilhelmi abbatis orātes.

Domini archiepiſcopi, ac ſtatu domini Philippi Meyſvvini nūc abbatis dicti monaſterii in Sponheim, & Hermanni Beude militis, & Hildegardis vxoris ſuæ, filiorum & filiarum ſuarum impetratarum, earundem dum vixerint, & earundē cum ab hac luce migrauerint: & qui pro anima venerabilis patris ac domini Wilhelmi abbatis prædeceſſoris prædicti monaſterii in Spōheim (qui exſtitit ſepultus in prædicta Capella) iuxta ſepulchrum ſuum orationem Dominicam cum ſalutatione Angelica, ſeptem Pſalmos pœnitentiales, aut aliquas alias deuotas orationes dixerint & pie Deū exorauerint: Quotieſcunq; præmiſſa ſeu aliqua præmiſſorū deuote fecerint, de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorū Apoſtolorum Petri & Pauli eius autoritate confiſi, ſinguli noſtrum XL. dies indulgentiarum de iniunctis eis pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus, dummodo Diœceſani voluntas ad id interuenerit & conſenſus. In cuius rei teſtimonium ſigilla noſtra præſentibus literis ſunt appenſa; Datum Auinioni XX. die Maii, Anno Domini MCCCLVIII. Pontificatus Domini Innocentii Papæ VI. anno VI.

Gerlacus archiepiſcopus Indulgētias confirmat. Copia confirmationis.

Has autem indulgentias Gerlacus Archiepiſcopus Moguntinus, Diœceſanus huius monaſterij ſua autoritate confirmauit, & XL. dies in omni præmiſſorum addidit, ſicut patet in literis ſuis:

Gerlacus Dei Gratia, ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, ſacri Imperii per Germaniam Archicancellarius, vniuerſis Chriſti fidelibus, ad quos præſentes literæ peruenerint, ſalutē in Domino ſempiternā. Indulgentias venerabilium patrum epiſcoporum, quibus hæc præſens noſtra cartula eſt transfixa, pro monaſterio in Sponheim, ordinis S. Benedicti, in honorem S. Martini, ac pro Capella S. Mariæ virginis, in ambitu dicti monaſterij ſita fundatis, noſtræ diœceſis, datas & conceſſas, ratas habemus atq; gratas, eaſq; in nomine Domini præſentibus confirmamus, nec nō de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ac S. Martini noſtri patroni meritis confiſi, eiſq; XL. diebus indulgentias in conſimili forma ſuperaddentes in Dei nomine in his ſcriptis. Nolentes tamen & ſub pœna excommunicationis diſtricte prohibentes, ne quis huiuſmodi indulgentiarum literas extra monaſterium & Capellam, pro quibus conceſſæ ſunt, per modum quæſtus aliqualiter deferat vel exportet. In cuius rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum Idibus Nouembris Anno Domini MCCCLVIII.

Summa vero harum Indulgentiarum XII. epiſcoporum & præfati archiepiſcopi Moguntini pro quolibet opere præmiſſorum & in quolibet die Dominico per circuitum anni ſeu alio in literis expreſſo ſimul iuncta facit dies DXX. remiſſionis pro pœnitentia promerentibus iniuncta.

Eodem

Eodem quoque anno inſtituta eſt reſidentia Presbyterij ſecularis, in Bockenavv per Petrum Archipresbyterum de Sponheim, domino Philippo Abbate & conuentu huius monaſterij conſentientibus; cuius beneficij collatio pertinet ad abbatem; vt patet in literis, quarũ Datum eſt *anno Domini* MCCCLVIII. *Dominica proxima ante feſtum Philippi & Iacobi.*

Miſſa in Bockenavv inſtituitur.

MCCCLIX.

Hoc anno Philippus Abbas huius monaſterij curtis & bonorum noſtrorum in marchijs villarum Sponheim, Rudesheim, & Bockenavv omnimodam libertatem ab omni ſeruitio, precaria, & exactione impetrauit à domino Walramo comite in Sponheim pro mille florenis, quos eidem Comiti in vna ſumma dedit, ſicut patet in literis eiusdem libertatis ſigillo præfati Comitis & Helizabeth vxoris eius munitis; quarum Datum eſt *Anno Domini* MCCCLIX. *in die S. Martini.* Huius autem libertatis quietam poſſeſſionem in omnibus curtibus præſcriptis, ſicut data eſt, hodie poſſidemus.

Curtes noſtra in Sponheim, Rudesheim & Bockenavv donantur libertate.

Eodem anno Philippus Cauallicenſis epiſcopus, & ſacroſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legatus & nuncius, in ciuitate Moguntina cõſtitutus, Philippum abbatem, Petrum Priorẽ & ſeniores cõuentus huius monaſterij monachos ad ſe Moguntiã fecit euocari, factaq; inquiſitione diligenti de ſtatu eorundem tam ſpirituali q̃ temporali, cum eos in vtroq; didiciſſet multorum teſtimonio defeciſſe, modum eis in ſancta conuerſatione deinceps viuendi cõſtituit, præcipiens & mandans inprimis, vt Monachi omnes huius monaſterii tã præſentes tunc q̃ futuri præcipue informarentur regularibus diſciplinis, & in vno ſimul dormitorio (iuxta ſanctiones Canonicas, & antiquam huius monaſterij conſuetudinem eatenus laudabiliter obſeruatam) communiter dormirent, ſub pœna priuationis prębendæ illius diei, ac inobedientiæ. Morum quoq; integritatem, victus ſobrietatem, honeſtatẽ veſtitus, & diuini cultus ſedulitatem eos habere ſecundum regulam S. Benedicti mandauit. Abbati præcepit delinquentes corrigere, & inobedientes ſecundum inſtitutiones Canonicas emendare. Deniq; in fauorẽ obſeruantiæ regularis ad petitionem abbatis incorporationẽ eccleſiæ parochialis per Wernherũ archiepiſcopum dudum factã; donationem Vdonis, & omnes alias à quibuſcunq; huic monaſterio factas, autoritate ſua in perpetuum cõfirmauit. Acta ſunt hæc Moguntiæ anno Domini MCCCLIX. XX. die menſis Decembris, præſentibus ibidẽ Hermanno S. Albani, & Wirico S. Iacobi monaſteriorum abbatib. cum alijs multis, in domo habitationis præfati domini epiſcopi, ſediſque Apoſtolicæ nuncij.

Legatus apoſtolicus hoc monaſteriũ reformare cœpit.

Donationes omnes confirmat.

MCCCLX.

Anno Philippi abbatis noſtri X. Carolus Imperator IV. conuentum Principum in Eslingen celebrauit. Ibi cum die quadã apud Minores in refectorio cũ Principibus ſuis haberet conſilium, tumultus inter ciues contra Imperatorẽ ſuboritur, qui diſcedens à loco Comiti Euerhardo de Wirtenberg mandauit, quatenus auxilio ciuitatum Imperialium Eslingen obſideret, ciueſque ad ſatisfactionem iniuriarum compelleret. Ciues ergo fortiſſima obſidione circumuallati, videntes in malo ſe poſitos, & tantæ potentiæ Imperij nequaquam poſſe reſiſtere, pacem pecunia compararunt, dantes Imperatori LXX. florenorum millia pro ſatisfactione iniuriarum, & Comiti Wirtenbergenſi XXX. millia pro expenſis, quas fecerat contra eos bellando ex mandato domini Imperatoris.

Conuentus Principũ in Eſlingen. Seditio ciuium contra Imperatorẽ. Eslingen ciuitas Sueuiæ obſidetur.

His quoq; temporibus graues diſcordię ac diſſenſiones fuerunt inter Boemundũ archiepiſcopum Treuirenſem, & comites de Sponheim & Starckenburg ratione quorundã caſtrorum, quæ archiepiſcopus reclamantibus iſtis ad ius eccleſiæ ſuæ pertinere dicebat. Verum Walramus comes de Sponheim cũ militibus ſuis, mediantibus amicis cum archiepiſcopo ad concordiam mox redijt. Comes autem de Starckenburg agros, villas & poſſeſſiones eccleſiæ Treuirenſis gladio, rapinis, & incendio deuaſtare cœpit, & multa eccleſiæ damna intulit. Contra quem archiepiſcopus producens exercitum villam circa Moſellam, quæ dicitur Enckerig, & munitionem ſubtus caſtrum Starckenberg (quam idem Comes pro telonio conſtruxerat) obſedit, ac funditus deſtruxit. Quo facto Comes gratiam Pontificis expoſtulans cum pace & veniam impetrauit.

Diſcordia inter archiepiſcopum Treuirẽſem & comites de Spõheim & Starckẽburg.

Enckerig deſtruitur.

His quoq; temporibus Carolus Imperator IV. cũ eſſet vir doctus, (quippe qui multo tẽpore in Gymnaſio Pariſienſi literis operam dederat) viroſq; doctos ſemper diligeret, ad decorẽ regni ſui Bohemici Vniuerſitatẽ Pragenſem inſtituit, q̃ multis priuilegijs, gratijs, & poſſeſſionibus ditans ſublimauit. Eccleſias quoq; multas & monaſteria diuerſarũ religionum ſuo tẽpore fundauit, & in magnificentia imperiali copioſe prouidit. In aula imperiali villæ, quæ dicitur Ingelnheim, nõ longe à Moguntia, cœnobium Canonicorum ordinis S. Auguſtini inſtituit, in quo recipi neminem ad religionem, niſi fuerit de Bohemia natus, conſenſit. Primos autem eiuſdẽ monaſterij fratres de cœnobio S. Caroli in ciuitate Pra-

Vniuerſitas Pragenſis fundatur.

Aula in Ingelnheim fit monaſteriũ.

genſi aſſumi fecit, quibus Præpoſitum ſecundum conſuetudinem Canonicorum regularium ordinauit, ſubijciens tam ipſum q̃ fratres & locum perpetuis temporibus abbati monaſterij præfati de S. Carolo in ciuitate Pragenſi, cui & noſtris temporibus pleno iure eſt ſubiectum. Epiſcopatum eccleſiæ Pragenſis in Archiepiſcopatum ſublimari fecit, cumque multis priuilegijs & honoribus inſignem reddidit, qui archiepiſcopo Moguntino prius ſubiectus fuit. Impetrauit etiam à Papa inſtitutionem feſti Lanceæ & clauorum Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod celebrãdum eſt ſingulis annis per vniuerſum orbem Chriſtianũ, feria VI. poſt Dominicam Quaſimodogeniti, cum multis gratijs & indulgẽtijs peccatorũ.

Eccleſia Pragenſis fit archiepiſcopatus.

Feſtum lanceæ & clauorũ Chriſti inſtituitur.

MCCCLXI.

Eduardus dux Gelriæ fratrẽ cepit.

Anno Philippi abbatis noſtri XI. facta eſt inter Eduardũ & Reynaldum fratres ac Duces Gelriæ pro ipſo Ducatu grauiſſima contentio & concertatio, qui cum aliquandiu inter ſe contendiſſent, Eduardus tandem victor exſiſtens fratrem cepit, & annis X. Ducatum Gelriæ ſolus rexit. Eodem anno in menſe Februario cœlum quadam nocte ardere viſum eſt, & eadem nocte obijt Wilhelmus I. Dux Iuliacenſis, quem Imperator in conuẽtu Metenſi, ante V. ferme annos, in Ducem creauerat, quemadmodum ſupra diximus.

Wilhelmus I. dux Iuliacenſis moritur.

Duo comites in haſtiludio pereũt.

Hoc ipſo anno Gerardus Comes Montenſis, & Arnoldus comes de Blanckenheim (q̃ dudũ hoſtiles animos ad inuicẽ habuerant) lanceis acutis in quodã haſtiludio apud Coloniã ſe mutuo impetẽtes, ambo mortui ſunt, alter alterius lancea crudeliter transfixus.

MCCCLXII.

Anno Philippi abbatis noſtri XII. quidam latrunculi de Anglia exeuntes, per Franciam & Hiſpaniã diſcurrebant, gladio, incendio prædaq; omnia vaſtantes, & multa vbiq; damna inferentes. Qui cum numero augmentati fuiſſent, Capitaneum ſuper ſe conſtituerunt, quẽ Archipresbyterum appellarunt. Ipſa antẽ multitudo latronum ſocietas vel magna vel Anglicana dicebatur, habens plus quam quadraginta millia pugnatorum. Hi ergo peruagata Francia, Hiſpaniam vicinaſq; regiones ingredientes omnia rapuerunt. Deinde venerunt ad fines Treuirorum in maxima multitudine, quorum aduentum Boemundus Archiepiſcopus Treuirenſis audito, Cunonem de Falckenſtein coadiutorem ſuum, Wenceslaum Ducem de Lutzenburg, Walramum comitem de Sponheim, comitem de Veldentia, Comitẽ de Starckenburg, cum alijs multis tã ex comitibus q̃ ex Nobilibus, & exercitu copioſo contra illos miſit, qui mox percipientes tot aduerſum ſe Principes conueniſſe ad pugnandum, de finibus Treuirorum fugientes Alſatiam intrauerunt, & multa circa Argentinam damna ruſticis intulerunt, omnia diripientes quæ in villulis reperiſſent. Venientes ergo noctu ad ciuitatẽ Argentinã, extra muros ſe locauerunt, cõburentes in circuitu Konigshofen, & quædã alia villagia. Verum priuſquã veniſſent, fama eorum territi vbique in villis ruſtici, quicquid aſportare poterant, ad ciuitates vicinas & loca tutiora ſeruandum contulerant: deinde manſiones in villis circa Argentinam facientes, quicquid reliquum fuit rapuerunt. Portæ autem Argentinenſes metu eorum erant clauſæ, nec quiſquã ingredi permittebatur. Quoſcunque reperiſſent in agro ruſticos, inauditis ſupplicijs affecerũt, niſi pecunia ſe redemiſſent: mulieres ac virgines, tam ſeculares quam Deo ſacratas, quaſcunque inueniſſent, incredibili genere libidinis conſtuprarunt, nulli parcentes ætati: oppida quidem plura obſidione vallabant, ſed quia machinas non habebant neceſſarias, nullum omnino capere potuerunt. Nulli tuto tranſire, ſine ipſorum ſaluo conducto, licebat; quem cuicunque dediſſent, inuiolabili firmitate ſeruabant. Captiuos, qui ſe pecunia redimere non potuiſſent, ſine miſericordia occidebant, quanquã multi noctis beneficio fugientes, ſalui de manibus eorum euaſerint. Maſculos iuuenes in ſeruitutem ſibi captiuos reſeruabant. Tandem poſteaquam multis diebus in Alſatia commorantes multa damna in agris & villulis varia deuaſtatione feciſſent, per exercitum Imperatoris, Principum, Argentinenſium & aliarum ciuitatum ad hoc congregatum fugati ſunt. Quos cum inſequi vellent, tanta velocitate fugiebant, vt iter, quod vno die confecerant, noſtri vix in quatuor diebus peragere potuiſſent. Et ſic in Alſatia ceſſauit iſta quaſſatio: quamuis Imperator cum ſuis maiora damna populis Alſatiæ intulerit recedendo, quam ab Anglicis viderentur perpeſſi, propterea quod meſſis erat proxima, & frumenta in agris per exercitum fuerunt conculcata, vnde fames magna ſequuta eſt, quæ per VI. annos durauit.

Archipreſbyter cũ ſocietate Anglicana deuaſtat omnia.

Archipreſbyter deuaſtat Alſatiã.

Crudeles exſtiterunt.

Societas Anglicana per exercitum Imperatoris fugatur.

Anno prænotato Boemundus de Saraponte Archiepiſcopus Treuirenſis ſenio grauatus, cum ſe ad gubernandam eccleſiam ſibi commiſſam inſufficientem conſpiceret, Cunonem de Falckenſtein Moguntinenſis eccleſiæ Canonicum, & ante Gerlacum ſub Henrico de Virnẽberg Adminiſtratorem (ſicut ſupra diximus) virũ magnificum, ad ſe vocauit, eumque in Canonicum Treuerenſis eccleſię creari fecit, & in coadiutorẽ aſſumpſit, qui

Cuno fit Adminiſtrator eccleſiæ Treuirenſis.

qui glorioſiſſime aduerſum hoſtes prænotatæ eccleſiæ triumphans, mox in exordio ſuæ conſtitutionis miranda perpetrauit. Vnde gauiſus Boemundus ab Innocentio Papa VI. obtinuit licentiam Cunoni Archiepiſcopatum Treuirenſem reſignandi, quod Papa libẽter conceſſit. Boemundus ergo Pontificatu Cunoni reſignato, pro ſuſtentatione ſui fortalitium & arcem Sarburg cum attinentijs & prouentibus, quoad viueret, ſuſcepit, & annis ferme V. podagra laborans ibidem ſuperuixit.

Cuno fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Eodem quoque anno obijt Wilhelmus archiepiſcopus Colonienſis, multas poſſeſſiones in auro, argento & prouentibus relinquens, & vacat Archiepiſcopatus X. menſibus. Interea Iohannes de Virnenburg Decanus maioris eccleſiæ per Capitulum electus, Romam pro confirmatione ſua perrexit, cuius electionem Vrbanus Papa V. non ſolum confirmare noluit, ſed etiam penitus caſſauit, & Adolphum fratrem Comitis de Marcha epiſcopum Monaſteriẽſem in archiepiſcopũ Colonienſem irrequiſito capitulo, ſublimauit; qui erat iuuenis ætate, taliq; dignitati nequaquã idoneus. Rexit autem eccleſiã Colonienſem male menſibus X. & diebus XVIII. ac poſtea reſignãs duxit vxorẽ, vt ſuo loco dicemus.

Adolphus fit archiepiſcopus Colonienſis annitente papa.

MCCCLXIII.

Anno Philippi abbatis noſtri XIII. in die ſanctorum Innocentum obiit Gerlacus de Ernberg epiſcopus Spirenſis, in maiori ſepultus eccleſia: cui Lãpertus de Burnẽ abbas monaſterij in Gengenbach noſtri ordinis, Argentinenſis diœceſis, ſuccedens, prẹfuit annis 18. & poſtea ad Epiſcopatum Bãbergenſem autoritate Apoſtolica per Vrbanũ Papã V. translatus eſt. Huic epiſcopo Spirenſi Carolus Imperator IV. omnia priuilegia Regum, eidẽ eccleſiæ conceſſa renouauit, & ſub aurea Bulla ſolenniter coram Principibus confirmauit.

Lampertus abbas fit epiſcopus Spirenſis.

Eodem anno obijt Theodericus de Bopardia epiſcopus Wormatienſis, cui ſucceſſit Iohannes Schatlandt ordinis Prædicatorum, Doctor ſacrarũ literarum, Nuncius Apoſtolicus, hæreticæ prauitatis Inquiſitor, Adminiſtrator aliquando eccleſiarũ Hildesheim in Saxonia, Auguſtenſis in Rhætia, Culmenſis in Pruſſia, & Conſtantienſis in Sueuia, & præfuit annis ferme XIII. qui multas cum Wormatienſibus contentiones habuit.

Iohannes Schadland fit epiſcopus Wormatienſis.

MCCCLXIV.

Anno Philippi abbatis noſtri XIV. Adolphus archiepiſcopus Colonienſis accuſatus apud ſedem Apoſtolicã, ꝙ dilapidator eſſet rerum eccleſiaſticarum: non vi, non metu ſed voluntarie archiepiſcopatũ in manus Papæ reſignauit, amore (vt ferebatur) cuiuſdã puellę comitis Montenſis, cũ qua Comitatum Cleuenſem ſe recepturũ ſperabat, ꝙ & factum eſt. Reſignato enim Pontificatu, cũ ſacros ordines non haberet (quanq̃ Monaſterienſem epiſcopatum annis 5. & Colonienſem ferme, vno tenuiſſet) præfatã puellam duxit vxorem & nõ diu poſtea dominiũ terræ Cleuenſis, ad eã pertinens obtinuit. Poſt reſignationẽ Adolphi poſtulatus fuit in archiepiſcopũ Colonienſem Engelbertus comes de Marcha, epiſcopus Leodiẽſis, patruus Adolphi prædicti: q cõfirmatus ab Vrbano Papa V. præfuit annis IV. & parũ profecit, quia eccleſiã in maximis debitis reperit, & noua veteribus debita cõiunxit.

Adolphus archiepiſcopatum reſignans ducit vxorem.

Engelbertus fit archiepiſcopus Colonienſis.

MCCCLXV.

Anno Philippi abbatis noſtri XV. hyems fuit aſperrima, & Rhenus quaſi per tres mẽſes congelatus ſe tranſeuntibus calcabilem præbuit, multi quoque homines hoc annõ fame & frigore obierunt. Magna etiam eodem anno peſtilentia in his regionibus deſæuiens, homines ſine numero conſumpſit.

Hyems aſperrima. Peſtilentia magna.

Eodem anno in oppido Creutzenacht magna inter ciues & Conſulatum diſſenſio & ſeditio ſuborta fuit pro leui occaſione, quæ intantum creuit, vt quibusdam ex conſulibus nec loca conſecrata pro defenſione tuta viderentur, quo minus ab inſana turba ad ſupplicium peterentur. Sedata tandem commotione turbæ autores ſeditionis IV. capti ſunt, & iuſſu comitis in medio fori capite truncati.

Seditio ciuilis in Creutznacht.

MCCCLXVI.

Anno Philippi abbatis noſtri XVI. magna inter epiſcopũ & ciues Wormatienſes ſeditio fuit & diſcordia, ſuper inſtitutione conſulatus & Sculteti, & quibuſdam alijs ad iuriſdictionem pertinentibus, quę tandem poſt multã diſſenſionem per Rupertum (qui & Adolphus dicebatur) Comitem Palatinum Rheni, & conſulatum Moguntinenſem & Spirenſem in die conuerſionis S. Pauli anno præfato amice fuit compoſita.

Seditio inter epiſcopũ & ciues Wormatienſes. Diſſenſio rurſus componitur.

Eodẽ anno rex Angliæ regẽ Franciæ cum filio eius, & ſimiliter regẽ Scotorũ, captos in Angliã duxit. His quoq; temporib' magna inter ciuitates Imperij cõfœderatio facta eſt.

Reges capti in Angliam ducuntur.

MCCCLXVII.

Anno Philippi abbatis noſtri XVII. obiit Boemundus archiepiſcopus Treuirorum in die S. Scholaſticæ virginis, in maiori eccleſia Treuirenſi ſepultus; poſt quem Cuno de

Cuno de Falckenſtein fit archiepiſcopus mortuo Boemundo. Bopardia & Weſalia impignoratæ plus aggrauantur.

Falckenſtein ſupra dictus ac Dominus de Myntzenburg matre filia comitis de Sarvverden ortus, qui ipſo viuēte fuerat ordinatus in archiepiſcopum, eccleſiā Treuirenſem ſtrenue rexit annis x x i. & multa bona eccleſiæ fecit. Pro ſeruitijs Carolo Imperatori iv. multipliciter impenſis, Bopardiā & Weſaliam, cum medietate Sternenberg (quæ Baldevvinus quondā archiepiſcopus ab Imperatore Henrico vii. fratre ſuo, in pignus expenſarum obtinuit) pro magna pecuniarum ſumma eccleſiæ Treuirenſi arctius in pignus impetrauit: ita vt poſterior iſta impignoratio maior ſit in ſumma, quam prior fuerat.

*Diſcordia inter comites de Wirtenberg & Eberſtein. * Wildbad.*

Eodem anno diſcordiæ fuerunt graues inter Vdalricum comitē de Wirtenberg, & comites de Eberſtein. Cum ergo Vvirtēbergenſis quadā die in balneo eſſet naturali, quod appellamus ſylueſtre *, comites præfati de Eberſtein occulte cum exercitu venientes locum obſidione cinxerunt, ſperantes ſe Comitē intus concluſum omnino capturos. Sed fefellit eos confidentia inanis; nā à quodam ruſtico noctu per nemora cōductus manus eorū euaſit, ſequutaq; in prouincia Sueuorum diſcordia magna. Omnes enim illius terræ nobiles aduerſus comites de Vvirtenberg conſpirationē in vnum fecerunt. Ciues autē de Eslingē Vvirtenbergenſibus adhærentes Heisheim obſidione vallarunt, & nobiles ad odedientiam Comitum præfatorum compulerunt.

Heysheim obſidetur.

Cuno archiepiſcopus fit Adminiſtrator eccleſiæ Colonienſis.

Eodem quoq; anno Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis ſenio & maximis debitorum oneribus grauatus, ſed & paralyſi diſſolutus, ſentiens ſe ad rerū eccleſiaſticarum minus ſufficere gubernationem, de conſilio ſuorum Cunonem archiepiſcopum Treuirenſem ſupra dictum in coadiutorem aſſumpſit, cum conſenſu capituli ſui Colonienſis; quam aſſumptionem Vrbanus Papa v. confirmauit. Engelbertus autem Archiepiſcopus hac prouiſione facta, ad priuatæ vitæ tranquillitatem ſe contulit, & certis prouentibus pro vſu vitæ ſuæ retentis non diu ſuperuixit. Cuno autem archiepiſcopus ambas eccleſias ſtrenue gubernabat.

MCCCLXVIII.

Engelbertus Archiepiſcopus Colonienſis moritur.

Anno Philippi abbatis noſtri x v i i i. obijt Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis, 21. die menſis Auguſti, & vacauit eccleſia annis duobus. Cuno enim præfatus archiepiſcopus Treuirenſis poſtulatus à capitulo Colonienſi, noluit Pontificatum dictæ vrbis aſſumere, ſed iuſſu Vrbani v. adminiſtratorio nomine vna cum eccleſia Treuirenſi ſtrenue & vtiliter rexit.

Cometa apparuit.

Eodem anno in Quadrageſima apparuit Cometa.

Engers caſtrum conſtruitur.

His ferme temporibus prædictus Cuno Treuirenſis archiepiſcopus caſtrum Engers cum fortalitio ſuo ſatis pulchre coſtruxit.

Dominicum Schonneck coniungitur eccleſiæ Treuir. Teloneum Rheni in Cōfluentia ad Capellam transfertur.

Circa idem tempus Cuno archiepiſcopus Treuirenſis dominium de Schonneck cum caſtro pro magna pecuniarum ſumma comparauit, & ad proprietatem perpetuam eccleſiæ ſuæ Treuirenſis conſcripſit. His etiam temporibus idem archiepiſcopus telonium Rheni quod in Cōfluentia habuit, ad Caſtrum quod Capella dicitur, tranſtulit. Sed poſtea ad Engers translatum eſt, vbi & fixum manet vſque in præſentem diem.

MCCCLXIX.

Caſtrum Hatſtein expugnatur.

Anno Philippi abbatis noſtri xix. Cuno Archiepiſcopus Treuirenſis caſtrum Hatſtein obſidione cinxit & potenter obtinuit, reſeruans ſibi ac ſucceſſoribus ſuis Archiepiſcopis perpetuum in eo ius municipale, quod Præſidium appellamus.

Winandus de Lapide miles obiit.

Eodem anno in conuerſione S. Pauli obijt Winandus de Lapide miles, cuius vxor fuit ſoror Philippi Abbatis noſtri, qui ſingularis promotor & benefactor huius cœnobij exſtitit, & multa bona fratribus impendit.

Imperator exercitum mouit cōtra Mediolanēſes in Italia. Papa cōpulſus manducare literas.

Hoc anno circa feſtum Dominicæ reſurrectionis Imperator Carolus iv. contra Mediolanenſes cum magno exercitu profectus, in Longobardia vſque ad feſtum S. Michaelis Archangeli ſine effectu permanſit. Volebat enim dominium Mediolanenſium ad Imperium armis reducere, & iniurias Papæ Vrbani v. quas à vicecomitibus olim, cum in minoribus eſſet, acceperat (à quibus fuerat compulſus manducare literas Apoſtolicas, quas contra illos attulerat) vindicare. Sed cum peſtis inuaſiſſet exercitum, accepta magna ſumma pecuniarum in ſignum ſuperioritatis Imperij, non ſine magna diſplicentia Papæ ad propria remeauit. Videns enim Papa Imperatorem cum pace abſceſſiſſe, & contumeliam ſibi dudum à Dominis Mediolanenſium factam, non ſatis eſſe vindicatam, infremuit, & ab Imperio deponere omnibus modis cogitauit. Sed priuſquam cogitationem ſuam iniquam ad effectum potuiſſet perducere, vita defunctus eſt.

Ciuitas Colonienſis interdicto ſuppoſita.

Hoc ipſo tempore ciuitas Colonienſis biennio interdicto fuit ſuppoſita, propterea quod ciues priuilegia & libertates Clericorum violare & infringere tentaſſent.

MCCCLXX.

MCCCLXX.

Anno Philippi abbatis noſtri xx. obijt Gerlacus de Naſſavv archiepiſcopus Moguntinus, & in electione ſucceſſoris maxima difficultas fuit, Primo enim poſtulatus fuit ad eccleſiam Moguntinam Cuno archiepiſcopus Treuirenſis, qui ſub Henrico de Virnenberg, prædeceſſore Gerlaci, Adminiſtrator eius aliquandiu fuerat, qui contentus eccleſia ſua dignitatem ſibi oblatam recuſauit. Poſtea fuit electus à capitulo Adolphus de Naſſavv, contra quem Imperator nepotem ſuum Iohannem filium Wenzeslai ducis Lutzenburgenſis (quem vulgus appellabat Gallicum) promoueri in archiepiſcopum eccleſiæ Moguntinæ procurauit, qui ordinatus à Gregorio Papa XI. præfuit annis duntaxat duobus, vir bonus & ſtrenuus, qui veneno intoxicatus moritur.

Gerlacus archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Iohannes fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno dominus Cuno archiepiſcopus Treuirenſis & Adminiſtrator eccleſiæ Colonienſis, à capitulo præfato obtinuit Colonięſi, quod Fridericum de Sarvverden nepotem ſuum & Canonicum eorum in archiepiſcopum eccleſiæ Colonienſis vnanimiter elegerunt, in caſtello non longe à Confluentia, quod capella nuncupatur, iuuenem quidem annis, ſed bonæ ſpei & prudentiæ ſingularis, qui ordinatus à Papa Vrbano V. menſis Nouembris die XIII. Romæ in præſentia Cardinalium: præfuit annis XLIV. ſatis vtiliter & ſtrenue, multaque eccleſiæ ſuæ bona fecit.

Fridericus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Eodem anno Carolus Imperator IIII. iam ætate grauis, propriæ conſulens quieti, Wenzeslaum filium ſuum regem Bohemiæ in regem Romanorum creari à Principibus obtinuit, cum quo annis octo imperium gubernauit Romanum.

Wenceslaus fit rex Romanorum.

MCCCLXXI.

Anno Philippi abbatis noſtri XXI. in vigilia S. Bartholomæi apoſtoli factum eſt pręliũ magnum inter Wenceslaum ducem Brabantiæ & Lutzenburgenſem, fratrẽ Caroli Imperatoris IIII. & Wilhelmum ducem Iuliacenſem iuxta Baesvveiler, in quo dux Iuliacenſis victor exſtitit, & Wẽceslaum ducem Brabantiæ cum multis alijs Nobilibus atq; comitibus captiuum abduxit, à quibus incredibilem ſummam pecuniarum extorſit. Ducem autem Lutzelburgenſem, poſtquam mẽſibus XI. captiuum tenuerat, metu fratris eius Imperatoris ſine exactione pecuniarum liberum dimiſit. In hoc prælio ab vtraque parte plus quam octo millia corruerunt, inter quos fuerunt de genere militari plures quam quadraginta numero. In eodem bello Eduardus dux Gelriæ, qui filiam Alberti comitis Hollandiæ ducisq; Bauariæ deſponſauerat, à proprio ſeruo Hermanno Leers dicto (cuius vxorem ab utebatur) ſagitta in fronte percuſſus obijt: Quo mortuo frater eius Reynaldus à cuſtodia decennali dimiſſus, iterum ab omni populo fuit aſſumptus, qui cum eſſet pinguiſſimus, vix tribus menſibus ſuperuiuens obijt, & ſtirps ducum Gelriæ in ipſo defecit, & Wilhelmus dux Iuliacenſis ducatum obtinuit.

Bellũ inter ducem Brabantiæ & Iuliacẽſem.

Dux Iuliacẽſis victor.

Eduardus dux Gelriæ ſagitta percuſſus moritur.

Petrus Prior huius monaſterii obijt.

MCCCLXXII.

Anno Philippi abbatis noſtri XXII. obijt Petrus de Schonberg anno Prioratus ſui XIV. cuius tempore & deinceps per multos annos in præſenti monaſterio nulla pene diſciplina regularis obſeruantiæ fuit. Erãt enim proprietarij omnes, & parum de integritate monaſticæ conuerſationis curabant. Poſt Petrum abbas Philippus XXIII. Priorẽ huius cœnobij inſtituit Fridericum monachum profeſſum, qui in Prioratu præfuit annis XVIII. homo mundanus & ſecularis, qui aut nihil aut parum de religione curabat.

Status monaſterii.

Fridericus fit Prior huius loci 23.

Eodem anno obijt Iohannes archiepiſcopus Moguntinus, filius Wenceslai ducis Brabantiæ & Lutzenburgenſis, nepos Imperatoris Caroli IV. in caſtro Altauillenſi veneno (vt videbatur) intoxicatus. Quo mortuo capitulum elegit in archiepiſcopum Moguntinum Adolphum de Naſſavv, filium ſororis Gerlaci quõdam archiepiſcopi, qui ante Iohannem (ſicut diximus) fuerat electus. Verum Gregorius Papa XI. cupiens Ludouicum, filium Marchionis Myſnenſis, epiſcopum Bambergenſem, in archiepiſcopum Moguntinũ (ſicut ei promiſerat) ſublimare, confirmationem & pallium Adolpho contra iuſtitiam (vt ferebatur) denegauit. Adolphus adiuuantibus ſe amicis, non confirmatus, loca & munitiones archiepiſcopatus obtinuit, & per annos fere VIII. cum Ludouico Romæ litigauit: tandem ipſe Ludouicus igne interceptus perijt, & Adolphus confirmatus in archiepiſcopum, eccleſiam Moguntinam quiete poſſedit. Præfuit autem à tempore electionis ſuæ vſque ad obitum per annos ferme XVI.

Ioannes archiepiſcopus Mogũtinus moritur.

Adolphus in archiepiſcopum eligitur.

Gregorius papa Ludouicũ in archiepiſcopũ Moguntinũ vult promoueri.

Adolphus loca & munitiones archiepiſcopatus occupat.

Ludouicus igne interceptus perijt.

Eodẽ quoq; anno Carolus Imp. cum Imperatrice, epiſcopis, XI. ducib. IX. comitibus X. militib. & nobilib. LXXXII. equitibusq; mille & centũ, & alia innumera multitudine venit ad Aquasgrani, ſeruataq; ibi curia Imperiali, fratrem ſuum Wilhelmũ ducẽ Brabantiæ & Lutzelburgenſem à captiuitate ducis Iuliacenſis minis non pecunia liberauit, quẽ antea pro magna ſumma dimittere recuſauit.

Curia Imperialis Aquisgrani habetur.

MCCCLXXIII.

Gerardus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Anno Philippi abbatis noſtri XXIII. obijt Albertus epiſcopus Herbipolenſis, in cuius locum electus fuit per capitulum Albertus Heſsburg, contra quem Carolus Imperator à Papa Gregorio XI. obtinuit Gerardum de Schvvartzburg in epiſcopum promoueri, contra voluntatem totius cleri & populi Herbipolenſis. Ordinatus autem à Papa Gerardus in epiſcopum præfuit annis XXVIII. fuitq; exoſus omnibus propter auaritiam ſuam exactionesque inconſuetas, quas impoſuit.

Marchionatus Brandeburgenſis à Bauaris venditur.

Eodem anno duces Bauariæ vendiderunt Marchionatum Brandeburgenſem Carolo Imperatori & regi Bohemiæ, pro ducentis millibus florenorum, quorũ centum millia in promptu fuerunt ſoluta, pro reliquis centum millibus quædam caſtella, videlicet Lauff, Hersbruck, Reichenfelt, Sultzbach, Roſenburg & Hirſchavv, in manibus ducũ Bauariæ fuerunt ſub titulo redemptionis ad præfatam ſummam dimiſſa. Reliqua vero caſtra regi Bohemiæ in Bauaria vendita, per Rupertum regem Romanorum poſtea fuerunt recuperata, & ducibus Bauariæ per eum reſtituta.

MCCCLXXIV.

Hoc anno, qui fuit Philippi abbatis noſtri XXIV. & vltimus, Papa Gregorius XI. mandauit ſcholaſtico S Petri Moguntinenſis ad inſtantiam ipſius Philippi abbatis, quatenus bona iniuſte à monaſterio alienata, ad ius & proprietatem monaſterij faceret reſtitui, vt patet in bulla, quæ ſequitur.

Bulla papæ pro monaſterio.

Gregorius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio ſcholaſtico S. Petri extra muros Moguntinenſium, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dilectorum filiorum abbatis & conuentus in Sponheim, ordinis S. Benedicti, Moguntinenſis diœceſis, precibus inclinati, præſentium tibi authoritate mandamus, quatenus ea quæ de bonis ipſius monaſterii alienata inueneris illicite vel diſtracta, ad ius & proprietatem eiuſdem monaſterii legitime reuocare procures, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Teſtes autem qui fuerunt nominati, ſi ſe gratia, odio vel timore ſubtraxerint, cenſura ſimili appellatione ceſſante compellas veritati teſtimonium perhibere. Datum Auinioni VII. *cal. Martii, Pontificatus noſtri anno* IV.

Verum quid iſtius commiſſionis impetratio effecerit aut profuerit, non inuenio, quia non diu poſtea Philippus abbas obijt, & Craffto ſuccedens non ſatis vtiliter rexit.

Aquarum inundatio magna.

Eodem anno in menſe Februario nimia fuit inundatio aquarum: Rhenus enim intantum excreuit, vt muros ciuitatis Colonienſis tranſcenderet, oppidum quoque Bingionum pro maiori parte aquis fuit oppletum, intantum, quod omnes portæ verſus Rhenũ & Naham clauſæ fuerunt & aquis opertæ vſque ad ſummitatem murorum. Hæc inundatio Rheni multa mala fecit & damna hominibus iuxta Rhenum morantibus: nam villas ſubuertit & homines ſubmerſit, templa & multa ædificia proſtrauit, vineas, hortos, ſepes & vias circa Rhenum ad nihilum redegit.

Chorisatio S Ioãnis dicta S. Veits Tantz.

Eodem quoque anno maniaca paſſio multos homines infecit (quam paſſionẽ homines choream S. Iohannis appellant) quæ multos, tam mulieres & virgines, quam viros & iuuenes inuadens, profugos ex patria & cognatione fecit & inſanos, qui primum cadẽtes in terram ſpumabant, poſtea ſurgentes vſque ad defectionem ſaltabant, niſi fortiſſima ligatura per alios ſtringerentur. Multæ etiam tali occaſione deceptiones fiebant, nam plures vt vel pecuniam mendicando perciperent, vel vt luxuriam ſuam explerent liberius, morbum fingebant.

Philippus abbas moritur.

Eodem quoque anno XIII. calend. Octobris obijt Philippus huius monaſterij abbas XV. anno regiminis ſui XXIV. completo, cum menſe I. & diebus XII. ſepultus in medio chori ante gradus presbyterij, cuius tumulo lapis cum inſcriptione ſuperpoſitus fuit, quem Iohannes Colnhauſen, abbas in reformatione primus, pro refectorio conſtruendo amouit.

DE CRAFFTONE SECVNDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XVI. *qui præfuit annis* XV. *menſibus* XI. *diebus* X. *& variis geſtis illius temporis.*

Craffto fit abbas huius monaſterij.

MORTVO abbate Philippo atque ſepulto iuxta morem eccleſiaſticæ traditionis die calend. Octobris XIII. ne monaſterium viduitatis ſuæ diu deploraret incommoda, mox fratres altera die ſequente, hoc eſt, in vigilia S. Matthæi apoſtoli pro eligendo nouo paſtore ad locum capitularem conuenerunt, & poſt multos tractatus in abbatem elegerunt dominum Crafftonem huius nominis ſecundum, præſentis cœnobij monachum, quem Adolphus archiepiſcopus Moguntinus, confirmauit, & per Vicarium ſuum in pontificali-

tificalibus fecit ordinari, præfuitque in abbatia huic monaſterio annis xv. menſibus xi. & diebus x. Fuit autem oriundus ex Beckelnheim, patre Vvolffram milite de Sponheim, matre vero Margaretha de Sobernheim genitus, qui in pueritia ſua monaſterio ſub Vvilhelmo abbate traditus, inter fratres more eorum verſabatur. In abbatem autem electus magis intuitu parentum quam Dei, non ſatis vtiliter præfuit: quia & diſciplinam regularis obſeruantiæ nullam inſtituit, & temporalis ſubſtantiæ ſubſidia in multis deteriora fecit. Sub eius regimine monachi omnes huius cœnobij quæ ſua erant, non quæ Domini quærentes, pecuniam habebant, & Bibliothecam ſatis pretioſam, quæ hucuſque ſana durauerat, diſtrahere primum & violare & vendere cœperunt.

Obſeruãtia regularis deſtituitur.

MCCCLXXV.

Craffto abbas anno regiminis ſui primo, caput S. Irminæ virginis in argentea capſula, quam Craffto primus ante annos ferme cc. fieri pro decore domus Dei fecerat, ſpolians denudauit, venditoque argento ſacrum verticem cupro veſtiuit, quemadmodum adhuc cernitur eſſe veſtitum. Alia quoque diuerſa clenodia huius monaſterij, quæ abbates olim pro honore Dei eccleſiæ contulerunt, deinde per ſucceſſores eorum alienata & vendita ſunt, ita vt præter infulam pontificalem antiquam eorum, nihil ad tempus noſtrum permanſerit.

Argenteum caput S. Irminæ venditur.

His quoq; temporibus inter Fridericum archiepiſcopũ & ciues Colonienſes grauis diſſenſio fuit, & multi Principes cum archiepiſcopo aduerſum eos conuentionẽ fecerũt.

Diſſenſio inter archiepiſcopum & Colonienſes.

MCCCLXXVI.

Anno Crafftonis abbatis noſtri II. obijt Iohannes dictus Scadlandt, epiſcopus Vvormacienſis, ordinis fratrum prædicatorum, ſepultus in conuentu ſuo Cõfluentino, vbi ordinem ipſum intrauerat. Poſt quẽ epiſcopatum Vvormacienſem obtinuit Eckhardus de Ders annis xxix. vir tam in ſacris ſcripturis quam in ſecularibus literis multum eruditus, vita & conuerſatione deuotus, contemptor mundi & amator Dei, qui contra cõſuetudinem epiſcoporum illius temporis, vt Simonia vitaretur, omnes ordines tam minores quã maiores conferre in perſona propria gratis cum omni puritate conſueuit. Raro extra eccleſiam videbatur in publico, ſed tumultum fugiẽs hominum, in palatio ſuo Laudenburgenſi ſolus quieſcebat cum ſuis, lectioni ſcripturarum & orationi ſtudium impendens continuum.

Eckardus fit epiſcopus Vvormatienſis.

Eodem anno Craffto abbas pro libertate curtis noſtræ in Flonheim cum villanis ibidem actionem habuit, libertatemq; omnimode obtinuit, vt patet in literis.

Curtis in Flonheim.

Hoc ipſo anno oppidani Tuitiẽſes cum Friderico archiepiſcopo Colonienſi ſentiẽtes, ſe hoſtes Coloniẽſium publicos exhibuerũt. Vnde prouocati ad indignationem Colonienſes congregarunt armatorum multitudinem, & Rheno tranſmiſſo Tuitium, præter monaſterium & eccleſiam parochialem, incendentes funditus deſtruxerunt. Poſtea eodẽ anno in profeſto S. Panthaleonis martyris Fridericus archiepiſcopus obſedit Coloniam diebus paucis, quam cum ſe non poſſe capere cerneret, obſidione ſoluta ad Bonnam reuerſus eſt. Deinde circa feſtum S. Laurentij martyris Colonienſes denuo egreſſi monaſterium Tuitienſe, quod prius intactum reliquerant, cum eccleſia parochiali, funditus deſtruxerunt, nihil omnino relinquentes integrum, ne forte archiepiſcopus ad expugnandum ciuitatem, præſidia ſua ibidem poneret. Hac eorum præſumptione commoti Principes multi, publice hoſtes & inimici Colonienſium facti ſunt, inter quos erant iſti potiores: Cuno archiepiſcopus Treuirenſis, epiſcopus quoque Paderbornenſis, Vvenceſlaus dux Brabantiæ & Lutzenburgij, dux Auſtriæ, Imperator quoque Romanorum, Comes de Zegenhan, ciuitas Aquenſis, & cum his plures quam octingentos militares diffidatos habebant inimicos. Per annos quoq; VIII. ciuitas ipſa Colonienſis interdicto fuit ſuppoſita, & diuinorum in ipſa celebratio prætermiſſa.

Colonienſes Tuitiũ deſtruunt.

Colonia obſidetur.

Monaſteriũ Tuitienſe cum eccleſia parochiali deſtruitur.

Hoſtes Colonienſium.

MCCCLXXVII.

Anno Crafftonis abbatis noſtri III. obijt Vvilhelmus Comes Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ, Comesque Palatinus Rheni & dux Bauariæ, filius quondam Ludouici Imperatoris, & frater Alberti comitis, in cuſtodia (ſicut diximus) veſanus, quam veſaniam hauſto veneno incurriſſe ferebatur. Frater eius Albertus (quemadmodum ſupra dictum eſt) poſt eius depoſitionem in cuſtodiam, terram eius ſibi vſurpauit.

Vvilhelmus comes Hollandiæ moritur.

Eodem anno factum eſt prælium magnum inter Euerhardum comitem de Vvirtẽberg, & ciuitates imperiales Sueuiæ, iuxta Reutlingen, & multi occubuerunt.

Bellũ Eberhardi comitis Wirtenbergenſis cũ ciuitatibus Imperialib. Sueuiæ.

Eodem quoque anno facta eſt per Cunonem archiepiſcopum Treuirenſem cõcordia inter Fridericum archiepiſcopum & ciues Colonienſes firmiſſima, ſed more ſolito non diu ſeruata.

Concordia inter archiepiſcopũ & ciues Colonienſes.

MCCCLXXVIII.

Hēricus comes de Spōheim proficiſcitur ad terram ſanctam.

Anno Crafftonis abbatis IIII. Henricus Comes de Sponheim, filius Walrami comitis, pro remiſſione peccatorum ſuorum ad terram ſanctam profectus eſt, cui abbas Crafftopro Capellano adiunxit Wernherum de Dille, monachum huius cōuentus. Sed & frater ipſius abbatis, dictus Eytelvvolff de Sponheim, cum ipſo Comite profectus Ieroſolymam, militiæ illic dignitatem ſuſcepit.

Turris S. Martini in Colonia cōburitur.

Eodem anno turris S. Martini in Colonia, noſtri ordinis, incendio concremata eſt, & magna pars domorum adiacentium eodem incendio perierunt, manſitque turris ipſa ſine tectó per annos ferme CXVI. quouſque tandem inſtitor quidam, Eualdus de Bacharach, ciuis Colonienſis, tantum pecuniarum moriturus ad inſtaurationem eiuſdem legauit, quod in eam formam, in qua nunc cernitur, fuit reformata: pro cuius anima ſingulis diebus miſſa in honorem beatæ Mariæ ſemper virginis canitur in eadem eccleſia ſolennis.

Carolus Imperator 4. moritur.

Eodem quoque anno in vigilia S. Andreę apoſtoli obijt Carolus Imperator IIII. poſt quem Vvenzeslaus filius eius, cum quo regnauerat annis VIII. imperat annis XXII. ſine corona imperij. Hunc pater cum adhuc viueret, in regem Romanorum (ſicut diximus) procurauit eligi, puerum videlicet, XV. annorum, promittens vnicuique principi Electori centum millia florenorum, quæ cum ſoluere nō poſſet, optimas Imperij ciuitates pro pignore, donec pecunia ſoluatur, principibus aſcribere coactus fuit. Itaque Rupertus Palatinus Rheni pro centum millibus florenorum ſibi promiſſis ab Imperatore in pignus accepit Oppenheim, Odernheim, Ingelnheim, ac Luteram Cæſaream, cum omnibus prouentibus ſuis, quæ ſui hæredes hodie adhuc poſſident, poſſidebuntque donec & quouſque prædicta pecunia ſoluatur.

Contra ſuā ipſius ſanctionem antea bulla.

MCCCLXXIX.

Venetia obſidetur.

Anno Crafftonis abbatis V. Ludouicus rex Vngariæ obſedit Venetiam, & multa Venetis damna intulit, compellens eos mutare ſigillum, ne ſe *Dominos maris* de cętero ſcriberent, quem titulum ſibi præſumptuoſé vſurpauerant.

Eodem anno Wenceslaus rex Romanorū venit ad Coloniam, & cum honore magno ſuſceptus eſt, habens in comitatu ſuo Çardinalem apoſtolicæ ſedis legatum.

Otto Marchio Brandenburgēſis moritur.

Eodem quoque anno obijt Otto Marchio Brandenburgenſis, filius quondam Imperatoris Ludouici IIII. & in Soldendal ſepelitur. Hic Otto, ſicut & duo ex fratribus eius, Wilhelmus qui tenuit Hollandiam (de quo diximus) & Ludouicus dictus Romanus, Romæ quia natus, abſq; liberis diſceſſit, relinquens fratribus omnia quæ poſſidebat.

MCCCLXXX.

Ciuitates Imperij oppugnant duces Bauariæ.

Anno Crafftonis abbatis VI. omnes ferme ciuitates & oppida Imperij circa Rhenū & in Sueuia, vna cum Pilgrino archiepiſcopo Saltzburgenſi, & ciuitate Ratiſponenſi, cōtracto inter ſe fœdere, cum exercitu ferme octo millium, duces Bauariæ & quoſdam alios ſibi in circuitu moleſtos, rapina & incendio oppugnant. Verum poſt annos quinque, cum inſolentius agere cœpiſſent, principum contra ſe omnium circa Rhenum, in Sueuia, Bauaria & Franconia animos concitarunt: qui adunato maximo ſuorum exercitu contra illos proceſſerunt, & maximis illatis damnis ligam ſeu confœderationem ipſam deſtruxerunt. Pilgrinus archiepiſcopus præfatus Saltzburgenſis eodem tempore in treugis capitur, caſtrum Hoenſolms à ciuibus prædictæ confœderationis captum fuit, & igne immiſſo ſolo coæquatum.

Hoenſolms capitur.

MCCCLXXXI.

Adolphus fit epiſcopus Spirenſis.

Anno Crafftonis abbatis VII. Lampertus ex abbate noſtri ordinis epiſcopus Spirenſis authoritate apoſtolica ad eccleſiam Bambergenſem translatus eſt, cui Adolphus de Naſſavv in epiſcopatu Spirenſi ſuccedens, præfuit annis XV. vir in agendis acutus & perſpicacis ingenij, qui cum ciuibus ſuis quaſdam contentiones habuit.

Eodem anno Wenzeslaus rex Romanorum propter peſtē exiuit Bohemia, & cum pileo cardinalitio ſacroſanctæ ſedis Romanæ venit ad Moguntiā, & per Rhenum deſcendens Coloniam, vlterius per terram ad Aquaſgrani profectus eſt, ibique reſedit.

Diſcordia inter archiepiſcopum Moguntinū & comitem Palatinum. Peſtis magna.

Eodem quoque anno inter Adolphum archiepiſcopum Moguntinum, & Rupertum comitem Palatinum Rheni ducemque Bauariæ diſcordiæ graues exortæ ſunt, quæ eo vſque proceſſerunt, quod hoſtes publici aduerſum ſe facti multa ſibi inuicem damna fecerunt. Tandem tamen per medium principum amicorum ad concordiam redacti ſunt.

Hoc etiam anno maxima in Vngaria & Bohemia peſtilentia ſæuiebat, quæ multa millia

millia hominum abſumpſit, nam in ciuitate Pragienſi vna die MCXVI. obierunt.

MCCCLXXXII.

Anno Crafftonis abbatis VIII. rex Franciæ & Comes Flandriæ obſederunt Gandauum, & quamuis victores bis exſtiterint, nihilominus Gandauenſes contra eos proceſſerunt ad pugnam, eoſque fugere ad ciuitatem Brugis compulerunt, vnde Gandēſem ciuitatem obſidione vallantes, ipſam ceperunt hora VI. poſt meridiem, in die Sabbati, quando ſanguis circumciſionis Domini in proceſſione portatur, vbi plus quam ſeptuaginta ſeptē millia hominum cecidiſſe ferebantur. Comes autem Flandriæ fuga lapſus vix euaſit, rex Franciæ ſubito veſanus factus fremebat. *Gandauum obſidetur.*

Eodem anno Lupoldus dux Auſtriæ cōtra Svvitenſes proceſſit ad bellum, à quibus victus cum multis alijs nobilibus & ignobilibus eſt occiſus, & multi ſunt capti. *Bellum aduerſus Svvitenſes.*

MCCCLXXXIII.

Anno Crafftonis abbatis noſtri IX. obijt Comes Iohannes de Sponheim, frater Henrici comitis ſine liberis. *Ioannis comes de Spōheim moritur.*

Eodem anno VII. cal. Auguſti obijt Wernherus de Dille, monachus huius cœnobij, qui ante triennium cum Henrico Comite de licentia abbatis ſui (ſicut diximus) vltra mare fuit ad ſepulchrum Domini profectus.

Eodem quoque anno VII. iduum Decembris obijt Wenceslaus dux Brabantiæ & Lutzenburgij, frater Imperatoris Henrici IIII. qui Brabantiā vexerat annis XXVIII. & cum magna pompa ſepultus in monaſterio beatæ virginis Mariæ prope Lutzenburg, quod eſt abbatia ordinis noſtri: poſt cuius obitum Ioanna vxor eius, quæ fuit filia Iohānis tertij ducis Brabantiæ, rexit terras illas annis ferme XXII. cum adiutorio Arnoldi de Horne epiſcopi Leodienſis, quem de ſacro fonte baptiſmi leuauerat. *Wēceſlaus dux Brabātia moritur.*

MCCCLXXXIV.

Hoc anno, qui fuerat Crafftonis abbatis X. obijt Iohannes dictus Frie, monachus huius monaſterij, qui geſſit officium Cellerarij annis multis. *Nobiles die Freien.*

Eodem anno VII. iduum Auguſti obijt Hermannus Stumpf, monachus & cuſtos hic. *Stumpf.* Poſt mortem Iohannis maioris Cellerarij ſupradicti Craffto abbas Cellerarium inſtituit Emericum, huius conuentus monachum, filium Philippi Vlner militis de Beckelnheim, *Vlner.* qui antea Redituarius fuerat huius monaſterij per annos ſeptem.

MCCCLXXXV.

Hoc anno Craffto abbas curtim huius monaſterij in Nosbach cum omnibus prouentibus ſuis pro CL. florenis vendidit Henrico Wolff de Sponheim militi, quæ ſic alienata manſit à monaſterio vſq; ad tempora Iohannis Trithemii abbatis, per annos C. qui mediam curtim redimens aliam dimidietatem dimittere coactus fuit, vt ſuo loco dicemus. *Curtis in Nosbach venditur.*

Eodem anno VIII. iduum Septembris obijt Philippus Vlner miles de Beckelnheim, pater Emerici monachi & Cellerarij, huius monaſterij benefactor ſingularis. *Philippus Vlner moritur.*

Eodem quoque anno Wilhelmus Comes Hollandiæ, filius Alberti ducis Bauariæ, & nepos Ludouici Imperatoris IIII. vxorem duxit filiam ducis Burgundiæ, Philippi, & nuptias cum magna pompa & ſolennitate ſpectabili celebrauit. *Wilhelmus comes Hollandiæ ducit vxorem.*

MCCCLXXXVI.

Anno Crafftonis abbatis noſtri XII. creuit maxima vini copia ita vt tempore vindemiarum præ vbertate vaſa deficerent, venderenturque plauſtrum vini pro vno floreno, & vas vinum capiens, plauſtrum pro tribus florenis. *Abundātia vini.*

Eodem anno I. die menſis Martij, quæ fuit V. feria ſexageſimæ, exeuntes de Wormacia ciues, armata manu inuaſerunt Nuhuſen, eamq; penitus deſtruxerūt, & quoſcunq; inueniſſent ex clericis capiebant, & ad cuſtodiam carceris poſuerunt. Et hæc fuit ſecunda eiuſdem loci per Wormacieſes deſtructio. Prima enim facta eſt tempore Ludolphi epiſcopi. Concordia tandem per Rupertum Comitem Palatinum Rheni, & Comitem Henricum de Sponheim facta eſt, & Nuhuſa denuo cœpit reædificari, & in breui ad perfectionem deducta eſt. *Nuhuſen deſtruitur.*

MCCCLXXXVII.

Hoc anno, III. Maij obijt Eydelvvolff de Beckelnheim miles, frater domini Crafftonis abbatis noſtri, cuius vxor Catharina nobis certa bona ex eius legatione contradidit. Sepultus eſt in eccleſia noſtra coram altari S. Margarethæ virginis & martyris. *Eydelvvolff de Beckelnheim, miles obijt.*

Eodem anno IX. cal. Martij obijt Iohannes, dictus Reyſe, monachus huius monaſterij profeſſus, & in ambitu eccleſiæ ſepelitur.

Monaſteriũ Tuitiēſe reædificatur.

Eodem quoque tempore monaſterium Tuitienſe, noſtri ordinis, quod Colonienſes ante decennium cum parochiali eccleſia deſtruxerant, reædificatum eſt, & denuo conſecratum.

Bellũ inter Duciſſam Brabantiæ & ducem Gelriæ.

Hoc etiam anno bellum fuit inter duciſſam Brabantiæ, Ioannam relictam Wenceslai ducis, & Wilhelmum ducem Gelriæ, qui contra eam victor euaſit, & tandem concordia inter eos per Fridericum archiepiſcopum Colonienſem facta eſt.

MCCCLXXXVIII.

Conradus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Anno Crafftonis abbatis noſtri XIV. obijt Adolphus de Naſſavv archiepiſcopus Moguntinus, cui Conradus de Vvinsberg, Canonicus maioris eccleſiæ, per electionem ſuccedens præfuit annis VII. vir bonus atq; pacificus.

Vniuerſitas Colonienſis erigitur.

Eodem anno erectum eſt ſtudium generale, ſeu Vniuerſitas in ciuitate Colonienſi per conſulatum ibidem, & ad eius inſtantiam per Vrbanum Papam VI. confirmatur, alibi legimus quod Bonifacius IX. qui Vrbano ſucceſſit, eam confirmauerit.

Ciues Moguntinenſes, Wormatiēſes & Spirēſes deuaſtāt Palatinatū. Dux cū ſuo exercitu victor euadit. Quale factum, talis pœna.

Eodem quoque anno ciues Moguntinenſes, Wormacienſes, & Spirenſes, cum quibuſdam alijs confœderatis cōtra Principes, ſexcentis armatis terram domini Ruperti comitis Palatini ducisque Bauariæ intrantes, incendio & rapina deuaſtare cuncta cœperunt, quibus dux ipſe cum ſuo exercitu non longe à Wormatia venit in occurſum, conſertisq; manibus victor euaſit, ducentis ex eis interfectis & trecentis captis, ita quod de toto exercitu eorum vix C. fuga elapſi remanſerunt. Inter captiuos erant ſexaginta raptores miſeri, qui noctu diſcurrenres incendio & rapina pauperes oppreſſerant, quos dux in fornacem calcis fortiter ardentem proijci iuſſerat, dicens: *Vos terram meam nocturno tempore in occulto incendio concremaſtis, & ego vos clara die, plurimo inſpectante populo, ardere faciam.* Reliqui de captiuitate pecunia ſe redimere coacti ſunt. Acta ſunt hæc VI. feria ante feſtum S. Martini anno prænotato, non procul à Wormacia. Et non auſi deinceps ciues confœderati terras Principum, niſi valde vicinas, bello impetere, nec pacem poſthac habuerunt, donec principibus cum pecunia ſatisfacerent pro eorum voluntate, & Ligam confœderationis ſuæ inter ſe diſſoluerent.

Wernherus fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Eodem quoque anno Cuno de Falckenſtein archiepiſcopus Treuirenſis ſenio grauatus, de capituli ſui voluntate & conſenſu, reſignauit archiepiſcopatum Wernhero de Falckenſtein, cognato ſuo quem canonice electum & à Papa Vrbano VI comfirmatum menſe Maio in Pontificem vnanimiter ſuſceperunt, aſſignantes ei poſſeſſiones eccleſiæ omnes, oppida, caſtra & villas, nemine contradicente. Cuno autem retento apud ſe theſauris ſuis, in auro & argento maximis, vitam priuatam agere cœpit, manſionem in caſtello, quod Vvelmich dicitur, accipiens, vbi non diu ſuperuiuens eodem anno, menſe Iunio defunctus eſt, & in eccleſia S. Caſtoris ſepultus in Confluentia, cui Vvernherus ſolennes peregit exequias, Friderico archiepiſcopo Colonienſi, & Ruperto (qui & Adolphus) comite Palatino Rheni & duce Bauariæ cum multis alijs principibus adſtantibus. At vero theſaurum ingētem apud eum Vvernherus ſucceſſor reperit, eccleſiamq; debitis abſolutam, & in omnibus victualibus copioſiſſime prouiſam.

Bellũ inter [illegible] & nobiles de Cronenberg.

Eodem anno Franckofordienſes exercitum contra Dominos Cronenbergenſes produxerunt ad pugnandum. Quibus illi de Cronenberg, licet pauciores numero, in occurſum audacter properantes, commiſſoque prælio victores exiſtunt, centum ex Franckfordienſibus occidunt, & ſexcentos captiuos abducunt, reliqui cum ignominia fugerunt. At vero pro liberatione captiuorum Nobiles de Cronenberg ſeptuaginta florenorũ millia à Franckfordienſibus acceperunt, eosque ad conditiones pacis accipiendas compulerunt.

Bellũ inter ciues confœderatos Sueuiæ & comites de Wirtenberg. Wyle oppidum Sueuiæ diſtās Phorcemio 2. miliaribus.

Anno etiam prænotato ciues confœderati in Sueuia aduerſum Comitem de Vvirtenberg arma ſumpſerunt, contra quos comites ipſi, aliorum Principum adiutorio ſuffulti, iuxta Vvile oppidum Sueuiæ procedentes ad bellum poſt longam concertationem victores facti ſunt, & multos ex confœderatis ciuibus occiderunt, & Ligã ciuitatum (quæ decennio ferme durauerat) penitus diſſoluentes, in nihilum redegerunt. Omnia hæc mala Vvenceslao regnante, & imprudenter diſſimulante, in terra facta ſunt.

Monſtrum naſcitur.

Hoc anno in oppido Bopardienſi, Treuirenſis diœceſis, natus fuit infans, ab vmbilico & ſurſum duplex exiſtēs, qui habuit duo capita, manus quatuor, & cætera omnia quæ ad hominis perfectionē requirũtur dupliciter. Deorſum vero ab vmbilico cuncta membra in forma vnius hominis erant diſpoſita. Sed non diu vixit hoc monſtrum, nam infra vnius anni ſpatium ambo mortui ſunt.

MCCC.

MCCCLXXXIX.

Anno Crafftonis abbatis noſtri xv. v. idus Martij obijt Margaretha relicta Philippi Vlner, militis de Sponheim mater Emerici monachi & Cellerarij huius cœnobij, quæ legauit xxx. florenos pro tabula in ſummo altari facieda, quam præfatus filius eius Emericus Cellerarius & Prouiſor fieri fecit, addens de ſuo patrimonio reliquum quod conſtabat, ſeque inferius iuxta imaginem S. Trinitatis, in pede ipſius tabulæ, cum armis ſuis procurauit depingi.

Margaretha relicta Philippi Vlner moritur.

Eodem anno VIII. iduũ Decembris obijt Petrus de Sponheim monachus huius loci. Eodem quoq; anno Wilhelmus comes Montẽſis per Wẽceslaum regẽ Romanorum in ducem creatus eſt, cum magna pompa & ſolennitate, vt fieri conſueuit.

Comes Montenſis in ducem creatur.

MCCCXC.

Anno abbatis noſtri Crafftonis XVI. & vltimo, Diethardus comes de Katzenelenbogen factus eſt inimicus & publicus hoſtis Colonienſium; & eis multa damna intulit, Friderico archiepiſcopo diſſimulante & promouente negotium.

Comes de Katzenelenbogen fit inimicus Colonienſium.

Eodem quoq; anno in die S. Ægidij confeſſoris obijt dominus Craffto, huius monaſterij abbas XVI. anno ætatis ſuæ LIX. in choro monaſterij ad caput Bernhelmi primi abbatis ſub lapide ſepultus: homo laborioſus, ſed parum fortunatus, & qui in vtroq; ſtatu nõ ſatis prouide rexit, relinquens monaſterium in multis debitis, & obſeruantiam penitus diſſipatam.

Craffto abbas moritur.

Eodem anno in epiſcopum Leodienſem poſtulatus fuit Iohannes dux Bauariæ, filius Alberti comitis Hollandiæ, comitis Palatini Rheni, ducisque Bauariæ, cũm annũ ætatis XIX. nondum compleuiſſet, & à Leodienſibus cum magno honore fuit ſuſceptus.

Ioannes poſtulatur in epiſcopum Leodienſem.

DE PHILIPPO SECVNDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XVII. qui præfuit menſibus VI. & diebus XVIII. ac de geſtis eius & illius temporis.

DOMINO Crafftone abbate mortuo atque ſepulto anno & die præfatis, cõuenerunt ad locum capitularem die ſequente, hoc eſt, IV. nonas Septembris, pro electione noui abbatis celebranda fratres, & poſt maturam inter ſe deliberationem præhabitam, Philippum eius nominis ſecundum in XVII. huius monaſterij abbatem concorditer elegerũt, qui mox eodem menſe per Conradum archiepiſcopum Moguntinum confirmatus, & per eius in pontificalibus Vicariũ iuxta morem ordinatus, præfuit tantum VI. menſibus & XVIII. diebus: homo nimium pompoſus & vanegllorioſus, qui ſtatim in principio regiminis ſui glorioſus apparere deſiderans multam familiam inutilem conduxit, equos ſuperfluos comparauit, & contra conſuetudinem omnium Anteceſſorum ſuorum, qui tribus equis, Capellano & familiari ſolebant eſſe contenti, cum quatuor aut quinque extra monaſterium equitare incepit, magnas faciens expenſas, quarum magnitudinem tenuitas monaſterij non poterat ſine deſolatione omnimoda ſuſtinere. Crucem auream ſatis precioſam, quam Craffto abbas eius nominis primus ante annos CCXLV. pro decore domus Domini fieri fecit, vt ſatisfaceret pompæ ſtatus ſui, vendidit & à monaſterio penitus alienauit. Inſuper & poſſeſſiones quaſdam vendidit, quas monaſterium à principio fundationis ſuæ in omni quiete & vtilitate vſque ad iſta tempora poſſedit. Fuit autem Philippus oriundus ex Bechtolsheim, filius Henrici militis, qui cum eſſet annorum XII. ſub Philippo Meyſvvin abbate monachus factus eſt, & more cæterorum inſtituebatur, magis ad luxum & vanitatem ſeculi quam ad amorẽ Dei. Cum autem annũ ætatis ageret XXXII. poſt mortem Crafftonis abbatis in abbatẽ (ſicut diximus) electus eſt, & mala regiminis ſui principia fecit, qui ſi diutius vixiſſet, omnem ſubſtantiam monaſterij ex toto diſſipaſſet.

Philippus ſecundus fit abbas monaſterii 17.

Crux aurea venditur.

Eodem anno quo Philippus abbas inſtitutus eſt, v. idus Octobris obiit Fridericus Prior huius monaſterij XXIII. ſub cuius præſidentia aut nulla aut parua fuit in monaſterio regularis diſciplinæ obſeruantia. Monachi enim omnes proprietarij erant, domosq; ſeorſum habebant proprias, & nec refectorium (iuxta regulam) eis commune fuit, nec dormitorium. Mortuo autem Friderico Philippus abbas XXIV. Priorem inſtituit Rudolphum, huius monaſterij monachum profeſſum, qui præfuit in officio Prioratus annis XIII. & pro diſciplina regularis vitæ aut nihil aut parum videbatur eſſe ſollicitus more prædeceſſoris ſui.

Fridericus abbas moritur.

Rudolphus fit Prior huius loci 24.

MCCCXCI.

Hoc anno XV. calen. Aprilis obijt Philippus ſecundus, huius monaſterij abbas XVII. & in choro ante gradus Presbyterij ſepelitur, cuius obitus nemine plus contriſtauit, quam

Philippus abbas moritur.

eius familiares, epulones & adulatores, qui prædam ſequebantur non hominem, qui parum de vtilitate monaſterij curabant. Porro fratres, quibus nimia eius pompa grauis & intollerabilis erat, conſiderantes diuini conſilij prouidentiam meliora in poſterum futura exſpectabant.

DE BERNHARDO, ABBATE HVIVS MONASTERII SPONHEIMENſis XVIII. *qui præfuit annis* XLI. *menſibus* III. *diebus* IX. *& de variis geſtis eius & incidentibus illius temporis.*

MORTVO autem Philippo ſecundo, huius monaſterij abbate XVII. & iuxta morem eccleſiaſticæ traditionis ſepulto, conuenientes ad locum capitularem vocem electionis habentes ad eligendum ſuper ſe nouum paſtorem fratres, inuocataque (vt fieri ſolet) gratia ſpiritus ſancti, ſummopere cauendum ſtatuerũt, ne ſimilem defuncto abbatem eligerent, qui reliquas monaſterij inani pompa conſumeret, potius vtilem & prouidũ virum Deum timentem, & pro communi zelum habentem promouerent. Matura igitur deliberatione præhabita, tandem vnanimiter elegerunt in abbatem & Paſtorem huius monaſterij Bernhardum de Sponheim, monachum huius cœnobij profeſſum, annum ætatis XXXI. agentem, qui confirmatus à Conrado archiepiſcopo Moguntino, & per Vicarium eius in pontificalibus (vt moris eſt) benedictus, præfuit huic monaſterio annis XLI. menſibus III. & diebus IX. vir conſtans & ſtrenuus, & agendis rebus ſatis acer & idoneus.

Bernhardus fit abbas huius loci 18.

Genus & origo Bernhardi abbatis.

Oriundus autem fuit de Sponheim, militari genere natus, qui in pueritia ſua literis diſcendis aliquandiu operam dedit, in quibus cum iam ſapere cœpiſſet, parentum voluntate & perſuaſione monachus factus eſt, & inter coætaneos ſuos melior euaſit. Ordinatus autem Abbas omni quo potuit ſtudio laborauit, vt res & poſſeſſiones, ab anteceſſorib. iniuſte diſtractas, ad proprietatem monaſterij reduceret, & partem quidem reduxit, partem in aliena poſſeſſione dimittere, propter inopiam rerum temporalium & malitiam temporum, coactus fuit. Denique obſeruantiam regularis diſciplinæ, in hoc monaſterio penitus collapſam, ad integritatẽ monaſticę conuerſationis reducere ſæpe aggreſſus eſt, ſed improborum temeritate obſtante parum profecit. Hæc tamẽ effecit, quod monachi ſui, quam diu ipſe vixit, in vno refectorio comedere, & in vno dormitorio ſimul dormire cõpulſi ſunt, quod tamen ſtatim poſt mortem eius iterum fuit depoſitum. Veruntamen radicem omnis irreligioſitatis monachorum peculium non abſtulit, & priuata ad communem vſum non reduxit, nihilominus propter zelum rectitudinis ſæpe multas inſolentias non ſine damno monaſterij & periculo animarum à monachis ſuis ſuſtinuit.

Altare S. Margarethæ incorporatur monaſterio.

Menſe V. regiminis ſui Philippus & Euerhardus Meyswin, armigeri de Sponheim, ius ſuũ, quod cum Abbate habebant, ad altare in monaſterio noſtro, in honore ſanctorum Mariæ Magdalenæ, Laurentij martyris, & Margarethæ virginis & martyris conſtructũ, abbati & conuentui in perpetuũ reſignauerunt, ita quod idem altare per monachum huius cœnobij deinceps & non per aliũ officietur, ſicut patet in literis eiuſmodi reſignationis, quas præfati armigeri tradiderunt Abbati, *anno Domini* MCCCXCI. *in vigilia Laurentii.*

MCCCXCII.

Vniuerſitas Erphordienſis erigitur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi Abbatis noſtri I. fundata eſt vniuerſitas Erphordienſis in Thoringia, & per Bonifacium IX. confirmata datis priuilegijs & libertatibus ad inſtar aliarum vniuerſitatum.

Iubilæum celebratur Monaci.

Eodem anno Bonifacius Papa IX. ad inſtantiam Stephani Friderici, & Iohannis ducum Bauariæ, fratrum, conceſſit annum Iubilæum ad ciuitatem Monacenſem, Friſingenſis diœceſis, in Bauaria, à Dominica Lætare vſque ad feſtum S. Iacobi apoſtoli.

Bauaria inter fratres diuiditur.

Eodem quoq; anno feria tertia ante feſtũ S. Catharinæ virginis & martyris, facta eſt inter prædictos, tres fratres, filios Stephani ducis, filij Ludouici Imperatoris IIII. Bauariæ diuiſio, in qua Iohannes Monacum in ſuperiori Bauaria cum attinentijs ſuis pro portione legitima accepit, Stephanus æque in ſuperiori Bauaria Ingolſtatt & Rattenberg cum pertinentibus ad eam conſecutus eſt: Fridericus autem in Bauaria inferiori Lantzhutam cum attinentijs ſuis pro ſua portione accepit.

Genealogia ducum Bauariæ.

Ex his Stephanus & Fridericus duxerunt vxores filias Galeacij Vicecomitis Mediolanenſis, quem Wenceslaus rex Romanorum accepta pecunia in ducem creauit. Stephanus autem genuit Ludouicum ducem de Ingolſtatt, & Helizabeth Reginam Franciæ, & Iohannem epiſcopum Ratisbonenſem. Fridericus autem genuit Henricum ducem de Lantzhutt, & duas filias, Magdalenam & Helizabeth, quarum vltimam duxit in vxorem Fridericus Nurenbergæ Burggrauius, quẽ Sigiſmundus Imp. poſtea tempore concilij Cõſtantienſis Marchionẽ Brandenburgẽſem

fecit

fecit. Iohannes vero duxit vxorem comitiſſam Portzenſem, de qua genuit Erneſtum & Wilhelmum de Monaco, & filiam nomine Sophiam, vxorem Wentzeſlai Romanorum & Bohemiæ regis.

MCCCXCIII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri II. facta eſt inter Fridericum archiepiſcopum Colonienſem & ciues concordia, per medium comitis de Moers, & aliorum amicorum vtriuſque partis, poſt longam concertationem.

Concordia inter archiepiſcopū & ciues Colonienſes.

Eodem anno in archiepiſcopatu Treuerenſi in vico, qui dicitur Brechen, natus eſt infans horrendæ diſpoſitionis. Nam inferior pars corporis, hominis præ ſe formam & diſpoſitionem ferebat, ſuperior autem buſonis teterrimi, ita quod etiam intuentes horror inuaderet: multi peccatis genetricis id attribuebant.

Monſtrum horrendiſſimum naſcitur.

MCCCXCIV.

Anno Bernhardi abbatis noſtri III. Iohannes Burgundiæ dux, qui erat filius ſororis ducis Alberti in Strubingen, cum magno exercitu venit in Bauariam, & proceſſit vlterius contra Turcos, habens ſecum Rupertum dictum Pipan, comitē Palatinum ducemq; Bauariæ, filium Ruperti poſtea regis Romanorum, & alios complures comites & Nobiles cū magno exercitu. Rex autem Vngariæ Sigiſmundus, magnam à Turcis inſolentiā omnibus Chriſtianorum principibus innoteſcens, auxilium poſtulauit. Maxima igitur multitudine bellatorum dicto regi ex vniuerſo Chriſtianorū orbe in auxilium veniēte, aduerſum Turcos expeditio fuit ordinata. Cumq; veniſſent ad quandā ciuitatem Turcorū, Nicopolim dictam, eam obſidione vallarunt. Rex autē Turcorum ciuitati cum ducētis millib⁹ in auxilium venit, contra quem Sigiſmundus rex Vngariæ cum ſuis ad ſpatium vnius milliaris obuiam factus, aciem (vt potuit) ordinauit, cōſtituens exercituū Capitaneū ducem Walachiæ: quod Iohannes dux Burgundiæ ſupradictus moleſtē ferens, ſibi principatum rege inuito vſurpauit, aſſumptoq; ſuorū exercitu, qui erant fere ſex millia numero, primū in Turcos minus prudenter fecit inſultum, à quibus cum multis alijs captus eſt, innumera Chriſtianorum multitudine à Turcis occiſa. Sigiſmundus vero rex Vngariæ fugit, & nauigio euaſit, Rupertus autē Pipan Palatinus Rheni & dux Bauariæ in magna paupertate repatriauit.

Bellum Sigiſmundi regis Vngariæ aduerſum Turcos.

Nicopolis obſidetur.

MCCCXCV.

Anno Bernhardi abbatis IIII. obijt Conradus de Winsberg archiepiſcopatus Moguntinus, in menſe Octobri, poſt cuius mortem Gotfridus comitis de Liningen filius, per capitulum vnanimiter fuit electus, vir bonus, probus, & in ſcripturis tam ſecularibus quā diuinis ſatis admodum eruditus. Contra quem Iohannes de Naſſavv canonicus eccleſiæ Moguntinæ archiepiſcopatum à Bonifacio Papa IX. pro ſeptuaginta ducatorum millibus (vt dicebatur) obtinuit, confirmatuſque per eundem Papam & ordinatus Gotfrido repulſo contra voluntatem capituli, præfuit Moguntinæ ſatis prouide annis fere XXIV. homo aſtutus & callidus, cuius conſilium paucis cognoſcibile fuit.

Conradus archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Iohannes fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno infra octauas corporis Chriſti fuit terræ motus magnus in nocte, & poſtea tempeſtas cum vento ingenti ſequuta arbores ſubuertit & domos.

Terræmotus magnus.

Eodem quoq; anno XVIII die menſis Auguſti obijt Albertus dux Auſtriæ, qui primus vniuerſitatem Viennenſem in Auſtria fundauit, vt ſupra diximus.

Albertus dux Auſtriæ moritur.

MCCCXCVI.

Anno Bernhardi abbatis V. Nicolaus de Wisbaden epiſcopus Spirenſis, qui Adolpho de Naſſavv (de quo ſupra dictum eſt) ſucceſſerat obijt. Poſt hunc electus fuit vnanimiter per capitulum Rabanus de Helmſtatt, & præfuit annis XXXV. poſtea in archiepiſcopum Treuirenſem ſublimatus fuit, vt ſuo loco dicemus.

Rabanus fit epiſcopus Spirenſis.

Circa hæc tempora Wernherus archiepiſcopus Treuirenſis telonium quod Cuno prius de Confluentia ad Capellam locauerat, propter meliorem profectum tranſtulit in Engers. Comitem quoque de Solms & eccleſiæ Treuirenſis cum multis nobilibus in bello cepit captiuumque abduxit, & in caſtro Monteburc tam diu ſeruare præcepit, donec voluntati præcipientis obediret.

MCCCXCVII.

Anno ſuo ſexto Bernhardus abbas curtem monaſterij in Flonheim locauit, ad firmam, quod tametſi pro vtilitate monaſterij feciſſe videatur, non tamen finaliter ad vtilem monaſterij prouiſionem ceſſiſſe conſtat.

Flonheim curtis.

Eodem anno Wilhelmus dux de Monte cum valido exercitu terram comitis Cleuenſis intrauit, & primo quidem congreſſu vicit, ſecundo ciuibus de Vveſalia comiti ſuo

Dux Montenſis à Cleuenſibus capitur.

auxilia ferentibus, victus eſt, & cum multis ſuorum captus. Inter quos fuerunt præcipuè dux Iuliacenſis, comes de Solms, comes quoque de Hinsberg, comes de Seyne, comes de Weſterburg, & comes de Riferſcheit.

MCCCXCVIII.

Henricus Vlner de Sponheim moritur.

Anno Bernhardi abbatis noſtri VII. pridie calend. Septembris obijt Henricus Vlner de Sponheim, frater Henrici monachi & Cellerarij huius monaſterij, ſingularis fautor & benefactor præſentis loci, qui & ipſe coadiutor extitit Bernhardo abbati in omnibus, quę pro decore ordinis incepit.

Vicecomites Mediolanenſes fiunt duces.

Eodem anno Wenceslaus rex Romanorum ſine ſcitu & voluntate Principum & Electorum creauit Galeaceum Vicecomitem Mediolanenſem in ducem, & iſte fuit vnus articulorum, propter quos ab imperio poſtea fuerat depoſitus.

MCCCXCIX.

Creutzenacht inceditur. Sponheim quoq;.

Anno Bernhardi abbatis VIII. magnum incendium fuit exortum in ciuitate Creutzenacht in noua ciuitate, & plusquam mediam partem vorax flamma conſumpſit. Et eadem æſtate villa Sponheim fuit igne fortuito incenſa, cuius magna pars incendio perijt, & multa damna intulit.

Magna etiam hoc anno in terra Montenſi bella agitata ſunt, & damna multa pauperibus incendio & deprædatione illata, Molenheim quoq; villa capta fuit.

MCCCC.

Conuentus Principum.

Anno abbatis noſtri Bernhardi IX. die menſis Septembris XX. conuenerunt circa horam X. vel quaſi, in Loinſtein ſuperiori, Fridericus archiepiſcopus Colonienſis, Wernherus archiepiſcopus Treuirenſis, Iohannes archiepiſcopus Moguntinenſis, & Rupertus comes Palatinus Rheni duxq; Bauariæ, cum multis alijs principibus, & depoſuerunt Wenceslaum regem Romanorũ à regno ob ſequentes articulos, quos aduerſus eum poſuerũt.

Wenceslaus rex Romanorum deponitur. Cauſa depoſitionis.

Item, quod ciuitatem Ianuenſem accepta pecunia ab Imperio alienauit, cõtradens eam regi Francorum ſine conſenſu Principum Electorum & imperij. Item, quod Vicecomites Mediolanenſes ſine conſenſu Principum creauit in duces (ſicut ſupra diximus) aſſignan-
I. II. do eis totam Lombardiam in titulum. Item, quod territoria, dominia & caſtra ad ipſum
III. iure imperij deuoluta, ab imperio alienauit, concedens ea in perpetuam proprietatem a-
IV. lijs. Item quod martyrizauit & occidit tam ſeculares quam ſpirituales honeſtas perſonas, & præcipue quendam Magiſtrum in Theologia, & multas alias crudelitates exercuit, tam
V. in viros literatos & clericos, quam in nobiles & pauperes. Item, quod fouit prædones, qui mercatores & quoslibet itinerantes ſpoliauerunt, nulliq; tutum erat quoquam ambulã-
VI. di, nec in aqua ſub eius regimine. Item, quod accepta pecunia dedit membranas ſub ſigil-
VII. lo regiæ Maieſtatis. Item, quod vniuit & confœderauit ſe cum rege Poloniæ, qui ſe cum
VIII. paganis habuit contra Dominos Teutonicos in Pruſcia magis q̃ cum Chriſtianis. Item, ꝙ citauit multos homines ad curiã ſuã abſq; rationabili cauſa, ſolũ vt pecunias extorqueret
IX. ab eis iniuſte & ſine omni occaſione iuſtitiæ. Item ꝙ illam laudabilẽ vniuerſitatẽ Pragenſem, q̃ pater eius inſtituit, quaſi penitus ad nihilũ redegit, expellẽs Doctores, & odio habẽs viros literatos & nobiles, quod multi de eo teſtabantur iniuſte expulſi bonisque ſpoliati. I-
X. tem, quod cõmeſſationibus & ebrietatibus & luxuriæ ſemper intentus, negotia regni non
XI. curauit, ſed in omnibus remiſſe agens, bella fouit & ſeditiones. Item, quod ſuper præmiſſis & multis alijs criminibus & negligentijs ſæpius admonitus à principibus palã & occulte, nunquam ſe vel in vno emendare curauit. Acta ſunt hæc in Lonſtein ſuperiori, anno prænotato Dominicæ incarnationis MCCCC. die XX. menſis Septembris, circa horam X. vel quaſi.

Porro dux Saxoniæ & Marchio Brandenburgenſis ad terminũ vocati non venerũt, quorũ abſentia non obſtante præfati principes Wenceslaũ per ſe etiã depoſuerunt, vt hominẽ ad regnũ penitus inutilẽ, quippe qui omne temp⁹ in Bohemia in otio & libidine cõſumpſit.

Rupertus comes Palatinus fit rex Romanorum.

Poſt depoſitionẽ eius principes qui conuenerant, Rupertum comitẽ Palatinum Rheni ac Bauariæ ducem in regem Romanorum vnanimiter elegerunt, quem Fridericus archiepiſcopus Colonienſis circa feſtũ Epiphaniæ Domini in maiori eccleſia Colonienſi vnxit & coronauit: qui præfuit imperio Rom. annis X. homo ſatis Chriſtianiſſimus, iuſtitię cultor, in rebus bellicis ſtrenuus, amator cleri, & pauperũ defenſor integerrimus. Eius electionẽ Papa Bonifacius IX. confirmauit, ratã habens depoſitionẽ Wenceslai regis inertis. Verũ cum poſtea coronã imperij ſuſcepturus Romam pergere decreuiſſet, Galeacius dux Mediolanenſium, fautor Wenceslai, à quo in ducẽ creatus fuerat (ſicut diximus) in Italiã venienti cũ potentia reſtitit, & iter verſus Romã interclusit. Reuerſus ergo in Alemaniã ſine be-

ne benedictione imperiali regnum ſtrenue gubernauit, Marchionem Badēſem ſibi rebellem obſeſſo caſtello eius Mulberg ad obedientiam ſuam coartauit. Rupertus iſte rex Romanorum vxorem habuit Margaretham Burggrauii Nurenburgenſis filiam, quæ peperit ei VI. filios & III. filias, Rupertum dictum Pipan, qui pugnauit contra Turcos (vt ſupra diximus) Fridericum Amberg, Ludouicum Barbatum, qui poſt patrem Comes Palatinus & Elector imperij fuit, Iohannem Nuenburg, Stephanum de Gemino ponte, Ottonem Mosbach, Agnetem, Margaretham & Helizabetham. Primogenitus Rupertus Pipan ſine liberis obijt ſepultus in Amberg: Fridericus ſimiliter ante patrem obijt ſine liberis. De alijs autem filijs ſuo loco dicemus.

Rupertus rex Badenſes domat.
Filij Ruperti regis Romanorum.

MCCCCI.

Anno Bernhardi abbatis noſtri X. obijt Gerardus epiſcopus Herbipolenſis, relinquēs eccleſiam debilem, exhauſtam & nimium depauperatam. Nam pene omnia erant impignorata, caſtella, oppida, villæ cum prouentibus eccleſiæ. Huic ſucceſſit Iohannes de Egloffſtein, promotione regis Ruperti, & præfuit annis XI. homo bonus atque pacificus, eccleſiæ ſuæ fidelis & in omnibus ſatis vtilis.

Iohannes fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem anno in feſto Epiphaniæ Domini Rupertus electus in regem Romanorum conſecratus eſt in maiori eccleſia Coloniēſi, à Friderico eiuſdem ciuitatis archiepiſcopo. Ciues autem Aquenſes, propterea quod eſſent Wenceslao regi depoſito obnoxij iuramēto, noluerunt coronationem noui regis in ciuitate ſua admittere, ſpem in duce Iuliacenſi habentes, qui aſſiſtentiam eis contra Rupertum pollicitus fuerat. Sed non ceſſit eis in proſperum. Coronatus enim rex Rupertus (ſicut diximus) in Colonia, in Aquenſes animaduertit, eoſque banno imperiali ſubiecit, donec tandem poſt ſex annos compulſi in eius arma iurauerunt.

Rupertus in regem coronatur.
Aquenſes ciues vexātur à rege.

MCCCCII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XI. Rupertus rex Romanorum nuptias ſplendidas filio ſuo Ludouico celebrauit in Colonia menſe Maio, dans ei vxorem filiam Henrici regis Angliæ, nomine Blancam, quæ peperit ei filium, nomine Rupertum, qui XX. ætatis ſuæ anno obijt ſine liberis. Sed & vxor ipſa poſt paucos annos obijt, & tūc aliam duxit, filiam ducis Sabaudiæ Mechtildem, de qua inferius ſuo loco dicemus opportuno.

Ludouicus filius regis ducit vxorem.

Eodem anno Rupertus rex Romanorum in Italiam profectus eſt, tam pro corona imperii adipiſcenda, quam etiam pro auxilio ferendo Florentinis contra Mediolanenſes.

Rupertus rex in Italiā proficiſcitur.

MCCCCIII.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XII. in feſto S. Hyppoliti martyris, maximum in oppido Bingen incendium fuit caſualiter exortum, & multa hominibus damna intulit: nam vix quarta pars oppidi incombuſta permanſit. Conſumpſit enim vorax flamma parochiam, turres, domos, capellaſque ſanctorum, Chriſtophori, Nicolai, Ægidii, & ſpiritus ſancti cum omnibus quę apprehendit: fugitq; tam potens incendium, ꝙ à nemine poterat reſtringi. Omnia vaſtauit, omnia conſumpſit, & in vna hora multos ex diuitibus pauperrimos effecit.

Oppidū Bingen incendio periit.

Eodem anno XI. cal. Decembris obijt Rudolphus prior huius monaſterij in ordine Priorum XXIV. homo ſecundum mores illius temporis, qui parum curabant diſciplinam regularis obſeruantiæ. Monachos huius cœnobij quales reperit, tales etiam poſt ſe ad poſteros tranſmiſit, proprietarios, incontinentes, & ſeculares potius quam religioſos. Poſt mortem Rudolphi abbas Bernhardus, XXV. huius loci Priorem inſtituit Conradum nomine, huius cœnobij monachum profeſſum, qui præfuit in officio Prioratus annis ferme XVIII. homo quidem ſecundum æſtimationem hominum communem bonus & conuerſationis honeſtæ, qui, quia inter deformatos à pueritia nutritus fuerat, viuere moribus inuentis ad ſalutem ſibi ſufficere confidebat.

Rudolphus Prior 24. moritur.
Status monachorum.
Conradus fit Prior huius loci 25.

Eodem quoq; anno XIV. cal. Auguſti obijt Iohannes plebanus eccleſiæ noſtræ Spōheimenſis, qui fuit olim Rector ſcholarium hic in monaſterio, & benefactor ſingularis.

Eodem anno dux Montenſis captum patrem ſuum poſuit in cuſtodiam in caſtro quod dicitur Nuvvenburg, ſibique dominium patris vſurpauit, patris ſui preces paruifaciens, & lacrymas matris indeſinenter fuſas cōtemnens. Sed eodē anno per Henricum de Oeyr, Friderico archiepiſcopo opem ferentem, occulte & cum magna aſtutia fuit de cuſtodia liberatus & clam abductus.

Dux Montēſis patrem cepit.

MCCCCIV.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XIII. inchoata eſt reformatio ordinis noſtri in Bauaria, quæ Caſtellenſis appellatur, per Ottonē abbatē monaſterij de Caſtello, in diœceſi Ei-

Reformatio Caſtellenſis cœpit.

ſtetenſi,qui primum ſe & monaſterium ſuum ad integritatem monaſticæ inſtitutionis reformauit,ac deinde per ſucceſſum temporis multa alia monaſteria in Bauaria & Sueuia in eandem ſocietatem attraxit. Sed non durauit C. annis in præfato monaſterio tam ſancta reformatio,quæ per pompam & ſuperbiam abbatum deſtructa nullum hodie ſui veſtigiũ reliquit. Cætera quoq; monaſteria Caſtellẽſibus per vniformitatem vitæ quõdam annumerata,matre deficiente,à prima inſtitutione pene omnia defecerunt.

MCCCCV.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XIV. venit ad regem Rupertum, Heydelbergæ morantem,ſoror eius Anna,vxor Wilhelmi ducis Montẽſis, filium accuſans Adolphum, qui patrum ceperat,& nunc vtrumque parentem de ducatu Montenſi expulerat, petens conſilium & auxilium contra filium proteruũ. Cuius calamitati rex frater compatiens,filium imperiali ſententia notauit,& ad venerationem obedientiamque parentum in breui coegit.

Dux Montenſis ad obedientiam patris compellitur.

Eodem anno circa natiuitatem Domini obijt dux Albertus dux Bauariæ, filius Ludouici Imperatoris,Palatinus Rheni,Hannoniæ,Hollandiæ ac Selandiæ Comes, ac Dominus Friſiæ,vir pius,bonus,& princeps humaniſſimus,in Hollandia ſepultus,relinquens ex Margaretha,filia ducis Poloniæ,vxore ſua tres filios,ſcilicet,Albertũ, qui habuit Straubingen cũ ducatu inferioris Bauariæ,qui primus inter fratres obijt ſine liberis,qui non habuit vxorem,Iohannem,qui fuit electus epiſcopus Leodienſis,& poſtea rexit Hollandiam per plures annos poſt obitum fratris ſequentis,VVilhelmũ, qui matre mortua rexit Hollandiam,Hannoniam,Selandiã & Friſiam annis paucis,obijtq; anno Domini MCCCCIX. filiam relinquens vnicam Iacobam nomine,de qua ſuo loco dicemus.

Albertus Palatinus moritur in Hollandia.

Filij Alberti.

Eodem anno in die S. Scholaſticæ virginis clerus VVormacienſis pro conſeruatione libertatum de ciuitate exiuit,& anno vno cum menſibus XI. (alij dicunt biennio) extra ciuitatem manſerunt,quodlibet collegiũ in loco ſibi antiquitus deputato. Tandem cõcordia facta eſt (vt inferius ſuo loco & ordine dicemus) per Rupertũ regem & filiũ Ludouicũ.

Clerus VVormatiæ exiuit.

Eodem etiam anno XIV die menſis Maij Eckardus epiſcopus VVormacienſis,in medio chori maioris eccleſiæ ſepultus: cui ſucceſſit Matthæus de Cracouia,& præfuit annis V. vir eruditus & in ſacris literis Doctor, qui multa conſcripſit opuſcula ad eruditionem fidelium morumq; inſtitutionem pertinentia.

Matthæus fit epiſcopus VVormatiẽſis.

Anno prænotato Bernhardus abbas huius monaſterij Spõheimenſis curtim vnam in VVinsheim cum domibus,agris,vineis,pratis,hortis & omnibus pertinentibus ſuis cõparauit,à Petro Conradi ſartoris filio,quam coram Sculteto & Scabinis ibidem (vt moris eſt) in proprietatem monaſterij perpetuam ſuſcepit. Verum poſt annos aliquot (ſicut infra dicemus) in diſplicentia contra conuentum ſuũ cadens,ex ira tam iſtam curtim quam aliam ſine conſenſu & voluntate conuentus alienauit, in non paruum animæ ſuæ periculum.

Curtis in VVinsheim cõparatur.

MCCCCVI.

Anno abbatis noſtri Bernhardi XV. in die Viti & Modeſti martyrum, de mane, circa horam VII. fuit Eclipſis Solis maxima, & ſecuta ſunt bella multa in diuerſis terris & prouincijs Romani imperij.

Defectio ſolis.

Eodem anno poſt feſtum Paſchale conuenerunt in vnum quidam principes, comites,& alij diuerſi ordinis Nobiles iſtius prouinciæ, fecerunt aduerſus ciues Moguntinenſes conſilium,& magna eis damna intulerunt,pro cõtumelijs & damnis, quæ antea à Moguntinenſibus ſe pertuliſſe dixerunt. Quadam quoque nocte in manu valida venerunt ad portam ciuitatis,& ſimulantes ſe ſodales ipſius ciuitatis,intromiſſi ſunt: qui cum fortes & multi eſſent numero,quoſdam ex potioribus ciuium capite truncarunt, ſpoliantes ciues quoſcunq; potuiſſent,irrecuperabilia eis damna intulerunt & receſſerunt. Hoc ipſo anno tandem ciues Aquenſes regi Ruperto poſt damna multa iurauerunt.

Conſpiratio Nobiliũ contra ciues Moguntinenſes.

MCCCCVII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XVI. circa feſtum S. Iacobi apoſtoli facta eſt inter clerũ & ciues VVormacienſes concordia,per Rupertum regem Romanorũ,& filium eius Ludouicum comitem Palatinum Rheni,poſteaquam multæ ab vtraq; parte in Romana curia & extra expenſæ factæ fuerunt. Et ſic Clerus,poſtquam biennio exulauerat & menſibus V. ad ciuitatem eſt reuerſus.

Clerus VVormatienſis concordia facta ad ciuitatem reuertitur.

Eodem anno prætorium nouum in Colonia, quod ciuium domum appellant,inchoatum eſt,& in ſeptennio conſummatũ,cuius impenſæ (vt ferunt) L. florenorum auri millia tranſcendunt,dum ſingula computantur.

Prætorium Colonienſe.

MCCCCVIII.

MCCCCVIII.

Anno Bernhardi Abbatis XVII. facta eſt magna diſſenſio inter Iohannem Ducem Bauariæ, Leodienſis eccleſiæ electum (qui annis ferme XVI. ſe geſſit pro epiſcopo, & ſacros ordines non accepit, contra iuramentum ſuum) & ciues Leodienſes cum ſibi adhærentibus; qui cladem Leodienſibus pernicioſam attulit, quos Iohannes præfatus bello ſuperauit. Leodienſes namque obſederunt ipſum Iohannem electum in Maſtricht, vbi tantam crudelitatem exercebant, quod mulieribus, propter inopiam à dicta ciuitate fugientibus, vbera & veſtimenta circa pudibunda amputarent. Et licet Wilhelmus Dux Bauariæ, Comeſque Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæque, frater Iohannis electi, nec non Iohannes Dux Burgundiæ filius ſororis amborum in principio nullam ei vellent facere aſſiſtentiam, poſtremo tamen videntes eum in tanta neceſſitate poſitum, ei cum centum millibus, ad bellum expeditis, in adiutorium venerunt, ipſo neſciente, & in ciuitate à Leodienſibus obſeſſo. Venientes autem ad ciuitatem Maſtricht præfati Duces cum exercitibus ſuis, ſuper Leodienſes inopinate irruerunt XXIII. die menſis Septembris, plus quam triginta quinque millia ex eis occiderunt, paucis euadentibus, & ex parte eorum vix decem occubuerunt. Et ſic Iohannes electus totam diœceſim obtinuit.

Diſſenſio inter Ioannem ducem Bauariæ & ciues Leodienſes.

Leodienſes obſederunt Ioannē electū in Maſtricht.

Bellū contra Leodienſes atrox, in quo Leodienſium plus quā triginta quinque millia occubuerunt.

MCCCCIX.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XVIII. obijt Wilhelmus ſupradictus Dux Bauariæ, Comeſque Palatinus Rheni, Hollandiæ, Selandiæ, Hannoniæque Comes, & dominus Friſiæ, filius Ducis Alberti, & nepos Imperatoris Ludouici IV. vnam relinquens filiam nomine Iacobam, quæ primum nupſit Delphino Franciæ, poſtea Duci Brabantiæ, & poſtremo cuidam nobili Francorum, qui omnes abſque liberis obierunt. Hæc filia Iacoba mortuo patre comitatus illius hæreditario iure obtinere laborabat, contra quam præfatus Iohannes electus Leodienſis, frater patris, per violentiam obtinuit, & quam diu vixit, Hannoniam, Hollandiam, Selandiamque, & partem Friſiæ in dominatione retinuit, præfata fratris filia reclamante. Tandem vero cupiens legitimum habere poſt fata hæredem, Epiſcopatum Leodienſem deſeruit, & cum diſpenſatione concilij Conſtantienſis vxorem duxit, ſed liberos ex ea non ſuſcepit.

Wilhelmus comes Hollandiæ moritur.

Ioannes electus epiſcopus Leodienſis obtinet comitatus fratris ſui Wilhelmi.

Eodem anno XXI. die menſis Maij obijt Blanca filia regis Angliæ Henrici, vxor Ludouici Comitis Palatini Rheni Duciſque Bauariæ, filij Ruperti regis Romanorum, qui dicebatur *Dux cum Barba*, propterea quod Barbam, quam ad terram Sanctam profectus nutrierat, abradi poſtea non conſenſit. Poſt hanc ſecundam duxit vxorem Matildem filiam Ducis Sabaudiæ; fœminam magnæ pietatis & deuotionis, de qua genuit tres filios; Ludouicum, Fridericum & Rupertum, & quaſdam filias, quarum duæ factæ ſunt moniales, tertiam duxit vxorem Comes Wirtenbergenſis, quo mortuo, nupſit alberto Duci Auſtriæ, fratri Imperatoris Friderici.

Blāca vxor Ludouici comitis Palatini moritur.

Filij Ludouici comitis Palatini ex Matilde ſecunda vxore.

MCCCCX.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XIX. obijt Rupertus rex Romanorum Dux Bauariæ ac Palatinus Comes Rheni, in Oppenheim XXI. die menſis Maij, ſepultus Heydelbergæ in medio eccleſiæ Spiritus Sancti choro, Mauſolæo in altum erecto. Iſte Rupertus antequam in regem Romanorum eligeretur, Vniuerſitatem Heydelbergenſem primus fundauit, erexit, & dotauit Anno Domini MCCCLXXXVI. quam Vrbanus Papa VI. confirmauit, & varijs priuilegijs honorauit. Conſtruxit etiam in eodem oppido inſignem eccleſiam in honorem Spiritus Sancti, in qua multas Canonicorum & Vicariorum præbendas ſatis pingues & bonas inſtituit.

Rupertus rex Romanorum obijt.

Vniuerſitas & eccleſia ſpiritus ſancti Heydelbergæ fundatur.

Poſt mortem vero regis Ruperti conuenientes Principes electores in vnum regem Romanorum vnanimiter elegerunt Sigiſmundum, Caroli Imperatoris IIII. filium, & fratrem Wenceslai quondam regis depoſiti, regem Bohemiæ & Vngariæ, virum fortem, ſtrenuum & ſapientem atque Chriſtianiſſimum, qui imperauit annis XXVII. & multa pro vtilitate eccleſiæ Catholicæ ſtrenue fecit & perpetrauit.

Sigiſmūdus fit rex Romanorum.

MCCCCXI.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XX. graues fuerunt diſſenſiones & diſcordiæ inter Ludouicum Palatinum quondam Ruperti regis Romanorum filium, & Iohannem Comitem de Sponheim, ſuper quibuſdam terminis & libertatibus in comitatibus, & præcipue in Creutzenacht, in quibus Comes Iohannes per ſententiam Iudicum victoriam obtinuit contra præfatum Ludouicum Palatinum. His temporibus ſtatus huius monaſterij in temporalibus valde tenuis fuit, & Monachi diſciplinæ obſeruantiam abiicientes, in magna vitæ deformitate viuebant.

Diſcordiæ inter Ludouicum Palatinum & Ioannem comitem de Sponheim.

Status monaſterij qualis.

MCCCCXII.

Iohannes de Brun fit epiſcopus Herbipolenſis.

Anno Bernhardi Abbatis noſtri XXI. Iohannes epiſcopus Herbipolenſis obijt, veneno (vt ferebatur) in Forchen peremptus XI. die menſis Ianuarij, cui alter Iohannes de Brun ſuccedens, præfuit annis XXVIII. homo nimium ſumptuoſus, qui ob id pene omnia ad menſam epiſcopalem pertinentia creditoribus impignorauit.

MCCCCXIII.

Stephanus Comes Palatinus, &c. ducit vxorẽ. Filij Stephani Palatini.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXII. Stephanus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, filius Ruperti quondam regis Romanorum, & frater Ludouici Palatini cum Barba, in vxorem duxit vnicam filiam vltimi Comitis de Veldentia, quæ peperit ei quinque filios: Fridericum de Siemern, patrem Ducis Iohannis nunc in Siemern commorantis, qui obtinuit Comitatum Sponheimenſem; Ludouicum cognomento Nigrum, qui fuit pater Ducis Alexandri, & obtinuit Comitatus Gemini pontis & Veldentiæ; Rupertum Epiſcopum Argentinenſem; Stephanum Canonicum & Decanum eccleſiæ Colonienſis, & Iohannem Epiſcopum Monaſterienſem, ac poſtea Magdeburgenſis eccleſiæ archiepiſcopum & Primatem Germaniæ.

MCCCCXIV.

Cõſtantienſe concilium inchoatur. Ioannes papa 23. in cõcilio deponitur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXIII. inchoatum fuit Concilium generale celeberrimum in Ciuitate Conſtantienſi, ope & induſtria Sigiſmundi regis Romanorum, quod durauit per continuum triennium, in quo primo comparuit Iohannes Papa XXIII. poſtea ibidem per Concilium cum alijs duobus de Papatu contendentibus ſententialiter depoſitus: qui intrauit Conſtantiam anno prænotato V. die menſis Nouembris, cum magna ſolennitate, tanquam Papa, honorifice ſuſceptus, inchoauitque Concilium, & tenuit ſeſſionem in ſexta feria, quæ fuit eiuſdem menſis Nouembris XVI. dies. In hoc Concilio per triennium habitæ fuerunt ſeſſiones Synodales publicæ atque ſolennes XLIV. & multa pro pace & vnitate Eccleſiaſtica laudabiliter inſtituta. Maxima illic multitudo Principum, Pontificum, Abbatum, Prælatorum, Nobilium, Clericorum & Laicorum conuenit ex vniuerſo Chriſtianitatis orbe, qui omnes vnanimiter decretis Concilij obedientes erant.

Concilium Cõſtantienſe durauit triennio.

MCCCCXV.

Fridericus dux Auſtriæ naſcitur.

Anno abbatis noſtri Bernhardi XXIV. in vigilia S. Matthæi naſcitur Fridericus Dux Auſtriæ, poſtea Imperator huius nominis III.

S. Brigitta canonizatur.

Eodem anno ſacro concilio Conſtantienſi adhuc durante, Canonizata fuit ſancta Brigitta, quondam Regina, Sueuiæ & Norivvegiæ, in vigilia purificationis S. Mariæ.

Comes Cleuenſis creatur in ducẽ.

Eodem quoque anno Sigiſmundus rex Romanorum de conſilio & aſſenſu Principum conſtitutus in concilio generali in Conſtantia, ex comite Cleuenſi in Ducem creauit Adolphum, cum magna pompa & ſolennitate. 4. Cal. Maij, & ex illo tempore Duces Cleuenſes eſſe cœperunt, & ſunt vſque in præſentem diem.

Theodericus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Eodem quoque anno, mortuo Friderico archiepiſcopo Colonienſi, Theodericus filius Comitis de Mœrſe ſucceſſit, & præfuit annis ferme XLVIII. ſatis ſtrenue.

MCCCCXVI.

Tuitiũ inceditur.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXV. Montenſes incenderunt villam Tuitienſem in oppoſitum ciuitatis Colonienſis trans Rhenum ſitam, propterea ne archiepiſcopus Theodericus præſidia ſua inibi locaret. Fuerant enim inimicitiæ & diſſenſiones inter præfatum Archiepiſcopum Colonienſem & Ducem terræ Montenſis.

Oppidum Monſtereyfel nube cõfracta ſubuertitur.

Eodem anno nubes quædam noctu confracta cecidit ſuper oppidum Monſtereyfel; & dormientibus cunctis muros, portas, & maiorem oppidi partem ſubuertit, multis hominibus & pecoribus inopinate ſubmerſis, quorum cadauera extra oppidum ad diſtantiã vnius miliaris reperta ſunt, & multa ſunt habitatoribus loci damna illata, quæ vſque in hunc diem recuperata non ſunt.

MCCCCXVII.

Omnes abbates ordinis noſtri citantur ad Conſtantiã. Primũ capitulũ prouinciale in Conſtantia celebratur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXVI. omnes abbates & Prælati ordinis noſtri per totam prouinciam Moguntinam vocati fuerunt & citati ad concilium Conſtantienſe, pro celebratione prouincialis inſtituenda Capituli, & ordinis noſtri reformatione inchoanda in omnibus monaſterijs. Conuenerunt ergo ad Conſtantiam ordinis noſtri abbates, inter quos fuit Bernhardus huius cœnobij abbas cum alijs vocatus atque citatus; qui ex mandato ipſius Concilij, in monaſterio Petri domus dicto, noſtri ordinis, iñ ciuitate Conſtantienſi primum celebrauerunt Capitulum prouinciale. Et quia nullus erat inter omnes Abbates prouinciæ Moguntinæ, qui modum teneret celebrandi Capitulum,

tulum, propterea concilium deputauit pro capituli celebrandi præſidentibus duos ex noſtra prouincia Moguntina, videlicet, Sifridum Abbatem in Elnvvangen Auguſtenſis diœceſis, & Iohannem abbatem S. Georgij Conſtantienſis diœceſis: quibus adiunxerunt Ludouicum Abbatem Trenorchienſem Cabilonenſis diœceſis, Thomam abbatem Ebracenſem, qui modum celebrandi Capitulum ab antea nouerunt. In hoc capitulo fuerunt pro reformatione ordinis noſtri laudabiliter inſtituta, quæ in actis Capituli prouincialis conſcripta habentur. Hoc Capitulum prouinciale celebratum fuit anno Domini prænotato, & vltima die Februarij inchoatum, ex quo reformatio noſtra, Burſfeldenſis nuncupata (ſicuti ſuo loco dicemus) primordialiter ſumpſit exordium. Ex eo tempore Capitula prouincialia in triennio celebrari in prouincia Moguntina cœperunt, & continuantur vſque in præſentem diem, ſicut per ordinem deinceps ſuo loco dicemus.

Dux Montenſis terrā Barenſem ingreditur.

Eodem anno in Auguſto Dux Montenſis Adolphus cum valido ſuorum exercitu intrauit terram Barenſem, Ducatui Lutzenburgenſi contiguam, quam ad ſe iure hæreditario pertinere ex parte vxoris ſuæ dicebat: ſed victualibus conſumptis cum damno & cōfuſione redire coactus eſt. Deinde poſt annos VII. cum denuo eam terram in manu ſuorum valida intraſſet, & magnam partem ſuo ſubdidiſſet imperio, in quodam cœnobio monialium captus fuit, & in manus Ducis Lotharingiæ præſentatus.

Ioannes electus Leodienſis ducit vxorem.

Eodem quoque anno Iohannes Dux Bauariæ & comes Palatinus Rheni, filius Alberti, & frater Wilhelmi Comitis Hollandiæ, electus Leodienſis & ſubdiaconus (de quo ſupra diximus) poſteaquam aliquandiu, mortuo fratre, Comitatus illius cum Iacoba fratris filia rexiſſet, Epiſcopatum dimiſit, & cum diſpenſatione concilij Conſtantienſis duxit vxorem, relictam Anthonij Ducis Brabantiæ, exienſque Leodium menſe Septembri vltra non reuerſurus, contra fratris filiam terram obtinuit cum ſanguine multorum, & multa cum ea bella committens, tandem victor euaſit.

MCCCCXVIII.

Otto fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXVII. obijt Wernherus de Falckenſtein archiepiſcopus Treuirorum 4. die menſis Octobris, Confluentiæ in eccleſia S. Caſtoris cum honore tumulatus. Quo mortuo in Archiepiſcopum fuit per Capitulum canonice electus Otto filius Comitis de Ziegenhan, maioris eccleſiæ Præpoſitus, vir magnificus & per omnia glorioſus; qui ſtrenue præfuit annis XII. & multa in breui tempore fecit pace & armis potens & conſtans.

Bernhardus abbas alterū oculum amiſit.

Eodem anno Bernhardus abbas huius monaſterij alterum oculum tali occaſione amiſit. Exiſtens in Capitulo prouinciali, ad quod eundo, ſtando & redeundo plus quam L. aureos conſumpſit cum famulo & duabus equis (ſicuti ex eius manuali inuenimus) apud Conſtantiam tempore concilij celebrato, iurare cum cæteris, quod infra vnius anni ſpatium reformationem præpoſitam ſine contradictione vellet aſſumere, coactus fuit, ſub pœna amiſſionis Abbatiæ & inhabilitatis in perpetuum.

Bernhardus abbas monachos reformare nititur.

Reuerſus ergo ad monaſterium, fratribus iuramentum quod fecerat cum cæteris Abbatibus expoſuit, & vt reformationem indictam aſſumerent inſtantius rogauit. Verum cum eos omnino inuoluntarios cerneret, pœnis & comminationibus vſus, omnem inprimis occaſionem deformitatis, quantum potuit, amputare curauit, euagationem Monachis & ingreſſum ad cœnobium mulieribus ſtricta prohibitione interdicens. Habebat autem intra muros cœnobij hortum diuerſi generis arboribus conſitum, in quo cum mulieres cum monachis quadam vice repetiſſet ceraſia comedentes, iratus ſecurim accepit, & ſuccidere arbores manu propria cœpit; quo minus conſiderante quid ageret, oculum ramuſculo læſit, quem dolore creſcente tandem ex toto amiſit, Monachis ridentibus, inſultantibuſque ruſticis cum mulierculis, quaſi Deus hanc inuidiam eius tali animaduerſione vindicaſſet. Monachos tamen retrahere à ſuis deformitatibus ad plenum non potuit, vnde magna inter ipſum & illos diſcordia fuit exorta, quæ huic monaſterio cladem non modicā attulit. Raro deinceps Abbas ipſe in monaſterio fuit, ſed in oppido Trauerbach, aut in Bingen, vel in Creutzenacht frequentius morabatur, non ſine graui rerum temporalium ac ſpiritualium huius cœnobij diſpendio.

Capitulum prouinciale in Mogūtia celebratur.

Anno prænotato prima die menſis Septembris fuit celebratum ſecundum ordinis noſtri Capitulum prouinciale apud Auguſtinenſes in ciuitate Moguntina; in quo præſederunt Abbas Fuldenſis, Campidonenſis, S. Vdalrici Auguſtenſis, & Reynhartzbornēſis; qui in vltimo capitulo in Conſtantia (ſicut diximus) celebrato ad officium præſidentię fuerunt deputati. Locus autem pro celebrando Capitulo fuit in monaſterio S. Albani

nui.

denunciatus; ſed quia Monachi reformationem in Conſtantia propoſitam aſſumere contemnentes, de monaſterij translatione in ſtatum ſecularem, in quo nunc eſt, laborabant; idcirco Capitulum ibidem ſeruari non potuit, ſed apud Auguſtinenſes celebratum fuit. In hoc prouinciali capitulo perſonaliter præſens fuit Bernhardus huius cœnobij abbas, qui cum præſidentibus Monachorum ſuorum proteruiam, reformationem aſſumere contemnentium expoſuiſſet, Viſitatoribus fuit commiſſum, vt eos per cenſuram eccleſiaſticam ad reformationem compellerent. Venientes ergo ad monaſterium viſitatores parum profecerunt; quia fraudulentia Monachorum decepti ſunt, qui coram eis magna promittentes, poſt eorum receſſum nihil ſeruauerunt.

Bernhardus abbas noſter ipſe interfuit Capitulo.

Ciuitas Pariſienſis capitur, à ſtoreis & epiſcopi occidũtur.

Eodem quoque anno Iohannes Dux Burgundiæ Franciam in manu valida contra regem Francorum ingreſſus, damna ei plurima intulit, & ciuitatem Pariſienſem cum potentia cepit. Ibi multi Epiſcopi, Sacerdotes, Doctores, Studentes & ciues crudeliter fuerunt occiſi, & ciuitas miſerabiliter depopulata. Verum anno ſequente præfatus Dux Burgundiæ (ſicut dicemus) in præſentia regis capite truncatus fuit.

Diſſenſiones inter epiſcopũ & ciues Colonienſes.

His quoque temporibus magnæ inter Theodericum Archiepiſcopum & ciues Colonienſes diſcordiæ & diſſenſiones fuerunt, quæ vſque ad inimicitias publicas procedentes multa vtrinque damna partibus intulerunt, quouſque tandem concordati fuerunt.

MCCCCXIX.

Conradus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXVIII. 23. die menſis Septembris obijt Iohannes archiepiſcopus Moguntinus, cui in Archiepiſcopatu ſucceſſit Conradus filius Comitis Rheni de Lapide, electus in Rudersheim VI. Iduum Octobris, vir magnificus & potens, qui bene præfuit annis ferme XVI.

Ioannes dux Burgundiæ capite truncatur.

Eodem anno Iohannes Dux Burgundiæ in præſentia regis Franciæ capite truncatus eſt, contra fidem & iuſiurandum, quippe qui pacem inter ſe firmiſſime ſeruandam ſupra corpus Dominicum iurauerant, in cuius euidentiam, diuiſam in duas partes hoſtiam Dominici corporis de manu ſacerdotis de altari ſumpſerunt. Hanc Ducis necem Philippus filius eius animaduerſione grauiſſima vindicauit: aſſumpto enim rege Anglorum in auxilium, totam Franciam incendio & rapina deuaſtauit, Pariſium cepit, & multa hominum millia occidit, ipſumque regnum quaſi penitus deſtruxit, & Regem ex Francia ad tempus fugere coegit.

MCCCCXX.

Emiricus Vlner de Sponheim, Cellerarius huius loci moritur.

Anno Domini Bernhardi abbatis noſtri XXIX. obijt Emericus Vlner de Sponheim 16. calend. Iunij, monachus huius cœnobij profeſſus, qui plus quam XXX. annis Cellerarij ſui prouiſoris geſſit officium ſatis fideliter & ſtrenue. Poſt cuius mortem Bernhardus non reperiens inter monachos cui confideret, per ſecularem ſacerdotem rem monaſterij familiarem ad tempus fecit gubernari: quod tamen non longe poſtea iterum commutans monachis commiſit.

Capitulum Prouinciale 3. celebratur.

Eodem anno V. die menſis Maij tertium ordinis noſtri Capitulum prouinciale fuit celebratum in monaſterio Fuldenſi, Herbipolenſis diœceſis; in quo præſederunt Lampertus Montis monachorum prope Bambergam, Fridericus Hirſaugienſis, & Henricus S. Gothardi Hildenſheimenſis, monaſteriorum ordinis noſtri abbates, & multa pro reformatione ordinis ibidem fuerunt decreta.

MCCCCXXI.

Conradus Prior 25. moritur.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXX. obijt Conradus Prior huius monaſterij XXV. homo (ſicut ſupradiximus) ſatis bonus & honeſtus ſecundum mores illius temporis, qui à pueritia cum deformatis enutritus, reformationem vitæ monaſticæ non didicit nec curauit, credens ſibi ad ſalutem ſufficere ſi viueret moribus inuentis. Poſt hunc in Priorem huius monaſterij fuit conſtitutus Gotfridus de Schmidberg, monachus huius loci profeſſus, & fuit in ordine Priorum à principio fundationis huius monaſterij XXVI. præfuitque in officio Prioratus annis ferme IX. & non curauit reformationem, ſed potius ſemper contrarius fuit in omnibus. Fuerunt enim monachi huius cœnobij illo tempore nimium diſſoluti, & tam Deo quam abbati ſuo in omnibus, quæ ad religionem pertinebant, rebelles & contumaces, ſuperbi & inobedientes, proprietarij, incontinentes, vagi, & in omnibus irreligioſi.

Gotfridus de Schmidberg fit Prior huius loci 26.

Laus monachorum.

MCCCCXXII.

Capitulum prouinciale 4. celebratur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXXI. 1. die menſis Maij, IV. Capitulum ordinis noſtri prouinciale cum continuatione dierum ſequentium celebratum fuit, in monaſterio ſanctorum Marcellini & Petri martyrum, in oppido Selgenſtat; in quo præſederunt

derunt Albertus Hirsfeldenſis, Georgius Caſtellenſis, & Theodericus Amorbacenſis, monaſteriorum noſtri ordinis abbates.

Eodem anno Sigiſmundus Imperator Romanorum & Branda Cardinalis, Apoſtolicæ ſedis Legatus, in Ratisbona ad diætam cum certis alijs Principibus conuenientes, longam illam concertationem & diſſenſiones inter Duces Bauariæ, quæ per annum & VI. menſes durauerant cum multo damno & deſolatione Bauariæ, ad certos annos compoſuerunt, pacem & concordiam inter Duces reformantes.

Diſſenſio inter duces Bauariæ componitur.

Eodem quoque anno Iohannes Dux Brabantiæ Vniuerſitatem Louanienſem inſtituit, quam ad eius petitionem Martinus Papa V. confirmauit, permittens inſtitui lectiones in omni facultate præter Theologia. Verum Eugenius papa, ſucceſſor Martini, poſtea lectiones in Theologia, ſicut in alijs facultatibus conceſſit.

Vniuerſitas Louanienſis inſtituitur.

His etiam temporibus magna Principum, Epiſcoporum, Nobilium & ignobilium expeditio facta eſt contra Bohemos, qui ſe ab vnitate eccleſiæ Catholicæ per multos errores & hæreſes diuiſerant, Martino Papa V. plenarias indulgentias omnibus concedente à pœna & à culpa, qui contra eos proficiſcerentur in bellum. Maxima igitur Catholicorum multitudine aduerſum eos proficiſcente, primum noſtri euaſere victores, multis oppidis, caſtellis & viculis hæreticorum ſubuerſis, occiſiſque multis. Verum poſtea cum noſtri Principes plus prædam quam fidei Catholicæ defenſionem ſitire cœpiſſent, Imperatoris aduerſum ſe ſenſere animum commotum, cuius regnum ſpoliare inter ſeque diuidere maluerunt, quam ſaluum conſtare. Mutata hinc fortuna eſt, cœperuntque Bohemi fortius in noſtros irruere, & maiora inferre damna quam recepiſſent ab illis. O cæca ſemper humanæ cupiditatis ambitio: quæ dum modum neſcit habendi, etiam quod habet, amittit. Actum tunc de Bohemis hæreticis fuiſſet, ſi Principes noſtri auaritiam & ambitioſam cupiditatem fidei Catholicæ amori ac defenſioni non præpoſuiſſent. Cæſi ergo, ſpoliati, & confuſi à Bohemis noſtri cum ignominia ad propria redierunt. In hac fidelium expeditione perſonaliter fuit cum ſatellitibus ſuis Iohannes Comes de Sponheim vltimus, qui præ cæteris contra ſchiſmaticos fortiſſime dimicauit. Is dum quodam mane in ortu Solis, quoddam hæreticorum oppidum ſubito & improuiſe cum quibuſdam alijs Catholicis inuadere diſpoſuiſſet, porta propter emiſſionem pecorum ad campos aperta, ouicula pedibus equi, cui inſidebat, ſe à caſu ſubuoluens, paulùlum ante portam præcipitem dedit; qui priuſquam dextrarium rurſus conſcenderet, ciues portas oppidi clauſerunt, & omnes quotquot ex noſtris præcipiti curſu intrauerant, occiderunt. Comes autem, ouis periculo dicam an beneficio, contra voluntatem ſuam excluſus, ſàluatus eſt.

Expeditio cõtra Bohemos maxima.

Noſtri euadunt victores.

Noſtri à Bohemis proſtrantur.

Ioannes comes de Spõheim vltimus fortiter dimicat.

Eodem quoque anno Hoenzoller in Sueuia capta eſt à ciuibus Imperij, poſteaquam eam plus quam ad anni ſpatium fortiſſima obſidione & inopia vallarunt.

Hoenzoller à ciuib. Imperij capitur.

MCCCCXXIII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXXII. in vigilia Iohannis, obijt Reynaldus Dux Iuliacenſis & Gelrienſis ſine liberis. Poſt cuius obitum Gelrenſes in Ducem ſuſceperunt Arnoldum Comitem de Egmunda, qui accepto regimine Ducatus Gelriæ poſteritati ius acquiſiuit. Porro Ducatum Iuliacenſem Adolphus Dux Montenſis Ruperto filio ſuo, per auxilium Theoderici Archiepiſcopi Colonienſis, obtinuit vſque in præſentem diem.

Reynaldus dux Iuliacẽſis & Gelrienſis moritur.

Comes de Egmunda fit dux Gelrenſis.

Ducatus Iuliacenſis Montenſi cõiungitur.

Hoc ipſo anno Bernhardus abbas prouiſorem depoſuit ſecularem, & inſtituit duos monachos, Fridericum & Wilhelmum, qui omnes redditus & prouentus huius cœnobij leuantes in vſus neceſſarios exponerent, & quotannis facerent de ſingulis computationẽ. Fuit autem ſtatus monaſterij illo tempore ſatis tenuis, & non minus in temporalibus quam in ſpiritualibus diſſolutus. Sæpe monachi cum abbate fuerunt in excommunicatione, aliquando ab ordine propter inobedientiam & rebellionem, aliquando à Iudice propter debita creditoribus in tempore non ſoluta. Diuina multotiens intermittebantur officia, quæ niſi obtenta relaxatione temporali, non licuit celebrari. Abbas morabatur in Trauerbach, raruſque erat in monaſterio, & faciebat vnuſquiſque libet à metu quod ſibi rectum videbatur. Viuebant ſine regula Monachi, in omnem laſciuiam & voluptatem miſerabiliter deuoluti.

Duo monachi Prouiſores huius cœnobii inſtituuntur.

Status monaſterii qualis.

Anno prænotato poſt mortem Rudolphi & Alberti Ducum Saxoniæ Sigiſmundus Imperator Romanorum contulit Ducatum Saxoniæ cum Principatu electionis Friderico Marchioni Miſnenſi Lantgrauioque Thuringiæ atque hæredibus eius in perpetuum, Erico Duce fratre prædictorum Rudolphi & Alberti, excluſo, qui adhuc viuebat; quẽ ablato Ducatus Saxoniç titulo, Ducẽ Lunenburgenſem in poſterum voluit appellari. Verum

Marchiones Miſnenſes fiunt duces Saxoniæ & electores.

cum ſe huic donationi Fridericus Marchio Brandenburgenſis conſtanter opponeret, accepta à Miſnenſibus pecunia, viginti octo millium florenorum, ceſſit iuri quod ei competere videbatur.

MCCCCXXIV.

Capitulum prouinciale celebratur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis XXXIII. Dominica Iubilate, quæ fuit 14. dies menſis Maij, v. ordinis noſtri Capitulum prouinciale celebratum fuit cum continuatione dierum ſequentium, in monaſterio S. Stephani martyris in ciuitate Herbipolenſi; in quo præſederunt Baldevvinus Lunenburgenſis, Theodericus Northeimenſis, Appello in Synsheim, & Helfridus S. Iohannis in Rinckaugia, monaſteriorum ordinis noſtri abbates, & multa pro reformatione ordinis noſtri ibi fuerunt ordinata & decreta.

Erneſtus dux Auſtriæ moritur.

Eodem anno obiit Erneſtus Dux Auſtriæ, pater Friderici Imperatoris III.

Dux Montenſis cum exercitu intrat terram de Bare. Dux Montenſis capitur.

Hoc ipſo anno Adolphus Dux Montenſis iterum intrauit terram de Bare cum exercitu valido, & maiorem partem eius obtinuit; qui dum in quodam cœnobio noctibus (pro conſuetudine ſua) cum eiuſdem Deo ſacratis voluptatibus vacaret impudicis, quadam nocte traditus & captus, in manus Ducis Lotharingiæ fuit præſentatus. Poſt integrum ergo annum in cuſtodia detentus, non prius liberari potuit, quam ipſe cum filio ſuo Ruperto omne ius, quod ei competebat ad præfatam terram, abiurantes, in manus & poteſtatem Ducis Lotharingiæ hæredumque eius in perpetuum concederet.

MCCCCXXV.

Ioannes comes Hollandiæ ſine hæredib. obiit.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXXIV. obijt Iohannes Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, Comeſque Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ, Friſiæque Dominus, filius Ducis Alberti, & nepos Ludouici Imperatoris IV. quondam electus Leodienſis, qui diſpenſante concilio Conſtantienſi Epiſcopatum cum ſubdiaconatu dimiſerat, ducens vxorem & ſubijciens ſibi Hollandiam cum cæteris Comitatibus, Iacobam fratris Wilhelmi filiam paterna hæreditate priuauerat, non relinquens liberos. Quo mortuo, præfata fratris filia Comitatus præſcriptos, patris ſui Wilhelmi, vt proximior hæres repetijt; ſed Dux Burgundiæ, filius ſororis Ducis Alberti, reſtitit, & omnem terram Hollandiæ cum cæteris attinentijs ſuo imperio ſubiugauit.

Comitatus Hollandiæ à Bauaris ad Burgundios deuenit.

Et ſic Comitatus Hollandiæ, Selandiæ, Hannoniæque cum dominio Friſiæ (quos Palatina Ducumque Bauariæ progenies per annos LXXX. poſſederat) in deditionem Ducum Burgundiæ peruenerunt vſque in præſentem diem, non ſine iniuria præfatæ Iacobæ filiæ Ducis Wilhelmi, grauique Bauaricæ domus iactura.

Otto Treuirenſis archiepiſcopus ſepulchrũ Domini viſitat.

Anno quoque prænotato Otto Archiepiſcopus Treuirenſis piæ deuotionis igne inflammatus mare cum patientia & humilitate multa tranſiuit, & ſanctum Domini ſepulchrum Ieroſolymis viſitauit, deferens ſecum precioſa ornamenta ſuis armis inſignia, quæ pro honore diuini cultus fratribus Minoribus ibidem degentibus, in perpetuam ſuæ peregrinationis memoriam, alacri deuotione contulit, ſeque orationibus eorundem humili inſtantia commiſit. Huius cauſa peregrinationis ſola deuotio fuit.

MCCCCXXVI.

Ludouicus Palatinus Barbatus ad terram ſanctã proficiſcitur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXXV. Ludouicus Comes Palatinus Rheni, Duxque Bauariæ, Princeps elector, filius Ruperti quondam regis Romanorum, vir pius & inclytus, amore Domini noſtri Ieſu Chriſti vltra mare ad Terram ſanctam profectus eſt, & Saluatoris noſtri ſepulchrum in Ieruſalem cum ingenti deuotione viſitauit. Reuerſus autem de partibus tranſmarinis barbam, quam in peregrinatione ſancta nutrierat, radi amplius non permiſit; ſed eam quamdiu vixit, in memoriam ſuæ peregrinationis inuiolabiliter conſeruauit. & ob hoc deinceps à vulgo *Dux cum Barba* fuit appellatus.

Ioannes comes de Spõheim mare transfretat.

Iohannes quoque Comes de Sponheim vltimus in eadem peregrinatione cum Duce Ludouico profectus eſt ad Terram ſanctam, habens in comitatu ſuo Gobelinum monachum S. Diſipodi Capellanum & Secretarium ſuum, ordinis Ciſtercienſis, quem poſt obitum Bernhardi abbatis huius monaſterij, contra ius, priuilegium & voluntatem conuentus intrudens, conſtituit abbatem, ſicuti ſuo loco inferius dicemus.

Quomodo Marchio de Baden venit ad comitatum Sponheimenſem. Quomodo Palatinus venit ad comitatũ Spõheimenſem.

Iſte Comes Iohannes de Sponheim olim per Simonem fratrem fugatus, ad Marchionem Badenſem confugit, à quo honorificè humaniterque tractatus, partem Comitatus Sponheimenſis non modicam, in tanti beneficij viciſſitudinem eidem Marchioni ſe daturum pollicitus eſt, quam etiam mortuo Simone Comite, ad paternam hereditatem præfati Marchionis auxilio reuerſus (ſicut promiſerat) dedit, talique modo & donatione Marchiones de Baden ad Comitatum Sponheimenſem venerunt, vſque in præſentem diem. Verum cum idem Comes Iohannes Dominam Elizabeth, vxorem quondam Simonis demortui, (qui obijt anno Bernhardi abbatis noſtri XXII.) impugnaret, atque de Comitatu Sponheimenſi eam

ſi eam penitus expellere niteretur, illa prudenti vſa conſilio præfatum Dominum Ludouicum Palatinum tutorem ſui inuocauit & cõſtituit, cui eam partem, q̃ in Comitatu Spõheimenſi (præter impignorata poſtea) hodie habet ex antiquo comes Palatinus, in perpetuam poſſeſſionem condonauit. Et ſic comes Palatinus Rheni ad hunc Comitatum intromiſſus à principio fuit. Fuit autem comes iſte homo multum curioſus, & rerum nouarum ſemper cupidus, qui multam pecuniam ſæpe inutili tranſactione expoſuit, iam in Alchymia, nunc in Mathematica, iam in iſtis, nunc in aliis curioſis inquiſitionibus. Semper enim in curia ſua habuit homines talibus vanitatibus debitos; Alchymiſtas, Mathematicos, Auruſpices, Exorciſtas, Magos, futurorum coniectores, quibus & facile credidit, & multotiens enormiter deceptus, honorem nihilominus impendit magnum.

Qualis fuerit iſte Ioannes de Sponheim.

Anno prænotato obiit Iohannes de Fleckenſtein epiſcopus Wormatienſis, qui ſucceſſerat Matthæo de Cracouia, Anno pontificatus ſui XVI. 18. die menſis Maii, in maiori eccleſia ſepultus: cui ſucceſſit in Epiſcopatu Fridericus de Donneck annis XIX.

Ioannes epiſcopus Wormatienſis moritur, cui ſuccedit Fridericus.

Eodem quoque anno Philippus Dux Burgundiæ Ioannam admirabilem illam puellam (de qua Magiſter Iohannes Gerſon nonnulla conſcripſit) quæ armata inter milites equitans pro rege Francorum mirabilia in bello fecit, futuraque prędixit, cepit, eamq; regi Anglorum tranſmiſit quã ille multis pœnis & tormentis diu afflictam, poſtremo igne fecit cõcremari, quod illa ſibi futurum prædixerat. Fuit autem hæc puella oriunda ex Lotharingia, quæ cum eſſet annorum XIV. venit ad Carolum regem Frãcorum, anno Bernhardi Abbatis noſtri XXIX. qui (vt ſupra diximus) de regno ſuo per Ducem Burgundiæ fuit expulſus, prædicens illi futura, & promittens cum reſtitutione regni victoriam certam cõtra omnes aduerſarios eius. Quæ quamuis iuuencula eſſet & tenera, equum tamen armata ex omni parte cum magna agilitate aſcendit, ſuo conſilio acies ordinauit, inſidias docuit, pericula prædixit, vexillum manibus tenuit, inter armatos equitans prima ſemper contra aduerſarios pugnauit, & multa vbique mirabilia fecit.

Admirabilis illa puella regis Franciæ capta comburitur.

Qualis fuerit iſta iuuencula.

Anno quoque prænotato VI. ordinis noſtri prouinciale Capitulum in Erphordia apud S. Petrum XXI. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica Iubilate, cum continuatione (vt moris eſt) dierum ſequentium, celebratum eſt; in quo præſederunt Iohannes in Vraugia, Henricus S. Ægidij in Brunſvvick, Georgius S. Ægidij in Norinberga, & Nicolaus in Brentzenhauſen, monaſteriorum ordinis noſtri abbates, & multa ibi pro inſtauratione & reformatione noſtri ordinis fuerunt inſtituta.

Capitulum prouinciale 6. celebratur.

MCCCCXXVII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXXVI grauis fuit inter ipſum abbatem & conuentum huius monaſterij diſſenſio, quæ ex ſubditorum quorundam temeritate exorta, pernicioſam huic cœnobio cladem attulit. Cum enim monachi propoſitam reformationem (ſicut ſupra diximus) recuſarent aſſumere, abbatem ſuum oblocutionibus & contumelijs affecere, quibus ille commotus, cum alio ſe modo vindicare non poſſet, duas curtes in Winsheim cum omnibus attinentijs & prouentibus earum, ſine conſenſu conuentus ſui, de monaſterio alienauit, pro nihilo contradens eas cuidam Iacobo de Gamundia, per quem ad manus Meynhardi de Coppenſtein venerunt, à quo per abbates plures minis & precibus ſæpius requiſitæ, obtineri ab eo nunquam potuerunt vſque in præſentem diem.

Abbas Bernhardus 2. curtes in Winsheim alienauit.

MCCCCXXVIII.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXXVII. Imperator Sigiſmundus Martino Papa V. conſentiente innumerabilẽ pecuniam ab omni clero & populo totius Alemãniæ leuauit, contra Bohemos ſchiſmaticos cum ea pugnaturus, quamuis paruus aut nullus ſequutus fuerit effectus. Qui mille habebat florenos; dabat duos; qui vero centum florenorum extitit poſſeſſione locuples, quartam vnius floreni partem pendebat: reliqui omnes viri & mulieres, filij & filiæ, mercenarij & familiares, quotquot annum XV. ætatis ſuę impleſſent, nullo penitus excepto, XIII. Hallenſes ſinguli perſoluebant. Magna quidem exactio, ſed pro fide Catholica parua eius vtilitas fuit ſubſequuta. Fuerunt tamen inter Alemannos, qui huic exactioni colla ſubmittere recuſarent. Huius anni æſtas fuit nimium humida, & aquarum inundatio multa hominibus intulit damna; magna dehinc in omni Alemannia peſtilentia ſubſequuta eſt.

Imperatoris in omnes exactio grauiſſima.

Æſtas humida.

MCCCCXXIX.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXXVIII. VII. ordinis noſtri capitulum celebratum fuit, in monaſterio Montis Monachorum prope Bambergam, X. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica miſericordia Domini, cum continuatione (vt moris eſt) dierum ſequentium; in quo præſederunt Georgius Caſtellenſis, S. Petri Erphordenſis, Henricus de Gul-

Capitulum Prouinciale 7. celebratur.

pen Doctor, S. Ægidij Nurenburgenſis, & Hugo in Albersbach, monaſteriorum ordinis noſtri abbates. In hoc autem Capitulo Bernhardus Abbas huius monaſterij non comparuit perſonaliter ſed loco ſui monachum, Capellanum ſuum, nomine Iacobum de Cleberg, cum mandato & procurationibus conſuetis tranſmiſit.

Reformatio Burſfeldenſis noſtri ordinis cœpit.

Exordium ſumpſit de monaſterio S. Mathia prope Treuirim.

Magiſter Ioannes Rode abbas S. Mathia qualis fuerit.

De Carthuſia extractus fit abbas S. Mathia.

His ferme temporibus cœpit noua ordinis reformatio in monaſterio Burſfeldenſi, Mogũtinæ diœceſis in Saxonia, ꝙ Hẽricus quondã Comes de Northeim circa annos Domini MXCVIII. fundauerat, à quo noſtra obſeruantia & vnio *Burſfeldenſis* nũcupata eſt, vſq; in præſentẽ diem. Sumpſit aũt reformatio iſta exordium de monaſterio S. Matthiæ prope Treuirim, cui tunc præerat inſignis ille Abbas Magiſter Iohãnes Rode, per quem, Ottone Archiepiſcopo cooperante, omnia noſtri ordinis monaſteria, quæ circa Treuirim ſunt, ad meliorẽ ſtatum reducta fuerunt. Fuit aũt iſte Iohannes Rode homo doctus, probus & magnæ deuotionis, qui cum eſſet Metenſis eccleſiæ Canonicus, ſanctiq; Simeonis Præpoſitus & curiæ Treuirenſis officialis, contemptis omnibus pro Chriſti amore monachus in Carthuſia prope Treuirim factus eſt. Qui cum eſſet vir multum eruditus, vita & conuerſatione maturus, & pro ordinis obſeruantia valde rigidus & zeloſus; Otto Archiepiſcopus Treuirenſis, de cõſenſu Papæ, extractum de Carthuſia, in Abbatẽ monaſterij S. Matthiæ ordinauit, qui monaſticã vitam ſecundum regulã S. Patris noſtri Benedicti mox ibidem inſtaurauit, ſtatuta & ceremonias inſtituit, & monachos in omni religione & ſanctitate verbo & exemplo erudiuit. Reformato autẽ monaſterio S. Matthiæ fratres miſit in Burſfeldiam, à Duce Brunſvvicenſi rogatus, cum ordinario, ſtatutis & cõſuetudinibus quas ediderat, quos Iohannes Abbas Burſfeldenſis cum magno gaudio & deuotione ſuſcipiens, ſenioribus eorum ſanctis in omnibus ſtudioſiſſime conformauit.

Ioannes abbas Burſfeldenſis reformator primus qualis fuerit.

Fuit autem iſte Iohannes olim monachus in Reynhuſen, quẽ abbas ſuus procuratorio nomine quondam miſerat ad concilium Conſtantienſe, eo videlicet tempore, quando omnes Abbates prouinciæ Moguntinæ (ſicut ſupra diximus) pro celebrando Capitulo ad Conſtantiam per concilium citati ſunt. Vbi cum vidiſſet zelum & diligentiam Patrum pro reformatione ordinis, audiſſetque quam ſit monacho periculoſum in deformitate viuere, compunctus eſt, & ſatisfacere iuramento, ꝙ nomine Abbatis ſui Præſidentibus fecerat, omnino cogitauit. Reuerſus enim ad Reynhauſen monaſterium, abbati & confratribus ſuis (qui tunc erant deformatiſſimi) rem omnem aperuit; viſa, audita, acta, concluſa, & iuramento promiſſa pro reformatione ordinis reſeruauit; quos ſedulo, vt vitam emendarent, reformationemque promiſſam & indictam ſub pœnis aſſumerent, hortaretur. Cœperunt eum primo irridere, poſtea etiam odio habere & afficere contumelia. Videns ſe contemni, & nihil proficere, cupienſque ſuæ prouidere ſaluti, ad Agnetem vxorem Ottonis Braunſvvicenſis, ſororem Lantgrauij Thuringiorum, quæ tum in Gamundia, non procul à Reynhauſen, morabatur, deuotiſſimam in Chriſto fœminam, acceſſit, acta & concluſa per Patres in concilio retulit; auxilium, quo ſatisfaceret iuramento, poſtulauit. Cuius ſanctum propoſitum mulier ſancta cum agnouiſſet, conſilium auxiliumque impenſuram pollicita eſt.

Fit abbas in monaſterio Cluſenſi.

Contigit interea quod abbas monaſterij Cluſenſis moreretur, quod vbi Duciſſa comperit, apud Ducem maritum egit, vt præfatus monachus de Reynhauſen in locum demortui Abbatis ſuccederet, quod & factum eſt. Ordinatus autem Abbas in Cluſa monachus ille Iohannes, omne ſtudium pro reformatione adhibuit, & in omni ſanctitate & religione ſubditos ſuos ſecundum regulam præcedere cœpit: quod monachi, prauis moribus aſſueti, cernentes, omnes ab eo fugierunt. At ille paucis recollectis nouitijs, eos ad puritatem regulæ inſtituit, & in magna paupertate viuens, Deo ſeruire in omni humilitate cœpit.

Burſfeldia prorſus deſolata.

Eo tempore ſupra dictum monaſterium Burſfeldenſe ad tantam miſeriam & deſolationem peruenerat, quod multis annis monachus tantum in eo degebat, cui pro ſuſtentatione, præter vnicam vaccam, cenſus nullus erat: eccleſia ſtraminibus tecta ſtabulum fuit aduentantium pecorum, quæ olim canentium chorus fuerat monachorum. Et quamuis in extrema paupertate locus eſſet conſtitutus, placuit tamen præfato Iohanni Abbati Cluſenſi, propter ſolitudinem & quietem.

Ioannes abbas de Cluſa trãſit ad Burſfeldiã.

Proficiſcitur Treuerim.

Vnde cum voluntate præſcriptorum Ducis & Duciſſæ, monaſterium Cluſenſe dimittens (quod etiam fuerat pauperrimum) ad Burſfeldiam ſe cum ſuis pauperibus contulit, & ibi inchoatam reformationem, prout potuit, in magna paupertate continuauit. Audiens autem famam & religionem Iohannis Rode, abbatis ſancti Matthiæ iuxta Treuirim, quomodo monaſterium ſuum optime reformaſſet, conſtitutiones pro conſeruatione reformationis neceſſarias feciſſet, eſſetque vir doctus, maturus, & ſingulariter pro religionis obſeruãtia zeloſus, ad eum venit pedibus, laudabilem inſtitutionem vidit, vitam monachorum experi-

experimento ſanctam didicit, conſtitutioneſque ab illo editas, vt ſanctiſſimas collaudauit: Rogauit itaque Abbas abbatem, Burſfeldenſis Treuirenſem, pauper diuitem, Iohãnes Iohannem, quatenus ſibi de fratribus ſuis aliquos adiungeret, quorum conſilio & auxilio reformationem in Saxonia deſideratam perficeret: cuius pio deſiderio Iohãnes Rode abbas conſentiens, de monachis ſuis viros quoſdam probatæ conuerſationis adiũxit, & cum gaudio ad Burſfeldiam remiſit: & ex eo tempore ſancta monaſteriorum ordinis noſtri reformatio, per Treuirẽſes in Burſfeldiã originaliter transfuſa, reuireſcere cœpit, & in paucis annis augmentata fuit. Videntes enim Principes & Pontifices eccleſiarum deuotam & ſanctam conuerſationem monachorum Burſfeldenſium, ſingula monaſteria ſibi ſubiecta reformari ab eis cupiebant. Cœperunt ergo paulatim ex monaſterio Burſfeldenſi certa monaſteria in Saxonia & extra, atque ex illis alia reformari, quorum abbates quandam inter ſe vnionem & confœderationem facientes, ſingulis annis ſemel cõueniebant, Synodum (quam nos vſitato, licet Barbaro & improprio nomine Capitulum appellam9) celebrantes, in quo de his, quæ ad vtilitatem reformationis ordinis pertinent, haberetur tractatus. Hanc Abbatum reformatorum vnionem ſub appellatione Burſfeldenſi, vna cũ annuo Capitulo, Pius papa II. anno Pontificatus ſui primo confirmauit, multaq; illis vnitis & inuentis priuilegia cõtulit, de quibus infra per ordinem ſuo tempore breuiter faciemus mentionem. Itaq; Iohannes præfatus abbas Burſfeldenſis primus in ea nuncupatione reformator, vir bonus, religioſus & deuotus, ordinem noſtrum, in his regionibus pene collapſum, magnifice reſtaurauit. Eo autem poſt aliquot annos mortuo, ſucceſſit Iohãnes de Hagen, vir æque bonus & zeloſus, cuius tempore plura monaſteria reformata ſunt, qui & ipſe obijt tertio Iduum Auguſti, anno Domini MCCCCLXIX. Poſt quem præfuit in Burſfeldia Abbas Theodericus, vir mitis & prudens annis XVI. & obijt IV. Nonas Ianuarij, anno Domini MCCCCLXXXV. Huic ſucceſſit Iohannes, qui hodie in abbatia Burſfeldenſi annum agit XVII. vir ſenex, deuotus & ſanctæ conuerſationis. Creuit autem ſucceſſu temporis numerus monaſteriorum huic ſacræ vnioni ſubiectorum, ita vt hodie reformata ſunt LXXV. quorum iſta ſunt nomina. Primum eſt monaſterium illud inſigne S. Matthiæ apud Treuirim, ꝙ ideo ante Burſfeldiam duximus nominandum, quia fons omnis reformationis Burſfeldenſis ab illo in cætera quæ ſequuntur emanauit. Secundum ex ordine reformationis, primum autem ex nomine, Burſfeldia fuit: cætera ſine ordine reformationis ita ſequuntur: Monaſterium S. Iacobi prope Moguntiam, monaſteriũ iſtud noſtrum in Sponheim, monaſterium S. Iohannis in Rinckaugia, monaſterium in Selgenſtat, monaſterium S. Petri in Erphordia, monaſterium in Reynhartsborn, monaſterium in Homburg, monaſterium in Oldensleuen, monaſteriũ in Gerode, monaſteriũ in Reynhauſen, monaſterium in Mortheim, monaſteriũ in Breydenavv, monaſterium Lacenſe, monaſterium in Tholeia, monaſterium Mediolanẽſe, monaſteriũ S. Martini Treuirenſe, monaſterium ad martyres iuxta Treuirim, monaſteriũ in Schonavvẽ, monaſterium in Grunavvẽ, monaſterium in Lympurg, monaſteriũ in Hirſavvẽ, monaſterium in Gottſavvẽ, monaſterium in Schottern, monaſterium in Albersbach, monaſterium S. Stephani in Herbipoli, monaſteriũ Montis monachorum prope Bambergã, monaſterium in Zvvartzag, monaſterium in Vravvẽ, monaſterium in Feielsdorf, monaſterium in Monichaurach, monaſteriũ S. Martini in Colonia, monaſterium S. Pãthaleonis in Colonia, monaſteriũ in Tuitio, monaſterium in Bruvviler, monaſterium S. Pauli in Traiecto, monaſterium S. Laurentii in Obsburgk, monaſteriũ in Egmunda, monaſterium in Stauria, monaſteriũ in Liesborn, monaſterium in veteri Vlſen alias in Oldeſtat, monaſteriũ Werdenſe, monaſterium in Amesleuen, monaſterium S. Michaelis in Hildesheim, monaſteriũ in Marienmonſter, monaſterium in Koniglautern, monaſterium in Iburg, monaſterium Ciſmarienſe, monaſterium Schumenſe, monaſterium Bremenſe, monaſterium in Cluſa, monaſterium in Ilſenburg, monaſterium Mersburgenſe, monaſterium in Husburck, monaſterium in Hildensleuen, monaſterium in Monigen, Nuenburckg, monaſterium Poſamenſe, monaſterium Abdincouenſe, in Paderbrõna, monaſteriũ in Rinsdorff, monaſterium in Wymelburg, monaſteriũ in Pegania, monaſteriũ oratorij in Datia, monaſterium Bergenſe prope Magdeburg, monaſterium in Goſeck, monaſteriũ in Navvẽburck, monaſterium Cellæ Mariæ ꝙ quondam Elvversdorff dicebatur, monaſterium in Ringelnheim, monaſteriũ in Ballẽſtat, monaſterium in Mynda, monaſterium monialium in Siloha, monaſteriũ in Selechtorff, monaſterium monialium in Clara aqua, ꝙ non habet abbatem ſed Præpoſitum noſtro capitulo ſubiectũ: cætera vero omnia monaſteria præſcripta etiam in Siloe abbates habent, Capitulo & vnioni Burſfeldenſi iuramento ſubiectos. Multa deniq; monaſteria

Ioannes adiunctis viris quibuſdam probatæ cõuerſationis Burſfeldiã remittitur.

Ex Burſfeldia multa monaſteria reformantur.

Succeſſio abbatum Burſfeldenſium in reformatione.

Nomina monaſteriorum noſtræ vnionis reformatorũ.

In diœceſi Moguntinenſi.

In diœceſi Treuirenſi.

In diœceſi Spirenſi.

In diœceſi Bambergẽſi.

In diœceſi Colonienſi.

In Saxoniæ partibus.

monialium ordinis noſtri ex iſta ſancta inſtitutione reformata ſunt, quæ etſi abbatibus vnionis noſtræ ſint vt plurimum commiſſa, tamen præter illa duo monaſteria prædicta, in Siloe & in Clara aqua, noſtro Capitulo minime ſunt vnita. Sunt & alia quædã monaſteria per noſtros reformata, quæ ex certis cauſis Capitulo noſtro annuali & vnioni nõ ſunt hoc tempore incorporata; monaſterium in Wiſſenburg, monaſterium in Raſteten iuxta mare, monaſterium in Lutzenburg, monaſterium in Steina, monaſterium in Hulmershuſen & monaſterium in Corbeia: hæc quidem reformata ſunt, ſed nobis nondum vnita.

MCCCCXXX.

Otto archiepiſcopus Treuirenſis obiit.

Caput S. Mathie Apoſtoli.

Miſſa beatæ Mariæ in maiori eccleſia Treuirenſi inſtituitur.

Schiſma in eccleſia Treuirenſi factum.

Pars ſanior elegit Iacobũ de Sirck.

Pars infirmior elegit Vdalricum de Manderſchiet

Papa vtroq; abiecto archiepiſcopatum Treuirenſem aſſignat Rabano de Helmſtatt.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi Abbatis noſtri XXXIX. obijt Otto de Zegenhan archiepiſcopus Treuirenſis in Confluentia ex veteri morbo calculi, Treuirimque relatus ante altare beatæ virginis in eccleſia maiori ſepultus eſt. homo certe magnificus, & in Deũ ſingulari deuotione præditus, qui eccleſiã ſuã optime rexit & multa bona fecit. Caput S. Mathię Apoſtoli, ꝙ multis annis in caſtro Erenbreitſtein, iuxta Confluentiã inter Pontificum theſauros ſeruatum fuerat, ad maiorem eccleſiam Treuirenſem cum ingenti deuotione tranſtulit, ꝙ in eadẽ eccleſia vſq; in præſentem diẽ ſeruatur in magna veneratione & honore. In eadẽ eccleſia Treuirenſi miſſam de beata Dei genitrice ſemper virgine Maria inſtituit, quæ perpetuo poſt matutinas ibidem ſolenniter omni die à Choralibus decãtatur. Amator & benefactor erat pauperum, atque debellator ſuperborum fortiſſimus. Ipſe primus ordinis noſtri monaſteria circa Treuirim cum multis laboribus & impenſis reformauit, in ꝙ ſanctum opus Iohannem Rode (ſicut ſupra diximus) de Carthuſia extractum, abbatem S. Matthiæ conſtituit. Ottone autem Reuerendiſſimo archipręſule mortuo, multa in eccleſia Dei apud Treuiros mala ſubſequuta ſunt. Nam Canonici in electione diſcordantes, maior & pars ſanior elegit Iacobum de Sirck, maioris eccleſiæ Scholaſticum, Herbipolenſemque Præpoſitum, virum bonum & omni honore dignum. Alia pars infirmior, videlicet Fridericus de Cracouia, Præpoſitus Treuirenſis, & quidam alius Canonicus, dictus de Pittingen, elegerunt Vdalricum de Manderſchit. Ex qua diſſenſione Treuirenſis eccleſia maxima ſuſcepit incommoda. Vdalricus enim, etſi iure infirmior, tamen armis potentior, auxilio ſuorum, Comitumque de Virnenberg, & aliorum Nobilium, caſtella & munitiones Archiepiſcopatus contra Iacobum, viribus imparem, obtinuit, & à ſubiectis hominibus eccleſiæ conſueta homagia ſuſcepit. Hinc Iacobus neceſſitate compulſus, auxilium ſummi Pontificis inuocauit. At papa citatis partibus auditiſque cauſis, reprobauit electionem factã, & vtroq; abiecto Archiepiſcopatum Treuirenſem Rabano de Helmſtat epiſcopo Spirenſi, promotione Ludouici comitis Palatini Rheni aſſignauit. Hinc orta ſunt infinita mala, & eccleſia Treuirenſis plus quam in CCCC millibus florenorum damnum ſuſcepit. Totius enim patriæ comites, Barones & militares Vdalrico adhærentes, Apoſtolica mandata ſpernebant; & contra Rabanum ſæuientes, vrbem Treuirorum, quæ illi fauebat, biennio ferme obſederunt, lapides & bolos è vicinis montibus in eam fruſtra iacientes. Sed tandem re infecta confuſi abierunt. Denique papa intelligens mandata ſua contemni, terram diœceſis Treuirenſis eccleſiaſtico ſupponit interdicto ferme per IV. annos. Tandem Conradus archiepiſcopus Moguntinus, Theodericus archiepiſcopus Colonienſis, & Fridericus epiſcopus Wormatienſis, vices ſuas interponentes, contentionibus finem per amicabiles tractatus impoſuerunt, & ſic demum Rabanus archiepiſcopatum pacifice obtinuit pro maiori parte annis ferme V. poſt IV. videlicet annos quibus contentiones iſtæ durauerant. Comes tamen de Virnenburg contra Rabanum veterem continuauit rancorem, inferens ei plura damna, incendia & rapinas, maxime in pago, qui Engersgau nuncupatur; quouſque tandem pro ſumma quadraginta quinq; millium florenorum in pignus accepit quædam caſtra & dominia; ſcilicet Schoneck in Eyflia, Schonenberg, Dune, Kempeng & Hammerſtein, quibus cum literis aſſecurationis acceptis, ab inquietatione Rabani deinceps manifeſta ceſſauit. Vdalricus autem de Manderſcit non potens reſiſtere Rabano, Romam proficiſci ſtatuit, veniensque Thuregum morbo correptus interijt, & Rabanus Epiſcopatum pacifice gubernauit.

Comes de Wirnẽburg impugnat Rabanum.

MCCCCXXXI.

Gottfridus Prior obiit.

Fridericus Prior huius loci 26. conſtituitur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XL. obiit Gotfridus Prior huius monaſterii, in ordine Priorum XXVI. anno Prioratus ſui IX. ſub cuius tempore aut nulla aut parua erat in hoc monaſterio regularis diſciplinæ obſeruantia, quanquam abbas Bernhardus nõ parum pro reformatione laborarit. Poſt Gotfridum Fridericus Prior huius loci XXVII. inſtitutus fuit, homo illius temporis & morum, quos reperit, ſtudioſus defenſor; præfuitque annis VII.

Eodem

Eodem anno Fridericum & Wilhelmum, monachos & Procuratores huius monaſterij, Bernhardus Abbas ab officio prouiſionis ſuæ, quod annis ferme VIII. geſſerant, depoſuit, & contra eorum computum quem fecerant, XXXVIII. articulos excepit. Iterum ergo prouiſorem inſtituit ſecularem, quem eius ſucceſſor Gobelinus poſtea remouit.

Prouiſorum huius cœnobii mutatio.

Eodem quoque anno, in menſe Decembri, inchoatum fuit generale Concilium in ciuitate Baſilienſi, & durauit plus quam XIII. annis; in quo XLIV. ſeſſiones publicæ habitæ ſunt. Initium habuit pulchrum & glorioſum, ſed finem debilem & confuſum; propterea quod Eugenius Papa IV. cum ipſo concilio non conſentiens, multas aduerſum illud machinationes concitauit, à quo priuatus honore & dignitate Papali non curauit obedire Concilio, ſed ipſum reuocauit, & primogenitum regis Franciæ Delphinum, in eius diſſipationem contra Baſilienſes (vt ſuo loco dicemus) mitti procurauit. Multa hinc ſequuta ſunt in eccleſia mala & ſcandala, necdum in toto ſopita, alijs Papam ſupra Concilium prædicantibus, alijs dicentibus oppoſitum.

Baſilienſe conciliũ inchoatur.

Anno quoque prænotato magna Epiſcoporum, Principum, & nobilium & ciuium contra Huſſitas expeditio facta eſt in Bohemia; ſed fructus nullus, detrimentum vero plurimum acceſſit Catholicis. Nam propter ambitionem & auaritiam Principum denuo heretici contra noſtros præualuerunt, cæſiſque multis, cæteri cum damno & ignominia fugierunt; omnibus equis, curribus, clenodijs, pecunijs, totaque ſuppellectili amiſſis.

Expeditio ſecũda contra Huſſitas in Bohemiam.

MCCCCXXXII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XLI. hyems fuit aſperrima, & tandem glacie & niuibus reſolutis tanta inundatio aquarum ſubſequuta eſt, vt villæ, domus, & eccleſiæ circa Rhenum complures nimia inundationis vehementia in diuerſis locis ſubuerterentur, magnaque in ſementis & blatis damna ſequerentur.

Hyems aſperrima.

Eodem anno, in die ſancto Paraſceues, ſub officio venerunt ad villulam, non longe à cœnobio S. Catharinæ poſitam, quæ Wiler appellatur, duo Iudæi, qui blandis ſermonibus atque promiſſis quendam puerulum capientes, VII. annum ætatis agentem, extra villam occulte duxerunt in vicinam ſyluam, quæ Dumus lupina (vulgariter Wolffsheck) appellatur, & eſt huius monaſterij poſſeſſio; ipſumque crudeliter martyrizantes interfecerunt, & collecto eius ſanguine abierunt, innocentis pueri corpuſculum inter ipſa fruteta inſepultum relinquentes. Repertum vero poſtea innocentis cadauer, ad Creutzenacht cũ honore perlatum eſt, & diebus aliquot inſepultum in cœmeterio parochialis eccleſiæ ſtetit, ſperantibus multis, ꝙ ſignis & miraculis martyrium eius per Dei clementiam foret declarãdum. At vbi miraculum apparuit nullum, ſepelierunt illud in cœmeterio retro chorum, verſus orientem, vbi crux illa lapidea hodie cernitur erecta. Iudæi quoq; deprehenſi in Creutzenacht extra oppidum igne combuſti ſunt.

Puerulus de Wiler à Iudæis interficitur in Lupina dumeto.

Eodem quoque anno, XI. die menſis Maij, qui fuit Dominica Iubilate, celebratum fuit VIII. noſtri ordinis prouinciale Capitulum, apud S. Vdalricum in Auguſta; in quo præſederunt Ortvvinus S. Petri in Erphordia Moguntinenſis, Iohannes in Stein Conſtãtienſis, & Henricus in Amorbach æque Moguntinenſis diœceſium, monaſteriorum ordinis noſtri abbatis, & plura in eo decreta ſunt.

Capitulum prouinciale 8. celebratur.

Hoc ipſo anno Sigiſmundus, potentia Philippi Ducis Mediolanenſium adiutus, Romam profectus eſt, & ab Eugenio Papa imperiali diademate coronatus.

Sigiſmũdus Romæ coronatur.

Eodem quoq; anno Bernhardus huius monaſterij abbas XVIII. ſenio & morbo calculi prægrauatus, V. cal. Iunij obijt, anno ætatis ſuæ LXXVIII. aſſumpti vero regiminis XLI. cũ tribus menſibus & IX. diebus cõpleto. Hic cum ſibi mortem adeſſe ſentiret, confeſſione cum lachrymis præmiſſa, & ſumptis cum ingenti deuotione Sacramentis eccleſiaſticis, totum ad ſe conuentum fecit vocari, quo aſtante dixit: *Fratres mihi in Chriſto quidem ſemper dilecti, vos nunc videtis mihi finẽ inſtare præſentis vitæ, nec amplius vobiſcum poſſe morari: rogo itaq; ad mentem reducite iniurias, quas & mihi & Deo totiens intuliſtis, qui volenti mihi ad integritatem monaſticæ conuerſationis mores veſtros reducere, ſemper contumelioſe nimium reſtitiſtis: Ecce nunc rior, & ſi bene feci, merces mea mecum eſt; vos autẽ (vehementer timeo) poſt mortẽ meam tribulationẽ habebitis, vt qui me patrem audire noluiſtis, alium non patrẽ audiatis. Cõſiderate ergo, precor, vitæ præſentis breuitatem, & emendate mores ſecundum regulã monaſticam & decreta ſanctorum Patrum, ne vos in articulo mortis, in quo me conſtitutum videtis, temeritatis pœniteat. Inſuper cõmitto vobis, quatenus curtes illas duas in Winsheim, quarum alteram precio comparaui, alteram à fratris mei filio iudiciario edicto conquiſiui, poſt mortẽ meam ab iniuſtis poſſeſſoribus quantotius repetatis. Quod ſi ille de Coppenſtein ſe ius aliquod in eis habere prætenderit, noueritis allegationẽ eius eſſe falſam: ego enim (ſicut ſcitis) in illa diſcordia, quæ fuit inter me & vos ante hoc ferme quinquenniũ (quã nobis Deus ignoſcat)*

Bernhardus abbas moritur.

Verba abbatis morientis ad fratres.

Futura prædicit.

De duabus Curtibus in Winsheim repetendis.

nimia indignatione prouocatus, ex vehementi commotione & diſplicentia animi mei feci quod iure non potui, tradens illas ſine conſenſu veſtro (quod conſtare non poteſt) dicto Iechel de Gemunden, quas Meynhardus de Coppenſtein iniuſto titulo nunc poſſidet, ita mihi propitius ſit Deus in hac extrema neceſſitate mea. Ecce dixi vobis rei totius ordinē, ſi vos alienatas curtes repetere neglexeritis, Deo reſpōdeatis, ego animam meam exoneraui. His dictis in Domino quieuit. Erant autem præſentes, qui hanc conteſtationem audierunt, Fridericus Prior, Wilhelmus comes Rheni monachus, Fridericus comes Rheni monachus, Gerardus monachus, Fridericus de Nackheim monachus, & Iohannes monachus, huius cœnobij omnes profeſſi; Iacobus quoque de Cleberg monachus & Capellanus, Volkerus Laicus & Cellerarius huius monaſterij, eodem anno in die Innocentum inſtitutus, & alij ex familiaribus complures. Mortuo autē Bernhardo abbate, fratres iuxta commiſſionem eius curtes ipſas repetentes, fœnum metere cœperunt; ſed armata manu per ſeruitores illorum de Coppenſtein fuerunt violenter expulſi. Et licet poſtea ſæpius per plures abbates contra eos mota fuerit querela, vt infra dicemus: nihil tamen contra violentiam profecerunt.

Nomina in obitu abbatis præſentium.

DE GOBELINO, HVIVS MONASTERII ABBATE XIX. QVI PRÆFVIT annis VII. menſe I. diebus XIV. & de variis geſtis tam eius quam illius temporis.

POST mortem Domini Bernhardi abbatis venerandi, tribulatio, quam viuens monachis prædixerat, ſuperuenit. Nam mox vt Iohannes Comes de Sponheim vltimus abbatem eſſe defunctum audiuit, ad monaſterium perſonaliter vna cum comite Veldentiæ acceſſit, & fratribus, ne ſine eius præſentia, cōſenſu & voluntate nouum abbatē eligerent, diſtricta prohibitione interdixit: ꝙ forſitan non feciſſet, ſi obitus defuncti abbatis à caſu ad eius notitiam tam ſubito non fuiſſet perlatus, quod ita contigiſſe memoriæ traditum eſt. In ipſa hora, quando pro defuncto abbate campanarum hic in monaſterio fiebat compulſus, contigit à caſu ipſum Comitem cum ſatellitibus ſuis de Winterburg verſus Creutzenacht cœptum continuare iter, atque ſub ipſa compulſatione non procul à monaſterio ruſticum habere obuium, qui interrogatus ab ipſo, quid pulſus ille cāpanarum inſolita hora prætenderet; abbatem reſpondit eſſe mortuum: quo Comes audito, mox ab itinere declinans monaſterium intrauit, prohibitionem (quam diximus) contra iuſtitiam & priuilegium monaſterij fecit, conſtituens Fratribus diem pro electione noui paſtoris ad oppidum Creutzenacht tertium immediate ſequentem, quæ fuit dies ſanctorum martyrum Abdon & Sennes, 3. videlicet cal. Auguſti. Habebat autem comes monachum quendam Ciſtercienſis ordinis, de monaſterio S. Diſibodi ſecum nomine Gobelinum, hominem aſtutum & curialem, quem plurimum diligebat, eratque apud eum in magno precio, interque ſecretarios primus. Hunc ergo monachum nacta opportunitate, pro eius in ſe fidelitate cupiēs honorare, promouere in abbatem huius monaſterii ſummopere laborabat; cui fratres, propter prauos eorum mores & vitæ diſſolutionem, contradicere non audebant. Itaque adueniente termino pro electione ſtatuto, monachi huius cœnobij neceſſitate compulſi, ad Creutzenacht (vt iuſſum erat) venerunt. Adunatis autem illis in Curia comitis, ipſo & Comite Veldentiæ cum quibuſdā aliis præſentibus, Comes de Sponheim in hunc modum fuit exorſus: *Non æſtimetis, domini fratres, propterea quod euocauerim vos in hunc locum pro noui abbatis electione, me aut hoſtem veſtrum eſſe, aut monaſterii veſtri inuaſorē: Ego enim tanquam Aduocatus & tutor atq; defenſor veſtri monaſteriiq; fidelis, maxime cupio videre profectum veſtrum tā in conuerſatione ſpirituali quam etiā in ſubſtantia rerū temporalium; neq; monaſterium, ꝙ progenitores mei ad honorē Dei cōſtruxerunt, ego vllatenus deſtruere velle, ſed potius in omnib. ad meliora prouehere ſecundum vires meas credendus ſum. Cum ergo monaſterium veſtrum Sponheimenſe iam à multis annis in vtroq; ſtatu notabiliter defecerit, opus eſt certe, ſi debeat reduci ad priſtinā inſtitutionem, viro ſapiente in multiſque experto, & qui velit & poſſit vobis vtiliter præſedere. Habeo virum penes me, notū vobis, prudentem & expertum, dominum Gobelinū, quem vt in abbatem vobis eligatis ſuadeo & rogo, ſcio enim ꝙ per eius ſapientiam & induſtriā ſtatus monaſterii veſtri in melius reducetur.* Quibus auditis fratres ſubito nimium conſternati ſunt, & quid agerent penitus ignorarunt. Verum poſt multa tandem conſilia, poſt multas preces in contrarium Comiti porrectas, cum nihil omnino proficerent, conſilio Comitis de Veldentia & aliorum, qui animum comitis noſtri ſciebant non eſſe à cœpto flexibilem, acquieſcentes, ne quid eis deterius cōtingeret (ſicut veriſimili cōiectura ex minis elici poterat) inuiti conſentientes, ipſum Gobelinum taliter qualiter in abbatem ſuum elegerunt. Electus eſt ergo, quamuis alterius ordinis, Gobelinus in abbatem huius cœnobij Sponheimenſis XIX. anno prænotato Domini MCCCCXXXII. indictione X. penultima die menſis Iulii, confirmatuſque à Conrado Archiepiſcopo Moguntino, & per eius in Pontificalibus Vicarium

Comes de Sponheim liberam electionē fratribus interdicit.

Quomodo mors abbatis ad notitiam comitis peruenerit.

Fratres in Creutzenacht pro electione conueniunt.

Comitis verba ad fratres, monentis vt Gobelinū in abbatem eligant.

Gobelinus in abbatem aſſumitur electione coacta.

Vicarium in die S. Laurentij martyris ordinatus, hic in monaſterio præfuit annis VII. menſe vno, diebus XIV. & multas tribulationes & aduerſitates, maxime poſt obitum ipſius comitis, ſuſtinuit. Fuit autem oriundus ex comitatu Sponheimēſi, ex oppido Creutzenacht, humili quidem ſed honeſta parentela creatus, cuius pater Andreas, mater vero Barbara, ciues ibidem vitam mediocrem laboribus manuum ſuarum & mercatura ſuſtentabant. Qui cum adhuc eſſet puerulus, ad diſcendum literas præceptoribus traditur à parentibus fuit, quibus cum annos plures impendiſſet operam, tandem in monaſterio S. Diſibodi Ciſtercienſis ordinis, monachus eſt factus, in quo, cum eſſet ingenio ſubtilis, in multis ſupra coætaneos ſuos profecit, & inter alia etiam curioſis artibus inſudans, Alchymiæ & Medicinæ ſtudium impendit frequentius. Cum autem in his aliquantulum profeciſſet, in notitiam & familiaritatem præfati comitis Iohannis de Sponheim vltimi deuenit, per quem de monaſterio extractus, primo Capellanus eius, deinde Secretarius ac poſtremo (ſicut diximus) Abbas huius monaſterij factus eſt, qui tamen raro hic in monaſterio fuit, ſed frequentius in Trauerbach cum Comite morari conſueuit. Habebat ibidem domum propriam, in qua cum familia neceſſaria impenſas partim de mēſa & curia comitis, partim de monaſterio ſuſcipiens, ſeorſum morabatur. De eius geſtis latius per ordinē annorū mentio fiet.

Vita & origo Gobelini.

Quomodo Capellanus & Secretarius comitis factus ſit.

MCCCCXXXIII.

Anno Gobelini primo, Conradus archiepiſcopus Moguntinus, & Ludouicus Lantgrauius Haſſiæ graues inter ſe diſſenſiones & inimicitias habuerunt, qui poſt cōminationes, incurſiones, prædas & incendia, tandem ad prælium in campo conuenerunt, in quo poſt longam & ambiguam concertationem, non paucis hinc inde occiſis, Conradus archiepiſcopus præfatus à Ludouico Lantgrauio victus eſt, & plus quam ſexcenti ſuorum ab ipſo prouinciæ Comite capti ſunt, qui ſe poſtea non ſine damno archiepiſcopi cum pecunia redemerunt.

Prælium inter archiepiſcopū Moguntinū & Lantgrauiū Haſſiæ.

Eodem anno Vdalricus de Manderſchitt, Decanus Coloniēſis, qui contra Iacobum de Sirck (vt ſupra diximus) ante Rabanum in diſſenſione conſilio duorum in archiepiſcopum electus fuerat, & per Papam vna cum Iacobo abrogatus, inimicum animum gerens aduerſus ipſum Rabanum archiepiſcopū, contemnensque mandata apoſtolica, Treuirēſem antiquiſſimam Europæ ciuitatem, auxiliante comite de Virnenberg, per biennium obſedit, machinas & bombardas in montibus vicinis poſuit, lapideſque & ſagittas complures intra ciuitatem miſit. Verum cum ſe nihil poſſe proficere cerneret, propter ciuium cuſtodiam, & Ludouici comitis Palatini aſſiſtentiam, qui Rabano plurimum fauebat, ſoluta obſidione cum ingenti damno & confuſione receſſit.

Ciuitas Treuirenſis per biennium obſidione vallatur.

Bombardarum vſus hoc tēpore.

MCCCCXXXIV.

Anno Gobelini Abbatis ſecundo, obijt Conradus archiepiſcopus Moguntinus x. die menſis Iunij, in eccleſia Moguntina ſepultus. Cuius tempore Sigiſmundus Imperator Romanorum omnes Iudæos, qui erant in ciuitate Moguntina, cuſtodiæ mancipari præcepit, & magnam ab eis pecuniam pro dimiſſione extorſit. Eo quoque præſulante inter clerum & ciues Moguntinos diſcordiæ & variæ diſſenſiones ſubortæ ſunt, quæ in tantum creuerunt, quod clerus per Ciuitatenſes fuit violenter expulſus ab vrbe, domus ſacerdotum effractæ, & ſpolia multa deportata. Poſt mortem Conradi Theodericus Schenck de Erbach in oppido Bingen eodem anno in archiepiſcopum Moguntinum fuit à capitulo electus, confirmatusq; ab Eugenio Papa IV. præfuit annis ferme XXV. homo bonus & manſuetus, qui in pace & tranquillitate rexit eccleſiā ſibi cōmiſſam, & reformationē noſtram, capitulum annale, & eius conſtitutiones cum multa beneuolentia primus confirmauit.

Conradus archiepiſcopus Moguntinus obiit.

Clerus Moguntinēſis per ciues expellitur.

Fredericus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem quoq; anno Gobelinus Abbas omnia priuilegia, literas & monumēta libertatis huius monaſterij Sponheimēſis, qua neſcimus occaſione, ſine ſcitu & voluntate cōuentus ſui occulte abſtulit, Tranerbach iuxta Moſellā (vbi cōmorari ſolebat) deportauit, nō ſine grauiſſimo huius cœnobij & totius poſteritatis noſtræ damno irrecuperabili. Multa enim ex eis tali occaſione fuerunt amiſſa, quæ ad monaſteriū nullo vnq̃ tempore reducētur. Et licet ſæpius fuerit per conuentū ſuper eorum reſtitutione admonitus, tandemq; ad concilium Baſilienſe coram præſidentibus capituli (vt dicemus poſtea) citatus delatione viſitatorū, ac per Abbatē S. Matthiæ, Cōmiſſarium concilij ad hoc ſpecialiter deputatum ad ſe, reſtituturum omnia iurare compulſus, tamen nunquam potuit induci, vt promiſſioni ſuæ ac mandatis ſuperiorum ſatisfaceret. Fuerunt qui dicerent ipſa priuilegia in manus comitis perueniſſe, & propterea, quoniam nonnulla ſuæ voluntati viderentur contraria, per Abbatem non potuiſſe reſtitui. Quod vt verum credamus, argumento inducimur probabili. Maior enim literarum & priuilegiorum huius monaſterij pars tem-

Abbas Gobelinus priuilegia monaſterij abſtulit.

Quomodo & per quem priuilegia ſint ad monaſterium reducta.

pore reformationis vltimæ, quæ facta eſt anno Domini MCCCCLXIX. reperta fuit inter literas comitatus Sponheimenſis in teſtudine caſtri Tranerbach, & per dominũ Fridericum, illuſtrem Chriſtianumque Principem, Comitem Palatinum Rheni & ducem Bauariæ, primum reformatorem noſtrum, nobis & monaſterio fuit reſtituta. Supputatis itaque annis ab hinc ad reformationem introductam, fluxerunt anni non minus XXXV. in quibus priuilegia monaſterij fuerunt deperdita, quãquam nec hodie ſint reſtituta omnia, quemadmodum ex certis copijs & reſcriptis, quorum originalia non habemus, edocemur. Sed & quædam precioſa Bibliothecæ noſtræ volumina, quæ priores illi epulones intacta reliquerant, ſecum aſportauit, quæ in diuerſis locis circa Tranerbach diſtracta, nunquam ad nos reducentur. Nam (ſicut antea diximus) raro in monaſterio fuit abbas, ſed curiam Comitis ſequebatur, & inter Conſiliarios eius erat primus. Vnde interea ſtatus monaſterij tam in ſpiritualibus quam in temporalibus nimium defecit, intantum quod propter nimia debita conuentus quaſi frequenter in excommunicatione fuit, qui in principibus feſtiuitatibus (ſicut patet ex regiſtris eorũ manualibus) vt diuina celebrare permitterentur, vexam pecunia redimentes, relaxationem cenſurationum à iudicibus Moguntinæ ſedis ad tempus impetrare ſolebant. Elapſo indulti termino rurſus in cenſuras antea latas inciderunt, intermittere diuina coacti officia. Durauitque hæc miſeranda calamitas per annos plures, vſque ad vltimam reformationem Burſfeldenſem, quæ facta eſt anno Domini MCCCCLXIX.

Abbas Gobelinus libros bibliotheca deportat.

Status huius monaſterii malus eo tempore fuit.

Contentio inter abbatem & Capellanum S. Quintini.

Nota.

Dis Korn gefelt noch einem Pfarhern zu S. Quinten zu Mentz.

Anno autem prænotato, Gobelini abbatis noſtri ſecundo, grauiſſima & diuturna contentio inter ipſum & quendam Crafftonem, Altariſtam beatæ Mariæ ſemper virginis in eccleſia S. Martini Moguntiæ, fuit exorta, ſuper XX. maldris ſiliginis annui cenſus, à domino Bernhardo quondam abbate, ſine ſcitu & voluntate conuentus, ad prædictum altare de bonis noſtris in Blenich, qua occaſione vel ratione neſcitur, per quoddam inſtrumentum (vt aſſeritur) promiſſis. Cum ergo dominus Gobelinus abbas, ſucceſſor Bernhardi, prædictam ſiliginem de conſilio fratrum dare, niſi prius doceretur quare, omnino recuſaret, ab ipſo Crafftone XL. annorum prætendente, primum in Blenich coram iudicio ſeculari impeditur, ac deinde ad concilium Baſilienſe citatur. Durauitque iſta contentio per annos VI. non ſine maximis & grauiſſimis expenſis, & tandem ſententia per Iohannem Decanum S. Gingolfi Moguntinenſem, Commiſſarium præfati cõcilij Baſilienſis pro ipſo actore ſuper poſſeſſorio contra abbatem prolata fuit, in graue diſpendium & damnum cœnobij præſentis. Nam & ipſe abbas Gobelinus in propria perſona ob eam rem bis fuit in concilio Baſilienſi: fratrem monachum ad Baſileam ſæpius miſit, multas reiſas & expenſas per continuos VI. annos in eadem cauſa fecit, quam minus conſulte inchoauit.

Abbas pro hac re bis fuit in concilio Baſilienſi.

Mirabile ſignum apparuit in cœlo.

Eodem quoque anno mirabilia in cœlo viſa ſunt: apparuerunt enim VII. circuli in modum Iridis, arcus contra arcum mirabili ordine diſpoſiti, eratque hyems eiuſdem anni ſatis dura, frigida & prolixa, quæ pauperes nimium afflixit.

Expeditio contra Huſſitas in Bohemia.

Item eodem anno duces Auſtriæ & Miſnenſes cum magno Chriſtianorum exercitu contra Bohemos Huſſitas ad bellum procedentes, plus quam XII. millia ex eis peremerũt, cæteris cum dedecore fugientibus. Ex noſtris autem III. millia ceciderunt.

Ventus horrendus.

Eodem autem anno VII. die menſis Octobris in nocte ventus horrendus & validiſſimus ab Aquilone veniens, à mari Anglico per aſcenſum Rheni & omnes adiacentes illi regiones vſque ad Italiam, tam in aquis quam in terra deſæuiens, infinita hominibus damna intulit. Enimuero domus fortiſſimas, turres, eccleſias, & arbores innumerabiles ſubuertens, multa hominum vtriuſque ſexus & ætatis millia oppreſſit.

MCCCCXXXV.

Capitulum prouinciale 9. celebratur.

Hoc anno, qui fuit Gobelini abbatis III. celebratum fuit capitulum prouinciale ordinis noſtri IX. XXVI die menſis Iunij, quæ fuit Dominica poſt feſtum natiuitatis S. Iohannis proxima, in Baſilea, tempore concilij generalis in cœnobio fratrum Prædicatorum, in quo præſederunt Ortvvinus S. Petri in Erphordia, Fridericus S. Marci in Augia maiori, Iohannes S. Georgij in Steyna, & Henricus in Faucibus, monaſteriorũ ordinis noſtri abbates. Ad hoc prouinciale capitulum Gobelinus abbas, autoritate concilij fuit citatus delatione Viſitatorum accuſatuſque coram præſidentibus in multis articulis, potiſſime quod priuilegia, literas & libertatum monumenta de monaſterio alienaſſet, computationem non faceret, & extra monaſterium vt plurimum reſideret. Qui ſuper his omnibus, vt potuit, reſpondens, impetrauit à concilio & capitulo, per medium Ludouici comitis Palatini, abbatem S. Matthiæ Treuirenſem in Commiſſarium ſibi deputari, qui cauſam propria

Abbas Gobelinus ad Capitulum per concilium citatur.

propria

pria perſona hic in monaſterio auditā iuſto determinaret conſilio, promiſitq; præſidentibus eius ſe decreto velle acquieſcere. Eodem igitur anno in menſe Decembri venit abbas S. Matthiæ, fultus authoritate concilij Baſilienſis & totius capituli noſtri prouincialis, commiſſioni ſuæ ſatisfacturus, factaque viſitatione (vt moris eſt) cognouit veram ad capitulum fuiſſe delationem, abbatemq; impulit ad promittendum in omnibus emendationem. Computationem de triennio perceptis & expoſitis in Creutzenacht coram amicis ipſius Gobelini audiuit, vbi pacem & concordiam inter Abbatem & conuentum, prout potuit, compoſuit. Huius viſitationis, computationis & compoſitionis expenſæ ſolum in Creutzenacht, ſummam L. florenorum (vt ex regiſtris procuratorum inuenimus) exceſſerunt, & tamen nullus aut paruus prouentus inde prouenit.

Abbas S. Mathia viſitat hic authoritate concilij.

Anno quoq; prænotato abbas Gobelinus in die S. martyris Dionyſij, Iohannē quendam, eccleſiæ in Sulme Paſtorē, Prouiſorē, Cellerariū & Procuratorem huius monaſterij conſtituit, eiq; regimen totius monaſterij in temporalibus commiſit, ipſeque more ſuo cum comite in Tranerbach commoratus rariſſime in monaſterio fuit.

Secularis Prouiſor ab abbate inſtituitur.

Anno quoq; præſcripto XII. die menſis Octobris Erneſtus dux Bauariæ iuuenculā quandā ſpecioſiſſimam, filiā cuiuſdam raſoris de Auguſta, quā filius ſuus Albertus nimio dilexit amore, & pro concubina habebat, de ponte in Stravvbingē præcipitari fecit in Danubium & ſubmergi, filio procul abſente & rem penitus ignorāte. Qui reuerſus, vbi patris crudelitatem in amantiſſimā ſibi amaſiam commiſſam audiuit, præ nimio dolore cordis primo in amentiā cecidit, ad ſe poſtea reuerſus amariſſime fleuit, & iurauit ſe nec patri nec patriæ parciturū, quouſq; innocentē amatricis ſuæ mortē vindicaſſet. Magna ergo inter filiū, & patrem nobileſque & cooperatores necis iuuenculæ diſcordia fuit ſubſequuta, quę vix tandē cum maxima difficultate potuit ſedari. Super ſepulchrū mulieris, cogente filio, pater nouā fundauit Capellā, in qua omni die perpetuo vna miſſa pro ipſius anima celebraretur. Fuerunt qui dicerent Albertum ducem matrimonium occulte contraxiſſe cum ea, & patrem propterea motum, quod nobilitatem generis ſui cum tam humilis proſapiæ perſona vituperaſſet, mandatum vt necaretur ded.ſſe. Male feciſſe patrem omnes clamauere, quod tam pulchram, honeſtam, & innocentem, filioque ſuo ſuper omnes dilectiſſimam iuuenculam amoris cauſa, occidi iuſſiſſet, cum multi olim nobiliſſimi reges & principes, virtute vel amore perurgente, ſibi ex humiliori genere ciuium aut ruſticorum ſine confuſione deſumpſiſſent vxores.

Miſerabile facinus Erneſti ducis Bauariæ.

Eodem quoq; anno hyems fuit aſperrima menſibus III. ita quod nimio frigore arbores, ſementa & vites in multis locis perierūt. Vinum etiam omnino in caro pretio fuit, quia & (præter in Alſatia) parum vbiq; creuit, & nimis acerbum.

Hyems aſperrima.

MCCCCXXXVI.

Anno Gobelini abbatis noſtri IIII. Iohannes comes de Sponheim vltimus, altare S. Pancratij martyris in caſtro Sponheim cum omnibus prouentibus, reditibus & attinentijs ſuis huic monaſterio cum iure patronatus (cui aperte renunciauit) incorporandum contulit, in augmentum præbendarum monachorum, ſicut patet ex literis, quas conuētui deſuper ded.t. quarum Datū eſt *in die S. Martini epiſcopi, anno Domini* MCCCCXXXVI. Hanc donationē Theodericus archiepiſcopus Moguntinus per Iohannē de Liſura, decretorū Doctorem, in ſpiritualibus Vicarium ſuum, ad inſtantiam abbatis & conuentus huius monaſterij, poſtea confirmauit, vt patet in literis deſuper confectis, quæ datæ ſunt *anno Domini* MCCCCXXXIX. *die Veneris, menſis Martii.*

Ioannes comes altare caſtri Sponheimenſis huic monaſterio cōfert.

Anno Gobelini abbatis prænotato Albertus dux Bauariæ (de quo priori anno dictū eſt) vxorē duxit Annā ducis Brunſvvicenſis filiam, & nuptias in Monaco celebrauit.

Albertus dux Bauaria ducit vxorem.

Hoc ipſo anno vinum bonū & in magna copia creuit, & pro vili pretio vendebatur.

MCCCCXXXVII.

Anno Gobelini abbatis noſtri V. obijt Iohannes comes de Sponheim vltimus in caſtro Starckenburg iuxta Tranerbach, relinquens in manib. Gobelini Secretarij ſui teſtamentū conſcriptū, q tamen contradictione hæredū interueniente, ad effectum non fuit perductum, quamuis ipſe Gobelinus propterea in propria perſona ad conciliū Baſilienſe profectus, literas & cōmiſſiones ab eo neceſſarias impetrauit, prævalere tamē contra potētiam ducis & Marchionis minime potuit, ſed magnū ſibi & huic monaſterio incommodum excitauit. Comes enim præfatus biennio ferme antequā moreretur, XII. millia florenorum ad cuſtodiam Gobelini abbatis noſtri depoſuit, quos ipſe abbas ad eius imperiū exponens in diuerſis cauſis, prout occurrebant, diſpenſauit. Mortuo autem Comite dux Bauariæ & Marchio Badenſis, qui comitatum Sponheimenſem in poſſeſſionē acceperāt,

Ioannes comes de Sponheim vltimus moritur.

Depoſitum comitis abbati noſtro Gobelino commiſſum.

Abbas Gobelinus quaſi ad anni ſpatium tenetur captiuus.

Gobelinum Abbatem in Winterburgk, quaſi ad vnius anni ſpatium, in cuſtodia honeſta detinebant, cupientes ab eo, tanquam à Secretario defuncti comitis, habere non ſolum rationem depoſiti, ſed etiam theſauros neſcio quos, à comite (vt ipſi aſſerebant) commiſſos. Morabatur vero per totũ illud tempus Abbas Gobelinus in publica taberna, ex mandato Principum in Winterburgk captiuus, vno fortiſſimo famulo ad cuſtodiẽdum illum deputato, & deambulare quidem intra muros, cuſtode eius veſtigia ſemper proſequente, vbique pro libitu poterat, egredi autem vicum non audebat. Tandem poſt menſes captiuitatis ſuæ tranſactos, legalem depoſiti rationem & calculum ſufficientem Conſiliarijs Principum ad ſe miſſis fecit, & de ſuſpicione theſaurorum, quod nihil ſibi conſcius eſſet, confidenter aſſeruit. Dimiſſus ergo tandem ab exilio ad monaſterium redijt, & nulla teſtamenti exequutio ſubſequuta fuit.

Ludouicus comes Palatinus, auus Philippi moritur.

Eodem quoque anno, vltimo die menſis Decembris, obijt illuſtris & Chriſtianiſſimus Princeps, dominus Ludouicus Comes Palatinus Rheni duxque Bauariæ, filius quõdam Ruperti regis Romanorũ, dictus cum Barba, vel etiam dux cæcus, quia poſt reditum à terra ſancta morbos, & ex his cæcitatẽ incurrit: vir bonus, pius & ſanctus, qui fuerat protector atque defenſor concilij Conſtantienſis, & Iohannem Papam XXIII. poſt eius depoſitionem, à concilio ſibi traditum, triennio in caſtro ſuo Manheim cuſtodiuit. Reliquit autem poſt ſe tres filios, quorum primus fuit Ludouicus Comes Palatinus Rheni duxque Bauariæ, & princeps Elector, vir pius, iuſtus, & deuotus, qui duxerat in vxorem Margaretham, filiam ducis Sabaudiæ Amedei (poſtea Papæ Felicis in cõcilio Baſilienſi contra Eugenium electi) de qua genuit Philippum inuictiſſimum principem, hodie longe lateque dominantem de quo poſtea ſuo loco faciemus mentionem: Secundus filius Ludouici Barbati fuit Fridericus ille dux potentiſſimus, qui poſt obitum fratris fuit tutor Philippi clariſſimi, qui non duxit vxorem, de quo etiam poſtea dicemus: Tertius fuit Rupertus, archiepiſcopus Colonienſis poſt Theodoricum, cuius mentionem infra faciemus.

Filij ducis Ludouici barbati.

Sigiſmũdus Imperator obijt.

Anno etiam prænotato in menſe Decembri obijt in Morauia Sigiſmundus Imperator Romanorum, rex Vngariæ & Bohemiæ, Princeps Chriſtianiſſimus, amator Dei, defenſor cleri, & pauperum aduocatus, ſepultus in Alba regali cum magno honore, non ſine opinione ſanctitatis.

Adolphus dux Montẽſis & Iuliacenſis moritur.

Adolphus quoque dux Montenſis & Iuliacenſis eodem anno in menſe Decembri Coloniæ in monaſterio S. Panthaleonis, ordinis noſtri, ſine liberis obijt, cui Gerardus de Rauenburg, filius fratris, in ducatu vtroque pacifice ſucceſſit. Propter continua bella nimium exhauſtus pauper obijt, & terram ſuam in maximis pecuniarum ſummis impignoratam nepoti reliquit.

Fames magna.

Eodem anno maxima fames in omni regione, & præcipue in partibus inferioribus, in Hollandia, Selandia, Hannonia, & circa Rhenum vbique exorta eſt, & frumenta in nimis caro precio, ita vt multi pauperes tam in ciuitatibus, quam in villis fame perirent.

MCCCCXXXVIII.

Machildis, auia Philippi com. Pal. moritur.

Hoc anno, qui fuit Gobelini Abbatis noſtri VI. obijt Machtildis relicta vxor Ludouici comitis Palatini ducisque Bauariæ, auia Philippi principis noſtri clariſſimi, XII. die menſis Maij. deuota mulier in Deum & ſancta, in pauperesq; pijſſima.

Albertus dux Auſtriæ fit rex Romanorum.

Eodem anno circa medium Quadrageſimæ conuenerunt Principes Electores ad Franckfordiam, & vnanimiter elegerunt in regem Romanorum Albertum ducem Auſtriæ, generum Sigiſmundi defuncti Imperatoris, virum ſtrenuum, pium, bonum & ſanctum, qui regnauit annis tantum duobus: qui poſt obitum ſoceri obtinuit multa regna, & ducatus & comitatus, iure hæreditario pacifice abſque tumultu aliquo, ſicut regnum Vngariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, ducatum Morauiæ, & alias terras multas, fuitque inter omnes principes Germaniæ potentior & locupletior. Fuit autem electus (ſicut diximus) XIII. calend. Aprilis in medio Quadrageſimæ, Princeps quo dignus non erat mundus, ideo conſumatus in breui expleuit tempora multa.

Epiſcopus Leodienſis fit coadiutor eccleſiæ Treuirenſis.

Anno prænotato Rabanus de Helmſtatt archiepiſcopus Treuirenſis & Spirenſis epiſcopus ſenio grauatus, videns ſe minus ad regimen tanti pontificatus ſufficere, quorundam viſus conſilio, Iohannem epiſcopum Leodienſem in coadiutorem eccleſiæ Treuirenſis, contra voluntatem multorum de capitulo aſſumpſit: vnde non paruam (vt multi aſſeuerant) iacturam eccleſia Treuirenſis, incommodum & damnum ſuſcepit.

Erneſtus dux Bauariæ moritur.

Eodem quoque anno, I. die menſis Iulij obijt Erneſtus dux Bauariæ, in Monaco ſepultus, relinquens vnicum filium, nomine Albertum, de quo ſupra dictum eſt.

In eodem anno iterum venit Iohannes Abbas S. Matthiæ Treuirenſis authoritate

concilij

concilij Baſilieſis & capituli noſtri prouincialis, Viſitator generalis & ſpecialis deputatus, & denuo hic viſitauit, relinquens inſtrumētum quoddā viſitationis ſuæ, in quo præcipue monet Abbatem de duobus. Primum vt iam deinceps reſidentiam ſuam extra monaſterium non continuaret, ſed potius maneret cum fratribus ſuis in cœnobio, propriæque & ſuorum intendens ſaluti, præſertim comite iam mortuo, cuius miniſterio non amplius vrgeretur: Secundum vt literas & priuilegia, dudū à monaſterio per eum alienata (quemadmodum diximus ſupra) ad monaſteriū reducere quantotius curaret. Alterum horum primum fecit, alterum facere non erat in poteſtate eius, quanquam & illud ſæpius attentauerit. Nam propter priuilegia in teſtudine arcis Tranerbach dudum recluſa, ad quæ ipſe non poterat habere acceſſum, & propter teſtamenti comitis defuncti impeditam executionem, ſuique in Winterburg captiuitatem & detinentiam, inimicum animum aduerſus ducem Stephanum concepit, eumq; de Iuriſperitorum conſilio iuridice aggreſſus, primo per Commiſſariū concilij Baſilienſis, ac demū per clementiſſimū Principē Ludouicū comitē Palatinum, ad reſtitutionē & ſatisfactionem compellere cœpit: ſed interea morte ſublatus, inchoatum negotium imperfectum dereliquit, nihilq; amplius factum eſt.

Abbas S. Mathiæ denuo hic viſitat.

Abbas Gobelinus contra ducem Stephanum litigat.

MCCCCXXXIX.

Anno Gobelini abbatis noſtri VII. Eugenius Papa, vt diſſiparet concilium Baſilieſe, Ludouicum Delphinum Viennenſem regis Franciæ primogenitum in arma concitauit, precibus & precio (vt ferebatur) contra Imperium Rom. & Germanicam nationē. Qui adunato magno exercitu, XXV. millium armatorum venit in Alſatiā, & circa Baſileam, Argētinam, & circumiacentes ciuitates incēdia, prædas, & damna, in villis & in agris, multa fecerunt. Cum Suitenſibus bellum non longe à Baſilea habuerunt atrociſſimum, in quo nō pauciores de ſuis amiſerunt, quam de illis occidiſſent. Acta ſunt hæc in menſe Martio. Tandem Ludouicus comes Palatinus, cum auxilio Principum vicinorum, & ciuitatum imperij, Argentinenſium, Baſilienſium & præcipue Schletztatenſium, turmam illam, quæ Armeniaca dicebatur, cum eorū Principe Delphino de Alſatia potenter expulit, multis eorū occiſis, ita quod de tota illa multitudine XXV. millium valde pauci euaſerunt. Magna hanc Armeniacorum in Alſatia cladem, peſtilentia, fames & cariſtia in omnibus regionibus ciſrhenanis ſequuta eſt, & multa millia obierunt.

Delphinus cum Armeniacis occupat Alſatiā.

Armeniaci caſi pelluntur de Alſatia.

Eodem anno concilium Baſilienſe dedit Bullam vnam pro reformatione ordinis noſtri in Germania, quæ ſic incipit. *Inter curas multiplices, quib. inter occurrentium rerum & negotiorum vniuerſalis eccleſiæ diſtrahimur varietatibus, &c. Datum Baſileæ X. cal. Martii, anno à natiuitate Domini* MCCCCXXXIX. In hoc ſacro concilio XII. abbates ordinis noſtri fuerunt deputati viſitatores & reformatores omnium monaſteriorum ordinis noſtri per Germaniam, & præcipue per prouinciam Moguntinam. Inter quos fuit vnus Iohannes Abbas S. Matthiæ prope Treuirim, qui iſto anno viſitauit hic tertio, præfati concilij authoritate ſuffultus. Finaliter tamen parum profecit, quia monachi prauis moribus aſſueti, monentis verba parum curabant, quippe qui in deformitate (vt ita dixerim) nati & enutriti, aliter viuere, quam didicerant, non volebant. Nimia enim paupertas & inopia rerum temporalium eos ad ſpiritualis vitæ deſperationem perduxerant, qua ſe non poſſe credebant, quod faciliter potuiſſent.

Concilium Baſilienſe Bullam dedit pro reformatione.

Eodem anno, XXVI. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica Iubilate, celebratur X. ordinis noſtri capitulum prouinciale Nurenbergæ, in monaſterio S. Ægidij, in quo præſederunt Hartungus S. Petri in Erphordia, Nicolaus S. Baſilij in nigra ſilua, & Henricus Amerbach, monaſteriorum ordinis noſtri abbates. In hoc prouinciali capitulo præſentata fuit patribus Bulla concilij Baſilienſis præſcripta, pro reformatione ordinis noſtri per Germaniam, cum multa (ſicut diximus) maturitate ædita, quam Patres cum reuerentia ſuſcipientes ſeruari ab omnibus mandauerunt.

Capitulum prouinciale 10. celebratur.

Anno quoq; prænotato Rabanus de Helmſtatt archiepiſcopus Treuirenſis cōſiderans ætatē ſuā decrepitā, viribus exhauſtā, ad onera tanti pontificatus non ſufficere, habito ſuorū conſilio, maxime coadiutoris ſui Iohannis epiſcopi Leodienſis, ipſum archiepiſcopatum Treuirenſem Iacobo de Sirck, qui ante ipſum cum Vdalrico de Manderſchitt (ſicut ſuo loco diximus) in diſſenſione fuerat electus, de cōſenſu totius capituli reſignauit, & pro nanciſcenda quietudine ad eccleſiā ſuā Spirenſem, q̄ interea commendatā tenuerat, reuerſus eſt. Sed mox epiſcopatum etiā Spirenſem in fauorē Reinhardi de Helmſtatt maioris eccleſiæ præpoſiti, reſignauit, cui Papa de eodē epiſcopatu prouiſionē fecerat, cōſentiente capitulo Spirenſi. Et ſic Reinhard. in epiſcopū Spirenſis eccleſiæ confirmatus, præfuit annis ferme XVII. in tranquillitate. Porro ipſe Rabanus eodē anno XIV. die Nou. Spiræ

Rabanus archiepiſcopus Treuirenſem reſignat Iacobo de Sirck.

Epiſcopatū quoq; Spirenſem Reinhardo de Helmſtatt.

Iacobus fit archiepiſcopus Treuirenſis.

obijt, in corpore eccleſiæ ſepultus: vir certe magnificus, & totus pro eccleſia Dei laborioſus. Iacobus autem Sirck poſt reſignationem domini Rabani confirmatus ab Eugenio Papa IV. in caſtro Mayensberg in archiepiſcopum conſecratus fuit; & præfuit annis XVII. vir præſtans, animo bonus & magnificus, qui prudentia & magnanimitate ſua multos æmulos & aduerſarios Treuirenſis eccleſiæ vicit & ſuperauit, & Canonicos quoſdam maioris eccleſiæ, ſibi rebelles, auxilio ſummi Pontificis ad ſubiectionem & obedientiam firmiter coartauit. In primo introitu ſuo eccleſiam Treuirenſem omnino depauperatam, & omnia caſtra, oppida, telonia ac cenſus impignorata, promptuariaque omnia vacua reperit, & nihilominus LX. millia florenorum Iohanni epiſcopo Leodienſi, coadiutori quondam Rabani, ratione adminiſtrationis ſuæ dare & exſoluere coactus fuit.

Ioannes epiſcopus Herbipolenſis ab aliis de Hirſchhorn capitur.

Anno quoq; præſcripto, Iohannes epiſcopus Herbipolenſis (propter quam cauſam, non ſatis mihi conſtat) per Domicellos de Hirtzhorn captus eſt, & III. menſibus in eorum cuſtodia detentus. Sunt qui ſcribunt, cauſam fuiſſe pecuniarum, & ipſum Iohānem Pontificem eccleſiam ſuam multis debitorum oneribus aggrauaſſe, & mutuum à præfatis Domicellis acceptum, in tempore conſtituto non reſtituiſſe, ob eamque cauſam ab eis captum fuiſſe & detentum.

Albertus rex Romanorum moritur.

Eodem etiam anno, VI. calend. Nouembris, obijt Albertus rex Romanorum, biennio in regno nondum completo, in Alba ſepultus, relicta vxore prægnante, Princeps liberalitate & fortitudine clarus. Sed mihi videtur in hiſtorijs erratum. Nam ſi anno præcedente XIV. calend. Aprilis fuit electus, & in iſto VI. calen. Nouembris obijt, non plus quam anno I. menſibus VII. & diebus VII. regno potitus fuit. Defuerunt ergo de biennio adhuc menſes IV. & diebus XXI. vt clare pateſcit, menſes & dies intermedios bene calculanti.

Abbas Gobelinus moritur.

Anno ſuo præſcripto Gobelinus, Abbas huius monaſterij Sponheimenſis XIX. ſenio & infirmitate grauatus, vitam præſentem deſeruit, & XVIII. cal. Octobris in Domino quieuit: poſteaquam in Abbatia compleuerat annos VII. menſem I. & dies XXIV. vir certe animo conſtans & ingenio prouidus, ne dicam callidus, qui tempore ſui regiminis multa aduerſa conſtanti animo ſuſtinuit, & potius vincere quam cedere paratus fuit: Maius damnum quod tempore ſui regiminis huic monaſterio intulit, fuit alienatio priuilegiorū & librorum, quæ vſque in præſentem diem necdum omnia ſunt nobis reſtituta. Corporalis etiam reſidentiæ ſubtractio non parum huic monaſterio nocuit, dum monachi, quaſi truncati capite, nullum ordinem penitus neque in ſpiritualibus neque in temporalibus obſeruarent. A tempore enim Philippi abbatis vltimi, vſque ad nouiſſimam huius loci reformationem, per annos ferme LXXIX. prouiſores & procuratores per Abbatem ſucceſſiue deputati, tam monachi quam ſeculares, maiori ex parte ſicut ex regiſtris eorum manualibus apparet (exceptis paucis) monaſterio infideles exſtitiſſe inueniuntur. Quantumlibet enim pauper ante officium prouiſionis quiſpiam exſtitiſſet, tamen poſt annos in procuratione paucos infideliter exactos, diues euaſit, ſemperque poſt computationem peractam plus expoſuiſſe inueniebantur in ſumma notabili pro monaſterio, quam ab illo ratione officij in omnibus recepiſſent. Qui interrogati, vnde ſuperueniens accepiſſent, alter à matre, amico, vel quoſibet alio ſuperinducto, mutuum accepiſſe mentitus eſt. Itaque monachis vitio proprietatis aperto quaſi licenter laborantibus, quid aliud ab eis foret expectandum, quam furari, ſubtrahere, fraudem facere, mentiri, decipere, & monaſterium ad extremam paupertatem vel inopiam deducere. Miſeranda eorum conuerſatio, huic monaſterio tantam cladem & deſolationem ſuperinduxit, quod vſque in præſentem diem vix aliqualiter maximis laboribus potuit releuari.

Prouiſores monaſterij fures.

Quid profuerit proprietas monachorum monaſterio.

DE FRIDERICO NACKHEIM, HUIUS MONASTERII SPONheimenſis Abbate XX. qui præfuit annis V. menſibus VII. diebus IV. & varijs geſtis illius temporis

Fridericus de Nackheim fit abbas 20.

MORTUO autem Gobelino, Abbate huius monaſterij XIX. anno & die prænotatis, atque ſecundum conſuetudinem eccleſiaſticę traditionis ſepulto, tertia die ſequente, hoc eſt, XVI. calend. Octobris, conuenerunt fratres ad locum capitularem, animo & intentione nouum ſuper ſe conſtituendi Paſtorem. Erant autem pauci numero. Qui habita inter ſe deliberatione tandem vnanimiter in Abbatem elegerunt Fridericum de Nackheim, huius cœnobij monachum profeſſum, in ſacerdotio conſtitutum, qui confirmatus à Theodorico archiepiſcopo Moguntino, & ab eius in pontificalibus Vicario benedictus, præfuit huic monaſterio annis V. menſibus VII. & diebus IV. & poſtea reſignauit, vt ſuo

loco

Genus & origo Friderici abbatis.

loco dicemus. Fuit autem Fridericus iſte de militari proſapia ortus, qui monaſterio in iuuentute traditus, parum literariæ ſcientiæ apprehendit, quemadmodum & cæteri illius temporis pene omnes ſine eruditione exiſtentes, ex conſuetudine potius quam ex arte canebant. Erat autem homo quietus & laborum impatiens, & propterea ad regimẽ curæ paſtoralis minus ſufficiens. Ipſe ſuo tempore monaſterio, quantum ad eius perſonam pertinet, nec multum profuit, nec etiam multum nocuiſſe repertus fuit. Curam vero temporalium rerum prouiſoribus commiſit, more illorum, qui eum in abbatia præceſſerunt, & ipſe ſuo vacans ſolatio ſe de paucis rebus intromiſit.

MCCCCXL.

Monaſterium S. Iacobi reformatur.

Anno Friderici abbatis noſtri I. monaſterium S. Iacobi in Mõte ſpecioſo iuxta mœnia Moguntinæ ciuitatis, inſtantia & cooperatione Theodorici archiepiſcopi Moguntini, per monachos Burſfeldenſes in Saxonia reformatum eſt, monachis antiquis & deformatis, qui reformationi ſubdi noluerant, procul eliminatis. Primus autem pro manu tenenda ſanctiſſima reformatione abbas fuit inſtitutus, venerandæ religionis pater Lubertus, cum alijs fratribus de Burſfeldia miſſus, qui deuote vixit & ſancte obijt.

Sigiſmũdus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem anno Iohannes Herbipolenſis epiſcopus obijt, cui Sigiſmundus filius ducis Saxoniæ continuo ſucceſſit, & præfuit vix tribus annis. Nam triennio nondum elapſo, de epiſcopatu per Dominos de capitulo & nobiles fuit expulſus, propter nimiam fatuitatem & inertiã ſuam. Qui confugiens ad fratres ſuos in Saxoniã, vt homo fatuus & deſtructus in quodam caſtello ab ipſis cuſtodiæ mancipatus eſt, interueniente penſione annua pro eius ſuſtentatione ab eccleſia Herbipolenſi, iuxta concordata, vt ſuo loco inferius dicemus.

Fridericus dux Auſtriæ fit rex Romanorum.

Hoc ipſo anno in medio Quadrageſimæ cõuenerunt principes Electores ad Franckfordiam pro electione noui regis, & poſt maturam deliberationẽ præhabitam vnanimiter in regem Romanorum elegerunt Fridericum eius nominis tertium, Erneſti ducis Auſtriæ filium, & Alberti quondam regis ex ſorore nepotem, imperauitq; annis LIII. vir mitis & pacificus, amator cleri, ad iniurias patiens, annorum XXVI. cum regnare cœpiſſet.

MCCCCXLI.

Capitulum prouinciale II. celebratur.

Anno Friderici abbatis noſtri II. vltima die menſis Aprilis, celebratum fuit XI. ordinis noſtri capitulũ prouinciale, in monaſterio S. Ægidij Nurenbergæ, cum continuatione dierum ſequentium, vt moris eſt: in quo iterũ præſederunt Hartungus S. Petri Erphordẽſis, ſimul & Georgius S. Ægidij Nurenbergẽſis, Nicolaus S. Blaſij in nigra ſilua, & Henricus beatæ Mariæ ſemper virginis in Amorbach, monaſteriorũ ordinis noſtri abbates, & multa ſtatuerunt pro inchoanda & continuanda reformatione, ſed executores neceſſarij defuerunt.

Hyems aſperrima.

Eodem anno hyems fuit dura & aſperrima, niueſque magnæ ſuper faciem terræ, & à feſto S. Martini vſque ad feſtum beatæ Mariæ virginis purificationis durabant, intantum quod multi homines pauperes egeni frigore & inopia mortui fuerint.

Impium ſcelus Ludouici Bauariæ ducis in patrem.

Eodem quoq; anno Ludouicus dux Bauariæ, cognomento Gibboſus, cõtra patrem ſuum Ludouicũ in Ingelſtatt, auxilio Marchionis Brandenburg. Alberti, oppidum Nuenburg ad ripas Danubij obſidione vallauit, quo tandem, ciuibus ſe dedentibus, capto, patrẽ cepit, & præfato Marchioni in prædam dimiſit, quem ille Henrico duci de Lantzhuta, æmulo eius acerrimo, vendidit pro magno auri pondere. Sed diuina poteſtas tam nefandum in patrem ſcelus filij nõ diu tolerauit impunitum, ſed eum in breui, minime timentem, ſine liberis de medio tollens ſuo iudicio præſentauit.

Suſatũ obſidetur.

Hoc etiam anno Theodericus archiepiſcop. Colonienſis, magno congregato ſuorum exercitu, ciuitatem Weſtphaliæ Suſatum obſedit, ſed ciuibus ſe fortiter defendentibus, eam obtinere non potuit, tandemq; concordia facta cum damno ſuo ad ſua remeauit.

MCCCCXLII.

Fridericus in regem coronatur.

Hoc anno, qui fuit Friderici abbatis noſtri III. in menſe Iunio, Fridericus rex Rom. electus cum principibus & magna comitiua nobilium per Rhenum deſcendit nauigio vſque ad Bonnam, & vlterius equeſter ad Aquas grani, ibique per Theodericum archiepiſcopum Colonienſem in regem Romanorum ſolennitate conſueta vnctus & coronatus eſt. Coronari autem à Papa, propter ſchiſma, quod erat inter Eugenium & Felicem, diu diſtulit, tandem à Nicolao V. coronatus fuit.

Vini & frugum abundantia.

Eodem anno vinum in magna copia creuit bonũ valde, & ſuaue ad bibendum, vendebaturq; plauſtrum pro duob. florenis, & in omni terra vini abundantia fuit. Erat enim æſtas temperatiſſima, & ad omnem creſcẽtiam victualium pulchre diſpoſita, quo factum eſt, vt & vini & frumenti copia proueniret. Sed & tempore meſſis aura fuit sereniſſima, ita quod fruges ſine aliquo impedimento humiditatis collectæ, in multos annos ſine corruptione ſeruari potuiſſent.

Cardinalis Panormitanus dat Indulgentias huc.

Anno prænotato Fridericus abbas huius monaſterij, conſilio vſus amicorum, Nicolaum Panormitanum ordinis noſtri, olim in Sicilia abbatem, Romanæ eccleſiæ Presbyterum Cardinalem, & Baſilienſis concilij per Germaniam de Latere legatum, Franckfordiæ tunc exiſtentem in legatione acceſſit, eique præſentis monaſterij neceſſitatem & deſolationem expoſuit, rogans vt per largitionem indulgentiarum fidelium mentes, in ſubuentionē paupertatis tantæ, incitare dignaretur. Cui vir magnificus iuſta petenti liberaliter conſenſit, & magnas indulgentias v. annorum ſub forma quæ ſequitur conceſſit.

Copia Indulgentiarum.

Nicolaus miſeratione diuina Baſilicæ XII. *apoſtolorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ Presbyter Cardinalis, Panormitanus vulgariter nuncupatus, ſacroſanctæ generalis Synodi Baſilienſis in ſpiritu ſancto legitime congregatæ vniuerſalē eccleſiam repræſentantis, per Germaniā legatus de Latere, vniuerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, præſentes literas inſpecturis, ſalutē in Domino ſempiternam. Licet is, de cuius munere, vt ſibi à fidelib. digne & laudabiliter ſeruiatur, de abundantia ſuæ pietatis, quæ merita ſupplicum excedit & vota, bene ſeruientib. ſibi multa maiora retribuit, q̄ valeant promereri: nihilominus tamen deſiderantes Domino populū reddere acceptabilē, & bonorū operum ſectatorem, fideles ipſos ad cōplacendum ei, quaſi quibuſdā allectiuis muneribus, indulgentiis videlicet & remiſſionibus, inuitamus, vt exinde reddantur diuinæ gratiæ acceptiores.*

Narratur monaſterij paupertas.

Cum itaq; (ſicut accepimus) monaſteriū de Sponheim, ordinis S. Benedicti, Moguntinenſis diœceſis, propter vrgentes guerras, & alias extremas conditiones cariſtiæ, & aliorum, quæ retroactis temporibus acriter viguerunt, ſuis reditib. & ædificiis multum ſublatum & depauperatum exiſtat, ac paramentis, libris, & aliis clenodiis, neceſſariis ad diuinū cultū, plurimum indigeat, adq; facultates fabricæ eiuſdem monaſterii minime ſufficiunt, propter quod Chriſti fideliū ſuffragia noſcuntur plurimū opportuna: Nos cupientes, vt dictū monaſterium congruis honoribus frequentetur, ac in dictis neceſſitatibus eidē ſubueniatur, & vt fideles ipſi libentius eo confluant, nec non ad reparationē conſeruationemq; huiuſmodi manus promptius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono cœleſtis gratiæ vberius conſpexerint ſe refectos, de omnipotentis Dei miſericordia, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, autoritate confiſi, omnib. vere pœnitentib. & confeſſis, qui ad dictū monaſteriū quibuſcunq; diebus, cauſa orationis & deuotionis acceſſerint, peccatorū ſuorū veniā imploraturi, vel qui ad fabricā luminaria, veſtimenta, aut aliqua alia ornamenta ad ipſius monaſterii neceſſaria,

In his feſtis ſpecialiter accedens.

& in feſtis S. Martini & octauis eiuſdē (ob cuius reuerentiā fundata eſt eccleſia in ipſo monaſterio) omniū ſanctorum & ſanctarū habentiū octauas, ac patronorū altarium omnium, ipſi eccleſiæ pertinentium, dictā eccleſiam deuote viſitandi, manus ipſas adiutrices porrexerint, aut in extremis laborantes quicquam facultatū ſuarum legauerint, donauerint, aut miſerint ipſi monaſterio, quinq; annos & totidem quadragenas, de iniunctis eis pœnitētiis, miſericorditer relaxamus præſentibus perpetuo valituris. Volumus autem, quod ſi dictis eccleſiæ & monaſterio aliquæ indulgentiæ quomodolibet conceſſæ fuerint, ad tempus vel in perpetuum adhuc duraturæ, vim roboris habeant, eas de nouo confirmantes tenore præſentium. Datū in oppido Franckfordienſi, Moguntinenſis diœceſis, ſub noſtri Cardinalatus appenſione ſigilli, III. *nonas Auguſti, anno à natiuitate Domini* MCCCCXLII.

MCCCCXLIII.

Hyems fuit aſperrima.

Anno Friderici abbatis IV. fuit hyems longiſſima & valde frigida, quæ duxauit à feſto ſancti Martini quaſi vſque ad medium Maij, defeceruntque iumentis pabula, & in pluribus locis nec fœnum habebatur nec ſtramen, cogebantur pauperes ruſtici domorum ſuarū ſtraminea tecta præ inopia deponere, & ſtramina, præ vetuſtate penè corrupta, iumentis in eſcam præparare. Multi etiam pecora ſua, propter defectum pabuli, mactare coacti ſunt: alij ea minantes in campos & nemora lupis voluntarie deuoranda expoſuerunt.

Sigiſmūdus epiſcopus Herbipolenſis propter nimiā ſtultitiam deponitur. Gottfridus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem quoque anno Sigiſmundus epiſcopus Herbipolenſis (de quo ſupra diximus) homo fatuus & omnino dementi perſimilis, propter nimiam ſtultitiam ſuam fugatus & in Saxoniam ad fratres ſuos remiſſus: qui poſuerunt eum, vt hominem deſtructum, in quodam caſtello perpetuo cuſtodiendum, pro ſuſtentatione eius non modicum ab eccleſia Herbipolenſi penſionem (vt ſuo loco diximus) recipientes. Iſto autem depoſito ſucceſſit electione capituli Gottfridus de Limpurg, præfuitque annis XII.

MCCCCXLIV.

Capitulum prouinciale 12. celebratur.

Anno Friderici abbatis noſtri V. X. die menſis Maii, quæ fuit Dominica cantate, capitulum ordinis noſtri prouinciale XII. celebratum eſt Erphordiæ in monaſterio S. Petri, in quo præſederunt abbates monaſteriorum ordinis noſtri, videlicet S. Petri ibidem, S. Galli, S. Ægidij Norinbergenſis, S. Stephani Herbipolenſis, in quo multa pro reformatione ordinis noſtri neceſſaria ſtatuta fuerunt.

Conuentus Principum.

Hoc ipſo anno Fridericus rex Romanorū magnū & inſignem conuentū Principū Norin-

Norinbergæ habuit, in quo multa pro republica, & maxime ſuper expeditione in Turcos fuerunt concluſa, quorum aut nullus aut paruus ſequebatur effectus. Eo enim tempore Turcus fines Chriſtianorum inuaſit cum magna multitudine: nam in die S. Martini anno prænotato inter Chriſtianos & Turcos bellum atrociſſimum, quale in Europa vix ſimile factum legitur, factum eſt, in quo diu anceps pugna conſeritur, ſed Turci tandem multitudine vicerunt. In hoc prælio plus quam octoginta millia hominum occiſa ſunt. Ibi Ladiſlaus Poloniæ rex, inſignis adoleſcens, qui & Vngariæ regnum armis petebat, & Iulianus Cardinalis S. Angeli, apoſtolicæ ſedis legatus, cum multis laudabilibus viris interierunt.

Bellū inter Chriſtianos & Turcos atrociſſimū.

Eodem anno ciues oppidi Suſatenſis in Weſtphalia, repudiato domino ſuo Theodorico archiepiſcopo Colonienſi, ſe Cliuenſi Domino ſubdiderunt. Hinc ſequuta ſunt inter eos multa mala, rapinæ, incendia & bella, cum maximo vtriusq; partis incommodo. Archiepiſcopus enim contra Cliuenſes & Suſatenſes, collecto ex Bohemia maximo exercitu, ſuisque adiunctis, Weſtphaliam cum magna potentia intrauit, incēdio & rapina deuaſtans omnia, multaque caſtella, villas & munitiones circa Suſatum funditus deſtruxit. & tam nobiles quam ignobiles complures ſecum abduxit.

Bellum archiepiſcopi Colonienſis cōtra Weſtphalos.

Eodem quoque anno Fridericus rex Romanorum introduxit Armeniacos de Francia in Alſatiam, plus q̃ octoginta millia contra Suitenſes: & multa mala fecerunt in terra.

Fridericus rex Romanorum oppugnat Suitenſes.

Eodem anno magna inter ducē Lotharingiæ & Metenſes diſſenſio ſuborta eſt, quæ intantū creuit, quod dux contra eos procedens cum magno ſuorū & Armeniacorum ex Francia exercitu, in breui omnia Metenſium caſtella & munitiones cepit, eosque ad petitionem pacis cum magno eorum incommodo & damno coartauit.

Bellum Metenſium.

Eodem etiam anno bellum inter Arnoldum ducē Gelriæ & Gerardum ducem Iuliacenſem factum eſt, in quo Iuliacenſes pauci numero magnam Gelrenſium multitudinem fugauerunt, nonnullis etiam occiſis, tandem concordia facta eſt.

Bellum Gelrenſium.

MCCCCXLV.

Hoc anno, qui fuit Friderici abbatis noſtri VI. obijt Fridericus epiſcopus Wormacienſis, qui expulſis monialibus Ciſtercienſis ordinis de cœnobio, quod hortus Mariæ (vulgariter Kirſchgarten) extra muros Wormacienſes appellatur, Canonicos de Windesheim reformatos ſub regula S. Auguſtini introduxit. Huic in epiſcopatu ſucceſſit electione capituli Ludouicus de Aſt, vtriusq; iuris Doctor, maioris eccleſiæ præpoſitus, & Ludouici ſereniſſimi principis Palatini Secretarius, vir bonus & Deum timens, præfuit diebus tantum XL. Enimuero cum eſſet homo prudens & amans Deum, conſiderauit quam ſit periculoſum regimen animarum, & ideo quorundam vſus conſilio amicorum, quadrageſimo poſt electionem ſuam die reſignauit epiſcopatum in manus electorum, malens à ſe in humilitate quietus conſiſtere, quam regiminis animarum curam cum ſui periculo ſubire. Poſt hunc in epiſcopum Wormaciēſis eccleſiæ fuit electus Reynhardus de Sickingen, vir bonus & pacificus, qui præfuit eccleſiæ ſuæ ſatis & ſtrenue annis fere XXXVI.

Fridericus epiſcopus Wormatienſis moritur.
Ludouicus fit epiſcopus Wormatienſis.
Ludouicus epiſcopatum reſignat.
Reynhardus fit epiſcopus Wormatienſis.

Eodem anno concilio Baſilienſe adhuc perdurante, Iohannes epiſcopus Lauſanenſis. Guilermus Archidiaconus Metēſis, Rudolphus de Rudersheim præpoſitus ſancti Pauli Wormacienſis, & Iohannes de Bachenſtein Archidiaconus Sagrabienſis, Iohanni abbati, (nam præfati concilij Baſilienſis cauſarum erant auditores) Burſfeldenſi cōmiſerunt, quatenus ordinarium diuinorum, modumque cantandi & legendi corrigeret pro vnione & capitulo noſtro annali, apocrypha reijceret, & ſuperflua amputaret, ſicut ex literis deſuper confectis patet, quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCCXLV. XVII. *die menſis Iulii.*

Ordinarij noſtri vnionis correctio.

Hoc anno Ludouicus comes Palatinus Rheni, dux Bauariæ & Princeps elector, Ludouici Barbati quondā filius (de quo ſupra plura diximus) vxorē duxit filiā ducis Sabaudię Margaretham (ſicut diximus) de qua genuit Philippum Principem. Eodem anno Fridericus abbas huius monaſterij, cernens ſe propter inopiā loci & malitiā temporum nec in ſpiritualibus nec in temporalibus poſſe proficere, tædio affectus abbatiam in manus conuentus XIII. cal. Martij reſignauit, penſione annua pro vitæ ſuſtentatione congrua ſibi à conuentu addicta, ſuperuixitque poſtea annis XVIII.

Ludouicus Palatinus ducit vxorē.
Fridericus abbatiam reſignat.

DE CONRADO HVMBRECHT, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis Abbate XXI. qui præfuit annis XVI. diebus XX. & de variis geſtis tam eius quam illius temporis.

VACANTE igitur abbatia huius monaſterij poſt liberā reſignationē Friderici de Nackheim vltimi abbatis, anno & die præſcriptis, monachi huius cœnobij, qui tū pauci erant numero, ne diutius viuerent ſine paſtore, mox eodē die, XIII. cal. Martij, ad locū capitularē in vnū conueniētes, concorditer in abbatē elegerūt Conradū Humbrecht de Gau-

Cōradus fit abbas XXI.

Odernheim, alio nomine vulgariter Schiltvveck vocatũ, qui per Theodericũ archiepiſc. Mogunt. confirmatus, & per eius in pontificalib. Vicariũ benedictus, præfuit huic monaſterio annis XVI. & diebus XX. Hic fuit oriundus de Odernheim honeſtis parentib. natus, ex proſapia militari, qui in iuuentute ſua ad monaſteriũ traditus, mores quos reperit imitatus eſt. Fuit autem ſecularis, leuis & inconſtans, qui ludis & cõmeſſationib. nimium delectari conſueuit, & parũ imo penitus nihil de religione curabat. Ordinatus autẽ in abbatem priſtinos mores prauos non ſtatim mutauit, ſed per annos aliquot diu noctuq; cõmeſſationibus, & ludis taxillarijs, alijsq; intentus, nihil omnino curare de profectu monaſterij videbatur. Non. n. raro, ſed ſæpe & multũ taxillario ludo ſubſtantiã monaſterij turpiter diſſipauit, aliquando X. aliquando XX florenos, aut plauſtrũ vini, aut annulos ex digitis in ipſo vanitatis ſtudio ſimul amittendo expoſuit. Tandẽ poſt aliquot annos metu reformationis Bursfeldenſis, cuius tunc fama percelebris erat, & Nicolai Cuſani apoſtolicæ ſedis legati, qui multos ſubire reformationem aut monaſteria dimittere compellebat, deterritus, ſe quantũ ad prouidã gubernationẽ rerum temporaliũ pertinet, ſatis emendauit, ludos, cõmeſſationes, & vagos diſcurſus, quib. eatenus operã dederat, intermiſit, & monaſterij profectui ſtudioſius intendit. Veruntamẽ mores tam ſuos q̃ ſubditorũ ad puritatẽ regulę non correxit, nec emendare defectũ ſpiritualis inſtitutionis curauit. Reperit autẽ ſtatũ monaſterij in temporalib. nimis tenuẽ & exhauſtũ, & plus q̃ in mille ſexaginta florenis creditoribus obligatũ. Verum poſteaq̃ erga profectũ monaſterij cœpit intendere animũ, infra paucos annos maiorẽ partẽ debitorum exſoluit, & plura denuo ædificia conſtruxit. Inter alia enim conſtruxit eam domũ quæ nunc eſt coquina, & illã quæ hodie eſt piſtrinũ, pro quarũ impenſis plus q̃ CXXX. florenos (iuxta computationis ſuę tenorẽ) expoſuit: molendinũ quoque inferius à fundamentis reparauit, vineas de nouo plures non ſine magnis expenſis plãtauit, & piſcinas duas in integrũ reparauit. Alia quoq; nonnulla, tam in curtibus extra, q̃ in monaſterio intra ædificia, horrea, domus & ſtabula conſtruxit, quorũ omniũ ſingulariter facere mentionem ſuperfluum iudicamus.

In principio fuit diſſolutiſſimus. — *Poſtea emẽdauit ſe cõpetenter.* — *Debitũ reperit mille ſexaginta florenorum.* — *Ædificia per eũ conſtructa.*

MCCCCXLVI.

Ludouicus Prior 28. moritur. — *Iohannes Prior huius loci 29. inſtituitur.*

Anno Conradi abbatis I. obijt Ludouicus Prior huius monaſterij, XXVIII. in ordine Priorũ à principio fundationis, qui poſt Fridericũ, anno Gobelini abbatis VI. mortuũ, fuit inſtitutus, & præfuit in officio prioratus annis ferme VI. homo mundanus, qui parũ de religione curaret. Poſt hũc in Priorẽ XXIX. fuit ſubſtitutus Iohannes Mariæ, qui etiã aliquãdiu officiũ Cellerarij ſimul cum Prioratu tenuit, propter paucitatẽ perſonarũ, manſitq; Prior annis ferme XIV. vir magis ad temporalia natus, quã ad curas monaſticæ diſciplinæ. Contigit autẽ in illo tempore aliquando, ipſum & Priorẽ eſſe & totũ repræſentare conuentum, eo q̃ præter ipſum nõ eſſet in cœnobio monachus vllus. Abbas. n. ſeorſum habebat manſionẽ ſuam, pariformiter Fridericus de Nackheim olim abbas, qui reſignauerat, aliquãdo in monaſterio in domuncula propria, aliquando in Creutzenacht morã trahere conſueuit: eratq; monaſteriũ præſens, quondã monachis plenum, deriſioni ruſticorũ expoſitum, dum quaſi prouerbio ſumpto de ipſo vulgariter diceretur: *In monaſterio Sponheim ſunt duo abbates, & monachus vnus, cuius altera pars conuentus eſt.* Numerus tamen perſonarum ex monachis alienis augebatur.

Prouerbium de monaſterio.

Mare terminos ſuos exiens centum millia hominum ſubmerſit. — *Tonitrua & coruſcationes horribiles.* — *Ventus magnus & frigidus.* — *Sata & vineta frigore perierunt.*

Anno Domini prænotato, die menſis Aprilis XVII. quæ fuit Dominica Palmarum, in nocte mare in partibus circa Dordracũ terminos ſuos cum maximo impetu, diſſoluto aggere, exiuit, & plus quam centum millia hominum cum omnibus rebus & pecoribus miſerabili calamitate ſubito & inopinate ſubmerſit. Eodem quoque die Palmarum tonitrua & coruſcationes fuerunt horribiles in comitatu Zutphanienſi, intantum quod fulgetra cadens de nubibus in eccleſiam beatæ ſemper virginis Mariæ in oppido Zutphaniæ turrim & campanas conſumpſit, hominesque plures grauiter læſit, & XIII. numero interfecit. Eodem quoque die ventus magnus & frigidus ab Aquilone veniens per aſcẽſum Rheni, tantam copiam niuis adduxit, quod omnibus vijs niuibus oppletis, nemo extra domum quoquam egredi potuiſſet. Et eiuſdem menſis Aprilis die penultima in multis locis ſata & vineta frigore nimio læſa perierunt.

Archiepiſcopus Colonienſis rurſum magno exercitu intrat Weſtphaliam.

Anno prænotato Theodericus archiepiſcopus Colonienſis cum magno ſuorum exercitu iterum intrauit Weſtphaliam contra Suſatenſes, ſed magno ſuo ſuorumque damno & incommodo. Ciues enim egreſſi viriliterque pugnantes ducentos ex melioribus nobilioribusque de parte archiepiſcopi viros ceperunt, eoſque ad oppidum captiuos introducentes, non prius, quam ſe magna pecuniarum ſumma redimerent, liberos dimiſerunt, à quibus plus quam quinquaginta millia extorſerunt.

Eodem

Eodem quoque anno baſtardus Philippi ducis de Burgundia, cupiens potiri dominio Treuirorum, duos ex ciuibus non infimos, quorum alter de militari genere ortus Wigandus Schenck, alter Iohannes Longus dicebatur, ſecreto conuenit, eoſque promiſſa magna pecunia, in traditionem ciuitatis animauit. Cum autem ſuper traditione huiuſmodi conſilium de modo haberēt, in quodam hoſpitio in oppido Lutzenburgenſi, contigit nutu diuino famulam domus eorum audire tractatum, per quam auiſati Treuirēſes, ipſos traditores tormentis expoſuerunt, confeſſoſque capitibus amputatis in quatuor partes diuiſerunt. Huius facti hiſtoria in carmine vulgari longo tempore poſtea decantatur à pueris, quę iam pene à memoria hominum aboleuit, in quo Bulmannus Magiſter ciuium & alter dictus Magiſter Michael, qui primus in traditores manum iniecit ad capiendos, introducuntur.

Ciuitatis Treuirenſis attentata traditio.

MCCCCXLVII.

Anno Conradi abbatis noſtri II. celebratum fuit ordinis noſtri capitulum prouinciale XIII. in monaſterio Petri domus in Conſtantia, VII. die menſis Maij, quæ fuit Dominica Cantate, cum continuatione dierum ſequentium, in quo præſederunt ordinis noſtri abbates, Petri domus ibidem, S. Ægidij Nurenburgenſis, S. Stephani Herbipolenſis, & ſancti Gothardi Hildensheimenſis. Multa in eo capitulo pro reformatione ordinis fuerunt decreta.

Capitulum prouinciale 13. celebratur.

Eodem anno poſt natiuitatem S. Iohannis Baptiſtæ, Theodericus archiepiſcopus Colonienſis conductis ex Bohemia XXVI. millium armatorum, vna cum Saxoniæ duce, & epiſcopo Hildensheimenſi, proceſſit denuo cum innumerabili exercitu contra ciues Suſatenſes in Weſtphalia, & contra ducem Cleuenſem, & multa damna fecit in terra; Suſatum tamen non obtinuit. Obſidione autem ſoluta Bohemi omnem terram ducis Montenſis peruagantes, incendio & rapina deſolauerunt, eccleſias & monaſteria omnibus rebus & ornamentis ſpoliauerunt: ſacra Dominici corporis vaſa, fuſo in terram Sacramento, rapuerunt, moniales Deoque ſacratas virgines, quas ſenium ornauit, igni combuſſerunt, iuuenculas autem & pulchras abduxerunt in Bohemiam captiuas, quibus incredibili furore libidinis palam abutebantur.

Archiepiſcopus Colonienſis Bohemorum auxilio Suſatū obſedit. Immane ſcelus Bohemorum.

MCCCCXLVIII.

Hoc anno, qui fuit Conradi abbatis noſtri III. reformātur duo ordinis noſtri monaſteria in Colonia, S. Martini videlicet & S. Panthaleonis, & ad capitulum & vnionem obſeruantiæ Burſfeldenſium ſuſcepta fuerunt.

Duo monaſteria in Colonia reformantur.

Eodem anno calend. Septembris, hoc eſt, in die ſancti Ægidij ſolis defectio fuit.

Defectio ſolis.

Hoc anno Conradus abbas curtes illas in Winsheim, quas abbas Bernhardus olim, (vt ſupra diximus) anno ſuo XXXVI. ſine conſenſu fratrum ſuorum alienauit, à Mainhardo de Coppenſtein repetiuit, conueniens cum corā aduocatis* Principum in Creutzenacht, Friderico de Lerenſtein & Iohanne de Wachenheim, producens quorundam teſtimonia, qui reuocationem Bernhardi abbatis iam mortui ſuper iniuſta alienatione earundem audierant. Vnde aduocati, partibus auditis, commiſerunt abbati, vt petitionem ſuam redactam in ſcriptis alia vice præſentaret, Mainhardusque ſimiliter in ſcriptis reſponderet; quo facto, ſe velle quod iuſtum eſſet decernere. Fecit abbas quod iubebatur, petitionemq; ſuam contra Mainhardum aduocatis præſentauit in ſcriptis. Verū aduocati, ſiue curis nimijs impliciti fuerunt, ſiue parti aduerſæ (quod tum credebatur à multis) nimiū inclinati poſtulatione abbatis & cōuentus recepta, ſententiā diſtulerunt, verbis bonis animum abbatis ſuſpendentes de die in diem, iam hoc nunc illud pro impedimento allegantes, & ſic negotium pendet vſque in præſens.

Conradus abbas curtes in Winſheim repetit.

** Vogt. oder Fauth.*

Eodem anno dudū inter Wilhelmū Saxoniæ, & Philippū Burgundię duces diſſenſione pro ducatu Lutzenburgenſi, altero ius hæreditariū, altero pignoraticiū allegante, ſuborta, finis tandē diſſenſioni imponitur. Cum Nobiles & incolæ terræ Lutzenburgēſis dominam ſuā duciſſam Bauariæ contemptui habere cœpiſſent, & Fridericus Rom. rex ducatū ipſum duci Saxoniæ, Wilhelmo præfato tradidiſſet pro certa ſumma pecuniarū, comitem quendā de Glichen cū exercitu illo miſit, qui ducatū nomine ſuo gubernandū ſuſciperet. Veniens autē ad Lutzenburg præfatus comes de Glichen, maiorē terræ illius partē obtinuit, & diſpoſitis per regionē militibus, ipſe cū aliquib. in oppido Lutzenburg reſedit. Interea cū Domina terræ Saxones haberet infenſos, Burgūdiæ ducē Philippū fecit occulte vocari, omne ius ſuū in manus eius promittēs ſe traditurā. Itaq; nacta oportunitate dominus Philippus miſit illuc Capitaneū ſuū cum decē millib. equitū, Saxonibuſque minus caute agentibus, Burgundiones in mēſe Nouembri quadā nocte, traditione quorundā ci-

Diſſenſio duorum ducū pro Ducatu Lutzenburgēſi.

Comes de Glichē Lutzenburg obtinet armis.

Ducatus Lutzenburgenſis venit ad Burgundiones.

uium intromiſſi, oppidum Lutzenburg & arcem obtinuerunt, Saxonib. fuga lapſis. Et hic ducatus Lutzenburgenſis ad imperium ducis Burgundiæ acceſſit, manetq; ſub illo vſq; in præſentem diem.

Concilium Baſilienſe terminatur.

Hoc anno concilium Baſilienſe, quod multis annis durauerat, terminatur.

MCCCCXLIX.

Peſtis magna.

Anno Conradi abbatis IV. magna in omni Alemannia peſtilentia fuit, quæ multa millia hominum in breui tempore miſerabili plaga conſumpſit.

Bellū inter Marchionē Brandēburgenſem & Nurenbergenſes.

Eodem anno Marchio Brandenburg. Albertus, in auxiliū nonnullis principib. conſpiratis, ſcilicet archiepiſ. Moguntino, Marchione Badēſi, comitib. de Wittenberg, epiſcopo Bambergenſi, & epiſcopo Eiſtatenſi, contra ciuitates & oppida Imperii, & præcipue aduerſum Nurenbergenſes (quib. infeſtiſſimus erat) mouit exercitum, cæde, incendio, præda, & agrorū deuaſtatione, vinearumq; exſtirpatione, in eos per annū & VI. menſes nimis inhumaniter ſæuiens. Ciues autē primo impetu, terrore perculſi, intra muros ſe cōtinuerunt. Poſtea comparato exercitu, principum agros potenter inuadunt, igne, ferro, & prędа cuncta deuaſtare cœperunt: donec tandem exhauſtis vtriuſque partis promptuarijs inire concordiam & pacem ſeruare coacti fuerunt.

MCCCCL.

Iubilæus Romæ celebratur magnus.

Anno Conradi abbatis V. maximus concurſus populorū ex omni Chriſtianorū orbe factus eſt Romā, pro indulgentijs & remiſſionib. Iubilæi: tantaq; fuit multitudo hominū peregrinorū Romæ, ꝙ domos, & plateas omnes repleuerunt, & tāta præ multitudine preſſura ducenti fere homines in ponte S. Angeli quadā die in Tyberim de ipſo ponte prolapſi fuerunt, vrgentib. ſe hominib. mutuo ante & retro ad tranſeundū. Iacobus etiā archiepiſ. Treuirenſis, adunato ſibi Conrado epiſcop. Metenſi, cum centū & quadraginta equitibus pro indulgentijs Iubilæi Romam proficiſcitur, ſuſceptusque honorifice à Papa Nicolao V. multa pro decore Treuirenſis eccleſiæ impetrauit. Inter quæ illud fuit præcipuum ſedis apoſtolicæ indultum, quod in ciuitate Treuirenſi Gymnaſium poſſet inſtituere generale, in quo omnium facultatum Præceptores haberentur.

Ludouicus Palatinus moritur.

Anno Iubilæum præcedente, hoc eſt, Conradi abbatis noſtri IV. in die S. Hyppoliti martyris, obijt Chriſtianiſſimus Princeps, Ludouicus comes Palatin. Rheni & dux Bauariæ, Archidapifer & Princeps Elector, relinquens vnicū filium Philippū, inclytum Principē, primum annū ætatis agentē, cui tutorē conſtituit Fridericū fratrē ſuum, cōmendans ei ipſum filium, vxorē & omnia quæ ſui iuris habebat, ita videlicet, vt quamprimū filius annum ætatis XVIII. attingeret, ei paternū ducatum cum omnib. pertinentibus ad eum ſine contradictione reſtitueret. Hiſq; ſic diſpoſitis obijt, in eccleſia ſancti ſpiritus ſepultus. Itaq; poſt obitum fratris Fridericus ducatum eius omnem gubernandum ſuſcipiens, vſque ad mortem ſuam per annos XXVI. vſque ad annum ducis Philippi XXVII. ſtrenue gubernauit, defendit & auxit, & multa bella committens, neceſſitate impulſus, vbique fortunatus omnes aduerſarios ſuos feliciter ſuperauit.

Mater eccleſia Spirenſis exuritur.

Anno autem prænotato Dominicæ incarnationis MCCCCL. VI. die menſis Maij poſt mediū noctis circa primā horam, per incuriā & negligentiam eorum, qui organum in die reformauerant, magnus in eccleſia maiori Spirenſi incēſus eſt ignis, qui totum ædificium corporis eccleſiæ, tectum, organum, turrim & campanas conſumpſit.

Ars impreſſoria inuenitur.

His quoq; temporib. ars imprimendi & characterizandi libros à nouo reperta eſt in ciuitate Moguntina, per quendā ciuē, qui Iohannes Gutenberg dicebatur, qui cum omnē ſubſtantiā propter nimiā difficultatē inuentionis nouæ in eam perficiendā expoſuiſſet, cōſilio & auxilio bonorum virorū, Iohanis Fuſt & aliorum adiutus, rem inceptam perfecit.

Primus huius artis dilatator fuit Peter Scheffer von Gernsheim.

Primus autē huius artis dilatator fuit poſt ipſum inuentorem Petrus Opilionis de Gernsheim, qui multa volumina ſuo tempore impreſſit. Morabatur autem præfatus Iohannes Gutenberg Moguntiæ in domo, dicta zum Iungen, quæ domus vſque in præſentem diem illius nouæ artis nomine dignoſcitur inſignita.

MCCCCLI.

Capitulum prouinciale 14. celebratur. Apoſtolicæ ſedis Legatus interfuit Capitulo.

Anno Conradi abbatis noſtri VI. celebratum fuit XIV. ordinis noſtri prouinciale capitulum, XXIII. die mēſis Maij, quæ fuit Dominica IV. poſt feſtū Paſchatis, cum cōtinuatione dierum ſequentiū, in monaſterio S. Stephani Herbipolenſis, Nicolao de Cuſa, cardinali tituli S. Petri ad vincula, apoſtolicæ ſedis legato præſente ac capitulo præſedente, vna cū abbatibus. S. Ægidij Nurenbergenſis, S. Burckhardi Herbipolenſis, S. Petri in Erphordia, & S. Gothardi in Hildēsheim, in quo quidē capitulo multa pro reformatione ordinis per præfatū Cardinalē & patres fuerunt tractata. Deniq; omnes abbates tūc præſentes pro ſe, & abſentiū procuratores pro his quorū procuratores erāt, ad ſancta ſanctorū, in manꝰ cardina-

lis, poſt decantatam per eum miſſam, ſtantes ante altare S. Stephani, iurauerunt, quod ſub pœna omnium dignitatum & priuilegiorum, infra vnius anni ſpatium, reformationem dudum concluſam vellent ſine dilatione aſſumere, & tam in ſe quam in ſubditis ſecundum regulam & ſtatuta Patrum fideliter conſeruare. O quam multi deinceps, non curantes facta, periuri fuerunt. Magnam diligentiam fecit pro reformatione ordinis noſtri præfatus Legatus Nicolaus de Cuſa, & non modicum profecit. Inprimis enim poſt Capitulum fecit vnam conſtitutionem de modo & forma reformationis & viſitationis, in qua ſatis diffuſe de monaſticæ inſtitutionis integritate & conuerſatione tractauit. Obſeruantiam quoque & vnionem Patrum reformatorum denuncupatione Burſfeldenſium (quæ tunc nouella erat) primus confirmauit, quæ tamen poſtea per papam Pium II. denuo confirmata eſt, anno videlicet Conradi abbatis noſtri XIII.

Conſtitutiones fecit pro reformatione.

Eodem anno Fridericus rex, Ladislao Vngariæ & Bohemiæ rege Alberto fratre Duce Auſtriæ, ac magno procerum exercitu comitante, Italiam cum ſponſa Helionora filia Etvvardi regis Portugalliæ, ingreditur, & XVI. die menſis Martij coronam ferream, quam Mediolani ob Ducis pertinaciam ſuſcipere non potuit, de manu vnius Cardinalis per papam ad hoc ordinati ſuſcepit. Deinde XX. die eiuſdem menſis Martij, quæ fuit Dominica Lætare, in medio Quadrageſimæ, Nicolaus papa V. regem in eccleſia S. Petri cum magno honore corona aurea ſolenniter decorauit. Poſtea diſcedens ab Vrbe iter diuertit ad Neapolim, vbi nuptiis cum deſponſata celebratis, ſalutatoque rege Aragonum Alphonſo, ad propria remeauit.

Fridericus rex Romanorũ in Italiam proficiſcitur.

Coronatur Romæ à Nicolao papa V.

Hoc ipſo quoque anno (ſicut diximus) Papa Nicolaus V. Legatum de latere in Alemanniam miſit cum indulgentijs Iubilæi & auctoritate magna, Nicolaum de Cuſa, patria Moſellanum, ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ tituli S. Petri ad vincula Presbyterum Cardinalem, epiſcopum Brixenſem, virum vndecunque doctiſſimum, & Chriſtianæ fidei zelatorem præcipuum, ad reformandum inter Principes Alemanniæ pacem & excitanda corda fidelium in ſubuectionem Græcorũ, qui tunc à Mahumete Amorati filio Principe Turcorũ oppugnabãtur. Venit ergo ad Treuirim Legatus Apoſtolicus, & deinde ad alias Germaniæ ciuitates, & tã per ſe in propria perſona, q̃ per alios viros cõplures eruditos, multos in publico fecit ſermones, exhortando fideles in ſubuentionẽ Chriſtianæ fidei periclitãtis.

Legatus Apoſtolicus venit in Germaniam.

MCCCCLII.

Hoc anno, qui fuit Conradi Abbatis noſtri VII. Fridericus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, frater Ludouici pij (de quo ſupra diximus) Idibus Ianuarij, hoc eſt, in octaua Ephiphaniæ Domini, conſenſu omnium procerum & Comitum Palatinatus, autoritate quoq; Apoſtolica & confirmatione, aſſumptus eſt in tutorem & gubernatorem, ac in patrem Philippi infantis filij fratris ſui, cum titulo & prærogatiua principatus electionis imperij Romani, ſimul & Palatinatus Rheni, vt Princeps Elector Imperij ab omnibus haberetur & eſſet. Huius prærogatiuæ conſtitutio inprimis diſplicuit Theoderico archiepiſcopo Moguntino, Duci quoq; Stephano Geminipontenſi, Iacobo Marchioni Brandenburgenſi & eius filio, Comitibus quoq; de Lutzelſtein, qui in vnum cõſpirantes multa cõtra Ducem Fridericum machinati ſunt. Poſt multas autẽ iniurias ſibi à præfatis comitibus de Lutzelſtein (qui tunc erant valde potentes) Dux Fridericus diutius diſſimulare nequ.ẽs Lutzelſtein anno prænotato cum valido ſuorum exercitu firmiſſima obſidione per duos menſes & dies ſeptem vallauit, & tandem in vigilia S. Martini epiſcopi caſtrum cum oppido violenter obtinuit. Comites autem ſe fuga ſaluantes, omnia quæ habebant amiſerũt: & ſic totus Comitatus de Lutzelſtein vſq; in præſentem diem Palatinatui ſubiectus eſt. Eo tempore Schaffhardus comes de Liningen, Ducis Friderici familiaris & conſiliarius, à Comitibus præfatis in arce Lutzelſtein tenebatur captiuus, quem Dux ipſe obtenta victoria, cum magno gaudio liberauit. Altera vero poſt feſtum S. Martini die, Sinhartzhuſen, cuius tertia pars erat præfatorum Comitum obſedit & obtinuit.

Fridericus Palatinus pro Philippo imperium ſumit.

Lutzelſtein capitur à Friderico Palatino.

Schaffhardus comes de Lyningen ex captiuitate liberatur.

Hoc ipſo anno Nicolaus Cuſa Cardinalis, & Apoſtolicæ ſedis Legatus, ordinariũ diuinorum reformationis & vnionis noſtræ Burſfeldenſis, per certos Abbates correctum & emendatum (vt nunc eſt) diligenter examinans, autoritate Apoſtolica confirmauit.

Ordinarium vnionis Burſfeldenſis cõfirmatur.

MCCCCLIII.

Anno Cõradi abbatis noſtri VIII. reformatum eſt monaſterium S. Iohãnis Baptiſtæ in Ringauia, ordinis noſtri, per monachos vnionis Burſfeldẽſis de cœnobio S. Iacobi prope Moguntiam aſſumptos, autoritate & iuſſione Theoderici archiepiſcopi Moguntini. Hanc reformationem Nicolaus Cuſa Cardinalis prædictus, & Rodolphus de Ridesheim, Epiſcopus Vratislauienſis, magnopere promouerunt, quæ vt fortius poſſet in ſuo

vigore perſiſtere, cœnobium monialium ſub pede montis, quod Clauſula dicebatur, cum omnibus reditibus & prouentibus ſuis; præfato monaſterio reformato, expulſis monialibus, quæ & paucæ erant & diſſolutiſſimæ conuerſationis, in perpetuum annexerunt.

Conſtantinopolis à Mahumete capitur.

Eodem anno Mahumetes Turcorum Imperator, anno imperij ſui tertio, famoſiſſimam illam Græcorum vrbem Conſtantinopolim, 3. cal. Iulij, maxima vi armorum terra marique expugnans, quinquageſimo die obſidionis cepit, omneſque vtriuſque ſexus homines, qui ætatis ſextum annum exceſſiſſent, occidit. Conſtantinum Paleologum Imperatorem capite truncauit, & monachos multis tormentis affectos crudeliter interfecit. Ibi infinita millia hominum occiſa ſunt, ita vt tota ciuitas, quaſi flumine quodam, ſanguine exundaret. Virgines autem & moniales, decoraſque mulieres, poſt inauditum furorem libidinis in eas perpetratum, Turci miſerabili cruciatu peremerunt. Nihilo minus Patriarcha Græcorum cum multis Chriſtianis aufugiens, ſaluatus eſt. Ea tempeſtate nefandus ille Turcorum Imperator, regia ciuitate obtenta, omnes eccleſias prophanauit, templum S. Sophiæ toto orbe famoſiſſimum, ſtabulum equorum conſtituit; omnes reliquias ſanctorum, quas reperit, in lutum proijci, & militum ſuorum ab equis conculcari præcepit. Verum cum milites oſſibus mortuorum tantam inferre contumeliam recuſarent, prior ipſe cum equo ſuper Diuorum reliquias truculentius inſiliit, & conuerſus ad milites iratus dixit: *Quicunque me ſequutus non fuerit, per Mahumetem magnum Dei nuncium hoc die morietur.* Vnde perterriti milites Sanctorum reliquias, ſuper lutum diſperſas, equorum ſuorum diſcurſu & conculcatione in profundum luti (proh nefas) demerſerunt. Sacros etiam fidei Chriſtianæ & orthodoxorum Patrum libros, quotquot inuenit Dei crudeliſſimus hoſtis, nauibus perforatis imponi fecit, & in profundum maris demergi, ne qua ibi dimitteretur occaſio ſcientiæ fidei Chriſtianæ. Conſtantinopoli autem capta, totius imperij Græcorum conſequenter crudelis inimicus obtinuit principatum; noſtris Imperatore & Principibus, præter verba nihil in contrarium facientibus.

Virgines cōſtuprantur & poſtea occidūtur.

Reliquiæ ſanctorum in lutum diſperſæ conculcantur.

Libri nauibus perforatis impoſiti demerguntur in profundum.

Bellū inter regem Poloniæ & Magiſtrū Teutonicorum.

His quoque temporibus Pruteni aduerſus Magiſtrum Teutonicorum conſpiratione facta, quinquaginta quinque ciuitatum & oppidorum tumultum in eum ſuſcitant, quorum maior pars non diu poſtea defecerunt ab ipſis Teutonicis, & ſe Regi Poloniæ ſubdiderunt. Ordo dehinc inter eos grauiſſimo bello, rex deuictis Teutonicorum copijs, oppida eorum capit; inprimis Montem regium, Mariæque montem, cum alijs; principale quoque oppidum Dantiſcum ad Polonos defecit. Itaque victus Magiſter, qui Regibus quondam comparari poterat, cum ſuis Teutonibus, & penè dominatu amiſſo, Barbaris cedere & ſubeſſe coactus eſt. Hoc illi propterea, quod ſui nimis pro libito in ciues tyrannidem agerent, accidiſſe dicitur.

MCCCCLIV.

Capitulum prouinciale 15. celebratur.

Anno Conradi abbatis noſtri IX. celebratum fuit XV. ordinis noſtri Capitulum prouinciale in monaſterio S. Marcellini & Petri in Selgenſtat, XII. die menſis Maij, cum continuatione dierum ſequentium, & fuit Dominica tertia poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis; in quo præſederunt Wolfframus in Hirſavv, Chriſtianus S. Petri in Erphordia, Vdalricus in Wiblingen, & Bertholdus S. Stephani in Herbipoli, monaſteriorum ordinis clariſſimi Abbates, & ibi multa pro reformatione ordinis ſtatuta fuerunt.

Dracolus Wayda tyrannidem exercet in Walachia inauditam. Idem ad fidem conuerſus baptizatur.

His temporibus tyrannidem inauditam & incredibilem in Walachia exercuit Dracolus Wayda, Princeps ſeu Capitaneus gentilis crudeliſſimus, qui multa millia hominum vtriuſque ſexus & ætatis innocentes occidit, maxime Chriſtianos, nouo & inaudito prius genere tormentorum. Qui tandem captus à Matthia rege Vngariæ, conuerſuſque ad fidem baptizatus, & poſt aliquot annos ſuo dominio reſtitutus, bene & modeſtiſſime deinceps conuerſatus eſt, & multa bona fecit. Eius crudelia geſta partim vno libello circumferuntur vulgari lingua impreſſa.

Imperator Turcorum Myſiam & Walachiā armis obtinet.

Anno quoque prænotato Mahumetes Imperator Turcorum Myſiam inferiorem & Walachiam, dedentibus ſe Principibus non habentibus auxilium, obtinet.

Cœnobium Clauſa Eberhardi fundatur.

His quoq; temporib⁹ cœnobium in diœceſi Treuirenſi fundatur, nō longe à Berncaſtel & Cuſa, canonicorum regularium de reformatione Windesheymēſi, q̄ Eberhartzclaus dicitur, ex oblatione fidelium. Quidam enim pauper Villanus de villa de littore Moſellæ conſtituta, quæ Pitzbort nuncupatur, oriundus, paruum ibi tugurium fecit, in quo imaginem beatæ Mariæ ſemper virginis, filium in ſinu hora veſperarum tenentis collocauit, de qua multa ferebantur miracula, factuſque eſt ex illo tempore ad ipſam iconem populorum concurſus, vſque in præſentem diem; de quorum eleemoſynis cœnobium ibidem conſtructum eſt, & in neceſſariis ſufficienter prouiſum; qui ruſticus, quia dicebatur Eberhar-

Eberhardus, nomen loco Clauſa Eberhardi dedit. Huius cœnobij fundationem Iacobus Archiepiſcopus Treuirenſis confirmauit, & eccleſiam nouam in perſona propria conſecrauit. Idem archiepiſcopus Treuirenſis conuentum minorum in Confluentia reformauit, & canonicos regulares de Windesheim bene reformatos in nouo monaſterio non procul à Confluentia in quadam inſula Rheni iuxta Vallendor inſtituit.

Cœnobium regularium in inſula inferiori fundatur.

MCCCCLV.

Anno iſto, qui fuit Conradi abbatis noſtri x. Dux Ludouicus cognomento Niger, Comes in Veldentia, filius Stephani comitis Palatini Rheni Duciſque Bauariæ & Comitis in Zvveinbrucken, & frater Ducis Friderici in Simeren, ſe contra Fridericum Palatinum, tutorem Philippi Principis noſtri erexit, prædas & incendia in Principatu eius hinc inde exercuit. Hunc Fridericus Dux ſemel, ſecundo, & tertio per literas charitatiue monuit, vt à male cœptis deſiſteret, & ius alienum non iniuria temeraret. Vt autem ſe contemni ab illo vidit, non amplius diſſimulandum fore ratus, oppidum Montis Zaberniam, quod Ludouicus Dux in præſidium habuit, obſidione vallauit, quod tribus diebus & v. hebdomadibus expugnatum, tandem in die ſancti Tiburtij martyris obtinuit. Verum poſtea in quadam concordia præfatum oppidum Bergzabern, ad inſtantiam amicorum, præfato Duci Ludouico reſtituit; ſub ea videlicet conditione, quod contra ipſum Palatinum nihil in poſterum præſumeret & ageret; quod tamen (vt patebit) non cuſtodiuit. Dehinc magnanimus Princeps Fridericus Comes Palatinus præfatus, inſolentia Richardi à Hoenburg prouocatus, caſtellum quod Cleberg dicitur, non procul à Weiſenberg obſedit, illudque cum omnibus pertinentijs ſuis in biduo capiens acquiſiuit.

Diſſenſionis inter Palatinū & ducē Ludouicū initium.

Bergzabern à Friderico Palatino capitur.

Cleberg à Friderico Palatino capitur.

Anno Domini prænotato feria tertia poſt Dominicam Palmarum obijt Gottfridus Epiſcopus Herbipolenſis, cui Iohannes de Grumbach ſuccedens præfuit annis XII. homo bellicoſus; & quamuis indoctus, tamen cleri amator atque defenſor, & bene rexit eccleſiam ſuam.

Iohannes fit Epiſcopus Herbipolenſis.

His quoque temporibus in præfata diœceſi Herbipolenſi, non procul ab Hippohnen *, in quodam loco qui Bircklingen dicitur, in ſolitudine, quædam imago beatæ Mariæ ſemper virginis, in quadam arbore poſita, multis cepit coruſcare miraculis, ad quam maximus populi concurſus factus eſt, & multæ fidelium oblationes impenſæ, per quas temporis ſucceſſu monaſterium Canonicorum regularium de reformatione Windesheimenſi fuit conſtructum & ſufficienter prouiſum.

Cœnobium Bircklingen fundatur.

MCCCCLVI.

Anno Conradi abbatis noſtri XI. celebratum fuit in monaſterio ſancti Petri in Erphordia XVI. Capitulum ordinis noſtri prouinciale, Dominica tertia poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis, cum continuatione, (vt moris eſt) dierum ſequentium; in quo præſederunt Bertholdus S. Stephani Herbipolenſis, Iohannes S. Michaelis Hildensheimenſis, Vdalricus in Blaburen, & Lupertus S. Iacobi prope Moguntiam, monaſteriorum ordinis noſtri præclari abbates. Multa in iſto Capitulo pro reformatione & conſeruatione ordinis noſtri ſtatuta fuerunt.

Capitulum prouinciale 16. celebratur.

Eodem anno VIII. die menſis Maij obijt in palatiolo Iacobus de Sirck Archiepiſcopus Treuirenſis; cujus corpus Treuirim relatum, ante ſummum altare in eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis tumulatur, anno pontificatus ſui XVII. præſul omni laude celebrādus, qui non ſolum eccleſiam ſuam in pace & tranquillitate rexit, ſed etiam inter Principes & aliarum eccleſiarum Pontifices pacem ſæpe reformauit. Eo autem mortuo Canonici maioris eccleſiæ pro eligendo nouo Pontifice ad diem menſis Iunij XXI. conuenerunt, habitoque inter ſe longo tractatu in duo ſunt diuiſi; vna pars Dietherum de Eiſenburg Moguntinenſis & Treuirenſis eccleſiarum canonicum (qui poſtea Moguntinus archiepiſcopus factus eſt) in Archipræſulem elegerunt; alia pars numero potior, Iohannem filium Iacobi Marchionis Badenſis, fratrem Caroli Marchionis, annum ætatis XXII. agētem: quamuis Dietherus confirmationem eius apud ſedem Apoſtolicam impedire magnopere conaretur, præualuit tamen Iohannes, & à Calixto Papa III. confirmatus eſt, & præſidet eccleſiæ Treuirenſi vſque in præſentem diem ſanus & incolumis, annum pontificatus ſui XLVI. ætatis vero LXVIII. agens.

Iacobus archiepiſcopus Treuirenſis moritur.

Iohannes fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Eodem quoque anno, XIV. cal. Aprilis obiit Reynhardus de Helmſtat epiſcopus Spirenſis, & in medio eccleſiæ ſepelitur; cui ſucceſſit Sifridus de Venyngen, electus per Capitulum XXIX. die menſis Martij, & præfuit annis III. menſibus V. diebus IV. qui multa bona fecit eccleſiæ in tempore tam breui.

Sifridus fit epiſcopus Spirenſis.

Montfort caſtrũ prædonũ à Friderico Palatino deſtruitur.

Anno prænotato Idib. Octobr. magnanimꝰ princeps Fridericus, comes Palatinus Rheni, tutor Philippi, cum auxilio Archiepiſcopi Moguntini Theoderici, Montfort caſtrum commune prædonum, quod parum diſtat ab hinc, obſidione vallauit, & diebus v. illud fortiter expugnans, XIX. die menſis Octobris cepit, ac funditus deſtruxit; ſicque manet deſtructum vſque in hodiernum diem, nec reædificari poteſt ſine conſenſu Palatini, qui pro tempore fuerit, & archiepiſcopi Moguntini. Eccleſia enim Moguntina ex hoc prædonum caſtello multa pertulit damna per eos, qui manſionem inibi habere potuerunt.

Turcorum Imperator Nicopolim Chriſtianorum vrbem obſedit. Chriſtianorum contra Turcos inſignis victoria.

Anno quoque prænotato Mahumetes Imperator Turcorum magno ſuorum deſtinato exercitu, Nicopolim ciuitatem Chriſtianorum inſignem (quam Schiltavv appellant) obſidione fortiſſima circumduxit, Chriſtianis qui intus erant, muros, turres & mœnia fortiter defendentibus. Verum Turcis ad muros cum machinis audacter properantibus, noſtri exhortatione Iohannis Capiſtrani, ordinis Minorum de obſeruantia, viri docti & religioſiſſimi, ad pugnandum pro Chriſtiana fide animati, portas ciuitatis erumpunt, Iohanne Cardinali S. Angeli Legato Apoſtolico, vexillum S. crucis præferente, Turcoſq; tum fortiter cum tanta audacia inuadunt, cædunt, percutiunt, occidunt, omneſque mox in fugam conuertunt, quod præ nimia feſtinatione multi eorum in flumine ſubmerſi fuerunt, multi quoque à noſtris interempti. Ob hanc Chriſtianorum victoriam Calixtus papa III. feſtum Dominicæ transfigurationis 8. idus Auguſti quotannis inſtituit celebrandum.

Feſtum Dominicæ tráſfigurationis inſtituitur.

Corinthum expugnatur à Mahumete.

Eodem tempore Mahumetes Corinthum expugnat, multis millibus Chriſtianorum occiſis, atque in omni Peloponneſo tributa Chriſtianis imponit.

Concurſus puerorũ ad S. Michaëlẽ magnus.

His etiam temporibus magnus puerorum concurſus ad S. Michaelem in Hiſpaniæ finibus ex omni Alemannia oritur, qui relictis & inconſultis parentibus cum incredibili feruore, ſimul in ordinem conducti, pergebant, nemine eos prohibere potente, mendicantes de S. Michaele cantantes, ſub vexillo eiuſdem angeli depicto in ordine procedentes: nec ſciri poterat, quis ille ſpiritus, qui tam fortiter iuuenilem ætatem ad iter tam arduum incitaſſet, vt per tot milliaria pueri X. aut XII. annorum paſſuum ſine viatico tranſirent. Poſtremo non ſolum pueri, ſed etiam viri, mulieres, ſerui, ancillæ & virgines ſubito (neſcio quo ſpiritu inſpirati) relictis omnibus ad idem ſe iter præcinxerunt.

MCCCCLVII.

Ladiſlaus Bohemiæ & Vngariæ rex moritur.

Anno Conradi Abbatis noſtri XII. in menſe Nouembri obijt Ladislaus Bohemiæ & Vngariæ Rex, iuuenis XVIII. annorum, per Huſſitas veneno interemptus in ciuitate Pragenſi, ſepultus ibidem in eccleſia S. Wenceslai.

Prior & Cellarius conſtituitur nouus.

Eodem anno, in die S. Matthæi Apoſtoli & Euangeliſtæ, Conradus abbas huius monaſterij Prouiſorem & Cellarium inſtituit Iohannem Mariæ (de quo ſupra diximus) qui fuit Prior & Cellerarius aliquandiu. Fridericus autem de Nackheim, olim abbas, his temporibus morabatur in Creutzenacht, de ſua penſione viuens.

Abbas computationem facit cõuentui ſuo.

Hoc ipſo anno Conradus abbas computationem fecit ſuo conuentui, in qua fuit compertum, quod maiorem partem debitorum exſoluerat, & nihilominus ſæpius cenſuris eccleſiaſticis ad inſtantiam creditorum ſubiacere, & diuinorum celebrationem intermittere fratres cogebantur. Nam ſicut ex eorum manualibus colligitur, quatuor vicibus hoc anno relaxationem cenſurarum precio compararunt.

MCCCCLVIII.

Aquarum inundatio maxima.

Hoc anno, qui fuit Conradi Abbatis noſtri XIII. feria ſexta poſt Dominicam inuocauit, maxima fuit aquarum inundatio Rheni, Moſellæ, Nahæ, & omnium in circa regione fluminum, quæ multa hominibus intulit damna. Reſolutis enim niuibus aquarum inundatio creuit intantum, quod etiam eccleſiam parochialem in inſula Creutzenacht, totam aqua implentes, altaria quædam ſubuerterẽt, parietes concuterent, à ſepulchris mortuorum lapides dimouerent, multiſque damnis illatis pene templum deſtruxiſſent.

Vnio Burſfeldenſis à papa confirmatur.

Eodem anno Pius papa ſecundus, anno Pontificatus ſui I. reformationem vnionemque Burſfeldenſem & Capitulum annale confirmauit, & cum multis priuilegijs quæ dedit, etiam priuilegia congregationis S. Iuſtinæ de Padua, quæ multa & magna ſunt, ad vnionem noſtram Burſfeldenſem extendit.

Eccleſia S. Iacobi Moguntiæ conſtruitur.

Eodem quoque anno eccleſia S. Iacobi extra muros Moguntinos, ordinis noſtri, quæ modo cernitur, ædificari cœpta eſt, & anno ſequenti perfecta. Ex eo namque tempore, quo monaſterium vltimo fuit deſolatum, poſt obitum Matthiæ Archiepiſcopi, non fuit eccleſia in monte præfato præter Capellam beatæ Mariæ ſemper virginis.

His etiam temporibus Conradus abbas huius monaſterij magnas lites & contentiones ha-

nes habuit, cum quodam Nicolao, dicto Ritter de Mēgirſreit, clerico, propter altare S. Nicolai, quod eo tempore nondum incorporatum erat monaſterio, & diu durauit. Tandem ſententia pro ipſo clerico contra Abbatem per iudices Moguntinę ſedis prolata fuit, quod factum ingens damnum huic monaſterio intulit.

Cōtentio inter abbatē huius loci & clericū.

Eodem quoque anno Ludouicus Dux Bauariæ, cognomento Diues, filius Henrici & pater Georgij Ducis, magno exercitu Bauarorum, Bohemorum & Auſtralium congregato, ciuitatem Eyſtatenſem obſedit, ſed concordia interueniente diſceſſit. Inde duxit exercitum contra Marchionem Brandenburgenſem, cepitque duo caſtella illius Landeck & Stauff, ac funditus ſubuertit. Exijt autem contra eum cum magno exercitu Albertus Marchio, habens ſecum Saxoniæ Ducem Wilhelmum; ſed nihil memoria dignum egerunt. Verum concordia taliter facta, quod Marchio Duci Ludouico ad manus reſignaret quaſdam literas certas & priuilegia, contra eum ab Imperatore data, reciperetque feuda ſua ab eccleſia Herbipolenſi (quod ante recuſauit) vt Burggrauius Nurenburgenſis, ab inuicem diſceſſerunt. Poſtea in quadam die Nurenbergiæ ad hoc conſtituta, Marchio (ſicut promiſerat) tradidit Duci Ludouico literas Imperatoris in prætorio publico, quas ille mox in conſpectu omnium lacerauit. Quod cum audiſſet Imperator ægerrime tulit, & Ducem Ludouicum crimen læſæ Maieſtatis incurriſſe volebat: & ob eam cauſam factam inter eos concordiam reclamauit, & multa mala inde ſequuta ſunt.

Eyſtate obſidetur.

Bellū inter ducē Bauariæ & Marchionē Brādenburgenſem.

Ludouicus dux Bauariæ lacerat literas Imperatoris.

MCCCCLIX.

Anno Conradi abbatis noſtri XIV. pridie nonas Maij obijt Theodericus Schenck de Erbach Archiepiſcopus Moguntinus, cui Dietherus de Iſenburg per Capitulum XIV. Cal. Iulij electus ſuccedens, præfuit fere annis III. contra quem Adolphus de Naſſavv per triennium litigauit, & fuit incentiuum multorum malorum, quia tota prouincia propter eos turbata fuit.

Dietherus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno ſecunda die menſis Septembris obijt Sifridus epiſcopus Spirenſis, cui Iohannes Nix * de Hoeneck, dictus Ensberg, per Capitulum XVII. die Septembris electus, ſuccedens præfuit annis V. Qui adhærens Marchioni Badenſi & Ludouico Duci Nigro cum cæteris complicibus aduerſus Fridericum Comitem Palatinum, tutorem Philippi, eccleſiam ſuam in multis damnificauit, totamque diœceſim incendio, rapinis & deuaſtationi inimicorum & amicorum expoſuit.

Iohānes Nix fit epiſcopus Spirenſis.

Anno quoque prænotato, XVII. ordinis noſtri prouinciale Capitulum Nurenbergę celebratum eſt, poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis ſecunda Dominica; in quo præſederunt Georgius S. Ægidij ibidem, Bertholdus S. Ægidii in Brunſvvick, Euerhardus montis S. Iacobi prope Moguntiam, & Henricus in Ettenheim, cœnobiorum ordinis noſtri religioſiſſimi abbates.

Capitulum prouinciale 17. celebratur.

Eodem anno Fridericus Imperator mandauit omnibus ciuibus Imperij, vt Marchioni Brandenburgenſi Alberto totius viribus contra Ludouicum Ducem Bauariæ ſupra dictum, læſæ Maieſtatis (vt ipſe volebat) reum, auxilia ferrent, quod omnes in Sueuia, præter Nurenbergenſes, fecerunt. Vnde commotus Dux Ludouicus magno Bauarorum, Bohemorum & Auſtralium congregato exercitu, terram Marchionis ingreditur, villas, caſtella, & oppida multa capit, incendia & prædas exercet, & infinita ei damna infert, nemine potente reſiſtere. At vero poſt hæc Marchio conuocatis Imperij ciuibus, Ludouico (neſcio pro qua cauſa) in Bohemia exiſtente, terras illius pari marte ingreditur, deuaſtat, ſpoliat & incendit. Poſtremo iterum concordia per Bohemiæ regem facta eſt, ita quod ablata reſtituerentur.

Fridericus Imperator ciuitates Imperij contra ducem Bauariæ cōcitat.

MCCCCLX.

Albertus dux Bauariæ moritur.

Anno Conradi abbatis noſtri XV. obiit Albertus Dux Bauariæ, filius quondam Ducis Erneſti, relinquens V. filios; Iohannem, qui ſine liberis obijt, Sigiſmundum, Chriſtophorum, Albertum, Wolffgangum, & filias III. Elizabeth Duciſſam Saxoniæ, Margarethā Comitiſſam de Mantua, & Annam monialem, in cœnobio apud Monacum pro Chriſti amore incluſam. Porro Albertus Chriſtophorum fratrem ſuum præfatum aliquandiu in vinculis tenuit, cuius hiſtoria omnibus nota eſt.

Filij & filiæ ducis Alberti.

Eodem anno Albertus Marchio, Dietherus archiepiſcopus Moguntin⁹, Ludouicus Dux Niger, & Emicho Comes de Liningen cum adhærentibus ſibi, contra Fridericū comitem magnanimum in vnum conſpirantes, publici inimici & defidati eius facti ſunt, cū quibus erat Comes Vdalricus de Wirtenberg, qui Philippi matrem prius duxerat in vxorem. Neceſſitate itaque compulſus Dux Fridericus, ad vlciſcendas iniurias congregauit exercitum, & primo quidem Schavvenberg caſtrum in Strata montenſi (vulgariter

Principes 13. in vnum conſpirantes fiūt inimici Friderici comitis Palatini.

Schavvenberg à Friderico Palatino capitur.

(An der Bergſtraſſen) quod pertinebat eccleſiæ Moguntinæ, fortiſſimum & Bombardis, victualibus & defenſoribus optime erat munitum, obſedit, & in VIII. diebus cepit, anno prænotato in Dominica octauæ Dominicæ reſurrectionis: in quo reperit XVIII. equites & XXX. pedites baliſtis & Bombardis tela & lapides iacientes, qui omnes ſine alicuius exceptionis conditione capti fuerunt.

Concordia inter Marchionē Brandenburgenſem & ducē Bauariæ facta, interrumpitur.

Ludouicus dux Bauariæ bellū gerit contra Marchionē Brand. Saxoniæ ducē & ciuitates imperij.

Eodem quoque anno, cum inter Marchionem Brandenburgenſem & Ludouicum Ducem Bauariæ concordia facta (ſicut ſupra diximus) Friderico Comiti Palatino non placeret, denuo interrupta eſt, & bellum inter eos de nouo inſtauratum. Comes enim ipſe Palatinus & Dux Bauariæ Ludouicus, cognomento Diues, contra Principes XIII. numero tam ſpirituales quam ſeculares toto tempore fortiter ſteterunt; inter quos fuerunt præcipue Dietherus Archiepiſcopus Moguntinus, Ludouicus quoque Dux Niger comes Veldentiæ, Vdalricus Comes de Wirtenberg, Carolus Marchio de Baden, Albertus Marchio de Brandenburg, Wilhelmus Dux Saxoniæ, Emicho comes de Liningen, cum multis alijs confœderatis eorum Principibus, Ludouicus Dux Bauariæ præfatus contra Marchionem Brandenburgenſem, Saxoniæ Ducem, & ciuitates Imperij bellum geſſit in Bauaria, Præfecto Comitis Palatini prænominati in Amberg adiutore: vbique vicit, vbique mirantibus cunctis triumphauit.

Fridericus Palatinus exercitum producit cōtra archiepiſcopū Moguntinum.

Pedersheim à Friderico Palatino capitur.

Comites, nobiles & equites à Friderico Palatino capiuntur plus quā ſexcenti.

Concordia inter Palatinū & archiepiſcopū Moguntinū facta eſt.

Interea Fridericus Comes Palatinus, nec minis terrendus nec multitudine vincendus, animo fremens in aduerſarios ſuos, exercitum cōtra Dietherum archiepiſcopum Moguntinum produxit cum adhærentibus eius, & oppidum milliario aut parum amplius diſtans à Wormatia, Pedersheim nuncupatum, quod eccleſiæ pertinebat Moguntinæ, magno exercitu munitum, aggreditur, capit, ſpoliat & deprædatur, captis ex aduerſarijs plus quam ſexcentis Comitibus, Nobilibus & armigeris: inter quos fuerunt Iohannes de Naſſavv, Wilhelmus comes de Werthen, Otto comes de Hennenberg, Philippus comes de Liningen, & Comes de Runckel; inſuper obtinuit ibi comes Palatinus quingentos equos ſellatos, omnes quoque aduerſariorum currus cum equis, machinas & bombardas in magno numero. Ibi multi Rinckavvgienſes capti ſunt, & multo plures occiſi. In hac expeditione fuit cum Palatino, mercede conductus, Ludouicus Haſſiæ Lantgrauius cum multis equitibus. At vero præda omnis ad Weſthofen euecta inter milites fuit diuiſa. His peractis concordia inter archiepiſcopum Moguntinum & comitem Palatinum præfatos in hunc modum fuit concluſa: *Comes Palatinus caſtrum Schavvenberg, Hentſchucheim, & Dobſenheim, cum omnibus pertinentijs ſuis impignoratum habebit ab eccleſia Moguntina, pro expenſis ſuis* XXX. *millibus florenorum: inſuper quod Ringauienſes ipſo Palatino darent* IX. *millia florenorum pro quibuſdam prouentibus iuxta Lorg, quos iure obtinuiſſet.* Verum ab hac concordia Dux Ludouicus de Veldentia, comes de Wirtenberg & comites de Liningen cum ſibi adhærentibus ſunt excluſi. Hæc Palatini victoria facta eſt anno prænotato in die S. Vdalrici Confeſſoris, qui eſt quarto nonas Iulij, & fuit illo anno feria ſexta.

Ingelnheim à Moguntino archiepiſcopo obſidetur.

Sacerdotum prope Mogūtiam à Friderico Palatino exactio.

Fridericus Palatinus exercitum producit cōtra Ludouicū nigrum.

Concordia inter Fridericum Palatinū & ducē Ludouicū facta eſt.

Anno quoque prænotato, prius tamen quam Fridericus Palatinus exercitum produceret ad Pedersheim, Dietherus archiepiſcopus Moguntinus, Ludouicus Dux Niger & Emicho Comes de Liningen cum adhærentibus ſibi, magno coadunato exercitu Ingelnheim intrantes, combuſſerunt. Villanis autem in aulam imperialem confugientibus, & muros fortiter defendentibus, nihil aduerſarij proficere potuerunt. Interea Princeps Palatinus nunciatur venturus, quod illi audientes, ſoluta obſidione receſſerunt. Palatinus autem veniens cum exercitu, prope Moguntiam domos aliquas ſacerdotum apud S. Victorem, S. Albanum & S. crucem in campis deſtruxit, & IV. millia florenorum ab ipſis ſacerdotibus, vt eos de incendio faceret ſecuros (quod vulgariter appellatur *Brantſchatz*) extorſit. Concordia autem cum Diethero archiepiſcopo Moguntino facta (quemadmodum præmiſimus) Fridericus Princeps Palatinus exercitum ſuum contra Ludouicum cognomento Nigrum, produxit, & eum in Meiſenheim fortiſſime obſidens, ad petitionem pacis coartauit. Concordia itaque ſecundo inter eos tali concluſione facta eſt: *Dux Ludouicus mediam partem quingentorum florenorum in telonio Bacheracenſi quotannis ſibi cedentium, Palatino in perpetuum remitteret, & reliquam partem ab eo & ſucceſſoribus eius in feudum, cui nunquam renunciari poſſit, accipiet, caſtrum quoque Scharpffenburg reſignabit.* Ab hac vero concordia Comites de Liningen & cæteri aduerſarij Palatini excluſi fuerunt.

Fridericus Palatinus exercitum producit cōtra comites de Liningen.

Haſloch à Friderico Palatino ſubuertitur.

Minfelt ſimiliter.

Poſt hæc Princeps magnanimus Fridericus exercitum duxit contra Comites de Liningen, & inprimis obſidione cinxit fortiſſimum caſtrum Haſloch, quod captum incendit, deſtruxit & ſolo æquauit; ibi multos ex ſuis captiuos liberauit, & prædam diuerſæ ſupellectilis copioſam reperiens aſportauit. Inde mouens exercitum aliud caſtellum comitum de Liningen, Minfelt obſedit, expugnauit & deſtruxit funditus, prædamque aſportauit.

Anno

Anno prænotato Iohannes cognomento Mariæ, Prior huius monaſterij XXIX. obijt; poſt cuius mortem prioratus fere ad biennium vacauit. Fuerunt enim pauci numero monachi, in ſumma V. videlicet, Petrus de Blenich, Andreas de Traiecto, Iohannes, Conradus, & Vdalricus poſtea abbas.

Iohannes Prior huius loci 29. moritur.

MCCCCLXI.

Hoc anno, qui fuit Conradi Abbatis noſtri XVI. Pius papa II. ſcripſit & commiſit & mandauit epiſcopo Eyſtetenſi, quatenus aſſumptis ad ſe viris probis, religioſis & peritis, euocatiſq; euocandis, tres illas obſeruantias ordinis noſtri, in Alemannica natione nouiter inſtauratas, Burſfeldenſem, Mellicenſem & Caſtellenſem, & ſi quæ eſſent aliæ, reduceret in vnum autoritate Apoſtolica, contradictores per cenſuras eccleſiaſticas ad obedientiam cōpellendo. Huius occaſione mandati multi interea ſunt facti labores & expenſæ diuerſis temporibus, ſed vſque in hunc diem nullus eſt ſequutus effectus, propter nimiam diuerſitatem ipſarum trium obſeruantiarum in multis.

Triū obſeruantiarum vnio cōmittitur à Papa.

Hoc ipſo anno Dietherus archiepiſcopus Moguntinus per Pium papā II. deponitur, & Adolpho de Naſſavv de Archiepiſcopatu per eundē prouidetur. Cauſas eiuſmodi depoſitionis fuiſſe ferunt q̄ plurimas. Prima, quod ſummā pro confirmatione & pallio ſibi impoſitā papæ non ſoluerit. Secunda, ꝙ infra tempus ſibi conſtitutum in Sacerdotem ſe ordinari nō fecerit. Tertia, ꝙ Apoſtolicæ ſedis Legatos irreuerēter tractauerit, eorumq; mādatis inobediens & contrarius fuerit. Cæteras aūt explicare cauſas depoſitionis eius nō iudicamus eſſe neceſſarium. Contra hanc iniuriam & violentiam ſibi factā, Dietherus archiepiſcopatu ſuo nequaq̄ volens eſſe priuatus, auxilium Friderici Comitis Palatini potentis inuocauit, & habere promeruit. Adiutorio itaq; Palatini Dietherus IX. oppida & ciuitates in ſua obedientia retinuit, reliquis ab eo deficientibus. Ratione huius aſſiſtentiæ idem archiepiſcopus Dietherus dedit & aſſignauit præfato Principi Palatino Friderico Starckenberg caſtrum, Heppenheim, Bensheim, & Morlebach oppida, cum omnibus pertinentijs pro centū millibus florenorum, in vſum Palatinatus tā diu habenda, quouſq; eam pecuniarum ſummā ab eccleſia Moguntina recuperet. Adolphus etiā Ludouicum Ducem Nigrum in auxilium vocans, ei pro ſtipendio Bickelnheim caſtrum & villam, Sobernheim, Montzegen, Nusbaum, & Vlmam non procul à Moguntia caſtrum, cum omnibus pertinentijs eorum, pro certa ſumma pecuniarum in pignore aſſignauit. Quæ omnia Fridericus Palatinus non diu poſtea (ſicut dicemus) ab eo armis potenter diripuit. Marchioni Badenſi pro aſſiſtentia dedit Algesheim & Gavvbeckelnheim, cum omnibus pertinentijs eorum. Comitem Wyrtenbergenſem pro XX. millibus florenorum in auxilium conduxit, Wilhelmo quoque Saxoniæ in adiutorium coempto; ſimiliter & Henrico Comiti de Schvvartzenburg pro mercede ſtipendioque donauit in Eyhsfeldia quædam oppida, caſtella & villas cum bonis prouentibus annuis. Comiti quoque de Lapide regio (vulgariter Konigſtein) qui ſororem eius habebat in vxorem, Comitatum de Holſtheim pro ſuo ſtipendio, ne gratis ſeruiret, aſſignauit. Hinc orta ſunt mala, & famoſiſſima illa quondā Eccleſia Moguntina pene in nihilum redacta fuit. Cum his omnibus archiepiſcopus Treulenſis, Epiſcopus Metenſis, Iohannes Nix epiſcopus Spirenſis, Albertus Marchio Brandenburgenſis, multique alij Comites, Barones & Nobiles Adolpho contra Dietherum adhæſerunt. Igitur inprimis Dietherus ipſe cum ſuis, habens ſecum pro auxilio ſæpedictum Comitem Palatinum & Philippum Comitem de Katzenelenbogen, exercitum produxit contra Rinckavvgiam, ad cuius aduentum Rinckavvgienſes præſidia ſua deſerunt; ſed propter aeris inclementiam cito ſoluta fuit obſidio, quoniam exercitus diutius nō potuit manere. Poſt hæc quaſi certa ad Dietherum venit promiſſio, ſi denuo veniret, ꝙ Rinckavvgienſes in eius deditionem tranſirent. Venit ergo iterum cum potentia, & promiſſionem ſibi de deditione factā inanem & falſam inuenit. At Dux Fridericus fortium virorū aſſumens phalangem contra Vdalricum Comitem de Wirtenberg mouit exercitum, incendio & præda deuaſtans omnia vſq; ad Stuckardiam, principalem Wirtenbergenſium Comitum ciuitatem. Deinde magnanimus Princeps Palatinus vna cum Henrico Haſſiæ prouinciali Comite exercitum mouit aduerſus Ludouicum Ducem Nigrum Comitem Veldentiæ, & villam Gavvbeckelnheim obſidione vallans quam breui cepit, muros, turres, & omnia fortalitia funditus deſtruxit, ducens ex ea captiuos equites LX. & centum pedites ad bella expeditiſſimos, & omnes machinas eorum.

Dietherus archiepiſcopus Moguntinus à Papa deſtituitur.

Cauſa deſtitutionis.

Fridericus Palatinus aſſiſtit Diethero cōtra Adolphum.

Quomodo ſtrata montana venit ad Palatinatum.

Nomina aſſiſtentium Adolpho cōtra Dietherum.

Rinckavvgia obſidetur à Diethero.

Fridericus Palatinus deuaſtat terrā Wirtenbergenſem.

Palatinus exercitum mouet contra ducem Ludouicum.

Gavvbeckelnheim à Friderico Palatino capitur.

Anno prænotato Dominicæ natiuitatis MCCCCLXI. Conradus Humbrecht, abbas huius monaſterij Sponheimenſis XXI. 7. iduum Martij hora V. poſt meridiē obijt, & ante gradus presbyterij ſepultus fuit. Eius infirmitas ex quodam phantaſmate nocturno ſic

Conradus abbas huius cœnobij 21. moritur.

accidit: Piſcari fecerat nouam piſcinam, quam ante ſeptennium circa fontem ad occidentalem monaſterij plagam inſtaurauit & purgauit, piſceſque captos in viuario quodam ad hoc fabricato ibidem poſuit; qui ne furtim nocturno tempore ſubtraherentur à ruſticis, in hoc opus ſemper paratis, nocte ſolus cum fuſte exiuit, & ad cuſtodiam piſcium ibidem vigilauit. Et ecce intempeſta noctis (Deo permittente) Diabolus quibuſdam phantaſmatibus eum terruit, & mox, vt aſcendit gelidus ad præcordia ſanguis, infirmari cœpit, & poſt dies paucos (vt prædiximus) mortuus fuit. Homo ſatis laborioſus, & qui monaſterio in temporalibus bene præfuit. Reformationem vero deteſtabatur ſummopere, vixitque ſecundum carnem, filios relinquens & filias, non ſine damno monaſterij & animæ ſuæ graui periculo.

Conradus abbas relinquit & filios & filias.

Eodem quoque anno MCCCCLXI. poſt horam vndecimam, minuto XXVIII. in nocte poſt meridiem, Cal. Februarij, hoc eſt, in ipſa nocte feſtum purificationis beatæ Mariæ ſemper virginis præcedente, natus eſt Iohannes Trithemius, poſtea huius cœnobij abbas XXV. in villa Tritenheim, quarto à Treuiri in deſcenſu Moſellæ miliario, vt infra dicetur.

Iohannes Trithemius naſcitur.

DE VDALRICO DE ZEISKEIM, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis abbate XXII. qui præfuit annis V. diebus XXIII. & de variis geſtis illius temporis.

CONRADO abbate huius monaſterij mortuo atque ſepulto, conuenerunt in vnum fratres, qui tunc erant conuentuales, altera die ſequente, hoc eſt, 6. Iduum Martij, mane hora IX. vel quaſi, ad locum Capitularem pro nouo eligendo paſtore; habitiſq; inter ſe tractatibus, tandem vnanimiter elegerunt Vdalricum de Zeiskeim, non procul à Germersheim oriundum, qui confirmatus ab Adolpho archiepiſcopo Moguntino, & per eius in Pontificalibus Vicarium ordinatus præfuit huic monaſterio annis V. & diebus XXVIII. Hic in iuuentute ſua traditus à parentibus monaſterio in Fels, Argentinenſis diœceſis, quod poſtea fuit ab ordine translatum, omne tempus leuitati, ludis & commeſſationibus indulſit, & nec ſcientiam literarum hauſit, nec obſeruantiam ordinis amauit. Verum poſt plures annos, cum ſumptuoſe & nimis prodigaliter inter fratres, qui omnes erãt proprietarij & nimium diſſoluti, vixiſſet, pondere debitorum ſuorum prægrauatus, diutius ibidem manere non potuit, nimia creditorum inſtantia perturbatus. Licentia igitur Abbatis ſui interueniente, clam inde diſceſſit, & veniens huc, in conuentualem huius monaſterij ſuſceptus eſt. Ordinatus autem Abbas mores priſtinos non mutauit, commeſſationibus & vagis inutilibuſque diſcurſionibus vacans, hoc monaſterium ad extremam paupertatem & inopiam perduxit. Tanta enim in quinquennio contraxit debita, tantaque vendidit & alienauit bona occulte, prata, agros, cenſus & prouentus, quod ſimul computatis tempore ſui regiminis nocuit & damnificauit huic monaſterio plus quam in tribus millibus florenorum. In emendo & vendendo improuide multa inutiliter expendit, quippe qui multotiens equum pro 6. florenis vendidit, quem ipſe infra paucos dies pro XX. aureis comparauit. In computationibus autem ſuis notatum eſt, quatuor eum & viginti comparauiſſe pro ſua perſona equos in V. annis, quos mox vt emiſſet, verbis vendentium deceptus, pro nimium viliori precio iterum vendere conſueuit. Vendidit autem cenſus rediruſque annuos abſque ſcitu & voluntate conuentus ſui in multis locis, videlicet, in Odernheim agros pro CXXIII. florenis, in Meſenheim, in Heimbach ſuperiori tres marcas perpetui cenſus vendidit; in Budesheim circa Bingen, in Lorchersheim, in Gyſenheim, in Winckel, in Creutzenacht, in Heimersheim multos & precioſos agros pro magna ſumma pecuniarum vendidit, in Sobernheim. Et in diuerſis alijs locis multa vendidit occulte, quæ vſque in præſentem diem monaſterio alienata permanent. Nihil in vel extra monaſterium ſuo tempore conſtruxit, vt nec ruinoſa ædificia in aliquo reſtaurauit: debita quoque ſua, quæ olim non parua contraxit in Fels, de ſubſtantia huius monaſterij exſoluit. In Moguntia quoque nonnulla contraxit debita, priuſquam ad hunc locum veniſſet, quæ nihilominus de huius monaſterij ſubſtantia per eum poſtea fuerunt occulte ſoluta. Multa etiam turpiter expendit, prædeceſſoris ſui exemplo; vterque enim concubinam publice tenuit, aliquando in monaſterio, aliquando in villis circumiacentibus, quibus multa in damnum cœnobij animarumque ſuarum diſpendium expenderunt. Sed de his hactenus ſatis dictum eſt, cætera Vdalrici geſta per ordinem proſequamur.

Vdalricus fit abbas huius monaſterij 22.

Vita Vdalrici abbatis noſtri.

Monaſteriũ multis debitis inuoluit.

Multos redditus occulte vendidit.

Nulla ædificia conſtruxit.

Aliena debita ſoluit.

Sancta monachorum vita.

MCCCCLXII.

Vdalricus abbas ſtatim in principio ordinationis ſuæ Prouiſorem & Cellerarium huius monaſterij Sponheimenſis inſtituit Ottonẽ, monachũ præſentis loci conuentualẽ, qui pau-

Otto Hauuyſen fit Cellarius.

qui paulo ante venerat de Colonia ex monaſterio S. Panthaleonis, virum bonum & manſuetum; qui tamen non diu permanſit in hoc officio, ſed in Priorem (vt poſtea dicemus) per eundem Abbatem fuit ordinatus.

Quatuor Principes contra Fridericũ Palatinũ procedunt.

Anno prænotato Dominicæ incarnationis MCCCCLXII. Carolus Marchio de Badẽ, Georgius epiſcopus Metenſis frater eius, Iohannes Nix epiſcopus Spirenſis, & Vdalricus comes Wirtenbergenſis, ſimul coadunati congregauerunt exercitum, & contra Fridericum Comitem Palatinum procedentes (quem putabant procul abſentem) omnẽ terram eius, vna cum oppido manſionis eius Heidelberg, in prædam ſibi promiſerunt. Inprimis ergo Hildesheim oppidum, non longe à Brugſal, obſidione cinxerunt; quod vbi Palatino fuit nunciatum, Heidelsheim perſonaliter cum ſuis occulte intrauit, hoſtibuſque per triduum acriter muros vrgentibus, ipſe fortiter oppidum defenſauit. Poſtridie vidẽtes ſe præualere non poſſe, ſoluta obſidione receſſerunt, mouentes exercitum ad diſtrictum oppidi Heidelbergenſis, neſcientes Palatinum eſſe in terra. Exiſtimabant enim, literis quibuſdam (vt fertur) decepti, quod eo tempore eſſet extra patriam. Venientes autem præfati Principes noctu ad terram Palatini, non procul ab Heydelberga exercitum locauerunt, dimiſſiſque in caſtris peditibus, ipſi cum mille equitibus ad pugnandum expeditis, verſus Heydelbergam iter paulatim flectere cœperunt. Interea Palatinus, cui per exploratores aduentus & intentio aduerſariorum mane innotuerat, cum ſeptingentis equitibus Heydelbergam occulte exiuit, cui ſe Dietherus Moguntinus quondam Archiepiſcopus, veniens à caſu, cum trecentis equitibus coniunxit. Abſcondentes autem non longe à Seckenheim in nemore Palatinenſes, aduerſarios nihil de eorum præſentia ſuſpicantes, tranſire permiſerunt, quouſque inter Rhenum & Neccarum concluſi, non amplius fugere potuerunt. Tunc erumpentes de nemore Palatinenſes, impetum in aduerſarios audacter fecerunt. Acriter vtrobique pugnatum eſt, ſed victoria mox ceſſit Palatino, & magno honore de aduerſarijs ſuis (auxiliante Deo) triumphauit. Ibi à Palatino capti fuerunt, Carolus Marchio Badenſis, cum fratre ſuo Georgio epiſcopo Metenſi, Iohannes Nix epiſcopus Spirenſis, Vdalricus Comes Wirtenbergenſis, & quingenti Comites, nobiles & equites, qui omnes vincti ad Heydelbergam perducti ſunt. Cæteri vero CCC. qui non ceciderant, fugerunt. Ex parte Palatini pauci ceciderunt. Acta ſunt hæc in latiſſimo campo non procul à Landenburg, vltima Iunij. At vero Principes præfati, poſteaquam in captiuitate aliquandiu fuerant detenti, cum aliter non poſſent, pecunia ſe redemerunt. Georgius epiſcopus Metenſis pro ſui liberatione Palatino dedit XLV. millia florenorum, & ſe cum tota militia ſua; tribuſque caſtellis, Bergard, S. Theobaldi & S. crucis Palatino fecit per literas & iuramentum perpetuo obnoxium. Carolus Marchio Badenſis pro ſui liberatione obtulit Palatino C. millia florenorum, pro quibus, quia pecunia non erat in promptu, partem ſuam Comitatus Sponheimenſis, ad Creutzenacht pertinentem, ipſi Palatino in pignus cum vſufructuario aſſignauit; ſimiliter & oppida Peſeckheim, Bensheim cum caſtro, telonio & feudalibus pro eadem ſumma pecuniarum in manus Palatini aſſignauit: inſuper exemptioni, quam ſe habere prætendebat ſuper Heydelsheim & Eppingen, atq; venationibus, aquis & piſcationibus, ſuper quibus lis antea fuerat, circa Rhenum inter Gemersheim & Fulis, omnino renunciare coactus fuit: oppidum quoque Porceſe feudale conſtituit, ſeq; & militiam ſuam & iuramẽto & literis neceſſarijs Palatinatui obnoxium fecit. Vdalricus Comes de Wirtenberg taxatus fuit pro C. millibus florenorum, quorum XL. millia fuerũt ſoluta, & XX. millia ratione eccleſiæ Moguntinæ ſuper impignoratione Straræmontenſis fuerunt aſſignata, vltra C. millia pro quibus antea (ſicut ſupradiximus) per Dietherum archiepiſcopum Moguntinum Palatino fuerat obligata: porro de reliquis XL. millibus penſionem duorũ millium florenorum ſingulis annis ſe daturum literis & cautionibus exhibitis promiſit: inſuper Marpach Palatino feudale conſtituit, & ſe cum tota militia Palatinatui obnoxium fecit. His cautionibus præſtitis prȩfati Principes dimiſſi fuerunt. Poſt hȩc Fridericus Comes Palatinus exercitũ mouit contra Iohãnem Nix epiſcopum Spirenſem, cuius militia partim, non perſona, cum Principibus ante dictis capta fuit, qui & ipſe hoſtis publicus erat; & inprimis obſedit oppidum Rotenburg & caſtellum annexum, quod vtrumq; cepit. Tandem fuit inter eos concordia facta ſub tali conditione: Quod Rotenburg oppidum & caſtrum perpetuo in manibus Palatini debeant permanere, cum quibus Werſawen & venatio in nemore eccleſiæ Spirenſis (Lushart, dicto) Palatino tradita ſunt.

Heidelſheim obſidetur.

Inſignis victoria Friderici Palatini.

Quatuor Principes & quingẽti comites nobiles & equites à Friderico Palatino capiũtur.

Epiſcopi Metẽſis taxa liberationis.

Marchionis de Baden taxa liberationis.

Oppidum Phorcenſe feudum.

Comitis Wirtẽbergenſis taxa liberationis.

Marbacciũ feudum.

Fridericus Palatinus exercitum mouit cõtra epiſcopum Spirenſem.

Rotenburg à Friderico Palatino capitur.

Cõcordia inter Palatinũ & epiſcopũ Spirenſem facta.

Interea dum hæc agerentur circa Rhenum, Albertus Marchio Brandenburgenſis ex mandato Imperatoris ciuitates imperiales ſibi aſſocians, denuo contra Ducem Bauariæ Ludouicum cognomento Diuitem exercitum mouit, incendio & præda terram eius

Bellũ inter Brandẽburgenſem & ducem Auſtriæ.

vbiq; deuaſtans. Contra cuius impetum Dux Ludouicus in manu valida producens exercitum, Navv villã opulentiſſimam cum alijs ferme LX. numero obtinuit, ex quibus Vlmẽſium fuere complures, quas ad nihilũ pene redegit. Hæc aũt circa carnis priuium contigerunt. Poſtea XVI. die menſis Iulij Marchio prædictus cũ multis nobilibus & valido exercitu ſuorum & Comitũ Wirtenbergenſium ac ciuitatum imperij, Heidenheim, ꝙ Ludouicus Dux antea ceperat, obſidione vallauit. Quod Ludouicus Dux cũ audiſſet, contra eũ mouit exercitum, & XIX. die mẽſis Iulij Marchionẽ de obſidione fugauit, caſtra eius obtinuit, nobilium & militũ plures occidit, plures cepit; Marchio vix cum duobus euaſit, ſeq; in caſtellum Albeck recepit. At vero Dux Ludouicus multã ſubſtantiam in caſtris Marchionis reperit, in auro, argento, equis, curribus & armis. Deinde iterũ inter eos concordia facta eſt.

Heidẽheim à Marchione obſidetur. Dux Ludouicus cõtra Marchionẽ triumphat.

Eodem quoque anno in vigilia Simonis & Iudæ apoſtolorum, Diethero de Eyſenburg archiepiſcopo, & Philippo Comite de Katzenelenbogen Fridericum Comitẽ Palatinum ſupra dictum exſpectantibus, in ipſa nocte, traditione quorundam ciuium, Orrvvino & Dudone traditionis principibus, Moguntia in manus Adolph de Naſſavv tradita fuit, Ludouico Duce Nigro, & Domino de Konigſtein cum Rinckaugienſibus & alijs vrbẽ incendentibus & miſerabiliter deprædantibus, multis ciuium crudeliter occiſis. Porro Dietherus & comes de Katzenelenbogen per murum ſubmiſſi, nauicula per Rhenum fugientes, euaſerunt. Prædam ibi non vnius ciuitatis, ſed pene totius patriæ, hoſtis inuenit; q̃ ex villis & monaſterijs circumiacentibus metu aduerſariorum multa bona ad ciuitatẽ antea fuerunt deportata. Domus ſacerdotum & Iudæorum, ab eis ſpoliatæ, miſerabiliter deſolatæ ſunt, & ipſi ſacerdotes cum Iudæis ignominioſe capti, ad Altamvillam, aliaq; loca, fuere perducti. Ex his aũt qui in ciuitate fuerunt, ciues fere quingenti occiſi; mulieres pulchræ & virgines ſtupratæ, & multa præter charitatis & honeſtatis Chriſtianæ ordinem geſta. Poſt hæc inter Adolphum & Theodericum de Iſenburg concordia in Franckfordia facta eſt ſub tali concluſione: *Quod Dietherus Pontificatum Moguntinum cum omnibus debitis & grauaminibus ſuis Adolpho dimitteret, & ipſe pro ſuſtentatione vitæ, quamdiu viueret, libere poſſideret Lainſtein oppidum, caſtrum & telonium, cum omnibus prouentibus ſuis* (quod Iohãnes epiſcopus præſcriptis guerris durantibus, bina vice cum magno exercitu contra Dietherum obſederat, ſed oppidanis cũ Diethero fideliter ſentientibus, ſeq; fortiter defendentibus, obtinere non potuit; imo cum damno ſuo & eccleſiæ ſuæ Treuirenſis non modico recedere coactus fuit.) *Item Hoeſt oppidum, caſtrum, & telonium, oppidum quoq; Dieppurg, omnia cum omnibus eorum prouentibus.* Iſta Dietherus obtinuit, & ſic inter eos concordatum fuit. Porro Friderico Comiti Palatino, pro impenſis & victualibus quæ Diethero expoſuerat, mille florenorum penſio quotannis in telonio Erenfels aſſignata fuit. Pro ſumma autem IX. millium florenorum, quam illi Rinckavvgienſes debuêre ſoluere (ſicut ſuperius anno Conradi abbatis noſtri XV. diximus) Pedersheim in pignus ſuſcepit ab eccleſia Moguntina.

Moguntia comitatur per Adolphum traditione quorundam ciuium capitur.

Sacerdotes & Iudæi ſpoliati capiuntur.

Concordia inter Adolphũ & Dietherum.

Pedersheim Friderico Palatino datur in pignus.

Eodem quoque anno, quo Moguntia fuit capta, Cancellaria Heydelbergæ cum aliquibus literis & regiſtris fuit igne caſuali exuſta, Sabbato poſt diem aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis.

Cancellaria Heydelbergæ exuſta.

Eodem quoq; anno Fridericus illuſtris comes Palatinus iudicium Curiæ quater in annis ſeruandum inſtituit, ꝙ viris doctis in iure atq; nobilibus, ad dicendum vnicuique quod iuſtum eſt, plurimum decorauit. Hoc iudicium Curiæ* ſatis vtiliter inſtitutum, excellentiſſimus Princeps Dominus Philippus Comes Palatinus vſque in præſentem diem, adauctum neruis & ſapientia, laudabiliter continuauit, in quo multarum litium prolixitas amputatur.

Fridericus comes Palatinus iudicium curiæ ſuæ inſtituit

** Hoffgericht.*

Eodem quoque anno, 6. cal. Maij Vdalricus, Abbas huius cœnobij, Ottonem Havviſen, de Colonia, quem ante menſes ferme V. Cellerarium ſtatuerat, in Priorem huius monaſterij XXX. ordinauit, poſteaquam conuentus per biennium fere ſine Priore ſteterat, qui præfuit in officio Prioratus IV. annis, exceptis XXIII diebus, & Abbatiam Vdalrico reſignãte, (ſicut dicemus) ipſe in Abbatem electus eſt.

Otto fit Prior huius loci 30.

MCCCCLXIII.

Anno Vdalrici Abbatis noſtri II. reformatum fuit cœnobium Montis monachorum prope Bambergam, & Capitulo annali vnionis & obſeruantiæ Burſfeldenſis (vt moris eſt) vnitum. Abbatiam eiuſdem monaſterij Pius papa II. Euerhardo de Venlo, abbati S. Iacobi prope Moguntiam contulit, & vt illo ſe transferret pro conſeruatione introductæ reformationis, mandauit. Huic in Abbatia S. Iacobi ſucceſſit Iohannes de Ittſtein, abbas montis S. Iohannis in Rinckavvgia, cui ibidem in Abbatia ſucceſſit Iohannes de Luterbach, & ambo non diu vtrobique præfuerunt.

Cœnobium montis monachorum reformatur.

Eodem

Eodem anno Idibus Februarij obijt Theodericus de Moërs Archiepiſcopus Colonienſis, anno Pontificatus ſui XLIX. in maiori eccleſia Colonienſi tumulatus. Poſt quem eodem anno penultima die Martij per Capitulum in archiepiſcopum vnanimiter fuit electus Rupertus, filius Ludouici Comitis Palatini ac Ducis Bauariæ, dicti cum Barba, frater magnanimi Principis Ducis Friderici, tutoris Philippi, & præfuit annis XVII. in multis tribulationibus, vt poſtea dicemus.

Rupertus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Eodem quoque anno in menſe Nouembri facta eſt ſupraſcripta inter Dietherum de Eyſenburg & Adolphum de Naſſavv concordia, per medium quorundam Principum.

Concordia inter Dietherum & Adolphum facta.

Hoc ipſo anno omnia victualia in copia creuerunt, & paruo precio comparabantur. Vinum in vili precio erat, nam in multis locis vna menſura vini pro vno obulo Hallenſi emebatur, & tria maldra ſiliginis pro vno floreno.

Anni fertilitas.

MCCCCLXIV.

Anno Vdalrici abbatis noſtri III. Capitulum ordinis noſtri prouinciale XVIII. in Herbipoli apud S. Stephanum celebratum fuit, Dominica tertia poſt feſtum reſurrectionis, cum continuatione dierum ſequentium; in quo præſederunt Bertholdus ſancti Stephani ibidē, Iohannes S. Michaelis in Hildensheim, Melchior ſancti Vdalrici in Auguſta, & Euerhardus Montis monachorū ordinis noſtri abbates, & pauca in ſtatuta ædita fuerūt.

Capitulum prouinciale 18. celebratur.

Eodem anno VI. cal. Februarij, obijt Fridericus de Nackheim, quondam Abbas huius monaſterij, qui abbatiam reſignauerat, Abbate Conrado ſuccedente.

Fridericus olim huius abbas moritur.

Eodem anno, V. die menſis Maij Iohannes de Aldendorff, abbas S. Burckardi iuxta Herbipolim, ordinis noſtri, vna cum monachis ſuis reprobis & auerſis, ordinem ſanctum & ſacræ habitum religionis, in quo profeſſi educati erant, temere exuerunt, falſis papam narrationibus circumuenientes, vt ſupra hoc ſedis Apoſtolicæ licentiam extorquerent; & facti ſunt ex monachis reprobis ſeculares Canonici mali, multum exemplum poſteris apoſtatandi relinquentes. Huic impijſſimæ tranſlationi ſe ordo noſter & prouinciale Capitulum oppoſuit; ſed pecunijs & fauore multorum contra religionem cogitantium interpoſitis, nihil profecit. Mercedem ſuam apoſtatæ iam dudum receperūt, qui omnes mala morte perierunt, manifeſtum damnationis ſuæ poſteris iudicium relinquentes.

Monaſteriū S. Burckardi transfertur ab ordine.

Eodem quoque anno, VIII. die menſis Auguſti, Iohannes Nix epiſcopus Spirenſis, qui contra Fridericum Comitem Palatinum inconſulte bellando ſine cauſa, damnum irrecuperabile eccleſiæ ſuæ intulit, Epiſcopatum in manus Capituli reſignauit, & mœrore animi tabeſcens in ſemetipſo, vix ad anni ſpatium ſuperuixit. Nam præter mala ſuperius enumerata, quę Fridericus Comes Palatinus propter eum intulit eccleſiæ Spirenſi, etiā domos & molendina ſacerdotum, circa eccleſiam S. Germani extra muros ciuitatis Spirēſis, omnes tam Vicariorum quam Canonicorum, anno Vdalrici abbatis noſtri I. claro die nemine reſiſtente incendit, & funditus deſtruxit. Huic in Epiſcopatu, prouiſione ſummi pontificis Pij ſecundi, de conſenſu Capituli, eodem die ſucceſſit Matthias de Raming nōdum capitularis, Friderici præfati Domini Palatini Cancellarius, & præfuit annis XIV. vir doctus, deuotus & magnanimus, qui virtute & ſapientia eccleſiam ſuam optime rexit, & iura, priuilegia & libertates eius ſtrenue ſemper defendit.

Ioānes Nix epiſcopus Spirenſis epiſcopatum reſignat.

Mathias fit epiſcopus Spirenſis.

MCCCCLXV.

Hoc anno, qui fuit Vdalrici Abbatis noſtri IV. Adolphus Dux Gelriæ Arnoldum patrem ſuum noctu dormientem in lecto nudum cepit, & in quodam caſtello Bobeck includens, tenuit multo tempore captiuum. Quo facto, compulit omnes Ducatus homines ſibi, patre abiurato, præſtare iuramentum homagij. Sed hoc impium ſcelus animaduerſione diuina condigna in eo vindicauit vltione.

Dux Gelriæ patrē ſuum captū tenet.

Eodem anno Leodienſes poſt multas lites & contentiones in curia Romana & extra cum Iohanne de Burbon epiſcopo ſuo electo & confirmato habitas, innatam feritatē abſque ratione ſequuti, illo nec reſignante nec depoſito, Marcum Iacobi Marchionis de Baden filium, Iohannis epiſcopi Treuirenſis & Caroli fratrem, in Adminiſtratorem ſui & eccleſiæ Leodienſis aſſumpſerunt, quem Archiepiſcopus & Carolus fratres prædicti cum CC. equis Leodium à Colonia perduxerunt. Verum non diu poſtea improbitate eorum & malitia offenſus, & prope interitum poſitus, dimiſſis omnibus recedens, vix manus eorum potuit euadere.

Nicolaus de Badē fit adminiſtrator eccleſiæ Leodienſis.

Hoc ipſo anno monaſterium Lisbornenſe, ordinis noſtri, Monaſterienſis diœceſis, aſſenſu & cooperatione Præſulis eiuſdem reformatum eſt, & cum Henrico ipſius abbate ad vnionem & Capitulum Burſfeldenſis obſeruantiæ ſuſceptum. Monaſterium quoque in Iſenburg pari modo reformatum Capitulo vnitum fuit.

Cœnobium Lisbornenſe reformatur Iſenburg ſimiliter.

Vdalricus abbas multa damna infert huic monaſterio.

Eodem quoque anno Vdalricus abbas huius cœnobij, præter multa debita quæ cõtraxit occulte & manifeſte, multa ſine ſcitu & voluntate conuentus vendidit, diſtraxit & alienauit in Giſenheim, Odernheim, Freymersheim, & alijs diuerſis locis, in non paruum huius monaſterij damnum, pecuniam non ſolum inutiliter, ſed (quod eſt deterius) etiam turpiter conſumens cum leuibus perſonis & fomitem malitiæ nutrientibus.

MCCCCLXVI.

Cœnobium S. Gothardi.

Anno Vdalrici abbatis noſtri v. monaſterium S. Gothardi in Hildensheim, ordinis noſtri de nouo reformatum ad Capitulum & vnionem obſeruantiæ Burſfeldenſis cum Lupoldo eius Abbate primum fuit ſuſceptum admiſſumque.

Rudolphus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodẽ anno, feria vi. poſt feſtũ Dominicæ reſurrectionis, obijt Iohannes de Grũpach epiſcopus Herbipolenſis Poſt quẽ Rudolphus de Scherenberg vltima die menſis Aprilis electus per Capitulum ſuccedens, præfuit annis xxix. vir induſtrius atque pacificus, qui multa bona fecit Eccleſiæ ſuæ Herbipolenſi, ingentia perſoluens debita, reducenſque multa per eius anteceſſores ab eccleſia dudum alienata.

Vdalricus abbas 22. abbatiam reſignat.

Eodem quoque anno, poſteaquam Vdalricus Abbas huic monaſterio ann's v. & diebus xxiii. male præfuiſſet, ipſumque monaſterium ad extremam inopiam & paupertatem deduxiſſet, non habens amplius vnde viueret, neceſſitate compulſus, iii. nonas Aprilis Abbatiam in manus conuentus ſui libere reſignauit, relinquens debita plus quam duorum millium & quingentorum florenorum, præter occulta damna, quæ monaſterio intulerat, bona, reditus & prouentus ſine conſenſu fratrum ſuorum varios vendendo, ac penitus à monaſterio alienando.

DE OTTONE HAWTSEN, HVIVS MONASTERII SPONHEImenſis abbate XXIII. qui præfuit annis III. menſibus IV. diebus XVI. & varijs geſtis illius temporis.

POST reſignationem Abbatis Vdalrici (heu nimis ſeram) eodem die fratres huius monaſterij ad locum Capitularem de mane, circa horam x. conuenientes, neceſſarium inter ſe de nouo paſtore eligendo cœperunt habere tractatum. Erant autem v. numero, quorum iſta erant nomina, Vdalricus olim abbas, Otto Prior, Petrus de Blenich Cellerarius, Andreas de Traiecto, Iohannes quoq; de Kirgberg, & Iohannes de Bockenavv, qui iam triginta annis tenetur in vinculis, vt ſuo loco cauſam dicemus. Tãdem ergo poſt maturam deliberationem vnanimiter in abbatem elegerunt præfatum Ottonem de Colonia, dictum Havviſen, huius monaſterij Priorem xxx. qui confirmatus ab Adolpho Moguntino archiepiſcopo, & per eius in Pontificalibus Vicarium ordinatus anno prænotato in die S. Iohannis Baptiſtæ in eccleſia S. Barbarę collegiata in oppido Bingẽſi, præfuit huic monaſterio annis trib⁹, menſibus iv. dieb uſq; xvi. Hic Otto fuit (ſicut & diximus) de Colonia oriundus, ex quadã mercatorum familia, quæ nuncupatur Havviſen, qui in iuuẽtute ſua monachus in cœnobio S. Panthaleonis factus, vſq; ad ætatẽ virilem in eo permanſit. Poſtea cum anno Domini MCCCCXLVIII. monaſterium præfatũ S. Pãthaleonis (ſicut ibidem diximus) per patres vnionis & obſeruantiæ Burſfeldenſis eſſet reformatũ, aliquandiu adhortatione parentũ in eo perſeuerans, ad probandũ ſi rigorẽ ordinis perferre poſſet, & mores & ceremonias obſeruantialium cõpetenter didicit, & tamẽ poſtea fatigatus ac inde recedens, ſub Conrado abbate ad hoc monaſteriũ venit, & conuentui incorporatus fuit. Erat aũt ingenio mitis & pacificus, & plus q̃ mores monachorũ illius tẽporis in cœnobio requirebant præſenti, manſuetus; qui magnã pro viribus ſuis diligentiam in ſua præſidẽtia fecit, & libenter monaſteriũ in vtroq; ſtatu reformaſſet, ſed nõ potuit. In temporalibus enim fuit omnino depauperatũ, & in ſpiritualibus omni regulari obſeruãtia deſtitutũ. Verumtamen plus in tẽporalibus q̃ in ſpiritualibus profecit. Quid in ſpiritualibus optauerit tentaueritq; ſequenti anno ex parte dicemus. Eo aũt in abbatem ordinato, nõ fuit Prior aliquis certus poſt eũ inſtitutus toto tẽpore quo ipſe in abbatia præſedit, per annos iii. & iv. menſes, vſq, ad inſtitutionem abbatis Kolenhauſen, vt infra dicemus.

Otto fit abbas huius loci 23.

Genus & origo Ottonis abbatis.

Otto abbas vir fuit manſuetus & pacificus.

Hoc tempore non fuit Prior in præſenti cœnobio.

MCCCCLXVII.

Otto abbas reformationem nõ durantem incipit.

Hoc anno Dominus Otto abbas, & fratres huius cœnobij cõuentuales, metuentes ad inſtantiã Principum per patres de obſeruantia Burſfeldenſi in fauorẽ reformationis expelli (ꝙ eis tunc ſæpe intẽtabatur) conſilio accepto pro ſemetipſos reformare ſtatuerunt; miſerunt nuncios & literas ſupplicatorias ad Abbates Treuirẽſes, qui tum (præter cœnobiũ S. Martini) reformati erant, & maxime ab abbate S. Maximini, qui non ſunt de vnione Burſfeldenſi, eis nimium odioſã; pro duobus monachis inſtantius ſupplicantes, qui huius monaſterij monachos & nouitios in moribus & ceremonijs, obſeruantiæ regulari congru-

congruentibus,informarent:verum à Treuirenſibus nullum impetrare potuerunt. Poſt hæc miſerunt ad Coloniam,& inde duo fratres de S. Panthaleone venerunt, qui primum aduentantes gratanter fuerunt ſuſcepti, & ad inſtituendum monachos huius conuentus Magiſtri per abbatem ſunt deputati:nimia enim improbitate & malitia monachorũ, maxime iuuenum,vexati,deriſi,& interdum etiam verberibus affecti, cum ſe nihil proficere poſſe cernerent,ad Coloniam,vnde venerant,ſunt reuerſi.

Duo monachi reformati de Colonia huc venere.

Eodem anno,xix.die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica poſt feſtum reſurrectionis Dominicę III.celebratum fuit xix.ordinis noſtri prouinciale capitulum in Monte monachorum iuxta Bambergam,in quo præſederunt Iohannes Burſfeldenſis,Melchior Auguſtenſis,Henricus S.Michaelis Hildenſheimenſis,& Iohannes S.Crucis in Werdea, monaſteriorum ordinis noſtri præclari ac celeberrimi abbates.

Capitulum prouinciale 19. celebratur.

Hoc anno,xv.calend.Aprilis obijt Andreas de Traiecto inferiori, monachus huius cœnobij,vir ſtudioſus,& tam in diuinis quam in ſecularibus ſcripturis eruditus, qui reliquit non pauca ingenij ſui opuſcula, ſcilicet,*Soliloquiorum hominis ad Deum,lib.I. De profectu virtutum lib.I. De abſtinentia carnium lib. I. De vſu floccorum in ordine noſtro lib. I.* Sermones quoque varios,carmina,orationes,& epiſtolas plures ad diuerſos,& quędam alia,quæ partim habentur adhuc,partim per negligentiam ſunt diſtracta.

Andreas monachus huius loci moritur.

Opuſcula quædã Andreæ monachi.

His temporibus venit ex Baſilea quidam homo pauper,habens ſecum filium paruulum,nomine Theodericum,ſex annos & duos menſes ætatis habentem, qui moribus & verbis tam erat maturus & compoſitus, ac ſi XL. annorum fuiſſet,loquebaturque latine tam ornate & diſerte,vt oratori facundiſſimo ſimilis videretur,ſuamque infantiam & inſcitiam vtraq; lingua tam pulchre potuit excuſare, & de quibuslibet loqui,vt omnes verteret in ſtuporem.

Puer 6. annorum latine ornatiſſime loquitur.

Anno prænotato,in menſe Iunio obijt Philippus dux Burgundiæ, qui multa in vita ſua cõmiſerat bella,filium relinquens nomine Carolum, paterni principatus legitimum hæredem vnicum,qui & ipſe multa ſtrenue patrauit.

Philippus dux Burgũdiæ moritur.

MCCCCLXVIII.

Anno Ottonis abbatis noſtri II.Carolus dux Burgundiæ contra Leodiẽſes validum produxit exercitum,& poſt conflictum acerrimum cum eis habitum, in breui tandem omnem terram eorum,vna cum ciuitate Leodienſi obtinuit, eoſque ad obedientiam epiſcopi eorum coartauit.

Carolus dux Burgũdiæ Leodiũ obtinet.

Anno prænotato Adolphus archiepiſcopus Moguntinus autoritate ſua ordinaria obſeruantiam,vnionem & capitulum annale Patrum ordinis noſtri reformatione Burſfeldenſium (eo quod Burſfeldia ſit in diœceſi Moguntina) priuilegia quoque vnioni & capitulo præfatis à ſede apoſtolica quomodolibet adulta,gratioſe admiſit.

Archiepiſcopus Mogũtinus priuilegia noſtra confirmat.

Eodem anno Matthias epiſcopus Spirenſis,III.die menſis Ianuarij eccleſiam S.Germani extra muros ciuitatis Spirenſis vna cum clero & ornamentis vniuerſis eccleſiæ S. Mauritij intra muros vniuit & incorporauit,& vnum canonicorum ibidem inſtituit,propter deſolationem domorũ ſacerdotum S.Germani ante factam, per Fridericum comitem Palatinum contra Iohannem Nix epiſcopum.

Eccleſia S. Germani extra muros ciuitatis Spirenſis incorporatur eccleſiæ S. Mauritij intra muros.

Eodem anno Carolus dux Burgundiæ cum maximo armatorũ exercitu contra Ludouicum regem Franciæ proceſſit in Galliã,& per plures dies ibi manſit, ac multa in toto regno damna incendio & deprædatione exercuit. Interea dum hæc in Francia agerentur,Leodienſis populus factioſus, inconſtans, & omni tempore ad ſeditionem paratus, denuo ad rebellandum ſe parat,& contra epiſcopũ ſuũ ſolito more inſanire cœpit. Quod cum ipſi epiſcopo innotuiſſet,cum VII.millib.ex Burgundionibus & magno apparatu veniens de Francia,Leodiũ obſidere in manu valida diſpoſuit. Qui cum veniſſet ad ciuitatẽ, quæ Tungris appellatur,& propoſitũ eius Leodienſibus innotuiſſet,noctu cũ duob.millibus ciuitatem intrantes,epiſcopum ceperunt,cum multis nobilib. & comitibus,multiſq; occiſis,& cæteris fuga lapſis,captiuum ad Leodium Epiſcopum ſuum perduxerunt. Interea vero inter ducem & regem Franciæ concordia facta eſt.Cum ergo fama facti Leodienſium ad ducem Carolum perueniſſet,nimio furore commotus, maximum pugnatorum ex Picardia & Burgundia habens exercitũ,Leodiũ firmiter obſedit, regẽ Francorũ in propria perſona,in armis potentiſſimũ ſecũ habens,quẽ ad hoc precibus induxerat, cõcordia inter eos facta.In menſe itaq; Nouembri dux præfatus obſedit Leodiũ cũ exercitu XL milliũ armatorũ,quorũ ferme duo millia in ipſa obſidione amiſit, & poſt multos labores ciuitatẽ tandem obtinuit,& inauditã in ciues crudelitatem exercuit. Erat autem ciuitas ſitu & ædificijs pulcherrima,in qua fuerunt eccleſiæ parochiales XXXII. collegiatæ vero ec-

Dux Burgũdiæ deuaſtat Franciam.

Leodienſes contra epiſcopum rebelles.

Epiſcopus à Leodienſib. capitur.

Leodienſis ciuitatis miſerabile excidium.

Leodiū funditus euertitur & omnes inulti necantur.

cleſiæ VIII. monaſteria abbates habentia V. cœnobia fratrum mendicantium III. & aliæ eccleſiæ & capellæ plures cum cœnobijs monialium & hoſpitalibus pauperum. In ea quoque fuerunt ciues ad bella expediti plus quam XX. millia, & omnium rerum copia & ingentes diuitiæ. Capta igitur ciuitate dux Carolus nulli ordini, nulli dignitati, nulli ſexui, nulli pepercit ætati, ſacerdotes omnes captiuos epiſcopo præſentari fecit, & etiā nonnullos occidit. Viros omnes, adoleſcentes & iuuenes in ore gladij conſumpſit, mulieres cum infantibus, viduas & virgines omnes in flumine ſubmerſit. O quot millia innocentes tunc fuerunt occiſi, qui nec verbo nec facto huiuſmodi cauſam præbuerunt. Muros ciuitatis, domos & habitationes vniuerſas, omnemque ciuitatem, pontes, & cuncta ædificia in ea igni ſuccendens, deſtruxit, complanauit, & in fauillam redegit, eccleſias omnes & monaſteria ſpoliauerunt, auferentes omnia quæ reperiſſent, ornamenta, libros, calices, monſtrantias, clenodia, & campanas: nihil enim in tota ciuitate penitus reliquerunt, ſed vniuerſa tapicetes, inæſtimabilem prædam abduxerunt. Hoc Leodienſis vrbis miſerabile excidium tam crudele fuit, vt nullis verbis, nullis ſcripturis à nobis valeat ſufficienter explicari aut ſcribi.

Ruperti archiepiſcopi Colonienſis malorū initium.

Anno quoque prænotato Rupertus archiepiſcopus Colonienſis nimia paupertate & inopia oppreſſus, cum non haberet vnde viueret, omnibus quæ ad menſam pertinebāt epiſcopalem, per anteceſſorem ſuum impignoratis, cōſilium & auxilium à canonicis ſuis & feudalibus poſtulauit: ſed non erat, qui attenderet: Iam enim odium contra eum nonnulli conceperant. Vnde neceſſitate compulſus fratris auxilium inuocauit & obtinuit. Fridericus itaque Palatinus frater eius, cognita neceſſitate, miſit ei pecunias, frumenta, & milites, quibus auxiliarijs iniuſte alienata recuperare potuiſſet, & eorum (vt poſtea dicemus) multa recuperauit.

MCCCCLXIX.

Palatinus exercitum ducit ad Colonienſem diœceſim. Nomina oppidorū, quæ Fridericus Palatinus armis recuperās archiepiſcopo Colonienſi reſtituit.

Hoc anno, qui fuit Ottonis noſtri III. Fridericus comes Palatinus Rheni cum exercitu & machinis bellicis, in auxilium Ruperti fratris ſui, deſcendit ad Colonienſem diœceſim, & in valida manu obtinuit plurima oppida & caſtella, quæ ab eccleſia Coloniēſi fuerant ſub impignorationis titulo alienata. Hæc ſunt oppida quæ ad manus archiepiſcopi reſignauit, Bonna & telonium, Nuſſia oppidum, Lechneck oppidum & caſtrum, Zulvvich oppidum, Bruel caſtrum & oppidum, Nurberg caſtrum in Eyfflia, Aliennar caſtrum, Rimbach caſtrum oppidum & telonium, caſtrum de Diehart, Andernach oppidum, Rolandiſeck caſtrum, Gudenavv caſtrum & oppidum, Zins caſtellum oppidū & telonium, Lins oppidum caſtrum & telonium, Gutenberg caſtrum, Kempē caſtrum & oppidum, Erpenrod caſtrum, Keyſersvverd caſtrum oppidum & telonium, Nyet caſtrum, Papenberg caſtrum, Hersberg caſtrum, & alia multa. Omnia oppida præſcripta & caſtella Fridericus Palatinus de manibus eorum, quibus erant impignorata, ſine pecunijs recuperans armis & comminationibus, Ruperto archiepiſcopo Colonienſi fratri ſuo & Agrippinæ eccleſiæ reſtituit, At vero pro ſuis expenſis, quos propter eccleſiam Colonienſem fecit, oppidum & caſtrum Keyſersvverde cum telonio & omnibus prouentibus impignoratum ſuſcepit.

Keyſerſvverde impignoratur Friderico Palatino.

Cœnobium in Wiſenburg per Fridericū Palatinum reformatur.

Eodem anno, cum inſigne monaſterium ordinis noſtri in Wiſenburg male regeretur per Iacobum de Ponte abbatem, & ex comitibus Antonium de Liningen prepoſitum, & pene ad vltimam paupertatem deueniſſet, illuſtris & clariſſimus Princeps Fridericus comes Palatinus prædictus ſtatuit illud, ad inſtantiam conſilium & directionem Euerhardi abbatis Montis monachorum prope Bambergam, & Hermanni abbatis montis S. Iacobi prope Moguntiam, ordinis noſtri, de reformatione Burſfeldenſi viſitatorum capituli prouincialis, ad meliorem ſtatum reducere, & expulſis deformatis monachis alijsque de obſeruantia introductis penitus reformare. Miſit ergo cum præfatis abbatibus, autoritatem apoſtolicam, conſenſum & Bullam Papæ ad reformandum habentibus, ex conſiliarijs & militaribus ſuis viros prudentes & eruditos, & cum conſenſu ciuium Weyſenburgēſium, qui manutenere negotium omnino promiſerant, cœnobium reformauit. Ecce autem, quid egit diabolus. Sub officio diuinorum Iudoco de Kalbe ſacræ Theologiæ Doctore, conſiliario principis, ad populum faciente ſermonem, tumultus in populo contra miſſos à Principe oritur, & clamor turbæ concitatæ in altum eleuatur. Tandem commotione vulgi ſedata, & principi ſatisfactione porrecta, inceptum opus conſummatum fuit. Porro monachi deformati clam fugientes, literas, priuilegia & clenodia monaſterij ſubtraxerunt, in caſtellis prædonum amicorum ſuorum ea reponentes. Verum non diu ciuium

Tumultus oritur in oppido Weyſenburg cōtra miſſos.

erga

erga manutenentiam reformationis Principi fidelitas promiſſa durauit,ſed cito fuit mutata,ſicuti ſequenti anno dicemus.

Hoc anno,III.iduum Auguſti obijt Iohannes abbas Burſfeldenſis, ſecundus in reformatione,cui ſuccedens Theodericus, in reformatione tertius,præfuit annis ſedecim.

Ioannes abbas Burſfeldenſis moritur.

Eodem anno,Fridericus comes Palatinus Rheni,Adolphus archiepiſcopus Moguntinus & Rudolphus epiſcopus Herbipolenſis,ſimul confœderati produxerunt exercitum contra prædones illos de Roſenberg,Georgium,Arnoldum & Michaelem, cum eius adhærentibus,qui diabolico furore concitati,mandata Principum contemnebant, epiſcopos omnes,quotquot reperiſſent,ſpoliabant,ſacerdotes amputatis virilibus caſtrauerunt, & per omnem terram inter Franckoniam & Neckarum,in via publica deprædationes exercentes,multa mala perpetrabant. Nuncios quoque Principum ad ſe miſſos,in eorum contumeliam,literas quas attuliſſent,comedere coegerunt. Vnde præfati Principes commoti,anno ſequenti caſtrum prædonum prædictorum Bocksberg tribus hebdomadibus fortiter obſidentes,& machinis concutientes, ceperunt, prædonibus noctu cum ſeptuaginta equitibus fuga lapſis. Acta ſunt hæc anno ſequente,videlicet MCCCCLXX. in V. feria cœnæ Domini. Poſt hæc caſtrum Schupff fortiſſimum obſidione vallarunt,& in VIII. diebus ceperunt,& funditus euerterunt in octaua Dominicæ reſurrectionis. Et ſic prædonum illorum temeritas humiliata & confuſa principibus obedire deinceps fuit compulſa.

Prædones illi de Roſenberg domantur per Principes.

Audax facinus prædonum.

Caſtella prædonum euertuntur.

Sed quia præſens monaſterium noſtrum Sponheimēſe anno prænotato fuit reformatum,abbasq; Otto depoſitus,operæ precium eſt modum,tempus & perſonas,autoresque reformationis eius iuxta ſeriem & ordinem temporis breuiter cognoſcere, volentibus maxime poſteris teſtimonio ſcripturarum ad notitiam deducere.

DE REFORMATIONE HVIVS MONASTERII SPONHEIMENſis,& depoſitione domini Ottonis ſupradicti abbatis XXIII. *cæterisque in illo tempore hic geſtis.*

ANNO igitur prænotato Dominicæ natiuitatis MCCCCLXIX. Indictione ſecunda, cum præſens monaſterium propter malum regimen abbatum, & vitam diſſolutam Monachorum ad extremam deueniſſet paupertatem, eſſetque tam in ſpiritualibus quam in temporalibus omni decore ſuo penitus deſtitutum, illuſtris & deuotiſſimus Princeps Fridericus comes Palatinus Rheni,dux Bauariæ, & comes in Spōheim, filius ducis quondam Stephani,& frater Ludouici ducis Nigri, qui manſionem ſuam in Siemern habuit, dolens ſuper contritione & deſolatione huius quondam inſignis cœnobij,ſtatuit illud ad honorem Dei reformationi ſubijcere,& in vtroque ſtatu pro viribus ad obſeruantiam regulæ inſtaurare. De conſenſu itaque & bona voluntate clariſſimi principis domini Friderici comitis Palatini Rheni,ducis Bauariæ,& principis Electoris in Heydelberga commorantis (de quo multa in præcedentibus dicta ſunt) duos Commiſſarios in hoc opus ab Adolpho Moguntinæ eccleſiæ archiepiſcopo impetrauit, Hermannum videlicet S. Iacobi prope Moguntiam,& Conradum de Rodenberg S. Iohannis in Rinckavvgia, monaſteriorum ordinis noſtri abbates,cum quorū conſilio & directione tam neceſſarium & ſanctum opus ad finem deduceret optatum. Igitur Adolphus præfatus committens eis autoritate ordinaria vices ſuas,viſitandi ac reformandi præſens monaſterium in ſpiritualibus & temporalibus eis dedit tale mandatum ſuo ſigillo munitum.

3. libri elien...

Fridericus dux Bauariæ comes in Sponheim reformator huius monaſterij.

Adolphus Dei gratia Mogūtinæ ſedis archiepiſcopus,ſacri Romani imperii per Germaniā Archicancellarius ac Princeps Elector religioſis & deuotis, Hermanno S. Iacobi extra muros ciuitatis noſtræ Moguntinæ,& Conrado S. Iohannis in Rinckavvgia,monaſteriorū abbatibus,ordinis S. Benedicti, noſtris Chriſto dilectis,ſalutem in Domino ſemper. Inter cæteras ſollicitudinum curas noſtris humeris ex paſtoralis nobis crediti officii debito incumbentes, illas præcipue conamur ſubire, per quas iuxta ſacrorum canonum inſtituta & ſanctorum Patrum decreta,fideles curæ noſtræ ſubiectos decenter viſitare, eorum mores,ſtatum & conditiones vberius exquirere,& bene geſta confirmare, male facta corrigere, inſolentias compeſcere, deſolata reformare, atque errantes ad ſemitam iuſtitiæ & veritatis reducere valeamus,ne ſanguinem ipſorum de noſtris manibus requiri contingat. Sane nuper ad noſtrum,non ſine cordis noſtri diſplicentia,peruenit auditum, monaſterium in Sponheim, noſtræ diœceſis,ordinis memorati,in ſpiritualibus & temporalibus exiſtere multipliciter deformatum, & Rectores ipſius de negligentia executionis officiorum ſuorum notatos fuiſſe,& merito corrigendos: quæ abſq; debiti appoſitione remedii non debemus ſub diſſimulatione tranſire. Nos igitur de præmiſſis digne dolentes,& ad dicti monaſterii reformationem,rectorumque & membrorum illius correctionem & reductionem, ad

Copia commiſſionis archiepiſcopi Moguntini ſuper reformationem.

conſilia meliora paternis ac ſollicitis ſtudiis intendere cupientes, ſed ad præſens diuerſis noſtris & eccleſiæ noſtræ arduis præpediti negotiis, ad hoc ſpecialiter intendere non valentes, vobis, de quibus ſpecialem in Domino gerimus fiduciam, & cuilibet veſtrum inſolidum, perſecutionem & executionem huius operis committimus, cum poteſtate monaſterium iam dictum viſitandi, fratres in regulari obſeruãtia inſtructos autoritate noſtra ordinaria introducendi, & illis qui in eodem hactenus exſtiterunt, & obſeruantiam debitam ſeruare voluerunt, adiungendi, rebelles vero & contradictores eliminandi, de vtilitate moderni abbatis & aliorum officialium inquirendi, ipſumque abbatem & alios officiatos, qui vobis inutiles aut non vſquequaq. ſeu adeo vtiles, vt expediret, pro reformatione videbuntur, amouendi, & abbatem alium pro hac vice ex reformatis, in debita obſeruantia inſtructis, & teſtimonia digna fide habentibus, eligendi, deputandi, conſtituendi, aliaque, quæ pro reformatione & ipſius debita continuatione vtilia vel expedire videbuntur, ordinandi, ſtatuendi, & agendi, quæ nos ipſe ageremus & agere poſſemus, ſi præſentes eſſemus, ipſosq., abbatem & fratres dicti monaſterii, ad obtemperandum in præmiſſis, & quæ (vt præfertur) ordinanda duxeritis, adimplendum, ac cæteras, tam ſpirituales quam ſeculares perſonas, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exſtiterint, iuriſdictioni noſtræ ſubiectos, ſi in præmiſſis vel circa ea vobis impedimentum præſtiterint, directe vel indirecte, quouis quæſito colore, ſub excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, aliiſque cenſuris & ſententiis eccleſiaſticis, requirendi, cohortandi & compellendi, inuocato ad hoc (ſi opus fuerit) etiam præter cenſuras eccleſiaſticas, auxilio brachii ſecularis. Teſtes vero nominandi ac producendi, ſi ſe gratia, odio, amore, vel timore ſubtraxerint, ſimili cenſura cogentes, veritati teſtimonium perhibere: harum noſtrarum, quibus ſigillum noſtrum præſentibus appenſum eſt, teſtimonio literarum. Datum in ciuitate noſtra Moguntina, die vltima menſis Iulii, anno Domini MCCCCLXIX.

Poteſtates per cenſuras compellendi rebelles.

Hac commiſſione ſuſcepta, præfati abbates eam quantotius in notitiam Principis ſupradicti Friderici deducere curauerunt, quibus ille cognitis, diem ſtatuit menſis Augusti XIX. hic in monaſterio mane comparendi occulte ſeu inopinate, ita quod nullus in circuitu manentium, antequam venirent, quicquam perciperet. Adueniente autem die præfixa, quæ fuit Sabbatum poſt feſtũ aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis, miſſi à præfato Principe conſiliarij armata manu præſens cœnobium de mane poſt primas intrauerunt, diligentiſſime præcauentes, ne quiſquam monachorum effugeret, aut de monaſterio aliquid deportari poſſet. Interea poſt horam ſuperuenerunt etiam ſupra dicti abbates, Hermannus S. Iacobi & Conradus S. Iohannis, qui mox vt intromiſſi fuerunt, locum capitularem intrantes, abbatem & conuentum adeſſe fecerunt: Quibus congregatis, in præſentia conſiliariorum principis mandatum ſibi factum ab archiepiſcopo Moguntino, legi per Notarium publicum coram omnibus fecerunt. Erant autem monachi huius monaſterij cum abbate numero V. videlicet, Otto abbas, Petrus de Blenich Cellerarius, Iohannes de Kirgberg, Conradus de Kirchberg, Iohannes Nutkin æque de Kirchberg, & ſextus (qui modo iacet in carcere, nequior cunctis) Iohannes de Bockenavv. Qui cum audiſſent commisſionem ſuper monaſterij reformatione lectam, animo conſternati ſunt, & deliberatione paulíſper inter ſe habita, vnanimiter reſponderunt, *Aliter ſe viuere, quam didiciſſent, non poſſe, nec reformationẽ Burſfeldenſem, nimis auſteram, ſibiq. importabilem, aliquatenus poſſe ſubire.* Commiſſarij autem his & alijs multis, quæ contra reformationem afferebant, auditis, & neminem cito condemnare volentes, monuerunt, vt melius deliberarent, ipſi quoque officium viſitationis inceperunt, inquiſitionem de vtroque ſtatu monaſterij facientes. Sequenti vero die, quæ fuit XX. menſis Auguſti, Dominica videlicet & feſtum ſancti Bernhardi abbatis, inquiſitione peracta, cum Viſitatores comperiſſent, abbatem huius loci dominum Ottonem, tum propter corporis ſui debilitatem, tum etiam propter minorem in obſeruantia regulari experientiam, ad curam paſtoralem ſub reformatione introducendam, non eſſe idoneum vel vtilem, poſt pias admonitiones ei tandem, vt dignitati cederet abbatiali, perſuaſerunt, ne ſanctum reformationis negotium aliquomodo vellet impedire. Reſignauit ergo abbatiam, anno & die præſcriptis, coram Notario & teſtibus, & recepta penſione annua pro ſuſtentatione corporis, non diu poſtea in monte S. Ruperti iuxta Bingen Præpoſitus monialium factus eſt, & ibi tandem in Domino quieuit. Reſignatione autem (vt præmiſimus) facta, eo die & ſequenti Commiſſarij vnà cum Secretarijs ducis ad hoc miſſis computationem & calculum omnium prouentuum ac debitorum huius monaſterij ab ipſo reſignante acceperunt, Inuentarium (vt moris eſt) manu Notarij conſcribentes, inuentumque eſt, monaſterium pene ad extremam inopiam deueniſſe. Omnia enim fuerunt impignorata, curtes & reditus, ita vt nihil pro ſuſtentatione monachorum liberum reſtaret. Summa debitorum, quibus fuerat impignoratum, duorum millium & ducentorum florenorum calculum exceſſit, præter alia nimis multa grauamina

Conſiliarij ducis hunc locum præoccupant.

Abbat... Comm... adueniunt.

Nomina monachorũ huius loci tempore reformationis.

Otto Abbatiã reſignat.

Omnia fuerunt impignorata, & debitorũ ſumma maxima.

uamina paupertatis. Omnia ædificia monaſterij erant ruinoſa, & ſingula quæ videbantur nimia calamitate operta. Vtenſilia domus aut non fuerant, aut prius propter metũ reformationis erant ſubtracta, vt primo aduenictes neq; menſalia, neque ſcutellas, neq; quicquam pene aliud, ad regimen domus neceſſarium inuenirent. Porro quamprimũ fratres de reformatione hunc locum inhabitare cœperunt, nõ ſolum pecunias mutuo recipere, verumetiam blada & vinum commodato ab alijs, pro vitæ ſuſtentatione, petere neceſſario coacti ſunt. Primi autem fratres, qui ad reformationem huius monaſterij venerunt, ex cœnobio S. Iacobi prope Moguntiam fuerunt, numero IV. ſcilicet, Iohãnes de Kolenhauſen, qui ibi Cellerarius fuit, & hic in abbatẽ eſt ordinatus, Henricus de Geilenhauſen, qui permanſit hic vſque ad mortem per annos XVIII. Bruno, qui non diu manſit, Iohannes Hocheim, qui Cellerarius fuit inſtitutus, ſed non permanſit. Enimuero propter nimiam paupertatem & inopiam huius monaſterij, apud S. Iacobum in delicijs enutriti, hic manere diu contempſerunt. Illis autem ad S. Iacobum redeuntibus, alij in locum eorum remiſſi, ad tempus manſerunt, quibus etiam abeuntibus, iterum alij ad hunc locum miſſi fuerunt. Multis itaque annis nullus monachorum de S. Iacobo venientium, præter Henricum præfatum, in hoc loco ſtabilis perſeuerantię fuit: quouſque tandem collecti iuuenes, ex ſcholis venientes, & ſecundum cõſuetudinem ordinis inſtituti atque profeſſi, tandem excurſibus finem neceſſarium impoſuerunt. Magna fuit eo tempore huius monaſterij paupertas. Rariſſimi in edulio fratrum piſces erant, ſed frequenter pro piſcibus pira, in fornace quadam exſiccatione decocta, & poſtea reſoluta in caldari, brodioque perfuſa, comeſtioni fratrum parabantur. Voluntariam in egeſtate patientiam pro Dei amore habuerunt, & tam in victu quam in amictu magna extremitate laborantes, nihil amplius quam monaſterium ex tantis oneribus debitorum ſua temperantia & parcitate quantotius cupiebant leuare. Ornamenta pro decore domus Domini pauca erant & nimis exilia, & præter mitram pontificalem clenodia in eccleſia nulla. Bibliotheca nulla fuit, quia monachi deformati non libros, ſed ludos & voluptates ſequebantur. Octo enim volumina, præter Bibliam in duabus partibus diuiſam, parui precij aut valoris tempore reformationis fuerunt tantum in hoc monaſterio inuenta. Nam (ſicut longe ſupra diximus) bibliothecam quondam ſatis precioſam, poſteaquam regularis diſciplina cœpit in hoc loco paulatim declinare, & rerum quoque temporalium ſubſtantia cum integritate monaſticæ cõuerſationis deficere, monachi, qui tũ omnes erant proprietarij, diſtraxerũt, vendentes furtiue libros pro vili precio, ita vt nihil remanſerit voluminũ tantorum, quod alicuius fuerit æſtimationis. Sed nunc iam inſtitutionẽ noui abbatis proſequentes, ordinem hiſtoriæ compleamus, quia ſicut omnẽ huius cœnobij miſeriã explicare nõ poſſum⁹, ita diutius reprobam vitam monachorũ deformatorum immorari ſuperflue iudicamus.

Nomina fratrũ huc primo venientium.

Magna paupertas huius monaſterij.

Volumina bibliothecæ nulla.

Quomodo libri fuerint alienati.

DE IOHANNE KOLENHAVSEN, HVIVS MONASTERII SPONHEImenſis abbate XXVI. qui præfuit annis XIV. menſibus XI. & diebus III. & de geſtis variis tam eius quam illius temporis.

ANNO autem pręſcripto MCCCCLXIX. indictione II. feria tertia poſt feſtũ S. Bernhardi, hoc eſt, XXII. die menſis Auguſti, mane circa horã VIII. ſupradicti abbates & Cõmiſſarij domini Adolphi archiepiſcopi Moguntini cum Notario & teſtibus locũ capitularẽ huius cœnobij intrantes omnes monachos hic repertos denuo ad ſe vocari fecerũt: quib. venientibus, & in loco prænominato reſidentibus, in præſentia Iohannis de Lansheim Cãcellarij, & aliorũ qui miſſi à Principe fuerant, ſæpe dicti Cõmiſſarij & viſitatores eis omnibus modis pie ac paterne cõſulere ac perſuadere conati ſunt, vt abiecta deformitate, priſtinæ cõuerſationis ſanctæ reformationi colla ſubmitterent, ac ſe morib. fratrũ, quos ad reformandũ hunc locũ adduxiſſent, pro ſalute animarũ ſuarũ conformarent. Verum cum informationibus pijsq; admonitionibus Patrũ nullatenus vellẽt acquieſcere, viſitatores & Cõmiſſarij præfati, autoritate ſibi ab ordinario facta, omnes de monaſterio eliminarũt, omni iure ad præſens cœnobiũ in electione & alias omnino per ſententiã priuantes. Deinde animũ ſuum ad inſtitutionẽ noui abbatis, iure electionis ad archiepiſcopũ deuoluto, cũ nullæ adeſſent monaſterio incorporatæ perſonæ, intendentes, vſq; authoritate cõmiſſa, de cõſilio & cõſenſu fratrũ pro reformatione introducenda præſentiũ, Iohannẽ Kolenhauſen, alias *de Butzbach*, monachũ & Cellerarium S. Iacobi prope Moguntiã, tunc præſentẽ, nomine & vice domini Adolphi Mogunt. archiep. in abbatẽ hui⁹ monaſterij nominauerũt, deputarunt & inſtituerũt: qui ſic per eos inſtitutus, anno & die præſcriptis, on⁹ regiminis ex mãdato ſui abbatis ſuſcepit, cõfirmatusq; Moguntię 3. die mẽſis Octob. per Si-

Monachi huius cœnobij reformari nolunt.

Monachi antiqui eliminantur.

Iohannes Kolenhauſen fit abbas huius loci 24.

fridum epiſcopum Cyrenenſem, domum Adolphi archiepiſcopi Moguntini in pontificalibus Vicarium, ex eius commiſſione ſpeciali, ac demum ab eodem ordinatus (vt moris eſt) præfuit huic monaſterio, à die inſtitutionis ſuæ præſcripta annis XIII. menſib. XI. diebus tribus, in magna paupertate, inopia & patientia.

Genus & origo Ioannis Kolnhauſen abbatis.

Oriundus fuit ex quodam oppido Wederauiæ, Butzach nominato, genere militari, quod de Colnhauſen præfert inſignia, qui in pueritia ſua poſitus ad literas, prima puerorum rudimenta percepit. Poſtea cum eſſet annorum ferme XIII. dimiſſis ſcholis equitare cum quodam Domicello, amicorum inſtantia cepit. Verum cum eſſet corpore gracilis & tener, nec ſufferre labores equitum & onus armorum poſſe videretur, poſt IV. aut V. annos vſum equitandi dimiſit cum officio militandi, conſilio ſuorum; & denuo ad ſcholas ſe contulit.

Iohannes Kolnhauſen ad ſtudium Erphordienſe ſe confert.

Recuperatis ergo, quæ aliquandiu intermiſerat, ſtudijs, ad Gymnaſium generale in Erphordia ſe contulit, & in breui tempore multa perdiſcendo non mediocriter profecit. Mathematicæ autem & Aſtronomiæ propenſus operam dabat, & ſatis eruditus in eis ſcientia euaſit. Verum propter debilitatem capitis non vſque adeo intendere harũ artium ſpeculationi potuit, ſic vt voluntas animi requirebat. Cum ergo per annos aliquot in præfato Gymnaſio literis operam dediſſet, Philoſophiæ Doctor omniũ conſenſu factus eſt, & multos in ea facultate Magiſtros eruditione & ſcientia facile ſuperauit.

Magiſter factus domum reuertitur.

Dimiſſo poſt hoc publico ſtudio literarum, ad locum natiuum ſe contulit, & ibi in domo, quondam paterna, manere vno cum famulo cœpit. Sed cum eum cura familiaris & domeſtica ſollicitudo nimium vexare & inquietũ reddere cœpiſſet, nimio affectus tædio, quid ageret, vel quem vitæ ſtatum aſſumeret, ignorabat: vxorem ducere propter occaſiones, quas conſulto tranſimus non ſibi ſatis tutum videbatur: ſacerdotium ſubire, & in ſeculari ſocietate conuerſari periculoſum iudicans, non voluit, manere ſicuti erat, multo minus poterat. Statuit ergo tandem poſt multã deliberationem ſeculum deſerere & monaſterium intrare. Sed cum eſſet nimis gracilis, & delicatæ complexionis, arduum regularis iter aggredi timuit, ne forte cogeretur poſtea cum ingenti confuſione deſerere, quod inconſulte ac nimis temere aſſumpſiſſet. Ad vnius itaque ſpatium anni proponens ac metuens, in ambiguo ſtetit, & quid ſibi eſſet vtilius concludere non potuit. Ordinem Carthuſienſium, veluti nimis auſterum, abhorruit, Mendicantium religionem, propter multa quibus mouebatur, ingredi noluit, noſtram vero obſeruantiam intrare, propter pene continuam & perpetuam carnium abſtinentiam, æque formidauit. Sed tandem lumine diuinæ miſerationis præuentus, moras rupit, metumque omnem depoſuit, & ordinatis rebus ſuis ad monaſterium S. Iacobi prope Moguntiã venit, & petijt ſuſcipi in monachum, & obtinuit.

Iohannes Kolnhauſen fit monachus S. Iacobi.

Factus autem monachus, in omnibus religioſe & ſine alicuius offenſione conuerſatus eſt, ita vt etiam cæteris in exemplum præpoſitus videretur. Ordinatus deinde Preſbyter, ac poſtea Cellerarius præfati monaſterij, quoniam ſatis idoneus eſſe videbatur, poſtremo (ſicut diximus) abbas huius monaſterij in reformatione primus inſtitutus eſt. Fuit autem ſtatura mediocris, nec breuis nimium nec rurſus alta proceritate longus, macilentus & corpore gracilis, ac viribus tenuis, ingenio ſubtilis, mitis, & multũ affabilis, ſed velocis & vehementis iræ, cui perturbatio mentis & cito venit, & cito tranſiuit: nulli tamen ira eius plus nocuit quam ſibi. Reformationem introductam, quantum in ipſo fuit, bene cõtinuauit, & ſemper religioſe vixit, cum ſumma maturitate & honeſtate ſine querela omni tempore conuerſatus.

MCCCCLXX.

Capitulum prouinciale 20. celebratur.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri I. XV. die menſis Maij celebratum fuit prouinciale capitulum ordinis noſtri XX. in monaſterio S. Petri in Erphordia, in quo præſederunt, Guntherus eiuſdem, Melchior S. Vdalrici in Auguſta, Sebaldus S. Ægidij in Nurenberga, & Paulus S. Mariæ in Elchingen, monaſteriorum ordinis noſtri abbates, & multa in eo fuerunt ſtatuta & renouata pro conſeruatione ordinis.

Monaſteriũ præſens Capitulo Burſfeldenſi vnitur & incorporatur.

Eodem anno, II. die menſis Septembris celebratum fuit annale capitulum vnionis & obſeruantiæ Burſfeldenſis, in monaſterio S. Matthiæ prope Treuirim: in quo Iohannes huius monaſterij abbas, & monaſterium præſens ad vnionem & participationem omnium indultorum, priuilegiorum & gratiarum eiuſdem in forma conſueta meruerunt incorporari, literis neceſſariis præſtitis ac conſuetis.

Improbitas monachi Ioannis de Bockenavv.

Eodem quoque anno vnus ex monachis antiquis deformatis, qui anno priori fuerant eliminati, Iohannes de Bockenavv, ſacerdos iuuenis & temerarius, contra fratres reformatos

formatos

formatos animum gerens amarum, lædere illos aut etiam occidere (ſi poſſet) occulte laborabat. Veniens ergo ad abbatem & fratres, ſimulata intentione, ad reformationem petiit admitti, promittens ſe in omnibus velle obedire mandatis ſeniorum, & latens venenũ dulci verborum modulatione abſcondit. Quid moramur? ſuſceptus ad probationẽ, ouib. lupus coniunctus eſt. Vt autem omnia, propter quæ venerat exploranda, didiciſſet, introitum videlicet & exitum ad dormitorium, fratrum quoque ſingulorum cellas & lectorum diſpoſitionẽ, & alia quę eius propoſito conduxiſſent, nacta opportunitate clam de cœnobio aufugit. Poſt menſes II. aut III. noctu ſub matutinis cellas fratrũ ingreditur, quicquid ſibi placens reperit furatur, & ſe quoſdã ex eis perempturum comminatur. Erat autem eo tempore dormitorium fratrum ad occidentalem plagam clauſtri, vbi nunc eſt dormitorium donatorum.

De monaſterio fugit occulte.

Quadam igitur nocte venit cum gladio in dormitoriũ quieſcẽtium monachorum, accedensq; ſilenter ad ſtratum Brunonis, quẽ maiore proſequebatur odio, gladium in eius guttur ſe figere putans, pedẽ ſeu tibiam vulnerauit: verterat enim illa nocte Bruno pedes ad illum locum, quo caput antea ponere conſueuit, neſcio an conſilio vel à caſu. Mox autem vt vulnus ſenſit pungentis, experrectus clamauit, vnde territus latro aufugit.

Monachos conatur occidere.

Poſtea meſſe iam collecta, nocte quadã rediens, horreũ vnum cum frugibus incendit, & plus quã quadraginta maldra frumentorũ exuſſit, ſublatoq; ex ſtabulo equo, per portam quæ tendit ad vineas, aufugit. Tandẽ venit ad Hornbach, ibique inter monachos ſub hoſpitis forma ad tempus receptus, non diu nequitiã ſuam potuit abſcondere, ſed furatus in eccleſia ex ciſtulis oppidanorũ, illic propter immunitatẽ loci poſitis, pecunia, clenodijs & veſtibus, detentus & in publica cuſtodia poſitus eſt. Qui cum ibidẽ pane tantũ veſceretur & aqua, Iohanni Kolnhauſen abbati noſtro, cuius non erat monachus, ſcripſit, ac inſtantius rogauit, quatenus eum de carcere duræ afflictionis eriperet. Bonus ille ac nimiũ miſericors, cum illum, vt ſibi nulla profeſſione ſubiectũ, tanquã incorrigibilem prorſus & iure de monaſterio eliminatũ, in ſua iniquitate captũ, potuiſſet dimittere, miſericordia motus eſt, & ſolutis quæ furtim in eccleſia abſtulerat, vna cum expenſis in carcere factis, eum inde liberauit. Venit ergo de carcere liber, ſed iniquitatis ſeruus, veniã petiuit, iterũ ſuſcept⁹ fuit, ſed prauos mores in nullo penitus emendauit. Poſtremo cũ nimia temeritate omnes turbaſſet, iterum aufugit, & multas vbique nequitias & iniquitates perpetrauit, quouſque tandẽ anno Iohannis præfati abbatis III. per equites ducis Friderici captus, ad perpetuos carceres hic in monaſterio poſitus fuit, & iſte eſt annus incarcerationis eius XXIX.

Horreum cũ frugibus incendit. Sacrilegium committens In Hornbach incarceratur.

Ioannes abbas noſter eum de carcere liberat.

Ad perpetuos carceres ponitur.

Cæteri autem monachi antiqui nihil tale contra reformationẽ tentarunt, quorum ſenior Petrus de Blenich venit ad monaſteriũ Sunsheim, & ibi in deformatione ſua mortuus eſt: Otto quondã abbas, in monte S. Ruperti prope Bingẽ (ſicut diximus) monialium confeſſor factus, ibidem in Domino quieuit, ſepultus in Capella beatæ Mariæ ſemper virginis ibidem. Alij tres iuuenes ad obſeruãtiam redierunt, quorum duo breui poſtea obierunt, tertius Iohannes Nutigin de Kirchberg plus quã XX. annis confeſſor monialium fuit in Bibelis Argentinenſis diœceſis, donec tandẽ improbitate monialiũ cedere coactus fuit, & ad monaſteriũ Schmerlebach Moguntinæ diœceſis, per Iohannẽ Trithemium, abbatẽ huius cœnobij, iterum cõfeſſor monialiũ inſtitutus eſt, vbi adhuc viuit ſenex & infirmus.

Quo deuenerint monachi antiqui.

Anno Domini prænotato MCCCCLXX. ciues oppidi Weiſſenburgẽſis, qui priori anno in verba comitis Frederici iurauerãt, ſe totis viribus velle manutenere per ipſum Principẽ (ſicut ſupra diximus) introductam reformationẽ in monaſterio noſtri ordinis ibidẽ, neſcio qua ratione moti, ſententiam contra iuramentum ꝙ fecerant mutantes, antiquos monachos deformatos in habitu muliebri occulte intromiſerunt, ipſiſq; reformatis cum ignominia expulſis, cœnobium antiquis tradiderunt: hoſtes quoq; & inimicos principis Palatini, ſicut Wiricum Hoffart cum quibuſdam alijs, hoſpitio recipientes fouerunt, præfectum quoque principis in Weiſſenburg captum & exactionatum contumelijs affecerunt. Vnde commotus magnanimus Princeps, oppidum Weiſſenburg cum valido ſuorũ exercitu per totã hyemẽ durã ſatis obſedit, poſitoq; in deſolata præpoſitura quatuor turrium præſidio, vrbẽ fortiter impugnare cœpit. Interea pro concordia laborabant Argentinenſes cum quibuſdam alijs in Alſatiã ciuitatibus, & ſub conditionem ſatisfaciendi pro contumelia principi pax fuit concluſa, & obſidio ſoluta. Sed nõ manſerunt in concluſione, quam acceptauerant Weiſſenburgenſes: miſſis enim ad Imperatorem legatis, Palatinum imperialium perſequutorem accuſabant, poſtulantes ſibi contra impetum eius ducem Ludouicum cognomento Nigrum Comitem Veldentiæ in Capitaneum imperatorio nomine conſtitui. Fecit Imperator quod rogatus fuerat, animum contra Palatinum

Ciues Weiſſemburgenſes reformatis expulſis cœnobium deformatis rurſus tradidere.

Weiſſenburg à Friderico Palatino obſidetur.

Cauſa ſecūda diſſenſionis inter Palatinum & ducem Ludouicum.

Schryesheim à Friderico Palatino capitur.

Armsheim ſimiliter.

Wachenheim caſtrū à Friderico Palatino capitur & euertitur.

Rupertzeck caſtrum à Friderico Palatino capitur.

alioquin habens offenſum, conſtituitq; præfatum ducem Ludouicum Capitaneum per literas imperiales patentes, nomine ſui & totius imperij Romani, quam conſtitutionem dux Ludouicus acceptans, iuramento Palatino (ſicut ſupra dictum eſt) obnoxius, contra eum agere cœpit. Itaque neceſſitate compulſus inclytus Princeps Fridericus, recenſuit milites ſuos, & quaſi rugiens cum exercitu ſuo egrediens contra Ludouicum, Stralburg caſtrum & Schryesheim oppidum obſidione cingens, in VIII. diebus cepit, & præda capta XVI. ex peditibus fecit ſubmergi, cæteris in captiuitatem deductis. Poſt hæc oppidum ducis Ludouici, quod Armsheim dicitur, ſatis munitum obſedit, illudque machinis, bombardis & foſſis fortiter expugnans in die commemorationis S. Pauli in deditionem accepit. In ea victoria milites XVIII. equites vero XLII. Palatinus accepit captiuos. Oppidanis autem pro pecunia taxatis, & peditibus XL. ad Altzen in cuſtodiam miſſis, murum in circuitu deſtruxit, turres & propugnacula euertit, arma, bombardas & omnem apparatum bellicum abduxit. Captiui autem pedites in Altzen ducti, quaſi omnes fuerunt ſubmerſi, quia hanc Princeps Palatinus conſuetudinem habuit, quod neminem viuum dimiſit, qui cum eſſet eius proprius, & ei ſeruili conditione ſubiectus, contra eum inimicitias præſumpſiſſet, niſi cauſam habuiſſet excuſabilem. Deinde Palatinus caſtrum Wachenheim obſedit, & magnis inſultibus expugnatum cepit, in quo magnum apparatum bellicum inuenit. Hoc autem caſtellum aliquandiu in præſidium tenuit, ſed tamen poſtea illud (ſicut hodie cernitur) funditus euertit. His factis etiam oppidum Wachenheim obſedit, ſed cum audiſſet ducem Ludouicum cum comitibus de Liningē & Bitſch cum valido exercitu per Alſatiā venturos, obſidione ſoluta, & machinis bellicis in Didisheim repoſitis, obuiā illis proceſſit. Qui eius aduentu recognito retroceſſerunt, nec auſi fuerunt ante faciē eius venire. Iterū poſthæc Palatinus fortiſſimū caſtrum Rupertzeck obſedit, quod maximis inſultibus, bombardis & foſſis impugnatū, tandem in deditionem accepit, in quo alimenta, equos, machinas & apparat⁹ bellicos in magna copia reperit, ac nobiles XIII. equites XLVI. cum alijs nonnullis, quos omnes cepit. Inter nobiles captiuos fuerunt, Reinhardus comes Hirſutus (vulgariter *Rugraff*) & Iohannes de Landeck, Capitanei cæterorum omnium.

Monaſteriū Limpurg ſpoliatur.

Anno prænotato, cum Fridericus Palatinus comes inclytus ea quæ diximus, contra ſuos ageret inimicos, pedites qui in Wachenheim ex parte ducis Ludouici aduerſus Palatinum præſidia tenuerūt, eruptione facta in vigilia aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis, monaſterium Limpurg, noſtri ordinis, intrauerunt, & apertis violenter ſacriſtia & bibliotheca, omnia quæ inueniſſent rapuerūt, tam in eccleſia, (præter reliquias) quam extra in toto monaſterio, ſublatiſque currib. & equis monachorum prædam ad Wachenheim deduxerunt.

Turcus capit Euberā Chriſtianorū inſulam.

Eodem quoque anno Mahumetes Imperator Turcorum cum claſſe XL. nauium & exercitu C. millium equitum Eyboram, Chriſtianorum præclaram Inſulam, inuaſit, eamque XXX. dehinc die cepit, & multa millia Chriſto credentium miſerabiliter occidit, vrbes & caſtra funditus ſubuertit.

Comes Ferraria creatur in ducē per papam.

Eodem anno idibus Aprilis, Paulus Papa II. inter ſacra miſſarum ſolennia Borſium Eſtenſem Ferrariæ comitem creauit in ducem, quod tunc multis nō ad Papam ſed potius ad Imperatorem pertinere viſum eſt: alioquin ſi Papæ licet creare duces, licet & Imperatori (vt quondam) inſtituere pontifices & abbates. Verū Imperator Fridericus (quod vix aliquis ante eum feciſſet) hoc factū, ſicut & alia multa, in deſolationem imperij diſſimulauit.

Donatus fit Prior huius loci 31.

Hoc anno poſt quadriennalem ferme prioratus monaſterij huius vacationem, Iohannes Kolnhauſen abbas ſupra dictus Priorē XXXI. inſtituit Donatum, monachum quendam, qui non diu præfuit in ipſo officio, ſed ad Weiſenburg poſtea, ad cœnobium quoddam monialium, translatus eſt: præfuit autem annis III.

MCCCCLXXI.

Wachenheim oppidū à Friderico Palatino capitur.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri II. Fridericus comes illuſtris Palatinus exercitū validum XIV. millium armatorū in perſona propria contra Ludouicum ducem Veldentiæque comitem producens, oppidum illius Wachenheim, quod ante hyemē obſederat, rurſus obſidione vallauit, quod machinis, armis, bombardis & foſſis virili inſultu coartans, in die ſancti Bonifacij epiſcopi & martyris in deditionem accepit. Oppido autem capto cum VIII. nobilibus, XXXV. equitibus & LXX. peditibus, oppidanos pro certa pecuniarū ſumma taxauit, muros & turres euertēs ſolo equauit, foſſata complanauit, & omnes machinas abduxit. Peditū vero, qui eccleſias & monaſteria ſpoliauerant, pauperes interfecerant, aut domos incenderant, LVI. fuerunt ſubmerſi, & tunc mercedem ſpoliationis monaſterij Limpurgenſis, quā priori anno fecerāt (Domino iniuriā vindicāte) receperūt.

Poſt

Grosbockheim à Friderico Palatino capitur & euertitur.

Poſt hoc Palatinus mouit exercitum ad Bockenheim villam maiorem & minorem, vtramque foſſatis & propugnaculis bene munitam, quæ pertinebant comitibus de Liningen, eaſque ambas obſidione cinxit, & in VIII. diebus obtinuit, nobilibus & equitibus cum quibuſdam alijs fuga lapſis, præter militares IV. equites XV. & pedites XX. qui inuenti fuerunt & capti, ac nonnulli peditum ſubmerſi. Muri omnes, ſæpes, turres & munitiones omnes destructæ fuerunt, foſſæ complanatæ, & domus incenſæ, & villæ ambæ funditus destructæ & deſolatæ, in die menſis Iunij XIV.

Vlmen à Friderico Palatino obſidetur.

His autem peractis magnanimus Princeps Palatinus mouit exercitum contra ducē Ludouicū, & obſedit Vlmen caſtrum & oppidum, quod impignoratum dux ipſe Ludouicus ab eccleſia Moguntina tenebat, & multa ex illo Palatino damna intulerat. Quibus auditis canonici Moguntini metuētes, ne ſi Palatinus caſtrum obtinuiſſet, in perpetuum ab eccleſia Moguntina alienaretur, ſe per modum cōcordiæ interpoſuerunt, ita videlicet, *Quod Princeps equites & pedites, in caſtro exiſtentes, cum bonis eorum abire permitteret, caſtrum quoque & oppidum eccleſiæ Moguntinæ reſtitueret, in manus Ludouici ducis non amplius concedendum, & ipſe pro expenſis ſuis ab eccleſia Moguntina IV. florenorum millia reciperet.*

Lansheim à Friderico Palatino capitur.

Acta ſunt hæc & concordata in die S. Iacobi apoſtoli, anno præſcripto. Exinde Palatinus cum ſuorum exercitu fortiſſimo Lansheim oppidum, ſitu, aquis, foſſis, muris & propugnaculis munitiſſimum, obſedit, in quo fuerunt XXXIV. nobiles & equites, pedites ex Suitenſibus ſolario conducti plus quam CCC. qui cum poſt biduum obſidionis vidiſſent inſultus & fortitudinem Palatinenſium, obtenta ſecuritate abeundi, cum iuramēto contra Palatinum hac diſſenſione durante non faciendi, dimiſſis oppido & equitibus abierunt: deinde manu valida Princeps oppidum obtinuit, Philippum Luſſer præfectū cum XV. nobilibus, XXXI. equitibus & XX. peditibus cepit, ſed pedites ipſos ſubmergi fecit. Ciues in arma Principis iurare coacti ſunt Dominica poſt vincula Petri.

Dorckheim à Friderico Palatino capitur & ſubuertitur.

Poſt hæc idem Princeps magnanimus obſedit Dorckheim, inter omnia oppida comitū de Liningen & maius & præſtantius, pro cuius munimine & fortitudine comites ipſi per continuos XX. annos neq; laboribus pepercerunt neque impenſis. Poſuit ergo præſidiū Princeps in monaſterio monialiū in Sebach, noſtri ordinis, & toto annisu machinis bombardis, foſſis & varijs bellandi modis oppidum expugnare aggreditur, & poſt multos labores & pericula illud in deditionem accepit, Dominica poſt feſtum aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis, anno prænotato: muros, turres & omnia fortalitia (quemadmodum hodie cernitur) ſolo adæquauit & penitus ſubuertit, omnes quotquot duci Ludouico pertinentes ibi reperit, captiui fuerūt abducti. Oppidani autem homagia & iuramentum fidelitatis & ſubiectionis ipſi principi Palatino præſtiterunt. Inter alios capti fuerūt comites tres, Philippus & Dietherus comites de Liningen, & Petrus Dominus & comes quidā Gallicanus: militares autē XXIV. capti fuerunt, equites C. & ſex meliores, qui in toto circuitu fuerunt, pedites cōductitij XL. ciues LI. & viri LXX. ex comitatu Lyningenſi illuc ad defenſionē poſiti, qui vna cū oppidanis pro pecunia fuerunt ab eo taxati. In hac expugnatione Dorcheimēſi ceciderunt ex parte principis Palatini nobiles & ignobiles ferme CC. viri, ex parte autem comitū in oppido LXXXIX.

Sobernheim Merxheim, Montzingen & Noſbaum capiuntur.

Poſt iſta Princeps magnanimus omnem exercitum mouit contra ducē Ludouicum, & inprimis obſedit Sobernheim, oppidum eccleſiæ Moguntinæ, ipſi Ludouico cum alijs (quemadmodū ſupra diximus) impignoratū, quod cum ciues audiſſent, ſtatim in deditionem eius venerunt, ſcientes ſe & tanto exercitui non poſſe reſiſtere & auxilium à ſuo duce nullū habere, Montzingen quoq; Merxheim, & Nosbaum pari forma eodē anno & die, in vigilia ſcilicet Bartholomæi apoſtoli in deditionē Palatini comitis venerūt, quæ & ipſa de impignoratione Moguntinæ eccleſiæ in manu ducis Ludouici fuerant.

Beckelnheim deuenit in manus Friderici Palatini.

Beckelnheim quoq; caſtrum per deditionē Conradi Schlarpff de Gyſenheim, cum nullū ducis Ludouici ſuppeditare videretur auxilium, in manus Palatini Principis cum adiacētibus villis & viculis eodē ferme tempore deuenit. Deinde comes Palatinus mouit exercitū, feria II. poſt feſtum S. Bartholomæi apoſtoli ad obſidionē caſtelli Lansberg & Moſcheln caſtrum & vicum, & tunc primum dux Ludouicus veniam petiuit, cum iam & multa caſtra & oppida perdidiſſet, & omnibus auxiliaribus deſtitutus eſſet.

Concordia fit inter Palatinum & ducem Ludouicum.

Facta eſt igitur inter ipſum Palatinum concordia, & in ſecunda feria poſt diem S. Ægidij confeſſoris Heidelbergæ literis & monumentis neceſſarijs concluſa: ita quod omnia caſtra, & alia quæ Palatinus obtinuit, in eius permaneant poteſtate. Non placuit Friderico Imperatori iſta concordia, quam tamē infringere non potuit: quia dux Ludouicus deinceps maluiſſet Imperatorē inimicum, quā offendere Palatinum denuo eius iuſſu. Cæteri etiam Principes in circuitu omnes vires Palatini metuentes, non mutire contra eum præſumebant.

Gerolzeck caſtrum & Morſmonſter oppidũ prædonum à Friderico Palatino capitur.

Eodem quoque anno, feria IV. poſt feſtum XI. millium virginum, præfatus Princeps Fridericus, antea cum Nicolao duce Lotharingiæ confœderatus, communicato exercitu, caſtrum Gerolſeck & oppidum Morsmonſter, in quibus prædones & inimici prælati ducis morabantur, obſedit, fugaque lapſis prædonibus caſtrum & oppidum Morsmonſter cepit, muros deſtruxit ac funditus euertit.

Dorsbach & Waltbach ſimiliter.

Iterum poſthæc in menſe Decembri eodem anno, Princeps leonanimus Palatinus exercitum ſuum miſit ad terram, quæ vocatur Odenvvalt, & obſedit Dorsbach & Waltbach, caſtella prædonum: quorum primum tertia feria poſt diem S. Luciæ martyris, & aliud die ſequenti cepit, incolis vtriuſque aut fuga lapſis, aut captis vel occiſis. Sicque per eum itinera viatoribus reddita ſunt tutiora.

Altaria quædam nobis incorporantur.

Anno quoq; pręnotato Dominicæ natiuitatis MCCCCLXXI. Iohannes Kolnhauſen abbas huius cœnobij obtinuit quorundam altarium, ſcilicet Capellam S. Georgij in Dalen, S. Antonij hic monaſterio & aliorum, quæ omnia incorporata huic monaſterio, Friderico Imperatore III. regnante vel antea, per Franciſcum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, tituli S. Euſtachij Diaconum Cardinalem, apoſtolicæ ſedis legatum (vt patet in literis) confirmata ſunt.

Cometes apparuit.

Eodem quoq; anno, in menſe Decembri & per Ianuarium anni ſequentis Cometa horribilis & ingens apparuit, per dies ferme octoginta, igneo colore, in principio Libræ rutilans, qui caudam in longum protendens, atque in ſeptentrionem paulatim circumflectens, omnes in pauorem & admirationem conuertit.

MCCCCLXXII.

Diſſenſio inter archiepiſcopũ Colonienſem & Capitulum.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri III. inter Rupertum archiepiſcopũ Colonienſem & capitulum maioris eccleſiæ grauiſſima diſſenſio oritur, quæ in tantum præſulis animum concitauit furorem, vt in diuerſis locis extra Coloniam reditus Dominorum de capitulo in manu valida raperet, & ſuis vſibus applicaret: quod ſibi nõ ceſſit in bonum, ſed potius in damnum & opprobrium ſempiternum, ſicut anno proximo & ſequentibus ſuo loco dicemus plenius.

Attentata traditio oppidi Nuſſienſis.

Eodem quoq; anno tres viri ordinati fuerunt & magno precio cõducti, vt oppidum Nuſſienſe in manus archiepiſcopi Colonienſis præfati tradere debuiſſent. Horum vnus nomine Baſilius accepta etiam à Nuſſienſibus pecunia, conſonos ſuos Fridericum Schruff & Eberhardum Bock in manus eorum tradidit, qui ſtatim vt ad Nuſſiam venerunt, nauigio deſcendentes, dato ab his traditore capti ſunt, criminis voluntatem confeſſi capite truncati, & in partes quatuor diuiſi ſunt. Hinc Pontificis in Nuſſienſes furor, hinc malum omne ſumpſit exordium.

Epiſcopus Wormatienſis ad Coloniam mittitur. Capitur.

Eodem quoque anno Fridericus Palatinus miſit epiſcopum Wormacienſem Reynhardum cum quibuſdam alijs de conſilio ad Coloniam, pro concordia inter archiepiſcopum & capitulum tentanda: ſed ſine effectu redeuntes in aſcenſu, non longe à Rodenkirchen, vna cum miſſis præfati archiepiſcopi capti, ſpoliati & abducti fuerunt.

Diſſavve caſtellum prædonum per exercitũ Palatini capitur.

Anno prænotato, circa feſtum S. Martini, Fridericus Comes Palatinus miſit exercitum ſuum ad Syluam Bohemorum, ad deſtructionem cuiuſdam caſtelli prædonum, quod Diſſavve nominabatur, & violenta manu ab eis captum eſt, prædones occiſi, & caſtrum euerſum ſoloque æquatum: Capitaneus abductus in Amberg captiuus. Et ſic ſtratæ per Bauariam viantibus factæ ſunt tutiores.

MCCCCLXXIII.

Donatus Prior 31. ad monaſteriũ Weiſenburg mittitur. Præſidentes. Ioãnes Prior huius loci 32. inſtituitur.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri IV. monaſterio Weyſenburgenſi poſt bella & ſeditiones multas ad obſeruãtiam reducto, Donatus Prior huius monaſterij XXXI. illo miſſus eſt, qui poſt annos aliquot inde miſſus ad Lobenfelt, cõfeſſor monialiũ factus, tandem in Domino quieuit. Et notandum, quod ante & poſt eum Interpriores aliquando fuerunt, quos *Præſidentes* appellant. Nam ſtatim ab initio reformationis Interprior fuit Iohannes de Weſalia, monachus S. Iacobi prope Moguntiam, vir quidem bonus & manſuetus, qui non diu hic perſeuerans ad ſuum monaſterium eſt reuerſus. Poſt Donatum inſtitutus eſt Prior huius monaſterij XXXII. Iohannes de Liningen, monachus S. Iacobi huc miſſus, & hic ſtabilitus, & præfuit in officio Prioratus annis ferme VIII. paruo tempore intermediante excepto, quo Interprior fuit Iohannes de Oppenheim monachus S. Iacobi, ſed non diu hic manſit.

Hermãnus Haſſiæ comes fit Gubernator Colonienſis.

Eodem anno canonici maioris eccleſiæ Colonienſis in gubernatorẽ ſuũ & eccleſiæ Colonienſis contra Rupertum archiepiſcopum aſſumpſerunt Hermannũ, prouincialis comitis Haſſiæ filium, canonicum ſuum & eccleſiæ Aquenſis præpoſitum, qui poſt mor

tem

tem Ruperti archiepiſcopus factus eſt. Huic Gubernatori facto ciues & oppidani Bunnenſes & Andernacenſes, à domino ſuo archiepiſcopo deficientes, homagium fidelitatis fecerunt, & ſequuta ſunt plurima mala in eccleſia Colonienſi. Adunato enim ſuorum exercitu Hermannus Gubernator præfatus, quædam caſtella domini ſui archiepiſcopi obſedit & cepit, & in ſuam atq; capituli poteſtatem redegit.

MCCCCLXXIV.

Anno Iohannis Colnhauſen abbatis noſtri v. Imperator Fridericus III. cum multis principibus venit ad Treuirim, & duobus fere menſibus ibidem in Palatio Archiepiſcopi permanſit. Fuit inter alios Principes eo tempore apud Treuiros Carolus dux Burgundiæ vltimus, qui manſionem in cœnobio S. Maximini extra muros Treuirenſes habuit, & ibi coram Imperatore, principibus & omni populo magnificentiam potentiæ & diuitiarum ſuarum oſtendit. Sunt qui dicant, eum regni gloriã ambiuiſſe, & ob eam ſemper Imperatorem inuitaſſe ad Treuiros, vt ab eo ſublimatus in regem, cætera cum inſigniori pompa perageret. In argumentum facit, quod diadema, ſceptrum, pila, & reliqua ad coronationẽ regis pertinentia, cum magno fuerant decore præparata. Verum Imperatore poſtea clam recedente ſpe ſua fruſtratus eſt. Rupertus archiepiſcopus Colonienſis præfatum ducẽ Burgundiæ Carolum in tutorẽ & defenſorem ſuũ contra Hermannum Gubernatorẽ & capitulum Colonienſem aſſumpſit, qui ſtatim eodẽ anno IV. cal. Auguſti Nuſſiam oppidũ inſigne obſedit, vice & nomine ipſius archiepiſcopi in maxima multitudine armatorũ, Hermanno Gubernatorẽ præfato in oppido exiſtente, ac toto tempore obſidionis per menſes x. & dies XXVII. cũ oppidanis perſeuerãte. Habuit autẽ Carolus in exercitu ſuo multa millia hominũ, & cũ machinis & bombardis maximos ſępe fecit inſultus, ſed tamẽ nihil profecit

Fridericus rex Romanorũ venit ad Treuerim.

Caroli Burgundi magnificentia.

Nuſſia obſidetur à duce Burgundia.

Anno præcedẽte celebratũ fuit XXI. ordinis noſtri capitulũ prouinciale Nurenbergę.

Capitulum prouinciale 21. celebratur.

Eodem quoq; anno MCCCCLXXIV. Philippus inclytus comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, Dominica Quinquageſimæ duxit vxorem in Amberg, Margaretham filiam ducis Ludouici Bauariæ cognomento diuitis, ſororem ducis Georgij, ex qua genuit Ludouicum ducẽ, Philippum epiſcopum Phriſingenſem, Rupertum ducem, Fridericum ducem, & alios tam filios quam filias. Porro vxor ipſa obijt anno Iohannis Trithemij, abbatis huius loci, XVIII. vt ſuo loco dicemus.

Philippus Palatinus ducit vxorem.

MCCCCLXXV.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri VI. obijt Adolphus de Naſſavv, archiepiſcopus Moguntinus, VIII. idus Septembris in caſtro ſuo Altauilla. Poſt cuius mortẽ canonici maioris eccleſiæ ſapienti conſilio vſi, quatenus in vnum prouentus eccleſiæ reducerent, Dietherum de Iſenburg, quondam abrogatum, denuo in archiepiſcopum elegerunt, qui præfuit ſecundario annis VI. & menſibus totidem. Hic Dietherus arcem in fine ciuitatis Moguntinæ de nouo conſtruxit, quam caſtrum S. Martini appellari voluit. Iſte archiepiſcopus Dietherus ſecundo Præſul factus vniuerſitatem Gymnaſij generalis in ciuitate Moguntina primus inſtituit, quam aliqualiter dotatam à ſummo Pontifice confirmari & conſuetis priuilegijs & gratijs cumulari impetrauit.

Dietherus iterum fit archiepiſcopus Moguntinus.

Vniuerſitatis Moguntinæ inſtitutio.

Anno prænotato, in vigilia ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorũ, Carolus Burgundiæ dux obſidione Nuſſienſis oppidi ſoluta receſſit, ſuaſu & conſilio Imperatoris, qui tunc in auxilio Nuſſienſium præſens cum maxima multitudine armatorum hominum, Principum ciuitatumque imperij omnium. * Poſt cuius deceſſum Hermannus Gubernator eccleſiæ Colonienſis caſtella, oppidaq;, munitiones & villas pro maiori parte epiſcopatus paulatim obtinuit, ita quod obedientia Ruperti valde fuit in breui minorata, quod erat miſerabile videre. At vero dux Carolus exercitum mouit contra ducem Lotharingiæ circa feſtum S. Martini, & fugato duce omnem terram eius totumque ducatum Lotharingiæ in deditionem accepit, omneſque incolas præſtare ſibi homagium coegit.

Obſidio ciuitatis Nuſſienſis ſoluitur.

Dux Burgundia obtinet Ducatũ Lotharingiæ.

Eodem anno idibus Decembris obijt Iohannes archiepiſcopus Magdeburgenſis, Germaniæ primas, Stephani ducis Bauarię comitiſq; Sponheimenſis filius, & frater ducis Friderici de Siemern reformatoris noſtri, vir deuotus & ſanctus.

Iohannes epiſcopus Magdeburgenſis moritur.

MCCCCLXXVI.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri VII. celebratum eſt XXII. capitulum prouinciale ordinis noſtri, in Monte monachorum prope Bambergã, tertia Dominica poſt feſtum paſchatis, in quo præſederunt Martinus in Schvvartzbach, Hermannus S. Iacobi prope Moguntiam, Henricus in Blaburen, & Iohannes S Ægidij in Nurenberga, monaſteriorum ordinis noſtri abbates.

Capitulum prouinciale 22. celebratur.

Hoc ipſo anno fuit in Franconia tympaniſta quidam, brutorũ paſtor animaliũ, ho-

Concurſus populi ad Niclashauſen.

mo pauper & idiota, apud villulã Niclashauſen, qui dixit beatã Dei genitricem Mariam in campis ſibi apparuiſſe, & in mandatis dediſſe, vt publice populo prædicans vitia clericorum & auaritiam redargueret, telonia & pedagia principibus non eſſe ſoluenda, omnesq; aquas, piſcationes, nemora & venationes omnibus eſſe communia, ſacerdotum & epiſcoporum mandatis non eſſe parendum, nec eorum curandas eſſe ſententias, neque decimas dandas eſſe neque cenſus alicui. Ad hunc fatuum ex omni Alemannia, tanquã ad ſanctiſſimum aliquẽ Prophetã, populorum concurſus factus eſt, multæ pecuniæ oblatæ, miracula conficta, & multa contra puritatẽ Chriſtianæ fidei patrata. Stabat homo ille fatuus in domo aliqua, & per feneſtrã, quodam fugitiuo monacho verbum ſuggerẽte, populo prædicabat, qui tanto eum libentius audiebant, quanto libertatẽ eccleſiaſticam & dominia principum lædere & imminuere conabatur. Mira ſtultorum inſania. De longinquis regionibus fama Prophetæ noui concitata, maxima multitudo hominũ confluebat, miſerumq; illum & omnino fatuum hominẽ flexis in terrã genibus adorabant, clamentes, eo audiente & tolerante, *Vir ſancte miſerere nobis.* Sed & pecias veſtimentorũ eius pro ſanctuario & reliquijs diripiebant, ſeque felicẽ æſtimabat, qui eum tangere, videre vel audire meruiſſet. Continuus & ſine intermiſſione populorum curſus illuc fiebat: iacebant homines vtriuſq; ſexus & ætatis noctu in campis, pratis & nemoribus vicinis, & multæ fiebant impuritates. Tandẽ Rudolphus epiſcopus Herbipolenſis, in cuius parochia Niclashauſen eſt, ipſum Pſeudoprophetam, miſſis armatis hominibus ſuis, cepit, confeſſum dolum & impietatem præſumptam fecit exuri, & ſic ſtultorum illuc peregrinatio ceſſauit.

Veſana ſtultorum hominum temeritas. — *Pſeudopropheta igne crematus interiit.*

MCCCCLXXVII.

Abbatis ſuper Wolfen Apoſtolica commiſſio.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri VIII. Sixtus Papa IV. ad inſtantiam domini Friderici ducis Bauariæ & comitis in Sponheim, & Marchionis Chriſtophori de Badẽ, conſtituit eum apoſtolicum Commiſſarium ſuper incorporatione quarundam præbendarum eccleſiæ nouiter collegiatæ in Wolffen iuxta Moſellam in diœceſi Treuirenſi, quã præfati principes fratribus Griſeis de communi vita nuncupatis, tradiderunt perpetuo poſſidendam, & factum in toto confirmauit.

Vniuerſitas Tubingẽſis inſtituitur.

Eodem anno Euerhardus ſenior comes de Wirtenberg, qui poſtea per Maximilianum regem Romanorum apud Vangiones in ducem fuit ſublimatus, Gymnaſium ſeu ſtudium generale inſtituit in oppido ſuo Tubingen, Conſtantienſis diœceſis. In prouincia Moguntina eccleſiam quoque S. Georgij parochialẽ erexit in collegiatam, & tam ipſam quam vniuerſitatem ſufficienti ſtipendio prouiſam à Papa Sixto IV. fecit confirmari, priuilegijsque neceſſarijs, more aliarum vniuerſitatum communiri.

Carolus dux Burgũdiæ occiditur.

Eodem quoque anno dux Lotharingiæ confœderatis Suiceris Carolum ducẽ Burgundiæ, à quo priori anno ducatu pulſus fuerat, aggreditur, eumque ſuperatum occidit. Poſt cuius mortẽ præfatus dux Lotharingiã recuperauit. Rex Franciæ Burgundiã ſuo ſceptro ſubegit, vſque in præſentẽ diem: atque alij principes alia rapientes Caroli dominium minuentes diſſiparunt, & ſicut paulatim creuit, ita ſubito defecit. Filiam reliquit vnicam nomine Mariam, Maximiliano Auſtriæ duci deſponſatam, cum qua Hollandiam, Hannoniam, Selandiam, Brabantiam cum ducatu Lutzenburgenſi obtinuit, & Philippo filio conceſſit, ipſius & Mariæ filio. Pro ducatu Gelriæ multos labores & bella habuit, ſed eum vſque in præſentem diem minime potuit obtinere.

Fridericus comes Palatinus moritur.

Anno prænotato, XII. die menſis Decembris, obijt illuſtris & Chriſtianiſſimus Princeps Fridericus comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, ſacri Imperij Archidapifer ac Princeps elector, in habitu Minorum Heydelbergæ apud eos cum ingenti pompa ſepultus, amator cleri, monachorum omnium obſeruantialium promotor, defenſor pauperum & viduarum, eccleſiarum aduocatus integerrimus, qui tanta fecit, quanta nullus in Germania Princeps in trecentis retro annis, pro pace & defenſione ſuorum omnium, adiutorium ejus poſtulantium. Qui (vt mea fert opinio) ſi Romanorum fuiſſet Imperator, non tot regna, tot prouincias, tot vrbes à Chriſtianorum dominio Turcus rapuiſſet, aut ſi Imperator fuiſſet, qualis iſte erat. Quo mortuo excellentiſſimus Princeps noſter, hodie feliciter imperans, paternum ducatum, quem ille poſt obitum patris tutorio nomine gubernauerat annis XXVI. regendũ, hoc ipſo anno ſuſcepit, annum ætatis agens XXVIII. Princeps inclytus, manſuetus, ingenio clarus & ſubtilis, non minus conſilio quam armis valens, amator pacis, & ſubditorum ſuorum defenſor & tutor acerrimus.

Philippus Palatinus principatur.

MCCCCLXXVIII.

Ludouicus fit epiſcopus Spirenſis.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri IX. obijt Matthias de Raming epiſcopus Spirenſis, illuſtris Principis magnifici comitis Palatini Cancellarius, vir inſignis & Eccleſiæ ſuæ

ſuæ promotor ac defenſor conſtantiſſimus; cui in epiſcopatu ſucceſſit Ludouicus de Helmſtat, qui hodie in Pontificatu Spirenſis eccleſiæ annum agit XXIV. vir pacificus, manſuetus, amator cleri, omniſquè honeſtatis ac religionis fautor, qui ab omnibus, vt talis, teſtimonium puritatis & probitatis meretur.

Eodem anno, ſecunda die menſis Iulij, hoc eſt, in die Viſitationis beatæ Mariæ ſemper virginis, hora fere III. poſt meridiem, natus eſt in arce Heydelbergenſi Princeps inclytus Ludouicus, primogenitus clariſſimi principis noſtri Philippi Comitis Palatini, Bauariæque Ducis qui hodie XXIV. agens annum ætatis, nondum habens vxorem.

Ludouicus primogenitus Palatini naſcitur.

Eodem quoque anno, circa feſtum Pentecoſtes, Rupertus archiepiſcopus Colonienſis, traditione quorundam à militibus Henrici prouincialis Comitis Haſſiæ, fratris Hermanni Gubernatoris Colonienſis, captus eſt, & in caſtello Blanckenſtein in cuſtodiam poſitus, per biennium in maxima calamitate ſuperuixit, & in eadem obijt.

Rupertus archiepiſcopus Colonienſis capitur.

Hoc ipſo anno, obijt Otto quondam abbas huius monaſterij, in monte S. Ruperti prope Bingen, vbi per annos VIII. Confeſſoris geſſit officium, ſepultus ibidem in Capella beatæ Mariæ ſemper virginis, iuxta introitum ad clauſtrum.

Otto, quondam hi. abbas, moritur.

Eodem quoque anno Iohannes Schonborn Decanus eccleſiæ S. Iohannis Moguntinenſis, ex commiſſione Papæ Sixti IV. anno præcedente facta, parochialem eccleſiam huius villæ Sponheim, ad inſtantiam Iohannis Kolnhauſen Abbatis, huic monaſterio incorporauit.

Parochialis eccleſia villæ Spōheim incorporatur monaſterio.

Eodem quoque anno Iohannes Abbas præfatus portam monaſterij principalem, quæ ſita fuit ad meridionalem plagam, vbi nunc eſt habitatio Abbatis, propter nimium tranſeuntium curſum clauſit; & nouam verſus orientem, vbi nunc eſt, fecit.

Porta huius monaſterij transfertur.

MCCCCLXXIX.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri X. condemnatus fuit apud Moguntiam Iohannes Ruchard de Weſalia ſuperiore, ſacræ Theologiæ Doctor, & ad reuocationem quorundam articulorum, quos in eccleſia Wormatienſi publice prædicaſſe ferebatur, per Doctorem & inquiſitorem coactus; cuius volumina ipſo inſpectante omnia igni tradita & combuſta ſunt, & ipſe pro pœnitentia peragenda ad conuentum fratrum Auguſtinenſium ibidem relegatus, mœrore conſumptus in breui obijt. Primus articulus, quem præ- I.
dicaſſe ferebatur, fuit; *Quod prælati eccleſiæ non haberent autoritatem condendi vel aliquid addendi ad ea, quæ Chriſtus & Apoſtoli præcepiſſent: imo quod nec Apoſtoli nec ſummi Pontifices talem poteſtatem à Chriſto acceperunt.* Secundus articulus: *Nulli hominum, quantumcunque ſancto, docto* II.
vel erudito, licet verba Chriſti & Euangelium exponere, & quod ſacra Scriptura non ſit per ſanctos patres eo ſpiritu interpretata, quo primitus tradita fuit & inſtituta. Tertius articulus fuit con- III.
tra papam & auctoritatem clauium ſanctæ matris eccleſiæ; quia dixit, *Indulgentias nihil aliud eſſe quam pias fraudes & deceptiones Chriſtianorum, eoſque ſtultos eſſe & fatuos qui pro indulgentiis Romam pergerent, quas domi, modo ſi eſſent vere contriti de peccatis ſuis cum emendandi propoſito, inuenire potuiſſent.* Quartus articulus ex primo; *Quod mandata eccleſiæ, Papæ, & alio-* IV.
rum Prælatorum, non obligent ad mortale peccatum, pro eo, quod non habeant autoritatem legis condendi. Quintus articulus, *quod non ſit, nec vnquam fuerit, originale peccatum: nec paruulos in* V.
originali concipi, neque propterea damnari, ſe quoque nunquam originali ſubiacuiſſe peccato. Sextus VI.
articulus fuit, *Quod omnes presbyteri realiter ſint Epiſcopi & papæ, ſoloque nomine & hominum inſtitutione differant: quodque Papa, epiſcopi & ſacerdotes nihil hominibus conferant ad ſalutem, ſed fide, concordia & pace ſaluari poſſe ſine ſacerdotibus.* Septimus articulus; *Ieiunium cum non ſit* VII.
à Chriſto inſtitutum, non obligat nos ad ieiunandum: Eccleſia enim obligare non poteſt nolentem in eo, quod Chriſtus non præcepit, cum non habeat auctoritatem canones & leges condendi, vt in primo articulo. Octauus articulus; *Quod extrema vnctio non ſit Sacramentum, quia non per Chriſtum* VIII.
ſed per homines ſit inſtituta; ſed ſit oleum & maneat oleum ſicut antea fuit. Nonus articulus fuit: IX.
Cum nuſquam legatur, quod Spiritus Sanctus procedat à filio, in ſacra ſcriptura, ſed potius contrarium: potius eſt credere cum Græcis ſapientibus, Spiritum Sanctum à Patre tantum & non à filio procedere, quia filius hoc dixit. Alios quoque plures articulos erroneos prædicaſſe perhibetur; ſicut de horis Canonicis non dicendis, de non ſeruandis feſtis, de continentia clericorum non ſeruanda, & quod etiam poſſit errare erraueritque de benedictionibus rerum inanimatarum in Eccleſia, herbarum, luminum, aquæ, vaſorum, veſtium, & ſimilium non curanda, & alios multos, quos tamen omnes anno præſcripto in Dominica *Eſto mihi* publice reuocauit.

Doctor Iohannes condemnatur Moguntiæ ob ſequentes articulos.

Plures articuli.

Omnia reuocat.

Eodem anno Ludouicus Rex Franciæ in valida manu obtinuit Ducatum

Rex Franciæ obtinet Burgundiã. Maximiliani ducis Auſtriæ bellum contra Gelrenſes.

Burgundiæ,& Comitatum cum multis oppidis & ciuitatibus Artoys & Picardiæ, quæ de iure ad Ducem Auſtriæ cum vxore fuerant deuoluta. Eodem etiam anno Maximilianus Dux Auſtriæ præfatus,auxiliante Duce Cleuenſi,cum exercitu intrauit terram Gelrẽſem,tanquam hæres legitimus,poſt obitum Ducis Caroli ſoceri ſui : quem cum incolæ terræ admittere noluiſſent, ſperantes ſe Dominum ſuum, captiuum regis Franciæ,receptum,obſedit Nouimagium;ſed parum profecit. Nam eruptione facta, qui fuerant in oppido,exercitum eius in fugam conuerterunt,machinas bellicas & apparatum non modicum rapientes.

Capitulum prouinciale 23. celebratur.

Anno quoque prænotato, Dominica ſecunda poſt feſtum Paſchatis, celebratum fuit XXIII.ordinis noſtri prouinciale Capitulum, in monaſterio S. Ægidij Nurenbergæ; in quo præſederunt, Martinus in Schvvartzbach, Leonardus in Caſtello,Bernhardus in Hirſavven,& Hermannus S.Iacobi prope Moguntiam,ordinis noſtri abbates; & multa in eo pro reformatione ordinis ſtatuta fuerunt.

Ludouicus Bauariæ dux cognomento diues moritur. Reliquit filiũ & filiã.

Eodem anno obijt Ludouicus Dux Bauariæ, cognomento Diues, vir fortis & ſtrenuus,qui multa contra Marchionem Brandenburgenſem Albertum;imo prouocatus ab Imperatore Friderico,contra multas Imperij ciuitates, bella fortiter geſſit, & ſemper victor euaſit; relinquens filium vnicum Georgium Ducem,qui habuit in vxorem Hatvvigum,filiam regis Poloniæ;qui obijt anno Iohannis Trithemij abbatis XIX. & filiam vnicam Margaretham nomine,quæ nupſerat Philippo Comiti Palatino,Principi clariſſimo, de qua ſuo loco dicemus.

MCCCCLXXX.

Philippus ſecundo genitus Palatini naſcitur.

Hoc anno,qui fuit Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri XI. menſis Maij die VII. natus eſt ſecundogenitus filius illuſtriſſimi Principis noſtri Philippi comitis Palatini Ducisque Bauariæ principis electoris, nomen patris conſequutus in Baptiſmo, appellatuſque Philippus,Friſingenſis poſtea factus epiſcopus.

Rupertus archiepiſcopus Colonienſis obiit.

Eodem anno,VII.cal.Auguſti,obijt in ſua captiuitate miſeranda Rupertus archiepiſcopus Colonienſis in caſtro Blanckenſtein & (ſicut dicebatur) in excommunicatione papæ,cuius cadauer Bõnam delatum,in eccleſia S.Caſſij poſt menſes aliquot fuit tumulatum.O fortuna,ô inuidia,ô tempora & mores,quid non præſumit ambitio.

Hermãnus ſuccedit.

Mortuo illo,Hermannus filius prouincialis Comitis Haſſiæ, Gubernator Capituli & eccleſiæ Colonienſis, III. iduum Auguſti vnanimiter electus eſt, agitque nunc in ſuo pontificatu annum XXII.vir bonus,excellens,manſuetus, conſilio & actione præcipuus, qui toto tempore Nuſſiæ obſidionis ſtrenue certauit pro ciuibus.

Sigiſmũdus, quondã epiſcopus Herbipolenſis moritur. Mater Philippi Palatini moritur.

Eodem quoque anno obijt Sigiſmundus Dux Saxoniæ,quondam epiſcopus Herbipolenſis;poſt cuius obitum Rudolphus de Scherenberg epiſcopus, fratribus eius plus quã XXXIII.millia florenorum pro penſione retardata ſoluere coactus fuit.

Anno etiam prænotato obijt Margaretha,inclyti Sabaudiæ Ducis Amedei filia,mater illuſtriſſimi Principis noſtri Philippi Comitis Palatini ſupra dicti,quę poſt obitum Ducis Ludouici prioris mariti,patris videlicet Philippi,nupſerat Vdalrico Comiti de Wittẽberg, relicto filio paruulo in tutela (vt dictum eſt) Friderici.

Cœnobium minorum in Creutznacht fundatur.

Circa hæc tempora fundatum eſt cœnobium fratrum Minorum de obſeruantia in Creutzenacht, per Fridericum Comitem Palatinum Ducemque Bauariæ ac Comitẽ in Sponheim,patrem Iohannis Ducis in Siemern hodie commorantis,cooperante oblatione fidelium.Nam ciuis quidam præfati oppidi Creutzennacenſis imaginem paruulam S. Wolffgangi de ligno ſculptam,in Capellam ſeu eccleſiam eiuſdem nouæ fundationis poſuit, ad quam tantus in breui populorum concurſus fieri cepit, ac miracula prædicari, quod totum opus inceptum ex oblatione populi citiſſime fuit conſummatum. Nec miraculorum ceſſauit opinio,quouſque fratres,pacis & paupertatis amatores, imaginem depoſuerunt;& tunc ceſſauit fama ſignorum,ac concurſus populorum paulatim imminutus eſt.

Inſula Rhodis à Turco obſidetur.

Anno quoque præſcripto,Mahumetes Imperator Turcorum cum ingenti claſſe & maximo bellatorum exercitu Rhodum Inſulam Chriſtianorum trimeſtri obſidione terra marique fatigat:ſed noſtris muros fortiter defenſantibus confuſus abſceſſit,maximam exercitus ſui partem poſt ſe relinquens occiſam.

MCCCCLXXXI.

Monaſteriũ Limpurg reformatur.

Anno abbatis noſtri Iohannis XII.reformatum fuit monaſterium Limpurg ordinis noſtri,Spirenſis diœceſis,per abbatem S.Iacobi prope Moguntiam Hermannum, & præfatum Abbatem noſtrum Kolnhauſen. Vbi in abbatem fuit ordinatus Bonifacius monachus

chus S. Iacobi, ſed non diu præfuit. Ad hoc autem Limpurgenſe monaſterium, in fauorem reformationis nouiter introductæ, Iohannes Colnhauſen miſit Iohannem de Liningen, Priorem huius monaſterij XXXII. non ſine detrimento huius loci. Poſt quem inſtituit Priorem XXXIII. Henricum de Holtzhauſen Saxonem, monachum profeſſum in Northeim, virum doctum, religioſum & deuotum, regularis obſeruantiæ Zelatorem præcipuum, qui biennium in Prioratu vix compleuit, fuitque depoſitus per inuidiam quorundã, qui ſecundum carnem ambulantes corripientem odio habebant.

Prior huius monaſterij mittitur ad Limpurg.
Henricus fit Prior huius loci 33.

Eodem anno obijt Mahumetes Imperator Turcorum magnus, Chriſtianorum perſequutor acerrimus, relinquens duos filios, quorum alter Bagyaſith, vſurpato ſibi Turcorum imperio, fratrem ſuum alterum nomine Zyzymi, de regno fugatum, primo apud Rhodios, deinde apud Gallos, ac poſtremo apud Romanos exulare coegit; conſignatis in expenſis quotannis XLV. mille Ducatis his qui illum detinebant.

Mahumetes Imperator Turcorũ moritur.
Filij eius.

Eodem quoque anno obijt Iohannes Dux Cleuenſis, vir magnanimus & bellicoſus.

Dux Cleuẽſis moritur.

MCCCCLXXXII.

Hoc anno, qui fuit Iohannis Colnhauſen abbatis noſtri XIII. obijt Dietherus de Eyſenburg archiepiſcopus Moguntinus, VII. die menſis Maij, in maiori Eccleſia cum tali ſuperſcriptione ſepultus:

Dietherus archiepiſcopus Moguntinus obiit.

Bis præſul factus Comes Yſenburg Dietherus
*Moguntinam arcem ſtruxit * atq; ſcholam.*

Vir bonus fuit, atque obſeruantiam monaſticam valde dilexit, multaque deuotis Deo ac religioſis perſonis viuens beneficia & gratias contulit. Poſt mortem eius (quemadmodum ipſe adhuc viuens ordinauerat) Albertus filius Erneſti Ducis Saxoniæ Miſnenſiſque Marchionis, annum agens ætatis XVIII. per Capitulum in Adminiſtratorem eccleſiæ Moguntinæ ſuſceptus eſt, & à Sixto Pontifice Romano confirmatus, etiam ſuccedendi in Archiepiſcopatu prouiſionem, ad patris inſtãtiam, ſuſcepit. Sed biennio in Adminiſtratione ſua completo, innocens iuuenis mortuus eſt.

Albertus fit Adminiſtrator eccleſiæ Moguntinæ.

Eodem anno, XII. Cal. Auguſti, obijt Reynhardus de Sickingen epiſcopus Wormatienſis in Capella S. Ægidij ſepultus, quam ipſe de nouo iuxta maiorem eccleſiam conſtruxit: cui ſucceſſit Iohães Camerarius de Dalburg, maioris eccleſiæ Præpoſitus, vir maiori dignus honore; Pontificum decus, nobilium ornamentum, omnium Philoſophorũ & eruditorum hominum princeps ac gloria, in omni ſcientia doctiſſimus, cui inter Pontifices Germania non habuit parem, nec Italia meliorem; ad quem Iohannes Trithemius, abbas hui⁹ monaſterij, poſtea inſcripſit librũ ſuum *De ſcriptoribus eccleſiaſticis*, opus varium.

Iohannes de Dalburg fit epiſcopus Wormatiẽſis.

Eodem quoque anno Iohannes Trithemius, poſtea abbas, monachus huius cœnobij ſatis miraculoſe & præter eius intentionem factus eſt, quod ita contigit. Cum ex Heydelberga iter inſtituiſſet cum ſocio Scholari ad patriam, monaſterium hoc (quia in via erat) comite non modo perſuadente, ſed cogente potius, viſendi gratia VIII. cal. Februarij mane circa horam IX. intrauit, factoque prandio, nihil minus quam religionem cogitans, inceptum iter continuaturus receſſit. Cumq; viarum ignarus, ad montem villulæ Bockenauv contiguum ambo veniſſent, cepit oriri ſubito niuium immenſa congeries denſaque tempeſtas nubium, quæ non ſolum viarum tramitem oppleuit, verum etiam facies ex aduerſo confundens, oculos pene excæcauit. Suadenti ergo comiti itineris ad monaſterium reditum, cum progredi non liceret, Trithemius reſpondit: *Verecundum eſt nimis redire, progrediamur potius quantum poſſumus.* Verum præſtolantibus eis vſq; tertio ſub arborum tutela finem tempeſtatis, cum prorſus augeretur, iterum Trithemius ad comitem ſuum dixit: *Reuertamur ad cœnobium oportet, ecce me ibi manſurum videbis.* Hoc neſcio quo inſpirante numine dixit, nihil etiã minus, cum ea diceret, q̃ religionis introitum cogitãs. Inuitus igitur, ſed neceſſario, ad hunc locũ reuerſus, anno & die præſcriptis, iuxta verbũ ſuum ꝙ neſciens dixerat, permanſurus, Henrich de Holtzhauſen Prioris noſtri perſuaſione induct⁹, animũ mutauit, & in die purificationis beatæ Mariæ ſemper virginis ſecularẽ habitum exuit, & nouitius in die ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti factus eſt, & eodem anno in feſto puriſſimæ conceptionis Mariæ cum alijs tribus profeſſus ſecundum regulam fuit.

Ioannes Trithemius miraculoſe hic venit.

Anno quoque prænotato celebratum fuit ordinis noſtri XXIV. Capitulum prouinciale in Blaburen, poſt Paſchæ feſtum Dominica III. in quo præſederunt Georgius S. Stephani in Herbipoli, Iohannes in Willingen, Vdalricus Montis monachorum, & Iohannes S. Ægidij in Nurenberga, monaſteriorum ordinis noſtri Abbates.

Capitulum prouinciale 24. celebratur.

Eodem anno Iohannes de Burbon epiſcopus Leodiẽſis à quodam milite occiſus eſt.

Anno etiã ſupradicto, cum Henricus de Holtzhauſen, Prior huius monaſterij deuo-

Henricus Prior deponitur.

Henricus fit Interprior.

tiſſimus, regularis diſciplinæ obſeruantiam ſummo ſtudio manutenere & ampliare conaretur, odium quorundam carnaliter ſapientum incurrit, ad quoque inſtantiam Iohannes Colnhauſen Abbas noſter (proh dolor) motus, eum de Prioratu, ad perpetuam iacturam monaſticæ diſciplinæ huius cœnobij, depoſuit; miſſumque ad Lobenfeld Wormatienſis diœceſis, in Confeſſorem monialium ordinauit, vbi non diu perſeuerans ad Northeim monaſterium ſuum in Saxoniam reuerſus eſt. Habebat enim præfatus Dominus Iohannes Kolnhauſen abbas noſter, eo tempore tria cœnobia monialium noſtri ordinis commiſſa; ſcilicet Bibelis in diœceſi Argentinenſi, Nuvvenburg & Lobenfeld in diœceſi Wormatienſi, quibus prouidere cogebatur. Poſt hunc non fuit Prior ad biennium, ſed Interprior ſiue Præſidens per dictum abbatem inſtitutus, Henricus molitoris de Gelnhauſen, vnus ex primis reformatoribus de S. Iacobo huc miſſis, homo bonus & manſuetus, ſed ad correctionem delinquentium nimis remiſſus, & propterea poſtea depoſitus fuit.

MCCCCLXXXIII.

Wilhelmus Lãdgrauius Haſſiæ moritur.

Comitatus KatZẽelenbogẽ in Haſſios translatus.

Iohannes Kolnhauſen transfertur ad Selgenſtatt.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri XIV. obijt Wilhelmus prouincialis Comes Haſſiæ, qui filiam Philippi vltimi Comitis de Katzenelenbogen habuit vxorem, cum qua Comitatum ipſum poſt obitum ſoceri cum maximo theſauro obtinuit, & comitatui Haſſiæ vſque in præſentem diem coniunxit.

Eodem anno, XVII. die menſis Iulij, poſt obitum Reynhardi Abbatis, Dominus Iohannes de Kolnhauſen huius monaſterij Abbas XXIV. conſenſu & voluntate Domini Alberti Adminiſtratoris Eccleſiæ Moguntinæ, ad abbatiam monaſterij ſanctorum Marcellini & Petri in Selgenſtat translatus eſt, conuentu huius cœnobij id reclamante totiſque viribus contradicente, ſed nihil perficiente; noſtramque abbatiam in manus Conuentus poſtea reſignauit, XXVII. die menſis eiuſdem, quæ fuit dies Dominica poſt feſtum S. Iacobi proxima. Rexit autem præfatum monaſterium Selgenſtat annis ferme IX. poſtea ſenio & morbo grauatus Abbatiam etiam ibi reſignauit, & XXX. menſibus ſuperuiuens obijt, homo certe optimus, qui tam iſti monaſterio quam illi multa bona fecit.

DE IOHANNE TRITHEMIO, ABBATE HVIVS MONASTERII XXV. & de quibuſdam geſtis per eum, variiſque actis illius temporis, qui præfuit annis XXIII. menſibus II. & diebus XIV. translatus Herbipolim.

POST translationem & reſignationem Iohannis Kolnhauſen abbatis huius monaſterij ad Selgenſtat; Henricus præſidens & fratres Capitulares pro electione noui paſtoris diem menſis Iulij XXIX. præfigentes, & per nuncios & literas interea vocauerunt à monaſterio abſentes, præmiſſoque triduano ieiunio & orationibus conſuetis, Viſitatoribus ſibi ab ordine deputatis, Hermanno S. Iacobi prope Moguntiam, & Conrado S. Iohãnis in Ringauia monaſteriorum Abbatibus, ad præfixum terminum vocatis, & vna cum domino Iohanne Kolnhauſen, quondam hic, tunc vero abbate in Selgenſtat, comparentibus, negocium electionis in Dei nomine ipſo die Felicis Papæ & martyris, quæ eſt IV. cal. Auguſti, & fuit tertia feria poſt feſtum S. Iacobi, celebrandum inchoarunt. Igitur miſſa de Spiritu Sancto ſolenniter celebrata, conuenientes ad locum Capitularem fratres, viam compromiſſi (quæ videbatur tutior) in electione ſeruandam ſuſceperunt, compromittentes in duos Abbates, Hermannum S. Iacobi & Iohannem Selgenſtatenſem, ac tres de conuentu, Henricum de Gelnhauſen Præſidentem, Iohannem de Donna Cuſtodem, ac Iohannem de Dreyſa Magiſtrum donatorum: vt auditis in occulto votis ſingulorum coram Notario & teſtibus, illum in abbatem huius monaſterij nomine totius conuentus eligerent, in quem maior & ſanior pars ſua vota direxiſſet. Scrutatis igitur votis omnium, maior & ſanior pars Iohannem Trithemium in Abbatem elegit, qui VIII. menſes & dies VII. poſt profeſſionem ſuam duntaxat in ordine fuerat: erat omnibus profeſſis in ordine iunior, vtpote qui à tempore aſſumpti habitus nouitiorum anno I. menſibus III. & diebus VII. & non amplius vſque ad diem electionis ſuæ in monaſterio conuerſatus fuerat. Igitur electione publicata omnes vnanimiter in eum conſenſerunt, & decreto electionis ſinguli manu propria ſubſcripſerunt. Electus itaque anno & die præſcriptis, eodem anno in die aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis per Albertum Adminiſtratorem Eccleſiæ Moguntinæ in caſtro Steinheim confirmatus eſt, præſentibus ibidẽ Hermanno S. Iacobi, Iohanne in Selgenſtat, & Melchiore in Schoinavven ordinis noſtri Abbatibus, & alijs compluribus. Poſt hæc eodem anno V. iduum Nouembris, quæ fuit Dominica ante feſtum

Forma electionis fuit cõpromiſſi.

Iohannes Trithemius fit abbas.

Confirmatur in die aſſumptionis Mariæ.

feſtum S. Martini, à Bertholdo epiſcopo Pariadenſi, præfati domini Adminiſtratoris in Pontificalibus Vicario, munus benedictionis accepit in eccleſia S. Iacobi prope Moguntiam, aſtantibus ſibi ex more pontificalibus indutis, Hermanno eiuſdem loci, & Anſelmo Lympurgenſis cœnobij, ordinis noſtri Abbatibus, ab eo rogatis. Fuit autem iſte Iohannes Trithemius patria Moſellanus, ex quadam villa Trittenheim, quæ à Treuiri, in deſcenſu Moſellæ fluminis ad leuam, diſtat ferme IV. milliaribus, oriundus, parentibus honeſtis, mediocris fortunæ, liberis tamen, natus patre Iohanne de Monte gentili, matre vero Elizabeth de Longouico nuncupata progenitus, quibus vini cultura vitæ neceſſaria miniſtrabat. Cum autem puer eſſet vnius anni, pater defunctus eſt, matre ob amorem infantis, ne tenellus iniurijs vitrici (vt fieri ſolet) exponeretur vidua per ſeptennium permanente; quo tandem elapſo, ſecundum duxit maritum, cum quo & alios liberos procreauit plures, qui tamen omnes, præter vnum filium, in iuuentute obierunt. Iohannes vero, cum eſſet annorum XV. inuitis parentibus & cognatis omnibus, amore literarum tactus, & quadam viſione mirabili de futura ſcientia quodammodo certificatus, literas furtiue diſcere cepit. Quod vbi vitrico innotuiſſet, duris cum verbis durioribuſque verberibus aggreditur, & à propoſito literario, quod habebat, trahere totis viribus conatur. Verum quanto illum plus prohibendo quotidie afflixit, tanto feruentiori deſiderio literarum incendit. Noctibus enim (quia diebus, niſi feſtiuis, & id furtiue, non licebat) dormientibus cunctis domum exiens, ad vicinum quendam amicum, qui literis olim dederat operam, pergere conſueuit, à quo puerilium inſtitutionum rudimenta tempore breuiſſimo percepit, ita vt etiam præceptor ipſe vehementer miratus diceret, ſe nunquam tam docile ingenium & memoriam viuaciorem in aliquo homine conſpexiſſe: & hanc viſionem quam habuit præſignauit, quam (eo reuelante) talem fuiſſe cognouimus. Ad vnius anni ſpatium ieiunijs & orationibus continuis duo quædam maxima à Domino Deo cum maxima intentione poſtulauit, quorum alterum fuit ſcientia ſcripturarum, alterum nulli vnquam ſe manifeſtaſſe dixit. Ecce quadam nocte iuuenis claro habitu ſibi dormienti aſtare viſus eſt, qui habebat duas tabulas in manibus, quarum altera ſcripta literis, altera depicta quibuſdam imaginibus fuit, qui dixit ad eum: *Elige ex his duabus tabulis vnam quam volueris:* Qui mox amore literarum, quas adhuc penitus illo tempore ignorabat, etiam dormiendo flagrans, eam tabulam quæ ſcripta videbatur elegit. Cui iuuenis, qui apparuerat, dixit: *Ecce Deus orationes tuas exaudiuit, dabitque tibi vtrumque quod poſtulaſti, & quidem plus quam petere potuiſti.* Altera mox die, nihil eo de viſione cogitante, mirabili occaſione data fuerunt principia literarum cupienti. Aliquandiu ergo in eadem villa operam dedit literis in occulto, quia publice metu parentum non audebat. Alphabethum, orationem Dominicam, cum ſalutatione Angelica, Symbolum quoque Apoſtolorum, Confeſſionem altaris, benedictionemque cibi & potus in VII. diebus perfecte didicit ac memoriæ tenaciſſime commendauit. Sed & libros linguæ Teutonicæ poſt hæc à ſemetipſo legere perfectiſſime in vno menſe aſſueuit. Videntes autem amici, & maxime ſacerdotes, tantum ingenium iuuenis & amorem ad literas, patruo eius Petro de Monte gentili, viro maturo atque ſeuero perſuaſerunt, quatenus quid ſibi tam vehemens literarum cupiditas in eo prætenderet, experiretur. Conſenſit ille, & ſe tutorem iuuenis (quia patruus) reclamante vitrico, in medium exhibuit, & iam deinceps patrimonij eius rationem habere cepit. Sed quot verbera, quot iniurias, quot contumelias iuuenis innocuus à vitrico ſuſtinuit, quot imbres lachrymarum anguſtiatus effudit, priuſquam iugum eius, omni ſeruitute crudelius, ſubterfugere potuerit. Euaſit tandem domum nouercam, ſicut Iſraelitica turba Ægyptum, & iter trium dierum amore literarum in deſerto peregit; primum apud Treuiros, deinde in partibus inferioribus, ac poſtremo in oppido Heydelbergenſi; & ſic via trium dierum in terra aliena (ſicut diximus) peracta, tandem ſe in præſenti cœnobio Domino Deo in holocauſtum perpetuum immolauit. Factus autem monachus, inter fratres ſine querela conuerſatus eſt, ſtudiumque literarum & ſolitudinem cellæ omnibus delicijs huius mundi prætulit, nihilque in hoc mundo amplius quam ſcientiam ſcripturarum ſitire videbatur. Verum paucitas librorum huius cœnobij eum aliquantulum à propoſito ſuo retardauit: quam tamen mox, vt abbas ordinatus fuit, emendare ſtuduit. Nam (ſicut ex inuentario bibliothecæ patet) vix XLVIII. volumina, imputatis omnibus, tempore ordinationis ſuæ in hoc monaſterio reperta ſunt, paruæ æſtimationis, & minoris vtilitatis ad veram eruditionem. Ipſe autem poſteaquam regimen huius monaſterij adeptus eſt, cœpit paulatim libros & multos & varios in omni facul-

Origo & patria Ioannis Trithemij.

Viſio quam habuit ſuper ſcientia ſcripturarum.

Patruo cooperante ſcholas viſitare permittitur.

Bibliotheca à Trithemio comparatur [illegible]

tate ſtudioſius comparare, Græcos atque Latinos tot & tantos, vt hodie in tota Germania nulla Bibliotheca noſtræ ſimilis eſſe dicatur; in qua tot rara, tot ſecreta, tot varia, paucis cognita volumina habeantur. Tantus enim hodie eſt in hoc monaſterio numerus librorum, quod locus vnus non ſufficit ad eorum repoſitionem; plures enim ſunt quam æſtimari queant: de quorum numero dicemus anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri XIX. quia tunc voluminum per eum regiſtratio facta eſt. Bibliotheca namque huius monaſterij hodie in omni terra prædicatur intantum, vt multi Principes, epiſcopi, Doctores, Magiſtri, Nobiles, viri clariſſimi, non ſolum è vicino, ſed etiam è regionibus longinquis, nomine & fama Iohannis Trithemij Abbatis & voluminum eius excitati, hunc locum viſitare voluerint, inuiſerintque, quibus antehac nec nomen quidem cœnobij conſtabat: inter quos vel paucos commemorari non erit inutile, ſub compendio, qui cæteris præſtantiores ob famam Trithemij præſens cœnobium inuiſere dignati ſunt.

Viri præſtantes ingenio hunc locum viſitarunt.

Iohannes Camerarius Dalburgenſis epiſcopus Wormatienſis, Iohannes quoque Caprion Portzenſis, Conradus Celtis Protucius Poëta Laureatus, Franciſcus Bononius Tergeſtinus, Reginæ Romanorum Secretarius, Orator & Poëta inſignis, qui quatuor viri ſunt in omni ſcientia doctiſſimi, eruditiſſimi Oratores, Poëtæ, & Theologiæ vere profundi viri ſpeculatores; latinæ, græcæ, & hebraicæ linguarum peritiſſimi, & non minus pietate quam prudentia inſignes. Horum aliqui non contenti ſemel vidiſſe locum & hominem, bina trinaque vice reuerſi ſunt; & quanto diutius hic manebant, tanto ampliore deſiderio voluminum, loci, hominiſque tenebantur. Sed & vir ille doctiſſimus Aquenſis vrbis Patricius, Iodocus Beyſelidus; Henricus quoque Bunaugius miles, in omni ſcriptura probe eruditus, Saxoniæ Principum Secretarius, Iohannes Cuſpinianus Francus, Poëta Laureatus, inclytæ ciuitatis Wienenſis in Auſtria Phyſicus, Andreas Stiborius Bauarus, Theologus & Mathematicus profundiſſimus, Iacobus Wimfelingus Schletzſtatinus, Theologus, Orator & Poeta inſignis, Rutgerus Sicamber Canonicus Dumetenſis, vir multæ lectionis, Aquinus natione Suedus, Mathematicus omnium ſubtiliſſimus, Wilhelmus Monapus, Arithmeticus, Mathematicus & Theologus ſingularis, Iohannes Palyonidorus, magni ſtudij vir, Mattheus Herbenus, Traiecti ſuperioris incola, Orator facundus & Muſicus excellentiſſimus, Iacobus Prior Wilhelmitarum Brugis, Hiſtoriographus, Ægidius Delphius, Theologus Pariſienſis & Poeta omnium præſtantiſſimus, Iohannes de Weſtphalia, Theologus & Hiſtoriographus diligentiſſimus, Iohannes Tholaſſus Bauarus, Canonicus Ratisbonenſis, Iuriſta & Aſtronomus vere admirabilis, Adam Wernherus Themarenſis, Iuriſta & Poeta laudatus, Iaſon Italus, Poeta, Iacobus Draconcius, Orator & Poëta celebris, Iodocus Gallus Rubiacenſis, Theologus, prædicator eccleſiæ Spirenſis, Orator & Poeta ſuauiſſimus, Franciſcus Wiler, Poeta & Theologus, Gabriel Biel, Theologus famoſiſſimus, Iohannes Spegeler Minorum ordinis, Theologus, Marianæ conceptionis contra Maculiſtas defenſor acerrimus, Theodericus Greſmundus iunior, Poeta & Iuriſta excellens, Mutianus Ruffus, Rhetor, Hiſtoriographus & Poeta doctiſſimus, Iohannes Vigilius Sonshemius, Iuriſta, Philoſophorum mecœnas, Iohannes Lanshemius, Præpoſitus Dumetenſis, homo ſtudioſus & multa componens.

Omnes cauſa diſcendi huc venerunt.

Omnes præſcripti fama Trithemij prouocati, quidam ex vicinis quidam ex remotis, omnes vero ex ſuis locis huc venientes, aliqui ſemel, aliqui bis, nonnulli vſque tertio & eo pluries, Trithemium & huius monaſterij Bibliothecam viſuri aduenerunt. Inter quos fuerunt & alii multi, quorum nomina memoriæ non occurrunt, eodem ſpiritu concitati, quorum aliqui ad menſem, alij ad duos vel tres, nonnulli vero ad vnius anni ſpatium, ſolutis expenſis, amore literarum tam latinarum quam græcarum, quibus inſtructus affatim habebatur abbas Trithemius, in hoc manſere cœnobio. Verum cum eſſet homo manſuetus & pacis amator integerrimus, audiſſetque nonnullos ex fratribus propterea murmurare, quod vel monachos vel etiam ſeculares alienos, diſcendi gratia, in monaſterio tolleraret (quanquam citra monaſterij detrimentum) omnes dimiſit, & difficulter poſtea induci potuit; quamuis ſe multi offerrent, & Doctores & alii locupletes, vt ad manendum vellet aſſumere quempiam. Habebat enim Monachos & ſimplices & rudes, è quibus (duobus vel tribus exceptis) rarus qui literas amaret, inueniebatur: ob id ſcribendo alienis laborare maluit quam ſuis. Sed nos, cum ſciamus vitam eius per quendam diſcipulum & amicum huius loci, quamuis alienum, plenius eſſe deſcriptã, calamum eo maxime in humanis agente conſilio temperamus, ſcientes eum quaſi in cacumine poſitum, infimorum exacerbatione non caruiſſe, quæ nobis & monaſterio non ei nocuerit.

MCCCCLXXXIV.

MCCCCLXXXIV.

Anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri I. Albertus Moguntinus Adminiſtrator, bonæ ſpei adoleſcens, I. die menſis Maij obijt, in ipſa eccleſia Moguntina ſepultus. Quo mortuo Canonici maioris eccleſiæ XX. die menſis Maij in archiepiſcopum vnanimiter elegerunt, Bertholdum de Hennenberg, præfatæ eccleſiæ Decanum, virum prudentem, conſilio & opere præcipuum, qui hodie eccleſiam ſuam ſtrenue gubernans annum in Pontificatu agit cum pace & tranquillitate XVIII.

Bertholdus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno Trithemius Abbas Priorem huius monaſterij XXXIV. inſtituit Iohannem de Tonna, natione Thoringum, primo cœnobij Gerodenſis poſtea huius loci monachum, hominem quidem bonum & diſciplinatum, ſed ſine neruis, & plerumque cerebro plus quam oportebat fumoſo: propterea in Prioratu diu perſeuerare non potuit, quia menſuram diſtribuendis vnicuique pro loco & tempore quod debuit, neſciuit.

Iohannes fit Prior huius loci 34.

Anno quoque prænotato II. feria poſt octauas Paſchatis Iohannes Trithemius abbas huius monaſterij, Altare in Sacriſtia conſecrari fecit in honorem S. Annæ matris beatiſſimæ Dei genitricis, ſancti Hieronymi Presbyteri, & ſancti Benedicti Abbatis, S. Seruatij epiſcopi Tungrorum, & S. Barbaræ virginis & martyris, per Bertholdum Pariadenſem epiſcopum, Alberti Moguntini tunc Adminiſtratoris adhuc viuentis in Pontificalibus Vicarium, in quo multæ reliquiæ ſanctorum ex more fuerunt reconditæ.

Altare in Sacriſtia cõſecratur.

Eodem anno fratres Minores de obſeruantia locum & cœnobium cis in Creutzennacht per ducem Fridericum Comitemque in Sponheim, quondam commorantem in Siemern (ſicut ſupra diximus) anno Iohannis Kolnhauſen Abbatis IX. conſtructum inhabitare cœperunt.

Minores Veniunt ad Creutznacht.

Hoc ipſo anno maxima creuit abundantia vini in omni terra, qualis vel quanta in hominum memoria non fuit. Hæc autem copia primum in ipſo vindemiæ tempore conſiderata fuit, & ob id vaſorum magna penuria ſuperuenit. Nam vas vnum quod tribus florenis emptum (*plauſtrale* * nuncupant) vnius floreni duntaxat vinum continebat, vendebaturque vini optimi plauſtrum pro vno floreno monetæ communis, cum vas pro tribus aureis emptum extiteret. Intantum enim viluerat hoc anno vinum, vt ruſticorum aliqui, neglectis aquis, cæmenta murorum cum vino conficerent: alij vt vinum nouum haurire poſſent, vetus in terram effunderent: nonnulli etiam colligere totum præ nimia vbertate non curarent. Et nobis (quod nec ante nec poſtea contigiſſe in memoria hominum eſt) centum vini plauſtra hoc anno creuiſſe conſtat, quorum copiam ſequentis anni inopia compenſauit. Ingratitudo enim populi, Dei vindictam promeruit, quemadmodum res ipſa oſtendit.

Abũdãtia vini maxima.

* *fuderig.*

MCCCCLXXXV.

Anno Iohannis abbatis noſtri II. in medio Quadrageſimæ Dominica Lætare, Bertholdus electus & confirmatus in Archiepiſcopum Moguntinum conſecratus eſt per Iohannem Camerarium Dalburgium epiſcopum Wormatienſem, Moguntiæ in eccleſia principali, aſtantibus Ludouico Spirenſi & Bertholdo Panadenſi epiſcopis, Abbatibuſque multis, Iohanne Trithemio huius monaſterij, S. Iacobi, S. Iohannis, in Blidenſtat, in Selgenſtat, in Amorbach, in Lympurg, in Eberbach, in Otterburg, in Monte S. Diſibodi, & alijs pleriſque, in magna pompa & ſolennitate; qui omnes officio peracto ad menſam eius vocati tranſierunt.

Bertholdus archiepiſcopus Moguntinus conſecratur.

Eodem anno, Dominica III. poſt feſtum Paſchæ, celebratum fuit XXV. ordinis noſtri prouinciale Capitulum in monaſterio S. Vdalrici in Auguſta; in quo præſederunt Iohannes S. Ægidij in Nurenberga, Iohannes Trithemius huius noſtri, Henricus in Wiſſenburg, & Paulus in Elchingen, monaſteriorum ordinis noſtri abbates, & multa in eodem pro conſeruatione Ordinis fuerunt inſtituta.

Capitulum prouinciale 25. celebratur.

His fere temporibus monaſterium in Salſa, Argentinenſis diœceſis ad inſtantiam apoſtatantium monachorum cooperatione ſua quærentium, ab Ordine in ſeculare collegium translatum eſt, & ex monachis malis facti ſunt Canonici deteriores; qui votum Deo factum ſine cauſſa violantes, mercedem ſceleris inuenient.

Monaſteriũ Salts transfertur ab ordine.

Hoc ipſo anno Deus ingratitudinem ruſticorum, ſibi anno priori exhibitam, dura ſatis animaduerſione puniuit: quoniam quanta illo fuerat abundantia vini, tanta inopia iſto anno eſt ſubſequuta, valde enim parum vini hoc anno creuit. Et vt ex nobis cæteros metiaris, qui præterito centum plauſtra habuimus, vix vnum ex omnibus creſcentijs, decimis & prouentibus cunctis hoc anno ſuſcepimus.

Vini paucitas.

Eodem quoque anno Iohannes Thoringus, Prior huius monaſterij XXXIV. propter importunitatem ſuam, non valens in officio Prioratus quieſcere, ad nimiam ſuam inſtãtiam deponitur, & Iohannes de Dreyſa Weſtphalus, antea & poſtea iterum monachus in Marienmonſter, Prior huius loci XXXV. per Abbatem Trithemium ordinatur; qui & ipſe mores ſuos non æque temperare potens, quanquam ſenex eſſet & canus priuſquam biennium in Prioratu compleuiſſet, pro pace fuit depoſitus.

Iohannes fit Prior huius loci 35.

Eodem quoque anno Wilhelmus de Arburg, qui Iohannem de Burbon epiſcopum Leodienſem ante triennium interfecerat, per fratrem Iohãnis de Horn epiſcopi ſuccedẽtis captus eſt, ductus ad Traiectum iuxta Moſam capite truncatus, pace inter eos prius cõpoſita, quoniam nihil tale ſuſpicabatur; & multa ſequebantur mala in tota terra Leodienſi & Comitatu de Horn, multaque millia hominum occiſa.

Wilhelmus de Arburg occiditur.

Hoc ipſo anno frumenta pro vili precio emebantur: nam tria maldra ſiliginis optimæ pro vno floreno poterant comparari, pluresque venditores occurrebant quam emptores, vinum in competenti foro ex abundantia prioris anni vendebatur.

Frumenta pro vili precio comparantur.

MCCCCLXXXVI.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri III. inter Canonicos maioris eccleſiæ Moguntinæ & ciues oppidi Bingenſis diſſenſio grauis fuit exorta, propter venationes & iuriſdictiones quaſdam in nemoribus & extra, quas ad ſe pars vtraque pertinere dicebat. Interpoſuit autem vices ſuas Bertholdus Archiepiſcopus, fecitque inter diſſidentes concordiam & pacem, datis & receptis neceſſarijs monimentis literarum. Verum Bingenſes oppidani poſt dies paucos promiſſionis obliti, pacem & concordiam temere violarunt, & denuo ſe contra dominos ſuos maioris eccleſiæ Canonicos in ſuperbiam erexerunt. Quod cum Archiepiſcopo præfato innotuiſſet, aſſumptis ferme CCCC. viris armatis, V. calend. Decembris anno prænotato ad Bingiam venit, & ad caſtellum quod oppido adiacet, per poſticam intromiſſus occulte ciuibus neſcientibus fuit. Itaque vocatis ad ſe vocandis, habitoque conſilio quoſdam ciuium, qui principes ſeditionis fuerant, ex oppido proſcripſit, & reliquos ad obedientiam Dominorum coartauit. Deinde I. die menſis Decembris Conſulatum, Scabinos & Iudices, qui multa perperam geſſerant, deponens, nouos inſtituit: & ne fraudes & deceptiones continuarentur in negociis iudiciarijs, commune ſigillum ciuitati dedit. Antehac enim quilibet Iudex vel Scabinus cauſſam coram ſe tractatam, ad literas redactam, ſuo muniuit ſigillo, & multæ deceptiones pauperum fiebant.

Diſſenſio inter Bingẽſes & Dominos de Capitulo.

Conſulatus Bingẽſis deponitur.

Eodem anno Iohannes Trithemius abbas huius cœnobij curtem in Noſbach, quã Craffto ſecundus ante C. annos impignoratam pro certa ſumma pecuniarum cuidam militi cognato ſuo tradiderat, cum multis laboribus & impenſis reemptam ad poſſeſſionem monaſterij pro media parte reduxit, alteram medietatem habere non potuit: quia venditio vltra hominum memoriam fuerat; & quod illa eſſet curtis monaſterij quondam ſub reemptionis titulo alienata, & non altera, ſatis clare non potuit oſtendi.

Media pars curtis Noſbach recuperatur.

Eodem quoque anno Iohannes Trithemius abbas maiorem Stubam hoſpitum iuxta ambitum de nouo conſtruxit, & cameras ſimiliter alterauit. Campanam etiam nouã, quæ pulſatur ad eleuationem collationemque fratrum, fieri cœpit.

Stuba hoſpitum conſtruitur.

Hoc anno vinum in parua quantitate creſcens, valde in precio aſcendit: nam plauſtrum, quod anno Trithemij Abbatis I. pro vno floreno vendebatur, hoc anno pro XX. florenis Rhenenſibus aureis vix poterat comparari.

Vinũ in caro precio.

Eodem quoque anno, XVI. die menſis Februarij, in prima hebdomada Quadrageſimæ, Maximilianus Dux Auſtriæ, filius Friderici Imperatoris III. ad maximam inſtantiam patris, in regem Romanorum apud Franckfordiam concorditer electus eſt, annum agens ætatis XXVIII. Electores autem fuerunt, Bertholdus Archiepiſcopus Moguntinus, Iohannes Archiepiſcopus Treuirenſis, Hermannus Archiepiſcopus Colonienſis, Philippus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Erneſtus Dux Saxoniæ, & Albertus Marchio Brandenburgenſis. Poſt feſtum Paſchæ præfati Principes cum multis alijs, electum ſuum cum honore maximo proſequentes ad Aquaſgrani deduxerunt, eumque iuxta morem inungi & coronari fecerunt per manus præfati archiepiſcopi Colonienſis, cum maxima pompa & ſolennitate, V. die Aprilis.

Maximilianus dux in regẽ Romanorum eligitur.

Anno quoque prænotato Iohannes Weſtphalus Prior huius cœnobij XXXV. propter morum ſuorum incompoſitionem deponitur, & poſt menſes aliquot, quibus Henricus de Gelnhauſen Interprior fuit, Nicolaus de Creutzenacht in Priorem huius monaſterij XXXVI. ordinatus, qui & ipſe non diu præfuit, propterea quod auſteritas eius plæriſque

Nicolaus Prior 36. inſtituitur.

pleriſque viſa nimia, pacis conſeruandæ gratia fuit depoſitus, & in Cellerarium ex quadam neceſſitate ſuperueniente rubore plena conſtitutus.

MCCCCLXXXVII.

Hoc anno, qui fuit Iohannis Trithemij Abbatis noſtri XV. XXV. die menſis Martij obijt Nicolaus ille famoſus Eremita in Suita, in pago Suitenſium ſiue Suicerorum, non longe ab oppido Lucerna, in ſolitudine vaſta, qui multis annis in magna paupertate, humilitate, patientia, & ſanctitate Domino in eadem eremo ſtrenue ſeruiuit ſolitarius & ante mortem ſuam per annos XX. continuo ſine cibo corporali vixit; quemadmodum hoc Epiſcopi Conſtantienſis, in cuius parochia morabatur, & aliorum compluriũm fide dignorum teſtimonio compertum habemus. Spiritum quoque Prophetiæ habuit, & nonnulla genti ſuæ (quæ poſtea contigerunt) futura prædixit. Magnus ad eum etiam ex remotis regionibus peregrinorum fiebat concurſus, quoniam non procul à monaſterio beatæ Mariæ ſemper virginis Eremitarum eius manſio fuit. Hic homo Dei nobis ſuo tempore miraculum fuit, qui cum eſſet omnium literarum penitus ignarus, intellectu tamen ſcripturarum mirabili ſubtilitate vigebat, dabatque ad interrogata quorumlibet eruditorum reſponſa, non ſecus ac ſanctus ille Anthonius Eremita, Philoſophus doctiſſimus, quondam ſine literis reddidiſſe fertur: quanquam non omnes paſſim ad colloquium ſuum admittebat, niſi quos cognouiſſet diuino ſpiritu ad loquendum concitari: denique miraculis fertur corruſcaſſe.

Nicolaus admirabilis Eremita obijt.

Vitam duxit nimis auſteram.

Eodem anno, cum altare in caſtro Sponheim, huic monaſterio dudum incorporatum, nimia eſſet vetuſtate cum Capella ſua collapſum, & ruinam omni hora minaretur, ita quod nullus miſſam ſuper eo celebrare audebat, Iohannes Trithemius abbas de conſenſu Archiepiſcopi & Principum transferre illud huc ad monaſterium cum omnibus iuribus ac prouentibus ſuis volebat. Verum precibus & inſtantia in valle iuxta caſtrum commorantium, conſenſit idem altare de caſtro in villulam ipſam transferri, ne penitus infirmi & ſenio grauati, non valentes progredi, diuinorum celebratione omni tempore priuarentur. De conſenſu itaque ordinarij & Principum, qui cenſum ipſi perſoluunt altari, cooperatione cuiuſdam Presbyteri ſecularis dicti Iohannes Ruſinck de Winterberg, huius monaſterij Præbendarij empti, Iohannes Abbas noſter præfatus anno prænotato Capellam & altare tranſtulit, & in villam conſtrui fecit, cum omni iure, cenſu, libertate & emolumento, quibus antea gaudebat; ita videlicet, quod altare cum omnibus prouentibus ſuis monaſterio in perpetuum, ſicut antea in caſtro, libere permaneat, & villani nullam vel in eo vel Capella poteſtatem vel dominium prætendant, nec vllo vnquam tempore vſurpent.

Capella S. Pancratij in vallem translata.

Eodem anno, III. iduum Iulij, hoc eſt, in die S. Margarethæ virginis & martyris, Iohannes Abbas noſter prædictus eandem Capellam & altare conſecrari fecit in honorem ſanctorum Iohannis & Pancratij, Hieronymi Presbyteri, Bernhardi Abbatis, Catharinæ virginis & martyris, Catharinæ de Senis, & XI. millium virginum, per Henricum epiſcopum Venecomponenſem, Bertholdi Moguntini Archiepiſcopi in Pontificalibus Vicarium, datis indulgentijs conſuetis. Qui peracto prandio duas nouas campanas, quarum alteram fundi fecit, alteram comparauit abbas Trithemius precio, hic in cœnobio ſolenniter benedixit.

Capella præfata conſecratur.

Anno quoque prænotato, Dominica III. poſt feſtum Paſchæ celebratum fuit XXVI. ordinis noſtri prouinciale Capitulum in monaſterio ſancti Iacobi prope Moguntiam; in quo præſederunt Henricus Wiſſenburgenſis, Conradus in Wiblingen, Bertramus ſancti Gothardi in Hildesheim, & Iohannes in Selgenſtat, monaſteriorum ordinis noſtri Abbates.

Capitulum prouinciale 26. celebratur.

Eodem anno, in die Natiuitatis Domini, obijt Conradus de Rodenberg abbas noſtri ordinis in Monte S. Iohannis Rinckauienſis, vir valde religioſus, deuotus & eruditus, regularis obſeruantiæ amator præcipuus; Cui Iohannes Trithemius abbas noſter ſcripſit Epitaphion, & iuxta eius ſepulchrum fixit ad parietem:

Conradus abbas S. Ioannis obijt. Epitaphium à Trithemio ſcriptũ.

Siſte parum greſſus, paulumq; morare viator
Conradi Rodeberg hic quia buſta vides:
*Mons ſacer * hunc, Rhenus celebris quem conſpicit amnis,*
Moribus, ingenio par cui nullus erat;
Huius cœnobij fuerat clariſſimus Abbas,
Virtutum cultor, relligionis amans.

** ſ. ſacrat.*

Primus enim noſtræ iecit fundamina vitæ,
Quæ Burſfeldenſi nomine clara viget.
Sobrius & caſtus, pius, integer atq; quietus,
Cui cibus & cultus parcus & aſper erat.
Hic etiam magnô Chriſti genitricis amore
Captus erat, laudes ſcripſit & ille ſuas.
Ipſe pius magno fratrum dilectus amore,
Extinctuſq; die qua ſacra virgo parit.
Ergo Deum iuſta cuncti ratione precamur,
Vt ſibi ſydereo det reſidere polo.
Hoc tibi pro merito poſuit Trithemius Abbas,
Quem tua de Sponheim vota tulere patrem.

Iecit noſtræ fundamina vitæ: Quia ordinarium diuinorum & ſtatuta (quæ ceremonias appellamus) ipſe de mandato patrum annalis Capituli in ordinem & formam, ſicut nunc habentur, primus cõportauit. Electioni abbatis noſtri Trithemij adfuit, propterea in Epitaphio dicit:

Quem tua de Sponheim vota tulere patrem.

Gerardus fit abbas S. Iohannis.

Huic ſucceſſit Gerardus de Montabor Cellerarius monaſterij S. Iacobi, & præfuit annis VIII. menſibus IX. vir bonus & amator obſeruantiæ regularis, qui in vtroque ſtatu bene gubernat monaſterium.

MCCCCLXXXVIII.

Henricus de Geilnhauſen monachus moritur.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri v. 6. Calend. Aprilis obijt Henricus de Geilnhuſen, monachus huius cœnobij, de monaſterio S. Iacobi Moguntinenſis in principio reformationis huc miſſus; vir competentis eruditionis, metro & proſa doctus, relinquens ingenij ſui quædam non contemnendæ lectionis opuſcula: ſcilicet, *De Inſtitutione ſpirituali ad quoſdam nouitios*, *exhortatoriam & longam Epiſtolam*: *Vitam quoque ſancti Benedicti Elegiaco carmine deſcriptam*, *Contra pluritatem beneficiorum ſermones quoque & Epiſtolas varias.*

Maximilianus rex Brugis capitur.

Eodem anno Maximilianus rex Romanorum à Flandrenſibus in oppido Brugenſi concluſus capitur, & diu in cuſtodia cuiuſdam habitationis honeſtæ detinetur, omnibus familiaribus eius, præter vnicum coquum, prorſus excluſis; alijs ex nobilibus captis, nonnullis occiſis, cæteris fuga ſibi conſulentibus. Cupiebant enim Flandrenſes regem, quem oderant, excludere de regimine terrarum ſuarum, & filium eius Philippum, adhuc iuuenem ac puerum, habere pro domino; quem ipſi pro voluntate ſua regerent potius quam regerentur ab eo. Sed Rex magnanimus iniquo deſiderio eorum nullatenus voluit præbere conſenſum, propterea captus eſt. Interea Fridericus Imperator Romanorum, filij captiuitate cognita, maximum exercitum à Principibus & ciuitatibus Imperij, omnibus ignominiam regi factam deteſtantibus, congregauit, & cum tribus millibus quadringentis viginti duobus equitum; peditum vero quinque millium nongentorum & XXV. caterua, & curribus ducentis viginti duobus intrauit Flandriam, omnem terram incendio & præda deuaſtans extra ciuitates; Gandauum ſex hebdomadibus obſedit, & filiũ liberauit.

Imperator exercitum mouet in Flandriam pro filio.

Ioannes abbas editiones librorũ incipit.
Cauſæ impellentes ad ſcribendum.

Hoc anno Iohannes Trithemius abbas noſter, qui ſtudio literarum (quantum licebat) alioquin ſemper erat intentus, cogitationes ſuas & adinuenta cepit literis demãdare, duplicẽ cauſam cur hoc auderet afferens. Primam, ꝙ dum hæc ageret, vanis & inutilibus, vel etiam noxijs cogitationibus mens videretur eſſe præcluſa: Secundam, eſto, ꝙ ea quæ ſcriberet nulli prodeſſent, ſibi tamen intellectum ſucceſſu temporis perficerent, & ingenium vſu ad quandam facilitatem exercerent. Nec eum fefellit opinio, quia quotidiano & continuo ſcribendi vſu tã facilis ad quælibet occurrentia dictanda factus eſt, vt omnes etiam doctiſſimi de eius orationis facilitate mirarentur; & qui eum ſcribentem & tempore quocunq; non præmeditata viderũt, fluere orationem potius quam ſcribi confirmarint.

Prima Trithemii opuſcula.

Scripſit ergo in principio quandam editionem prolixam in quatuor partibus, *De origine, acquiſitione, pulchritudine ac vtilitate virtutum, in genere ac in ſpecie*; quam quia non ita limare, propter nimiam prolixitatem & varias occupationes, ſicut voluiſſet potuit, ignibus cremandam dedit. De laude quoque virginitatis opus magnum inchoauit, quod needum compleuit. Anno autem regiminis ſui III. quædam ſynthemata ſcripſit, quorũ nonnulla hoc anno emendauit, nec poſtea prodire in publicum amicis poſtulantibus, ac imprimi permiſit. Ad quendam Nicolaum Mernicenſem Presbyterum, quondam conſcholarem ſuũ, rogatus ſcripſit *De iuſtificatione ſacerdotali lib. I.* qui eſt impreſſus: *De vanitate*

quoque

quoque vitæ præſentis lib.1. ſimiliter impreſſum; *De proprietate Monachorum librum*, etiam impreſſum; *De ſcriptoribus Eccleſiaſticis*, grande & laborioſum opus anno regiminis ſui IIII. inchoauit, & XI. compleuit, quod ſimiliter impreſſione diuulgatum eſt; *Exhortationum ad monachos, libr.2.* Item *De tentationibus Monachorum lib.2. In regulam ſancti Benedicti ſimiliter 2. De vita ſpirituali libr.1. & Inueſtigatorium ſcripturarum.* Et *de vero modo ſtudendi, ſimiliter 1. ſpeculum vitæ hominis religioſi lib.1.* his temporibus ſcripſit, quæ tamen adhuc non ſunt in publicum ire permiſſa. Orationes multas in Capitulis, tam annali quam prouinciali, cum tempore dixit, quarum impreſſæ ſunt aliquæ, cæteræ vero non.

Libri eiuſdem nondum impreſſi, quos hoc anno edidit.

Anno vero prænotato Nicolaus Prior huius monaſterij XXXVI. pro quadam neceſſitate deponitur. Poſt aliquandiu Interprior ſiue Præſidens fuit Iohannes de Folda, homo licentioſus nimium, qui cum pro conſeruatione diſciplinæ minus videretur idoneus, reiectus eſt, & Iohannes de Bingen huius loci Prior XXXVII. fuit inſtitutus, qui anno 1. & menſibus VI. in Prioratu præſedit, & propter infirmitatem corporalem poſtea de neceſſitate fuit abſolutus, vt ſequenti anno dicemus.

Ioãnes Prior 37. cõſtituitur.

MCCCCLXXXIX.

Hoc anno, qui fuit Iohannis Trithemij Abbatis noſtri VI. monaſterium ordinis noſtri ſancti Nicolai in Camberg, Herbipolenſis diœceſis, conſenſu & licentia Innocentij papæ VIII. ab ordine noſtro, ad inſtantiam apoſtatantium monachorum, translatum eſt, & in Collegium canonicorum ſecularium commutatum. Monachi apoſtatæ, pleni ſcelere, ex malis clauſtralibus ſeculares priores facti ſunt, principem ſuum perditionis auctorem, cum abbate ſequentes. O patientia Dei, ô tempora, ô mores, quanta humanæ temeritatis licentia cunctis.

Camberg ab ordine transfertur.

Eodem anno Iohannes de Bingen, Prior huius monaſterij XXXVII. propter infirmitates corporis continuas depoſitus eſt, & Iohannes de Colonia in locum eius Prior XXXVIII. conſtitutus eſt, qui poſteaquam in Prioratu biennio præfuit, ad inſtantiam ſui nimis importunam depoſitus eſt, & poſtea Confeſſor monialium in Nuvvenberg prope Heydelbergam inſtitutus, vbi hodie viuit, quam diu incertus.

Iohannes de Colonia fit Prior 38.

Monaſterium in Elvvangen ordinis noſtri, Auguſtenſis diœceſis, opulentiſſimum paucis ante hæc tempora annis ab ordine noſtro fuit translatum, ad inſtantiam peruerſorum abbatis & monachorum, qui licentiam falſis narrationibus impetrarunt, quemadmodum cæteri omnes & faciunt & ante fecerunt.

Elvvangen ab ordine transfertur.

Anno prænotato Iohannes Trithemius Abbas ſubiectos de nouo compoſuit libellos: *Vitam S. Irminæ virginis* (cuius ſacrum caput habemus) *libel.1. Laudes ſancti Andreæ Apoſtoli, libel.1. Laudes S. Ioſeph nutricii Domini, libel.1. Laudes ſancti Benedicti Abbatis, lib.1.* Incepit quidem & alia quædam, quæ tamen iſto anno non compleuit. Nam ſtudium, quod ante religionis ingreſſum, adhuc in ſeculo poſitus inchoauerat, quod iam per ſeptennium ferme intermiſit alijs intentus, ne per ipſum in obliuionem duceretur, rurſus iſto anno totis viribus aſſumpſit, in quo deinceps cum ſingulari diligentia perſeuerauit vſque in præſentem diem. Habuit autem duos in literis græcis Præceptores, ſibi inuicem ſuccedentes: quorum primus fuit Conradus Celtis Protucius, natione Francus, Orator & Poeta Laureatus, à quo Grammatices, & prima Græcanicæ inſtitutionis rudimenta percepit: Secundus fuit Iohannes Capnion (alias Reichlen) natione Sueuus, ex oppido Portzenſi oriundus, homo eruditiſſimus & ſingularis gratiæ docendi, à quo in altioribus Græcæ linguæ præceptis ſimul & Hebraicis meruit edoceri. In Hæbreo quendam Iudæum baptizatum pauperem Heydelbergæ habuit Præceptorem, quem poſtea effectus Abbas huc ad ſe in monaſterium accerſens, quam diu vixit, propter Deum enutriuit. In præſcriptis duabus linguis multa volumina, & ſcripta & impreſſa, magna ſagacitate, etiam adiutorio Principum, ex Italia & remotioribus terris, in omni pene facultate comportauit; de quibus inferius anno regiminis ſui XIX. aliqualem mentionem in genere faciemus.

Opuſcula Trithemij huius anni.

Trithemij ſtudium in Græcis literis.

Conradus Celtis Trithemij Præceptor.

Iohannes Reichlin, ſimiliter poſt eum.

MCCCCXC.

Anno abbatis noſtri Iohannis Trithemij VII. celebratum fuit XXVII. ordinis noſtri prouinciale Capitulum, Dominica 1. poſt octauas Paſchæ, apud S. Ægidium in Nurenberga; in quo præſederunt Georgius S. Stephani Herbipolenſis, Iohannes S. Ægidij Nurenbergenſis, Henricus in Blaburen, & Blaſius in Hirſavv, monaſteriorum ordinis noſtri Abbates, & plura pro reformatione ſtatuerunt.

Capitulum prouinciale 27. celebratur.

Eodem anno Iohannes Trithemius inter alia compoſuit *Formam viſitationis mo-*

Opuſcula Trithemii huius anni.

nachorum Ordinis noſtri, quæ poſtea Nurenbergæ ex mandato prouincialis Capituli fuit impreſſa. *Laudes quoq́, vitæ cœnobiticæ, lib. 1.* necdum impreſſum.

Oppidũ Bingen igne crematur.

Eodem quoque anno, in die ſancto Pentecoſtes, magnus in oppido Bingen ignis à caſu exoritur, qui ſubito conſumpſit plus quam ducentas quadraginta domos circa forum, à ſuperiori oppidi parte vſque ad Rhenum. Prætorium quoque vna cum literis, regiſtris & quibuſdam priuilegijs, vna cum Capellis ſancti Laurentij & S. Nicolai, ex toto fuit igni conſumptum; perijſſetque oppidum totum, niſi Ringaugienſes in adiutorium ſuccurriſſent.

Mathias rex Vngariæ moritur.

Hoc anno moritur Vngarorum rex inſignis Matthias, malleus Turcorum, qui pro fide Chriſtiana multa certamina gerens de Turcorum copijs ſæpe triumphauit. Quo mortuo, cum Maximilianus Romanorum rex Vngariam ſuo ſubijcere dominio parat, à Vdislao Poloniæ regis filio Bohemiæque rege præuentus eſt, qui ſe hæredem regni Vngariæ proximiorem affirmabat, & obtinuit, concordia inter eos facta.

Ciuitas Metenſis obſidetur.

Eodem anno Renatus Dux Lotharingiæ ciuitatem Metenſem obſidione vallauit, ſed non diu perſeuerans cum diſpendio & damno, ſoluta obſidione, mox inde receſſit.

MCCCCXCI.

Montabur incẽdio perijt.

Hoc anno, qui fuit Trithemij Abbatis noſtri VIII. in nocte media Dominicæ tertiæ poſt feſtum Paſchæ, oppidum Montabur Treuirenſis diœceſis, cum eccleſia, turribus & propugnaculis, igne caſuali accenſum, in ſpatio III. horarum miſerabiliter perijt, & multa hominibus damna irrecuperabiliter fuerunt illata.

Horreũ lapideum hic conſtruitur.

Eodem anno, cum horreum quoddam ligneum nimia vetuſtate conſumptum, in hoc monaſterio noſtro corruiſſet, eſſetque neceſſarium aliud de nouo fabricari, poſt multam deliberationem præhabitam, Iohannes Trithemius abbas non ligneum (quia parui temporis) ſed lapideum, quod diutius permanere poſſet, de nouo conſtruere cœpit. Conſtruxit ergo anno prænotato horreum illud magnum & lapideum à fundamentis, quod in ſuperiore parte monaſterij tegulis coctis vſque in præſens conſpicitur.

Cariſtia fuit.

Frumenta hoc ipſo tempore in his regionibus fuerunt in caro precio, ita vt vnum ſiliginis maldrum pro duobus florenis aureæ monetæ circumquaque venderetur.

Nicolaus Andreæ fit Prior huius loci 39.

Anno quoque prænotato, die menſis Octobris XXIV. Iohannes de Colonia Prior ad inſtantiam ſui deponitur, & Nicolaus Andreæ de Reinig, dictus de Lutzelburg, in Priorem huius monaſterij XXXIX. ordinatur, qui hodie in prioratu annum agit XI. Hic inter omnes huius cœnobij monachos, qui hodie viuunt, poſt Abbatem Trithemium in ſtudio & ſcientia linguæ Græcæ facile obtinet principatum: nam & legere & intelligere, quæcunque in ſacris apud Græcos habentur, perfecte didicit; ſcribere quoque tam Hebraice quam Græce, ſimul ac legere, perfecte nouit, harumque ſtudium literarum non (vt plærique faciunt) intermittit, ſed continuat ſemper.

Clingẽmonſter ab ordine transfertur.

Eodem anno translatum eſt ab ordine noſtro monaſterium in Clingenmonſter, Spirenſis diœceſis, per diſpenſationem ſummi Pontificis narrationibus falſis impetratã, cum nihil aliud fuerit in cauſſa quam timor obſeruantiæ regularis. Verum non diu poſtea Dux apoſtatantium abbas morte horrenda ſublatus eſt, ſicut frequenter omnes talia contra Deum præſumentes mori conſueuerunt.

Sponſa regis Romanorũ rapitur à rege Gallorum.

Eodem quoque anno Carolus rex Francorum Annam Ducis Britanniæ vnicam relictam filiam, Maximiliano Romanorum regi ſolenniter deſponſatam, contra ius & æquitatem, amore Ducatus Britanniæ ſuccenſus rapuit, eamque ſibi in vxorem ſumpſit; repudiatâ non ſine iniuriâ Margaretha, præfati regis Romanorum filia, quam prius in ſponſam ſolenniter aſſumptam, diu penes ſe in Francia vt minorennem tenuerat, ab omnibus Reginam præceperat appellari. Magni occaſionem ſcandali hoc factum in populo generauit.

Bingienſium temeritas.

Circa hæc tempora ciues oppidi Bingenſis, non ſolum incendio ſupraſcripto, ſed etiam alijs occaſionibus multa pericula & damna habuerunt: nimia enim cupiditate cæcati præcedentibus annis emporium, quod ſingulis IV. ferijs habere conſueuerunt, teloneis, exactionibus, & alijs oneribus inconſuetis nimium aggrauarunt, clerum & monachos, ſed & pauperes ex Palatinatu cum frumentis aduenientes, vltra modum exactionibus vexauerunt; neque minis neque precibus, vt inſolita deponerent, acquieſcere volebant. Vnde cum huius & multarum, quas pertranſire libet, abuſionum

Emporium de Bingen transfertur ad Monſter.

præſumptionumque temeritas ad inuictiſſimum principem Philippum Comitem Palatinum Bauariæque Ducem, relatione multorum perueniſſet, habito ſuorum conſilio, forum de Bingen tranſtulit ad villam Monſter, quam à Rheni Comitibus eodem tempore compa-

comparauerat: ibique iuxta Naham fluuium Bingenſe emporium plus quam per triennium ſingulis IV. ferijs fuit ex more celebratum, & per omne illud tempus nullus ex omni hac terra quicquam, Palatino prohibente ſub pœna, Bingionibus inferre præſumebat, erantque magna victualiũ penuria multo tempore anguſtiati, quoniam omnibus ex Palatinatu quæ voluiſſent ementibus, ſoli Bingiones in omni mercatura fuerunt excluſi.

Diſſenſio inter Palatinum & eccleſiam Moguntinam.

Fuit etiam his temporibus inter præfatum illuſtriſſimum Palatinum & eccleſiam Moguntinam ſuper multis articulis longa diſſenſio, quæ tam prædictæ ſubductionis emporij fuit occaſio, quã multorũ malorũ in terra. Enimuero (vt cæteros pertranſeã articulos, vno duntaxat cõmemorato) Bingiones mandato Dominorũ ſuorum obtemperantes, vias publicas & pontẽ ſuper Naham fluuiũ ab vtraque parte circa leproſoriũ & monaſteriũ S. Ruperti, aliquando in die, ſemper autem in nocte claudere volebant ad nutũ eorum, ne quis equeſter inde ſine eorũ conſenſu pertranſiret. Quod cum illuſtriſſimus Princeps Philippus Palatinus nequaquã tolerare aut poſſet aut vellet (quippe quod nuncijs tã ſuis quã imperialibus iter omni tempore neceſſario tueretur apertũ) mandaſſetq; Bingionibus ſemel & iterum, quatenus pontes & vias per illũ ad aſcenſum & deſcenſum neceſſarias omni tempore non præcluderent, oppidũ autem ſuum quanta vellent clauſura munirent, & illi non aduerterent, tale remedium adhibuit. Habebat præfectum in Creutzenach (quẽ vulgus Officiatũ appellat) Albertum Goler de Rauenſpurg, Sueuum natione, conſilio & armis promptum virũ, ad omnia pericula audaciſſimum, & ſingulari ſapientia & induſtria præditũ, per quẽ Bingios cum adhærentibus ſine armorum ſtrepitu magno ad obedientiam coartauit. Ille enim aliquando in die, aliquando in nocte, clauſuras viarũ repagulaq; mirabili ingenio & arte ſuccendit, confregit & depoſuit, intantũ quod nulla Bingionũ cuſtodia vel terreri in aliquo vel à cœptis potuerit reuocari. Vias itaq; omnes, quas illi clauſerant, patulas fecit, tam in nocte quam in die vſque in præſentem diem, & multa miranda præclaraque perpetrauit.

Albertus Goler de Rauenſpurg Bingiones domat.

MCCCCXCII.

Conuentus Principũ in Cõfluentia.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri IX. Imperator Romanorum & rex conuentum Principum in menſe Septembri habuit in Confluentia, in quo multa fuerunt tractata contra regem Francorum, qui (ſicut diximus) deſponſatam regi noſtro vxorem præripuit, in quem Fridericus Cæſar animos Principum & exercitum, pro iniuria vindicãda filij, ſummopere nitebatur. Quos cum inuoluntarios pro vnius fœminæ raptu ad pergendum cerneret, pecunias quibus conduceret exercitum, poſtulauit, ſed & ipſam negantibus vacuus receſſit.

Regnũ Granatæ capitur.

Eodem quoque anno Ferdinandus Chriſtianiſſimus Hiſpaniarum rex poſt longam obſidionem, impenſas multas, & incredibiles labores regnum Granatæ cum vniuerſis attinentijs ſuis de manu Baudelis Mauritaniæ regis Sarraceni glorioſiſſimo triumpho potenter obtinuit, & poſteaquam annis plus octingentis Mahumeticis fœdatum ſpurcitijs fuerat, ad Chriſtianæ fidei puritatem reduxit.

Ioannis Trithemij huius anni opuſcula.

Hoc ipſo anno Iohannes Trithemius Abbas huius monaſterij, ſcripſit ad inſtantiam Abbatis Tuitienſis ordinis noſtri Gerlaci, librum *1. De laude ſcriptorum* prænotatum: alium quoque *de modo celebrandi prouinciale capitulum*, & ambo poſtea fuerunt impreſſi: *De illuſtribus* etiam *ordinis noſtri viris* opuſculũ in IV. libros diuiſum hoc anno inchoauit, quod quia laborioſum fuerat, ſequenti anno compleuit.

Prædonum erga clerum & ſacerdotes ſæuitia.

His temporibus fuerunt quidam perditiſſimi homines, archiepiſcopi & eccleſię Moguntinæ hoſtes & inimici (quorum nomina cenſemus indigna, quod ad notitiã poſteritatis vllatenus debeant peruenire, quanquã ex militari genere fuerint procreati) contra clerum & ſacerdotes Domini inaudita hactenus tormenta excogitantes, teſticulos eorum quos ceperant, vt ſe ad loca præfixa ſi vellent liberari ſequerentur, quibuſdam ſeris & clauſtris ferreis tam fortiter incluſerunt, formam & modum aperiendi quodam mirabili adinuento occultãtes, vt ab alio quam qui clauſiſſet, nullo ingenio, nulla arte, nullaue limatura potuiſſet aperiri. Nullus ex clero potuit eſſe ſecurus, qui ad dominium eccleſiæ pertinuiſſet, ſed capiebantur hic in circuitu ſacerdotes, torquebantur, ſpoliebantur, & verberibus affecti, nonnulli etiã ex tormẽtis ipſis mortui ſunt. Verum quotquot ſub tuitione fuerant inuictiſſimi principis Palatini, erant ſecuri, ſiue ſacerdotes eſſent ſeculares ſiue clauſtrales. Nullatenus enim voluit permittere clariſſimus Princeps, vt aliquis eorum, qui morabantur in ſuo principatu, à prædonibus illis iniuriam pateretur. Habebant autẽ præfati hoſtes cleri præſidium ſuum in Caldenfels caſtello, non longe abhinc, ex quo damna eccleſiæ Moguntinæ incendio & præda quamplurima intulerunt. His in turbationi-

Palatini Principis potentia.

Præſidium prædonũ in Caldenfels.

bus cunctis præfatus domicellus Albertus Goler de Rauenſperg, officiatus Palatini in Creutzenacht, omnes tuitione eiuſdem principis exiſtentes fortiter defenſabat.

Melchior abbas Schonavvgienſis moritur.

Eodem quoque anno, vltimo die menſis Decembris, obijt Melchior abbas Shonaugienſis noſtri ordinis, in finibus Treuirenſis diœceſis, vir doctus & eruditus, obſeruantiæ noſtræ vnicum decus: qui inter cætera ingenij ſui monimenta reliquit comportatam à ſe ſatis pulchre ἓν ἐκ τῶν εἰς τέσσαρα, hoc eſt, *ex quatuor Euangeliis vnum*: orationes etiã quaſdam in capitulis dictas, ſermonesque & alia.

De fulgetra inſolitæ magnitudinis cadente.

Anno quoque prænotato, VII. iduum Nouembris cecidit è nubibus in Sunckaugia, iuxta oppidum Ensheim, non longe à Baſilea, fulgetra ſiue lapis miræ magnitudinis, qui (vt veraci teſtimonio cognouimus) trecentas libras pendebat: de cuius ſignificatione multi multa opinando ſcripſerunt, quæ ſilentio tranſimus.

MCCCCXCIII.

Capitulum prouinciale 28. celebratur.

Anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri X. celebratum fuit XXVIII. ordinis noſtri prouinciale capitulum, ad Dominicam Iubilate, in monaſterio ſanctorum Petri & Pauli in Hirſaugia Spirenſis diœceſis, in quo præſederunt Iohannes Trithemius abbas monaſterij noſtri, Conradus abbas in Wiblingen, Bartholomæus abas S. Crucis in Werdea, & Andreas Montis monachorum prope Bambergam, & multa fuerunt decreta.

Libellus Trithemij de ruina ordinis noſtri publice ad menſam legitur.

In eodem capitulo publice ad menſam Prælatorum & Doctorum, qui ex Thubingenſi Vniuerſitate cum alijs conuenerant videre capitulum & Patres, per triduum mane & ſero, lectus fuerat opportune libellus Penthicus, id eſt, lugubris, *de ordinis noſtri ruina*, quem præfatus abbas noſter Iohannes Trithemius eodem anno, ad petitionem Blaſij abbatis Hirſaugienſis & fratrum eiuſdem monaſterij, ediderat. Quem tum Patres ad finem cum intentione maxima lectum, omnes vnanimiter ſtatuerunt, (ſicut in receſſu eiuſdem capituli continetur) perpetuis temporibus ad menſam prælatorum in ipſo capitulo, pro tempore celebrando legendum.

Fridericus Imperator 3. moritur.

Eodem anno, XIII. calend. Septembris, obijt Fridericus Imperator Romanorum III. in Auſtria, ſepultus in Wienna, tumulo antea ſibi præparato, filium relinquens vnicum.

Turci inuadant Croatiam.

Eodem menſe quo Imperator obijt, Capitaneus Bagiaſith Imperatoris Turcorum maximo ſuorum coadunato exercitu Croatiam & Carniolum irrupit, cunctaque rapina, ferro, & cæde depopulatus. Contra quem cum ſe Chriſtiani, qua poterãt virtute, in vnum conferentes, procederent ad bellum, quoniam numero impares erant, cæduntur, ſternuntur, ac more pecudum abducuntur. Nouem ex eo certamine Chriſtianorum millia ceciderunt. Tam triſti accepto nuncio Maximilianus rex exequiarum pompam, quam celebrare genitori parauerat, intermittens, exercitum ſuorum validum in Croatiam mouit aduerſus Turcos: quos fugiſſe interea cum didiciſſet, poſitis vbique præſidijs neceſſariis, ad peragendum funeralia patris in Auſtriam eſt reuerſus, quibus in Wienna Sabbato poſt diem S. Nicolai in præſentia multorum principum, ducum, comitum, nobilium, nunciorumque Romani pontificis, regum Franciæ, Hiſpaniæ, Vngariæ, Bohemiæ, Neapolis, Siciliæ, Datiæ, ac omnium fere Principum orbis Chriſtiani, pontificum, abbatum & prælatorum, cum octingentis miſſis ſolenniter peractis, multa inter ipſum regem, principes & legatos de pace Chriſtianorum firmanda, & bella in Turcos mouendo ſtudioſe tractata ſunt, quorum effectum vidimus nullum.

Exequiarũ Cæſaris pompa.

Inſulæ noviter ab Hiſpanis inuentæ.

Eodem quoque anno inuentæ ſunt per Chriſtopherum Columbum, claſſis Ferdinandi regis Hiſpaniarum Capitaneum, Inſulæ quædam in mari Indico, omnibus antehac Europæ & Aſiæ incolis penitus incognitæ, in quarum aliquibus inuenit homines nudos, more pecudum viuentes, de quibus cum ſit hiſtoria per eum deſcripta, opus non eſt nos multis immorati.

MCCCCXCIV.

Maximiliani regis Rom. nuptiæ ſecundæ.

Anno Iohannis abbatis noſtri XI. Maximilianus rex Romanorum ſecundam duxit vxorem, Mariam Blancam ducis Mediolani Galeacij quondam filiam, nuptijs cum pompis (vt moris eſt) in Isbruck celebratis.

Monaſteriũ S. Ruperti reformatur.

Eodem anno reformatum fuit monaſterium monialium noſtri ordinis in monte S. Ruperti iuxta Bingen, ex mandato Bertholdi archiepiſcopi Moguntini, deformatis partim abeuntibus, partim ad breue tempus manentibus. Primæ autem reformatrices numero VI. de Schonaugienſi monaſterio fuerunt aſſumptæ, inter quas Guda, *Specht* nuncupata, de Bubenheim in Magiſtram conſenſu omnium fuit ordinata, & præfuit annis ferme VII. virgo deuotiſſima, ſenio & ſanctis moribus plurimum adornata. Verum cum

Diabo-

Diabolus proſtibulum ſeruientium ſibi cerneret eſſe præreptum, in quo omnes moniales illius temporis, quibus per ætatem licebat, Veneri ſtudioſe famulantes, matres ſe eſſe non virgines gaudebant & ſacerdotum concubinas, indoluit, & varijs modis multisque machinationibus opus ſanctum vel impedire, vel ſaltem ad minus turbare conatus eſt. Inprimis enim deformatæ, quæ Diabolo ante ſeruierant, per illum euocatæ, omnes, præter duas vetulas progredi nuſquam valentes, de monaſterio noctu fugientes, maiorem partem redituum monaſterij in ſuos vſus, extra cœnobium in oppidis cōmorantes, quorundam auxilio ſecularium per vim & potentiam toto triennio conuerterunt. Denique inter hæc Ringauienſes, populus indomitus & Palatinenſibus aliquandiu infenſus, neſcio quo ſeminante rumorem, inuictiſſimum Principem Philippum comitem Palatinum, ad oppugnandum Bingiones ſomniauere venturum, nihil eo minus quam Bingiones cogitantes: vnde mox, ne montem S. Ruperti aſſumeret in præſidium, prçueniēdum totis viribus decernunt. Mittunt ergo viros armatos ex omni Ringauia cum gladijs, baliſtis, bombardis, & varijs inſtrumentis bellicis cum magno numero, qui cœnobium S. Ruperti contra Palatini potentiam occuparēt. Venerunt ergo miſſi ad locum, cœnobium caſtelli more foſſatis & fortalitijs muniunt, machinas ad defenſandū ponunt, aduentum principis Palatini, quē potiores eorum ſciebant non eſſe venturum, anxie præſtolantur: optimas denique pulcherrimasq; domus in monaſterio plures numero funditus propria autoritate (ne dicam præſumptione) deſtruxerunt, ligna earum comburentes, & omnia ædificia, præter clauſtrum & duas ad Aquilonem domunculas foris poſitas, funditus euerterunt: murum quoque in circuitu monaſterij pro maiori parte ſubuerterunt, ne forte Palatinus, cum veniſſet, poneret inibi fortalitia ſua contra oppidum Bingionum, indeque machinis obrueret. Sed nos certiſſime conſtat Palatinum nihil minus quam vel Bingiones obſidere vel monaſteriū præoccupare voluiſſe. Nam ſi animo ſtatuiſſet Montem inuadere, nō diu Ringauienſes obſiſtere potuiſſent. Iacuerunt itaque in eccleſia præfati cœnobij & fortalitijs quæ fecerant, monialibus in interioribus concluſis, multo tempore, quouſque tandem cognouere deceptos, multaque ſine cauſa inutiliter conſumpſerunt. Nocuit autem monaſterio ſancti Ruperti iſta Ringauienſium temeritas in ædificijs deſtructis non paruam ſummam pecuniarum, occaſionem datam quibuſdam per eos contra illud tranſeuntes.

Impedimenta diaboli multa.

Rumor falſus concitat populum.

Ringauienſes monaſteriū in præſidiū capiunt.

Domos euertunt & muros.

Eodem quoq; anno Iohannes Trithemius Abbas nouam abbatiā partim ex veteri, partim ex fundamentis, conſtruxit ſatis precioſam & ornatam, vt hodie cernitur ad orientalē monaſterij plagā, vbi olim portæ introitus cōſtitutus fuerat: in qua fecit Cameras duas pro Abbate, tertiam pro Capellano, & ſtubam vnā, æſtuaria inferius duo, & Capellam cum altari, de cuius conſecratione ſequenti anno dicemus. Quam autē fuerit huius abbatialis domus neceſſaria conſtructio, nouerunt omnes, qui abbatialem habitationē videre priorem. Erat enim habitatio nimis anguſta, inconueniens, & propter ignis periculū metuenda, quanquam propter nudam & vacuam omnibus rebus manſiunculam nihil in ea fuerit. Eo namque die quo Trithemius abbatiam intrauit, præter libam vnam, byretum, & ſtratum cūm neceſſarijs ſuis, nihil fuit in domo abbatiali repertum. Iohannes enim Kolnhauſen abbas, ſimplicitatis amator, manſiones omnes anguſtas & nimium deiectas ædificare & hic & in Selgenſtatt ſemper conſueuit.

Abbatia domus hic conſtruitur.

Non erant hic in abbatia eo reſignante promtuaria, non ciſtæ, non menſæ, non alia quæcunque reſeruacula clauſa vel tuta, in quibus reponi quidpiam potuiſſet. Trithemius ergo neceſſitate compulſus abbatiam ſumptuoſo pro ſua paupertate conſtruxit opere, promptuaria fecit, cameras ordinauit, ſeras appoſuit, ciſtulas neceſſarias inſtituit, & alia multa (quæ hodie cernimus) non paruis impenſis comparauit.

Anno quoq; prænotato Iohannes Trithemius Abbas ad petitionē Rumoldi à Laupach Prioris Carmelitarū Franckfordienſis, viri optimi & cuſtodis regularis obſeruantiæ integerrimi, ſcripſit librū hodie vulgatiſſimū *de laudib. S. Annæ matris beatiſſimæ Dei genitricis, & virginis Mariæ*, qui à multis in magno precio habetur: in cuius 7. capite de puriſſima cōceptione Dei genitricis facit mentionē. Huius occaſione ſurrexit quidā de ordine prædicatorum, Wigandus Cauponis nomine, prædicator conuentus Franckfordienſis, homo quidem ſatis doctus, ſed nimium temerarius & ſuperbus: opus, quātum ad puritatem cōceptionis pertinet, impugnare voluit, literas contra Trithemiū (occultato ſcribēris nomine ſub fratris Penſantis-manus vocabulo) per nunciū incertū ad illū miſit, & quaſi male de conceptione ſcripſerit, ſatis timide increpauit. Cui Trithem. in hæc verba reſcripſit: *Ægre ferrē contitia tua & opprobria, lector innominate, niſi te graui morbo animi laborare intelligerē, q*

Trithemij liber de S. Anna.

Penſans-manus ſe contra Trithemiū erigit.

vſque adeò in te prævaluiſſe cernitur, vt experientia medicorum principis Æſculapii neceſſaria ad tui curam videatur. In fine autem ſic epiſtolam concluſit: *Si religioſus es, ſi fraternæ charitatis amator, à conuitiis & maledictis te modo cohibere non negligas, neque in tua prudentia contra immaculatam Dei genitricem temere confidas: niſi hoc feceris, erit tempus, quo ſcripta tua, irriſione digniſſima, in caput tuum reiecta dolebis.* Cum his literis & alijs latioribus Trithemius miſit virum quendã & eruditum ad Franckfordiam (erat autem in aduentu Domini) qui apud prædicatores exploraret ſubtiliter, quis eſſet ille frater Penſans-manus. Is cum illo veniſſet, induſtria vſus, comperit eſſe præfatum lectorem Wigandum Cauponis. Hoc cum ad Trithemium retuliſſet, ortum eſt grande literarum inter eos bellum, quod ferme per biennium inter eos durauit. Mox enim aduerſus Wigandum plures viri doctiſſimi, defenſores Marianæ puritatis, metro ſcripſerunt & proſa librum Trithemij & ſenſum eius de conceptione eius puriſſima defenſantes. Biennio tandem elapſo, concordia inter Trithemium & Wigandum facta eſt per Rectorem Vniuerſitatis Colonienſis Vdalricum Kreitvvys de Eslingen Doctorem S. Theologiæ famoſiſſimum, maioris eccleſiæ Colonienſis canonicum ac archiepiſcopi conſiliarium, ac per Tomum de Scotia, & alios ſacræ Theologiæ Doctores, ita quod Wigandus opinionem ſuam contrariam puriſſimæ conceptionis Mariæ & Trithemij opuſculo abiurauit, veniamque temeritatis ſuæ petere ab ipſo Trithemio compulſus fuit, & quod remiſſis iniurijs omnibus alter in alterum à modo inuectionem non ſcriberet. Nihilominus prædicatores poſteà in curia Romana ſub Alexandro Papa VI. contra Trithemium impetrare aliquid laborare ſubdolè conati ſunt, ſed nihil profecerunt. Habebat enim abbas Trithemius ſibi conſtantiſſime adhærentes Vniuerſitatem Pariſienſem, Colonienſem, Thubingenſem, totumque ordinem Carmelitarum, ordinem Minorum, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ maiorem cœtum Cardinalium, archiepiſcopos, epiſcopos, & principes multos, & pene omnem in Germania clerum, ac viros doctos & eruditos innumerabiles. Scripſit etiam eodem tempore: *Soliloquiorum hominis ad animam ſuam, lib. I. De laude quoque & amore & vero ſtudio ſcripturarum, lib. I. De ordinis Carmelitarum excordio & progreſſu, lib. II.* Statuta quoque prouincialis capituli noſtri ordinis abbreuiando in vnum volumẽ collegit. Quæſtiones etiam græcas ad Rutgerũ Sicambrum in euangeliorum diſſonantia enucleauit. Item è græco in latinum vertit librum Maximi abbatis *de incarnatione Domini*, & quaſdam epiſtolas tertiæ Synodi, S. Cyrilli archiepiſcopi Alexandrini ſimiliter, & quædam alia.

Inquiſitionẽ de illo quis eſſet fecit.

Concordia inter eos per Vniuerſitatẽ Colonienſem facta.

Alia quædã opuſcula Trithemii.

Anno etiam prænotato in menſe Iulio Maximilianus rex Romanorum cum valido exercitu intrauit Gelriam contra Carolum ducem, qui aduentu regis audito ad Lotharingiam confugerat. Multa pedites regis conductitij mala fecerunt in terra, rapina, ferro & igne, nemini parcentes: viris enim ad ciuitatem confugientibus, mulieres pauperes in villulis manſerunt, à quibus iſti prædones, ne dicam homicidæ crudeliſſimi, pecunias extorquere cupientes, minis, torturis, ac nece inaudita ſcelera commiſerunt. E quibus, vt cætera cogitentur, vnum referamus. Ruſticus quidam audito regis aduentu, ad Nouimagium Gelriæ oppidum principale ſe contulit, vxore in villula cum paruulis relicta: venerũt iſti ſanguiſugæ, prędam magis quã victoriam regis ſitientes, mulierem ad proditionem pecuniæ maritalis minis & terroribus ſollicitant. Sed cum nihil ab ea extorquere comminationibus poſſent, vt eam ad votum ſuum commiſeratione impellerent, arrepto paruulo infanticillius quem lactabat, lanceæ alligarunt, ponentes eum ad ignem, vt in conſpectu matris viuus aſſaretur. Verum cum mater pecuniam, qua filium redimeret, non haberet, crudeliſſimi latrones, ea inſpectante & gemente, puerum quouſque moreretur, aſſauerũt. Multa & alia dictu horribilia in pauperes commiſerunt. Rex autem Maximilianus, tam nefanda ſuorum ſcelera neſciens, victoria non obtenta cum damno & graui rerum ſuarum diſpendio Gelriam exiuit.

Maximilianus rex Gelrenſes bello aggreditur.

Crudele facinus ſanguiſugarũ.

MCCCCXCV.

Anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri XII. conſecratum eſt altare nouum in domo abbatiali, quod ipſe priori anno cum teſtudine & tota habitatione conſtruxerat, per Erhardum epiſcopum Venecomponenſem, Bertholdi archiepiſcopi Moguntini in pontificalibus Vicarium, XV. calend. Iulij, qui fuit vigilia feſti corporis Chriſti, in honorem S. Annæ matris beatiſſimæ ſemper virginis Mariæ, & S. Andreæ apoſtoli. Has autẽ reliquias ſanctorum Trithemius abbas per præfatum epiſcopum altari fecit imponi in vaſe vitreo, de S. Andrea apoſtolo, de S. Nicolao epiſcopo, de S. Bonifacio archiepiſcopo & martyre, de S. Laurentio martyre, de S. Luca euangeliſta, de S. Iohanne Baptiſta, de S. Paulo apoſtolo, de S. Lucia virgine & martyre, de S. Cecilia virgine & martyre, de veſtimentis beatiſſima

Altaris in domo abbatiali conſecratio.

Reliquiæ ſanctorum altari impoſita.

ſimæ Dei genitricis Mariæ, & de ſepulchro S. Iuſtinæ virginis & martyris. Dies autem anniuerſarius dedicationis eiuſdem altaris poſitus eſt ad diem menſis Iulij XXIX. hoc eſt, IV. cal. Auguſti, quo die ipſe Trithemius in Abbatem huius monaſterij fuit electus, quemadmodum in principio ſuæ inſtitutionis dictum eſt. Huius autem conſecrationi altaris interfuit Iacobus Wimphelingus Schletſtatenſis, Theologus, poeta & orator facundiſſimus, & hoc tetraſtichon ex tempore cecinit:

Dies dedicationis prædicti altaris.

Dum Sponheimenſi præerat Trithemius adi
Iohannes, alacri cum grauitate pater:
Diua Maria tibi, matriq; tua, & venerando
Andrea, præſens ara dicata fuit.

Eſt enim beatiſſima Dei genitrix Maria ipſius aræ patrona principalis, poſt eam ſancta mater eius Anna, & tertio Apoſtolus Andreas. Porro Maria Magdalena Ieſu Chriſti amatrix feruentiſſima biennio poſtea in compatronam, propter eius reliquias, quæ per Trithemium allatæ ex Gallia fuerunt, & ibidem repoſitæ, aſſumpta eſt. Denique pro decore eiuſdem altaris Iohannes Abbas multas ſanctorum precioſiſſimas reliquias ſucceſſu temporis à diuerſis principibus, epiſcopis, abbatibus, alijsque eccleſiarum & monaſteriorum Prælatis impetrauit, quas huic monaſterio noſtro cum gaudio importans, tabulis prout potuit includi, & ſcrineis pulchre fecit exornari, & iuxta præfatum altare cum reuerentia recondi. Sunt enim particulæ complures quantitate & merito ſanctorum notabiles, cum honore maximo perpetuo ſeruandæ.

Trithemius multas ſanctorũ comportat huc reliquias.

Eodem anno præfatus Abbas Iohannes Trithemius miracula ſanctiſſimæ matris Annæ nonnulla deſcripſit, & Catalogum *de ſcriptoribus Germanis*, quem ante annos ferme IV. inchoauerat, ad inſtantiam M. Iacobi Wimphelingij Schletzſtatenſis ſupra nominati, hoc anno ex fœdis emendans, vt potuit compleuit.

Opuſcula Trithemij huius anni.

Eodem quoque anno IV. cal. Aprilis obijt Rudolphus epiſcopus Herbipolenſis, homo ſenio & calculi morbo grauatus, in eccleſia ſua maiori ſepultus. Poſt mortẽ euiſcerat⁹ ex more requiſitus de mandato eius, & inuentus eſt lapis incredibilis magnitudinis, qui XXXII. appẽdebat lotones, & in ſignum miraculi in maiori eccleſia ſeruatur & oſtenditur. Obijt autem annorum C. multam pecuniam & diuitias relinquens.

Epiſcopus Herbipolenſis moritur.

Anno prænotato III. nonas Ianuarij obijt Iohannes de Colnhauſen quondam Abbas huius monaſterij, poſtea in Selgenſtatt (vt dictum eſt ſupra) translatus.

Iohannes Colnhauſen quondã abbas hic moritur.

Eodem quoque anno III. Iduum Septembris in quadam villa non longe à Wormacia, mulier partum edidit menſtruoſum & inſolitum, duo corpora à capite diſtincta deorſum habentem, quorum capita ſuperius à fronte in vnum compacta ſunt, nec ſeparari ab inuicem quolibet ingenio potuerunt. Adhuc hodie viuunt duæ fœmellæ capitibus iunctis, corporibus diuiſis, agentes quęlibet ſuum vel ſenſu vel intellectu officium, altera dormiente vigilat altera, & dum iſta plorat illa ridere vel etiam aliud quidpiam agere poteſt. Monſtrum hoc ex accidente fertur contigiſſe. Dum impręgnata mater cum altera quadã ſecrete loqueretur in cœmeterio, ſtans vultu prope conuerſa, ſuperueniens quidam cauſa iocandi capita vtriuſque in fronte ad inuicem modeſte colliſit, quo ex improuiſo conterrita mulier, ad ſimilitudinem caſus edidit partum.

Mõſtruoſus partus circa Wormatiã.

Anno quoque prænotato maximus conuentus Principum ex omni Romano imperio, Maximiliano rege indicente, per plures menſes in ciuitate Wormacienſi habitus eſt in multa frequentia populorum, qui dinumerari non poterant. Ibi rege cum principibus electoribus (vt moris eſt) ſedẽte in maieſtate, ac cæteris principibus, epiſcopis & abbatibus in ordine ſuo ſtantibus, XIV. die mẽſis Iulij præfati Principes Electores, & poſtea cæteri, feudalia ſua iuxta morem ab ipſo rege iuramentis præſtitis ſuſceperunt. Altera die ſequente Maximilianus rex Romanorum de conſenſu Principum ſublimauit Euerhardum Comitem Wirtenbergenſem in ducem Decenſem: virum ſtrenuum, pium, magnanimum, & dignum honore ducatus, quippe qui fuit ſingularis religioſorum & cleri amator, conſtantiſſimusque defenſor, multorumque cœnobiorum reformator.

Conuentus Principum maximus.

Comes Wirtenbergenſis creatur in ducem.

Eodem anno monaſterium in Odenheim, Spirenſis diœceſis, ab ordine noſtro fuit translatum in ſeculares, per conſenſum ſummi pontificis ad inſtantiam apoſtatantium monachorum, qui nullam translationis ſuæ cauſam legitimam habentes, pro veris falſa ſuggeſſerunt pontifici. De ipſorum apoſtatantium proteruo abbate, qui omnis mali fuit occaſio quidam hoc tetraſtichon cecinit:

Odenheim ab ordine transfertur.

Depoſui Benedicte tuam, rapuiq; Petrinam
Veſtem: ſic ditem fallere poſſe ratus,

At mihi nil prodeſt veſtis mutatio, nam me
Prodit caluities, & mea lingua leuis.

Nuvvyler ſimiliter. Horum veſtigia ſequuti Abbas & monachi in Nuvvyler, Argentinenſis diœceſis, de conſenſu præfati pontificis Alexandri VI. habitum cum ordine eodem ferme tempore depoſuerunt, facti ex monachis malis canonici peiores. Væ impijs.

Regnū Neapolitanum à Gallis deuaſtatur. Anno quoque prænotato in menſe Nouembri Carolus rex Francorum cum maximo exercitu armatorum intrauit Italiam, tranſiensque per Romam ad regnum Neapolitanum, illud fugato rege ſuo imperio totum ſubiugauit, ponens ex ſuis in omnibus caſtellis, ciuitatibus & munitionibus homines cuſtodes. Quibus peractis in Galliam eſt reuerſus. Poſt cuius reditum rex Neapolitanus, qui antea fugerat in Hiſpaniam, ad regnum ſuum eſt reuerſus, interfectoque aut fugato Francorum præſidio, totum ſibi imperium denuo recuperauit.

MCCCCXCVI.

Capitulum prouinciale 29. celebratur. Hoc anno, qui fuit Iohannis Abbatis noſtri XIII. celebratum fuit XXIX. ordinis noſtri prouinciale capitulum in monaſterio Selgenſtatt, Dominica IV. poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis: in quo præſederunt Hermannus S. Iacobi prope Moguntiam, Bernhardus in Northeim, Conradus S. Vdalrici in Auguſta, & Iohannes S. Ægidij in Nurenberga, monaſteriorum ordinis noſtri Abbates. Ibi Iohannes Trithemius dixit illam notiſſimam cunctis orationem quæ *De cura paſtorali* prænotata eſt.

Nomina viſitantiū ob famam monaſteriū noſtrum. Eodem anno IV. Nonas Iulij fuerunt hic in monaſterio noſtro, ad videndum Bibliothecam noſtram, quam fama vbique precioſam diuulgauit, Iohannes epiſcopus Wormacienſis, vir græce & latine doctiſſimus, Iohannes Reuchlin alias Capnion, legum doctor, Hebraice, Græce & Latine diſertiſſimus, ducis Wirtenbergenſis ſecretarius: Franciſcus Bononius Tergeſtinus, poeta & orator Græce ac Latine peritus, reginæ Romanorum ſecretarius; Henricus de Bunavve miles, in omni facultate eruditus, ducū Saxoniæ, Friderici & Iohannis ſecretarius, & Iohannes Vigilius, vtriusq; iuris interpres, Philippi Palatini comitis ſecretarius, philoſophorū omnium mecœnas. Hi omnes viri doctiſſimi viſa tanta multitudine rarorū voluminum in hoc paupere monaſterio, nimium obſtupuerunt, ordinem preciumq; eorum, & ſtudium patris Trithemij induſtriamq; collaudantes.

Eodem quoque anno cal. Septembris obijt Gerardus Abbas monaſterij S. Iohannis in Ringauia, vir bonus, amator diſciplinæ monaſticæ, qui bene & ſatis vtiliter præfuit monaſterio ſuo, maxime quoad ſubſtantiam rerum temporalium. *Iohannes fit abbas S. Iohannis.* Huic ſucceſſit Iohannes de Segen, eiusdem cœnobij monachus, vir æque bonus & laborioſus, qui ambitum monaſterij ſui nouum à fundamentis pulchro opere lapideo conſtruxit, cum feneſtris & teſtudine, ſicut hodie cernitur, eleemoſynis & ſubuentione fidelium & amicorum adiutus.

Seditio ciuili in Creutznacht. Anno prænotato ciues oppidi Creutzenacht ſeditionem quandam inter ſe ſuſcitarunt, quæ multis in malum verſa eſt. Præfectus enim principis Palatini Albertus Golerde Rauensburg ciuem quēdam propter demerita poſuerat in carcerem, quod cum quibusdam è ciuibus (neſcio quam libertatem allegantibus) diſplicuiſſet, abſente præfecto carcerem effringentes captiuum eduxerunt, factoque conuentu in oppido verbis contumelia plenis contra principes effuſi ſunt. Verum cum res ad notitiam Principum delata fuiſſet, autores turbationis grauiter puniti ſunt, alij digitis abſciſſis, alij in fronte atque alij in maxillis ferro aduſti.

Eodem anno Hermannus archiepiſcopus Colonienſis cum potentia rebellionē ciuium ſuorū in Andernacht ſuppreſſit, quibusdam qui autores inobedientiæ videbantur, captis, alijs punitis, atq; alijs de patria proſcriptis, & ſic eorum contumacia deſijt.

Epiſcopus Colonienſis fit Adminiſtrator eccleſiæ Paderbornēſis. Anno quoque prænotato capitulum eccleſiæ Paderbornenſis propter ſeniū & infirmitates epiſcopi ſui continuas, in Adminiſtratorē eccleſiæ ſuæ aſſumpſit Hermannum præfatum epiſcopum Colonienſem, qui adminiſtrat eandem eccleſiam hodie.

Morbus vlcerū S. Iob. His temporibus morbus quidam puſtularum turgentium ex Gallis in Italos, & exilis in Germanos mirabili & eatenus inaudita calamitate humanū genus affligens & corrumpens inuaſit, quem morbum Iob plerique appellauerunt. Incipere autem vt plurimum ſolebat circa loca verenda, vel in aliqua corporis extremitate, virus ſuū ad modum lepræ iurgente vlcere per totum corpus diffundens, ac miſerabiliter continuo dolore cruciens ęgrotos, & contaminans approximantes.

Philippus dux Auſtriæ ducit vxorē. Eodem anno Philippus dux Auſtriæ ac Burgundiæ, filius Maximiliani Imperatoris Romanorum duxit vxorem, filiam Ferdinandi Chriſtianiſſimi regis Hiſpaniarum.

MCCCCXCVII.

MCCCCXCVII.

Anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri XIV. monaſterium quod Sunsheim appellatur, non longe ab Heydelberg, in diœceſi Spireſi, ad exemplum aliorum apoſtatantium monachorũ, cum abbate & monachis ab ordine noſtro eſt tranſlatum in eccleſiam ſecularem, licentia & diſpenſatione Alexandri VI. Romani Pontificis, factique ſunt ex monachis peruerſis canonici ſeculares criminoſi.

Sunsheim ab ordine transfertur.

Eodem anno X. calend. Iulij Iohannes archiepiſcopus Treuirenſis contra ciues ſuos inobedientes oppidi Bopardienſis magnum produxit exercitum. Qui cum eius voluntati conſentire recuſarent, fortiſſima eos obſidione cinxit, habens ſecum quoſdam potentiſſimos imperij Principes mercede conductos, cum multis pugnatoribus & machinis bellicis. Sed cum ciues tantæ ſe multitudini non poſſe reſiſtere cernerent, XII. obſidionis die ſe pontificis imperio ſubmiſerunt.

Bopardia capitur.

Anno quoque prænotato Laurentius epiſcopus Herbipolẽſis, mortuo abbate Scotorum in ſuburbio eiuſdem ciuitatis trans pontem, expulit monachos Scotos, quorũ vix duo erant propter vitam eorum reprobam, & introduxit fratres noſtri ordinis & obſeruantiæ de monaſterio S. Stephani prothomartyris.

Scoti à cœnobio Herbipolẽſi pelluntur.

Eodem quoque anno, cum Euerhardus dux Wirtenbergenſis ſecundus, qui primo duci in Wormacia creato ſucceſſerat, multa perperam & turpiter contra fidem & bonos mores à ſuis commiſiſſe diceretur, & nonnullos ex conſiliarijs ſuis potiores neci deſtinare proponeret, auiſati illi in eum capiendum perpetuisque mancipandum carceribus conſpirationem fecerunt, priusquam ipſi necarentur ab illo. Quod cum ei innotuiſſet, IV. cal. Aprilis occulte fugit cum theſauris ſuis, primo ad regem Romanorum, qui tum erat in Vlma oppido Sueuiæ non infimo. Rex inter ipſum ducem & regentes terræ Wirtenbergenſis in hunc modum concordauit: *Euerardo ducatum abdicanti, ac Vdalrico filio fratris paruulo cedenti, Wirtenbergenſes quotannis* VI. *millia florenorum perſoluant ad vitam.* Sed dux non acceptata concordia receſſit, cum paucis vagus in terra, primo apud Argentinenſes, poſtea in Baden, ac deinde in diuerſis alijs locis mobilis, ſemper & vbiq; ſtoliditatis ſuæ relinquens veſtigia: poſtremo confugit ad inuictiſſimum principem, dominum Philippũ comitẽ Palatinum, & ad tempus fuit in Creutzenacht, poſtea in Heydelberga, & nunc in caſtro Lindenfels impenſis eiuſdem principis moram agit, in omni abundantia & libertate, ita tamen quod inde non fugiat.

Euerhardus dux Wirtẽbergenſis profugus.

Eodem anno quidam Doctor Pariſius fuit, ordinis fratrum prædicatorum, nomine Iohannes Veri, homo temerarius & præſumptuoſus, qui in die conceptionis puriſſimæ ſemper virginis Dei genitricis (vt mos eſt illorum hominum) in oppido quodam Deppe Rothomagenſis diœceſis, publice in ambone prædicauit, beatiſſimam virginem Mariam purgatam ab originali macula & non præſeruatam. Ex qua prædicatione ſcandalum grande in populo fuit exortum, quia omnes ferme hodie (præter paucos Prædicatores) credũt, ſentiunt & prædicant, Dei genitricem, omni laude digniſſimam, originali nunquam ſubiacuiſſe peccato, ſed præſeruatam ſemper. Vnde citatus ad Vniuerſitatẽ Pariſienſem, propoſitiones ſuas erroneas & falſas XV. die menſis Septembris publice reuocare & abiurare compulſus fuit, cum iuramento quod nunquam aliter de conceptione beatæ Mariæ ſemper virginis ſentire, credere, aut prædicare velit, quam præfata Vniuerſitas determinauit. Sequenti autem die, hoc eſt, XVII. menſis Septembris, congregati ſunt apud S. Maturinum in ciuitate Pariſienſi LXXXII. ſacræ Theologiæ Profeſſores, viri doctiſſimi, & omnes in eadem Vniuerſitate de rigore promoti, in præſentia totius Vniuerſitatis, vno ore, vnaq; ſententia, ſtatuerunt & determinarunt, *Quod nemo deinceps præfatæ Vniuerſitati adſcribatur, niſi ſe huius determinationis, q̃ videlicet beatiſſima Dei genitrix & virgo Maria ſemper ab originali macula fuerit immunis & præſeruata, aſſertorẽ ſtrenuumq; propugnatorẽ pro viribus futurum confirmet iuramento*: ipſi etiã omnes antea iurauerunt, ſicut in ſtatuto continetur, ſe omni tempore huic veritati puriſſimæ conceptionis Marianæ firmiter adhæſuros. Mirum nobis videtur quod tantis viribus ſe nonnulli opponere audent. Horũ exemplo prouocati ſacræ Theologiæ Profeſſores almæ Vniuerſitatis Colonienſis ſimile ſtatutum fecerunt anno Trithemij abbatis noſtri XVI. vt infra dicemus. Moguntinæ quoq; Vniuerſitatis Doctores anno Iohannis Trithemij XVIII. ſimile pro defenſione puriſſimæ conceptionis decretum ſanxerunt, vt ſuo loco dicemus.

Error cõceptionis Mariæ Pariſiis reuocatur.

Statutum vniuerſitatis contra Maculiſtas.

Eodem anno dux Saxoniæ Albertus, nomine regis Maximiliani cum exercitu inuaſit Gelriam, & quibuſdam caſtellis obtentis, prẹda, ferro & incendio multa pauperibus damna fecit in terra, donec treugis factis receſſit.

Bellũ contra Gelrenſes.

MCCCCXCVIII.

Bellū inter Suiceros & regē Romanorum.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri xv. magnum inter regem Romanorum totumque Imperium Romanum & confœderatos, qui Suitenſes ſiue Suiceri dicuntur, bellum fuit exortum, & multa millia hominum ibi ab vtraque parte ceciderunt. Tandē inter regem & Suitenſes, poſt multa percepta vtrimque incommoda, concordia facta eſt, quæ non multis placuit, maxime Sueuis & nobilibus de liga Sueuica, quam Imperator ante annos x. inſtituerat.

Reliquias S. Hyldegardis Trithemius obtinuit.

Eodem anno tumba S. Hyldegardis virginis in monte ſancti Ruperti cum maxima reuerentia fuit aperta, in præſentia totius conuentus ibidem, & aliorum ad hoc ordinatorum, quorum vnus fuit Iohannes Trithemius Abbas noſter, qui precibus obtinuit eiuſdem ſanctæ virginis brachium à Magiſtra & conuentu, quibus multa bona fecerat in tempore tribulationum earum. Has vero ſacras reliquias cum alijs in quandam tabulam fecit includi.

Blidenſtatt ab ordine transfertur.

Eodem ferme tempore Abbas & monachi ordinis noſtri in Blidenſtatt Moguntinę diœceſis, diſpenſatione ſummi pontificis narrationibus falſis impetrata, ab ordine apoſtatarunt, nullam cauſam habentes aliā, niſi peruerſam voluntatem & odium diſciplinæ regularis, facti ex monachis diſſolutis clerici turpiores. Res mala & Deo ſine dubio contraria. Videant ergo tam conſentientes, quam aſſumentes huiuſmodi iniquam tranſlationem, quid Deo aliquando reſpondeant.

Conuentus Principū in Friburg.

Anno prænotato magnus conuentus Principum cum Maximiliano rege Romanorum habitus eſt in oppido Friburgenſi per multos dies, & ibi multa fuerunt pro pace & vtilitate Reipublicæ tractata, ſed nullus aut paruus ſubſequutus effectus. De bello mouendo contra Turcos, de continuando iudicio Cameræ imperialis, Wormaciæ ante triennium inſtituto, & de corrigendis rebellibus multa conſilia ſunt habita, ſed quia neruis pecuniarum deficientibus, corpus Imperij ad bella maxime ardua non erat ſufficiens. Contribuere autem multi conſenſerunt verbis, ſed rebus contrarium multi facere non formidarunt.

Landgrauius Haſſiæ ducit filiā Palatini.

Eodem quoq; anno Wilhelmus prouincialis Comes Haſſiæ duxit in vxorē filiam illuſtriſſimi principis Philippi comitis Palatini Rheni ducisq; Bauariæ, & nuptiæ in Franckfordia cum maxima Principum & nobilium frequentia celebratæ ſunt.

Bellum Gelrenſe.

Hoc ipſo anno magnus in ducatu Gelrenſi bellorum tumultus fuit, & rex Romanorum in propria perſona cum alijs principibus multas munitiones in deditionem accepit, ſed bello Suitenſium ex improuiſo ſuperueniēte (vt ſequenti anno dicemus) Gelrenſes dimittere fuit coactus, & exercitum mouere in Heluetios, & tunc Gelrenſes iterum ad ducem ſuum à rege defecerunt.

MCCCCXCIX.

Capitulum prouinciale 30. celebratur.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri xvi. celebratum fuit ordinis noſtri prouinciale capitulum xxx. in monaſterio S. Stephani Herbipolis Dominica III. poſt feſtum Paſchæ, in quo præſederunt idem Iohannes Trithemius, qui & orationem ex tempore dixit, & dux verbi * fuit, Andreas Montis monachorum, Iohannes Sancti Michaelis in Hildensheim, & Thomas in Selgenſtatt, monaſteriorum ordinis noſtri & obſeruantiæ abbates.

**Das Wort geführt.*

Statutum Vniuerſitatis Colonienſis contra Maculiſtas.

Eodem anno facultas Theologica almæ Vniuerſitatis Colonienſis ſtatuit & decreuit, conſtitutione firmiſſima tenendum, ſentiendum, credendum, docendum, prædicandum, & conſtantiſſime defendendum ab omnibus ſuppoſitis ſuis, *Quod beata Dei genitrix virgo Maria ab omni labe originalis peccati, ex ſingulari prærogatiua diuinæ potētiæ, ſemper fuerit præſeruata, exempta & priuilegiata*, & qui contrarium fecerit, ab ipſa Vniuerſitate reſecatus, honoribus & emolumentis Theologicæ facultatis omnino & omni tempore ſit priuatus, & ꝙ nullus in ea facultate promoueatur, niſi iurauerit ſe hoc ſtatutum ſemper obſeruaturū.

Arnoldus Boſtius moritur.

Anno quoq; prænotato ſecunda feria poſt diē Palmarū Iohannes Trithemius Abbas huius monaſterij Arnoldo Boſtio Carmelitæ, Gandaui cōmoranti, viro doctiſſimo atque religioſiſſimo, per literas ſciſcitāti quid ſcriberet, vt vero amico reſpōſurus reſcripſit, *ſe in manib. habere magnū opus Steganographiæ, ad vnius principis petitionē, ꝙ tractaret de quibuſdā rebus & artibus occultis atq; mirandis, ab eo nouiter inuentis, q̄ nulli hominū antehac fuerint cognita, quemadmodū opus ipſum ꝓbat.* Verū priusq̄ veniſſet epiſtola Gandauū, Boſtius ipſe, cui ſcripta fuerat, pridie nonas Aprilis, hoc eſt, 5. feria poſt feſtū Paſchę (Trithemio neſciente) ad Dominū migrauit. Prior ergo cōuentus Gandaui miſſam Boſtio epiſtolā aperuit, legit & quaſi pro miraculo vbiq; diuulgauit, quæ breui temporis ſpatio per totā Galliā & Aleman. coram

ram multis principibus & doctiſſimus viris fuit publicata, reſcripta, & maxima omnium admiratione lecta, & pro nouo & inaudito miraculo habita. At vero cum nullus, quantumlibet eruditus, earum rerum quæ ibi promittebantur, vel principia vel rationes intelligere potuiſſet, ambiguam protulere ſententiā. Alij Trithemium hominem diuinum, alij prædicabant eruditiſſimum, nonnulli, quibus & intellectus tardior & voluntas ad temeritatem paratior, Magum eum & ſpirituum miniſterio hæc agere cōfirmabant. Sed quam pura ſint naturalia cuncta, quæ in eadem epiſtola referuntur, ex principio libri Steganographiæ pateſcit. Hac nouitate commoti plerique viri doctiſſimi, ex vltimis Galliæ finibus, videre & alloqui Trithemium, huc venerunt, qui viſis libris & rebus ipſis, quorum famam longe poſiti audierant, demonſtrationeq; lucidiſſima quantū decuit à Trithemio aſſumpta, famam rebus & veritate longe inferiorem fuiſſe confeſſi ſunt. Nonnulli etiam longe diſtantes, nuncios ſuos cum literis ad Trithemium miſerunt, cupientes rei cognoſcere veritatem, quam ſola fama cognouerant.

Fama Trithemij multis prouocati huc venire.

Horum aliquibus Trithemius ita reſcripſit, vt & mirandorum ſuorū operationem ſine ſuperſtitione naturaliter intelligerent eſſe poſſibilem, & quod principia ipſius artis, operandiq; per eam tanta mirabilia rationem neſcirent. Inter eos vero qui hiſce de rebus Trithemium per literas conuenerunt, Vlaſcus Luſitanus, vir certe doctiſſimus, tanta ſubtilitate, tanta eruditione, tantaque varietate argumentorum literis cum Trithemio egit, vt nemo in proponēdis quæſtionibus talium rerum eo perſpicacior vnquam fuerit à Trithemio compertus.

Vlaſcus Luſitanus vir doctiſſimus.

Eodem anno, IX. die mēſis Septembris, canonici tam maioris quam aliarum eccleſiarum ciuitatis Wormacienſis, vnanimiter, rebus ſuis deportatis, Wormaciam exiuerūt, propter ciuium iniurias priuilegia clericorum temere violantium, & hodie tertius annus poſt exitum eorum agitur: ſed nihil adhuc de reditu in vrbem actum inuenitur. Sæpe vices ſuas ad concordiam inuictiſſimus Princeps Philippus Comes Palatinus Rheni interpoſuit, ſed propter vtriuſque partis duritiem nihil profecit. Cuſtodia portas diligentiſſime obſeruant, ne quis canonicorum, qui ſua ſponte exiuerant, contra eorum voluntatem regrediatur ad ciuitatem Wormaciam.

Clerus Wormatienſis egreditur.

Hoc ipſo anno Maximilianus Romanorum rex, ſuſpenſo interim Gelrenſium bello, totum exercitum mouit in Suitenſes, qui præcedente anno rebellionem inchoantes multa regi neſcienti damna intulerant, veniensque in menſe Martio ad fines eorum, plures conflictus inter ſe habuerunt, ita vt plus quam XII. millia cæſa vtrimque referuntur. Ibi ab Heluetijs occiſi fuerunt Comes vnus de Pitſch, & alius de Weſterburg, cum nobilibus & ſtrenuis viris multis. Tandem poſt pericula & incommoda multa menſe Septembri concordia editur.

Bellū regis Romanorū contra Suitenſes.

Eodem anno moritur Wilhelmus Lantgrauius Haſſiæ, gener illuſtriſſimi principis Palatini, ſine liberis: vxor ad patrem reuerſa viduitatis ſuæ deplorat incommoda vſque in præſentem diem, vtpote quæ maritum amantiſſimum tam cito amiſerit prole non ſuſcepta, & vix vnius anni ſpatio cum eo lætari potuerit. Poſt cuius obitum grauis inter Wilhelmum patrui filium, eius ſucceſſorem, & clariſſimum Principem ſupra dictum Philippum Comitem Palatinum, patrem viduæ relictæ principis defuncti, diſſenſio fuit exorta, ratione dotis filiæ ipſius Palatini per defunctum ante aſſumptum matrimonium adſcriptæ. Vnde plures interhabuere diætas Moguntiæ, Franckfordiæ, Wormaciæ, & iam Herbipoli nouiſſime, ſed nondum in concordiam venire potuerunt vſque in præſentem diem.

Lādgrauius Haſſiæ moritur.

Diſſenſio inter Palatinū & Lādgrauium.

M D.

Anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri XVII. & ſequenti apparuerunt cruces in lineis veſtimentis hominum, in camiſijs, in peplis mulierum, in menſalibus & linteaminibus, non ſolū in his quæ habebātur in vſu, ſed etiam in illis quæ in ciſtis incluſa nullum aeris influxum habere videbantur. In corporalibus quoque, & pallis altarium, & albis ſimiliter, multotiens apparuerunt. In Sobernheim & Meyſenheim primo viſę ſunt, cum maximo vulgi timore & horrore, tam ſubito, quod aliquando dum Salue cantaretur in eccleſia, XXX. homines cruces habuiſſe, quos antea non habuerant, inuenti fuerint. Poſthæc apparuerunt in Creutzenacht & villis circumiacentibus, deinde in Bingen & in Moguntia, & cōſequenter in multis Alemanniæ locis. Erant autem cruces paruulæ, varij ac confuſi coloris, ac ſi pānus aliqua pinguedine mixti coloris eſſet iniunctus: nec poterant qualibet lotione deleri, ſed poſt diem nonum aut decimū per ſe deficientes euanuerunt. Has cruces magna peſtilentia hominum in multis locis poſt biennium ſubſequuta eſt.

Cruces apparēt in veſtimētis hominum.

Capitis S. Annæ furtiua ablatio à Moguntia.

Eodem anno lapicida quidam, qui conſtructione turris S Stephani Moguntiæ aliquandiu laborauerat, caput ſanctiſſimæ Annæ, matris Mariæ ſemper virginis, quod in eadem eccleſia habebatur argenteo incluſum vaſculo, cũ ipſo argento furatus eſt, recedensque occulte ad oppidum Duren, ducatus Iuliacenſis, & dioeceſis Colonienſis, ſacrum verticem detulit, qui à ciuibus cum honore ſuſceptus fuit. Sanctum itaque caput à Durẽſibus in magno habebatur honore, & quod Moguntiæ quaſi penitus ignotum latuit, hodie in Duren maximo populorum concurſu ex noſtris hinc alijſque remotioribus prouincijs ingenti cum honore viſitatur, precibus & oblationibus infinitis pene cumulatum. Ferunt autem ad inuocationem ſanctæ matris Annæ ſigna ibi contigiſſe & miracula, de quibus cum nihil nobis conſtat, nolumus incertum indicare. Canonici autem præfatæ eccleſiæ labores & expenſas pro reſtitutione ſanctiſſimi capitis ablati facientes, oppidanos Durenſes citauerũt ad regiam audientiã, ſed nihil profecerũt, ſancto pignore priuati vſq; in præſentem diem. Nulla enim ratione induci poſſunt, vt caput ſanctum reſtituant. Quid vero poſthac facturi ſint Durenſes, nos hoc tempore ſcire non poſſumus.

Miraculis claret.

Iacobus Marchio fit coadiutor Treuirẽſis.

Anno prænotato Iohannes archiepiſcopus Treuirenſis ſenio grauatus, in coadiutorem aſſumpſit Iacobum, Chriſtophori Marchionis Badenſis filium, ex fratre Carolo nepotem, virum ingenio & moribus excellentem, quẽ Papa Alexander VI. in ſua aſſumptione confirmauit, cum prouiſione ſuccedendi. Hoc factum quatuor ex canonicis maioris eccleſiæ, Decano videlicet & alijs tribus, non placuit, nec placet vſque in præſentem diem. Vnde magna in eccleſia Treuirenſi poſt mortem archiepiſcopi futura timetur diſſenſio, niſi Deus eam præuenire voluerit.

Iubilæus Romæ celebratur.

Hoc anno maximus populorum concurſus ad curiam Romanam pro indulgentijs anni Iubilæi ex omni Europa factus eſt, & multa Romam pecunia illata. Currebant viri & mulieres, viduæ ac virgines, iuuenes ac ſenes, monachi ac moniales, permixti ac confuſi, eratque res viro ſapienti admiratione digna. O vtinam aliquæ domi manſiſſent iuuenculæ virgines, & qui ſub obedientia fuerant conſtituti. Multi etiam fame & peſte conſumpti, in itinere perierunt, nonnulli etiam occiſi, aliqui venditi ad extrema pericula deducti ſunt. Eſt cœnobium quoddã monialium ordinis noſtri in diœceſi Spirenſi iuxta Limpurg conſtructum, Iohanni Trithemio abbati noſtro Papali authoritate commiſſum, cuius abbatiſſa ſine licẽtia vel epiſcopi vel abbatis Romam pro indulgentijs Iubilæi profecta, in reditu obijt, & locum ſuum nimis inconſulte deſolatum poſt ſe reliquit. Huic in abbatia per electionem ſucceſſit canonicã Richmodis de Horſt virgo nobilis & deuota, latinæ linguæ ſatis erudita, monialis cœnobij Macchabeorum in Colonia, regularis diſciplinæ amatrix & cuſtos integerrima, quæ inter alia ingenij ſui monimenta integram de S. Anna hiſtoriam cum melodia compoſuit.

Ciuitas Modon à Turco capitur.

Eodem quoque anno, XI. die menſis Iulij Bagiaſith Imperator Turcorum in propria perſona cum exercitu millium armatorum obſedit Modon, ciuitatem Venetorum magnam atque pulcherrimam, eamque poſt multos labores & inſultus IX. die menſis Auguſti violenter cepit, & multa Chriſtianorum millia crudeliter interfecit, cæteros in ſeruitutem turpiſſimam abduxit.

Conuentus Principum in Auguſta.

Eodem anno iterum fuit conuentus regis & multorum Principum in Auguſta, & multa contra Turcos concluſa fuerunt, & nihil amplius ſequutũ, propterea quod omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ fidei & neceſſitatis extremæ Chriſtianorũ. Ibi de conſenſu Principum generalis contributio pecuniarum pro neceſſitate imperij fuit impoſita, ſed quolibet ſuos per ſe nimium radente ſubditos, nihil Imperio poterat à pauperibus dari: & ſic perit fides, perit pax, & concordia Chriſtiana,

Contentio abbatis cũ Augienſib.

Anno quoque prænotato incolæ villæ noſtræ Awen requiſiti per Iohannem Trithemium abbatem noſtrum, vt ſibi fidelitatis præſtarent homagium, obedire ſatis proterue recuſarunt, præſcriptionem allegantes, quod nulli abbatum homagium in memoria præſtitiſſent. Verum cum abbas negotium differret ad inuictiſſimum Principem Palatinum, timentes ruſtici pericula & damna, homagium præſtiterunt & exhibuerunt, nec immerito. Nam cum Abbatem huius monaſterij, qui pro tempore fuerit, Dominum ſuum ſemper recognouerint, & nullum alium, ipſi & nulli alteri merito iurare debebunt.

Virgo quædam Chriſti ſtigmatibus inſignita.

His temporibus claruit in Italia in ciuitate Ferrarienſi virgo quedã deuotiſſima, Dominicæ paſſionis meditatrix feruentiſſima, nomine Lucia, ſoror profeſſa ſub tertia regula S. Dominici ordinis Prædicatorũ, ſtigmatibus crucifixi viſibiliter & ſenſibiliter inſignita, quæ omni VI. feria ſanguinem fluentem de ſe manifeſte emittunt. Et licet præfata virgo con-

go continuum eorundem ſtigmatum ſentiat dolorem, quartis tamen & ſextis amplius cruciatur. Hæc ſtigmata multi viri docti & clariſſimi & viderunt & palparunt, qui teſtimonium miraculo perhibent, quorum teſtimonio nos contradicere nec volumus, nec debemus.

M. D. I.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri XVIII. celebratum fuit ordinis noſtri XXXI. prouinciale capitulum ad Dominicam tertiam poſt feſtum Paſchæ in monaſterio Fuldenſi, in quo præſederunt Iohannes Trithemius præfatus Abbas noſter, qui & verbum fecit, & Iohannes S. Ægidij in Nurenberga, Iohãnes in Husburg, & Iohannes in Elchingen, monaſteriorum ordinis noſtri abbates. Nihil ibi de nouo fuit ſtatutum, ſed tamen multa ordine tractata.

Capitulum prouinciale celebratur.

Eodem anno Chriſtophorus Marchio Badenſis fuit hic met tertius, equitatu ad Winterburg præmiſſo, ne multitudine nos grauaret. Venit autem videre bibliothecam, & quædam arcana, pro quibus anno priore Trithemium ad ſe vocauerat ad caſtrum ſuum Lutzenburg, & in notitiam cognitionemque aſſumpſit.

Marchio Badenſis venit huc videre bibliothecã.

Eodem quoque anno in die conuerſionis S. Pauli obijt Chriſtianiſſima & vere deuotiſſima mulier, domina Margaretha vxor illuſtriſſimi principis Philippi, comitis Palatini ac ducis Bauariæ, ſepulta Heydelbergæ in choro eccleſiæ ſpiritus ſancti, cuius triceſimum Princeps in Quadrageſima ſolenniter peregit.

Margaretha vxor Palatini moritur.

Anno etiam prænotato facultas Theologica Vniuerſitatis Moguntinæ, exemplo Pariſienſium Colonienſiumque prouocata, ſtatutum fecit XIII. die menſis Octobris pro fidei veritate, ac defenſione puriſſimæ conceptionis beatiſſimæ Mariæ ſemper virginis, determinans eam ab omni originali macula ſemper præſeruatam, exemptam & immunem, contrariamque aſſertionem impiam erroneamque iudicauit. Et nihilominus decreuit neminem in Theologia promouendum deinceps, niſi iuret quod nunquam velit fauere opinioni contrariæ in aliquo.

Decretum Vniuerſitatis Moguntinẽſis contra Maculiſtas.

Eodem anno, poſt mortẽ cuiuſdam tyranni, qui pauperes inique oppreſſerat in Morauia, cum filius in hæreditate paterna ſuccedens, quoddã eius caſtellũ, nomine Giemps, cum vxore & filia inhabitauit: & ecce quadam die, eo ad menſam ſedente, venerunt duo maligni ſpiritus in ſpecie humana ad portam caſtri, petentes intromitti, quibus Portarius dixit; *Qui, vel vnde eſtis, oportet enim vt hæc Domino meo denunciem?* Cui illi reſpondentes dixerunt: *Nec ad te pertinet, nec ad Dominum tuum, qui vel vnde ſimus, ſed quantotius intromitte, nos alioqui videbimus, quod nobis pateſcat ingreſſus.* Portarius currens vt hæc Domino ſuo annũciaret, cum introiſſet vbi ſedebat, vidit illos duos, quos extra portam dimiſerat, corã Domino ſtantes, & præ timore nihil poterat loqui. Illi autem poſt multa minatoria & terribilia verba, horriſonasque viſiones (vt ſim breuis in narratione) illũ cum omni familia ſua exire de caſtro compulerunt: poſt quorũ diſceſſum multitudo Dæmonũ conueniens magna caſtrum illud inhabitare cœpit, vlulantes die ac nocte, atq; plaudentes mirabilia faciunt.

Dæmones caſtrum in Morauia praeoccupãt.

Anno prænotato in die Epiphaniæ Domini ſub miſſa, venit quidam de militari genere, nomine Iohannes de Eltz, cum quibuſdam alijs militaribus, qui iura & libertates ſuas per archiepiſcopum Treuirenſem violari querebantur, cum nauibus & equitibus per Rhenum & terram, & præoccupauit Bopardiam, poſuitque mox cuſtodes ſuos ad muros, turres & portas obtinuitque oppidum nullo reſiſtente, omnibus qui de parte archiepiſcopi fuerant eiectis, & quid ſequatur exſpectamus.

Bopardia per militares capitur.

His temporibus multiplicati fuerunt hæretici in Bohemia, qui vulgo *Foſſarij* nominantur, propterea quod in foſſis & occultis ſpeluncis nocte conueniunt, turpitudinẽ ſine differentia perſonarũ, more beſtiarũ, exercentes, qui eccleſiã Dei & miniſtros eius contemnunt, ſacramenta irridẽt, infinitos ſcaturientes errores. Creſcit hoc nefandiſſimũ genus hominum, & mirum in modum quotidie augetur, intantum quod anno prænotato numerus eorum maior XIX. millibus fuit inuentus. Sed & Nobiles atque potentes quamplures in regno Bohemiæ ad eos turpiſſimos hæreticos declinarunt: è quibus vnus, Chriſtophorus nomine, vir nobilis & diues, quadraginta florenorum millia inter eoſdem hæreticos pro eleemoſyna diſtribuens, vnus ex eis factus eſt.

Hæreticorũ in Bohemia multiplicatio.

Hæreticorũ in ſua malitia pertinacia.

His temporibus in Bohemia nobilis quidam Laurentius Glatz de Rotẽhauſen, fide & cõuerſatione bonus Chriſtianus, qui emerat oppidum quoddam, Gurticke dictum, in quo reperit oppidanos ferme omnes præfatæ ſectæ hæreticos, quib. cum legẽ propoſuiſſet, vt aut renunciarent errori, aut bonis omnibus relictis ab oppido diſcederẽt, omnes vna-

nimiter in baculis ſuis exierunt, omnibus quæ habuerant relictis, profecti ad alios erroris ſui conſocios, à quibus tanquam martyres Christi fuerunt in gaudio & honore ſuſcepti, & in cunctis neceſſarijs copioſiſſime prouiſi. Apoſtolorum ſe profitentur imitatores, homines ſine Deo, ſine corde, Diabolo pleni. Sunt autē homines aſtutiſſimi, & in ſua ſecta mirabiliter docendo, diſputando ac defendendo periti, intantum quod non facile à quolibet rationibus diſceptando poterunt ſuperari: nullus tam groſſi intellectus reperitur, qui tamen vſum rationis habeat liberum, qui non mox hanc ſectam fuerit profeſſus, in ea defendenda rationibus (vt eis videtur) doctiſſimus euadat. Sed ne quis rem alicuius miraculi exiſtimet, cauſam tantæ mutationis dicemus, vt omnes non Deum ſed malignum ſpiritum in ipſis operantem intelligant. Quicunq; in illam ſecretam intromitti prudentiæ ſocietatem exoptat, primum aliquo celebrante catholico ſacerdote eccleſiam ingreditur, & ſtans in angulo, vel ſecreto aliquo loco, per totam miſſam verba quædam contumelioſa (quæ nos propter infirmos exprimere non decet) contra ſacramenta loquitur ſub ſilentio, cum intentione ſibi à docente propoſita, quibus poſt finem miſſæ completis, muſca magni corporis aduolat, & pennarum ſtrepitu ſignificans ſe adeſſe præſentem, oris introitum petit: at vero mox vt ille os ſuum aperuerit, ingreditur illa, & homo ſpiritu diabolico impletur, efficiturque in ea ſecta doctus & mirabiliter aſtutus. Verum ipſi muſcam illam non Dæmonem, ſed ſpiritum ſanctum eſſe confirmant, qui in eos, vt veros apoſtolorum imitatores, ſicut in die Pentecoſtes in illos quondam, deſcendens, eruditos faciat & conſtantes: & reuera nō conſtantes, ſed pertinaces fiunt, nec vllis tormentorū generibus à ſuis erroribus ad rectā fidem reduci vnquā potuerunt. Nouimus conuerſum vnū, qui hæreticorū deceptus cōſilio, ea (quæ diximus) ſub miſſa fecit & dixit, ſed cū ſtrepitū muſcæ caput circumuolantis audiſſet, pauefactus in terrā cecidit, & vix muſcā, ne os ingrederetur, abigere potuit. Verum non omnes, qui eam profitētur ſectam erroris, ad hanc ſecretam maligni ſpiritus infuſionem venire permittuntur, ob certas rationes & cauſas.

Modus profitendi ſectā illam.

Conuentus Principum Nuribergæ.

Anno etiā prænotato Trithemij abbatis XVIII. Maximilianus rex Romanorū ad feſtum S. Iacobi principibus ad Nurenbergam rurſus indixit conuentū, ſed paucis venientibus nihil memoria dignum ibi geſtum fuit. Contributio quidē illa vniuerſalis grauiſſima, quæ impoſita per regē Auguſtæ fuerat, annis ſex continuanda, pro Imperij neceſſitatibus releuandis, à quibuſdā poſtulata fuit, ſed omnibus ad tribuendum inuoluntarijs, nihil aut parum datum fuit, & qui dederant ſemel, manum retraxerunt.

Cruces apparent in veſtimentis.

Eodem anno cruces ſanguineæ, varijq; characteres in peplis mulierum apud Leodienſes & Traiectenſes ſuper Moſam maxime apparuerunt, quę ſubito plerumque in conſpectu notabilium virorum ex aere lineis panniculis fuerunt impreſſæ. Scripſit de his crucibus & mirandis tractatum luculentū Matthæus Herbenus Presbyter eccleſiæ S. Seruatij in oppido memorato, homo fide & eruditione venerandus, Trithemij noſtri abbatis in literis Græcis quondam auditor atque diſcipulus.

Homo in Gallia Magus apparuit.

Nimium vane glorioſus.

Apparuit his diebus Lugduni in Gallia homo, natione Italus, nomine Iohannes, qui ſe Mercurium maluit appellari propter omnimodam ſapientiam quam profitebatur antiquorum. Vxorem circumduxit & filios, omnes lineis indutos, & imitatione Apollonij Thyanenſis quondam philoſophi (vt Danus eſt teſtis) cathenam ferream à collo portantes. Magna promittebat, & ſe veterum Hebræorum, Græcorum & Latinorum omnium perfectiſſimam gloriabatur habere ſcientiam. Contemptor veterum, ſe cunctos eruditione excellere putabat, aſſerens neminem Græcorum vel Latinorum præter ſe vnicū fuiſſe ſapientē: ſe namq; in omni ſciētia mundi conſummatum oſtendit, rerum naturalium ac arcanorum omnium interpretem profundiſſimum eſſe confirmat. Magnā prę ſe in publico fert grauitatē, moribus & inceſſu ſeuerus, cum mendacitate vitam ducit propheticam: ſe natum ad res ſummas teſtatur, & diuino numine plenum, metallorum tranſmutationem veram promittit, & nihil ignorare videri appetit: ſe felicia infelicitare, infeliciaque felicia reddere poſſe pollicetur: artem ſequutus magicam naturalem, quam priſci reges & ſapientes in precio habuiſſe cognoſcuntur. Aliquanto tempore apud regem Gallorum in precio fuit, cui duo triumphantiſſima dona contuliſſe memoratur: Alterum fuit enſis centum & LXXX. gladiolis refertus, alterum vero clypeus mirabili ſpeculo illuſtratus. Hæc duo miranda ſub certa conſtellatione mirabiliter facta in quodam libello commemorat, & quē ſint productura effectum vi naturę ſecretū manifeſtat. Denique rex volēs hominis experiri ſcientiā, præcepit Medicos conuenire omnes gratia diſputationis, qui facto examine dixerunt ad regem: *illum ſupra hominem ſapere, & cunctos mortales ſapientia ſuperare.* Aurum quo illum rex honorauit, omne pauperibus diſtribuit, & ſua paupertate contentus ſibi ex omnibus penitus nihil reſeruauit.

Dona regi mirāda dedit.

Verum

Albus homo ſcientiæ admirabilis.

Verum iſta nobis ſcribentibus, Ferrandus Cordubenſis ad memoriam reducitur, qui anno MCCCCXLV. iuuenis annorum XX. miles auratus, Artium, Medicinæ, & ſacræ Theologiæ Doctor, cum VIII. equis de Hiſpania venit in Franciam, & totam Pariſiorum ſcholã ſua mirabili ſciẽtia vertit in ſtuporem. Erat enim omni facultate ſcripturarum doctiſſimus, vita & cõuerſatione honeſtiſſimus, non ſicut ille (de quo iã diximus) arrogans & ſuperbus, ſed humilis multum & reuerẽtia plenus. Memoriter tenuit Bibliã totam, Nicolaum quoq; de Lyra, ſcripta S. Thomæ Aquinatis, Alexandri de Hales, Iohannis Scoti, Bonauenturæ, & aliorum in Theologia cõplurium: Decretũ quoq; & omnes vtriuſq; Iuris libros: & in Medicinis Auicennã, Galenum, Hippocratẽ, & Ariſtotelem, atque Albertum: omneſq; Philoſophiæ & Metaphyſices libros & cõmentaria ad vnguem (vt aiunt) memoria conſeruabat. In allegando fuit promptiſſimus, in diſputãdo acutus, & nullo vnq̃ ſuperatus. Deniq; linguas Hebraicam, Græcã, Latinam, Arabicam & Caldæã perfecte legit, ſcripſit, ac intellexit. Romam à rege Caſtellæ miſſus orator, in omnibus Italiæ Galliæque Gymnaſijs publicis diſputans, conuicit omnes, ipſe à nemine vel in minimo conuictus. Varia de ipſo inter Doctores Pariſienſes mouebatur opinio; alijs Magum illum ac Dæmone plenum cauillantibus, alijs ſentientibus contrarium. Non defuerunt qui Antichriſtum putarent, propter incredibilem ſcientiam ſcripturarum, qua cunctos mortales videbatur excellere. Commentaria quædã in Almageſtum Ptolomei edidit, & Apocalypſim Diui Iohannis expoſitione pulcherrima illuſtrauit. Scripſit ingenij ſui & alia quædam plenæ eruditionis opuſcula, quorum titulos ad memoriam hac vice non potuimus reuocare. Iſte Fernandus erat, qui Carolo Duci Burgundionum aſtronomica vaticinatione longe antea prædixit interitum, quem ille ſpernens, non ſuſpicabatur eſſe tam proximum.

Memoria memorabilis.

Diſputator acutiſſimus.

Crucigeri pœnitentes.

Anno etiam præſcripto abbatis Trithemij XVIII. venerunt ex Italia viri tunicis induti griſeis, capite non velato, nudis pedibus incedentes, & crucem de ligno paruulã portabant in manibus, qui neque ſaccum habebant neque peram, ſed neque pecuniam recipiebant in manibus neq; baculis vtebantur. Vinum & cereuiſiam non bibebant, & ſemel tantum, præter Dominicam, ſe reficiebant in die, olera & radices cum ſale & aqua ſine pinguedine aliqua ſumentes. In eccleſia proſtrati in terram in modum crucis orabant, nihil præter crucem & tunicam portantes. Circumierunt per ciuitates & villas, & vltra XXIV. horas in vno loco non morabantur, niſi fuiſſent infirmi. Plures inter eos fuerunt ex ordine clericorum; & omnes pœnitere volentes (exceptis mulieribus) in ſuum conſortium admittebant, quinquennio elapſo ceſſauit eorum pœnitentia.

Palatinus venit in Sponheim.

Anno etiam prænotato, die menſis Nouembris XIX. in feſto S. Helizabeth, Philippus comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ inclytus, cum Ludouico ac Ruperto filijs ſuis huc venit ad Sponheim, gratia Trithemium alloquendi, & viſendi monaſterium ſimul & libros. Erat autem VI. feria, & præmiſit coquos, panem, vinum, piſces, & omnia quæ ad victum fuerant neceſſaria: non enim volebat nos grauare in aliquo, propterea de ſuo omnia copioſiſſime prouidit.

MDII.

Peſtis magna.

Anno Trithemij Abbatis noſtri XIX. magna vbique peſtilentia ſæuit in omnibus locis circumquaq; in Binga videl. & in Stauroneſo, in Berckelnheim, & in omni Comitatu Sponheimenſi; & multa millia hominum conſumpſit, in toto pene graſſans orbe terrarũ.

Quidã comburitur.

Hoc ipſo anno, XII die menſis Martij homo quidam pauperculus in Waldenhuſen, nomine Leonardus, igne combuſtus eſt propter monetam denariorum, quam in occulta percuſſerat ǽde falſam.

Henricus fit abbas Burſfeldenſis.

Eodem anno, XXI. die menſis Maij obijt Iohannes abbas Burſfeldenſis, in ordine reformationis IV. vir moribus & vita ſanctiſſimus. Cui Henricus eiuſdem cœnobij monachus fratrum electione ſucceſſit.

Conuocatiõ abbatũ Nurenberga.

Anno prænotato, VIII. die menſis Iulij, Bertholdus Archiepiſcopus Moguntinus, conuocationi Principum in Nurenberga præſidens, vocauit ad ſe Iohannem Trithemiũ & quoſdam alios Abbates, quibus intentionem ſuam aperuit, & quod ex tribus ordinis noſtri obſeruantijs, Burſfeldenſi, Mellicenſi & Caſtellenſi, vnam facere cogitaſſet, indicauit. Verum cum ſe noſtris conſtitutionibus non vellent ſubijcere Mellicenſes & Caſtellẽſes infecto negocio quique ad ſua reuerſi ſunt.

Plures à Palatino deficiunt.

Item hoc anno plures à ſeruitio & fidelitate Comitis Palatini ſe ſubtrahentes, declinauerunt ad æmulos, futuri contra eum belli fundamenta iacientes: inter quos Emicho Comes de Liningen erat præcipuus, qui recedens à Palatino, ſe & ſua Haſſorum Comiti ſubiecit.

Brandēburgenſis literas mittit ad Trithe.

Hoc ipſo anno Ioachim Marchio Brandenburgenſis nuncios & literas plures huc miſit ad Abbatem Trithemium, quem voluit habere ſecum.

Annus iubilæus prædicatur.

Reymundus Cardinalis S. Mariæ nouæ, Apoſtolicæ ſedis Legatus Sabbato ante Palmas Moguntiam ingreditur, & gratia Iubilæi publicatur, quamuis propter inopiam hominum, lentum ac tardum habuerit concurſum. Veruntamen poſtea creuit cum tempore deuotio, & magna pecuniarum ſumma in diuerſis locis ad ciſtulas Iubilæi fuit oblata, quæ necdum in vſum promiſſum conuerſa dignoſcitur, ſed in ſingulis locis à Principibus eorundem clauſa ſeruatur.

Trithemius Bibliothecā recenſuit.

Eodem anno Dominus Iohannes Trithemius abbas libros Bibliothecæ recenſuit, & inuenta ſunt in ea mille ſexcenta quadraginta ſex volumina, quæ omnia, præter quadraginta numero, ipſe tempore ſui regiminis in vnum comportauit. Denique in Græca lingua, cuius noticiam fuerat conſequutus, multa volumina comparauit. In Hebraico quoque nonnulla volumina hoc ipſo anno comportata recenſuit, quæ omnes ſeorſum in vno regiſtro ſuis nominibus diligenter conſcripta habentur.

Abbas Tuitienſis capitur.

Hoc ipſo anno, VIII. die menſis Aprilis, Gerlacus de Breitbach abbas Tuitienſis, per miniſteriales Iacobi ex Marchionibus de Baden, Treuirenſis eccleſiæ Adminiſtratoris, iuxta palatiolum, Treuirim ad Capitulum generale perrecturus, captus fuit, & per quatuor menſes in cuſtodia detentus, propter fratrem eius maioris eccleſiæ Canonicum, qui cum ſuis adhærentibus ipſi Marchioni (vt diximus) erat contrarius.

Maior campana hic funditur.

Eodem etiam anno in octaua S. Laurentij martyris, Dominus Iohannes Trithemius Abbas maiorem campanam ante decennium contractam, denuo, maioremque quam prius erat, fieri fecit, quindecim centenaria æris optimi appendentem, quam poſtea in die Coſmæ & Damiani per ſe ſolenniter benedixit, Conrado Celte Protucio Poeta Laureato, & Ladiſlao de Sontheim Hiſtoriographo, Oratoribus Maximiliani Regis Romanorum, ad ipſum Trithemium in quodam negocio miſſis, præſentibus.

Peſtis hunc locum inuadit.

Anno quoque prænotato dum dira peſtis Epidemiæ circumquaque ſæuiret, etiam præſentem locum inuaſit, & quaſi in vnius menſis ſpatio quinque fratres de medio auferens conſumpſit: media denique pars hominum villulæ Sponheim eodem morbo ſublata fuit.

Refectoriū æſtiuale depingitur.

Item eodem anno Dominus Iohannes Trithemius Abbas refectorium æſtiuale figuris & nominibus Abbatum huius monaſterij noſtri Sponheim fecit depingi, à principio fundationis per ordinem vſque ad hunc annum ſuum XIX. cum armis ſuis. Hoc ipſo anno Capitulum annale apud S. Petrum in Erphordia celebratum eſt, die Dominica poſt feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli, in quo Abbas noſter Trithemius ad cœtum Patrum, Abbatum, Doctorum, atque ſtudentium, inſignem de laudibus religionis monaſticæ fecit orationem, magnoque omnium fauore exceptus, non ſine laude reuertitur.

Capitulum annale celebratur.

MDIII.

Hyems prolixa & æſtas ſicca.

Hoc anno, qui fuit Iohannis Trithemij Abbatis noſtri XX. fuit hyems dura & nimis prolixa, magnaque hic circa nos mortalitas pecorum ac hominum; maxima poſt ſiccitas æſtatis fuit ſubſequuta in omni pene Alemannia, ita vt in pleriſque locis non plueret in quatuor menſibus: vnde fœnum auenaque penitus exaruerunt, & in caro fuerunt precio, vſque adeo quod pauperes pecora venderent.

Archiepiſcopus Treuirenſis moritur.

Eodem anno XI. cal. Martij obiit Iacobus ex Marchionibus de Baden, archiepiſcopus Treuirenſis, in maiori eccleſia Treuirenſi cum debito honore tumulatus, cuius exequiæ apud Confluentinos in Quadrageſima poſt Dominicam Reminiſcere peractæ ſunt cum ingenti pompa: quibus interfuit Iohannes Trithemius abbas noſter, nomine clariſſimi Principis domini Philippi Comitis Palatini Rheni Duciſque Bauariæ ac Principis Electoris orator miſſus (vt fieri ſolet) ac deſtinatus. Poſtea Iacobus ex Marchionibus de Baden, filius Chriſtophori Marchionis, coadiutor quondam defuncti (vt ſupra diximus) Archiepiſcopi, per Alexandrum VI. Pontificem ſummum confirmatus in Archiepiſcopum Treuirenſem, à maiori parte Capituli & populi terræ aſſumptus eſt: vir elegans, doctus, & amator omnium eruditorum virorum digniſſimus, quo vix melior ad Pontificatum hoc tempore inueniri potuiſſet alius, annorum ferme XXX.

Iacobus fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Marchio Badēſis venit ad nos.

Eodem quoque anno, in menſe Iunio, præfatus Chriſtophorus Marchio Badenſis iterum venit huc ſine grauamine noſtro (vt ſolet) videre & alloqui Trithemium Abbatem, cum quo in abditis naturæ myſteriis quædam ſecreta tractauit, nonnulliſque participauit.

Anno etiam prænotato dominus Iohannes Abbas huius loci præmemoratus, nouam ſtu-

nam ſtubam conuentualem pro refectorio fratrum hyemali à fundamento conſtruxit; pulchro eam intrinſecus tabulato ligneo in circuitu exornans, ob fratrum charitatem; quia multum eis neceſſaria erat, quippe qui à tempore reformationis conuentualem ſtubam nullam habuerunt, ſed tam hyeme quam æſtate in refectorio æſtiuali camino ſubterraneo erant contenti. Molendinum etiam quod erat inferius (vulgariter *Leymule* appellatur) nimia vetuſtate penitus collapſum, denuo à fundamentis parietibus lapideis nouum conſtruxit. Incuria quoq; pecorũ hoc ipſo anno domus vna funditus corruit, q̃ ſtatim propter neceſſitatẽ de nouo pariete ligneo à fundamẽtis cum quatuor cameris conſtruxit.

Eodem anno, quemadmodum peſtilentia anno præterito, imo præteritis tribus, aſſumpſerat; febres, calores, doloreſque capitis cum dyſenteria per omnem hanc regionem multa millia hominum inuaſerunt, quibus conſumpti plures vbique mortui ſunt. Tam enim ingens & frequens fuit hæc infirmitas in Creutzenacht, Bingen, Moguntia, Franckfordia, Wormatia, Spira, villiſque adiacentibus, & hic in Sponheim, vt rara domus eſſet in qua non iaceret febribus aut dyſenteria ægrotus.

Febres, calores, doloresq; capitis cum dyſenteria.

Eodem quoque anno dominus Iohannes Abbas priuilegium ſuper vſum altaris portatilis ſibi & ſucceſſoribus ſuis impetrauit à domino Reymundo Cardinali, Apoſtolicæ ſedis de latere ad vniuerſam Germaniam Legato, cuius tenor ſequitur & eſt talis.

Ioannes abbas altare portatile impetrat.

Copia.

Reymundus miſeratione diuina ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſanctæ Mariæ nouæ Presbyter Cardinalis, epiſcopus Gurcenſis, ad vniuerſam Germaniam, Datiam, Suetiã, Nortvvegiam, Friſiam, Pruſſiam, omneſq; & ſingulas illarum prouincias, ciuitates, terras, & loca, etiã ſacro Romano Imperio in ipſa Germania ſubiecta, ac eis adiacentia, Apoſtolicæ ſedis de latere Legatus, dilecto nobis in Chriſto Iohanni Trithemio, abbati monaſterii Sponheimenſis, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, ſalutẽ in Domino. Sincera deuotio q̃ ad Romanã eccleſiam, noſq; illius legationis fungentes, gerere comprobaris, non indigne meretur, vt petitiones tuas ad exauditionis gratiam admittamus. Hinc eſt q nos tuis deuotis in hac parte ſupplicationibus inclinati, vt liceat tibi & ſucceſſoribus tuis habere altare portatile cum debitis reuerentia & honore, ſuper quo, in locis ad hoc congruis & honeſtis (ſine tamen alieni iuris præiudicio) & cum qualitas negociorum pro tempore ingruentium id exigerit, etiã antequã illuceſcat dies, circa tamen diurnam lucem, ſi ad loca quoq;, Eccleſiaſtico interdicto ordinaria autoritate ſuppoſita, te vel ſucceſſores tuos Abbates Sponheimenſes declinare contigerit, in illis, clauſis ianuis (excõmunicatis & interdictis prorſus excluſis) non pulſatis campanis, & ſubmiſſa voce, in tua ac ſucceſſorũ tuorum ac familiarium veſtrorum domeſticorum præſentia, miſſas & alia diuina officia, per teipſum, vel quemcunque alium ſacerdotem idoneum, ſecularem vel cuiuſuis ordinis regularem, celebrare ſeu celebrari facere poſſis. ſucceſſoreſque tui poſſint & valeant, dummodo tu vel illi cauſam huiuſmodi interdicto non dederitis, nec id tibi vel illis ſpecialiter contigerit interdicto prouiſo, quod parce huiuſmodi indulto ante diem celebrare ſiue celebrari faciendi vtaris, ſucceſſoreſq; tui vtantur: quia cum in altaris miniſterio immoletur Dominus noſter Ieſus Chriſtus, Dei filius, qui candor eſt lucis æternæ, congruit id non noctis tenebris fieri, ſed in luce, non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus; & Synodalibus & Prouincialibus æditis, conſiliis generalibus vel ſpecialibus, cæteriſque contrariis quibuſcunque: in quorum fidem præſentes literas fieri, noſtriq; ſigilli iuſſimus appenſione communiri. Datũ Moguntiæ anno incarnationis Dominicæ MDIII. *14. cal. Iulii, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri, domini Alexandri diuina prouidentia Papæ* VI. *anno* XI.

Sed notandum eſt, quod ante diem celebrare ſine reſtrictione poſſumus, vigore priuilegiorum dudum à ſummis Pontificibus vnioni & obſeruantiæ noſtræ Burſfeldenſi indultorum.

Eodem quoque anno, XI. cal. Auguſti, obijt Dominus Blaſius, inſignis monaſterij Sanctorum Petri & Pauli in Hirſauia Abbas, ordinis S. Benedicti, Spirenſis diœceſis, in Capella S. Blaſij martyris, quam ipſe à fundamentis conſtruxerat, ad aquilonarem eccleſiæ plagam ſepultus: vir æterna memoria dignus, qui cœnobium ſuum ædificijs, ſtructuris, agris, cenſibus, & ornamentis magnifice ampliauit. Cui in Abbatia ſucceſſit Iohannes, qui pluribus annis maioris Cellerarij geſſit officium.

Blaſius abbas Hirſauienſis moritur.

Anno etiam præſcripto, VI. Cal. Auguſti, qui fuit V. feria poſt feſtum S. Iacobi Apoſtoli, XI. hora poſt meridiem obijt in Laudenburgio Reuerendiſſimus & omnium Pontificum Germaniæ facile doctiſſimus Iohannes Camerarius de Dalburg, eccleſiæ Wormatienſis epiſcopus: vir tanta eruditione plenus, vt merito lumen Germaniæ diceretur & eſſet. In omni enim ſcientia doctiſſimus fuit, & eloquentiæ tantæ, vt eius facundia Demoſthenis eloquẽtiam ſuperare videretur. Multa ſcripſit tam græce quam latine, quæ propter frequentes occupationes ſuas non produxit in publicum.

Ioannes Camerarius de Dalburg epiſcopus Wormatienſis moritur.

Eodem quoq; anno, XVIII. die Auguſti obiit Alexander papa eius nominis VI. Poſt eu-

Alexander papa obiit.

ius mortem Pius III. Papa conſtituitur, quo intra vnius menſis ſpatium mortuo, Iulius ſecundus conſenſu omnium ordinatur.

Annale Capitulum celebratur.

Anno quoque prænotato, III. videlicet die menſis Septembris celebratum fuit annale Capitulum ordinis noſtri Moguntiæ in monaſterio S. Iacobi; & Iohannes Trithemius interfuit, & orationem ad Patres habuit.

Præludia bellorũ contra Palatinum.

His item diebus paulatim cœperunt ebullire contra Philippum comitem Palatinum Rheni Bauariæque Ducem inſtantium bellorum præludia, ex quibus infinita poſtea mala tam hic circa, quam in Bauaria ſunt ſubſequuta.

Conuentus Principum in Franckfordia.

Anno Chriſtianorum præſcripto, in menſe Octobri conuenerunt apud Franckfordiam oppidum imperiale principes electores, Bertholdus archiepiſcopus Moguntinus, Hermannus archiepiſcopus Colonienſis, Iacobus Archiepiſcopus Treuirenſis, Philippus Comes Palatinus Rheni, & Ioachim Marchio Brandenburgenſis, & nomine Friderici Ducis Saxoniæ Orator Henricus de Bunavv miles, qui cauſſas imperij quaſdam in communi tractarunt. Aderat & Reuerendiſſimus Apoſtolicæ ſedis Legatus, Reymundus Presbyter Cardinalis S. Mariæ nouæ, epiſcopus Gurcenſis, vna cum Oratoribus Maximiliani regis Romanorum ſemper Auguſti. Aderat & Iohannes Trithemius Abbas noſter, literis & nuncijs vocatus per ſereniſſimum Principem Ioachim Marchionem præfatum, qui viſendi & audiendi Trithemium multo iam tempore æſtuauerat, manſitque apud eum diebus continuis x. eorum quæ cupiebat audire Princeps ab eo, reddens pro viribus rationem. Abbate autem noſtro Franckfordiæ commorante, Legatus Apoſtolicus ad menſam inuitatur Marchionis, inuitatur & ipſe Trithemius, abiturusq; tandem ab vtroque muneribus donatur abbas noſter magnificus. Valedicens Abbati Legatus, beatiſſimi Antonij verbis eſt vſus, dicens: *O quam tarde notus, quam cito recedis.* Quater ad menſam Cardinalis vocatus eſt abbas, cui magna promiſit, ſi Romam cum eo pergere voluiſſet. Curſum, Roſarium, tractatum & orationes in laudem S. Annæ per Abbatem Trithemium æditæ, Legatus idem auctoritate Apoſtolica confirmauit, concedens indulgentiarum LXXX. dies omnibus & ſingulis, quotiens curſum ipſum, aut orationem vel Roſarium eius orauerint: item altare ſanctiſſimæ Annæ, matris Mariæ, quod idem abbas Trithemius in domo fundauit Abbatiali, viſitantibus cum deuotione in feſtiuitate S. Annæ eiuſdem patronæ, in omnibus quoque feſtis beatæ Mariæ ſemper virginis, Andreæ Apoſtoli, Mariæ Magdalenæ, in die dedicationis ipſius altaris, quæ eſt IV. calend. Auguſti, in die Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Corporis Chriſti, Martini, Benedicti, decẽ millium martyrum, omnium ſanctorum, Epiphaniæ Domini, omnium Apoſtolorum, & S. Ioſeph nutricij ſaluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, totiens quotiens, LXXX. dies Indulgentiarum perpetuo duraturas conceſſit.

Tritbemius ad Franckfordiam vocatus. *Confirmatio operum Trithemij.* *Indulgẽtia.*

MDIV.

Bellum impium contra Palatinum. Cauſa belli contra Palatinum.

Anno Trithemii Abbatis noſtri XXI ætatis autem XLIII. exortum eſt bellum atrociſſimum inter Maximilianum Cæſarem & Philippum comitem Palatinum Rheni, cuius cauſſa & exordium tale fuit. Mortuo Georgio Duce Bauariæ, qui Diuitis nomen à patre cum abundantia rerum ſuſcepit, Rupertus gener eius Dux, filius memorati Comitis Philippi Palatini Rheni, Ducatum Bauariæ & diuitias ſoceri omnes ad ius ſuum pertinere dicebat, cuius vnicam filiam habebat vxorem, de qua & liberos ſucceſſores iam legitimos ſuſcepit. Sed Monacenſis Bauariæ Dux Albertus quibuſdam tractatibus & literis inter ipſum & Ducem Georgium dudum habitis, & ab vtraque parte ſigillatis, quibus cauebatur, *Ne filiæ in Ducatu ſuccederent, ſed vter eorum moreretur ſine virili ſemine prior, alter eius conſequeretur Principatum,* præmunitus Duci Ruperto ſe potenter oppoſuit. Vnde Rex Maximilianus pacis amator ſe medium & interpoſuit, & poſt multos labores varioſque tractatus formam concordiæ ſub certis conditionibus explanauit. Rupertus autem, alioquin Dux manſuetiſſimus & Cæſari charus, improuidorum ſeductus conſilio, propoſitas ſibi à rege conditiones pacis, quantumlibet monitus, acceptare recuſauit, ſed in ſua ſententia contra imperiale decretum permanſit. Vnde commotus iuſticiæ zelo Imperator manſuetiſſimus Maximilianus, poſteaquam ſe cerneret nihil exhortando proficere, Ducem Rupertum, veluti rebellem, contumacem, & inobedientem conſtitutionibus, imperiali banno per ſententiam ſubdidit, & omnes ei adhærentes pari animaduerſione mulctauit. Quid faceret interea pater Ruperti Philippus, ab vtraque parte nimium anguſtiatus? *Nam ſi filium deſeruero,* inquit, *ius violauerim paternitatis; ſi autem filio me patrem exhibuero, & Cæſarem & totum contra me Imperium moturos bellum ſcio.* Vicit tandem amor paternitatis, vtilitatis propriæ commodum, & miſſo in auxilium filio exercitu, omnium Principum ſe incurſioni

ſioni expoſuit. Anno igitur prænotato Iohannis Trithemii Abbatis XXI in menſe Maio, mandante ſacratiſſimo Imperatore Maximiliano, contra Philippum comitem Palatinum Rheni Principem electorem, arma mouerunt in his inferioribus terris, Vdalricus Wirtenbergenſis Dux, Wilhelmus Prouincialis Comes Haſſiæ, Alexander Bauariæ Dux & Comes Veldentiæ, qui morabatur in Geminoponte oppidulo, vna cum Comitibus & militaris ordinis multis, qui vno animo Palatinas inuaſêre terras, & ſtragem magnam fecerunt. Vdalricus namque Dux Wirtenbergenſis magnanimus quaſdam munitiones Palatinas, oppida ſimul & caſtella potenter obtinuit, & Peſickheim, Meckmuhl, Levven ſtein, Maulbron cœnobium, cum quibuſdam alijs, ſuo dominio ſubiugauit. Erat enim Princeps iuuenis quidem, ſed prudens, & Deo religione deuotus, qui Chriſtianum bellandi modum non exceſſit: ſiquidem neque Eccleſias Chriſti dedit incendio, neque monaſteria ſpoliauit, ſed animo ſtrenuus & potentia virtuoſus, quoad fieri potuit, innocentibus & miniſtris eccleſiæ pepercit. Bretheim oppidum Palatini potenter obſedit, quod cum ſe obtinere non poſſe cerneret, obſidione ſoluta aliorſum exercitum conuertit. Winsberg cum omnibus attinentijs ſuis ſuo imperio ſubdidit, & niſi tandem regis interueniſſet edictum, parcere volentis proſtrato, grauiora Palatinis damna intuliſſet.

Dux Wirtenbergenſis quaſdā munitiones, oppida & caſtella Palatinus obtinet.

Bretheim obſidetur.

Interea dum hæc agerentur in finibus Sueuorum, Wilhelmus Prouincialis Comes Haſſonum, ducto per Franckfordiā exercitu, Bensheim Palatini oppidum obſidione vallauit, ſed his qui præſidia tenebant in oppido, ſe fortiter defendentibus, & exercitu Palatini appropinquante, infecto negocio receſſit: villas tamen in circuitu, & quicquid iuris erat Palatini, ſpolians incendio tradidit, & Lauriſſam cœnobium, Præmonſtratenſis ordinis, ſpolians, ne daretur incendio, pecunia taxauit. Nouum caſtrum Palatini pulcherrimum, quod à fundatore ſuo dicebatur *Friderichsburg*, igne ſuppoſito incendit, ac funditus deſtruxit. Stein quoq; caſtellum, non procul à Wormatia, traditione Caſtellani in deditionem accepit. Deſcendens inde Moguntiam, fauentibus Moguntinis, traduxit exercitum, & omnia quæ circumcirca ditionis erant Palatini, rapuit, incendi fecit, & funditus deſtruxit. Inde mouens exercitum, iuxta oppidum, Altzeia dictum, caſtra poſuit, & omnia in circuitu, tā in agro (quia tempus erat meſſis) q̃ in villis, rapuit, & in prædam ſuis militibus conceſſit. Nihil erat tutum, niſi quod murorum fuerat præſidio munitum: non enim habebat, ad oppugnandum oppida & munitiones fortiores, neceſſarias machinas ad manus, & propterea nullos vnquam vicit ſibi reſiſtentes, ſed fugientium duntaxat ruſticorum & pauperum cepit manſiones: omnes Palatini villulas in circuitu, quas attingere potuit, incendio cremauit. Quicquid vſpiam reperiebatur, tam in eccleſiis, q̃ in villis, ſine mora, ſine diſcretione perſonarum, ſine reuerētia locorum, in prædā ceſſit communem. Gauiodorum incolarum deditione cepit, & prædam inde capiens, ſine incendio dimiſit: in vino, frumentis, aliiſq; hominum vtenſilibus neceſſarijs, magnam ex terra Gauiorum prædā habuit, q̃ ſuis vſibus reſeruatam, in Haſſiam eo tempore miſit. His circa oppidum Altzen & in illius Gauio nimium crudeliter peractis, Wilhelmus Comes Haſſonum memoratus ad Stauroneſum duxit exercitum, & poſitis circa Blenich in Nagauio * caſtris, omnia in circuitu deuaſtauit. Quo ibidem vna cum Duce Brunonis vici commorante in papilionibus, venit ad eum de Meyſenheim Dux Alexander, ei dudum confœderatus, propterea quod ambo non ſolum communes Imperij cauſas, ſed etiam priuatas contra Comitem Palatinum habere viderentur. Verum priuſquam iſta fierent, Alexandrini quaſdam in vigilia Petri & Pauli villulas Palatini circa Sobernheim incendio concremantes, monaſterium Wilhelmitarum, Mariæporta dictum, mane intrauerunt cum curribus & equitibus, & quicquid poterant inuenire ſecū ad Meyſenheim abducētes, ducētis aureis à Priore acceptis pro ſecuritate, ab incendio cœnobium eius ſeruare promiſerunt. erat autem feria VI. & (ſicut dictum eſt) vigilia Apoſtolorum. His auditis Iohannes Trithemius abbas noſter, hoſtium metu perterritus, eodē die, in proximum Palatini ſeceſſit oppidum, q Stauroneſum vocarūt antiqui, à noſtris aūt *Creutzenacht* appellatur; introductiſq; paulatim libris, priuilegijs, & cunctis vtenſilibus domus, ne paterent in prædam aduerſariis, manſit ibidem menſibus V. diebus XIV. vſq; ad finem belli, & in vigilia S. Andreæ ad monaſterium reuerſus eſt.

Haſſones deuaſtant omnia.

Bensheim obſidetur.

Friderichsburg nouū caſt. à Palatinis deſtruitur.

Stein caſtellum capitur.

Omnia circa Altzen deuaſtat.

GauOdernheim capitur.

** Nachgau.*

Cœnobium porta Mariæ ſpoliatur.

Iohannes Trithemius ſecedit in Creutznacht.

Interea vero cum Haſſiæ Comes prouinciæ circa Stauroneſum in papilionibus reſideret cum maximo exercitu, milites omnia in circuitu, quæ ad ius pertinebant Palatini, deprædantes, nulli penitus vel perſonæ vel loco pepercerunt. Emicho de Lyningen Comes, præpoſitus erat ſuper incendium, homo truculentus, nec Deum nec homines ad uertens, qui omnes in circuitu Palatini villas incendio concremauit, paucis exceptis quas pecuniarum interpoſitio liberaſſet. Quod Deum nō timuit, operibus Deo contrariis

Emicho comes de Lyningen Præpoſitus ſuper incendium.

Armsheim, Baſenheim, Lamsheim, Windeſheim, Heydesheim, Budesheim, Laubersheim in incendio pereunt.

oſtendit: nam & eccleſias Deo conſecratas incendere non metuit, & ſacris myſteriorum vaſis non pepercit. Armersheim villa, vna cum eccleſia noua & pulcherrima eius imperio cōcremata eſt & funditus miſerabiliter deſtructa; villa Baſenheim ſimul cum eccleſia & curte noſtra illo adiacente, iuſſu eius in cinerem ſunt redacta; item villa Lansheim cum eccleſia & campanis incendio funditus perijt, item Windesheim, Heidesheim, Budesheim, Laubersheim, & aliæ complures villæ, quarum recenſere omnium nomina foret nimis tædioſum, ſimili veſania incenſæ omnino perierunt. Villa erat circa fluuium Naham, proxima oppido Bingionum, quam Monſterium veteri nomine vocauerunt, Eccleſiam habens pulcherrimam, quam ante paucos annos Palatinus comes de manibus cuiuſdam Comitis Rheni, Bertholdo archiepiſcopo Moguntino reclamante, coemerat, ponens in ea præſidium contra inſultus Rhenicularum. Hinc inter eccleſiam Moguntinam & Palatinenſes exortæ fuerunt grauiſſimæ diſſenſiones, quarum occaſione Mogūtinenſes accepta hoc tempore malo bellorum opportunitate, cauſam (ne dicam preces) eius incendio præſtiterunt. Moleſtauerat enim eos multo tempore nomine Palatini quidam Albertus Goler de Rauensburg Præfectus Stauronenſium, & varijs incōmodis fecit eſſe ſubiectos. Vnde iam data, quam diu deſiderauerant, occaſione Bingenſes memoratæ

Monſter prope Bingē incenditur.

villæ incendium ſuis precibus à Comite Haſſonum impetrarunt. Ardente autem iam vico Magiſter Henricus Paſtor eccleſiæ Bingiorum vocatus eſt, vt ſacroſanctum Chriſti corpus vendicet ab incendio, quia veniens ad eccleſiam, in ſuperiori iam parte cremantem, de hagiotheca ſacramentum extraxit, & lachrymis ſuffuſus coram omnibus dixit: *O ſceleſtiſſimi hominum, qui nec Domino Deo creatori veſtro parcitis; ſed eum, qui continet omnia, de ſua manſione fugare laboratis: credite mihi Duces, credite Principes, credite omnes, quoniam nondum tranſibit inultum omnipotens Deus tam temeratam iniuriam.* Quam vera dixerit, vindicta ſubſequuta diuinitus probauit.

Haſſi pergunt ad Bingios. Ingelnheim & aula Caroli.

Porro Haſſonum Comes Wilhelmus VI. diebus in præſcripto loco prope Stauroneſum exactis, & omnibus in circuitu longe lateque dira vaſtatione conſumptis, per oppidum Bingen duxit exercitum. Poſtera die contra Ingelnheim procedens, aciem dirigit, & caſtellum (quod *aulam Caroli Magni* vocant) inuadere cogitauit: ſed eius conatus tali modo & induſtria Palatinorum confracti ſunt. Approximantes caſtello Haſſij, cum portas viderunt apertas, præſidia in fugam arbitrabantur conuerſa, itaque glomeratim prorumpentes ad portam, alter alterum, prædæ inhiantes, præuenire feſtinabat: & ecce ſubito, qui latuerāt in interioribus Palatinenſes, machinas ante præparatas in occulta diſpoſitione (quas Bombardas à ſonitu nuncupamus) ignem apponentes, in hoſtes dirigunt, & complures inſtrumentorum ictibus necantes, in fugam reliquos conuertunt: clauſiſque mox portis caſtelli, ad muros & turres conuolant, & in machinarum violentia omnes ab acceſſu caſtelli fortiter coercent. Interea dum hæc agerentur circa caſtellum, vicus adiacens incenſus ignibus ardebat, cunctis in ipſo caſtello ſe villanis murorum defenſione tuentibus: & quidem multi ex Haſſis, domos villæ ardentis prædandi gratia intrantes, propria negligentia ſeducti, incendio perierunt. Confuſi Haſſones, magnaque ſuorum clade ſuſcepta, obſidione ſoluta Moguntiam tranſierunt, & amne tranſmiſſo, Caſtellum quoddam Comitis in Hanavv, quod Homberg ſiue Alteburgium nominatur, deditione ceperunt.

Pilickheim obſidetur.

Dum hæc agerentur per Haſſios, Dux Geminipontis Alexander, copijs ſociorum adiutus, Pilickheim vicum Palatini Comitis, non procul à Landauio, Spirenſis diœceſis, obſidione vallauit, qui cum vires aduerſariorum ſuperare non poſſet, inglorius ab obſidione oppidi receſſit. Amotus igitur ab obſidione exercitus, villas & monaſteria in circuitu, ſub Principatu Comitis Palatini poſita, inuadens ſpoliat, & quicquid non redimebatur pecunia, igne & incendio deuaſtat. Eccleſiam in Clingenmonſter, quæ ante paucos annos in memoria fuit Ordinis noſtri, cœnobia quoque Ciſtertienſis ordinis in Vtersdal * & in Otterburg, ſimul & in Hartvvigshauſen S. Spiritus, monialium quoque S. Lamperti inuadentes Alexandrini ſpoliant, & pro incendio remittendo pecunias extorquent: & multiplicata ſunt mala in omni terra Palatini.

** Vſſerstal.*

Curtes noſtræ deſtruūtur.

Hoſtibus autem circa nos vbique contra Palatinum ſæuientibus, omnes pene curtes monaſterij noſtri Sponheimenſis per Haſſones aut igne ſunt deſtructæ aut incurſione deprædantium penitus deſolatæ. Nam fructibus terræ ab exercitu inimicorum conſumptis, bonorum temporalium iacturam intolerabilem & in XXX annis vix recuperabilem ſuſcepimus. Trithemio Abbate noſtro in Stauroneſo commorante per menſes plures, & hoſtibus circa monaſterium die ac nocte circumcurſantibus ad nocendum, grauiſſima in vtroque ſtatu damna ſuſtinuimus, quæ recuperari noſtra ætate non poſſe formidamus.

Dum hæc fierent in terris noſtris, grauiſſima contra Philippum Comitem Palatinum & eius filium Ducem Rupertum bella in tota Bauaria gerebantur. Maximilianus etenim potentiſſimus Romanorum rex, volens humiliare ſuperbos & ad obedientiam reuocare contumaces, aſſumptis quibuſdam Principibus, videlicet Duce Alberto de Monaco, Friderico quoq; Marchione Brandenburgenſi, qui morabatur in Anolzbach, epiſcopo etiã Auguſtenſi, & ciuibus oppidorum Nurenbergenſis, Vlmenſis, Auguſtẽſis, & aliarum Imperialium ciuitatũ, omnem pene Bauariam deuaſtauit, & multas munitiones aduerſariorum cepit. Inter hæc monaſterium Waltſaxa, Ciſtertienſis ordinis, nõ longe ab Egra circa Bohemiæ introitum, ab exercitu Marchionis Friderici crudeliter ſpoliatum & incenſum, funditus euerſum eſt. Rex autem Maximilianus rebus in Bauaria pro victoria diſpoſitis, exercitus partem duxit in Alſatiam, & quicquid circa Argentinam iuris erat Palatini, ſine ſanguinis effuſione in deditionem accepit: videlicet Gerolzeck, Offenburg, Schottern, Ortenburg, & Gengenbach, cum omnibus quæ ad Palatinum eatenus ibidem pertinere videbantur. Denique ab iſta parte Rheni ſimiliter in ſuam poteſtatem accepit totam prouinciæ Aduocatiam Lutzelſtein, Hagenavv, & Wiſſenburg cum omnibus caſtellis, villis, & oppidis ad illam pertinentibus vſque in præſentem diem.

Maximilianus rex deuaſtat Bauariam.

Cœnobium Waltſaxen capitur.

Anno prænotato cum Haſſones circa Alteburgium & Alexandrini circa Bilickheim viderentur occupati, Philippus Comes Palatinus de Altzen & Heydelberga in Stauroneſum ſuorum deſtinauit exercitum, XIX. die menſis Iulij & manſerunt ibidem octo diebus, incrementum ſui & machinas neceſſarias bellandi exſpectantes. Die autem eiuſdem menſis XXVI. qui fuit feſtum ſanctiſſimæ matris Annæ, Stauroneſum mane exeuntes, aciem direxerunt ad terras Ducis Alexandri, Comitatui Sponheimenſi contiguas, & paruum ipſius Ducis oppidulum Cotirodorum (vulgariter *Dreckodernheim* nuncupatum) obſidione cinxerunt, quod ſequente Dominica, hoc eſt, XXVIII. die menſis Iulij captum eſt, muris turribuſque deiectis in terram, præter homines omnia in prædam ſunt data militibus. Monaſterium quoque ſancti Præſulis Diſibodi Palatinenſes intrantes, fugato præſidio quod Dux Alexander impoſuit, omnia deuaſtant, rapiunt, & præter bibliothecam nihil intactum relinquunt: nam & plumbum de tectis atque feneſtris ruſtica multitudo rapuit, & quæ auferre non potuit, pro viribus ann hilare laborauit: omne quoque vinum & frumentum, ſimul & pecora in prædam abduxerunt. Verum dum iſta gerebantur circa monaſterium ſancti Diſibodi, quod vno duntaxat miliario diſtat à Sponheim, Matthias eiuſdem Abbas à quodam tyranno tenebatur captiuus, qui tandem iuſſu Palatini Comitis liber fuit dimiſſus. Cotirodoro capto exercitus Palatinus ducebatur per terras Alexandrinas verſus Lutern, & quaſdam in itinere villulas inuadentes ſpoliauerunt, nonnullas etiam incendio tradiderunt. Die poſthac menſis Auguſti XVIII. Wilhelmus Haſſiæ Comes magno adunato exercitu, caſtra in montibus Rheni in oppoſito vrbis Bacherach ab illa parte fluminis poſuit, & paruum Palatini oppidum, Cuba dictum, obſidione fortiſſima vallauit. Magnis viribus vſus eſt quatenus oppidulum caperet, ſed Palatino incluſis mittente auxilia, omnes infeſtantium conatus fruſtrati ſunt. Erant enim in ipſo vico homines ad cuſtodiam deputati & plures atque fortiſſimi, quorum numerus quotidie augebatur. Comitis autem Palatini exercitus in monte circa Bacherach, in oppoſito Haſſonum, caſtra poſuit; itaque Rhenus illos ab iſtis præterfluens diuiſit. Varia fuerunt ab Haſſonibus excogitata ingenia, ſed omnia propter montium altitudinem defecerunt: bombardarum ictibus ſe mutuo tentauerunt, & nonnullis vtrinque occiſis, tandem XXV. die menſis Septembris obſidione ſoluta Haſſiæ Princeps non ſine detrimento ſuorum ad propria remeauit.

Exercitus Palatini.

Dreckodernheim capitur.

Cœnobium S. Diſibodi ſpoliatur.

Cuba obſidetur.

Palatinẽſis exercitus.

Anno præſcripto, XX. die menſis Auguſti, hoc eſt, in feſto S. Bernhardi, obijt Dux Rupertus, filius Philippi comitis Palatini Duciſque Bauariæ principis electoris; & poſt paucos dies mortua eſt etiam vxor eius, quondam Ducis Georgij Diuitis filia.

Rupertus dux moritur.

Eodem pene tempore obijt & Ludouicus epiſcopus Spirenſis, vir optimus; cui Philippus de Roſenberg cantor eccleſiæ ſucceſſit, qui continuis laborabat infirmitatibus, homo prudens, & rerum eccleſiæ defenſor acerrimus.

Philippus fit epiſcopus Spirenſis.

Anno quoque prænotato, penultima die menſis Auguſti, qui fuit VI. feria & altera poſt decollationis ſancti Iohannis Baptiſtæ feſtum, præſidium quingentorum hominum, quod Philippus Comes Palatinus ad tutelam monaſterij Lympurgenſis aduerſus Comitem de Liningen poſuerat in montem, ipſo reuocante ad quædam alia ſui Principatus loca mittitur. Poſt quorum diſceſſum monaſterium hominibus vacuum re-

Præſidium à Lympurg reuocatur.

manſit,monachis fuga ſibi antea conſulentibus propter minas aduerſariorum. Eodem die poſt diſceſſum Palatini præſidij,conuenientes quidam latrunculi partis aduerſariorū,

Lympurg incendio conſumitur.

monaſterium Lympurg,hominibus iam vacuum,intrant armati,ſpoliant omnia diripiētes,& quicquid inuenire potuerunt in ſua detulerunt: nouiſſime rebus omnibus deportatis,monaſterium igne ſuppoſito incendunt,cremant,ac funditus deſtruxerunt. Omnes eo incendio manſiones monachorum,domus quoque,horrea,ſtabula,& cuncta ædificia cum inſigni eccleſia,in fauillam ſunt penitus redacta & conſumpta,vt præter lapides nihil omnino remanſerit. Durauit autem hoc incendium per dies XII. continuos, miniſtris impietatis quotidie reuertentibus,& ne quid maneret integrum, ignem de nouo inſtaurantibus.

Eccleſia Lymburgēſis qualis fuerit.

Fuit autem eccleſia memorati cœnobij & magna & pulcherrima, ſub honore Dei parentis intactæ virginis Mariæ & ſanctæ crucis,à Conrado Imperatore ſecundo, anno Domini MXXX. ſumptuoſe conſtructa : cuius interiores duæ partes XX. columnis erant ſubnixæ ex lapide ſolido, quarum vnaquæque pedes habebat in longitudine XX. & in ſpiſſitudine cubitus geometricos binos, hoc eſt, pedes ad minus XII. longitudo ipſius eccleſiæ ab exteriore ianua occidentali vſque ad altare maius, pedes continebat CCCL. latitudo vero CXL. altaria in ea XX. campanæ VI. & ornamenta altarium tabulata in auro & imaginibus plurima, quæ omnia per inimicos crucis Chriſti aut deportata ſunt prius, aut ignibus conſumpta,vt diximus. Comes autem Palatinus,protector monaſterij,Abbatem in tempore fecerat cautiorem,vt quicquid ſaluum eſſe vellet,ad vrbes faceret deportari,qui auiſatus,ornamenta eccleſiæ,clenodia,libros, & quicquid deportari potuit,ad vrbem Spirenſem,vbi eo tempore iacebat infirmus, tranſduci mandauit:

Monachi omnes fugiunt. Hartlburg.

monachi vero & donati omnes metu hoſtium prius ad loca ſe tutiora contulerunt. Nam propter comminationem hoſtiumque crudelitatem, qui in proximo manebant caſtello Duroburgo, nullus in cœnobio,præter vnum hominem ſenē ad fugam omnino indiſpoſitum, remāſit. Qui vbi monaſterium vidit incenſum,de loco in quo latitabat,conſurgens, vt poterat reptando intrauit eccleſiam, & abſcondens ſe in ſacrario combuſtus eſt. Tam vehemens fuit incendium illud eccleſiæ, vt nō ſolum ligna conſumeret omnia,ſed etiam columnas (de quibus diximus) lapideas,ſolidas,magnas atq; fortiſſimas,ardoris ſui violentia omnes pene confregit. Nihil in toto monaſterio illo, præter vnicam eccleſiæ turrim, ſanum & integrum remanſit. Enimuero ſicut locum eundem pace reddita poſtea vidimus, facilius videretur nouum cœnobium à fundamentis in toto poſſe conſtruere,quam illud poſt incendium denuo reſtaurare.

Miſeria magna.

Durauit bellum hoc atrox & cruentum totius pene Imperij contra Philippum ſupra dictum Comitem Palatinum,menſibus ferme V. cuius occaſione multa & pene infinita mala contra Deum & homines facta ſunt, & mortalium plures interfecti,alij in vltimam paupertatem compulſi ſunt: monaſteria vel incenſa vel ſpoliata, Eccleſiæ crematæ vel euerſæ,villæ deſolatę & funditus incendio ignis perierunt. Monaſterium Waltſaxen dictum in Bauaria,non procul ab oppido Egra,in introitu Bohemiæ ſitū, ordinis Ciſtercienſis, eodem anno & bello per quoſdam ſatellites Friderici Marchionis Brandenburgenſis in Anolsbach commorantis,ſimili furore impiorum fuit exuſtum: ſed non diu poſtea pœnas dederunt duo principales incendij autores,turpiter moriendo.

Regis mandato ceſſatur ab iſto bello.

Anno prænotato circa feſtum S.Michaelis Archangeli,Maximilianus Rex inclytus, poſteaquam dura ſatis animaduerſione Palatinum vidit ab æmulis afflictum, miſericordia motus,manus pietatis appoſuit;& bellandi poteſtatem cunctis interdicens,pacem humiliato Principi conceſſit. Ad reformandum vero pacem inter Principes contra ipſum Palatinum motos,& illum,diem ad Coloniam per edictum placitandi ſtatuit ad primum menſis Iulij anni ſequentis,ad quem omnes conuocauit.

Trithemius ad cœnobiū reuertitur. Bellum nobis damna intulit grauiſſima.

Anno præſcripto in vigilia S.Andreæ Apoſtoli Iohannes Trithemius de Stauroneſo ad monaſterium reuerſus eſt,poſteaquam menſibus V.& diebus XX. metu hoſtium declinans,à cœnobio ſe neceſſario abſentauerat,nec tutū redire citius iudicabat,quoniam nō ſatis adhuc de pace conſtabat. Occaſione huius belli monaſterium noſtrum grauiſſima damna incidit, & detrimentum in vtroque ſtatu irrecuperabile ſuſcepit. Curtis enim noſtra in Boſenheim incendio funditus perijt,cenſus & reditus noſtri,frumentorum maxime,pro maiori parte vel ab hoſtibus conſumpti ſunt, vel propter maliciam temporum hominumque in vſus noſtros minime peruenerunt. Omnia enim per quæ viuere debueramus,rei familiaris commoda,male perierunt.

Conuocatio Palatinenſiū ad Heydelberg.

MDV.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri XXII. indictione Romanorum VIII. circa mediū Quadrageſimæ,Philippus Comes Palatinus Rheni Bauariæq; Dux ac ſacri Imperij Archi-

Archidapifer ac Princeps elector digniſſimus, conuocauit omnes Principatus ſui Prælatos, epiſcopos, Abbates, Comites, Nobiles, & communitates vrbium & oppidorum ad ſe Heydelbergam, habuitque cum eis conſilium ſimul atque tractatum ſuper conditionibus certis ad reformationem pacis inter ipſum & Principes imperij pertinentibus.

Eodem anno prænotato mortuus eſt Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg, Princeps æterna memoria dignus, omniumque ſuo tempore prudentiſſimus, ſapientiæ magnæ, in agendis quoque negocijs eccleſiæ & imperij experientiæ multæ, qui bene præfuit eccleſiæ ſuæ, & multa quæ fuerant alienata recuperauit, debita ſoluit, pacem amauit. Huic in Pontificatu ſucceſſit maioris eccleſiæ Decanus Iacobus de Libenſtein, patria Sueuus, homo bonus atque modeſtiſſimus, qui annum quartum in Archiepiſcopatu non cõpleuit, toto principatus ſui tempore calculoſus, & varijs infirmitatibus corporis detentus.

Bertholdus archiepiſcopus Moguntinus moritur. Iacobus ſuccedit.

Anno prænotato prima die menſis Aprilis, Iohannes Trithemius abbas huius cœnobij mane circa horam ſeptimam cum nũcio Principis Palatini & famulo vno equeſter exiens de monaſterio, iter verſus Heydelbergam arripuit, imperio ipſius Principis ſimul & literis euocatus, in cauſſa exuſti monaſterij Lympurgenſis, vt conſtrueretur in Wachenheim, daturus conſilium. Erat autem eo tempore aliquantulum corpore debilis, laborans febribus tertianis. Qui cum veniſſet ad Heydelbergam, aëris intemperãtia diſtemperatus, infirmitas aucta fuit, in tantum quod redire, ſicut diſpoſuerat, citius non potuit. Eo ſic infirmo apud Heydelbergam exiſtente, contigit quinta poſt eius diſceſſum ab hinc die, inſtigante Diabolo, grauis hic perturbatio, quam ſibi nimis iniurioſam exiſtimans grauiter tulit. Omnipotens Deus & miſericors indulgeat omnibus, qui vel conſilium dederunt huic malo, vel auxilium. Quod factum nimis inconſulte præſumptum, cauſſam abbati præſtitit multarum tribulationum & perſecutionum, & plures contra ipſum æmulos prouocauit. Verum ipſe, cum eſſet prouidentia cautus & ſingulari patientia præditus, omnem cauſam diuinæ pietati terminandam commiſit. Ad monaſterium deinceps huc non eſt reuerſus vſque in præſentem diem, non quod prohiberetur ab aliquo, ſed propterea quod verebatur, ſe pacem cum æmulis poſtea nunquam habere poſſe, vnde locum dans * iræ locum dimiſit amore quietis, vt poſtea dicemus.

Ioannes Trithemius vocatur Heydelbergam. Infirmatur Heydelbergæ. Perturbatio hic oritur.

Anno etiam prænotato conuentus Principum apud Coloniam factus eſt magnus in principio menſis Iulij, ad confirmandam pacem & concordiam, per mandatum regale (vt ſupra diximus) conuocatus, & durauit vſque in finem eiuſdem menſis. In quo quidem conuentu iſti Principes comparuerunt: Maximilianus rex Romanorum, Hermannus archiepiſcopus Colonienſis, Iacobus archiepiſcopus Treuirenſis, Laurentius epiſcopus Herbipolenſis: item epiſcopus Bambergenſis, epiſcopus Monaſterienſis, epiſcopus Traiectẽſis, epiſcopus Leodienſis, epiſcopus Gurzẽſis, Petrus Bononius epiſcopus Tergeſtinus, & quidã alij, quorum nobis hac vice nomina nõ occurrunt. Porro ſecularium Principũ nomina tunc præſentium hęc ſunt: Philippus Comes Palatinus Bauariæq; Dux elector Imperij, & duo filij eius Ludouicus & Fridericus, Ioachim Marchio Brandenburgenſis elector imperij, Fridericus Dux Saxoniæ elector imperij, & frater eius Iohannes Fridericus Marchio Brandenburgẽſis, qui morabatur in Anolsbach, patruus Ioachim prædicti electoris, Henricus Dux Brunſvvicenſis, Ericus Dux Luneburgenſis, Wilhelmus Dux Iuliacenſis, Henricus Dux Megalenburgenſis, & quidam alij cum multis Comitibus & Nobilibus. Ad memoratum conuentum iturus de Marchia Brandenburgenſi Ioachim Princeps elector ſupra dictus, nuncium equitantem præmiſit cum literis ad Abbatem noſtrum Iohannem Trithemium, qui tum Spiræ in domo abbatis Limpurgenſis morabatur infirmus, quibus rogabat, vt ad ſe Coloniam deſcenderet, mittens illi viaticum; qui poſtulanti tanto Principi libenter annuit, in cuius oculis iam antea gratiam magnam inuenit. Vnde quamuis ex parte adhuc eſſet debilis, & propter caſum cum equo fluxum ſiniſtro pateretur in crure, ob idque paululum claudicaret, tamen ad complacendum Principi, conducto curru vna cum nuncio deſcendit ad Moguntiam, & inde nauigio vſque ad Coloniam, vbi per integrum menſem cum ipſo Marchione permanſit. Verum enimuero cum iniuriarum ſibi factarum auctores needum plene ſcire potuiſſet, reditum ad monaſterium aliquandiu differre ſtatuit, donec videret quorſum æmulorum ſuorum laberetur intentio. Quod cum innotuiſſet ſæpe dicto Principi, rogabat eum inſtantius, vt ſecum ad terras Marchionatus Brandenburgenſis pergeret, per menſes aliquot cum eo manſurus: quod facere ſine conſilio illuſtris principis Philippi Comitis Palatini Trithemius noluit, cuius multam humanitatem & tunc & ante expertus eſt. Vnde conſenſu ipſius Principis impetrato, Abbas Marchioni promiſit ſe facturum quod poſtulauerat. Conuentu igitur

Conuentus Principum in Colonia. Nomina Principum ibi præſentium. Principes ſeculares ibi præſentes. Ioannes Trithemius Spiræ morans vocatur Coloniam. Trithemius deſcendit Coloniam. Marchio Brandẽburgenſis petit Trithemiũ ſecum ire in Marchiam. Promittit ſe iturũ cũ eo.

Principum tandem ſoluto, Ioachim Marchio per Saxoniam iter faciens, ad ſua reuerſus eſt, conſignato prius Abbati copioſo viatico & comitiua ſatis honeſta. Anno itaque prænotato die menſis Auguſti VI. Iohannes Trithemius abbas cum ſuis exiuit Colonia, & nauigio aſcendit ad Moguntiam: non enim volebat intrare Marchiam, niſi prius de monaſterio neceſſariam feciſſet narrationem Priori: à Moguntia igitur rurſus aſcendit Spiram, & vocatum ad ſe Nicolaum de Reinig Priorem ſuum, omnem curam & diſpoſitionem monaſterij huius illi commiſit, diſpoſitiſque vt potuit rebus, per Thuringos Marchiam intrauit, & veniens ad Berlin oppidum, in quo Marchionis eſt reſidentia, cum gaudio magno & honore ab eo ſuſceptus eſt, & in omnibus iuxta principalem munificentiam copioſe prouiſus. Manſit autem cum eodem Principe in Marchia menſibus IX. varia ad inſtitutionem illius laudabilem componens opuſcula. Erat enim Princeps idem in omni varietate ſcripturarum doctiſſimus, annum tunc agens XXIV. ſed prudentia atque ſapientia longe ſupra ætatem clarus & multum inſignis: qui amore ſcientiæ ſalutaris nimium æſtuans, Trithemium à multis annis habere Præceptorem deſiderauerat.

Trithemius Priorem ad ſe Spiram vocat. *Intrat Marchiam.* *Manet ibi menſibus 9.*

Anno prænotato conuentu principum in Colonia durante, Macharius abbas exuſti monaſterij Limpurgenſis aderat, cauſam ſuorum coram Regia maieſtate cupiens cōtra Emichonem Comitem de Liningen per iuſticiam examinatam iudicari. Iuſſus igitur mandato regio petitionem ſuam obtulit in ſcriptis, quibus memoratum Comitem ſuper incendio monaſterij euidentiſſime accuſabat, quoniam eius mandato eſſet factum. Comes econtra negabat ſe mandaſſe incendium, neque ſibi cōſtare quis incenderit, propterea quod ipſe febricitans in Greuenſtein eo tempore iacuiſſet. Sed abbas multorum teſtimonio potuit comprobare, quod ſpoliatores incendiarij memorati cœnobij à Durenburgo (vulgariter *Hartenburg*,) Caſtello Comitis proximo exiuerant, illucque cum ſpolijs monaſterij fuerant reuerſi, & quod maioris fuerit probationis, eos adhuc in eodem Caſtello dixit habitare. Maximilianus autem bello cōtra Venetos, & alijs negocijs regni plurimum occupatus, cauſam Archiepiſcopo Moguntino, tunc quidem abſenti, amice terminandam commiſit: in cuius audientia plura per biennium fuerunt actitata, ſed nulla ſubſequuta inter partes concordia. Interea Comes montem Lympurg, vbi cœnobium ſteterat, agros, prata, ſyluas, paſcua, & piſcationes in circuitu Abbatiæ nihilominus occupabat, & eorum prouentus in annum ferme ſextum cum ſuis vtilitatibus profuturos detinuit vſq; ad mortem ipſius abbatis. Quo tandem mortuo, eius ſucceſſor ſuper ſpolio concordiam iniuit cum Comite, ſub cuius conditionibus nulla fuit de incendio mentio facta, ſed in arbitrio abbatis relinquebatur, ſi velit contra eum iure procedere.

Emicho comes de Liningen accuſatur coram regia maieſtate ſuper incendio monaſterij Limpurgenſis. *Cauſa committitur archiepiſcopo Moguntino.*

Eodem anno ſupradictus Abbas Macharius, locū cupiens inuenire ſecurum, in quo Domino Deo cū ſuis monachis ſeruiret quietus, eccleſiā in oppido Wachenheim Parochialē commutatione legitima prius interpoſita, de manu Præpoſiti & cōuentus Præmōſtratenſium in Luthera ſuſcepit, epiſcopo Spirenſi ſimul & principe Palatino, cuius eſt oppidū, conſentientibus. Cōmutatione facta, & monumentis literarū neceſſarijs hincinde datis & acceptis, locum manſionis ſuæ ibidē abbas memoratus ſtatuit, & monaſteriū facere de præfata Parochiali eccleſia decreuit, in quo cū ſuis monachis manere cogitauit. Multis enim reſpectib. & conſiderationibus motū fuiſſe conſtat, ne monaſteriū in monte reſtauraret exuſtū, è quib. duas nouimus exſtitiſſe præcipuas: Alteram ꝙ locus in patulo nō erat munitus, verebaturq; in poſterū idem poſſe contingere, ꝙ nunc dolebat præſumptū: Alteram ꝙ penuriam in monte magnā aquarum pateretur. Eligebat igitur locum in oppido memorato ad conſtruendum monaſterium, vbi & aquarum eſſet copia, & muri facilē prohiberent incurſum hominum impiorum. Conſtruxit itaq; in curia Parochiali manſiones quaſdam neceſſarias, in quibus cum paucis monachis manſitabat, reliquos ad diuerſa ordinis noſtri cœnobia propter inopiam magnam deſtinauit. Cunctis autem poſtea diebus, quibus idem Abbas Macharius vixit, inter ipſum & ſupradictum Comitem contentiones fuerunt ac lites propter cauſas præſcriptas.

Macharius abbas eccleſiam parochialem in Wachenheim in monaſterium erigit. *Manſiones cōſtruit neceſſarias.*

Item in memorato conuentu Principum, anno Trithemij Abbatis noſtri præſcripto, Maximilianus Rex XXX. die menſis Iulij pacem & concordiam inter diſſidentes Principes reformauit, quam ſub pœnis Imperialibus mandauit ab omnibus cuſtodiri. In eodem conuentu Principum Maximilianis Rex XXIX. die menſis Iulij vocauit ad ſe Iohannem Trithemium Abbatem, cum Domino Marchione (ſicut diximus) exiſtentem, cuius famam multorum relatione (vt aſſeruit) ſæpius audierat, & de varijs quæſtionibus ſcripturarum longam cum eo habuit diſputationem; vnde non parum eo loquente Rex exhilaratus eſt, priuilegium illi Capellæ Imperialis cum

Concordia fit Coloniæ inter Principes. *Ioannes Trithemius honoratur à rege Romanorum.*

cum certis libertatibus contulit, ac muneribus honoratum magnificis à ſe cum beneuolentia dimiſit.

Trithemius in Galliam vocatur.
** Cahors Cadmeum.*

Eodem quoque anno, poſteaquam Trithemius Abbas noſter de Colonia reuerſus fuiſſet ad Spiram, venit ad eum Doctor quidam Medicinæ nomine Narciſſus, ex regno Gallorum, cum literis cuiusdam epiſcopi Cohurſenſis *, qui Trithemium propoſitis magnis donationibus ad ſe vocauit in Galliã, pecunijs pro viatico multis & ſufficientibus in promptu præparatis. Fama namque illius impulſus Præſul memoratus, cupiebat eum vel perpetuo vel ad tempus ſecum habere in Gallijs, & multa propterea pollicebatur. Sed Abbas Trithemius, qui ſe veſtigia Marchionis Ioachim ad Vrſulum promiſerat ſubſequuturum, & viaticum L. florenorum ab eodem iam ſuſceperat, fidem ſeruare promiſſam omnino cupiens, Galliam cum miſſo Doctore intrare nequaquam poterat. Per literas ergo Præſuli ad quædam interrogata reſpondẽs, Doctorem remiſit ad Gallos, & quod ea vice nullatenus poſſet venire, cum eo declarauit.

Quare non ierit in Galliam.

Reymundus Cardinalis moritur.

Anno etiam prænotato, VII. die menſis Septembris obijt Reymundus Presbyter Cardinalis ſanctæ Mariæ nouæ, Gurcenſis epiſcopus, Viterbij ſepultus, qui per triennium continue ſedis Apoſtolicæ fuit Legatus de latere per vniuerſam nationem Germanicam; vir moribus & vita ſanctiſſimus, & omni integritate conſpicuus, magnus Trithemij Abbatis noſtri amicus & fautor ſingularis, iuſticiæ cultor magnus, & honorum ſimul ac diuitiarum mundi contemptor omnium conſtantiſſimus, cui ſimilem non habebat ætas noſtra.

Iohannes Trithemius nuncium mittit ad nos.

Eodem anno, XX. die menſis Octobris Iohannes Trithemius Abbas noſter in Marchia cum ſupradicto Principe Ioachimo exiſtens, miſit ad nos fratrem Theodericum de Els monachum, Capellanum eo tempore ſuum cum literis ad Priorem & conuentum, quibus ſignificauit ſe ante feſtum Dominicæ reſurrectionis huc non eſſe reuerſurum. Marchio etenim Princeps memoratus eius inſtitutione, moribus ſimul & ſcriptis plurimum delectatus, rogabat vt diutius ſecum manere conſentiret, qui vſque poſt Paſcha conſenſit.

Expeditio Maximiliani in Vngariam.

Anno etiam prænotato Maximilianus Romanorum rex ſemper Auguſtus expeditionem mouit in Vngariam, qui pace interpoſita ſtatim ad ſua reuerſus eſt.

MDVI.

Hyems dura.

Anno Trithemij abbatis noſtri XXIII. hyems fuit dura & ſatis admodum prolixa.

Vniuerſitas Franckfurdẽſis ad Oderam inſtituitur.

Eodem anno memoratus Princeps Ioachim Marchio Brandenburgenſis nouum Vniuerſale gymnaſium in oppido ſuo Franckenfurt cis Oderam inſtituit, quod XXVI. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica ſecunda poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis, cum magna ſolennitate introduxit, Iohanne præſente Abbate: cuius primus Rector Vniuerſitatis & lector Theologiæ facultatis ordinatus eſt Conradus ex Buchen Francus Orientalis, Doctor Lipſenſis, *de Wimpfen* nuncupatus.

Monaſteriũ noſtrum nimis affligitur.

His temporibus quo Iohannes Trithemius Abbas noſter morabatur in Marchia, cœnobium noſtrum, cum propter eius diuturnam abſentiam, tum propter damna recentia, quæ vltimo ſuſceperat in bello, ſatis in vtroque ſtatu affligebatur, & nemo fuit qui præſtaret auxilium. Sed & quidam ex fratribus per ſuas incautas locutiones & ſtultas cauillationes, quæ omnes ipſi Trithemio fuerunt denunciatæ per nuncium intercurrentem, animum eius nimium exulcerantes, ipſum à nobis tandem penitus alienarunt.

Iohannes Trithemius ad Rhenum reuertitur.

Anno prænotato, XIV. die menſis Maij Iohannes Trithemius Abbas noſter donis & muneribus à Marchione Ioachim ſapientiſſimo honoratus, impetrataque abeundi licentia, cum honeſta comitiua exiuit Vrſulum, & iter ad Rheni partes inſtituit, & II. die menſis Iunij ad vrbem Spirenſem peruenit. Præmiſerat autem ex Franckenfurt fratrem Theodericum Capellanum ſuum ad Sponheim, quatenus & ſtatum monaſterij rerum diligenter inquireret, & ſi quieuiſſet commotio æmulorum inueſtigaret, Prioremque ſuum ad Heydelbergam euocaret: quia noluit Abbas redire ad monaſterium, niſi prius animos erga ſe intelligeret fratrum. Manſit ergo cum Abbate Limpurgenſi vſque ad finem menſis Septembris apud Budoras *, & rei tacitus præſtolabatur euentum. Verum poſteaquam animos quorundam fratrum erga ſe intellexit minus in ardore charitatis eſſe ſinceros, & animum Ducis Iohannis de Siemern, Principis alioquin valde pij, quorundam æmulorum incurioſa delatione aliquantulum (vt ſibi dicebatur) commotum, tutius omnino iudicabat Abbatiam hanc ſuam Sponheimenſem cum pace ac bona voluntate deſerere, quam ſe in medium turbationis collocare.

Trithemius manet apud Budoras.
** i. Heydelberg.*

Capitulum annale celebratur Moguntiæ. Capitulum duos abbates mittit ad Trithemium.

Interea contigit annale Capitulum ordinis noſtri apud Moguntiam in fine menſis Auguſti ſecundum conſuetudinem celebrari; cuius Præſidentes miſerunt Heydelbergam duos Prælatos ad Iohannem Trithemium Abbatem noſtrum, Conradum ſcilicet ſancti Stephani Herbipolenſem, & Iohannem Scutterenenſem, qui nomine totius Capituli, id eſt, omnium Abbatum tunc apud Moguntiam in magno numero præſentium, illum rogarent, quatenus huc ad monaſterium Sponheimenſe reuerteretur, promittentes ſe daturos operam, quo impedimenta omnia tollerentur è medio. Ordinauerant & alios duos auctoritate Capituli, Thomam in Selgenſtat & Iohannem in Ringauia, monaſteriorum Abbates, qui Ducem Iohannem, qui morabatur in Siemern, accederent, & eius animum, ſi contra illum in aliquo eſſet offenſus, vice & nomine ordinis & Patrum omnium ad gratiam illi reuocarent.

Reſponſum Trithemij ad ſibi propoſita.

Quibus auditis Iohannes Trithemius tale fertur dediſſe reſponſum: *Ex eo tempore quo monachus eſſe cepi, ſemper & voluntarius fui, & animo promptus Patrum meorum in omnibus obedire mandatis, & temere nunquam ab eorum inſtitutis declinaui; ſolum hac vice mandatis eorum nulla poſſum ratione præbere conſenſum, vt ad Sponheim reuertar denuo manſurus, propterea quod me pacem cum eis habiturum deinceps minime confido. Manifeſtum eſt enim, quam male quidam ex eis contra me machinati ſint, qui (malicia vel ſimplicitate ignorantiæ, non iudico, ſed committo omnipotentis Dei iudicio) plures mihi æmulos ſuſcitarunt: vnde ſi reuerterer ad monaſterium, nec ego fidem illis habere potero, nec eorum animos mihi credituros perfecte ſcio.*

Regimini cedere ſtatuit.

Melius eſt ergo vt ſeparemur ab inuicem, quam vt in diſſenſione perpetua viuamus: ſemper enim ſalus animarum commodo eſt præponenda corporum: & paſtor qui oues ſibi commiſſas meliores ſe non facere poſſe conſiderat, & ſibi & illis ſalubriter conſulit, ſi officium reſignat. Annus hodie tertius atque viceſimus plene exactus eſt, quo Sponheimenſis abbas indignus fui ordinatus, in camino paupertatis nimiæ ſemper decoctus, in miſeria & labore continuus, & (quod plus omnibus me grauare conſueuit) auxilio fratrum meorum in tot curis neceſſario nunquã releuatus.

Aliam cauſam cedendi exprimit coram abbatibus.

Cauſarum quoq; ad cedendum me mouentium nõ vltima fuit, quod vnus ex monachis meis haud infimus, quẽ ſemper vt filium intimum ſinceriter dilexi, & ſicut pupillam oculi mei proprii contra quoſcunq; moleſtatores vbiq; defenſaui, omnium beneficiorum immemor, nuper ad Moguntiã conſtitutus, conſilio & auxilio cuiuſdam alterius boni fratris literas in me, contumeliis & iniuriis plenas, nomine totius Conuentus adidit, cũ mihi conſtet manifeſte, ꝙ nullam à conuentu deſuper habuerit cõmiſſionem vel conſenſum. Si hoc fecit, aut facere potuit, homo pacis meæ, in quo ſperabã, qui mecum ambulabat ante pauperculũ gregem in paſcuis Domini, quid facturi ſunt infirmiores, quos tãtis beneficiis minime cumulaui: ſi dextera mea, mei oblita, tam temere me abnegare potuit, manus quid facient alienæ: ſi amicus, imo amiciſſimus meus, talia contra me præſumpſit, inimicus quid faciet.

Trithemius amator quietis & pacis.

Deniq; addam & illud, ꝙ ego (vt verum fatear) homo natus ad ſtudium ſcripturarum magis, quã ad curas nimias ſiue cõtinuas negociorum ſeculariũ, quietẽ magis deſidero quam inutiles labores. Venit ergo nunc tempus ꝙ ſemper optaui, data eſt mihi non merenti occaſio cedendi: quã non ſecus duxi ſuſcipere, quam ſi omnipotens Deus manifeſta me pietate à tantis calamitatibus decreuerit liberare ad nominis ſui honorẽ.

Mauult abbatiam deſerere quã ad eam redire.

Cedã ergo libens, & diuinæ me prouidentiæ cõmittam, ne, ſi cum ingratis diutius manere conſenſero, & corporis periculum & animæ incurram detrimentum. Veruntamen priuſquam id faciam, neceſſe fuerit, vt mihi locum futuræ manſionis prouideam. Dominus Deus, qui non ſpernit preces pauperum, ſed auxilium poſtulantibus mittit in tempore opportuno, ipſe mihi locum prouidebit (non dubito) in quo & liberius & quietius ei poſſim obſequi, & ſalutem propriam in ſilentio operari.

Multis mouebatur cauſis ad cedendum.

His dictis, ſiluit; & cum propter cauſas prænotatas, tum propter quaſdam alias coram miſſis abbatibus expoſitas, cœpta perſtans in ſententia, redire huc ad monaſterium non conſenſit. Quod factum eius vtrum diuinæ placuerit maieſtati, vel diſplicuerit, nos ſcire haud poſſumus. Hoc vnum non putamus ſilentio tranſeundum, quod ſcimus, quoniam ſi cum pace manſiſſet nobiſcum, aut redire conſenſiſſet, breui tempore ſua induſtria nos ab omni inopia liberaſſet. Cumque miſſi Abbates illi perſuadere non poſſent, vt ad monaſterium reuerti conſentiret, remandarunt per alios nuncios & literas, ordinatis duobus non eſſe opus, vt Ducem propter Trithemium accederent, cum nollet redire ad monaſterium ſuum propter cauſas prænotatas, & etiam propterea quod nonnullos ex fratribus manifeſte nouerat anhelare ad Abbatiam, qui vt conſequerentur optatum, cauſam Trithemij apud officiales Dominorum ſtudioſe malam fecerunt intantum, quod ceſſionem illius nonnulli eorum aperte videbantur optare; exiſtimantes Trithemium extra Sponheim non poſſe viuere, qui multis & notus & charus erat Principibus, apud quos (ſi voluiſſet) optimã viuendi cõditionem omni tempore inueniſſet.

Trithemius multis Principibus & notus & charus.

Rex Romanorum libenter prouideret Trithemio.

Rex enim Romanorũ Maximilianus per ſe & per Matthæum Gorcenſem epiſcopum illum pluries ſollicitauit, cupiens eum habere ſecũ, vel in aliqua vrbium ſuarum, ad ſcribendum hiſtorias, & reliqua id genus: à quo annuo ſtipendio magnifice adhuc prouideretur, ſi munus

oblatum vellet ſuſcipere. Philippus comes Palatinus ac Bauariæ dux inclytus, Princepsq; Elector imperij, prouiſurũ in cunctis neceſſarijs, quoad viuerẽt ambo vel alter, ampliſſime Trithemio Abbati pollicebatur.

[Comes Palatinus ſimiliter.]

Ioachim etiã Brandenburgenſis Marchio, Elector imperij (de quo ſupra diximus) tanto vſq; in præſentẽ diem Trithemiũ deſiderio amplectitur, vt nihil magis quã habere illũ ſecum videatur: teſtantur hoc nuncij & epiſtolæ manu illius ſcriptæ & plures & frequentes, tam ad epiſcopũ Herbipolenſem pro beneuolentia & conſenſu, ꝙ ad ipſum Trithemiũ vt venire cõſentiat, pro bona voluntate rogantes.

[Marchio Brandeburgẽſis beneuoliſſime.]

Hoc ipſius principis in ſumma continet prçcatio, vt quia manere cum eo extra monaſteriũ perpetuo Trithemius nõ conſentit, ad tempus paruũ ſibi adeſſe nõ recuſet. Vera ſunt hæc, & nõ ſolũ literis memorati principis creberrimis comprobata, ſed etiã donis & munerib. permagnificis ſæpius demonſtrata. Multis enim & magnificis munerib. ipſe Marchio honorauit Trithemiũ, & crebris illũ beneficijs vſq; in hodiernũ diẽ non ceſſat cumulare.

[Muneribus dotatur à Marchione Brandẽburgẽſi Trithemius magnifice.]

Ex eo namque tempore quo receſſit à nobis, ad minus in valore quingentorũ aureorũ ipſum ab illo conſtat honoratũ: nec fuit interea annus, quorũ nunc ſex tranſierunt, in quo ſæpedictus Princeps Trithemiũ non honorauit, vel ſcypho aureo ſiue argenteo, vel aliquo munere alio. Inſuper & ſuis expenſis illi piſces ſalſatos, lucios, & alios, cum vaſis pluribus tranſmiſit ad Herbipolim. Archiepiſcopus deniq; Colonienſiũ Hermannus operã Trithemio in omni neceſſitate promiſit affuturã, quẽ & pecunijs & argenteis ſcyphis pluries cumulauit.

[Archiepiſcopus Colonienſis omnem operã Trithemio promiſit.]

Abbas etiã Fuldenſis, audiens Trithemiũ diſceſſiſſe à nobis, nec velle redire, per Hartmannum Comitẽ de Kirchburg eũ ſollicitari fecit, quatenus declinaret ad Fuldã, promittens ei Præpoſiturã vnã in reſtantis vitæ ſuſtentationẽ.

[Abbas Fuldenſis ſimiliter.]

Simili munificentia pleriq; alij potẽtes in ſeculo ac diuites Trithemiũ proſequuti ſunt, qui illũ habere ſecũ ac prouidere abundãtiſſime promiſerunt: nec hodie quidẽ deſunt, nec deerunt in futurum, qui illũ cum honore ſuſciperent, & honeſta conditione prouiderent, ſi ad eos declinare conſentiret. Verum Iohãnes ipſe Trithemius in obſeruantia monaſticæ diſciplinæ à principio in præſenti monaſterio Sponheimenſi, cum eſſet annorum ferme triũ & viginti, ſuſceptus & laudabiliter inſtitutus, in curijs Principũ conuerſari ſanum ſibi nõ duxit nec integrũ, neq; extra vnionẽ ſanctam obſeruantiæ ſecedere honeſtũ.

[Trithemius ab obſeruantia non receſſit.]

Propterea omnipotẽs Deus miſertus illius deſolationẽ, & nolens afflictũ deſerere in finẽ, ſuper eum clementer aſpexit, & locũ ſtudijs & conuerſationi eius conuenientẽ in obſeruãtia prouidit.

[Deus locum illi prouidit meliorem.]

Conradus namq; Abbas memoratus S. Stephani Herbipolenſis (quẽ à capitulo Heydelbergã diximus cum alio miſſum ad Trithemiũ) poſtꝙ audiuit cauſas & plures & rationabiles, quibus mouebatur ad cedendũ, quoniã amicus erat eius, haud mediocriter illi compaſſus eſt: vnde & pollicebatur operã ſe daturũ, vt abbatiã S. Iacobi Herbipolenſem cũ bona pace & puro introitu, electus canonice aſſequeretur. Fuit eo tempore abbas memorati cœnobij Cilianus quidã de Oxenfurt, qui abbatiã ipſam propter certas cauſas ſtatuit reſignare. Qui cũ audiuiſſet poſſibile, ꝙ Trithemius in eius locũ ſuccederet, gauiſus eſt valde, dicẽs. *Nulli in mundo libentius quã tanto viro ceſſurũ*: rogauitq; vt res optatũ quãtocitius ſortiretur effectũ, ne quod interueniret obſtaculũ.

[Cilianus abbas S. Iacobi Herbipolenſis libenter cedit Trithemio.]

Conradus itaq; diui Stephani abbas negotiũ detulit ad reuerendiſſ. Herbipolenſem Pontificẽ, Francorumq; orientaliũ ducem magnificũ Laurentiũ, aſſerens Trithemiũ poſſe induci, vt Sponheimenſem abbatiã dimitteret, & eã quæ S. Iacobi eſt aſſumeret, ſi tamẽ ſuæ paternitati hoc ipſum placeret. Reuerendiſſimus Præſul, qui multa prius de abbate Trithemio laudũ præconia audierat, ipſumq; pridẽ Heydelbergæ in menſa principis Palatini viderat, & dignanter fuerat allocutus, ac dudũ libenter promouiſſet ad abbatiã in Schvvartzavv, ſi vocatus bina vice occurriſſet poſt obitũ Michaelis & ſimiliter Pauli abbatum, reſpõdit, *ſibi nõ ſolũ placere, ſed maxime optare, vt Trithemiũ in ſua diœceſi poſſit habere abbatẽ*. Volũtate igitur pontificis audita, nuncius ad Heydelbergã quãtocitius mittitur, ad Herbipolim Trithemius vocatur, vt qui manentib. in Sponheim diſplicuit, translatus Herbipolim ab inutilib. deinceps mundi curis atq; ſollicitudinibus, Domino ſoli & ſibi vacando quieſceret.

[Trithemius vocatur Herbipolim.]

Diuina etenim ordinatione factũ credimus, vt locũ ſtudijs ſanctis inueniret aptiſſimũ, qui cunctis mundi honorib. ſemper prætulit ſcientiã ſcripturarũ. Vocatus igitur per nuncium & literas ad Herbipolim (vt præmittitur) Iohannes Trithemius cauſam ſereniſſimo principi domino Philippo comiti Palatino ſecreto propoſuit, & de illius conſenſu quo vocabatur aſcendit. Tertia itaq; die menſis Octobris venit ad Herbipolim, & poſt reſignationẽ Ciliani abbatis voluntariã, XII. die menſis prçſcripti, qui fuit II. feria poſt feſtũ S. Dionyſij martyris, cõpromiſſione fratrũ in dominũ epiſcopũ & duos abbates facta, in abbatẽ ſæpedicti monaſterij electus conſtituitur, & quarta die eiuſdẽ menſis poſt decimã ab eodẽ reuerendiſſimo Præſule confirmatur, atque in poſſeſſionem abbatiæ S. Iacobi realem altera mox die, qui feſto S. Burcardi fuit ſolennis, introducitur.

[Fit abbas S. Iacobi ibidem.]

Principium monaſterij S. Iacobi Herbipolenſis.

Eſt autem monaſterium S. Iacobi apoſtoli maioris prenotatũ, ordinis noſtri, ab Embrichone Præſule ſanctiſſimo in ſuburbano Wirtzburgenſis ciuitatis olim conſtructum atque dotatum circa Dominicæ natiuitatis annum MCXXX. quemadmodum longe ſupra dictum eſt anno Bernhelmi abbatis noſtri primi XVI. in quo Scoticæ nationis monachi ab initio habitare conſueuerunt, qui multis annis ſecundum regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti laudabiliter vixerunt, ſed paulatim cum tempore tandem à primæuæ inſtitutionis feruore deficientes, monaſterium ipſum poſtremo in vltimam paupertatem deduxerunt, ipſique omnino defecerunt. Nam anno Domini MCCCCXCVII. Philippus Abbas ex Scotis vltimus obijt, & nullum in cœnobio monachum reliquit. Quo mortuo reuerendiſſimus dominus Antiſtes Wirtzburgenſis Laurentius ex commiſſione apoſtolica locum vacantem cum authoritate ſimul ordinaria reformare in vtroque ſtatu laudabiliter inſtituit: pro cuius inſtauratione monachos bonæ reformationis de monaſterio S. Stephani ibidem introduxit, quibus neceſſaria vitæ contulit, & omnia pene debita per Scotos contracta ad integrum perſoluit: Eccleſiam vetuſtate obfuſcatam quaſi nouam atque pulcherrimam reddidit, ornamenta, calices, & libros ad bibliothecam plures dedit, & quaſi omnino plus quam primus fundator cœnobium magnifice reſtaurans, vineta, cenſus annuos, promptasque pecunias non paucas, & alia multa largiter dedit. Denique & vſque in præſentem diẽ, non ceſſans à bono quod cœpit opere, plura Trithemio ipſi & monaſterio tribuit, & maiora ſe facturum indubie promittit, cenſus notabiles conferens annuos & pecunias in non parua quantitate & numero ad coëmendos nouos.

Trithemius abbatiã S. Iacobi ſuſcipit.

Anno ætatis ſuæ 45. & abbatiæ noſtræ 23.

Anno itaque Dominicæ natiuitatis MDVI. Indictione Romanorum IX. die menſis Octobris XV. Iohannes Trithemius electus & confirmatus Abbas S. Iacobi Herbipolenſis realem poſſeſſionem accepit in præſentia Conradi abbatis S. Stephani, Magiſtri Petri Sigilliferi, Caſparis Fiſcalis, domini Laurentij epiſcopi, Notarij quoque Magiſtri Martini Moſij, teſtiumque, & aliorum hominum notabilium plurimorum. Acta ſunt hæc anno ætatis ſuæ XLV. necdum completo, aſſumptæ vero Abbatiæ ſuæ huius monaſterij in Sponheim anno XXIII. menſe II. die XVIII. completis, & exactis in tribulatione & laboribus multis.

Dum hæc agerentur circa Iohannem Trithemium Abbatem apud Herbipolim, nos eramus hic in monaſterio quotidie exſpectantes cum reuerteretur ad nos, ſpem & conſolationem habentes, quod Abbates ad eum miſſi à capitulo annali de Moguntia ſuis illum exhortationibus inducerent ad reuertendum. Sed fefellit nos confidentia noſtra, quoniam Abbatiam ſancti Iacobi memoratam nobis ignorantibus aſſumpſit, & iſtam poſtea reſignauit.

Trithemius miſſis literis abbatiam reſignat.

Anno igitur prænotato die menſis Nouembris XIV. venerunt ad nos in Sponheim miſſæ literæ ipſius domini Iohannis Trithemij Abbatis, quibus intimauit ſe Abbatiam ſæpe dictam Herbipolenſem acceptaſſe, & noſtram reſignaſſe, monens nos & exhortans, vt in locum ſui quem vellemus Abbatem ſecundum regulam eligeremus. Vacauit ergo Abbatia noſta Sponheim poſt eius reſignationẽ quaſi menſibus duobus, propterea quod & tarde peruenit ad nos reſignationis Trithemij cognitio, & nos ad noui Abbatis inſtitutionem minus experti, multorum conſilia neceſſario quærentes, etiam Viſitatorum noſtrorum (quos adeſſe oportuit) diutius præſtolabamur aduentum. Verum poſteaquam nobis translatio Abbatis Trithemij ad Herbipolim relatione fratris ſui M. Iacobi Trithemij, & Iohannis Damij, monachi noſtri monaſterij, pro nunc in Nouo Caſtro* monialium cœnobio, prope Heydelbergam confeſſoris atque præpoſiti, qui cum eo vocati aſcẽderant, indicata eſſet, ſupra modum mirabamur omnes, vtpote qui nõ putabamus quod res talem eſſet habitura exitum, nosque tam ſubito deſereret, qui tanto tempore nobis Prælatus fuerat & Abbas. Credidiſſent multi quod amore ſaltem Bibliothecæ, quam in omni varietate ſcripturarum precioſam & locupletem comparauerat, manere nobiſcum debuiſſet, non minus pulchritudine & commoditate nouæ domus abbatialis, quam impenſis conſtruxerat magnis, retrahendus, quam intuitu amicorum & fama nominis ingentis. Sed hæc omnia, & vana & per mortem nihilominus quandoque dimittenda, ſpõtanea voluntate deſeruit, & ſe omnipotentis Dei miſerationi humiliter commiſit, ſciens diuinam promiſiſſe ſcripturam: *Iacta cogitatum tuum in Dominum, & ipſe te enutriet*, qui eſt Ieſus Chriſtus Deus benedictus in ſecula, Amen.

** Neuenburg.*

Mirantur qui non intelligunt.

Hic finis eſt Abbatiæ Iohannis Trithemii Abbatis in Sponheim, cui Prior Nicolaus de terra Lutzenburg ſucceſſit.

DE

DE NICOLAO HVIVS MONASTERII SPONHEIMENSIS ABbate XXVI. *qui præfuit annis* XX. *menſibus* VI. *diebus* XXI. *& quibuſdam geſtis illius temporis.*

POST reſignationem domini Iohannis Trithemij abbatis noſtri ſpontaneã, ipſiusque tranſlationẽ ad Herbipolim (vt ſupra dictum eſt) vacauit monaſterium iſtud noſtrum Sponheimenſe ferme duobus menſibus: quibus tandẽ euolutis, conuenerunt nobiſcum ad electionẽ noui Paſtoris duo abbates, Thomas videlicet in Selgenſtatt, & Iohannes mõtis Diui Baptiſtæ Ringauienſis, quos, vt Viſitatores nobis iuxta morẽ annalis capituli deputatos, libenter & cum honore directores negotij inſtantis admiſimus. Anno igitur Dominicæ Natiuitatis prænotato MDVI. Indictione Roman. IX. quinto iduum Decembris, hoc eſt, altera die poſt feſtum immaculatę conceptionis beatæ Ma. iæ ſemper virginis, mane circa horã IX. vel quaſi, conuenerunt ad locum capitularẽ Prior & Fratres de conuentu vna cum memoratis Viſitatoribus, præmiſſisq; orationibus & proteſtationibus cõſuetis, negotium electionis per viam compromiſſionis mixtæ ſcrutinio in Dei nomine incœperunt in Notarij & teſtium præſentia. Votis itaque ſingulorum ſcrutatis (vt moris eſt) & redactis per Notarium in ſcriptis, maior pars fratrum eligentium vota ſua direxerunt, in Nicolaum de Remich Priorẽ conuentus, ipſumq; in abbatẽ elegerunt: quanqã ipſi Viſitatores libenter aliquẽ monaſterio præfeciſſent externum. Verum Prior & conuentus ſibi nõ æſtimantes honeſtum vel vtile eſſe, ſi quempiã de alio monaſterio monachum ſuper ſe cõſtituerent abbatẽ, propterea ꝙ inter ſe pleroſque iudicarent idoneos, qui tantum ſubire onus ſagaciter & poſſent vtiq; & minime recuſarent, non alium quam ex ipſa congregatione ſua (cur non dicam noſtra) vnum quemlibet virum optimum conſtanter condicunt eligendum: quod ita condicentes præualuerunt, memoratum accipientes Nicolaum abbatem. Ferunt condictum non ſatis placuiſſe abbatibus, qui neſcio quem è ſuis prætuliſſent. Nicolaus igitur in abbatem electus à ſuis, & per Moguntinum archiepiſcopum Iacobum ex more confirmatus, poſt Iohannem Trithemium abbatiſat hodie, quam diu voluerit ille, qui ſolus omnia & nouit & poteſt, Deus benedictus in ſecula, Amen.

Electio fit 9. die Decemb.

Maior pars in Nicolaũ vota ſua dirigunt.

Patria ei fuit in ducatu Lutzenburgenſi vicus quidã, quem Remich incolæ vocitant, haud procul ab oppido Namercenſi: Pater eius Andreas nomine cibũ manu & arte quærebat, homo ſimplicis vitę & innocentis: Vxorẽ habuit Catharinã, quæ mater ipſi Nicolao fuit, eius autem fratres in puerili omnes ætate obierunt. Ipſe vero Nicolaus, adhuc puer, iuſſione parentum literis operam dedit, primum in patria, deinde apud Treuirim, poſtea vero apud Wederauios illos qui Haſſonibus ſunt contigui, quos vulgariter Butzbachios nuncupamus: & mediocriter tunc quidem, ſed per amplius in cœnobio poſtea profecit.

Genus & origo Nicolai abbatis.

Anno Dominicæ natiuitatis 1481. cum eſſet annorũ ferme 18. ad monaſterium iſtud Sponheim cum doubus alijs ſcholaribus venit, & à Iohanne Colnhauſen priori in obſeruantia regulari abbate nouiciatum ſuſceptus eſt, & anno reuoluto ad profeſſionẽ monaſticã ſecundum cõſuetudinẽ ordinis admiſſus. In anno probationis ſuæ febres habuit acutas, quarum occaſione prope fuerat de illius monachatu facta quorundã in conuentu negatio: nec diu poſt eius profeſſionẽ Subdiaconus ac diaconus ordinatus eſt promotione Iohannis de Colnhauſen abbatis. Vitã in medio fratrum ſine turbatione quietã exegit, & neminẽ ſua conuerſatione aut læſit vnquã, aut offendit. Iohanne de Colnhauſen abbate non diu poſtea ad monaſterium Selgenſtatt tranſlato, Iohannes Trithemius in abbatia ſucceſſit, qui Nicolaũ ipſum propter vitæ manſuetudinẽ ſingulari beneuolentia dilectionis proſequutus, primo Sacerdotem fecit ordinari, deinde Capellanum ac familiarẽ miniſtrum ſibi aſciuit, & voto ſimul & exemplo ad ſtudium literarum crebrius excitauit: quo præcipiente ſcriptor ſimul & lector Græcus euaſit, Latinus melior, optimus vero cum tẽpore & exercitatione Hebraicus. Poſt annos ferme IV. volens eum abbas Trith. paulatim ad altiora promouere, Cellerariũ conſtituit: quatenꝰ nõ ſolum interna diſceret, ſed etiã in exterioribus, ſine quibus interna nõ ſubſiſtunt, experientiã cum tempore captaret. Verum menſib. necdum trib. plene in eo officio peractis, cum amator eſſet quietis, & interna plus appeteret excolere q̃ terrena, cum multa inſtantia Trithemiũ orauit abbatẽ, vt eum dignaretur à tãto labore onereq; officij habere abſolutũ, propterea ꝙ videret ſe reb. gerendis & curis nequaq̃ ſufficere. Cuius petitioni Trith. conſenſum prębuit, eũq; ad interiora reuocauit. Sed ne putaretur ignominiã paſſus, mox illum Priorẽ inſtituit, in quo quidẽ officio per annos XV. perdurauit continue. In his quindecim annis tam Hebraicis q̃ Græcis literis, Trithemio præceptore operã impendit, & ſcriptor Hebræus maxime bonus euaſit. Quantum vero profecerit in reliquis, hoc eſt, vel in eruditione ſcripturarũ, vel in his quæ bonũ

Fit monachus.

Subdiaconus ac diaconus ordinatur.

Fit Capellanus.

Fit Cellarius.

Prior inſtituitur.

examuſſim componunt exornantque Prælatum, non opus eſt ſcribere, cum nemo noſtrum, qui cum eo quotidie conuerſamur & viuimus, id queat neſcire.

Fit abbas huius monaſterij 26.

Iohanne autem Trithemio Abbate (ſicut diximus) ad Herbipolim translato, Nicolaus Prior in eius locum ſucceſſit, & præeſt quam diu voluerit Deus. Homo, quantum ad corporis diſpoſitionem pertinet, mediocris ſtaturæ, corpore inter pinguedinem & macilentiam medius, facie nigra, capite caluus, inceſſu vacillans, meatu præcipiti ſaliens.

Iam abbas de inopia cõqueritur.

Premitur quotidiana inopia, propter cenſuum & prouentuum monaſterij tenuitatem, & fortunam prædeceſſoris ſui nequaquã poteſt aſſequi, ac propterea in multis compellitur habere patientiam. Iohannes etenim Trithemius multis principibus, Prælatis atque Doctoribus notus & familiaris propter omnimodam ſuam eruditionẽ, plura habuit à diuerſis ſuffragia, quæ nunc eius ſucceſſori omnia ſunt negata.

Multi iuuabãt Trithemium.

Nam (ſicuti ex ore Trithemij audiuimus, & verum declaratione manifeſtã cognouimus) in XII. annis plus quam mille florenos à diuerſis principibus, Prælati, alijsque amicis dono acquiſiuit pro ſuo labore, ſtudio, conſilio, vel æditionibus varijs ſcripturarum, quos omnes in communem huius monaſterij ac fratrum conuertit vtilitatem: & nihilominus, quantum ad incrementum rerum pertinet temporalium, ſui tempore regiminis non vſque adeo proficere potuit, quoniam adiutores idoneos & vtiles minime cõſequutus fuit, vnde niſi externorum habuiſſet crebra ſubſidia, eandem quã nos hodie patimur, inopiam, etiam ſuſtinuiſſet. Vnde mirum non eſt, ſi hodie Sponheim magna prematur inopia, cum Trithemiana defecerunt ſubſidia. Credo indubitanter, imo ſcire me veraciter audeo dicere, quoniam ſi Trithemius in abbatia vſque in hodiernum diem nobiſcum maneret, ex omnibus iam debitis eſſemus liberati. Cœperunt enim adeſſe momenta, quibus familiaritas maximorum Principum illũ in priſtina paupertate minime deſeruiſſent, quod quam ſit verum, ex eorum relatione cognoſcimus, qui cum illo poſt reſignatã abbatiam noſtram apud Herbipolim ſunt conuerſati. Sed quid? nimis tarde intelligit, qui

Cauſa Trithemiũ contriſtantes.

poſt factum dicit, *Heu quare feci hoc?* Maxima cauſa Trithemij, quod nos deſeruit, hæc fuiſſe creditur, quoniam noſtros affectus minus ſibi conſentaneos eſſe non ignorabat: deinde quod nonnulli ex noſtris ad eius Prælaturã anhelare videbantur manifeſtis indicijs, quod nullus erat in nobis qui fidelis ei atque idoneus zeloſusque adiutor & cooperator, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus vellet occurrere, nec minus quod illi qui ſe Abbates certiſſime præſumebãt futuros, nihil de illo boni vſpiam dicebant, ſed potius quicquid in buccam veniſſet mali, tam Moguntiæ apud Abbatem & fratres S. Iacobi, quam in alijs locis quibuscunque & ad quoſcunque: per quod multos Trithemio detractores effecerunt, & horum omnium nihil Trithemium latuit, qui machinamenta æmulorum & odia perſpicue agnouit.

Ceſſit æmulorum inuidiæ Trithemius.

Quid faceret vir bonus & eruditus in medio æmulorum, cum propter auerſionem & ſtultitiam quorundam nec ſibi poſſet vtiliter proſpicere, nec, deficientibus idoneis cooperatoribus, ſubditis proficuã prouidere. Ergo cum eſſet aſtutus, declinauit malum, & (miſerante Domino) locum ſanctis ſtudijs ſuis aptum reperit, & iſto meliorem. Nos autem in foueam cecidimus, quam ex nobis aliqui non merenti Trithemio parauerunt. Homo videt in facie, & ſuo ſæpius iudicio decipitur: Deus autem, qui corda ſcrutatur & renes, omnia nouit.

MDVII.

Conuentus Principum apud Conſtantiam.

Anno Nicolai abbatis noſtri Sponheimenſis I. Maximilianus Romanorum rex inclytus, conuentum Principum adunauit in Conſtantia & magnum & diuturnum, in quo multa fuerunt ſerio tractata de continuanda pace per regnum, & de ineundo bello contra ſuperbos, rebelles, & inobedientes Venetos, quorum innata temeritas plura eccleſiæ damna irrogauit, & plurima contra Romanum imperium perperam geſſit, de quibus iſthic mentionem facere tædioſum eſſet.

Trithemius vocatur à Marchione Brandẽburgenſi.

Eodem anno Ioachim Marchio Brandenburgenſis, Romani imperij Archicamerarius ac Princeps Elector, miſſis ad Abbatem Trithemium apud Herbipolim literis cum nuncio atque muneribus, rogabat eum, quatenus adhuc ſemel Marchiam dignaretur ingredi, & ſecum vel ad duorum menſium tempus commorari, ad pleniorem inſtitutionẽ tàm Græci quam Latini ſermonis, & aliarum bonarum artium complementum. Sed Trithemius monaſticæ quietis amator, hac vice tam procul abire non conſenſit, quamuis Marchio illi plura promitteret, cui & prius multa donauit.

Maximilianus rex Roman. vocat Trithemiũ.

Maximilianus quoque rex Romanorum eodem anno, ex conuentu Principum apud Conſtantiam celebrato, per nuncium & per literas ad ſe vocauit Trithemium, qui tamen

men vſque in annum ſequentem ſuum diſtulit aduentum, propter mirandum Polygraphiæ opus regi dicandum, quod necdum erat perfectum.

MDVIII.

Anno Nicolai abbatis noſtri II. XXVII. die menſis Februarij mortuus eſt illuſtris Princeps Philippus comes Palatinus Rheni Bauariæq; dux, ſacri Imperij Archidapifer & Princeps Elector, in eccleſiam S. Spiritus Heydelbergæ ſepultus, filios relinquens ſeptē: Ludouicum videlicet, qui poſt patrem obtinuit principatum, Philippum Epiſcopum Friſingenſem: Fridericum tutorē filiorum Ruperti fratris defuncti ducis Bauariæ: Iohannē epiſcopum Ratiſponenſem: Georgium præpoſitum Moguntinenſem, poſtea epiſcopum Spirēſem: Henricum præpoſitum Aquenſem. & Wolffgangum. Filias etiam quatuor poſt ſe reliquit ſuperſtites: videlicet Elizabeth quæ primo nupſerat Wilhelmo prouinciali, Haſſonū comiti, quo breui ſine liberis mortuo, datur in vxorem Philippo de Baden Marchioni: Secunda filia Palatini ſuperſtes fuit Amalia: Tertia Magdalena nondum maritata: Quarta vero Catharina monialis ordinis noſtri in cœnobio Noui Caſtri prope Heydelbergam, Wormacienſis diœceſis, iuxta Neccarum.

Philippus comes Palatinus moritur. *Filios reliquit ſeptem.* *Filias quatuor.*

Eodem anno, paucis poſt mortem Palatini diebus, hoc eſt, ſexta feria poſt primam Quadrageſimæ Dominicam, obijt etiam Albertus dux Bauariæ, de Monaco dictus, cuius ſenior filius nomine Wilhelmus poſtea anno Nicolai abbatis noſtri IV. gubernationem paterni ducatus communi procerum conſenſu accepit.

Albertus dux Bauariæ moritur.

Anno prænotato Nicolaus abbas noſter antiquam domum torculariā, quam Conradus abbas olim ex fragili conſtruxerat ligno, nimia vetuſtate rūinoſam depoſuit, & nouam quæ nunc videtur conſtruxit.

Domus noua torcularia cōſtruitur.

Eodem anno Dominus Iohannes Trithemius, quondā apud nos, nunc autē apud S. Iacobum in ſuburbio Herbipolenſi abbas, iam tertio vocatus per nuncios atq; literas, miſſoque viatico ſufficiente, ad Maximilianum Cæſarem venit ad Moguntiam, & vlterius ad Coloniam: vbi inuento Cæſare, manſit cum eo quaſi menſibus tribus, & poſtea remuneratus ab eo ad propria reuerſus eſt. Quid cum Cæſare fecerit, aut quare ab eo fuerit vocatus, mihi non conſtat.

Trithemius vocatus venit ad Maximilianū Cæſarem.

Anno prænotato obijt Iacobus archiepiſcopus Moguntinus, cui Vriel de Gēmingen Decanus ſucceſſit, qui ſequenti anno in Dominica mediæ Quadrageſimæ, qua Lætare cantatur, in eccleſia Moguntiæ conſecratus fuit.

Vriel fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem etiā anno in menſe Auguſto mortuus eſt Hermannus archiep. Colonienſis, Princeps omniū noſtra ętate in pauperes & maxime clauſtrales munificentiſſimus, quibus plura beneficia impendit. Multa in ſua diœceſi monaſteria reformauit, tam virginum quā virorum, & omnibus clauſtralibus, qui ad puritatē regulæ conuerſabantur monaſticæ, & multa & magna beneficia impendit. Nouum ordinis fratrum Minorum de obſeruantia cœnobium in oppido reſidentiæ ſuæ Brule, quod nō multis à Colonia diſtat milliaribus, à fundamento impenſis proprijs exſtruxit, ꝙ reliquijs ſanctorum, libris, ac ornamentis neceſſarijs pulchre prouidit. Huic in archiepiſcopatu Colonienſis eccleſiæ ſucceſſit maior Decanus Philippus de ſuperiori Lapide,* filius Wirici ſenioris, qui multo tempore in curia Iohannis archiepiſcopi Treuirorum primum locum obtinuit.

Hermānus archiepiſcopus Colonienſis moritur. *Cœnobium nouum Minorum in Brula erigitur.* *Philippus de Oberſtein, fit archiepiſcopus Colonienſis.*

MDIX.

Anno abbatis noſtri III. Maximil. Cæſar à Iulio papa ſecundo vocatus in Italiā, Venetos nō ſolum rebelles Imperio, ſed etiam Romanæ eccleſiæ ipſique Pontifici Iulio memorato inobedientes ac rebelles, & propterea excōmunicationis & anathematis vinculo innodatos, cōtractis copijs aggreditur, & magna illos calamitate affecit. Prius tamen quā hoc bellum atrox & diuturnum inciperet, fœdus cum rege Gallorum Carolo inijt, quem poſtea in auxilium contra Venetos inuocauit, & multa cum eo potenter & fortiter egit. Itaq; circa principiū menſis Iunij anno præſcripto, Romano Pōtifice Iulio & rege Gallorū Ludouico auxilia ferētibus, Maximilian. Cęſar dominiū Venetorū potēter aggreſſus, multa eorū millia proſtrauit, & plures eorū munitiones fortiſſ. ſuo imperio fortiter ſubiecit.

Belli contra Venetos per Cæſarē initium. *Venetorum munitiones plures capta.*

Eodē anno in menſe Maio cōuentus eſt habitus Principum & cōmunitatum vrbiū Imperij apud Wormaciā, vbi Cæſar Maximil. per ſuos Oratores contra Venetos Imperij hoſtes poſtulauit auxilium, quod illa vice non obtinuit, quamuis longa conſultatio fuerit habita. Poſthac eodem anno XXVI. die menſis Iunij Cæſar Maximilianus iterum Principes, vt auxilia ferant quantocyus contra Venetos, per literas imperiales ſerioſius mandauit, cauſaſque per eos Wormatiæ allegatas in contrarium refellit.

Conuentus Principum Wormatiæ.

Eodem quoq; anno vltima die menſis Maij per ſententiā publicam ad ignem iudi-

Quatuor ordinis Prædicatorum exuſti Bernæ.

cati ſunt & in cinerem combuſti apud Bernenſes in Suitia quatuor fratres ordinis prædicatorum, videlicet Prior, Lector, Subprior & Cuſtos, propter quaſdam doloſas & impias machinationes, quas principaliter contra immaculatam conceptionem beatæ ſemper virginis Mariæ, in ſcādala multorum, peſſima & damnabili præſumptione excogitauerāt. Cuius facti hiſtoria ſimul & proceſſus contra eos habitus, cum per impreſſoriam artem diuulgatus ſit vbique, opus non eſt vt hic per omnia reſcribatur.

Lādgrauius Haſſiæ moritur.

Anno prænotato in menſe Auguſto mortuus eſt Wilhelmus comes prouincialis Haſſiæ, quem Lantgrauium noſtrates appellant, poſt miſerabilem & diuturnam infirmitatem, filio relicto infante ac regimine comitatus in manu tutorum.

Dux Ioannes in Siemern moritur.

Princeps erat optimus.

Eodem anno mortuus eſt Iohannes comes Palatinus Rheni, Bauariæ dux & comes in Sponheim, cuius pater dux Fridericus præſens olim reformauit cœnobium, conſenſu & cooperatione alterius Friderici, tunc quidem tutoris & patrui Philippi comitis Palatini, de cuius morte paulo ante dixi. Erat autem Iohannes iſte Princeps optimus, deuotus, amator pacis, iuſtus, rectus & humaniſſimus, qui pacem & concordiam reformauit vbicunque potuit inter diſſidentes, nec vllis propterea vel expenſis pepercit vel laboribus: denique ſibi ſubiectos, pauperes ſimul & diuites, tanta prudentia gubernauit, tantaque ſecuritate tutatus eſt, vt ſimilem in toto non haberet Imperio. Accedentes ad ſe ſubditos ſumma cum pietate audiuit, conſilium & auxilium ſingulis, cum magna liberalitate ſemper impendit: pauperes ſuos nunquam moleſtauit in aliquo, ſed eos, quos exhaurire bonis aut ſeruitijs etiam iuſte aliquando potuit, minime grauari ab aliquo permiſit.

In ſubditos pius, bonus & manſuetus.

Monaſterijs & religioſis humanus.

Monaſterijs & religioſis perſonis ſemper pius defenſor & tutor exſtitit, quos neque precarijs neque ſeruitutibus aut exactionibus vnquam grauauit. Natura mitiſſimus fuit, & propterea dilectus erat ab omnibus. Merito proinde & nos & ſucceſſores noſtri pro eius anima preces effundere ad omnipotentem Deum deuotiſſimas continue debemus.

Iohannes filius eius dux inclytus.

Filium poſt ſe reliquit vnicum, paterno vocatum nomine Iohannem, ac genitori in principatu feliciter ſuccedentem, quem patri in omni virtutum decore non ſolum æqualem fore confidimus, ſed etiam optimo quotidie meliorem fieri experimur, cernimus, & manifeſte videmus, quem diu pietatis miſeratio conſeruet incolumem.

Macharius abbas exuſti monaſterij Limpurgenſis moritur.

Anno etiam prænotato, XVI. die menſis Septembris obijt Macharius exuſti monaſterij Limpurgenſis abbas, & in parochiali eccleſia villæ Wachenheim, quam pro conſtruendo monaſterio abbatiæ incorporauerat ſuæ, ſepelitur, homo bonus & honeſtiſſimæ cōuerſationis, qui vitam in multis tribulationibus exegit. Huic in abbatia ſucceſſit Wernherus, quondam monachus huius monaſterij noſtri Sponheim, anteceſſori ſuo multum diſſimilis.

Clerus Wormatienſis in vrbem reuocatur.

Anno etiam prænotato, Clerus Wormacienſis, qui decem iam annis ab vrbe pulſus exulans erat, propter diſſenſionem quam cum ciuibus habuit ſuper quibuſdam eccleſiaſticis libertatibus, interponēte vices ſuas Friderico duce Saxoniæ, ad pacis concordiam & in ciuitatem reuerſus eſt.

Iohannes Damius à monialibus pellitur.

Eodem quoque anno Iohannes Damius Cortenſius de Colonia, monachus huius cœnobij, quem Iohannes Trithemius quondam abbas noſter, ante XII. ferme annos, ad complacendum Iohanni Dalburgio Wormacienſi doctiſſimo Præſuli, Confeſſorē monialium in cœnobio Noui caſtri prope Heydelbergam promouerat, æmulorum quorundam inuidia, & non ſine maxima iniuria pulſus, & contra fidem promiſſam exacerbatus, ad nos reuertitur, & quam verum ſit illud Gerhardi Groet diſtichon, iam ſero experitur:

Gratia nulla perit, quam gratia ſola ſororum.
Sic fuit, eſt, & erit, Vndanck in fine laborum.

Diſſenſio inter abbatem in Getzavv & Marchionem de Baden.

Anno etiam prænotato, Iacobus abbas monaſterij Gotzavvingenſis, Spirenſis diœceſis, in Romana curia poſitus, contra Marchionem de Baden Chriſtophorum, pro quibuſdam rebus caducis actionem litis minus prouide inchoauit, per quam monaſterio ſuo periculum graue timebatur imminere. Vnde Iohannes Trithemius abbas Diui Iacobi apoſtoli, & Conradus S. Stephani Herbipolenſis, ex commiſſione prouincialis capituli ordinis, illud de Romana curia per literas vocauerunt ad Herbipolim, pollicentes ſe pro ipſius pace & commodo diligentiam impendere: qui conſilio eorum & ſcriptis acquieſcens, venit Herbipolim, vbi in præſentia procuratorum ſui conuentus, ad hoc cum pleno mandato deſtinatorum, XIV. die Nouembris anni præſcripti memoratus abbas Prælaturæ ſuæ voluntate ſpontanea ceſſit, & pro ſuſtentatione ſui triginta florenorum penſionem annuam, ad dies vitæ ſuſcepit.

MDX.

MDX.

Anno Nicolai abbatis noſtri IV. conuentus principum in ciuitate Auguſtâ factus eſt magnus, & ferme tribus menſibus durauit, in quo Cæſar Maximilianus in propria perſona comparuit, & multa de inſtaurando & continuando bello contra Venetos cum eiſdem principibus tractauit. In eodem conuentu principum Ludouicus Helianus Vercellenſis, regis Gallorum Orator & nuncius comparuit, qui x. die menſis Aprilis orationem ad ſenatum principum & ciuitatum Imperij habuit elegantem, in qua perfidiam, fraudes, dolos, & veneficia multa Venetorum impie & crudeliter facta enumerat, & quantas Romanæ eccleſiæ, ſimul & imperio, nec minus toti rei Chriſtianorum publice intulerint ſua perfida machinatione clades, pleno cothurno declarat, hortabaturque nomine ſui regis Imperatorem & principes, vt fraudulentis eorum pollicitationibus fidem non adhibeant, nec pacem illis ficte humiliatis concedant, ſed proteruam illorum ſuperbiam funditus bello (vt cœpiſſent) humilient, & dominium eorum iniquum penitus extirpent, ad cuius negotij conſummationẽ omnem regis ſui operam pollicebatur. Ab Auguſta idẽ Orator deſcendit in Vngariã, nomine regis ſui Gallorum, literas ferens & preces, quibus Venetos præuenire ſtuduit, ne quod ſuffragiorum auxilium à rege Vngariæ poſſent ſperare.

Conuentus Princ. ipum in Auguſta. *Venetorum fraudes deteguntur.*

Eodem anno magna inter ciues & conſules oppidi Erphordiẽſis apud Turingos fuit ſuborta diſſenſio, quæ breui tempore ſuccreſcens in immenſum, multorum malorum ſeminariũ fuit: vnde ciuium plures de ſenatu aut propria ſponte de oppido fugerunt, furorẽ ciuium inferiorum metuentes, aut capti ab incolis carceribus mancipati fuere duriſſimis: è quibus potior atque potentior ciuis, nomine *Hans Keller* ad patibulum ſuſpenſus fuit, cui id criminis imponebant cæteri, quod cum eſſet Senatorum ſupremus & theſaurorum potentiſſimus archiphylax, multa furtiue ſubtraxerit, & in proprios vſus expenderit.

Ciuium in Erfurt ſeditio.

Denique memoratæ ſeditionis occaſione inter Vrielem archiepiſcopum Moguntinum & Fridericum ducem Saxoniæ grauis fuit ſuborta diſcordia: quorũ vterque ſe Dominum Erphordienſium eſſe contendebat: creuitque paulatim intantum diſſenſio, vt cõtractis ab vtraq; parte copijs ad bellandũ ſeſe mutuo pararint, q̃ Maximil. Cæſari poſtq̃ innotuit, ne procederẽt ad bellũ, eis authoritate imperiali per nũcios & literas mandauit. Cauſam vero inter eos amice tentandam commiſit ſapientiſſimo principi ac reuerendo patri, domino Laurentio epiſcopo Herbipolenſi, Orientaliũmque Francorũ duci, quatenus coaſſumptis ſibi conſiliarijs archiepiſcoporum, Treuirenſis & Coloniẽſis, Marchionis quoque Ioachim Brandenburgenſis, & oppidorum Franckenfort, Norenberg, quamprimum fieri poſſet pacem inter eos reformaret: quos ſi ad pacem poſſit reducere, bene eſſe actum, ſi non poſſet, negotium ad Cæſarem remitteret.

Duorũ Principum ob id contentio. *Cæſar committit cauſſam epiſc. po Herbipolẽſi.*

Igitur circa mediũ menſis Auguſti memoratus Præſul conuocauit ad ſe Herbipolim imperiali authoritate partes diſſidentes, hoc eſt, Vrielem archiep. Moguntinum, Fridericum ducẽ Saxoniæ, & conſulatum Erphordianum, qui ſuos oratores, & conſiliarios miſerunt ipſis principibus ad cautelam rationis haud procul abſentibus. Aderant & miſſi conſiliarij archiepiſcopi Treuirenſis, Ioachim quoq; Marchionis Brandenburgenſis, conſulatus etiam Franckenfordienſis & Norenbergenſis. Verum priuſquam cauſa perfecte cœpit audiri, ſuperuenerunt literæ Cæſarianæ, quibus mandabatur, conuentum illum transferri & ſeruari debere in oppido Smalkalden, Erphordianis viciniore, pro comprobatione teſtium eorum quæ dicerentur. Seruata eſt dies, auditæ ſunt partes, ſed concordia interuenire non potuit, ideoque res manſit ſuſpenſa.

Partes vocãtur Herbipolim.

Item anno prænotato per totam Quadrageſimam indulgentiæ cruciatæ pro Magiſtro & ordine militum Teutonicorum in Pruſſia, cõtra Tartaros & Ruthenos fidei Chriſtianæ aduerſarios, per diœceſim & ducatũ Herbipolenſem prædicabantur, & durauerunt à prima Dominica Quadrageſimæ vſque ad feſtum S. Trinitatis in ſalute multorum.

Indulgentia cruciata prædicãtur.

Anno etiam prænotato, XIX. die menſis Iulij, Ioachim Brandenburgenſis Marchio omnes in principatu ſuo Iudęos cepit, ex quibus XXXVIII. fecit comburi, & baptizatos duos capitibus truncari, propterea quod ſacramentum Dominici corporis à quodam perfido Chriſtiano, qui cũ eis fuit exuſtus, pro nouẽ groſſis emiſſent, & crudeliter martyrizaſſent, puncturis ſanguinẽ ſtillantibus: reliquos tamẽ eiuſmodi criminis innoxios abire permiſit.

Iudæorum cõbuſtio in Marchia Brandenburgenſi.

Anno etiam prænotato Wilhelmus Bauariæ ducis Alberti filius, natu maior, de ſuorum conſilio & aſſenſu regimen principatus paterni ad manus accepit, & principatur vſq; in præſentẽ diem. Cuius mater, filia Friderici quondã Imperatoris III. ſoror Maximiliani Cæſaris, mulier Chriſto deuotiſſima, duce Alberto marito, anno Nicolai abbatis II. (vt ſu-

Wilhelmus dux Bauaria Monaci.

pra dictum eſt)mortuo,religionem ſororum de III.regula S.Franciſci Monacenſi oppidò intrauit,habitum griſeum petijt & accepit,in quo & manet,deincepsq; manebit.

Veneti mittunt Legationem ad papam.
Iulius papa Venetos abſoluit.

Anno etiam prænotato,conuentu Principum in Auguſta ſoluto, conſiderantes ſe Veneti,propter ſua demerita tam à rege Gallorum quam à Cæſare atque principibus contemptos,& quod voluerant non poſſe obtinere, conſilio inter ſe habito legationẽ miſerunt ad Iulium papã,qui eatenus cum regibus ſentiens,Venetorũ erat aduerſarius,eosque (vt ſupra dictum eſt)tanquã rebelles excõmunicauerat,poſtulantes ab eo miſericordiam, deniq; literis & Oratorũ ſuorum perſuaſionibus id tandem effecerunt,quod Pontifex miſericordia motus,& non iudicans pœnitentibus ſinum matris eccleſiæ fore claudendum, illos recepit ad gratiam,& ab excõmunicationis vinculo,quo ligati fuerãt,abſoluit.Quod factũ,quantum Cæſari Maximiliano & Ludouico regi Gallorũ diſplicuerit,non meis verbis,ſed eorum factis poſteritati fiet manifeſtũ. Videtur enim non ſolum ipſis regibus, ſed etiam alijs multis in eo maxime culpandus Pontifex,quod Cæſarem & Gallum regẽ Francorum ſuis mandatis contra Venetos euocauerit, & iam vbi negotium ad articulũ deuenit extremum,ſine eorum conſenſu hoſtibus ipſe dat veniã,fractoque fœdere & pacto,ꝙ cum principibus inierat,rumpit & violat conditiones belli, quas prior ipſe ſtatuens mandarat:abhinc ſtat papa pro Venetis contra Imperatorem Maximilianum, ſimul & regem Gallorum Ludouicum,bella gerit,exercitum ducit,& per menſes iam plures in papilionibus Pontifex ipſe didicit commorari,cuius rei finem exſpectamus.

Papa ſtat pro Venetis contra imperium.
Ducem ſe præbet exercitus.
Monachi in Murhart ab ordine volunt apoſtatare.

Item anno ſæpius prænotato abbas & monachi cœnobij S.Ianuarij martyris in Murhart,in partibus Sueuiæ,Herbipolenſis diœceſis, machinationibus Sathanæ conſentientes malignis,volentesq; ab ordine S.Benedicti,quẽ profeſſi ſunt,exemplo Cambergenſiũ apoſtatare,Priorẽ ſuum cum literis,pecunijs,& falſis narrationibus ad curiã miſerunt Romanã,vt licentiã recedendi ab ordine,qua poſſent temeritate,impetrarent. Qui veniens Romam literas impetrauit conſenſus & indulti monaſterium transferendum in eccleſiam ſecularẽ, ꝙ tamẽ ad effectũ perducere minime potuerũt,nec poſſunt vſq; in præſens.

Dux Wirtenbergenſis impedit.

Vdalricus etenim dux Wirtenbergẽſis,in cuius dominio Morhart eſt ſi tuatum, audiens bullam translationis à Priore,non ſicut voluit,ſed ſicut potuit,impetratam,& apud mercatores in bãco Auguſtæ repoſitam,nuncio miſſo illam præripuit,& venire in manus apoſtatare cupientium non permiſit:& ita cogitationes impiorum deluſæ ſunt, nec ad finem peruenerunt.Expoſuerũt pro eadẽ bulla inutili multã pecuniam, & magnã propterea inopiam inciderunt.Prior autẽ reuerſus ad monaſterium,propterea ꝙ terminos mandati ſibi cõmiſſi tranſgreſſus & expoſuit pecuniam ingentẽ pro bulla,non qualem habere debuit ſed vt potuit,iuſſu ducis & conſenſu abbatis capitur,& in caſtello quodã duriſſimo carceri mancipatur,in quo temeritatis ſuæ meritas dat pœnas in annum iam alterum. Sic enim ſonabat mandatum,vt ſi papa cõſentiret,omnes collationes beneficiorum memorati cœnobij tranſire ad optantẽ(non dico quis fuerit,ſubeſt cauſa) bullam data pecunia per bancarios acciperet,ſi nõ conſentiret,nequaquã præſumeret. At papa in ea translatione nec ſui iuris,nec epiſcopi Herbipolenſis quicquã volebat remittere, nec beneficiorum collationem cupientibus habere,eam penitus donare.Prior autem parum curans beneficiorum collationes quis haberet, modo ipſi habitum liceret deponere monaſticum,& canonicum fieri ſecularem,nimiumq; apoſtatare cupiens ab ordine, duo millia florenorum & amplius pro bulla translationis memorata expoſuit,& legem mandati, ab his qui miſerant eum,ſibi impoſitam tranſgreſſus fuit.

Prior incarceratur Apoſtata.

Cœnobium iſtud in Murhetm reformatur.

Eodem igitur anno in aduentu Domini, Laurentius epiſcopus Herbipolenſis ordinarius loci plurimum indignatus temeritatem abbatis & monachorum de Murhart,conſilio accepto miſit illuc ſuos Conſiliarios, Iohannem Trithemium abbatem S.Iacobi,& Conradum abbatẽ S.Stephani,cum quibuſdam alijs,ad viſitandum locum & monachos, & ad tentandum de modo & forma reformandi ipſum cœnobium. Aderant etiam ex parte ducis Wirtenbergenſis,Iohannes abbas Hirſauienſis, abbas quoque de Zvvifalten,& abbas de Lorch,cum quibuſdam alijs,idem cum epiſcopo ſentientes. Viſitatione autem peracta,& computatione debitorum ſummarie recepta, certos de reformatione fratres illuc poſuerunt,quibus & ordinem vitæ ſtatuerunt: Porro ad pleniorem exequutionem alium diem,iterum illo conueniendi, ad Quadrageſimam poſt ſecundam Dominicam anni ſequentis ordinauerunt.

MDXI.

Hyems dura.

Anno Nicolai abbatis noſtri v.hyems admodum fuit dura & ſatis longa, niuibusq; diu abundans,& vſque ad finem menſis Februarij terræ faciem non deſerens.

Eodem

Eodem quoque anno, die menſis Februarij xxv. Ludouicus comes palatinus Rheni Bauariæque dux & ſacri imperij Archidapifer ac princeps Elector nuptias Heydelbergæ celebrauit ſolennes, vxorem ducens filiam Alberti defuncti Bauariæ ducis, neptem videlicet ex ſorore Maximiliani Cæſaris.

Ludouicus Palatinus ducit vxorem.

Hucuſque Trithemius.

MDXXVI.

DE IOHANNE DE SIEMERN, ABBATE HVIVS monaſterii Sponheimenſis XXVII.

NICOLAVS abbas Sponheimenſis calend. Iulij præſente ſeculo defunctus eſt, vir pius & clemens, omni religioni & honeſtati deditus, & neminem ſua præſumptione contriſtauit vnquam, monaſterium ſuæ perſonæ expenſis haud grauauit; verum regularem diſciplinam tam in ſe quam in ſubditis optime ad finem vſque vitæ ſuæ continuauit, qui in medio Chori multarum lachrymarum ſuorum fratrum effuſione eſt ſepultus. Mortuo reuerendo domino Nicolao abbate, vacauit abbatia Sponheim paſtore IX. diebus, quibus expletis aduenerunt abbates duo Iohannes videlicet abbas S. Iacobi Moguntinus, & Fridericus abbas ſancti Iohannis in Ringauia, per nos (iuxta capituli noſtri inſtitutiones) ad hoc vocati.

Nicolaus abbas moritur.

Anno igitur prænotato MDXXVI. IV. nonas Iulij circa horam octauam prior cum fratribus noſtri conuentus ad locum capitularem (præſidentibus præſcriptis prælatis, adiunctis teſtibus ac Notarijs præſentibus) ſe conferens, præmiſſaque S. Spiritus muneris ac doni inuocatione, nec non prius ſcitatione canonica (vt moris eſt) habita, electionem per viam ſcrutinij in Dei nomine incepit.

Votis itaque ſingulorum fratrũ auditis, maior pars fratrum vota ſua in fratrem Iohannem de Siemern, pro tunc priorem, per Notarium ſignata, direxerunt. Nam electione proclamata omnes in eum cõſenſerunt, atque decreto electionis propria manu ſe ſubſcripſerunt: electuſque anno & die præſcriptis eodem anno Dominica proxima poſt feſtum S. Iacobi apoſtoli per Albertum ſedis apoſtolicæ Cardinalem ac archiepiſcopum Moguntinum eſt confirmatus, atque in eodem die à Iohanne epiſcopo, præfati Domini Alberti in pontificalibus Vicario, munus benedictionis in eccleſia montis S. Iacobi, præfatis abbatibus in pontificalibus aſtantibus, accepit.

Iohannes fit abbas huius monaſterij 27.

Fuit autem iſte Iohannes Siemern patria Cynonororum, * ex quodam oppido Argendal, haud longe diſtans à ciuitate Siemern, natus parẽtibus honeſtis. Pater eius Petrus nomine, è dicto oppido oriundus, mater eius nomine Helea, de villa Mirsbach exorta, qui victum labore ruſticano quærebant. Ipſe vero Iohannes annis in puerilibus ſcholaſticis literis à parentibus eſt traditus, quibus ad annum XXIII. vſque vacauit, in quo monaſterium nemine mortalium inſtigante intrauit: ſub regulari diſciplina annis XIX. degebat, ac promotus ad ſacerdotale prædicaturæ diuini verbi XVI. annis vigilanti ſtudio præfuit: Et nunc effectus abbas præeſt quam diu voluerit ille, qui ſolus omnia gubernat, cui ſit laus & gloria in ſecula ſeculorum.

Genus & origo Ioannis abbatis noſtri.

** Hundsrucker.*

IOHANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEMENSIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBRI DVO AD DIVERSOS GERMANIÆ PRINCIPES, EPISCOPOS, AC ERVDITIONE PRÆSTANTES VIROS.

CLARISSIMO VIRO DOMINO MATHIAE HELD CÆSAREO CONSILIARIO ET PROCANcellario Germaniæ, Iacobus Spiegel Seleſtadienſis S.D.

CVM pro tua prudentia non vulgari, minime ignores, vir clariſſime, quod ſummis ſemper viris doctiſſimorum hominum ſcripta ſint dedicata, minus importunum aut etiam ineptum à me fieri ſtatues, quod ſub tui nominis auſpitio hos Epiſtolarum familiarium libros Iohannis Trithemii Abbatis Spanhemenſis in publicum emittam. Nam cum in animo mecum reputo, quam preclare de bonis literis ac ſtudioſis omnibus ſis meritus (vt quæ priuatim in me contuleris beneficia iam non attingam) non ſatis candide facturum me arbitrabar, ſi hos alteri potius quã tibi offerrem. Et cum apud Cæſaream Maieſtatem in hoc ſacrorum ſcriniorum genere verſeris, vt in ſcribendis epiſtolis ad ſummos excellentiſſimoſque tum principes tum viros ſemper ſis occupatiſſimus, ono dedignaberis, opinor, & has per ocium legere, quas Trithemius ad præſtantiſſimos Germaniæ principes, tum etiam doctiſſimos quoſque ſuæ ætatis ſcripſit, & quas ipſi viciſſim ad illum. Neque iniucundum tibi fore exiſtimo, ſi harum lectioni paululum temporis concedas, vt ſuperioris ætatis veluti imaginem quandã in animo cõcipias, qua me ſub incomparabili heroe ac laudatiſſimo Cæſare Maximiliano primum in aulam contigit recipi. Ego ſane fateor, me non mediocri affici voluptate, quoties in his epiſtolis optimorum virorum recordatione fruor, quos iam partim vita defunctos, partim adhuc ſupereſſe non ignoramus. Et quanquã temporis longinquitas plurimum poſſit in rebus humanis, vt multa per illam obliterentur, aut etiam immutẽtur, huius tamẽ lectionis beneficio, non iam defunctos, ſi qui ex his obdormierunt, nec qui ſuperſunt abſentes amplius exiſtimo. Neq; te latere poteſt in quanta exiſtimatione vbiq; habitus ſit Trithemius, ob incredibilẽ ingenii acrimoniã, & acerrimũ in omni genere literarũ ſtudium: prudentiã vero tantã, vt à regib. & principibus, & ab ipſo Maximiliano omnifariã ſua ætate maximo Imp. in ſummo honore habitus ſit, ac ſæpius vt ſe in ordinẽ conſiliariorũ adſcriberet, rogatus. Atq; hanc ſingularẽ humanitatẽ ac beneuolentiam Illuſtriſſimorum principũ ſuperioris ſeculi erga præſtantes eruditione viros, noſtræ ætatis principes cõuenit imitari, & ſummo ſtudio fouere eos, quorum beneficio tantum ad immortalitatem perueniunt. Quod ſi Philippus Palatinus Rheni, Bauariæq; dux, Fridericus Saxoniæ dux, Ioachim Marchio Brandenburgenſis, Hermannus archiepiſcopus Colonienſis, principes Electores, tanto fauore doctos ſuæ ætatis proſecuti ſunt, æquum eſt vt noſtro etiam tempore doctiſſimi quique liberaliter foueantur. Cæterum in his epiſtolis videre licet quam religioſe de Chriſtiana religione ſenſerit Trithemius, & quanto ſtudio propugnauerit eandem contra id ætatis concionatores, qui crebrius Ariſtotelẽ aut Porphyriũ, q̃ Chriſtũ, aut apoſtolos è ſuggeſtu allegabãt, indigniſſimũ eſſe exiſtimans, non ſufficere dogmata Chriſtianæ fidei ad inſtituendã eccleſiam Dei, imo etiã pferri his vaniſſima Ariſtotelicorũ figmenta. Iucundũ admodũ eſt ac conſolatione plenũ, q̧ præter Chriſti & apoſtolorũ, adeoq; omniũ ſanctorũ, etiã ſuo exẽplo toties ad patientiã hortatur, ac retrahendũ eſſe animũ vindictæ cupidũ, q̃ virtus omnium maxima eſt, non tã in magnis & potentiſſimis viris, q̃ in miniſtris Verbi Dei, quos par eſt pro Chriſti gloria illuſtrãda omnia patienti animo ſufferre. Sed q̃ rara ſit hoc tempore in plæriſque hæc virtus quotidiana experientia

rientia edocet. Apoſtoli Pauli quoties mentionem facit, aptiſſimo epitheto Chriſtophilum *eum nominat. Quid enim non beneficiorum Deus in hunc Apoſtolum contulit? aut ex quibus non periculis eum liberauit, vt veritas promiſſionum ſuarum conſtaret? Quæ omnia eo reſpiciunt, vt pulcherrimam hanc virtutem omnes vbique præſtemus, maxime quibus in Eccleſiis ad docendi munus rite manus impoſitæ ſunt. Adhæc cum vitæ fuerit inculpatiſſimæ (fuit enim mihi multis annis familiariter notus) ac ſummo ſtudio ſcripturis diuinis ſemper intentus, vt nemini dubium eſſe poſſit, quin pium admodum & fidelem abbatem ordinis ſui præſtiterit, mirum eſt quod tam nihil aut parum ſuæ ſanctimoniæ adſcripſerit coram Deo, cum noſtra hac ætate hoc nomine etiam ij ſoleant gloriari, qui ab omni conuerſatione pia & honeſta, quæ non niſi ex viua fide proficiſcitur, ſunt alieniſſimi. Sed ne prolixitate literarum tibi moleſtus ſim, exhibeo iam tibi Trithemium, ipſum abbatem Spanhemenſem, quem vel ideo doctis ac optimis quibuſque gratiorem fore confido, quod non ſolum ſub tuo patrocinio exeat in lucem, quod plurimi apud omnes ſit, verum etiam quod te interceſſore Cæſareo donatus priuilegio, hoc liberius ac commendatius in manus hominum ſit peruenturus. Nec retrahet quenquam opinor à lectione tanti viri, quod ſui ætatis familiari ſermone vſus ſit, nonnullaque noue dixerit, quæ huius ſeculi eruditiores non recipiunt, cum non tam verba quam rem ipſam neceſſe ſit ſpectare. Quare cum propter multa humanitatis tuæ beneficia me tibi obligaueris, ac poſt nuper Palatii Comitem me dictum, iam denuo miſſo hoc priuilegio ita deuinxeris, vt vix vnquam queam eſſe ſoluendo, æquiſſimum etiam fore ſtatui, vt ad te quoque in primis laborum tuorum fructus redirent. Bene vale vir clariſſime, ac boni conſulas precor hoc meum ſtudium erga te, maiora gratitudinis officia relaturus, quandocunque Deus occaſionem obtulerit, cui te quam commendatiſſimum eſſe precor & opto. Ex Seleſtadio die tertia Martii:*

Anno à nato Seruatore M. D.

XXXVI.

IOHANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEIMENSIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER PRIMVS, AD IACOBVM TRITHEMIVM DVLCISSIMVM FRATREM.

I.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS MONASTERII S. IACOBI APOſtoli Herbipolenſis, Iacobo Trithemio fratri dulciſſimo Salutem.

OPORTVNE ſatis admonuiſti, ſuauiſſime frater, vt epiſtolas noſtrarum teſtes calamitatum, quas à die noſtri de Spanhem exitus familiariter emiſiſſe nos conſtat, vſque in illum diẽ, quo hanc D. Iacobi Abbatiam ſuſcepimus gubernandam, in vnum reuocemus volumen, tibique vnde memoriam noſtri ſemper ad manum habeas tranſmittamus. Quid te vt iſta peteres à nobis impulerit, rationabiliter addidiſti: quod impoſſibile nemo dicturus eſt, ſeneſcentem properare in occaſum: mundum prior exiturus, qui prior intrauit. Cum ergo nobis fraternitatis neceſſitudine ſis coniunctus, nihil tibi poſſumus denegare, cum id maxime petas, quod ratione minime caret honeſtatis. Accipe nunc igitur teſtem in te noſtri amoris, vltimum hunc Spanhemenſium noſtrarum librum epiſtolarum, quo cauſam habeas penes te noſtri ſedulo memorandi, & tuæ, ſi quid noſtra valent, conſolationis. Te gaudemus habere ſuperſtitem, noſtrorumque ſtudiorum hęredem, vt quibus diſſolui corpore quidem neceſſarium, tecum viuere poſt fata ſaltem memoria contingat. Quamuis exiguæ admodum æſtimationis apud nos ſit, memoriam poſteritati commendare, cuius neque laudis neque vituperij ratio pertingere poteſt ad mortuum. Vnum hoc ſatum ingreſſi petimus abs te, vt quoties Deo miniſtras in altari, ſupplex noſtri memoriam interponas. Iuuabit mentem à conſummatione purgationis dilatam (non dubitamus) ſi tu purificatus hoſtiam pro ea ſalutarem obtuleris. Vale noſtri memor ad Deum. Ex monaſterio noſtro D. Iacobi maioris in ſuburbio Herbipolenſi, quarta die menſis Nouembris. Anno Chriſtianorum M.D.VI.

II.

IOHAN. TRITHEM. ABBAS SPANHEMENSIS, SVIS CHARiſſimis in Chriſto filiis, Priori & Conuentui in Spanhem, ſalutem & ſynceram in Domino charitatem.

* Heydelberg.

NONA die menſis Aprilis venit ad nos Budorim * frater Theodericus monachus, nuncium perferens non ſatis iucundum, cuius facti haud mediocriter fuimus turbati, propterea vel maxime, quod nullus veſtrum ſe temeritati ſatellitum malignorum oppoſuit, nullus contradixit. Quis mihi ſuccenſeat, fratres mei, ſi quos veſtrum tantæ patratæ in nos temeritatis & conſcios & conſentaneos eſſe ſuſpicemur? Ad ſuſpicionis conſpirat argumentum, quod non ſolum nullus veſtrum vices interpoſuit, ſed ne factum quidem nimis temerarium denunciare nobis quiſquam veſtrum cogitauit. Scimus etiam quoſdam è vobis interfuiſſe pręludio, quãdo primum temeritatis miniſtri confractis foribus in domeſticos irruerunt, iuſſoſque abire noſtrorum riſiſſe contumeliam. O pernicioſa imperitorum ſemper ignauia: quantam tenui ex ortu calamitatem deſolationemque Reipublicę neglectu inducere conſueuiſti. Et reuera, fratres, grauiter in hoc læſi, vehementer timemus hanc præſumptionem non minus vobis & monaſterio pauperi, quam nobis breui nocituram. Cauſas enim latentes in me odij Cynonotān * certe non ignoro: nec potero illius amare imperium, qui mihi ſine cauſa contra iuſtitiam aduerſatur. Quanquam nec dum mihi ſatis conſtare poſſit, cuius mandato vrgente talia in noſtros fuerint attentata. Non enim facile poſſum induci vt credam Principem Vltraſyluanum talia in nos fulminaſſe decreta. Qui etſi forſitan Battologorum aduerſum nos fidem adhibuit iniquis delationibus, nunquid propterea noſtrum philoſophandi ſanctum propoſitum deſeremus? aut propter vnius odium hominis ſacrarũ intermittemus ſtudia literarũ? Qui naſcitur ad auaritiã, diuitias anxius cogitet: nos ad literas nati ſum*, ſacra

* Hundsrucker.

cra librorum oblectamenta ſequemur. Nobis in hac mortalitate conſtitutis nihil aliud eſt viuere, quam veræ ſapientiæ ſtudio inſudare. Propterea ſi alterum oporteat, Abbatiæ potius, quam literarum ſtudio valedicemus. Interea, fratres chariſſimi, ne propter abſentiam noſtri ſtatus monaſterij grauius perturbetur, vnuſquiſque veſtrum ordinem ſuum & officium diligenter intueatur commiſſum, quouſque deliberemus melius, quid nobis in hac turbatione vtiliter ſit agendum. Abbati Speciosi montis*, non ſatis pulchre Saturni motum ſequenti, gratias agimus, non habemus. Ipſe enim principalis omnium in nos malorum eſt cauſſa, miniſtros ſceleris in noſtros prouocans, à quibus nec læſus eſt vnquam, nec etiam lædi potuiſſet. Quid ad innoxios familiares noſtros, quod minas ipſe timuit exterorum? quaſi deſint nobis auxilia principum, quos non minus lingua procax, & intemperata ſenis proteruia offendit. Moramur autem sereniſſimum principem Philippum, iam quidem abſentem & neceſſario expectamus: in cuius arbitrio conferemus omne quod nobis moleſtum occurrit. Non enim agemus quicquam in hac turbatione noſtra ſine mitiſſimi principis conſilio, cuius fauor & clementia μισάνθρωπον in nos odium prouocauit. Valete ex Budori oppido principis Palatini, decima die menſis Aprilis. Anno Chriſtianorum M.D.V.

III.

IOANNES TRITHE. ABBAS SPANHEM. IACOBO TRITHEmio, artium & philoſophiæ Doctori, dulciſs. fratri S.

QVÆ in nos temeritas æmulorum præſumpſit, relatione fratris Theoderici cognouimus. Tu videas cura, vt libros noſtros & res tibi commiſſas, τῶν κρυφίων μάλιστα, cuſtodias, καὶ τῶν μυστηρίων τῆς παιδείας ἡμετέρας. Non enim cogitamus redire ad Spanheim, niſi hanc contumeliam nobis & noſtris illatam ſine demerito, ad noticiam deduxerimus plurimorum. Claues rerum noſtrarum τῶν μυστικῶν μάλιστα, quas fidei tuæ in exitu noſtro, cum nihil ſuſpicaremur aduerſi, commiſimus, nulli ſine noſtra tradas commiſſione. Tenemur enim ſuſpicione vehementi quorundam in nos fratrum conſpirationis, Prioris maxime & alterius, cui ſemper fuit infenſus. Tu autem, frater dulciſs. nihil mouearе his malis; ſi tamen mala dicenda ſunt, per quæ nobis iter in Deum paratur: experimento cognoſcent ſe ludum inchoaſſe non puerilem, cum ipſi tandem in laqueum ceciderint quem nobis parauerunt. Frater Theodericus, qui noſtras ad te perfert literas, quædam à nobis accepit in mandatis, cui & fidem credulitatis adhibeas, & auxilium impendas. Eum namque inter noſtros alienigenam nobis inuenimus fidelem, qui & vicem noſtram doleat, & quicquid iuſſerimus libens exequatur. Vale. Ex Buri decima die menſis Aprilis. Anno Chriſtianorum M.D.V.

IIII.

AD PRIOREM SVVM IN SPANHEIM, FRATREM NICOlaum Remitium. &c.

VETVS in me prouerbium diuina permittente prouidentia impletum eſt: *Nulla calamitas ſola.* Poteſtas aduerſario data eſt in nos ſæuiendi, nec pepercit, exemplo nos innocentis primum ſpolians, rebus, amicis, & filijs quos parturiuimus in Domino, ac deinde corpus nunc varijs dilacerans plagis: mentem ſolam (nobis Dei miſeratione aſſiſtente) nullatenus penetrabit. Iacemus hic febribus grauiter afflicti, turgentibusq; vlcerib. pleni, à noſtris deſolati, & (quod eſt grauius) in opprobrium & fabulã aduerſarijs literarum ſine cauſa expoſiti. Nemo nos ex charis noſtris omnibus conſolatur, nemo veterum amicorum noſtrorum longe abſentium nos viſitat, nemo dolentibus nobis compatitur. Sed tu Domine Deus miſerator & miſericors reſuſcita me, & retribuã eis, non malum pro malo (hoc enim per verbum tuum nobis interdictum eſt) ſed in bono te iuuante vincam malum, vt faciam quod diſcipulis ſuis verbum tuum inimicis perſequẽtibus faciendum ꝗ rectiſſime indixit. Erit enim mihi te miſerante, hæc incõmodorum temporalium obiectio ad ſalutẽ, ſi foris patiente contumelias & infirmitates corpuſculo, mẽs circa internorũ ſtudia immobilis perſeueret. Ad labores natũ me ſcio, & per multas tribulationes ad eũ ſum rediturus, à quo per inõbedientiam receſſi. Ego coram Deo forſitan ꝙ merui patior; illi autem qui me perſequuntur innoxium, viderint quo zelo moueantur. Aliud eſt quod æſtimatione noſtri ore proferunt, atque aliud quod mente cognouerunt. Sed de his alio

tempore ratio eſt habenda, cum odiorum in nos cauſas non vnam, ſed plures aperiemus iniuſtas. Interea nobis patienter ferendum quod neceſſitas indicit, donec Sol, quem caligo aliquantulum intercepit, rurſus emittat ſuper nos radios ſuos, cunctas mœroris tenebras exterminans. Mitte ad nos cum latore præſentium è Græca Bibliotheca noſtra ſubiecta volumina, vt habeamus ad manum in lecto ægritudinis noſtræ, quibus fructuoſe occupemur per interualla ſcripturarum ſtudijs. Dictionarium inprimis Græcum ab Aldo impreſſum Romano mittas velim. Ac deinde Pſalterium ab eodem formis excuſum Venetijs. Item epiſtolas Græcas manu noſtra deſcriptas. Zenobium quoque, & ea quæ nos de Homero latina fecimus poemata. Aſtrolabium noſtrum minus æreum, cum reliquis in breuiculo conſignatis, vt mittas ſimiliter præcipimus. Vale noſtri memor ad Deum. E Spira vltima die menſis April. Anno Chriſtianorum M. D. V.

V.

IO. TRITHE. AB. SPAN. MAGISTRO IACOBO Trithemio fratri. S.

CONTVLI me pridem in ciuitatem Spirenſem, non voluptatis cauſa, ſed neceſſitatis, ne quem Budoris infirmitate mea grauarem; malens eſſe cum notis & amicis, & illis maxime, quibus olim beneficia contuli, quam cum extraneis in Nouocaſtro, * vbi diebus quatuordecim manſi ægrotans. Sum autem domo Abbatis Lympurgenſis hoſpitio receptus, & nec dum ſatis conualui de cunctis infirmitatibus meis. Nolumus te in Spanheim manere diutius, ne quid in te mali forſitan machinentur æmuli noſtri, quos abſentiam noſtram grauiter ferre intelleximus. Verentur enim (vt coniectura aſſequimur) ne forte praua eorum conſilia per nos in noticiam piiſſimorum principum deducantur, quod certe non ſine cauſa metuunt: quippe qui conſcientia ſua ſibi conteſtante intelligunt, quam præſumptuoſe nobis contumeliam propter Principis erga nos clementiam intulerunt. Quid autem dicent ad hoc, quod in nullo à nobis læſi vnquam, nos propterea perſequuntur odio, quia ſereniſſimo bene fauemus principi Budarorum, qui nobis pius ſemper & clementiſſimus extitit? O inuidia ſemper cæca, nemini plus noxia quam ſibi: quem te perſequi arbitraris? *Domini eſt terra, & plenitudo eius*, pro cuius amore totus mundus mihi patria eſt, & facilis vnius iactura cœnobij. Sed hæc tecum frater ſilentio tegenda, quia nondum venit tempus, quo arcanum mentis meæ conſilium in publicum exponatur. Numen ſequor occultum. Acceptis tecum libris tuis ac veſtimentis, quamprimum ad nos Neamatricum * venire cum fratre Theoderico feſtina: parauimus tibi locum inter familiares Abbatis Lympurgenſis non vltimum, à quo in ſecretarium aſſumeris, quouſque nobis lux intercluſa reſplendeat. Libris & rebus noſtris, τῆς παιδείας κρυφίων, καὶ ἄλλα πάντα τέχνης τῆς μουσικῆς, iuxta ordinem & modum noſtræ voluntatis, quem iſte frater tibi dicturus eſt, rite diſpoſitis, claues domus noſtræ Abbatialis omnes ad manus Prioris conſigna. Affert tecum libellos deuotionis noſtræ græcos, quibus diutius carere non poſſumus. Cætera vero omnia philoſophiæ ſacratioris neceſſaria in locum reconde diſpoſitum, donec finem conſequantur epiclemata noſtra. Vale frater vnice atque dulciſſime. E Spira vltima die Menſis Aprilis. Anno Chriſtianorum M. D. V.

* *Neuburg.*

* *f. Neometum i. Spirã.*

VI.

IO. TRITHE. ABBAS SPAN. ROGERIO SYCAMBRO, amicorum conſtantiſſimo S.

LEGIMVS indicem lucubrationum tuarum, quem nobis per Laurentium tabellarium noſtrum pridie quam ad te ſcriberemus miſiſti, & ſatis admirari earum multitudinem nequimus. Plane admiratione dignum eſt, vnum te hominem obſeruantia regularis diſciplinæ die noctuque ſemper occupatiſſimum, ſex & triginta ſupra centum in decennio, metro ſimul & proſa, non vulgaria abſoluiſſe opuſcula, quorum vel ſola nomina mirum nos in modum oblectarunt. Da quæſumus operam, dulciſſime Rogeri, vt quamprimum lectione tot operum tuorum nobis liceat recreari. Non enim tuam latet prudentiam ſcio quantis nos æmuli concuſſerint iniurijs, qualibuſque premamur aduerſis: contra quorum inſultus omnium, vna nobis conſolatio relicta eſt, vnus manet impenetrabilis clypeus, mentis in Deum noſtræ confidentia, & ſacræ ſtudium lectionis. Hos enim fidos noſtræ peregrinationis comites, nulla vnquam poterit à nobis remouere impietas; nulla,

nulla, quo minus iter vbique comitentur noſtrum, poterit obſtare aduerſitas. Sæuiat quãtum velit in nos Comaſtes ille tyrannus, furia tentet Iatreum: nihil auferet quod vera nobis philoſophia contulit, quam charitas Dei per fidem in nobis Ieſu Chriſti confirmauit. Quæ mihi conoporum * ſylueſtrium cura, qui mente ſtabilem dimouere propoſito nequeunt? Omnis terra mihi patria eſt, & vnus vndique ad ſuperos conſcenſus. Parum intereſt vbi viuam, dum viuo mortalis. Malo viuere in exilio mente ſanus rebuſque pauperrimus, quam adulari comaſtis, quos abſque culpa minime quiſquam laudauerit. Quales ſint aduerſarij noſtri, quibuſque dediti ludis, verſiculo notabis ſubiecto:

Οἶνος καὶ τὰ λόετρα, καὶ ἡ περὶ κύπριν ἐρωὴ
Ὀξυτέρην πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς ἀΐδην.

Ad huius ſententiæ normã turba cum Principe viuit eorum qui me perſecuti ſunt, quibus ſuo tempore ad perpetuam eorum confuſionem antipodoſin ſcribere curauimus. Vale noſtri memor ad Deum. E Spira VI. die menſis Maij, Anno Chriſtianorum M.D.V.

VII.

IOACHIM DEI GRATIA MARCHIO BRANDENBVRGENſis, Princeps elector, Ioanni Trithemio Abbati Spanheimenſi præceptori Salutem.

REVERENDE pater, præceptorum celebratiſſime, ſumus de proximo iter arrepturi ad ſacram Romanorum Regis maieſtatem, affectantes in eodem itinere coram cum P. T. (prout iam dudum deſiderio nobis fuiſti noſti) & conuenire & interloqui, & de multis quæ noſtro inſunt animo, conferre tecum. Idcirco P. T. obteſtamur rogamuſque, vt poſt habitis quibuslibet alijs occupationibus ſuis, ſeſe in oppidum Bun * cis Rhenum in perſona propria conſtituat, ad primum diem menſis Iulij proxime futuri, quo & nos ipſo codẽ termino (diuina clementia fauente) conſtituemur. Faciet in ea re nobis P. T. ſingularem complacentiam, erga eandem fauoroſe & omni gratia remerendã. Valeat P. T. per æuum. Datæ è Colonia noſtra iuxta Spreuum, vndecimo die menſis Iunij. Anno Domini milleſimo D. quinto. * Bonnam.

VIII.

AD SERENISSIMVM PRINCIPEM, IOACHIM MARCHIONEM Brandenburgenſem, electorem Imperij Romani, Ioannis Trithemij Abbatis Spanhemen. epiſtola reſponſoria.

VENIAM ad tuam celſitudinem Serereniſſime Princeps in die & loco mihi conſtitutis à te quam libentiſſime, tametſi propter varias corporis mei ægritudines vix pedem mouere quoquam poſſe videar. Nihil enim gratius mihi, nihil dulcius hoc tempore contingere potuiſſet, quam ſapientiſſimum eruditiſſimumque adire te Principem, tecum verſari, loqui atque diſſerere; non quidem de paruis rebus ac minimis neque vulgaribus, ſed de arduis & maximis, & tuo ingenio fœcundiſſimo dignis, quæ triplicem noſtram non abhorreant Philoſophiam. Quoties enim cunque noſtrarum inter nos diſputationum, quas ante biennium Francfordiæ in multam conſueuimus deducere noctem, in mentem recordatio venerit, toties me tuis intereſſe ſermonibus puto, & magni aliquid audire abs te, quo mens mea peramplius in amorem cœleſtis philoſophiæ noſtræ accendatur. Vnde mox vt relicta ſerenitatis tuæ epiſtola, ad Rheni partes te intellexi vẽturum, omnis à me corporis moleſtia receſſit, & propter mentis tripudium imbecilla corpuſculi membra diu amiſſam virtutem recuperant, & venire ad maieſtatem tuam omnia oſſa mea quantotius feſtinant. Interea ſereniſſime Princeps Trithemium tuum (vt ſoles) benigno fauore proſequere, quoniam qui ſemetipſum tibi ſpontanea voluntate in ſeruum tradidit, nihil eorum quæ poteſt, nouit, habet & intelligit imperio tuo non ſubmiſit. Iure igitur Trithemio tuo fauorabilem te patronum deinceps exhibere debebis, à quo ipſum recepiſti totum quod erat ſuum, immo quod erat ipſe ſibi. Scio quod me ſupra meritum dignaris, ob quod excellentiæ ſerenitatis tuæ pene oblitus amatorium furorem cohibete vix potui. Sed parce mihi, clariſſime Princeps, quoniam audentior fui quam meam decuit paruitatem. Tuam bene valere celſitudinem opto. Ex Neometi, viceſima die menſis Iunij. Anno Chriſtianorum M.D.V.

IX.

IOANNES TRITHE. ABBAS SPAN. DILECTO FRATRI NIcolao Priori ſuo clauſtrali S. & ſynceram in Domino charitatem.

REBVS noſtris prauorum maleuolentia perturbatis, animus ad aliena rapitur, & vbi tandem conſiſtat merito ſpeculatur. Non parcunt innocentiæ temeritatis autores, & qui nos lædere nequeunt, linguam in noſtros mendacem atque maledicam (ſicut audiuimus) extendunt. Nos autem eorum parui pendentes maledicta, Deique miſericordiam collaudantes benedicimus, de cuius protectione in tempore opportuno certi ſumus. Quid enim hominum ſtultitias continuo furore maris inſtar ſæuientes curaremus, quibus de fatuitate totum, de ſapientia vero nihil conſtat? Scimus enim per multas tribulationes regnum patere cœlorum: nec pati quæ caſus offert abnuimus, Chriſti paſſionem præ oculis iugiter habentes. Nunquam triſtia nobis defuerunt, ex eo die quo ad Abbatiam fuimus electi, ſed mentem diuinarum ſcripturarum fulcimentis inſtructam eo locauimus, quo (Dei miſeratione præſeruante) neque proſperis neque aduerſis à ſuæ tranquillitatis ſtatu poterit euerti. Neque enim ignoramus, quam ſit hominibus pernicioſa res intemperata triſticia, ſi mentibus inhæſerit ſemel: quanquam ſine triſticia vitam agere non ſit facile. Sola me innocentia conſolatur, patientem iniurias, videbuntque Cynonoti quam ſim Chriſtianus philoſophus. Nec ſatis mihi facit eorum cauillatio, qua dicunt, non mei factum odio quod temere præſumpſerunt, cum nominis noſtri non mediocriter cōcernat rationem. Sed aliud hæc tempora poſcunt. Erit ad caput Iulij menſis Principum conuentus in Colonia, quo & nos vocati ſumus per ſereniſſimum principem Electorem Ioachim Brandenburgenſium Marchionem. Vnde ne propter diuturnam noſtri abſentiam ſtatus rerum monaſterij collabatur, tuæ charitati vices noſtras interea committimus, citra tamen præiudicium noſtræ dignitatis, quouſque vel ad cœnobium reuertendum duxerimus, vel hanc ipſam reuocare commiſſionem. Nihil egeris magni & inſoliti, nihil mobilium vel immobilium vendas, nihil alienaueris aut locaueris, nec dederis in pignus, ſolum ea facias quæ Priori & cellerario conueniunt. Sic agito vt monachum decet Abbati ſubiectum. Vale ſanus. Ex Neometi 24. die mēſis Iunij Anno Chriſtianorū. M.D.V.

X.

IO. TRITHE. ABBAS SPAN. OPTIMO FRATRI IOANNI Nutio ſalutem, & veram in Domino charitatem.

EA quæ mihi de Priore meo Nicolao ſuiſque cōplicibus teſtimonia perfidiæ & infidelitatis ſignificaſti, chariſſime frater, antea non penitus ignoraui. A pluribus enim ſciebam annis, cum tu adhuc monialium in Bibelis præpoſitum ageres, quod Prior, homo alioquin ſatis promptulus inconſiderate loquendi, quæ non intelligat quorſum dicta vergant, cuius totus ſpiritus in naribus eius ſemper eſt: ſimul & frater Heilmannus, pluribus annis cellerarius meus & procurator vniuerſalis, ſcitus quidem & aſtutus, ſed odio in nos agitatus nimium, vna cum paucis è numero fratrum donatorum, partibus fauentes tranſyluanis, iniquis contra nos & principem noſtrum machinationibus laborarunt. Non egemus alieno teſtimonio, qui Prioris verba viuaci memoria tenere cogitamus. Qui cum nuper hic nobiſcum eſſet, inter cætera miniſteriales Ducis talia de nobis verba dixiſſe confeſſus eſt: *Si Abbas veſter Ducis noſtri partibus adhæſiſſet, quemadmodum fauiſſe conuincitur Palatinis, non incidiſſet mala hæc omnia.* Scio quod verum eſt eorum in hac parte teſtimonium. Quis vero Ducis animum concitauit in nos, niſi Prior ipſe, qui nobis iſta retulit, prędictuſque frater Heilmannus, & Claudius ille Donatus, qui Palatinas partes ſemper calumniantes, nobis tranſyluanos ſine cauſſa reddiderunt infenſos. Deus omnipotens, qui nouit omnia priuſquam fiant, ſcit quia non mentior. Quotieſcunque ex miniſtris ducalibus quiſpiam intrauit monaſterium, memoratis delatoribus notus, memoria noſtri, qua ſi nimium faueremus Palatinis rebus, in medio fuit. Hæc vna & prima Cynonotorū æmulationis in nos cauſa fuit, quam etſi ante ferme decennium fratrum nobis charitas notam fecerit, tute ſatis tamen auferre nequiuimus. Addamus & alteram, feudum caſtelli Spanhemenſis, quam tu quoque non ignoras concernentem. Tertia eſt hominis in nos odij cauſa, indefeſſa circa bonas literas ſtudiorum noſtrorum continuatio, cui (vt ſuis loquamur verbis) videre libros horror eſt maximus. Hanc boues illi duo monticulæ Idalimus & Cno-

& Cnopephorus, omnium ſcripturarum bonarum ignari, hoſtes, aduerſarij & contemptores, non parum auxerunt, quippe qui noſtris ſtudijs optimis, ad quæ ſumus nati, ſemper pro viribus detraxerunt. Quartam æmulis cauſſam aduerſum nos, bellum atrociſſimum dedit, quod contra mitiſſimum principem noſtrum Philippum comitem Palatinum, anno priore multorum conſpiratio geſſit. Quæ illo durante in nos fuerint præſumpta ab æmulis, cum tu ſemper toto illius tempore in oppido vicino monaſterio Creutzennach mecum fueris conuerſatus duabus & viginti hebdomadibus, non ignoras. Quid ſi & quintam præſcriptis addiderimus odiorum in nos cauſam, quam Prioris noſtri verba confirmant: tametſi certo ſciamus certius eſſe confictam. Retulit enim nobis pridem à Cynonoris ad nos Neometim reuerſus, ducalem archigrammatæum quibus neſcio verbis prouocatum à nobis, vt rebus noſtris faueat male, cumque ob id omnia in nos principis nomine imperioque ſeducti excogitaſſe, ac ſatellitibus præfecti latrocinandi commendaſſe officium. Nihil in eum perperam dixiſſe nos vnquam meminimus, nec hoc ipſum quidem, cuius nos accuſare videtur, quod homo ſit indoctus & verſipellis, ſuis commoditatibus nimium inhians, vtpote qui ad principem venit ſcholaris inops atque pauperrimus, anniſque paucis euaſit ſeruiendo ditiſſimus. Si hæc aliquando verba dixiſſem, verba vtique dixiſſem ſuis moribus congrua, & propterea vera, neque aduerſus Principem ſuum, ſed in eum qui talia feciſſet prolata. Mores mihi Ducis admodum ſatis conſtare videntur: mitis eſt, humanus cito, nimium credulus. Nec eius gratiam poſſe nos recuperare delationibus falſis amiſſam arbitramur difficile, niſi cauſa nos prohiberet occulta ne debeamus. Credulus nimium ſuis iniuſte nos perſecutus eſt. Veniam ergo non poſtulabimus ab eo, quem læſimus nunquam. Experiemur fortunam etiam grauiora minantem, illum conſtituentes nobis protectorem, cuius nutu ſubſiſtunt vniuerſa. Puderet nos merito, ſi tot ſudores literarum ſtudio atque labores per continuos annos triginta & ante & poſt religionis introitum monaſticæ gratis impendiſſe videremur, vt animo non poſſemus imperare noſtro, triplicis Philoſophiæ fortiſſimis circumſepto præſidijs: & odia contemnere imperitorum, & quæque nobis aduerſantia pro regni cæleſtis deſiderio cum manſuetudine & patientia tolerare. Quantumlibet enim ſint grauia, quæ nobis improba fortunæ parauit inuidia, propterea vel maxime contemnenda ſunt, quoniam obnoxia fini perſeuerare diutius non poſſunt. Sanctorum Chriſti martyrum victoria, quam ſint aduerſa huius mundi ridenda viro ſapienti, clariſſimo nos inſtituit exemplo. *In afflictionibus debemus reſpicere in Chriſtū & ſanctos eius.* Breuiſſimo durantia tempore pro redemptoris ſui amore patienter ſuſtinuere tormenta: pro quibus angelorum ſine termino æterna iam fruuntur lęticia. Abſterſit ab oculis eorum omnem lachrymam Chriſtus, pro cuius teſtimonio in hac vita ſuſcepere contraria: *Apocal. 21.* & iam non erit inter eos clamor amplius, neque timor, neque luctus, neque dolor, quoniam hæc omnia ſicut fumus in hoc ſæculo tranſierunt: illi autem ſunt in pace, & viuunt nomina eorum in ſæcula ſempiterna. Suſtineamus & nos, amantiſſime frater, pro Chriſti amore cum patientia in remiſſionem peccatorum noſtrorum, ea quæ nobis aduerſa proueniunt, ſcientes fidelem dixiſſe Theophilum: *quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum.* *Actor. 14.* Adtendamus caput noſtrum, conditorem noſtrum, præceptorem & Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM Deum & hominem, quanta manſuetudine, longanimitate & patientia pro nobis tolerauit aduerſa huius vitæ, famæ innocentis diſpendium, irriſiones, contemptum, famem, ſitim, frigus & æſtum, immenſoſque pro ſalute noſtra labores: ac poſtremo infinitis plenam amaritudinibus paſſionem, horrendos cruciatus, & mortem in patibulo crucis, latere transfixo cuſpide nimis acerbam. Itaque ſi principem noſtrum Dominumque & magiſtrum oportuit primum talia pati, & ſic intrare in gloriam ſuam, quomodo nos Chriſtiani, nos monachi, nos denique iniqui, & ipſa neceſſitate naturæ mortales atque corruptibiles, gloriam nobis pollicebimur (vt ita dixerim) alienam, ſine labore, ſine aduerſitatum & multimoda tolerantia paſſionum. Ad principis noſtri gloriam nemo pertinget, qui non FIDE ET OPERE in eius charitate vſque ad mortem Chriſtiane viuendo, perſeuerauerit. Quid autem in Chriſto ſit pie viuendo perſeuerare, ſanctus non tacuit Chriſtophilus dicens: *Omnes qui in Chriſto volunt pie viuere, perſecutionem patientur.* *2. Tim. 3.* Non poteſt ſine aduerſitate viuere Chriſtianus, ipſo ad nos dicente magiſtro: *Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Non eſt ſeruus maior domino ſuo, neque ſuper magiſtrum diſcipulus*, *Ioan. 15.* neque Chriſto melior Chriſtianus. Si membra ſumus Chriſti, caput noſtrum in aduerſitate ſequamur, vt in eius conſortio numerari mereamur regnantes, in cuius imitatione nunc patientes contriſtamur. Suffi-

cit enim diſcipulo Chriſti, vt ſit in paſſionibus & aduerſitatibus præceptoris exemplo quotidie, ſeptuſque munimine dominum regio ſuum mente ſollicitus imitetur. Nunquam deſunt in hac vita Chriſtiano certamina paſſionum, quanquam non omnes qui dicuntur Chriſtiani, his per patientiam ad meritum vtantur. Non omnis enim qui patitur in hoc mundo, paſſionibus Chriſti in veritate communicat, ſed is tantum Chriſti fit teſtimonio glorioſus, qui aut pro Chriſti & iuſticiæ amore patitur, aut pro ſuis peccatis innocens omni ſe dignum aduerſitate, vt Chriſtum lucrifaciat, arbitratur. Dixit enim in ſanctis martyr Chriſti magnus Cyprianus: *Pœna martyrem non facit, ſed cauſa.* Si, quando patimur, Chriſtus eſt in cauſa, non triſtemur, ſed retineamus in nobiſmetipſis dolorem noſtrum ac fortiter feramus, quoniam ipſe Chriſtus, pro cuius amore patienter ſufferimus, feſtinum nobis de cœlo mittet auxilium. Scis enim quid ſanctus dixerit Chriſtophilus: *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem.* Et ne ſpem putaremus inanem, ſubiunxit: *Spes autem nō confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Nonne & quidam ſapiens neceſſariam hominibus iuſtis tribulationem conſiderans dixit? *Vaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tentatio tribulationis.* Patienter ferenda ſunt quæcunque nobis occurrunt aduerſa: quoniam etſi multæ ſunt tribulationes iuſtorum, de omnibus tamen à Domino poſt breuiſſimam horam momentaneamque liberantur. Stultum eſt timere quod euitare non poſſis, & propter aduerſitatem corporis morbum incidere mentis. Menandri verſiculorum auctoritas nos confundat, ſi pulſati aduerſis fuerimus muliebres. Dicit enim

Φέρειν ἀνάγκη θνητὸν ὄντα τὴν τύχην. Et
Φρονοῦντος ἐστὶ ζημίαν ῥᾷον φέρειν.
Στεῤῥῶς φέρειν χρὴ συμφορὰν τὸν εὐγενῆ.
Νικᾷ λογισμὸς τὴν παροῦσαν συμφοράν.
Ἀνδρὸς τὰ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν.

Nobis igitur, mi frater, qui & monachi ſumus & Chriſtiani, contra omnia quæ poſſunt imminere aduerſa, ſemper firmandus eſt animus, & in Chriſti amore ſolidandus, vt nullus præſentis vitæ caſus vnquam nobis poſſit occurrere, contra cuius impetum mens nō ſatis antea fuerit præmunita. Hoc autem quam facillime quidem poterimus, ſi omnia cogitata noſtra & opera, ipſa quoque cordis noſtri deſideria per interni feruorem amoris ad Chriſti memoriam iugiter referamus. Magna ſunt quæ nobis à principe noſtro promittuntur in cœlis, quorum iugis memoria ſi mentibus noſtris fideliter inhæſerit, nulla profecto huius mundi formidabimus aduerſa. O frater amantiſſime, ſi futuræ felicitatis munera, quæ hic tribulatis pro Chriſto reſeruantur in cœlis, mente ſagaci reuolueres, præſentis vitæ aduerſitas gaudium tibi afferret, & triſtitiam ingentem mundana proſperitas. Maxima ſunt ſempiternæ amœnitatis gaudia, penituſque incomprehenſibilia mortalib⁹, quia ſicuti ſcriptura pollicetur diuina: *oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit,* æſtimatio boni, quod omnipotens Deus præparauit amatoribus ſuis. Hæc ſæpius mente cogitans, dilectiſſime fili, & tuam leuius feres ægritudinem, & noſtram calamitatē non plorabis. Quanquam dubitemus minime grauius te ferre noſtram iniuriam, quam omnem corporis tui quam pateris infirmitatem. Ex noſtro enim tuum metientes animum (nobis crede) plus tibi compatimur, quam ipſi patiamur. Multis te ſubactum tribulationibus ab ætate tenera cognouimus, & ob id tibi iam ſenio & in valetudine grauato amplius condolemus. Sed patienter ſufferas, quicquid aduerſi tibi acciderit: tempus malorum peregrinationis noſtræ breuiſſimum eſt, merces autem in tribulatione pro Chriſto laborantium æterna. Speramus in breui triſtitiam tuam noſtra præſentia temperandam: quod ſi inuidia Satanæ præſentiam corporalem intercluſerit, præſentes hic amoris ſpiritu, in futura cœleſtis patriæ vita (largiente ſaluatore omnium) perpetuo lætabimur conſpectu. Poſtridie deſcenſuri ad Coloniam Agrippinam, vocati per literas clementiſſimi principis Ioachim Marchionis Brandenburgenſium, quem noſti, & cuius vidiſti collata in nos beneficia, vnum inter eos principes qui Romanum habent eligere Regem: Vnde reditus noſtri diem ignorantes Nicolaum Priorem noſtrum ſub quadam limitatione conſtituimus vicarium generalem, vt circa rei noſtræ ſtatum vtriuſque curam intereagerat ſollicitam, ne quid nobis abſentibus in monaſterij negocijs perperam agatur. Quocirca & tuā charitatem, de qua plurimum confidimus, paterne duximus commonendam, vt oculos ſuper eum perſpicaces adhibeas, eique in omnibus quæ tractanda occurrerint, quantum tua imbecillitas permiſerit, aſſiſtas, ne quid mali propter eius inexpertam leuitatem, qua ſe omnia poſſe confidit, pauperis Cœnobij conditio patiatur. Vale amantiſſime fra-

Pro Chriſto qui patiuntur.

Rom. 5.

1. Corint. 2.

me frater,& Deum ora vt eius voluntas in nobis ſanctiſſima compleatur. Ex Neometi 24. Iunij menſis die. Anno Chriſtianorum milleſimo quingenteſimo quinto.

XI.

AD DOMINAM RICHMODEM DE HORST, MONASTERII SEBAcenſis Abbatiſſam, virginem Deo dicatam, &c.

PROPOSITVM nobis in animo fuerat, amabilis in Chriſto filia, vnà cum Iacobo Caſæ Dei viciniore iam nobis Abbate, tuum adire cœnobium,& viſitationis officium adimplere nobis commiſſum. Hæc autem nobis animo cogitantibus, nuncius ecce venit excellentiſſimi principis Ioachim Brandenburgenſium Marchionis, qui ſuis me literis ad primum Iulii menſis diem Bunnam euocauit. Cum ergo breuitas temporis me aliorſum non ſinat declinare, ſitq; tanto morem gerere principi non ſolum honeſtum ſed & neceſſarium, propoſitum quod pro viſitationis actu concepimus, cogimur immutare. Poſtridie itaq; nauigio deſcenſuri, quamuis exiſtimemus non oportere tuam in Domino charitatē multum nobis venerabilem literis docere noſtris, quemadmodum commiſſis tibi vtiliter & fructuoſe debeas præeſſe virginibus, quæ ab infantia Coloniæ apud S. Machabæos in monaſterio quam optime reformato, ad puritatem regulæ diui patris noſtri Benedicti, & ſacras ad plenum didiciſtis literas, & ſanctis moribus obſeruantiam perfecte conſecuta es regularem: monere tamen & exhortari manſuetudinem tuam, vt magis in voluntate bona quod didiciſti rectum, opere perficias & ſermone, paterna ſollicitudo nos inducit. Nemo enim tam doctus, tam ſanctus, tam Deo inter clauſtrales inuenitur deuotus, qui eo ipſo quo cupit eſſe bonus, non fiat melior, quoties voluntati propriæ charitatis ſanctæ aliena exhortatio adhibetur. De tua vero dilectione dubitare non poſſumus, quin verba exhortationis noſtræ & libenter accipias, & pro viribus omni tempore cuſtodias. Hortamur itaq; tuam in Domino Ieſu Chriſto deuotionem, ita ſemper viue, vt cauſam non habeas timendi mortem. Solus enim Dei perfectus amor timendi mortem non habet cauſam, vtpote qui ſe poſt diſſolutionem carceris vitæ præſentis, in eo perpetue manſurum non dubitat, quem poſitus in carne totis viribus amat. Seruus autem deſidioſus & piger, ſciens voluntatem domini ſui & non faciens, ad eius conſpectum venire metuit, cuius mandata ſe contempſiſſe recognoſcit. Is vero qui dominum ſuum toto ſemper corde amauit, eiuſque voluntatem in omnibus exequi ſtuduit, apparere coram eo non ſolum nō metuit, ſed venire ad eius conſpectum, à quo ſe nouit remunerandum, potius concupiſcit. Huius rei ſimilitudinem ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus in ſacro nobis Euangelio clare propoſuit, quando fideles vſurarios de apportato lucro commendauit. Tu quoque amantiſſima in Chriſto filia, Domini & ſaluatoris noſtri pecuniam aſſecuta, donum ab ipſo intelligentiæ accepiſti, quo magnum ſacri amoris lucrum debeas reportare, cura precamur quam diligentiſſime, ne hoc munus Dei precioſum in terram carnalium abſcondas paſſionum, neue carni plus quam oportet indulgeas, ne ſacris prælata virginibus otio torpeſcas. Memento quam ſint breuioris precioſa nobis indulta beneficia temporis, & quam multa nobis liceat diebus quidem huius vitæ pauciſſimis bene recteque viuendo præmittere bona. Eſto commiſſarum tibi puritatis exemplar ſororum, vitæ norma ſacratioris, ſententiæ memor legiſlatoris noſtri Benedicti dicentis: *Omnia quæ abbatiſſa monialibus ſuis dixerit eſſe contraria, in ſuis factis indicet non agenda.* Tunc enim, ô filia, vices Chriſti in monaſterio recte geſſeris, cum ſubditas tibi virgines in omni puritate mentis & corporis, verbo & conuerſatione præcedis. Inprimis igitur temetipſam diligenter conſidera, vt cunctis purgata vitiis, boniſque & ſanctis decorata virtutibus Deo placeas, per continuum feruentis deſiderium amoris: ac deinde commiſſas tuo regimini, vt idipſum ſapiant velintque in Domino Ieſu, qua poteris inſtantia ſedulo cohorteris. Omni cura & ſollicitudine vigila ſuper creditas tibi animas, ne qua inſidijs maligni pereat tentatoris, qui ſemper circuit rugiens vt leo, ac ſtridens præ malignitate dentibus, quærenſque aliquam Deo dicatam virginem quam deuoret. Memor eſto filia quam portetis theſaurum virginitatis precioſum in vaſis fictilibus: & vigila ſemper ne domū cordis veſtri hoſtis valeat penetrare malignus, ne hunc veſtrum ſanctis Dei angelis venerabilem ſubfuretur theſaurum. Claudite corda veſtra Deo virgines dicatæ, quoniam ipſa ſunt fictilia vaſa, in quibus theſaurum portatis incomparabilem: ipſa ſunt ſceuaria, in quibus vnguentum continetis angelicæ compoſitionis, quod ne effluat ſumma vobis ſollicitudine vigilandum. Supergreditur enim ſancta virginitas naturæ conditionem humanæ, per quam homines Ange-

lis ſimiles eſſe perhibentur, præmio felicitatis inæſtimabilis pares, impares actione. Maior vero eſt victoria virginum quam angelorum, & diſpar modo tempore & conditione certatio. Angeli enim ſine carne viuentes gratia Dei confirmante ſemel victores euaſerunt recte volendo: Virgines autem in carne præter carnem viuentes, diuina miſeratione adiutæ longo certamine pugnantes, nũquam ſecure triumphant. Et ideo beatius eſt in carne vitam imitari angelorum, quam numerum ex carne voluptatis augere mortalium. Mulier enim innupta & virgo (ſicuti ſacer ille declamauit Chriſtophilus) cogitat quæ domini ſunt, quomodo ſit ſancta & corpore & ſpiritu, nec habet quo per inania defluat, ſed amore ſemper puriſſimo fertur in Deum, cui ſe totam deuouit, tanto illi per deſiderium inhærẽs felicius, quanto ſe ab omni vitæ huius conſolatione fecerit alienam. Nuptarum vero & multæ ſunt & variæ inutileſque curæ, quibus tanto premuntur infelicius, quanto minus ea quæ Domini ſunt aſſolent cogitare. Oramus te, virgo ſponſarum Chriſti cuſtos vigilantiſſima, paucis quæ dicturi ſumus mentem ſtudioſe accommoda. Mandatorum noſtrorum, quæ tibi in vltima viſitatione noſtra matura deliberatione tradidimus, fidelem executricem te (ſicut oportet) exhibeas, circa monaſterii clauſuram maxime, quæ nulli aperiatur præter cauſam neceſſitatis. Ad feneſtram quoque locutoriam nulla ſororum permittatur accedere ſola, nec ſine prouido idoneoque teſtimonio loqui cum aliquo homine, ſiue pater is ſit ſiue frater, ſiue mater ſiue ſoror, ſiue qualibet occaſione à quoquam deſtinatus. Reddant nos aliena pericula cautos, qui maligni ſpiritus aſtutiam non ignoramus, cuius quoſdam nefandiſſimos imitatores agnouimus; qui cum virginibus ad feneſtram ſolitarie loqui permiſſi, ſe fratres cognatoſque earundem eſſe dicebant, quarum paulo poſt inuenti ſunt ſacrilegi corruptores. Decretum tibi & noſtrum & ordinarium Neometenſis Epiſcopi tradimus, quo ante omnia vetamus, ne quem ex Duroburgio* virorum vel intra ſepta monaſterii patiaris videri, vel ad feneſtram cum aliqua ſolitarie loqui. Scis enim quibus conentur ſtudiis opera Dæmonum exercere, & quam ſit pernicioſus talium ſermo caſtis ac Deo dicatis virginibus. Hæc ſunt quæ tibi hac vice vtiliter duximus intimanda. Si quid habes tuis in Colonia perferendum, libenter portitoris munere fungemur. Vale ex Neometi 24. Iunii Anno Chriſti M.D.V.

* Harteburg.

XII.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS SPAN. ROGERIO SYCAMBRO Dumetenſi viro ſtudioſo & optimo. S.

SCRIPSIMVS dilectæ in Chriſto filiæ noſtræ dominæ Richmodi, poſtridie nos deſcẽſuros ad Coloniam Agrippinam, quod te quoque ſcire volumus, optime Rogeri, vt ſi quid ſcribere volueris Beiſelio noſtro, ſiue Herbeno, aut reliquis amicis, per nos quam oportune poſſis. Quicquid facturus es, quantotius fiat, quoniam diutius hic quam biduo non manebimus. Mitte nobis tuarum lucubrationum noui aliquid, quo tædium nauale vtili occupatione releuemus. Quam enim ſine lectione nobis moleſta nauigatio, qui diu in cœnobio noſtro Spanhemenſi nobiſcum es conuerſatus noſtra conſuetudine non ignoras. Ocium enim (Seneca teſte) ſine literis mors eſt, & viui hominis ſepultura. Eius me conſilio poſſe philoſophari fortuna dedit nõ induſtria. *Si vis*, inquit, *vacare animo, aut pauper ſis aut pauperi ſimilis. Multis enim ad philoſophandum obſtitere diuitiæ. Paupertas autem expedita eſt & ſecura. Studiis itaque literarum & diuitiis pariter nemo vacare poteſt: neque illam inhabitare animam dignatur ſapientia, quam aut deſideriis viderit infectam, aut curis rerum temporalium inuolutam.* Curis quidem hactenus mihi ſæpius inuolui contigit, ſed à me paupertas ex eo tempore quo factus ſum monachus, nunquam receſſit. Adeo enim familiaris mihi diuturna conſuetudine facta eſt, vt neceſſaria quodammodo iam deinceps. Longo ſtudio multa didici, hoc vnum ſcire nunquam potui, quales in corde diuitis cogitatio effectus operetur. Putas ne Rogeri & hoc ipſum me tandem poſſe apprehendere, vt ſciam locupletis hominis cogitationes? Ego quidem nõ putõ me vnquam intellecturum, quo diuitum ſe habeant cogitationes, ſed ipſe mihi virtutem ex neceſſitate feci, tranquillaque mente ſic decanto:

Οὐκ ἐθέλω πλυτεῖν, οὐχ εὔχομαι, ἀλλά μοι εἴη
Ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων μηδὲν ἔχοντι κακόν.

Euripidis ego collaudo ſententiam optimam dicentis:

Πένης γὰρ οὐδὲν εὐγενὴς ἀνὴρ
Virum generoſum nequaquam eſſe pauperem.

Quod Menander confirmat dicens:

Πενίαν φέρειν οὐ παντὸς, ἀλλ' ἀνδρὸς σοφοῦ

Non

Non eſt, inquit, *viri omnis, ſed ſapientis tantum ferre paupertatem.* Habeant diuitias, ab ipſiſque habeantur homines auari, luxurioſi, & ambitioſi, qui ſe non cogitant eſſe mortales: nos Chriſtophili mores & vitam ſequamur, qui nos victum & amictum habentes monet eſſe contentos. Inopia merito grauaremur, ſi diuites aut eſſent immortales, aut ſecum abſumerent iam morientes, quas amauere diuitias. Nunc autem quoniam & ipſi moriuntur, & nudi cum pauperibus capiunt ſepulturam, non valde me grauat mea paupertas, quippe qui hinc migraturus, tanto minus contriſtari me poſſe confidam, quanto in hoc mundo nihil poſſedi tranſitorium quod amarem. Exercitatio vero mentis ad intellectum veri, quæ per ſtudium ſcripturarum in hac vita cum delectatione ordinata in vltimum finem à viris ſtudioſis vanitatumque contemptoribus agitur, nullam morituris amaritudinem affert, vtpote qui optime intelligant mentis ſuæ perfectionem, quam adſequi ſtudio appetunt, non antea poſſe conſumari, quam è carnis putredine reſoluantur. Eſt enim intellectus humanus vt lapis precioſus non politus, qui ſi poliatur luminis fiet capax, eritque pulcher, lucidus atque perſpicuus, in quo Dei pulchritudo queat reſplendere. In hac tamen vita mortali non poteſt eſſe perfecta intellectus humani politio: habet tamen indictos ſibi à natura gradus certos & modos, quibus poſt mortem in purgatorio animarum neceſſario adiicitur, quicquid hic minus per negligentiam eius politioni fuerit adhibitum. Lapis itaque noſter hic politur imperfecte, perfectius vero in purgatorio, ſed perfectiſſime in cœlo. Itaque commune omnium debet eſſe ſtudium exercendi poliendique intellectum, vt pura & recta conſurgat intelligentia principii vniuerſalis, quod eſt Deus noſtri creator, & lumen intellectus nunquam deficiens. Huius autem exercitationis viam ſcripturarum nobis lectio continua demonſtrat, ſi & legendo non intermiſerimus orationis ſtudium, & orando per amoris deſiderium mens erigatur in Deum. Neque labore terrendi ſumus, qui ſi fuerit improbus, omnia vincit: & ſtudium literarum diu continuatum paulatim auget intellectum, quod carmine pulchre cecinit Heſiodus:

Intellectus humanus eſt lapis impolitus.

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.

Si enim paruum ſupra paruum addideris, & frequenter hoc ipſum facias, certe magnum & hoc fiet. Nulla enim ſine labore virtus, nec ſine certamine in hoſtes victoria. Semper ergo ad ſapientiæ dulcedinem nobis peruenire cupientibus, ô Rogeri, laborandum eſt, & nunquã à ſtudio ſcripturarum ceſſandum; quia nõ aliter ad guſtum internæ peruenitur ſuauitatis, quam per vehementem applicationem mentis, ad illud quod quærimus pulcherrimum lumen intellectus. Intueamur veteres gentilium ſapientes, vt de noſtris interea ſileamus, comparatiſq; ſtudiis illorum & noſtris, æqua lance vtraque metiamur, & luce clarius apparebit, nos ad eorum comparationem ridendos potius quam dicendos ſtudioſos. Demoſthenes ſeptem annis ætatis ſupra centum impletis, cum iam moreretur ingemuit, ea ſe moriturum ætate, qua ſapere primum cœpiſſet. Socrates præceptor Platonis, octauo & nonageſimo ætatis anno ſtudiorum fecit finem pariter & vitæ. Ipſe quoque Plato Philoſophorum princeps, octogeſimo vitæ ſuæ anno ſcribendi ſimul & viuendi periodum accepit. Cato Romanus omni tempore ſtudioſus octogenarius græcitari cœpit. Neſtoris lingua, teſtante Homero, iam vetuli atque decrepiti, orationem melle dulciorem in concione publica fluxit. Sed veniamus ad noſtros, qui nobis ſanctorum normam ſtudiorum, in principio Chriſtianæ philoſophiæ tradiderunt, & quam nihil ſit noſtra de nobis æſtimatio videamus. Adamantius Origenes Leonidis martyris Chriſti filius, vir in diuinis ſcripturis omnium ſtudioſiſſimus, librorum ſex millia græco fertur ſermone lucubraſſe, & vſque in ſenectutem extremam pauper & humilis pro Chriſti amore ſemper in ſtudio perſeueraſſe ſcripturarum. Auguſtinus Apher Epiſcopus Hipponenſis, tuæ ſanctiſſimus inſtitutor religionis, homo ſane omnium doctorum doctiſſimus, plus quam mille triginta ſcripſiſſe libros ſiue tractatus inuenitur. Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus, trecentos edidiſſe fertur tractatus. Hieronymus ſanctiſſimus presbyter Bethlehemitanus, præter noui ac veteris æditionem Teſtamenti, libros & tractatus, plus quam ſexcentos legitur ædidiſſe. Reliquos tranſimus pene innumeros. Dionyſium Ariopagitam, Pauli apoſtoli diſcipulum & Athenarum Epiſcopum. Tertullianum Carthaginenſem presbyterum. Cyprianum Epiſcopum & martyrem. Dionyſium Alexandrinum Epiſcopum. Lactantium Firmianum. Euſebium Cæſareæ Paleſtinæ Pontificem. Iacobum Nyſibenæ vrbis Perſarum Epiſcopum. Athanaſium Epiſcopum Alexandrinum. Hilarium Pictauienſem præſulem. Nazianzenum Gregorium Epiſcopum. Baſilium Cæſariæ Cappadociæ pontificem. Aurelium Clementem Prudentium. Clementem Alexandrinum pres-

Demoſthenes. Socrates. Plato. Cato. Neſtor. Origenes. Auguſtinus. Ambroſius. Hieronymus. Catalogus ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

byterum, Ioannem Chryſoſtomum Conſtantinopolitanum patriarcham. Fulgentium Ruſpenſem Epiſcopum, Boëtium Seuerinum martyrem. Caſſiodorum Rauennatenſem abbatem. Gregorium papam ex abbate S. Andreæ primum in vrbe Roma. Fortunatum Pictauienſem, Iſidorum Hiſpalenſem. Bedam monachum Anglicanum. Albinum Thuronenſem abbatem. Haymonem Hirsfeldenſem abbatem. Rabanum Fuldenſem abbatē. Strabum Fuldenſem monachum. Nogerium abbatem S. Galli. Petrum Damianum Epiſcopum Cardinalem. Anſelmum Cantuarienſem. Honorium Auguſtudunenſem. Sigebertum Gemblacenſem. Bernardum Clareuallenſem. Hugonem & Richardum S. Victoris. Rupertum Tuytienſem. Hugonem Barchinonenſem Cardinalem. Bonauenturam Cardinalem. Albertum magnum. Thomam Aquinatem, Vincentiumque Beluacenſem, qui omnes præ cæteris rerum Eccleſiaſticarum ſcriptoribus & multa & egregia volumina ediderunt. Quid ſunt noſtra ſtudia Rogeri lucubrationibus iſtorum comparata virorum? Omne tempus vitæ ſuæ literis tradiderunt, ſemper aliquid legentes vel ſcribentes, quo & ſuum intellectum in cognitionem ſummæ veritatis eleuarent, & poſteritati vtilia prouiderent. Quid denique ſunt noſtræ lucubrationes, quibus aliquid eſſe præ cæteris putamus, ſi præſcriptorum comparentur opuſculis Patrum, niſi paleæ relatæ ad triticum, & immaturi quidam fructus, quibus nec tempus affuit nec locus, imo nec aeris opportuna temperies donata fuit, vt in cibum coaleſcerent optatum. *Scribimus* (vt Flaccus ait) *indocti doctique poemata paſſim*, & inanis nimium æſtimationis cupidi opuſcula noſtra puerilia nimis, vt nonum taceam, nec in alterum quidem premimus annum. Quæ omnia etſi ita ſe habeat, noſtrorum tamen recte laudamus ingenia, cum vnuſquiſque hoc ipſum quod poteſt, amore ſapientiæ facit. Quanto enim magis quiſque in ſacris ſcripturis aſſiduus fuerit, tanto ex eis vberiorem intelligentiā capit. Pulchra enim eſt & fructuoſa mentis ſtudioſi hominis in ſcripturis diuinis occupatio, quæ & animi legentis ſcribentiſve intellectum illuminat, & abſtractum à mundi vanitatibus hominem ad Dei amorem dulciter inflammat. Hinc diuus nos Ambroſius admonet dicens: *Cœleſtium ſcripturarum eloquia diu terere ac polire debemus, toto animo ac corde verſantes, vt ſuccus ille ſpiritualis cibi in omnes ſe venas animæ diffundat.* Et ſanctiſſimus ille presbyter Hieronymus: *Diuinas*, inquit, *ſcripturas ſæpius lege, imo nunquam de manibus tuis ſacra lectio deponatur. Si enim ſcientiam ſcripturarum amaueris, carnis vitia non amabis. Ignorantia enim ſcripturarum ignorantia Chriſti eſt.* Nam ſi iuxta Chriſtophilum Paulum Chriſtus Dei virtus eſt & Dei ſapientia, qui neſcit ſcripturas, neſcit Dei virtutem & ſapientiam, quæ per illas duntaxat recte à nobis intelligitur. Multa ignoramus, quæ nos minime laterent, ſi veterum exemplo Patrum continua nobis lectio eſſet familiaris. Faciamus ergo quod monet Demonicum Iſocrates, & erimus cum tempore doctiores. Ἐὰν φησὶ ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής. *Si fueris*, inquit, *diſcendi cupidus, eris profecto & multa diſces.* Qui memoriam cupiens ſolidare diſcipuli pulchre ſubiunxit. Ἃ μὲν ἐπίστασαι, διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις. Ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν, καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων μὴ λαβεῖν. *Ea quidem quæ didiciſti*, ait, *meditationibus conſerua; quæ autem necdum didiciſti, ſcientiis apprehende. Nam æque turpe audienti vtilem ſermonem non diſcere, & datum bonum quid ab amicis non acceptare.* Vale. Ex Neometi 24. Iunii Anno Chriſtianorum M.D V.

Commendatio ſacræ lectionis.

XIIII.

IOAN. TRITHEM. ABBAS SPANHEMENSIS, IODOCO BEISELio ſuo iuris Vt. Doctori Salutem.

Bonna.

PRIMA menſis Iulii huius die veni ad oppidum Colonienſis Archiepiſcopi, quod Bunnam vocant, vbi poſtridie mihi iuxta condictum occurrit princeps ille ſapientiſſimus doctiſſimusq; Ioachim Brandenburgēſium Marchio, Romani Camerarius & Elector imperii, per quē illo vocatus à Neometenſium ciuitate deſcenderam. Sexta dehinc eiuſdem menſis luce venimus ad Coloniam, vbi magnorum multorumq; Germaniæ principum celebratur conuentus Regi noſtro ſereniſſimo Romanorum Maximiliano præſente, atque in Sycambros expeditionem maturante. Quo cum veniſſemus, altera mox die ad te ſcribere oportunum duxi, vt fortunarum mearum territamenta non ignorares, quia probatū te inter omnes amicum habemus. Nam ſi nullius rei ſine amico eſt iucunda poſſeſſio, quomodo & communicatio triſtium nō afferet releuamen triſtato? Quamuis me parū contriſtet aduerſitas, quam ſola æmulorum inuidia ſuſcitauit innoxio, me nullam eis præbente occaſionem. Si mecum luſerit fortuna, nihil auferet, quod non dedit, quæ magis

magis forſitan mihi proderit aduerſa, quam blandiens & proſpera, quandoquidem eius munera inſidiæ ſunt non dona, & maleficia potius quam beneficia nominanda. Ciceroni autem ſi credimus, non ſolum ipſa fortuna cæca eſt, ſed etiam eos plerunque cæcos efficit, quos complexa eſt. Propterea interrogatus Chilo philoſophus quid eſſet fortuna, reſpondit, ignarus eſt medicus fortuna, multos enim excæcat. Sed accipe quibus in me cæca telis moliatur ſæuire fortuna, noſtrorum inuidia æmulorum exagitata maleuolentia, quo intelligas te non ſolum eſſe inter mortales cui domeſtici graues ſuſcitauerunt iniurias. Non enim poteſt mentiri quæ nouit omnia veritas, in ſancto prænuncians Euangelio, non ſolū ab exteris, verum & à proprijs domeſticis atque neceſſarijs fideles ſuos pro iuſticia & ſacratiſſima religione tribulationes & inimicitias eſſe paſſuros. Quæ nobis qua ratione contigerint tam à noſtris quam ab extraneis, breui te narratione faciemus certiorem. Cum anno proxime tranſacto, quod te minime latere poteſt, multorū conſpiratio principum atrociſſimum, & penitus moribus Chriſtianę religionis contrarium ageret bellum aduerſus clementiſſimum Principem Philippum comitem Palatinum Rheni Bauariæq; ducē, ſub cuius tuitione monaſterium meum iure comitatus Spanhemenſis firmatum conſtat, metu hoſtium ſecedere in oppidum cœnobio proximum Stauropolim * compulſus ſum. Interea Pyrophorus comes ille Haſſonum prædas, incendia, & deuaſtationes ſacrarum ædium, vicorum, pulcherrimarumq; in circuitu Staurotenſium villarum patrans ſine miſericordia, inter alia meliores cœnobij mei cortes deuaſtās igne concremauit. Manſimus autem cum noſtra inſigni bibliotheca, quam olim apud nos perluſtraſti, in oppido memorato, menſibus quinq;, donec finē liceret videre malorum. Reuerſi tandem pace reddita prouinciæ ad monaſterium, varias in nos machinationes quorundam æmulorum ex noſtris conſentientibus nonnullis interea ſubortas paulatim intelleximus, quas cum innocentia & rectitudine mentis noſtræ freti contemneremus, non exiſtimantes neq; ponderantes quod latebat in nos odium Cynonotorum, creuit malignantium cum tempore furor. Contigit autem vt prima die menſis Aprilis anni præſentis in cauſa exuſti monaſterij Lympurgenſis vocatus Budorim, oppidum sereniſſimi principis noſtri Philippi Palatini Comitis, de meo cœnobio exirem, nihil minus timens, quam quod me abſente poſtea contigit malum. Nam quinta dehinc die Budoris me in ordinis mei negocijs communibus exiſtente, Cynonotorum quidam ſatellites miſſi ad monaſterium meum, quoſdam è familia confractis clauſuris ſublatiſque veſtimentis rebuſque inuentis ceperunt, & publicæ cuſtodiæ memorati oppidi, neſcio quæ crimina imponentes falſa in contumeliam & opprobrium noſtri manifeſtum per dies non paucos manciparunt. Quæ cum nobis Budorim nunciata fuiſſent, animum noſtrum non mediocriter mouerunt, diſpliciutque non immerito nos tam inſignem ab his accepiſſe contumeliam, quos ne verbo quidem offendimus vnquam. Quid nobis tamen vtiliter eſſet faciendum cum amicis deliberantes, concluſimus tandem ad Spanheim non prius redeundum, quam ſatisfactione legitima tantam cognoſcamus iniuriam emendatam. Manſimus itaque apud Budoras & Neometes ferme tribus menſibus, non dubitantes noſtros de producta noſtri plus dolere abſentia, quam nos ipſi contriſtemur. Cauſas odiorum in nos Cynonotes alias habent alias confingunt. Amor & obſeruantia quibus ſemper fauimus clementiſſimi principis Philippi rebus, non vltima perſecutionum in nos cauſa fuit. Dabo igitur temeritati locum ad tempus, & ibo cum ſereniſſimo principe meo in Marchiam Brandenburgenſem, quod à multis quidem annis rogatus minime antehac efficere potui. Neque reuertar breui, niſi quieſcat in nos iſtā commotio. Habes, optime Beiſeli, totam infelicitatis meæ hiſtoriam, ſi tamen infelicitas dicenda ſit, per quam fortunæ malignitas euincitur. Nam ſi recte ſapimus, non poterit nobis nocere fortuna, quemadmodum Menander ait:

Fortuna.

* *Creuznacht.*

Πᾶσι γὰρ εὐφρονοῦσι συμμάχει τύχη. "
Ταὐτόματον ἡμῶν καλλίω βουλεύεται. "

Quicquid enim fortuna viris ingeſſerit bene ſapientibus, proueniet in bonum, ſæpeque contingit caſibus ex aduerſis fortunam ſubſequi meliorem. Quocirca nobis ad omnē euentum fortitudine & temperantia opus eſt, vt neque mente aliquando tempore deiiciamur contrariantium nobis, neque in proſperis vltra quam expedit inaniter eleuemur. Auferat fortuna licet omne quod dedit, diuitias, honoreſque comminuat, & annihilet dignitates, ſi mens diuinum ſuſtinens radium in ſuo culmine perſeueret, nihil læſit. Dominium rerum (vt Valerius inquit) collabi ſolet, bona mens præfertur diuitiis: nam bonæ mentis vſurpatio nullū triſtioris fortunæ ſuſcipit incurſum. Cognoſcamus nos eſſe mor-

tales,& communi neceſſariæque diſſolutioni ſemper obnoxios, vt omnes Fortunæ incurſus vna ſententia ridentes,neque laudemus ſecundam,neque aduerſam incuſemus. Nēpe,vt Ciceroni placet,fortunam laudare ſtultitia,vituperare vero ſuperbia eſt. Vale conſtans & ſanus. Ex Colonia Agrippina,Principum durante Concilio 8.die menſis Iulij, Anno Chriſtianorum M.D.V.

XIIII.

IOAN. TRIT. ABBAS SPAN. MATTHÆO HERBENO ſalutem.

CONGRATVLOR tibi amice, & multipliciter ſum gauiſus, quod te ſacris altaribus Domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti tandem aliquando poſt varias mentis tuæ fluctuantes opiniones miniſtrum & ſacerdotem ſacrificulum dicaſti. Hæc eſt via tutior ad felicitatem,ſi mente & operibus officio conueneris quod ſubiuiſti. *Leuit.21.* Dicit enim in Leuitico ſcriptura diuina:qui habuerit maculam,panes non offerat Deo ſuo,nec accedat ad miniſterium eius. Si cæcus fuerit,ſi claudus, ſi fracto pede vel manu,nō accedat offerre hoſtias Domino,nec panes Deo ſuo. Maculam habet ſacerdos,qui terrenis affectionibus inhians, conſcientiæ puritatem vitiorum turpitudine ſordidauit. Cæcus eſt qui propter ignorantiā diuinarum ſcripturarum lumen intellectus non cōſpicit doctrinæ cœleſtis, redditurq; ob id indignus ſacerdotali officio,quia penitus eſt ad inſtituendā Dei familiam doctrinis ſalutaribus inutilis. Cū enim ſacerdotis officium ſit iuxta prophetæ ſententiam, interrogatum reſpondere de lege,ac Domini populo, quia Angelus dicitur eius, annunciare voluntatem,quomodo cōmiſſos ſibi docebit populos,qui totus ipſe in tenebris ignorantiæ verſatur? *Sacerdotes debent doctrina & operibus populo præire.* Sed facile te credimus in lege Domini fieri poſſe doctum,ſi ſtudium ſecularium literarum,in quibus ad plenum eruditus es, cū amoris deſiderio ad ſanctarum meditationē conuerteris ſcripturarum. Nobiliſſimo enim flores ingenio,cuius acumine ſubleuatus quicquid volueris diuinarum inſtitutionum quam facilime amando comprehendes. Cūque ſpiritualis vitiū cæcitatis,ꝙ facile quidem potes auxiliante ſpiritus ſancti gratia, euaſeris,ſummopere cauendum tibi eſt,ne claudicantis opprobrio turpiſſimo denoteris. Claudus eſt enim fractoq; pede & manu ſacerdos,qui vita & conuerſatione ad puritatem Euangelicæ veritatis non ambulat,nec ſe bonorum ſectatorem operum,corā quibus ſibi commiſſis exhibere curat. Contra quem in Exodo legitur: *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum ſanctificentur,ne forte percutiam eos.* Iterumq; *Eſaias.52.* ſcriptura ſacerdotibus præcipit dicens: *Mundamini qui fertis vaſa domini.* Duplici enim doctrina debent eſſe ornati ſacerdotes Domini, operis videl. rectitudinis, & verbi ſacræ prædicationis, vt bonum ꝙ ſubditis ſuis eligendū prædicant,iniquis operationibus non corrumpant. Sane doctrina veritatis ſemper quidē vtilis eſt populo Dei ſiue bene viuat is qui docet ſiue male, in ſacerdote tamen ſine bonæ conuerſationis exemplo non ſufficit, vtpote qui bonum quod prædicando commiſſis ſibi populis vtiliter propoſuit,male viuendo infructuoſum fecit. Propterea nemo(ſicut Auguſtino placet) amplius in Dei nocet Eccleſia,quam is qui peruerſe agens nomen & ordinem aſſecutus eſt ſacerdotis. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præſumit ſubditorum,& in exemplum culpa vehementius trahitur,quando vitioſus pro reuerentia ordinis honoratur. Cū ergo ruina populi ſint ſacerdotes mali, magna nobis cautela prouidendum eſt,ne quis noſtro ſcandalizatus exemplo in foueam decidat noſtri occaſione delinquendi. Non te multitudo ſimilium excuſabit peccantem, ſed fuge potius exempla multorum,non pure ad inſtitutionem ſacerdotalem conuerſantium : quoniam ſtultiſſima conſolatio eſt,cum pluribus velle perire,& non magis ſaluari cum paucis. Multi enim ſacerdotes,vt Chryſoſtomus ait,& pauci ſacerdotes. Multi quidem in nomine, & pauci valde in operatione. Videte ergo quomodo ſedeatis ſuper cathedram, quia cathedra non facit ſacerdotem,ſed ſacerdos cathedram. Non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum. Qui bene ſederit ſuper cathedram honorem accipit ab illa, qui male ſederit iniuriā facit cathedræ. In iudicio ſedes,ſiquidem bene vixeris & bene docueris, omnium iudex eris. Si autem bene docueris & male vixeris,tui ſolius iudex te ſolum condemnabis. Nam bene viuendo & bene docendo, & populum quomodo recte debeat viuere inſtruis, & ꝙ miniſter ſis Domini fidelis ab ipſo remunerandus oſtendis. Si autem bene viuis & populū tibi commiſſum non bene doces, peccaſti, quia populum non inſtituendo perdis, quo pereunte culpa tua,quomodo ſacerdos ſine populo ſaluaberis? Cum vero male viuēs bene doces,formam Deo præſcribis,quomodo te debeat condemnare? Quocirca te hortor, Herbene frater chariſſime, cura quam diligenter, quatenus vtroq; valeas ornari decore,

quo & bene doceas populum,& recte viuendo non condemnes. Tres in primis mortales ſacerdotum aduerſarios, quibus hodie pereunt multi, continuo certamine indicto relu-ctari quam viriliter cura,quibus deuictis omnem malorum turbam impugnantem facile ſuperabis. Sunt autem tria ſacerdotum vitia, quibus rapti complures ad inferos prolabuntur,auaritia,ſuperbia atque luxuria,τῶν ἱερέων κακὰ τρία. Felix ille ſacerdos,qui hoc tempore inuictum ſe ab his dæmonibus cuſtodierit,& in via ſacerdotum publica non ambulauerit. Beiſelio noſtro communi ſcripſimus amico de his quæ circa nos agũtur, quorum ne ſis ignarus,exemplar tibi literarum,quas ad eum dedimus his introcluſum tranſmittimus. Rogamus autem vt nobis translationem noſtram myſticæ theologiæ Dionyſii cum græco exemplari,quam tibi ante biennium, cum nobiſcum eſſes in Spanheim commodauimus,remittas. Vale. Ex Colonia octauo die Iulii. 1505.

XV.

IOAN. TRIT. ABBAS SPANH. IOANNI Capellerio mathematico S.

SEXTA die menſis huius veni ad Coloniam cum Sereniſſimo principe Ioachim Marchione Brandeburgenſium,quod te latere diutius non volui,eo quod veteris amicitiæ iura ſemper inuiolata cuſtodieris. Rogamus ergo vt quamprimum ad nos venias Muſis comitatus & lyra, quoniam & locus nobis eſt oportunus,& tempus ad philoſophandum noſtrumque inſtitutum proſequendum ſatis admodum copioſum. Non operiaris ſextilem Saturni melancholizantis,qui eo die quo nos Agrippinam intrauimus non ſatis fauſte præteriit,ſiniſtri pedis nobis tumore inflicto. Quam diu ſimus hic manſuri,nobis incertum eſt.propterea moras deprimere, & veni quantotius, quia multus ad te nobis ſermo ſe ingerit proferendus. Vale. Coloniæ ex hoſpicio noſtro quod eſt in platea quam potoplateam * vocant,quoniam vere potatoribus abundat. Marchionis ad valuas inſignia conſiderans minime aberrabis. Octaua die menſis Iulii, Anno Chriſtianorum, M.D.V. * Pegaſo.

XVI.

IOAN. TRIT. AB. SPANHEMENSIS, IACOBO KYMOLANO Carmelitarum ordinis amico, S.

CVM ante paucos dies Coloniam nauigio veniſſem, audiui te iſtic in tui ordinis eſſe conuentu, de quo ſubdubitantem me certiorem hodie reddidit Iacobus noſter de Maſeck medicinæ Doctor, à nobis ad prandium inuitatus. Mox epulis de menſa remotis calamum poſtulaui & chartam,tibique literas ſcripſi quas mitto,non valens differre vlterius tui deſiderium. Volumus itaque & precamur obnixius, vt craſtino mane ad nos venias nobiſcum pranſurus, totumque diem conceſſurus diſputationibus noſtris. Aderit nemo qui nos impediat:ſolus ſum enim cũ familiaribus meis,& vnico Marchionis Brandeburgenſis neceſſario mathematico,homine ſane perquam humano. Nihil te moretur quin venias. Hoſpitium huius famuli mei relatione agnoſces. Vale. Ex ipſa domo manſionis noſtræ in Colonia hodie nona die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum 1505.

XVII.

IOAN. TRIT. AB. SPANHEM. OPT. PATRI ET AMICO GERlaco de Breitbach monaſterii Tuitienſis Abbati ſalutem.

QVÆ mihi fortuna, ne dicam hominum peruerſa temeritas fabricauerit aduerſa,te penitus latere non poteſt. In omnem quippe terram fama diuulgata eſt, Tritemium abbatem extra ſuum conuerſari cœnobium,quanquam non omnibus æque nota ſit cauſa,ſed multi varios hinc minime veros circumferunt in vulgo rumores. Cum ergo non procul conſtituti ſimus ab inuicem, tu quidem in Tuitio ſanctiſſimo illo cœnobio tuo, ego vero Coloniæ in hoſpicio mihi à principe, cuius occaſione adueni, diſpoſito, quatenus te faciã de rebus noſtris certiorem, ad me craſtino venias,pranſurus nobiſcũ de menſa Sereniſſimi principis Ioachimi Brandenburgenſiũ Marchionis, cuius munificẽtia ſumus copioſe prouiſi,epulatur⁹. Ego quidẽ ad te venire duplici occaſione prohibeor: altera ratione memorati principis,cui deeſſe nõ poſſũ: altera ꝓpter ſiniſtri cruris pediſq; inflationẽ, quæ mihi omnẽ diſcurrendi facultatẽ interdicit. In deſceſſu meo per Renũ nauigio,quinq;

apud Reuerendiſſimum archiepiſcopum Colonienſem Hermannum diebus in Bunna quieuimus, qui ſuis nos expenſis releuauit de hoſpitio, & munere gratiſſimo donauit, tuique mentionem ſæpius inter loquendum habuimus, ſicuti audies cum veneris, in optimam deteſtationem. Quo ſim in hoſpitio, harum tibi nuncius literarum faciet manifeſtum. Vale pater optime. Ex Colonia 10. die menſis Iulii Anno Chriſtianorum M.D.V.

XVIII.

IOAN. TRIT. ABBAS SPANHEMENSIS, IACOBO DE MASECK phyſico viroque ſapienti & amico ſalutem.

Miſiſti nobis heſterno veſperi munus certe gratiſſimum, Kyrani videlicet libros, antiquo atque pulcherrimo charactere pergameno inſcriptos, quos tota Germania pene quærentes, nuſquam integros reperire potuimus. Gratias tibi habemus ingentes, agemuſque ſi vnquam nobis licuerit quam maximas, pro hac tua in nos humanitate. Amplius enim tali nos munere honoraſti, quam ſi multam nobis obtuliſſes pecuniam, propterea quod lectio tanti autoris ad intellectus noſtri perfectionem aliquantulum nobis conducere poteſt, pecunia vero nihil. Pecunia facile conſumitur, ſapientia vero intellectum noſtrum illuminans nullum patitur detrimentum. Quid enim philoſopho Chriſti Ieſu religionem profeſſo, & ad paradiſi diuitias per inopiã tendenti pecuniæ huius mundi conducunt, quæ omnium & malorum & ſcelerum hominibus ſunt cauſa? Cum labore namque pecunia, & animæ periculo nõ paruo acquiritur, acquiſita cum timore ſeruatur, & ſæpe cum dolore mentis grauiſſimo amittitur. Adde quod Satyricus non imprudenter de hominibus auaris cantauit dicens:

Pecunia eſt omnium malorum cauſa.

Interea pleno dum turget ſacculus ore,
Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit,
Et minus hanc optat qui non habet opem.

Et forſitan contemnimus eo facilius, quo minus habemus, haberemus etiam ſi non contemneremus. Quare autem contemnimus? Quia non poſſumus eſſe diuiſi. Noſtra enim philoſophia non partem ſed totum hominem requirit. Auaritia vero & immenſus amor habendi, adeo ſapientię contrariantur, vt quem ſemel poſſidere particulariter cœperint, liberum non ſinant amplius, ſed totum ſuæ ſubdant inquietiſſimæ tyrannidi. Mens in vnoquoque vna, quæ duobus contrariis non poteſt peruia eſſe amoribus, Domino & ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto in ſacro teſtante Euangelio: Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει. ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ. Et in alio loco: *Videte, inquit, & cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiuſquam vita eius eſt ex his quæ poſſidet.* Et in Euangelio ꝯ Marcum: *Filioli, quam difficile eſt confidentes in pecuniis in regnum Dei introire. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam diuitem intrare in regnum cælorum.* Doctiſſimus etiam præceptor noſter Chriſtophilus, cõtra auaritiam nos volens eſſe munitos, dicit: *Radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. Tu autem o homo dei hæc fuge: Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre aliquid hinc poſſumus. Habentes ergo alimenta, & quibus tegamur veſtimenta, his contenti ſimus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, in multaque deſideria inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Qui enim pecuniæ ſeruit, & præſentium compedibus malorum conſtringitur, & futuris malis perpetuiſq; paratur. Difficile namq; eſt diuitias habentem non apponere cor, non amplius cupere, non anxiari, non ex opinione inopiæ acquirendi cupidineque ſemper torqueri & interdum humanæ ſocietatis non violare conſtantiam. Phocylidis præcepta philoſophis cuſtodienda ſunt quibus & menti tranquillitas, & iuri generis conſeruatur communitas.

Auaritia Satan quãtum noceat hominibus.

Matth. 6.

Marc. 10.

1. Tim. 6.

Phocylidis præcepta de fugienda auaritia.

" πλοῦτον ἔχων σὴν χεῖρα πενητεύουσιν ὄρεξον
" ὧν σοι ἔδωκε θεὸς, τούτων χρήζουσι παράσχου.
" ἔστω κοινὸς ἅπας ὁ βίος καὶ ὁμόφρονα πάντα.

Auaritiam quoq; omnium cauſam malorum & aurum grauiter ſatis deteſtans, poſt pauca ſententiam talem ſubiungit:

" ἡ φιλοχρημοσύνη μήτηρ κακότητος ἁπάσης.
" χρυσὸς ἀεὶ δόλος ἐστὶ καὶ ἄργυρος ἀνθρώποισι.
" χρυσὲ κακῶν ἀρχηγὲ, βιόφθορε, πάντα χαλέπτων,
εἴθε σε μὴ θνητοῖσι γενέσθαι πῆμα ποθεινόν.

σύ

νῦν γὰρ ἱκνεῖ μάχαι τε λεηλασίαι τε φόνοι τε
ἔχθρα δὲ τέκνα γονεῦσι, ἀδελφειοί τε συναίμοις.

Proinde monet poſt aliqua, diuitiis ſi nobis adſint, nequaquam eſſe parcēdum, quas neque auferre nobiſcum licet, neque tenebris inferre Plutonis, pulchre ſic dicens:

πλούτου μὴ φείδου, μέμνησ' ὅτι θνητὸς ὑπάρχεις
οὐκ ἔνι εἰς ἅδην ὄλβον ἔχειν καὶ χρήματ' ἄγεσθαι.

Apud veteres qui philoſophiæ præcepta ſubierunt, in primis diuitias, veluti quædam ſapientiæ impedimenta, contemnere oportebat, prouide ſatis intelligentes, mentem rebus occupatam terrenis, diuinis nequaquam poſſe vacare doctrinis. Et quid loquor de ſæculi hominibus, qui veræ philoſophiæ tramitem, quo ad felicitatem peruenitur æternam, non inuenerunt, cum noſtræ inſtitutionis ſacræ principes apoſtoli domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, eorumq; diſcipuli atque ſequaces, vt liberius cœleſtibus intenderent, omnes mundi perituras diuitias amore ſupernorum contempſerunt. Recte namque ſanctorum quidam imitator, ad veram nos vocans ſapientiam ita cecinit dicens:

Tranquillam & vacuam curis ſapientia mentem
Imbuit, & placidi pectoris hoſpes erit.

Et ſanctus ipſe ſanctorum dicit per quendam oraculi ſui prophetam: *Super quem requieſcet ſpiritus, niſi ſuper humilem & quietum, ac trementem ſermones meos?* (Eſaia 66.) Quantos hodie cernimus inter Chriſtianos nomen ſibi vſurpantes philoſophiæ ſacratioris, cupidos, auaros, luxurioſos, immundos, cunctiſq; animalib. deditus paſſionib. qui ſe exiſtimant eſſe quod non ſunt, quia perſeuerāt quales eſſe nō debuerunt, de quibus ſanctus dicit Chriſtophilus. τοῦτο γὰρ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, (1. Timoth. 3.) ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι, καὶ τούτους ἀποτρέπου, καὶ τὰ λοιπά. Quemadmodum hodie pars maior Chriſtianorum præſcriptis paſſionibus vbique laxauerit habenas; nullus noſtrum inter homines vel mediocriter conuerſatus ignorat: & maxime videmus auaritiam, quæ idolorum eſt ſeruitus; totum pene genus infeciſſe humanum, eoſque ſi dicere fas eſt, qui ex præeminentia dignitatis diuitiarum præ cæteris deberent eſſe cōtemptores. Vnde pauciſſimi hodie vel propter Dei amorem ad ſacerdotium, vel propter ſapientiæ deſiderium ad ſtudia ſe conferunt literarum: quin potius quod nimium eſt dolendum, in vtroq; commodum temporale à pluribus quæritur, honores mundani & diuitiæ, pluſquam Dei reuerentia cogitantur, vt ad literam prophetia videatur impleri, qua dictum eſt: Et erit ſicut populus ſic ſacerdos. (Oſea 4.) Hinc ſacerdotii contemptus oritur, & ſermo Domini tota die blaſphematur. Cuius etiam ſacerdotis vita deſpicitur, quid mirum ſi doctrina eius ab imperito populo contemnatur? Huic ſanctus Chriſtophilus malam recte improperans vitam dixiſſe monſtratur: *qui alios doces, te ipſum non doces?* (Rom. 2.) Dominus autem noſter Ieſus Chriſtus formam nobis præſcripſit doctrinæ, de quo ſanctus Euangeliſta Lucas refert in principio Actorum Apoſtolicorum dicens: *quæ cœpit Ieſus facere & docere, vſq; in diem qua præcipiens Apoſtolis per ſpiritum ſanctum quos elegit, aſſumptus eſt.* (Sacerdotes debent facere & docere.) Vnde & ſanctus Ambroſius dicit: *Ante vitā quam doctrina quærenda eſt.* Vita bona ſine doctrina gratiam habet: doctrina vero ſine vita integritatem non habet. Docere enim & non facere, Chryſoſtomo teſte, non ſolum nihil, ſed & damni plurimum confert. Grandis enim cōdemnatio eſt, componenti quidem ſermonem ſuum, vitam vero ſuam & opera turpiter negligenti. In primis igitur doctrinæ vita confirmetur ſanctæ, ne cui dicatur illud in ſacro ſcriptum Euangelio: Hypocrita, eiice primum trabem de oculo tuo, & ſic poteris videre feſtucam in oculo fratris tui hærentem. (Matth. 7.) Sed nos, o Iacobe, dimiſſa multitudine non recte philoſophantium, ſtudia noſtra conferamus ad veram philoſophiam, quæ in cognitione & amore veritatis ſummæ conſiſtit, pro cuius aſſecutione ſanctiſſima neque auro indigemus neque pecunia, ſed mentis duntaxat purioris tranquillitate, cum deſiderio diuini amoris, & obſeruantia mandatorum Dei, in omni manſuetudine & patientia longanimitatis. Vale noſq; ſæpius inuiſere non negligas ne otio conſumamur. Coloniæ ex noſtro hoſpitio 12. die Iulii. Anno Chriſtianorum 1505.

XIX.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΤΡΙΤΗΜΙΟΣ ΑΒΒΑ ΤΩ ΙΩΑΝΝΙ ΚΑΠΕΛ-λεσίῳ φιλοσόφῳ χαίρειν.

Θαυμάζω σε βραχεῖ χρόνῳ προκόψαι ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λόγοις, ἀλλ' οἶδα μὲν ὅτι πρὸς τὸ μανθάνειν μόνον βούλεσθαι τὴν βούλησιν ἀπαυλεῖ(?). Θέλημα βέβαιον παντελῶς πανταχοῦ λέγεται ἀναγκαῖον, προσήκει μὲν γὰρ καὶ χρή, καὶ παντελῶς ἀναγκαῖον, τὸν βουλόμενόν τι ποιεῖν ἐν τῷ μανθάνειν ἐμμένειν ... ταῖς τῶν λόγων σπουδαῖς

στολαῖς ἐγγεγραμμάτων, καὶ τοὺς ἀπολείσειν ἑαυτοῦ τρόπους. τοῦτο δὲ δῆλον, καὶ δοκιμῆς δεῖται μηδεμιᾶς. Οἶδας μὲν γὰρ τὰ τῶν ἀνθρώπων θελήματα καθεκάστην ὥραν ἀλλοῖα καὶ μεταβολικά. ἀληθὴς ἐστὶν ἡ παροιμία ἐν τῷ βουκολικῷ τοῦ Βιργιλίου γραφθεῖσα: μὴ πάντα δυνάμεθα πάντες. ἀλλὰ δύναμις ἡμῶν ἐστὶν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς κύριος ἰησοῦς χριστὸς δι' οὗ τὰ πάντα, ὡς εἶπεν: ἰδοὺ δίδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων, καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει. ταύτην τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν λαβὼν ὁ χριστόφιλος Παῦλος ἔλεγεν: μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ χριστοῦ. ἐμοὶ γὰρ ὁ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ. δεῖ τοῦτο μὲν πνεύματι περιπατοῦμεν καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσωμεν. Ὁ δὲ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐν τῷ ἁγίῳ εὐαγγελίῳ ἔλεγεν: ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἐστὶ μου ἄξιος. καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἐστὶ μου ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἐστὶ μου ἄξιος, καὶ ὅστις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. ὁ οὖν θέλων γενέσθαι μαθητὴς καὶ ἄξιος αὐτοῦ εὑρεθῆναι, καὶ δύναμιν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, χωρίζει ἑαυτὸν πάσης σαρκικῆς σχέσεως καὶ γυμνοῦται πάσης ὑλικῆς προσπαθείας, καὶ οὕτως βροτοῖς ἄθρα τοὺς ἐχθροὺς ὑπὲρ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀγωνίζεται. Τὸν πόνον μὴ φοβοῦ, ὅτι ἄνευ πόνου καὶ καμάτου οὐδὲν ἔργον εὔκολον καὶ ὀνομαστὸν κατορθοῦται. γέγραπται γὰρ ἐν τῇ γραφῇ ἁγίᾳ· διὰ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ προσώπου σου ἀπολαύσεις τοῦ ἄρτου σου ἄνθρωπε. ἀλλ' ἔχε μοι ἄξιον συγγνώμης, ὅτι μὲν φίλως τε ἀδραιέρρωσο, γέγραφα ἐν Κολωνίᾳ τοῦ μηνὸς πυανεψιῶνος τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ. ἔτει τῶν χριστιανῶν χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ἐμπέμπτῳ. καὶ σὺ μὲν ἔρρωσο πάλιν ἐμοῦ μνήμων.

Luc. 10.
1. Cor. 11.
Matth. 10.

XX.

IOAN. TRITEM. ABBAS SPANHEMENSIS, ROGERIO Sycambro fratri chariſſ. S.

SATISFACTVRVS tuo deſiderio, quod priusquam Neometim exirem te rogãte promiſi, amantiſſime Sycamber, quam habuerim in nauigando fortunam, & quid hic agatur publice ſcriptis tibi meis breuiter volui aperire. Neometim 25. die menſis Iunii cum magiſtro Narciſſo ex Pariſio nuper ad me miſſo, & quibuſdã aliis familiaribus noſtris exiui, eodemq; veſperi Moguntiacũ vecti curribus intrauimus. Poſtridie conſcenſa naui, proſperoq; nauigantes vento Renum ſulcantes deſcendimus, & prima die menſis Iulii Bunnã applicuimus. Erat autem Vigilia ſolemnis Viſitationis beatiſſimæ Dei genitricis, ſemper virginis Mariæ. Ibi aduentum ſereniſſimi principis Ioachim Brandenburgenſiũ Marchionis biduo expectauimus, Interea copioſiſſime in omnibus prouiſi munificentia Reuerendiſſimi Colonienſium Archipræſulis Hermanni. Tertia vero die menſis Iulii circa ſolis occaſum venit etiã ipſe princeps, quem expectabamus, cum ſexaginta equitibus, quem archiepiſcopus honorifice ſuſcipiens triduo ſecũ detinuit. Sexta die mane ipſius menſis Bũnam exeuntes, circa horam decimam ad Coloniam venimus. Et nunc ſumus hic nullam receſſus noſtri certitudinem habentes. Fama eſt non vulgaris, Regem noſtrum expeditionem meditari, auxiliumque non defuturum in tuos Sicambros. Continui habentur inter Principes coram Rege tractatus pro reformanda pace & concordia inter principem noſtrũ Philippum Comitẽ Palatinũ, & reliquos ab eo diſſentientes. Macharius abbas deſolati monaſterii Lymburgenſis, non ſine incõmodo & iactura ſumptuum propter communia reip. negotia, regiam de die in diem præſtolatur audientiam, ſed nemo eſt qui deſolationi eius ſubueniat. Feci pro eo verbum ad principem meum ſereniſſ. Marchionem, per quem vt confidimus in breui obtinebit à regia maieſtate quam præſtolatur audientiam. Si ſcire vis ea quæ circa me aguntur accipe paucis. Sum hic in hoſpicio mihi deputato iuxta principem, de cuius ordinatione omnia nobis copioſe miniſtrãtur, quæ neceſſaria ſunt. Ad menſam interdũ, imò crebrius, voco amicos noſtros viros eruditos atq; philoſophos, quorum alloquio & diſputatione nihil poterimus habere iucundius. Inter quos extant præcipui Theodericus Vlſenius medicus, mathematicus, & poeta dulciſſimus. Iacobus de Maſeck medicus & philoſophus ſingularis eruditionis, cum quo mihi bellum & continua decertatio eſt contra ſtultitiam inaneſq; alchimiſtarum ſpes, qui magna promittunt cum ſemper nihil habeant ipſi. Iacobus Kymolanus ordinis Carmelitarum ex Gãdauo Theologus, amœni & dulcis ingenii homo, qui generalis magiſtri ſuæ religionis de Anglia expectat aduentum, cum quo ſuauis mihi conuerſatio eſt. Georgius Sibuthus poeta, nouiter manibus regiis hic laureatus, iuuenis quidem ſed ingenioſus. Ioannes Capellerius vicecomes Regiæ villæ, philoſophus & mathematicus Pariſienſis, eruditus & profundæ ſpeculationis, de cuius ingenii viuacitate admirantur multi doctiſſimi viri. Tẽpore breui paucisq; diebus Græcæ notitiam linguæ magna didicit ex parte, legit perfecte, competenter intelligit, elegantemq; ſcribit characterem. Sex menſium vix ſpatio Græcus diſcipulus, & multorum euaſit præceptor: nam plures ad me Græcas non inelegantes ſcripſit epiſtolas. Cũ his eruditiſſimis viris iucunda nobis conuerſatio eſt, & de variis ſcripturarum locis inquiſitio continua. Vtinam te nobis comitem itineris habere licuiſſet, quo ingenio tuo aman-

Theodericus Vlſen.
Iacobus de Maſeck.
Iacobus Kymolanus.
Georgius Sibuthus.
Ioannes Capellerius.

amantiſſimos tui hoſpites noſtros frui contingeret. Miſimus hunc famulum noſtrum pro quibuſdam negotiis ad Neometim & Sebach, cum quo ſi quid voles ad nos ſcribere, quam certiſſime poteris. Mox enim ad nos reuerſurus eſt Coloniam. Vale mi frater, & Deum ora pro nobis. E Colonia 12 die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum 1505.

XXI.

IOAN. TRITEM. ABBAS SPANH. DILECTISSIMÆ IN CHRIſto filiæ Richmodi, abbatiſſæ monaſterii in Sebach, ſynceram in Domino charitatem.

QVAMPRIMVM mihi loquendi facultas cum Archiepiſcopo Colonienſium data fuit, quod ſecunda menſis Iulii die in Bunna contigit, cauſam patrimonii tui, quam habes cum Gulielmo milite de Horſt fratre tuo in medium propoſui, conſilium ſimul & auxilium poſtulaui. Qui poſteaquam bonam valetudinem ex me tuam audiuit, congratulatus eſt, omnemque operam adhibiturum ſuam promiſit, vt aliquid paternæ ſubſtantiæ quantum fuerit poſſibile conſequaris. Verum cum nihil fieri poſſit, niſi frater tuus fuerit in præſentia cōſtitutus, rem omnem in Colonia diſtulimus, quo venturum ſperabamus. Et quia comparuit minime, conſilium eſt principis, vt aliquem in Colonia per literas procuratorem conſtituas, qui cauſam oportune coram eo ſollicitet, fratre aliquando, quod ſæpe fieri conſueuit, hic in Colonia perſonaliter conſtituto. Non eſt mihi dubium, quin archiepiſcopus amore tui omnem facturus eſt in cauſa diligētiam quam pollicetur. Conſtituas itaque coram ſcriba iurato quem volueris in Colonia procuratorem cauſæ quem iudicaueris idoneum, nobiſque mittas cum præſentium latore procuratorium. Heſterno die in monaſterio tuo Machabeorum inuitatus à magiſtra prandium habui, & cauſam tuam magiſtro Heliæ propoſui, qui & ipſe cooperaturum ſe pro viribus voluntarie promiſit. Is mihi vna cum magiſtro Giſberto videretur non inutilis cauſæ patronus eligendus. Salutant te magiſtra cœnobii, & ſoror Margareta de Dauerckhuſen, Prioriſſa quondam in Sebach, cæteræque ſorores tui amantiſſimæ omnes. Literas ad te ſcribendas differunt vſque ad meum de Colonia receſſum. De meo ſtatu & valetudine famulus iſte meus certiorem te faciet. Vale Chriſti deuotiſſima virgo, noſtri memor in ſanctis orationibus tuis. E Colonia 16. die Iulii. Anno 1505.

XXII.

IOAN. TRIT. AB. SPANHEMENSIS, IOANNI GRYPOSIO ARTOpæo, ciui Stauropolitano, amico clariſſ. ſalutem.

QVONIAM verum te nobis amicum ſemper exhibuiſti Ioannes dulciſſime, iuxta illud viri ſapientis: omni tempore diligit qui amicus eſt: & frater in anguſtiis comprobatur, in finem perſeuerare contendis. Literis enim nos tuis nō minus ornatis, quam dulciſſimis quaſi deiectos animo, propter eam quam in nos æmuli ſuſcitauere contumeliam amiciſſime conſolaris: te quoque nobis corpore & ſubſtantia nunquam pro viribus defuturum promittis. Et quamuis animum noſtrum penetrauerit nulla deiectio, vtpote qui ſpes noſtras in tutiora locauerimus, omnes fortunæ ſæuientis impetus patienter ferre pro ſpe mercedis futuræ inſtituti, tibi tamen gratias ingentes habemus, qui veræ amicitiæ iura inuiolata cuſtodis. Hæc eſt enim perfectæ amicitiæ integritas, quæ non ex commodo lucri rei temporalis capit exordium, ſed in Chriſti amore fundata virtutū æqualitate conſtat. Multorum eſt falſis ornatibus fucata & beſtialis amicitia, qui felicitatis tempore pleni adulatione circumſtrepunt, & in hora neceſſitatis nullus eorum comparat. Diuitiæ namque, teſtante rege ſapientiſſimo Salomone, addunt amicos plurimos: à paupere autem, & illi quos habuit, ſeparabuntur. Fratres enim hominis pauperis oderunt, inſuper & amici procul receſſerūt ab eo. Sed qui tollit ab amico ſuo miſericordiam, timorem Dei derelinquit. Non eſt vera amicitia quæ deſerit amicum in neceſſitate conſtitutum. Vera autem iuxta diuum Hieronymum illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præſentia tantum corporum, non ſubdola & palpans adulatio, ſed Dei timor & diuinarum ſcripturarum ſtudia conciliant. In amicis enim non res quæritur ſed bona voluntas, quia & ſubſtantia ſæpe à non amicis præbetur: voluntatem vero bonam ſola charitas amicitię tribuit. Eadem namque velle & eadem nolle inter pares & bonos firma amicitia eſt, quæ vbi manet nil facile creditur, nil facile recipitur, vt Chryſoſtomus ait, quod diſſidium poſſit operari. Si vero ſemel inimicitiæ occupauerint animos, omnia

Quæ vera amicitia, & quæ fucata.

Prouerb. 16.

Vera amicitia quam rara.

omnia quæ ſunt, quæ dicuntur, quæ audiuntur, ita recipiuntur, vt ad maiores proficiant inimicitias. Rara eſt hodie inter mortales amicitia vera, propterea quod priuatū bonum vtilitati præfertur communi, nec poſſunt eſſe in amicitia fideles, quos munus non gratia copulauit, quoniam mox vt amplius non acceperint δωροφάγοι homines, omnem deſerunt charitatem. Dilectio enim quæ munere glutinatur, eodem ſuſpenſo diſſoluitur. Vera eſt igitur amicitia illa quæ nihil quærit ex rebus amati, niſi ſolam beneuolentiam, ſcilicet vt gratis amet amantem. Æqualitas nempe animorum amicitiam conciliat, non ambitio rerum, vt ſit amicus in amico per beneuolentiam quaſi alter idem ſeu anima vna, ſicut Ariſto. dicebat, in duobus corporibus habitans. Cum ergo non poſſit eſſe vera inter mortales amicitia, niſi conglutinet eam inter amantes vera charitas, quæ proh pudor noſtris nimium eſt rata temporibus, magna in comparandis amicis diligentia opus eſt, ne inconſulte amemus, quem poſtea contingit odiſſe. Quocirca vir quidam ſapiens inter mortales veræ pretium amicitiæ magnifaciens dicebat: *Amico fideli nulla eſt comparatio, quoniam amicus fidelis protectio fortis: qui talem inuenit, theſaurum certe pretioſum inuenit.* Et Menander hoc ipſum confirmans dicit:

Εν τοῖς ἢ δεινοῖς χρημάτων κρείττων φίλος
Φίλους ἔχων νόμιζε θησαυροὺς ἔχειν.
In aduerſis autem pecuniis eſt præſtantior amicus.
Amicos habens, exiſtima te theſauros habere.

Quam ſint rari fideles amici, quotidie omnes experimur, qui in proſperitate multos, neminem vero in alea fortunæ mutata reperimus, ſicut & ipſe Menander dixit:

Εὐτυχοῦντι ἔχειν τι κἂν ἔχῃς ἕξεις φίλους.
Si fueris diues, forſan bene habebis amicos.

Quod etiam laſciuus ille teſtatur poeta in Triſtibus dicens:

Donec eris felix multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Sed tu vale noſtri fidelis amicus: tempus omnia curat. Ex Colonia die menſis Iulii 16. Anno 1505.

XXIII.

IOANNES TRITEMIVS ABBAS SPANHEM. IOANNI Capellerio mathematico S.

Steganographia.

EAM tibi partem Steganographiæ noſtræ minoris, cui titulum dedimus græcum γλωττοφορίαν, id eſt, linguæ fertilitatem, reſcribi fecimus quampridem poſtulaſti à nobis, opus (vt ſcis) archanum, hactenus nulli viſum, quod ea mittimus lege quo ſeruetur occultum. Amorem tuum & indeficiens erga literas Græcas ſtudium, cæteraſque philoſophiæ mundanæ ſcientias non vitupero, ſed laudarem potius magniſque præconiis efferrem, ſi hæc omnia rite ordinaueris ad amorem diuinum. Vniuerſa enim mortalium ſtudia, quæ non fuerint ad Dei charitatem ordinata, prorſus vana & omni Chriſtiano contemnenda ſunt. Curandum igitur nobis, vt mens noſtra propriæ memor ſalutis nunquam ſtudiis inhæreat mundanis, ſed illis vtatur potius ad miniſterium & ſeruitutem non continue, ſed cum fuerit neceſſarium duntaxat per vices philoſophiæ & ſapientiæ ſpiritualis, per quam in Dei cognitionem amando perducitur, & in amoris dulcedinem cognoſcendo roboratur. Mortales ſumus & vrgentibus naturæ ſtatutis, neceſſario morimur omnes, hoc ſolum ferentes nobiſcum, quod diſcendo & ſtudendo in cognitione & amore ſummi boni creatoris noſtri profecimus. Cæterorum vero fructus omnes ſtudiorum, ſicut nebula cum labore habito euaneſcunt. Omnis ars humanitus adinuenta, quæ diuinæ non cohæret ſcientiæ, licet in hac vita nomen ſibi vſurpet ſcientiæ quantumlibet celebrioris, habitumq; aſſequatur demonſtratiuum, tam diu poteſt manere in homine, quam in corpore cum ratione vita. Ceſſat autem penitus cum moritur homo, & cum cæteris vitæ actionibus expirat. De hac vana ſcientia mundi ſanctus Chriſtophilus dicit in quadam epiſtola: *Si quis exiſtimat ſe ſcire aliquid, nondum cognouit quemadmodum oporteat eum ſcire. At ſi quis diligit Deum, hic cognitus eſt ab illo.* Cuius ſententiam diuus Bernardus pulchre dilucidans in meditationibus dixit: *Vides quod non probat multum ſcientes, ſi modum neſciant ſciendi. Vides quomodo fructum & vtilitatem ſcientiæ in modo ſciendi conſtituit.* Quid ergo dicit, niſi vt ſcias quo ordine, quo ſtudio, quo fine vnumquodque ſcire oporteat. *Quo ordine: vt illud prius, quod maturius mouet*

Omnes ſcientiæ ad fidem in Chriſtum referri debent.

1. Cor. 8.

monet ad ſalutem. Quo ſtudio ut illud ardentius, quod monet vehementius ad amorem. Quo fine, vt non ad inanem gloriam & oſtentationem, ſed ad tuam aliorumque ſalutem. Quemadmodum vero non eſt vna omnium ad ſcientiam properantium intentio, ita nec finis quidem vnus. Alii namque multa ſcire cupiunt eo tantum fine vt ſciant, & fructum ſuæ curioſitatis vanum & in nihilo conſiſtentem recipiunt. Alii autem ſcire volunt propter commodum temporale, vt videlicet diuitias honoresque aſſequantur & dignitates: qui quid aliud quam turpem exercentes quæſtum, ipſo ſcientiæ ſacro nomine penitus cenſendi ſunt indigni. Et quam multi hodie ad ſcientiam ſe in hunc finem conferre reperiuntur. Et ſunt nonnulli qui ſcire volunt, vt ipſi ab hominibus ſciantur, quorum fructus ſcientiæ vanitas eſt. Omnium præſcriptorum intentiones ad ſciendum reprehenſibiles ſunt, & finis culpæ ac iudicii rationi obnoxius. Sunt vero alii qui ſcire cupiunt vt proximos in Chriſti amore inſtituant & ædificent ardentius, & horum finis charitas eſt, & fructus, ſi vita doctrinæ concordet, æterna felicitas. Alii autem ſunt qui ſcire volunt, vt ipſi in lege Domini ædificentur, quorum finis prudentia, & merces vitæ debita bonæ ſempiternæ beatitudinis retributio. Vides nunc, amice, quis debeat noſtræ finis eſſe ſcientiæ, & quemadmodum nos ſcire oporteat. Cum ergo finis ſcientiæ ſpeculatiuæ ſit veritas, & practicæ opus, tantum ſcimus quantum de cognitione Dei omnipotentis apprehendimus, qui ſolus eſt veritas: tantum vero cognoſcimus quantum diligimus. Scientia enim vera & ſalutaris Dei parit cognitionem, cognitio amorem, amor frequentiam, frequentia familiaritatem, familiaritas fiduciam, fiducia omnium quæ poſtulaueris à domino Ieſu facilem impetrationem. Scientia quippe virtutis cultum præcedit, quia nemo poteſt fideliter appetere quod ignoras. Cognitio veri & amor recti certiſſimũ ad felicitatem parant introitũ. Præcedit autem ſicut diximus amorem cognitio, cum nemo poſſit amare veraciter quod penitus ignorat. Propterea dixit ad Patrem in Euangelio Dominus Ieſus Chriſtus: *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Quidnam aliud eſt illa ſupercœleſtis beatorum ſpirituum amœnitatis fruitio, quam diuinæ maieſtatis cognitio & amor? Salutaris enim ſcientiæ cognitio annexum ſibi habet amorem: nec poteſt mens intellectualis ſempiternæ fruitionis habere conſortium, ſi aut cognitio fuerit ſine amore, aut amor ſine cognitione. Dæmones quidem mali cognoſcunt, ſed quia non habent amorem, ad fruitionem quæ ex vtroque & non ex altero naſcitur ſolo minime pertingunt. Amorem vnius ſummæ veritatis philoſophi gẽtiles quidam, & extra Chriſtianiſmum poſiti hodie forſitan multi habere videntur, ſed quia non cognoſcunt Patrem vniuerſitatis ſolum verum Deum, & quem miſit ille Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, in ſuis cogitationibus euanuerunt, & ad fruitionem ſummæ bonitatis nequaquam perueniunt. Dicit autem ipſe ſaluator noſter Dominus Ieſus Chriſtus de illis qui ipſum veniſſe in mundum non cognoſcunt per fidem in ſancto Euangelio: *Qui non credit, iam iudicatus eſt.* Et S. Chriſtophilus: *Sine fide*, inquit, *impoſſibile eſt placere Deo.* Vera enim cognitio ex fide eſt, & amor ex cognitione. Homo ergo qui non habet fidem, non habet cognitionem. Qui autem non habet cognitionem, non habet amorem. Et qui non habet amorem, non poteſt habere fruitionem. Hoc eſt enim quod ipſe Dominus Ieſus iam aſcenſurus in cœlum ſuis diſcipulis reuelauit dicens: *Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.* Prima itaque ad Deum via eſt ſcientia ſiue cognitio per fidem, ſine qua nemo ſaluabitur. Ad hãc veram ſcientiam o mathematice omnes aliæ ſcientiæ & ſtudia tua referantur, quod niſi feceris, inani & ſtulto labore conſumeris. Hæc eſt ſcientia vera, quæ ſcientem compunctione & amore afficit non extollit, nec ſuperbientes quos impleuerit ſed gementes facit, iuxta illud viri ſapientis. Qui addit ſcientiam, addit & dolorem, eo quod in multa ſcientia multa ſit indignatio. O nunc igitur amice, prouideamus nobis in tempore oportuno, vt ſtudia noſtra faciamus bona quando tempus habemus, quemadmodum ſanctus dicit Apoſtolus:

Vera cognitio Dei, eſt cognitio Chriſti.
Dæmonum cognitio.
Philoſophorum cognitio.
Ioan. 3.
Hebr. 11.
Fides quàm ſit neceſſaria.
Mar. vlt.

Ἰδοὺ γὰρ νῦν ὁ δεκτὸς χρόνος, ἰδοὺ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἡμέρα. αὕτη μὲν ἡμέρα ζωὴν ἄλλην ἐπιφέρει, καὶ ἄλλους τρόπους εἰσπράττει. νυνὶ μνηστευτέον, καὶ ἐν τῇ μνηστείᾳ θλίβειν τὸ σῶμα καιρός, ἐὰν δὴ βουλοίμεθα τοὺς οὐρανοὺς ἀναβαίνειν, καὶ σὺν θεῷ ζῆν τὴν αἰώνιον ζωήν. ἅλις μέχρι τοῦ νῦν ἡμαρτήκαμεν, καὶ τοῦ τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ ποιητὴν ἐθλάψαμεν. ἕως ποτὲ ὑπομένωμεν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἁμαρτίαις. ἀνιστῶμεν τελευταῖον ἀνιστῶμεν ἐξ ἀνομίαις ὦ ἀγαπητὲ ἀδελφὲ ἰωάννης καταλλάξει, καὶ τοῦ θεοῦ ἱερεῦσιν ὁμολογοῦμεν τὰ πάντα ἁμαρτήματα ἡμῶν, καὶ ὁ θεὸς συγγνώμην ἡμῖν συγγνώσεται. ἄλλως δ' εἰς ᾅδην καταβησόμεθα, καὶ μηδεμία ποτὲ ἐκεῖ ἔσται λύτρωσις εἰς αἰῶνα, ἀναγίνωσκε τὸν προφήτην ἡσαΐαν λαλοῦντα ἡμῖν. λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλεσθε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου. παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν. μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε

2. Cor. 6.
Eſaiæ 1.

ἀδικούμενον,

ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δικαιώσατε χήραν, καὶ δεῦτε, καὶ διαλεχθῶμεν λέγει κύριος. καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ ἁ-
μαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικὸν, ὡς χιόνα λευκανῶ. ἐὰν δ' ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. καὶ ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ
Ioel. 2. μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθαι. καὶ διὰ τοῦ Ἰωὴλ ὁ κύριος ἔλεγεν. ἐπιστράφητε πρός με ἐξ ὅλης καρδίας ὑμῶν ἐν
νηστείᾳ καὶ κλαυθμῷ, καὶ ἐν κοπετῷ· διαῤῥήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν. ἐλεήμων γὰρ καὶ οἰκτίρ-
Ephes. 6. μων ἐστὶν ὁ κύριος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις. καὶ ὁ χριστόφιλος Παῦλος ἀπόστολος τοῖς Ἐφεσίοις γράφων λέγει. οὐκ
ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας. πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ
αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. καὶ διὰ τοῦτο μὲν λέγει ὁ μακάριος τῶν ἀποστό-
1. Pet. 5. λων ἀρχὸς ὁ Πέτρος. ἀδελφοὶ νήψατε καὶ γρηγορήσατε, ὅτι ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ
ζητῶν τίνα καταπίῃ, ᾧ ἀντίστητε ἐν πίστει. καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ ἁγίῳ εὐαγγελίῳ εἶπεν, γρηγορεῖτε,
Marc. 13. καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τοῦτο μὲν γὰρ ποιῶν χριστόφιλος Παῦλος ἅγιος ἀπόστολος. ζῶ δὲ οὐκ-
Galat. 2. ἐγὼ οὐκέτι, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός. ὃ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, τῇ πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος
ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ Ἰησοῦς Χριστὸς εὐλογητὸς εἰς αἰῶνα. Magna vero nobis o amice puritate & ſanctitate
opus eſt, ſi veræ ſapientiæ fructus cum beatiſſimis Chriſti apoſtolis in æterna cupimus fœ-
Hebr. 12. licitate obtinere. Dicit enim rurſus in quadam epiſtola ſanctus Chriſtophilus: *Pacem ſe-*
Leui. 19. *quamini cum omnibus & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.* In Leuitico etiam dixit ad
Moſen Dominus: *Loquere ad omnem cœtum filiorum Iſrael, & dices ad eos: Sancti eſtote, quia ego*
ſanctus ſum dominus Deus veſter. Quid autem ſanctitas eſſe putanda ſit, Dionyſius Areo-
Sanctitas quid. pagites in duodecimo de diuinis nominibus capite non tacuit, *Sanctitas*, inquiens, *eſt (vt*
ſecundum nos loquamur) omni ſcelere libera perfectaque, & penitus incoinquinata mundities. De-
us noſter ſanctus eſt, nos autem peccatores & immundi. Cum ergo inter diſſimilia non
fiat vnio, quomodo inter Deum & nos concordia fiet? Audiamus diuinum doctorem S.
Sancti & iuſti nō ſunt ſine peccato. Auguſtinū *Nullus*, inquit, *ſanctus & iuſtus caret peccato, nec tamen ex hoc deſinit eſſe iuſtus & ſan-*
ctus, cum affectu teneat ſanctitatem. Dicit enim ſcriptura: *Septies in die cadit iuſtus, & reſurget: im-*
pii autem corruent in malum. Si cadit, inquit Hieronymus, quomodo iuſtus? ſi iuſtus quomo-
do cadit? Sed iuſti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam ſemper reſurgit. Et non
ſolum ſepties, ſed etiam ſeptuagies ſepties delinquenti, ſi conuertatur ad pœnitentiam,
Rom. 9. peccata donantur. Et quamuis nemo fiat ſanctus viribus ſuis, cum non ſit volentis neque
currentis ſed miſerentis Dei: voluntas tamen noſtra bona ad noſtri ſanctificationem ne-
ceſſario requiritur, vt Dei gratia in nobis ſanctitatem operetur. Quoniam quidem ſicuti
neque ſine muliere vir, neque ſine viro mulier ex ſe hominem procreat, ita nec voluntas
Liberum arbitrium quatenus homini datum ſit. hominis bona ſine gratia Dei, nec ſine voluntate ipſius hominis bona diuina miſeratio
quemquam ſanctificat. Liberum arbitrium donauit homini Deus, quo habeat volunta-
tem in ſua poteſtate, non vt bonum à ſe poſſit quod vult, ſed vt velit quod poſſe donauerit
Rom. 7. ipſe. Vnde & ſacer Chriſtophilus dixit: *Velle mihi adiacet, perficere autem non inuenio.* Cur hoc
o diuinorum ſancte ſpeculator, cum nihil adeo bonæ ſufficiat volūtati ſicut ipſa ſibi? Sed
Deus non eſt cauſa noſtra damnationis. non eſt, inquit volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. Hanc Pauli ſententiam multi
carnaliter ſapientes non ſane intelligunt, propter hoc vel maxime, quod ſubiunxit. Ergo
cui vult miſeretur, & quem vult indurat. Carnalibus nimium circumcincti ad faciem cor-
dis velaminibus turbantur, & plerunq; de miſeratione Dei clemētiſſimi deſperare viden-
tur, quaſi diuina voluntas noſtræ ſit cauſa damnationis, & non potius ipſa voluntas no-
ſtra propria, quam illi conformare contempſimus. Quem enim indurat Deus, propriæ
voluntatis auerſæ demerito indurat: & quem ſaluat vtique propriæ voluntatis conuerſæ
bonitate ſaluat. Tuæ voluntatis eſt currere, Dei bonitatis eſt ſaluare. Non ſaluabit te gra-
tia, ſi tua voluntas fuerit otioſa. Impoſſibile namque eſt bonam non ſaluari voluntatem.
Sed & ipſa donum Dei eſt, quoniam nec velle bonum nec perficere ſine gratia Dei poſſu-
mus. Deus autem benedictus qui vult omnes homines ſaluos fieri: miſereri nobis, & dare
gratiam ſemper quidem paratus eſt, mens vero noſtra carnis nimium delectata commer-
tio, quoties in peccatum auertens ſe à ſummo bono prolabitur, toties nubem reatus in-
terponit, qua gratia miſerentis Dei alioquin ſemper prompta, in ea minime operetur. E-
nimuero quemadmodum ad ſolem conuerſus lunæ globus illius ſplendore luminoſus ac
lucidus efficitur, & quanto plus appropinquauerit directæ oppoſitioni, tanto magis illu-
ſtratur. Quod ſi terræ corpus interuenerit, ecclipſim mox luna patitur, & inuolutio-
nibus obfuſcatur. Sic mens noſtra ad Deum per voluntatem bonam & interni deſi-
derium amoris conuerſa pulcherrimis atque dulciſſimis gratiarum illuſtrationibus per-
funditur, & in ſancto ſpeculationis acumine mirifice roboratur. Mox vero vt peccati
nubes interceſſerit, ſe lumen illud indeficiens abſcondit. Præoccupatum namque
ſecularibus ſiue carnalibus deſideriis animum, Dei gratia nequaquam illuminat. Ne-
que miſceri poterunt vana veris, æterna caducis, ſpiritualia carnalibus, ima ſummis,
impura-

impuraque ſanctiſſimis, cœleſtia terrenis, vt pariter mens ſapiat quæ ſurſum, & quæ ſuper terram. Vale Capellerie, ſcientiiſque inſuda ſalutaribus, quarum fructus in cœlo promittitur, & finis nulli vnquam fini obnoxius habetur. Iterumq; vale. Ex Colonia 18. die menſis Iulii, Anno 1505.

XXIIII.

IOANNES TRITEM. IOANNI STEINEMOEL presbytero Mechilinienſi S.

OBlata mihi ad te ſcribendi oportunitas eſt per hunc virum tibi & notum & vt aſſerit ſingularitate cuiuſdam neceſſitudinis iunctum, qui iſtinc ad Mechiliniam erat tranſiturus. Scribimus itaq; vt ſcias, quid nobis de tuo ad nos reditu ordinandum videatur, ne curras in vanum. In primis ergo notū tibi facimus, quod ratione belli anno circa nos priore ſæuientis res noſtræ collapſæ ſunt, & cæcutiente fortuna grauis in nos æmulorum exorta inuidia, cui locum dare ad tempus cauſa perſuaſit, vt vel ipſi melius deliberent inimici, vel nos amicorum conſilio rebus noſtris alibi prouideamus. Sumus itaq; ituri in Marchiā Brandenburgenſem cum eius ſereniſſimo principe hic iam in cōuocatione regia præſente, qui id multis à nobis vicibus pridem literis & nunciis, nunc autem verbis coram deſiderauit. Ibimus autem de noſtro penitus reditu incerti, propterea quod graui noſtrorum accepta contumelia nihil minus quam reuerti ad Spanheim cogitemus, niſi aliter diuina ordinauerit voluntas; cui ſemper ſubiecta & conſentiens noſtra debet eſſe infirmitas. Tuum ergo ad Spanheim reditum differas oportet, quouſq; audieris nos illo tandē reuerſos, niſi forſitan viam ſexaginta miliarium fruſtra velis peragere. Vincētii tui rebus propter inquietudinem temporum intendere nequiuimus, nec enim cordi nobis amplius poſſunt, cum tu vane iactabundus nimium, ea quę ſuſcepiſti à nobis philoſophiæ ſecretioris archana, pro turpi lucro, vt facti ſumus certi, venalia circumferas, magnum te eſſe quempiam arbitrans, pro eo quod Tritemii te poſſis gloriari fuiſſe diſcipulum. Non eſt hæc veræ ſapientiæ via, mi Ioannes, nec tuam decet ætatem ſpem in vanitate locare, & pro vilis æſtimationis pretio margaritas proiicere porcis. Magna quædam de nobis prædicas, vt magnus ipſe in æſtimatione populi habearis, & dum veræ laudis normam prætergrederis, grauem nobis iniuriam facis, vetuſtiſſimi oblitus prouerbii: *Lauda parce, vitupera parcius.* Diſplicēt nobis tuæ laudes vehementiſſime, quia vituperia ſunt potius noſtri quā laudationes. Non enim omnium eſt hominum archana intelligere naturæ, & in rebus notis pręter communem aliquid latens vſum eruere. Cum tu vero aliqua de nobis polliceris, quæ non intelligant cæteri, quid reſtare credis o ſenex aliud, niſi quod dicturi ſunt nos aut ſuperſtitionibus deditos, aut vanitatibus immerſos. Non ea cōditione te à nobis introductum ſcimus: ſed quia tu interpoſitam tranſgreſſus es legem æquitatis, quid in maioribus faceres nobis fuerit rationabiliter præuidendum. Ceſſa igitur ab his vanitatibus te hortamur, & cogita miniſtrum te eſſe Ieſu Chriſti ac ſenio maturum, quem non deceat vanitatibus gloriam aucupari mortalem. Vale noſtri memor ad Deum. Ex Colonia 20. die menſis Iulii, Anno Chriſtianorum 1505.

XXV.

IOAN. TRIT. ABBAS SPAN. IOANNI BRACHTIO monaſterii S. Matthiæ S.

CREDO te minime latere, amicorum decus, eam tribulationem, quam in me ſuſcitauit hoſtis ille malignus, qui inuidiæ telo armatus primos de paradiſo innocentiæ homines eiecit. Me quoq; de monaſterio meo non quidem inuitum, ſed recordatione iniuriarum volentem expulit, & menti meæ nauſeam atq; horrorem quendā prioris loci, quē tenerrime amaueram, induxit. Viuo iam hic quadam neceſſitate curialis, iturus propediē cum ſereniſſimo principe Ioachim Brandenburgenſium Marchione Romani Electore Imperii ad fines Saxonū, & tarde forſitan rediturus: quo interea mota in me aut ceſſet perſecutio, aut ſi mei abſentia ſumpſerit vires, matura nobis prouidentia præſtet remedium. Domini enim eſt terra & plenitudo eius, cuius immēſa poteſtas, & penitus inexhauſtæ pietatis miſeratio, à quo nobis vbiq; auxilium in tempore oportuno affuturum confidimus, & de eius protectione nullatenus dubitamus. Te autem frater in Chriſto amate rogamus, vt Deum orare pro nobis in hac maris inquieti commotione inceſſanter digneris, quatenus

tenus bonum quod noſtra conſequi merita nequeunt, tuis precibus per Dei miſericordiã nobis concedatur. Scio enim quod oratio humiliantis ſe nubes penetrat, & vacua nõ reuertetur, ſaluatore noſtro in ſacro promittente Euangelio: *Petite*, inquit, *& dabitur vobis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis*. Omnis.n.qui petit accipit, qui quærit inuenit, & pulſanti aperietur. Nã ſicut apoſtolus Chriſti Iacobus dicit: *multũ valet oratio iuſti aſſidua*. Nec tua pro nobis oratione fuſa carebis, dicente Papa Gregorio: *Quiſquis pro aliis intercedere nititur, ſibi potius ex charitate ſuffragatur, & pro ſemetipſo citius exaudiri meretur, quanto deuotius pro aliis intercedit*. Pro ſe namq; orare, Chryſoſtomo teſte neceſſitatis eſt, pro aliis autem fraternæ charitatis. Dulcior autem ante Deũ eſt oratio, non quã neceſſitas tranſmittit, ſed quã charitas fraternitatis cõmendat. Et ſanctus præſul Ambroſius: *Si pro te rogas tantum, pro te ſolus orabis, ſi autem rogas pro omnib. pro te quoq; rogabunt omnes*. Oratio vero tunc perfecta eſt & facile impetrat optatum, vbi cauſa clamat, & lingua, & cor, & actus, & ſermo, & vita, & cogitatio tota, ſicut & Menander paucis exprimit dicens. εὐχῆς δ' ἐπιεικοῦς ἐπήκοος θεός. Id eſt: *Iuſtæ orationis exauditor eſt Deus*. Magna aũt ille voce clamat ad Dominũ, qui etſi lingua taceat, bonis tamen operibus perſeueranter clamat. Talem te cum ſciamus oratorem puritate mentis inſignem, & vita ſanctum, te iterum atq; iterum rogamus ora pro nobis & vale. Ex Colonia 22. die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum 1505.

Matth. 7. Luc. 11.

Orandum eſſe pro inuicem.

XXVI.

IOAN. TRIT. ABBAS SPAN. IACOBO KYMOLANO theologo ſalutem.

ARNOLDUS Boſtius Concarmelita quondam tuus in Conuentu tuo Gandenſi, vir meo iudicio doctus & ſanctus, cum te nimium aſtronomiæ ſæculariumq; literarum ſtudiis deditũ cerneret dehortari conſueuit, & vt magis te ad ſcientiam conferres diuinarũ ſcripturarum, pia ſedulitate admonere. Vnde & me literis ſuis dulciſſimis, quarum beneficio vt noſti ſemper fuit largiſſimus aliquoties rogauit, quatenus te per epiſtolam à nimia & curioſitate & vanitate ſæcularium ſtudiorum corrigerem, & ad veram ſapientiam, quæ in ſacris literis continetur, omni ſtudio prouocarem. Verebatur enim vir optimus, ne mẽs tenera lenociniis muſarum ſemel dulciter infecta, in delectationem mundanæ ſapientiæ, quæ ſtultitia eſt coram Deo, paulatim rueret, vnde in nauſeam poſtea, ſicut multis contingit, diuinarum ſcripturarum perueniret. Ego autem qui iuſta poſtulanti miro eius deuinctus amore non poteram negare conſenſum, feci pro viribus quod hortabatur. Scripſi ad te, non me pœnitet, prolixam ſatis epiſtolam, in qua vt noſti & ſæcularis literaturæ ſcientiam deficiente ſpirituali ſapientia vanam, & ſacræ intelligentiam ſcripturæ ſine notitia philoſophiæ ſæcularis, multimoda ratione oſtendi nobis eſſe difficilem. Tandẽ in fine cõcluſiſſe me memini, non plus ſcientiæ mundanę viro clauſtrali neceſſarium, neq; amplius deſiderandum, quam diuinarũ ſcripturarum intelligẽtia requirit. Nam ſicut beatus Ambroſius ait: *philoſophia quæ eſt circa elementa mundi, qualis eſt aſtronomia, magis eſt falſa quam vera ſapientia. Scrutatur enim plagas mundi, & ſpatia rimatur, quæ ſibi prodeſſe nihil poſſunt*. Vnde etiam ſanctus abbas Clareuallis Bernardus his pene ſimilia dicit in canticis. *Philoſophorũ ventoſa loquacitas non bonus eſt imber, qui ſterilitatem magis intulit terris quam fertilitatem. Vinũ quoque ſapientiæ ſæcularis inebriat quidem, ſed male, quoniam non ædificat mentem ſed inflat, & vias cœleſtis ſapientiæ præcludit*. Pudet me horum temporum, in quibus pudiciſſima virgo philoſophia noſtra cœleſtis, quam græco vocabulo Theologiam vocamus, vſq; adeo quarundã meretricularum ſocietate violenta corrumpitur, vt pene nuſquã ornata videatur. Quaſi nobis ad ſtudium cœleſtis doctrinæ minus ſufficiat Euangeliũ Chriſti, deſintq; ad fidei noſtræ confirmationẽ diuinarũ teſtimonia ſcripturarum, vt in omni pene ſermone ad Chriſtianos de fide, gentilium ſit neceſſe opiniones introducere ſapientum. Quantum ad fidei Chriſtianæ inſtitutionem pertinet, Euãgelium Chriſti ſaluatoris abunde ſufficit: quia ſicut diuus Bartholomæus apoſtolus ab Ariopagita Dionyſio in theologia myſtica introductus ait, & latum & magnum eſt, rurſuſq; conciſum. Magnum eſt Euãgelium Chriſti, quia omnem continet diſciplinam ſapientiæ cœleſtis: latum eſt, quoniam quicquid ad confirmationẽ ſacroſanctæ fidei Chriſtianorũ videtur neceſſarium abundantiſſime docet: rurſuſq; conciſum, quia nihil continet inutile, nihil in eo reperitur ſuperfluum. Hanc Euangelii Chriſti ſufficientiam legis & prophetarum vaticinio promiſſam, doctrina quoque & prædicatione apoſtolica luculentiſſime explicatam, vetuſtiores ſanctæ recordationis integerrimi doctores optime intellexerunt, qui in declamandis ad populum ſermonibus ſacro-

In Eccleſia verbum Dei & non philoſophia doceri debet.

impuraque ſanctiſſimis,cœleſtia terrenis, vt pariter mens ſapiat quæ ſurſum, & quæ ſuper terram. Vale Capellerie,ſcientiiſque inſuda ſalutaribus, quarum fructus in cœlo promittitur,& finis nulli vnquam fini obnoxius habetur. Iterumq; vale. Ex Colonia 18. die menſis Iulii, Anno 1505.

XXIIII.

IOANNES TRITEM. IOANNI STEINEMOEL presbytero Mechilinienſi S.

OBlata mihi ad te ſcribendi oportunitas eſt per hunc virum tibi & notum & vt aſſerit ſingularitate cuiuſdam neceſſitudinis iunctum, qui iſtinc ad Mechiliniam erat tranſiturus. Scribimus itaq; vt ſcias, quid nobis de tuo ad nos reditu ordinandum videatur, ne curras in vanum. In primis ergo notũ tibi facimus, quod ratione belli anno circa nos priore ſæuientis res noſtræ collapſæ ſunt, & cæcutiente fortuna grauis in nos æmulorum exorta inuidia, cui locum dare ad tempus cauſa perſuaſit, vt vel ipſi melius deliberent inimici, vel nos amicorum conſilio rebus noſtris alibi prouideamus. Sumus itaq; ituri in Marchiã Brandenburgenſem cum eius sereniſſimo principe hic iam in cõuocatione regia præſente, qui id multis à nobis vicibus pridem literis & nunciis, nunc autem verbis coram deſiderauit. Ibimus autem de noſtro penitus reditu incerti, propterea quod graui noſtrorum accepta contumelia nihil minus quam reuerti ad Spanheim cogitemus, niſi aliter diuina ordinauerit voluntas, cui ſemper ſubiecta & conſentiens noſtra debet eſſe infirmitas. Tuum ergo ad Spanheim reditum differas oportet, quouſq; audieris nos illo tandẽ reuerſos, niſi forſitan viam ſexaginta miliarium fruſtra velis peragere. Vincẽtii tui rebus propter inquietudinem temporum intendere nequiuimus, nec enim cordi nobis amplius poſſunt, cum tu vane iactabundus nimium, ea quę ſuſcepiſti à nobis philoſophiæ ſecretioris archana, pro turpi lucro, vt facti ſumus certi, venalia circumferas, magnum te eſſe quempiam arbitrans, pro eo quod Tritemii te poſſis gloriari fuiſſe diſcipulum. Non eſt hæc veræ ſapientiæ via, mi Ioannes, nec tuam decet ætatem ſpem in vanitate locare, & pro vilis æſtimationis pretio margaritas proiicere porcis. Magna quædam de nobis prædicas, vt magnus ipſe in æſtimatione populi habearis, & dum veræ laudis normam prætergrederis, grauem nobis iniuriam facis, vetuſtiſſimi oblitus prouerbii: *Lauda parce, vitupera parcius.* Diſplicẽt nobis tuæ laudes vehementiſſime, quia vituperia ſunt potius noſtri quã laudationes. Non enim omnium eſt hominum archana intelligere naturæ, & in rebus notis pręter communem aliquid latens vſum eruere. Cum tu vero aliqua de nobis polliceris, quæ non intelligant cæteri, quid reſtare credis o ſenex aliud, niſi quod dicturi ſunt nos aut ſuperſtitionibus deditos, aut vanitatibus immerſos. Non ea cõditione te à nobis introductum ſcimus: ſed quia tu interpoſitam tranſgreſſus es legem æquitatis, quid in maioribus faceres nobis fuerit rationabiliter præuidendum. Ceſſa igitur ab his vanitatibus te hortamur, & cogita miniſtrum te eſſe Ieſu Chriſti ac ſenio maturum, quem non deceat vanitatibus gloriam aucupari mortalem. Vale noſtri memor ad Deum. Ex Colonia 20. die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum 1505.

XXV.

IOAN. TRIT. ABBAS SPAN. IOANNI BRACHTIO monaſterii S. Matthiæ S.

CREDO te minime latere, amicorum decus, eam tribulationem, quam in me ſuſcitauit hoſtis ille malignus, qui inuidiæ telo armatus primos de paradiſo innocentiæ homines eiecit. Me quoq; de monaſterio meo non quidem inuitum, ſed recordatione iniuriarum volentem expulit, & menti meæ nauſeam atq; horrorem quendã prioris loci, quẽ tenerrime amaueram, induxit. Viuo iam hic quadam neceſſitate curialis, iturus propediẽ cum ſereniſſimo principe Ioachim Brandenburgenſium Marchione Romani Electore Imperii ad fines Saxonũ, & tarde forſitan rediturus: quo interea mota in me aut ceſſet perſecutio, aut ſi mei abſentia ſumpſerit vires, matura nobis prouidentia præſtet remedium. Domini enim eſt terra & plenitudo eius, cuius immẽſa poteſtas, & penitus inexhauſtæ pietatis miſeratio, à quo nobis vbiq; auxilium in tempore oportuno affuturum confidimus, & de eius protectione nullatenus dubitamus. Te autem frater in Chriſto amate rogamus, vt Deum orare pro nobis in hac maris inquieti commotione inceſſanter digneris, qua-

tenus bonum quod noſtra conſequi merita nequeunt, tuis precibus per Dei miſericordiã nobis concedatur. Scio enim quod oratio humiliantis ſe nubes penetrat, & vacua nõ reuertetur, ſaluatore noſtro in ſacro promittente Euangelio: *Petite*, inquit, *& dabitur vobis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis.* Omnis.n. qui petit accipit, qui quærit inuenit, & pulſanti aperietur. Nã ſicut apoſtolus Chriſti Iacobus dicit: *multũ valet oratio iuſti aſſidua.* Nec tua pro nobis oratione fuſa carebis, dicente Papa Gregorio: *Quiſquis pro aliis intercedere nititur, ſibi potius ex charitate ſuffragatur, & pro ſemetipſo citius exaudiri meretur, quanto deuotius pro aliis intercedit.* Pro ſe namq; orare, Chryſoſtomo teſte neceſſitatis eſt, pro aliis autem fraternæ charitatis. Dulcior autem ante Deũ eſt oratio, non quã neceſſitas tranſmittit, ſed quã charitas fraternitatis cõmendat. Et ſanctus præſul Ambroſius: *Si pro te rogas tantum, pro te ſolus orabis, ſi autem rogas pro omnib. pro te quoq; rogabunt omnes.* Oratio vero tunc perfecta eſt & facile impetrat optatum, vbi cauſa clamat, & lingua, & cor, & actus, & ſermo, & vita, & cogitatio tota, ſicut & Menander paucis exprimit dicens. εὐχῆς δικαίας οὐκ ἀνήκοος θεός. Id eſt: *Iuſtæ orationis exauditor eſt Deus.* Magna aũt ille voce clamat ad Dominũ, qui etſi lingua taceat, bonis tamen operibus perſeueranter clamat. Talem te cum ſciamus oratorem puritate mentis inſignem, & vita ſanctum, te iterum atq; iterum rogamus ora pro nobis & vale. Ex Colonia 22. die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum 1505.

Matth. 7. Luc. 11.

Orandum eſſe pro inuicem.

XXVI.

IOAN. TRIT. ABBAS SPAN. IACOBO KYMOLANO theologo ſalutem.

ARNOLDVS Boſtius Concarmelita quondam tuus in Conuentu tuo Gandenſi, vir meo iudicio doctus & ſanctus, cum te nimium aſtronomiæ ſæculariumq; literarum ſtudiis deditũ cerneret dehortari conſueuit, & vt magis te ad ſcientiam conferres diuinarũ ſcripturarum, pia ſedulitate admonere. Vnde & me literis ſuis dulciſſimis, quarum beneficio vt noſti ſemper fuit largiſſimus aliquoties rogauit, quatenus te per epiſtolam à nimia & curioſitate & vanitate ſæcularium ſtudiorum corrigerem, & ad veram ſapientiam, quæ in ſacris literis continetur, omni ſtudio prouocarem. Verebatur enim vir optimus, ne mẽs tenera lenociniis muſarum ſemel dulciter infecta, in delectationem mundanæ ſapientiæ, quæ ſtultitia eſt coram Deo, paulatim rueret, vnde in nauſeam poſtea, ſicut multis contigit, diuinarum ſcripturarum perueniret. Ego autem qui iuſta poſtulanti miro eius deuinctus amore non poteram negare conſenſum, feci pro viribus quod hortabatur. Scripſi ad te, non me pœnitet, prolixam ſatis epiſtolam, in qua vt noſti & ſæcularis literaturæ ſcientiam deficiente ſpirituali ſapientia vanam, & ſacræ intelligentiam ſcripturæ ſine notitia philoſophiæ ſæcularis, multimoda ratione oſtendi nobis eſſe difficilem. Tandẽ in fine cõcluſiſſe me memini, non plus ſcientiæ mundanę viro clauſtrali neceſſarium, neq; amplius deſiderandum, quam diuinarũ ſcripturarum intelligẽtia requirit. Nam ſicut beatus Ambroſius ait: *philoſophia quæ eſt circa elementa mundi, qualis eſt aſtronomia, magis eſt falſa quam vera ſapientia. Scrutatur enim plagas mundi, & ſpatia rimatur, quæ ſibi prodeſſe nihil poſſunt.* Vnde etiam ſanctus abbas Clareuallis Bernardus his pene ſimilia dicit in canticis. *Philoſophorũ ventoſa loquacitas non bonus eſt imber, qui ſterilitatem magis intulit terris quam fertilitatem. Vinũ quoque ſapientiæ ſæcularis inebriat quidem, ſed male, quoniam non ædificat mentem ſed inflat, & vias cæleſtis ſapientiæ præcludit.* Pudet me horum temporum, in quibus pudiciſſima virgo philoſophia noſtra cœleſtis, quam græco vocabulo Theologiam vocamus, vſq; adeo quarundã meretricularum ſocietate violenta corrumpitur, vt pene nuſquã ornata videatur. Quaſi nobis ad ſtudium cœleſtis doctrinæ minus ſufficiat Euangeliũ Chriſti, deſintq; ad fidei noſtræ confirmationẽ diuinarũ teſtimonia ſcripturarum, vt in omni pene ſermone ad Chriſtianos de fide, gentilium ſit neceſſe opiniones introducere ſapientum. Quantum ad fidei Chriſtianæ inſtitutionem pertinet, Euãgelium Chriſti ſaluatoris abunde ſufficit: quia ſicut diuus Bartholomæus apoſtolus ab Ariopagita Dionyſio in theologia myſtica introductus ait, & latum & magnum eſt, rurſuſq; conciſum. Magnum eſt Euãgelium Chriſti, quia omnem continet diſciplinam ſapientiæ cœleſtis: latum eſt, quoniam quicquid ad confirmationẽ ſacroſanctæ fidei Chriſtianorũ videtur neceſſarium abundantiſſime docet: rurſuſq; cõciſum, quia nihil continet inutile, nihil in eo reperitur ſuperfluum. Hanc Euangelii Chriſti ſufficientiam legis & prophetarum vaticinio promiſſam, doctrina quoque & prædicatione apoſtolica luculentiſſime explicatam, vetuſtiores ſanctæ recordationis integerrimi doctores optime intellexerunt, qui in declamandis ad populum ſermonibus,

In Eccleſia verbum Dei & non philoſophia doceri debet.

ſacroſanctam Chriſti doctrinam, promiſſa quoq; prophetarum, & apoſtolorum ſanctio-
nes in medium produxerunt. Noſtri autem concionatores maiore in numero, puriſſimos
Dei ſermones Ariſtotelicis Iulianiſque intermiſcent opinionibus, crebrius philoſophos *Ariſtotelici*
gentilium quam Chriſti Apoſtolos allegantes. Proh pudor, tam celebris facta eſt verbi Dei *concionato-res.*
præconibus peripateticorum auctoritas, vt in cathedra Chriſti crebrius Ariſtoteles cite-
tur in medium quam Paulus aut Petrus ſacratiſſimi principes apoſtolorum. Quid talium
ſermones ſimplici & indocto Dei populo proficiunt, in quibus ad oſtentationem totum,
ad compunctionem vero nihil inducitur? Ad ſcholas Gymnoſophiſtarum iſtæ meretri-
culæ gentiliumq; traditiones remittendæ ſunt, vt in ſchola Chriſti nihil aliud quam do-
ctrina Chriſti pura & immaculata prædicetur. Furfures enim puriſſimæ farinæ cõmiſcuit,
quiſquis hunc prædicandi modum primus adinuenit. Reuolue precor omnium ſanctorũ
patrum ſermones veterum, ſimul & celebratiſſimas eorumdem homilias, & vide ſi genti-
lium philoſophorum furfures inuenias farinæ commiſtas Chriſtianæ puritatis. Diſquire
obſecro quam diligentiſſime Origenis, Hippoliti, Cypriani, Hilarii, Gregorii Nazianzeni,
Ambroſii, Baſilii, Chryſoſtomi, Hieronymi, Maximi, Seueriani, Auguſtini, Fulgentii, Gre-
gorii papæ, Iſidori, Bedæ, Rabani, Albini, Haymonis, Petri Damiani, Anſelmi, Bernardi, a-
liorumque veterum ſanctiſſimorum patrum homilias atque ſermones, & non inuenies
aliud in eis quam Chriſti doctrinam veram, ſolidam, puram, & ab omni fermento gentili-
um tranſlationum alienam. Non ibi allegatur peripateticus ille Ariſtoteles, non Porphy-
rius apoſtata, non Plato, non Auerrois, non Cicero, non denique ex reliqua cohorte gen-
tilium quiſquam, ſed ipſa duntaxat Dei patris ſapientia Chriſtus Ieſus, ipſiuſque ſummæ
veritatis Apoſtoli, ſancti patriarchæ atque Prophetæ. Indignum plane (meo iudicio)
genus docendi, vt in ſchola Chriſti, quaſi pro dictorum ſpiritus ſancti confirmatione,
illorum audiantur nomina recitari, quorum ſpiritus abſque ambiguitate à Chriſto pe- *1. Corint. 1.*
nitus ſunt alieni. Non enim cognouerunt Dei ſapientiam ipſius mundi ſapientes, *Socrates im-*
& propterea in ſuis vanitatibus turpiter euanuerunt. Sunt inter Chriſtianos alioquin ſcio- *pie cõfertur*
li, qui nimia temeritate præſumptuoſi, auſint confirmare Socratem philoſophum, tam in *cum Chriſto.*
vita quam in morte atque doctrina, Saluatori noſtro præſtitiſſe figuram, comparationem
illius ad Chriſtum faciẽtes nimis abſurdam, proteruam, & Chriſtianis auribus nullatenus
tolerandam, quaſi à cultura idolorum fuerit alienus, qui iam moriturus, vt Plato in Phæ-
done meminit, vltimum verborum ſuorum tale dixit: *O Crito, Æſculapio gallum debemus,*
quem reddite, neque negligatis. Sed eſto quod nullus mortalium nouerit conſilium Domini,
neque per hoc tantorum virorum certa poſſit à nobis in medium afferri damnatio, maxi-
me qui Chriſt. ſaluatoris noſtri natiuitatem in carne præceſſerunt, quæ ſermonum Dei
concionatorem impellit neceſſitas, vt in Eccleſia ſancta, quæ Chriſtianorum eſt ſchola,
verba gentilium & Chriſti ignorãtium philoſophorum cum doctrina intermiſceat ſum-
mæ veritatis, cum ſacra nobis ſcriptura ad Chriſtianæ inſtitutionem vitæ abunde ſufficiat,
nec opus ſit aliunde quicquam mutuare. Stultus autem eſt omnis prædicator, ſi doctrinã
Chriſti gentilium dictis philoſophorum exiſtimat decorandam, de qua ſanctus propheta *Pſal. 18.*
cecinit dicens. *Lex Domini immaculata, conuertens animas, teſtimonium Domini fidele, ſapientiã* *Pſal. 11.*
præſtans paruulis. Et iterum: *Eloquia Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum* *Ioan. 6.*
terra, purgatum ſeptuplum. Ipſe quoque Dominus noſter Ieſus Chriſtus in Euangelio ꝗ̃ Io-
annem dicit: *Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.* Quæ ergo conuentio mortis
ad vitam, aut quæ comparatio lucis ad tenebras? Si verba Chriſti ſpiritus ſunt & vita, pro-
fecto non ſunt eis verba non in Domino mortuorum commiſcenda. Sed audi quid Fir-
mianus dicat Lactantius. *Diuina,* inquit, *eruditio dialecticam, in qua omnis loquendi ratio conti-*
netur, non deſiderat, quia non in lingua ſed in corde ſapientia eſt: nec intereſt quali vtare ſermone, vbi
res quæruntur non verba. Et nos non de grammatico aut oratore, quorum ſcientia eſt, quo-
modo loqui deceat, ſed de ſapiente diſſerimus cuius doctrina eſt quomodo viuere opor-
teat. Quod ſi neque phyſica illa ratio neceſſaria eſt, ad hæc neque logica, quia beatum
facere non poſſunt, reſtat vt in ſola ethica totius philoſophiæ vis contineatur, ad quam
ſe abiectis omnibus Socrates contuliſſe dicitur, in qua etiam parte quoniam philoſophi
errauerunt, qui ſummum bonum cuius cupiendi gratia generati ſunt, non comprehẽde-
runt. Apparet ergo falſam eſſe & inanem omnem philoſophiam gentilium, & ob id ſacris
Chriſti doctrinis nullatenus commiſcendã, quia nec inſtituit ad iuſtitiæ munera, nec offi- *Lex & Eu-*
cium hominis rationeſque confirmat. Concionatoris autem in Dei Eccleſia conſtituti *angelium*
officium eſt, legem & doctrinam Domini noſtri ſaluatoris Ieſu Chriſti populo fideliter *populo pro-*
proponere, compunctionem & deuotionem mentibus auditorum inculcare, eoſque ad *poni debent.*

 iuſtitiæ

iuſtitiæ obſeruantiam,& internum Dei amorem totis viribus inflammare. Hoc autem fieri aliter quam doctrina Chriſti non poteſt, quia ſanctus Dei ſpiritus gratiæ ſuæ dona nõ influit, vbi non Chriſti verba, ſed gentilium ſtultitiam offendit. Non legimus quempiam noſtrorum ex ſermone gentilium philoſophorum teſtimoniis confirmato, gratiam recepiſſe ſpiritus ſancti, aut internæ compunctionis vnquã ſenſiſſe ſuſpiria. Sua enim Dei ſpiritus fœcundare ſemina conſueuit non aliena, ſuos Dei Filius virtutis infuſione cõfirmat ſermones, non philoſophorum gentilium vaniloquia. O priſcorum ſæcula patrum aurea, quando ſpiritus ſanctus per eos ſua verba loquebatur ad populum, non illi propria vel aliena, quia tunc reuera mentibus auditorum gratiam ſuam contulit, quãdo ſua in eis ſemina proiecta non gentilium agnouit. Sancti etenim prædicatores, diuini ſpiritus inſpiratione ardentes, verba ad populum Dei cum humili ſinceritate loquebantur ignita, quorum illi ardore ſuccenſi ad omnem mandatorum Chriſti obſeruantiam voluntarii reddebantur atque fortiſſimi. Verba tunc quidem prædicatorum gratia ſpiritus ignita, mentes & corda populorum parauere flammantia, egitque tum miſeratio Dei multa inter Chriſtianos miranda, præſtans vtriſque, prædicantibus videlicet ſimul & audientibus virtutum omnium incrementa. Ad pœnitentiam ſubito peccatores conuertebãtur, incredibilis gratia compunctionis mentes auditorum imbuit: amor quoque Dei feruens candenſq; dulciter corda omnium incendit, & terrenorum inducens contemptum ad quarumcunque tolerantiam tribulationum pro Chriſti amore fortiter armauit. Erat enim ſermo doctorum tunc omnium Chriſtianus, ſimplex, purus & integer, non gentilium opinione fœdatus, non confuſa quotarum allegatione cicatricoſus, neq; fabulis, & riſum mouentib. verbis interruptus, aut curioſis inutilibuſq; cauillationibus turgidus, ſeu ad vanam æſtimationem prædicantium excogitatus. Horum te patrum imitatorem eſſe decet o Kymolane, qui veræ amatores ſapientiæ, non ſuam ſed Chriſti gloriam, & auditorũ vtilitatẽ in omnibus quæſiuerunt. Caue imitator fias eorum qui non Chriſtum prædicant modo Chriſtiano, qui vel gloriam quærunt ab hominibus, vel commodum rei temporalis. Ad veram te philoſophiam, quæ Chriſtum Dei virtutem & ſapientiam profitetur, prædicat, amat, laudat, imitaturque, præcinxiſti, in eius oportet fideliter dilectione permaneas, vt fructum ſempiternæ fœlicitatis accipere merearis. Venire autem ad veram ſapientiam nequeunt, qui falſam imitantur. Et quænam eſt ſapientia falſa, niſi quæ huius mundi amatoribus eſſe magna videtur? Hæc eſt ſapientia mundi, diuino teſte Gregorio, cor machinationibus tegere, ſenſum verbis velare, quæ falſa ſunt vera oſtendere, quæ vera ſunt falſa demonſtrare. Hanc qui ſciunt, cæteros ſuperbiendo deſpiciunt, hanc qui neſciunt ſubiecti & timidi ipſam in aliis mirantur. Hæc ſibi obſequentibus præcipit bonorum temporalium culmina quærere, adepta temporalis gloriæ vanitate gaudere, malum pro iniuriis reddere, huiuſque vitæ commoda vehementius amare. Noſtra vero ſapientia eſt, o Kymolane, nil per oſtentationem fingere, ſenſum verbis aperire, vera vt ſunt diligere, falſa deuitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare quam facere, nullam iniuriæ vltionem quærere, pro veritate contumeliam lucrum æſtimare. Timor autem Domini, ſicut ait ſcriptura, initium ſapientiæ eſt. Beatus homo qui ſapientiam inuenerit veram, & cui prouidentia affluxerit Chriſtiana. Melior eſt acquiſitio eius negotiatione auri & argenti. Primi & puriſſimi fructus eius, quia pretioſior eſt cunctis opibus, & omnia quæ deſiderantur ei nequeunt comparari. Vera etenim ſapientia eſt, cuius mens illuſtrata fulgoribus, & verum quod amet intelligit, & bonum amat quod cognoſcit. Exemplum ſapientiæ à ſole capiamus, vt inter cognitionem & amorem poſſimus diſcernere. Sol non omnes calefacit quibus lucet, & ſapientia multos quidem docet quid ſit faciendum, non tamen continuo accendit omnes, vt bonum velint opere adimplere quod nouerunt. Nam ſicuti aliud eſt multas ſcire diuitias, aliud poſſidere, neque notitia diuitem facit ſed poſſeſſio diuitiarum, ita multa ſcire ac ſapienter intelligere non vere ſapientem facit, ſi operum exhibitio non ſequatur. Omnis enim ſapientia noſtra in hoc vno conſiſtit, vt cognoſcamus DEVM, ipſumque rite colentes ſuper omnia, quia ſummum eſt bonum, totis viribus diligamus. Hæc eſt philoſophia Chriſtianorum, hæc ſapientia certa fidelium, ad quam omnes aliæ ſcientiæ principaliter ſunt referendæ. Hæc eſt conſummata ſapientia, quam omnes gentilium philoſophi in tota ſua vita quæſiuerunt, nec vnquam inuenire, comprehendere, aut tenere potuerunt, quia religionem aut prauam retinuerunt, aut omnem penitus ſuſtulerunt. Quiſquis autem huius perfectæ ſapientiæ familiaritatem obtinere meruerit, vere ſapiẽs eſt, eiq; deinceps quicquid ingenii & laboris

Sancti patres prædicauerunt etiã legem & Euangeliũ.

laboris poterit libenter impēdit: contemptiſque omnibus publicis & priuatis actionibus, ad huius ſe contemplationis ſtudium conuertit. Arbitratur enim nec fallitur certe, multo eſſe præclarius diuinarum humanarumque rerum inueſtigare ac ſcire rationem, quam periturisſtruendis opibus, aut vanis accumulandis honoribus inhærere. Quibus rebus, quoniam fragiles terrenæque ſunt, & ad ſolius corporis pertinent cultum, nemo melior effici poteſt. Neque enim alia ſapientia eſt quam veritas, in qua tenetur & cernitur ſummum & incommutabile bonum, quod in nullo eſt loco, & nuſquam deeſt, quia vbique eſt totum. Hæc nobis ſola philoſophandi cauſa eſt, beatitudinis deſiderium. Eſt autem mentis noſtræ vera beatitudo ſummi & incommutabilis boni fruitio, quæ ex cognitione & amore veritatis ſuboritur. Veram nunc igitur, ô Kymolane, quæramus ſapientiam, quæ in ſola fide Domini noſtri IESV CHRISTI formata conſiſtit, ſine cuius cognitione & amore nemo beatus euaſerit vnquam, ſicut S. præſul Auguſtinus in quodam loco dicit: Nā qui ſine ſaluatore ſalutem vult habere, & ſine vera ſapientia quæ eſt Chriſtus, æſtimat ſe prudentem fieri poſſe, non ſanus ſed æger, non ſapiens ſed ſtultus in ægritudine aſſidua laborabit, & fatuus in tenebris ignorantiæ permanebit. Ad veram ſapientiam Chriſtus via eſt, fides itineris dux, cuſtos intemerata humilitas, decor & indumentum omnium terrenorum contemptus. Ad hanc ſacer nos Chriſtophilus cohortans ait: *Nemo fratres ſeducat. Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, vt ſit ſapiens. Sapientia enim huius mundi ſtultitia eſt apud Deum, & Dei ſapientia contemnitur ab his qui gloriantur in ſapientia vanitatis.* Bonus Chriſtianus, amator Dei, contemptor mundi, hoſtis vitiorum & cultor virtutum, vere ſapiens eſt, etiamſi omnem mundi ſapientiam penitus ignoret, cui nihil eſt alienum, niſi quod virtuti incongruum. Quocunque acceſſerit ſua ſecum omnia fert, & totus mūdus ei poſſeſſio eſt, quoniam eo toto ſicut ſuo vtitur. Metu non frangitur, nec poteſtate mutatur, non extollitur proſperis, nec triſtibus deprimitur. Vbi enim vera ſapientia, ibi virtus animi, ibi conſtantia, ibi fortitudo. Sapiens in Chriſti amore fundatus ſemper idem eſt, non minuitur, vt Ambroſius ait, neque augetur mutationibus rerum, nec vt paruulus fluctuat, vt circumferatur omni vento doctrinæ, ſed manet perfectus in Chriſto, fundatus charitate, radicatus fide. Sapiens igitur defectus rerum ignorat, & varios animi neſcit affectus, ſed fulget ſicut ſol iuſtitiæ ſine macula coram Deo & hominibus. Vt vero tales euadamus, ô Kymolane, ſumma laborandum cura, quoniam maior & miſerabilior cura non eſt, quam rebus intendere vanis, terrenis atque caducis, quæ animæ non ſolum nihil confert boni, ſed maximo afficit potius malo. Diſcamus vtilia & neceſſaria, quorum cognitio beatitudinem repromittit: nec imitemur illos qui neceſſaria neſciunt, quoniam ſuperflua didicerunt. Vale. Ex Colonia 22. die Iulii. Anno 1505.

Sola fides in Christum iustificat.

1. Cor. 3.

XXVII.

IOAN. TRITH. IOANNI CANTHERIO FRISIO medicinæ doctori ſalutem.

QVOD tibi proſpere ſuccedant omnia, vt vero congaudemus amico, hoc in primis admonentes, quatenus ſic tranſeas per bona temporalia, vt non amittas æterna. Accepiſti vxorem, non peccaſti, ſed tamen vendidiſti libertatem. Res enim vxoria & philoſophandi libertas non ſe mutuo patiuntur in homine vno. Scribis enim: *vxorem duxi iuuenculam, pulchram, nobilem, & optime morigeratam.* Auis rara mulier pulchra, nobilis, & bene morigerata. Et iuxta Euripidem in Medea:

ὑπερμεγίστη γίγνεται σωτηρία,
ὅταν γυνὴ πρὸς ἄνδρα μὴ διχοστατῇ.
Permaxima, inquit, *facta eſt ſalus,*
Quando mulier contra virum non diſſentit.

Pulchritudo enim mulieribus frequenter conſueuit afferre ſuperbiam, ex qua ortū diſſenſio & temeritas contra virorum imperia ſumit, ſicuti Menander ait:

ὑπερήφανόν τι πρᾶγμ᾽ ἐστὶν ὡραία γυνή.
Superba res eſt pulchra mulier. Et alius quidam mulierum importunam temeritatem pulchre notauit dicens:

πᾶσα γυνὴ χόλος ἐστὶν, ἔχει δ᾽ ἀγαθὰς δύο ὥρας.
τὴν μίαν ἐν θαλάμῳ, τὴν μίαν ἐν θανάτῳ.
Omnis mulier ira eſt, habet autem bonas duas horas
Alteram in thalamo, & alteram in morte.

Id eſt, vnam quando dormit, & aliam quando mortua iacet, quia neminem lædit, neminem offendit, nec vtitur conuitiis. Vnde eſt & illud Menandri.

» γυναῖκα θάπτειν κρεῖσσον ἐστὶν ἢ γαμεῖν.
» *Mulierem*, inquit, *ſepelire melius eſt quam ducere in vxorem.*

Vnde cum difficilimum ſit vxorem inuenire bonam, tibi vehementer congaudemus, talem te reperiſſe, de qua tibi optima quæque perſuadere poſſis. Reliquum eſt, vt ſanctus Chriſtophilus ait, *qui habent vxores, tanquam non habentes ſint; quia præterit figura huius mundi, & nihil inter mortales diuturnum.* Ea quæ circa nos anno priore geſta ſunt in Repub. mala, noſtris abſque dubio peccatis exigentibus, tibi breuiter vt poterimus, in quantũ notos tibi concernunt ſiue amicos, intimare operæprecium æſtimauimus. Anno Chriſtianorum proxime tranſacto, videlicet milleſimo quingenteſimo quarto, in menſe Maio multi Germaniæ principes iubente Maximiliano Rege noſtro conſpirantes aduerſum Philippum Comitem Palatinum Bauariæq; ducem, & Romani Electorem imperij, grauiſſima in rem eius publicam, tam hic in noſtro circuitu, quam in Bauaria bella geſſerũt. Inter Wormatiã & Creutzennach, ſimul & ab alia parte Rheni, quicquid ſub ditione fuit Palatini extra ciuitates & caſtella, Haſſonibus in prædam ceſſit, qui nulli parcentes villas cum eccleſijs & multis & pulcherrimis pene omnes in circuitu ignibus conſumpſerunt. Noſtri quoque monaſterij cortes ſiue grangię meliores, & pene omnes, de quibus omnem ſubſtantiam noſtram habere conſueuimus, aut perierunt, aut Haſſonum incurſu penitus deſolatæ ſunt. Maxima ratione huius belli ſuſtinuimus incommoda, quibus in vltimam pene compulſi ſumus egeſtatem. Monaſterium illud inſigne Lympurg, in quo tu quondam docendi munus peregiſti, triceſima die menſis Auguſti anni præſcripti iniectione ignis per ſatellites Comitis Duroburgii * combuſtum eſt & penitus deſolatum. Per continuos enim dies duodecim durauit incendium, exeuntibus quotidie miniſtris Duroburgium, & ſemper nouum, ne quid remaneret ignem ſupponentibus. Eccleſia cum omnibus altaribus, campanis, tabulis, atque picturis funditus exuſta eſt. Et breui complectar vt omnia, domus vniuerſæ cum omnibus ſtructuris eo incendio in fauillam redactæ ſunt, & præter lapides nihil omnino remanſit. Abbas hic in Colonia eſt, qui regis contra Comitem implorat auxilium, ſed needum obtinuit quicquam. Monachi vero eius hinc inde ad diuerſa cœnobia propter inopiam diſperſi ſunt. Rogerius noſter adhuc viuit ſanus ſuoque philoſophatur more, cuius monaſterium manet integrum, quamuis incommoda quoque ſuſceperit multa. Mei quoque cœnobii fratres, ex eo tempore quo tu nobiſcum fuiſti, plures vita ſunt defuncti, quoſdam etiam pellente inopia, quam nobis tribulatio memorata induxit, ad alia monaſteria miſimus, ita quod in loco iam pauci remanſerunt. Sed nec mihi pepercit liuor hominum impiorum, quem propterea perſequuntur, quod Palatini principis ac defenſoris mei partibus neceſſario adhæſerim. Sed Dominus Ieſus qui nouit omnia priuſquam fiant, ipſe mihi erit adiutor, & non timebo quid faciat mihi homo. Vale ſanus. Ex Colonia 24. die menſis Iulij. Anno 1505.

Belli Bauarici crudelitas.

** Harteburg.*

XXVIII.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, DOMINO ET MAIORI SVO, Ioanni Trithemio Abbati Spanhemenſi, humilis Chriſti famula Richmodis de Hoerſt, pauperum ſororum Deo famulantium in Sebach miniſtra inutilis, cum orationibus continuis æternam precatur ſalutem.

AVDIO te, pater mihi ſemper in Chriſto Reuerende, gratiam multorum habere principum, & maxime Domini Archiepiſcopi Colonienſis, quod etiam diu antea cognoui, vnde compulſa neceſſitate humilima te ſupplicatione precor vna cum ſororibus meis vniuerſis, vt noſtri memor eſſe digneris pauperum filiarum tuarum, quas lacte cœleſtis doctrinæ paſcere conſueuiſti. Duro enim & importabili iugo Comitis premimur, & ſeruitute continua contra iuſtitiam in vltimam deducimur paupertatem. Duodecim ante hac vicibus in anno tantum & vindemiali tempore ſolum currum patri eius cum equis tribus mittere ad ſeruiendum conſueuimus, nunc autem ad eius imperium, bis aut ter in qualibet pene hebdomada currum à nobis cum quatuor equis ad ſeruiendum exigit, & hoc noſtris expenſis, imo violenter compellit familiam noſtram carcerem minitans & necem. Diem à die non diſcernit, nec alicuius feſti reuerentiam cuſtodit, ſed in conſtruẽdo caſtello ſuo circa nos Duroburgio, tam feſtis quam alijs diebus indifferenter homines fatigantur ſimul atque iumenta. Nam in feſto dominicæ Aſcenſionis, Pentecoſtes quoq; Trinitatis, Corporis Chriſti, dominicis, & cæteris quibuſcunq; operarios ſemper habet in

muris.

muris. Nouit paternitas tua noſtram paupertatem, & nimis exilem fore ſubſtantiam temporalem, qua tantam perſonarum Deo famulantium multitudinem diutius alienis grauatæ ſeruitiis enutrire nequaquam ſufficimus, niſi de remedio nobis fuerit prouiſum. Rogamus ergo flexis in terram genibus omnes, vt ſi tuæ videatur paternitati conſultum, ad Archiepiſcopum Colonienſem pro nobis loquaris verbum aliquod bonum, & in vtilitatem noſtram conducibile, quatenus ipſe pro nobis ad Comitem interueniat, ſuaque interceſſione tam graue iugum Pharaonis à noſtris ceruicibus ſoluere, vel mitigare ſaltem aliquatenus procuret. Mitto cum harum baiulo literarum procuratorium in cauſſa mea cum fratre, ſicuti mihi præcepiſti. Tu precor cætera ſic ordinare velis, vt paterna mea hæreditate non priuer penitus. Vale feliciter. Datæ ex Sebach, Anno 1505. Iulii menſis die 24.

XXIX.

IOANNES TRIT. ABBAS SPAN. ROGERIO SYCAMBRO *fratri dulciſ.*

DIE menſis Iulii huius 18. mane circa decimam horam Sereniſſimus Monarcha noſter Maximilianus Romanorum Rex Coloniam armatus exiuit cum principibus multis, in tuos expeditionem acturus Sycambros. Nauigio per Rhenum deſcenderunt armati omnes, aciem verſus Arnhom Gelrenſium tuorum oppidum in primis dirigentes, ꝙ regius iamdudum exercitus dura obſidione vallauerat. Erant aũt qui cum Rege nauibus deſcenderant iſti principes cum miniſterialibus ſuis, Ioachim Brandenburgenſium Marchio princeps meus Elector. Fridericus Marchio patruus eius qui moratur in Anholtzbach. Lodouicus primogenitus Philippi Comitis Palatini Bauariæque ducis, Principis noſtri electoris. Fridericus Saxonum dux Princeps Elector. Ioannes frater eius Saxoniæ dux. Georgius dux Saxoniæ. Item dux Magnopolitanus: Dux Brunſuicenſis. Dux Luneburgenſis. Dux Iuliacenſis. Comes Haſſonum, & multi alii principes, duces & comites, quorum non obſeruaui nomina. Venientes ad Arnhom * ſtatim oppidani ſe regi tradiderunt, perculſique metu Sycambri omnes in deditionem Regi Maximiliano iurauerunt. Sed & dux ipſe Gelrenſium conditiones regias acceptauit, & reddita eſt pax in terra hominibus diutius interrupta. Die vero Iulii 28. reuerſus ad Coloniam Rex vna cum principibus, eodem quo exierat ordine & apparatu intrauit. Poſtera die omnes per totam Coloniam pulſabãtur campanæ in multam horam, pacis & concordiæ congratulationis cauſa. Hæc ſunt cũ tuis acta Sycambris, quorum te nolui latere ſeriem. Sunt autem complures qui non credant ſeruaturos Regi promiſſa Sycambros, propterea quod ſit gens facile iuramenta contemnens, & ſemper ad noua promptula nimis. Inter Archiepiſcopum vero & ciues Colonienſes, adhuc non conſtat aliqua concordia facta, quamuis pluries fuerit tentata. Hæc ſunt Rogeri quæ hac vice nobis ſcribenda videbantur. Nos etiam propediem literas ipſas Neometim ſubſequemur. Vale & ora pro nobis. E Colonia 29. die menſis Iulii Anno Chriſtianorum 1505.

* *Arnheim.*

XXX.

IOAN. TRITHE. AB. SPANHEMEN. IOANNI CAPELLErio mathematico S.

DIES iam inſtant mei à Colonia receſſus, quo circa ſi venire ad nos piget, vale. Hodie mane ſereniſſimus princeps meus Ioachim Marchio Brandenburgenſium Coloniam exiuit, per Weſtphaliam & Saxoniam reuerſurus in ſua. Quem ego poſt triduũ ſubſecuturus ſum expeditis prius in Cancellaria regia quibuſdam literis & negotiis perſonam meam concernentibus. Rogamus itaque ſi fieri poteſt, vt priuſquam hinc abeamus, adhuc ſemel nos inuiſes, quatenus nos mutuo valedicere in charitate fraterna poſſim⁹, maxime cum ſciamus minime, an deinceps vnquã nos mutuo videbimus in carnali viſione. Sum enim iturus in Marchiã Brandenburgenſium, incertus omnino de reditu, propterea vel maxime, ꝙ contumeliis æmulorum grauiter nimium offenſus redire ad Spanheim nõ facile me ſciã poſſe perſuaderi: quamuis ſi vellẽ in promptu eſſent cõplures, qui has contumelias inſigni vindicta vindicarent. Ego vero mihi dudum perſuaſi præceptis obediendũ dominicis, & iniurias non eſſe vindicandas: quin illud Apoſtolis dictum à Domino Ieſu potius imitabor: *ſi vos in vna ciuitate perſequuti fuerint, fugite in aliam.* Maior enim cura nobis habenda eſt de anima ꝙ de corpore, ſecundũ quã ad imaginẽ Dei facti ſumus. Dicit namq; S. Ioannes Epiſcopus: *Si animam negligamus, nec corpus ſaluare poterimus.* Non enim anima

Matth. 10.
Anima plurïs facienda eſt quam corpus.

pro corpore,ſed corpus pro anima factum eſt. Qui ergo quod primum eſt negligit,& quod inferius eſt tollit,vtrumque corrumpit. Qui vero ordinem ſeruat, & quod primum eſt colit,etiamſi negligat quod ſecundum eſt,tamen per primi ſalutem ſeruabitur & ſecundum. Curandum ergo nobis vt animam habeamus ſanam, pulchram & incolumem potius quã corpus. Pulchritudinis autem in facie ſpecimẽ relucet, à qua totum iudicare hominẽ conſueuimus. Animæ vero facies conſcientia eſt. Sicut ergo in conſpectu hominum gratioſa eſt facies pulchra, ſic in oculis Dei ſpecioſa eſt conſcientia munda. Valet enim interdum homini pro ſalute animæ mutatio loci, vt facies quæ neſcientibus ex familiaritate nõ placuit, in alio loco ex nouitate pulchrior euadat. Plerumque enim cum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Et quanquam propria me culpa non moueat mutare locum, ſed inuidia potius aliena, cedo tamen eo libentius quo minus alicui ſum affixus loco. Scio enim vbiq; terrarum regnare vnum Dominum, ſub cuius militabo imperio vbicunque fuero. Epiſtolam noſtram amice collaudas, quam tibi ante dies ferme duodecim miſim⁹, eamque miris volens ornare præconiis, oraculo delapſam Apollinis aſſeueraſti. Intelligimus te verbo quidem gentili noſtrum voluiſſe denotare Ieſum, qui ſolus cum Patre & S.

Deo non ſunt tribuenda impia Deorum gẽtilium appellationes.

ſpiritu cœlo præſidet alto, cuius tam eſt immenſa dignitas, & incomprehẽſibilis maieſtas, vt nihil ei queat ex omnibus comparari. Caue deinceps, ô Capellerie noſter amice, precamur, ne huic ſummæ & inacceſſibili maieſtati nomen aliud tribuas, quam dare Chriſtiana religio conſueuit. Valde namque putamus indignum, polluta Idolorum nomina, quæ Dei non fuerunt, ſummo attribuere Deo, & ſpurciſſimis gentilium vocabulis diuinam compellare ſubſtantiam. Nuſquam reperies in tota ſerie ſcripturarum, verum Deum quẽ colimus & adoramus falſorum ſibi nomina deſumpſiſſe Deorum, ſeque Iouem aut Apollinem, aut cæterarum quicquam appellauiſſe vanitatum. Non deſunt nobis honeſtiſſima ſanctiſſimaque in ſcripturis ſacris vocabula, quibus innominabilem illam, & ſuperdiuinam cum ſobrietate poſſimus vocibus denotare maieſtatem. Non eſt opus, neque licet, neque conuenit, nominibus dæmonum falſorumque Deorum vocabulis, veram inter nos creatoris vniuerſorum exprimere diuinitatem. Si recte ſcripſimus, ſi dignam laudibus epiſtolam miſimus, verus Deus contulit, non Apollo; Ieſus Chriſtus dedit, & non aliunde venit. Scripſimus à veritate illuminati vera, quibus auocare mentem tuam cupimus à terrenis, caducis atque tranſitorijs, vt ad veram te philoſophiam conferas, quæ maxime decet nos Chriſtianos, per quam ſolam peruenire poterimus ad æternæ beatitudinis felicitatem, quæ eſt ſummum bonum & vltimus finis creaturæ rationalis. Quicquid enim in mundo cernimus corruptibile eſt, quicquid habemus tranſitoriũ eſt, corpus quoq; ipſum quod viuimus mortale, ſola mens noſtra qua viuimus eſt immortalis. Dixit enim quondam Cenomanenſis epiſcopus:

Cuncta ſub ancipiti pendent mortalia caſu,
Et ſpondent propria mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie, cras te fortaſſe relinquet,
Aut modo dum loqueris, deſinit eſſe tuum.

Denique omnes morimur, ſacra teſtante ſcripturâ, & quaſi aqua in terram delabimur, quæ amplius non reuertitur. Vnus enim introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus. Memores ergo nos ſemper eſſe conuenit, quoniam ſtatutum eſt hominibus mori ſemel: & quia mors non tardat, ſed quando putatur minime, tunc in foribus adſtat. Propterea Dominus noſter Ieſus Chriſtus volens nos ad mortem ſemper eſſe paratos in ſancto Euangelio præcipit dicens: *Vigilate, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit.* In eo nobis ſtatu viuendum eſt ſemper, in quo mori optamus: quoniam mala mors putanda nõ eſt, quam bona vita præceſſit. Neque enim facit malam mortem quod ſequitur mortem, ſed vita mala quæ mortem præceſſit ipſam facit malam. Non itaque multum nobis curãdum eſt alioquin neceſſitate morituris, quid accidat vt moriamur, ſed hoc ante omnia curandum potius, vt ſic vita ordinetur in operibus bonis virtutum decorata ornatu, quæ mortem non ſinat eſſe malam. Quamuis mors non poſſit eſſe mala, quæ nihil eſt aliud q̃ relictio corporis, depoſitio ſarcinæ grauis, & de labore ad requiem via. Male autem mori nunq̃ poterit, qui bene vixit in charitate Domini radicatus, etiamſi ab hominibus aliud de illo fuerit iudicatum. Eſt autem mors triplex. Naturæ videlicet, de qua dixit ſanctus Chriſtophilus: *Statutum eſt hominibus ſemel mori.* Et hæc mors non eſt metuenda fortibus, deſideranda potius in Chriſti philoſophia ſapientibus, & miſeris expectãda. De qua illud egregie dictum: θάνατος μὲν ἐστὶ τέλος τινὸς τῆς σκοτεινῆς εἱρκτῆς ταῖς μάλιστα ψυχαῖς ἐξόχαις· ἄλλοις δὲ λύπης, ὧν ἐν τοῦ τῷ ἑαυτῶν φροντίς. γενόμεθα γὰρ ἀθάνατοι. θάνατος μὲν γὰρ, ὥσπερ πάντες διισχυρίζονται φιλοσοφοῦντες, οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο εἰμὴ τὸ τέλος πάντων ἐν ᾅδου κακῶν. *Mors*, inquit, *eſt finis cuiuſdam tenebroſi carceris, maxime animis ex-*

Matthæi 24.

Mortem nõ eſſe malam.

Mors eſt triplex. Hebræo. 9.

muris. Nouit paternitas tua noſtram paupertatem, & nimis exilem fore ſubſtantiam temporalem, qua tantam perſonarum Deo famulantium multitudinem diutius alienis grauatæ ſeruitiis enutrire nequaquam ſufficimus, niſi de remedio nobis fuerit prouiſum. Rogamus ergo flexis in terram genibus omnes, vt ſi tuæ videatur paternitati conſultum, ad Archiepiſcopum Colonienſem pro nobis loquaris verbum aliquod bonum, & in vtilitatem noſtram conducibile, quatenus ipſe pro nobis ad Comitem interueniat, ſuaque intercesſione tam graue iugum Pharaonis à noſtris ceruicibus ſoluere, vel mitigare ſaltem aliquatenus procuret. Mitto cum harum baiulo literarum procuratorium in cauſſa mea cum fratre, ſicuti mihi præcepiſti. Tu precor cætera ſic ordinare velis, vt paterna mea hæreditate non priuer penitus. Vale feliciter. Datæ ex Sebach, Anno 1505. Iulii menſis die 24.

XXIX.

IOANNES TRIT. ABBAS SPAN. ROGERIO SYCAMBRO fratri dulciſ.

DIE menſis Iulii huius 18. mane circa decimam horam Sereniſſimus Monarcha noſter Maximilianus Romanorum Rex Coloniam armatus exiuit cum principibus multis, in tuos expeditionem acturus Sycambros. Nauigio per Rhenum deſcenderunt armati omnes, aciem verſus Arnhom Gelrenſium tuorum oppidum in primis dirigentes, ꝙ regius iamdudum exercitus dura obſidione vallauerat. Erant aũt qui cum Rege nauibus deſcenderant iſti principes cum miniſterialibus ſuis, Ioachim Brandenburgenſium Marchio princeps meus Elector. Fridericus Marchio patruus eius qui moratur in Anholtzbach. Lodouicus primogenitus Philippi Comitis Palatini Bauariæque ducis, Principis noſtri electoris. Fridericus Saxonum dux Princeps Elector. Ioannes frater eius Saxoniæ dux. Georgius dux Saxoniæ. Item dux Magnopolitanus: Dux Brunſuicenſis. Dux Luneburgenſis. Dux Iuliacenſis. Comes Haſſonum, & multi alii principes, duces & comites, quorum non obſeruaui nomina. Venientes ad Arnhom* ſtatim oppidani ſe regi tradiderunt, perculſique metu Sycambri omnes in deditionem Regi Maximiliano iurauerunt. Sed & dux ipſe Gelrenſium conditiones regias acceptauit, & reddita eſt pax in terra hominibus diutius interrupta. Die vero Iulii 28. reuerſis ad Coloniam Rex vna cum principibus, eodem quo exierat ordine & apparatu intrauit. Poſtera die omnes per totam Coloniam pulſabãtur campanæ in multam horam, pacis & concordiæ congratulationis cauſa. Hæc ſunt cũ tuis acta Sycambris, quorum te nolui latere ſeriem. Sunt autem complures qui non credant ſeruaturos Regi promiſſa Sycambros, propterea quod ſit gens facile iuramenta contemnens, & ſemper ad noua promptula nimis. Inter Archiepiſcopum vero & ciues Colonienſes, adhuc non conſtat aliqua concordia facta, quamuis pluries fuerit tentata. Hæc ſunt Rogeri quæ hac vice nobis ſcribenda videbantur. Nos etiam propediem literas ipſas Neometim ſubſequemur. Vale & ora pro nobis. E Colonia 29. die menſis Iulii Anno Chriſtianorum 1505.

* Arnheim.

XXX.

IOAN. TRITHE. AB. SPANHEMEN. IOANNI CAPELLErio mathematico S.

DIES iam inſtant mei à Colonia receſſus, quo circa ſi venire ad nos piget, vale. Hodie mane ſereniſſimus princeps meus Ioachim Marchio Brandenburgenſium Coloniam exiuit, per Weſtphaliam & Saxoniam reuerſurus in ſua. Quem ego poſt triduũ ſubſecuturus ſum expeditis prius in Cancellaria regia quibuſdam literis & negotiis perſonam meam concernentibus. Rogamus itaque ſi fieri poteſt, vt priuſquam hinc abeamus, adhuc ſemel nos inuiſes, quatenus nos mutuo valedicere in charitate fraterna poſſim⁹, maxime cum ſciamus minime, an deinceps vnquã nos mutuo videbimus in carnali viſione. Sum enim iturus in Marchiã Brandenburgenſium, incertus omnino de reditu, propterea vel maxime, ꝙ contumeliis æmulorum grauiter nimium offenſus redire ad Spanheim nõ facile me ſciã poſſe perſuaderi: quamuis ſi vellẽ in promptu eſſent cõplures, qui has contumelias inſigni vindicta vindicarent. Ego vero mihi dudum perſuaſi præceptis obediendũ dominicis, & iniurias non eſſe vindicandas: quin illud Apoſtolis dictum à Domino Ieſu potius imitabor: *ſi vos in vna ciuitate perſecuti fuerint, fugite in aliam.* Maior enim cura nobis habenda eſt de anima q̃ de corpore, ſecundũ quã ad imaginẽ Dei facti ſumus. Dicit namq; S. Ioannes Epiſcopus: *Si animam negligamus, nec corpus ſaluare poterimus.* Non enim anima

Matth. 10.

Anima pluris faciẽda eſt quam corpus.

pro corpore, ſed corpus pro anima factum eſt. Qui ergo quod primum eſt negligit, & quod inferius eſt tollit, vtrumque corrumpit. Qui vero ordinem ſeruat, & quod primum eſt colit, etiamſi negligat quod ſecundum eſt, tamen per primi ſalutem ſeruabitur & ſecundum. Curandum ergo nobis vt animam habeamus ſanam, pulchram & incolumem potius quã corpus. Pulchritudinis autem in facie ſpecimẽ relucet, à qua totum iudicare hominẽ conſueuimus. Animæ vero facies conſcientia eſt. Sicut ergo in conſpectu hominum gratioſa eſt facies pulchra, ſic in oculis Dei ſpecioſa eſt conſcientia munda. Valet enim interdum homini pro ſalute animæ mutatio loci, vt facies quæ neſcientibus ex familiaritate nõ placuit, in alio loco ex nouitate pulchrior euadat. Plerumque enim cum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Et quanquam propria me culpa non moueat mutare locum, ſed inuidia potius aliena, cedo tamen eo libentius quo minus alicui ſum affixus loco. Scio enim vbiq; terrarum regnare vnum Dominum, ſub cuius militabo imperio vbicunque fuero. Epiſtolam noſtram amice collaudas, quam tibi ante dies ferme duodecim miſim⁹, eamque miris volens ornare præconiis, oraculo delapſam Apollinis aſſeuerasti. Intelligimus te verbo quidem gentili noſtrum voluiſſe denotare Ieſum, qui ſolus cum Patre & S. ſpiritu cœlo præſidet alto, cuius tam eſt immenſa dignitas, & incomprehẽſibilis maieſtas, vt nihil ei queat ex omnibus comparari. Caue deinceps, ô Capellerie noſter amice, precamur, ne huic ſummæ & inacceſſibili maieſtati nomen aliud tribuas, quam dare Chriſtiana religio conſueuit. Valde namque putamus indignum, polluta Idolorum nomina, quæ Dei non fuerunt, ſummo attribuere Deo, & ſpurciſſimis gentilium vocabulis diuinam compellare ſubſtantiam. Nuſquam reperies in tota ſerie ſcripturarum, verum Deum quẽ colimus & adoramus falſorum ſibi nomina deſumpſiſſe Deorum, ſeque Iouem aut Apollinem, aut cæterarum quicquam appellauiſſe vanitatum. Non deſunt nobis honeſtiſſima ſanctiſſimaque in ſcripturis ſacris vocabula, quibus innominabilem illam, & ſuperdiuinam cum ſobrietate poſſimus vocibus denotare maieſtatem. Non eſt opus, neque licet, neque conuenit, nominibus dæmonum falſorumque Deorum vocabulis, veram inter nos creatoris vniuerſorum exprimere diuinitatem. Si recte ſcripſimus, ſi dignam laudibus epiſtolam miſimus, verus Deus contulit, non Apollo; Ieſus Chriſtus dedit, & non aliunde venit. Scripſimus à veritate illuminati vera, quibus auocare mentem tuam cupimus à terrenis, caducis atque tranſitorijs, vt ad veram te philoſophiam conferas, quæ maxime decet nos Chriſtianos, per quam ſolam peruenire poterimus ad æternæ beatitudinis felicitatem, quæ eſt ſummum bonum & vltimus finis creaturæ rationalis. Quicquid enim in mundo cernimus corruptibile eſt, quicquid habemus tranſitoriũ eſt, corpus quoq; ipſum quod viuimus mortale, ſola mens noſtra qua viuimus eſt immortalis. Dixit enim quondam Cenomanenſis epiſcopus:

Deo non ſunt tribuendæ impiæ Deorum gentilium appellationes.

Cuncta ſub ancipiti pendent mortalia caſu,
Et ſpondent propria mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie, cras te fortaſſe relinquet,
Aut modo dum loqueris, deſinit eſſe tuum.

Denique omnes morimur, ſacra teſtante ſcripturâ, & quaſi aqua in terram delabimur, quæ amplius non reuertitur. Vnus enim introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus. Memores ergo nos ſemper eſſe conuenit, quoniam ſtatutum eſt hominibus mori ſemel: & quia mors non tardat, ſed quando putatur minime, tunc in foribus adſtat. Propterea Dominus noſter Ieſus Chriſtus volens nos ad mortem ſemper eſſe paratos in ſancto Euangelio præcipit dicens: *Vigilate, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit.* In eo nobis ſtatu viuendum eſt ſemper, in quo mori optamus: quoniam mala mors putanda nõ eſt, quam bona vita præceſſit. Neque enim facit malam mortem quod ſequitur mortem, ſed vita mala quæ mortem præceſſit ipſam facit malam. Non itaque multum nobis curãdum eſt alioquin neceſſitate morituris, quid accidat vt moriamur, ſed hoc ante omnia curandum potius, vt ſic vita ordinetur in operibus bonis virtutum decorata ornatu, quæ mortem non ſinat eſſe malam. Quamuis mors non poſſit eſſe mala, quæ nihil eſt aliud ꝗ relictio corporis, depoſitio ſarcinæ grauis, & de labore ad requiem via. Male autem mori nunꝗ poterit, qui bene vixit in charitate Domini radicatus, etiamſi ab hominibus aliud de illo fuerit iudicatum. Eſt autem mors triplex. Naturæ videlicet, de qua dixit ſanctus Chriſtophilus: *Statutum eſt hominibus ſemel mori.* Et hæc mors non eſt metuenda fortibus, deſideranda potius in Chriſti philoſophia ſapientibus, & miſeris expectãda. De qua illud egregie dictum: θάνατος μὲν ἐστὶ τέλος τινὸς τῆς σκοτεινῆς εἱρκτῆς ταῖς μάλιστα ψυχαῖς ἐξόχαις· ἄλλοις δὲ λύπη, ὧν ἐν τούτῳ πᾶσα ἑαυτῶν φροντίς. γινόμεθα γὰρ ἀθάνατοι. θάνατος μὲν γὰρ, ὥσπερ πάντες διισχυρίζονται φιλοσοφοῦντες, οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο εἰμὴ τὸ τέλος πάντων τῶν δεινῶν κακῶν. *Mors*, inquit, *eſt finis cuiuſdam tenebroſi carceris, maxime animis ex-*

Matthæi 24.
Mortem nõ eſſe malam.
Mors eſt triplex.
Hebræ. 9.

mis excellentibus. Aliis autem triſtitia, quorum in voluptate cura eorum nunc omnis. Eudemus enim immortales. Nam mors (ſicut omnes affirmant philoſophantes) nihil eſt aliud niſi finis omnium hic malorum. Secunda eſt mors culpæ, de qua ſcriptum eſt: *Anima quæ peccauerit, ipſa morietur.* Et iterum: *Mors peccatorum peſſima, quorum & natiuitas mala, & vita peior ſecuta eſt.* Hanc mortem ὦ φίλοι timeamus, quæ non ſolum corpus interimit, ſed animam æternis doloribus tranſmittit. Tertia vero mors eſt gratiæ ſalutaris, quæ ſæcularium interitum auffert voluptatum, in qua non natura ſed delicta moriuntur. Hæc eſt mors ſalutaris, qua in Chriſto baptizati renaſcimur, & cum ipſo gratioſe in domino ſepelimur. Mors igitur prima cunctis eſt ſapientibus contemnenda, ſecunda omnibus eſt mortalibus deteſtanda, tertia vniuerſis eſt Chriſtianis maxime exoptanda. Illi ergo miſeri ſunt, & merito deplorandi, qui morte moriuntur ſecunda, quos infernus ex hac vita recipit in æternum cruciandos, non illi quos aula cœleſtis in perpetuum ſuſcipit lætificandos. Precioſa enim in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Et vere precioſa, per quam & laborum finis optatus aderit, daturque victoriæ conſeruatio, & aperitur ianua vitæ & perfectæ ſecuritatis ingreſſio conceditur. Mortis autem qualitas ex vitæ merito dependet, & ſicut ipſa vita bona eſt ſi cum virtute viuatur, mala ſi cum ſcelere, ſic & mors ex præteritis vitæ actibus ponderanda. Ita fit, vt ſi vita in Dei amore & cognitione veritatis tranſacta ſit, mors mala eſſe non poſſit, quia translatio eſt ad immortalitatem. Si aliter vita extitit, malam eſſe mortẽ neceſſe ſit, quoniam ad æterna ſupplicia tranſmittit. Mors timenda cunctis qui in lege domini non ſapienter ambulantes, terrena cœleſtibus, & caduca prætulerunt æternis. O miſeri nos, ò infelices, quid neceſſario faciemus morituri, qui propterea maxime mortem expaueſcimus communem, quia malorum nobis conſcii timemus iudicis ſententiam quẽ offendimus. Omnibus enim vitã in terra ducentibus neceſſe eſt mori. Sed nũc ò tu, vel ſero tandem cogitantes nos prope iam morituros, vitam emendemus, ita mortẽ timentes, vt prius q̃ veniat peccatis moriamur. Non enim timebimus mortem carnis, ſi mortificatis vitiis in amore Dei vixerimus per ſanctæ opera pietatis. Quis nam mortem metuat temporalem, cui pro iuſtitiæ merito vita æterna promittitur? Mortis tamen noſtræ ad finem vrgentis vitam nunquam debemus obliuiſci, quoniam qui ſe quotidie recordatur ex neceſſitate moriturum, facile contemnit præſentia, & in futurorũ ſpeculationem aſſurgit. Vana enim ſunt omnia quæ in mundo cernimus, & nihil eorum nobiſcum morituri poſſumus aufferre: nec aliter exibimus mundum iſtum quam intrauimus, nudi, pauperes, egeni, nihilomnino poſſidentes, præter id ſolum quod in carne geſſimus, ſiue bonum ſit ſiue malum, dicente ad Ioannem χριστόφιλον Dei nuncio: *Scribe, Beati mortui qui in Domino moriuntur, quoniam opera eorum ſequuntur illos. A modo iam dicit Spiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis.* Apoca. 14. Caueamus amice ne peiores moriamur q̃ nati ſumus, ne peccatis & ſcelerib. onuſti & deprauati mundum egrediemur, qui ſine actuali peccato intrauimus. Διὰ τοῦτο μὲν λέγει ὁ ἅγιος ἀββᾶ Μάξιμος. Ἐπιστρέψωμεν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἡμῶν. καὶ ἵνα τί ἀπολλύμεθα ἀδελφοί, καθαρίσωμεν χεῖρας οἱ ἁμαρτωλοί, ἁγνίσωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν οἱ δίψυχοι, ταλαιπωρήσωμεν καὶ πενθήσωμεν καὶ κλαύσωμεν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Παυσώμεθα τῶν πονηριῶν ἡμῶν, πιστεύσωμεν ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ κυρίου. φοβηθῶμεν τὰς ἀπειλὰς αὐτοῦ. ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους ἐξ ὅλης καρδίας. εἴπωμεν ἀδελφοὶ ἡμῶν καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ βδελυσσομένοις, ἵνα τὸ ὄνομα κυρίου δοξασθῇ, καὶ ὀφθῇ εὐφροσύνη αὐτοῦ, δῶμεν συγγνώμην ἀλλήλοις. διὰ ἀλλήλων πειραζόμενοι, ὡς πάντες ὑπὸ κοινοῦ ἐχθροῦ πολεμούμενοι. ἀντιστῶμεν τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν, τὸν Θεὸν εἰς συμμαχίαν ἐπικαλούμενοι. καὶ φυγαδεύσωμεν ἐξ ἡμῶν τὰ ἀκάθαρτα πονηρὰ πνεύματα. ὑποτάξωμεν τὴν σάρκα τῷ πνεύματι, ὑπωπιάζοντες καὶ δουλαγωγοῦντες διὰ πάσης κακοπαθείας. καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, διεγείρωμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων. μὴ φθονήσωμεν ἀλλήλους, μηδὲ φθονούμενοι ἀγριωθῶμεν, συμπαθήσωμεν δὲ μᾶλλον. καὶ διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ἀλλήλους ἰασώμεθα. μὴ καταλαλῶμεν ἀλλήλους, μηδὲ σκώπτωμεν ἀλλήλους, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. ἀποβάλωμεν ἀφ' ἡμῶν τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν ῥαθυμίαν, καὶ στῶμεν ἀνδρείως κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ἀγωνιζόμενοι, καὶ ἔχομεν παράκλητον Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον πρὸς τὸν πατέρα, καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστιν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὡς χριστόφιλος ἔλεγεν ἀπόστολος. καὶ δεηθῶμεν αὐτοῦ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ ἐξ ὅλης ψυχῆς ἡμῶν. καὶ ἀφήσει ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὅτι ἐγγὺς κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ. θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται, καὶ σώσει αὐτούς. διὸ ὁ μὲν λέγει. θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀπόδος τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου. καὶ ἐπικάλεσαί με φησὶν ὁ κύριος ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με, καὶ τὰ λοιπά. Maximus abbas. Hanc Maximi patris lucidiſſimã exhortationẽ ſi nunq̃ obliuioni conceſſerimus, ſed tenaci eã memoria retinentes opere adimplere curauerimus, mortem ſecuri expectabimus. Abiiciamus à nobis, precor, ſtultitiam pernicioſam, quæ ſpem vitæ longioris promittens multos turpiter decepit.

Quotidie ſeneſcentes morimur, quotidie vna pars vitæ noſtræ non parua horarum quatuor & viginti nobis non aduertentibus minuitur, & vitam nobis diuturnam pollicemur. Sicuti homines in nauigando ſiue ſtent ſiue ſedeant, iaceant, ſiue dormiant, ſiue vigilent, ſeu aliud quodcunque faciant, dum nauis pergere non ceſſat paulatim &

Pſal. 115.

quaſi non ſentientes cum naui ducuntur ad terminum quo fuerat nauigandum: ita & nos ò φιλόβιε, ſiue vigilantes ſiue dormientes, ſiue iacentes ſiue ambulantes, ſiue denique volentes, per momenta temporũ ſingula quotidie ad finem ducimur nõ cogitantes. Spes nobis pollicemur inanes & deceptione plenas, cũ viuere in annos plurimos, neceſſario tamen aliquando morituri, cogitamus. Quid enim ſi multo vixerimus tẽpore, nunquid propterea non moriemur? Inter eum qui triginta vixerit annos, & illum qui centum, poſtquam idẽ finis viuendi aduenerit irrecuſabilis mortis, dic mihi ò Philobie, cuius meliorem credis eſſe conditionem? Ambo nati fuerunt ambo vixerunt, licet non paribus annis, ambo mortui ſunt. An non legiſti ſenarium Menandri dicentis:

ὃν γὰρ φιλεῖ θεὸς, ἀποθνήσκει νέος.
Quem enim diligit Deus, moritur iuuenis.
Mors hominum fœlix (Boetius ait) *quæ ſe nec dulcibus annis*
Inſerit, & mæſtis ſæpe vocata venit.

Duo ſunt quæ mortẽ in ſenibus frequenter reddunt exceſſu iuuenum infeliciorem. Alterum eſt ꝙ moriens ſenex grauiore peccatorum onere proficiſcitur: iuuenis vero tãto minus peccare potuit, quãto breuiori tempore vixit. Nam, vt Seneca dicit, inquietam nobis vitam facimus metu mortis, & tanta eſt hominum dementia, vt quodam timore mortis cogantur ad mortẽ. Nihil ergo refert quo tempore moriamur, ſed ſummopere curandum eſt, vt bene mori contingat. Bene autem moriemur ſi bene vixerimus, non ſecundũ carnem ambulantes, ſed ſecundum ſpiritum. Dicit enim ſanctus Apoſtolus: *Πνεύματι περιπατῶμεν, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσωμεν. Spiritu ambulemus, & deſideria carnis non perficiemus.* Quocirca deſeramus omnia quæ in mundo ſunt, nihil pluſquam ad ſuſtentationẽ corporis neceſſarium eſt, & hoc ipſum vix extremum quærẽtes, vt liberi & expediti finem noſtrũ quotidie imminentem expectare valeamus. Tacitis enim ſeneſcimus annis, & nobis etiã creſcentibus vita paulatim decreſcit. Infantiam amiſimus, deinde pueritiã, deinde periit et adoleſcentia. Iuuentus quoq; velociter tranſiuit, & quicquid tranſit vitæ noſtræ tempus totum periit, nec reuocari põt. Quod reliquũ eſt temporis, nec vlla certitudo eſt, nec ſubſiſtendi momentum, quin & hunc ipſum quẽ agimus diem cum morte diuidimus. Ad quid ergo homines, cũ ſe nõ ignorent eſſe mortales, tãtopere colligendis perituris diuitiis incũbunt, quas morientes aufferre ſecũ non poſſe ſciunt? Natura paucis põt eſſe contẽta, quia mediũ diligẽs horret extrema, ſicut pulchre prudenterq; in carmine græcꝰ Pallades dixit:

ἡ μεσότης γὰρ ἄριστον, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκε
Κινδύνους ἐπάγειν, ἔσχατα δ᾽ ὕβριν ἔχει.

Mediocritas enim optimum quid, quoniam ſumma quidem apta ſunt pericula inducere, extrema vero contumeliam habent. Eruamus ergo mentes noſtras à cunctis mundi cupiditatibus, & deſeramus viam perditionis & fraudis, vt quanto iam annis in ſenectutem vergentibus appropinquare cernimus illum diem, quo ſit neceſſario ex hac vita migrandũ, cogitamus ꝙ puri diſcedamus, ꝙ innocentes ad iudicium veniamus. Nec imitemur illos qui ſcelerib' aſſueti, iam deficientibus corporis viribus, cum ſe hinc breui tranſituros recordari debuiſſent, grauioribus ſe peccatis immergunt, vt qui in iuuentute fuerant laſciui, ſenes iam non immerito dicantur furioſi. Excutiat à ſe omnem colligationẽ mundi, carnis & diaboli vnuſquiſq;, dum ſibi licet, dum adeſt facultas, ſeq; ad Deum tota mente conuertat, vt illum diem ſecurus valeat expectare, in quo vitam exuet præſentem, & aliam aſſumet. Ante ſenectutem curet vt bene viuat: In ſenectute vt bene moriatur. Vale ſemper de fine ſollicitus. Ex Colonia 31. die Iulii menſis. Anno 1505.

Duo ſunt quæ mortẽ in ſenibus faciunt acerbam.

Galat. 5.

XXXI.

IOANNES TRIT. ABBAS SPAN. ROGERIO Sycambro S.

SCIAS velim Rogeri chariſſime, Sereniſſimũ principẽ Ioachim Brandenburgenſium Marchionẽ precibus obtinuiſſe à Clariſſimo principe noſtro Philippo Comite Palatino, me cõſentiente, vt eum ſequar in Marchiã aliquanto ibidẽ tẽpore manſurus. Ab annis enim quatuor deſideriũ noſtri habens, creberrimis me literis & nunciis ſollicitauit, cupiẽs me in ſuo regno ſecum aliquandiu habere. Princeps namque iuuenis eſt, annum ætatis agens viceſimum ſecundũ, literis competenter inſtitutus, ingenio multum valens, & qui maximum ad ſtudiũ literarum habeat affectum. Hactenus autem fieri commode non potuit, vt me tanto abſentarem tempore à monaſterio meo, ſed nunc æmulorum inuidia cauſſam dedit, qua me non minus hilariter ꝙ libenter abſentare quantũlibet poſſum

ire in Marchiam conſenſi, maxime quod idipſum mihi non ſolum conſenſit, ſed etiā conſuluit memoratus ſereniſſimus princeps meus Palatinus. Interea fratres mei forſitan experientur, quid eis conferat abſentia noſtra vtilitatis, quorum in patrem charitas nimium tepuit, dum reſiſtere nobis abſentibus temeritati æmulorum potuiſſet & contempſit. Quarta die menſis Auguſti Coloniam exiuimus, & in vigilia ſancti Laurētij martyris Neometim poſt veſperas intrauimus. Marchio autem princeps, aſſignatis nobis pro viatico ſumptibus & ſeruitoribus tribus ipſa penultima die menſis Iulij Coloniam cum ſuis exiuit, iter agens per Weſtphaliam & Saxoniam ad regionem ſuam. Lympurgenſem Abbatem in Colonia dimiſimus, & fratrem noſtrum magiſtrum Iacobum Trithemium cum eo, quem volebamus potius nobiſcum ducere in Marchiam, niſi preces abbatis obſtitiſſent. In cauſis ſuis contra aduerſarium ſuum Comitem de Lyningen, cuius miniſtri cœnobium Lympurgenſe vt ſcis ignibus incenderunt, commiſſarium à regia maieſtate obtinuit Iacobum Archiepiſcopum Moguntinum, qui partium allegationibus auditis, teſtibuſque ſi qui fuerint producti examinatis inter eos non iure ſed amice tentabit concordiam. Et ſiquidem res concordare potuerit, bene res acta eſt, ſin vero nequiuerit, quod ego magis credo, totum ad regem negotiorum cum actis remittet. Impius ille tyrannus Deo & hominibus odibilis Comes, nomine & memoria indignus, conſcium ſe incendij ſæuiſſimi negat, ſed mētitur plane, quoniam apertis conuincetur teſtimonijs. Subterfugia quęrit homo diabolo plenus, & ad græcas videtur ſuſpirare Calendas. O malum caput inter filios diaboli, ſimilior patri, empreſtes ſacrilege, putas ne Dei te vindictam euadere poſſe? Autoritate propria monaſterium cum inſigni eccleſia incendi feciſti, ex odio & vindicta, propterea Canonis incidiſti pœnam quæ ponitur XXIII. quæſtione VIII. cap. Peſſimam, & membrum es patris tui diaboli merito puniendus, vt XII. quæſtione II. Cum deuotiſſimam, & cap. ſequenti. Non ignorat omnipotens Deus horrendum ſcelus tuum, propterea quia breui tempore diſſimulat: nec ideo iram iuſti iudicis effugies, quod non ſubito meritas dediſti pœnas. Lente quidem vindicat diuina poteſtas, ſed moram atrocitate ſupplicij compenſabit. Sed abeat in malam horam homo nullius hominis memoria dignus. Tu autem Rogeri Neometum ad nos venias oramus quamprimum, multa nobis tecum ſunt neceſſario conferenda, priuſquam in Marchiam pergamus. Manebimus autem hic diebus aliquot pro certis negotiis noſtris, quibus expeditis mox ituri ſumus. Priori tuo ſcripſimus, rogantes, vt venire ad nos tibi concedat, quod, ſicuti confidimus, non denegabit. Vale ex Neometi 12. die Auguſti anno 1505.

XXXII.

IOAN. TRIT. OPT. DILECTISSIMOQVE FRATRI IOANni Nutio ſalutem.

CONDOLEMVS infirmitatibus tuis amantiſſime frater ex toto corde, & pluſquā vel dicere poſſumus, vel literis demandare, compatimur, omnipotentis miſericordiam humiliter deprecantes, quatenus ſuæ pietatis viſcera ſuper te clementer effundere dignetur, præſtetq; tibi in omnibus aduerſitatibus tuis pro ſui amore patientiam, & internæ ſuæ dulcedinis ſempiternā cōſolationem. Hortaris nos ac ſupplici deuotione petis, vt ad monaſterium noſtrum redeamus, futurum nō dubitans q̄ breuiſſime omnes aduerſarios in gratiā nobiſcum reuerſuros, quippe qui non parū doleant hunc ſe temeritatis ludū inchoaſſe, optareq; omnes reditum noſtrum cū deſiderio magno. Eadem quæ ſcribis ab alijs audiuimus, nec vera dubitamus, redire aūt ad monaſteriū hac vice nō poſſumus. Ituri ſumus in Marchiā Brandenburgenſem, & ibidē aliquanto tēpore manſuri, in q̄ peregrinationem ſereniſſimus princeps Comes Palatinus, poſtulante Marchione Ioachim, nō ſolum cōſenſum nobis præbuit, ſed ēt vt iremus conſilium dedit. Interea videri dabitur, quid Cynonoti moliantur in nos, & quantum ſacræ faueāt religioni, qui inuidia & malignitate armati, me odio principis Palatini abſq; cauſa ſunt perſecuti. Omnis in me conſpirationis æmulorū Prior meus fuit cōſcius, & quid eū mouerit nō ignoramus. Credit enim, ſi nos contumelijs prouocati monaſterio cederemus, ſe nobis in Abbatia ſucceſſurū. Et reuera vtrunque fieri pōt, vt & nos cedamus in breui, & ipſe nobis ſuccedat. Hoc enim ſumus certiſſima reuelatione dudum præmoniti, quod in Abbatia Spanhemenſi non manebimus vſque ad mortem, quamuis cedendi tempus adhuc ignoremus. Succeſſorem vero nobis necdū habemus deſignatum, licet ingeſſurum ſe Priorem veriſimiliter poſſumus ſuſpicari. Sed fiat voluntas Domini Ieſu, quæ nunq̄ poteſt eſſe iniuſta, etiamſi noſtris cogitationibus,

Philippi principis Palatini laus.

qui ſæpe carnem viuimus, videatur eſſe contraria. Væ autem Priori noſtro tali ambitionis vitio turgenti, cuius in Abbatia nunquam bonus erit progreſſus, ad quam introitus fuerit peruerſus. Sentiat cum ſuis Cynonotis quantum voluerit, ego clementiſſimi principis Philippi Comitis Palatini non poſſum partibus non fauere. Amator eſt enim omnium doctorum virorum, in omnes pius, manſuetus, ac ſemper munificus, cuius virtute Cynonotorum facile propulſarem iniurias, ſi illum non timerem qui dixit: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Locum iræ potius dabo ad tempus, quouſq; temerarios aut pœniteat iniuriarum, aut nos quid nobis vtiliter ſit faciendum cum tempore deliberemus. Omni enim negocio tempus eſt & oportunitas. Et multa quæ fortitudine ſuperari nequeunt, tempore vincuntur. Quemadmodum & Plato dicit:

Αἰὼν πάντα φέρει, δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν.
Οὔνομα, καὶ μορφὴν, καὶ φύσιν, ἠδὲ τύχην.
Tempus omnia fert, longum tempus nouit mutare
Nomen, & formam, & naturam, & fortunam.

Sed & Sophocles comicus in Aiace veraciſſime dixit:

Πάνθ᾽ ὁ μέγας χρόνος μαραίνει τε καὶ φλέγει.
Ἅπανθ᾽ ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος.
Φύει τ᾽ ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται.
Ἡμέρα κλίνει τε κἀνάγει πάλιν ἅπαντα τ᾽ ἀνθρώπεια.
Omnia longo tempore flacceſcuntq; conſummunturq;.
Omnia longum & innumerabile tempus
Producit in lucem occulta, & manifeſte abſcondit.
Dies deprimit & extollit rurſus omnia humana.

Si omnipotens me voluit aduerſitate pulſari, quis ego vt contradicam? aut quantus ego vt ipſo iuuante patienter non feram? Paratus ſum ipſe, Dominus Ieſus nouit, & non ſum turbatus, pro gloria eius nominis, pro meis quoque peccatis, & amore regni cœleſtis, non Abbatiam ſolum, & omnem huius mundi fauorem ſponte dimittere, ſed etiam extremæ inopiæ me ſubiicere, & addicere mendicitati. Iniurias & contumelias non meritas à principe Cynonotorum ſuſtinui, quas cum poſſem in eius retorquere caput, malui amplecti patientiam, quam contra Dei voluntatem ſuſcitare vindictam. Eſt Deus in cœlo qui videt iniurias quas patior ſine cauſa, ipſe non dubito vindicabit. Omnia enim in lucē faciet tempus, vt ait Menander:

Ἠθῶς δὲ βάσανος ἐστὶν ἀνθρώποις χρόνος.
Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος,
Χρόνῳ τὰ πάντα γίγνεται καὶ κρίνεται.
Σύμβουλος οὐδεὶς ἐστὶ βελτίων χρόνου.
Meriti autem index eſt hominibus tempus.
Ducit autem deniq; ad lucem veritatem tempus.
Tempore quoque omnia fiunt & iudicantur.
Propterea conſiliarius nullus eſt vtilior tempore.

Nihil enim longū eſt ꝙ finem habet: & æternitati cōparatum omne tempus breue eſt. Scio me eſſe mortalē, & breui neceſſario moriturum, & propterea cū alterū oporteat, malo iniurias ferre q̄ facere. Dicit enim S. Ioannes Chryſoſtom⁹: *Quicquid à quolibet hominū paſſi fuerimus, aut remiſſionē recipiemus omniū peccatorū, aut ſi tanta in nobis delicta non fuerint, clariorib. honorabimur coronis.* Annis triginta in pace & trāquillitate, vt ita dixerim, philoſophiæ Chriſtianę operā dedi, die ac nocte lectionib. ſcripturarū, ꝙ omnibus eſt notū qui me nouerunt, continuū pene ſtudiū impendi, ſed quantū profecerim iā primū experientia dabit. Tempus omne ſtudendi mihi parauit nauiculā, iā venit hora tentationis, quæ neceſſariā indicit nauigationē. Experiar oportet q̄ ſcitus nauta euaſerim, qui tot annis diſcendi laborib. nō peperci.

Bibliotheca Spanhem.

Amplius q̄ duo millia voluminū, nō vulgariū neq; impreſſorū tantū ſed rariſſimorū, vt ſcis & manifeſtū eſt, atq; ſcriptorū calamo, cū maxima diligentia & grauiſſimis impēſis in bibliothecā Spanhemēſem cōportaui, quibus legēdis & ſtudioſiſſime per annos ferme 23. reuoluendis, qd profecerim hoc tēpus expoſtulat declarandū. Doctrina enim viri, vt quidā ſapiens dicit, per patientiā dignoſcitur. Si ergo in tātis aduerſitatibus patiens euaſero, ſatis me didiciſſe arbitrabor. Et ſpirit⁹ quidē promptus eſt, caro aūt infirma. Quocirca te frater amātiſſime qua poſſum charitate rogo, quaten⁹ mihi tuis orationibus ſubuenias, omnipotentiſq; miſericordiā pro me ſedulo interpelles, vt tuis mihi precib⁹ in aduerſis largiatur conſtantiā, peccatorū quoq; indulgeat veniā, & ſuam me faciat ſequi in omnib. voluntatē. Ad Priorem literas dedi, quib⁹ eū ad me vocaui Neometim, ſi quid volueris reſcribere potes. Vale ex Neometi 13. die menſis Auguſti Anno Chriſtianorū M.D.V. XXXIII.

GER-

XXXIII.

GERMANVS DE GANAY, CLARISSIMO VIRO IOANNI TRITHEMIO abbati Spanhemenſi, noſtræ tempeſtatis ſplendori, Salutem.

NON poteſt abſcondi, digniſſime vir, ſolare iubar, cum noſtrum percurrit hemiſphærium, neq; humanis ſubtrahi obtutibus, ſed fulgidiſſima ſuæ lucis ſpicula, in omnium diffundit oculos, eoſq; rapit in ſuæ claritatis admirationem. Ita quoque lucidiſſimus tuæ doctrinæ fulgor haud quaquam deliteſcere poteſt, ſed in omnes quantolibet locorum interſtitio ſemotos ſui luminis emittit radium. Hinc apud exteros tuum nomen habetur celebratiſſimum, miriſq; effertur præconijs, qui ſingularis doctrinæ tuæ fama exciti, nihil ardentius optant, q̃ inſignis ſcientiæ tuæ radio illuſtrari. Et ipſe quoq; tuæ humanitatis fiducia fretus, has ad te literas dare non ſum veritus, quibus & tuæ dignitati congratularer, & meum tibi deſiderium explicarem. Incidit in manus meas epiſtola à te profecta ad quendã Ioãnem Steinenmoelen, quem in ipſo ſalutationis exordio, poſt tui nominis expreſſionẽ, virum deſideriorum in ſacris nuncupas. Ea ſane raram & admirabilem continet philoſophiam, tum de numeris, tum de elementis, adeo tamen ænigmatib⁹ obuelatam, & archanis obſtruſam verbis, vt eius nullo modo mihi peruia ſit intelligentia, meiq; longe excedat animi captum. Si itaque apud te aliqua illius eſſet interpretatio, quam mihi communicare non abnueres, nihil ipſe libentius legere velim. Coniectat enim animus dignã admodũ & altam verbis illis ſubeſſe ſententiam, & ex tua itidem officina alia prodijſſe opera, quæ conſuetum excedant philoſophandi modum, & ſecretam contineant ſacratamq; ſcientiam. Illa ſi tuo præſidio aſſequerer, Attalicis opibus & diuitijs Crœſi optabiliora contingerent. Quę mihi obſecro tui nominis cultori obſeruantiſſimo impartiri non recuſes. Carolus noſter Bouillus, qui ſuperioribus annis cum per Germaniam iter ageret, tuam excellentiam inuiſere venit, frequentem tui apud me fecit mentionem, meq; totum, vt verum fatear, adegit tuarum virtutum obſeruatorem admiratoremque fieri. Demum harum lator tuæ præſtantiæ notus & amicus magiſter Narciſcus, maiora animi noſtri vota, quæ breuibus literis haud facile complecti poſſem, latius explanabit. Vale noſtri ſeculi decus & vnicum doctrinæ ſpecimen. Ex Pariſio 3. Calend. Auguſti. anno M.D.V.

XXXIV.

IOAN. TRITHE. AB. SPANHEMEN. GERMANO DE Ganay viro doctiſſ. ſalutem.

VENIT ad nos Neometim * orator tuus magiſter Narciſcus quintadecima die menſis ** Spiram.*
Auguſti literas perferens tuas, ſimul & grata munuſcula, quem detinuimus apud nos diebus ferme duodecim, ne fruſtra tantum iter aſſumpſiſſe videretur. Magna ſunt enim quæ per eum nobis ſignificaſti, nec erat noſtræ facultatis illi ſine matura deliberatione dare reſponſum. Mentem tuam eius relatione ad plenum intelleximus, & quantum nobis iam licuit, operã dedimus, vt tuo te non fruſtratum deſiderio intelligeres. In omnib. autẽ tibi ſatisfacere hac vice potuimus minime, propterea ꝙ à prima die menſis Aprilis hui⁹ anni in noſtro nõ fuerimus monaſterio, cuius rei cauſas tibi referendas ipſi Narciſco ad perfectũ commiſimus. Ad intelligentiam epiſtolæ noſtræ q̃ Ioanni Steinenmoel anno priore ſcripſimus, Narciſco introitũ dedimus aliqualem, à quo rerũ intelliges fundamentum archanarum, quarũ cognitione laboras. Ad vnitatẽ reducẽdus omnino eſt ternarius, ſi mẽs harum rerũ velit intellectum cõſequi perfectum. Vnarius enim nõ eſt numerus, & ex ipſo *Philoſophica quædam de numeris.*
numerus omnis conſurgit. Reijciatur binarius, & ternarius ad vnitatem conuertibilis erit. Verum ô Germane, vt Hermes inquit, ſine mẽdacio certum, & vnitatis cognatione veriſſimũ. Non omnium capax Narciſcus. Quod eſt ſuperius eſt ſicut ꝙ eſt inferius, & quod eſt inferius, eſt ſicut quod eſt ſuperius, quia ſolis vnitatibus conſtat omnis numerus, ad perpetranda miracula vnius rei multa. Nonne res omnes ab vna re fluunt bonitate vnius, & quicquid vnitati coniungitur, non poteſt eſſe diuerſum, ſed fructificat ſimplicitate & aptatione vnius. Quid ex vnitate naſcitur? Nonne ternarius? Accipe. Vnarius eſt ſimplex, binarius compoſitus, ternarius vero ad vnitatis reducitur ſimplicitatem. Non ſum Trithemius mentis triplicis, ſed in vna mente numero gaudens ternario, qui vere parit mirabilem fœtum. Pater eius ſol, mater vero luna. Portauit ſemen in vtero ventus, terra nutriuit. Pater omnis perfectionis totius mundi hic eſt. Virtus eius integra & immenſa. Si verſum fuerit in terrã; ſeparabis terram ab igne, ſpiſſum à ſubtili, & ternarius iam ſibi redditus cũ ingenio & ſuauitate magna à terra conſcendet in cœlum, iterumque virtute &

pulchritudine decoratus reuertetur ad terram: & recipit vim ſuperiorem & inferiorem, eritq; iam potens & glorioſus in claritate vnitatis, omnem aptus producere numerum, & fugiet omnis obſcuritas. Vnum eſt principium purum, binarius ab vnitate recedens componitur, quia impoſſibile eſt duo eſſe principia. Solus ergo ternarius, ſacratus, virtuoſus, & potens, binario ſuperato in ſuum principium non natura, ſed ſimilitudinis participatione reuertitur, in quo ſine contradictione omnia myſteria intelligit mens archani pulchre ordinati. Hæc eſt totius fortitudinis pulcherrima virtus, quæ vincit omnia mundana, & penetrat ſolidum corpus omne, tingens vnumquodque pulchritudine optabili, ſicuti Alchimici quidem promittunt in corporibus compoſitis, ſed errant, falluntur, & decipiunt omnes, à quibus libenter fuerint auditi. Volunt imitari naturam, & facere partes quod ſolius eſt vniuerſalis, cum radicem virtutis naturæ non intelligant. Non acquieſcas inſipientiſſimis Alchimiſtis, quoniam fatui ſunt & ſimearum diſcipuli, hoſtes naturæ, & cœleſtium contemptores, ſine quorum intelligibili cognatione nihil eſt Alchimia. Sed qui terrena non intelligit, ſicut dominus noſter Ieſus Chriſtus dixerat, cœleſtia quomodo inueniet? Noſtra philoſophia cœleſtis eſt, non terrena, vt ſummum illud principium quod Deum nuncupamus mentis intuitu per fidem & cognitionem fideliter aſpiciamus, Patrem & filium, & Spiritum ſanctum, vnum principium, vnum Deum, vnumque ſummum bonum in Trinitate perſonarum ſempiternum exiſtentem veraciter credentes, pure cognoſcentes, & cum feruentiſſimi amoris & ſeruitutis cultu ſemper adorantes, à quo ſunt omnia quæ vſpiam eſſe poſſunt. Ad hunc niſi mens animata conſurgat, nihil eorum quæ ſunt pulchra intelliget, ſed in ſua ignorantia tabeſcet. Non eſt vulgaris, ô Germane, iſte aſcenſus, neque eorum imitatione ſufficiens, qui vna duntaxat ala ſurſum feruntur, ſed omnino pauciſſimis familiaris, illis videlicet, qui ſemet in vnitatem non temere reduxerunt. Multi quidem conantur, ſed non omnium eſt in mente ternarius. Nonne ſuſpecturi cœlum neceſſario primum caput eleuamus, reducimuſque poſtea quam ſuſpeximus. Solis licet oculis intueri ſolem. Aures non vident. Vt igitur conſcendat animus, non auris fiat, ſed oculus & cor, fiatque ex ternario vnitas participatione bonitatis ad principium, quia vnum eſt bonum omnipotens, non duo neque plura. Niſi enim fiat vnitas, non fiet ſimilitudinis in mente coniunctio, neque boni participatio, & ſine his nulla tranſcenſio: niſi autem hæc præcedant, neque ſuperiorum intelligentiam, neque inferiorum propriam conſequi poterit operationem. Res autem tam vniuerſales quam ſingulares neceſſario, & rerum conditiones quædam ſunt manifeſtæ, quædam manifeſtiores, & quædam manifeſtiſſimæ. Et aliæ quidem ſunt occultæ, aliæ occultiores, aliæ occultiſſimæ, tam ſenſui quam rationi. Quam diuerſitatem operatur ipſarum rerum natura. Hinc fit, quod quidam homines cæteris euadũt ſapientiores. Magis autem ſapiens dicitur, qui minus perceptibilia percipit. Numerus ordine conſtat & menſura. Ordo quoque ſine numero & menſura eſſe non poteſt. Menſura autem & numero conſtat & ordine. Vnitas hic & ternarius binarium non admittunt, ſed omnem exuti multitudinem innata ſibi puritate ſimpliciſſima in primo conſiſtunt. Hæc ad ſuperos via, ò Germane, per quam antiqui ſapientes intelligibiliter profecti rationis ductu plurima perceperunt, quæ vltra humanam comprehenſionem à noſtris nunc reputantur ſapientibus. Vis audire plenius. Studium generat cognitionem, cognitio autem parit amorem, amor ſimilitudinem, ſimilitudo communionem, communio virtutem, virtus dignitatem, dignitas potentiam, & potentia facit miraculum. Hoc iter vnicum ad finem magicarum perfectionum tam diuinarum quam naturalium, à quibus arcetur & confunditur procul omne ſuperſtitioſum, præſtigioſum atque diabolicum. Enimuero nihil aliud per magiam intelligi volumus quam ſapientiam, phyſicarum ſcilicet & metaphyſicarum intelligentiam rerum, quæ diuinarũ & naturalium virtutum ſcientia conſtat. Harmoniam cœleſtem non materialem, ſed ſpiritualem conſonantiam nobis ſuſpiciendam ſcias oportet, vbi numerus, ordo & menſura per ternarium in vnitatem conueniunt, ad quam conſonantiam inferiora noſtra omnia ſunt conformanda. Fatuum eſt harmoniam arbitrari cœleſtem, ſtellarum conſonantium motu cauſante auribus perceptibilem formare ſonum. Eſt autem harmonia cœleſtis, numero, ordine, & menſura diſtributionum corporum inuiolabilis conſonantia. Sed hanc ſupergredi neceſſe eſt, vt ternario paretur aſcenſus ad eam quæ ſuperceleſtis eſt harmoniam, vbi nihil materiale ſed ſpiritualia ſunt omnia. Inde menti aſſumenda ſimilitudo vnde venit. Stellaris enim harmonia mentem nec dedit nec influit. Quidam philocryphus dicebat ſic: Quicunque conditionem cœleſtis harmoniæ notam

Alchimiſtarum vanitas.

Ioannis 3.

Magia quid?

Aſtra nullũ imperium habent in mentem.

notam haberet, tam præterita quam futura cognoſceret. Quis autem mihi dabitur ex millibus vnus, qui harmoniam hanc intelligat cœleſtem? Ad ſupercelestem mens nata eſt, cuius ſimilitudine viuit. Aſtra nihil intelligunt, nec ſentiunt quidem, vnde nec ſapientiam menti noſtræ conferunt, nec aliquod in nos dominium habent, qui ſpiritu ambulamus, confitentes Dominum Ieſum Chriſtum omnia in ſua poteſtate habentem, ad cuius nos ſimilitudinem pro viribus fideliter oportet conformare. Ipſa eſt enim ſapientia Dei patris, ipſe eſt fons & origo ſcientiæ, ipſe eſt animi cẽtrum, per quem facta ſunt omnia. Abeant homines temerarii, homines vani, & mendaces aſtrologi, deceptores mentium, & friuola garrientes. Nihil enim ad mentem immortalem, nihil ad ſcientiam naturalem, nihil facit ad ſapientiam ſupercelestem ſtellarum diſpoſitio, ſed corpus in corpus duntaxat ſuum habet imperium. Mens eſt libera, nec ſtellis ſubiicitur, nec earum influentias concipit, nec motum ſequitur, ſed ſupercelesti principio, à quo & facta eſt & fœcundatur, tantũ communicat. Cætera quæ tibi ad inquiſitiones tuas reſpondenda fuerant, ô Germane, ſacratiore incluſimus ſcrinio, tibi ſoli per Narciſcum exhibenda, cui & clauem tibi afferendum non ſatis ſcienti commiſimus, ne ſcrinium archanis plenum ſine vtilitate poſſideres. Venire autem ad te perſonaliter hac vice nequiuimus, quoniam aliorſum vocati ſumus. Diſces tamen ex Narciſco mentem noſtram plenius, quomodo & quando nobis ad te veniendi facultas accedere poſſit. In aliis literis ſcripſimus omnia quæ nobis ad te ſcribenda videbantur. Vale noſtri memor nec tui oblitus. Ex Neometi ciuitate Spirenſi 24. die Augusti. Anno Chriſti 1505.

XXXV.

WOLFGANGVS HOPILIVS IOANNI TRITHEMIO Abbati Spanhemenſi Salutem.

ELEGANTISSIMAM nuper à te mi Trithemi accepi epiſtolam, quæ nobis & iucunda fuit, & menti admirationem induxit, ꝙ ipſe vir doctiſſimus atq; mihi prorſus excellentior, ad me formicam agreſtẽ vitam agentem ſcribere non ſis dedignatus, & eo argumẽto tui ad noſtrum incultum ingenium animi volueris declarare affectum. Vnde vero acciderit hoc, me coniectura ſcire credo. Narciſcus noſter ſcientiarum omnium bonarum diligentiſſimus inquiſitor, ea fortaſſis, quæ ſomniis & phantaſmatibus ſimilia ſunt, maiora quidem quam noſtra paruitas præſtare queat, tibi de nobis retulit, cuius tu verbis adhibẽs fidem (nam qui honeſto ſunt animo & ingenio benigno, quæcunq; de aliis audierint bona facile credunt, mala vero tarde) impulſus es, quantum coniectare poſſum, vt mihi literas tuas ornatiſſimas communicares. Habeo gratias immortales, vtpote qui tanti viri literas magnifacio. Quicquid enim humanis in rebus ſcibile fuerit, te non latere ſcio, qui cunctos hodie mortales ingenio, ſcientia, & experientia literaria facile ſuperas & excellis, quod tua ſcripta, & probatiſſimorum virorum teſtimonia luce manifeſtant clarius. Hinc doctos omnes ſingulari humanitate complecteris, quinimmo & eos quos fama pertulerit in notitiam tibi quicquam callere, & ſi hominum ſint inferiores laudibus, pro ingenita tibi bonitate magnifacis ac plurimi æſtimas. Reliqua pectoris noſtri archana ex Narciſco noſtro communi amico intelliges, qui tuum immortale nomen marmoreis inſculpſit pectoribus. Quem tibi, & ſi non ſit opus, plurimum commendo, eiq; perſuadeas velim, pericula Arislei & Alchindi vt præcaueat, quorum alter vitam miſerrime finiuit, alter vero dementiam incidit, vt ex eorum opuſculis facile noſti. Vale & nos ama. Ex officina noſtra Pariſiana 3. Calend. Auguſti Anno Domini M.D.V.

XXXVI.

IOANNES TRITHEMIVS SPANHE. WOLFGANGO Hopilio ciui Pariſienſi S.

NARCISCVS noſter ad me veniens Neometim 15. die menſis Auguſti, tuas mihi literas lupambule tradidit, & reliqua abs te ſibi cõmiſſa explicauit. Miraris ꝙ meis te literis dignũ æſtimaui, putans nimis me credulũ extitiſſe Narciſco, quaſi te, priuſquam ille me acceſſit, nõ nouerim. Quantus enim ſis multorum antea relatione cognoui. Tu aũt probe facis conſilium imitando ſapientis qui dicit: Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiã, quoniam magna potentia Dei ſolius, & ab hominibus honoratur. Ipſa quoq; Dei virtus & ſapientia homo Chriſtus Ieſus in Euangelio ſancto dixit: *Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.* Excelſa eſt patria noſtra cœleſtis, *Lucæ 14.*

ad quam feſtinamus omnes, Chriſtus autem Ieſus via eſt humilis per quam itur in cœlū. Quiſquis ergo in excelſum aſcendere montem æternæ fœlicitatis deſiderat, viam humilitatis non omittat. Et ideo quantumcunq; in hoc mundo ſiue diſcendo ſiue beneuiuendo profecerimus, magis cogitare debemus quid nobis deſit quam quid nobis adſit. Nam & plura neſcimus quam didicimus, & plura neglexinus quam fecimus bona. Quod fideliter conſiderans beatus Auguſtinus in quodam loco dicebat: *Laudabilior eſt animus cui nota eſt infirmitas propria, quam qui ea non reſpecta, mœnia mundi, vias ſyderum, fundamenta terrarum, & faſtigia ſcrutaretur cœlorum.* Et ſacer Hieronymus in quadam epiſtola: *Hæc eſt*, inquit, *in omnibus ſola perfectio, vera ſuæ imperfectionis cognitio, quia magnus ad Deum aſcenſus eſt propriæ infirmitatis ſententia. Sacra virtus humilitas fundamentum & cuſtos eſt omnium virtutum.* Erubeſcant igitur omnes elati, qui locum in cordibus ſuis concedunt ſuperbiæ, cum ſciant per ſolam humilitatem iter mentis eſſe in cœlum. Audiant qui ſe magnos inter ſapientes huius mundi exiſtimant, tunc Socratem ab Apolline ſapientiæ palmam primo fuiſſe adeptum, cum poſt multorum ſtudia annorum hoc ſe tandem ſcire profiteretur, quod neſciret. Fruſtra enim appellamur Chriſtiani, ſi Chriſtum non fuerimus ſecuti, qui propterea viam ſe in Euangelio dixit, vt conuerſatio magiſtri, viuendi norma fieret diſcipuli, & illam humilitatem imitetur Chriſtianus, quam ſemper exhibuit Chriſtus. Virtutum ſtabile fundamentum eſt humilitas, quæ ſi fuerit intermiſſa, quid cæterarum congregatio virtutum niſi ruina quædam erit dicenda? Eſt enim primum hominis ſapientiam affectantis conſiderare, qui ipſe ſit, quid intra ſe, quid extra. Item quid ſupra, quid infra, quid contra, quid ante ſe, quid poſt ſe. Hæc contemplatio quadripartitum parit fructum. Vilitatem ſui, charitatem proximi, contemptum mundi, amorem Dei. Et hæc eſt via ad veram ſapientiam, quoniam ſine humilitate omnis humana doctrina inutilis, cum ſuperbia vero prorſus eſt contemptibilis. Omnibus ergo per ſtudium ſcripturarum ad ſapientiam contendentibus ſuperbia in primis cauenda eſt, quoniam ſicut nullus ſapiens eſt ſuperbus, ita qui ſuperbus eſt ad ſapientiam nunquam perueniet. Initium enim omnis peccati ſuperbia eſt in angelis & in hominibus. Non parit ſuperbiam inuidia, ſed potius inuidiam ſuperbia facit. Non enim inuidet niſi amor excellentiæ. Amor autem excellentiæ ſuperbia vocatur, quæ cum ſit malum in hominibus, Deo non placet, ſacra dicente ſcriptura: *Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Idcirco nobis timendum eſt, ne ſuperbientes cadamus, Deo permittente, leui etiam occaſione, vt Sophocles ait:

Humilitas magnum bonum eſt & Dei gratia.

Ioan. 14.

Superbia eſt initium omnis peccati.

Iaco. 4.

» Ἀλλ' ἄνδρα χρὴ, κἂν σῶμα γεννήσῃ μέγα,
» Δοκεῖν πεσεῖν ἂν κἀπὸ σμικροῦ κακοῦ.
» *Sed virum oportet, etſi corpus natum habeat magnum,*
» *Exiſtimare poſſe cadere, etiam à paruo malo.*

Et Phocylides contra ſuperbiam pulchre monuit dicens.

» Μὴ γαυροῦ σοφίῃ, μήτ' ἀλκῇ μήτ' ἐνὶ πλούτῳ,
» Εἷς Θεὸς ἐστὶ σοφὸς, δυνατὸς ἅμα καὶ πολύολβος.
» *Non extollaris ſapientia, neq; fortitudine, neq; diuitiis,*
» *Vnus Deus eſt ſapiens, potens ſimul, & prædiues.*

Cætera vitia in malis tantum operibus valent, ſuperbia vero in bonis maxime operibus eſt cauenda. Cum autem ſit odibilis coram Deo & hominibus ſuperbia, recte facis amice, te coram vtriſque humiliando, vt gratiam conſequaris. Narciſcum in perquirendis occultioribus nimis curioſum, vt vana dimittat ſtudia, & nunc & antehac ſæpe hortatus ſum, qui neſcio quid magni ſomnians, aureos ſibi montes in breui naſcituros promittit. Sinamus eum, pergat cæcus itinere cœpto, donec ſuo ſe fruſtratum deſiderio intelligat, quemadmodum & cæteri ante eum omnes qui eadem fatuitate laborarunt. Fluctuare aliquantum cœpit audiens ex nobis earum periculum & difficultatem rerum, quas ſine præceptore inſequitur. Tuarum vero petitionum ex eo recipies ſolutionem. Vale ſanus: Ex Neometi 24. menſis Auguſti Anno 1505.

XXXVII.

LIBANIVS GALLVS, IOANNI TRITHEM. SPANHEMENSIS cœnobii digniſſ. abbati S.

NVLLA mihi requies mentis, ô pater Trithemi, donec euincamus hanc horam, non dixerim malorū, ſed exercitationis. Ad laborē ſumus nati, laboremus agēdo ſimul & patiendo, quoniam ſic penitus oportet expeditq; nobis. Nō metuas hanc hominū aduerſum te inuidiam, dabit enim rebus tuis ſortē in breui meliorē. Eius amore patiēter tolera,

qui pro

qui pro te mortuus eſt in cruce, ne contriſteris, ſed tacitus mēte tranquilla ſequere Dei cōſilium, quoniam aliorſum vocaris. Cuſtodi propoſitum tuum, neque diuitias cures, neq; vaniſſimos mundi honores. Finem cogita quo tendimus, principiū ama vnde ſumus. Tritemium te precor agnoſcas ter mentis acie magnum, Chriſtianus imitando Chriſtū, monachus contemnendo mundum, & philoſophus non admittendo perturbationem, cum ſis ter magnus, & in Chriſti amore beatus tandem euades. Saturnum aliquantulum quoniam tibi non ſatis proſpere mouetur, ꝙ & prædixeram cū præſens tecū in tuo eſſem cœnobio, declinandum ſcias. Marte quidem & Mercurio in breui (crede mihi) cū bona quāuis humili conditione releuaberis. Neq; enim Deus te derelinquet, o Tritemi, neq; Libanius. Audi conſiliū eius quem contemnere non licet. Da locum inuidiæ, meliora tibi parantur. Poſt quindecim Lunas vocantem ſequere nec prius. Vade nunc vocante philocrypho magno cœlo patefacto reuerſurus, tum aut me aut nūcium meum Neometi videbis. Libros autem tuos archanorum teſtes caue Saturnus aſpiciat. Itineri eſto paratus, & nihil obliuiſcaris eorū, quæ ad noſtra conducunt. Silentio anacriſim ſerua, nec ante tempus emitte columbā. Caput erige ſurſum neq; deflectito. Pœnos linque mēdaces, vt intelligāt ſero quid bonum. Caue, ó Tritemi, ne ſolis radios cauernis inducas, quoniam pernitioſi dracones. Aerē ſublimiorē non niſi ſemel abſcondas in terram. Bobus & capris non porrigas tuum panem, nec ſpiritum per ianuas minores emittas. Vnus eſto tecum, & caue ne ſolus. Multitudinē fugito omnem, quia vnum eſt omnia, & ſine vno eſt nihil. Manu cæcum ne ducas, ſed baculo tantum. Aquam vino non miſceas, nec ſit in menſa tua panis duplex. Aues in ſole non nutrias ſed in vmbra, & canibus non oſtendas penitus vitrum aut ſpeculum, quia periculoſum eſt. Vmbram ne verberes, quoniā iniuria eſt ſolis. Formicis vtere, ſi auium captu forſitan delectaris. Lucē in aqua diuide, ne congelata ſtrideſcat. Animęquior eſto, nec deficias, o Tritemi, quoniam ſi alius nemo tui curam habere voluerit, certe Libanius habebit. Sunt nobis amici Reges & potentes, qui te nomine tantum ſcientes libentiſſime fouebunt. Nihil permittit omnipotens ſine cauſa, nec deſperandum eſt de ſummæ bonitatis clementia. Scio quod timeas Deum, & mentis acumine ſublimatus nec proſpera mundi curas, nec formidas aduerſa. Vnde talem te nactus diſcipulum, omnia quæ mea ſunt tibi libenter communicaui. Tu tantum in Chriſto manēs fidelis, in vno ſolo, quod licite potes, Pythagoricus eſto. Vale plus quam alter ego in eo qui ſolus eſt ſemper. Ex ſancto Quintino 6. die menſis Iunii Anno 1505.

Tritemius.

XXXVIII.

IOAN. TRIT. ABBAS SPANHEMENSIS LIBANIO ſuo præceptori vnico ſalutem.

LITERAS tuas dulciſſimas, præceptorum optime, 14. die menſis Iulii apud Coloniam Agrippinam, vbi conuentus celebrabatur Alemaniæ principum, Rege noſtro præſente, accepi, legi, & intellexi. Sequar conſilium quod dediſti, tametſi grauiſſimum futurum ſit murmur inter noſtros, quorum in me lingua bacchabitur. Melantius totum cum ſuis in nos malum ſuſcitauit, quem non dubitamus caſurum in foueam quam parauit. Paria nobis conſuluit tuis noſter Aſtrophilus dictis, nec in vno quidem deflexit ſententiam. Vocauit me princeps Marchio Coloniā, & obtinuit vt cum eo vadam, ad tempus māſurus in Marchia. Tua cuſtodiam non modo præcepta, ſed & conſilia pro viribus ipſa. Bobus & capris fœnum ſubtraxi, & magnum mihi cum ſimiis bellū, ſed hactenus victor euaſi. *Magno* tui deſiderio feruet Ioachim Brandenburgenſium Marchio, princeps æterna memo*ria dignus*, iuuenis annorum vnius & viginti, peritus lingua latina, & ſtudioſiſſimus *veræ ſapientiæ* amator. O ſi vnquam fieri poſſet, vt te coram videre & alloqui mereretur. *Humaniſſimus* eſt princeps, & qui diſcere non ſolum non erubeſcit, ſed & maxime cu[illegible] *Vellem* ad eum ſcriberes quam primum, à nobis argumentum ſumens, mitteresque [illegible] ex officina Pelagii. Ita velim agas, quatenus vter noſtrum exierit prior, qui reman[illegible] *alterius ſit* hæres eſto. Conſolationibus tuis fortior mens facta eſt, tibique vicem [illegible] *libens* quam debet. Ora mecum, precor ad DEVM, vt quod volumus, maxi[illegible] *velle* debemus, nobis ille concedat. Scribo ſapienti & DEO dilecto ſacer[illegible] *qui nos iuuare* poteſt precibus & votis, vt mens reformetur inuerſa, ſit vnum in [illegible] & cognitione vnius ſummi boni, PATRIS, & FILII, & SPIRIT[illegible] *gratiam* aſſecuta principii, à quo multitudine labitur [illegible] ad [illegible] *Vtinam* o præceptorum omnium poſt DEVM fi[illegible] vel [illegible] *fieri* poſſet quod optau[illegible]

optauimus ſæpe, quo nobis veros & ſanctos liceret imitari ſapiētes, qui per abſtractionem ſibi veraciter vnitum cum ardentiſſimo amoris deſiderio in Deum ſalutis tramitem tenuerunt. Quid nobis & mundo, qui hinc velociter migraturi ſumus? Ecce quam mihi amatores mundi mercedem tribuere, quā Deo ſeruire prælatus monachorū ſine mundo non potui. Nihil vnquam vt noſti, quæſiui mundanū, nihil amaui terrenū, omnes mundi voluptates fugi atq; deſpexi, & perſecutionem ab hominibus ſuſtinui gratis, ſine demerito, ſine cauſa, ſine culpa. Deus autem omnipotens cui ſoli placere cupio, hāc ſuper me tribulationem nec iniuſte nec ſine cauſa permiſit, cuius bonitati gratias ago, quia in veritate cognoui hanc æmulorum aduerſum me iniuriam non parū mihi prodeſſe. Accipio quod meum eſt cum patientia, quantum indulſerit Dominus Ieſus: ipſi qui nō merenti coram hominibus intulere contumeliam, viderint quo zelo ad inferendam fuerint inducti. Non moueor iniuria mihi facta, dum videor mecum, ſed cum tranquillitate mētis dicere poſſum: Conſcia mens recti, famæ mendacia ſpernit, ſciens verum quod illi in vitium credula turba ſient. Nil de me dubites amantiſſime præceptor, faciam pro viribus quod Chriſti decet amatorem atq; diſcipulum, feramq; mente tranquilla quæ nobis ferenda propoſuit. Quid ni ferrem patienter, qui & Chriſtianus ſum & monachus, magnæ non ignarus mercedis. Tu pro me ora ac vale. Hæc ſcripſi ex ciuitate Neometenſi viceſima die menſis Auguſti, & per Narciſcum medicum Pariſios in domum Caroli Bouilli de ſancto Quintino oriundi Theologi, quem noſti, amici noſtri, tibi præſentanda ordinaui, nec dubito quin fideliter ad te perferentur. Iterum vale. Anno Ahriſti 1505.

XXXIX.

IOAN. TRITEM. ABBAS SPAN. CAROLO BOVILLO DE S. Quintino theologo Pariſienſi S.

SVBIRATVS ſum, Carole Bouille, harū latori Narciſco, quod nos te inſcio Pariſios exiuit, quia tuas volebā habere literas. Te tamen bene valere nunciauit, à quo ſtatum rerū noſtrarū, & quid ſuper his mente geramus, auditurus es. Memorē te facimus promiſſionis tuæ nobis anno factæ priore, cum in noſtro nobiſcum eſſe cœnobio Spanhemenſi per dies 14. vt quæſtiones illas ſacræ ſcripturæ profundiſſimas, quarum capita dudum in Spanheim conſignauimus, quam primum abſoluas, nobiſq; vt pollicitus es trāſmittas. Erunt enim perpetuum apud nos memoriale nominis tui, & mutuę teſtimonium dilectionis. Valde nos delectant omnia quæ in literis explicaueris, quoniam veterū more doctorū ſolidus es & veritatis enucleator lucidus, neq; verborū multiplicatione ſuperfluꝰ, neq; deficiētia in his quæ fuerint neceſſaria reciſus. Ea quæ de intellectu ſcripſiſti & mihi cōplacuerūt & multis. Continēt. n. verā Chriſtianorū theologiā, purā & abſolutā, quæ mēti cognitionē & affectui cōfert ſummi boni deſideriū, cōſiſtens in ſe pura, integra & cādida, ſine cicatricib. exterarum traditionum. Nūquam mihi placuit quorundā curioſitas, qui humana commiſcent diuinis, & ſacrā ſcripturam, quæ & pura & ſibi ſufficiēs eſt & nobis, gentilium loquacitate commaculant. Cōtra quos beatus Hieronymus in epiſtola loquitur ad Damaſum Papam. De ſcripturis diſputantem non decet Ariſtotelis argumenta conquirere, nec ex flumine Tullianæ eloquētiæ ducēdus eſt riuulus, nec aures Quintiliani floſculis & ſcolari declamatione mulcēdæ, ſed pedeſtris & quotidianæ ſimilitudinis & nulla lucubratione redolens oratio neceſſaria eſt, quæ rem explicet, ſenſum ediſſerat, & obſcura manifeſtet. Scriptura enim Dei manifeſta eſt, teſtimonium Dei lucidum eſt, ſapientiam præſtans paruulis. Non egent literę diuinæ plicis, non inuolucris, non replicis, quia hęc nō ſapientiam pręſtant paruulis, ſed eorum animos in confuſo relinquunt, & per omnem vitam mentes hominum aberrare compellunt. Non qui plicant, non qui replicant, ſed qui explicant & elucidant me (ſacra ſcriptura inquit) vitam æternam habebunt. Vale, ex Neometi, 22. die menſis Auguſti Anno Chriſtianorum 1505.

XL.

IOAN. TRIT. DILECTIS IN CHRISTO SORORIBVS, RICHMODI ABbatiſſæ, ac vniuerſo conuentui monaſteris S. Laurentii in Sebach ſalutem.

ITER craſtino verſus Marchiam diuina miſeratione aſſumpturi, ſcribere vobis priuſquā Neometim exiremus, o chariſſimæ in Chriſto filiæ neceſſarium fore iudicauimus & oportunum,

oportunũ, quatenus & vos ex nobis conſolationẽ, & nos ex vobis orationum ſuffragia ad Deum haberemus. Hortamur ergo vos in Domino Ieſu Chriſto cui eſtis deſpõſatæ, vt iuxta normã cœnobiticæ inſtitutionis digne ſemper ambuletis, conuerſationem in monaſterio habentes puram, ſanctam & immaculatam, ſicut virgines decet cœleſti conſecratas regi. Mẽtes veſtras in lege Domini quantũ eſt poſſibile ſemper occupate, lectionibus diuinarum ſcripturarum cum dulcedine diuini amoris inſiſtentes, vt inter laborandum manibus nunquam vobis deſit materia ſanctarum meditationum. Omnia huius mundi oblectamenta nobis interdicta ſunt, quibus & ſpontanea voluntate vos renunciaſſe conſtat, dum in profeſſionis veſtræ primordio clara voce vnaquæq; veſtrum decantauit. Regnum mundi & omnem ornatum ſæculi contempſi propter amorem Domini mei Ieſu Chriſti, quem vidi, per ſpem fidei certiſſimam, quem amaui, in quem credidi, quem dilexi. Non licet vobis repetere quod ſemel pro Chriſti amore ſpreuiſtis, ſed oportet vos in cõtemptu mundanorum perſeuerare vſq; ad mortem, ipſo ſaluatore noſtro in ſancto Euangelio dicente: *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Mũdum ergo & quicquid in eo eſt pulchrum & amabile, vobis pro Dei amore ſemel contemptum amplius diligere nõ licet, niſi cum ſtultis virginibus à thalamo ſponſi repulſam, & cum ſpiritibus apoſtaticis æternã velitis accipere damnationem. Mementote chariſſimæ in domino filiæ cui promiſeritis fidem, & ſic in omni puritate mentis & corporis viuite, vt per bonorum exhibitionem operum in deſiderio diuini amoris iugiter feruentes, poſt huius vitæ terminũ ad eum poſſitis peruenire. *Nolite diligere mundum,* vt ſanctus Ioannes ait, *Neque ea quæ in mundo ſunt. Nam ſi quis diligit mundum, non eſt charitas Dei patris in eo. Tranſit autem mundus, & omnis cõcupiſcentia eius: qui facit voluntatem Dei, manet in æternum.* Hoc autem ſcitote filiæ, quoniam Dei amor & mundi pariter in vno corde habitare non poſſunt, quemadmodũ & oculus cœlum pariter & terrã ſimulque minime contuetur. Mari iuſte comparatur hic mundus, quia falſitatibus nimium eſt amarus, variis tentationibus & aduerſitatibus inquietus, & reptilibus vitiorum vbique plenus. Hoc mare magnũ & periculoſum mortalibus, vos o filiæ ad monaſterium fugiendo per Dei miſericordiam euaſiſtis, deumq; in puritate cordis amando calcaſtis ipſum mare ſæculi, pompis omnibus in profeſſionis veſtræ primordio renunciaſtis. Vnicuique veſtrum ſummopere eſt cauendum, ne mentem ſæculi vanitatibus implicet, quia nihil prodeſt corpore fugiſſe mũdum, ſi cor adhuc in eius amore occupetur. Euaſiſtis mundum propterea corpore, ne qua mentem occaſio in eius amorem colligaret. Eſt autem homini ſua cupiditas quaſi tempeſtas maris, cui ſi peccando conſenſerit, ſiue ſit in monaſterio ſiue extra, mundanus eſt, & maris obruitur fluctibus. Si Deum amando cupiditatibus mundi reſiſtis, ambulas ſupra mare peruenieſq; ad ſalutem. Si autem poſt cõcupiſcentias tuas ambulaueris, tempeſtas maris procul dubio abſorbebit te. Mundus enim amatores ſuos demergere in profundum inferni conſueuit non portare, & nemo vnquam mundo credidit non deceptus. Contemnendus ergo nobis eſt mundus o virgines Chriſti, & nihil penitus diligendũ, non diuitiæ, non honores, non gaudia, non voluptates, non colloquia hominum, non ſalutationes, non munuſcula, non laudes, non carnis ſolatia, non aliquis in veſtitu ornatus. Veſtræ ſunt diuitæ Dei amor, & puræ conſcientiæ teſtimonium, quibus acquirendis conſeruandiſque omni ſtudio vobis ſemper eſt inuigilandũ. Nec decet vos Dei filio deſponſatas, virginiſque Mariæ eius intactæ genitricis pediſſequas, in aliquo curam habere de mundo rebuſq; caducis, ſed hoc ſolum prouidere omni tempore debetis, vt ei complacere poſſitis, cui voſmetipſas obtuliſtis in holocauſtum. Honores autem ſunt ieiuniũ, abſtinentia, & cõpunctionis lachrymæ, hominumq; ſæculariũ & extraneorũ omniũ declinare cõſpectus, deteſtari colloquia, ſalutationes ſpernere, munuſcula & epiſtolas familiares contemnere, & nihil mundanũ penitus amare. Gaudia & voluptates monialiũ ſunt lectionibus diuinarũ ſcripturarum inſiſtere, ſanctis ſe meditationibus occupare, orationi ſemper intendere, macerare carnẽ, mentẽ ſacris ornare virtutib. & nullum tempus infructuoſum expendere. Ornatus autẽ virginum clauſtraliũ humilitas eſt & puritas cordis, ſine quibus nemo Deo placuit vnq̃. Chriſtus enim Ieſus omnipotentis Dei filius, iuſtificator fidelium animarum, ſponſus veſter eſt, cui vos mente & corpore fideliter ſeruituras in puritate perpetuo mancipaſtis, veſtrum in vobis ornatum requirit, non carnis ſed cordis, non corporis ſed mentis, non veſtium ſed virtutum, non exterioris pulchritudinis ſed internæ puritatis. Huic vos, o virgines ornate non mundo, huic placere ſatagite non hominibus. Quotieſcunque virgo monialis ſe hominibus, vt placeat in oculis eorum veſtibus cultioribus exornat, Chriſto Ieſu, cui deſponſata eſt

Matth. 10.

1. Ioan. 2.

Nihil fallatius eſt mundo.

contumeliam facit. Ornatus enim tuus eſt ſpōſa Chriſti, homines fugere, & ſicut diximus, ad feneſtram colloquia declinare. Dicit namq; S. Ambroſius: *Vbique ſit in virgine comes ſingularum virtutum pudor, qui indiuiduus debet eſſe cum virginitate, quo & riſus arceatur, & virginalis ſeruetur honeſtas.* Sit ſermo virginis prudens, modeſtus & rarus, non tam eloquentia pretioſus quam pudore. Mirentur omnes virgine tacente eius verecundiam, & loquente prudentiam, in moribus quoque religioſiſſimæ vitæ prædicēt diſciplinam. Sit cor tuum, o ſponſa Chriſti monialis & virgo, ab omni labe concupiſcentiæ mundanæ purum, ſit ab omni macula inordinatæ affectionis mundum, vt præter Ieſum nihil in hac vita cogitet, nihil præter eius dulcedinem amet. Dulce nomen Ieſu quoties fuerit loquendum in ore tuo reſonet, mens iugiter in eius amore tota ſuſpiret, nulla in hoc mūdo quæratur præter Ieſum conſolatio, iugis memoria Ieſu in corde virginis habeatur. Hoc enim Chriſti ſponſam maxime decet, in eius amore cor ſuum & non aliunde iugiter occupare, vt veraciter in eius memoria æſtuans dicere poſſit: amore langueo, non mundano ſed cœleſti, non carnali ſed ſpirituali, non alicuius hominis mortalis, ſed Ieſu Chriſti Regis æterni, qui iudex eſt omnium viuentiū & mortuorū, de quo ſanctus martyr Ignatius in quadam epiſtola dicebat. Amor meus crucifixus eſt. Et monialis virgo ſciens amorem ſuum eſſe DOMINVM IESVM Chriſtum, & eum pro nobis omnibus miſerabiliter crucifixum, ſemper in exercitio eius amariſſimæ paſſionis legendo, meditando, & compatiendo verſetur, nec diem tranſigat vllum in quo tanti amatoris & ſponſi pro ſe habitos labores ad minus non ſemel recogitet. Vera enim Chriſti amatrix non eſt quæ mentem ſuam in eius amariſſima paſſione vſque ad lachrymas meditando non occupat, ſed riſibus & leuitatib. mundi potius dedita, ſacratiſſimi domini ſui & ſponſi obliuiſcitur. Quemadmodum vero in memoria dominicæ paſſionis vos vtiliter exercere debeatis, & dudum ex nobis audiuiſtis & ſermonibus multis. Maximum enim deuotionis fructuoſiſſimum ſpiritualis profectus exercitium, memoria eſt iugis Chriſti in nos beneficiorum. Vt ergo placere ipſi poſſitis ſoli cui vos deuouiſtis, omnia quæ ſunt tranſitoria pro eius amore vobis contemnenda ſunt, quia non poteſtis Deo ſeruire, & mundi vanitatibus intendere. Orate pro me dulciſſimæ in Chriſto filiæ, vt omnipotens incolumē me reducat, & in ſua voluntate ſanctiſſima vbique cuſtodiat. Daturus iniuriātibus locum pergo in regionem longinquam, de reditus mei die incertus. In Chriſto valete. Ex Spira 26. die menſis Auguſti Anno Chriſtianorum 1505.

Vera meditatio paſſionis Chriſti eſt meminiſſe beneficiorum eius.

XLI.

IOAN. TRIT. AB. MONASTERII S. MARTINI IN SPANHEIM PRIORI & Conuen. ſuis in Chriſto filiis & fratribus amantiſſ. ſalutem & cha.

CVm Neometim viceſima ſeptima die menſis Auguſti Marchiam intraturi hanc Brandenburgenſem, egrederemur, propoſiti fuerat noſtri ante feſtum ſancti Martini reditum maturare, noſque Budorim ad Sereniſſ. conferre principem quouſque temeritas æmulorum in nos debito fine terminaretur. Venientes autem in Berlin Marchionis illuſtriſſimi oppidum reſidentiæ cōtinuæ, vndecima die menſis ſeptembris, clementer ab eo fuimus ſuſcepti, munifice quoque tractamur, cuius voluntati cum reluctari non debeamus, vſque ad feſtum Paſchatis manere cum eo conſenſimus, & quidem non ſine cōmodo noſtro ſicut confidimus. Verum ne vos mutatio propoſiti neceſſaria lateret, oriretur ue ſiniſtra de nobis aliqua inter vos ſuſpicio, fratrem Theodoricum capellanum noſtrum, harū portitorem literarum ad vos mittere decreuimus, quo ſtatum noſtrū referēte per omnia cognoſcetis. De reditu autē noſtro ad monaſterium meum Spanhemēſe fratres hoc vobis quod ſæpius mandaui iterum denuntio, nihil temere futurum, ſed omnia cum matura deliberatione & amicorum conſilio facturus ſum. Si vultis me Patrē habere vobiſcū æmulorum meorum conſpirationes delinate: quod ſi contempſeritis, quicquid inde ſecutum fuerit, non mihi ſed vobis imputandum noueritis. Ego enim & meliori conditione viuere, & cum maiori tranquillitate Deo ſeruire poſſum extra Spanheim, quam apud vos potuerim vnquā, ſi propriȩ vellem, vtilitatis commoda ſectari. Sunt reges & principes mihi & noti & compatientes non pauci, quorum fauore non ſolū iniurias vindicare poſſem ſi vellem, ſed etiam ſtatui meo ſufficientem prouiſionem inuenire. Sed amore illius qui pro nobis mortem in cruce ſuſtinuit, neq; vindicare contumelias mihi factas, neque vos deſerere volo, niſi forſitan deſerar primū à vobis. Quod ſi factum fuerit, non me propter me, ſed potius propter vos tamdiu per incerta vagatum experiemini. Ducem quoq; veſtrum mihi ſine demerito infenſum ad agnitionem veritatis reducite, & quam temere in nos

in nos proceſſerint mendaces inſtruite: ſi quo minus, ecce iterum denuntio vobis illũ non me habiturum dominum, qui me non habet prælatum, neq; illius me ſubiiciam imperio, qui iniuſtitia & tyrãnide armatus, Dei iuſtitię non vult eſſe ſubiectus. Palatinis faui rebus. propterea perſecuti ſunt me gratis: quid facturi ſunt æmuli ſi dixero, ſed & fauebo quãdiu in me ſpiritus reſederit vitæ? Dominum & defenſorem cœnobii mei, nobis vt noſtis principem ſemper clementiſſimum Philippum Palatinum, in his quæ non ſunt contra Dominum vniuerſorum nũquam potero denegare. Vnicuique ſuum ius inuiolatum permittã. Valete fratres & orate pro me in terra conſtituto aliena, Ex Berlino 20. die menſis Octobris Anno 1505.

XLII.

SERENISSIMO INVICTISSIMOQVE PRINCIPI, PHILIPPO COMITI Palatino, Rheni, Bauariæq; Duci, principi electori, Ioan. Trit. S.

SERENISSIME princeps, manere in Marchia diutius quã propoſuerã cõpellor, excellẽtiſſimi principis Ioachim Marchionis imperio detentus, cuius ſanctiſſimæ voluntati non debeo reluctari. Multa enim clementia paruitatem meam proſequitur, & magna ſæpius poſtulatione inſtetit, cupiens ne ante feſtum Paſchatis hinc recedam. Ea tandem cõditione interpoſita manere in Paſcha conſenſi, vt nuncio cum literis ad tuam Serenitatẽ miſſo, à te quoq; manendi poteſtatem impetraret. Quocirca cum facile impetraturus ſit à tua excellentia quod poſtulat, ego clementiam tuam quam humilime duxi rogandã, quatenus interea ſuper fratres & monaſterium meum pietatis dignetur habere reſpectum, ne temeritas æmulorum in oues quoq; prorumpat, quæ paſtori non pepercit. Me quidem ſine cauſa innocentem perſecuti ſunt, & odio me gratis habuerunt, propterea de conſenſu tuæ ſerenitatis volens declinaui ad tempus, quo mihi vtilius cum mora paretur cõſilium. Te autem ſereniſſ. princeps, æmulorum meorum temeritas non latet, qui vnde moueantur contra innocentem examuſſim conſideras. Nec opus eſt mores hominum tibi deſcribere notiſſimos, vtpote qui animos ſuos tuis rebus aduerſos, & tempore illo quo hoſtes ſæuierunt in populum tuum ſatis demonſtrarunt, & nunc quoq; per ſequẽtes propter tuum in me fauorem innoxium clandeſtine ſub ſpecie boni non abſcondunt. Ego autem eorum proteruiam patientia vincam, & ipſi tandem in ſuo liuore tabeſcent. Vale princeps magnifice. Ex Berlino 20. die Octob. Anno 1505.

XLIII.

IOANNES TRITHEM. IACOBO TRITEMIO, fratri dulciſſimo S.

SI vales bene quidem eſt. Nos enim miſerante Deo valemus. Neometim intraturi huc 27. die menſis Auguſti cum noſtra familia curru exiuimus, te adhuc in Colonia conſtituto, & vndecima die menſis Septembris oppidum reſidentiæ Marchionis Berlin dictum intrauimus. Erat autem in venatione princeps veteri tum conſuetudine occupatus. Altera mox die nũcius mittebatur ad eum, qui nos veniſſe intimaret. Qui vt me adeſſe cognouit, lætatus eſt, nunciumque interrogauit, cur te non adduxerim mecum. Viuimus nunc in terra quidem aliena ſed optima, omnibus corpori neceſſariis copioſe referta. Princeps nobis munificus & clementiſſimus eſt, de cuius prouidentia in omnibus quam largiſſime ſumus prouiſi. Redire ad Rheni partes circa feſtum ſancti Martini diſpoſuimus, ſed principis inſtantia noſtrum mutauit propoſitum, eoq; perduxit, vt manere vſq; in Paſcha cõſenſerimus. Propterea te hortamur, vt ad nouum te caſtrum conferas, ibi cum Ioanni Damio fideli noſtro manſurus, donec veniamus. Nolumus te lauare laterem, & ſeruire carentibus cerebro, ſed optamus potius ſtudio te occupari literarum, & maxime diuinarum, per quarum ſcientiam mens in cognitionem & amorem ſummæ veritatis conſurgit. Curioſitatem fugitare non pudeat, illaſque deteſtare ſcientias, quæ diuino repugnant amori. Eſt enim magna inter curioſum & ſtudioſum hominem differentia. Curioſus enim earũ rerum cognitione cupidus eſt, quæ nihil ad eum pertinent, nihilq; vtilitatis honeſtæ cõducunt. Studioſus autẽ earũ rerum ſcientia cupidus eſt, quarũ cognitio ad animum nutriendum ornandumq; liberaliter & ordinatione pertinẽt honeſta. Studioſum non curioſum te eſſe cupimus, quoniam vt ſanctus Bernardus ait, primus ſuperbiæ gradus curioſitas eſt, gratiæ ſpiritus ſancti contraria, cuius doctrina non curioſitatem acuit, ſed charitatem accendit. Propterea dicit ſcriptura: *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris.*

Curioſus. *Studioſus.* *Eccleſiaſt.*

Si enim fueris plurimum ſcrutatus, frequenter miraberis. Neceſſaria & vtilia nobis diſcēda ſunt, quorum ſcientia mentem à terrenis ſegregatam, & in cognitionem ſummæ veritatis illuminet, & in amorem ſempiternæ bonitatis inflammet. Stultum eſt omiſſis vtilibus & neceſſariis vana & inutilia diſcere, & creatore neglecto circa creaturas mentē occupare. Pernitioſam & plane damnabilis multorum hominū huius tempeſtatis curioſitas eſt, qui ſaluberrima Chriſti humilitate contempta, vt docti videantur & magni, diligentiſſime perſcrutantur, quid Plato, quid Ariſtoteles, quid Anaxagoras, quid Democritus, quid Pythagoras, & cæteri huiuſmodi ſenſerint, quos conſtat à cognitione & doctrina ſummæ veritatis longe fuiſſe alienos, quaſi nobis deſint ex noſtris philoſophi & viri doctiſſimi, per quorū imitationem oporteat fieri deſides, vt merito gentilium ſapientia, neceſſarioq; nobis videatur exponēda.

In religione diſcenda, apoſtolica doctrina & nō philoſophia tenenda eſt.

Multos habemus gentilium philoſophis meliores, quorum debemus imitari doctrinam, ſanctos videlicet Chriſti Apoſtolos, Petrum, Paulum & Ioannem, eorumque ſequaces, Origenem, Athanaſium, Hilarium, Irenæum, Chryſoſtomum, Baſiliū, Euſebium, Firmianum, Hieronymum, Ambroſium, Auguſtinum, Gregorium, Bedam, Rabanum, Bernardum, & reliquos catholicæ fidei doctores, quorum certa de veritate ſapientia Chriſtianas mentes ad iuſtitiam imbuit, intellectum veraciter illuminat, charitatem format, animaſq; viuificat. Hos pro viribus imitare ſapientes, & eorum libros legēdo diſcendoq; vtilia ſæpius reuolue, nec tempora iuuentutis tibi data inutiliter tranſire patiaris. Otium vt pernitioſam animi peſtem fugito, quoniam induſtriæ & ſtudio maxime cōtrarium eſt, mentemq; vt ferrum rubigo conſumit. Occupandū eſt bonis ſtudiis ingeniū, & veræ ſapientiæ deſiderium altius inſerendum, vt cum ſenectus aduenerit, mens cœleſtibus informata doctrinis ad quaslibet fortunæ facies armata conſiſtat. Neque fratrem te nos imitari pigeſcat oramus, qui annorū vitæ tranſactæ, vt noſti, tempus omne ſtudio ſcripturarum vſq; ad inuidiam ranarum impendimus. Quod niſi feciſſemus, vbi nunc, fortuna ſæuiente in nos frater, puras niſi vbique iaceremus: Nam etſi parum euaſimus docti, conſiſtere tamen in nobis Deo iuuante didicimus, varioſque & fallaces fortunæ contemnere vultus, & intelligere quis ſit ignorantiæ finis. Quæ noſtra ſunt nemo tollet à nobis, quippe qui noſtra nobiſcum portare didicimus, omnis parui iacturam terreni facientes.

Matth.6. Luc.12.

Neque huius vitæ nobis defutura timemus neceſſaria, promiſſum Dei in ſancto Euāgelio certiſſimum habentes, quoniam ipſi cura eſt de nobis, & quærentibus in primis cœleſtia, nec victus penuria continget nec amictus. Vnde fratrem te hortamur, bonorum imitare ſtudia, non ad vanitatem & quæſtum, ſed mentis ad cultum, quo lumē veritatis agnoſcas, agnitum diligas, dilectum ſine fine poſſideas. Iterum otium fugias monemus, quoniam in deſideriis eſt omnis ocioſus, & multorum ſcaturigo vitiorum, animæ inimica eſt otioſitas.

Otium quā mala res ſit.

Emollit otium vires, lumenque mentes exterminat, & hominem viuum trunco ſimilem reddit prorſusque inutilem. Nemo vnquam factus eſt otio magnus, nemo doctus, nemo excellens aut memoria immortalis. Quomodo viuit qui nemini viuit? Viuit autē nemini qui ſemper eſt otioſus. Ad agendum nati ſumus, quoniam natura quæ nobis tempore nihil pretioſius dedit, otium & vacuum abhorret. Poſt laborem quies & non deſidia tibi ſit quantula ſufficit, quatenus ad agendum fortior conſurgas, non vt remiſſo labore penitus otio torpeſcas. Ama ſtudium ſanctarū ſcripturarū, & nunquā eris otioſus. Nam ꝙ carnalis amator ille de ſuo dicebat amore, nos in ſtudio ſcripturarū comprobauimus verum. Qui non vult fieri deſidioſus, amet. Amor verus nunquam eſt otioſus. Sed vale. & ama bona, honeſta & vtilia. Iterum vale, Ex Vrſulo in Marchia Brandenburgēſium, 20. die menſis Octobris, Anno Chriſtianorum 1505.

XLIIII.

IOANNES TRITHEM. ABBAS SPANHEMENSIS, Rogerio Sycambro ſalutem.

MISSVRVS capellanū meum ad partes Rhenanas optime Rogeri, me ipſum prohibere non potui, quo minus literis te noſtri ſtatus ratione facerem certiorem. Viuimus hic per Dei miſericordiā corpore ſani, non vltimo apud principē loco habiti, doctorū tamē virorū ſolatio pene deſtituti. Homines quidē boni, ſed nimis barbari & indocti commeſſationib. & potationibus magis dediti q̄ ſtudio bonarū literarum. Rarus hic homo ſtudio deditus ſcripturarum, ſed quadam innata eis ruſticitate conuerſantes otio gaudent & poculis. Mihi autem ſatis admodum incolarum placent mores, quoniam magna feruent in religionem Chriſti obſeruantia & deuotione. Dei templa viſitant diligentiſſime, feſta

ſanctorum

ſanctorum reuerenter concelebrant, & indicta eis ieiunia tenaciſſime obſeruant, tantoque ſunt in Dei cultu feruentiores, quanto cum nouiſſimis Germaniæ populis ad Chriſti fidem noſcuntur conuerſi. Solus bibendi exceſſus nomen vitij non habet, quanquam & multi apud eos reperiantur abſtemij, & advenæ Francones & Sueui, vt frequenter ſumus experti, plus in potationibus excedant quam indigenæ terræ. Tu autem Rogeri Deum ora pro nobis, vt cum ſalute hinc tandem egredientes ad patriam reuertamur, non quod Marchiæ laboremus tædio, ſumme enim nobis placet, ſed vt reuerſi ad Rhenum negocia noſtra fine debito terminemus. Facilis enim pro Chriſto nobis obliuio, quoniam vbicunque fuerimus in Domini voluntate nos eſſe in patria arbitramur. Ante feſtum Paſchatis non videbimus Rhenum, quia ſereniſſimo complacendum eſt principi, qui vt maneremus diutius quam noſtri propoſiti fuerat, inſtetit. Hæc te ſcire voluimus. Tu ſi quid habes reſcribito & vale noſtri memor. Ex Berlino 20. die menſis Octobris Anno Chriſtianorum 1505.

XLV.

IOAN. TRITHEM. IOAN. VIGILIO SVNSZHEMIO, Vtr. Iur. doctori S.

LITERAS & meas & principis Marchionis prolixioris morẽ in Marchia mei excuſatorias miſimus ad ſereniſſimum principem Philippum comitem Palatinum per manus capellani noſtri Theodorici, tibi quidem notiſſimi, quas principi exhibere tui ſit officij precamur. Quæ circa me aguntur ex latore intelliges: quomodo nobis Marchia placeat his accipe paucis. Terra quidem bona eſt & fructifera multum, ſed laborioſis indiget cultoribus, cum & ipſa ſit vaſta, latitudine ampla, & ruſtici pauci atque pigerrimi, potationibus & ocio magis quam laboribus dediti, de quibus dicere poſſumus: Marchianitis feſtiuitates & ocia pauperiem, ieiunia morbos, & potationes mortem accelerant, quoniam in his tribus plus quam cæteræ nationes Germanorum, videtur excedere. Sunt enim homines quaſi natura ad ocium nati, & multis diuorum feſtis laborare vetantur, perpetua inopia preſſi, maxime qui morantur in rure. Ieiuniorum vero ſunt omnium quos vidimus obſeruantiſſimi, & in hoc vno laudabiles præ multis merito æſtimandi. Sed maior eorum multitudo potationibus nimium dedita, meritum ieiunandi turpiter commaculat, vſque adeo, vt hic pene nihil aliud ſit viuere quam commedere & potare. Hæc de moribus gentis. Nihil hic noui, nihil agitur rari, niſi quod inter Ducem Magnopolitanum & Lubecenſes grauiſſimæ ſimultates oriuntur, quæ niſi amicorum conſilio fuerint extinctæ, in bellũ certe conſurgent. Princeps autem meus ſereniſ. Marchio, cuius ſororem dux eſt habiturus vxorem, vices ſuas interpoſuit, multum pro concordia laborauit. Quo mediante induciæ factæ ſunt vſque in paſcha. Interea pax eſt, interdum pacis fiducia nunquam. Bonã ſereniſſimi principis noſtri Palatini valetudinem abs te ſcire cupimus, apud cuius maieſtatem neceſſariam noſtri moram oportune reddas excuſatam. Vale, ex Berlino 20. die menſis Octobris. Anno Chriſtianorum 1505.

XLVI.

IOANNES TRITHEM. AB. SPANHE. IOANNI Damio monacho S.

SCIRE te volumus amantiſſime frater, quod miſerante Deo inprimis bene valemus, ſumuſque apud ſereniſ. principem Marchionẽ bona conditione habiti, cunctiſq; neceſſarijs abundantiſſime prouiſi, cuius voluntati annuentes, manere hic vſque in Paſcha promiſimus. Fratri autem noſtro M. Iacobo Trit. ſcripſimus, mandantes ad Nouum caſtrum ſe conferat, ibi manſurus tecum, donec & nos veniamus. Interea maneat tecum pietate magiſtræ, ne diutius ſalutaribus intermiſſis ſtudijs habitare cum acataſtatis cerebro & memoria carentibus infructuoſe, vt hactenus, compellatur. Ingratis enim ſeruire moleſtiſſimum eſt, & nimis graue vt fructu ſuo fraudetur obſequioſus, & cui repẽdendum fuerat præmium, reportare cogatur incommodum. Nimium ſunt ingrati homines in terra Nayth commorantes, quod pro multis ſæpe beneficijs eis non ſine noſtro diſpendio exhibitis ſumus experti: propterea fratrem ingratis ſeruire non ſine cauſa vetamus. De fratribus noſtris quid agant nos facies certiores, ſi Cynonotorum proteruiam habueris exploratam. Dolus profecto reprimetur dolo, ſi non mutauerint impietatis conſilium. Nulla nobis de illorum machinati onibus cura eſt, quia nec fauorem cupimus, nec odium for-

quaſi non ſentientes cum naui ducuntur ad terminum quo fuerat nauigandum:ita & nos ò φιλόβιε,ſiue vigilantes ſiue dormientes,ſiue iacentes ſiue ambulantes,ſiue denique volentes,per momenta temporũ ſingula quotidie ad finem ducimur nõ cogitantes. Spes nobis pollicemur inanes & deceptione plenas,cũ viuere in annos plurimos,neceſſario tamen aliquando morituri,cogitamus. Quid enim ſi multo vixerimus tẽpore, nunquid propterea non moriemur? Inter eum qui triginta vixerit annos, & illum qui centum, poſtquam idẽ finis viuendi aduenerit irrecuſabilis mortis,dic mihi ò Philobie,cuius meliorem credis eſſe conditionem? Ambo nati fuerunt ambo vixerunt,licet non paribus annis, ambo mortui ſunt. An non legiſti ſenarium Menandri dicentis:

ὃν γὰρ φιλεῖ θεός, ἀποθνήσκει νέος.

Quem enim diligit Deus,moritur iuuenis.

Mors hominum fœlix (Boetius ait) *quæ ſe nec dulcibus annis*
Inſerit,& mæſtis ſæpe vocata venit.

Duo ſunt quæ mortẽ in ſenibus faciunt acerbam.

Duo ſunt quæ mortẽ in ſenibus frequenter reddunt exceſſu iuuenum infeliciorem. Alterum eſt ꝙ moriens ſenex grauiore peccatorum onere proficiſcitur: iuuenis vero tãto minus peccare potuit,quãto breuiori tempore vixit. Nam, vt Seneca dicit,inquietam nobis vitam facimus metu mortis,& tanta eſt hominum dementia,vt quodam timore mortis cogantur ad mortẽ. Nihil ergo refert quo tempore moriamur, ſed ſummopere curandum eſt,vt bene mori contingat. Bene autem moriemur ſi bene vixerimus, non ſecundũ carnem ambulantes,ſed ſecundum ſpiritum. Dicit enim ſanctus Apoſtolus: Πνεύματι περιπατῶμεν, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσωμεν. *Spiritu ambulemus, & deſideria carnis non perficiemus.*

Galat. 5.

Quocirca deſeramus omnia quæ in mundo ſunt,nihil pluſquam ad ſuſtentationẽ corporis neceſſarium eſt,& hoc ipſum vix extremum quærẽtes, vt liberi & expediti finem noſtrũ quotidie imminentem expectare valeamus. Tacitis enim ſeneſcimus annis, & nobis etiã creſcentibus vita paulatim decreſcit. Infantiam amiſimus,deinde pueritiã,deinde periit et adoleſcentia. Iuuentus quoq; velociter tranſiuit, & quicquid tranſit vitæ noſtræ tempus totum periit,nec reuocari põt. Quod reliquũ eſt temporis,nec vlla certitudo eſt,nec ſubſiſtendi momentum, quin & hunc ipſum quẽ agimus diem cum morte diuidimus. Ad quid ergo homines,cũ ſe nõ ignorent eſſe mortales, tãtopere colligendis perituris diuitiis incũbunt, quas morientes aufferre ſecũ non poſſe ſciunt? Natura paucis põt eſſe contẽta,quæ mediũ diligẽs horret extrema, ſicut pulchre prudenterq; in carmine græcꝰ Pallades dixit:

ἡ μεσότης γὰρ ἄριστον, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκε
Κινδύνους ἐπάγειν, ἔσχατα δ᾽ ὕβριν ἔχειν.

Mediocritas enim optimum quid,quoniam ſumma quidem apta ſunt pericula inducere, extrema vero contumeliam habent. Eruamus ergo mentes noſtras à cunctis mundi cupiditatibus, & deſeramus viam perditionis & fraudis,vt quanto iam annis in ſenectutem vergentibus appropinquare cernimus illum diem,quo ſit neceſſario ex hac vita migrandũ, cogitamus ꝙ puri diſcedamus,ꝙ innocentes ad iudicium veniamus. Nec imitemur illos qui ſceleribꝰ aſſueti,iam deficientibus corporis viribus,cum ſe hinc breui tranſituros recordari debuiſſent,grauioribus ſe peccatis immergunt, vt qui in iuuentute fuerant laſciui,ſenes iam non immerito dicantur furioſi. Excutiat à ſe omnem colligationẽ mundi, carnis & diaboli vnuſquiſq;,dum ſibi licet,dum adeſt facultas,ſeq; ad Deum tota mente conuertat,vt illum diem ſecurus valeat expectare, in quo vitam exuet præſentem, & aliam aſſumet. Ante ſenectutem curet vt bene viuat: In ſenectute vt bene moriatur. Vale ſemper de fine ſollicitus. Ex Colonia 31. die Iulii menſis. Anno 1505.

XXXI.

IOANNES TRIT. ABBAS SPAN. ROGERIO Sycambro S.

SCIAS velim Rogeri chariſſime, Sereniſſimũ principẽ Ioachim Brandenburgenſium Marchionẽ precibus obtinuiſſe à Clariſſimo principe noſtro Philippo Comite Palatino, me cõſentiente,vt eum ſequar in Marchiã aliquanto ibidẽ tẽpore manſurus. Ab annis enim quatuor deſideriũ noſtri habens,creberrimis me literis & nuntiis ſollicitauit, cupiẽs me in ſuo regno ſecum aliquandiu habere. Princeps namque iuuenis eſt, annum ætatis agens viceſimum ſecundũ, literis competenter inſtitutus, ingenio multum valens,& qui maximum ad ſtudiũ literarum habeat affectum. Hactenus autem fieri commode non potuit, vt me tanto abſentarem tempore à monaſterio meo, ſed nunc æmulorum inuidia cauſſam dedit, qua me non minus hilariter ꝙ libenter abſentare quantũlibet poſſum

ire in

ire in Marchiam conſenſi, maxime quod idipſum mihi non ſolum conſenſit, ſed etiã conſuluit memoratus ſereniſſimus princeps meus Palatinus. Interea fratres mei forſitan experientur, quid eis conferat abſentia noſtra vtilitatis, quorum in patrem charitas nimium tepuit, dum reſiſtere nobis abſentibus temeritati æmulorum potuiſſet & contempſit. Quarta die menſis Auguſti Coloniam exiuimus, & in vigilia ſancti Laurẽtij martyris Neometim poſt veſperas intrauimus. Marchio autem princeps, aſſignatis nobis pro viatico ſumptibus & ſeruitoribus tribus ipſa penultima die menſis Iulij Coloniam cum ſuis exiuit, iter agens per Weſtphaliam & Saxoniam ad regionem ſuam. Lympurgenſem Abbatem in Colonia dimiſimus, & fratrem noſtrum magiſtrum Iacobum Trithemium cum eo, quem volebamus potius nobiſcum ducere in Marchiam, niſi preces abbatis obſtitiſſent. In cauſis ſuis contra aduerſarium ſuum Comitem de Lyningen, cuius miniſtri cœnobium Lympurgenſe vt ſcis ignibus incenderunt, commiſſarium à regia maieſtate obtinuit Iacobum Archiepiſcopum Moguntinum, qui partium allegationibus auditis, teſtibuſque ſi qui fuerint producti examinatis inter eos non iure ſed amice tentabit concordiam. Et ſiquidem res concordare potuerit, bene res acta eſt, ſin vero nequiuerit, quod ego magis credo, totum ad regem negotiorum cum actis remittet. Impius ille tyrannus Deo & hominibus odibilis Comes, nomine & memoria indignus, conſcium ſe incendij ſæuiſſimi negat, ſed mẽtitur plane, quoniam apertis conuincetur teſtimonijs. Subterfugia quęrit homo diabolo plenus, & ad græcas videtur ſuſpirare Calendas. O malum caput inter filios diaboli, ſimilior patri, empreſtes ſacrilege, putas ne Dei te vindictam euadere poſſe? Autoritate propria monaſterium cum inſigni eccleſia incendi feciſti, ex odio & vindicta, propterea Canonis incidiſti pœnam quæ ponitur XXIII. quæſtione VIII. cap. Peſſimam, & membrum es patris tui diaboli merito puniendus, vt XII. quæſtione II. Cum deuotiſſimam, & cap. ſequenti. Non ignorat omnipotens Deus horrendum ſcelus tuum, propterea quia breui tempore diſſimulat: nec ideo iram iuſti iudicis effugies, quod non ſubito meritas dediſti pœnas. Lente quidem vindicat diuina poteſtas, ſed moram atrocitate ſupplicij compenſabit. Sed abeat in malam horam homo nullius hominis memoria dignus. Tu autem Rogeri Neometim ad nos venias oramus quamprimum, multa nobis tecum ſunt neceſſario conferenda, priuſquam in Marchiam pergamus. Manebimus autem hic diebus aliquot pro certis negotiis noſtris, quibus expeditis mox ituri ſumus. Priori tuo ſcripſimus, rogantes, vt venire ad nos tibi concedat, quod, ſicuti confidimus, non denegabit. Vale ex Neometi 12. die Auguſti anno 1505.

XXXII.

IOAN. TRIT. OPT. DILECTISSIMOQVE FRATRI IOANni Nutio ſalutem.

CONDOLEMVS infirmitatibus tuis amantiſſime frater ex toto corde, & pluſquã vel dicere poſſumus, vel literis demandare, compatimur, omnipotentis miſericordiam humiliter deprecantes, quatenus ſuæ pietatis viſcera ſuper te clementer effundere dignetur, præſtetq; tibi in omnibus aduerſitatibus tuis pro ſui amore patientiam, & internæ ſuæ dulcedinis ſempiternã cõſolationem. Hortaris nos ac ſupplici deuotione petis, vt ad monaſterium noſtrum redeamus, futurum nõ dubitans ꝙ breuiſſime omnes aduerſarios in gratiã nobiſcum reuerſuros, quippe qui non parũ doleant hunc ſe temeritatis ludũ inchoaſſe, optareq; omnes reditum noſtrum cũ deſiderio magno. Eadem quæ ſcribis ab alijs audiuimus, nec vera dubitamus, redire aũt ad monaſteriũ hac vice nõ poſſumus. Ituri ſumus in Marchiã Brandenburgenſem, & ibidẽ aliquanto tẽpore manſuri, in ꝙ peregrinationem ſereniſſimus princeps Comes Palatinus, poſtulante Marchione Ioachim, nõ ſolum cõſenſum nobis præbuit, ſed ẽt vt iremus conſilium dedit. Interea videri dabitur, quid Cynonoti moliantur in nos, & quantum ſacræ faueãt religioni, qui inuidia & malignitate armati, me odio principis Palatini abſq; cauſa ſunt perſecuti. Omnis in me conſpirationis æmulorũ Prior meus fuit cõſcius, & quid eũ mouerit nõ ignoramus. Credit enim, ſi nos contumelijs prouocati monaſterio cederemus, ſe nobis in Abbatia ſucceſſurũ. Et reuera vtrunque fieri põt, vt & nos cedamus in breui, & ipſe nobis ſuccedat. Hoc enim ſumus certiſſima reuelatione dudum præmoniti, quod in Abbatia Spanhemenſi non manebimus vſque ad mortem, quamuis cedendi tempus adhuc ignoremus. Succeſſorem vero nobis necdũ habemus deſignatum, licet ingeſſurum ſe Priorem veriſimiliter poſſumus ſuſpicari. Sed fiat voluntas Domini Ieſu, quæ nunꝙ poteſt eſſe iniuſta, etiamſi noſtris cogitationibus,

qui ſæpe carnem viuimus, videatur eſſe contraria. Væ autem Priori noſtro tali ambitionis vitio turgenti, cuius in Abbatia nunquam bonus erit progreſſus, ad quam introitus fuerit peruerſus. Sentiat cum ſuis Cynonotis quantum voluerit, ego clementiſſimi principis Philippi Comitis Palatini non poſſum partibus non fauere. Amator eſt enim omnium doctorum virorum, in omnes pius, manſuetus, ac ſemper munificus, cuius virtute Cynonotorum facile propulſarem iniurias, ſi illum non timerem qui dixit: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Locum iræ potius dabo ad tempus, quouſq; temerarios aut pœniteat iniuriarum, aut nos quid nobis vtiliter ſit faciendum cum tempore deliberemus. Omni enim negocio tempus eſt & oportunitas. Et multa quæ fortitudine ſuperari nequeunt, tempore vincuntur. Quemadmodum & Plato dicit:

Philippi principis Palatini laus.

Αἰὼν πάντα φέρει, δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν
Οὔνομα, καὶ μορφήν, καὶ φύσιν, ἠδὲ τύχην.
Tempus omnia fert, longum tempus nouit mutare
Nomen, & formam, & naturam, & fortunam.

Sed & Sophocles comicus in Aiace veraciſſime dixit:

Πάνθ' ὁ μέγας χρόνος μαραίνει τε καὶ φλέγει.
Ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται.
Ἡμέρα κλίνει τε κἀνάγει πάλιν ἅπαντα τ' ἀνθρώπεια.
Omnia longo tempore flaceſcuntq; conſummunturq;.
Omnia longum & innumerabile tempus
Producit in lucem occulta, & manifeſte abſcondit.
Dies deprimit & extollit rurſus omnia humana.

Si omnipotens me voluit aduerſitate pulſari, quis ego vt contradicam? aut quantus ego vt ipſo iuuante patienter non feram? Paratus ſum ipſe, Dominus Ieſus nouit, & non ſum turbatus, pro gloria eius nominis, pro meis quoque peccatis, & amore regni cœleſtis, non Abbatiam ſolum, & omnem huius mundi fauorem ſponte dimittere, ſed etiam extremæ inopiæ me ſubiicere, & addicere mendicitati. Iniurias & contumelias non meritas à principe Cynonotorum ſuſtinui, quas cum poſſem in eius retorquere caput, malui amplecti patientiam, quam contra Dei voluntatem ſuſcitare vindictam. Eſt Deus in cœlo qui videt iniurias quas patior ſine cauſa, ipſe non dubito vindicabit. Omnia enim in lucē faciet tempus, vt ait Menander:

Ἦθους δὲ βάσανος ἐστὶν ἀνθρώποις χρόνος.
Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος,
Χρόνῳ τὰ πάντα γίγνεται καὶ κρίνεται.
Σύμβουλος οὐδείς ἐστι βελτίων χρόνου.
Meriti autem index eſt hominibus tempus.
Ducit autem demumq; ad lucem veritatem tempus.
Tempore quoque omnia fiunt & iudicantur.
Propterea conſiliarius nullus eſt vtilior tempore.

Nihil enim longū eſt ꝙ finem habet: & æternitati cōparatum omne tempus breue eſt. Scio me eſſe mortalē, & breui neceſſario moriturum, & propterea cū alterū oporteat, malo iniurias ferre ꝗ facere. Dicit enim S. Ioannes Chryſoſtom⁹: *Quicquid à quolibet hominū paſſi fuerimus, aut remiſſionē recipiemus omniū peccatorū, aut ſi tanta in nobis delicta non fuerint, clariorib. honorabimur coronis.* Annis triginta in pace & trāquillitate, vt ita dixerim, philoſophiæ Chriſtianę operā dedi, die ac nocte lectionib. ſcripturarū, ꝙ omnibus eſt notū qui me nouerunt, continuū pene ſtudiū impendi, ſed quantū profecerim iā primū experientia dabit. Tempus omne ſtudendi mihi parauit nauiculā, iā venit hora tentationis, quæ neceſſariā indicit nauigationē. Experiar oportet ꝗ ſcitus nauta euaſerim, qui tot annis diſcendi laborib. nō peperci. Amplius ꝗ duo millia voluminū, nō vulgariū neq; impreſſorū tantū ſed rariſſimorū, vt ſcis & manifeſtū eſt, atq; ſcriptorū calamo, cū maxima diligentia & grauiſſimis impēſis in bibliotheca Spanhemēſem cōportaui, quibus legēdis & ſtudioſiſſime per annos ferme 23. reuoluendis, qd profecerim hoc tēpus expoſtulat declarandū. Doctrina enim viri, vt quidā ſapiens dicit, per patientiā dignoſcitur. Si ergo in tātis aduerſitatibus patiens euaſero, ſatis me didiciſſe arbitrabor. Et ſpirit⁹ quidē promptus eſt, caro aūt infirma. Quocirca te frater amātiſſime qua poſſum charitate rogo, quaten⁹ mihi tuis orationibus ſubuenias, omnipotentiſq; miſericordiā pro me ſedulo interpelles, vt tuis mihi precib⁹ in aduerſis largiatur conſtantiā, peccatorū quoq; indulgeat veniā, & ſuam me faciat ſequi in omnib. voluntatē. Ad Priorem literas dedi, quib⁹ eū ad me vocaui Neometim, ſi quid volueris reſcribere potes. Vale ex Neometi 13. die menſis Auguſti Anno Chriſtianorū M.D.V. XXXIII.

Bibliotheca Spanhem.

GER-

XXXIII.

GERMANVS DE GANAY, CLARISSIMO VIRO IOANNI TRITHEMIO abbati Spanhemenſi, noſtræ tempeſtatis ſplendori, Salutem.

NON poteſt abſcondi, digniſſime vir, ſolare iubar, cum noſtrum percurrit hemiſphærium, neq; humanis ſubtrahi obtutibus, ſed fulgidiſſima ſuæ lucis ſpicula, in omnium diffundit oculos, eoſq; rapit in ſuæ claritatis admirationem. Ita quoque lucidiſſimus tuæ doctrinæ fulgor haud quaquam deliteſcere poteſt, ſed in omnes quantolibet locorum interſtitio ſemotos ſui luminis emittit radium. Hinc apud exteros tuum nomen habetur celebratiſſimum, miriſq; effertur præconijs, qui ſingularis doctrinæ tuæ fama exciti, nihil ardentius optant, q̃ inſignis ſcientiæ tuæ radio illuſtrari. Et ipſe quoq; tuæ humanitatis fiducia fretus, has ad te literas dare non ſum veritus, quibus & tuæ dignitati congratularer, & meum tibi deſiderium explicarem. Incidit in manus meas epiſtola à te profecta ad quendã Ioãnem Steinenmoelen, quem in ipſo ſalutationis exordio, poſt tui nominis expreſſionẽ, virum deſideriorum in ſacris nuncupas. Ea ſane raram & admirabilem continet philoſophiam, tum de numeris, tum de elementis, adeo tamen ænigmatib⁹ obuelatam, & archanis obſtruſam verbis, vt eius nullo modo mihi peruia ſit intelligentia, meiq; longe excedat animi captum. Si itaque apud te aliqua illius eſſet interpretatio, quam mihi communicare non abnueres, nihil ipſe libentius legere velim. Coniectat enim animus dignã admodũ & altam verbis illis ſubeſſe ſententiam, & ex tua itidem officina alia prodijſſe opera, quæ conſuetum excedant philoſophandi modum, & ſecretam contineant ſacratamq; ſcientiam. Illa ſi tuo præſidio aſſequerer, Attalicis opibus & diuitijs Crœſi optabiliora contingerent. Quę mihi obſecro tui nominis cultori obſeruantiſſimo impartiri non recuſes. Carolus noſter Bouillus, qui ſuperioribus annis cum per Germaniam iter ageret, tuam excellentiam inuiſere venit, frequentem tui apud me fecit mentionem, meq; totum, vt verum fatear, adegit tuarum virtutum obſeruatorem admiratoremque fieri. Demum harum lator tuæ præſtantiæ notus & amicus magiſter Narciſcus, maiora animi noſtri vota, quæ breuibus literis haud facile complecti poſſem, latius explanabit. Vale noſtri ſeculi decus & vnicum doctrinæ ſpecimen. Ex Pariſio 3. Calend. Auguſti. anno M.D.V.

XXXIV.

IOAN. TRITHE. AB. SPANHEMEN. GERMANO DE Ganay viro doctiſſ. ſalutem.

VENIT ad nos Neometim * orator tuus magiſter Narciſcus quintadecima die menſis Auguſti literas perferens tuas, ſimul & grata munuſcula, quem detinuimus apud nos diebus ferme duodecim, ne fruſtra tantum iter aſſumpſiſſe videretur. Magna ſunt enim quæ per eum nobis ſignificaſti, nec erat noſtræ facultatis illi ſine matura deliberatione dare reſponſum. Mentem tuam eius relatione ad plenum intelleximus, & quantum nobis iam licuit, operã dedimus, vt tuo te non fruſtratum deſiderio intelligeres. In omnib. autẽ tibi ſatisfacere hac vice potuimus minime, propterea ꝙ à prima die menſis Aprilis hui⁹ anni in noſtro nõ fuerimus monaſterio, cuius rei cauſas tibi referendas ipſi Narciſco ad perfectũ commiſimus. Ad intelligentiam epiſtolæ noſtræ q̃ Ioanni Steinenmoel anno priore ſcripſimus, Narciſco introitũ dedimus aliqualem, à quo rerũ intelliges fundamentum archanarum, quarũ cognitione laboras. Ad vnitatẽ reducẽdus omnino eſt ternarius, ſi mẽs harum rerũ velit intellectum cõſequi perfectum. Vnarius enim nõ eſt numerus, & ex ipſo numerus omnis conſurgit. Reijciatur binarius, & ternarius ad vnitatem conuertibilis erit. Verum ô Germane, vt Hermes inquit, ſine mẽdacio certum, & vnitatis cognatione veriſſimũ. Non omnium capax Narciſcus. Quod eſt ſuperius eſt ſicut ꝙ eſt inferius, & quod eſt inferius, eſt ſicut quod eſt ſuperius, quia ſolis vnitatibus conſtat omnis numerus, ad perpetranda miracula vnius rei multa. Nonne res omnes ab vna re fluunt bonitate vnius, & quicquid vnitati coniungitur; non poteſt eſſe diuerſum, ſed fructificat ſimplicitate & aptatione vnius. Quid ex vnitate naſcitur? Nonne ternarius? Accipe. Vnarius eſt ſimplex, binarius compoſitus, ternarius vero ad vnitatis reducitur ſimplicitatem. Non ſum Trithemius mentis triplicis, ſed in vna mente numero gaudens ternario, qui vere parit mirabilem fœtum. Pater eius ſol, mater vero luna. Portauit ſemen in vtero ventus, terra nutriuit. Pater omnis perfectionis totius mundi hic eſt. Virtus eius integra & immenſa. Si verſum fuerit in terrã; ſeparabis terram ab igne, ſpiſſum à ſubtili, & ternarius iam ſibi redditus cũ ingenio & ſuauitate magna à terra conſcendet in cœlum, iterumque virtute &

* Spiram.

Philoſophica quadam de numeris.

pulchritudine decoratus reuertetur ad terram: & recipit vim ſuperiorem & inferiorem, eritq; iam potens & glorioſus in claritate vnitatis, omnem aptus producere numerum, & ſugiet omnis obſcuritas. Vnum eſt principium purum, binarius ab vnitate recedens componitur, quia impoſſibile eſt duo eſſe principia. Solus ergo ternarius, ſacratus, virtuoſus, & potens, binario ſuperato in ſuum principium non natura, ſed ſimilitudinis participatione reuertitur, in quo ſine contradictione omnia myſteria intelligit mens archani pulchre ordinati. Hæc eſt totius fortitudinis pulcherrima virtus, quæ vincit omnia mundana, & penetrat ſolidum corpus omne, tingens vnumquodque pulchritudine optabili, ſicuti Alchimici quidem promittunt in corporibus compoſitis, ſed errant, falluntur, & decipiunt omnes, à quibus libenter fuerint auditi. Volunt imitari naturam, & facere

Alchimiſtarum vanitas. partes quod ſolius eſt vniuerſalis, cum radicem virtutis naturæ non intelligant. Non acquieſcas inſipientiſſimis Alchimiſtis, quoniam fatui ſunt & ſimearum diſcipuli, hoſtes naturæ, & cœleſtium contemptores, ſine quorum intelligibili cognatione nihil eſt Al-

Ioannis 3. chimia. Sed qui terrena non intelligit, ſicut dominus noſter Ieſus Chriſtus dixerat, cœleſtia quomodo inueniet? Noſtra philoſophia cœleſtis eſt, non terrena, vt ſummum illud principium quod Deum nuncupamus mentis intuitu per fidem & cognitionem fideliter aſpiciamus, Patrem & filium, & Spiritum ſanctum, vnum principium, vnum Deum, vnumque ſummum bonum in Trinitate perſonarum ſempiternum exiſtentem veraciter credentes, pure cognoſcentes, & cum feruentiſſimi amoris & ſeruitutis cultu ſemper adorantes, à quo ſunt omnia quæ vſpiam eſſe poſſunt. Ad hunc niſi mens animata conſurgat, nihil eorum quæ ſunt pulchra intelliget, ſed in ſua ignorantia tabeſcet. Non eſt vulgaris, ô Germane, iſte aſcenſus, neque eorum imitatione ſufficiens, qui vna duntaxat ala ſurſum feruntur, ſed omnino pauciſſimis familiaris, illis videlicet, qui ſemet in vnitatem non temere reduxerunt. Multi quidem conantur, ſed non omnium eſt in mente ternarius. Nonne ſuſpecturi cœlum neceſſario primum caput eleuamus, reducimuſque poſtea quam ſuſpeximus. Solis licet oculis intueri ſolem. Aures non vident. Vt igitur conſcendat animus, non auris fiat, ſed oculus & cor, fiatque ex ternario vnitas participatione bonitatis ad principium, quia vnum eſt bonum omnipotens, non duo neque plura. Niſi enim fiat vnitas, non fiet ſimilitudinis in mente coniunctio, neque boni participatio, & ſine his nulla tranſcenſio: niſi autem hæc præcedant, neque ſuperiorum intelligentiam, neque inferiorum propriam conſequi poterit operationem. Res autem tam vniuerſales quam ſingulares neceſſario, & rerum conditiones quædam ſunt manifeſtæ, quædam manifeſtiores, & quædam manifeſtiſſimæ. Et aliæ quidem ſunt occultæ, aliæ occultiores, aliæ occultiſſimæ, tam ſenſui quam rationi. Quam diuerſitatem operatur ipſarum rerum natura. Hinc fit, quod quidam homines cæteris euadunt ſapientiores. Magis autem ſapiens dicitur, qui minus perceptibilia percipit. Numerus ordine conſtat & menſura. Ordo quoque ſine numero & menſura eſſe non poteſt. Menſura autem & numero conſtat & ordine. Vnitas hic & ternarius binarium non admittunt, ſed omnem exuti multitudinem innata ſibi puritate ſimpliciſſima in primo conſiſtunt. Hæc ad ſuperos via, ô Germane, per quam antiqui ſapientes intelligibiliter profecti rationis ductu plurima perceperunt, quæ vltra humanam comprehenſionem à noſtris nunc reputantur ſapientibus. Vis audire plenius. Studium generat cognitionem, cognitio autem parit amorem, amor ſimilitudinem, ſimilitudo communionem, communio virtutem, virtus dignitatem, dignitas potentiam, & potentia facit miraculum. Hoc iter vnicum ad finem magicarum perfectionum tam diuinarum quam naturalium, à quibus arcetur & confunditur procul omne ſuperſtitioſum, præſti-

Magia quid? gioſum atque diabolicum. Enimuero nihil aliud per magiam intelligi volumus quam ſapientiam, phyſicarum ſcilicet & metaphyſicarum intelligentiam rerum, quæ diuinarũ & naturalium virtutum ſcientia conſtat. Harmoniam cœleſtem non materialem, ſed ſpiritualem conſonantiam nobis ſuſpiciendam ſcias oportet, vbi numerus, ordo & menſura per ternarium in vnitatem conueniunt, ad quam conſonantiam inferiora noſtra omnia ſunt conformanda. Fatuum eſt harmoniam arbitrari cœleſtem, ſtellarum conſonantium motu cauſante auribus perceptibilem formare ſonum. Eſt autem harmonia cœleſtis, numero, ordine, & menſura diſtributionum corporum inuio-

Aſtra nullũ imperium habent in mentem. labilis conſonantia. Sed hanc ſupergredi neceſſe eſt, vt ternario paretur aſcenſus ad eam quæ ſuperceleſtis eſt harmoniam, vbi nihil materiale ſed ſpiritualia ſunt omnia. Inde menti aſſumenda ſimilitudo vnde venit. Stellaris enim harmonia mentem nec dedit nec influit. Quidam philocryphus dicebat ſic: Quicunque conditionem cœleſtis harmoniæ

notam

notam haberet,tam præterita quam futura cognoſceret. Quis autem mihi dabitur ex millibus vnus,qui harmoniam hanc intelligat cœleſtem? Ad ſupercœleſtem mens nata eſt, cuius ſimilitudine viuit. Aſtra nihil intelligunt, nec ſentiunt quidem, vnde nec ſapientiam menti noſtræ conferunt, nec aliquod in nos dominium habent, qui ſpiritu ambulamus,confitentes Dominum Ieſum Chriſtum omnia in ſua poteſtate habentem, ad cuius nos ſimilitudinem pro viribus fideliter oportet conformare. Ipſa eſt enim ſapientia Dei patris,ipſe eſt fons & origo ſcientiæ,ipſe eſt animi cẽtrum, per quem facta ſunt omnia. Abeant homines temerarii, homines vani, & mendaces aſtrologi,deceptores mentium, & friuola garrientes. Nihil enim ad mentem immortalem,nihil ad ſcientiam naturalem, nihil facit ad ſapientiam ſupercœleſtem ſtellarum diſpoſitio,ſed corpus in corpus duntaxat ſuum habet imperium. Mens eſt libera,nec ſtellis ſubiicitur, nec earum influentias concipit,nec motum ſequitur,ſed ſupercœleſti principio, à quo & facta eſt & fœcundatur, tantũ communicat. Cætera quæ tibi ad inquiſitiones tuas reſpondenda fuerant, ô Germane, ſacratiore incluſimus ſcrinio,tibi ſoli per Narciſcum exhibenda, cui & clauem tibi afferendum non ſatis ſcienti commiſimus,ne ſcrinium archanis plenum ſine vtilitate poſſideres. Venire autem ad te perſonaliter hac vice nequiuimus, quoniam alior ſum vocati ſumus. Diſces tamen ex Narciſco mentem noſtram plenius,quomodo & quando nobis ad te veniendi facultas accedere poſſit. In aliis literis ſcripſimus omnia quæ nobis ad te ſcribenda videbantur. Vale noſtri memor nec tui oblitus. Ex Neometi ciuitate Spirenſi 24. die Auguſti. Anno Chriſti 1505.

XXXV.

WOLFGANGVS HOPILIVS IOANNI TRITHEMIO ABbati Spanhemenſi Salutem.

ELEGANTISSIMAM nuper à te mi Trithemi accepi epiſtolam,quæ nobis & iucunda fuit,& menti admirationem induxit,ꝙ ipſe vir doctiſſimus atq; mihi prorſus excellentior,ad me formicam agreſtẽ vitam agentem ſcribere non ſis dedignatus, & eo argumẽto tui ad noſtrum incultum ingenium animi voluerıs declarare affectum. Vnde vero acciderit hoc,me coniectura ſcire credo. Narciſcus noſter ſcientiarum omnium bonarum diligentiſſimus inquiſitor, ea fortaſſis, quæ ſomniis & phantaſmatibus ſimilia ſunt, maiora quidem quam noſtra paruitas præſtare queat,tibi de nobis retulit, cuius tu verbis adhibẽs fidem (nam qui honeſto ſunt animo & ingenio benigno, quæcunq; de aliis audierint bona facile credunt,mala vero tarde) impulſus es,quantum coniectare poſſum, vt mihi literas tuas ornatiſſimas communicares. Habeo gratias immortales, vtpote qui tanti viri literas magnifacio. Quicquid enim humanis in rebus ſcibile fuerit, te non latere ſcio,qui cunctos hodie mortales ingenio, ſcientia, & experientia literaria facile ſuperas & excellis, quod tua ſcripta,& probatiſſimorum virorum teſtimonia luce manifeſtant clarius. Hinc doctos omnes ſingulari humanitate complecteris,quinimmo & eos quos fama pertulerit in notitiam tibi quicquam callere,& ſi hominum ſint inferiores laudibus,pro ingenita tibi bonitate magnifacis ac plurimi æſtimas. Reliqua pectoris noſtri archana ex Narciſco noſtro communi amico intelliges, qui tuum immortale nomen marmoreis inſculpſit pectoribus. Quem tibi,& ſi non ſit opus,plurimum commendo,eiq; perſuadeas velim,pericula Anſlei & Alchindi vt præcaueat,quorum alter vitam miſerrime finiuit, alter vero dementiam incidit,vt ex eorum opuſculis facile noſti. Vale & nos ama. Ex officina noſtra Pariſiana 3. Calend. Auguſti Anno Domini M.D.V.

XXXVI.

IOANNES TRITHEMIVS SPANHE. WOLFGANGO Hopilio ciui Pariſienſi S.

NARCISCVS noſter ad me veniens Neometim 15. die menſis Auguſti, tuas mihi literas lupambule tradidit,& reliqua abs te ſibi cõmiſſa explicauit. Miraris ꝙ meis te literis dignũ æſtimaui,putans nimis me credulũ extitiſſe Narciſco,quaſi te, priuſquam ille me acceſſit,nõ nouerim. Quantus enim ſis multorum antea relatione cognoui. Tu aũt probe facis conſilium imitando ſapientis qui dicit: Quanto magnus es humilia te in omnibus,& coram Deo inuenies gratiã, quoniam magna potentia Dei ſolius, & ab hominibus honoratur. Ipſa quoq; Dei virtus & ſapientia homo Chriſtus Ieſus in Euangelio ſancto dixit: *Omnis qui ſe exaltat humiliabitur,& qui ſe humiliat exaltabitur.* Excelſa eſt patria noſtra cœleſtis, Lucæ 14.

ad quam feſtinamus omnes, Chriſtus autem Ieſus via eſt humilis per quam itur in cœlū. Quiſquis ergo in excelſum aſcendere montem æternæ fœlicitatis deſiderat, viam humilitatis non omittat. Et ideo quantumcunq; in hoc mundo ſiue diſcendo ſiue beneuiuendo profecerimus, magis cogitare debemus quid nobis deſit quam quid nobis adſit. Nam & plura neſcimus quam didicimus, & plura neglexlmus quam fecimus bona. Quod fideliter conſiderans beatus Auguſtinus in quodam loco dicebat: *Laudabilior eſt animus cui nota eſt infirmitas propria, quam qui ea non reſpecta, mœnia mundi, vias ſyderum, fundamenta terrarum, & faſtigia ſcrutaretur cœlorum.* Et ſacer Hieronymus in quadam epiſtola: *Hæc eſt*, inquit, *in omnibus ſola perfectio, vera ſuæ imperfectionis cognitio, quia magnus ad Deum aſcenſus eſt propriæ infirmitatis ſententia. Sacra virtus humilitas fundamentum & cuſtos eſt omnium virtutum.* Erubeſcant igitur omnes elati, qui locum in cordibus ſuis concedunt ſuperbiæ, cum ſciant per ſolam humilitatem iter mentis eſſe in cœlum. Audiant qui ſe magnos inter ſapientes huius mundi exiſtimant, tunc Socratem ab Apolline ſapientiæ palmam primo fuiſſe adeptum, cum poſt multorum ſtudia annorum hoc ſe tandem ſcire profiteretur, quod neſciret. Fruſtra enim appellamur Chriſtiani, ſi Chriſtum non fuerimus ſecuti, qui propterea viam ſe in Euangelio dixit, vt conuerſatio magiſtri, viuendi norma fieret diſcipuli, & illam humilitatem imitetur Chriſtianus, quam ſemper exhibuit Chriſtus. Virtutum ſtabile fundamentum eſt humilitas, quæ ſi fuerit intermiſſa, quid cæterarum congregatio virtutum niſi ruina quædam erit dicenda? Eſt enim primum hominis ſapientiam affectantis conſiderare, qui ipſe ſit, quid intra ſe, quid extra. Item quid ſupra, quid infra, quid contra, quid ante ſe, quid poſt ſe. Hæc contemplatio quadripartitum parit fructum. Vilitatem ſui, charitatem proximi, contemptum mundi, amorem Dei. Et hæc eſt via ad veram ſapientiam, quoniam ſine humilitate omnis humana doctrina inutilis, cum ſuperbia vero prorſus eſt contemptibilis. Omnibus ergo per ſtudium ſcripturarum ad ſapientiam contendentibus ſuperbia in primis cauenda eſt, quoniam ſicut nullus ſapiens eſt ſuperbus, ita qui ſuperbus eſt ad ſapientiam nunquam perueniet. Initium enim omnis peccati ſuperbia eſt in angelis & in hominibus. Non parit ſuperbiam inuidia, ſed potius inuidiam ſuperbia facit. Non enim inuidet niſi amor excellentiæ. Amor autem excellentiæ ſuperbia vocatur, quæ cum ſit malum in hominibus, Deo non placet, ſacra dicente ſcriptura: *Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Idcirco nobis timendum eſt, ne ſuperbientes cadamus, Deo permittente, leui etiam occaſione, vt Sophocles ait:

Humilitas magnum bonum eſt & Dei gratia.

Ioan.14.

Superbia eſt initium omnis peccati.

Iaco.4.

" Ἀλλ᾽ ἄνδρα χρὴ κἂν σῶμα γεννήσῃ μέγα,
" Δοκεῖν πεσεῖν ἂν κἀπὸ σμικροῦ κακοῦ.
" *Sed virum oportet, etſi corpus natum habeat magnum,*
" *Exiſtimare poſſe cadere, etiam à paruo malo.*

Et Phocylides contra ſuperbiam pulchre monuit dicens.

" Μὴ γαυροῦ σοφίῃ, μήτ᾽ ἀλκῇ μήτ᾽ ἐνὶ πλούτῳ,
" Εἷς θεός ἐστι σοφὸς, δυνατὸς ἅμα καὶ πολύολβος.
" *Non extollaris ſapientia, neq; fortitudine, neq; diuitiis,*
" *Vnus Deus eſt ſapiens, potens ſimul, & prædiues.*

Cætera vitia in malis tantum operibus valent, ſuperbia vero in bonis maxime operibus eſt cauenda. Cum autem ſit odibilis coram Deo & hominibus ſuperbia, recte facis amice, te coram vtriſque humiliando, vt gratiam conſequaris. Narciſcum in perquirendis occultioribus nimis curioſum, vt vana dimittat ſtudia, & nunc & antehac ſæpe hortatus ſum, qui neſcio quid magni ſomnians, aureos ſibi montes in breui naſcituros promittit. Sinamus eum, pergat cæcus itinere cœpto, donec ſuo ſe fruſtratum deſiderio intelligat, quemadmodum & cæteri ante eum omnes qui eadem fatuitate laborarunt. Fluctuare aliquantum cœpit audiens ex nobis earum periculum & difficultatem rerum, quas ſine præceptore inſequitur. Tuarum vero petitionum ex eo recipies ſolutionem. Vale ſanus: Ex Neometi 24. menſis Auguſti Anno 1505.

XXXVII.

LIBANIVS GALLVS, IOANNI TRITHEM. SPANHEMENSIS cœnobii digniſſ. abbati S.

NVLLA mihi requies mentis, ô pater Trithemi, donec euincamus hanc horam, non dixerim malorū, ſed exercitationis. Ad laborē ſumus nati, laboremus agēdo ſimul & patiendo, quoniam ſic penitus oportet expeditq; nobis. Nō metuas hanc hominū aduerſum te inuidiam, dabit enim rebus tuis fortē in breui meliorē. Eius amore patiēter tolera,

qui pro

qui pro te mortuus eſt in cruce, ne contriſteris, ſed tacitus mēte tranquilla ſequere Dei cōſilium, quoniam alioſum vocaris. Cuſtodi propoſitum tuum, neque diuitias cures, neq; vaniſſimos mundi honores. Finem cogita quo tendimus, principiū ama vnde ſumus. Tritemium te precor agnoſcas ter mentis acie magnum, Chriſtianus imitando Chriſtū, monachus contemnendo mundum, & philoſophus non admittendo perturbationem, cum ſis ter magnus, & in Chriſti amore beatus tandem euades. Saturnum aliquantulum quoniam tibi non ſatis proſpere mouetur, ꝙ & prædixeram cū præſens tecū in tuo eſſem cœnobio, declinandum ſcias. Marte quidem & Mercurio in breui (crede mihi) cū bona quāuis humili conditione releuaberis. Neq; enim Deus te derelinquet, o Tritemi, neq; Libanius. Audi conſiliū eius quem contemnere non licet. Da locum inuidiæ, meliora tibi parantur. Poſt quindecim Lunas vocantem ſequere nec prius. Vade nunc vocante philocrypho magno cœlo patefacto reuerſurus, tum aut me aut nūcium meum Neotmeti videbis. Libros autem tuos archanorum teſtes caue Saturnus aſpiciat. Itineri eſto paratus, & nihil obliuiſcaris eorū, quæ ad noſtra conducunt. Silentio anacriſim ſerua, nec ante tempus emitte columbā. Caput erige ſurſum neq; deflectito. Pœnos linque mēdaces, vt intelligāt ſero quid bonum. Caue, ó Tritemi, ne ſolis radios cauernis inducas, quoniam pernitioſi dracones. Aerē ſublimiorē non niſi ſemel abſcondas in terram. Bobus & capris non porrigas tuum panem, nec ſpiritum per ianuas minores emittas. Vnus eſto tecum, & caue ne ſolus. Multitudinē fugito omnem, quia vnum eſt omnia, & ſine vno eſt nihil. Manu cæcum ne ducas, ſed baculo tantum. Aquam vino non miſceas, nec ſit in menſa tua panis duplex. Aues in ſole non nutrias ſed in vmbra, & canibus non oſtendas penitus vitrum aut ſpeculum, quia periculoſum eſt. Vmbram ne verberes, quoniā iniuria eſt ſolis. Formicis vtere, ſi auium captu forſitan delectaris. Lucē in aqua diuide, ne congelata ſtrideſcat. Animęquior eſto, nec deficias, o Tritemi, quoniam ſi alius nemo tui curam habere voluerit, certe Libanius habebit. Sunt nobis amici Reges & potentes, qui te nomine tantum ſcientes libentiſſime fouebunt. Nihil permittit omnipotens ſine cauſa, nec deſperandum eſt de ſummæ bonitatis clementia. Scio quod timeas Deum, & mentis acumine ſublimatus nec proſpera mundi curas, nec formidas aduerſa. Vnde talem te nactus diſcipulum, omnia quæ mea ſunt tibi libenter communicaui. Tu tantum in Chriſto manēs fidelis, in vno ſolo, quod licite potes, Pythagoricus eſto. Vale plus quam alter ego in eo qui ſolus eſt ſemper. Ex ſancto Quintino 6. die menſis Iunii Anno 1505.

Tritemius.

XXXVIII.

IOAN. TRIT. ABBAS SPANHEMENSIS LIBANIO ſuo præceptori vnico ſalutem.

LITERAS tuas dulciſſimas, præceptorum optime, 14. die menſis Iulii apud Coloniam Agrippinam, vbi conuentus celebrabatur Alemaniæ principum, Rege noſtro præſente, accepi, legi, & intellexi. Sequar conſilium quod dediſti, tametſi grauiſſimum futurum ſit murmur inter noſtros, quorum in me linguā bacchabitur. Melantius totum cum ſuis in nos malum ſuſcitauit, quem non dubitamus caſurum in foueam quam parauit. Paria nobis conſuluit tuis noſter Aſtrophilus dictis, nec in vno quidem deflexit ſententiam. Vocauit me princeps Marchio Coloniā, & obtinuit vt cum eo vadam, ad tempus māſurus in Marchia. Tua cuſtodiam non modo præcepta, ſed & conſilia pro viribus ipſa. Bobus & capris fœnum ſubtraxi, & magnum mihi cum ſimiis bellū, ſed hactenus victor euaſi. Magno tui deſiderio feruet Ioachim Brandenburgenſium Marchio, princeps æterna memoria dignus, iuuenis annorum vnius & viginti, peritus lingua latina, & ſtudioſiſſimus veræ ſapientiæ amator. O ſi vnquam fieri poſſet, vt te coram videre & alloqui mereretur. Humaniſſimus eſt princeps, & qui diſcere non ſolum non erubeſcit, ſed & maxime cupit. Vellem ad eum ſcriberes quam primum, à nobis argumentum ſumens, mitteresque aliquid ex officina Pelagii. Ita velim agas, quatenus vter noſtrum exierit prior, qui remanſit alterius ſui hæres eſto. Conſolationibus tuis fortior mens facta eſt, tibique vicem reclinat libens quam debet. Ora mecum, precor ad DEVM, vt quod volumus, maximeque velle debemus, nobis ille concedat. Scribo ſapienti & DEO dilecto ſacerdoti, qui nos iuuare poteſt precibus & votis, vt mens reformetur inuerſa, ſit vnum in amore & cognitione vnius ſummi boni, PATRIS, & FILII, & SPIRITVS Sancti, gratiam aſſecuta principii, à quo multitudine labitur, vnitate ad ipſum reformatur. Vtinam o præceptorum omnium poſt DEVM fideliſſime, vel nunc tandem fieri poſſet quod optaui-

optauimus ſæpe, quo nobis veros & ſanctos liceret imitari ſapiētes, qui per abſtractionem ſibi veraciter vnitum cum ardentiſſimo amoris deſiderio in Deum ſalutis tramitem tenuerunt. Quid nobis & mundo, qui hinc velociter migraturi ſumus? Ecce quam mihi amatores mundi mercedem tribuere, quā Deo ſeruire prælatus monachorū ſine mundo non potui. Nihil vnquam vt noſti, quæſiui mundanū, nihil amaui terrenū, omnes mundi voluptates fugi atq; deſpexi, & perſecutionem ab hominibus ſuſtinui gratis, ſine demerito, ſine cauſa, ſine culpa. Deus autem omnipotens cui ſoli placere cupio, hāc ſuper me tribulationem nec iniuſte nec ſine cauſa permiſit, cuius bonitati gratias ago, quia in veritate cognoui hanc æmulorum aduerſum me iniuriam non parū mihi prodeſſe. Accipio quod meum eſt cum patientia, quantum indulſerit Dominus Ieſus: ipſi qui nō merenti coram hominibus intulere contumeliam, viderint quo zelo ad inferendam fuerint inducti. Non moueor iniuria mihi facta, dum videor mecum, ſed cum tranquillitate mētis dicere poſſum: Conſcia mens recti, famæ mendacia ſpernit, ſciens verum quod illi in vitium credula turba ſient. Nil de me dubites amantiſſime præceptor, faciam pro viribus quod Christi decet amatorem atq; diſcipulum, feramq; mente tranquilla quæ nobis ferenda propoſuit. Quid ni ferrem patienter, qui & Chriſtianus ſum & monachus, magnæ non ignarus mercedis. Tu pro me ora ac vale. Hæc ſcripſi ex ciuitate Neometenſi viceſima die menſis Auguſti, & per Narciſcum medicum Pariſios in domum Caroli Bouilli de ſancto Quintino oriundi Theologi, quem noſti, amici noſtri, tibi præſentanda ordinaui, nec dubito quin fideliter ad te perferentur. Iterum vale. Anno Chriſti 1505.

XXXIX.

IOAN. TRITEM. ABBAS SPAN. CAROLO BOVILLO DE S. Quintino theologo Pariſienſi S.

SVBIRATVS ſum, Carole Bouille, harū latori Narciſco, quod nos te inſcio Pariſios exiuit, quia tuas volebā habere literas. Te tamen bene valere nunciauit, à quo ſtatum rerū noſtrarū, & quid ſuper his mente geramus, auditurus es. Memorē te facimus promiſſionis tuæ nobis anno factæ priore, cum in noſtro nobiſcum eſſe cœnobio Spanhemenſi per dies 14. vt quæſtiones illas ſacræ ſcripturæ profundiſſimas, quarum capita dudum in Spanheim conſignauimus, quam primum abſoluas, nobiſq; vt pollicitus es trāſmittas. Erunt enim perpetuum apud nos memoriale nominis tui, & mutuę teſtimonium dilectionis. Valde nos delectant omnia quæ in literis explicaueris, quoniam veterū more doctorū ſolidus es & veritatis enucleator lucidus, neq; verborū multiplicatione ſuperfluus, neq; deficiētia in his quæ fuerint neceſſaria reciſus. Ea quæ de intellectu ſcripſiſti & mihi cōplacuerūt & multis. Continēt. n. verā Chriſtianorū theologiā, purā & abſolutā, quæ mēti cognitionē & affectui cōfert ſummi boni deſideriū, cōſiſtens in ſe pura, integra & cādida, ſine cicatricib. exterarum traditionum. Nūquam mihi placuit quorundā curioſitas, qui humana commiſcent diuinis, & ſacrā ſcripturam, quæ & pura & ſibi ſufficiēs eſt & nobis, gentilium loquacitate commaculant. Cōtra quos beatus Hieronymus in epiſtola loquitur ad Damaſum Papam. De ſcripturis diſputantem non decet Ariſtotelis argumenta conquirere, nec ex flumine Tullianæ eloquētiæ ducēdus eſt riuulus, nec aures Quintiliani floſculis & ſcolari declamatione mulcēdæ, ſed pedeſtris & quotidianæ ſimilitudinis & nulla lucubratione redolens oratio neceſſaria eſt, quæ rem explicet, ſenſum ediſſerat, & obſcura manifeſtet. Scriptura enim Dei manifeſta eſt, teſtimonium Dei lucidum eſt, ſapientiam præſtans paruulis. Non egent literę diuinæ plicis, non inuolucris, non replicis, quia hęc nō ſapientiam pręſtant paruulis, ſed eorum animos in confuſo relinquunt, & per omnem vitam mentes hominum aberrare compellunt. Non qui plicant, non qui replicant, ſed qui explicant & elucidant me (ſacra ſcriptura inquit) vitam æternam habebunt. Vale, ex Neometi, 22. die menſis Auguſti Anno Chriſtianorum 1505.

XL.

IOAN. TRIT. DILECTIS IN CHRISTO SORORIBVS, RICHMODI Abbatiſſæ, ac vniuerſo conuentui monaſterii S. Laurentii in Sebach ſalutem.

ITER craſtino verſus Marchiam diuina miſeratione aſſumpturi, ſcribere vobis priuſquā Neometim exiremus, o chariſſimæ in Chriſto filiæ neceſſarium fore iudicauimus & opportunum,

oportunũ, quatenus & vos ex nobis conſolationẽ, & nos ex vobis orationum ſuffragia ad Deum haberemus. Hortamur ergo vos in Domino Ieſu Chriſto cui eſtis deſpõſatæ, vt iuxta normã cœnobiticæ inſtitutionis digne ſemper ambuletis, conuerſationem in monaſterio habentes puram, ſanctam & immaculatam, ſicut virgines decet cœleſti conſecratas regi. Mẽtes veſtras in lege Domini quantũ eſt poſſibile ſemper occupate, lectionibus diuinarum ſcripturarum cum dulcedine diuini amoris inſiſtentes, vt inter laborandum manibus nunquam vobis deſit materia ſanctarum meditationum. Omnia huius mundi oblectamenta nobis interdicta ſunt, quibus & ſpontanea voluntate vos renunciaſſe conſtat, dum in profeſſionis veſtræ primordio clara voce vnaquæq; veſtrum decantauit. Regnum mundi & omnem ornatum ſæculi contempſi propter amorem Domini mei Ieſu Chriſti, quem vidi, per ſpem fidei certiſſimam, quem amaui, in quem credidi, quem dilexi. Non licet vobis repetere quod ſemel pro Chriſti amore ſpreuiſtis, ſed oportet vos in cõtemptu mundanorum perſeuerare vſq; ad mortem, ipſo ſaluatore noſtro in ſancto Euangelio dicente: *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Mũdum ergo & quicquid in eo eſt pulchrum & amabile, vobis pro Dei amore ſemel contemptum amplius diligere nõ licet, niſi cum ſtultis virginibus à thalamo ſponſi repulſam, & cum ſpiritibus apoſtaticis æternã velitis accipere damnationem. Mementote chariſſimæ in domino filiæ cui promiſeritis fidem, & ſic in omni puritate mentis & corporis viuite, vt per bonorum exhibitionem operum in deſiderio diuini amoris iugiter feruentes, poſt huius vitæ terminũ ad eum poſſitis peruenire. *Nolite diligere mundum,* vt ſanctus Ioannes ait, *Neque ea quæ in mundo ſunt. Nam ſi quis diligit mundum, non eſt charitas Dei patris in eo. Tranſit autem mundus, & omnis cõcupiſcentia eius: qui facit voluntatem Dei, manet in æternum.* Hoc autem ſcitote filiæ, quoniam Dei amor & mundi pariter in vno corde habitare non poſſunt, quemadmodũ & oculus cœlum pariter & terrã ſimulque minime contuetur. Mari iuſte comparatur hic mundus, quia falſitatibus nimium eſt amarus, variis tentationibus & aduerſitatibus inquietus, & reptilibus vitiorum vbique plenus. Hoc mare magnũ & periculoſum mortalibus, vos o filiæ ad monaſterium fugiendo per Dei miſericordiam euaſiſtis, deumq; in puritate cordis amando calcaſtis ipſum mare ſæculi, pompis omnibus in profeſſionis veſtræ primordio renunciaſtis. Vnicuique veſtrum ſummopere eſt cauendum, ne mentem ſæculi vanitatibus implicet, quia nihil prodeſt corpore fugiſſe mũdum, ſi cor adhuc in eius amore occupetur. Euaſiſtis mundum propterea corpore, ne qua mentem occaſio in eius amorem colligaret. Eſt autem homini ſua cupiditas quaſi tempeſtas maris, cui ſi peccando conſenſerit, ſiue ſit in monaſterio ſiue extra, mundanus eſt, & maris obruitur fluctibus. Si Deum amando cupiditatibus mundi reſiſtis, ambulas ſupra mare peruenieſq; ad ſalutem. Si autem poſt cõcupiſcentias tuas ambulaueris, tempeſtas maris procul dubio abſorbebit te. Mundus enim amatores ſuos demergere in profundum inferni conſueuit non portare, & nemo vnquam mundo credidit non deceptus. Contemnendus ergo nobis eſt mundus o virgines Chriſti, & nihil penitus diligendũ, non diuitiæ, non honores, non gaudia, non voluptates, non colloquia hominum, non ſalutationes, non munuſcula, non laudes, non carnis ſolatia, non aliquis in veſtitu ornatus. Veſtræ ſunt diuitiæ Dei amor, & puræ conſcientiæ teſtimonium, quibus acquirendis conſeruandiſque omni ſtudio vobis ſemper eſt inuigilandũ. Nec decet vos Dei filio deſponſatas, virginiſque Mariæ eius intactæ genitricis pediſſequas, in aliquo curam habere de mundo rebuſq; caducis, ſed hoc ſolum prouidere omni tempore debetis, vt ei complacere poſſitis, cui voſmetipſas obtuliſtis in holocauſtum. Honores autem ſunt ieiuniũ, abſtinentia, & cõpunctionis lachrymæ, hominumq; ſæculariũ & extraneorũ omniũ declinare cõſpectus, deteſtari colloquia, ſalutationes ſpernere, munuſcula & epiſtolas familiares contemnere, & nihil mundanũ penitus amare. Gaudia & voluptates monialiũ ſunt lectionibus diuinarũ ſcripturarum inſiſtere, ſanctis ſe meditationibus occupare, orationi ſemper intendere, macerare carnẽ, mentẽ ſacris ornare virtutib. & nullum tempus infructuoſum expendere. Ornatus autẽ virginum clauſtraliũ humilitas eſt & puritas cordis, ſine quibus nemo Deo placuit vnq̃. Chriſtus enim Ieſus omnipotentis Dei filius, iuſtificator fidelium animarum, ſponſus veſter eſt, cui vos mente & corpore fideliter ſeruituras in puritate perpetuo mancipaſtis, veſtrum in vobis ornatum requirit, non carnis ſed cordis, non corporis ſed mentis, non veſtium ſed virtutum, non exterioris pulchritudinis ſed internæ puritatis. Huic vos, o virgines ornate non mundo, huic placere ſatagite non hominibus. Quotieſcunque virgo monialis ſe hominibus, vt placeat in oculis eorum veſtibus cultioribus exornat, Chriſto Ieſu, cui deſponſata eſt

Matth. 10.

1. Ioan. 2.

Nihil fallatius eſt mũdo.

contumeliam facit. Ornatus enim tuus eſt ſpõſa Chriſti, homines fugere, & ſicut diximus, ad feneſtram colloquia declinare. Dicit namq; S. Ambroſius: *Vbique ſit in virgine comes ſingularum virtutum pudor, qui indiuiduus debet eſſe cum virginitate, quo & riſus arceatur, & virginalis ſeruetur honeſtas.* Sit ſermo virginis prudens, modeſtus & rarus, non tam eloquentia pretioſus quam pudore. Mirentur omnes virgine tacente eius verecundiam, & loquente prudentiam, in moribus quoque religioſiſſimæ vitæ prædicẽt diſciplinam. Sit cor tuum, o ſponſa Chriſti monialis & virgo, ab omni labe concupiſcentiæ mundanæ purum, ſit ab omni macula inordinatæ affectionis mundum, vt præter Ieſum nihil in hac vita cogitet, nihil præter eius dulcedinem amet. Dulce nomen Ieſu quoties fuerit loquendum in ore tuo reſonet, mens iugiter in eius amore tota ſuſpiret, nulla in hoc mũdo quæratur præter Ieſum conſolatio, iugis memoria Ieſu in corde virginis habeatur. Hoc enim Chriſti ſponſam maxime decet, in eius amore cor ſuum & non aliunde iugiter occupare, vt veraciter in eius memoria æſtuans dicere poſſit: amore langueo, non mundano ſed cœleſti, non carnali ſed ſpirituali, non alicuius hominis mortalis, ſed Ieſu Chriſti Regis æterni, qui iudex eſt omnium viuentiũ & mortuorũ, de quo ſanctus martyr Ignatius in quadam epiſtola dicebat. Amor meus crucifixus eſt. Et monialis virgo ſciens amorem ſuum eſſe DOMINVM IESVM Chriſtum, & eum pro nobis omnibus miſerabiliter crucifixum, ſemper in exercitio eius amariſſimæ paſſionis legendo, meditando, & compatiendo verſetur, nec diem tranſigat vllum in quo tanti amatoris & ſponſi pro ſe habitos labores ad minus non ſemel recogitet. Vera enim Chriſti amatrix non eſt quæ mentem ſuam in eius amariſſima paſſione vſque ad lachrymas meditando non occupat, ſed riſibus & leuitatib. mundi potius dedita, ſacratiſſimi domini ſui & ſponſi obliuiſcitur. Quemadmodum vero in memoria dominicæ paſſionis vos vtiliter exercere debeatis, & dudum ex nobis audiuiſtis & ſermonibus multis. Maximum enim deuotionis fructuoſiſſimum ſpiritualis profectus exercitium, memoria eſt iugis Chriſti in nos beneficiorum. Vt ergo placere ipſi poſſitis ſoli cui vos deuouiſtis, omnia quæ ſunt tranſitoria pro eius amore vobis contemnenda ſunt, quia non poteſtis Deo ſeruire, & mundi vanitatibus intendere. Orate pro me dulciſſimæ in Chriſto filiæ, vt omnipotens incolumẽ me reducat, & in ſua voluntate ſanctiſſima vbique cuſtodiat. Daturus iniuriãtibus locum pergo in regionem longinquam, de reditus mei die incertus. In Chriſto valete. Ex Spira 26. die menſis Auguſti Anno Chriſtianorum 1505.

Vera meditatio paſſionis Chriſti eſt meminiſſe beneficiorum eius.

XLI.

IOAN. TRIT. AB. MONASTERII S. MARTINI IN SPANHEIM PRIORI & Conuen. ſuis in Chriſto filiis & fratribus amantiſſ. ſalutem & cha.

CVm Neometim viceſima ſeptima die menſis Auguſti Marchiam intraturi hanc Brandenburgenſem, egrederemur, propoſiti fuerat noſtri ante feſtum ſancti Martini reditum maturare, noſque Budorim ad Sereniſſ. conferre principem quouſque temeritas æmulorum in nos debito fine terminaretur. Venientes autem in Berlin Marchionis illuſtriſſimi oppidum reſidentiæ cõtinuæ, vndecima die menſis ſeptembris, clementer ab eo fuimus ſuſcepti, munifice quoque tractamur, cuius voluntati cum reluctari non debeamus, vſque ad feſtum Paſchatis manere cum eo conſenſimus, & quidem non ſine cõmodo noſtro ſicut confidimus. Verum ne vos mutatio propoſiti neceſſaria lateret, oriretur ue ſiniſtra de nobis aliqua inter vos ſuſpicio, fratrem Theodoricum capellanum noſtrum, harũ portitorem literarum ad vos mittere decreuimus, quo ſtatum noſtrũ referẽte per omnia cognoſcetis. De reditu autẽ noſtro ad monaſterium meum Spanhemẽſe fratres hoc vobis quod ſæpius mandaui iterum denuntio, nihil temere futurum, ſed omnia cum matura deliberatione & amicorum conſilio facturus ſum. Si vultis me Patrẽ habere vobiſcũ æmulorum meorum conſpirationes delinate: quod ſi contempſeritis, quicquid inde ſecutum fuerit, non mihi ſed vobis imputandum noueritis. Ego enim & meliori conditione viuere, & cum maiori tranquillitate Deo ſeruire poſſum extra Spanheim, quam apud vos potuerim vnquã, ſi propriȩ vellem, vtilitatis commoda ſectari. Sunt reges & principes mihi & noti & compatientes non pauci, quorum fauore non ſolũ iniurias vindicare poſſem ſi vellem, ſed etiam ſtatui meo ſufficientem prouiſionem inuenire. Sed amore illius qui pro nobis mortem in cruce ſuſtinuit, neq; vindicare contumelias mihi factas, neque vos deſerere volo, niſi forſitan deſerar primũ à vobis. Quod ſi factum fuerit, non me propter me, ſed potius propter vos tamdiu per incerta vagatum experiemini. Ducem quoq; veſtrum mihi ſine demerito infenſum ad agnitionem veritatis reducite, & quam temere

in nos

in nos proceſſerint mendaces inſtruite:ſi quo minus,ecce iterum denuntio vobis illũ non me habiturum dominum,qui me non habet prælatum,neq; illius me ſubiiciam imperio, qui iniuſtitia & tyrãnide armatus,Dei iuſtitię non vult eſſe ſubiectus. Palatinis faui rebus. propterea perſecuti ſunt me gratis:quid facturi ſunt æmuli ſi dixero, ſed & faueo quãdiu in me ſpiritus reſederit vitæ?Dominum & defenſorem cœnobii mei, nobis vt noſtis principem ſemper clementiſſimum Philippum Palatinum,in his quæ non ſunt contra Dominum vniuerſorum nũquam potero denegare. Vnicuique ſuum ius inuiolatum permittã. Valete fratres & orate pro me in terra conſtituto aliena, Ex Berlino 20. die menſis Octobris Anno 1505.

XLII.

SERENISSIMO INVICTISSIMOQVE PRINCIPI, PHILIPPO COMITI Palatino, Rheni, Bauariæq; Duci, principi electori, Ioan. Trit. S.

SERENISSIME princeps, manere in Marchia diutius quã propoſuerã cõpellor, excellẽtiſſimi principis Ioachim Marchionis imperio detentus, cuius ſanctiſſimæ voluntati non debeo reluctari. Multa enim clementia paruitatem meam proſequitur, & magna ſæpius poſtulatione inſtetit, cupiens ne ante feſtum Paſchatis hinc recedam. Ea tandem cõditione interpoſita manere in Paſcha conſenſi, vt nuncio cum literis ad tuam Serenitatẽ miſſo, à te quoq; manendi poteſtatem impetraret. Quocirca cum facile impetraturus ſit à tua excellentia quod poſtulat, ego clementiam tuam quam humilime duxi rogandã, quatenus interea ſuper fratres & monaſterium meum pietatis dignetur habere reſpectum, ne temeritas æmulorum in oues quoq; prorumpat, quæ paſtori non pepercit. Me quidem ſine cauſa innocentem perſecuti ſunt, & odio me gratis habuerunt, propterea de conſenſu tuæ ſerenitatis volens declinaui ad tempus, quo mihi vtilius cum mora paretur cõſilium. Te autem ſereniſſ. princeps, æmulorum meorum temeritas non latet, qui vnde moueantur contra innocentem examuſſim conſideras. Nec opus eſt mores hominum tibi deſcribere notiſſimos, vtpote qui animos ſuos tuis rebus aduerſos, & tempore illo quo hoſtes ſæuierunt in populum tuum ſatis demonſtrarunt, & nunc quoq; per ſequẽtes propter tuum in me fauorem innoxium clandeſtine ſub ſpecie boni non abſcondunt. Ego autem eorum proteruiam patientia vincam, & ipſi tandem in ſuo liuore tabeſcent. Vale princeps magnifice. Ex Berlino 20. die Octob. Anno 1505.

XLIII.

IOANNES TRITHEM. IACOBO TRITEMIO, fratri dulciſſimo S.

SI vales bene quidem eſt. Nos enim miſerante Deo valemus. Neometim intraturi huc 27. die menſis Auguſti cum noſtra familia curru exiuimus, te adhuc in Colonia conſtituto, & vndecima die menſis Septembris oppidum reſidentiæ Marchionis Berlin dictum intrauimus. Erat autem in venatione princeps veteri tum conſuetudine occupatus. Altera mox die nũcius mittebatur ad eum, qui nos veniſſe intimaret. Qui vt me adeſſe cognouit, lætatus eſt, nunciumque interrogauit, cur te non adduxerim mecum. Viuimus nunc in terra quidem aliena ſed optima, omnibus corpori neceſſariis copioſe referta. Princeps nobis munificus & clementiſſimus eſt, de cuius prouidentia in omnibus quam largiſſime ſumus prouiſi. Redire ad Rheni partes circa feſtum ſancti Martini diſpoſuimus, ſed principis inſtantia noſtrum mutauit propoſitum, eoq; perduxit, vt manere vſq; in Paſcha cõſenſerimus. Propterea te hortamur, vt ad nouum te caſtrum conferas, ibi cum Ioanni Damio fideli noſtro manſurus, donec veniamus. Nolumus te lauare laterem, & ſeruire carentibus cerebro, ſed optamus potius ſtudio te occupari literarum, & maxime diuinarum, per quarum ſcientiam mens in cognitionem & amorem ſummæ veritatis conſurgit. Curioſitatem fugitare non pudeat, illaſque deteſtare ſcientias, quæ diuino repugnant amori. Eſt enim magna inter curioſum & ſtudioſum hominem differentia. Curioſus enim earũ rerum cognitione cupidus eſt, quæ nihil ad eum pertinent, nihilq; vtilitatis honeſtæ cõducunt. Studioſus autẽ earũ rerum ſcientia cupidus eſt, quarũ cognitio ad animum nutriendum ornandumq; liberaliter & ordinatione pertinẽt honeſta. Studioſum non curioſum te eſſe cupimus, quoniam vt ſanctus Bernardus ait, primus ſuperbiæ gradus curioſitas eſt, gratiæ ſpiritus ſancti contraria, cuius doctrina non curioſitatem acuit, ſed charitatem accendit. Propterea dicit ſcriptura: *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris.*

Curioſus. *Studioſus.* *Eccleſiaſt.4*

Si enim fueris plurimum ſcrutatus, frequenter miraberis. Neceſſaria & vtilia nobis diſcēda ſunt, quorum ſcientia mentem à terrenis ſegregatam,& in cognitionem ſummæ veritatis illuminet,& in amorem ſempiternæ bonitatis inflammet. Stultum eſt omiſſis vtilibus & neceſſariis vana & inutilia diſcere,& creatore neglecto circa creaturas mentē occupare. Pernitioſam & plane damnabilis multorum hominū huius tempeſtatis curioſitas eſt, qui ſaluberrima Chriſti humilitate contempta,vt docti videantur & magni,diligentiſſime perſcrutantur,quid Plato,quid Ariſtoteles,quid Anaxagoras, quid Democritus,quid Pythagoras,& cæteri huiuſmodi ſenſerint,quos conſtat à cognitione & doctrina ſummæ veritatis longe fuiſſe alienos,quaſi nobis deſint ex noſtris philoſophi & viri doctiſſimi,per quorū imitationem oporteat fieri deſides,vt merito gentilium ſapientia, neceſſarioq; nobis videatur exponēda. Multos habemus gentilium philoſophis meliores,quorum debemus imitari doctrinam,ſanctos videlicet Chriſti Apoſtolos,Petrum, Paulum & Ioannem, eorumque ſequaces,Origenem,Athanaſium,Hilarium,Irenæum, Chryſoſtomum, Baſiliū, Euſebium,Firmianum,Hieronymum, Ambroſium, Auguſtinum, Gregorium, Bedam, Rabanum,Bernardum, & reliquos catholicæ fidei doctores, quorum certa de veritate ſapientia Chriſtianas mentes ad iuſtitiam imbuit,intellectum veraciter illuminat, charitatem format,animaſq; viuificat. Hos pro viribus imitare ſapientes, & eorum libros legēdo diſcendoq; vtilia ſæpius reuolue, nec tempora iuuentutis tibi data inutiliter tranſire patiaris. Otium vt pernitioſam animi peſtem fugito,quoniam induſtriæ & ſtudio maxime cōtrarium eſt,mentemq; vt ferrum rubigo conſumit. Occupandū eſt bonis ſtudiis ingeniū, & veræ ſapientiæ deſiderium altius inſerendum,vt cum ſenectus aduenerit, mens cœleſtibus informata doctrinis ad quaslibet fortunæ facies armata conſiſtat. Neque fratrem te nos imitari pigeſcat oramus,qui annorū vitæ tranſactæ,vt noſti,tempus omne ſtudio ſcripturarum vſq; ad inuidiam ranarum impendimus. Quod niſi feciſſemus,vbi nunc,fortuna ſæuiente in nos frater, puras niſi vbique iaceremus: Nam etſi parum euaſimus docti, conſiſtere tamen in nobis Deo iuuante didicimus,varioſque & fallaces fortunæ contemnere vultus,& intelligere quis ſit ignorantiæ finis. Quæ noſtra ſunt nemo tollet à nobis, quippe qui noſtra nobiſcum portare didicimus, omnis parui iacturam terreni facientes. Neque huius vitæ nobis defutura timemus neceſſaria, promiſſum Dei in ſancto Euāgelio certiſſimum habentes,quoniam ipſi cura eſt de nobis, & quærentibus in primis cœleſtia, nec victus penuria continget nec amictus. Vnde fratrem te hortamur, bonorum imitare ſtudia,non ad vanitatem & quæſtum,ſed mentis ad cultum, quo lumē veritatis agnoſcas, agnitum diligas,dilectum ſine fine poſſideas. Iterum otium fugias monemus, quoniam in deſideriis eſt omnis ocioſus, & multorum ſcaturigo vitiorum, animæ inimica eſt otioſitas. Emollit otium vires,lumenque mentes exterminat, & hominem viuum trunco ſimilem reddit prorſusque inutilem. Nemo vnquam factus eſt otio magnus,nemo doctus, nemo excellens aut memoria immortalis. Quomodo viuit qui nemini viuit? Viuit autē nemini qui ſemper eſt otioſus. Ad agendum nati ſumus,quoniam natura quæ nobis tempore nihil pretioſius dedit,otium & vacuum abhorret. Poſt laborem quies & non deſidia tibi ſit quantula ſufficit,quatenus ad agendum fortior conſurgas, non vt remiſſo labore penitus otio torpeſcas. Ama ſtudium ſanctarū ſcripturarū,& nunquā eris otioſus. Nam ꝗ carnalis amator ille de ſuo dicebat amore, nos in ſtudio ſcripturarū comprobauimus verum. Qui non vult fieri deſidioſus, amet. Amor verus nunquam eſt otioſus. Sed vale,& ama bona,honeſta & vtilia. Iterum vale. Ex Vrſulo in Marchia Brandenburgēſium, 20. die menſis Octobris, Anno Chriſtianorum 1505.

In religione diſcenda, apoſtolica doctrina & nō philoſophia tenenda eſt.

Matth. 6. Luc. 12.

Otium quā mala res ſit.

XLIIII.

IOANNES TRITHEM. ABBAS SPANHEMENSIS,
Rogerio Sycambro ſalutem.

MISSVRVS capellanū meum ad partes Rhenanas optime Rogeri, me ipſum prohibere non potui,quo minus literis te noſtri ſtatus ratione facerem certiorem. Viuimus hic per Dei miſericordiā corpore ſani, non vltimo apud principē loco habiti, doctorū tamē virorū ſolatio pene deſtituti. Homines quidē boni, ſed nimis barbari & indocti comeſſationib.& potationibus magis dediti ꝙ ſtudio bonarū literarum. Rarus hic homo ſtudio deditus ſcripturarum,ſed quadam innata eis ruſticitate conuerſantes otio gaudent & poculis. Mihi autem ſatis admodum incolarum placent mores, quoniam magna feruent in religionem Chriſti obſeruantia & deuotione. Dei templa viſitant diligentiſſime, feſta ſanctorum

ſanctorum reuerenter concelebrant, & indicta eis ieiunia tenaciſſime obſeruant, tantoque ſunt in Dei cultu feruentiores, quanto cum nouiſſimis Germaniæ populis ad Chriſti fidem noſcuntur conuerſi. Solus bibendi exceſſus nomen vitij non habet, quanquam & multi apud eos reperiantur abſtemij, & aduenæ Francones & Sueui, vt frequenter ſumus experti, plus in potationibus excedant quam indigenæ terræ. Tu autem Rogeri Deum ora pro nobis, vt cum ſalute hinc tandem egredientes ad patriam reuertamur, non quod Marchiæ laboremus tædio, ſumme enim nobis placet, ſed vt reuerſi ad Rhenum negocia noſtra ſine debito terminemus. Facilis enim pro Chriſto nobis obliuio, quoniam vbicunque fuerimus in Domini voluntate nos eſſe in patria arbitramur. Ante feſtum Paſchatis non videbimus Rhenum, quia ſereniſſimo complacendum eſt principi, qui vt maneremus diutius quam noſtri propoſiti fuerat, inſtetit. Hæc te ſcire voluimus. Tu ſi quid habes reſcribito & vale noſtri memor. Ex Berlino 20. die menſis Octobris Anno Chriſtianorum 1505.

XLV.

IOAN. TRITHEM. IOAN. VIGILIO SVNSZHEMIO, *Vtr. Iur. doctori S.*

LITERAS & meas & principis Marchionis prolixioris moræ in Marchia mei excuſatorias miſimus ad ſereniſſimum principem Philippum comitem Palatinum per manus capellani noſtri Theodorici, tibi quidem notiſſimi, quas principi exhibere tui ſit officij precamur. Quæ circa me aguntur ex latore intelliges: quomodo nobis Marchia placeat his accipe paucis. Terra quidem bona eſt & fructifera multum, ſed laborioſis indiget cultoribus, cum & ipſa ſit vaſta, latitudine ampla, & ruſtici pauci atque pigerrimi, potationibus & ocio magis quam laboribus dediti, de quibus dicere poſſumus: Marchianitis feſtiuitates & ocia pauperiem, ieiunia morbos, & potationes mortem accelerant, quoniam in his tribus plus quam cæteræ nationes Germanorum, videtur excedere. Sunt enim homines quaſi natura ad ocium nati, & multis diuorum feſtis laborare vetantur, perpetua inopia preſſi, maxime qui morantur in rure. Ieiuniorum vero ſunt omnium quos vidimus obſeruantiſſimi, & in hoc vno laudabiles præ multis merito æſtimandi. Sed maior eorum multitudo potationibus nimium dedita, meritum ieiunandi turpiter commaculat, vſque adeo, vt hic pene nihil aliud ſit viuere quam commedere & potare. Hæc de moribus gentis. Nihil hic noui, nihil agitur rari, niſi quod inter Ducem Magnopolitanum & Lubecenſes grauiſſimæ ſimultates oriuntur, quæ niſi amicorum conſilio fuerint extinctæ, in bellũ certe conſurgent. Princeps autem meus ſereniſs. Marchio, cuius ſororem dux eſt habiturus vxorem, vices ſuas interpoſuit, multum pro concordia laborauit. Quo mediante induciæ factæ ſunt vſque in paſcha. Interea pax eſt, interdum pacis fiducia nunquam. Bonã ſereniſſimi principis noſtri Palatini valetudinem abs te ſcire cupimus, apud cuius maieſtatem neceſſariam noſtri moram oportune reddas excuſatam. Vale, ex Berlino 20. die menſis Octobris. Anno Chriſtianorum 1505.

XLVI.

IOANNES TRITHEM. AB. SPANHE. IOANNI *Damio monacho S.*

SCIRE te volumus amantiſſime frater, quod miſerante Deo inprimis bene valemus, ſumuſque apud ſereniſs. principem Marchionẽ bona conditione habiti, cunctiſq; neceſſarijs abundantiſſime prouiſi, cuius voluntati annuentes, manere hic vſque in Paſcha promiſimus. Fratri autem noſtro M. Iacobo Trit. ſcripſimus, mandantes ad Nouum caſtrum ſe conferat, ibi manſurus tecum, donec & nos veniamus. Interea maneat tecum pietate magiſtræ, ne diutius ſalutaribus intermiſſis ſtudijs habitare cum acataſtatis cerebro & memoria carentibus infructuoſe, vt hactenus, compellatur. Ingratis enim ſeruire moleſtiſſimum eſt, & nimis graue vt fructu ſuo fraudetur obſequioſus, & cui rependendum fuerat præmium, reportare cogatur incommodum. Nimium ſunt ingrati homines in terra Nayth commorantes, quod pro multis ſæpe beneficijs eis non ſine noſtro diſpendio exhibitis ſumus experti: propterea fratrem ingratis ſeruire non ſine cauſa vetamus. De fratribus noſtris quid agant nos facies certiores, ſi Cynonotorum proteruiam habueris exploratam. Dolus profecto reprimetur dolo, ſi non mutauerint impietatis conſilium. Nulla nobis de illorum machinationibus cura eſt, quia nec fauorem cupimus, nec odium for-

midamus. Neque autem vindicare iniuriam contendimus, ſed contemnere potius, ſcientes quod in foueam cadent reprobi quam fecerunt. Mentem non alligauimus loco, vt viuere extra Spanheim non poſſimus. Nam ſi neceſſe fuerit, mundus totus patria nobis eſt. Vnum cœlum terram operit vnam, vbicunque fuero in terra ſum huic continua, peregrinus non ad Spanheim ſed ad cœleſtem patriam anhelans. Deus vnus omnipotens vbique eſt, & nullibi deeſt, in quo ſumus, viuimus & mouemur, vbicunque locorum fuerimus. Facilis ergo nobis vnius iactura cœnobij, ſi Deo placuerit, ſit, in quo paupertatis & laboris plurimum, delitiarum & quietis nihil vnquam ſumus experti. Sed vale & ora pro nobis, vt Dei ſolius compleatur voluntas. Ex Berlin 20. Octob. Anno Chriſti 1505.

XLVII.

IOANNES TRITHEM. IOANNI BRACHTIO, PRIORI S. Matthiæ apud Treuiros S.

CAVSAM abſentiæ noſtræ à monaſterio noſtro Spanhemenſi charitati tuæ antehac ſcripſimus ex Colonia Agrippina, moram vero in Marchia nunc literis duximus intimandam, æque ex Colonia, ſed altera Spreuiana iuxta Berlin in ipſa Marchia, vt ſtatus noſtri habens notitiam propter nos minime contriſteris. Diuina nos miſeratione protegente ſani & incolumes ſumus, rebuſque noſtris ita prouidimus, vt ſi oporteat viuere extra Spanheim libere poſſimus. Principem habemus nobis in omnibus fauorabilem, de cuius munificentia prouiſi nullius indigentiam habemus. Ante Paſcha non reuertemur ad Rhenum, ipſius principis voluntate ad manendum interea perſuaſi, vt ea quæ pro ipſius honore inchoauimus ad finem debitum perducamus. Et reuera niſi profeſſioni noſtræ ſciremus eſſe contrarium, noſtrumq; minime decere ſtatum in curijs principum verſari, nunquam hinc diſcederemus. Proponuntur enim nobis conditiones quam optimæ, ſi manere cum principe in toto vellemus, ſed ne monaſtico faceremus iniuriam propoſito, curias principum oportet non amare. Ita vero itinere tranſimus rationabiliter ſecato, vt nihil refutemus ex ſententia nobis oblatum, donec videamus quid neceſſitas tandem indicat aſſumendum. Reuertemur itaq; Deo largienti poſt Paſcha ad Rhenum: ad monaſterium vero nunq̃ intrabimus, niſi æmulorum noſtrorum prius temeritatem cõtigerit humiliari. Quod ſi cum Cynonotis in pertinacia ſua duxerint permanendum, Spanhemenſi abbatia ſpontanee dimiſſa, Dei ordinationem ſequemur. Confidimus enim Dei omnipotentis bonitati, quoniam in finem non deſpiciet, quem ipſe nouit æmulorum inuidia læſum ſine culpa. Tametſi nobis nõ mediocriter ſit penſiculandum, ne forte ſummæ voluntatis Dei ordinatione aliorſum vocemur, tanq̃ arbor inutilis pro fructu ferendo vberiore in terram tranſplantandi meliorem. Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Semper ergo nobis timendum, & cum ſilentio diuinum ſequẽdum conſilium. Ipſi enim cura eſt de nobis qui fecit & creauit nos, cuius miſeratio nobis vtilior eſt, quam omne noſtrum conſilium. Pergam igitur Dei conſilium libens & voluntarie ſecutus, quocunque fuerit eundum, arborq; ſi placeat illi eradicata inutilis, transferar vt fructus patientiæ feram vberiores. Vale feliciter. Ex Berlino 20. menſis Octo. Anno 1505.

XLVIII.

THEODORICVS EPISCOPVS LVBECENSIS, IOANNI TRIthemio *Abbati Spanhemenſi S.*

IAMBLICVM vt tibi commodaremus te ſummopere deſiderare, pater optime, magnifici noſtri Ololyci de lapide militis, tum & aurati, tum & literarum candidati narratione cognouimus. Quem, & ſi noſtra domo chariſſimi honeſtiſſimique philoſophi loco ſeruamus, tamen & vna cum Proclo, Porphyrio, Syneſio, cæteriſque conphiloſophis ſuis ſibi coadunatis, tibi non minus voluntarie quam hilariter transmiſimus, mandantes illi, vt te nobilem hoſpitem noſtri nomine ſalutatum pergeret. Credimus etenim tantos ſapiẽtiæ viros eo tibi fore gratiores, quo eorum dudum vſus es familiaritate. Suſcipe igitur optime pater quam iucundiſſimos ex archanis philoſophiæ latebris te alloquentes nobiles ipſos nuncios noſtros, nihil pol rigidi ſalebroſique, ſed condimenta ſapida græcorum academijs philoſophicis ſcite feſtiueq; manibus præparata deferentes. Quorum cum ad ſatietatem vſus familiaritate fueris, ad noſtras redeant ædes age. Vale ſcripturarum candens armarium, noſque te adamantem ama. Ex Lubus die Veneris 24. menſis Octobris Anno Chriſtianorum M.D.V.

XLIX.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, THEODORICO EPISCOPO Lubecenſi, Ioannes Trithemius Salutem.

IAMBLICVS Academicorum ſacerdos, manu ſereniſſimi principis noſtri ædes meas introductus, tuo me nomine ſalutauit. Lætus admiſi philoſophum noſtris inſtitutis nonnunquam ſe ingerentem, quem dum lego vnà cum Proclo ſuo conphiloſopho, profundiuſque intueor, non eos ſed Areopagitam Dionyſium legere plerunque inuenio. Et hoc mihi factum more veterum placet, quippe qui potare de riuulo interea ſum contentus, donec ad fontis mihi ſcaturiginem puriſſimi liceat peruenire. Gratias habeo tuæ humanitati doctiſſime præſul, qui me non audentem petere tantis hoſpitibus honoraſti. Vtar eorum lectione tempore modico, faciamque mox tua repetant ſcrinia. Vitam Appollonij Thianæi quodam enchiridio impreſſam ex Colonia Agrippina mecum nuper attuli, cuius inire iudicium occupationes me principis hac vice non permittunt. Vereor enim præcipitem dare ſententiam, propterea vel maxime, ꝙ diuus Hieronymus in procemio Bibliothecæ ſacræ non ſine laudibus videtur introduxiſſe Apollonium. Examinanda ſunt prius à me ſingula quam primum per ocium licuerit, poſtea meam ſine cuiuſquam præiudicio dicam ſententiam. Vale præſulum decus, & me deditiçium habeto cõmendatum. Ex Colonia iuxta Spreuum & Vrſulum vltima die menſis Octobris. Anno Domini 1505.

L.

IOANNES TRITHE. IOAN. EVRIPONO CARMELITANO, Conuentus Damenſis S.

MANDAVIT nobis ſereniſs. princeps noſter Marchio Brandenburgenſis, tibi ſcriberemus, vt quantotius ad nos Coloniam reuertaris, & afferas tecum ea quæ Prior tuus maieſtati ſuæ promiſit. Nos opus noſtrum de laudibus ſanctorum abſoluimus, ꝙ te vt reſcribatur expectat. Moras igitur omnes reſcinde, ne principis animum offendas. Heſterno veſpere Capellanus noſter Theodoricus à partibus transrhenanis ad nos reuerſus eſt, & ſteganographiam noſtram, quam tantopere videre deſideras attulit. Vale ex Vrſulo 15. die menſis Decembris. Anno Chriſti 1505.

LI.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI IOAN. TRITHEMIO, EVcharius Heimertus S.

REVERENDISSIME pater ac colendiſſime præceptor, tuam reuerẽdiſſimam dignitatem ſanam incolumemq; & bene valentem intelligo & maxime ſum gauiſus, orans omnipotentis Dei clementiam, vt ſanum Neſtoreos conſeruet in annos, teq; ad nos cum ſalute reducat. Hoc vnum quã humilime precor, vt tua ſeſe dignitas ſplendidiſſima, quantotius abſoluere à ſtrepitu curialium nugarum velit, & ad nos redire dignetur. Valde namque indignum eſt tam nobile ac prope diuinum ingenium tuum ſeruire principibus, tum quia tu ipſe princeps es magnus, doctrina & ſapientia melior illis cum quibus verſaris, tum quia columen, gloria, & vnicum patriæ noſtrę es decus, quo abſente omnes cecidiſſe videmur. Taceo quod te patre ſapientiſſimo abſente à monaſterio tuo perperam & negligenter omnia gerantur, & remoto paſtore neceſſe ſit periclitari oues. Satis etiam nos longe experientia doctus, in principum curijs nihil eſſe firmum, nihil ſtabile, nihil certum, ſed caduca omnia, ſuſurrijs & adulationibus plena. Ad nos itaque pater optime quantotius reuertere, vt cum philoſophicis atque diuinis inſtitutionibus habeas tuo more commercium, noſque vt conſueuiſti tuarum lucubrationum cupidiſſimos ſcriptis & exhortationibus ſanctis refoueas. Indignum eſt enim te hominem philoſophicis ſacriſque imbutum ſcripturis ſiliquis immiſcere mundanis, margaritaſque inuoluere ſterquilinio: & qui multos erudire ad iuſtitiam conſueueras, diuini luminis iubar in vnius anguli tenebris abſcondere. Hæc non docendo ſus Mineruam ad te patrem eruditiſſimum ſcripſerim, ſed quam ſingulari beneuolentia à te præceptore meo diſcipulus aſſecutus ſum confidentia vt auſim effecit. Doleo enim lumen noſtrum ſplendidum à nobis ablatum, quare humilime oro, tua mihi benignitas indulgeat, qui me tibi fidelem non ignoras. Abbatis Lympurgẽſis negocia quotidie ſeſe in deterius diſponunt: ipſe quoque Neometi rarus eſt, lenteq; ne dicam remiſſe nimium agit. Operæ precium fuerit te adeſſe, vt tua dirigeretur ſolertia,

cum ipſe ſua probitate ſimplex verſipellium aſtutias non ſatis intelligat. Cogita denuum pater colendiſſime de tuo fratre vnico, magiſtro Iacobo Trithemio, mihi quidem amiciſſimo, ne fruſtra laborans apud Lympurgenſes ingenij nobilis iacturam patiatur. Nihil enim ab eis emolumenti conſequi poterit, qui lapides & ligna reuoluentes nullum penitus habent commercium cum ſtudio ſcripturarum. Homo eſt natura gracilis, ad philoſophiã natus non ad labores ruſticorum, qui ſi quid magni ſe conſecuturum ſperat, ab iſtis hominibus certius certo ſeductum ſe ſentiet. Eſto pius in tuos qui in alienos ſemper clementiſſimus eſſe conſueuiſti. Tot enim tantiſque notus ac familiaris principibus cum ſis, non erit tibi difficile fratri aliquod impetrare munus Eccleſiaſticum, vnde vitam honeſte cum literis ducat. Qui toties pro alienis deprecatus exauditus es, pro tuis interueniens nullam patieris repulſam. Valeat tua dignitas per ſecula multa. Ex Spira Idibus Nouembris Anno ſalutis M.D.V.

LII.
IOAN. TRITH. EVCHARIO HEIMERIO
Neometenſi Salutem.

PVLCHRE mones, Euchari, ad noſtra citius reuertamur, quaſi non vbique ſit nobis patria, quibus & Chriſtiana religio patrem & matrem deſerere pro Dei amore præcipit, & monaſtica inſtitutio contemptum terrenorum omnium indicit. Nos enim quadam neceſſitate compulſi principem ſequimur, non vt curiales, ſed potius vt conſilio & auxilio indigentes, vtpote qui derelicti à neceſſarijs grauiora pericula formidamus. Quam temeratam à Cynonotis contumeliam ſuſceperimus te minime latet, ſub quorum diutius militare imperio non facile conſentiemus. Cum his nonnulli ex noſtris infidelitatis ſpiritu pleni conſpirantes in nos, maliciæ virus addiderunt, qui circumgyrantes multorum nobis æmulorum inuidiam auxerunt. Placuit ergo nobis ad tempus cedere malis, donec tandem experiantur noſtri, quid eis noſtra catenus præſentia contulerit boni. Et quia non ſatis conſtabat, quando patria exiuimus, qui fuerint tantorum in nos auctores malorum, & qui ex noſtris conſpiraſſe cum æmulis dicebantur, ſe omnes clamabant eſſe innoxios: de conſilio & aſſenſu clariſſimi principis mei Philippi comitis Palatini (quod te minime latet) crebris poſtulationibus Sereniſſimi principis Ioachimi Marchionis Brandenburgenſis euicti, patriam relinquere conſenſimus, ad feſtum Paſchatis Deo largiente reuerſuri ad Rhenum. Interea ſi pœnituerit æmulos patratæ contra nos temeritatis bene factum erit reuertemurque ad monaſterium. ſin autem in ſua pertinacia permanſerint, ſi pro iniurijs ſe non recognouerint, ſi fratres noſtri non aliter quam hactenus cum duce ſuo tractauerint, hærebimus & nos noſtro conſilio, neque humiliabimus nos inimicis noſtris, neque ad monaſterium reuertemur, ſed prouidebimus nobis de alia manſione, vbi cum pace & tranquillitate omnipotenti Deo in ordine ſeruiamus. Iuſtam enim cauſam Indignationis habentes iniuriarum non facile poſſumus obliuiſci, neque deinceps hominibus illis confidimus vnquam, qui in nullo à nobis læſi, tantam in nos contumeliam agere præſumpſerunt. Sufficiat æmulis noſtris quod pro Chriſti amore patientiam habentes vindictam non quæramus, & cum poſſemus vlciſci contumelias ſilentio tranſimus. Putabant nos mente vni colligatos loco, & quod nobis in deſpectum fecerunt neceſſario non curare, quaſi extra Spanheim nobis deſit locus ad manendum. Confidimus in Domino Ieſu qui nullum dereliquit vnquam ad eum in tribulatione clamantem, quoniam miſerebitur noſtri, & parabit nobis locum, vbi cum maiore pace & tranquillitate ipſi vacemus, quam in Spanheim potuimus vnquam. Non delectant nos (vt tu arbitraris) curiæ principum, neque terreno principi niſi oporteat, ſtatuimus adhærere, quanquam non deſint plures, qui nos magno deſiderio admitterent perpetuo reſouendos. Hoc nobis continuum ſtudium contulit ſcripturarum, vt mentem non loco figamus ſed veritati. Quæ de fratre monuiſti libenter accepimus, cui ſors cum tempore pinguior aſſurget. Vale & ora pro nobis ad Deum, qui ſolus omnia poteſt. Ex Berlin octaua die menſis Ianuarij Anno Domini 1506.

LIII.
REVERENDO IN CHRISTO PATRI D. IOANNI TRITHEMIO,
&c. Nicolaus Prior in cunctis fidelis, Salutem.

REVERENDE amantiſſimeq; pater, literas reuerendæ paternitatis tuæ cum ingenti ſuſcepi gaudio, & ſupra q̃ dici poteſt de bona valetudine tua optimoq; ſtatu apud principem, ſicut nobis Theodoricus retulit, ſum lætatus, & mecum fratres vniuerſi. Sed ingenti me tri-

me triſtitia affecit mora tam diuturna reuerſionis tuæ ad nos, quoniam propter tuam abſentiam in magna tribulatione ſumus,& ab omnibus vexamur,deridemur & blaſphemamur,quaſi nos cauſa ſimus indignationis tuæ iuſtiſſimę,magnuſque clamor omnium ſurrexit in nos,quod incendio ſeu perpetuo ſimus digni exilio, quod fugauerimus Abbatem noſtrum virum bonum & ſanctum,ſapientem atque doctiſſimum ſine cauſa. Tantæ ſunt oblocutiones hominum contra nos,ꝙ ignoramus quid nobis agendum ſit, & vehementer timemus,ꝙ in breui expellemur de monaſterio. Tua vero paternitas nouit, ꝙ præter filium perditionis,nullus noſtrum fuit in cauſa,ſed omnes vehemēter potius dolemus, & nunquā placuit nobis temerarium factum æmulorum. Iam dicunt omnes qui inter fuerunt,ꝙ non fecerint animo iniuriandi paternitati tuæ,ſed propter minas abbati montis S. Iacobi factas à Magno & Friderico familiaribus noſtris. Et in veritate credo quod ita ſit, quia nihil aliud in cauſa fuit vt caperentur quam comminationes. Officialis Ducis, qui ſatellites militiæ iniquitatis ſuæ miſit in familiam noſtram,de officio ſuo iam amotus eſt, & in eius locum Vaſallus tibi iuratus Meginhardus de Coppenſtein ſubrogatus eſt. Nomine vero principis Palatini præfecturam tenet amantiſſimus tui Franciſcus ab Sickingen, qui ambo cum vicinis & amicis omnibus,max me tuum deſiderant aduentum. Abbas quoque montis ſancti Iacobi plus omnibus dolet abſentiam tuam. Rogamus igitur quam humilime reuerendiſſime amandiſſimeque pater, & per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti ſuppliciter obſecramus,vt redire ad nos quantotius dignemini, nec propter crimen paucorum totum gregem ouium veſtrorum deſeratis. Cur foris tam diu permanes dulciſſime pater,cum nemo ſit qui te lædere aut poſſit aut velit. Nam & Dux ille Ioannes te maxime diligit,cupitque vt redeas,dicens ſe nihil vnquam mali contra tuam cogitauiſſe perſonam. Omnes quoque fratres noſtri,tuæ paternitatis chariſſimi filij, tuum ad nos reditum ardentiſſime deſiderant,præter Iudam impijſſimum traditorem. Qui tamen & ipſe multum optare tuum aduentum ſe ſimulat, ſed mentitur iniquitas ſibi, quod rei probabit euentus. Scio enim quod de monaſterio fugiet, mox vt tuam nobis paternitatem appropinquantem audierit. Frater Ioannes Nutius ſenior noſter & omnes fratres tuam ſalutem deſiderant ſeque humiliter commendant. Vale ex Spanheim 22. die menſis Nouembris. Anno Domini M.D.V.

LIIII.

IOANNES TRITHEMIVS AB. SPAN. DILECTO IN CHRISTO FILIO Nicolao Remitio Priori ſuo ſalutem.

MOVISSENT à propoſito mentem noſtram literæ tuæ chariſſime fili, vt in media hyeme reditum maturaſſemus noſtrum ad patriam, niſi promiſſionis noſtræ conditio ad manendum diutius nos principi obligaret. Manendum enim in Paſcha promiſſio iubet, ne tantum principem rebus noſtris optime fauentem contra votum offendamus. Scribis reditum noſtrum deſiderari à multis,credimus,& ſuo tempore ſicuti promiſimus largiente domino reuertemur,experientiam capturi promiſſionum. Abbatem vero Moguntinum noſtram peramplius dolere abſentiam ſatis admiramur, cum ipſe omnium in nos malorum principalis ſit autor,ad cuius inſtantiam clandeſtinam & ementitam familiares noſtri nobis in ſcandalum,& sereniſſimo principi noſtro Palatino in odium & præiudicium fuerunt capti. Neque memoria exciderunt verba quæ nobis inculcare tentauit, cum vltimo eſſet nobiſcum : neque ſcriptorum eius obliti ſumus, quibus non ſolum nobis,verum & ſacratiſſimis principibus Raymundo Cardinali apoſtolico legato, Archiepiſcopo Colonienſi, Palatino comiti,& Marchionibus,intemperati ſenis lingua non pepercit,quæ ſi vel vni ex illis legēda exhibuiſſemus,dudum temeritatis ſuæ pœnas dediſſet. Iniquiſſime contra nos egit bonus ille abbas,& in odium aliorum nos,ſiue ſciens ſiue neſciēs iniuſte perſecutus eſt. Indulgeat ei Deus & non imputet illi peccatum ꝙ commiſit contra nos. Mira conſideratio ſenis. De noſtra dolet abſentia, qui vt cederemus ad tempus inuidiam declinantes primus conſilium dedit. Quod autem hominum clamor ſurrexit cōtra vos,nihil nos releuat,nec in aliquo delectat,ſed contriſtat potius, pro illis maxime qui inter vos malorum contra nos ſunt innocentes. Scimus enim ꝙ non omnes conſpiraſtis in nos,nec propterea vos omnes credimus innocentes. In omnibus his nihil nos adeo contriſtat,q̄ innocentes cum noxijs blaſphemari. Conſolatur autem nos innocentia noſtra, cui vos teſtimonium etiam inimici dabitis,quam iuſte inter vos & ſine offenſione vixerimus,ſemper veſtrā vtilitatem noſtro commodo præponentes. Poſtremo hortamur,vt diuinitatis cultum diligenter reſpicias,fratres ſine rationabili cauſa non contriſtes, & te &

illos in monaſterio religioſe contineas, & monaſticam obſeruantiam inuiolatam cuſtodias. Fratres vt pro nobis orent ad Deum commonefacito, quos omnes in charitate Ieſu Chriſti ſalutamus. Vale ex Berlini. 8. die menſis Ianuarij Anno Chriſtianorum, M.D.VI.

LV.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI IOANNI TRITHEMIO ABBATI Spanhemenſi, Iacobus Trithemius frater S.

LITERÆ paternitatis tuæ ingens mihi attulerunt gaudium, quibus te ſanum & incolumem eſſe cognoui. Præterea ſcire ſtatum meum cupis. Teneto breuiter, mediocris eſt. Dei bonitate ſanus ſum, & ſine pecunia diues. Poſt tuum à Neometi receſſum ad Wachenheim veni, pauciſque ibidem diebus commoratus, mox perpendi homines & meorum obſequiorum & tuorum oblitus beneficiorum toruis me vibrare ocellis, inuidenteſque ſtudijs meis. ad lapides & lutum reuocare nolentem. Nolui ergo diutius manere cum hominibus ἀχαρίστοις καὶ ψευδολόγοις, qui nec beneficiorum ſunt memores, nec promiſſorum exhibitores. Abbati multis diebus vt noſti in Colonia ſcriptor ſeruiui, & propter eū quos amicos habere poteram offendi, tempus apud illum mihi ſine fructu expendi, veſtimenta contriui, & nihil ab eo penitus pro mercede obtinui. Eccleſia, quam mihi aſſignare volebat, in ſalicum valle pauperrima eſt, domus habitationis ſacerdotalis cum vico incendio conſumpta. Habeat eam ſibi & valeat, quia non eſt mihi animus apud illum manendi. Vtinam tibi potius acquieuiſſem quam petitionibus eius, perrexiſſemque in Marchiam tecum, melius mihi foret, quam gratis illi ſeruijſſe. Contempta igitur vaniſſima ſpe Treuerim deſcendi & aliquandiu cum parentibus manſi, quouſque per ſingulos gradus ad ordinem ſacerdotalem proceſſi. Iam deinceps faciam quod hortaris, & cum Damio noſtro manebo donec venias. Vale ſanus. E Spira 11. die menſis Nouembris Anno 1505.

LVI.

IOAN. TRITHE. AB. SPAN. IACOBO TRITHEMIO FRAtri amantiſſimo, Salutem.

ADHVC Deo largiente valemus: ſi vales & tu bene eſt. Non latebat nos cui *ſeruires*, qui τὴν ἀχαριστίαν ἀνθρώπου τούτου quam optime nouimus dudum experti. Sed quoniam ita tibi complacuit, ſi perdidiſti laborem, tibi noueris imputandum. Quamprimum poteris parentibus ſcribe, nos ſaluos & incolumes, & vt ſenectutis ſuæ curam habeant, nihil de nobis ſolliciti. Omnipotens Deus ſua miſeratione nobis vt confidimus neceſſaria ſine parentum ſollicitudine prouidebit, etiam ſi ad Spanheim nunquam reuertamur. Remitius Prior humilia atque dulciſſima ſcripſit, cupiens nos ad monaſterium quantotius reuerti, cui reſcribentes verbis verba retulimus, donec mentes hominum plenius exploremus. Non enim deinceps facile credemus ſemel tam enormiter decepti. Cum ergo Neometim aut Budorim reuerſi fuerimus, agemus ne nos lateant fratrum animi, & tum demū quod nobis videbitur vtilius faciemus. Quod ſi manere foris contigerit, nihil ad nos, quippe qui carere ingrato monaſterio quam manere cum improbis omibus magis eligimus. Vale ex Berlin. 8. die menſis Ianuarij. Anno Chriſtianorum M.D.VI.

LVII.

THEODORICVS EPISCOPVS LVBECENSIS, IOANNI TRITHEmio abbati Spanhemen. Salutem.

QVOS ad te optimum patrem ſalutandū probos & inclytos philoſophos Iamblicum & Proclum cum cæteris pridem miſimus, quonam ſe modo apud tuam paternitatem habeant, pro eorum honorificentia noſtroque in eos amore putauimus requirendū, cum vel officio iam prope functi, vel quicquid tu ex eis requirendum putaueris, eo te potitum optimeque illis vſum pro ſua liberalitate, Tantalique phiala amicitiæ firmandæ gratia vos vberrime potos arbitramur. Ne igitur vel ocio torpeſcant, vel nouis placidioribuſque ſubintrantibus abiectiori loco contemptuique, vt fieri ſolet, haberentur, pulueribuſq; ſordeſcerēt, reuocandos exiſtimauimus. Credimus etiam à te defatigatos adeo, vt iam rigidior illis monaſtica illa, qua religioſe pater admodū vteris, cenſura pertæſa ſit plurimum. Quod ſi ita iudicaueris, tua eos pro honeſtate pace redire ſinito. Si autem tibi ad con-

ad conferendum quod habes ſupereſt, explere atq; ad ſaturitatem honeſtiſſimis viris fruito, ac demum vt noſtras reuiſant ædes age. Vale felix fauſteque, nosque te adamantem ama. Ex Lubus 27. die menſis Ianuarij anno dominicæ natiuitatis 1506.

LVIII.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI THEODORICO Epiſcopo Lubecenſi Ioan. Trithemius ſalutem.

IAMBLICVM tribus ferme apud nos menſibus honeſtiſſime habitum, quod pulchritudo vultus declarabit, vt rediret ad te dominum ſuum, officio legationis ſuæ iam pulchre peracto, ſacratiſſime præſul, conceſſimus. Annuit lubens, quanquam noſtrum minime abhorreret hoſpicium, quippe qui noſtra dudum familiaritate vſus nulla iam formidine tangitur. Cenſuram non timet monaſticam, vtpote qui longa conſuetudine moribus noſtris aſſuefactus, optime iam intelligat nos viri ſapientis imitari conſilium, quo nouerimus cum ſingulis de ſua facultate habere colloquium. Scimus enim Iamblico teſte, neque cum monacho de philoſophia tractandum, neque inter philoſophos de religione clauſtralium eſſe diſputandum. Suo quæque loco ſeruamus, cum illis monachum, cum iſtis exercendo philoſophum. Hoc vnum forſitan hoſpiti noſtro potuit eſſe moleſtum, quod in Vrſulo ſolus nobiſcum conſiſteret, qui cum tribus fere millibus in noſtro conſueuerat monaſterio verſari. Hic enim peregrinamur à noſtris inter paucos, non vt volumus, ſed vt poſſumus philoſophantes. Suſcipe Iamblicum tuum doctiſſime præſul, quem ad tuas ædes mittimus, gratias de humanitate in nos tua referentes, noſtroque vt lubet miniſterio vtere. Vale & nos commendatos intuere. Ex Vrſulo, 4. menſis Februarij anno 1506.

LIX.

IOHANNES TRITHEMIVS, HERMANNO BVſchio Monaſterienſi poetæ S.

CVM iter ageremus de partibus Tranſrhenanis per oppidum Lypſenſe ad Marchiam Brandenburgenſem, te illic eſſe nobis minime conſtabat. Audieramus enim Coloniæ te in Louanio tuas profiteri literas, & propterea Lypſiæ nullam tui fecimus inquiſitionem. Iam vero Georgio Sibuto poeta noſtro referente cognouimus te iuuentutem Lypſenſem literis erudire mundanis optima conditione prouiſum. Congratulamur tibi quod rebus tuis bene ſit conſultum: hoc vnum te monentes, ita viuendum, ne moribus deſtruas eruditionem. Non decet virum eruditum etiamſi poeta ſit, eſſe laſciuum, non ebrietatis ſectatorem, non muliebrem, & luxui deditum, quæ omnia cito perdunt virum, vt quidam cecinit dicens:

> Οἶνος καὶ λουτρὰ ἡ περὶ κύπριν ἐρωὴ
> Ὀξυτέρην πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς ἀΐδην.
> *Vinum & balnea, & circa Venerem amor,*
> *Velociorem parant viam ad infernum.*

Hoc & Maro ille tuus monuiſſe fertur pulcherrime in paruo tractatu ſuo de vino & Venere, vbi multa paucis abſoluit dicens:

> *Nec Veneris nec tu vini capiaris amore*
> *Vno nanque modo vina Venuſque nocent.*
> *Vt Venus eneruat vires, ſic copia vini,*
> *Detenuat greſſus debilitatque pedes.*
> *Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri,*
> *Arcanum demens detegit ebrietas, &c.*

Rogatus Anacharſis quo pacto quis abſtemius fieret, *ſi turpes*, inquit, *ebrioſorum motus ſibi ante oculos ponat ſobrius.* Ait enim vitem vuas tres ferre, primam voluptatis, ſecundam ebrietatis, tertiam mœroris. Hinc eſt illud Lucij Apuleij Floridorum libro tertio, ſapientis viri ſupra menſam celebre dictum. *Prima*, inquiens, *cratera ad ſitim pertinet, ſecunda ad hilaritatem, tertia ad voluptatem, quarta ad inſaniam.* Nihil turpius homine ebrioſo, cui fœtor in ore, tremor in corpore, furor & obliuio in mente, qui ſtulta promit & fatua, occulta producit in publicum, cor palpitat, facies ſanguine rubet. Quæ omnia Flaccus pulchra breuitate complectens dicebat:

> *Quid non ebrietas deſignat? operta recludit,*
> *Spes iubet eſſe ratas, ad prælia trudit inermem,*

Sollicitis animis onus eximit, ac docet artes,
Fæcundi calices quem non fecere diſertum?

Nihil eſt in Dæmonibus (vt Chryſoſtomus ait) ſicut ebrietas & laſciuia, quæ eſt mater omnium vitiorum, placidum & amicum, & nihil adeo cõtrarium ſicuti ſobrietas, quę eſt mater omnium virtutum. Quid aliud ebrietatem putabimus quam voluntariam hominis inſaniam, quæ mentem euertit, memoriam tollit, obliuionem inducit, debilitat corpus, animam occidit? Nemo vino & ebrietati deditus vir bonus eſſe poterit vnquam, neque ſapiens, neque doctus, neque fidelis, neque vtilis alicui neque honore aliquo, neq; memoria dignus. Tu ergo, Buſchi, fuge omnes animi peſtes, vinum & venerem maxime, quorum vſu nimio virtus eneruatur omnis, mens cæcutiat, & fama in opprobrium cunctis exponitur. Parce oculis tuis, qui vtroque malo te nimium volente, perculſi, fluxu & rubedine iam pene deſtructi ſunt. Parce rebus & ſubſtantiæ, quam docendo laborioſe acquiris, ne ſenior factus mendicare cogaris. Memento quod ſicut poeta dicit. Vino forma perit, vino corrumpitur ætas. Vino ſæpe ſuum neſcit amica virum. Et quod Ariſtoteles dixit: quin non de facili poteſt inuadi qui eſt ſobrius & vigil, ſed qui ebrius eſt & dormiens, mortuo ſimilis, facile capitur. Admonitionib. noſtris & parcas, & acquieſcas oramus: tu enim quod te diligamus non ignoras, & nos quod freno indigeas ſcimus. Circa feſtum dominicæ Aſcenſionis redituri ad Rhenum tecum largiente Domino conſtituemur, latius de his quæ menti noſtræ inſunt collaturi tecum. Interea vale ſanus. Ex Berlin prima die Martij anno 1506.

LX.

IOHANNES TRITHEMIVS ABBAS SPANHEMENSIS, CONrado venerabili Abbati monaſterii ſanctorum Vdalrici & Afræ in Auguſta, Salutem,

ORTA poſt cruentiſſimum Palatinum bellum in me quorundam hominum inuidia propter ipſum principẽ meum, cum eſſem apud eum Heidelbergæ, ad ſextum diem menſis Aprilis, ne quid ſequeretur deterius à monaſterio meo ad tempus me placuit elongare. Interea Rex noſter Maximilianus conuentum apud Coloniam Agrippinam ad caput menſis Iulij principibus indixit, quo & ego vocatus per certos principes nauigio deſcẽdi. Soluto tandem poſt dies 30. conſilio, principibusque ad ſua reuertentibus, ego cum ſereniſſimo principe electore Ioachim Brandenburgenſium Marchione, de conſenſu principis mei Palatini ſenioris ſæpe & multum rogatus Marchiam intraui, Priori meo interim regimine monaſterij Spanhemenſis commiſſo. Et nunc quidem hic ſum propoſitum habens poſt feſtum reſurrectionis dominicæ reuertendi ad propria, & iuxta rerum diſpoſitarum ordinationem ſicuti inuenero, vel mutare vel continuare cõſilium. Veniſſem quam libens Auguſtam ad prouincialem ordinis noſtri conuentum, ſi Princeps vt ante Paſcha hinc abirem, annuiſſet, ſperaremque rebus meis bonum conſilium apud patres inuenire. Sed quia morem gerere tanto principi neceſſe eſt, tuæ paternitati vices meas duxi committendas, vt iuxta procuratorij tenorem, quod anno priore, cum propter bellum interciperetur conuentus patrum prouincialis, ad te cum pecunijs miſeram, agas, & pro me coram præſidentibus compareas, meoque nomine ſingula, iuxta conſuetudinem ordinis perficias, & neceſſariam mei abſentiam reddas excuſatam. Quod vt velis faciasque mutuæ inter nos amicitiæ intuitu, te etiam atque etiam rogo. Si quid me ſcire tuarum volueris cogitationum, reſcribe, ipſasque literas tuas huic nuncio principis mei trade, quoniam proficiſcens ad Saltzburgam, expedita legatione ſua ad nos per Auguſtam reuerſurus eſt. Rationis noſtræ tranſactæ præſidentiæ chirographum abbati Nurenburgenſi memineris conſignandum. Vale ex Berlin, 24. Martij anno 1506.

LXI.

IOHANNES TRITHEM. GEORGIO SIBVTO poetæ laureato Salutem.

AVDIVIMVS te cum Hermanno Trebellio inijſſe certamen, quod non feciſſes melius iudicaremus. Tuæ non congruit ætati ſcriptis laceſſere ſenes, & pro lana caprina (vt quidam ait) gerere bellum. Magis te iuuenem decet audire ſeniores, & diſcere ab eis, non contemnere aut inuidere melioribus, etiam ſi melius ſapias. Verificatur in te Heſiodi poetæ ſententia dicentis:

καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων
καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ
Et figulus figulum odit, & fabrum faber,
Et pauper pauperi inuidet, & poeta poetæ.

Eſt autem peſſimum malum inuidia, neminem plus lædens quam ſuum authorem, ſuperbiæ filia, venenum mẽtis lethiferum, quo diabolus maxime reus primum hominem ſupplantauit. Sed attende quid ſcriptura dicat, *Paruulum*, inquit, *occidit inuidia*, quod ſanctus Papa Gregorius explicaturus dicit: *Inuidere non poſſumus niſi eis quos nobis in aliquo meliores putamus. Paruulus itaque eſt qui inuidia occiditur, quia niſi ipſe inferior exiſteret, de bono alterius non doleret. Nullum inuidia monſtroſius, nec aliquod damnoſius damnum, quæ dicenda eſt merito erroneæ cæcitatis abyſſus, humanæ mentis infernus, contentionis ſtimulus, corruptionis aculeus, & diabolicæ obſtinationis introitus. In ſuum authorem grauius tendit inuidia, & mentem vnde ſumit exordium, vt vipera necat parentem, per quam diabolo fallente mors primum intrauit in orbem terrarum.* Hinc Salomon auditorem inſtituens beneuolum in prouerbijs dicit: *Nec comedas cum homine inuido, & ne deſyderes cibos eius.* Inuidia enim cuncta bona deuorat ardore peſtifero, animam turbat, ſenſum comedit, pectus vrit, mentem adfligit, cor hominis quaſi quædam peſtis depaſcit. Ignis inuidia eſt inextinguibilis. Nam ſicut tinea comedit veſtimentum, ſic & inuidia eum qui zelatur conſumit. Cauere magis amicorum inuidiam Seneca monet, quam inimicorum inſidias. Si non inuideris, maior eris. Nam qui inuidet, minor eſt. Alienum bonũ malum ſuũ inuidus facit, quod malũ longe eſt à viro docto, ſapiente & bono. Miſeria ſola caret inuidia. Vnde magis pati q̃ agere inuidentiã expedit. Si vis carere inuidia noli venari gloriã lucubrationib. vanam, ſed tuũ imitare Tibullum in quarto dicentem.

Nil opus inuidia eſt, procul abſit gloria vulgi.
Qui ſapit, in tacito gaudeat ille ſinu.

Modeſtum te in omnibus exhibeas, & eris ſine inuidia glorioſus. Eſt autem modeſtia virtus moderatrix animi paſſionũ, gratum & ſpectabilẽ cunctis hominẽ reddens intuentibus, vt ſermones proferat libra iuſtitiæ examinatos, ſitq; grauitas in ſenſu, & põdus in verbis modusq;. Non decet viros, literarũ ſtudio deditos, cõtentionibus inſeruire, & rebus vtilioribus neglectis pro inutili ſermone cõmittere bellũ, quo & mentes præceptorũ à rectitudinis euelluntur ſtatu, & auditorũ corda ne ad ſapientię pertingant arcana, nube vanitatis obnubilata fiunt. Eius viri doctrinã libenter omnes admirantur, collaudant, lætiq; ſuſcipiunt, in cuius oratione modeſtia refulget ſimul & grauitas, vbi nulla cõtentio æmulationis prauæ, nullus faſtus cernitur ſuperbiæ, ſed cum dulcedine, vocis, mentis, & oris exhibetur tranquillitas, & amica ſapientiæ coruſcat humilitas. Nullus enim ſapiens ſuperbus & arrogans eſſe poteſt, qui autẽ elatus & ſuperbus exiſtit, ſapiens nõ eſt. Maxima nobis humilitatis cauſa mortalitatis noſtræ conditio eſt, ſuperbiæ vero nullam penitus cauſam habemus. Quid enim ſumus ô poeta, niſi homines, breui neceſſario morituri? vento & vmbræ ſimiles, vt Sophocles dicit in Aiace:

ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
εἴδωλ᾽ ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Video enim nos nihil eſſe aliud præter
Simulachra, quotquot viuimus, ſeu leuem vmbram.

Punctum eſt, inquit Seneca, quod viuimus, & adhuc puncto minus. Sed hoc minimũ ſpecie quadã longioris ſpacij natura diuiſit, aliud ex hoc infantiã fecit, aliud pueritiã, aliud adoleſcentiã, aliud inclinationẽ quandam ab adoleſcẽtia in ſenectutẽ: à ſenectute vero ad pueritiam quendã ſtatuit regreſſum, per quẽ omnia morte cõcluduntur. Quid aliud eſt homo q̃ ſperma fœtidũ, ſaccus ſtercorum, & cibus? Poſt hominẽ erimus cadauer putridum, ex cadauere, vermes, poſt vermẽ fœtor peſſimus & horror maximus. Et ſic in hanc ſpeciẽ vertitur omnis homo. Nam ſicut in Eccleſiaſta Salomon dixit: *homo ſicut egreſſus eſt nudus de vtero matris ſuæ, ſic nudus reuertetur in terram, & nihil auferet ſecum de omni labore ſuo.* Miſerabilis prorſus infirmitas hominis, quomodo venit, ſic reuertetur. Quid ergo proderit ei quod laborauerit in ventum? Cunctis diebus vitæ ſuæ comedit in tenebris, & in curis multis & ęrumna & triſticia. O fallacem hominum ſpem, Cicero clamat, fragilemque fortunam, & inanes noſtras conceptiones, quæ mediocri in ſpacio ſæpe franguntur & corruunt, & cum ipſo curſu ante obruuntur quam portum conſpicere valuerint. Finem ergo tuum, Sibute, ſemper cogita, teq; cognoſce mortalem, nec mente ſuperbiam malorum omnium matrem contigeris vnquam. Sunt enim inexorabilia fata, & ſicut Martialis inquit,

Lanificas nulli tres exorare puellas
Contigit, obſeruant quem ſtatuere diem.

Omnes morimur,& quaſi aquæ in terram dilabimur, quemadmodum & ille dixit: Debemur morti nos,noſtraque mortalia facta peribunt,eſtque mors vltima linea rerum. Vtilibus inſuda ſtudijs,quibus non ſolum corpori prouideas neceſſaria, ſed etiam mens à morte horrenda ſeruetur immunis. Reuerſuri ad propria breui tecū in Albiburgio tuo erimus,& quid nos vt audatius iſta ſcriberemus premouerit ſermone pandemus. Tu vero ſciens noſtrum in te amorem quam fecimus exhortationem non execraberis. Vale tui memor. Ex Berlin 20. die menſis Aprilis. Anno Chriſtianorum M.D.VI.

LXII.

SERENISSIMO PRINCIPI, IOACHIM BRANDENBVRGENSIVM Marchioni, Stetinenſium ac Pomeranorum Duci, Rugenſium Caſſubiaque comiti, principi Electori &c. Ioan. Trithemius Abbas Spanhemenſis felicitatem.

QVARTADECIMA die menſis Maij Berlin oppidum reſidentiæ ſerenitatis tuæ, vt ſcis princeps clariſſime,circa horam vndecimam exiui, & iuxta prædictiones Aſtrophili noſtri plura nobis contigerunt aduerſa, ſed miſerante Deo euicimus omnia. Sex namque diebus morbo calculi & veſicæ laborans grauiterq; afflictus remanere in Lypezig coactus ſum,& manibus me cõmittere medicorum, quod antea feci nunquam. Cumque veniſſemus ad Rhenum per ſatellites cuiuſdam iniquiſſimi comitis incendiarij monaſterij Lympurgenſis ego cum nuncio ſerenitatis tuæ famulisque meis & vno monacho memorati cœnobij exuſti capti ſumus in feſto ſanctiſſimæ Trinitatis circa horā vndecimam, ductique in caſtellum vicinum. Eodem tamen ſero cognoſcentes me ſub tuitione regia cuſtoditum omnes nos dimiſerunt: cauſam propter quam nos cepiſſent afferentes non aliam, niſi quod me negotijs combuſti monaſterij Lympurgenſis fauentem arbitrarentur. Qua contumelia factum eſt,ſicuti ex tuo intelliges nuncio, quod neque ad Archiepiſcopum Colonienſem,neque ad Treuerenſem, ſed neque ad Moguntinenſem tuas perferre commiſſiones potui. Agam tamen quamprimum,vt & tuas literas habeant & intelligant voluntatem. De meis vero rebus nihil certi ſcribere poſſum,quouſque cum excellentiſſimo principe meo locutus fuero,qui nunc eſt abſens,& ſtatum fratrum meorum,ſimul & mentes ęmulorum clarius intellexero. Nullatenus enim videbor in Spanheim, niſi cuncta prius obſtacula remota fuerint. Quod ſi non fuerit æmulorum conuerſa temeritas,faciam alterum è duobus, aut reuertar ad te ſicuti poſtulaſti, aut eligam mihi locum in ordine ſtudijs meis conuenientem,vbi & poſſim tuam Serenitatem meorū facere ſtudiorum participem. Audiſti me ſæpius dicentem quod ſentio,quia curias ſequi principū, nec meo conuenit propoſito,nec plane congruit inſtitutioni. Quæram ergo conuenientem mihi in latitudine ordinis mei locum ſi fieri poteſt, quem ſi inuenire nequiuero,facturus ſum neceſſario quod poſſum. Tuæ vero ſerenitati gratias habeo immortales pro tuis in me ampliſſimis beneficijs non ſolum exhibitis, ſed etiam amplioribus, ſi neceſſe fuerit,promiſſis. Excellentiam tuā cum omnibus ſuis valere opto incolumem Neſtoreos in annos. Ex Heidelberga 18. die menſis Iunij. Anno Domini 1506.

LXIII.

IOHAN. TRITHEM. AB. SPANHEM. DILECTIS IN CHRISTO fratribus & filiis, Priori & conuentui in Spanheim, ſynceram in Domino charitatem.

DE Marchia Brandenburgenſium tandem cum ſalute ad patriam reuerſi, Theodoricum capellanum noſtrum ex Francfordia præmiſimus ad vos, quo ea referente quæ illi commiſimus,& ſtatum intelligeretis noſtrum & mentem. Qui retulit nobis Budorim reuerſus ad nos deſiderium veſtrum, quo precamini ad vos quantotius reuertamur, neminem eſſe neque futurum qui nos moleſtare poſſit aut velit. Credimus quidem vera quę dicitis in cordibus veſtris,æmulis tamen confidendum nō duximus,quorum tanta in nos pręſumptio à nemine iudicatur. Propterea ſine conſilio nihil faciemus,maxime cum quidam inter vos ambitione,& infidelitate pleni Cynonotis conſentire potius quam nobis paſtori ſuo conuincantur manifeſte. Deum teſtamur omnipotentem, quem nihil poteſt latere,

latere, quod libenter quidem reuerteremur ad vos, ſi veſtram erga nos integritatem poſſemus habere exploratã, de qua nos ſubdubitare compellit, quod toties moniti à nobis nihil cum Duce contra æmulos egiſtis. Sed mittite ad nos Priorem vel alium quempiam ex vobis, cui mentem latius noſtram explicare poſſimus. Nam & ſi neminem qui nos lædere poſſit reuereamur, quippe qui non metu cuiuſquã foris manemus, ſed facti duntaxat indignati memoria, tamen redire ad Spanheim ſine principis Palatini conſilio nequaquam intendimus. Valete, Deũ orantes, vt eius ſanctiſſima impleatur voluntas, quæ nunquam poteſt eſſe non recta. Ex Heidelberga 20. die menſis Iunij anno Chriſtianorum 1506.

LXIIII.

SANCTISSIMO IN CHRISTO PATRI, IVLIO PAPÆ SECVNDO Iohan. Trithemius abbas Spanheimenſis humilima pedum oſcula beatorum.

IGNIS quem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, Patris æterni filius miſit in terram, voluitque in cordibus hominum vehementer accendi, me vltimum ſubditorum tuorum clementiſſime pater nullius apud diuinam pontificatus tui ſedem, præter fidem & deuotionem, vel meriti, vel momenti compellit, vt cauſam diui Bennonis merito & ſanctitate Miſnenſis Eccleſiæ digniſſimi quondam epiſcopi meis altiorem viribus, ad inſtantiam Chriſtianiſſimi Saxonum Ducis Georgij, apud tuam clementiſſimam paternitatem, quia verbis nequeo, mutis vel literis agam. Is, vt veterum monumentis edocemur, ab infantia præuentus diuino ſpiritu totum ſe Dei mancipauit obſequio: fide clarus, virtute & cõſtantia infatigabilis, ſpe robuſtus, amore & charitate in Deum & ad proximum omni tempore ſemper feruentiſſimus. Ex monacho regulę ſancti Benedicti primus monaſterij ꝙ Goſeck in diœceſi Nuenburgenſi nõ longe ab ipſa ciuitate ſitũ nuncupatur, abbas inſtitutus, triennio ferme præfuit in omni religione & ſanctitate. Quo elapſo monachorũ ſuorũ inuidia ſtimulatus, iniurijsque aduocati comitis impetitus, monaſteriũ cum abbatia deſeruit, & heremum Chriſto in tranquillitate ſeruiturus intrauit. Inde per Victorem papã ſecundũ vocatus, Goslarienſis eccleſiæ rector conſtitutus eſt, & creſcentibus ſemper in eo meritis ſanctitatis, poſtremo Miſnenſis Eccleſiæ pontificatũ canonica electione fratrũ adeptꝰ fuit. Qui vt nomen tantæ dignitatis non infructuoſe videretur ſumpſiſſe, ad vtilitatem ouium Chriſti ſummi paſtoris ſeſe totum conuertit, in oratione cõtinuus, & in prædicando Verbum Domini, tam Sclauis, quos ad fidẽ conuertit orthodoxã, quam ſuis atque in circuitu fidelibus mirabili inc edibilique feruore deuotus. In ea quoq; perſecutione qua Henricus Imperator tertius ſummis Romanæ Eccleſiæ pontificibus inobediens hoſtis atq; rebellis vniuerſam in Germania præcipue turbauit Eccleſiã, Benno vir Dei, præſul quoq; magnificus, in fide & amore domini ſui formatus, & Apoſtolicæ ſedi ſemper fideliſſimus, in faciẽ tyranno reſtitit, peccantẽ redarguit, ſententiamq; anathematis, q̃ Papa decreuerat, in eũ confidenter fulminauit, ſchiſmaticũ, maledictum, & reprobatũ à Deo, niſi pœnitentiam ageret, ad iudiciũ vicarij Chriſti, publice illum prædicans & denuncians cunctis fidelibus. Pro his omnibus coniectus in vincula & carceres, iniurias & contumelias, opprobria ſimul & verbera paſſus, hilari ſemper mente canebat: *Mihi adhærere Deo bonũ eſt, quoniã Chriſti vicario magis obediendũ q̃ homini maledicto.* O virũ virtutib. plenum meritisq; excelſum, ter ſanctũ quaterq; ſanctiſſimum, qui ſolidatus in petra conſtantiæ Apoſtolicæ, ſeſe murũ pro domo Dei neceſſario ac periculoſo tempore confidenter oppoſuit, & pro honore ſacroſanctæ ſedis Apoſtolicæ fortiſſime decertãs, nulla tyrannorũ vincula formidauit. O pontificem ſempiternis extollendum laudibus, cuius vita cunctis virtutib. omniq; ſanctimonia choruſcans merito nobis in exemplum proponitur, quam Deo placuiſſe altiſſimo infinitis pene miraculis vſque in præſentem diem manifeſte declaratur vſq; adeo, vt ſi miraculorũ teſtimonio ſanctorũ integritas comprobanda indicitur, nemo ſanctior diuo Bennone his temporibus iudicandus videatur. Quotidie ad eius ſepulchrum ſtupenda fiunt miracula, ſemperq; mirandis ſuccedũt mirabiliora. Et quamuis pater beatiſſime Iuli, Benno pro ſuis meritis apud Deũ optimum maximũ mercedẽ & gloriã in cœleſti palatio iam ſuſceperit æternam, ſuoq; ineffabili ſpiritus principio cõiunctus per gratiã non naturã, ſine fine beatus, noſtros minime requiret honores, quippe cum omnia in ſummo illo habeat bono, nobis tamen & poſteritati fidelium, authoritate ſanctiſſimæ ſedis tuæ conſulendum fuerit, qui ſanctorũ patrocinio indigemus. Bennonẽ teſtantur miracula ſanctũ, clamant virtutes honorandum, fidelem experiẽtia ſanitatum pollicetur patronum. Hoc vnũ votis obſtat omniũ, & beneficia impedit ſingulorũ, ꝙ cum autoritate ſedis apoſtolicę

nondum apud nos in catalogum ſanctorum videatur adſcriptus Benno, quem regnare cum ſanctis in cœlo non dubitamus, ab eis veneratione cogamur deſiſtere, neque ſuffragia tanti viri nobis liceat inuocare. Sed cum vita eius ſanctiſſima plena virtutibus à vetuſtioribus ſuiſque contemporaneis luculenter habeatur deſcripta, & multa quotidie in Eccleſia Miſnenſi ad eius tumulum fiant miracula, Chriſtianitatis amator, cultor, atque defenſor integerrimus & Chriſtianiſſimus princeps Saxonum, Miſnenſiumque Dux memoratus Georgius, pia deuotione motus, pro eius canonizatione laborandum duxit, & commiſſarios qui examinarent ſingula, à tuæ ſanctitatis prædeceſſore Alexandro Papa ſexto impetrauit. Alexander vero morte ſublatus expedire negotium diui Bennonis nõ potuit, & forſitan non debuit, propterea quod diuina prouidentia tanti viri honorem tuis temporibus deputauit, tibique amiciſſimum ſibi præſulem ſanctorum adſcribendum catalogo reſeruauit. Quocirca tuam ſanctitatem beatiſſime pater qua poſſumus humilitate rogamus, Bennonem apoſtolicum virum nobis venerandum concedas, eiusque nomen cum ſanctis Dei cõfeſſoribus celebrandum inſcribas, & quod tuo muneri reſeruatum eſt, in gloriam alterius non patiaris deuenire. Crede mihi pontificum maxime, Bennonem conferendo patribus diuis cultum Dei non mediocriter ampliaueris, tuoquoque celeberrimo nomini ſempiternam apud Saxones memoriã comparabis in terris, & diuo interueniente Bennone, pro ampliato cultu diuino bonam recipies mercedẽ in cœlis. Hoc vnanimiter à tua ſanctiſſima maieſtate petimus omnes quotquot diui Bennonis merita vel in nobis vel in alijs ſumus experti. Exaudiamur à te clementiſſime pater iterum atque iterum rogamus, faciesque rem gratam Deo, vtilem & honeſtam populo Chriſtiano, & ſupplicantibus nobis perpetua gratitudine memorandum. Omnipotens Deus, cuius vicarium agis in terra beatitudinem tuam ad noſtram ſalutem diu conſeruet incolumem. Ex Budori 21. menſis Iunij anno Chriſtianorum 1506.

LXV.

IOHANNES TRITHEM. AB. SPANHEM. DILEctiſſimis in Chriſto filiis ſynceram in Domino charitatem.

QVAM mutentur cito mentes hominũ quotidie ſatis experimur, non ſolum in extraneis, ſed etiam quod valde miramur in vobis, ſi tamen vera ſunt quæ nobis per Priorem veſtro ſunt nomine relata. Ad monaſterium reuertamur oratis, & obſtacula quæ mentem noſtram non immerito offendunt, quod ſæpe mandauimus, nec dum abſtuliſtis. Cogitate fratres cui potius hæc veſtra negligentia nocere poſſit. Non exiſtimetis me anhelare ad Spanheim, qui alibi mihi cum Dei auxilio facile melius poſſum prouidere. Veſtri tantum miſereor, vos inuitus deſero, quos in Chriſto congregans enutriui. Quod ſi mihi per vos data fuerit occaſio qua vos iuſte deſerere poſſim, ſcientes ſcitote quia nunquam in æternum ad vos redire conſentiam, ſed fortunam ſequar oblatam. Quam temeratam nobis iniuriam fecerint æmuli non ignoratis, licet ipſi nunc dicant, nihil ſe in odiũ noſtri cogitaſſe, ſed in illos potius cœpiſſe iniuriam, qui minas abbati Moguntino intulerunt. Quod vero conſulitis Duci literas ſcribamus ſupplicatorias, eſt cauſa nos prohibens, maxime vero manifeſtum, quod nihil in eum peccauimus vnquam, ipſe vero in nos cuius ſit animi, & quam ob cauſam, nos non latet. Vos autem quod bonum vobis videtur cum illo agite, nos quidem ad eum pro nobis non ſcribemus. Complacuit autem nobis non abſque ratione, cauſam differre omnem vſque ad capitulum annale, quod in proximo celebrabitur apud Moguntiam, quo & patrum exploremus ſententiam, & eos in re tam ardua noluiſſe præterire comprobemur. Interea paululum ſuſtinete, quoniam celebrato capitulo vobis mentem noſtram opere faciemus manifeſtam. Valete & paſtoris veſtri memoriam ad Deum habetote. Ex Budori 6. die menſis Iulij anno Chriſtianorum M.D.VI.

LXVI.

IOHANN. TRITHEM. AB. SPAN. IACOBO WIMphelingio Seleſtadienſi amico S.

IN toto biennio nunquam mihi data fuit occaſio qua tibi certo ſcribere poſſem, bello in nos ſæuiente grauiſſimo, & magnam rebus noſtris mutationem, Deo ſic permittente, ſumentibus. Nam anno ſalutis noſtræ quarto ſupra quingenteſimum atque milleſimum

mum circa feſtum Pentecoſtes conſpirantes in vnum Bauari, Sueui, & Haſſones, cum certis alijs principibus, Comitibus, ac ciuitatibus, omnem terram ſereniſs. principis noſtri Philippi Comitis Palatini, tam hic circa Rhenum quam in Bauaria vbique hoſtili peruagantes incurſu, quicquid inuenerunt non ſatis munitum rapuerunt, nulli parcentes loco, nulli religioni deferentes, ſed neque ſexum reuerebantur, neque ætatem. *Belli Bauarici mentio.* Spoliauerunt Eccleſias & monaſteria deprædati ſunt, auferentes quicquid inuenerunt, calices, altarium quoque operimenta, campanas, & cuncta vtenſilia, tam ad diuinum cultum, quam ad hominum pertinentia vſum. Multæ circa nos villæ ſatis pulchræ & magnæ cum ornatiſſimis eccleſiis per hoſtes incenſæ ſunt, fundituſque ignibus conſumptæ iacent. Illud quoque inſigne cœnobium noſtri ordinis Lympurg prope Durckheim per ſatellites Comitis de Lyningen cum eccleſia & omnibus habitationibus ſuis in fauillam redactum eſt penituſque deſtructum. Duo illa monaſteria circa nos, alterum porta Mariæ * Wilhelmitarū per Alexandrinos, alterum vero S. Diſibodi * Ciſtercienſium per Palatinenſes omnibus mobilibus bonis tunc inuentis ſpoliata fuerunt, & ne incenderentur pecunia redempta. ** Marienpfort. * Diſibodenberg.* Noſtri quoque monaſterii cortes pene omnes aut incenſæ, aut alias penitus deſtructæ iacent. Interea dum hæc agerentur hic circa nos, ego in oppido Palatini proximo Creutzenach, quo in vigilia Petri & Pauli hoſtium timore ſeceſſeram, per duas & viginti hebdomadas manere coactus fui, non ſine maximo rei familiaris iactura. Quicquid enim fuit in monaſterio, ne hoſtibus cederet in rapinam, illuc deferre oportebat. Et multa quidem inter vehendum reuehendumque fuerunt diſtracta vel etiam colliſa, dum nemo noſtrum adeſſe potuit, qui diligentiam rebus neceſſariam adhibuiſſet. Sedato tandem vtcunque tumultu furientis populi, ad cœnobium reuertor meum, frumento & neceſſarijs pene vacuum, quæ omnia ratione belli fuere conſumpta, & ecce paucis menſibus tranſactis me Budori exiſtente, quidam ex monachis & capuciatis noſtris, quos appellamus donatos, neſcio quo ſpiritu ducti, cum Cynonotis, propter Palatinum nobis occulte infeſtis, in nos conſpiraſſe notati ſunt, & Ducem Tranſſyluanum nobis reddiderunt infenſum. Qui falſis delationibus accommodans fidem, quoſdam è familia noſtra ſub immunitate eccleſiaſtica fecit detineri, cauſas confictas allegans, cum omnia ex alio fonte prodirent. Ego Budori factum audiens, rei indignitate permotus, à prima die menſis Aprilis milleſimi quingenteſimi quinti ſalutis noſtræ anni vſque in hunc diem extra monaſterium manſi, non metu Ducis vel alterius cuiuſcunque ſed iniuriarum memoria indignabundus. Fui in Marchia Brandenburgenſi menſibus nouem, cum ſereniſſimo principe Ioachim ſacri imperij electore, à pluribus annis deſideratus ab eo rogatuſque, & iam remuneratus ab illo non mediocriter diſcedens Budorim reuerſus ſum, hicque manens donec videam quid mihi ſit vtiliter faciendum. Multæ ſunt rationes & cauſæ penes me, propter quas redire ad Spanheim non facile conſentiam: ne quid tamen egiſſe videar inconſultis patribus, ordinis eorum præſtolabor conuentum, qui in capite Septembris apud Moguntiacum ex more celebrabitur. Si rebus meis potuerint vtili ratione conſulere, bene factum eſt: ſin vero nequiuerint, vel certe neglexerint, dabit ipſa neceſſitas mihi conſilium, vt fortunam ſequar vrgentem. Neque primus ſum qui locum ſibi commiſſum iniuriatus deſeruit, ne ſeruiret ingratis, cum plures ante me non ſolum abbates, verum quoque & pontifices ſuas propter improbitatem ſubditorum dignitates prælaturaſque dimittentes propriæ conſuluere ſaluti. Omnipotens ac piiſſimus DEVS, qui paſcit auiculas cœli, datque iumentis eſcam in tempore oportuno, mihi quoque non dubito prouidebit vnde viuam, qui nec multa deſidero, nec magna concupiſco. *Pſal. 146.* Habens enim victum & veſtimentum, iuxta verbum ſancti Chriſtophili, his iam didici contentari, ſicuti & Græcorum quidam dixit: *1. Timot. 6.*

" Οὐκ ἐθέλω πλουτεῖν, οὐκ εὔχομαι, ἀλλά μοι εἴη
" Ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων μηδὲν ἔχοντι κακόν.
" *Non quæro ditari nec opto, ſed mihi ſit*
" *Viuere in modicis nihil habenti malum.*

Scire cupimus quid cuderis noui: neque ocio te langueſcere credimus, neque ſine lucubratione continua expendere diem poſſe vel vnum. Vale noſtri memor ad Deum. Ex Budori vltima die menſis Iulii anno Chriſtianorum 1506.

Tt

LXVII.

IOANNES TRITHEMIVS AB. SPAN. OPT. FRATRI IOAN. Nutio Salutem.

VEnit ad me Prior ſine literis cuiuſquam, verbo ſignificans capita factionum apud Bingiones conueniſſe noſtri cauſa ad quartum diem menſis Auguſti, quorum & ipſe interfuit conſilio, vna cum ſuo collega Bingionita, retulitque nobis in illo impietatis cõſilio quædã æmulorum dicta ſimul atq; concluſa, quorum ſententia hanc verborum cõplectitur ſummam. Ad monaſterium reuertamur ſe maxime optare dicunt, nobiſque ex parte Ducis atq; ſuorum nihil eſſe verẽdum, vtpote qui & reditum valde cupiat noſtrum, & dixerit manifeſte ſæpius, nihil ſe aduerſum nos ſenſiſſe vel cogitaſſe vnquã. Quod ſi nobis redire ad cœnobium non placeat, optare Ducem ſimul & mendaces illos presbyteros ſenes, ꝙ Abbatiam reſignemus, ſe tamen malle reuertamur ꝗ cedamus. Hæc prauorum ſumma conſilii, ſuper qua Melantius Prior noſtrum quod referret optabat reſponſum. Inſtare capitulum diximus Moguntiæ celebrandum in capite menſis Septembris, in quo cauſam patribus examinandam proponere intendimus, & quid conſulant audire. His cognitis prior diſceſſit, relaturus ad ducem. Poſt cuius digreſſum altera mox die Ioannes Damius nobis aperuit, literas ſe apud priorem vidiſſe nobis inſcriptas nomine conuentus noſtri, quem interrogatum quid continerent, reſpondiſſe, inuectiuam contra abbatẽ. Et Damius, *Contra Abbatem* (inquit) *ſcribit conuentus? O ſtultiſſimi & inſani quidnam agitis?* Arreptaſq; de manu Prioris literas aperuit, legit, Prioriſque temeritatem mirabatur. Continebant enim quoſdam in nos (vt aſſeruit) articulos, per ſolum Priorem noſtrum apud Moguntiacum, adiutorio illius deſtructi hominis Petri Slarpionis confictos, & nomine conuentus noſtri ignorantibus ipſis mendaciter conſcriptos. Damius autem poſteaquam legerat ſchedulam rupit, ne noſtras incideret manus. Hac iniuria prioris noſtri denuo moti, nobiſcum ſtatuimus frater (quod te minime latere volumus) nunquam redire ad Spanheim, ſed nobis vt poterimus alibi prouidere. Iam enim vobis conſtat manifeſte prioris infidelitas, qui ſe nobis eatenus finxit eſſe fidelem. Scimus quód ad abbatiam noſtram aſpirat, propterea nobis molitur inſidias, dulcia in ore verba, ſed dolum machinatur in corde. Cedemus ergo non inuiti ſed voluntarie, & quamuis tenere Abbatiam noſtram poſſemus etiam de monaſterio abſentes, & Duce & vobis omnibus inuitis, libere tamen poſt dies paucos & ſine pactione dimittemus, quemadmodum ante annos tres & viginti ad eam ſine pacto neſcientes canonice fuimus electi. Facilis eſt nobis iactura terrenæ dignitatis, qui nos ſcimus eſſe mortales, nec penſi habemus quid vocemur, ſed potius quid ſimus attendendum duximus. Sed prioris ingratitudinem miramur, quem & beneuolentia ſingulari ſemper extulimus, & multis beneficiis proſecuti ſumus. O Prior infideliſſime omnium monachorum, Iudæ non immerito comparandus traditori, quam impie contra nos egiſti, immemor beneficiorum in te noſtrorum omnium. Nonne parentes tuos ex terra Lucenburgenſi bello & incendio profugos, pauperes & egenos, amore tui ſuſcepimus, fouimus, & per annos iam tres & viginti de monaſterii ſubſtantia, contra multorum fratrum ſententiam, enutriuimus, eiſque domicilium cum omnimoda libertate in villa Spanheim tradidimus gratis: eis quoque de monaſterio quotidie præbendam integram & ambobus ſufficientem per noſtros miniſtrandam ordinauimus, quam & ſingulis diebus accipiunt vſque in hunc diem. Te quoque in ſacerdotem ordinari fecimus, deinde in capellanum & commenſalem noſtrum aſſumpſimus, poſtea in cellerarium monaſterii primum conſtituimus, de quo quidem officio cum te propter leuitatem tuam amouere fuiſſet neceſſarium, vt nulla tibi oriretur confuſio, in Priorem te noſtrum reclamantibus multis eleuauimus. Nihil tibi rationabiliter poſtulanti vnquam denegauimus, te quoque, quod diffiteri non poteris, vt oculi pupillam noſtri ſemper cuſtodiuimus, & contra omnium murmurationes fratrum, quas tua ſuſcitaſti negligentia, tibi nimium credulus, per annos iam ferme quatuordecim manutenui & defenſaui. Tu autem qualia nobis reddideris in hac ipſa tribulatione noſtra, omnipotens Deus qui nouit non dubitamus ſuo tempore vt intelligas dabit. Nos etiam non in vindictam, ſed vt intellexiſſe nos tuam ingratitudinem agnoſcas tibi antipodoſim ſuo tempore ſcribemus. Quid tibi nunc amantiſſime ſenior Nuti videtur, iuſtene mouemur ad cedendum an iniuſte? qui talem in Priore noſtro ingratitudinem & malitiam inuenimus, in quo confidere præ cæteris ſolebamus. Scribit in nos eulogia ſub nomine conuentus, ignorantibus cunctis, qui nihil de nobis mali ſcribere cum veritate potuit vnquam. Putabat forſitan homo ſtolidus & ambitione plenus, ſi huiuſcemodi literæ in ma-

nus aeueniſſent noſtras, quod contumelia moti in conuentum arma verteremus, ipſoſque fratres ſcribendo durius, nobis faceremus auerſos, ac per hoc ſibi præberetur introitus ad Abbatiam. Sed nos omnia diſſimulare ſtatuimus, propterea, quod redire ad Spanheim minime cogitemus. Noſtrum in hac re conſilium non facile mutabimus, niſi maiorum forſitan, quod abſit, auctoritate compellamur. Quæ ſpes ſalutis, quæ nobis confidentia pacis eſſe cum talibus poſſet? qui beneficiorum immemores nec Deum timent, nec homines reuerentur, ſed nec rationem propriæ conſiderant ſalutis. Hæc interim tecum amantiſſime frater, donec veniat dies perficiendi conſilium. Vale noſtri memor ad Deum in orationibus tuis. Ex Budori decimaquarta die menſis Auguſti Anno Chriſtianorum 1506.

LXVIII.

REVERENDIS IN CHRISTO PATRIBVS, PRÆSIDENTIBVS, diffinitoribus, cæteriſque abbatibus, conſilium annale ordinis S. Benedicti apud Moguntiam celebrantibus, Ioan. Trithe. abbas Spanhemen. reuerentiam & honorem.

AD ſacrum ordinis conuentum, quem modo celebratis, amantiſſimi patres, venire perſonaliter conſtitui, propter cauſas & negocia quæ me concernunt non minima, quemadmodum partim ex his meis literis, partim ex latore ipſarum Ioanne Damio mihi profeſſo monacho intelligetis. Sed nimium in me ſæuiente fortuna prohibet. Nequiſſimus enim tyrannus ille comes de Lyningen, qui anno priore monaſterium Lympurgenſe funditus incendio deſtruxit, omnes vias ad Moguntiam dirigentes latronibus occupauit, vt vel me capiat, vel dicti cœnobij abbatem, ſicut à multis tam occulte quam manifeſte ſumus informati. Abbati enim memorato inſidiatur, propterea quod eum coram Regia maieſtate & principibus ſuper ſpolio & incendio monaſterij accuſauit. Me autem perſequitur eadem ratione, quia non ſolum Coloniæ, ſed in alijs quoque locis iuſtis partibus abbatis ſemper faui conſuluique, & multis dietationibus contra tyrannum ſæpius interfui. Hinc offenſus nos ambos odio graui perſequitur, & ſi manus eius incideremus, non ſine periculo poſſemus euadere. Me quoque nuper de Marchia Brandenburgenſi reuerſum, cum omni familia mea, quæ tunc erat mecum, ſatellites eiuſdem tyranni exiſtentem in monaſterio Sebach mihi commiſſo, in domo hoſpitum ceperunt, & in caſtellum eius vicinum duxerunt, ipſo tunc abſente tyranno. Qui cum poſtridie reuertens factum didiciſſet, grauiter ſuos increpauit, quod me dimiſiſſent, & mihi iam ampliori inſidiatur væſania. Quantum vero ad negotia mea pertinet, neminem veſtrum credo latere, quam grauiter anno priore fuerimus afflicti omnes, qui ſub tuitione sereniſſimi principis Palatini ſumus conſtituti, bello & crudelitate Pinalconum Haſſonū, qui omnia circa nos percurrentes rapuerunt, eccleſias cum villulis incendio conſumentes. Horum ego metu cum ne religioni quidem parcerent, in proximum declinaui oppidum, ibique donec illa quieuiſſet commotio permanſi. Reuerſus tandem ad monaſterium multa comperi me abſente perperam acta, moreſq; quorundā fratrum ab inſtitutione regulari miſerabiliter degeneraſſe, ac talia commiſiſſe, quæ ſilentio non viderentur penitus tranſeunda, ſed merito potius iuxta formam regularis diſciplinæ corrigenda. Metuētes autem ſcelerum auctores vindictam quam ſe meruiſſe non ignorabant, occultis machinationibus quoſdam è familia noſtra, de quibus ſuſpicabantur me omnia eorum ſcire quæ facta fuerant, relatione infamare & lingua circumferre cœperunt, primum ad officiales Ducis Ioannis, ac deinde ad quoſdam alios neſcio quam contumeliam eis imponentes. Interea me contigit in cauſa exuſti cœnobij Lympurgenſis Heidelbergam vocari, vbi cum eſſem per dies aliquot, officiales memorati ducis, neſcio cuius imperio, quoſdam è familia noſtra ceperunt & vinculis manciparunt, ad inſtantiam abbatis Moguntinenſis (vt eſt fama) qui monacho vni fugitiuo maluit dare fidem, quam mihi & toti conuentui meo Spanhemenſi. Huius ad me facti nuncio relato, non mediocriter mihi videbar offenſus: nec immerito quidē, propterea vel maxime, quod me abſente nec prius auiſato contra iuris ordinem talia præſumpſerūt. Verebar enim quod accidit, ne vulgus, turba in vitium alioquin credula nimis, aliquid de me ſuſpicaretur ſiniſtri, quaſi mea capti detinerentur cauſa. Plura mox in variam à populo dicebantur ſententiam, tantuſque ſubortus eſt in circuitu rumor, quod redire ad monaſterium non ſtatui, priuſquam iniuriantium temeritas condigna ſatisfactione plecteretur. Detuli factum omne ad principem Palatinum, cuius conſilio & aſſenſu

foris manſi vſque in præſentem diem. Cernentes æmuli quod nollem redire ad monaſterium, magis inſanire cœperunt, quorum minas parum curaui. Manſi autem Heidelbergæ & Spiræ menſibus duobus, febribus & indignitate facti æger & infirmus, ſine meorum auxilio vel conſolatione, quouſque tandem vocatus à sereniſſimo principe Ioachim Brandenburgenſium Marchione Coloniam deſcendi: indeque Principe meo Palatino conſentiente Marchiam ipſam Brandenburgenſem cum Marchione ingreſſus ſum. Inde poſt menſes nouem reuerſus ad patriam, cum tumultus æmulorum ſedatos crederem, concitatiores quorundam ambitione, vt dicitur inueni. Conſideratis itaque ſingulis apud me ſtatui, nequaquam deinceps ſeruire ingratis, neque illius ſubeſſe dominio, apud quem plus valere mendacia quam veritas, vt cuiuſquam integritas vitæ fiduciam ſui nullam, ſola caperet impiorum adulatio firmitatem. Sum enim voluntatis dimittendi monaſterium cum Abbatia Spanhemenſi, niſi vos aliud rationabiliter decreueritis, quibus cupio pro viribus obedire. Quid mihi & Cynonotis? aut quæ poteſt mihi eſſe quies mentis in medio peruerſorum conſtituto? Confido in DOMINO IESV CHRISTO fidelium ſaluatore animarum, quoniam me pauperem ſeruulum ſuum non deſpiciet in finem, etiamſi à vobis omnibus fuero deſolatus. Annis iam viginti & amplius (ſicuti vos ipſi ſcitis) pro communitate ordinis atque capitulo continue laboraui, ſcribendo, dicendo, viſitando, cauſas & commiſſiones innumeras vnionis noſtræ coram epiſcopis atque principibus aliiſque diuerſis expediendo: nec hodie quiſquam in ordine viuit, qui tantos labores pro bono communi tolerauerit, quantos me ſcitis pertuliſſe. Per Sueuiam, Franconiam totam, Alſatiam, perque diœceſes, Treuerenſem, Colonienſem, Moguntinenſem, Spirenſem, Bambergenſem, Herbipolenſem, Argentinenſemque non ſemel aut bis, ſed multoties veſtro iuſſu viſitaui, multoq; tempore de monaſterio meo abſens vobis imperantibus propria neglexi curans aliena. Quid pro his omnibus mercedis cõſecutus ſum? Niſi omnipotens Deus in futura illa retributione iuſtorum mihi per ſuam miſericordiam mercedem conferat laborum, omnia coram hominibus perdita dixerim. Videte quæ fecerim, & quam iniuſte patiar intelligetis. A multis vero annis hæc in me pullulauere mala, ea præſertim occaſione, quod me in viſitationibus diutius occupato, fratres mei non ſatis religioſe vixerunt, & Cynonotos, quod nunc experior, in odium mei occulte prouocauerunt. Non ex opinione ſcribo: etenim manifeſta ſunt quæ dico. Sed culpas fratrum meorum in lucem proferre nec volo nec debeo, magis autem patientiam complectens, exẽplo ſanctorum patrum oues incorrigibiles dimittam. Reliqua veſtris paternitatibus proponenda latori præſentium præfato commiſi. Opto vos in Chriſto valere memores mei. Ex Budori 20. die menſis Auguſti, anno Chriſti 1506.

LXIX.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS SPAN. CONRADO ABBAti monaſterii ſancti Stephani in ciuitate Herbipolenſi, Salutem & charitatem.

REVERENDE pater amice & frater chariſſime, cum iuxta vulgatum prouerbium in neceſſitate probetur amicus verus ſit an falſus, nihil in hac mea deſolatione magis à te poſtulo, q̃ vt (ſi vllo modo fieri poteſt) ad me Budorim venias capitulo celebrato. Multa enim in corde meo concepta tibi dicenda verſantur, quæ literis demandare mortuis nullatenus poſſum. Neque tuam charitatem exiſtimo latere, quibus agitor procellis perſecutionum quorundam Cynonotorum, qui ſe obſequiũ Deo præſtare arbitrantur ſi me gratis fuerint perſecuti, nõ minus inuidia q̃ odio mei laborantes. Ego autem qui optime nouerim per multas tribulationes introitum patere regni cœlorum, me, quantum potui hactenus, patientiã DOMINO IESV largiente, armaui, non volens malum reddere pro malo, ſed iræ potius dare locum, abſens à monaſterio meo in ſeptimum decimum hodie mẽſem permanſi. Cauſa vero non vna ſolum ſed plures mihi ne ad monaſterium reuertar in æternum perſuaſerunt. Dux Cynonotorum æmulis meis nimium credulus, noſtris male partibus fauet, quamuis vt reuertamus optare videatur. Sed eius non ſequar imperium qui fertur dixiſſe: reuertatur ad monaſterium ſuum abbas veſter nihil metuens: ego enim neque malum illi facturus ſum, neque bonum. Satis animum in nos tuum declaraſti, ô princeps, nec interprete opus eſt vllo, intelligimus enim quam rebus noſtris faueas bene, qui te nobis manifeſte nihil boni polliceris facturum, ſicuti nec antea quicquam feciſti. Igitur valeas cum adulatoribus tuis, ego deinceps tuo ſubiici dominio non conſentiam

in æter-

in æternum. Omnipotentis ſequar conſilium, qui nihil ſine cauſa permittit, cuius miſerationi confidens non timebo quid faciant mihi homines iniqui, ambitioſi & ingrati, qui me propterea perſequuntur, vt eorum ſatisfieret ambitioni, quod rei probabit euentus. Scripſit in me, vt fama eſt, prior meus eulogia nomine conuentus, mendacijs plena & ſine ratione conficta. Mira hominis doloſitas. Literis pene continuis pulſat, verbis quoque & lachrymis quoties venit ad me orat, petit, & rogat, tam ſuo nomine quam conuentus, vt ad monaſterium noſtrum reuertamur, omnem ſubiectionem obedientiamque promittens, & in occulto nobis aduerſa machinatur. Hac dexteræ manus iniuria & ſcandalo motus, quanquam ſereniſſimi principis Palatini aliorumque fauore & aſſiſtentia has iniurias propulſare poſſem, abbaciamq; retinere meam etiam abſens omni tempore à monaſterio, Duce cum omnibus æmulis meis non attentis, animum ad reſignandum tamen induxi, malens conſcientiam meam ab his malis quæ ſequi poſſent, ſeruare innocentem, quam illatas vindicare contumelias. Statui ergo apud me tantis cedere oneribus curæ paſtoralis, & deinceps nequaquam ſeruire ingratis, exemplo ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti, & complurium ipſum ſequentium patrum, qui prouocati ſuorum ingratitudine monachorum, relicta paſtorali cura ouium morbidarum, ad alia loca ſuæ ſaluti prouiſuri ſeſe contulerunt. Sed de his colloquemur ad plenum, cum tua charitas ad nos venerit Heidelbergam, vbi ego & Lympurgenſis abbas te ſimul & Schotterenſem præſtolamur, venturoſque omnino ſperamus. Opto paternitatem tuam diu valere incolumem. Ex Budori 20. die menſis Auguſti, Anno Domini 1506.

LXX.

IOAN. TRIT. AB. SPAN. HENRICO ABBATI Burſfeldenſi Salutem.

DEVS omnium vnus optimus maximus, qui nihil ignorat, noſcens abſcondita cordium, ipſe ſcit quam abſentauerim me à capitulo inuitus, cauſam habens non modicam, qua perurgente plus quam libenter eius interfuiſſem celebrationi, niſi me, quemadmodum & abbatem Lympurgenſem, Comitis tyranni ſæuitia impediret. Multorum enim conſilijs auiſati ſumus, ne viarum periculo nos tanto ſubijciamus. Nos enim malitiã eius non ignoramus, quæ tanta eſt, vt nec Deum timeat, nec hominem reuereatur. Dæmone plenus eſt & pene furioſus, vtpote qui anno priore bello ſæuiente in pauperes, non ſolum Lympurgenſe monaſterium, ſed & alias complures Eccleſias pulcherrimas Diaboli agens officium ignibus incendens penitus deſtruxit. Hinc ſemper præſumit ſæua perturbata conſcientia. Si me (quod Deus auertat) denuo caperet, quis de manibus inſanientis liberaret? Pro corpore & vita res agitur, quam toto mundo duximus præferendam. Ego penes me conſtitui quid facturus ſum, non vnius noctis ſed plurium menſium conſilio mature deliberatus. Abbaciam meam breui intendo reſignare, & mihi cum Dei auxilio principiſque fauore alibi vbi potero quietius prouidere. Non cupio redire ad Spanheim, nec Ducis opto reconciliationem, quoniam qui mihi ſine cauſa infenſum ſe præbuit, ſub ſuo me dominio deinceps non habebit. Sunt duo in Spanheim qui totius mali fuerunt incentores, quorum alter eſt Prior, alter fuit Cellerarius, vterque abbatiam adſpirat, ſinãt patres vt præualeant ſi velint, ego me conuertam ad ſemitam pacis impiorumque conſortia euitabo. Abbas ſancti Iacobi Moguntinus omnia hæc mala præueniſſet, ſi mendacio non plus credidiſſet quam veritati. Deprehenſus namque publice in crimine cellerarius, me quidem abſente metuens pœnam ad ipſum confugit abbatem, & vt ſua defenderet vitia mendaciter confinxit aliena. Credidit ille mentienti potius quam veritati, totumque putabat Euangelium quod frater pro ſui defenſione excogitauerat. Reuerſus ad monaſterium ego, cum facti hiſtoriam didiciſſem, grauiter quidem tuli non ſolum crimẽ fratris ſed etiam temeritatem abbatis, qui talem contra fratrum omnium teſtimonia criminoſum & fugitiuum defenſaret. Interea cum noluiſſem præcipitantem ſequi multorum ſententiam, contigit me denuo Heidelbergam vocari, vbi me diutius occupato in negocio exuſti cœnobij Lympurgenſis, idem frater in odium eorum qui factum eius prodiderunt, quibuſdam ſibi ex donatis conſentientibus tantum effecit, quod aliqui ex eis capti fuerunt, non minus id procurante abbate memorato. Quæ poſtea fuerunt ſecuta, ex fratre quẽ miſit tua paternitas clarius intelliget. Vale pater optime & ora pro nobis Deũ. Ex Budori 30. die menſis Aug. Anno Chriſtianorum 1506. Et ſua manu raptiſs.

LXXI.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS SPANHEMENSIS, *optimo fratri Rogerio Sycambro ſalutem.*

VENERVNT ad me Budorim quarta die menſis huius, Ioannes in Schotteren, Conradus S. Stephani in Herbipoli, & Georgius in Suuartzach, monaſteriorum noſtri ordinis Abbates, miſſi à capitulo annali Moguntiæ pridem celebrato, hæc ſummariè habentes in mandatis, vt ſuis mihi perſuaderent ſermonibus ad monaſterium reditẽ. Duos etiam alios patres per capitulum ordinatos dicebant, qui Ducem nomine totius Vnionis accederent Burſfeldenſis, eumque mihi efficerent placatum. His ego auditis reſpondi, nõ eſſe opus propter me deputatos accedere Ducem, quoniam illius reconciliationem & gratiam nec quæro nec opto. Abſit à me vt illius deinceps dominio ſubijciar, apud quem mendacium valet plurimum, veritas nihil poteſt. Nimis temeratam iniuriam paſſus, tã à Duce quam à tribus è conuentu meo, non reuertar amplius ad eos, ſed reſignabo abbatiã quamprimum rebus meis aliquantulum prouidero. Accepto miſſi reſponſo, cum cernerent ſententia fixum, non amplius moleſtarunt, ſed reſcripſerunt abbatibus à capitulo deputatis, nulla fatigatione ad Ducem eſſe opus, quia omnino penes me ſtatuiſſem non amplius redire ad Spanheim. Deus mihi prouidebit vbi maneam, & cum pace maiore quam in Spanheim vixerim in vnquam. Quorſum vero me intendam conferre ſi velis ſcire, neſcio quid reſpondeam. Tres me principes magni expectant, ſed non placet mihi curias ſequi principum. Tres quoq; ordinis quem ſum profeſſus abbates potentiores vt ad eos veniam rogant. Sed ne fabulam putes, nomina dabo ſingulorum. Maximilianus Rex ſereniſſimus Romanorum pluries (vt noſti) me ſollicitari fecit, vt ſuo me cõferam ſeruitio. Marchionem Brandenburgenſem non opus eſt vt citem in medium, cum ſcias quanti me faciat. Philippus quoq; Bauariæ Dux, & Comes Palatinus Rheni, clementiſſimus princeps, me prouidere quoad viuam copioſe pollicitus eſt, vel penes Abbatem Lympurgenſem, vel in ſuo principatu, vbicunque voluero. Poſtremo iam mihi abbas S. Stephani memoratus dixit, abbatiam diui Iacobi apoſtoli maioris in ſuburbio Herbipolenſi propediem vacaturam per reſignationem præſentis abbatis, quam ſi aſſumere velim, ſe operam daturum, vt res quantotius ſortiatur effectum. Aſſenſi conſilio malens in paupertate viuere ſub inſtitutione monaſtica, quam diues in curijs principum conuerſari. His ita concluſis miſſi ad me à capitulo patres octaua die menſis Septembris ad ſua reuerſuri diſceſſerunt. At ego reſponſum ſæpe dicti abbatis expecto vtrum videlicet ita placeat reuerendiſſimo patri Epiſcopo Herbipolenſi, quo tãdem accepto te facturus ſum de omnibus certiorem. Vale ex Budori 12. die menſis Septembris Anno Domini 1506.

LXXII.

CONRADVS ABBAS S. STEPHANI HERBIPOLENSIS *Ioanni Trithemio abbati Span. S.*

REVERENDE pater, iuxta receſſum mutuæ concluſionis nouiſſime in cœnobio monialium Noui caſtri * prope Heidelbergam factæ, mox vt perueni ad propria D. Reuerendiſſimum Herbipolenſem epiſcopum acceſſi, & inter alia colloquia monaſterium S. Iacobi concernentia veſtræ paternitatis mentionem feci, aſſerens fore poſſibile, ſi ſuæ paternitati reuerendiſſimæ placeret, quod veſtra paternitas eidem præficeretur cœnobio. Quod audiens ſumme dicebat ſibi placere, pollicebaturque quod velit veſtram paternitatem graciosè fouere, manuſque fideliter præbere adiutrices, mihi quoque vt hæc quantotius veſtræ paternitati ſignificarem iniunxit. Veſtra nunc igitur paternitas non ſit in mora, quam ipſe reuerendiſſimus dominus noſter in omnibus grauiter ferre conſueuit. Reliqua mutuæ reſeruo collocutioni, quam altiſſimus proſperam & iucundam facere dignetur. Datæ Herbipoli in die exaltationis Sanctæ crucis Anno Chriſtianorum M.D.VI.

* Neuburg.

LXXIII.

IOAN. TRITHE. ABBAS SPAN. CONRADO ABBATI S. *Stephani Salutem.*

LITERAS tuas pater venerande ſextadecima die menſis huius Septembris apud Budoras in nouo caſtro * cœnobio ſuſcepi, quibus relectis mentem reuerendiſſimi præſulis ſimul

* Neuburg bey Heydelberg.

ſimul & tuæ paternitatis intellexi. Habeo tibi gratias ingentes pro tua in me charitate, agamque libenter vberiores vnquam ſi potero. Nam etſi principum fauore atque pietate mihi ſatis poſſet eſſe prouiſum, quia tamen homo ſum clauſtralis, & ſtudio ſcripturarum deditus, malo in paupere latere cœnobio: quam inter aulicos haberi clariſſimus. Imitabor illum innocentiæ virum qui dixit: *Elegi abiectus eſſe in domo domini, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Veniam itaque circa finem Septembris, interea quædam hic & Neometi expediturus negocia mea, quibus peractis ſine mora vobiſcum adeſſe curabo. Et hanc voluntatem meam pontifici reuerendiſſimo Herbipolenſi manifeſtam facere non pigeat precor. Quod ſi aliqua interuenerit occaſio qua in fine Septembris adeſſe nequiuero, non ilico de aduentu meo deſperandum putes, quia certo venturus vitam Deo cum ſanitate prolongante tua te expectatione non fruſtrabor. Interea feliciter vale noſtri memor in orationibus tuis ad Deum. Iterum vale. Ex Budori 17. die Septembris. Anno Chriſtianorum M.D.VI.

LXXIIII.

IOANNES TRITEMIVS ABBAS SPANHEM. ROGERIO Sycambro Salutem.

QVOD tibi fueram pollicitus Rogeri amantiſſime vltimis ad te literis meis, nunc his quidem breuiſſimis quam libens facio. Literas Conradi abbatis S. Stephani 16. die menſis huius apud Budoras accepi, quibus reuerendiſſimum præſulem Herbipolenſem Laurentium rebus meis benefauentem ſignificauit: mihi quoque abbatiam S. Iacobi quondam Scotorum, non ſolum voluntarie verum & quam hilariter offerentem, quam vt ſuſcipiam, quantotius mandauit properandum. Sum itaque hic Neometis paucis quidem diebus moraturus, ad quarundam rerum mearum expeditionem, quibus ordinatis iter verſus Herbipolim dirigemus. Verum priuſquam his finibus excedamus, te videre & alloqui optamus. Sed quoniam venire ad te propter dœmonis incarnati ſæuitiam (qui non natura ſed imitatione potius diabolus quam homo dicendus eſt) ſicuti noſti, minime poſſumus. Tu ad nos vt venias, te etiam atque etiam hortamur, petimus & rogamus. Multa enim mente verſamus tecum diſputanda, quę literis mandare non poſſumus. Scripſimus autem & priori tuo, rogantes, vt ſua tibi auctoritate veniendi poteſtatem indulgeat. Libellum tuum *de vario literarum vſu* tecum adferas: ſunt enim quædam in eo ſcripta, ſi recte memini, quibus ſubtilior lima fuerit neceſſaria, in his maxime quæ linguam reſpiciunt Græcam, in cuius perceptione ſatis nec dum profeciſti. Adero quãtum mihi licuerit, ne hoc ipſum tuum opuſculum ex tua officina inemendatum vadat in publicum. Moras rumpe, quoniam vltra quatriduum iſtic non manebimus. Vale ex ciuitate Neometenſi 20. die Septembris Anno Chriſtianorum M.D.VI.

LXXV.

IOAN. TRIT. AB. SPAN. RICHMODI DE HORST, abbatiſſæ in Sebach, Salutem.

DECIMVS & octauus hodie menſis voluitur, vt noſti chariſſima in Chriſto filia, quod à noſtro peregrinamur cœnobio æmulorum temeritate commoti. Vnde poſt multa conſilia & maturam deliberationem ſtatuentes amplius ad Spanheim nequaquam reuertendum, operæ precium fuerit aliquando prouidiſſe vbi tandem maneamus. Offertur nobis Abbatia quædam in ſuburbio ciuitatis Herbipolenſis ſita, quam bene nouimus, paupercula quidem & modica, ſed quieta multum atque tranquilla, noſtroque ſatis vti ſperamus conueniens propoſito, quam duximus perſuaſi amicorum conſilio non ſpernendam. Optime nouit charitas tua quantis laboribus per annos iam tres & viginti continuos in Spanheim fuerimus afflicti, non ſolum in regimine monaſterii proprii, ſed multo amplius pro totius ordinis vtilitate communi. At nunc poſteaquam ingratitudinem fratrum erga nos manifeſte ſumus experti, manere cum eis diutius non credimus tutum, quoniam nec illi nobis vmquam deinceps erunt fideles, nec eis confidere amplius veraciter poterimus à quibus tam enormiter ſumus decepti. Nobis autẽ ſic pauide conuerſantib. quis non intelligat quantũ animarũ ſequeretur periculũ, dum neq; paſtor ſe omib.

crederé, neque ad paſtorem oues ſecurum deinceps poſſent habere acceſſum. Et quamuis de corde meo rancorem remittere omnem forſitan poſſem; tamen fratres horũ autores malorum neq; hoc ipſum crederent, neque prauas conſuetudines ſuas facile immutarent. Satis enim ſcimus quam ſit difficile monachos deprauatos mala conſuetudine ad rectitudinem nouitatis reuocare. Dicit namque vir ſapiens: *Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit non recedet ab ea.* Aſſimilatur enim conſuetudo naturæ, cui nemo ſine difficultate reſiſtit, beato dicente Gregorio: *Tenent prauæ conſuetudines quem ſemel ceperunt atque quotidie duriores exiſtunt, & non niſi cum peccatoris vita finiuntur.* Multæ præterea ſunt rationes, quarum conſideratione moueor ad cedendum, pauciſſimæ vero quibus induci poſſim vt maneam. Maxime autem in odium (vt ita dixerim) loci, Ducis inconſtantia ſuorumque temeritate motus ſum, vſque adeo, vt eius pollicitationibus fidem amplius nequeam adhibere, neque veniam poſtulanti credere, neq; gratiam eius oblatam poſſim acceptare. Viuant deinceps in rure Spanheimenſes cum ruſticis, quibus videre nimis fuerat graue, de quo etiam principes gloriarentur. Venire mei viſendi gratia in Spanheim ex tota fere Germania, ex Italia & Gallia, cæteriſque adiacentibus regnis viri eruditi atque doctiſſimi in omni facultate conſueuerunt. Miſerunt principes atque potentes huius ſæculi ſuos in re literaria nuncios & oratores ad me, ſicuti tota nouit vicinitas, quos ego inauditos, vel ſine honore hoſpitalitatis dimittere nec debui nec volui certe, quamuis plures eorum legaliter ſatisfecerint pro expenſis. Viderunt hæc in circuitu omnes, & factum laudauerunt: ſoli ex ſubditis meis monachi duo, & conuerſi omnes, quos donatos vſitato vocabulo nuncupamus, æquo cernere animo non potuerunt, ſed in occulto murmurabant, vt talium mos eſt, ipſumque ducem, ſtudioſos, doctoſque viros, non ſatis appreciantem ſuis iniquis delationibus paulatim aduerſum me concitarunt. Dabo igitur locum iræ, vt valeant cum ruſticis, qui ſalutarem ſemper ſpreuere doctrinam. Prouidebit mihi altiſſimus locum vt confido meis aptiorem ſtudiis, & pro laboribus multis, quibus deſudaui in Spanheim, alibi requiem tribuere dignabitur. Tu autem chariſſima in Chriſto filia vna cum ſanctis virginibus tibi commiſſis, ſta firmiter in ſanctitatis propoſito vſque in finem, vt præſentis vitæ conſummato itinere, cum ſanctis virginibus ad nuptias ſponſi intromitti merearis regis æterni. Dominum tuum IESVM CHRISTVM, cui te totam deuouiſti, ex toto corde tuo ſemper diligas, illumque ama ſuper omnia, qui tui amore factus eſt homo. In quantum plus illum amaueris, in tantum euades aptior ad ingreſſum regni cœlorum, quoniam ipſe eſt via per quam itur ad patriam, ipſe eſt veritas, per quam cognoſcitur ſummum bonum, ipſe quoque eſt vita, per quam iuſtorum animæ fiūt immortales. Vnguentum ſuaue & optimum eſt amor Dei, quo animæ peſtes cito ſanantur omnes, intellectus quoque illuſtratur mirifice in omnium cognitionem, & affectus ab omni puluerulentia mundanæ adhæſionis purgatur. Quicumque enim Dominum IESVM ex toto corde ſuo diligit, locum in ſe vitiis & peccatis minime relinquit, nec intrare animum diabolus permittitur, qui diuino totus occupatur amore, quia diabolus animam virtutibus vacuam deſiderat, & mentem diuino nudam amore inhabitat. Vbicumque vero cor hominis amore diuino repletum inuenerit, ſub magna confuſione recedit. Vt enim viſibilia vaſa aliquo repleta liquore materiali, ſuperuenientium augmenta non capiunt, ſic mens diuina charitate repleta nullum vitiis & concupiſcentiis aditum penitus concedit. Felix illa conſcientia, in cuius ſecretario præter amorem Chriſti, qui eſt ſapientia, caſtitas, patientia, puritas atq; iuſtitia, nullus amor verſatur alius, vbi cor Deum amantis nec ad hominis recordationem aliquādo ſuſpirat, nec videre quicquam in mundo tranſitorium optat. Sit conſtans & perfectus amor tuus in Deum, o virgo Chriſti deſponſata contubernio, vt ſi neceſſe fuerit amore illius moriaris, qui amore tui placide ac benigne mori dignatus eſt. O quam dulcis, ſuauis, & fortis, & potens eſt amor tuus Domine Ieſu, qui mentem æterna ſacietate reficit, conſcientiam ab omni immundicia puram cuſtodit, animam diligentis perfecte illuminat, & cor hominis infirmiſſimi cōtra omnia huius mundi aduerſa robuſtiſſime confortat. Ama igitur, o virgo Chriſti Deum, totum ama tota, vt poſſis omnia ſine labore vincere & delere peccata, quia charitas operit multitudinem peccatorum, & Deo hominem facit eſſe proximum, in cunctiſque mundi aduerſitatibus glorioſum. Teneræ namque militiæ ac delicati conflictus eſt amore ſolo de cunctis hoſtibus reportare victoriam. Vt ergo fortiter vincas omnia mala huius ſæculi, ſta fortiter & conſtans in amore Dei. Tanto enim vinces potentius, quanto amaueris fortius, ſancto dicente Bernardo: *O iugum ſancti amoris quam dulciter capis, glorioſe laqueas, ſuauiter premis, delectanter oneras, fortiter ſtringis, prudenter erudis. O felix amor, ex quo oritur*

Prouerb. 12.

Ioann. 14.

Diligere Deum ſuper omnia.

ritur ſtrenuitas morum, puritas affectionum, ſubtilitas intellectuum, deſideriorum ſanctitas, operum claritas, virtutum fœcunditas, meritorum dignitas, & præmiorum ſublimitas. Theſaurus indeficiens eſt amor diuinus, quem qui habet diues, qui non habet, etiam ſi Crœſi poſſederit diuitias, omnium pauperrimus eſt. Prior dilexit nos DEVS non vulgari amore, ſed dulciter, ſapienter & fortiter. Dulciter quidem, quia carnem pro nobis aſſumpſit humanam, ſapienter, quia peccatum non fecit, nec eſt inuentus in ore eius dolus, fortiter quia factus eſt Patri obediens pro nobis vſque ad mortem, mortem autem crucis. Ecce virgo, Chriſtus formam in ſemetipſo tibi præmonſtrauit diuini amoris, quem ſequaris oportet, ſi eius thalamum volueris introire. Ama dulciter ipſum CHRISTVM IESVM, ne quicquam præter illum concupiſcas: ama prudenter, ne carnis vanitate decipiaris: ama fortiter, ne in aduerſitatibus huius mundi vnquam à ſancto propoſito deiiciaris. Tribus enim iſtis columnis diuini amoris opus eſt, quoniam qui Chriſtum dulciter amat, ipſum ſolum amat, & nihil concupiſcit illi contrarium, diuo dicente Auguſtino. Minus te Domine amat, qui aliquid tecum amat quod propter te non amat. Dulciter itaque diligis, ſi Ieſum non ad aliud quam propter ipſum & ſolum quidem diligis. Scis enim quid in ſacra dicat ipſe ſcriptura: *Ego ſum Dominus Deus tuus fortis zelotes.* Solus a te vult amari, non admittit ſocium, nec poteſt amor eſſe dulcis ſi fuerit in obiectorum diuerſitate communis. Sapienter etiam diligas Dominum Ieſum, quoniam ipſe eſt ſapientia Dei Patris, qui vult amari non ſolum dulciter, ſed & ſapienter, alioquin facilime zelo tuo ſpiritus illudet erroris, cum ſcientiam ſapientis neglexeris amatricis. Non enim habet callidus hoſtis medicamentum efficacius ad tollendum de corde hominis Chriſti amorem, quam ſi efficere poſſit vt in eo ſine ratione & incaute ambuletur. Propterea in omni ſacrificio ſalem diuina præcipit offerri ſcriptura, quemadmodum & Deus ſapienter omnia fecit & ordinauit. Modus autem diligendi Deum eſt, vt diligas eum quamtum potes, quoniam quanto plus amaueris, tanto melior dilecto erit. Ama & fortiter DOMINVM tuum Ieſum, o virgo, hoc eſt perſeueranter, vt ne proſpera quidem neque aduerſa mentem tuam ab eius dilectione, vel emolliant, vel auertant. Diligendus eſt Ieſus maximo cum feruore vſque ad mortem non minus in aduerſis quam in rebus ſecundis, nec propter acceſſorium aliquod, ſed propter ipſum ſolum, quia Ieſus eſt cauſa dilectionis ſuæ digniſſima. Dominus Ieſus portio tua ſit, o virgo clauſtralis, nihil tibi curandum, nihil cogitandum, nihil amandum niſi Ieſus ipſe, cui te mente & corpore deuouiſti, cuius amor omni dulcior melle, quem quicunque veraciter diligit, nihil in hoc mundo præter ipſum concupiſcit. Amor Ieſu amanti eſt in cunctis ſufficiens, inopiam nõ patitur, nec cedit aduerſis, nec proſperis emollitur, in ſe conſtans eſt, ſibi abunde ſufficiẽs, quoniam in Domino Ieſu intus omnia poſſidet, nihil requirens eorum quæ foris eſſe videntur. Omnia enim neceſſario contemnit, qui Ieſum habere voluerit amicum. Accedens ergo ad Chriſti amorem virgo clauſtralis, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem, quoniam qui amicitias petit Ieſu, multorum ſibi nouerit inimicitias eſſe tolerandas, & propterea ſe paret ad humilem patientiam, ne ſanctam amicitiam priuſquam adipiſcatur perfecte, amittat. Enimuero cum anima ſe Dei verbo ſociauerit, ſciat indubitanter ſtatim inimicos ſe habituram, & eos plerumque, quos ante habuit amicos in aduerſarios eſſe vertendos. Fortiter itaque in Dei amore perſeuerandum eſt, & animus contra quælibet occurrentia firmandus aduerſa, ne in medio conſtitutus itinere deficiat, vel territus laborum magnitudine recedat. Nam ſi Chriſtum Ieſum qui nullum habuit peccatum, oportuit pati, & ſic intrare in gloriam ſuam, quanto magis nos miſeri homines, in peccatis concepti, nati & educati, qui delinquendo quotidie deteriores nobis efficimur, multa neceſſario ſuſtinemus aduerſa, qui noſtro patimur demerito, quicquid nobis occurrerit mali. Si tribulationes iuſtorum multas ſcriptura commemorare non dubitat, nemini videatur mirum, ſi nos peccatores à iuſtitiæ operibus nudi, conuerſi licet ac pœnitentes multa ſuſtineamus aduerſa. Hinc ſacer inquit Chriſtophilus: *Patientia enim vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem Dei facientes reportetis promiſſionem.* Ad Chriſtianos pertinet, & maxime ad clauſtrales, iniurias tacendo fugiendoq; potius quam reſpondendo aut reluctando vincere, & quanto nos profeſſio monaſticæ inſtitutionis ad perfectionem ligat amplius, tãto nobis licet minus vim vi repellere, ſed magis oportet quæcunque aduerſa patientius ſuſtinere. Chriſtiani ſumus & clauſtrales per amplius ad humilitatem obligati propter quod omnia grauia & amara pro CHRISTI amore patienter à nobis ferenda ſunt. Ego vt me CHRISTI ſeruum licet inutilem comprobarem, ecce quanta ſine demerito ſuſtinui meo, quæ in æmulos retorquere potuiſſem,

Exod. 20.

Pii potiſſimum affliguntur.

Hebr. 10.

Monachos omniũ maxime decet patientiam præſtare.

potuiſſem,ſed nocentibus malum inferre numquam volui,ſperans quod Dominus Ieſus patientiam remunerabit quam dedit. Super omnia graue mihi fuerit monaſterium meum cum amicis in perpetuum deſerere, ſtructuras quas ædificaui pulcherrimas alteri & forſitan inimico & ingrato conſtruxiſſe, & quod excedit vniuerſa, bibliothecã duorum milium,quam ego ſicuti manifeſtum eſt ſolus comportaui,precioſorum rariſſimorumq; voluminum poſt me relinquere,ſine qua mihi videbar aliquando viuere non poſſe. Hæc me ſane annis compluribus nimio ſui amore detinuit,& ne conſentirem in Abbatias pinguiores,quæ mihi offerebantur,vt ſcis,ſemper nimium retraxit. At nunc poſteaquam perſecutio in me ſæuire cœpit æmulorum,vincula amoris rupi fortiter,& ſtatui pro Chriſti amore non ſolum chariſſimam mihi hactenus bibliothecam, ſed monaſterium quoque cum omnibus ad ipſum pertinentibus & patria & amicis deſerere,ne forte in medio conſtitutus æmulorum memoria mentem corrumperet iniuriarum.Nec tu propterea te filia arbitreris deſertam,quoniam nos Deo vocante digredimur ad Francos. Potens enim eſt DOMINVS IESVS prouiſorem tibi dare meliorem,qui rebus monaſterii tui tam ſpiritualibus quam temporalibus conſulere multo quam ego poſſit vtilius.Non deſeret vos Epiſcopus veſter Neometenſis,in cuius diœceſi monaſterium veſtrum dignoſcitur conſtitutum,ſed prouidebit vobis abbatem ſine dubio meliorem. Vale cum vniuerſis tibi commiſſis ſororibus,Deum pro nobis orantes.Ex Neometi 20.die menſis Septembris, Anno Chriſtianorum M.D.VI.

LXXVI.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, D. IOAN. TRITEMIO ABBATI Spanheimenſi, Richmodis Abbatiſſa, Anna de Helmſtat Prioriſſa,& humiles filiæ totius conuentus monaſterii S. Laurentii in Sebach,cum orationibus vtinam deuotis ſempiternam exoptant felicitatem.

SCIRE paternitatem tuam volumus, quod pene ad mortem contriſtatæ ſumus relectis quas nobis miſiſti literis tuis, quibus te ſignificas dimiſſurum abbatiam tuã Spanhemenſem, & tam longe progreſſurum à nobis. O quare nos deſeris Reuerendiſſime pater,aut cui nos pauperrimas ouiculas committis,quas tam dulciter paſcere conſueuiſti lacte cœleſtis doctrinæ? Quis erit nunc o dulciſſime pater, qui nobis more tuo ſuauiſſimos de Chriſti paſſione,deq; amore diuino,& amœnitate regni cœleſtis diſtribuat ſermones? aut quis deinceps conſolabitur nos in tribulationibus noſtris, quarum non eſt numerus? Ad quem in neceſſitatibus pro conſilio fugiemus, aut quem inuocabimus tua præſentia deſtitutæ? Vtinam lachrymas filiarum tuarum cerneres, vtinam ad monaſterium tuum redires miſertus ouium tibi commiſſarum, cum ſit nemo, ſicuti veraciter ſumus informatæ,qui tuum ad Spanheim reditum non ſumme deſideret. Fuit enim nuper hic nobiſcum Prior Spanhemenſis,qui dixit,quod ille Dux Ioannes vna cum ſuis omnibus valde cupiat, quatenus reuertaris ad Spanheim, velitque tibi ſemper eſſe benignus & gratioſus, nec permittere quod aliquam patiaris moleſtiam. Hoc idem cupiunt, orant, & precantur fratres tui omnes,ſimiliter & ordinis abbates, qui Moguntiæ in capitulo fuiſſe dicuntur,idem optant vniuerſi. Væ nobis miſellis, captiuis & incluſis, quæ omni humano ſumus deſtitutæ ſolatio,& in medio inimicorum poſitæ, vnicũ quod habebamus ſubterfugium patrem & paſtorem fidelem & pientiſſimum adhuc viuentem compellimur amittere,cui ſimilem numquam poterimus inuenire,qui tantum valeat eruditione, religionis deuotione,experientia,clementia & pietate. Sed quid miſeræ faciemus, cum abſentem lachrymis non poſſimus reuocare. Vtinam nobis ſolum hac vice liceret monaſticam exire clauſuram,vt Spiram conuentualiter omnes poſſemus adire,genibuſque flexis in terram profluentibus lachrymis tuam deprecari clementiam , forſitan propoſitum mutares,obtineremus.Sed quia manere nos fixas oportet in loco, hoc vnum paternitatem tuam nobis ſemper obſeruandam propter effuſionem precioſiſſimi ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti,quem ſemper prædicare & honorare conſueuiſti, quam humilime rogamus,petimus & obſecramus, vt ſi omnino dimittere abbatiam Spanhemenſem ſtatuiſti,commiſſioni monaſterii huius noſtri,quam tibi Dominus Epiſcopus olim dedit, nequaquam renuncies propterea,ſed permaneas viſitator noſter deinceps, ſicuti hactenus iam per plures annos fuiſti. Quamuis enim Herbipolis amplius diſtet à Sebach quam Spanheim,tua tamen paternitas ſuo nos tempore bene poterit viſitare, & ſi non ſingulis annis,

annis, ſaltem in biennio vel in triennio ſemel,& interea dulciſſimis epiſtolis ſæpius conſolari, vt antea conſueuit. Scis enim quod nullum poſſumus alium inuenire abbatem nobis viciniorem, qui ſit idoneus conſeruare ſanctam inſtitutionem regularis diſciplinæ in nobis, quam tua reuerenda paternitas magno labore plantauit,& vſque in præſens laudabiliter continuauit. Precamur ergo iterum atque iterum per innocentiſſimã mortẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti, exaudi nos in hac noſtra petitione, ſi aliter fieri nõ poteſt, quoniã iuſta petimus & ſancta, nobis ſalutaria, & tibi non impoſſibilia. Mittimus cum his literis procuratorem noſtrum, per quem vnanimiter poſtulamus & præſtolamur votiuum reuerendæ paternitatis tuæ reſponſum. Quam omnipotens Deus ad noſtrãm multorumq; vtilitatem diu conſeruare dignetur incolumem. Commendamus nos ſanctis orationibus tuis, iterumque te valere cupimus dulciſſime pater. Ex Sebach 21. die Septembris Anno 1506.

LXXVII.

IOANNES TRITEMIVS ABBAS SPANHEM. DVLCISSIMIS in Chriſto filiabus, abbatiſſæ & conuentui in Sebach, Salutem & ſynceram in Domino charitatem.

LITERAS charitatum veſtrarum Neomeri ſuſcepimus, quibus lachrymas & ſuſpiria pro nobis veſtra ſignificatis. Condolemus quidem vobis ex corde, ſed aliter fieri non poteſt. Spanheim ſicuti conſtituimus propter ingratitudinem monachorum deſeremus, non curantes verba prioris, quem nouimus eſſe fallacem, aliud enim loquitur aliud in corde meditatur. Ducis mentem non attendimus neque illorum qui cum ipſo ſunt vota curamus, quoniam ſi alterum oporteat, mẽdicare potius omni tempore ſtatuimus, quam eius deinceps ſubeſſe imperio. Scimus & multorum relatione cognouimus, quod vehementer dolet factum,& vt reuertamur ad monaſterium cupit, nos quoque fideliter manutenere promittit, ſed nos gratiam eius non quærimus, quem nos tam inconſulte, iniuſte ac temere irritantem ſumus experti. Quantum vero ad commiſſionem veſtri dudum nobis factam per Lodouicum epiſcopum libenter faciemus quod vnanimiter poſtulatis, vt videlicet nomen viſitatoris retineamus ſimul & officium, quouſq; vobis poſſit melius prouideri. Nam & ſi tam crebro venire ad vos perſonaliter, ſicut hactenus potero minime, veniam tamen ſæpius ſcriptis, donec & tandem aliquando perſonaliter venire contingat. Rebus autem Lympurgenſium in turbatione poſitis, nemo noſtri ordinis abbas vel monachus propter ſæuitiam Comitis veſtri Sebach audebit accedere, quanto minus ego qui iuſtis Lympurgenſium cauſis aduerſus comitem ſemper adhæſiſſe incuſor. Vnde neceſſario ſine viſitatione aliquanto tempore manebitis donec inter abbatem & ipſum Comitem fuerit reformata concordia. Propterea rogamus vos in Domino filiæ chariſſimæ, vt vocationem veſtram diligenter attendatis in omni charitate & patientia ſecundum regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti humiliter conuerſantes, quatenus in pace & Dei amore proficiendo quotidie ſanctum ſpiritum poſſitis habere viſitatorem, qui ſuper humilem & quietum ac Dei ſermones cuſtodientem requieſcere conſueuit. Nolite contriſtare matrem, quæ vobis in ſollicitudine præeſt, ſed eius in Dei ſeruitio imitamini feruorem, in omnibus humiliter obedientes. Ipſa enim ſicut cernitis verbo & exemplo vos in omni ſanctitate prima ſemper in choro præcedit, tam diligens & ſedula in diuino ſeruitio, vt nullam in temporalibus videatur habere occupationem: tam vero in externis occupata, vt orandi tempus nullum ſupereſſe videri poſſit. Mutuam inter vos charitatem ante omnia cuſtodite, quoniam vbi charitas non eſt, nulla poteſt eſſe iuſtitia. Dilectio enim proximi malum non operatur. Charitas namque perfectionis vinculum fons *Rom. 13.* & origo omnium virtutum multitudinem operit peccatorum, ſine qua nemo verã cordis habere contritionem poterit, veniam nemo ſcelerum impetrabit. Dilectio proximi diuino conformata amori eſt, vnda pacis, charitatis himber, ſemen concordiæ, meritum felicitatis æternæ. Propterea Deus omnipotens vnicuique noſtrum præcipit dicens: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Proximus hic non ſanguinis propinquitate, ſed rationis ſo- *Matth. 22.* cietate putandus eſt, in qua ſocii ſunt omnes homines Hac de cauſa in monaſterio eſtis *Marc. 12.* congregatæ, vt mutuis auxiliis charitatis imbecillitatem veſtram tueamini, & propterea mutuæ ſemper dilectionis obſeruantiam cuſtodite, vt monaſticæ ſatisfaciatis inſtitutioni, ſicuti ſacer mandauit Apoſtolus: Alter alterius onera portare,& ſic adimplebitis legem Chriſti. Sola enim charitas eſt quæ vincit omnia, & ſine qua nihil valent omnia, quæ ſi

veraciter in vobis extiterit, veras Chriſti ſponſas efficiet. Omnipotens Deus in ſuo vos ardere faciat amore, quem vt nobis reddatis placabilem orationibus veſtris inſtātiſſime rogamus laborum noſtrorum memores, quos pro vtilitate veſtra multis iam annis pertulimus communi. Valete in Domino Ieſu ſine macula conuerſantes. Ex Neometi 22. die menſis Septembris Anno Chriſtian. 1406.

LXXVIII.

IOANNES TRITEM. AB. SPAN. FRATRI IOANNI de Francfordia Salutem.

DILECTE frater, intendimus monaſterium noſtrum Spanheim ex certis & rationabilibus cauſis dimittere, ipſiuſque Abbatiam, quam annis quatuor & viginti poſſedimus reſignare: ne autem propterea cœnobium Chriſti ſponſarum in Sebach aliquod incurreret periculum, eius commiſſionem per epiſcopos Spirenſes nobis factam ad humilem inſtantiam Abbatiſſæ & Conuentus diutius continuabimus, donec ſibi conuenientiorem valeant inuenire viſitatorem. Quocirca tuæ charitati committimus & mandamus, quatenus ea quæ concernunt officium tibi commiſſum exequaris & cuſtodias omni diligentia & ſollicitudine, quemadmodum audiuiſti à nobis, cum præſentes in ipſo monaſterio nuper eſſemus. Vagos extra cœnobium intermitte diſcurſus, & clauſuram ſolus nunquam ingrediaris. Mandatis Abbatiſſæ obtempera, ſciens te ſeruum Chriſti virginum non dominum. In cæteris ad præſcriptam tibi normulam te ſtudeas conformare. Vale, Ex Neometi 22. die menſis Septembris, Anno 1506.

LXXIX.

IOANNES TRITEM. AB. MONASTERII S. IACOBI APOſtoli in ſuburbio ciuitatis Herbip. Iacobo Triſemio chariſſ. fratri S.

PARVI deſiderio tuo quantum mihi licuit dulciſſime frater, & quarundam epiſtolarum mearum, quas ſcripſi à die exitus mei de Spanheim vſque in præſentem diem, exemplaria quotquot remanſerant in præſenti volumine comportaui. Nec enim omnium penes nos exemplaria retinuimus, propterea quod ſæpius feſtinare in ſcribendo cogebamur. Congeſſimus autem in hoc ipſo volumine ſexaginta ſex epiſtolas noſtras, & duodecim alienas ad nos miſſas coniunximus, quæ omnes cum iſta quidem ad te ſimul faciunt nouem & ſeptuaginta, in quibus more noſtro familiari nobis ſcribendi genere ſumus vſi, non pro admiratione noſtri ſequentes eloquentiam, quæ in nobis nulla fuit vnquam, ſed ſcholaſtico ſermone, quo facile intelligamur. Scis autem quod prima die menſis Aprilis monaſterium meum exiui, nunquam illuc poſtea reuerſus vſque in hunc diem. Exiuimus autem anno Chriſtianorum milleſimo quingenteſimo quinto, prima vt diximus Aprilis: & hanc ſancti Iacobi abbatiam ſuſcepimus quintadecima die menſis Octobris anni ſequentis. Omne igitur tempus inter exitum noſtrum de Spanheim & introitum huc, menſes effluxerunt decem & octo dieſque tredecim. Huius temporis fuerunt epiſtolæ præſentes, quas tibi tradidimus ſuauiſſime frater, non ad eruditionem tui, ſed potius ad memoriam noſtri. Illas vero quas prius ſcripſimus dimiſimus in Spanheim, nec dum in ordinem coadunatas, quas ſi quando redegerimus in ordinem habere volueris, facile conſequeris. Eas autem quas poſtea dedimus, aut in futurum ſcribemus alio comprehenſas volumine tibi quoque ſuo tempore non ſubtrahemus. Vale ex monaſterio noſtro ſancti Iacobi apoſtoli maioris in ſuburbio ciuitatis Herbipolenſis 28. die menſis Decembris Anno Chriſti 1506.

Finis Epiſtolarum Spanhemenſium, Tritemii Abbatis.

IOAN-

IOANNIS TRITEMII ABBATIS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER SECVNDVS, AD IACOBVM TRITEMIVM DVLCISSIMVM FRATREM.

I.

IOAN. TRITEM. AB. MONASTERII DIVI APOSTOLI IACOBI in ſuburbio ciuitatis Herbipolenſis, magiſtro Iacobo Tritemio fratri vnico atque dulciſſimo, Salutem.

VT pleno fraternitatis erga te comprobemur affectu, primum hunc librum epiſtolarum noſtrarum Herbipolenſium vltimo Spanhemenſium, quem tibi dicauimus, pulchra duximus ratione connectẽdum. In illo enim noſtrarum calamitatũ legiſti miſerias, in iſto quietis ſubſecutę legito lubentis animi lucubrationes. Prioris namq; voluminis epiſtolas ſcripſimus abbas monaſterii Spanhemenſis, huius autem libri miſſas dedimus abbas nihilominus diui Iacobi Herbipolenſis. Quod in primo fecimus etiam in iſto pollicemur, non omniũ nos epiſtolarũ reſcripſiſſe formulas, ſed earũ duntaxat quas tibi putauimus placituras. Amicorũ quoq; ad nos interpoſuimus epiſtolas, non omnes quidẽ, ſed paucas è multis, quas tua iudicauimus lectione condignas. Hortamur te frater ſapientum imitare ſtudia, ſtultorumq; ignauiã fugito, ſciẽs dictum Salomonis: *quia filius ſapiens lætificat patrẽ ſuũ, filius vero ſtultus mæſtitia eſt matris.* Dũ ſinit ætas memoriaq; viget diſcendum eſt, quoniam (ſicut verum dixit Seneca) ſtudia te clarũ & nobilẽ efficient: ita ſine ſtudiis æger eſt animus, & nulla claritate inſignis. Auro intellectus comparatur humanus, quod puluere fimoque fœdatũ iacet ignorantiæ, niſi purgetur exercitationis lima continue, nec aurum pulchritudinem, nec intellectus cognitionem aſſequitur naturalem. Sunt autem tria quæ ſtudio intentis ſcripturarum frequenter obſiſtere conſueuerunt, negligentia videlicet, imprudentia, & fortuna. Negligentia nos impedit, quoties ea, quæ ſunt à nobis vtiliter diſcenda, vel prorſus intermittimus, vel minus proſequimur ſtudioſe. Contra hanc ſalutaris ſtudii corruptricem, ſtudioſorum ac ſe in palæſtra ſcripturarum continuo exercitantium veneranda ſocietas optimũ præſtet remediũ, inueniturq; in publicis gymnaſiis multis, & in cœnobiis clauſtralium paucis. Hodie nanq; ſtudiũ ſcripturarum à multis clauſtralib. omniũ pene regularum contẽnitur, & in paucis vigere monaſteriis videtur. Imprudẽtia vero nos inter ſtudendũ ſubuertit, quãdo in his quæ diſcimus debitum ordinem non ſeruamus. Aut enim quæ nobis non cõueniunt diſcere cupimus, aut neglectis interdũ vtiliorib. minus vtilia inconſulte vſurpamus, aut etiam bona & vtilia nec ordini nec tempori congruo diſtribuimus. Valde indecens eſt nobiliora ingenia ſtudiis dehoneſtari minorib. & eos quos ardua & grauiora expectãt ſtudia vanis & inutilib. exercitamentis occupari. Ne hoc malum incidamus diſcentes, magiſtri nobis deligendi ſunt optimi, quorum inſtitutione pariter & exemplo congruum ordinem aſſequamur ſtudiorum. Fortuna quoq; multipliciter inſidiatur ſtudioſis, quod vnuſquiſq; noſtrum experitur quotidie, qui ad veræ philoſophiæ conatur aſcẽſum. Variis enim quatimur euentib. paupertate, diuitiis, infirmitate, honorib, proſperis & pariter aduerſis, quib. interdum ſingulis mens intercipitur hominis ſtudioſi, vt nequeat apprehẽdere ſciẽtiã q̃ concupiſcit. Tarditas etiam ingenii naturalis, inopia librorum, & raritas conuenientium præceptorũ multos à profectu ſalutaris ſtudii retraxit. Sæpe nocuerũt philoſophantib. diuitiæ, & plures à ſtudio quã inopia reuocarunt. Eodem ſcatent veneno, honor, pulchritudo corporis atque proſperitas, quæ pluribus ignorantiæ q̃ ſapientiæ occaſionẽ præſtiterunt. Tarditatem vero ingenii naturalẽ amor euincit, ſi diligens ſtudiorũ adhibeatur continuatio. Inopiã librorum veteres allegare potuerũt, nos vero potius inopes copia fecit, quoniam impreſſoria noſtris diebus arte apud Moguntiacum inuenta, hodieque per orbẽ vniuerſum dilatata, tot veterum atque nouorum volumina doctorũ venẽrũt in lucẽ, vt ære iam modico doctus quilibet eſſe poſſit. Neque deſunt hodie bonorũ præceptores ſtudiorũ, ſed vbiq. terrarũ abundant in omni varietate diſciplinæ, non ſolum in latina, ſed in Græca lingua ſimul atque Hebraica. Hæc ſunt vere aurea tempora, in quibus bonarum literarum ſtudia multis annis neglecta refloruerunt. Nec volo te ſæcularis literaturæ plus haurire q̃ neceſſe ad diuinarũ intelligentiã conſequendam ſcripturarum, ne verificetur in te quod de amatoribus vanitatis (quales hodie ſunt multi) quidam ſapiens protulit dicẽs:

Prouerb. 10.

Tria quæ hominem à ſtudio ſcripturarum auertunt.

Impreſſoria ars vbi & quando ſit inuenta.

Neceſſaria neſciunt, quoniam ſuperflua didicerunt. Vera ſcientia eſt, quæ Dei cognitioně inducit, mores corrigit, reſtringit voluptates, affectum purgat, intellectum in his quæ pertinẽt ad ſalutem animæ illuminat, & cor in amorem creatoris inflammat. Hæc eſt ſcientia ſalutaris, quæ mentem in Dei amore afficit, non extollit, quæ ſuperbos non efficit, ſed lamentantes facit, quæ vanitatem non ſequitur, ſed omnia trahens ad vnum in diuino amore dulciſſime ſolidatur. Huius te frater ſcientiæ cupimus eſſe ſtudioſum, quæ ſola complementum eſt omnium ſcientiarum. Non te quo minus ſtudio incumbas ſcripturarum, gradus magiſterii extollat; ſed eo tibi magis diſcendum noueris, quo manifeſtũ ſciẽtiæ ſignum, quod præ ſe fert nomen doctoratus, accepiſti. Non magnifacio clarum ſine ſcientia gradum, aut magnum cum parua eruditione vocabulum, ſed doctos viros quærimus, qui doctores multos habemus. Scientia gradum commendat, nõ gradus ſcientiam. Verecundum eſt neſcire magiſtrum, & eum qui ſcientiæ ſignum publice portat, neceſſariam non habere doctrinam. Quid circulus ante domicilium expoſitus vbi non venditur vinum? aut quid regale ſceptrum in manibus ſtulti? Abſque ſignato ſignum tribuitur, quoties indoctus & ſine ſcientia homo in doctorem ſublimatur. Et proh pudor quam frequens hodie in ſcholis apud quoſdam iſte reperitur abuſus, quo gradus magiſterii datur in ſignum, vbi ſufficiens non inuenitur ſignatum. Nunquid tibi non verum dixiſſe videmur, cum orbis magiſtris ſcateat ſimul atque doctoribus, inter quos docti pauciores, indocti complures occurrunt? Curandum tibi ſuademus, magiſterium ſcientia, ſacerdotium ſanctis exornare moribus, ne gemino confunderis opprobrio, ſi & doctor ſine ſciẽtia, & preſbyter habeare ſine merito ſanctitatis. Neceſſaria tibi ſcientia eſt in primis Deum noſſe, diuinas intelligere ſcripturas, canones patrum ſcire, ius tam humanum quam diuinum, in quantum tuum concernit officium, non ignorare, virtutes colere, & Deum puro corde ſuper omnia amare. Ad magiſtrum pertinet artium quas profitetur ſcire principia, vt nodos enucleare ſciat, dilucidareque tropos, & omnium figuras exponere ſcripturarum. Septem liberalium vocaris artium magiſter, videamus quantam ſingularum ſis aſſecutus ſcientiam, vt quemadmodum tibi vſus earum ſit neceſſarius intelligas. In primis per Grammaticam artem, quæ ſeptem liberalium eſt fundamentum, te ſcire oportet, quemadmodum latine ſcribas, loquaris congrue, & ſine vitio rectum debeas proferre ſermonem. Rethorica vulgarem tranſcendens modum loquendi, pulchrum in dicẽdo quærit ornatum, tropis varijſq; coloribus vtitur, & pulchro dulciſſimoq; ſermone propoſitã ſibi cauſam efferre conatur: quæ cum perſuaſerit, in oratoriæ finem cum propoſito ſibi præmio euaſit. Logica rationalis ſcientia te verum diſcernere docet à falſo, ne aut decipiaris ſubtilitate ſermonis, aut fallacium ſyllogiſmos incidas argumentationum. Præcedit enim ſcientia virtutis cultum, quia nemo poteſt fideliter appetere quod ignorat; & malum niſi cognitum ſit minime caueri poteſt. Arithmetica numeros docet propoſitos multiplicare, diuidere quoque & in omni varietate certam inuenire radicem. Omnia numero conſtant, & qui arithmeticæ ignarus eſt, nullius habet ſcientiæ perfectionem. Geometricæ artis cognitione terræ dimenſionem intelliges, ex numeris & menſura conſurgentem: pulchra quidem ſcientia, arithmeticiſq; decorata figuris, per quã humana ratiocinatio non mediocriter in cognitionem ſummi conſurgit principii. Hæc orbis latum metitur ambitum, cunctaque maris & terræ ſpatia deſcribit, & conſumata in coſmographiam aſcendit. Nihil hac ſpeculatione pulchrius, in qua mens totius mundi tranſcẽdens machinam, incomprehenſibilem creatoris omnium ſapientiam admiratur. Muſica cœleſtium harmoniam & conſonantiam præfigurans, & arte & moribus tibi neceſſaria eſt, qua in Dei eccleſia ordinatus ſacerdos, & recte ſuauiterq; modulatis canere vocibus ſcias, & ſanctis ornatus virtutibus à ſacerdotalium proportione morum non recedas. Aſtronomia quantum tibi ſit neceſſaria magiſtro, ſi ignoras magiſter nõ es. Hæc aſtrorum docet curſus, diſcernit tempus, annum diuidit, horas diſcernit & dies: de cuius ſcientia cõputus aſſurgit eccleſiaſticus, feſtorum dans rationem mobilium, quã ſcire ſacerdotem Chriſtianorum oportet. Ecce ſacerdos, quam tibi ſeptem cognitio liberalium artium neceſſaria eſt, vt ſimiæ non comparaueris in tecto, neque ſtulto regali ſedenti in ſolio. Confert enim Grammatica vt Latinum congrue intelligas proferaſque ſermonem. Logica verum te docet à falſo diſcernere. Rethorica virtutem tibi præſtat dicendi, vt bonum & verũ ꝙ intelligis, tuis vtiliter auditorib. valeas perſuadere. Arithmetica vero ſimul & Geometrica, præter id ꝙ tibi in œconomicis conferunt bonum, magnum quoq; diuinæ ſpeculationis adminiculum præſtant, quo non ſolum inuentis, ſed inueniendis quoque aptus magiſter habearis. Maxima enim numeris & menſuris continentur archana, mathematices ignaris minime peruia.

Gradus ſine ſcientia nihili eſſe faciendos.

Septem artes liberales.

peruia. Muſica cantum, Aſtronomia computum docet eccleſiaſticum, ſine cuius ſcientia nemo ſatis ad ſacerdotium reperitur idoneus. Quod ſi magiſtrum ſeptem artium liberalium velimus deſcribere, non ea ſufficient quæ ad ſacerdotem diximus pertinere. Alia enim ratio eſt in ſcholis magiſtri docentis, atque alia ſacerdotis in Eccleſia prædicantis. Nã iſti quidem vſus ſcientiarum extractus ab arte quadam generalitate ſufficit, illi autem docendi munus neceſſarium particulas etiam ſingularum artium quadam ſpecialitate particulariter ſpeculandas indicit, vt non ſolum vti ſcientiis nouerit acquiſitis, ſed etiam regulas dare atque præcepta diſcipulis pro eiſdem acquirendis. Tu autem qui ſcholis arriſtarum accepto magiſterio deſertis ad Chriſti te gymnaſium contuliſti ſacerdos factus in eccleſia Dei atq; miniſter, ſæcularium literarum neceſſario duntaxat vſu retento, te totum iam deinceps ad ſtudium diuinarum conuerte ſcripturarum, in quibus vera ſcientia continetur ſalutaris, & mentem ſuauiter illuminat ſapientia ſupercœleſtis. Vana eſt enim omnis ſcientia huius mundi ſi conuerſa non fuerit ad cultum Dei. Sacra autem ſcriptura, quam merito nuncupamus diuinam, omnem huius mundi ſcientiam atque doctrinam procul excedit, quoniam vera ſine ambiguitate prædicat, mentem lectoris placidi à terrenis ad cœleſtia vocat, eamq; pro Dei amore humilem reddit in proſperis, & fortem atque conſtantem in aduerſis. Hic eſt ſacri fluminis impetus, qui ciuitatem Dei lætificat, planus ſimul atq; profundus, in quo & agnus ſimplex ac paruus ambulet, & elephas maximus natet. Mirabilis iſte fluuius eſt, in quo ſimplex & ſine literatura Chriſtianus, pedibus, vt ita dixerim, ſiccis, ad ſalutem ſecurus tranſire poterit: & magnus ſubtiliterque literatus & natare poteſt ſobrie ſapiendo, & ſi nimium ſcrutatus fuerit ſubmergi. Habet enim in publico vnde paruulos nutriet, & ſeruat in occulto vnde mentes ſublimium in admirationem ducat. Nam in vno eodemq; ſermone, dum narrat hiſtoriam multiplex pandit myſterium: & in ſuperficie quidem ſimplices dulciter refouet, & in ſecretis myſteriis ſublimiter exercitat ſapientes. In apertis quidem potus eſt, quoniam nulla fractione indiget, in obſcurioribus vero cibus eſt, quoniam ſine expoſitione fractionis non poteſt degluriri. Propterea diuus Ambroſius præcipit dicens: *Cæleſtium ſcripturarum eloquia diu terere ac polire debemus, toto animo ac corde verſantes, vt ſuccus ille ſpiritualis cibi in omnes ſe venas animæ diffundat.* Diues & fœcundiſſimus eſt ager diuinarum ſcripturarum, omnes in ſe habet delicias, omnemq; ſuauitatem producit. Et ſicut manna ſecundum voluntatem vniuſcuiuſq; ſapiebat in ore, ita ſermo diuinus omnem tibi ſaporem quem volueris præſtabit in corde. Nihil Chriſtiano ſacerdoti melius, nil ſuauius, niſi iucundius eſſe poteſt quam ſi omni tempore ſacris ſe cum deſiderio cordis occupauerit ſcripturis, mundumque cuſtodierit ab hoc ſæculo nequam. Dicit enim beatus Hieronymus: *Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis.* Propterea ſint ſcripturæ diuinæ ſemper in manibus tuis, & iugi meditatione in corde voluantur, nec ſufficere tibi putes mandata Dei memoria tenere, & operibus obliuiſci, ſed ideo illa ſæpius legito, vt facias quod didiciſti. Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores mandatorum Dei ab ipſo iuſtitiæ coronam accipiunt. Ita viue, vt ſapientiam diuinarum humanarumque rerum cognitionem tibi neceſſariam aſſequi merearis, quia non eſt miſerabilior egeſtas, aut inopia turpior, quam in ordine conſtitutum ſacerdotali egere ſapientia, & eum qui alios docere iubetur ex officio, ſtultum eſſe & ſine eruditione virum. Vale & Deum ora pro nobis. Ex Herbipoli 24. die menſis Iunii. Anno Chriſti 1506.

Sacra ſcriptura quantum præſtet reliquis ſcientiis.

Pſalm. 45.

Rom. 2.

II.

IOANNES TRITEM. AB. MONASTERII S. IACOBI IN SVBVRBIO Herbipolenſi, Priori & Conuentui in Spanheim diuini nominis continuum habere timorem.

OMNIPOTENS Deus cuius æterna poteſtas & nunquam iniuſta voluntas, ſanctus & iuſtus in omnibus operibus ſuis, qui nihil facit mali, nihilve ſine cauſa permittat. Ipſe iuſtus, ſanctus & miſericors, omnia in vero iudicio fecit cum ſit bonus atque omnipotens, nulli penitus iniuriam facit, qui cuſtodit veritatem in ſæculum ſæculi, facit iudicium iniuriam patientibus, dat eſcam eſurientibus. Dominus erigit eliſos, Dominus diligit iuſtos. Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit. Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & ſubleuat. Suſcitat de puluere egenum, & de ſtercore eleuat pauperem. Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit, & impii in tenebris conticeſcent. Niſi quia dominus erat in nobis, dicat nunc abbas Tritemius, niſi quia dominus erat in nobis, cum exſurgerent improbi homines in nos, forte viuos deuoraſſent nos. Cum iraſceretur inſania

Pſal. 144.

Pſal. 145.

Regum 1.

Pſal. 112.

Pſal. 112.

& furor eorum in nos, forſitan aquæ malignantium operuiſſent nos. Torrentem iniuriarum & contumeliarum pertranſiuit anima noſtra, niſi aſtitiſſet Dominus Ieſus, forſitan pertranſiſſet anima noſtra aq̃ intolerabilis deſperationis, aut certe non ſatis religioſe vindicaſſet iniuriã. Sed benedictus Dominus Ieſus, qui nõ dedit nos in captionẽ dentib. æmulorum, vt prauorũ hominum cogeremur diutius ſubeſſe imperio. Anima noſtra ſicut paſſer innoxius liberata eſt de malignorũ laqueo venantiũ, quorũ inuidia nullo viro bono parcere nouit. Laqueus contritus eſt, & vana Cynonotorũ eliſa confidẽtia, qua nos reuocare à ſanctis ſtudiis in odiũ iuſti principis fruſtra tentauerunt. Nos autẽ adiutorio Domini noſtri Ieſu Chriſti à multis, quas in regimine monaſterii Spanhemẽſis ſuſtinuimus, miſeriis tandem liberati ſumus. Laqueus mundanæ colligationis noſtris omnino cõtrarius ſtudiis Dei prouidentia contritus eſt, & nos de ſeruitute ingratiſſimorũ hominũ liberati ſumus. Dominus Ieſus liberauit animã meã à labiis iniquis, & à lingua æmulorũ nimis doloſa. Vos ſcitis, fratres, modo veritati velletis exhibere teſtimoniũ, q̃ iniuſtã à Cynonotis iniuriã ſuſceperim, qui nullã contra me cauſam habentes, inuidia & liuore cõmoti, eccleſiaſticã violare immunitatẽ non timuerunt. Excuſationes modo afferũt ſuæ in nos temeritatis, dicentes ſe non odio noſtri ſed amore potius feciſſe ꝙ egerunt. Sed malus & nobis non tolerandus amor eorũ fuit, quo nomen noſtrũ ab omni ſcelere ſemper innoxiũ, per ora multorũ in ſuſpicionẽ vertitur, quaſi propter aliq̃ noſtri laſciuiã, ita ſæuire oportuerit in familiam. Annus hodie 24. voluitur, quo canonice in abbatẽ electus Spanhemenſem, omne tẽpus ꝙ mihi cõpetere ad otiũ potuit, vos teſtes eſtote & iudices, non ad voluptatẽ carnis qualẽcunq;, ſed totum ſemper ad ſtudiũ conuerti ſcripturarum, die ac nocte lectionib. intentus, ſemper aliquid ſcribens aut diſcens. Nemo veſtrũ me vnq̃ inuenit otioſum, nemo vidit vel audiuit carnis ſolatiis deditũ, vagiſq; diſcurſib. vel ſpaciamentis in monaſterio vel extra inutiliter occupatũ, ſed neq; comeſſationib. aut potationib. conuiuiiſque minus neceſſariis intentum, ſeu quibuſcunq; aliis leuitatib. aut vanitatib. deſudantẽ. Nihil mihi dulcius vnq̃ fuit, quã ſacras rimare ſcripturas, in illiſq; oportuno tempore diebus occupari & noctib. & ſemper aliquid boni aut legere aut ſcribere. In teſtimoniũ ſtudiorũ noſtrorum voco citoq; bibliothecã illã ſolennẽ, quam meis laboribus, ſtudio & impenſis comportaui non ſine vigilantia & fatigatione continua, voluminum in omni varietate ſtudiorum non modicam multitudinem congregans, non ſolũ impreſſorũ nouiter, ſed ſcriptorum quoq; manu & calamo, quorum numerus omniũ duo millia excedit. Superfluum fuerit noſtras recenſere lucubrationes, quas in medio curæ paſtoralis, rerumq; ſollicitudine temporaliũ per interualla ſcripſimus, quib. nomen Spanhemẽſis cœnobii prius incognitum & obſcurũ, ſatis celebre factum eſt. Neq; ſtudiis noſtris intenti nimium rem propterea neglexximus temporalem, ꝙ laborum noſtrorũ monumenta teſtabuntur compluria, neq; nos ipſi poteritis negare, palã cernentes quas ereximus neceſſarias pulcherrimaſq; ſtructuras: & in eccleſia quos cõparauimus ornatus campanulaſq;, & varia ſacri vaſa myſterii: cenſuum quoque ornatiſſime renouatas conſcriptiones, quæ omnia quantis exegerimus laborib. & impenſis, etiamſi vos non intelligatis, ipſa tamen poſteris inducẽt admirationem. Deniq; ab annis iam ferme duodecim, vbi in notitiam & familiaritatem quorundam deuenimus principum atq; nobilium, non parũ vobis emolumenti adduximus, ex his quæ nobis eorum fuerant munificentia condonata. Nihil fuit nobis vnq̃ ſpeciale, nihil propriũ, ſicuti nec eſſe debuit, ſed fuerunt nobis vobiſcum omnia ſemper communia, & nulla penitus neque in habitu neque in cibo neque in potu nobis vnquam ſingularitas fuit, quod ita verum eſſe nullus veſtrũ ignorat. Maxima quoque nobis cura ſemper fuit, ne quid eorum quæ vobis neceſſaria videbantur deeſſet, fecimuſq; vt in nullo ſuſtineretis penuriam, quantũ nobis omnino poſſibile fuit. In ſpiritualib. vero nunq̃ defuimus vobis, tametſi pauci veſtrũ poſt diſceſſum fratrũ noſtrorũ, quib. ſancta ſtudia placuerũt, ſpiritualia dilexerint exercitia, ſed vanis ſe occupauerint ſemper. Scripſimus, diximus, Verbum Dei continue vobis prædicauimus, voſq; oportune & importune ad cultum veræ ſapientiæ publice ac priuatim exhortati ſumus, quantum vero profecerimus, confiteri palam erubeſcimus. Et quia feciſtis vos noſtra exhortatione indignos, diuina forſitã prouidentia tranſplantati ſumus, ne inter ſpinas arbor diutius ſine fructu pungeretur. Venit illa dies quam à multis optauimus annis, in qua nobis eſt data oportunitas, vt ingratarum ouium ſanguinem ſuper earum capita funderemus, excuſſoq; in eas puluere pedum, à finibus ſurdorum, iuxta præceptum Euangelicum tranſiremus. Audite capita ſi placet eorum quæ commiſiſtis in nos, vt cognoſcatis vos iuſtiſſima ratione deſertos à nobis, ſacra vobis ſemper diſplicuere ſtudia noſtra, ſcriptiſque noſtris omnibus pro reuerentia cachinnos reddidiſtis, & nemini vnquam lucubrationes noſtræ minus placuerunt

Matth. 10. Mar. 6. Luc. 9. Actor. 13.

Imago peſſimorũ monachorum.

quam filiis noſtris. Nec ſatis fuit irriſiſſe opuſcula etiam quæ patrum iuſſu conſcripſimus, niſi & apud indoctam plebem de tractationibus ea carperetis. Vixiſtis ſemper paternis exhortationibus contrarii. Multis ſæpe in nos conſpirationibus machinati fuiſtis, interpoſitoq; iuramento & pœna vocis amiſſionis in capitulo ne quis nobis cõſpirationis veſtræ reuelaret archana, mendacia debitorum confinxiſtis in nos, quæ per aurifabrum Wormatienſem, qui creditor occultus dicebatur, coram vobis omnibus in loco capitulari oſtendimus conficta & ementita. Ambo viuunt hodie teſtes, tũc autẽ deputati viſitatores, Gerlacus Tuitienſis, & Ioannes Schonaugienſis abbates, qui ne dignam de vobis vltionẽ ſumeremus, precibus obſtiterũt. Item cura & ſollicitudine rerum temporaliũ ſpiritualiumque per omne tempus noſtri regiminis grauiter oppreſſi, nullum è vobis inuenire potuimus vnquã, qui aut noſtris compateretur laborib. aut vices monaſterii pauperis in veritate doleret. Quot vobis priores inſtituimus clauſtrales? & præter vnũ Nicolaũ de Creutzẽnach, alterumq; Ioannẽ Damium Curtenſium, nullum regularis diſciplinæ zelatorẽ inuenire potuimus vnquã. Erubeſcimus dicere quãto ſemper odio fueritis perſecuti eos, qui vobis monaſticæ obſeruantiæ diſciplinam perſuadere conati ſunt. Quantam vero pro re familiari diligentiam fecerint quos nobis coadiutores aſſumpſimus, & nos cũ dolore ſumus experti, & neminem veſtrum latere poteſt. O quantis gemitib. & ſuſpiriis plenum onus paſtoralis curę in vobis hactenus portauimus, nullũ ex vobis neq; in ſpiritualibus neq; in temporalibus fidelem habentes adiuuantem. Vos ad omnia nobis præſtitiſtis inutiles, nullam rectitudinis vel communitatis zelum habentes, nihil aliud quam carnis ſolatia quæſiuiſtis. Inter vos erat nemo qui manus nobis porrigeret adiutrices, & ſi quando extraneum nobis in auxiliatorem temporalis curæ aſſumpſimus, continuis illum detractionũ morſibus laceraſtis. Annis quatuor cenſus monaſterii omnes in propria leuare ac renouare perſona coacti fuimus omni ſolatio veſtrum deſtituti, & quoties aliquem in cellerariũ ex vobis deputauimus, toties in rebus monaſterii graue diſpendiũ paſſi ſumus. Nos autem qui patrum ordinis imperio multoties obedire compulſi, ab annis viginti per omnes vicinas prouincias viſitando totas plerumq; conſumpſimus æſtates, reb. noſtris ſemper nequiuimus pro voluntate adeſſe vtiliter, quo factum eſt, vt nobis abſentib. & vobis omnia negligentibus, imo veſtra ſolatia quærentibus, non ſatis pulchra facies rerum vtriuſq; ſtatus tandem emerſerit. Quamuis maxima ſollicitudine noſtra interueniente, nullam vnquã rerum ad vitæ ſuſtentationem neceſſariarum ſenſeritis inopiam, quouſq; tãdem anno Chriſtianorum quarto ſupra quingenteſimũ atq; milleſimum, bello ſæuiente in principem Illuſtriſſimum Palatinum grauiſſimo, cortes monaſterii omnes vnde viuere ſolebamus, per Haſſones Alexandrinoſq; aut exuſtæ aut deſolatæ fuerunt. Erat nihilominus certa nobis ſpes recuperationis omnium, ſed veſtra ſe ſtultitia, ne dicamus perfidia interpoſuit, & omne conſilium noſtrum, quod nullius iniuriæ memores pro veſtro parauimus bono, præſumptuoſa temeritate corrupiſtis. Ab annis duodecim nouimus præceſſiſſe diſcordiarum ſemina, ex quibus malum omne conſtat exortum. Ducem Cynonotorũ alioquin principem pientiſſimum, quidam ex vobis inter medios blatterones nobis reddiderunt ſuis occultis machinationibus infenſum, in mediũ pro cauſa, vt ratio videretur ſufficiens, afferentes conficta, quaſi nos partes principis Palatini, iuribus ipſius ducis magna quadam adhæſione duxerimus præferendas. Quid enim ſi fuiſſet etiam hæc veſtra confictio vera? Eramus propterea vel detractionibus veſtris lacerandi, vel indignationi ducis iuſtæ obnoxii? Quid Palatino cõtulit adhæſio noſtra? quid profuit? aut quid commodi ex ea re cepit? Aut quid nocuit Duci, quod nos Palatini ſauimus rebus? Ingenue fatemur Palatini principis Sereniſſimi nobiſq; clemẽtiſſimi atq; munificẽtiſſimi bene fauimus ſemper, ſed & hodie fauemus honori, bonæ fortunæ, rebuſq; ſecundis, quanquã fauor hic noſter ſuæ nihil contulerit maieſtati. Neq; Ducem propterea odio habuiſſe putandi ſumus, aut rebus eius male fauiſſe, quod etiamſi voluiſſemus, quã illi rerum ſuarum intuliſſemus iacturam? Libet exclamare in ducem & ſuos, ſi veſtris delationibus credidit falſis, cum Ariſtophane in quodam loco pulchre ſatis dicente.* *in principio Pluti.*

ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶν ὦ ζεῦ καὶ θεοὶ
δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου.

De omnibus his libenter quidem nobis perſuaderemus innoxium principem, niſi manifeſta viderentur ſeductæ mentis obſtare inditia. Vera dicimus, in potentem cognita ſcribimus, nullam eius proſcriptionem metuentes, quoniam nos proſcribere nõ poterit, cuius imperio minime ſubiacemus. Parcimus tamen, ne vindictæ genus videatur ſcripſiſſe veritatem. Ad vos nota referimus atq; manifeſta, quibus ſi audetis cõtradicite, imo ſi poteſtis. Quis in crepidine templi monachum illum quem noſcitis omnes reperit cum vxo-

ſe villani commiſcentem? Nonne tu prior cum aliis multis? Hic talis iuſtene à vobis defendi potuit, & in aliorum perniciem nobis tunc abſentibus auxilia ſibi hominum inuocare ſecularium? Negauit publice factum quod multorum fuerat atteſtatione probatum: & ne debitam pro demeritis lueret pœnam, nobis conſentientibus opemque ferentibus innocentes noſtros familiares, quorum fuerat induſtria deprehenſus in facinore, contra omnem iuſtitiam vocauit in culpam. Cur noſtrum non expectaſtis aduentum? Omnia enim nobis Heidelbergæ tunc exiſtentibus & ignorantibus facta ſunt. Veſtro dehinc fauore atque conſilio mendaciis ſuis abbatem montis ſpecioſi nimis credulum, ac Ducis Cynonotorum quoſdam officiales circumuenit, eoque concitauit, vt innoxios familiares noſtros, qui eum ſolum cum ſola in loco eccleſiæ obſcuro, & ab hominum acceſſu remoto, cum ſignis ſui ſceleris manifeſtis (quæ maior quoq; pars veſtrũ vidit & vera cognouit) ab vndecima hora vſq; ad ſecundam obſeruarunt, repererunt, exeunteſq; increparunt de templo, alios caperent, alioſq; conuerterent in fugam, non in paruum noſtri deſpectum, contumeliam & opprobrium. Hæc omnia veſtro conſilio facta, & inſtantia per ducales præſumpta miniſtros in abſentia noſtra certius certo cognouimus cum cæteris quæ nos ſcribere verecundia nõ permittit. Huius indignitate facti tandem relati ad nos, extra monaſterium manere ad tempus decreuimus, donec animos erga nos veſtros intelligeremus plenius, & mentem Ducis cur & ſi talia commiſiſſet haberemus exploratam. Interea mẽſes decem & octo fluxerunt, in quibus præter Priorem neminem veſtrum vidimus, nullas à vobis accepimus literas, præter in Marchia vnas, & impenſis viximus alienis, munificentia principũ ſuſtentati: animos veſtros rerum exhibitione ſatis intelligentes, niſi forſitan Prior fidelis internuncius eſſe contempſerit, ꝙ tempus ſine dubio dabit in lucẽ. Quid eſt fratres ꝙ toties nos vt reuertemur ad monaſterium precib. pulſare voluiſtis, quaſi mẽtem neſciretis noſtram, quã vobis dudum literis ſignificauimus per Priorem? Si voluiſtis vt rediremus ad vos, quare mandatis noſtris non obtemperaſtis? Quare Ducem non conueniſtis veſtrum, vt nobis gratioſum retribuiſſet animũ? Sed audiuimus illum dixiſſe ad ſuos cõplures, quare abbas nõ reuertitur ad monaſteriũ ſuum, quando nemo illi fuit moleſtus, nemo turbauit, nemo iuſſit exire, nemo reuerti prohibet? Mallet. n. Dux non dubitamus non eſſe factum, ꝙ ad inſtantiã fugitiui illius monachi fieri mandauit, pœnitẽtiaq; ductus vt rediremus optaret, ſed more principum huius mundi, veretur ne ſi nobis deſideriũ ſcriberet ſuum, recognouiſſe iniuriam videretur quã fecit. Magis autẽ expectat humilitatem à nobis, vt qui contumeliam ſuſcepimus veniam priores deprecemur. Non poſſumus hoc noſtram decere inſtitutionem monaſticam non cõfiteri, & feciſſemus quam libẽtiſſime ob Chriſti amorem, niſi veſtra nobis inueterata nimium ingratitudo ne rediremus obſtitiſſet. Satis enim perſpecta nobis eſt innata clementia Ducis, quã vel vnis impetrare potuiſſe literis minime dubitamus. Veſtra in nos commiſſa ingratitudinis vitia ſæpiuſq; repetita cogitamus, quorum diutius inſolentiam tolerare nõ volentes, datam nobis occaſionẽ qua liberemur à vobis licet cum amaritudine ſuſcepimus, ſcientes nos agrum huc vſq; ſterilem coluiſſe. Nimium eſtis ignaui & ſimplices, ſi putatis me dolos veſtros & fraudes non præuidiſſe, cum me verbis vt redirem feciſtis crebrius rogari, & tamen nihil plus quam reditũ meum timuiſtis. Creditis nos latere conſilia in conuentu malignantium apud Bingiones agitata? Aut minime cõſtare nobis eulogia putabitis quæ prior nomine omnium veſtrũ cõfinxit in mõte ſpecioſo aduerſũ nos faciẽs ea cõſcribi per manus Petri Schlarpii, quanq̃ intercepta cuiuſdã fratris induſtria apud Budoras, in man⁹ nec dũ peruenerint noſtras. Hæc ingratitudinis & maleuolẽtiæ veſtræ manifeſta inditia nos tandẽ rationabiliter cõmouerũt, vt recedẽtes à vobis tãtas inſolẽtias diutius minime pateremur. Quod vtinã prius feciſſem⁹ cũ ad plures vocaremur abbatias à multis, quas vna ſentẽtia oẽs veſtri amore contẽpſimus. Erãt. n. tunc plures inter vos religioſiſſimi fratres morib. & prudentia inſignes, quorũ intuitu oblatã nobis fortunã deſpexim⁹. His tãdẽ aut mortuis aut ad alia monaſteria vocatis, vos mihi relicti fuiſtis prudẽtia & eruditiõe paruuli, ſtultitia vero & temeritate magni, quos ſæpe ad ſemitã iuſtitiæ reuocare tentauim⁹, nihil tamẽ profecim⁹ vnq̃. Semper vobis diſciplina regularis odioſa fuit, & propterea neminẽ voluiſtis vnq̃ ſuſtinere priorẽ, niſi qui veſtris morib. conueniret. Simplicẽ illũ & rectũ virum Nicolaum Stauropolitanum, quẽ vobis conſtitueramus priorem, cum per viã obſeruantiæ regularis ambulare cerneretis, tot iniuriis, contumeliis & irriſionib. agitaſtis, quouſq; non ſolũ de prioratu eũ ſed de monaſterio quoq; turbaretis. Venerabilẽ quoq; fratrẽ integerrimumq; virũ Ioannẽ Damiũ Curteſiũ agrippinatẽ literis à nobis omnifariã ſufficiẽter imburũ, nõ modo latinis ſed græcis quoq; atq; hebraicis pari væſania ſuſtinere in prioratu recuſaſtis, propterea ꝙ ad regulæ puritatẽ ambulãs veſtris noluit cõſentire peccatis. Hic quãtus euaſerit

apud alienos qui ſuis diſplicuit hodie cernitis, quem ad vos reuocare iam deinceps minime poteritis. Improbitas veſtra viros optimos nunquam potuit ſuſtinere, propterea ꝙ veſtris leuitatibus minime conſenſerunt. O Spanheim Spanheim, bonos vtileſque viros ab initio reformationis tuæ ſemper abhorrens, quantis volui conatibus tuas reuelare miſerias & conſentire noluiſti. Ecce tunc tandem acedia plenus meliores compellor ſequi fratres quos iniuria repuliſti, Nonne Henricum Northeimenſem virum optimum regulariſque diſciplinæ zeloſiſſimum cuſtodem inuidia paruulorum ad Saxones redire compulit? Poſt quem pari væſania æmulorum ex te pulſi fuerunt Ioannes Thoringus nunc Prior in Pegauia, Ioannes quoque de Dreiſa iam Prior in Mariæ monaſterio, Nicolaus Stauro politanus cellerarius Lympurgenſis, Ioannes Damius præpoſitus ſanctimonialium in Nouo caſtro apud Budorim, & Ioannes Venatoris inſtitutor nouitiorum in præfato cœnobio Pegauienſi, qui ſinguli mutuo ſibi ſuccedentes Prioris in te geſſerunt officiũ, quos zelum diſciplinæ monaſticæ habentes ferre noluiſti. Tranſeo reliquos non priores, monachos ſimul atq; nouicios, quibus inuidia tuorum fortunæ locum contulit melioris. Hæc tua Spanheim infirmitas ſemper & nauſea fuit, ꝙ ſanum fuit & integrum euomere, ægrotum vero & inutile, non ſine periculo in ventris ſtomacho retinere. Viros bonos, maturos & vtiles, in quibus requieſcere potuiſſem ſecurus per inuidiam eieciſti, quorum deſtitutum auxilio facilius tandem ſæuires in paſtorem. Expulſis nequiter domeſticis, quid reſtat niſi vt paterfamilias expellatur? Excuſationem verba legitimam conficta non afferunt, quoniam damni occaſionē qui dat, damnum dediſſe videtur. Præter enim illa quæ veſtra ſuperius in nos cõmiſſa perperam enumerauimus non minus ad indignationē nos concitauit mendoſa detractio veſtra, cũ nihil eorũ Deo teſte commiſerimus, quæ impio in nos animo confinxiſtis. Erubeſcimus dicere crimina quorundã veſtrũ quæ omnib. vobis ſunt manifeſta, ſed quia inter nos iſta manebunt ſecreta quæ hac vice ſcribimus, & nos cõpellit integritas ad memoriã vobis reducamus quorum nunq̃ fuiſtis obliti. Boni fratres hortamur vos per diſtrictum Dei iudiciũ in quo ſecreta cordium erunt manifeſta, ceſſate innocentē perſequi patrē, de quo quicquid ſceleris dictum eſt, confictũ & mentitũ non ignoratis. Vos ipſos inſpicite potius & agite pœnitentiam, quoniam parua conſolatio eſt ſi homines veſtra lateant crimina, cum Deum minime latere queãt. Schedulã his incluſam legite, & quanta vobis pœnitẽtia ſit opus intelligetis. Non ſufficimus admirari temeritatē veſtrã, qua inuoluere ſcelerib. veſtris non metuitis innocentes, vſq; adeo vt ne nobis quidē parcere noueritis. Niſi verecundia prohibuiſſet nos reprobã conuerſationē veſtram, qua nobis abſentibꝰ ſemper in deteriora profeciſtis ad notitiam patrũ deduci feciſſemus, vt agnoſcerent oẽs quantã à vobis ſuſcepiſſemus iniuriam. Cõfidimus aũt in domino Ieſu qui ſolꝰ nouit innocẽtiam noſtrã, quoniam venient in lucē omnia quæ cõmiſiſtis in nos nobis ẽt nihil reuelantibus, dabitiſq; iuſto Dei iudicio meritas in hoc tẽpore pœnas, ne in futuro examine pereatis. Vos quidē nobis vt crederemus occaſionē improbitate veſtra tribuiſtis, talia cõmittentes in nos qualia boni clauſtrales nunq̃ in ſuũ commiſere paſtorē. Abbatiã itaq; monaſterii diui præſulis Martini Spanhemenſem, q̃ canonice dudum electi atq; cõfirmati ſuſcipientes annis 21. menſibus duobus & viginti diebus cum Dei auxilio pro viribus ad puritatem regulæ ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti regere, manutenere & gubernare curauimus, hodie per manus noſtræ chirographum propter incorrigibilem temeritatem veſtrã multipliceſq; iniurias tam à vobis quam ab aliis ſuſceptas coram crucifixo Ieſu Chriſto in arbitrium conuentus, non inducti neq; ab aliquo perſuaſi aut compulſi, ſed voluntate ſpontanea in Dei nomine reſignamus, ea contenti q̃ pridie S. Iacobi maioris Apoſtoli in ſuburbio ciuitatis Herbipolenſis oblatam à reuerendiſſimo præſule Laurentio ſuſcepimus gubernandam. Confitemur autem & publice in his ſcriptis proteſtamur, ꝙ Ioannem Nutium ſeniorem, Ioannem Damium, Ioannem Cuſanum, Ioannem de Sobernheim, Ioannem Pingionitã ſeniorem, & Nicolaũ Sculteti filium, ab omnibꝰ iniuriis & cõtumeliis nobis illatis à vobis credimus, tenemus & pronunciamus innocentes, innoxios & immunes. Satis enim nobis innocentia & integritas eorũ conſtat, qui pura ſemper deuotione noſtris obediuere mandatis, ſeq; à prauitatis veſtræ ſtudiis vbiq; ſubtraxerunt. Propterea illos immunes denunciamus atq; innoxios ab omnibus iniuriis, cõtumeliis & detractionibus veſtris, quibus vt recederemus à vobis effeciſtis. Similiter & vita defunctos præter Haymonem omnes credimus & pronunciamus à veſtris conſpirationibus innocentes. Omnipotens Deus indulgeat vobis ea quæ commiſiſtis in nos & nõ imputet vobis in peccatum ad mortē, ſed culpam ſimul & pœnã pro ea debitam in hac vita remittat. Ego vobis ẽt non rogantibꝰ propter amorē Domini mei Ieſu Chriſti libẽter indulgeo, à quo &

ipſe meorum expecto veniam delictorum. Credite mihi, fratres, coram Chriſto Ieſu & ſaluatore omnium vera dicenti: quoniam ſemper vobis pepercimus & malefacta veſtra quæ in Deum commiſiſtis & me nunquam effudi in lucem, indignum exiſtimans, vt paſtor mali aliquid etiam cum veritate de ſuis ouibus loqueretur. Hinc ſcio vobis audacia creuit, & temulentus cõtra nos pauper cornua ſumpſit, vt de me fingeretis falſa, qui de vobis ſemper tacui vera. Satius ergo duxi monaſterium dimittere, quam veſtros mores improbos in capitulo patrum verbo vel ſcriptis accuſare. Certus ſum enim & nullatenus dubito, quoniam ſi cauſam vt eſt in notitiam patrum deduxiſſem qui apud Moguntiam in capite Septembris anni præſentis capitulum annale celebrarunt, & mea fuiſſet comprobata innocentia, & nullus veſtrum deinceps in Spanheim remanſiſſet. Veſtrum coram hominibus libenter portaui opprobrium, vt verum me Ieſu Chriſti comprobarem diſcipulum. Arbitrabar enim melius vt vnus cederet multis, quam propter vnum multi deſpergerentur. Dominus Ieſus qui eſt iudex viuorum mortuorumque venturus, pro his contumeliis & iniuriis, quas innocenter ſuſtinui mercedem, mihi rependet ſupra quam auſim aut petere aut ſperare non dubito. De cætero fratres ſecundum Dei timorem & veſtris prouidete cõſcientiis, & talem ſuper vos eligite paſtorem, non qui prauis conueniat moribus, ſed qui verbo & exemplo vos præcedat in ſalutem. Duos ſcio inter vos principes factionum, quorum ad abbatiam vterque aſpirat, alter vaticinio cuiuſdam fatuelli ſicuti omnes nouiſtis dudum animatus, alter vero in ſua prudentia confiſus. Deum non quærunt ſed ſuæ ſolatia carnis, quod ex vita vtriuſque tranſacta facile comprobare poteſtis, ac deinceps non ſine periculo experiemini. Hoc ſolum monuiſſe ſufficiat, quanquam verear ſurdis narrare fabellam. Dominum Deum timete, & eius obſeruate mandata, ne peccatum accumulantes peccato, iram vobis duplicem in die reuelationis iuſti iudicis theſaurizetis. Vindex enim eſt Dominus & ſuam longanimitatem in eos qui peccant & non egerunt pœnitentiam, atrocitate pœnarum compenſat. Valete & rectum aliquando ſapite. Ex Herbipoli vltima die menſis Octobris Anno 1506.

III.

IOAN. TRITHE. ABBAS S. IACOBI APOSTOLI IN SVBVRBIO HERbipolenſi, Ioanni Brachtio priori monaſterij diui Matthiæ Apoſtoli extra muros Treuirorum, amico ſalutem & charitatem.

QVAM pendeant cuncta ſub ancipiti mortalia caſu, ſi prius amice neſcieras, Trithemiana tibi nunc patefacit hiſtoria. Ego ſum ille Trithemius, abbas quondam Spanhemenſis, quem docti ſimul & indocti tanquam oraculum Apollinis obſeruabant, qui omnium ore laudatus, Burſueldianæ congregationis videbar caput atque columen. Magnum me aliquid exiſtimabant Reges & Principes, Eccleſiarumque præſules ad famam nominis noſtri concitati, me videre, me alloqui, ac ſuis intereſſe cupiebant archanis. Nomen Spanhemenſis abbatis per omnium ora cum laude volabat, ſeque putabant felices viri magni & eruditi ſi quos in mei familiaritatem admiſiſſem. Confluebant ad me non ſolum ex Germania tota viri doctiſſimi atque ſpectabiles multi, ſed ex Italia quoque & tripartita Gallia plures: principes quoque & pontifices eccleſiarum ſuis me literis atque muneribus viſitabant. Hunc me talem in æſtimatione hominum longe lateque habitum commouere quis potuerit miraris, vt locum quem ſcriptis & lucubrationibus inſignem reddidi, fratres quoque meos, quos enutriui in Chriſto, vna cum illa precioſiſſima ſupellectili voluminum, quam omni varietate ſcripturarum congregaui, dimitterem, & in obſcurum pauciſſimis notum hunc me locum transferrem. Scripſimus tibi de menſe Iulio prioris anni, propter quaſdam iniurias nobis inuidia hoſtis antiqui factas in nauſeam monaſterii noſtri Spanheimenſis incidiſſe, quarum recordatione permoti dimiſſo ad tempus cœnobio in Marchiam ſeceſſimus Brandenburgenſem. Inde reuerſi ad Neometim, tales æmulorum inuenimus animos, quod ſatius videbatur nobis monaſterium ex toto deſerere, quam acedia continua pulſante cum ingratis & perfidis diutius habitare. Ad pauperem, humilem ſancti Iacobi abbatiam in ſuburbio ciuitatis Herbipolenſis oblatam mihi per reuerendiſſimum antiſtitem Laurentium ſciens & volens me contuli, plenamque inutilibus & vanis occupationibus Spanhemenſem reſignaui. Natus enim ad ſtudia ſcripturarum inſtitutioni meæ conuenientem reperi locum, in quo paupertati quies cum tranquillitate coniungitur, & pax inopiam comitatur. Optime nouiſti meam viuendi cõſuetudinem, quoniam nec multa quæſiui vnquam nec magna, ſed paucis ſemper & par-

uis vixi

tuis vixi contentus. Oblatas pingues locupleteſque abbatias plures contempſi, ſciens in multa rerum abundantia, multas eſſe turbationes, meo quoque nihil adeo contrarium propoſito, quam rebus immergi temporalibus & nullam ad ſalutis ſtudia ſupereſſe quietē. Scio enim qui dixit: Tranquillam & vacuam curis ſapientia mentē Imbuit, & placidi pectoris hoſpes erit. Eram propterea familiari paupertate contentus, & ſpretis mundi pompis atq; diuitiis, latere in Spanhemenſi tugurio non recuſabam. Vidit hoc μισάνθρωπος & inuidit, exiſtimanſque aut principum me curiis mancipandum, aut rebus neceſſario implicandum terrenis, totū perfidiæ ſuæ venenum in pauperem humilemq; parauit. Ab annis retro duodecim fratrum quorundam infecerat corda, male partibus fauentium principis sereniſſimi comitis Palatini, quorum machinatione occulta in nos tandem prauorum ſurrexit inuidia. Palatini principis in me fauor Cynonotorum auxit inuidiam, quorum latentis odii cauſam diſparis potentiæ conſideratio dedit. Videbant me inter ſecretos plerunque admiſſum, diuique munificentia Iouis honoratum & tabeſcebant, pluſquam fuit emolumenti ſomniantes. Quam diu ſtetit Leo robuſtus in flore, nihil catelli audebant, ſed operiebantur tempus, quo poſſent ſuper innocentem ſuam exercere maliciam. Venit illa dies prauis optata blaſphemis, qua improbi raptores totum Palatini turbantes principatum rapinis incendioq; vaſtarunt, neq; monaſteriis neq; Dei parcentes Eccleſijs, ſe non Chriſtianos ſed Turcas potius exhibuerunt infideles. Interea fortiſſimus leo perſequente aquila totius imperij viribus grauiſſime fatigatus, non paruum cœpit ſentire detrimentum, vt fides multorum probaretur. Proſtratum è cœlo Iouem extinctumque ſubito leonem multi putabant, & qui prius metu non charitate videbantur amici, in aduerſis conſtitutum principem manſuetiſſimum deſerentes cum aduerſariis ſenſerunt, iuxta vulgatum illud apud Græcos prouerbium: Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται, ita nos cum illo cecidimus omnes. Hinc temeritatis auſum inuidia ſumpſit, pauperemque me & innoxium Trithemium carpſit, oportunitatem nacta diutius optatam, qua ſe inter culices iactaret potentem. Me namque apud Budoras cum ſacratiſſimo principe moram agente, Cynonotorum ſatellites principis, ad quorundam fratrum meorum inſtantiam, qui fuerunt in ſcelere deprehenſi, monaſterium intrantes, quoſdam è familia, qui factum notauerant, ceperunt, ſpoliatoſque ſub immunitate eccleſiaſtica rebus omnibus & ianuis fractis in vincula coniecerunt. Hæc mihi Budorim nunciata non mediocriter diſplicuerunt, propterea quod in odium mei facta conſiderabam, veritus quod accidit, ne puritatem mei nominis apud ignaros veritatis in aliquo lædere poſſet. Conſtitui ergo penes me, non prius redire ad monaſterium, quam patratæ iniuriæ cauſam Iuſtitia vindicaſſem. Manſi autem foris menſibus decem & octo, memoria facti, vt mihi viſum eſt, ratione commotus, & quanto diutius, tanto nauſea reuertendi maior me inuadere cœpit. Sane non parum ad cedendum me fratrum meorum ingratitudo permouit, quam ſæpe quidem grauiter expertus, verecundia prohibente in lucem facere non volui, melius iudicans, vt iniuriam paterer, quam multitudinem cum veritate licet diffamarem. Maneant occaſiones mei receſſus Deo commiſſæ, & quantum ad me pertinet ſilentio tectæ, quarum notitia ſcandalum potius induceret auditoribus, quam ædificationem. Crede mihi velim amice, quoniam niſi graues fuiſſent iniuriæ, & nimiū diſceſſus mei rationabilis cauſa, monaſterium meum, cui annis præfui tribus & viginti cum ſollicitudine maxima, bibliothecam quoque precioſiſſimam non reſignaſſem. Nihil Deus permittit ſine cauſa. Quis ſcit ſi me in alium transferri voluit locum. Scio equidem non paucos mirari, quod abbatiam dimiſi Spanhemenſem, quam libris & ſtructuris effeci pulcherrimam, vſq; adeo, vt in tota Germania nunquam reperiatur bibliotheca, in qua tot habeantur in omni ſcientia ſcripturarum noua ſimul & antiqua volumina precioſa atque rariſſima, non ſolum Latina, ſed Hebraica quoq; & Græca, charactere ſcripta vetuſtiſſimo. Nā vt vidiſti plus quam duo voluminum millia ex diuerſis mundi regnis rara & antiquiſſima cōportaui, quæ omnia cum ædificiis & reb⁹ variis amore pacis dimiſi. Si quis ex eorum amiſſione dolor animum pulſare cœpiſſet, mortis mihi ſimilitudinem formaui, qua non ſolum obliuionem librorum, ſine quibus aliquando viuere non potui, ſed etiam contemptum (vt dixerim ita) mihimetipſi perſuaſi. Magno fateor bibliothecæ quōdam tenebar amore, & cunctis mundi opib⁹ libros meos anteferebam: ſed poſteaquam rerum mutationem perpendi adeſſe mearū, omnia quæ prius amaueram ſtercoris æſtimatione contempſi, animoq; imperaui meo, nihil præter ſeipſum deinceps ſuū credere, & quæ in morte neceſſario eſſet relicturus, multo magis viuens in carne diſceret non amare. Semel me vana mundi confidētia decepit, qua riſus monachorū fauorem eſſe putabā, blandimenta

Bibliotheca Spanhem.

nobiliſſi duxi honorem, & quicquid offerebat fortuna placens arbitrabar æternum. Non adiiciet vt me ſecundò contriſtet, quoniam expertus iam didici rebus non fidere vanis, & quod ſpes hominum falſa ſemper in tribulatione deficiat. Cernis ne homo, quoniam parua necat morſu ſpacioſum vipera taurum, & monachi latentes in occulto paſtoris labefactant imperium. Gutta cauat lapidem non vi ſed ſæpe cadendo: & ſæpe rectorem humilis turba deiecit ſuperbum. A multis quidem annis improbitatis ſeminarium pullulare cœpit quorundam inuidia fratrum, quos publici criminis olim tenebat infamia: tam eſt periculoſum rectori contumaces plectere ſontes, qui meritas adſcribunt iniuriæ pœnas, ſemper operientes ſilentio tempus, quo corripientem perdant cenſorem. Sed Dominus Ieſus qui pauperum ſuorum non obliuiſcetur in finem, erit conſolatio mea, in quo ſpem meam poſui omnem, qui pacem cordi meo dabit in tempore oportuno, & occulta mortalium iudicaturus producet in lucem. Cuius miſericordiam vt ores pro me te etiam atque etiã rogo. Vale. Ex monaſterio meo præfato Herbipoli vltima die menſis Octobris. Anno Chriſtianorum M.D.VI.

IIII.

IOAN. TRITHE. AB. MONASTERII S. IACOBI HERBIP. *Ioanni Gotfrido paſtori eccleſiæ vallis virorum* * *Salutem.*

* Manthal.

QVOD me fraterno proſequaris amore, ſatis habeo manifeſtum; & ideo diſſimulare non potui, nec debui forſan, quo minus tibi omnem rerum ſeriem mearum innoteſcerem. Vera namque amicitia Chriſti confirmata dilectione, nihil accidentis fortunæ celare conſueuit amicum, vt ſi prouenerint ſecunda, congaudeat, ſin vero contraria, patienti amico compatiatur. Cauſas diuturnæ peregrinationis meæ à monaſterio Spanhemenſe, notas tibi non ſcribo, ſed quoniam æmulorum iniuria motus rebus tandem prouiderim meis. Quid ni facerem tam inſigni præter meritum contumelia ſuſcepta? Neceſſe fuit mihi pacem non aſpernari oblatam, & quæ negabatur à propriis amplecti cum alienis. Enimuero quæ hodie ſit facies obſeruantiæ regularis monachorum in Spanheim, qualiſque fuerit olim me præſente, vicinus ignorare non potes, & quanta mihi dudum ingratitudinis exhibuerint ſigna probe cognouiſti. Quid deinceps facerem cum ingratis hominibus, qui nihil minus quam ſpiritualia curant, nihilque ſtudioſius quam carnalia ſectantur. Maximis me curis & laboribus pro eorum commoditate per annos iam tres & viginti continuos afflixi, vides quam reporto mercedem. Aduerſum nos cum æmulis potiores inter eos ſentientes, pientiſſimum in nos ducem concitarunt, mendacio fraudeque vſi & dolo, donec pro veris falſa perſuadentes efficerent quod dudum cogitarunt. Ad tẽpus monaſterio duximus cedendum, vt ſaniori conſilio non deeſſet oportunitas, quæ meritas daret inuidia pœnas. Nouem in Marchia Brandenburgenſium commorati menſibus, certo putabamus futurum, vt ſuum temeritas mutaret conſilium, & fratres malorum ſaltem innoxij principis animum conuenirent. Interea nos ad monaſterium per literas vt reuerteremur ſæpius rogauerunt: Ducem vero quem nobis inconſulto mendacio reddiderunt infenſum, verecundia moti atque pauore in contrariam ſuadere ſententiam contempſerunt. Reuerſi tandem Budoras, ad nos euocauimus priorem, à quo relatione conſueta percepimus omnia eſſe pacata, & nihil penitus verendum: omneſque non ſolum vicinos & fratres, verum & ducem cum ſuis orare Cynonotis, vt ad cœnobium quantotius rediremus. Perſuaſit nobis tandem animumque induximus redeundi, annali mox celebrato capitulo, quod in capite Septembris apud Moguntiam inſtabat ſeruandum. His auditis lætum ſe fingens abſceſſit, mœſtus corde reuera, quia certi ſumus illum ad Spanheim reditum noſtrum ſemper horruiſſe potius quam optaſſe. Niſi enim nos fallat opinio, ſpem illi Abbatiæ imago 26. in refectorio dedit depicta. Recedente autem priore, mox nobis per Ioannem Damium innotuit, qualia Moguntiæ in monte S. Iacobi per manus cuiuſdam monachi cœnobii ſancti Ioannis Rinckaugienſis Petri Slarpionis eulogia ſcribi nomine totius conuentus Spanhemenſis feciſſet, quæ tamen ipſius referentis cautione intercepta ad manus noſtras minime venerunt. Hac perfidia noſtrorum cognita, firmo ſtatuimus conſilio, ad Spanheim deinceps minime reuertendum, nulliſque cedendum ſuaſionibus hominum in hac parte quorumcunque. Vere in me completum eſt illud Chriſti in Euangelio, *quoniam erunt inimici hominis domeſtici eius.* O clauſtralium memoria beneficiorum breuis, quoniam parua in monachis fides, non Deum ſed ſemetipſos quærentium. Quis credidiſſet Trithemium abbatem ſubditis pium ſemper, & nulli oneroſum,

Matth. 10.

ſum,nulli grauem,nulli moleſtum,ſed omnes affectu paterno fouentem, omnes charitatiue tractantem,& in vera dilectione amantem , tam repente ac ſine cauſa deſerendum à ſuis filijs,quos in Domino collegit,fouit,& enutriuit? O prior Iudæ non immerito comparandus traditori,quam perfidum te nobis exhibuiſti vicarium , qui vt abbatiam conſequaris noſtram,manifeſta in nos machinaris perfidia. Memor eſto vel nunc tandem omnium ingratiſſime hominum , quanto non ſolum tibi quidem indigno & nunquam merenti ſtudio humanitatis benefacere curauerimus ſemper, ſed tuis quoque parentibus noſtra impendimus beneficia cum ſumma pietate.Scis enim perfide, nec ignorare potes, quod bello ducatum Lutzenburgenſem deuaſtante , patriam nudi atque mendici propter inopiam exire fuerunt compulſi,& neminem inuenientes receptorem,ad te qui tunc nouitium nobiſcum vixiſti in Spanheim venerunt,& in porta vallis virorum ad vnius anni ſpacium in magna paupertate vixerunt.Nobis tandem ad abbatiã vocatis, miſericordia moti , te quoq; inſtante , ad villã eas Spanhemenſem euocauimus,gratis domicilium eis optimum contulimus, eiſque de monaſterio ſingulis diebus præbendam in cibo & potu ſufficientem propter Deum tuique aſſignauimus amore, quam & hodie in annum quartum & viceſimum ſicuti eis à principio conſtituimus ſuſcipiunt. Liberos denique & immunes ab omni ſeruitute, exactione & grauamine villanorum ac principum eos fecimus, veſtimenta dedimus,& in omni neceſſitate ſemper eos copioſe prouidimus vſque in præſentem annum. Te quoque primum ex capellano noſtro domeſtico in cellerarium monaſterij noſtri aſſumpſimus,confidentiam in te habentes ſingularem. Sed cum poſt menſes paucos te propter inexperientiam tuam & negligentiam multam amouere ab ipſo cellariæ officio cogeremur , ne aliquam ſiniſtræ opinionis incurreres maculam,in priorem te ordinauimus clauſtralem contra voluntatem multorum : te quoque in eodem officio per annos iam ſedecim contra fratrum murmurationes omnium manutenuimus, defenſauimus & excuſauimus ſemper.Noſtram in te commemorari pietatem confundimur,quam negligentiæ & remiſſioni obnoxiam potius quam virtuti confitemur. Dignum te in monaſterio nunquam geſſiſti priorem , quia nec obſeruantiam magnopere curaſti regularem,nec internæ conuerſationis ſtudium amaſti. Nobis in viſitatione ordinis ſæpius occupatis , tu ſine cauſa , ſine neceſſitate,ac ſine voluntate noſtra (quod tibi licebat minime) ad cœnobia monialium ſanctæ Catharinæ, ſancti Ruperti , & Ibingen, carnis quæſiturus ſolatia diſcurrebas,& ad villas & oppida in circuitu trium milliarium cõtra monaſticę inſtitutionis regulam vagari conſueuiſti,cunctos inhibens precibus,ne quis tuam nobis euagationem intimaret. Nos vero cum aliquando factum cognouiſſemus, nimia in te charitate feruentes,aut in totum diſſimulauimus propter pacẽ, aut minus ſufficienter emendauimus.Semper in te animum geſſimus pientiſſimum : Tu autem Iudam imitatus traditorem pro noſtra in te bonitate malum nobis reddidiſti. Verum quia cõtumeliam nobis factam,& per te & per alios cum facile potuiſſemus,non cupientes vindicare , reliqua malignitatis tuæ ſcelera pertranſimus,non dubitantes te caſurum in foueam quam feciſti,iuſto Dei in te ſæuiente iudicio,qui nos infideliter ſine cauſa iniuſte es perſecutus. Veremur autẽ non ſine præſagio futurorum,ꝙ nimis ſero boni fratres experientur, quam pium vtilemque in nobis amiſerint paſtorẽ, ſua potius quam noſtra voluntate,cui fauere & ſubuenire in tempore neceſſitatis,amore an odio æmulorum aut noſtri cogitent ipſi,contempſerunt. Vt reuerteremur ad monaſterium crebrius rogauerunt , ſed quod nunq̃ id fecerint integro in nos animo , duorũ nobis conſideratione perſuaſum eſt.Horũ eſt primum,ꝙ nunquam induci potuerunt,vt Principis Cynonotorum, quẽ nobis mendacio ſuo quidam reddiderunt infenſum , mitigare animum , vel leuiter ſaltẽ tentaſſent, metuentes duplicitatis argui,ſi quem prius vituperauerant rurſus poſtea laudaſſent. Alterum vero infidelitatis eorum teſtimonium ſatis eſt manifeſtum, quoniam qui prius vt reuerteremur ſemper inſtabant,mutati,vel potius detecti apud Pingiones in conſilio malignantium,vt cederẽ officio curæ paſtoralis rogauerunt. Nos aũt pro noſtro non ipſorum arbitrio duximus rebus noſtris prouidendum , ceſſimuſq; cũ nobis placuit, non quando voluerunt ipſi. Dolemus principem alioquin humanum , manſuetum, & catenus rectitudinis amantem , hac vice nimis credulum extitiſſe prauorum delationibus, quando ne verbo quidem eius vnquam contradimus imperio detrimentum. Palatini iuſtis partibus nos ſemper benefauiſſe confitemur, neque nos pœnitet , quoniam Principem illum agnouimus Chriſtianiſſimum,Deo deuotum , & bonis doctiſque viris ſemper benignum, manſuetum,& pientiſſimum,cuius multa in nos beneficia ingratitudinis arguerent merito,ſi aliter ſentiremus. Quid fauor iſte noſter Illuſtriſſimo Principi noſtro Palatino boni

contulit, aut quid tuo nocuit Duci? Nihil certe profuit illi, nihil nocuiſti. Monachus pauper & modicus Principibus huius mundi magnis conferre quid poterit ſeu auferre? Fauemus tamen ſemperque fauebimus Palatino ſacratiſſimo principi quam optime, tuo vero duci fauemus quantum ipſe nobis fauiſſe conuincitur. Sic enim nobis per ſuos mandari fecit. Reuertatur ad monaſterium ſuum abbas nihil metuens, quia nos neque boni neque mali quicquam illi ſumus facturi. Quam pulchra Ducis Chriſtiani promiſſio, in qua mentis eius in nos habitudo manifeſta efficitur. Sed mobile tandem valeat cum principe vulgus. Trithemius his fabis non paſcitur. Deum poſui adiutorem meum, cui omnem cauſam iniuriarum commiſi, certus quod nulli facit iniuriam, ſed reddet vnicuique iuxta opera ſua. Scio enim quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, quemadmodum & ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus in multis nos paſſionibus tribulationum præcedere dignatus eſt, ſuo nos volēs exemplo in aduerſis eſſe conſtantes. Omnia propter amorem patriæ cœleſtis patienter ſufferre debemus aduerſa, vt coram angelis Dei mereamur ſanctorum inuenire conſortium, qui contumelias non vindicamus æmulorū. *Viro bono quatuor ſunt neceſſaria.* Nam vt Hugo Folieti monachus noſter in primo libro ſcribit de animæ clauſtro, quatuor viro bono ſunt neceſſaria. Primum, vt omnes ſibi faciat amicos. Secundum, vt ſi facere amicos nequiuerit omnes, inimicos ſaltem non faciat. Tertium, vt ſi nec hoc euitare potuerit quo minus fiant inimici, diſcedat ab illis. Quartum, vt ſi quis diſcedentem perſequatur, non vindicet iniurias. Ego vero qui me virum exhibere bonum ſemper ſtudui, quantum in me fuit omnes cupiebam habere amicos, eos maxime qui virtutibus & eruditione literarum viderentur ornati, de quorum videlicet familiaritate non vituperium, ſed laudis mihi præconium naſceretur. Et multos quidem commertio ſtudiorum feci amicos, quorum in aduerſis poſtea fidem & conſtantiam fui expertus. Vnum duntaxat hominum genus admittere in amicitiam nunquam potui, quoniam ſe bonis ſtudiis ſemper inimicum exhibuit, & viros eruditos perſequi nunquam ceſſauit. Hi ſunt tumidi & ignauiſſimi literarum oſores, qui doctos viros ſuperbe deſpicientes, nihil amplius quam pecunias, & vanos mundi venantur honores, quorum amicitiam nunquam optaui, nec ſi quæſiuiſſem obtinere facile potuiſſem, propterea quod omnis eorum amicitia pecuniarum & munerum largitione conſtat, non Chriſti aut veritatis amore. Me autem odio habuerunt, propterea quod me virtutibus & ſacro ſtudio ſcripturarum, quorum ſe cōtemptores ſemper exhibuerunt, totum mancipaui, ſimulque quod inſaciabilem eorum auaritiam donis atque muneribus facere locupletiorem neſciui. Quis vnquam doctus vel eruditus inter Cynonotos ſine detractione conuerſatus eſt? Aut quem ſtudioſum literarum non ſunt perſecuti? Nam ex ipſo principe aliquando me audiuiſſe memini, quanto ſolo viſu librorū afficiatur horrore, cauſam aſſignante non aliam, niſi quod puer nimia præceptorum indiſcreta fuerit verberatione caſtigatus & verberatus. Hæc dixerim non ad contumeliam Ducis, ſed vt tu ad memoriam reuoces quod non ignoras, quales ſint qui ſe mihi ſine cauſa inimicos exhibere voluerunt. Ego autem ſecutus boni viri conſilium receſſi ab eis, malens pacem habere in terra aliena, quam continuam in propria perturbationem. Putabāt forſitan æmuli noſtri orbem terræ ſpacioſum in vnius caligulæ anguſtia reſtrictum, vt inuenire Trithemius extra Spanheim non poſſet vbi maneret, cogereturque propterea illorum ſe ſubmittere votis, & ad imperium Cynonotorum ſeruum viuere, qui innata ſemper libertate viuere ſub Chriſti famulatu ſolius conſueuit. Certus tamen eſſe mihi videor, quoniam ſi rei prænouiſſent exitum, quæ me cedente modo cognoſcunt, hanc temeritatem aggredi nunquam præſumpſiſſent. Inter monachos autem noſtros duo ſunt capita factionum, qui nobis abſentes reddere infenſos tentauerunt, non tam odio noſtri, quam ſui forſitan amore, quippe quibus non modica ſpes ſit nobis cedentibus ad abbaciam, nec tibi amice nomina eorum incognita ſunt, nec peruerſi mores abſconditi. Dicunt nihilominus, iuſtificationem ſui præferentes, quod nobis & antea dixerunt. Quis te pater abire vel iuſſit vel coëgit? aut quis te redire prohibuit? Cur ad monaſterium tuum non regrederis, cum non ſolum nemo ſit qui prohibeat, ſed omnes potius in circuitu nobiſcum amici ſimul & qui prius inimici videbantur tuum vehementer cupiant reditum? Nemo fateor me iuſſit exire, nemo compulit, regreſſum nemo interdixit. Spontanea voluntate contumeliam non ferens æmulorum, foris vbi eram remanere ſtatui, donec viderem exitum rei. Redire autem ad monaſterium ingratiſſimorum hominum, ſtultitia mihi videretur potius quam pietas, vbi conuitiator in foribus aſtat quotidie, auxiliator vero nullus adeſt. Vnde comprimi inter duos molares metuens, ſatius mihi viſum eſt, abbatiam ſimul & gentem cum pace deſerere, quam in medio nationis prauæ continuum mentis & corporis peri-

ris peri-

ris periculum formidare. Nulla me temeritas vt cederem propria incitauit, nec ſine patrum præcedentium exemplo prauos monachos dimiſi, quorum ingratitudo talem meretur paſtorem, qualem ego me nunquam volui exhibere. Rabanus ille Maurus abbas Fuldenſis in ordine ſextus, vir certe doctiſſimus, improbitate monachorum ſuorum abbatiam ipſam, poſteaquam annis rexiſſet quatuor & viginti, deſeruit, & ad Lodouicum Imperatorem pium confugiens declinauit, à quo transacto biennio poſt mortem Otgarii archiepiſcopi Moguntini in locum eius ſuffectus eſt. Regino quoque Prumienſis cœnobii clariſs. ſimul & doctiſs. abbas, qui multa ſcripſit vtilia, monachorum ſuorum iniuria pulſus abbatiam deſeruit, & ad Treuirorum archiepiſcopum confugit. Benno primus abbas monaſterii Goeſeccenſis, per fratres ſuos & Comitem fundatorem agitatus iniuriis, abbatiam dimiſit vnà cum cœnobio, & pro Chriſti amore ad Heremum conuolauit, qui tandem omnium conſenſu ſacerdotum eccleſiæ Miſnenſis Epiſcopus ordinatus eſt, & in teſtimonium ſanctitatis vſq; in præſentem diem crebris choruſcat miraculis, de quo monachi ſui quam male & improbe ſenſerint, ſcriptor Chronicæ Pegauienſis non tacuit. Quid loquor de nouiſſimorum pene temporum abbatibus, cum princeps monachorum diuus pater noſter Benedictus, primam ad quam fuerat ordinatus abbatiam, propter ſubditorum perfidiam dimiſerit. Non ſum melior quam patres mei ſanctiſſimi atque doctiſſimi, quos omnipotens Deus iniurias voluit pati monachorum, vt in eis ſanctitatis augeret meritum, vel more ſapientis agricolæ, vt fructum vberiorem producerent, ſi in locum magis conuenientem transplantaret. Plures enim veterum lectione cognouimus præſtantiſſimos patres abbatias dimiſiſſe ſuas propter ingratitudinem monachorum, alios quidem coactos metu tyrannorum, alios vero ſpontanea voluntate. Horum ego patrum exemplo monachos cum abbatia dimiſi pertinaces, quorum commiſſa in nos facinora præ verecundia calamo tradere non putaui. Verum ſicuti in his malis non omnes monachos meos æſtimare poſſim innoxios, ita nec omnes dixerim eſſe culpabiles, quanquã ſi me voluiſſent diutius habere paſtorem, offenſum delationibus falſis ducem aliter informaſſent. Satis enim mihi conſtat, Ioannem Nutium, Ioannem Cuſenſem, Ioannem Damium, Ioannem de Sobernheim, & Nicolaum ſculteti, in omnibus conſpirationibus fratrum contra me ſemper fuiſſe innocentes, nec in aliquo me læſum ab eis confirmo. Nomine autem exprimere illos, qui dentes ſuos armauerunt in nos, parum conducit, tu enim qui ſint & quales optime cognouiſti. Inter quos duo capita factionum, Remitius Melantius Prior omnium ingratiſſimus hominum, & iunior ille Pingionita, cuius malitia fatuitate ſuperatur, quoſdam temeritatis ſuæ fautores conſecuti, ambo totis ad abbatiam conatibus anhelant. Vt ergo tandem eorum magis innoteſcat perfidia, locum damus & tempus, longa docti experientia, quantum obſtet mentis profectui pernicioſa temeritas monachorum. Oblatam nobis abbatiam monaſterii ſancti Iacobi apoſtoli maioris in ſuburbio ciuitatis Herbipolenſis, per antiſtitem reuerendiſſimum Laurentium de conſilio amicorum, quintadecima die menſis Octobris anno præſenti ſuſcepimus, & priorem Spanhemenſem, cui præfuimus annis 23. menſibus duobus & diebus viginti, propter monachorum ingratitudinem, & ducis tui perſecutionem ſpontanea dimiſimus voluntate. Valeant nunc æmuli mei, humilem innocentemque perſecuti, valeat dux cum inuidis Cynonotis, valeat prior Melantius iniquitatis amator cum omnibus conſpiratoribus ſuis. Tantum in me, Deo permittente, inuidia potuit æmulorum, vt benefactorum meorum oriretur repente obliuio, & malum mihi redderent, quibus benefacere non ceſſaui. Verũ ſiue viuimus ſiue morimur Domini ſumus: Deum poſui adiutorem meum, in quo ſpem omnem locaui meam, qui tranſtulit me de medio nationis prauæ, & conſtituit in loco pacis & quietis, ipſi laus in ſæcula ſæculorum amen. Vtinam qui tantopere optauere meam contritionem, Dei nunc zelo cum puritate armentur, talem deſolato monaſterio prouiſuri paſtorem, qui paupertati eius conſulere vtiliter & velit & poſſit. Compatior enim pauperi cœnobio, & pro innoxiis fratribus compaſſionis viſcera porto, quanquam parum rationis mei habuiſſe videantur. Habes omnem translationis meæ hiſtoriam, qui nihil eorum quæ Cynonoti tui in me præſumpſerunt. Vindictam non quæſiui contumeliarũ, nec quæro in æternum, ſciens omnium dixiſſe iudicem: mihi vindictam, & ego retribuam. Omnia enim patienter ſuſtinui & elongaui me fugiens à facie perſequentis: quanquam ſi voluiſſem aliter, neque ſuffragia defuiſſent, neque vires propulſandi iniurias. Vale, & Deũ pro me orare non ceſſes, pauperique monaſterio Spanhemenſi deuotus in neceſſitate adeſto patronus, vt eſſe hactenus conſueuiſti. Iterum vale, ex Herbipoli vltima die menſis Octobris, Anno Chriſti 1506.

Rabanus Maurus.

Regino Prumenſis.

Benno abbas ſup. lib. 1. epiſt. 64.

V.

IOAN. TRITHEM. AB. S. IACOBI HERBIPOLENSIS, IOANni Damio Curteſio præpoſito ſanctimonialium in Nouocaſtro. S.

* Neuburg.

CVM te non lateant cauſæ amantiſſime frater, animum noſtrum ad reſignationem Spanhemenſis Abbatiæ mouentes, paucis duximus vtendum, hoc ſolum in primis ſignificantes, nos quintadecima die menſis huius Octobris, poſſeſſionem abbatiæ S. Iacobi canonica electione adeptos realem, in qua maiore nos cum pace victuros ſperamus, quam in Spanheim viximus vnquam. Vnde literas dedimus ad Conuentum in Spanheim, quibus & eorum ingratitudinem redarguimus, & reſignaſſe propterea Spanhemenſem abbatiam denunciamus. Tuum erit perferre illas, & operam dare, quatenus vtilem inueniant abbatem, non vitiis eorum conſentientem. Quocirca nobis videretur conſultum, quod tua charitas hæc denunciatura ſpecioſi montis tetro abbati, à quo & eorum dependent conſilia cuncta, & quaſi ab Apolline omnia reſponſa, Mogunciam primo deſcenderet, ſi forte pro viſitatoribus fuerit mittendum, ne iniquitas præualeat impiorum. Quocirca in viſceribus Ieſu Chriſti te hortamur, quantum in te eſt prouidere videlicet nō omittas, quatenus pauperi cœnobio perſona conueniens & vtilis præficiatur, ſicuti ipſa neceſſitas videtur exigere. Scis enim quemadmodum illi duo, Prior Melantius, & Pingionita mendax, ambo fatuelli & ſtulti, maxime anhelant ad abbatiam, quorum & vitam noſti & mores: noſtro iudicio vterque non ſolum inutilis monaſterio, ſed nociuus quoque non mediocriter futurus. Quamuis autem nimis grauem ſuſceperimus iniuriam à noſtris optamus nihilominus & monaſterio & fratribus omne bonum, eius amore qui in ſancto Euangelio dixit: *Orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, benefacite his qui vos oderunt.* Indulgeat eis omnipotens Deus, qui nos iniuſte & ſine cauſa perſecuti ſunt, neſcientes forſitan quid fecerint, zelum habentes nec bonum nec ſecundum ſcientiam, ſed amaritudinis & indiſcretionis. Vale Deum iugiter orans pro nobis. Herbipoli, vltima die menſis Octobris, Anno Chriſtianorum M.D.VI.

Matt. 5.

VI.

SERENISSIMO INVICTISSIMOQVE PRINCIPI, FRIDERICO DVCI Saxoniæ &c. Ioannes Trithe. Abbas monaſterii ſancti Iacobi in ciuitate Herbipolenſi S.

REVERTENTI mihi nuper ex Marchia Brandenburgenſi, Cōradus Mutianus doctor tuæ ſerenitatis deſiderium expoſuit, quod Henricus quoque de Bunauue miles quondam & orator tuus non minore diligentia explicauit. Ambo in vnam retulere ſententiam, quod tua ſerenitas à me conſummari deſideret hiſtoriam de geſtis Saxonum, quam Adam de Fulda olim inchoauit, ſed morte præuentus non compleuit. Animus quidem meus & promptus ſemper fuit, & voluntarius tuis obedire mandatis, ſed variis ſe occupationibus in medium offerentibus, hactenus ſatisfacere & tuis deſideriis & meis votis minime potui. Nunc vero tandem oportuna mutatione quietem aſſecutus Spanhemenſem abbatiam reſignaui, & eam in qua nunc pauper viuo ex more philoſophus ſancti Iacobi Herbipolenſem aſſumpſi, & meis aptam ſtudiis, & quietudinis oportunitate magis tranquillam. Si quid ergo in me eſt virium, quo tuæ celſitudini gratum poſſim exhibere obſequium, paratum me inuenies ſemper, quia præ multis dignum te laude principem omnium ore hominum cognoui, quippe qui ſapientia maximarumque rerum ſcientia & in viros doctos fauore parem habeas neminem. Commodaueram olim memorato Henrico de Bunauue, cum apud Wangiones crure laboraret fracto, quædam volumina, quorum indicem his introcluſi, ſub fide quantotius reſtituenda: ille autem nihil ſuo more reſtituens, viam humanæ reſolutionis ingreſſus eſt, fratrem relinquens omnium rerum ſuarum hæredem, apud quem & ipſa volumina mea remanſiſſe feruntur. Quocirca tuam ſerenitatem quam humilima precor ſubmiſſione, vt hęc ipſa mea volumina ſuo mihi faciat imperio reſtitui. Quod ſi tuo numine aſſecutus fuero, me tuis rebus totum obligaueris. Omnipotens Deus excellentiam tuam diu conſeruet incolumem, cui me humili ſedulitate commendo. Ex præfato monaſterio meo S. Iacobi Herbipolenſi 6. die menſis Nouembris, Anno Chriſtianorum 1506.

Adā Fuld. de geſtis Saxon.

VII. IOA-

VII.

IOACHIM DEI GRATIA MARCHIO BRANDEN. PRINCEPS elector, reuerendo patri Ioan. Trithemio abbati S.

INGENS noſtri amor & beneuolentia erga te pater eruditiſſime, ſimul & recens memoria eorum quæ nobis piæ eruditionis nuper exhibuiſti documenta, nos vehementer impellunt, vrgent, commouentque, vt crebro tibi ſcribamus, ſignificantes in primis præſenti noſtro chirographo felicem & incolumem ſtatum noſtrum, vxoris quoque, filii & fratris, atque ſororis. Tuæ autem paternitati maxime condolemus propter æmulorum inuidiã aduerſa tibi ſuſcitantium, ſicuti ex tuis literis vltimis intelleximus, & nuncij noſtri accepimus relatione. Confidimus tamen quod & ſapientiæ tuæ conſilio, & diuino pariter auxilio cuncta humanæ prauitatis machinamenta facile ſuperabis. Nimis amara cognouimus relatione, doctiſſimum quondam præceptorem tuum Libanium ſarcinam depoſuiſſe carnis, & ſpiritum reddidiſſe altiſſimo qui creauit illum, de cuius morte (ſi tamen mortuus eſt, adhuc enim ſperamus viuentem) non minus dolemus, quam ſi quiſpiam ex amicis noſtris deceſſiſſet chariſſimis. Præclaram eruditionem eius, inæſtimabilem ſcientiam omnium ferme ſcripturarum, & ſingularem ingenij ſubrilitatem in eo ſemper dileximus & mirati ſumus. Rogamus autem paternitatem tuam, quatenus ſi mortuum inueneris, omnem pro libris ab eo relictis diligentiam impendas, ne in manus deueniant exterorum, illi maxime quos vtiles nobis intellexeris. Libenter enim ſoluemus quicquid decreueris ſoluendum. Cæterum amantiſſime præceptor te iterum atque iterum quam inſtantiſſime obſecramus, vt redire ad nos circa feſtum paſchatis, aut pentecoſtes non pigriteris. Eſt enim nobis quod noſti tua opera in multis neceſſaria, qua ſine detrimento rerũ noſtrarum diu carere non valemus. Tuum ſuper his conſilium nobis per hunc nuncium noſtrum, quem propterea miſimus ad te, reſcribito. Quod ſi petitionibus noſtris conſenſeris (vti plenam de te confidentiam gerimus) ſignifica tempus, & eundem tabellarium ad diem deſtinatum cum ſumptibus pro via neceſſariis remittemus ad te, nec irremuneratus recedes à nobis. Nec te lateat amator vnice nouum præceptorem quem perſuadente admiſi per omnia bene agere, eſtq; m hi ſpes non parua de maiore cum tempore profectu. Signauimus autem in ſchedula his introcluſa quædam volumina, quorum copiam non habemus, rogantes vt quamprimum poteris eorum nos lectione reficias. Scire etiam te volumus, quod ſoror noſtra domina Vrſula contractum cum Duce Magnopolitano matrimonium in hoc carnis priuio ſolemni celebratione nuptiarum hic in Vrſulo conſummabit. Iterum te rogamus vt in præmiſſis omnibus te nobis talem exhibeas, qualem in te confidentiam habemus, & ſemper habebis nos tibi gratificaturos in omnibus. Vale noſtri memor & amans, & maneat inter nos amicitia dudum contracta inuiolabilis. Iterum vale ſemperq; valeto. Ex oppido noſtro Tangermunda circa Albim. Anno dominicæ natiuitatis milleſimo quingenteſimo ſexto, die vero ſancti Burchardi. Et manu noſtra propria.

VIII.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI ET DOMINO D. IOACHIM BRANDENburgenſium Marchioni, &c. Ioannes Trithemius abbas ſancti Iacobi in ſuburbio ciuitatis Herbipolenſis, quondam vero Spanhemenſis, felicitatem.

INCOLVMITATI tuæ tuorumq; Sereniſſime pientiſſimeque princeps, iure vehementer congaudeo, & plus quam vel præſens dicere, vel ſcribere abſens poſſim, proſperis rerum tuarum ſucceſſibus lætatus ſum. Compaſſioni vero excellentiæ tuæ ſuper incommodis meis gratias ago habeoque immortales, ſed & referam ſi qua oportunitate potero vnquam. Spero autem quod inuidiam æmulorum conſilio tandem ſapientis euaſerim auxiliante Deo. Notum itaque tuæ ſerenitati facimus inuictiſſime princeps, quod recedens à tua celſitudine ad Spanheim non fui reuerſus, quoniam & ſi dux Cynonotorum meum videretur optare reditum ad monaſterium, tamen quædam ſeſe interpoſuerunt ex parte infidelium monachorum meorum machinamenta, quibus in tantam fui prouocatus acediam, quod firma penes me concluſione ſtatui, ad Spanheim deinceps minime reuertendum. Manſi ergo non ſine conſilio foris apud Sereniſſimum principem meum Philippum Comitem Palatinum, Bauariæ ducem, ac principem electorem Budoris menſibus quatuor, quouſque tandem reuerendiſſimus præſul Herbipolenſis ad Abbatiam ſancti Iacobi, quondam Scotorum in ſuburbio, vocari me fecit, elegit ac confirmauit,

ad cuius poſſeſſionem intraui quintadecima die menſis Octobris anni præſentis. Locus quidem paruus, pauper & modicus eſt, ſed propoſito & ſtudiis meis multum conueniens, vbi & mihi & literis ad placitum potero ſemper eſſe intentus. Abbatiam itaque Spanhemenſem inutilibus plenam occupationibus vnà cum ingratiſſimis monachis amore pacis & quietis dimiſi, poſteaquam illi præfueram in annum quartum atque viceſimum. Quod quidem factum non ſolum me non pœnituit, ſed vſque adeo delectat, vt nequaquam cum omnimoda pace illic me vellem remanſiſſe. Mortem Libanii præceptoris mei dulciſſimi grauiter ferrem, certo ſi ſcirem eſſe defunctum. Spero enim per Dei miſericordiam eum adhuc eſſe viuentem, & ſicuti mihi priore anno pollicitus fuit, ad me in breui eſſe venturum. Miſi ad eum menſe Auguſto literas & tuæ Serenitatis & meas, quas an receperit adhuc ſum incertus. Operam pro viribus dabo, vt ſciam veritatem, & ſi quidem mortuus eſt, quod Deus omnipotens auertat, curabo ne penitus à nobis videatur ablatus. Reliquit enim precioſa valde opuſcula ſuo ingenio luculento compoſita, quorum ad nos quanto poterimus plura contrahere, tanto minus à nobis videbitur deceſſiſſe. Ego autem ab eo die quo Marchiam tuam à celſitudine tua exiui, vſque in præſentem, nihil ſcribere potui, propterea quod neque locum potui habere quietum, nec tempus oportunum. De laudibus vero ſancti Ioſeph nutricii Domini ſaluatoris quamprimum inchoabo tractatum, & reliqua per ordinem in ſchedula ſignata manu celſitudinis tuæ, quanto citius potero iuxta ingenii vires ædere curabo. Interea tua ſerenitas moram hanc patienter ſufferat precor, quoniam miſerante Domino Ieſu, & vitam prolongante meam, omnia cum tempore à me recipies conſummata quæ flagitas. Ad illud vero, quod tua celſitudo meum ad ſe in Marchiam denuo petit regreſſum ad feſtum Dominicæ reſurrectionis vel pentecoſtes, nihil certi reſcribere poſſum, propterea quod reſignata priore abbatia & iſta ſuſcepta, iam me alterius dominio principis ſubieci. Ego enim quantum in me eſt facile potero perſuaderi, ſumque & promptus & voluntarius iuſtis deſideriis maieſtatis tuæ in omnibus pro viribus obedire, ſed duo ſunt hac vice quæ mei promptitudinem animi videntur impedire. Primum, quod in hac nouellus abbatia tam cito tamque remote abire, ac foris diu remanere ſine principis mei reuerendiſſimi conſenſu nullatenus poſſum: & conſenſus quem prior dedit Palatinus nihil hodie ſuffragetur, quoniam mutato principe neceſſe eſt & priuilegium mutari. Aliud quod obſtare videtur quamuis non magnifacio, me tamen aliquantulum contriſtauit, ꝙ ex ordine meo patres quidam in me ſcandalizantur, quod curias ſequar principum, neſcio quæ friuola & conficta garrientes, quaſi pro rebus quibuſdam prophanis docendis, & non pro Chriſtianę religionis honore diuinarumque ſcripturarum tradenda intelligentia ad tuam celſitudinem fuerim antea profectus. Credula in vitium turba ſuo contra innocentiam more bacchatur, & quoniam naturalium rerum non habet in cognitione principia, quicquid non intelligit, malis operationibus adſcribit. Nemo capit ignarus, eſſe poſſibile quod miratur, & vim naturæ metitur vnuſquiſque pro ſui capacitate intellectus, ac inde vt cæcus omnino decipitur. Sed nihil eorum cauillationes aduertit conſcia mens recti, deridens potius imperitorum ignauiam, qui bonum deſpiciunt quod ex ignauia nunquam didicerunt. Tua tamen ſerenitas domino meo reuerendiſſimo ſcribat epiſcopo, & ſi vt veniam conſenſerit ille, ſatis vtrique fuerit conſultum. Quanquam mihi videatur conſultius, ſalua tuæ celſitudinis voluntate multis reſpectibus, quod meus ad Marchiam introitus vſque in annum milleſimum quingenteſimũ differatur octauum, ne ſi tam cito abiero, rurſus aliquid in me lingua æmulorum maledica leuitatis exſpuat. Promiſſum Regis Danorum dilatatũ intellexi & doleo. Vereor autem quod parum cum Suedis proſperabitur, & quanto magis contercre illos tentauerit, tanto ſe amplius euiſcerabit. Deus enim excelſus dominatur ſuper regnum hominum, ſicuti ſcriptura dicit, & cuicunque voluerit dat illud. Omnipotens Deus principatum tuum in omni bonitate confirmare ac facere glorioſum dignetur, præbens tibi omne deſiderium cordis tui, quod ſine dubio facturus eſt, ſi corde perfecto in mandatis eius cum ſancto Dauid innocenter ambulaueris vt cœpiſti. Quod nuncius tuæ ſerenitatis tardius reuertitur, cauſa eſt, quia opinione deceptus in Spanheim me requiſiuit. Altiſſimus maieſtatem tuam conſeruet incolumem, cui me humilime recommendo. Ex monaſterio meo præſcripto Herbipoli 25. die menſis Nouembris. Anno Chriſti M.D.VI.

IX.

DOMINÆ HELIZABETHÆ DE LONGOVICO, HONESTISSIMÆ dulciſſimæque matri, Ioannes Trithemius filius, abbas S. Iacobi Herbipolenſis, quondam vero Spanhemenſis, cum omni honore & reuerentia, filialem in cunctis affectum cum debita exhibitione paratum.

SCIO mater (nec enim dubitare poſſum) rebus noſtris plus quam ad anni ſpatium iam turbatis, te propterea non mediocriter perturbari. Nam etſi annos euaſimus puériles, tu tamen quamdiu ſuperſunt filii, matrem te non deſinis exhibere fidelem. Miſi ad te cum his literis magiſtrum Iacobum fratrem meum vnicum, vt per filium agnoſcas omnia quæ filio contigerunt, & per alterius præſentiam, leuius ferre abſentiam alterius aſſueſcas. Nullam te pro me volo habere ſollicitudinem, nec propterea credas miſerum, quia de Spanheim forte fama ſparſit expulſum. Sed mihi crede potius verum ſcribenti, quoniam non vi, non metu, non coactus, ſed ſpontanea voluntate exiui, & matura deliberatione præhabita foris manere decreui, abbatiamque reſignaui, & iſtam in qua modo cum pace viuo aſſumpſi, propter cauſas multas & rationabiles ad hoc me inducentes, quarum ſi aliquas ſcire volueris, relatione fratris intelliges. Confido autem in DOMINO IESV, qui nihil permittit ſine cauſa, quod mutatio iſta mihi ad vtriuſque hominis ſalutem proficiendi materiam dederit, quoniam à multis occupationibus inutilibus liberatus ſum, & bonam pacem cum tranquillitate aſſecutus. Quam enim ingratis ſeruierim hominibus hactenus in Spanheim, me nemo melius nouit. Propter quod non contriſtor, ſed gaudeo potius datam mihi recedendi occaſionem ab eis, quos deſerere antehac ſæpius cogitaui. Sed vnum eſt quod mentem, vt opinor, tuam cruciare aliquantulum poſſe videatur, quoniam deinceps vel rarius, vel nunquam viſura me ſis in hac carne viuentem, propter maiorem diſtantiam locorum, in quibus verſamur ab inuicem. Memento matrem te eſſe hominis neceſſario mortalis, à quo velis nolis aliquando ſeparanda ſis, etiamſi multis tecum vixerit annis, vter veſtrum prior mortuus fuerit. Quid enim in ſe continere poterit conſolationis humanæ viſio breuiſſima carnis, quæ maiore cum amaritudine tandem neceſſario per mortem extinguitur, quam prius dulcedine vnquam poſſeſſa videatur? Referamus ergo hæc vanitatis deſideria noſtra ad illam viſionem æternæ beatitudinis, in qua perſeuerans & ſine fine ſuauitas, quæ cum ſemel nobis illuxerit, nunquam in ſempiternum extinguetur. Ad illam feſtinemus, ô mater, ad cuius participationem ſumus creati, quam tunc ſine dubio poterimus adſequi, cum die ac nocte in mandatis Domini meditantes, ipſum Dominum & Deum noſtrum Ieſum Chriſtum, pura mente, integro corde, & ardente in nobis æternitatis deſiderio ſemper amauerimus. Ad quid nobis carnali viſioni opus eſt, qui ſpiritualem debemus inquirere? Ego me Deo ſeruiturum deuoui, non licet mihi parentum deinceps ſolatio delectari. Omnia pro Chriſti amore contempſi, & cœpi iam eſſe vt Melchiſedeck, ſine patre, ſine matre, & ſine genealogia: ſolum Deum patrem agnoſco, & matrem non habeo niſi Eccleſiam. Nec meus iam ſum amplius, nec tuus ſum filius, quoniam Deo ſolenniter oblatus, eiuſque miniſterio perpetuo inſcriptus, & ideo tua mihi ſollicitudine non eſt opus. Quod tuum eſt cura, omnipotens Deus quod ſuum eſt ſine dubio curabit, ſibique ſpontanea voluntate oblatum non deſpiciet. Gratias tibi ago, quia tuus cum eſſem, pia me ſollicitudine nutriuiſti: at nunc poſteaquam Dei me ſeruitio obtuli, ipſe me enutriet qui creauit, nec tua indiget cura, nec quod ſuum eſt tibi amplius commendabit. Sis ergo mente tranquilla, & nullam pro me geras ſollicitudinem, quoniam ita rebus meis prouidit altiſſimus, vt hic in Herbipoli multo ſim & melius & libentius, quam in Spanheim fuerim vnquam. Deus enim qui omnia bene ordinauit, eam mihi gratiam miſericorditer contulit, vt multorum fauore principum ſi voluiſſem mihi ſatis extitiſſet prouiſum, ita vt parentum non ſit opus implorare ſuffragia. Deum poſui adiutorem meum, & propterea mundus mihi patria eſt omnis, in quo cuncta pertranſibo aduerſa. Ita nobis viuendum eſt mater, vt æterna Dei viſione poſt mortem perfruamur in cœlis. Vale & Deum ora pro me: nec aliter memorem te mei eſſe volo, quoniam & ego nullam tui memoriam niſi in orationibus meis habere conſueui. Iterum vale: Ex monaſterio meo Herbipoli, octaua die menſis Nouembris, anno Chriſtianorum 1506.

X.

IOANNES TRITHEM. ABBAS SANCTI IACOBI HERBIPOLENSIS, Rogerio Sycambro Dumetenſi canonico, ſalutem & ſynceram in Domino charitatem.

QVOD paci & tranquillitati noſtræ congratularis, bene facis, & quod verum decet amicum, nec tuis erga nos votis & ſtudiis ſumus ingrati, ſicuti nec eſſe debemus. Magna eſt enim dudum contracta inter nos amicitia & magna poteſt, quia non cœpit ex vanitate temporalium rerum, caduciſque mundi conſolationibus exordium, ſed tota conſtat ex Chriſti amore fortis & ſacrarum ſtudio ſcripturarum. Et hæc noſtræ ſumma philoſophiæ, qui & Chriſtiani ſumus, & Deo mancipati clauſtrales, DOMINVM IESVM, qui cum Patre & ſancto Spiritu Deus eſt vnus in trinitate perſonarum, puro ſemper affectu diligere, contemptiſque vanitatibus mundi omnibus mentem in diuinis ſcripturis cum ſobrietate iugiter occupare. Hæc enim vera clauſtralium amicitia eſt, quam diuinus inter fratres connectit amor, principiumque Deum habens & finem, & ſpreto vanitatis conſortio, ſolitaria cum ſocio voti viam mandatorum Dei ſine offenſione perambulat. Tren. 3. Dicit enim propheta Hieremias: *Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua, ſedebit ſolitarius, quia leuabit ſe ſuper ſe.* Neruus enim amicitiæ clauſtralium, eſt pro Chriſti amore ſolitudinem diligere, & confabulationes hominum carnaliter ſapientium omni tempore declinare. Sola eſt amicitia clauſtralium firma, quam parilitas votorum in amore cœleſtis ſapientiæ ſine reſpectu terrenæ vtilitatis copulauit. Non eſt hic opus muneribus caducis, non auro, non argento, quia ad veram amicitiam hoc ſolum requiritur, vt Deus ab vtroque pure diligatur: Amor vero ex cognitione oritur, cognitio autem ex continuo ſcripturarum ſtudio generatur, & ſtudium optata ſolitudine paſcitur, ſicut Proſper ſanctus epiſcopus dixit:

Scrutari legem poſſunt vtcunque quieti,
Si mundi à ſtrepitu libera corda vacent. Iterumque ait:
Tranquillam & vacuam curis ſapientia mentem
Imbuit, & placidi pectoris hoſpes erit.

Corpore quidem ſolitarius es, in nemore cum paucis fratribus eiuſdem propoſiti ſub iugi ſilentio habitas, ſacro ferues ſtudio ſcripturarum, ſi cordis intima non penetrauerint inuiſibiles mundi ſtrepitus, ad cognitionem ſummi boni quod eſt Deus, iam facilem paraſti viam. Mens quoque reſtringenda eſt, ne turbationibus agitetur forinſecus concitati furoris, neue paſſionibus tangatur animalibus, ſed placida ſit atque tranquilla, ad diuinum ſemper pauida ſermonem, quia ſcriptum eſt: Prouerb. 28. *Beatus homo qui ſemper eſt pauidus, qui autem mentis eſt dura, corruet in malum.* Et Dominus per Eſaiam prophetam dicit: Capite 66. *Ad quem reſpiciam niſi ad pauperculum, contritum corde, & trementem ſermones meos?* Nam quia ſtudio ferues ſcientiæ ſalutaris, vt veram ſapientiam quæ deſurſum eſt intelligas, mentem ab omni terrenarum voluptatum inquinamento inprimis purifica, ac deinde ſtudio ſcripturarum vtiliter exercitabis intellectum. Quanto enim fueris purior affectu, tanto proficies amplius intellectu: & quanto magis cognitione profeceris, tanto Deum feruentius amabis. Et quanto ardentius Dominum Deum tuum amaueris, tanto veræ ſapientiæ plus appropinquabis. Quid enim aliud eſt poſt reſolutionem corporis noſtri mentis illa fœlicitatis æternæ fruitio, quam indeficiens quoddam ſpiritus tripudium, quod cognitione ſimul & amore incommutabilis boni conſtans gratia Dei cooperante in hac mortali vita per ſancta ſtudia ex noſtra voluntate libera ſumpſit exordium. Non te Rogeri magnifacio Poetam, nec Rethorem miror, neque mundialis ſapientiæ amatorem collaudo, ſed quod ſacræ ſis amator Theoſophiæ, puraque DEVM mente colas, & ſæculi habearis contemptor, hoc eſt quod veneror & laudo in te, ſimul & amo vehementer, quo ſolo in amicitiam te admiſi, & in corde meo verum inſcripſi amicum, ſine quo nulla eſt inter clauſtrales amicitia firma. *Vera amicitia vnde proficiſcatur.* Ita pergamus velim Rogeri, ſola CHRISTI IESV dilectione conſtantes amici, vt diuinarum ſcripturarum lectionibus iugiter purificatis cordibus cum ſobrietate dediti, per ſacri continuationem ſtudii ad incommutabilis boni cognitionem pertingamus, ipſumque fide cognitum incomprehenſibilem Deum, tota mentis intentione ſemper amemus, pro eius dilectione cuncta huius mundi contemnentes proſpera, & nulla formidantes aduerſa. Dominus enim Ieſus ſapientia Dei patris noſtra eſt philoſophia, & veræ clauſtralium amicitiæ glutinum, ſine quo nullum debebis habere amicum. Hunc quanto per ſtudium ſacræ ſcripturę, & ſpiritualis exercitium cōpunctionis ampliori affectu cognoueris, tanto feruentius amabis,

amabis, quoniam ſicuti nemo bonum diligit incognitum, ita quiſquis ſummum illud incommutabile bonum per fidem formatæ credulitatis ſtudio ſancti feruoris agnouerit, nihil præter ipſum ſolum amabit. Gratias tibi ago Sycamber, quod mei memor Deo Patri ſacrificans oras pro nobis. Amor Chriſti qui te nobis fecit amicum, ſemper in corde tuo ardeat cum dulcedine ſpirituali. Vale ſanus & incolumis Neſtoreos in annos. Ex Herbipoli decima octaua die menſis Nouemb. Anno Chriſtianorum 1506.

XI.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI DOMINO IOANNI TRITEMIO abbati S. Iacobi Herbipolenſi, præceptori & amico colendiſſimo, Rogerius Sycamber canonicus clauſtralis in Hegen ſalutem.

EPISTOLAM tuam doctiſſime Tritemi, ad Chriſti amorem me cohortantem, cum ingenti reuerētia & gaudio ſuſcepi. Vtinam crebro mihi talia mittas exhortamenta, quibus ſemper in Dei amore poſſim proficere, & melior me ipſo fieri. Dulces enim mihi ſunt literę tuæ ac melle ſuauiores, nec eas toties legere poſſum, quin magis placeat relectæ. Congaudeo autem tibi vehementer, quod locum à curis rerum ſæcularium quietum, tuiſq; ſtudiis aptum inueniſti, ſperās quod iam poſthac multa ſis lucubraturus ad vtilitatem communem in ocio & quiete monaſtica, quæ prius in Spanheim propter multiplices curas tam monaſterii priuatas, quam ordinis tui publicas, intermittere cogebaris. Valde autem metuebam, poſteaquam ad monaſterium tuum Spanhemenſe redire noluiſti, ne ad curias te Principum conferres, cum ſint multi, vt audiui, qui te habere ſecum exoptent. Monachis autem tuis in Spanheim quis vir bonus non iraſcatur, exprobret ac maledicat rectiſſime qui ex inuidia & malignitate ſua te virum omnium mitiſſimum, optimum atque doctiſſimum, Regibus & principibus charum, & cunctis viris bonis eruditiſque reuerendum, qualem trecentis ab annis ordo ſancti Benedicti habuit neminem, tam iniurioſe confundere, & ad indignationem prouocare non timuerunt. Ego non cœcus explorator clauſtralium, cum ante decennium conſenſu & voluntate ſuperiorum meorum, ad inſtantiam paternitatis tuæ ſex menſium ſpatio, vt ſcis, tecum verſarer in Spanheim tuo monaſterio, tibique poſtulanti duo volumina reſcriberem mearum lucubrationum manu mea propria, mores & inclinationes monachorum tuorum bene cum diligentia notaui, eoſque ferme omnes (præter Henricum de Colonia, & Ioannem Damium, quorum nunc alter mortuus eſt, alter in Nouocaſtro monialium præpoſitus) oſores & contemptores omnium bonarum artium reppeti, & tuorum detractores vtilium ſtudiorum. Mirabar ego in victu & amictu parſimoniam tuam: & iugem regularis diſciplinæ obſeruantiam cum ſtudio ſcripturarum continuo, mihi in exemplum ſpiritualis ædificationis aſſumpſi, nec obliuiſcar quo ad vixero, ſed tuus eſſe pro viribus imitator curabo. Audiui etiam à multis, quod æmulus ille tuus Dux Ioannes non diligat viros doctos, nec aliquem in ſua curia habeat ſtudioſis & eruditis bene fauentem. Quod ex eo verum credo, quoniam cum me tecum in Spanheim eodem tempore exiſtente, pro qua neſcio cauſa ſummo pontifici Romano, ac cœtui Cardinalium neceſſario eſſet ſcripturus, neminem in vniuerſo ducatu ſuo tantæ eruditionis inuenire potuit, qui latine ſcribere potuiſſet. Poſtremo, ſi recte memini, ad te mittere cancellarium ſuum & rogare, vt Papæ & Cardinalibus latine ſcriberes, compulſus eſt. Vnde vehementer gaudeo & lætor, quod locum tuis aptum ſtudiis inueniſti, vbi ſint plures qui tuis lucubrationibus & eruditione lucidiſſima delectentur. Certe non eſt mihi dubium de monachis tuis in Spanheim, qui te numquam fuerunt digni, quoniam DEO iuſto vindicante iudice, vltionem temeritatis ſuæ in breui temporis mora recipient. Vnum eſt, quod me triſtitia afficit in hac tua mutatione, quoniam propter maiorem locorum diſtantiam literas tam crebro recipere tuas deinceps nequeo. Veldicus noſter in Dyrmſtein amantiſſimus tui, multum gauiſus eſt audito, quod te in pace monaſtica confirmaſti: timebat enim, ſicut & ego, quod principum curiis hærens quietem vitæ clauſtralium ſubterfugeres. Petit autem maxime, vt aliquid operum eius caſtigatum prius abs te per impreſſores facias prodire in lucem pro communi vtilitate legentium. Spero etiam, quod aliquando & meorum opuſculorum vel vnum ſaltem Veldicus.

facies imprimi per chalcographos qui plures in vicina tibi ſunt Nurenberga. Si votis meis benigno fauore volueris occurrere, curabo in breui, vt duo vel tria operum meorum mittam ad te. Scripſi nuper quoddam prognoſticon, iocis & facetiis plenum, quod multis placet, ſed quoniam tua cenſoria ſæueritas iocos aſpernatur vniuerſos, non integrum iudicaui ea mittere ad te, qui maturitate vitæ atque verborum nimium eſſe nugis formidabilis ſoles. Scripſi etiam ad Iodocum Rubeacenſem theologum tui amantiſſimum in eccleſia Neometenſi, integerrimum verbi diuini præconem, opuſculum vnum carminum familiarium, quod imprimendum ambo rogamus. Quatuor lucubrationum mearum (vt noſti) volumina ſcripſi, in quorum quolibet quatuor & triginta continentur opuſcula quæ, ſi dare imprimenda calcographis iubes, omnia mittam ad te, cum mihi certum deſtinaueris nuncium qui perferat. Ioannes noſter Canter, medicus Friſius, communis amicus, carnis debitum ſoluit, cuius memor eſto ad Deum. Vale & ora pro me. Ex Hegen prima die menſis decembris Anno Chriſtianorum 1506.

Prognoſticon.

Iodocus Rubeacenſis.

XII.

IOAN. TRITEM. ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, QVONdam vero Spanhemenſis, Rogerio Sycambro amico ſuo conſtantiſſimo Salutem.

TE mihi congaudere, ſi gaudeam ipſe, non dubito. Sin autem ipſe non gaudeo, nec tu quidem non gaudenti mihi recte congaudebis. Gaudeo vero quod inuidiam æmulorum ſuperaui, & conſortium ingratiſſimorum monachorum meorum tandem, auxiliante Domino IESV CHRISTO, euaſi, quorum contrarios meo propoſito mores annis viginti tribus non ſine amaritudine portare coactus fui. Euaſi miſeros, ingratos, ſtultiſſimoſque homines, & veni ad locum ſatis, vt ſpero, quietum, in quo & ſaluti propriæ operam dare poſſum, & ſtudia ſancta continuare ſcripturarum. Doleo autem quod bonos & innocentes propter malitiam perfidorum deſerere oportuit: quanquam & ipſi cũ tempore ſatis tute alibi ſibi valeant prouidere, ſi prauorum conſortio grauantur. Metuebas ne curiis me principum ingererem, propterea quod multi eſſent, qui meo delectarentur obſequio. Non hoc ſolus timuiſti. Ego autem in omnibus aduerſitatibus meis hoc, miſerante Deo, in corde meo ſtatui, viam Domini nequaquã deſerere, ſed religionis ſacræ propoſitum vſque ad mortem inuiolabiliter obſeruare. Vnde, quod tibi in aurem citra iactantiam ſit dictum, quanto in me amplius æmuli ſæuiebant, tanto magis Dei gratiam ſenſi adeſſe præſentem, qua factum eſt, vt cum auxilio multorum nobilium & principum iniurias mihi factas ſatis digne vindicare potuiſſem, omnem penitus neglexerim vltionem. Iniuſte enim contra me linguas ſuas conſuetudine mentiendi deprauatas mouerunt, talia confingentes, quæ à nobis cogitata nunquam fuerunt. Re autem vera, totius perſecutionis in nos cauſa principalis fuit, quod sereniſſimo Principi Palatino bene fauẽtes, ſingulari ab eo clementia fouebamur. Satis enim manifeſte pluribus conſtat, Ducem Cynonotorum cum ſuis, rebus non fauere Palatinis, quod eo tempore luce clarius patuit, quo in bello tranſacto prouincialis Haſſonum Comes præda & incendio Nagauium* deuaſtauit. In odium ergo Palatini me perſecuti ſunt non ſolum Cynonoti, ſed etiam quidam ex noſtris, ſicuti abbates, montis ſancti Iacobi Moguntinus, & montis ſancti Ioannis Rinaugienſis, qui vna cum monachis ſuis à multis retro ſemper annis manſuetiſſimum principem laceſſere maledictis, cum nihil eis nocuerit, non ceſſarunt. Mihi quoque & nomen inter ſtudioſos, & famam ſemper inuidebant bonam, animo ferentes iniquiſſimo, quoties ab aliquo Principum fuiſſem honoratus. Cum anno tertio & quingenteſimo ſupra milleſimum principes Imperii electores apud Francofordiam in menſe Octobri conueniſſent pro certis regni negotiis, contigit & me vocatum adeſſe in curia Sereniſſimi principis Ioachim Brandenburgenſium Marchionis. Aderant Raymundus Cardinalis ſanctæ Mariæ nouæ, presbyter apoſtolicæ ſedis de latere tunc Legatus, & Hermannus Colonienſis, Bertholdus Moguntinenſis, & Iacobus Treuerenſis Archiepiſcopi. Commenſalis eram ipſius Marchionis Ioachim continuus, à Cardinale quater, & bis ab archiepiſcopo Colonienſi vocatus ad menſam, argenteiſque vaſis in receſſu meo pulcherrimis donatus per eos, & in multa familiaritate habitus. Audientes hæc præfati abbates & monachi, diſſecabantur cordibus ſuis præ inuidia, & cum nihil aliud potuiſſent, maledictis me perſequi cœpe-

Nachgauu.

Conuentus principum habitus Anno Domini 1503.

cœperunt, fulminantes, quæ minime dicebant clauſtrales. Omnipotẽs indulgeat eis quoniam eorum inuidia totius mali quod paſſus ſum occaſionem dedit. Niſi enim temerariis fauiſſent auſibus, nũquam fratres mei contra me in apertum cornua ſumpſiſſent. Sed vadant hæc in obliuionem ſempiternam, & reddat nobis in futura retributione iuſtorum patientiæ fructum, qui virtutem tolerantiæ dedit. Si quid habet Veldicus noſter operum ſuorum quod imprimi velit, emunctatum mittat ad nos, & operam dabimus vt quantotius imprimatur. De tuis quoque opuſculis mitte quicquid volueris imprimendum, & diligentiam noſtrã comperies. Multa Rogeri paucis annis ſcripſiſti opuſcula die noctuque, nihilominus onera comportans canonicę religionis, de quo plures ſane mirantur. Laudo & commendo tuorum ſedulitatem ſtudiorum, collaudarem amplius ſi omiſſis ſæcularibus ad ſpiritualia te conferres. Centum ferme iam & quadraginta lucubraſti opuſcula, inter quæ ſunt pauciſſima (neſcio tamen ſi ſint aliqua) quorum lectio, vel ædificet ad fidem, vel mentem promoueat in ſpiritualis exercitii deuotionem. Oro te mi Rogeri transfer ſcribendi propoſitum, & qui hactenus multa ſcripſiſti filiis mundi, deinceps iam aliquid ædito cultoribus Dei. Non ſemper decent puerorum carmina virum, ſtudia ætati comparanda ſunt, & iuxta factum ſancti Chriſtophili, virum euacuare oportet ea quæ videntur paruulorum. Ingenio vales ſimul & facilitate ſcribendi, non ſatis eſt niſi talia ſcribas, quæ vel ad cognitionem, vel ad amorem ſummi boni, quod Deus eſt proficiant lectoribus, tibique mercedem parent in futuro. Vale Deum orans pro nobis. Ex Herbipoli 18. die menſis Decembris. Anno Chriſtianorum 1506.

XIII.

IOAN. TRITEM. ABBAS SANCTI IACOBI HERBIPOLENSIS, IOANNI Damio Curteſio, confeſſori ſanctimonialium in Nouocaſtro prope Heidelbergam, Salutem.

EX literis tuis, frater chariſſime, iam factus ſum certior, & forma electionis quæ fuerit, & quis in locum mei abbas Spanhemenſis cœnobii ſit electus. Nonne dudum prædixi Melantium priorem anhelare ad abbatiam, & propterea ſtudioſe omnes excogitaſſe modos & vias, quibus inducerer, aut ſaltem prouocarer ego ad reſignationem. Quod ambitioſe concupiuit adeptus eſt, viderit ipſe quibus mediis, quoniam iuſtus eſt Dominus Deus, qui humilibus dat gratiam, & ſuperbis tumidiſque reſiſtere conſueuit. Imputandum eſt viſitatoribus ſtultis & inexpertis, qui negotium electionis arduum male ordinarunt. Et vt agnoſcas quæ mihi perperam geſta in electione huiuſmodi videantur, ex tuis quæ notauimus literis per ordinem replicabimus. Et primo quidem poſteris malum viſitatores reliquere veſtigium, quo ſæculares pro conſilio in tempore electionis ad monaſterium vocauerunt cum tanto apparatu in malum exemplum, quod nec antea eſt factum, nec vt fieret iam fuit neceſſarium, niſi forſitan in conſilio trium fabarum ſchiſmatis metuiſſent ebullitionem. Deinde cum ſcire manifeſte potuiſſent, nullum ea vice inter fratres in electione tunc præſentes, ad curam paſtoralis ſollicitudinis extitiſſe idoneum, quare diem electionis non prorogarunt, donec adeſſe compellerentur abſentes? Aut ſi omnino cõplacere Principi Cynonotorum volebant, vt quantotius inſtituerent abbatem, quare non elegerunt quempiam vndecunque idoneum? Quinque in electione monachi conuentuales duntaxat affuerunt, cæteris, & te quidẽ ſimiliter ex indignatione factorũ abſentibus, factaq; inter ſe conſpiratione iurauerunt, nullum ſe recepturos in abbatem, niſi in eorum numero quinario contentum. Hac per viſitatores conſpiratione admiſſa, dubium eſſe non potuit, præter Melantium neminem futurum abbatem. Qualis eſt iſta monachorum electio, in qua ſpiritui ſancto via præcluditur, & omnium vota eligentium contra normam æquitatis malitioſe reſtringuntur? Tali modo in abbatem electus eſt prior, qui nihil vnquam libentius quam noſtram ceſſionem audiuit, dolo & fraudulentia plenus, quem contra intentionem ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti non dubitamus ordinatum. Vitiis enim ſuis conſentientem elegerunt abbatem, deſidem, pigrum, accidioſum, & nullum pro regulari diſciplina zelum habentem, niſi iam deinceps forſitan Dei miſeratione ad meliora conſurgat, quod vt fiat, continuis DEVM precibus orare non deſiſtemus. Nam vt verum fateamur, non odimus hominem quamuis multa mala ſuſceperimus ab eo, ſed eius vitia merito ſatis deteſtamur, quæ niſi emendauerit, paſtor inutilis erit. Hominem

noſti, propterea non eſt opus vt multa de illo ſcribamus. Quare nobis diem electionis nō ſignificauerūt in tempore, vt pro directione & conſilio fuiſſemus etiam præſentes. Si quis homo ſcire mores hominum poteſt, nullus monachorum Spanhemen. nobis fuit ignotus. Sciens autem prior Melantius quanta in nos commiſerit mala, præſentiam noſtram horruit, metuens abbatiam ſe non poſſe conſequi, ſi noſtro fuiſſet conſilio electio celebrata. Ergo viſitatoribus aſſignetur ſi quod malum hanc electionem fuerit ſubſecutum, qui nos aduocare cum debuiſſent neglexerunt. Receſſiſſe illos cum indignatione ſcribis peracta iam electione à monaſterio, propterea quod fratrum conſpiratione præuenti, cōuenientem loco inſtituere abbatem nequiuerunt. Nō miramur quod fratrum ſunt fraude ac machinatione præuenti, cum ambo ſatis earum actionum, quas præſumpſerant penitus ſint inexperti. Alter enim Selgenſtatenſis abbas domi cōſiſtere aſſuetus, nunquam in cauſis ordinis publicis fuit conuerſatus. Alter vero montis epiſcopi abbas quid eſt niſi vter ſine intellectu, commeſſationibus & poculis inflatus? qui ſtulta & imperita blatteratione quicquid aggreditur confundere & inuertere conſueuit. Sed ea quæ facta ſunt retractare non valentes, ſilentio tranſeamus. Potens enim eſt Dominus Deus per miſericordiam ſubleuare iacentem, vt electus ipſe, de quo iam nullus videtur eſſe contentus, gratia in eo proficiente diuina, melior fiat multo quam aliquis poterat æſtimare. Nec noſtra deerit cohortatio, ſed quamprimum nobis certi fuerit copia nuncii, ipſum literis noſtris pro Chriſti amore prouocare ad meliora curabimus. Vale. Ex Herbipoli decima quarta die menſis Ianuarii, Anno Chriſtianorum 1507.

XIIII.

IOACHIM DEI GRATIA MARCHIO BRANDENBVRGENSIS, princeps elector, Ioan. Trit. ab. S. Iacobi Herbipolen. Salutem.

REVERENDE pater amantiſſimeque præceptor, gratioſo tibi congratulamur affectu de noua quam nuper accepiſti abbatia, in qua vti ſperamus quietem habebis maiorē quam in Spanheim te habuiſſe conſtat, Deo cunctipotenti deuote humiliterque ſupplicantes, vt paternitatem tuam in eadem pro ſua ſanctiſſima voluntate, non ſecus quam tibi ex animo fauemus, ſanum feliceemque diu conſeruet & incolumem. Scire vehementer cupimus quid factum ſit de præceptore tuo Libanio, vtrum adhuc viuat, aut rebus exceſſerit humanis. Quod ſi mortuus, paternitatem tuam attente rogamus, vt pro librorum eius acquiſitione nō dormiat. Scis enim quam nobis ſint vtiles & neceſſarii. In vltimis tuis ad nos literis promiſiſti, te quanto poſſes citius perfecturum ea quæ poſtulauimus ædenda per te, rogamus vt more tuo diligentiam adhibeas, moxque vt conſignata perfeceris, conducto fideli nuncio pro noſtro ſalario nobis mittere quantotius non pigriteris. Mittimus tibi, o decus noſtrum, tonnam vnam ſalſatorum luciorum, & duas halleciūm, quæ vt grato ſuſcipias animo, non pro munere ſed pro noſtri memoria rogamus. Sturionis autem & eſocis copiam hac vice habere nequiuimus, alias etiam tibi libentiſſime ea miſiſſemus. Quicquid enim boni paternitati tuæ impēdere poterimus, ſingulari fauore parati ſumus, quod vt faciamus, tua fidelitas, diligentia, & munificentia nobis exhibitæ copioſe promerentur. Nam merito ingratitudinis argueremur vitio, ſi tuorum erga nos benefactorum obliuiſci videremur. Feruentiſſimo autem deſiderio tuum ad nos reditum circa feſtum Pentecoſtes, aut ſi fieri poſſet citius exoptamus, quod vt ſine tuo fiat incommodo diligēter curabimus. Habemus enim multa cum tua paternitate conferenda, quæ literis commendare non poſſumus. Vt autem pro hoc ipſo negotio conuenientem ad Dominum tuum Epiſcopum noſtrumque amicum habeas acceſſum, cum ſine illius conſenſu venire nequeas, tibi noſtras ad illum literas mittimus, in quibus vt nobis pro tuo ad nos reditu conſentiat diligentius oramus, nullatenus dubitantes, quin tua paternitas pro impetratione huius negocii diligentiſſime nobis apud eundem amicum noſtrum cooperabitur. Quicquid impetraueris tandem nobis per nuncium expenſis noſtris conducendum reſcribere velis, & habebis nos tibi ad votum gratificaturos in omnibus. Valere tuam paternitatem quam feliciſſime optamus. Ex Vrſulo noſtro in die ſancti Anthonii abbatis manu noſtra propria. Anno dominicæ incarnationis milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

Ad has

Ad has literas in diebus paſchalibus primum reſpondi, quoniam non per certum nuncium, ſed per caſualem vectorem, qui piſces nobis ab ipſo principe donatos adduxit ſexta die menſis Martii, quæ fuit ſabbathum poſt reminiſcere in quadrageſima, mihi præſentatæ ſunt.

XV.

IOAN. TRIT. AB. S. IACOBI HERBIPOLENSIS, OPT. FRATRI *Nicolao Baſellio monacho Hirſaugienſi, ſuo quondam auditori atque diſcipulo S.*

Aegritvdini tuæ compatior, & Dei ſummi clementiam oro, vt priſtinæ te quantotius reſtituat ſanitati. Et mihi quidem ſicuti ſcribis vaſtitas & ſolitudo, iuxta vaticinium Eſaiæ prophetæ occurrerunt non ſine contritione magna, quoniam bello multorum ſæuiente in Principem meum Sereniſſimum Palatinum, omnes pene cortes monaſterii tunc mei Spanhemenſis, aut incẽdio aut vaſtatione hoſtili perierunt. Bello tandem imperio Regis Romanorum ſedato, quidam ex Cynonotis principi Palatino non ſatis proſpera fauentes, contra me in eius odium ſurrexerunt, mihique in occulto æmulos ſuſcitantes, Ducem Ioannem reddiderunt infenſum. Quę poſthæc ſuper me ſecuta ſint mala, cum eſſes mecum in fine menſis Iunii Neometi anno quinto ſupra quingenteſimum atque milleſimum, plenius audiuiſti. Poſtea vero cum tempore didici quod prius ignorabam, quoniam omnia quæcunq; aduerſum me tentauerunt æmuli, ad inſtantiam quorundam fratrum meorum ſimul & abbatis Moguntini hoſtis omnium ſtudioſorum hominum præſumpſerunt. Enimuero niſi me abſente, nihilque tale ſuſpicante manutenuiſſet improbos, nũquam in me talia commiſiſſent. Non mireris Baſelli, nec temere factum arbitreris, quod abbatiam dimiſerim Spanhemenſem iniuria prouocatus æmulorum, in qua per annos tres & viginti quantas inutiles occupationes meo propoſito aduerſas habuerim, nec ego dicere poſſum, nec tu facile crediturus es. Quamuis non penitus omniũ ſis ignarus, vtpote qui anno mecum integro conuerſatus, mores & ſtudia ſingulorũ ex amuſſim perpendiſti, & oſores bonarum literarum apud nos plures inueniſti. Quid faceremus diutius cum monachis ingratis, quibus perſuadere nunquam potuimus, vt mores ad regulæ puritatem corrigerent, & ſacro ſtudio ſcripturarum, quod monachos maxime decorat, inſiſterent, ſed vanitatibus ſemper inhiantes ſalutis monita ſpreuerunt. Poſtremo in reprobum ſenſum conuerſi grauem ſed occultam in nos conſpirationem ordinarunt, talia per iniquitatis ſatellites præſumentes, quæ nobis ad contumeliam iniuſtiſſime facta viderentur. Dimiſimus illos oportunitate accepta, neque enim nos pœnitet; locum aſſecuti etſi pauperem, quietum tamen & noſtris ſtudiis non mediocriter conuenientem, in quo & nobis & lectioni vtiliter vacare poterimus ſcripturarum. Qui ſint capita factionis in nos cum velis ſcire, ad memoriam reuoca quæ olim audieris in Spanheim, & bonos facile à conſortio malorum ſecernes. Benedictus dominus Deus omnipotens, qui me liberauit de medio Babylonis, & de profundo inutilium occupationum eripuit animam meam, vt deinceps ambularẽ coram eo in pace & tranquillitate mentis, quod ſemper quidẽ optaueram in toto corde meo. De Chronica monaſterii tui Hirſaugienſis, ſcire te volo Irbuſine chariſs. quod imperfectam reliqui vna cum libris & comportatis omnibus in monaſterio Spanhemenſi, vbi quicquid veſtri iuris eſt quærite, & pro eius conſummatione vt volueritis cogitare. Prior enim conuentio nihil amplius ad me pertinet, quia cum abbatia omnibus ad eã pertinentibus renunciaui. Ero nihilominus paratus facere pro honore monaſterii tui quod potero, ſi tuus voluerit abbas. Vale noſtri memor in orationibus tuis ad Deum. Ex Herbipoli 14. die menſis Martii, Anno Chriſtianorum 1507.

Chronica Hirſaug.

XVI.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI IOANNI TRITEMIO *abbati Herbip. doctiſſ. præceptori ſuo, Ioannes Centurianus de Cluſardia paſtor eccleſiæ in Trittenheim, Salutem.*

Dici poteſt minime, nec facile quidem crederet quiſquam, præceptorum omnium doctiſſime, quanta fuerim lætitia & exultatione perfuſus, quando magiſter Iacobus Tri-

bus Tritemius tuæ paternitatis reuerendiſſimæ frater literas nobis attulit tuas, quibus te non ſolum viuere, ſed & feliciter viuere intelleximus. Ago quam humilime poſſum Deo gratias omnipotenti, cuius miſericordia te cunctis fecit æmulis tuis fortiorem, vt qui te lædendum putabant, grauiter ſemetipſos & læſerint & confuderint, æternoque dignos ſeſe conſtituerint opprobrio. Nomen tuū celebre famamque ſanctiſſimæ opinionis in toto Chriſtianorum orbe perfidiſſimi nebulones ſe poſſe arbitrabantur extinguere, ſed confido in illum qui nouit vniuerſa, quoniam non ſolum nihil tibi nocebit inuidorum iniuſta perſecutio, ſed propter eam translatus ad Franciam, clarior multo in breui quam fueris antea reſplendebis. Omnium malorum quæ perpeſſus fuiſti maiorem occaſionem nemo dedit quam monachi tui, ſimul & duo illi abbates perfidiſſimi Moguntinus & Rincauienſis, qui (vt veridica relatione audiui) Cancellarium & miniſteriales Ducis Ioannis in odium tui prouocarunt. Monachi enim tui te in Marchia exiſtente ſine intermiſſione hinc inde currebant ad Moguntiam, & ad ipſum Ducem in Fortiburgio* iuxta Moſellam continue reſedentem, & quoſcunque potuerunt aduerſum te prouocare conabantur. Credidit facile inuidorum delationibus Cancellarius ducis indoctus, tibi antea non bene fauorabilis, vtpote qui tuam eruditionem & ſapientiam diu habuit ſuſpectam, ſemper metuēs (vt publice iam fertur) ne ſibi in conſiliarium te dux iſte aſſumeret. Volens ergo Ducis præuenire conſilium, omne quod fingebatur de te malum credulo nimis illi perſuaſit. Sed omnipotens Dei iuſtitia omnia ſucceſſiue deducet in lucem, & certe iam actu palam fieri cœpit, quam iniquiſſime tecum ſit actum. Temeraria multa in te fulminabant æmuli tui, cum in Marchia eſſes conſtitutus, ſanctitatis tuæ ſplendidiſſimam famam denigrare cupientes, & quædam horrenda in vulgo ſparſerunt mendacia, pro quibus nunc in conſpectu omnium hominum cōfunduntur. Quamuis enim omnes te ſciremus eſſe cum principe Sereniſſimo Ioachim in Marchia, nihilominus quidam ſacratiſſimi nominis tui peſtilentes & inuidioſores dicebant: *Vbi putatis eſſe Tritemium abbatem? Cum Marchione Brandenburgenſi? Non eſt*, inquiunt, *cum illo, ſed deſperatus abiit Romam, deinceps nunquam reuerſurus.* Alii dicere audebant, *quoniam nimia deſolatione animi tactus proprio ſe laqueo ſuſpendit.* Rurſus alii perpetuis mancipatum vinculis confingunt. Multi quoq; hoſtium tuorum dictis fidem adhibentes te periſſe credebant, dicentes: *Hei lumen illud ſplendidum, quod illuminare totum orbem ſua eruditione conſueuit, quomodo tenebrarum eſt caligine obfuſcatum? Quis abbatem Tritemium in toto pene orbe Chriſtiano fama eruditionis & ſanctitatis glorioſum in tantam animi deiectionem credidiſſet venturum, vt patriam & amicos tam inconſulte deſereret?* Ego autem qui doctrinam tuam, prudentiam quoq;, & vitæ ſanctimoniam peroptime noueram, his impiorum blaſphemiis & maledictis ſemper pro viribus reſtiti, & quam temeratam ſanctiſſimo nomini tuo feciſſent iniuriam multis palam argumentis demonſtraui. Biennio enim ſub tuo magiſterio pro diſcendis Græcis Hebraicisq; literis ſalutariq; ſcientia ſcripturarū hauriendam in tuo monaſterio cōuerſatus, nihil vnquam videre potui, nihil audire de te, quam ſanctum, integrum, & religioſum: ſed in tanta te vidimus puritate conuerſantem omni tempore, vt ſatis miraremur. Cæteris dormientibus tu in ſancto ſcripturarum ſtudio vigilabas, ſemper aut legens, aut ſcribens aliquid pro communi vtilitate multorum. Nemo te vnquam reperit otioſum, nemo comeſſationibus aut potationibus vacātem audiuit: nemo riſu aut leuitate aliqua vidit diſſolutum, cum mulieribus loquentem aut conuerſantem, vnde mali poſſet oriri ſuſpicio, nemo te vnquam inuenit. O mi dulciſſime præceptor Tritemi, gratioſe pater, quoties ad memoriam reduco ſanctiſſimū docendi modum, quo me ſimul & fratrem tuum magiſtrum Iacobum Tritemium docere & exhortari ad ſcientiam diuinarum ſcripturarum conſueuiſti, lachrymas præ mœrore nequeo continere. Tā enim profunda, tam myſtica, tamq; ardentia de ſcripturis ſanctis verba nobis eructare ſolebas, vt ferrea pectora in Dei commouere amorem potuiſſent. Vnde non ſatis poſſum admirari, quo tandem Dei iudicio permittente tam indigna de te confingere potuerint æmuli, cum nulli vnquam fueris moleſtus, neminem læſeris, neminem iniurioſe offenderis, ſed cunctis te potius pium oſtenderis atque munificum, omne ſolatium tuum ſine cuiuſquam iniuria requirens ſemper in ſolo ſtudio ſcripturarum. Sed firma confidentia exiſtimo, quod omnipotens alibi te prouida voluerit diſpoſitione locari, vt de medio nationis prauæ tandem ereptus, reliquum vitæ tuæ cum pace & tranquillitate ſancto perſeueres in ſtudio ad multorum vtilitatem communem. Nunquam fuerunt tua prælatione digni monachi Spanhemenſes, ſed neque dux ipſe Ioannes talem in ſuo dominio virum vt tu es optime Tritemi habere merebatur. Oportuit ergo te per tribulationem exire de medio prauorum, quemadmodum olim filii ſanctorum exituri de terra Myzrahim, prius in

luto

* Starckeburg.

luto & latere multipliciter ab Ægyptiis fuerant afflicti. Apoſtoli quoq; Domini virgis cæſi à Iudæis, in carceremq; pro nomine Ieſu poſiti, & multiplices contumelias paſſi ſunt, & poſtea ad ſalutem tranſmigrarunt. Quorum exemplo & tu quidem à tuis monachis iniuriam & contumeliam paſſus es, ne alibi transferendus Dei voluntate improbos ſine cauſa reliquiſſe videaris. Conabantur monachi Spanhemenſes, pravorum conſilio & aſſiſtentia confortati, veneno malitiæ pleni, ſanctum nomen tuum deducere in contumeliam & opprobrium, ſed minime valuerunt, quoniam vindicante in eis iuſtitia Dei, omnes iam exterriti & confuſi ſunt, cadentes in foveam quam fecerunt. Tu autem eruditiſſime præceptor in æſtimatione omnium bonorum virorum permanes glorioſus, & nomen tuum de die in diem amplius celebratur. Vale pater metuendiſſime, meque diſcipulum tuũ habeas commendatum. Datæ ex Trittenheim 18. die menſis Aprilis, quæ fuit dominica poſt feſtum paſchatis altera, anno incarnationis dominicæ 1507.

XVII.

REVERENDO PATRI D. IOAN. TRIT. ABBATI MONASTERIIS. IAcobi Herbipolenſi, præceptori ſuo dulciſſ. Ioannes Gotfridi paſtor inutilis eccleſiæ in Mandal prope CreutZennach S.

AMantiſſime præceptor, literis tuis dulciſſimis ſimul & nimium amaris adeo compũctus fui, vt lachrymas cohibere nullatenus poſſem. Legi enim illas & relegi præ cordis amaritudine flentibus indeſinenter ocellis, & in tantum de tua reſignatione turbatus, vt parentum & amicorum omnium acerbitas mortis adeo contriſtare nunquam potuiſſet. Nec enim ſolus ego iam de perpetua abſentia tua contriſtatus ſum, ſed omnes in circuitu ſacerdotes, magiſtri, & docti viri, tuum amariſſime lamentantur receſſum. Nam quibuſcunque oſtendi literas tuas (oſtendi autem multis) mox vt eas legere cœpiſſent præ lachrymis interrumpere lectionem cogebantur. Vna iam voce omnium dicitur. Heu quod vir tantus, tam doctus, tam expertus, & in omni terra celebratus, cui ſimilem non habet Germania ſapientia & religione præſtantem, propter monachorum inuidiam cœnobiũ ſuum ſimul & patriam deſerere compulſus, ad exteras ſe tranſtulit nationes. Iniquiſſimus ille Cancellarius Ducis Ioannis, per quos neſcio æmulos niſi monachos & ſubditos tuos iniuſte tibi factus detractor & inimicus, ad inſtantiam abbatis Sancti Iacobi Moguntini & fratrum tuorum, pientiſſimum principem tibi reddidit offenſum. Quod ei nuper in faciem tui amore improperare non erubui coram multis, tempore quo in Spanheim tuus eligebatur ſucceſſor. Qui cum furore reſpondens dixit: *Quis abbatem tuum Tritemium quem tantopere commendas fugauit? aut quis eum læſit, contriſtauit vel offendit? Quare non manſit in ſuo monaſterio? vel quare non eſt reuerſus, cum nemo ſit qui prohibuerit eum? Quare non recognouit Ducem Ioannem ſuum æque eſſe Dominum & monaſterii protectorem, ſicut Palatinum ſuum, quem ſemper omnibus prætulit?* Alia quoque multa inutilia beſtia illa loquebatur, quibus inuidiam ſuam contra te optimum virum publice declarauit. Erat autem dies nona menſis Decembris, quando celebrabatur electio, & monaſterium repletũ equitibus, ita quod patres ordinis vna cum monachis vix locum ad eligendum poterant habere oportunum. O dulciſſime præceptor, quam amarum erat cordi meo ſpectaculũ, videre in locum tui patris mei amantiſſimi optimique & integerrimi viri alium ſublimari, eumque indignum, indoctum, & inexpertum, ac talem, qui te vt Iudas tradidit, & ſub ſpecie humilitatis tibi in occulto ſemper contrarius fuit. Electioni vt teſtis interfui, omnia quæ dicebantur agebanturque audiui & vidi, teque reuocanti in memoriam omnia contremuerunt interiora, & inter canticum lætitiæ ſine intermiſſione lachrymas fundebant ocelli. Non exiſtimes doctiſſime præceptor neque ſuſcipiens, quod hæc ſcribam vanitatis ſtudio ſeu intentione adulandi, cum nõ ſolus ego, ſed tota vicinitas tam laicorum quam ſacerdotum tuo diſceſſu grauiſſimo ſit affecta mentis & corporis mœrore. Nec immerito. Eras enim totius patriæ decus, lumen Chriſtianorum, clauſtralium & religioſorum doctor & ſpeculum, ruralium ſacerdotum defenſor, inſtitutor & aduocatus, pater quoque pauperum, & medicus infirmorum: Omnes tua prudentia & eruditione vtebamur pro neceſſitate ad libitum, nec erat aliqua hæſitatio, quæ tuo conſilio non tolleretur. Fuiſti enim omnibus ad te confugientibus reſolutiſſimus conſolator, & quicquid à te poſtulari potuit, pauperi ſicut diuiti ſine inuidia patebat. O quoties ego tribulatus nunc à patronis, nunc vero à ruſticis, ad tuam ſapientiam ſicut ad oraculum confugi, petiui conſilium, auxilium imploraui, & ſemper tuo munimine ſeptus victor in omnibus euaſi. Nunquam à

Tritemii humanitas.

te ſine conſolatione deceſſi, & quale mihi tradidiſti conſilium, eius mihi vtilem ſemper & honeſtum recepi effectum. Quicquid tua fuerat ſententia dictum, à doctis ſimiliter & indoctis ſemper & vbique firmum & ſtabile habebatur. O quis me miſerum & infelicem nunc in tribulationibus meis conſolabitur? quis inſcium docebit, aut dubitantem ad veritatem quis informabit? Tu mihi & omnibus confugientibus ad te veræ ſapientiæ fons & archa teſtamenti inexhauribilis eſſe ſolebas, cum nobis, in quibuſcunque hæſitare potuimus, lucidam, & ſacris confirmatam ſcripturis veritatem placide aperire conſueuiſti. Denique tuo magiſterio docente, quicquid in ſacris ſapio ſcripturis, me fateor adeptum, & ſi Romane ſcribo, non meum eſt, ſed tuæ inſtitutionis officium. Vnde non ſolum dicendi genus tuum, ſed etiam tuum ſcribendi characterem pro viribus imitari ſemper curabo, non minus amore tui, quam condiſcipulorum meorum quos inſtituiſti, Iacobi videlicet Tritemii fratris tui, Ioannis Centuriani, Nicolai Baſellii monachi Adæ Pantomorani, aliorumque hoc ipſum facientium prouocatus exemplo. Vtinam te veraciter poſſem imitari non ſolum eruditione, ſed moribus quoque & vitæ merito, nihil optabilius in terra poſſet obtingere vnquã. Feci enim ꝙ fidelẽ decebat diſcipulũ, te cordi meo affixi magiſtrũ, vt ex eo tui memoria nunq̃ recedat, & os meum laudes omni tempore efferat cũ fauore Tritemianas. Vſque adeo enim tui ſemper ſum memor non ſolum inter amicos, ſed inter æmulos quoque, vt vulgo nomen mihi *Tritemianum* imponatur, quod eſt mihi omni dulcedine dulcius, & omni honore honorabilius. Non enim erubeſco nomen doctiſſimi innocentiſſimique præceptoris mei, ſed ipſum magnificabo laudibuſque celebrabo, quam diu ſpiritus hos reget artus. Pereat qui Tritemio non bene fauet, loquitur & optat. Dicunt mihi aliquando æmuli tui præceptor amantiſſime, quoties tuum fero ad aſtra nomen: vbi nunc eſt ille Tritemius tuus clariſſimus abbas, quem principes orbis, eccleſiarumq; pontifices, docti quoq; & indocti omnes, mirari, literis & muneribus honorare multumque venerari ſolebant? Quis princeps aut põtifex nunc aut venit aut nuncios mittit ad eum? Vbi nunc ſunt viri doctiſſimi, qui ex omni ratione quæ in Europa eſt, confluere ad eum in Spanheim ſolebant? Eſt ne ipſe tam honoratus & glorioſus coram epiſcopis atque principibus ſicut antea fuit? Quibus ego ꝙ verum eſt ſoleo reſpondere. Erratis fatui erratis. Non enim locus Tritemium, ſed ipſe potius Tritemius locum Spanhemenſem ſua eruditione fecit inſignem. Quid erat Spanheim antequam Tritemius eſſet in eo? Aut quis nomen eius procul audiuit? Certe nihil erat, & nomen eius obſcurum in tenebris abiectum latitans & incognitum. Tritemius meus ſua eruditione & lucubrationibus nomen illuſtrauit Spanhemenſe, fecitque in toto mundo cum ingenti gloria inclytum, quod antea penitus fuit incognitum. Ipſum principes, epiſcopi, nobileſque & viri docti venerantur non locum, ipſum videre & alloqui non monaſterium curabant. Et ecce Tritemius meus locum deſeruit quem fecerat inſignem, adhuc viuit, alibi cum gloria translatus eſt. Quo nunc principes currunt? Quo ſuos iam nuncios mittunt? ad Spanheim vel ad Tritemium? Certe nemo iam deinceps venit ad Spanheim doctus, nullus principum vel epiſcoporum amplius nuncios mittit ſuos, ſcientes in Spanheim non eſſe abbatem Tritemium. Quare manifeſtũ eſt, & nulla indiget probatione, quia nõ locum ſed hominem principes venerantur, quem nunc ad Herbipolim audientes translatum, ad ipſum ſuos mittunt nuncios, vt prius facere conſueuerunt. Nulla eis de monaſterio Spanhemenſi cura eſt, quoniam ſicut dixi, non locum ſed Tritemium inquirunt. Scio autem veridica relatione informatus, quod maior & glorioſior eſt fama Tritemii hodie apud principes, quam antea fuerit vnquam. Nam ſicut veritas ait: *Non eſt propheta acceptus in patria ſua*, ſic Tritemius maiorem gloriam in terra conſequitur aliena quam habuit in propria. O quam tetra nunc facies monſtri Spanhemenſe videre cœnobium, vbi Tritemio abſente omnia pene cernuntur collapſa. Regularis obſeruantia cecidit, morumque integritas corrupta eſt, & in ſolo habitu monachorum nomen clauſtralis diſciplinæ remanſit. Scio mi præceptor, quod Dux Ioannes valde iam dolet de tua reſignatione & multi cum illo, optarentque omnes (præter cancellarium) quod manſiſſes in Spanheim: quia nunc primum recognoſcunt, quam vtilem amiſere prælatum, & quam infideliter monachi tui tecum egerunt. Vnde nemo illis fauet, nemo illis compatitur, nemo in neceſſitate conſtitutis ſuccurrit, ſed contemnuntur ferme ab omnibus & publice dicunt de eis, quod eſſent incendio digni monachi Spanhemenſes, qui optimum & inſignem virum tanta infidelitate circumuenire & ſupplantare non timuerũt. Abbas ipſe tuus ſucceſſor, ſocius Iudæ traditoris, homo inexpertus, piger & fatuus, nulli placet vicinorum, ab officialibus principum contemnitur, & deſpectui ab omnibus habetur.

Fidelis diſcipuli exemplum.

Tritemianus.

Loca non illuſtrant homines.

Luca. 4.

habetur. Cui frequenter dicere ſoleo: En ſanguis Tritemii mei exquiritur: & ſicut illi feciſtis non merenti, ita vobis veſtro demerito fiet. Non putaſſet Dux ipſe Ioannes, nec ſicut audiui credidiſſet, quod illud factum in captione familiarium tuorum, tibi ad iniuriam deputare debuiſſes, & adeo recepiſſe ad mentem, vt abbatiam propterea dimitteres tuam. Nam ſi hoc ſciuiſſet, nunquam vt fieret commiſiſſet. Ego autem ſciens quæ mihi ſcripſiſti, talia dicentibus ſoleo reſpondere illud Virgilianum:

Tarde venere bubulci.

Laqueus impiorum contritus eſt, & innocens Tritemius meus Deo ſaluante liberatus eſt. Hæc tibi reuerēdiſſime præceptor ex ſinceritate cordis mei reſcribere volui, quæ vt animo intelligas gratioſe te etiam atq; etiam rogo. Tuus enim ſum quicquid ſum, idcirco ſcribo confidenter quicquid venerit in buccam. Magiſter Conradus Antonianus Agrippinas non ſine lachrymis tuas perlegit literas, te vt ſcis multum diligit, omniq; proſequitur honore, teque ſalutat. Vale præceptor optime, ſæpiuſq; ad me ſcribere memento, quia epiſtolæ tuæ ſuper aurum mihi pretioſæ ſunt & charæ. Iterum vale. Ex ædibus meis in villa Mandal, quarta menſis Maii. Anno dominicæ natiuitatis 1507.

XVIII.

SERENISSIMO PRINCIPI D. IOACHIM BRANDENBVRGENSIVM Marchioni, Stetinenſium Pomeranorumque Duci, Rugenſium & Caſſubiæ Principi, &c. Ioan. Tritem. abbas S. Iacobi Herbipolenſis æternam optat felicitatem.

QVID maieſtati tuæ retribuam, ſapientiſſime Princeps, aut in quo tuis rependere vicē beneficiis potero vnquam? Ecce quantis me iam hominem humilem & abiectum honoraſti muneribus? Primo apud Francofordiam aureo poculo ſatis pretioſo atque pulcherrimo. Secundo cum in Marchia tua Brandenburgenſiū apud te eſſem cōſtitutus, muneribus me decoraſti quampluribus in auro, argento, & lapidibus precioſis, quorum pretiū magni ſatis erat valoris. Nunc vero peramplius paupertati volēs cōſulere meæ, tria mihi vaſa piſcibus repleta ſalſatis miſiſti, quorum vſus per hanc quadrageſimam & mihi & fratribus meis non parum vtilis fuit & oportunus. Quid enim ſacratiſſimæ maieſtati tuæ pro his omnibus rependam, o nobiliſſime princeps, niſi totum id quod ſum, poſſum & valeo tuo famulatui quam libens impendo. Referre namque gratias tuæ celſitudini valeo minime, habeo & ago quantas poſſum immortales, offerens me ad tuæ ſerenitatis obſequia omni tempore pro viribus ex animo paratum. Sciat tua Serenitas optime princeps, Libanium noſtrum, præceptorem meum chariſſimum adhuc eſſe ſuperſtitem, & ſanum atq; incolumem: ſeq; pollicetur venturum ad me anno præſenti, ſi vllo id fieri modo poſſit. Scribit autem ſe fuiſſe infirmum quaſi ad mortem menſibus ferme duobus. De meo ad te reditu clementiſſime princeps in Marchiam, literas tuas domino meo præſuli Herbipolenſi reuerendiſſimo præſentaui, quas cum legiſſet etiam mihi tradidit legendas. Libens quidem tuis deſideriis præberet aſſenſum, niſi formidaret abſentiam meam tanto tempore & mihi & monaſterio meo eſſe nociuā, propterea vel maxime, quod ego in abbatia adhuc ſum nouellus, & Scotorum temeritas nobis comminatur inſidias. Vt autem tua ſerenitas eius erga te animum cognoſcat amicum, tandem concluſit, ſicuti ex literis ſuæ reuerendiſſimæ paternitatis quas mitto, clare intelliges, vt tuæ perficiam celſitudini quæcunq; ſcribenda fuerint, quibus tandem cōſummatis, ad tuam me ſerenitatem conferre poſſum, vno vel duobus menſibus in Marchia tua manſurus. Summe tuis cupio in omnibus obedire mandatis, quantum cum Deo poſſum, & tuæ præ cunctis principibus ſeruire maieſtati. Sed quia homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, neceſſarium mihi eſt imperio ſubſeruire maioris. Hoc autem & rogo & conſulo, vt tua ſerenitas vſque in annum proxime futurum patientiam habere dignetur, interea quod iuſſeris hic ſcribam, cum venero conſummatum mecum perferendum. Confido enim abſq; vlla hæſitatione, quod tempore conſtituto ad feſtum paſchatis anni ſequentis, dominus meus reuerendiſſimus præſul memoratus, vt veniam ad tuam magnificentiam mihi iuxta pollicitationem ſuam non negabit. Nihil hac vice mittere potui, quoniam ea quæ ſcripſi needum ſatis emendaui, quæ tamen omnia mecum afferre curabo, daboque pro viribus operam, ne fruſtra videar à tua celſitudine honoratus, neue tua de me confidentia fructu priuetur optato. Græce modum ſcribendi quem præſens dederam iterum miſi, quoniam priorem vltimis lite-

ris celſitudo tua ſignavit amiſſum. Deus omnipotens tuam ſerenitatem conſervet incolumen. Ex Herbipoli 9. die menſis Aprilis. Anno Chriſtianorum 1507.

XIX.

IOACHIM DEI GRATIA MARCHIO BRANDENBVRGENSIVM Princeps Elector, &c. Ioanni Tritemio abbati ſancti Iacobi in ſuburbio Herbipolenſi, ſalutem dicit plurimam, cum precatione totius fortunæ & proſperitatis.

REVERENDE in Chriſto abba mi pater amātiſſime, accepi literas paternitatis tuæ iucundiſſimas, ſimul & nuncium quem miſiſti, quo referente ſanum te & incolumem, ſtatumq; tuum ſatis quietum & fortunatū cognoui, ſuper quo tibi ex affectu congratulor & Deo gratias ago debitas immortali. Agit mihi tua paternitas de munificentia & beneficiis in eam factis gratias maximas, quæ mihi minime debentur, proinde quod parua & vilia ſunt omnia, quæ tibi contuli munera: quinimo nec munera quidem appellari merentur, & ob id nullis indigent gratiarum actionibus, quod etiamſi fuiſſent alicuius æſtimationis aut pretii, non tamen ſunt talia & tāta, qualia & quanta meruiſti recipere à me, teq; maxime decebant. Volui enim per ea ſolum animi in te mei affectum & beneuolentiā oſtendere, quem vt potius penſiculare velis quam ipſa viliſſima dona te etiam atque etiam rogo. Libanium præceptorem tuum ſanum & incolumem gaudeo, quem ſi vllo fieri modo poſſet, videre & alloqui cuperem. Accepi & literas amici noſtri domini Herbipolenſis de tuo ad me in Marchiam reditu in futurum annum promiſſo, quod me non parum contriſtat, propter rerum mearum diſpoſitionem cauſarumque proprietatem, quibus diuturna tui abſentia nocumentum afferre poteſt, quia tuus ad me reditus non ſolum vtilis mihi, ſed & valde neceſſarius eſt. Verum ex quo fieri aliter non poteſt, cogor eſſe contentus, & promiſſum tempus expectare anhelus. Rogo tamen ne paternitas tua ſuum ad me reditum vltra tempus promiſſum differat, quia nouit peroptime, quam mihi ſit neceſſarius denuo tuus aduentus. Reſcripſi autem amico meo domino Præſuli Herbipolenſi, rogans eundem, ne reditum tuum vltra tempus retardet promiſſum: tu illi meo nomine præſentare literas meas non graueris. Literas quoque ad principem tuum Palatinum dedi, in quibus vt tibi cooperetur pro libris tibi neceſſariis rogaui. Vt autem te lateat minime quibus à te lucubrationibus cupiam oblectari, ad ſchedulam te remitto ex Tangrimunda priori anno tranſmiſſam, in qua tibi ſignaueram certarum nomina rerum, de quibus opto ex tua officina luculentos habere tractatus. Quicquid tua paternitas mihi ad verā ſapientiam beateque viuendum iudicauerit conducibile, meas computabo delitias. Ago paternitati tuæ gratias infinitas pro modo illo pulcherrimo & exquiſitiſſimo græce ſcribendi, quem mihi denuo miſiſti, quo in ſecretis meis non vellem carere pro multa pecunia. Non diffidat paternitas tua de mea perſona, quod cœptam inter nos fidem & charitatem deſerturus ſim vnquam, quia non ſum arundo, neque tuorum in me benefactorum vnquam potero obliuiſci, Satis enim tibi patulus eſt animus erga te meus ſincerus, rectus, & amantiſſimus tui, quem nunquam reperies immutatum. Mitto etiam tibi præceptor eruditiſſime cyphum vnum argenteum intus & foris deauratum, non pro munere, ſed in ſignum amoris in te mei, ac ſtabilis inter nos amicitiæ dudum contractæ, & vſque ad mortem permanſuræ, quem vt lęto ſuſcipias animo precor, eoque ſæpius in mei vtaris memoriam. Scire cupio de literis meis an peruenerint ad manus Libanii nec ne. Paleſtinus, de quo interrogaſti, adhuc eſt cum Rege noſtro Maximiliano, & neſcimus quando venturus ſit. Agat paternitas tua in his quæ mihi nouiſti vtilia diligentiam, & habebis me tibi gratificaturum, quoad vixero in omnibus. Vale Germaniæ decus, totiuſque archa ſapientiæ, mei memor ad Deum & amans, qui te vehementer amamus. Ex Berlin manu propria viceſima nona die menſis Maii, Anno Chriſtianorum 1507.

XX.

IOAN. TRITEM. AB. MONASTERII S. IACOBI HERBIPOLENSIS, *Georgio Epiſcopi prædicatorum in Berlin Priori, & per Marchiam vicario generali amico chariſſimo, Salutem.*

MEMOR tuorum in me beneficiorum venerande pater, non poſſum tibi non fauere quam optime, & eſſe pro tua ſalute tanquam integerrimi fautoris ſollicitus. Et ideo ſcire abs te cupio quid agas, & quomodo valeas, tametſi optime ſciam inuidiam te ſenſiſſe fratrum tuorum, qui vt mea ſe habet ſentẽtia, te digni ſunt minime. Sed hæc ſunt multis innata (vt ita dixerim) clauſtralium vitia, ſanctis & optimis reluctari prælatis, eosq; variis murmurationibus & detractionibus inquietare, iniuſtiſq; machinationibus turbare, & omnium quantum præualent oblocutionibus exponere. Turbari ad prælatum pro cõſolatione omnes veniunt, ſi autem perturbari ipſum rectorem qualibet occaſione contigerit, quis fratrum conſolabitur eum? Has ego inquietudines expertus in abbatia Spanhemenſi per annos tres & viginti, dudum ſcripſi librum de miſeria prælatorum clauſtralium, quas etſi non omnes patiantur æqualiter, pauci tamen ab eis prorſus reperiuntur immunes. Multæ enim ſunt miſeriæ & tribulationes rectorum clauſtralium, quas tãtò poſſem enumerare certius, quanto ſum plures & acerbiores ſemper expertus. Hoc vnum me conſolabatur ſolum, quod ſciebam ex inſtitutionis meæ regula, infirmarum me curam ſuſcepiſſe animarum, & ob id pro ſummi paſtoris honore & reuerentia quantum potui omnia patienter toleraui, mercedem ab ipſo me ſperans recepturum, qui pro noſtris infirmitatibus mori non recuſauit. In omnibus his adhuc vnum tribulationibus meis defuit, quod præter mortem miſeriarum vltimum fuit. Cumque & illud inuidia æmulorum in me ſæuiente tandem experiri cœpiſſem, vidiſſemque indurata corda prauorum, dare locũ iræ ſtatui, & ingratis ſeruire clauſtralibus amplius recuſaui. Scis enim cauſas mearum turbationum, propterea breuior ero. De Marchia reuerſus in patriam, quoſdam è monachis meis reperi non recte mecum ſentientes, quorum prouocatus ingratitudine & perfidia Herbipolim vocatus me contuli, & monaſterium ſancti Iacobi in ſuburbio gubernãdum acceptaui. Abbatiam vero Spanhemẽſem propter improbitatem monachorum & æmulorum inuidiam reſignaui, malens viuere cum paucis monachis in pace, quam cum multis in continua perturbatione. Hiſtoriam tibi mearum tribulationum breuiter recenſere volui, vt in tuis aduerſitatibus & me ſcias eſſe participem, & tibi ex animo compatientem. Scripſi autem pro defenſione tui sereniſſimo principi verbum, quod quale ſit noueris, introcluſa his ſchedula reſerabit. Tu mihi quæ tecum agantur reſcribas velim, neque meum hunc nuncium ſine tuis literis abire permittas. Saluta quæſo nomine meo noſtros quoſcunque amicos, & eos qui mei recordantur in bonum. Et tu pater optime valeas cura, Deum orans pro nobis. Ex monaſterio noſtro decima die menſis Aprilis, Anno Chriſtianorum 1507.

Detractores monachi.

XXI.

IOAN. TRIT. ABBAS S. IACOBI IN SVBVRBIO HERBIPOLENSI, *Ioanni de Segen Abbati montis diui Petri in Erpſurdia S.*

REVERENDE pater & amice, miſſurus hunc famulum meum pro quibuſdam negotiis ad sereniſſimum principem Ioachim in Marchiam Brandenburgenſem, non potui, neque certe debui ipſum ſine meis ad te literis dimittere, cum per Erfurdiam ſit neceſſario tranſitus. In primis ago paternitati tuæ gratias immortales pro tua in me humanitate, referamq; ſi potero vnquam. Non inueni tantam charitatem in tota vnione Burſfeldenſi, præterquàm in Antonio Abbate ſancti Mathiæ Treuirenſis, qui beneficiis in me tecum certare viſus eſt. Vnde merito vos duos primarios poſuerim inter amicos, veſtra in me beneficia ſine obliuione cogitans. Abbatiam meam Spanhemenſem voluntate ſpontanea reſignaui, propter ingratitudinem fratrum & inuidiam æmulorum, videns tandem & aperte cognoſcens induratum cor Pharaonis, qui mendacio potius quam veritati adhibuit fidem. Veni autem Herbipolim per abbatem S. Stephani ex iuſſione præſulis reuerẽdiſſimi vocatus, & abbatiam S. Iacobi apoſtoli quondam Scotorum 15. die menſis Octobris inſtitutus canonice, pauperem pauper aſſumpſi, in qua me cõfido victurum deinceps cum pace & tranquillitate maiore, quàm in Spanheim hactenus potuerim conuerſari. Multis enim laboribus crebro fui contritus, pro quibus niſi omnipotens Deus mihi reſtituat

tuat

tuat mercedem, fruſtra coram hominibus laboraui. In communibus denique cauſis & negotiis capituli, ordinis & vnionis, viſitando, ſcribendo, dicendo, ac legationes coram principibus, Epiſcopis, aliiſque compluribus, multis vicibus peragendo non parū laboraui, quanquam mercedis ab hominibus receperim nihil. Spero tamen, quod omnipotens & miſericors Dominus, pro his bonum præſtabit æternum. Paucos habui fideliter pro bono communi coadiutores, & vt videmus aperte, pauciores operū meorum pro noſtra obſeruantia reliqui ſequaces. Pauci ſunt, inquam, ne dicam pauciſſimi, ſanctæ religionis neceſſarium habentes zelum: quæ ſua ſunt quærunt omnes, non quæ Reipublicæ communis. Vnde viſitationes negliguntur, perit obſeruantia regularis, & nemo inuenitur qui doleat. Scio quædam vnionis & obſeruantiæ noſtræ monaſteria, & quidem non pauca numero in Sueuia & Francia noſtra orientali, quorum alia in octo, alia in decem, alia vero in quatuordecim annis non ſunt à patribus viſitata. Denique reperiuntur hodie in quibuſdā vnionis noſtræ cœnobiis monachi ſimul & abbates, publice & priuatim manducare carnes in deſpectum & contumeliam obſeruantiæ regularis, & nemo qui corrigat tam enormiter delinquentes occurrit. In obliuionem ſimul & contemptum deducti ſunt patrum ſancta ſtudia priorum, qui obſeruantiam diſciplinæ regularis diutiſſime collapſam magnis laboribus, vigiliis & ſumptibus ſub titulo vnionis Burſfeldenſis noſtris penitus temporibus in Saxonia & in partibus Rhenenſium cæteriſque adiacentibus magnifice reſtaurarunt. Doleo vehementer, nec immerito, per horum temporum negligentias ſanctos patrum interire labores præteritorum. Operæ pretium fuerit patres aliquando capitulariter congregatos admonuiſſe, vt ſequentia mala præuenirent, & eos qui carnaliter ambulant redire ad ſemitam regularis obſeruantiæ compellant. Vale mei memor ad Deum in orationibus tuis. Ex monaſterio ſancti Iacobi in ſuburbio ciuitatis Herbipolenſis decima die menſis Aprilis. Anno Chriſtianorum 1507.

XXII.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, D. THEODORICO Eccleſiæ Lubecenſis Epiſcopo, Ioannes Tritemius ab. S. Iacobi Herbipol. felicitatem orat ſempiternam.

REVERENDISSIME præſul, doctiſſime pater, ſemperque colende præceptor, quod mutauerim titulū abbatiæ non miraberis, ſi cauſas animū meū ad cedendū æmulis prouocantes æqua lance diſcuſſeris. Non te latent iniuriæ, quas ſine demerito accepi: ne grauiora paterer abbatiā rationabili occaſione cōmutaui. Sum enim pacis amator, propterea habitare in medio turbationum diutius recuſaui. Quid ſentiā ego de vita Apollonii Tyanei philoſophi, quam Philoſtratus ex comportatis à Damide cæteriſque diſcipulis illius in octo libris deſcripſit, ex me ſcire paternitas tua reuerendiſſima cur velit, non ſatis valeo admirari. Cū enim ſis ipſe doctiſſimus in omni varietate tam diuinarū quā humanarū ſcripturarū, nihil te poterit latere, quod ego vel intelligere, vel ſcribere poſſim. Quare ſatis mihi verecundum eſt in hac re tuo reſpōdere imperio, cū ingenio & eruditione me ſine cōparatione præcellas: & quicquid ego poſſum adferre, prius in armario tui pectoris multipliciter conſtat eſſe repoſitū. Sed ex aduerſo niti tuiſque nolle obedire mandatis, nō ſolū temerarii, ſed dementis quoque animi, manifeſtū mihi videretur indiciū, cuius à me longe maculā ſemper conſueui propellere. Malo enim ſi alterū oporteat ſubire, corā tua paternitate inſipientiæ redargui, quā inobedientiæ ſeu temeritatis. Breuiter itaque & ſine ordine diſputationis tumultuarie vt potero, quid ſentiā de Apollonio ſimplici narratione exponā, ſine iniuria cuiuſcunque melius ſentientis. Eo vixit Apollonius tempore, quo Chriſti Apoſtoli atque diſcipuli per vniuerſam Græciam & Aſiam choruſcantibus ſignis atque miraculis fidem prædicauere catholicam, ipſiuſq; Domini & Saluatoris Ieſu Chriſti vitam, doctrinam, virtutes, paſſionem & miracula Gentibus annunciarunt, cōuertentes eos, qui fuerant prædeſtinati ad cognitionem ſummæ veritatis, & magnam in populo admirationem ſimul & ſui reuerentiam ſuſcitantes. Audientes hæc quæ ſancti prædicatores de vita & miraculis Chriſti per orbem ſparſerunt vniuerſum, Damis & reliqui Apollonii ſectatores, quanquam facta non crederent quæ de Saluatore dicebantur, ſimilia tamē de ſuo præceptore poſt eius mortem finxerunt, vt quem philoſophum nouerant, eum aliquid eſſe ſupra hominem, & ob id Chriſto non inferiorem, ſtultis hominibus perſuaderent. Exiſtimabant enim miraculis de nominatiſſimo tunc philoſopho Apollonio

Apollonius Tyaneus quando vixerit.

ſcriptis quanquam ementitis, quod homines latebat, fidem non tardius daturos auditores, maxime cum ea philoſophi prædicare viderentur nobiles; quam his quæ de Saluatore imperiti nunciaſſent piſcatores. Sumentes ergo de veris Chriſti miraculis audaciam, ſimilia de ſuo præceptore confinxerunt, non minorem in populo fidem ſibi promittentes quam ſanctis prædicatoribus (quos vt ſimplices & indoctos deſpiciebant) datã à credentibus viderunt. Chriſtum de medio Iudæorum ad præcipitium ductum audientes tranſiſſe intactum, ſuum Apollonium de conſpectu Cæſaris euanuiſſe ſubito, longeq; factum extra vrbem fabulantur. Item Dominus Ieſus tres mortuos in myſterium baptiſmatis reuocauit ad vitam, & Apollonium ſui puellam Romæ mortuam reſuſcitaſſe mentiuntur. Super Dominum baptizatum paterna vox audita eſt, Apollonium Hercules cæterique Gentilium dii allocuti feruntur: quod ſi verum eſt, laruæ dæmonum neceſſario fuerunt: ſi non eſt verum, Damis vtique ſicuti & reliqua multa, vel ipſe Apollonius confinxit. Item Dominus Ieſus poſt reſurrectionem ſuam ianuis clauſis ad diſcipulos intrauit: Apollonium Romæ compedibus vinctum, Damis quoties voluerit ſe feciſſe liberum mentitur. Longum & nimis foret audire tædioſum, ſi omnia vellem reuocare ad calamum, quę de Apollonio Philoſtratus narrat miracula, quibus vt ea patrare potuerit nulla ratio ſuffragatur, quia manifeſtum eſt eum hominem fuiſſe mortalem, cultoremque idolorum, & de animarum tranſmigratione in corpora multa ſæpius tenuiſſe pernicioſum errorem. Iuuenem introducit nobilem apud Hiarcham ac Indiæ ſapientes, literas & omnem philoſophiam in odium Homeri calumniantem, propterea quod cum in bello quondam Troiano Dux eſſet magnanimus, eius inuidia nullã inter illuſtres memoriam recepiſſet. Tunc ergo hominem reinductus priorisq; iniuriæ memor, omnes vna pertinaciq; ſententia tractatores aſpernatur literarum. Quid hac fatuitate dementius, hominem, quid fuerit ante mille ducentos annos (tantum enim ferunt effluxiſſe temporis inter excidium Troianum & Apollonii huius Tyanei ætatem) rememorari, cum ſcire nequeat, vbi, vel quid, aut quomodo fuerit, priuſquã ex matris vtero egrederetur? Aut quomodo hæc fabula etiam ſecũdum Pythagoricos Platonicoſq; aliquam poterit habere ſimilitudinem veritatis, qui trãſmigrationis & reuerſionis in primum punctum annos ponunt quamplurimos? Sed verẽte pudore loqui diutius de his vaniſſimis deliramentis, quæ ſomniis ſunt vaniora, non debeo, ſed reliqua breui narratione proſequenda fuerint. Quale eſt illud contra omnem rationem naturæ manifeſtum Damidis fictitium, quo in congreſſu Apollonii cum Indianis philoſophis Hiarcha præſidente, inaudita & nuſquam viſa introducit miracula, è terra prorupiſſe philoſophorum ſedilia, ſolemque miniſtraſſe ſacrificiis perpetuum ignem, & phialam ſæpius à philoſophis exhauſtam poculo, ruſum & ſubito plenum & copioſum exſudaſſe liquorem, vt quoties epotata fuiſſet, toties iterum plena exundaret. Tranſeo cætera ſimili præſumptione conficta, leuatos in excelſum cantores; expulſos ab hominibus per epiſtolam dæmones, futurorum prędictiones, occultorum & nominum & rerum æditiones, hirundinum auiumq; interpretatos garritus, lamiarum & lemurum denudata facinora: & quicquid ſui de Apollonio miraculoſum ſcripſerunt, paucis verbis meam ſententiam de miraculis Tyanei tibi reuerendiſſime præſul, quoniam ita iubes, aperiã. Miracula, ſigna, & prodigia, quæ in octo Philoſtrati voluminibus Apollonio leguntur adſcripta, mea ſententia firmiter indubitanterque tenendo, aut cõficta ſunt & falſa, aut ſi facta extiterũt, abſq; vlla hæſitatione Dæmonum fuerunt cooperatione perpetrata. Quod ſint conficta, ementita & falſa, magna mihi perſuaſio eſt Damis ipſe diſcipulus Apollonii, qui quoties magnum aliquid & arduum miraculoſumq; ſcribit de illo, condiſcipulos ſemper introducit fuiſſe abſentes, ſeq; aut ſolum, aut cum pauciſſimis interfuiſſe præſentem, ſæpius autem neminem fuiſſe cum Apollonio dum grandia faceret aut loqueretur cum laruis cõmemorat. Quod ſi fidem dictis meis non ſatis conciliat memorata perſuaſio, noluerîtque aliquis Tyanei defenſare miracula, quiſquis ille fuerit mihi dicat in primis: Si Apollonius ſibi adſcripta patrauit miracula, cuius ea virtute facere potuerit? Propria videlicet an aliena? Certe non propria, neque aliquam ſcientiam naturalem ea patrandi adſecutus fuit, cum ſe ad plæraque talia quæ narrantur de illo virtus magicæ naturalis minime extendat. Fuit enim Apollonius homo corruptibilis atque mortalis, qui ſua virtute nihil potuiſſe credendus ſit vltra communem naturæ ordinem, quod nomẽ mereatur miraculi. Sequitur ergo ſi quid talium fecerit non ſua, ſed virtute patratum aliena. Sola vero potentia diuinã miracula patrantur vera, quæ facere Tyaneus nullatenus potuit, qui cultor exiſtens idolorum & multa ſuperſtitione plenus, longe à veri Dei cognitione alienus fuit. Virtute quoque propriæ intelligentiæ ſpiritus ſui, aut magicæ naturalis plæraque maiora, quæ de

Pigmenta de Apollonio.

Iudicium Trithemii de miraculis Apollonii.

Ipſo narrantur, cum potuiſſe minime, certa eſt mihi ratione perſuaſum. Nihil etiam idololatræ cum ſanctis Dei ſpiritibus commune fuiſſe credendum eſt. Reſtat igitur in dubitata diffinitione tenendum, ſi ea fecit miracula quæ ſui de illo ſcripſerunt, non alia quam dæmonum patrata cooperatione atque virtute, quibus non eſt difficile miraculis falſis hominum ſibi deditorum etiam in maioribus decipere ſenſus, quippe qui nobis natura & induſtria per longam conſuetudinem ad figmentorum productionem ſubtiliores exiſtunt. Sed magices argui Apollonium ſui non patiuntur. Adhæreo itaq; priori ſententiæ, quam dixi, miracula inſcripta Apollonio, vel per ipſum vel per eius diſcipulos excogitata, conficta & ementita: neque induci vt aliter ſentiam facile me poſſe exiſtimo, niſi forſitan actibus dæmonum attribuenda concedant. Quid mirum ſi homines mundanæ dediti ſapientiæ ac philoſophiæ, cognitionis quoque diuinæ penitus ignari, laudis & æſtimationis inter homines cupidiſſimi, de ſuo præceptore maiora confinxerunt miracula falſa, quam apoſtoli de ſaluatore noſtro per orbem vniuerſum prædicauerint & in eius nomine fecerint vera? Vt ergo ſummatim vniuerſa Tyanei miracula concludam: ſi fecit ea quæ ſui miranda in eius laude ſcripſerunt, magus profecto & dæmonum laruarumque infernalium excantator fuit. Si non fecit (vt mea ſententia habet) nulli dubium eſſe poteſt, quin omnia per Damidem cæteroſque diſcipulos eius ſint excogitata, conficta & ementita, vt falſis magiſtrum exornarent laudibus, quo & ipſi gloriam inter mortales conſequerentur æternam. Si facti miraris temeritatem, cogita quid ab initio non præſumpſit Græcorum audacia ſcriptorum? Multorum ſententia eſt, Græcorum hiſtorias confictis ſcaturire fabellis, & excidium illud ingens Troianum poetarum eſt figmentum. Libenter Apollinianis commenticiis dæmones credimus impendiſſe operam, vt per hæc Damidis ſociorumque illius figmenta, Chriſtiana vileſceret inter gentiles religio, cum Tyaneus non minora videretur feciſſe apud Græcos, quam Chriſtum audiuiſſent operatum apud Iudæos. Arbitrabantur etiam forſitan hominibus facile perſuadendum Chriſtum propter miraculorum exhibitionem non eſſe Deum, quorum patratione & ipſe Apollonius idolorum cultor, qui nullam de ſe prædicari diuinitatem propterea voluerit, non minus extitiſſet inſignis. Quam autem fuerit iſte Tyaneus æſtimationis & humanæ gloriæ cupidus, multa per Damidem ſcripta in diuerſis teſtantur locis, maxime vbi Deos & animas defunctorum in templis idolorum ſibi apparuiſſe locutoſque grandia ipſe Apollonius diſcipulis recitat. Quicunque ergo Tyaneum conſcripta de illo miracula aut ſua virtute naturali, aut ſapientia philoſophica & ſanctimoniæ puritate, aut ſcientia naturali, quam magiam phyſicam appellant, feciſſe credit, caueat ne Chriſto ſaluatore omnium iniurietur, quia ſi ea fecit, dæmonum excantator potius quam philoſophus fuit. Hæc eſt candidiſſime præſul mea de miraculis Apollonii ſententia, quam ſcire voluiſti, cui quidem ſi quis voluerit eſſe contrarius, non ſatis mihi videtur intelligere, quouſque humanæ ſe naturæ vires extendant. Vale clariſſime pontifex, & Trithemium tuum habeto commendatum. Ex Herbipoli 16. die menſis Aprilis Anno 1507.

Græcorum leuitas.
Satanæ aſtutia.

XXIII.

IOACHIM DEI GRATIA MARCHIO BRANDEN. PRINCEPS Elector, Ioan. Trithem abbati S. Iacobi Herbipolen. Salutem.

REVERENDE in Chriſto pater, vir clariſs. ſciat paternitas tua me diuina miſeratione ſanum & incolumem vnà cum vxore, & filio, quod ipſum & tuæ paternitati ſuper omnia faueo, precor & oro, quia felicem ſtatum eiuſdem ſæpius audire me valde delectat. Dedit ad me literas Dominus & frater meus Colonienſis Archiepiſcopus Princeps Elector, cum quibus & tuæ paternitatis literas miſit, quas ad eum in menſe Martio dediſti, excuſationem & impedimenta continentes, quare ad ipſum perſonaliter non deſcenderes à me ad patriam reuerſus, & tibi commiſſa per me mittere quare ſine nuncio certo nequeas, quæ omnia mihi placuerunt. Agit autem ſua paternitas gratias infinitas de libris & aliis medicamentis, quæ tibi commiſi ad eum ſi poſſes cum literis meis perſonaliter deferẽda. Verum ex quo tibi hoc tempore non eſt animus deſcendendi ad eum, & ipſe miſſis à me diutius ægre poſſet carere muneribus, miſi hunc nuncium eius ad te, per quem illi vt mittas mittenda etiam atque etiam rogo. Reliqua vero ſecretiora, quæ ore ferenda commiſi, penes te maneant, donec eum perſonaliter accedere potueris. Vale ſanus & felix orans pro nobis ad Deum. Ex Colonia mea circa Spreuum 28. die menſis Maii, Anno Chriſti 1507.

XXIIII.

REVERENDISSIMO PATRI SERENISSIMOQVE PRINCIPI ET DOmino D. Hermanno archiepiſcopo Colonienſis Eccleſiæ, Angariæ Weſtphaliæque Duci, Paderbornenſis Eccleſiæ adminiſtratori, ſacri Imperii per Italiam archicancellario, Principi Electori, Ioan. Trithem. abbas S. Iacobi Herbipo. fœlicitatem.

REVERENDISSIME princeps, mitto celſitudini tuæ cum præſentium latore nuncio tuo, quem propterea ex Marchia deſtinauit ad me Illuſtriſs. Princeps Ioachim, librum & ea quæ mihi anno priore ab eodem cõmiſſa principe fuerunt, per me perſonaliter, vt nuper ſcripſeram tuæ paternitati reuerendiſs. deferenda. Statueram quidem deſcendere ad te, ac reliqua tradere quæ mihi commiſſa fuerant ore ferenda, ſed rebus meis in perturbatione poſitis, vt optime nouit tua ſerenitas, in aliud tempus hunc animum differre neceſſario ſum compulſus. Modum vtendi rebus quas mitto, in ſcriptis à Principe memorato non accepi, dabo tamen operam quamprimum id efficere poſſum, vt certo nuncio ad tuã celſitudinem & ipſe mittatur. Iam enim reſcripta ad manum non habeo, quæ rebus miſſis neceſſaria viderentur. Confido autem quod mihi tempus aliquando dabitur & otium veniendi ad ſacram præſentiam tui, vt reliqua expediam, quæ mortuis literulis non videbantur committenda. Omnipotens Deus tuam reuerendiſſimam paternitatem diu conſeruet incolumem. Ex Herbipoli quinta die menſis Iunii, Anno Chriſtianorum 1507.

XXV.

IOAN. TRITHEM. AB. MONASTERII S. IACOBI IN SVBVRbio ciuitatis Herbipolenſis, Rogerio Sycambro Dumetenſi canonico Salutem.

TRIBVLATIONIBVS Macharii abbatis Lympurgẽſis & magnis & cõtinuis tanto cõpatior amplius, quanto ſum cum eo diutius conuerſatus. Quis non compateretur tam horrendam iniuriam paſſo? niſi prorſus à fide Chriſti fuerit alienus, quemadmodum & illi ſunt, qui tam inſigne quondam monaſterium Lympurgenſe incendio concremarunt. Niſi enim à fide fuiſſent penitus alieni, Comes ille truculentus, impius & ſceleratus de Lyningen, & qui ei ſeruiunt ſatellites impietatis, Dei templa non deſtruxiſſent, non violaſſent altaria, nec omnipotenti Deo conſecrata ſuos in vſus conuertiſſent. Sed quid faciunt principes terræ, qui poſiti in vindictam malorum, ſuas iniurias & paruas, & nonnunquam pueriles tam ſeuere puniunt, Dei autem contumelias non aduertunt? Non eſt mirum meo iudicio Sycamber, quod fides hodie Chriſtiana periclitatur vbique, deuotio perit in hominibus, charitas cum religione extinguitur, impietas cum crudelitate vbique dominatur. Meritis noſtris Rogeri mala patimur, propterea quod ſummum illud bonum veraciter non amamus. Quia vitia & ſcelera tyrannorum hodie qui corrigant principes deſunt, ſoli qui corrigantur plures occurrunt. Propterea naufragatur Eccleſia, imperium minuitur, infidelium numerus augmentatur. Quod olim Chriſtianiſſimi principes deuota intentione Eccleſiis Dei contulerunt, hodie tyranni rapiunt, & hoc vt frequenter impune, nec ipſi Deo parcentes neque hominibus. Vnde merito nunc lamentatur Eccleſia Chriſti dicens: *In pace amaritudo mea amariſſima.* Sed noſtra de his cum ſit infructuoſa diſputatio, tacere compellimur, ne os in cœlum poſuiſſe videamur. Ioannem Cantherium Friſium medicum ex Groningen, virum doctum, literæ tuæ vita defunctum mihi nunciarunt. Nihil eſt noui, nihil miri, ſi moriatur, qui natura mortalis erat, quoniam ea intrauit lege, vt aliquando rurſus egrederetur. Ecce iam egreſſus eſt, ſoluit naturæ ꝙ tenebatur debitum, omniumque terribilium terribiliſſimum euicit, & ſibi fecit præteritum quod omnes nobis formidamus eſſe futurum. Si bene vixit in Chriſto, feliciter egreſſus eſt, quoniam vt ſanctus inquit Auguſtinus: *Non poteſt male mori qui bene vixit, & vix poteſt bene mori qui male vixit.* O vtinam tales iugi prudentia viueremus, quales mori cum neceſſarium fuerit optamus. Cantherius nos præceſſit, ſuperauit mortem, humanumque iam nunc excuſſit timorem. Cogitemus itaque Rogeri chariſſime, cito eo nos peruenturos, quo illum perueniſſe mœremus, & ſic viuamus paruiſſimum quod ſupereſt momentum, vt quamlibet horam ſuſpicemur eſſe nouiſſimam. Non enim vt ſanctus ait Chriſtophilus, hic manentem ciuitatem habemus, neq; durabiliores ſumus patribus noſtris, qui nos omnes præceſſerunt ad mortẽ. Nos quoq; vt Cenomanenſis ait Epiſcopus:

Religionis nullam eſſe curam.

Eſaia. 38.

Mors quibus ſit bona

Hebr. 13.

Tollimur è medio fatis vrgentibus omnes,
Et trahimur quo nos vita peracta vocat.

Felices illi mortales, quorum ſemper in Dei amore ſancta deuotio feruet, qui ſe peregrinos huius mundi agnoſcentes ad cœleſtem patriam animo ſuſpirant, nihilque corruptibilium rerum amantes, iugi deſiderio manſionibus inuehi concupiſcunt æternis. Mors illis iucunda erit non horrenda, per quam lætis vadunt è carcere votis, malorum omnium ſuſcipientes terminum, & initium ſine fine bonorum. Mors terribilis eſt his qui tali viuunt inſtituto, vt eis poſt mortem ſpes non ſit vlla boni, qui moriuntur mente ſimul & corpore deſperationis ſuæ mercedem recipientes obliuionem æternam. Vale ex Herbipoli decima quarta die menſis Iunii. Anno Chriſtianorum milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

XXVI.

HERMANNVS DEI GRATIA ARCHIEPISCOPVS COLONIENSIS, princeps Elector, &c. Venerabili nobis in Chriſto ſyncere dilecto Ioanni Trithem. Abbati S. Iacobi Herbipolenſi. S.

EA quæ nobis ex parte & commiſſione principis excellentiſſimi domini Ioachim Marchionis Brandenburgenſis, ſacri Romani Imperii archicamerarii, ac principis Electoris, conſanguinei ac fratris noſtri tibi credita miſiſti, grato ſuſcepimus animo. Et ex quo earundem rerum pro noſtra voluntate & arbitrio neceſſarium vtendi modum non habemus, ſingulari à te optamus deſiderio, cupientes vt nobis cum præſenti noſtro tabellario plenam ſingularum informationem mittas in ſcriptis, vel certe ſi quouis modo tibi fuerit poſſibile, intra quindecim dierum ſpacium ad nos perſonaliter deſcendas, in aliquo principatus noſtri loco circa Rhenum, quoniam vltra quatuordecim dies in his terminis non intendimus remorari. Cupimus enim earum à te rerum omnimodam nanciſci cognitionem. In his diligentem & voluntarium te nobis exhibere non pigriteris, vt noſtra ſeſe confidentia habet in te. Facies enim nobis in his ſingularem complacentiam gratamque voluntatem, fauore & gratia ſine obliuione recognoſcendas. Datæ Aldenaræ ſabbato poſt feſtum Barnabæ Apoſtoli. Anno 1507.

XXVII.

REVERENDISSIMO PATRI SERENISSIMOQVE PRINCIPI D. Hermanno archiepiſcopo Colonienſi, &c. Ioannes Trithemius abbas ſancti Iacobi Herbipolenſis felicitatem.

REVERENDISSIME princeps, voluntas mihi ineſſet quidem promptiſſima perſonaliter veniendi ad te, niſi duorum hac vice prohiberer impedimento. Alterum eſt, quod excellentia reuerendiſſimæ paternitatis tuæ quatuordecim dierum conſtituit mihi tempus veniendi, quos ab emiſſione literarum tuarum interpretatus nimium reperi breues, vnde metuens ne forte cum deſcenderem, tua ſerenitas aut ex more in Weſtphalia eſſet, aut alibi procul abſens à Rheno, fruſtra laboraſſe contingeret, iter aſſumere prolixum niſi certus non audebam. Alterum vero quod etiam mentem à propoſito nō parum retraxit, abſentia reuerendiſſimi præſulis mei extra patriam conſtituti fuit, ſine cuius voluntate & conſenſu tantum ſubire itineris ſpacium non ſatis videbatur mihi conueniens, propterea vel maxime, quod eius munificentia & benignitate pauperi huic præfectus cœnobio totam poſt Deum ſpem meam in eius humanitate locaui. Addo & tertium voluntarii itineris impedimentum, quoniam hactenus in rebus propoſitis celſitudinis tuæ ignarus conſilii, ea quæ mihi ad complementum videbantur neceſſaria non paraui. Ad complacendum vero pro viribus reuerendiſſimæ paternitati tuæ paratus ſum totus voluntarius & promptus: & ne morer diutius, ſtatui circa feſtum ſancti Michaelis (quo tua clementiſſima celſitudo ex Weſtphalia redire conſueuit ad Rhenum) Deo miſerante ac reuerendiſſimo pontifice meo conſentiente, deſcendere Bunnam ad ſacram præſentiam tuam, allaturus mecum ea quæ tuam paternitatem reuerendiſſimam poterunt recreare. Non enim parare omnia tam breui tempore potui, quæ mihi mittenda videbantur, quia Sereniſſimus princeps Brandenburgenſis nihil mihi præter ipſas nudas, quas pridem miſi, tradidit rerū formas: reliqua miſit ore ferenda. Nunc autem reuerendiſſimæ paternitati tuæ mitto per nuntium mihi deſtinatum ea quæ præcepit, modum videlicet rebus dudum miſſis vtendi, cum reliquis in ſarcinula colligatis, quibus vtinam ſereniſſimæ celſitudini tuæ gratum ſeruitutis exhibuerim munus. Omnipotens Deus celſitudinem tuam inclyte princeps diu con-

diu conſeruet incolumem, cui me humilem commendo miniſtrum. Ex Herbipoli vigeſima tertia die menſis Iunii. Anno Chriſtianorum 1507.

XXVIII.

IOAN. TRITHEM. ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, FRIDErico de Redeuuitz Canonico & Cantori Eccleſiæ Bambergenſis, ac præpoſito in Oringeuu, amico Salutem.

QVOD literis tuis ornatiſſimis tardius reddo vicem clariſſime vir, non tui factum exiſtimes obliuione, ſed meis in re literaria conſuetis occupationibus. Quod me inter amicos admiſeris tuos, & mihi vehementer gratulor, & tibi gratias habeo immortales. Quid enim dulcius mihi homini peregrino, & in terra conſtituto aliena, contingere potuiſſet, quam optimi doctiſſimiq; viri amicitiam nanciſci? quem non ſolum nobilitas generis morumq; integritas ſpectabilem fecit, ſed eruditio quoq; literarum omnifariam exornans cunctis virtutibus merito reddidit glorioſum. Eo quoque magis delectat tecum iniiſſe amicitiam, ô reuerendiſſime parens, quod iuxta ſententiam diui Hieronymi veram hanc neceſſitudinem noſtram intelligo, quam Chriſti glutino copulatam, non vtilitas rei familiaris, non præſentia tantum corporum, non ſubdola & palpans adulatio, ſed Dei timor & diuinarum ſcripturarum ſtudia conciliant.

Vera amicitia per Christum fit.

Hæc eſt perfecta amicitia, qua in Deo diligitur amicus, fitq; Chriſti amore mens vna corporibus in duobus, nō ob aliam cauſam, q̃ ſtudiorum ſimilitudinē, quibus ad apicem ſummi & incommutabilis boni ambo concurrunt amici. Ideoque inter malos & reprobos homines eſſe amicitia vera non poteſt: quoniam ſicut Ariſtoteles dicit: *perfecta amicitia non eſt niſi per vnum, quia quod eſt perfectum non poteſt fieri ad plura ſed ad vnum.* Mali autem & reprobi ſemper in turbatione viuunt, nūquam pacifici, nunquam quieti, nunquam tranquilli, ſed vt mare nequitiam ſpumantes, ad multa neglecta vnitate rapiuntur, & propter hoc eorum coniunctiones non amicitiæ ſed magis coniurationes dicendæ ſunt.

Inter malos non eſt vera amicitia.

Eſt enim amicitia æqualitas animorum intellectu conſtans & ratione, quapropter inter ſceleratos appetitu non ratione viuentes nullam eſſe amicitiam contigit vnquam.

Amicitia quid.

Hoc ipſum ſatis expreſſit memoratus philoſophus in Ethicis dicens: Solam amicitiam bonorum honeſtorum intranſmutabilem eſſe. Nulla vero æqualitas animorum conſtantior eſſe poteſt quam illa quæ ex diuino naſcitur amore, quo vnum, verum, ſolumque incommutabile bonum per fidem pura deuotione cognoſcitur, & pari conſenſu ab amicis feruenti deſiderio amatur. De hac ipſa neceſſitudine vir ſapiens inquit: *Amico fideli nulla eſt comparatio, quoniam amicus fidelis protectio fortis, qui inuenerit illum, precioſum inuenit theſaurum.*

Eccle. 6.

Hinc me beatum iure exiſtimo, quoniam te verum inueni amicum, quippe qui nihil in me diligis aliud quam Chriſtianæ glutinum charitatis, quod eſt amor ſapientiæ cœleſtis, & diuinarum ſtudium ſcripturarum. Quis neſciat felicitatis æternæ fruitionem, ad quam omnia noſtra ſunt ſtudia ordinanda, ex cognitione & amore ſummi rerum omnium conſtare principii? quod more noſtro Deum appellamus, ipſamq; in regno beatitudinis bonis omnibus eſſe communem, atq; ipſius boni adhæſione amicitiā omnium electorum Dei confirmare perfectam, & nulla vnq̃ intercapedine diſſoluendam. Omnium namq; ſuo principio per gratiam fruitionis vnitorū propterea eſt amicitia ſempiterno fœdere indiſſolubilis & firma, quia vnū volunt, vnum diligunt, & in vnius fruitione conſiſtunt. Nos ergo qui fundamentum amicitiæ noſtræ in Chriſtiano ſolidauimus amore firmandum, tanto magis cœleſtium appropinquamus neceſſitudini, quanto fuerimus in via quæ ducit ad illā ſtudio & voluntate concordes. Eſt aūt triplex iter ad amicitiam illam fruitionis æternæ, q̃ in vnam viam dirigit ambulantes.

Triplex iter ad amicitiam veram.

Cognitio diuinæ bonitatis ſtudio ſacrarum ſcripturarum acquiritur: amor cœleſtis deſiderii virtutum exercitio nutritur, & cultus Dei mandatorum obſeruatione declaratur. Cognitio itaque cauſat amorem, quia nemo recte diligit quod ignorat, amor vero exigit cultum dicente Gregorio: *Amor Dei nunquam eſt ocioſus.* Operatur enim magna ſi eſt, quod ſi operari renuit, amor non fuit, cum exhibitio operis vere ſignum ſit dilectionis. Hic eſt veræ amicitię Chriſtianæ funiculus triplex, qui facile non rumpitur, quoniam quiſquis in hoc itinere cum amico fideli conſentiens ambulauerit, ſuos aduerſarios, carnem, mundum, & diabolum facile ſuperabit. Propterea ſanctus hortatur Hieronymus Paulinū hoc itinere gradientem dicens: *Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeueret in cœlis.* Et ad quendam alium ſcribens dicit: *Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis.* Sacra enim ſcriptura viam amantibus eam ad Dei cognitionem oſtendit, omnemq; doctrinam

Commendatio ſacræ lectionis.

incomparabiliter longe præcellit, quoniam vera docet ac ſolida, ad æternæ felicitatis fruitionem inuitat lectorem: mentem quoque amatoris ſui reuocat à terrenis, & tanto plus inſtruit ad ſcientiam, quanto fuerit ſtudioſius in meditatione ruminata. Non eſt in ea faſtidium, vſu placet, negligentia diſplicet, & quanto plus legitur, tanto amplius amatur. Duo ſuis amatoribus precioſiſſima confert dona, quoniam & intellectum dulciter erudiendo illuminat, & abſtractam à mundi vanitatibus mentem ardore diuini amoris ſuper omnia ſuauiter inflammat. Hanc diuus commendans Hieronymus ait: Pinguiſſimus eſt ſermo diuinus, omnes in ſe habet delitias: nam quicquid boni volueris ex ipſo naſcitur: ſicut manna quando manducabatur ſecundum vniuſcuiuſque voluntatem in ore ſapiebat. Hinc ſanctus pulchre χριστόφιλος Paulus diuinarum volens exprimere latitudinem ſcri- *2.Timo.3.* pturarum, ſuo Timotheo ſcribens diſcipulo inquit: *Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iuſtitia, vt perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus.* Eſt ergo ſacræ ſcripturæ effectus, veritatem docere, falſitatem arguere, à malo eripere, ad bonum inducere, & mentem ſtudioſi lectoris ad perfectum eleuare. Vnde merito ſcriptura diuina omnibus mundi ſcientiis eſt præferenda, quoniam quicquid boni continetur in ſingulis, vniuerſaliter in ea totum commendatur. In ea namque totius philoſophiæ habetur inſtitutio, quoniam omnes omnium naturarum cauſſæ (vt ſacer inquit Auguſtinus) in Deo creatore ſunt, cuius ſancta cognitionem ſcriptura nobis promittit & aſtruit. In ea etiam Ethica ſuperata conſpicitur, quoniam bona vita & honeſta, non aliunde formatur, quam cum ea quæ diligenda ſunt, à nobis diliguntur, Deus videlicet & proximus noſter, quod vere ſola docet ſcriptura diuina. Hic logica eſt, quoniã veritas & lumen animæ rationalis non niſi DEVS eſt, quam ipſa nobis ſcriptura pronunciat ſacra. Hic laudabilis Reipub. ſalus, hic principum leges & iura Nationum. Neque enim optime cuſtoditur ciuitas, niſi fundamento & vinculo fidei, firmæque concordiæ, cum bonum diligitur commune, ſummum atque veriſſimum Deus, quod ſacra tantum nobis *Doctores verbi Dei quanti ſint faciendi.* ſcriptura inſinuat. Cunctis ergo ſunt preferendi doctoribus, & quarumlibet ſcientiarum præponendi ſtudioſis, viri ſacris cum pietate ſcripturis intenti, quoniam vt quidam ait:

Nil homini melius quam ſi diuina legendo
Figat ibi mentem quo ſibi vita venit.

Eſt enim ſtudium diuinarum ſcripturarum via expedita, pulchra & iucunda, quæ *Cantica.2.* nos in cognitionem ſummi & incommutabilis boni cum dulcedine introducit, quo cũ mens viri ſtudioſi peruenerit, læta exultans in Domino clamabit: *Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem.* Felix illa conſcientia, in qua præter amorem Chriſti, qui eſt ſapientia Dei patris, caſtitas, patientia atque iuſtitia, nullus alius verſatur amor, nec ad infima ſe conuertit, ſed cœleſtia ſemper animo deſideranti ſuſpirat. O mentem ter felicem quaterque feliciſſimam, quæ ſtudio inflammata diuini amoris cum beatiſſimo Chriſti martyre Ignatio dicere poteſt: Amor meus crucifixus eſt. O iugum ſancti amoris quam dulciter alligas Chriſti aratro mentem humilem, quam glorioſe trahis laqueatam, quam ſuauiter præmis, delectanter oneras, fortiter ſtringis, prudenter erudis. Dulcedo tua nulli eſt cognita inexperto, quoniam quid ſit amor nemo intelligit, qui ſem- *Lucæ 12.* per deſidioſus nũquam veraciter amauit. Amor Dei fortiſſimus eſt ignis quem Dominus Ieſus venit mittere in terram, voluitque vt in cordibus ſuorum fidelium iugi charitate arderet, illuminaret, atque conſumeret. Ignis iſte diuini amoris mentem quam inhabitat iugi cœleſtium bonorum facit ardere deſiderio, ipſamque ſuauiter illuminans in omnem introducit veritatem, conſumenſque in ea fortiter omnia deſideria vanitatis, diuinorum facit participatione bonorum locupletem. Mentis amor rationalis Chriſtus eſt, ideo qui- *Amor mentis Chriſtus eſt.* cunque vult veram dilectionem prægustare, Chriſtum diſcat ſuauiter diligere. Eſt enim theſaurus indeficiens amor diuinus, quem qui habet diues eſt, quo quicunque caret, etiamſi omnibus mundi affluat diuitiis, reuera pauperrimus eſt iure dicendus. Quiſquis enim Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota virtute diligit, locum vitiis non re- *Matth.12.* linquit, quoniam non intrat diabolus cum Deo plenus eſt animus. Nam ſicut in ſancto Euangelio Dominus ſignificat, diabolus mentem vacantem deſiderat, nudatam ſcopiſque mundatam perquirit. Vbi autem Deum adeſſe per amorem reperit, ſub magna ſtatim confuſione recedit. Quemadmodum enim viſibilia rerum materialium vaſa, cum aliquo liquore plena ſunt, ſuperuenientium augmenta non capiunt, ita nos diuina charitas ſi totos repleuerit, non erit quo crimen intrare poſſit. Amor vero Dei nunquam eſt otioſus, ſicut dictum eſt, ſed magna pro cultu & reuerentia operatur amati, ſemper vigilans, omnique ſollicitudine circumſpectus, ne vel in paruo ſuum offendat dilectum, ſed illius

in omni-

In omnibus ſe voluntati conformans mente ſagax reuoluit mandata. Sic enim ait in Euangelio Dominus Ieſus: *Si quis diligit me, ſermones meos ſeruabit, & Pater meus diliget eum, veniemuſque ad eum, & manſionem apud eum faciemus.* O manſio ſancta, ô viſitatio mentis dulciſſima, in qua Deus omnipotens creator omnium rerum incomprehenſibilis dignatur iucundum celebrare conuiuium, vbi creatura ſuo factori per gratiam intimi amoris coniungitur, & omnes mundanæ affectiones potenter extinguuntur. Eſt ibi pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honeſtas, gaudia, lætitiæ, dulcedo, vita perennis, gloria, laus, requies, amor & concordia dulcis. Hic eſt fructus amicitiæ noſtræ parens reuerende, ad cuius dulciſſimam acquiſitionem iugi meditatione ſuſpirantes cum alacritate in via mandatorum Dei ambulemus: & ne faſtidium itineris incidamus nociuum, ſemper nobis aſſit diuinarum conſolatio ſcripturarum. Nam vt ſanctus ad Romanos ſcribit χριστόφιλος: *Quæcunq; ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, vt per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus.* Cum ergo ſtudium ſanctarum ſcripturarum iter nobis paret expeditum, ſecurum atque pulcherrimum ad Dei cognitionem, cognitio vero ducat animum per viam Spiritus ſancti amœniſſimam ſuauiſſimamque ad amorem, & ex his duobus in mortali vita hac qua viuimus obſeruatio mandatorum Dei mentem feliciter occupet, cui poſt mortem carnis in illa cœleſti patria ſummi fruitio boni ſuccedit ſine fine manſura: illi felices cenſendi ſunt, qui contemptis mundi vanitatibus, ſpretiſque doctrinis inutilibus & curioſis, huic ſanctiſſimæ philoſophiæ diuinarum traditionum ſe totos cum pura ſobrietate manciparunt. In quorum te numero Friderice præceptor doctiſſime, cum primis duxi locandum: quoniam ſicut roſa inter ſpinas pulchritudine ſua odoriſque fragrantia ſuauiter allicit legentem, ita tu inter multos noſtræ huius tempeſtatis genere & ſanguine nobiles Eccleſiæ Dei canonicos atque prælatos, eruditione diuinarum ſcripturarum continuoque earundem ſtudio, moribus quoque ſanctis & innocentia vitæ rutilans choruſcas, meque totum vſque adeo tibi deuinxiſti, vt te amando colendoque ceſſurus ſim nemini. Vnde tibi perſuadeas velim, eum me eſſe, qui contractæ inter nos amicitiæ iura, & ſanctiſſime colere & inuiolabili conſtantia illæſa ſeruare & nouerit & velit. Nam ſi raritas precium rebus auget, tanto mihi tu precioſior amicus amplectendus es, quanto inter nobiles Chriſti miniſtros diuinis hodie ſcripturis operam nauantes & rarus, & inter notos mihi charoſque pene vnicus haberis & ſolus. Quam multi hodie (cum pudore & reuerentia dico) ex nobilibus inueniuntur non ſolum cathedralium, ſed aliarum quoq; Eccleſiarum canonici atq; prelati, contemptores ſacræ lectionis, qui ſcientiam ſcripturarum propterea ſibi exiſtimant ignominioſam, quia non ruſticorum procreati ſanguine ſe nobiles gloriantur ignaros. Quanta inſania mortalium pectora rotat? Si cōtemptus & ignorantia ſcripturarum nobiles faceret, iure tales dicerentur nobiliſſimi, quia minus quam nihil intelligunt, cum & ſe neſciant & Deum ignorent. Sed noſtri non eſt officii ſapientiæ ſalutaris taxare oſores, propterea valeant cæci, palpantes in tenebris, qui lucem ſcientiæ deteſtantur. Nos cœpto pergamus itinere ſtudii ſcripturarum, quatenus earum meditatione continua intellectus noſter in cognitionem ſummæ veritatis delectabiliter poſſit aſſurgere, & affectus in Dei amore iugiter ardere. Hæc enim vera eſt Chriſtianorum amicitia, communi ſtudio Deum per fidem vnum in ſubſtantia, & trinum in perſonis, iuxta ſanctarum traditionem ſcripturarum, credere, ipſumque pari voto, pari virtute, pariq; cōſenſu ſuper omnia veraciter amare. Ideoq; tu mihi Friderice parens amantiſſime precioſior chariorq; amicus, quoniam in me amando nihil requiris terrenum, nihil venaris caducum, diuinarum ſcripturarum ſtudio dulciter ardes, ad Deum cognitione ſimul & deſiderio amoris interni anhelas, propterea me habere cupis amicum, quem pari credis feruore inflammatum. Ego autem tametſi tibi nulla ſim parte comparandus, amatorem me tamen ſcripturarum ſanctarum ingenue confiteor, comitemq; itineris polliceor ad ſummi delectabilem cognitionem boni, in cuius amore fundata permaneat noſtra inuiolabilis amicitia: ſemen bonorum operum nunc terræ committens puri cordis proprii, de quo fructum adſequamur æternæ fruitionis inter filios electionis Dei. Libellum ſancti Ioſeph, laudes nutricii Domini & Saluatoris noſtri continentem, tuoq; nomini celeberrimo inſcriptum, Deo auxiliante cōpleui, in quo cum mihi nonnulla magis elucidanda ſtatuerim, neceſſario fuerit denuo reſcribēdus, vt in manus tuas politioribus dignas, quoad fieri poteſt q̄ emendatiſſimus perueniat. Interea patienter moram feras hanc rogo, donec ædatur in lucem, quia patronum alium quam te patrem & dominum reuerendum neminem admiſſurus eſt. Hortaris tuas ædes iure amicitiæ ingrediar, quoties me Bambergam aſcendere contigerit: oblationem hanc tuam libenter accepto, & ago gratias quantas poſſum

Ioan.14.

Cap.15.

Nobiles ſacerdotes, contemptores ſacræ Scripturæ.

Vera Chriſtianorum amicitia.

ingentes,ſciens te verum & ex animo fidelem amicum. Niſi enim tua me præ cunctis delectaret amica præſentia,verus certe non eſſem amicus. Quis non totus delectetur eſſe ſecum? aut quis patiatur eſſe diuiſus? Totus autem ſecum eſſe non poteſt,qui non vult eſſe cum amico. Interrogatus namque Ariſtoteles,quid eſſet amicitia,reſpondit: *Vna eſt anima in duobus corporibus cohabitans.* Et quod alius pulchre quidem dixit de amico ſuo: *Dimidium animæ meæ.* Secum ergo eſt qui eſt cum amico. Et ego ſentio dimidium animæ meæ eſſe in te amicorum conſtantiſſime,propter vim ſcilicet amoris,& ideo te corpore quidem abſente neſcio quid patior præſente ſpiritu: quo fit vt me loqui tecum exiſtimem, raptuſque amoris magnitudine finem nequeam inuenire verborum. Vnde vim mihi facere compellor, ne modum excedat epiſtola. Tu literis parce præcor incultis, & ſi minus ſcripſi prudenter,amicitiæ noueris imputandum, cuius impellente potentia me amor in te occupauit diuiſum. Quoties enim cunque amicum te cogito, dimidium me non totum penes me eſſe cognoſco. Vale alter ego,tui memor & amans, quoniam ego mei ſum memor & amator per amicitiæ ſpeculum in te. Iterum vale. Ex Herbipoli 12. die menſis Iulii Anno 1507.

XXIX.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, DOMINO IOANNI TRITHEMIO abbati monaſterii S. Iacobi Herbipolenſis, quondam vero Spanhemenſi, præceptori ſuo colendiſſimo, Ioannes de Woesbruck, Sereniſſimi Regis Caſtiliæ monetarius magniq; Telonei Brugis in Flandria magiſter Salutem.

REVERENDE pater, anni ferme quinque iam elapſi ſunt, quod cum tua paternitate vltimo in Spanheim fui conſtitutus, & nihil poſtea certi audire vel percipere vſquam potui de eadem,quid ageret,aut quomodo valeret. Nihil enim audirem libentius, quam bonam valetudinem tuam,felicem ſtatum, proſperamque in cunctis fortunam. Magna eſt nominis tui fama nobiſcum,& in ore laudaris omnium doctorum virorum,nobilium quoque & magnatorum:& multi ſunt in omni terra noſtra,qui te videre cupiunt, tuaque optant eruditione doceri. inter quos eſt vnus venerabilis decretorum doctor, Nicolaus nomine de pulchro monte*, homo vniuerſaliter doctiſſimus in philoſophia, in mathematica,in aſtronomia,in medicinis,in coſmographia,in theologia quoque,& in cæteris ſcripturarum diſciplinis multum excellenter peritus, quia fama nominis tui vſque adeo inflammatus eſt, vt neque ſumptibus parcendum duxerit, neque periculis & laboribus terreretur itineris longiſſimi, quo minus ad tuam venire paternitatem quantotius poſſit. Commendaticiis ad tuam reuerentiam literis à me petitis & acceptis, anno proxime præterito iter ſatis periculoſum aſſumpſit ad te, propter inquietudinem Sycambrorum, venitque ad monaſterium tuum Spanhemenſe viceſimaquarta die menſis Februarii. At tua reuerendiſſima paternitate non inuenta, cum triſtitia magna reuerſus eſt ad oppidum noſtrum Brugenſe vnde exierat,literis ſuis & meis in Spanheim apud priorem tuum relictis,tibi quam primum præſentandis ad manum. Hinc factum eſt,vt ſtatus & rerum tuarum ambo ignari vitam cum tædio multo agere cœperimus, & neceſſario ab inquiſitione tui ceſſaremus. Ferebatur etenim iſtic tuam reuerendiſſimam paternitatem eſſe cum Marchione Brandenburgenſe in Marchia, ſed de tuo ad monaſterium reditu nihil certi audiuimus. Tandem Deo ſic ordinante ex magiſtro Nicolao Beiſelio, quem optime nouit paternitas tua, canonico ſancti Germani Traiectenſi, in medicinis doctore, qui veniens ex Italia tecum fuit Neometi, cognouimus te eſſe ſanum & incolumem, rebuſque tuis bene prouiſum,dimiſſaque abbatia Spanhemenſi ad Herbipolim te contuliſſe, & ibi in pace & tranquillitate philoſophari, de quo tibi multum congratulamur, ſcientes quod vitam in ocio minime ſis acturus: quin potius more tuo ſemper aliquid ſcripturus,quod multis proficiat in ſalutem. Prædictus vero de pulchro monte Doctor Nicolaus, qui præ nimio tui deſiderio vigilans te ſemper cogitat, & nocte ſomniat dormiens, nullam ſibi requiem dare poteſt, donec ſuo tandem ſatisfaciat inſtituto,quo te videre cupit,& dulces tecum de vera ſcientia miſcere ſermones. Eſt enim vir tua allocutione non indignus,vtpote doctus & multarum linguarum peritus: in multis quoque expertus & rebus & gentium ritibus diuerſarum. Bina vice Hieroſolymis fuit, in Turcia diutius conuerſatus eſt, Venetiis quoque, Neapoli,Bononiæ,Pariſijs, Oxoniæ, Salamanticæ in Hiſpania,& aliis multis locis amore ſapientiæ ſcripturarum peregrinus extitit. Quatenus ergo tandem ſatisfieri ſancto eius deſiderio queat, reuerendiſſimam paternitatem tuam

ambo

* *Schonberg.*

D Nicolaus de pulchro monte.

ambo ſimul diligentiſſime rogamus, vt nobis reſcribas cum latore præſentium, vbi & quando præſentiam tuam poſſit conuenientius accedere, propterea quod multa habeat tecum loqui & conferre, quæ literis nequeat demandare. Spero certe, quod eius conuerſatio tibi non erit iniucunda. Vale præceptorum amantiſſime. Ex oppido Brugenſi in Flandria, 4. die menſis Martii. Anno incarnationis dominicæ 1507.

XXX.

IOAN. TRITHEM. AB. MONASTERII S. IACOBI IN SVBVRBIO ciuitatis Herbipolenſis, quondam vero Spanhemenſis, Ioanni de Woesbruck magni Telonei Brugenſis magiſtro, Salutem.

VICESIMA ſeptima die menſis Maii Literas tuas amice chariſſime, ſimul & cuiuſdam Nicolai de pulchro monte decretorum Doctoris per quendam iuuenem ſuſcepimus, qui cum altera mox die abiturum neceſſario ſe diceret, breuius reſcripſimus quam noſtri fuerat inſtituti. Quod cum ſereniſſimo Principe Domino Marchione Brandenburgenſium nos fuiſſe commemoraſti, verum eſt, abbatiamque dimiſiſſe Spanhemenſem & aſſumpſiſſe aliam, qui retulit non errauit. Non ſine cauſſa factum eſt maxima, quam vt ſcias, quam potero breuiter his literis conſignabo. Anno Chriſtianorum quinto ſupra quingenteſimum atque milleſimum, prima die menſis Aprilis de monaſterio meo Spanhemenſi exiui, à Sereniſſimo Principe Palatino vocatus Heidelbergam, vbi me aliquandiu moram agente, quidam ex monachis meis coniunctis ſibi quibuſdam Cynonotis, quandam in me conſpirationem ordinantes occultam, Ducem illum Ioannem, quem optime nouiſti ab olim, mihi reddiderunt infenſum, vſque adeo, vt quoſdam è familia noſtra, qui partibus fauere meis videbantur vinculis iuberet mancipari publicis, quaſi malefactores ſceleratos. Hæc dum mihi nunciarentur abſenti commotus temeritate facti, ſtatueram non redire ad monaſterium, niſi tanti prius auctores mali contumeliam ſatisfactione congrua expiaſſent. Remanſi ergo foris & maneo vſque in præſentem diem, nihil dubitans de iuſtitia Dei, quoniam in foueam cadent impii quam fecerunt. Quintadecima igitur die menſis Octobris proxime præteriti, abbatiam hanc in qua nunc maneo adſumpſi, & Spanhemenſem propter infidelitatem monachorum & ducem infenſum voluntate ſpontanea reſignaui. Hic ergo nunc viuo quamdiu voluerit altiſſimus, mihi & ſcripturis vaco, ſemperque vltimam vocationem quam effugere poteſt nemo pauidus expecto. Quod ſi bonus ille doctor tuus me accedere voluerit, hic ſpero inueniet, niſi forſitan me interea oporteat aliquorſum declinare ad tempus vocatum vt olim. Scis enim quam neceſſarium nobis ſit principum quandoque obedire mandatis. Vale noſtri memor & amans. Ex Herbipoli viceſima octaua die menſis Maii. Anno Chriſtianorum 1507.

XXXI.

REVERENDISSIMO PATRI DOMINO IOANNI TRITHEMIO abbati ædis S. Iacobi Herbipolis, viro inter Germanos primario, Nicolaus Gerbellius Phorcenſis ſalutem & felicitatem æternam.

CVM tu quidem reuerendiſſime pater & abba integerrime, tuis tibi monumentis literariis laudem tantam apud poſteros & gloriam ineluibilem comparaueris, vt non tam humo humili, quam ipſis ſub aſtris ſplendicantibus deambulare occipias: non tamen viuidus hic ille ingenii tui vigor otio deliteſcit, ſenio languet, viribuſve medullitus diſciplinarum palæſtra eneruatis fluctuat, debilitatur, aut alget; ſed lucubrationibus diurnis elychniumque redolentibus noui aliquid (ſi vera eſt fama) excogitat, quod admirabimur, concupiſcimus, ſummaque veneratione hilariter exoſculemur. Gratulor mihi ipſi ſæpiuſcule reuerendiſſime pater, me feliciſſimo hoc ſeculo progenitum, quo tot illuſtres viri, nec ignobilis famæ, in Germania paſſim prodiere, quos inter tu vnus es, qui cum literis Latinis & Hebræas & Græcas apud Germanos feciſti locupletiores, inter quos tantum polles & eniteſcis, vt an cuiquam te comparem, an præferam cunctis in triuio ſim, fluctuemque Chremetis inſtar Terentiani. Verum non inconſiderate dubito, cum non triuium in te, ſed diſciplinarum omnium theatrum ſpacioſum, exuberans, nitidiſſimum conſpiciamus, non in te virtutem vnam aut tres, ſed eas omneis tenaciter & agminatim coagulatas perinde ac ſpectaculo decentiſſimo ſpectemus. Quibus magnificenter & bellule exornatus multorum animos, plærorumque exercitationem literariam, omnium in

te quoque oculos plauſibiliter conuertiſti, qui certatim te adamant, viciſſim ſalutant, ſeruatimque intuentur. Quibus & ego quidem excitatus perniciter accurro, amoremque hunc, qui cum diutina euiſceratione præcordia noſtra populabundus concremauit, hiſce noſtris literis qualibuſcunq; ſignificanter (vt arbitramur) oſtento, quibus me tibi coniunctiſſimum fore exiſtimo, cum non dedignaris imi etiam ſubſellij literatores familiariter in albo tuo conſcribere. Quod ſi tuo tuorumq; conſortio adſcribor, optime cum Gerbellio actum eſſe aſſeueranter affirmo, ſiquidem non mortalem me ſed immortalitate donatum haud incurioſe iudicaturus. Quod reliquum ſupereſt reuerendiſſime pater, quicquid id eſt ꝙ ſub incude tua nunc elegantiſſima fabrefit & bracteatur, fac quæſo vt ego qui tuus ſum, qui me totum tuæ ſectæ conſecro, ſciam: vel ꝙ nouum hunc tuum conſectaneũ & militem ſcire magnopere deſideras perſcribe. Tuas enim literas deſideranter expecto, quas, nimirum ea qua doctiſſimorum ſcripta veneratione excipere ſoleo, oſculabundus æterna cedro, perpetuiſque hederis ſempiternaque blanditer exornabo. Vale reuerendiſſime pater, & me inter tuos dignanter adnumera. Ex Colonia quarto Idus Iunii. Anno Domini 1507.

XXXII.

IOANNES TRITHEM. ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, QVONdam Spanhemenſis, Nicolao Gerbellio Phorcenſi ſalutem.

IAMDVDVM acceptis literis tuis Gerbelli optime, ſimul ac votis reſpondere vt pareret animo ſtatui, quo confidentiæ de me tuæ non fruſtrareris effectu, tantoque fierent amicitiæ noſtræ gratiores, quanto citius coaluiſſent. Quod vero tantiſper diſtuli, non te propterea vel neglectum exiſtimare debebis à me, vel contemptum, dabiſque vltroneus tarditati veniam, ſi penſiculaueris examuſſim inexputabiles hierodulorum occupationes. Oportebat etiam ſpontaneum adeſſe tabellarium, qui noſtras ad te deferret literulas, ne petronibus traditæ medio itinere perirent. Oras in primis te noſtris adſcribamus amicis, rem certe non difficilem poſtulans, quando bonarum literarum ſtudioſos omnes inter fratres nobis atque chariſſimos habere ſemper fuerit iucundiſſimum. Tenebriones vero & diuitiarum auariſſimos incubones in amicitiam noſtri nunq̃ admittere conſueuimus, propterea ꝙ bonorum obnitentur ſtudiis, & hitrire cõtra viros doctos & eruditos ſemper ipſis ſit familiare. Te autem, ſtudioſe Gerbelli, quẽ ornatiſſimæ tuæ literæ doctum & panaretum declarant, in amicitiam noſtrã (tametſi medioximi ſumus) obuijs manibus libẽter accipimus; fidemq; & charitatem inuiolabili conſtantia pollicemur. Quamuis in noſtri æſtimatione vehementer, fama deceptus, erraueris; ꝙ pace tua dixerim, cũ laudes tuæ noſtra procul nimis excedant merita: integritatem tamen animi erga nos tui qua decet beneuolentia acceptamus. Scio enim ꝙ non imitaris vaniſſimos illos palpones, qui cum laudare quempiã videntur decipiunt, cõficta mentientes præconia, propterea ꝙ non hominem ipſum, ſed dona ſequuntur & munera. Tu etſi amore laudaueris, cuius iudicia cæca, famæ credidiſti fallaci, longe tamẽ defuit mentiendi animus ac decipiendi voluntas. Sed cõtueare ſi literarũ tuarum verax ſum paraphraſtes, vt rectæ opinionis tuę ſententiam me apprehendiſſe intelligas. Intemerata ſunt veritatis teſtimonia, quia rem ſatis enodem & manifeſtam mente concepiſti, vt menceps habeatur potius q̃ ſani capitis, qui clariſſimorũ in palæſtra literaria hominum negauerit amicitiam eſſe immortalẽ. Omnia enim glorioſe facta priorum, cum ſuis iamdudum interiſſent auctoribus, ſi monumentis nõ fuiſſent amicorum ſcribentium immortalitati donata. Quocirca felices illos iudicauit antiquitas, qui ingenio, ſapientia, vel fortitudine memoratu digna facientes ea incidiſſent tempora, quibus copia eſſet eruditiſſimorum clariſſimorumque virorum, quorum amicitia perurgẽte quicquid videretur laudandum, literarum firmamento reciperet immortalitatem. Recte igitur amicitia clarorum & in re literaria nominatiſſimorum hominum immortalitatem tibi polliceris: quoniam ſicut aſtra cœli choruſcantibus radijs micant illuminata per ſtatanum in circuitu ſolem, ita quicunque illuſtrioribus in ſcriptura viris per amicitiam coniuncti ſunt, immortalitatis lumine frequenter apud poſteritatem illuſtrati permanent glorioſi. Ad amicos docti bona & honeſta ſcriptitant omnes, eorumque & nomẽ & famam immortalia facere non ſecus ac ſeipſos apud omnem poſteritatem conſueuerunt. Inimicum vero & in obſcuro latitantem, nemo vnquam ſcriptis immortalitati donauit. Ego autem, mi Gerbelli, tametſi nec eruditum me ſciam nec immortalitatis largitorem, ſed medioxime ſtudioſum, pro viribus tamen curabo, ne te iniſſe nobiſcum

Amicitia doctorum virorum immortalitate conſtat.

Similitudo elegans.

amici-

amicitiam pœniteat. Quid incude iam fabrefiat ſub noſtra tibi pãdamus efflagitas. Rureſtrem tractamus camœnam, noſtroque muſam propoſito conuenientem quantum reiectanea permittunt intercinimus. De ſancto Chriſtotrepho Ioſeph librum mediocrem abſoluimus. Nepiachum quoque Annalium noſtrorum ab hora natiuitatis in hunc diem perduximus. Opus magnum librorum duodecim *de dæmonibus* ad preces amicorum inchoauimus, in quo decreuimus omnes magorum prophanas deſtruere artes in genere ſimul & in ſpecie, earumque cauſas, inuentores, libros, modos, & deceptiones nominatim & proprie taxare. Inter hæc quoq; nouo inuento Steganographię nauamus operam, quod in lucem ædere necdum pollicemur, nebulonum malignitate deterriti. Dicebat quidam: *Qui facit quod nemo, mirantur omnes:* Iam vero dicendum: *Qui facit nouum, detrahunt omnes.* Maneat ergo ſepultum, quod tempore incongruo culpatur repertum. Vale & nos ama. Ex Herbipoli decimaſexta die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum 1507.

Liber de nutritio Chriſti Ioſeph. *Opus Annalium.* *Opus magnum de dæmonibus.* *Opus Steganographiæ.*

XXXIII.

IOAN. TRITHEM. ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, QVONdam Spanhemenſis, Conrado Celti Protutio poëtæ laureato, fratri & amico chariſſimo ſalutem.

SPERAVERAM frater ex Auguſtiburgio * te venturum ad nos, quo tibi omnem rerum mearum hiſtoriam enodaſſem, ne tu aut falſa pro veris admiſeris de nobis, aut fortunarum amici videare ignarus. Quoniam vero iter tuum deflexiſti rurſus in Auſtriam, literis id facere quod verbis parauueram compulſus ſum. Proinde ſatis oportune mihi nepos iſte tuus ex ſorore Nicolaus Wilandt occurrit, per quem eorum quæ circa me tranſacta ſunt noticiam adſequaris. Anno Chriſtianorum quarto & quingenteſimo ſupra milleſimum, Rex noſter ſereniſſimus Romanorum Maximilianus, auxilio multorum principum, rebus bellum atrociſſimum indixit Palatinis, ingreſſique (Rheno apud Moguntiam tranſmiſſo) Nagauium Haſſones cum Wedreſſis, omnia circa Alcennam Gauii oppidum * & Stauroneſum ſub ditione Palatini & ducis Cynonotorum inuenta rapuerunt, eccleſiis, caſtellis, & viculis, niſi redimerentur auro multo, incenſis atque deſtructis. Vnus omnium in principem clementiſſimum Palatinum furor & incredibilis hirritus, qui nomen & memoriam eius inferni tenebris operire putabant. Haſſonum metu, & eorum qui nobis erant vicini Melantagorum pauore, ac minis exterritus, monaſterium meum, quod imperio ipſius Palatini ac ducis Cynonotorum æqua ſubiacet poteſtate, exire compulſus ſum, propterea quod Alexander filius Melantagi, qui iam diu vitæ munia peregit, datis iam tum Haſſonibus dextris auxilia ferret, cuncta deuaſtans Palatinenſium rura, nec ætati parceret nec religioni, mihique in primis odio Illuſtriſſimi principis Comitis Budoriani exbaliſtationes pararat. Stauroneſum * ergo me contuli, vbi duabus & viginti hebdomadibus remanſi, eatenus namque furor & inſania Spaticorum durauit Haſſonum. Interea dum hæc agerentur, duo ex monachis meis, Melantius Remitius Prior, & Pingionita Ioannes, cum petronibus donatis nonnullis, Cynonotorum fauere partibus iamdudum aſſueti, primum occulto, ac demum recluſo me odio pulſare occeperunt. Ducem in primis Transſyluanum, qui Cynonotis ruſtribus imperat, mihi reddiderunt infenſum, multa confingentes, quorum excipium in ſumma, quod me Palatinis rebus optime ſemper doluere fauentem. Reliqua vero excogitata & ementita fuerunt omnia. Anno dehinc altero, qui fuit quintus Chriſtianorum ſupra quingenteſimum atque milleſimum, prima die menſis Aprilis Budorim accitus mandato principis me contuli, ratione monaſterii Lympurgenſis per nefandos Palatini hoſtes funditus exuſti, vbi me aliquandiu neceſſario exiſtente, Cynonoti iuſſu Ducis inuaſere cœnobium, captiſque è familia quibuſdam in odium mei, eccleſiaſticam libertatem auſu temerario violarunt. Hæc cum mihi Budorim denunciata fuiſſent, ſatis profecto diſplicuerunt, habitoque amicorum conſilio reditum ad cœnobium meum differre ſtatui, donec malefactionis tantæ condigna ſequeretur expiatio. Manſi ergo Budoris & Neometis menſibus tribus vſque ad conuentum principum cum maieſtate Regia apud Coloniam Agrippinam, quo per Ioachim Marchionem Brandenburgenſem Principem Electorem ad caput Iulii euocatus deſcendi, remoratus & ibi hebdomadibus quinque. Inde vero ad ipſius illuſtriſſimi principis inſtantiam Marchiam poſt eum intraui. Reuerſus tandem poſt nouem menſes in patriam, manifeſte cognoui omnium malorum auctores memoratos extitiſſe monachos, vnà cũ Moguntino abbate, qui non ſatis bene rebus fauebant meis, propterea quod ſunt litera-

** Augsburg.* *Bellum Bauaricum Anno 1504.* ** Altzey auff dem Gauw.* ** Creutznach.*

rum oſores,& ſanctarum ſcripturarum penitus ignari. Intelligens itaque non ſatis mihi fore tutum,conuerſari iam deinceps cum æmulis & nebulonibus Cynonotis, ad alia me transferre loca tutiora decreui. Abbatiam ergo iſtam ſancti Iacobi Herbipolenſem, oblatam mihi per dominum Laurentium Reuerendiſſimum præſulem, quintadecima die menſis nouiſſimi Octobris pauper pauperem accepi, & poſtea Spanhemenſem cum ſuis ingratiſſimis monachis voluntate ſpontanea reſignaui. Valeant nunc tenebriones & æmuli,quibus ſtudia noſtra ſancta non placuerunt, & nos cum Pſalmiſta læti cantabimus: *Laqueus inutilium occupationum contritus eſt,& nos liberati ſumus.* Neque enim facti me pœnitet,quia locum adeptus quietum, iam primum mihi videor philoſophandi nanciſci exordium. Bibliothecam integram dimiſi in Spanheim,cuius non magnifacio iacturam, cum iam tandem ſine illa philoſophari magna ex parte didicerim. Prouiſurus mihi vitæ neceſſaria quo ad viuerem Illuſtriſſimus Princeps fuerat Palatinus, nec minus præfatus Marchio Brandenburgenſis ſi voluiſſem, ſed conuerſari inter aulicos palpones mihi non placuit. Elegi proinde pauper habitare in cœnobio, magis quam diues conuerſari præter monaſticam regulam in ſæculo. Habes nunc,amantiſſime frater,calamitatis meæ hiſtoriam in ſummario conſcriptam, cuius lectione agnoſcas, hominibus non temere fidendum. Hæc mihi fecerunt qui videbantur amici:in patrem hæc filii perpetrarunt. Sed vereor ne malum quod mihi parauerunt, ipſis occurrat in foribus, cadantque in foueam quam fecerunt. Abbatiam vero meam Spanhemienſem Prior Melantius adeptus eſt, in qua ſine dubio iniuriarum mihi factarum partem recepturus, quam merito ſuo præparauit. Vigilius noſter, Mœcenas philoſophorum,canonicatum Wormatienſem obtinuit, ſed clero nondum ad ciuitatem reuerſo Budori ſe continet. Vale ac ſæpius ad me da literas. Iterum vale. Ex Herbipoli prima die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum 1507.

Pſal.123.

XXXIIII.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI DOMINO IOANNI TRITHEmio,abbati ſancti Iacobi Herbipolenſi,maiori & amico ſuo præcipuo,Bilibaldus Pyrckheimer ſalutem plurimam dicit.

BINAS à te, pater reuerende ac obſeruandiſs. accepi literas, quibus huc vſque nil reſpõdi,cum negotiis tum abſentia mea impeditus. Mandatorum tamen tuorum memor cum nuper Auguſtam veniſſem,tuas vltimas Celti noſtro legendas tradidi. Ille vero,vt tui ſtudioſus eſt, quampluribus aliis eas monſtrauit, qui omnes grauiter tulerunt aduerſam tuã fortunam,quam etiam antehac audierant. Nam penitus aliqua calamitate indignum te putant. Sed vt tu met optime noſti,fortiter nobis quicquid acciderit ferendum eſt.

Βέβαιον γὰρ οὐδὲν ἐν τῷ βίῳ δοκεῖ πέλειν.

Boni ſemper à malis perſequuntur.

Scimus enim ferme omnes,magnos ac bonos viros omni æuo à malis perſequutos fuiſſe. Quapropter & tu in domino confide, qui dat & eripit, extollit & deprimit, affligit & rurſus ſolatur. Non enim ſecundis rebus dignus eſt qui aduerſas ferre non poteſt. Sic enim ſapiens à ſtulto diſcernitur,cum magno animo aduerſitates tolerare nouit. Tu igitur

Νίκα λογισμῷ τὴν παροῦσαν ξυμφοράν.
Ἀνδρὸς γὰρ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν.
Καὶ
φέρειν ἀνάγκη θνητὸν ὄντα τὴν τύχην.

εἰδυλλίῳ δ.

Quapropter non deſperandum,ſed potius confidendum ac ſperandum,& vt Corydon apud Theocritum ait:

Θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσεται ἄμεινον.
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
Χ' ὡ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει.

Sed de his ſatis. Quid enim ſus Mineruam docebit? Ad rem igitur veniamus. Celtis vero ac præcipue Peutingerus me rogarunt vt ad te ſcriberem, & intelligerem an tibi animus eſſet (habito ſtipendio à Sereniſſimo Rege noſtro) Auguſtam te conferendi: ſe enim operam daturos,vt tibi honeſta offeratur conditio. Offerunt & domum & alia quampluraa,quibus habitis ocioſe philoſophari poſſis,procul ab omni ſtrepitu. Tuum igitur conſiderare erit,quid tibi faciundum ſit: deinde me certiorem reddere,vt amicis hac de re ſcribere poſſim. Tibi vero perſuade,omnia quæ in rem tuam ſunt me enixe curaturum. Vale & me tibi deditiſſimum ama. Ex Nurenberga calendis Iulii Anno Domini M.D VII.

XXXV. IO-

XXXV.

IOANNES TRITEMIVS ABBAS MONASTERII S. IACOBI IN SVBurbio ciuitatis Herbipolenſis, Bilibaldo Pyrckenheymer Nurenbergenſium Senatori atque patritio Salutem.

LITERAS tuas, Bilibalde mi magnifice, conſolatione ac eruditione plenas, non ſine magna animi voluptate ſæpius relegere mihi fuit dulciſſimum, in quibus & tuam φιλοθυμίαν, & amicorum plane intellexi communem atq; ſinceram erga me compaſſionem. Tibi ergo in primis clariſſime vir, nec minus amicis omnib. gratias habeo & ago immortales, & ſi qua mihi dabitur referendi facultas voluntarium me paratiſſimumque exhibere curabo. Ego tuam admonitionem libenter amplector, qua me ad tolerantiam pulchre ac modeſtiſſime hortaris. Omnia in me citra demeritum patrata iam ante hac Deo commiſi, neque vindictam quærere ſtatui, ſciens ὅτι συγγινώσκει πρός τινα χρόνον ὁ συγγνώμων Θεός, ὑμῖν δεῖ. Οὐδ᾽ ἐμίαν ἐλάττωσιν καὶ ἐπιθυμίαν ποιοῦσιν ἡ χεὶρ τοῦ κυρίου. Quam ſeruierim ingratis monachis, exbaliſtatus iam ſatis mihi videor expertus. ἀλλὰ μὴν δίκαιος ὁ Θεὸς οὐδὲν ἁμάρτημα μᾶλλον κολάζει ἢ μισεῖ, ἢ τὴν ἀχαριστίαν αὐτήν. Nam etſi noueram optime dictum à ſapientibus: quoniam τῶν πάντων ἐστὶ πραγμάτων ἀλλοίωσις καὶ μεταβολή, ignarus tamen futurorum cum Iſocrate: τὸ ἂν μέλλον ἀόρατον, ſemper meliora ſperabam, donec ſubito ſcire compulſus ſum experientia docente: quoniam οὐδὲν βέβαιον ἐν ἀνθρώποις. Vnde pulchre dixit Hildebertus Gallorum Thuronis Archiepiſcopus:

Cuncta ſub ancipiti pendent mortalia caſu,
Et reſpondent propria mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie, cras te fortaſſe relinquet,
Aut modo dum loqueris, deſinit eſſe tuum.

Sed eſt prouidentia ſempiterna in cœlis, cui omnia ſubiiciuntur inferiora, quæ iuſto rectoq; iudicio moderatur vniuerſa, quam laudare, benedicere, & glorificare ſemper & vbiq; debemus, ab ipſa creati, ſaluati, & beatificandi, nō minus in aduerſis quam in proſperis atq; ſecundis ex puriſſimis mentibus gratias agentes. Eſt enim mihi ſalutis argumentū & ſpes non modica ſuperuenturæ miſerationis Dei, in ſignem prauorum præceſſiſſe perſecutionem, ſancto dicente χριστοφίλῳ: *Quoniā omnes qui pie viuere cupiunt in Christo, perſecutionē* 2. Timo.
patientur. Ceſſi finibus malorum, ne mihi relinqueretur occaſio vindicādi, neue hirritum audire diutius me contingeret tenebrionum, quibus nihil eruditione grauius, nihil dulcius ignauia, nihil familiarius eſſe quam inuidia conſueuit. Valeant in melius cōmutandi cum ille voluerit, qui iudex eſt omnium, in cuius arbitrio illatas mihi contumelias collocaui. Conditionem per Celtem & Peutigerum mihi propoſitam, vt litteræ tuæ ſignificabant, cum ſim monachus & regularis diſciplinæ profeſſor, non conuenit acceptare, maxime autem propterea, ne dominum Reuerendiſſimum epiſcopum meum Herbipolenſem eiuſq; de me expectationem, fidem, & confidentiam viderer decepiſſe. Præfecit enim me pauperi huic monaſterio, ſpem de me gerens ſingularem, gratioſe proſequitur, & clementiſſime fouet. Oportet me tanti principis nō eſſe ingratum beneficiis: nec decet meam religionem extra cœnobium in vrbibus habere domicilium. Nam ſi principum viuere ſtipendiis voluiſſem, non vtique conuerſari iſtic in paupertate fuiſſet neceſſarium. Plures enim ſunt qui larga me prouiſione ſuſciperent cum honore procurandum. Sed nunquam induci poteram, vt aulicis me palponibus paterer coniungi, vetante id non minus philoſophia quam religione, quam in tumultu aulico illæſam conſeruare neſcio, ſi quis potuerit vnquam. Ad literas natus ſum, quarum frequens ſtudium tumultus horret aulicos, ſolitudinem diligit, & publicum deteſtatur in vrbe conſeſſum. Inops rerum & pauper hic viuo, diuitias qui nunquam amaui, ſciens prudenter Senecam præmonuiſſe diſcipulum: quoniam ſtudiis & diuitiis pariter vacare non poſſit. Et ſcriptum eſſe in Euangelio: οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ: *non poteſtis Deo ſeruire atque diuitiis.* Pulchrum eſt illud diſtichon, quod Theognis poeta cecinit.

Οὐκ ἐθέλω πλουτεῖν, οὐκ εὔχομαι, ἀλλά μοι εἴη
ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων μηδὲν ἔχοντι κακόν.

Conditione igitur & ſorte mea contentus diuitias non quæro: ſeruire principibus ſicuti propoſito meo eſt contrarium, ita nunquam placuit voluntati: habēs iuxta ſententiam diui Chriſtophili Pauli victum & amictum, his volo eſſe contentus. Gratias tamen ago viris illis amicis Celti & Peutingero quantas poſſum ingentes, qui pro me curam habentes meæ conſulere paupertati & deſolationi non contemnunt. Reddat illis omnipotens DEVS gratiam & miſericordiam in tempore oportuno, quoniam me pauperem

non deſpexerunt amicum. Tibi quoque, vir magnifice, gratias habeo immortales pro tua in me humanitate, beneuolentia, & charitate, qui nullius apud te ſum meriti, neque ad referendas gratias idoneus. Quicquid tamen ſum, quicquid poſſum & valeo, id omne tuo imperio ſemper debebit eſſe ſubiectum. Amicis munificentiſſimisque viris Peutingero & Celti reſcripturus meo nomine gratias agito. Vale ex Herbipoli decima octaua die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum 1507.

XXXVI.

IOAN. TRITEM. ABBAS COENOBII S. IACOBI IN SVBVRBIO HERBIpolenſi, Georgio de Rotenburgio medicinæ doctori clariſſ. S.

CVM anno proxime tranſacto de Marchia Brandenburgenſi reuerſurus ad Rhenum iter meum per Erfurdiam direxiſſem, inquiſitionem tui vir clariſſime feci diligentiſſimã, cupiens te videre & alloqui, ob veterem notitiam & charitatem, memor beneuolẽtiæ & humanitatis tuæ mihi quondã in monte diui Petri per te filiosq; tuos, magni adoleſcentes ingenii, coram tota congregatione patrum honorificenter exhibitæ, pro qua tibi gratus ſum quamdiu memorandi mihi virtus affuerit. Quæſiui autem & non inueni, quoniã in ciuitate non eras. Triduo igitur cũ deſiderio tuum præſtolatus aduentum, cum venires minime, triſtis abſceſſi. Magno enim tui tenebar deſiderio. Et ſæpiuſcule quidem dare literas ad te volui, ſed certus & fidelis ſemper mihi defuit, qui eas perferret tabellarius. Hodie tandem volente Domino Ieſu lator iſtarum presbyter & gymnoſophiſta Erfurdienſis oportune ſatis occurrit, per quem ſatisfacerem deſiderio meo. Itaq; inexputabiles tibi ſcribo ſalutes, amorem erga te meum tibi vt poſſum ſignifico, firmamque & eſſe & permanere perpetuo veterem amicitiam noſtram concupiſco. Quod ſupereſt rerum noſtrarum infortunium ac mutationem infirmi ſtatus noſtri, & quæcunq; nobis obuiauerunt aduerſa, te credimus ex abbate ſancti Petri cognouiſſe. Contumeliam & grauem iniuriam paſſus ſum à monachis meis in Spanheim, & quibuſdam nebulonibus adhærentibus illis, quibus adeo in diſplicentiam & loci & gentis prouocatus eſt animus, vt in nauſeam procederet indignatio: ex illaq; deinceps horror mihi cœnobii mei naſceretur, qui in tantũ cum tempore præualuit, vt mihi tandem omnino perſuaſerit monachos ingratos deſerere, & mihi vbicunq; potuiſſem cum honeſtate prouidere. Interea offertur mihi à Reuerẽdiſſimo patre Domino Laurentio Epiſcopo Herbipolenſi, abbatia S. Iacobi pauperrima, ſed quieta, ſtudiiſque meis ſatis conueniens & congrua, quam pacis & trãquillitatis amore ſuſcipiens, Spanhemenſem cum Spaticis perſecutoribus ſpontanea voluntate reſignaui. Annis tribus & viginti maximos in abbatia Spanhemenſi labores pertuli, pro quibus inuidiam recepi æmulorum, quorum cedere temeritati ſatius duxi, quã ex cohabitatione continua pernitioſam tolerare veſaniam. Duorum miliũ reliqui volumina, vetuſta, pretioſa, atq; rariſſima, quæ ſtudio incredibili & amore ad Spanheim ego comportaui in tẽpore præſidentiæ meæ non ſine impenſis & laboribus multis, in omni varietate ſcripturarum, ſcripta complura, impreſſa etiam multa, Græca, Latina, ſimul atq; Hebraica, quorũ ante me ibi nullum fuit. Fractum animum fateor meum, tantam librorum ſupellectilem monachis indoctis ex aſſe contigiſſe & ingratis, quem totum redderem ſibi mortis me oportebat reuocare imaginem. Cœpi experientiam mortis in vita, & neceſſarium cum voluntario quadam arte pigmentaria contemperaui, vt alterum in alterius tranſiret naturam. Paulatim itaque cœpit quaſi menceps deferueſcere dolor, raptuſque ad præfutura, dicere cum S. Hiob: *Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, nudúſq; reuertar in terram vnde progenitus ſum.* Et illud diui Chriſtophili Pauli: *Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubiũ quia nec auferre quid poſſumus.* Præcipuum ergo inter omnia quæ huius mundi ſunt, quo propter vltimum finem delectari ſolebam ipſa bibliotheca fuit, quam pacis amore contemnere quidem neceſſarium fuit, animo licet amara ſeparatio, qui ſcripturarum in rebus aduerſis familiari conſolatione vti conſueuit. Euici tamen auxilio Dei hanc mentis intolerantiam, faciens de neceſſitate virtutem, vt ſummo liberius intenderem bono, quod nemo recte cum ſocio amauerit vnquam. Lætor ſane inutilibus me curis terrenarum occupationum in vita tandem exemptum, quo mihi deinceps liceat quietius ſub tranquillitate philoſophari. Conſilium diui Ambroſii libenter ſecutus ſum dicentis: *Melius eſt emigrare cum gratia, quam cum iurgio reſidere.* Locus autem in quo maneo exilis & pauperrimus eſt, in ædificiis quoq; & ſtructuris magna ex parte ruinoſus. Sed verbum me cõſolatur viri ſapientis

Cap. 1.
1. Tim. 6.

pientis qui dicit: *quoniam melius eſt parum cum iuſtitia quam multi fructus cum iniquitate.* Diuitias enim ſicut non habui, ita nunquam amaui: mediocritate cõtentus ſum: omne extremum excedens atque duritia plenum. Sed de his ſatis. Scire quam maxime cupio quomodo valeas, quid agant ingenioſi filii, quos ante plures annos cum adhuc eſſent adoleſcentuli perorantes audiui, quouſque diſcendo profecerint, & quid in Athenæo profiteantur. Exiſtimo enim ætate illos euaſiſſe doctiſſimos, qui in pueritia adhuc ingenio tam mirando floruerunt. Ad tuas proculdubio laudes eruditio filiorum accedit, qui virtutibus illos inſtituiſti auitis, patris optimi in moribus, & præceptoris eruditiſſimi in doctrinis & philoſophia functus officio. Deus omnipotens per ſuam clementiſſimam pietatem in filiorum tuorum ſapientia, proſperitate & incolumitate, iucundum te facere atque felicem conſeruare dignetur in æuum, memorem noſtri. Ex Herbipoli 20. Iulii. Anno Chriſti 1507. Prouerb.10.

XXXVII.

IOAN. TRITEM. ABBAS S. IACOBI APOSTOLI MAIORIS in ſuburbio ciuitatis Herbipolenſis, Ioanni Gotfridi Mandalenſis eccleſiæ vigilantiſſimo paſtori, ſalutem & charitatem.

QVotieſcunq; mihi præbetur occaſio, me continere ſicut non debeo, ita nec poſſum, quo minus ſcribam ad te amicum mihi vere chariſſimum, certiorem te facturus cõditionum mearum. Dulciſſimum plane mihi eſt & tuas crebro videre literas, & meas frequentius dare ad te. Reddidit mihi nuper epiſtolam tuam magiſter Iacobus Tritemius frater meus, cum à Treuiri per Spanheim iter dirigeret ad nos, in qua me procul deploras abſentem, teque vehementer proteſtaris afflictum in animo tuo, propterea quod abbatiæ Spanhemenſi prorſus renunciaui. Nec te ſolum pro mea reſignatione turbatum aſſeris & mente deiectum, ſed omnes quoque in circuitu ſacerdotes lamentabiliter contriſtatos, ꝙ locũ deſerui meum, & in exteras diſceſſi nationes. Factum eſt matura conſultatione amicorum, neque enim te pœnitet, neque ſi pœniteret poterit reuocari. Gratias tibi ago, cunctis quoq; amicis, qui meas doletis iniurias. Non me mouebit pœnitentia Ducis, nec propterea pœnitebit Spanhemenſi renunciauiſſe cœnobio, ſi ille forſitan optaret non intuliſſe contumeliam. Satius enim mihi eſt vitam in pace mentis agere, quam ſub captiuo principe continuis turbationum fluctibus agitari. Neq; huius aſſumpti per me cœnobii paupertatem valde pondero, qui & in Spanheim me pauperrimum ſemper vixiſſe ſcio. Veruntamen quantum ad mediocritatem omnibus neceſſariis corpori, tam pro me quã pro his qui verſantur mecum ſufficienter prouiſus ſum, & amplius non requiro. Nemo enim tam facile contemnere diuitias poteſt, quam is qui ſemper in mediocritate vixit. Mihi quidem vt Chriſtiano philoſopho ſimul & monacho ditiſſimus eſt animus, qui ſemper fui mea ſorte contentus, & nunquam diuitias non habitas aut amaui, aut habere concupiui. Quod æmuli mei me poſt diſceſſum à Spanheim, Epiſcopis & Principibus arbitrantur ignotum, nihili pendo, nec opus eſt illos noſtras ſi quæ fuerint ſecundas noſſe fortunas, ne maiore ob inde tabeſcant inuidia. Tu vero qui paci & trãquillitati cõgaudere ſoles amici, quam aliter res ſeſe habeant noſtræ ab æmulorum iudicio, relatione huius fratris, qui has literulas tibi tradidit meas, pleniſſime intelliges. Non enim curandi ſunt æmuli, nec inuidia illorum rectitudinem animi mei cõmouebit. Quod officiales principum & in circuitu vicini monachos propter me deteſtantur Spanhemenſes, ſicuti nihil mihi conducit ita nec placet. Satis enim intelligo hanc hominũ auerſionẽ non mediocriter pauperi nociturã cœnobio, cuius inopiæ maxime cõpatior, & Deũ oro continue, vt ei clementer prouidere in ſuis neceſſitatibus dignetur. Te etiã, quoniam vicinus es loco, qua poſſum charitate moneo, rogo & exhortor, quatenus non magni pendas iniurias filiorũ, quas patri intulere non merenti, ſed locũ potius Deo & ſancto dicatũ Martino adtende, & quoties videris illos inopia deprimi, quantum poteris auxilium Dei amore importare non negligas. Satis.n. afflicti ſunt, & graues temeritatis ſuæ pœnas dederunt. Abbas inſtitutus eſt qui abbatiã cõcupiuit, qui reſignationis meæ cauſa non vltima fuit, cuius ordinationẽ nõ omnibus placuiſſe audiui. Timeo aũt vehemẽter, det omnipotẽs vt fruſtra, quoniã ſicuti me paſtorẽ & abbatẽ ſuũ in occulto perſecutus eſt, ita permittente Deo qui iuſtus eſt, ipſe quandoq; à ſuis ſubditis manifeſtam perſecutionem patietur. Omnia quæ circa me gerũtur, ex

latoris relatione ſi volueris peramplius intelliges. Vale memor noſtri in tuis ad Deũ orationibus. Ex Herbipoli viceſima ſeptima die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

XXXVIII.

IOAN. TRITEM. AB. MONASTERII DIVI IACOBI HERBIPOLENSIS, Iacobo Vuimpfelingo Seleſtadienſi amico vnico atq; chariſſ. S.

LITERAS ex Argentina quas duodecima die menſis Iulii emiſiſti ad me, eiuſdem die viceſima ſecunda recepi. Eas vero quas te antehac dediſſe ſcribis, nec dum in notitiam mihi peruenerunt. Detulit mihi deſtinatum à te libellum, ſancto abbati Bernardo inſcriptum ſuper ſeptem pœnitentiales Pſalmos, Dominus Gaſpar epiſcopus Bethleemitanus, Reuerendiſſimi præſulis noſtri generalis in pontificalibus vicarius. Is autem qui mihi literas tuas exhibuit memoratas, ſimul tuo nomine tradidit libellos duos Argentinę nuper impreſſos, alterum Vuilhelmi epiſcopi Pariſienſis *de collatione & pluralitate beneficiorum:* Alterum Alberti Magni Ratiſponenſis epiſcopi *de feruore charitatis*, quos me animo ſuſcepiſſe gratiſſimo non dubitaueris. Tribulationibus quas pateris ex corde fideliſſimo compatior, & ſi quid me poſſe pro tua pace exiſtimas, fac ſciam, moxque paratum ad omnia inuenies. Confide in Domino Ieſu, & ambula firmiter in via veritatis, & ipſa veritas te liberabit. Vnum hoc ſolum te moneo, promptulus ne ſies in antea negotiis & rebus occupare clauſtralium: quia quod extra te ac conditionem ſtatus tui, nihil ad te. Quid enim ad te Auguſtinus cucullatus fuerit an togatus? Scripſiſti in libello illo tuo *de integritate*, Bedam non fuiſſe monachũ & pleroſque alios, quos ego inter monachos cõputauerim in libro *de ſcriptoribus eccleſiaſticis*, quod niſi mihi deferres amico te facile probaturũ polliceris. Cõgrediamur inter nos ſi placet: quos ego monachos ſcripſi & Bedã maxime, tu monachos non extitiſſe minime docebis. Videris mihi non ſatis tranſacti temporis perluſtraſſe hiſtorias, qui Bedam fuiſſe monachũ ignoras. Sed ego tibi parcendum duxi, quem fratrum eremitarum S. Auguſtini vexationibus plus quam ſatis tribulatum intelligo. Scire vis à me an tibi locus eſſe poſſit cum ſucceſſore meo in Spanheim, & quis ipſe ſit, quoniam penitus fugere conſortia hominum velis mundanorum. Mihi quidem in abbatia Spanhemenſi Prior quẽ nouiſti ſucceſſit, pars non modica, licet occulta, perſecutionis meæ. Vereor autem te apud illud manendi locum non eſſe habiturum, propterea quod princeps Cynonotorum viris parum inclinatur literarum ſtudioſis, quod experieris ſi illo pergas. Mecum autem viuere cupientem te non penitus aſpernor, ſed hoc ſuadeo primũ, vt exploraturus gentem & locum ipſe venias, & ſi res tibi fuerit animo, qua conditione conſequaris effectum conſilio tractabimus. Ego enim quicquid poſſum, amore tui libentiſſime facturus ſum. Eſt mihi cœnobiolum pauper & exiguum, ſed quietũ & philoſophanti ſatis accommodum, ſola me penuria moleſtat librorum, quibus vt noſti in Spanheim erã ditiſſimus. Vale mi Iacobe, cumq; me eſſe tibi perſuade, qui te deſerturus ſum nunquam. Ex monaſterio meo iuxta Herbipolim 27. die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum 1507.

XXXIX.

IOAN. TRIT. AB. MONASTERII DIVI IACOBI IN SVBVRbio ciuitatis Herbipolenſis, amantiſſ. confratri ſuo Simoni abbati monaſterii Lacenſis S.

QVID eſt confrater & amice chariſſime, quod miraris me abbatiam reſignaſſe Spanhemenſem, in qua me clarum dicis inſignemque extitiſſe, & multis beatum amicis? Mirare potius quod tanto tempore fraudes & inſolẽtias potui ſufferre monachorum, Cynonotorumq; diſſimulare quaſi neſcirem, inſidias. In quartum & viceſimum annũ Spanhemenſi monaſterio in multis laboribus & paupertate non modica præfui, cumque ſtructuris, libris, ornamentis, & multis neceſſariis rebus, vt tutemetipſe vidiſti, illud tandem pulchre ornauiſſem, & in bonum ſtatum rerũ temporalium reduxiſſem, bello imperii ſuperueniente aduerſus Illuſtriſſ. principem Philippum Comitem Palatinum Rheni Bauariæq; ducem, ac principem Electorem, ſub cuius defenſione monaſterium dignoſcitur eſſe conſtitutum, grauem poſſeſſionum, rerumq; ſuarum ab hoſtibus iacturam ſuſtinuit. Erant

ſant inter Cynonotos qui me rebus Palatini iuſtiſſima ratione fauẽtem iniuſte perſequebantur, primum quidem occulte, potentiam benigniſſimi principis metuentes, quẽ tandem bello Regis imperio deferueſcente humiliatũ exhauſtumq; viribus arbitrantes, aperto in me odio ſæuire cœperunt, potioribus ex monachis meis conſentientibus. Quæ & quanta tum in me excogitauerint mendacia, tempus iam partim in lucem dedit, reliquũ non dubium quantotius dabit. Sed cauſa principalis omnium in me malorum hæc vnica fuit, quia principem clementiſſimum, quem vt debui ſemper amaui, æmuli mei odio habebant occulto. Nec ſolo Cynonotorum quidam, ſed fratres quoq; mei pene omnes vna cum abbate ac monachis cœnobii belli montani vniuerſis. Ego autem videns contra me præualuiſſe improbos locum mutaui, acceptaq; abbatia, in qua nunc dego cum pace, Spãheim ſimul & ingratiſſimis monachis renunciaui. Et forſitan ita Deo placuit omnipotenti, cuius (vt diuus ait Hieronymus in Ezechielem) prouidentia omnia gubernantur, & aduerſitas nobis ab eo diſpenſata, quæ putatur pœna, medicina eſt. Quantis ſubiiciantur miſeriis clauſtralium paſtores, quantiſque pulſentur incommodis, quotidiana tumet experitis inſtantia. Omnia patienter eatenus pro Dei amore ſuſtinenda cenſebam. Subintrante autem meorum proditione in me, fuerat iam deinceps omnino ſine fructu patientia. Sanctum igitur Benedictum ducem monachorum ſequutus, monachos, quos induratos promouere ad ſaniora nõ potui, pacis amator deſerui. Vale ſanus mente & corpore felix orans pro me. Ex Herbipoli 28. die menſis Iulii. Anno Chriſtianorum 1507.

XL.

IOANNES TRITHEM. ABBAS DIVI IACOBI IN SVBVRBIO HERbipolenſi Rogerio Venray Sycambro ſalutem & ſinceram in domino charitatem.

PRIMA die menſis Auguſti literas tuas ad me datas vt apparebat in ſubſcriptione Calendis Maii per incertum nuncium accepi, in quibus te certa carmina in librum meum de laudibus ſanctiſſimi Ioſeph nutricii Saluatoris noſtri miſiſſe ſcribis, quæ ad manus meas minime peruenerunt. Poſt biduum alius quidam comparuit, qui literas mihi exhibuit tuas ſeptimadecima die menſis Iullii ſcriptas, quas ſibi ab alio neſcio quo dicebat eſſe commiſſas vna cum duobus opuſculis tuis, tua manu ſcriptis, quorum alterum carmine vario quaſdam odas continet familiares: alterum vero proſaice compoſitum diſputationem quandã complectitur minualem: non diſplicet materia, neq; argumentũ aduentionum tuarum abhorreo, ſed vellem te potioribus operã nauare ſtudiis, quod poſtulare abs te & tempus videtur & ætas tua. Quinquageſimum ætatis annum ſupergreſſus es, qualia te deinceps iam ſtudia deceant, maxime tibi conſiderandum. Alia nos iuuentus monuit, alia iubet rimari ſenectus. Sol vitalis noſtri roboris vergit ad occaſum, & vires corporis quas meridies præbuit, hora paulatim veſpertina conſumit. Animæ iam deinceps aſſumenda eſt cura, quæ manet immortalis, ſatis conceſſimus carni, pabulo neceſſario duntaxat nutriatur aſellus, procul abſit laſciuia omnis. Lucubrationes cedant pueriles, & qui virum præfers ætate, ſynthemata canos decentia non fabulas amplectere. Sex & triginta ſupra centũ lucubraſti opuſcula, & magnũ eſt iudicio meo & laudabile, otiũ quod regularis permiſit inſtitutio, ad ſtudium conuertiſſe literarũ, ac libris componendis animum potius intendiſſe, quam voluptatibus carnis. Numero tamen nullius ſunt penſiculanda opuſcula ſed vtilitate, ſi ad veram ſapientiam erudiant animum, mentem legẽtis ſi à terrenis ſublatam ad cœleſtia erigant, & in diuino amore veraciter compungant. Orbis iam vbique innumerabiles ebullit ſcriptores, & vt Flaccus ait:

Senile ſtudiũ quale debeat eſſe.

Ad ædificationem ſcribendum eſt.

Scribimus indocti doctique poemata paſſim,
Omnibus libet inſanire poetis.

Sed minor pars ſcribentium ædificationem cogitat animarum. Ex cordis abundantia ſcribimus omnes, eaſq; cogitationes ſcribendo litteris committimus, quibus occupati ſumus. Vnde ſcribere ſpiritualia & diuini amoris feruorem inducentia non poſſumus, quia pleni cogitationum mundanarum carnaliumque proh pudor æſtuamus. Nemo enim ſine fide & charitate Ieſu Chriſti, qui ſapientia eſt Dei patris, veram & ſalutarem poterit aſſequi ſapientiam, vt videlicet ſpiritualia ſcribat, qui carnalia & tranſitoria ſapit. Propterea te hortor mi Sycamber, cũ ſcias te religioni monaſticæ iuratum, vt ſicut in exteriori conuerſatione in medio confratrum tuorum ſine offenſione ambulas, ita contemptis

ſtudiis puerilibus, quæ parum conferunt ad animæ ſalutem, & mentem & calamũ ad ſpiritualia totis viribus conuertas. Talia rogo poſthac ęde opuſcula, quorum lucubratio Dei in te amorem ſuauiter augeat, mentemq; legentis in contemptum mundanorum ducat. Cedant iam nũc ludi pueriles, ſenem non decent carmina poetarum, proſaice tibi pro ſenectutis honore pergendum eſt: tortuoſis ludat verſiculis immatura iuuentus, planum nos iter amamus. Quod ſi verſificare lubet, iterum dico, nulla ſenem debere confingere carmina, præter penthica, forſitã epitaphia mortuorum, niſi talis ſit paraphraſtes, qui carminum ſemper habuerit vſum, proſæ vero nunquam, vt cum Prudentio, Sedulio, Iuuenco, eorumque ſimilibus conuerſus ad pœnitentiam mundanæ arma ſapientiæ ad laudes ſcripturæ conferat diuinæ. Nulla ſanctorum veterum doctorum Hieronymi, Ambroſii, Auguſtini, Gregorii, Origenis, Ioannis Chryſoſtomi, Baſilii, Cyrilli, aliorumque complurium carmina legimus præter hymnos ad Dei laudem compoſitos, & epitaphia paucula mortuorum, quamuis artem illos habuiſſe non dubitamus. Cupientes enim lucubrationibus ſuis animarum prodeſſe ſaluti, proſa ſcribere quam carmine maluerunt, propterea quod ſit difficile in omnibus quæ ſcribenda vtiliter occurrunt legem ſeruare metrorum, & hoc genus docendi magis videretur iuuenes decere quã ſenes, raroq; contingat quempiam in vtroq; reperiri perfectũ. Rogas vt omnium lucubrationum mearũ rationẽ, titulos & argumenta tibi perſcribam, earum maxime quas poſt æditionẽ libri de ſcriptoribus eccleſiaſticis compoſui. Dicis enim cauſam te habere honeſtiſſimã, qua eorum expetas rationem. Satisfaciam deſiderio tuo quam primum mihi per otiũ licuerit, ꝙ iã fieri non potuit, & feſtinante nuncio, & me in aliis occupato. Veldicum amantiſſimum mei non dubito, quẽ non minus amo quam amer ab ipſo. Herbenum noſtrum communem amicũ & cõphiloſophũ integerrimũ, quoties oportunitas data fuerit meo nomine ſaluta, qui omnium bonorum virorum amicitia dignus eſt, vtpote non minus ſanctimonia vitæ quã eruditione literarũ inſignis. Vale mente & corpore ſanus, mei memor ad Deum. Ex monaſterio meo S. Iacobi Herbipolis 12. die menſis Auguſti, Anno Chriſtianorum 1507.

S. patres quare proſa & non metro vſi ſint.

XLI.

IOAN. TRITEM. ABBAS DIVI IACOBI HERBIPOLENSIS, VVILHELMO Veldico Monapio plebano in Dyrmſtein, theologo & mathematico nobis amiciſſimo ſalutem.

LITERAS tuas amice quas emiſiſti ad nos quinta die menſis Iulii, prima die menſis Auguſti cum Rogerianis accepi, quibus per ordinem ſi potero duxi reſpondendum. Et in primis quidem gratias tibi ago ingentes pro tua in me beneuolentia, qua meæ congaudes tranquillitati, locumque me inueniſſe aptum lætaris cum libertate philoſophandi. Gaudeo ſane non mediocriter & ipſe, quoniam Deo miſerãte laqueus terrenarum occupationum, quo nimium grauabar in Spanheim contritus eſt, & ego licet cum magna difficultate liberatus ſum. In quartum & viceſimum annum vt noſti grauiſſimum hoc onus paſtoralis curæ inuitus portaui, quoniam natus mihi videbar ad quietem ſolitudinis ac ſtudium ſcripturarum potius, quam ad mundi tumultus & iurgia ruſticorum. Solitudo mihi ſemper placuit, quam quoties deſerere compulſus fueram, minus aptus ad ſpiritualia toties fiebam. Non enim me fugit ſanctum Ioannem dixiſſe Chryſoſtomum ſuper Euangelium Matthæi: *Sicut difficile eſt arborem iuxta viam poſitam fructus vſque ad maturitatem ſeruare: ſic difficile eſt virum iuxta hunc mundum viuentem, id eſt in actibus mundi, iuſtitiam immaculatam vſque ad finem tenere. Recede ergo,* inquit, *de via & planta te in loco ſecreto, vt nec mũdus tecum habeat aliquid commune, nec tu cum mundo.* Diui quoque ſententia Hieronymi memoriam raro deſerebat dicentis: *Quid deſideramus vrbium frequentiam, qui de ſingularitate cenſemur? Mihi enim oppidum carcer eſt, ſolitudo paradiſus.* Nam vt beatus Auguſtinus dicit in libro de ſingularitate clericorũ: *Minus voluptatib. ſtimulatur, qui nõ eſt vbi eſt frequentia voluptatũ: & minus auaritiæ moleſtias patitur, qui diuitias nõ videt.* Inopia fratrum, & magna loci neceſſitas me curis temporalium rerum ſæpius occupauerunt inuitũ, eoq; magis, quo mihi nullus in his aderat fidelis & peritus adiutor. Feci tamen omnem quam potui circa vtriuſque ſtatus reparationem diligentiam, quod ſtructuræ & alia per me facta docebunt, quouſque tandem fratrum meorum cum Cynonotis pernitioſa in me cõſpiratio inuoluntarium reddidit, & ad cedendum improbis omnino paratum. Mihi proinde viuere deinceps & ſacris ſcripturis pro viribus ſtatui, mundique inutiles curas reſignare mundanis, quoniam

hactenus

hactenus monachis pluſquam ſatis deſeruiui ingratis. Huius autem cœnobii cui nũc præſum indignus, etſi paupertate grauetur, nec ſolicitudines ſunt tantæ, nec pernitioſæ cum ruſticis tot contentioſæ occupationes. Viuo gratia Dei mea ſorte contentus, & quanto rebus tranſitoriis locus eſt pauperior, tanto me pacis & tranquillitatis abundantia exiſtimo ditiorem. Enimuero iuxta conſilium ſancti Chriſtophili Pauli, victum habens neceſſariũ, quo mortale ad tempus vitæ ſuſtentetur corpuſculum, & veſtem Boream cohercens, amplius nõ requiro. Orbem terræ mariſq; & inſularum, quem pulchre depictum in Wormatia ſcribis eſſe venalem, me quidem conſequi poſſe optarem, ſed quadraginta pro illo expendere florenos, nemo facile mihi perſuadebit. Comparaui enim mihi ante paucos dies pro ære modico ſphæram orbis pulchrã in quantitate parua, nuper Argẽtinæ impreſſam, ſimul & in magna diſpoſitione globum terræ in plano expanſum, cum inſulis & regionib. nouiter ab Americo Veſputio Hiſpano inuentis in mari occidentali ac verſus meridiem ad paralellum ferme decimum, cum quibuſdam aliis ad eam ſpeculationem pertinentibus. Quod autem mones vt huius rei cauſam Domino meo reuerendiſſimo proponam epiſcopo, ſatis quidem facis officio tuo, ſed minus mihi principum penſiculate occupationes & negotia perpetua & maxima videris, qui occupatiſſimis animus ocioſorũ ſtudia exiſtimas perſuadenda. Veteris amicitiæ non dubita ſum tenaciſſimus, & quam ſemel in te charitatem effudi, nulla vnquam terrarum ſpatia infirmabunt. Vnde quod iubes vt faciã, te quoque facere ne pigeat exhortor & peto. Ita precor viuamus amici, vt alterius in altero memoria valeat apud Deum. Hæc enim veræ amicitiæ cauſa eſt, qua non quærimus aliud quam in theoſophia parilitatem cordium, & ex mutua cohortatione profectũ animorũ. Quod ſi alter amicorum aliquam ſæuientis mundi calamitatẽ inciderit, ab altero totis eſt viribus conſolandus. Si errauerit, mox ad viam veritatis ab amico reuocandus eſt. Si tepuerit in ſtudio ſalutari, excitandus, quia erit vera & iure commendabilis amicitia, ſi hoc effecerit ad quod eſt inſtituta. Et ideo ſancti patres iuſtiſſimam eſſe amicitiam legẽ arbitrati ſunt, qua præcipitur vt non minus nec plus quiſquã amicũ ſuum quã ſeipſum diligat. Henricum de Bunau diu vita audiui defunctum, ſed libros eius & globum coſmographiæ quẽ olim comparauit ex officina tua, remanſiſſe apud Saxoniæ principes, quod tu exiſtimas, non audiui. Habet enim ſuperſtitem fratrem, cui omnia moriturus cõſignauit. Rebus tuis ſecundis vehementer congratulor, tibiq; vt verus amicus congaudeo, cupiens nihilominus memorem te eſſe verſiculorum Hildeberti Turonenſis Archiepiſcopi dicentis: Sphæra.

Cuncta ſub ancipiti pendent mortalia caſu,
Et ſpondent propria mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie, cras te fortaſſe relinquet:
Aut modo dum loqueris, deſinit eſſe tuum.

Miranda te ſignificas lucubraſſe opuſcula, ab eo tempore quo tecum fui in Dyrmſtein, quæ mihi oſtenſurum te polliceris cum ad te venero. Sed cum nulla ſit mihi cauſa veniendi ad te, immo neq; voluntas quietem interrumpendi meam, benefeceris & quod maxime decet amicum, ſi operum tuorum omnium ad me titulos quãprimum dederis, aut certe quod magis cuperem, ipſa opuſcula, quæ lecta per me, vel etiam reſcripta tibi fideliter quantotius reſtituenda polliceor. Miraris forſitan quod me cauſam veniendi ad te dixi non habere, ſed accipe rationem. Monaſterium cui præſum licet indignus, necdum annali capitulo Burſfeldenſium patrum dignoſcitur ſubiectum, quod nouiter eſt reformatum, quapropter officio viſitationis me grauare minime poſſunt, quẽadmodum per annos viginti continuos non ſine graui diſpendio meo antea fecerunt. Hinc mihi quieſcendi copia Domino Ieſu prouidente conceditur, & nulla vagandi ſicut prius occaſio præbetur. Et inde eſt, quod cauſam veniendi ad te me dixi non habere. Maxime tamen vellem vt mecum eſſes vel vno die, oſtenderem & ego tibi quæ mirareris opuſcula. Sed videbimus nos aliquando ſi voluerit Dominus Ieſus qui omnia poteſt. Interea quoties oportunitas ſe nobis obtulerit, literis nos mutuo in amore ipſius cohortemur. Ora pro me frater ad Deum, vt in ſua me via cuſtodiat, omneſq; mihi tranſgreſſionis meas, quarum nõ eſt numerus, propter dolorem amariſſimæ paſſionis ſuæ miſericorditer indulgeat.

Vale. Ex Herbipoli 12. die menſis Auguſti. Anno Chriſtianorum 1507.

XLII.

IOAN. TRITEM. ABBAS MONASTERII D. IACOBI IN SVBVRbano ciuitatis Herbipolenſis, M. Matthæo Herbeno amicorum integerrimo ſalutem.

D. P.

LOCORVM diſtantia facit nimia quod dare ad te literas rarius poſſum, nec ideo tamen ſpiritu diſiungor à te, quamuis corpore tibi longe ſum abſens, quem in vera charitate Chriſti ſemper amaui, & inter amicos primariũ cõſtitui. Semper itaq; mihi præſens es ſpiritu, cum te habeam in viſceribus fraternæ charitatis. Biennium effluxit quo vltimas ex Colonia Agrippina ad te literas dedi, cum quibus miſeram & exemplar literarum mearũ ad Briſelium communem amicum, quo certior fieres de his quæ tunc mecum agebantur. Interea nunciorum penuria nihil ſcripſi ad te, neq; literas tuas vidi vllas, quod eadem cauſa arbitror accidiſſe. De Colonia ſoluto cõuentu principum, cum ſereniſſimo principe Electore Ioachim Marchiam Brandenburgenſem intraui, & cum eo menſibus nouem cõmoratus ſum.

Verum poſtea reuerſus Budorim animo & intentione redeundi ad Spanheim, cum fratres meos Melantium priorem, quem noſti maxime, cum Cynonotis æmulis meis conſpiraſſe aduerſum me manifeſto cognouiſſem inditio, mutaui propoſitum, ſuſceptaq; oblata mihi abbatia, in qua nunc dego ſancti Iacobi iuxta Herbipolim, Spanhemenſem cum improbis monachis reſignaui. Quid enim in medio æmulorum facerẽ, qui ſemper vel occultas in me, vel apertas inimicitias agerent, ita vt nulla mihi vnquam poſſet eſſe ſecuritas, ſed continua ſuſpicio inſidiarum vtrinque mox oriretur, iuxta dictum Achillis ad Hectorem apud Homerum Iliados x. ita loquentis:

ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν
ὡς οὐκ ἔστι ἐμὲ καὶ σὲ φιλὶ μῆναι, &c.

Παράφρασις.

Vt non eſt leonibus & viris concordia firma,
Neque lupi & oues vnum animum habent,
Sed mala meditantur vtrinque ad inuicem;
Sic non erit me & te amari alterutrum.

Interpoſuerunt patres ordinis noſtri vices, noſque ad mutuam nitebantur reuocare concordiam, mihique viribus totis reditum ad monaſterium perſuadere tentabant, ſed tutum mihi viſum non eſt, inimicis confidere neceſſitate ſua non voluntate reconciliatis, Pittaci memor ſapientiæ pulchre monentis. Μηδὲ τὸν ἐχθρὸν φίλον ἡγοῦ.

Hoc eſt:

Neque inimicum amicum tibi exiſtima.

Et Menander:

Λόγον παρ' ἐχθροῦ μήποθ' ἡγήσῃ φίλον.

id eſt.

Sermonem ab inimico nunquam putabis amicum.

Ceſſi ergo inuidiæ & æmulationi ſatis oportune, nec me pœnitet, quietem bonam & pacem DEO fauente conſecutum, vbi liberius iam deinceps mihimetipſi liceat eſſe intentum. Semper enim tumultuarias mundi occupationes odi, magis autem & loci ſolitudinem & mentis tranquillitatem amaui, vſque ad inuidiam quorundam, quod ipſe non ignoras, qui non paucis diebus mecum Græcarum literarum amore in Spanhemenſi monaſterio dudum conuerſatus es, moreſque tam meos quam fratrum meorum ſatis peruidiſti. Sed miſſa faciam hæc: amicorum tibi conditiones exponam potius, quoniam perlibenter ſcire te non dubito. Ioannes Damius qui Græcas literas tecum à me olim didicit in monaſterio Spanhemenſi, præpoſitus eſt monialium

in Nouiburgio prope Heidelbergam, & rebus immerſus caducis pene ſtudium literarum omne poſtpoſuit. Rogerius noſter Sycamber ſuo more librificat ac fœtus producit innumeros, ita vt vel ſolos titulos recenſere mihi ſit tædioſum ſingulorum quæ lucubrauit opuſculorum. Abſoluit enim (vt ſuo vtar verbo) centum triginta ſex lucubrationum ſuarũ opuſcula in codicibus quatuor, & nec hodie ſcribere ceſſat. Iacobus Wimpfelingus Argẽtinæ eſt, grauem à fratribus eremitis diui Auguſtini ſuſtinens perſecutionem, propterea ꝙ in quodam opere ſuo *de integritate*, prænotato, ſcripſit ipſum Auguſtinũ non extitiſſe monachum ſiue cucullatum. Compatior homini pene vltra vires moleſtiá ferenti, cuius nobile ingenium iam ſeneſcentis ad iurgia compellitur iuriſtarum. Nam in propria perſona citari illũ ad ſedem Apoſtolicam procurarunt, cuius apologiam in centum verſiculos æditam cum literis meis ad te miſi, vt excuſationem viri intelligas. Sebaſtianus Brant adhuc Argentinæ viuit publico ſenatus ſtipendio conductus. Ioannes Nutius monachus ille Spanhemenſis, qui nunquam in coniurationem prauorum aduerſum me conſenſit, mortuus eſt, pro cuius anima vt intercedas apud Deum, te etiam atq; etiam rogo. Mihi vero in Abbatia Spanhemenſi ſucceſſit prior Melantius, quem noſti, qui non ſatis paſtori ſuo fidelis extitit. Non imputet illi Deus, quoniam inſcius forſitã ſeductus eſt. Vale ſanus & incolumis Neſtoreos in annos memor noſtri ad Deum. Ex Herbipoli 16. die menſis Auguſti, Anno Chriſtianorum 1507.

Vuimpfelingi perſecutio ab eremitis Auguſtinianis.

XLIII.

IOAN. TRITEM. ABBAS MONASTERII DIVI IACOBI HERBIPOlenſis, Ioanni Capellerio mathematico Pariſienſi ſalutem.

CREBRIVS ad te literas darem, eruditiſſ. Ioannes, ſi mihi non deeſſet copia nunciorum. Non te latere credo quod abbatiam Spanhemen. propter inuidiam æmulorũ dimiſi, & ideo tibi ſcribere de hac ipſa mutatione mea neceſſarium non iudicaui. Cauſas æmulationum in me omnium tibi ante biennium notas feci, cum apud me eſſes in Colonia Agrippina in magno conuentu illo Principum. Quæris qui mihi fuerint in Marchia Brandenburgenſi ſucceſſus, quid ibi egerim, quibuſue donatus à Principe muneribus fuerim, & quid nunc agam. Hæc ſumma literarum tuarum eſt, & quod te peramplius vrget à me noſſe deſiderium. Miſerante Deo qui diſponit & ordinat vniuerſa, proſpero itinere Marchiam intraui, & qui claudus eram ex fluxu vnius cruris, vt me Colonię vidiſti, in Marchia principis chirurgico me curante perfecte conualui. Manſi autem in Berlin cum ipſo Marchione menſibus nouem didaſcali functus officio. Tradidi enim præcepta & regulas principi, quibus ſine magno labore in latina lingua doctior euaſit. Scripſi etiam ad inſtantiam eius quædam ſynthemata, quorum lectione gaudebat. Iam enim latine ſcribit ornate ſatis, & loquitur diſerte, ac quicquid legit perfecte intelligit. Reuertentem me tandem gratioſe remunerans ducatos trecentos mihi donauit, ſeq; maiora daturum cum tempore promiſit. Poſtea vero cum me in hac abbatia conſtitutum audiuiſſet, etiam alia dona ſplendida tranſmiſit. Habes breuiter ad interrogata reſponſum. Et ecce hic mihi iam viuo & ſtudio ſcripturarum tanto liberius, quanto minus ſum in curis temporalium rerum occupatus. Pauperculum & exiguum eſt monaſterium cui præſideo, & paucis ob id negotiis inuolutum. Si lucubrationum mearum interea factarum exigis ſeriem, & hanc tibi breui narratione expediam. Epiſtolas meas familiares quas dedi ad amicos ex eo die quo de Spãheim exiui, prima videlicet die menſis Aprilis, anni Chriſtianorum milleſimi quingenteſimi quinti, vſq; ad introitum meum ad hanc abbatiam, qui fuit quintadecima Octobris anni ſequentis, in librum vnum comportaui. Cui adiunxi & ſecundum, qui continet epiſtolas primi duntaxat anni prælationis meæ in hoc monaſterio, cui & iſtam inſerui. Deinde ſcripſi itinerarium totius vitæ meæ, à tempore natiuitatis meæ vſque in hunc annum. Poſthæc lucubraui de laudibus ſancti Ioſeph nutricii ſaluatoris librum vnum. Item ſcripſi hac æſtate opus magnum quod prænotaui Polygraphiam libros ſex, ad memoratum principem Dominũ Ioachim Marchionem Brandenburgenſem. Scripſi & alia quædam minora opuſcula, quorum aſſignare titulos ſuperfluum exiſtimo. Præterea quæ in manibus verſantur cum perfecero, forſitan intelliges. Steganographiam vero meam, cuius primos duos libros in Colonia vidiſti, neſcio ſi vnquam in lucem æditurus ſum, trium intuiturationum. Prima ratio quæ me ab eius æditione retrahit, eſt futuri conſideratio, & timor

Trithemii ſcripta.
Libri duo epiſtolarũ familiarium.
Itinerarium.
Opus polygraphiæ.
Quare nolit ædere Steganographiã.

veriſimilis mali, quod per abuſum prauorum hominum contingere poſſet, cum noſtris inuentis mali non minus vterentur ad malum quam boni ad bonum. Secunda eſt maximi laboris intentio & paruæ mercedis retributio. Nam vt vidiſti, opus eſt arduũ & acutiſſimæ ſpeculationis, quod ſine labore maximo nequeat conſummari. Et quæ tanti laboris retributio, niſi auri forſitan pondus modicum, quod tranſitorium eſt, & ob id à Chriſtiano monacho potius contemnendum. Pro mercede temporali nunquam mihi fuit animus laborandi, qui me vocatum in vineam Regis conſpicio ſempiterni. Tertia vero cauſa eſt, indoctæ plebis æſtimatio, qua omne quod non intelligunt malis artibus adſcribunt. Nihil adhuc ſcripſi, de quo merito quiſpiam poſſit admirari, nihil feci ſtupendũ, & tamen vulgi opinionem patior, dum magum me plerique arbitrantur, aſſeuerantes me ſuſcitaſſe mortuos, euocaſſe ab inferis dæmones, prædixiſſe futura, fureſque reduxiſſe carminibus & ligaſſe latrones. Quæ omnia conficta & ementita nec feci vnquam nec cogitaui quidem. Libros fateor magorum pleroſque legi, non vt imitarer, ſed vt eorum ſuperſtitiones peſſimas aliquando redarguendo confunderem, quod largiente Domino Ieſu Chriſto breui me facturum confido. Quid putas de me opinabitur ſtulta hominum indoctorum futura temeritas, cum ſteganographiam in lucem produxero, quæ talia confinxit de me mẽdacia cum nihil adhuc viderit archani. Quamuis non magnifacio hæc garrulamenta imperitorum, conſcientiæ teſtimonio contentus: dare tamen occaſionem ſuſpitionis malæ quantum fuerit poſſibile non intendo. Vale ſanus & fœlix, veteris amicitiæ robore firmus & conſtans. Ex Herbipoli 16. die menſis Augusti. Anno Chriſtianorum 1507.

Tritemium n. eſſe magum.

XLIIII.

IOANNES TRITHEM, ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, Iacobo Kymolano Carmelitani ordinis Theologo & mathematico ſalutem.

LITERAS tuas Kymolane quas prima die Maii ex Gandauo ſcripſiſti ad me, vltima die menſis Iulii per quendam mercatorem accepi, in quibus te more tuo rerum mearum oſtendis percupidũ, de quo tibi gratias ago immortales. Scias ergo velim, me Chriſto Ieſu miſerante, ſanum & incolumem, & quod te multorum relatione audiuiſſe ſcribis, abbatiam reſignauiſſe Spanhemenſem, & eam in qua nunc dego pauper voluntate ſpontanea acceptaſſe. Cauſas huius commutationis audiuiſti ex me, cum ante biẽnium vna eſſemus in Colonia Agrippina. Bibliothecam pretioſam duorum milium voluminum, quam olim vidiſti, integram dimiſi in Spanheim, quia de monaſterii ſubſtantia comparata fuit. Nihil enim proprium mihi eſt, qui monachum iuxta regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti profiteor. Quoſdam vere libellos de rebus naturæ myſticis & archanis, quorum lectio non omnibus conducit, mecũm detuli Herbipolim, qui ad Spanheim nunquam pertinuerunt. Græca quoque volumina centum & Hebraica præter Bibliam illam paruulam impreſſam, ſimul cum cæteris in monaſterio dimiſi. Comparaui autem poſtea mihi in vtraq; lingua volumina de pecuniis mihi donatis à Marchione Brandenburgenſi, & ſi quibus indigerẽ amplius mihi cum tempore prouidebo. Prior mihi in Abbatia Spanhemenſi ſucceſſit, homo ſane quem intus & in cute nouiſti, qui non magnifacit ſtudium ſcripturarum, à quo ſi vellem libros Græcos vili precio facile redimerem. Sed nõ placet mihi Spanhemenſi cœnobio ſuum auferre decorem, quem magno ſatis pretio comparaui. Sufficit mihi paupertas mea, qui paucis didici eſſe contentus, cum tempus iam mihi videatur adeſſe quo multitudo ad vnitatem debeat reduci. Multa & ferme incredibilia legi, ſatis eſt, opera ſequantur aliquando tempus poſtulat. Quid opus eſt multa legendo percurrere, cum ſufficere ad neceſſariam eruditionem paucula queant? Scatet hodie voluminibus mundus, totque in lucem quotidie veniunt libri, vt nemo ſit, qui legere omnes poſſit. Ars enim quam impreſſoriam vocant tempore infantiæ meæ apud Moguntiam metropolim Francorum inuenta, infinita pene & veterum & nouorum volumina quotidie producit in lucem. Ioannes Amorbachius ciuis Baſilienſis, vir doctus & integerrimus, anno præterito omnes diui Auguſtini libros quotquot inuenire potuit in quindecim voluminibus ſatis emendate impreſſit. Simili diligentia formis excuſſit omnia opera ſanctorum Hieronymi & Ambroſii, impreſſurus etiam de nouo diui Papæ Gregorii opuſcula, quorum aliqua male, aliqua vero nunquam fuerunt impreſſa. Sed de his hactenus. Scire cupio abs te quid factum ſit cum literis quas tibi Coloniæ tradideram

Impreſſoria quando inuenta.

Libanio

Libanio Gallo mittendas in Franciam: Scripſi enim mihi interea, & nullam facit earum mentionem, quo fit vt eas in manus illius perueniſſe addubitem. Ioannes Paleonydorus concarmelita tuus quando vltimo receſſit à me ex Spanheim, in breui ſe reuerſurum promiſit, & ecce tranſierunt iam anni quatuor, in quibus nihil audire de illo vel percipere vſpiam potui. Si tibi conſtat vbi ſit an viuus vel mortuus, me quam primum certiorem reddas precor. Ego hic ſedens in loco ſolitudinis & quietis victoria de inimicis facta mihi vaco & literis ſacris, experiorque verum quod ſcriptura promittit diuina: *Bonum eſt viro cum portauerit iugum Domini ab adoleſcentia ſua, quia ſedebit ſolitarius & tacebit, & leuabit ſe ſupra ſe.* *Tren. 3.* Tu ſupplex ora pro me ad Deum, qui pauperem de inopia releuat, vt me cuſtodire in ſua volũtate dignetur. Scio enim breue tempus eſſe peregrinationis meæ in terra, & vt Seneca inquit, punctum eſt quod viuimus, & adhuc puncto minus. Et hoc minimũ ſpecie quadam longioris ſpacii natura diuiſit. Nam aliud ex hoc infantiam eſſe voluit, aliud pueritiã, aliud adoleſcentiam, aliud inclinationẽ quandam ab illa in ſenectam, quam propriis grauem incommodis non ſinit eſſe quietam, vt iuſta conſideratione dixerit vir quidam ſapiens in eccleſiaſtico: *Occupatio magna creata eſt omnibus hominibus, & iugum graue ſuper filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum, vſque ad diem ſepulturæ eorum in terram matrem omnium.* *Cap. 40.* Omnia enim quæ de terra ſunt in terram conuertentur. Et propterea homo vanitati ſimilis factus eſt, quoniam dies eius ſicut vmbra prætereunt. Ecce breues anni tranſeunt, & ſemitam per quam non reuertemur ambulamus, multiſque repleti miſeriis continuis aduerſitatum agitamur procellis. Quid enim ſumus miſeri mortales, niſi ventus & vmbra, *Fragilitas hominum.* qui in turbatione viuimus, & in momento decidentes amplius non comparemus, Sicut Sophocles in Aiace furentem Vlyſſem introducit loquentem:

ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ᾽ ὅσοιπερ ζῶμεν ἢ κούφην σκιάν. id eſt:
Video enim nos nihil exiſtentes aliud, quam
Simulachra quotquot viuimus, ſeu leuem vmbram.

Vnde Homerus poetarum princeps, hominis intuens miſeriam ingemiſcit dicens in Iliad. ρ. quod & ipſe non ignoras:

Οὐ μὲν γάρ τί πού ἐστιν ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ὕπι πνείει καὶ ἕρπει,
Non enim certe aliquid eſt miſerius homine
Omnium quæ ſpirant in terra ſerpuntque.

Arborum foliis comparandi ſumus, vt idem Homerus dicit in ſexto, quoniam ſicut folia cadunt de arboribus hyeme properante, ac veris alia tempore ſuccreſcunt: ita & hominum genus aliud quidem naſcitur, aliud verò moritur. Folium quod ſemel deciderit, *Glauci verba ſunt.* amplius ad arborem non conſurgit, & homo poſteaquam ſemel moritur, ad hanc vitam deinceps nullatenus reuertetur. *Proh ſuperi quantum mortalia pectora cæca noctis habent? Viuimus mortales, & morituros non cogitamus.* *οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν. &c.* Lætamur, gaudeamus, & amplectimur caduca tanquam ſemper victuri, & cum exiſtimamus minime hinc rapimur quaſi nunquam nati. O Kymolane cogitemus nouiſſima noſtra dum cogitaſſe iuuat, ne tarde ignauiam vitæ ploremus. Grammatica Laſcaris Græca quam tibi Coloniæ commodaueram tua ſit, quoniã mihi neceſſaria non eſt. Habeo enim ſimilem alteram Venetiis nuper impreſſam. Neminẽ hic Græcis noui literis intentum, præter vnicum Engelhardum Funck Decanum noui monaſterii, virum doctum & tam carmine quam proſa exercitatũ. *D. Engelhardus Funck.* Vale noſtri memor ad Deum. Ex Herbipoli decimaſexta die menſis Auguſti. Anno Chriſtianorum 1507.

XLV.

IOAN. TRIT. AB. MONASTERII DIVI IACOBI IN SVBVRBANO HERbipolenſi, Chriſtiano Maſſeeu presbytero Gandaui in cœnobio diui Hieronymi commoranti, amico chariſſ. ſalutem.

QVANTO cupiam ſcire deſiderio quid agas, quomodo valeas, & quid ſcribas noui, aut ſi chronicon perfeceris tuum, nec literis poſſum exprimere, nec verbis, cum longe ſimus ab inuicem diſiuncti, notum tibi facere. Maxime tamen optarem tuas aliquando videre de temporum ſupputatione lucubrationes, quas mihi dudum abſcribere pollicitus es. Quinque iam anni effluxerunt ex eo tempore, quo Chronicam ſcribere adorſus

orſus es, quam ſi necdum compleuiſti, opus profecto aut maximum eſt, aut tu compilator omnium tardiſſimus. Vehemẽter autem timeo ne tibi contingat quod multis hodie claustralibus ſub obedientia conſtitutis prælatorum nouimus euenire, qui nobiliſſimis ingeniis præditi, ad viles mundanarum actionum ſarcinas compelluntur ſubeundas: & quib. animus ad ſtudia literarum aptiſſimus eſt, manibus contrectare librum prohibetur. Miſeram tibi vltimo vt poſtulaſti nomina duodecim menſium, quibus apud Græcos appellantur ſimul & Hebræos propriis literis ſcriptos, nec ſatis intelligo ad quid tibi in chronicarum æditione conducant. Epigrammata vero Græca, quæ in aurea cruce dicis inſcripta conſeruari apud vos, admirationem mihi non modicam pepererunt, quomodo ex Conſtantinopoli Gandauum venerint. Habet enim inſcriptio *crucem ipſam iuſſu & impenſis Conſtantinopolitani factam Imperatoris*. Ceſſauit admiratio ſtatim, cum veniſſet in mentẽ, Conſtantinopolim captam olim & ſpoliatam tempore Henrici Imperatoris quarti, per Gotfridum comitem de Bulyon, qui ob magnifice geſta in terra Lotharingiæ, ducatus nomine meruit inſigniri, & in regem Hieroſolymitanum ſublimari. Is enim per Vngariã & Bulgariam exercitum ducturus in Paleſtinam, iniuriis prouocatus Alexii Imperatoris, Bizantium cepit, & ſpolia militibus, quorum multi poſtea in Germaniam reuerſi, reliquias, cruces & tabulas aureas, argenteáſque ſublatas à Græcis Latinorum eccleſiis contulerunt. Memor eſto Chriſtiane in æditione chronicorum tuorum, quod omnes ferme chronographi in ſupputatione annorum Domini grauiter errauerunt, omittentes quatuor & viginti annos, qui ſub conſulibus non recte ſupputati tranſierunt, quod ex Mariano Scoto monacho, & Auguſtino Weſtgallo Louanienſi theologo ſubtiliter inuenies calculatum. Scripſeram tibi de hac ipſa re ante triennium latius ex Spanheim per Ioannẽ Steinenmoelen presbyterum Mechlinienſem. Scripſimus autem & nos interea chronicon non paruæ quantitatis monaſterii Spanhemenſis cui tunc præeramus, incipientes à prima ipſius fundatione, quæ facta eſt anno Chriſtianorum milleſimo quadrageſimo vſque ad annum ſecundum ſupra quingenteſimum atque milleſimũ, in quo per ſucceſſiones omnium abbatum ſeriem narrationis deduximus, vſque ad nonumdecimũ prælationis noſtræ annum, multa inſerentes rerum in Alemania geſtarum, quæ nobis memoria videbantur dignæ. Feſtina quæſo tandem operi manum imponere vltimam, vt illud videre quandoque mereamur. Quamprimum fieri poteſt fac nos eorum quę circa te geruntur certiores. De nobis autem tib. ſignificamus, quod abbatiam noſtram Spanhemenſem pacis amore dimiſimus, & eam in qua nunc viuimus S. Iacobi Herbipolis aſſumpſimus, occaſionem nobis præbentibus quibuſdam æmulis, quibus noſtra ſtudia ſancta minime placuerunt. Vale & Deum ora pro nobis. Ex Herbipoli decima ſexta die Auguſti, Anno Chriſtianorum 1507.

Constantinopolis quando capta.

Chronica Spanheim. 1040. 1502.

XLVII.

IOAN. TRITEM. ABBAS MONASTERII D. IACOBI IN SVBVRbio ciuitatis Herbipolenſis, Ioanni Damio Curtenſio ſalutem, ac ſynceram in Domino charitatem.

RETVLIT nobis lator præſentium frater Wilhelmus orphanus, nepos abbatis Machari Lympurgenſis, magnæ temeritatis hiſtoriam, quæ ſi vera eſt ſatis nos facit admirari. Dicit enim abbatem Burſfeldenſem cum neſcio quo alio nuper in Spanheim viſitationis peregiſſe officium, & inter alia ſuæ auctoritatis mandata, præcepiſſe abbati Nicolao ſucceſſori noſtro certis ſub pœnis, quatenus omnia linguæ græcæ volumina ſcripta ſimul & impreſſa de monaſterio ſtudeat alienare, diſtrahere & vendere, quæ nos cum magno labore vt noſti grauibuſque expenſis ex Græcia & Italia comportauimus. Quæ ſi vera ſunt, te enim latere non poſſunt, maxime rogamus quatenus ad monaſterium Spanhemenſe quantotius accedas, & ipſa volumina Græca ſimul & Hebraica pro nobis cõpares, aut ſaltem re nos mentẽ abbatis facias. Curabimus enim ex his quæ nobis principum ſunt largitione collata tãtum cõportare pecuniarũ, quo libros redimamus venales. Quãuis nõ temere fidẽ dictis adhibere poſſimus. Quęnã cauſa bonũ abbatẽ illũ potuit permouere, vt libros iubeat venũdari græcos, in quibus nihil cõtinetur mali. An forte noſtri laborat odio, vel zelo ductus amaritudinis memoriã per hoc Tritemii de terra delendũ exiſtimat, ꝙ olim diuo Papæ Gregorio primo leguntur feciſſe Romani, qui poſt mortẽ eius omnes libros ab eo cõpoſitos quos poterant inuenire ignibus tradiderunt. Sed credere non poſſumus hoc abbatem

abbatem cogitare Burſfeldenſem deuotione Chriſto iuratum, qui nos meruiſſe de reformatione ordinis meliora cognoſcit, quanquam pro memoria apud poſteritatem habēda cura ſit nobis aut nulla, aut parua. Magis autem credimus illum pia conſideratione motum, vt quia neminem gręcarum literarum peritum in Spanheim reperit, propterea libros quaſi inutiles arbitratus loco, vendi ac verti in vſus fratrum neceſſarios precium mandauit. Quamuis iſta venditio mihi non placeat, propterea quod omnes libros multis pecunijs comparatos per me ad perpetuum cœnobij Spanhemenſis ornatum atq; decorem, in ipſo ſuo loco maxime vellem permanere. Scis enim ꝙ plus quam mille quingentos auri ducatos pro libris expoſuimus in quatuor & viginti annis noſtræ prælationis, magnamq; & copiam & multitudinem eorum comportauimus in vnum. Duo quippe millia numerauimus voluminum Bibliothecæ monaſterij Spanhemenſis ante hoc triennium, quando Henricus de Bünau eques auratus Ducum Saxoniæ doctiſſimus orator fuit nobiſcum, quorum nullum fuit in loco tempore introitus noſtri ad abbatiam, quod tu frater minime poteris ignorare, quippe qui & monaſterium mecum intraſti, & multo tempore miniſter mihi & Camerarius fuiſti. In omni facultate ſcientiarum multa volumina comportauimus non ſolum impreſſa, ſed etiam pergameno ſcripta complura, precioſa & rara, vt confidenter auſim dicere, in tota Germania ſimilem non eſſe bibliothecam, in qua tot, rara & peruetuſta reperiantur volumina in omni varietate ſcripturarum tam diuinarum quam ſecularium: diuerſarum quoque linguarum, Hebraicæ, Græcæ, Latinæ, Chaldaicæ, Arabicæ, Indianæ, Ruthenicæ, Tartaricæ. Taceo reliquas conſulto quæ noſtris vtuntur characteribus, vt Italicæ, Gallicæ, Bohemicæ, ac ſimiles. Scio enim quod Græcorum voluminum ſcriptorum ſimul & impreſſorum numerus centenarium excedit, pro quibus vt curam habeas te vehementer oramus. Et ſiquidem venales ſunt, pro nobis comparentur. Dabimus enim iuſtæ æſtimationis precium quod nemo alius daturus eſt, cum hodie ſciamus neminem in omni prouincia Rhenenſium Græcarum literarum ſtudioſum & doctum. Sin vero libri non ſunt venales, quam optime ſumus contenti, quatenus in ſuo loco permaneant. Age precamur vt diligentiam tuam noſtro experiamur conueniſſe deſiderio. Vale noſtri memor ad Deum. Ex Herbipoli viceſima die Auguſti. Anno Chriſtianorum milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

Bibliotheca Spanhem.

XLVIII.

IOAN. TRITHE. AB. MONASTERII S. IACOBI IN SVBVRBIO ciuitatis Herbipolenſis, Ioanni Virdungo de Haſfurt mathematico doctiſſimo ſalutem.

EXHIBVIT mihi literas tuas Henricus Gronigerus Reuerendiſſimi præſulis noſtri à ſecretis, quibus plane cognoui cauſam meam petitoriam apud Illuſtriſſimum principem Philippum Comitem Palatinum per te fuiſſe promotam. Quare tibi gratias habeo quam maximas, referamque pro viribus quoties mihi dabitur occaſio. De libris vero principis faciam iuxta conſilium tuum, quamuis timeam ne mora inducat periculum, quoniam homines ſunt vigilantia vt plurimum carentes, qui paruam rebus etiam arduis adhibeant curam. Librum vero tuum quem mihi commodaſti manibus commiſi ſcriptoris, qui mox vt fuerit reſcriptus, ad te ſine mora reuertetur. Libros autem Berengarii meos, quos apud te Budoris dimiſeram reſcribendos, cum perfeceris ad me vt redeant iubeto. Homo ille de quo mihi ſcripſiſti Georgius Sabellicus, qui ſe principem necromanticorum auſus eſt nominare, gyrouagus, battologus, & circuncellio eſt, dignus qui verberibus caſtigetur, ne temere deinceps tam nefanda & eccleſiæ ſanctæ contraria publice audeat profiteri. Quid enim ſunt aliud tituli quos ſibi aſſumit, niſi ſtultiſſimæ ac veſanæ mentis inditia, qui ſe fatuum non philoſophum oſtendit? Sic enim titulum ſibi conuenientem formauit: *Magiſter Georgius Sabellicus, Fauſtus iunior, fons necromanticorum, aſtrologus, magus ſecundus, chiromanticus, agromanticus, pyromanticus, in hydra arte ſecundus.* Vide ſtultam hominis temeritatem, quanta feratur inſania, vt ſe fontem necromantiæ profiteri præſumat, qui vere omnium bonarum literarum ignarus fatuum ſe potius appellare debuiſſet quam magiſtrum. Sed me non latet eius nequitia. Cum anno priore de Marchia Brandenburgenſi redirem, hunc ipſum hominem apud Geilenhuſen oppidum inueni, de quo mihi plura dicebantur in hoſpitio friuola, non ſine magna eius temeritate ab eo promiſſa. Qui mox vt me adeſſe audiuit, fugit de hoſpitio, & à nullo poterat perſuaderi, quod ſe meis præſentaret aſpectibus. Titulum ſtultitiæ ſuæ qualem dedit ad te

Georgius Sabellicus.

Fauſti vanitas inſignis.

quem memorauimus, per quendam ciuem ad me quoque deſtinauit. Referebant mihi quidam in oppido ſacerdotes, quod in multorum præſentia dixerit, *tantam ſe omnis ſapientiæ conſecutum ſcientiam atque memoriam, vt ſi volumina Platonis & Ariſtotelis omnia cum tota eorum philoſophia in toto periſſet ab hominum memoria, ipſe ſuo ingenio velut Ezras alter Hebræus, reſtituere vniuerſa cum præſtantiore valeret elegantia.* Poſtea me Neometi exiſtente Herbipolim venit, eademque vanitate actus in plurimorum fertur dixiſſe præſentia, *quod Chriſti Saluatoris miracula non ſint miranda, ſe quoque omnia facere poſſe quæ Chriſtus fecit quoties & quandocunque velit.* In vltima quoque huius anni quadrageſima venit Stauroneſum, & ſimili ſtultitiæ glorioſus de ſe pollicebatur ingentia, dicens *ſe in Alchimia omnium qui fuerint vnquam eſſe perfectiſſimum, & ſcire atque poſſe quicquid homines optauerint.* Vacabat interea munus docendi ſcholaſticum in oppido memorato, ad quod Franciſci ab Sickingen Balliui principis tui, hominis myſticarum rerum percupidi promotione fuit aſſumptus; qui mox nefandiſſimo formationis genere cum pueris videlicet voluptari cœpit, quo ſtatim deducto in lucem fuga pœnam declinauit paratam. Hæc ſunt quæ mihi certiſſimo conſtant teſtimonio de homine illo, quem tanto venturum eſſe deſiderio præſtolaris. Cum venerit ad te, non philoſophum, ſed hominem fatuum & nimia temeritate agitatum inuenies. Vale mei memor cum oportunitate principali. Ex Herbipoli viceſima die menſis Auguſti. Anno Chriſtianorum 1507.

XLIX.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ILLVSTRISSIMOQVE principi & domino, Domino Hermanno Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, Angariæ Weſtphaliæq. Duci, adminiſtratori Eccleſiæ Padelbornenſis, ſacri imperii per Italiam Archicancellario, Principi Electori, Ioan. Trite. abbas S. Iacobi Herbipolenſis felicitatem optat.

REVERENDISSIME Princeps, promiſeram vltimis literis quas dedi ad R.P.T. in fine menſis Iunij, venturum me circiter ad feſtum ſancti Michaelis archangeli, quod & feciſſem quam libentiſſime, niſi peſtis epidimiæ interea nimium graſſari cœpiſſet in omnibus pene locis ciſrhenanis, per quæ fueram deſcenſurus, atque in hunc vſq; diem non ceſſauerit. Quapropter neceſſarium mihi fuit domi conſiſtere, ſcienti quod præſentia cuiuſcunque hominis per loca in quibus peſtilentia viget, cunctis ſolet eſſe principibus nauſeanda. Metuens ergo ne hoc ipſum R.T. contingeret paternitati, cum pene in omnibus locis hodie circa partes Rheni hoc ſæuiat malum, neceſſaria conſideratione aduentum meum in aliud differre tempus decreui, niſi tua Serenitas hoc meum inſtitutum iudicauerit immutandum. Interea quæ reſtant adiicienda paratis pro eadem tua ſerenitate, vt quam abunde perficiantur pro viribus curabo. Omnipotens Deus tuam paternitatem reuerendiſſimam diu conſeruet incolumem, cui me quam humilime facio commendatum. Ex Herbipoli, viceſimaquarta die menſis Auguſti. Anno Chriſtianorum 1507.

L.

IOAN. TRITHE. AB. MONASTERII DIVI IACOBI APOSTOLI in ſuburbano Herbipolenſi, Iodoco Beiſelio Iuriſconſulto perſpicaciſſimo ſalutem.

NVNCIATVM tibi credo Iodoce per communes amicos, Rogerium, Herbenum, & Kymolanum, & alios rerum mearum variatum iuxta Geneſim ſtatum, vt compleretur prædictio aſtrorum, ſi quid virium habere credenda ſit, quam ante viginti annos Regis Philippi vaticinauit aſtronomus. Sæpius fateor & ipſe interea comminantes inueni facta calculatione figuras, ſed diui Auguſtini conſilio perſuaſus, riſum computaui vaticinia ſtellarum. Euenit mihi tandem quod videbantur polliceri, & data mihi occaſio eſt, qua deinceps experientia faciat neceſſario cautiorem. Inuidia æmulorum præſtitit vaticinio locum, quam ne mathematici vacillaret prædictio nulli dubium dæmonium aliquod malignum ſuſcitauit. Libenter enim, ſi Deus permittat, dæmones vaticiniis cooperantur humanis, per quæ in erroris deuio mentes capiant nimium credulas vanitatibus. Præualuit aduerſum me temeritas æmulorum dæmonis haud dubium inſtigatione agitata, quod etſi præſignauerint aſtra futurum, hominum tamen libertate prouenit arbitrij. Nemo

enim vt in me ſæuirent æmulos prouocauit inuitos, nec me vt abbatiam dimitterē Spanhemenſem compulit quiſquam: ſed voluntate quidem ceſſi ſpontanea, cauſam vero vt vellem ingratitudo præſtitit monachorum, de qua tibi olim ex Colonia q̄ latiſſime ſcripſiſſe me memini. At nunc viuo hic multo quam in Spanheim quietior, mihi vacans & lectioni ſcripturarum, pauper quidem rebus, ſed animo vt mihi videor diues, vtpote qui vanas mundi occupationes amauerim nunquam. Quod me hortaris vt veniam ad te, promittens mihi omnia vitæ huius neceſſaria quoad vixero, amoris erga me tui maximum eſt inditium, cui gratias & habeo & ago pro viribus immortales, referamq; ſi vnquam mihi facultas data fuerit. Deſcendere aūt ad te ibiq; manere deinceps, quod maxime videris optare, ſcis quoniam meæ non congruit profeſſioni, qui monaſticæ ſum religioni addictus, & in verba ſanctiſſimi patris mei Benedicti iuratus. Nullatenus enim propoſito meo conuenit monaſticam ſolitudinem relinquere, & cum hominibus ſæcularibus quantumlibet bonis & iuſtis in ſæculo continue habitare. Nam etſi mihi forſitan cohabitare tibi nullum ſit periculum, fieret tamen multis in religione mea ſcandaloſum, quoniam ſicuti nō omnibus omnia placent, ita nec omnibus omnia expediunt. Statui ergo in monaſterio aliquo conſiſtere ordinis & obſeruantiæ regularis, ne alicui de me præberetur male ſentiendi occaſio. Habuiſſem alioquin ex magnis mundi principibus nō vltimos qui me copioſiſſime prouiderent in neceſſariis vitæ præſentis, ſi me curiis & miniſteriis eorum inſcribere voluiſſem. Vnde vſque in hunc diem qui me propoſito annali ſtipendio ſatis copioſe ad curias inuitant ſuos complures agnoui. Sed non eſt vita piſcibus in arido, nec monacho tuta conuerſatio ſine clauſtro. Propterea ne mendacem conſtituam memetipſum, elegi pauper & abiectus habitare in cœnobio, magis q̄ diues & glorioſus apparere cū principibus in ſæculo. Quid enim mortuo homini magis congruit quam latere in ſepulchro? Et monachum qui ſemel abrenunciauit ſæculo, quid amplius decere putas, quam vt ſpretis omnibus negotiis mundi, corpore quietus & mente tranquillus, ſibi vacans & ſcripturis diuinis in monaſterio permaneat? Maxima enim & principalis cauſa vt Spanhemenſem abbatiam plenam inutilibus mundi curis reſignarem, iſtamq; ſancti Iacobi, qua non eſt in ordine pauperior, aſſumerem, fuit amor ſolitudinis, pacis & tranquillitatis, non vt ocio defluerem inerti, ſed quo ſtudio liberius poſſem inſiſtere ſcripturarum. Neq; enim inuidiam æmulorum vſque adeo inſuperabilem expertus fuit animus, vt eam non facile domare fauore & auxilio sereniſſimi principis Philippi Comitis Palatini potuerim ſi voluiſſem, præſertim cum patres ordinis de obſeruantia omnes nihil magis cupierint, quam vt abbatiam non deſererem Spanhemenſem. Vnde miſerunt ad me Budorim duos abbates ex Synodo, quam apud Moguntiam celebrabant, qui reditum ad monaſterium mihi perſuaderent. Sed ego non minus amore pacis & tranquillitatis quam iniuriarum conſideratione permotus, fixum apud me quod ſtatueram ſeruaui, patienter ſufferens datam mihi occaſionem, qua vanis & inutilibus mundi occupationibus vel ſero tandem eximerer. Itaque largiente Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui eſt ſaluator fidelium animarum, quam ſemper optaui pacem aſſecutus ſum: pace nunc fruor deſiderata: pacem quoque ſequar quam diu in carne ſpiritus in me vitæ permanſerit. Neque paupertatem loci præſentis quem aſſumpſi grauiter duxi ferendam, ſciens breuitate huius vitæ conſummata tandem nihil hinc mecum tranſiturū ex omnibus quæ poſſidentur in mundo. Victum ergo habens & veſtitum Chriſtianus iubetur eſſe contentus, quoniam qui diuites fieri cupiunt, varias tentationes dæmonum incurrunt. Monachus autem qui diuitias amat, nec monachus eſt nec Chriſtianus, ſed apoſtata potius & infidelis, quoniam & Euangelium transgreditur, & voti contemptor monaſtici ſuo domino mentitur. Sed vale, & rerum quoque tuarum me facito certiorem. Ex Herbipoli viceſimaſexta die menſis Auguſti. Anno Chriſtianorum 1507.

LI.

IOAN. TRITHE. AB. D. IACOBI HERBIPOLENSIS, ROGERIO Sycambro ſalutem & charitatem.

EPISTOLAM tuam prima die menſis Auguſti ad me datam Rogeri chariſſime, ſuſcepi ſexta die eiuſdem menſis, in qua iterum atque iterum poſtulas, vt tibi titulos & rationem omnium lucubrationum mearum tranſmittam, quod itidem & te prius rogaſſe, & me promiſſione pollicitum non ignoro. Faciam nunc itaque quod hortaris, pinacemque æditionum mearum per ordinem temporis quo ſunt factæ tibi deſignabo.

Catalogus librorum Ioannis Trithemii.

In primis cum eſſem annorum trium & viginti, comportaui ex ſcriptis doctorum ſummulam virtutum in duobus libris, quam nec dum in lucem ædere potui. Hoc opus ſic incipit: *Magna virtus animæ eſt virtutem ama.*

Ad inſtantiam quoque Ioannis Damii Curtenſij, nunc præpoſiti ſanctimonialium in Nouiburgio prope Budorim, tunc monachi & capellani mei, ſcripſi de tentationibus monachorum libros duos, qui & ipſi nec dum ſunt emiſſi. Hoc opus ſic incipit: *Humanum genus.*

An inſtantiam denique Nicolai Stauroneſij, tunc prioris mei clauſtralis in Spanheim, ſcripſi ſuper regulam ſancti patris noſtri Benedicti libros duos, quod ſic incipit: *Venite filii audite me, timorem Domini doce.*

Ad petitionem quoque memorati Ioannis Damij ſcripſi duos libros exhortationum ad monachos, qui & ipſi deliteſcunt. Hoc opus ſic incipit: *Militiæ conuenit Chriſtianæ.*

Ad inſtantiam cuiuſdam amici librum ſcripſi vnum de miſeria vitæ præſentis, in quo legentis animum ad mundi contemptum inducere conatus ſum. Hoc opus dudum fuit impreſſum & incipit: *Cum nihil ſit vita*, &c.

Contra vitium proprietatis monachorum atque clauſtralium ſcripſi librum vnum, ad inſtantiam cuiuſdam monachi in Blidenſtat, qui eſt impreſſus Moguntiæ ante plures annos. Hoc opus ſic incipit: *Omnes ad vitam*, &c.

Chronicon quoque monaſterij tunc mei Spanhemenſis, à tempore fundationis ſuæ vſque ad annos Chriſtianorum milleſimum quingenteſimum ſecundum cum magno labore conſcripſi, in quo ſucceſſiones, tempora, & geſta omnium abbatum eius à primo vſque ad me, quantum inuenire potui diligentiſſime ordinaui, magnum volumen conficiens hiſtoriarum, in quo ſingulis annis multa per digreſſionem inſerui rerum memoratu in Alemania dignarum. Hoc opus ſic incipit: *Anno Domini.*

De modo & forma viſitationis clauſtralium ſcripſi librum qui Nurenbergæ dudum iuſſu patrum eſt impreſſus, & ſic incipit: *Fratres tuos viſitabis ſi recte.*

De modo etiam & forma celebrandi ſynodum ordinis prouincialem ſcripſi librũ vnum iuſſu & imperio patrum, qui præſcripto coimpreſſus eſt, incipit: *Quoniam in celebrand.*

Statuta quoque capitulorum prouincialium à tempore concilij Conſtantienſis vſque ad capitulum in Hirſſauia celebratum, mandato Patrum abbreuiando in vnum librũ comportaui, qui duobus præſcriptis Nurenbergæ coimpreſſus eſt, & incipit ſic: *Quoniam volenti ſingula ord. ſtat.*

Statuta etiam annalis capituli patrum de obſeruantia eorum iuſſu in vnum librum ornatiore ſtylo abbreuiando redegi, qui Coloniæ habetur in cœnobio ſancti Martini, & in Spanheim habetur, & incipit ſic: *Reuerendis in Chriſto.*

Ad inſtantiam Ioannis abbatis Burſfeldenſis modum & formam deſcripſi annalẽ capitulum celebrandi, quod opus priuſquam perficerem ille obiit, & libellus in Spanheim cum aliis remanſit. Incipit autem ſic: *Reuerendo patri Domino Ioanni.*

Ad preces Blaſij abbatis Hirſauienſis *chronicon eiuſdem cœnobii* ſcribere adorſus maiorem partem compleui, ſed illo mortuo æditionem intermiſi, incertus qua mercede ſucceſſor eius laborem recompenſare futurus ſit.

Ad eiuſdem abbatis Blaſij preces ſcripſi librum vnum de ruina ordinis noſtri, quem *threnum*, id eſt lugubrem, prænotaui. Hoc opus Moguntiæ impreſſum eſt, & mandato patrũ ad menſam in prouinciali capitulo ſemper legi conſueuit. Incipit autem: *Cum ordinis noſtri priſtinum decorem.*

An inſtantiam Gerlaci de Breytbach abbatis Tuitienſis prope Coloniam, ſcripſi de laude ſcriptorum librum vnum, qui eſt Moguntiæ impreſſus, & incipit: *Venerabili patri & Domino* &c.

Ad preces quorundam patrum de ordine carmelitarum ſcripſi libros duos, in quorum primo, principium, incrementum, & laudes eiuſdem ordinis digeſſi. In ſecundo illuſtres viros qui in eo claruerunt conſignaui. Hoc opus Moguntiæ impreſſum eſt & incipit: *Precibus & inſtantia vene.* &c.

De laudibus quoque ſanctæ Annæ matris intactæ atque caſtiſſimæ virginis Mariæ Dei genitricis ſcripſi librum vnum ad preces Rumoldi Prioris Francofordenſis memorati ordinis, qui eſt impreſſus & incipit. *Voti compellit neceſſitas.*

Ad preces cuiuſdam nouelli ſacerdotis Nicolai Mernicenſis apud Grunes quondam conſcholaris mei ſcripſi de inſtitutione vitæ ſacerdotalis librum vnum, qui eſt impreſſus & incipit ſic: *Petis à me Nicolae frater chariſſime.*

Ad Io-

Ad Ioannem Camerarium Dalbergium Vangionum eruditiſſimum antiſtitem librum ſcripſi *de eccleſiaſticis ſcriptoribus* prænotatum, qui Baſileæ fuit impreſſus, ſic incipit poſt epiſtolam: *Multorum inſtantia ſæpe rogatus.*

Ad preces Iacobi Wimpfelingi Sletſtattenſis, poetæ, oratoris, atque theologi clariſſimi opuſculum ſcripſi de illuſtribus Germaniæ ſcriptoribus, quod prænotaui: *Catalogum luminarium Germaniæ.* Hoc opus Moguntiæ impreſſum ſic incipit: *Quoniam ſunt nonnulli Iacobe.*

De viris quoque illuſtribus ordinis noſtri ſcripſi libros quatuor, qui needum in lucẽ prodierunt, quorum primus loquitur de principio & incremento ipſius ordinis in genere. Secundus vero catalogus eſt ſanctorum ex ordine ipſo canonizatorum. Tertius Romanos continet pontifices ex ipſo aſſumptos. Et quartus viros ordinis exprimit inſignes, qui non minus Eccleſiam catholicam quam ordinem ipſum ſcriptis & lucubrationibus ſuis magnifice ornarunt. Hoc opus ſic incipit: *Cogitanti mihi ac crebrius.*

Ad fratrem Albertum Latronem, ordinis Minorum ſcripſi de computo Eccleſiaſtico librum vnum, qui non eſt adhuc deductus in publicum. Incipit autem: *Ioannes Trithemius abbas,* &c.

Ad imperiũ patrum ordinis mei de obſeruantia noſtra quæ Burſfeldenſis à loco ſuæ originis dicta eſt, ſcripſi arduũ opus de triplici regione clauſtraliũ, occaſione accepta ex quibus ſynthematibus in prologo fit mentio. Sunt autem tres libri quorum primus regionẽ deſcribit clauſtralium incipientium, ſecundus proficientium, tertius perfectorum. Hoc opus Moguntiæ impreſſum eſt, & poſt epiſtolam meam ad præſidentes ſic incipit: *Cum vitæ monaſticæ ſtatum.*

Ad preces quoque cuiuſdam amici, præfato trium regionum clauſtralium operi adiunxi poſt finem, ſpirituale exercitium monachorum librum vnum, qui ſimiliter cum illo eſt impreſſus, & incipit ſic: *Quoniam opuſculum de triplici reg.*

Rurſus de ipſo monachorum exercitio vnum epitoma ad eiuſdem amici petitionẽ extraxi, quod cum præſcriptis ſimiliter eſt impreſſum, & ſic incipit: *Et ſi formula ſpiritualis.*

Magnum poſt hęc & nimis arduum opus Steganographiæ mirabilis adinuentionis in octo libros partiendum ſcribere ſum adorſus, cuius primum quidem librum & ſecundum ad finem vſque perduxi, tertium vero mancum & reliquos omnes dimiſi vſque in hunc diem animo ſepultus, multiplici conſideratione perſuaſus, cum & labor ſit magnus, & forſitan retributio parua. Maneat ergo imperfectum, ſicut iacet, donec aliud perſuadeat vtilitas. Hoc opus ſic incipit: *Antiquiſſimos ſapientes, quos græco ſermone philoſophos.*

Ad preces Vdalrici Eſlingenſis Theologi, Colonienſiſque maioris Eccleſiæ Canonici, de certis dubiis & quæſtionibus in Euangelio κατὰ Ioannem ſcripſi ad textum græcum libellum qui non eſt impreſſus & incipit: *Crebris amicorum.*

Ad eundem alium ſcripſi libellum de quibuſdam in Pſalterio dubiis ad exemplaria græcorum, quorum breuem feci abſolutionem. Incipit autem: *Cum nuper ad Coloniam.*

De ſanctiſſima quoque matre Anna roſarium quinquaginta diſtinctum articulis ordinaui, pro mea in eam deuotione, ſimul & horarias preces, quas curſum appellare conſueuimus, officium miſſæ cum ſequentia. Exultent in hac die, & alia, quæ incipit: *Ieſu cœlorum regis ſanctam laudemus.*

Ad preces Macharii abbatis Lympurgenſis ſcripſi de miſeria prælatorum clauſtralium libros duos, qui needum in lucem ſunt æditi, ſed in Spanheim manſerunt. Hoc opus ſic incipit. *Vt de miſeria prælatorum clauſtralium,* &c.

Orationes in capitulis ordinis & extra habitas, plures ſcripſi numero quam viginti, quorum aliquæ Moguntiæ fuerunt impreſſæ, aliæ vero per amicos diſperſæ ſunt.

Roſaria quoq; multa de diuerſis ſanctis, Petro, Paulo, Maria Magdalena, & alijs, collectas, proſas ſiue ſequentias, orationeſq; ſupplicatorias ſine certo numero complures, ad inſtantiam deuotorum hominum ſcripſi, quorum omnium exemplaria non retinui. Cõplura etiam parua ſcripſi opuſcula, quorum hac vice titulos omnium ad memoriã nequeo reuocare. Ex his nonnulla in lucem ædita iamdudum prodierunt, alia vero in Spanheim nec dum ſatis elucubrata dimiſi, in poſterum forſan perficienda.

De origine & progreſſu ducum Bauariæ hiſtoriam quoque ſcripſi, iubente ſereniſſimo principe Domino *Philippo* Comite Rheni Palatino, cuius exordium operis à memoria lapſum eſt.

Epiſtolas vero ad amicos ſcripſi multas, quarum paucas in vnum librum coadunaui, illas videlicet quas in principio abbatiæ meæ Spanhemenſis emiſeram. Reliquæ autem

abſque ordine iacent adhuc in ſchedulis diſperſæ, quas ſi potero in vnum volumẽ aliquo tempore comportare curabo.

Hæc ſunt ſynthemata mea Rogeri amantiſſime Sycamber, quæ in abbatia Spanhemenſi me ſcripſiſſe ad præſens memini, inter occupationes rei familiaris continuas, & creberrimas vt noſti in ordine meo viſitationes, ab anno Chriſtianorum milleſimo quadringenteſimo octogeſimoque tertio, die menſis Iulii viceſima nona, quando in abbatem fui electus Spanhemenſem, vſque ad annum milleſimum quingenteſimum quintũ, primam videlicet diem menſis Aprilis, quando de Spanheim vltimo exiui non amplius reuerſus. A tempore vero exitus mei de Spanheim vſque ad introitum meum in hanc diui Iacobi abbatiam, fluxerunt menſes decem & octo, dies quindecim, in quibus parum ſcribere potui, præter quaſdam epiſtolas familiares, quas in vnum librum hic poſtea redegi. Nouem vero menſibus, quibus interea cum sereniſſimo principe Ioachim Electore in Marchia Brandenburgenſium manſeram, quod te non latet, minime fui ocioſus, ſed quædam ad eius imperium lucubraui opuſcula, quorum aliqua compleui, reliqua imperfecta dimiſi. Nam complurium hiſtorias abbreuiaui ſanctorum ad eiuſdem Principis inſtantiam, quorum deuotione peramplius feruebat, multaſque & varias orationes de eiſdem ſupplicatorias in vno volumine comportaui quod ſic incipit: *Magnum & arduum opus tui amore Princeps*, &c.

Eodem quoque tempore in Marchia conſtitutus iubente memorato principe ſcripſi de varijs atque diuerſis materijs & rebus antiquitatum ex diſputatione quotidiana emergentibus libros 14. in vno volumine, quod opus prænotaui Panalethiam, cuius prologus primus ſic incipit: *Multa ſunt præceptor magne*, &c.

Aliud etiam opus Hieraticum ſcripſi ad eundem principem pro diuerſis morbis propellendis neceſſarium, in quatuor & triginta particulas diuiſum, cuius primus prologus ſic incipit: *Ea quæ tuæ maieſtati ſcripturus aggredior*, &c.

Præſcripta tria volumina compleui ad finem, reliquorum vero quæ necdum perfeci titulos hic dicere nemo compellit.

Hæc ſunt Rogeri chariſſime, quæ abbas Spanhemenſis in tribus & viginti annis lucubraui opuſcula, quæ vero ſequuntur poſtea ſcripſi abbas monaſterii ſancti Iacobi Apoſtoli in ſuburbano Herbipolenſi, cui nunc præſum indignus, tanto literarum intentioni vacans liberius, quanto propter inopiam rei temporalis minus ſum in externis occupatus. Sciens enim locum eſſe pauperem & quietum eo aſſumpſi libentius, quo me poſſe vacare ſtudio ſcripturarum liberius ſperabam. Scis enim quod plures magnas abbatias & pingues mihi à principibus oblatas, amore quietis & ſcripturarum contempſi. Hanc autem, cum mihi fuiſſet oblata, meo confidens amplius conuenire propoſito ſciens pauperculam aſſumpſi, in qua necdum integrum compleui annum, vnde & pauca lucubraui.

In primis ſcripſi librum vnum in laudes ſanctiſſimi Ioſeph nutricii Domini & ſaluatoris noſtri IESV CHRISTI, cui adiunxi roſarium quinquaginta articulorum ex præconiis meritorum eius. Officium quoque cum orationibus, & proſa quam ſequentiam appellant. Hoc opus ſic incipit: *Magno ſæpe deſiderio ſtatui ſatisfacere & deuotioni propriæ.*

Poſt hæc ſcripſi ad Iacobum Trithemium fratrem Epiſtolarum mearum familiariũ libros duos, quorum primus continet quaſdam epiſtolas numero 66. quas ſcripſi ad diuerſos per totum illud tempus, quo de monaſterio Spanhemenſi exiui, vſque ad introitũ meum in hunc locum. Secundus vero continet epiſtolas ſimiliter. 60. quas hoc anno abbatiæ huius primo ſcripſi ad diuerſos. Hoc opus ſic incipit: *Oportune ſatis admonuiſti ſuauiſſime*, &c.

Scripſi præterea hoc ipſo anno magnum & laborioſum opus in ſex libros partiales diuiſum, quod prænotaui græca dictione Polygraphiam, quod latine ſonat multam ſcripturam. Docet enim miranda ſubtilitate naturali, multos immo infinitos ſcribendi modos, & nunciandi ſecretiſſime tutiſſimeque ac ſine aliqua ſuſpitione vniuerſaliter in omni lingua totius mundi quodcunque fuerit nunciandum vel ſcribendum. Hoc opus ſic incipit: *Legimus complures veterum ſapientes*, &c. Sed notandum Rogeri, quod hoc opus habere neminem æque decet ac principes magnos atque potentes, per quod ſecretiſſima negotia ſua nunciare poſſunt abſentibus ſine timore, ita quod archanum eorum totus mundus non poſſit inuenire abſque huius libri ſcientia, quæ facile diſcitur habito volumine, & ſine labore in memoria retinetur. Propterea ſtatui hoc opus cuidam offerre principi, cuius ſapientia & virtus omne bonum meretur.

Contra pernicioſum quoque Simoniæ ac proprietatis clauſtralium morbum & vitium

tium maxime monialium ad propoſitam mihi quæſtionem reſpondendo ſcripſi librum vnum, qui ſic Incipit: *Eſt cœnobium quoddam monialium,* &c.

Hæc etiam ſunt Rogeri quæ præſenti anno in hac ſancti Iacobi abbatia conſtitutus lucubraui, quorum ſcire titulos & ſeriem toties deſideraſti. In manibus adhuc quædam verſantur imperfecta, quorum titulos & prænotationes te ſcire faciam, cum ad calcem ædita fuerint.

Decreui autem in poſterum, ſi voluerit altiſſimus, qui poteſt omnia ſolus, opus lucubrare meorum omnium quidem maximum, quod libris duodecim foret diſtinguendum, quorum materia erit. *De dæmonibus artibuſq; prophanis & maleficiis eorũdem, quibus humanum genus miſere decipiunt:* eſtque mihi animus omnes ſuperſtitioſas Dæmonum artes & hominum pro viribus explodere, confutare, & quam ſint vaniſſimæ, pernicioſæ ac deteſtandę multipliciter ex propriis ſtultorum qui eas tradiderunt libris demonſtrare. Videtur enim mihi neceſſarium opus his maxime temporibus, in quibus homines nimium ſunt curioſi, docti videlicet nonnulli ſimiliter & indocti, ea perquirentes quæ melius neſcirent. Laboris tamen ardui magnitudine non mediocriter deterritus ad tempus differre intentionem hanc meam vtile putaui, quo interim ſucceſſiue materia in vnum pro tanto neceſſaria opere comportetur. Hæc ſunt quæ tibi ad literas tuas iudicio meo reſcribenda fuerant. Si qua vero poſthac in lucem ædidero, non inter vltimos ſcies. Vale noſtri memor ad Deum. Ex Herbipoli vltima die Auguſti. Anno Chriſtianorum milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

LII.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI DOMINO IOANNI TRITHEMIO Abbati ſancti Iacobi in ſuburbio Herbipolenſi, præceptori ſuo egregio atque doctiſſimo, Bartholomæus Leſcanius presbyter indignus, & Marchionis Alberti Capellanus, ſalutem exoptat æternam.

ET ſi paruo tempore vobiſcum reuerende pater in Vrſulo ſum conuerſatus, non paruum tamen ex ipſa conuerſatione profectum reportaui, quoniam veſtro medicamine de grauiſſimo capitis mei dolore, quem per annos decem & octo continue ac ſine intermiſſione aliqua ſuſtinui, & à nullo medicorum poteram releuari, Domino Deo miſerante curatus ſum & plene conualui, de quo paternitati tuæ infinitas gratiarum actiones dico, meq; totum in mancipium offero, do, & impendo. Omnipotens Deus reuerentiam veſtram & in corpore & in anima ſaluam & incolumem perpetuo conſeruare dignetur, ſicut me miſerum miſerandumque hominem veſtra pietas miſericorditer reſpexit, & de tam graui ac diuturno capitis dolore curauit, de quo medici noſtri omnes ſemper quotquot conſului deſperauerunt. O ſpes mea poſt Deum vnica, ſalus & promotor egregie, calamo exarare non valeo tenui, quanta vobis ſum charitate obnoxius & inclinatus, in tantum vt ſi veſtræ complaceret paternitati, omnibus vitæ meæ diebus me vobis obligare in famulum vna cum his quæ poſſideo vellem ac optarem. Veſtræ namque gratioſæ paternitatis recordatio ſemper apud me eſt, & de memoria cordis mei nullo vnquam momento poteſt deleri, quoniam non eſt hora in qua præſentiam veſtri non cogitem. Valde autem ſum triſtis, & multi ciuium Berlinenſium mecum dolent vehementer de perpetua paternitatis veſtræ abſentia, qui omnes nihil magis cupimus, quam ſi foret poſſibile quod aliquando ad nos rediretis. Nouimus enim plures quod princeps noſter clariſſimus multum deſiderat reditum veſtrum, & quotidie veſtrum dicitur præſtolari aduentum. O, ſi ad nos cito reuertatur veſtra paternitas, quanto cum gaudio ſuſcipiemini à nobis? Sciat paternitas veſtra, quod promotione Domini Georgii prioris amiciſſimi veſtri, capellanus factus ſum illuſtris magnificique principis domini Alberti Marchionis, cum quo mihi videor in loco eſſe paradiſi, quia licet iuuenis ſit, valde tamen religioſe viuit, & honeſtiſſime in omnibus conuerſatur. Laus cunctipotenti Deo, qui non deſerit ſperantes in eum, cuius benignitas veſtram paternitatem mihi merito colendam, felicem in æuum conſeruare dignetur. Amen. Ex Berlin decima tertia die menſis Maii. Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

LIII.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS MONASTERII SANCTI Iacobi Herbipolenſis, Bartholomæo Leſcanio presbytero ſalutem.

LITERIS tuis amantiſſime vir, quibus mihi de tua ſanitate magnifice gratias agis, quid aliud reſpondere, aut poſſum, aut debeo, quam illud quod Ioannes Meſue medicus in principio cuiuſdam aggregationis ſuæ præfatur, dicens: *Sanat ſolus languores Deus, & de frugalitatis ſolo produxit in largitate ſua medicinam benedictus, glorioſus, & excelſus.* Vnde non mihi ſed Deo gratiarum actiones habendæ ſunt, quia ſua bonitate non ſolum infirmos ſanat, ſed cum ſit omnipotens etiam mortuos viuificat. Ego autem non medicum, ſed monachum profiteor Chriſtianum, cuius ſi quid tibi profuere conſilia, ille merito benedicendus & collaudandus eſt, à quo totum accepimus bonum quod intelligimus. Memoriam vero mei, quam te iugiter habere teſtaris, cum pro peccatis meis intercedendo conuerteris ad Deum, eſſe mihi gratiſſimam ſcias, hoc eſt, vt quoties in altari ſacrificium redemptionis noſtræ oblaturus Deo Patri omnipotenti memoriam amicorum tuorũ celebras, etiam orando pro me mentaliter dicas. *Oro te Domine ſancte pater omnipotens æterne Deus, per dolorem vulnerum Ieſu Chriſti Domini noſtri, memento etiam ſeruitoris tui licet praui Ioannis Trithemij abbatis, & quicquid peccauit in te, per ſanguinem eiuſdem filij tui miſericorditer Eccleſia tua per me poſtulante relaxa.* Si hanc memoriam mei ſedulo habueris Leſcani chariſſime, beneficio me quam maximo donaſti. Congaudeo tibi non mediocriter, quod boni principis fauorem & gratiam inueniſti, in cuius te ſeruitio ita viuere decet, vt animæ profectum atque ſalutem nunquam poſtponas illecebris carnis, nec ita diligas commodum & pacem mundi, vt obliuiſcaris cœleſtis conſolationis regni. Reditum vero meũ in Marchiam ſicuti promittere poſtulantibus cum principe amicis vobis non audeo, ita non temere nego. Poteſt enim omnia Deus, cuius nutum & voluntatem ſequi, omnis creaturæ ſalus. Futurorum autem nulla mortalibus eſt determinata cognitio. Vale noſtri memor. Herbipoli penultima Auguſti. Anno Chriſtianorum milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

LIV.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI DOMINO IOANNI TRIT. abbati S. Iacobi Herbipolen. præceptori ſuo quam chariſſimo, frater Theodoricus monachus Fuldenſis reuerentiam & honorem cum humilima ſui recommendatione.

REVERENDE pater & præceptor amantiſſime, audiens paternitatem veſtram aliam ſuſcepiſſe abbatiam, & reſignauiſſe Spanhemenſem, vltra modum ſum animo conſternatus & fluctuans in memetipſo quodammodo diuiſus, & contriſtatus euaſi, & lætus. Contriſtatus quidem propterea, quod inuidia æmulorum veſtrorum in tantũ valere permiſſa eſt, vt vobis occaſionem præberet monaſterium veſtrum deſerendi, quod veſtris ingenio ſcriptis & libris per totum ferme orbem notum, clarum, famoſumque reddidiſtis & inſigne. Quid enim fuit monaſterium Spanhemenſe priuſquam veſtra paternitas reuerenda eidem præficeretur? In obſcuro latebat & in tenebris, ita vt vltra decem milliaria in circuitu nominis eius nulla æſtimatio vel notitia haberetur. Reddidiſtis illud veſtris lucubrationibus longe lateque glorioſum & notum, ita ſicut vidi per memetipſum, qui vltra triennium ſub veſtro magiſterio militaui diſcipulus, quod ex Gymnaſio Pariſienſi in Gallia, Louanienſi in Brabantia, Tubingenſi in Sueuia, ex Italia quoque & Alemania, aliiſque remotioribus terrarum locis, quã multi viri doctiſſimi, Principes quoque & pontifices excitati fama nominis veſtri, certatim confluebant ad Spanheim non ſine monaſterii ipſius cõmodo & vtilitate, qui omnes non hoc quidẽ nomine venerunt vt monaſterium viderent, immo quod indubitanter tenendum eſt, propter te ac eruditionem tuam aduenerunt. Ornauiſti etiã nouis ſtructuris monaſterium atq; pulcherrimis, libris quoque & multis & precioſiſſimis, de quibus vehementer doleo, quod penes indoctos ingratiſſimoſque monachos illos Spanhemenſes debeant remanere. Lætor autẽ & congratulor paternitati veſtræ non mediocriter, quod locum inueniſtis quietum & ſtudiis veſtris conuenientem, quãuis ego conſuluiſſem potius, vt apud illuſtriſſimũ principẽ in Marchia manſiſſeris, qui vobis, vt mihi tunc videbatur, non ſpernendas conditiones offerebat. Benedictus Deus, qui pacem veſtræ paternitati tribuit, & aduerſarios veſtros iam in eorum confuſione dereliquit. Æſtimauerunt ſe animũ paternitatis veſtræ partibus ſuis inflectere poſſe, ſed minime potuerunt: & contigit vobis ꝙ ſancto patri noſtro Benedicto, & Rabano quondam Fuldenſi

Fuldenſi contigit abbati, qui cum eſſent animarum idonei optimique paſtores, odium monachorum ſuorum propter iuſtitiam inciderunt, & quos venerari ſummo honore debuerant, inuidis machinationibus perſecuti ſunt. At illi mox relictis ouibus ne dicam hœdis ingratiſſimis atque peruerſis, ad alia ſe loca tranſtulerunt. Sera tandem pœnitentia ducti ſe paſtores perdidiſſe optimos lamentabantur, quos prauis antea moribus excæcati nō cognouerunt. Simile continget in breui non dubito monachis in Spanheim relictis, columna totius ordinis ſpreta & contempta, iam ſub ficu ſterili & fatua, hoc eſt, ſub ſtolido priore, quē ſibi in abbatem præfecerunt, degētibus, qui ſe vna dierum mœſto corde altiſq; fatebuntur ſuſpiriis grauiter deliquiſſe & peccaſſe in patrē manſuetiſſimū doctiſſimumq; paſtorem, qui nulli contra æquitatem fuit moleſtus, nulli grauis, nulli oneroſus. Tunc ſine dubio dicturi ſunt, & forte iam etiam dicunt, huius in quo nunc verſantur monaſterij ſtatus incomparabilem cōparationem facientes, ad eū, in quo ſub veſtro regimine claruerunt. Nos inſenſati atq; omnium hominū miſerrimi, quare tam vtilem, inſignē & humaniſſimū paſtorem ad indignationem iniuriis & contumelijs noſtris prouocauimus? quare detractoribus & æmulis tanti viri credidimus? ecce quomodo nunc ſedemus abiecti, deſpecti atq; contempti ſub fatuo & inexperto paſtore, ille autem coram Regibus & principibus magnus inter doctos vtriuſque viæ viros reputatur habeturque ac varijs honoratur muneribus. Credat mihi reuerenda paternitas veſtra, quoniam cito indubitanter dolebunt ſe peccaſſe in perſonam veſtram, cum euenerit eis iuſto Dei iudicio vindicta quam meruerunt, reportabuntque ingratitudinis ſuæ condignam mercedem. Quantum ad meas pertinet conditiones, noſcat paternitas veſtra, quod poſteaquam anno præterito receſſi à vobis de Spira cum licentiatorio abbatis mei Wiſſenburgenſis veni ad Fuldam, ibique in maiori cœnobio iam profeſſus & ſtabilitus manere deinceps promiſi. Commiſerunt mihi ſtatim patres loci negocium ſtationarium S. Bonifacij in terris Thuringorum & Buchoniorum procurandum, ratione cuius in breui venturum me confido ad Hamelburgium, inde ſi quoquo modo fieri poteſt veſtram paternitatem accedam, de cæteris latius cum eadem collaturus. Te enim tanquam protectorem & conſolatorem meum vnicum humaniſſimumque ſemper & habui & expertus ſum in omnibus tribulationibus, tā meis quam monaſterii quondam mei Wiſſenburgenſis, in quibus per annos extitimus quatuordecim, cum ſæuiret in nos impijſſimus ille tyrannus Ioannes de Drade frater Epiſcopi Merſburgenſis Palatini comitis Marſchalcus, militiæ nomine indignus, vnà cum Acherontis ſatellitibus, qui ſuis auſibus temerarijs adhæſerunt. *Ioh. de Drade.* Abbas noſter tyrannorum crudelitatem declinans pro rebus monaſterij apud ſedem Apoſtolicam Romæ certabat, æmuli contra nos miſerabiles monachos in patria tot & tantas crudelitates exercebant, vt nuſquam eſſemus ſecuri. Interea patres ordinis pene omnes, & maxime obſeruantiæ Burſfeldēſis metu tyrannorum manus ſubtraxerunt, & cum præ inopia monaſterij nos diſpergi eſſet neceſſe, vix quempiam ex nobis hoſpicio recipere audebant, & præſertim viciniores, qui magis incendi cortes timuere ſuas, quam fraternam violare charitatem. Veſtra autem paternitas Deum magis timuit quam homines mortales, & quamuis hoſtes noſtri vobis eſſent multum vicini, nihilominus velut alter Thobias, non ſolum hoſpitio nos, ſed etiam ad conuentum veſtrum complures noſtrum multo tempore ſuſcipiens humaniſſime tractauit. Inter quos & me tandem clementer admittens in quartum tenuit annum, gratis mihi omnia neceſſaria tribuens, & quod maximum eſt omnium, ſtudijs me imbuere curauit bonarum literarum, de quo gratias paternitati tuæ ago immortales, nec agere ceſſabo quam diu in carne fuero. Semper enim non ſolum mihi, ſed omnibus quoq; monachis deſolatis, & miſeris, aduocatus extitiſti atque patronus, & multos ad viam veritatis reduxiſti, nec aliquis vnquam ſine conſolatione abijt, qui tuum conſilium implorauit. Propter quod ſicuti nullatenus dubito, miſericors Deus, qui te tribulari ad tempus modicum permiſit, locum tibi poſtea magis quietum & aptum pro ſtudio ſcripturarum prouida diſpenſatione ordinauit. Parcat mihi paternitas veſtra de prolixis & ineptis ſcriptis meis, & longæue valeat vtriuſque hominis incolumitate, cui me humilime commendo. Datæ ex Fulda viceſimaoctaua die menſis Auguſti. Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

LV.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS DIVI IACOBI IN SVBVRbano ciuitatis Herbipolenſis, fratri Theodorico de Eltz monacho Fuldenſi S.

CONGRATVLOR ſanitati tuæ Theodorice frater chariſs. & paci tuæ vehementer congaudeo, quod vt faciam tua merita ratione iuſtiſſima exegerunt, foremq; ingratitudinis vitio perpetuo arguendus, ſi miniſteria per te mihi exhibita multipliciter tácito traderem obliuioni. Quoniam quidem vt cætera pertranſeam, hoc vnum à memoria mea nunquam vlla delebit obliuio, quod me apud Budoras cum sereniſſimo principe Palatino ante biennium in cauſa exuſti Lympurgenſis monaſterij per plures dies exiſtente, cum principis Cynonotorum quidam ſatellites interea monachis meis diſſimulantibus, ne dicam conſentientib. in contumeliam mei conſpiraſſent, eo φ partiũ memorati principis Philippi me dolerent fautorem, temerariam tu mihi præſumptionem illorum & primus & ſolus nunciaſti, per minas eorum & gladios iter charitate tibi tutum faciente. Monachi vero mihi regulari fidelitate profeſſi cum æmulis infideliter conſpirantes, quid in me cõmiſerint, ſcienti non opus eſt vt enarremus. Nec ſolum mihi denunciaſti conſpirationem æmulorum, quæ mihi alioquin ignorata nimis perniciosa fuiſſet, ſed etiam libellos noſtros & inſtrumenta ſcientiarum & rerum archanarum apud Stauroneſum & monaſteriũ, tua induſtria & fidelitate ad nos de manibus æmulorum tranſduxiſti, meque Neometi & Nouiburgio infirmantem non dereliquiſti. Ad Coloniam Agrippinam, indeque ad Marchiam Brandenburgenſem eunti mihi comes & miniſter indefeſſus ſemper extitiſti, quando in his omnibus fratrum meorum venire nec vnus quidem curauit. Quocirca dignum eſt & iuſtum videtur pro tuis in me miniſterijs, quod fidelitatem tuam condignis beneficijs, quantum cum Deo potero, recognoſcam. Ex literis igitur tuis, quas nuper dediſti ad me duo notaui, quæ tibi ad periculum animæ reſpiciunt tuæ, niſi quantotius perfugam eorundem ſaluti tuæ prouideris. Quorum alterum eſt, quod contra æquitatem de regulari ordinis obſeruantia declinaſti ad monachos deformatos. Alterum vero quod ratione miniſterij tibi commiſſi quæſtum ſequens publicum, non ſine iniuria propoſiti vitæ monaſticæ hinc inde mendicus & vagus diſcurris. Oro te frater vt audias cõſilium meũ, quem fidum tibi ſemper cõteſtaris extitiſſe patronum. Rem animę tuę pernicioſam nimis & ſine hæſitatione aliqua periculoſam feciſti, recedens à legittimis patrum noſtrorum, derelinquenſq; obſeruantiam vitæ regularis, quam in cœnobio Wiſſenburgenſi publice profeſſus es, iuraſti, & promiſiſti coram Deo & ſanctis eius ſolenniter, & nunc inter monachos deformatos vitam agis profeſſioni tuæ minime congruentem. Quomodo ſtabis in iudicio Dei? aut quid reſpondebis, ſi in tali ſtatu deceſſeris, qui profeſſioni tuæ omnino eſt contrarius? Ecce iam facis ea quæ ſanctus pater Benedictus tibi & omnibus interdixit, carnibus veſceris, ludis & potationibus vacas, peculium poſſides, contra inſtitutionem monaſticam vagus in mũdo cum diſſolutione animi diſcurris, & quæ ſequuntur iſta calamus exprimere per ſingula erubeſcit. Non ſic in Albiburgio * Heluetiorum inſtitutus es, nec apud me in Spanheim hunc viuendi modum didiciſti, ſed neq; aut à me talis conuerſationis exempla vllo tempore vidiſti, aut vel minimo notaſti. Contrarium potius in me tibi manifeſtum, qui tam in Spanheim q̃ extra vitæ & conuerſationis vltra quadrienniũ ſemper teſtis affuiſti. Scis enim nec te latere poteſt, φ pleriq; Reges & principes me ſollicitari multoties fecerunt amplo ſatis promiſſo ſtipendio, quatenus ad eorum curias declinarẽ, ſed nec hodie penitus ceſſant à cœpta petitionis inſtantia. Ego tamen hactenus ſemper reſtiti, & nec muneribus nec promiſſis eorum acquieſcere volui, vt ab obſeruantia regulari, quam ſemel profeſſus ſum, vllatenus recederem, quamuis maior data fuerit mihi quam tibi occaſio ad alienos declinandi. Memento frater obſecro primæ inſtitutionis tuæ, memento voti, memento promiſſionis, & redi ad cor, quoniam non eſt licitum quod facis, ſed omnino prohibitum, damnabile, & apoſtaticum à ſancta reformatione vitæ regularis diſcedere, & ad deformatum cœnobium tranſmigrare. Proficere ſemper vnicuiq; in melius licuit, votumq; in bonis augere ſemper laudabile fuit, ſed à bono in malum deficere nunq̃ licuit: nec violare & imminuere votum Deo ſolenniter factum alicui permiſſum fuit. Nulla te coegit neceſſitas propoſitum regularis obſeruantiæ transferendi ad non regulariter viuentes, propterea minime poteris excuſari. Monachus es ſub regulari obſeruantia profeſſus, qui ob id extra obſeruantiam nullatenus poteris ſaluari. Aut ergo ſi vis eſſe ſaluus ad obſeruantiã regredere, aut ſi perſeueraueris in deformatione vitę quã aſſumpſiſti, ſcias te damnandum ab eo quem voti tranſgreſſor contempſiſti. Reuertere itaque te hor-

* Weiſſeburg.

te hortor quando pœnituiſſe iuuat, & conſidera quod licentiatorium tuum non extendit ſe ad deformatos. Ego me operam daturum polliceor, vt vel mecum, vel ad placitum alibi locum in obſeruantia habeas honeſtum. Vale mente ſanus & corpore, monita charitatiue ſuſcipiens amici. Scribam tibi alio tempore ſuper his latius. Iterum vale noſtri memor ad Deum. Ex Herbipoli prima die menſis Septembris. Anno Chriſtianorum 1507.

LVI.

REVERENDISS. IN CHRISTO PATRI ET DOMINO, DOMINO MATthæo Lang, Eccleſiarum Curcenſis Epiſcopo & Auguſtenſis præpoſito, Ioannes Trithemius abbas monaſterii ſancti Iacobi in ſuburbano Herbipolenſi S.

REVERENDISSIME præſul, is qui paternitati tuæ reuerendiſſimæ has meas exhibuit literulas, Ioannes dictus Rummel ex Nurenberga ſe miſſum aſſerens, à maieſtate regia pridem ad me venit, multiſque modis mihi perſuadere conatus eſt, quatenus eandem aditurus maieſtatem iter cum eo verſus Auguſtanam ciuitatem aſſumerem. Dicebat enim ſe duos & triginta recepiſſe ducatos pro viatico de manibus tuæ celſitudinis nomine regio, iuſſumque vt me quantotius curaret ſacris præſentare conſpectibus. Verum quia literas non exhibuit vllas, neq; regias, neq; tuas, quibus veritate ſubſiſtere doceret aſſerta, ſubdubitare cœpi, ne forte ſollicitator ipſe fuerit apud Regiam maieſtatem de me promittens magna quædam profutura maieſtati, quæ profeſſus fuerim nunq̃. Homo ſum in religione monaſtica ſub poteſtate conſtitutus, cui non licet ſine manifeſta ratione leuiter extra cœnobium vagari. Quocirca tuam paternitatem reuerendiſſimam humilime duxi rogandam, quatenus mihi vera ſi nunciauit, & abs te regio nomine commiſſa, abſentiam meam rationabilem habere digneris excuſatam: ſin vero aliter, mihi non reputes ad præſumptionem, quod ſcripſi ab homine deceptus. Enimuero ſi literas mihi exhibuiſſet neceſſarias, quis ego qui non maxime optarem complacere Cæſareæ maieſtati, quamuis nihil in me ſciam tantæ celſitudini dignum. Noſtra enim ſtudia nihil magni promittunt: humilia ſunt, qualia non magnos oblectare principes, ſed mediocribus ſoleant conuenire hominibus. Nihilominus ſi quid in me eſt virium, quod regiam queat oblectare magnificentiam, vias aperiet lator, quibus me coram licebit alloqui principem. Vale pontificum decus. Herbipoli prima Septembris. Anno 1507. *Ioh. Rummel*

LVII.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS MONASTERII S. IACOBI IN SVBurbano Herbipolenſi Eberhardo Senfft, Decano Eccleſiæ eiuſdem S. Iacobi Bambergenſis, Capellano Regio S.

QVOD literas ad te mitto meas tibi ignotus vir humaniſſime, earundem lator tibi notus effecit. Retulit enim mihi quod me fauore proſequaris ingenti, ſæpeque nominis mei rationem habeas cum laude coram Maieſtate, maximeque optes & notitiam habere noſtri & amicitiam familiarem, atque propterea Cæſaream ſollicitaueris maieſtatẽ, vt me ſuis faciat aſtare conſpectibus, ad conferendum de his vel maxime, quæ ad hiſtoriarum pertinent æditionem. Habeo tibi gratias immortales pro beneuolentia in me tua, quas etiam, ſi licuerit vnquam, referre pro viribus curabo. Venire autem perſonaliter ad maieſtatem Cæſaream hac vice propterea diſtuli, metuens notari pro leuitate mea, ſi ad vnius incogniti hominis inſtantiam me vocatum à maieſtate regia crediidiſſem, cum nulla affuerint teſtimonia literarum, quibus fides mandati potuerit aſtrui maieſtatis. Leuis iudicarer ab omnibus & ambitione plenus, ſi nulla probatione confirmatis tam facile mouerer ſuaſionibus. Itaque ſi Maieſtas regia me coram vult eſſe præſentem, literis me faciat certiorem. Non enim mihi eſt animus ad ignoti hominis inſtantiam quoquam vagari, cuius in hac parte ſolum acquieui votis, vt literas ad te darem meas, quibus tibi occaſio præberetur ad me ſcribendi, animumque tuum non verbis alienis, ſed propriis manibus reſerandi. Vale noſtri memor. Ex Herbipoli prima die menſis Septembris. Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

LVIII.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS MONASTERII SANCTI IACOBI in ſuburbano ciuitatis Herbipolenſis, Conrado Beutingero Iuris vtriuſque doctori ſalutem.

BILIBALDVS Pirckenheymer communis noſter amicus ſcripſit ad me ante paucos menſes, eam mihi conditionem ad inſtantiam tui & amicorum à Regia maieſtate diſpoſitam, quaſi velim ſub certo ſufficientique ſtipendio quo ad vixero libere mihi deinceps liceat in ciuitate Auguſtana philoſophari: domum quoque aptam cum cæteris vitæ neceſſarijs copioſe fore conſtitutam, nihilque reſtare amplius, niſi quod meum in his duntaxat præbeam conſenſum. Gratias Cæſareæ ago maieſtati, tibi quoque & cæteris in communitate amicis habeo non vulgares, pro tanta beneuolentia in me veſtra. Conditionem vero quam mihi proponitis nullatenus acceptare poſſum, quia locum deſerere meum, quem mihi dominus reuerendiſſimus præſul & princeps Herbipolenſis ſub fide & confidentia ſingulari commiſit, non ſolum turpiſſimum foret, verum & ingratitudinis vitio plenum. Malo enim omnibus vitæ meæ diebus in paupertate conſueta hic latere in exili cœnobio, quam meo diſceſſu tantum principem offendere aut parum turbare patronum. Enimuero confidentiam eius quam ſemel ad meam viſus eſt habuiſſe perſonam, ego quantum in me eſt nunquam infirmabo. Neque meo conuenit propoſito qui monachus ſum, & in regulam diui patris Benedicti voluntate ſpontanea dudum iuraui, relicto cœnobio in ciuitatibus conuerſari, & poſt guſtatam vtcunq; cœleſtis ſecreti dulcedinem, mundi rurſus occupari tumultibus. Non enim decet homines, imo nec licet, qui ſe diuinis ſemel mancipauerunt obſequiis ad actus redire ſeculares, neq; habitare in vrbibus qui monaſterijs ſunt addicti. Piſcis in coquina & monachus in principis curia, ab extremo nihil videntur diſtare periculo, quoniā morti vterq; eſt proximus, alter videlicet vitæ & carnis, alter ſpiritus & mentis. Nam ſicut impoſſibile piſcem videtur diu in culina differendum à morte, cū propterea ſit illatus vt comedatur ab hominibus, ita non eſt poſſibile, quod monachus in curia principis, vel in tumultu mundanæ actionis propoſitum ſuum monaſticu inuiolatum cuſtodiat, maxime ſi eum ambitionis aut auaritiæ cupido extra monaſterium trahat. Secus eſt iudicandum, ſi ad hoc ipſum compellat quempiam ratio pietatis. Ego autem quietis & pacis amator, qui tumultuoſam propterea dimiſi abbatiam Spanhemenſem, per inuidiam æmulorum præſtita mihi occaſione, iſtamque reuera pauperculam aſſumpſi, vt à curis mundi aliquantulū liber & abſolutus, mihi & ſtudio vacem ſcripturarū, in conſilio mentis dudum iam ſtudium tenere & continuare decreui ſolitudinis, & quantum ſine iniuria fieri poteſt curæ paſtoralis, nullam de mundi negocijs habere ſollicitudinē. Quodſi maieſtas Regia pro chronicorum æditione meo delectatur officio, voluntarius & paratus ſum hic in meo facere cœnobiolo quicquid lucubrandum iniunxerit, modo labor ipſe meus aliquantulum pro loci recompenſetur neceſſitate, ne grauis perſona iudicetur mea alienis intenta vel oneroſa. Amiciſſimo tamen affectui tuo erga me gratias iterum atque iterum ago, & ne moleſte feras hanc meam ſententiam oro. Vale ſanus & fœlix longoque tempore ſaluus. Ex Herbipoli ſexta die menſis Septembris. Anno Chriſtianorum 1507.

LIX.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS DIVI IACOBI HERBIPOLIS, magiſtro Libanio Gallo præceptori ſuo doctiſſimo, ſalutem, & perpetuam in Domino charitatem.

NESCIO Libani quid mali nobis intulerit fortuna, quidve inuiderit boni, vt cum natura ſimul & gratia nos mente & ſpiritu fecerit vnanimes, illa tanto locorum interuallo voluerit ab inuicem corporibus eſſe diſtantes. Vnde fit quod vterque vehementer dolemus, neque verbis quidem, neque literis mutuis, niſi poſt menſes & annos plærumq; plures, nos poſſe conſolari, & interdum ne hoc ipſum quidem, propter rarum qui literas perferant noſtras referantq; occurſum. Accepi nuper in fine menſis Septēbris literas quas ad me cuidam mercatori Francfordiā petituro in Hiſpania viceſimaquarta die menſis Iunij vt apparuit tradidiſti, ornatas ſimul & multis philoſophiæ noſtræ myſterijs plenas, in quarum lectione ſæpius & iterum repetita, vſq; adeo miratus & lætatus ſum, vt pene mihi viderer extra me factus, nec eſſe in Frācia mecū, ſed in Hiſpania, vel in Maiorica tecū. Erūt mihi literæ hæ tuæ quoad vixero memoriale ſempiternū, & in vnicū poſt Dominū noſtrū Ieſum Chriſtum repoſitę confugium, per quas in aduerſis conſtantiā, in ambiguis experiar verita-

veritatem.Magnis mirandiſque in philoſophia ſcatent archanis,quæ meo iudicio nullius capiet mortalis intellectus,qui tuo prius non fuerit magiſterio imbutus. Cellam te breui proponis intrare magiſtri,quē imitari morib. ſanctis tempore paruo in terris,te perpetuo nunq̃ pudebit in cœlis. Sed interea præceptor diſcipulũ cui imbuendũ cõmendas,ſi pro Chriſti amore tu eremũ, ille inhabitat mundũ? O Libani animæ dimidium meæ,me precantem ſi poſſibile fuerit exaudi,vt priusquam tuum hac in re nimis ardua exequaris propoſitum,fidelem imo fideliſſimũ tibi accedas Melanium,cui ſapientiſſimus archicomes iugiter adeſt Theophilus,qui forſitan ſua prudentia Pelagium tibi nouum ex matheto ſuſcitabit. Maioricam ſiccine Libani abibis confuſioni exponens Triandricũ, mœrori quoque Megalopium,quorũ alter promiſit,alter iam diu anhelus præſtolatur aduentũ. Quid velim intelligis,fac vt amorem in nos tuũ fortiſſimum etiam nũc experiamur valentiorē. Libros diui Pelagii cœleſtis doctrinæ, quos Melanio internunciante poſtulauimus à te,iã nos confitemur adeptos,pro quibus & tibi gratias agimus, & iuxta placitũ fideliter remittemus.Mearum cupide rerum Libani,viuo hic tanto liberior mihi, quanto mundi pauperior rebus,ternarium pro viribus ad vnitatem reducens, mentēque reſtituens ſibi,quo purior intellectus ad metas euadat principii iure propoſitas. Eſt mihi contentio interdiu cum Melantianis,qui binarii partem ſubuertere conantur,aliquantoq; tempore non iure ſed violentia quadam ſeptimam ſub æquinoctiali portionem agelli poſſederunt. Noſter ille pigmentarius ſuo more in orbe rotatur,parum ſtabilis loco, qui quoties ad nos reuertitur,nouos ſemper auribus ingerit ventos. Mare Deo optimo maximo largiente tranquillum agnoſcito,quam diu placuerit illi qui omnia dedit, quo nobis feliciter nauigandum,hoc ſolum triſte habentibus,ꝙ tempeſtate tranſacta incommodorũ meminiſſe pudet. Archicomitem Melanii præceptorem vigilantiſſimum, ſi quo tempore viciniorē tibi intellexeris,non prætereas velim,vtpote amantiſſimum tui, & qui communis in Chriſto ſit multorum amicus,crebroq; benefecerit nobis. Dedi has ad te perferendas literas meas cuidam mihi ignoto,qui ſe in Galliam teſtabatur iturum,cum mandatis,quatenus Carolo Bouillo Theologorum principi eas apud Pariſios philoſophanti conſignaret,per quem ad tuas tuto peruenirent manus. Tu mihi reſcribere cum decreueris per ipſum Bouillum, ſi aliter nequiueris,mihi & notum & amicum,literas tuas ad me ordina perferendas. Vale noſtri memor ad Deum. Ex Herbipoli 6. Octob. Anno Chriſtianorum 1507.

LX.

SERENISSIMO INVICTISSIMOQVE PRINCIPI ET DOMINO, D. IOAchim Brandenburgenſium Marchioni, Stetinenſium Pomeranorumque Duci, ſacri imperii Archicamerario, principi electori, Ioan. Tritem. abbas S.Iacobi Herbipolenſis S.

SERENISSIME princeps,tuæ in primis excellētiæ notum facio, me ſerenitatis humilimum oratorē,Deo miſerante optimo maximo, ſanum & incolumē, meoq; more valentē ac nihil magis optantē,quã vt omnia circa ſtatũ T.S. vxoris quoq;, filii,ac fratris proſpero gerantur ſucceſſu. Librũ pro quo in mēſe Maio tua ſerenitas ad me literas dedit,iuxta votum ſcriptori meo dedi reſcribendum,quem menſe perfectũ Septembri,quanta mihi fuit poſſibile venuſtate ac pulchritudine feci operimentis ligari, de foriſq; more tuo in ſuperficie deaurari per totum.Volui autē quantotius ipſum librum tuæ deſtinare maieſtati,nec differrem vel pauculos dies, niſi tabellariũ quē erã miſſurus febres detinerent quartanæ,qui mox vt conualuerit,librum tuæ celſitudini portabit. Cætera vero quæ tua ſerenitas mihi lucubranda commiſit, partim iam ædidi, partim ad hunc perficienda in manibus verſantur vſq; diem.Curabo enim pro viribus, vt tuis in me beneficiis memor & gratus inueniar, quibus etſi referre gratias nequeo, habere tamen & agere minime ceſſabo. Quod vere deſideratum volumen cum latore præſentium literarum ſerenitati tuæ non miſerim,factum ratione arbitreris oportet.Eſt enim iuuenis & pauper ſcholaris, aliquandiu famulus meus exiſtens, qui mea cohortatione ſtudium repetiturus ꝙ intermiſerat, Francfordianũ illud ſerenitatis tuæ Gymnaſiũ adibit,cui has quidem tradidi literas: librũ vero committere periculorũ metu non audebam. Spero tamen ꝙ breui conualeſcente tabellario meo,gratiam lætior tuam aditurus ſit. Scyphum argenteum intus & foris deauratum,quem mihi clemētia tua per eundē tabellarium deſtinauit, cum maxima animi gratitudine me fateor ſuſcepiſſe, pro quo gratias ago quantas poſſum & habeo immortales. Erit enim mihi ſerenitatis tuæ memoriale magnum , & ſignum beneuolentiæ

tuæ in me manifeſtum. Compleui Domino adiuuante Polygraphiæ meæ opus in ſex partes, ſiue libros diſtinctum, quod tuæ maieſtati conſtat eſſe dicatum. Operam dabo vt ſacris conſpectibus tuis quantotius exhibeatur. Omnipotens Deus celſitudinem tuam, o princeps inclyte, diu conſeruet incolumem perpetuoque felicem, cui me humili ſupplicatione commendo. Ex Herbipoli decima ſexta die menſis Octobris. Anno Chriſtianorum 1507.

LXI.

IOAN. TRITEM. ABBAS MONASTERII S. IACOBI IN SVBVRbano ciuitatis Herbipolenſis, Iacobo Tritemio fratri chariſſimo ſalutem.

QVOD in principio huius ſecundi voluminis epiſtolarum noſtrarum Herbipolenſium tibi ſumus polliciti amantiſſime frater, pro viribus nos credimus executos. Congeſſimus enim in vnum librum epiſtolarum noſtrarum non omnium, ſed quarundam, iuxta promiſſionem exemplaria, quas ex eo die qua monaſterium iſtud intrauimus anno proxime tranſacto emiſimus, vſque in hunc diem quo iſtam ad te perſcripſimus. Accipe nunc igitur abſentium cogitationes amicorum, quibus interdiu reuoluendis noſtri memoria tibi naſcatur, quãuis nitore careãt venuſtatis literę quas dedimus omnes, poterunt nihilominus tuæ charitati conducere, propterea quod fraterno fiunt amore ſuaues. Fecit interdum feſtinatio calamum titubantem, propterea ſicubi aut verba notaueris tranſpoſita, aut in aliqua ſui parte defectuoſa, ſeu mendas offenderis quaſcunque, nõ ſinas ipſum volumen prodire in publicum, niſi per te fuerit diligenter prius emendatum. Fieri enim non potuit nimium feſtinantibus nobis, quin aut verbum aliquando intermiſerimus aut literam, quæ facile corriges. Vale noſtri memor. Ex Herbipoli 16. die menſis octobris. Anno Chriſtianorum 1507.

Finis ſecundi voluminis Epiſtolarum familiarium Ioannis Tritemii.

Quibus & has duas ſequentes ex libris *De occulta Philoſophia*, addere non abs re viſum.

R. P. D. IOANNI TRITEMIO, ABBATI DIVI IACOBI IN ſuburbio Herbipolis, Henricus Cornelius Agrippa a Nettesheim, S.D.

CVM nuper tecum Reuerende pater, in cœnobio tuo apud Herbipolim aliquandiu conuerſatus, multa de Chymicis, multa de magicis, multa de cabaliſticis, cæteriſque quæ adhuc in occulto deliteſcunt, arcanis ſcientiis atque artibus vna contuliſſemus: magna inter cæteras quæſtio erat, cur Magia ipſa, cum olim primum ſublimitatis faſtigium vno omnium veterum Philoſophorum iudicio teneret, & à priſcis illis ſapientibus, & ſacerdotibus, ſumma ſemper in veneratione habita fuerit: deinde ſanctis Patribus à principio naſcentis Eccleſiæ catholicæ odioſa ſemper & ſuſpecta, tandem exploſa à Theologis, damnata à ſacris canonibus, porro omnium legum placitis fuerit proſcripta. Eius cauſam ſpeculatus meo iudicio non alia eſt, niſi quod fatali quadam temporum hominumque deprauatione ſubintroierunt multi Pſeudophiloſophi, ac mentito nomine Magi, qui per varias errorum ſectas & falſarum religionum factiones, multas admodum execrandas ſuperſtitiones atque ferales ritus, multa etiam ex orthodoxa religione ſcelerata ſacrilegia, in naturæ perſecutionem, hominumque perniciem ac Dei iniuriam congerentes, multas admodum quales hodie circumferri videmus, reprobatæ lectionis libros ediderunt, quibus Magiæ honeſtiſſimum nomen atque titulum, furto & rapina præfixerunt. Hi itaque cum ſacroſancto hoc Magiæ titulo ſuis execrandis nugis fidem ſeſe conciliaturos ſperarent, id egerunt quod laudatiſſimum olim Magiæ nomen, hodie bonis & probis omnibus odioſiſſimum redditum ſit, ac capitale crimen habeatur, ſi quis doctrina operibuſue Magum ſeſe audeat profiteri, niſi forte demens aliqua vetula rus habitans credi velit admodum perita, & diuinipotens, vt (ſicut ait Apuleius) poſſit cœlum deponere, terram ſuſpen-

Magia damnatio.

ſuſpēdere, fontes durare, montes diluere, manes ſublimare, Deos infirmare, ſydera extinguere, tartarum ipſum illuminare; ſiue, vt canit Virgilius:

Quæ ſe carminibus promittat ſoluere mentes
Quas velit, aſt aliis duras immittere curas,
Siſtere aquam fluuiis, & vertere ſydera retro,
Nocturnoſque ciet manes, mugire videbis
Sub pedibus terram, & deſcendere montibus ornos.

Tum quæ referunt Lucanus de maga illa Theſſala, & Homerus de Circes omnipotentia, quorum plurima fateor tam fallacis opinionis, tam ſuperſtitioſæ diligentiæ, pernitioſiq; labores exiſtunt, vt cum ſub artem non nefandam cadere nequeant, tamen magiæ venerabili titulo ſeſe veſtiri poſſe, præſumunt. Cum hæc igitur ſic ſe haberent, mirabar admodum, neq; minus etiam indignabar, neminē hactenus extitiſſe, qui tam ſublimem ſacramq; diſciplinā, ab impietatis crimine vindicaſſet, aut illam nobis pure ſincereq; tradidiſſet. Siquidem quos ex recentioribus ego vidi Rogerium Bachonē, Robertum Anglicū Petrum Apponū, Albertum Teutonicum, Arnoldum de Villa noua, Anſelmum Parmēſem, Picatricem Hiſpanum, Cicchum Aſculum Florentinum, & pleroſq; alios, ſed obſcuri nominis ſcriptores, cū ſe magiā tradere pollicentur, nō niſi aut deliramenta quædā nulla ratione ſubnixa, aut ſuperſtitiones probis omnibus indignas præſtiterunt. Hinc concitus eſt in me ſpiritus meus, atq; propter ipſam cum admirationem tum indignationē, volui & ego philoſophari, non illaudabile opus me facturū exiſtimans, qui ab ineunte ætate ſemper circa mirabiliū effectuū & plenas myſteriorum operationes curioſus intrepiduſq; extiti explorator, ſi magiam ipſam vetuſtā ſapientumq; omniū diſciplinam ab impietatis erroribus redemtam purgatamq; & ſuis rationib. adornatā reſtituerem, & ab iniuria calumniantiū vindicarem. Quod vt iam diu ipſe mecū deliberaui, nunquā tamen in hanc arenā deſcendere hactenus auſus fui. Verū poſt collatū inter nos Herbipoli de his reb. ſermonem, tua præcellens peritia & doctrina, tuaq; ardens adhortatio audaciam mihi animūq; addidit. Itaq; electis è Philoſophorū exploratæ fidei ſentētiis, purgata introductione malignorum (qui ſimulata ſcientia mentientes, magorum traditiones ab ipſis tenebrarum reprobatis libris, velut ab ipſis adeptis mirandorum operationes requirendas docebant) diſcuſſis tenebris, tres libros de magia compendio breuitatis complexos recētibus his diebus compoſui, & *De Occulta Philoſophia* minus infenſo titulo inſcripſi, quos nunc tuo examini, qui harum rerum pleniſſimam peritiam tenes, caſtigandos, cenſendos, iudicandoſque ſubmitto; vt ſi quid in illis à me ſcriptum ſit, quod aut in naturæ cōtumeliam, aut cœlitum offenſam, religioniſue iniuriam vergere queat, cōdemnes errorem: Sin autem diſſoluta & purgata ſint impietatis ſcandala, veritatis traditionem tueare: ſicq; cum his libris noſtris, atque cum ipſa magia agere velis, ne occultetur aliquid quod prodeſſe queat, nec probetur quod poſſit non niſi nocere, quo ſic tandem libri iſti tuo examine probati, digni ſint, qui aliquando felicibus auſpiciis in publicum egrediantur, nec timeant iudicium ſubire poſteritatis. Vale, & his audacibus parcito cœptis.

IOANNES TRIT. AB. D. IACOBI HERBIPOLIS, QVONDAM Spanhemenſis, ſuo Henrico Cornelio Agrippæ ab Netteſzheim, ſalutem & charitatem.

OPVS tuum, ornatiſſime Agrippa, *De occultiore philoſophia* prænotatum, quod nobis examinandum per latorem præſentium obtuliſti, quāta cum voluptate ſuſceperimus, nec lingua mortalis vnquam poteſt exprimere, nec ſcribentis calamus referare. Admiratione maxima ducimur ſuper eruditione tua non vulgari, qui & iuuenis tam ſecreta penetras, & arcana multis etiam viris doctiſſimis abſcondita, non ſolum pulchre ac vere, ſed etiam proprie & ornate proferre in lucem potuiſti. Vnde imprimis tuæ ad nos beneuolentiæ gratias agimus, & ſi poterimus vnquam, pro viribus indubitanter referemus gratias. Tuum opus quod nemo doctiſſimorum etiam virorum ſatis laudare ſufficiet, probamus: deinde vt ſtudio pergas in altiora, quo cœpiſti, nec ſinas tam excellentes ingenii tui vires otio tepeſcere, te qua poſſumus inſtantia monemus, petimus & rogamus, quatenus & tuo te labore ad meliora ſemper exercites, & lumen veræ ſapientiæ, quo maxime & diuinitus luſtratis, etiam ignorantibus demonſtres. Nec te retrahat à propoſito quorumcunque conſideratio nebulonum, de quibus vere dictum eſt:

Bos laſſus fortiter figit pedem. Cum nemo,ſapientum iudicio,veraciter doctus eſſe queat,qui in vnius duntaxat facultatis rudimenta iurauit. Te autem diuinitas ingenio donauit & amplo,& ſublimi. Non ergo boues imiteris, ſed volucres:nec circa particularia arbitreris tibi eſſe morandum,ſed vniuerſalibus confidenter intendito animum. Tanto enim quiſque doctior eſſe putatur, quanto ignorat pauciora.Ingenium vero tuum ad omnia pleniter aptum non paucis nec infimis, ſed multis & ſublimioribus eſt rationabiliter occupandum. Vnum hoc tamen te monemus cuſtodire præceptum,vt vulgaria vulgaribus,altiora vero & arcana altioribus atque ſecretis tantum communices amicis. Da fœnum boui, ſaccarum pſyttaco tantum : intellige mentem , ne boum calcibus (vt pleriſque contigit) ſubiiciaris. Vale felix amice;& ſi quid penes nos eſt,quod tibi conducere queat , iube,& factum ſine mora intelliges : & vires vt noſtra dietim ſumat amicitia ſæpius ad nos ſcribe, & tuarum aliquid lucubrationum mittito,inſtanter oramus, Iterum vale. Ex noſtro cœnobio Peapolitano,octaua die Aprilis,

Anno M.D.X,

FINIS.

INDEX

RERVM, QVAE IN HOC HIRSAVGIENSI ET SPANHEIMENSI CHRONICO CONTINENTVR INDEX LOCVPLETISSIMVS, VBI PRIOR NVMERVS FACTI PAGINAM, POSTERIOR LINEARVM CONSEquentiam denotat.

A.

AARON *abbas S. Panthaleonis in Colonia clarus.* 53.50

Abbas humilitatis & ſimplicitatis amator. 112.54.

Abbas in Lorſch Fridericum abbatem Hirſaugienſem depoſitum, ſecum abducit. 61.50

Abbas Gebhardus aquæ ductum ad montem facit. 94.18

Abbas de Haſſungen expellitur. 92.6

Abbas epiſcopo mortem prædicit. 118.30

abbas Sponheimenſis monachos reformare conatur. 345.40

Abbas Sponheimenſis, cum aliis per totam Moguntinam prouinciam, citatur ad concilium Conſtantienſe. 344.51

Abbas Sponheimenſis, contra Ducem Stephanum litigat. 359.12

Abbas Gobelinus ad anni ſpatium captiuus detinetur. 358.1

abbas Spanheimenſis ſecundum carnem viuens, filios relinquit & filias. 374.9

Abbas monaſterii Sponheimenſis malus. 378.1

abbates in Sponheim duo electi. 285.30

abbates ex cœnobio Hirſaugienſi ad alia monaſteria dati. 79.5

Abbates quidam Nurenbergam vocantur. 415.50

Abbates duo ad Trithemium miſſi, quid reſponſi acceperint. 426.10

abbatia noua in Sponheim conſtituitur. 405 30

abbatia S. Ioannis in Rinckaugia erigitur. 121.41

abbatiæ titulus in Franckenthal extinguitur. 125.51

Abbatia monaſterii Hirſaugienſis vacat per 63. annos. 44.35

abbatia Ringauienſis fundatur. 246.13

abbatis ſuper Wolfen apoſtolica commiſſio. 390.22

Abbatis Sponheimenſis cum villanis contentio. 306.18.

abbatum Burſfeldenſium in reformatione ſucceſſio. 351.19

Abbo, abbas doctiſſimus Floriacenſis, & martyr. 36.1

abbo epiſcopus ex abbato factus. 14.16

Academia Heidelbergenſis à quo & quando erecta, & à quo confirmata. 343.41

Academia Francofurdienſis ad Oderam inſtituitur. 425.33

S. Adamarus abbas Cluniacenſis clarus. 29.33

Adamitarum hæreſis, & eorum pernicies. 119.48

Adelardus ſcholaſticus S. Galli. 27.41

adelhardus monachus cæcus, Spiritu propheticæ plenus moritur. 26.35

adelbero epiſcopus Wormatienſis, vir ſpectaculo dignus. 57.26

Adelbero monachus fit abbas S. Ferrucii. 26.3

Adelberonis archiepiſcopi contra Henricum ducem Bauarorum conſilium. 127.20

adelbertus comes Bambergenſis interficitur. 24.14

adelbertus abbas in Clingenmunſter clarus. 39.39

Adelbertus fit epiſcopus Moguntinus. 107.19. *capitur ibid.* 48. *liberatur.* 108.46

Adelbertus prioris officium ſub abbate Wilhelmo ſuſtinet. 83.57

Adelbertus de Calue comes, Hirſaugienſis monaſterii aduocatus. 51. 27. *inuitat ad ſe papam. ibid.* 36

Adelberti comitis inconſtantia. 58.23. *Eius verſutia contra monachos. ibid.* 50

adelbertus ex comite monachus. 123.30

adelbertus comes Wilhelmum dolo circumuenit. 62.50. *monaſterio in perpetuum renunciat.* 67.40

S. Adelbertus martyr claret miraculis. 43.9

Adelboldus ex monacho Epiſcopus Traiectenſis. 43.25

Adelgarius ex monacho archiepiſcopus Bremenſis clarus. 22.32

Adelgerus fit abbas in Spanheim. 155.3. *moritur.* 157.4.

adelgerus abbas Sponheimenſis tertius quot annis præfuerit. 255.51. *Eius vita.* 256.3. *moritur.* 257.23

adolphus archiepiſcopus Colonienſis deponitur. 167.36

Adolphus de Naſſauu fit epiſcopus Spirenſis. 334.47

Adolphus comes de Naſſauu, rex Romanorum factus. 201.49. *deponitur.* 204.22. *occiditur in prælio. ibid.* 39

Adolphus de Naſſauu fit archiepiſcopus Moguntinus. 331.46. *loca & munitiones archiepiſcopatus occupat* 331.50

adolphus Dux Montenſis & Iuliacenſis moritur. 358.30

Adolphus comes de Naſſauu eligitur in regem Romanum. 294.55

Adol-

Adolphus rex Roman. in omnium odia incurrit. 296.15. Regno exuitur. ibid.31. occiditur. 297. 4
Adolphus de Naſſau per papam fit archiepiſcopus Moguntinus, depoſito Diethero. 373.15
Adolphus Colonienſis archiepiſcopus, reſignans archiepiſcopatum, ducit vxorem. 329.28
Adolphus Imperator regi Angliæ mercenariam operam promittit, non præſtat. 295.24
Adolphus fit archiepiſcopus Colonienſis. 232.49. deponitur. 233.3
Adolphus Dux Gelriæ, patrem ſuum dormientem capit, & captiuum tenet. 377.42
Adrianus papa moritur. 144.19
adulterium Lotharii Regis. 14.35
Aduocati Sponheimenſis in villa Auugen ius. 308. 21
Albertus de Anhalt fit dux Saxoniæ. 182.55
albertus dux Bauariæ moritur. 431.17
albertus ducis Saxoniæ filius, fit adminiſtrator Eccleſiæ Moguntinæ. 393.22
albertus rex Romanorum occiditur. 302.19
albertus Goler de Rauenſpurg Bingiones domat. 403.18
albertus dux auſtriæ conſecratur in regem Rom. 204.54. occiditur. 208.52
albertus dux Auſtriæ moritur. 325.50
albertus Auſtriacus contra Imperatorem Adolphum inſurgit. 295.33
albertus palatinus in Hollandia moritur. 342.14
Albertus de Hoinloe fit Epiſcopus Herbipolenſis. 224.44
albertus Dux Bauariæ moritur. 371.47
albertus dux Auſtriæ moritur. 339.41
albertus dux Auſtriæ, fit rex Romanorum. 358.43 moritur. 360.17
albertus dux Auſtriæ adolphum regem perſequitur. 203.13. vocatur ad imperium. 204.7.23
Albertus Magnus, necromanticus, philoſophus, & Theologus. 281.5
albertus dux Auſtriæ eligitur in regem Romanũ. 296.49. coronatur. 297.20
albertus Magnus fit epiſcopus Ratisbonenſis. 284. 26
Albertus Magnus fit epiſcopus. 191.11. moritur. 198.5
albertus Magnus in Sueuia naſcitur. 160.1
Albertus poſt fratrem regit Hollandiam annis 27. fere. 229.16
albertus rex rom. Gelriam intrat. 206.1
alchimiſtarum vanitas. 472.10
Aldericus ex abbate epiſcopus. 11.15
alexander papa tertius moritur. 157.9
alexander papa 6. moritur. 417.58
alexander papa quartus moritur. 191.51
algerus monachus Corbeienſis clarus. 38.24
almeinda pro pauperibus conſtruitur. 253.9
Alphonſus electus rex Romanorum, negligit imperium. 282.39
Alphonſus rex caſtellæ, in regem Romanum electus, venire contemnit. 190.17
alſatia ab amicis maius damnum quam ab inimicis percipit. 232.16
Altare S. Margaretæ, monaſterio Sponheimenſi incorporatur. 338.36
altare in ſacriſtia Sponhemiæ conſecratur. 397.13
Altaris in domo abbatiali Sponheimiæ conſecratio. 402.50
altare S. Pancratii monaſterio Sponheimenſi accedit. 357.37
altare in monaſterio S. Nicolai fundatur. 304.19
altare portatile cum ſuo priuilegio à Trithemio impetratur. 417.25
altfel caſtrum conſtruitur. 309.29
altfridus ex monacho epiſcopus Hildesheimenſis 12.1
Ambroſius monachus doctiſſimus quando claruerit. 23.44
ambroſius in depoſitione Aurelii orationem habet. 8.58
amichadus monachus Fuldenſis clarus. 50.16
amicitia doctorum virorum immortalitate conſtat. 544.44
amicitia quid. 539.27. Fit per Chriſtum ibid.19. Non eſt inter malos vera. ibid.24
Amicitia vera & fucata quæ, & quam rara. 455. 45
amularius ex monacho Treuerenſis archiepiſcopus. 11.22
Anacletus antipapa, Innocentio ſecundo opponitur. 121.48
anaſtaſius IV. papa quis fuerit. 136.32
andernacum ciuitas à quo conſtructa, 95.20
andernacum igne crematur. 163.9
Angelonius monachus doctiſſimus. 11.6
Anglia fit tributaria papæ. 12.33
anglicana ſocietas quædam omnia per Hiſpaniam & Franciam vaſtans. 231.38
animæ defunctorum orari pro ſe petunt. 94.50
anna regis Poloniæ filia, à Ludouico palatino ducitur. 187.31
Anni fertilitas magna. 377.10
anno abbas Bergenſis primus. 29.47
Annus Iubilæus à papa Bonifacio octauo, inſtituitur. 205.50
annus Iubilæus à papa mutatur. 226.20
ansbaldus abbas clarus. 15.39
Ansbaldus abbas moritur. 19.23
anſcarius ex monacho archiepiſcopus Bremenſis. 12.50
anſegiſus ex abbate epiſcopus. 11.9
anſelmus monachus Remenſis clarus. 54.42
S. Anſelmus ex monacho Cantuarienſis archiepiſcopus clarus. 73.46. venit ad Hirſaugiam. ib. 55. amicitiam colit cum Wilhelmo abbate. 74. 10. moritur. 107.13

Anſelmus prior Sponheimenſis moritur. 256.53
Anſelmus Bickelnheimenſis Romam mittitur. 245.1
Anſfridus ex comite monachus clarus. 43.18
Aquarum inundatio maxima. 370.44
Aquarum eleuatio mirabilis. 109.7
Aquenſes banno imperiali ſubiiciuntur. 341.22
Archiepiſcopus Treuirenſis capitur à comitiſſa de Starckenberg. 313.20
Archiepiſcopus Biſuntinus moritur. 183.16
Archiepiſcopus Moguntinus cum monachis Lauriſſenſibus diſcordare incipit. 273.24
Archiepiſcopus Colonienſis capitur. 200.54
Archiepiſcopus Coloniæ à ciuibus detinetur. 192.18
Archiepiſcopi Moguntiæ duo electi. 292.10
Archipresbyter cum ſocietate Anglicana, omnia deuaſtat. 328.20
Argenſchuuang villa ab abbate Sponheimenſe emitur. 259.3
Argentea capſa, capitis S. Irminæ, venditur. 333.11
Argentinenſes damnum ab Anglis accipiunt. 231.52
Argentinenſis ciuitatis regimen in alium ſtatum mutatur. 311.56
Argentina per Philippum obſidetur. 162.42
Argentinenſes Rhenum occludunt. 226.40
Aribo archiepiſcopus Moguntinus doctiſſimus. 47.41
Arnoldus Cancellarius regis fit archiepiſcopus Moguntinus. 136.17. *occiditur.* 144.37
Arnoldus Boſtius moritur 410.15
Arnoldus comes de Egmunda fit Dux Gelrenſis. 347.40
Arnoldus archiepiſcopus Moguntinus occiditur. 255.2
Arnoldus primus archiepiſcopus Coloniẽſis. 127.15
Arnulphi Imperatoris vxor & liberi. 20.6. *moritur.* 23.27
Arnolphus Herbipolenſis epiſcopus inmiſſa occiſus. 20.4
Arnulphus fit Imperator. 19.50
Arnolphus prædicator veritatis Romæ à Clero occiditur. 121.5
Armeniaci Cæſi pelluntur de Alſatia. 359.25
Armsheim, Baſenheim, & multæ aliæ villæ, incendio pereunt. 420.2
Armsheim à Friderico palatino capitur. 386.8
Arnſpurg comitatus Eccleſiæ Colonienſi traditur. 234.45
Ars impreſſoria quando, vbi & à quo inuenta. 366.43
Aſtra nullum imperium habent in mentem 473.4
Auaritia Satan quantum noceat hominibus. 452.30
Augienſes abbati homagium præſtare recuſant. 412.49
Auguſta Rhetiorum ab Alemannis capitur. 82.54
Auguſtinenſes Wormatiam intrant. 192.25
Auguſtiniani Eremitæ, Wormatiæ monaſterium ædificant. 285.19
Aula in Ingelnheim fit monaſterium. 327.56
Aurelii corpus in monaſterium transfertur. 6.33
Aurelius quot annis Mediolani ſepultus fuerit. 9.1
Aurelius in Italiam proficiſcitur. 8.39. *moritur.* ibid.53
Aurelius Nottingo apparet. 3.31
Aurelii epiſcopi commendatio. 7.50.
Aurelius Caco apparet 4.8. *Eius reliquiæ in Capellam depoſitæ.* ibid.15
Aurelius Vercellas transfertur à Mediolano. 3.17
S. Aurelii Eccleſia perficitur annis decem. 59.15
Aureus nummus ad Cameram papæ quotannis à monaſterio Hirſaugienſi ſoluitur. 96.12
Aurea bulla conſcribitur. 325.30
Auſtria in manus Imperatoris deuenit. 183.56
Auſtriæ Ducum genealogia. 288.49
Auſtriæ Ducatus erigitur. 130.16
S. Authoris reliquiæ à Treueri in Saxoniam transferuntur. 107.53
Auvven villa monachis in Sponheim accedit. 261.11
Azelmus fit abbas in Buren. 79.42

B.

Baianus in arte Magica doctiſſimus. 35.51
Baldemarus abbas Sponheimenſis quartus, quamdiu præfuerit 257.43. *Eius vita.* ibid.54. *moritur.* 259.30
Baldemarus abbas Spanheimenſis moritur. 162.29
Baldeuuinus filius comitis de Lutzẽburg fit archiepiſcopus Treuirenſis. 302.8
Baldeuuinus fit Rector 4. Epiſcopatuum. 310.30
Baldeuuinus fit adminiſtrator Eccleſiæ Moguntinenſis. 217.33
Baldeuuinus Imperator Græcorum moritur. 168.1
Bambergenſis Epiſcopatus fundatur. 45.44
Bardo Moguntinus, Eccleſiam Sponheimenſem conſecrat. 737.22
Bardo ex abbate Epiſcopus Moguntinus factus. 49.19. *obitum ſuum prædicit & moritur.* 53.26
Baſilienſe concilium facit bullam pro reformatione. 359.30
Bauaria à Friderico, Auſtriæ duce vaſtatur. 306.42
Bauariæ Ducum genealogia. 338.50
Bauaria inter fratres diuiditur. 338.48

Bauari tenuerunt Hollandiam annis. 80. 223. 22
Bauariæ inferioris diuiſio. 218.56
Bauariæ ducatus transfertur in Auſtrales. 129. 21
beckelnheim Caſtrum venditur. 289.26
beckelnheim deuenit in manus Friderici palatini. 387.46
bellum inter ciues confœderatos Sueuiæ & comites de Wirtenberg. 336.46
bellum inter comites Sponheimenſes & Archiepiſcopum Treuirenſem. 312.40
bellum inter comites Sponheimenſes, & Wernherum archiepiſcopum. 290.1. componitur. 291. 3
bellum inter Leodienſes & comitem Gelriæ. 315. 20
bellum apud Schuuartzbach. 291.55
belli Bauarici crudelitas. 468.10
bellum contra Svvitenſes in quo Lupoldus Dux Auſtriæ occiſus. 335.10
Bellum propter ducatum Limpurgenſem. 293. 10
bellum inter Duciſſam Brabantiæ, & ducem Gelriæ. 336.4
bellum imperii contra Wirtenbergenſes. 303.9
bellum inter ducem Brabantiæ & Iuliacenſem. 331.22
bellum inter Ludouicum Regem, & Fridericum ducem Auſtriæ. 305.30
bellum Sigiſmundi Regis Vngariæ aduerſus Turcam. 339.13
bellum contra palatinum impium, & eius cauſa. 418.37
Bellum Eberhardi Comitis Wirtenbergenſis cum ciuitatibus imperialibus Sueuiæ. 333. 55
bellum cum Huſſitis in Bohemia magnum. 356. 40
bellum inter archiepiſcopum Moguntinum, & comitem palatinum. 253.53
Bellum inter Vngariæ regem & Venetos. 229. 41
Bellum inter Brabantiæ & Iuliacenſem Ducem, iuxta Baſvviler magnum. 234.50
bellum inter matrem & filium. 226.44
bellum archiepiſcopi Colonienſis contra Weſtphalos. 363.10.364.53
bellum inter Gelrenſes & Iuliacenſes. 363. 22
bellum inter Chriſtianos & Turcos grauiſſimum. 363.4
bellum inter ducem Bauariæ & Marchionem Brandenburgenſem. 371.10
bellum inter Marchionem Brandenburgenſem & Nurenburgenſem. 366.10
bellum inter Regem Poloniæ & Magiſtrum Teutonicum. 368.26
Bellum Ludouici Ducis Bauariæ contra Marchionem Brandenburgenſem & ciuitates Imperij. 372.9
bellum inter Brandenburgenſem & Ducem Auſtriæ. 375.56
bellum atrox in Hollandia. 207.36
bellum inter Franciæ & Angliæ Reges. 220. 52.
bellum inter Leodienſes, & comitem Gelriæ. 220. 30
bella inter Ludouicum & Fridericum reges. 212. 47.56 214.36
Bellum iuxta villam Woring atrox. 200.48
bellum inter epiſcopum Argentinenſem & comitem de Pfirrite. 178.21
bellum Maximiliani Imperatoris, contra Gelrenſes. 409.56
bellum ruſticanum aduerſus omnes principes & dominos. 193.57
bellum inter Moguntinum & Comitem de Sponheim. 197.48
bellum inter Moguntinum & Landtgrauium. 180.13
bellum inter Regem & Bauariæ duces. 129. 8
bellum inter Rudolphum & Henricum Reges. 77.1
bellum inter Henricum & Hermannum Reges. 83.15
Bellum inter Fridericum & Ottonem Imperatorem. 170.45
bellum cum Vngaris ſuper Lycum. 23.40
bellum Chriſtianorum cum Saracenis. 170. 33
bellum regis Romanorum, contra Suitenſes. 411. 29
Bellum inter Francofordienſes & nobiles de Cronenberg. 336.40
bellum inter comitem Hollandiæ & matrem eius. 324.20
Bellum periculoſum in Calabria. 37.42
Bellum inter Philippum Gallorum, & Eduardum Anglorum Regem, incipit. 202.20
bellum inter epiſcopum Moguntinum & comitem palatinum. 137.24
bellorum contra Palatinum præludia. 418.7
bellum inter Angliæ & Franciæ Regem. 315. 40
Bellum totius fere imperij contra Philippum palatinum, 5. menſibus durans. 422.33
bellum inter Suiceros & regem Romanorum. 410. 7
bellum inter archiepiſcopum Moguntinum, & Landtgrauium Haſſiæ. 355.18
Belli contra Venetos per Cæſarem geſti, initium. 431.43
Bellum Maximiliani ducis Auſtriæ, contra Gelrenſes. 392.3

Benedictus 12. fit papa mortuo Ioanne. 219.56
Benedictus papatus inuaſor.34.36.in exilium mittitur. ibid.42
Bensheim ab Haſſia comite obſidetur. 419.18
Berengarii in Italia regnantes. 23.32
Berengarius tyrannus victus, incarceratur. 30.40.
berengerus epiſcopus Spirenſis moritur. 181.25
Berncaſtel iuxta Moſellam conſtruitur. 197.6
Bergzabern à Friderico Palatino capitur 369.13
Bernardi abbatis morientis verba ad monachos ſuos vltima. 353.47
*S. Bernhardus quando ciſtercium ingreſſus.*108.11. *quot monaſteria fundarit.* ibid.17
bernardus monachus Cluniacenſis clarus. 54.49.
bernardus monachus Corbeienſis clarus. 57.36
Bernardus Abbas Maſſilienſis legatus Apoſtolicus Hirſaugiam venit. 76 39
*bernardus miracula multa facit.*131.42. *S. Hildegarden viſitat,& eam conſolatur.* 132.3.23
Bernardus abbas clareuallenſis moritur. 145.12
Bernardus abbas Sponheimenſis 18. quot annis præfuerit 338.7. *Eius genus & origo.* ibid.20. *amittit alterum oculum.*345.33. *moritur.* 353.43.
Bernhelmus abbas Spanheimenſis primus quot annis præfuerit. 242. 2. *Eius vita.* ibid.11. *moritur.* 252.17
Bernhelmus abbas monaſterii Sponheimenſis cõfirmationem à papa impetrat, 241.14
Bernhelmus abbas Sponheimenſis primus. 238.54
Bernhelmus primus abbas Spanheimenſis moritur. 135.25
Berno ex comite fit abbas Gigniacenſis. 22.22
Berno abbas Augienſis vir clariſſimus. 47.45
Bertha imperatrix moritur. 83.49
*Bertholdus de Hennenberg, fit archiepiſcopus Moguntinus.*397.4.*conſecratur.* 397 37
Bertholdus prior Sponheimenſis primus moritur. 248.39
Bertholdus de Bucheck fit epiſcopus Spirenſis. 309.56
Bertholdus de Hennenberg archiepiſcopus Moguntinus moritur. 423.5
Bertholdus fit abbas ad Alpersbach. 82.28
Bertholdus Epiſcopus Hildeshemenſis moritur. 123.40
Bertholdus comes de Nuenburg in Briſgauu, ad terram S. proficiſcitur. 260.40
Bertolphus ex abbate epiſcopus factus. 17.4
Betto monachus fit Epiſcopus. 25.9
Bibliotheca Sponheimenſis deſtruitur. 314.33
bibliotheca Hirſaugienſis monaſterii inſignis 45.18
Bibliotheca Trithemii quot libris conſtet. 416.10
Bibliotheca à Trithemio comparatur maxima. 395 58
Bilibaldi Pyrckenheimeri, ad Ioannem Trithemium abbatem epiſtola. 546 30. *Reſponſio ad eandem Trithemy.* 547.5
Bingen ab Alberto rege capitur. 300.24
Bingenſium ſeditio. 306.46
Bingen oppidum incendio perit. 341.32
Bingium obſidione cingitur. 207.6
Bingen curtis monaſterio Sponheimenſi accedit. 318.35
Bingenſis ſeditio inter ciues & conſulatum. 269.24
Bingen oppidum igne caſuali crematur. 402.3
Bingionum temeritas magna. 403.50
Bingenſis conſulatus deponitur,& inſtituitur nouus. 398.26
Bircklingen monaſterium fundatur. 369.27
Blanca vxor Ludouici comitis Palatini moritur. 343.29
Blaſius abbas Hirſauienſis moritur. 417.45
Blaſius Abbas commendatur. 1.47
Blenich curtis monaſterio Sponheimenſi accedit 320.35
Blindenſtat transfertur ab ordine. 410.14
Bockenauu villa, igne tota conſumitur. 259.24
Bocksberg prædonum Caſtrum ſuperatur. 381.13
Boemundus de Edendorff fit archiepiſcopus Treuirenſis. 324.51
Boemundus fit archiepiſcopus Treuerenſis. 227.31
Bohemundus Treuirenſis archiepiſcopus moritur. 298.35
Bohemiæ Dux in regem creatur. 162.53
bohemi terram Ducis Montenſis peragrantes vaſtant. 365.23
bohemorum hæreſis vnde initium ſumpſerit. 212.32
bombardarum vſus. 355.30
Bonifacius papa 8. annum Iubilæum inſtituit & celebrat. 298.58
Bonifacius papa octauus moritur. 207.20
Bopardia & Weſalia Treuirenſi eccleſiæ impignorantur. 304.13
Bopardia & Weſalia Treuerenſibus impignorantur. 233.49
Bopardia per militares capitur. 413.40
Bopardia à Treuirenſi capitur. 409.7
Bos humana voce loquitur. 93.37
Brandenburgenſis Marchionatus à Bauaris venditur. 332.8
Brachium Adelberti Romam adducitur. 43.13
Brachium Gebhardi ad tactum fœminæ rigeſcit. 88.47

Brando epiſcopus Halberſtatenſis clarus. 48.34
Brachium puellæ ſine dolore auulſum. 47.20
Brabantia à Friderico rege ſubacta. 171.48
brachium S. Hildegardis Trithemius accipit. 410. 11
S. Brigitta, Regina quondam Suetiæ, clara habetur. 232.31
S. brigitta canonizatur. 344.32
Bruno fit epiſcopus Hildesheimenſis. 137.43
bruno Abbas 14. monaſterij Hirſaugienſis, quot annis præfuerit. 103. 25. Eius vita & patria. ibid. 45. moritur. 112.41. exhumatus cæcum ſanat. 113.17
bruno epiſcopus Spirenſis, moritur. 115.42
bruno Colonienſis fit prior Carthuſienſis. 83.26
bruno monachus Gladbacenſis clarus. 39.34
bruno epiſcopus Colonienſis moritur. 35.1
bruno frater Imperatoris fit archiepiſcopus Colonienſis. 31.54
Bruno archiepiſcopus Colonienſis capitur. 168.11. liberatur. ibid. 36. Coloniam reuertitur. 169.7. moritur. ibid. 15
Brunteshuſen monaſterium in Saxonia fundatur. 14.10
buckenauu curtis, monaſterio Sponheimenſi accedit. 318.14
Buggo Epiſcopus Wormatienſis monaſterium Sponheimenſe conſecrat. 238.25
buggo Wormatienſis Epiſcopus moritur. 130.56
bulla confirmationis bonorum monaſterij Sponheimenſis. 313.54
bulla papæ pro monaſterio Sponheimenſi. 332. 20
bulla pro reformatione monaſteriorum in concilio Baſilienſi conſtituitur. 359.30
bulla Caroli aurea de eligendo Imperatore Romano conſcribitur & confirmatur. 229.2
bulla Innocentij papæ de pœnitentia eorum, qui Epiſcopum Herbipolenſem occiderunt. 164. 55
Bulla Vrbani ſecundi papæ pro priuilegio monaſterii Hirſaugienſis. 95.28
bulla papæ Gregorij pro expulſione monachorum Laurisſenſium. 273.44
Burchardus ex abbate Epiſcopus. 28.42
Burchardus monachus fit abbas in Erfordia. 101. 19
Burchardus Wormatienſis Epiſcopus clarus. 46. 13
Burchardus duorum monaſteriorum Abbas, in magno precio habetur. 106.44
Burgundij ab Imperatore vincuntur. 290.56
Burſfeldia plane deſolata. 350.46
Burſfeldia monaſterium fundatur. 94.54
Burſfeldenſis vnio à papa confirmatur. 370.50

C.

Cæcus Aurelii reliquiis obuius illuminatur. 4.4
Cæcus ad tumulum abbatis Brunonis illuminatur. 113.35
Caldenfels caſtellum, prædonum receptaculum & præſidium. 403.57
Calixtus papa ſecundus contra Gregorium 7. papam ſentit, quoad miſſas ſacerdotum concubinas habentium. 112.10
Calixtus ſecundus papa quis antea fuerit. 111.2. Imperatorem excommunicat. ibid. 4. pacem cum Imperatore facit ibid. 16. moritur. 119. 6
Cambium inter comites de Sponheim, & abbatem, de Baſenheim. 308.5
Campana maior in Sponheim funditur. 416. 20
Cãcellaria Heidelbergæ igne caſuali exuritur. 376. 38
Canonici ſeculares mali, ex monachis reprobis facti. 377.24
Canonici cum vniuerſo clero Wormatia egrediuntur. 411.21
Canonici ex malis monachis deteriores facti. 397. 52
Canonicæ vita in Cathedralibus Eccleſiis antiqua inſtitutio. 33.3
Canonicorum collegium de Bittelsbach in Stuckardiam transfertur. 218.1
Canonici Treuirenſes fiunt ex regularibus ſeculares. 37.1
Cantilenæ in contumeliam Epiſcopi Spirenſis cantatæ. 102.53
Capella beatæ Mariæ in ambitu monaſterij Sponheimenſis erigitur. 321. 28. conſecratur. 322. 25
Capella S. Pancratij in valle, conſtruitur. 399.21. conſecratur. ibid. 36
Capella S. Nicolai fundatur. 151.26
Capella S. Nazarij martyris. 354
Capitis S. Annæ furtiua ablatio. 412.2
Capitulum prouinciale quintum Herbipoli celebratur. 348.6
Capitulum prouinciale tertium celebratur. 346. 32
Capitulum prouinciale primum conſtantiæ celebratum. 345.7
Capitulum prouinciale ſecundum in Moguntia celebratur. 345.54
Capitulum prouinciale ſeptimum prope Bambergam habitum. 349.55
Capitulum prouinciale quartum in oppido Selgenſtat celebratur. 346.56
Capitulum prouinciale Sextum celebratur. 349. 26
Capitulum prouinciale 29. celebratur in Selgenſtat. 408.15
Capitulum prouinciale 28. celebratur in Hirſaugia. 404.15
Capitulum prouinciale 30. celebratur. 410.38

Capi-

Capitulum prouinciale 27. celebratur Nurenbergæ. 401.53
Capitulum prouinciale 25. celebratur. 397.45
capitulum prouinciale 26. celebratur. 399.44
Capitulum prouinciale decimum Nurenbergæ celebratum. 359.43
capitulum prouinciale 22. celebratur. 389.53
capitulum prouinciale octauum in Auguſta celebratum. 353.36
Capitulum prouinciale 23. celebratur Nurenbergæ. 392.10
Capitulum prouinciale 24. celebratur in Blaburen. 393.54
capitulum prouinciale nonum Baſileæ celebratum. 356.49
capitulum prouinciale 11. celebratur Nurenbergæ. 361.28
capitulum prouinciale 21. celebratur Nurenbergæ, 389.23
capitulum prouinciale 12. celebratur. 352.52
Capitulum prouinciale 13. celebratur in Conſtantia. 365.13
capitulum prouinciale 16. celebratur Erphordiæ. 369.33
capitulum prouinciale 14. celebratur. 366.52
capitulum prouinciale 15. celebratur in Selgenſtat. 368.36
capitulum prouinciale 17. celebratur Nurenbergæ. 371.31
capitulum prouinciale 18. celebratur. 337.13
capitulum prouinciale 20. celebratur. 384.47
capitulum prouinciale 19. celebratur iuxta Bambergam. 379.7
capitulum prouinciale 31. celebratur. 413.6
Capilli S. Petri Apoſtoli, Hirſaugiam deferuntur. 85.45
Caput S. Matthiæ Apoſtoli ad Eccleſiam Treuirenſem transfertur. 352.14
Caput S. Irminæ, argentea capſa veſtitur. 255.32
caput S. Irminæ ad Spanheim transfertur. 154.55
caput Felicis papæ martyris, inuentum. 130.45
Carolus 4. rex Bohemiæ in Imperatorem eligitur. 319.45.
carolus quartus Romæ coronam accipit 325.7. moritur. 334.15
Caroli Burgundi magnificentia. 389.11
Carolus quartus Imperator expeditionem in Longobardiam mouet. 234.32
Carolus dux Burgundiæ occiditur. 390.34
Carolus quartus Rom. Imperator, 31. annis regnũ obtinet. 225.39. Romæ coronatur. 228.18
carolus contra Guntheram ad Francofordiam venit. 225.28
carolus Iohannis Bohemiæ regis filius, eligitur in regem Rom. 223.50
Carolus Dux Burgundiæ Leodium obtinet. 379.28
Caroli Magni Imperatoris oſſa reperiuntur. 43.1
Carolus Caluus quando Imperator factus. 11.39. moritur. 18.15
Carthuſia Moguntiæ extructa. 302.29
Carthuſia apud Treuerim à Baldevvino fundatur. 311.19
Carthuſia in Colonia fundatur. 219.12
Carthuſia Treuirenſis conſtruitur. 218.42
Carthuſienſium Ordo incipit. 83.21
caſtellenſis reformatio in Bauaria incipit. 341.57
Caſtrum de Sponheim fit feudum abbatis. 310.7
Catharorum errores multi. 148.27
cathari hæretici Coloniam veniunt. 148.4. comburuntur. ibid.24
Celeſtinus papa 3. moritur. 162.25
celeſtinus papa 4. eligitur. 185.12
cella ſancti Gregorii in Richenbach fundatur. 78.10
cella Paulinæ fundatio. 105.40
charitas inter Aurelium & Dionyſium. 8.10
chriſtianorum contra Turcos inſignis victoria. 370.15
chriſtianorum ad terram ſanctam exercitus proficiſcitur. 163.48
Chriſtianus monachus doctiſſimus. 14.19
Chriſtophorus Marchio Badenſis ad monaſterium Sponheimenſe venit, vt Bibliothecam videat. 413.13
Chriſtophorus columbus, inſulas quaſdam incognitas, inuenit. 404.45
choriſatio S. Iohannis, vulgo S. Veitsdantz, dicta, homines multos affligit. 332.37
Chronicon Hirſaugienſe ex quibus auctoribus cõcinnatum. 2.29
Cilianus de Oxenfurt abbas S. Iacobi Herbipolenſis Trithemio abbatiam libenter concedit. 427.35
Ciſtertienſis ordinis initium. 94.31
ciues Eslingenſes contra Imperatorem inſurgunt. 327.34
ciuitas in aere pendens videtur. 93.24
ciuitatum aliquot confœderatio. 281.47
Ciuitates imperii, oppugnant Duces Bauariæ. 334.35
ciuitatum multarum confœderatio. 189.24
Ciuium in Creutzenacht ſeditio. 329.43
ciuium in Erfurd ſeditio grauis. 433.18
S. clarus monachus Selgenſtatenſis doctus. 50.20
Clauſa Sponheimenſis deficere cœpit. 261.20
clauſa Sponheimenſis fit vinea 300.2
clauſa Sponheimenſis ampliatur. 258.3
Clauſa in Sponheim deficit & diruitur. 253.33
cluſa in Ringauia pro monialibus. 247.20
clauſa pro Mechtilde fundatur. 243.15
Cleberg caſtellum à Friderico Palatino capitur. 369.20
Clementia virgo monialis moritur. 255.22
Clemens papa ſextus eligitur. 221.46

Clementis papæ ad principes mandatum. 223.44
Clemens papa V. eligitur. 207.48
Clemens papa moritur. 159.32
S. Clementia virgo monialis moritur. 155.45
Clemens ſecundus fit papa, depoſitis tribus aliis de papatu contendentibus. 50.46
Clementia Henrici Quarti Imperatoris. 104.51
Clerus Wormatia exit. 342.23. reuertitur. ibid. 50
Clerici ſeculares monaſterium Hirſaugienſe inhabitant. 45.9
Clerici in Eccleſiam Sponheimenſem collocantur. 237.36
Clerus Wormatienſis in vrbem reuocatur. 432.35
Clerus Moguntinenſis per ciues expellitur. 355.40
Clerici de Colonia menſibus octo exulant. 234.42
Cleri & Henrici Archiepiſcopi contentio. 217.30
Clerici concubinarii excommunicantur. 72.37
clerici nec S. Petro parſuri eſſent ſi ab ipſis iam reprahenderentur. 121.13
Clerus totus Herbipoli expellitur. 292.20
Cleuenſis comes in Ducem creatur. 344.35
Cleuienſis & Marchiæ comitatus coniunctio. 233.13
Clingenmonſter, monaſterium ab ordine transfertur. 403.37
colonienſis Academia erigitur. 336.11
Colonienſium cum Archiepiſcopo diſſenſio. 306.5
colonienſis ciuitas interdicto ſuppoſita. 330.57
Colonienſis Archiepiſcopi captiuitas ſeptennis. 293.32
colonienſes annis 7. excommunicati, abſoluuntur. 297.39
colonienſium & Archiepiſcopi diſſenſio. 333.18. pax inter eos facta. ibid 57
colonienſis vniuerſitatis contra Maculiſtas ſtatutum. 410.43
colonienſes ciues contra Archiepiſcopum bellum gerunt. 214.12
colonienſium ciuium ſeditio. 193.47
colonia à Philippo Rege obſeſſa. 164.13
colonia cum aliis deſtruitur. 18.6
colonienſes Philippo Regi reconciliantur. 168.13
cometa horribilis & ingens per dies fere octoginta apparet. 388.18
comes de Sponheim fit monachus. 265.55
comes de Hennenberg fit feudalis Eccleſiæ Treuirenſis. 305.52
comes Gelriæ Reinaldus capitur. 293.19
comes de Monte ab Archiepiſcopo Colonienſe capitur, & in carcere moritur. 295.38
comes Sylueſtris de Duna ſubmittit ſe archiepiſcopo Treuirorum. 317.51
Comes palatinus Rheni terras Eccleſiæ Traiectenſis vaſtat. 320.46
Comes palatinus fit inſanus. 325.38
Comes de Schuuartzburg eligitur contra Carolum quartum, in regem Romanorum. 320.54
Comes Marquardus monachus moritur. 268.49
comes rotæ impoſitus. 268.26
comes Seynenſis hareſeos coram Conrado de Marpurg accuſatur. 271.13
comes Wirtenbergenſis creatur in Ducem. 407.47
Comes de Wirnenburg, Rabanum impugnat. 352.44
comes de Sponheim interdicit monachis electionẽ liberam 354.18. hortatur monachos ad eligendum Gobelinum. ibid. 40
Comes de pfirrith à proprio filio occiſus. 182.9
Comes Ferrariæ creatur in Ducem per papam. 386.39
comes Iuliacenſis Aquiſgrani occiditur. 197.6
comes de Katzenelenbogen fit inimicus Colonienſium. 337.12
Comes Montenſis in Ducem creatur. 337.8
comes de Veldentz cum archiepiſcopo Moguntino fœdus facit. 290.30
Comes Iuliacenſis cum filio & 468. occiditur. 290.45
Comitatus Baræ fit marchionatus. 228.58
Comitatus Lutzenburgenſis fit ducatus. 228.50
comites in haſtiludio pereuntes. 328.16
comitatus Katzenelenbogen, ad Haſſiæ comitatum transfertur. 394.16
comitatus de Bulion Epiſcopo Leodienſi venditur. 93.2
Comites de Habſpurg fiunt duces Auſtriæ. 196.30
comites, nobiles & equites plus quam ſexcenti à Friderico palatino capti. 372.25
comites Gelriæ duces fiunt. 216.10
comites 15. in regem conſpirant. 195.30
comites quinque vno anno mortui. 293.28
comitum de Eberſtein & Wirtenberg diſſenſio grauis. 233.57
comitum aliquot contra Imperatorem conſpiratio. 288.25
comitum 16. aduerſum vnum ducem Brabantiæ coniuratio. 310.1
concilium Conſtantienſe inchoatur 344.27. durat triennio. ibid. 24
concilium Baſilienſe inchoatur. 353.5
concilium Remis celebratum. 131.31
concilium Baſilienſe terminatur. 366.4
concilium Leodii celebratum. 121.54
Concilium in monaſterio Selgenſtadt celebratum. 48.53

Concilium Lateranenſe celebratur. 172.10
concionatores Ariſtotelici taxantur. 461.3
concordia inter Archiepiſcopum & ciues Colonienſes. 339.5
concordia inter principes Coloniæ facta. 424.51
Concordia inter Penſantem manus, & Trithemium per vniuerſitatem Colonienſem facta. 406.12
concordia inter Wormatienſes & Moguntinenſes firmata. 189.14
concordia inter Carolum & Guntherum. 225.35
concordia inter Marchionem Brandenburgenſem & Ducem facta interrumpitur. 372.6
Concordia inter Adolphum & Dietherum epiſcopos Moguntinos. 376.24
concordia inter palatinum & archiepiſcopum facta. 372.29
concordia Imperatoris Friderici, cum Duce Saxoniæ Ottone. 182.37
Concordia papæ & Imperatoris Moguntiæ facta. 111.51
Confluentia per archiepiſcopum Treuirenſem capta. 301.42
confluentia obſeſſa capitur. 208.20
congregatio de S. Aurelio ad maius monaſterium. 90.8
Conradus de Marpurg prædicator & inquiſitor hæreticæ prauitatis, occiditur. 266.1
Conradus Wiltgrafius de Duna excommunicatur. 267.26
Conradus Archiepiſcopus Moguntinus in partibus Auſtriæ moritur. 260.20
Conradinus in Apuliæ regno patri ſuccedere non permittitur. 280.10. *interficitur inuidia papæ.* ibid.15
Conradus de lapide, fit archiepiſcopus Moguntinus. 346.20
Conradus Landtgrauius Thuringorum Moguntino archiepiſcopo bellum infert. 270.48
Conradus Archiepiſcopus Moguntinus reſtituitur. 258.8
Conradus Celtis Trithemii præceptor. 401.41
Conradus de Rodenberg, abbas S. Iohannis Rinckauienſis, moritur. 399.49
Conradus Archiepiſcopus Moguntinus moritur. 355.35
Conrad⁹ tertius Imperator quot annis imperauit. 249.15
Conradus dux de Deck occiditur. 224.53
Conradi Abbatis S. Stephani Herbipolenſis, ad Ioan. Trithemium Epiſtola. 498.40. *Reſponſio ad eandem.* 498.55
Conradus rex filius Imperatoris iuxta Francofordiam bello ſuperatur. 187.12
Conradus Humbrecht, abbas Sponheimenſis 21. *quot annis præfuerit.* 363. 53. *moritur.* 373. 56
Conradus tertius fit Imperator. 127. 29. *moritur.* 135.48
Conradus dux Sueuorum occiditur. 193.48
Conradus archiepiſcopus Moguntinus expellitur. 149.32
Conradus Epiſcopus Herbipolenſis occiditur. 164. 46
Conradus monachus in Brunuuiler doctiſſimus. 90.42
Conradus fit abbas in Hornbach. 82.10
Conradus peregrinus, monachus Hirſaugienſis doctiſſimus. 90.49
Conradus filius Henrici Imperatoris patri rebellat. 92.18. *Rex à papa creatur.* ibid.30. *moritur.* 99.45
Conradus palatinus fit archiepiſcopus Moguntinus. 154. 21. *expellitur.* ibid.35. *moritur.* 163. 30.
Conradus monaſterii Hirſaugienſis abbas 19. *quamdiu præfuerit.* 156.2. *origo & vita eius.* ibid.1. *moritur.* 157.58
Conradus palatinus, Hildegardi epiſtolam ſcribit. 131.6
Conradus ſecundus ab Electoribus Imperator deſignatur. 49.9
Conradus Epiſcopus Traiectenſis occiditur. 95. 1
Conradus Friderici Imperatoris filius eligitur in regem Romanum. 184.10
Conradus Imperator primus moritur. 25.43
Conradus Imperator vltimus de ſtirpe Caroli magni 7. annis regnat. 24.55
Conradus decimus Hirſaugienſis Abbas, quot annis præfuerit. 41.18. *Eius genus & mores.* ibid. 48. *moritur.* 44.31
Conradus de Winsberg fit archiepiſcopus Moguntinus. 336.10. *moritur.* 339.31
conſecrationis Imperatoriæ modus. 29.11
Conſtantienſe concilium triennio durans. 344. 20
Conſtantinopolis à Mahumete capitur. 368.4
Conſtantinopolis quando capta. 558.10
Conſtitutiones monaſticæ nouæ à Wilhelmo Abbate factæ. 66.5
Contentio grauiſſima inter papam Adrianum & Imperatorem Fridericum, leui de cauſſa. 140. 40
Contentio inter archiepiſcopum Treuirenſem, & comitem de Spanheim. 230.53
Contentio inter Abbatem Sponheim. & Capellanum S. Quintini. 356.20
Contentio inter fratres de ducatu Gelriæ. 223. 37
Contentio inter Duces Bauariæ, pro ducatu inferioris Bauariæ. 218.50
Conuentus principum Magdeburgi habitus. 125. 31
Conuentus principum Bambergæ habitus. 127. 46

Conuentus apud Triburias prope Oppenheim. 24. 5

conuentus principum Aquiſgrani. 171.10

conuentus principum apud Francofordiam. 130.18

conuerſi apud Monachos qui, & à quo inuenti. 65. 54. Eorum vita. 66.10

Conuiuium Imperiale. 183.10

Copia literarum papæ Gregorij ad archiepiſcopum Moguntinum. 273.12

coppenſtein caſtrum monaſterio Sponheimenſi accedit, & iterum amittitur. 253.47

Corbeia monaſterium in Saxonia fundatur. 10.3

Corpus S. Diſibodi transfertur. 249.17

corpora Henrici & Cunegundis imperatorum miraculis clarent. 164.30

corpora trium regum, Coloniam transferuntur. 147.24

corpus Chriſti in foraminibus & ciſtulis per aliquot annos, horrendo ſcelere repoſitum. 120.1

corpus S. Aurelii quæritur 52.2. inuenitur ſub terra. ibid.16

corpus S. Diſibodi Epiſcopi exhumatur. 127.51

corpus S. Aurelii ſub terra abſconditur. 21.40

Craffto comes Sponheimenſis, fit monachus vnà cum ſponſa ſua Clementia. 250.53

Craffto primus, Sponheimenſis monaſterii abbas ſecundus, quamdiu præfuerit. 252.27. moritur. 255.40.

craffio Hirſaug. abbas 28. quot annis præfuerit. 198.40. moritur. 202.31

craffio fit ſecundus abbas in Spanheim. 135.28

Craffto ſecundus, monaſterij Sponheimenſis abbas 16. quot annis præfuerit. 332. 50. moritur 337. 15

crema vrbs à Cæſare Friderico expugnata. 144.1

creſcens Romæ inuaſor, capite truncatur. 44.14

creutzenacht villa. 257.54. crematur. 258.16

creutzenacht, antiquis Stauroneſum dictum. 419. 49

creutzenacht ciuitas incenditur. 340.13

creutzenach venditur comiti Seynenſi. 277.15

crimina papæ Iohannis, propter quæ depoſitus eſt. 33 38

cruces in veſtibus hominum apparent. 33.11

cruces in veſtimentis apud Leodienſes apparent. 414.32

cruces in veſtimentis lineis, anno 1500. varii in locis apparuerunt. 411.47

Crucigeri pœnitentes ex Italia veniunt. 415.23

crucis Dominicæ particula ad monaſterium Spanheimenſe defertur. 254.50

crudelitas in mortuos perpetrata. 218.11

Crux contra Teucros prædicatur. 222.41

crux prædicatur, & multi ſignantur ad expeditionem. 172.13

crux contra Stadingenſes prædicatur. 181.33

crux aurea monaſterii Sponheimenſis venditur. 337.38

Crux aurea in Eccleſia Moguntina 144.51. diripitur ab epiſcopis. ibid.54

S. Cunigundis imperatrix moritur. 49.33

cuno de Falckenſtein, fit coadiutor Treuirenſis. 232.20. Epiſcopus. 25

cuno de Schoneck fit epiſcopus Wormatienſis. 213. 53. moritur. 218.17

S. cunno martyrizatur. 57.13

curia imperialis Aquiſgrani habetur, 331.56

curtis in Nosbach à Sponheimenſibus monachis venditur. 335.32

curtis in Winsheim monaſterio Sponheimenſi accedit. 342 32

curtis Sponheimenſis in Blenich libertas. 324.28

Curtes Sponheimenſes deſtruuntur. 410 52

curtis Nosbach media pars à Sponheimenſibus recuperatur. 398.33

curtes in Winſheim à monaſterio Sponheimenſi alienantur. 349.33

D.

Dæmones caſtrum in Morauia occupant hærede & domino legitimo expulſo. 413.30

Dalm villa conflagrat & deſolatur. 275.49

Damnationis noſtræ cauſa Deus non eſt. 458.39

Dantiſcum ad Polonos deficit. 368.31

Dani conuertuntur ad fidem Chriſti. 30.27

Dauid paſtor in Roxheim à ruſticis occiditur. 277. 7

Decimæ in Bingen venduntur. 286.50

Decretales libri ab Innocentio papa componuntur. 166.5

Delft oppidum Hollandiæ capitur. 230 38

Diabolus Moguntiam miſerabiliter per triennium vorat. 15.9

Diemarus miles nobilis fit monachus. 110.3

S. Diemo monachus moritur. 128.48

Diemo abbas fit monachus & poſtea Archiepiſcopus. 76.16 martyrium patitur. ibid.28

Dietgerus ex monacho epiſcopus Metenſis. 79.1

Diethardus ex abbate fit epiſcopus Hildesheimenſis. 28.11

Diethardus monachus ſcholaſticus. 26.19

Diethmarus abbas Hirſaug. ſextus, quot annis præfuerit. 27.10. moritur. 30.44

Dietherus de Naſſauu à papa in odium Alberti regis, archiepiſcopus Treuirenſis factus. 298.37

Dietherus archiepiſcopus Moguntinus moritur. 393.15

Dietherus de Iſenburg fit archiepiſcopus Moguntinus. 371.20. deponitur à papa 373.14

dietherus archiepiſcopus Treuirenſis moritur. 208. 42

Diethericus abbas Petrushuſenſis. 79.16

Dietlibus monaſterii Sponheimenſis abbas 10. quamdiu præfuerit. 297.55. eius vita. 298.6. moritur. 302.34

S. Dio-

S. Dionyſius in cuſtodia ſeruatur. 8. 28. moritur. ibid 35

Dionyſius Mediolanenſis epiſcopus mittitur in exilium in Armeniam. 8.2

Dionyſii corpus Mediolanum introducitur. 8.43. poſt mortem Aurelio apparet. ibid.49.

Diſciplina fratrum Hirſaugienſium tepet. 151. 22

Diſcipuli fidelis exemplum.. 530.15

Diſcordia inter fratres comites Sponheimenſes. 289.20

Diſcordia inter archiepiſcopum Moguntinum & comitem palatinum. 334.53

Diſcordia inter Ludouicum palatinum & Ioannem comitem de Sponheim. 343.52

Diſcordia inter archiepiſcopum Treuirenſem & comites de Sponheim. 327.41

Diſcordia inter abbatem & villanos in Spanheim. 258.53.270.33

Diſcordia inter papam & Regem. 129.4

Diſcordia inter abbatem & fratres Hirſaugienſes. 145.44. pax inter eos facta. 147.10

Diſcordia inter papam & Ottonem Imperatorem. 169.40

Diſcordia Abbatis & monachorum in Sponheim. 288.30. reconciliantur. 289.1

Diſſaue caſtellum prædonum à Friderico palatino capitur. 388.41

Diſſenſio inter Duces Bauariæ componitur. 347. 6

Diſſenſio propter archiepiſcopatum Moguntinum, inter Lupoldum & Sifridum. 260.24

Diſſenſio inter Ioannem ducem Bauariæ & ciues Leodienſes. 343.2

Diſſenſio inter comitem de Sponheim & Veldentiæ. 293.47

Diſſenſiones inter epiſcopum & ciues Colonienſes. 346.16

Diſſenſio inter palatinum & Eccleſiam Moguntinam. 403.6

Diſſenſio inter abbatem in Gotzauu, & Marchionem de Baden. 432.47

Diſſenſio inter Bingenſes, & Dominos de capitulo. 398.16

Diſſenſio inter Archiepiſcopum Colonienſem & capitulum. 388.22

Diſſenſionis inter palatinum & ducem Ludouicum initium. 369.7

Diſſenſio duorum ducum pro ducatu Lutzenburgenſi. 365.47

Diſſenſio circa electionem abbatis Diethmari. 27. 12

Diſſenſionis inter papam Ioannem 22. & Ludouicum Imperatorem cauſa. 219.27

Diſſenſio in clero Moguntino magna. 163. 35

Diſſenſio inter Abbatem Hirſaugienſem & fratres. 159.45

Diſſenſio inter ciues & epiſcopum Wormatienſem. 177.22. ſedatur. 181.28

Diſſenſio principum grauiſſima. 161 56

Diſſenſio inter papam & Regem magna. 105. 54

Diſſenſio circa electionem abbatis 41.220

Diſſenſio inter Palatinum & Landgrauium. 411. 40

Diuiſio inter abbatem & conuentum Sponheimenſem facta. 314.25

Doctores verbi Dei, quanti ſint faciendi. 540. 26

Dolus comitis Adelberti, Wilhelmo abbati innoteſcit. 67.19

S. Dominicus moritur. 175.3

Donatio monaſterii Sponheimenſis ſolennis, à quo facta. 239.1

Donationes variæ monaſterio Hirſaugienſi factæ. 143.4

Donationes monaſterio Hirſaugienſi factæ variæ & multæ. 109.50. & ſeqq. & 114 40

Donationes Hirſaugienſibus ex longinquo fiunt. 114 58

Donatio monaſterii prima per comitem facta. 6. 50

donatus monachus, fit prior monaſterij in Sponheim. 386.45

Dorckheim à Friderico palatino capitur. 387 25

Dorsbach & Waltbach, à Friderico palatino capitur. 388.7

dotatio Eccleſiæ Sponheimenſis prima per Euerhardum comitem facta. 237.25

Dracolus Wayda tyrannidem in Wallachia inauditam exercet. 368.42

Drechtingshauſen venditur. 289.35

Dreckodernheim capitur. 421.23

Drogo frater Imperatoris, ex monacho epiſcopus. 11.46

Druthuuinus fit abbas in Breitenau. 80.43

Ducatus Iuliacenſis coniungitur Montenſi. 347.41

ducatus Bauariæ inter filios Ludouici Imperatoris diuiditur. 226.10

ducis Brunſuicenſis hiſtoria mirabilis. 125.6

ducißæ tres, abbatiſſæ factæ. 14.7

Duna Caſtrum obſidione cingitur. 316.3

dux Montenſis patrem ſuum captum in cuſtodia ponit 341.51. ad obedientiam parentis compellitur. 342.18

dux Montenſis terram de Bare cum exercitu intrat 348.12. capitur. ibid.15

Dux Limpurgenſis ſine liberis moritur. 200.39

Dux Burgundiæ, obtinet ducatum Lotharingiæ. 389.47

E.

Eberbach monaſterium in Ringau fundatur. 247. 28

Eber-

Eberhardus comes de Wirtemberg moritur. 234.19
Eberuuinus fit epiſcopus Wormatienſis. 298.46
Eccleſia parochialis in Sponheim, cœnobio incorporatur. 286.23
Eccleſia in Schornsheim alienatur. 280.20
Eccleſia in Kemden, capitulo Moguntino datur. 282.5
Eccleſia parochialis in Nuhem canonicis Moguntinis datur. 282.14
Eccleſia parochialis in Oppenheim fundatur. 283.26
Eccleſiæ Sponheimenſis noua conſecratio. 294.20
Eccleſia beatæ Mariæ Wormatiæ fundata. 295.10
Eccleſia in Oſternach Moguntinenſibus donatur. 280.39
Eccleſia parochialis in Spōheim noua conſecratur. 254.20
Eccleſiæ Moguntinæ de vngendis regibus Bohemiæ priuilegium. 269.2
Eccleſia in Berſtadt Moguntinenſibus datur. 282.9
Eccleſia Limpurgenſis, qualis fuerit. 422.10
Eccleſia parochialis in Wachenheim fit monaſterium. 424.35
Eccleſia parochialis villæ Sponheim, monaſterio incorporatur. 391.17
Eccleſia Hirſaugienſis per epiſcopum Spirenſem conſecratur. 67.10
Eccleſia Spirenſis igne accenſa. 126.56
Eccleſia Colonienſis noua fundatur. 187.36
Eccleſia S. Georgij in Dalen conſecratur. 242.57
Eccleſia S. Germani extra muros ciuitatis Spirenſis, incorporatur Eccleſiæ S. Mauritii intra vrbem. 379.36
Eccleſia Hirſaugienſis vetus deſtruitur, & fundamenta noua ponuntur. 56.48
Eccleſia Wormatienſis à Brunone epiſcopo dedicatur. 109.29
Eccleſia S. ſepulchri in Spira traditur præpoſito in Deckendorff. 168.26
Eccleſia in Gentzingen alienatur. 285.52
Eccleſiæ Moguntinæ perſecutio. 169.56
Eckbertus Abbas Schonaugienſis clarus. 148.9
Eckhardus primus abbas in Vrauu, vir doctiſſimus. 99.58
Eclipſis ſolis magna. 124.43
Eclipſis Lunæ bis eodem anno. 109.25
Edmundus Rex martyrizatur. 17.10
Eduardus ſecundus rex Angliæ, venit ad Imperatorem. 315.16
Eduardus Dux Gelriæ ſagitta percuſſus moritur. 331.30
Eduardus rex Angliæ ad imperium inuitatur. 320.20
Eduardus rex Angliæ ad Imperium vocatur. 224.28
Eduardus Gelriæ dux, fratrem ſuum capit. 231.34
Eduardus rex Angliæ exercitum in Franciam mouet. 221.30
Eduuinus tyrannus, monaſterium Hirſaugienſe valde inquietat. 18.57
Egilo ex monacho archiepiſcopus factus. 15.34
Einhardus abbas monaſterii Selgenſtatenſis, clarus. 10.34
Einkirch villa ſubuertitur. 230.58
Electio monachis Hirſaugienſibus interdicitur. 44.44
Elfredus rex Anglorum quando clarus habitus. 23.13
S. Eliſabeth magiſtra in Schonauu moritur. 254.38
S. Eliſabeth in Haſſia moritur. 179.29. canonizatur. 183.35
S. Eliſabeth monialis prophetiſſa moritur. 151.34. Eius vita. ibid. 42. varios libros conſcripſit. 152.10
S. Elphegus epiſcopus & martyr. 48.4
Eluuangen monaſterium transfertur ab ordine. 401.29
Embricho epiſcopus Herbipolenſis moritur. 131.16
Emericus de Gronenberg fit epiſcopus Wormatienſis. 301.33
Emericus Vlner de Sponheim moritur. 346.32
Emicho de Liningen, fit epiſcopus Spirenſis. 305.24
Emicho comes de Liningen accuſatur coram Regia maieſtate ſuper incendio monaſterii Limpurgenſis. 424.17
Emicho comes de Lyningen multas Palatini villas incendio vaſtat. 419.57
Emicho comes de Liningen à Palatino cum aliis deficit. 413.56
Emporium de Bingen trāsfertur ad Monſter. 403.58
Enckerig villa deſtruitur. 327.48
Engelbertus archiepiſcop. Colonienſis à nepote ſuo occiditur. 268.17
Engelbertus de Marchia fit archiepiſcopus Colonienſis. 233.5. moritur. 234.9
Engelbertus archiepiſcop. Colonienſis occiditur. 177.3
Engelbertus monachus Treuirenſis clarus. 40.24
Engelbertus monachus doctus, fit archiepiſcopus. 50.25
Engers Caſtrum conſtruitur. 234.28
Enſis & Clypeus mirabiles regi Gallorum donantur. 414.52
Epiſcopus Spirenſis capitur. 294.49
Epiſcopus Leodienſis, fit Coadiutor Eccleſiæ Treuirenſis. 358.51
Epiſcopus Colonienſis, fit adminiſtrator Eccleſiæ Paderbornenſis. 408.48
Epiſcopus à Leodienſibus capitur. 379.50
Epiſcopus Pragenſis, fit Archiepiſcopus. 231.10

Epiſco-

Epiſcopus Argentinenſis Hirſaugiam deſtructurus ſubitanea morte moritur. 261.28
Epiſcopus Miſnenſis fundatur. 26.28
Epiſcopus propter ſimoniam depoſitus. 121.26
Epiſcopi Treuerenſis & Colonienſis deponuntur. 16.42
Epiſcopus citatus ad iudicium diuinum, moritur. 55.35
Epiſcopus monachus factus. 120.30
Epiſcopi ex Alemania in depoſitione papæ qui fuerint præſentes. 33.55
Epiſcopus circa Bingen in Rheno à muribus conſumptus. 35.25
Epiſcopus conſilio ſuorum decipitur. 118.36
Epiſtola Ioannis Trithemij ad Rogerium Sycambrum. 468. 48. *Eiuſdem ad Ioannem Nutium epiſtola.* 469.37
Epiſtola Theodorici epiſcopi Lubecenſis ad Ioannem Trithemium abbatem. 486.45. *Reſponſio ad eandem Trithemii.* 487.9
Epiſtola Ioachimi Brandenburgenſium Marchionis ad Trithemium Abbatem. 532.10
Epiſtola Ioan. Trithemii ad Nicolaum Priorem ſuum Clauſtralem. 444.5. *Eiusdem ad fratrem Ioannem Nutium epiſtola.* 444.35
Epiſtola Ioan. Trithemii ad Ioannem Capellerium græca. 453.54. *eiuſdem ad Ioannem Grypoſium Artopæum latina.* 455.35
Epiſtola Trithemii ad Arnoldum Boſtium ſcripta, vulgatur. 410.58
Epiſtola Ioannis Trithemii ad Iacobum Kymolanum Carmelitarum ordinis. 451.30. *Eiuſdem ad Gerlacum de Breitbach abbatem monaſterii Tuitienſis.* ibid.45
Epiſtola papæ ad Hildegardem. 133.37
Epiſtola Iohannis Trithemii, ad Magiſtrum Iacobum Trithemium fratrem. 440.15. *eiuſdem ad Rogerium Sycambrum epiſtola. ibid.* 45. & 454.20
Epiſtola Iohannis Trithemii ad Philippum comitem palatinum. 479.15
Epiſtola Ioan. Trithem. ad Rogerium Sycambrũ. 480.50
Epiſtola Ioan. Trithemii ad præſidentes in concilio annali ordinis S. Benedicti apud Moguntiam. 493.15
Epiſtola S. Eliſabeth ad S. Hildegardem. 152.23
Epiſtola Hildegardis ad fratres Hirſaugienſes. 146.46
Epiſtola S. Anſelmi ad Wilhelmum abbatẽ Hirſaugienſem. 74.27
Epitaphium Petri Abelardi. 129.47
Equites in aere dimicantes. 93.16
Erckenbaldus fit abbas in Iſna. 29.54
Eremita quidem per annos 20. ſine cibo corporali viuit. 399.9
Erenfridus prior Sextus Sponheimenſis. 260. 58.
Erlafridus comes in Calue, & filius eius Nottingus epiſcopus Vercellenſis. 3.9
Erlafridus nuncios ad Fuldam mittit. 3.34
Erlafridi comitis donatio, per Imperatorem confirmatur. 7.26
Erneſtus Dux Auſtriæ moritur. 348.11
Erneſtus Dux Bauariæ, amaſiam filii de ponte in Straubingen præcipitari facit. 357. 15 *moritur.* 358.56
Erneſtus abbas Hirſaugienſis 24. quamdiu præfuerit 179.46. *Eius vita & mores. ibid.* 56. *moritur.* 186.12
Erneſtus primus prior in Richenbach. 78.22
Erphordienſis Academia fundatur & erigitur. 338.41
Erphordia obſidione cingitur. 165.49
Errores Henrici Quarti Imperatoris. 104.38
Eslingen obſidione cingitur. 230.48
Eſſo fit abbas in Beinuuiler. 80.18
Eubora Chriſtianorum Inſula, à Turcis capitur. 388.35
Eucharii Heimeri ad Ioannem Trithemium Abbat. epiſtola. 483. 35. *Reſponſio ad eandem Trithemii.* 484.15
Euerhardus dux Wirtembergenſis profugus. 409.17
Euerhardus comes Wirtembergenſis conatur in ducem Teccenſem. 407.49
Euerhardus abbas Hirſaug. 23. quot annis præfuerit 173.12. *Eius genus & vita. ibid.* 22. *moritur.* 179.35
Euerhardus electus abbas Hirſaugienſis ornamẽta Eccleſiæ furatur. 4.24. *moritur.* 58
Eugenius papa Treuerim venit. 133.13. *nuncios ad Hildegardem mittit. ibid.* 22. *moritur.* 136.31
Eutrandus Ticinenſis Diaconus, vir doctus & clarus. 22.15
Eberuuinus in Theologia Treuirenſium doctiſſimus. 47.54
Exactio Imperatoris magna, pro bello Bohemico. 349.43
Exequiarum Cæſaris Friderici pompa. 404.35
Expeditio contra Bohemos maxima. 347
Expeditio contra Huſſitas in Bohemiam. 353.14
Expeditio Chriſtianorum in Teucros. 222.57
Expeditio regis Rom. cõtra principes imperii. 207.3
Expeditio regis Conradi in Saxoniam. 128.10
Expeditio regis Romani in Bohemiam. 195.42
Expeditio regis Cõradi in terram ſanctam. 131. 20
Expeditio contra Albienſes. 170.25
Expeditio contra Saracenos. 159.25
Expeditio in Danos & Sclauos mouetur. 122.17
Eydeluuolff de Beckelnheim moritur. 335.53
Eyſtat à Duce Bauariæ obſidetur. 371.7
Ezelinus comes palatinus Rheni præclarus. 46.40. *Eius ſex filiæ fiunt abbatiſſæ.* ibid.51

F.

Falco Remenſis Archiepiſcopus interficitur. 23.50
Fames & mortalitas hominum & pecorum magna. 220.21
Fames propter hyemis iniuriam, magna. 176.55
Fames in omni regione magna. 358.35
Fames & peſtis per Alemanniam & Italiam magna. 305.28
Fames in Germania magna. 12.27
Fauſti vanitas inſignis. 559.50
Febres doloreſque capitis cum dyſenteria homines valde affligunt. 417.10
Ferdinandus Hiſpaniarum Rex, regnum Granatæ capit. 403.35
Ferrandus Cordubenſis ſcientia admirabilis ex Hiſpania in Franciam venit. 415.1
Feſtum Lanceæ, clauorum & coronæ Chriſti inſtituitur. 231.23
feſtum Dominicæ transfigurationis inſtituitur. 370.18
feſtum fidelium animarum quando & qua occaſione inſtitutum. 43.41
fides quam ſit neceſſaria. 457.35
fides in Chriſtum ſola iuſtificat. 463.10
Flandriæ pars ſubmergitur. 126.32
Flaualdus monachus Remenſis clarus. 39.21
Flersheim Eccleſiæ Moguntinæ venditur. 289.42
Florentiæ vltra ſexaginta millia hominum peſte, vno anno pereunt. 321.50
Florentinus puer ſex menſium comitatum Hollandiæ ſuſcipit. 189.58. occiditur. 203.31
fœdus inter comitem Iohannem de Sponheim & archiepiſcopum Moguntinum. 291.36
fœmina papatum obtinet. 13.16
fons ſanguinis in ciuitate Ianuenſi. 28.38
fornicationis crimen Abbati à monachis imponitur. 61.22
foſſarii Hæretici in Bohemia augentur. 413.50
foſſarii heretici quomodo doctiſſimi euadant. 414.10
Francia vaſtatur à Duce Burgundiæ. 379.42
francia Rex à Flandrenſibus fugatur. 171.30
S. Franciſcus moritur. 177.14
Franckenthal monaſterium fundatur. 247.42
Francofordienſes à Cronenbergenſibus ſuperati, conditiones pacis accipiunt. 336.40
fraternitas Sponheimenſis monaſterii cum multis aliis. 245.6.25
fratrum S. Aurelii multiplicatio. 9.57
fratrum conuerſorum inſtitutio qualis. 66.10
Frauuenburg caſtrum conſtruitur. 313.24
Freculphus ex monacho epiſcopus Lexouienſis. 10.38
Fridburg caſtrum extruitur. 278.25
Friderichsburg nouum caſtrum palatini deſtruitur. 419.23
Fridericus Dux Auſtriæ contra Ludouicum eligitur. 305.15
Fridericus Dux Auſtriæ capitur. 307. non vult liberari per ſpiritum. ibid.30
Fridericus Dux Auſtriæ naſcitur. 344.30
Fridericus de Saruuerde fit archiepiſcopus Colonienſis. 331.12
Fridericus rex Rom. venit ad Treuerim. 389.7
Fridericus Imperator vxorem ſuam repudiat. 137.54
Fridericus 2. Imperator, excommunicatur. 268.52. abſoluitur. 269.30
Fridericus Imperator moritur. 404.26
Fridericus Imperator primus eligitur. 135.55. conſecratur in Imperatorem. 137.14
Fridericus de Nackheim, abbas Sponheimenſis 20. quamdiu præfuerit. 360.47. reſignat abbatiam. 363.48
Fridericus comes palatinus moritur. 390.43
Fridericus Dux Auſtriæ fit rex Romanorum. 361.24. coronatur. ibid.48
Fridericus rex Romanorum oppugnat Suitenſes. 363.16. coronatur Romæ. 367.17
Fridericus palatinus exercitum ducit ad Coloniam. 380.26
Fridericus palatinus deuaſtat terram Wirtembergenſem. 373.49
Fridericus Dux Bauariæ, reformator exiſtit monaſterii Sponheimenſis. 381.32
Fridericus Imperator ciuitates imperii contra Ducem Bauariæ concitat. 311.36
Fridericus palatinus quatuor principes & quingentos comites, nobiles & equites capit. 375.27
Fridericus Colonienſis epiſcopus moritur. 122.7
Fridericus Dux Auſtriæ Bauariam deuaſtat. 214.16. capitur. ibid.44
Fridericus Dux Auſtriæ contra Ducem Bauariæ in regem eligitur. 211.27
Fridericus palatinus contra Ludouicum Nigrum exercitum producit. 372.47
Fridericus Imperator à papa deponitur. 185.41. ſententiam papæ non curat. ibid.57
Fridericus rex à Colonienſibus ſuſcipitur. 172.25. fit Imperator. 174.39
Fridericus Imperator à papa excommunicatur. 177.53. peregrinationem in terram ſanctam ſuſcipit. 178.12. moritur. 188.31
Fridericus II. Hirſaugienſis abbas, quot annis præfuerit. 59.28. vita & conuerſatio eius. ibid.37. apud Comitem accuſatur. 61.4. iniuſte deponitur. ibid.30.46
Fridericus Cardinalis fit monachus. 53.54
Fridericus epiſcopus Traiectenſis martyrizatur. 11.29
Fridericus ſecundus Imperator vngitur. 266.6
Friſſones Wilhelmum regem Romanum interficiunt. 282.30
Frumenta in caro precio. 402.27
Frumenta pro vili precio comparantur. 398.12

Fuldenſe monaſterium ſpoliatur propter monachos. 47.28
Fulgetra ſiue lapis inſolitæ magnitudinis, e nubibus cadit. 404.10
Fulminis ictus regem terret. 106.2
Furor Henrici regis contra Catholicos. 91.56

G.

Galeaceus vice comes Mediolanenſis ſine voluntate principum Dux factus eſt. 340.10
Gaudauum à rege Franciæ obſidetur. 335.3
Gandauum ſex hebdomadibus obſidetur ab Imperatore. 400.41
Gaubreckelnheim à Friderico palatino capitur. 373.53
Gaudersheim in Saxonia fundatur. 14.1
Gauodernheim capitur. 419.34
Gauvvershauſen exuritur & deſolatur. 276.44
Gauxberg mons olim Gauvvesberg. 243.2
Gebhardus abbas, fit epiſcopus Spirenſis. 102.18. mente, vita, & moribus mutatur in deterius, & à cunctis irridetur. ibid.45. fruſtra laborat de abbatia retinenda. 103.15
Gebhardus monaſterii Hirſaugienſis abbas decimustertius, quot annis præfuerit. 87.52. eius vita. 88,6. benedicitur à Conſtantienſi epiſcopo. 89.49
gebhardus Romam ad papam miſſus. 89.10
gebhardus ex Duce monachus & epiſcopus Conſtantienſis. 78.51
gebhardus prior Cluniacum mittitur. 84.56. reuertitur. 85.36
Gebhardus Spirenſis epiſcopus grauiter infirmatur. 106.10. moritur. ibid.35
Gelaſius papa ſecundus, quis ante electionem fuerit. 109.36. moritur. 111.2
Gelriæ Dux, fratrem ſuum capit. 328.10
gelriæ comes in ducem creatur. 315.50
gelriæ dux primus moritur. 318.29
gelriæ comes in ducem ſublimatur. 220.44
Gerardus de Schuuartzburg, fit epiſcopus Herbipolenſis. 332.4
gerardus abbas monaſterii S. Iohannis in Ringauia moritur. 408.31
Gerardus de Ernberg, fit epiſcopus Spirenſis. 313.41
Gerarſus ex monacho epiſcopus Moriſenus in Vngaria clarus. 48.18
Gerberti qui poſtea Syluester papa ſecundus factus, ſcripta dociſſima. 42.43
S. Gereonis corpus inuentum. 115.52
Gerlacus de Naſſavv archiepiſcopus Moguntinus moritur. 331.2
gerlacus archiepiſcopus Moguntinus confirmat indulgentias monaſterii Sponheimẽſis. 326.40
Gerlacus fit epiſcopus Wormatienſis. 218.31. moritur. 219.10
Gerlacus abbas Tuitienſis capitur. 416,15
Gerlacus à papa archiepiſcopus Moguntinus factus, ad poſſeſſionem initio non admittitur. 223.31
Germani de Ganay ad Ioannem Trithemium epiſtola. 471.2
Geroltzeck caſtrum, & oppidum Morsmunſter capiuntur à Friderico palatino. 388.3
Gerungus abbas cellæ S. Paulinæ primus, & eius vita. 105.12
Gerungus abbas Hirſaugienſis ſecundus quot annis præfuerit. 13.21. Auditor extitit Rabani. ibid.34. eius ſeuera diſciplina. ibid.52. moritur. 18.22
Giemps caſtrum in Morauia occupatur à Diabolo. 413.31
Gieſſen oppidum capitur. 214.11
gildericus ex monacho epiſcopus. 26.22
giſelbertus abbas in Anglia dociſſimus. 76.12
giſelbertus ad Haſſungen abbas conſtituitur. 79.22
gladius in aere volitat. 93.20
glanus fluuius à Iutta virgine ſicco pede ſuperatus. 248.31
Gobelinus abbas Sponheimenſis 19. quot annis præfuerit. 354.15. moritur. 360.23
Godefridus S. Iacobi abbas, abbatia & patria pulſus. 147.50
Godeſcalci presbyteri errores. 12.40
godfridus, Hirſaug. abbas 29. quot annis præfuerit. 202.37. eius vita. ibid.45. moritur. 206.11
gotfridus fit comes in Sponheim. 253.45
Gotfridus rex Ieruſalem moritur. 99.34
gotfridus fit rex Ieroſolymitanus. 94.3
gotfridus fit epiſcopus Herbipolenſis. 156.49. moritur. 157.27
Gotfridus fit abbas in Bregentz. 81.49
S. Gothardus epiſcopus Hildeshemẽſis clarus. 48.38
Gotzauu monaſterium fundatur. 155.36
Gradus ſiue ſcientia nihili eſſe faciendos. 506.10
Græcarum literarum in monaſteriis ſtudium. 28.1
granatæ regnum ab Hiſpanis capitur. 403.35
Grandimontenſis ordinis initium. 83.33
Gratianus monachus Bononienſis clarus. 141.46
gregorius papa nonus Fridericum Imperatorem excommunicat. 184.22
Gregorius papa 10. eligitur. 194.35
Gregorius ſeptimus papa, antea Hildebrandus dictus. 72.30. moritur. 83.10
Gregorius ſeptimus papa Salernam fugit. 77.17
S. Gregorius & Euerardus eremitæ in nigra ſylua. 32.23
Groinauu monaſterium fundatur. 247.22
Grosbockenheim à Friderico palatino capitur & euertitur. 387.1
Guda ſpecht monialis in magiſtram reliquarum aſſumitur. 404.57
guido Aretinus monach⁹ & muſicus inſignis. 47.50
Guimondus Archiepiſcopus Auerſanus, ex monacho, clarus. 50.3

Güntherus cum exercitu ad Francofordiam venit. 320. 58. veneno intoxicatus moritur. 321. 12
Guntherus monachus S. Amandi clarus. 57.41
Guntherus comes de Suartzburg ad imperium vocatur. 224.42
Guntherus comes de Suartzburg Francofordiam obſidet. 225.20
Guntherus abbas conſtituitur ad Camberg. 79.31
Gurricke oppidum ab hæreticis Foſſariis liberatur. 413.56
Gymnaſii Heidelbergenſis fundatio. 318.9

H.

Haderadus quartus Hirſaugienſis abbas quamdiu præfuerit. 20.35. ſynodo apud Triburias intereſt. 23.5. moritur. 25.28
Hæreſeos catharorum origo. 148.39
Hæreſeos peſſimæ aliquot articuli. 211.55
Hæreſis flagellatorum in Vngaria ſurgit. 225.55
Hæreſis Longobardorum, & errores eorum. 179.3
Hæreſis Fratricellorum damnatur. 205.36
Hæreticorum in Bohemia multiplicatio. 413.46
Hæreticus de Cardona conuictus. 149.12
hæretici in Auſtria combuſti, & eorum errores. 211.53
hæretici in Alemannia comburuntur. 172.43
Hagenau obſeſſa & capta. 170.55
Hannoniæ comes à Friſonibus occiſus. 318.52
hannoniæ & Selandiæ comitatus ad Bauaros veniunt. 318.57
hartfridus abbas Hirſaugienſis nonus, quot annis præfuerit. 39.55. Eius vita 40.3. moritur peſte. ibid.46
Hartmannus Regis filius ſubmerſus. 197.10
hartuuigus abbas Hirſaugienſis 16. quamdiu præfuerit. 138.16. Hildegardem viſitat. ibid.52. eius vita. 139.7. moritur. 141.50
Haſſungen monaſterium conſtruitur. 72.15
hasloch à Friderico comite palatino ſubuertitur. 372.55
hatſtein caſtrum expugnatur. 330.40
hatto Augienſis abbas, fit archiepiſcopus Moguntinus. 21.48. moritur. 25.11
hatto ex abbate archiepiſcopus Mogunt. 35.12. pauperes in Horreo concremauit. ibid.15
hauſen monaſterium Limpurgo incorporatur. 267.49
Haymo epiſcopus Halberſtatenſis quando claruerit. 10.31. moritur. 12.46
hecti, ex abbate Archiepiſcopus Treuerenſis. 10.42
hedekin ſpiritus in Saxonia apparens multa miracula facit. 123.44
heidelbergenſis Academia erigitur. 221.17
Heidenheim à Marchione obſidetur. 376.5
heisheim obſidione cingitur. 330.17
S. helena Imperatrix in Galliã transfertur. 12.24
Henricus rex Italiam ſubiugauit. 303.45. moritur. 304.52
Henricus comes de Lutzelburg eligitur in Regem Romanum. 302.25
henricus de Virnenburg moritur. 324.38
henricus Vlner de Sponheim moritur. 340.5
Henricus de Gelnhauſen monachus, moritur. 400.22
henricus Dux Bauariæ exercitum in Saxoniã ducit. 127.39 moritur. 128.17
Henricus Dux Bauariæ fit gener Imperatoris. 124.55
Hẽricus ſecundus Imperator cum Cunigũda vxore caſtitatem obſeruat & colit. 45.43. moritur. 49.7
Henricus Treuirenſis Archiepiſcopus per papam factus. 191.23
Henricus Dux Bauariæ moritur. 201.16
henricus frater Imperatoris capitur. 290.30
Henricus in epiſcopatu Moguntinenſi confirmatur. 49.218.34. deponitur. 223 30. moritur. 227.7
Henricus ſecundus fit Imperator. 44.26
henricus ſecundus, monaſterij Hirſaug. abbas 30. quot annis præfuerit. 206.16. Ortus & vita eius ibid. 25. deponitur. 213.10
Henricus rex Saxoniam intrat. 176.30
Henricus filius Friderici fit rex Romanorum. 175.
Henricus Lutzenburgenſis in Regem Rom. eligitur. 209.8. Romæ in Imperatorem conſecratur. 210.1. moritur. ibid.49
Henricus rex aduerſus patrem conſpirat. 181.51. à patre captus cuſtoditur. 182.23
Henricus Imperator V. à papa paſchali Romæ conſecratur. 101.26. patri rebellat. ibid.38
Henricus vltimus Lantgrauius Alſatiæ moritur. 184.45
henricus quartus Imperator Romæ excommunicatur. 72.44
henricus Caſeus epiſcopus Herbipolenſis. 164.50
Henricus monaſterij Hirſaugienſis abbas 20. quãdiu præfuerit. 158.6. Eius genus & vita, ibid.15. Abbatiam reſignat. 160 33. moritur. 161.41
henricus Imperator ſextus Siciliam obtinet. 160.9. moritur. 161.54
Henricus comes Veldentiæ fœdus facit cum archiepiſcopo Moguntino. 197.58
henricus abbas in Breitenau quos libros ſcripſerit. 123. 1. miraculis poſt mortem claret. 123.20
henrico Regi principes fere omnes renunciant. 73.37. rex Romam proficiſcitur humiliatus coram papa. 73.40. tertio excommunicatur. ibid.44. Romæ benedicitur ab Antipapa. 82.51
henricus Imperator cum omnibus qui in ſynodo Wormatienſi præſentes fuerunt, ſecundo excommunicatur. 73.25
Henricus tertius Imperator moritur. 54.7

Henricus Quartus Imperator moritur.104.35.Errorum eius enumeratio. ibid.40
Henricus Quintus à patre regnum accipit. 104.28
Henricus rex Romam expugnat. 77.12
Henricus Quintus Romam venit.107.27. in Imperatorem conſecratur. ibid.34
Henricus Rex.5.& Imperator eius nominis 4.moritur. 119.20
Henricus abbas ad S. Georgium in Nigra ſylua. 79.13
Henricus Imperator filium ad concubitum cum nouerca inuitat. 92.25. denuo excommunicatur. ibid.43
Henricus primus, Imperator quando electus & quot annis præfuerit.25.51.moritur. 28.56
henricus comes de Sponheim ad terram ſanctam proficiſcitur. 334.2
Henrici Cornelii Agrippæ à Nettesheim ad Ioannem Trithemium abbatem, epiſtola. 572.39
henricus abbas huius monaſterii 12. quot annis præfuerit 314.15.moritur. 316.10
herbipolis expugnatur. 83.17
herbipolenſes ciues grauiter mulctantur. 286.45
Herdericus monachus Hirſaugienſis doctiſſimus. 22.42
Heribertus Archiepiſcopus Colonienſis, maledictos quoſdam à pœna abſoluit.47.23. moritur. ibid.37
heribertus Epiſcopus Altiſiodorenſis vir doctus & clarus. 50.53
herigerus abbas bobienſis clarus. 36.9
Heriolus rex Danorum baptizatur. 11.9
Hermannus Haſſiæ comes fit Gubernator Colonienſis. 388.56
Hermannus archiepiſcopus Colonienſis moritur. 431.32
hermanni archiepiſcopi Colonienſis ad Ioannem Trithemium epiſtola. 538.13
hermannus Marchio fit monachus. 77.47
hermannus contractus, monachus doctiſſimus floruit. 50.57
hermãnus ex monacho epiſcopus bãbergenſis.58.12
Heymo prior Hirſaugienſis ordinatur. 89.54
Heyne monaſterium fundatur. 249.5
hidolphus archiepiſcopus Colonieẽſis moritur.76.51
Hieruſalem à Saracenis ſubuertitur.174.35. Chriſtianis traditur. 178.31
hieroſolyma à Chriſtianis capitur. 94.1
Hildebertus abbas Fuldenſis, fit archiepiſcopus Moguntinenſis. 27.56
hildeboldus abbas in Magdeburg cõſtituitur.79.50
Hildegardis vbi nata, & quando ad monaſterium tradita.133.51. à Regibus, Imperatoribus, epiſcopis & aliis literas accipit, iiſque reſpondet. ibid.44. claret miraculis. 135.15. multis vera prædicit. 136.12.20.40.&c.
Hildegardis libri à papa leguntur & confirmantur.133.28.qui fuerint. 134.22
hildegardis moritur. 257.5
hildegardis tumba aperitur, & reliquiæ eius in quandam tabulam includuntur. 410.42
S. hildegardis de bickelnheim monaſterium in monte S.Ruperti fundat. 247.57
S.hildegardis moritur. 156.56
hildegardis virginis origo & vita. 250.27
hildegardis S. bernardo reliquiarum S. Ruperti particulam offert.132.26.Eius ſcripta commendantur à bernardo. ibid.9
S.Hildegardis Hirſaugiam venit. 145.25
S.Hildegundis in Shonauu moritur. 157.42
hildegundis virgo ſub virili habitu latitans, moritur. 258.38
hildemannus monachus fit archiepiſcopus. 30.25
Hildeuinus ex monacho epiſcopus. 28.22
hildeuinus abbas S.Dionyſii. 10.48
hildesleben cœnobium fundatur. 33.15
hillinus fit archiepiſcopus Treuirenſis. 136.5
hilpericus fit ſcholaſticus S. Galli. 30.3
Hiltrudis monialis apud bingates, moritur.256.35
S.hiltrudis monialis moritur. 156.40
Hirſaugia ab Imperatore Henrico deſtrui iubetur. 91.43.92 10
hirſaugienſium fratrum fama ſanctiſſima. 87.33
hirſaugia quo anno fundari cœperit. 4.30
hirſaugienſis monaſtery perfectio. 4.50
hirſaugienſis monaſterii fundatio. 31
hirſaugienſe monaſterium fit proſtibulum meretricum.45.9.plane deſolatur. 45.30
hirſaugienſis Eccleſia & monaſterium dedicantur. 6.18
hirſaugiæ veteris & nouæ comparatio. 41.6
hiſtoriæ commendatio & vtilitas. 1.10.31.eius præcepta duo. ibid.57
hiſtoriarum genera tria. 2.10
Hoenſolms caſtrum ſolo æquatum. 334.43
Hoenzoller vrbs in Sueuia à ciuibus imperii capitur. 347.35
hollandia per 80. annos à bauaris poſſeſſa. 319.10
Hollandiæ comitatus ad bauariæ Duces peruenit. 223.21
hollandiæ comitatus à bauaris ad burgundios deuenit. 348.28
Homberg Caſtellum comitis in Hanavv, occupatur. 420.40
homo quidam cunctos mortales ſapientia ſuperat. 414.57
Homines quidam per annum integrum ſaltantes. 47.10
honorius ſecundus papa, quis antea fuerit. 119.9
Honorius papa IV.moritur. 200.18.
horreũ lapideum Sponheimii conſtruitur. 402.21
hoſpitale in Sponheim cum Eccleſia parochiali crematur. 254.1

Hugbertus abbas ex Duce. 15.1
Hugo Cardinalis depoſitus, papam mendoſe accuſat. 73.5
Hugo S. victoris Pariſienſis moritur. 129.26
Hugo epiſcopus Gratianopolitanus moritur. 123.34
Hugo ex abbate, epiſcopus Altiſiodorenſis factus. 115.26
S. Hugo reliquias quaſdam ad Wilhelmum mittit. 85.1
Humilitas Deo grata eſt. 474.2
Humilitas Friderici abbatis interior & exterior. 60.20
Hunbertus ex monacho cardinalis. 51.16
Hunibaldus & Hugbaldus monachi. 17.38
Hyems prolixa & æſtas ſicca. 416.38
Hyems aſpera & inundatio magna. 353.20
Hyems prolixa, fames & peſtis. 233.21
Hyems longiſſima vſq; ad medium Maij durans. 362.38
Hyems dura admodum & aſpera. 130.36
Hyems aſpera & diuturna. 188.39

I.

Iacobi Trithemij ad Ioannem Trithemium fratrem abbatem epiſtola. 486.8. *Reſponſio ad eandem Ioannis Trithemii.* ibid.30
S. Iacobi monaſteriũ Moguntiæ deſtruitur. 255.14
Iacobus Marchio Badenſis, fit coadiutor archiepiſcopi Treuirenſis. 412.15
Iacobus de Sirck archiepiſcopus Treuirenſis moritur. 369.41
Iacobus archiepiſcopus Treuirẽſis moritur. 416.43
Ibanus abbas Spanheimenſis moritur. 188.58
Ida comitiſſa de Spanheim fit monialis. 159.12
Idiota à Spiritu doctus factus. 124.30
Idolorum gentilium nomina, vero Deo non tribuenda. 466.19
Ieiunium bannitum inſtituitur. 38.57
Imago per totum ſudare viſa eſt. 300.54
Imperator vxorem ſuã repudians aliã ducit. 137.53
Imperator exercitum mouet in Flandriam. 400.36
Imperator hoſtiam venenatam à monacho percipiens moritur. 210.55
Imperatrix fit ſanctimonialis. 92.47
Imperatoris Henrici ſcelera. 91. 29. *Hirſaugiam deſtrui iubet.* ibid.44
Imperatores duo eliguntur. 162.7. & ſeqq.
Imperatoris filiæ moniales. 49.53
Imperator à papa depoſitus primus, quis. 105.2
Imperator à Saxonibus in bello ſuperatur. 108.40
Imperator à papa deponitur. 277.26
Imperator Bulgarum fit monachus. 16.48
Imperator totam Apuliam occupat. 169.50
Imperium Germanis confirmatur. 42.31
Imperium Lotharii tripartite diuiditur. 14.23
Impreſſoria ars quando & vbi ſit inuenta. 505.50
Incendium Eccleſiæ Lympurgenſis magnum. 422.27
Indulgentiarum ab vno epiſcopo monaſterio Spanheimenſi factarum, copia. 315.1
Indulgentiarum literæ Româ afferuntur. 299.3
Indulgentiarum à 12. Epiſcopis pro monaſterio Sponheimenſi impetratarum literæ. 326.3
Indulgentia ad S. Georgij templum. 279.5
Indulgentia contra Tartaros & Ruthenos prædicatur. 433.47
Indulgentiæ conceduntur ijs qui opera Trithemij legunt. 418.26
Indulgentiarum monaſterio ad quinque annos conceſſarum literæ. 362.8
Infans contra naturam loquitur in cunis. 109.13
Inſulæ vſus Decano Moguntinenſi conceditur. 277.32
Ingelnheim & Aula Caroli, quomodo ab obſidione liberata. 420.26
Ingelnheim à Moguntino Archiepiſcopo obſidetur. 372.39
Ingratitudo hominum diuinitus punitur. 397.54
Innocentius papa 3. moritur. 172.54
Inſulæ nouæ à Columbo inueniuntur. 404.45
Inundationes aquarum maximæ. 191.41
Ioachimi Marchionis Brandenburgenſis ad Ioannem Trithemium epiſtola. 441.20
Ioachimus abbas monaſterii Florenſis in Calabria claruit. 141.37
Ioannis Trithemij abbatis, ad Iacobum Wimpfelingum epiſtola. 550.10. *Eiuſdem ad Simonem abbatem monaſterij Lacenſis, epiſtola.* ibid.48
Ioannis Trithemij ad M. Matthæum Herbenum epiſtola. 554.2. *Eiuſdem ad Ioannem Capellerium mathematicum epiſtola.* 555.20
Ioannis Trithemii abbat. ad Iacobum Kymolanum Carmelitani ordinis epiſtola. 556.25. *eiuſdem ad Chriſtianum Maſſeu presbyterum epiſtola.* 557.50
Ioannis Trithemij abbat. ad Hermannum Colonienſis Eccleſiæ archiepiſcopum, epiſtola. 560.20. *eiuſdem ad Iodocum Beiſelium Iuriſconſultum epiſtola* ibid.45
Ioannis Trithemij abbat. ad Theodoricum de Eltz monachum Fuldenſem epiſtola. 568.5
Iohannis Trithemij abbat. ad Matthæum Lang, Epiſcopum, epiſtola. 569. 10. *eiuſdem ad Eberhardum Senfft, Decanum Eccleſiæ Bambergenſis, epiſtola.* ibid.35
Ioannis Trithemii ad Ioannem Euriponum Carmelitanum epiſtola. 483.23
Ioannis Trithemii, ad Nicolaum Remitium priorem epiſtola. 485.30
Ioannis Trithemii ad Hermannum Buſchium poëtam epiſtola. 487.28
Ioannis Trithemij Abbatis, ad ſereniſſimum principem Ioachimum, Brandenburgenſium Marchionem, electorem, epiſtola. 490.13

Ioannis Trithemij ad Conradum abbatem monaſterii ſanctorum Vdalrici & Afræ in Auguſta, Epiſtola. 488.25
Ioannis Trithemij abbatis Spanheimenſis, ad conuentum in Spanheim Epiſtola. 490.46
Ioannis Trithemij abbatis ad Iulium ſecundum papam, Epiſtola. 491.10
Ioannis Trithemii ad fratres in Spanheim Epiſtola. 492.30. Eiuſdem ad Iacobum Wimphelingium epiſtola. ibid.55
Ioannis Trithemij ad Ioachimum Brandenburgenſem Marchionem epiſtola. 571.35
Ioannes prior Sponheimenſis decimus moritur. 277.2
Ioannis Trithemij ad Ioannem Steinemoel presbyterum Mechliñienſem Epiſtola. 459.10. Eiuſdem ad Ioannem Brachtium epiſtola. ibid. 45
Ioannis Trithemij ad Iacobum Kymolanum theologum epiſtola. 460.20
Ioannis Trithemij ad Ioannem Cantherium Friſium Med. Doctorem epiſtola. 463.38
Ioannis Trithemii ad Rogerium Sycambrum epiſtola. 465.15. Eiuſdem ad Ioannem Capellerium mathematicum epiſtola. ibid.40
Ioachimi Marchionis Brandenburgenſis, ad Trithemium abbatem epiſtola. 515.3. Reſponſio ad eandem, ibid. 40. Eiuſdem Ioachimi Marchionis ad Trithemium epiſtola. 526. 25. Item 536. 40
Ioannis Trithemij ad Eliſabetham de Longouico matrem ſuam epiſtola. 521.2
Ioannis Trithemij ad Nicolaum Baſellium monachum Hirſaugienſem epiſtola. 527.10
Ioannis Centuriani de Cluſardia ad Ioannem Trithemium epiſtola. 527.54
Ioannis Gotfridi paſtoris Eccleſiæ in Mandal ad Ioannem Trithemium epiſtola. 529.15
Ioannis Trithemii ad Ioannem Damium Curteſium epiſtola. 518.3. 525.25
Ioannis Trithemij ad Ioannem Vigilium I.V.D. epiſtola. 481.19. Eiuſdem ad Ioannem Damium monachum epiſtola. ibid. 45. Eiuſdem ad Ioannem Brachtium priorem epiſtola. 482.12
Ioannis Trithemii abbatis, ad Henricum Cornelium Agrippam ab Nettesheim epiſtola. 573. 40
Ioannes comes Lutzelburgenſis, fit Rex Bohemiæ. 303.15
Ioannes comes Hollandiæ, ſine hæredibus moritur. 348.20
ioannes Archiepiſcopus Moguntinus moritur. 331.43
ioannes Scotus Theologiæ Doctor moritur 302.31
ioannes filius Regis Bohemiæ, ducatu Carinthiæ exuitur. 318.44
ioannes comes de Sponheim ad terram ſanctam proficiſcitur. 348.47
Ioannes de Fleckenſtein epiſcopus Wormatienſis moritur. 349.11
ioannes de Egloffſtein fit epiſcopus Herbipolenſis. 341.13
ioannes electus epiſcopus Leodienſis, obtinet comitatum fratris ſui Wilhelmi. 343.24
ioannes de Brun fit epiſcopus Herbipolenſis. 344. 2
ioannes ſecundus abbas Sponheimenſis nonus, quot annis præfuerit. 294.2. moritur. 297. 45
ioannes prior Sponheimenſis 16. deponitur. 298. 22
ioannes tertius dux Brabantiæ moritur. 324.56
ioannes, Sponheimenſis abbas ſeptimus, quot annis præfuerit. 279.41. moritur. 285.20
ioannes rex Bohemiæ Caroli Imperatoris pater occiditur. 319.54
ioannes comes de Sponheim vltimus moritur. 357. 49
ioannes epiſcopus Herbipolenſis ab illis de Hirſchhorn capitur. 360.11
ioannes papa 23. in concilio deponitur. 344.19
ioannes de Naſſauu, fit archiepiſcopus Moguntinus. 339.33
ioannes electus Leodienſis, ducit vxorem. 345.19
ioannes Dux Burgundiæ capite truncatur. 246. 23
ioannes Rode Abbas S. Matthiæ qualis fuerit. 350.9
ioannes abbas Burſfeldenſis reformator primus, qualis fuerit. 350.21
ioannes abbas de Cluſa tranſit ad Burſfeldiam. 350.51
ioannes Veri diſputationem de conceptione Mariæ virginis renouat. 409.32
ioannes Colnhauſen quondam abbas Sponheimẽſis moritur. 407.30
iohannes Damius monialium Confeſſor, à monialibus pellitur. 432.39
ioannes Reuchlinus præceptor Trithemii. 401.43
ioannis Trithemii ad Rogerium Sycambrum, epiſtola. 446.30
ioannis Trithemii ad Iacobum de Maſeck Phyſicum epiſtola. 452.10
ioannes Keller ſenatorum apud Erfurdienſes ſupremus, ſuſpenditur ad patibulum. 433.22
ioannes de Dalburg fit epiſcopus Wormatienſis. 393.29
ioannes Trithemius, quomodo monachus Sponheimenſis factus. 393.34
ioannes Kolnhauſen abbas Sponheimenſis, transfertur ad Selgenſtat. 394.20
ioannes Trithemius abbas monaſterij Sponheimenſis 25. quot annis præfuerit. 394.30. eius origo & patria. 395.4
Ioannes Ruchard de Weſalia Theologiæ Doctor, quando & cur Moguntiæ condemnatus. 391. 25

Iohannes de Siemern, abbas monaſterij Sponheimenſis 27. quando conſtitutus. 435.20. Eius genus & origo. ibid.34
Ioannis Trithemij ad Iacobum Trithemium fratrem epiſtola. 438.10. Eiuſdem epiſtola ad Priorem & conuentum in Spanheim. ibid. 40. Eiuſdem ad Iacobum fratrē, 439.20. eiuſdē ad Priorem in Spanheim Nicolaum Remitium epiſtola. ibid.40
Ioannis Trithemij ad Conradum Abbatem monaſterii S. Stephani in ciuitate Herbipol. epiſtola. 496 35. eiuſdem ad Henricum Abbatem Burſfeldenſem epiſtola. 497.25. Item ad Rogerium Sycambrum. 498.2.499.20
Ioannis Trithemii ad Richmodem de Horſt abbatiſſam, epiſtola. 499.45
Ioannis Trithemij ad Ioannē Brachtium priorem monaſterii diui Matthiæ extra muros Treuirorū epiſtola. 512.30. eiuſdem ad Ioannem Gotfridum paſtorem Eccleſiæ vallis virorū. 514.20
Ioannis Trithemij ad fratrem Iacobum Trithemium epiſtola. 505.10. & 572.10
Ioannes Trithemii ad priorem & Conuentum in Spanheim epiſtola. 507.45
Ioannis Schadlandt fit epiſcopus Wormatienſis. 232.54
Ioannis Trithemii ad Libanium ſuum præceptorem epiſtola. 475.35. eiuſdem ad Carolum Bouillum epiſtola. 476.25
Iohannis Trithemii ad Richmodem & vniuerſum conuentum monaſterii S. Laurentij in Sebach, epiſtola. 476.55
Ioannis Trithemij ad priorem & Conuentum in Spanheim epiſtola. 478.35
Ioannis Trithemii ad Iacobum Trithemium fratrem epiſtola. 479.35
Ioannes Dux Brabantiæ moritur. 228.27
Iohannes de Grumbach, fit epiſcopus Herbipolenſis. 369 23
Ioannes Marchionis Badenſis filius, fit archiepiſcopus Treuirenſis. 369.50
Iohannes Gutenberg, inuenit artem typographicam Moguntiæ. 366.44
ioannes Kolenhauſen, abbas Sponheimenſis 24. quot annis præfuerit. 383.37
Ioannes de Bockenau monachus, in Sponheimenſi monaſterio ad perpetuos carceres condemnatus eſt. 385.32
Ioannes abbas Burſfeldenſis moritur. 381.3
Ioannes Trithemius, in villa Tritenheim quando natus. 374.11
Ioannes Lucenburgenſis, fit Rex Bohemiæ. 218.46
Iohannes comes Lutzenburgenſis, fit Rex Bohemiæ. 209.45
Ioannes Scotus Coloniæ moritur. 209.18
Ioannes Abbas Hirſaug. 26. quamdiu præfuerit. 192.50. eius vita & origo. 193.3. moritur. 196.1
Ioannis Trithemij ad Georgium priorem in Berlin, epiſtola 533.2. Ioannes Trithemius quo ætatis ſuæ anno abbas S. Iacobi factus. 428.25. miſſis literis abbatiam Sponheimenſem reſignat. 428.36. ioannes Trithemius æmulis ſuis cedit. 430 38. venit ad Maximilianum cæſarē. 431.23
Ioannis Trithemij ad Hermannū Archiepiſcopū Colonienſem, Epiſtola. 537.2. & 538.30
Ioannis Trithemii ad Fridericum de Redevvitz Canonicum Bambergenſ. epiſtola. 539.8
Ioannes Dux in Siemern moritur. 432.10
Ioannis de Woesbruck ad Ioannem Trithemium abbatem epiſtola. 542.20. Reſponſio ad eandem Trithemii. 543.10
Ioannis Trithemii abbat. ad Conradum Celtem Protutium, poetam laureatum epiſtola. 545.15
Ioannis Trithemii ad Georgium de Rotenburgio Med. Doctorem, epiſtola 548.10. eiuſdem ad ioannem Gotfridum Mandalenſis Eccleſiæ paſtorem epiſtola. 549.20
Ioannes Camerarius de Dalburg epiſcopus Wormatienſis moritur. 417.52
Ioannes de Rupeſciſſa multa de Antichriſto prædicit. 233.23
Ioannes Wedel fit abbas in Schutteren. 82.35
ioannes abbas Vercellenſis. 11.11
ioannes papa fœmina, in publica via puerum parit. 13.18
Iohannis papæ horrenda ſcelera. 33. 47. à Diabolo percuſſus moritur. 34.33
ioannis Trithemii ad Theodoricum Eccleſiæ Lubecenſis epiſcopum, epiſtola. 534.30
iohannes Nix, fit epiſcopus Spirenſis. 371.25. reſignat epiſcopatum. 377.29
Iringus Herbipolenſis epiſcopus moritur. 286.54
S. Irminæ caput in Sponheim defertur. 252.54
Iter ad amicitiam triplex. 539.47
Iuanus abbas Sponheimenſis Sextus, quot annis præfuerit. 265.32. Eius vita. ibid. 41. proficiſcitur ad terram ſanctam. 266.19. moritur. 249.35
Iubilæus annus Monaci celebratur. 338.45
Iubilæus anni 1500. Romæ celebratur. 412.22
Iubilæus anno 1450. Romæ celebratur. 366.18
Iubilæi pdicatione pecunia multa colligitur. 416.6
Iudæi per totā fere Alemanniā occiduntur. 291.48
Iudæi puerum quendam clam ablatum occidunt. 292.38
Iudæi omnes de regno Francorū expellūtur. 301.56
Iudæi fontes & aerem veneno inficientes, grauem experiuntur perſecutionem. 322 9
Iudæorum in Marchia Brandenburgenſi combuſtio. 433.50
Iudæi puerum 7. annorum in Wiler villa comprahenſum interficiunt, & pœnas eius malefacti luunt. 353.24
Iudæorum perſecutio magna. 225.6
Iudæorum facinus contra Sacramentum Dominici corporis perpetratum. 433.52. Iudæi & Sacerdo-

cerdotes Moguntiæ, ſpoliati capiuntur. 376.20
Iudæi puerum Chriſtianum furantur & acubus & cultellis perforant. 200.10
Iudæus Duello ſuperatus. 216.40
Iudæi cuiuſdam baptizati, contra Mariam virginem ſcelus. 216.30
Iudæorum perſecutio Moguntiæ. 198.56
Iudæus magus mirabilia facit. 17.52
Iudæi apud Fuldam cremantur. 183.48
Iudicium Curiæ Hoffgericht à Friderico Palatino inſtituitur. 376.40
Iudith imperatricis ſcelus magnum. 11.30
Iuliacenſis marchionatus, fit ducatus. 325.24
Iulius papa Venetos abſoluit. 434.10
Iuramentum abbatis terribile. 118.1
Iuriſdictio ſuper prioratum in Schonrein. 78.36
Iuriſdictio abbatiæ Hirſaugienſis in Richenbach qualis. 78.27
Iuttæ miracula. 248.30
S. iutta virgo deuotiſſima incluſa moritur. 126.20. eius miracula. ibid.28
Iuuenis quidam vetularum maleficio in aſinum mutatur. 46.30

K.

Keiſersvverde obſidione cingitur. 188.28
Keyſersuuerde impignoratur Friderico palatino. 380.40
Kirſgarten monaſterium fundatur. 268.35

L.

Lacenſis monaſterii fundatio. 108.25
Ladislaus Poloniæ rex in bello Turcico occiſus 363.7
Ladislaus Bohemiæ & Vngariæ rex moritur. 370.31
Lampertus chronographus monachus Hirsfeldenſis. 54.33
Lampertus fit epiſcopus Spirenſis. 232.42
Lampertus de Legia monachus Treuirenſis doctiſſimus. 54.57
Lampertus epiſcop. Hoſtienſis mittitur à papa legatus in Germaniam. 115.20
Lampertus monachus Leodienſis clarus. 51.20
Lanceæ & clauorũ Chriſti feſtũ inſtituitur. 328.6
Lancea Domini venit ad imperium. 28.26
Lancolfus fit epiſcopus Wormatienſis. 276.10
Lanfrancus ex abbate Archiepiſcopus Cantuarienſis clariſſimus. 55.6. Eius humilitas. 15
Lansheim à Friderico Palatino capitur. 387.17
Latrones vi precum alligantur vt ſe loco mouere non poſſint. 143.36
Lauriſſæ monaſterii fundator quis. 275.36
Lauriſſa monachis aliquamdiu vacua. 274.38
Lauriſſæ monaſterium, priuilegia & principatum amittit. 271.39
Lebenauum monaſterium fundatur. 205.30
Lectionis ſacræ commendatio. 539.57
Legatus Apoſtolicus monaſterium Sponheimenſe reformare incipit. 327.13
Legati à papa in Alemanniam miſſi. 169.25
Leodium à Duce Brabantiæ capitur. 170.15
Leodium funditus euertitur & omnes incolæ eius necantur. 380.4
Leodienſes obſederunt Iohannem, electum in Maſtricht. 343.6. eorum plus quam triginta quinq; millia occiduntur. 343.14
Leodienſes contra epiſcopum fiunt rebelles. 379.45
Leodienſis ciuitatis miſerabile excidium. 379.56
Leodienſis epiſcopus cur ſe ducem de Bulion ſcribat. 93.5
Leo nonus fit papa. 51.8
Leo papa locũ S. Aurelii perſonaliter accedit. 51.51. Eius oratio ad comitem Adelbertum. 52.26
Leo papa IX. venit in Germaniam. 51.25
Leo papa Synodum Moguntiæ celebrat. 53 12. Romam reuertitur. ibid.24. moritur. ibid.34
Leo papa quartus ex monacho. 12.56
Leo monachus fit papa. 24.20
Leo papa captus, fuga elabitur. 34.26. reſtituitur. 34 40
Lex & Euangelium populo proponi debent. 461.57
Libanij Galli, ad Ioannem Trithemium Epiſtola. 474.54
Libatius monachus fit Epiſcopus. 38.38
Liber ſententiarum componitur. 141.26
libertas curtis Sponheimenſis in Flonheim obtinetur. 333.31
libertas monaſterij Hirſaugienſis. 7.17
liberum arbitrium quatenus homini datum ſit. 458.31
libri ſacri nauibus perforatis impoſiti demerguntur. 368.20
liga ruſticorum in Francia. 207.14
Lindbertus abbas cum monachis Hirſaugiam mittitur. 5.46
lindbertus fit abbas in Hirſaugia. 6.46
lindberti abbatis vita & ſanctitas, 9.25. quando monachus factus. ibid.22. eius religio. ibid.51. moritur. 13.5
Linthelmus monachus doctiſſimus ſcholæ Hirſaugienſis magiſter. 21.26
literæ compoſitionis belli inter Sponheimenſes comites, & archiepiſcopũ Moguntinum. 291.10
literæ ſuper donatione eccleſiæ in Gentzingen. 285.56
literæ dotationis monaſterii S. Nicolai. 304.23
literæ indulgentiarũ à 13. epiſcopis, Româ allatæ. 299.5. Alia trium epiſcoporum. ibid.38
literæ fundationis monaſterii S. Catharinæ iuxta Mandal. 266.37
literæ fundationis monaſterii Schonaugienſis. 243.34
literæ archiepiſcopi Moguntini commiſſoriæ ſuper reformatione monaſterii Sponheimenſis. 381.45

Literæ Innocentii papæ de monaſterio Lauriſſenſi. 274.42
Literæ confirmationis priuilegiorum monaſterii Sponheimenſis. 239.13
Literæ confirmationis monaſterii Sponheimenſis à papa Honorio ſecundo datæ. 241.18
Literæ donationis Bokenau & Gentzingen per Vdonem facta. 244.25
Literæ fundationis monaſterii in Schabenheim. 245.42
Lobenfeld cœnobium fundatur. 126.1
Loca non illuſtrant homines. 530.29
Longobardorum congregatio contra Imperium. 177.31
Louanienſis Academia inſtituitur. 347.8
Lotharii exercitus à Boemis cæſus 119.
Lotharius ſecundus fit Imperator. 119 23
Lotharingiorum ſcelus nefandum. 163.4
Lotharius ſecundus Henrico Imperatori quarto ſuccedit. 244.15
Lotharius Rex excommunicatur. 16.40
lotharius Imperator fit monachus. 14.30
lotharingia à Lothario Imperatore dicta 11.55
Lotharius Imperator papam Eccleſiæ reſtituit. 124.39. *conſecratur in Imperatorem.* ibid.40 *moritur.* 127.1
Lubentius ex monacho archiepiſcopus clarus. 39.10
Lucius papa tertius moritur. 157.27
Ludolphus Wormatienſis epiſcopus moritur. 187.14
ludouicus comes palatinus moritur. 292.26
ludouici Palatini ex Matilde filij. 343.34
Ludouicus Dux Bauariæ, in regem Romanorum eligitur. 305.12
ludouicus dux Bauariæ occiditur. 269.44
ludouicus epiſcopus Bambergenſis igne interceptus perit. 331.52
ludouicus palatinus barbatus, ad terram ſanctam proficiſcitur. 348.40
ludouicus rex pro corona Imperii Romam proficiſcitur. 308.52
ludouicus comes palatinus, auus Philippi moritur. 358 13
ludouicus Delphinus cum Armeniacis, Alſatiam occupat. 359.17
ludouicus comes palatinus necem vxoris procurat. 278.1. *eam interficit.* 283.10
ludouicus Landtgrauius Thuringiæ moritur. 268.57
ludouicus Imperator in venatione moritur. 320.10
ludouicus comes palatinus vxorem ducit filiam Alberti Bauariæ ducis. 435.1
ludouicus, Philippi palatini primogenitus naſcitur. 391.5
Ludouicus de Helmſtat fit epiſcopus Spirenſis. 391.1
Ludouicus Rex Franciæ, obtinet Burgundiam. 392.1
Ludouicus Bauariæ Dux cognomento diues moritur. 392.14
ludouici Imperatoris facinus ſcandaloſum. 223.1 *moritur.* 224.12
ludouici Bauariæ Ducis ſcelus in patrem impium. 361.37
ludouicus de Aſt vtriuſque iuris D. fit epiſcopus Wormatienſis. 363.30
ludouicus comes palatinus vxorem ducit Margaretam ducis Sabaudiæ filiam. 363.45. *moritur.* 366.29
ludouicus dux Bauariæ, lacerat literas Imperatoris. 371.15
ludouici Imperatoris factum improbum. 215.19
Ludouicus Imperator à papa excommunicatur. 215.30
Ludouicus comes palatinus fit Imperator Romanus. 219.23
ludouicus dux Bauariæ fit rex Rom. 211.24
Ludouicus rex Romam profectus in Imperatorem coronatur. 216.56. *Antipapam facit.* 217.4
ludouicus Imperator moritur 11.41. *eius filiis.* ibid.50
ludouicus ſecundus Imperator Francofordiæ mortuus. 17.31
ludouicus Imperator cum vxore deponitur. 11.36
ludouicus comes palatinus moritur. 199.35
ludouicus dux Bauariæ occiditur. 179.15
Ludouicus comes fit monachus. 106.58
lugardis monialis ſancta moritur. 258.23
luithelmus Scholaſticus moritur. 26.4
Luneburg monaſterium fundatur. 36.28
Lupoldus Abbas Hirſaugienſis octauus, quamdiu præfuerit. 38.2. *Eius vita.* ibid.8. *moritur* 39.49
lupoldus dux Auſtriæ moritur. 269.31
lupus presbyter moritur. 12.38
Luteræ regalis in Saxonia fundator quis. 249.13
lutfridus Hirſaug. abbas 22. *quot annis præfuerit.* 166.56. *Genus & vita eius* 167.15. *moritur.* 173.5
Lutzenburgenſis ducatus ad Bohemos defertur. 224.6
Lutzenburg à comite de Glichen, armis obtinetur. 365.53
Lutzelſtein capitur à Friderico palatino. 367.41
luxuria Chriſtianorum in itinere Ieroſolymitano punita. 93.54
Limpurg monaſterium, incendio conſumitur. 422.3
Lympurgenſe monaſterium fundatur. 49.33

M.

Macellarii in Creutzenacht priuilegio donantur. 290.22

Macha-

Macharius abbas exuſti monaſterii Limpurgenſis moritur. 432.30
S. Macarii miraculum. 249.35
S. Macarius primus abbas Scotorum. 128.31
Machtildis auia Philippi comitis Palatini moritur. 358.39
Machtildis monialis virgo ſancta, moritur. 253.23
Magnus rex Daciæ, ſe Imperatori ſubmittit. 124.51. occiditur cum quinque epiſcopis. ibid.53
Magiæ damnatio. 572.50
Magia quid ſit. 472.46
Magus quidā Lugduni in Gallia apparet. 414.38
Magus ſpiritum emittit ad ducem ex captiuitate liberandum. 214.50
Magus quidam multa mirabilia facit. 284.49
Mahumetes Turcorum Imperator moritur. 393.8
S. Maiolus Abbas Cluniacenſis. 32.47
S. Malachias archiepiſcopus in Hibernia moritur. 131.37
Manegoldus prior clauſtralis. 140.8
Manegoldus fit abbas Campedonenſis. 80.14
Manegoldus monaſterij Hirſaugienſis abbas 17. quamdiu præfuerit. 141.56. conſecratur Spiræ. 142.14. eius vita. ibid.19. moritur. 150.6
Manegoldi abbatis ad S. Hildegardē epiſtola. 146.5
Manfredus rex interimitur. 193.30
manigoldus Herbipolēſis epiſcopus moritur. 296.11
marbaccium fit feudum palatini. 375.48
marbodus ex monacho epiſcopus Redenſis. 60.43
marchioniſſa dat impenſas abbati. 77.53
Marchio Myſnenſium rex electus, ius ſuum Carolo quarto vendit. 320.29
Marchio de Baden quomodo ad comitatum Sponheimenſem peruenerit. 348.50
Marchio Iuliacenſis fit Dux. 228.47
Marchio Miſnenſis ad imperium vocatur. 224.33. cedit Carolo pro pecunia. ibid.39
Marchio de Baden quanta ſe pecunia, à palatini captiuitate liberarit. 375.34
Marchio Brandenburgenſis literas mittit ad Trithemium. 416.1
Marchiones Miſnenſes, fiunt Duces Saxoniæ. 347.54
Marcolfus præpoſitus Aſchaffenburgenſis fit Archiepiſcopus. 249.52
Marcolfus Archiepiſcopus Moguntinus eligitur. 130.6. moritur. 25
Mare terminos ſuos egrediens centum millia hominum ſubmerſit. 364.43
Mare terminos ſuos egreditur & plus quam centum millia hominum ſubmergit. 174.29
Mare per 12. milliaria terminos ſuos egreditur. 149.21
Margareta Philippi palatini mater, moritur. 392.38.
Margareta vxor palatini moritur. 413.18
Margareta Philippi Vlneri militis de Sponheim vidua moritur. 337.2
S. Maria, abbati cuidam ſapientiam largitur. 116.27
Maria vxor Ludouici comitis palatini interficitur. 187
Marianus Scotus monachus chronographus clarus. 57.7
mariolus & Odilo abbates Cluniacenſes. 42.49
Marquardus abbas Hirſaugienſis 21. quot annis præfuerit. 160.41. eius genus & vita. ibid.52. Romam proficiſcitur. 161.25. moritur. 166.45
Marquardus fit abbas in Deckingen. 82.24
Martinus papa IV. moritur. 199.51
S. Martini ſ. des aurea Moguntiæ. 303.26
Matthæus de Cracouia fit epiſcopus Wormatienſis. 342.28
Matthias Vngariæ Rex, malleus Turcorum moritur. 402.10
Matthias de Raming, fit epiſcopus ſpirenſis moritur. 390.57
matthias de Raming, fit epiſcopus ſpirenſis. 377.37
S. matthiæ Apoſtoli corpus reperitur. 125.25
mauri defuncti corpus transfertur. 16.58
mauritius ex abbate epiſcopus factus. 57.54
Maximilianus rex Romanorum, Gelrenſes bello aggreditur. 406.32
Maximilianus rex Trithemium priuilegio & aliis muneribus honorauit. 424.58. eius in Vngariam expeditio. 425.28
maximilianus Dux Auſtriæ, eligitur in regem Romanorum. 398.46
maximilianus rex Romanorum, Brugis capitur. 400.29
Maximiliani regis Romanorum nuptiæ. 404.56
Maximilianus rex Romanorum, Bauariam deuaſtat. 421.3
Mechtildis comitiſſa monachis neceſſaria omnia ſuppeditat. 241.54
Mechtildis Imperatoris ſoror fit abbatiſſa. 28.35
Mechtildis monialis in Spanheim moritur. 136.55
Mediolanum ab Imperatore Friderico capitur. 143.45. deſtruitur. 147.22
Megenhardus comes de Sponheim moritur. 253.39
Megenhardus fit prior decimusquintus in Sponheim. 289.11
meginfridus monachus & Chronographus. 46.20
meginherus abbas Hirsfeldenſis moritur. 55.28
Megingerus fit archiepiſcopus Treuirenſis 120.14. in carcerem mittitur. ibid.22
meginradus monachus martyrizatur. 15.29
meginradus monachus & ſcholaſticus moritur. 35.34
Melchior abbas Schonaugienſis, moritur. 404.3
memoria iuuenis cuiuſdam mirabilis. 415.6
Meſſana ciuitas per vim à Friderico Imperatore capitur. 180.55
Metenſis ciuitas à Duce Lotharingiæ obſidetur. 402.14

Metenſis princeps quanta ſe pecunia ex captiuitate palatini redemerit. 375.32
Michaelis Mort viri fortiſſimi inſignis conflictus. 290.5
Micomonachus S. Richarij. 15.42
Milites infantem, ad mortem vſque aſſant. 406.40
Militares dicti de Coppenheim, vnde venerint. 308.12
Minores, ad Creutzenacht veniunt. 397.19
Miraculum de Sacramento Dominici corporis. 136.44
Miraculum Mariæ virginis. 216.35
Miraculum Wilhelmi Abbatis, ſuper Gebhardo. 88.38
Miracula S. Bernardi in diuerſis Germaniæ locis. 131.42. & 132.40
Miracula Aquiſgrani facta. 132.46
Miraculum contra comam nutrientes. 121.20
Miracula Wilhelmi Abbatis multa. 64.35
Miraculum magicum Alberti Magni. 281.2
Miraculum imaginis Mariæ, in monaſterio S. Ruperti. 300.45
Miſſa beatæ Mariæ in maiori Eccleſia Treuirenſi inſtituitur. 352.16
Miſſa in Bockenauu inſtituitur. 327.1
Modon ciuitas à Turcis capitur. 412.36
Mœnia Moguntinenſia deſtruuntur. 255.19
Moguntinus archiepiſcopus ab Henrico comite palatino vaſtatur. 261.51
Moguntinenſes & Wormatienſes, fœdus faciunt. 281.35
Moguntinenſis Academia contra Maculiſtas decretum. 413.21
Moguntia cum principali Eccleſia combuſta. 126.53
Moguntia, Spira & Goslaria cremantur. 249.10
Moguntia ciuitas per Adolphum archiepiſcopum deſignatum capitur. 376.11
Moguntia, & in ea Imperator Henricus quartus, obſidetur. 102.3
Moguntinenſis Academia inſtituitur. 389.38
Moguntia per annos 36. ſine muro. 154.30
Moguntia ciuitas fere tota igne conſumpta. 77.28
Moguntia à Diabolo per triennium vexata. 15.9
Molendini & piſtrini iuriſdictio datur monaſterio Sponheimenſi. 311.31
Monachorum Laurìſſenſium ad papam literæ. 272.52. expelluntur. 274.13
Monachorum Sponheimenſium laus magna. 346.51
Monachi in Nuvviler habitum cum ordine deponunt. 408.4
Monachorum peſſimorum imago. 508.56
Monachi quatuor ordinis prædicatorum, Bernæ comburuntur. 432.2
Monachi Sponheimenſes primi vnde venerint 238.40
Monachi Sponheimenſes tempore reformationis qui. 382.33
Monachi Sponheimenſes reformationem admittere nolentes exterminantur. 383.50
Monachi cuiuſdam Iohannis de Bockenauu ſumma improbitas. 384.58
Monachorum in Hirſaugienſi monaſterio numerus ſub abbate Wilhelmo. 71.25
Monachi ex cœnobio Hirſaugienſi expelluntur. 44.56
Monachi concubinas publice habent. 374.52
Monachus Imperatorem veneno interficit. 210.55
Monachorum Hirſaugienſium vita laudabilis. 98.42. Eorum conuerſatio ſanctiſſima. 99.7
Monachi S. Maximini expellũtur ab archiepiſcopo. 250.4
Monachorum Solitarienſium commendatio. 59.50
Monachi ad Hirſaugiam in ſecunda fundatione, vnde venerint. 58.15
Monachi Hirſaugienſis monaſterij contra Abbatem inſurgunt. 60.50
Monachorum veterum pietas. 53. Religio eorũ in Fulda magna. ibid. 28
Monachi vnde Hirſaugiam primum traducti. 5.16
Monachis ſtudium literarum vtile. 21.35
Monachorum præclara ſcripta. 13.41
Monachi Corbeienſes prædicant. 11.21
Monachorum humilitas in ſuperbiam mutata. 40.53
Monachi quinque martyres. 38.33
Monachi 60. quatuor menſibus, in monaſterio Hirſaugienſi moriuntur. 40.42
Monachi Sponheimenſes ab obſeruantia regulari recedunt. 289.23
Monaſtica diſciplina tepet. 273
Monaſterium S. Iacobi deſtruitur. 148.1
Monaſterium S. Catharinæ fundatur. 266.33
Monaſterij Oesborch fundatio. 112.33
Monaſterij in Breidenauu fundatio. 108.54
Monaſterium Tuitienſe cum Eccleſia parochiali deſtruitur. 333.40
Monaſterium prædicatorum in Spira cœpit. 286.57
Monaſterij Sponheimenſis ſtatus miſer. 347.46
Monaſterium S. Diſibodi, Ciſtertienſibus datur. 283.48
Monaſterium S. Ruperti ſpoliatur. 300.29
Monaſterii Burſfeldenſis reformatio. 350.6
Monaſteria multa ex Burſfeldia reformantur. 351.10
Monaſterii Ballenſtat fundatio. 116.20
Monaſterij Schonaugienſis fundatio. 119.14
Monaſterium montis S. Ruperti, committitur abbati Sponheimenſi. 268.3
Monaſterium Waltſaxa euertitur. 421.8
Monaſterij in Spanheim fundatio. 115.56

Mona-

Monaſterium S. Diſibodi ſpoliatur. 421.26
Monaſterium in Odenheim ab ordine transfertur ad ſeculares. 407.52
Monaſterium Selts ab ordine Benedictinorum transfertur. 397.50
Monaſterium S. Ruperti reformatur. 404.53
Monaſterium S. Nicolai in Camberg, mutatur in collegium canonicorum ſecularium. 401.20
Monaſterium in Murheim reformatur. 434.47
Monaſteriorum in diœceſi Moguntinenſi reformatorum nomina. 351.27. *in Treuirenſi. ibid.* 36. *in Colonienſi. ibid.* 42. *In Saxoniæ partibus. ibid.* 46
Monaſterium Limpurg reformatur. 392.56
Monaſterij Sponheimenſis ſtatus malus. 356.12
Monaſterium Minorum in Creutzenacht fundatur. 392.42
Monaſterium S. Michaelis in Hildesheim fundatur. 42.24
Monaſterium porta Mariæ ſpoliatur. 419.45
Monaſterium Bruvvilerenſe fundatur. 46.57
Monaſterium montis monachorũ fundatur. 45.50
Monaſterii Konigsluter fundatio. 125.43
Monaſterium Heyna fundatur. 126 6
Monaſterium in Schonau fundatur. 125.54
Monaſterium Clauſæ Eberhardi fundatur. 368.52
Monaſterium Schutterenſe reſtaurator. 45.54
Monaſterij Sponheimenſis fundatur quis. 237.55
Monaſterium in Ballenſtat fundatur. 242.47
Monaſterii regularium in Schabenſtein fundatio. 245.39
Monaſterium regularium in Ingelnheim fundatur. 231.15
Monaſterij Spõheimenſis paupertas magna. 383.12
Monaſterium S. Iacobi iuxta mœnia Moguntiæ, reformatur. 361.10
Monaſterium S. Burchardi transfertur ab ordine ſuo. 377.20
Monaſterium Regulariũ in Inſula inferiori fundatur. 369.5
Monaſterium Limpurg ſpoliatur. 386.31
Monaſterium Sponheimenſe vnitur Capitulo Burſfeldenſi. 384.52
Monaſteria tria cremantur. 29.28
Monaſterium Bergenſe fundatur. 29.43
Monaſterium Hirſaugienſe ſpoliatum. 41.30
Monaſterium S. Pauli Traiecti fundatur. 43.21
Monaſterium Tuicienſe conſtruitur. 43.6
Monaſterium montis monachorum reformatur. 376.52
Monaſterium Lisbornenſe, & Iſenburg, reformatur. 377.55
Monaſterium S. Gotardi in Hildesheim reformatur. 378.7
Monaſterij Sponheimenſis Reformatio, quando, quibus auctoribus, & quomodo facta. 381.25
Monaſterium in Wiſenburg per Fridericum palatinum reformatur. 380.42
Monaſteriũ Scotorum Herbipoli fundatur. 249.31
Monaſterii Kirsgarten fundatio. 177.17
Monaſterij S. Iacobi apud Herbipolim, principiũ. 428.1
Monaſterium nouum in Brula erigitur. 431.37
Monaſterium Schonaun apud Heidelbergam fundatur. 249.47
Monaſterii S. Ruperti fundatrix. 250.20
Monaſterium monialium Nuuenberg fundatur. 160.13
Monaſterium monialium in Hocheim fundatur. 197.41
Monaſterium Scotorum apud Herbipolim fundatur. 128.25
Monaſterium in Bibelis fundatur. 122.30
Monaſterium S. Iacobi crematur. 144.39
Monaſterium S. Walpurgis fundatur. 122.30
Monaſterium maius in Hirſaugia fundatur. 77.45. *quot annis perfectum.* ibid.58
Monaſterium in Graffſchafft conſtruitur. 58.1
Monaſterii Salued fundatio. 58.4
Monaſterium ad Eremitas, bonæ famæ. 58.33
Monaſterium S. Iacobi Leodienſe, fundatur. 46.33
Monaſteria ſeptem à Wilhelmo Abbate Hirſaugienſe fundata. 65.5. & ſeqq.
Monaſterii Hirſaugienſis reparatio ſecunda. 56.1
Monaſterium S. Gothardi in Hildesheim fundatur. 48.42
Monaſterium S. Iacobi Moguntiæ fundatur. 53.31
Monaſteria S. Albani, Iacobi & Victoris euertuntur. 217.38
Monaſteriorum confraternitatem cum Hirſaugienſi habentium nomina. 86.8
Monaſterii S. Diſibaldi fundatio. 106.40
Monaſterii Lorch fundatio. 106.7
Monaſterium S. Egidii in Brunſuico fundatur. 107.57
Monaſterii Cluniacenſis fundatio. 22.24
Monaſteriũ Gemblacenſe fundatur. 25.19
Monaſterium Gladbach fundatur. 36.44
Monaſterium S. Vincentii Metis conſtructum. 35 48
Monaſteriũ S. Martini Coloniæ fundatur. 36.49
Monaſterium S. Pantaleonis in Colonia fundatur. 34.48
Monaſterium monialium prope Heidelbergam fundatur. 50.31
Monaſterii Hirſaugienſis dedicatio & conſecratio quando facta. 6.7
Monaſterium in Eberbach fundatur. 127.44
Monaſterium Vrauu conſtruitur. 99.54
Monaſterium Munchnuenburg fundatur. 36.27
Monetarius quidam igne comburitur. 415.44
Moniales in hauſen deficiunt. 267.45
Monialium S. Ruperti diſſenſio. 261.37
Moniales Sponheimenſes deficiunt, & partim ad montem S. Ruperti tranſeunt. 267.56

Moniales S. Ruperti in Ibingen ſe recipiunt. 300.25
Monialium recluſoria, olim iuxta monaſteria virorum facta. 248.7
Moniales in monte S. Diſibodi multæ. 248.2
Moniales viris in laqueum & ſcandalum. 248.23
Moniales ſemper incluſæ manentes. 107.6
Moniales in Nonnenmunſter Wormatiæ expelluntur. 276.12
Montenſes incendunt Tuitium. 344.40
Montabur oppidum incendio perit. 402.18
Montfort caſtrum prædonum, à Friderico palatino deſtruitur. 370.1
Monſtereyſel oppidum confracta nube ſubuertitur. 344.44
Monſter prope Bingen incenditur. 420.8
Monſtrum horrendum viſu naſcitur in Brechen. 339.8
Monſtrum mirabile circa Wormatiam naſcitur. 407.32
Monſtrum in oppido Bopardienſi naſcitur. 336.53
Monſtrum in villa Gebrad naſcitur. 276.29
Morbus vlcerum S. Iob. homines in Italia, Gallia & Germania valde affligit. 408.52
Mortem in ſenibus quid acerbam reddat. 468.13
Mortem non eſſe malam. 466.47
Mortuorum ingens multitudo circa Wormatiã viſa. 94.35
Mortuus quidam reuixit & miranda prædicauit 262.1. *arduum pœnitentiæ iter aſſumit.* 265.10
Mulierem malam cuſtodire res ardua. 124.27
Mulieres viros ſuos ex capta ciuitate humeris portant. 129.18
Mulieres & virgines ad expeditionem Ieroſolymitanam cum viris, armatæ proficiſcuntur. 93.51
Mulieris circa nouiſſimum diem prophetia ficta. 12.19
Mundo nihil fallacius. 477.20
Munera à Nottingo tranſmiſſa. 4.37
Murum turris in Rheno. 35.33
Murus ciuitatis Moguntiæ totus deſtruitur. 148.2
Murus monaſterii Sponheimenſis in circuitu abſoluitur. 258.35

N.

Nauukirch olim Buggenauu. 247.40
Neapolitanum regnum à Gallis deuaſtatur. 408.6
Negligentia Gebhardi abbatis Hirſaugienſis. 100.35
Niclashauſen villa, & populi ad eam concurſus. 390.1
Nicolai prioris ad Ioannem Trithemium abbatem epiſtola. 484.55
Nicolaus Andreæ de Reinig, fit prior monaſterii Sponheimenſis. 492.30
Nicolaus eremita admirabilis & famoſus moritur. 399.5
Nicolaus de Baden fit adminiſtrator Eccleſiæ Leodienſis. 377.50
Nicolaus papa 4. eligitur. 201.3. *moritur.* ibid.43
Nicolaus monaſterij Sponheimenſis abbas 26. quot annis præfuerit. 429.2. *eius genus & origo.* ibid.28. *moritur.* 435.13
Nicolai Gerbellij Phorcenſis ad Ioannem Trithemium abbat. epiſtola. 543.40. *Reſponſio Trithemij ad eandem.* 544.20
Nicopolis Turcorum ciuitas obſidione cingitur. 339.20
Nicopolis Chriſtianorum vrbs à Turcis obſeſſa. 370.8
Nobiles multi in Hirſaugia monachi fiunt. 78.46
Nobilium contra ciues Moguntinenſes conſpiratio. 342.43
Nonnenmonſter cœnobium fundatur. 181.48
Nonnenmunſter reformatur. 276.12
Nosbach monaſterio Sponheimenſi accedit. 316.54
S. Norbertus epiſcopus moritur. 125.17
Norbertus Coloniæ multas inuenit reliquias. 113.47
S. Norbertus fit archiepiſcopus Magdeburgenſis. 120.34
Normannorum circa fines Hollandiæ & Galliæ, incurſus primus. 11.26
Nortmannorum exercitus ab Imperatore deletur. 21.31
Nortmanni Galliam infeſtant. 13.12
Nortmannorum in Hollandiam incurſus. 14.51
Nortmanni Prumiam inuadunt. 21.55
Notgerus monachus fit abbas ad Zuuifalten. 79.28
Nottingi epiſcopi propoſitum. 3.20. *Eius oratio ad S. Aurelium.* ibid.25. *In germaniam proficiſcitur.* ibid.43
Nottingus Vercellas reuertitur. 4.27
Nubes ſanguinea viſa. 93.12
Nubes cadens multa hominum millia ſubmergit. 47.33
Nuhuſen deſtruitur à Wormatienſibus. 335.46
Nuptiæ Wilhelmi Landgrauii Haſſiæ, celebrantur Francofordiæ. 410.30
Nurenberga ciuitas à Lothario rege obſeſſa. 120.7
Nuſſia à Duce Burgundiæ obſidetur. 389.18
Nuvvenburg fit monialium cœnobium. 259.7

O.

Obſeruantiæ modus ſingularis Limpurgenſibus monachis præſcriptus. 116.40

Odacha-

Odacharus rex Bohemiæ occiditur. 196.25
Odenheim monaſterium conſtruitur. 100.20
Odenheim cœnobii conſummatio. 115 32
Odernheim Canonicis Moguntinenſibus venditur. 283.42
Odor ſuauiſſimus de ſepulchro Brunonis abbatis prorumpens. 113.22
Oeconomus ſecularis monachis Hirſaugienſibus præponitur. 44.48
Oppenheim, Odernheim, Ingelnheim, & Lutera Cæſarea, quomodo ad palatinum peruenerint. 334.20
Ordinis Templariorum deſtructio. 210.18
Ordo Celeſtinorum à quo initiũ ſumpſerit. 202.58
Ordo fratrum minorum confirmatur. 176.10
Ordo prædicatorum inſtituitur. 164 32
Ordo Teuthonicorum cœpit. 159.35
Ordo S. Trinitatis cœpit. 159.41
Ordo monaſticus reformatur. 64.56
Ordo Minorum incipit. 169.35
Ordo Templariorum deletur. 302.14
Ortvvinus prior Sponheimenſis 14. inſtituitur. 285.15. moritur. 289.8
Osbernus monachus doctus. 39.16
Osdacus epiſcopus Hildeshemenſis ex monacho factus. 39.13
Osuualdus archiepiſcopus ex monacho quando claruerit. 37.48
Otfridus monachus Wiſſenburgenſis. 15.58
Othericus ex monacho fit archiepiſcopus. 37 35
Otium quam mala res ſit. 480.34
Otto comes palatinus excommunicatus, moritur. 277.50
Otto Marchio Brandenburgenſis moritur. 334.30
Otto Archiepiſcopus Treuirenſis ſepulchrum Domini viſitat. 348.32
Otto Archiepiſcopus Treuirenſis moritur. 352.9
Ottonis primi Imperatoris vxores & filij. 30.6
Otto filius comitis de Zigenhan fit archiepiſcopus Treuirenſis. 345.30
Otto comes palatinus Rheni moritur. 186.47
Otto primus quot annis regnarit. 28.58. conſecratur in regem. 29.5. coronatur in Imperatorem. 33.25. moritur. 36.33
Otto Haueyſen, abbas Sponheimenſis 23. quot annis præfuerit. 378.23. Eius genus & origo. 378.35. reformationem incipit. ibid. 52. Abbatiam reſignat. 382.49
Otto Wolfskel fit epiſcopus Herbipolenſis. 219.19
Otto dux Bauariæ fit Rex Vngariæ. 209.34. moritur. 210.29
Otto dux Saxoniæ in Regem eligitur. 162.12. nauigat in Angliam. 168.19
Otto ex monacho epiſcopus Bambergenſis. 99.47.
Otto Rex Bopardiam aſcendit. 163.25
Otto comes de Hoenburg moritur. 55
Otto Dux Bauariæ deponitur. 72.4
S. Otto Epiſcopus moritur. 128.57
Otto ſecundus Romæ coronatur Imperator. 35.10
Otto Imperator ſecundus moritur. 39.4
Otto dux Saxoniæ in Regno confirmatur. 168.56. coronatur imperator. 169.33
Otto tertius in Regem vngitur. 39.30. moritur in Italia intoxicatus. 44.20
Otto epiſcopus Monaſterienſium capitur. 171.34
Otto Imperator à Francis ſuperatur. 171.41. moritur. 173.8
Ottocarus Bohemiæ rex, ab Rudolpho Rom. rege victus & occiſus. 288.41
Ouorum vſus Treuirenſibus & Colonienſibus cõceditur. 222.47

P.

Padelbornenſis ciuitas exuritur. 54.20
Paderbornenſis Eccleſiæ adminiſtratio venit ad epiſcopum Colonienſem. 408.48
Palatinatus Rheni & Bauariæ coniunctio. 269.51
Palatinenſes prælati, epiſcopi, abbates, comites, nobiles, &c. Heidelbergam vocantur. 422.58
Palatini principis potentia. 403.54
Palatinorum comitum deſcriptio. 220.58
Palatinatus diuiſio. 277.57
Palatinatus à Moguntinenſibus, Wormatienſibus, & Spirenſibus vaſtatur. 336.16
Palatinus quomodo ad comitatum Sponheimenſem peruenerit. 348.57
Papa cogitur manducare literas. 330.50
Papa Gerlacum de Naſſauu promouet in archiepiſcopum Moguntinum. 319.22
Papa ſtat pro Venetis, contra Imperium. 434.17
Papa mandat principibus vt eligãt Imperatorem. 319.36
Papa Romanus munerum acceptator. 71.54
Papa Hirſaugienſi monaſterio priuilegium concedit. 70.20
Papa mittit Wilhelmo diuerſas ſanctorum reliquias. 89.18
Papa Regem Henricum quartum cur excommunicarit. 72.44
Papa Gregorius ſeptimus in ſynodo Wormatienſi deponitur. 73.20
Papæ Calixti II. de concordia inter Imperatorem & ſe ipſum facta, literæ. 111.20
Papa Ioannes propter crimina quædam ab Imperatore depoſitus. 33.35
Papa à rege vocatur beſtia de mari aſcendens ex Apocalypſi Iohannis. 312.20
Papa ab vniuerſo clero decimum denarium poſtulat. 325.34
Paralyticus à S. Bernardo ſanatur. 132.40
Pariſienſis ciuitas per Iohannem Ducem Burgundiæ capitur. 346.10
Pariſienſis vniuerſitatis contra Maculiſtas ſtatutum. 409.45

Parochia in Heldenberg donatur capitulo Moguntino. 269.57
Paſcaſius abbas Corbeienſis docliſſ. 22.27
Paſchalis papa ſecundus quo anno papa factus. 99.18
Paſſagium ad terram ſanctam ſub Godefrido. 92.55
Paſſionis Chriſti vera meditatio quæ. 478.24
Paternus monachus cum ſua cella volens comburitur. 54.23
patientia Friderici Abbatis in perferendis iniuriis. 61.33
Paulina fœmina ſancta moritur. 105.9
pauperes in monaſterio Hirſaugienſi nouo, cibantur, miniſtrante eis abbate Wilhelmo. 84.45
pax inter Ducem Brabantiæ & comitem Gelriæ reformatur. 164.39
pecunia omnium malorum cauſa. 452.18
Pedersheim Friderico palatino in pignus datur. 376.36
Pedersheim à Friderico palatino capitur. 372.20
penſans manus ſe contra Trithemium erigit. 405.50
peſtis in Vngaria & Bohemia magna. 334.58
peſtis, Hæmorrhois, & ignis ſacer paſſim in Europa graſſantur. 321.48
peſtis per totam Alemanniam magna. 229.38
peſtis in toto mundo ingens. 224.55
peſtis per totam Alemanniam magna. 221.25
peſtis magna vbique locorum graſſatur. 415.40
peſtis magna in Germania. 40.36
peſtis & fames in Alemannia magna. 315.54
Petrus prior Sponheimenſis 12. deponitur. 283.16
petrus archiepiſcopus Moguntinus moritur. 306.31
petrus medicus fit archiepiſcopus Moguntinus. 208.1.
petrus Eremita totum Chriſtianum orbem commouet. 93.40
petri Apoſtoli crines tres Wilhelmo abbati mittuntur. 89.35
petrus Comeſtor clarus. 141.32
petrus Damianus Francofordiæ regi Henrico mādatum papæ exponit. 71.38
Petrus Damianus Cardinalis clarus. 54.52
Petrus Abbas Sponheimenſis octauus, quot annis præfuerit. 285.25. moritur. 293.36
pfortzen oppidum, fit feudum palatini. 375.40
philippus de Hohenfels excommunicatur. 284.57
philippus Meyſuuin, abbas Sponheimenſis 15. quot annis præfuerit 323.5. confirmatur ibid. 45. Eius genus & vita. ibid. 52. moritur. 332.44
philippus de Roſenberg, fit epiſcopus Spirenſis. 421
Philippus Dux Auſtriæ, ducit vxorem filiam regis Hiſpaniarum. 408.57
Philippus, philippi palatini ſecundogenitus, naſcitur. 392.23
philippus palatinus ducit vxorem. 389
Philippus comes palatinus quando ad principatum peruenerit. 390.50
philippus dux Burgundiæ moritur. 379.24
philippus de Hoenfels excommunicatur. 192.5
Philippus dux Sueuiæ in regem eligitur. 162.7
philippus de Oberſtein, fit archiepiſcopus Colonienſis. 431.40
philippus comes palatinus moritur. 431.4
Philippus comes palatinus in ſponheim venit ad Trithemium. 415.33
Philippus rex Thuringiam cum exercitu inuadit. 165.44. 166.18. occiditur à palatino. 168.41
Philippus rex Aquiſgrani coronatur. 166.35
Philippus archiepiſcopus Colonienſis moritur. 159.23
philippi principis palatini laus. 470.4
Philippus Meyſuuin prior Sponheimenſis vigeſimus eligitur. 314.50
Philippus ſecundus, monaſterii Sponheimenſis abbas 17. quam diu præfuerit. 337.25. moritur. ibid. 57.
Philippus rex Romanorum interficitur, ſuccedente ei Ottone Brunoniſuicenſi. 261.33
Phocylidis de fugienda auaritia præcepta. 452.49
Pilickheim vicus palatini obſidetur. 410.43
Plaga horribilis in Occidentali parte Lotharingiæ, in populo ſæuit. 84.31
Pluuia ſanguinea per triduum. 17.13
Pœnitentiā Monachi opus habent donec viuunt. 20.30
Pons lapideus ſuper Moſellam Confluentiæ conſtruitur. 218.44
Pons Francofordiæ propter inundationem aquarum fractus. 301.52
Pons apud Confluentiam ſuper Moſellam conſtruitur. 311.25
Pontius abbas fit Cardinalis. 119.9
Poppo epiſcopus Treuirenſis moritur. 50.50
S. Poppo abbas ſtabulenſis clarus. 48.24
Porta monaſterii Sponheimenſis tranſponitur. 391.20
Prædonum erga Clerum & Sacerdotes ſæuitia. 403.44
Prædones de Roſenberg, per Principes domantur. 381.7
Præmonſtratenſes Lauriſſam inhabitant. 180.39
Præmonſtratenſis ordinis initium. 111.11
Præmonſtratenſes monachi Lauriſſam introducuntur. 275.1. renunciant omni iuri principatus huius monaſterij. ibid. 10
Præpoſitura in Nuenburg fundatur. 59.30
Præpoſitura in Rode ad monaſterium Hirſaugienſe pertinens. 78

Præpo-

Præpoſituræ in Rode fundatio. 110.30
Præpoſituræ S. Iohannis in Rinckau fundatio. 106.52
Prætorium nouum Coloniæ fundatur. 342.56
Pragenſis Eccleſia fit archiepiſcopatus. 328.3
Pragæ, in vna die 1116 peſte extincti. 335.1
Pragenſis Academia fundatur. 231.6
praxedis Imperatori Henrico in vxorem datur. 84.26
Prior quidam apoſtata incarceratur. 434.34
Principes perpetuum inter ſe fœdus faciunt. 300.20
principum in Wormatia conuentus. 140.23
Principum contra Adolphum Regem conſpiratio. 203.45
principum in Colonia conuentus celebris. 423.29
Principum Wormatiæ conuentus maximus. 407.42
principum in Confluentia conuentus. 403.27
principes in Oppenheim ad colloquium conuocantur. 73.35
Principum in Francfordia conuentus. 418.10
principes quatuor contra Fridericum palatinum procedunt. 375.5
principum tredecim aduerſus Fridericum comitem palatinum coniuratio. 371.53
principum ad terram ſanctam concurſus. 174.15
principum in Moguntia colloquium. 104.18
principes ad Regem Philippum deficiunt. 166.20
principum apud Francofordiam conuentus. 6.1
priuilegia, literæ & monumenta monaſterii Sponheimenſis alio transferuntur 355.46. reducuntur ad monaſterium. 356.2
priuilegium monaſterio Sponheimenſi conceſſum. 240.6. *Eiuſdem confirmatio à Henrico Imperatore facta.* ibid.40
priuilegium Hirſaugienſi monaſterio à papa Gregorio VII. conceſſum. 70.24
priuilegia Sponheimenſis monaſterii confirmantur. 379.33
priuilegium ab Vrbano papa ſecundo monaſterio Hirſaugienſi conceſſum. 96.30
S. probus monachus & presbyter moritur. 15.27
prodigium in aere viſum. 193.55
prodigia multa & inaudita. 28.48
prodigia multa & ſtupenda in cœlo & terra, vno anno viſa. 93.9
Prophetia S. Hildegardis ſuper Hirſaugiam. 145.30
prudentia quid efficiat. 1.43
pruteni conſpirationem faciunt aduerſus magiſtrum Teutonicorum. 368.26
Pſeudopropheta igne crematus interit. 390.20
pſeudo Imperator multos decipit. 129.30
Pſeudofridericus Imperator exuritur. 292.25
puella quædam admirabilis, Regis Franciæ, in bello capta, à Rege Angliæ comburitur. 349.17
Puer biennis naſcitur & loquitur. 93.30
Puer 6. annorum ornatiſſime latine loquitur. 379.20
Puerorum ad S. Michaelem in finibus Hiſpaniæ concurſus magnus. 370.22
Puteus monaſterij Sponheimenſis foditur. 244.10

R

Rabanus de Helmſtat, fit epiſcopus Spirẽſis. 339.45
Rabanus de Helmſtat archiepiſcopatum Treuirẽſem Iacobo de Sirck concedit. 359.50
Rabanus Maurus abbas Fuldenſis. 5.29
Rabanus ſcholæ Fuldenſis profeſſor, quem præceptorem habuerit. 9.46. *fit Archiepiſcopus.* 10.28. *moritur.* 14.40
Ratherius ex monacho epiſcopus. 28.14
Rebellionis filii contra Henricum Imperatorem, cauſa. 92.20
Reformatio noua monaſterij Burſfeldenſis. 350.5
Reges quidam capti, in Angliam ducuntur 329.54
Regiæ coronationis modus. 188.6
Regina & comes de Waldeck capiuntur. 281.55
Regina Angliæ maritum ſuum capit. 214.33
Regina henrici Imperatoris vxor, euadens de cuſtodia, venit ad papam Vrbanum. 92.35
Reginbodo tertius hirſaugienſis monaſterii abbas quot annis præfuerit. 18.30. *quomodo monachus, & abbas factus.* ibid.42. *Abbatiam reſignat.* 20.16
Reginfridus prior Sponheimenſis nonus moritur. 276.51
Regino abbas Prumienſis clarus habetur. 22.1. *deponitur.* 23.20
Regum Bohemiæ coronatio ad quem pertineat. 178.16
Reliquiæ de Ieruſalem ad monaſterium Sponheimenſe feruntur. 251.46
Remigius abbas Mediolanenſis, Doctor inſignis. 43.47
Reinbertus ex monacho epiſcopus. 19.26
Reinhardus de helmſtat accipit epiſcopatum Spirenſem. 359.55
Reinardus primus dux Gelriæ moritur. 222.29
Reinhardus de Sickingen fit epiſcopus Wormatienſis. 363.46
Reinhardus Senonienſis abbas doctiſſimus. 47.1
Reinhardus monachus ſcholaſticus factus. 35.40
Reinhauſen monaſterium fundatur. 94.7
Reinholdus Cancellarius Imperatoris, fit archiepiſcopus Colonienſis. 144.12
Reuelatio diuina abbati Limpurgenſi facta. 117.41
Rex Franciæ cum filio captiuus liberatur. 229.53
Rex Bohemiæ ſuperatur. 195.51
Rex puer per porcum occumbit. 121.34
Rex & Antipapa cum omnibus ſuis excommunicantur. 77.26

Reynaldus Dux Iuliacenſis & Gelrenſis moritur. 347.38
Reynaldus Gelrenſis Dux patrem ſuum captiuum habet. 308.45
Reynaldus de Sponheim interficitur. 324.33
Reynaldus comes Gelriæ capitur. 200.55
Reinerus de Weſterburg fit inimicus Archiepiſcopi Treuirorum. 318.39
Rhenus muros ciuitatis Colonienſis tranſcendit. 332.30
Rhenus per tres menſes congelatus. 329.39
Rheni inundatio magna. 284.41
Rhenus excreſcens multas domos ſubuertit. 318.1
Rhodus Inſula à Turcis obſidetur, non obtinetur. 392.51
Rhodis Inſula in manus Chriſtianorum peruenit. 208.31
Richardus comes Cornubiæ, rex Romanorum eligitur. 282.45. regnum pecunia emit. ibid.57
Richardus comes Cornutiæ electus, regnum Romanum aſſumit. 190.20. coronatur Aquiſgrani. 190.52
Richardus de S. Victore clarus. 141.21
Richardus ex abbate Virdunenſi Canonizatus. 48.28
Richbodo ſcholæ in cœnobio S. Aurelii præſidet. 18.52
Richenbach in Bauaria fundatur. 102.23
Richiza Imperatrix moritur. 130.9
Richmodis de Hoerſt abbatiſſa Sebacenſis ad Ioan. Trithemium epiſtola. 464.40
Richmodis de Horſt monialis latinæ linguæ erudita. 412.32
Richmodis abbatiſſæ, & totius conuentus monaſterii S. Laurentii in Sebach ad Ioan. Trithemium epiſtola. 502. 25. Reſponſio ad eandem. 503.15
Rinckaugia à Diethero archiepiſcopo obſidetur. 373.44
Ringauienſes monaſterium S. Ruperti in præſidium capiunt, euerſis domibus, & muris deiectis. 405.15
Ringauienſis abbatiæ fundatio, & literæ de eius fundatione. 246.15
Ringelheim monaſterium fundatur. 26.7
Rogerii Sycambri Canonici ad Ioannem Trithemium epiſtola. 523.10
Roma ab Imperatore capitur. 34.39
Roma vrbs per biennium obſeſſa capitur. 77.15
Romani ab Ottone tertio ſuperantur. 44.13
Romani imperii turbatio magna. 155.12
Romanorum infidelitas. 34.5. occiduntur vt periuri & infideles. ibid.15
Roſuida monialis doctiſſima. 36.17
Rotenburg à Friderico palatino capitur. 375.52
Rudolphus de Habſpurg fit rex Romanorum. 288.6
Rudolphi comitis palatini filij. 310.56
Rudolphus ſecundo exercitum in Burgundiam mouet. 293.25
Rudolphus rex Romanorum, Francofordiæ conuentum principum celebrat. 294.36. moritur. ibid.42
rudolphus epiſcopus Herbipolẽſis moritur. 407.25
rudolphi regis factum turpe. 200.4
Rudolphus de Schernberg fit epiſcopus Herbipolenſis. 378.10
rudolphus rex in Bohemia proſperatur. 198.14. moritur Spiræ. 201.38
rudolphus rex Roman. eligitur. 195.1. coronam imperii cur non acceperit. 195.37
rudolphus Dux Sueuiæ contra Henricum, eligitur in regem. 73.44
Rudolphus rex moriturus errorem ſuum deplorat. 77.3
rudolphus Herbipolẽſis epiſcopus expellitur. 23.54
rudolphus quintus Hirſaugienſis abbas, quot annis præfuerit. 25.33. moritur. 27.1
Rupertus comes palatinus Rheni moritur. 318.6
rupertus Abbas Sponheimenſis quintus, quamdiu præfuerit. 259.37. Eius vita. ibid.50. moritur. 15
Rupertus comes palatinus fit rex Romanorum. 340.50. Eius vxor & filij. 341.2. coronatur. 341.16. proficiſcitur in Italiam. 341.30. moritur. 343.39
rupertus abbas Limpurgenſis accuſatur. 116.56. excuſat ſe intrepide. 117. 6. expellitur de Limpurg. 118.45
rupertus abbas Tuicenſis, vir doctiſſimus. 116.23
rupertus Ludouici comitis palatini filius, fit archiepiſcopus Colonienſis. 377.4
rupertus Dux palatinus, moritur. 421.48
rupertus archiepiſcopus Colonienſis capitur. 391.9. moritur in captiuitate. 392.26
rupertus archiepiſcopus Colonienſis nimia paupertate opprimitur. 380.16
rupertus monaſterii Hirſaugienſis abbas decimus octauus, quamdiu præfuerit. 150.18. eius vita. ibid.35. abbatiam reſignat. 155.28
ruperti ſacerdotis imprecatio efficax. 47.14
ruperti crus dextrum ab Hildegarde impetratum. 132.35
S. ruperti crus in Sponheim transfertur. 251.41
rupertus Abbas Augienſis deponitur. 76.29
rupertus abbas de Gegenbach occiditur. 76.34
rupertus monachus S. Albani clarus. 22.7
rupertus rex Franciæ doctus & ſanctus, quando claruerit. 37.15
rupertzeck caſtrum à Friderico palatino capitur. 386.23
ruſticorum confœderatio. 194.3
Rutgerus princeps Apuliæ hoſtis Romanæ eccleſiæ. 126.45
Rutgerus Treuerenſis Archiepiſcopus clarus. 26.24
Ruthardus Archiepiſcopus Moguntinus, gratiam Henrici regis amittit. 94.30. reſtituitur. 101.52

Ruthardus abbas Hirsfeldenſis doctiſſimus. 55.38
Ruthardus fit archiepiſcopus Moguntinus. 83.52. moritur. 107.19
Ruthardi monachi reſponſum pium. 16.14. moritur. ibid.29

S.

Sacerdotes nobiles ſunt contemptores ſacræ ſcripturæ. 541.30
Salamannus fit epiſcopus Wormatienſis. 311.38
Salamannus epiſcopus Wormatienſis moritur. 228.10
Salomon Conſtantienſis Eccleſiæ epiſcopus moritur. 20.1
Salomon ex monacho epiſcopus. 15.48
Saltzburgenſis archiepiſcopus interficitur. 149.18
Sanctorum reliquiæ altari in conſecratione impoſitæ 406.54
Sanctorum corpora duo ad monaſterium Sponheimenſe deferuntur. 249.54
ſanctorũ reliquiæ Coloniam transferuntur. 34.53
ſancti & iuſti non ſunt ſine peccato. 458.20
ſanctitas quid. 458.18
ſanderadus Abbas ſanctiſſimus 36.46
ſanguis fluens e panibus. 101.30
ſanguis cum lacte de imaginis vulnere profluens. 300.57. reſeruatur in vaſe vitreo. 301.8
ſata & vineta frigore pereunt. 364.51
ſaxoniæ ducatus cum principatu electionis, confertur Friderico marchioni Miſnenſi. 347.55
Saxones à Rege Henrico victi. 72.56
ſaxonum contra Imperatorem coniuratio. 107.45. Imperatorem ſuperant. 108.40
ſcelus imperatoris in vxorem. 92.22
Schafhauſen monaſterium fundatur. 57.4
ſchaffhardus comes de Lyningen ex captiuitate liberatur. 367.46
ſchauuenberg à Friderico palatino capitur. 371.58
ſcheuren monaſterium fundatur. 122.43
ſcheurenſis caſtri pars Diabolo oblata. 122.46
ſchiſma in Treuirenſi Eccleſia factum. 352.20
ſchiſmaticorum ſynodus paduæ habetur. 144.30
ſcholarum vſus in monaſteriis laudabilis. 20.53
Schonauu monaſterium fundatur. 243.26
ſchonneck dominium coniungitur Eccleſiæ Treuirenſi. 330.34
ſchreiesheim à Friderico Palatino capitur. 386.6
ſcientiæ omnes ad fidem in Chriſtum referendæ. 456.40
Scoti à cænobio Herbipolenſi pelluntur. 409.7
Scriptura ſacra quantum præſtet reliquis ſcientiis. 507.13
S. Sebaldus in Nurenberga, miraculis clarus. 72.49
Sebaſtiani oſſa in Galliam translata. 10.50
ſebulo abbas S. Dionyſii clarus habetur. 22.11
ſecta Flagellatorum in Vngaria ſurgit. 321.31
ſeditio Coloniæ magna. 289.2.19
ſeditio ciuium in Creutzenacht. 408.37
ſeditio ciuium in Andernacht reprimitur. 408.46
Segenberg monaſterium fundatur. 53.47
ſegeuuinus fit abbas Hirſaugienſis. 80.5
Selgenſtatenſis monaſtery fundatio. 10.7
ſententia ſtulta & iniuſta contra papam profertur. 73.12
S. ſeueri corpus Moguntiam transfertur. 11.18
Sibodo fit Epiſcopus Spirenſis. 300.10
ſifridus de Weſterburg fit epiſcopus Colonienſis. 288.1
ſifridus de Venyngen fit epiſcopus Spirenſis. 369.55
ſifridus Archiepiſcopus fit monachus. 72.7
ſifridus prior Sponheimenſis vndecimus, deponitur. 277.45
ſigefridus fit abbas in Schaffhuſen. 79.10
ſigerus abbas Hirſaugienſis quot annis præfuerit. 31.30. eius vita. ibid. 43. moritur. 37.53
Sigiſmundus Caroli 4. filius fit rex Romanorum. 343.46. coronatur Romæ. 353.41. moritur 358.26
Sigiſmundus dux Saxoniæ, quondam epiſcopus Herbipolenſis, moritur. 392.34
Sigiſmundus Hirſaugienſis abbas 31. quot annis præfuerit. 213.20. eius vita. ibid 32. moritur. 221.55
ſigiſmũdus filius Ducis Saxoniæ. fit epiſcopus Herbipolenſis. 361.16. deponitur. 362.48
Signum mirabile in cælo apparet. 356.36
ſigna apud ſepulchrum Friderici abbatis facta. 62.3
S. ſimeon monachus Treuirenſis claret miraculis poſt mortem. 48.10
Simon comes de Sponheim moritur. 289.14
Siphridus comes Montenſis dolo captus. 203.15
ſiphridus fit archiepiſcopus Colonienſis. 197.25
ſiphridus archiepiſcopus Moguntinus cum 7000. Hieroſolymam pergit. 5.57.21. reuertitur. 60.29
ſobernheim, Mertzheim, Montzingen & Nosbaum, capiuntur. 387.41
ſocrates impie confertur cum Chriſto. 461.27
ſonderoldus Archiepiſcopus martyrizatur. 21.36
ſophia comitiſſa mulier ſancta. 143.30
ſpectra apud Wormatiam viſa. 94.35
ſpirenſis epiſcopus, Argentinam transfertur. 218.21.
ſpira obſeſſa capitur. 121.23.125.21
ſpira obſidetur. 120.58
ſpiritualis tribulatio comiti Adelberto immiſſa. 67.33
ſpiritus iratus puerum mactat & coquit. 124.8
Spiritus mulierem impudicam ab adulterio conſeruat. 124.20

Sponheimenſis comitatus, quomodo ad Marchionem Badenſem peruenerit. 348.50
Sponheim igne fortuito incenditur. 340.15
Sponheimenſis Eccleſia in monaſterium erigitur. 237.48
ſponheimenſis Eccleſia à quo fundata. 737.18
ſponheimenſis comitatus villæ aliquot comburuntur. 312.36
ſponheim Caſtrum fit feudum de manu abbatis. 313.27
ſponheimenſes comites capiuntur ab archiepiſcopo. 290.16
ſponſa regis Romanorum, rapitur à Rege Gallorũ. 403.42
Sprendlingen Caſtrum deſtruitur. 312.49
ſtadeck & Grentzauu obſidione cinguntur. 318.41
ſtadingenſes victi trucidantur. 181.38
ſtarckenberg Caſtrum expugnatum. 186.41
ſtein Caſtellum capitur. 419.24
Stephanus comes palatinus, quam vxorem & quos filios habuerit. 344.7
ſtephanus de Otrsbeck in haſtiludio interfectus. 317.10
Stephanus comes de Sponheim moritur. 237.54
ſtephanus miles de Oersbeck in haſtiludio interfectus. 221.40
ſtephanus Herrandus ex abbate epiſcopus Halberſtadenſis. 91.19
ſtephanus Nonus papa quis fuerit. 54.19
S. ſtephanus Rex Vngariæ moritur. 49.39
ſtrabus monachus Fuldenſis. 11.3
ſtrata montana quomodo ad palatinatum peruenerit. 373.25
ſtrubingen obſidione cingitur à Ludouico Imperatore. 219.7
ſtuba hoſpitum in monaſterio Sponheimenſi conſtruitur. 398.39
ſtudium ſcripturarum quæ impediant. 505.25
ſtudium & amor literarum à monachis deficit. 230.19
ſtudium monachorum maximum. 30.53
ſubſtantia Monaſterii Hirſaugienſis valde augetur. 109.47
Sunderoldus ex monacho fit archiepiſcopus. 19.52
Sunsheim monaſterium non longe ab Heidelberga, ab ordine transfertur. 409.2
ſuperbia initium eſt omnis peccati. 474.26
ſuſatum Weſtphaliæ ciuitas ab Archiepiſcopo Colonienſi obſidetur. 361.44
ſuſatum tertio obſidetur per archiepiſcopum Colonienſem. 365.20
Syluester papa ſecundus ex monacho. 42.35. fœderis initi cum Diabolo arguitur. ibid.45
Symonia in regno Teuthonico. 71. 44. ſymoniaci excommunicantur. 72.41
Synodus duorum paparum. 147.35
Synodus contra Petrum Abelardum. 129.35
ſynodus apud Wormatiam contra papam habetur. 73.3
ſynodus contra papam Moguntiæ celebratur. 82.57
ſynodus magna Triburis celebrata 22.51. quos epiſcopos habuerit. ibid.55
ſynodus Moguntiæ à Rabano celebratur. 12.7
Synodus Romæ præſente Imperatore celebratur. 33.32
Suuickgerus de Gondelfingen interficit Conradum de Deck. 320.49

T.

Tartari Vngariam deuaſtant. 184.55
Tartarorum regnum incipit. 165.37
Tauchelinus hæreticus apud Antuerpienſes ſpurciſſimus. 119.36
Telonium Rheni in Confluentia, transfertur ad Capellam. 330.37
Telonia noua Rheno per Imperatorem impoſita. 324.10
Tempeſtas in Ianuario magna. 222.20
Templa & monaſteria à militibus Archiepiſcopi ſpoliantur. 290.24
Templum Moguntinum comburitur. 292.20
Templum S. Georgij Dalenſe perficitur. 295.47
Templum S. Georgii reædificatur. 278.2
Templum S. Iacobi Moguntiæ conſtruitur. 370.54
Templum Spirenſe maius comburitur. 366.40
Templum Colonienſe conſtruitur. 278.30
Teutonium mira arte fabricatum. 180.9
Terræ motus circa Argentinam & Baſileam magnus. 325.16
Terræmotus magni in Europa. 42.53
Terræmotus Baſileæ partem ſubuertit. 228.23
Terræmotus ciuitates in Cypro ſubuertit. 175.34
Terræmotus in Aſia ingens. 143.27
Terræmotus ædificia ſubuertit & homines. 109.1
Teſtamentum comitis Adelberti à Rege Henrico confirmatum. 67.53
Teſtamenti de libertate Monaſterii Hirſaugienſis ab Adelberto comite facti conſignatio. 68.1
Teuthonicorum ordo quando cœperit. 159.53
Theodorus monachus S. Matthiæ Apoſtoli clarus. 43.52
Theodorici epiſcopi Lubecenſis ad Ioannem Trithemium epiſtola. 482. 45. Reſponſio ad eandem, Trithemii. 483.2
Theodoricus Schenck de Erbach, fit archiepiſcopus Moguntinenſis. 355.41
Theodericus de Mœrſe fit archiepiſcopus Colonienſis. 344.37
Theodericus puer ſex annorum, latinam linguam ornate & diſerte loquitur. 379.21
Theodericus comes hollandiæ moritur. 166.1

Theodulphus Aurelianenſis epiſcopus. 10.53
Theophane Imperatrix moritur. 42.18
Thietagus archiepiſcopus Pragenſis clarus. 49.23
S.Thomas Aquinas,canonizatur. 215.15
S.Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis exulat. 149.51
Tonitrua in Ianuario audita. 317.47
Traiectenſis Eccleſia crudeliter deuaſtata. 224.48
Treuirenſis archiepiſcopatus à papa aſſignatur Rabano de helmſtat. 352.33
Treuirenſis ciuitas per biennium obſeſſa. 355.28
Tribock inſtrumenti bellici inuentio. 170.13
Trithemii abbat.ad Georgium Sibutum epiſtola. 488.50
trithemii abbatis Spanheim. ad Germanum de Ganay epiſtola. 471.33
trithemii abbatis ad Fridericum Ducem Saxoniæ epiſtola. 518.30
trithemii abbatis ad Rogerium Sycambrum Canonicum epiſtola. 522.2.524.20.552.25.537.20.561.50
Trithemii ad Ioachimum Brandenburgenſium Marchionem epiſtola. 531.20
Trithemius metu belli in Creutzenacht ſecedit. 419.48
trithemius abbas vocatur Francofordiam. 418.16
trithemius Coloniam proficiſcitur vocatus, 423.50.intrat Marchiam, inuitatus à Marchione Brandenburgenſi. 424.8
Trithemium quid ad ſcribendum impulerit. 400.44
trithemii ad Richmodem de Horſt,monaſterii Sebacenſis abbatiſſam epiſtola. 445. 5. & 455.10
trithemii ad ſereniſſimum principem Ioachimum Marchionem Brandenburgenſem epiſtola. 441 35
trithemius cur in Galliam vocatus,non ierit.425.10
trithemius cogitat abbatiam Sponheimenſem deſerere. 425.57
trithemius Heidelbergæ infirmatur. 423.17
trithemius multas ſanctorum reliquias ad monaſterium Sponheimenſe comportat. 407.14
Trithemius pro mago à quibuſdam habetur. 411.6
trithemii liber de ruina ordinis Benedicti, publice ad menſam legitur. 404.20
Trithemius in penſantem manus inquiſitionem facit. 406.6
trithemii in Græcis literis ſtudium. 401.35
Trithemii ad Iodocum Beiſelium V.I. Doctorem, epiſtola.448.45. eiuſdem ad Matthæum Herbenum epiſtola.450.10.Eiuſdem ad Ioannē Capellerū mathematicum epiſtola.451.17.456.30
ſorata,epiſtola.504.10.Eiuſdē ad fratrem ſuum Iacobum Trithemium epiſtola. ibid.25
Trithemii ad Wolfgangum Hopilium epiſtola. 473.50
Trithemii abbat. ad fratrem Ioan. Nutium epiſtola. 494.4
trithemius vocatur Herbipolim ad abbatiam S. Iacobi 427.47.fit abbas S.Iacobi. ibid.56
trithemius à multis principibus expetitur. 426.57.donatur magnificis muneribus à Marchione Brandenburgenſi. 427.11
trithemii abbatis ad Wilhelmum Veldicum Menapium plebanum in Dyrmſtein,epiſtola.552.30
trithemium non eſſe magnum. 556.10
Trithemii abbatis ad Ioannem Damium Curtenſium epiſtola 558.40.Eiuſdem ad Ioannem Virdungum de Hasfurt Mathematicum epiſtola. 559.35
trithemij abbatis ad Ioannem de Segen abbatem, epiſtola. 533.43
trithemii abbatis ad Conradum Beutingerum I.V.D.epiſtola.570.5.Eiuſdem ad Libanium Galbum,præceptorem ſuum,epiſtola. ibid.45
Triticum & piſciculi in Gallia de cœlo pluunt. 42.12
Tubingenſis Academia inſtituitur. 390.28
tuitienſe monaſterium reædificatur. 336.1
tuitium à Colonienſibus deſtruitur. 333.35
Turci Croatiam & Carniolum inuadunt. 404.30
Turcorum Imperator Myſiam inferiorē & Wallachiam armis obtinet. 368.49
Tyrannis Conradi, hæreticæ prauitatis inquiſitoris.271.5.occiditur. ibid.30.275.45
Turris S.Martini in Colonia comburitur. 334.7

V.

Vas vini optimi plauſtrale, ein fuder Wein, emitur vno floreno. 397.27
Vdalricus Dux Wirtembergenſis, quaſdam munitiones, oppida & caſtella Palatini obtinet. 419.7
Vdalricus comes Wirtembergēſis moritur. 222.36
Vdalricus de Zeiskeim, Sponheimenſis abbas 22. quamdiu præfuerit.374.16. eius vita. ibid 26. reſignat abbatiam. 378.15
S.Vdalricus epiſcopus Auguſtenſis. 32.39
Vdonis epiſcopi Magdeburgenſis mors horrenda. 99.40
Vdo nobilis de Sponheim fit monachus. 252.11
Venetia à rege Vngariæ obſeſſa. 334.25
Veneti mittunt legationem ad papam. 434.6
Venetorum fraudes deteguntur. 433.5
Venetorum munitiones plures captæ. 431.50
Ventus ingens multum damni affert. 189.4

Venti ingentis damna & incommoda. 356.42
Verbum Dei in Eccleſia, non philoſophia doceri debet. 460.43
Vercellenſes à Nottingo deluſi. 3.43
Veterum in diſcendis literis diligentia. 21.4
Vicecomes Mediolanenſis ab Imperatore ordinatur. 308.6
Victoria Ruperti comitis palatini aduerſus ciues Wormatienſes & alios 336.17
Victoria Friderici Palatini inſignis. 375.24
Victor papa moritur. 149.29
Victor ſecundus papa quis fuerit. 53. 41. *venit in Germaniam.* 54.2. *moritur.* 17
Victor tertius papa, quis fuerit. 83.11. *moritur ibid.* 40
Villarum monaſterio Hirſaugienſi donatarum nomina. 6.55
Vindicta Dei contra Abbatem Gebhardum. 101.3
Vindicta Aurelij in tyrannum mirabilis. 19.6
Vini abundantia & copia ingens. 335.42
Vini ſumma paucitas. 397.54
Vinum in caro precio. 398.42
Vini abundantia maxima. 397.23
Vini & frugum abundantia. 361.54
Vini copia maxima, ita vt vaſa defecerint. 219.43
Vinum Hirſaugienſibus monachis violenter aufertur. 88.19
Vinum in aquam verſum. 128.38
Virgo quædam Christi ſtigmatibus inſignita. 412.57
Virginum vndecim mille corpora inueniuntur. 254.30
Virgines à Turcis conſtupratæ interficiuntur. 368.10
Virginis concremandæ de virginitate ſua reſponſum ridiculum. 212.37
Viri præſtantes ingenio diſcendi gratia ad monaſterium Sponheimenſe, ſub abbate Trithemio confluunt. 396.10
Viro bono quæ neceſſaria ſint. 516.15
Viſio quam Trithemius habuit, ſuper ſcientia ſcripturarum. 395.25
Viſio horribilis Lingonenſi epiſcopo facta. 145.14
Viſio gaudiorum ac pœnarum futuri ſeculi. 159.55
Vitam Wilhelmi abbatis quis conſcripſerit. 85.31
Vita S. Aurelii epiſcopi. 7.39
Vita Diethmari Abbatis & eius ingenium. 27.27
Vita & doctrina ordinem monaſticum illuſtrant. 31.18
Vlaſius Luſitanus vir doctiſſimus cum Trithemio per literas agit. 411.17
Vlmen oppidum à Friderico palatino obſidetur. 387.9
Vngari ab Henrico Imperatore victi. 28.8
Vngari ad fidem Chriſti per reginam Giſilam conuertuntur. 46.4
Vngari Alemaniam gladio & igne vaſtant. 25.6. *cæduntur in Saxonia.* 26.17
Vngari Bauariam deuaſtant. 23.35
Vngari ab Imperatore Ottone caſi. 32.53
Volandus abbas Hirſaug. 27. *quot annis præfuerit.* 196.7. *eius ortus & vita ibid.* 16. *multa alienauit.* 197.1. *deponitur.* 198.35
Volmarus Abbas Hirſaugienſis 15. *quot annis præfuerit* 113.41. *à quo & vbi conſecratus ibid.* 56. *eius vita.* 114.2
Volpoldus Hirſaug. abbas 25. *quot annis præfuerit.* 186.18. *Eius vita ibid.* 29. *moritur.* 192.42
Vrbanus papa tertius moritur. 157.37
Vrauu monaſterium fundatur. 249.39
Vrbanus papa ſecundus quis fuerit 83.45. *moritur.* 95.25
Vriel de Gemmingen fit archiepiſcopus Moguntinus. 431.29
Vxores Caroli 4. Romanorum regis. 321.15
Vxor impudica ſpiritui cuſtodienda commendatur. 124.16

W.

Waldenſium hæreſis incipit. 145.3
Wallo ex monacho epiſcopus. 17.17
Walramus fit epiſcopus Spirenſis. 218.27. *moritur.* 220.14.
Walramus fit archiepiſcopus Colonienſis. 219.47. *moritur.* 225.45
Walterus epiſcopus Baſilienſis deponitur. 172.40
Wandelbertus monachus Prumienſis. 15.49
Warimus inſtaurator monaſterij S. Martini. 38.17
Weiſſenburg à Friderico palatino obſidetur 305.50
Weiſſenburgenſes expulſis reformatis, monaſterium ſuum deformatis rurſus tradunt. 385.42
Welchio fit abbas in Altorf. 79.39
Wenceslaus Dux Brabantiæ moritur. 335.18
Wenceslaus Rex Bohemiæ, fit rex Romanorum. 331.18. *deponitur.* 340.25
Wenceslaus comes Lutzenburgenſis, in Ducem ſublimatur. 325.26
Vuenceslaus primus Dux Lutzenburgenſis, filius Regis Bohemiæ. 228.51
S. Vuenceslaus martyrizatur. 30.15
Wernerus de Falckenſtein fit archiepiſcopus Moguntinus. 191.32
Wernerus fit abbas in Erphordia. 120.45
Vuernerus epiſcopus iniquus ſubitanea morte moritur. 91.52
Wernerus de Falckenſtein fit archiepiſcopus Treuirenſis. 336.29
Wernherus archiepiſcopus Moguntinus moritur. 292.8
Wernheri pueri cuiuſdam à Iudæis interfect. cadauer, integrum, vbi inuentum. 292.42
Weſtphalia à Colonienſibus igne & ferro vaſtata. 215.45
Wetzillo fit abbas in Carentia. 80.1

Wetzi-

egregius. 83.2
Wiberadis monialis, fœmina admodum ſancta. 25.22
Wigandus Cauponis prædicator Francfordienſis contra Trithemium ſcribit. 405.53
Wignandus Hirſaug. abbas 34. quamdiu præfuerit. 230.5
Wigbertus fit Antipapa, dictus Clemens tertius. 77.20
Wigbertus Antipapa moritur. 99.26
Wighardus ſecundus, Hirſaug. abbas, quot annis præfuerit. 225.50. moritur. 230.1
Wighardus Hirſaug. abbas 32. quot annis præfuerit. 222.2. Eius vita & conuerſatio. ibid. 10. moritur. 227.53
Wichboldus fit epiſcopus Colonienſis. 296.27
Wilhelmus pſeudoabbas Sponheimenſis capitur. 289.6
Wilhelmus comes Hollandiæ moritur. 343.18
Wilhelmus Dux Bauariæ 14. comitatus regit. 319.4
Wilhelmus dux Montenſis, à Cleuenſibus capitur. 339.57
Wilhelmus abbas Sponheimenſis 14. quot annis præfuerit. 317.21. eius vita & conuerſatio. ibid. 40. abbatiam reſignat & moritur. 322.47
Wilhelmus de Arburg occiditur. 398.7
Wilhelmus comes Hollandiæ moritur. 333.50
Wilhelmus Landgrauius Haſſiæ, ducit filiam palatini. 410.28. moritur. 411.36
Wilhelmus Landgrauius Haſſiæ, moritur. 394.15
Wilhelmus Hollādiæ comes, fit rex Romanorum. 187.54. coronatur Aquiſgrani. 188.1. occiditur in Phryſia. 189.55
Wilhelmus abbas Romam proficiſcitur. 70.10. Romæ ægrotans miraculoſe conualeſcit. 71.10
Vuilhelmus comes Hollandiæ veſanus incarceratur. 229.10
Vuilhelmus comes Iuliacenſis, fit Marchio Iuliacenſis. 220.49
Vuilhelmus Dux Iuliacenſis moritur. 231.28
Wilhelmus comes Hollandiæ in bello occiditur. 223.7
Vuilhelmus de Occam, ad tutelam Imperatoris confugit. 215.35
Wilhelmus de Ockam ordinis Minorum à papa excommunicatur. 219.39
Vuilhelm⁹ rex cōtra Phryſiones proficiſcitur. 189.45
Wilhelmus Haſſiæ Landtgrauius moritur. 432.7
Wilhelmi abbatis defuncti, ad Gebhardum Abbatem mandatum. 100.50
Vuilhelmus Abbas ad concilium Wormatienſe ire recuſat. 73.30
Wilhelmus Abbas libertatem cœnobii impetrat. 58.56. infirmatur. 85.1. moritur. ibid. 26
Wilhelmus monaſterii Hirſaugienſis abbas duodecimus, quot annis præfuerit. 62.10. abſens eligitur in abbatem. ibid. 24. non vult ordinari anteceſſore ſuo viuente. ibid. 30. à quo ordinatus. 63.5. eius vita. ibid. 9
Wilhelmus abbas Hirſaugienſis ad ſynodū Moguntinenſem non proficiſcitur. 83.6
S. Wilhelmus ex comite eremita clarus. 141.3
S. Vuilhelmus abbas Diuionenſis clarus. 48.21
Vuilhelmus filius Imperatoris fit archiepiſcopus Moguntinus. 32.1
Willicho primus abbas Sponheimenſis 11. quot annis præfuerit. 302.45. eius vita deſcribitur. ibid. 57. moritur. 313.50
Vuillicho ſecundus, Sponheimenſis abbas 13. quot annis præfuerit. 316.25. moritur. 317.14
Vuillicho comes fit monachus. 298.52
Vuilramus abbas Merſburgenſis clarus. 57.30
Vuiltrudis comitiſſa, fœmina deuota. 56.17. Eius conſilium vtile. 58.27
Vuindichinus monachus Corbeienſis Hirſaugiam venit. 31.25. 32.8
Vuinsberg ciuitas expugnata & capta. 129.16
Wirtemburgenſis princeps quanta ſe pecunia ex captiuitate palatini liberarit. 375.43
Vuisbaden & Scharffenſtein obſidione cinguntur. 305.45
Vuolfgangi Hopilii ad Ioannem Trithemium epiſtola. 473.25
S. Vuolfgangus epiſcopus Ratiſponenſis. 36.13
Vuolpeto fit abbas in Gotzau. 80.32
Vuormatia ſub Henrico epiſcopo incenditur. 267.39
Vuormatia incendio perit. 185.32
Vuormatienſis ciuitas ſupra medietatem incendio, vna cum 300. hominibus abſumpta. 277.22
Vuormatia incenditur, & magna parte crematur. 276.8
Vuormatienſium hoſtes nobiles. 284.37
Vuormatia caſuali igne magna ex parte cremata. 295.2
Vuormatienſes epiſcopi tres vno anno mortui. 295.3
Vuormatia iterum exuſta. 202.10
Vuormatienſium contentio & confœderatio contra Ioannem epiſcopum. 233.31
Wymo monachus Corbeienſis fit Archiepiſcopus. 24.27

LYON

Z.

Zelus Hardfridi pro diſciplina monaſtica. 40.9

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google